TOMUS VII.

DE PROBATIS SANCTORUM HISTORIIS, IN QUEM ORDINE MENSIUM OBSERVATO RELATÆ SUNT

CUM OMNES ILLAE HISTORIAE, QUAE AD SECUNDAM SEX TOMORUM EDITIONEM ACCESSERUNT, tum aliæ quamplurimæ partim ex Tomis Aloysij Lipomani doctissimi Episcopi, partim ex MSS. monumentis à F. LAURENTIO SURIO huic operi reseruatis, nunc primùm opera atque studio F. IACOBI MOSANDRI CARTHUSIANI collectæ & in lucem editæ.

Quibus subiunctum deindè est valdè desideratum hactenùs reuerendiß. D. ADONIS Archiepiscopi Treuirensis MARTYROLOGIUM, nunc primùm integrè editum.

Accessit præterea INDEX GENERALIS, nomina omnium Sanctorum, quorum in septem Tomis continentur historiæ, ordine alphabetico complectens, tam priori quàm posteriori editioni conueniens.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios, Anno M.D.LXXXI.

PIVS PAPA V.

DILECTO FILIO F. LAVRENTIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Librum, ſanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr editum, atq; ad nos miſſum, libentiſſimè accepimus: qui quidẽ eo etiam gratior nobis fuit, quòd opus in ſe cõtinet à nobis ſemper deſideratum, & ad refellẽda hereticorum in eaſdem ſanctorum Patrum hiſtorias maledicta, aptiſſimum. Laudamus vehementer pium hunc laborem tuũ, teque, quòd coram Domino vacuus apparére nolueris, ſed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo conceſſa, quicquid potueris, vltrò obtuleris, debitis in Domino laudibus commendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam inprimìs ei tribuendam eſſe memento, à quo accepiſti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab omnibus pijs & Catholicæ religionis ſtudioſis meritò laudaretur. Hortamur autem te, vt huiuſmodi opere proſequendo, & de Eccleſia Dei benèmereri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè deſiſtas, ſecurus, te à Redemptore noſtro laborum tuorum centuplum eſſe fructum percepturum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pontificatûs noſtri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum historiis à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina siue Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nõdùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necessè est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimẽtum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipub. Christianæ perutili proposito confouere volentes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq́; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibèt innodatus existis, ad effectũ præsentium dũtaxàt consequendum, harũ serie absoluentes, & absolutũ fore censentes: Motu proprio nõ ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italia constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excõmmunicationis sententiæ, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amißionis Tomorũ seu librorũ huiusmodi, ac mille ducatorũ auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisq́; hæredibus & successoribus irremißibiliter loco damnorũ applicandorum pœnis, per alios absq; tuî & hæredum vel successorum tuorũ expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem Tomos seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impreßione computandum, in quibusuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunq; forma alicubì imprimere, neq; per alios impressos vendere absq; expressa tuî vel hæredum & successorum præfatorũ licentia vel consensu audeant vel præsumant, & ità per quoscunq; iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Coloniens. & quorũuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscũque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & succeßorũ tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio aßistentes, faciant authoritate nostra inhibitionem præfatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosque hæredes & succeßores præfatos huiusmodi, illorumque singulos conceßione pacificè frui & gaudere: Ac

impressores, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contrauenisse eis constiterit, excõmunicationis & alias sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & pœnas, appellatione postposita, compescendo: inuocato etiam ad hoc, si opùs fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, & literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusuis personis cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumq́ totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dũtaxàt specialiter & expressè derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

REVE-

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRISSIMO DOMINO, D. ANTONIO CARAFFA NEAPOLITANO, S. R. E. CARDINALI, TIT. SANCTAE MARIAE DE VIA LATA, SIGNATVRAE *gratiæ Præfecto, Domino ac Patrono eximio,*

S. P. D.

OPERAE PRECIVM me duxi facturum, Reuerendissime ac Illustrissime Domine Cardinalis, si tres posteriores Tomos de Vitis Sanctorũ charissimi nobis fratris Laurentij Surij, (quod ille morte præoccupatus facere non poterat) non mea, sed superiorum voluntate & imperio recognoscerem, Vitarum accessione augerem, ac septimum deindè, quod illi etiam constitutũ erat, adijcerem. Per eorum nanque exempla, in auita quam profitemur, eaque verè catholica doctrina confirmamur, vt neque aliò deflectere velimus, neque Sathanæ aut ministrorum eius illecebris nos à suscepta religione abduci sinamus, sed promissionum Christi haud immemores, quibus vsque ad consummationem seculi nobiscum sese mansurum esse pollicitus est, in ea quę nos Christo genuit Ecclesia Dei constanter permanendum nobis esse ducamus. (Matth. 28.) A qua nè Sancti Dei secessionem facerent, ignes, cruces, eculeos, bestiarum morsus, dissipationes ossium, membrorum concisiones, totius corporis commolitiones, diaboli tormenta, ac mille supplicia sustinere potiùs eligebant, rati non aliter se ad Iesum Christum (quem totis amplecti visceribus exoptabãt) peruenturos. Quot eorum agones? quot præclara facinora? quot gesta & monumenta hîc exhibentur, è quibus formam piè & iustè viuendi, rationemque colendi verum Deum sumere procliue est? Hi bellum pertinax & inexpiabile suis vitijs indixêre & peccatis vniuersis, virtutibusq; obtinendis magnam curam perpetuosque conatus adhibuêre. Hi numen iratum, orationibus, votis, ieiunijs, eleemosynis, alijsque piorum operum exercitijs placare, bella sedare, Respub. turbatas componere, pestes, aliámve luem ac tabem auertere, famem & terræ sterilitatem, rerumque penuriam atque angustiam temporum deprecari, morum, hominumque malitiam emendare: denique clades, strages, casus, ærumnas, omnemque mortalium miseriam abercere & prohibere, sategerũt. Hi insuper sunt, qui tam vita, quàm sacratissimis suis scriptis & doctrinis, Ecclesiam Dei illuminârunt, improborum Sectariorum blasphemias & deliria oppugnauerunt, ac simul ostenderunt apud Christi fideles eadem semper fidei dogmata, easdemque traditiones, à sua primæua origine, vsque in hanc diem viguisse, ac Deum semper Ecclesiam suam contra innumerabiles hæreticorum nouas adinuentiones, solicitudine plusquàm paterna in vnitate fidei conseruâsse & protexisse. Studebant quoquè morum compositionem fidei regulę accommodare, & per benè institutam vitam, fidei respondere expectationi. Cuius deplorãdo hoc nostro seculo parua admodùm ratio habetur, quod homines nobis magno numero produxit à priscorum patrum moribus tam impudenter quàm infeliciter ac miserè degenerantes, ac nunquàm seriò de meliore vita cogitan-

tes,qui dum fidem perpetuò quęrũt sine moribus,(sine quibus illa nõ prodest)fit,vt etiam illã amittant.Hinc flagrat infelicissima hæc ætas Sectis planè dissectis: & nisi diuina misericordia rebus humanis clementer opem tulerit, fieri non potest,quin his incendijs orbis conflagret penitùs. Quid enim non malorum in dies existit? Quæ non Sectę priùs incognitę,alię ex alijs emergunt? quę non scelerum portenta,ex cacangelica hac carnalis libertatis buccinatione profecta & aucta comperimus? Impietas iam non alio quàm pietatis loco habetur, & omne malorum genus non alio quàm virtutum nomine colitur & exercetur: templorum & monasteriorũ euersiones,rerum Deo sacratarum direptiones & prophanationes,multaque id genus alia sacrilegia & immania flagitia,in Euangelicis & pręclaris facinoribus numerantur: monachi,contra fidem Deo datã,incęstis nuptijs se polluentes,non alio quàm piorum & sanctorum virorum loco habentur: qui verò castè,religiosè, & ex monasticæ vitæ præscripto viuere nituntur, miserè irridentur,atque vbi datur opportunitas,etiam crudeliter interimũtur. O cæcas hominum mentes,& cælestium inanes! O communis hostis nostri industriam ad capiendas animas nimis quàm intentam & oculatam! cui cùm mille nocẽdi artes sint, nulla tamen facilior,nulla periculosior hac est,qua melle circumlita venena propinãs nocet,cùm prodesse ac commodare,rebusque nostris consulere velle videtur.Cuius mortifero calice potati nouatores nostri, præsentissima dogmatum venena, per venas in omne corpus longè lateque diffundunt.Sacramenta,quibus tanquàm notis militaribus diuinæ religioni inauctoramur, sub specie recti nè plus tribuamus creaturæ quàm creatori,ablegant penè vniuersa: imagines,formas,statuas, in quibus velut tabulis,figuris & lineamentis,& suis quasi coloribus literati pariter & illiterati legũt historiæ in morem,Dominicę passionis ordinem, Sanctorum agones, temporum, morum, hominum, rerumque deniquè omnium futurarum,præsentium & præteritarũ annales,tollunt atq; euertunt.Deindè in eam curam scelestissimi illi & importunissimi tenebriones tota mente,omniq; animi impetu,& quod dici solet, velis remisq; incumbunt, vt id ab Ecclesia penitùs profligent & auferant, sine quo nulla potest esse Ecclesię salus, quodque si ablatum fuerit, religionem quoquè Christianam funditùs perire necesse sit: videlicet celsissimum ac diuinissimum Eucharistię sacramentum,(cui ipsi quoquè Angelici spiritus, vt ait Chrysostomus, maximo cum horrore adstant, immo in quod nec oculis possunt prospicere) in hoc ipsi spurcissima iactant conuicia, in hoc atroces, horrendas, inauditasque iniurias, contumelias, & blasphemias nullo modo ferendas, euomunt. Purgatorium quoquè ignem iamdudùm peccatis nostris accensum, suis imprecationibus dicam an deuotionibus extinctum ferunt,nullisque sacrificiorum oblationibus,eleemosynarum & orationum pijs exercitijs defunctorum animas iuuari. Diuorum quoq; inuocationem nullam,aut certè inanem esse vulgò mentiuntur: sacratissimæque Virginis Deiparæ cultum omnem & venerationem eos ferre molestissimè, nimis quàm manifestum est.Sed quarè tandem, aut quam ob causam? Si Christus ipse tantum detulit matri, vt subditus esset illi: cur nouatores nostri in dignam arbitrantur,vt eius fidem & suffragia nos miseri imploremus? Si tanti fecit Sanctos vt à Deo patre suo honoratum iri profiteatur: (Nam si quis mihi ministrauerit,inquit, honorificabit eum pater meus qui est in cælis) cur

[Margin notes: In Act. Apostol. cap. 9. Hom. 21. — Luc. 2. — Ioan. 12.]

cur non eorũ preces ambiamus, &,vt decet,eos officiosissimè veneremur? Quàm multi,immò innumeri,doctrina quoquè & sanctitate præstantes viri,patrum nostrorum,immò nostra quoquè memoria præcipuo in honore semper eos habuêre? Et qui se sceleribus oppressos nouerant, aduersùs desperationem(quæ plurimos in supremo spiritu constitutos perdit) nullum ferè præsentius remedium adhibẽdum putauêre,quàm vt ad aliquem Sanctorum,& potissimùm Dei clementissimam matrem confugerent, illi quotidianum piarum precũ pensum aliquod persoluerẽt. nec sua eos spes fefellit,vt potest multis grauissimis & certissimis exemplis edoceri. Hinc S.Bernardus,Si criminum,inquit,immanitate turbatus,conscientiæ fœditate confusus,iudicij horrore perterritus,barathro incipias absorberi tristitiæ,ac desperationis abysso, cogita Mariam.In periculis,in angustijs, in rebus dubijs,Mariam cogita,Mariam inuoca.Hæc ille tantus vir,cui nos multò tutiùs fidem commodamus, quàm istis leuissimis homuncionibus, qui nec sibijpsis vlla in re satìs constant : quique, vt demùm semèl dicam, omnes Christi Iesu perpessiones eò duntaxat spectare dicunt,vt nos viuamus genialiter, & iucundos ac suaues ducamus dies, quòd ille pro nostris sceleribus pœnas luerit, nobisque nihil agendum vel ferendum reliquerit. Quis porrò scopus horum apostatarum spirituum,& erraticorum animorum,quæ tandem est mens atque sententia? quem statuunt finem & malorum suorum & errorum? Equidem summum, nimirùm, vt cùm ad nauseam vsque quisque errauerit, nunc hac nunc illa via, totoque cælo totáque terra, dicat postremò neque cæli neque terræ quenquam Dominum esse, sed fato quopiam agi atque moueri sursùm & deorsùm molem hanc omnem,totámque vniuersitatem. Et quamuìs illi, eiusmodi ferè omnia & dicant & scribant,quæ omnibus supplicijs coerceri vindicarique debeant, tamen ad ea stabilienda cumulatim ex scriptis diuinis & sanctorum Patrum monimentis sententias perperàm interpretatas proferunt,quibus sua mendacia fucare conantur: atque id plerunquè efficiunt, proh dolor,apud incautos & imperitos, vt omninò verum dicere videantur. Et vt magìs efficax eorum oratio videatur, simul illis Catholicorum vitia voce stentoria commemorant,quæ pleraque, proh dolor, ità manifesta sunt vt negari non possint: Sed tamen si ad immanitatem flagitiorum Martini Lutheri & Iohannis Caluini,quorum prior Germaniam,posterior verò Galliam,Angliam,& totum perturbauit Belgium,spectemus: nullũ crimen est,quod eorum execrabili flagitio possit comparari. Ille enim voti castitatis immemor, Catherinam à Borre monialem sibi sumpsit vxorem, sacrilegij næuo,quæ antè Domino consecrauerat,vestimenta commaculans: iste verò(vt in quinto capite funestæ vitæ eius legitur) cùm in ciuitate Nouiodunensi parochiale beneficium & aliud sacelli cuiusdam sacerdotium obtineret, pæderastiæ (quam Sodomiam vocant)flagitio conuictus,in tantum vitæ discrimen venit, vt igni, qui huiusmodi sceleris ordinaria & legitima pœna est, concrematus esset, nisì Episcopi vrbis commiseratione, vt cauterio candens eius humero lilium inureretur,pœna moderata fuisset.

Iob 5.

Hom. a super Missus est.

Edita per Hieronymũ Bolzec medicum.

Et quamuìs illos ipsos quidem,qui eorũ dogmata sectantur,nõ lateat,eos non nisì quæ carnis sunt aucupari, at nihilominùs audiuntur à suis cum quadam animi voluptate, quòd videant eos suauissimam carnis libertatem etiam scriptis diuinis confirmare,& quantumuis scelerate viuentibus,

omnem

omnem vniuersorum scelerum impunitatem promittere, si tamen credere nôrint. Hæc illi hypocritici apostatæ, & pestilentissimæ Sirenes, miseris & imperitis inculcant, his illos perniciosissimi dogmatis exitialibus laqueis tenent implicatos, & quod de eius farinæ hominibus prædixit Apostolus,
2.Tim.3. Proficiunt in peius, errantes, & in errorem mittentes. Quàm verò est Sanctorum Dei via, horum letifero vitæ instituto contraria & dissimilis? Hi corpora sua multiplici & propè incredibili afflictione & castigatione affecerunt. Hi ob vitandas peccandi occasiones, extra hominum frequentiam, secessus & solitudines elegerunt, ibique perpetuò, legendi, psallendi, meditandi, contemplandique studio, cui frequẽtes adiungebantur lachrymę, insudabant: nihil cum huius mundi vanitatibus & voluptatibus commercij habere volebant, verùm perpetuis ferè ieiunijs, prolixis vigilijs, alijsque duris & asperis laboribus causa amoris Christi libenter susceptis, per omnẽ vitam animas suas afflixerunt. Cùm hi sint igitur, Reuerendissime & Illustrissime Cardinalis, qui non solùm exempla nobis veræ pietatis exhibeant, & iter quo ad regni cęlestis felicẽ patriam perueniatur præeundo commonstrent, verùm qui fidem etiam nostram Catholicam egregiè adstruant, & aduersùs portentosa hęreticorum commenta firmiter stabiliant: totius orbis publico quasi testimonio & applausu pręclarè fecisse iudicatus est primùm Aloysius Lipomanus Episcopus Veronensis, pietatis atque sanctitatis illustre speculũ, deindè multùm dilectus nobis frater quoq; noster Laurentius Surius, qui in lucem proferendis Sanctorum Vitis insignem operam maximumq; studium impenderunt. Atq; hic quidem recognoscendis Tomis quos sex collegerat & in lucem miserat im mortuus, ad septimũ concinnandum copiosam materiam congestam post se reliquerat. quam ego, à superioribus meis iussus, & pijssimi Patris rationem atq; methodum secutus, in ordinẽ redigens, & Vitarũ plurimarũ quæ varijs ex locis ad me transmissæ fuerunt accessione adaugens, septimũ ex ijs hunc Tomum exhibeo, teque Illustrissime ac Reuerẽdissime Domine patronũ adscisco, cùm propter eximiam tuam in procurandis ac promouendis Ecclesię commodis fidem atque dexteritatem, tum propter raram & reconditam multarũ rerum & inprimis totius antiquitatis Ecclesiasticę cognitionẽ, quę cum grauitate morum & vitæ integritate coniuncta longè lateque sic diffunditur, vt eius fragrantia non solùm Italia, verùm nostra etiam Germania redoleat. Sed & cùm nobilissimæ Italię patrię tuę Sanctorum non paucas Vitas complectatur, earum sicut & cæterorum lectionem non ingratam neque iniucundam I. C. T. fore mihi persuadeo. atque idcircò valdè illa mihi oranda atque obtestanda est, vt quos ego impendi qualescunque labores, pro innata humanitate sua complecti, & authoritate aduersùs maleuolos obtrectatores tueri, ac me Ordinemque nostrum sibi commendatum habere velit. Ego Deum & Dominum nostrum Iesum Christum Sanctorum omnium caput precabor, vt I. C. T. Ecclesiæ suæ multis modis nunc laboranti diù conseruare dignetur incolumem. Ex Carthusia Agrippinensi pridiè S. Laurentij Archidiaconi & martyris, Anno M. D. LXXXI.

I. C. T. obseruantissimus cliens

F. Iacobus Mosander Carthusianus.

INDEX

INDEX GENERALIS VITARVM, HOC TOMO SEPTIMO COMPREHENSARVM.

IANVARII DIE

FEBRVARII DIE

MARTII DIE

B De

Ser-

AVGVSTI DIE

SEPTEMBRIS DIE

OCTOBRIS DIE

NOVEMBRIS DIE

DECEMBRIS DIE

INDEX

INDEX GENERALIS

NOMINVM SANCTORVM, IN SEPTEM TOMIS SVRII COMPREHENSORVM, DIES NAtalitios eorum,& numerum paginarũ exprimens,tam primæ,quàm ſecundæ editionis. Litera A primam editionem deſignat : B, ſecundam : C verò, Tomum hunc ſeptimum.

A

De

Auſtre-

Cari-

D

Dedi-

E

F

Fratri-

Iona

Martino

Noit-

O

P

Phi-

Q

R

INDEX ALIQVOT SANCTORVM, QVORVM RES GESTAE IN ALIORVM SANCTORVM HIſtorijs comprehenduntur, ad quas in ſuis Tomis piæ memoriæ Surius Lectorem frequenter remittit.

DIE — MENSIS IANVARII.

DIE — MENSIS FEBRVARII.

DIE — MENSIS MARTII.

tulphi cap.30.& sequentibus : 5.Febr.to.1. A 858. &c. B 880. & 881

XXII. De S.Helena sponsa S.Amatoris episcopi Antisiodorensis: lege eiusdem S.Amatoris vitam 1.Maij to.3.B 14 C 352.sub nomine virginis

XXIII. De S.Desiderio episcopo Lugdunensi : vide vitam S.Columbani abbatis Nou.21. to.6.cap.29. A 502 B 544

XXV. De S.Vrbano Papa : vide historiam S. Cæciliæ virginis & martyris Nou.22.to.6. A 506 B 548

De translatione S.Francisci : quere in vita eius 4.Octobris per S.Bonauenturam scripta to.5.cap.15. A 564 B 618

XXVI. De S.Symmetrio presbytero & martyre cum socijs : lege vitam S. Praxedis virginis to.7. fol.1156

XXXI. De S.Petronella virgine : lege gesta SS. Nere & Achillei 12.Maij to.3. A 177 B 225 to.7.fol.1133

DIE MENSIS IVNII.

VI. De SS. Artemio, Candida & Paulina : lege gesta SS. martyrum Petri & Marcellini 2. Iunij to.3. A 454 B 523.&c.

XII. De translatione SS.martyrum Nazarij & Celsi : vide vitam S.Ambrosij Doctoris Ecclesiæ, 4.Apr.A 503 B 532 & to.7.fol.1141

XIII. De S.Felicula virgine ac martyre : vide gesta SS.Nerei & Achillei 12.Maij to.3.A 177 B 225.& 226

XVIII. De SS.Marco & Marcelliano : lege acta S.Sebastiani martyris 20.Ianuarij tomo 1. A 434.&c. B 449

XXV. De S.Gallicano martyre : vide gesta SS. Iohannis & Pauli martyrum Iunij 26.to.3. A 826 B 933 & to.7.fol.1145

XXVIII. De S.Irenæo episcopo Lugdunensi & martyre : vide gesta SS. mart. Ferreoli presbyri & Ferrucionis diaconi & sociorum to.7. fol.536

XXX. De S.Lucina matrona : eius fit mentio in gestis SS. Processi & Martiniani 2.Iulij to. 4.A 43 B 41

DIE MENSIS IVLII.

I. De SS.Iulio & Aarone, ac socijs martyribus : vide gesta S.Albani martyris 22.Iunij to.3. A 732 B 845

II. De SS.martyribus Aristione, Crescentiano, Eutychiano, Vrbano, Vitale, Iusto, Felicissimo, Felice, Martio &c. vide gesta S.Sebastiani martyris 20.Ian.to.1.A 442 B 457

V. De S.Zoe martyre: vide eiusdem Sebastiani passionem A 439 B 454.&c.

VI. De S.Tranquillino martyre: eiusdem Sebastiani gesta A 442 B 458.&c.

VII. De SS.Nicostrato, Claudio, Castorio & socijs, ibidem A 439 B 454.&c.

VIII. De S.Exuperio martyre & socijs Thebæis : vide gesta S.Mauricij martyris & sociorum 22.Septembris A 328 B 358.&c.

XI. De translatione S.Benedicti : vide vitam S.Aigulphi, 3.Sep.to.5.cap.3.A 9 B 25

XVI. De S.Hilarino monacho Ostiensi : lege passionem SS.Iohannis & Pauli Iunij 26.to.3. A 827 B 934

XX. De S.Seuera virgine : vide vitam S.Modoaldi archiepiscopi Treuirensis, 12.Maij cap. 13.& 14. libri secundi vitæ eius A 218.& 219 B 265.& 266

XXIIII. De SS.martyribus Niceta & Aquilina : vide martyrium S.Christophori Iulij 25.to. 4. A 354 B 361

XXV. De SS.Nemesio & Lucilla martyribus: lege gesta S.Stephani Papæ, 2.Augusti to.4.A 465.&c. B 497.&c.

XXVI. De SS.Symphronio, Olympio, Theodolo, & socijs : vide eiusdem Stephani historiam A 466 B 498.&c.

XXVII. De SS.Hermolao presbytero, Hermippo & Hermocrate fratribus : habetur in gestis S.Pantaleonis martyris 27.Iul.to.4. A 371.& 378 B 393 & 400

XXVIII. De S.Sampsone episcopo & confessore : vide vitam S. Maglorij 24.Octobris tomo 5. A 931 B 1029

XXIX. De S.Beatrice martyre: vide gesta S.Anthimi martyris 11.Maij to.3.A 160 B 209

De S.Callinico martyre : vide gesta S.Thyrsi martyris 14. Decembris to. 6.A 909 B 1007.& 1008.& 1009

XXX. De SS.martyribus Abdone & Senne : lege passionem S. Laurentij martyris 10. Augusti to.4.A 582 B 609

DIE MENSIS AVGVSTI.

I. De SS.martyribus, Bono presbytero, Fausto, Mauro & socijs : lege gesta S. Stephani Papæ, 2.Augusti to.4.A 464.&c. B 497.&c.

II. De S.Theodote cum tribus filijs : lege passionem S. Anastasiæ virginis 25.Decembris to.6.A 965.&c. B 1066

De

DIE MENSIS SEPTEMBRIS.

De

Plures multò Sanctorum historiæ in prænominatis Tomis continentur, quorum nomina in Indice non expressimus, quòd eorum dies natalitius ignoretur: quos studioso lectori inuestigandos relinquimus.

INDEX

INDEX COPIOSVS IN SEPTIMVM HVNC, DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI ex diuersis authoribus ac Bibliothecis collectus, duodecim Anni Menses, vnà cum integro Adonis Martyrologio, complectitur.

SS. Auste-

S.Ben-

candor

 reli-

dago-

eccle-

S. Etherius

excommu-

SS.Hip-

SS.Io-

mira-

mona-

S. Nata-

pauper-

reli-

K sedi-

tem

FINIS INDICIS.

F. IACOBVS MOSANDER PIO LECTORI SALVTEM.

SI miratus fueris, candide Lector, quòd eas Sanctorum historias, quæ secundæ editionis Tomis fuerunt adiectæ, huic iterùm Tomo inseruerim, accipe huius rei necessariam rationem. Mens erat prædilecti confratris nostri piæ memoriæ Surij, vt qui primæ editionis Tomos sibi comparâssent, etiam omnibus ijs historijs, quæ secundæ editioni accessêre, in huius Tomi emptione fruerentur, nec opùs haberent nouos illos Tomos sibi comparare: nec hunc reijcerent, qui nouos comparâssent, quia permultæ in eo continentur notabiles vitæ, quæ aut nunquàm in lucem prodiêrunt, aut in prioribus Tomis nō habetur. Aliquot etiam historias priori in editione mutilas & imperfectas, vt sunt S. Bernardini Senensis, S. Stanislai Episcopi & martyris, S. Vulmari confessoris &c. integritati hic restituimus. Ceterùm nescio quo errore acciderit, vt in Vita S. Stephani Regis Hungariæ, pagina 859. quarti Tomi primæ editionis, & 876. secundæ, Gisela vxor dicti Stephani, Henrici Imperatoris filia nominetur, cùm non filia, sed soror eius fuerit. nam duxit Henricus cum Cunegunde vxore vitam cælibem. Itaque loco filiæ, sororem, lege. In vita quoquè S. Carilephi presbyteri pagina 35. quarti Tomi primæ editionis, & 33. secundæ, loco, S. Maximini Aurelianensis Episcopi, lege, Abbatis. non enim is Episcopus fuit, sed tantùm Abbas.

Vale.

PRAESENS hic ſeptimus DE VITIS SANCTORVM TOMVS, quem partim ex Aloyſio Lipomano, partim ex Reuerendi P. Laurentij Surij collectaneis, aliisque veteribus monumentis congeſtum F. IACOBVS MOSANDER CARTHVSIANVS exhibet, nihil continet quod aduerſetur Catholicæ & Apoſtolicæ fidei, aut bonis moribus: quod conteſtor ego F. Guilhelmus Gennepęus S. Theologię Licentiatus, Inquiſitor hæreticæ prauitatis à Sede Apoſtolica ſpecialiter deſignatus, propriæ manûs ſubſcriptione.

Fr. Guilhelmus Gennepæus Inquiſitor qui ſuprà, manu propria ſubſcripſi.

SERIES CHARTARVM SEPTIMI HVIVS, DE SANCTORVM VITIS AC HISTORIIS, TOMI.

A, B, C, D, E, F, G, H, I, K. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, v, x, y, z. aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ſſ, tt, vv, xx, yy, zz. aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, qqq, rrr, ſſſ, ttt, vvv, xxx, yyy, zzz. aaaa, bbbb, cccc, dddd, eeee, ffff, gggg, hhhh, iiii, kkkk, llll, mmmm, nnnn, oooo, pppp, qqqq, rrrr, ſſſſ, tttt, vvvv, xxxx, yyyy, zzzz. aaaaa, bbbbb, ccccc, ddddd, eeeee, fffff, ggggg, hhhhh, iiiii, kkkkk, lllll.
Omnes ſunt terniones, exceptis nouem ſequentibus duernionibus: A, B, C, D, E, F, G, H, I.

IN IMAGINEM REVERENDI PATRIS LAVRENTII SVRII CARTHVS[illegible]ANI, OPTIME DE CHRISTIANA REP. MERI[illegible].

EFfigiem SVRII dum cernis, candide Lector,
Quin capias tanti fructus amorq́; viri?
Qui lucrum duxit, mundo latuisse superbo:
Delicias, casta mente vacasse Deo.
Ecce recedentis sequitur nunc gloria tutam
Virtutem, nullis sat celebranda typis.
Clara LVBECA neci genuit, sed carior illi
Qua patet ad vitam, sedula cura fuit.
Huius ob eximium quo conflagrabat [illegible]
Salvifico triuit commoda vana iugo.
At licet obscuro, sed sacro tecta recessu,
Non potuit soli lux micuisse sibi.
Nanque domi fratres virtutum lampade lustrans,
Edocuit summo reddere vota patri,
Quando erat in SVRIO sac[illegible] *spectasse laboris*
Exemplar, placidam mente referre facem.
Omnibus vt Pauli iuxta decreta, salutis
Ansa foret, cunctos, omnia factus, obit.
Nec generosa domi Virtus se passa recludi,
Protulit oppleto munera larga sinu.
Quot docet atque monet Stygiam vitare paludem?
Quotve pio mollit pectoris dura foco?
Quot dedit [illegible] *p*[illegible]*q́; ruinæ*
Fulcr[illegible] *n*[illegible] *a nefanda domat?*
Dum s[illegible] *me*[illegible]*ta piorum,*
[illegible] *mi* [illegible].
S n[illegible] *um* [illegible] *na magnis*
Sex [illegible] *t vna manus?*
Sept[illegible]*mus* [illegible] *dum* [illegible] *us,* [illegible] *ba*[illegible]*eata*
C[illegible] *o*[illegible] *studi*[illegible] *præmi*[illegible] *digna* [illegible],
S[illegible] *S*[illegible]*peris factum, dixit, d*[illegible] *ur* [illegible],
Emeritũ nostris insere [illegible] *HRI*[illegible] *ci*[illegible]
Nec mora, præsidiis SVRIO mors pro[illegible]*a*[illegible]*denti,*
Intrepidum ad Superos cuspide [illegible] *ter:*
Liber abi, dicens, celebratis iungere Diu[illegible],
Et cape nunc meritis serta di[illegible]

IN IMAGINEM [illegible]T LIBROS SVRII.

EST aliquid SVRII spe[illegible] *imagine vu*[illegible]
Quos spatio exi[illegible] *abella ref*[illegible]
At SVRII Libros, magna quo[illegible] *texuit arte,*
Qui legit, ingenium cum pi[illegible]*tate videt.*

OBIIT ANNO DOMINI M.D.LXXVIII. DIE XX[illegible]II. MAII

IANVARIVS.

D. CAECILII CYPRIANI CARTHAGINENSIS EPISCOPI SERMO DE CIRCVNCISIONE DOMINI: QVI HA-betur tertio Tomo operum eius.

ARGVMENTVM.

Circuncisionem Abrahæ mandatã, non apud ſolos tamen Hebræos, ſed & apud Arabes & Phœnices, filijs etiã Iſmael & Eſau vſitatam, valuiſſe docet ad peccati originalis expiationem. Ad quod etsi ab Adam vſque ad Noe, & deincèps ad inſtitutionẽ vſque huius ſacramenti, efficacia eſſent ſacrificia vetera: imperatam poſteà circuncisionem cùm fidei tempora propinquarent, vt ſingulorũ ſacrificia, ſingulare Chriſti præcederent holocauſtum. Poſt quod, iam non aliam circuncisionem requiri quàm cordis, qua titillatorios carnis motus rationis authoritate compeſcamus. Gen. 17. Circuncisio olim data eſt patribus ad peccati originalis expiationẽ.

INTER omnia teſtamenti veteris ſacramenta nihil Circuncisione ſolennius antiqua celebrauit religio, nec tantùm in Hebræos, ſed etiam in Phœnices & Arabes hæc traditio inoleuit. Reliquæ gentes tam mandatum quàm factũ irrident: & Deo minimè aſſerunt conuenire, vt Saluatoris benignitas plagis infantium delectetur, & immeritos in ipſo vitæ initio periculo mortis addicat. Hoc de bono Domino ſentire, qui neminem vult perire, abſurdum & irrationabile iudicant. Nec tamen eis omnia reliqua ſacrificia ſunt horrori, ſed in multis naturalem legem ſequentes, expiationum retinent inſtrumenta, & immolant victimas, & incendunt adipes, & cum odoramentis & libaminibus fundunt coram Deo vota & preces. Legimus Iob Dei teſtimonio approbatum, iugibus ſacrificijs occupatum: nec legimus circunciſum. Et poterant eſſe eo temporum diuerſis in locis multi viri inſignes, qui iuſtitiæ Dei ſubiecti, hoc ſigno carebant, licèt filios Eſau & Iſmael putandũ ſit huius traditionis non fuiſſe expertes. Verùm cùm opus iſtud & antiquitas commẽdet, & iubentis authoritas: inquirẽda eſt tanti myſterij ratio, quæ Abrahæ ſpecialiter & ſemini eius tanto pondere mandata eſt, vt quiſquis in illa gente huius ſigni careret differentia, Ethnicus non Iudæus reputaretur, & à titulo filiorum Iſrael abraderetur proſcriptus. Hoc cùm octaua die iuſſum ſit celebrari, & nomen circunciſo aptari: intimarum eſt his qui digni ſanctorum conſortio cenſebantur, quòd eorum nomina ſcriberentur in cælis, & æternæ beatitudinis, quam poſt vitæ huius ſeptimanam octaua conſequitur, hæredes fierent & conſortes, quicunque vitæ innocentia & cælibatûs ſanctimonia ſeſe Domino conſecrâſſent. Tenera itaque infantia huiuſmodi erat imbuenda doctrina, & ante concupiſcibiles motus, quos peccatum meruerat, miſerabili pœnæ, & ineuitabili vindictæ, etiam in paruulis adhibenda erat ſeueritas: & antè quàm ebulliret ſartago libidinum, prouiſum eſt ventilabrum, quo refrigerari poſſet, & extingui depopulatricis flammæ vagus ardor, & vniuerſa perluſtrans incendium. Ideoque dolor voluptati, & ſanguini delectationis ſanguis tormẽti opponebatur: vt in primis elementis diſcerent paruuli, ſemper proprię memores ſectionis, contraria curare contrarijs, & ad cohibendos refrenandosque turpitudinum appetitus neceſſarium eſſe ſale corroſorio carnis perfricare pruritus, & ſemper recrudeſcentes deſiccare putredines. Ad hoc corpus ſuum mortificabat Apoſtolus, non tantùm circuncidens illud ſeminarium membrum, ſed totum ſe crucifigens, & omnibus extraordinarijs motibus opponens cauterium, vſqueadeò corpus ſuum redigens in ſeruitutem, vt diceret: Viuo autem iam nõ ego, viuit verò in me Chriſtus. Cuius facti æmulatores erubeſcimus in pudendis: & detecto ſectoque confuſionis operculo, quanuis conſcientia teſtis ſemper nobis exponat ſcaturientes intùs peccati inſidias, nec internum vitare poſſimus iudicium: viriliter tamen

1. Ianuarij.

Gentes victimis ſua peccata expiabant.

Iob 1.

Gen. 17.

Quid octaua dies, & nominis impoſitio deſignent.

Contraria ſunt cõtrarijs curãda.

1. Cor. 9.

Galat. 2.

Rationis authoritate increpandi sunt titillatorij sensus.

standum est,& rationis authoritate increpandi sunt titillatorij sensus,& summoperè vigilandum est nè sequatur assensus. Intra nos pudor iste aboleri omninò non potest: quia nec totum hoc membrum,sed anterior eius portio iussa est circuncidi. Res sanè maxima est,si non egrediatur foràs huius contagio corruptelæ: & insaniens bestia corrupti anhelitûs catenis ferreis in vltimis animæ recessibus alligetur,intusq; fractis dentibus seipsam concupiscentia captiua mastiget & corrodat.

1. Cor. 9.

Manet itaq; erubescentia propter sensum: vt qui in agone contendit,sciens circuncisionis mysterium,ab omnibus se abstineat quæ possunt huic flammæ ministrare fomentum. Nec tamen peremptoria est contendentibus, sed probatoria huius sensualitatis colluctatio tam veterna: sed institutum est certamen inter spiritum & carnem, vt victor homo peccati & pœnæ, post triumphos solennes coronetur in gloria,sine infestationibus deinceps,liber à peccato & pœna.

Rom. 7. Gal. 5. Quotidiano cõflictu, spiritus & caro luctãtur.

Hanc verecundiam post præuaricationem vanitati subiecta,non volens anima pertulit,& vim sustinet inquietudine perurgente,& inuoluntarijs motibus fatigata infelicitatis suæ deplorat miseriam,liberari de corpore mortis huius desiderãs: & pacifici tranquilliq; statûs à Deo postulat libertatem. Quotidiano sanè cõflictu spiritus & caro luctãtur, & causatur ratio aduersùs domesticum malum: quòd intra se exerceat regnum quasi natura sit vitium, & secum traxerit creatio prima peccatum. Hoc vtiq; prima non sentit conditio, sed secutum est transgressorẽ supplicium,& adhæsit indiuidua pœna peccato: de quo erubescent,quicunq; mundo corde Regem in decore suo videre desiderant. Quis in tam assiduis illusionibus non confundatur? Quis non in tantis contumelijs erubescat? Fomes quippè huius mali intùs in tenebrosis recessibus latitans,vt viderit animam aliâs occupatam,& minùs ad suî circunspectionẽ solicitam, irruptionibus vehementibus erumpit,& blanditijs venena supponens, pudicitiæ puritatem inopinatis inuadit assultibus. Ideoq; pudibũdus homo nuditatem suam operit,& fœditatem confusus occultat. His rediuiuis vulneribus semper hac sanie illitis necessaria est per omnẽ huius vitę septimanã iugis resecatio putredinũ,& cõtinua circuncisio cicatricũ. Et in cæteris quidẽ membra omnia imperio rationis obediũt,& arbitrij retinent libertatẽ. Hîc verò vbi Babylonię fornax exarserit,& quasi pice & naphtha cõspersi libidinũ ebullierint apperitus,inflammata caro libertatis priuatur honore: intantùm vt rebellia membra velit nolit in motus nefarios audacter exurgant. Præcedebãt olim integumenta rerum significantia abolitionem peccati, & ad perfectionem inchoata tendebant.

Cur Christus voluerit circuncidi.

Nec hoc sacramentũ consuetudini antiquæ subtrahere voluit Christus,& licèt non esset in hoc tempore necessariũ, tamen nè antiqua religio prorsùs reproba videretur,voluit in se circuncisionis aptari signaculũ. Sanè originale peccatum quod à primis patribus in totam generis huius successionem defluxit,omni tempore aliquibus remedijs oportuit expiari: licèt vim plenã significantia nõ habuerint,donèc ad rem ipsam ventum est,quæ figurarum operiebatur velamine. Et licèt sacramentorũ arcana omnibus non paterent,virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat: quia ab Adam vsq; ad Noë sacrificia Deo constat fuisse accepta,quæ vsq; ad illud tempus sine legis distinctione diuinitùs inspirata institutione primi hominis celebrarẽt. Illa verò sacrificia aut in animalium sanguine,aut aliarum oblationum incensionibus agebãtur: non quòd fumo aut mortibus pecudum delectaretur Deus,sed vt intelligeretur immutabile iudiciũ & prolata ab initio sententia in peccatum.

Pœna peccati mors. 2. Cor. 12.

Immutabile decretum ab æterna lege exierat, cõcupiscentia affligi,& morte peccatorẽ puniri: nec poterat plagis exterioribus remediũ aliquod subuenire,quin stimulus carnis sine vlla exceptione colaphizaret infirmum,& vsq; ad dissolutionem mors importuna persequeretur captiuũ. Et mors quidem carnis concupiscentiarum intersecabat ludibria,nec poterat vltrà peccare illud quod erat putredini ac dissolutioni prædestinatũ & datum: sed supererat post mortem carnis animæ labor,& afflictio spiritûs: nec poterat vlla ratione illa

Morti oĩm vita Christ' moriendo subuenit.

absolui damnatio,nisi morti omniũ vita omniũ subueniret, & pro generali morbo gratia Dei singulare propinaret antidotũ. Hoc antiquum redemptionis nostræ consilium sanctis patribus reuelauit Deus,voluitq; vt paulatim assuescerẽt homines passioni & morti necessariæ,voluntariæ mortis opponerent libamentũ,& pœnam in medelam, & supplicium in remedium commutarent. Huius oblationis doctrinam sacrificia continebant antiqua: & incensiones & mortes huius consumma-

ſummationis gratiam præſignabãt. Propter hoc cùm iam fidei tempora proquin-
quarent, imperata eſt circuncisio: & pars illa corporis in qua eſt voluptatũ ſemina- Gen.17.
rium & libidinis officina, iuſſa etiam in paruulis amputari, vt proprij primitias
ſanguinis, ei qui totum ſanguinem ſuũ oblaturus erat, offerrent: & communia ſin-
gulorũ ſacrificia ſingulare præcederent holocauſtum. Vbì verò Chriſtus Dominus Pſal 39.
venit, de quo in capite libri ſcriptũ eſt, vt in morte ſua patris volũtatem impleret, Finis ſacri-
ceſſârunt ſacrificia: nec iam truncationem præputij Euangeliũ imperauit, ſed cir- ficiorũ pe-
cuncisionem cordis, & omnem tam membrorũ quàm affectuum petulantiam gla- corum, &
dio ſpiritûs reſecari immutabili decreto mandauit. Et tantæ dignitatis illa vna re Circuncisi-
demptoris noſtri fuit oblatio, vt vna ad tollenda mundi peccata ſufficeret: qui tan- onis, Chri-
ta authoritate in ſancta introiuit in ſanguine proprio, vt deincèps nulla ſupplican- ſtus.
tium poſtulatio ſanguine indigeret alieno. A diebus igitur viſitationis noſtræ re- Iam circũ-
gnum cælorum vim patitur, nec iam in expoliatione carnis circuncisio agitur, ſed ciſione cor-
Spiritûs ſancti virtute vetuſtatis antiquæ ſanies expurgatur. dis, & ſpiri-
tũs ſancti virtute, ſanies pecca-ti extergi-tur.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO IN EPIPHANIA DOMINI: VT HABETVR OCTAuo Tomo *Aloyſij.*

CVM natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ in diebus Hero- 6. Ianuarij.
dis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymã, Matth.2.
dicentes; Vbì eſt qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus
enim ſtellã eius in Oriente, & venimus cum muneribus
adorare eum. Laudate Dominum omnes gentes, & col- Pſal.116.
laudate eum omnes populi. Nam cùm omnipotens ſer- Sap.18.
mo nondùm à regalibus ſedibus deſcendiſſet, & nox in
ſuo curſu medium iter ageret, populus gentium ambu-
labat in tenebris, quia dilexerunt magìs tenebras quàm Iohan.3.
lucem: variosque ſecuti errores, in circuitu impij ambu-
labant, euntes vnuſquiſque, alius ad villã, alius ad nego- Matth.22.
ciationem ſuam: & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, quia incuruatus eſt vnuſ-
quiſq; ad opus manuum ſuarum. Patres etiam illi antiqui omnes ſub nube fuerũt, 1.Cor.10.
eo quòd adſpiciebant in viſu noctis, nec claritatem vultûs Moyſi poterant intueri,
quia velamen erat poſitum ſuper cor eorum, & erat aqua tenebroſa in nubibus aë-
ris: cùm videlicet filij Sion incluti, conuerſi ſunt in vaſa teſtea, opus manuũ figuli: Thren.4.
diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum: argentum eorũ ver-
ſum eſt in ſcoriam, eo quòd caupones eorum miſcebant aquam vino: quandò ob-
ſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, nec erat de eis, qui faceret bonum,
nec etiam vſq; ad vnum. Tunc ergò tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terrã, quia
Iudæus & Gentilis in tenebris ſtrauerunt lectum ſuum, habitantes in tenebroſis & Chriſtus ad-
vmbra mortis. Quia igitur tunc nox præceſſit, ecce dies appropinquauit, & lumen uẽtu ſuo in
refulſit in habitaculo carceris noſtri, ex eo quòd exortum eſt in tenebris lumen re- carne, illu-
ctis corde, cùm viſitauit nos Oriens ex alto: & ortus eſt nobis Lucifer matutinus, minauit mũ
qui non nouit occaſum, quãdò lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem ve- di tenebras.
nientem in hunc mundum, in tenebris luxit, & tenebræ eam non comprehende- Iohan 1.
runt.

Iudæi itaque & Gentiles in tenebris erant vſque ad tempus plenitudinis. At vbì
venit plenitudo temporis, emiſit Agnum Dominus dominatorem terræ, de petra Eſa 16.
deſerti ad montem filiæ Sion: & lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic fa- Pſal.117.
ctus eſt in caput anguli. Et quia ad hoc venerat, vt oues diſperſas congregaret in
vnum, licèt non fuerit primò miſſus, niſì ad oues, quæ perierãt domûs Iſraël: quia Matth.15.
tamen alias oues habebat, quæ non erant ex hoc ouili, & illas oportebat eum ad- Iohan.10.
ducere, vt fieret vnum ouile, & vnus paſtor: idcircò habitantibus in regione vm-
bræ mortis tam Iudæis, quàm gentibus, lux orta eſt eis vtriſque, propter quod & in Eſa 9.
natiuitate claritas Dei circunfulſit paſtores, quia Angelus euangelizauit eis gaudi- Luc.2.
um magnum, & hodierna die ſtellæ claritas natum denunciat Saluatorem. Iudæis Matth.2.
itaque tanquàm ratione vtentibus loquitur vox Angelorum, Gentibus verò quaſi Cur Ange-
brutis, & iumentis in campis ſyluæ, loquitur lingua ſiue ſtella cælorum. Lux itaq; lus Iudæis, ſtella verò

 demon-

gstibus apparuerit. demonstrat lucem, creatura suum indicat creatorem, suũ loquitur factura factorem, & noua stella denunciat verum Solem. Laudate ergò Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. Lætamini gentes simul cum plebe eius. Gaudeant Gentiles, exultent Iudæi: quia ecce Sol de stella enituit, & factor Virginis factus est in Virgine factura sua. Homo enim, qui factus est in ea, ipse fundauit eam
Psal.86. altissimus. Ortus est itaque Sol de stella, sanitas ex ægritudine, ex morticino vita, lux ex tenebris, dulcedo ex amaritudine, ex spina rosa, pater ex filia, Dominus ex ancilla, & de exiguo riuulo fons aquæ salientis in vitam æternam. Oritur ergò Sol de stella, & demonstratur Sol per stellam.

Maria stella, Christus Sol cur dicantur. Erat stella in aëre, stella in terra, Sol in præsepio. Stella in aëre, corpus illud lucidum: stella in terra, Virgo Maria: Sol in præsepio, Christus noster. Stella in aëre,
Matth.2. de qua habuimus in Euangelio: Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus
Num.24. adorare eum. Stella in terra, de qua Balaam prędixit in Prophetia sua: Orietur stella ex Iacob, & confringet omnes alienigenas. Sol in præsepio, de quo reprobi, secundùm
Sap.5. quod in libro Sapiętiæ legitur, dicturi sunt in futuro: Errauimus à via veritatis, & Sol iustitiæ non illuxit nobis. An non ipse est, qui in sole posuit taberna-
Psal.18. culũ suæ carnis, quandò fuit tanquàm sponsus procedens de thalamo suo? In stella, fratres, quatuor principaliter attenduntur. Stella enim igneæ naturæ est, stella
4. proprietates stellæ Mariæ attribuuntur. in se lucida est & clara, stella ex se radium emittit, stella in nocte lucet. Hæc eadem in stella nostra, id est in Virgine Maria possumus inuenire. Stella, vt diximus, igneę naturæ est: & ipsa Virgo Maria igneæ naturæ fuit. Ipsa est enim rubus ille igneus,
Exod.3. in quo apparuit Dominus Moysi, qui videbatur quippè ardere, sed non comburebatur: quia grauida quidem apparuit Virgo, sed igne libidinis non est cõsumpta. Ipsa in se splendida est & clara, adeò vt de ea scriptum sit in Canticis canticorum:
Cant.6. Quæ est ista, quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol? Ipsa ex se radium illum emisit, qui penetrat vsque ad cordis secreta. Scrutatur
Heb.4. enim corda & renes, eo quòd viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus: vndè & meritò
S. Maria stella maris dicitur. congruit ei nominis interpretatio. Maria nanque stella maris interpretatur. Mare hic mundus est, sicut scriptũ est: Hoc mare magnum, & spatiosum, illic reptilia,
Psal.103. quorum non est numerus. Meritò ergò stella maris dicitur, quia ipsa tãquàm sidus singulare refulsit in mundo, & cuius splendor illuminat mundum, & ex se radium
Iohan.1. illum emisit, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Et sicut radius processit à stella, stella integra permanente: sic filius ex Virgine, virginitate inuiolabili perdurante, secundùm quod & Propheta Ezechiel inquit:
Ezech.44. Porta, quam vides, semper erit clausa, & nullus transibit per eam, sed Dominus solus introibit per eam. Stella lucet in nocte, & ipsa Virgo in nocte huius seculi
Antiphona. singulariter fulsit, secundùm quod de ea scriptum est: Quæ cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo. Talis est stella nostra, fratres, talis est Virgo Maria, talis est stella maris: & quia reliquit nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius, talis etiam debet esse anima nostra.

Luc.12. Simus ergò, fratres, igneæ naturæ, vt sit in nobis ille ignis, quem venit Dominus mittere in terram: & ignis ille, qui erat flammigerans in ossibus Hieremiæ, accęda-
Malach.3. tur in conflatorio cordis nostri, iuxta quem sedet Dominus purgans & mũdans filios Leui. Simus etiam & nos clari & fulgidi, vt adspiret nobis dies, & inclinentur
Colos.3. vmbræ, & deponentes veterem hominem cum actibus suis, induamur nouum, qui secundùm Deum creatus est: vt si fuimus aliquãdò tenebræ, nunc simus lux in Do-
Rom.13. mino, & induti armis lucis ambulemus honestè, sicut decet ambulare in die. Emit-
Luc.12. tamus etiam ex nobis, fratres, radiũ bonæ operationis, quia scriptum est: Sint lumbi vestri pręcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Lucernas quippè ardentes in manibus portamus, cùm proximis nostris per exempla bonæ operationis lu-
Matth.5. ceamus, vt cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat, Veni: & sic luceat lux nostra coram hominibus, vt videntes opera nostra bona, glorificent Patrem, qui in cælis est, & currant multi in odorem vnguẽtorum nostrorũ. Stella lucet etiam in nocte,
Philip.2. & nos, fratres, in nocte huius seculi luceamus, secundùm quod scriptum est: Inter quos luceris, quasi lumina ria fixa in firmamẽto. Contra hæreticorum tenebras sa-
Cant.2. pientiæ lumine splendeamus, quia scriptum est: Capite nobis vulpeculas, quæ de-
Matth.10. moliũtur vineam Domini. Propter quod Dominus inquit: Estote prudentes sicut serpen-

ſerpentes,& ſimplices ſicut columbæ. Sic ergò, fratres,ad verum Solem poterimus
peruenire,ſi Virginis & ſtellæ noſtræ veſtigia fuerimus imitati.

In ſole autem quinque principaliter attenduntur. Sol incommutabilis eſt in ſe, Quinque
cùm luna ſingulis menſibus commutetur. In ſole eſt nulla macula, cùm ſemper Solis proprietates Christo attribuuntur.
macula ſit in luna. Sol habet plenitudinem luminis,à quo & alia luminaria lumen
accipiunt. Sol licèt ſit immutabilis,interdùm tamen patitur eclipſim. Sol ſemper
lucet in die. Sed eadem in vero Sole noſtro ſolicitè inueſtigemus. Sol in ſe incommutabilis eſt: & ipſe Chriſtus ſecundùm diuinitatis potentiam ſemper incommutabilis perſeuerat. Vndè ipſe ait: Ego ſum Deus,& non muror. Apud quem nō eſt Malach.3.
tranſmutatio,nec viciſſitudinis obumbratio. In ſole nulla eſt macula: & ipſe eſt, Iacob 1.
qui ſingulariter ingreſſus eſt mundum ſine macula,qui peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius. Sol habet plenitudinem luminis: & in eo habitauit Eſa.53. Coloſ.2.
plenitudo diuinitatis corporaliter,cui non eſt datus ſpiritus ad menſuram, immò
de plenitudine eius accepimus omnes gratiam pro gratia, quādò vnguentum à capite deſcendit vſq; ad barbam,& à barba ſtillauit in oram veſtimenti. Sol interdùm Pſal.132.
patitur eclipſim: & ipſe Chriſtus eclipſim mortis paſſus eſt in paſſione,quandò receſſit paſtor ouium,ponens animam pro ouibus ſuis,& inclinato capite emiſit ſpiritum. Sol ſemper lucet in die: & ipſe Dominus, poſtquàm reſurgendo cōſumpſit Iohan 19.
tenebras noſtræ mortalitatis,reſurgens ex mortuis,iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur,ſed lucem habitat inacceſſibilem, & in eo tenebræ non ſunt Rom.6. 1.Tim.6.
vllæ. Hunc ſolus aquila Iohannes irreuerberatis luminibus intuitus eſt in rota ſua,
quandò adeò altè volauit,quòd ſi paulò altiùs intonuiſſet, totus mundus eum capere non potuiſſet,inquiens: In principio erat Verbum,& Verbum erat apud Deum,& Deus erat Verbum. Iohan.1.

Magi ergò illuminati à ſole veniūt ad Solē,qui illuſtrati per ſtellam, quę lumen Matth.2.
ſuum habet à ſole, venerunt ad adorandum Solem: quorum geſta diligenter ſingula attendamus. Venerunt ergò ab Oriente Hieroſolymam, & cùm veniſſent, inquiſiuerunt: Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorū? Cùm peruenissent ad locum, procidentes :cùm procidiſſent, adorauerunt: cùm adoraſſent, munera obtulerunt.
Venerunt ergò infatigabili labore, inquiſiuerunt prouida ſolicitudine, procidetunt debita humiliatione,adorauerunt mentis deuotione, munera obtulerunt
integra fidei religione: & obtulerunt ei aurum, thus, & myrrham. Eccè primitiæ Quæ munera magi obtulerunt & quo affectu.
gentium,primò puram & integram fidem offerunt: obtulerunt enim thus Deo,
myrrham mortali,aurū Regi: thus per fidem diuinitatis, myrrham per fidem humanitatis ſiue mortalitatis,aurum per fidem regiæ dignitatis. Fuit enim Deus,&
homo,Emmanuel nobiſcum Deus,cùm factus eſt ſimul in vnum diues & pauper: Eſa.7.
fuitque ex regia tribu,ſecundùm quod in eius genealogia deſcribitur: Liber generationis Ieſu Chriſti,filij Dauid,filij Abraham,&c. Vel obtulerunt hæc tria humanitati Chriſti,aurum Regi,Sacerdoti thus, myrrham mortali. Fuit enim ex regia Matth.1.
& ſacerdotali tribu. Fuit Rex,quia habuit in veſtimēto & in femore ſuo ſcriptum, Apoc 19.
Rex regum,& Dominus dominantium. Fuit & Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech Regis Salem, qui ſacerdos fuit Dei ſummi,quia non per ſanguinem hircorum,aut vitulorum,ſed proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna Pſal.109. Heb.7.9.
redemptione inuenta. Connerſi enim ſumus ad paſtorem & Epiſcopum animarum noſtrarum. Fuit etiam mortalis,quia verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit in corpore ſuo ſuper lignum. Eſa.53.

Hæc eadem ipſa Virgo ſtella maris obtulit ſoli nato ſuo in perſona ſua. Obtulit Quæ dona obtulerit Maria.
enim aurum regiæ dignitatis,quia fuit ipſa de regia tribu,ſecundùm quod in dicta
genealogia legitur: Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui
vocatur Chriſtus. Obtulit etiā thus,& myrrham: vndè in Cantico amoris hęc duo Matth.1.
in ipſa iunguntur, vbi dicitur: Quæ eſt iſta,quæ aſſcendit per deſertum,ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ,& thuris,& vniuerſi pulueris pigmentarij? Myrrha Cant.3.
arcet vermes à corporibus mortuorum, & ipſa corpora conſeruat à corruptione,
propter quod Nicodemus attulit mixturā myrrhæ & aloēs, vt condiret corpus Ieſu. Per myrrham ergò carnis integritas deſignatur, thus verò mentis exprimit de- Iohan.19.
uotionem. Benè ergò hæ duæ ſpecies in ſtella & virga noſtra iungūtur, quia in Virgine Maria carnis integritas & mentis deuotio ſemper indiuiſa manſerunt. Et meritò additur, Vniuerſi pulueris pigmētarij: quia ipſa adeò fuit donis Spiritūs ſancti

Luc. 1. referta, vt audire meruerit: Aue gratia plena, Dominus tecũ, benedicta tu in mu-
lieribus,& benedictus fructus vẽtris tui. Sic ergo,fratres,obtulerũt Magi,obtulit &
Virgo Maria stella nostra. Et quia exẽpla dederunt nobis,ergò & nos ità faciamus.

Quæ nos offeramus dona. Venerunt Magi,veniamus & nos,quia scriptum est: Venite ad me omnes,qui la-
boratis,& onerati estis,& ego reficiam vos. Et alibi: Venite ad me, qui concupisci-
Matth. 11. Eccli. 24. tis me. Inquisierunt Magi, inquiramus & nos,quia scriptum est: Quærite Domi-
Esa. 55. num, dum inueniri potest. Prociderunt Magi, procidamus & nos, quia scriptum
Psal. 94. est: Venite adoremus,& procidamus ante Deum. Adorauerunt Magi, adoremus
Psal. 28. & nos,quia scriptum est: Adorate Dominum in aula sancta eius. Obtulerunt Ma-
Rom. 12. gi,offeramus & nos,quia scriptum est: Obsecro vos,fratres, vt exhibeatis corpora
vestra hostiam viuentem,sanctam,Deo placentẽ,rationabile obsequium vestrum.
Offeramus & nos illa tria,quę obtulerunt Magi,aliter tamen quàm illi. Offeramus
Coloss. 3. myrrham mortificationis,vt mortificantes corpora nostra,quæ sunt super terram,
Galat. 5. carnis curam non faciamus in desiderijs, crucifigentes corpora nostra cum vitijs,&
concupiscentijs: & in his tamen omnibus rationabile sit,vt dictum est,obsequium
1. Cor. 14. nostrum. Offeramus thus deuotæ orationis, secundùm quod Apostolus ait: Ora-
bo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente, vt dirigatur oratio
mea sicut incensum in conspectu Domini. Offeramus & aurum, splendorem sapi-
Prou. 21. entiæ: aurum nanque sapientiam designat,iuxta illud: Thesaurus desiderabilis re-
quiescit in ore sapientis. vt simus parati omni poscenti de ea, quæ in nobis est, fide
& spe reddere rationem,& splendore sapientiæ fulgeamus,& contra hęreticorum
Psal. 118. tenebras intrepidi dimicemus,atque dicere possimus: Bonum mihi lex oris tui su-
per millia auri & argenti. Et vtinàm non possetis dicere potiùs: Bonum mihi lex
oris Iustiniani super millia auri & argenti: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes,
Hier. 17. sed non ità vt lex tua, Domine: Dereliquerunt venam aquarum viuẽtium Domi-
Hier. 2. num: nè meritò ipsa sapientia conqueratur dicens: Dereliquerunt me fontem
aquæ viuæ. Nam hi,qui in lege Domini debent meditari die ac nocte,à veritate ad
Vt Ecclesiæ pastores vigilare debeant contra hæreticos, ne Ecclesiã periuadant. fabulas conuertunt auditum. Custodes ergò super muros Ecclesiæ constituti,vigi-
lantes sint, nè vulpes Sampsonis incendant segetes nostras: & ponatur turris Da-
uid cum propugnaculis contra Damascum, ex qua dependeant clypei mille: tur-
ris nanque fortissima nomen Domini,ad eam confugiet iustus,& exaltabitur. Hæc
est scriptura, vbi nomen Domini inuocatur,in qua propugnacula sunt prælati, at-
Prou. 22. que doctores,qui eius terminos debent custodire, de quibus scribitur. Non trans-
Exod. 19. grediers terminos, quos tibi patres tui constituerunt. Statuit nanque Moyses ter-
minos contra montem Sinai, quos transgredi non licebat. Et vtinàm istos termi-
nos nulli transgrediantur, alioquìn lapidibus erunt digni. Ex hac pendent clypei
mille,perfectio videlicet authoritatum,quæ est ad munimentum eius. Hæc turris
ponitur contra Damascum,scilicet contra robur hæreticorum. Huius fundamen-
1. Cor. 3. tum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positũ est, quod est Christus Iesus,
id est mysterium Christi.

Multiplex de Christo Saluatore testimoniũ. Immobile profectò & immutabile est Christi mysterium,quia multiplex habuit
testimonium. Habuit enim testimonium hominum, testimonium Agelorũ, testi-
monium mulierum,testimonium virorum, testimonium senum, testimoniũ par-
uulorum,testimonium terrenorum,testimoniũ cælorum, testimoniũ Gentilium,
testimonium Iudęorum, testimonium antiquorum, testimonium modernorum,
testimoniũ lucis,testimonium tenebrarũ, testimoniũ legis, testimonium Prophe-
tarum,testimoniũ Regum,testimonium turbarũ, testimonium viuorum, testimo-
nium mortuorũ,testimoniũ brutorum, testimonium Solis,testimonium elemen-
Luc. 2. torum. Habuit testimonium hominum, quia pastores erant in regione illa, qui ve-
nientes inuenerũt de verbo, sicut dictũ erat ad eos de puero. Testimoniũ Angelo-
Ibidém. rum,quia Angelus Domini stetit iuxta illos,& dixit eis: Ecce euangelizo vobis gau-
dium magnũ,quia natus est hodie Saluator mundi qui est Christus Dominus in ciui-
tate Dauid. Et facta est cũ Angelo multitudo cęlestis exercitus,laudantiũ Deum &
dicentium: Gloria in excelsis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ha-
buit testimoniũ mulierum, quia Anna prophetissa filia Phanuel confitebatur Do-
mino,& loquebatur de illo omnibus,qui expectabant redemptionẽ Israël. Habuit
Act. 2. & 4. testimoniũ virorum,quia vno die cõuersi sunt tria millia,& alio quinq; millia,qui
testimonium perhibebãt de Iesu. Habuit testimoniũ senum,quia antiquus ille die-
rum

rum Simeon, cuius capilli erant sicut lana alba, qui acceperat responsum à Spiritu Luc 2.
sancto, non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini, accipiens eum in
vlnas suas, dixit: Nunc dimittis, Domine, seruum tuum secundum verbum tuum
in pace, quia viderūt oculi mei salutare tuum. Habuit testimonium paruulorum,
quia Innocentes illi eum, quamuis non loquendo, moriendo tamen confessi sunt. Matth 2.
Habuit testimonium terrenorum, quia pax facta est in terra hominibus bonæ vo-
luntatis, tanta, vt ab vno homine Cæsare Augusto totus orbis describeretur: de
cuius tranquillitate Esaias inquit: Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas Esa 2.
suas in falces. Habuit testimonium cælorum, quia cæli miserunt nouam stellam,
secundùm quod habuimus in Euangelio: Et ecce stella, quam viderant Magi in Matth 2.
Oriente, antecedebat eos vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Habuit te-
stimonium Gentilium, quia Magi venientes Hierosolymam dixerunt: Vbi est qui Ibidem.
natus est Rex Iudæorum? Habuit testimonium Iudæorum, quia Herodes principes
sacerdotum, & scribas populi conueniens, sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasce- Ibidem.
tur: at illi dixerunt, In Bethleem Iudæ. Habuit testimonium antiquorum, quia in Oseæ 12.
manibus Prophetarum assimilatus est: ipse enim est Agnus occisus ab origine Apoc 13.
mundi. Habuit testimonium modernorum, vndè & ipse Discipulis inquit: Eritis Act. 1.
mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum ter-
ræ. Habuit testimonium lucis, quia claritas Dei circumfulsit pastores, & claritas stel- Luc. 2.
læ illustrauit Magos. Testimonium tenebrarum, quia in morte eius tenebræ factæ Matth. 2.
sunt super vniuersam terram. Habuit testimonium legis, quia Moyses dixit in lege: Iohan. 19.
Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris: ipsum tanquam me audietis. Deut 18. 28.
& alibi: Et erit vita tua pendens in ligno: videbis, & non cognosces. Testimonium
Prophetarū, quia Esaias ait: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius Esa. 11.
ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini. & alibi: Ecce Virgo concipi- Esa. 7.
et, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Hieremias autem: Post Baruch 3.
hæc, inquit, in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Ezechiel in eius Ezech. 2. & c.
testimonio filius hominis appellatus est. Daniel ait: Cùm venerit s[anct]us sancto-
rum, cessabit vnctio vestra. Oseas in eius testimonio accepit vxorem fornicariam. Oseæ 1.
Abacuc dicit: Cornua sunt in manibus eius. Ionas in ventre ceti eius testimoni- Abac. 3.
um testatus est. Et quid discurram per singula? Nullus Prophetarum extitit, qui ei Ionæ 2.
testimonium non perhiberet. Testimonium Regum, vndè Dauid Rex: Terra no- Psal. 84.
stra dabit fructum suum. & alibi: Aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Et Sa- Esa. 45.
lomon: Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, fragran- Cant. 1.
tia vnguentis optimis: &, Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odo-
rem suum. Testimonium turbarum, vndè dixerunt in Euangelio: Vidimus mira- Luc. 5.
bilia hodiè: &, Nisi esset hic à Deo, non posset facere, quod facit: propter quod vo- Iohan. 6.
luerunt etiam eum rapere, & Regem facere. Testimonium viuorum, quia illi duo,
qui ibant in Emaus, venerunt, & narrauerunt omnia, quæ eis acciderant. Testimo- Luc 24.
nium mortuorum, quia multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, Matth. 27.
& apparuerunt multis. Testimonium brutorum, quia cognouit bos possessorem Esa. 1.
suum, & asinus præsepe Domini sui. Testimonium Solis, quandò ipse obscuratus Luc 23.
est. Testimonium elementorum, quia testimonium perhibuit terra, quandò terræ- Matth. 27.
motus magnus factus est: testimonium perhibuit aqua, quandò siccis pedibus am- Mar. 6.
bulauit super aquas: testimonium perhibuit aër, quandò nubes suscepit eum ab Act. 1.
oculis eorum, scilicet discipulorum: testimonium perhibuit ignis, quandò Ange- Matth 28.
lus Domini descendit de cælo, & resplenduit facies eius sicut fulgur. fulgur enim
igneæ naturæ est.

Quia ergò, fratres, mysterium Crucis habuit testimonium omniū prædictorum,
erubescat Iudæus infelix, qui negat Christum de Virgine natum, quia pastores Iu- Luc. 2.
dæi inuenerunt sicut dictum erat illis. Confundatur Gentilis, qui dicit ligno: Deus Hier. 2.
meus es: & lapidi, Tu me genuisti: quia Magi Gentiles ipsum adorauerunt. Obmu- Matth. 2.
tescat hæreticus, qui mysterio contradicit. Et omnis lingua confiteatur, quia Do- Phil. 2.
minus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris. Ad quam gloriam nos perdu-
cat ipse Dominus noster Iesus, qui cùm sit splendor luminum, flos florum, vita
morum, schola virtutum, & corona sanctorum, super choros
Angelorum regnat in secula seculo-
rum, Amen.

VITA B. ERMENOLDI, PRIMI ABBATIS MONASTERII S. GEORGII IN BRVNFENINGEN, SCRIPTA

iussu Vdalrici XVI. Abbatis eiusdem monasterij Anno Christi 1281. Stylum mutauit F. Laur. Surius, & historiam contraxit. est enim plerisque locis verbosior.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Quid cōferant sacræ historiæ.

EXtremis his diebus, quibus proh dolor defecit sanctus, & diminutæ sunt veritates à filijs hominum, eorū qui nos antecesserūt, sanctitatem & res præclarè gestas literis mandare tam ratio nos impellit, quàm inuitat vtilitas. Cùm enim sanctus sanctorum, à quo ceu fonte in sanctos omnes promanat, quicquid in eis est virtutis & gratiæ, in eorum puritate cognoscitur & laudatur, salutatem sui sitim & desideriū excitat in eis, qui ab eo deriuatam suauitatem in sanctis eius, dum eorū legunt historias, degustant & experiūtur: Nos etiam, qui hîc manentē non habemus ciuitatē, sed futuram inquirimus, dū eorum & contemplamur & sectamur vestigia, qui tam aduersantis mundi sinistram, quàm malè blandientis dextrā contemnentes, via regia ingressi sunt, nō abducimur ad auia & tortuosa multorū itinera, quæ perducūt ad dolores sempiternos. Huc accedit, q sanctorū commemorādis & conscribēdis virtutibus, eorū nobis patrocinia cōciliamus, dū gratiæ & gloriæ cōgratulamur, & lectores ad virtutis studiū eorum exemplis incitamus, atq; à Domino certā expectamus remunerationē. Atq; his nos permoti, animū adiungimus ad conscribendā B. Ermenoldi primi Brūfeningensis Abbatis vitā, qui nos, vt aries insignis & pastor fidissimus, ad caulas summi pastoris antecessit. Nec id facimus nostris freti viribus, quę nullę sunt: sed eius subnixi ope, sine quo nec inchoari aliquid boni potest, nec absolui. Animat etiā nos volūtas & iussio venerabilis patris Vdalrici, decimisexti Abbatis Brūfeningēsis, qui tāti decessoris sui gratulās virtutibus, atq; eoipso se declarās haudquaq̄ virtutis inopē, anno salutis millesimo ducētesimo octogesimoprimo, sui aūt regiminis primo, hoc nobis onus imposuit: qui etiā authoritate sua aduersùs obtrectatores tueri nos poterit. Nihil aūt rebus gestis beati viri vel addituri, vel adēpturi sumus, cùm Deus nostro mēdacio nō egeat: sed vt à patribus fideli narratione accepimus, historiā bona fide conscribemus, porrò stylum adhibebimus aliquanto comptiorem, nè res ipsæ ob incultum sermonem contemnantur. Sæpè enim crater tornatilis & elegans potum efficit bibenti gratiorem: deformis verò, etiam nectaris parit fastidium.

Vdalricus Abbas XVI. Brunfeningensis.

HISTORIA.

Ianuarij 6. Cap. 1.

Multi sancti in Germania.

POstquàm Apostolicę prędicationis sonus in omnē terram exiuit, & ex omni natione, quę sub cęlo est, cęli horrea fideliū fertili messe cōpleri cœperūt, etiā Germaniæ deserta multos habuêre viros illustres: Augusta Vindelicorū sanctum Vdalricū, Conradum Constātia, alium Vdalricū Brisgauia, Henricū & Cunegundē atq; Othonem Babēberga: aliaq; Germanię loca permulta tā multis ornata sunt egregijs viris, vt taceamus eos, qui vel hominū incuria, vel tēporis longa intercapedine in obliuionē abiêre, licèt eos habeat vitæ liber ascriptos, vt si eos omnes cōmemorare velimus, quorum videmus res gestas scripto cōpræhensas, vel solis eorū pertexēdis nominibus magnos possimus codices efficere. Quod idcircò dixerim, vt sciamus terrā nostrā, olìm incredulitate sterilē, multos nobis peperisse germanos Samueles: qui tāetsi diuersis extitēre lo-

1. Cor. 12.

cis, at tamē vno spiritu, singulis prout vult sua dona diuidente, vt quōdàm Samuel, Domino seruiêrunt in iustitia & sanctitate. In quibus numerari debet etiā beatissimus Ermenoldus, primus Abbas Brunfeningensis, qui nō mediocriter Brunfeningensem illustrat ecclesiam, præcipuis Germaniæ monasterijs comparandam.

Cap. 2. Patria & parentes S. Ermenoldi.

Is autem beatus vir in Sueuia habuit parentes genere claros: qui cùm eum sibi à Domino datum accepissent, eius gratiæ non ingrati, in Hirsaugiense monasterium

tum Domino seruiturum adduxerunt, quemadmodùm olìm Anna suum Samue- 1.Reg.1.
lem Heli sacerdoti obtulit. Erat autē puer magno ingenio, & optima indole, quo- Fit monachus.
rum altero multam sibi parauit eruditionem, altera virtutes eximias. Non deerāt
autem Christi tyroni malignorum dæmonū infestæ tentationes, sed ille Christo
capiti inhærens, & eius armis se communiens, vicit tētationes, vt coronam victori-
bus promissam adipisceretur. Porrò beati Benedicti regulā, ceu regiā amplectens
viam, tam exactè viuēdo sectari conatus est, vt ex discipulo magister, ex monacho
Abbas fieri promeruerit. Erat tū Hirsaugiæ Abbas beatus Vuilhelmus, cuius vitam De hoc Vuilhelmo multa præclarè scribit Abbas Spanhemensis in Chronico Hirsaugieo.
& mores egregiè in se exprimere studuit, vt illū planè repræsentare videretur, nec
ambigi posset Eliæ spiritū in Eliseo requieuisse. Fuerat is venerabilis Vuilhelmus
in monasterio S. Emmerammi martyris, quod est Ratisponæ, sub Ramuuoldo san-
cto Abbate Prior, atq; illic nō fama fallaci, sed vera sanctitate longè lateque clare-
scens, dignus visus est, qui Hirsaugiēsi monasterio præficeretur. Sub eo aūt intātùm
excreuit fama virtutū beati Ermenoldi, vt & monachorū electione, & Henrici Im-
peratoris eius nominis V. consensū & fauore, creatus sit * Laurishaimensis mona- *Lorsacēsis
sterij Abbas: quæ quidē est Abbatia regalis, & per id tempus abundabat rebus tem- Creatur Abbas Laurishaimensis.
porarijs, & multis dignitatum prærogatiuis. Vbi sanè B. Ermenoldus fratribus illis
non tā præesse studuit, quàm prodesse, nihil illis faciendū imponēs, quod ipse præ-
bendi exēpli causa nō priùs effecisset. Portauerat enim iugū Domini à teneris an-
nis, & Maiorum exequendis mandatis, didicerat quemadmodùm sua ipse minori-
bus iussa temperaret: longè alienus ab illa pharisæorum & scribarum nota, qui al- Matth.23.
ligant onera importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo
nolunt ea mouere. Non sic, inquam, Ermenoldus, sed forma factus gregi suo ex
animo, creditas sibi ouiculas pauit verbo, pauit exemplo, pauit etiā subsidio tem-
porali. Vndè factum est, vt non parùm grex ille excreuerit & numero & merito:
nec tamen animum sancti viri vel subditorum multitudo, vel copia facultatum,
vel honoris culmen inflare potuit: quandoquidem plùs ille delectabatur sancti-
tate & profectu discipulorum, quàm magisterij & officij dignitate.

Erat autem beato viro frater & nobilitate generis, & diuitijs pollens: qui cùm Cap.3.
aliquandò cum alijs venisset ad Imperatorem Henricum, ille subridens ait ioco
fortasìs ad eū: Fratrem tuū regali Abbatiæ præfecimus, vt sedeat cum principibus,
& solium gloriæ teneat inter illos. Quid tu huic maiestatis nostræ munificētiæ re-
pendes? Respondit ille: Scio vera dicere serenitatem tuam, planeq; dignum reor,
vt tantæ benignitati gratum me declarem. nec diù pòst munera non contemnen-
da dedit Imperatori, Ermenoldo interim prorsùs nesciēte quid vel dictum, vel fa-
ctum esset tum ab Imperatore, tum à fratre suo. Vbi autem percepit rem gestam, Abdicat se
Abbatiam illam resignauit, nè vel leuissima Simoniacæ labis in ipso nota hęreret. Abbatis functione.
Quæ res abundè testari potest, quàm ille ab hoc crimine valdè abhorruerit, cuius
nec tenuissimum opinionem ferre sustinuit, vltrò se abdicans Abbatis dignitate,
quam tamen sine vllo munere gratis erat adeptus, & frater eius cùm iam collata ei
esset, gratitudinis ergò munera quædam Imperatori dedisset.

Ea igitur relicta administratione, tanquàm bonæ famæ & existimationis dilu- Cap.4.
uio, ad arcam suam, id est, Hirsaugiense monasterium, & ad suum Noëbeatum
Vuilhelmum instàr illius columbæ se recepit, non tamen sine ramo virentibus fo- Gen.8.
lijs vestito. Sequebantur enim illum discipuli eius ampliùs quadraginta, quos vno
illo anno, quo fuit Abbas, Deo collegerat: ità vt qui solus ad illud monasterium
Laurishaimense profectus fuerat, iam cum turmis discipulorum Hirsaugiam re-
diret, veræ illius vitis, quæ Christus est, valdè fœcundum palmitem se ostendens. Iohan.15.
Non enim sustinebant isti ab illo separari: itaque ad Hirsaugiam vsque cum secu-
ti sunt. Vbi ille sanè, tanquàm angelus Domini honorificè exceptus, humanissimè
tractatus est, vtpotè cuius sanctitas illos minimè lateret. Factum est autem hoc
propter salutem nostram, qui hunc locum incolimus, vt hæc oliua fructifera in-
dè ablata, hìc transplantaretur in hac vinea Domini Sabaoth, quam Deus præpo-
tens per sanctum Othonem Babenbergensem Episcopum tunc plantauerat, vt S. Otho Episcopus Babenbergēsis cōdit Brunfeningense monasteriū.
sub tam industrio cultore mitteret altiùs radices, rigante beato Ermenoldo, quod
sanctus Otho plantàrat, & Domino propter vtriusque preces & merita dante
incrementum. Ea enim tempestate Otho Deo dignus Episcopus Babenbergen-
sis monasterium Brunfeningense recèns fundauerat, eius fundo iusto precio

com-

comparato. Vt id autem faceret, diuina reuelatione permotus fuit.

Cap.5. Indixerat enim conuentum principum omnium Ratisbonæ Henricus Imperator, quem diximus. Cumque principes eò properarent, venit cum illis etiam Otho venerabilis antistes ecclesiæ Babenbergensis: cui tamen intra vrbem commodum non erat diuersorium ob innumeram hominum, qui eò confluxerant, frequentiam. Itaque ille turbas vitans, in agro vrbis fixit tentorium, vbi nunc nostrũ est monasterium, idque inter duas nucum arbores, è quibus etiam longè antè tinnitus & clangor campanarũ crebrò auditus fuit, non sine multa vicinorum admiratione, futuri illic quandoque cultûs diuini celebritatem præsignificans. Ibi ille tunc ceteris dormientibus, quieti se tradens, vidit visionem admodùm consimilem illi, quæ olim oblata fuit patriarchæ Iacob. A lecto enim suo visa illi est scala ad cælũ vsque se porrigere, per quam angeli descenderent & ascenderent: quod nos sic possumus interpretari, non defuturos huic loco, qui ad subleuandos proximos cũ Martha pia commiseratione descendãt, & cum Maria ad contemplandam diuinæ maiestatis celsitudinem ascendant. Indè vir Dei euigilans, & prudenter intelligens, quæ viderat, ad construendum hoc monasterium animum adiecit.

Nota rem miram. — *Gen.28.*

Cap.6. Cumq; illud iam exædificatũ esset, virum idoneum ardenti desiderio expetebat, qui ei præesset, & fratres illic Christo seruituros doceret ascendere de virtute in virtutem, donec viderent Deũ deorum in Sion. Non est autem quisquam illi visus magis idoneus beato Ermenoldo, qui huius cœnobij nouitiam ruditatem, intellectu etiamnùm cæcutientem & affectu torpentem, sanctitate vitæ accenderet, exemplorumq; & doctrinæ splẽdoribus illustraret. Misit igitur literas tum ad Abbatem Hirsaugiensem, tum ad ipsum Ermenoldum, & quod voluit, ab vtroque impetrauit. Itaque missus est huc beatus Ermenoldus, primus huius cœnobij Abbas, & ad eius introitum benedixit nobis Dominus, multis cum eo fratribus pariter huc se conferentibus. Cura aũt regiminis suscepta, studuit seipsum omnibus exẽplum exhibere, nè alios docens, ipse reprobus inueniretur. Valdè ei familiare fuit, vigilijs, precibus & ieiunijs incũbere, verbũ Dei prędicare, regnũ Dei & iustitiã eius feruẽter inqrere, temporariã gloriã fugere, expetere sempiternã. Qua aũt animi constãtia fuerit in cõtẽnendis mũdi huius fauoribus, id quod dicturi sumus, declarabit.

S. Ermenoldus præficitur monasterio Prufeningensi.

Cap.7. Henricus Imperator ob culpas suas à Romano Põtifice anathemate plexus aliquandò fuit. Interim tamen non infimi Ecclesiæ proceres & quidam alij ob Imperatoriam dignitatem, solitam ei præstabãt reuerentiam. Porrò is honoris & amoris causa, quo non mediocri prosequebatur S. Othonem Episcopum fundatorem nostrũ, cum eodẽ venit ad nouellam eius plantationem inuisendam, multa nobilium & magnatũ turba vallatus. Putabant omnes S. Ermenoldũ Abbatẽ loci, tum ob Imperatoriæ celsitudinis maiestatẽ, tum ob B. Othonis reuerentiam, obuiàm ei processurũ cum fratrũ collegio, cũ canticis & hymnis, cãpanarumq; clangoribus, cũ vexillis & sacris reliquijs. At ille multùm diuersus ab eis, qui consuunt puluillos sub omni cubitu manûs, & peccati parietẽ suis liniunt adulationibus, atq; ea causa in domibus regũ mollibus vestiũtur: tanquàm columna immobilis nec metu impellebatur, nec flectebatur gratia aut fauore, vt illi honorificè obuiàm veniret, aut blanditer illum salutaret, quem sciebat à Pontifice Maximo Ecclesiastica communione priuatũ. Sed cùm per nuncios didicisset aduentare Imperatorẽ, iussit omnia monasterij ostia obserari, seuereque prohibuit, nè quis eum salutandi aut excipiendi causa foràs exiret. Interim ipse tamen exijt ad Imperatorem, nè putarẹt id factu quodam aut contemptu fieri, aitque ad eum: Equidem libens tibi, ò Imperator, ità vt par esset, honorificè & reuerenter occurrissem, nisi te scirem anathematis nexibus implicatum. Tum Imperator ira inflammatus, existimans eum non iustitiæ zelo, sed odio permotum, quòd à fratre eius munera accepisset, ità se erga ipsum gerere: Inconsultè ac temerè, inquit, tanto te honore priuâsti, qui tibi à nobis delatus fuit. At vir Dei, Nouit, inquit, omnipotens Deus, me illius iniuriæ memorem non esse, sed quod facio, eò me facere, vt Pontificis maximi præcepto morem geram. Tum beatus Otho Episcopus sequestrum se interponens, ait ad Abbatem: Non est, ait, necesse eum vitare, quem nos ignoramus communione priuatum. Sed contrà vir sanctus fortitudinis spiritu roboratus, Non possum, inquit, eam ignorare sententiam, quam me scio ore meo pronunciâsse. Cernens igitur Imperator non nisi bono animo id fecisse Abbatem, reuerenter cum suis abscessit,

Ezech.13. — *Vide vt se gesserit erga Henricum Imperatorem excommunicatum.*

cessit, nec læsæ maiestatis, vt quidam è suis interpretabantur, vltus iniuriam, licèt Pontifici Maximo non pepercisset: sed magis etiam venerās eius iam sibi compertam sanctitatem.

Cap. 8.

Cùm autem non multò pòst idem Imperator monasterium beati viri cum multa militum frequentia præteriret, & fratres in horto laborarent, qui tunc infirma sepe munitus erat, quidam eum odio Abbatis in illos incitârunt verbis aculeatis, vt vlcisceretur sui contemptum, ab illis eueullatis, vt aiebant, eius maiestati irrogatum. Nec longè abesse videbatur, quin in eos impetum facerent: sed mandauit Imperator, nè fratres illos quisquam vel verbo vel facto lædere ausus esset. Colligi indè potest, meritis beati Ermenoldi quanuis absentis corpore, at spiritu præsentis, protectos fuisse filios eius. Dixerat enim tunc Imperator militibus suis: Nolite contingere fratres istos. Noui enim, apud Deum qua sit dignitate Abbas eorum: qui etsi mihi non detulit zelo iustitiæ, at tamen permultùm cōfido me eius sanctis precibus adiutum iri.

Imperator verat, ne quisquam lædat fratres eius monasterij.

Cap. 9.

Cùm recens adhuc extructum esset Brunfeningense monasterium, multas molestias fratres illic degentes patiebantur ab illis, qui erant in beati Emmerammi monasterio. Exercuit autem vsque adeò illa æmulatio, vt per quosdam suos operarios fossa quadam excitata, angustiorem fratribus nostris è monasterio egressum efficere molirentur. Exijt interim beatus Ermenoldus, vt videret illorum conatus. Iam verò prandendi hora aderat, & illi sub opere desudabant. Id ille vir pius conspicatus, orabat eos, vt sumpturi cibum, in monasterium venirent. Non recusabant illi: tamque benignè & hilariter accepti sunt à fratribus, vt Abbatis & illorum charitate magis delectarentur, quàm epulis quæ apponebantur. Vndè factum est, vt dimissi, sic inter se loquerētur, vt tam fratrum, à quibus missi erant, inuidiā & rancorem detestari, quàm sancti Abbatis & fratrum eius benignitatē & mansuetudinem eos admirari satis appareret. Præclarè igitur præstitit vir Dei, quod Dominus admonet: Diligite, inquiens, inimicos vestros, benefacite his, qui vos oderunt: itemque illud Apostoli, Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Et habuit ea charitas effectum suum. Terram enim, quā egesserant illi, in locū suum reposuerunt, nec deindè quippiā nobis molestiæ attulerūt.

Obserua sancti viri humanitatem. *Matth. 5.* *Roma. 12.*

Cap. 10.

Inter alias virtutes, quibus ornatus erat vir Dei, præcipua illi cura inerat & studium recipiendorum peregrinorum & pauperum, quibus adeò benignum & humanum se præbuit, vt inopes, vsu & consuetudine adducti, tam securè & fidēter ab eo poscerent opem, vt nō tam beneficium petere, quàm debitum reposcere viderentur, perindè ac si ab œconomo suo exigerent res, quibus habebant opus. Videbant enim eum instàr Apostoli, cùm esset liber ex omnibus, omnium se seruum fecisse inopia laborantium. Vt autem eius liberalitas omnibus innotesceret, fames dira totam oppressit Bauariā, ità vt non pauci pauperes inedia interirent. Confluebant verò omnes ad beatum Ermenoldum, isque iussit è granarijs omne frumentum expromi, atque distribui in pauperes: nec priùs cessatum est elargiri, quàm compertum est nihil prorsùs relictum esse monasterio. Cumque ministri dicerent nec tantillum superesse, quod ad vnum prandium posset sufficere, ille nihil de Dei benignitate hæsitans, totum se contulit ad deprecandum Dominum, & sanctum Georgium martyrem eius, monasterij sui patronum. Et ecce altera luce adest vir quidam nobilis & diues, honoransque Dominum de substantia sua, abundè fratrum supplet inopiam.

Studiū eius & charitas erga peregrinos & inopes. *1. Cor. 9.* *Obserua liberalitatē.*

Cap. 11.

Huic id subiungere visum est, quod quidam narrauit senex fide dignissimus, tanti miraculi testis & cōscius. Stabat aliquandò beatus Abbas ad fores ecclesiæ clausas. Erat tum res quædā necessaria, ob quam vellet in templū ingredi. Aderat ei custos templi, abijtque properè, vt fores reseraret. Sed cùm esset intrò ingressus, videt Abbatem, quem foris reliquerat, iam intrâsse, stareque coram altari sanctæ Crucis, obnixeque deprecari Dominum, nō tamen aperto ostio. Valdè igitur ea re obstupefactus, stat attonitus. At vir Dei postquàm preces absoluit suas, seuerissimè illi interdixit, nè cuiquam, dum ipse esset in viuis, id quod viderat, indicaret.

Clauso ostio intrat in templum.

Cap. 12.

Veniendū nunc est ad beati viri decessum, illi quidē optatū, quippè qui semper cupierat dissolui & esse cum Christo, nobis verò luctuosum. Solebat ille, vt verus pater & pastor, solicitè inuigilare commisso sibi gregi, diligenterque in id incumbere,

bere, nè quid maneret incorrectum, quod contra monasticæ vitæ leges ac instituta admissum esset. Etsi autem in spiritu lenitatis corriperet delinquentes, attamen improbi quidam (semper enim ferè bonis admixti sunt mali) videntes sibi non licere suis indulgere voluptatibus, acerbissimo illum odio persequi cœperunt, atque eò amentiæ progressi sunt, vt iam cultris acutis armati, necem ei ad certum diem molirentur, idque loco illo, quo eum sciebant transiturum. Indicauit autem hoc quidam viro Dei, sed ille nihil territus, Absit, inquit, vt perdam mihi paratam à Domino coronã. Immò verò proficiscar obuius. Et planè sic fecit. Tum illi conspicati eius constantiam, timore & terrore correpti, nihil ausi sunt facere. Volebat Dominus fidelem seruum suum adhuc manere in corpore in bonorum consolationem, & meritorum eius augmentationem.

Quidam ei necem moliuntur.

Contemnit mortem.

Cap. 13. Vbi autem venit tempus, quo Dominus illum ad se accitum, felicissimè in cælis coronare statuerat, filij nequam & tanto patre prorsùs indigni, in eius rursùs conspirârunt necem, atque ex ijs vnus (Aaron is dicebatur) locum occupauit, qui necessariò erat beato viro adeundus, tenensque vtraque manu fustem, tanta vi in illius caput illisit, vt mox humi sterneretur. Indè verò mox cœpit viribus destitui, atque pridie Epiphaniæ Domini lecto decumbens, aliquandiù sine voce fuit. Paulò pòst ad se reuersus, coniectis in discipulos oculis, hilariter eos intuebatur, at sermone iucundiori omnes, qui tum aderant, exhilarabat. Sciscitantibus autem fratribus, vbi fuisset, respondit: ad thronum Dei raptum se fuisse, bonaque verba & promissiones consolationis plenas illic accepisse: putà quòd nunquàm diuinus cultus illo in loco defuturus esset. Ait etiam ostensum ipsi librum vitæ, & in eo se vidisse scripta aureis literis nomina fratrum præsentium & futurorum. Vt autẽ non ambigerent vera ipsum dicere, addidit se die craftino, cùm in summo Missæ sacrificio illi canituri essent, Gloria in excelsis Deo, se à corpore discessurum. Videte autem, inquit, cùm signum obitûs mei dabitur, nè quis ea causa error aut negligentia admittatur in officio diuino: sed paucis egredientibus, cæteri cum omni deuotione sacra Missarum solennia peragant. Dixit, & vera eum dixisse, res ipsa postridiè declarauit. Nam in sacra Epiphania hora, qua dixerat, abijt in domum illam non manufactam & æternam, quæ in cælis est. Erat tum annus Christi millesimus centesimus vicesimusprimus, septimus autem electionis eius, qua creatus est mense Augusto Abbas Brunfeningensis: quartus verò ab eo tempore, quo, rogãte Hartuuico Episcopo Ratisponensi, ab Vdalrico Pataujensi Præsule solenniter consecratus est. Nemo ausus facilè erit dubitare, alienum eum esse à martyrum gloria, quandò propter iustitiam occisus est, idque tanta animi patientia pertulit, vt nihil durum percussori imprecatus sit. Quanta autem conscientiæ puritate fuerit, satis indè liquet, quòd cùm prædixisset horam obitûs sui, magis solicitus fuit curare ea, quæ ad diuinum officium, quàm quæ ad illius sepulturam pertinerent.

Cæditur à quodam in capite.

Visio eius.

Ad Christũ pficiscitur.

Cap. 14. Tu nunc igitur Ermenolde pater, memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio fundationis eius, & in qua felicẽ cursum præsentis stadij consummâsti. Supplices te rogamus, vt gregem tuum pastor bone non deseras, sed apud beatos ciues tuos continua protectione custodias ouiculas tuas, quas primus in hoc loco pastor pascendas à Domino accepisti, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Precatio ad S. Ermenoldum.

Cap. 15. Scripsimus iam succinctè vitam beati patris nostri Ermenoldi, iubente venerabili patre Vdalrico, qui, vt iam antè diximus, anno salutis millesimo ducentesimo octogesimoprimo creatus Abbas Brunfeningensis, id quod diù optârat, in rẽ contulit, suo studio efficiens, vt vita beati Ermenoldi à nobis, quanuis parùm idoneis, conscriberetur. Ea enim re existimabat se non mediocrem illi reuerentiam præstaturum. Iussit igitur, vt quæ de tanto viro iam anteà rudi stylo conscripta erant, nos aliquanto elegantiori calamo pingeremus, vt comptior sermo lectorem alliceret, & qui eius didicissent sanctitatem, incitarentur ad honorandum eum, atque ità cum illo æternos mererentur honores adipisci.

Cap. 16. Post obitum beati Ermenoldi quidam ex nostris monachus, prouecta ætate, miraque sanctitate & simplicitate, iam morti proximus, perquirebat ex ministro, qui decumbenti adetat, num quis illic esset. Illo dicente, nullum adesse, Eccè, inquit ægrotus, video cælos apertos, & beatum patrem nostrum Ermenoldum corã Deo in maxima gloria assistentem. Eius rei certum hoc erit testimonium, quòd iam eccè

Visio fratris cuiusdã sub mortem.

eccè recedo ab hac vita. Quod vt dixit, confestìm desijt esse in humanis.

Alius quidam ex nostris in vindemijs missus in Austriam, in monasteriũ quodam cum alio monacho ingressus est. Vbi cùm pariter mensæ assiderent, cœna absoluta, varios inter se contulêre sermones. Inter cætera quæsiuit ille monachus ex fratre nostro, fuisset'ne quandoquè apud nos Abbas, Ermenoldus nomine. Fratre dicente & fuisse, & quidem primum fuisse nostri monasterij Abbatem, ille subiunxit: Tametsi nulla mihi eius nominis notitia fuit, at tamen nupèr comperi maximi eum apud Deum meriti esse. Cùm enim adeò laborarem ex fluxu sanguinis, vt de vita desperarem, multosque inuocarem sanctos, nimiùm debilitato mihi somnus obrepsit. Et eccè videbar mihi rapi ad tribunal Christi, & ob culpas meas seueriter castigari: Cumque me asspectante, permultæ animæ pro diuersitate meritorũ vel damnarentur, vel in cælo collocarentur à iudice, videbam quendam exhiberi monachum Benedictinum, quam primùm in tartara relegandum: sed tamē magnum quendam sanctum, mihi quidem ignotum, pro illo deprecari iudicem hũc in modum: Etsi frater iste, Domine Deus, vitam suam satìs egit negligenter, non tamen sinat, oro, tua bonitas abire irremuneratum, quòd nunquàm deseruit locum professionis suæ, nec ad extremum transgressus est votum obedientiæ. Illo sic orante, Iudex absoluit reum, sancti illius meritis placatus. Tum ego scire cupiens, quis esset hic sanctus, didici à quodam, eum esse Ermenoldum Brunseningensem Abbatem. Sub his expergefactus, totum me contuli ad illum deprecandum: optabamque Missæ facere officium, sed verebar imbecillitate virium me præpeditum iri. Interim adeò me sentio consortari, vt sacris indutus vestibus, Missam de Confessore celebrârim: eaque absoluta, prorsùs incolumem me sensi.

Cap. 17.

Alterius cuiusdam visio.

Sanatur idē dicta Missa.

Multa autem post beati viri obitum diuinitùs sunt miracula declarata, nec hodiè cessat Dominus ijs illustrare sanctum suum. Honesta quædam matrona Ratisponensis præ foribus monasterij eius orans, miram sensit odoris suauitatem. Obstupefacta, petijt sibi templum aperiri: ingressaque, comperit è sancti viri sepulcro eam proficisci. Itaque vouit Deo, se toto anno nudis pedibus illud visitaturam: idque ità præstitit, vt nullis vnquàm neque pluuijs, neque niuibus se passa sit inde reuocari. Cœpêre tum multi alij, eius exemplo prouocati, inuisere beati viri monumentum, & eius in quibuscunque aduersis rebus opem implorare, & feliciter experiri.

Cap. 18.

Inter alios contigit aliquandò cæcum illuminari ad sepulcrum eius. Aderant complures eius miraculi inspectores & testes, qui vno ore gratulabantur homini, Deum & sanctum Ermenoldum pro tanto beneficio laudanti. Eccè autem frater quidā ex ijs, quos barbatos dicimus, malo dæmone impellente, cœpit hominē contumeliosè increpitare, impostorē & mendacē dicere. Ille verò pernegans, recessit indè. Mox importunus frater è virgis confecto flagello, tèr monumentum beati Abbatis verberauit, atque ore sacrilego in hæc prorupit verba: Quiescas Ermenolde, & nobis desine molestus esse. Vix ea finierat, cùm eccè sentit faciem suam tanquàm feruenti perfusam aqua, æstu incredibili ardere. Ilicò è templo se proripiens, abit ad cubiculum suum, & in lecto iacens, expectat aliquod mali eius leuamentum. Sequebatur autem eum famulus eius, qui blasphemas quidem eius voces audierat, sed prorsùs quid accidisset illi, ignorabat: blandè verò obiurgabat eum, quòd tam malè locutus esset. At ille surdis auribus id accipiens, cum illo ad fontem venit, vbi iumentis monasterij potus dabatur. Indè hausta aqua faciem perfudit, sed frustrà, ardore potiùs augmenta capiente. Redit ad lectulum, hortantur multi vt agat pœnitentiam, ille prorsùs cum Pharaone induratur: nec dormitat vltio cælestis. Percutitur lepra horribili, separatur ab hominibus, nec tamen vult culpam fateri suam. Accidit indè die quodam, vt illo ad mensam sedente, cui iam panis & potus impositus erat, minister iret cibos allatum. Reuersus autem, videt miserum illum facie in prunas collapsum, planeque extinctum.

Cap. 19.

Cæcus recipit lumen.

Diuinitùs punitur cuiusdam peruersitas.

Permulta alia recitat miracula author historiæ huius, quæ operis magnitudo huc adscribere non potuit.

VITA GERTRVDIS DE OESTEN, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED BONA FIDE CONscripta.

Nos capita margini adiecimus, & stylum nonnihil in gratiam Lectoris contraximus. Hæc virgo necdùm est in Sanctos relata.

Ianuarij 6.
Cap. 1.

VIRGO venerabilis Gertrudis de Oesten anno salutis millesimo treceñtesimo quadragesimo ipsa sancta Parasceue vulnera Christi suo corpori sensit impressa, vndè multis diebus quotidiè septiès manauit sanguis, populo ad tam illustre miraculũ obstupescẽte. Quod idcircò primo loco commemoratũ voluimus, vt vitæ eius historia lectori sit gratior.

Patria Gertrudis.

Est apud Barauos pagus Voerburg, medius inter Hagam Comitis & Delphos. In eo nata est hęc Gertrudis parentibus ruricolis, atq; ab ijsdẽ simpliciter educata. Vbi autem nõnihil adoleuit, cœpit non solùm apud Deũ, sed etiam apud homines singularis in ea prudẽtia elucere. Venit igitur Delphos, seruitura illic, vbi posset, propter inopiã. Nulla tunc in ea vrbe erant monasteria, sed solùm templa duo, quorum vnum erat parœciæ, in quo tria tum altaria inerant: alterum domus hospitalis pauperũ, in qua altare erat propter ægrotos. Multæ quoquè domus vacuæ habitatoribus tum illic cernebantur: at tamen festis diebus multis vtriusq; sexûs hominibus eò confluentibus, non ob audiendã concionem, sed ob ducendas choreas,

Pietas eius adhuc seruientis.

hæc Christi ancilla tam piè & religiosè in hospitijs seruiebat, adeoq; vitæ internæ dedita fuit, vt haud rarò non minorẽ in illis turbis senserit diuinæ bonitatis suauitatẽ, quàm posteà inter Beghinas degens. Sed hãc gratiã illa cautè celauit, nec quisquam eam cognitam habuit, donèc cum Beghinis habitans eam honestæ cuidam personæ reuelaret, ex ea percunctanti, vt se inter illos hominum strepitus gessisset. Ità igitur animus virginis in seculo procùl à rebus secularibus & temporarijs separatus, Deo intendebat: sicque fiebat, vt mente placida, hilaris facie, humilis corde cunctis grata esset & amabilis. Quòd autem ab Oesten cognominatur, id accidit ex carmine quodam, cui id nominis insertum erat. Quod illa quidem cecinit, sed spiritu referebat ad dilectum suum Dominum Iesum Christum.

Cap. 2.

Per id tempus duæ ancillæ, Lielta & Dieuuera, crebrò ad eam venientes, idem carmen cum illa concinebant in pontibus vrbis, vel alijs locis opportunis. Sed eæ posteà, vt & Gertrudis, à vana seculi conuersatione ad Dominum sunt conuersæ, & Dieuuera Gertrudi in Beghinagio, vt vocant, cohabitauit: quod quidem hac occasione accidit. Quo tempore Gertrudis diligentẽ nauabat operam ijs, qui ad hospitia veniebant, animo quidem constituit soli seruire Deo, & vni placere sponso cælesti: sed interìm tamen priùs experta est mundi fallaciam, contempta à spõso terreno.

Contẽnitur à spõso suo.

Fuerat enim desponsata cuidam adolescenti, qui despexit eam, & alteri se iungere voluit. Eam verò admonuit Gertrudis, nè suum sibi sponsum præriperet: sed id frustrà fuit. nupsit enim illa adolescenti. Cernens igitur Gertrudis tam fallacem huius mundi fidem, decreuit integram se Domino conseruare, cuius est constans fides, vtpotè Regis cælestis & immortalis.

Pœna malè cõtracti matrimonij.

Indè succedente tempore cùm altera illa ex sponso Gertrudis aliquot concepisset proles, postquàm ad partum ventum est, vltra modum cruciabatur parturiens, nec priùs vel dolore, vel partu absolui potuit, quàm à Gertrude petijsset veniam: qua pro illa misera orante, tandèm liberabatur.

Cap. 3.

Porrò Gertrudis omnibus huius mundi curis exonerari volens, vt absque impedimento vacaret sponso cælesti, Domino Iesu Christo, qui hactenùs corporis eius integritatem seruauerat, admitti se petijt in Beghinagium Delphense: quodq; humiliter & ardẽti desiderio petijt, etiam impetrauit.

Fit Beghina Gertrudis.

Admissa igitur à Beghinis, cum multa deuotione & summo studio totam se Christo obtulit, dabatque operam, vt esset humilis sermone, factis, habitu & tota conuersatione, patienterq; ferret, quicquid molestiæ accideret, ità & Deo & hominibus amabilem se exhibens.

Insignis ei⁹ contritio.

Crebrò confitebatur peccata sua Deo & sacerdoti cum lachrymis, atq; in ipso conuersionis

nis suæ exordio diebus & noctibus quatuordecim, lachrymari non destitit. Itaque tum peccatorum suorum se veniam impetrâsse diuina reuelatione cognouit. Toto autem illo luctûs tempore, quo lachrymæ eius factæ illi erant panes die ac nocte, si quid alimenti corporei percepit, id quidem exiguum fuit, nec tamen absque lachrymis & planctu id sumpsit. Deindè verò vitam viuens immaculatam, in semita mandatorum Dei contendebat progredi, & pro viribus nihil eorum negligere, quæ sciret grata esse sponso suo. Ita fiebat, vt magis magisque proficeret in vera humilitate, voluntaria paupertate, in amore Dei, in suijpsius & omnium rerum labentium contemptu, alijsque virtutibus, quibus pro suo iudicio placere posset Christo, & ab eo impetrare veniam, gratiam & gloriam.

In conuersionis suæ initio victum sibi emendicabat, quippè pauper & inops: sed in hoc ipso delectabatur amore illius, qui cùm diues esset, propter nos egenus factus est. Si ab aliquo inuitata esset ad sumendum cibum, cum gratiarum actione eum percipiebat cibum, quem mendicando sibi parauerat. Non rarò tum ancillas, tum alios quoscunque admonebat, vt vitam moresque corrigerent. Sciscitantibus autem ancillis, vndè alimenta compararent, illa breuissimè respondit: Ancillis Deo seruire cupientibus sufficit, si fusos torqueant, & bona sint præditæ voluntate. Inuitata aliquandò à matrona Aleide Vuillemanni, vt ederet apud ipsam, per posticum ingressa, sedit immobilis in cæspitibus, mentis excessum patiens. Quod cùm aduerterent, qui illam nôrant, eam interturbare noluerũt. Sæpiùs intra cubiculũ suũ ad sex vel eo ampliùs hærebat hebdomadas, Deo intenta, qui tum ei manifestabat occulta sapientiæ suæ. Deindè è cubiculo exiens, comedit panem mucidum aut induratum, pro potu autem hausit coagulum, vel alium liquorem. Septennio toto de necessario sibi somno subtraxit: quo spatio multas dæmonis tentationes & molestias pertulit: corripientis brachia eius vel manicas cum fremitu quodam, eique pelliceam vestem detrahere cupientis. Sub his vexationibus illa sæpè dicebat, Apage miser satan: vel etiam obijciebat ei è sublimi cælo ruinam in tartarum. Quod ille ferre non sustinens, crebrò illam è locis alijs ad alia transtulit, nonnunquàm in aëra sustulit, sed illæsam deposuit, Christo non ferente, vt ei noceret malignus. Post tentationes illa in Domino exultabat, sciens beatum, qui suffert tentationem: quòd post probationem, si sit inuentus fidelis, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se: sciens etiam non coronandum, nisi qui legitimè certauerit. Amabat verò pueros & infantes: idque non ignorans cacodæmon, transfigurabat se identidèm, non in angelum lucis, sed in formam pueri plangentis & lugentis, vt sic virginis animum à rebus diuinis auocaret. Sed illa id non ignorans, aiebat ei: Abscede maligne dæmon: non es tu ille, quem diligit anima mea.

Solebat illa quotidiè exercere se in vita & passione Christi meditanda & commemoranda: sed interìm tamen accommodabat se temporibus itemque officijs Ecclesiasticis. Itaque in Aduentu Domini animo voluebat antiquorum patrum ardentissima desideria, mirabaturque incredibilem Dei erga nos beneuolentiam, quòd voluerit venire ad nos, & ex virgine nasci: immò etiam quotidiè venire in animas nostras, & mansionem sibi in illis facere, modò sermones eius seruemus, & fidelem ei exhibeamus seruitutem. Cogitabat etiam beneficia ipsi speciatìm diuinitùs collata gratuitò, quòd à Christo in sponsam & filiam delecta esset. Atque pro his omnibus ingentes Deo gratias agebat, & admirans lætabatur. In Christi natiuitate versabat animo eius summam humilitatem, extremam paupertatem & id genus alia: quorum cogitatio maximam ei afferebat mentis dulcedinem, excitabatque ad laudandum Deum & gratias medullitùs agendas. Contigit quandoquè, ea in eiusmodi meditationibus cum multa cordis deuotione & suauitate versante, seque paruulo Iesu oblectante, vt eius virginea vbera tumescerent, lacteque manarent quotidiè à Christi die natali vsque ad Purificationis festum.

Erat in Delphensi Beghinagio etiam Lielta illa, cuius suprà meminimus, virgo Deo deuota. Ea plena spiritu sancto prædixit Gertrudi, anno elapso fore, vt vulnera Christi eius manibus, pedibus & lateri imprimerentur. Sed illa verè humilis, tanta se gratia indignam censens, sic respondit: Vndè hoc mihi, vt tanto Dei munere afficiar? Agnosco me magnam peccatricem, & omni virtute vacuam. Itaque

Cap. 4. Victum sibi emendicat. 2. Cor. 8. Miræ eius contemplationes. Dæmon eã impugnat. Iacob. 1. 2. Tim. 2. Cap. 5. Exercitia eius. Iohan. 14. Rarum miraculum. Cap. 6. Prophetia Lieltæ virginis.

oro te, soror mea, nè eiusmodi sermonibus occupes os tuum & aures meas. Sum iam tot affecta Dei beneficijs, vt ei nunquàm possim pro dignitate gratias agere.

Diuinitùs ei imprimuntur vulnera Christi. At tamen anno euoluto, nocte Parasceues aduentante, cùm se Gertrudis in cubiculo suo coram Crucifixi imagine corde attentissimo prostrauisset, & prolixiùs orans, immensam illam Christi charitatem cogitaret, qua voluit propter nos crudelissimum teterrimumque Crucis perferre supplicium: totisque viribus eum laudaret, eique gratias ageret, mirifica animi deuotione & pietate perfusa: singulari eaque stupenda gratia in manibus & pedibus & latere sibi sensit vulnerum Christi notas siue stigmata impressa. A diuina igitur contemplatione ad se reuersa, inclamauit voce magna Dieuueram beghinam: Veni, & vide, inquiens, quantam gratiam præstitit Deus mihi indignæ, non meritis meis, sed abundanti benignitate sua. Aduolat Dieuuera, videt & obstupescit, Deum laudat & prædicat. Neque solùm illa nocte, sed etiam clara iam die, atque deinceps diebus non paucis, vt minimùm vsque ad Ascensionem Domini, ex illis vulneribus profluxit sanguis gratissimi coloris, idque quotidiè septiès ad singulas horas Canonicas. Eum verò sanguinem excepit Gertrudis linteolis, in eum vsum ab ipsa præparatis. Non potuit autem tam insigne miraculum latere diù. Itaque non solùm Delphenses, sed *Nõ fert hominum cõcursus virgo Deo dedita.* & vicini circunquaquè aduolârunt, rei visendæ valdè cupidi: verùm id Gertrudi molestum fuit, quòd illi hominum concursus nimiùm impedirent eam à spiritalibus exercitijs & pijs meditationibus, quibus rapiebatur in Deum, & mentis excessum patiebatur. *Eccli. 27.* Sciens igitur omni homini necessarium esse timorem Dei, & nisi contineat se quisque in timore Dei, citò subuersum iri domum illius, domum, inquam, conscientiæ, idque vel à carne propria, vel à mundo, vel à satana: simulque reformidans, nè fortè placeret sibi, & hoc ipso Deo iam displiceret: necnon animaduertens turbas ipsam visitantium medium quoddam inter Deum & ipsam *Precib' obtinet, nè fluat sanguis ex vulneribus eius.* efficere, sic Dominum deprecata est: Si placet tibi, bone Iesu, oro vt hæc vulnerum stigmata aboleantur in corpore meo, nè fortè separerà te si incipiam indè placere mihi, aut alijs inimici insidijs appetar. Exaudiuit verò eam Dominus, ità vt sanguis quidem ex vulneribus non manaret, sed tamen vulnerum notæ remanerent vsque ad supremum eius vitæ diem.

Cap. 7. At verò posteà circa cor ex omni parte magnos sensit dolores. Cogebatur enim iam carere suauitate illa, quam senserat cùm sanguis ex eius vulneribus effluere. Magno igitur cœpit ardere desiderio illa vulnera recuperandi, prorupitque in eiusmodi voces: O si mihi dulcissimus sponsus meus Iesus Christus velit restituere vulnera sua. O si contingat mihi cruenta eius vulnera visibiliter ferre in corpore meo, non rogabo, vt ea tollat à me. Mallem enim in sublimi loco ab omnibus conspicienda reponi, vt cuncti ea vulnera cernerent, & præpotentem Deum collaudarent. Acceperat autem hæc vulnera Gertrudis anno millesimo trecentesimo quadragesimo, vt iam suprà dictum est, & posteà annis ferè decem & octo superuixit, sed imbecillo corpore: ità vt templum aditura, bis térve in itinere quiescere cogeretur. *Cibi & potûs parsimonia.* Etsi autem corpulenta erat, attamen in cibo potuque sumendo parca fuit. Accidit, vt quodam tempore valdè cuperet edere caseum cum pane: & ecce Deus permouet rusticum quendam, qui sumpto pane & caseo, iuit Delphos, nesciens quò ea ferret. Sed cùm venisset iuxta Beghinagium, Gertrudis in spiritu id cognoscens, licèt hominem non nôsset, nec ei cognita esset, acciuit Dieuueram, dixitque vt panem & caseum à ruricola acciperet. Exit illa continuò, cernit ad fores Beghinagij hominem ferentem caseum & panem, aitque illi: Amice, noueris te iam eò peruenisse, quò Deo volente tendebas. Confestim rusticus tradit ei caseum & panem, & abscedit. Gertrudis autem comedit ex illo pane & caseo, gratias agens Deo.

Cap. 8. Habuit verò Gertrudis etiam prophetiæ donum. *Claret prophetiæ spiritu.* Anno salutis millesimo trecentesimo quinquagesimoprimo Imperatrix cum filio suo duce Vuilhelmo in Mosa prælium commisit. Sentiens autem Gertrudis in spiritu periculum, quod tum imminebat, (Erat verò per id tempus cum sororibus in vrbis templo) toto corpore se prosternens, hortabatur sorores vt orarent: Iam enim, inquit, prælium ad Mosam committitur, & orandi tempus est. Paulò pòst commisso prælio, ait ad beghinas: Laudemus Dominum, sorores meæ: nostris enim cessit victoria. Beghinæ quædam recèns conuersæ, quodam tempore in templo cum mul-

multa contritione lugebant peccata sua. Nouerat hoc Gertrudis in spiritu, easque
domum reuertentes hunc in modum consolata est: Etsi, sorores meæ, mala vita
vestra Dominum grauiter offendistis, sed peccata vestra lachrymis diluite, & ad Consolatur
breue tempus nunc vos detis angoribus. Ego verbis omnipotentis Dei affirmo vo- sorores pœ-
bis, nunquàm vos damnatum iri. Sedens quandoquè in cubiculo suo, sensit com- nitentes.
mune patriæ impendére exitium ex nimia Rheni inundatione. Itaque cum beghi-
nis ad Dominum deprecandum se conferens, crucis in modum humì prostrata,
periculum illud auertit. Venit quandoquè ad eam visendam fœmina quædam,
Elizabeth nomine, quæ alioqui frequenter eam adire consueuerat, vestibus culti-
oribus induta, & vita ac moribus secularis. Ei ergò sciscitanti, quo pacto posset cæ-
lorum obtinere regnum, sic Gertrudis respõdit: Crede mihi, veniet ille dies, quan-
dò & tu mundo crux eris, & ille tibi. Nec fefellit, posteà vsque adeò ea paralysi di-
ssoluta, vt claudicans & scipionibus innixa incederet.

Nouerat illa etiam occulta pòst futura, vti eius confessarius dominus Nicolaus Cap. 9.
Hondepilius re ipsa expertus est. Erat is sacerdos singulari pietate, veteris ecclesiæ Nicolai nõ
sacellanus, adeò paupertatis amans, vt cùm esset extra notos & cognatos, ostia- depilij laus.
rìm panis fragmenta emendicaret: dignus planè, cuius consilijs & institutione
Gertrudis ad virtutes capessendas informaretur. Cùm igitur aliquandò cum ipsa
virgine Gertrude loqueretur de magistro Theodorico de Renen, per id tempus
hostibus reconciliato, sub finem sermonis Gertrudis ait, eum ab hostibus trucida- Prædicit cę-
tum iri. Admirante domino Nicolao, & dicente eum cum hostibus in gratiam re- dem cuiuf-
ductum, illa repetijt, sic omninò futurum esse, idque propediem. Et ecce Theodo- dam.
ricus paulò pòst extra portas vrbis Delphensis egrediens, hostium insidijs interce-
pitur, tantaque immanitate ab illis perimitur, vt membra eius collecta in sportu-
lis domum relata sint. Quod vbì comperit Nicolaus, deinceps maiori in precio
habuit, quæ à Gertrude dicerentur. Volebat ille posteà in Delphensi oppido do-
mum sibi comparare, sed cùm id Gertrudi indicâsset, illa dissuasit, dicens fore, vt
breuì vili precio domos venales offenderet. Id quod factum est, cùm posteà ea Delphi obsi-
vrbs obsidione premeretur: quo quidem tempore virgo Gertrudis iam excesserat dentur.
è viuis. Aleidis Vuillemanni, matrona nobilis, cuius suprà mentio habita est, val-
dèmetuens extremum illud horrendumque Christi iudicium, pœnasq; sempiter-
nas, sæpè veniebat ad Gertrudem, orabatque vt precibus suis impetraret ipsi à Do-
mino gratiam, & nè cum impijs damnaretur. Ea ipsa aliquandò ingressa est cubicu-
lum, vbi Gertrudis erat in contemplatione suspensa: cumque tandèm ad se re-
dijsset, magna voce ait ad Aleidem: En ego tibi affirmo per Dei gratiam & miseri- Prædicit cu-
cordiam, te ab æterna damnatione immunẽ fore. Quibus verbis Aleidis non im- idã Gertru-
meritò magna se sensit consolatione affectam, egitque gratias Deo pro singulari dis, quòd nõ
eius misericordia. Petijt autem eius maritus idem sibi quoque diuinitus impetra- sit damnan-
ri, sed Gertrudis sapienter respondit, se id ptomittere ei non posse, nisi priùs diui- da.
na reuelatione esset edocta.

Cùm iam annos non paucos inter Beghinas egisset Gertrudis in feruore & vitæ Cap. 10.
duritia atque seueritate haud vulgari, ad eam peruenit diem, qua erat itura ad
sponsum cælestem, de quo solebat & loqui suauiter, & piè meditari, & etiam cane-
re dulciter. Itaque sacrosanctis Christi munita mysterijs, ad beghinas ait: Sorores
meæ, ego domum proficiscor. Illis existimantibus præ morbi dolore sic eam lo-
qui, dicentibusque ipsam domi esse, rursum ait sana mente: Nequaquàm sum do-
mi, sed illic volo esse, vbi plateæ sternuntur auro mundo. His dictis, paulò pòst spi- Obdormit
ritum suum Deo commendans, in pace obdormiuit, videbanturque in manibus in Domino.
eius defunctæ tanquàm eburnei digiti. Obijt anno à Christo nato millesimo tre-
centesimo quinquagesimo octauo, ipso sancto Epiphaniæ die, humatumque est
corpus eius extra ostium turris antiquæ Delphensis ecclesiæ, parte ea quæ vergit
ad Austrum. nondùm enim habebant tum Beghinæ Delphenses proprium tem-
plum atque cœmeterium. Ea tempestate, & multis deinceps annis in eodem Be-
ghinagio multæ fuêre fœminæ admiranda pietate & deuotione, quæ ex hac vita
abiêre feliciter, virtutum amictæ varietate. In ijs fuit alia quædam Gertrudis, in Alia quædã
conuentuali, vt vocant, domo habitans, puritatis & humilitatis valdè studiosa. Gertrudis,
Quæ cùm diem clausisset extremum, mox in Flandria apparuit monacho cuidam, beghĩa Del
duobus angelis vtrinquè eam comitantibus: è quibus percontabatur is mona- phensis.

chus, quò illam monacham deducerent. Responderunt illi, non se monacham ducere, sed beghinam Delphensem. Monachus verò diligenter annorans horam illam, venit Delphos, putans eam fuisse sororem suam, quæ in eo degebat Beghinagio piè & religiosè. Sed cùm sororem suam viuam cerneret, comperit aliam sibi apparuisse. Præstet nobis Christus virginum sponsus, vt in sanctorum eius numerum adscribi digni simus, Amen.

VITA BREVIS S. MELANII REDONENSIS EPISCOPI, EX D. GREGORII TVRONEN. DE *gloria Confessorum cap. 55.*

6. Ianuarij. MELANIVS autem Redonicæ vrbis Episcopus, post innumerabilium signa virtutum iugiter intentus cælo, emicuit seculo: super cuius sepulcrum mira Christiani fabricam celsitudine leuauerunt. Sed instinctu maligni, qui semper bonis aduersatur operibus, quodam tempore ab igne compræhenditur. Palla verò erat lignea, quæ sanctum Confessoris tegebat sepulcrum. Ilicò igitur vbi tignorum congeries flamma dominante truncatur, ruunt tegulæ cum ligaturis, & reliquo tecti apparatu, vnaque è trabibus flammato capite impetu ruinæ præpulsa, super tumulum sancti ruit. Quæ non modò succendere pallam, verumetiam conterere inter se & lapidem sepulcri potuerat. Ruit insuper & immensa multitudo carbonum. Alia quoque vela, quæ vel parietibus, vel ostijs dependebant, ad primum flammæ flatum exusta sunt. Hæc verò palla non solùm non vsta, verumetiam nec in superficie ab igne dedecorata est. Igitur explero incendio, ingrediuntur populi cum eiulatu magno, & vsque ad sepulcrum Antistitis properant, inter fletus & lachrymas noua gaudia percepturi. Remouentrà tumulo ligna cum flammis, appræhensúmque tumuli velum, excussis prunis, mirantur omnes illæsum.

S. Melanij sepulcrum ab igne non læditur.

DE S. BENEDICTO ANGLO, ABBATE MONASTERII SS. PETRI ET PAVLI, HOMILIA PARtim historica venerabilis Bedæ presbyteri. Extat Tomo 7. Operum eius in Homilijs hyemalibus de Sanctis.

In illo tempore, dixit Simon Petrus ad Iesum: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c. Matt. 19.

12. Ianuarij. AVDIENS à Domino Petrus, quia diues difficilè intraret in regnum cælorum, sciensque se cum suis condiscipulis ad integrum mundi fallentis spreuisse delicias, voluit agnoscere, quid vel ipsi, vel cęteri mundi contemptores, pro maiore mentis virtute, maioris pręmij sperare deberent, & respondens Domino, ait: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Vbi solerter intuendum, quòd non solùm se omnia reliquisse, sed & Dominũ sequi gloriatur: quia stultum profectò est, iuxta Platonem & Diogenem, & quosdam alios philosophos, vitæ quidem huius diuitias calcare, & hæc non pro æterna adipiscenda vita, sed pro inani agere mortalium laude captanda: stultum, præsentes labores vltrò, absque spe futuræ subire quietis & pacis. Perfectus autem ille est, qui abiens vẽdit omnia quæ habet, & dat pauperibus, ac veniens sequitur Christum. Habebit enim thesaurum non deficientem in cælis. Vndè benè interroganti Petro, dixit talibus Iesus.

Matth. 19.

Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius

llus hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. In hac quippe vita pro eius nomine laborantes, in alia præmium sperare docuit: id est, in regeneratione, cùm videlicet in vitam immortalem fuerimus resurgendo regenerati, qui in vitam caducam mortaliter eramus geniti. Et iusta prorsùs retributio, vt qui hîc pro Christo humanæ gloriam celsitudinis neglexerunt, illic à Christo glorificati, iudices singulariter cum eo humanæ conuersationis assideant: & quia à sequendis vestigijs eius nulla ratione poterant auelli. Nemo autem putet duodecim tantùm Apostolos, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus est, tunc esse iudicaturos: sicut nec duodecim solæ sunt tribus Israël iudicandæ. Alioquin tribus Leui, quæ tertiadecima est, iniudicata recedit: & Paulus, qui tertiusdecimus est Apostolus, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus est, iudicandi sorte priuabitur, cùm ipse dicat, Nescitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia?

Labores huius vitæ, præmium habent in cælis. — *Act. 1.* — *1 Cor. 6.*

Sciendum nanque est, omnes qui ad exemplum Apostolorum sua reliquerunt omnia, & secuti sunt Christum, iudices cum eo venturos, sicut etiam omne mortalium genus esse iudicādum. Quia enim duodenario sæpènumero solet in scripturis vniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum, omnium numerositas iudicantium: & per duodecim tribus Israël, vniuersitas eorum, qui iudicandi sunt, ostenditur. Vndè notandum, quòd duo sunt ordines electorum in iudicio futuri: vnus iudicantium cum Domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia, & secuti sunt illum. Alius iudicādorum à Domino, qui non quidē omnia sua pariter reliquerunt, sed de ijs tamen, quæ habebant, quotidianas dare eleemosynas Christi pauperibus curabant. Vndè & audituri sunt in iudicio: Venite benedicti patris mei, possidete præparatum vobis regnū à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, & cætera, quorum & in superioribus huius lectionis Dominus meminit, cùm principe quodā interrogante, quid boni faciendo vitam possideret æternam, Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata. Non homicidium facies, non furtum, non falsum testimonium dices: vel, honora patrem & matrem, & diliges proximū tuum sicut teipsum.

Cum Christo qui sint iudicaturi. — *12 Sedes Apostolorū, & 12. tribus Israel.* — *Matth. 25.* — *Matth. 19.* — *Exod. 20.*

Ergò qui mandata Domini seruat, ad vitam ingreditur æternam: qui autem non solùm mandata seruat, verumetiam consilium Domini, quod pro contemnendis diuitijs mundi & luxibus tribuit, sequitur, non tantùm vitam ipse percipiet, sed etiam de vita aliorum cum Domino iudicabit. Atque ità fit, vt in iudicio, vt diximus, duo sint ordines bonorum. Sed & reproborum duos ibi futuros ordines, Domino narrante, comperimus: vnum eorum, qui Christianæ fidei mysterijs initiati, opera fidei exercere contemnunt, quibus in iudicio testatur: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & nō dedistis mihi manducare, &c. Alterum eorum, qui fidem & mysteria Christi vel nunquàm suscepêre, vel susceptam per apostasiam deseruêre, de quibus ait: Qui autem non credit, iam iudicatus est, quia nō credit in nomine vnigeniti filij Dei. Qui quoniam nec verbotenùs Christum colere voluērunt, nec verba saltem eius, quibus coarguantur in iudicio, merentur audire: sed ad hoc tantùm veniunt in iudicium, vt cum eis, qui iudicantur, peccatoribus, in damnationem mittantur æternam. Verùm his cum timore & pauore debito paulispèr commemoratis, ad lætissima potiùs Domini & Saluatoris nostri promissa cōuertamus auditum. Videamus quæ tantæ gratia pietatis, non æternæ tantummodò vitæ præmia suis sequacibus, sed & præsentis munera pollicetur eximia.

Matth. 25. — *Iohan. 3.*

Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplū accipiet, & vitam æternā possidebit. Qui enim terrenis affectibus siue possessionibus pro Christi discipulatu renunciauerit, quo plùs in eius amorem profecerit, eo plures inueniet, qui se interno suscipere affectu, & suis gaudeāt sustentare substantijs: eius nimirùm professionis vitæque consortes, qui se pro Christo pauperem factum in suis domibus agrisque suscipere, & maiori prorsùs quàm vxor, parens, frater aut filius carnalis deuotione charitatis refouere delectentur. Cētuplum nanque, quod ait, non numerum amantium in Christo, & seruientium pro Christo fidelibus, sed vniuersitatem perfectionemque, qua per charitatem inuicèm seruiunt, ostendit.

Centuplū à Christo promissum.

Cuius rei & in nobisipsis, fratres charissimi, sæpè exemplum sumpsimus, cùm ali-

cubì pro rerum neceſſitate digredientes,cuncta nobis monaſteriorum habitacula quaſi propria paterc cognouimus, cunctos in noſtrum obſequium ſynceriſſima deuotione pronos adſpeximus: & maximè in beatæ memoriæ patre noſtro beato Benedicto, cuius hodiè venerandam aſſumptionis diem debita ſolennitate recolimus,totum lectionis huius tenorem videmus perfectiſſimè compleri. Derelictis enim omnibus, ſecutus eſt Chriſtum, quandò ſpreris ijs, quæ in miniſterio regali acquiſiêrat, vel acquirere valebat, cùm eſſet nobilis natu, ad beatorum Apoſtolorum limina peregrinaturus aduolauit: vt quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & eccleſiarum inſtiturio florebat, ibì potiùs perfectam viuendi formam ſumeret, vbì per ſummos Chriſti Apoſtolos totius Eccleſiæ caput eminet eximium. Ibì ergò eruditus in Chriſto, illis in partibus attonſus, ibì eſt monaſterialibus imbutus inſtitutis: ibidèm totum vitæ ſuæ tempus erat exactutus, ſi non Apoſtolica domini Papæ prohiberet authoritas: qui eum propter ducendum in Britanniam ſanctæ recordationis Archiepiſcopum Theodorum, in patriam redire præcepit.

Hiſtoriola S.Benedicti Angli.

S. Benedictus fit Romæ monachus.

Nec longo pòſt tempore etiam reges ſeculi, cognito virtutum eius ſtudio, locum ei conſtruendi monaſterij, non ab aliqua minorum perſonarum oblatum, ſed de ſuis proprijs donatum dare eurabant. Quem ille acceptum, mox perfectiſſimè iuxta regularem diſciplinam interiùs exteriusque conſtituit, nõ pro ſuo captu decreta nobis ſtatuens, ſed antiquorum ſtatuta certiſſima monaſteriorum, quæ peregrè didicerat,ſibi ſuiſque obſeruanda proponens. Nec cuilibet veſtrûm, fratres, graue debet videri, ſi nota loquamur: ſed delectabile potiùs æſtimare, quia vera loquimur,quandò patris noſtri ſpiritalia geſta nartamus,cui manifeſto miraculo Dominus,quod fidelibus ſuis promiſit, adimpleuit: quia omnis qui reliquerit domum,vel fratres,aut ſorores,aut patrem,aut matrem,aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum,centuplum accipiet in hoc tempore,& in ſeculo futuro vitam æternam.

Conſtruit monaſteriũ in Anglia.

Reliquit quippè cognatos,quandò patriam deſeruit: accepit verò centuplum, quia non ſolùm à cunctis in hac terra, pro virtutum induſtria merita venera tione habitus eſt, ſed & in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris inſulis, ab omnibus qui eum nôſſe potuerunt, dilectus: adeò vt ipſe Papa Apoſtolicus ad profectum monaſterij huius, quod illum nupèr fundâſſe gaudebat, Iohannem illi Abbatem atque archicantorem Romanę Eccleſiæ,ſicut charitas veſtra benè meminit,in Britanniam Roma deducendum præſtaret, per quem idem monaſtetium morem canendi ac miniſtrandi eanonicum, iuxta ritum ſanctæ Romanæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ perciperet. Reliquit domos & agros, quos habuerat, pro Chriſto, de quo agrum ſemper virentis paradiſi,& domum non manufactam,ſed æternam in cælis accipere ſperabat. Reliquit vxorem & filios, non quidem vxorem acceptam, & filios ex carne naros: ſed vxorem prorsùs accipere, ex qua filios habere poſſet, caſtitatis amore contempſit, mâlens ad illa centum quadragintaquatuor millia electorum pertinere,qui cantant canticum nouum ante ſedem Dei & agni, quod nemo poteſt dicere,niſi illi: Hi enim ſunt,qui cum mulieribus non ſunt coinquinari, & ſequuntur agnum quocunquè abiêrit. Et accepit centuplum, quandò non in his ſolummodò,ſed & in * marinis cum partibus plurimi in domos ſuas recipere vianrem,ſuorum fructibus agrorum reficere deſiderabant,quandò * patronum perplures illi, quandò viri Deo deuoti pro animi conſtantis excellentia, non minori quàm coniugibus aut parentibus proprijs,dilectionis inſtantia ſeruiebant.

Apoc.14.

*tranſmarinis,legendũ videtur. *vt patrono

Accepit centuplum domos & agros, quandò hæc, in quibus monaſteria conſtrueret,adeptus eſt. Vxorem nanque dimittere pro Chriſto,& in hoc centuplum accipere eſt: quia animarum centuplum, maius eſſet tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum ſpiritûs, quàm inter laſciuientes quondàm propter deſiderium carnis: filios,quos carnaliter habere deſpexit,centuplùm accipere meruit ſpiritales. Cẽtenarius quippè numerus,vt ſæpè dictum eſt,perfectionem figuratè ſignificat. Nos nanque ſumus filij eius, quos in hanc monachiam demùm pius prouiſor induxit: nos ſumus filij eius,ſi iter virtutum eius imitando tenemus, ſi non à ſemita regulari,quam docuit,torpẽdo deflectimus. Meminimus nanque, fratres, qui illum nôſſe potuimus, dicere crebro auditu, quos poſt obitum illius in noſtræ fraternitatis conſortium pictas ſuperna congregauit, quia quandiù

Locus deprauatus.

ſoſpes

sospes erat corpore, pro gloria sanctę Dei Ecclesiæ, & maximè pro huius monasterij pace, honore & quiete semper laborare perstabat: totiès mare transijt, nunquàm, vt est consuetudinis quibusdam, vacuus & inutilis redijt: sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit, nunc architectos ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad fenestras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi & in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit, nunc epistolam priuilegij à domino Papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, apportauit, nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodò ecclesiæ, verumetiam ad instructionem intuentium proponerentur, aduexit, videlicet vt qui literarum lectione non possent, opera Domini & Saluatoris nostri per ipsarum contuitum discerent imaginum.

Multis bonis auxit monasterium.

Vide vsum sacrarum imaginum.

Qui in his & huiusmodi rebus ideò tam plura laborare studuit, nè nobis sic laborandi remaneret necessitas: ideò totiès transmarina loca adijt, vt nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes, intra monasterij claustra quiescere, & cum secura libertate Christo seruire queamus. Qui etiam cùm corporis infirmitate corriperetur, premereturque acerbiùs, semper interim debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didicerat, docueratque, regulis seruandis, semper de Ecclesiasticis obseruationibus, quas per omnes ciuitates & maximè Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrâsse iuuenem meminit, loqui & iterare, delectabile habebat. Sic longis virtutum studijs exercitatus, longo insuper anno semper infirmitatis martyrio excoctus, post centupla gratiæ præsentis munera ad vitam transiuit æternam.

Feliciter exit ex hac vita.

Vndè necesse est, fratres charissimi, vt tanquàm boni filij, & tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus seruare curemus, neque vlla nos à vestigijs tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra reuocet: quatenùs & ipsi, qui carnales affectus substantiamque reliquimus terrenam, qui vxores ducere ac filios procreare, angelicæ conuersationis amore fastidiuimus, augenre spiritalium virtutum merito, & in præsenti centuplum accipere de societate sanctorum, & in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam: Præstante gratia redemptoris nostri, qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritussancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

VITA GODEFRIDI COMITIS CAPPENBERGENSIS, NECDVM QVOD SCIAM IN SANCTOS RELATI, à quodam monacho Præmonstratensi eius contemporaneo edita, sedper nos mutato stylo nonnibil contracta. Videat Lector de eodem Comite in Vita S. Nortberti, quæ est 3. Tomo 6. Iulij, cap. 30.

Temporibus beati Ludgeri primi Episcopi Monasterij, & Caroli Magni Regis, mons, quem Germani Cappenberg vocant, inhabitabatur: sed quòd aliquandò in monasterium mutandus esset, longè antè diuinitùs reuelatum est. Itaque anno Christi millesimo centesimo vicesimosecundo castrum Cappenbergense monasterium effectum est: atque ab eo tempore multi è fratribus nostris diuersis in locis Episcopi, Abbates, Præpositi, Prælati instituti sunt, non sine Ecclesiarum, quibus præfuêre, in bonis temporarijs incremento. Episcopi è nostra ecclesia assumpti, hi sunt: Nortbertus Magdeburgensis Archiepiscopus, Euermodus & Isfridus Raceburgenses Episcopi, Vualonus Hauelbergensis & Vuitgerus Brandeburgensis Episcopi, Flogerus Sagiensis in Polonia præsul. Quod quidem cùm nos Comitum nostrorum Godefridi & Othonis, quorum sæpè in angustijs experti sumus opem, meritis factum existimemus, vitam eorum partim annotare voluimus, vt ea & nobis rectè viuendi exempla suppeditet, & alios ad similia inuitet.

Sanctorum vitæ benè viuendi exemplũ suppeditant.

HISTORIA.

COMI-

Ianuarij 13. Cap. 1. Beati Godefridi parentes.

COMITES nobilissimi Godefridus & Otho, fundatores cœnobij nostri, à regia feruntur stirpe traxisse originem. Patrem habuêre Godefridum, in Vuestphalia natum: matrem Beatricem, natione Sueuam. Auus eis fuit Hermannus Comes, cui coniunx erat admodùm religiosa, Gerbergis ab Hunenberg. Ipse verò Hermãnus Dei fuit cultor eximius, & in præstãdis eleemosynis valdè liberalis. Sustentabatur ab eo pauper quidam. Is sibi diuinitùs ait indicatũ, fore vt visum reciperet, si aquam suis admoueret oculis, qua Comes Hermannus suas abluisset manus. Accepit aquam, admouit oculis, & confestìm ab oculis caligo depulsa est. Tãti viri nepos fuit Godefridus noster, vir summa mãsuetudine, singulari comitate & gratia, multa benignitate, sermone facundus, consilio prudens, in militia strenuus, sed militandi Regi immortali, & cum illo ferendæ Crucis cupientissimus. Cùm aliquandò suos videret aliena diripere, & prædas agere, sic Dominum deprecatus est: Obsecro immensam bonitatẽ tuã, bone Iesu, vt me è medio iniquitatis huius eripias, & in die iudicij paratũ & immaculatũ me tibi exhibeas. Scio enim, æquissime iudex, in meũ redundare caput, quicquid à meis delinquitur, & si quid à me dissimulatũ erit, te id seueriter vindicaturũ.

Cæcus videt.

Timor Dei in eo quantus.

Cap. 2. Cùm adhuc seculari tegeretur habitu, bellũ ei fecêre ciues Monasterienses. Itaq; quidam ex ministris eius cum multis alijs multa pecora abegit, & cum illa præda, stante in porta Comite, gloriabundus aduentabat. Sed vir pius, iustitiæ tenax, vbi cognouit quid actum ab illo esset, animo commotus, ait ad seruos suos: Ite ad nefatium illum raptorem, diciteque illi nè sit ausus vnquàm in meum venire conspectum, nisì priùs satisfaciat eis, quos præter ius fasque læsit, restituatque prædam vniuersam. Etsì enim ciues Monasterienses in præsens nobis, fortasis non absque culpa nostra, infesti sunt, non tamen debuit temerarius ille homines ruricolas & innocentes sub nostri nominis prætextu vexare & affligere. Hæc postquàm ille resciuit, valdè territus, singulis quibusque res ablatas anxiè restituit.

Item iustitia, quę reddit vnicuique quod suum est.

Cap. 3. Erat autem Comiti Godefrido frater Otho, ipso iunior, sed instàr leonis sæuiẽs. Eum Godefridus ad idem sanctitatis propositum induxit: eiusq; coniugẽ prorsùs renitentem (quæ vnica fuit filia Comiti Friderico de Arnesberg, per quam totam illius ditionem, quòd sola esset hæres, si mansisset in mundo, adepturus erat) salutaribus adhortationibus eò permouit, vt sacrũ velamẽ acceperit. Porrò castrũ suum Cappenberg & omnia sua ipsis scrijs S. Petronillę virginis, Deo obtulit, in vsus pauperũ Christi cessura: prætereq; plura monacharũ cœnobia, ab ipso constructa, tria monachorũ monasteria, in Cappenbergo, in *Varbar & in Eluenstat condidit: in quibus voluit monachis esu carnium interdictũ. Sed propter hęc ministri eius mirè eum conuicijs proscideruut, cogebaturq; audire ab illis, ipsum è potestate exijsse & mente captum esse, quòd auscultaret impostori illi & fallacioso Nortberto: quo suadente, tam sublimem mundi huius gloriã stultè cõtemneret, ipsosq; miserè destitutos relinqueret. Verùm ijs inter alia etiam ità dicere solebat: Si diligeretis me, gauderetis vtiquè, quia vado ad patrem. Etsì autẽ à suis ea quæ diximus, ijsq; cõsimilia ferret, attamen principes eius facta admirantes, summè eum venerabantur. Et ipse Imperator Henricus, consanguineus eius, ad quem ante conuersionẽ cum magno comitatu venire solebat: sed à conuersione, cùm posceret fratrũ vtilitas, pauper & capillis deformis cum paucis se conferre nõ erubescebat, simulatque in conspectũ suũ venit, omnibus quę in manu erant, reiectis, eum humanissimè accepit, in eiusq; complexũ ruens, sic exclamauit: Gratias ingentes ago Deo, cognate charissime, quòd te hodiè mihi videre licuit. nec enim hac die talis & tam singularis viri me conspectu fruiturum existimaui.

Multa condit monasteria.

*Varlar

Iohan. 14.

Vt ab Imperatore exceptus sit.

Cap. 4. At verò Fridericus Comes Arnesbergius, homo profanus & auaritię œstro percitus, valdè infremuit, & arte veteratoria vsus, ait filiã suam astutè in fraudem impulsam, & iustæ hæreditatis portione malo dolo priuatã. Atq; sub hoc prætextu multis iniurijs beatum virum affecit, multasque ei irrogauit contumelias: aitque Cappenbergensi castro, quod filiæ suæ dotem afferebat, cuique totius Vuestphaliæ regio paruerat, eamipsam filiam suam priuari non debere. Ea tempestate principum & nobilium conuentus fuit Traiecti apud Henricum Imperatorem. Erat ibì etiam

Multis iniurijs afficitur ab æmulo.

etiam Fridericus Comes Arnesbergin . Aderat etiam quidam Sueuiæ princeps, qui se simulans prorsùs non nôsse Comitem Fridericum, in illo procerum consessu falsè admodùm perstrinxit illum, ità dicens: Celebri apud nos sermone vulgatum est insigne præpotētis Dei beneficium, duos Cappenbergenses Comites, diuina inspiratione compunctos, omnia sua, immò verò etiam seipsos Deo obtulisse. Quos ego viros planè felices dixerim, vt qui nostris temporibus eximium sanctitatis & volūtariæ paupertatis de se exemplum præbeant. Sed interim, proh nefas, quidam vicinus, satanæ administer, Fridericus Comes Arnesbergius tam præclarum facinus, vt aiunt, impedire conatur, & cupiditatis atra nube cęcatus, ipsi Deo, quod nemo Christianus ambigit, bellum facere non veretur. Quòd si verò scelestus ille aduersùs Deum præualuerit, equidem fateor, me non admodùm libenter illi deincèps seruiturum, vt qui tantam sui nominis iniuriam ferre sustiuuerit. Hæc cùm princeps ille irridiculè diceret, Comes Fridericus incredibili pudore affectus, oculos huc illucque vertebat. Neque enim vel principis illius vultum ferre potuit, neque in illo conuentu, conscientiæ stimulis eum exagitantibus, vel mutire ausus fuit. Erat autem Fridericus ille homo crudelis, semper apud se multos detinens captiuos, vinculis & carceribus implicatos, quibus tamen nec in extremis, quantuncunquè alijs deprecantibus, parcere voluit: nec ea, quam diximus, ignominia permoueri potuit, vt se corrigeret. Nam & ipsi patri Norberto comminatus est, si posset eum compræhendere, vnà cum asino ipsius se eum suspensurum, visurum vter maiori pondere sit. Omnes etiam fratres, nunc intentando minas, nunc ad eorum fines cum militari manu accedendo vsqueadeò nonnunquàm exterruit, vt cum patre Norberto & Godefrido vno animo tāquàm oues ad cædem excipiendam suas pararēt ceruices, cùm priùs inuicèm confessi essent peccata sua, portisque vltrò apertis, martyrium & indubitanter & alacriter expectarent. Sed cum Deus omnipotens, non quidem voluntate mutata, sed tamen re infecta, & omni conatu frustratum, qua venerat via redire compulit. Eius mentum quandoquè vir Dei Godefridus in magna hominum frequentia, multis vltrò citroque habitis sermonibus, appræhendit, aitque illi: Cur adeò caducis & vilibus hisce rebus inhias miser? Velis nolis, iam tempus aduentat, quo in puluerem redigeris. Idem autem vir Dei pro Christo mori iucūdissimum putabat, dicebatque: Quemadmodùm scopæ, multo vsu detritæ, tandèm in ignem inijciuntur: ità ego cupio corpus meum Christi seruitio confectum & exhaustum, vexationum & afflictionum igne demùm consumi.

Eius æmulus Fridericus Comes egregiè confunditur & irridetur.

Crudelitas Friderici Comitis quanta.

Prædicit el beatus Godefridus suā celerē mortem.

Cap. 5.

Cùm autem impius ille Fridericus, vt erat à viro Dei prædictum, celerem seque dignū vitæ exitum habuisset, (Quidam enim frater priusquàm nunciata esset mors eius, in visu adspexit eum ab immani quodam leone deuorari. Francus quidā impurus coniugem beati Godefridi, quę iam sacrum velamen acceperat, dæmone instigante rapuit. Occurrit autem ei vir Dei prorsùs inermis, repetens vxorem suam. Ille verò correpto gladio occidere eum voluït. Cernens id vir beatus, tanquàm agnus tacitus ceruicem ei protinùs obiecit: sed nequam homo terrore fractus, ferire non potuit. Tandèm vir Dei coniugem, post multos eius reducendæ causa exantlatos labores, cellæ restituit, & Francus ille non diù pòst lancea confossus perijt. Sparsus autem hac occasione rumor est, & ad Mosam vsque perlatus, Godefridum pœnitere accepti monastici habitùs: itaque & vitam monasticam & fratres deseruïsse, vxoremque repetijsse suam.

Iusta Dei vltio in raptorem iniquum.

Cap. 6.

In assumptæ beatissimæ Virginis solennitate, quandò monasterij nostri ambitus consecratus est, quis satis explicare queat, quos tentationum impetus, quos fluctus quásve tempestates pertulerit, alijs atque alijs in diuersa eum trahentibus, miraque improbitate ei persuadere conantibus, nè tam præclarum & egregium locum desereret: ipso etiam antistite, ea quæ carnis sunt sapiente, & pro castro illo alium locum ei offerente? Sed ille nec terroribus frangi, nec vlla tempestate euerti potuit: aitque constanter: Nulla ego deincèps ratione feram, vt in hoc castro mundanæ vanitati seruiatur. Itaque si quadruplò pluta offeratis, quàm valeat hoc castrum, nunquàm ego patiar illud negocijs mundi huius occupari. Centum & quinque ministros suos cum eorum vxoribus & liberis magnis affectos beneficijs cum alijs egregijs muneribus Monasteriensi donauit Ecclesiæ: præter alia multa, quæ Ecclesię Coloniensi alijsve locis, prout eorū prouisores petiêre, elargitus est.

Stabilitas viri sancti & constantia quanta.

Eleemosynæ eius.

Postquàm

Cap.7. Postquàm autem ab eiusmodi molestiis infestationibus data illi pax est & tranquillitas, licuitque in monasterio quietè & pacificè vitam degere, quàm tum ille purgatissimis vixerit moribus, equidem sanctè affirmare ausim, nullius id hominis sermone posse explicari. Mira eius erat abstinentia, ità vt crebrò non nisi pane & aqua victitaret. Cumque mensæ cum alijs assideret, aut in preces incumberet, aut Dei verbum audiret, ob desiderium æternorum, vbertim ab eius oculis manabant riuuli lachrymarum. Studebat in omnibus appetere contemptum suî. Indigna quæque & extrema seruitia nunquàm fastidiuit, etiam ad vilissima paratus. Oblatam à fratribus venerationem humiliter vitauit: leprosos, aut morbidos, aut alios quosuis non contempsit: immò de cuiusdam ægroti sordidissimo vase potum hausit. Tantum verò ei charitatis & eleemosynæ studium fuit, vt domum hospitalem suis impendijs construxerit, atque in ea pedes pauperum abluerit, nummos & eleemosynam distribuerit. Erga omnes paterna quadam animi beneuolentia ferebatur, Comitemque se appellari tulit molestissimè, haud secùs atque virus quoddam Comitis nomen refugiens. Inimicos omnes dilexit propter Deum, obtrectatorum linguas maledicas tulit patientissimè, ipsumque Comitem Fridericum cum magno putore animam exhalantem ità planxit, vt Dauid Absolonem filium suum. fundatus enim erat supra firmam petram.

In monasterio vt vixerit.

Humanitas eius in pauperes.

2.Reg.18. Matth.7.

Cap.8. Cùm fratres quidam remissi ac tepidi de rigore monasticæ disciplinæ & vitæ paululùm relaxando ei suggererent, ille spiritu Dei plenus sic respondit: Qui ingentem fluuium naui transmittere volunt, longè supra illum locum, quem è regione alterius ripæ attingere cupiunt, nauim soluunt propter impetum fluminis, semper eam secum ad inferiora rapientis. Ità ergò & nos fratres, qui hoc mare magnum traijcere contendimus, in quo sunt reptilia, quorum non est numerus, semper debemus confirmare animum ad asscendendnm nitendumque superiùs. semper enim humana imbecillitas & quidam negligentiæ torpor ad descendendum propensior est: multumque vereor (Qui enim spernit modica, paulatim defluit) nè in posterum Ordo noster sensim descendendo, ad teporem pristinum relabatur. Tanta illi inerat facultas & gratia exhortandi, vt pater Nortbertus de illo gratulabundus diceret: Postquàm ego in prædicationis cursu delassatus substitero, Godefridum filium meum loco meo, vt solent cerui, excitabo. Ceruos enim aiunt, cùm se sentiunt supra vires instantia venatorum exagitari, alios pro se excitare ceruos. Hunc patrem Nortbertum, vt id obitèr dicamus, beatus Bernardus Abbas ob prædicationis suauitatem, cælestem fistulam appellat.

Vt suos cohortatus fuerit.

S. Nortbertus à Bernardo cælestis fistula nuncupatur.

Cap.9. Vir quidam magnæ sanctitatis & grauitatis eo anno, quo nostrum institutum complexus est, multas hostis maligni, easque infestas sensit tentationes, nequissimo dæmone eius humeris insidente, & ab omni deuotione eum perpetuò retardare conante. Cumque orando se coram altari prosterneret, diuinam imploraturus opem, non raro vidit dæmonem deformi habitu & vultu teterrimo. Cùm sic autem affligeretur, beati Godefridi præsentiam expetens, ad eum se conferebat. Illo verò conspecto, mox ab eo fugit dæmon, mirumque sensit tum corporis, tum animi refrigerium. Quòd si Comitem illum videre non posset, simulatquè audiuit vocem eius, eandem persentiebat gratiam. Nouerat autem sanctus Comes ex diuina reuelatione, nullo mortalium id ei indicante, quandò ille frater eiusmodi molestijs afficeretur. Itaque solebat crebrò illum tum inuisere, & anno illo sic decertantem egregiè consolando corrobare.

Nō fert beati Godefridi præsentiam dæmon.

Cap.10. Deniquè vt cum summo Patriarcha non deesset illi obedientiæ meritum, dictum est ei à patre Nortberto: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Quod quidem ille cum multa alacritate facere non distulit: abiturusque cum Othone fratre suo, Si quid, inquit, mi frater, hactenùs reliquum fuit, cui necdùm perfectè nuncium remisimus, id iam totum in Christi nomine abijciamus, & ad obedientiæ iter impigri nos accingamus. Tandèm venit ad locum, reuerà à Domino, iuxta nomen suum, Præmonstratum, vbi noster Ordo sumpsit exordium: atque illic cum fratre suo acolythus ordinatus est, & ambo sanè angelicæ vitæ suæ exemplis plurimos roborârant. Studebant enim humilitate fratres omnes anteuertere, quemadmodùm etiam mundi huius claritudine & dignitate antecellebant.

Gen.12.

Obedientia eius quāta.

Ordo Præmonstrateo vndè dicatur.

Porrò

Porrò autem vir Dei Godefridus incredibili ad Christum proficiscendi & ex Cap. 11.
hac vita emigrandi flagrabat desiderio. Sæpè enim socijs eius in itinere quiescentibus, vti solet funus componi, dum celebrantur exequiæ, sic ipse supinus iacens, manus & brachia componebat, magno cordis clamore dicens ad Dominum: O *Cupit dissolui & esse cũ Christo.* vtinàm veniat hora illa, qua hinc discessuri sumus. Vtinàm illi horæ me præparare digneris Domine Deus meus. Nec Deus distulit preces eius, sed maturè eum è medio iniquitatis eduxit. Cùm enim annum vnum egisset Præmoustrati, à Nortberto iam Magdeburgensi Archiepiscopo reuocatus est. Quòd autem mundi pompam & strepitum ægrè ferret, Dominus eum ad illa cælestia euocaturus præmia, lenta pulsauit ægritudine. Percepta igitur patris Nortberti benedictione, ad *Infirmatur.* Eluenstadense monasterium se contulit, vbi morbus in dies maioribus est auctus incrementis. Aderat ei Otho frater eius germanus cum alijs fratribus, quibus ille aiebat se magno teneri è vita abeundi desiderio: dicentique vni ex ijs, qui aderant, Absit Domine, vt ità nos desolatos relinquas: ille tanquàm indignabundo vultu respondit: Quid est, frater, quod loqueris? Quamobrèm, oro, pœnitentię habitum accepimus? Quarè autem etiam pro Christo nitimur mortificari tota die, si non hisce laboribus id spectamus, vt quamprimùm liceat euolare ad Christum? Optandum profectò mihi est, vt breuiori possim via ire ad eum, & ad conspectum vultûs eius, quem semper concupiui, celeriùs pertingere. Hæc illo dicente, Otho frater eius magno animi dolore cruciabatur, multumque lugebat: sed eum consolans vir beatus, inter alia multa sic ait: Ea causa, mi frater, omnia propter Deum reliquimus, quòd nos morituros certissimè sciremus: nec possumus optatam operum nostrorum mercedem recipere, nisi corpus hoc morti succumbat.

Sacro deindè vnctus oleo, pacis osculum cunctis præbuit fratribus, aitque ad Cap. 12.
illos: Scio me diuini honoris & Ordinis nostri zelo permotũ, interdùm quosdam *Sacro oleo inungitur.* seuerius allocutum. Si quem igitur ex vobis ea re offendi, quæso id vt mihi condonetur. Sed ad hæc ei non verbis vllis, sed lachrymis responsum est. Omnes enim valdè dolebant. Paulò pòst ait ad fratrẽ suum: Frater mi, audio vocem dicentem, Exite obuiàm ei. Frater autem, qui sedulus ei assidebat, breui interiecto spatio sciscitanti, quid haberet spei, Latino sermone respondit: Spe magna ego sum, nec si mihi liceat toto potiri orbe terrarum, vel paululùm in hoc vellem degere exilio. His dictis, parùm conquieuit, apertisque mentis oculis, subitò cum ingenti exultatione dixit: Veniunt nuncij Domini & creatoris mei: moxque Idibus Ianuarij *Reddit spiritum.* spiritum reddidit anno à Christo nato millesimo centesimo vicesimosexto, ætatis suæ ferè tricesimo.

Impensè autem amabat illum Gerbergis Abbatissa, patrui eius filia: eaq; sæpiùs Cap. 13.
rogauerat eum ab ipsa discedentem, vt vel viuus, vel mortuus breuì eam rursùs inuiseret. Ei ergò vita functus statìm apparuit in eius monasterio, miro decore conspicuus, & aureo diademate coronatus. Illa verò nesciens eum è vita decessisse, *Apparet Gerbergi Abbatissæ in magna gloria.* Quid est, inquit, dilectissime Godefride, quòd sic coronatus ingrederis? Tum ille: Noueris, ait, me modò sine vlla dilatione, aut vllo seuerioris examinis periculo ad summi Regis palatium commigrâsse, atque tanquàm Regis immortalis filium beata immortalitate vestitum. Et nè fortasis dubites, lege quod inscriptum cernis diademati meo. Legit igitur hæc verba: Induit me Dominus vestimento salutis, *Esa. 61.* & indumento lætitiæ circundedit me, & tanquàm sponsam decorauit me corona. Sensit autem diuinitùs id fieri, moxque fratribus Cappenbergensibus indicauit beati viri obitum, & pro eo Missæ sacrificium offerendum curauit. Post dies decem venit eò dominus Otho Comes, felicem fratris sui è vita excessum annuncians: compertumque est ea hora eum defunctum, qua Gerbergi Abbatissę apparuerat.

Fœmina quædam sanctimonialis eius loci, qui Elcene dicitur, diro vexabatur Cap. 14.
dentium cruciatu: cumque nullum suppeteret remedium, in memoriam redijt beati Godefridi, quem viuentem cognouerat. Eum igitur toto animi desiderio cœpit implorare, vt suis precibus apud Deũ tam immani subueniret dolori. Mira *Duo dolore dentiũ liberantur.* res. e vestigiò dolor ille omnis euanuit. Eodem morbo dentium quidam è fratribus nostris, qui sancto viro, cùm esset in humanis, familiaris fuit, laborabat. Postquàm igitur preces illi obtulit, etiam ipse protinus curatus est.

Fuit apud Cappenbergum pastor quidam religiosa vitæ. Is aliquãdò grauissimè Cap. 15.
laborans, ità vt moriturus videretur, multas malignorũ dæmonum infestationes

Aeger cura tur. pertulit. Vbi autē de vita eius desperatum fuit, nocte Supprior admonuit eum, vt sepulcrum beati Godefridi viseret, atque ex eius eleemosyna reficeretur. Fecit ille, vt fuit admonitus, moxque toro se sensit corpore sanum, & omnia dæmonum phantasmata euanuerunt.

Cap. 16. Quidam ex fratribus nostris sacerdos fistulæ morbo dies non paucos adeò afflictus fuit, vt vix mouere se posset. Itaque alienis manibus ad templū adducebatur. Interim aduenit anniuersarius Comitis Godefridi dies, & ecce frater iste non sine multa difficultate ad templum reptans, vt illic viro Dei Vigilias celebraret, ad adytum siue chorum eius peruenir. Tum verò ab imo pectore, cum multis lachrymis depromens preces, salutis rogabat authorem Deum, vt intercessione viri Dei sospes & incolumis effici mereretur. Preces illas repentinus effectus consecutus est. Cœpit enim sensim mox euanescere morbus. Proijcitur baculus, subsequiturque salus.

Itē alius.

Cap. 17. Accidit cuidam ex nostris fratribus, ad nocturnas preces maturius surgenti, vt paululùm in lectulo residens, rursùs obdormiret. Interim fratres procedebant ad templum. Igitur vir Dei Godefridus lumine illustris ei adest dormitanti, nomineque eum compellans, Frater mi, ait, surge ocyùs: iam enim fratres in Chorum ingrediuntur. Surgit ilicò frater, & celeri gradu sequitur præcedentes.

Cōpellit surgere somnolentum vir sanctus.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE TRANSLATIONE SANCTI HILARII *Episcopi.*

14. Ianuarij GAVDEAMVS & exultemus, dilectissimi, dum ad recolēda beati Hilarij sublimia merita solenniter conuenimus. Ipsa quippe nos insignis vocabuli dignitas prouocat, vt mens nostra spirituali lætitia affecta, plausibiliter hilarescat. Nihilominùs & hoc dignum est, vt dum beati viri trāslationem colimus, ipsi quoque mentes nostras à terrenis desiderijs ad cęlestia trāsferamus: vt dum glebam corporis eius tenuemque puluisculum tanto præferri apud homines honore conspicimus, quantum gloriæ pondus in cælestibus possideat, vbi vetus & incōparabilis honor est, mens nostra perpendat. Sed libet iam translationis huius historiam succinctè transcurrere, vt nulli deinceps de præclara solennitatis huius origine prorsùs expediat dubitare.

Ecce quomodo prisci patres sanctorum reliquias honorabant.

Porrò autē dum Confessor Christi Tredelinus beati Hilarij monasterium, quod in Pictauensi suburbio situm est, laudabiliter regeret, ibique sanctę conuersationis insignibus disciplinis & præclara morum honestate polleret, beatus Hilarius illi per visionem manifestus apparuit, & inter alia nonnulla hoc illi quadam viuacis imperij authoritate mandauit, vt videlicet ipse, simul & Pictauensis Episcopus ad Regem Francorum, qui tunc rerum moderabatur habenis, incunctanter accederent, & sumptùs impendia, quibus ampliari & augustius fieri monasterium posset, fidnialiter postularent. Quibus verbis insupèr addidit, vt instaurato nouiter monasterio, locum sibi sanctus Abbas congruum prouideret, in quo corpus eius, facta translatione, recōderent. Quos nimirùm felicis oraculi legatione perfunctos, Rex clementer ac benignè suscepit, eisq; magnifica regię liberalitatis munera contulit.

S. Hilarij monasteriū è fundamētis instauratur. A fundamentis ergò monasterium per latomos ac cæmētarios denuò construentes, & pollucibiliter instaurantes, ministri Domini tandiù cœptis indefessi laboribus institerunt, donèc non modò surgentis structuræ machinam ad consummationem vsque perducerēt, sed etiam vtrinquè parietes, hoc est, intùs & extrinsecùs, radiātis musiui decore vestirent. In quo videlicet opere, vbi regij muneris summa defecit, Episcopus ex Ecclesiasticis facultatibus supplere quod deerat non cessauit. Tandèm itaque monasterio non modò consummatæ fabricæ structura perfecto, verumetiam sacerdotalis officij benedictionibus dedicato, mox demoliti sunt tumulum, in quo sanctum fuerat corpus humatum. Constituto igitur die, in quo sancta membra transferrentur, præcedente nocte dum Episcopus, simul & Abbas in vigilijs & orationibus iugiter pernoctarent, repentè conspiciunt, quod beati Angeli

de

de tumulo, qui iam terebratus fuerat, sanctum corpus educunt, & in locum, qui sibi præparatus fuerat, proptijs manibus inferunt. His itaque peractis, beatus Hilarius sanctum Tredelinum per visionem admonuit, vt Scotigenam quendam sibi cognatione propinquum in cœnobij regimine substitueret, ipse vero ad Gallinariam insulam in honorē eiusdem beati Hilarij ædificaturus ecclesiam properaret. Qui beati sacerdotis imperio mox humiliter paruit, & non solùm illud, quod iussum fuerat, sed & alia quatuor monasteria in eius honorem cōstruxit. Quanquàm beati Tredelini vita, in qua hæc referri perhibetur historia, in manus nostras nequaquàm deuenerit. Sed quod hîc scriptum est, indicio fraternæ relationis innotuit.

S. Hilarij corpus Angelico ministerio in id transfertur.

Alia quatuor monasteria sibi extruentur.

Hæc igitur huius sacræ solennitatis est causa: Hæc venerāda celebritatis hodiernæ materia, vt in trāslatione sacri corporis meritò gaudeat plebs deuota fidelium, cui dependit exequias exercitus Angelorum. Porrò autem ex occasione venerandæ translationis huius, & cætera beati viri gesta nobis in memoriam redeūt, vt quæ longis antè temporibus sunt peracta, vestris nunc reducta conspectibus quodāmodò recentia videantur & noua. Mox enim vt disputare de venerabilis viri gestis incipimus, protinùs occurrit memoriæ, quàm impenetrabilis Ecclesiæ murus hæreticorū telis obstiterit, quàm insuperabilis præliator peruersum Arrianorū dogma gratia catholicæ veritatis obtriuerit. Nec illud vacat, quòd cùm aduersùs hæreticorum perfidiam pugnaturus, Seleuciam Isauriæ oppidum peteret, puella gentilis diuinitùs edocta, tanti sacerdotis denunciauit aduentum, atque ideò cum patre Florentio, totaque familia diuini baptismatis meruit suscipere sacramentum. Nec illud excidit insigne miraculum, quòd in Gallinaria insula immanium serpētum venenata rabies virtutem tam præclari Pontificis ferre non potuit, sed tanquàm fulmineo fragore perterrita, vilis etiam baculi metam, quam ipse præfixerat, transcendere non præsumpsit. Sed & illud memoriæ cōsequenter occurrit, quòd idem egregius Pontifex puerum sine gratia regenerationis extinctum, non modò matri resuscitatum & incolumem reddidit, sed & veræ fidei rudimentis instructum sanctæ Ecclesiæ filijs aggregauit.

S. Hilarius impenetrabilis murus.

Serpētibus imperat.

Suscitat mortuum.

Hæc igitur, & alia multa virtutum eius insignia nobis ex occasione venerandæ huius translationis occurrunt, quæ nos ad amorem Dei & deuotionem præclari huius sacerdotis accendunt. Planè cùm multorum translationes iustorum sancta veneretur Ecclesia, quæ diligentia procuratæ sunt hominum, quanto deuotionis studio hæc est solenniter recolenda, quæ facta est manibus Angelorum? Sed quid est, quòd Moysi corpus ipse per se Dominus sepeliuit, & tamen sepulcrum eius hominibus innotescere noluit: beati verò Hilarij corpus non modò coram hominibus, per Angelos trāstulit, sed & tanti honoris gloriam ad totius Ecclesiæ reuerentiam sublimauit? De Moyse quippe scriptum est: Mortuus est ibi Moyses seruus Domini in terra Moab, iubente Domino: & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo sepulcrum eius vsque in præsentem diem. Quid est ergò, quòd ille nescitur, iste verò quotidiè cum tanta gloria Christianæ deuotionis inuisitur? Quid est, inquam, quòd Moyses ab hominum notitia remouetur, nisi vt tollatur occasio, nè qui tam Deo charus & familiaris extitisse cognoscitur, diuinus honor illi ab Israëliticæ plebis perfidia præbeatur? Reliquorum verò sanctorum corpora non celantur, vt dum Christianæ deuotionis frequētantur accessu, & per illos fiant rutilantia signa virtutum, & istis accrescat felicium cumulus meritorum. Præterea nōnulli fideles ideircò post mortem tumulis editioribus includuntur, vt sui memoriam viuentibus ingerant, quatenùs eis impendere pietatis opera non omittant. Hinc est quòd sepultura vocatur ex more memoria, scilicet vt per eam memorentur viui, & percipiant refrigerium mortui.

Deut. 34.

Ibidem.

Cur Moysi corpus abscondatur, sanctorum verò corpora reueleantur.

Sed quid est, quòd nonnulli sanctorum tantoperè studuerunt suis prouidere sepulcra corporibus? Abraham nempe quadringentis argenti siclis à filijs Heth speluncam duplicem comparat. Iacob & Ioseph ad eādem speluncā totum iam animi desiderium tendunt, & corpora sua post obitum illò perferenda deponunt. Quid ergò est, quòd sancti Patriarchæ, qui se puluerē & cinerem esse perspicuè perhibēt, qui certè corpora & corporalia quæque cælestium contemplatione despiciunt, in Chananæorū terra corpora sua quiescere tanto desiderio cōcupiscunt? Cur illum præ cæteris mundi partibus quietis suæ præuident locum, nisi quòd humanę salutis authorem illic nouerant de suo semine nasciturum? Hinc est, quod Iacob filium

Gen. 23.

Gen. 49. & 50.

Cur Patriarchę voluerint sepeliri in terra Chananæorum.

suum

ſuum Ioſeph obſecrat, dicens: Si inueni gratiam in conſpectu tuo, pone manum ſub femore meo, & facies mihi miſericordiam & veritatem, vt non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de hac terra, condasq; me in ſepulcro maiorum. Cur autem ad confirmandæ ſponſionis indicium, Iacob manum filij ſupponi ſuis ſemoribus petijt, niſi quia illum, qui ſumma veritas eſt, de proprio ſemine propagandum eſſe cognouit? Illis igitur terræ finibus beati viri iam medullitùs agglifcebant, quam per ſpiritum iam cernebāt Saluatoris veſtigijs atteri, quam in interioribus oculis iam videbant precioſo Dominici corporis ſanguine purpurari, vt illic eorum corpora ſuam expectarent reſurrectionem, vbi reſurrecturum eſſe cognoſcebant ipſum beatæ reſurrectionis authorem.

Ad hunc & nos, dilectiſſimi, perſpicuā noſtrę mentis aciem dirigamus. Ad hunc dum pedum progreſſione non poſſumus, ęſtuantis deſiderij feſtinatione rēdamus, & dum ſanctorum quorumlibet reliquijs dignæ deuotionis reuerentiam exhibemus, ad illud vnum & ſingulare corpus noſtræ mentis dirigamus obtutum, quod

Cur Chriſti corpus terra repromiſſionis dicatur. in paternæ maieſtatis gloria credimus ineffabiliter ſublimatum. Illa nimirùm eſt terra, cui tunc beati Patriarchæ atque Prophetæ ſuſpirabant, lacte ſcilicet & melle manantı. Lac ſiquidē de carnis vberibus profluit, mel verò de ſuperioribus venit. Et quia ſubſtantia Dominici corporis ex Virginis viſceribus prodijt, diuinitas aūt ex paterna maieſtate deſcēdit, rectè corpus Saluatoris terra dicitur repromiſſiōis. Quæ nimirùm terra lacte ſimul ac melle fluere dicitur, quia in Redemptoris noſtri

Coloſ. 2. corpore, & ſubſtantia veræ, & dulcedo eſt ineffabilis deitatis. In ipſo enim (ſicut

2. Cor. 5. Apoſtolus ait) habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et alibi: Deus erat in Chriſto reconcilians mundum ſibi. Ad hanc viuentium terram ille nos dignetur inducere, qui terræ noſtræ mortalia non dedignatus eſt tolerare, quatenus ſic ibi lacte & melle veſcamur, vt Saluatoris noſtri præſentia, & melliflua diuinitatis eius dulcedine ſatiemur: Qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO SANCTI HILARII EPISCOPI ARELATENSIS, DE VITA ET MORTE BEATISSIMI *Honorati, Patris præcipui monachorum Lirinenſium, & Epiſcopi Arelatenſis.*

16. Ianuarij. AGNOSCITIS, dilectiſſimi, diem publicis fidelibus * mœroribus

* memorijs conſecratum: Qui mihi quandiu caducos vitæ huius dies Domi-

Cap. 1. nus indulſerit, ſemper quidē acerbitatibus grauis, plenus tamen

* & dignitatis * conſolatoria laude adueniet. Hodie enim ille ſanctæ recordationis, Eccleſiæ huius Antiſtes, virtute, ſacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus: quicquid ad clauſulam elocutionis adiecero, abſurdū poterit iudicari: Si enim dixero, Ad aſtra migrauit: ille etiā dum in terris moraretur, inter ſplendidiſſima regni Dei aſtra numeratus eſt: Addam, Chriſto adſtat? Quandò aūt ei in vita ſua ille non adſtitit, cui omnis

3 Reg 18. vita illam Eliæ vocem habuit, Viuit Dominus, cui adſto hodiè? Dicam, Terrena

Philip 3. deſeruit, cuius, vt Apoſtolus ait, conuerſatio ſemper in cælis fuit. Similiter itaque, quantum certo animus meus habet, quicquid de tali viro dicendum occurrerit, ipſa ſuî magnitudine congruo exitu caret. Compugnant mœroribus gaudia. Talem reminiſci, dulce eſt: Tali carere, ſupplicium.

Cap. 2. Duplex itaque materia me prouocat. illic me laudū ſuarum gratia ad ſermonem trahit, hinc ad ſingultus retrahūt damna cōmunia. Ignoſcite itaque, ſi diripientibus ſibi duobus his affectibus mentem meam, omnis mei officium, tanquam duobus dominis famulatū congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus ſuggerit, totū hoc ſibi inter damna numerans dolor vendicat: Quanquàm, etſi adeſſet mihi ſerenitas mentis, & famulatu idoneo mēti lingua ſuppeteret, num abundantiùs laus eius proferri ſermonibus meis poterat, quàm in veſtris ſenſibus manet? Nemo eſt, vt puto, cui non illius viri gratia maior occurrat, quàm poſſit opulentiſſima cuiuſlibet

Prou. 10. Viri illuſtrium meritorum. proferre facundia. Quia ergò, vt ſcriptura loquitur, Iuſtorum memoria cum laudibus ſemper eſt nec poteſt quiſquam meritorum illuſtrium viros non cum laude memorare: profeſſum, vt facultas datur, aliqua ex his, quę de illo dilectionis veſtrę corda meditātur. Adiuuabūt vtiquè ſenſus veſtri conatus meos, & quod ſermone

meo

meo expediti difficile est, vestra sibi pectora proprijs cogitationibus eloquentur.

Scriptura quodam loco continet: Sapientia in exitu canitur. hoc est dicere: Sapientis conuersatio in conuersationis fine laudatur. vnde & in alio loco: Ne laudes, inquit, hominē in vita sua. & iterùm: Ante mortem nè laudaueris quenquam. tanquàm si diceret: Lauda post mortem. in viuentis enim laudibus, & laudato locus vanæ exultationis offertur, & laudatori maximè nota assentationis affigitur. Multis autem modis vtile est laudare defunctum: primùm, quia dum abest, cui gratificari laudatione possimus, necessè est, vt ad largitorem gratiæ Deum laus tota referatur: deindè, quia sola virtutis admiratio residet, vbi suspicio assentationis aufertur. Defuncti itaque laus in sancta fidelium congregatione prolata, plena est ædificationis, vacua iactantiæ: merita quoquè eius, qui laudatur, in hoc accrescūt, quia plures sua laude proficiunt. Nec verebor, nè nimis forsitan fauorabiliter de meo loqui credar: quia prętérquàm quòd nihil non inferius dici suis virtutibus potest, nemo est qui non illum suum cōputet, suum senserit, suumq; crediderit. Non tamen ego ingenij fiducia, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto: quam si quis priscæ eloquentiæ author attingeret, non solùm facundia non ornaret, sed victus materiæ mole succumberet. Vester me amor prouocat, vester affectus de illo loquendi fiduciam subministrat. Animabitur ipsius, vt credimus, merito sermo, quanuìs * tepētis ingenij, & quod iacet verbis, eleuabitur rebus, & effusa in illum charitate vestrorum pectorum condietur.

Cap. 3. — Eccli. 11. — Laudare defunctos, multis modis vtile. — *repentis

Est illud notum omnibus oratoriæ disciplinæ, quorum laudandam teceperint vitam, patriam priùs & originem prædicare: vt quod in proptijs virtutibus deest, in pattum gloria præcessisse videatur. Nos autem in Christo vnum sumus omnes, & fastigium est nobilitatis, inter filios Dei computari: nec addere nobis quicquam ad dignitatem terrenæ originis decus, nisi contemptus suî potest. Nemo est in cælestibus gloriosior, quàm qui repudiato parentum stemmate, elegit sola Christi paternitate censeri. Prætermitto itaque commemorare auita illius seculariū honorum insignia, & quod cōcupiscibile, ac penè summum mundus habet, vsque ad consulatus proueċtā familiæ suæ nobilitatem, maiore generositate pectoris fastiditam, nec placuisse illum sibi de superuacuis suorum honoribus, qui pro amore veritatis iam non suos optabat. Ad illud potiùs meus sermo festinat, qua fide baptismum, in adolescentiæ annis proprio cōcupierit arbitratu, quàm maturo consilio sanus mortem expauerit, qui eam ante baptismum vita cariturum esse perspexetat: Qua siti vitam suam desiderauerit vitali fonte renouari, quàm dulcis ei infantia, quàm modesta pueritia, quàm grauis adolescētia fuerit, quàm omnes etiam ætatum gradus, gratia semper & virtute transcendetit, maiorque se semper inuentus sit, vt prorsùs diuino quodam pędagogio educatum putes. Eruditur sine aliqua suorum instantia, seruat, iuuante Deo, baptismū præter vllam hominum sollicitudinem, &, quod his maius est, recenti adhuc & illibato nitore fontis, sine admonitore cōuertitur: sine admonitore dixi? & vbi est illud, quòd patria obstabat? quòd obluctabatur pater? quòd propinquitas tota renitebatur? Intrauerat enim gratia sua omnium sensus, & cùm eum sibi Christus assumeret, certatim in suis omnibus mundus tenebat. alios dulcedo ipsius obligauerat, alios collegij blandimenta deuinxerāt, alios in varijs iuuenum exercitijs admiratio secularium virtutū tenebat. Quot illi vitæ prioris gratiæ fuerant, tot à cōuersione vinculis retrahebatur. Commune quoddā familiæ decus præripi omnes timebant: Et verè quis vnquàm illum habitus non quasi proprius accepit? quos aliquandò amictus non ornauit? Itaque velut splendidissimam gemmam, & commune omnium decus eripi sibi simul patria, simul familiares, simul parentes putabant. Neq; enim immutanda hæc omnia, & reformanda in melius, vt vidimus, sed quasi moritura esse credebant.

Cap. 4. — Summa nobilitas, in filijs Dei numerari. — Expetit baptismū adolescens Honoratus. — A baptismo dat se vitæ religiosæ.

Et indè illud erat, quòd quia omnia, quæ adorsus erat, strenuè eum pater agere perspexerat, à baptismate, quādiù potuit, auertit: timens, nè totus simul, sicut consecutum est, religionis amore raperetur. Inualuit tamen desideriū & amor Christi, & baptismum, discussis pattis dissimulationibus, pueritia fidelis inuasit: ità enim adhuc se catechumenus inter prima fidei rudimenta formauerat, lasciuiam pro reuerentia accipiendi quandoquè baptismatis respuens, clericos vt patres honorans, & puerili interdùm censu pauperem iuuans. quicquid habere adhuc illa ętas, & plus vtiquè pro nouitate habendi amare poterat, miseratione prodigus offerebat, iamtunc in paruo præmeditans cuncta contemnere, & sua simul vniuersa lar-

Cap. 5. — Catechumenus adhuc, viuit admodùm piè.

giri. His itaque & talibus exercitijs ad baptisimum se fides catechumeni robusta

Parens eum nititur mundi vanitatibus implicare.

protipuit: hinc iam prouidus pater, & teneræ pietatis suspicione solicitus, varijs
eum oblectationibus prouocare, studijs iuuentutis illicere, diuersis voluptatibus
mundi irretire, & quasi in collegium cum filio adolescēte iuuenescere: venatibus,
ludorumque varietatibus occupari, & tota ad subiugandam illam ætatem, seculi
huius dulcedine armari. Nec immeritò eum secularis pater sibi à Christo præripi
timebat, quem inter reliquos ornatissimos iuuenes velut vnicū complectebatur.

Cap. 6.

Verùm illi maior inter hæc omnia erat custodiēdi baptismatis cura: fastidiebat
adolescens, quo grandæuus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione com-

Ille omnia contemnit.

pellans: Delectat hæc vita, sed decipit: alia in ecclesijs præcepta recitātur: alia ibi
in auribus meis mandata sonuerunt: illic modestia, cōtinentia, & pudor traditur,
hic effrænata luxuria nutritur: ibi pietas viget, hic exercitatio corporalis: illic ad

1.Iohan.2.

æternū Christus inuitat, hic diabolus ad temporale solicitat: Omne quod in mundo est, vanitas est, & concupiscentia oculorum: & mundus transit, & concupiscentia eius: Qui autem fecerit voluntatē Dei, manet in æternum, sicut & Deus manet
in æternum. Festinemus ergò ërui ab his laqueis, dum adhuc minùs tenemur: difficilè diù illigata soluuntur: faciliùs est tenera euellere, quàm robusta succidere: In

Alludit ad id, quod est Gen. 19.

monte saluam fac animā tuam, nè fortè appræhendant te malæ cogitationes: citò
serpit voluptatis venenum. Seruanda est Christo per Christi gratiam sumpta libertas: alij aurum, argentumque mirentur: dominantur, vt video, metalla dominantibus. Alij prædia atque mancipia non sine animi sui captiuitate possideant, & honorem diuinæ in se imaginis premant: Mihi satis est, mancipiū non esse vitiorum:
mihi salus, gaudium: mihi coniunx, sapientia: mihi in virtutibus, voluptas: mihi
Christus thesaurus sit. Qui pensabit gaudia caduca melioribus: dabit & in hac vita
studijs disciplinæ me oblectari & ornari, & inter hæc dignū fieri cælestibus regnis.

Cap. 7.

Nec longas talis meditatio motas pertulit, sed ilicò in flamma conuersionis nutrita huiusmodi fomentis scintilla prorupit. Iugum Dominicæ seruitutis subdita

Summum seruitutis genus, licētia iuuentutis.

ceruice suscipiens, iugum libertatis excussit, intelligens summum esse captiuitatis
genus licentiam iuuentutis. Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ,
transfertur ad nitorem mentis vestium splēdor, ceruicis lacteæ decus pallijs rigentibus occupatur, transit lætitia in grauitatem: membrorū vigor, animi vigore mutatur: virtus corporis, in virtutem spiritûs migrat, pallescit ieiunio speciosa facies,
& priùs succi plena, fit plena grauitatis. Et quid plura? ità repētè totus alius ex alio
ostenditur, vt non aliter genitor ipsius, quàm orbatus filio pater lamentaretur. Et
verè plena mortificatio corporis, sed vita illic spiritûs erat. Tota hinc parentum
persecutio insinuatur, & suscitatur: tunc solùm & primùm patri contumax fuit,
cùm Dei patris filius esse contendit, ordinata iam tunc in Deo, sicut Salomon præ-

Cant. 2.

cepit, charitate. Ità enim propheta memoratus sub Dei voce pronūciat: Ordinate
in me charitatem. Ordinauit planè eam ille, & sub charitatis dispositione, perspexit primò Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque se senectus patris, ætatis illius conuersatione credebat: occurrit, renititur, comminatur: nec tamen vllo horum pueritia Deo freta, concutitur.

Cap. 8.

Frater S. Honorati, eius exēplo conuertitur.

Adsistit tyroni suo Dominus cōsolator, nec distulit vnum ei ex germanis in collegium suscitare: qui exemplo ipsius ad conuersionē vocatus, & senior iuniorem
secutus, in ipso breui quo vixit tempore, sicut collegio illum, ità etiam virtute comitatus est. Hinc iam inter illos certamina grata propositi, cuius mēs ad pietatem

Certamen virtutum.

mollior, cuius cibus durior, cuius sermo blandior, cuius amictus asperior: Quis loqui rariùs quis orare crebriùs posset: Quē minùs detineret lectus, quē magis lectio:
quem minùs moueret inuidia, quem magis misericordia: Quis daret promptiùs,

Lapis illis pro ceruicali.

quod sibi detraxisset, quis libentiùs hospiti stratū cilicij, & ceruical illud consueti
lapidis offerret. Quis peregrinum promptiùs ante eleemosynæ dispensationem
lachrymis foueret, & affectu priùs Christum, quàm aduenam cōuiuio pasceret: cui
in ore rarior mundus, cui frequentior Christus. Quis in illa sublimitate virtutum
sibimetipsi minor videretur, & quo magis merito ascenderet, eo magis cōpunctione descenderet. Priuatus quidam tunc iam in conuersatione eorum episcopatus
gerebatur. Mentior, nisi plurimi episcoporum didicēre ab illis, dum excipiuntur,
excipere: nam si qui rigorem illum propositi non expauerūt, plus illinc humanitatis animo, quàm refectionis corpore secum tulerunt. Ornabant itaque omnem
patriam, & quantum apud animos multorum manet, custodiebantur aliorum ab
illis

illis corpora, aliorum spiritus: prout quisq; indigens erat aut vestimentis, aut doctrina, aut sumptibus, vestiebantur, instruebantur, alebantur. Nullus illuc peregrinationis labore defessus, non tanquàm ad patriam & patrimonij sui rura peruenit: Nullus illinc ad vlteriora discedens, non tanquàm iterùm à domo sua pedem mouit, & iterùm sibi relinquere ciues suos visus est, iterùm propinquos. Magnum hospitalitatis studium.

Intereà amor in illos omnium crescebat, multiplicabatur, disseminabatur, & fama in vlteriora quæq; ferebatur: Totaque iam erga illos patria, obsequijs & amore ac honore certabat: peruenire illis ad ignobilitatem & paupertatem non licebat. Quanto magis eorum vita abscondebatur, tanto magis fama emicabat, & alter alterum laudi obijcere, & gloriæ exponere, & ad vnum communem virtutum apicem referre. Sed dum vnusquisque sub vmbra alterius obscurari volebat, tanquàm repercussa claritas vtrinque radiabat. Iam quæ illorum grauitas, quàm senilis maturitas, quàm rara fœminarum visitatio, etiam proximarum, & quæ inter tot virtutes totius vanitatis fuga, quàm blanda consolatio, & quàm solicita custodia erga eorum salutem, qui se eorum doctrinæ mancipauerant? Angelica ab illis vita in terris ducebatur, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in virtute Dei. Pauebant intereà illi gloriã suam, & odorem bonæ conuersationis longè lateque diffusum, licèt ad Dei laudem referrent, sibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant: Percepisse se in vita sua mercedem suam reputabant: humanam conuersationem & gratiam fastidientes, eremi amore flagrabant. Cap. 9. Crescit fama eorum, dum latére cupiunt. Dolent se ab alijs laudari.

Inito itaque consilio, & quodammodò passi honoris sui persecutionem, ad peregrina contendunt. Iterùm patria consurgit, iterùm propinqui reluctantur: Spoliari sese hoc simul lumine metuunt omnes. Quod illic, Iesu bone, certamen fidei atque amoris fuit? qui tunc consiliorum, qui precum, qui lachrymarum ambitus? quis non illic sibi officium propinqui vendicauit? aut cuius lachrymæ, non cum lachrymis patris certauerunt? A mittere enim se omnis patria in iuuenibus illis patres sentiebat: & verè erat in illis senectus, non annis cana, sed gratijs: non cariosa artubus, sed moribus vetusta. O quanta, Domine, dispensatio procurationis tuæ, qui lampadas tuas, fidei igne fulgentes, non loco fixas stare pateris, sed præfers eas illuminationi diuersorum locorum, inspirans migrandi voluntatem, & fugiendi gloriam: quæ vtiquè multiplicanda erat ipso per susceptam peregrinationem virtutis augmento. Diripitur itaque dudùm quidem vario misericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga substantia, & æqualiter ad patrimonium propinquus atque extraneus auctionator admittitur. Ità nullus in lucris duntaxàt parentum respectus est, àc si rem non suam vendant: Possessio quæ pauperibus, ex quo ab ipsis fuerat possessa, seruierat, pauperibus nunc distribuenda distrahitur. Excepit patria effusam misericordiam, & fletibus effusis repensat. Cap. 10. Distrahunt res & facultates suas. Dant pauperibus.

Exeuntes de terra, & de domo, & de cognatione sua, exemplo pares, verè Abrahæ filij demonstrantur. Nè quid tamen iuuenili ausu temerè ab ipsis inceptum putaretur, assumunt senem perfectæ consummatæq; grauitatis, quem semper in Christo patrem computantes, patrem nominârunt, Sanctum Caprasium, angelica adhuc in insulis conuersatione degentem: Cuius quanquàm dilectio vestra nomen hactenùs ignorauerit, & adhuc nesciat vitã, amicis eum suis Christus annumerat: hunc tanquàm ordinatorem in Domino atq; custodem suæ ætatis assumunt, quos iam custodes sibi plurima iuuentus elegerat. Quæritur ergò peregrinationis latebra, fugitur fama virtutis: at vbicũquè itur, ibi alia, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ, & portus beati, quos cœlestem patriam sitiens peregrinus illustrat. Alij Orientis oras, & quæcunque alia plena sanctis loca, accipiẽdi exempli gratia, accedunt: hi quicquid adeunt, exemplis bonis suscitant: Spargitur vbique substãtia, & in omni accessu eorũ bonus Christi odor fragrat: expetunt litora, quibus barbara esset etiam illa, quę plurima in ipsis erat, Romana eloquentia. Longum est percurrere, quem ab illis profectum vnusquisq; locus traxerit, quam salubritatem ecclesijs, sine vllo clericatûs actu inuexerint, quot magistris magistri in silentio fuerint. Illud cõmemorâsse sufficiat, intrepidè ab illis, pro Christi desiderio, maris reuma toleratum, squallorẽ ac sterilitatem Achaici litoris expetitam, & tam delicatè, tam molliter educatos, contra tãtas aquarũ & aurarũ varietates decertâsse. Quod quàm graue, q̃ intolerabile illi teneritudini fuerit, excessus illic germani sui beatissimi in Christo viri Venantij, & infirmitatis suę, suorumq; protestabantur. Iam quid in illo Cap. 11. Gen 12. Caprasium sibi patrem adsciscunt. Venantius frater S Ho

oorati, Metonæ decedit. funere Metona aut extulisse se, aut percepisse crediderit, multiplicibus psallentium indicauit agminibus: hinc Hebreus, hinc Grecus, hinc Latinus exultant: Iudeus ipse Christum respuēs, fidelem Christi seruū admiratur. Astra ipsa feruentes chori pulsant, &, vt credimus, cum humanis vocibus angelici chori cōcinunt: fideli famulo
Matth. 25. suo Christus occurrit: Eugè Venantri, serue bone & fidelis: & dum audis, Intra in gaudium Domini tui, memento nostrî, quos adhuc seculi gaudia impugnant. Accipiunt finem carnis animæq; certamina, sumit principium vitæ perennis gloria.

Cap 12. S. Honoratus redit in Italiam. Hinc iam vobis Honoratum vestrum Christus reducit, & occulta manu salubritatem regressûs sui temperat. Nam quicquid prærerfluens tangit, illuminat: huius Italia benedici gaudet introitu, hunc Tuscia venerarur, complectitur, & blandissimas per sacerdotes suos moras nectit. Porrò Dei prouidentia nobis prospiciens, cuncta disrumpit, & quem è patria eremi desideria prouocârant, hunc in eremum huic vrbi propinquam, Christus inuitat. Vacantem itaque insulam ob nimietatem squalloris, & inaccessam venenatorū animalium metu, Alpino haud longè iugo subditam petijt præter secreti opportunitatem, sancti ac beatissimi in Christo viri
Leontius Episcopus. Leontij Episcopi oblectatus vicinia, & charitate constrictus, plurimis à nouo ausu retrahere illum conantibus. Nam circumiecti accolæ terribilem illam vastitatem ferebant, & suis illum occupare finibus fidei ambitione certabant. Verùm ille humanæ conuersationis impatiens, & circumcidi à mundo, vel obiectu freti concupi-
Psal. 90. scens, illud corde & ore gestabat, nunc sibi, nunc suis proferens: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & cōculcabis leonem & draconem. Et in euangelijs Christi
Luc 10. ad discipulos factā promissionem: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super ser-
S. Honoratus ingreditur in Lirinēsem insulā. pentes & scorpiones. Ingreditur itaq; impauidus, & pauorem cæterorū securitate sua discutit. Fugit horror solitudinis, cedit turba serpentium. At quę non tenebræ illud lumen refugerunt? quę non illi medicamento venena cesserunt? Inauditum
Insigne miraculum. verè illud, & planè inter miracula ac merita illius mirandum reor, quòd tam frequens, vt vidimus, in illis aciditaribus serpentium occursus, marinis præsertim ęstibus excitatus, nulli vnquàm non solùm periculo, sed nec pauori fuit.

Cap 13. Quid longiùs morer? Cooperante, vt ità dicam, Christo, omni quæ priùs deterruerat aduersitate superata, Honoratus vester castra illic quædam Dei collocat, & qui locus dudùm homines à sua commoratione repulerat, angelicis illustratur officijs: Illuminatur latibulum, dum ibi lumen occulitur: Cedit ignoti priùs exilij
*Quid ergò emendatio illa obscuritas, voluntarij exulis claritati. * Quis ergò mendacio illud conferat? Quocunquè Honoratus accesserit, adesse illic etiam honorem necesse est. Hic primùm illigatur, diù euitans, clericatûs officio: hic refugam suum sacerdotalis infula ne-
Initiatur sacerdotio. ctit, & qui venire ad dignitatem detrectauerat, ad ipsum dignitas venit. Apparuit illic presbyter, non duplici tantùm, sed multiplici honore dignissimus, coram quo nullam sacerdotij distantiam, nullū nominis priuilegium episcopatus agnosceret. Nemo vnquàm episcoporum sibi tātum vsurpauit, vt se presbyteri illius collegam computaret. Verùm ille tam integram in sacerdotio monachi humilitatem con-
*illicò seruabat, quàm plenè monachus sacerdotij merita possederat. Industria * illic sua
Construitur Lirinense monasterium. sufficiens electis Dei Ecclesiæ templum excitatur, apta monachorum habitaculis tecta consurgunt, negatæ à seculis aquæ largiter fluunt, in vno ortu suo duo veteris testamenti miracula præ se ferentes. Nam cùm è saxo erumperent, in media maris amaritudine dulces profluebant. Certatim iam illuc omnis regio quærentes Deum dirigebat: Honoratum expetijt, quisquis Christum desiderauit: & planè Christum, quisquis Honoratum expetijt, inuenit. Ille enim illic totus vigebat, pectus eius, quasi præcelsam arcem, & splendidissimum templum insederat: Illic castitas, fides, sapientia, & virtus habitauit: Ibi iustitia fulsit & veritas. Itaque velut vlnis ef-
*patentibusque fusis, * protensisque brachijs, in amplexum suum omnes, hoc est, in amorem Christi inuitabat: Omnes vndiquè ad illum certatim confluebant.

Cap 14. Monachos suos præclare instituit. Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in monasterio illius ciues suos non habet? quam ille barbariem non mitigauit? quotiès de immanibus belluis quàm mitis fecit columbas? quàm amaros inrerdùm mores Christi dulcedine aspersit? & quorum prauitas sibimetipsis priùs pœnalis fuerat, eorum postmodùm gratia oblectamento omnibus erat: degustata deindè boni suauitate, non potuerunt non magis odisse quod fuerant. Nam velut educti in nouam lucem, antiquum illum diù insidentium errorum carcerem detestabantur. Pulsa est per exhortationes ipsius varia pestis animorum: amaritudo, asperitas, rabies locum dabant

libertati,

libertati,quam Christus obtulerat, & delectabat requies post longam & grauem
Pharaonicam seruitutem. Stupenda & admirabilis permutatio: non Circeo, vt
aiunt,poculo ex hominibus feras, sed ex feris homines, Christi verbum tanquàm Depravatos
dulcissimum poculum,Honorato ministrante, faciebat. Quid enim non extunde- multorum
ret illa instantia cum alacritate coniuncta? Aut qui lapides non in Abrahæ filios mores egregiè corrigit
verterentur,vbi tanta erat in expoliendis mentibus officina virtutum? Quòd si mi-
nùs hominem ad salutem suam viuidis exhortationibus permoueret, Deum ora-
tione constringeret. Omniũ ille passiones,suas credidit,& tãquàm suas fleuit: pro-
fectus laboresque omniũ,suos computauit,sciens gaudere cum gaudentibus, flere
cum flentibus,simul & vitia & virtutes omnium,in meriti sui cumulũ transferebat.
Sicut enim virtus ad virtutem excitat,ità miseratio miseris impẽsa, fructificat. Me-
tet enim in singulis plus, quàm sibi * singuli. singulorum enim salus vnam illi glo- * singulo
riam instruit. Impiger, festinus,infatigabilis perseuerat: prout cuiusque naturam,
moresque perspexerat,hunc secretò, illum palàm: hunc seuerus, illum blandus
aggreditur,& ad castigandi immurationem,ipsam plerunque faciem castigationis
immutat. Indè illud erat,quòd non facilè quenquam tantum vel amari vidimus,
vel timeri. Ità enim duos hos affectus sui, in vnoquoque suorum collocabat, vt &
amor suus delicti metum,& timor disciplinæ amorem introduceret.

Incredibile est,quantæ illi curæ fuerit,nè quem tristitia affligeret, nè cogitatio se- Cap 15.
cularis vrgeret: Quàm facilè perspexerit,quid quenque vetaret, tanquàm singulo-
rum mentes mẽte gestaret: Quanta præterea pietatis dispensatione prouiderit, nè Insignis ei⁹
quem nimius labor grauaret,nè quis nimia quiete torperet: Ipsos,si dici potest, sin- moderatio,
gulorum somnos pio pensauit affectu: valentes corpore,à desidia semper excuti-
ens: feruentes spiritu,cogebat ad requiem. Omnium vires, omniũ animos,omni-
um stomachos instinctu, credo, Dei nouerat: verè seruus omnium factus propter
Christum Iesum. Mirandum est,quomodò vnus tot simul officia compleuerit,tam
varia præsertim infirmitate vexatus: fortissimos quosque & recenti adhuc conuer- Magna vire
satione prævalidos, in ieiunijs vigilijsque, impar viribus, pari lege comitatus est. ejus seueri-
Infirmos ipse infirmior visitauit: Refrigeria animarum simul prouidit & corpo- tas.
rum, & ne quid cuiquam minùs fuisset impensum, animo semper recurrebat: hic
alget,hic ægrotat: illi hic labor grauis est,huic hæc esca non conuenit: ille ab alio
læsus est: graue quòd hic intulit,nec minùs graue,quòd hic sensit iniurias: Orandi
instantia opùs est,vt offensi gratiam hic consequatur,& hic sibi illatam contumeli-
am aut leuem,aut nullam computet: hic autem se grauissimam intulisse suspiret.
Hæc illius iugis opera,iugis intentio erat,leuigare omnibus iugum Christi,& quic- Quæ illius
quid diabolus iniecisset,auertere: discusso culparum nubilo, virtutum serena re- cura perpe-
uocare, amorem Christi & proximorum amando inserere, & mentes omnium, tua.
tanquàm pectus suum excolere,innouare gaudia,& ad Christi semper desiderium
tanquàm primo conuersionis die inardescere.

Hinc illud erat, quòd omnis congregatio illa, diuinæ cupida seruitutis,ad no- Cap 16.
men ipsius ex diuersis terrarum partibus collecta,tam moribus quàm linguis disso- Monachi
na,in amore illius conspirabat: Omnes dominum,omnes patrem vocabant, in il- eius omnes
lo sibi patriam, propinquos & omnia simul reddita computantes. Didicerant mirè eum
omnes, ipso sibi compatiente,dolores illius, suos computare, vt non immeritò amant.
egregius,& in Christo beatissimus vir Saluianus presbyter, charorum ipsius vnus, Saluiani p-
in scriptis suis dixerit,quòd sicut cæli faciem pro sua sol aut obscuritate,aut sereni- clarum [illegible]
tate mutaret: ità congregatio illa cælum sitiens,& cælestibus studijs mancipata,ab te [illegible]
ipso vel nubila,vel serenitatem mentium quasi à peculiari in Christo sole suscipe-
ret,ipso quoque & afflicto affligeretur,& respirante reualesceret. Hinc illa,erat &
adhuc orationibus eius permanet diffusa in monasterio ipsius sancti spiritus gra-
tia,tanti doctoris & exemplo & admonitione firmata, in varijs charismatum do-
nis,in humilitate & mansuetudine,& in charitate non ficta,& vna capitis [illegible]oria,in
diuersitate membrorum.

Magna illi inter hæc omnia erga aduenas & hospites cura. Quis enim illum Cap.
aliquando præteriret? quis non quamlibèt prosperam nauigationem, & quamlibè Magnũ [illegible]
libè secundos ventos,pro [illegible]ri viri desiderio,commodi sui contemptor,abrup[illegible] [illegible]os [illegible]
Aut si insulam tenere non licuit, viole[illegible] [illegible]dæ [illegible]gationis obsequium, [illegible]
acerbissimam tempestatem computauit? Nemo illuc non festinus accessit, nemo

illi

illic moras suas sensit, nemo illinc non securissimus soluit, prosequente ipso amore vota illorum. Et tunc primùm agnitis, tanquàm dudùm suis, enitentes in squallore eremi delicias conspectu suo ministrabat, cum tanto omnes gaudio & alacritate suscipiens, tanquàm expectasset. Adetat præterea munificenti animo par substantia, pari fide ministrata. Nam qui libenter audierat, Vende omnia tua, & da pauperibus: & veni, sequere me: huic libentissimè vnusquisque, si quid munificentiæ animo deuouerat, dispensandum ingerebat: securus illi sua committens, cuius in relinquendis omnibus secutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diuersarum regionum vastitate concursus: & verè is ille erat, qui non vt parcus dispensator aut timidus, respectu sibi creditæ & crescentis quotidiè congregationis aliqua tribueret, plura seruaret: sed quid quotidiè in alieno non faceret, quod in suo semel fecerat? hoc est, nihil sibi, nihil suis, præter præsentium dierum victum & vestimentum reseruaret. Exhausta est aliquandò dispensationis substantia, fides nunquàm.

Matth. 19.

Cap. 18. Eximia eius liberalitas & fiducia in Deum.

Quadam enim vice, cùm vnum iam ex multis millibus aureû nummum proflua ad munificentiam arca retineret, hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissimè pauperi prætereunti dedit, & mihi atq; alijs adstantibus dixit: Certum est iam appropinquare qui deferat, si iam non habet munificẽtia nostra quod proferat. Vix trium aut quatuor horarum spatium, die fluente transierat, & continuò qui verbis suis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides ministrauit: ô felix fides, cui munificentia nunquàm moram fecit. Et verè quantum fides sua suppetebat, dispensate sua tantum manu non occurrit: Plurimos multis locis probatissimos viros habuit, quorum semper manibus, quod sibi deferebatur, expenderet. Sic vnius dispensatoris gratia dispensatores multos habebat, & fides sua, quasi communis quidam fons, & dantibus & accipientibus plurimis profluebat. Nullius penè angustiæ ad ipsum peruenerunt, quæ non vltra ipsum protenderentur, aut non in ipso metam reperirent. Hinc iam certatim ad illum, vt putabat, aut certè vt optabat, latentem vndiquè literarum officia perlata sunt: Quibus ille quàm nouis affectibus variata reddebat, quàm grauia, quàm blanda, quàm dulcia? Vndè pulcherrimè splendidus mundo, splendidior Christo, æmulus virtutis eius, beatus Eucherius, cùm in eremo in tabulis, vt assolet, cera illitis in proxima ab ipso degens insula literas eius suscepisset, Mel, inquit, suum ceris reddidisti. Quis itaque non beatũ se, beatam domum, beata scrinia sua credidit, in paruo ex ore ipsius munere, magna benedictione ditatus? Et sanè tãtum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, vt non scrinijs aut armarijs, sed arca pectoris cõdi mererętur. Inde est, quòd plurimi ea inscripta mentibus ferunt, & libentissimè ad testimoniũ amoris ipsius proferunt. Deniquè quis vnquàm tantos sibi amicos præsentibus illigauit officijs, quantos ille qui se diligerent, & auidissimè desiderarent, habuit ignotos?

Multos habet dispensatores.

Is Eucheri° fuit Episcopus Lugdunensis.

Cap. 19. Hilarij laudandi gratia quæ fecerit.

Intereà ego dum multimodam eius in omnes gratiã memoro, in me infinitam curam prętermitto, cùm ipsius vtiquè mihi cura non minùs in Christo salutis attulerit, quàm amor inter vos ornamẽti & honoris reliquit. Meì enim gratia, quod ad meritũ eius, & iudicium meũ pertinet, patriam quam fastidierat, non dedignatur accedere, nec refugit laborẽ tanti itineris, suis pręcipuè multis iamdudùm infirmitatibus grauem: Venit, meq; in illis iam annis nimis amicũ sęculo, & contumacem Deo, vt seductor, & verax, ad amorem Christi blanda manu tentat. Longum est intromittere illam in exhortationibus ingenij sui violentiam, quibus cùm iam ante propositum acerrimos sibimetipsi ad conuersionẽ stimulos admouere potuisset, haustis diù sapiẽtię fontibus multipliciter diffundebatur: sed cùm parùm in aures nostras pietatis illius verba descenderent, ad solita orationis pręsidia conuertitur, & affectùs sui clamor repulsus du[illegible]tia mea, pijssimas Dei vsq; ad misericordiã pulsauit & penetrauit aures. Et verè obluctanti mihi, & per sęcularem illam nimis periculosam consuetudinem, obstinationem interdùm meam sacramento obstringenti, prophetico (vt ità dicam) spiritu ante iam præmiserat, Hoc inquiens) quod mihi tu non præstas, Deus præstabit. Et ô, quàm diù mollire duritiam meam nixus est im[illegible]re lach[illegible] mar[illegible]m? quàm pijs mec[illegible]m pro sal[illegible]re mea ample[illegible]ibus osculisque certauit? Ad præsens tamen, vt ille ait, vic[illegible]timam victoriam. Exagitandum me illinc & edomandum dextera Dei [illegible]cepit [illegible]lli enim me o[illegible]one tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus, quæ tempestates diuersarum, & inter se com-

Quasi in suo mo suo pugnas sen-

se compugnantium volnntatum excitatæ sunt? Quotiès sibi in animo meo velle & nolle successit? Et quid plura? Absente illo, partes in me suas Christus exequitur, & post biduum orationibus illius per miseratione Dei mea contumacia subiugatur: fugauerat enim somniũ cogitatio, & innitante me pio Domino, totus eminùs cum voluptatibus suis mundus adstabat: Quid expetendum, quid relinquendum suaderet animus mecum meus, tanquàm collatis apud amicum tractatibus ventilabat. Gratias tibi, bone Iesu, gratias tibi, qui dirupisti vincula mea, famuli tui Honorati pia supplicatione permotus, & iniecisti mihi vincula amoris tui, quibus si tenear, nunquàm peccati vincula recalescent. Occurro itaque subditus, qui superbus abscesseram, & omni contradictione deposita, nouus precator accedo. Sic sic sancti oratio fugitiuos suos reducit, sic contumaces subiugat, sic expugnat rebelles. Leris Hilarius, illi non acquiescēs. Tādem obtemperat eius adhortationibus.

Iam quibus ille tunc lachrymis ariditatem meam irrorauit? quàm pio fletu me quoque traxit in lachrymas? Tali me humilitate & blandimento, tanquàm si ipse à me exciperetur, excepit: ablata est ilicò causa remorandi: Tum primùm illam patriam, quam fugiendam dudùm crediderat, agnouit. Educit me secum suam prædam: gaudet, triumphat, exultat. Eremo me iam * tamen exemplo suo secreti cupidum festinat includere. Alit primùm lacte, & postmodùm cibo. Potat me profluo illo, qui in se erat, cælestis fonte sapientiæ. Atque vtinàm tantum angustia spiritûs mei recepisset, quantum ille studebat infundere: præparâsset me profectò vobis, & desiderio vestro dignum dedisset, & successorem sibi idoneum nesciens erudisset. Iam verò proflua illius in omnes charitas, quod sine inuidia dixerim, quantum in me adiecerat, & leue illud Christi iugum quantùm mihi leuius blandimentis suis fecerat? Quotiès mentem meam, quotiès animum, quotiès linguam nominabat? Quàm impatiens absentiæ? quàm semper indignissimi conspectûs mei cupiduserat? Quid de his omnibus dicam, nisi propheticum illud, quòd Dominus retribuat pro me? Cap. 20. for. * rum

Intereà ego, dilectissimi, strictìm contingens potiùs cuncta, quàm referens, de solertissimo pastore vestro ea, quæ alijs potiùs quàm vobis erāt nota, refricaui. Sacerdotium quippe illius in ecclesia hac nomine auctum vidimus: sanctimonia verò & actibus iam priùs summum. Sed vndè illud, quæso, quòd tam è longinquo, tam ignotus expetitur? Quis illam absentis, nec priùs visi gratiam vestris pectoribus affixit? quis illud desiderium suscitauit, vt orbatis ijs, quibus à Domino apud eremum indultus erat, vobis nasceretur? Ille vtiquè, qui cuncta dispensat: ille qui eum & patriç suç quandiù congruum videbat, indulsit, & per maria & per terras ad vtilitatem videntium, hanc tantam cultoris sui gratiam circumegit. In summa verò ex illo breui, quo vobis indultus est tempore, facilè metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixero. Vidistis enim, dilectissimi, illam solicitudinis vigilantiam, illud disciplinæ studium, illas pietatis lachrymas, illam iugem ac perpetuam mentis serenitatem, cuius testimonium vultus immutabilis erat. Audistis quoquè os illud congruēs vitę, in quo erat cōsentanea puritati pectoris, sermonis luculentia. Vidistis illam latitudinem charitatis, quæ tanta in illo fuit, vt non immeritò de illo sanctus, cuius proximam sententiā proposui, dixerit: Quòd si arbitrio hominum charitas exprimēda esset, Honorati potissimū pingi vultu debere videretur. Quis itaque illum vnquàm sufficiēter vidisse sibi visus est? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ità blandimentū cum seueritate coniunxit? Quis ità mixtam lætitiæ disciplinam propinauit? Quem non cum ipsius gaudio, qui corrigebatur, correxit? Quandò lætitia eius quicquam lasciuiæ redolens? Quandò tristitia non salubris? Quandò gemitus, nisi de peccati alieni mœrore descendens? Quis eum non * auctiorem inuenit, quàm priùs viderat? Semper in summitate virtutum positus, semper quo crescere posset, inuenit. Cap. 21. Expetunt Arelatēses Honoratū Episcopū. Mira vultus eius constātia. * altiorem

Iam verò sub exhortatione ipsius quis anxius non dolorem suum spreuit? Quis feris moribus, non insaniam suam execratus est? Quis arrogans, non plùs quàm omnes, superbiam suā ipse abominatus est? Quis lasciuus luxuriā non detestatus? Et quid plura? Omnibus omnia, vt Apostolus ait, factus, communis omniū medicina erat. Nullam penè gratiam non in se tam plenam habuit, vt ipsam specialiter excolere & possidere tanquàm vnicam putaretur. In nullo vitæ ordine non ità viguit, vt ipsi specialiter aptus videretur. Deniquè vt primùm sanctæ huius Ecclesiæ Cap. 22. Vis & efficacia exhortationum eius. 1. Cor. 9. Ab' dat exlestibus charissimatis.

regimen

Studium concordiæ. regimen accepit, prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternitatem calentibus adhuc de assumēdo episcopatu studijs, diffidentem mutuo amore connectere. Tanquàm probatus Israëlis agitator probè nouerat, non facilè quicquam discordantibus imperari. Studebat prætereà amore potiùs regere, quàm terrore dominari: vt voluntaria magìs, quàm coacta correctio hunc quoquè subditis adijceret ornatum, nè ad officium suum compulsi putarentur. Confestim itaque exclusa discordia, illi, quæ virtutum omnium mater, charitati locum præbuit. Floruit igitur sub illo Christi Ecclesia, sicut monasterium antè floruerat: creuit gratijs, decreuit metallis. Ingressa videlicet disciplina, tanquàm domum suam domina, mammona iniquitatis exclusit, & quæ ociosè diù congesta fuerant, dignis tandem vsibus deputauit: dudùm defunctis thesauros suos misit: iterumque qui obtulerant, oblationum suarum refrigeria senserunt. Hoc solum quod ministerio sufficiens erat, reseruauit: sed si exegisset vsus, nec ministerio, vt reor, pepercisset. Alieni temporis vota dispensationem suam fecit.

Liberaliter distribuit pecunias congestas ab alijs.

Cap. 23. Operari etiam inter extrema non destitit: multos in lectulo suo verbi dispensatione ditauit. Sed quandiù illum lectulus tenuit, cui etiam superare vicinas morti lassitudines iam in consuetudinem venerat? Vltimum, dolotibus iam reluctantibus, Epiphaniorum die in ecclesia sermonem habuit, nesciens vnquàm, colluctante cum infirmitatibus fide, dolori magis corporis, quàm spiritûs feruori acquiescere, seruiuit desiderijs vestris super vires suas. Non illum siquidem aliqua extrinsecùs superueniens ægritudo, non subitus febrium æstus absorbuit: sed diù dilata infirmitas, nimio dudùm propositi rigore contracta, & adhuc remissioni parùm acquiescendo ingrauescens, octauo cum vel nono die solēnitate à prædicta paulatim extenuando confecit. Vix quatriduò tamen nobis suam in officijs charitatis debitis præsentiam denegauit, timens vtiquè, nè suos vicinia tranlitûs sui contristaret. Nulli vnquàm grauis inter grauissimas ægritudines fuit: nulli, vt assolet, vllum infirmitates eius horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud sancti spiritûs receptaculum conquieuit.

Insignis feruor spiritus eius.

Cap. 24. Cæterùm impollutæ illius mētis vigorem incredibile est quàm integrum vsque in extrema seruauerit: Ac primùm semper vberrimè suos consolatus est, ac nihil magis timuit, quàm nè diutina nos desperatione conficeret, intelligens penè faciliùs ferri extrema, quàm dubia. Abstersit semper sermone condito circunstantium lachrymas: quas tamen quo magis abstergit, irritat. Indè grauiorem suo, dolorem nostrum computabat. Non facilè quisquam tam forti pectore inter quælibet aspera, & diù tolerata, nec optauit aliquandò mortem, nec expauit. Nam is, quem viuere inter quælibet grauia in Christi seruitute non piguit, ad nouam vitam per communem illam nouæ vitæ ianuam transire non timuit. Præmeditata enim illi vltima omnium necessitas, non repentina aduenerat. Itaque sub ipso iam finis adspectu, tanquàm emigraret, tanquàm valediceret, nè quid imperfectum derelinqueret, nè quid minùs plenè quàm proposuerat, ordinaret · interrogare singulos nostrûm, & ad suggerendum, si quid memoriam suam subterfugisset, hortari: omnia interim subscriptione firmare, & parcentes nos fatigationi suæ, ad omnia quæ agenda erant, cogere: cogere autem blando illo, sicut semper, imperio. Quadam autem vice, cùm comprimere lachrymarum mearum tempestatem, & abrumpere riuos fletuum laboraret, Quid, inquit, fles ineuitabilem humani generis necessitatem? Imparatum ergò te inuenire meus transitus debet, cùm me non inuenerit imparatum? Cumque ego impedita singultibus vtcunquè poteram verbis ipsius verba subnecterem, quòd iam non destitutionem eius dolerem, quippè qui mihi orationum suarum patrocinia nunquàm defutura confiderem, quin & post transitum suum validiora præsumerem: vno me dolorum suorum vulnere, & difficilium inter extrema luctaminum grauiter affligi. Et quid ego, inquit, minimus omniū fero ad ea, quæ sanctorum plurimi in supremis suis acerbissima pertulerunt! & commemoratis aliquot adiecit, quod credo alicubi legerat: Magni, inquit, viri multa patiuntur, & vt alios pati doceant, nati sunt in exemplum.

Mentis eius vigor.

Sub mortē quam suauiter religiose sobrius.

Patrocinia sanctorum.

Magni viri multa patiuntur.

Cap. 25. Conuenientius autem ad potestatibus, præfecto, & præfectorijs viris, quàm sententia sub mortali iam frigore mandata deprompsit, ab ipso exitu suo sumens acceptissimum exhortationis exordium: & dignum planè erat, vt qui [illegible] semper exempla

exempla præbuerat,etiam mortem suam in exemplum aduocaret: Videtis,inquit, Oratio eius
quàm fragile habitamus hospitium: Quantunlibèt vinculo ascenderimus, illinc ad præfectũ &c.
morte detrahemur: ab hac necessitate neminem honores,neminem diuitiæ libe-
rant: hæc iustis & iniustis, hæc potentibus humilibusque communis est. Magnas
Christo debemus gratias,qui morte & resurrectione propria,mortem nostram spe
resurrectionis animauit,æternam vitam offerens,discusso æternæ mortis horrore.
Sic ergò vitam agite, nè vitæ extrema timeatis, & hoc quod mortem appellamus,
quasi cõmigrationem expectetis. Mors pœna non est,si non ad supplicia deducit.
Dura quidem est carnis animæq; diuisio: sed multo durius in gehennæ flãmis erit
carnis animæq; consortium,nisi in omni vita generositatem suã spiritus recogno- Bellum perpetuum carni & vitijs iodicendũ.
scens,bellũ corpori,& corporalibus vitijs certamen indixerit: & felici discretus à
carnis colluuione diuortio, ætern ę paci impollutam seruet vtranq; substantiam,
illic feliciter copulandam,vbi exultabunt sancti in gloria & lætabuntur in cubili- Psal.149.
bus,hoc est,in corporibus,tanquàm in receptaculis suis,cùm ea quę iustitię dedica-
uerant membra,socialia,tanquàm consueta hospitia recognoscent. Hoc itaq; agi-
te: hanc vobis Honoratus vester hęreditatem relinquit,supremo halitu suo ad hę-
reditatem vos regni cęlestis inuitat.Nullus nimiùm mundi huius amore teneatur: Præclara sententia.
optimum est,vt voluntate fastidias,quo te vides necessitate cariturum. Nemo opi-
bus * defluat,nullus pecuniæ deseruiat,neminem diuitiarum pompa corrumpat: *diffluat,
Scelus est,precium salutis in materiam perditionis assumere,& illo capi quenque, Opes,si benè vtaris, precium salutis sont.
quo redimi potest. Plùs intereà vultu,plùs oculis emicante in cælum sensu mone-
bat. Impar est quidem ignito sermoni eius,sermo referentis, sed non minùs impa-
ria spiritui suo verba erãt morientis. Tali itaque exhortatione,& insolita quodam
motu oratione perfusa,inusitatum quoddam munus benedictionis impendit.

Deficiente membrorum ministerio,noua semper mentis gratia pullulabat. Or- Cap.26.
dinatis itaque omnibus,(neque enim multa in actibus suis minùs plena restabant)
cùm omnes charos suos mente percurreret, quantos nominatim proferre lassitu-
do non vetuit,missa per eos qui adstabant salutatione ditauit: Mihi verò in aurem,
Excusa,inquit. Sic sancto illi fieri non potuisse quod voluït,cognoui. Magna & ad-
miranda solertia,inter graues illas mortis angustias prouidisse,nè cuius tristitiam
non,quantùm in se erat,abstergeret,nè quid certè inexcusatum relinqueret. Quid
illud,quæso,quòd cùm omnes suos,quos ad hanc vrbem amor suus traxerat,vtiquè
inter peregrina desereret,nullũ vlli reditum, nullam societatem commendauit,
non loca viuendi certa distribuit,tanquàm verè præscius,nullam suorum dispersi-
onem futuram,nisi eorum,qui iam & se superstite animi diffinitione migrâssent?
Et verè non facilè quenquam à societate nostra abesse nouimus, nisi quem absutu-
rum ipse præmonuit: qui aut chariorẽ conspectu suo patriam, aut grauiorem sen-
serat disciplinam. Intereà grauior illum somnus vrgebat: quem cùm interdùm Sub mortem graui somno premitur.
pauidi interpellaremus,Miror,inquit,in tam graui mea lassitudine,post tam longa
insomnia,quæ præcesserunt,grauem vobis meum somnum videri. Et cùm suspectis
omnibus sedere eum in vltimo prohiberemus,iocularí,vt erat solitus,blandimen-
to,& consuetudinaria mentis serenitate,respondit,quòd molestos nos in hac soli-
citudinis parte pateretur. Ità penè antè vita eius, quàm dulcedo,consumpta est.

Somno deindè vltimo exceptus,in mortis quietẽ dormiens transijt, sine vllo,vt Cap.27.
sese habẽt extrema,luctamine,nullas difficiles obitùs moras sensit. Angelicis cho- Suauiter & feliciter obdormit in Domino.
ris anima illa sancta,generosa,sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata
suscipitur. Multorum intereà varijs visionibus somnus incutitur,quarũ tamen vna
omnium facies erat, quòd scilicet sancto illi occurrerent officia sanctorũ. Et verè Multorum visiones de illo.
ilicò in codẽ medię noctis puncto ecclesiam in occursum sancti corporis conuen-
tus compleuit,vt non nisi angelicis nuncijs suscitatus putaretur. Relinquitur vege- Corpus eius exanime plenum gratia.
tatum semper spiritu,plenum gratiæ corpus exanime: integrum siquidem vultûs
decorem facies omnibus grata seruabat. Probè vos ista nôstis,& multo pleniùs vos
vobis,quàm sermo sufficit is: qui animorum meditatione describitis. Neque vllus
non magno sibi damno affici visus est,si conspectu corporis ipsius caruit, si non vt
quenque aut reuerẽtia, aut amor suaserat, osculum aut ori,aut quibuscunq; mem-
bris ipsius impressit,aut feretro,in quo sanctum illud corpus,magna fidei ambitio-
ne vestitum,maiore postmodùm sepulcro admouetur penè nudatum. Nec enim
pepercit sanctitatis amictu eius pallijs fides, quæ preciosissimi muneris loco ha-

Auidissimè decerpuntur fimbriæ velaminum eius. buit,aliquam de velaminibus illius fimbriam decerpsisse. Certauit in exequijs illius vester affectus: refecistis in funere suo latentem adhuc inter vos peregrinationem meam: pauistis me tam effusa in ipsum animi charitate. Quem enim illo die sua tecta tenuerunt? Aut quem non tanquàm peculiari luctu obrutum basilicæ huic mœnia vrbis huius dederunt? Pro magno munere habitum est, lecticæ manum admouisse,aut ceruicem subiecisse. Vidistis non sine gloria vestra,gloriam eius. Nam & illa exequiarum religio,fidei deuotio erat,& tam lætum erat habuisse talem,quàm graue,talem amisisse: nec parùm fiduciæ dat sepulcri sui gratia. nam cuius hic ossa condidimus,in cælo vtiquè patrocinia * præmisimus. Prælata tunc ante feretrum ipsius aromata & incensum vidimus: sed maiora de vestris mentibus Deus in tanto erga tantum pastorem affectu vestro odoramenta suscepit. Exultauit in gloria illius Dei gloria, & in dissonis diuersarum linguarum choris amor consonus.

Exequiarũ eius mira religio.

Patrocinia sanctorum. * præsumimus.

Cap. 28. In eius locũ subsitutus. Hilarius. Pius Dominus,qui stimulãdo animos vestros ad electionẽ paruitatis meę dedit, nè à sepulcro illius longè abessem,illud etiam vobis orantibus dabit,nè à vijs illius lõgè recedam: sed vt quicquid illũ egisse cognouero,id sine expostulatione aliqua aut disceptatione factorum agere festinem. Vobis enim me,vt video,iam tunc per illum Deus genuit: vobis,licèt indignum præparauit: vobis ille me nesciens tanto labore quæsiuit: vobis tam propensa solicitudine & cura vtcunquè erudiuit, quærens in me fidei sicut sanguinis sui venam: vobis me tanto labore per literas,tanto per excursum suum ambitu ab insula,cui me,derelictis episcopatus eius principijs, secreti amore reddideram,non audeo dicere nesciens,fortassè præscius amouere satagebat,vt mihi iuxta sepulcri sui sedem in amore vestro patriam collocaret.Sed quid agimus,quòd immaturũ me maturo excessu tradidit? Non est nostrum, secretum æterni regis in vllo vel leuiter culpare iudicio.Non facilè sentiretis,quantum amisissetis boni, si redintegratum vobis boni vestrum fuisset. O magna & inclyta, Honorate, tua gloria: non indiguit meritum tuum signis probari. Ipsa enim conuersatio tua plena virtutibus & admirationis nouitate præcelsa,perpetuum quoddam signum ministrauit. Multam quidem tibi diuinitùs signorum speciem indultam nouimus, quicunque propiùs assistebamus: sed in his tu minimam partem tuam computabas,maiusque tibi gaudium erat,quòd merita & virtutes tuas Christus scriberet,quàm quòd signa homines notarent. Et tamen quod maius signum virtutis esse potest, quàm signa fugere, & occultare virtutes? Et verè tam familiaris quodamnodò oratio tua Christi auribus erat, vt efficacissimis precibus impetratum putem,nè virtutem tuam signa clamarent. Habet & pax martyres suos: Christi enim perpetuus,quàm diù in corpore moratus es,testis fuisti. Illud enim stupendum quondam adolescentiæ tuæ robur,perpetuo abstinentiæ rigore tenuatum, & in illam quam vidimus,adspectûs licèt decore seruato, exilitatem redactum, crux vtiquè quotidiana consumpsit: quam tamen sine vlla semper notabili superstitione seruâsti,omnes semper nimietates,& cognatum nimietatibus gloriæ fugiens appetitum. Nunquàm in tuo ore,nisi pax,nisi castitas,nisi pietas,nisi charitas: nunquàm in corde,nisi horum omnium fons Christus habitauit. Qui tibi,& per te plurimis charitatis, gaudij, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modestiæ,continentiæ fructus ministrauit exuberantes,in multiplicem copiam, & multorum salutẽ & gaudia: vt non immeritò illi cantaueris: Qui timent te, videbunt me,& lætabuntur: Cui semper omne conuersationis tuæ bonum asscripsisti, illud assiduè tibi ac tuis ingerens: Quid enim habes, quod non accepisti? Aut si accepisti,quid gloriaris,quasi non acceperis? Sed hoc magis tuum erat vitæ tuæ bonum, quo magis tuum negabas.

Vita eius sanctissima, perpetuũ instar miraculi fuit.

Quanta ei cum Christo familiaritas.

Fuit martyr Christi perpetuus.

Fructus spiritûs.

Psal. 118.

1. Cor. 4.

Cap. 29. In te communem omnium Deum desiderantium solamen fuit. Quidam gloriantur in huius vitæ prosperis: tu econtrà in Deo exultare suadebas, resonantem affectum tuum voce blandæ modulationis immurmurans: Lætetur cor quærentium Dominum. Nulla tibi maior, quàm in orationibus & psalmis, voluptas. Tuis intantùm medullis Christus insederat, vt interdùm,quod expertus loquor, membris tuis placido sopore deuinctis,illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Sæpè dormiens sanissimæ exhortationis,sæpè orationis affectu officiosissimo verba fudisti. Agebatur quippè in lectulo corporis requies mentis in Christo. Et quidẽ, prout quiq; affuimus, experti sumus: tu verò vnica semper omnium requies,

Psal. 104.

Etiam dormiens, sæpe exhortationis & orationis verba fudit.

requies,quàm alacer sæpè referebas somnia,non aliquid præsagientia, neque aliqua in futurum anxietate solicitā,sed inquietis animæ desiderijs excitata, martyrium scilicet,quod semper meditatione gestabas,credo,interdùm alludente, & prouocante cupiditatem tuam Domino,tanquàm excitata in fidem tuam persecutione peragebas. Et verè puto neminem diffiteri,tibi ad martyrium tempus, non animum,defuisse. Quotidiana siquidem in sincerissimis tractatibus confessione patris & filij & spiritûs sancti testis fuisti: nec facilè tam exertè,tam lucidè quisquam de diuinitatis trinitate disseruit,cùm eam in personis distingueres,& gloria æternitate ac maiestate sociares. Memento itaque amice Dei, memento iugiter nostrî: Deo incoinquinatus assistis, canens illud canticum nouum,& sequens agnum quocunque vadit. Tu illi pedisequus,tu pro nobis patronus,orationum nostrarum interpres acceptabilis,& fortis assertor. Profusas ad sepulcrum tuum alumni gregis preces perfer: Impetra,vt conspiratione communi Sacerdos & populus, quæ iussisti,quæ docuisti,aliquatenus obtinere mereatur: Per Dominum nostrum Iesum Christum,qui te in gloriam suam assumpsit,atque cum patre suo sanctoque spiritu,viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum,Amen.

Quàm fuerit martyrij cupidus.

Apoc.14.

PASSIO BEATORVM MARTYRVM, BERARDI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS,

discipulorum beatissimi patris Francisci.

SANCTORVM martyrum Berardi, Petri, Accursij, Adiuti & Ottonis festiua gaudia nobis, fratres charissimi, celebrantibus, ipsorum quoquè ordinem martyrij breuis sermo perstringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, terrena quæque calcauerunt, eò mens nostra ad sublimiorem virtutum palmam se erigat. Beatus nanque Franciscus, Minorum pater & fundator inclytus,cùm diuina cerneret reuelatione se & suos pro aliorum salute vocatos, etiam impiæ Mahometicæ legis obseruatores pro posse deducere ad lucem fidei cupiebat. Vndè anno à sua conuersione vndecimo multis cum periculis iter aggressus,vt Sulthani adiret præsentiam,ad Miramolini regnum præsentes destinauit sanctos,vt ipse Orientis,illi Occidentis populis Mahometicis salubre Christi prædicantes euangelium, quasi totum ad Christum conuerterent mundum. Hos autem potissimè pater beatus diuinitùs reuelatos elegit, in quibus diuina virtus,rerum gestarum gloria, & splendidissimis actionibus illustrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedientiæ merito susciperent, fratrem Vitalem,virum vtiquè omni sanctitate & discretione præcipuum, in prælatum præfecit.

16 Ianuarij

S Franciscus proficiscitur ad Sulthanum.

At illi omnem spem & cogitatum in Dominum iacientes,& beati Patris pijs sermonibus & orationibus confortati,iter aggressi,tandem in Aragoniam peruenerunt. Vbi pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus,diuina putans voluntate suum iter impediri,cæteros abire permisit. Haud multo pòst interiecto tempore, Colimbriam Portugaliæ regni vrbem deuenientes, ad reginam Oracham nomine se contulerunt. Apud quam per aliquot dies commorati, ipsius precibus deuotissimis victi,vt ipsius vitæ terminum demonstraret,suppliciter Dominum rogauerunt. Factumque est, vt primò martyrij sui ordinem, & deferendas suas Colimbriam reliquias,ac ab ea honorificè suscipiendas,& pòst vitæ ipsius exitum reuelarent: quod & rei demonstrauit euentus. Siquidem post eorum sacra ossa,ab eadem regina in monasterio sanctę Crucis de Colimbria condita,paucis euolutis diebus,matutinali hora iuxta sanctorum vaticinium,deuota regina debitum humanæ carnis exoluit. Hora verò eadem Petrus, ordinis Canonicorum monasterij sacrista,& reginæ confessor,vir omni sanctitate præclarus, præfatos quinque martyres indicibili claritate circundatos,& Minorum fratrum multitudinem numerosam matutinales Horas in ipso sanctæ Crucis templo decantantes vidit. intellexitque quòd ibi conuenerant,vt exequiarum cultum debito honore præfatæ

Veniunt in Lusitaniā.

Visio Petri reginæ Lusitaniæ confessarij.

reginæ impenderent. Et miranti de reginæ transitu, vnus eorum dixit: De reginæ transitu nihil dubites. nobis enim egredientibus, nuncius tibi aderit. Quod & statim factum est: vt in hoc vno simul appareret, quòd prælibati sancti prophetię spiritu pleni fuerant, & præmonstrata visio authentica redderetur.

Igitur apostolici viri ab ipsa regina recedētes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij regis filiam, reginam vtiquè Deo deuotam, peruenerunt. At illa secularibus vestibus superindutos, quia aliter non erat ipsis transeundi facultas, Hispalim quæ nunc * Sibilia dicitur, transmisit. Vbi secularibus abiectis indumentis, ad infidelium Mesquitam, vt prædicarent, accesserunt. Impetu autem facto, repulsi & verberibus pluribus laniati, non à concepto spiritûs feruore deficientes, aulam ingressi, fidem Mahometicam damnantes, Christum coram rege prædicauerunt. Rex verò in furorem versus, eos decapitari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiens, paterni furoris ardore compresso, vt maturiùs in his ageretur obtinuit. At rex seniorum habito consilio, post publicam Christiani nominis ex alta turri, vbi primò retrusi sunt, prędicationem, post etiam squalidi carceris oppressionem, ad se vocatos, misericordiam pollicens, auertere nitebatur à Christo. Cui illi: Vtinàm tibi rex misericordiam, quam nobis præstare niteris, maturiori vsus consilio ipse tibi præstares. Age, quod malueris. Corpora eripere potes, siderea loca animas detinebunt. Stat nobis firma promissio, & pro præsenti morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem animum cernens, Marochium cum quibusdam Christianis destinauit.

Sibiglia

Côcionantur ad Mahometanos.

Inter cæteros verò, qui Marochij morabantur, Christianos erat dominus Petrus Infans Portugaliæ regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitûs. Hic siquidem in sua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quod facturi venerant cogitātes, omni sublato timore, vbicunquè collectos Saracenos videbant, Christum prædicabant. Contigit autem semèl regem Miramolinum ipsos in legis suæ authorem conuicia iactantes audire. Qui nimio furore succensus, iussit cum impetu eos expelli, & ad Christianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verùm illi martyrij desiderio flagrantes, dimissis in via comitibus, iterùm Marochium reuertuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferbuit, præcepitque vt teterrimo carcere conclusi, fame sitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina super infideles manus aggrauatur. Nam intēsi vltrà, quàm humana patitur natura, calores & aëris intemperies sic infirmos affecit, vt iam clarè cernerēt, quòd pro sanctis suis sit diuina vltio insecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis absolutos, illęsos abire permisit. Mirabile dictu: Cùm per viginti dies fuerint sine aliquo corporali cibo carceribus inclusi, sola diuina virtute refecti, sic inuicti sunt fortes & alacres, vt meritò in stuporē conuerterent se videntes.

Diuina vltio in Mahometanos.

20. diebus manent ieiuni.

Iterumque ad Christianorum plagas missi, relictis comitibus, secundò Marochium redierunt. Interìm contra sibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans secum fratres adducit. Redeuntes autem cum victoria Marochium Saraceni simul & Christiani, per triduum aquam non reperientes, nimio sitis ardore cruciabantur. At Berardus, sanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum cęteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum sitim extinguit & hominum. In ipso verò loco nec fons antè visus fuerat, nec pòst. Reuersi autē Marochium, seruabantur nè prædicarent: sed illi quadam sexta feria in publicum proruperunt. At iussu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat, decapitandi traditi sunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locū igitur carceris adducti, alapis à ministris & varijs sunt opprobrijs saturati. Post triduum verò de carcere tracti, nudi & manibus post terga ligatis, durissimis flagellis afflicti, tandèm impio iudici sunt præsentati. At ille cernens eorum in fide constantiam nulla posse ratione mutari, iterùm iussit durissimè tandiù virgis & fustibus cædi, donèc penè viscera apparerent & ossa. A ministris etiam feruente oleo & aceto vulneribus infusis, per totam sequentem noctem super testas volutati sunt, & à pluribus sibi inuicèm succedentibus acerbissimè afflicti. Nocte verò illa custodes magnam de cælo lapsam lucem videntes, & præfatos sanctos cum innumerabili multitudine sublimari, putauerunt diuinitùs fuisse liberatos: sed in carcere inuentos, suis fecit rex tribunalibus præsentari.

Impetrant diuinitùs aquam.

Immaniter flagellātur.

Horrendis afficiuntur pœnis.

Ministri verò illos nudos trahentes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter

nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam suadens fidem. Otto verò illius persuasionem confutans, etiam in contemptum prophanæ legis in terram spuens, graui ab ipso alapa percussus est. At ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoscat tibi Deus, quia nescis quid facis. Ad impij demum regis conspectum adductis, sic ad eos exorsus est: Estis ne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes, ad tantam etiam insaniam adducti estis, vt Dei nuncium blasphemetis? At illi: O rex, fidem veram minimè spernimus: tuam autem falsam, & eius iniquum conditorem, omninò abhorremus: pro vera autem & pati & mori parati sumus. Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Christiana veritate existimans posse reuocari, pecunias & formosarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, si Mahometi perfidiam reciperent, aliàs suo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo, conuersi ad regem: Sint tibi, inquiunt, mulieres & pecuniæ: nobis autem sit Iesus Christus. Adhibe vincula, carceres, ignes, tormenta & mortem: omnis nobis leuis est pœna, cùm de cælesti gloria cogitamus.

Matth. 5.

Dei nunciũ, vocat impurum Mahometem.

Tunc rex tantam cernens in sanctis constantiam & immobile propositum, arrepto gladio, minister iniquitatis effectus, capita eorum per medium frontis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, post maximos persecutionum aculeos, post ingentissimas ærumnarum moles, æternæ vitæ adepti brauium, martyrij corona dotati sunt. Passi sunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimoseptimo Calendas Februarij, ante mortem beati Francisci anno sexto. Qui illorum vt audiuit martyrium, tanto gestiuit gaudio, tanta perfusus est lætitia, quòd facilè exprimi non possit. Corpora autem eorum iussu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra vrbem varijs ludibrijs circa mœnia tracta, tandem penitùs in partes conscissa, in campo relicta sunt, vt bestijs essent in cibum. Christiani verò nocte sequenti ad colligendas sacras reliquias exeuntes, lapidibus à Saracenis sunt repulsi. Sequenti verò die, quorundam consilio, nè reliquiæ venerarentur à Christianis vt sanctæ, rex igni comburendas decreuit. Sed igne copioso accenso, cùm in eum sanctorum corpora iactarentur, hincindè flamma declinans reliquit intacta: immo (quod dictu mirabile est) cum vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum esset, diuina faciente virtute, de igne semper exiliens, nec in capillis est læsum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonstratur. Posteà verò Saraceni precio sumpto, sanctorum Christi martyrum reliquias Christianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano suo & quibusdam iuuenibus tradidit eas desiccandas, aromatibusque condiendas. Cùm autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio scalæ vt sibi succurreretur, exclamauit. Qui confessione præmissa de scala descendens loquelam amisit, nec priùs recuperauit, quàm voto facto, super pectus eius vnum de sanctorum capitibus positum est.

Trucidantur sancti viri.

Illustre miraculum.

Sanctorum autem reliquiæ dum sic exiccarentur, quodam appropinquante, vt eas solito more contingeret, sic in aëre cum vmbone sunt eleuatæ, vt non possent humano subsidio contingi. Qui stupefactus, & de fornicatione contritus & confessus, statim valuit de sublimi demissas reliquias contingere. Vndè factum est, vt in maiori reuerentia habitis, nonnulli à facinoribus abstinerent, nè depræhenderentur. Demùm eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depositis, ossibus vero in alia, in sua capella collocatis, præfatus Petrus Infans anxiè sanctos precabatur, vt redeundi in Portugalliam aditus Christianis concederetur. Quorum meritis factum est, vt rex ei ad Portugalliam redeundi cum vniuersa familia licentiam daret, tametsi consultius illi fuisset, vt eum occideret. Ipse verò reliquias, super mulos positas, læto gradu insequens, liberè ac sine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem positus ad quendam locum peruenit, vbì immani atrocitate leonibus auditis, non paruus cunctis terror ingeritur: sed sacris reliquijs interpositis, omnis profectò mugitus & timor abscessit. Indè solitaria & penitus inuia loca peragrantes, qua sibi pergendum foret, ignorabant. Nec defuit diuina pietas humiliter supplicantibus, qui errantibus, sanctorum meritis viæ ducatum præbuit. Siquidem iumentum, cui sacræ insidebant reliquiæ, Infans præire, & alios sequi iussit: nulloque ductore præcedente, Saracenorum insidias per inuia & aspera euadentes, ad Septam vrbem, vbì ad transfretandum parata erant nauigia, peruenerunt. Igitur naues

Nota hic reuerenter habendas sanctorum reliquias.

Reliquiæ corũ transferuntur.

conſcendentes, cùm ſequenti nocte ſanctorum patrocinio, lumine de cælo delapſo, naufragium euaſiſſent, Hiſpalim deuenerunt. Et vix ventis vela commiſerant, cùm eccè regis nuncij, vt eos captiuos reducerent, ad litus applicuerunt: ſed his euaſis, ſecundis ventis Colimbriam tandèm appulerunt. Ad ſacras autem reliquias ſuſcipiendas regina Orocha & populus vniuerſus cum iubilo exeuntes, in monaſterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longum foret narrare, ſolennijs ſepeliêrunt: vbì multis coruſcant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem cæci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leproſi mundantur, paralytici curantur, obſeſſi à dæmonibus liberantur, & varijs infirmitatibus detenti, deſideratam obtinent ſanitatem. Ex ipſis quoquè reliquijs vſque hodiè liquor ſanguineus & odoriferus manans, multis confert integram ſanitatem.

Miracula ad eorum ſacras reliquias.

Diuina vltio in Saracenos.

Nec tacendum puto grauem ſuper Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno, quo ſancti palmam meruêre perennem, omnium penè rerum ſterilitas & ſæua peſtis per quinquennium ſic in eos debacchata eſt, vt morbo incurabili inualeſcente, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipſiusquoquè impij regis brachium dextrum & dextrum latus totum vſque ad pedes, eo anno, quo ſanctos interemerat, aridum ſic factum eſt & ſiccum, vt nulli deincèps vſui fuerit. Horum ſanctorum felici audito martyrio & viſis reliquijs, inclytus Chriſti confeſſor Antonius, tunc quidem illius monaſterij canonicus, fidei feruore ſuccenſus & amore martyrij, ad Ordinem ſe tranſtulit Minorum. Gaudeat igitur Eccleſia, cæleſtium militum illuſtrata natali. Gaudeat & ſacra Minorum religio, ſanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micans ſanctorum ſplendoribus, gratiarum Chriſto referat actiones, & ſanctorum martyrum ſectetur veſtigia: ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

S. Antonius de Padua.

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad hiſtoriæ huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunquè morantibus ſeu commoraturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm aliâs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accurſij & Adiuti, qui ex Ordine fratrum Minorum, ſub quo & nos coaluimus, fuerunt: qui poſt multa tormenta ſub rege Marochiorum pro Chriſto mortem ſubiêrunt, & martyrij palmam glorioſè promerentes, plurimis miraculis in ipſa morte & pòſt claruerunt. Ex quo incenſus beatus Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tunc erat, ad Ordinem ipſum fratrum Minorum ſe legitur tranſtuliſſe: Conceſſimus ex Apoſtolica dignitate viuæ vocis oraculo, vt fratres prædicti Ordinis Minorum poſſent publicè & ſolenniter celebrare in ſuis eccleſijs Miſſæ & Horarum officium de ſuprà memoratis ſanctis martyribus. Verùm cùm frequenter aduerſarius humani generis nitatur bona & ſancta opera perturbare, nè tam diuinum & pium opus poſſet aliquis in poſterum impedire: tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, Authoritate Apoſtolica concedimus, quòd prædicti fratres Minores vbiquè ſolenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipſis Berardo, Petro, Accurſio, Adiuto & Ottone, ſub officio duplici maiori, ac etiam 16. Ianuarij, qua die ab hoc ſeculo per martyrium deceſſerunt, liberè ac cum ſana & ſerena conſcientia dicere & celebrare*: Inhibentes præfata Apoſtolica authoritate, nè quis huic noſtræ conceſſioni audeat ſe opponere: non obſtantibus in contrarium facientibus quibuſcunque. Prætereà quia difficile eſſet, præſens Breue ad omnia loca deferri, volumus * vt illius tranſſumpti, alicuius publici notarij ſubſcripto, & ſigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrum Minorum de Obſeruantia, non immeritò ea prorſus fides adhibeatur, quę adhiberetur, ſi idem præſens Breue originaliter oſtenderetur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris, die 7. Auguſti, Anno Domini 1481. Pontificatús noſtri anno XI.

* deeſſe videtur, queant, aut aliquid eiuſmodi.

* legendum apparet, vt illius tranſſumpto, alicuius publici notarij manu ſubſcripto.

VITA

VITA BREVIS SANCTISSIMI CONFESSORIS BASSIANI EPISCOPI LAVDIS POMPEIAE, EX *Hieronymi Rubei viri doctissimi libro secundo historiæ Rauennatum.*

TEMPORIBVS Vrsi Archiepiscopi Rauennatis, natione Siculi, qui Liberio tertio (quem & Liuerium seu Oliuerium appellant) successit, Bassianus Syracusanus eius affinis, Romæ cælitùs monitus, ad Archiepiscopum Vrsum suum affinē aufugit. cùm enim eum decennem pater, vt instrueretur studijs liberalibus, Romam misisset: ipse verò, Gordiano sacerdote instituente, Christianus esse factus, Sergius pater qui deos impios venerabatur, re accepta, vehementer commotus, legatos misit, qui aut captum ad se adducerent, aut, si aliter fieri non posset, interficerent. Itaque Bassianus Rauennam se, ad Vrsum Archiepiscopum affinem suum, contulit. Cùm verò iam Rauenna quindecim passuum millia abesset, quo loco est Phycocle, vrbs peruetusta, ceruam cum duobus catulis, quam venatores fuerant persecuti, conspicatus, naturali motus misericordia, ad se in nomine Domini accedere eam iussit: quamobrem cerua ad pedes iuuenis sancti prouoluta, eos lingebat. Aduenientibus autem intereà venatoribus, & assiduè ceruam præberi sibi flagitantibus, cùm eorum vnus, viro sancto negante, in eum irruens, abstrahere ceruam conaretur, eumque impelleret: repente à dæmone ictus, cæcusque factus, parùm omnino abfuit, quin animam exhalaret. Cæteri ob id sibi metuentes, ad pedes sancti iuuenis proiecti, veniam postulabant. Verùm eos Bassianus oratione benigna consolatus, Deumque pro eo precatus quem dæmon arripuerat, cacodæmone abire iusso, statim incolumem socijs illum restituit, cerua latibulum suum repetente. Ob hoc miraculum, vrbem Phycoclem, appellatam deindè Ceruiam ferunt.

Vrsus benignè atque amanter Bassianum complexus, eo sic, vt delitesceret obsecrante, in templo satis exiguo & ignobili D. Apollinaris in classe illum constituit. Vbi maiores quotidiè progressus in via Domini faciens, enituit vel eo maximè prodigio, cùm mādauit Cæsar Bythimnium, vrbis Rauennæ iudicem, maiestatis reum capite mulctari: Bassiani enim precibus apud Deum factum est, vt carnifice ictum in ceruicem Bythimnij intendente, ex eius manibus securis, nōn semel modò, verùm bis aut ter, desilierit. Quamobrèm territus Præses, saluum abire Bythimnium atque integrum voluit. Tandèm vero Bassianus ab Exuperantio Rauennatum Archiepiscopo, siue ab hoc Vrso vt alij arbitrantur, Laudis Pompeiæ Episcopus factus, quartodecimo Calendas Februarij ad Christum migrauit.

Margin notes: 19. Ianuarij. — S. Bassianus fit Christianus. — Fugit Rauennam ad Vrsum Archiepiscopum. — Liberat ceruam à morte. — Item dæmoniacum. — Ceruia vrbs vnde dicta. — Sanctus liberat Bythimnium à morte. — Moritur Laudis Pompeię Episcopus.

VITA S. MAVRI EPISCOPI CÆSENNATIS, AVTHORE D. PETRO DAMIANI, *Episcopo Ostiensi.*

PRAEFATIO.

CVpientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de beato Mauro Pōtifice, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, vt iuxta digestæ relationis modum [illegible]itati per omnia consulamus. Con[t]emnēdus quippè pincerna est, qui dum vini copiam iactat, fæcem quoquè punienda temeritate propinat. Improbus opipator est, qui tanta ambitione alijs conuiuium præparat, vt in semetipsum æstuantis famis incendium sæuire permittat. Teme[illegible] lo[illegible]ùs narrator est, qui dum lau[illegible] præconijs alios extollere nititur, ipse mergi in [illegible]statis barathrum non veretur. Nonnulli enim Deo se deserre existimant, si ad deferenda laudis eius insignia, fal[illegible]tatis ar[illegible]enta componant. Qui nimirum [illegible]egij prædicato[r]is verba d[illegible] a[illegible]nd[e]rent, talia non sentirent. Ait enim Co[r]inthijs. Si aut[em] C[h]ristu[s] non re[surrex]it, inanis ergò est prædic[a]tio nostra, vana est fides vestra. Inuenimur autem & fa[lsi] testes Dei, quoniam testimo- 1. Cor. 15.

nium diximus aduersùs Deum, quòd suscitauerit Christum, quem non suscitauit. Secundùm hæc ergò Apostolica verba falsus testis Dei meritò dicitur, qui indiscretè cum cupiens laudare, mentitur: & aduersus Deum proculdubio perhibet testimonium, quisquis in eius laude peruersa molitur arte commentum. Propheta quoque terribiliter intonat, dicens: Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mēdacium: nimirùm manifestè declarans, quia sicut leuius est odire, quàm perdere: ità etiam tolerabilius est, iniquitatem ex infirmitate perficere, quàm ex studio mendacia fabricare. Hinc est quòd per Ieremiam de mendacibus dicitur: Docuerunt linguas suas loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. Qui enim simplicem veritatem vltrò oblatam proferre poterant, satagunt vt mendacia cum labore confingant. Hic si quis nos longæ præfationis fortè redarguat, atque id, quod in Machabæorum libro scriptum est, austerus censor opponat, Stultum est, inquiens, ante historiam profluere, in ipsa autem historia succingi: Hanc reddimus rationem, quia vbi materiæ abundantia suppetit, ipsa styli prolixitas prohibet in talibus immorari. Hic autem, vbi de beati viri virtutibus pauca quæ scribi debeant, præstò sunt, vtilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis ecclesiastica intendit scriptura, in proœmio cōtra mendacium scribere, quàm pro narrationis inopia ipsam historiam mendaciorum fin nibus protelare. Igitur quæ de vita vel miraculis beati Mauri ad nostram notitiam peruenire potuerūt, secundùm quod iuxta quorundam monachorum non omninò contemptibillum, conijcere narrationem potuimus, fidelibus Christi fideliter intimamus.

Falsus Dei testis, laudator eius mendax. *Psal. 5.* *Ierem. 9.* *2. Macha. 2.*

HISTORIA.

Ianuar. 20. Cæsenna sub ditione Romanæ Ecclesiæ.

Eo itaque tempore, cùm adhuc Romana Ecclesia spatiosius multo iura protenderet, & inter cætera Cæsennate etiam oppidum possideret, contigit vt eadem Cęsenna suo priuaretur Episcopo. Cumque Romanus Pontifex cerneret nepotem suum, beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta conscendere, & in sanctæ cōuersationis studio non segniter vigilare, congruum duxit, vt talem virū ad sacerdotalis officii apicem promoueret, quatenùs lucerna spiritualis [illegible] non sub modio delitesceret, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo Dei sunt, sacræ doctrinæ radiis illustraret. Quid per plura? Tandèm beatus Maurus Cęsennatis ecclesiæ cathedram, diuina prouidentia disponente, suscepit. Idcirco autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ipsius Apostolici præsulis hîc interponere nomina prætermittimus, quia cum ipsis, qui nobis reliqua dictant, hæc pariter ignoramus. Eorum [illegible] nque vocabula in antiquis quidem codicibus se vidisse commemorant, sed cùm ciuitas ante hæc flammis fuisset exusta, monumēta quoquè perhibent simul fuisse consumpta. Cùm igitur vir Dei Maurus tam ardue curæ sibi cōspexisset onus impositum, sicut de beato Paulo legitur, nequaquàm acquieuit carni & sanguini, sed cœpit se in diuinis obsequijs tanto vigilantiorē reddere, quanto sibi nouerat & tot subditorum custodiam imminere. Perpendens nanq; quia ars est artium, regimen animarum: congruum iudicabat, nec internorum curam, exteriorum occupatione [illegible]ere, nec rursus exteriorum prouidētiam, internorum solicitudine [illegible]re, nè videlicet aut exterioribus deditus, ab in[ti]mis omninò corrueret, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debebat proximis, negligentius exhiberet.

S. Maurus Cæsennæ fit Episcopus. *Galat. 1.*

Sæpe nanque nōnulli velut obliti, quòd fratribus animarum causa prælati sunt, tanto cordis annisu secularibus curis inseruiunt, quòd has, cùm adsunt, se agere [illegible]: ad has etiam cùm desunt, turbulentis cogitationum [illegible]ant. Cumque ab his, cessante forsitan opportunitate, quie[illegible] deteriū sua [illegible]te fatigantur. Voluptatem nanque decernunt, si actionibus deprimātur [illegible] putant, si in terrenis negocijs non laborant. At contra non[illegible] quidem curam suscipiunt, sed sic sibimet vacare [illegible] spiri[illegible], vt rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cùm curare corporali[illegible] negli[illegible] subditorum necessitatibus minimè occurrunt. Quorum nimirum prædicatio p[illegible]

In quosdam nimiùm deditos externis occupationibus.

q[illegible]è

què deſpicitur: quia dum delinquentium facta corripiunt, ſed tamen eius neceſſaria præſentis vitæ non tribuunt, nequaquàm libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autem verbi ſemen facilè germinat, quandò hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc autem idcircò de diuerſis paſtorum moribus loquimur, vt, quàm prudens, quàm moderata in beato Mauro fuerit diſcretio, demonſtremus. Qui nimirùm dum neque contemplatiuæ vitæ ocium ſectando, actiuam omninò deſeruit, neque per actiuæ latitudinem liberè diſcurrendo, à contemplatione receſſit, vt ità dixerim, per auream viam cæleſtis regni celſitudinem penetrauit.

Magna beati Mauri moderatio.

Deniquè dum in Epiſcopio ſuo degeret, & cõmiſſam ſibi eccleſiam ſtrenuè gubernaret, cœpit talem locũ ſolicita mentis indagatione perquirere, vbì ad tempus & à ſecularium turba ſecedere, & ſoli Deo poſſet ſpecialiùs adhærere: Domini ſui non ſegnis imitator, qui per diem in vrbibus prædicabat, noctù verò, in monte orationibus inſiſtebat. Dumque in dies huius anxietatis magìs ac magìs cura ſuccreſceret, tandèm adiecit oculum ad breue quoddam promõtorium, quatuor ferè ſtadijs ab exigua vrbe ſemotum. Vocabatur autẽ ſaltus Spatiani, locus ſcilicet nec prætuptis cacuminibus ſublimis ad alta porrectus, nec omninò depreſſus in ima, ad arualem videbatur planitiẽ coæquatus. Sed ità erat congruo tenore in quodam meditullio conſtitutus, vt & ſuper ſe poſitis liberam viſendæ totius penè diœceſis facultatem tribueret, ſe autem aſſcendẽtes nequaquàm excellentior decliuis proceſſibus fatigaret. Erat enim mons ille nemoroſa diuerſarum arborum denſitate veſtitus. Hic itaque mons beati viri adſpectibus placuit, àcſi montem Oliueti adiacere vrbi Hieruſalem cerneret, atq; hunc Pſalmum non immeritò cum Propheta concinere potuiſſet: Memor, inquit, ero tuî Domine de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico: quem videlicet montem priùs à Romano Pontifice, ſub cuius iure detinebatur, petijt: deindè cellulam ſibi illic cum exigua eccleſia fabricauit, vbì quadrageſimali tempore perſeuérans, ieiunijs & orationibus operam dabat. Et ſi quandò de eccleſiaſticis negocijs furari poterat, ad eandem cellulam velut ad dulcium epularum conuiuium recurrebat. Illic deniquè fluentũ diuinæ contemplationis auidis mentis ſuæ faucibus hauriebat, vndè poſtmodùm arentia proximorũ pectora ſanctæ prædicationis poculo recreabat. Illo planè loco quaſi pro balneo vtebatur: ibi enim curabat abluere, ſi quam ex ſecularium hominum collocutione aut verbi aut cogitationis maculam contraxiſſet, & puluerem mundanæ conuerſationis, ſine quo hæc humanæ mortalitatis via non carpitur, crebris illic lachrymarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui ſancto viro in vita tam dilectus & familiaris extitit, poſt mortem quoquè eius ſepultura meruit inſigniri. Nam corpus eius in ſaxea arca recõditum, iuxta paruam baſilicam, quam ipſe conſtruxerat, eſt collocatum.

Luc. ar.

Pſal. 41.

Conſtruit ſibi cellulã & ædiculã in colle.

In ea conditũ eſt corpus eius.

Hæc igitur ſunt, quæ de vita beati viri ad noſtrã potuerunt peruenire notitiam, non quòd ſunt à noſtris relatoribus viſa, ſed ſuccedentium generationum celebri memoria diuulgata. Quidam autẽ antiquus admodùm ſenex, & corpore marceſcẽte iam tremulus, noſtris nupèr tẽporibus extitit, qui ſe vidiſſe huius beati Mauri nepotem, Conſtantium videlicet nomine, Epiſcopum Cęſennatis eccleſię teſtabatur. Sed quoniam de vita beati Mauri ea, quæ nobis audire contigit, ſtylo currente digeſſimus, nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam ſui nominis eius merita reuelauerit, breuiter explicemus. Eſt autem nunc celebre monaſteriũ in prædicto monte, in quo vir Dei orare conſueuerat, ad honorem beatæ Dei genitricis & virginis conſtitutum, vbì mons Mauri ex antiqua populi conſuetudine dicitur, quia locus ille non immeritò ſancti viri vocabulo decoratur.

Mõs Mauri.

Cùm igitur arca illa, vbì beati viri corpuſculum claudebatur, iuxta pręfatam eccleſiam, terræ vndiquè creſcente congerie, diliteſceret, & vix ſaxi ipſius ſummitas ſolotenùs emineret, contigit vt homo quidam cum litanijs adueniẽs, ſoluta caligę ligula, repentè illic pedem poneret, & nil tale exiſtimãs, ſecurè ligaret. Vincto igitur talo, cùm iam vellet abſcedere, pedem nullo modo potuit amouere. Cumque diù conaretur, & omnia tentans, huc illucque ſe verteret, pes nihilominùs ſtabat immotus, & velut quibuſdam clauîs ſaxo tenebatur affixus. Stabat miſer ignoti criminis reus, & qui ſibi corrigiam ligare voluerat, ſemetipſum potiùs ſaxo ligâſſe dolebat.

Vide miraculum.

dolebat. Volebat stare, sed vna innixus planta, non poterat. Optabat iacere, sed à suo pede corruere non valebat. Tandem repentino populi aduentante concursu, alij malleis, alij securibus gestientes, partem lapis praecidentes, & post multa vix hominem de saxo exculpere potuerunt. Mox laetantis turbae clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, & beati Mauri tumulus dignus reuerentia indicatur.

Tumulus sancti viri innotescit.

Item praedicti coenobij monachus, Tenzo videlicet nomine, grandaeuus iam & ipsa canitie venerandus, cuius hoc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquam silentio praeterimus. Aliquandò ipse praedictus frater acerrima vi febrium vrgebatur. Cumque nulla medicinali cura, nullo prorsùs humano studio ad incolumitatis statum redire potuisset, cuidam suae matertere, religiosae videlicet sanctimoniali, nocturno silentio beatus Maurus apparuit, eique dixit: Si vis, inquit, nepotem tuum ex ea, quam patitur, aegritudine cõualescere, denunciaei, vt super sepulturam meam signum sanctae crucis infigat, omnique anno solennitatem mihi celebrare deuoueat. Cumque ille beati viri oraculum, quod sanctimoniali referente cognouit, gratanter impleret, mox ferream crucem super tumulum fixit, deindè cõmotis visceribus praecipitanter euomuit, atque ità protinùs omnem ignei languoris molestiam velut ipso vomitu egerente proiecit. Iamque pristinae sanitati integriter restitutus, dignas Saluatori Deo gratias retulit, & beati Mauri miraculum, quod in se expertus fuerat, ad gloriam nominis Dei multis indicare curauit. Iam igitur celebri vtriusque signi fama volitante per populum, coeperunt multi ad sacras beati viri reliquias deuotè concurrere, pijsque eius meritis suas animas attentiùs commendare. Nonnulli etiam diuersis valetudinum incommoditatibus laborãtes, dum vel detritam sepulcralis marmoris limaturam biberent, vel beati confessoris misericordiam fusis tantummodò precibus implorarent, sani & incolumes ad propria sunt reuersi, quocunque fuissent vinculo ęgritudinis obligati. Videres miserabilium languidorũ soluta cadauera alieno priùs adminiculo sustentante deferri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remeabant, saluti pristinae reparati.

Liberatur febricitans miro modo.

Multi curãtur morbidi.

Cumque tot miraculis coruscantibus magis ac magis pręclara beati Mauri fama crebresceret, & virtutes, quas per eum Dominus ostendebat, non solùm contigua quaeque, sed & remotiora locorum spatia personarent, tandem cõuocatis Episcopis vicinarum vrbium, multisque populorum turbis vndiquè confluentibus, certarum arca illa, in qua beati viri patrocinia reconduntur, effoditur, & terebrato pariete ecclesiae, inter absidam & altare cum hymnis & laudibus summa diligentia collocatur. Processu verò temporis eadem basilica maior facta est, atque vt in praesentiarùm cernitur, festiuiùs decorata, vbi ad declaranda beati confessoris merita, multa fiunt vsque in praesentem diem, Domino operãte, miracula. Ex quibus nos pauca perstringimus, quae nimirùm hi, qui nobis referunt, se vidisse testantur. Papa Gerbertus iuxta Caesenam castrametatus erat, eiusque oppidum circunfusi exercitùs obsidione vallabat. Tunc temporis ad beati Mauri tumulum delatus est quidam rusticus, gemina morborũ passione depressus, contractus videlicet ac caecus: sed postquàm esset oratum, & lux amissa ad oculos redijt, & rigida membra fugatus languor absoluit. Protinùs videns se homo sanitati tam mirabiliter redditum, vtpotè quas valebat gratias agens, beato se in eius seruum perpetuo iure contradidit, mansurumque se in eius obsequio, donec aduiueret, deuouit. Qui perceptae salutis munere penè per decennium fruens, postmodùm fragilitati carnis enerui-ter cessit, vxoremque sibi non fausto cõiugio copulauit. Mox enim vt luxuriandi voluptate potitus est, oculorum lumen funditùs perdidit, & quàm diù vixit, in eadem caecitate permansit. Et certè dignum fuerat, vt quia iuri beati Mauri, cui se mancipauerat, † libidinis iugo turpiter colla supposuit, dono, quo ab vno Domino fuerat ditatus, amitteret, & qui interiores spontè inciderat, inuitus exteriores tenebras incurrisset.

Sanatur cõtractus, idemque caecus.

Vide vitionem in votifragum.

Videtur deesse, † se subtrahens, aut aliqd simile

Alio quoquè tempore daemoniaca quaedã ad altare beati viri deducta est, quam tanto pestifer spiritus furore repleuerat, vt eam sibi quasi organum faciens, multa per os eius sacrilega insania proferret, diras voces emitteret, & velut canis rabida crebris naubatibus clatraret. Triduo autem postquàm illuc perducta est, vehemẽti quodam impetu sanguinem vomuit, & ità malignum spiritum, à quo tenebatur, eiecit. Alia quaedam mulier necessitati rei familiaris plusquàm deberet, intenta, in festi-

Liberatur daemoniaca

festiuitate sancti Zophili triticum purgare non timuit: sed dum beato Confessori digni honoris reuerentiam non exhibuit, dignę animaduersionis sententiam non euasit. Nam ilicò diuino percussa iudicio, brachijs attractis obriguit, & eodē modo ac si capistrum adhuc vētilare videretur, tremere infelieiter cœpit. Hæc itaque ante beati Mauri altare deducitur, & in prædicta solennitate nunquàm se vlteriùs quippiam tale facturam instantissimè pollicetur. Mox largissima omnipotentis Dei misericordia clementer adfuit, & stupida mulieris brachia ad libertatem proprij vigoris pleniter reformauit. Rursùs alia mulier profluuium sanguinis patiebatur: quæ cùm insanabili plaga iugiter vexaretur, & hæc atque illa tentans, nullum salutis potuisset inuenire remedium, tandèm in extremis angustijs constituta, reperit necessitas ipsa consilium. Nitido itaque iuxta possibilitatem suam linteo beati Mauri mausoleum cooperuit, & ità diuinitùs liberata, omnem prorsùs molestiam luridi languoris euasit. Enimuerò cùm Apostolus dicat, fide mūdans corda eorum, quia mundo corde, vtpotè, plena fide beati viri tumulum tetigit, dignè promeruit à profluentis sanguinis immunditia liberari. Punitur festum diem violans. Sanatur. Itèm alia morbida. Act. 15.

Itèm alia mulier ità erat violentissimi languoris immanitate cōtorta, vt soluto naturæ ordine, ora teneret post se, cetuicem faceret ante se. Quæ similiter super beati Mauri memoria linteum posuit, & protinùs sanitate recepta, quibusque membris ius suum natura restituit, & ad tenendum vigorem proprium arteriarum organa temperauit. Alia quoquè mulier, amisso lumine, de Aquitaniæ finibus deducta est, quæ Gallicæ animositatis genium seruans, & ex more patriæ verba violenter infringēs, obstinatissimè testabatur, quòd nunquàm indè recederet, nisi per beati Mauri merita lumen, quod amiserat, recepisset. Sicque magno fidei feruore succensa, breue tuguriolum iuxta ecclesiæ parietem compilauit, vt quodammodò potiùs habitaculum, quàm præparare videretur hospitium. Cumque per octo dies instantissimè fuisset oratum, lumen quod quærebat, diuina gratia largiente recepit, & dignas illuminatori suo Deo & Mauro eius famulo gratias retulit. Popiliensis diœcesis turba ad beati Arduini limina orationis causa tendebat, cumque per oratorium beati Mauri transitum habuissent, contigit vt quædam ex illis fœmina, genu Abbatis ipsius monasterij humiliter osculata, commeandi licentiam peteret: Quæ vix vnius sagittæ emissione progressa, arrepta mox à dæmonio, in terram projicitur, concutitur, volutatur, & multa conuicia aduersùs eundem Abbatem inordinatè euomebat. Hæc itaque ante beati Mauri altare deducta, † multò pòst diuinæ virtutis est imperio liberata, ità vt redeuntibus socijs, iam sibimet reddita, simul cum eis sana & incolumis reuerteretur ad propria. Rursùs alia. Cæca restituitur lumē. † nō multò, legendum puto.

Hæc igitur fratres charissimi de virtutibus, quas omnipotens Dominus per beatum confessorem suum Maurum operari dignatus est, pauca perscripsimus, vt ad glorificandam diuinæ maiestatis potentiam vestræ charitatis studium incitemus. Quidum nobis adhuc in via positis miraculorum suorum dignatur exhibere virtutem, per hæc nos ad capessendam cælestis patriæ inuitat & prouocat hæreditatem, testante Psalmista, qui ait: Virtutem, inquit, operum suorum annunciauit populo suo, vt det illis hæreditatem gentium: quatenùs dum ipsa sanctorum sepulcra tot miraculis radiare conspicimus, de immensa eorum gloria qua iam cum Christo regnant, minimè dubitemus: vt despectis terrenis, illuc se noster animus iam per desiderium transferat, vbi se gaudere in perpetuum sperat: illuc se liberè spiritus dirigat, vbi imperator cæli Christus cum supernæ curiæ senatoribus ineffabiliter regnat: Cui sit gloria & imperium cum coæterno patre & sancto spiritu per omnia secula seculorum, Amen. Psal. 110.

VITA

VITA BEATISSIMORVM MARTYRVM FRVCTVOSI EPISCOPI ECCLESIAE TARRACONENSIS,

& Augurij, & Eulogij diaconorum, per Aurelium Prudentium virum consularem conscripta. Habetur in eius Peristephano.

Ianuarij 21. Sanctorum patria.

FELIX Tarraco, Fructuose, vestris
Attollit caput ignibus coruscum,
Leuitis geminis procùl relucens.
Hispanos Deus adspicit benignus,
Arcem quandoquidem potens Iberam
Trino martyre Trinitas coronat.
Ardens Augurius capessit æthram:
Nec non Eulogius simul supernum
Christi lucidus ad sedile tendit.
Dux & præuius, & magister illis
Ad tantum decus, ex Episcopali
Clarus nomine Fructuosus ibat.

S. Fructuosus cũ socijs sistitur Iudici & carceri includitur.

Accitus quia Præsidis repentè
Iussu, venerat ad forum sacerdos
Leuitis comitantibus duobus.
Inde ad carceream viros catenam
Pastus sanguine carnifex trahebat:
Gaudet currere Fructuosus vltrò.
Ac nè quis socios timor feriret,
Præceptor vehemens eundo firmat,
Incenditque fidem calore Christi.
Mecum state viri, vocat cruentus
Ad pœnam coluber, Dei ministros:
Nec mors terreat, est parata palma.
Carcer Christicolis gradus coronæ est,
Carcer prouehit ad superna cæli,
Carcer conciliat Deum beatis.

In carcere multos baptizat.

His dictis, adeunt specum reorum,
Exercent ibi mysticum lauacrum,
Et purgamen aquæ stupent tenebræ.
Sex hic continuis latent diebus,
Tandèm stant trucis ad tribunal hostis,
Fratres tergeminos tremunt catastæ.
Iudex Aemilianus imminebat,
Atrox, turbidus, insolens, profanus,
Aras dæmoniacas coli iubebat.
Tu, qui doctor, ait, seris nouellum
Commenti genus, vt leues puellæ
Lucos destituant, Iouem relinquant,
Damnes, si sapias, anile dogma.
Iussum est Cæsaris ore Gallieni:
Quod Princeps colit, vt colamus omnes.

Non vult sacrificare idolis.

Hæc sancti placidus refert sacerdos.
Aeternum colo Principem, dierum
Factorem, Dominumque Gallieni:
Et Christum Patre prosatum perenni,
Cuius sum famulus, gregisque pastor.
Subridens ait ille. iam fuisti.
Nec differt furor, aut refrenat iram,
Sæuis destinat ignibus cremandos:
Exultant, prohibentque flere vulgum.

Quos-

Quoſdam de populo videt ſacerdos
Libandum ſibi poculum offerentes: Recuſat ſol-uere ieiunium.
Ieiunamus, ait, recuſo potum.
Nondùm nona diem reſignat hora:
Nunquàm conuiolabo ius dicatum,
Nec mors ipſa meum ſacrum reſoluet.
Sic Chriſtus ſitiens crucis ſub hora
Oblatum ſibi poculum recuſans, Matth.27. Iohan.19.
Nec libare volens, ſitim peregit.
Intrant intereà locum rotunda
Concluſum cauea: madens fetarum
Multo ſanguine quem furor frequentat,
Cùm ſpectacula perſtrepunt cruenta,
Ac vilis gladiator enſe duro
Percuſſus cadit, & fremit voluptas.
Hîc flammante pyra, niger miniſter,
Ardens ſupplicium parare iuſſus,
Conſtruxit facibus rogum ſupremis.
Qui, cùm corpora cremanda ſoluit, Sancti martyres ducútur ad rogú, exurendi.
Feruentes animas amore lucis
Fracto carceris expediret antro.
Certant officijs pij ſodales:
Plantis calceamenta diſſolutis,
Pronus detrahere ſtudebat vnus:
Sed ſanctus vetat ora Fructuoſus
Inclinata premi. faceſſite, inquit,
Nè noſtram grauet obſequela mortem.
At quin ipſe meos pedes reſoluam,
Nè veſtigia præpedita vinclis
Tardis greſſibus irruant in ignem.
Cur lamenta rigant genas madentes?
Cur veſtrî memor vt fiam rogatis?
Cunctis pro populis rogabo Chriſtum.
Vix hæc ediderat, relaxat ipſe
Indumenta pedum: velut Moyſes
Quondàm fecerat ad rubum propinquans. Exod.3.
Non calcare ſacram cremationem,
Aut adſtare Deo priùs licebat,
Quàm veſtigia pura figerentur.
Stabat calce mero, reſultat ecce
Cælo ſpiritus, & ferit loquelam, Cælitùs ab angelo confortantur.
Quæ cunctos tremeſcecit audientes.
Non eſt, credite, pœna, quam videtis,
Quæ puncto tenui citata tranſit:
Nec vitam rapit illa, ſed reformat.
Felices animæ: quibus per ignem
Celſa ſcandere contigit Tonantis:
Quas olìm fugiet perennis ignis
Hæc inter, rapidis focos crepantes
Intrant paſſibus, & minantur ipſi Martyres rogum intrant.
Flammarum * trepidantibus caminis. * crepitantibus.
Nexus deniquè, qui manus retrorsùs
In tergum reuocauerant reuinctas,
Intacta cute decidunt aduſti.
Non auſa eſt cohibere pœna palmas,
In morem crucis ad Patrem leuandas:
Soluit brachia, quæ Deum precentur.
Priſcorum ſpecimen trium putares:

Dan 3. Quos olìm Babylonicum per ignem
Cantantes ſtupuit tremens tyrannus.
Illis ſed pia flamma tum pepercit,
Nondùm tempore paſſionis apro,
Nec mortis decus inchoante Chriſto.
Hos, cùm deſugeret vaporus ardor,
Orant, vt celer ignis aduolaret,
Et finem daret anxijs periclis.
Exorata ſuos obire tandèm
Maieſtas famulos iubet, caducis
*Miſſis ∗Miſſos corpotibus, ſibique reddi.
Vidit Præſidis ex domo ſartelles
Animæ ſanctorum ex hoc mundo ſtatim volãt ad cælum. Cælum martyribus patére apertum,
Inſignesque viros per aſtra ferri.
Quin & filiolæ monens herili
Oſtendit ſceleris notam paterni,
Cælo viuere, quos forum peremit.
Hæc rum virginitas palàm vidète.
Eccè quàm ſit Deo dilecta virginitas. Per ſudum meruit, patente cælo,
Vt crimen domini domus timeret.
Tum de corporibus ſacris fauillæ,
Et perfuſa mero leguntur oſſa,
Quæ raptìm ſibi quiſque vindicabat.
Fratrum tantus amor domum referre
Sanctorum cinerum dicata dona,
Aut geſtare ſinu fidele pignus.
Sed nè reliquias reſuſcitandas,
Iubēt martyres ſuus cinere ſvno in loco ſimul condi. Et mox cum Domino ſimul ſututas,
Diſcretis loca diuidant ſepulcris:
Cernuntur niueis ſtolis amicti,
Mandant reſtitui, cauoque claudi
Miſtìm marmore, puluerem ſacrandum.
O triplex honot, ô triforme culmen,
Quo noſtræ caput excitatur vrbis,
Cunctis vrbibus eminens Iberis.
Exultare tribus libet patronis:
Nota, patrocinium Sanctorum. Quorum præſidio fouemur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circunſtet chorus ex vtroque ſexu,
Heros, virgo, puer, ſenex, anicla:
Veſtrum pſallite ritè Fructuoſum.
Laudans Augurium reſultet hymnus,
Miſtis Eulogium modis coæquans,
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata ſonent in atce tecta,
Blandum litoris extet indè murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olìm tempus erit ruente mundo,
Cùm te, Tarraco, Fructuoſus acri
Soluet ſupplicio tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, proſperante Chriſto,
Dulces hendecaſyllabos reuoluens.

VITA

VITA ET PASSIO S. VINCENTII MARTYRIS, PER AVRELIVM PRVDENTIVM VIRVM *consularem scripta. Habetur in eius Peristephano.*

Ianuarij 22. BEATE martyr prospera
Diem triumphalē tuum,
Quo sāguinis merces tibi
Corona Vincenti datur.
Hic te ex tenebris seculi
Tortore victo, & Iudice,
Euexit ad cælum dies,
Christoque ouantem reddidit.
Nunc Angelorum particeps,
Luces in insigni stola:
Quam testis indomabilis
Riuis eruoris laueras.
Cùm te satelles idoli
Præcinctus atris legibus,
Litare diuis Gentium
Ferro & catenis cogeret.
Non flectitur martyr ferro, nec blanditijs. Ac verba primùm mollia
Suadendo blandè effuderat
Captator: vt vitulum lupus
Rapturus, alludit priùs.
Rex, inquit, orbis maximus,
Qui sceptra gestat Romula,
Seruire sanxit omnia
Priscis deorum cultibus.
Vos Nazareni assistite,
Rudemque ritum spernite,
Hæc sacra, quæ Princeps colit,
Placate fumo & victima.
Exclamat hîc Vincentius,
Leuita de tribu sacra,
Minister altaris Dei,
Septem è columnis lacteis.
Tibi ista præsint numina:
Tu saxa, tu lignum colas:
Dij gentiū mortui. Tu mortuorum mortuus
Fias deorum pontifex.
Deus noster viuus. Nos lucis authorem Patrem,
Eiusque Christum filium,
Qui solus, ac verus Deus,
Datiane, confitebimur.
Hic ille iam commotior:
Audésne non felix, ait,
Ius hoc deorum, & Principum,
Violare verbis asperis?
Ius & sacratum, & publicum,
Cui cedit humanum genus,
Nec te iuuentæ feruidæ
Instans periclum permouet?
Hoc nanque decretum cape:
Aut ara thure & cespite
Precanda iam nunc est tibi,
Aut mors luenda est sanguine.
Respondet ille altrinsecùs.

Age ergò quicquid virium, S. Vincentij constans responsum.
Quicquid potestatis tibi est,
Palàm reluctor, exere.
Vox nostra quæ sit, accipe.
Est Christus, & pater Deus:
Serui huius ac testes sumus.
Extorque, si potes, fidem.
Tormenta, carcer, vngulæ,
Stridensque flammis lamina,
Atque ipsa pœnarum vltima,
Mors Christianis ludus est.
O vestra inanis vanitas,
Scitumque brutum Cæsaris, Cæsaris brutale decretum.
Condigna vestris sensibus
Coli * iubentis numina. *iubetis
Excisa fabrili manu,
Cauis recocta & follibus:
Quæ voce, quæ gressu carent, Psal. 113.
Immota, cæca, elinguia.
His sumptuosa splendido
Delubra crescunt marmore:
His colla mugientium
Percussa taurorum cadunt.
Adsunt & illic spiritus: Dij gentiū dæmonia.
Sed sunt magistri criminum,
Vestræ & salutis aucupes,
Vagi, impotentes, sordidi:
Qui vos latenter incitos
In omne compellunt nefas,
Vastare iustos cædibus,
Plebem piorum carpere.
Nôrunt & ipsi, ac sentiunt
Pollere Christum, & viuere,
Eiusque iam * mox affore *iamque
Regnum tremendum perfidis.
Clamant fatentes deniquè Matth. 8.
Pulsi è latebris corporum,
Virtute Christi, & nomine,
Diuique, & ijdem dæmones.
His intonantem martyrem
Iudex profanus non tulit, Datiani furor in sanctum Vincentium.
Conclamat. os obtrudite,
Nè plura iactet improbus.
Vocem loquentis claudite,
Raptimque lictores date,
Illos reorum carnibus
Pastos, manuque exercitos.
Iam faxo ius prærotium
Conuiciator sentiat,
Impunè nè nostris sibi
Dijs destruendis luserit.
Tibi ergò soli contumax
Tarpeia calcentur sacra?

Tu porrò solus obteras
Romam,Senatum,Cæsarem?
Vinctum retortis brachijs,
Sursùm ac deorsùm extendite,
Compago donèc ossium
Diuulsa,membratim crepet.
Pòst hinc hiulcis ictibus
Nudate costarum abdita,
Vt per lacunas vulnerum
Iecur retectum palpitet.
Ridebat hæc miles Dei, *Ridet martyr,grauissima sibi inferri tormenta.*
Manus cruentas increpans,
Quòd fixa non profundiùs
Intraret artus vngula.
Ac iam omne robur fortium
Euiscerando cesserat,
Nisusque anhelus soluerat
Fessos lacertorum toros.
At ille tanto lætior,
Omni vacantem nubilo
Frontem serenam illuminat,
Te Christe præsentem videns.
Quis vultus iste,prô pudor?
Datianus aiebat furens.
Gaudet,renidet,prouocat,
Tortore tortus acrior.
Nil illa vis exercita
Tot noxiorum mortibus
Agone in isto proficit,
Ars & dolorum vincitur.
Sed vos alumni carceris,
Par semper inuictum mihi
Cohibete paulùm dexteras,
Respiret vt lassus vigor.
Præficca rursùs vlcera,
Dum fecicatrix colligit
Refrigerati sanguinis,
Manus resulcans diruet.
His contrà Leuites refert.
Si iam tuorum perspicis *Martyris fortitudo & constantia inuicta.*
Languere virtutem canum:
Age ipse,maior carnifex.
Ostende,quo pacto queant
Imos recessus scindere,
Manus & ipse intersere,
Riuosque feruentes bibe.
Erras,cruente,si meam
Te rêre pœnam sumere,
Cùm membra morti obnoxia
Dilancinata interficis.
Est alter,est intrinsecùs,
Violare quem nullus potest:
Liber,quietus,integer,
Exors dolorum tristium.
Hoc,quod laboras perdere
Tantis furoris viribus,
Vas est solutum,ac fictile,
Quocunque frangẽdum modo.
Quinimmò nunc enitere
Illum secare,ac plectere:
Qui perstat intùs,qui tuam
Calcat,tyranne,insaniam
Hunc hunc lacesse, hunc discute
Inuictum * & insuperabilem, ** inexpugnabilem.*
Nullis procellis subditum,
Solique subiectum Deo.
Hæc fatur, & stridentibus
Laniatur vncis denuò:
Cui Prætor ore subdolo
Anguina verba exsibilat.
Si tanta callum pectoris
Prædurat obstinatio,
Puluinar vt nostrum manu *Abominatur puluinaria quæ gentib' supplicantiũ substernebantur antè altare idolorum.*
Abomineris tangere:
Saltem latentes paginas,
Librosque opertos detege,
Quò secta prauum seminans
Iustis crematur ignibus.
His martyr auditis, ait.
Quem,tu maligne,mysticis
Minitaris ignem litteris,
Flagrabis ipse hoc iustiùs.
Romphæa * nam cælestium ** iam*
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem
Linguam perurens fulmine.
Vides fauillas indices
Gomorrhæorum criminum: *Terret iudicem pœna Sodomitica in inferno plectendum.*
Sodomita nec latet cinis,
Testis perennis funeris.
Exemplar hoc,serpens,tuum est:
Fuligo quem mox sulfuris,
Bitumen & mistum pice
Imo implicabunt Tartaro.
His persecutor saucius
Pallet,rubescit,æstuat,
Insana torquens lumina,
Spumasque frendens egerit.
Tunc deindè cunctatus diù,
Decernit extrema omnium:
Igni,grabato,& laminis
Exerceatur quæstio.
Hæc ille sese ad munera
Gradu citato proripit, *Alacer ad pœnam currit.*
Ipsosque pernix gaudio
Pœnæ ministros præuenit.
Ventum ad palæstram gloriæ:
Spes certat & crudelitas:
Luctamen anceps conserunt
Hinc martyr,illinc carnifex.
Serrata lectum regula
Dente infrequenti exasperat:
Cui multa carbonum strues
Viuum vaporat halitum.
Hunc spontè conscendit rogum
Vir sanctus ore interrito;

Ceu

Spótè conſcendit cratem ferreã, martyr aſſandus.

Ceu iam coronæ conſcius
Celſum tribunal ſcanderet.
Subter crepante adſpergine
Scintillat excuſſus cinis,
Punctiſque feruens ſtridulis
Sparsìm per artus figitur.
Aruina poſthinc igneum
Impreſſa cauterem lauit,
Vis vndè roris fumidi
In membra ſenſim liquitur.
Hæc inter immotus manet

Vincit ignẽ.

Tanquàm dolorum neſcius,
Tenditque in altum lumina:
Nam vincla palmas preſſerant.
Sublatus indè fortior,

Iterùm mittitur in carcerem teterrimum.

Lugubre in antrum truditur:
Nè liber vſus luminis
Animaret altum ſpiritum.
Eſt intùs imo ergaſtulo
Locus tenebris nigrior:
Quem ſaxa merſi fornicis
Anguſta clauſum ſtrangulant.
Aeterna nox illic latet,
Expers diurni ſideris:
Hic carcer horrendus ſuos
Habere fertur Inferos.
In hoc barathrum conijcit
Truculentus hoſtis martyrem,

Cippo pedes eius includuntur.

Lignoque plantas inſerit,
Diuaricatis cruribus.
Quin addit & pœnam nouam
Crucis peritus artifex,
Nulli tyranno cognitam,
Nec ſando compertam retrò.

Fragmentis teſtarũ cruciatur.

Fragmenra teſtarum iubet
Hirta impolitis angulis
Acuminata, informia

** ſternere.*

Tergo iacentis * ſternerent.
Totum cubile ſpiculis
Armant dolores anxij:
Infomne qui ſubter latus
Mucrone pulſent obuio.
Hæc ille verſutus, vafra
Meditatus arte ſtruxerat:
Sed Belzebulis callida
Commenta Chriſtus deſtruit.
Nam carceralis cæcitas

Diuinitùs liberatur à cippo & teſtulis, in flores commutatis.

** catenis*

Splendore lucis fulgurat,
Duplexque morſus ſtipitis
Ruptis * cauernis diſſilit.
Agnoſcit hìc Vincentius
Adeſſe, quod ſperauerat,
Tanti laboris præmium,
Chriſtum datorem luminis.
Cernit deindè fragmina
Iam teſtularum, mollibus
Veſtire ſemet floribus,
Redolente nectar carcere.

Quin & frequentes Angeli
Stant, ac loquuntur cominùs:
Quorum vnus ore auguſtior
Compellat his dictis virum.

Conſolatur ab angelis.

Exurge martyr inclyte,
Exurge ſecurus tuî,
Exurge, & almis cœtibus
Noſter ſodalis addere.
Decurſa iam ſatis tibi
Pœnæ minacis munia,
Pulchroque mortis exitu
Omnis peracta eſt paſſio.
O miles inuictiſſime,
Fortiſſimorum fortior,
Iam te ipſa ſæua & aſpera
Tormenta victorem tremunt.
Spectator hæc Chriſtus Deus
Compenſat æuo intermino,
Propriæque collegam crucis
Larga coronat dextera.
Pone hoc caducum vaſculum
Compage textum terrea,
Quod diſſiparum ſoluitur,
Et liber in cælum veni.
Hæc ille. ſed clauſas fores
Interna rumpunt lumina,
Tenuiſque per rimas nitor
Lucis latentis proditur.
Hoc cùm ſtuperet territus
Obſeſſor atri liminis,

Cuſtodes carceris exterrẽtur, viſo lumine cæleſti.

Quem cura pernox manſerat
Seruare feralem domum:
Pſallentes audit inſupèr
Prædulce carmen martyris,
Cui vocis inſtàr æmulæ
Conclaue reddit concauum.
Pauens deindè introſpicit,
Admota quantùm poſtibus
Acies per arctas cardinum
Intrare iuncturas poteſt.
Vernare multis floribus
Stramenta teſtarum videt,
Ipſumque vulſis nexibus
Obambulantem pangere.
Implentur aures turbidi
Prætoris hoc miraculo:
Flet victus, & voluit gemens

Deflet ſe victum à martyre Datianus.

Iram, dolorem, dedecus.
Exemptus, inquit, carcere,
Paulùm benignis fotibus
Recreetur, vt paſtum nouum
Pœnis refectus præbeat.
Coire toto ex oppido
Turbam fidelem cerneres,
Mollire * perfultum torum,

** præfultũ*

Siccare cruda vulnera.
Ille vngularum duplices
Sulcos pererrat oſculis:

Deuotio Christianorum, & pius affectus erga martyrē.

Hic purpurantem corporis
Gaudet cruorem lambere.
Plerique vestem lineam
Stillante tingunt sanguine,
Tutamen vt sacrum suis
Domi reseruent posteris.

Custos carceris credit.

Tunc ipse manceps carceris,
Et vinculorum ianitor,
Vt fert vetustas conscia,
Repentè Christum credidit.
Hic obseratis vectibus
Densæ specum caliginis
Splendore lucis aduenæ
Micuisse clausum viderat.
At verò postquàm lectuli
Martyr quietem contigit:
Aeger motarum tædio,
Est mortis inecnsus siti.

* eiusmodi

Si mors habenda * huiusmodi est,
Quæ corporali ergastulo
Mentem resoluit liberam,
Et reddit authori Deo:
Mentem piatam sanguine,
Mortis lauacris inclytam,
Quæ semet ac vitam suam
Christo immolandam præbuit:
Ergò, vt recline mollibus
Reiecit auleis caput,

Spirit' Vincentij victor cælum capessit.

Victor relictis artubus
Cælum capessit spiritus:
Cui tecta celso tramite
Reseratur ad Patrem via,

Gen. 4.

Quam fratre cæsus impio
Abel beatus scanderat.
Stipant euntem candidi
Hinc indè sanctorum chori,

Matth. 14. Mar. 6.

Paríque missus carcere
Baptista Iohannes vocat.
At Christiani nominis
Hostem coquebant irrita
Fellis venena, & liuidum
Cor efferata exufferant.
Sæuire inermem crederes
Fractis draconem dentibus.
Euasit exultans, ait,
Rebellis & palmam tulit.
Sed restat illud vltimum,
Inferre pœnam mortuo,
Feris cadauer tradere,
Canibúsve carpendum date.
Iam nunc & ossa extinxero,
Nè sit sepulcrum funeris,
Quod plebs gregalis excolat.

Obijcitur corpus eius feris ad deuorandum, nè pro martyre colatur

Titulumque figat martyris.
Sic frendit, & corpus sacrum
Profanus, ah, dirum nefas,
Nudum, negato tegmine,
Exponit inter carices.

Sed nulla dirarum fames
Aut bestiarum, aut alitum
Audet trophæum gloriæ
Fœdare ractu squalido.
Quin si qua clangens improbè
Circunuolaret eminùs,
Trucis volucris impetu
Depulsa vertebat fugam.

3. Reg. 17. Coruus corpus eius conseruat intactum.

Nam coruus Eliæ datus
Olim, ciborum portitor,
Hoc munus implet sedulò,
Et irremotus excubat.
Hic ex frutectis proximis
Infestus alarum sono,
Oculosque pennis verberans,
Exegit immanem lupum.
Quis perfidorum eredere
Ausit, rapacem belluam
Tauris pataram congredi,
Cessisse plumis mollibus?
Ibat malignùm murmurans
Leui volatu exterritus:
Prædamque visam fugerat
Custodis imbellis minis.
Quis audienti talia
Datiane tunc sensus tibi?
Quantis gementem spiculis
Figebat occultus dolor?

Vincit tyrānum c[...] us mortuum facti [...]artyris.

Cùm te perempti corporis
Virtute victum cerneres,
Ipsis & impar ossibus,
Vacuisque iam membris minor?
Sed quis, tyranne pertinax,
Hunc impotentem spiritum
Determinabit exitus?
Nullus'ne franget modus?
Nullus, nec vnquàm desinam.
Nam, si ferina immanitas
Mansuescit, & clementia
Coruos voraces mitigat,
Mergam cadauer fluctibus:
Insana nunquàm naufragis
Ignoscit vnda, & spumeum
Nescit profundum parcere.
Aut semper illic mobilis
Incerta per ludibria

* flatibus.

Vagis feretur * fluctibus,
Squamosa pascens agmina:
Aut sub fragosis rupibus
Scabri petrarum murices
Inter recessus scrupeos
Discissa rumpent viscera.
Ecquis virorum strenuè
Cymbam peritus pellere:
Remo, rudente, & carbaso,
Secare qui Pontum queas?
Rapias palustri è cespite
Corpus, quod intactum iacet.

Leui-

Leuique vectum lembulo
Amplum per æquor auferas:
Sed complicatum sparteus
Claudat cadauer culleus:
Quem fune connexus lapis
Præceps in altum deprimat.
At tu per vndas emices
Rotante præceps palmula,
Donec relictum longior
Abscondat adspectus solum.

Sacrũ corpus proijcitur in profundũ mare.

Hæc iussa quidam militum,
Eumorphio nomen fuit,
Violentus, audax, barbarus,
Furore feruens arripit.
Funale textum conserit,
Suto quod implet corpore,
Emensus & multum freti
Inter procellas excutit.
O præpotens virtus Dei,

Matt. 8. & 14

Virtus creatrix omnium:
Quæ turgidum quondam mare
Gradiente Christo strauerat,
Vt terga calcans æquoris
Siccis mearet passibus,
Plantas nec vndis tingeret
Vasti viator gurgitis.
Hæc ipsa virtus iusserat

Exod. 14.

Rubrum salum dehiscere,
Patente dum fundo aridum
Secura plebs iter * legit.

* terit
Vorque vincit S. Vincẽtius in terra & mari.

Necnon & ipsa nunc iubet
Seruire sancto corpori
Pontum quietis lapsibus
Ad curua pronum litora.
Saxum molaris ponderis
Vt spuma candens innatat,
Tantique custos pignoris
Fiscella fertur fluctibus.
Cernunt stupentes nauitæ
Vectam remenso marmore,
Labi retrorsum leniter
Aestu secundo, & flamine.

Longe ante ad litus sacrũ corpus peruoluat, quàm ipsi nauitæ.

Certant & ipsi concito
Pontum phaselo scindere:
Longè sed artus præuolant
Tellurisad mollem sinum.
Priùs relatos deniquè
Humus quieta suscipit,
Quàm pulsa summis nisibus
Carina portum tangeret.
Felix amœni litoris

Sepultura eius.

Recessus ille: qui sacra
Fouens arenis viscera
Vicem sepulcri præbuit:
Dum cura sanctorum pia
Deflens adornat aggerem,
Tumuloque corpus creditum
Vitæ reseruat posteræ.

Sed mox subactis hostibus,
Iam pace iustis reddita,
Altar' quietem debitam
Præstat beatis ossibus.

Tempore ... in ... tur.

Subiecta nam sacrario,
Imamque ad aram condita,
Cælestis auram muneris
Perfusa subter hauriunt.
Sic corpus: ast ipsum Dei
Sedes receptum continet,

2. Mach. 7.

Cum Machabæis fratribus,
Secto Isaiæ proximum.
Simplex sed illis contigit
Corona pœnarum: quibus
Finem malorum præstitit
Mortis supremus exitus.
Quid tale sector ausus est?
Truncata nunquid corporis
Segmenta post ferram feris
Obiecit, aut vndis dedit?

2. Mach. 9.

Num Machabæi martyris
Linguam tyrannus crutam,
* Raptámve pellem verticis,

* Raptã've

Auibus cruentis obtulit?
Tu solus ô bis inclyte,
Solus, brabeij duplicis
Palmam tulisti: tu duas
Simul parâsti lauréas.

Vincit tyrãnum in morte & post mortem.

In morte victor aspera,
Tum deindè post mortem pari
Victor triumpho proteris
Solo latronem corpore.
Adesto nunc, & percipe

Author S. martyris orationes apud Deũ implorat.

Voces precantum supplices,
Nostri reatus efficax
Orator ad thronum Patris.
Per te, per illum carcerem,
Honoris augmentum tui,
Per vincla, flammas, vngulas,
Per carceralem stipitem,
Per fragmen illud testeum,
Quo parta creuit gloria,
Per quem trementes posteri
Exosculamur lectulum:
Miserere nostrarum precum,
Placatus vt Christus suis
Inclinet aurem prosperam,
Noxas nec omnes imputet.

Festiuitas S. Vincentij martyris.

Si ritè solennem diem
Veneramur ore, & pectore:
Si sub tuorum gaudio
Vestigiorum sternimur:
Paulisper huc tu illabere,
Christi fauorem deferens,
Sensus grauati vt sentiant
Leuamen indulgentiæ.
Sic nulla iam restet mora,
Quin excitatam nobilis

Carnem resumat spiritus,
Virtute perfunctam pari.
Vt quæ laborum particeps
Commune discrimen tulit,
Sit & cohæres gloriæ
Cunctis in æuum seculis.

VITA S. EPIPHANII TICINENSIS EPISCOPI, EDITA AB ILLIVS SVCCESSORE B. EVODIO

vel Enodio Episcopo. Descripta est ex mendoso codice, omissis quibusdam, quæ ob scripturam deprauatam intelligi non possent.

22 Ianuarij. Cap. 1. VITAM beati Epiphanij Ticinēsis antistitis narraturus, inuoco spiritum sanctum, testem actuum eius & comitem, vt ipsius auxilio gloriam serenissimæ conscientiæ, quam eidem cessit, tradam chartis victuris in seculo: vt exemplum præbitura virtutum, nunquàm fama moriatur. (S. Epiphanij patria. Parentes.) Igitur vir insignis Epiphanius oriendo Ticinēsis oppidi indigena fuit, patre Mauro generatus, & matre Focaria editus, quæ sancti etiam Mirocletis confessoris & Episcopi tangebat prosapiam, hominibus ex liquido ingenuitatis fonte venientibus. Porrò sub decessore suo viro integerrimo Crispino pontifice cælestis militiæ tyrocinium sortitus, annorum fermè octo Lectoris ecclesiastici suscipit officium, (Fit Lector.) signo antè cælitùs demōstrato. Nam dum esset in crepundijs lactentis infantiæ, fulsisse eius cunabula superno lumine vidêre quamplurimi, vt futuræ mentis claritatem lustrans eum & præcedens fulgor ostenderet, secuturumque splendorem in moribus iam tunc typica luce signaret.

Cap. 2. Itèm Notarius. Notarum in scribendo compendia, & figuras varias, verborum multitudinem comprehendentes breui assecutus, in exceptorum numero dedicatus emicuit, cœpitque iam talis excipere, qualis possit sine bonorum oblocutione dictare. Igitur processu temporis & laboris ad sextumdecimum ætatis annum diuino fauore perductus, cana consilia in annis puerilibus meditabatur, & vernabat in illo præ (Vt sese gesserit in iuuentute sua.) cæteris mater bonorum operum verecundia. Ità famulabatur antistiti libens, vt si quid operis gereretur ab altero, grauiter ferret subreptum sibi fuisse seruitium. Accipiebat senes grauiter, iuuenes comiter, & coërcebat iamtunc facinorosos audacter. Erat primis subiectus, prioribus sancta iniungentibus obsecundans, æqualibus blandus atque officiosus, sequentibus mera charitate communis: nulli se præferens, cùm religioso cursu per cælestem tramitem omnibus anteiret. Laudarionis amore vacuus, cùm quotidiè in eo laudanda adolescerent. Cumque res gloriæ dignas per horarum momenta consummaret, perire gloriæ fructum opinabatur atque mercedem, si prætulissent homi- (Gal. 6.) nes, quod soli Deo exhibebat absconditè. Apostolici memor oraculi, assentationes respuens, in semetipso, teste conscientia, pro boni operis recognitione plaudebat.

Cap. 3. Forma corporis eius. Ridebant genæ, etiam cùm animus mœstitudine torpuisset: nitida simul labia commendabant dupliciter mella sermonum, nec non quocunquè vertisset oculos, serenitatem mentis nunciabat adspectus. Frons ceræ pulchritudinis & candoris illius, quæ solis passa radios, colorem traxit ab æthere. Nares in tanto naturaliter splendore formatæ, vt illas nequiret imaginibus corpora repræsentans pictor æmulari. Manus teretes, prolixi digiti, de quibus allenigena aliquid gauderet accipere. Staturæ proceritas decens, quæ eminentiam secuturæ dignitatis præfiguraret in membris, nec tamen modum ornatissimæ prolixitatis excederet. Erat in eodem sermo ad doctrinam congruus, fabricatus ad blanditias. Ad intercessiones iamtunc pontifex, ad corripiendos singulos authoritate plenus, ad exhortandos quosque necessario lepore dulcissimus. Vox sonora, succo virilis eloquentiæ condita: nec tamen agre-

agrestis, nec rustica, nec infracta, gradatimque à mascula soliditate deposita. Talis iam ad octauumdecimum ætatis suæ peruenit annum, in quo in secando à Leuitis numero dedicatus, senum cœtibus adiunctus est. Stupuêre quamplurimi, sed externi, qui mores illius cum ætatis immaturitate iungebant. Seram credebant dignitatem hanc redditam esse, qui nouerant. At ille venerabilis Crispinus episcopus, fauoris nescius, pertinaci tenens districtione censuram, & quem nunquàm nisi bona conscientia duxit ad gratiam, sic eum mulcebat sensibus, vt morderet obtutu: & sub specie frontis rigidæ, clandestinum circa discipulum nutriebat affectum. Pascebatur alumni sui optabili conuersatione pater, & in omnibus eius actibus oculos amœnabat. In quo tamen ille Subdiaconi ordine nihil ampliùs quàm biennio commoratus, meritorum suorum saltibus euectus exiliuit. Nec se diù intra angustias modici honoris anima est diues passa refrenari.

Ordinatur subdiaconus

Crispini Episcopi erga eum seuera charitas.

Festinabat ad Leuiticam dignitatem conscientia, quam nunquàm vota præsumpserant: exigebat conuersatio, quod desideria penitùs ignorabant. Breuì pòst ad Diaconij euectus infulas, vicesimum ætatis suę ascendit annū, facie non benè barbata. Turbatur suscepti honoris tyrocinio homo, qui iam ducem poterat implere Christianum. Singulorum pro pudore declinabat adspectus, quē vniuersa ciuitas quasi salutis signū aliquod attendebat. Intereà supradictus antistes omnem ecclesiasticæ cōuersationis substantiam & diuitias pauperum suorum in eius potestate committit, volēs ante episcopatum cognoscere, qualem futuris temporibus præpararet episcopum: & cùm sit, vix vt ab eorum personis, de quibus successionis fertur qu[illegible]tulacunque suspicio, inuidia temperetur, in istius gratia sibi credebat perire sanctus papa, quicquid minùs fuisset exhibitum. Quædam in illo sua, quædā volebat esse maiora. At ille quotidianis profectibus etiam cupidissimi in oratione genitoris vota transcendebat. Erat enim genitor eius, cùm per euangelium, conceptum verbi cælestis semine, fœta aluus effuderat. De pudicitia iuuenis mei quid loquar? I[illegible] eo domum suam constituerat castitas, & continentia radices fixerat in profundis. Virum se esse, nisi per patientiam laboris, ignorabat. Carnem habere, nisi cùm moriturum se meminerat, nesciebat. Quoties tamen illum corporeus appetitus, sicur ab illo didici, ludebat imaginibus somniorum, ilicò ad vigilias sanctas, continuata ieiunia, standi diutissimè necessitatem plena auiditate currebat: talemque bellatrix dextera animæ suis certaminibus reddebat carnem, vt illi opus esset posteà pro necessitate succurri. Nec tamen refecto corpusculo, vtebatur ocio.

Cap. 4.

Fit Diaconus.

Dispensat ecclesiæ facultates.

Eius eximia castitas.

Vtebatur lectione pro requie, librorum venerabilium pro blandimētis instrumenta suscipiens: & nè crederetur tramitem verborū celeritate transuolâsse, pingebat actibus suis paginam, quā legisset. Si propheta fuisset in manibus, prophetantem vidisses amisso codice lectorē. Si testamēti veteris rēcēsuisset volumina, Moysi dignus æmulator incedebat taliter, acsi illum Israëlitica per desertum agmina sequerentur. Si Apostolicorum lac verborum, & mel Dominicæ passionis, seueritatem legis condiens, scriptura index reuelâsset, continuò ex ore ipsius dulciora fauis verba fluxerunt. Postremò quod libri docuissent, vita signabatur. Domum taliter regebat ecclesię, vt nec profusione immoderata commissam * penum exhauriret, nec ꝑdia sordium pietate contraheret. Intercessionum etiam tunc certamina præludebat. Nam vbicunque pro remedijs miserorum Episcopi mittebatur imperio, tanta exigebat beneficium arte supplicandi, vt [illegible]entiret sibi in causis prof[illegible]isse quamplurimùm, ipsum per se Episcopum non venisse. Augebatur circa eum per singulos dies popularis affectus, & magnis successibus cumulabatur amor, qui ex iudicio descendebat. Desiderabatur in eo sacerdotium, cum nemo nutritori e[illegible]s optaret interitum. Postquàm tamen inualida senectus, & semper de infirmitatibus querula, venerabilem virum Crispinum pontificem occupauit, isti[illegible]s sustentabatur manibus, in huius nitens erigebatur amplexus, cu[illegible]us ministerio quicquid optasset fieri, ante iussionem videbat impletum. Præsentiunt enim bonæ mentes eorum desideria, quib[illegible]s cum [illegible] fa[illegible]la[illegible]r.

Cap. 5.

Lectio eius.

** pecuniam*

Officiosè seruit Episcopo senio grauato.

Talis in Diaconatu, à vigesimo in[illegible]ens, octo annos impleuit. Et quidem tunc status eccl[illegible]æ Tic[illegible]i bona clericorum fru[illegible]e pollebat. Erant cælestes viri, quos iste a perfection[illegible]cip[illegible]s [illegible]bat. H[illegible]t Syl[illegible]ester Archidiaconus

Cap. 6.

ca

Multi in ecclesia Ticinen. viri caelestes ac sancti. ea tempestate, homo in vetusta disciplinarum instructione probatissimus: fuit vir insignissimus Bonosus presbyter, tam nobilis sanctitate, quàm sanguine: Gallus quidem prosapia, sed cælestis indigena. Fuerunt alij & numero plures, & virtute præstantes. Circa finem tamen vitæ, quem spiritu præuidebat sanctus antistes, Mediolanum vicinam expetijt ciuitatem, vbi nobilium germina messe quadam mundæ ingenuitatis excreuerant: quos visitationis gratia requisitos, talibus vir Dei

Crispini Episcopi oratio ad Mediolanenses. sermonibus appellauit: Ecce filij, iam meætas compellit ad transitum, iam originariam ad ius suum reuocat terra particulam. Commendo Ecclesiam, commendo hunc, cuius labori & gratię debeo, quòd vsque ad hoc tempus vixi & grandæuus & debilis. Corporea soliditas & virtus animæ, imbecillitatem meam portauit sine fastidio: cuius ambulaui pedibus, tenui aliquid manibus, vidi oculis, ordinaui sermone. Duo videbamur intuentibus, cùm vnus per concordiam fieret ex duobus. Hæc Rustico viro illustri dicta penitùs insederunt: qui in omni dicendi genere exercitatissimus, tali est exorsus eloquio: Scimus, sancte pater, scimus, & profunda consideratione perspeximus, iuuenem istum non oportere pro ætatis immaturitate censeri, nec debere grauis cōsilij hominibus teneros pro quadam obice afferri annos. Vir nanque canamorum integritate probabilis, geminata laude dignus est, si illi ad bonæ mentis imperium puerile corpus obtemperet. Viue tu tamen, vitæ exemplum & forma bonorum operum, & vberiores in eo, si adhuc possunt crescere, conuersationis fructus adiunge.

Cap 7. His dictis, conticuit: at ille pijssimus pontifex, beneuolentiæ eius impendens gratias, quòd secum pari de discipulo existimatione sentiret, dicto vale discessit, atque Ticinum, quasi ad sepulcrum, festinans regressus est. Aliquantis verò diebus

Crispinus Episcopus moritur. emensis, morbo regio perfusus, lucem seculi nostri superna habitatione commutauit. Extemplò in istum bonorum omnium consensus adducitur, magnus ilicò in tota vrbe concursus: rapiturà lamentatione funebri in gaudium populi consecrandus antistes. Flebat iste intemperanter dolore mortis paternæ, cui reddi

Creatur S. Epiphanius, licèt nolens, Episcopus. 1. Cor. 15. debitas aliquas lachrymas, promiscuæ multitudinis lætitia non sinebat. Resistebat inquantùm poterat, & indignum se iam Apostolica imitatione clamitabat: sed tantùm magis surgebat in eo dilectio cunctorum, quantùm in multitudine magna solus erat, qui se vocitaret indignum. Nunc quid pluribus vtar, qui omnia explicare non valeo? Finitimarum ciuitatum iunguntur studia, & attrahitur tanta collectio, acsi initiandus esset totius orbis Episcopus. Ducitur Mediolanum adhuc reluctans, & magna si dimitteretur munera promittens, quæ vt fieret, noluit spondere vel minima. Consecratur cum omni celebritate cunctorum: exultat mundus de tam sanctæ ordinationis insignibus. Extranearum habitatores vrbium tanto se tripudio iactabant, quasi ipsis propriè profuturum infula sacerdotalis exciperet.

Cap 8. Oratio eius ad Clerum. Exacto ergò dedicationis suæ tempore, conuocatisque vniuersis presbyteris ac ministris, talibus eos instruxit ac confortauit alloquijs: Quanuis me, fratres charissimi, inter primordia immatura titubantem, iudicij vestri & susceptæ dignitatis oppresserit pondus, memini tamen quàm magna vestræ gratiæ debeam, cui maxima contulistis: & licèt vobis parendi magis quàm iubendi habuerim voluntatem, mutata nitamen per officinm personam, seruiendi animum non omisi. Estote pacifici, estote vnanimes, onus meum mecum diuidite. Fit enim ad portandum facilis sarcina, quam multorum colla sufferant. Meam vobis communionem seruandam cum omni humilitate polliceor, neque futurum esse quenquam, qui me nisi cum Deo meo possit offendere. Autho-

Pudicitia author bonorum operum. rem bonorum operum seruate pudicitiam. Et nè iniuriosum putetis, quòd grandæuos & presbyteros de continentia & integritate seruanda puer appellat: conuersatio, non anni, aut adolescentiam aperit, aut senectam. Speculamini meę conuersationis itinera, & si indignum aliquid cognoscitis, coërcete. Nemo ecclesiæ principem admonere timeat, si probat errantem. His ità dictis, conticuit. Surrexerunt omnes, & consona quique ex meditatione pristina, sub momentanea tamen voce dixerūt: Aue pater probatissime. Aue pontifex singularis. Bonum te quidem vniuersorum sensit electio, sed optimum te tua attestantur alloquia. Crescis sanctis meritis apud conscientiam nostram, & aperiris luce operū suprà quàm porrigebatur opinio. Quibus breuiter perstrictis, suscepto omnes munere discesserunt

Mox

Cap. 9. Leges vivendi sibi præscribit.

Mox sibi beatus antistes proprio ore leges, quibus se posset tenere, dictauit. Primùm statuit non lauandum, nè nitorem animæ & interioris hominis fortitudinem, balnea magis sordibus amica constringerent. Deniq; n decreuerat nunquàm esse prandendum: sed nè propositi sententiam superuenientium vis illa temeraret, & aut iactantiæ nebulis, aut auaritiæ fama læderetur, definiuit nunquàm sibi cœnandum: vt commutatio horarum, ac per hoc semèl in die reficiendi tempus afferret. Cibos iussit sibi placere viliores, nihilque in apparatione ciborum nares saporemque suum posse offendere, nisi aromatibus condiretur. Holerum & leguminis pascebatur epulis, sed neuttum horum vsque ad satietatem capiens. Vini quiddam parum: quam tamen exiguitatem, Apostolicæ admonitionis memor, sumebat ob stomachi cauendam debilitatem. Procedendum censuit omnibus, in quolibet aëris terrore maturiùs, ità vt vigiliarum formam lectoribus antecedens ad ecclesiam præberet Episcopus. Postquàm verò ad altaris confinia peruenisset, nullam deliberauit futuram esse necessitatem, qua indè nisi impletis solennibus posset abduci. * Iunctis pedibus vsque ad consummationem mystici operis stare se debere constituit, ità vt humore vestigiorum locum suum depingeret, & longè ad spicictibus indicaret. Intercessionum sibi tantam proposuit curam, vt ipsam se miseris inferre crederet molestiam, quam per negligentiam à quibuscunque permisisset inferri. Ad patientiam laboris tempore ocij vt necessitati sufficeret, corpus aptauit. Hoc sibi viuendi pragmaticum vel disciplinæ dogma proposuit, aggressus est, seruauit, impleuit.

Victus eius. — *1. Tim. 5.* — *for. * Nudis Nudis pedibus diuina tractat mysteria.*

Cap. 10. Vide Niceph. Hist. eccles. lib. 15. cap. 11.

Mox verò per vniuersum mundum sanctam illius conuersationem illa, quæ licèt in gloriosis tardior esse solet, fama non tacuit, sed ad aures Recimeris, qui tunc secundis ab Anthemio principe habenis Rempublicam gubernabat, detulit. Nam Imperatore Romæ posito, seminarium inter eos iecit scandali illa, quæ dominantes sequestrat, inuidia, & par dignitas, causa discordiæ: Surrexerat enim tanta rabies atque dissensio, vt mutuò tela præpararent, & præterquàm origo irarum proprios suggerebat stimulos, lis ipsa circunstantium consilio nutriebatur. Nutabat status periclitantis Italiæ, & affligebatur ipsis discriminibus grauiùs, dum expectabat futura discrimina. Intereà apud Recimerem patritium, Mediolani ea tempestate residentem, fit collectio Ligurum nobilitatis: qui flexis genibus, soloque prostrati pacem orabant principum, & vt à scandalo vtræque partes desinerent, occasiones gratiæ ab vna precabantur offerri. Quid plura contexam? Mulcetur Recimer, & velle se reparare concordiam, permotus multorum fletibus pollicetur. Sed quis, ait, potissimùm huius legationis pondus accipiet, quem tantæ molis cura maneat? Quis est, qui Galatam concitatum reuocare possit, & principem? Nam semper cùm rogatur exuberat, qui iram naturali moderatione non terminat. Tum vno omnes ore responderunt: Vester tantummodò ad pacem declinet assensus. Est nobis persona, nupèr ad sacerdotium Ticinensis vrbis adscita, cui & beluæ rabidæ colla submittunt: cui ante preces offeratur beneficium, quod à quolibet petiturus aduenerit. Cui est vultus vitæ similis, quem venerari possit. quicunque, si est catholicus & Romanus: amare certè, si videre mereatur, & Græculus. Iam si ad sermonem eius veniamus, nunquàm sic diras aspides verborum digitis incantator Thessalus violentis poterit euocare carminibus, quomodò ille effectum petitionis suæ etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius cùm loqui cœperit, sententia audientis.

Egregia S. Epiphanij præconia.

Cap. 11.

Tunc patritius Recimer ità respondit: Detulit ad me hunc hominem, quem exponitis, fama gloriosum, & in hoc admirationi magìs mihi est, quòd omnes habeat laudatores. Ite ergò, & rogate hominem Dei, vt ambulet: iungite etiam meas preces. Egressi de concilio, statìm Ticinum petunt, causam narrant, fusis, vt istum laborem susciperet, beatus Epiphanius rogatur lachrymis. Qui nè extenuaret beneficium, si filios diutina supplicatione torqueret, antecessit desideria postulantium: quos tamen taliter allocutus est: Quanuis tantæ rei necessitas probatissimæ personæ pondus inquirat, & titubet sub graui fasce portitor immaturus: affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breuiter narratis, quomodò erat loquendi parcus, ad Recimerem patritium perrexit,: à quo simul visus & electus est. Mandato igitur sibi legationis ordi-

Modestia eius.

Mittitur legatus ad Anthemiũ Imperat.

ordine, Romam petijt. In quo itinere quid molestiarum sustinuerit, quidve virtutum gesserit, festinans ad maiora prætereo. Mox tamen vt supradictæ vrbis portas ingressus est, fama quæ illum absentem notum fecerat, digito cœpit ostendere. Conuersi ilicò omnium oculi, stupuére mentes attonitæ: quòd tantam sibi exhiberi reuerentiam imago eius index sanctitatis requireret, inexpiabilis se culpæ reum fatebatur. Quilibet potentum genua eius amplexus est: tollebatur clamor in cælum: nemo illum mortalium numero computabat, cui omnia cælestis gratiæ videbant bona constare.

Vt à Romanis exceptus sit.

Cap. 12.

Perfertur ad principem Anthemium, studio legationis episcopum veni sse Liguriæ, hominem quem nullus possit, etiam diues eloquio, sufficienter exponere. At ille: Callida, inquit, mecum Recimer & in legationibus suis arte decertat. Tales dirigit, qui supplicatione expugnent, quos ille lacessit iniurijs. Perducite tamen ad me hominem Dei: qui si possibilia precatur, admittam: si difficilia, supplicabo nè excusationem meam grauetur accipere. Dubito tamen, an Recimer apud me quod poscit obtineat: quem scio in conditionibus proponendis rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antistes, & laudatam iampridèm præsentet effigiem. At venerabilis & seculis omnibus probatus pontifex, posteaquàm introgressus est, sermonis proferendi donatus licentia, quanuis fugitiuæ potestatis insignia, ostrum gemmasque rutilantes reuerendæ imaginis fulgore compresserit, (Etenim quasi absente Imperatore, ità in se oculos traxerat singulorum) tali tamen narratione incipiens, ianuam oris reserauit: Summa cælestis Domini, venerande princeps, est ordinatione dispositum, vt cui tantæ Reipublicæ cura mandabatur, per catholicæ fidei dogma Deum & authorem & amatorem pietatis agnosceret, per quem bellorum furorem pacis arma confringunt, & calcans colla superbiæ concordia superat, quod fortitudo non præualet. Sic nanque Dauid prædicabilem parcendi magis inimico animus reddidit, quàm intentio vindicandi. Sic perfecti seculorum Reges & domini supplicantibus indulgere cælesti arte didicerunt. Supernæ nanque dominationis instàr possidet, qui imperium suum pietate sublimat. Hoc itaque Italia vestra freta iudicio, vel Recimer patritius, paruitatem meam oratum direxit, indubitanter conijciens, quòd pacem Romanus Deo munus tribuat, quam precatur & Barbarus. Erit enim vestris propriè profuturus triumphus annalibus, si sine sanguine viceritis. Simul nescio, quæ species fortior possit esse bellorum, quàm dimicare contra iracundiam, & fortissimi Getæ pudorem onerare beneficijs. Grauiùs enim percellitur, si postulata impetret, quem puduit hactenùs supplicare. Tractandus demùm anceps belli euentus: in quo tamen si ità præualuerit peccata certamine, vestro regno defraudabitur, quod patres vtræque perdiderint. Nam quæcunque apud Recimerem, si amicus est, salua sunt cum ipso à vobis patritio possidentur. Cogitate pariter, quia benè causæ suæ ordinem dirigit, qui pacem priùs obtulerit. Hactenùs admirandus pontifex prosecutus, loquendi finem fecit.

Oratio eius ad Anthemium Imper.

1. Reg. 24.

Attende singularẽ eius prudẽtiam.

Cap. 13. Imperatór ei respõdet.

Tunc alto trahens verba suspirio, princeps erigens oculos, ità orsus est: Quanuìs inexplicabilis mihi, sancte antistes, aduersùs Recimerem causa doloris sit, quòd nihil profuerit maximis cum à nobis donatum fuisse beneficijs, quem etiam (quod non sine pudore & regni & sanguinis nostri dicendum est) in familiæ stemma copulauimus, dum indulsimus amori Reipublicæ, quod videretur ad nostrorum odium pertinere. Quis hoc nanque veterum retrò principum fecit vnquàm, vt inter munera, quæ pellito Getæ dari necesse erat, pro quiete communi filia poneretur? Nesciuimus parcere sanguini nostro, dum seruamus alienum. Nemo tamen hoc credat propriæ causa factum esse formidinis. nam in tanta circunspectione salutis omnium, solùm pro nobis timere non nouimus. Benè tamen apud nos compertum est, perire Imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non metuit. Sed vt tuæ venerationi ad liquidum conatus illius aperiamus, quotiès à nobis maioribus donis cumulatus est Recimer, totiès grauior inimicus apparuit. Quanta contra Rempublicam præparauit? Quantas externarum gentium per illum vires furor accepit? Postremò etiam vbi nocere non potuit, nocendi tamen fomenta suggessit. Huic nos pacem dabimus, hunc intestinum sub indumento amicitiarum inimicum sustinebimus, quem ad fœdus concordiæ nec affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cautio est, aduersarij animum

Filia Anthemij Imper. nupsit Recimeri.

mum cognouisse, & cum hostem protinùs sensisse, superâsse est. Perdunt semper depræhensa odia stimulos, quos occultata conceperant. Postremò si solitæ calliditatis astutia etiam te fefellerit, certamenque iam vulneratus assumat, me tamen statumque Reipublicæ tuis committo & commendo manibus, & gratiam, quam supplicâti & profuso per se Recimeri negare disposueram, per te primus exhibeo. Quis tibi enim excusare præsumat beneficium postulanti, cui oportuerat antè preces offerri? Hæc Imperator.

Imperator pacem facit ad sãctiaustitis supplicationẽ.

Cap. 14.

At venerabilis sacerdos: Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem suam principis menti inseruit, quem adinstàr superni dominatûs vicarium potestatis suæ voluit esse mortalibus. Quibus breuiter narratis, discessit, festinans ad Liguriam reuerti, quoniam resurrectionis Dominicæ tempus instabat, per quod maceratis ieiuniorum cruce corporibus, carne frigida, spiritus hilaris recalesceret, dum à redemptore nostro moriendo mors vincitur, & fidelis spei cibis anima saginatur.

Ieiuniorum cruce macerãtur corpora.

Cap. 15.

De Tholosanis partibus aliquandò regrediens, singula sanctarum habitationum loca visitabat, vndè singulos vitæ flosculos decerpsit ex omnibus, quos in se boni germinis fomes insereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis cęlestibus arbor adduceret. Crescente laudum cumulo, in eo humilitas pariter sentiebat augmentum. Igitur dum talibus se disciplinis & laboribus Christi & Dei nostri operarius exerceret, eccè ille quietis nescius, & scelerũ patrator inimicus magna dolorum incrementa conglutinat, & inquirit quibus virum integerrimum passionibus lacesseret. In eiusdem anni peribolo summa dæmonum turba de obsessis cœperunt clamare corporibus, flagris se & cruciatibus nimijs vt fugerent, sacerdote Epiphanio impetante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profusa, ad extima terrarum confinia transmittebat, ac diuersis vocibus eiulantes, meritorum suorum vrgebat imperio. Sed cùm talia iugiter per Christi gratiam faceret, nihil sibi de præsumptionum flatibus assumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus supercilium fiducia benignitatis attulerit. Sed quid frustrà gestio singulorum species laborum eius vel formas eloqui, dum quod non explicat possibilitas, præsumit affectus, datque terminum latiora opinantibus sermonis angustia?

Crescit inter laudes hominum eius humilitas.

S. Epiphanius profligat dæmones.

Cap. 16.

Cùm autem beatissimus cerneret pontifex, sarcina carnis abiecta, maturiùs se ad purum ætheris euolare fulgorem, læto animo ac vultu sereno, hymnis & canticis resonans, ad sedem suam cælestis anima remeabat. Illud itaque silentio præterire non debeo, quòd eius sanctæ reliquiæ vsque in diem tertium, quo cum summa veneratione reconditæ dinoscuntur, tanto lumine ac decore vestitæ cunctorum visæ sunt oculis, vt splendorem vitæ vultus signaret defuncti, & * depositam gloriam iamtunc percepisse gloriosum vas crederetur, in quo verè fuit thesaurus magni Regis inclusus. Quæ fuerunt ibì flumina lachrymarum, qui planctus silebo, nè post annosa curricula nouellum dolorem scriptor incutiam. Sed quæso iam temperemus à luctibus, contractam tristitia resoluamus frontem. Excelsa cum Deo possidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo quòd nunquàm ad flentem flens benè veniat consolator. Hæc sancto patri & doctori peritissimo, idoneus affectu, non scientia impendi, vt aliquos de conuersatione eius flosculos relegerem, vt est longum iter agentibus in vsu positum, qui non omnes obuios consalutant. Tu mihi anima præpotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber & cura vacuus, munda tibi sicut debentur præconia mundus exoluam.

Feliciter migrat è vita.

for. * repositam

Splendor ex defuncti corpore egreditur.

Author eum inuocat.

VITA MARGARETÆ VIRGINIS SANCTISSIMAE APVD RAVENNATES, EX LIBRO OCTAVO

Hieronymi Rubei viri doctißimi de gestis Rauennatum. quæ an in Sanctos sit relata, compertum non habeo.

Ianuarij 23. PRAESIDENTE Ecclesiæ Dei Iulio secundo, ac imperante Maximiliano Cæsare, Rauennæ Margarita virgo sanctitate vitæ & innocentia celebris decessit. Quæ (Patria Margaretæ virginis.) in oppido Russio, quod est Rauennatis ditionis, Lungipressum olìm vocatum, ab vrbeque abest fermè millia passuum decem, ex Mollum familia orta, ab ipsis incunabulis, sanctitatis specimen præbuerat. Tres menses (Abstinentia eius & vita austeritas.) nata, cæca facta est: cumque ad septimum annum peruenisset, carne & ouis abstinens, extra dies Dominicos festos, in die semel comedebat: quem viuendi modum per totum vitæ spatium non modò seruauit, sed maximam partem confecit pane solùm & aqua. Quod eo durius videri potest, cùm nudatis semper incesserit pedibus: & nunquàm in lecto, sed vel humi, aut in sarmentorum fascibus cubauerit: & sæpiùs nocte, vt Deum ingeniculata precaretur, (Luctatur cum dæmone.) atque etiam vt cum dæmone, qui illi erat molestus, eamque aliquandò capillis trahebat, dimicaret: è lecto, si erat is lectus appellandus, perpetuò surrexerit. Cùm autem aliquot annos eo in oppido vixisset, in agrum, ad villam D. Pancratij se contulit, puellarum virginum consuetudine plurimùm delectata, quas assiduè præcepta diuina, rectumque viuendi morem docebat. Indè Rauennam profecta, primùm apud D. Stephani sacras virgines, deindè in domo, quam illi Laurentius Ori- (Grauissimis morbis quotidiè affligitur.) olus, agricola prædiues, eius discipulus, emerat, habitauit. Vbi per annos quatuordecim assiduè grauissimis morbis miserè afflicta, præsertim cùm etiam à plerisque eius sanctitas & morbus irrideretur, multisque calumnijs nomen proscinderetur, illustre fuit patientiæ exemplum: quos tamen ipsa irrisores & maledicos, vel, si poterat, amanter, vt ù desisterent, monebat, congerere enim sibi peccata: vel, si id non dabatur, summis assiduisque precibus apud Deum veniam illis orabat: illudque admirabile omninò videbatur, eam inter tot morbos, calumnias, egestatem, qua (Patientia eius.) semper oppressa plurimùm fuit, hilari semper vultu, tranquilloque animo extitisse, ab omnique indignatione sic alienam, vt qui perturbatam illam vnquàm viderit, repertus sit nemo.

Non potuit tamen hæc tetra tot miseriatū procella, sanctitatis lucē, qui in emicaret, opprimere: nā cōplures, ex illius ore præceptisq; pendentes, Magistrā illam appellabāt, quòd eos sanctissimæ vitæ exēplis potiùs, quàm verbis excitaret ad pietatē (Misericordia & benignitas in peccatores.) & verū Dei cultū. In ea maximè, inter cæteras virtutes, misericordia in eos qui peccabant, & benignitas illuxit: neque fuit vllus vnquàm, qui admirabili virtute, illius verbis atq; hortatu in miserijs consolatū se, ac penè recreatū, hilaremq; factū non senserit, & à peccatis viaq; perdita reuocatū: quod cùm sæpissimè accidisset, maximè tamen in nobili fœmina est visum, quæ permota fama sanctitatis, ad eā cùm venisset, multo auro, & vestiū elegantiū ornamentis insignis, eam vim Margaritæ sermoni Deus tribuit, vt deposito omni ornatu nobilis mulier, antequàm ab ea discederet, sese Deo totam addixerit. Cùm verò illi Ariminū proficiscēti, vniuersus populus, sacratiq; viri obuiàm processissent, & mulierē sanctā appellarent, & venera- (Nō fert laudes hominū) rentur, facile dictu nō est, quàm illa id ægrè tulerit: cumq; assiduis illorū precibus coacta, illis benedixisset, confestim absoluto, ob quod venerat, diuino negocio, mortales honores fugiēs, Rauennā conuolauit. Vbi multa diuinitùs vaticinata est, ipsamq; præsertim vrbis depopulationē, quam Galli insequentibus annis fecerunt: (Prædicit futura.) &, vt reliqua omittā, id vnū conscripserim, quòd cùm Gentilis, mulier sibi charissima, ad eā quandoque consulendi causa accessisset, neq; tamen posset, quod de Deo offendisset loquenrē, ex verbis attamen illius, quæ ad Gentilem in eodem sermone conuerterat, Gentilis nouit, Margaritā animi sui sensum ac voluntatem, propter quam venerat, Deo indicante, perspectam habuisse: &, ijs qui aderant nequaquàm sentientibus, occulta verborum significatione, consilium præbuisse.

Facie quandoq; ab eadē Gentili ità fulgere visa est, vt eam intueri aduersam non posset.

posset. Tāto sensus stupore prædita, vt multorū annorū spatio suauitatem cibi non sentiens, ingēti molestia, tantùm nè moreretur, cibo vsa sit. Cacodæmone agitatos, quos decē vix homines retinere & cōpescere poterāt, ipsa manu apprehēsos, & nequaquàm obsistētes, diuina virtute, abire cacodæmone iusso, liberauit. Hydropè laborātem puerū solo manûs contactu, cùm Deū esset pro sanitate illius precata, incolumem remisit. Leonē Gentilis filium, pedibus cōtortis, sic vt ambulare nequiret, natum, sanauit. Sed talia si narrare velim, nimiùm lōga traheretur oratio: ipsorum enim relatu latiùs patēt, qui testes, iussu Pauli tertij Pont. Max. postulāte Friderico Gonzaga, Duce Mātuano, Rauennæ, his de rebus, ab Iohanne Francisco Petitto, vrbis Moderatore, quæstione habita, hæc, quæ modò memorauimus, multaq; præterea, anno sesquimillesimo trigesimoseptimo iurati narrauerunt: id curantibus Petro Andriolo, Roberto Aldrouādino, Vbertello Gordio, Iohanne Franco, Marco Antonio à Portu, & Aloysio Pritello, qui tum Rauennatē sapientum Magistratum gerebant. Verùm illud silentio non inuoluerim, quod Antonius Blanchinus Russianus refert, vxorem suam tenuioris intestini morbo, in quo stercus superiora petebat, quique à medicis exitialis putatur, octauum iam diem laborantem, cùm pro illius sanitate Deum hæc virgo precata esset, sanitati protinùs restitutam: Barnabam quoquè, Pasquæ Rauennatis, quæ vxor Aloysij Merlini fuerat, partuum, cæcum factum, visui restituit. *Multa operatur miracula.* *Aegra curatur.* *Itèm cæcus.*

Cùm verò tandèm tres & sexaginta annos nata, in febriculā incidisset, ipsa mortem præsentiens, plurimùm de rebus diuinis locuta: cumq; ad extremū esset, assurgēs, animā exhalauit: feruntq; Gentilē testari solitam, tunc se cælites vidisse, qui ad magistræ migrantē ex corpore animam accipiendam, accessērat: Ob idq; in extremo ipsam venerabundam assurrexisse. Fuit is annus ab ortu Christi quintus supra millesimū quingētesimum, decimo Calēd. Febr. Per duos dies cadauer sanctū insepultum seruatū est, quo tempore, cùm sudore facies tāquàm rore madesceret, Gentilisq; assidua magistræ comes, linteolo, quo ad emūgendas nares vtimur, detersisset, linteolum ad ignem exiccatum, violarū suauissimum odorē afflauit, qui multis etiam deindè annis in eodem linteolo permāsit. Sepulta est Rauennæ in D. Apollinaris noui, sepulcro [illegible]tis ignobili: quod cùm posterioribus annis ditatum esset, Laurētius Oriolus, qui illius consuetudine ac monitis plurimùm profecerat, maximeq; eam venerabatur, id putans propterea contigisse, quòd alibi sepulcrum sibi virgo delegisset, venia ab eius loci æditius impetrata, ossa, summa veneratione in sacco collocata, asello imposuit, Deū precatus, eamq; virginē, vt quo sepeliri vellet, ire asellū iuberent. Asellus, nullo strepitu, signó ve impulsus, rectà per eum vicum, cui Plateæ maiori nomen est, ad vrbis muros progressus, dextrorsùm flectēs, per Vrsianam portam, occidente iam sole, egressus est: indè per suburbium, secundùm Vitim amnem, cùm aliquāntulùm processisset, secundo ab vrbe lapide amnē traijcit, semperq; obstrepēte nihil Laurentio, sed ingenti religione ac veneratione mysteriū cōsiderante, progrediens, ad Montonem amnem cùm peruenisset, illum etiam haud procùl ab D. Marci transmittēs, viam secundùm flumen arripit: cuius cœpti itineris, non mediocris ad virum pium, qui rem tacitus cōsiderabat, lætitia peruenit, quòd putabat fore, vt ad suæ gentis ædiculam, quorsùm ibat, indè haud procùl, deferendum cadauer esset. Sed ibi cùm peruenissent, non perstitit asellus, at progressus ad D. Pancratij se contulit. Iamq; multum noctis transierat, & sub arbore satis ingenti, quòd non procùl aberat ab eius templi valuis, magnus nitedularum numerus conuenerat, quæ tantum afferebant lucis, vt miraculum iudicari facilè potuisset. Ad hunc se locum asellus contulit, ibique cùm perstitisset, pedem ampliùs non extulit. Vir pius ob id intelligens, virginem sanctam decreuisse eum sibi sepulturæ locum, fossa facta, tumulo ossa composuit, humoque obruit: & confestìm nitedulis euanescentibus, nox intempesta tenebras suas offudit. Multa posterioribus temporibus, ad hanc diem, illi nuncupatis votis mirabilia impetrata sunt, quæ nostri instituti non est referre: cùm hęc, Seraphinus Firmanus, Canonicus Lateranensis idem & Portuensis, vir eloquentia & doctrina, vitæque integritate prętans, in commentariolo, quem scripsit de huius virginis & Gentilis vita, latiùs expresserit. *Sanctissimus obitus eius.* *Odor suauissimus emanat ex sudatio eius.* *Miraculum in translatione corporis eius.* *Itèm signa ad sepulcrū eius.*

VITA S. BATHILDIS FRANCORVM REGINAE, SCRIPTA AB EIVS AEQVALI, QVI TAMEN *nomen suum subticuit, nisi fortè librariorum incuria suppressum est. ex MS. codice monasterij Rubeæ Vallis.*

PROLOGVS

Religiosa vita viduarum quanto est meritis clarior, tãto est voce celebriori populorũ laudabilis: quia dum illæ bonæ cõuersationis exemplum cæteris tribuũt, in laude sua linguas excitant singulorum. Gloriosæ igitur viduæ & religiosæ fœminæ atque optimæ reginæ, dominæ Bathildis vxoris quondàm domini Clodouei Francorũ regis inclyti, virtutes & merita recolentes, redemptorem nostrum Iesum collaudemus, qui in sanctis suis semper mirabilis esse dinoscitur: & non solùm per viros viam iustitiæ nobis patefecit, verumetiam per fœminas exempla nobis religionis atque cunctis se amãtibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus, & neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, & peccatores à malis operibus discedere, ac bonis actibus inhærere, vt ad cælestem patriam possint peruenire. Quod intelligens venerabilis domina, solicitè adimplere studuit: erat enim religiosa & Deo multùm deuota, & ecclesiarũ pauperumq; curam gerens, cum magno vigore animi viriliter gubernauit palatiũ, & irreprehensibiliter regnũ moderabatur Francorum, adeò vt ab omnibus pontificibus ac proceribus cunctoque populo regni sui, meritis ipsius exigentibus, mirodiligeretur affectu. Cuius præconium, tam pro suâ sanctitate, quàm pro sanctorum de eadem * cognatione descendentium affinitate, huic paginæ sub breuitate inserere dignum duxi.

Psal. 67.

Deo de salute omnium semper cura est.

al. * progenie

VITÆ HISTORIA.

CAPVT I.

Beata siquidem Bathildis nuper in puellari ætate de partibus transmarinis diuina prouidentia deprædata, & vili precio sed incomparabili commercio venundata, huc aduenit ipsa preciosa & optima Dei margarita, atq; à principe quodam Francorum viroq; clarissimo Erchinoaldo, qui tunc palatium gubernabat, dinoscitur esse recepta. In cuius ministerio ipsa adolescens ità decentissimè conuersata est, vt eius honesta conuersatio & admirabilis conditio tam principi quàm & omnibus eius ministris complaceret. Erat enim animo benigna & in cunctis omnibus pudica, sobria, prudens & amicabilis, nulli machinans malum. Non leuis in eloquio, non præsumptuosa in verbo: sed cuncta opera sua honestissimo moderabatur ingenio. Claro nanque sanguine, licet alterius gentis seruiret obsequijs, progenita Saxonum demonstrabatur. Erat proindè forma corporis grata, & omni adspectu decora, vultu hilaris & incessu grauis. Talemq; se in omnibus, vt eã decebat, exhibuit, quo prædicto iudici principum gratissimè placeret, & gratiam in oculis eius inueniret: cui instituit, vt sibi pocula porrigeret, & vt pincerna honestissima sæpiùs præsens eius ministerio adstaret. De cuius dignitatis gratia nullam habuit extollentiam: sed potiùs in humilitate fundata, omnibus erat suis consodalibus obediens & amabilis, honore congruo ministrans senioribus, ità vt de earum pedibus calceamenta detraheret, & ipsa detergeret manibus atque dilueret, aquam quoque ad lauandũ afferret, & vestimenta earum festinanter pararet: & hoc absque murmure, bono & * proprio animo exercebat. Ex qua eius nobili conuersatione, maxima ei inter socias laus atque amor accreuit, & intantùm felicem famam promeruit, vt pro matrona quam suprà dictus Erchinoaldus princeps morte interueniente amiserat, complacuisset denuò eidem principi Bathildem honestissimam virginem in toro maritali sibi sociare. Quam rem apertè iam illustrata diuina gratia) virgo beata intelligens, latenter & studiosè ab eius se subtraxit adspectibus. Cùm itaque vocaretur ad principis cubiculum,

Ianuarij 26. secundùm martyrologia, aliàs verò 30. Ian.

Egregia dona, genus, & patria S. Bathildis Reginæ.

fort. * prõpto

Ab Erchinoaldo in coniugẽ adoptatur.

culũ, secretò se vt sagax puella abscondit in angulo domatis, & subiecit se vilibus panniculis, vt nemo putaret illic aliquem latere potuisse: atq; vt prudens virgo & astuta iamtunc honores vanos fugiens, & humilitatem ac castitatẽ diligens, tentabat, vt poterat, humanũ deuitare torum, quatenùs mereretur ad spiritalem cælestemq; peruenire spõsum. Sed & illud proculdubiò agebatur diuina prouidẽtia, vt princeps eãdem tũc quæsitam minimè inueniret, quatenùs ad cõiugium sibi aliam sociaret. At postquàm idẽ dux alteri nupsit, tandèm Bathildis puella quæsita & inuenta, sed à prædicto principe minimè est cõtacta. Nutu diuino factum esse creditur, vt, quæ principis nuptias deuitauerat, posteà Clodoueum Dagoberti quõdàm regis filiũ in * coniugium acciperet, & merito humilitatis ad altiorẽ gradum eam attolleret. In quo diuina dispẽsatio eandẽ honorare decreuerat, vt, dum regis ministrũ contẽpserat, ad regis copulã perueniret, atq; ex ipsa regalis progenies procederet. Quod ideò peractũ est, sicut omnibus patet, vt ipsa, quę erat ex regali progenie, regia sumeret copulã, regalẽq; gigneret sobolẽ. At ipsa, collata sibi à Deo prudẽtiæ gratia, vigilãti studio & regi obtẽperabat vt domino, & principibus se ostendebat vt matrẽ, sacerdotibus vt filiã, iuuenibus siue adolescẽtibus vt piã nutricem: eratq; amabilis omnibus, diligẽs sacerdotes, vt patres, monachos, vt fratres, pauperes, vt domesticos: peregrinos, vt filios (quia & ipsa peregrina fuerat) amplectebatur. Viduis, orphanis & pupillis subsidia vitę ministrabat, & omnibus omninò debilibus opẽ ferebat. Iuuenes quoq; ad religiosa studia exercẽda semper commonebat, ac regi humiliter assidueque pro ecclesijs & pauperibus suggerebat. Iam enim sub seculari habitu Christo militare cupiẽs, frequentabat orationẽ, quotidiè commendans se cum lachrymis Christo Regi cælesti. Cui ipse rex pius consulens iuxta fidem & deuotionem eius, vt pleniùs hæc, quæ mente cõnceperat, perficeret: venerabilem virum Genesium Abbatem ad subleuamen ac supplementum adiutorij contulit. Per cuius manus ministrãs ipsa sacerdotibus & pauperibus, pascebat ipsa egenos, & induebat vestibus nudos, studioseque sepeliri ordinabat mortuos. Dirigebat quoquè per ipsum ad cœnobia virorum & sacrarum virginum auri vel argenti non modica pondera. Quæ omnia isdem Dei famulus Genesius, qui posteà Christo largiente Lugduno Galliæ est ordinatus Episcopus, suscipiebat: tũc enim in palatio Francorum erat assiduus. Per ipsum siquidem, vt diximus, ipsa beata mater Bathildis vnà cum regis Clodouei imperio, de cuius prosperitate & sanitate indeficienter solicita erat, suggerente etiam prædicto Dei famulo, multis pauperibus loca per diuersa pro vita regis largissimam distribuebat eleemosynam.

Abscondit sese, quę fuit eius vxor.

al. * coniugem

Clodoueus 2. Rex cum ducis vxorẽ.

Vacat misericordiæ operibus.

S. Genesius Lugdunen. Archiepiscopus.

CAP. II.

Intereà dominus rex Clodoueus vir eius, gratia euocãte diuina, xvij. regni sui anno rebus exẽptus humanis migrauit à seculo: relictaq; sobole filiorũ cum matre, suscepit ilicò filius eius Lotharius rex, Francorũ regimen. Et suffragantibus pręcellẽtissimis principibus Chrodoberto Episcopo Parisiaco, & domino Audoeno Rothomagẽsi, seu Ebroino maiore domûs cum reliquis senioribus vel cæteris quamplurimis regni honorem quærentibus, ad regimen Francorũ in pace constituitur. Austrasij quoquè pacifico ordine, faciente domina Bathilda, (per consiliũ quidem seniorum) receperunt filium eius Childericum regem in Austrasiam, factique sunt Burgundiones & Franci ex illo tempore vniti. Et credimus quia, Deo gubernante, iuxta dominæ Bathildis magnam fidem accidit, vt ipsa tria regna, quæ anteà dissidebant discordia, tunc inter se tenerent pacis concordiam.

Istius S. Audoeni vita habetur 4. Tomo, 24. Augusti.

Meritis S. Bathildis pax redditur Francis.

CAP. III.

FActũ est prętereà per eã nutu Dei, exhortãtibus sacerdotibus, vt hęresis Simoniaca, quę prauo vsu maculabat tũc Ecclesiã Dei, (dando scilicet contra instituta Canonũ pro adipiscẽdis & cõferendis episcopatus vel presbyteratûs seu reliquorũ ordinũ gradibus præmiorũ munera) à catholicis viris pelleretur penitùs, & hoc impiũ nefas prohiberetur, nè vllus præsul pro percipiẽdis vel dãdis sacris gradibus daret aliquid aut acciperet. Ordinauit etiã, immò per eã Dominus, vt & alia pessima cõsuetudo cessaret, pro qua multo plures homines filios suos magis mori quàm nutrire optabãt, dum de eis videbãt exactiones fieri, publicaq;, ex antiqua cõsuetudine, malè vt gebãtur accipere, vndè grauissimũ rerum suarũ patiebãtur damnum. Quam nequissimę cupiditatis auaritiã ipsa pietate plena pro mercede ęternę retributionis prohibuit, & vt in perpetuũ seruaretur legibus tradidit: ex quo facto co-

Damnat Simoniacos & Giezitas.

Odit om̃ auaritiam.

Quantũ pro construendis monasterijs concesserit diuitiarum.

piosa merces valdè à Domino reddita ei manet. Quis enim valet enarrare, quãta & quàm magna cõmoda per religiosorũ cœnobia virorũ & sacrarũ virginũ largiẽdo integra prædia, & syluarum aditus ad cellulas seu monasteria construẽda cõcessit? Cui etiã non videbatur liberalitas magnarũ rerũ quas per diuersa cœnobia conferebat ad votũ sui desidètij esse sufficiens, si nõ & ipsa inter cæteras & peculiares Dei casas monasteriũ construeret, quod cælũ esset adspiciens. Pro qua re iam quasì pelagus seculi calcans, cœnobiũ Kale sanctimonialiũ virginũ in pago Parisiaco, vuda circunfluente Matronæ fluminis decẽtissimè ædificauit.

Construit Calẽse monasterium.

Quẽ locum villis affluentissimis & quampluribus cum earũ redditibus amplificauit & exornauit, & in potestate sub religione ibidèm viuentiũ sacrarũ virginum tradidit: quarũ quidem vocabula propter tædiũ quorundã legentiũ reticui. Illud verò inserere curaui, quod rectoribus eiusdẽ loci valdè timendũ est. Nam præceptũ super ijs constituit, & manibus proprijs ac filiorũ consignauit, ac regum sigillo roborauit: In quo testamento interminata est per inuocationẽ sanctæ Trinitatis & diẽ tremendi iudicij, vt nemo per succedẽtia tẽpora rector quilibet eiusdem loci quicquã de ijs villis, quas in vsus diuersos eiusdẽ cœnobij habitantiũ contulerat, subtraheret, aut beneficiarios exindè haberet: quod si fecisset, pœnis infernalibus cũ Iuda traditore nequissimo & cupidissimo afflictus sine fine puniretur.

Non vult vt bona monasterijs quouis modo alienentur.

Ipsumq́; testamentũ, qui quæsierit, in archiuo eiusdem ecclesiæ reperiet. In hoc etiam cœnobio venerabilẽ religiosamq́; valdè Dei famulam Bertiliã, quam ex monasterio Iodro euocauerat, in locũ matris primã constituit. Vbi & ipsa acceptabilis Deo & electa margarita Bathildis deindè conuersari sub integræ religionis regula, & in pace quiescere decreuit, quod in veritate, prout tempus posteà permisit, deuota voluntate compleuit.

CAP. IIII.

Psal. 67.

PRætereundum quoq́; non est, quia ad laudem Dei pertinet quicquid in sanctis suis & electis mirabiliter operatur, sicut scriptura dicit: Mirabilis Deus in sanctis suis. Cuius quidem Spiritus paracletus est cooperator interiùs per bonam voluntatem, dando præcepta vitæ æternæ, vt scriptum est: Omni volenti bonum Deus cooperator est & administrator.

Omni volẽti bonũ Deus administrator est.

Quod vtiquè in ista sacra & clarissima, vndè sermo agitur, domina Bathilde veraciter ac liquidò claret ostensum. Vt enim vera loquamur, neque nostra neque cuiuslibet, vt arbitror, lingua, omnia eius, quæ operata est, bona, in consolationibus pauperum, in ædificijs & adiutorijs ecclesiarum Dei, in opportunitatibns omnium indigentium, vel qualia aut quanta in incommoditatibus commoda exhibuerit, enarrare valet.

CAP. V.

Extruit Corbiense monasterium.

NEc illud etiam est reticendum inter præcipua quæ fecit, quòd monasterium, cuius vocabulum est Corbeya in pago Ambianensi suo opere fundotenus struxit, ac deuotum gregem monachorum inibì esse constituit. Vbì & venerabilis vir dominus Theodofredus nunc Episcopus, tunc verò Abbas magno gregi fratrum præfuit, quem de Luxouio monasterio præfata domina Bathildis à reuerendissimo viro Vualberto Abbate expetiuit, & ad prædictum fratrum cœnobium condirexit.

Theodofredus primus Abbas Corbiensis.

Ipsum autem monasterium sicut à fundamento, ità villis & prædijs omnibusque sumptuum necessitatibus fundauit & ornauit. Quo in loco eius memoria, vt decet, venerabiliter recolitur, atque laus eius, quandiù in hac valle plorationis spiritus humanos rexerit artus, canetur. Domino etiam Philiberto Gemmeticẽsis monasterij Abbati, magno & religioso viro, syluam magnam e[illegible] sco, vbì ipsum cœnobium fratrum situm est, magnaque munera & pastus de fisco dominico ad ipsum monasterium construendum concessit. Multa quoquè talenta argenti vel auri domino Laygoberto Curbionensis monasterij Abbati cum villa quadam, cuius vocabulum à memoria recessit, ad opus seruorum Dei illic habitantium contulit. Sed & ipsum regale, quo cingebatur, cingulum à sacris lumbis abstulit, fratribusque in eleemosynam dedit, totum hoc agens & dispensans benigno animo & hilari, sciens scriptum: Quia hilarem datorem diligit Deus. Taliter ipsa beata anima thesaurizabat sibi ex terrenis pecunijs thesaurum in cælo, vbì fur non appropiat, nec tinea demolitur.

2. Cor. 9.

Matth. 6.

Similiter & ad Fontinellam & Logium plura concessit beneficiorum compendia. Ad Luxouium etiam & ad reliqua Burgundiæ monasteria villas perplures ad integrum concessit, & pecuniam innumerabilẽ direxit. Ad Iotrũ quoq́; monasterium, vndè sacras virgines [illegible]

pra[illegible]a-

præfata domina Bertilia Abbatissa ad cœnobiũ Kalense direxit & accersiuit, villã nouam sitam in pago * Vermadẽsi cum pluribus alijs muneribus, quibus ipsum locum honoranit & ditauit, deuotè contulit. Monasterij quoq; sanctæ Faræ non immemor fuit: quia villã quandam eum sæpè datis muneribus ac largissimis donis eidem delegauit. Ad basilicas, necnõ & ecclesias, seu ad monasteria sanctorũ virorum sacrarumq; virginũ Parisiacæ vrbis villas laudabiles ac multas condonauit, & muneribus plurimis amplificauit. Sed, vt diximus, enarrare nõ valemus vel media dicere per singula, quæ ipsa Dei cultrix & amatrix in omnibus, ꝓut potuit, perfecit bona. Nunq̃ ab ea defuit bonũ, quia Deũ amabat ac summo studio diligebat illum.

*for. * Viromandensi*

Multas villas, syluas, & prædia monasterijs confert.

CAP VI.

PRæterire verò non debemus, quòd per præcipuas sanctorum basilicas, almi scilicet Dionysij, & diui Germani, beati Medardi, sancti Petri, ac domini Aniani, & sancti Martini, vel vbicunquè eius potuit dinosci notitia, pontificibus seu abbatibus suadẽdo pro zelo Dei præcepit, & epistolas eis direxit, vt sub sancto Regulari ordine fratres in ipsis sanctis locis cõsistentes castè & sobriè viuere facerent. Et vt in hoc libẽtiùs acquiescerent, priuilegium eis religionis firmari à filijs fecit, & immunitates concessit, vt meliùs eos delectaret pro rege, & pace, summi Regis Christi clementiam exorare.

Præcipit vt regularis disciplina in monasterijs seruetur.

CAP. VII.

ILlud etiam cõmemorandum est, quòd ad mercedis eius cumulũ pertinet: quia captiuos homines Christianos vẽdere prohibuit. Deditq; præceptiones per singularũ vrbium regiones, vt nullus in regno Francorũ captiuum hominẽ Christianum penitùs in aliud regnũ transmitteret. Dato etiã iustæ remunerationis precio plurimos captiuos redimi præcepit, & quosdã liberos relaxauit, quosdã verò cum religionis habitu sub regula in monasteria transmisit. Præcipuè aũt de gente sua viros & puellas, quas ipsa nutrierat, sicut semetipsam Deo commendauit, & cœnobialem vitam ducere instituit. Quantos autem, maximè domesticos, de vtroque sexu blandiendo inducere potuit, eos per sancta monasteria commendauit, & vt pro se, viroque defuncto, ac filiorum salute, necnon & regni pace, pium Dominũ exorarent, præcepit. Tantam enim gratiam diuina clementia eidem concessit, vt suasione proficua, & eruditione magnifica multos à seculi vanitate depressos abstraheret & sub iugo Christi, quod leue est, supponeret. Et verè adoptabat illa claritate frui, quam angelus Danieli de iustitiæ eruditoribus dixit: Quoniam qui erudiunt multos ad prudentiam, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Benignitas eius erga captiuos.

Multos suasione euocatos, monasterio offert.

Matth. 11. Dan. 12.

CAP. VIII.

BAsilicas quinetiã sanctorũ Apostolorũ Petri & Pauli Romæ positas, propter eorum amorẽ, decennissimè muneribus honorauit: sed & Romanis reclusis & pauperibus sæpiùs largissima dona direxit. Crescebat enim quotidiè eius sancta deuotio, & omnimodis satagebat vt cœnobialẽ vitã in monasterio, quod ipsa ędificauerat, duceret: &, vt animo, ità & corpore ibidèm subsistere potuisset. Sed primores & proceres Francorũ differebant, maximè quia eius sapientia palatium regebatur, & pro sua sancta conuersatione ab omnibus amabatur. Quodq; votũ minimè adimplere permisissent, nisi cõmotio quædã accidisset de misero Sigebrãdo Episcopo, cuius superbia inter Frãcos meruit mortis ruinã. Exindè ergò orta cõtentione, dum ipsum contra volũtatem eius indiscussum, & cõtra legem interfecerunt, metuentes nè hoc ipsa beata regina contra eos grauiter ferret, ac tale malum tãtumque nefas vindicare vellet, quod anteà amore temporali fieri non permittebant, iam timore legis iudicialis perculsi, vt desiderium optatum perficeret, suadebant. Et fortassè dubium non est, quòd hoc callidè & nõ bono animo ipsi principes permiserunt: attamen ipsa domina, Dei gratia illustrata, considerabat quòd hoc non tam eorum consilijs, quàm Dei fuisset dispensatione factum, quatenùs eius sancta deuotio per quamlibet occasionem Christo gubernante esset adimpleta. Deducta igitur ab aliquibus seniorum principibus, venit ad præfatum monasterium diù desideratum Kalam, ibique ab ipsis sanctimonialibus, vt decebat, honorificè & satis admirabiliter in congregatione recepta, grati[illegible]s egit Deo omnipotenti, qui eam sub vmbra protectionis suæ susceperat, & ad portum suæ voluntatis perduxerat. Habuit intereà non modicam contra eas querelam quas ipsa dulciter enutrierat: qua pro causa, falso ipsæ eam habeban[illegible] suspectam, vel etiam pro bonis mala ei rependere

Sigebrandi Episcopi cædes.

S. Bathildis fit monialis in suo Calensi monasterio.

pendere tentabant. Sed & hoc conferens cũ sacerdotibus, citiùs eis clementer cuncta indulsit, & vt ei econtrà ipsę eandem commotionem indulgerent supplicauit. Atq; hic postmodùm pacis amor inter ipsas, Domino largiente, plenissimè restitutus fuit & permansit. At verò ipsa beata mater, pijssimo affectu diligebat sorores vt proprias filias, & sanctæ, quam sibi præfecerat, Abbatissæ obediebat vt matri, omnibusque, vt non dicam domina, sed sicut sagax ancillula, sancta deuotione ministerium obsequij exhibuit. Itâ autem humilitatis magnæ forti animo omnibus ministrabat exemplũ, vt ipsa quoq; in officio coquinæ ministraret sororibus, ipsa munditias omnes faceret, &, quod maius dicam, ipsa purissima margarita inquinamenta stercorum proprijs manibus mũdaret. Quæ quidem cum gaudio, & læto perficiebat animo tam humile seruitutis obsequiũ pro Domino, quem nouerat dixisse: Non veni ministrari, sed ministrare. Quis enim crederet quòd sublimitas tantę potẽtię itâ vilissimis administraret rebus, nisi ei hoc magnus Christi omnimodò concessisset amor? Insistebat itaq; assiduè orationi deuotæ, cum lachrymis: & diuinam lectionem sæpiùs frequentabat: consolationem continuã per sanctam exhortationem & frequentem visitationẽ infirmis impendebat. Studio enim charitatis cum dolentibus dolebat, & cum gaudentibus gaudebat, ac pro debilibus & infirmis, vt consolationis subsidium animę & corporis eis administraretur, sępissimè dominę Abbatissæ humiliter suggerebat. Cuius petitioni ipsa, vt pia mater, admirabiliter cuncta præstabat: quia reuerà erat eis secũdùm Apostolicã institutionẽ cor vnum & anima vna. diligebant enim se inuicèm tenerè & plenissimo in Christo amore.

Charitas & obedientia eius.
Humilitas.
Matth. 20.
Oratio.
Rom. 12.
Act. 4.

CAP. IX.

COepit intereà ipsa domina Bathildis corpore infirmari, & viscerũ incisione, pessimo infirmitatis vitio (quod medici Ileos vocãt) grauiter laborare. Et nam medicorum peritia ad studium subuenisset, penè defecisset. Attamẽ, licèt pet tenera membra vi doloris torqueretur, semper cælesti medico, qui subuenit in tribulatione laborantibus, sancta & pura conscientia gratias non cessabat agere, à quo fidenti animo credebat præmia æterna percipere. Atq; semetipsam præbens omnibus humilitatis magnę exemplum, stud ebat sororibus formã pietatis, subiectionis & humilitatis ostendere, conferens sæpè cum matre monasterij, vt regẽ & reginam siue proceres cum digno honore eulogiorũ obsequijs visitaret: quatenùs, sicut decentissimũ erat, ipsa domus Dei, bonam famam, quam acceperat, nõ amitteret, sed ampliùs semper in affectu charitatis cũ omnibus amicis, ac validiùs in Dei nomine & proximi dilectione permaneret, vt scriptum est: Oportet & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Præcipuè autem pauperum curam & hospitum summo studio, pro misericordia & dilectione prædictam matrem cõmonebat habere. Pro Christi verò nomine salutis monita ipsa suscipiebat, & alacri & bono animo, quęcunq; ei iniungebantur, omnia adimplebat. Sicq; in talibus, secũdùm quod ei à sępè memorãda domina Bathilde suasum est, quandiù pręfata domina Berthila Abbatissa vixit, adimplere nõ cessauit, relinquens posteris exemplum, vt memoria eius maneret in seculum seculi, & nomen eius exaltaretur in gloria.

Infirmatur.
Omnibus præbet sanctæ vitæ & conuersationis exemplum.
1. Tim. 3.
Affectus eius erga pauperes & hospites.

CAP. X.

IGitur appropinquante dominę Bathildis obitu, visio præclara, & ei conueniens fuit ostẽsa. Scala siquidem recta videbatur adstare ante altare sanctæ Mariæ, cuius culmen cælos cõtingebat, & quasi Angelos Dei benignè comitantes, cum ipsa eadem sancta Bathildis secreta cælestia sese penetrare conspexit. Verè beata, cuius itineri Angeli comites erant. Ecce scala, quam (dum viueret) erexit in cælum cum socij angeli, quos, bonis operibus inhærendo, acquisiuit amicos: ecce gradus scalæ quibus transcẽsis, peruenit ad Christũ diù desideratũ, qui ascendit super omnes cælos. Ex hac ergò reuelatione patẽter datur intelligi, ꝙ sublimia eius meri[ta], v[i]delicet patiẽtia & humilitas, cæteræque, quas toto animo dilexerat, virtutes eã ad celsitudinẽ ęterni Regis, & ad præmij coronã citiùs remunerandam perducturæ e[ssent]. Qua ipsa sancta mater comperta visione, cognouit se quantocyùs à corpore esse migraturam, & illuc, vbi iam olim thesaurum recõdiderat optimum, esse per[uen]turam. Hoc vero sileri à sororibus, quæ consciæ huius mirabilis visionis f[ue]rant præcepit, nec matri monasterij vel cuique sorori hæc visio manifestaretur, ne ni[mia] tristitia deficerent, donèc euocatio diuina animam eius sanctam à corpore susciperet. Inter hæc itaque gaudia posita, pia & alacri mente magis ac ma[gis]

Visio eius ante mortẽ.
Non vult vt visio cæteris sororibus manifestetur.

insistere precibus, cœpit, & semetipsam cum cordis contritione humiliter cælesti regi Domino Iesu Christo commendare attentiùs nō destitit. Occultabat autem, inquantùm poterat, vim doloris, sed exhortabatur & cōsolabatur dominam Bertiliam reliquasque sorores, edocens se aliquantulùm ab infirmitate, qua nimiùm grauabatur, conualescere, dissimulans futuram, vt poterat, tristitiam, quæ posteà ijs, quæ de vita eius confortabantur, subitò & insperatè aduenit. Cumque iam ipsa felix & sancta mater corporis sui sensisset finē esse soluendum, ilicò mentem sanctam (sicut semper solita) cum manibus & oculis ad cælū erigens, conditorē suum animā, quā creauit, vt ipse reciperet, orauit: nè de ea gauderet inimicus, qui omnibus bona volentibus semper est infestus. Gregem quoquè eiusdem sancti cœnobij vt ipse æternus pater à faucibus rugientis leonis erueret deprecabatur, & vt fluxus & fluctus labentis seculi impolluto calle transiret, exorauit: quatenùs vasa, quæ sibi sacrauerat, à sordidissimis draconis squamis erepta, mūda & immaculata mundis Angelis, quibus castitas semper amica est, coaptaret. Certa deniquè facta de beatæ retributionis præmijs, virtute qua potuit prohibuit sibi assistentes nè alijs foro ribus foris degentibus hæc innotescerent, sed neque dominæ Abbatissæ, quæ valdè infirmitate grauabatur, nè fortè mole magnitudinis tristitiæ absorpta, vita simul & corpore periclitaretur.

Oratio eius sub morte.

Castitas Angelis amica.

CAP. XI.

HAbebat prętereà ipsa domina Bathildis quandam infantulam, quam ex fonte sacri baptismatis susceperat: supra quam apud misericordiam altissimi fudit preces, quatenùs eandem ipse ante se reciperet, ipsaque eam infantulam tumulari cerneret. Quod & celeriter obtinuit. Nam eadem hora anima infantulæ à corpore exijt, &, vt beata Bathildis postulauerat, ad tumulum præcessit. Post hęc consignans se confidenter, & pios oculos ac sanctas manus ad cælum eleuans, sanctā illam animam à corporis vinculo in pace resoluit. Statim autem diuinus splendor in ipso cubiculo clarissimè coruscauit, & cum ipso lumine ab angelorum choro (obuiante sibi fidelissimo amico Genesio scilicet Episcopo, qui visus est adstantibus inter agmina angelorum) gloriosa & sancta illa anima accepta, atque, vt magnum eius exigebat meritum, remigio alarum eorundem Angelorum ac manibus in cælum eleuata, gaudet sine fine, cum electis & sanctis omnibus mansura. Paulispèr autem sorores quæ aderant, quæque talibus diuinis mysterijs intererant, doloris gemitum cum repressione lachrymarum, vt ipsa iusserat, silentio conticuerunt, & tantùm sacerdotibus, qui eius beatissimam animam, licèt eam haberet receptam, Domino commendarent, secretò denunciauerunt. Cuius sanctum obitum continuò venerabilis Abbatissa Bertilia & cuncta congregatio cognoscētes cum magno fletu requirere cœperunt, redarguendo quòd eis cognitus non fuisset exitus tantę matris, tamque beatæ animæ hora, vt & ipsæ ijs mysterijs interessent, quibus illæ se dicebāt cum participatione luminis & claritate Angelorum præsentes fuisse. Dolebant quoquè grauatę gemitu, quòd non quasi immutata, sed tanquàm rapta fuisset ab eis desiderabilis gemma omnibusque gratissima. Omnesq; obstupefactæ, pariter sunt prostratę super humū ilicò, & multis ibi profusis lachrymis cum immenso doloris gemitu, Domino gratias agentes & eum collaudātes, commēdauerunt eius sanctam animam ipsi Regi Christo: quatenùs isdem quem deuotè dilexerat, in consortio suæ matris sanctæ Virginis Mariæ, cui corde & opere ea seruierat, ac in collegio sanctorum omniū, quos honorauerat, sociaret. Sicque, vt decentissimum erat, excubias condignas agentes, in ecclesia sanctæ Crucis, quam ipsa à fundamentis extruxerat, corpus beatissimū posuerunt, & merito honore summaq; reuerentia ibidèm sepelièrunt. Tunc venerabilis Bertilia Abbatissa studio pietatis solicita, mādauit sanctis sacerdotibus vndiq; vicinis, vt eius sancta memoria in sacris orationibus siue oblationibus esset assiduè facienda, quæ nunc vsque locis in diuersis condignè celebratur. Reliquit ergò sanctū sequentibus exemplū humilitatis & patientiæ, mansuetudinis & plenissimæ dilectionis studiū, immoq; infinitę charitatis & misericordiæ bonū, astutiam vigiliamq; prudentiæ, confessionē puritatis & cordis contritionē. Docuit quoq; vt nullus temerè vel præsumptuosè aliquid definiret, sed omnia cum cōsilio esse facienda, temperato & rationabili sermone discretionis, sciens scriptū: Omnia fac cum consilio, & post factū nō pœnitebis. Hanc bonitatis regulā consodalibus, & exemplum beatis reliquit matribus, pro quibus exempli

Sancta est flat animā.

Ab Angelis in cælū deferlur comitante S. Genesio Lugduneñ. Episcopo.

Sepelitur in ecclesia S. Crucis, quā viuens extruxerat.

Quæ postrema vitæ eius exempla reliquerit.

Eccli. 32.

empli sancti virtutibus, recepit magni præmij à Domino sibi repositam coronam.

CAP. XII.

Miracula ad sacrũ sepulcrum eius.

IGitur ad celebranda fidelibus sublimia eius, ad sacrum (vbì eius membra quiescunt) sepulcrum, plura per suam famulam efficit Deus miracula, itá vt quisquis inibì febre correptus, aut à dæmone vexatus, vel dolore dentium contritus, seu aliarum infirmitatum laqueo depressus, cum fide accesserit, ilicò per diuinam virtutem & eius sanctam intercessionem, depulsa qualibet morbi peste, sanus & incolumis in Dei nomine exindè redeat: quod nupèr in quodam puero manifestum esse constat. Veniens nanque ex partibus Prouinciæ quidam venerabilis vir Leudegangus Episcopus, amicus familiarissimus monasterij Calensis, eius puerum ità sæuissimus dæmon arripuit, vt contineri à socijs nullatenùs posset, nisi eius pedes manusque nodis tenacissimis colligarẽtur: quia ob nimiam sæuitiæ duritiam omnes, quos contingere poterat, dentibus & vngulis dilaniabat. Qui dum ad locum sacri sepulcri, sociorum manibus fuisset delatus, atque in pauimentum proiectus quasi semiuiuus, conrerritus ilicò pauore diuino sæuissimus dæmon obriguit, atque conticuit, ac Dei virtute per intercessionem beatæ Bathildis protinùs fugatus ab eo discessit. Et erigens se statìm puer atque consignans, & Deo gratias agens, incolumis ad dominum suum sociosq; reuertitur. Et quem anteà verebantur, nè eos morsibus attrectaret, iam amplexibus adstringunt dulcibus, & vitæ restitutum gaudent.

Dæmoniacus curatur.

Comparatio ipsius ad alias sanctas reginas eiusdem cognationis.

CAP XIII.

al.* Crotildem

DeCrotilde Regina, lege Vitam S. Remigij 13. Ianuar. Tõ. 1. fol. 295. secundæ editionis.

REcolimus quidem in Francorum regno nobiles & Dei cultrices quasdam fuisse reginas, *Clothildem scilicet neptem Gnndebaldi Regis, atq; magni & antiqui Clodouei Regis coniugem, quæ itá eundem paganissimum veris instruxit exhortationibus, vt tota mentis intentione ad cultũ se Christianę religionis, seruente fidei calore, conuerteret. Et nõ solùm ipsum, sed etiam diuina gratia adiuta, plurimos Francorum proceres traxit ad Christi cognitionem & ad catholicæ fidei dilectionem. Ecclesiam quoquè in honorem sancti Petri, vbì religio monastici ordinis vigeret, Parisius fecit: necnon cœnobium in honore sancti Georgij, sacrarum virginũ in Kala prima cõstruxit. Quod posteà (quia ambitus ecclesiolę strictior erat ad capiendum plurimum gregem sanctimonialium) à sæpè memoranda domina Bathilde euersum est, & basilica pergrãdi spatio amplitudinis cõstructa. Cuius medium altare in honore sanctæ Crucis, atque illud in parte dextera in honore sancti Georgij, quod verò ad lęuam est, in veneratione sancti Stephani protomartyris titulatur consecratum. Alia etiam quamplurima pro mercede æternæ remunerationis in honore sanctorum condidit loca, & muneribus plurimis ditauit. Parique modo de Vltrogotha fertur regina, Childeberti videlicet Christianissimi regis cõiuge, eo quòd nutrix fuisset orphanorum, consolatrix pupillorum, sustẽtatrix pauperum & Dei seruorum atque adiutrix fidelium monachorum. Rectè quoquè & illud prædicatur memorabile factũ sanctæ & venerabilis Radegundis reginæ, Lotharij quondàm anterioris regis, quam tanta sancti Spiritús succẽderat graria, vt viuum relinqueret coniugem, & se Christo Domino sub sacro velamine consecraret, multaque alia, quæ in actibus eius legũtur, perageret. Sed quanquàm illud considerare libeat, quod ab ipsis fœminis sanctis actum est, summoperè tamẽ nobis ad sanctam matrem dominam Bathildem, quæ nostris effulsit temporibns, necnon & ad eius merita gloriosa, quæ ipsi ab ea gesta nouimus & vidimus, recurrendum est. De quibus hîc quidem pauca de pluribus commemorauimus, per quæ non putamus eam inferiorem meritis fuisse illis prioribus, sed multo magìs in sanctis studijs & bonis operibus eas præcessisse cognouimus, quæ post multa memoranda quæ gessit opera, euangelicæ perfectionis adimpleuit mãdata. Despexit mundum & concupiscentias eius, contriuit diabolum & pompas eius, sequuta est Christum & præcepta eius. Sicq; verè monacha sub integra religione beatam vitam feliciter consummauit, atque * tertio Calendas Februarias terrena deserens & cælestia appetens, animam beatã benigno Iesu, qui eam dederat, mũdam & immaculatam reconsignauit, humataq; in pace requiescit in Kala monasterio, & regnat in perpetua iucunditate cum Domino, non immemor, vt credimus, suorum fidelium, qui eius cupiunt veraciter attollere præconiũ. Nos verò & si non ità vt debuimus, saltem

Vltrogotha regina quãtę fuerit sanctitatis.

Itèm S. Radegundis sanctimonialis, cuius vita est To. 4. August. 13

Hic habes, authorem, huius Sãctæ fuisse contemporaneum.

Obijt 3. Calendas Februarias.

tem vt potuimus, vestrum imperiũ adimplere curauimus. Imperitiæ sermonis indulgentiam date, & pro culpis negligentiarum cum charitate Deum exorate. Nos ergò, qui adhuc mole ergastuli carnis pressi, ac multiplici scelerum pondere prægrauati, & in huius seculi labentis fluctibus vagamur ambigui, eius suffragia pia deuotione poscamus assidui, vt pro nobis apud misericordem Dominum intercedere dignetur: quatenùs absolutos omni labe criminum perducat pro sua pietate ad cæleste regnum, vbi est gloria indeficiens, perpetua pax, lumen sempiternum cum Patre & filio & Spiritu sancto, quæ præparauit ijs qui diligunt eum, Amen.

VITA GENTILIS SANCTISSIMÆ MVLIERIS RAVENNATIS, EX HIERONYMI RVBEI VIRI DO-

ctissimi de gestis Rauennatum libro nono. quæ vtrùm à Paulo tertio, catalogo Sanctorum sit adscripta, compertum non habeo.

SVB Id tempus, quo ab Clemente septimo Cæsar insigni pompa coronã Bononiæ accepit Augustalem, Rauennę Gentilis decessit, Thomę Iusti aurificis Veronensis filia, Rauennæ, ex Rauennati muliere nata: quæ cùm admodùm familiariter & frequenter Margaritæ, de qua suprà docuimus, consuetudine fuisset vsa, maximam sanctitatis opinionem contraxerat, auctam in dies vita innocenter sancteque agenda. Maritum habuit Iacobum Pianellam Venetum, sutorem: ex quo genuit filios aliquot, Leonemque præsertìm, qui sacerdos fuit. Eo autem persancto genere viuendi, mariti odium ità vehemens sibi conflauit, vt ab illo non modò verbis asperis, contumeliæque plenissimis, sed factis acerbis, publicisque calumnijs, ac verberibus multis, sæpissimè in ingentes calamitates præcipitaretur: quas tamẽ ea animi moderatione, itaque tranquillè semper tulit, vt Margaritæ magistræ, omnia diuinitùs cognoscenti, atque quo modo se haberet sciscitanti, responderet, habere se multo meliùs, quàm mereretur. Quo factum est, vt assiduis à Deo precibus tandèm aliquandò mariti in melius cõmutatos mores impetrauerit. Tanta fuit in eos, qui illam iniurijs ignominijsque afficientes, multi semper fuêre, bonitate & beneficentia, vt prima illos ad iram odiumque deponendum, conciliandamque inter se concordiam, blandis verbis inuitaret. Egentes maxima semper misericordia prosequens, cùm postulantibus præbere non posset, (paupertatem enim amabat & sectabatur) illachrymans mirifico simul afficiebatur dolore. Plurimis sanitatem corporis, admirabili euentu, precibus à Deo impetrauit: animique curas & molestias sermone lenauit. Cogitationes, intimosque animi sensus, Deo indicante, cognoscebat: vti locupletissimi testes accessêre Antonius Monuetulus, & Zacharias Pedercinus: dum iussu Pauli tertij Pontificis, anno sesquimillesimo trigesimo septimo, mense Maio, Iohannes Franciscus Petittus, Rauennæ Moderator, de huius & Margaritæ vita, miraculisque (vti suprà memorauimus) quæstionem habuit: in qua Paulus Vegius Rauennas, Episcopus Casensis, se Margaritæ & Gentilis precibus, cùm iam ad cælestis vitæ præmia vocatæ essent, animi tranquillitatem, corporisque sanitatem, ex grauissimis morbis sæpiùs obtinuisse, scribit. Plures etiam ex Canonicis regularibus Lateranensibus, vt Seraphinus Acetus Firmanus, (qui de harum sanctissimarum mulierum vita libellum, typis excusum, edidit) Michael ForoCornelianus, & Marcus Antonius Venetus, Gentilis rogatu ac precibus, summas à Deo virtutes, ipsamque præsertìm castitatem se fuisse adeptos testantur: adduntque multos se nouisse, Venetijs, Ferrariæ, Lucæ, alijsque ciuitatibus atque oppidis, quibus, cùm Margaritæ & Gentilis suffragium flagitâssent, munera à Deo mirabilia acciderint.

Scribit Monuetulus, vir doctissimus ac grauissimus, iuratusque in hac quęstione testis, cùm nocte quadam acriter à dæmone illius oppugnaretur castitas, se protinùs

[Margin notes: 28. Ianuarij — S. Gentilis parentes & patria. — Ianuarij scilicet 23. — Multis afficitur à marito iniurijs — Plurimos ægros precibus sanat. — Hunc librũ necdùm vidimus.]

nûs è lecto surgentem, ad Deique opem confugientem, fuisse liberatum: postridieque manè, cùm ad Gentilem adijsset, illam, vniuersam oppugnationem narrâsse, affirmâsseque, precatam se fuisse Deum, vt illi victoriam præberet. Sæpiùs itèm, cùm multi adessent, cuiuslibet peccata diuinitùs ab eadē cognita & castigata sunt, quod ipse sępiùs sensit. Monuet ulus. Multa insupèr vaticinata est, tametsi id ægrè admodùm faceret, nec affirmanter: neque enim visis, quæ sibi frequenter diuinitùs obijciebantur, facilè credebat. Vt autem multa, quæ prædixit, omittam, illud non inuoluerim silentio, quòd Rauennate prælium, vrbisq; direptionem sigillatim prænouit, afferens, è remotis locis multos ad diripiendam Rauennam accedentes, se intueri: cùm verò Hieronymus Malusellus eam hortaretur, vt saluti fuga consuleret, id ipsa renuens, si erant aduersa ob peccata ferenda, se quoquè multa peccâsse, & in dies peccare affirmabat. Pridiè verò quàm ob factiones, magna cædes Rauennæ committeretur, sibi è D. Iohannis Euangelistæ redeunti, vas plenum sanguinis ostensum cælitùs est, audijtque vocem, quæ illud acetarium futurum asseruit: Cùm etiam Borbonius per Aemiliam vagaret, Romam contendens, ipsa in cubiculo, nonnullis comitata, cùm esset statim pallida facta, & tanquàm territa, passis crinibus mulieres sibi ostensas, hominum neces, eruoris magnam effusionem, atque huiusmodi multa, quæ in vrbium direptionibus solent contingere, affirmauit: quod non diù pòst verum fecit ipsa Romæ miserabilis clades.

Nouit, Deo inspirante, occulta hominum peccata.

Prædicit subuersionē Rauennæ vrbis.

Visio eius.

Hoc loco Hieronymi Malusselli testificationem libenter posuerim, viri sanctissimi, atque illius contubernalis, quique illi à confessione ad expianda peccata, quam quotidiè ferè faciebat, adfuit. Hic igitur cùm admodùm adolescēs multa de Gentilis sanctitate acciperet, &, vt iuuenes solent, sperneret, hortante sorore ac penè impellente, ad Gentilem se, non absque ingenti metu, contulit: iam enim quartum annum abstinuerat confessione de peccatis. Domum ingressus, statim maximum percipit odorem, ad eamque accedēs, breui ità eius præceptis & admonitionibus iustitiam & pietatem est edoctus, acieque mentis illustratus, vt aliam statim vitæ conditionem, alios mores ingressus fuerit. Tres interim effluxêre anni, quibus frequenter ad eam venire consueuerat, audiebatque illam Deum precantem, vt sibi sacerdotem concederet, quo cum arcana cordis cōmunicaret: nec diù pòst Hieronymus in animum induxit, sacerdotem fieri: sed quò magìs ad eum sacrosanctum ordinem accedebat, eò cordis dolore quodam penè intolerabili magìs afficiebatur: quo tamen Gentili patefacto, statim exhilaratus est animus, & inanis timor ac solicitudo pulsa. Sacerdos iam factus, cùm Cæsenæ in cubiculo solus mysteriorum arcana verba recitaret, & cubito supra sacrum librum innixus, manu ad genam admota, ea consideraret, statim ex sublimi in faciem adeò vehementer ictus est, vt suî vix esset compos, nullum tamen dolorem sensit: confestimque erectis oculis, iuxta se mulierē nigris indutam vestibus conspexit: quam Gentilem, aut Margaritam suspicans, Rauēnam, inquit, proficisci animus est: aut enim Iacobus Gentilis maritus est mortuus, aut supremam agit animam. Itaque Rauennam cùm venisset, postridiè eius diei Iacobus vita decessit: ipseque Hieronymus, haud ità multò pòst, Gentilis, Leonis, & mulieris cognatæ, quartus accessit contubernalis, vbi decem & nouem annos, vita sanctè degēda, perpetuò vixit. Gentili assiduè multos dolores, eosdemque magnos, patienter atque hilari semper vultu ferente: cùm tamen corpus etiam castigans, diebus Mercurij, Veneris, & Saturni, semèl tantùm, sacræ inediçe causa, comederet, omnibusque Dominicis diebus festis, Hieronymus illi diuinam ac sacrosanctam corporis Christi Dei hostiam communicaret.

Peccatorē suis admonitionibus conuertit.

Vir suus vita fungitur.

Abstinentia eius.

Antequàm diem obiret suū, illum sępè Hieronymo Malusello prędixerat. Tandèm verò hærede illo facto ex asse, erat enim Leo filius præmortuus, iussit, vt domum suam in templum erigeret: iaceret fundamenta, reliqua Deo committeret, futurum enim, vti non Rauennates, sed exteri opus iuuarent. Itaque ad quintū Calendas Februarias nocte insequenti, ad extremum sacro oleo vncta, morte minimè dissimili ab ea, quam innocenter egerat, vita, nono & quinquagesimo ætatis anno, diem supremum clausit.

Prædicit suo confessario diem obitûs sui.

Feliciter obit.

Quoniam verò nimis longa sumeretur oratio, si, quæ post mortem admirabilia munera sunt, eius apud Deum rogatu, impetrata, narrauerim, hæc omittens, ad Hieronymum Malusellum venio, qui cùm neque aureos nummos decem haberet,

verbis

verbis tamen Gentilis magistræ impulsus, fundamenta templi iacit: &, quod mirum est dictu, plurimi accurrentes, ità rem iuuêre, vt breuì fuerit templum extructum, in quod quingenti ampliùs nummi aurei impensi sunt: quorum trecentos Carolus in Neapolitano Regulus, quem nos virum nouimus, fuimusque superioribus annis allocuti, donauit. Is enim cùm in Gallia, quò se amisso imperio receperat, de quodam sacerdote accepisset, Rauennæ sacerdotem planè sanctè viuere, & templum exædificare, diuino spiritu impulsus, Rauennam è Gallia venit, diuæ Mariæ Lauretanæ templum, toto orbe ingentibus miraculis celeberrimum, inuisurus: inuentoque Hieronymo, aureum tradidit torquem, vt, quod iam angustum ædificatat templum, amplificaret, & sacellis additis, exornaret: quod & factum est. Quibus peractis, aliquot sacratis viris probis ac religiosis, in quibus Simon Cresspolus Rauennas maximè enituit, secum iunctis, collegium instituit, titulo Boni Iesu, ac diuæ Margaritæ adiecto, anno à partu Virginis trigesimo secundo supra millesimum quingentesimum: quod posteà Paulus tertius Pontifex Maximus insequentibus approbauit. Iulia etiam Sfondrata, nobilis ac religiosa mulier, vidua, Mediolanensis, quæ Mantuæ ex Piccinarda familia maritum habuerat, annuam certam pensionem pecuniæ illi consociationi cùm tribuisset, multùm rem ipsam iuuit, magnificasque ædes proximas templo, & nonnullos etiam fundos comparauit.

Ex domo S. Gẽtilis templum extruitur.

Eius ecclesia fit collegiata, titulo Boni Iesu, & S. Margaritæ.

S. CONSTANTII EPISCOPI ET MARTYRIS VITA, EX VETUSTISSIMIS EXEMPLARIBUS, QUAE *Perusiæ, partim in Ecclesia Cathedrali, partim in ædibus S. Petri asseruantur, collecta, nulla planè re addita, quibusdam verò ob nimiam longitudinem detractis: stylo quidẽ certè, vt eleganti pioque lectori gratificemur, prorsùs immutato opera Iohannis Andreæ Palatij, Eugubini.*

SANCTUS Constantius Perusinus ciuis, simul & Episcopus, è nobilissima Barziorum familia ortum duxit. Vir autem fuit tanta animi constantia, fide, ac pietate præditus, vt eius sanctitas quasi quædam gemma inter cæteros homines eluceret. amabat humilitatem, fugiebat gloriam, respuebat honores, Christũ Iesum, eiusque Crucem cũctis visceribus amplexabatur, nec quicquam habebat antiquius, quàm vt Deo placeret, proximumque iuuaret. Quamobrèm multas pecunias erogabat in pauperes, & semetipsum per singulos dies immolabat hostiam viuentem. nam & carnem per se ipse assiduè coërcebat, & pro fide Christi, prędicationeq; veritatis multas iniurias non solùm patienti, sed etiam gaudenti animo sustinebat, cupiens pro nomine Dei sui mortem quoque oppetere, & martyrio consummari: quod & factum est. Siquidem, diuino numine ipsius votis annuente, in persecutione, quam in Christianos Marcus exercuit Imperator, post verbera & carceres, post ignes, variosque cruciatus, quos pro fide libenter excipiens superauerat, capite à ceruicibus absciſſo, in cęlum euolauit. Huius beati viri actiones, multiplices pœnas, & ipsum deniquè martyrium, quantum feret ingenij mei imbecillitas, scribere institui, quô faciliùs religiosus populus in tanta solẽnitate sui Antistitis inueniat, quibus opportunè laudibus possit eum celebrare: nec tamẽ vniuersa tanti Patris decora, virtutes ac miracula, totiusque vitæ sanctitatem stylo nostro persequemur, sed quædam duntaxàt percurremus, quæcunque posse putabimus pij lectoris tum animum ad ipsius virtutes imitandas impellere, tum ingenium ad coniecturam de cæteris eius præclaris facinoribus faciendam excitare.

Ianuarij 29.
Cap. 1.
S. Constantij patria & genus.
Virtutes.
Desiderium obeũdi martyrij.

Imperante igitur Antonino, cui Pio cognomen erat, florebat Perusię Barziorum familia, & opibus affluens, & generis nobilitate admodùm clara, sed multò eo quidem insignior, quòd erat Christi nobilitata insignibus. Ex hac beatus Constantius veluti odorifera cedrus è regali viridario nascitur. Natum autẽ infantem parentes eius curant omni studio ac diligentia educandum, ad idque potissimum

Cap. 2.
Barziorum nobilitas.
S. Cõstantij educatio & disciplina.

incumbunt, vt eum sana Christi fide imbuant, & assuefaciant, humilem esse, patientem, misericordem, castum in omni timore Domini, ab omni gentilium puerorum, quorum quidem plena erat ciuitas, consuetudine ipsum reuocantes, nè diabolica gentilium zizania, triticum pietatis & fidei in agro Dominico satum, pueri videlicet sacro pectore, suffocarēt. Literis post hæc tum humanis, tum verò sacris erudiendum doctissimis præceptoribus tradunt.

Cap. 3. Sed cùm iam adoleuisset, & parentes eius ex hac vita excessissent, cœpit, vt erat benè institutus, militare Domino optimam militiam. affligebat nimirùm & domabat carnem suam quotidianis ieiunijs, longis vigilijs, & omnibus veræ pietatis officijs. [S. Constātij parsimonia.] Non illi frequentia pocula, non lauti apponebantur cibi, & delicati: sed vix post longa tandèm ieiunia cum pauperibus frugalissimæ mensæ vilissimum cibum sumpturus assidebat. Fidem sanctam, quam totis visceribus hauserat puer sanctus, pijs ac religiosis operibus & perfectæ charitatis muneribus excitabat quotidiè, & augebat. Diuitiarum à parentibus sibi per manus traditarum, maluit dispensationē quàm possessionem suscipere: [Largitas.] siquidē eas Christi pauperibus promptè largiebatur, esurientes pascendo, nudos vestiendo, & cuilibet indigenti adiumentum præstando. Crescebat itaque indiès vir beatus sicut ætate, ità magis ac magis constantia animi & virtute. [Castitas, & mansuetudo] Castus erat tum copore, tum mēte, dulcis in sermone, mitis atq; humilis corde, amabilibus moribus ac suauissimis exornatus, & iam tum boni pastoris bonam indolem præ se ferens, & perfecti Christiani specimen exhibens, suspiciebatur ab omnibus, singulariq; studio à cunctis fidelibus colebatur.

Cap. 4. Eccè autem moritur interim patriæ suæ Episcopus, & cùm non deessent alij fortassè digni, quibus munus illud committeretur, populus tamē & Clerus vniuersus vnum spectant Constantium, cuncti vno ore Constantiū conclamant Episcopum: [Perusię Episcopus renūciatur.] nemo enim non videbat eius generis fore beatum Constantium, qualem describit Apostolus oportere Episcopum esse, sine crimine videlicet, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracūdum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: [Tit. 1.] sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. His itaque & huiusmodi diuinis donis insignitus beatus Cōstantius Perusinę ciuitatis eligitur & cōsecratur Episcopus, annos natus circiter triginta, vt videlicet eo suæ ætatis anno auspicaretur muneris Episcopalis functionem, quo & diuinus propheta Ezechiel auspicatus est prophetiam, & Christus ipse Iesus cœpit docere ac prędicare, vt in ipso annorū quoquè numero, qui tribus denarijs cōstat, innueretur fore, vt vir sanctus pręceptorum Dei simul & indiuiduæ Trinitatis prędicator existeret, & cultor eximius. [Episcopus consecratur annos nat. triginta.] [Ezech. 1.] [Luc. 3.] Ad id autem munus peragendū aggreditur homo Dei, non veluti arrogans quidam atque insolens, sed quasi mansuetissimus agnus. [Episcopalis muneris functio.] Omnibus exhibebat eam veræ humilitatis speciem, eamque morū mansuetudinem, quam & priuatus prę se ferre consueuerat: vigilantior omninò in precando erat, ieiunijs, ac cęteris rebus, quæ carni frenandæ expediunt, maiori assiduitate vacabat, pascebat gregem suum trino illo ferculo, de quo Pastoribus Ecclesiatū præcipit Iesus in Apostolo Petro, cùm dicit illi semel, iterū, ac tertiò, Pasce oues meas, cibo videlicet corporali, prędicatione verbi Dei, & saluberrimo vitæ, omni protsùs culpa carentis, exēplo. [Iohan. 21.]

Cap. 5. Erat enim primò in dandis eleemosynis profusior, quàm ante Episcopatum adeptum, vsqueadeò vt domus eius refugiū esset pauperum, ac veluti penu quoddam inopum videretur. [Beneficētia in pauperes] Deindè fidelissimus Pastor, cùm optimè cognosceret, non in solo pane viuere Christianum hominem, sed in auditione potiùs doctrinę cęlestis, & in omni verbo quod procedit de ore Dei, instituebat populū suum in his omnibus, quæ ad euangelicam spectant pietatem, docens illos salutaria Ecclesiæ sacramenta frequentare, beneficia Dei crebrò meditari, æmulari charitatem, possidere pacem: [Matth. 4.] atque illud inprimìs monens cum Apostolo, vt omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tolleretur ab eis cum omni malitia: essent autem inuicèm benigni, misericordes, donantes inuicèm. [Ephes. 4.] Tertium deniquè illud ferculum, quo suum pascebat populum sanctus Constantius, bonus erat odor suæ vitæ, quæ, quasi speculum quoddam perfectionis, elucebat omnibus. Prædìtus siquidem erat sacerdos sanctus tāta integritate, fide, & sanctimonia, vt admirabilis vita illius, quam ante Episcopatum agebat, flos fuerit lectissimus: hæc verò posterior

rior fructus extiterit vberrimus. Ad hæc autem vir beatus, tanto mentis feruore, rantaque vi & scientia verbum fidei prædicabat gentilibus, quorum ciuitas plena erat, vt multi eius opera ad Christi fidem sese conuerterent, ac salutari abluti baptismatis vnda, relictis idolis, viuum & verum Deum colerent. Sua prædicatione multos gentiles ad Christi fidē conuertit.

Dum autem populum sibi commissum, multo consilio, multaque sapientia gubernat, & ipse quotidiè virtute crescit in gratia apud Deum & homines, nomen eius in omnes finitimas regiones perfertur ac celebratur: mirari omnes doctrinā hominis, suspicere virtutes, obstupescere miracula, quæ per beatum Pontificem fiebant quotidiè: quæ cùm multa sint & præclara, decreui tamen, nè longior sim, vnum tantùm & alterum attingere, ex quibus possis, quæ & quanta fuerint reliqua, facilè conijcere. Erat id temporis mulier quædam Attasia nomine. hæc cùm multos iam annos charissimo oculorum sensu careret, audita sancti Constantij & vitæ integritate, & miraculorum edendorum virtute planè diuina, non dubitauit, ardenti fide, ac spe impulsa, ad eum accedere. Adit, ad pedes hominis sanctissimi sese proijcit, verbum sanè nullum, sed lachrymarum vim magnam cum singultu profundens. Hanc intuitus Episcopus, qua erat benignitate, iubet statim assurgere, fletum comprimere, & animi sui sensum fidenter aperire. Vndè illa recreata, cùm se collegisset, Calamitatis meæ, inquit, Domine, miserere. nam mulier infelicissima ego sum: plures iam annos vsum oculorū amisi, nec possum vllam partem huius suauissimę lucis adspicere. neque verò queo vllum tanto malo remedium inuenire: non carmina, non medicorum solertia, non ipsi deniquè dij, deæque omnes, quibus sæpè vota feci, opitulati sunt. Te autem nuncadij, spei meæ extremum solatium, vt per te merear tandèm aliquandò reportare salutem. Rogo te primùm per illa admirabilia rerum signa, quæ passìm efficis, quibus & ipsa confisa huc ad te veni, rogo deindè per Dominum Deum tuum, & obtestor, vt velis me tuarum virtutum participem facere, nè graueris & in me miraculum promere, lumen oculorum cæcæ restituens. Cap.6. Cæca mulier ad eius se pedes abijcit, opē poscens.

Tum sanctus Constantius, qui cerneret, mulierem non solùm oculorum, sed etiam mentis lumine esse priuatam, quippè quę gentilis esset, & idololatra, cupiens vtriq; malo vno & eodem tempore mederi, sic eam affatus est: O mulier, si, spretis idolis, quorum vis ac virtus (quod in teipsa experiris) nulla planè est, inducas animum, credere in Dominū meum IesumChristum, is tibi verè possit, pulsis tenebris, simul & corporis & mentis oculos aperire, aditumque ad vitam æternam patefacere. Illa verò, Fac, inquit, domine, vt videam: iam credo Deum tuum, Deum esse verum. Hic demùm vir sanctus flexis genibus hunc in modum non sine lachrymis precatus est: O fons omnis lucis, Domine Iesu Christe, lux vera quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum, aperi, obsecro, huius mulieris oculos tum mentis, tum corporis, vt, dum viderit creaturas, te magis ac magis celebret creatorem, simul & sentiat redemptorem. Peracta huiusmodi precatione, confestìm restituta est mulieri lux optatissima. Quo illa exultans, prostrata ad pedes viri Dei, hæc dicitur verba protulisse: Benedictus Deus tuus, ó Constanti, qui mihi desideratum lumen reddidit: benedictus & tu dignus ipsius minister, per quem tantum mihi boni contigit. valeant iam dij gentium, opera manuū hominum. Vnum iam ego quidem Deum viuum ac verum agnosco, hunc humiliter adoro, huic me totam trado, atque addico. licet iam me, vir Dei, huius militiæ adscribas, salutifero obsignans signo. Tum verò beatus Constantius nullam moram interponendam putauit, quin eam baptizaret, itaque duplici morbo liberatam dimisit. Cap.7. Mat.10. Iohan.1. Attasiæ S. Constantij precatione oculorum sensus restituitur. Sap.13. Attasia à S. Constantio baptizatur.

Sed iam tempus est, vt ad alterum non minùs insigne miraculum explicandum aggrediamur. Fuit per idem tempus Perusiæ vir, cui nomen erat Crescentius. hic erat vtroque pede ità contractus, vt ad poplitem sursùm vtraque planta retorta verteretur: quam ob rem non modò ambulare, sed ne baculo quidē innixus stare poterat. Quòd si quandò vellet domo egredi, & vsquàm discedere, grabato ei aut lectica vtendum erat. Is igitur cùm accepisset fama, sanctum Constantium varios morbos, nullis carminibus, nullis've adhibitis medicinis, protinùs curare, sperans posse eum, si vellet, sibi quoquè opem ferre, curat se ad illum deportandum. Quò perductus, hominem Dei multa cum prece, multis cum lachrymis precatur, nè grauetur, vt alios quamplurimos sanârat, itèm sibi suorum pedum rectitudinem ac firmitatē restituere. Huius calamitatis misertus vir benignus & sanctus, oculos Cap.8.

pariter ac manus in cælum cùm sustulisset, hunc in modum precatus est: Domine Iesu Christe, qui viuificas omnia, & vniuersa restauras, cōfracta alligans, & infirma cōsolidans, redde, quæso, huic tuæ creaturæ rectum mēbrorū situm atque visum, vt cognoscat, te solum Deum esse verum, qui mirabilia facis. Vix erat pater sanctus talia fatus, cùm eccè super infirmum lux magna è cælo delabitur: qua ille perterritus, contremuit, & quàm potest maxima voce clamat: Constanti, Constanti, succurre misero. Cui ille, Res benè habet, frater: nè timeas, bono animo esto. Denique

Crescentio S. Constantij precibus, pedum sanitas restituitur.

abeunte luce, apparuit vtrunque hominis pedem suum in locum reductum esse, & robur obtinuisse firmissimum. quo factum est, vt nullo iam visus adminiculo, Crescentius, continuò exiliret è lectica, & ad pedes beati Constantij summa religione prostratus, aquam afferendam curaret, baptismum magna pietate flagitans. Hic vir sanctus præ nimia cordis lætitia lachrymas continere non potuit, nec vllam interposuit moram, quin hominem ex ritu Ecclesiæ baptizaret. Hoc sanè admirabili facto commoti Gentiles, ad Christi fidem passim confluebant, vt eoipso die ad centum viginti baptismatis sacramentum à beato Constantio acceperint.

120. Gētiles, vno die à S. Constantio baptizātur.

Cap 9.

M. Antonini pseсutio in Christianos

Quo tumore magna fortassè ex parte concitatus Marcus Antoninus, qui Antonino itidē, sed pio impius successerat, statuit Christianos acerrimè persequi. Cùm igitur alios aliò, tum verò etiam Perusiam Lucium Consulem cum hoc mandato mittit, vt quoscunque intelligat Christi fidem profiteri, hos cogat gentium deos colere: qui id facere recusent, eos omni supplicio excruciatos, necet. Lucius ergò

Carisius Perusię Pręses.

illuc profectus, Cæsaris edictum cum Carisio, qui erat illius ciuitatis Præses, statim communicat. Is verò cupiens Imperatoris voluntati obsequi, suos iubet milites per vrbem, & per agrum totum discurrere, & in quoscunque Christianæ sectæ homines incidant, hos vinctos ad se, & ad Cōsulem quamprimùm adducere. Hęc generatim, separatim verò contra B. Constantium, cuius opera ac virtute sciret multos quotidiè Christianos fieri, præcipuè exardescēs, mādat eisdem, vt inprimis Episcopum ipsum diligenter perquirant, & vinculis cōstrictum, ad se pertrahant. Illi igitur mali Præsidis pessimi ministri, cùm ceteros, tum potissimùm S. Constātium omni studio inuestigant: demùm cùm audissent, solere eū apud Crescentium, quē sanitate donâtat, frequenter esse, domū illius adeunt, fores perfringunt, innadūt, atque ibì sanctissimum virum vnà cum Crescentio simul pias effundentē preces, inueniunt, cōprælhendunt, vinciunt, vinctos ad Consulē & Carisium statim perducunt.

Quos cùm vidisset Lucius Consul, Bonorum, ait, ciuium officium est, suorum

Cap. 10.

S. Constantius vinctus ad Lucium Consulem deducitur.

Principum mādatis parere cùm cæteris in rebus, tum præsertim in his, quæ ad deorum cultum pertinent. Cùm igitur Romani Imperatoris pietas, & Senatus integritas iampridèm decreuerit, vt ab omnibus, qui cunque sui sint imperij, honos debitus dijs immortalibus habeatur, satis mirari non possumus, cur vos, vt audimus, spretis gentiliū dijs, Iudæum nescio quem colatis, quem nemo ignorat obscurum fuisse hominem, & quòd diuinum sibi nomen arrogaret, à suis crucifixum esse, itaque vitam cum morte non sine ignominia commutâsse. Cupimus igitur à vobis ipsis, quęnam sit vitæ vestrę conditio, audire, & an parati sitis ex Imperatoris decreto crucifixi cultum deserere, & his, qui verè sunt dij, offerre libamina. Huic beatus Constantius audacter, Deo confisus, hunc in modum respondit: Vitæ nostræ con-

Præclarè respondet Consuli.

ditio, ô Consul, hæc est, vt omni tempore seruiamus ei, cui seruire regnare est, Domino nostro Iesu Christo. Imperatoris autem decretis hac quidem in re obtemperare nec possumus, nec volumus: neque enim rationi consentaneum est, vt posthabito creatore nostro ac redemptore, Deo viuo & vero, sequamur eos, qui non sunt dij, sed verè dæmonia. Tunc Lucius Consul iratus, Ergò vos, ait, adeò impu-

Psal. 95.

dentes estis ac dementes, vt nec præsentiam nostram, nec deos ipsos vereamini? Ite iam, dijs nostris sine mora sacrificia facite. Nos verò, beatus respondit Constantius, elementa huius mundi, quæ hominum causa condidit Deus, non adoramus, nec illis vnquàm in animum induxerimus immolare: sed certum est nobis ac deliberatum, omnem cultum & honorem ei tribuere, qui & elementa, & cælum, terramque, & omnia quæ in eis sunt, inexplicabili sua sapientia creauit è nihilo. His illi auditis, iracundia magis magisque accēsi, iubent sanctissimi viri corpus, viden-

S. Cōstantius loris cæditur.

tibus cunctis, qui aderant, Christianis loris cædi. At ille in medijs flagellis non desistebat glorificare Dominū, & vnà cum diuino vate psallere: Confitebor Domino

Psal. 108.

nimis in ore meo, & in medio multorū laudabo eum, qui adstitit à dextris pauperis, vt

ris, vt saluam faciat à cædentibus & flagellantibus animā meam. Hic eum interpellans Lucius, Missa isthæc facito, miser, ait, abnega Christum, & magicas artes deponens, sacrifica dijs. Cui vir sanctus, Artes magicas ego quidē ignoro, inquit, nec illas vllo modo probo: meum verò Christum, cùm sit verus Deus, non negabo in æternum. At Consul simulacrum Iouis afferendum curat, & ad Episcopum conuersus, Respice iam, inquit, & sacrifica magno deo Ioui. Beatus verò Cōstantius subridens, ô Luci, ait, cùm te prudentem virum & eruditum celebrent plerique, tamen non erubescis, diuinitatem tribuere ligno, quod certè formam hanc non haberet, nisi manus eam effecissent artificis, qui & seamnū, si libuisset, ex eodem facere potuisset.

Cap. 11. — *In thermas includitur cum alijs.*

Hic visus est Consul pudore quodam perfundi: quod cernens Carisius, simul & intelligens, Episcopum nec minis posse, nec verberibus flecti, iubet hominem abduci, & vnà cum Crescentio cæterisque Christianis in thermas multò, quàm mos esset, ardentiùs calefactas includi. At illi signo crucis cùm se muniissent, nulla sunt penitùs molestia caloris affecti, sed læti gaudentesque Deum glorificabant concinentes, Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus, qui sicut olim tribus pueris mitigauit flammas ignium, ità nobis hodiè famulis suis balnei huius feruorem mitem reddidit. Dum autem illic asseruātur, ecce quadam nocte splendor magnus, totum locum illuminans, in eos è cęlo effunditur: quem cùm milites loci custodes viderent, stupentes dicebant inter se: Certè fides, quam tenent homines isti, vera est, & verus Deus Christus, quem prædicant. ac statim intùs ruentes, ad pedes beati Constantij sese proijciunt, & sanctum ab eo baptismum postulant: quo impetrato, domum quisque suam profectus, id, quod factum erat, suis significant. Denique vxores & filios codē deducunt, numero ferè quinquaginta: quos omnes pius Episcopus ritè baptizatos, suo restituit creatori ac redemptori.

Psal. 71. — *Dan. 3.* — *Carceris custodes conuersi baptismum à S. Constantio impetrant.* — *50. Gentiles baptizātur.*

Cap. 12.

His peractis, milites beatum Constantiū rogant, vt velit vnà cum suis è thermis egredi, & commodiorem aliquem in locum se conferre, quò meliùs possit ipsos, in fide adhuc rudes, Christianis institutis imbuere. At ille, Pugnam, aiebat, quam iamdiù desideratam, nunc tandèm nactus sum, subterfugiam? Non equidem id faciam: hîc statui pro fide, & pro Deo mori. Milites contrà, idem ab eo etiam atque etiam cum lachrymis expostulabant, dicentes, posse eum de seipso securo animo esse, quippe cui certa reposita sit corona iustitię: debere autē ipsis tanquàm nouis Christi militibus, omni ratione consulere, nè fidei semina, quæ nupèr in ipsorum corda sparsisset, perirēt. His demùm, & huiusmodi precibus permotus Episcopus, è balneis, atque etiam ex vrbe cum alijs omnibus egressus, venit Monticellum, ibique aliquot dies apud Anastasium virum sanè humanum ac pium commoratus, quos baptismatis insignibus ornârat, eosdem, omnia quæcunque ad veram Christi militiam pertinent, diligenter edocuit.

S. Constantius è balneis egressus, Monticellū venit.

Cap. 13.

Intereà Lucius & Carisius omnium, quæ acciderant, certiores facti, alios milites, quos fideliores putant, huc illuc dimittunt, hoc iussu, vt Episcopum ciuitatis & omnes eius sectatores inuestigent, & ad se quacunque possint ratione perducāt. Illi duce quodam vsi à fide Christi alieno, ad Anastasij ędes cùm peruenissent, facto impetu, primò quidem Episcopum, tum reliquos comprehendunt: in his ipsum hospitem Anastasium, & Carpophorum clarissimum virum. comprehensos ligant, & ad Carisium statìm perducunt, qui, vt erat impius & crudelis, animum & linguam aduersùs sanctum Constantium exacuens, O sacrilege, ait, vt meritas effugeres pœnas, non es veritus, tuis pessimis artibus meos subuertere milites, & fugam cum illis arripere? Quanto meliùs saluti consuluisses tuæ, si in animum induxisses, à Christo desciscere, & ad verum deorum cultum transire. His beatus Constantius illos pro sua mâsuetudine sic respōdit: Milites ego tuos, ô Præses, non subuerti, sed illos ad se conuertit Christus: saluti verò meæ, vt alijs quibuscunque in locis, ità & in balneo optimè consului. Salus enim mea Christus est: huic me totum deuoui, hunc veneror, huic statui perpetuò inseruire.

Iterùm captus & vinctus ad Carisium ducitur.

Cap. 14. — *Eius corpori candētes carbones admouētur.*

Tum Carisius furore incitatus, iubet prunas afferri, cogitque sanctissimū virum nudis pedibus super eas inambulare: quin etiam toti ipsius corpori nudato, mandat cādentes carbones admoueri. Ille verò diuini amoris feruore ignis ardorem facilè superans, psallebat: Probâsti cor meum, Domine, & visitâsti nocte, igne me examinâsti, & non est inuenta in mē iniquitas. Tunc Carisius videns, Episcopum nullis terroribus aut cruciatibus posse à sententia abduci, iussit illum in carcerem

Psal. 16.

contrudi, cupiens eum Consuli ante tribunal statuto die sistere. Beatus interim
Constantius non cessabat orare, perseuerans in vigilijs, psalmis, & hymnis spiritua-
libus, & licèt corpus in custodia teneretur, virtus tamen illius alligata non erat.
Carcere inclusus, multos curat ægrotos. Nam cùm multi ex fidelibus, atque etiam ex paganis noctù venirent ad carcerem,
portantes ægros varijs morbis, hos omnes sanctissimi huius hominis precatione
curatos, recipiebāt incolumes. Cuius rei fama adducti non pauci, quotidiè relictis
Carceris custodes baptizati, cū inuitū è carcere educunt. idolis, ad veri Dei cultum transibant. atque etiam ipsi carceris custodes crebra spe-
ctantes beati Constantij miracula, Christi fidem amplectuntur, & in ipso carcere
baptismum suscipiunt. Nec multò pòst indignum iudicantes tantam virtutem vi-
lissimo in carcere iacere, re inter se deliberata, Episcopum licèt inuitum educunt
è custodia, atque etiam è ciuitate, cupiētes illum tutiore aliquo in loco collocare.
Sed cùm ad flumen Tyberim peruenissent, ibique beatus Constantius cognouisset
Concordium & Pontianum sanctissimos viros, quibuscum maxima ei intercede-
bat necessitudo, Assisij in vinculis teneri, incredibili accensus est desiderio eos in-
uisendi, & martyrij coronam, si Deo placeret, vnà cum ipsis reportandi. Hac igitur
impulsus cupiditate, furtìm se à comitatu subtrahens, Assisium pergit, & cùm ad
Danabum peruenit S. Cōstantius. locum quendam, quem Danabum dicunt, peruenisset, hic ei obuiàm fit manus mi-
litum, qui ab ipso Imperatore, Spoleti tunc degente, ad Christianos persequendos
missi fuerant. Hos vir sanctissimus atque humanissimus cùm vidisset, benignè salu-
tauit. At illi id quod erat suspicati, eum videlicet è Christianorum numero esse,
subsistunt, & quærunt ab eo, quis sit, vndè veniat, & quò sic abeat solitarius. Quibus
vir sanctus & simplex, nihil dissimulans, in hunc modum respondit: Ego sum Con-
stantius indignus Perusinæ ciuitatis Episcopus, Perusia venio, Assisium contendo,
non solus, vt vos putatis, sed benè comitatus, gratia videlicet Domini mei Iesu
Christi. Causa verò huius meæ profectionis est, vt visam duos humilimos seruos
Dei, Concordium & Pontianum, qui quidem ibì pro nomine Iesu vinculis atque
omni supplicio excruciantur. Tum illi subridentes, Nos ipsi, inquiunt, curabimus,
vt hodiè sis vnà cum illis in carcere, vbì grauioribus etiam, quàm ipsi, tormentis
excrucieris, nisì saniori consilio vsus, animum inducas, Christum tuum abnegare.
S. Constantius tertiò capitur. Atque indè vinctum, domum cuiusdam Duritij deducunt, nec quicquam præter-
mittunt, quod putent posse eius mētem ac sensum permouere: sed cùm nihil pro-
Clasius fluuius. ficerent, demùm ad Clasium flumen perueniunt, atq; ibì etiam blanditijs primùm,
deindè minis & terroribus student hominem à proposito deducere. Sed cùm ille
adeò constans, vt verè à constântia nomen inuenisse videretur, firmè in semèl pro-
posito susceptoque consilio permaneret, iracundia milites magìs ac magìs exar-
Semiuiuus relinquitur S. Constantius. descentes, tot tantisque cruciatibus sanctissimum virum affecerunt, vt semiuiuum
redderent. Cùm igitur beatum Constantium vires iam deficerent, ad Deum toto
corde cōuersus, Suscipe iam, orabat, spiritum meum, Domine, requiescat in te, qui
pro te, te ipso iuuante, omni tempore laborauit.
Cap. 15. Vixdùm pias hasce voces emiserat, cùm eccè præstò est ei Angelus Domini, af-
Plagæ S. Cōstantij diuinitùs per Angelum curātur. flictum his verbis consortans: Noli timere, Constanti, ego sum angelus Dei: misit
me Christus, vt plagis tuis curationem adhibeam, ac deincèps tibi adsim in omni-
bus vijs tuis. & ilicò omnis plaga curata est. Tunc ille Angelico solatio recreatus,
Gratias tibi ago, ait, Domine Iesu Christe, qui per Angelum tuum, me in angustijs
positum confortâsti, & curâsti vulnera mea: nunc verè scio, te quidem nunquàm
deserere sperantes in te. Milites verò audientes eum cum altero loquentem, &
neminem tamen videntes, atque etiam plagas, quas castissimo eius corpori inflixe-
rant, cicatrices repentè obduxisse conspicientes, timore perterriti, Assisium eum
festinanter abducunt, & includunt in carcere, in quo cùm alij permulti asserua-
bantur Christiani, tum duo illi præcipui, quos suprà diximus, Concordius & Pon-
S. Constātij congressus cū SS. Concordio & Pontiano. tianus. Hi verò, vt alter alterum conspexit, statim in mutuos complexus, mutua-
que oscula certatìm ruunt, immortales Deo gratias agentes, cuius munere simul
essent, vt sperabant, gloriosum pro Christo certamen subituri. ad quod etiam ali-
os piè incitabant, Magna Deo, dicentes, gratia habenda est, fratres, quòd digni ha-
Act. 5. biti sumus pro nomine Iesu contumeliam pati & cruciatus. Atquì milites, exo-
ptantes, quoscunque ceperant Christianos, ipsi Imperatori quasì optatissimam
Hispellum ducitur S. Constātius. aliquam prædam deferre, beatum Constantium & reliquos è carcere extractos,
Hispellum adducunt, atque ibì vsque ad alterum diem statuentes consistere, nocte
tota

tota Christianos, vinculis adstrictos, sub dio tenent.

Hic verò Angelus Domini S.Constantio, magno circunfusus splendore, iterùm apparuit, prædicens ei, instare iam tempus, quo consummata pugna, Martyrij coronam acciperet. Splendorem autem illum multi ex Hispellanis intuiti, accurrunt ad locum, atque ibi audientes etiam vocem Angeli, conclamare cœperunt, Vnus est profectò, & verus Deus, quem hic homo adorat, potens in cælo & in terra. Hanc vir sanctus occasionem minimè dimisit, sed aperiens os suum, & incipiens à scriptura, euangelizauit illis Iesum, nec paucos ad veram fidem conuertit. Hæc ægrè admodùm cùm ferrent milites, queritebant, arti magicæ omnia tribuentes, populum ab eo auertere: sed cùm parùm proficerent, S.Constantium vnà cum socijs Hispello eductum, Fulgineum versùs vinctum trahunt, atque inter eundum cogitantes fore, vt, si diutiùs vir sanctus viueret, magnā Gentilium multitudinem, non sine ipsorum discrimine, ad se alliceret, consilium capiunt hominis quamprimùm occidendi, nisi velit suorum deorum cultum ac religionem amplecti. Cùm igitur ad triuium quoddam Fulgineatum quod vocāt, non procùl ab ipsa vrbe Fulgineo positum, noctū peruenissent, quibuscunq; rationibus possunt, contendunt B.Constantium à vera Christi fide ad falsas atq; inanes deorū fabulas traducere. Sed cùm ille nihilo minùs, quàm anteà, constanter id facere recusaret, affirmans vitā suam ipsum esse Christū, hūc solū amplecti, in hoc vno omnes suas spes repositas habere, milites furore inflammati, strictis gladijs in hominis iugulum inuadunt. Ille verò magno animo & erecto, Susceptor meus, canebat, & refugium meum Domine, suscipe spiritum meum, & nè permittas me vnquàm separari à te, vita mea, lumen meum, salus mea, te amaui, te concupisco, te inueniam, Domine Iesu Christe. Inter has pias, sanctasque voces sæui milites à ceruicibus caput abscindunt, ac statim abeunt.

Cap. 16. *Act. 5.* *Hispellani non pauci ad fidē conuersi.* *Fulgineato triuio martyriū subit S.Constantius.* *Caput à ceruicibus abscinditur.*

Erat autem Fulginei Leuianus quidam, vir inter cæteros Christianos fide & bonis operibus præstans. Huic visus est in quiete Angelus ità dicere: Non reiecit, Leuiane, Dominus opera bona, quæ facis, quin occasionem tibi offert hodiè meritorum tuorum cumulandorum. Iacet in triuio, quod Fulgineatum dicunt, sanctissimi viri corpus, qui ob Christi nomen martyrium passus est: huius sepeliendi munusà Deo tibi præcipuè committitur. Experrectus Leuianus, surrexitè lectulo. Sed cùm, vera'ne illa fuisset visio, videretur addubitare, ecce Angelus eximia specie rursùs apparet, ac iubet abiecta omni cunctatione, Dei mandatum diligenter curare. Tum verò ille, nulla interposita mora, ad præmonstratum locum accurrit: quò cum iam appropinquaret, insolitum sibi visus est videre splendorem, ac propiùs accedens, sanctum ibidem B.Constantij corpus adspicit, simul & magnum circa illud tripudiantium cælestium spirituum chorum. His admirabilibus visis deterritus Leuianus, nec tantum sibi tribuens, vt satis dignè posset angelicis sese immiscere spiritibus, & sanctum corpus attingere, cui cerneret ipsos angelos ministrare, cœpit pedem referre. At Angeli conclamantes, Siste gradum, aiunt, Leuiane, nihil est, quòd timeas. tua hęc est sepulturę curatio. nobis id est mandatum, vt huius sanctissimi viri corpore vsque ad aduentum tuum custodito, tum demùm beatissimam eius animam deduceremus in cælum, quod & statim summa cum gratulatione, lætitiaque præstiterunt. O verè felix anima, quæ & dum fuit in his corporis compagibus inclusa, meruit pro sua eximia pietate ac puritate, Angelorum ministerio frui, & iam soluta ac libera, digna habita est, quæ, Angelicis stipata choris, ad æternam requiem perduceretur.

Cap. 17. *Anima S. Constantij angelicis stipata choris, in cælū ascendit.*

Leuianus igitur ad sanctissimum corpus propiùs se cùm admouisset, genibus flexis, in hunc modum orauit: Domine Deus omnipotens, qui hunc preciosum thesaurum non diuitibus seculi, sed mihi humili seruo tuo indicāsti, suppedita, obsecro, vires ad illum deportandum, & ostende locum, vbi sint tantæ reliquiæ recondendæ. Tum corpus ea, qua decebat, religione complexus & osculatus, de terra tollit, sanctissimo oneri collum subijciens. At ei, iam iter ingresso, obuiàm fiunt viri duo, pecuniarum causa inter se altercantes. Hi Leuianum agnoscentes, videntesq; eum cadauer humeris ferre, quid hoc rei esset, interrogant. Quibus vir probus rem, vt erat, fideliter narrat. At illi increduli, cœperunt hominem deludere, simul & Christi martyrem irridere, atq; adeò maledictis insectati. Quod non tulerunt impunè. nam Deus volens serui sui iniurias contumeliasq; vlcisci, simul &

Cap. 18.

Duo gentiles ob contumelias in S. Constantium iactas, visu priuantur. Deinde resipiscentes, illuminantur.

miraculo eius gloriā clariorem reddere, vtrunq; oculorū sensu ilicò priuauit. Sed tamen & ipsis ira Dei misericordia efficitur. mox enim pœna omnis oculorum ad clarissimū mentis lumen conuersa est: siquidem illi diuina manu tacti, quem anteà irridebant, huius iam opem & misericordiā supplices implorāt, confitentes meritò se quidē pro sua temeritate atq; impietate plecti, quòd sanctum Dei illusissent, atq; etiam à Leuiano venia petita, rogant hominem, vt velit sanctū corpus deponere, auxiliūq; ipsis quamprimùm ferre. Tum ille, vt erat pius ac mitis, Si volueritis, inquit, credere in Dominū nostrum Iesum Christum, confido fore, vt, hoc eius martyre deprecatore, augustū ipsius corpus, qua decet religione tangentes, lucem, quam amisistis, omninò recuperetis. Quid ni credamus, responderunt, in eū, cuius tantam in nobisipsis experti sumus potentiā? Apertè iam fatemur, quē vos colitis, hunc vnum Deum esse verum. Hic eos Leuianus manu prahendens, duxit ad corpus sanctissimi martyris, quod quidem illi summa religione venerantes atq; osculantes, Sancte Constanti, orabant, quanuis erratum nostrum nullam mereatur veniam, tuæ tamen erit gloriæ, opem nobis iam resipiscentibus, misericordiamq; benignè præstare: lumen, quod nostra culpa te contempto perdidimus, tua, quæsumus, benignitate, te intercedente, recipiamus. Hæc ex animo precati, in pristinum statum confestim sunt restituti.

Cap. 19.

Odor è S. Constantii corpore afflatur suauissimus.

Iam verò illucescente die, alterum huic non dissimile consecutū est miraculum. Duo quippe iuuenes iam indè ab infantia cæci, pueri ductum subsequentes, eadem via iter faciebant, & cùm iam loco appropinquarent, miram quandam odoris suauitatem sentiētes, O quàm diuinus est, dicebant inter se, odor is, qui ad nares fertur meas: certè aut Deus aliquis hîc est, aut quidpiam planè diuinum. Horum verba cùm audisset Leuianus, Odor is, inquit, quem percipitis, fratres charissimi, afflatur è corpore B. Constantij Perusini Episcopi, qui ob Christi fidem hac nocte hoc ipso in loco morte affectus est. Huius ego corpus humandi gratia, à Deo secundùm quietem monitus, huc accessi. Tum illi, O nos beati, inquiunt, si cuius præsentiā ex odore percipimus, huius & adspectu frui cōtingeret. Vos verò, dixerunt hi, quibus fuerat paulò antè oculorum sensus restitutus, haud difficulter poteritis id, quod optatis, impetrare, modò animū inducatis, huius, qui vos alloquutus est, monitis parere: siquidem & nos idē sumus hoc puncto temporis, Deo iuuante, consequuti. Id illi audientes, in spem veniunt & ipsi oculorū sensûs, omnium gratissimi, eadem ratione recuperandi, & pollicentur omninò, se, quicquid eis fuerit à Leuiano mandatum, promptè executuros. A quo cùm fuissent sanctissimo corpori admoti, terræ motus fit adeò horribilis, vt cæci magno concuterētur terrore. Hos verò confirmans Leuianus, Nolite, ait, fratres, timere: bono animo estote. signum hoc fauoris est, non furoris. credite in Iesum, debitumq; huic glorioso ipsius martyri honorē præstate, & videbitis mirabilia hodiè. Tum illi, Credimus, inquiunt, vnum esse verū Deum Iesum Christum, ac debitum nos glorioso huic ipsius martyri honorem præstituros, planè profitemur. ac protinùs humi prostrati, S. Constantij corpus religiosè osculantur, summis precibus contendentes, vt liceat eis iamdiù desiderata huius suauissimæ lucis vsura, ipso intercedente, frui. quod & statim obtinent.

Cæci duo, ad S. Constantij corpus admoti, illuminantur.

Cap. 20.

O verè venerandum corpus, cuius contactu quatuor viri paucarum horarum spatio tum oculorum, tum mentis cæcitate sunt liberati. Cuius illi beneficij vt memores se, & gratos ex aliqua parte præstarent, petunt à Leuiano, vt corporis ad sepulturam deferendi munus sibi concedat, ipse tantùm viæ ducem se præbeat. Hic ille precari Deum, orare, obtestari, vt, quemadmodùm adiutores sibi ad portandum corpus modo planè diuino suppeditâsset, sic velit locum, in quo sit condendum, demōstrare. Hæc precatus, subitò exaudiuit vocem è cælo, ità præcipientem: Perusiæ patriæ suę beati viri corpus reddite, vt quem habuit in hac vita Pastorem & parentem, eundem post mortem Patronum & defensorem obtineat. Quod quidem illi Dei mandatum exhaurire cupientes, quæ primùm sese obtulerunt arbores, ex his ligna incidunt, in eaque, in feretri formam constructa, corporis primò truncum imponunt, deindè huic caput sanctissimum, quàm maximè possunt accommodatè annectunt. His ità constitutis, quatuor illi, quibus fuerat oculorum simul & mentis sanitas restituta, feretrum ferentes præeunt, Leuianus in hymnis & psalmis Deum benedicens, subsequitur. Interim nonnulli, qui & ipsi per eandem viam Perusiam petebant, acerbum de Episcopi morte nuncium suis ciuibus cùm detulis-

Corpus S. Constantij Perusię reddi, diuina voce præcipitur.

detuliſſent,complures eorum, non modò ex ſua, frequenti illa quidem, Barziorum gente, verùm etiam ex reliquis, quæ Chriſti fidem profiterentur, obuiàm ei vſque ad Tyberim proceſſerunt. Hos cùm procùl vidiſſet Leuianus, id, quod erat, ſuſpicatus, accurrit ad illos, & cùm ſe turbæ adiunxiſſet, cùm alia, quæ acciderant, breuiter exponit, tum præcipuè miracula, quæ fuerant per beatum Conſtantium etiam poſt mortem edita, explicat diligenter.

Peruſini ciues obuiàm S. Conſtantij corpori procedunt.

Hæc illo referente, attingunt ripam fluminis: quò cùm nec multò pòſt perueniſſent hi, qui feretrum portabant, rogati depoſuerunt. Vidiſſes tum omnes certatìm ad ſanctiſſimum corpus venerandum atque oſculandum currere, flere, angi, lamentari, eundem parentem, paſtorem, vitæ magiſtrum, ſapientiæ doctorem appellare. Huic pietatis officio cùm ſatisfeciſſent, iubet eos Leuianus à feretro recedere, vt iter reliquum conficere pergat. Tum verò certat quiſque humeros ſanctiſſimo oneri ſupponere, quod tamen hi, qui vſque ad eum locum detulerant, nè viderentur munus humanum, aſſignatum à Deo, defugiſſe, minimè permiſerunt: ſed rursùs ſanctiſſimum ſuſtulerunt corpus, è quo quidem tanta odoris ſuauitas continenter afflabatur, vt omnes, qui circùm erant, colles cum ſumma hominum admiratione repleret. Cùm igitur cuncti ſimul mœnibus vrbis appropinquâſſent, vrbem ipſam, Deo ità inſpirãte, non ſunt ingreſſi, ſed locum ſepulturæ extra portam S. Petri delegerunt eum, quem etiam nunc Areolæ dicunt, ibique funus religioſiſſimo martyri ſatis amplum faciendũ curârunt. His peractis, quicunque aderant Chriſtiani, genua ad ſepulcrum flectentes, ſuppliciter ſeſe & patriam vniuerſam S. Conſtantio commendârunt, precati, vt cuius fuiſſet in terra Paſtor bonus, & pater optimus, eiuſdem in cælo patronus & interceſſor benignus exiſteret.

Cap. 21. *Lugubris Peruſinorũ ciuium lamentatio.* *Sepulcrum S. Conſtantij extra portam S. Petri in Areola poſitum.*

Poſtremò tumulum piè oſculati, domum quiſque ſuam redijt, excepto Leuiano, & quatuor illis, quibus fuerat modò, beato Conſtantio intercedente, lux reſtituta: hi enim paruo ibì extructo tugurio, perſeuerantes in orationibus, ieiunijs, & alijs bonis operibus, totũ reliquæ vitæ tempus apud ſancti martyris monumẽtum traduxerunt. cuius quidem fama & gloria ob multa, & maxima miracula, quæ ibì quotidiè fiebant, adeò in dies magis magiſque creuit, vt magna piorum hominum multitudo ad eius ſepulcrum viſendum ac venerandum, ex diuerſis locis confluerct. Neque verò non etiam hodiè magno in honore eſt & veneratione glorioſus Chriſti martyr, tum alibì, tum maximè Peruſiæ, vbi quidem eius nomine feſtus dies anniuerſarius in templo, ibidèm ei cum magnis opibus iampridèm dicato, ſumma religionis pompa celebratur, 4. Kalend. Februarij. Tulit autem S. Conſtantius martyrij palmam, Marco Antonino, vt initio diximus, Imperatore, qui quidem imperare cœpit clxiij. anno ab ortu Chriſti Domini noſtri, cui honor, gloria, & imperium in ſempiterna ſecula, Amen.

Cap. 22. *Vndiquè viſitur.* *Templum cũ magnis opibus ei dicatum.*

FEBRVARIVS

SERMO BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO SEVERO EPISCOPO,

vt habetur octauo Tomo Aloyſij.

AVDISTIS, fratres chariſſimi, ex beati Seueri, dum legeretur, hiſtoria, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio ſuſtulit, quàm mirabiliter illum non ſolùm præter opinionem omniũ ciuium, ſed etiam ſuã, ad arcem Pontificatûs elegit. Audiſtis, pauperculum hominem à Deo mundi diuitibus anteferri. Audiſtis, abiectũ & humilem ſuper potentatus nobilium cum gloria ſublimari. Audiſtis Spiritum ſanctum ſapientes ſeculi contemnentem, ſimplicem hominem eligentem, ornatos veſtibus tranſuolantem, in pannoſum & ſqualidum, quaſi in amicum familiarem, & olìm ſibi notiſſimum, deſcendentem.

1 Februarij. *Alia Dei atque hominum iudicia.*

Libet

Libet autem, dilectissimi, ad illud pulchrum spectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere,& omnipotens Deus quàm diuerso modo ab hominibus iudicet,inquantùm mihi possibile est, studiosè pensare. Conueniunt vniuersi ciues ad oratorium,descendit Spiritus sanctus in columbæ specie super populum congregatum. Multa inferiùs corda, vnus desupèr inspector. Præstolantur isti, magnum aliquem ex diuiribus eligi: considerat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Isti apud se præferunt eruditam linguam,luculentum sermonem: ille autem animum simplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus visu plebeios præterit, ad primates verò, quis eorum maximè eligatur, attendit: indè autem excelsus Dominus humilia respicit, & alta à longè cognoscit.Hinc multi sibimetipsis illud sacræ dignitatis culmen exoptant, & garrulo silentio intra conscientiam clamant: O si columba veniat super me, ô si Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur Episcopatus? Indè autem ille scruratur renes & corda, qui finxit singulatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, vtporè in egregia ciuitate, alij quidem fremenrium equorum glomeratis gressibus incedere soliti, alij claris natalium titulis insigniti, alij preciosarum vestium nitore conspicui, alij crebris obsequentium militum cuneis constipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter præditi, alij alijs rebus pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum subtiliter intendebat, quod olim per Prophetam dixerat, sine aliquo vocis strepitu iterùm repetebat: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?* Videbat populus in aperto loco columbam cælitùs expectantem. Adspiciebat illa Seuerum pauperculum, post ianuam latitantem. Qui enim se hominibus abscondebat, diuinæ maiestatis intuitum declinare non poterat. Quid est hoc beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam sublimis, tam pannosus, tam gloriosus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuisibilitet sublimatus? Cur te abscondere niteris, qui ad hoc proueheris, vt ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum erubescis, qui diuinæ maiestatis conspectui præ omnibus placuisti? Videlicet idcircò absconderis, vt videas, & non videaris: videas scilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro vestium fœditate. Agè iam manifestare in publicum, procede ad medium, & Christianæ familiæ suscipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, vt in summi Regis fulgeat ornamento. Non lateat vlteriùs lucerna sub modio, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo sunt, splendoris sui luce perfundat. Pasce igitur Dominicum gregem, & super ouile Christi curam exhibe pastoralem. Tibi Christus Ecclesiam suam committere iam decreuit, quam inæstimabili sui sanguinis precio comparauit. Suscipe egregiæ administrationis officium, vt de commissi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expauescas ignorantiam litterarum, non dubites de incompositorum enormitate sermonum, quia ille, qui promouet te, sine legendi labore instruet te: qui tibi doctrinæ committit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippè est verbum, quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc Verbum tibi, tuisque similibus per semetipsum dicit: *Cùm steteritis ante reges, &c.* Et iterùm: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Spiritus sanctus quos eligat.

Psal. 137.

Psal. 7. 32.

Esa. 66.

Latere niti tur S. Seuerus, sed non potest.

Matth. 5.

Matth. 10.

Ibidem.

Quid plura? Tandèm venit columba, & mirantibus cunctis, dilectum sibi caput inuisit. Et certè iam olim in eius pectore inuisibiliter erat, in cuius nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quò se verteret? Quod sibi latibulum tutius inueniret? A conspectu omnium fugit, valuas opposuit, ad videndum sibi solas postium rimulas dereliquit. Sed qui humanos adspectus auertere potuit, columbini acumen intuitûs non euasit. Videt se deprehensum, conqueritur intra se, nil sibi profuisse confugium. Veruntamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertiò igitur ad se volitantem agitatis manibus repulit: & sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

Columba insidet capiti eius.

O no-

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi patenter illum in Patris, & Filij, & Spiritûs sancti nomine consecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam à se exturbando, manibus tangere, nisi ex Ecclesiasticæ institutionis ordine, in ipsis manibus oleum sanctæ vnctionis accipere? Nam quòd columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manûs impositionis impleuit. Quòd autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritûs vnctione signauit. *Oleũ sanctæ vnctiõis ritu Ecclesiastico, quo liniuntur manus.*

Suscepto igitur Pontificatûs officio, beatus ille Seuerus, non magis ex ordine Ecclesiasticæ dignitatis ascendit, quàm in arcem quoquè summæ sanctitatis excreuit. Nonnulli enim cùm regiminis curam suscipiunt, ad lacerandos subditos protinùs inardescunt. Terrorem potestatis exhibent, & quibus prodesse debuerant, magis nocent: & quia charitatis viscera in filios non habent, domini videri appetunt, patres se esse non recognoscunt. Humilitatis locum in elationem dominationis immutant, & semetipsos quasi quidam tyranni in superbiæ cornibus exaltant: & si quandò extrinsecùs blandiuntur, interiùs sæuiunt. De quibus per semetipsam veritas dicit: Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. In vestimentis quippè ouium veniunt, quia vellus quidem innocentiæ in superficie prætendunt: sed lupi rapaces sunt, quia malitiæ morsus in occulto cordis exacuunt, non attendentes illud, quod Dominus discipulis suis dicit: Eccè, inquit, ego mitto vos, sicut agnos inter lupos. Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare: vt ex ipsa sua mansuetudine iram sæuientium mitiget, & peccatorum vulnera in alijs, ipse afflictionibus vulneratus sanet. Quem & si quandò zelus rectitudinis cogit, vt erga subiectos sæuiat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate: quatenùs & iura disciplinæ exhibeat, & intùs paterna pietatè diligat, quos foris quasi sæuiendo castigat. Malì autem pastores, non sicut agni inter lupos, sed potiùs sicut lupi inter agnos sunt: quia dum à subditis sibi nullum plerunquè morsum læsionis excipiunt, ipsi in eos rapinæ suæ dentes crudeliter figunt. *Attendant quæso hæc, elati Ecclesiæ prælati.* *Matth. 7.* *Luc. 10.* *Mali pastores lupi inter agnos.*

Nonnulli verò antequàm officij sacerdotalis culmen attingant, mites se & humiles in omnibus exhibent, excrescere in virtutibus student, bonis moribus pollent, & in omni se honestate sanctæ conuersationis exercent, mala nulla aliquandò inferunt, illata verò patienter ferunt, carnem suam assiduè ieiunijs & orationibus edomant, & cunctos in se vitiorum motus censura rigidæ seueritatis frenant. Sed cùm pastoralis custodiæ iura suscipiunt, quicquid sanctitatis habuerant (proh dolor) miserè permutant: omne quod piè vixerant, obliuiscuntur: & discurrentium more fluminum, ad ima absq; vllo retentionis obstaculo deuoluuntur: & velut mali remiges, cùm ad alta pelagi vento impellente deueniunt, quandò scilicet maiori conamine opus est, in somnū se mortifera securitate resoluunt: vel potiùs cùm gubernandæ nauis clauum suscipiunt, qui priùs cum cæteris strenuè nauigauerant, iam in magisterio positi, in negligentiæ se torpore deijciunt, & non solùm alios non custodiunt, sed semetipsos etiam infeliciter perdunt.

Sed quid ista de reprobis pastoribus loquimur, cùm & ipsi summæ sanctitatis viri, suscepto curæ pastoralis officio, etsi ad mala (quod absit) nullatenùs proruunt, sæpè tamen ex ipsa perfectione boni, necessitate cogente, aliquantulùm minuuntur? Hinc est, quòd beatus Papa Gregorius in prioris vitæ conuersatione visibilia quoquè se transcendisse gloriatur, postmodùm verò curis exterioribus implicari pia lamentatione conqueritur. Hinc est etiam, quod de beato Martino Turonense Episcopo legitur, quia maior ei virtus ante Episcopatum fuerat, quàm post Episcopatum. Quanquàm proculdubiò credendum sit, quia sanctis prædicatoribus quicquid de prima perfectione pro aliorum custodia subtrahitur, multò largiùs, multoquè vberiùs, in acquirendis subditorum lucris augetur. *In præfatione lib. 1. dialog. eius.* *Lege vitam eius Tom 6 ex Dialogo 2. Sulpitij cap. 5.*

Perpendite ergò, fratres charissimi, quàm mirabilis vir fuerit beatus Seuerus, cui sanctitatis meritum suscepti cura regiminis addidit, quod alijs excellentissimis etiam viris minuere consueuit. Nam quod alijs sæpè descensionis est causa, hoc illi prouectionis probatur extitisse materia: & indè sibi perfectionis culmen est auctum, vndè & perfectissimis viris quandoquè non ambigitur imminutum. Eccè enim ante commissæ prælationis officium, virtutum quidem vitam

duxisse

Ante Episcoparum, nulla fecit miracula, pòst verò, plurima.

duxisse cognoscitur, virtutum tamen signa nequaquàm fecisse perhibetur: post ordinationem verò facta per illum miraculorum signa, apertis vocibus clamant, quantùm priorem vitam merita posteriora transcendant.

Aliqua deesse videntur.

Hæc igitur tot & tanta præclara miracula, fratres charissimi, ad veræ vtilitatis lucra conuertite,& per exteriora diuini muneris beneficia,ad interiora quoquè medullitùs anhelate. Quid enim prodest, caduca hæc & transitoria bona temporaliter ex diuina benignitate percipere, si non contingat ad æterni quoquè boni suscipienda præmia peruenire? Mementote quid Iudæis de antiquis eorum patribus veritas dicat: Patres,inquit,vestri manducauerunt manna in deserto,& mortui sunt. (Iohan.6.) Perpendite etiam,quanta sit in cælis sanctorum gloria,quibus contra naturæ suæ ordinem ipsa in terris famulantur & obediunt elementa. Quid enim sanctorum animæ siue in cælo,siue in terra,siue etiam in abysso non possunt, qui cum ipso,qui omnibus præsidet,vnum sunt? (Sancti cum Christo vnũ sunt.) Ad illam igitur, dilectissimi, tantæ gloriæ dignitatem totis nisibus tendite,ad illam quotidiè sanctarum virtutum & piæ conuersationis gressibus properate. Contemnenda quippè sunt vobis cuncta,quæ cernitis,si ad ea vultis pertingere,quæ speratis. Attestante etenim beato Paulo,non possumus hîc gaudere de seculo,& illic regnare cum Deo. (Rom.12. 2.Cor.4.) Qui iterùm dicit: Non contemplantibus nobis,quæ videntur,sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt,quæ autem non videntur,æterna sunt. Fluxa igitur & seductoria immundi huius blandimenta mundi despicite, minas eius cum fortitudine superate,surgentia carnis incendia reprimite,mentes vestras,auxiliante Deo, in virtutibus dilatate,torporis & negligentiæ frigus de cordibus vestris expellite, ad illud ineffabile supernæ beatitudinis gaudium flammato mentis desiderio iugiter suspirate.Nam spectator ille,qui corda vestra ad se directa delectabiliter inspicit,libenter etiam vobis suæ societatis ianuam pandit Iesus Christus Deus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA B. SIGEBERTI FRANCORVM REGIS, AVTHORE SIGEBERTO MONACHO GEMBLACEN.

Vtrùm hic catalogo Sanctorum adscriptus sit, ignoro: multis tamen claret miraculis.

1. Februarij. Cap.1.

ANNO Dominicæ incarnationis quingentesimo octogesimosexto Lotharius secundus, Chilperici Regis & Fredegundis filius, in Francia admodùm puer regnare cœpit. Qui postquàm ad intelligibilẽ ætatem venit, honestati morum studere cœpit. Vndè à Deo exaltatus,eò vsque processit, vt monarchiam regni Francorũ mereretur accipere solus. Hic anno regni sui tricesimonono Dagobertum filium suum in cõsortium regni adsciuit: & nè regiæ potestatis licentia,& iuuenilis ætatis intemperantia exorbitaret à via rectitudinis,ei viros potentia & sanctitate claros substituit, sanctum scilicet Arnulphum,ex Maiore domûs Metẽsem Episcopum,& Pipinum Maiorem domûs,tunc temporis cunctis aulicis præminentem potentia & prudentia. Istis Dagobertus vtens tutoribus,regnum Francorum propagauit latiùs,& maximè ad debellandos Saxones laborabat intentiùs,qui fines regni sui crebris fatigabant excursibus. Quos auxilio patris sui Lotharij ità deuicit,vt & Regem eorum Berthoaldum perimeret,& omnes Saxones,mensuram gladij sui excedentes,gladio trucidaret.

Cap.2. S. Cuniberti vita, habetur 12. Nouembris Tomo 6.

Tam bonis Dagobertus Rex vsus principijs,post mortem patris sui cœpit paulatìm resilire à proposito æquitatis,& consilijs Pipini principis,& Cuniberti Archiepiscopi Coloniensis, quem idem Pipinus post * decessum sancti Arnulphi vnanimem sibi amicum, & intimum suis elegerat consilijs. (* discessum) Nam quanuis Dagobertus Rex esset egregius bellator, sacerdotum Dei & ecclesiarum pius amator, pauperum Christi largus subleuator,& multarum bonarũ artium executor: tamen carnalis incontinentiæ morbo nimìs laborabat, vndè & claritudini nominis sui foedam

dam infamiæ notam contraxerat,& (quod grauius erat) Regis regum iram contra se accenderat. Reginas enim suas fictis ex causis alias pro alijs repudiabat, ipsis quoquè desponsatis pellicum amores superducebat. Et quanuìs adeò deditus esset carnali commercio, nullam tamen spem propagandæ posteritatis habebat, ex nulla tot vxorum filio suscepto. Permaximè ergò Rex dolebat, quia se Dei offensam incurrisse sentiebat: præsertìm quòd ex regio patrum suorum semine nullum sciebat superesse, præter se & fratrem suum Charibertum: qui Charibertus propter simplicitatem nimiam minùs idoneus erat ad regni gubernaculum. Sed quanuìs de prolis prosperitate, non tamen desperans de Dei miseratione, præcordialiter cum deprecabatur, vt sibi ex eius nutu filius daretur, qui sibi in regimine regni subrogaretur.

Grauiter peccat S. Dauidis Regis more.

Pœnitentia eius.

Iustus & pius Dominus, qui hominum erratibus ad iram attrahitur, precibus etiam humiliū ad misericordiam reducitur. Rex siquidem Dagobertus, dum circuiret Austrasiam nono anno regni sui, puellam quandam Ragnetrudem nomine, vultûs elegantia laudabilem, genere etiam inter Austrasios non ignobilem, cum regij cultûs honore sibi vxorem iunxit: quæ, Deo volente, eodem anno ei genuit filium. Rex hoc lætificatus nuncio, voluere cœpit animo, cui sanctorum virorum potiùs hunc puerū traderet, qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Erant eo tempore in Francorum regno multi apud Deum & homines sanctitate prædicabiles & virtutibus. Inter quos sanctus Amandus Elnonensis clarebat gloriosiùs: qui ex Aquitania oriundus, Christum relictis omnibus sequebatur, & labores voluntariæ peregrinationis instantia diuinæ prædicationis consolabatur, & eius cultu seges vbertima per Franciam in horrea Christi congregabatur. Ad hunc perquirendum per diuersa discurrunt nuncij, ad festinantis Regis edictum. Is Amandus iamdudùm, quia solus omnium sacerdotum non timuerat Regem redarguere pro capitalibus criminibus, iubente eo, eum iniuria de regno eius fuerat expulsus, & in remotioribus Franciæ locis verbum Dei prædicabat gentibus. Tandèm reperitur, & vt Regem adeat quantocyùs admonetur. Ille memorans præceptum Apostoli, quòd omnis anima potestatibus sublimioribus debeat subijci, venit ad Regem, in villa Clypiaco morantem. Viso Rex beatissimo Amando, magno repletus est gaudio: prostratusque pedibus eius, deprecabatur vt tanto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. At ille, vt erat mitissimus, citiùs eum eleuauit à terra, atque clementissimè indulsit. Tunc Rex ad sanctum ait: Pœnitet me, quòd stultè aduersùm te egerim. Precor ergò, vt nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atque precem meam, quam à te postulo, non dedigneris annuere. Dedit Deus mihi filium, non meis præcedentibus meritis, precorque vt eum sacro digneris abluere baptismate, atque in filium tibi spiritualem accipere. Quod vir Domini vehementer renuit, scilicet sciens scriptum esse, militantem Deo non oportere implicari secularibus negocijs: & quietum atque remotum, non debere regia frequentare palatia. & è conspectu Regis abscessit. Rursùm Rex misit ad eum viros illustres, tūc in laicali habitu palatio deseruientes, Audoënum scilicet, pòst Rothomagi Episcopum, & Eligium pòst Nouiomi Episcopum. Hi humiliter virū Dei petiêrunt, vt precibus Regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, atq; lege imbuere diuina quantocyùs assentiret: dicentes, quòd si hoc vir Domini non renueret, per hanc familiaritatem liberiùs in regno illius, vel vbicunquè eligeret, licentiam prædicandi haberet, seu nationes quamplures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandèm ergò fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quòd vir sanctus precibus eius annueret, puerum adduci pręcepit: ipse verò Aurelianis contendit: vbì ei frater suus Charibertus ad hoc ipsum, vt filium eius de sacro lauacro susciperet, occurrit. Ibì puer affertur, qui non plusquàm quadraginta dies ab ortu suo habere ferebatur. Quem accipiens vir sanctus, sacris mysterijs initiandum, cum benedictione solenni eum fecit catechumenum. Cumq; finita benedictione nemo ex circunstantibus respondisset, Amen: aperuit Deus os infantis, atq; cunctis audientibus clara voce respondit, Amen. Statimq; eum regenerans sacro baptismate, Sigebertum eum nominauit, eumque ipse cum Chariberto fratre Regis de sacro fonte suscepit. Super hoc Rex cum omni exercitu magno tripudians gaudio, dehinc sanctum virum habitum in magnæ vene-

Cap. 3.

Nascitur ei filius.

Vita huius est Tom. 1. die 6. Februarij.

Rom. 13.

S. Amandū veniam rogat.

2. Tim. 2.

Horum vitę suis habentur locis.

S. Amandus eius filium baptizat, Sigebertum.

Aimonius lib. 4. cap. 20

rationis

rationis loco, non multò pòst inthronizauit eum in Traiectensis ecclesiæ solio. O miram Dei gratiam: ô prædicabilem eius potentiam. Quis non in eius laudem exclamet? quis non super diuitijs bonitatis eius exultet? Qui olim Ieremiam prophetam in vtero matris sanctificauit, cuius spiritu afflatus cum matre sua, plusquàm propheta Iohannes exultauit, & nondùm natus præco, nasciturum Regem præuidens, gratulando salutauit: ipse etiam modò recèns nato puero per os sancti præsulis charisma spiritualis benedictionis insudit, & quòd sibi vas electionis esset futurus, per * eiusdem ostendit miraculum: quem mox vt originalis peccati ablutus est macula, spiritussancti perfudit gratia. Verè benedictus per omnia, per quem nomen Domini adhuc benedicitur in Ecclesia, & benedicetur in secula.

Ierem. 1.
Luc. 1.
for. * euidēs

Cap. 4.
S. Pipini Ducis vita habetur To. mo 1. Februarij 21.
Rom. 12.

Aut vix, aut nunquàm inuidiam effugit gloria. Pipinus Maior domûs, qui cautè & prudenter se agebat in cunctis regni vel palatij negocijs, bonus in consilijs, fortitudine terribilis, cultu iustitiæ & fidei proposito per omnia laudabilis: quò magis omnes gloria anteibat, eò omnium maiorem penè Austrasiorum contra se inuidiam conflauerat, obseruantibus æmulis, vt amouerent eum à latere Regis: vt aut disiungerent eum à Regis corde, aut facerent eum plecti morte. Sed ille callens moderari animo suo, noluit vinci à malo, sed vicit malum in bono. Nam vt se & omne regnum absolueret discordię scandalo, arrepto ad nutriendum Sigeberto Regis filio, inuidorum factioni cessit, & ad Charibertum Regis fratrem in Aquitania morantem contendit. Non multò pòst transeunte nubecula huius tempestatis, lætior redijt per concordiam aura serenitatis.

Cap. 5.
* Samon

* Sammon quidam Francus genere, negociator arte, cùm ad gentem Vuinidorum se contulisset, & per fortitudinem & industriam suā ab eis in Regem promotus fuisset, inter se & Dagobertum Regem orta simultate, sępè regni sui transgresso limite, Thuringiam & reliquos sibi vicinos Francorum pagos vastabat acerrimè. Hac de causa Rex Dagobertus anno regni sui vndecimo Metis adijt, ibique procerum & pontificum conuentum adesse iussit, eorumque consilio & consensu filium suum Sigebertum in regnum Austrasiorum sublimauit, sedemque Regis Metis vrbem habere permisit: partem etiam thesaurorum sufficientem tradidit, & hoc totum edicto regali & procerum attestatione authorizauit. Tutelam verò Regis, eius pueritiæ timebat, cōmisit Cuniberto Archiepiscopo Coloniensi, & Adelgiso duci: curam verò regni Austrasiorum & prouidentiam omnium imposuit Pipino principi. Ex illo die repressa est insolentia Vuinidorū, obuiante eis fortiter & feliciter fortitudine Austrasiorū, & frequentibus pręlijs reprimenti excursus illorum.

Sigebertus creatur Austrasiæ Rex

Cap. 6.
Secundus ei nascitur filius Clodoueus nomine.
Is creatur Rex Neustriæ.

Post annum nascitur Regi Dagoberto filius, qui Clodoueus est nominatus. Qui iterùm cunctis primatibus Austrasię & Neustrię in generali conuentu cōgregatis, iterùm diuisionem regni inter duos filios ordinauit coram eis, eorū assensu & consilio, & confirmauit, datis & acceptis inuicèm pactis & sacramētis, vt scilicet determinato vtriusq; regni arcto limite, Sigebertus regnaret super Austrasiam, Clodoueus verò regeret Neustriam. Eam partem Franciæ, quę spectat ad meridiem & orientem, vocabant Austrasiam: eam quæ vergit ad Aquilonem & occidentem, vocabant Neustriam. Rex Dagobertus tam iustè & prudenter regno vtroque ordinato, nè aliquandò aliquo modo vel fratres inter se fraterno dissiderent odio, vel regnum in seipso diuisum, ciuilis belli desolaretur scandalo: anno regni sui decimoseptimo mortuus, & * Parisijs in basilica S. Dionysij sepultus, regnum dimisit, ab extetis pacatum gentibus, & in nullo diminutū à suis finibus. Post eius obitum duo Reges & fratres, Sigebertus & Clodoueus, se quisq; in regno suo agebat prudenter, & inter suos valebāt potenter, subiectis se exhibendo placabiles, aduersantibus terribiles. Et cùm in omnibus inter se Deo placita vigeret concordia, pro vno tamen negocio penè voluit introrepere discordia. Sigeberto enim Rege repetente sibi debitam partem paterni thesauri, nitebantur ei contraire proceres, qui erant ex parte Clodouei. Sed Pipino principe, & Cuniberto Archiepiscopo fortiter & rationabiliter instantibus, pro suî potentia ab inuitis Neustriæ primatibus extorserunt, mediante iustitia, vt ex condicto ad villam Compendium veniretur, ibique thesaurus Regis æqua lance diuideretur, suaque cuique pars competēter daretur. Ventum est illò: thesaurus diuiditur ex æquo, pars debita repræsentatur Metis regi Sigeberto.

* Parisius
Thesaurus regius æqua lance diuiditur.

Cap. 7.

Sequens annus luctum maximum intulit Regi Sigeberto, eiusque regno, Pipino maiore

maiore domûs ex hac luce ſubtracto, qui ipſum Sigebertum paternè nutrierat à puero,& imbecillitatē pueritię & adoleſcentię eius validi ſui auxilij ſuſtentauerat brachio. Hic omnimodis regno vtilis,genere,potentia, prudentia & fortitudine ſuper omnes nominabilis,Grimoaldum filium ſuum rerum ſuarum hæredem fecit, duas quoquè filias, Gertrudem & Beggham, ad laudem & gloriam generis ſui poſt ſe reliquit. Quarum vna Gertrudis Chriſto,quàm ſponſo carnali, malens nubere,ſanctæ religionis propoſito inſeruiens in Niuellenſi cœnobio, à ſua fundato matre,ſpiritualem prolem adhuc non deſinit Deo gignere. Soror eius Beggha nupta Anſigiſo,ſancti Arnulphi Metenſis Epiſcopi filio,regiæ dignitatis decus, quod penitùs deperierat per Regum Francorum inauditam deſidiam, per ſuam reparauit proſapiam. Ipſa ſiquidem genuit Pipinum, Pipinus Carolum, qui Tudetes,id eſt, Martellus eſt agnominatus: Carolus Pipinum Regem: Pipinus Carolum, cognomento Magnum,Francorum Regem & Imperatorem Romanorum: qui eò honoris & potentiæ proceſſit, vt nullus de Regibus Francorum, vel ante eum, vel poſt eum,ei comparari potuerit. Quia aliquantulùm excurrimus,citò vndè digreſſi ſumus redeamus.

S. Gertrudis vita eſt 17. Martij, Tomo 2.

S Caroli Magni genealogia.

Cap 8.

Grimoaldus pro patre ſuo Pipino conſtitutus Maior domûs, potenter in aula Sigeberti Regis principabatur,& domi militięq; viriliter tutabatur. Omnia in tuto eſſe putabantur,& compreſſis vicinarum gentium motibus,nihil metuebatur. Inuenit tamen nouerca bonorum inuidia,quomodò in ipſis regni viſceribus ſereret diſcordiæ zizania. Otho Vronis domeſtici filius,qui Sigeberti Regis ab adoleſcentia fuerat baiulus, zelo inuidiæ ducebatur contra Grimoaldum Maiorem domûs, & traductis ad ſe procerū aliquibus,arrepebat in ſpem inuadendi principatûs eius. Radulphus quoquè dux Thuringiæ, vir bellicoſus, proſperis iutumeſcens euentibus,cùm Vuinidos crebris viciſſet congreſſibus,contra Sigebertum dominū ſuum & Regem agebat inſolentiùs,eiuſq; deſpiciens adoleſcentiam,magnam intulit regno moleſtiam:& eò vecordię proceſſit,vt exercitu Sigeberti inſidijs excepto,non minimam de Francis ſtragem facere præſumpſerit. Quod infortunium nimium Sigeberto Regi intulit luctum,tunc agenti annum regni nonum, ætatis verò duodecimū. Sed quia cum ætate ei robur & induſtria accreuit, non anteà ab inimicorum inſecutione deſtitit,quàm ſuperbiam eorum domuit, & Thuringos, qui inſtinctu Radulphi rebelles erant, ſub iugo dominij ſui victos & confuſos reflexit. Otho etiam, qui potentiam Grimoaldi obliquo oculo limans, eam ad ſe trahere nitebatur, factione Grimoaldi à Leutherio Alamannorum duce in gratiam ipſius trucidatur, atque ita Grimoaldus in principatu corroboratur.

Sigebertus Rex Thuringos domat.

Cap. 9.

Pax alta & quies erat in cunctis Auſtraſiorum terminis, ſedatis vndiquè exteris & domeſticis aduerſarijs,virtute Dei promouente virtutem Sigeberti Regis,quem ſibi placiturum monſtrauit à primo rudimento ætatis. Qui enim Salomoni in tenera ętate dedit ſapientiam,diuitias & potentiam,dedit etiam huic ſapientiam,diuitias & potentiam. Ego quidem,ſi verbis Domini vti audeam,fidenter dicam,quia pluſquàm Salomon hic. Salomon enim ſapiētiam, quam in nocte & per ſomnium accepit, tranſgrediendo Dei cultum perdidit: diuitias & potentiam,quas plus cunctis habuit,in perniciem animæ ſuę vertit,& vt in poſteris ſuis minueretur, peccando meruit. Hic verò pacificus noſter Salomon, quicquid ſapuit, quicquid habuit, quicquid potuit,ad animæ ſuæ commodum conuertit,& vt in poſteris ſuis ſpiritualiter multiplicaretur, benè agendo meruit. Solet enim fieri in pacatis regnis, vt per ocium & deſidiam moribus corruptis, abutantur ſecuritate pacis. Hic contrà gaudens diuturnitate temporalis pacis, laborabat obuiàm ire aëreis cateruis: & colluctaturus contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus,conducere ſibi ſpirituales, qui ſecum bellarent, exercitus. Duodecim enim monaſteria in diuerſis regni ſui partibus ædificauit, eiſque ex ſuis redditibus regia liberalitate neceſſaria ſuppeditauit: vt illic ſub Apoſtolicæ vitæ viuentes regula,dum ſua meterent carnalia, ſua ſibi ſeminarent ſpiritualia. Inter quæ eminent in noſtra vicinia Stabulaus & Malmundarium cœnobia, infra ſyluam Ardennam ſita: quæ idem Rex, cooperante ſibi Maiore domûs Grimoaldo,conſtructa,ſancto Remaclo Tungrenſi Epiſcopo tradidit ordinanda. Illius enim & Cunibarti Colonienſis Epiſcopi præcipuè innitebatur conſilio,& ad talia facienda ſanctorum virorum animabatur exemplo. Et vt ab vno plura diſcamus, quanta pij Regis liberalitas fuerit in ſanctorum locis di-

3 Reg 3.

3. Reg. 11.

Quàm ſapienter & ſancte vixerit.

Duodecim monaſteria extruit & redditibus donat.

S Remacli vita habetur 3 Septēbris, Tom. 5

tandis, ex his duobus colligamus. Audiens in locis, sancto Remaclo delegatis, feruere cultū sanctæ religionis, præsertim quòd idē præsul, abiecta Episcopali sarcina, se ibi mancipauerat arctiori vitæ, tradidit ei ex ipsa foresta duodecim leucas in latitudine, & toridem in longitudine: In quo spatio nullus ei vel sibi succedentibus contradiceret: * affirmaueruntq; illud testamēto cum adstipulatione Imperiali.

*affirmauit, legendum videtur.

Cap.9.

Rex Sigebertus, reuerà Regis nomine dignus, quia seipsum benè regere nôrat, magnoperè terrena bona minimis Christi distribuere curabat, vt ad summum bonum tandèm perringere posset, quod non constare nisi in æterna beatitudine clarer. Expertus enim erat, quia terrena felicitas in aliquo semper curtatur, nè ad perfectionem boni perueniat. Cùm enim sibi opes, honores, potentia, gloria affatim pro regia affluerent magnificentia, multū tamen felicitati suæ deesse dolebat, pro eo quòd liberorum dulci affectu carebat. Et ideò in ædificandis ad ædificationem animarum cœnobijs instabat liberiùs, & sua Christo distribuebat liberaliùs: quia præter Christum, cui hæc cederent, non erat ei hæres legitimus. Quia verò Grimoaldum Maiorem domûs sibi in omnibus fidelem, morigerum & cooperatorem eatenùs experrus erat, filium eius Childeberrum regni Austrasiorum hęredem delegar: hoc tamen proposito conditionis renore, si ipsum contingeret sine liberis obire. Rex quidem, vtpotè fururorum nescius, quod tunc sibi videbatur, ex temporis conuenientia fecit: posteà verò filium genuit, quem nomine parris sui Dagoberrum vocauir: & priori testamento ad irritum redacto, hunc nutriendum commisit Maiori domûs Grimoaldo, vt eius potentia contra omnes tutus sublimaretur in Austrasiorum regno.

Sigeberto Regi filius nascitur Dagobertus.

Cap.10.

Talis erat Sigeberti Regis vita, quam apud homines & temporalis magnificabat potenria, & grara Deo in omnibus commendabat iustiria: apud Deum verò eam acceptabilem faciebat columbina simplicitas, cùm tamen ei adesset etiam serpentina calliditas. Quia verò dicit sapientia ex ore Salomonis, Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum: aufer iniquitatem de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius: Rex ille, in cuius manu sunr corda Regum, de famulo suo Sigeberro, qui per vitę puritatem & sapientiæ venustatem splendebat vt argentum, abstulit in præsenri seculo rubiginem peccatorum, & fecit sibi vas misericordiæ purissimum. Et cùm Deus dicat nobis, Date eleemosynam, & eccè omnia munda sunt vobis: quis disεredat peccata huius Regis, ex terrena contagione & regni occupatione ei adhærentia vice pulueris, Deū eluisse rot eleemosynis, quæ ad laudem & gloriā nominis Christi expensæ sunt per eum, & adhuc quotidiè expenduntur in rot ab eo structis cœnobijs? Abstulit nimirùm iniquitatem de vultu Regis, vt firmaretur iustitia thronus eius: vt quia iustus ex fide viuens, vilipenderat terreni regni fastus, coronatus corona iustitiæ, & ornatus palma victoriæ, conregnaret Christo in cælestibus. Rex ergò terribilis apud omnes Reges terræ, qui aufert spiritum principum, nè malitia mundi mutaret militis sui intellectum, in flore iuuenilis ætatis eum acerba morre rapuit de præsenti seculo nequam, & in cælesti curia ei conrulit veræ dignitatis gloriam. Obijt autem Calendis Februarij, ætatis suæ anno ferè tricesimoprimo, regni vicesimooctauo, ab incarnatione Domini anno sexcentesimo sexagesimosecundo: à rransitu sancti Martini anno ducentesimo sexagesimotertio. Et qui in multis locis insignia sui monimēta reliquerat, sepeliri elegit in vrbe Metis, quæ regni sui sedes fuerat, in basilica, quam ad gloriam & laudem Dei in honote S. Martini gloriosi confessoris regia liberalitate construxerat.

Columbina simplicitas eius.

Prou.25.

Luc.11.

Hebr.10.

Psal.75.

Felix obitus eius.

Sepelitur Metis.

MIRACVLA QVAEDAM EIVSDEM SIGEBERTI REGIS, AB EODEM SIGEBBRTO MONACHO CON-*scripta, sed redacta in compendium. Testatur autē author, se ea scribere, quæ aut recenti tempore facta sint, aut ab ijs relata, qui ijs interfuerint.*

Sigebertus Rex monasterium S. Martini Metis extruxit.

ANno Christi 1063. quiescente corpore Sigeberti Regis in monasterio S. Martini, quod ipse apud Merenses ad Mosellam à fundamentis construxerat, presbyrerium supra cryptam, vbì conditum erat eius corpus, propter antiquitarem ruinam minabatur, ità vt non absq; ingenti timore illic monachi diuina peragerent. Apparuit igitur manifestè sanctus Rex cuidam Vuilādo, in Metensi suburbio

suburbio degenti, cunctis penè ciuibus notissimo. Is verò præ splendore eximio obstupuit, nec quicquam loqui ausus fuit. Tum Rex blandè eum appellans, iussit eum ocyùs indicare fratribus eius monasterij, vt si Deum & beati Martinum vellent habere propitios, quamprimùm ad locum alium transferrent corpus eius, nè ruina loci eius quassaretur. Fecit Vuilandus, vt erat iussus, & monachi de verissima Sigeberti Regis & patroni sui sanctitate nihil hæsitantes, statuerunt id ad effectum perducere. Tanta autem facilitate sarcophagus eius aliò deportatus est, vt non ab hominibus, sed ab angelis ferri videretur. Plurima verò deinceps edita eo loco, quò translatum est corpus eius, sunt miracula Translatio corporis eius.

Ad laudem Domini, retinet qui culmina cæli, Carmina Authoris.
Reddere qui sanctos vult per miracula claros,
Cuius virtute valuerunt viuere iustè.

Nec multò pòst, ea quæ casura erant monasterij ædificia corruerunt, sic tamen vt ob merita beatissimi Martini & Sigeberti Regis, neminem læserint, tametsi non pauci adessent. Porrò nocte diei illius, qua erat hęc peragenda translatio, à quibusdam in oratorio quiescentibus tanta audita est melodia toto monasterio, vt præ nimio timore penè exanimes, huc atq; illuc diffugerent, & visa auditaque vix alijs indicare possent. Sed tamen aliquanto pòst non absque summo metu in oratorium ingressi, cantum suauissimum, & tanquàm apum permulta examina, gratissimum exprimentia suo stridore melodiam, sibi audire visi sunt. Miraculū.

Allud subiungimus miraculum, vndè & pijs, de muneribus huic sanctissimo viro cælitùs collatis nihil hæsitantibus, fidei, spei & charitatis accedant incrementa, & duris atque incredulis cælestis vindictæ metus incutiatur. Cùm adhuc priori loco quiesceret verabilis Regis Sigeberti corpus, & à fidelibus fratribus, de eius sanctitate nihil dubitantibus, debitus ei honor & reuerentia præstaretur, ità vt in litanijs, & diuini cultùs officijs eius nominatim mentio haberetur: quidam frater Hugo, quem etiam nosipsi vidimus, magna temeritate eius nomen in litaniarum codice expunxit, licèt ab alijs quotidiè exprimeretur. Eccè autem post dies paucos sub precibus vespertinis cuiusdam solennitatis eo solito more ad aras incensum offerente, cùm ad huius sancti Regis tumulum pro consuetudine accederet, adeò corpus eius subitò diriguit, vt loco illo se mouere non posset. Agnouit ergò culpam suam, & fratres pariter cum illo egęre pœnitentiam, rogârúntque sanctum, vt ignosceret fratris temeritati. Interim affertur litaniarum codex, & frater sua manu nomen expunctum denuò inscribit, atque eadem nocte sine vllo impedimento in nocturnis laudibus ad idem monumentum thus obtulit. Potest autem ex hoc miraculo colligi, superioribus temporibus multa alia ab illo edita miracula, sed quæ hominum incuria in scripta relata non sint. Diuinitùs castigatur temerarius frater, sancto Regi derogans.

Translato, vt diximus, sacri corporis sarcophago, & à dextris aræ beati Martini reuerenter reposito, quidam religiosi & diuino amore feruentes fratres, pia fiducia animati, sacrum aperuêre sarcophagum, videruntque sanctum illud corpus, non tanquàm mortui, sed vt dormientis hominis planè integrum, & omnis maculæ expers. Tum verò illi in Dei præpotentis prorupêre laudes, admirabundique ad sua reuersi sunt. Corpus eius post 400. annos apparet integrum.

Erat per id tempus in eo monasterio quidam iuuenis monachus, valdè leuis & lubricus moribus, verbis futilis & iocosus. Ex hoc quandoquè sciscitabantur quidam seculares, quid sentiret de ijs, quæ nupèr gesta essent, vel quidnam beatus Sigebertus vel per reuelationes, vel per miracula apud ipsos efficeret. Respondit ille irridiculè, sanctum Sigebertum, vt solent vita functi, iacere in tumulo aperto ore, & nudatis dentibus: nec se compertum habere, num quid vnquàm miraculi perpetrâsset. Eadem hora ineptus ille tanquàm mentis inops cœpit per humum & saxa se volutare, & cum magnis vocibus exilire, rursúmque humi se abijcere atque volutare. Cumque id diù fieret, fratres eius miserti, tandem ægrè eum è terra sublatum, ad beati Sigeberti sepulcrum adduxerunt. Ibi ille sancto Regi & fratribus culpam suam confessus, mox sanatus est. Alius frater castigatus, posteà curatur.

Quidam alius eiusdem monasterij frater morbo quodam grauissimè laborans, ità vt nihil cibi potionísve aliquot diebus admitteret, & interdùm supremum vitæ periculum adire videretur. Is aliquandò ad beati Sigeberti se monumentum contulit, & cùm precatus esset, operimento vel palla, qua sacrum corpus tegeba-

h 3 tur,

Aeger ad ei⁹ tumulum curatur. tur,pectori,ventri & cęteris membris fideliter admouit,moxque sic omnem sensit abijsse dolorem,vt nunquàm posteà eo correptus sit.

Eodem ferè tempore mulier quædam in pago Casellensi acri vexabatur morbo, hulcere in eius gutture existente, adeoque in dies excrescente,vt plerique vitæ eius spem omnem abijcerent,non paucis remedijs frustrà illi adhibitis. Tandem à Item ægra mulier. parentibus ad beati Sigeberti adducta monumentum,postquàm palla eius morbidum tetigit locum,ilicò curata est.

Anno à Christo nato millesimo sexagesimooctauo quidam fratricida ferreis constrictus vinculis,multa inuisit sanctorum loca,vt per eos Deum sibi propitium efficeret. Cùm autem aliquot dies Parisijs apud sanctum Dionysium in precibus & ieiunijs moratus esset, vnius brachij vinculis diuinitùs absolutus est. Tum verò etiam pro alterius brachij solutione instantiùs orans,beato Dionysio ipsi apparente,in somnis admonitus est petere monasterium sancti Martini,apud Metenses conditum,illic meritis sancti Sigeberti impetraturus quod petebat. Asserente illo, se nescire iter, vel locum illum, beatus Dionysius de omnibus copiosè eum edocuit. Abijt igitur lætus,& ad locum indicatum perueniens,aliquandiù permansit in precibus, sanctorum inplorans suffragia, inprimis autem sancti Sigeberti. Interìm quodam die, iam noctis sese intendentibus tenebris, custos templi iussit eum exire foràs. At ille obnixè rogauit eum,vt vel ante fores permitteret ipsum nocte illa hærere: dicens sperare se id consecuturum propediem,quod diuinitùs sibi promissum esset. Annuente tandem fratre præ commiseratione, Quidā fratricida, meritis B. Sigeberti, suis vinculis absoluitur. ille multo etiam fidentiùs in preces assiduas incubuit: cùm eccè in oratione prostrato illi repentè ferrum alterius brachij tanta vi diffractum est,vt vna pars in fores monasterij insiliens,magnum excitàrit sonum: altera verò longè aliò excussa sit. Vtraque autem pars in rei testimonium & beati Sigeberti venerationem ante oratorij altare suspensa est.

Accidit quandoquè, vt quidam Metenses ciues dubitarent corpus sanctissimi Sigeberti in monumento haberi. Itaque anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo septuagesimo collecti sunt Abbates, itemque clerus cum multa populi frequentia, idque in æde illa, qua conditum erat beati Regis corpus. Postquàm ad Deum preces fusæ sunt, lapis à sepulcro amotus est, & corpus sanCorpus eius post multos annos iterùm inuenitur incorruptum. ctissimum ità rursùs integrum inuentum est, acsi dormiens illic iaceret. Iam autem quingentos & septuaginta duos propemodum annos iacuerat in sepulcro. Tanta igitur re obstupefacti, qui aderant, incredibili animi hilaritate perfusi, in Dei laudes proruperunt, qui mirabilis est in sanctis suis. Porrò eius monasterij Abbas Lætandus cum fratribus argenteam thecam, in qua corpus beati Regis conderetur, efficiendam curàrunt. Erat tum illic monasterij Præpositus Hugo, bonæ existimationis & inculpatæ vitæ vir, sancto Regi valdè deuotus, & assiduus monumenti eius visitator. Ei quadam nocte in visu apparuit Sigebertus Rex, aitque illi: Veni, iace mecum. Illo cum tremore respondente, sepulcrum non posse ambos capere, sanctus Rex dixit: Veni securus: sufficit enim vtrique. Excitatur interìm præ timore, visionem exponit nobis: sed cùm de ea ambigeret, tursùs apparet ei beatus Sigebertus, aitque: Porrige mihi manum tuam, vt osculer eam. Id verò facere non ausus, præ pauore expergiscitur, manè se confert ad eius monumentum, manumque illius cum summa pietate & corElcuatio eius. dis compunctione osculatur. Indè Abbas Lætandus conuocatis Abbatibus,cum illis tractare cœpit de sacro corpore in thecam argenteam transferendo,& eleuando, populoque ostendendo.

Matroua quædam in suburbio sancti Iuliani apud Metim, rebus locuples, virtutum inops, vt audiuit prædicari à quibusdam sancti Sigeberti miracula, non solùm credere noluit, sed etiam contumeliosè proscidit. Et eccè confestim os blasphemum ad aures contorquetur,horridum adspectantibus exhibens spectaculum. Redit igitur ad se, plangit peccatum suum, orat parentes & cognatos, vt ad templum, in quo conditum erat corpus sancti Regis, perferatur. Vbi eò Mulier temeraria post castigationem curatur. ventum est,prosternit sese, rogat loci illius custodem, vt liceat sibi osculari beati Sigeberti reliquias. Quod dum facit, videre sibi videtur sanctum Regem admota sua manu, os ipsius in suum reuocare locum. Deindè sospes & incolumis redit ad suos.

In eodem suburbio iuuenis quidam, vineas noctù custodiens, vidit multos dæmones ardentibus facibus inter se dimicantes. Accedit propiùs, sed temerè tamen, scire volens, quid rei sit. Tanto verò terrore correptus est, agente maligno dæmone, vt amens humi collapsus sit tanquàm mortuus. Mirantur cognati, cur tardiùs reuertatur: eunt ad vineam, reperiunt miserum non solùm mentis inopem, sed etiam adeò à dæmone occupatum, vt quodam furoris œstro percitus, morsus illis intentaret. Ligant itaque furiosum, sed rumpit vincula, non suis viribus, sed impetu satanæ: irruitque in cognatos suos ore hianti. Rursùs multò etiam arctiùs eum colligant, imponunt grabato, per multa Metensis vrbis templa circũferunt, orant lachrymabundi ad sanctorum sepulcra, sed non exaudiuntur. Redeunt in memoriam innumerabilium miraculorum, quæ Dominus per confessorem suum Sigebertum ederet: adducunt hominem ad eius sepulcrum, orant Deum, vt meritis eius sanet miserum. Post aliquot dies iuuenis apertis oculis dicit ad illos: Soluite me, meritis sanctissimi confessoris Sigeberti iam liberatum. Hilarescunt illi, soluunt hominem, Deo & beato Sigeberto gratias agunt. Promittit iuuenis se quotannis daturum loco illi quatuor nummos. Et biennio quidem facit id bona fide: anno tertio non seruat datã fidem. Redit satan, occupat rursùs miserum, vt priùs. Parentes adducunt eum iterùm ad beati Regis monumẽtum, fundunt nouas preces, in nenis ocyùs restituitur sibi, domum suam lætus repetit, & quoàd vixit quod promiserat Sigeberto Regi, etiam religiosè persoluit. *Dæmoniacus ad eius sepulcrũ à dæmone liberatur.*

Cùm id genus & alia permulta fierent miracula, magnus fiebat hominum concursus ad sepulcrum beati Sigeberti, qui eius meritis curabãtur. In ijs duo quidam nostræ ætatis, Constantius & Iozelinus, & mente & corpore laborantes, ad eius monumentum sanati sunt. Hæc & alia multa nosipsi vidimus diuinitùs declarari miracula: quibus aliud addam. *Duo ægri sanantur.*

Accidit aliquandò, vt vespillones & prædones quidam nostros fines præter opinionem inuaderent, domosque tum diuitum tum tenuium repentè expilarent. non enim ausi erant longas moras nectere. Porrò vbi in vallem Gotglensem incurrerunt, multa illic degentibus damna attulerunt. Mox eius rei fama longè propagata, etiam Metenses peruasit. Ij collecta forti armatorum manu, raptores illos persecuti sunt, comprehensosque magna ex parte trucidârunt, plerosque duxêre captiuos: pauci tamen fuga sibi consuluêre. Ex captiuis autem Rodulphus quidam, cùm iam multo tempore cum complice sceleris in carcere detentus fuisset, recordatus est beatum Sigebertum Regem permultis clarere miraculis, quod crebra auditione acceperat. Itaque ad socium suum ait: Ambo quæso prostrati, imploremus beatũ Sigebertum Regem. Ambo igitur se dant precibus, nec vllam sentiunt in impetrando difficultatem. Soluuntur spontè vincula, surgunt ferreis nexibus expediti, tollunt secum catenas, veniunt ad sacram ædem, in qua sancti Regis corpus quiescit, gratias agunt Deo & beatissimo confessori Sigeberto, referunt nobis quantam erga se ob beati Sigeberti commemorationem experti sint misericordiam Dei. *Duo prædones captiui, suis catenis absoluũtur.*

Miles quidam Mosiriẽsis captus ab hostibus, in carcerem cõiectus fuit, & ferreis vinculis implicatus. Ibi ille non immemor, quàm multa Deus conferret beneficia in captiuos & ægrotos propter sanctum suum Sigebertum: cœpit deprecari eumipsum Sigebertum, vt ipsius misereretur. Exauditur captiuus, laxantur vincula, abscedit è carcere, venit ad templum, vbi asseruabatur sancti Regis corpus, immensas depromit laudes Christo saluatori, & eius sanctissimo confessori: nos hortatur in eius perseuerare cultu, & laudibus celebrare eum, qui viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen. *Item alius miles.*

VITA SANCTÆ ADELHEIDIS SIVE ALEIDIS, PRIMAE ABBATISSAE VILECENSIS, A BERTRADA,

quam alij Bertam vocant, sorore sancti Vuolphelmi Abbatis Bruvvilerensis sanctimoniali conscripta, sed stylo per F. Laur. Surium passim mutato, & quibusdam nonnihil contractis.

PROLOGVS AVTHORIS.

DOmino N. Archipræsuli venerando, cunctis Christi cultoribus pro merito bonitatis amando, pauper, vilis & peccatrix illa indigna vocari suî ancilla, præsentis vitæ post tædia, æternæ beatitudinis præmia. Cōfortata exemplo Abrahæ patriarchæ, Deum familiari allocutione sæpiùs conuenire audentis, adijciam adhuc loqui ad te dominum meum, fidum imitatorem ipsius Dei omnipotentis, humilimè clementiam tuam implorans, vt pro
Luc.21. eius nomine, qui innumeris diuitum donarijs prætulit duo ærea minuta viduæ, æneum hoc opusculū gratum tuæ dominationi sit munusculum: hocque admonearis, vt meî pauperculæ orata implere non obliuiscaris: quatenùs pro te intercedente sancta virgine, cuius merita hîc habentur descripta, omnia tuæ humanæ
Hucusque non est mutata phrasis. fragilitatis deleantur delicta. Nos quide te, Præsulum dignissime, patrem & dominum appellantes, & loco Christi pro nostrarum virium modulo venerantes:
Psal.113. sicut illi dicimus, cuius erga nos vices geris, Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: ità post illum ad tuum honorem referimus, quicquid gesserimus laude dignum. Cùm enim tum ob nostra, tum aliorum subditorum, vel corrigenda vel etiam propulsanda mala labores suscipias, iure quoquè ex ijs, quæ Deo adiuuante rectè gerimus, honor ad te redit. Sic pius ille magister, cuius es vi-
Luc.24. carius, seorsìm quidem discipulos suos stúltos & tardos corde ad credendum, vel
Matth.12. alijs id genus modis appellabat: at coram repræhensoribus, qui eos spicas vellentes, vel alia similia facientes carpebant, inuicta ratione tuendos suscipiebat. Itaque hinc ego animata, exiguum hoc tuæ Dominationi offero munusculum, vt si qua in eo corrigenda sint, ea piorum virorum opera emendes. Si quis verò inuidentia stimulante illud calumniari velit, instàr eius, quem iam diximus, magistri defendere nè dubites: vt cuius geris vicem, in eius quoquè vestigijs gnauiter insistas. Porrò si quis opus emendatione indigens putet esse indignum, quòd tantæ dignitatis viro munus offeratur, nouerit is, tametsì calami magna est rusticitas, non paruam tamen in ipsa materia vtilitatem inesse: atque ità quod stylus impolitus videretur efficere contemptibile, id insigni precio materiæ munus effici gratissimum. Ieiuno quidem sermone multa præclarè gesta prosequimur, putà beatæ matris Adelheidis Vitam: quam cùm Dominus admiserit in beatorum cōsortium, qui nunquàm non pro populo Dominum deprecantur, idque signis euidentissimis declarârit: quibus meritis ad hoc honoris culmen euecta sit, tibi inprimìs, deindè etiam Christianis omnibus nôsse profuerit. Vndè etiam curandum est prudentiæ tuæ, vt siue hoc nostro, siue quouis alio stylo isthæc ad omniū notitiam perferantur, vt sciant omnes absque meritis nostris Dei benignitate factum esse, nè hæc in obliuionem venirent. Pro qua re tu quoquè gratias agere debebis Domino Saluatori, qui cùm esset Deus, homo fieri dignatus est, viuens & regnans cum Deo patre in vnitate spiritussancti per omnia secula seculorum, Amen.

Sequebatur hîc alius eiusdem prologus ad Deo sacratas virgines: quem vitandæ prolixitatis causa omisimus. Testatur in eo, se ea quæ scribit, habere ex earum relatione, quæ S. Adelheidis adhuc viuentis doctrina & exemplis institutæ fuêre: tum etiam se libellum examinandum obtulisse viris doctis, & ab eis approbatum esse. Hæc alterius prologi summa est.

HISTO-

HISTORIA.

INCHOANDO huic operi adsit gratia Spiritus sancti, qui author est bonorũ omnium, quæ quisquam vnquàm ab ipso, mundi exordio facienda suscepit & perfecit: vt ab illo quoquè nostrũ absoluatur opus suppeditatione donorum eius, in quibus omnis boni initium atq; finis consistit. Et nos quidem contemplatione imperitiæ nostræ adeò deijcimur, vt tantum opus vel auspicari formidemus: sed verò diuini muneris consideranda largitate intantùm animis confirmamur, vt facessat timor omnis, maximè cùm scriptura teste, spiritus vbi vult spiret. Quem etiam nostris conatibus adspiraturum confidimus, freti meritis sanctæ matris nostræ Adelheidis: cuius vitam laudabilẽ literis mandare instituimus nos humiles eius ancillæ. Operæprecium autem facturæ videmur, si primò nobilissimum eius stemma vel genus indicemus, ac deindè vitæ sanctitatem commemoremus, Deique in ea virtutem suspicientes, illi gloriam tribuamus, qui, vt Apostolus ait, operatur omnia in omnibus. Patrem habuit Megengorem, illustrem Comitem, qui suo tempore magnus inter principes & perquàm celebris habebatur. Mater Gerbirga dicta est, non minùs generis nobilitate insignis, quippè filia Ducis Godefridi, ea tempestate magni & incomparabilis viri. Habuit verò eadem Gerbirga quatuor fratres, inter proceres eius temporis præstantissimos, è quibus Godefridus Dux, eiusdem cum patre nominis & dignitatis, obijt absque coniuge & liberis: secundus atauus fuit Henrici nupèr defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primariæ nobilitatis viri Franciæ orientalis, quam Franconiã vocant, suum genus referunt. Porrò duo illi, quos diximus, cùm essent mũdi huius amplissimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati sunt se virtutum studiosos exhibere: fuitque illis mascula proles, cui aui nomen impositum, & principatus attributus est: natę etiam sunt eis quatuor filiæ, è quibus duę iunctę sunt viris præpotentibus & valdè opulentis. Harum altera Irmentrudis auia fuit Henrici clarissimi Ducis, & Adelberonis Metensis Episcopi, Friderici Ducis, fratrumq; eius inprimis illustriũ huius temporis virorum. Altera Aluerada itidèm spectata prole aucta fuit. Aliæ duæ apud Coloniam Agrippinam Christi seruitio mancipatæ sunt, vna quidem in monasterio beatissimæ matris Dei, vbi tam religiosè vixit, vt ei posteà præfecta sit: altera Adelheidis, de qua nobis sermo est, in cœnobio sanctarum Virginum complexa est monasticum vitæ institutum ad diui Hieronymi præscriptũ siue regulam: atque in tenera ætate ità se comparauit, vt futuræ probitatis & sanctitatis haud obscura iamtum specimina præberet.

Februarij 5. Cap. 1. Iohan. 3. 1. Cor. 12. S. Adelheidis parẽtes. Auunculi eius. Frater vnus & tres sorores. Quoddã religiosæ vitæ genus amplectitur S. Adelheidis.

In ipsis pueritiæ annis literarum studijs sese applicans, magnos habuit in vera sapientia progressus, Deo id ità dispensante, quòd sciret eam posteà multis profuturam. Cœpit tum vsqueadeò virtutum & probitatis augeri incrementis, vt adolescentiæ annos motum grauitate transcenderet, possetque iam in illam competere illud Sapientiæ: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Accidit interim, vt Imperatore aduersùm Boëmos cum exercitu proficiscente, frater harum sororum Godefridus strenuam ei nauaret operam, omni bellico apparatu & multo milite stipatus. Qui tamen illic occubuit, & cadauer in patriam difficulter quidem, sed honorificè reportatum est. Eo casu consternati parentes eius, & animo voluentes Apostoli sententiam, præterire figuram huius mundi, ità deinceps vtebantur mundo tanquàm non vtentes, toto pectore cælestem patriam suspirantes, quam non ignorabant fore sempiternam: bonorumq; omnium, quæ erant Godefridi filij, Deum hæredem instituerunt, vt eius anima cælestis paradisi hæreditate potiretur. Enimuerò è fundamentis excitàrunt in Vilika templum venerabile, prædijsq; & mancipijs illud ditàrunt: atque inter se sani & incolumes mutuo consensu decreuerunt continenter viuere, & pro Christi amore commusistori nescire commercia: cùm interim meliori spiritûs & animorum coniunctione, parique in cœpto promouendo opere cura colligatis, vnum illis cor esset & anima vna in Domino.

Cap. 2. Sap. 4. 1. Cor. 7. Monasteriũ Vilecense extruitur.

Et alter quidem, putà maritus, propter frequentes tum suorum, tum exterorum con-

Cap. 3.

concursus, quos, vtpotè princeps, vitare non potuit, specietenùs mundo inseruiebat, prædia sua inuisebat, & Christi adiutus ope, omnia prudenter & iustè disponebat. Cùm autem aliquid dabatur ab hominum strepitu ocij, in honestũ negocium id conuertebat, curabatque vt sacerdotes, quos Capellanos vocant, scripta diuina Germanicè ipsi exponerent, quæ ardenti desiderio audire solebat, vt quemadmodùm Iacobus hortatur Apostolus, factor esset verbi, & non auditor tantùm. Porrò eius illustris coniunx, ab hominum turbis prorsùs semota, perpetuò mansit eo loco, vbi construebatur monasterium, structuræ accelerandæ prudenti magisterio insistens, atque etiam Deo fideliter seruiens, nocte ac die vacans precibus & orationibus: ità vt non immeritò possit anreponi illis viduis, quas ob continentiæ meritum Apostolus veras appellat viduas, quæ post maritorum obitum faciunt ex necessitate virtutem, quam etiam hæc illustris matrona fecit, non vlla adacta necessitate, sed vi diuini amoris impulsa. Consummata indè monasterij structura, multæ collectæ sunt virgines, quæ diuino vacarent cultui, quibus filiã suam Adelheidem, è sanctarum Virginum monasterio, cui prædia contulerunt, accitam præesse voluerunt. Illa igitur ceu prudens dispensatrix constituta in magni patrisfamiliâs domo, omni studio & opere bono aucta est, maternamque subditis curam adhibens, in tempore illis tritici mensuram fideliter erogauit. Exultabant itaque in Domino pij parentes, tantum filiæ suæ eique subditarum virginum profectum cernentes: sed cùm eas cuperent excellentiorem arripere viam, rogabant vt mutato habitu, monasticum institutum consectarentur. Adelheidis verò, vt ipsa asseruit, cultu vestium professioni ipsius congruentium delectata, illis sese verecundè opposuit, ait Deum non expetere coacta seruitia, sed quæ volũtarij cordis simplex munditia offerat. Eo responso accepto, parentes eius, salua pietate, ab eo proposito animum suum reuocârunt.

Iacob. 1.

1. Tim. 5.

Multæ virgines ibi congregantur.

Illis S. Adelheidis pest.

Cap. 4.

Porrò aũt omnibus benè compositis & ornatis, locum illũ Imperatori Othoni tertio, regia defensione perpetuò tuendum tradiderunt: qui motus singulari erga eos beneuolẽtia, locum absoluit & immunẽ esse voluit ab omni seculari seruitio, ea illum libertate donans, qua fruuntur monasteria Gandersheimense, Quedelenburgense, & * Asnitense: putà, nè quis iudex aut aduocatus vllam ab eo seruitutem exigat, aut in eius confinijs lites agat, nisi quatenùs Abbatissæ & monasterio visum sit: vtque perpetuò illis virginibus maneat libera potestas Abbatissam è sua sodalitate eligendi. Vtque ea libertatis donatio rata & firma semper sit, adhibita sunt instrumenta, summi Pontificis & duorum Imperatorum Othonis & Henrici propriæ manûs scriptura & sigillis munita, quę etiamnùm apud nos accuratè asseruantur, nè posteros lateat huius rei veritas. Nec diù pòst domina Gerbirga, in perseuerãti catholicę fidei & bonorum operum studio vigilans, Domino vocante, rebus humanis exempta est, illo donanda beatitudinis præmio, quod Dominus in Euangelio vigilanti seruo promittit. Matre autem orbata Adelheidis, ad Deum, quem à primis ætatis initijs dilexerat, ardentiori animi studio se conuertit, & quod priùs vtrique parenti de habitu mutando negauerat, tunc ad animum reuocans, salubriter compuncta est, & quemadmodùm monasticum viuendi institutum susciperet, anxiè horis omnibus cogitauit. Interim tamen sapienti vsa consilio, noluit subitam vitæ mutationem admittere, sed vires diligenter examinans, apud sese experiri cœpit, posset'ne S. Benedicti regulam complecti: timens illud Euangelicum, si quid supra vires temerè tentâsset: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Itaque vescendi hora, spretis carnibus & lautioribus epulis, monasticis cibis contenta fuit, neque id tamen sentientibus alijs, quæ illic aderant, dempta sorore vna, quam ob vitæ integritatem secretorum suorum consciam esse voluit. Vtebatur extrinsecùs vestibus lineis, sed ad nudum corpus laneis, nobile & delicatum corpusculum edomans, vt posset regulæ perferre iugum.

Mater eius decedit e vita.

Luc. 12.

Luc. 14.

Cap. 5.

Cùm sic autẽ anno vno necessarios virium corporis sumptus computâsset, eosque sibi ad tolerandos monasticæ regulæ labores sufficere posse consideret, non quidẽ suis præsidens meritis, sed nitens gratia Dei, id quod animo diù concupierat, re ipsa compleuit. Accita enim venerabili Abbatissâ & quibusdã alijs è monasterio beatissimæ matris Dei, humili deuotione illarũ se subdidit magisterio, vt per illarũ doctrinam disceret monasticæ vitæ instituta, simul etiam exhortans subiectas sibi virgines, vt vnà cum ipsa hæc amplecti minimè dubitarent. Quibusdam autem id re-

Regulam S. Benedicti cũ suis amplectitur.

id recuſantibus, & ad mundum reuertentibus illa vehementer condoluit,cupiens
cum Apoſtolo, omnes eſſe ſicut ſeipſam. Quæ verò tum Dei, tum ipſius amore 1. Cor.7.
retentę abſcedere noluerunt, ijs tam admitanda virtutis exempla de ſe præbuit,
vt quamuìs illis præeſſet magiſterij nomine & dignitate, omnibus tamen exactiùs
& ſtudioſiùs difficilima quæque regularis obſeruantiæ inſtituta ſeruaret, aliasque
nè corruerent, ieiunijs & precibus ſuſtentaret, & ſi qua extitiſſent vitia, ea zelo iu-
ſtitiæ in ipſis comprimeret exordijs, nè creſcentis ſanctæ religionis initia ſuffoca-
rent. Enimuerò maternam animo retinens charitatem & beneuolentiam,& foris Caſtigat
exercens iudicij ſeueritatem,materno affectu flagella exteriori adhibebat homini, virgines
vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini. Ipſum autē rectitudinis zelum ſpiritu man- ſuas.
ſuetudinis temperare ſolebat, non ignorās ſummum ius ſummam eſſe iniuriam,
& iuſtitiam,ſi modum excedat,verti in crudelitatem. Itaque poſt caſtigationes ſæ-
pè miſerata vicem illarum,quas flagellauerat, ceu mater clementiſſima prouectæ
ætatis ſorores, quas religioſa vita & benè compoſiti mores commendabant, ità
compellauit: Valdè me miſeret filiarum mearum, quę duris ſunt à me flagellis af-
flictæ. Itaque oro & hortor vos, vt eis quædam piarum conſolationum fomenta
adhibeatis,nè fortè abundantiori triſtitia abſorbeātur: ſed iam à culpis ſuis emen-
datæ, & Deo & mihi amabiles ſeſe filias exhibeant. Sic illa prudenti moderamine
blandimenta terroribus miſcens, apud duriores & obſtinatiores, quemadmodùm
Apoſtolus monet, tandiù arguendo, obſecrando, increpando inſtabat, donèc vi- 2.Tim.4.
tiorum peſtes ab earum animis depelleret.

Pater autem eius dominus Megengor poſt obitum coniugis triēnio ſuperuixit, Cap.6.
cunctiſque bonis ex Dei gratia auctus, ad cæleſtia tendens duce ſapientia & iuſti- Obitus pa-
tia, in loco, qui * Gellere dicitur, migrauit è vita, ab eo coronandus proculdubiò, tris eius.
pro cuius amore legitimè hîc decertauit. Qua verò nocte obijt, ea ipſa filiæ ſuæ for. * Gel-
Adelheidi in lecto quieſcenti, & vt ipſa aſſeruit, nec planè vigilanti, nec omninò dria. Appā-
dormiēti, quidam adſtare viſus eſt, & ad eius aures ſuaui modulatione ea prophe- ret aūt Gel-
tæ verba depromere, Eccè quomodò moritur iuſtus, & nemo percipit corde: viri driæ Comi-
iuſti tolluntur,&c. Cumque manè hanc viſionem ſororibus indicare vellet, nec- tē fuiſſe: nō
dùm completo ſermone nuncius aduenit,qui patrem eius defunctū retulit. Quem enim tunc
illa curauit in monaſterio ab ipſo fundato religioſè & honorificè tumulandum duces erāt.
vnà cum coniuge. Idem autem ipſe poſteà apparuit in ſomnis cuidam eius mona- Eſa.57.
ſterij ſorori, regio cultu & decore conſpicuus. Illa autem diù eum contemplans,
nec ſine admiratione an ipſus eſſet Megengor percunctans, ab eo hilariter hunc
in modum compellata eſt: Megengor ego dictus ſum, cùm me corporis grauaret
moles: at nunc vocabulo in melius commutato Megengaudius vocor: quando-
quidem peccatorū abſolutus nexibus, gaudijs fruor ſempiternis in patriarcharum
& beatorum omnium iucundiſſima ſocietate.

Porrò autem defuncto patre, virgo nobiliſſima, libera rerum ſuarum potita fa- Cap.7.
cultate, ſummoperè in eam incumbebat curam, nè ſorores aliqua rei neceſſariæ
inopia impeditæ, non ſatis poſſent exactè tenere viam rectitudinis: memorque S. Adelhei-
præceptorum S.Benedicti, re ipſa ſe matrem declarauit, victum veſtitumque ne- dis erga ſu-
ceſſarium vltrò eis tribuens. Hyberno tempore poſt nocturnas preces cum ſorori- as ſolicitu-
bus dormitoriū repetebat,diligenterq́; inſpiciens puellarum lectulos,ſingularum do.
pedes donèc incaleſcerent, ſuis confricabat manibus. Infirmas quoquè ſorores, vt
habet regula,non ſolùm prudentibus & ſolicitis commendabat ſororibus,ſed ipſa
quoquè eas quotidiè inuiſebat, & ante earū lectulos humiliter in genua ſe ſubmit-
tens,capita blādiſſimè erigebat, cibum & potum ori comiter admouebat, tamque
largis generoſam faciē rigabat lachrymis,acsì eas omnes ipſa peperiſſet. Eiuſmodi
ergò Abbatiſſę vigilantia ſorores à curis ſecularibus expeditæ,in regularis vitę ob-
ſeruantia excreſcebant,vt exemplo eſſent etiā ijs, à quibus monaſticæ vitæ inſtitura
didicerant. Cùm ſic autem Domino adiuuante rectè compoſuiſſet interiora, ad
exteriora quoquè neceſſariò ſe contulit, memorque illius Dominicæ ſententiæ,
Quærite primùm regnum Dei,& iuſtitiam eius,& hęc omnia adijcientur vobis: re- Matth.6.
gnum Dei etiam per ipſa exteriora quæſiuit, bona ſpe freta, ſe maiora à Domino
recepturam. Ex ipſis enim monaſterij poſſeſſionibus cortem vnam Domino dele- Benignitas
gauit,vt ex eius annuis fructibus & prouentibus quindecim pauperes perpetuò ve- eius in pau-
ſtirentur & alerentur,iubens eiſdē quotannìs circa Chriſti natalē diem quindecim peres.

ſolidos

ſolidos numerari. Alios etiam quindecim paſcendos inſtituit ex interioribus monaſterij ſumptibus, iisq́ue voluït annuis Quadrageſimæ temporibus totidem dari ſolidos, atque in Apoſtolorum ferijs ſolidos duodecim, diebus quoquè ſingulis ieiuniorum, quæ vocant quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Sæpè verò admonuit ſorores, nè hanc conſtitutionem vllo vnquàm tempore aboleri paterentur, certò illis prædicens, ſi eam contingeret infirmari, & ſpiritualium & temporalium eas rerum detrimenta facturas. Id quod literis annotatum voluïmus, nè vnquàm in obliuionem abeat.

Cap. 8.

Multi pauperes famis tempore ab ea fouëtur.

Cùm aliquãdò totus penè orbis acerba fame affligeretur, eius liberalitate comperta, homines egentes vndiquè ad eam tanquàm ad matrem confluebant, atque in plateis & compitis multi iacẽtes ſemiuiui, ſoliram eleemoſynarum eius diſpenſationem expectabant. Tum illa erga omnes commiſeratione permota, ſtuduit ſingulis conſulere prompta animi deuotione: ſanis quidem & valẽtibus ſolidum cibum, nempe panem & lardum porrigens: non benè autem habentibus holera & legumina cum carnibus accuratè decocta: qui verò iam intumuerant, & quorum propemodùm deſperata erat vita, eos ſorbitiunculis aqua mixtis & modica farinula vel ſagina refocillabat: id ſummoperè curans, nè cibo auidiùs ſumpto, in vitæ diſcrimen cõijcerentur homines diuturna fame confecti. Et hæc quidem illa fecit coram hominibus in gloriam cæleſtis patris: in abſcondito verò, neſcienre ſiniſtra, tam ad præſtandam miſeris eleemoſynam porrecta erat dextera, vt ſæpè nummis carens, quos pauperibus petentibus largiretur, clàm ſibi detraheret caligas, easq́ue miſeris donaret. Atque hæc & pleraque alia, quæ in abſcondito, patre ſuo cæleſti vidente, faciebat, magno ſtudio alios celabat: quæ ſi nos ſingulatim perſequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmauit igitur Dominus hoc in

Matth. 25.

ea, quod ipſe ait: Omni habenti dabitur, & abundabit. Cùm enim Dei & proximi charitate ferueret, tanta vtriuſque hominis felicitate potita eſt, vt foris diuitijs, intùs virturum donis ſpiritalibus polleret, quibus inſtituit, promouit & firmauit ſanctam religionem, itemq́ue diuini ſeruitij ſcholas, quæ ei ſemper non mediocri curæ fuêre: quas etiam crebrò ingrediens, & ex arte Grammatica quæſtiunculas mouens, ſi quam cerneret commodè reſpondentem, humaniter oſculabatur eam, & quodam afficiebat munuſculo, ſpe profectûs illius in Domino exultans.

Cap 9.

S. Heribert' Epiſcopus Colonieñs.

Interim verò ſorore eius Bertrada in Chriſto feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiſcopus ſciens hanc matrem noſtram cũctis ornatam virtutibus, voluït eam defunctæ ſorori ſuccedere in regimine, licèt illa modis omnibus recuſaret, indignam tanto honore ſe clamitans. Cùm autem Imperatori apud Aquas grani tunc commoranti nunciatum eſſet, eam neque petenti neque iubenti Epi-

Pręficitur S. Adelheidis monaſterio S. Mariæ.

ſcopo conſentire velle, accerſiuit eam, & ſororis honore ſublimauit. Tum verò in metropolitana Colonienſi ciuitate declaratum eſt, quid priùs illa operata eſſet in obſcuro Iuliacenſium tugurio: idque adeò, vt idem ſanctus Archiepiſcopus teſtaretur eam cunctis ſui ordinis ſapientia, religione & ſanctitate eſſe incomparabilem. Vndè etiam factum eſt, vt tanto ſe eam amore proſequeretur, vt in rebus diuinis conſtituendis eius libenter vteretur conſilijs, eamq́ue admodùm reuerenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, & Deo grata familiaritas, ità vt in rebus bonis vnius ſententiæ & conſuetudinis eſſe viderentur: quo fit etiam, vt dubium non ſit eos nũc in vna æternitatis domo pariter commorari. Felicem planè illis temporibus Coloniam Agrippinenſem, in rebus omnibus benè conſtitutam, quandò & iſte ſtudioſiſſimus beati Petri imitator, Cleri & populi rector atque doctor extitit, & hæc tam excellẽs virgo virgineis choris ſingulari religione præfuir.

Cap. 10.

Etſi autem Colonienſi monaſterio præfecta erat, at tamen vtrique & Coloniẽſi & Vilecenſi ſtrenuè inuigilabat momentis omnibus, boni paſtoris exemplum ſe-

Luc. 12.

quens, & illud Euangelicum ſæpè commemorans, Cui multum donatum eſt, multum quæretur ab eo. Illis verò virginibus, quas in cœnobio Vilecenſi lacte ſalutaris doctrinæ Domino nutrierat, ſingularem quandam materni animi beneuolentiam exhibebat: neq; id mirum, quandò id plerunquè cariùs complectimur, quod cariùs acquiſitum eſt. Neque ſplendor omnis Colonienſis gloriæ harum ei memoriam auferre potuit, quin ſemper doleret corpore ſe illis interdùm abeſſe, quibus ſpiritu nunquàm non præſens erat. Cumq́ue ad eas quandoquè accederet, non minori eam excipiebant gaudio, quàm ſi ipſum Dominum videret. Vt enim gallina

pullos

Quanta ei cura fuerit virginũ Vilecensium.

pullos colligit sub alas, sic illa omnes mira charitate ac benignitate ad se attrahebant, vultum, habitum, constitutionem singularum accuratè inspiciens, & num quem rerum necessariarum ipsa absente defectum passæ essent inquirẽs. Non enim ferre potuit, vt gregi suo deessent corpori & animæ necessaria. Itaque nonnunquàm nulla sorore sciente in cellarium siue promptuarium ingrediens, vinum, carnes, pisces aliaque multa sibijpsi suffurabatur, eaque imbecillioris ætatis puellis & sororibus malè valentibus distribuebat: vt si quid de constituta annonæ portione subtractum esset, hoc furti genere ipsa compensaret. Màluit autem clàm id facere, vt & patris cælestis in abscondito videntis promereretur retributionem, & eorum vitaret repræhensionem, qui eam sæpè prodigæ rerum suarum dispensationis insimulabant.

Cap. 11.

Claret miraculis.

Nec defuit huic preciosæ virginum gemmæ, omniũ virtutum splendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim soror reliquis in templo cantantibus, sonoræ vocis modulatione non cõgrueret, à pia illa matre obiurgata, vel etiã in facie manibus cæsa, toto reliquæ vitæ spatio clara fuit & delectabili voce. Eundem in modum si quas longa ægritudine laborantes, tanquàm ociosas & tẽpus inutiliter consumentes repræhenderet, confestim à Domino curatæ sunt. Contigit aliquandò accersiri ab ea cellariam vinum è dolio promentem. Ea verò nullas nectens moras, nè quam inobediẽtiæ notam incurreret, epistomij vertibulum manu retinens velociter accurrit, sed vbi ad se reuersa id animaduertit, valdè timuit ob effusum, vt suspicabatur, vinum. Eam verò consolans pia mater, Nolo, inquit, soror vt huius rei causa vllum animi dolorẽ suscipias: poterit enim facilè hoc præstari damnum virtute & gratia Dei. Interim eamus visum, quid factum sit, & siue benè, siue malè ceciderit, gratias agamus Deo. Eunt igitur pari solicitudine, sed cùm nec guttam vnam è vase excidisse cernerent, cellaria ad beatæ Adelheidis pedes corruens, factum hoc memorabile eius sanctitati adscribebat: illa contrà diuinæ potentiæ & sororis obedientiæ tribuendum asserebat, simul interdicens, nè cui id aperiret, donèc ipsa esset in humanis. At illa nefas existimans tantum diuinæ virtutis miraculum silẽtio tegere, quibusdam sororibus id secretiùs in laudẽ Dei indicauit. Adelheidis enim in omnibus, quæ per illam diuinitùs fiebant, semper fugit hominum applausus & fauores, prudenter animo cõsiderans periculosum esse laudare prospero cursu nauigãtem hoc mare magnum & procellosum, donèc feliciter in portum perductus sit.

Res sanè admiratione digna.

Cap. 12.

Rom. 2.

2. Cor. 12.

Cùm iam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille vnicuique, teste scriptura, iuxta opera eius: cœpit paulatim viribus corporis destitui, sed solitis virtutum studijs increscere & augeri. Virtus enim, vt ad Paulum Christus ait, in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur die, quo erat abitura ad superos, cura debitæ prouisionis monasterium beatissimæ Dei genitricis Mariæ reuisit, vbi in ipsis ferijs sancti Blasij post cœnam periculoso gutturis dolore correpta est, idque post Completorij preces sorori cuidam, quam in suo monasterio educatam, semper apud se habere voluit, signis quibusdam indicauit. At illa sperans nihil fore periculi, lectulum repetijt. Sed beata mater sciens se illo dolore viuendi finem accepturam, noctem peruigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cùm ipse Christus morte appropinquante tristatus sit. Cumque in lectulo ferre non posset noctis moras, monasterium petijt, & nocturnas preces orando anteuertit: atque ità qua potuit virtute seruitio Dei insistens, primo crepusculo Missam sibi celebrandam curauit, corporisque & sanguinis Dominici sacramento se communiuit: ac deindè ad B. Heribertum se conferens, egit cum illo de suis & suarum rebus. Is verò vbi didicit mortem ei impendére, incredibili dolore affectus est, videns se ab illa separari, cui indissolubili charitate deuinctus erat.

Incidit in morbũ periculosum.

Matth. 26.

Cap. 13.

Feliciter ad cælos prouehitur.

At illa maternum erga suas Vilecenses filias amorem retinens, eis per nuncium significauit se non nisì leuiter ægrotare, nè eas dolor immodicus perturbaret: simul orans vt quamprimùm ipsam inuiserent, quod tamen illæ imminentis miseriæ prorsùs insciæ, in crastin[um] distulerunt. Inte[r]ìm sancta il[la] anima carnis ergastulo absoluta, gaudia paradi[si], ad quæ viuens infatigabili animi studio suspirauit, æternum cum Christo regnatura fe[l]icissimè petijt. Quod vbi ad Vilecenses perlatum est, quales illic gemitus, qui luctus extiter[it], piget [r]eferre, cũ magìs flere libeat,

quàm tantæ miseriæ & calamitatis meminisse. Cuius tamen desolationi illæ [illegible] maximum credebant fore remedium, si defunctam possent in suum recipere [illegible] nasterium. Atq; ea causa Archiepiscopum adeũtes, & ad eius vestigia se crebro [illegible] uoluentes, cum lachrymis implorabãt clementiam eius, vt iuberet corpus def[illegible] ctæ apud ipsas sepeliri, à quibus illa nunquàm separari voluisset. Sed ille [illegible] præuidens, quid per illã Dominus propediem esset operaturus, aliquandiu dur[illegible] se præbuit & inexorabilem: tandem tamen lachrymis earum victus, monente [illegible] mino, misericordia erga afflictas mouebatur, corpusque illis reddẽs, sic lachry[illegible]

Præclarum sanè S. Herberti de S. Adelheide testimoniũ.

bundus ait: Equidem si corpus sanctæ Agathæ virginis, cuius hodie festus dies a[illegible] tur, hîc iam coram me haberem, vt mihi Deus testis est, haudquaquàm illud [illegible] corpori anteferrem, cùm dubium non sit huius animam multi precij esse apud Deum. Atque ità facta Vileccensibus corporis absportandi potestate, ipse Deo [illegible] gnus Episcopus cum vtriusque sexûs ordinibus & totius vrbani populi frequ[illegible] a subsecutus est. Postquàm autem sacrum corpus in naui repositum fuit c[illegible]m [illegible]

Insigne miraculum.

apparatûs honore, necdùm dispositis remis, contra fluminis impetum [illegible] debat nauis, idque ea velocitate, vt facilè indè posset virtus diuina agnosci [illegible] ficulter intelligerent Colonienses, Dominum noluisse Vileccenses [illegible] talis matris sacrato corpore. Deindè celebratis exequijs, & anima in calis [illegible] te, neptis eius ex sorore, quam illa educauerat, Deo volente in eius locum [illegible] gata est: quæ quidem multa vitæ integritate, & vultûs atque staturæ elega[illegible] neris nobilitatem præ se ferebat.

Cap. 14.

Veniamus nunc ad miracula, quæ Dominus per illam declarauit, eique [illegible] officia persoluamus, cuius munere promeruit, si quid Deo dignũ operata [illegible] Ante tricesimum obitûs eius diem pauperibus ob eleemosynam imperrã[illegible] nasterium confluentibus, quidam inter alios cæcus aduenit: qui sui duct[illegible] gentia incautè impingens in saxum, quo tumulus eius claudebatur, to[illegible]mì

Cæcus recipit visum.

corruit, sed mox sanctæ virginis meritis surrexit visu donatus. Quo [illegible] raculo mœror ex eius obitu sorores occupans profligatus est, & in om[illegible] micilijs nostris lætitia personuit. Successit verò aliud miraculum ma[illegible]s, [illegible] sitationem omnem penitùs abstersit ab animis quorundam, de priori [illegible] tantium.

Cap. 15. Aliud miraculum.

Mulier quædam vlcere in cruribus dirè vexata, non nisi scipioni in[illegible] potuit. Ea igitur in visu admonita, venit ad beatæ Adelheidis monumẽtu[illegible] illic eius precibus curata est. Quod cùm illa in Dei laudẽ propalaret, alia q[illegible] mulier eam dixit id fingere & cõminisci: sed ea non multò pòst à diabolo [illegible]

Dæmon expellitur.

est. Cùm autẽ multis ille exorcismis exire cogeretur, virtutes Christi, quas pe[illegible] tam Adelheidem effecisset & effecturus esset, tandem confiteri compul[illegible] que ad eius sepulcrum pertractus, cum multo vomitu è fœmina discessit. H[illegible] atque alijs diuulgatis miraculis, ingens hominum concursus factus est tam [illegible] ginquis quàm propinquis regionibus, ità vt monasterij ambitus propemo[illegible] uius videretur, & sororum quies non mediocriter interturbaretur. Nam c[illegible] huc in corpore degeret virgo sanctissima, orauit vt postquàm è vita abi[illegible] sacratis locis, sed intra monasterij ambitum sepeliretur. Sed Dominus resp[illegible] humilitatem ancillæ suæ, tanquàm diceret, Amica, ascende superius, ea[illegible] h[illegible] ficè intra muros monasterij receptam, cum cæteris sanctis suis memoria pe[illegible] curauit celebrandam.

Cap. 16. Aliud miraculum.

Nobilis quidam ob admissum flagitium à summo Pontifice vinculi[illegible] rre[illegible] tus, cùm multa Sanctorum visisset loca, ad huius virginis tumulum [illegible] ta v[illegible] tus est, vt procùl dissilientium vinculorum sonus ab omnibus, qui in mo[illegible] erant, audiretur. Eum verò Abbatissa veneranda, matertera suæ humanit[illegible]rẽ tari volens, aliquandiù humanissimè tractauit vnà cum fratre eius ge[illegible] o[illegible] cèt à culpa eius immunis esset, tamen communicato cum illo labore, dem p[illegible] culis, eam culpam expiare contendit. Postquàm autem adhibitis fomenti[illegible] emortuæ restitutæ sunt pristino vigori, lætos & iucundos, equis & ve[illegible]b[illegible] ctos eos à se dimisit. Sanatus est etiam quidam paralyticus, aurium & ocu[illegible] officio priuatus. Porro si quis inops ei non tam de facultate, quàm pro[illegible] luntate quippiam obtulisset, per eius intercessionem deinceps res necess[illegible] sensit suppetere. Quod nè cui dubium videatur, certo exemplo id ve[illegible]

probabo

probabimus. Mulieri cuidam pauperculæ nocturna visione sancta virgo appàrẽs, iussit vt ex suo labore vestem factam, quam albam vocant, ipsi offerret. Illa respondente id se præ inopia non posse, Adelheidis iussit eam suo nomine manè petere subsidium à vicinis. Quod cùm impigrè fecisset, tanta ei lini copia data est, vt non modò albam, sed etiam sibijpsi vestem necessariam indè cõficeret. Alba deindè ad sepulcrum virginis allata, tanta cœpit per omnem vitam rerum copia abundare, vt quotannis eò vel bouem, vel porcum, vel alia quædam munera adduceret. Sed cùm omnia beatæ virginis miracula singulatim referre non possimus, quædam ex ijs cõmemorabimus, quæ nostris temporibus facta vel visu vel auditu didicimus. *Apparet cuidã pauperi fœminæ.*

Fœminæ cuiusdam filius octennis, totidem annis membrorum omnium, præterquàm linguæ & oculorum, officio destitutus fuit. Ei verò sancta virgo quadam nocte in somnis visa est omnes ipsius neruos relaxâsse. Itaque alta voce eo exclamante, excitati sunt omnes qui in domo erant, ad eiusque lectulum properantes, viderunt illum sanatis membris omnibus ceu exanimem iacere. Sed post horæ interuallum ad se reuersus, narrauit visionem, petijtque multa instantia à parentibus se deduci cum oblatione ad sepulcrum virginis. Mox ergò iumento imponitur, sed in ipso itinere, vt maior Dei virtus appareret, cùm per pontem cuiusdam fluminis transirent, iumentum cum puero in aquas décidit, & tota ferè hora ab omnium conspectu subductum fuit. Eo casu vltra modum afflicti parentes pueri, prę nimio dolore sanctam Adelheidem non solùm nullius apud Deum meriti, sed etiã crudelem & inhumanam appellabant: cùm ecce subitò vident iumentum cum puero illæsum ad litus peruenisse. Tum verò summa hilaritate perfusi, in ferijs sancti Gereonis, cùm ad preces nocturnas primo signo excitarentur sorores, Vilikam ingressi sunt, & quæ gesta essent, omnibus exposuerunt. Liberatus est pręter hunc etiam quidam dæmoniacus, qui posteà quotannis censum illic obtulit. Sed nè lõgiores simus, nouerit Lector nullo non genere miraculorum, dempta mortuorũ excitatione, eam ornatam esse à præpotente Deo, cui laus est & gloria per infinita secula seculorum, Amen. *Cap. 17.* *Puer cõtractus ab ea sanatur.* *Præclarum miraculum.*

VITA S. GVARINI EPISCOPI PRÆNESTINI ET CARDINALIS, CANONICI REGVLARIS OLIM IN CAnonica S. Crucis Mortarien. descripta ex Libro, qui dicitur Regula sanctissimi Patris Augustini &c. per venerabilem Dei præconem Augustinum Ticinensem Canonicum regularem elucidata. Habetur in monasterio Canonicorum regularium Bononiæ.

BEATVS igitur Guarinus Christi confessor, genere præclarus, Bononię oriundus, ad huius mundi caliginem illustrandam velut splendidissimum sidus emicuit.* Ex sua prosapia stirpe fuit quidam septimus Episcopus, qui doctrina & religione miraculorũ patrator, catholicam illustrauit Ecclesiam. Cùm autem Hierusalem proficisci decreuisset, vt indè apud Aegyptum eremiticam duceret vitam: & Romæ parum pèr esset immoratus, ab Apostolico detentus, in Reatina ecclesia Episcopus ordinatur. Vbi verò paruo tempore admirandæ religionis vitam duxit, iterùm in priori perseuerans proposito, in Aegypti partibus eremitica austeritate in vasta & optata solitudine potitus est. Præclarus itaque vir Guarinus parentum diligentia ab ineunte ætate nutritus, & moribus educatus, nõ lasciuijs, sicut assolet puerorum ætas, sed sacris literis intentus, sicut assiduè, ità strenuè quoquè ieiunijs, orationibus ac diuinæ contemplationi inhærebat. *Februarij 6.* *Lectio 1.* ** Hęc in exemplari, quod vnicum habui, obscura sũt valdè, eaq; nonnihil illustrare conatus sum, haud scio quàm benè, sed bona tamen fide.*

Itaque in dies excrescens nouella plantatio, cælesti irrigata doctrina, sub sancti spiritûs disciplina ad religionis & vitæ Canonicæ perfectionem tendens, informis adhuc & tenera ætas formabatur. Spiritus nanq; pietatis deuoti mentẽ pueri subarauit, & in cordis eius tabula timoris Dei pariter & amoris rudimenta depingens, ad humilitatis & obedientiæ culmen mentis eius aciem instruxit, & diuinæ gratiæ *Lectio 2.*

concessum sibi talentum, bonorum operum meritis continuè augere promeruit. Factus deindè iuuenis B. Guarinus, inuitis consanguineis, qui de ipso posteritatem peroptabant, totis visceribus Christi vestigia complectens, maiori in ecclesia Bononiensi clericus honorificè fuit ordinatus.

Lectio 3.

Verùm cùm ingenuæ indolis & probatæ virtutis iuuenis socios mollibus vestitos cerneret, non quæ Iesu Christi erant, sed propria quæq; sequentes, ipse pauper spiritu cœpit arctiùs se diuinis mancipare obsequijs, & puro ac sincero Dei famulatu, despectis calcatisq; terrenis illecebris, forti animo cælestia quærens, ad amabilem diuini amoris perfectionem venire satagebat. Vtque omnipotēti Deo ad huiuscemodi confirmandum propositum preces assiduas ardentesq; effunderet, solitaria loca frequentabat, tantoque sublimiùs transeuntis mūdi gloriam despexit, quantum in culmine mentis agnouit nil esse in Dei amore, quod possit auferri.

Lectio 4.

Mortaria, locus est inter Papiā & Nouariam, sic dictus propter eos, qui cæsi sunt in prælio, quod cōmisit Carolus Magnus cū Desiderio rege Longobardorum.

His igitur sanctissimis instructus studijs, ad Canonicam S. Crucis de Mortaria aduolans, ibique secundùm D. Augustini Regulam Canonicorum habitum ingenti desiderio indutus, breui tempore perfectionis culmē attingere meruit. Virtutum siquidem studijs annis plurimis intentus, ad vlteriora progressus est: elegitq; optimam partem cum Maria, & sedens in speluncæ ostio, diuinis suspensus desiderijs ad æterna, sibilum sensit auræ tenuis suo cordi sine sono insonantem. Ad solatium peregrinationis, & ad ærumnas temporalis exilij demulcēdas, accuratissimè fodit scripturarum puteos, in quibus viuam aquam indesinēter hauriret: & nocte mortalitatis huius tres ab amico panes exegit: quô sic refectionis aqua potatus, & panis soliditate cibatus, ad montem deniquè Dei Oreb, sicut viriliter, ità feliciter diuinæ contemplationis secreta penetraret.

Lectio 5.

Meditatio mortis quid conferat.

Destinatus autem ad S. Figdriani ecclesiam, in ea à Concanonicis perbenignè & reuerenter excipitur. Erat enim inter fratres humilitate & obsequenti famulatu vtì minister, doctor verbo, magister exemplo. Mortem sibi quasì quotidiè imminentem intentus meditabatur: quæ quidem meditatio est peccatorum omnium peremptoria, iuxta quod scriptum est, In omnibus operibus tuis meditare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Vbì enim non est timor mortis, ibì dissolutio vitæ: vbì verò dissolutio vitæ, ibì peccatorum abūdantia. Vbì deniquè peccatorum abundātia, ibì & perditio animæ. Timor enim semper emēdat, tollit securitatem, parit solicitudinem, fugat torporem, animum excitat, superbiam deijcit, humilitatem nutrit, charitatem auget, & virtutes multiplicat. Timens Deum abdicat peccata in verbo, facto, cogitatione, & in omnibus motibus suis: peccatorum occasiones euitans, se, corpus totamque animæ suæ vitam à malo custodire studet illæsa.

Eccli. 7.

Lectio 6.

Hæc S. Guarinus assiduè mente reuoluens, ad Dei seruitutem se præparabat & contra carnis concupiscentias indesinenter pugnabat. Postremò sanctæ obedientiæ iugo spontè & humiliter colla subijciens, cælesti Domino in sanctitate & iustitia seruire studebat. Contigit autem, cùm post paucos annos ad Canonicam Mortariensem reuerteretur, ibique aliquādiù moratus, comperta iamdiù antè eius fama, in dies coram Deo & hominibus clarissimis polleret virtutibus, vt nutu diuino Papiensis ecclesia proprio priuaretur Pontifice: sicque, inspirante Deo, communi omnium voto, tam Clerus, quàm populus vniuersus beatum Guarinum Episcopum elegerunt. Cumque factus esset Cleri & populi concursus, vt eum l[illegible]tes manifestarēt electionem, cœpit beatus Guarinus totis reluctari viribus, dicens indignum esse eum fieri Episcopum, qui priùs non fuerit doctrina & virtutum m[illegible]ribus probatus.

S. Guarinus recusat episcopatū Papiensem.

Lectio 7.

Cumque nulla ratione acquiescere vellet, cuiusdam Archidiaconi occasio[illegible] præstita, qui ad eum anhelabat Episcopatū, deceptis custodibus, vir sanctus, q[illegible]tè fuerat in arcto loco detentus, per fenestram dimittitur: sicque tandiù lat[illegible] nèc alter ibì cōsecratus fuit Episcopus. Atq; ità deniquè beatus Guarinus suo [illegible]tus desiderio, ad fratres suos cōcanonicos rediens, velutì simplex animal inter co[illegible] conuersabatur. Domini nanque Iesu Christi beatus Guarinus fidelis imitato[r] [illegible]ctus, qui cùm eum turbæ facere regem voluissent, noluit: etiam ipse per hoc [illegible]tationis exemplum præbuit, nè sub prælationis occasione, elationis tumore [illegible]entis eius cymba periclitaretur.

Iohan. 6.

Lectio 8.

Post aliquantulum verò temporis, felicis memoriæ Papa Lucius secundus natione

tione Bononiensis, fama eius crescente, quãta potuit instantia egit, vt beatus Guarinus ad se veniret. Dei verò amicus in humilitatis custodia persistens, piè renuit Pontificis instantiam, asserẽs supra meritum suum esse, quod ab illo petebat: & qui in monasterio quadraginta annos egerat, reuerti ad temporalẽ solicitudinem timebat. Victus tandèm Pontificis instãtia, & Prælati sui hortatu, Romam profectus in Prænestinum Episcopum est consecratus. Cumque equitatum preciosum, aliosque episcopales apparatus à Pontifice dono recepisset, mox vẽditis omnibus, pauperibus precium erogauit. Fit intereà exultatio & plausus generalis in populo, Christi fauor & gloria tollitur in immensum, & sancti Guarini nomen summis in vrbe præconijs celebratur. Clerum insupèr & populum salubri reficiebat pabulo, pauperibus alimenta & indumẽta proprijs manibus erogabat. Conuersabatur autem in loco apud ecclesiam Prænestinam, ieiunijs & orationibus plenè vacans, & cæteris omninò studijs pietatis insistens, Euangelicus negociator vitæ perpetuæ margaritam preciosis opibus præponebat.

Cõsecratur Episcopus Prænestinus.

Deniquè iam senectute grauatus, cupiens dissolui & esse cum Christo, depositionem quoquè sui tabernaculi præuidens, vniuersum ad se clerum cõuocauit. Quanquàm autem semper ei fuerit temporalis vita fastidio, tunc tamen ardentiori mentis incessu ad Christi pulchritudinem contemplandam rapiebatur. Tandèm post salubria monita voluit eum Deus iter vniuersæ carnis ingredi communi mortalium lege. Sequenti nanque nocte totus aër immenso refulsit lumine: tanta postremò emicuit claritas, vt sereno aëre iubar solis appareret. Appropinquante verò solis aurora, sanctus Guarinus cum claritate carnis vinculis expeditus, ad vitam, quæ fine claudi non potest, cum gaudio migrauit sexto Februarij die. Tunc Christi confessor omnibus charus, virtutum signis coruscans in terris, & meritis in cælis vinens, in sepulcro & ecclesia beati martyris Agapiti sacerdotum manibus debita veneratione reconditur. Gloria sancti viri & solennitas vicinas circunquaquè regiones, longè lateque dispersæ, confestim ad suî deuotionẽ attraxêre. Eâdem autem die mulier quædam dæmonio vexata, Albanensem vrbem circuiuit, loquebaturq; per eam diabolus sic dicens: Hodiè præsul migrauit ad cælum, cuius precibus ego miser expellar. Statim obsessa muliere beati viri sepulcrum attingente, cœpit per os eius in sanctum virum contumelias dęmon euomere: sed precibus eius erepta mulier, confessoris sepulcrum festina amplexa est, & ei, cuius ministerio sic sanata erat, gratiarum vota persoluit. Vndè factum est, vt viso miraculo, suspensis ante sepulcrum lampadibus, confestìm sine ignis appositione, cernentibus omnibus, luminaria accenderentur: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Lectio 9.

Nocte immẽso splendente lumine, Christo spiritũ reddit sub auroram.

Dæmoniaca tangens eius sepulcrũ, curatur.

Diuinitùs ardent lampades sepulcri.

EPITAPHIVM RICHARDI REGIS ANGLIAE, SCVLPTVM IN CIVITATE LVca Italiæ, vbi requiescit.

SOROR Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus rex Angliæ, exul patriæ, spretor mundi, contemptor suî, pater sanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinnibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in cæleste mutauit. Deposuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & sanctorum quæsiuit limina. Dimisit sceptrum, & accepit baculum. Dimisitque filiam suam in regno beatam Vualburgam, atque simul cum filijs peregrè profectus est. Et eis relictis apud sanctum Bonifacium martyrem gloriosum, tunc Archiepiscopum Moguntinẽsem, virum miræ sanctitatis, eò quòd Auglicus esset, de regno suo natus, idem sanctus rex exilio se vlteriori *, limina sanctorum trans alpes adijt, & loca deincèps magis deuia petijt solitudinum, Deo soli idem solus liberè vacaturus. Deindè post longa exilia, post multa certamina, post famis, sitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur pręmia, cęlo recipitur anima, & in beati Frigdiani basilica iuxta corpus eius

7. Februarij

Suscipit rex pius cũ filijs longinquã peregrinationẽ religionis ergò.

Moritur in Italia.

ponuntur pia membra, vbi & miraculis coruſcat. Cuius feſtiuitas ſeptimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requieſcit, his verſibus adornatur:

Hîc rex Richardus requieſcit ſceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iſte Polorum.
Regnum dimiſit, pro Chriſto cuncta reliquit.
Ergò Richardum nobis dedit Anglia ſanctum.
Hic genitor ſanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi ſancti ſimul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

VITA ET PASSIO SANCTÆ SOTERIS VIRGINIS ET MARTYRIS, PER DIVVM AMBROSIUM *ſcripta. Habetur libro tertio eiuſdem de Virginibus.*

6. Februarij. S. Soteris caſtitas. SED quid alienigenis apud te ſoror vtor exemplis, quam hæreditariæ caſtitatis inſpirata ſucceſſio, parentis infuſione martyris erudiuit? Vndè enim didiciſti, quæ non habuiſti? vndè diſceres conſtituta in agro, nulla ſocia virgine, nullo informata doctore? Non ergò diſcipulam, quod fieri ſine magiſtro nō poteſt, ſed hæredem virtutis egiſti. Quî enim fieri poſſet, vt ſancta Soteris tibi non eſſet mentis author, cui author eſt generis? quæ perſecutionis ætate ſeruilibus quoque contumelijs ad faſtigium paſſionis euecta, etiam vultum ipſum qui inter cruciatus totius corporis liber eſſe conſueuit iniuriæ, & ſpectare potiùs tormenta quàm perpeti, carnifici dedit.

S. Soteris in paſſione fortitudo. Tam fortis & patiens, vt cùm teneras pœnæ offerret genas, priùs carnifex cædendo deficeret, quàm martyr iniuriæ cederet. Non vultum inflexit, non ora conuertit: non gemitum, non lachrymam dedit. Denique cùm cætera pœnarum genera viciſſet, gladium quem quærebat inuenit.

ITEM DE EADEM SANCTA SOTERE, PER EVNDEM D. AMBROSIVM, IN EXHORTATIone eius ad virgines.

AT non ſancta Soteris, vt domeſticum piæ parētis proferamus exemplum. Habemus enim nos ſacerdotes noſtram nobilitatem præfecturis & conſulatibus præferendam. Habemus (inquam) fidei dignitates, quę perire non nôrunt. At nō, vt dixi, Soteris vultûs ſui curam gerebat: quę cùm eſſet decora facie valdè, & nobilis virgo, maiorum proſapia, cōſulatus & præfecturas parētum ſacra poſthabuit fide, & immolare iuſſa non acquicuit. Quam Palmis cæditur. perſecutor immanis palmis cædi præcepit, vt tenera virgo dolori cederet, aut pudori.

At illa vbi audiuit hāc vocem, vultum aperuit, ſoli inuelata atque intacta martyrio, & volens iniuriæ occurrit, vultum offerens, vt ibi martyrij fieret ſacrificium, vbi ſolet eſſe tentamentum pudoris. Gaudebat enim diſpendio pulchritudinis, periculum integritatis auferri. Sed illi potuerunt quidem vultum eius vibicibus vulnerum exarare, faciem tamen virtutis eius & gratiam decoris interni nequaquàm exarare potuerunt.

Hetruſcum iuuenem veteres fabulæ ferunt, cùm propter admirandā oris proprij pulchritudinem in amorem accēderet fœminas, ſtigmatibus inaráſſe vultum ſuum, nè qua eum adamare poſſet. Videro, vtrùm caſtus fuerit eius animus, affectus tamen non innocens, propter quem in ſe ipſe animaduerteret. Ille tamen ſola ex- Martyrium eius. cepit vulnera nè noceret: hæc triumphales retulit cicatrices martyrij, vt imaginem Dei quam acceperat, reſeruaret.

Serua-

Seruate & vos hanc imaginem filiæ, seruate scripturæ præcepta diuinę, vt omne os iniqui obstruatur. Scriptum est enim: Beatus quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Bonus Dominus erudit & docet, & plerunquè arguit. Sed etiam quem arguit, beatum facit. Beatus enim homo, quem arguit Dominus. Et ideo increpationes eius non refugias, quia charitatis & gratiæ sunt. Ipse enim percutit, & quasi bonus medicus manibus suis sanat. Psal. 93.

De S. Sotere hac, plura habentur circa finem passionis S. Pancratij, quære Tomo 3. Surij, 12. die Maij.

VITA BREVIS SANCTI CALOCERI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI ET CONFESSORIS, VT HAbetur primo libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri sanè perdoctissimi.

SANCTVS Apollinaris Rauennatum Apostolus, diuinitùs factus certior, fore, vt breui Rauenna exularet, ac subita opprimeretur calamitate, capiteque oppugnaretur: nè Rauennatem Ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquàm accesserat anno, sacerdotes binos instituit, Aderitum & Calocerum. Cæterùm Apollinarem post varia illata tormenta, idolorum sacerdotes, Rauennarique vrbe, & Classensi oppido eijciunt, acri edicto cauentes, nè reuertatur, néve illum quis excipiat. Ille apud oppidum, cùm nollet, quoàd eius fieri posset, gregem deserere, in tugurio latens, Christianis se illuc recipientibus, & Christi inuulgabat religionem, & optimi Archiepiscopi munere fungebatur: vniuersamque Aemiliam peragrans, Christianam vbiquè religionem prædicabat, cùm intereà Rauennati Ecclesiæ Calocerus, Apollinaris Vicarius, præesset. Cæso igitur Apollinare, paucisque succedentibus Archiepiscopis intermedijs, Calocerus in Martiani locum Rauennatum Archiepiscopus, à Deo dimissa columba electus, suffectus est. Qui cùm rerum omnium sub Hadriano quietem fuisset nactus, assiduo hortatu, Deo verbis efficaciam ac robur tribuente, omnes fermè Rauennates relictis falsis dijs, religioni sanctæ adhærere sic persuasit, vt admodùm pauci fuerint, qui non acceperint cultum & cognitionem veri Dei. Pantò pòst idem Rauennatum Archiepiscopus Calocerus, cùm annum ætatis centesimum viridi senecta superâsset, mortem cum vita commutauit, tertio Idus Februarias. Sepelitur haud procùl ab Aderito.

Februarij 11. S. Apollinaris vita habetur 4. Tomo 23. Iulij.

S. Calocer' à Deo dimissę columbæ indicio Ecclesiæ Rauennati præficitur.

Feliciter obit.

De translatione eius cum SS. Aderiti & Probi corporibus.

Cùm Agareni vniuersa Adriatici maris litora deprædarentur, diuique Apollinaris templi ornamenta omnia, quæ summa & maxima erant, suffurati essent, & plerique prætereà sanctissima hæc cadauera suffurari tentâssent, Petrus Bononiensis Rauennatum Archiepiscopus, huius nominis quartus, nè quid accideret mali timens, sanctissimo consilio optimum forè iudicauit, in vrbem illa comportari. Cæterùm cùm incertum esset, vbi reconderentur: & pridiè Calendas Februarij, ad D. Apollinaris primò, mox ad D. Iacobi, Deum suppliciter esset precatus, vt sibi, quo essent loco sanctissima illa cadauera, commonstraret: ab eo defodi cœptum, tametsi suspenso atque incerto animo, quò cōiectura eos maximè deduxit: reliqui omnes sacerdotes, summa veneratione fodientes, Archiepiscopi incœptum persequuntur: nec multùm foderunt, cùm sacerdos ligone lateritium lapidem percutiens, arcæ latentis aditum sub ara patefecit. Quapropter sublata mensa ex marmore, quæ aram conflabat, detectoque ob id sepulcro, vas ligneum carie ob vetustatem corrosum, inuentum est: in quo loculi seiuncti visebantur. In altero bina erant cadauera: in altero, vnum: nullo scripto, quod nomina significaret. Veniunt tamen in coniecturam, gemina cadauera illa, esse Aderiti & Caloceri: tertium Probi. Nonnihil itaque reliquiarum, ob diuorum memoriam ibì relicto, cadaue-

S. Apollinaris ecclesia à Saracenis depopulatur.

ribus in Antiſtitis ſede poſitis, continuò cùm magno imbri fœdum eſſet cælum, inclaruit, & ſerenum ſactum eſt. Moyſes pretereà quidam ex monachis Claſſenſibus
Diui Apollinaris, cùm febri multos iam dies laboraret, tacta ſede, reſtitutus eſt ſa-
S. Caloceri, Adeciti, & Prob: Archiepiſcoporũ tranſlatio. nitati. Itaque delata primùm ſumma omnium veneratione, nec ſine lachrymis
ſancta cadauera ad Diui Apollinaris, mox ad Diui Seueri, cuius poſtridiè di-
es feſtus erat, tandèm hymnis & lachrymis, ingentique gaudio, in Vrſia-
nam ad em transferuntur. Vbì miraculis compluribus Deus eorum ſanctitatis
eſſe teſtis voluit: tertioque Nonas Martias Petrus Archiepiſcopus eis aram dicauit.

VITA IORDANI SAXONIS, ORDINIS PRÆDICATORVM GENERALIS MAGISTRI SECVNDI,

authore Leandro Alberto Bononienſi. De eius relatione in Sanctos nihil comperti habeo. Nos ad marginem capita adſcripſimus.

Februarij 13. Cap. 1. Beati Iordani patria. IORDANES vir ſanctiſſimus, oppido Botergæ pro-
uinciæ Saxoniæ originem duxit: quibus parentibus,
non produnt ſcriptores. Conſtat enim vitam, ante-
quàm religionis togam indueret, mitem, ſanctiſſimam
atque iuſtiſſimam eum egiſſe, & huiuſmodi conſuetu-
Liberalitas eius in pauperes. dinis fuiſſe, vt egeno, qui primus occurriſſet cùm illuce-
ſceret, largiſſimè donaret etiam non petenti. Conſue-
uerat intempeſtæ noctis ſilentio, cùm Pariſijs literis ſa-
cris operam daret, conuenire in eccleſiam, atque ibi-
dèm ſacra audire. Dum autem pro more aliquandò,
falsò ratus iam ſignum ad ſacra peragenda datum, iter
arriperet, egenum offeudit munera petentem: (Venerat Iordanes, fortè vſus cele-
ritate, abſque pecunia, vnica veſte indutus, & balteo cinctus argenteo) bal-
teo illum donauit. Tandèm reſerato templo (Aliquantulùm enim pro fo-
Miraculum. ribus expectauerat) ingreditur, & vidit Chriſti optimi maximi ſimulacrum
cruci affixum, balteo donato paulò antè egeno, præcinctum. Cuius ſpectaculo
plurimùm motus, togam religionis extunc aſſumere deliberauit. Differebat ta-
men, tempus opportunum expectans, quo liberè quod animo conceperat ex-
pediret.

Cap. 2. Tandèm valedicens amicis, Prædicatorum ordinem ingredi cupiens, veſtem
Inſtitutum S. Dominici amplectitur. ſanctæ conuerſationis ab Reginaldo viro optimo impetrauit & accepit. Verùm
de Reginaldo ſuo loco dicemus: cuius in exitu neſcio cui viro ſacris initiato vi-
ſus eſt fons in templo Pariſino, Iacobo Apoſtolo dicato, mox oriri, & tam ſubi-
tò exiccari, & in eo loco alter maior ſuboriri, cuius riuulis triuia & quadriuia &
plateæ, & exindè tota prouincia irrigabatur, vſque ad mare decurrens. Hoc enim
Viſionis cuiuſdam interpretatio. præſagium fuit, quod euentu poſtmodùm comprobatum eſt, videlicet Iordanem
loco Reginaldi inſurrecturum, cuius & doctrina & moribus atque ſanctitate, cùm
docendo, tum diſputando, tota Dei Eccleſia irrigaretur.

Cap. 3. Communi igitur patrum ſuffragio anno Domini 1222. in Conuentu generali,
tertiò Patiſijs acto, quod Capitulum generale appellant, tunc præſecturam agens
prouinciæ Lombardiæ, quē dicunt Prouincialem, poſt biennium & ſex menſes, ex
Ordini Prædicatorum præficitur. quo togam Prædicatorum acceperat, poſt diuum Dominicum roti ordini Prædi-
catorum primus præficitur: quem circa annos quindecim æquè ſanctèque mode-
Matth 5. ratus eſt. Lucæ Euangeliũ Pariſijs in frequenti auditorũ numero mirificè declara-
uit. Cœpit veluti lucerna ſuper candelabrum crebris radijs doctrinæ ſuæ luceſcere.
Omnibus erat gratus, tã vulgaribus, quàm famigeratis. Formæ præſtãtis, facie iucun-
da, vultu ſpectabili, miris ac lenis, cibi ſomniq; parciſſimi, & in cultu corporis ab-
iectus. Delinquentes licèt ſeuerè corrigeret, tali tamen ac tanto vtebatur tempera-
mẽto, vt potiùs illos humanitate deuinceret, quàm ſeueritate, & incõſtantes in ſan-
cto propoſito, ſuo confirmaret dulciſſimo hortatu. Tyrunculos religionis ſæpè
con-

consueuerat secum ad sumendum cibum habere inuitatos, vt ad sanctum cohortaretur tyrocinium, nec finerent se ab hoste humani generis seduci, priscorum exempla commemorans. Sic vehemens in verbis fuit, vt vltra mille viros ad tyrocinium religionis Prædicatorum verbis suis * auxerit. id quod miraculo adscribi dignum videtur.

Multos ad suu institutu tyrocinium attrahit.

* euexerit.

Cap. 4.

Veniens Iordanes aliquandò Bononiam, quam vrbem miro amore prosequebatur, Tedaldum quendam roga ordinis nostri nupèr indutum offendit: qui fortè sua inscitia aliquandò pertęsus vitam nouam (Fuerat enim delicatissimè priùs educatus) togam Prædicatorum exuere omninò decreuerat, affirmans se gustum & somnum amisisse. Admonitus Iordanes, hominem ad se acciri iussit: cœpitq; eum verbis blandis & suauiusculis alloqui, nomine vocitans, asserens ex interpretatione nominis, videlicet Tedaldi, veluti ad alta tendentis, in sancto proposito non solùm permanere, sed passim proficere. Demùm post nonnulla verba vltrò citróque habita, ante aram diui Nicolai positis genibus stare præcepit, & vt Dominicam persolueret orationem. Is verò oculos in altum attollens, manibus priùs super eius capite positis, cordis affectu ad Deum preces effudit. Ipse autem sic orans, videbatur Tedaldo (vt is postmodùm affirmare solebat) ex alto miram quandam instillare passim dulcedinem, ex qua nouitas cordis sequeretur: & parre reducente manus, videbatur quòd eius cor ilicò à duabus manibus pressum extra se educeretur & eleuaretur, missúmque fieret in magna tranquillitate deincèps ac dulcedine. Qui priùs togam Prædicatorum fastidierat, postmodùm perseueranter & retinuit & laudauit.

Beati Iordanis precibus Tedald' ab instabilitate liberatur.

Cap. 5.

Tantam promeruerat Iordanes à Deo orandi gratiā, vt nūquàm flecti à quacunque posset occupatione, quin assuetas perageret Deo gratias. Quandoq; preces in terra procumbens emittebat, quandoq; iunctis manibus stans, nonnunquàm sedēs, & aliquādò oculos extollens. Nec lachrymarū in his dulcedinis expers fuerat. Pro his enim creditur eum in oculorū ægritudinē aliquandò incidisse. Meditationibus se totū & vbiquè dederat, quibus miram eliciebat suauitatem. In itinetibus varius. Nonnunquàm sermocinabatur de re aliqua vtili cū sodalibus: nonnunquàm permeabat solus, sed nō minùs solus, quàm anteà, eò quòd varijs ac multijugis meditationibus associaretur, sodales ad id facere adhortans. Demùm agitatus calore illo diuino, quāta valebat voce, hymnos in laudē Dei Saluatoris, ac Mariæ cæli reginæ præcinebat cum tanto mentis iubilo, lachrymis id exprimentibus, vt res mira esset. His igitur occupatus, nonnunquàm à socijs aberrabat, nec propter hoc contristatus, sed æquo animo ad cæteros perueniebat, & quos aliquādò contristatos ob ipsius absentiam inueniebat, lætè confortabat, affirmans omnia esse sub cælo.

Assiduę preces eius.

Lachrymæ & meditationes.

Cap. 6.

Contigit aliquādò ipsum cū duobus fratribus, & laico sacris initiato, dū ex Italia in Germaniā contēderet, ad hospitiū diuertere in vico, cui nomē Vrsaria, in medio Alpium sito, vt cibū sumeret. iam enim hora & labor diù protractus itineris montiū, illos subinuitauerat: sed caupone dicēte, non esse quod apponeretur prçter panes duos, iussit mēsam apponi. Demùm cœpit ex dictis panibus (priùs benedictione peracta) egenis, quibus plurimùm ea loca abūdant, partes multas elargiri. At caupo & fratres illi succensentes, priùs clauso ostio, ne ampliùs egeni ingrederentur, prçmonuēre, affirmātes eo in loco dūtaxàt panes illos inueniri posse, nec esse pro se ac socijs sufficientes: quarè ne sic erogaret illos, nè mox ipse cum suis penuria cibi laboraret. Sed viri Dei iussu, nec moti cauponis verbis, nec à fide, quam in Deum reposuerat, ianua reseratur, introducuntúrque egeni, & vt priùs benedictionem accipientes, ità vt triginta partes viritìm diuideret adeò pingues, vt vnicuique abundè sufficerent: nec propter hoc virum Dei & socios panis defecit. Quinimmò & caupo cum vxore & familia ex eo, qui residuus fuerat, abundè epulatus est. Quo viso, perterritus caupo, & virum Dei admiratus est ac veneratus, & sine prandij solutione abire permisit. Quinetiam eum donauit vini laguncula, quam socij secum deferre consueuerant.

Ad benedictionem panes multiplicantur.

Cap. 7.

Exindè Turingiam iter dirigens, ad vicum peruenit nomine Susium, in quo fabrum ferratium adinuenit, è naribus trigesiès per diem & noctem emittentem sanguinem: quem oratione ad Deum habita, tactu manūs mox incolumem reddidit. Et in vico Vren sacerdotem quartana diù laborantem, cui ferè vires defecerant, priùs peccatorum eius confessione audita, precibus ipse suis

Sanat sanguifluum.

Itèm febricitantem.

suis pristinæ sanitati restituit. Transiens per Alpes, ex vi ignis fabrum ferrarium oculis captum, signo Crucis saluberrimo, donauit oculorũ solatio. Inerat ei tanta in dicendo gratia, vt siue in frequenti populo, siue priuatim loqueretur, remitteret vnumquenque domum plenè compotem. Quippè videbatur in ipso quędam esse dulcedo atque affabilitas, qua omnes ad sese allicieret. Quaproptèr hostis antiquus, animaduertens tantam in populis per ipsum commotionem fieri, nõ omisit quicquam, quod illi impedimento foret, nè verba in frequenti populo pro concione haberet. de qua re paulò pòst dicam.

Itẽ. a cæcũ. *Eloquentia eius.*

Cap 8. Consueuerat vir Dei vrbes incolere, quibus literarum vigebant studia. Quarè nonnunquàm successiuè dies, quos Quadragesimales vocant, Parisijs agebat, alios Bononiæ. Quam primùm aduenisse in his nũciabatur, tantus erat ad illum concursus virorum, vt vix illi sumendi cibi daretur spatium. lubebat mox, dum ad has vrbes applicuerat, plurimas vestes præparari, pro nouis tyronibus induendis ad sanctam religionem, minimè addubitãs, quin plures ad religionis tyrocinium adiungeret. Id quod eueniebat, vt vix tot vestes pręparentur, quot necessariæ forent. Accidit res, quæ omnibus non paruam admirationem allatura est. In festo Purificationis beatissimæ Mariæ semper virginis, eùm in maximo scholasticorum cœtu (fortè ad mille erant) viginti ex eis sacræ religionis toga vestire occœpisset, animaduertit quendam Germanum, sæpè ab eo pulsum veluti nimis iuuenem, & viribus pro tanto tyrocinio imbecillem, inter illos viginti se immiscuisse, vt sancto conuersationis habitu & ipse indueretur. Tunc subridens vir Dei, Est vnus vestrûm, inquir, qui nostræ religionis tunicam sancto furto aufert. Et mox, quia non nisi viginti vestimenta fuerant allata, & exindè minimè egredi ex frequentia scholasticorum poterat, vt fieret sat omnibus, ex adstantibus fratribus quidam pallium, aliâs bardocucullum, & tunicam alius se exuens, patrique porrigens, cum Dei laude omnes viginti & vnum induêre. Cœperunt adstantes omnes in fletum prorumpere, alij quidem præ gaudio ob auctam familiam: & alij ob sociorum amicabilissimorum amissionem.. Qui omnes sic in sancta conuersatione profecêre, vt in viros illustres breui admodùm tempore euaserint, vnà cum adolescentiori illo priùs pulso. Porrò is euasit in maximum doctorem, & concionatorem optimum.

Viginti & vnus sacri instituti recipiunt habitum.

Cap. 9. Nonnũquàm pater Iordanes Bibliã dedit, vt reciperet pecuniã pro togis conficiendis eorũ, qui ad sanctã conuersationem euolare cupiebãt. Cùm quadam die in frequenti populo vnũ è scholasticis habitu nostri ordinis induere vellet, ferè contristatus, quòd vnum præter suã consuetudinem dũtaxàt vestiret, adstãtibus inqui Nemo vestrûm inhumanitatis, vt reor, argui vellet. Quis socium ex vobis ad epulas opiparè præparatas solum ire permitteret, cùm posset secum plures ducere? Videte, quæso, istum in medio stãtem, ad Dei nuptias inuitatum, & si vobis placeat, vnumquenque vestrûm secum valẽtem adducere, solum, quæso, ire permiseritis hisce nuptijs frui? Quid tot fletus, suspiria, lachrymæ? Verùm si eum, vt par est, diligeretis, prout videntur suspitia ista & lachrymæ præ se ferre, nunquàm ingredi sanctam conuersationem solum permitteretis. Eià quis ei se comitem præbebit? Needùm verba finierat, & eccè quidam ex illis, qui à sancto proposito lõgè abe[...]t, In medium prosiliens velut insaniens, In verbo, inquit, tuo & in Dei nomine, magister, eccè me ei socium præbeo. Sicque ambo toga religionis induti sunt, cu[...]genti omnium gaudio & admiratione.

Hortatu ei⁹ quidã adolescens togã religionis assumit.

Cap. 10. Aliquandò accidit, vt quidam in sancto tyrocinio ab hoste humani generis d[...]uersis artibus agitaretur, quò fieret, vt quò se verteret, quóve pacto recrearetur [...]nimè cerneret. Tãdèm virum Dei adire decreuit, vt in sancto cõfirmaretur proposito. Fortè ità tulerat casus, vt illum orantem pro mortuis inueniret. Quaproptèr tanti viri dignitatẽ verens, è regione cõstitutus, se ei adiutorem præbuit, vt tãdèm precibus ad Deum ab eo missis fine imposito, rem suam aperiret. Sed dum simul preces prosequerentur, ad illum Dauidis vatis egregij versiculum ventum est, quo is vates alloquitur, dicens: Credo videre bona Domini in terra viuentium & per eum sibijpsi respondetur: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Quæ verba responsionis videbantur à venerabili viro tanto cordis affectũ proferri, nõ secùs acsi dedita opera, & cognito tyronis animo ac mentis turbatione, respondere videretur. Verba hæc frater ille acce[...]

Orat pro fidelibus defunctis. *Psal. 26.* *Consolatur secreto fluctuantẽ fratrem.*

pro

pro bono omine, & non ſecùs, quàm ſi à Deo tunc prolata fuiſſent: peractiſque precibus, ac exolutis ſupplicationibus, En magiſter, inquit, benè & optimè per te mihi, animoque meo labanti ſat factũ eſt, cum reſponderes, Expecta Dominũ &c. Poſthàc aduerſùs colluctationes hoſtiles fortior & conſtantior ero. Sicque in ſancto tyrocinio confirmatus, vale dicens abſceſſit.

Capu. 31.

Cùm Paduæ concionaretur, diuino afflatus ſpiritu Germanus quidam, parentibus ſuis vnicus & chariſſimus, nobilis genere, mente concepit, verbiſq; expreſſit ſe ſanctæ conuerſationis habitu velle veſtiri, & illecebras ac carnis voluptates dimittere. Fortè minùs cautè, quod deliberauerat, doctori ac ſocijs reuelauerat. Quo factum eſt, vt furijs agitati ac diabolico ſpiritu, cogitauerint tanquàm rete concludere, cùm fortè minis terreri, ac precibus flecti non poſſet. Obſeruârunt quo tempore cubiculum ingrederetur, & ſcortum nobiliſſimũ intromiſerunt, plura promittentes dona, ſi adoleſcẽtis animũ emolliret. Quid plura? Ex nõ tyrone fortis athleta, milesque veteranus factus, tandèm priùs ſe ſuperato, & nefandiſſimã mulierem vicit, & artem ſociorum profanam. Nec multùm immoratus, ad virum Dei currẽs, habitum ſanctæ conuerſationis accepit: nec diù pòſt præceptorẽ, qui anteà ipſum auertere à ſancto propoſito conatus fuerat, ad ſecum Deo militandum perduxit. Pater verò audiens filium induiſſe religionis veſtimenta, ilicò velutì percuſſus telo, penè defecit. Tandèm reaſſumpto ſpiritu, multitudine ſatellitũ ſtipatus, animo indignabundo Italiam ingreditur, vt vbicunq; filium inueniret, vi Prædicatorum habitu exueret, vel occideret Iordanem. Fortè primò (ità tulerat caſus) virum Dei his furialibus exagitatus ſpiritibus offendit, & voce penè exhauſta interrogauit, dicens: Vbì eſt ille Iordanes? porrò ignorabat eum eſſe. Verùm vir ſanctus, Christi ad Iudæos data protulit reſponſa, dicens facie læta viſuq; iucundo: Sum ille Iordanes. Mox vt is ipſius verba audiuit, ceu ſancti viri præſentiens virtutem, ex equo deſiliens, & ad eius prouolutus pedes, totus lachrymis profuſus, quod animo conceperat, & ad perpetrandum venerat, deteſtabile facinus confeſſus eſt. Tandèm poſtquàm à lachrymis tẽperatum eſt, Vir ſancte, inquit, ex hinc pro filij mei ad ſanctiſſimam religionem euolatu lætus recedo, qui amaro animo veneram. Quarè antequàm lares proprios repetam, Hieroſolymam pro ſanctiſſimis noſtræ redemptionis locis viſendis hoc cum meo equitatu commigrabo. quod & plenè perfecit. Habuerat enim ſecum equites centum.

Eximia fortitudo adoleſcentis ſacrum ordinem appetentis.

Quanta fuerint vis ſancti verba viri Dei.

Cap. 32. It Romam.

Iordanes vir Dei aliquandò Romam viſendi fratres gratia petijt. Igitur benedictione percepta pro ordinis noſtri more, ſacriſq; peractis, quam Miſſam vocant, vt ægrotos viſitaret, ingreditur infirmitoriũ, & vidit conuerſum quẽdam (Conuerſos appellamus eos, qui literarum expertes ſunt, vel ſi ſciunt, ſacris non initiantur) in vincula coniectum: & interrogans quid ſubeſſet cauſæ, vt in vinculis teneretur, ſe aliquandò mente captum aſſerebat, tunc tamen ob eius aduentum conualuiſſe, & plenè ſanitati reſtitutum. Vt erat bonæ mentis beatus pater, mendaci diabolo citiùs, àc debuerat, aurem præbuit. quamobrèm ſolui iuſſit. Honorius verò Pontifex maximus, audito Iordanis aduentu Romam, per nuncium iuſſit eum in meridie petere curiam, vt ad Clerum faceret verba. Annuit vir ſanctus. Prandio deindè parato, cùm ad menſam veniſſet atq; diſcumberet, mandat conuerſum nouiter è vinculis ſolutum, ad ſe deduci. Sic enim compoſitè honeſtèque ſe in omnibus coram diſcumbentibus geſſit, vt illum plenè liberatum dixiſſes. Latebat mendaciorum parens, vt capta opportunitate id, quod poſtmodùm egit, perpetraret. Pranſis omnibus, & Deo gratijs redditis, obdormienti viro Dei, arrepto cultro tonſorio conuerſus ille, guttur eius penè totum incidit. Euigilans venerabilis pater, manumque obijciens, tres digitos penè amiſit. Porrò ſanctum virum is iugulare adnitebatur, ſed cùm manu obſtantem animaduertit, digitos truncare obiectos conatus eſt. Sublato ingenti clamore per domum, fratres accurrunt, indignitatem rei ignorantes. Tandèm viſus eſt Iordanes ferè ſemianimis iacens cruore vnà cum cubiculo conſperſus, gutture reciſus, ac digitis penè truncatus. Hinc fletus, hinc ſuſpiria, hinc voces in altum tolli exaudiuntur. Omnes ferè patres, præ nouitate ac indignitate rei, alienatæ mentis videbantur. Aſt præſidens domus ſilentio tegendum facinus tam graue fore animaduertens, rogat patres, vt ſupprimerent voces, nè malo malum accumularetur. Verebatur enim, nè ſi res cæteris in noteſceret, ſcandalo eſſet, priusquàm ordo rei cognoſceretur. Igitur termino appropinquan-

Diaboli mendacium.

Deteſtandũ eius facinus.

quante,quo vir venerãdus verba in curia facturus erat,præsidens domûs hanc prouinciam sibi sumpsit pro Iordane.Cùm autem pro suggesto verba facere cœpisset, ilicò in fletũ prorumpẽs, ingentem vocem cum eiulatu emisit,demùm conticuit. Stupentibus,ac rem nouam admirãtibus Cardinalibus & cæteris, qui aderant,quidam Cardinalis præsidẽtem seducens,causam tãtæ nouitatis exquirit. Qui vbì rem intellexit,eum introducit ad Honorium Pontificem,reiq; seriẽ iubet aperiri. Honorius verò exaudiens facinus detestandum,in fletum & ipse prorupit,dicẽs:Deus optime maxime,vndè is bonus pater ista promeruit? Accedunt chirurgi,perspiciunt,vulnus pertractant,diuinum potiùs quàm humanum persuadẽt cum omni instantia precum auxilium postulandum. Tertia autem illucescẽte die,vir venerandus seruienti sibi tyrunculo nostræ religionis adolescenti innuit,vt aram ad sacra peragenda latenter ponat.Quo stupescente,domûs præsidentẽ de petitione sancti

Missam vulneratus celebrat.

viri admonet.At præsidẽs stupore perculsus,Iordanẽ adit,quæritq; quid subsit causæ,vt ara ponatur,cùm in discrimine vitæ habeatur: an potiùs deliret,vel insaniat, an velit ab alio sacra fieri. Iordanes his auditis,auersis oculis illi innuit,vt exeat Quo parente & expectante rei exitum, è grabato vir Dei prout valuit surgens,in

Vino ablutionis sacri calicis sua vulnera curat.

duit se sacerdotalia vestimenta,ac sacra fecit.Prælibato sanctissimo Christi corpore & sanguine,ex ablutione vltima calicis,vultum,manus & guttur recisum per[illegible]xit.Quo factum est,vt vulnera statìm curata fuerint,pleneq; consolidata,omnibus admirantibus, vt ea ipsa die egregiè valideque concionans,verba faceret corã Honorio Pontifice ac Cardinalibus,totaque curia. Quamobrèm Pontifex cum tota curia nimio posthàc Prædicatoriã familiã dilexit amore, amplissimisq; diplomatibus ornauit. Peractis verò,quę peragenda in vrbe Roma erant,profectionem parantem Pontifex ad secum sumendum cibum subinuitauit.Quo dicto audiente,in mensa in modum lunæ corniculata ambo pransi sunt præter consuetudinẽ. quip-

Quanta cũ veneratione coluerit Pontifex.

pè non consueuêre Pontifices maximi in eadem mensa nisì Cardinales habere secum:sed tanti viri sanctimoniam veritus,hoc egit.Cùm verò naturæ sat factum est cibo potuque,valedicens Pontifici,priùs benedictione accepta, iter cepit, nec [illegible]tta passuum millia ea ipsa die sex peragere potuit, eò quòd intendentibus se tenebris,vltrà progredi non valuit. Verùm cùm hospitari vellent, ad domum cuiusdam sacerdotis diuerterunt : à quo reiectus est cum socijs.Nec ob hoc in vllo contristatus,apud quendam pauperem rusticum hospitatus est,sicque sine cibo ea no-

Humilitas ac patientia eius.

cte capere somnum ob rustici inopiam est coactus : & ad socios læta facie conuersus, Benedictus, inquit, ille sacerdos, qui nos reiecit, eò quòd mihi abstulit gloriam,qua hodiè cum summo Pontifice orbis ad eandem consedi mensam

Cap.13.

Quidam frater in quodam cœnobio prope Bononiam ex nimia rerum alti[illegible]marum meditatione (Porrò sunt aliqui,qui se altiora quærere audent,contra scripturæ monita) in tantam prolapsus est inscitiam, vt affirmaret Deum haudquaquàm esse. At vbì animaduertit præsidens domûs tantam fratris dementiam, Bononiam adijt,seriatimque fratris tentationem sancto viro Iordani aperuit, asserẽs nec posse animum illius conuinci suasionibus, nec rationibus aut scripturis, [illegible]minis.Cui vir Dei ait: Prior (Hos præsidentes domorum, Priores vocamus)ipsum fratrem conuenias,illique me iubente dicas, vt is sic firmiter & æquè benè cred[illegible] vt ego. Reuersus Prior domum,fratri Iordanis mandatum exposuit, iussitque illi fidem tenere. Vt verò verbum viri Dei audiuit,velutì ex graui somno euigilans,&

Ecce vim verborum viri Dei.

à quadam rediens ecstasi,ait : Certè verum dixit vir Dei Iordanes : ego quidẽ o[illegible]mè credo Deum esse,statimque ab omni tentatione ille resipuit. Clericus quid[illegible] Xantensis semèl Iordani crimina sua cum lachrymis confitens, negabat se vita[illegible] cœlibem posse ducere.Cui pater ex intimo cordis meditullio compatiens,p[illegible]us

Clericum liberat ab incontinentia

de Deo fiducia,Tibi prædico,inquit,quòd non ampliùs ab hac carnis incontinentia superaberis. Quod rei euentus optimè confirmauit, prout is clericus sæpè [illegible]rare c[illegible]nsueuerat.

Cap.14.

Ex Lausana exiens, vt antistitem vrbis, qui cominùs fortè animi laxandi gr[illegible]a residebat,quem apprimè diù dilexerat,visitaret,præcedentibus pluribus fratri[illegible], & eo cum æditu o subsequente, & de his quæ faciunr ad salutem nostram col[illegible]quentibus, eccè mustela coram fratribus pertransiens,foramen ingressa est. [illegible] verò super foramen manentibus, curiositate deuicti visendi,ac eam mulcendi [illegible] superueniente patre interrogantur,quæ causa moræ.Illis verò respondent b[illegible]

vi[illegible]

vidisse animal pulcherrimum foramen ingressum,& se teneri maxima cupiditate illud videndi: pater verò ad foraminis os se inclinans, Egredere, inquit, animal, egredere, vt à nobis videaris. Continuò egressa est mustela,& subsistens in ore foraminis, fixo intuitu in eum respiciebat. Tunc vir Dei cœpit eam manibus contrectare,& demulcere caput & dorsum. demum dixit: Modò reuertere ad locũ tuum. &: Benedictus Deus creator omnium. Statimq; animal in foramen se recepit.

Mustela ab eo vocata, venit, eique obedit.

Fuerat is pater non solùm pro nouis tyronibus Ordini nostro acquirendis solicitus, sed etiam in conseruandis discretus. Porrò in eo resulgebat quædam gratia specialis, vt nunquàm sua incuria aut negligentia aliquem amiserit, vt cum Christo Saluatore nostro dicere posset: Pater, quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam. Vndè accidit Parisijs, quòd quidam tyrunculus tentaretur de exitu ordinis. Quarè dulcis pater omni qua poterat recreatione eum fouebat. Cumque ille nulla posset recreatione subleuari, ad seculum regredi omninò deliberans, vestimenta secularia sedulò reposcebat: sed viri Dei iussu vsque in crastinum distulit. Fortè dies crastinus fuerat Pentecostes,& conuentus generalis (quod Capitulum generale vocant) habendus erat. Supplicationibns habitis, quas vulgò Processiones dicunt, à patribus in cuculla sine pallio, omnibusque ritè peractis, coram conuentu generali tyrunculum animo labantem iussit acciri. Quo stante, dulciter blandeque ac suppliciter suadere cœpit animi constantiam, & vt cognosceret se deludi ab hoste humani generis ac seduci, nec dimittere tantorum virorum societatem vellet, quibus tota fulgebat Ecclesia. Verùm illum obstinatum in sua opinione, cùm non posset à suo proposito auerti, iussit in vestiarium secedere, ibique vestimenta secularia reassumere. Exeunte autem illo, ad patres inquit: Eià fratres prouocemus pro infelici isto Dei misericordiam,& positis genibus, Veni creator spiritus, legendo dicamus. Mira res. Needùm hymnum compleuêre,& eccè misellus totus imbre lachrymarum perfusus, in medio patrum se prostrauit, petens veniam,& promittens ordinis perseuerantiam. Agũtur Deo gratiæ, patribus eum rremore exultantibus de ab ipsa fauce tartari liberato. Is verò tyrunculus postmodùm tam in moribus quàm in scientia sic profecit, vt docuerit vtiliter, gratioseque concionatus multo tempore fuerit.

Cap. 15.

Iohan. 17.

Nouitium omninò fluctuantem & seculum appetentẽ, virtute Dei reuocat.

Pompas mundi & eius gloriam aspernatus est vir Dei, malens apud se vilis esse, vt magnus foret in illa diuina ac cælesti domo, quàm magnum & gloria fulgentem,& postmodùm humilem & depressum post obitum suum. Honores aliquandò sibi oblatos discretè & sapienter renuit. Vndè aliquandò veniens Bononiam, intelligens totam ciuitatem agminatim sibi occurrere, veluti ei, quem sanctum virum esse autumabant, concito gradu diuertens ab cœpto itinere, gyrans per semitas, alia via ignorante populo vrbem ingressus est. quæ res non modicè eius præclarissimam famam adauxit. Tolerantissimus etiam fuit in aduersis. Porrò aliquandò à dæmoniaco frarre in cœnobio Bononiensi vola in faciem percussus, alteram illi maxillam exemplo Saluatoris præbuit. Igitur tantam humilitatem diabolus non ferens, mox inclinato capite, veluti cæsus ipse vereeundè abscessit. Quandoquè à patribus conuentûs generalis correctus (Eos diffinitores nominant) cùm ei diceretur, quòd excusare si vellet se posset, humili voce dicebat: Nunquid latroni excusanti se creditur? quo verbo multi ædificati fuêre. Aliquandò in oculorũ ęgrorationem incidit, qua captus est altero: conuocatisque fratribus in capitulum, Eià fratres, inquir, agite Deo gratias, eò quòd hostem vnum amiserim: sed & Deum rogate, vt alterum, si sibi placuerit, mihique expediens fuerit, conseruare dignetur.

Cap. 16.

Mundum & gloriã eius contemnit.

Humilitate sua & tolerantia pellit dæmonem.

Sic ab interioribus distinebatur meditationibus, vt nonnunquàm quæ exterioraerant, haud aduerteret. Fortè ità tulerat casus, vt quædam matrona nobilitate prædita, viri Dei capta deuotione, multijugis precibus zona ab ipso donari sibi obtinuerit, qua cingebatur, illique suam tradiderit, fibula ac pendulo argenteo ornatam, qua mox vir sanctus se cinxit. Post non multum temporis cùm inter fratres sederet, animaduertens quidam ex adstantibus patribus pendulum argenteum, præhendens, En (ex ioco tamen) inquit Magister (Tali nomine ferè ab omnibus vocabatur) zonam argento ornatam defers? At Iordanes veluti rem mirans, inquit: Bone Deus, quis argentum zonæ apposuit? Profiteor me antehàc non aduertisse.

Cap. 17.

Interioribus intẽtus, non curat exteriora.

Miro quodam cordis affectu beatissimam Mariam cæli Reginam, velut opti-

Cap. 18.

S. Maria Dei genitrix ordinis Prædicatorij singularis patrona.

mam Ordinis Prædicatorum patronã, colebat, quam fuerat expertus ipsam su... ram suscepisse. Aliquandò cautè obseruatus in templo ante aram Virginis à Bertholdo orans, sed oscitatione proditus, atque accitus à sancto viro, & interrogatus quid quæreret, & à Bertholdo responsum nil aliud, nisi vt orandi modum ab ipso ad beatissimam Virginem specularetur, Magister verò precibus ipsius ductus, voti compotem reddere cupiens, Sic fili, inquit, ante misericordiæ parentẽ preces porrigo. In hoc Mariæ nomine, quinque continentur elementa, cui psalmum singulo vel canticum adiungo, ex quo quinque conficio orationes, cum salutatione Angelica, hoc modo: Præmitto hymnum Aue maris stella: Pro primo elemento, quod est M. Magnificat &c. pro secundo, A. Ad te leuaui oculos meos &c. Retribue, pro R. & I. In conuertendo. & Ad te leuaui, pro vltimo, A. addita genuflexione pro

Discipulum docet orandi modum.

quolibet psalmo. Et narrauit exemplum, vt conijci posset, quàm vtile sit ipsam beatissimam matrem laudare. Frater quidam ante lectulum suum stans orabat, & vidit beatissimam Virginem quibusdam comitatam puellis per dormitorium euntem, & fratres ac eorum adspergẽtem cubicula, vna puellarum aquam benedictam deferente. Verùm dum sic procederet, pertransijt ante fratris cuiusdã cubiculum, quod nõ adspersit. Atqui hôc viderat, prouolutus ad pedes sanctissimæ matris, eam suppliciter rogabat, vt quænam esset diceret, & cur ab adspersione illius cubiculi abstinuerit. Cui illa: Sum, inquit, Dei mater, & veni hos visitare fratres. Illum non adspersi, quia non est paratus. Igitur illi dicito, vt se præparet. Apprimè Ordinem istum tuum diligo, eò quòd omnia officia, quæ Deo per vos redduntur, à laudibus

Quid priuilegij Dei mater Prædicatoribus obtinuerit.

meis incipiuntur, in ijsque terminantur. Quapropter obtinui à filio meo, vt nemo fratrum tuorum diù cum mortalis labe criminis isto in tuo ordine cõmo... i possit, quin illum aut citò pœniteat, aut extrà proijciatur, nè tam insignem fœdet ordinem.

Cap. 19.

In nocte Circuncisionis Domini nostri Iesu Christi, dum pro more in Matutinis nonam legeret lectionem, visum est cuidam fratri parumpèr obdormienti sistere super suggestum matrona ingẽs, corona capite ornato, insigni amicta pallio,

Visio cuiusdam fratris.

in ipsum venerandum patrem intendens, & lecta lectione de manu ipsius accipiens librum. Quo accepto, ante ipsum per gradus cœpit maturè incedere, hincindè assistentibus cælestis curiæ ciuibus: inter quos vnus aliquantulùm caluus præstantior cæteris præcedebat, scipionem tenens, veluti viã inter multitudinẽ præparans ante ipsam venerãdam matronam. Frater qui hæc viderat, matronã illam Mariam cæli Reginã autumauit: illum cæteris præcedentem virũ, vel diuum Paulũ Apostolum, vel parentem Dominicum, qui ad extremum vitæ suæ aliquantulùm caluus fuerat. Frater verò ad venerandũ patrem Iordanem accedẽs, rem detulit quam viderat. Porrò vir sanctus ad eius verba subridens, nihil prolocutus est. Retuli... quandò pater Iordanes in conuentu fratrum, quod Capitulum dicunt, vt puto à capitibus ibì in vnum coadunatis, de quodam fratre, (licèt patres de se loquent... ipsum putarent) qui in cœnobio Parisiensi existens, in festo Purificationis beatæ Virginis Mariæ, dum in nocte ad Matutinas Inuitatorium à patribus inciperetu... Eccè venit &c. viderat sanctissimam matrem procedentem cum filiolo ad m... rem aram, quod altare maius vulgò dicitur: supra quam paratus thronus erat

Fratres à S. Maria & filio benedicuntur.

quo resedit cum filio, in fratres dulciter ad arã pro more conuersos intuens. Cùm verò ad Gloria patri &c. fratres inclinarent, ipsa filij dextera appræhensa, e...s cum toto choro signauit.

Cap. 20.

Nobilis quædam & elegantis formæ puella, à patre sub patrui custodia relicta, dum ab eo tutelam speraret, in corruptelam incidit. Porrò vir improbus bis ip... grauidam fecit, & eo suadente, misella abortum procurauit. & tertiò, dum non audet patruo resistere, prægnans facta est. Igitur misella in se reuersa, opus nefandum detestãs, cùm nulli facinus manifestare auderet, se ferro occidere annixa est. Porrò gladium defixit in ventrem tam validè, vt ipsum proscinderet: non tamen mox vita, vt volebat, excessit. Dito igitur vulnere sauciata, à Dei misericord... a visitatur. Cœpit crimen tam enorme miro cordis dolore detestari, & ad pietatis ma-

S. Maria desperatorum consolatrix.

trem conuersa, lachrymis supplicique voce orabat, vt solita benignitate sibi occurreret, nè saltem anima cum corpore periret. Mox benignissima misericordiæ parens ei adstans, & corporis conferens sanitatem, iussit vt se totam Iorda... is ... filijs, qui paulò pòst venturus erat, subijceret. id quod ipsa deuotissimè exp...

quippè

quippè sancto viro suadente, ordinem Cistertiensem ingressa est, atque vsque in finem in sancto proposito perseuerauit.

Tentauit eum hostis antiquus aliquādò Parisijs ægrotātem sub mira sanctitatis fraude. Porrò accessit ad ianuā ædium, speciem viri probi præ se ferens, efflagitans se ad virum Dei Iordanē deduci. Voti igitur factus cōpos, post datā redditamq; salutem, iussit indè cæteros abire, veluti cum eo locuturus semotis arbitris, ingentis ponderis arcanum. Quo nomine, Magister, inquit, es tam insignis Ordinis caput. Ex te enim omnium ora pēdent, esque vti constitutus in specula. Quarè vt simulacrum omnium virtutum, abstinētiarum, cæremoniarumq; te exhibeas necesse est. Quòd si aliquid à te magni vel minimi momēti contra religionis feruorē, vel relaxationis vestigiū exierit, cùm suapte natura ingenia humana prona sint ad declinādum, tu exindè pœnas lues iussu iusti iudicis, ex eo quòd dimiseris semina dissolutionū, & turbationis materiā. Aegrotas enim, sed non adeò grauiter, quin à plumis & à carnibus possis abstinere. Quòd si in posterū non concedetur huiusmodi vsura talium rerū alicui magis vel æquè ægrotauti, orientur mussitationes, turbationes & præsumptuosa iudicia. Vnde te quātis possum precibus rogo, vt sicut hactenùs benè rectèque viuendi, & religionis norma fuisti in cæteris, sicque & in istis te præbeas. In hunc modum verba sua versipellis hostis fucans, valedicens, ceu psalmos ruminando submissè, recessit. Vir Dei, vtpotè vir simplex, verbis hostis antiqui fidem præstans, plutibus diebus ab his abstinuit. Quapropter ad tantam corporis virium imbecillitatē deuenit, vt penè deficeret. Nec passus est Deus colluctatoris astutiam latere, nec sancti viri simplicitatem deludi. Quarè reuelauit diabolum illum fuisse, eius sanctissimis cōcionibus inuidentem, & sanctissimis moribus, qui hæc suaserat. Sicque in Domino confortatus, quæ videbantur necessaria, cum gratiarum actione suscipiebat. Cap. 21. Astutia diaboli ad decipiendum hominem quanta.

Cùm in Pedemōtium aliquandò vir sanctus deuenisset, diutino itineris labore defatigatus, acutissimis febribus captus est. Diabolus verò non ferens sancti viri opera insignia, callidè ei est insidiatus. Audiens vrbis, qua ægrotabat, antistes, tanti patris aduentum, hospitio eum recepit, & in cubiculum induxit, ac proprio cubili locauit, se ratus felicem, si tantum hospitem apud se haberet. Fortè cum venerando patre erat quidam cœnobij cuiusdā præsidens, quem Priorem appellant, ordinis nostri, vir discretus, solers, prouidus, literis callens, & moribus cōpositus, qui aliquādò medicinæ operam dederat. Is igitur Iordanis patris animum haud ignorans, & sciens eum in ægrotatione sibijpsi rigidissimum, dixit: Pater, oportet ægrotum in omnibus medico se subijcere, si pristinam nancisci cupiat sospitatem. Quapropter licèt sis nostræ religionis præfectus & caput, ægrotus præfecturæ authoritatem dimittas, mihique te subdas & obedias necesse est. Quod si feceris, haud vereor, quin in breui incolumis hinc exeas. Annuit venerandus pater humiliter. Præter ergò consuetudinem Ordinis nostri super plumas ægroto quiescenti (Sic enim Prior prudens iusserat) nocte diabolus, formam præ se ferens angelicam, apparuit, dicens veluti admirabundus: Est'ne hic Iordanes, fama & opinione apud omnes tam præclarus? præfectus & pater tam insignis Prædicatorum Ordinis? Essem anceps, ni antehàc te diù nouissem. O quàm vilis & impudens factus es, qui quasi vnus ex dominis orbis terræ, in strato plumeo & sericis ornato quiescis. O infelix, quale Ordini tuo ac fratribus exemplum præbes? Sed non est tuî Deus in finem oblitus, qui ad te corrigendum me misit. Surge igitur è grabato, terræque protinùs supplex inhæreas. Statimque diabolo euanescente, perterritus Iordanes in terram corruit, & sic iacens, postquàm illuxit, à Priore & fratribus inuenitur. Quem Prior seuerè corripiens, coëgit ex merito obedientiæ in strato præparato decumbere. Sequenti nocte iterùm diabolus pristina forma assumpta adstitit, & duriùs quàm anteà redarguit velut sibi inobedientem, moxque ipsum in solum desilire præcepit. Quem cùm manè eius diei Prior iteratò super solum iacere conspexisset, apprimè indignatus, dixit: Miror tuam simplicitatem, nè dicam inscitiam, qui non solùm in corporis, sed & animæ præiudicium, contra obedientiam hoc facere præsumpseris. Ego enim Deum cæli terræque Dominum testor, quòd noluissem pro toto terrarum orbe sic grauiter contra Deum & ordinem deliquisse. & hæc dicens, in fletum maximum prorupit. Quod cernens venerabilis pater, & ipse lachrymans procidit ad pedes eius, narrans ei visiones, Cap. 22. Laborat febribus vir Dei. Vt ægrotus medico se subijcere debeat. 2. Cor. 11. A diabolo luditur eius simplicitas.

ſiones,ſed magis illuſiones, & qualiter vt conijcere poterat, diabolum illum fuiſ-
2.Cor.11. ſe,qui in angelum lucis fuerat transfiguratus. Prior verò captus admiratione,ac
quadam commiſeratione illius,aliquantulùm lenitus,iuſſit ipſum ſtratum aſſcen-
dere.Ex hoc enim tantam membrorum debilitatem contraxerat,ſicq́ue humores
indurati fuerant,vt vix ſpiritum ad quieſcendum haberet. Tertia nocte diabolus,
vt prioribus,adfuit: quem vt conſpexit vir ſanctus, (Iam in increpationes proru-
Fugat à ſe diabolum. perat)ait: O nequiſſime generis humani hoſtis,ô impudice canis,ô immunda bel-
lua,quomodò meam auſus es ſimplicitatem deludere,ceu zelum qualemcunque
erga Ordinem præte ferens? Et ego quidem,niſi hoc omnipotentis Dei diſpenſa-
tio permiſiſſet, ſapientiùs aduertiſſem, quòd multo melior eſt obedientia, quàm
ſtultorum victimæ. & in eius faciem expuens,eum fugauit. Poſt paucos autem di-
Conualeſcit es conualeſcens,iter cœptum perfecit.

Cap.23. Quodam verò tempore contigit eum Biſuntij graui premi ęgrotatione. Fortè
enim iter tūc faciebat: & cùm ædes illic noſtri nō haberent, oportuit eū ad taber-
nam meritoriam diuertere. Igitur aliquādò exæſtuanti maxima vi febrium,adfuit
adoleſcens mappam candidam ad ceruicem pendētem habens,altera manu vini
vas ferens,altera verò argenteam crateram,& obtulit viro ſancto,dicēs: Magiſter,
ecce tibi potum porto ſuauiſſimum,quem ſecurè bibas, quia in nullo te læder. At
venerandus pater rem ſuſpectam habens,& iam in dolis antiqui hoſtis expertus,ſi-
Signo S.Crucis diabolū iterùm repellit. gno ſe ſanctiſſimæ Crucis communiuit,ac mox diabolus euanuit. Ipſum ægrotan-
tem, viſa hominis modeſtia & ſanctimonia,antiſtes vrbis cum tota ciuitate miro
amore complexus eſt.Quare petijt,& multijugis precibus à patre Iordane obtinu-
it illic cœnobium conſtrui,quod Prædicatorij patres incolerent.

Cap.24. Aliquandò diabolus cum eo fœdus inire cupiens,per os obſeſſi dixit: Magiſter,
Nō eſt cum dæmone ineundum fœdus. tibi polliceor me nunquàm fratribus tuis illaturum moleſtiam neque animi,ne-
que corporis, dum modò à concionibus abſtineas. his enim ex omni loco me ex-
pellis.Ad quem vir ſanctus, Abſit,inquit,vt fœdus ineā cum morte, & pactum faci-
Eſa.28. am cum inferno. Fuerat aliquādò Bononiæ quidam ex fratribus à dæmone obſeſ-
ſus,tantæ fortitudinis,quòd ſæpè funes & vincula,quibus ligatus erat,velutì texen-
tium fila rūperet. Qui quotquot fratres offenderet,lædebat. Accidit vt Iordanes
ſemèl ad cubiculū miſeri obſeſſi diuerteret, quem robuſtiſſimis funibus ligatum
ſuper ſtratū tenebant. Et viſo illo,diabolus dixit ad eum: O ſi modò mihi daretur
facultas,te totum conciderem in fruſta. Quo audito,iuſſit eum pater venerabilis
ſolui,dicens: Agedùm,me ſi valueris laniato. Porrò ſolutus,immobilis perman-
Non valet diabolus lędere virum Dei. ſit.Iterùm ad virum Dei: O ſi inter dentes tenerem nares tuas. At ille in os eius na-
res impoſuit.Sed is velutì vires amiſiſſet,lambere illum leui tactu cœpit. Alijs mo-
dis,vt ſanctum virum deciperet,& ijs quidem pluribus vſus eſt. Porrò quandoquè
contigit virum venerandum ſuperuenire, cùm iniquus hoſtis, de quo verba feci-
mus, fratres cæteros grauibus iniurijs, & contumelioſis verbis afficeret: ſed viſo
ſancto viro, aſſurgens omni cum honore, cœpit eius conciones approbare, & ei
Verſutia ei9 blandiri pro eius ſanctiſſimis moribus,religioniſq́ue feruore, vt eiuſmodi laudi-
bus in gloriam vanam impingeret. At verò non ignorans vir Dei, verſutias,ſute-
las ac eius vafricias ſua humilitate confudit.

Cap.25. Nec his contentus,alio eum aggreſſus eſt modo.Quippè in cœnobio Bononien-
ſi tanto illum odore profudit,vt celaret manus,nè alijs redolerent,veritus eam,de
qua nondùm ſibi conſcius erat, prodere ſanctitatem. Si ad ſacra peragenda,quam
Nititur eū dare præcipitē per vanam gloriā, nec valet. Miſſam vocant, calicem deferret, tanta ex ipſo ſuauitas odoris exibat, vt totus
populus immenſa dulcedine tactus obſtupeſceret. Sed non eſt paſſus veritatis
ſpiritus,vafri diù durare fallacias. Nam aliquandò volens ad ſacra puluinaria ſa-
cra facturus accedere,totoq́ue corde dicere illud Dauidis vatis egregij eulogium,
Iudica Domine nocentes me, & expugna impugnantes me &c. & ad illum verſi-
culum deueniſſet,Omnia oſſa mea dicent,Domine quis ſimilis tibi? tāta dulcedine
perfuſus eſt,vt ſensìm ei viderentur omniū oſſiū medullæ Dei ſpiritu irrigari.Mox
verò Deum precibus rogauit, vt ſi diabolicis prædictus odor fraudibus ageretur,
ſua benignitate oſtenderet. Ilicò Dei nutu animaduertit hoc antiqui hoſtis fuiſſe
figmentum,vt eum daret præcipitem per gloriam inanem.

Cap.26. Aliquandò ad generalem conuentum Pariſijs celebrandum plurium fratrum
ſeptus multitudine pergens, circa horā cibi ſumendi fratres iuſſit hincinde cibum

ostiatim per villas exquirere, certum locum iuxta fontem quendam designans, quò cõuenirent. Igitur fratres iussa patris diligẽter perficiẽtes, tandẽ ad locũ destinatũ, vbi venerãdus pater cõsedebat, cum pane modico deuenêre. vix enim tãtum panis detulerant, qui viris quattuor satisfaceret. Erat autem cum patre Iordane fratrum maxima caterua. Viso igitur pane modico, & eo quidem grossissimo, hilari facie & spiritu in laudes amplissimas Saluatoris, voce ingenti prorupit, cæteros ad se sequendum adhortans. Exaudiens quædam mulier cantantium voces, nouitate rei capta, currens ad locum, vidensque illos, cœpit arguere, dictitans se plurimùm mirari, quòd tali hora præcinerent velutì insani, cùm sacris initiati essent, & toga induti religionis. Fortè paulò antè orto sole hæc fiebant à patribus (Porrò ante solis exortũ diù in itinere laborauerant, quòd ea hora eis peropportuna visa est pro sumendo cibo) Sed mulier cognita causa, propter quam hoc fieret, videlicet propter victùs penuriam, quam patiebantur pro Christi Iesu amore, ilicò domum se referens, panes, vinum & caseum in maxima copia ad illos detulit, nil aliud efflagitans, nisì se eorum precum participem fieri.

In maxima victûs penuria fratres Deo laudes decantant.

A muliere pascuntur.

Cap. 27.

Matrona Gallica, visis fratrũ Prædicatorũ honestissimis moribus, ægrè ferente viro suo, ipsis hospitium præbebat. quippè ibì fratres nõdùm ædes extruxerãt. Fortè aliquãdò viro Dei Iordani hospiti ad se diuertẽti prandiũ apposuerat, eiusq; socijs. Et eccè prãdentibus illis, vir eius superuenit. Quo viso, iram dissimulans (Porrò in eam plurimùm excãduerat) cum sancto viro cõsedit, pariterq; sumere cibũ cœpit. Dum verò vinum appositũ libauit, mancipio voce ingenti iussit, vt alterius dolij vinum hauriret, ceu dignius decentiusque, licèt deterius & penè corruptũ. Nempe veneranda matrona optimũ obtulerat, ex quo doluerat iste plurimùm. Itaque iussit corruptũ coràm afferri, vt vxorem molestia afficeret. Delatum per mancipium vinum, prout iusserat, primus omniũ gustat, & quod penè marcidum nouerat, optimum prælibat. Igitur se à seruo deceptum ratus, truci facie minaciq; voce iterùm iubet ex illo certo dolio vinũ afferri. Iterùm ex vino allato prælibat, & optimum inuenit: & in increpationes prorumpens, seruumq; abire in malã rem maluniq; cruciatum iubens, ipse furijs inuectus, surgens accessit ad dolium, vinũ hausit, gustauitque. Quo hausto, id optimum & gustui gratissimùm sic inuenit, vt melius fortè iam multo tempore non gustâsset. Qua re perterritus, penè factus elinguis, quid vltrà diceret, nõ habebat: simulàc in tantã Prædicatorum patrum admirationem deuenit, vt eos apprimè diligeret obseruaretque. Et deincèps vxorem alacri animo liberè omnibus ijs & hospitium & cibum subministrare permisit.

Matrõæ cuiusdã hospitalitas.

Vinũ marcidũ in optimum mutatur.

Cap. 28.

Mulier pudicitiæ suæ nihil vel parùm cõsulens, sæpiùs se prostituit: sed aliquandò in se reuersa, diabolico suasu, cùm multotiès propositũ abstinentiæ perfregisset, vt se veneno interimeret, deliberauerat. Igitur captata opportunitate, araneã ingentẽ deglutiuit. Morti itaq; appropinquãs, (Fortè haudquaquàm huiusmodi antehàc fuerat experta dolorẽ) calamitatem vtranque, videlicet animæ corporisque, quantocyùs probandã mente agitans, cæli Reginã supplicibus lamẽtis, supplicibusque lachrymis rogabat, nè se in tãta calamitate desereret, sed potiùs opem sibi ferret. At regina cæli Maria virgo, miserorũ dulce refrigeriũ, tutamen & portus naufragantiũ, voces misellæ exaudiuit: & eccè vocẽ audiuit illa dicentem: Ad Iordanem, Ordinis Prædicatorũ generalem Magistrum in proximo venturum propera, ipsumque interpella, illique dicito, te à me missam, & crimina abs te commissa, coram eo fatere, & salua eris. Properè igitur iussa perficiens, fortè vtroque dolore impulsa, sanctumque virum adiens, probra confessa est, nec exindè dimota est, donèc cum criminum vomitu, simul & araneam & venenum euomuit: Deo genitricique sanctæ eius gratias agens, pristinæ sanitati reddita est.

Mulier araneam ex desperatione glutit.

Per S. Mariã Iordanis ministerio liberatur.

Cap. 29.

Interrogatus aliquandò à fratre laico (Huiusmodi enim viros, toga nostræ religionis indutos, qui sacris non initiantur, vt suprà dixi, atra cuculla vtentes, scapulare vulgò dicto, Conuersos appellamus, & à priscis patribus laici nuncupati) si ea vi eaque virtute forent deprecationes prǽditæ, prolatæ per earum vigorem expertes, vtì per eos, qui ea, quæ proferunt, apprimè intelligunt, vimque earum sciunt, prout clerici, (Eos Clericos nominamus, qui ad sacra peragenda admittuntur) respondit: Tanta virtute, tantoque precio dignus est preciosus lapillus in manu virtutem ipsius ac preciositatem ignorãtis, quanta in manu non ignorantis, sed optimè cognoscentis.

Prudẽs eius ad interrogata responsum.

[Cap.30. Est Friderico Imperatori familiaris.] Accessit aliquandò ad Fridericũ Imperatorẽ, visendi eum gratia. Apprimè Fr[i]derlcus virũ Dei diligebat, colebat, venerabaturque. Data redditaq; salute, tandèm cõsedère ambo: verùm post multa verba familiarissima, diù conticuêre. At Iordanes facto silẽtio, ad Cæsarẽ dixit: Plurimùm Cæsar miratus sum, quòd abs te minimè de his, quæ dicũtur per diuersas prouincias, fuerim interrogatus, cùm scias nos continuè per omnẽ ferè Christianitatẽ diuagari, & qui rumores audiuntur, quæ de te fama percurrat. Respondente Cæsare, se habere cursores, veredarios, nũciosque per orbem terrarum, & in curijs principum, ex quibus cognoscere, intelligere ac omnia, quæ fiunt, adamussìm scire posset, dixit Iordanes: Christus orbis terrarum Dominus, licèt omnia adhuc in humanis agens sciret, tamen à discipulis de se quærebat, dicens: [Matth.16.] Quem dicunt homines esse filium hominis? Tu quidem Imperator [Seuerè eum arguit vir Dei.] homo es, & multa, quæ de te dicunt, ignoras: quorum scientia tibi Imperioque tuo plurimùm conduceret. Fertur enim per prouincias, quòd bona Ecclesiarum veluti tua temerariè exigis, cùm sint sacris initiatorum & pauperum, contrectas ac pro libito exponis. Iustas ac rectas sententias contemnis, procuras auguria, Iudæis ac Saracenis plurimùm faues, optima tuorum consiliariorum aspernaris consi[lia], [Rom Pontifex Vicarius Christi & Petri successor.] Pontificem maximum, Christi Vicarium, Petri Apostoli legitimum successorem, totius Reipublicæ Christianæ moderatorẽ, omniumque nostrî parentem, ti[bi] ac omnibus principibus in spiritualibus &c. pręsidentem contemnis. Hæc certè Cęsar plurimum de tua dignitate detrahunt. Sicque cum in multis familiariter corripiens, valedicensque vt anteà charus Cæsari, indè abijt.

[Cap.31. Prædicatorum sanctiones, quæ.] Quæsiuit ab eo quidam, quem Canonẽ, quas've institutiones obseruaret. Prædicatorũ sanctiones, respondit: quæ huiusmodi sunt: Honestè viuere, discere, & docere. Quæ tria efflagitabat Dauid à Domino, dicens: [Psal.118.] Bonitatẽ & disciplinam & scientiam doce me. A quodã scholastico interrogatus, quid subesset causæ, quòd ex quo Prædicatorum & Minoritarum ordines per orbem discurrere occeperat, non sic lætè & alacriter visi sunt homines inter se cõuersari, vt antęà. Hoc se negare posse dixit, & oppositum videri & esse: tamen volens satisfacere illi, sic respõdit: Postquàm nos in mundo venimus, homines docuimus acta sua perperàm facta cognoscere, & alia multa, quæ ignorabant. Quæ vt cognouère, nec ab illis abstinere volentes, conscij de proprijs reatibus, & grauiùs peccant, grauiusque puniẽtur. Grauius est enim crimen, quod ex certa scientia committitur, quàm quod ex ignoran[ti]a. [Flagellorũ Dei quę causę extiterint.] Deus verò malitiã hominum videns, & in peccatis illos perstare, vt anteà, seueriùs illos punit, & deincèps mittit in ipsos pestilentiam, terræmotus, annonæ, v[ini] [a]c cæterarum rerum, quæ homini sunt vsui & solatio, caritatem. huic adstipula[n]te vatis elogio, [Psal.106.] Posuit terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Iusteque his omnibus, cæterisque angustijs homines excruciar plùs retroa[ct]is temporibus, eò quòd magis delinquunt. Cæterùm vobis dico, nisi in me[li]us mores vestros reformaueritis, ex quo noscitis viam, qua permeare d[e]beatis, auspicio Prædicatorum ac Minoritarum patrum, & à qua declinare: in po[ste]rum seueriùs duriusque puniemini, ipso Domino in Euangelio attestante, [qui] dicit: [Luc.12.] Seruus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulab[it] multis.

[Cap 32.] Ea tempestate, qua venerãdus vir Iohannes Vicẽtinus, vita, doctrina & sanctit[ate] conspicuus, Bononiæ concionans, in melius hominũ mores reformauit, pro[ut i]n eius Vita dicemus, timentes ciues nostri Bononiẽses tanto patre orbari, comm[uni] voto aliquot viros doctrina claros Parisios ad conuentũ generalẽ, seu Capitu[l]um, vt ipsi vocant, Ordinis nostri legatos miserunt, vt efficerent, nè tantus vir à Bon[oni]ensi ciuitate auferretur, coràm plurimas adducentes rationes, inter quas etiã han[c] [Eccè quem fructũ in Ecclesia fratres Dominicani fecerint.] protulère: Totam fuisse ciuitatem verbis eius in melius reformatã, & iam iactum semen fructificare, in breui coalescendum, vt in optimam frugem euasurum sit. Quòd si modò Iohannes abiret, fortassis omnẽ segetẽ arefieri, nõdùm benè firmatam. Quarè rogabant patres, vt ciuitati Bononiensi morẽ gererẽt. Quibus per Iordanem responsum est ferè in huiuscemodi verba, priùs tamen collaudata ciuitatis beneuolentia & deuotione: Oratores egregij, causa quam coràm protulistis, suadens vt amoueri pater Iohannes à vestra ciuitate non debeat, non cogit nos votis [Prudẽs viri Dei oratio.] vestris facere satis. Porrò vos scitis, agros serentes, iactis seminibus in agro, exindè abire, nec ibidèm permanere, vt videant quomodò semen producat, quóve modo

coale-

coalescat, fructumque proferat: sed iactis in vno loco feminibus, relicto illo, ad alium serendum vadunt. Inscitiæ illum argueremus, qui iactis seminibus, in agrum comportaret stratum, vt incrementum vel decrementum frugum obseruaret. Iohannes iecit in vestra ciuitate semen: oportet vt vadat in aliam ad id faciendum; iuxta monita Saluatoris dicentis, Quia & alijs ciuitatibus oportet me prædicare verbum Dei. (Luc. 4.) Veruntamen cognita vestræ ciuitatis ad Ordinem nostrum dilectione, nè videamur tantorum preces ciuium aspernari, colloquio inter nos habito, adnitemur vestris sat facere petitionibus.

Cap. 33. Cõmiseratio eius in pauperes.

Accidit vt pius pater tunicam dono daret cuidam petenti, egenum ac debilem se simulanti. Qua is accepta, ad tabernam meritoriam diuertens, eam vendidit, & in epulis precium consumpsit. Frater quidam hoc videns, Iordani dixit: Ecce pater, cui vestem tribuisti, iam is in taberna meritoria eam liguriuit. Ad quem venerandus pater, Malo me amisisse, inquit, tunicam, quàm pietatem. Quod enim egi, id pietas suasit, putans eum illa indigere, cùm crediderim illum inopem & ægrotum. Quapropter eius inopiæ & miseriæ occurrere volebam.

Cap. 34. Optima ac prudentissima similitudine Rom. Pontificẽ ad suũ votũ flectit.

Instituerat aliquandò Gregorius Pontifex maximus quorundã monasteriorum fratres aliquot nostri Ordinis censores. Qui accepta authoritate censoria, non seruatis iuris ordinibus, licèt id iustè fecerint, sententiam mox protulêre, & quosdam Abbates suis officijs ac dignitatibus priuauêre. Quod cùm intellexisset Pontifex cum Cardinalibus, indignati eò quòd secũdùm iuris ordinem processum, vt diximus, non fuerat, rescindere latam per fratres sententiã constituerant. Rebus hoc modo pendentibus, fortè superuenit Iordanes, & ei facultate loquendi data, sic facetè dixit: Pater sanctè, mihi hoc sæpè accidit, quòd dum vellem ad aliquod Cisterciensis Ordinis monasterium declinare, animaduertens cum socijs cõsuetam viam in longum protrahi, per tramites inter prata iter faciens citiùs perueni, pertæsus prioris viæ longitudinem, præ oculis monasterium videns. Verùm si tunc ianitor me interrogaret, qua venissem via, & intelligeret per tramites, nónne feueriot videretur, si remitteret nos ad consuetam viam, vt per eam veniremus, nolens nos aliter in monasterium introducere? Sic igitur Pater sanctè, licèt per iuris viam fratres non incesserint, quæ fortè nimis longa illis videbatur ad istorum Abbatum depositionem, cùm deponi fuerint digni, prout vestra sanctitas de facili dignoscere poterit, sustineatis rogo quod factum est, licèt per quancunque viam cò deuẽtum fuerit.

Cap. 35. Cur plures philosophi quàm Theologi seu Iuristæ religionem ingrediantur.

Nonnunquàm causam reddebat, quarè citiùs scholastici philosophiæ insetuientes, ad sanctissimam religionẽ aduolarent, quàm theologi & iuristæ. Dicebat enim: Faciliùs bono rustici inebriãtur vino, veluti insueti, qui aquam libare solent, quàm nobiles, qui vina optima & fortia non timent, eò quòd in vsu habeant. Philosophi quidem tota hebdomada Aristotelis & aliorum philosophorum aquam epotant. Vndè cùm in diei Dominicæ sermone, vel festi, Christi Iesu verba, & seruorum eius dulcia & vehementia hauriunt, mox inebriati mero sancti spiritus capiuntur, & non tantùm sua, sed & seipsos Deo elargiuntur. Isti verò theologi sæpè huiusmodi verba audierunt, & ideò eis sicut rustico & æditu contingit, qui ex assiduo ante aram Dei transitu irreuerenter se habet, & ad illam nõnunquàm terga vertit, cæteris reuerenter inclinantibus.

Cap. 35. Oratio eius ad fratres in Capitulo.

Aliquandò in conuentu generali, seu Capitulo, vt dicunt, faciundo, haud leuiter ægrotans, cùm pro more in festo Pentecostes ad fratres verba facere non posset, tandem rogatus, Capitulum ingressus dixit: Hac hebdomada, patres, crebrò dicemus: Repleti sunt omnes spiritu sancto. Non ignoratis, quòd si vas oppleri aliqua recenti re debeat, oportet id euacuatum reddi, quo anteà erat oppletum. Sancti igitur Apostoli repleti sunt à sancto spiritu, quia euacuati erant à spiritu suo. Et hoc etiam in Psalmo cantamus: Auferes spiritum eorum, & deficient, à se scilicet, vt proficiant in te: & in puluerem suum reuertentur. & sic emitte spiritum tuum, & creabuntur &c. (Psal. 103.) quasi diceret Dauid: Si tua gratia voluntatem propriam, & singularem ac priuatum à se euacuauerint amorem, tuo replebuntur sancto spiritu. Quo verbo fratres apprimè ædificati recessêre. Semel fratres admonens, vt à leuitatibus abstinerent, dixit: Mihi & alijs præsidentibus sicut opilioni accidit, qui magis vnius hirci custodia affligitur, quàm centum ouium. Sic vnus insolens magis præsidentem grauat, & domum exturbat, quàm alij centum

tum fratres, qui oues sunt, quæ pastorem sequuntur. Porrò sibilum eius noscunt, nec eum relinquunt: sed simul vadunt, sistunt, accubant, comedunt, bibũt, capite inclinato herbas legunt, in omnibus fructuosæ, in paucis tædiosæ. Sed nonnulli, vt hirci, turbantes pastorem & gregem, discurrunt, perstrepũt, in socios capita impingunt, & altè saliunt, viam non retinent, aliorum sata lædunt, neq; virga opilionis, neque clamore arcentur: & ad vltimum, breuẽ caudam, id est, arctam patientiam habent, & ideò quandoquè fœda sua ostendunt. Pro Deo, fratres amantissimi, fugite huiusmodi hircinos mores, & estote oues Dei.

Monachi reprobi hircis similes.

Cap. 37. Itèm vt ab ociosis sermonibus cauerent semèl admonens fratres, ait: Videtis fratres, ꝙ inperceptibiliter, quãtumcunq; in psalmodia altè incipiatur, paulatìm vox cantautiũ defluit & cadit. Sic quantumcunq; bona verba dicere incipiamus, vel ad alterutrùm cõferre, paulatìm ex humana corruptione ad vana ꝓlabimur. Sed qui bonus est, & hoc percipit, debet facere sicut in choro cantor, qui locis aptis eleuat vocem. Sic bonus vir casum ociosorũ aduertẽs verborũ, aliqua verba interponere debet, vel exempla grata, vt interrumpat nociua. Eodem modo cùm ex carnis corruptione paulatìm nõ solùm à verbis, sed & à solito religionis feruore tepescimus, nos inuicem excitare debemus.. Aliquandò sermo coram venerabili viro fact[u]s fuit de quodam patre, viro probo & virtutibus prædito, ꝙ antistes iure optimo fieri deberet. at vir Dei respondit: Mallem cum feretro mortuũ ad sepulturã sociare, quàm in cathedra antistitem videre sedẽtem. Quidam vir nobilis Germanus, potentia maxima fretus, vi bouem fœminam à matre viri sancti Iordanis abstulerat: post paucos dies verbis suis Iordanes eiusdem filium ad ordinẽ traxit. Quo audito, pater quosdam ad eum de filio ablato querens, præmisit. Quibus Iordanes sic facetè respondit, vt eorum furorẽ leniret: Haud ignoratis Germaniæ consuetudinem, quæ huiusmodi est, quòd si quispiam alicui iniuriam intulerit mulieri, nemo ægrè ferre debeat, si fuerit à filio vindicata. Cùm ergò ciuis ille matrem meam boue priuauerit, non iniquo animo vos, nec ille ferre debet, si vitulum abstulerim.

Ociosus sermo vt sit custodus.

Itèm prælationis sublimitas.

Cap. 38. Aliquandò in partibus transmarinis rogatus à Templarijs, vt sermonem faceret Gallicè, (Fortè ij Galli erant, nec eorum idioma plurimùm callebat) votis eorum libenter annuit. Accidit autem, vt in quadam platea omnes essent, quodam muro ab vno latere ad hominis staturam cincta. Volens ergò initiò eos admonere, q[uo]d licèt Gallicè parùm loqui sciret, tamen fideret ex vno verbo modico Gallico magnam aliquã sententiam colligerent, dixit: Si quispiam asinus, honore dato, vltra murũ consisteret, eleuaretq; caput, vt saltem eius auriculã videremus, iam om[nes] intelligeremus, quòd ibi asinus totus esset, ità vt per modicum partis totum intelligeremus. Sic nonnunquàm accidit, vt magna sententia dicta, vno breui verbo intelligatur, quanuìs tota sit Germanica, & modicum Gallicum.

Ex vno verbo aliquandò sententia intelligitur integra.

Cap. 39. Accidit vt vir Dei plures tyrunculos nostræ religionis, per ipsum sanctæ cõuersationis toga indutos, ad quoddam cœnobium secum duceret: fortè illos ad habitum receperat in loco, vbi fratres nõ habebant ædes. Igitur cum his ad meritoriam tabernam diuertens, & pro consuetudine, hora id petente, officium perso quod Completorium dicunt, accidit vt quidã ex ijs in risum prorumperet. Cæte verò id cernentibus, vehementer & ipsi ridere cœperunt. Animaduertens autem quidam ex sodalibus viri Dei, nutibus adnitebatur eos compescere. at illi mag magìs ridebant. Tunc Iordanes dimisso Completorio, & dicto Benedicite, ad um conuersus, Frater, inquit, quis horum tyrunculorum tibi curam demand Quid ad te attinet de eorum risu? Et ad illos conuersus, Filij, ait, vehementer te, nec inceptum omittatis, quia hoc vobis concedo. Et verè ridere, beneque vos gaudere oportet, eò quòd è diaboli carceribus exîstis, fractis vinculis illius, qu multo tempore vos ligatos tenuerat. Ridete igitur, filij, ridete. Porrò illi hoc in sermone consolati in animo, deincèps ridere ore effuso nequiuère.

Risum fratrũ prudentissimè cõpescit.

Cap. 40. Sem èl Parisijs concionans, & adhortans sceleribus obnoxios ad Deum properare, & acta improba rescindere, diluereque illa per sanctissimam confessionem, nec diutiùs in eis persistere: & occurreret sibi, quòd in scriptura peccatum in[ferni] porta diceretur, ait: Si quispiam hodiè, cràs & post cràs, & pluribus diebus [a]d cœnobium veniens, præ foribus aliquem continuè sedere adolescentem animaduerteret, nónne de facili ipsum ordinem ingredi velle putaret? Quomod tur non est credibile, quòd intrent in infernum, qui tandiù sedent in porta

Peccatũ inferni porta. Matth. 16.

d

dicebat,ficut cęmẽtarius, qui murum obtortum reparare fatagit,quofdam lapides retrahit abfconditos,& prominentes repercutit: fic in emiffione clauftraliũ præfectum facere oportet, vt videlicet illos, qui nimis latitare cupiunt, ad actionem dirigat: & illos,qui nimis exponi volunt,intùs contineat.

Confueuerat idem venerandus pater eundem fermonem aliquotiès in concionibus iterare. Quod cùm ei obijceretur,refpondit: Si quifpiam bonas herbas legiffet, illafque ad pulmentum faciendum accuratè præparâffet, effet'ne conueniens illas proijcere,& pro alijs colligendis laborare? Dicebat etiam: Si alicui facultati tantùm ftuduiffem, quantùm huic Apoftoli verbo, Omnibus omnia factus fum: iam doctior in illa poteram extitiffe. femper enim ftudui,qualiter me alijs conformarem,& me non formarem: nunc videlicet conformando me militibus,nunc clericis,nunc tentatis. Is venerandus pater quendam apoftatam (Illos apoftatas vocamus,qui aufu temerario religionis veftimenta exuunt) ad ordinem refumere adnitebatur. Cumque conuentu edito, fratrum fententias exigeret, vnufquque præ cæteris non affentiret, dixit: Etsi hic modò crimina multa commiferit, forfitan multò plura his adijciet. Sed cùm ille fe de hoc nõ curare afferεret,refpondit:Certè frater,fi tu pro ifto tantillo viro vnam duntaxàt fanguinis guttam fudiffes, ficut Chriftus Dominus nofter pro ipfo fanguinem fuum, aliter refponderes. At ille in fe reuerfus & cõfufus, fe humi profternẽs, opinioni cæterorũ æquo animo ceffit.

Cap. 41.

1. Cor. 9.

Quàm fuerit vir Dei benignus in refumendis apoftatis.

Quidam frater fubtimens,nè poffint tot orationibus & deprecationibus factis à fratribus eleemofynæ perfolui,quibus viuebant fratres,aliquandò fuam fancto viro narrans opinionem,efflagitabat fe ad plenum de his inftrui. Cui venerabilis pater refpondit: Cùm fint fpiritualia precij inæftimabilis refpectu temporaliũ, conftat illa in infinitum hæc præcellere,& effe incomparabiliter meliora. Vndè te fcire volo,& hoc inconcufsè tenere, quòd fi pro omnibus eleemofynis, quas comedifti,dixifti femèl orationem Dominicam deuotè, ad plenum perfoluifti. Procurator quidam (Procuratores huiufmodi viri apud nos dicuntur,qui pro diurno victu res monafteriorum neceffarias procurant) pertæfus hoc onus, aliquandò rogauerat inftãter Iordanẽ ab eo fe abfolui.Cui vir Dei refpondit:Officia creberrimè ferè ifta quatuor comitãtur:Negligẽtia videlicet,impatiẽtia,labor & meritũ.A primis duobus te abfoluo: duo verò reliqua in peccatorũ remiffionẽ tibi iniũgo.

Cap. 42.

Dominica oratio quãtũ valeat.

Aliquandò in conuentu fratrum, quod Capitulum appellamus, quidam frater delatus eft,quòd dediffet mulieri dexteram.Cùm delatus diceret mulierem illam fanctam effe,tunc præfidens ait: Pluuia bona eft, & bona terra: tamen ex eorum commixtione fit lutum,quo fœdantur cæteræ res. Sic & manus viri licèt bona fuerit,fimiliter & mulieris, ex mixtione tamen illarum nõnunquàm cogitatio vel affectio mala confurgit. Quæfiuit aliquandò à fancto viro quidam frater,vtrùm vtilius foret fibi femper orationibus infiftere,an fcripturarũ fe ftudijs occupare. Qui ait: Quid melius eft,Semper bibere,an femper comedere? Et vtriq; ficut ifta compe-tit alternatìm fieri,fic & illa.Itèm alius rogauit, vt oftenderet quid orandũ fibi meliùs expediret.Cui dixit: Bone frater, quicquid tibi maiorem ingenerat deuotionem,huic infiftere non omittas. Nam ad orandum id falubrius tibi erit,quod affectum tuum fructuofiùs irrigabit. Plura quidem alia verba, digna quæ fcriptis mandentur,& opera præclara edidit,ex quibus ingens conficeretur volumen: quæ nè tandèm lectori tædio fim,miffa facio: fortafsis ea alio loco defcribam.

Cap. 43.

Egregiè foluit fratrum quæftiones.

Tandèm anno Domini millefimo ducentefimo trigefimo fexto,conuentu decimofeptimo edito Parifijs, quem generaliffimum fecundum dicunt, in mentem fubijt Hierofolymam petere, vifendi gratia fanctæ redemptionis noftræ loca, ac fratrum cœnobia. Ad hoc enim peragendum antehàc nutrierat barbam. Itaque valedicens patribus,pelago fe credidit: fed cùm prope Acon perueniffet, ingenti oborta tempeftate, cum duobus focijs,& nouem & * triginta hominibus, naui fracta, in fluctibus perijt Idibus Februarij. Porrò eius felicem obitum per literas fubfequentes Gotifredus & Reginaldus, Ordinis noftri fratres, Præfidenti Parifienfi denunciârunt: Gotifredus & Reginaldus Ordinis Prædicatorum, Pontificis Maximi Pœnitentiarij, Præfidenti ac fratribus cœnobij Parifienfis falutem. Nouerìtis,quòd inundantis maris fæuitia, ac fuo impetu propellente ad litus triremem,in qua dulcis pater nofter Magifter Iordanes cum duobus fratribus erat,ipfe & nonagintanouem homines liberati funt ab hoc feculo nequam. Super hoc

Cap. 44.

It Hierofolymam.

*nonaginta

Obitus viri Dei.

Literæ de obitu eius.

tamen,

tamen, chariſſimi, non paueat cor veſtrum, quia nobis orphanis pius pater & Deus totius conſolationis remedium & poſt tempeſtatem prouidit tranquillum. Nam dum iacerent corpora inhumata (vt teſtantur, qui de illo naufragio euaſerunt, qui eos tradiderunt proprijs manibus ſepulturæ) luminaria de cælo ſuper eos ſingulis noctibus effulſerunt: ſed & cruces multæ ſuper eos viſæ ſunt, & à multis. Ad quod miraculum loci incolæ confluentes, tanti odoris fragrantiam hauſerunt, quòd iuxta teſtimonium eorũ, qui poſt viſa miracula eos tres ſepeliêre, vſq; poſt decem dies odor nimius ab eorum manibus non receſſit. Sed & per circuitum ſepulturæ eiuſdem, odoris ſuauitas latiùs emanauit, vſquequò fratres de Acon venerũt cum nauigio, & eos in ſuam eccleſiam tranſtulerunt. Vbì dictus pater quieſcit, & multa multis beneficia præſtat, per omnia benedictus Deus, Amen.

Luminaria cælitùs videntur, & odor ſuauiſſimus ex corpore eius emanat.

Cap. 45. Beati viri obitus hoc modo in cœnobio Lemouicenſi, quod de primis Ordinis cœnobijs fuerat, reuelatus fuit. Frat quidam frater, qui præcipuo affectu Dei virum Iordanem colebat & venerabatur: qui anteq̃ citra Alpes deceſſus eius innoteſceret, in eccleſia poſt matutinas ad Deũ preces emittens permanſerat. Cumque Deus rore cæli cor eius illuſtrâſſet, mox obdormiuit, cùm anteà orâſſet ꝓ venerabili patre deuotè, quẽ in tranſmarinas partes ſeceſſiſſe intellexerat. Et eccè videbatur ei, quòd erat in ripa quarundam aquarũ admodùm immẽſæ latitudinis ac profunditatis, quibus videbat multorũ hominum cadauera ceu ex aquis recenter educta. Et cùm hoc plurimũ admiraretur, videbat Iordanẽ quasì ab interioribus aquarũ ilicò emergẽtem, fixum in cruce, ſolito iucundiorẽ, manibus ac pedibus extenſis, quẽadmodùm ſolet beatus Andreas Apoſtolus pingi, & alacrẽ abſq; vllo adminiculo in cælum ſcandentem. Quæ cùm frater intueretur, ſtupore perculſus, beatus pater illi ſermone blando ſic locutus eſt: Nisì ego abiero, paracletus nõ veniet ad vos. Quo dicto, manibus eleuatis, cũ ipſa cruce ferebatur in cęlũ. Porrò eo diſparẽte, is videbat ſigillũ eius in terra iacere. Cùm igitur poſthàc vulgatus fuiſſet viri Dei obitus, & modus, quo vita defunctus fuerat, quid ea prætenderet viſio, pleniùs cognouit.

Viſio Fratris cuiuſdã.

Iohan. 16.

Cap. 50. In monaſterio Aquiriæ Ordinis Ciſtercienſis in Brabantia, fuit quædã ſanctimonialis virgo, grauis annis, Lutgardis nomine, per quã Deus multa operatus eſt miracula, dum in humanis ageret, & poſt eius felicem exitum. Porrò hæc miro amore, miraq; deuotione virum Dei Iordanem complectebatur. Huic cùm quadraginta annis in ſancta conuerſatione Domino deſeruîſſet, iamque præ ſenio & lachrymis, quas ſedulò fuderat, nõ videret: in ipſa vigilia Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti beatus pater apparuit in hunc modum: Cùm enim ipſa ab hora diei prima vſque in ſextam orâſſet, nec ſolitam perſentiret deuotionem, tædere cœpit, & in hæc prorupit verba: Prô bone Deus, vndè hæc patior? Certè ſi aliquem in cælo vel in terra amicum pro me nunc orantem haberem, hac cordis modò carerem duritia. Hæc illa dicente cum lachrymis, è veſtigio ante mentis oculos quidam frater tam lucidus, tam glorioſus apparuit, vt illum ob claritatis magnitudinẽ nõ agnouerit. Vndè ipſa ſtupeſcens, ait: Quis es tu? Et ille: Sum Iordanes, quondàm Prædicatoriæ familiæ moderator. Exiui enim ex hoc ſeculo ad gloriam beatorum, & inter Apoſtolorum choros & Prophetarum euectus ſum, miſſusque ad te, vt in feſto iſto lætiſſimo te conſolarer. Tu ergò iam ſecura eſto: quia in proximo eſt, vt à Deo coroneris. deindè ſubiunxit: Deus miſereatur noſtrî &c. cum Collecta de Spiritu ſancto, quem, me rogante, pro meo Ordine dicere promiſeras, vſque in tuum finem nè omittas. Moxque euanuit, eam in tanta animi lætitia, quantam nunquàm habuerat, dimittens. Hæc eadem ferè, etsì alio modo, beatus pater cuidam fratri Ordinis noſtri reuelans, quòd in ordine ſublimium præſidentium, & in cælo locatus eſſet, honorabili ſchemate demonſtrauit.

Huius Vitã quærat Lector Tomo 3 die 16. Iunij.

Apparet S. Lutgardi beatus Iordanes.

Cap. 47. Quidam ex Ordine Carmelitarum frater, diabolica ſuaſione tentatus de Ordinis exceſſu, exaudiens Iordanem aquis obrutum, magis ac magìs intra ſe turbatus, dicebat apud ſe: Incaſſum qui Deo ſeruit, vt video laborat. Aut Iordanes ille in via Dei non inceſſit, qui ſic miſerabiliter perijt: aut Deus non æquè retribuit ijs, qui ſibi ſeruiunt. Inualeſcente animi ægritudine & mœrore, exire ordinem in animo inſtituerat. Hæc illo deliberante, præcedenti nocte, qua die poſtero firmauerat exeundi propoſitum, eccè apparuit ei inſignis vir, luce immenſa præditus, ipſum circuiens. At ille tremens ac ſtupens, orabat dicens: Domine Ieſu Chriſte, mihi eſto præſidio, & oſtende quid ſit hoc. Extemplò vir ille inſignis reſpondit: Nè turberis,

Itèm cuidã Carmelitæ.

frater.

fratet: quia ſum Iordanes ille, de quo hæſitabas. Hoc firmiter teneas, nec dubites, quia ſaluus erit omnis, qui vſque in finem Domino noſtro Ieſu Chriſto ſeruierit. ilicoque diſparuit, ipſo ad plenum in omnibus dimiſſo læto. Hæc vti geſta fuerant, is frater cum præſidente cœnobij eius, ac Simone fratre viro religioſo, Patribus noſtris narrare conſueuerat. eundē ad ſaniorē mentem vocus.

Non inutile, reor, erit aliqua referre miracula, poſt eius felicem exitum ad eius nominis inuocationem per Deum facta. Præfecerat is venerandus Pater, adhuc in humanis agens, quandam inſignis vitæ ſanctimonialem fœminam monaſterio cuidam fœminarum, ſub cura & habitu ordinis noſtri. Quæ poſt multum temporis, cùm in eo officio omni modeſtia, grauitate ac religioſitate præfuiſſet, incidit in paralyſim, ità vt è grabato abſque miniſtrantium adminiculo nullatenùs ſe mouere poſſet. Quapropter ſæpiſſimè enixè efflagitauerat ſe eo munere abſolui: ſed omnibus ſanctimonialibus reclamantibus, nunquàm potuit voti compos fieri, eò quòd vtilior videretur monaſterio ipſa ſic ægrotans, quàm alia quæcunque ſoſpes. Contigit verò die quadam poſt beati viri obitum, cùm multa miracula à plurimis referrentur ad eius nominis inuocationem facta, vt ſanctimonialibus cibum ſumentibus, iuberet ſe in geſtatorio à duabus ſororibus in eccleſiam deferri, & ante aram ibidèm ſe poni. Et emiſſis ſororibus, deuotè ac iugiter beatum virum Dei Iordanem rogauit, quem firmiter credebat in cælesti ac illa diuina domo glorificatum, vt impetraret à Domino, quatenùs vel citò vita excederet, vt ſic hac moleſtia liberarentur ſorores: vel quòd obtinere ſaltē poſſet à præſidentibus ordinis ab ipſo onere abſolutionem, vel priſtina ſanitate donaretur, qua habilis fieret ad monaſterij munera obeunda. Simulàc emiſit preces, ſenſit ſibi quandam virtutem diuinitùs infundi. Deindè cœpit pedem alterū plena fiducia, & alterū extra geſtatorium ponere: poſteà ſurgere, & hac illacq; per chorum meare, velutì tentatura, ſi verè ſanitatē eſſet adepta. Interim dum hęc ab ipſa aguntur, ſignum nola refectorij datur, vt ſorores è menſa ſurgerent, poſtq̃ cibo potuque ſatisfactum erat. Igitur ſororibus pro gratijs reddendis ſecundùm conſuetudinē ad eccleſiam venientibus, obuiàm ſana fit. Quam cùm iuniores primò ex refectorio exeūtes viderent, ſubdubitabāt an Prioriſſa illa eſſet, quam præter conſuetudinē deambulantē cernebant. Cantoriſſa verò cum antiquioribus vltimò refectorium exiens, cùm animaduerteret eam rectè ambulantem, quam paulò antè in geſtatorio ſine viriū vſura reliquerat, omiſſo Pſalmo Miſerere meī Deus &c. (Porrò pſalmum hunc pro more præcinebant) quanta poterat voce, Te Deum laudamus, cantare occepit, & proſequētibus ea voce cæteris ſororibus, à cōuicinis inſolitæ voces exaudiuntur. Quibus permoti, verentes nè illis aliquid mali accidiſſet, vtpote monaſteriū occupatū à prædonibus, armis fulti, vt ſuccurrerent, ſi neceſſe foret, accurrunt. Sed mox intellecta per feneſtrā à Prioriſſa, indè Deū laudātes cum ſancto viro Iordane abiērunt. Cap. 48. Paralytica meritis viri Dei Iordani integritati reſtituitur.

In Praga Boëmiæ metropoli erat Curſitius, cognomento Albus, vxorem habens nomine Eliſabeth prægnantē. Hæc igitur partui vicina, ante triduum q̃ pareret, fœtum in ventre moueri haud perſentiſcebat, vt anteà. Cœpit plurimùm ſubdubitare ac timere, nè interiſſet. Cùm nocte, qua fœtum poſteà excluſit, graui dolore premeretur, filiū pariendum deuouit, ſi maſculus foret, viro ſancto Iordani, affirmans cum impoſſibile non eſſe ſanctū, cuius vitā & doctrinā ingentem tam crebrò audierat: ſi autē fœmina, diuæ Eliſabeth, quę paulò antè inter diuos relata fuerat. Educto fœtu de vtero, ab obſtetricibus requiſiuit, vtrùm eſſet maſculus vel fœmina: à quibus maſculū eſſe ſine vita reſponſum eſt. At illa vt exaudiuit mortuū ſe enixam, cœpit maximis vocibus, ingenti cum ploratu Iordanis auxilium implorare, efflagitans ſibi filium viuum reddi. Hos ploratus, has voces vſque ad noctis medietatem protrahens, plena fiducia ſæpè mulieres adhortabatur, vt tentarent an filius viueret. Quæ vt morem ei gererent, ac experimento cognoſcere poſſet, in fœtu nihil prorsùs vitæ eſſe, hyemali tempore in balneum aquæ frigidiſſimæ immerſēre. Sed cùm penitùs immotus perſiſteret, abſque vitali ſpiritu eum eſſe omnes affirmārūt. Certæ igitur mulieres circunſtantes factæ de fœtu mortuo, adnitebantur Eliſabethæ aliquid ſolatij multis verbis afferre. Quæ earum verba non exaudiens, inceſſanter flens, Iordanem inclamabat, & vt præſto eſſet ſibi apprimè rogabat. Demùm plena fiducia iubet illas ad infantem accedere, diligenterque perquirere an viueret. Et eccè ipſo dicto exaudiētes, viuere infantem, quem mortuum toties expertæ fuerant, Cap. 49. S. Elizabeth hiſtoriā habes 19. Nouēbris Tomo 6. Meritis viri Dei Iordani infans mor-

cuus vitę restituitur.

rant, inueniunt. Vndè mater gratias Deo agens, & beato patri Iordani, filio Iordanis nomen in miraculi memoriam imposuit, quod per ipsum Deus optimus maximus fecerat. Postquàm illuxit, dato signo ad reddendum Deo officium pro more in ecclesia Prædicatorum, prudens ac proba mulier pro fratribus misit, reique seriem narrauit, verba sua plurium matronarum confirmans testimonio.

Cap. 50.

Plura describenda miranda forent, per Deum perpetrata ad inuocationem nominis viri Dei Iordanis, & præcipuè in Aron, vbì eius sanctissimum ac venerãdum corpus quiescit: sed nè lectoribus tædio essem, permisi in calamo illa quiescere. Scripsit super Apocalypsim commentaria: super Priscanum minorem. Itèm quædam grammaticalia delicata. Scripsit præterea libellum de Ordinis nostri initio.

Opera per ipsum edita.

MARTYRIVM SANCTÆ FVSCÆ VIRGINIS, ET MAVRAE NVTRICIS EIVS, EX PRIMO LIBRO *historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.*

13. Februarij

S. Fuscæ parentes.

FVSCA virgo nobilis, sub Quintiano Præside, qui in Sicilia Agatham trucidauit, ob Christi religionem Rauennæ per idem tempus Idibus Februarij interfecta est. Hęc enim Syroo patre orta viro nobili, annos nata quindecim, audiens Christianam religionẽ, eius amore infinitum in modum inflammata, cum Maura nutrice id negocij communicauerat. Nutrix putans tantum facinus, inscijs parentibus, minimè perpetrandum, occultè omnia matri patefacit, quæ, quòd diù Christianæ militiæ nomen dare optauisset, non solùm filiæ assensit, sed laudauit vehementer consilium: ad Hermolaumq; sacerdotem Rauennatum, virum sanctissimum, profectæ, ab eo edoctæ sunt, quæ facienda Christianis essent, & sacra vnda ablutæ. Hæc cùm pater resciuisset, qui ex omni nobilitate Rauennati eminebat, id sibi, multis de causis, dedecori & calamitosum ducens, sæpiùs tentauit, irrito tamen labore, ab Christi fide auertere filiam: tandèm verò in carcerem contrusam, triduo absq; cibo esse voluit. Quibus tamen diebus non destitit pater, quin per matronas nobiles, eiusq; familiares adolescentulas, hortaretur ab Christiana religione deficere. Quibus tandèm cùm nihil efficeretur, ipseque met pater omnibus blanditijs, ac speciosis verbis, atque etiam lachrymis filiam demulcẽs, immotam filiam conspiceret, in tantam iram exarsit, vt, nisì mater intercessisset, è carcere eductam filiam ense omninò confossurus videretur. Iubet tamen adigi ad sacrificandum dijs.

Cum sua nutrice baptizatur.

Carcere & fame affligitur.

Sub id tempus Quintianus Rauennam ingressus, his acceptis, mandat ad se Fuscam, Mauramque &, parẽtes vinctos adduci. Sed cùm apparitores eam deprehendissent orantem, cælitemque iuxta eam summo splendore fulgentem conspexissent, adeò territi sunt, vt nihil ausi, inanes ad Quintianum redierint. Intereà Fusca & Maura, quæ hæc acceperant, adeunt ad Quintianum, seque Christianas profitentur. Adductum Syroum patrem cùm Quintianus interrogaret, cur filiam Christianam esse sit passus: ipseque id se inuito ab ea factum respondisset, adiectis testibus, qui referrent, quibus eam, ob id, pœnis affecisset: Fuscam & Mauram, deorum religionem falsam spernentes, verberibus affectas innumeris, iubet in teterrimũ carcerẽ contrudi. Vbì cùm dies aliquot acerbè vixissent, Quintiani iussu, extra vrbem, Fusca, gladio in latus infixo, cùm anteà cælitùs emissa vox illam esset ad necem fortiter ferendam hortata, confoditur,

Ab Angelo visitatur.

Flagellatur.

Gladio cõfoditur.

Maura nutrix, cadaueri, quod assiduè amplexabatur, illachrymans, rogata carnificem, vt se eadem ratione gladio confoderet, illã insecuta est. Cadauera ab Christianis nautis noctù rapta, ad Sabratam prouinciæ Tripolitanæ vrbem importata, pulcherrimo sepulcro condita. Multis deindè pòst annis, cùm eam ciuitatem piratæ deprædati essent, Vitalis ciuis Venetus ad vrbem desertam, diuino afflatus spiritu, adnauigans, ad Torcellum Venetiarum insulam, ea inuexit: vbì nunc honorificentissimo tẽplo ac sepulcro, religione summa ab incolis venerantur. Hæ mulierum sanctissimarum neces contigerunt non antè multò, quàm Decius tot scelerum daturus pœnas, vnà cum filio, quem Cæsarem designauerat, trucidatur.

Itèm S. Maura.

Translatio earum.

Passionis tempus.

VITA

VITA SANCTORVM ADERITI ET ELEVCHADII ARCHIEPISCOPORVM RAVENNATVM, EX *primo libro historiæ Rauennatium Hieronymi Rubei viri doctissimi.*

SANCTVS Apollinaris Rauennatum Apostolus, diuinitùs factus certior, fore, vt breuì Rauenna exularet, 14. Februar.
ac subita opprimeretur calamitate, capiteq; oppugnaretur: nè Rauennatem Ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquàm accesserat anno, sacerdotes binos instituit, Aderitum & Calocerum: Diacones S. Aderitus ordinatur sacerdos.
verò, Martianũ virum nobilissimum, & * Eleuchadium al.* Elocadium
summum philosophum. Cæso igitur Apollinare, peractisque in funere sacris, cùm Christiani omnes successorem electuri conuenissent, ignaris, incertisque illis quem tanto viro sufficerent, omnibus fermè id renuentibus, quòd se tanto muneri impares faterentur, è cælo columba descendens, Aderiti sacerdotis sanctissimi capiti incubuit: quapropter continuò clamare omnes, Deum commonstrâsse quem eligerent Archiepiscopum. Itaque omniũ consensu prouinciam Archiepiscopatûs suscepit Aderitus, vir Græcus, sub id ferè tempus, Per columbã eligitur à Deo Archiepiscopus Rauennas.
quo Titus, Vespasiano patre in villa circa Sabinos, ventris profluuio, nono anno Imperij mortuo, solus Imperium administrauit.

Aderitus igitur, perfunctus absoluti optimique Antistitis omnibus muneribus, cùm multos ad verum Dei cultum ab falsa deorum religione auocâsset, moritur * quinto Calendas Octobris: sepulturæ traditus in oppido Classense, eo loco, quo Sanctè obit
deindè non multo pòst diuo Probo templum est exædificatum, circiter annum Domini centesimum.

Aderito mortuo cùm Rauennates conuenissent de Antistite eligendo tractaturi, Deumque precarentur, vellet eum eligi, qui populo ex diuina sententia præesset, statim, vt in Aderito cõtigerat, descendens columba de cælo, capiti incubuit S. Eleuchadius in locũ Aderiti, Dei electione, substituitur
Eleuchadij viri Græci, summique philosophi, quem iam Apollinaris sacris initiârat. Hic Græcè Latineq; doctus, interpretatus est grauissimè ex diuinis libris complures: elegantissimeque conscripsit de Christi conceptu atque ortu ex Virgine, deque ipsius nece: quæ omnia iniuria temporum exhausit. Petrus Damianus, qui Quantæ fuerit sanctitatis.
hunc miris extollit laudibus, scribit summa fuisse pietate, atque ità virtutibus floruisse, vt in humano corpore vitam cælestem ac diuinam imitaretur. Anno duodecimo supra centesimum ab Christi ortu, sexto decimo Calendas Martias obijt. Obit.
Sepultus extra muros Classis: vbi non multo pòst ædificatum est eius nominis templum, quod Petri Damiani tempore adhuc extabat, in eoque anniuersaria sacra fiebant. Eius ossa deindè ab Astulpho Longobardorum Rege Ticinum translata Translatio eius.
sunt, & in diui Michaëlis posita. In cuius templi libro quodam, vbi de reliquijs Diuorum, quæ ibidèm locatæ sunt, fit mentio, hæc de Eleuchadio leguntur: A parte dextra, in cornu ipsius templi est corpus sancti Eleuchadij Archiepiscopi Rauennatis, qui dum ob philosophiam, cuius erat peritissimus, fidem Christi studiosissimè impugnaret, tandèm superatus & conuersus est à beato Apollinari, discipulo Principis Apostolorũ, & cęlestis clauigeri Petri: qui post eiusdem conuersionem de fide Christi mirabiliter scripsit & disputauit, adeò vt tempore suo appellaretur hæreticorum metus, & primus in Italia ordinauit officium nocturnum pariter & diurnum, solenniter distinguendo libros noui & veteris testamenti, vt hodiè per totam Ecclesiam leguntur in matutinis: & Rauenna huc translatum fuit per Christianissimum Imperatorem Constantinum, natum sanctæ Helenæ, qui hanc Basilicam fundauit, anno natiuitatis Domini CCCXXV. propter gloriosum triumphnm, quem tunc obtinuit contra Gallicos, Imperium non verentes, precibus signiferi sancti Michaëlis. Quantæ eruditionis fuerit. Hæreticorũ metus vocitatur, ac diuinorum officium instituit.

Hæc ibi.

SERMO BEATI PETRI DAMIANI OSTIENSIS EPISCOPI, IN FESTIVITATE EIVSDEM *sancti Eleuchadij Episcopi.*

14. Februar. HODIERNA festiuitas, fratres charissimi, geminum sanctæ deuotioni vestræ, immò nostrum gaudium cumulat: quia dum venerandi Confessotis Eleuchadij solēnia eclebramus, necessariò Apollinaris ad memoriam prçelara gesta reducimus. Quia enim, vt Salomon
Prou.10.15. ait, Gloria patris est filius sapiēs: sic alterius causa pendet ex altero, vt quisquis vnius laudes dignè retulerit, alterius etiā insigne præconium tacere non possit. Et
Iohan.5. quia Veritas dicit, Non potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem: sic iste beatus alumnus subsecutus est paterna vestigia, ità veræ fidei prædicando rectam tenuit lineam, sic religiosè viuendo sancto præceptori consonam exhibuit clientelam, vt ei meritò succederet in regimine, cuius imitator extiterat sanctitate.
Tres præcipui S. Petri discipuli. Sicut enim beatus Petrus princeps Apostolici senatûs, tres inter cæteros eminentiores cognoscitur habuisse discipulos, primum videlicet Linum, secūdum Cletum, tertium Clemētem, qui sibi postmodùm in Pontificatûs arce per ordinem successerunt: ità nihilominùs & beatus Apollinaris, quatuor egregios discipulos habuit, post felicem martyrij sui gloriam sibimet in Ecclesiastico regimine succedentes, Aderitum scilicet, & beatum hunc, cui præsens sermo famulaturus est, Eleuchadium, subindè Martianum, postremò Calocerum.

S. Eleuchadius per S. Apollinarē conuertitur ad Christū. Erat autē Eleuchadius iste philosophus, sicut in ipsa beati magistri eius narratur historia. Superata est ergò sapiētia Platonis à discipulo piscatoris. Misit rete verbi in profundam falluginē maris Rauennatis, & magnam auratā ad fidei litus traxit. Porrò cuius magister olìm nouerat tanta per stagna nauiculā regere, discipulum docuit cum arguta dialecticorum versutia disputare: docuit, inquam, discipulum, acris ingenij & acutæ facundiæ homines simplici sermone concludere, quia ad includendos per profunda pelagi pisces, vilia consueuerat retia subnodare. Planè postquàm nauicularius pelagi clauicularius cōstitutus est cæli, discipuli piscatorū magistri facti sunt oratorū, & sapientia mundi victa est à simplicitate Christi. Quia
1.Cor.1. enim, vt ait Apostolus, non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Hac simplicitate Paulus, qui
1 Cor.2. se indicat inter Corinthios nihil scire, nisì Christum Iesum, & hunc crucifixum, su-
Act.17. perauit Dionysium Areopagitam apud Athenas. Hac simplicitate cōclusit beatus Apollinaris Eleuchadium philosophum in vrbe Rauenna: qui & ipse consultus de curationum peritia, respondit nihil se scire sine nomine Iesu. Veruntamē vtrique huic prudenter simplici beatus Petrus sapientiæ testimonium perhibet. nam
2.Pet 3. de Paulo ait: Sicut charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis. Apollinari verò dicit: Eccè eruditus es de omnibus, quæ fecit Ie-
1 Cor.2. sus. Nam qui Deo sapientes erant, mundo se velut fatuos exhibebant. Stulta siquidem mundi elegit Deus, vt confunderet sapientes.

Atque vt magis stupeas, ipsos imperitè sapientes à vano superbæ sapientiæ suæ tumore deiecit, ac deincèps in authoritatē liberæ prædicationis erexit, vt id ipsum postmodùm constanter adstruerent, quod anxiabātur antè crudeliter impugnare.
Exod.32. Quod Moyses tàc mysticè figurauit, cùm arripiens vitulum aureū igne combussit, ad puluerem vsque cōtriuit, fluctibusq; conspergens Israëliticum ex eo populum propitiauit. Quid est enim per figuram vitulus ille conflatilis, nisì corpus diaboli? Homines scilicet in omnibus gētibus perfidiæ simul & idololatriæ errore decepti, ac sub ipso suo pestifero capite tanquàm diuersa membra, sacrilega conspiratione coniuncti, super quos nimirùm ille nequitiæ spiritus, velut author, præsidens insolenter erigitur, & tanquàm caput per tyrannidem suo corpori dominatur? Aureus
Idololatriæ ritus à sapientibus seculi huius institutus. autem vitulus fuisse describitur, quia videtur idololatriæ ritus velut à sapientibus institutus. Auro quippè sapientia designatur, sicut per Salomonē dicitur: Thesaurus desiderabilis in ore sapientis. Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes ante nouæ gratiam fidei dæmoniacæ culturæ fuisse probātur authores. De quibus nimi-

nimirùm dicit Apostolus: Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt glotiam incorruptibilis Dei, in similitudinẽ imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Per hanc itaque vesanæ sapientiæ vanitatem poëtæ, philosophi, magi, siderum rimatores, omniumq; disciplinarum liberalium instructi peritia, prodigiosa dæmoniorum solebant adorare figmenta. Rom 1.

In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est omnis societas gentilium idololatriæ deditorum. Moyses itaq; vitulũ igne combussit, quia Redemptor noster, quem ille signauerat, malè conspirata corda gentilium flamma suæ charitatis accendit. Vndè & ipse dicit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? Et Propheta, Non est, inquit, qui se abscõdat à calore eius. In mente ergò gentilium repentè diuinus ignis accenditut, vt in eis irrationabilis idololatriæ bestialis forma soluatur. Totum deindè corpus vituli huius in puluerem cõminuitur, quia gentilis illa societas diabolicæ conspirationis arte in vnum conflata, ad aduentum Christi quodam velut malleo salutiferæ correptionis extunsa, atque à rigoris sui duritia diuini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubritet cõminuitur, quæ malè integra in superbiæ suæ forma insensibiliter stare videbatur. Deindè in aquam spargitur, vt Israëliticus ex eo populus bibat. Cõminutus deniquè vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gẽtilis populus lauacro salutiferi fontis necesse est vt abluatur. Quem protinùs Israëlitę bibunt, quia sancti prædicatores Euangelij, qui verè Israëlitæ sunt, quos ad Dominicum corpus, quod est Ecclesia, transferunt, in sua membra suscipiendo, quasi bibendo conuertunt: quorum videlicet Israëlitarum primo dictũ est: Macta, & manduca: quod tantundem est, àc si diceretur: Preme, & bibe. Sic sic ille vitulus per ignẽ zeli, & aciẽ verbi, aquamque baptismatis ab eis potiùs absorptus est, quos conatus est absorbere: in eos ipse transfusus est, quos in sua, hoc est diabolica tentauerat membra trãsferre. Luc 12. Psal. 18. Prædicatores Euãgelij, veri Israëlitæ.

Veruntamen quia Moyses non in hoc metam vltionis fixit, vt idolum duntaxàt infringeret, sed insupèr addidit vt & vigintitria millia hominũ trucidaret: mysticè docuit, nequaquàm sufficere, si ab idololatrię cultu, vel prauitate vitę quisque conuertitur, nisi & propria vitia gladio spiritûs mortificare conetur. Vndè & prædicator egregius: Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus. Et notandum, quia sicut hic vitia membra nostra esse dicuntur, ità & illic qui perẽpti sunt, cum interfectoribus suis propinquitatis necessitudine iungebantur, sicut per Moysem dictum est: Hæc dicit Dominus Deus Israël, Ponat vir gladium super femur suum, ite, & redite de porta vsque in portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximũ suum. Si quem ergò delectat in arma consurgere, quisquis anhelat aduersùs hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, & illic plures inueniet aduersarios obtruncãdos. Vndè videlicet post victoriam non homicidæ fœdum nomen incurrat, sed gloriosus potiùs triumphator appareat: vndè certè non sanctuarij mereatur excludi liminibus, sed cõsecrans semetipsum Domino, diuinæ gratiæ benedictionibus augeatur, sicut & illis dictum est: Consecrâstis, inquit, manus vestras hodiè Domino vnusquisque in filio, & fratre suo, vt detur vobis benedictio. Quòd autem ij, qui cæsi sunt, vigintitria millia suisse referuntur, numerus trium millium peremptorum, triplicem formam indicat peccatorum. Omne quippè peccatũ aut facto, aut verbo, aut cogitatione cõmittimus. Sed quoniã illic & denarius numerus geminatur, datur intelligi, quia sicut decalogum præceptorũ culpa carnis simul & animæ seruare cõtempsimus, sic etiam vtriusque vitia, virtutum armis atterere & mortificare debemus. Propria vitia gladio spiritûs mortificanda. Coloss 3. Gal. 5. Exod. 32. Ibidem. Peccatorũ forma triplex.

Beatus igitur Eleuchadius tunc philosophus magnus, tanquàm aureus vitulus contritus est malleo prædicationis, & transfusus est in membra corporis Christi. Tunc doctor terrenæ sapientiæ, nunc magister effectus est Ecclesiasticæ disciplinæ. Tunc naturalium causarum rimabatur indaginem, nunc omniũ naturarum ipsum perspicuè cõtemplatur authorem. Et qui tunc sidera radio fortassè notauerat, nunc sub se cæli machinam cum sideribus volui gratulabundus adspectat. Nimirùm qui priùs fuerat philosophus vanitatis, conuersus ad Dominum, prædicator factus est veritatis, tertius scilicet à beato Petro Apostolo in ordine discipulatûs, tertius etiã S. Eleuchadius vitulus Moysi contritus cu[...]catur.

nihilominùs à beato Apollinari in arce Pontificatûs. Et perſonarum quidē ordo
productus,ſed eadem fidei puritas,quæ ex ipſo ſummo & originali fonte proceſſe-
rat, per deuexam aluei ſeriem decurrebat. Nam à Chriſto in Petrum, à Petro in
Apollinarem,ab Apollinari in Eleuchadium cæleſtis eloquij fluuius emanauit, vt
Pſal.147. illud Pſalmiſtæ præconium impleretur: Qui emittit eloquium ſuum terræ, velo-
Quę in Ec- citer currit ſermo eius. Beati deniquè cultores & adiutores Chriſti, Apollinaris &
cleſia fructū Eleuchadius,pater videlicet & filius, magiſter atque diſcipulus, vnius operis mini-
cum S.Apol ſterium,vnius (vt ità loquar) agri fundum, vnius ſuſceptūt vineæ colonatum. Ille
linari, vir nimirùm,vt obſcura ſyluarum condenſa ſucciderct: iſte verò, vt reſiduos arbuſto-
ſanctus fe- rum truncos,& horteſcentium veprium dumeta radicitùs extirparet. Ille,vt acuto
cerit. verbi vomere dura ſqualētis deſerti rura proſcinderet: iſte, vt nihilominùs ſanctæ
prædicationis ſarculo tumentium vitiorum poſt eum glebas effringeret, & bono-
1.Cor.3. rum operum frugibus noualia diligenter exculta veſtiret. Ille,vt cum Paulo plan-
Exod 14. taret: iſte, vt cum Apollo rigaret. Atque vt altiùs repetam, ille cum Moyſe popu-
Ioſ.4. lum Domini diuiſo mari rubro in deſerta trāſpoſuit: iſte cum Ioſue, magiſtro ſuc-
cedens,eundem populū in terram repromiſſionis primus introduxit. Ille docuit,
qualiter Aegyptum Iſraël accola ſperneret: iſte verò,qualiter terram lacte melle-
que irriguam,diſtributis inuicèm ſortibus,poſſideret. Vnus nimirùm colla de ferreo iugo Pharaonis excutere: alter admonuit triumphatricibus plantis deuictat
hoſtium calcare ceruices. Vnus edocuit ſeruitutis opprobrium quàm celeriter
fugerent: alter autem ipſos libertatis titulos quàm cautiſſimè cuſtodirent.
S. Eleucha- Neque verò credendum eſt,fratres mei,beatum Eleuchadium,dum adhuc viue-
dius ſpiritu- ret, martyrij caruiſſe laboribus, &ſi non fuerit martyrio conſummatus. Videbat
alis martyr. nimirùm gentilitatis nupèr extinctæ nonnullas adhuc ſupereſſe reliquias,dolebat
in populo ſibi cōmiſſo vel extrema ſuperſtitioſi ritûs veſtigia remanſiſſe: atq; ideò
licèt perſequentium manus gladios non exerceret, cruciabatur anima ſancta pij
zeli ac paternæ cōpaſſionis incendio concremata. Quid enim prodeſt,ſi quiſquam
catholicè credat,& gentiliter viuat? Aut quomodò credulitas recta cum vita con-
cordat hæretica? Quid enim iuuat ſi fides adſit Apoſtolica, vbì cōuerſatio ducitur
Arriana? De ijs etenim,qui catholicè credūt,& hæreticè viuunt, cōqueritur beatus
Tit.1. Apoſtolus,dicens: Confitentur ſe nôſſe Deum,factis aūt negant: cùm ſiue creden-
Deū negare do,ſiue viuendo, Deū negare nihil ſit aliud abſq; dubio, quàm perire. Quapropter
factis, nihil beatus Pōtifex Eleuchadius,non contemnendū pertulit in ipſa Eccleſiæ pace mar-
aliud eſt q̄ tyrium,quandoquidem etsì non cum perfidè credentibus,ſed peruersè viuentibus
perire. inſœderabilem probatur habuiſſe conflictum,quanq̄ & in fidei doctrina deſudaſſe
eum non ſine ratione colligimus,cùm omniū Rauennati Metropoli adiacentium
diœceſion ciuitates & oppida,nullos penè recondere martyres agnoſcamus.

Vndè beati Apollinaris quanta gloria, quanta ſit excellentia, mirari dignè non
poſſumus,cuius martyriū cùm per viginti & nouem annorū ſpatium per innume-
rabilia fuerit tormēta productum, tantùm ſolus elaborauit, quòd quiſpiam vbi
totis ferè illis partibus pro teſtimonio fidei potuiſſet occumbere, non inuenit. Sed
ſi quid fortè ſuperfuit, diſcipulorum eius ſucceſſio venerāda suppleuit, inter quos
nimirùm beatus Eleuchadius,velut aureum ſidus emicuit,& iuxta nominis ſui ety-
Nominis mologiam,paterni candoris atque ſplendoris inſignia, vt reuerà filius reportauit.
Eleuchadij Eleuchadius quippè Græcè,Latinè intelligitur candidus. nec immeritò. ex eorum
expoſitio.
Thren.4. nempe fuerat numero,de quibus dicitur: Candidi facti ſunt Nazaręi eius, ſplendo-
Gen.49. rem Deo dederunt, & ſicut lac coagulati ſunt. Et Iacob de Chriſto ad filium. Pul-
chriores ſunt,inquit,oculi eius vino,& dentes eius lacte candidiores. Oculi nempe
Chriſti, Apoſtoli,& Euangeliſtæ ſunt, qui vniuerſo corpori ſanctæ Eccleſiæ lumen
ſapientiæ præſtiterunt: quorum doctrina dum rigorem atque duritiā priſcæ legis
emollit, quodammodò auſteritatem vini veteris eorum pulchritudo præcellit.
Euangelica quippè præcepta mandatis veteris teſtamēti longè ſunt clariora. Den-
tes verò,ſancti prædicatores ſunt, qui conuerſos homines à prauorum ſocietate
præcidunt,eoſque in Chriſti corpus,ſicut ſuperius dictum eſt,quasì mandendo tra-
ijciunt. Porrò nomine lactis doctrina legis innuitur,quę carnalem populum ſuis
poculo tanquàm paruulos alere videbatur,quorū nimirùm lacte candidiores ſunt
Doctores Eccleſiæ, quia fortem & ſolidum verbi cibum, & ipſi comedunt, & alijs
Hebr.5. tradunt,de quibus ad Hebræos dicit Apoſtolus: Perfectorum aūt eſt ſolidus cibus.

Et he-

Et benè candidi esse dicũtur Doctores Ecclesiæ: quia & à prauitatis macula liberi, & conspicuæ conuersationis videntur operibus clari. Quapropter cauendum est, fratres mei, nè nos Iudæorum nigredo dedecoret, qui candidos in Christi militia duces habemus. periculosè nimirùm rerum species fluctuat, vbi eum ducibus subsequentis exercitùs insignia non concordant. Beati siquidẽ patres nostri promptos se exhibebant ad perferẽda supplicia, nos dum à proximo lædimur, compescamus saltem animos à vindicta. Moyses nempe ad vltionis iudicium descẽdens de monte cornutus apparuit, super Dominum autem in mansuetudinis spiritu columba descendit. Illi decreuerunt pro Christo propria cuncta contemnere, nos autem discamus saltem quæ aliena sunt non ambire. Præsenti necessitati hodierna cura sufficiat, neque de crastino solicitudinis tanc or anticipet. Exod.34. Matth.3.

Israëliticus sanè populus, sicut sacra testatur historia, cùm manna colligerent, scaturiebat vermibus, atque computrescebat, si quis infideliter agens, ex eo in crastinum reseruaret. Sic nimirùm quisquis ardore cupiditatis accensus, vt tanquàm corpori suo alimenta prouideat, terrenam sibi substantiam thesaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. Enimuerò ij solicitudinum vermes, quos auaritia generat, illos denuò vermes parant, de quibus scriptum est: Ignis eorũ non extinguetur, & vermis non morietur: vt ignem ignis cupiditatis accendat, & vermis ex verme procedat. Quanquàm & sic valeat non inconuenienter intelligi, quia sicut ipse Christus, qui dicit, Ego sum vermis & non homo: prouenit alijs in ruinam, alijs in resurrectionẽ: ità nihilominùs verbũ eius fit manna, mellisque dulcedo fidelibus, infidelibus autem & prauè viuentibus vermis fit, non videlicet qnia ruinam reficiens alat, sed quia conscientiam terendo ac ruminando remordeat. Sexto autem die duplex mensura colligi iubebatur, vt ex eo in sabbatum medietas seruaretur. Porrò antem sexta dies, sexta mundi ætas intelligitur, in qua nunc sumus. In hac ergò die duplum pro věturo sabbato colligit, qui pro gloriæ cælestis intuitu, vbi perpetuũ sabbatum & vera est requies, verbum Dei & audit, & facit. In hoc duplum recondit, qui & benè viuit, & alijs exemplum salutis ostendit: siue quod expeditius est, duplicem mensuram colligit, qui tantùm in bona operatione desudat, vndè & hic conditori suo eius anima placeat, & eum eo postmodũ perpetualiter viuat. Quod ergò reponebatur pro sabbato, corrumpi non poterat: quia bona opera, quæ pro desiderio supernæ quietis fiũt, perpetuò permanebunt. Non ergò illæ sunt eumulandæ diuitiæ, quas ærugo demoliatur, quas tineæ comedant, & quæ vermium scatutigine computrescant: quarũ scilicet non liberos possessores beatus Iacobus inctepans: Diuitię, inquit, vestrę putrefactę sunt, vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras, sicut ignis. Illas igitur, fratres, diuitias appetamus, quæ nos gẽmis ac margaritis valeant adornare virtutum, quæ ad cælestium nos prouehant titulos dignitatum: quas profectò diuitias insinuat Propheta, cùm dicit: Diuitiæ salutis sapiẽtia, & scientia: timor Domini ipse est thesaurus eius. Exod.16. Esa. vltimò. Psal.21. Christus vermis cur dicatur. Luc.12. Iacob.5. Quæ hic appetendę diuitiæ Esa.33.

Has nimirùm diuitias beatus Eleuchadius concupiuit, cùm de cathedra philosophicæ doctrinæ se deposuit, cùm ferulam præceptoris abiecit, cùm de magisterij principatu Christi se discipulatui humiliter subdidit. Quicquid sanè illic anteà superfluum didicit, in huius scholæ longè nobilioribus studijs amputauit. Quicquid illic mendacij, quicquid superstitionis edocuit, in Ecclesiasticæ puritatis disciplina correxit. Vndè per Moysem lege decernitur, vt mulieri in bello captæ, & in coniugium victoris electæ, corporis superfluitas abscindatur: Quæ radet, inquit, cæsariem, & circuncidet vngues, & deponet vestem, in qua capta est, sedensque in domo tua flebit patrem & matrem suam vno mense: & posteà intrabis ad eam, dormiesque cum illa, & erit vxor tua. Mulieri quippè cæsariem radimus, cùm rationabilis disciplinæ sensus superfluos amputamus. Vngues etiam circuncidimus, cùm ab ea mortua quęque superstitionum opera desecamus: quæ etiam vestem deponere, in qua est capta, pręcipitur, vt superductam fabularum, & quorumlibet figmentorum exuat superficiem, ac solidam veræ rationis exhibeat veritatem. Patrem verò & matrem defler, quia liberalium authores artium inter mortuos deputat, & eos in errore perijsse compatiendo deplorat. Consuetudo autem fœminarum est, per vnumquenque mensem se sui sanguinis effusione purgare. Post mensem itaque ad Deut.21.

hanc mulierem intrare præcipimur, vt artem cuiuslibet disciplinę omnium superstitionum contagio defæcatam velut in coniugium sortiamur, quatenùs iam Israëlitica facta, consequenter in Israëlitæ coniugium transeat, & benè fœcunda spiritualium operum sobolem reddat.

Exod.11. Cui etiam non dissimile est, quòd idem Moyses Israëlitico populo aurum & argentum cum vestibus ab Aegyptijs mutuari præcepit: in quo videlicet vt non diutiùs immorer, mysticè aurum & argētum cum vestibus ab Aegyptijs petimus, vndè Domino tabernaculū fabricemus, cùm mūdanos poëtas ac philosophos legimus, vt in diuinis eloquijs luculentiùs proficere valeamus. Siue etiam, quod accommodatius est, aurum & argentum, animæ sunt preciosæ, quæ cum vestibus simul, id est suis corporibus, populo Dei se copulant, vt tenebrosum hoc seculum velut Aegyptum deserant, & terram promissam perpetuæ felicitatis acquirant. Quod ergò

S. Eleuchadius ex gentili philosopho, Ecclesiæ doctor. beatus Eleuchadius mutuatus est ab Aegyptijs, profecit Israëlitis, & thesaurum, quem gentilitati surripuit, sanctæ dispensator Ecclesiæ fideliter erogauit. Cuius quidem gesta non reperiuntur apicibus tradita, sed non sine causa vetustas vel basilicam in eius honore construxit, vel eius obitum annuæ solennitatis honoribus dedicauit: nam & nonnulla super veteri ac nouo testamento, siue etiam de incarnatione, vel passione Domini, perhibetur exarâsse volumina, quę tamen scriptorū arbitramur obliuione deleta. Quanquàm & hoc ad cumulum meritorū eius pertinere non immeritò videatur, quòd tunc se fieri consensit Episcopum, cùm Ecclesiam egestas opprimeret, & rudis adhuc fidei, nouiterque plantatę labor difficilior vrgeret, cùm denique ille ad pristini ritûs pullulantia germina radicitùs euellenda Incumberet, graueque fastigium, & temporalis subsidij deesset emolumentum. Licèt enim Ecclesia iamtūc fuerit in fide fundata, Christiana tamen religio necdùm erat viuendi moribus expolita.

In prælationis functione, quæ fugiēda, quæque appetēda. Et nos itaque, fratres charissimi, huius sancti fetuoris imitemur exēplum. Nunquàm timeamus illud negocium cōstanter ac fiducialiter aggredi, in quo nos speremus siue pro diuinis obsequijs, siue pro salute fraterna, pressuris atque aduersitatibus fatigari. Fugiatur honor, gloria, diuitiæ, omnisq; dignitas temporalis. Labor obedientiæ, paupertatis angustia, & inquietudo charitatis, quæ nos exerceat, appetatur. Redemptorem quippè nostrum plebs Iudaica, cùm esset satiata de panibus,

Iohan.6. Regem voluit constituere: sed testante Iohāne, nè reperiri posset, effugit in montem. Cùm autem quæreretur ad Crucem, vltrò se non cognoscentibus obtulit, di-

Iohan.18. cens: Quem quęritis? Quibus vtiquè perhibentibus, Iesum Nazarenum se quęrere, ilicò respondit: Ego sum. Quid est enim, quòd mediator Dei & hominum promouendus ad regnum effugit, ad mortem verò se vltroneum quæsitus ingessit, nisi vt nos admoneret mundi huius gloriam deuitare, tribulationes autem pro Deo, & laborum dolorumque pressuras gratulanter expetere? Paulus quoquè cùm esset Mileti, & omnes sibimet obsequentes, seseque affectuosissimè diligētes adspiceret,

Act.20. ità vt Lucas in Actorum Apostolicorum libro perhibeat, quia discedente Paulo magnus fletus factus est omnium, & procumbentes super collum eius, osculabantur eum: ipse tamen Hierosolymam passurus, tanquàm epulaturus, auidissimè festinabat, dicens: Eccè alligatus spiritu vado in Hierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quòd spiritus per omnes ciuitates protestatur mihi dicens: Quoniam vincula & tribulationes me manent: sed nihil horum vereor, nec facio animam meam preciosiorem, quàm me, dummodò consummem cursum meum, & ministerium, quod accepi à Domino, testificari Euangelium gratiæ Dei. Eccè vallatus turba flentium, minimè flectitur, delinitus osculis, blanditus obsequijs, ad suí misericordiam non modò non mouetur, sed lætus ad vincula & tormenta festinat, tanquàm si ad nuptiale conuiuium pransurus accedat. Nos etiam, dilectissimi, imitatorum Christi sequentes exempla, fugiamus blanditias seculi, ad aduersa

Aduersa qlibet pro Deo perferenda, & inimicorū iniuriæ. quælibet pro Deo perferenda lumbos mentis nostræ viriliter accingamus: & qui ad hęreditatem filiorum in parriam tendimus, in exilio positi, conseruorum iniurias æquanimiter toleremus, quatenùs supernus inspector & arbiter noster considerans nos pro suæ iussionis imperio minimè reluctantes, quanto nunc conspicit oppressiores in pœna, tāto postmodùm remuneret feliciores in gloria, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA CONSTABILIS, QVARTI ABBATIS MONASTERII SANCTISSIMAE TRINITATIS DE CAVA,

prope Neapolim, conscripta ab eo, qui se testatur ea scribere, quæ ex seniorum monasterij narratione acceperat. Vtrùm autem hic Abbas Constabilis in Sanctis numeretur, necdùm constat mihi. Obijt anno 1138. Nos Vitam in capita distinximus.

Februarij 17
Cap. 1.

QVIA viri valdè venerabilis Abbatis Constabilis mentionem feci, ea etiam debemus scripturæ tradere, quæ de eiusdem vita atque miraculis venerabiles monasterij sui senes soliti sunt cum magna deuotione narrare. Hic itaque Lucania prouincia exortus, ab ipso pueritię suę tempore viro Dei Leoni Abbati erudiendus à parentibus traditus fuerat: qui licèt sub venerabilis senis huius institutione proficeret, tamen à viro æquè laudabili Petro Abbate monasterij, ordinis disciplina pleniùs instructus, ea perfectione claruit, vt conuersationis fulgorem non simplicem gereret, sed honestæ suę vitę gloriam spiritualis doctrinæ radijs illustraret. Nam quod valdè sublime Christianę simplicitatis est, ferè ab ipso vitæ suæ initio iugum Domini leue suscepit, & carnis suæ integritatem, cum immaculatæ mentis splendore coniunctam, vsque ad vitæ suæ exitum duxit.

Is Leo fuit 2. Abbas monasterij Cauensis, & Petrus 3.

Cap. 2.

Quòd verò doctrinæ nobilitatem, decus, euangelicam simplicitatem, in vitæ suę rectitudine omninò puram & simplicem tenuit, sed rectæ intentionis & pij operis bonum & tam decenter exhibuit, vt per simplicitatē optimè viueret, & per operis honestatem, quę faciebat, contubernalibus suaderet. Hinc ergò, vt palàm cernitur, quia magnus in regno cælorum sit, colligere facilè poterit, qui Euāgelio repugnare non nouit, in eo quippè veritas dicit: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Quę profectò doctrina non tātùm verbo impenditur, sed exemplo: quia nōnulli perfecti viri in sancta Ecclesia etsi verba prædicationis non exhibent, cæteris fidelibus per exempla eximiæ conuersationis placent, tacendo loquuntur, quia ad imitationis suæ studium electos alios voce exemplorum trahunt. Necmirum, si suggerere efficaciùs possunt: quia etsi vna lingua tacēt, quam habent carnis, tot linguis docent, quot proferunt exempla virtutum.

Constabilis vitę rectitudo, & Euangelica simplicitas.
Matth. 5.
Sancti tam vitæ exemplo, quàm verbo prædicant.

Cap. 3.
Act 2.

Hinc nanque est, quòd primis sanctæ Ecclesiæ doctoribus scientia omnium linguarum datur, vt succedaneum suum subsecutiua Ecclesia sortiretur: vt si linguas non habet omnium nationum, nulla vitæ eiusdem desint exempla virtutum. Sic nimirùm summus pontifex sancta sanctorū ingredi, Domino iubente, præcipitur, cùm docetur, vt in pulchritudinem vestis, extrema tintinnabulorū exhibeat magnitudo soni. Sancta quippè sanctorum secreta vita est noui testamenti: quia dum redemptoris exemplo mundus perfectè despicitur, interiora tabernaculi per feruentia cælestis patriæ desideria iam tenentur. In hoc quippè sanctuariū velut summus pontifex solus intrat, quicunque redemptorem feruenter diligit: quia dum singulariter in eius amore sustollitur, virtutum fulgore, velut pontificali veste in interioribus exornatur. Quæ si in exemplo aliorum prodeant, quia fidelium mentes ad piæ æmulationis studium prouocant, quasi in vestis pulchritudine tintinnabula multa sonant: quia torporem nostrū tot voces excitant, quot coram nostris oculis exempla virtutum clamant. Magnum ergò in regno cælorum verba non aliquem, sed opera faciunt: quia qui summa doceant, multi sunt: qui autem summa, quæ sciunt, viuendo teneant, pauci. Et quia nonnulli sunt, qui bona, quæ faciunt, pro humilitatis teneritudine abscondunt, magni in regno cælorum, qui faciunt & docent, dignè prædicantur: quia profectò ex immensa virtute habent, vt fortia agant: & perfecta charitate, vt acta ad exemplum proferant: ex solida humilitate, vt ea, quæ proferunt, nulla humanæ laudis aura corrumpat.

Exod. 28.
Sanctū non verba, sed bona opera declarāt.

Cap. 4.
Vir Dei, fauores hominum contempsit.

Hæc autē latiùs diximus, quæ licèt venerādo patri cōueniant, quia videlicet sublimi cōuersatione enituit, laudabilibus exemplis effulsit, fauores hominū mirabili mentis sublimitate contempsit, tamen meritorū excellentiā non explemus. Nam

summa perfectionis summorum virorum qualitercunquè dici potest, ex toto describi non potest. Suam quippè & eorum altitudinem egregius prædicator exponit, dicens: Nostra conuersatio in cælis est. Qui ergò Paulum, & eos, quos secum posuit, cupit exponere, ad cælũ conscendat, & eiusdem secreta, adhuc licèt in terra positus, quàm acutè peruiderit, eiusdẽ gaudia quàm ardenter amauerit, inueniat. Qui autem Constabilis Abbatis nostri perfectionem nouerunt, nullatenùs ambigunt, quia cum Paulo & perfectis omnibus ex sententia dicere poterat: Nostra conuersatio in cælis est. Corpore ergò despectus, mente maior mundo esse probatur: quo quasi paruo includi non poterat, quem altitudine superabat: vt quod de eo eminebat, in cælum sublimis poneret, ibique suæ conuersationis situm locaret.

Philip. 3.

Cap. 5. Eximia humilitas eius ac alia dona.

Sed vt quædam iam specialia eiusdẽ edisseram, ità omnibus ambitionibus seculi atq; delicijs vsque ad mortem extitit inimicus, vt illas oblatas, istas appositas non parùm doleret, atq; à se magna cum indignatione repelleret. In instantia verò vigiliarum & orationis fratribus suis omnibus incomparabilis fuit. Sed cùm tantus esset ac summus, illa tamen virtutum eiusdẽ celsitudo, humilitatis atq; mansuetudinis excellẽtia vincebatur: qua venerabilibus patribus suis ità se subdidit, vt agere nulla præsumeret, nisi quæ eorum voluntati placita, aut iniuncta imperio cognouisset. Quem nimirùm cùm non solùm magnis pollere virtutibus, verumetiam in earum affectu solidum animæ habitum fixisse vir venerabilis Petrus Abbas cognosceret, senio iam defectus, æuo maturus, consensu communi omnium fratrum, labores suos ei credidit, atque eum eisdem fratribus loco suî præposuit.

Creatur Abbas Cauensis.

Cap. 6. Vt sese in prælatione gesserit.

In eodem verò prelationis suę culmine, tantæ virtutis splendore claruit, vt cùm superior esset ordine, gestu & officio minor omnibus appareret. Sed & misericordiæ viscera illa habuit, quibus pro voto aliquem nunquàm læsit, nullum contristauit: & vt illud insigne virtutis eius extollam, iustorum cultor, & peccatorum amicus fuit. Tanta quidẽ negligentibus fratribus beneuolentia iungebatur, vt ferè nullus ei conscientiæ reatus, nullus suas negligẽtias occultaret. Hunc quippè venerabilem patrem pro mirabili illo suæ charitatis affectu, quo tegere culpas delinquentium solebat, operimentum fratrũ vocare consueuerant. Reuerà occultãs noxios erat, & celans reos, vt eos, quos pœnitendo purgaret, sine alicuius famę obscuritate, semper venerabiles alijs monstrare potuisset. Sic nimirùm piæ matres filiarum næuos superductis coloribus occultare solent, vt earum, quas diligunt, fœda lateant, pulchra non lateat. In se quidem Apostolicæ illius affectionis virtutem transfuderat, qua etsi lingua taceret, ministerij obsequio diceret: Omnibus omnia factus sum. Cum fortibus quidem valebat, sed fortitudinis suæ rigorem ad infirmorum roboranda membra soluebat. Cum feruentibus ad æterna currebat, sed vt tardos & tepidos traheret, sæpè à cursûs sui velocitate torpebat.

Operimentum fratrũ vocatur.

1. Cor. 9.

Cap. 7. Nota tudigna pro Ecclesiæ prælatus.

Sed inter tot & tanta virtutum dona, pristinæ humilitatis & mansuetudinis vigor ità durauit, vt antè subditus, & posteà tantæ multitudini prælatus idem videretur. Nam gradu tantùm superior, gestu æqualis alijs apparebat. Illam quippè, quæ ei ex ordine monasterij reuerentia debebatur, ità renuit, vt magis sibi indignaretur exhibitã, quàm superbi & arrogantes dolere solent sibi penitùs abnegatam. Quam profectò virtutem tanto dilectionis sapore condiuerat, vt nunquàm se prælatũ recoleret, nisi obstinatorum valdè nimia improbitas compulisset. Et nè videamur virum verbis maiorem facere, multi adhuc in monasterio supersunt, qui dum eiusdem conuersationem recolunt, in eiusdem descriptione pauca omninò atque indigna me dixisse iudicabunt. Sed tantus ac talis vir, post venerandi viri Petri Abbatis obitum, vix anno integro monasterium rexit, & consummato laboriosæ huius vitæ cursu, ad gaudia æterna migrauit. Quo certè ad æmulationẽ virtutũ eiusdem, pluribus atq; apertis indicijs ostensum est, quia nimirùm debita carnis morte subtractus est, sed virtute spiritûs discipulorum necessitatibus frequenter exhibitus.

Felix obitus eius.

Cap. 8.

Nam à quibusdam perfidæ mentis hominibus asserebatur, quia monasterij non paruas opes repositas habuisset, quas vi mortis præuctus, indicare nequaquàm posset. Locum quoquè se posse ostendere mentientes, non solùũ locum, sed loca plurima cellulæ eiusdem fodere cœperunt. Cumque iam satis defossum esset, & inuenire nihil possent, quadam nocte venerando viro Abbati Simeoni apparuit, eique dixit: Deo teste, nihil ampliùs in cella fuit, nisi quantũ inuenistis. Post hæc autem verba eum vehementer redarguens, quòd stultis hominibus perperàm credidisset,

Is fuit 5. Abbas monasterij Cauensis.

quærere in vanum eum vltrà prohibuit. Sicque fatis oftenfum eft,quia pro foluendo carnis debito obijt,fed promiffo munere redemptoris viuit.

Sequuntur miracula.

Iohannes etiam Genufia magnum de eo folet narrare miraculum. Nam quadam die,cùm extra monafterium in quadam cella manere iuberetur,deuotionis feruore,quo in clauftro manere cupiebat, patris monafterij præceptū molestè tulit,atque iter arripere murmurando cœpit.Non longè verò à monafterio, cùm defcendere de caballo voluiffet, cecidit & coftas fregit. Quod ergò plurimùm voluit,ad monafterium relatus eft : fed quia nimis obftinatè voluit,non vt voluit, fanus,fed vt valdè doluit, atritus. Ex more autem monafterij in infirmorum domo receptus,magnis doloribus cruciabatur. In fequenti verò nocte merita beati viri Conftabilis retractanti, in fomnis apparuit, eumque de inobedientia atque murmuratione vehementer increpauit.Videbatur autem ei,quia ad fe venientem venerabilem virum à fuperiori domo,Srephanus vir bonæ memoriæ,eiufdem nupèr capellanus,cum vnguenti vafculo fequebatur: cuius vir fanctus operculum releuans,vnguentum eduxit, fractas fratris illius coftas liniuit, eique dixit : Eccè fanus factus es,vade & deinceps humiliter viuas,& te præceptis maiorum in omnibus fubdas. Mira dicturus fum : euigilauit monachus, non folùm falubri admonitione inftructus,fed fugatis cunctis doloribus fanus. Tunc is,qui nisi alienis manibus ferri non poterat,cunctis ftupenribus exiliuit,& iniunctam fibi obedientiam perficere feftinauit. Pia enim Dei difpenfatione actum in eo eft, vt & à paruis culpæ maculis purgaretur,& beati viri merita proderentur. Nam prædictus Iohannes monachus aliter vir bonus & religiofus erat, pfalmiftaque præcipuus, fed vincere iram,ac linguam perfectè cohibere non poterat. Itaque percuffus à Domino, fed curatus eft à magiftro : vt caftigatio aufteta purgaret, & falus reddita virtutem & gloriam curantis oftenderet.

[Margin: Cap. 9. — Pœna inobedientis monachi. — Conftabilis olei vnctiones, confractas collas eius reparat.]

Illud quoquè filendum non arbitror, quod vir venerandus Roffemandus, tunc monafterij Prior, poftea verò Paufitanenfis Abbas referre folitus eft.Quodā nanq; tempore,cùm petenti pauperi femoralē lineam tribuiffet, fequenti die, vt propofuerat, pro veneratione eiufdem patris Miffas celebrare non potuit. Subitò tunc adfuit, qui ei futa femoralia detulit,atque ranti patris obfequio actum fecit.

[Margin: Cap. 10. — Aliud miraculum.]

In territorio Cilentino In monte,qui Licofæ præeminct, dum quidam Salernitani iudice poffeffionum quarundam terminos quærerent,fubitò ranta caligo nebulæ diffufa eft,vt per nemus eiufdem montis errarent, & viam qua redirent, nufquàm inuenire potuiffent. Cumque diù erratum effet, vnus eorum Vrfus iudex, viri venerabilis Conftabilis meritа fibi adeffe flagitauit : cùm ad verba precis eius lux folita loco reftiruta eft,vt viam cernerent,& ad hofpitium non tam de inuentione itineris,quàm de lucis miraculo læti * remanerent.

*[Margin: Cap. 11. — Amiffam lucem itinerantibus reftituit. — for. * remearent.]*

Pro neceffitatibus fratrum nauis monafterij nauigabat in Africam, cui Iohannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti pręerat,atque in eiufdem obfequio Petrus quidam famulus deputatus erat. Quæ profectò nauis inter Siciliam & Africam grauiffima tempeftate correpta,& vicinam fuî refolutionem, & omnium interitum minabatur. Iam quippè nautæ collaborando defecerant, & ingredientem aquam prohibere nè intraret,aut quæ intrauerat eijcere præ laffitudine non valebant. Cumque iam omnis fpes falutis abeffet,præ tædio dormitanti monacho vir fanctus apparuit,& qui Saluatoris exemplo mundum vicerat, ipfius etiam verba exhortationis protulit,dicens: Confidite,& nolite timere. Quem cùm monachus cerneret, rogare videbatur, vt nauem fui monafterij & nautas de inftantis naufragij periculo liberaret. Cui ille,vt erat benigni vultûs & habitûs, refpondit, dicens: Ego nauem eripio,& monafterium cuftodire non ceffo. Eccè iam tranquillitas temporis refunderur,venti filebunt, freta quiefcent. Sed vade, dic Simeoni Abbati,vt corpus meum leuet, atque in fepulcro meo,quod in ecclefia mihi parauerant,collocent. Eadem hora etiam prædicto Petro monafterij famulo, in prora nauis nec plenè dormienti, nec ex toto vigilanti apparuit, & eadem dixit. Cumque ad fe pariter rediffent,mutuò quod viderant enarrabant: cùm eccè quod facilè audiri poterat,credi difficilè,paruum illud tranfeuntibus æquoris fpatium, contrarius ventus filuit, mare quieuit, & nauis monafterij fecundis impulfa flaribus,ad optatum Africæ portum venit.

[Margin: Cap. 12. — Suum monafteriū, etiā poft mortē cuftodit. — Iubet corpus fuum leuari.]

In

Cap. 13. In eadem verò Africana ciuitate res æquè mirabilis acta est, quæ quia bea[illegible] præconio conuenit, silentio comprimi nequaquàm debet. Rex quidam ciu[illegible] ciuitatis comperto, quòd ad Africam expugnandam naualis exercitus mitter[illegible] omnes Christianos, qui illic erant, retinuit, nec redire ad propria sinebantur. Præfatus igitur frater monasterij in magna angustia positus, quia vt volebat, cum emptis mercibus redire non poterat, memorati patris non dissimile auxilium sensit. Videbatur etenim sibi in somnis, quia in vinculis positus esset, à quibus venerabilis pater Constabilis veniens eum absolueret: cui etiã soluto præcipiebat, vt sine cunctatione nauem solueret, ad monasterium rediret, quia impedire eum nullus potuisset. Euigilans autem monachus, de patris præsentia securus, licèt magnę vid[illegible]tur quod tentabat audaciæ, nauem soluit, atque in ea secum nautas recepit. Quem profectò ausum pro solita feritate barbari regis mira benignitas subsecuta est. Nam vt Cauensem nauẽ solutam audiuit, patienter tulit, ablata carbasa & omnia ei armamenta restituit, atq; ad propria redeundi liberã facultatẽ dedit. Sicq; sancto viro parum fuit nauem eripere, nisi maiori virtute barbarorum corda m[illegible]asse

Captiuo fratri in somnis apparet, eũque liberat.

Cor Regis mutat.

Cap. 14. Circa finem verò operis huius, illud etiam memorandum puto, quod in eadem via maris, cùm ad Africam nauigaret, Petrus monachus sibi accidisse testatur. Ait enim, quòd in magno sole æstatis, omnibus quiescentibus ventis, ità alto pelago depręhensus cum nauigio fuerat, vt non minùs perlaboriosum putaret sic torrer[illegible] quàm tempestate circunferri. Tunc memor illius miraculi, quo vir Dei Co[illegible]bilis monasterij nauem eripuerat, eiusdem meritis nauiculæ suæ auram infund[illegible] postulauit, quæ & solis feruorem mitigaret, & ad desideratum portum pe[illegible]ret. Cuius nimirùm verba precis, mira virtus rogati patris secuta est. Nam stat[illegible]m suauis aura flare cœpit, quæ tandèm nauem cum alijs pluribus vsque ad A[illegible] portum duxit: cumque ex illis nauibus transire locum aliæ cuperent, atque ad[illegible]m nauigare, aura illa protinùs siluit: vt apertè cognosceret monachus, quia v[illegible] Dei meritis naui suæ aura influeret, quam post illius portum habere naues reli[illegible]æ nequiuissent.

Fratribus in Africam nauigantibus, secundas ventos subministrat.

Cap. 15. Illud quoquè silendũ non arbitror, quod eidem miraculo idem monachus addere solitus est. Ait enim, quia in eodem itinere duas piratarum naues offend[illegible], qui primo impetu contra nauem monasterij concitatis æquoribus venientes, vbi parùm processerunt, eadem festinatione, qua irruere cœperant, retrò fugeru[illegible] quibus profectò piratis quendam posteà idem frater cognouit: à quo etiam c[illegible] quæreret, qua causa redissent illo die, cùm monasterij nauiculam facilè capere potuissent, respondit, dicens: Nos non ità vos vidimus: sed tanti ac tales à n[illegible] visi estis, vt si accederemus, dubium non esset, quòd redire nobis sine ingenti cæd[illegible] minimè liceret. Quod nimirùm viri Dei Constabilis meritis actum esse qui d[illegible]ret? vt cælitùs terrerẽtur, nè seruorum Dei sumptus inuaderent, si nauis * emp[illegible]cas raperent, quam præsidia hominis non tutarent.

Deterret piratas, nè nauem sui monasterij capiant.

*for. * res emptitias*

Cap. 16. Nec hoc quoquè silentio prætereundum est, quod quidam frater Petrus de arce, cùm Sacristæ officium gereret, & funem fractum vellet ligare, vbi lucernæ ante Crucem solent ardere, posuit scalam, & cùm esset in summitate scalæ, c[illegible]dit: sed cùm caderet, clamabat, dicens: Sancte Constabilis adiuua me. Sicque meritis beati viri, de tanto præcipitio cadens, nullam in suo corpore passus est l[illegible]sionem.

Ab alto loco cadẽtem fratrem cõseruat illæsum.

Cap. 17. Itèm cùm beatæ recordationis Arborius, huius monasterij Prior venerab[illegible]s, iacens in domo infirmorum, instantissimè & sine intermissione dolore la[illegible] cruciaretur, nec alicuius consilij, vel suæ salutis remedium inuenire potui[illegible] ad beati viri sepulcrum se deportari fecit, & cùm aliquantispèr ibi orâsset, me[illegible] beati viri dolor lateris continuò ità ab eo discessit, àc si ipsum dolor ille nullatenùs tetigisset. Alius quoquè frater, cùm quartanas febres pateretur, nec vllo modo aliquo consilio liberari posset, ad beati viri tumulũ deuotissimis precibus acce[illegible] & paucis diebus interpositis, beati viri meritis liberatus est. Candela quoquè, quæ ante C[illegible]ucem, & venerabile beati viri corpus quotidiè ardet, de summo cecidit [illegible] vitrũ fractum est, nec oleum diffusum. Itèm vrceo vitreo vino pleno, sępe & sę[illegible] de sepulcro eiusdẽ in pauimentum cadente, nec vitrum fractum, nec vinũ spar[illegible] est. Duo insuper huius monasterij seruientes, cùm in vigilia anniuersari[illegible] beati [illegible] duas lagenas vino plenas à loco, qui dicitur Tracondia, pro charitate fratru[illegible] de fe[illegible]r[illegible]

Sanat Priorem a dolore lateris.

Itèm monachum à febribus.

Alia miracula.

ferrent, altera eorum in terram decidit, nec tamen lagena fracta, nec vinum spar-
sum est.

Nullo modo etiam prætereundum est, quòd meritis sanctissimi viri senex qui- Cap. 18.
dam, Vrsus nomine, qui de more & debito, totius monasterij officinas mundare
consueuerat, ad montem iuit, vt scopas incideret. Qui casu de quadam rupe cùm
corrueret, brachium eius fractũ est: cumq; dolore brachij nimium cruciaretur, ad
sepulcrũ sancti viri veniens, prostratus iacuit, clamans & dicens: Pater beate Con-
stabilis & domine, pro anima patris & matris tuæ adiuua me, & libera me de cru- Confractũ
ciatu isto. Qui cùm tertiò eadẽ repeteret, non solùm à dolore, verumetiam à bra- brachium
chij fractione liberatus est. Iohannes quoquè cognomẽto Cirusinus, gutta de ca- cuiusdã vi-
pite ad oculũ descẽdente, cùm grauissimo cruciaretur dolore, ad sepulcrum eius- ri sanat.
dem venit, rogãs & suppliciter obsecrans, vt consueta misericordia à tanto crucia-
tus dolore ipsum eriperet. Qui statìm exauditus est, & gutta simul, & dolor reces- Alium ab
sit. Quidã quoquè faber, Petrus de Mari nomine, cùm simili dolore grauissimè tor- oculorum
queretur, ad sepulcrum eius venit, & de quodam foramine sepulcri eius puluere dolore li-
accepto, oculum fricuit: & statìm liberatus est. berat. Itẽm alium.

Quidam insuper diaconus, Dauferius nomine, cùm frequenter ad sepulcrum Cap. 19.
beati viri se appodians obdormiret, idem sanctus in somnis apparuit ei, dicens:
Quarè frater de sepulcro meo * gambuttam facis? moneo te, vt ampliùs non faci- for. * grabatum
as, & ab hoc facto desistas. Qui timore correptus, aliquantis diebus beato viro obe-
diuit. Verùm eiusdem correptionis immemor existens, in idipsum redijt, & iterùm
se appodians, obdormiuit. Cui sanctus iterùm apparuit, eique dixit: Nónne tibi Castigatur
prohibui, vt de sepulcro meo non faceres tibi gambuttam? Qui timore perterri- obdormiẽs
tus, à somno surgens, brachium suum adeò contractũ sensit, vt nullo modo ipsum ad eius sepulcrum.
nec plicare, nec extendere posset. Qui effusis precibus, beatum virum deuota men-
ter suppliciter rogauit, vt ipsum liberare dignaretur. Qui mox exauditus, meritis Iterùm liberatur.
beati viri liberatus est.

In sancta præterea die parasceues, cùm de diuersis partibus multitudo virorum Cap. 20.
& mulierum, sicut mos est Christianæ religionis, sanctum diem illum discalceatis
pedibus, & cum lachrymis sacra loca visitando celebraret, contigit quòd multi ad
hunc sanctum locum venerunt: inter quos & quædam puella similiter venit. &
cùm nonnulli pulpitum, vbì lectiones leguntur, ascenderent, puella similiter
fortuitù cum eis ascendit, & de eodem pulpito cecidit. Et cùm omnes clamarent, Puella ca-
Mortua est puella: nutu Dei, & beati viri meritis super pedes suas se erigens, nihil dens seruatur illæsa.
mali habuit.

Hæc de tanto viro, suisque prædecessoribus ad præsens dicta sufficiant, licèt per Cap. 21.
eos multa & præclara mirabilia Deus frequenter operetur. Quorum etiam pre- Causã mo-
cibus & meritis honestatem & præclaram religionem cum sanctitate in hoc san- nasterium
cto monasterio credimus hactenùs conseruatam, & ab omnium hostium incur- quorũ ful-
sione & offensione, Domino authore, vsque ad finem mundi liberam fore atque cris patro-
munitam. Ergò beatum virum Constabilem humilimis precibus suppliciter ex- norum sub-
oremus, vt iuxta nominis sui etymologiam, tam præsentibus, quàm futuris huius sistat.
monasterij fratribus impetret à Domino suis orationibus constantiam in quo-
tidiano labore certaminis, tribuatque stabilitatem in bonis moribus: vt
per hæc, aliaque opera charitatis & misericordiæ, ad beatam &
æternam gloriam, vbì ipse cum Deo regnat, peruenire me-
reamur: ipso Domino nostro Iesu Christo donan-
te, qui cum patre & spiritu sancto viuit
& regnat Deus in secula secu-
lorum, Amen.

VITA

VITA BEATI PETRI DAMIANI, S. R. E. CARDINALIS ET EPISCOPI OSTIENSIS, VIRI SANE

tam sanctitate quàm eruditione celeberrimi: vt habetur in Hieronymi Rauennatis historiographi libro quinto. Vtrùm hic in Sanctos relatus sit, compertum non habeo, nisi quòd Aloysius octauo suo Tomo de Sanctis, eum beatum Petrum Damiani semper intitulet.

22 Februarii Cap. 1. Petri Damiani patria.

PETRVS Damianus Rauennæ, satis obscuro loco, sed ingenuo natus, (sunt tamen qui ex nobili Honestorũ familia ortum putant, sed falluntur, cùm id Petro peccatori conueniat) diligenter omnibus charitatis officijs à Damiano fratre natu maiore sic nutritus, ac bonis literis imbutus est, vt ab eo sibi cognomentum adscripserit, vocarique voluerit & scribi Petrus Damiani: quod contigisse in Eusebio Cæsariensi legimus, qui à Pamphilo amico, Eusebius Pamphili & vocari & esse perpetuò voluit: quanquàm in Petro Damiani id obseruari potest, quòd ipse se tantùm Petrũ appellat, reliqui, Damiani, adiungunt.

Cur Damianus cognominetur.

Antequàm cucullũ sumeret, bonas artes plurimos publicè docuit, stylo, vt illa ferebant tempora barbariei plenissima, satis eleganti: quod & ex illius epistolis quas ad multos misit, & ex libris quos scripsit, & ex ijs quas ad pop[...]m habuit concionibus, cognoscere difficillimum non est. Ab ineunte ætate ag[...]rari aduersis cœpit: cùm enim mater post plurimos filios, hunc postremum genuisset, quadamque die natu maior, patre demortuo, multitudinem fratrum, & hæreditatem paruam conquereretur, adeò mater (quam iamdiù egestatis dolor cruciabat) est indignata, ac dolore percita, vt se miseram exclamans, atque ampliùs vt viueret indignam, Petro vixdum nato lac negauerit, & nihil assiduo infantis ploratu commota, expetere eius necem videretur: quæ planè erat consecutura nequaquàm serò, nisi fame simul & vi frigoris iam nigrescentem, & voce ferè destitutum, sacerdotis cuiusdam pellex adueniens, iuuisset. Hęc siquidem crudelitatem matris acriter arguens, & lachrymas infantis calamitatemque deplorãs, immanitate summa effetatum animum lenijt, & sociam se matri iungens, calentis aquæ beneficio, alijsque remedijs semiuiuum infantem reuocauit ad vitam.

Matris suæ in eum crudelitas.

Semimortuus calentis aquæ beneficio ad vitã reuocatur infans.

Cap. 2.

Haud ità diù pòst, mater diem suum obijt, & frater natu maior duxit vxorem. Hi coniuges cùm gerere curam pueri velle simularent, tam dura illum aerique premebant seruitute, vt is non modò pane, cibisque ac vino vitiosis & corruptis al[e]retur, sed perpetuò nudatis pedibus, pannosus incederet, & multis verberibus vapularet: pauloque grandior factus, alendis suibus præficeretur. In quo vili fam[u]latu, cùm die quadam argenteum nummum reperisset, & perindè ac diues repentè factus, gratulabundus, quid eo posset aptiùs mercari, dulci appetitu, puerilem animum, suauium rerum omnium expertem, per mollia trahente, diutiùs cogitaret, tandèm cælitùs afflatus, Quid hæc, inquit, mente reuoluo? Horum ce[rt]è voluptas nequaquàm fuerit diuturna. Pręstabit tradere hoc sacerdoti, qui sacra Deo faciat. Redijt intereà alius eius frater, cui erat nomen Damiano, Rauennaque aliquot annos abfuerat. Is fratris ęrumnas miseratus, eum in fidem & clientelam accipiens, amanter ac paternè fouit, literisque instruendũ curauit. Quod cùm Rauennæ aliquandiù fecisset, optima pueri cognita indole, Fauentiam primò mis[it], mox Parmam, vt ibì doctos viros audiret. quod Petrus suis literis testatur.

Præficitur alendis suibus.

Inuentum nũmum sacerdoti tradit, vt Missas celebret.

Literas discit.

Cap 3.

Breuì autẽ liberales artes omnes edoctus, tantum nominis ac famæ apud omnes adeptus est, vt summa vtilitate atque auditorum frequentia eas cæteris deindè explicans, facilè primus omni Italia haberetur. Cumq; in dies fauoribus, gratia principum, diuitijs & authoritate cresceret, seipsum increpans, Nunquid, dicebat, his perpetuò caducis atque interituris bonis inhæserim? An non potiùs his v[...] [...]cens, cælestia consecter? Quæ cùm repereret sæpiùs, tandèm paulatìm cœpit diuinis studijs & obsequijs nauare operam: itaque sub preciosa veste, induit c[i]l[ici]um, inediæque & vigilijs, ac diuinis hymnis frequens studium exhibet: cumque libidinis

Dom diuinis studijs vacat, corpus suũ castigate non negligit.

nis æstu, pro ætatis natura iactaretur, medijs noctibus è cubili surgens, aquis se immergebat, dum totus frigesceret: indeque egressus, in lectum minimè regredi, sed psalmis atque hymnis Deum venerari consueuerat. Mirum fuerit dictu, quam præstiterit egentibus liberalitatem & munificentiam, quamque benignè & piè prandio illos acciperet. Quo loco illud nequaquàm silentio videtur prætereundum, cùm quadam die, vnà cum sodali suo, cuius opera vtebatur, pranderet, neque extra vnicum ex similagine tritici panem quicquam haberet, sodalique qui eodem cibo vti consueuerat, cibarius & secundarius panis esset appositus, secum loqui cœpisse: Christus ad mensam meam, inferior mihi est. iamque his atque alijs animo repetitis, cùm panem cum illo commutare decreuisset, pudore tamen retractus est. Itaque comedentem pauor sensim arripit, & horror concutit viscerum, tandemque piscis, quæ transuersa in gutture inhæserat, spina, nullis cedens remedijs strangulabat, cùm id sibi ob panem ex similagine sodali minimè tributum accidisse existimans, commutato pane, primo eius bolo conualuit: quamobrèm, supra quàm dici potest lætus, aperuit cunctis miraculum. Pietas eius in pauperes Miraculū.

His atque alijs ad Dei famulatum in dies magis accensus, cùm omninò his caducis rebus abduci, monachusque fieri decreuisset, id tamen in patrijs finibus ob affines, aliquotque alia impedimenta, minùs tutum arbitraretur, hæc cogitantem, assiduisque precibus contendentem à Deo, vt ad salutem sempiternam aditum pararet, à solitudine sanctæ Crucis fontis Auellanæ, quæ est in Eugubina diœcesi, monachi duo, de quibus iam multa preclara acceperat, diuinitùs impulsi conueniunt. His Petrus, postquàm de Deo multa locutus cum illis fuisset, animi sui sensum aperit, petitque, num ab eorum Abbate, si monachus vellet fieri, reciperetur. ipsis affirmantibus, lætus spondet se illuc quàm primùm profecturum. Donat intereà scyphum argenteum abeuntibus, verùm cùm instanter illud, nullis precibus locum relinquentes, renuissent, atque ob id conceptam in animo Petri religionem, & opinionem eorum sanctitatis, magìs confirmâssent, fecerunt vtì maius adhuc caducarum harum rerum fastidium Petrus incurrerit, nec quicquam aliud, nisi cælestia, cogitaret. Cap. 4. Ecce quanto ardore monasterium expetierit.

Post monachorum discessum, vt vsu tractando cognosceret, vtrùm eius vitæ laborem esset laturus, coniecit se in cellulam satis arctam, vbì per quadraginta dies vitam, iuxta leges eremitarum S. Crucis, traduxit: quo genere viuendi plurimùm roboratus, nihil iam difficultates, & durum vitæ illius modum timens, suis omnibus inscijs, clàm ad eam monris Catriæ solitudinem profectus est. Excipit eum libenter Abbas, cucullo q; indutum, vni ex monachis in custodiam ac disciplinam, tyronū more, tradit. Quantùm autem profecerit, quamq; obedientiam magistro, reuerentiamque præstiterit, ex eo facilè cognosci potest, quòd iter cum præceptore eques ingressurus, iussusque ab eo vt indueret molliorem vestem ac pulchriorem, magistrum supplex obsecrauit, nè, quod minùs decere ipse arbitrabatur, præciperet. cæterùm magister, qui eum ob perspectas virtutes vnicè diligebat, proptereaque nè in publicum prodiret adeò incultus optabat, nequaquàm assiduis repetitisque eius precibus assentiri. Igitur Petrus, nè nimis perfractè pertinax, obedientiæ repugnaret, (quanquàm maximo pudore ac rubore suffusus, quòd, quæ reiecerat ornamenta, recepisse videretur) nullum præ pudore intueri audens, pulchriore indutus cucullo, magistro comes abijt: cernere autem (quemadmodum ipsemet retulit) omnes eum digito commonstrantes, & sponsi nomine, non monachi appellitantes, quacunque incederet, videbatur. Cap. 5. Fit monachus. Obedientia eius quāta.

Ad cœnobium regressus, maiori in dies abstinentia, ac vigilijs, ad sanctitatem, & ad summum bonum adipiscendum incumbere. Per id temporis monachi illi, quatuor diebus hebdomadæ pane & aqua traductis, tertia & quinta ferijs, parum leguminis, à singulis, suis seorsùm cubiculis, cocti, sumebant: diebusq; sacræ inediæ, panis, non quantum quisque vellet, sed certa quantitate ac mensura præbebatur. Vinum rei tantùm diuinæ faciendæ, & ægrotis notum, nulli præterea. Cùm verò is esset in vigilijs mos, vt signo dato, matutinis precibus expletis, omnes hymnos Dauidis recitarent, præueniens hoc commune signum Petrus, quicquid erat noctis reliquum, continentibus excubijs ducebat: vndè in eum incidit morbum, vt dies noctesque insomnes ageret: sed temperatior factus, conualuit. Cumque breuì in summam sanctitatis famam creuisset, summis tandèm precibus, Cap 6. Monachorum abstinētia quanta olim fuerit.

Guidone Strambiato Rauennate, Abbate Pomposiano, id ab sanctæ Crucis Præfecto impetrante, Pomposiam mittitur, vt monachos illos præceptis diuinis sacrisq; literis instrueret: ibi transegit bienniunm, quo elapso, ab sanctę Crucis Pręfecto, qui eum illuc miserat, à suisque monachis reuocatur. Ibi Præfecto paulò pôst demortuo, renuens ac diligenter recusans, tamen cœnobio præficitur. Quod cùm instituisset, in Camertibus primùm, mox ad montem Regium, quod est in Perusino, vbi cellam reperit, quam D. Romoaldum incoluisse ferebant: deindè in Fauentino, tum ad Aceretem, tum ad Gauiunium, (nunc Cauinam appellant) posteà in Ariminensi ad Murcianum cœnobia excitauit.

Petrus eratur monachorũ Præfectus.

Construit monasteria

Cap. 7. Cùm verò esset in Gauiuniano cœnobio, iubet die quadam monachum, qui sibi ministrare consueuerat, potum sibi afferre ex fonte. Fecit imperata minister, sed aqua in vinum mutata, alius denuò ab assidentibus monachis mittitur, qui aquam adferat: qua itidèm in vinum conuersa, mandauit Petrus, id nè cuiquam patefacerent: quod & factum: nec id quisquam nisi ab eius interitu vnquàm resciuit. Illud etiam fuit satis celebre, quòd, cùm iuxta sacellum suum, plenum vini dolium haberet, transeuntibus illac militibus, & à sacerdote sacelli custode potum arrogan-ter petentibus, cùm sacerdos vegetem indicâsset, & omnia eius foramina ipsi aperuissent, vinum nequaquàm prodijt. Suspicati sunt primò se à sacerdote deceptos: itaque superiori aperto foramine, cernunt parum deesse vini: cęterùm quanquàm inijciebant virgas in foramina, nihil tamen vini vsquàm exijt, cùm alioqui virgæ ipsæ vino maderent. Quod miraculum eo etiam maius est visum, quòd peregrino paucis pôst horis eadem transeunte, ac sibi Dei causa atque nomine pręberi potum postulante, cùm sacerdotis sermone, quæ militibus accidissent, narrantis, ipse deterritus, magnum sperare se beneficium affirmaret, ex eo quod ab insole[illegible] rapina incolume, atque integrum seruatum fuerat, præsertim quòd notus [illegible] dudùm sibi Petrus fuisset, & suum frequenter exhibuisset: sacerdos timidus licet & nihil se vini extracturum existimans, assiduis tamen peregrini precibus, contulit se ad dolium, foramineque recluso, vinum hausit.

Commutat aquam in vinum.

Duo continua miracula.

Cap. 8. Nec minori fuit admirationi, cùm vir magnus quidam, opibusque ac copiis affluens, qui diebus festis solennioribus Petro pisces dono mittere consueuerat, nocte, quæ diem natalem Christi Dei proximè antecessit, quòd habere anteà pisces non poterat, seruum cum pisce grandi misit. Erat fœdum ea nocte cælum, nullis aut Lunæ, aut aliorum syderum radijs illustre, & ad perpetuam viæ difficultatem, niues altæ accedebant. Itaque dum seruus ad excelsam ripam perueniret, eius extrema nimiùm persequens, lapso pede, præceps inferiùs agitur & cùm is fuerit casus, vt totus discerpi facilè, affringique potuisset, meritis tamen viri sancti vi diuina, incolumis ac illæsus euasit: validusque & alacer excussum onus, cervice resumpsit: cumque venisset ad Petrum, & domini munus obtulisset, quòd eius meritis euasisset mortem, ingentes gratias egit: cui Petrus, Nè, inquit, fili mi, ceranti homini, ac criminum labe conspurcato, velis adscribere, quod Deus sola sua misericordia tibi elargiri non est dedignatus: gratiæ illi abs te agantur, qui nunquàm deest ijs, qui in calamitatibus periculisque existentes, eius opem supplicites exorant.

Seruum cu insidiã ruentem in præceps seruat illæsum.

Petri profunda humilitas.

Cap. 9. Cùm itèm haud ità multos post dies, vnum ex suis monachis ad Abbatem quendam misisset, monacho autem diutiùs Abbatem, qui aberat, expectare, & tandem eo, quo aberat, adhibere fuisset opus, intelligens, nisi iter noctu faceret, ad præstitutam sibi à Petro diem, non esse reuersurum, duce viæ capro, iter vesperi ingreditur: nec diù processum est, cùm sese dux ex oculis furtim subtraxit. Itaque ignarus viæ, vehementer anxius, & incertus quò tenderet, petere à Deo suppliciter, vt præiret itineris dux, meritis eius, cui obedire satagebat: nec diù pôst peruenit, quo via scindebat in duas partes: vbi dum hæsisset paululùm, quam caperet ambigens, elegit tandèm quam magis tritam vidit, aptioremque existimauit. Cæterùm dum conatur in eam iumentum dirigere, illud non modò renuit, sed aliam ingrediebatur timens autem monachus, nè iumentum id faceret, quia aliàs eam ingredi vi am consueuisset, calcibus ac verberibus in aliam impellere conabatur, iumento minimè assentiente: ad extremum cùm irrito nixu diù certâsset, iam demùm suspicans, nè fortè brutum illud animal sibi contra morem diuino instinctu resisteret, laxauit habenas, & quidem vano nequicquàm euentu: inalbescente enim cælo recta

Deuiantem monachum in viam reducit.

recta se ingressum agnouit: pauloque pòst cùm peruenisset ad cœnobium,quę sibi conti[illegible]ent, omnia Petro narrat,& Deo atque illi gratias egit immortales.

Cap. 10.

Pari meritorum virtute, dante Deo, adolescentulum, quem ad Episcopum quendam in negocium mittebat, traiecto flumine in limo alte hærentem, cùm illum supplex adolescens inuocasset, incolumem eduxit: cumq; adolescens indè longiùs ad vrbem prouectus,non reperisset Episcopum,ab iuuene tamen, Episcopi patruele,benignè exceptus est. In hoc tamen defuisse patruelis Episcopi visus est,quod cunctis abeuntibus,adolescentē solum in cubiculo grandi reliquit.quamobrèm adolescens magno arreptus timore,noctem illam totam insomnem duxit. Itaque patrueli Episcopi dormienti Petrus Damiani adesse est visus, qui acri vultu minitans & obiurgans quòd negligentia nuncium suum adeò malè affecerit, perterruit eum quàm maximè: somno igitur solutus,expectare dum illuceat, vt inuisat hospitem,quærarque ea sibi quid velint: quod cùm esset factum, & suum vterque incommodum enarrâsset,viri sancti potentiam admirati,extollere Dei gloriam,qui sit in ijs,qui illi ex animo seruiunt, mirabilis. Adeò autem hac re adolescens, quem Petrus miserat, est commotus, vt reuersus ad Petrum, illi se totum commiserit,breuique pòst ibidèm cucullum induerit.

Aliud miraculum.

Adolescens quidam visis eius miraculis fit monachus.

Cap. 11.

Adeò verò in dies doctrinæ ac sanctitatis eius fama increbuit,vt à Stephano nono Pont. Max. ad Galerum non vocaretur,sed, vt ille ipse scribit, traheretur: neque hoc satis Stephanus pro hominis probitate ac doctrina esse putans, Episcopatum Hostiensem addiderit,faceritque Cardinalium Collegij principem (Decanum appellant) fecerit. Plurimas legationes summa fide & diligentia obiuit. Cumque eo tempore sacrati viri publicè scortis & omni libidinum generi indulgerent, vxorumque loco meretrices haberent,& appellarent, dici vix potest, quàm acriter,quàm intrepidè semper illos reprehenderit, atque ad rectè sanctèque viuendum omni studio fuerit adhortatus. Verùm vt se Deo totum traderet, & in rerum diuinarum meditatione dies noctesque consumeret, sacro Galero & Episcopatu se abdicauit: cumque ab Nicolao Pont. Max. ad eas iterum dignitates & honorum insignia assumenda cogeretur,ipseque constanter,& aliquanto fortasse quàm res ipsa & Pontificia maiestas ferret, pertinaciùs renueret, Pontifex assensit quidem eius perseuerantiæ,sed tamen pœnam in eum centenariam constituit: qua pœna tenebatur ad recitandum, per centum annos, quotidiè centiès, verberibus adiunctis,psalmum quinquagesimum,quo vsus est Dauid,cùm stuprum Bersabeæ, & marito eius mortem obtulisset,illumque Nathan vehementer accusâsset,ac minaretur,Deum tam grauia scelera nequaquàm impunita atque inulta relicturum. Subiuit hanc pœnam libenter Petrus,tantusque in eo fuit ardor pœnitendi,vt eam annuo spatio exhauserit. Itaque pœna persoluta, elegantes ad Nicolaum Pontificem,& officij,ac pietatis,religionisque plenas literas dedit, quibus & purgauit se diligenter,& non minùs rationibus,quàm virorum sanctorum exemplo id fecisse testatus est. Hæ literæ quoniam extant,non est cur à nobis explicentur.

Petrus creatur S.R.E. Cardinalis, & Episcop. Ostiensis.

Abdicat se suis dignitatibus.

2. Reg. 12.

Pœnitentiā sibi iniunctam quàm alacriter impleuerit.

Cap. 12.

Abdidit igitur se in Catrianam solitudinem optatissimam, vbì nec semper ociosus vixit : nam Mediolanensem Ecclesiam malè sentientem, & à Romana abductam ac discrepantem, Simoniacaque labe,& Nicolaitarum hæresi infectam, Nicolao iubente (tametsi id Stephani noni iussu factum plerique velint) cum Romana conciliauit,& in rectam sententiam deduxit. Idem etiam in Rauennati Ecclesia nixus est, [illegible]bertumque Archiepiscopum sæpiùs fuit hortatus, vt meliora se[illegible]ret. Sic autem ad eum inscribere literas consueuerat. Domino Giberto, s[illegible]dæ per Italiam sedis, Antistitl, Petrus vltimus eremitarum, seruus, deuotissimæ se[illegible]tis obsequium. Gregorio deindè septimo hortante,per omnem Italiam,sacram [illegible]ediam,& ciborum ieiunitatem,die Veneris in honorem Crucis i[illegible]tuit, ac [illegible] quitùs i[illegible]tum,& iam ferè obliteratum reuocauit: quod & de horarijs precibus,quibus quotidiè diuæ Mariæ Virgini Christiparæ debitum c[illegible]lium exh[illegible],factum est: iussitque Pontifex ab omnibus qui [illegible] esse [illegible], piè ac sanctè quotidie recitandas. Quod autem ad sacram diem Veneris, in honorem Crucis i[illegible]tutam,ac potius reuocatam, inediam spectat,quædam de ipsa,quæ contigerunt, [illegible] omi[illegible]da d[illegible]s.

Ecclesias à fide lapsas, cum Romana cōciliat.

Horas de Domina, ac ieiuniu, [illegible] ferè obliterata restaurat.

Cap. 13.

In cubiculo dicato ægro[illegible] erat monachus, Leo nomine, qui precibus assiduis, vigilijs, atque abstinentia à cibo, iuuenili penè ardore intentus, nocte quæ

 diem

Visio cuiusdam monachi.

diem præcessit, quo die hæc in honorem Crucis sacta inedia instituenda erat, per quietem vidit frequentem conuentum monachorum in templo, qui albis in[illegible] vestibus, suauissimis vocibus & dulci admodùm concentu cantabant, Dulce [illegible]gnum, dulces clauos, & quæ deindè sequuntur. Quo etiam loco comedere consuêssent, panes mensis appositos esse nitidissimos, dulcissimos & sapidissimos: atque inter monachos vndiquè discumbentes, virum maximè speciosum ac venerabilem, qui vndè eiusmodi panes, nusquàm ad eam diem visi, venissent, interrogatus,

Exod. 16.

Hi sunt, inquit, panes, quibus filij Israel manna percipientes, è cælo alti [illegible] solitudine. Vir idem mensam Abbatis, quæ erat ad occidentem, transtul[it] ad o[ri]entem solem, vbi in pariete Christi crucifixi imago picta aderat. Paulò etiam post alius monachus, cui Petro erat nomen, ad cœnobium die Iouis regressus, cu[m ni]hil adhuc no[ss]et de hac inedia, noctè per quietem Petrum Damiani vidit, qui illum ad prandium inuitabat, secumque accumbebat.

Item alterius monachi visio.

Itaque postridiè accipiens non[illegible]tûs disciplinam, lætus atque alacer, En, inquit, Dei gratia, prādium, ad q[u]o [illegible] Petrus Damiani vocauerat. His autem visis monachi sui omnes commoti, qui ob[illegible] cernere oculis, planè diuinum institutum illud esse, videbantur ab co pe[illegible] flagitant, vt, si quid prætereà in reliquo victu ac vestitu commutandum, corrig[en]dum, detrahendum putet, detrahat, corrigat, commutet: quamobrèm m[a]gis [a]d huc vili ac demisso vestium atque habitûs genere instituto, non minùs sermo[ni]bus assiduis, quàm vitæ exemplis, eos ad cælestis vitæ præmia euchebat.

Monachos suos vt vir Dei reformauerit.

Cap. 14.

Pietas eius in Christi pauperes.

Quo verò tempore Episcopatū tenuit, quicquid supererat, in egentes aff[illegible]er effundebat, & ex illis duodecim pedes perpetuò abluebat, epulumque præbebat, & tota vrbe pupillos ac viduas perquirere & iuuare. In cœnobio per quad[rage]s[im]a quandoquè dies comedebat nihil, quod esset igni coctum, sed tantùm pom[illegible]dis, absque vllo potu, vescebatur: cuius rei discipulus eius, qui conscripsit hanc vitam, testis est. Consueuerat etiam diutnis horarijs precibus atque hymnis [illegible]dis nulli podio subselliove hærere: & initio vtriusq; quadragesimæ, per triduum penitùs abstinere cibo: ad quod institutum licèt ipse neminem verbis al[l]exer[it], quibusdam tamen cœnobijs, id eius exemplo deindè seruantibus, vehem[enter] laudauit, quo diligentiùs toto eo triduo intra claustra cœnobij silentium seruaretur: instituens, vt nè quis, extra summam necessitatem, calceamenta indue[re]t, antequàm singulis diebus Dauidis omnes psalmos communiter absoluissent.

Abstinentia eius.

Statuta.

Cap. 15.

Rauenna tandèm discedens ad Pontificem aditurus, nè iter esset omninò inane monachos inuisit, quos Fauentiæ constituerat extra vrbis portam, in æde D. M[a]riæ, quam nunc intra vrbem adductam conspicimus. Ibi febre correptus, octauo, postquàm ægrotare cœperat, die, ex hac vita migrauit, ea nocte, quæ diem o[illegible]m Calend. Mart. antecessit, anno ab ortu Christi millesimo octuagesimo, Gregorio septimo adhuc Pontifice, & Othone (si Gibertum malè sentientem reijcim[us]) Rauennatum Archiepiscopo. Quj Otho vir profectò summa religione fuit atque [in]nocentia. Petri Damiani morte ab ijs, qui excubabant iuxta cœnobium, nè sanctum cadauer posset à suis monachis, qui è propinquis locis aduenerant, furti[m] exportari, nunciata, repentè ciues omnes ad eius parentalia accurrunt, breuiq[u]e templum tanta populi multitudine refertum est, vt vndarum modo [illegible]cèm impellerent, beatusque ille diceretur, cui dabatur viri sancti loculum a[tti]gere, & illi munera præbere, pedesque osculari. Sepulcrum intereà ex cādid[illegible]o marmore, summa facilitate, ipsis, qui adducebant, admitantibus, ex alio sa[ti]s distanti cœnobio deuehitur, atque in eo, è regione chori, iuxta gradus, quibus ascenditur ad aram, locato, omnibus hymnos ac psalmos concinentibus, Deumque laudantibus, viri sancti corpus reponitur.

Obitus eius

Sepultura.

HISTO-

HISTORIA DE INVENTIONE S. CELSI CONFESSORIS, VEL RELIQVIARVM EIVS, AVTHORE THEOdorico monacho doctißimo, qui claruit anno salutis 1005.

Verùm hanc mutato paßim stylo in compendium redegimus ob vitandam nimiam prolixitatem propterea quòd author quædam satis verbosè prosequutus sit. Numerum quoquè capitum margini adiecimus.

ANNO salutis noningentesimo septuagesimooctauo, Ot- Februarij 23
thone secūdo, maximi Otthonis Augusti filio, Romani Cap. 1.
Imperij sceptra tenente, Treuitorū ecclesiæ præfuit Eg- Egbertus,
bertus Archiepiscopus, clarus quidem genere, sed virtu- egregi' Tre-
tum splēdore longè clarior. Erat statura procerus, & in- uirorū Ar-
signi vultûs elegātia, itá vt inter eius temporis ptimates chiepisco-
nullus eo esset formosior. Monachorū singularis erat & pus.
patronus & enutritor, disciplinæque regularis amator
præcipuus: quippè qui sub Episcopi habitu pectus deuo-
tissimi monachi circūferret: sicq; cum Martha foris oc-
cuparetur explendo frequens ministerium Domini, vt
tamen totum se conferret ad vacandū studio verbi Dei: gratam se hostiam Deo of-
ferens, & in actione columbam, in contemplatione turturē exhibens. Tanta autem
eius liberalitas fuit, vt nouum quēdam Iohannem eleemosynarium repręsentaret, Huius Vita
ambabus manibus amplas facultates suas in pauperes profundēs. Monasteria Tre- est Tomo 1.
uericæ ditionis ante eius tempora, præter vsitatū Deo seruientium modum, nimia in Ianuario
premebantur inopia, eratq; in illis & victûs & vtensilium admodū curta supellex.
Ea re fiebat, vt monastica religio nō mediocriter illic deficeret, & ignis diuini amo-
ris, quem Dominus Iesus misit in terram, & voluit vehementer accendi, non mo- Luc. 12.
dò frigesceret, sed etiam planè extingui inciperet.

Etsì enim venerādę memoriæ decessor eius Theodoricus doctor fuit facundissi- Cap. 2.
mus, & Dominicę familię procurator industrius: attamen ob multiplices Reipu- Theodoric'
blicæ exactiones sæpè non parū impeditus, monasteriorū necessitudinibus minùs Episcopus
cōsuluit, quippè cui nec suppeteret, vndè posset. Egbertus verò, honorificè semper Treuirensis.
appellandus, regia incedens via, militū cupiditatem fregit, prouincialium tyranni-
dem sua authoritate cōpressit, & quæcunq; per vim ablata erāt monasterijs, poten-
ter vndecunq; recuperauit, ijsque restituit, neglectaq; & vetustate consumpta sum-
moperè instauranda curauit. Cernens autē fratres monasterij B. Eucharij premi in-
opia, non mediocriter illorū doluit vicem. Itaq; sapienti vsus cōsilio, Abbatē illis
præfecit Gotheriū, in Gandauensi cœnobio disciplina monastica præclarè institu-
tum: eiq; tātum contulit agrorū & vinearum, præter alia dona plurima, ad mona- Egberti Epi
sterij ornamentū facientia, vt eius perenne meritum ad supremū vsq; mundi diem scopi libe-
sua capiat incrementa. Quanta verò etiā alijs suę diœcesis monasterijs, propter pau- ralitas erga
pertatē penè collapsis, elargitus sit, vt instaurarentur: quibus etiā modis, tanquàm monasteria
insignis languentium animarum medicus, monasticę religioni, quę per id tempus
vbiquè pessundari videbatur, sua authoritate opitulatus sit, nos verbis nullis expli-
care valemus, quòd modum numerumque excedant. Deniquè virtutum magistra
charitas adeò sibi pectus illius vendicârat, vt cum beato Iob non immeritò dicere
posset: Ex vtero matris meæ egressa est charitas mecum. Iob 31.

Sępè enim valdè doluit, non sine lachrymis & altis suspirijs testās dolorē suum, Cap. 3.
quòd sacellū, in quo beatissimus pręsul Eucharius cum sanctissimis socijs suis quie-
scit, tam multis annis ex nimiū abiecta & vili materia constructū cerneretur. Atq;
ea causa meditabatur structurā nouæ basilicæ, quę tam insignibus patronis pro hu- Studiū eius
mana existimatione digna foret, vetus illud sacellū redituum repositoriū non sine erga nouā
obliqua repręhēsione appellans. Cumq; in ea cogitatione crebrò versaretur, cōti- nouę ædis
git eum aliquādò Otthoni Imperatori, quē diximus, familiariter præ cæteris eccle- S. Eucharij
siarum antistibus adesse, eiq; inter alia, quæ ad Ecclesiasticā vtilitatem pertinerent, structuram.
colloquia, hanc suam aperire voluntatem. Imperator verò, vtpotè cumprimìs ca- Item Ottho
tholicus, votis illius impensè congratulans, præ nimia animi alacritate in hæc pro- nis Impera-
rupit verba: Benedictus Deus in throno æternę maiestatis suæ, qui hāc tam gratam toris.
sibi, animo tuo adspirauit voluntatem: & benedicta monachorū S. Eucharij con-
cors sodalitas, quorum precibus nostrum imperium à Domino gubernatur. Quòd

ſi me ſuperſtite opus hoc erit abſolutum, hilatior exibo ab hac vita, modò apud Chriſtum æquiſſimum iudicem beatus Eucharius vrbis Treuericæ primus doctor, mihi patronus adſit. Tu verò ocyùs hinc abito, & in templi huius ſtructuram modis omnibus incumbe. Ego vbi compercro eouſquè eam proceſſiſſe, vt cubito vno ſupra terram emineat, è fiſco meo tales tibi ſuppetias feram, vt intra paucos annos facilè ſuprema manus ei poſſit imponi. Hac Cæſaris pollicitatione animatus Epiſcopus, mox accerſit foſſores & cęmentarios permultos: qui cùm aliquot dies fuiſſent in opere, præter omnium opinionem in beati Celſi ſarcophagum impegerũt, diuina id proculdubiò agente prouidentia. Erat is ſarcophagus ex miri candoris petra, quam vulgus cretam vocat: impoſitaque ei viſebatur tabula, cui hoc erat inſcriptum epitaphium:

Caſu inuenitur ſarcophagus beati Celſi confeſſoris.

Sollicitus quicunque cupis cognoſcere tumbam:
 Præclarus iacet hîc nomine, vel meritis,
Celſus, quem Dominus vero inſigniuit honore:
 Non ſegnis patriæ ſemper vbiquè vigens.
Qui genus atque ortum claro de ſtemmate traxit,
 Affectuque pio conditur hoc tumulo:

Depoſitus pridiè nonarum Ianuariarum.

Cap. 4.

Operarius autem, qui primus in hunc impegit ſarcophagum, ruſticus fuit planè rudis & crudus, vt ſolent plerique tales. Cumque ad rem inopinatam cunctantiùs eum agere oporteret, ille ruſtica temeritate tabulam bidente perfregit, ità vt vix à doctis viris titulus expeditè legi poſſet. Obiurgatus verò ab alijs, quòd ſcripturæ parcere noluiſſet, ità fertur reſpondiſſe: Ecquidnam cõmerui. Petra hęc, quàm perfregi, non pluris apud me eſt, quàm humus, quæ calcatur pedibus meis, nec vllum inter hęc meo iudicio diſcrimẽ eſt. Sed non ceſſit impunè homini temerario, quòd margaritam, in ſummi Regis diademate reponendam, tam negligenter attrectare auſus fuit. Tertio indè die ſubitanea morte extinctus eſt, & ſuo exẽplo docuit mortales, beatũ Celſum cum Apoſtolo fidelibus eſſe odorem vitæ in vitam, infidelibus autem & obſtinatis odorẽ mortis in mortem. Et multis ſanè ille hominis repentinus interitus, non vulgarem metũ incuſſit. Poſtquàm verò tam lętus reperti ſarcophagi nuncius ad aures Epiſcopi Egberti perlatus eſt, ille mirificè laudauit Deũ, & abſq; mora eò properauit, quibuſdã è Clero illum comitantibus: viſoq; epitaphio, certior factus eſt, in diebus ſuis vrbem Treuericam diuinitùs reſpectam. Nec tamen auſus fuit, multa adhibita deliberatione, ſarcophagum illũ ſuo mouere loco: ſed cùm ſigillo ſuo illũ communijſſet, monachos illic conſtituit, qui ſine intermiſſione ob merita tanti viri collaudarent Deum, donèc ipſe cum alijs Epiſcopis communicato conſilio, quid in re tanta faciendum eſſet, ſtatueret.

Pœna temere hunc ſarcophagum perfringentis.

2. Cor. 2.

Cap. 5.

Interìm die ac nocte monachis illis nunc ſub diuo, nunc ſub tecto diuinum ibi peragentibus officium, non multò pòſt ſolẽnis ſynodus permultorũ tum Epiſcoporum, tum Abbatum, apud Ingelheim regale palatium coacta eſt, in qua nonnulla Eccleſiæ Dei profutura promulgata ſunt, à poſteris piè inuiolateque obſeruanda. Aderat illic etiã Egbertus Treuirorũ Epiſcopus benè meritus, cuius pijs ſtudijs factũ eſt, vt eius eccleſiæ Clerus ſciẽtia & religione conſpicuus ſit. Poſtquàm autem multa illic pertractata fuêre, quę ad Synodum pertinerent, vt vidit is loquendi ſibi offerri opportunitatẽ, cùm inter omnes vel maximè præcelleret, ordine, quo par erat, & Tulliana facundia, ea quę apud eius vrbẽ euenerant, enarrauit, ipſumq; epitaphiũ legit. Quibus auditis, valdè exhilaratus Imperator, ſic ad ſynodũ locutus eſt: Gaudete fratres & patres in Domino, & ex intimis viſceribus laudate Deũ noſtrũ, qui mira æternæ bonitatis ſuę gratia dignatus eſt reſpicere ad tẽpora noſtra, dando Eccleſiæ ſuæ apud Treuirorum vrbem nouum patronum beatũ Celſum, quem virtutibus illuſtrem plenumq; dierũ educens è corpore, hactenùs cæli ciuibus adiunxit. Iterùm rogo gaudete. nam, vt verũ fatear, nõ ſolùm indè nobis ſalus aucta eſt, ſed etiã pij paſtoris eiuſdẽ vrbis, quẽ hic præſentem cernitis, integritas teſtatior facta eſt. Hęc cùm dixiſſet Imperator, antiſtites omnes, qui in ſynodo illa aderãt, ſublatis in cælum manibus, pias prę gaudio fuderunt lachrymas, immẽſas præpotenti Deo agentes gratias, qui talẽ theſaurum non eſſet paſſus diutiùs latere ſub terra.

Synodus Ingelheimenſis.

Obſerua priſcã Germanorum erga Sãctos deuotionẽ.

Cap. 6.

Placuit indè vniuerſo Concilio, vt Treuirorũ Archiepiſcopus rediret domũ, & cum Clero ſuo reliqas beati Celſi leuaret è tumulo, atq; in arcula quadã conditas, ſub-

ſublimes in altari perq̃ honorificè collocaret. Ille verò hoc accepto mandato &
cõſilio, Treuiros profectus eſt, atq; poſt dies paucos cõuocauit ſuæ diœceſis Abba-
tes, monachos, presbyteros, aliosq; è Clero eruditione & ſapiẽtia conſpicuos, iisq;
rem totã expoſuit. Qui cùm ſententiæ Concilij ſubſcriberent, mox proceſſionẽ in- Proceſſio
ſtituit cum crucibus, cereis, thuribulis, omniq; eccleſiaſtico apparatu, & lachrymis cum Crucibus &c.
infuſus, ad beati Eucharij ædẽ acceſſit: cõmendansque ſe votumq; ſuũ beatiſſimis
confeſſoribus, tremebundus adijt locum (toto interim collegio altiſſimis vocibus
Deum collaudante) in quo S. Celſi reliquiæ aſſeruabantur. Ibi priùs fuſis ad Deum
precibus ſarcophagum, ablato ſigillo, iuſſit aperiri. Eo aperto, tãta miri odoris vis Odor ſuaviſſimus ex
& copia erupit, vt omnes illic præſentes, in paradiſi delicijs ſe verſari exiſtimarent. reliquijs S.
Porrò autẽ Egbertus Epiſcopus è ſarcophago reuerenter extulit oſſa candida, po- Celſi.
ſuitque ea in munda ſindone, cantans cum omni Clero, Exultabũt ſancti in gloria, Pſal. 149.
lætabuntur in cubilibus ſuis. id enim illi loco erat congruentiſſimum. Quis verò
pro dignitate explicare queat, quos illic lachrymarũ imbres ab oculis præſentium
expreſſerit lætitia ſpiritalis, quandò etiam ipſe pontifex à lachrymis abſtinere non
potuit? Audiebantur autem etiam commixtìm vulgi voces, hoc ſolùm crebrò
iterantis: Kyrie eleiſon, &, Gloria tibi Domine.

Deindè impoſitis in arcã ſacris reliquijs, à viris pijs arca in ædẽ S. Eucharij ſumma Cap. 7.
reuerẽtia importata eſt. Vbì aũt ad monaſteriũ illud ventũ eſt, ipſe reuerẽdiſſimus
præſul Egbertus alta voce inchoauit canticũ, Te Deum laudamus, cęteris ad finem
vſq; cum illo id proſequẽtibus. Simul aũt ardebant lampades, campanæ crepitabãt,
à thuribulis incenſorũ aromatum fundebãtur ardores & ſuffitus: vt nulli eſſet am-
biguum, in tam iucũda proceſſione, angelorũ pariter atq; hominũ cõcentus ſum-
mæ diuinitati in odorẽ ſuauitatis offerri. Vbì verò iam illatæ fuêre in templũ ſacræ
reliquiæ, Epiſcopus eas reuerenter admodùm in ſublimi repoſuit loco, in ipſa B. S. Celſi eleuatio.
Eucharij ara, omnibus cõmuniter gaudentibus, dulcesq; lachrymas vbertim ꝓfun-
dẽtibus. Et reuerà magna & ineffabilis erat cauſa gaudẽdi, accedẽte Treuirorũ po-
pulo tã inſigni patrono. Porrò ad Miſſarũ ſolennia ꝓcedente Epiſcopo, in omniũ,
qui illic aderant, pectoribus auctus eſt timor & reuerẽtia erga B. Celſum, orâruntq;
obnixè Deũ, vt aliquo ſigno, eius ſanctitas ipſo die declararetur: quod & factũ eſt.

Poſtq̃ enim Euangelium recitatũ fuit, Epiſcopus pro more concionẽ habuit ad Cap. 8.
populum, expoſuitq; vt reperta eſſent ſacra pignora, hortabaturque, vt crebrò be-
atum Celſum viſerent, mandãs authoritate Apoſtolica, vt deinceps ſingulis annis Inſtituitur
diem eius natalitiũ ſummo honore celebrarent. Finita concione, rediit ad altare, feſtum S.
in honorẽ S. Celſi & pro totius populi Chriſtiani ſalute noſtræ redẽptionis hoſtiã Celſi.
oblaturus. Vbì ad Præfationem poſt Offertorium ferè vẽtum eſt, toto Clero inſpe-
ctante, panni linei admodùm ſubtilis particulã accipiens, inuoluit illi articulum
digiti beati Celſi, impoſuitq; prunis ardentibus thuribuli, quibus thymiamata cre- Illuſtre ſanè miraculum.
mabantur, totoq; illo tempore, quo Canonẽ myſticum perſoluit, nihil pannus ille
ab igne lęſus eſt. De purgatorio igne ab Apoſtolo dictũ eſt, Vniuſcuiuſq; opus qua- 1. Cor 3.
le ſit, ignis probabit. Declaratũ hoc eſt per ignẽ materialẽ in B. Celſi digito. Vt eius
præclara innoteſcerẽt merita, non potuêre panniculum adurere carbones arden-
tes, illo id præſtãte, qui nunq̃ non fuit, nunq̃ non erit, nunq̃ aliter fuit, nec vnquàm Diuinę maieſtatis proprietates.
aliter erit: quo nihil eſt ſecretius, nihil præſentius: qui difficilè inuenitur vbì ſit,
difficilius vbì non ſit: cuius vnius bonitate facti ſumus, iuſtitia pœnas luimus, cle-
mentia liberamur: in cuius ſimplici ſubſtantia vel natura nihil eſt violabile, nihil
fictum, compoſitũ nihil: nec terræ particula regnum eius eſt: qui nulla probat fla-
gitia, nunq̃ mentitur: cuius imperij ordinem nullũ cuiuſquam peccatũm vel per-
turbare poteſt, vel lædere. Quam verò beatũ Celſum vrendi poteſtatẽ habuit ignis
ille purgatorius in die furoris Domini, elementis ardentibus, quandò nec tenuem
pannum adurere potuit ignis materialis, eius ſublimibus meritis id impediẽtibus?
quippè qui ſuper fundamentũ, quod Paulus architectus poſuit, argentum, aurũ & Ibidem.
lapides precioſos ædificare non deſijt, quoàd in carne præter carnẽ vixit. Abſoluta
deindè Miſſa, Epiſcopus articulũ illũ, gratũ Deo munus, reliqs oſſibus rursùs adiũ-
xit: dimiſitq; populũ, cùm eis benè precatus eſſet, laudantẽ Deũ atq; dicentem: Nũc
cognouimus, quidnã habeamus: quoniã bonus, quoniã in ſeculũ miſericordia ei⁹. Pſal. 117.

MIRACVLA S. CELSI.

Expeditis tandèm illis, quæ ad inuentionem S. Celſi confeſſoris egregij pertinẽt, Cap. 9.

iam ad miracula veniendũ eſt,quæ per eius præclara merita declarauit Chriſtus: vt
totum ad eius cedat laudẽ,ſine quo nemo ſanctorũ quicquam efficere potuit.Quis
enim habet quicquã,quod non ab illo acceperit? Pręuenit electos ſuos,vt benè velint: ſed niſi etiã ſubſequatur eos & præſtet vt poſſint, inanes ſunt conatus eorum.
Rom.9. non enim volentis eſt,neq; currentis,ſed miſerentis Dei. Ità ergò & beatũ Celſum
ſpiritus ſanctus ſua gratia & pręuenit & ſubſecutus eſt: cuius ſacrę reliquiæ cùm menſem vnũ ab inuentione ſeruatæ fuiſſent ſuper altari S.Eucharij, viſum fuit Abbati
Gunderado & cæteris fratribus,vt indè ad altare S.Crucis trãsferrentur.Quod cùm
Multa fiunt miracula ad reliquias S. Celſi. factum fuiſſet, paucis pòſt diebus, multis atque miris declarauit modis præpotens
Deus,quantum apud ipſum valeat beatus Celſus confeſſor eius.

Cap.10. Fuit enim in illo monaſterio Richolphus quidã,ab ipſo primo ortu contractus
miſerandũ in modũ,vt vix hominis aliquã præ ſe ferre ſpeciẽ videretur. Pedes mõſtroſi adhęrebãt natibus, reptabat miſer humì. Admonebãt eum fratres, vt ſæpè ſe
conferret ad arã S.Crucis,fore pollicẽtes,vt S.Celſi interceſſione curaretur. Paruit
ille,& quadã nocte incumbens in preces apud aram illam,ab vna corporis parte ſanatus eſt. Indè ſe ad ſuum lectulum recepit. Poſteà,hoc tanto beneficio animatus,
rursùs eodẽ loco ſupplices preces beato Celſo adhibuit. Nocte aũt ferè media cœpit æſtuare, præ nimio dolore exclamare, & membris omnibus ingentẽ quendam
edere fragorem.Expergefacti fratres accurrunt ad hominẽ,vident ę iam integra fru-
Sanatur cõtractus. entẽ valetudine, veteris morbi nullis in eo veſtigijs apparentibus. Aguntur gratiæ
Deo, pulſantur campanæ, vt ciues quoq; excitentur ad laudandũ Deum. Aduolat
rei fama ocyùs ad Archiepiſcopũ Egbertũ, venit is cum Clero & monachis ad S.Eucharij cœnobiũ,diſcit rem geſtam enucleatiùs,Miſſarũ ſolennia celebrat,pro con-
Is poſt curationẽ fit monachus. cione explicat plebi quid geſtum ſit, hominẽ ſanatũ monaſtico induit habitu, qui
poſteà fortis & incolumis vtilẽ ſanè operã illi mõaſterio,charus omnibus,nauauit.

Cap.11. Ante paucos annos me præſente contigit, quod iam narraturus ſum. Puer quidam ab ipſo penè matris vtero beato Euchario oblatus, in eius monaſterio degebat cum alijs pueris,& ad Regulæ præſcriptum inſtituebatur. Accidit aũt, vt quandoquè ex refectorio accepto poculo,ad hauriendam aquam ſolus exiret: ſed cùm
è puteo eam attrahere nõ poſſet,abijt ad S.Materni oratoriũ,ad cuius fores ex multa pluuia, magna aquarum colluuies conſtiterat. Interim deliberanti aliquandiù
vtrum'ne biberet ex illa aqua,nec ne, malus dęmon ſumpta effigie hominis, apparet, aquã ex illa colluuione hauſtã offert: bibit puer auidè non cõſignato potu,redit ad cœnam fratrũ. Ea peracta,cùm extemplò poſt dictas gratias fratres redirent,
puer idem huc illuc cõijcit oculos, & tremebũdo pectuſculo quendam grũnitum
edit,animaduertunt fratres dæmonem ſibi illum vendicâſſe. Vinctum igitur adducunt ad altare beati Eucharij,orant pro illo,tandèm aquam ſacrant,eamque in ho-
Dęmoniac⁹ liberatur. norem S.Celſi bibendam ei porrigunt. Hauſta aqua, ilicò receſſit teterrimus ſatan.
Puer autem iam ſanæ mentis,cum iureiurando affirmabat ſe ea hora,qua fuit à dæmone liberatus, perſpicuè vidiſſe beatum Celſum ſtomachabundum vinculis alligantem dæmonem ad fores, diuque repagulis portæ eum excruciantem, deniquè
interdicentem ei, nè deincèps locum illum violare auſus eſſet.

Cap.12. Sanatus eſt etiã puer cæcus, cùm eius cognati ad ſacras beati Celſi reliquias cum
Videt cęcus adduxiſſent, oblatiſq; cereis, pro eo Dominũ & eius confeſſorẽ Celſum deprecati
Contractus fit incolumis. eſſent. Curatus eſt quoquè ſubulcus quidã miſerrimè contractus: itemq; puer toto
corpore mirabiliter inflatus, & vltimũ penè trahens ſpiritũ. Anno ſalutis milleſimo ſeptimo, me præſente,dæmoniaca quædã allata eſt in beati Materni ædem,im-
Dæmõ pellitur ex fœmina. poſitaq; ei eſt arca,qua beati Celſi oſſa continebantur.Cumq; illic triduò mãſiſſet,
quarto die integrè reſtituta eſt. Adoleſcens præclara indole, Burchardus nomine,
in beati Eucharij cœnobio manebat, ab ipſis penè incunabulis Deo illic nutriẽdus
à parentibus oblatus. Is hodieq; ſupereſt,& Diaconi fungens miniſterio, non parũ
vtilis eſt illi monaſterio.In eius aliquandò dormiẽtis auriculã irrepſit araneus,qui
adeò ei infeſtus fuit, vt toto triduo mirè affligeretur. Adhibebãtur ei etiã medicorum remedia,ſed nihil ei cõtulerunt.Iam vita eius à pleriſq; deſperabatur,cùm eccè ſubitò diuinitùs permotus,humì ſe ꝓſternit,& prolixè orãs,meritis ſe beati Celſi
Aliud miraculum. cõmendat. Abſolutis precibus, araneus ab aure in volã dextrę manus eius decidit.
Ille immenſo affectus gaudio,gratias agit Deo,& beato Celſo famulo eius fideli.

Cap.13. Eſt apud Treuiros monaſterium virginum, beatiſſimæ matri Dei conſecratum,
in quo

in quo à Dagoberti Regis temporibus ſanctimoniales Deo religioſè famulantur. Habet autem Horrei vocabulum. In eo tres nobiles monachæ vel ſanctimoniales à diuerſis morbis, cùm beatum Celſum inuocâſſent, curatę ſunt. Hęc ex multis nos miracula literis mandare voluimus in laudem præpotentis Dei, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Alia miracula.

MARTIVS.

VITA SANCTORVM HEMITERII ET CHELIDONII MARTYRVM, PER D. GREGORIVM ARCHIEPISCOPVM TVROnenſem ſcripta.

Habetur in libro eiuſdem in gloriam plurimorum martyrum edito, cap. 93.

CALAGVRRIS vrbs Hiſpaniæ Hemiterium, Chelidoniumque martyres geſtat, ſæpeq́; ab eorum virtute miracula cernendo, diuerſarum ægritudinum medicamina capit. Hi etenim martyres à perſecutore compræhenſi, atque ad ſuppliciū rapti, dum diuerſis pœnis afficerētur, ob diuini nominis confeſſionem, excepta vltimæ damnationis ſententia, deducuntur ad decollandum.

Martij 3.

Ecce Sāctorum virtus & poteſtas etiam poſt mortem.

Cumque eorum capita lictor incideret, miraculum populis magnum apparuit. Nam vnius annulus, orariumq́; alterius, nube ſuſceptū eſt, & in cælis euectum viderūt. Hæc omnes qui aderant, vſquequò acies oculorum intendere potuit, fulgorem ſcilicet auri, candoremque lintei, ſuſpectu ſequebantur attoniti.

SS. Martyres capite cæduntur.

Præbet huius rei teſtimonium Aurelius Clemēs in libro Coronarum his verſibus, dicens: Illa laus occulta non eſt, nec ſeneſcit tempore, Miſſa quòd ſursùm per auras euolârunt munera, Quæ viam patere cæli præmicando oſtenderent. Illius fidem figurās, nube fertur annulus: Hic ſui dat pignus oris, vt ferunt, orarium: Quæ ſuperno rapta flatu lucis intrant intimum. Per poli liquentis axem fulgor auri abſconditur, Ac diù viſum ſequacē textilis candor fugit: Subuehuntur vſque in aſtra, nec videntur ampliùs.

Quære Tō. 2. Martij 1.

VITA PETRI ABBATIS CAVENSIS, EDITA A QVODAM EIVS AEQVALI, QVI SE TESTATVR SCRIpſiſſe ea, quæ ab antiquis eius monaſterij ſenibus perceperit.

Obijt hic Abbas anno Chriſti 1137. Nondùm comperi, vtrùm in Sanctos relatus ſit. Numerum capitum nos ad marginem annotauimus.

Monaſterium S. Trinitatis à Caua, ſiue Cauenſe, eſt prope Neapolim.

CAVENSE cœnobium vt apertè clareſceret quia profectùs ſui incrementa ex diuina diſpoſitione meruiſſet, hoc omnipotens Deus per viros venerabiles ſemper rexit, atque ad eiuſdem adminiſtrationem accedere paſtores reprobos non permiſit. Nam reuerendiſſimo valdè viro Alferio virum æquè venerabilem Leonem ſubſtituit: huic autem Petrum ſubrogauit, qui patres eximios ſanctitate redderet, lucro ſuperaret. Sed quia illorum quædam de virtutibus atque vita deſcripſimus, ordo exigit, vt ea etiam, quæ de hoc venerabili patre ſunt nobis dicta, narremus. Illi quidem, beati Eliæ typo, deſideriorum igneo curru cælum penetrare meruerunt: iſte dum aſcendentes obſer-

Martij 4. Cap. 1.

Hęc Lector ſuis locis offendet.

tribus rogatus, tedijt, atque institutionem, quam priùs velut grauem contempſerant, cum magna deuotione ſuſceperunt.

Cumque fama ſanctitatis eiuſdem ſe vehementer extenderet, cœperunt multi viri nobiles, multi ſeculi diuites ac potentes ſeculum deſerere, atque ei ſe in ſupernæ conuerſationis magiſterio ſubiugare. Sed ſapientium atque ſimplicium tanta ad eum multitudo conuenit, vt ei promiſſio illa diuina facta videretur, qua dicitur, Faciam te in gentem magnam. Nam vt quidam religioſus paterfamiliâs ab eiuſdem ore ſe audiſſe reſtatur, quadam die cùm venerabilis pater eſſet hilarior, quadam dilectionis neceſſitate coactus, pluſquàm tribus millibus virorum habitum ſanctæ conuerſationis ſe impoſuiſſe teſtatus eſt, licèt poſteà ſupervixerit, & plures in monaſterio receperit. Tunc in huius viri monaſterio etiam pij patris Alferij prophetia claruit, qua dixerat, quia de eadem Cella maxima ad æternã vitam conuerſorum lucra eſſent colligenda. Viri quoque ſeculi potentes cœperunt magna liberalitate, ad ſuſtentandos Dei ſamulos, prædia & poſſeſſiones abundanter offerre. Omnipotens enim Deus ità eorum corda ad opus pietatis aperuit, vt tanta monaſterio ferrent, vt non ſolùm collecta illuc fratrum multitudo viueret, ſed etiam ex eorum plenitudine effundi pauperibus multa potuiſſent. Quod & pater venerabilis nobiliter exhibuit: quia ex datis ſibi copijs non ſolùm fratres monaſterij regulariter procurauit, ſed etiam innumerabilẽ cenſum inopibus erogauit. Sed quid eum erogâſſe tãtùm dicimus, cùm etiam ſtatuerit, vndè ſemper erogetur? Nam noſtris temporibus inuenire difficile eſt, qui in cura egenorum ei ſimilis aut æqualis habeatur: quos nimirùm cateruatim paſcere ac veſtire conſueuerat, ac veſtiendos & alendos tanto ſtudio quærere, vt etiam pro inueniendis eis ciuitates exploraret. Reuerà, vt ſcripturæ cum laudibus proſequamur, pater orphanorum, & viduarum non iudex, ſed procurator fuit: quorũ curam ità ſapienter diſpoſuit, vt clàm eis vndè ſuſtentarentur tranſmitteret: quatenùs & illi ſine rubore perciperent, & quod pro æterna vita impendebat, occultaret. Quarè & diuinæ miſericordiæ largitatem ità promeruit, vt cùm in ſuſtentatione pauperum tanta effunderet, ſemper ſibi ſuppeteret, vndè ſemper dare abundãter potuiſſet. Propoſitum nanque ſancti viri, licèt omninò niteretur, occultari non potuit: atque vt tantæ gratiæ mererentur eſſe participes, non ſolùm viri, ſed etiam mulieres, vt valebant manus, auxilium miniſtrabant.

Tunc vir Domini, vt ſe neceſſarijs ſumptibus ad perficiendum paratum vidit, dilatare monaſterium, atque tantæ multitudini aptum habitaculũ parare diſpoſuit: quod nimirùm, diuina gratia cooperante, inquantùm loci anguſtia paſſa eſt, tam decenter expleuit, vt mirari eiuſdem operis diſpoſitio poſſit, verè extimari non poſſit. Nam cùm ex vno latere ſcrupea rupe, ex alio pendula fluminis ripa clauderetur, interclufo illo mèdio paruo ſpatio ædificia tanta fundata ſunt, vt eùm foris locus cernitur, mirabile omninò ſit perſerutãtibus, quòd tanta intùs ſpatia contineantur. In quo etiam opere ſi illud, quod ad Moiſen dictum eſt, librare volumus, quodam modo inuenimus. Nam cùm tabernaculum Deo conſtruere vellet,, audiuit: Omnia fac, ſicut oſtenſum eſt tibi in monte. Volebat quidem omnipotens Dominus, vt terrena domus fieret, ſed quam forma cæleſtium illuſtraret. Pater igitur venerandus omnem illum rabernaculi decorem, ad mentium diſcipulorũ ornatum traxit. Perfecta enim forma cæleſtium illa eſt, de qua dicitur: Non nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cælo. Illa etiam forma cæleſtium eſt, quam nobis imprimit, vbi dicit; Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Tanta quippè pudoris ſpecie, tanta virtutum decore ibì illam diuinitùs collectam multitudinem omnipotẽti Deo ſeruire fecit, vt dubitare nemo poſſet, quin cæleſti conuerſatione fulgerent. Sed quia nunc de ædificij ordine agimus, illud ei, quod de æterna ciuitate legitur, conuenire videmus, Per omnes vicos ciuſdem Alleluia cantabitur. Nam Cellæ illius cuncta veſtibula ità diſpoſita ſunt, vt ſingula ferè orationis, lectionis, pſalmodiæ proprijs officijs deputẽtur, & quocunquè pergitur, orantes, pſallentes, canentes aut legentes occurrunt.

Perfecto igitur opere monaſterij, illic collecti fratres cœperunt tanto liberiùs diuina miniſteria exhibere, quanto ad hæc eos non ſolùm feruor charitatis accenderat, ſed etiam locus inuitabat. Pater etiam venerabilis Petrus in tanta ſe conuerſationis diſtrictione cohibuit, vt in tanta ſubditorum multitudine, cùm multi

magna

Marginalia: Cap. 6. — Gen. 12. — Permulti ſub eo fiunt monachi. — Multa dantur monaſterio eius. — Benignitas eius in inopes. — Cap. 7. — Auctius reddit monaſterium. — Exod. 25. — Matth. 22. — Matth. 5. — Tob. 13. — Cap. 8.

Asperitas vitæ Petri. magna conuersatione fulgerent, illius rigorem vitæ nullus ferre potuisset. Nam nec orationis eiusdem instantiam, nec vigiliarũ prolixitatem, nec genuflexionum numerum, nec frigoris tolerantiam aliquis ferre potuit. Iuxta dormitorij quidem sui cellam aquæ piscinulam condere sibi fecit: vbi cùm hyemali tempore frequenter intraret, de nuditatis & frigoris tolerantia gloriari cũ Paulo potuisset. Vinum ità omninò spreuit, vt etiã debilitato stomacho, & voce iam ferè amissa, vix à bonæ memorię Papa Vrbano ad eius quanuìs modicum vsum reduci potuisset. Loricam subtùs ad carnem occultam induit, quousquè putresceret, & ab eius corpore rupta cecidisset.

Cap. 9. Sed quia longum est, si singulis immoremur, hoc solum adhuc de eiusdem fama subiungamus, quia in omni ferè orbe venerabilis habebatur. Sed vt secularis auContemnit mundi gloriam. thoris verbis vtar, rigidi, honesti tãtus obseruator fuit, vt cùm videri ab ipsis etiam Imperatoribus, & huius seculi potentibus longè positis optaretur, multaque ex hoc monasterio bona promitteret, vir sanctus renuit, nec pro temporalibus rebus à Deo procedendum esse iudicauit. Et quia à nonnullis, qualis coram Deo sit, non creditur, qualis sit ab eo ostensus, ad detractorum eiusdem confusionem proferaIohan. 9. mus. Nam vt Euangelistæ Iohannis verbis vtar, Si non esset ex Deo, non posset facere quicquam. Et quia, vt dixi, æmulos sancti viri confundere cupimus, ferè omnium miraculorum eius testes optimos, viros scilicet sanctos ac venerabiles producamus: quanquàm necesse non esset eiusdem sanctitatem probare miraculis, cùm tantam operum eiusdem magnitudinem teneamus. Opera nanque mira atque ingentia sunt, quæ testimoninm perhibent de eo, tanti cõstructio monasterij, tanIacob. 5. ta elegantia ab eo fundatæ religionis. Nam si is, qui aliquem peccatorem conuerMatth. 10. tit, multitudinem operit peccatorum, & qui calicem aquæ frigidæ sitienti dederit, mercedem in cælis habet: quanta lucra huius, quantos meritorum cumulos esse dicimus, qui tam largus in pauperes, tam diues in misericordia, tam studiosus & feruens ad lucrandas animas declaratur, vt quandiù vixerit, nihil aliud egerit: & quandiù mundus voluitur, quia in eo conuerti peccatores non desinit, eiusdem meritum semper augeatur?

Cap. 10. Sed eiusdem studia quanto vigore feruerint, quàm etiam fuerit prauis rigidus, quàm mitibus humilitate subiectus, quia explicare longum est, omittentes, quàm mirabilis ab omnipotente Deo potiùs ostensus sit, videamus. Senex nanque venerabilis Petrus Spoletinus, & Petrus Troianus, cuius religionis atque veritatis fuerint, nullus qui eorum tempore in monasterio mansit, ignorauit. Ij mihi narrare consueuerant, quia quadam die, dum monasteria circuiret, Teresinum cum eo venerunt. Ibi verò cùm in ecclesia S. Iohannis Missas celebraret, & quidam flabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit, & oleum super altare fudit: cumque brandeum sparsus liquor infudisset, vir Domini valdè contristari cœpit, & hoc quod contigit, non negligentiæ ministri adscribere, sed suis meritis imputare. Post aliquantos verò dies, cùm ad sancti Archangeli ecclesiam venissent, prædicti fratres & cæteri, qui sancto viro ministrabant, brandeum illud curauerũt producere, vt indè oleũ educere lauando debuissent: sed, quod valdè stupendum Miraculum. est, ità candidum & mundum inuentum est, acsì oleum in eo nunquàm cecidisset. Quod fratres cognoscentes, omnipotenti Deo gratias retulerunt: qui quosdam electos suos tam tenerè diligit, vt nec ad modicum patiatur contristari.

Cap. 11. In eodem quoquè monasterio res æquè mirabilis accidit, sicut eodem viro bonę *authic, aut superiùs, mendũ esse videtur. memoriæ Petro * Arelano narrante cognoui. Nam cùm froccum domini Abbatis à capellanis negligenter fuisset repositum, mustela hoc iuxta cauernulæ suæ foramen reperit, corrosit ac scidit. Cumq; venerabili viro fuisset oblatum, vt corrosum vidit, indignans repulit, atque ait: Ite, & ei quæ scindere præsumpsit, projicite. Quod fratres ità vt iusserat, vndè tulerant, posuerunt. Alia verò die, cùm per locum transirent, mustelam, quæ illud vestimentum corroserat, super illud Vide rem miram. iacentem mortuam inuenerunt. Tunc nimis admirantes, quantæ virtutis pater eorum esset, colligere cœperunt, contra cuius voluntatem viuere animalia bruta nequiuissent.

Cap. 12. Sed diuinum effectum erga venerabilem patrem cur in animalium brutorum interfectione adstruimus, cùm eum sæpè nec rationalibus pepercisse sentiamus? Rogerius nanque, castri S. Seuerini dominus, cùm rusticos monasterij frequenter affl-

affligeret,& venerabilis viri mentem ad iracundiam prouocaret, quadam die prauitatis suæ vsum excessit,& hunc vltrà,quàm consueuerat,contristauit. Tunc quasi in præsentia summi illius nuncij assisteret, dixit: Eià sancte Michaël Archangele sic nos protegis? & baculo terram percutiens,commotus ait: Recedimus,quia hîc tanta ferre non possumus. Erat tūc Cilenti in præfato monasterio sancti Michaëlis Archangeli.Cuius nimirùm afflictionē mira & terribilis vltio diuina secuta est:qa cùm longè ab eodem monasterio præfatus Rogerius maneret,solariū domûs eiusdem cecidit,atq; eiusdem filium paruulū extinxit.Et fortassis talis vltio pro seruorum Dei iniuria ab interno iudice infligi debuit,vt ille moreretur, qui patrem dolore puniret,atque ad reprobam eiusdem imitationem non cresceret. Extinctus quidem puer innocens, paradiso receptus est, sed peremptus compunxit patrem. Nam idem Rogerius his & huiusmodi plagis sæpè percussus,tandèm resipuit, & in fine conuersus,in monasterio habitum religionis accepit. Cui tamen adhuc sæuienti non vno semper modo restitit. nam cū quandoquè terroribus impetijt, quandoquè humilitate superauit. Vltio diuina in aduersarium viri Dei.

Agrum nanque monasterij quēdam vberem concupierat, atque suis vsibus vendicare disponebat. Cumque ab eiusdem agri opere seminantes rusticos violenter expellere minaretur,venerando patri innotuit. Sequenti verò die ad agrum operarios secutus,aliquantos fratres secum duxit, cum quibus psallere instāter cœpit. Ille etiam minas suas prauitate vincere gestiens, cum armatorum manu in locum venit,cogitans quia is,qui minas suas seminando contemneret,ad eundem agrum sine armatorum præsidio non venisset. Sed cùm propiùs accederet,contra se non mucrones ensium,sed missile orationum vidit. Tunc illud saxeum pectus à feritatis suæ duritia emollitum est. sola enim religionis contemplatione superatus, arma proiecit, de caballo descendit, atque ad sancti viri vestigia proiectus,suæ temeritatis veniam postulauit. Quod vtiquè non minùs mirabile fuit, quàm si ab eiusdem corpore magni languoris molestiam orando depulisset: quia cordis vulnera ad curandum valdè sunt difficiliora,quàm carnis. In quo nimirùm opere, psalmodiæ dignitas exhibetur, quæ malignorum spirituum feritatem potenter effugare cognoscitur. Cap.13. Precibus & humilitate vincit ferū hominem.

Et quia hæc Cilenti facta fuisse comperimus, debemus alia, quæ similiter illic sunt ostensa,narrare. Vir nanque idem venerabilis cùm Calabres fratres vellet inuisere,ad ecclesiam beati Apostoli & Euangelistæ Matthæi, quæ in Lucano litore circa vetus eiusdem sepulcrum sita est,declinare, & Missarum solennia celebrare proposuit: cumque propè id nauigando venisset, videns optimum ad nauigādum tempus, nautas procedere iussit, & deuotionis suæ munus in reditu suo eidē Apostolo exhibere deliberauit. quod quidem ità factum est, non tam veritatis deuotione, quàm virtute Apostoli. Nam cùm in reditu de fide maris dubitaret, & transire velut insalutato Apostolo voluisset, vbi ante eiusdem ecclesiam venit,subuersa nauicula, in mare cecidit,& quod promiserat, reddere compulsus est. Sed & mirabile spectaculum in hac Apostoli coactione subsecutum est: quia pater sanctus in mare deiectus, ad terram per aquas venit: sed vestimenta eiusdem ità sicca reperta sunt, acsi hæc aqua nulla tetigisset. Quod miraculum fratres plures nouerunt, atque addere soliti sunt, quia capellæ mantica, libri & panni, atque omnia vasa altaris ità inuenta sunt omnia aquæ humore libera, acsi non in mari natâssent, sed delata per terram forent. Quo nimirùm facto quàm familiaris Apostolo esset innotuit, quē ad sui ministerij vsum tenens, & in mare labi permisit, & illæsum quasi per terram traxit. Sicque factum est, vt vir sanctus, qui manere spontè in loco nollet,maneret inuitus,& votum suum in memoria Apostoli tanto deuotiùs redderet,quanto in se eius voluntatem apertiùs didicisset. Cap.14. Res admiratione digna.

Sed aquis præualuisse quietis cum cur miremur, cùm inuocatione meritorum eiusdem,maris tumentes ac sæuientes cumulos quieuisse coram secularibus hominibus teneamus? Nam quidam nobiles viri Neapolis, cùm per mare Caietam pergerent,vt nobilis cuiusdam iuuenis delatam illuc à parentibus sponsam deferrent,vehementibus ventis turbato mari, nimiùm pauere cœperunt. Cumque fluctus vehementer insurgerent,& euadendi spes iam defectis deficere cœpisset, quidam illorum nobilium, Abbatis familiaris,orationem ad Dominum fudit, atque se cum socijs,illius & fratrum eiusdem meritis de tanto periculo liberari postulauit. Cap.15.

Miraculum. uit. Post cuius nimirùm vocem, mirabiles elationes maris mirabiliter quieuerunt,& quanta essent sancti viri merita,ostendere visæ sunt,cui exemplo Saluatoris Matth.14. se obediendo submiserunt.

Cap.16. Et quia non solùm extraneis & indoctis, verùm etiam quibusdam negligentioribus monachis pro feruore Ordinis homo austerus visus est, illud narrando subsequar, vndè quàm acceptus Deo fuerit de omni illa sua districtione, apertiùs videatur: quos etsi sanctæ scripturæ authoritatibus facilè refellere possumus, tamen splendore miraculorum ostenso meliùs confutamus. Quidam nanque frater erat in obedientia sancti Fabiani martyris: qui cùm se negligenter ageret,in somnis dominum Abbatem vidit: à quo regulariter verberatus, deinceps studiosus fuit. Huic autem omninò simile aliquid in alio loco gestum, fratres venerabiles retulerunt. Quodam nanque tempore cùm frater quidam de Cella quadam Calabriæ ad monasterium veniret,cuiusdam secularis hominis hospitio susceptus est. In eadem verò domo pro quadam solennitate conuiuium parabatur, & cùm plures ad eiusdem conuiuij epulas vocarentur, fratrem etiam illum rogare cœperunt, vt respectu charitatis eo die cibis communibus vteretur. Quod vtiquè frater ille primùm renuit,dicens,Non possum,fratres,quod dicitis,facere: quia regula monasterij talis est,vt cibos carnium nullus edere præsumat. Cumque secundò & tertiò rogarent, & suis precibus vehementer insisterent, flexus est homo, & eorum cibos se sumere promisit. Sed dum prandium pararetur, monachus de labore itineris parùm pausare volẽs, obdormiuit: cui venerabilis Abbas Petrus in somnis apparuit, dicens: Quid est,frater,quòd seductori tuo tam citò assensum præbuisti? Talis'ne est ordo Cauẽsis,vt in via directi fratres carnibus vescantur? Cumque ille culpam agnosceret,& veniam precaretur,corporali indusio spoliari iussus est,atque flagellatus euigilauit. Tunc instantibus inuitatoribus suis, respondit dicẽs: Ego,fratres, cibos vestros nondùm sumpsi, & flagella promerui: iam si comedero, quid mihi erit? Cumque rei gestæ ordinem audirent, vltrà ei molesti pro prandio non fuerunt. Quibus nimirùm indicijs claret, quia affectum dilectionis, quem impendere præsentibus consueuerat, absentibus spiritu impendere videbatur: vt apertè claresceret,quia omnis ille rigor disciplinæ ex magnæ dilectionis fonte defflueret: & quod sæpè videbatur à negligentiũ pace discedere,cum summæ pacis bono conueniret: quod meliùs ostendimus,si non solùm correpta corpora, sed etiam purgatarum animarum indicia disciplinæ illius vigore videamus.

Absens castigat negligentem fratrem in spiritu.

Itẽ malium

Cap.17. Cioffus nanque monachus nobilis referre solitus est, quia Frederisius quidam monachus fuit, Amalphitanus genere: qui extra monasterium in Cella quadam manere iussus,negligenter vixit,atque religionis splẽdorem, quem susceperat, infelicibus actibus deturpauit. Post aliquãta verò temporum spatia hic in monasterio languore graui correptus est,atque ad extrema perductus. Cumque & mori se videret, & culpas suas confiteri erubesceret, mirabili pietate actum cum eo est, vt magnis eruciatibus hunc languor in mortem traheret,& tamen mori non posset: quatenùs & pœnæ constringerent,& mors terreret, vt peccata sua viuendo exponere potuisset. Corpus etiam Dominicum,quo se indignum negligenter viuendo, atque indigniorem valdè culpas occultãdo fecerat,sæpè sibi oblatum sumere non valebat. Cumque eum fratres sæpiùs admonerẽt, & ille se excusando tegeret, tandèm præfatus monachus consilijs acquieuit, culpas confitendo aperuit,atque ex more monasterij,domino Abbati, qualem se vidit, ostendit. Cui vir Dei nullum ad agendam pœnitentiam vitæ spatium superesse considerans, nè impurgatus abiret,faciem Domini præuenire disposuit. Nam prædictum fratrem moriẽtem corporali vindictæ subdi constituit, vt carnis compunctione purgaret, quem delectatione sordidum cognouisset. Sed & paternæ illius dilectionis verbera,mira diuinę clementiæ signa subsecuta sunt. Statim enim vt meritorum suorum iudicium patienter excepit,oblatum sibi corpus Dominicũ sumpsit, & tanta pace statim obijt, vt in eo nõ solùm patris sui affectus,sed etiam Domini promissio firmaretur, Quia hora, qua peccator conuertitur, vita viuet, & non morietur.

Pœna monachi nolẽtis confiteri peccata sua.

Ezech.18

Cap.18. Frater quoquè alius erat in monasterio,qui Petrus,cognomento Pitantius dicebatur: vir sanè aliâs bonus,sed quodam næuulo auaritiæ infectus: qui cùm iam ad exitum languore tentus appropinquaret,eiusdem vitij dæmonem sibi vidit assistere: quem cùm quid illic expeteret exprobrando inquireret, malignus spiritus respon-

ſpondit: Pro tareno illo, quem habes, mihi hodiè tradendus es. Tunc monachus aliorum bonorum operum ſuorum labore confiſus, cùm dæmoni exprobraret, ac pro ſimplicitate eum percutere baculo minaretur, dæmon abſceſſit, & non modico terrore monachum turbatum reliquit. Fortè tunc ſenior quidam ex more monaſterij cùm circà faceret, monachum illum a longè quaſi cum alio loquentem audiuit, & ſolum inueniens, cum quo fuiſſet locutus, ab eo inquirere ſtuduit. Cui ſigno æger monachus dixit: Manè dicam tibi. Diluculò igitur circà redeunti ille omnia per ordinem enarrauit, veniamq́ue ſui delicti poſtulans, vt domino Abbati ſuggereret, rogauit. Quod vt pater venerabilis agnouit, eum, ſicut alium, corporali vindicta expiatum ſoluit, atque eo die mori iam liberum dimiſit. De quo nimirùm conſtat, quia vir bonus merito virtutis obtinuit, vt parui, quod putabat, peccati meritum viuendo prænoſceret, vt eius pœnam poſt mortem ſentire minimè debuiſſet. Sed & cùm luce clarius ſit, quia maligni ſpiritus merita peccatorum nobis in hoc ſeculo ſemper occulta eſſe velint, nè ea euadere pœnitẽdo curemus, dæmon, qui peccati meritum morienti expoſuit, patet nimirùm, quia hoc non ſponte, ſed coactus dixit. Quod etiam patris monaſterij ſtudijs adſcribi debet: quia illi eſt ad purgandum expoſitus, cuius erga filios pia correctio probabatur. Vidit ergò malignum ſpiritum, nè videret, & illius ſæuitiam ſtudio reuerendi patris euaderet. Dæmones nolunt ſcire nos peccata noſtra.

Sed fugare dæmonia in diſcipulorum tranſitu, ei nouum nõ erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri fabri filius, cum patre & fratre ſuo alio, Mauro nomine, in monaſterio conuerſus eſt: quorum alter frater, velut eruditus & prudens, Prior monaſterij fuit: hic autem in communi ordine ſimpliciter viuendo, vſque ad mortem manſit. Cumq́ue iam recipiendæ mercedis ſuæ tempus veniſſet, ægritudinem corporeæ mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam tranſeuntem venit, eiuſq́ue animam omnipotenti Deo commendare ſtuduit: cui & moriens frater dixit: In feneſtra illa, pater, duæ aues ſunt, vna valdè pulcherrima, alia horribilis valdè & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illam eijcias. Tunc admirari fratres, qui aderant, cœperunt, quòd attentè monſtraret, & quod monſtrabat, ipſi videre non poterant. Pius autem pater intelligens, quòd moriens frater videre aliud, quàm viuentes, poſſet, aquam exorcizatam ſibi afferri iuſſit: qua profectò dum orando adſpergẽs feneſtram tãgeret, nigram illam autem protinùs diſcedere idem moriens vidit: cumq́; Deo gratias ageret, ſancta eius anima carne ſoluta eſt. Tunc fratres colligere cœperunt, quia miniſterio venerandi patris in horrida aue malus angelus receſſit, bonus in pulchra ad ducatum præbendum electæ animæ remanſit: qui, alio recedente, eam ſtatim vt de corpore eſt egreſſa, ad æterna gaudia deducendam ſuſcepit. Nam idem frater poſt aliquantos dies in veſte fulgenti cuidam dormienti apparuit, & iam dubium non fuit, quòd à bono duce ſuſceptus, ad æterna gaudia ab hoc exilio aſſumptus aſcendit. Cap. 19. Viſio monachi morientis. Vis aquæ benedictæ.

Sed neque illud ſilendum puto, quòd quidam ſecularis, in cœmeterio veteri iuxta cameram venerabilis viri huius ſepultus, per noctes plurimas clamores atque eiulatus emiſerit: cumq́ue ſæpiùs fieret, & venerando patri non parùm moleſtus eſſet, nocte quadam, cùm idẽ clamor & eiulatus circa miſeri hominis illius ſepulcrum fieret, pater ab oratione ſurrexit, foràs exiuit, non ſine magna indignatione clamanti comminans: & ità ille obmutuit, vt penitùs clamare deſineret, & virum Dei moleſtare vlteriùs non auderet. Sicq́; apertè claruit, quia vir venerabilis cùm voluit, etiam mortuis imperauit. Quòd ſi clamor ille nõ mortui hominis, ſed maligni ſpiritùs extitit, ſancti viri authoritas in hoc etiam magna fuit, quo iubente, malignus ſpiritus ſiluit. Cap. 20.

Sed quia mira facta eiuſdem oſtendimus, quædam etiam vitæ eiuſdem exempla producere debemus: quãquàm de forma miniſterij ſui dictum ſufficere credimus, quia leo ſuperbis & irreligioſis, religioſis & mitibus agnus fuit. Nemo enim vnquàm immites & contumaces ſubditos fortiùs domuit, nemo humiles & ſubiectos benigniùs honorauit. In iſtis nanque magiſterij ſui vigorem neſciebat, quos ſæpè quaſi minor patronos ſuos, pro ſe vt Dominum rogarent, rogare conſueuerat: illos verò & verbis & regularibus correctionibus comprimebat, vt negligentiarum ſuarum torporem delererent, atque in cæleſti conuerſatione feruentes deinceps eſſe debuiſſent. Obſtinatis & improbis, poſt diſciplinæ regularis morſus, mitigato- Cap. 21. Erga mites & elatos vt ſe geſſerit vir Dei.

ria illa suæ consuetudinis ingerere solebat, quibus & operis & intentionis suæ bonum luce clariùs ostendebat, Cum catena, inquiens, nolentem te ducam ad cęlum. Quo verbo sapientibus satìs indicabat, districtionis suæ seueritatem qua intentione sua, quo corrigendorum fructu, qua internæ pietatis dulcedine exhibebat. Verè medicus animarum fuit, quarum lucris nulla præposuit. Sed hoc meliùs ostendimus, si velut in luce positum, quoddam eius factum memorabile prædicetur.

Cap. 22. Miles enim quidam, Gallus genere, in monasterio conuersus est: qui cùm plurimùm temporis communi ordine religiosè vixisset, randèm post tergum respiciẽs, (Exod. 16.) mundi delicias, quas contemnendo fugerat, velut Aegyptij ollas carnium desiderauit. Relicto igitur monasterio, se à culmine religiouis in præcipitium dedit, arma resumpsit, & viuere seculariter cœpit. Qui cùm tam dementer erraret, & se dignum morte faceret, quandoquè diuina gratia, patris sui meritis, respectus, ad monasterium redijt, & multa quæ conquisierat, quasi gratissima munera secum portauit. (Apostatam monachum resipiscentẽ vt tractârit.) Pater autem venerabilis cùm hũc rediisse cognosceret, eum magno gaudio recepit: ea verò omnia, quæ attulit, contempsit, ingentem foueam fieri iussit, in qua delata omnia igne concremauit. Quod nimirùm vir sanctus faciens, exemplum posteris dedit, vt fratrum personas diligant, & animarum damna fieri nullius lucri dispensatione permittant.

Cap. 23. In Synodo ei more suo nudo capite residenti, sanctæ memoriæ Papa Vrbanus pontificalem infulam misit: quam vtiquè vir Domini & pro summi Pontificis re- (Humilitas eius.) uerentia venerabiliter recepit, & officiosissimè salutauit, & tamen eiusdem sacerdotalis mitræ vsum etiam rogante Papa cõtempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisì vt quorundam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ Ecclesiæ honores non metuunt vsurpare. Multa sunt prætereà, quæ de hoc venerabili patre monasterij senes narrare consueuerant, sed mihi de his, quæ relata sunt, hæc retulisse sufficiat. Vt autem ad eius iam felicem exitum veniamus, eodem anno, quo de hoc mundo erat profectus ad Dominum, Iohannes de Diano eiusdem Capellanus, huiusmodi visionem vidit. (Visio cuiusdam.) Videbat siquidem, quia de loco suo montes tres maximi mouebantur, qui motu suo non paruam mundo collisionem minabantur: à quorum motu clamor tantus fiebat, acsi mundus destrui videretur. Cumque & ipse eodem terrore compulsus, ad ecclesiam vellet fugere, & quid esset quod videbat inquirere, audiuit quia illi tres montes, tres Cluniacenses Abbates essent, videlicet S. Odo, S. Maiolus, & S. Odilo, qui dominum Petrum Abbatem vt secum tollerẽt venissent. Sed cùm tempus, quo tollẽdus erat, inquireret, itèm audiuit, quia iuxta principis Apostolorum festum venirent, & eum de monasterio tollerent. Euigilans autem frater ille, de Abbatis sui vicino obitu nimìs contristari cœpit: quod tamen non eo festo accedit, quo putabat. Nam pater sanctus vicinũ Apostolorum festum viuendo transijt: (Migrat ad Dominum.) sed circa festum, quod Cathedra beati Petri Apostoli dicitur, ad gaudia æterna migrauit. Obijt ergò senex venerabilis, maturus æuo, sed probitate maturior, sepultusque est in spelunca, quæ de Cella venerandi patris Alferij in oratorium beati Michaelis Archangeli mutata est.

Cap. 24. In quo loco quæ meritis eiusdem reuerẽtia debeatur, sæpiùs demonstrauit. Sergius nanque monachus, & monasterij armarius, pro negligẽtijs suis sæpè à viro Dei argutus fuerat. Quadam verò die, maligno spiritu instigante, cùm non sua merita, sed correptionis suæ amaritudinem memoraret, cõtra viri Dei sepulcrum expuit, & quem fratres monasterij quasì viuentem pronis ceruicibus in eodem loco salutare consueuerant, Iudæorum more conspuere non expauit. Mos autem, cùm adhuc viueret, viri venerabilis fuit, vt subditorum culpas puniret, nè futuræ vindictæ (Punitur monachus, cõspuens eius sepulcrum.) eos negligendo seruaret. Consuetudinis ergò suæ dignitatem post mortem etiam seruans, eundem monachum grauiter percussit. Nam vbì contra sepulcrũ expuit, facies eiusdem intumuit, & os ità torsit, vt in maxilla depositũ ex latere videretur. Percussus itaque, tũc primùm cognoscere Abbatis sui magnitudinem cœpit, cùm eum, cui quasi mortuo exprobrauit, viuere meliùs post mortem, & dignitatis suæ vigorem tenere altiùs didicit. Sed cùm magnis doloribus ingratus paternis beneficijs torqueretur, liuenti facie, tumẽtibus labijs, cinctus doloribus, ad venerabilem (Is Simeon successit huic Petro post) virum Abbatem meum Simeonem venit, reatum suum confitendo aperuit, & meriti sui dari sibi pœnam tantæ audaciæ dignam postulauit. Cui venerabilis Abbas respon-

Constabilis, qui nō integro anno fuit Abbas.

respondit: Si ab illo percussus es, curare te nullus alius potest. Iussus ergò monachus rediit, & ante sepulcrum venerabilis viri in oratione prostratus, faciei & oris incolumitatem promeruit. Os nanque, quod ad derogationem sancti sputum clexit, percussum doluit, atque eo verba proferente pœnitētiæ, salutem recepit, vt patris sui iustitiam & pietatem contra detractorū fallaciam probaret. Quia nimirùm vt magister bonus errantem percussit, & vt pius pater, quem percusserat, sanauit. Felix vtiquè, qui vtrunque potuit, videlicet & percutiendo corrigere, & sanādo mulcere. Hoc autem idem Sergius monachus senex retulit, sed me petentem relationis suæ miraculum, domini Abbatis Simeonis testimonio confirmauit.

Cap. 25.

Vrsinus etiam monachus non valdè huic dissimile solet narrare miraculū. Ait enim, quòd quadam die Tusciam apud ecclesiam S. Michaëlis Archangeli plures monasterij fratres conuenerāt: inter quos erat Leo Barisanus, & Vrsus Ramarius. Tunc, vt fieri solet, confabulantibus sermo incidit, vt Abbatum monasterij opera & religio conferrentur. Sed cùm ad Abbatem Petrum omnem monasterij tam religionem, quàm exteriorum rerum collationem referrent, idem Vrsinus monachus laudatoribus patris sui resistere vehementer cœpit: cumque iam nec detrectationibus parceret, fratres eum monere cœperunt, vt à talibus verbis silere debuisset. Ille autem silere noluit, sed quantùm sibi placuit, nequiter loquendo processit. Eadem verò nocte ille, quem spreuerat, ei in somnis apparuit, atq; ab eo inquirere instanter cœpit, dicens: Sic, Vrsine, sic debet monachus loqui de Abbate suo? Qui cùm ea, quæ vigilans dixerat, memoraret, & illum, cui quasi absenti detraxerat, non solùm præsentem, sed etiam pristina authoritate præstantem cerneret, cum magno timore sui reatûs sibi dari veniam precabatur. Vir autem sanctus ei indulgere noluit, sed ante altare oratorij eum ducens, regulari disciplinæ subdidit, atque tam acriter verberare cœpit, vt inter dolores exclamaret, & quid dormiens pateretur, patenter vocibus indicaret. Cumque fratres accederent, & clamantem excitarent, ordinem flagellorum exposuit, atque ad eorum veritatem & vltoris præsentiam cōfirmandam, scapularum liuores testes produxit. Quod profectò miraculum mihi Vrsinus idem dixit: sed certiùs rem scire volēs, cùm ab Vrso Ramario quærerem, se clamātem inter verbera Vrsinum audisse dixit, & in euigilante verberùm signa vidisse. Quibus nimirùm signis ostenditur, quo vir sanctus æternæ dignitatis honore potiatur, qui eos, quos in hoc seculo nutrierat, & corrigere docendo possit, & castigationibus emendare.

Apparet obtrectatori suo vir Dei, eúque virgis cædit.

Cap. 26.

Nam vir vitæ venerabilis Odo Vestararius, quia magnæ veritatis & sanctitatis fuerit, nemo qui eum benè nouit, ignorat. Hic sæpiùs narrare cōsueuerat, quia frequenter sibi appareret, & eiusdem, si in aliquo erraret, facta reprehenderet. Præterea memorato Sergio monacho cuiusdam malæ consuetudinis vsus inoleuerat, vt in vno loco diù fixus permanere non posset. Quadam verò nocte venerabilis pater ei apparuit, & de mobilitate sua terribiliter obiurgans, se eum in proximo correcturum minatus est. Post non multos verò dies idem Sergius de solario cecidit, & costam fregit: atque ex illa iam die monasterium circuncursare non potuit. Hæc autem & huiusmodi, vt iam dixi, pater venerabilis in discipulorum correctione fecisse cognoscitur, vt ad horam suę vocationis eorum nullus imparatus inueniretur. Quorum profectò nonnullos sæpè præmonuit, & vt se ad vicinum exitum præpatarent, imperauit.

Corrigitur diuinitùs monachus inquietus.

Cap. 27.

Iohānes quidam Romanus, monachus eiusdem nostri monasterij, qui etiam ad hoc Venusinum monasterium mecum venit, quantæ simplicitatis & religionis vir fuerit, à multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adiutoris cum cæteris fratribus manere iussus fuerat. Quadam verò die ad monasterium veniēs, id quod apud memoratum castrum nouiter gestum nouerat, retulit dicens: Domino Leoni Barensi, magistro eiusdem castri, hesterna nocte dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quarè tam negligenter agis, & debitam psalmodiam defunctis fratribus nequaquàm reddis? Festina & præpara te, quia sub magna eris celeritate moriturus. Euigilans autem, timore prænunciati sibi obitûs pauere mirabiliter cœpit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Constabilis apparuit, & eadem dixit. Ex qua nimirùm geminata visione itá territus est, vt in ecclesia psallens, bis quotidiè ex ordine Psalterium repeteret, & ab omni illa ociositate sua quiesceret. Post aliquantos verò dies idem Leo monachus languore correptus obijt,

Apparet vir Dei Leoni Barensi.

atque quòd veritatem viuendo dixerit, moriēdo firmauit. Hæc autem mihi Iohannes venerabilis monachus, adhuc viuente eo, qui visionem suę mortis viderat, narrauit. Quæ cùm in eiusdem obitu impleta didici, credere ea etiam cœpi, quæ per memetipsum non vidi.

DE S. PHOCA MARTYRE, EX S. GREGORIO TVRONEN. DE GLORIA MARtyrum cap. 99.

Martij 5.

PHOCAS quoquè martyr, & ipse his martyribus regione coniunctus, apud Syriam requiescit: qui post multas, quas pro nomine redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodie populis declaratur. Deniquè si in quempiā in his locis coluber morsum stringēs venena diffuderit, extemplo qui percussus est, vt ianuam atrij, quo martyr quiescit, attigerit, compresso tumore, euacuata virtute veneni saluatur. Ex quibus nonnulli, vt celebre vulgatum est iam tumidi malæ bestiæ ictu, iam toto corpore incrassante veneno, in hoc perflati vt spiritum exhalarēt, inter manus delati, & in atrio positi, sunt sanati: nec vnquàm ob hoc virus obire hominem fas est, si sacrum limen fide plenus attigerit.

VITA SANCTÆ MEMORIÆ COLETÆ VIRGINIS, PER QVAM REFORMATVS EST ORDO S. CLARAE.

Authore Stephano Iuliaco, eius contemporaneo. Eam verò ob nimiā prolixitatem F. Laur. Surius mutato stylo in cōpendium redegit, sed absque historiæ detrimēto. Non est sanctarum adscripta catalogo, quod equidem sciam.

Martij 6. Cap. 1. Coletæ patria & parentes.

MIRABILEM diuinæ cognitionis gratiam cōtulit spiritus sanctus, largitor liberalissimus, fideli ancillæ suæ Coletæ, apud Corbeiā in Picardia patre Roberto & matre Margareta, fœmina valdè religiosa, editę: idq; etiam in ætate tenerrima. Cùm enim quadrima esset, præter communem naturæ vsum, cœpit ità mentem habere ad cognoscendum Deum perpetim eleuatam, vt nullus vir prudens aliqua ratione posset ambigere, diuinitùs id illi esse inspiratum. Sicut autem de beatissimo Iohanne Domini pręcursore legimus, cum teneris sub annis, ciuium fugisse turmas, & antra petijsse deserti: (Luc. 1.) ità etiam hæc ancilla Christi diuinæ cognitionis multiplici percepta gratia in annis pueribus, fugere cœpit ludos omnes & leuitates atq; curiositates puellarum, cōtemnere mundi vanitates & applausus. (Sancta pueritia.) Etsì autem, sexûs infirmitate prohibente, non sese abderet in eremum, at tamen in paternis ædibus, quoàd eius fieri potuit, planè se gessit solitariam: quendam sibi paruum deligens locum, ab alijs separatum, vbì tanquàm in oratorio accuratè sese exercebat in pijs meditationibus, in timore & amore Dei eiusq; cultu ac famulatu, crebris quoquè orationibus deuotis: nec vnquàm ab eo nisì rarò, idque compulsa & inuita egrediebatur. Porrò coram seculi hominibus mirum in modum verecunda fuit, eisq; planè extranea toto vitæ suę tempore. Vndè quotiès aliqua religionis necessitas, vel alia quæuis causa extra monasterij vel sua priuata oratoria eam coëgit exire, coram quibuslibet etiam priuatis personis (Mira verecundia.) adeò erubescebat, adeò sibi contemptibilis & repræhensione digna videbatur, vt suo ipsius iudicio nunquàm vel dicendo vel faciendo publicè quippiam boni, tantum se profectum fecisse existimaret, quantum fecisset, si secum permansisset domi apud Deum & Dominum suum. Solebant interdùm puellæ coætaneæ eam inuisere, & in eam curam diligentissimè incumbere, vt secum eam educerent: sed nihil efficere poterant: immò verò sentiens illa plerunquè in spiritu illas venturas, studiosissimè sese occultabat vel sub lecto, vel alibì, donèc cognouisset eas abijsse.

Erat

Cap. 2.

Erat quidem corpore parua, ætate iuuenis, sed grandæua ingenti desiderio perfectè diligendi Deum creatorem suum, illumq; timendi, illi seruiendi fideliter, & sedulò obsequendi, efficiendi vt ab omnibus similiter & cognosceretur, & timeretur, & super omnia amaretur. Erat vita & cõuersatione honesta, matura bonis moribus, sensuũ perfecta domitrix, ità vt sensus planè clausos haberet ad omnia, quæ conscientiæ purissimæ aliquã possent adferre labem. Conuersatio eius nõ tam terrena, quàm cælestis videbatur, & angelica potiùs quàm humana, optimè morata & religiosè cõposita, nec vlla poterat in ea vel vanitas, vel leuitas depræhẽdi. Omnes eius cogitationes, dicta & facta omnia, pura & fideli conscientia eò planè intenta erant, vt pro viribus exequeretur id, quod gratũ esset Deo, & proximos ædificaret & ad pietatẽ inuitaret. Ità fiebat, vt pleriq; admodùm religiosi homines nõ temerè colligerent, preciosum virtutis & gratię thesaurũ in ea latére, quẽ Deus mitteret in mundũ, ob exhortãdos & excitandos miseros peccatores, vt vitæ in melius commutandę sedulam nauarent operam. In eo enim, quẽ diximus, loco solitario cõtinuè macerabat & mortificabat tenerrimũ corpusculũ suum, sobriè & parcè ac duriter illud habendo, in duris cubando asseribus: vnico contentã eoq; vili operimẽto, & carnem nudam nodosis stringens chordulis. Fuit verò eleganti corporis forma, venusta facie, & inprimis grata atq; amabilis, tametsi illa semper, dũ fuit in corpore, & intùs & foris turpissimã & vilissimã se existimauit. Apparebat in eius facie albedo rubore permixta, sed multo tempore id illa ignorauit. Vbi autem id ei indicatum est, valdè doluit, orauitque Deum, vt eam pulchritudinem tolleret. Exaudita est à Domino, & rubedo abscessit: at tamen cunctorum oculis grata fuit, & quam omnes videre & audire cuperent. Mirabantur autem multi insignes homines tantum corporis decorem cum tam excellenti virtute in tantilla puella apparere.

[Margin: [illegible] sensuum custodia. — Corpus suũ duriter habet.]

Cap. 3.

Parentes quidem eius, valdè studiosi pietatis & operum misericordiæ, cùm filiam suam vnicam didicére tam sanctam ducere vitam, atq; in ea perseuerare, non mediocriter obstupuêre, nec tamen ingrati fuêre Deo, sed pro tanto eius beneficio laudes ei & gratias medullitùs egerunt: atq; illius crebris exhortationibus incitati, vno animo constituerunt diligenter vitare quicquid offenderet Deum, animęque conseruare puritatem, ac de virtute in virtutem progredi. Singularibus autem quibusdã charismatis suis donauit illos Deus. Patri enim eius, qui erat natura comis, humanus atque amicabilis, id præstitit, vt posset redigere in gratiam eos, qui inter se dissiderent. Quod ità studiosè ille conatus est, vt vbicunquè audiret quosdam inter se discordare, alijs omissis, eò se conferret, nec laborem remitteret, donèc eos in certam concordiam redegisset. Valdè etiam afficiebatur ille misericordia erga pauperes, & fœminas à vitæ honestate in turpitudinem prolapsas. Ex ijs cùm quædam conuersæ essent meritis & exhortationibus filiæ eius Coletæ, vnam è suis domibus vltrò eis, itemque pauperibus alendis & fouendis attribuit. Porrò mater eius insigni fuit deuotione in Deum, illum perfectissimè & timens & amans, magnæ dedita vitæ parsimoniæ, multisque modis sese affligens & excrucians: atque vt minimùm semèl hebdomadatìm aut sæpiùs confessa peccata sua, accedebat deuotissimè ad sumẽdum corpus Christi. Ambo autem isti comiter permittebãt paruulæ filiæ Coletæ, vt faceret, quicquid cælitùs ipsi esset inspiratum. Sed cùm multi, satana eos instigãte, carperent hoc nomine parentes virginis, dicerentque tantillæ puellæ id permittendũ non esse, pater eius non semèl constanter respondit: Planè mihi persuadeo, filiam meam nihil facturam, nisi quod bonũ sit. Coleta verò dolebat tam multam patri suo ob staturæ suæ paruitatem exhiberi molestiam. Itaque in peregrinatione quadam orãs in templo, inter alia sic dixit: Vis'ne Domine Deus, semper me tam manere corpore pusillam? Finitis precibus, confestim sensit aliquid sibi ad corporis magnitudinẽ accessisse, maioremq; redijsse domum, quàm fuisset ante susceptam peregrinationem. Facta verò est indè etiam animo robustior, ità vt planè statueret gratiam diuinitùs sibi collatam etiam ad aliorum vtilitatem conferre. Permisit igitur liberum ad se accessum permultis bonæ indolis puellis & virginibus atque etiam spectatis mulieribus, cum quibus loquebatur de rebus salutaribus, de perfectissimo erga nos Dei amore, de profundissima benignissimi Saluatoris humilitate, de ineffabili passionis & mortis eius acerbitate: hortabaturque eas accuratè & efficaciter, seruire Deo animis promptis atque deuotis, eius præcepta seruare, mortiferas culpas omnes prorsùs vitare, fugere vana

[Margin: Pietas parentum eius. — Matris eximia sanctitas. — Studet Coleta alijs lucrandis.]

mundi gaudia, à carnalibus oblectamentis abhorrere, eaque execrari & abominari.

Effectus sermonũ eius.

Quantus autem ex eiusmodi sermonibus consecutus sit fructus, vel indè satis liquet, quòd multæ virgines & viduæ, contemptis facultatibus, monasticam vitam complexæ sunt. Pleræque etiam iunctæ matrimonio, ad meliorem sese frugem receperunt, in eo statu fideliter & salubriter sese deincèps gerentes.

Cap. 4. Humilitas eius egregia

Virtutes absque humilitate nomen suum tueri non possunt, nec aliquam animę coram Deo afferunt dignitatem, si sint humilitate destitutæ. Hanc igitur virtutem & altissimè habuit in suo corde defixam Coleta virgo, & in eius dictis atque factis per omnem vitam ea reluxit. Nam tametsì ab infantia mirabili fuit conscientiæ puritate, at tamen semper, dum vixit, se coram Deo & hominibus vilem, sordidam & abominabilem, etiam quibusuis peccatoribus deteriorem & sensit & affirmauit. Cumque interdùm fieret apud eam mentio quorundam immanium flagitiorum, quæ tum perperrata fuerant, illa aiebat nihil ea esse, si cum suis culpis & peccatis conferrentur, quibus dignè puniendis nec ipsi possent inferorum cruciatus sufficere. Sentiebatque propter eiusmodi culpas & defectus suos indignam se esse vitæ monasticæ professione: Interìm verò pro Christi amore, qui ineffabili humilitate voluit esse minister noster, valdè cupiebat inseruire quibusdam religiosis fœminis, Deo purè & fideliter famulantibus. Atque ea causa, cùm adhuc seculari vteretur habitu, ad quoddam abijt monasterium eiusmodi fœminarum, eisque suam

Seruit in quodã monasterio.

obtulit operam & officia. Sed Dominus, qui ad sublimius vitæ genus eam elegerat, non permisit eam in ea seruitute diù permanere. Nec tamen illud seruiendi desiderium hac ratione in ea extinctum est, sed auctum potiùs: adeò vt cùm non ignoraret diuinitùs se destinatam esse, beatissimo patre Francisco id imperrante, reformandis monasterijs illius, planè constituerit ob suam, vt putabat, indignitatem & inhabilitatem, ipsum adire summum Pontificem, eumque rogare, vt monasteriorum S. Francisci reformandorum, curam susciperet, sibique suo diplomate potestatem faceret inseruiendi religiosis atque reformatis virginibus Clarissis. Et impetrauit illa quidem diploma Pontificis, sed longè diuersum, quàm putârat. In eo nanque appellata & instituta fuit domina mater & Abbatissa totius huius reformationis, tametsì id ipsa ignoraret. At nihilo minùs illa toto vitæ suæ spatio se subditam & ancillam totius Ordinis illius nominauit.

Cap. 5. Vt se ipsa appellârit.

In literis quidem suis irà subscribere solebat: Inutilis seruitrix, & indigna oratrix. In constitutionibus verò ab ipsa, pro accuratiori obseruatione monastici canonis, collectis, semper se dicit sororem Coletam paruam, & ancillam, & indignam seruitricem Domini nostri, pauperem & inutilem religiosam Ordinis S. Claræ: nec vnquàm permisit quicquam vel dici vel scribi, quod in ipsius laudem vel commendationem cederet. In principio enim reformationis monasteriorum siue Ordinum beatissimi Francisci, in quibusdam precibus, quas pro illa fundebant ad Dominum, tum fratres, tum sorores eam, vt par erat, matrem appellabant. Quod vbì illa percepit, nullo pacto tolerare voluit, sed vt simpliciter sororis nomine appellaretur edixit. Inter alios adiutores, virtute conspicuos, quos Dominus in reformationis huius initio ei adiunxit, fuit etiam pater venerabilis

Henricus de Balma eius adiutor.

Henricus de Balma, vir magnæ religionis & integerrimæ vitæ. Is cùm multa sciret præ cæteris de occultis eius donis & charismatibus specialibus, clàm ea in scripta redegit, nè obliuione perirent. Sed id ea spiritu Dei reuelante non ignorans, nec se laudari sustinens, accitum illum acriter repræhendit, asserens se planè & esse & existimari debere magnam peccatricem, quouis etiam opprobrio & ignominia

Comburit libellum vitæ suæ.

dignam. Itaque libellum sibi exhiberi iubet, totumque flammis exurit. Immò verò etiam ipsi Deo, multa ei secreta reuelare volenti, sic ipsa respondit: Domine Deus, sufficit mihi te solum cognoscere, & peccata mea, eorumque abs te veniam obtinere. Porrò totius instituti Franciscani reuerendissimus pater generalis, ab ea admonitus, quasdam pro toto illo Ordine constitutiones præclaras & vtiles composuit, vtque accuratiùs seruarentur, quasdam Coletæ laudes admiscuit. Quæ licèt non modò vtiliter, sed etiam necessariò adiunctæ essent pro totius Ordinis salute, at illa tamen, quotiès eas ipsa præsente recitari oportebat pro communi omnium fratrum & sororum salute, non potuit sine animi multo dolore eas audire, Christum Saluatorem perfectissimè imitari volens: qui cùm sanâsset leprosum, ait illi: Vide, nemini dixeris: & alibì non sinebat dæmones lo-

Matth. 8. Luc. 4.

qui,

qui,quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. Sicut autem ille humanum & familiarem ſe præbuit miſeris peccatoribus: ità & Coleta,quamuis ſummè abominaretur peccata omnia in Deum admiſſa, nunquàm tamen abominata eſt peccatores, cuiuſcunque illi vel ſexûs,vel profeſſionis eſſent,commemorans propter illorum ſalutem Chriſtum deſcendiſſe de cælis, ſeque in eorum numero reponens. Itaque ſemper illos in Domino confortabat, humaniſſimè adiuuabat, ingenti beneuolentia proſequebatur. Quo fiebat,vt multi peccatis implicari ad eam fidenter accederent,eique permulta ſua immania flagitia referrent,quæ nulli vnquàm expoſuerant. Illa verò tam comiter eos audiebat,tam efficaciter admonebat, vt & Deum & peccata ſua agnoſcerent,& ex animo vellent agere pœnitentiam, à diaboli nexibus expediti.

Studium erga peccatores.

Vbi verò comperit ſummum Pontificem velle, vt Abbatiſſæ obiret munus, tametsi initiò non habuit cœnobia, & poſtquàm ea habuit, non tamen ità vt par erat,clauſa fuêre, & multa in eis viſebantur offendicula,quæ labendi occaſionem præberent: his tamen non abſterrita,ea ſedulitate & induſtria illud coluit Abbatiſſæ munus,vt ad Dei gloriam,& Ordinis ſui profectum omnia proſperè ſuccederent abſque confuſione & perturbatione. Interìm ſemper illa aiebat ſe nihil vnquàm feciſſe boni, ſed potiùs religionis diſſipâſſe bonum. Porrò vbicunquè eam præſidere oportuit,ſiue in Capitulo, vt vocant, ſiue in refectorio,vel alibì, tanto corripiebatur timore ac tremore, ac sì ſummus ille coràm adeſſet iudex,cuius & præſentia ſe iudicabat indignam, & abſente illo prorsùs non dignam,quæ quouis modo alijs præſideret. Semper igitur tam publicè quàm priuatìm vltimum ſibi delegit locum,& cùm ſola eſſet,non ferè niſì aut flexis genibus,aut humi reſidere vlſa eſt,tanto perfuſa lachrymarum imbre,vt & cibus & ipſa lachrymis madere viderentur. Aliquotiès ob incidentem morbum ſolebat vti cuiuſdam ſanctimonialis opera ad dicendas preces horarias,& alia quædam pietatis exercitia abſoluenda: ſed tum omnibus ſe inferiorem cenſens,potiùs nouitiam quandam ſibi adhibebat & ſimplicem, quàm profeſſam & doctam: eamque voluit & inchoare diuina officia,& etiam concludere,ſe indignam arbitrans,quæ id faceret. Priùs autem, quàm monaſticum indueret habitum,cum multa humilitate conſerebat ſubſidia in pauperes,variaſque ſuis manibus præſtabat egenis eleemoſynis. Sedens in paterna domo ad menſam,ſi audiuiſſet mendicos,ſurgebat à menſa,porrigebat eis ex optimis cibis perquàm familiariter & benignè,edebatque libèter & bibebat cum eis,omni horrore contempto & proculcato. Si adeſſet opportunitas,alacriter etiam pedes illis abluebat,tergebat & purgabat hulcera,maximè ſi eſſet ſola cum eis,non dubitans ſe Chriſto facere,quicquid illis feciſſet.

Abbatiſſæ munus ſtrenuè exequitur.

Benignitas erga pauperes.

Fuit verò etiam obedientiæ virtus eximia in ea. Nam quemadmodùm Apoſtoli Chriſtum vocantem promptè ſecuti fuêre, ità & illa ad primum ſancti ſpiritûs inſtinctum libenti animo ſe obtulit ad complectendam vitam monaſticam. Et primò quidem aſſumpſit tertium beati Franciſci ordinem,includens ſeipſam vltrò in quodam anguſto habitaculo, quod incluſorium vocant, coniuncto cuidam ædi ſacræ, ità vt poſſet audire Miſſas, & percipere ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum. Vtque commodiùs his potiri poſſet,quidam Franciſcanus ad eam à Deo miſſus eſt, vir ſanè bonus & præclarè eruditus, regulæ monaſticæ ſtrenuus cultor, quales tunc aut nulli aut rari erant illis in locis, quòd tunc non haberentur illic monaſteria Minorum benè reformata,quemadmodùm poſteà fuiſſe conſtat. Ille ergò introduxit eam ſolenni ritu in illud incluſorium,cùm priùs benè & diligenter inſtruxiſſet eam de omnibus agendis, multaſque ei adhibuiſſet conſolationes & conſilia ſaluberrima, optimaſque inſtitutiones, quæ nunquàm deincèps ab eius memoria exciderunt. Huic venerabili viro Dominus reuelauit immanes dolores & labores, quos Coleta pro eius amore & animarum ſalute ferebat,maximè pro reformando ſtatu monaſtico, cui tota vita ſua cõtinuis exercitijs valdè intenta fuit. Illa verò prædixit in incluſorio obitum huius viri, qui poſteà ei quotannis ſemèl apparere ſolebat ſpecie elegantiſſima,& in multa gloria. In illo incluſorio mãſit ea annis quatuor, vixitque in eo ſobriè, valdè duriter & aſperè ſe habens,horrido vtens cilicio,tribus catenis ferreis ſtringens corpus tenerum, quæ mirè cruciabant carnem eius, humi cubans,capiti ſupponens pro puluinari truncum ligneum. Id genus exercitijs adeò edomuit corpus ſuum, vt ad omnia prom-

Cap. 7. Inſignis obediẽtia.

Degit incluſa.

Aſperitas vitæ eius.

priſſi-

ptiſſimè ſpiritui obedire videretur, prauis cupiditatibus planè extinctis & mortificatis. Præter hæc autem certis horis in preces & meditationes incumbebat, officiaque charitatis, miſeros peccatores exhortando, & è teterrimo vitiorum carcere ſatanæque laqueis educendo, atque ad Deum reducendo. In omnibus autem exhortationibus ſuis primò agebat de Dei & ſanctæ Eccleſiæ præceptis accuratè obſeruandis. Porrò etiam ante ſuſceptum monaſticum habitum ſuperiorum iuſſa & dictis & factis exequenda declarauit. Quid verò poſt monaſticæ vitæ profeſſionem ſenſerit, ex his, quas ſubijcimus, eius conſtitutionibus facilè poterit animaduerti: Sorores meæ, inquit, multùm diligenter aduertere debetis, quatenùs quandocunquè per ſuperiores aliquid mandatum ſiue prohibitum fuerit, nullatenùs vtamini veſtro proprio ſenſu, ſeu propria voluntate, nec proprijs conſilijs: ſed magis promptè & voluntariè pro amore Domini noſtri Ieſu Chriſti, (qui permanens inter nos inferiùs in terra, cuncta fecit conformiter ad voluntatem patris cæleſtis) debetis obedire, voſque ſubmittere voluntati & determinationi veſtræ præſidentis. Nam melius eſt, proprios ſenſus, & propriam voluntatem, ac propria conſilia pro Dei amore relinquere, quàm omnes mundi diuitias acquirere, ſenſu proprio cum ſua voluntate retentis. Nec credo aliquam viam fore lautiorem, nec quæ faciliùs ducat in æternam damnationem, quàm ſit propria voluntas: nec aliquam ex oppoſito breuiorem ad vitam ſempiternam, quàm ſpontè renunciare illi. Quapropter exhortor & moneo vos ob reuerentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui in hac valle miſeriæ à principio vitæ ſuæ, vſque ad finem ſuæ amariſſimæ, doloroſæ ſeu acerbiſſimæ paſſionis obedire voluit indeſinenter patri ſuo, quatenùs veſtris ſuperioribus promptè & liberè velitis obedire, prætermiſſa qualibet oſtenſione rebellionis, contradictionis ſeu excuſationis cuiuſcunque. Hæc illa.

Hic nihil mutatū eſt in ſtylo.

Pernicies propriæ voluntatis.

Cap. 8.

Dies feſtos quàm voluerit exactè coli.

Maximè autem inculcare ſolebat monaſticam vitam complecti volentibus, vt præcepta Dei, tanquàm inprimìs neceſſaria, præcipuè cognita haberent ſummopereque ſtudebat, vt dies Dominici & feſti nedùm à ſororibus eius, ſed etiam à cunctis Catholicis exactè colerentur. Itaque nunquàm permittere voluit, vt pro ſuſtentatione fratrum vel ſororum inſtituti Franciſcani Dominicis & feſtis diebus etiam neceſſaria alimenta emerentur: & quanuis liberè conſentiret, vt ijs diebus eleemoſynæ peterentur, vel oblatæ reciperentur, ferre tamen non potuit, vt tales eleemoſynæ de loco in loca quouis modo transferrentur: vti etiam admittere non voluit, vt ad neceſſaria reparanda vel conſtruenda ſuorum monaſteriorum ædificia res neceſſariæ ijs diebus conueherentur. Accidit tamen quandoquè, vt ob inſtaurandum quoddam templum Ordinis ſui die feſto, ſed non ſolenni, incogitantia vel imprudentia eorum, quibus eius rei cura mandata erat, quædam neceſſaria ſtudio humanitatis procurarentur. At vbi id illa reſciuit, adeò fuit animi dolore non medioeri correpta, vt metus eſſet, nè locus deſtrueretur, vel fulminis ictu euerteretur propter eximium zelum illius. Vt autem dies ſolennes ſummo ſtudio celebrarentur, voluit vt diebus illis, qui feſtos proximè antecederent, res neceſſariæ compararentur. Obtinuerat tum vſus, vel potiùs abuſus in multis vrbibus & pagis, vt Dominicis & ſolennibus diebus nundinæ fierent. Quod cùm illi ſummoperè doleret, egit multa inſtantia tum per concionatores, tum per preces ſupplices, quas ipſa magiſtratibus eiuſmodi locorum offerebat, vt ad dies non feſtos illæ nundinæ transferrentur. Ipſa quoquè cùm eſſet in itinere, libenter ſolebat Dominicis & feſtis diebus hærere in illis locis, ad quæ eam fortè perueniſſet, atque illic deuotiſſimè vacare rebus diuinis. Accidit quandoquè ve[illegible] illam, à quadam viſitatione redeuntem, in pagum quendam ſanè exiguum. Imminebat verò dies Dominicus, & poſt eum alia ſolennitas. Etſi autem multus tum ibi eſſet militum diſcurſus, tamen manente illic Coleta, & ferias agente, nullus ei pago moleſtus fuit, nec quiſquam acceſſit propiùs, Deo locum protegente propter ancillam ſuam. Magni quidam mercatores planè conſtituerant, vt lucrum omne, quod Dominicis & feſtis diebus feciſſent, pauperibus erogarent. Sed tamen quanuis multa eiuſmodi, & ſibi & ſuis valdè neceſſaria, Coletæ offerrentur, adduci non potuit, vt ea pro eleemoſyna acciperet. Aiebat enim, talia ſibi non benè parta videri.

Reſpuit eleemoſynas ex lucris iniuſtis.

Cap. 9. Viſio eius.

Oblata ei quandoquè fuit viſio terribilis, in qua omnium cuiuſcunque generis homi-

hominum peccata, & quas propter ea luerent, & luituri essent, pœnæ, itemque multa alia ei perspicuè reuelata fuêre. Ex earum autem sanè horribilium pœnarum contemplatione tantus eam inuasit tremor & horror, vt continuis octo diebus semper sibi videretur præceps ruitura In illas immanissimas pœnas & cruciamenta. Tandem post visionem illam sibi restituta, in media fenestella habitationis suæ conspexit ferrum transuersum, idque tanta vi manu comprehendit, vt ægrè post longum spatium indè eam amouere potuerit. vsqueadeò eam peruaserat ille cadendi timor. Mansit autem hæc visio animo eius penitùs impressa vsque ad supremum vitæ diem. Quòd autem videret tam multa in diuinæ maiestatis iniuriam admitti peccata, indè longo tempore dolorem concepit vehementissimum & penè intolerabilem, fundebatque nocte ac die preces feruentes atque speciales omnipotenti Deo, vt miseros peccatores ad se conuerteret: nec est fraudata desiderio suo, Domino ei reuelante, quòd tandem fieret id quod petebat. Vidit enim in visu beatissimum Franciscum ipsam exhibere Christo coram eius sanctissima matre & beatissimis Angelicis spiritibus, rogateq; vt ipsam donaret sibi reformatricem Ordinis sui, & cuius opera potissimùm conuerterentur miseri peccatores, quos iam antè in visione conspexerat. Porrò Christum libentissimè annuere S.Francisco. Ex ea autem visione etsi mirificè læta ta est ob peccatorum conuersionem, at tamen valdè doluit, se primariam à Deo & beata Virgine ad id negocij designatam. Putab●enim se prorsùs indignam & inidoneam, nec facilè potuit suum ad hoc accommodare assensum. Domino autem suam ei voluntatem indicanti obijciebat suam ruditatem & ignorantiam, tum quòd vouisset se non exituram de inclusorio suo, tum etiam quòd vereretur dæmonis illusionem eiusmodi visionibus sese admiscere. Cumque perplexa foret hac in parte, statuit ad preces se conferre & consilia sanctorum hominum, quos nouerat & vitæ sanctimonia & multa doctrina pollentes. Quod cùm fecisset, ij omnes vno ore hortati sunt eam, vt intrepidè consentiret. Vt autem certior esset Deum prorsùs velle ipsa tanquàm instrumento in hac reformatione Ordinis & peccatorum conuersione vti, primùm omni loquendi facultate triduò priuata est, & rursùs triduò oculorum lumine orbata, donec diuinæ consentiret voluntati. Quod vbi fecit, & loqui & videre potuit. Additum est etiam aliud signum. In eius inclusorio sanè angusto derepentè creuit arbor quædam valdè speciosa, folijs optimè compositis, & floribus instar auri rutilantibus, è quibus odor fundebatur gratissimus miteque confortans. Sub hac autem arbore complures aliæ admodùm formosæ sed paruæ, nec primæ illi comparandæ arbores excrescebant. Hæc vbi illa vidit, suspicata fuit dæmonem sibi illudere, qui multis modis ipsam impedire & infestare nitebatur. Itaque arborem illam cum alijs minoribus funditùs extirpatam, foràs eiecit. Sed post dies paucos, Deo volente, rursùs similes illic enatæ sunt arbores, & quædam etiam in alia loca transferri videbantur. Intellexit ergò ex tot signis, quid ijs significaret Deus: puta arborem magnam, ipsam esse: minores arbores, homines vtriusque sexùs, qui per eam venturi essent ad vitam perfectam: translatas verò id innuere, etiam in exteras regiones eam, quam molitura esset, reformationem propagatum iri. Cœpit igitur vereri, nè Deum offenderet, si pergeret esse difficilis ad consensum. Quamobrèm totam se in suis precibus diuinæ permisit voluntati, at tamen id orans, nè primæ partes ipsi attribuerentur. Simul autē atque assensit, cælitùs ei infusa est perfecta cognitio eorum omnium, quę illi reformationi essent necessaria, quæ illa breuiter in chartula quadam annotauit. Adiunxerunt autē se illi paulò pòst non pauci strenui adiutores, in quibus fuit etiam is, quē suprà diximus, Henricus de Balma, professione Franciscanus, qui eius fuit confessarius, vir magnæ perfectionis, à teneris annis timens & amans Deum, rudis quidem & imperitus rerum temporalium, sed in diuinis & spiritalibus benè versatus, erga peccatores humanus & misericors. Sæpè de illo testari solebat Coleta, nunquàm ad eum accessisse quantumuis impium peccatorē, qui non esset consolatione affectus. Quàm multos autē vtriusque sexùs peccatores ille ad Deum & monasticæ religionis professionem adduxerit, soli Deo notum putamus. Os illius penè semper diuinis affluebat sermoni●s. Permultos ægros, varijs affectos morbis, solo crucis signo curauit. Et vt paucis multa complectar, vita eius cælestis potiùs, quàm terrena videbatur, ità vt posset dicere & ipse cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est.

Orat efficaciter p peccatoribus.

Certis signis cognoscit Dei volun-tatem.

Henrici de Balma insigne præconium.

Philip 3.

Cùm

Cap. 10. Cum hoc autem venerabili viro decreuit Coleta conferre se ad Benedictum, qui tum in Gallijs pro summo Pôtifice se gerebat. Vt verò id fieret expeditiùs, quædam illustris matrona diuinitùs permota venit ad Coletam, Corbeiæ in suo inclusorio degentem: eiusque sermonibus adeò incensa & animata est, vt promptissimam offerret operam suam ad impetranda ea, quæ Coleta petebat. Itaque breui id effecit, vt liceret ei ex inclusorio egredi, quod tam multis modis diabolus conatus erat impedire. Deindè obtulit se ad deducendam eam ad Benedictum Pontificem, atque indè reducendam. Quam eius insignem liberalitatem & beneuolentiam Coleta gratissimam habuit, mirificè lætante illa nobili matrona, quòd speraret se singularem à Domino gratiam consecuturam. Duxit ergò eam ad Pontificem non sine multis eximiæ humanitatis officijs. Qui autem ex familia illius comites se itineri adiunxerant, multùm delectabantur præsentia Coletæ virginis, sentiebantque se diuinitùs & vires & consolationes accipere. Erat enim inter illos Coleta tanquàm totius sanctitatis exemplar, sacrisque institutionibus suis inflammabat animos eorum, incitabatque ad feruenter amandum & piè timendum Deum, ad illi humiliter seruiendum, ad vitanda peccata, ad obseruanda præcepta Dei. Quibus verbis magnam vim addebant gestus eius honestissimi & conuersatio cœlestis: qua fiebat, vt non tam hominis, quàm angeli speciem referre videretur. Cogebant autem illam interdùm, miserati eius teneram iuuentutem, equo insidere. Sed illa simulatque insedit iumento, adeò se daba[t] sanctis meditationibus, vt mentis ecstasim pateretur, nec quicquam aduerteret ex his, quæ vel dicerent vel fierent ab alijs. Nec tamen corpore vacillabat, sed ità sedebat erecta & immota, acsi ab angelis, quod nos non ambigimus, sustentaretur. Porrò nonnunquàm pedibus iter agens, si via esset aspera, videbatur alijs non attingere terram, sed tanquàm in aëre volitans, breuì magna transmittere spatia, vt facilè alij etiam fortiter gradientes, eam non fuerint assecuturi. Voluit autem egregiam quandam fœminam sese antecedere diebus aliquot, & Pontifici indicare aduentum suum. Ibì tum videre licuit crudelissimorum dæmonum insanum furorem atque liuorem. Illi enim adeò eam infestârunt fœminam, vt mente capta, prorsùs nuda incederet, tamque inhonestè & ferociter se gereret, vt nemo ausus esset ad eam propiùs accedere. Postquàm autem Niceam venit, vbi tum Pontifex morabatur, celeriter eius aduentus Pontifici innotuit. Ille verò iussit eam benè vestitam ad se introduci. Venit igitur ad Pontificem, & eccè repentè sibi restituitur, datumque sibi negocium tam prudenter & disertè exequitur, vt Pontifex ad omnia annueret, aduerteretque Coletæ institutum diuinitùs agi, quandò ea fœmina à tanta insania tam citò ad sanam reuertisset mentem. Ità tum elusa est maligni dæmonis machinatio. Non multò pòst venit eò etiam Coleta: quam vt vidit Pontifex, clementer eam intuitus, accessit propiùs, & crumenulam ab eius zona pendentem sua manu abstulit, in qua erat chartula, cui inscripserat Pontifici proponenda. Eam ille legit, cognouitque totum eius negocium. At nihilo minùs illa quoque ore suo exposuit ei causam itineris sui, & quid expeteret. Duo autem potissimùm ab illo petebat, vt liceret ei S. Claræ amplecti institutum, & vt reformaretur Ordo S. Francisc[i]. Visa sunt ea Pontifici rationi consentanea, sed quòd non deessent, qui contradicerent, distulit assensum in aliud tempus. Et eccè pestis sæuissima inuadit eam vrbem, moriunturque subitò inter alios quidam ex ijs, qui vel maximè negocium illud differendum censuerant. Quæ res apud homines non stupidos id effecit, vt existimarent id accidisse propter iniectas ancillæ Dei moras, eiusque preces in longum tempus reiectas. Et Pontifex sanè ijs, quæ quotidiè fiebant, permotus, noluit eam protrahere diutiùs: sed ad se accitam, coram multis & ecclesiasticis & laicis, cùm priùs prolixè commendâsset vitam Euangelicam, quam illa profiteri volebat, eam recepit ad professionem instituti S. Claræ, eiusque capiti suis manibus velum imposuit, & eam fune cingens, atque etiam consecrans, Abbatissamque constituens earum omnium sanctimonialium, quas ipsa reformatura esset, vel quæ sub ea se darent viræ monasticæ, quam Clarissarum vocant. Ad extremum hortatus est eam, vt prudenter ageret, vota Deo nuncupata fideliter præstaret, atque semper seipsa melior fieri conaretur. Obtulit quoque ei liberaliter omnia opem suam, & confessario eius eam commendans, iussit nè vnquàm illam desereret: deniquè suam ei & omnibus itineris socijs benedictionem impertijt. Maior dein

Coletæ sermões & gestus sanctissimi.

Miri quiddam.

Venit ad Benedictum, pro Pontifice se gerentem in Gallijs.

Coram illo profitetur institutum S. Claræ.

deincèps à plerisque ei reuerentia præstita est, maximè quòd à multis mater appellaretur. Illa verò scire volens, quid hoc sibi vellet, vt audiuit Pontificem eam Abbatissam creâsse, mirè doluit, nec aliud sibi persuadere potuit, quàm se nihil differre à cæteris monialibus, nec Abbatissæ munus habere. Sed tamen tandèm ea de re certior facta, humiliter & instanter petijt à Pontifice, vt ab eo officio ipsam absolueret. Ille verò respondit: Quod factum est, factum sit, & factum erit, & factum remanebit.

Cap. 11.

Postquàm autem à Pontifice recessit, cœpit diligenter in eam curam & cogitationem incumbere, vt quod ab eo iussa erat, executioni mandaret. Sed teterrimus dæmon tam præclaros conatus ferre non sustinens, vndè colligebat copiosissimos animarum prodituros fructus, molestissimas & propè intolerabiles tum per se, tum per administros suos ei persecutiones intulit, ità vt omnis generis mortales, etiam illi, qui priùs ei fauerant, eam totis viribus oppugnarent, vocarentque eam veneficam, & dæmonum culticem: eoque rem perducerent teterrimis obtrectationibus suis, vt nemo eam audeter hospitio recipere: atque ità cogeretur illa, relicto natali solo, aliò commigrare. Sed non deerat ancillæ suæ Christus. Humanissimè enim excepta est à Blancha Comitissa Gebennensi, quæ vt eius aduentu impensè lætabatur, ità exhortationibus illius multùm profecit in cognitione Dei, & propriæ conscientiæ expurgatione: nec facilè deincèps cum suis ab ea voluit separari. Vtque eam posset sibi coniunctiorem habere, permisit ei & comitibus eius dimidiam castri sui Balmensis partem, in quo ipsa morabatur. Vbi tum humilis ancilla Christi primùm cœpit exercere munus suum, diligenter obseruans & ab alijs curans obseruandnm S. Claræ institutum. Mansit autem ibì, donèc monasterium Bisontinum collatum est ei à Pontifice. Ad quod quidem monasterium honorificè deduxit eam Blancha Comitissa cum nepte sua, quæ posteà nupsit Comiti Palatino & Bauariæ duci. Erat tum ibì vir quidam nobilis, timens & amans Deum, qui constantet affirmabat, se circa Coletam vidisse mirificum quendam splendorem, quotiès eam intuitus esset. Porrò Comitissa Blancha etsi corpore tum recessit à Coleta, vt tamen ostenderet suum erga eam studium & amorem, voluit vt postquàm è viuis excessisset, in aliquo Coletano monasterio corpus suum humaretur. quod etiam factum est. condita est enim in sacello, à fundamentis extructo ab eius suprà dicta nepte, Bauariæ ducissa, in monasterio S. Claræ Poliniacensi.

Teterrimus dæmō acerbissimè eam persequitur.

Blācha Comitissa eam fouet.

Venit Bisōtiū, siue Visontium.

Cap. 12.

Coleta verò post illius abitum strenuè perrexit in Euangelica obseruanda regula, vti iam in eius castro inchoauerat. Erant tum adhuc paucæ sorores cum ea, sed agente spiritu Dei, breuì permultæ nobiles, perfectæ & Deo deuotæ fœminæ vndiquè ad eam confluxerunt, sanctæ religionis habitum ab ea petentes. Quas illa examinans, admisit eas, quas putauit idoneas. Ità paruo spatio multæ se illi adiunxerunt, coactaque est propter ingentem multitudinem tam virorum, quàm fœminarum, S. Francisci canonem sectari cupientium, augere cœnobia tum fratrum, tum sororum. Vt enim in suprà memorata visione terribili ostensum ei erat, ex omni ferè hominum genere, à quibus grauissimè offensus erat Deus, ad S. Francisci ordines tres seu tria instituta se multi contulerunt, acturi pœnitentiam, & Deum sibi conciliaturi. Quod vtiquè fiebat opera Coletæ virginis, quemadmodùm satis testantur monasteria in diuersis regionibus, Germania, Francia, Burgundia, Sabaudia & alijs ea agente extructa, vel reformata, non modò fœminarum, sed etiam virorum. Si qui verò essent, qui iustis rationibus impediti, tale viuendi genus suscipere non possent, animo tamen valdè coniuncti fuêre Coletæ, atque eius reformationi non solùm egregium fauorem, sed etiam non mediocre studium & opem attulerunt, hodieque afferunt: quales sunt non pauci reges, reginæ, duces, comites, barones, nobiles, ciues, mercatores, alijque plurimi sexûs vtriusque: è quibus nonnulli è fundamentis excitârunt monasteria, siue ex parte, siue ex toto, in quibus quædam insignia fuêre: alij multis modis Coletam ad huiusmodi perficienda adiutârunt, vt faciliùs sibi propitium efficerent Dominum. Complures sanè spectata nobilitate fœminæ, diuitijs, honoribus & stemmatibus contemptis, S. Claræ institutum vltrò amplexæ sunt. Et quod his maius est, multi sexûs vtriusque ex omnibus monasticis ordinibus, puta, Benedictini, Bernardini, Carthusienses, Cælestini, Canonici regulares, permissu superio-

Multæ ad eam confluunt.

Multa condit & reformat monasteria.

periorum suorum, ad Coletana monasteria sub perfectioris vitæ prætextu se transtulerunt.

Cap. 13. Quàm autem grata fuerit Deo Coletana reformatio, quamque eius sectatoribus salutaris, quodam ille signo euidenti ostendit Coletæ ancillæ suæ. Cùm enim aliquandò conferret cum quodam è confessarijs suis de ijs rebus, quæ huic reformationi accommodæ, opportunæ & necessariæ videbantur, cernente patre illo, cælitùs in eius brachia delapsus est funiculus quidam, miro confectus artificio, instar niuis candidus. Quem illa reuerenter accipiens, explicauit, nihil tamen neque verbo, neque signo cuiquam indicans. Potest autem per eum funiculum accipi status ille reformatorum, funiculis se cingentium: per candorem, munditia corporis & animæ atque conscientiæ, qua debent esse præditi: per id, quòd cælitùs lapsus est, gratum esse Deo hunc statum, eiusque professores, inprimìs verò ipsius reformatricem.

Permulti ei apparent post obitu. Estque sanè notatu dignum, eos omnes, qui in illo statu ex hac vita migrârunt, quoàd vixit Coleta, siue in propinquis, siue in longinquis degerent regionibus, illi in obitu suo apparuisse, non pauca, nec mediocria ab ea, si indigerent, salutis subsidia accipientes. Neque minùs memorabile est, si in construendis monasterijs necessarij sumptus deessent, qui ab hominibus sperari vix possent, diuinitus

Diuinitùs ei suppeditantur sumptus. mirabiliter eam fuisse non semèl adiutam, ità vt crebrò ad quingentos aureos, ex auro purissimo, singulari pondere, magnitudine & elegantia, ei mitteret sponsus suus Christus Iesus, quibus plus etiam efficere potuit, quàm si duplo plures ab hominibus aurei ei oblati fuissent. Et ij quidem aurei, quandiù mansêre ab alijs separati, seruabant elegantiam & præstantiam suam: si autem essent admixti alijs, illis planè similes visebantur.

Cap 14. Sanctæ paupertatis virtus quàm chara fuerit filio Dei, propter nos in[...]ro, ex Euangelio potest animaduerti. Eam etiam sui instituti fundamentum esse voluit beatissimus pater Franciscus, Christi & Apostolorum eius sectator arde[n]tissimus.

Sūmè amat paupertatē. Coleta quoquè virgo prudentissima ab initio vsque ad finem impense eam amauit, eius studio facultates omnes pauperibus elargita est, tantoque zelo eam semper coluit, vt ab eo tempore, quo ad Euangelica consilia sectanda vocata fuit, nunquàm deincèps, quantumuìs magnum vrgeret gelu, alias habere vestes

Eius habitus. voluerit, præter habitum vilem, cumque refectum, tunicam vnam non suffultam, sed simplicem, palliumque simplex. Atque hoc habitu vti voluit non prorsus nouo, sed vel partim, vel ex toto è panno veteri consuto, & crebrò ab alijs vsurpato, partìm consumpto vel lacero. Accidit quandoquè, vt propter frigoris nimiam acerbitatem, sorores præ commiseratione tunicæ eius manicas ipsa ignorante duplicarent. Id ea sentiens, abhorruit, nec ea tunica porrò vti voluit, donèc esset ablatum id, quo suffulta erat. Calceis neque sana, neque ægra, neque vel domì vel forìs vnquàm vsa est, semper & vbiquè nudis ingrediens pedibus. immò nec igni eos admouit vnquàm, quantumuìs sæuiret hyemis asperitas, nec i[...] præterquàm candelam, ferre potuit, vel adspicere. Vela & capitis tegumenta erant humilia, simplicia & abiecta: plusque delectabatur ijs, quæ essent pluri[bus]

Lectus. locis resarciata. Modico stramine pro lecto vtebatur, simplici quodam tecto o[pe]rimento, ad caput posito sacculo paleis pleno. Et tamen in his ipsis aut paru[m] aut nihil quiescere videbatur. Quantumuìs autem vel necessitas, vel aduersa valetudo vrgeret, nunquàm in lecto cubare voluit, nec vti puluinari: immò verò cùm in extrema decumbenti ægritudine, qua Domino spiritum reddidit, pro aliquo laboris intolerabilis leuamento appositum fuisset ad caput puluinar exiguum, & illa id sensisset in spiritu, (oculos enim penitùs clausos habebat) innuit e[vi]denter, vt id amouerent. Oratoria, quibus vti solebat Missas auditura, & Eucharistiam sumptura, volebat esse angusta, vilia & exigua. In plerisque autem monasterijs eiusmodi erant extructa oratoria, vt in ijs vix se posset erigere, ità vt anseru[m] potiùs caueæ quàm hominum habitacula viderentur: atque in ijs illa libentiùs

Odit structuras sumptuosas. morabatur, & maioribus fruebatur consolationibus. Structuræ grandes & am[p]l[æ] multùm ei displicebant: paruæ & exiles vsqueadeò non fuêre molestæ, vt p[...]s existimaret nimiùm esse insignes. Hortabatur autem sorores, vt instar Dom[ini]

Matth 8. Iesu, qui non habuit vbì caput reclinaret suum, simplicibus essent contentæ h[abi]tationibus, quæ necessitati sufficerent, curiositatem nullam præ se ferre[n]t [...] ipsa quoquè libentiùs manebat in paruis monasterijs & in pagis, quàm in a[...]

p[...]

pliscœnobijs & vrbibus. Si esset in itinere, molestum ei erat recipi in cubiculo sublimi & lato: immò præ terrore vix ausa erat sustollere oculos. Ad nouum veniens monasterium si quid vidisset paupertati cōtrarium, ferre non potuit, donèc destrueretur.

Ab ipsa infantia misericors & benigna fuit erga pauperes, & ea creuit cùm illa, donèc abiret è vita. In pueritia scholas visitans, ientaculum à parentibus ipsi datum, cæteris paruulis distribuebat. In paterna domo si qua esculenta clàm reperisset, quoàd licuit, pauperibus erogabat. Postquàm patrimonium & matrimonium suum satis lautum & copiosum distribuit, nihil vnquàm indè sibi vsurpare voluit, nisi quantùm planè necessarium esset vel tegendo simpliciter corpori, vel diuino officio deuorè persoluendo. Si vidisset fratres aut sorores re necessaria indigere, ex ijs, quæ ei donata erant, libentissimè eis impertiebat, putà, vestes, libros & id genus alia: ità vt crebrò eitam manicas à suis vestibus resectas, alijs daret: reponens illarum loco alias alterius coloris. Adeò autem solis necessarijs volebat contentos esse & fratres & sorores, vt quoàd fieri posset, ipsa interesse vellet, cùm scinderentur panni, è quibus vestes illorum conficiendæ erant, nè vel longitudine vel latitudine à paupertate discrepatent. Et exiguas etiam panni particulas, quæ supererant, diligenter colligebat, & ab alijs colligi volebat, vt vbi necessitas posceret, adhiberi possent. Videre sanè licuit in eius vestibus interdùm vel centum eiusmodi particulas insutas. Etsi autem vel maximè cuperet habere libros, cultui diuino necessarios, eosque etiam ex diuersis regionibus conquireret, vt diuina officia perfectiùs persoluerentur: at tamen cùm ei crebrò à potentibus & opulentis hominibus pro ipsius vsu dati essent, quanuis necessarij ei essent, libenter eos & liberaliter alijs impertiebat, atque etiam donabat, ità vt ipsa cogeretur ab alijs libros accommodatò accipere, vndè preces Canonicas persolueret. Compertum est id in extremo vitæ eius tempore.

Cap. 15. Semper fuit liberalis in pauperes.

Vestitū eius vilitas.

Permulti spectabiles homines diuersorum ordinum vel statuum, cùm viderent quàm ardua illa moliretur, pro Dei honore, & suarum salute animarum, ad extruenda monasteria permulta ei largiebantur, quisque pro facultatibus suis: è quibus illa in suos vsus nihil penitùs retinebat: & certè mortem oppetijsset potiùs, quàm eleemosynas vltrò oblatas aliò conuerteret, quàm quò collatæ erant. Si quæ verò propter eam speciatim præstitæ essent eleemosynæ, eas vt perfecta sanctissimæ paupertatis amatrix in communes conferebat vsus, id est, ad ornatum & instaurationem ecclesiæ Dei, nihil sibi retinens. Huius enim preciosissimæ margaritæ, nempe sanctæ paupertatis, longè illa fuit appetentior, quàm quiuis auarus opum terrenarum: quod etiam de beatissimo Francisco legitur. Cùm autem expendisset omnia, præpotens Deus eius misertus, mittebat ei subsidia, interdùm quingentos, vt diximus, ducatos, quos iuxta se reperire solebat reuertens ab oratione, eosque diligentissimè seruabat, vt non nisi sanctè & iustè expenderentur. Nihil autem protsùs ex ijs vel alijs sibi vendicabat, nec quicquam indè in suos vsus conuertebat, sed tanquàm nihil habens, hoc ipsum nihil habere pro magno putabat dominio, nihil sibi tribuens, præter fatigationem, dispensationem, solicitudinem, pœnam conseruandi vel administrandi pro sancti spiritûs instinctu ac voluntate. Nec verò vnquàm vel extrema paupertate eò potuit adigi, vt vel tantillum diuinæ benignitati diffideret. Nihil enim hæsitabat illam abundè tum sibi tum suis res necessarias suppeditaturam, si fideliter starent promissis monasticis. id quod etiam mira sæpè experientia probatum est. Accidit quandoquè, vt quibusdam locis ingens hominum armatorum copia sic omnia terrore completet, intolerabili illata vi, vt nullus vel è castris, vel ex vrbibus, vel è pagis aut posset aut auderet egredi. Itaque fratres, qui curam gerebant pauperum Clarissarum, vt vocant, in ijs locis degentium, tametsi summè indigebant rebus necessarijs, non tamen propter illos milites ausi erant egredi ad petendas eleemosynas. At nihilo minùs confidebant tum fratres tum sorores, quemadmodùm Coleta docebat, non defutura necessaria ijs, qui pro viribus soluerent vota sua. Et eccè adest confestim vir albis indutus, ignotus omnibus, afferens saccum panibus candidissimis & elegantissimis refertum, quorum erat sapor gratissimus, quique toti sufficerent monasterio, do-

Cap. 16.

Diuinæ benignitati semper plurimum fisa est.

Non est inopia timentibus Deū.

nèc aliter Dominus eis prouidit. Vir autem, qui eos attulit, mox ab eorum o[illegible] euanuit.

Cap. 17.

Fuit aliquandò Coleta in territorio Murnensi, vbì tum magna erat annonæ caritas. Habebat autem secum moniales, quæ duobus monasterijs incolendis sufficerent. Itaque propter nimiam, intùs & extra monasterium illud manen[illegible]m multitudinem, ad tantam inopiam redactæ sunt, vt e furfure sibi panes conficere

Miraculum.

cogerentur. Etsì autem eiusmodi cibum prorsùs respuat humana natura, at fuit i[illegible]lis tamen dulcis & gratus, senseruntque se meliùs illo, quàm pane triticeo refectas. Porrò quædam ex eis colligebant sub arcis grana frumenti, sparsa illic iampri dèm, cùm mundarentur legumina, aut alia quauis occasione. Ex ijs verò aqua mixtis & sale exiguo coquebant sibi panes, quorum tanta erat suauitas, vt se puta-

Aliud.

rent nunquàm tam delicatè comedisse, etiam lautissimis appositis epulis. Immò quædam ex eis in seculo valdè delicatè nutritæ, pro certo affirmabant, se nunquàm tam lautos sumpsisse cibos. Contigit quandoque dispensatricem mo[illegible]ast[illegible]rij, sororem Iohannam Rebardellam, quibusdam indigentibus vinum haurire. Interim vocat[illegible]r signo tintinnabuli à Coleta matre. Currit igitur celeriter, non c[illegible]a[illegible]so epistomio. Interìm vinum omne è vase effluit. Illa sentiens se non clau[illegible]os epistomij, postquàm locuta est Coletæ, redit properè ad dolium, illudque planè vacuum comperit. Magno igitur mœrore affecta, cùm nihil iam superesset [illegible], adit Coletam, edicitque culpam suam. Coleta cernens eam summè afflictam, Vade, inquit, filia, & nihil hæsitans hauri mihi vinum. Illa dicente, nihil relict[illegible]m vini in vase, rursùs ait: Abi in nomine Iesu Christi, abi fidenter. Pa[illegible]a, &

Aliud insigne.

eccè vas repetit vino præstantissimi saporis redundans. Iubere aliquand[illegible] Coleta voluit pro fratre quodam satìs indigo scindi pannum, vndè ei v[illegible]s pararetur. Sed cùm ea causa accersijsset fratrem Andream, bonum s[illegible]m, ostendissetque illi pannum, respondit ille, pannum non posse sufficere v[illegible]sti conficiendæ, etiamsi ei integra vlna addatur. At illa subridens, fidenter [illegible]: Abi frater, & ora Deum. Indè redibis ad me, & vtrinquè extrahemus [illegible]m, si fortè possit fieri longior. Orat frater, redit ad Coletam, ea præsente s[illegible]nd[illegible]r pannus, & nedùm satis multus est, sed & intantùm excedit, vt oportuer[illegible] de v[illegible]ste indè confecta aliquid auferre, quòd & longior & latior esset, quàm ferret [illegible]cta paupertas.

Cap. 18. Excellens Coletæ castitas.

Castitas virtus gratissima est, mirè animum exhilarans, cumque Deo pro[illegible]mum efficiens. Ea non mediocriter ornata fuit Christi ancilla Coleta toto [illegible] suæ tempore. Nam etsì valdè oderat omne vitiorum genus speci[illegible]tim [illegible] abominabatur peccata carnalia: vtque ea faciliùs vitaret, arct[illegible]sime [illegible] sensus corporis, tanquàm ianuas vel fenestras, per quas facilè irrep[illegible] mors; nec vnquàm tota vita sua vel vanæ delectationi, vel carnali concu[illegible] sensum præbuit, sed ab ipsa infantia cor suum omnino castitatis studio add[illegible] & dedicauit, adeò vt nunquàm quisquam in ea percipere potuerit signu[illegible] quod impuræ cogitationis: nec vnquàm verbum aliquod leue a[illegible] hone[illegible]n protulit ore suo, sed semper verba planè honesta & sancta, quæ cælestem e[illegible] declararent conuersationem, & proximis salubrem afferrent ædification[illegible]. Potest sanè illa numerari inter purissimas virgines. Nam & corp[illegible] eius tam c[illegible] formosum & omnis maculæ expers, quoàd superuixit, vt integerrima virgi[illegible] cum puerili innocentia & simplicitate ex illo mirificè reluceret. Etsì [illegible] ijs, quæ ad Dei honorem & animarum salutem pertinebant, c[illegible] prudenti[illegible]a at tamen in carnalibus & mundanis rebus instar patuuli simplex & innoce[illegible]fuit. Quo fiebat, vt libenter adesset paruulis, eisque se blandam & aff[illegible]bilem c[illegible]ret: contrà abhorrebat plurimùm ab adspectu immundo[illegible] a[illegible]mantiu[illegible]r sunt muscæ, limaces, formicæ &c. quæ sine terrore & multa abominatio[illegible] vix potuit. Delectabatur autem mirum in modum agnellis, turt[illegible]ribus, & [illegible] alijs castis animalibus. Solebant etiam crebrò ad eam aduolare castæ a[illegible]iculæ, [illegible] crepitare coram illa, comedere & bibere absque vlla formidine [illegible]. Mittebantur illæ a[illegible] à Domino pro [illegible] cōsola[illegible]ione, era[illegible] [illegible] mæ propter puritatem & casti[illegible], qua ipsa præclare pollebar. Oblatus [illegible] doq[illegible] ex deuotio[illegible] agnellus quidam, quem illa tam ob munditi[illegible] agnum ill[illegible] m[illegible]a, libenter accepit. Erat vero is illi mult[illegible] mod[illegible]on p[illegible]

nolo.

uo solatio, maximè quòd soleret, à nullo prorsùs vel edoctus vel compulsus, cùm Christi corpus in Missa eleuabatur, se submittere in genua, nec surgere, donèc eleuatio illa peracta esset.

Vtinam vel ab agnello discat hæreticus adorare Eucharistiam.

Alio tempore venit ad eam bestiola quædam, miri candoris & elegantiæ. Incertum erat, vndè venisset. Nec erat alijs similis, nec vnquàm ab aliquo conspecta fuit: nec semper ei aderat, vt agnellus: sed per vices modò apparebat ei conspicua, modò euanescebat. Erat adspectu gratissima & valdè delectabilis. Itaque multæ sorores eam summoperè cupiebant appræhensam manu contrectare, sed frustrà nitebantur, illa vel disparente, vel alicubi latitante. Coleta ipsa quandoquè cum filiabus suis eam cursu insequebatur: sed ipsa Coleta præcedens, vnà cum bestiola ab aliarum oculis euanuit, nescientibus illis, quò translatæ essent. Nulli verò dubium esse debet, bestiolam illam significâsse arcani quiddam, eiusque & internam & externam repræsentâsse puritatem eximiam. Quam sanè etiam illud egregiè declarabat, quòd ab eius corpore fundebatur odor longè suauissimus, cibusque ab ea sumptus non rarò absque malo odore egerebatur: & (quod summam habet admirationem) ab illa naturali infirmitate fœminis omnibus communi, semper omninò libera fuit, atque à multis immunditijs prorsùs aliena. Quamuis autem aliorum fœtores & immunditiæ ei essent molestissimæ, at tamen comiter ferebat eas propter illum, qui libenter tulit fœtores scelerum nostrorum. Duo verò specialia Dei dona, quibus eius puritas adstruebatur, in ea extitêre: Primum est, quòd nunquàm vllus fœtor ab eius corpore sentiri potuit: sed nec ex loco, in quo erat: sentiebatur verò iugiter & ex corpore, & ex loco, vbi erat, odor gratissimus, confortans eos omnes, qui se illi adiunxissent. Lauit aliquandò manus suas, ministrante illi sorore Margareta Bolhonensi. Eam aquam, qua se lauerat, seruauit illa soror annis septem in vasculo quodam, mansitque purissima: atque etiam crebrò illam bibens eadem soror, multa indè remedia accepit aduersùs corporis & animæ infirmitates. Quædam nouitia monialis, miserè è stomacho laborans, cùm timeret ea causa se à professione optata impeditum iri, bibit clàm ex aqua, qua suas manus, ipsa ministrante, Coleta abluerat, perfecteque curata est. Alterum donum est, quòd, vt fertur, licèt à permultis visitaretur, bonis & malis, essetque formosa valdè, sicut ipsa nullum inhonestè concupiuit, ità nec sciri potuit quenquam illam inhonestè concupiuisse: immò verò si qui libidine inflammati ad eam accessissent, eos, illa conspecta, castos abijsse.

Cap. 19.

A corpore Coletę funditur odor suauissimus.

Nota lector

Miraculum.

Præclarum Dei munus.

Sentiebat autem illa, virginitatem, & ea tempora, quibus illa culta esset, speciali reuerentia prosequenda: eosque, qui virginitatem vouerent & conseruarent, non vulgari amore complectendos, honoreque afficiendos. Itaque tempora noui testamenti hoc nomine prætulit illis, quæ sub veteri fuêre, quòd in ijs viguisset castitatis studium, eamque Christus ipse, & eius sanctissima mater, permultique præcipui amici eius complexi essent & extulissent: in quibus beatissimum Iohannem Euangelistam impensiùs amabat præ multis, eumque sibi singularem adhibuit intercessorem apud Deum, vt posset tutiùs preciosum virginitatis conseruare thesaurum. Cuius etiam seruandi causa, cùm adhuc iuuencula esset, statuit vitam degere apud virgines puras & innocentes, vt solatia omnia, nedùm turpia & inhonesta, sed etiam quæ à matrimonio offeruntur, euitaret. Obtinuit verò etiam à Pontifice diploma plumbeum, quo prohibitum fuit, nè qua fœmina, quæ virgo non esset, admitteretur in cœnobia, ab ipsa Coleta reformanda. Et id sanè etiam executioni mandatum est, reiectis omnibus viduis, aut sinistra fama laborantibus. Etsi verò dispensatum fuit cum quibusdam nobilibus & virtutū studiosis viduis, vt possent admitti, nunquàm tamen illas Coleta tam familiares habere voluit, atquè virgines: nec tam propensò eas ad monasticam professionem recipiebat animo, vt virgines. Et vt Deus purissimæ virginitati eius singulare perhiberet testimonium, misit beatum Iohannem Euangelistam, qui ei annulum aureum attulit nomine summi regis, quo digito illius infixo, eam sibi despondit sponsam charissimam. Quem annulum cum multo timore & humilitate illa accepit, accurateque custodiuit & venerata est: vtque eum meliùs conseruaret, voluit eum auro alio vel argēto vestiri, sed nullus aurifex id efficere potuit. Multi sanè patres & fratres confessa-

Cap. 20.

Non admisit ferè, nisi virgines, in sua monasteria.

confessarij, alijque plurimi hunc annulum viderunt, manibusq; suis contrectauerunt, non mediocri indè consolatione affecti. Cùm aũt fratres illos ad expedienda celeriter negocia procùl ablegare voluit, vt itinerum vitarent pericula, fidenter, clàm tamen, dabat illis secum ferendum hunc annulum, sicque citra periculum totum illud conficiebant iter. Portò noui testamenti sanctos illos chariores habebat, qui virgines permansissent: in matrimonio iunctis illi magis placebant, qui vnico coniugio contenti fuissent. Ipsi quoquè matri suæ, quæ ad secundas nuptias accesserat, quandoquè sic fertur dixisse: Mallem te semèl tantùm, mea mater, nupsisse. Illa blanditer respõdente, Si ego ad alteras me nuptias non transtulissem, tu hodiè in mundo non esses: isthæc subiunxisse: Tum verò Deus ex aliquo è propinquis nostris me fecisset nasci.

Cap. 21. In reformationis suprà dictæ exordio, sæpè inuocabat sanctos, cùm ardua negocia inciderent. Eos autem præcipuè implorabat, qui virgines fuissent. Ad sanctissimam matrem Annam eo nomine vix vnquàm confugiebat, quòd tres subindè habuisse maritos legatur. Sed ea sanctissima matrona ei quandoquè feruenter oranti apparuit, insigni ornatu prædita, ducens secum honorificè totam sobolem suam, puta tres eximias filias suas, & eorum filios cum primis generosos. E quibus prima fuit beatissima Christi parens, regina cælorum, & domina angelorum, creaturarumque omnium, manu tenens dulcissimum filium suum, mundi redemptorem Christum Iesum. Altera fuit Maria Iacobi, secum ducens quatuor illustres filios, Iacobum minorem, Simonem, Iudam & Ioseph iustum. Tertia Maria Salome, habens apud se duos clarissimos filios, Iacobum maiorem & Iohannem Euangelistã. Ait autem ad Coletam beatissima Anna: Etsi ego tribus nupsi viris, at tamen & triumphans & militans Ecclesia ex mea progenie maximis est aucta ornamentis. Post hanc apparitionem Coleta singularem concepit animi deuotionem erga sanctam Annam, rogabatque eam, vt pro excellenti gratia sua pro ipsa intercederet cum sanctis omnibus, adessetque ipsi in inchoata reformatione, quò ad optatum posset eam exitum perducere. Atque vt huic eius apparitioni gratam se declararet, in quibusdam monasterijs suis ex ingenti deuotione templa in eius honorem extruxit: maximè verò in cœnobio Bisuntiensi, quod ei Pontifex contulerat, præclarum sacellum ei condidit: in quo multi tumulati sunt speciales amici eius.

S. Anna ei apparet.

Cap. 22. Præcipua quidem occupatio beatæ Coletæ per omnem eius vitam maximè versabatur in feruenter laudando, honorando & obsecrando Deo. Semper enim, vbicunquè esset, aut mente, aut ore precabatur Dominum, animum suum ad illum erigens: aut certè quippiam boni operis efficiebat. Inter alia Dei charismata etiam illud animo eius penitùs impressum erat, vt feruenti desiderio cuperet accuratè persolui ea, quæ ad Dei cultum pertinent, diuinaque officia puro corde, & cum tremore & reuerentia peragi. Nec sinebat vllam sanctimonialem à diuinis abesse officijs, immò etiam priùs quàm illa inchoarentur, adesse volebat omnes, vt suas prætpararent animas, quò possent Deo gratum exhibere ministerium. Quòd si aliqua ex illis animo in aliam infenso aut commoto esset, volebat eam priùs illi reconciliari, humiliter ab ea petendo veniam. Quanuis autem ipsa supra modum grauata esset doloribus perpetuis, qui eam facilè excusarent, si nollet diuinis interesse laudibus, at nihilominùs voluit die ac nocte semper & prima adesse, & postrema recedere, donèc coacta est diuinitùs aliter se comparare, propter dolores penè intolerabiles: qui tamen si remissiores fierent, rursùs hilariter & alacriter properabat ad communem Dei cultum, ac si nunquàm eos sensisset cruciatus. Visus est crebrò à sororibus agnellus quidam elegans expectare eam ad nocturnas preces ituram in sede illa, in qua ipsa residere solebat. In ipsis autem diuinis officijs studebat corde, corpore totisque viribus gratum Deo offerre seruitium, vocem cum cordis iubilo exaltans, ità vt præ alijs suauiter & mirabiliter concinens audiretur.

Præcipua Coletæ studia & exercitia.

Zelus erga cultum Dei.

Cap. 23. In reformationis initio nõ parùm perplexa fuit, quemadmodùm diuinum persoluendum esset officium. Continebat enim Regula, à sororibus non cantãdo, sed legendo id persolui debere. Consuluit igitur ea de re confessarium suum Henricum de Balma, & cùm multùm inter se contulissent, ambo statuerunt ad preces recurrendum. Illis igitur orãtibus, subitò audita est in medio illorum vox quædam valdè

valdè grata, modulata & musica, & quasi prorsùs angelica. Ex ea igitur modulatione, quæ suauiter & tractìm fiebat, constituerunt modum, quo sorores Dei cultum peragerent. Accidit quandoquè manente illa in quodam monasterio, grassari illic pestem, & multas auferre sorores, pleraſque diù manere malè affecta valetudine. Cùm autem etiam ipsa non mediocriter laboraret ex morbo, non tamen à diuinis voluit se laudibus subducere, nec propter sororum paucitatem aliquid de illis diminui: sed cum duabus aut tribus sororibus preces omnes Canonicas ipsa persoluebat integrè, solenniter & deuotè. Vbi sanè verisimilis non deerat coniectura, angelicos spiritus ei venisse subsidio, vt audientium deuotio & admiratio augeretur. Nunquàm illa, quod sanè admirabile est, in diuinis persoluendis officijs vllum vel tædium, vel laborem sensit: immò quanto ea prolixiora essent, tanto gratiora quoquè erant. Quòd si interdùm aliquam sentiret desolationem, mox inchoato officio consortabatur & tranquillabatur, psallens suauiter in feruore spiritûs, perindè acsi faciem summi regis coràm intueretur. Visa est tum plerunquè facies eius luculenta & splendida, ità vt non rarò sororum oculi sic perstringerentur eo splendore, vt in eam intendere non possent. Cùm autem immodicis doloribus adeò occuparetur, vt diuinis non posset adesse ministerijs, suspirans suauiter exclamabat: O beatas illas, quæ possunt iugiter diuinis interesse laudibus. plusque dolebat, quòd ab illis cogeretur abesse, quàm quòd grauissimos sentiret dolores.

Mirabilis feruor eius in diuinis persoluendis officijs.

Nota lector.

Cùm aliquãdò visitaret monasterium quoddam, offendit illic sanctimonialem, quæ propter grauem morbum annis octo à diuinis officijs absuerat non absq; multo animi dolore. Ei ad se accitæ, comiter ait: Quid est, dulcissima filia, quòd tam longo tempore abes à laudibus Dei? Respondit illa: Nihil, mea mater, illic vel dicere vel facere possum, morbo impedita. Tum Coleta, Abi, inquit, hac nocte in Christi nomine ad preces nocturnas, & fac ibì pro viribus. Fecit ea sic, & eccè vocem sentit sibi restitutam longè meliorem, quàm vnquàm habuisset anteà, ecciniteque non minùs benè, vel etiam meliùs, quàm aliæ incolumes. Porrò præter preces Canonicas, quotidiè legebat omnes orationes Dominicas, quibus laicæ sorores diuinum persoluunt officium: tum quoquè preces horarias S. Crucis, & duplices defunctorum, vt v[illegible], Vigilias, vtplurimùm nouem lectionum, interdùm trium. Signa illa Dominicæ orationis habebat charissima, eaque nocte ac die circunferens, absque numero preces ad illa recitabat. Inter eas autem preces, quæ tum ore, tum mente funduntur, singulariter eam afficiebant Psalterium & septem Psalmi cum Litanijs, quæ à iuuentute vsque in senectam nunquàm, ob quascunque etiam occupationes, dicere prætermisit. Absoluto autem Psalterio, flexis genibus, humiliter & reuerenter munus illud exiguum Deo offerebat, orans instanter, vt gratum illud haberet. Valdè autem infestus ei erat dæmon, dicenti Psalterium. Nam sæpè noctibus extinguebat candelam, effundebat oleum. Accidit quodam tempore, vt & identidèm dæmon extingueret lampadem, & illa rursùs eam accenderet. Tandèm igitur, vt eã perturbaret, importunissimus satan effudit oleum totum in codicem, vndè legebat Psalterium. quæ res non parùm eam afflixit, tum quòd codex esset perditus, tum quòd necdùm complêsset preces. Altera luce tradidit codicem confessario suo, conquesta ei quid accidisset, sciscitansque num qua posset ratione reparari. At confessarius acceptum librũ comperit ex Dei munere penitùs illæsum: quæ res maximam Coletæ consolationem attulit. Alio tempore cùm absolutum Psalterium vellet suo more offerre Deo, duo teterrimi & immanissimi dæmones horrenda specie apparuerunt ei, suis terriculamẽtis impedire eam volentes, nè offerret munus suum Domino. Illa verò fidenter se communiens Crucis signo, obtulit Deo Psalterium: & vilissimi dæmones confestìm euanuerunt.

Cap. 24.

Miraculum

Quotidianæ preces eius.

Miraculum

Vis signi S. Crucis.

In omnibus rebus duris & aduersis, in negocijs arduis semper confugiendũ censebat ad preces humiles, dicebatq; tum per seipsam, tũ per sorores litanias, quibus fidebat plurimùm, & singulari deuotione afficiebatur. Ea enim tempestate, qua in Franciç regno tot sæuiebant bellorum tumultus, vt vix quisquã auderet extra loca munita progredi, tametsi illa pro conditione sexûs multùm meticulosa fuit, at tamen constituit, pro Dei amore & animarum salute per longinquas proficisci regiones: vtque id tutiùs posset, quotidiè audire Missam de Epiphania Domini. Itaque

Cap. 25.

Litanias libenter vtatur.

simul atquè ingressa est iter, litanias dicere cœpit, & Dei benignitate, sanctorumque, qui illic inuocantur, meritis euasit pericula omnia, in quibus multa fuêre sanè horrenda. Proficiscens enim aliquandò cum multis sororibus per regionem, cuius idioma ignorabat, vbì peruenit ad nemus quoddam latrocinijs infestissimum,

Incidit cum suis in latrones.

obuiàm ei venerunt homines truculenti, arcubus & sagittis instructi, qui ei & comitibus eius insidias comparabant, eosque spoliare volebant. Curribus enim propter itineris prolixitatem, & viarum asperitatem vehebantur, quæ res quendam non vulgatem apparatum præ se ferre videbatur. Illi ergò crudeles homines in verba prorsùs barbara & inhonesta cœpêre prorumpere, ad mala omnia parati. Coleta tum compleuerat litanias, & ex Dei gratia intellexit quid dicerent, (Poterat enim cum Apostolis quæuis capere idiomata) locutaque est ad illos blandè,

Mutantur illi mirabiliter.

placidè atque prudenter. Illi mox eius audita voce mutari mirabiliter, non solùm ei & comitibus pepercerunt, sed etiam promptos se obtulerūt ad securè deducendas eas, quocunquè vellent iter intendere. Coleta verò gratias eis egit, & illi sine vllo maleficio recesserunt.

Cap.16.

Alio tempore cùm duceret moniales aliquot ad nouum monasterium, & ad locum quendam periculosum venisset, sentiēs in spiritu se in discrimine versari, monuit sorores, vt litanias promerent. Quidam verò nobilis, sæuus & immanis, sanctæ Coletæ opera & conatus magnis viribus impedire cupiens, per ministros suos iter eius diù explorari iussit. Illi verò Coletam & comites eius curauerunt illic detinendas, donèc nobilis ille cum suis eò adueniret. Is vbì venit, euomuit confestim è cœnoso pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter & religiosè

Illustre sanè diuinæ virtutis miraculum.

Coleta respondit: & eccè equi malignorum hominum manserunt immoti, nec ad currum propiùs accedere potuerunt, quanuìs possent facilè retrocedere. *Aliàs* reuertens illa à quibusdam monasterijs nouis, in quo moniales introduxerat, cùm se putaret tutiori itinere ingredi, in longè crudeliores & deteriores incidit, qui iam ità propè aderant, vt currum eius facilè possent inspicere. Ex ijs sceleratiores quidam alios præcesserunt, vt eam rebus omnibus spoliarent. Illa spiritu id co-

Itèm aliud.

gnoscens, ilicò ad litanias se confert. Mox scelesti illi incredibili acti timore, properè ad suos se recipiunt, haudquaquàm ad eam redituri. Visitatura quandoquè monasteria sua, per eas regiones proficisci cogebatur, in quibus tum ingens erat armatorum militum strepitus. Sentiens se nō sine multo discrimine id facturam, iubet dici litanias. Paulopòst venit obuiàm procacissimis militibus, qui petulantissimè minabantur se quosdam ex comitibus eius iugulaturos, alijs aures præcisu-

Obserua effectum inuocationis Sanctorum.

ros, ab alijs equos & cæteras res ablaturos. At Coleta planè confidens Deo & sanctis, quos inuocabat, iussit comites suos præcedere: mansit autem sola cum sororibus, libenter opperitura mortem, vt alij euaderent. Et eccè tantam ei Dominus contulit animi fortitudinem & constantiam, tantamque oris facundiam, vt non solùm nihil mali ei vel sororibus illi nequam homines inferrēt, sed etiam veniam ab ea peterent, ablatosque equos & alia integrè restituerent. At tamen Deus iustus iudex, qui non sinit impunè abire, si quis vexet fideles amicos eius, ità in eos animaduertit, vt intra octo dies ob quædam perpetrata maleficia in patibulo suspenderentur, palàm cōfitentes, se vel maximè angi animis, præcipueque dolere, quòd molestiam illam ancillæ Christi attulissent: seque existimare illa causa se sic diuinitùs puniri.

Cap.17.

Mansit quandoquè in quodam monasterio suo, quod erat situm in pago quodam regni Franciæ. Illum pagum crebrò viri militares multa vi & forti manu clàm capere moliebantur. Coleta spiritu id cognoscens, ad litanias se conferebat. Quibus inchoatis, videbatur illis militibus alios ipsis fortissimè occurrere pro tuendo

Mira vis Litaniæ.

pago. Itaque fuga sibi consulentes, meritis Coletæ repulsi, nihil pago nocere potuerunt. Et est sanè hodieque illo in loco fama celebris, incolumitatem & conseruationem pagi illius à Coletæ meritis proficisci. Solebat autem illa post oris preces etiam ad eas, quæ mente fiunt, se conferre: atque ità ex precibus magnam capiebat consolationem: aiebatque sine precibus neminem posse proficere: atque ea causa hortabatur sorores ad perpetuæ orationis studium. Porrò in mentalibus orationibus, quibus crebrò vtebatur, curas omnes superuacaneas abigebat, omnesque sensus & vires corporis ac naturæ colligebat, vt perfectè cogitaret

Coletæ mētis excessus.

de Deo, & affectu ardentissimo preces illi offerret, ità vt tota raperetur in illum,

nihil

nihil corpore sentiens, perindè vt mortua, nec percipiens quicquam eorum, quæ tum extrinsecùs circa illam gerebantur. Et sic nonnunquàm permansit sex horis, interdùm decem vel duodecim. Tandèm ad se reuersa, breui spatio se sic fuisse putabat, tametsi interdùm tota die sic perdurâtit, sæpissimè etiam maiori noctis parte. Somnus autem eius incredibilis parcitatis fuit, sic vt aliquotiès octo diebus vix vna dormierit hora. Postquàm enim Psalterium & preces Canonicas absoluerat, reliquum tempus in preces mentales conferebat. In itinere ad hospitia veniens, cæteris corpora quieti dantibus, vigilabat plorans & gemens, Deumque feruenter orans, somno contempto. *Mira somni parcitas.*

Quantæ autem efficaciæ fuerint preces eius, Deus quibusdam sororibus euidentibus signis declarauit. Videre enim illæ sibi videbātur facem igneam ex eius procedentem ore, planè luculentam, adeoque sursùm tendentem, vt cælos contingere videretur. Nonnunquàm illa feruentissimè orante, videbatur eis oratorium illius ceu flammis incensum ardere. Si quis autem propiùs accessisset ignem illum extincturus, repentè disparebat: quanquàm semèl repertū est velum eius exustum, licèt nullus ibi fuisset ignis. Quædam ex illis soror aliquandò imprudens intrauit in eius oratorium, illa Dominum ardenter orante, viditque tanta eam nitere pulchritudine & splendore, vt velut exanimis statìm humi collaberetur. Eam videns Coleta in eo versari discrimine, accessit ad illam, & cùm obiurgâsset quòd ausa fuisset eò ingredi, mox consolatione refouit & recreauit eam, ità vt vires recuperaret suas. Soror Coleta de plano cubito (sic enim vocabatur) vidit quandoque, illa feruenter orante, quendam magnum solem, totum illustrātem oratorium, ab eius ore prodeuntem. Sæpè etiam in precibus feruentissimis, spiritu in Deum sublеuato, visa est à sororibus etiam corpore tam sublimiter euecta in aëra, vt penitùs videre eam non possent. Sed & ipsa, certas ob causas compulsa à Deo, fatebatur se non rarò sub precibus intantùm fuisse corpore sublatam, vt sibi videretur cælum posse tangere, si manus extendere voluisset. *Cap. 28. Efficacia precū eius. Visio cuiusdam sororis. Res stupenda.*

Præcipuè verò Deum deprecari solebat pro miseris peccatoribus, vt illos ad se cōuerteret. Porrò inter multas reuelationes, quas diuinitùs habuit pater celeberrimus, professione Dominicanus, magister Vincētius, etiam illa fuit, qua Coletam vidit in spiritu, genua flectentem humiliter, & feruenter rogantem Deum pro peccatis miserrimæ plebis suæ. Cui ille sic respondere videbatur: Quid me vis facere, filia? Ego quotidianis illorum iniurijs & contumelijs afficior. Quotidiè illi me lacerant & discerpunt, contemnentes præcepta mea, meque blasphemantes & abnegantes. Propter hanc visionem idem egregius Doctor, ex Hispanijs venit in Gallias, vt ipsam Coletam inuiseret. Cumque inter se colloquerentur, multis sunt affecti diuinis consolationibus. Alio tempore orante feruenter Coleta beatissimam Dei genitricem, vt apud filium suum pro misertimo populo Christiano intercederet: oblatus ei fuit discus quidam, plenus particulis carnis, tanquàm infantis in frusta concisi: dictumque est illi: Quo pacto ego deprecabor filium meum pro his, qui quotidiè peccatis & horrendis sceleribus suis, quantùm quidem in eis est, etiam in minores eum discindunt & dilaniant particulas, quàm sint hæ, quas cernis? *Cap. 29. Huius Vincentij Vita est Tom. 2. 5. Aprilis.*

Quantùm verò preces eius permultis profuerint, ex ijs quę dicturi sumus, licebit intelligi. In pago quodam Auernensi vir cum vxore fuit vitæ execrabilis. Vterque igitur ob flagitia sua suspendi iussus est. Etsì verò pleri que omnes dicerent dignos esse, qui sic perirent, at nihilo minùs multi illorum dolebat vicem, maximè quod viderentur rectà proficisci in tartarum, quòd satìs ostenderent, se neque Deum, neque peccata sua agnoscere, nec vllis adhortationibus eò posse adduci, vt agnoscerent. Vomebant enim ex impijs pectoribus verba detestanda, prorsùsque satanica, quæ nihil aliud, quàm æternæ gehennæ flammas mererentur. Vidit hoc horrendum spectaculum quidam sanctus eremita, qui ex deuotione Coletam inuiserat, hominumque miserrimorum ex animo misertus, flexis genibus rogabat carnifices, vt differrent suspendium, donèc ipse rediret. Annuentibus illis, abijt ille ad Coletam, commendauit ei deploratos illos & perditos homines: mox ea sublatis in cælum manibus, cum lachrymis dicere cœpit Psalmum, Miserere mei Deus. Necdùm verò finierat Psalmum, & ecce concipiunt illi cæci mirabilem Dei notitiam, agnoscunt immania maleficia sua, valdè se peccâsse dolent, fatentur illo se supplicio dignos, *Cap. 30. Hoc plus fuit, quàm eorum corpora exsuscitare.*

dignos,patientissimeque morte se affici sustinent, ità vt illi, qui aderāt, plurimū inde ædificationis,magnamque salutis suæ spem conciperent.

Cap.31. Fœmina quædam religiosa,bonæ vitæ & sanctæ conuersationis, enormia quædam peccata commiserat,quæ summoperè quidem cupiebat dicere in cōfessione, sed cùm ventum esset ad sacerdotem, impurissimus satan tantam ei ingerebat verecundiam,vt dicere ea non auderet. Durauit hoc annos sex, & interìm illa viuebat in summo animi dolore & afflictione. Tandèm feruenter petijt commendari se precibus Coletæ virginis. Quod cùm fecisset,mox abijt ad confessarium,cal caroque rubore,integrè confessa est peccata sua, multumque indè percepit conscientiæ suæ leuamen & consolationem. Cùm in reformationis exordio Coleta in castro Balmensi maneret,in pago illo domus cuiusdam nobilis erat,cuius habitatores liberaliter & se & res suas impertiebant Coletæ & eius professionis hominibus, ità vt non immeritò illa quoquè in suis precibus eos sibi haberet specialiter commendatos. Sed maligni & teterrimi dæmones mutuam illam charitatem molestissimè ferentes,multas illi domui persecutiones excitārunt, damnaque grauissima intulerunt. Sed meritis & precibus Coletæ seruati sunt amici illi,& eorum ædes atque

Precib⁹ elidit conatus dæmonum facultates,nè quid incommodi eis accideret. Visi enim sunt Angeli è cælis descendere;vt eos à periculis tuerentur,& hostibus resisterent, eis sæuissima malignitate nocere nitētibus. Vidit Coleta circa noctis medium domum illam cingi luce clarissima,& in ea luce permultos Angelos,habitatores eius aduersùm omnes satanicas infestationes seruantes atque defendentes. Vidit porrò etiam scalam auream ab illa domo vsque in cælum se porrigentem,Angelos per eam ascendentes & descendentes, Deoque preces Coletæ offerentes,tum quoquè egregias eleemosynas, aliaque charitatis officia & beneficia hominū illorum,pro quibus ipsa orabat,quæ ab illis quotidiè in Coletā & sorores conferebantur. Vocauit autem Coleta unam è sororibus,eique indicauit visionem & claritatem illam: sed ea videre eam non potuit,donèc pro illa Coleta rogaret.

Cap.32. In monasterio eius Poliniacensi initiò quidem sanctimoniales magna premebantur aquæ penuria,cogebanturq; eam aliundè inferre,quòd nullus esset in monasterio locus,fodiendo puteo opportunus. Itaque sexta feria post Dominicam

Precibus impetrat aquas. Lætare,qua recitatur Euangelium de muliere Samaritana,à qua Christus apud puteum sedens aquam petijt,Coleta post fusas ad Dominum preces, iussit humū certo quodam loco fodi. Id cùm factum esset,prodijt mox aqua pulcherrima, & qua non esset alia melior in tota regione illa. In quodam Albigensi pago iuuencula iuncta viro,vita erat sic satis honesta & integra,pepereratq; marito filium: at permittente Deo,adeò fuit mente capta,vt neque Deum,nec creaturas vllas,nec proprium filiolum suum agnosceret: citraque vllam verecundiam nuda incederet, & non nisi satanica verba è suo ore proferret. Eam sacerdos quidā venerabilis, commiseratione permotus,commendauit precibus Coletæ, ac deindè reuersus ab ea denuò hanc miseram studio humanitatis inuisit, eiusque caput quodam Coletæ

Insigne miraculum. velo tetigit. Tum illa loqui cœpit verba rationi consentanea,ante omnia petens sibi copiā fieri cōfitendi peccata sua, celerrimeque plenè restituta est. Mercator quidam celebris iter suscepturus valdè periculosum, obnixè commendauit se Coletæ precibus. Deindè dans se itineri,per densissimas niues, aquasque agros operientes ingrediebatur, penitùs ignorans,vbinam esset. Noctcauté incidit in locum, vbi si paululùm processisset,hauddubiè in præsentissimū mortis discrimen se coniecisset. Ibi recordatus pijssimæ matris Coletæ, iterùm se commendauit precibus

Itèm aliud. eius. Erat enim illic abyssus profundissima. Et ecce statim videt Coletam sibi manuque indicare, vt retrocedat. Quod cùm fecisset, cognouit se Coletæ meritis & precibus mortem euasisse.

Cap.33. Vir quidam magni nominis,Coletæ familiariter notus, filiam habuit vnicam, quam volebat monasticæ vitæ tradere, Deo illic seruituram. Obtulit eam Coletæ, quæ libenter eam accepit, vtporè bene constitutam & aptam ad vitam consectandam.Sed paulò pòst dolens vir ille se filiam suam Coletæ tradidisse,eamque perditam existimans, acriter & seuerè eam repetijt. Doluit ea res non mediocriter Coletæ, quòd sic ablatam sibi videret puellam: sed ad preces confugiens, Deo gemitus & lachrymas obtulit. Iam verò pater puellæ, vt ab ea omnem monasticæ vitæ memoriam aboleret, in longinquam eam regionem

ducebat.

ducebat: sed cùm iam fortè medium absoluisset iter, ter equus corruit, cui puella insidebat: & in ipsô tertio casu vtroque orbatus est oculo. Id cernens puellę pater, ad se redijt, agnoscensque culpam suam, venit ad Coletam matrem, veniam petijt, puellam vt ad se reciperet obsecrauit. Id verò Coleta libenter præstitit. Comitissa Valentinensis, præpotens domina, diù multumque desiderauit monasticam S. Claræ vitam siue regulam profiteri. Vt autem vires exploraret suas, possent'ne illi instituto pares esse, non breui tempore, duriter & asperè vixit. Tandèm humiliter petijt à Coleta, vt ipsam admitteret inter suas. Assentit Coleta, præfigit certum diem, ad quem eius desiderio velit satisfacere. Sentiēs interìm draco pestifer, omnis boni hostis diabolus, eum appropinquare diem, euidens quoddam ei rei obiecit impedimentum. Adeò enim equi omnes subitò debilitati sunt, vt nullo pactò à terra surgere posse viderentur. Id verò dolorem non mediocrem attulit Comitissæ illi, quippè cui non occurreret remedium vllum, quod posset huic malo adhiberi. Statuit autem & se & rem totam commendare precibus Coletæ. Quod vbi fecit, mox adfuit mira consolatio. Equi enim omnes ad iter valdè expediti reperti sunt. Tum illa mirificè exhilarata, profecta est, & propositum suum perduxit ad effectum. Coleta autem recepit eam in suam sodalitatem propensissima animi deuotione, & illa sanè perseuerauit in suscepto illo vitæ instituto, ad mortē vsque Deo cum multa perfectione seruiens.

Item aliud.

Impetus dę mon ferre non potest, vt Comitissa se det vitæ monasticæ.

Dicturi iam sumus, quàm feruenti deuotione & amore, Christi passionem Coleta prosecuta sit. Cœpit id ætate adhuc tenera, à matre sua sic instituta, quæ profectò & timebat & amabat Deum: quotidieque cum lachrymis & gemitibus dicebat precem de Saluatoris passione, multùm condolens iniurijs & pœnis, quæ ille pro humani generis redemptione libentissimè tolerauit. Eam autem precem Coleta puella diligenter attendens, adeò totam memoriæ commēdauit, vt deinceps nunquàm eius potuerit obliuisci. Itaque quotidiè hora meridiana, qua Christus cruci affixus est, angores cordis sentiebat vehementissimos cum Christo acerbissimè patiente: vtque eos secretiùs & deuotiùs perferret, libenter ea hora ab alijs se subducebat hominibus, atque ità sola manens, omnes animi vires intendebat ad cogitandas iniurias, persecutiones, conuicia, opprobria, horrendam & ignominiosam mortem, quæ Christus desiderio salutis nostræ patienter & cupidè perpessus est. Porrò in eiusmodi meditationibus sæpissimè extra se rapiebatur, & in Deum transformabatur ardentissimo desiderio & amore: at præcipuè tamen sextis ferijs ab hora sexta matutina, vsque ad horam sextam vespertinam, manè audita Missa, nihil interìm manducans aut bibens, tam erat feruenter & efficaciter Dominicæ commemorandæ passioni intenta, vt sæpenumerò præ doloris vehementia in manibus, pedibus & latere suo sibi re vera videretur clauis & lancea confixa. Ecquis verò pro dignitate possit explicare imbres lachrymarum, anxios gemitus, quibus occupabatur illa tota hebdomada, quam sanctam vocamus? quis satis commemoret dolores acerbissimos atque vehementissimos, quos tunc illa perferebat? In ipsa enim eius virtutum studiosa iuuentute specialis quædam ei collata erat gratia circa Domini passionem. Cùm enim aliquandò feruenter & profundè eam meditata fuisset, Christus ei apparuit, indicauitque familiariter modum, quo passus esset, & vt in singulis membris suis singulares pertulerit cruciatus humanæ salutis amore. Indè verò Coleta vehementissimum quendam concepit cordis dolorem & angustiam: ac nihilo minùs ardore quodam amoris & deuotionis erga Christi passionem intantùm incensa fuit, vt sæpiùs reminiscens huius visionis & crudelium pœnarum, quibus affectum viderat corpus innocentissimum Saluatoris, planè destitueretur viribus, nihilque prorsùs exteriùs sentiret, in statum alium transformata. Atque ità in sancta hebdomada multa ei diuinitùs præstabantur sanè memorabilia. Cùm enim recitabantur passiones Christi in Missis coram ipsa, vti fieri solet, dolores, quos passus est Dominus in corpore suo, adeò renouabantur in corde & corpore illius, vt nunquàm sic visa fuerit mulier laborare parturiendo, quantùm ipsa videbatur condolendo. Cuius rei id euidens documentum fuit, quòd horis illis incredibili animi angore lamentabatur, fundebatq; lachrymas & gemitus ineffabiles, vt nemo quanuis ferreo pectore, si id vidisset, pietate & cōmiseratione potuerit non permoueri & emolliri. Fuit autem non breui tēpore iugiter sic charitatis inflāmata ardore, & intimo confecta animi dolore

Cap. 34.

Erga passionem Christi vt Coleta affecta fuerit.

Christus ei adhuc iuueni apparet.

Christi dolores sumsit ei dolēt.

dolore erga passionem Christi,siue legendo, siue quouis alio modo ea illi esset redacta in memoriam,vt toto intellectu & cunctis viribus illa contemplanda occupatis,interdùm sex aut eo ampliùs horis nihil neque cogitaret aliud,neque exteriùs sentiret.

Cap. 35. Manens aliquandò in monasterio Bisuntiensi, in sancta hebdomada tam se toto triduo tam applicuit ad cõmemorandam Christi passionẽ, vt toto triduo nocte acdie in ecstasi permanserit,nihil interim neque loquens, neque comedens, neque bibens. Alio tempore in sacra parasceue ab hora illa noctis,qua cantantur Matutinæ,vt vocant,ad eam vsque, qua sorores è domo capitulari reuertebantur,tam attentè versata est in meditandis Christi cruciamẽtis,vt grauissimis affecta pœnis etiam in corpore,sororibus ei obuiàm venientibus stuporẽ afferret. Adeò enim facies eius videbatur fustibus cæsa, vt nihil in ea nisi pellis & ossa fracta & comminuta, nasusque complicatus cerneretur. Attamen ijsipsis inspectantibus, paulatim pristina ei forma restituebatur. Verita autẽ illa, nè quid fortasis in ipsa sorores animaduertissent, ocyùs ad oratorium redijt, moxq; rapta in spiritu, sic ad noctem vsque permansit. Dominica Palmarum aliquandò cum multa humilitate & deuotione in processione,quę tum fit cum ramis,incedẽs,ac studiosissimè cogitans Christi illum in Hierusalem aduentum, quem illa processio repræsentat, adeò sibi videbatur Christo etiam corpore propinqua, vt tangeret illum, itemque asinum, cui insidebat: qui sanè asinus ramum illum ex eius manibus morsu abstulit, nec vnquam posteà ramus ille visus aut repertus est.

Toto triduo pacitur ecstasim.

Res mira.

Cap. 36. Loca sancta, quæ Christus sua præsentia, olim in terris degens, mirificè sacrauit & ornauit,cum multa reuerentia & deuotione habebat impressa cordi suo: specitìm verò locum & vrbem,in qua passus est. Et quanuis corpore debilis & tenera esset,multaque in mari occurrerent pericula,at tamen summo ardebat desiderio arripiendi iter illud, locaque illa deuotè visitandi, atque illic moriendi propter Deum: & certè eò profecta fuisset, si id ei permissum esset. Inter alias autem reliquias, quæ sancta Ecclesia ità vt par est veneratur, singulari reuerentia prosequebatur lignum sanctæ Crucis,ad quam Christus affigi voluit: cupiebatque vehementissimè particulam aliquam eius crucis sibi præberi. Itaque nè suo fraudaretur desiderio, cælitùs ei missa fuit crux aurea,sed parua,cui inclusa fuit portio quædam veręCrucis Christi: quam illa deuotè & reuerenter seruauit,multique eam viderunt & manibus tenuerunt. Asserebat autem Coleta pro certo, crucem illam auream humano opere minimè confectam.Sicut autem veram Christi Crucem pijssimè venerabatur & colebat, ità etiam erga eius signum peculiari animi deuotione afficiebatur. Cuius etiam virtute signi, meritis eius, plurima Dominus patrauit miracula, quibus nonnulla hîc subijciemus. In exordio enim eius,quam sæpè diximus, reformationis permulti paruuli ei oblati fuẽte,diuersis afflicti morbis: conabanturque parentes vel amici eorum obscuris quibusdam & Coletæ ignotis modis eam permouere,vt manibus illos tangeret,& signum crucis in eos exprimeret. quod cùm illa fecisset,curabantur.

Singularis eius reuerentia erga signum S. Crucis.

Multa miracula efficit signo Crucis.

Cap 37. In monasterio quodam Coletano quædam soror tanto vexabatur capitis dolore,vt se putaret morituram. Adijt ergò Coletam matrem, explicauit ei molestiam suam,petijt suo capiti imprimi signum Crucis.Illa valdè dolens vicem eius,fecit vt petijt soror: & ecce fugit morbus,soror fit omninò sana & incolumus. Abijt quandoque Coleta ad expedienda quædam negocia religionis suæ. Venit cum paucis comitibus ad ripam cuiusdam profundi fluminis: vbi cùm nulla esset nauis, nautæ nulli, confidens illa diuinæ bonitati, signum Crucis edidit, confessariumque rogans, vt idem faceret. Deindè securè tentauit periculosum iter ingressa, idque cum omnibus suis partim peditibus, partim equitibus sine periculo confecit. Paulò pòst multi equites, robustis freti equis, eodem loco flumen transmittere volentes, petulanter dicebant: Si Begardi & hypocritæ illi transire securi, quid nos transire dubitamus? Ingressi igitur flumen confidenter, miserè submersi perierunt. Aliquandò proficiscente Coleta à quodam monasterio ad aliud, currus eius prolapsus est in profundam foueam, aquis plenam. Habuit autem soror quædam ex comitibus eius partem quandam vnicornis, Coletæ charam. Ea quoquè lapsa fuit in foueam illam. Non parùm autem ea re perturbata soror, commisit se animo precibus Coletæ, editoque fidenter signo Crucis in foueam illam,

Præclarum miraculum.

illam absque vllo adminiculo, dempto ramusculo quodam, qui instar palmitis tener erat, submisit se in foueam, quæsiuit particulam vnicornis, réperit natantem in medijs aquis, extraxit & reportauit, nihil penitùs madefacta, nisi modicè admodùm in ipsa planta pedis. Item aliud.

Erat in quodam monasterio soror quędam vita honesta, fama laudabili. Ea, Deo permittente, quinquēnio laborauit morbo comitiali, quotidiè vt minimùm semèl humi corruens, multamque ab ore spumam instar apri venatione exagitati egerēs: deindè instar dæmoniacæ rabie quadam insaniens. Ligabant illam quidem & fortiter detinebant homines fortes, at illa inuitis ijs exiliebat turpiter vsque ad trabes, ab ore vomens calorem teterrimum, fornacis instar: itemque ventum validum, tanquàm fulguris. sicque diù permanebat, non sine multa aliarum sororum molestia, ignorantium quid remedij adhiberent. Tandèm recordatæ virtutum Coletæ matris, eius precibus obnixè illam cōmendārunt. Illa misit ad eam quendam confessarium suum, qui fidens Coletę meritis, signo crucis muniuit eam, illaq; repentè omninò conualuit. Soror Ioanna de Lasarre diras patiebatur in manu dolores. Nesciens verò quid ageret, tandèm constituit se ad Coletam matrē conferre, eamque rogare, vt tam malè affectæ manui signum Crucis imprimeret. Venit igitur ad eam, Coleta id fert indignè, dolens & mœrens tale quippiam à se exigi, repellit manum ægrotam, eam extrinsecùs tantùm sua tangens manu. Et tamen tali contactu, quasi ab indignante exhibitio, ægra illa incolumis subitò euasit. Alia quædam soror triduò nihil ferè neque cibi neque potûs sumpsit, grauiter laborans morbo quodam. Eius recordata Coleta, quærebat quînam valeret. Respondentibus illis, miserè eam vexari, & existimari propedièm morituram, Coleta sumpto pane rudi, signo Crucis eum cōmunijt, mittensque ægrotæ, iussit vt eum quamprimùm ederet. Fecit illa sic, & postridiè sana exijt è valetudinario. Cap. 38. Eximia vis signi Crucis. Egregium miraculum.

Morabatur quandoquè Coleta in monasterio quodam, quod erat in regione, vini & frumenti inopia laborante. Cumque non nisi parum in monasterio esset vini, eiusque valdè mali, ità vt nauseam afferret gustantibus, iussit Coleta parum aliquid eius vini in vasculo sibi apportari: & cùm signum Crucis pinxisset manu, fœtor omnis & corruptio abijt non solùm è vase ipsi oblato, sed etiam ex dolio, vndè illud impletum fuerat: ità vt quotlescunquè vinum indè promeretur ad sorores reficiendas, ante mensæ benedictionem malè oleret & insipidum esset, post eam verò vi signi sanctæ Crucis & gratum odorem, & suauem bibentibus gustum exhiberet. Data aliquādò fuit Coletæ elegans quædam, sed parua tabula eburnea, quam illa valdè diligebat propter pias imagines passi Saluatoris, in illa expressas. Accidit autem, vt maligni dæmonis opera frangeretur. Id illa conquesta fuit suo confessario, qui eam cōsolabatur, dicens se curaturum, vt redintegraretur. Atque vt id fieret, abijt eum tabula ad artificem quendam, eius rei peritum. In ipsa autem via curiosè eam volens intueri, cùm priùs signum Crucis fecisset, aperuit eam, & vidit prorsùs integram & illæsam. Cap. 39. Obserua hæc.

Mira sanè deuotione & ingenti reuerentia afficiebatur Coleta virgo erga præstantissimum Eucharistię sacramentum. neq; id mirum. Indè enim hauritur omnis contemplatio, in illo reperitur spiritualis consolatio, ibi suauiter sapit feruens meditatio, per illud donatur æterna beatitudo. Itaque vbicunquè esset, quotidiè Missam sanctissimam, in qua Christi corpus consecratur, cum multis lachrymis deuotissimè audiebat: & vt eam maiori animi deuotione audiret, sæpenumerò conscientiam suam humili confessione expurgabat. Cùm autem ob res necessarias conficiendas extra monasterium degeret, cum cæteris quidem publicè eam audiebat: aliàs priuatim & secretè, neminem tum admittens præter sacrificantem & ministrū eius, qui sacrificio interesset, nè diuinitùs ei collata dona specialia, alijs fortè innotescerent. Etsi autem publicè eum multa pietate interesset sacrificio, maiori tamen affecta videbatur, cùm priuatim ei adesset. Cùm autem ventum fuit ad sacrę hostiæ eleuationem, profundissima humilitate, ingentiq; tremore adorabat eam, seipsam deprimens & vilipendens, plorans & gemens adeò, vt prorsùs in lachrymas resoluta videretur: in eiusmodi quoquè clamores erumpēs, ab intimis cordis angoribus expressos, vt omnes mirabili commiseratione simul & admiratione afficeret. De ipsius autem sacramenti excellentia, virtute, sublimitate & magnitudine, de Christi in eo præsentia, & de mysterijs eius, tam perspicuam habuit notionem, Cap. 40. Deuotio & reuerentia ei' erga Eucharistiam.

Nota hæc Lector. nem, vt qui aderant, certò existimarent Christum ei re vera apparere forma aliqua ipsi soli nota. Post hanc autem adorationem Eucharistiæ, sæpissimè permansit diuini amoris accensa flammis, sublata sublimiùs in spiritu, Deoque perfectè coniuncta, ità vt sibi videretur tota transformata in Deum, & supra naturam rapta, sensibus corporeis planè cessantibus ab officijs suis.

Cap.41. Non rarò autem sub hac Eucharistiæ eleuatione perspicuè cernebat eius, qui faciebat sacrificium, conscientiam, & quo in statu ille esset. At tamen nè proderentur alijs dona Dei, ipsi specialiter collata, clàm & prudenter indicabat sacrificanti vitia eius, vt ea corrigeret, protsùs reticens modum, quo ea ipsi innotuerant. Habuit autem hoc ex speciali Dei gratia, vt quantunuis breui spatio Eucharistia ei Verũ Christi corpus in Eucharistia ostenderetur, nunquàm hæsitare potuerit, quin illic verum esset corpus Christi, planeque cognosceret eius magnitudinem, præstantiam & veram præsentiam: statimque illud cum multis lachrymis & gemitibus adoraret. Fuit aliquandò in monasterio, sito in ea regione, qua solent vsitatiùs album quàm rubrum vinum sacrificio adhibere. Ibi tum sacrificanti sacerdoti obtulit minister aquam, putans Obserua. esse vinum. Quandò autem ventum est ad eleuationem, corpus quidem Christi adorauit Coleta ea, qua solebat, humilitate, reuerentia, lachrymarum & suspiriorum copia. Cùm autem calix eleuaretur, noluit adorare, sentiens in spiritu, non esse ibi verum Christi sanguinem. Porrò complures tum religiosi, tum seculares summoperè conati sunt, aut saltem experierunt esse iuxta vel intra oratorium, vbi Missam illa audiebat, vt reipsa comperitent feruentem eius & humilimam Eucharistiæ adorationem, audirentque suspiria & clamores, quos Christo illic præsente edebat. Sed illa id permittere haudquaquàm voluit, nisi vel admodùm religiosi essent, vel ipsi valdè familiares. Quòd si aliqui clàm latitâssent in locis occultis oratorio propinquis, non latebat spiritum eius, Christo id ei reuelante. Itaque de talibus mœrenti animo conquerebatur patribus & fratribus suis, quòd non permitteretur pro sui consolatione adorare Dominum Deum suum, propter homines, insidiosè ipsius arcana scrutari volentes. Interrogata verò, cur tam alta ederet suspiria & eiulatus sub eleuatione, blanditer respondebat, se plerunquè aliter facere non posse, etiamsi totus adesset mundus. Sentiebat enim immensam maiestatem & potentiã Regis regum, cuius comparatione nihil est mundus vniuersus. At tamen si interesset sacrificio publico domi vel foris, licèt eodem modo affecta esset, Deo mirabiliter in hoc dispensante, non eam foris ostendebat deuotionem, quam solebat in priuatis sacrificijs.

Cap.42. Qua autem animi deuotione Eucharistiam sumpserit, neminem arbitror vel satis admirari posse: sed & illi, qui ministrare ei solebant, pro dignitate id explica- Vt se gesserit sacrosanctam Eucharistiã sumptura. re vix possent. Nam tametsi multa ei inerat conscientiæ puritas, gratiæ exuberans copia & virtutes plurimæ, at nihilo minùs coram hoc sanctissimo sacramento, alta voce clamans, seipsam suprà quàm dici queat deijciebat, vilem, immundam, abominabilem, indignam quæ cum alijs quantunuis etiã impijs versaretur dictitans, idque propter culpas innumeras, quas se in Dei bonitatem & maiestatem perpetrâsse fatebatur. Vndè tanto cruciabatur dolore, adeoque sibi displicebat, & lugebat, vt cor eius scindi videretur, oculique instar fontium essent, non guttas, sed riuulos lachrymarum iugiter fundentes, quibus tota ipsa madefacta cernebatur, gemens & dolens & anxia valdè, perindè vt mulier dum parit, aut aliquis morti adiudicatus. Quæ res magnum sæpè stuporem & terrorẽ ingerebat ijs, qui aderant.

Miri in ea Eucharistia effectus. Postquàm autem Eucharistiam sumpsit, mox rapiebatur in Deum, manebatque immota & mortuæ non absimilis ad horas duodecim, nonnunquàm decem, vt minimùm sex, nihil intereà sentiens extrinsecùs. Ad se autem reuersa, vultu erat prorsùs angelico, luculento, pulchro, amabili, cælesti, & à terrenis omnibus abhorrente: sermones verò erant suaues, profundi, cælestes, perfectissimum Dei commendantes amorem, auditores ad Dei perfectam cognitionem inuitantes, ad feruens bonorum spiritualium & æternorum desiderium, ad mundi & inconstantis ac labilis vitæ huius, omniumque vanitatum & noxiarum cupiditatum contemptum incitantes. Porrò quotiès ardua, difficilia & obscura negocia (id quod sæpè accidit) occurrerent, ad hoc sanctissimum sacramentum tota confugiebat interdùm quadtaginta, nonnunquàm triginta diebus continuis illud eo, quo diximus, modo percipiens, nec tamen omittens ea, quæ sunt suprà memorata.

Si

Si quid arduum & insigne Dominus per eam conficere vellet, & ipsa præ multa animi humilitate non auderet assentiri, timens nè præclarè propterea de ea homines sentirent, putarentque in ea aliquid latere virtutis & gratiæ, Dominus per hoc præstantissimum sacramētum compellebat eam facere vel inuitam. Neque enim priùs deglutire potuit sacram hostiam, quàm diuinæ inspirationi paréret. Ea res nonnunquàm eò adegit illam, vt cùm assentire formidaret, nec tamen sacram hostiam deglutire posset, consilij capiendi causa suum adiret confessarium. Illo verò consulente, vt Domino suam permitteret voluntatem, & illa id faciente, cōfestìm hostia sedeglutiendam permisit. Voluit quandoquè solenni quodam die sacrosanctam Eucharistiam cum magna deuotione percipere. Itaque dixit confessario, vt pro ipsa hostiam consecraret. At ille vel non intelligens, vel non satis aduertēs, quid diceret, non fecit sic. Etsi autem dubitaret de eius voluntate, non tamen fuit ausus accedere eam, nè fortè eius sanctas preces interturbaret. Cùm igitur vētum est ad horam sumendæ Eucharistiæ, sensit confessarius eam more suo in fletus & gemitus erumpere, vt solebat cōmunicatura. Quamobrèm non parùm admirans, cùm se sciret non consecrâsse pro ea hostiam, sentiebat magno id mysterio non vacare. Posteà absolutis precibus percunctatus est ex ea, quid sibi vellent lachrymæ & suspiria, quæ ipse audijsset. Respondit illa humiliter, Dominum Iesum suis manibus ipsi preciosissimum corpus suum obtulisse. Cap. 43. Res admiratione digna. Christus ꝑbet ei corpus suum.

Quandoquidem vitæ asperitas & carnis mortificatio, corpus purum & castum conseruat, Coleta ab ipsa prima iuuentute vsque ad supremum vitæ tempus corpus suum cum Apostolo studuit in seruitutem spiritûs redigere: illudque valdè duriter & asperè habuit, continuis illud ieiunijs macerans, à pueritia ipsa semper abstinens à carnibus, nec ob quamlibet aduersam valetudinem ieiunium soluens, aut largius alimentū sibi impertiens. In tenera ætate scholas adiens, aut nunquàm aut rarò ante vesperam domum redijt, nè cogeretur suum frangere ieiunium. Si quis in oppido, quo orta est, de eius parco victu perquirere velit, angelicam planè vitam eam duxisse comperiet. Stupeo ego ipse ad id, quod dicturus sum. Constat eam exemplo Saluatoris quadraginta diebus & noctibus continuis ieiunam permansisse. Crebrò sanctam Quadragesimam solo pane & aqua exegit, licèt id corpus eius valdè debilitaret. Si interdùm aliquid parùm vini aquæ admisceret, id tam exiguum fuit, vt potiùs in aquam verteretur. Quandò Deo disponente grauis aliquis cruciatus perferendus ei erat, id quod frequens fuit, eo durante, nihil prorsùs esculentum vel poculentum sumebat, nulla enim res creata eius tum palatum afficiebat. Quòd si pro natura sustentanda aliquid sumere cogeretur, auiculæ potiùs quàm hominis alimoniam dixisses. Aliquotiès nihil ipsa edens & bibens, ea re sustentabatur, quòd alios coram se edere cerneret. Liberata autem ab eiusmodi cruciatu, non nisi frustum panis petebat, qui esset colore medio inter album & atrum, quo tam suauiter vescebatur prandens, vt delectationem afferret intuētibus: perspicuumque fiebat nunquàm tam benè sapuisse filijs Israël manna, vt illi panem hunc, quem diximus. Solebatque tunc comiter & facetè dicere, respuēdas esse carnes & pisces grandes, aliaque id genus esculenta, quippè qui pani puritate comparari non possent. At tamen pisciculorum adspectu delectabatur. Cap 44. 1.Cor.9. Eius ieiunia. Ieiunat 40. dies perpetuos.

Cùm aliquandò à Palmarum die vsque ad Cœnam Domini ab omni cibo abstinuisset, itemque à Cœna illa vsque ad Pascha, ipso die Paschæ venit ad eam gallina, diuinitùs, vt piè creditur, missa, posuitque iuxta eam ouum exiguum, vndè ea tam opiparè & abundè refecta fuit, vt triduo toto posteà nihil comederit. Quamuis autem in seipsam tam esset rigida & parca, at tamen erga alios fuit perhumana & liberalis, ex animo cupiens & volens, vt sorores, & fratres illis inseruiētes haberent victum qui sufficeret, exclusa tamen superfluitate, nè sanctæ paupertati iniuria fieret. nec vnquàm de diuina benignitate diffidendùm sibi putauit, quin ea res necessarias illis suppeditaret, modò fideliter soluerent vota sua. In multis vrbibus & insignioribus pagis, vbi erant monasteria eius, quidam propter Deum & contemplatione reuerendæ præsentiæ eius mittebant illi specialem panem & vinum, vel alias delicatiores escas: sed ex ijs nihil vnquàm gustare voluit, mittens ea statìm ægrotis, aut indigis, aut certè in commune omnibus distribuens. Quòd si nimiùm mala valetudo cogeret aliquid eam indè sumere, essetque id tam exiguum, vt alijs impertire non posset, id mœrens & lachrymabunda planeque inuita sumebat. Cap. 45. Sibi parca, alijs benigna.

Vtplurimùm enim esculenta omnia ipsi oblata tam largiter & copiosè fratribus & sororibus distribuebat, vt euidéter in eius manibus augeri viderentur, paucaque ab alijs ei data, & ab ipsa rursùs distributa, multis abundè sufficerent. Fratribus monasterijs inseruientibus, si vel ex deuotione ipsam inuiserent, vel à petendis eleemosynis aut aliundè redirent, atque etiam alijs ad ipsam diuertentibus, qui vel alimentis, vel consolatione indigere viderentur, humanissimè cibum & potum afferebat. Si verò comperisset quempiam indigum & egenum, nec haberet, vnde ei opitularetur, dolebat sanè, optabatque sibi præberi facultatem illùm iuuandi. Id cernens præpotens Deus, non rarò permouebat alicuius pij hominis animum, vt Coletæ eleemosynam præstaret. Indè verò ipsa dabat indigenti. Erat quandoquè in monasterio, ea regione sito, vbi annonæ magna fuit caritas, vixque ea obtineri poterat. Affligebatur ea re populus miserandum in modum: & Coleta quoquè ram pro suis, quàm pro alijs non mediocriter angebatur. Et eccè ab inexpectato oblatus est ei saccus elegans, purissimò frumento plenus. Id ergò secretò in pauperes erogandùm curauit, ità vt multorum inopiam eo releuaret. Durauit autem frumentum diutiùs, quàm quisquam sperâsset.

Miracula non vulgaria

Nota miraculum.

Cap. 46.

Ex illis autem rebus, quæ sic diuinitùs ei transmittebantur, nihil penitùs sibi retinuit: sed pauperibus & egenis eas elargiens, si quid superesset, in vsus inopum seruabat: sæpiusque re ipsa compertum est, etiamsi in pauperes collatæ essent, tamen sine diminutione diù eas perdurâsse. Data ei aliquandò fuit propter Deum ouorum certa portio, idque in ea regione, vbi eorum rara erat copia. Ea libenter accipiens, in arca condidit, impertijtque libens omnibus petentibus, tum sanis, tum ægrotis, nec tamen numerus eorum imminuebatur. Et illa quidem id persensit, sed apud se tacitum habuit. Vinum quoquè ei plerunquè datum, diù asseruabat pauperibus distribuēdum: sed etiam longo tempore distributum, nihil neque de quantitate, neque de gustu & bonitate amisisse videbatur. Duobus fratribus ob negocia religionis conficienda proficiscentibus tempore incommodo & periculoso itinere, aliquid vini dedit, quo in via vterentur. Ibant illi & redibant, & cum esset opportunum, bibebāt in itinere ex illo vino sanè bono, nec quicquam tamen diminutum fuit. Ipsa quidem si in locis esset vini copia abundantibus, nihilo plus indè sumebat in vsus suos, & id, quod sumebat, vsqueadeò diluebat aqua, vt in eam mutatum videri posset: Si autem ibi versaretur, vbi vini esset penuria, nihil prorsùs vini bibere voluit, nisi cogeret morbus: maximè autem aquæ potu refrigerabatur, & quemadmodùm potatores dant operam internoscendis vinis, ità ipsa aquarum discernendarum erat benè perita: quanquàm & ab illis pro desiderio gustandis sæpè sese refrenabat. Si esset in locis, vbi crassiores erant aquæ, minusque puræ, in vitreis vasculis eas sanitatis causa ad ignem apponebat, vt bullirent. At impurus cacodæmon vitæ eius asperitatem, & fructum quem afferebat, ferre non sustinens, cùm illa quandoquè acerrima cruciaretur siti, & aqua eius ad ignem bulliret in vitro, arrepto baculo, percussit vitrum, & in centum atque eo ampliùs frusta comminuit. Id verò illa tulit patientissimè, laudans Deum. euenit autem indè res admiratione digna. Collegit enim illa fragmenta vitri, & sublatis in cælum oculis Deum orans, mox vidit illud sanum & integrum, vt antè fuerat. Bis quidem fractum fuit à satana vitrum, & bis Coletæ precibus redintegratum.

Illustre miraculum.

Itèm aliud.

Inuidus dæmon effundit aquam eius.

Magnum miraculum

Cap. 47.

Quædam ex eius sanctimonialibus, cùm aliquandò iuisset allatum in eius vsum aquam, secum tulit codicem, quo Coleta vti solebat. Is verò imprudenter illapsus in aquam, vsqueadeò corruptus & madefactus est, vt prorsùs inutilis putaretur. Doluit igitur non mediocriter soror illa, & quid ageret, prorsùs ambigua erat. Tandem abijcit se ad pedes matris Coletæ, dicit quid acciderit, ostenditque codicem madefactum. At illa videns eam tam miserè dolentem, pio affectu consolatur eam, Noli, inquiens, timere filia. non enim perditus est codex. moxque eum accepit in manus suas prorsùs inutilem: sed simulatquè tetigit eum, totus siccus, pulcher, & illæsus apparuit, à latere duntaxàt quodam remanente vestigio, in tanti miraculi memoriam. Quidam etiam frater necessariam Coletæ aquam quandòaquam attulit, sed fenestra, per quam vas aquariū fictile intromitti oportuit, breuior erat, quàm vt posset illud recipere. Mira res. postquàm ad motum illud vas fenestræ, ad eam quantitatem subitò redactum est, vt haud difficulter per fenestram inferretur.

Aliud miraculum.

Itèm aliud.

Ni-

Nihil quidem in hac vita Deo gratius esse potest, & homini cōducibilius, quàm pro eius amore libenter pati dolores & cruciatus. Ea enim re verè eius amicis vel maximè fit conformis & consimilis. Certè ipse Dominus Iesus Christus tota vita sua graues & labores & dolores nostri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad eius similitudinem pro suo modulo hac in parte accedere diligēter studuit. Nam quoad vixit, perpetuis affecta fuit doloribus & cruciamentis, alijs post alia succedentibus, & sæpenumerò duplicatis, quæ tamen omnia tulit patientissimè. Inter alia magnam ei molestiam afferebat inflatio quædam cōtinua, sine intermissione modò crescens, modò se remittens, quam tamen suauiter tolerabat. Præter hanc multis alijs affligebatur modis, interdùm in solo corpore, nonnunquàm in anima, plerunquè in vtroque, idque sanè grauissimè. Morbos, ex naturali aliqua causa existentes, placidè ferebat: qui verò præter naturæ ordinem diuinitùs ei infligebantur, eos necessariò perpeti oportebat, nec potuit illis pro suo arbitrio absolui. Ad inflationem illam, quam diximus, aliæ penè continuæ vexationes & infirmitates se adiungebant, quibus interdùm tam miserè discruciabatur, vt octo dierum spatio vix vna hora integra respirare posset: quodquè miserabile & commiseratione dignū est, cùm soleant alij tum sani, tum ægroti in lectulis suis captare requiem & leuamentum, illa potiùs & deteriùs vexabatur. Nam etsi ob labores diurnos cuperet nonnunquàm dare se nocturnæ quieti, & corpusculum in lecto reponere, at nunquàm tamen requie illic potiri potuit: immò verò mox vt eò se recepit, nouis & laboribus & angoribus cruciabatur, idq; nocte tota, & interdùm ad meridiem vsque. Neque eiusmodi angustijs premebatur semèl atque iterùm per hebdomadam, sed cunctis noctibus. Porrò diebus Dominicis & festis & in magnis solennitatibus, quibus alij omnes cessant à laboribus, longè acrioribus illa torquebatur pœnis, quàm diebus alijs: quantòque erant celebriores dies, tanto cruciatus erant acerbiores. inchoabantur autem vtplurimùm à primis vesperis vsque post Completorium, vt vocant, sequentis diei: In præcipuis autem solēnitatibus à meridie diei præcedentis sumebant initium, & durabant vsque ad illarū finem. Cùm autem visum fuit Domino his etiam alias addere molestias, longè infestiores ijs, quæ necessariò ferendæ illi erant, si quis superueniret, cui non posset suam negare præsentiam, mox vt statuit ei loqui, cessabant dolores illi, nec sentiebat quicquam, quantispèr illic hærebat: sed simulatquè ille recessit, mirabiliter dolores eius intendebantur & augebantur pro ratione temporis, quo cessârant illo præsente. Tum verò vsque adeò cruciabatur, vt sæpissimè ex ore sanguinē vomeret. Signum autem euidens est, pœnas has & molestias non naturales fuisse, sed diuinitùs ei irrogatas, quòd & subitò acciderent, & repentè desinerent, nullo prorsùs earum vestigio remanente, acsi nihil omninò passa esset. Itaque aliquandò dicebat: Nescio me quicquam sensisse mali: cùm paulò antè præ doloris vehementia omninò incuruata fuisset, & lingua penitùs perforata.

Caput quidem eius, durantibus his pœnis, simile ollæ feruenti videbatur: illis abeuntibus, confestìm redibat in pristinum statum cum lingua & membris cęteris. Fuitque id admirabile: si calore cruciaretur, nulla re frigida eum potuisse extingui: si frigore, nullis mundi huius caloribus potuisse depelli. Et vt multa paucis complectar, potest id de illa affirmari, salua tamen omnium pace, si quis in hac vita tolerandis pœnis horribilibus, immanibusque cruciamētis verus Christi imitator fuit, eique conformis, eam talem fuisse. Vt enim cognoui è viris fide dignis, & eiusmodi rerum peritis, cuncta sanctorum martyrum tormenta, sanè horrenda, ipsa in se experta est vel simul, vel successiuè: quorum acerbitatem augebat temporis diuturnitas. Alij enim martyres vix vltra decem, aut viginti, vel triginta & quadraginta dies cruciati fuêre: Coleta verò annis ampliùs quinquaginta tam dirè perpessa est. Nec vlla labebatur hebdomada, qua non vnum vel duo martyrum supplicia re vera experiretur. Interdùm enim vrebatur igne cum beato Laurētio: non quòd ibi vlla adesset ignis substantia, sed Deo id mirabiliter agente, ignis vis & efficacia. atque id genus cruciamenti plerunquè rota nocte durabat. Interdùm torquebatur instar sancti Vincentij, nonnunquàm cruci affigebatur & excoriabatur: aliquotiès minutatìm conterebatur, aliquandò inbullienti aqua cruciabatur. Plerunquè videbatur ei cor eius aperiri, & sale conspersum occludi. Interdùm re ipsa sentiebat sub corpore suo titionem ardentem, totum corpus inflammantem:

Cap. 48. Afflictionū vtilitas.

Coletæ perpetuæ cruces.

In lectulo suo vel maximè cruciata fuit.

Itē diebus solennibus.

Mira sunt hæc.

Cap. 49.

Admiranda etiam hæc.

Deus eam egregiè exercet varijs pœnis.

aliàs oculorum radicibus admotum carbonem ignitum, illos penitùs consumentem: aliàs per membra omnia serra acutissima adigi, eisque totam se configi. Hęc autem & id genus alia dira & immania non ei extrinsecùs à persecutore inferebantur, sed Deo intùs dispensante: quibus nonnunquàm atrociùs affligebatur, quam sancti martyres, quòd nullum sentiret leuamen aut refrigerium, quo illi vel à Deo vel ab Angelis afficiebantur: eo tamen dempto, quòd cùm sorores, quæ ei familiariter adesse solebant, noctù captandæ quietis causa, pœnis cessantibus, ab ea recederent, Angeli sancti blanditer eam inuisebant, officiosissimè illi inseruientes, tanquàm summi regis ancillæ vel sponsæ. Præter hæc verò etiã in singulis membris peculiares sentiebat afflictiones, maximè in oculis, quibus præcipuè solebat remedia opportuna adhibere, vt posset videre preciosissimũ Christi corpus in Eucharistia, & ex libris diuina officia deuotiùs persoluere. Nec tamen deerant oculis suæ molestiæ & vexationes perpetuæ. Aliquandò visitante ea quoddã monasterium suum, adeò lingua in guttur medium depressa fuit, vt nec loqui, nec orare vocaliter, immò vix respirare posset. Occurrit tum ei quædã iuuẽcula speciosissima & humanissima, hilariter eam salutans, & tandèm etiã amplexibus stringens & deosculans. Indè lingua rediit in locũ suum, & mox virgo illa euanuit. Testabatur autẽ Coletæ confessarius Henricus de Balma, fuisse illã beatissimam Christi matrem Mariam

Angeli eam visitant.

S. Maria ei apparet.

Cap. 50.

Fuit quidem Coleta rerum mundanarum parùm perita, sed sagax valdè & admodùm prudens & gnara cælestium ac diuinorum. Propènulla ei inerat doctrina humanitùs acquisita, sed abundabat sciẽtia diuinitùs infusa, quæ est præcellens Dei gratia, qua freta clarissimè cognoscebat & præterita, & præsentia, licèt occulta, itemque futura. Quod vt certiùs eluceat, exemplis declarabimus. Fuit quidam insignis sacræ Theologię Doctor Parisiensis, professione Franciscanus. Is ab exordio reformationis, cuius sæpè meminimus, multùm Coletæ deditus fuit. Accidit autem, vt in letalem incideret morbum. Visitabat tum quædam monasteria sua Coleta, & cùm in spiritu didicisset Doctorem hunc non solùm corpore, sed etiam animo periculosissimè laborare, vt in tanto discrimine ei succurreret, accessit monasterium, in quo ille decubuit, inuenitque illum iam animam agentem, & vt ipse posteà retulit, rectà euntem in tartarum. Itaque proprio eum compellãs nomine, signo Crucis humiliter & reuerenter edito, ait: Esto bono animo, & firmiter spera in Dei infinita bonitate. adiunctisque breuibus quibusdã exhortationibus, statim recessit. Aeger autem ille attentè percepit quid diceret, eamque probè cognouit, & multùm confirmatus, breuì surrexit sanus & incolumis corpore. Deindè contulit se ad Coletam, obtulitque se seruiturum ei toto vitæ suæ spatio, quam per illam se fatebatur retinere. Libenter illa annuit, non quòd vllum eius expeteret seruitium, sed vt eius animæ consuleret, cuius salutem ardenter desiderabat, quaque ille non mediocriter indigebat. Comiter igitur hortabatur eum, vt omnia peccata sua integrè confiteretur, nec celaret quicqnam: idoneumque ei confessarium designauit. Cui ille vtcunquè confitens, vel obliuione, vel verecũdia peccata quædam grauiora reticuit. Tandèm reuertens ad Coletam, ait se plenè confessum. Illa verò id pernegans, multa ei grandia commemorauit peccata, ab illo perpetrata quidem, sed non dicta in confessione. Stupebat ille, sentiens non nisì vera ab illa dici, quæ tamen mortalium nullus sciret. Redit ad confessarium, denuò cõfitetur, facta confessione, rursùs se ad Coletam confert, asserens se iam omnia edixisse. Illa negat, iterumq; quædam enormia facinora ei enumerat, quæ needùm esset confessus. Atque sic tertiò ab illa remissus est ad confessarium, donèc integrè omnia explicaret. Quamobrèm palàm ille deincèps testabatur, se per eam & corporis & animæ vita potiri: multumque eius erga illam amor auctus est, adeoque eam venerabatur, vt nihil neque cogitaret, neque diceret, neque faceret, quin illam semper omnia coràm intueri existimaret.

Insigne edit miraculum.

Nouit occulta hominũ peccata.

Cap. 51.

Venerunt quandoquè ad Coletam duo præpotentes principes, pia erga illam animi affectione ducti. Quibus illa post multas salutares institutiones, à Confessario suo quasdam scripturas memorabiles curauit prælegendas. Sed alter eorum eas non attẽdens, voluebat animo turpes cogitationes, nihil interìm foris quouis modo indicans, vndè id posset animaduerti. Cumque iam etiam iis perniciose delectari inciperet, Coleta id sentiens spiritu, vertit se ad illum, clamorem edens vehementissimum & vocem admirandam contra illum. Isque clamor adeò penetrauit

trauit cor illius, vt & tum videretur & etiamnùm videatur ei, perſpicuè nôſſe & intueri Coletam cordis ſui cogitationes turpes: quas etiam ilicò à ſe reiecit, & animum aduertit ad ſacra verba, quæ illic recitabantur.

Cap. 52. Quidam etiam Epiſcopus, vir prudēs & ſpectabilis, in vrbe ſua inuiſit Coletam, ibì tum manentem, cum illa conferens de multis rebus bonis, ad Dei honorem & animarum ſalutem pertinentibus. At illa de duobus eum admonuit: Primò caueret ſibi, nè propter dignitates terrenas æterna ſe dignitate & honore priuaret. Cognouerat enim, Domino eam docente, Epiſcopum illum non contentum honore ſuo, ſed ad maiorem adſpirare. Secundò, vt cogitaret vitæ huius breuitatem, ſtuderetque ſemper eſſe paratus, quandocunquè Domino viſum eſſet eum ex hac vita euocare. His Epiſcopus auditis, valdè mirabatur. Clàm enim dabat operam, vt poſſet effici Cardinalis, nemine id ſciente. At tamen paulò pòſt Romam profectus eſt, vt poſſet voto potiri ſuo: breuì autem, vt Coleta præuiderat, è vita deceſſit.

Epiſcopum quendā ſapienter admonet.

Cap. 53. Marchio princeps nobiliſſimus, ſingulari ſtudio & amore proſequens Coletam, miſit quandoquè ad inuiſendum eam ſacerdotem ſuum Iohannem de Molis. Is tandèm receſſurus, præmonitus eſt ab ea, vt purè & fideliter confiteretur peccata ſua, propter pericula paulò pòſt ipſi euentura. Fecit ille ſic, & cùm poſt dies paucos ad vrbem Antiſiodorenſem ferè perueniſſet, obuios habuit ſceleſtos quoſdam & crudeles viros, qui eius latus lancea confoderunt, caput ſauciârunt, multaſque ei plagas impoſuerunt. Perductus indè eſt in eam vrbem, ſed nullus ex chirurgis auſus fuit manum admouere curandis eius vulneribus, quòd omnes putarent fieri non poſſe vt vnquàm ſanaretur. Tum ille adeò ſe deſtitutum videns, precibus Coletæ virginis humiliter ſe commendauit. Deindè conſtanter & ſecurè dixit chirurgis, vt abſque vlla hæſitatione apponerent manus ſuas. Quod cùm illi feciſſent, intra quadraginta dies meritis Coletæ integrè curatus eſt.

Sacerdoti prædicit pericula impendentia.

Cap. 54. Viſontij ciuis nobilis fuit, Iohannes à Colonia, mercator celebris, Deum feruenter amans. Putabat is ſe valentem viribus, & in magna victurum proſperitate. Accerſitus autem à Coleta, audiuit vitæ finem ſibi propediem impendére: itaque debere ſe componere res ſuas, & Domino venienti conſcientiam mundam exhibere. Aſſenſit ille prompto animo, nec quicquam omninò procraſtinans, fecit vt erat admonitus. moxque correptus morbo, morte ſua docuit vera prædixiſſe Coletam. Alius quidam in Burgundia fuit vir nobilis, potens & eruditus, iuſtitia quoquè conſpicuus. Ei & cognatis eius notæ erant res geſtæ Coletæ, eamque non mediocriter amabat cum ſuis, & permultùm fidebat ei in rebus & negocijs ſuis, multiſque eam beneficijs afficiebat. Exiſtimante autem illo quoquè ſe firma eſſe valetudine, & ſimul tamen de animæ ſuæ ſalute cogitante, Coleta tum in longinquis agens regionibus, Domino reuelante didicit eum non diù ſuperuicturũ, & in eius conſcientia latere quædam, animæ illius periculoſa impedimenta allatura. Miſit igitur ad illum quoſdam ſui inſtituti fratres, qui ei ſecretò hæc impedimenta indicarent. Quibus ille fidem adhibens, ea diligenter amouit, ſanoque munitus Coletę conſilio, diem clauſit extremum. Ciuis quædam Cabilonenſis haud vulgaris, Coletæ nota familiariter, præ deuotione ſe contulit ad eam viſendam in monaſterio Poliniacenſi. Illa verò ſciens propinquũ eſſe vitæ eius terminum, admonuit eam, vt ſua peccata integrè confiteretur. Fecit ſic, & indè ab ea recedens, commendauit ſe obnixè precibus eius tam viuam, quàm vita functam. Reuerſa Cabilonem, incidit in morbum, & Chriſto ſpiritum reddidit.

Mercatori prędicit inopinatam mortẽ eius.

Cap. 55. Facilè autem nouit Coleta ea, quæ abſente ipſa fiebant, perindè vt quæ ipſa præſente, maximè ſi ea ſcire cuperet. Quidam ex fratribus eius Franciſcanis ob quędam expedienda negocia Romam profectus fuit, vbì clàm egit nonnulla, quæ non niſì Deo & ſibi nota exiſtimabat: interìm tamen putans ſe benè facere. At vbì rediJt in conſpectum Coletæ, ait ad eum: Quamobrèm iſthuc ea ratione feciſti? Ille rubore ſuffuſus, certiſſimè didicit, nihil eam poſſe celari. Si quid autem de adminiſtratione monaſteriorum ſuorum voluiſſet habere comperti, tam facilè nouerat quæ agerentur in ijs, quæ eſſent procùl ſita, quàm in quibus ipſa coràm aderat. Significabat autem illis ſecretò admiſſas culpas, vt remedium adhiberetur. Itaque, quod admirabile eſt, nihil vnquàm in ijs monaſterijs indecens accidere potuiſſet, quin ipſa aliquid præſciret, tametsì non ſpeciatìm ſemper nôſſet, quid vel vbì accideret. Indè verò magnus eius animo accedebat dolor: poſtquàm autem iam factum erat,

Fratri indicat, quid abſens feciſſet.

Multi eam inuisunt salutis suæ causa. dolor ille leniebatur. Multi ad eam crebrò aduentârũt tam sublimis quàm abiectæ conditionis & statûs, tum pro deuotione, tum ob reportanda salutaria consilia, vel ob adhortationes egregias accipiendas, de quibus omnibus, maximè qui profectus sui causa veniebant, vt plurimùm ea præsciebat, antequàm ipsius intrarent oratorium, quinam essent, quid vellent, quid responsi dandum illis foret. Quamobrem confessarij eius & fratres, planè compertum habentes, quanta esset diuinitùs ei collata rerum occultarum cognitio, vsqueadeò eam verebantur, vbicunquè essent, etiam in locis remotissimis, acsi coràm ei assisterent. Si quid enim admitterent reprehensione dignum, postquàm ad eam reuertissent, comiter & placidè id eis obijciebat.

Cap. 56. Sorores occulto quodam animi mœrore vel afflictione laborantes, crebrò ad se vocabat, blanditer exponebat causam mœroris vel afflictionis, earumque animos erigebat. Non potuit igitur ambiguum esse apud illas, Coletam matrem certò nôsse arcanas ipsarum cogitationes. Nouitia quædam aliquandò tentata fuit à teterrimo satana, vt exiret è monasterio, nec id tamen cuiquam aperire ausa erat. Nouitiam corrigit, abitum meditantem. Eam Coleta acciuit ad se, dixit ei quid cogitâsset: illa verò mox agnouit culpam suam, magnaque animi concepta deuotione, statuit planè professionem facere. Alia quædam soror, cum Coleta in eodem degens monasterio, adeò premebatur quodam conscientiæ pondere, vt in desperationem ruitura videretur. Sensit id Coleta in spiritu, vocatamque ad se tam suauiter & amanter allocuta est, tamque apertè & perspicuè ei demonstrauit periculum tentationis suæ, adeoque eius animum aduersùs eam tentationem confirmauit, vt nunquàm deinceps eam perpessa sit. Excitauit quandoque malus dæmon inter duas sanctimoniales discordiam quandam, quam tamen neutra prodebat foris. In concordiam redigit duas sorores. Eas singulatim Coleta ad se venire iussit, & tam egregiè exhortata est, vt omni posita simultate, i[illegible] conciliarentur, & reipsa perciperent, Coletam non ignorâsse, quid animo [illegible] sent. Indè verò non parùm perterritæ, eam deinceps valdè timuerunt. Soror quædam, Coleta in templo cum alijs diuinum officium peragente, vagis o[illegible] batur cogitationibus. Aduertit hoc in spiritu Coleta, mandauit ei per aliam quandam, vt cessaret, donèc essent preces absolutæ. Illa ad se rediens, statu[illegible] eiusmodi cogitationibus assentiri. Alia quædam soror itidèm sub diuino offi[illegible] Nouit cogitationes hominum. manu librum tenens, res vanas & perniciosas animo voluebat. Id clarè intelligens Coleta, sæpè innuebat ei, vt easà se repelleret. Sed cùm non aduerteret, abst[illegible] librum non sine asperitate quadam. Sentiens illa Coletæ patere cogitationes [illegible] transtulit se ad cogitanda diuina. Mox Coleta humaniter ad eam se conuerte[illegible] subridensque librum ei restituit.

Cap. 57. Interdùm quidam è Clero, doctoresque Theologi, & alij mundi huius sapientes difficiles ei de rebus subtilibus proponebant quæstiones. Etsi autem studio hu[illegible] tatis inuita admodùm responderet, quandò tamen in spiritu sentiebat absque [illegible] riositatis vitio id fieri, tam profundè respondebat, tamque dilucidè expla[illegible]aba[illegible] omnes admirarentur, multumque indè ædificati, dicerent secreta diuina diuin[illegible] ei reuelari. Ea tempestate, qua in Gallijs crudelissimum inter duas partes imm[illegible] bat prælium, Coleta præuidit non solùm humanum sanguinem crudeliter f[illegible] iri, sed etiam multas animas miserè perituras. Multo igitur animi concepto [illegible] lore, cum profusis lachrymis contulit se ad deprecandum Dominum, scrip[illegible] literas ad vtriusque factionis capita, hortabaturq; nè prælium committerent: [illegible] sit etiam ad eos quosdã è fratribus suis, per eos significans corporum & animorum Sopit cruëtum præliũ. certam perniciem, ex eo conflictu secuturam, effecitque vt vtrinquè discede[illegible] ab armis. Cognouit etiam quandoquè futurum quoddam perniciosum incen[illegible] um in pago quodam, in quo erat Clarissarum monasterium. Itaque mand[illegible] vt diligentem adhiberent operam rebus suis ab igni seruandis. Mox erupit exitiosum illud incendium, adeoque propè ad monasterium illud accessit, vt sorores valdè sibi metuerent: quæ tamen Coletæ meritis seruatæ sunt.

Cap. 58. Præpotens quidam dominus piè afficiebatur erga Coletam, cupiebatque ei condere monasterium in ditione sua. Ea causa misit ad eam quendam è Clero, qui indicaret ei votum ipsius, & eius assensum expeteret. Assensit illa, sed postridi[illegible] præuidit magnam illi pago, in qua construendum erat monasterum, cladem [illegible] nere. Rogauit ergò dominum illum per nuncios, vt aliquandiù eam mona[illegible] structuram

ſtructuram differret. Non diù pòſt tota illa regio hominibus armatis plena fuit, à quibus innumera fuêre mala perpetrata, atque etiam pagus, in quo monaſterium dominus ille extruere voluit, penitùs deſtructus. Cùm primùm conditum fuit monaſterium Poliniacenſe, nouitia quædam illic letaliter decumbebat. Iuſſit autem Coleta, vt quædam ex ſororibus ſedula ei adeſſet, nè ſola moreretur, ipſamque accerſiret, cùm cerneret morituram. volebat enim omninò adeſſe migranti è vita. Accidit autem, vt ſoror illa vel ſeſſa labore, vel ex quadam negligentia ſomno opprimeretur, atque interìm nouitia efflaret animam. Quæ res vehementer afflixit Coletam, quòd non adfuiſſet decedenti. Obiurgauit igitur ſororem illam, quòd id ei non indicâſſet, aitque illi: Quandoquidem auſa es negligere præceptum meum, noueris te breui nulla præſente morituram. Vix parum intereſſit Prædicit temporis, cùm illa in grauiſſimum morbum incidens, ſex horis loqui non potuit, moniali nec ſpes erat deincèps locuturam, cùm tamen non eſſet eccleſiaſticis munita ſacra- mortem. mentis. Eam autem more ſuo inuiſit Coleta, vicemque eius dolens, obnixè rogabat Dominum, vt reſtitueret ei loquendi facultatem, quò poſſet ſacramenta percipere. Poſtquàm illa ſuas abſoluit preces, ſoror muta ilicò loqui cœpit, & diligenter confeſſa peccata ſua, omnibus eſt munita ſacramentis, ſed tamen obijt ſola, nulla præſente ſorore.

Cùm eſſet aliquandò in monaſterio Viuiacenſi, reuelatus ei fuit obitus prope- Cap. 59. diem adfuturus cuiuſdam nobilis & piæ matronæ, in pago Poliniacenſi commo- Reuelatus rantis: Dicebatur ea Iohanna de Vannato eratque benè ſoſpes, & multa fruens ei obitus proſperitate. Nunciauit ergò ei Coleta, ſe quidem eius viſendæ teneri deſiderio, cuiuſdam ſed tamen non viſuram ſe ipſam, nec ei locuturam in hac vita. Poſt paulùlum matronæ. illa cœpit vexari mala valetudine, & vita functa eſt. Quidam religioſus presbyter Franciſcanus ob monaſtica curanda negocia peregrè profectus fuit, cogebaturque ire per loca peſte non mediocriter infecta. Correptus igitur peſte, priùs obrutus fuit morte, quàm poſſet congruè ſacroſanctam Euchariſtiam ſumere. Id Coletam, licèt procùl agentem, non latuit, ſtatuitque in tanta neceſſitate fratri il- Abſentis li ſuccurrere. Antè igitur, quàm ille exhalaret ſpiritum, ipſa accito confeſſario, peregrè fra- peccata ſua confeſſa eſt, & pro illo decedente percepit ſanctiſſimum altaris ſacra- tris mortē mentum, nè abſque eius munimine tam arctum ingrederetur iter, in quo illi pe- diuinitùs riculoſas inſidias tetri dæmones tendebant: quod gratia Dei & meritis ancillæ nouit. eius morienti non parùm contuliſſe videtur. Quidam alius ſacerdos Franciſcanus, qui cùm primùm profeſſus eſſet vitam monaſticam, vtilem ſanè operam Coletæ monaſterijs peramanter impenderat, tandèm hortante dracone tartareo, non impetrata copia diſceſſit, & in longinquam abiens regionem, alijs religioſis ſe adiunxit. Sed parùm illic proficiens, mortifera ægritudine laborare cœpit. Diuinitùs id cognoſcens Coleta, licèt ab eo longè ſemota, totis viribus orauit Dominum, vt illius miſerrimæ animæ ferret opem. Mox ille tantam concepit cordis contritionem & dolorem ob admiſſa peccata ſua, maximè quòd à monaſteriorum Coletæ ſeruitio ſe temerè ſubduxiſſet, vt ſpes ſit illum reductum in viam ſalutis æternæ. Apparuit enim defunctus Coletæ matri, ſicut ſolebant, qui ex eius erant familia.

Nobilis quædam & potens domina, multùm in ea erat cura & cogitatione, Cap. 60. vt neptem ſuam homini locupleti & honorato collocaret: videbatur autem ei, quòd nimiùm animæ ſuæ ſalutem negligeret. Itaque dixit ei Coleta: Multa Prophetia quidem ſolicitudine in id incumbis domina, vt generoſa neptis tua iungatur de morte viro: ſed præſtaret hanc ſolicitudinem adhibere te ſaluti tuæ. non enim videbis nobilis ma- vnquàm eam marito copulatam. & id res ipſa comprobauit. mortua eſt enim an- tronæ. te nuptias neptis ſuæ. Sæpiùs quoquè perſpectum habuit Coleta, quo in ſtatu è vita plerique tum religioſi, tum ſeculares abituri eſſent. Aderat quandoquè cuidam religioſæ morienti, ſed mortis cruciatus valdè extimeſcenti. dixit autem ad eam: Abi fidenter ad Dominum, nec quicquam timeas. Dixit illa, & anima confeſtim exijt è corpore. Ait autem ad adſtantes Coleta: Multa quidem patietur, ſed tandèm non priuabitur vita ſempiterna. Puella quædam cumprimìs formoſa, & optimè morata extrinſecùs, petijt à Coleta recipi in monaſteriū. Sed quòd ſecreto nôſſet quædam in illa, noluit aſſentire. Rogante autem pro illa inſtantiſſimè patre puellæ, itemq; Coletæ confeſſario & alijs, illa reſpondit: Vos quidē cogitis me ad- Alia eius prophetia.

mittere

mittere illam: sed tamen noueritis nunquàm eam ad professionem peruenturam. Fuit hoc verissimum. Primo enim exacto anno, ob diuini ignorationem officij, nec potuit nec debuit admitti. Altero anno tot ei occurrerunt infestissimę tentationes, præsertim de deserendo monastico instituto, vt quadam laborans amentia, diceret se nulla ratione posse illud profiteri. Eiecta igitur è monasterio, ad professionem admissa non est. Alia quędam nouitia, sub Missę sacrificio dicebat preces suas prope Coletam, vt illa cogitaret piam & religiosam ipsam esse. Sacrificio peracto, Coleta acciuit nouitiæ illius magistram, aitque ei: Equidem putaui nouitiam hanc piam & Deo deuotam esse, sed nihil in ea deuotionis comperio. Audiens id nouitia, multùm erubuit, sentiens non latere Coletam cogitationes suas. Alia soror magno tenebatur desiderio petēdi imaginem quandam à Coleta. Itaq; accessit eàm, sed non fuit tamen ausa indicare ei votum suum. At Coleta non ignorans quid vellet, subridens ait illi: Vade, vade. Illa abeunte, statim misit ei Coleta pulcherrimam imaginem, mandans vt eam mitteret matri suæ, quod illa summoperè desiderabat. Eadem soror aliquandò magna animi desolatione afflicta, ità vt se putaret Deo prorsùs inuisam, nec vllo pacto posse saluam fieri: statuit adire Coletam, & si illa placidum ipsi exhiberet vultum, existimare se non esse alienam à gratia Dei. Cumque hæc animo agitaret, Coleta mater vocauit eam ad se, eamque blandè & peramanter appellans, ait se non minùs eam amare, quàm vllam cæterarum, quæ sint eius instituti. Deniquè commendauit eam monasterij Abbatissę, præsente illa, asserens eam esse filiam suam inprimis charam. Vndè illa magnam accepit consolationem, certoque sibi persuasit, Coletam petspicuè nôsse arcanas pectorum cogitationes.

Nouit sororis cuiusdā occultū desiderium.

Cap. 61.

Impurissimorum dæmonum ea est malignitas, vt quanto magis sentiunt, quempiam appropinquare Deo, tanto eum acriùs infestent, & multis affligant modis. qui enim eis obsecundant, illis non magnam molestiam exhibent. Cernens igitur inuidus dæmon Coletam perfectissima charitate Deo coniunctissimam, modis omnibus conabatur impedire illam, & diuexare atque persequi toto vitæ eius spatio. Cùm enim in ipsa iuuentute statuisset Deum medullitùs amare, eique studiosè seruire, multis annis singulis noctibus, cùm inchoaret preces suas, quidam malignus satan ei se adiungebat, & miras quasdam voces & quasi pias querimonias edens, conabatur eius interturbare preces. At licèt illa annis esset iuuenis, animo tamen iam perfecta erat, & fide prouecta. Adeò enim confidebat Domino, vt nihil externum reformidaret. Itaque dæmoni illi nec signo, nec verbo quicquam respondit. vndè miser victus tædio, se subduxit. Porrò vbi ad mediocrem peruenit ætatem, & iam monasticam sectabatur vitam, sæpè in eam incurrerunt dæmones, fustibus eam diù & atrociter cædentes, vt membra eius tenerrima & imbecilla prorsùs fracta viderentur, & atri liuores in eius corpore remanerent non breui tempore. Verberārunt eam aliquandò tam immaniter, vt tibiæ eius inflatæ, medio corpori crassitudine æquarentur.

Torquetur inuidia satan, semperque infestus est Coletæ.

Sæpè à dæmonibus cęditur.

Cap. 62.

Voluit quandoquè Domino speciales quasdam preces feruenti spiritu offerre, & eccè adsunt frequentes dæmones, vulpina specie, eam impedire & crudeliter verberare conantes. Sed Dominus illi contulit vires, ità vt certaret & confligeret cum eis, victosque cum dedecore in fugam compelleret. Post eam pugnam sorores eam inuenerunt valdè delassatam. Cùm enim experirentur dæmones eius orationes multùm prodesse hominibus, Deoque gratissimas esse, inter se permulti conspirâsse videbantur, vt multis modis, fraudulentisque machinis quoàd possent eius sanctos & pios conatus retardarent ac impedirent. Nitebantur etiam ea causa metum & terrorem ei incutere, tametsi inanes eorum fuere machinationes, quandoquidem vbicunquè illa siue sola, siue cum alijs esset, semper forti & magno animo fuit, illos planè floccipendens. Induebant illi varias formas, easque terribiles, interdùm hominum prorsùs rubentium, nonnunquàm statuæ immanis & turpissimæ, cælum propè attingentis. Apparuit ei quandoque satan in specie draconis horrendi, qui deindè recedens, in cœnobij muro gradiebatur. Molestus admodùm Coletæ erat aspectus serpentium, bufonum, aranearum & id genus venenatorum animantium: quod non ignorantes dæmones, eorum sibi figuras sumebant, eique apparebant. Initio reformationis, cuius sæpè mentio habita est, quæ in Visontiensi monasterio suscepta fuit, non rarò

Contemnit inanes dæmonum conatus.

illa orante,locus in quo erat,plenus videbatur turpissimis bufonibus. Sed illa facilè deprehendens figmentum satanæ,ad Dominum confugiebat, & repentè cuncta illa ludibria euanescebant. Sæpè impuri dæmones in eius oratorium inferebant cadauera hominum in patibulis suspensorum: sed cogebantur licèt inuiti, iubente illa,reportare ea ad locum vndè abstulerant. Loquebatur aliquandò Coleta cuidam è sororibus, vltrà quàm dici queat eiusmodi dæmonum ludibria reformidanti,aitq; ad eam: Si videres dæmones,valdè ne metueres tibi? Illa respondēte,se non posse adspicere eos,quin animam efflaret: Coleta subiunxit: Et ego si vel vniuersos tartari dæmones conspicerem, prorsùs nihil timerem,certa nihil eos posse in vllam creaturam,nisi permittat Deus. Quibus verbis soror illa mirabiliter confirmata fuit.

In eodem Visontiensi monasterio multifariè eam in extrema ætate persecuti Cap.63.
sunt damnati illi spiritus. De beato patre nostro Francisco legimus, non libenter Formicæ
eum vidisse formicas,quòd contra paupertatem Euangelicam viuant de congesta cur S.Francisco & Co-
sibi annona. Eādem ob causam earum adspectus etiam Coletæ parùm gratus erat. letæ parùm
Itaque immundi dæmones in eas se transformantes, sæpè eam infestabant, itá vt gratæ.
crebrò vel in libros,vel in oratorium eius, res videlicet ei inprimìs charas, tanta copia confluerent, vt ampliùs centum millia adesse viderentur: quibus visis, illa mirum in modum affligebatur,sed statim disparebant. Vt autem eiusmodi exercitationes eius alios laterent, causam in loca, in quibus tum degebat, conferens, iussit ea mundari, auferrique omnia, quæ possent eiusmodi animantia inuitare. Sed nihil proficiebat. mox enim vna apparente, plus quàm centum millia adesse videbantur,simulque omnes euanescebant. In quibusdam locis persequebantur Dæmones
eam dæmones in muscarum forma, quæ innumeræ inuolabant in oratoriū eius, in muscarū
& incredibili eam afficiebant molestia tum pungendo eam, tum volitando ce- forma eam
lerrimè in libros & manus eius,& miris eam impediendo modis. Erat autem hoc infestant.
ei permolestum,quòd cùm curâsset eas forâs expellendas,ilicò reuerterentur. Fuit quandoquè vna inter eas cæteris crassior & infestior, ingens ei tædium afferens oranti,adeoque eam perturbans,vt per se non auderet præcipere ei,vt abscederet: sed tamen virtute sanctæ obedientiæ iussit eam auolare. Et illa quidem fecit sic, sed contulit se ad vexandum cōfessarium eius. Is verò quamprimùm venit ad eam, quæ iam nouerat,quid ipsi accidisset. In Picardia apparebant ei dæmones vt limaces,ad eius oratorium & super cubiculum irrepentes: quantoque illa plùs eos repellebat,tanto augebantur magis. Cùm autem vellet flectere genua, quinque vel sex,vel plures etiam illic visebantur: tantoq; crebriùs illi se visendos ingerebant, quanto ei molestior erat illorum adspectus.

Vix quisquam è sanctis reperiri possit,quantùm quidem illorum historiæ pro- Cap.64.
dunt,qui tam molestas dæmonum infestationes pertulerit, atque ancilla Christi Coleta. Vndè colligi potest excellentissima vitæ eius sanctitas,& summa perfectio,maximè si attēdas persecutiones omnes,à tetris spiritibus illatas veris amicis Dei, Deo permittente fieri: qui electos suos, quo sunt perfectiores, eo plerunquè sinit & crebriùs & acriùs tentari atque probari. In ijs autem, quas diximus, Coletæ persecutionibus illa fuit immanissima, quam septennio ante obitum Grauissimè,
suum pertulit. Cùm enim vellet siue ore, siue mente Deo preces fundere,mox dum orare vult, affli-
aderat frequens dæmonum turba, varias præ se formas ferentium, putà, lupo- gunt eam
rum, leopardorum, leonum, colubrorum, serpentium, bufonum: volitabant- dæmones.
que instar muscarum in aëre: nec deerant etiam virorum & fœminarum figuræ, quæ cæteris turpiùs & atrociùs se gerebant. Erant inter eas paruæ quædam effigies vtriusque sexûs,sic satis formosæ,capillo prolixo beneque composito. Porrò eæ tam diuersæ animantium formæ pariter se illi visendas ingerebant, nec vel parùm potuit attollere oculos,quin eas cerneret. Ex earum autem adspectu tantus eius animum inuasit dolor & angor,vt maiorem ferre non posset: adeoque ijs visis cruciabatur & desolabatur,vt intra decem aut duodecim horas ad se redire nequiret. Atque id sanè admiratione dignum est,quòd si,Deo dispēsante, ab alijs eædem formę visæ essent,nullum cuiquam afferebant dolorem vel terrorem,pręterquàm Coletæ soli: nec videbantur tamen ab omnibus, quandò eas videbat Coleta, nisi quibus id à Domino pręstabatur. Interim tamē certò id sibi persuadebāt, si absente Coleta eas viderent, se præ terrore & horrore, mētis inopes planeq; rabiosos fore.

Et

Et cõplures quidẽ sui instituti homines illas viderunt, sed speciatim soror quędam, Coletæ familiaris & à secretis, cui res eius notissimæ erant, non ratò eas conspexit, certissimeq; cognouit intolerabilẽ animi dolorem, quo illis visis torquebatur Coleta. Itaque solebat se inter Coletam & illas interponere, interdùm etiam ramusculo eas abigere, nè molestiam Coletæ exhiberent: sed id illa haudquaquàm ausa fuisset, nisì adfuisset Coleta. Solebat interdùm Coleta eas horridas species quibusdam è suis confessarijs ostendere: sed illi neque timore, neque dolore indè afficiebantur, efficiente id proculdubiò Coletæ præsentia. Nam alioquì si illa absente eas vidissent, existimabant se in insaniæ periculum venturos fuisse. Eæ autem terribiles formę in solis parietibus oratorij vel cubiculi Coletæ apparebant. Deindè ad ima loca se submittebant: ad extremum etiam ad vestes, ad librum, ad manus & ad alias corporis eius partes accedebant, ità vt etiam oculum, qui ei charissimus erat propter vocales preces & sacrosanctæ Eucharistiæ conspectum, dirè lacerarent, vt illa putaret se eo orbatum iri. Multas alias oranti illi molestias & vexationes attulerũt nequissimi dæmones, quas enarrare nimìs longum sit. Excitabant in eius oratorijs, ipsa attentissimè Dominum deprecante, magnos strepitus & tempestates, & crassis fustibus cædebant eam: nonnunquàm etiam in aëra eam sustollebant. Sed illa nequaquàm se patiebatur eiusmodi terroribus auocari à precibus suis: tametsi paucæ sorores ausæ erant manere tum apud illam, præter eam, cuius paulò antè meminimus, quæ eius meritis & precibus fidens, crebrò solebat eò accedere, visura quid illic gereretur: sed nihil tamen reperiebat præter fustes, dęmonibus se subducentibus, & eos ibì relinquentibus.

Præsente Coleta, nihil dęmonũ species terrent alios.

Colligi hîc potest, quâtùm eius preces cruciârint dæmones.

Cap. 65.

Omni quidem tempore misit omnipotens Deus quosdam, qui miseros peccatores ad ipsum reducerent. Sed hisce nostris diebus fœminam misit, sibi præcipuè charam, Coletam virginem, quæ illuminaret & perfectè dirigeret ambulantes in vitiorum tenebris & vmbra mortis, reuocaretque illos in viam mandatorum suorum, atque omnibus, cuiuscunque illi vel statûs vel conditionis sint, lumen & exemplum de se præberet totius perfectionis, sanctitatis, deuotionis, mortificationis & virtutum omnium. Et vt id præstaret efficaciùs, ornauit eam eximijs gratiæ suæ donis & vitæ excellenti sanctimonia, quibus olìm speciales amicos & sanctos suos illustrârat. Vixit enim solitaria & in multa abstinentia cum priscis illis Eremitis, claram autem cognitionem cum Prophetis, paupertatem voluntariam aliasque eximias virtutes sectata est cum Apostolis, non ei defuit Martyrum tolerantia, non feruens Confessorum charitas, non Virginum nitida puritas. Quòd ad solitariam vitam attinet, in ea colenda vix pauci antiqui patres ei possint comparari. Totis enim quinquaginta annis penè semper vixit inclusa. In singulis enim monasterijs suis singulas habuit cellulas valdè arctas, quæ carceres veriùs vel sepulcra dicerentur, cùm se vix posset intra illas erigere, aut aliò vertere: quemadmodùm in multis licet videre cœnobijs illius, maximè Viuiacensi, vbì Cellam habuit sex pedes longam, quatuor latam. Et illi quidem veteres eremitæ poterant expatiari per solitudines & relaxare animum post preces, labores & dolores, idque eos fecisse constat: at Coleta nunquàm de suo prodijt oratorio animi remittendi causa, quantuncunquè horrendis esset affecta pœnis & doloribus: idque adeò, vt etiamsi non nisì passus vnus interesset inter oratorium & propinquum hortum, vel syluam, eò se conferre recusaret. Quandò autem cogebatur exire ad visitanda monasteria, aut alias ob causas, postquàm ad hospitia peruenit, in angustum se recipiebat angulum, pannis appensis conclusum, nec indè prodibat, donèc esset recedendum. Magna quoquè legimus sanctorum patrum ieiunia, prolixas vigilias, diuturnas preces. Sed Coleta cum Christo ieiunauit perpetuis quadraginta diebus & noctibus, nihil prorsùs cibi aut potûs accipiens: quod tamen humanæ infirmitati esset impossibile, nisì quòd apud Deum nihil est impossibile. De vigilijs eius constat, eam toto anno ex singulari Dei gratia omni prorsùs somno abstinuisse. De Iosue legimus, ad eius iussum stetisse solem spatio vnius diei: sed fortasìs non minùs admirandũ est, ad preces Coletæ solem quandoquè pręcipitâsse cursum suum, & ante tempus ortum esse. Sæpè illa vitam suam in mortis discrimen coniecit, & existimationem ignominiæ obiecit pro honore Dei & animarum salute. Cùm enim sęuissima in Gallijs bella feruerent, de quibus suprà dictum est, ità vt nemo ex oppidis aut castris egredi auderet, illa intrepida per vtriusque partis regiones proficiscebatur

Sanctorum omniũ virtutes vt in ea relaxerint.

Nota de ei' cellulis.

Eius ieiunia.

Vigiliæ.

Iof. 10.

tur visitatum monasteria sua, cùm interim, malo instigante dæmone, ab vtraque parte suspicarentur eam stare ab hostibus suis: tametsi illa pro vtrisque multas lachrymas & innumeras Deo preces offerret, & in suis monasterijs offerendas curaret. Accidit autem, vt tum in pagum quendam veniret, ab alterius partis exercitu occupatum & benè munitum, in quo erat monasterium virginum suarum. Ilicò ortum ibi murmur fuit, eam fauere aduersarijs. Eam suspicionem periculosissimè auxit casus improuisus. Custos enim monasterij per errorem pulsauit campanam nocte inter nonam & decimam, cùm deberet media nocte pulsare. Id audientes excubitores, autumabant eo intempestiuo signo hostibus prodi pagum. Itaque inter se conspirant de trucidandis sororibus monasterij illius: iamque armati eò properant: sed eccè ob Coletæ matris merita res euenit sanè stupenda. Non solùm enim horologium ipsum monasterij primam horam clarissimè & gnomone & sono indicauit & expressit, cùm tamen deberet decimam, sed etiam noctis spatia contracta sunt, & sol ante tempus oriri visus est. Audientes autem milites primæ horæ signum, accurrunt ad monasterium, fatentur facinus animo conceptum, reprehendunt sese, aiunt se temerè malum suspicatas de sororibus Deo humiliter seruientibus, earumque precibus se munitiores esse, quàm suis vigilijs & armis. *Casus sanè periculosus.* *Illustre miraculum.*

Quàm autem multa propheticè cognouerit Coleta, iam superiùs copiosè dictum est. Obitū Martini, eius nominis V. Pontificis Maximi, exactè prædixit, etiam mortis horam exprimens: schisma quoque in Ecclesia futurum, finemque Concilij Basileensis longè antè pronunciauit. Suprà diximus eam multùm amâsse paruulos propter puritatem & innocentiam, qua ipsa nitebat. Oblatus ei quandoque fuit paruulus, ex nobilibus parentibus ortus. Illa autem praesentiens, si diù viueret, eum condemnatum iri, rogauit Dominum, vt breui eum tolleret è medio. Reportatus puer domum, non diù pòst mala affectus valetudine, desijt esse in humanis. Ea res summo dolore affecit parentes eius, qui etiam ad monasterium venère, perquirentes quid puero accidisset. Vt autem cognouerunt quid dixisset Coleta, suam voluntatem libenter diuinæ conformârunt. Vidua quædam nobilis & potens, paruulos habens filios, aliquot Coletæ monasteria fundârat. Eius verò totum patrimonium vastabant prædones & raptores: neque illam formidantes, quòd esset mulier: neque filios, quòd essent paruuli. Petita autem à quodam in coniugem, statuit consentire: sed tamen voluit priùs consulere Coletam. Ea verò sic fertur ei respondisse: Fac quod tibi visum est, sed noueris tamen te ex nouo marito nullam habituram prolem. Nupsit illa, sed mors breui consecuta, vetuit nè prolem relinqueret. Quædam ex sororibus eius angebatur ob confessionem peccatorum integrè faciendam. Eam Coleta iussit venire ad se, dixitque ei peramanter: Debes, filia, securè confiteri, nec dubitare quicquam: Deus enim misericors & benignus est. Dices autem hunc in modum peccata tua. Illa hoc audiens, erubuit, sentiens Coletam matrem nôsse cogitationes eius & peccata. Sedit aliquandò ad mensam Coleta cum multis alijs sororibus instituti sui. Adeò autem cælesti quadam meditatione sursùm rapiebatur, vt cogeretur à mensa surgere. Abijt autem ad oratorium suum, eam illic meditationem prosecutura. interim dixit sorori, cum ipsa eunti: Quid tu diceres, si videres ad vnam mensam assidentes nouem Abbatissas? Reuelatum enim ei erat, nouem ex illis, quæ cum ipsa fuerant in mensa, Abbatissas posteà creatum iri: quod etiam factum est. *Cap 66.* *Confirmat sororē, sua peccata cōfiteri timētem.*

Apostolis quoquè vt in multis similis fuerit, satis perspicuum est. Fuerunt illi à Deo electi & missi, vt mundū conuerterent: fuit & ipsa electa & missa, vt miseros peccatores reduceret ad Deum. Eius missionis potest hoc non obscurum videri argumentum, quòd concepta fuit à matre, quę iam excesserat tempus vtplurimùm aptū proli concipiendę. Apostoli quoquè in diuersas dispersi regiones, Christi fidē propagârunt: & Coleta annis quadraginta longè lateq; non sine magnis periculis discurrendo, construēda curauit monasteria Ordinis sui, vt Dei nomen celebraretur, animarū augeretur salus, peccatores è dęmonū potestate eriperentur, & Saluatori suo restituerētur. In paupertate Apostolos quàm sit imitata, potest ex eo liquere sermone, quem ipsa quādoquè habuit ad sorores suas in multo feruore spiritûs, loquēs de summa humilitate & paupertate Domini Iesu & sanctissimæ matris eius Mariæ & Apostolorum: vbi tum manifestè apparuêre duodecim Apostoli, humi residen- *Cap 67.* *Sermonem ea habente, apparent Apostoli.*

residentes prope Coletam, multa in eis relucente humilitate, simplicitate, paupertate: omnes induti vestibus albis, & illic permanentes, donec illa cessaret loqui. Sermone finito, multis visi sunt ascendere in cęlum, & vnà cum illis Coleta in tantam altitudinem subleuari visa est, vt ampliùs conspici non posset. Habuit & alia Apostolorum charismata. Sanabant illi dæmoniacos: curabat & Coleta, atque etiam rabiosos sanabat, virtute nominis Christi. Monialis quædã furiosa, dæmoniaca, & morbo caduco laborans, intolerabili molestia afficiebat sorores alias noctedieque, licèt multæ essent. Sæpè enim oportebat eam à sex & eo ampliùs sororibus, interdùm ab omnibus teneri, alioqui & sibi grauissimè nocituram. Eum autem furorem toto anno patiebatur eo tempore, quo diuina officia & Missę sacrificium fiebant, quod fuit alijs molestissimum. Si enim fortasis à Completorio vsque ad nocturnas preces quieuisset, adeò tum se discerpebat, vt multæ eius comprimendæ gratia cogerentur à diuinis laudibus abesse: quod itidèm fieri oportebat à primo signo Primæ vsque ad sacrificij finem, & ad omnes preces Canonicas. Aliquotiès verò biduo triduoque permansit tacita, iacens in lecto planè rigida membris omnibus, ore horrendum in modum hianti, oculis fœdè apertis & grandibus. Atque ità visa fuit absque sermone & cognitione, nihil neque manducans, neque bibens, neque vllum edens signum, pręter planctum lugubrem & funestum, in quo gemina videbatur vti voce. Interdùm autem adeò illa vexabatur insania, vt nullo pacto neque teneri, neque vinciri posset, ederetque & biberet obuia quęque, putà, oua integra, magna lignorum & lapidũ fragmenta, cortices cum nucleis prunorum, cerasorum & id genus aliorum grandi numero: Ferrum complicaret perindè vt arborum ramusculos, alta clamaret voce, quę tamen non videretur esse humana: nec posset vel signi crucis impressione, vel aquæ sacratæ aspersione, nec vllis precibus compesci vt taceret. Nonnũquàm ità excrescebat furor, vt pręter hęc tanquàm bestia rationis expers ex oculis, ex genis, ex auribus, ex capitis cranio, & ex membris omnibus sanguinẽ emitteret, quod sine horrore adspici non poterat. Tandèm moniales illæ recordatæ procùl tunc absentis Coletæ, scripto indicârunt ei calamitatem sororis suæ, orantes, vt suis precibus ei opitularetur. Et eccè simul arquè literæ missæ fuêre, cœpit misera habere aliquanto mitiùs: magisque diminuta est tam dira vexatio, cùm literę venêre in manus Coletę: postquàm autem illa Dominum rogate cœpit, non diù dilata est integra eius curatio. Loquebantur Apostoli varijs linguis, & idiomata omnia callebant: nec hæc gratia Coletæ defuit. Apostolis non nocebant hausta venena: & Coleta bis sumpsit potionem mortiferam, diro infectam toxico, nec quicquam læsa fuit: immò etiam libenter ignouit illis, qui ei illam obtulerant.

Sanat precibus suis dæmoniacam miserrimã.

Cap. 68. *Quos sit perpessa cruciatus.*

At verò si de Martyrum velimus agere tolerãtia, ea quoquè Coletam non caruisse videbimus. Nam si vel centiès illa immissa fuisset in dolium feruentis aquæ vel olei, aut totiès ignibus inflammata esset, aut tosta, aut excoriata, vel capite punita, non possent eæ pœnę cõparari cum illis, quas illa annis quinquaginta tolerauit. Et certè libenter illa corpusculum suũ pro amore Domini Iesu morti obtulisset: atq; fuit re ipsa martyr, quãdò pro honore Dei promouendo non parum fudit sanguinis, fracto brachio nõ sine magno dolore, ità vt illo tota vita sua vti non posset: capite etiã adeò cõtrito & quassato, vt cùm se verteret, sentiret ossium collisionem.

Cap. 69.

Solebant Christi Confessores fide syncera, perspicua cognitione & feruẽti charitate ferri in Deum, prorsùs subducentes sese ab hoc mundo, atq; à rebus mundanis, totosque se occupantes ijs, quę ad Dei perfectissimũ amorem pertinent. Et Coleta quoquè ardentissima Dei charitate vsqueadeò accẽsa fuit, vt per aliquod tempus, quotiès eius diuinũ mellitissimumq; audiuisset nomẽ, mox tota à se deficeret, & raperetur iu Deum. Itaq; si qui ei loqui vellent, summoperè cauere debebant, nè quid dicerent ex ijs, quæ ad Dei summam dilectionem pertinerent. mox enim sic, auditis illis, extra se discedebat, vt lõgo temporis interuallo nemo posset ei loqui. Interìm tamen etiam mirè diligebat proximos, adeoque promouere cupiebat cuiuslibet bona spiritalia, vt quiete potiri non posset in spiritu, nisi ei pro sua vocatione & facultate subueniret. Et libenter illa etiam seipsam obligâsset, vt posset opitulari proximis, sicut & re ipsa fecit. Cùm enim nobilis quidam in eam ignominiam incidisset, vt sine magno discrimine non posset satisfacere creditoribus suis, illa charitate feruenti effecit per bona quædam ipsi commendata, vt absque detrimen-

Crebri eius mentis excessus.

detrimento euaderet. Etsi verò ingens eius erat charitas erga viuentes, at tamen fine vlla comparatione magis cupiebat pia benignitate succurrere vita functis. Miro quippè tenebatur desiderio alleuandi cruciatus grauissimos animarum, in locis purgatorijs degentium, quibus adeò condolebat, vt diceret se libenter illarum loco pœnas illas perpeti velle. Itaque volebat, vt demptis tribus ante Pascha diebus, sorores quotidiè dicerent officium defunctorum. Charitas erga animas defunctorum.

Fuit religiosus quidam siue monachus, genere nobilis, dignitate haud vulgari, sed cõscientia sic satis dissoluta, & exigua animi deuotione. Is tantum fidebat Coletæ precibus, vt nullius magis fideret, spemque salutis suæ in ijs plurimùm collocaret. Cùm autem Coleta in longinqua versaretur regione, spiritu præsensit illum monachum non diù superuicturum: cognouit etiam horrendas pœnas & dira tormenta, quæ ob peccata sua esset perpessurus: sed ità tamen, vt tandem fieret saluus. Multùm igitur diuque rogauit Dominum pro illo, vt pœnas illas minueret, nec orare destitit, donèc certò didicit eius futuram beatitudinem. Si quis frater aut soror in monasterijs, in quibus ipsa degebat, morti propinquaret, sororem quidem inuisebat in valetudinario: fratrem autem iubebat ad certum templi locum perferri, vbi posset ipsa præsens esse morienti: totisque viribus pro eiusmodi Dominum deprecabatur, ipsosque hortabatur ad fidei constantiam & spem veram concipiendam aduersùs illusiones omnes & fraudes dæmonum, quæ illis possent occurrere: atque etiam malignos dæmones abigebat ab illis. Cap. 70. Feruenter orat pro morientibus.

De puritate Virginum, in Coleta prçelarè relucente, hoc dicere possumus, eam tam excellentem fuisse in Coleta, vt nunquàm verbũ vllum leue aut inhonestum vel dicere vel audire potuerit quouis modo absque animi dolore & afflictione. Quàmobrèm etiam Christus Dei filius eam sibi sponsam & amicam charissimam elegit. Accidit autem aliquandò, cùm adhuc secularis esset Coleta, vt vir quidam lasciuus & impurus eam in quodam monasterio cerneret precibus vacantem, fœdisque & spurcis sermonibus eam appellaret. Cui illa dolenter respondit: Vtinàm præstet tibi Deus notitiam eorum, quæ dicis. Mox ille cœpit videre scelus suum: eumque vellet è monasterio egredi per portam, quæ omnibus patebat, nullo modo potuit: sed quotiès conabatur exire, totiès se retrò repelli sentiebat. Non immeritò igitur terrefactus, nesciebat quid ageret, multumque formidabat se mente captum iri. Tandèm recolens quid dixisset Coletæ purissimæ virgini, & existimans ea causa se tam miserè affligi, ocyùs ad eam accessit, culpam eoram illa edixit suam, veniam petijt humiliter & deuotè. Tum Coleta, Deus, inquit, per sanctam misericordiam suam ignoscat tibi. & quamprimùm ille sine difficultate foràs egressus est. Tanta erat Coletæ puritas, vt multi eam inuisentes, anteà leues & ad turpia valdè propensi, ex eius præsentia prorsùs liberarentur, animisque corroborarentur ad constanter sectandam corporis castitatem. In ijs quidam religiosi familiariter ei indicàrunt quasdam tentationes suas valdè periculosas, moxque se senserunt planè impotentes ad eas exequendas: atque ità & facultate & voluntate peccandi liberabantur. In Francia princeps quidam præpotens, priusquàm vidisset Coletam, mundo huic deditus, fastuosus, delicatus & lubricus fuit. At posteà, Coleta intercedente, ex mũdano factus est religiosus, ex fastuoso humilis, ex lubrico spiritalis, ex delicato erga se rigidus & seuerus. Testabatur ille crebrò eoram multis non vulgaribus hominibus, idque sumpta sacrosancta Eucharistia, se posteaquàm vidisset Coletæ faciem, nunquàm carnis tẽtationem sensisse. In eodem regno fuit quędam nobilissima matrona, vita laudabili, fama celebri, multa pietate & misericordia, vtriusque sexûs liberis abundans. Vnus autem ex filijs eius, qui ferè semper hærebat domi, spurcissimo incitante dæmone, miserè cœpit amare fœminam quandam, & tãdèm post multos lasciuos sermones, adspectus & tactus, ventũ est ad mutuum consensum operis nefarij perpetrandi: sola deerat temporis & loci opportunitas. Illis verò in hoc detestando proposito permanentibus, quidam religiosus, quem illa matrona miserat ad inuisendam Coletam, erga quam singulari erat animi deuotione & amore, attulit ad eamipsam matronam à Coleta missam zonam vel funem, quo solebat illa stringere habitum suum, cumque obtulit matronæ pręsente filio eius, tam turpi tentatione vexato. Qui cùm illum funem vidisset, repentè totus mutatus est, adeò vt semper fugeret loca, in quibus erat illa puella, quam tam perditè amauerat: quòd si non posset subterfugere, quin videret illam, pro- Cap. 71. Eius prçcellens virginitas. Pœna hominis lasciui. Hoc sanè eximiũ est. Præclari effectus precum eius. Res profectò memorabilis.

pterea quòd esset cum matre sua, non sine dolore & abominatione id faciebat. Tandem meritis Coletæ vtroque ab ea tentatione liberato, puella iuncta matrimonio est, corpore integra, & familia nobilis fœdam ignominiæ notam euasit.

Cap. 72.

Multiplices Coletæ cruces.

De patientia Coletæ multa iam antè dicta sunt. Quas illa & quantas ægritudines corporis, quos cruciatus & angores internos & externos non solùm patienter, sed & hilariter pro Dei nomine perpessa sit, commemorari vix queat. A principio deuotionis suæ afflictiones, si deessent, appetijt: si adessent, amanter sustinuit. Quæ res eam Christo sponso effecit similem, qui in hac valle miseriæ nunquàm pœnarum & afflictionum expers fuit. Si quis interdùm miseratus eius dolores internos & externos, diceret ei, Heu mater, quàm dire passa es: illa respondebat: Ego facilè soleo etiam de paruis conqueri. Omnibus ei persecutionem, damnum, afflictionem inferentibus, pro malis libenter voluit bona reddere, ità vt nonnunquàm diceret se prouisuram illis de rebus necessarijs, quoàd essent in vita. Ab ipsis quoque familiaribus amicis nō parùm vexata fuit: quos vt ab ingratitudine reuocaret, eos ad se accitos, in suis collocauit monasterijs, & tum corporalia, tum spiritalia eis adhibuit solatia, tantamque salutis eorum curam gessit, vt multi eius precibus ab animæ & corporis periculis extracti sint: Illi autē plùs dolebat Dei iniuria & perditio animarum ipsam persequentium, quàm mala omnia, quæ ei vndecunque accidere potuissent. Ad extremum tamen tales redibant ad sanitatem, & dolebant se tam malitiosos in eam fuisse. Inter alios quidam ei familiaris fuit, qui diabolo instigante, aliquandiù grauissimè eam persecutus est, ab amico in tam crudelem mutatus hostem, vt nec audire quicquam de illa boni, nec propè ad eam accedere vellet: diceretque non esse in ea spiritûs sancti gratiam, sed quæ illa faceret, per aliam fieri debere, quam putabat magni esse meriti apud Deum, cùm tamen planè rudis & imperita foret: Tum prætereà etiam inhumaniter eam virgis cædi iubebat, interdùm vsq; ad effusionem sanguinis, & crudeles ei persecutiones inferri. Quod etsi valdè eam excruciaret propter eos, qui talium authores erant, at tamen ferebat suauiter & patientissimè, ità vt ne minima quidem impatientiæ vox ab ea exprimeretur. Sicut autem Saluator orans pro hostibus suis, exauditus est pro sua reuerentia: ità & ipsa humiliter & efficaciter deprecans pro suis persecutoribus Dominum, non est voto fraudata suo. Agnouerunt enim illi tentatione diabolica se instigatos fecisse quæ fecerunt, totoque vitæ suæ tempore multùm ea causa doluerunt.

Quidā amicus in summum mutatur hostem.

Cap. 73.

Vir quidam celebris ei est infestissimus.

Multa etiam tulit ab extraneis non paucis, præsertìm à quodam magni nominis viro, cuius facta cum nomine non consentiebant, qui & clàm & palàm obtrectabat ei, mirabiliter eam impediens, multisque vexans modis, & planè affirmans se & illam & omnes conatus & opera eius prorsùs euersurum. Illa verò sic ei respondit: Spero fidenter in bonitate Dei conseruaturum eum, quæ per eum facta sunt. Duo è Clero præcipui eius persecutores fuêre in ea vrbe, in qua permulti non mediocriter eam infestârunt & impediuerunt. Ij multos confinxêre articulos incredibili malitia, asserentes eam Hussitarum hæresi laborare, & multa alia sanè abominanda, ab illis sceleratè conficta, quæ tamen non dubitabant palàm omnibus proponere & euulgare, vt efficaciùs sancta eius opera retardarent. Sed illa his omnibus & quibuscunque alijs iniurijs opponebat silentium, ferens omnia sedato & tranquillo animo. Quanuis autem sancti homines sileant, dum ferunt persecutiones, non minùs tamen formidanda sunt iudicia Dei. Ecce enim alter horum, vt se vidit frustratum conatu suo, elato animo aliò commigrauit, sed paulò pòst extinctus est: alter mansit quidem, sed graui correptus morbo, valdè cruciabatur, crebrò appellans Coletam, tanquàm indicaturus ea causa se sic torqueri, quòd iniustè eam esset persecutus: atque in ijs doloribus clausit diem extremum. Quidam etiam laici opulenti, sanctitatem eius & vim sanctæ pauperratis ignorantes, non parùm eius detraxêre existimationi & famæ, dicentes eam esse fœminam cumprimis opulentam, quæ mutuas daret pecunias propter vsuras, & quæ cambia vel collybos Parisijs, Brugis & Gandaui manuteneret. Sed hæc illi ineptissimè, quandò cor eius adeò feruebat sanctæ paupertatis amore, vt multo libentiùs passura fuerit se viuam excoriari, quàm quicquam eiusmodi admitteret. Multi etiam nobiles & potentes intolerabili quadam vexatione illam appetere conati sunt propter ædes quasdam, quas ipsi volebant ad alios, quàm oporteret, vsus applicari: sed Dominus

Itèm duo è Clero.

Vltio diuina in eius persecutores.

nus Iesus præcipuos eius vexationis authores breui abstulit è vita. Illa verò & has & alias propè innumeras persecutiones instar agni suauiter & patienter tulit amore illius agni innocentis, qui vno die plus nostra causa perpessus est, quàm nos pro illo ferre possemus cunctis diebus vitæ nostræ.

Cùm iam sexagesimumsextum ætatis complésset annum, vt perfectissimæ per- Cap.74.
seuerantiæ coronam posset adipisci, tametsì corpore valdè esset debilis & exhausta, tum propter senium & incommodam valetudinem, tum propter graues dolores, quos tulerat, & quotidiè patiebatur pro voluntate Dei: at tamen ità se compa- Egregius
rabat, tanquàm iam ab integro vellet inchoare benè agendi studium, perindè acsi feruor illius.
robusto esset corpore, nec quicquam vnquàm rectè & præclarè gessisset. Itaque nunquàm recusauit laborem, nec desijt se promptam offerre ad colligendas vires, quantumuis esset & laboribus & varijs defessa pœnis, & ad totā sese impendendam, vbi id Dei amor & salus animarum poscere videretur. Sæpenumerò ab aliquo profectura monasterio ad exequenda opera pietatis, tam cernebatur imbecillis, vt vix sustinere se posset, nec breue spatium viua confectura putaretur: at nihilo mi- Nihil sibi
nùs suscipiebat illa labores & dolores propter amorem Dei, aiebatque se paratam parcit.
esse mori, prout Domino visum esset, siue in agris, siue in pagis. Cumque eius comites plerunquè adeò delassarentur ob nimios labores, vt ægrè respirare possent, illa sola permansit alacris, viuax, constans & infatigabilis, non aliter laborans Mirè diui-
Christi causa, quàm si esset planè recens & firma valetudine, nec quoàd vixit, vine- nitùs confortatur.
am Domini colere cessauit, grauiterque & perseueranter multos exantlauit labores, donèc ad optatum eumque clarissimum peruenit finem.

Eum autem vitæ suæ finem illa prædixit, dicens se biennio non superuicturam, Cap 75.
quod etiam sic accidit. Tandèm tribus ferè ante obitum suum septimanis expressè Prædicit
ait se migraturam ad Dominum, & cùm ad se accersiuisset sorores, hortabatur eas obitū suum.
singulari animi affectione & studio, vt essent veræ & perfectæ monastici instituti cultrices, Deum timerent & amarent præ omnibus, Canonem siue regulam obseruarent, itemque declarationes illius, redderentque fideliter Domino, quicquid ei vouissent. Cumque hæc & multa alia salutaria dixisset, subiunxit: Non est, quòd puteris me in decessu meo quicquam dicturam vobis: nihil enim tum ex me audietis. Deindè ait confessario suo: Pater, quicquid ego in reformando S. Francisci instituto feci, Dei nomine id feci: & licèt magna ego sim peccatrix, & tota vitijs obnoxia, attamen si denuò mihi facienda essent ea quæ feci, non video, quemadmodùm ea aliter facerem, atque feci. Indè mensis Februarij die vicesimosexto, qui fuit Dominicus, manè confessione facta, sub sacrificio corpus Christi summa deuotione percepit. Sequenti nocte venit ad eam singulari quadam beneuolen- Christus ei
tia Dominus Iesus: post quam apparitionem illa instar infantis nihil iam vllas apparet.
curabat res mundanas, soli Deo vacans, ore vel mente illum deprecans. Pòst accidit ei insolita quædam debilitas, quæ confessarium eius, timentem nè moreretur, eò permouit, vt extremam vnctionem ei adhiberet. Deindè legit apud illam Christi passiones, quibus absolutis aduertit nondùm adesse supremum vitæ tempus. itaque recessit ab ea. Altera die ad eius venit oratorium, sacrificium pro more coram illa facturus, reperitque illam optimè constitutam, perindè ac si esset incolumis. Mirabatur autem, vndè tam citò esset restituta, sciens absque speciali gratia Dei id fieri non potuisse. Tum verò sacrificium illa cumprimis reuerenter audiuit, & Christi corpus cum multis lachrymis adorauit: idem faciens etiam reliquis eius hebdomadæ diebus. Est autem notatu dignum, post eam, quam diximus, apparitionem quatuor in ea visa esse fanè memorabilia. Primum est, pœna Post eā ap-
quædam grauis & insolens, quæ vsque ad supremum spiritum perdurauit. Alte- paritionem quatuor in
rum, quòd non nisi solis precibus deinceps voluit occupari. Tertium, quòd die- ea visa me-
bus singulis Missam sanctissimam cum multa deuotione & reuerentia ausculta- moratu digna.
uit. Quartum, quòd licèt ex oratorio non exiret, tamen perspicuè nouit omnia, quæ in monasterio gererentur. Confessarius cum socio, nolens eam se absente reddere spiritum, venit ad monasterium, quod illa nemine indicante ilicò cognouit. Ad vesperam sextæ feriæ comiter & consolatoriè loquebatur ad fratres. Sabbato post sacrificium, petita ab eis copia, & peractis precibus, celeriter abijt ad cubile, Crucis signo se consignans, aitque: En extremum cubile. deindè in illo se reposuit, vestita more suo, sibijpsi imponens nigrum velamen, quod à Pontifice

acceperat, cùm primùm professionem fecit. Mox clausit os & oculos, deinceps

Sub morte vt se gesserit.

non aperiendos, licèt interim omnia nôsset, quæ foris agerentur. Pro quodam enim leuamento attulerunt ei puluinar, quod illa reiecit. Quadragintaocto horis sic mansit in lectulo, nihil neque loquens neque videns, neque vllum vel gestum vel signum vlla corporis parte edens, sed summam præ se ferens honestatem & sanctitatem, nihil mutato colore in illo dolore, quo tunc cruciabatur. Indè sexta Martij die, hora octaua ante meridiem, cunctis Gandauensis mo-

Felicissimè abiit è vita.

nasterij sororibus præsentibus, itemque eius confessario & socio fratre, clausit extremum vitæ tempus, anima sanctissima à corpore suauiter recedente, & rectà ad Deum creatorem suum proficiscente. Color autem, qui fuit in ea decedente, perdurauit horis duodecim: indè subitò corpus eius mutatum est in pulchritudinem admirandam. Erat enim instar niuis candidissimum, venis colore

Corporis exanimis pulchritudo.

cæruleo elegantissimo passim apparentibus: membra omnia formosissima videbantur, & quæ possent facilè inflecti, odorem mirificum ex se diffundentia, ità vt planè in eis innocentiæ status & omnimoda puritas reluceret. Ijs adeò permoti fuêre plurimi, vt supra triginta hominum millia ad eam visendam confluxerint. Tertio ab obitu suo die humatum est virgineum illud corpusculum, sed, vt ipsa iusserat, in summa paupertate, & absque vllo operimento, sicuti Christus nudus in cruce pependit.

Cap. 76. Post obitū eius quę cōtigerint.

Ea hora, qua migrauit, in quibusdam monastetijs, quæ ea speciali erat amore prosecuta propter maius sanctæ paupertatis studium, auditæ sunt voces longè suauissimæ cantantium Angelorum, è quibus vna sic à nonnullis dicere audita est: Venerabilis religiosa soror Coleta migrauit ad Dominum. In quodam monasterio eius soror quædam præ cæteris amabat Coletam. Ei illa moriens ante mediam noctem apparuit in regione longinqua moranti in forma pulcherrima & splendidissima, sed ob nimiam claritatem faciem eius videre non potuit. In alio monasterio procùl remoto soror quædam summoperè cupiebat videre eam, multasque fundebat ad beatissimã Mariam preces, vt per eam posset compos fieri voti sui. Putabat enim, si vel vna hora vidisset eam, id sibi semper profuturum. Ea igitur nocte, post quam obijt Coleta, vidit speciosissimam quandam & venerabilem dominam, cuius pulchritudo nullis posset verbis explicari. Eius facies prorsùs luculenta fuit, instar crystalli soli oppositæ. Porrò ter per oratorium deambulabat, sequebaturque eam puer elegantissimus, facie æquè lucida, semèl atque iterùm sic dicens: Ecce soror Coleta, ecce soror Coleta. Tum verò soror hæc videns & audiens, miro fuit perfusa gaudio, quòd cerneret eam, cuius visendæ summo flagrâsset desiderio: cumque vellet cæteras inclamare sorores, non potuit vocem exprimere. Putabat autem velle eam visitare monasterium. dictum enim erat ei adhuc nouitiæ, quòd etiam in spiritu visitaret monasteria. Postquàm verò ad dor-

Ea decedēte, soror quædam quid audierit & viderit.

mitorij fores venit, illa euanuit. Eodem die, copioso tempore, quo Coleta decessit, soror hæc sola ingressa est in oratorium, Domino preces oblatura: cumque se submisisset in genua, mox audiuit voces altas & claras grandis multitudinis, quibus suauiores in hoc mundo percipi non possent: sublatisque in cælum oculis, vidit faciem luculentam, quam nocte viderat, in medio tam dulciter canentium. Etsi autem nihil horum tum intelligeret, piè tamen credidit esse eam Colete lucidissimam animam, quam Angeli in cælos deducerent. Alijs quoquè duabus per visum ostensa est anima Coletæ cum multa gloria & reuerentia à sanctis & Angelis frequentissimis duci in cælum, multis eam sequentibus animabus, quas, vt altera ex ijs vidit, illa suis meritis & precibus è purgatorijs pœnis liberârat, hactenùs ibi detentas.

MIRACVLA QVAEDAM EX IIS, QVAE COLETA *fecit adhuc viuens.*

Cap. 77.

Multas Coleta animas suis precibus excitauit à morte peccati, multos corpore mortuos reuocauit ad vitam. Vtrunq; diuinę virtutis opus est, sed pręstantius illud, quo reuiuiscunt animæ. Possent commemorari plurimi, etiam non vulgares, quos Coleta reduxit suis intercessionibus à morte culpæ ad vitam gratiæ: sed nos iam de illis agemus, quos corpore mortuos excitauit. Filia cuiusdam Visontiensis mortua ante baptismum, allata fuit in templum à parentibus, quòd sperarent eam vitæ resti-

restitutum iri. Sed cùm cernerent verè mortuam, ilicò reportârunt eam absque baptismo, & Coletæ precibus obnixè commendatam, quandoquè eius velo fidenter inuoluerunt, & in templum attulerunt. Et eccè reuixit infantula, & salutari expiata lauacro, Coleta appellata est, & posteà Coletæ matri oblata, vitam monasticam professa est, in qua vsque in præsens laudabiliter perseuerat, diciturque soror Coleta de Pruceto. Iuuenis quidam, Iohannes Burseti, qui nunc est Visontij ciuis insignis, affirmat se meritis & precibus Coletæ vitæ redditum. Idem affirmant propinqui eius, & qui eum nouerunt. Neque id ignotum est fratribus & sororibus nostris, sed cùm mihi de modo, quo id factum est, non constet, non audeo eum certò exprimere. Itèm infante quodam sine baptismo defuncto, cum primis doluit Coleta, iussitque eum in prophano loco sepultum, è monumento extrahi, & ad se apportari. Factum est, vt voluit, & illa pro infantulo orâte, anima redijt in corpus, & baptizatus, dimidio anno superuixit. Franciscanus quidã frater Franciscus Clareti, annos ampliùs triginta fuit cum Coleta, multa ei & monasterijs eius humanitatis, beneuolentiæ & charitatis officia ex animo præstans. Is in morbum incidit, & iam planè mortuus putabatur, & ille posteà se mortuum fuisse affirmabat. Cùm autem sic esset vita functus, visus sibi fuit duci ad tribunal Christi pro captanda gratia & misericordia: indè verò etiã duci ad beatissimam Dei matrem Mariam, tum ad Apostolos, ad martyres, ad confessores & virgines. Omnium autẽ horum vna sententia fuit, restituendum illum Coletæ: cuius precibus corpus eius reuixit & surrexit. Ex his quatuor tres hodieque viuunt, & testantur vera nos dicere.

Infantula mortua reuiuiscit.

Itèm iuuenis quidam.

Atque etiã infans.

Itèm Franciscanus quidam.

Permulti verò Coletæ precibus à mortis periculo sunt liberati. Aegrotabat periculosè quidam reuerendus pater, nec id ignorabat Coleta, in alio monasterio procul ab illo seiuncta. Vt autem ei in extremo illo periculo subuenire faciliùs posset, ad monasterium se contulit, vbi ille decumbebat: cumque eò peruenisset, reperit eum iam animam agentem. Mox ad supremum medicum ardentissimis precibus confugiens, ab illo obtinuit, vt primo die iam meliusculus esse inciperet, & paulò pòst adeò firmaretur viribus, vt cum Coleta ad monasterium, vndè illa venerat, incolumis profectus sit, ab ipsis mortis faucibus eius precibus ereptus. Monachus quidam, cuius opera Coleta vtebatur, ex peste laborauit, ità vt vita eius planè desperaretur etiam à duobus peritissimis medicis, qui certum etiam indicâtunt tempus, intra quod necessariò esset animam redditurus. Coleta autem dicente, Deum esse natura superiorem, responderunt illi, verum id esse: sed nisi ille secùs velit, fieri non posse, vt vltra tempus ab ipsis expressum huius lucis vsura fruatur. Orante verò Coleta, ille breuì euasit incolumis, altero ex illis medicis moriente, altero diù ægrotante.

Cap. 78.

Quidã iam moriens reualescit.

Itèm alius à medicis desperatus.

Comitissa Gebennensis aliquandò iter habuit, propter aquarum inundationem sanè periculosum. Et ipsa tum equo insidens, in profundam ingressa aquam, cum equo adeò ab oculis aliorum abrepta fuit, vt eum illo pariter submersa putaretur: sed Coleta Dominum pro illa deprecante, ad terram absque detrimẽto peruenit. Alios quoquè duos, virum honestum, & fœminam religiosam à tergo eius equo insidentem, in quodam flumine miserè iactatos & iam pro submersis habitos, itidèm suis precibus ad litus incolumes eduxit. Quidã doctor Theologus ingressus aquam cum equo, venit ad foueam altissimam, vndè quanto plùs nitebatur se expedire, tanto mergebatur profundiùs. Videns ergò in summum vitæ discrimen se coniectum, nec vllum apparere modum euadendi, in Coletæ memoriam redijt, eiusque suffragia fidenter implorauit. & eccè repentè se cum equo sentit litus attigisse. Nobilis quidam Burgundus, Coletę ex animo addictus, ab improuisò lapsus est cum equo in profundam foueam, omni spe salutis erepta. Deo igitur se commendans & precibus ac meritis Coletæ, itidèm cõfestim se vidit ex aqua in terram translatum. His aliud adijcimus, quod ea defuncta contigit. Marchio, princeps cumprimis generosus & potens, misit Gandauum sacerdotem quendam Iohãnem Moulines, qui crebrò eius nomine inuiserat Coletam viuentem. Venit autem is sacerdos ad aquã valdè profundam, quam nemo sine præsentis periculi metu transire auderet. Id verò nesciens ille, ingressus est aquam, sperans se facilè ad pontem peruenturum. Sed raptus impetu inundantis aquæ, laxauit equo habenas, moxque vnà cum equo se sensit in ima demersum. Ocyùs igitur his ferè verbis inuocauit Coletam: Cùm ego nunc veniam ad te visendam post decessum tuum, mater glo-

Cap. 79.

Miraculum

Aliud.

Itèm aliud.

Rursùs aliud.

Vide rem stupendam. riosa, itánc hîc moriendum est mihi? Dixit, & res stupenda cõsecuta est. Mox enim sub pedibus suis sensit colliculum extare, nunquàm illic anteà repertum, qui sufficeret ipsum & res eius omnes seruare à submersione. In illo ergò perstitit, donèc nauta quidam cum naui ad illum peruenit, qui constanter asseuerabat, nunquàm eo loco colliculum fuisse.

Cap. 80. Multas etiam liberauit parturiẽtes, multos mente captos sanauit precibus suis, in quibus fuit Stephana quædam amens & furiosa: quæ cùm à marito ad Coletam perducta esset, Coleta eam obiurgauit, aitque ea causa tam diro correptã morbo, quòd peccata sua confessa non esset: accitoque confessario suo Henrico à Balma, voluit, vt ei confiteretur, ipsa interim feruenter orante pro illa: sicque plenè conualuit. Quidã puer nobilis ex leuitate percussus est in oculo, & adeò vulneratus, Miraculum vt illo deinceps nihil visurus putaretur. Adductus verò ad Coletam, cùm ea crucis signum oculo eius impressisset, sanus abscessit. Coleta ipsa dolores oculorum innumeros perpessa est, & sæpè in eis grauiter læsa. Accidit aliquandò, vt quodam vespere tã malè affectus esset alter eius oculus, vt impossibile videretur posse eam quandoquè illo vti. Doluit ea res non mediocriter fratribus & sororibus. & eccè manè alterius diei oculus ille adeò sanus & integer apparuit, vt vnquàm aliàs. Mulier quædam nobilis, valdè addicta Coletæ & monasterijs eius, filium habuit morbo comitiali horrendum in modum laborantem. Fuit id matri eius molestissimum, nescienti quid remedij adhiberet. Fortè tum illàc transibant Franciscani quidam, ituri ad Coletam. Per eos igitur commendauit filium suum sanctissimis Coletæ matris precibus, & confestim sensit miram animi consolationem, spemque sanandi propediem filij sui: nec diù pueri salus dilata est. Vir quidam nobilissimus, & vita integer & honestus, eodem morbo miserè vexabatur annis decem, nec vllum poterat inueniri remedium. Commendatus est tandèm precibus Coletæ, & ea pro illo orante, nunquàm deincèps vllam sensit eius morbi infestationem. Soror quædam vel monialis incidit in tantam amentiam, vt vinculis colligatam diligenter oportuerit custodire. Quod cùm non mediocriter affligeret reliquas sorores, rogârunt Coletam, vt pro illa Dominum deprecaretur. Proxima nocte apparuit Coleta illi sorori, obtulitque ei pomum exiguum, sed valdè elegans, persuasitque vt illud comederet. Comedit illa, & gustu mirabili refecta, quamprimùm sanata est. Altera die quæsiuit ex illis, quæ eam custodiebant, num Coleta ad monasterium illud venisset. Illis respondentibus eam Visontij morari, ait sibi ab ea exhibitum pomum pulcherrimum, cuius gustu mox curata esset.

Aliud miraculum.

Aliud.

Aliud.

Cap. 81. Duxit aliquandò Coleta sorores quasdam ad monasterium recèns ædificatum venerunt autem ei ex deuotione obuiàm moniales quædam alterius instituti. In ijs vna fuit excellens, sed leprosa: quæ propter faciem morbo fœdissimo exesam, non audebat propiùs ad Coletam accedere, & eam cum cæteris osculari. Sentiens id Coleta, humanissimè pertraxit eam ad se, eique osculum impressit: & illa confestim sanitati restituta est. Soror quędam monasterij Coletani, in quo tum Coleta degebat, à planta pedis vsque ad verticem capitis inflata erat, & olebat pessimè, nec quicquam videre poterat. Eius vicem dolens Coleta, cœpit eam crebrò visitare. Etsi autem nihil illa videret, sensit tamen Coletam ingredi propter odorem suauissimum, quo totum valetudinarium ea veniẽte complebatur, alioquì ægrotæ illius fœtoribus abundans. Ea autem odoris suauitate incredibilem percepit consolationem misera illa, & breuì integerrimè curata est. Frater Petrus Golerij in monasterio Visontiensi tam grauiter ex apostemate guttur opprimente decumbebat, vt postridiè manè omninò moriturus putaretur. Superuenit autem frater Petrus de Osiaco Visitator, qui apud se habebat capillos Coletæ, quos vnà cum Regula sanctissimi patris Francisci imposuit illi sic cum morte colluctanti, signum sanctæ Crucis cum eis exprimens, & statim apostema crepuit, & ille sanus euasit. Soror quędam Coletana laborabat non mediocriter aduersa valetudine. Eam Coleta, alijs sororibus indè euocatis, in valetudinario clàm inuisit, aitque illi: Nihil hæsites, sed spera in Domino. ego enim nolo, vt iam moriaris. rursusque clàm recessit, & illa repentè sensit morbo liberatam. Aliæ duæ sorores ità ægrotabant, vt nullum eis posset reperiri remedium. Nihil prorsùs edebant, & pro debilitate se sustinere non poterant. Aduenit eò Coleta, accepit panis fragmentum,

Osculo sanat lepro-sam.

Alia morbi-da sanatur.

Itèm quidã moribundus cum pleris-que alijs.

tum, mandebat illud dentibus ſuis, & indè ingerebat ori vtriuſque. Quod cùm illæ deglutijſſent, ilicò ſanatæ ſunt. Alia ſoror morbo contagioſo vexabatur in gena, nec quicquam ſumere poterat alimenti, nec vllo modo ſubueniri ei poſſe videbatur. Viſitabat tum illud monaſterium Coleta, & cùm ex poculo quodam biberet, illud hęc ſoror admouit genę ſuę, & eueſtigiò morbus abſceſſit. Alia quædam è familia Coletæ ſoror tantis cruciabatur capitis & cuiuſdam morbi doloribus, vt quaſi furibunda videretur: cumque nulla ratione mederi ſibi poſſet, fidenti deuotione impoſuit capiti ſuo ſudarium Coletę, lachrymis eius madidum, & actutùm dolor euanuit.

Sudario eius curatur quædam.

Itèm alia ex eius ſororibus quicquid percipiebat alimenti, rurſùs ſanguinis ſpecie per os reijciebat, acsì alij meatus corporis obſtructi eſſent. Id Coleta vbì reſcipit, eius miſerta, ait ad illam: Quid eſt hoc, quod tu facis? Ego verò nolo, vt deinceps ſic facias. Eadem hora ſic illa reſtituta eſt, vt nullum ægritudinis illius veſtigium remaneret. Quidam vir nobilis quartana febre totum annum laborauit. Cùm autem Coleta veniret ad pagum, vbì ille degebat, ſui inſtituti illic monaſteriũ fundatura, illic honoris & deuotionis cauſa ei proceſſit obuiàm, moxque ſenſit febre ſe omninò abſolutum.

Nota hæc.

Cùm aliquandò Coleta, grauiſſimo compellente morbo, ſe lauari permiſiſſet, aqua eius loturæ clàm ſeruata fuit: quæ poſteà à multis, diuerſis morbis laborantibus hauſta, integram eis attulit ſoſpitatem. In quodam monaſterio Coletæ fuit fœmina quædam, eius monaſterij adminiſtra & familiaris, extrinſecùs honeſta morũ ſpecie: quæ tanta vi morbi correpta fuit, vt exanimis putaretur: ſed interìm peior erat animæ, quàm corporis cõditio. Latebant enim in cõſcientia eius enormia quædam peccata, quæ nunquàm voluit confiteri. At ea perſpicuè nôrat Coleta, & dolebat propterea vehementiſſimè, Dominumque ſine intermiſſione deprecabatur, donèc & anima & corpore reuiuiſceret. Poſteà verò omnem vitam ſuam religiosè & piè tranſegit, fugiens omne malum, & bona quæque ſtudiosè conſectans.

Inter fratres, Coletæ familiares, Inſignis quidam pater fuit, Petrus de Oſiaco, Viſitator monaſteriorũ Coletanorum. Is ad ſedecim mẽſes magno dolore capitis adeò afflictus fuit, vt cibum capere non poſſet abſque cruciatu horrendo & ineffabili, ſæpiusq; à menſa ſurgens, ambularet in horto, miſerè clamitans & eiulans: nec poſſet reſpondere, ſi quis ei loqui vellet. Cruciatus autem ille noctibus duplo maior erat, quàm aliàs, cogebaturque ſurgere è lecto, & per domum, per virgulta, per alia curſitare loca, licèt id nihil ei conferret. Interìm tamen ferebat omnia patienter, & ardenti animo implorabat Dei opem, & beatiſſimam Chriſti matrẽ rogabat, vt per Coletæ merita aliquod leuamentum obtineret. Cùm autem nocte quadam eſſet in monaſterio Viſontienſi, vidit in viſione, ſe eſſe in ſacello oratorij Gandauenſis, ibique vocari ſe blãditer à Coleta ea voce, forma & habitu, qua ſolebat eſſe cùm viueret, ſed ità tamen, vt iam luculenta & cumprimìs ſpecioſa & iucunda videretur, ipſumq; conſolaretur peramãter & humaniter. Vndè ipſe expergefactus, comperit ſe planè ſoſpitem, ſanum & iucundum: nec illum dolorẽ poſteà expertus eſt. Multa alia præclara miracula edidit Dominus Ieſus Chriſtus, per humilẽ ancillam & fidelem ſponſam ſuam Coletam, quæ nè nimij ſimus, omittimus.

Cap. 84.

Quidam eximius vir repentè horrendo liberatur dolore capitis.

DE SS. MARTYRIBVS ADRIANO ET EVBVLO, EX LIB. VIII. HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII, *cap. 21. interprete Iohanne Chriſtophorſono.*

PORRO dum ſęuitia aduersùm iſtos vſurpata, in omnium ore & ſermone verſabatur, Adrianus & Eubulus ex regione, quæ Manganæa dicitur, ad reliquos confeſſores Cæſaream versùs accedentes, ad portas vrbis cauſam ſui itineris eò ſuſcepti rogantur. Deindè rei veritatem ingenuè confeſſi, deducuntur ad Firmilianum. Iſte, nulla dilatione aut mora interpoſita, poſt multa tormenta, quæ in eorum latera impegerat, beſtijs dilaniandos condemnat. Biduo autem interiecto, Adrianus quinto die menſis Dyſtri, hoc eſt, ad tertium Nonas Martij, die feſto quo natalitia Fortunæ Cæſareenſium (ſic enim puta-

Martij 7.

Adrianus & Eubulus intrepidè ſe declarant.

putabatur) celebrari solent, leoni primùm ad discerpendum proiectus fuit: deindè gladio iugulatus, obijt mortem. Eubulus autem perēdino die ad meridiem ipsis Nonis Martij, qui est septimus dies Dystri, cùm iudex illum admodùm rogaret, vt hostias immolaret idolis, quô libertate eorum legibus decreta potiretur, gloriosam mortem pro pietate susceptam, huic vitæ breui & caducæ præposuit: & post bestiarum laniatus, gladio vt socius ante illum, trucidatus fuit, omniaque martyrum certamina Cæsareę confecta, suo sanguine postremus obsignauit.

Octauo die Martij habent Martyrologia Philemonis & Apollonij martyrium: sed de illis copiosè agitur in Passione Thyrsi, Lucij &c. die 14. Decembris, quò Lectorem remittimus.

DE S. PACIANO EPISCOPO, EX CATALOGO SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM *S. Hieronymi presbyteri.*

9. Martij.

PACIANVS in Pyrenæi iugis, Barcilonæ Episcopus, castitate & eloquentia, & tam vita quàm sermone clarus, scripsit varia opuscula: de quibus est κέρβον, & contra Nouatianos. Sub Theodosio principe iam vltima senectute mortuus est.

VITA DAMIANI SANCTISSIMI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR QVARTO *libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.*

13 Martij.

Huius Archiepiscopi patria.

Suscitat mortuum.

MORTVO Theodoro Rauennatum Archiepiscopo, ab Sergio primo, Romanorum Pontifice, qui Cononi successerat, in Rauennatum Archiepiscopatum Damianus Dalmata sufficitur, & Romæ sacra infula decoratur. Huius parentes, qui Dalmatia venerant, ecclesię Rauennati illum adhuc puerum obtulerunt: quo loco ad summum sacrarum literarum apicem peruenerat. Archiepiscopus factus, sanctissimo instituto, summaque sacerdotum & populi tranquillitate & concordia præfuit, hominemque vita iam functum ad vitam reuocauit, fusis ad Deum precibus, ferunt. Bellicos mores, furoresque truces, qui, diebus festis, in ea regione vrbis, cui Latronum olìm erat nomen, nunc diui Seuerini titulo appellatur, à perditis hominibus, & minimùm religiosis celebrari consueuerant, indictis priùs triduanis populo ieiunijs, aboleuit, sumpto de hominibus impijs supplicio: tametsì eadem pars vrbis, Regio Latronum, multis deindè insequentibus annis dicta sit. Tanta fuit sanctitate, vt Rauennas quidam ciuis, religione præstans, in Vrsiana æde, dum sacra haberentur, iuxta altiorem columnam cùm esset, post Damiani terga splendidissimum virum conspexerit, qui faciem illius admirabili luce illustrabat. Id cùm ipse, fixo in Damianum intuitu, immotisque oculis admiraretur, & Archiepiscopus assiduè hærentes in se viri oculos itidèm miratus, quid esset causæ, sciscitaretur, rem omnem in ordine exposuit. Ad hæc, ipsum de se fateri solitum aiunt, dum nocte in templo, quo maximè tempore viri sancti in rerum diuinarum meditatione, atq; in Dei laudibus versantur, sacrum illud carmen caneret: Montes & colles cantabant coram Deo laudes, sos sibi ipsos etiam lapides templi, columnasque & parietes in Dei laudes exili... Iudæus tum ex eo loco, vbì se occultauerat, hunc Archiepiscopum tanta veneratione totque obortis lachrymis, quanta & quot semper consueuerat, hostiam sacram effringentem cùm vidisset, diuino spiritu commotus, accurrens obnixè petijt, illius partem exhiberi sibi: à quo, cum, ab Damiano monitus, non desisteret, sacra tandèm expiatus vnda baptismatis, sacratissimę Eucharistię hostiam sumpsit. Huius Archiepiscopatu, bibliotheca Rauennatis ecclesiæ igni absumpta est.

Quantæ fuerit sanctitatis.

Visio eius.

Iudæus visa eius sanctitate ad Christum conuertitur.

Tn-

Tandèm Damianus Archiepisco- us Rauennatum cùm sexdecim annis, mensibus duobus, dies verò sexdecim Rau- nnati ecclesiæ præfuisset, vitam cum morte com- Feliciter
mutauit tertio Idus Martias. Sepultus in diui Apollinaris Classensis, ab ara sanctæ obit.
Feliculæ haud procùl.

DE S. ALEXANDRO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO ET MARTYRE, EX ECCLESIASTICA *Historia Eusebij lib. 6. cap. 9. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.*

CVM Narcissus non ampliùs propter ingrauescentem Martij 18.
ætatem ministerio præesse posset, Alexander alterius ecclesiæ Episcopus, diuina prouidentia per reuelationem, quæ noctù ipsi secundùm quietem apparuisset, vt cum Narcisso in ministerio ecclesiæ fungendo coniun- De hoc Nar
geretur, accersitus est. Vndè Alexãdrum, cùm tanquàm cisso vide Eccl. Hist.
diuino quodam oraculo ex Cappadocum regione, vbi Eusebij lib.
primùm in Episcopatûs gradu fuisset locatus, Hierosolymam tum voti, tum locorum visendorum causa contenderet, illius ecclesiæ fratres eum excipiunt benignissimè, & non ampliùs domum reuerti permittũt: idque propter aliam reuelationem, ipsis itidèm noctù visam: quæ quidem, voce euidentissima profusa, eis, qui erant inter illos ob virtutem spectatissimi, perspicuè significauit, vt extra portas ciuitatis egressi, eum episcopum admitterẽt, qui ipsis à Deo anteà designatus erat. Quo ad hunc modum gesto, Hierosolymitani communi S. Alexãder
episcoporum consensu, qui finitimas ecclesias procurabant, necessariò illum apud fit Hierosolymę episcopus.
se manere coëgerunt. Idem ipse Alexander in suis epistolis, quas ad Antinoitas scripsit, quæque adhuc apud nos extant, Narcissi collegæ sui in præfectura ecclesiæ Hierosolymitanæ gerenda mentionẽ facit, ista in extrema illa epistola ad verbum scribens: Salutat vos Narcissus, qui hîc ante me episcopatûs locum occupauit, & centum iam & sedecim annos prætergressus, mecum in eodem ministerio quorundam precibus coniunctus fuit: qui obsecrat vos, vt idem mecum sentiatis, eademque sitis voluntate.

Alexander Hierosolymitanæ ecclesiæ episcopus in Palæstina rursùs, vbi Cæsa- Lib. 6. c. 32.
reæ propter Christum præsidis tribunali stetisset, & magnã fuisset ex secunda fidei suæ confessione commendationem adeptus, iam extrema senectute, & veneranda planè canicie eximius, carceris cruciatu denuò afflictatus est. Quo quidem, post præclarum & illustre testimonium fidei Christianę præsulis tribunali datum, morte in carcere consopito, Mazabanes successor eius in episcopatu Hierosolymitano declaratur.

BEATI PETRI DAMIANI OSTIENSIS EPISCOPI SERMO IN DOMINICA *Palmarum.*

CVM appropinquâsset Iesus Hierisolymis, & venisset 20. Martij.
Bethphage ad montem Oliueti, tunc misit duos de di- Matth. 21.
scipulis suis, dicens eis: Ite in castellum, quod contra Ad quid filius Dei in
vos est, & reliqua. Passurus spontè Dominus pro sa- mũdum venerit & na-
lute humana, spontaneus ad locum passionis accedit. tus sit.
Ad hoc venit in mundum, ad hoc natus est, vt sua passione nos liberaret. Scienter Hierosolymam venit, scienter magna populorum comitatus caterua pompose ciuitatem intrauit, in qua tradendus, in qua crucifigendus erat. Hæc est Hierusalem, quæ occidit Pro- Matth. 23.
phetas, & lapidat eos, qui ad eam missi sunt.

O infelix ciuitas, quàm gloriosa de te dicerentur, si venientem Dominum agnouisses, siei cognito debitam reuerentiam exhibuisses.

O mi-

O misera, ô malitiæ errore cæcata, venit ad te Saluator tuus, & non potes, nec vis cognoscere eum. Venit ipse ad saluandum, tu recedendo accedis ad perdendum. Ipse parat tibi vt ægroto salutem, & tu paras ei velutì furi Crucem. Cur te tanta tenebrarum caligo conrexit? Cur non recolis quod dictum est per Zachariam Prophetam: (Zach.9.) Noli timere, filia Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum subiugalis? Eccè tanta es, perdita consilio es, times Regem tuũ suscipere, nè regnum terrenum amittas. Sed dum ipsum non recipis, regnum perdis & gentem. Vis vnum interficere, nè tota gens pereat. Sed dum vnum interficis, tui pereunt vniuersi. Proindè de te benè dicendum est: (Esa.1.) Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Genimen es viperarum, quæ non nisi effossis maternis lateribus oriuntur: sic tu non putas euadere, nisi Patris tui, qui fecit te, latus cruentes. (Natura viperarũ est, in partu occidere parẽtem.) Crudelis partus est, & enecandus, qui enecat parientem. Sed quid attinet ad propositum cæcitas Iudæorum? (Matth 15.) Cæci fuerunt, duces cæcorum, & ideò vtrique, id est principes eorum & iuniores, in foueam ceciderunt.

De te autem, Domine Iesu, admiratio & compassio crescit. Cur ad Iudæos vadis, qui animæ tuę insidiantur? Proditores & homicidæ quidem sunt, nè credas te ipsis, quia non te diligunt, non tuî miserebuntur, crudeli & turpissima morte te condemnabunt. Cur tot illusiones, tot flagella, tot opprobria acceleras sustinere, spinis coronari, cõspui, aceto potari, lancea perforari, mori, & in sepulcro collocari? In hac tua deliberatione, in hoc tuo consilio deficit spiritus meus. Compatior, Domine Iesu, super passionis tuæ angustias. Consiliũ Petri amici tui videtur mihi sedere, qui ait: (Matth.16.) Absit à te, Domine, nequaquàm fiet hoc. Non decet filium Dei mortem gustare. Sed differt hoc consilium à tuo, qui disponis mortem subire. Quid ergò? Petri, an Iesu consilium est tenendum? Serui, an Domini? Discipuli, an Magistri? Sed non est seruus maior domino suo, nec discipulus doctior magistro. Acquiescendum est itaque Domini & Magistri consilio, qui consilio nullo eget, nè dicatur mihi cum Petro: (Ibidẽm.) Vade retrò, satana, non sapis quæ Dei sunt. Nesciebat enim Petrus Christum disposuisse ab initio, vt mortem nostram moriendo destrueret, & vitam resurgendo repararet.

Quod igitur diuina sapientia disposuerat, sapienter voluit adimplere. Voluit secũdùm prophetica verba, (Zach 9.) humilis & pauper sedere super asinam, & Hierusalem venire, sicut Euãgelista narrat, dicens: (Matth 21.) Cùm appropinquâsset Iesus Hierosolymam, & venisset Betphage ad montem Oliueti, tunc misit duos ex discipulus suis, dicens eis: Ite in castellum, quod cõtra vos est, & cætera. Castellum istud mundus est, qui cõtra Dominum & discipulos eius fuit, non solùm opprobrijs & flagellis eos persequendo, sed etiam crudelissimã mortem inferendo. Vndè Dominus: (Iohan.15.) Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Per asinam & pullum, qui etant in castello ligati, Iudæorum significatur populus & gentilis, quorum vterque peccatorum vinculis subiacebat. Asina subiugalis Iudaicum populum signat iugo legis subiectum. Pullus lasciuiens & effrenis, gentilem populum notat secundùm desideria carnis ambulantem. Duo discipuli missi in castellum, duorũ sunt testamentorum prædicatores, gemina præditi charitate, Dei scilicet, & proximi dilectione. Siue Petrus & Paulus, quorum vnus gentium, alter fuit Apostolus Iudæorum. Vndè ipse Paulus: (Gal 2.) Qui operatus est Petro, inquit, in Apostolatu, operatus est & mihi inter gentes. Isti soluerunt vtrunque populum ab infidelitatis errore, & verbo prædicationis duxerunt ad fidem Iesu Christi. (Anima iusti sedes est sapientiæ.) Dominus sedit super eos, quia ex fide sua iustificauit illos, sicut scriptũ est: (Prou.10.) Anima iusti sedes est sapientiæ. De vtriusque iustificatione dixit Apostolus: (Rom.3.) An Iudæorum tantùm Deus? Nónne & gentium? Immò & gentium, quoniam quidem vnus Deus, qui iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.

(Moralis Euangelij huius expositio.) Possunt etiam hæc moraliter intelligi. Betphage interpretatur domus buccæ, (& est intellectus sacerdotum) per quam designatur confessio. Ad hanc Dominus venit, quia ad confitendũ corda accendit. Castellum, quod est contra Dominum, & eius discipulos, est animus obstinatus, propriæ deditus voluntati. Duo discipuli ad eum missi, sunt spes & timor: asina & pullus alligati, humilitas & simplicitas. Huiusmodi enim animus aliquandò nouit quid sit humilitas, quid simplicitas & quòd

quòd ſimpliciter & humiliter ſit viuendum: ſed quaſi eas alligat, & reponit, dum non vult eas opere exercere. Terret hunc timor, vbi à malo reſipuerit, minans ei tormenta. Confortat eum ſpes, ſi pœnituerit, præmia pollicendo. Compungitur his duobus animus. Soluitur aſina & pullus, cùm obuiàm Domino eundo Betphage confitetur ſe peccâſſe, & promittit ſe deinceps humiliter & ſimpliciter victurum. Et ſic qui priùs erat caſtellum diaboli, efficitur vrbs fortitudinis noſtræ Sion: Saluator ponitur in ea murus, & antemurale. Murus humilitas eſt, antemurale patientia. *Iſa.26.*

Egrediamur igitur, chariſſimi, obuiàm Domino Betphage, compuncti timore pœnæ, & ſpe cæleſtis vitæ firmati, confitendo peccata humiliter, & ſimpliciter ambulando, ſubſtratis veſtibus noſtræ carnalitatis, vt in nobis dignetur ſedere Dominus, & nos ſecum in cæleſtem Hieruſalem introducere, Amen.

SERMO BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS ET EPISCOPI OSTIENSIS, DE *ſancto Benedicto Abbate, qui habetur octauo Tomo Aloyſij.*

DIXIT Simon Petrus ad Ieſum: Eccè nos reliquimus omnia. *21. Martij.* *Matth.19.* In huius patris noſtri præcipua ſolennitate totis eſſet viribus incumbendum, niſi nobilis lingua Gregorij totum eius itinerariû ſermone magnifico colle- *2 lib. Dialogorum.* giſſet. Ità enim actus eius & vitam vndantis eloquij claritate depinxit, vt & ſtylus ſententiarum maieſtate ſcintillet, & ſententię ſtylo reluceant clariori. Ex abundanti igitur eſt, poſt vocem tanti viri aliquid addere, in cuius comparatione nos non ſolùm ineloquentes, ſed & mutos eſſe non ignoramus. Hoc tamen ſolùm dixiſſe ſufficiat, quia ſolus iſte militarem manum excelſo principi cæteris abundantius præſentabit, & monachorum turmis, Angelorum more viuentibus, cælorum adimplebit palatia. Quàm igitur refulgens & ſplendidus miles adſtabit Imperatorio tribunali, plenus infinitis virtutibus, agminibus innumeris comitatus, conſiliarius Regis, Iudicis amicus, vnicus hoſtis hoſtis antiqui?

De eo planè, eumque ſequentibus, dixit Simon Petrus ad Ieſum: Eccè nos re- *Matth.19.* liquimus omnia. Amica prorsùs confabulatio Simonis ad Ieſum, & ſermo omni oratorio flore venuſtior: dignusque Simon, qui cum Saluatore pleniùs proloquatur. Simon nanque obediens, Ieſus Saluator. Loquitur ergò obedientia cum ſalute, quia ſolis obedientibus æterna ſalus hæreditario iure debetur, ſi tamen ibi ſit *Soli obedientibus æterna ſalus debetur.* Petrus, id eſt, ſi obedientia non vacillet, aut titubet, ſed fundata ſit ſupra firmam petram. Et quid ait? Eccè nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Solenne verbum, magna promiſſio, opus ſanctum, dignum benedictione, relinquere omnia & ſequi Chriſtum. Hæc ſunt verba voluntariæ perſuaſoria paupertatis, quæ monaſteria genuerunt, quæ clauſtra monachis, anachoretis ſyluas copioſiùs repleuerunt. Hæc enim ſunt, de quibus pſallit Eccleſia: Propter verba labiorum tuorum ego *Pſal.16.* cuſtodiui vias duras, perceptura requiem pro labore, pro paupertate diuitias, pro tribulatione mercedem. Magnum reuerà eſt, relinquere omnia, ſed maius Chriſtum ſequi, cùm multos omnia reliquiſſe, nec Chriſtum ſecutos fuiſſe legamus. *Maius eſt ſequi Chriſtum, quam omnia relinquere.* Hoc opus, hic labor eſt, hîc ſalutis humanæ ſumma conſiſtit: nec Chriſtum poſſumus ſequi, niſi omnia relinquamus, quia exultat vt gigas ad currendam viam, & oneratus eum ſequi non poteſt. Nemo cum ſarcinis enatat, ait ille diſciplinæ ſecularis orator, quem linguæ nobilitas & profunditas ſenſus paupertatis amicum conſtituit. Meritò relinquit omnia, qui ſequitur eum, qui eſt ſuper omnia: quoniam ſufficientia noſtra ex eo eſt, & erit Deus omnia in omnibus.

Eccè, inquit, nos reliquimus omnia, non ſolùm facultates mundi, ſed & animi quoquè cupiditates: neque enim reliquit omnia, qui retinuit vel ſeipſum: immò verò nihil prodeſt, ſine ſeipſo cætera reliquiſſe, quandoquidem nullum aliud onus eſt grauius homini, quàm homo ipſe. Quis enim tyrannus crudelior, quæ ſæuior poteſtas homini, quàm hominis ipſius voluntas? Nunquàm ſub ea requieſce-

 re, nun-

Propria voluntas quàm sit homini nociua. re, nunquàm sedere licet: & quo ampliùs re ad obediendum sibi nouerit fatiga[illegible] eo magìs vrget, instigat, & onerat, pietatis immemor, misericordia[illegible] ne[illegible]ie[illegible]s. Hoc enim proprium voluntas propria habet, vt quo obediens obedientior fu[illegible]rit sibi, eo ampliùs eum crudelioribus vinculis internectat. Sola diligitur, cùm sola digna sit odio, principium iniquitatis, mortis infusio, destructio magna v[illegible]r-*Matth.11.* tutum. Venite ergò qui laboratis & onerati estis, ad onerum leuatorem, & ei voce & opere respondete: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Attende *Iohan.1.* quia olim, priusquàm Verbum caro fieret, & habitaret in nobis, sequebantur patres antiqui temporis Deum, soli spiritui solo spiritu adhærentes. Nunc verò [illegible]e-quendus etiam corpore est, adeò, vt cùm prædicti patres terrenis legantur ab[illegible]-*Luc.14.* dâsse diuitijs, decæterò nisì quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non po[illegible]t esse discipulus eius, qui cùm diues esset, pro nobis factus est pauper. Relinquendæ *Luc.9.* igitur sunt possessiones & propriæ voluntates, si volumus illum sequi, qui non [illegible] *Iohan.6.* buit vbì caput suum reclinaret, & qui non venit facere voluntatem suam, sed e[illegible]s qui misit illum.

Sequitur: Quid ergò erit nobis? Iam omnia reliquit Petrus, iam non solùm sequitur, sed & diù secutus est, & nunc primùm interrogat, quidnam sit accepturus. Quid est Petre? Nónne obedientiam promisisti in auris auditione, non in pa[illegible] conuentione? Sed audite iam quid loquatur Dominus Deus, & attendite spem qua, mundo fluctuante, sperare debemus. Amen dico vobis, quòd vos, qui reli[illegible]stis omnia, & secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit filius hominis in sed[illegible] *Miseratio Domini erga suos electos quāta.* maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes. Infinita prorsus dulcedo miseratio[illegible] Domini circa pauperes suos: nec illos relinquit in morte, pro quibus morti [illegible] ipsum exposuit & tormentis. Vos, inquit, qui secuti estis me, in regeneratio[illegible] cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicante[illegible]. Q[illegible]id est hoc aliud dicere, nisì consequemini, quem sequimini, si tamen pers[illegible]ni, *Psal 33.* sicut scriptum est: Inquire pacem, & persequere eam. Sic ergò currite, vt comp[illegible]æhendaris: nec priùs residere velitis, quàm sedentem apprehendatis, & merea[illegible] *Psal.18.* ni consedere. Exultauit vt gigas ad currendam viam, toto vtiquè tempore, quo in terris visus est & cum hominibus conuersatus: nec resedit, donèc ad eum pe[illegible] *Matth.26.* niret, quem ipse constituit laboris & tristitiæ finem: Tristis est, inquiens, ani[illegible] mea vsque ad mortem. Ergò cùm sederit filius hominis in sede maiestatis, qui [illegible]ùs stetit in ignominiosissimo supplicio Crucis, interrogatus contumelijs, pa[illegible] & tormento, sedebitis & vos iudicantes, à quibus nunc iudicium incipit, qu[illegible] *Iohan.8.* nimè datis requiem vobisipsis: sicut & ille non iudicare, sed iudicari, nec mini[illegible]ri venit, sed ministrare. Illic verè sedebunt sedes in iudicio: filius enim De[illegible] S[illegible]uator, indiuisibili naturarum vnitate, secundùm quod Deus est, sedet à dex[illegible] Dei: secundùm quod homo, assistit nunc vultui Dei pro nobis ne[illegible] c[illegible]ir[illegible] sio triumphalis, donèc sit Deus omnia in omnibus, id est, corpus capiti tanta[illegible] ce iungatur, vt simus ei similes, etsì non pares. Adhuc enim negatur à Iud[illegible] gentibus subsannatur, laceratur ab hæreticis, à falsis Christianis grauiter [illegible]mp[illegible]tur, & tu eum putas residere quietum, nec attendere superborum oculos, m[illegible] *In qua regeneratione cū Christo simus sessuri.* lignātium impetus, repugnantium voluntates? Sed in regeneratione [illegible]edebit [illegible] sedentibus, cùm nos in syncerissimum nitorem in vtraque substantia repurga[illegible]mur, & ipse, deuictis inimicis, cum amicis intrabit in gloriam, Angelos hom[illegible]bus vnitate sempiterna couniens, & damna beatæ resarciens ciuitatis. Hoc au[illegible] totum erit in regeneratione. Beata ista regeneratio, quæ terrā renouabit & cælu[illegible] terrigenas cælicolis fœderabit, & perpetuæ pacis fontem indefessa profluxio[illegible] refundet.

Vna est generatio, & duæ regenerationes. Gen.4. Iohan.3. Notandum autem, quòd vna est generatio, & duæ regenerationes. Et in ge[illegible]ratione quidem, quam ex radice vitiata contrahimus, corpus mortali[illegible]te, an[illegible] autem iniquitate repletur. In regeneratione verò baptismatis, vbì nos opo[illegible] nasci denuò, animæ quidem purgatur iniquitas, sed corporis mortalitas non a[illegible]fertur. Necessaria est ergò alia regeneratio, siue resurrectio, in qua reperie[illegible] etiam corpora configurata corpori claritatis Christi, si tamen corda pr[illegible]s [illegible]rint reformata ad mansuetudinem & humilitatem ipsius cordis Christi. V[illegible] *Apoc.20.* beatus, qui habet partem in resurrectione prima: pro eo vtiquè, quoniam [illegible] est particeps & secundæ. In hac ergò regeneratione cùm sederit filius homi[illegible] & [illegible]

& cætera. Hoc est quod alio in loco scriptura loquẽs, Pro cõfusione, inquit, dupli- Esa.61.
ci, & rubore, laudabunt partem suam. Duo enim habet paupertas sequentiũ Do-
minum, afflictionem scilicet, & vilitatem. Vndè Propheta: Vide, inquit, humili- Psal.24.
tatem meam, & laborem meum. Propterea igitur in terra sua duplicia posside-
bunt, vt pro vilitate sit honor iudiciariæ potestatis, pro afflictione refrigeriũ pla- Corporis
cidissimæ sessionis. Quandò igitur sedebimus nos, quorum modò nec corpus nec humani in-
anima sedet, in quibus sedatum nihil, nihil quietum, nihil in eodem statu perma- stabilitas.
net? Quandò liberabimur ab inquietudine mobilitatis huius? Corpus enim no-
strum sedere non permittitur, cùm illud impediat & præsentis sensus doloris, &
futura mortis anxietas, quoniam passibile est & mortale. Sed & spiritus ipse nul-
lam habet requiem, ob expectationem spei, & timoris solicitudinem. Erit autem
cùm anima requiescet, in spe singulariter constituta, libera quidem à solicitudi-
ne, sed non ab expectatione. Fiet autem hoc post mortem carnis, sed ante diem Post mortẽ
iudicij. In die autem illa cùm sederit filius hominis, perfectè & ex omni parte se- carnis, ani-
debimus: quia nec corpus doloris sensu turbabitur, nec anxiabitur timore mor- ma libera
tis, impassibilitatis & immortalitatis duplici stola glorificatum, liberique erimus, est ab omni solicitudine
quòd ad animam pertinet, ab expectatione & solicitudine vniuersa, nihil minus
habentes, nihil deincèps periculi metuentes, in perfectissima securitate, & secu-
rissima perfectione. Sedebitis, ait Dominus, ait Veritas. Solennis sessio, grata qui-
es, plena sufficientia. Filij hominum vsquequò graui corde, vt quid diligitis va- Psal.4.
nitatem & quæritis mendacium? Gloriam enim, quæ abinuicèm est, quæritis, va-
nam vtiquè & mendacem, quoniam vani filij hominum, mendaces filij hominum:
& gloriam, quæ à solo Deo est, non vultis, gloriam sine dubio manentem & ve-
ram. Miseri & miserabiles, qui pro breui voluptate torrentem perditis volupta-
ris, & diuinam vobis interrumpitis misericordiam, vt nunquàm satiemini ab vbe-
ribus consolationis eius.

Sed nè magnæ promissionis dulcedinem longanimis expectatio contorqueret, Alia paupe-
mentis nostrę mobilitatem sermone temperat dulciori. Nouit enim ipse figmen- rum Christi
rum nostrum, quoniam dilationis moras pusillanimitas nostra non sustinet, ide- merces.
oque benignitate sua huic quoquè obuiat cogitationi, & occurrit etiã ex hac par-
te, dicens: Et omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratrem,
aut vxorem, aut agros, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet, & vi-
tam æternam possidebit. Obstructum est certè os loquẽtium iniqua. Iamque con- Psal.62.
fundantur omnes iniqua agentes superuacuè. Habemus enim promissionem vitæ & 24.
huius, quæ nunc est, pariter & futuræ, manifestumque est præsentis temporis esse
centupli promissionem, ex eo nimirùm, quod sequitur: Et vitam æternam posside-
bit. Sed nè quis obstinatis dissimulandi locus remaneat, vado ad Euangelium se-
cundùm Marcum, vbì apertè declaratur, temporis huius esse centupli promissio-
nem. Ait enim Dominus: Nemo est, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, Mar.10.
aut agros propter me, & propter Euangelium, qui non accipiat centiès tantum,
nunc in hoc tempore domos, & fratres, & cætera quæ sequuntur. Et vt magis mire-
mini, nec promissionem hanc, licèt huius sit temporis, exhiberi de temporalibus
æstimetis, additũ est, cum persecutionibus. Quid enim in persecutione positi ter-
renæ substantiæ sancti martyres acceperunt, quandò & ipsa quoquè terra beato-
rum corporum data est in manus hominum impiorum? Quòd ergò dicit centiès Locus scri-
tantum domos, aut fratres, & cætera, minimè secundùm carnem intelligi posse, vel pturæ illius
ex eo manifestum est, quòd centum matres accipit nemo. Iam verò si pro commu- spiritualiter
nicatione possessionum, & animorum affectione, quæ inter electos est, promissio- intelligen-
nem hanc volumus intelligere, aliquibus quidem, sed non omnibus poterit con- dus.
uenire. Nonnullos enim sanctorum terrena hac & humana consolatione noui-
mus caruisse. In corde ergò, & in homine interiori centuplum istud quæras ne-
cesse est, vt habeas nunc quidem fructum tuum in sanctificationem, finem verò vi-
tam æternam.

Qui ergò nondùm centuplum acceperunt, scrutentur corda sua, & vniuersa
manuum suarum studia diligenter examinent: nec dubium quin inueniant angu-
lum & diuersorium, quod Saluator non nouit. Sed vulpes foueas habent, & vo- Luc.9.
lucres cæli nidos. Magìs autem perfectiùs relinquant omnia, non quærant quæ sua
sunt, nihil sibi retineant, nihil alijs. Sunt enim plerique, qui licèt propriam exalta-

r 2 tionem,

cognoſcitur,quod non modò Sacerdotes,Reges,atque Prophetas vnxit in veteri teſtamento,ſed etiam ſanctos Apoſtolos,Martyres,& Confeſſores ſanctificauit in nouo. Hodiè etiam nos oleo diuinæ virtutis inungimur, vt in ſpiritualis palæſtræ certamine colluctantes,de ſubactis atque conuictis hoſtibus triumphemus.

De quo nimirùm oleo Propheta dicit: Computreſcit iugum à facie olei. Nam cùm per hoc diuini chriſmatis ſacramentum libertatis nobis ſpiritus redditur, ſeruitutis antiquæ iugum in putredinem neceſſe eſt redigatur. Hoc myſterium chriſmatis Propheta Dauid indubitanter agnouit, cùm vultus noſtros in oleo exhilarandos eſſe cantauit.Enimuerò cùm mundi crimina Deus diluuio quondàm expiaret effuſo, futuri muneris columba ſimilitudinem prætulit, cùm oliuæ ramo pacem terris redditam nunciauit. Ait enim ſcriptura: Expectatis autem vltrà ſeptem diebus alijs, rursùm dimiſit Noë columbam ex arca. At illa venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore ſuo. In remiſſione ac reuerſione columbę ſeptenarius numerus ponitur, quia ſeptem eſſe proculdubiò ſancti Spiritûs dona noſcuntur. Veſpertina verò hora ad arcam columba reuertitur, quia Spiritus ſanctus, qui in mundi principio ferebatur ſuper aquas, iam veſperaſcente ſeculo ſanctam repleuit Eccleſiam. *Eſa.10.* *Pſal.104.* *Gen.7.& 8.* *Septẽ dona Spiritus ſancti.*

Ad hoc etiam diuini chriſmatis pertinet ſacramentum, quòd omnipotens Deus Moyſi famulo ſuo mandatum dedit, vt Aaron fratrem ſuum aqua priùs ablueret, deindè per infuſionem huius vnguenti conſtitueret ſacerdotem. Aaron, inquit,& filios eius vnges, ſanctificabiſque eos, vt ſacerdotio fungantur mihi. Filijs quoquè Iſraël dices: Hoc oleum vnctionis ſanctum erit in generationes veſtras. Porrò autem ſicut iam abluto per diluuiũ mundo, cum oliuæ ramo ad arcam columba reuertitur: ſic etiam Aaron aqua priùs ablutus eſt, deindè chriſmate perunctus, vt ad ſacerdotium promoueretur. Sic etiam nunc quilibet ad regenerationis gratiam veniens priùs ſacri baptiſmatis vndis immergitur, vt poſtmodùm diuini chriſmatis myſterio cõſignetur. Illud prætereà oleum, quod & tabernaculum fœderis,& cuncta eius vtenſilia conſecrauit, hoc diuini chriſmatis ſacramentum perſpicuè figurauit. Ait enim Dominus Moyſi: Tolles oleum de oliuetis, menſura Hin, facieſque vnctionis oleum ſanctum, vnguẽtum compoſitum opere vnguentarij,& vnges ex eo tabernaculum teſtimonij,& arcam teſtamenti, menſamq́; cum baſibus ſuis, candelabrum, & vtenſilia eius, altaria thimiamatis, & holocauſti, & vniuerſam ſupellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet, ſanctificabiſque omnia, & erũt ſancta ſanctorum: quĩ tetigerit ea, ſanctificabitur. Myſticum itaq; chriſma, quod tunc conſecrabat tabernaculum in deſerto, nunc Eccleſiam in nouo ſanctificat teſtamento. Quod etiam ſacramentum tunc vberiùs,& copioſiùs videtur impletum, cùm Redemptor noſter de Iordani vndis baptizatus exijt,& apertis cælis protinùs in eum Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie manifeſta viſione deſcendit, moxque vox Patris intonans ait: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: hunc eſſe perſpicuè comprobans, cui Dauid olìm eodem Spiritu edoctus aiebat: Vnxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Ex illo ſanè tunc Spiritu, qui noſtrum quoquè chriſma nunc conſecrat, tantam virtutem aquarum omnium natura concepit, vt in quibuſcunque fluentibus ſub profeſſione deificæ Trinitatis abluendus immergatur, plenum atque perfectum nouæ regenerationis myſterium diuinitùs impleatur. *Leuit.8.* *Non debet quis ante baptiſmum ſacro chriſmate inungi aut confirmari.* *Exod.30.* *Myſticum chriſma Eccleſiam ſanctificat.* *Matth.3.* *Pſal.44.*

Hoc noſtrum chriſma illud etiam oleum typicè deſignabat, quo Dominus in tabernaculo ſeptem lucernas impleri, ac iugiter ardere præcepit: Præcipe, inquit, filijs Iſraël, vt afferant tibi oleum de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter extra velum teſtimonij in tabernaculo fœderis, ponetque eas Aaron à veſpere vſque in manè coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus veſtris, ſuper candelabrum puriſſimum ponetur ſemper in conſpectu Domini. Quid autem per ſeptem lucernas in tabernaculo, niſi ſeptem ſignificantur Eccleſiæ in vno populo Chriſtiano? In quibus nimirùm oleum iubetur indeſinenter ardere, quia in ijs ſyncera charitas, quæ per Spiritum ſanctum datur, geminì debet amoris igne ferueſcere,& claris atque conſpicuis ſemper operibus coruſcare. Sed cùm vna ſit proculdubiò catholica & vniuerſalis Eccleſia, ſicut per Salomonem dicitur: Vna eſt columba mea, vna genitricis ſuæ: quid eſt, quòd in ſacris eloquijs ſeptem eſſe referuntur Eccleſiæ, niſi quia vna eſt per vnitatem fidei, *Exod.27.* *Num.8.* *Vna eſt catholica & vniuerſalis Eccleſia.* *Cant.6.*

IN LAVDEM VENERABILIS SACRAMENTI EVCHARISTIAE SERMO BEATI IOHANNIS DAMAsceni. *Habetur libro quarto cap. quartodecimo de Orthodoxa fide, Iacobo Billio Abbate interprete.*

BONVS ille, atque vndequaquè bonus, immò bonitate Martij 24.
omni sublimior Deus, quique totus bonitas est, pro exi- De bonitas
mijs bonitatis suæ opibus bonum solum esse, hoc est na- Angelorum
turam suam, qua nulla res frueretur, minimè passus est: atque hominum procre-
verùm & eam ob causam primùm intellectuales illas & andorū causa fuit.
cœlestes virtutes, ac deindè mundum hunc visibilem & in
sensum cadentem, atque ita demùm ex intellectuali &
sub sensum cadēte hominem procreauit. Ac res quidem
omnes ab eo conditæ, essentiæ ratione, bonitatis ipsius
participes sunt. Ipse enim rebus omnibus esse est, quan-
doquidem in ipso omnia sunt: non eo tantùm nomine, Rom. 11.
quòd ipse ea ex nihilo in ortum protulit, verùm ob id etiam, quòd ipsius vis ac fa-
cultas res à se conditas tuetur atque conseruat. Vberiùs autem animantia. Nam &
quatenùs sunt, & quatenùs vita prædita sunt, bonum ipsis impertitur. At verò ea,
quæ ratione vtuntur, tum ob ea, quæ antè diximus, tum ob rationem etiam boni
participatione copiosiùs adhuc fruuntur. Arctiori etenim quodammodò necessi-
tudine cum eo coniuncta sunt: tametsi alioqui ille incomparabili magnitudine
omnia superet. Et verò homo, vt potè ità conditus, vt & ratione vteretur, & arbitrij Homo arbi-
libertate præditus esset, hanc potestatem acceperat, vt per suam voluntatem, ani- trij liberta-
mique inductionem sine vlla intermissione Deo coniungeretur, si quidem in bo- te donatur.
no, hoc est in Creatoris obedientia, perstitisset.

Quoniam autem Creatoris sui præceptum violauit, ac sub mortē & corruptio-
nē cecidit, idcircò generis nostri parens & effector ob viscera misericordiæ suæ no- Heb. 2.
bis adæquatus est, per omnia videlicet, excepto peccato, homo effectus, nostræque
naturæ vnitus. Nam quia ipsius imaginē ac spiritū, quem nobis tribuerat, minimè
seruauimus, ipse pauperis & imbecillæ naturæ nostræ particeps factus est: quò nos Dei bonitas
instraret, atque in incorruptionem vindicaret, diuinitatisque suæ rursùs participes per homi-
redderet. Oportebat porrò non primitias tantùm nostræ naturæ, sed & quemlibet nē Christū
hominem in participationem summi illius boni venire, ac denuò nasci, nouoque Dei filium,
alimento ac natiuitati consentaneo vesci, sicque ad plenam ac perfectam mensu- nos restaurauit.
ram peruenire. Ac proindè Christus per natiuitatem suam, hoc est, incarnationem
& baptismum, ac passionem & resurrectionem, naturam nostram à primi parentis
peccato & morte ac corruptione liberauit, resurrectionemque auspicatus est, ac
seipsum viam & normam atque exemplar constituit, vt nos quoquè ipsius vestigijs
hærentes, quod ipse naturâ est, hoc adoptionis beneficio simus, filij nimirùm & hę-
redes Dei, ipsiusque cohæredes. Nobis itaque secundum, vt iam dixi, ortum dedit: Rom. 8.
vt quemadmodùm ex Adamo progeniti, similitudinem ipsius cōtraximus, ac ma- Vt secūdam
ledictionem & corruptionem hæreditate consecuti sumus: ad eundem quoquè natiuitatem
modum ex ipso progeniti, similes ei efficiamur, atque immortalitatis & benedi- nobis dedit
ctionis, ipsiusque glorię hęreditatem percipiamus. Quoniam autem spiritualis hic Christus, ità
Adamus est, par scilicet erat, vt natiuitas quoquè spiritualis, atque item cibus esset. & cibū hunc congruentē.
Verùm quia ex duplici natura compositi atque concreti sumus, duplicem quoquè
proindè natiuitatem, atque itèm compositum cibum esse necesse erat. Quocircà
natiuitas quidem nobis per aquam & Spiritum, hoc est per sanctum Baptismum, Iohan. 3.
data est: cibus autem panis ipse vitæ, hoc est Dominus noster Iesus Christus, qui de Iohan. 6.
cælo descendit. Nam cùm voluntariam mortem nostra causa suscepturus esset, ea
nocte, qua seipsum tradebat, Testamentum nouum sanctis suis discipulis & Apo-
stolis, ac per eos omnibus qui in eum credūt instituit. Itaque in sanctæ & illustris
Sion cœnaculo, cùm vetus pascha cum discipulis suis edisset, ac vetus Testamētum Iohan. 13.
expleuisset, discipulorum pedes lauit, per id videlicet sanctum Baptismū designās.
Ac tum fractum panem porrexit eis, dicens, Accipite & manducate, hoc est corpus Matth. 26.
meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. Consimilique mo-
do acceptum calicem, ex vino & aqua constantem, impertiuit eis, dicens: Bibite ex

hoc omnes. Hic est sanguis meus noui Testamenri, qui pro vobis effunditur in re-
1.Cor.11. missionem peccatorum : hoc facite in meam commemorationem. Quotiescun-
què enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem filii homi-
nis annunciabitis, resurrectionemque ipsius confitebimini, donèc veniat.

Quamobrèm si sermo Dei viuus est & efficax, ac Dominus omnia quæcunque
Heb.4. Psal.134. voluit fecit: si dixit, Fiat lux, & facta est, Fiat firmamentum, & factum est: si verbo
Gen.1. Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum : si cælum & ter-
Psal.32. ra, aqua itèm & ignis & aër, & omne eorum ornamentum, Domini verbo comple-
Ab alijs christi miraculis eucharistiæ fidē adstruit tum & absolutum est, atque hoc etiam nobilissimum animal, quod homo nuncu-
patur: si ipsemet Deus Verbum, posteaquàm ità voluntas ipsius tulit, homo factus
est, atque ex puris & immaculatis sanctæ ac semper Virginis sanguinibus carnem
sibijpsi sine semine cōdidir, quid tandèm afferri potest, quin ex pane corpus suum,
Gen.1. ex vino & aqua sanguinem suum, efficere queat? Dixit antiquitùs, Producat terra
herbam virentem : atque ea etiamnùm orto imbre fœtus suos producit, diuino
Matth.26. præcepto impulsa ac roborata. Dixit Deus, Hoc est corpus meum, & hic sanguis
meus, &, Hoc facite in meam commemorationem : atque omnipotenti ipsius præ-
cepto, donèc ipse veniar, hoc efficitur: (His enim verbis vsus est, Donèc veniat) ac
pluuia huic nouæ segeti per consecrationem existit sancti Spiritûs vis inumbrans.
Quemadmodùm enim quicquid Deus fecit, id sancti Spiritûs opera fecit: eodem
modo nunc quoquè Spiritus operatio, ea quæ naturā superanr, efficit, quæque nisi
sola fide capi arque intelligi nequeunt. Quo tandèm modo mihi fiet istud? aiebat
Luc.1. sancta Virgo: quoniam virum non cognosco. Respondet Archangelus Gabriel.
Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Tu quoquè
nunc quæris quomodò panis corpus Christi, & vinum cum aqua coniunctum san-
guis Christi fiat? Tibi itèm respondeo : Spiritus sanctus superuenit, eaque efficit,
Cur panis & vinū in Eucharistia adhibeantur. quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. Panis porrò & vi-
num ob eam causam adhibentur, quia Deo nota & explorata est humana imbecil-
litas, quippè quæ vtplurimùm ea quæ vsu & consuetudine minimè trita sunt, gra-
uiter ferat, & auersetur. Quo fit, vr ille, pro ea, qua vti solet, erga nos indulgentia,
per ea quæ naturæ vsitata ac familiaria sunt, ea quæ naturam superant, efficiat. Et
quemadmodùm ipse, quoniam in hominnm more positum est, vt aqua lauentur,
Cur in baptismo sacrū oleum adhibeatur. & oleo vngantur, idcircò in Baptismo gratiam Spiritûs cum oleo & aqua copula-
uit, fecitque illud lauacrum regenerationis : eodem modo quoniam ità ferr ho-
minum vsus atque consuetudo, vt panem edant, vinumque & aquam bibant, idcir-
cò diuinitatem suam cum ipsis coniunxir, eaque corpus & sanguinem suum fecit,
vt per vsirata naturæque consentanea, ad ea, quæ supra naturam sunt, assurgamus.
Sanè corpus diuinitati verè vnitum est illud corpus, quod ex sancta Virgine ortum
est: non quòd assumprum illud corpus è cælo descenderir: sed quia panis ipse ac
Quid respōdendū quærentib*, quo pacto corpus Christi fiat in eucharistia. vinum in corpus & sanguinem Dei immurantur. Quòd si, quo pacto id fiat, requi-
ris, sat tibi sir audire, quòd per sanctum Spiritum id fiat, quemadmodùm & ex san-
cta Dei marre per Spiritum sanctum Dominus sibijpsi & in seipso carnem cōdid
Nec quicquam ampliùs nobis perspectum & exploratum est, quàm quòd verbum
Dei verum est & efficax, atque omnipotens: nam modus eiusmodi est, vt nulla ra-
tione indagari quear. Quin ne hoc quoquè alienum fuerit dicere, quòd quemad-
modùm naturaliter panis per cibum & vinum, & aqua per potum, in comedentis
ac bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum fiunt, atque à
priori ipsius corpore diuersum : sic propositionis panis ac vinum & aqua per san-
cti Spiritûs inuocationem & aduētum mirabili modo in Christi corpus & sangui-
Sancti spiritus operatione, sacramentū Eucharistię cōficitur. nem vertuntur, nec sunt duo, sed vnum & idem. Quocircà ijs, qui sacramentū istud
per fidem dignè percipiunt, in peccarorum remissionem & vitam æternam, animi-
que & corporis præsidium cedit: ijs contrà, qui perfidè indigneque suscipiunt, in
pœnam ac supplicium : haud secùs videlicet, àc Domini mors credētibus quidem
1.Cor.11. vita & incorruptio extirit ad sempiternæ beatitudinis oblectarionem, incredulis
autem, Dominique carnificibus, in pœnam ac cruciatum sempiternum.

In eos qui typum sibi fingur in eucharistia. Nec verò panis & vinum corporis Christi figura sunr, (absit enim hoc) verùm
ipsummet Domini corpus diuinitate affectum : quippè cùm Dominus ipse dixe-
rir, Hoc est, non corporis signum, sed corpus, nec sanguinis signum, sed sanguis. Et
Math 26. Iohan.6. priùs adhuc, ad Iudęos sermonem habens, Nisi manducaueritis carnem filij homi-
nis,

nis,& biberitis eius ſanguinem,nō habebitis vitā in vobis.Caro enim mea verus eſt
cibus,& ſanguis meus verus eſt potus.Ac rurſus,Qui manducat me,viuet. Ac pro-
indè ſummo cum metu & pura conſcientia,fideq; haudquaquàm dubia acceda- Quo pacto
mus: ac profectò ſic nobis fiet,quēadmodùm firmè ac conſtanter credimus.Ipſum ſuſcipienda
porrò omni puritate colamus, hoc eſt,& ſpirituali,& corporea: ſiquidem duplex Eucharistia.
ipſe eſt.Ardenti cupiditate ad eum adeamus,manibusque in crucis formam com-
poſitis crucifixi corpus ſuſcipiamus, atque & oculis, & labijs, & frontibus imposi-
tis,diuini carbonis participes efficiamur, vt ignis deſiderij in nobis inſiti,aſſumpta
ea,quæ ex carbone oritur,inflammatione,peccata noſtra exurat,ac pectora noſtra
colluſtret : demusque operam, vt per diuini ignis perceptionem inardeſcamus,
Dijque efficiamur.Vidit quippè carbonē Eſaias.Carbo porrò non ſimplex lignum Eſa.6.
eſt,ſed igni vnitum. Sic panis quoquè communionis,non ſimplex panis eſt,ſed di- Panē cōmu
uinitati vnitus.Corpus autem,quod diuinitati vnitum eſt,non vna natura eſt : ſed nionis cor-
vna quidem corporis, altera autem diuinitatis cum ipſo coniunctæ. Quo fit, vt pus Domi-
vtrunque, non vna natura ſit, ſed duæ. Abrahamum ex alienigenarum ſtrage re- nicū intelli-
deuntem ille ſummi Dei ſacerdos Melchiſedech pane ac vino excepit. Menſa illa ge,quod pa-
myſticam hanc adumbrabat,quemadmodùm & ſacerdos ille veri pontificis Chri- nis dicitur
ſti figuram & imaginem præ ſe ferebat. Tu enim,inquit,es ſacerdos in æternum ſe- ppter figu-
cundùm ordinem Melchiſedech. Panem hunc panes propoſitionis adumbra- ræ & ſpeciē.
bant. Hoc videlicet illud eſt purum & incruentum ſacrificium quod Dominus à Gen.4. Pſal.109. Leuit.24.
ſolis ortu vſque ad occaſum oblatum iri per prophetam prædixit. Corpus ac ſan- Mala.1.
guis Chriſti eſt,ad animæ & corporis noſtri incolumitatem tendens, quod nec
conſumitur, nec corrumpitur,nec in ſeceſſum abit (auertat hoc Deus) verùm ad
noſtram ſubſtantiam & conſeruationem tendit, atque omne incommodum pro-
pulſat,eamque vim habet,vt ſpurcitiem omnem abſtergat. Si adulterinum aurum
nanciſcatur,per explorantem inflammationem purgat, nè in futurum cum mun-
do condemnemur. Omnes enim morbos, immiſſasque calamitates purgat :
quemadmodùm ait Apoſtolus, Si enim noſipſos dijudicaremus, non vtique iu- 1.Cor.11.
dicaremur. Cùm iudicamur autem à Domino,corripimur, vt non cum hoc mun-
do damnemur. Atque hoc eſt quod ait,Itaque qui percipit corpus & ſanguinem
Domini indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Per illud porrò purgati, cor-
pori Domini, ipſiusque ſpiritui vnimur, ac Chriſti corpus efficimur. Panis hic
delibatio eſt futuri panis, qui ſuperſubſtantialis eſt. Siquidem ſuperſubſtantiale, Supſubſtan-
vel futurum ſignificat, hoc eſt panem futuri ſeculi, vel eum qui ad tuendam tiale quid
ſubſtantiam noſtram adhibetur. Quamobrèm ſiue hoc, ſiue iſto modo accipi- ſignificet.
atur, corpus Domini aptè dicetur. Viuificus etenim ſpiritus eſt caro Domini :
quandoquidem ex viuifico ſpiritu concepta eſt. Quod enim ex ſpiritu natum Iohan.3.
eſt, ſpiritus eſt. Quæ tamen non eò à me commemorantur, vt corporis naturam
ſubmoueam, ac de medio tollam, verùm vt illud viuificum eſſe ac diuinum
oſtendam.

Quòd ſi nonnulli panem ac vinum corporis ac ſanguinis Domini figuram
eſſe dixerunt, quemadmodùm ille diuinitùs afflatus Baſilius, non hoc poſt conſe- Baſil. in Li-
crationem dixerunt, ſed antequàm oblatio ea conſecraretur, hoc vocabulum turg.
vſurpàrunt. Participatio autem etiam hoc ſacramentum dicitur : quia per illud Panis ante
diuinitatis Ieſu participes efficimur. Communio itèm optimo iure appellatur : conſecrati-
quia per illud cum Chriſto commercium habemus, ac carnem ipſius & diuinita- onem dici-
tem percipimus, atque adeò nos inter nos communicamus atque copulamur. tur,pòſt ve-
Quoniam enim ex vno pane participamus, omnes vnum Chriſti corpus, & vnus rò corpus Domini. 1.Cor.10.
ſanguis,& alij aliorum membra efficimur,Chriſtique concorporei exiſtimus. Cæ-
terùm illud prò viribus caueamus,nè ſacramentū hoc vel ab hæreticis accipiamus, Hæreticis
vel illis demus. (Nolite enim ſanctū dare canibus, inquit Dominus,nec proijciatis nec danda
margaritas veſtras ante porcos:) nè alioqui & corū errorē,& condemnationē,no- Eucharistia
bis cōtrahamus. Nā ſi omninò hoc afferr iſtud ſacramentū,vt & Chriſto,& alij alijs nec ab ipſis
vniamur, nō eſt dubiū quin omnibus, qui nobiſcum illud percipiūt, animo ac vo- ſumenda.
luntate copulemur. Ex volūtate quippè cōiunctio hæc exiſtit,non autem citra ani- Matth.7.
mi noſtri ſententiam. Omnes enim,vt Apoſtoli verbis vtar, vnum corpus ſumus, 1.Cor.10.
quoniam ex vno pane participamus. Figuræ porrò rerum futurarum idcircò di-
cuntur, non quòd non verè corpus ac ſanguis Chriſti ſint, ſed quòd nunc quidem
diui-

diuinitatis Christi per ea participes efficiamur, tunc autem intellectuali modo, ac per solum adspectum.

DE SS. TIMOLAO, DIONYSIO ALIISQVE SEX MARTYRIBVS, EX HISTOR. ECCLE- *siast. Eusebij lib.8.cap.13. interprete Iohanne Christophorsono.*

Martij 24.

DVM gentiles publica inter se festa celebrabant, & consueta agebant spectacula, inter alia, quæ magnoperè ipsis in optatis erant ad contemplandum, crebro hominum sermone ferebatur, Christianos qui dudum erant ad bestias damnati, certamen confecturos. Cum verò huius rei fama latiùs manaret, & apud omnes passim vagaretur, adolescentes numero sex, quorum vnus genere Ponticus, nomine Timolaus: alter ex Tripoli vrbe Phœniciæ, qui Dionysius nuncupatus fuit: tertius ecclesiæ Diospolis subdiaconus, qui Romulus dictus est: quartus Pausis, & quintus Alexander, vterque Aegyptius: sextus huius gentilis Alexander ex vrbe Gaza, proprias manus, quò ardorem martyrij cupiditatem significarent, antè colligantes, ad Vrbanum, qui iam bestias ad Christianos dilaniandos emissurus esset, curriculo currunt, seque Christianos liberè confitentur: atque ipsa sua propensione tanquàm ad aciem instructa, & ad quodque discrimen admodùm parata liquidò declarârunt eos, qui in vero Dei, omnium rerum fabricatoris cultu gloriantur, violentas immanium ferarum incursiones nequaquàm formidaturos. Vndè profectò tum ipsum Præsidem, tum illos, qui cum eo erant, in repentinam admirationem traducentes, extemplò in carcerem contruduntur.

Sex egregij adolescētes.

Vrbanus præfectus prouinciæ.

Non multis diebus pòst, alij duo fuêre in eorum numerum adscripti: vnus, qui acerba & varia tormenta propter fidei suæ confessionem, varijs temporibus ostentatam, anteà exhausisset, Agapius nomine: alter qui res, ad corporis vsum necessarias, illis martyribus subministrâsset, Dionysius appellatus. Omnes isti, octo numero, vno die, nempe vigesimoquarto mensis Dystri, hoc est, ad nonum Calendas Aprilis, in ipsa Cæsarea securi percussi obeunt. Per idem tempus duo ex Imperatoribus, quorum alter primum ac summum Imperij gradum, alter secundum post illum obtinebat, ad priuatam quandam vitæ rationem se transtulerunt, atque res publica languescere & ægra esse cœpit. Paulò pòst Imperio Romano contra se dissentiente, bellum graue & acerbum inter ipsos Imperatores mutuò excitatur: neque seditio ac tumultus in ea commotus priùs sedatus fuit, quàm pax aduersùm nos in vniuersis orbis partibus, quæ Romano paruêre Imperio, firma constitueretur. Nam simul àc illa omnibus instàr lucis cuiusdam ex tenebricosa & obscura nocte exorta fuit, communis Imperij Romani status iterùm ad stabilitatem, amicitiam & pacem restituitur, mutuamque concordiam, quam à maioribus acceperat, recuperauit.

Octo martyres vno die iugulātur.

HISTORIA S. AGAPETI EPISCOPI, AVTHORE SVIDA.

Martij 24.

AGAPETVS Synadorum Episcopus fuit, quem quidem Eusebius Pamphili magnoperè commendat, eximiaque per ipsum edita miracula commemorat, montes videlicet, fluuiosque è proprijs sedibus in alias translatos, necnon mortuos ad vitam reuocatos. Ad hæc, quòd Maximinus eum, dum rei militari operam daret, vt Christianum voluit de medio tollere, quippe qui multos eius præclara facinora demirari intelligeret.

SERMO

SERMO DIVI EPHRÆM VIRI SANCTISSIMI ET ILLVMINATISSIMI, ECCLESIAE EDISSENAE *Diaconi, de Paßione Domini Saluatoris, Ambrosio Camaldulensi interprete.*

LOQVI timeo, & narrationem plenam horroris linguæ officio aggredi. Est enim reuerà metus ingens de passione Domini Saluatoris verba facere, & tentare tantæ rei indignitatem explicare. Hodiè nanque Dominus noster traditus est in manus peccatorum. Sed cuius rei gratia est traditus sanctus, innocens, cælestis Dominus, ac sine peccato? Qui nihil peccauerat, hodiè traditus est. Venite, fratres, discamus quarè traditus sit Christus Saluator noster. Propter nos impios Dominus traditur. Quis non admiretur? quis non obstupescat? Peccantibus seruis Dominus traditur, vt liberet à morte proprios seruos, qui antè peccauerant. Perditionis ac tenebrarum filij in tenebris exièrunt eum compræhendere, qui in ictu oculi poterat omnes exurere. Vidit illorum audaciam Dominus & vesanam iracundiam, seque ipsum eum omni mansuetudine sponte sua impiorum tradidit manibus. Vinxerunt perditi immaculatum Dominum, illuseruntque ei, qui alligauerat fortem insolubilibus nexibus, nosque à peccatorum nostrorum vinculis soluerat. Texuerunt & coronam spinarum, quas pro fructu tulerat vinea Iudæorum. Illuserunt ei, Regem appellantes, & conspuerunt in faciem eius, cuius adspectum omnes cælorum virtutes contremiscunt. En rursùs angustia, dolor & lachrymæ cor meum occupant, dum considero Dominum contumelias, probra, verbera, sputa tanta lenitate tolerantem. Venite, discamus miserationum ipsius magnitudinem. Dulcis Dominus seruum inutilem & incontinentem habuit in paradiso voluptatis, qui vbi peccauit, tortoribus traditus est. Vidit pius Dominus deficientem inter flagella, & misericordia motus, vt seruum eximeret à pœna, semetipsum pro illo flagris exposuit.

Martij 14.

Pro peccatoribus traditus est Dominus.

Gen. 3.

Volebam hìc finem facere ob nimij stuporis magnitudinem, sed rursùm veritus sum, nè per meum silentium irritarem Spiritùs gratiam. Pauco tamen, fratres, non leuiter, dum ista pronuncio, tremuntque omnia ossa mea, cùm ea diligenti admota consideratione discutio. Ipse omnium conditor Deus noster & Dominus ante Caipham hodiè sistitur, quasì vnus ex reis, vnusque ministrorum ei alapam dedit. Tremit cor meum, hæc omnia cogitans Sedet Seruus, Dominus stat, & qui plenus erat sceleribus, contra insontem atque ab omni peccati labe alienum, sententiam dictat. Contremuerunt cæli, fundamenta orbis terræ concussa sunt, expauerunt Angeli omnes atque Archangeli, Gabriel & Michaël facies suas alis contexerunt, Cherubin trementia sub rotis se abdiderunt, Seraphin illa hora alas ad inuicèm collisisse visa sunt, cùm daret minister iniquitatis alapam Domino maiestatis. Quomodò igitur non protulerunt fundamenta terræmotum atque tremorem, cùm hora illa contumelijs affici creatorem suum cernerent? Cogito, ac tremore concutior, rursusque compungor, intuens lenissimam tolerantiam benignissimi Domini. Tremunt eccè renes mei, dum loquor. Creator, qui de puluere terræ hominem per gratiam finxerat, à manibus, quas ipse formauerat, alapam accipit.

Iustus Dominus ab iniusto seruo condemnatur.

Alapã accipit.

Caueamus solicitè, fratres, nè ista omnia simpliciter audiamus, quæ pro nobis Dominus pertulit, sed ea solicitè ruminemus, & iugi meditatione voluamus. Dic, minister infelix, dic serue nequam: Cuius rei gratia Dominum alapis cædis? Serui quidem omnes cùm liberi efficiuntur, accipiunt alapam, vt mortali libertate potiantur. At ipse, ô infelix, cùm sit omnium liberator, iniustè alapa cæditur. Quid putas mercedis accipere à Caipha pro huiusmodi alapa? Ergòne non audisti? Ergòne non didicisti, quoniam filius est omnium Domini? Alapam quidem dedisti omnium Domino, sed seruus seruorum factus es in æternum, opprobrium & abominatio omnium, æterno damnatus incendio. Grande

Misuetudo eius quāta. miraculum, fratres, stupotis plenissimum est, cernere Christi Regis ac Domini nostri mansuetudinem. Palma cæsus à seruo, rationabiliter prudenterque respo... cum omni mansuetudine ac reuerentia. Seruus furit, Dominus patitur. Irasc... seruus, Dominus in sua benignitate persistit. Indignationis aculeos, rixamque multuantis animi, iræ maximè tēpore, quis continet? Dominus noster hæc om... pertulit benignitate sua. Quis tuam, ó mitissime Domine, patientiam, aut ferre explicare possit.

Huc accedite, charissimi, dilecti Christi, compunctione simul & affectu su... Redemptoris illecti. Venite consideremus pariter, quid hodiè conrigit in Sion... uitate Dauid. Semen Abrahæ charum atque electum, quid hodiè gessit. Immacu... tum nempe Dominum tradidit morti. Hac die Christus Saluator noster peri...

Crucifigitur quorum manus iniustissimè ligno Crucis affixus est. Venite omnes & corpu... strum abluamus lachrymis atque gemitibus, quia Dominus noster & Rex gloriæ pro nobis impijs morti est traditus. Si quis fortè nostrûm dilectissimi cuiuspi... que charissimi audiat subitò mortem, vel ipsum dilectum mortuum ante ocu... suos iacere repentè conspiciat, immutatur facie, eiusque serenitas ad spectus ob...

Sol in morte eius obscuratur. bilatur. Ità & lucidus sol ex alto cæli axe contumeliam Domini pendentis... ce conspiciens, immutatus est facie, contraxit lucis suę igneos radios, iniuri... Domini videre non sustinens, mœrore se vestiuit & tenebris. Ità & Spiritus san... ex templo considerans dilectum Iesum appensum in ligno Crucis, rupto hon...

Mat.15. illo templi velo à summo vsque deorsùm, continuò exiuit de templo. Crea... omnis in metu ac tremore fuit, quandò mortuus est Saluator noster, cælestis R... Dominus maiestatis. Nos autem peccatores etiam contemnimus semper, prop... quos ille traditus est, qui solus sine peccato fuit. Ridemus quotidiè audiētes pas... nes & cōtumelias Domini & Saluatoris nostri, diebusq; singulis delicias q... ac omni studio vestis curamus ornatum. Sol eccè propter contumeliam Do... splendorem lucis suæ conuertit in tenebras, vt nos videntes ipsum imitemu... minus tuus, ó infelix, pro te in Cruce contumelijs afficitur, & tu vestis mol... & ornamenta sectaris? Non tremit cor tuum, non mens tua exhorrescit hæc a... ens? Qui solus sine peccato est, propter te impiæ traditur morti, iniurias, opp... bria, verbera patitur: ipse verò superbia tumidus audis hæc omnia?

At verò congruum ac decens est, vt grex rationalis vniuersus pastorem s... iugiter ambiat, eumque semper videre desideret. Ità obsecro, reuerem...

Vide hic imponi delectū ciborū, & à lautioribus abstinentiam. Nolite cibis lautioribus & delicijs seculi contra propositum religionis afflu... sed in omni exercitatione vestra in pastorem vestrum semper intendite, vt ab... vestigijs nusquàm aberretis. Nè, quæso, imitatores Iudæorum simus, vt po... durus, perfidus, inobediens, & bona Dei, Saluatorisque beneficia irritans... Altissimus propter Abraham fidelem famulum suum, pronumque i... deu...

Exod.16. onis affectum, tulit ab initio duritiam ac perfidiam populi, manna d... ca... manducandum dedit eis: verùm ipsi cælesti cibo indigni, allia concupie... bos planè malè olentes. Aquam rursùs ex petra in deserto eis produxit, sed ip...

Matth.27. rum vice sibi acetum dederunt, suspendentes in ligno. Curemus, fratres, nè... rum participes inueniamur, crucifigentes Dominum creatorem nostrum. M... mus semper, habentes ante oculos passionem Redemptoris nostri. Med...

In passione Domini iugiter meditandum. fiduè pœnas ipsius atque supplicia. Propter nos enim passus est impassi bi... D... nus, pro nobis crucifixus est, qui solus sine peccato fuit. Quid nos, fratres, ei re... re, quid tantis eius beneficijs retribuere vnquàm poterimus? Attendam... nobis ipsis, nè passiones eius irritemus. Huc omnes, Ecclesiæ filij, accedite q... cto & precioso sanguine immaculati agni redempti estis. Venite, medi... siones Christi cum gemitu & lachrymis, atque inter meditandum co... mus, dicentes ad inuicèm: Christus Saluator noster pro nobis peccatoribu... ti traditus est. Perpende, frater, quidnam sit quod audisti. Deus sine pecc... to A... simi filius, pro te traditus est. Aperi cor tuum, considera ipsius passiones d... ter, & ità tecum tacitus volue. Deus, in quem peccatum cadere non potest, h... traditus est, hodiè illusus, hodiè conspurus, hodiè flagris cæsus, hodiè per... flu... pis est, hodiè coronam spineam tulit, hodiè crucifixus est cælestis ag... us. C... misceat cor tuum, horreat anima ..., in hac iugi meditatione passionu... tui quotidiè lachrymas funde. Dulces quippè nimiùm sunt eiusinodi lac...

lustraturque anima passiones Christi iugiter versans. Huiusmodi sit semper meditatio tua. Lachrymare quotidiè, gratias referens Domino pro his, quæ pro te passus est, vt in die aduentûs eius sint tibi lachrymæ tuæ gloria, & exultatio ante tribunal illud terribile iudicis. Affligere tu quoquè, dum intentè cogitas, quæ pro te pertulit piusac mitissimus Dominus. Tolera tentationes, gratias ex animo referens. Beatus sanè, qui semper ante oculos habet cælestem Dominum, & passiones eius, quique seipsum crucifixit mundo, qui omnibus vitijs, terrenisque negocijs mortuus est, qui imitator factus est Domini sui. Hæc sapientia, hæc prudentia, hic affectus est fidelium omninò famulorum, cùm semper imitatores fiunt Domini sui in operibus bonis. Adspicis, ó homo, immaculatum Dominum in Cruce pendentem, & audes infelix in delicijs & risu peragere cursum, quo viuis in terra? An ignoras, miser, quòd is, qui crucifixus est, Dominus, de his omnibus abs te exiget rationem? Tu quidem nunc negligis, & contemnens rides, & passim delicijs solueris: sed veniet profectò dies illa terribilis, dies vltionis, cùm fine fine lugebis, ac præ doloribus tuis in igne perpetuo cum ciulatu proclamabis, neque erit omninò qui respondeat & misereatur animæ tuæ. *Eius item passio nobis imitanda.*

Adoro te, Domine, benedico te, pie, precor te, sancte, tibi procido, amator hominum Domine, te, immaculate, glorifico, quoniam tu vnigenitus Dominus omnium, qui solus sine peccato es, pro me indigno & peccatore morti traditus es, & morti Crucis, vt peccatoris animam liberares, & à peccati nexibus solueres. Quid tibi pro his omnibus retribuam, Domine? Gloria tibi, pijssime, gloria tibi, misericordissime, gloria tibi longanimis, gloria tibi, qui omnia peccata remittis, gloria tibi, qui descendisti saluare animas nostras. Gloria tibi, qui te in vtero Virginis nostra carne vestisti, gloria tibi, qui pro nobis es natus. Gloria tibi, qui propter nos tentus es, gloria tibi, qui vinctus es, gloria tibi, qui flagris cæsus es. Gloria tibi, qui consputus es, gloria tibi, qui crucifixus es, gloria tibi, qui sepultus es, gloria tibi, qui resurrexisti die tertia. Gloria tibi, qui prædicatus es, gloria tibi, qui creditus es, gloria tibi, qui assumptus es in cælum, gloria tibi, qui cum gloria ingenti sedes ad dexteram patris. Gloria tibi, qui iterùm venturus es in gloria Patris & sanctorum Angelorum, ad iudicandum omnem animam, quæ irritas facit sanctas passiones tuas, In hora illa horrenda atque terribili, quandò virtutes cælorum mouebuntur, *Luc. 21.* cùm simul venient Angeli, Archangeli, Cherubin & Seraphin cum tremore magno in conspectum gloriæ tuæ, cùm tremefacta quatientur fundamenta terræ, & spiritus omnis exhorrebit præ inæstimabili gloria immensæ maiestatis tuæ. In illa hora, quæso, operiat me manus tua sub alis suis, & liberet animam meam à sempiterno igne, & stridore dentium, & exterioribus tenebris, & perpetuo gemitu, vt ego te sanctum Dominum & Redemptorem nostrum benedicens, dicam: Gloria tibi, Domine, qui me peccatorem per immensas miserationes benignissimæ pietatis tuæ saluare dignatus es: Qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas per omnia secula seculorum, Amen. *Grates agit authori Deo pro suis beneficijs.*

LAMENTATIO SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS PROPE CRVCEM STANTIS, PER *eundem diuum Ephræm.*

STANS apud Crucem purissima Virgo, Saluatorem- *Martij 25.* que in ligno suspensum suspiciens, plagas reputans, in- *Iohan. 19.* tuens & clauos, querelas, colaphos, ac flagellationem, cum grauibus suspirijs, cum fletu ingenti, cum lamentis dolorosissimis exclamauit, dicens: Mi fili dulcissime, dilectissime fili, quomodò Crucē sustines? Mi fili, & mi Deus, quomodò sputa, clauos, & lanceam, quomodò pateris alapas, risus, iniurias, spineam coronam, purpuream vestem, spongiam, arundinem, fel, & acetum? Quomodò pendes in Cruce denudatus, mi fili, qui cælum nubibus contegis? Quomodò sitim fers, qui es opi- *Psal. 136.* fex, quique mare & aquas omnes creâsti? Quomodò moreris insons in medio sce- *Psal. 88.* lesto-

lestorum? Quidnam commisisti? Qua in re, fili mi, Hebræos offendisti? Et cur ergò te isti simul iniqui, simul ingrati, Cruci suffigunt? Quorum claudos & permultos
Luc 5. valetudinarios sanâsti, mortuos viuificâsti, paralyticum, id est membris omnibus
Iohan 9. laxatum, consolidâsti, mi fili pientissime: qui ab vtero cæcum illuminâsti, [illegible] sal-
Luc. 7. uator, viduæ filium suscitâsti, ô omnium vita: qui filiam Chananææ seruâsti, Cen-
Matth. 8. turionis filium à morte liberâsti. Arena, quantumuis numerosa, mensuram habere potest, at tua miracula, fili, omnem prorsùs modum excedunt. Lazarum à monu-
Iohan. 11. mento suscitâsti: Mi Lazare, inquiens, exi de sepulcro: & vox tua cum traxit ab inferis, & ad vitales auras reuocauit. Tu vero quomodò interis, mi fili dulcissime, magnanime Deus? Deficio te suspiciens in ligno suspensum, conclauatum, plagisque plenum, mi fili.

O Iudęi illeges, & Christi interfectores, iniqui in Deum, & in creatorem vestrum
Exod. 16. 14. ingrati, nónne māna vos aluit in eremo? Nónne mare per Moysem diremit? [illegible]
Iosu. 4. ne traduxit in terram promissionis? At tu, popule nequam, & Christi abnegator, pro commodis & bonis contraria reponis, pro manna fel, pro aqua acetū. Am[illegible]
Iohan. 6. sima te potione potârunt impij, mi fili. Quinq; panibus aluisti quinq; hominū [illegible]lia: Iudæam tuis concionibus implêsti, mi fili. Vbi nunc pulchritudo tua, [illegible] tuus modò decor? Quomodò in Cruce extinctus es, mi fili, & Deus meus? S[illegible]
Iohan. 19. men suum obscurauit, & alius factus est, splendida luna in tenebras euanuit, petræ
Luc 23. sunt perfractæ, & monumenta aperta, templique velum in duo est discissum. [illegible] turæ conditorē suum & opificem cognouerunt: & hi peruersi & miseri H[illegible] aures obstruxerunt, oculos clauserunt, nè solem nunquàm occidentem susp[illegible] rent, fili mi.

O Gabriel Archangele, & minister Domini, ô Gabriel Archangele, agè causam
Luc. 1. tuere. Vbì nunc illud Aue? Vbì benedictum Aue, quod mihi dixisti, Angel[illegible] nunc lætitia ac benedictio, qua dixisti ad me: Benedicta tu in mulieribus? Ad[illegible] verò mœrorem & victimam filij mei, quam eram acceptura, nō denunciâsti [illegible] per tribulationes, gemitus, Iudæorum immensam inuidiam, ingratitudinem [illegible] uersorum, & transgressorum. O Simeon admirande, en nunc gladius, quo m[illegible]
Luc. 2. prædixisti cor meum traijciendum. Eccè gladium, eccè vulnus, fili, & D[illegible] mi.
Dolores Mariæ Virginis quanti. Tua mors meum cor subijt, viscera mea sunt disrupta, meum lumen obt[illegible] bratum est, & pectus meum grauis pertransijt gladius. Horrēdam cerno passionem tuam, mi fili, & Deus mi. Video immeritam cædem tuam, nec ferre opem p[illegible] Vbì tua nunc forma, mi fili? Miserere deiectæ & orbatæ, mi fili. Miserere, ó suau[illegible] sime, abiectæ Mariæ. Miserere, clementissime, & me solare. Prospice, fili mi, lachrymas, attende meos gemitus, & aperi os tuum. Da mihi solatium. Non habeo p[illegible] sùs, mi fili, quo caput reclinem. Non alium cognatum, patrem, aut matrem, v[illegible] trem, vel sororem, qui mihi animum reddat. Tu mihi pater, tu mater, tu fr[illegible] fi- lius. Tu mihi vita & spiritus, spes mea & protectio. Tu mea consolatio, tu [illegible] tio, tu Deus meus, tu creator meus, tu opifex meus. Lugete mecum omnes d[illegible]u- læ Domini, dolorem meum, & vulnus profundum cordis mei contuentes.

Decumbe, Crux sanctissima, lignum benedictum, vt plagas filij mei, & De[illegible] exosculer, ad consolandum proprium filium meum, vt amplectar filij mei co[illegible] vt os suauissimum deosculer, oculos, faciem, manus, & cædem iniquam. Dec[illegible] Crux mea, decumbe. Magna, ô Crux, gloria tua, magna tua gratia, magna po[illegible]
S. Maria arma passionis Dominicæ honorat. tua. O lignum benedictum, quoniam innocens Deus & creator tuus, tanq[illegible] tro & nocens super te expansus est. Fili mi charissime, veneror tuas a[illegible]ictiones [illegible] lo & adoro tuam misericordiam & magnanimitatem. Honoro lanceam, v[illegible] arundinem, clauos, spongiam, alapas, opprobria, & acetum, colaphos, [illegible] verbera, fili mi, quandoquidem tuę creaturæ causa ista ferre sustinuisti. De[illegible]
Christi mors est mundi vita. um, fili mi, decus cunctis factum est. Mors tua facta est mundi totius vit[illegible] C[illegible] resurgito quamprimùm, fili mi & Deus, quemadmodùm prædixisti m[illegible], v[illegible] fiat mundus. Mortem conculcâsti & interitum, vt gaudeam ego humilis ma[illegible] & mecum lætentur dilecti tui. In verecundiam autem & confusionem [illegible] omnes deueniant.

S. Maria desperatorum spes & damnatorum. At verò nos te, ó immaculata & benedicta, filij tui, Deique omnium m[illegible] culpata, pura, integra, sacrosanctissima, desperatorum spes & damnatoru[illegible], c[illegible] damus, benedicimus tibi, vt gratia plenæ, quæ Christum genuisti, omnes t[illegible]

uimur,

uimur,omnes te imploramus. Eruc nos, ô intemerata, ab omni necessitate, à cunctis diaboli tentationibus. Esto nostra conciliatrix & aduocata in hora iudicij. Libera nos à futuro igne & tenebris. Et tui filij gloria, Virgo, nos dignare. Tu nanque es spes apud Deum Christianorum sanctissima, cui honor in secula seculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI OSTIENSIS EPISCOPI, SERMO DE ANNVNCIATIONE BEAtissimæ Virginis Mariæ.

EXVLTATE, fratres, in Domino, quia de Domina illa sermo succedit, quæ singularem in cordibus nostris sibi vendicat principatum. Hæc est, ad cuius nomen corpus humiliter inclinatis, cuius horis reuerenter assistitis, cuius memoriam iugiter frequentatis. Hæc est, quæ vestris affectibus suauiter indulcescit, quia magna multitudo dulcedinis eius. Spiritus enim eius super mel dulcis, in qua dulcis Dominus cum omni sua dulcedine supervenit. Cùm enim fecerit Deus omnia opera sua valdè bona, hoc melius fecit, consecrans sibi in ea reclinatorium aureum, in qua sola se post tumultus Angelorum & hominum reclinaret, & requiem inueniret. Hoc est quod natura miratur, reueretur Angelus, veretur homo, stupescit cælum, extremit terra, infernus exhorret. In huius vtero maiestas Altissimi mirabiliter liquefacta sicut adipe & pinguedine, repleuit terras, infudit cælos, inferna respersit. Hic exinaniuit semetipsum excelsus & immensus, mensuram bonam, & confertam, & coagitatam mittens in sinum nostrum. Hic diuinis manibus vnctus est oleo lætitiæ, & sicut ad altare in summum Pontificem consecratus. De hoc altari ad aram Crucis ascendens, proprio cruore tanquàm alterius generis oleo perfusus, iam non solùm consecratus, sed & consecrans, totum corpus machinæ mundialis largiori ligamine copulauit. Facessat igitur mœror, tristitia fugiat, climinetur dolor, rancor abscedat, vt liceat vacare, & videre cum Moyse visionem hanc grandem, qualiter Deus in hoc ventre concipiatur, decipiatur diabolus, recipiatur perditum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio, sed oratio deficit, & diues cogitatio vocis paupertate confunditur. Feruent interiora, & in vndosam ebulliunt altitudinem, sed frigiditas linguæ cumulos refrigerat exundantes.

Martij 25.

Nota horas beatæ Virginis etiã tũc fuisse in vsu.

Exod. 3.

Quid est, beatissima? Nunquid ità sensìm taciturnus obdormiam, vt ibi mutus sim, vbi omnis loquitur creatura? Verumtamen non tacebo, & non quiescam, donèc egrediatur vt splendor vultus tuus, & sermo de te conceptus, si non vt lampas, saltem vt scintilla accendatur. Mouet me, fateor, quòd permittente Deo peccant rationabiles creaturæ, & multis annorum millibus tam cælestia, quàm terrestria incassum stare videantur, seruituris istis, illis dirutis. Stat illa magna ciuitas, ciuium suorum numerositate fraudata, & à stellantibus palatijs multiplex habitantium multitudo propellitur, obscurantur stellarij ignes, solem loquor, lunam, & stellas, & multa sibi detracta luminis claritate mulctantur: terra maledicitur, eõdemnatur hominum successio, & omnis creatura, iuxta Apostolum, ingemiscit, & parturit. Tacet Deus omnipotens, & ordinans eius omnipotentia tantam dissimulat confusionem. Tandèm nascitur Maria, & ad nubiles annos egrediens, speciem induit speclosam, quæ ipsum alliciat Deum, & diuinitatis oculos in se conuertat. Vide quid indè dicat ille non minimus explorator secretorum Dei: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Et concupiuit Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Germinat igitur virga Iesse de tortuosa radice generis humani, & de Patriarcharum arbore in altitudinem & rectitudinem erumpens, omnem ignorat nodositatem, filiorum tenebras nescit, fructuosa quæque non habet. Videt, & ardet ille vehemens amator, & totum epithalamium in laudibus eius decantat, vbi manifestè sponsus inducitur spirans amorem syncerissimum, nec vltrà valens dissimulare quod patitur. Euocatur statim cælestis ille conuentus, & iuxta Prophetam, init Deus consili-

Esa. 62.

Rom. 8.

Nascitur Maria Dei mater.

Psal. 44.

Esa. 16.

um,cogit concilium,facit sermonem cum Angelis de restauratione eorum,de[illegible] demptione hominum, de elementorum renouatione, ac illis stupentibus,& [illegible]rantibus præ gaudio, de modo redemptionis. Et statim de thesauro diuinita[illegible] Mariæ nomē euoluitur,& per ipsam, & in ipsa,& de ipsa, & cum ipsa totum hoc faciendum decernitur, vt sicut sine illo nihil factum, ità sine illa nihil refectum sit. Traditur epistola Gabrieli,in qua salutatio Virginis,incarnatio Redemptoris,modus redemptionis, plenitudo gratiæ, gloriæ magnitudo, multitudo lætitiæ conti-

Luc.1. netur.Missus est ergò Angelus Gabriel à Deo ad Virginem,quæ,postquàm ei locu-

Incarnatur ex ea Christus Dei filius. tus est, sensit Deum suis illapsum visceribus, maiestatemq; illius virginalis ventris breuitate conclusam. O venter diffusior cælis,terris amplior,capacior elementis, qui totum claudit omnia concludentem,in quo Deus gloriæ reclinatur.Deniquè & Archangelus ait : Aue gratia plena,Dominus tecum : quia à Deo electam,& prælectam, totam eam rapturus erat sibi Spiritus sanctus, & cælestibus insigniturus ornamentis. Iam consecranda erat in locum voluptatis,de quo fons ille d[illegible]bebat ascendere, qui vniuersam terræ superficiem irrigaret.

Satis hucusquè sparsimus verba, & volaticis sermonibus diuersa præsemina[illegible]

Gen.2. mus: nunc insistamus hîc,si fortè aliquid dignum elicere valeamus. Fluuius [illegible]

Fluuius paradisi quadripartitus. scriptura) egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam vniuersam superfic[illegible] terræ: qui indè diuiditur in quatuor capita. Fluuius iste est Deus meus Ie[illegible], qu[illegible] duobus locis voluptatis egreditur, ex vtero Patris, ex vtero Virginis. Vnde Pro-

Esa.59. pheta : Dominus Deus noster fluuius gloriosus, exiliens in terram sitientem.Sed

Duæ Christi natiuitates, æterna & temporalis. ineffabilibus differētijs longè aliter à Patre,quàm à Matre egreditur: quia & si temporalis natiuitas gloriosa est, multò gloriosior est æterna. Orantibus igitur vobis, de vtraque generatione volo aperire quod sentio, non quòd aliquid expo[illegible] præsumam, cùm hoc vltra omnium vires(quanto magis meas?) sit, & extremæ dementiæ sit,velle fari ineffabilia,maximè hominem imperitum. Non enim oblit[illegible]

Prou.25. sum Salomonem dicentem : Sicut qui nimiùm comedit mel,euomit illud : sic q[illegible] scrutator est maiestatis,opprimetur à gloria. De vtraque enim per Prophetam d[illegible]

Esa.53. ci puto : Generationem eius quis enarrabit? quia sanè illa Patris ineffabili[illegible] & [illegible] accessibilis est,& nulli creaturæ peruia. Hoc sensu credo Apostolum dixi[illegible] de

1.Tim.6. Deo : Qui solus habitat lucem inaccessibilem, cùm etiam puriores naturæ t[illegible]to reuerberentur intuitu, nec possint irrūpere tantæ claritatis abyssum. Ipse et[illegible]

Matth.11. lius protestatur: Nemo nouit Filiū, nisi Pater, neq; Patrem quis nouit, nisi Fil[illegible], & cui voluerit Filius reuelare: nō sicut est,sed sicut capere potest, cui tāta di[illegible] reuelatur. Vndè & illa sublimis anima,quę vsque ad tertiū cælum in diuinas glori[illegible]

2.Cor.11. rapta fuerat,dicit: Ego me non arbitror comprehendisse. Ver[illegible] ma igitur d[illegible]

Qualiter pater gignat filium: & filius cum homine in vnā personā conueniat, nullus capit intellectus. tio est,quia illam Gignentis & Geniti generationem nullus omninò penetrat [illegible] tellectus. Hanc etiam de Matre omni humanæ creaturæ reor inextricabil[illegible]em: nescio vtrùm ab illa excellentiori natura valeat comprehendi. Quis enim co[illegible] hendat coniunctionem carnis & Verbi,qualiter Deus & homo in vnam person[illegible] conueniant, saluis imperturbatisque proprietatibus naturarum? Vnusqui[illegible] suo sensu abundat: ego hanc omnem sensum supergredi credo,veterum viroru[illegible] vestigijs inhærens,qui super hoc sanas & inconcussas sententias reliqueru[illegible].

Ad paternam igitur generationem recurrentes, locum voluptatis Patrem esse censemus, cùm Deus illocalis sit: sed efficientias rerum,nisi per vu[illegible]tos serm[illegible] nes explicare non possumus.In ipso autem omnem voluptatem esse inte[illegible]

Rom.11. legit Apostolum dicentem : Quoniam ex ipso,& per ipsum,& in ipso s[illegible]nt omn[illegible]

Iacob 1. & alium ex illo duodeno apice similiter eructantem : Omne datum op[illegible]um,& omne donum perfectum desursùm est, descendens à Patre luminum. Ipse et[illegible]

Iohan 17. Filius dicit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum. Co[illegible] igitur Patris,vita æterna est,& vbi vita æterna,ibi sempiterna voluptas: quia g[illegible] tur de vtero Patris Deus de Deo,lumen de lumine,de Domino Dominus. Egre[illegible] tur autem identitate,quia idem est quod Pater.Idem dico secundùm substa[illegible] non secundùm personam.Egreditur & æqualitate, quia pari omnipotentia [illegible] cit Generantem, cùm omnia quæ potest Pater, possit & Filius, sicut ipse testatu[illegible]

Iohan.5. Omnia quæ facit Pater,facit & Filius : nec potest Filius facere quicquam,ni[illegible] viderit Patrem facientem. Egreditur & æternitate, quia licèt generetur, n[illegible] posterior Generante, sed ambo vnius antiquitatis sunt, si tamen vocabuli no[illegible] ta-

tem

tem non exhorres,quod licèt quoquomodò significet quæ dicuntur,longè tamen
est à sententiæ maiestate. Egreditur similitudine,quia similis est Patri, Patris ima- Heb 1.
go,splendor gloriæ,& figura substantiæ eius.Egreditur alternitate,quia alius est ab Filius & pater cum spiritu sancto,
illo,alius dico,non aliud.Ego,inquit,& Pater vnum sumus.Vnum dixit,non vnus: nō vnus,sed
quia vnum significat substautiæ vnitatem,sumus verò personarum proprietatem. vnum sunt.
Sic igitur & longè excellentiori modo de Patre Filius egrediens inundat Angeli-
cas stationes,quia iuxta * Salomonem, Fous sapientiæ Verbum Dei in excelsis.Ci- Eccli.1.
tharœdus puer de hoc fonte pleno ventre potauerat,cùm diceret: Apud te est fons Psal.35.
vitæ : quia non solùm tu vita,sed & Filius tuus fons vitæ est.Et vt pateuter quid sen-
tiebat ostenderet,subiunxit: In lumiue tuo videbimus lumen.

Ad irrigandam vniuersam superficiem terræ.Quænam terra est in illa cælorum
summitate reposita, quam non præterfluat & irriget fluuius gloriosus? Regnum
cælorum terra viuentium est,de qua dicit sanctus: Portio mea,Domine,in terra Psal.141.
viuentium : &,Credo videre bona in terra viuentium : &, Placebo Domino in re- & 26. & 114.
gione viuorum.Irrigatio hæc indicibilis est.Inebriantur quippè Angeli ab vberta- Psal.35.
te domûs Dei, & torrente voluptatis eius potantur. Hîc quid dicam nescio, quia
plurimus stupor sensum opprimit,atque mentem. Vbì sunt oratorij sermones,
quos in fornace rhetoricà omnis ille philosophorum conflauit chorus? Vbì sunt
gigantes à seculo nominati,qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum,
languentes circa pugnas verborum? Nunquìd nō maximus ille gigas (Platonem
loquor) ab intellectu tam purissimæ veritatis repulsus est? Nunquìd non acerri- Quid Plato
mo mentis ingenio taugens,sed non attingens diuinitatem Dei, dicit? Vnum in- de Deo senserit.
ueni,quod cuncta operetur,& aliud,per quod cuncta efficiuntur, tertium autem
inuenire non potui. Rectè de Spiritu sancto inscius, qui illi non erat infusus, qui
sanctarum reuelationum magister est,qui reuelat Paulo, quæ oculus non vidit, 1.Cor.2.
sicut idem Apostolus gloriatur: Nobis,inquit,reuelauit Deus. Per quid,Aposto-
le? Per Spiritum suum, nō per spiritum nostrum,quem secuti philosophi,& sedu-
cti sunt,& seduxerunt.Ille noster philosophus,qui super senes,& super omnes do-
centes se intellexit, quid super hoc senserit audiamus: Rigans, inquit, montes de Psal.103.
superioribus suis.De sublimioribus quippè Angelos docet,qui non per speculum
in ænigmate,sed facie ad faciem ipsam Dei substantiam luminibus indèfessis ad- 1.Cor.13.
spectant.

Sequitur: Qui indè diuiditur in quatuor capita. In quæ quatuor capita dicamus Angelica natura creatoris Dei gloriam admiratur.
breuiter,quia grandis restat nobis via. In admirationem,qua tota obstupet illa di-
gnior creatura de Creatoris gloria,& gloriæ ratione.In puritatem,quia non in va-
se testeo, vel fragilitate complexionis humanæ bibunt de torrente voluptatis,sed
remoto velamine,hauriunt aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. In satietatem,
quia etsì in eum desiderant prospicere, non tamen desiderium necessitatem,vel
necessitas miseriam inducit,sed mirabiliori modo & semper desiderant,vt semper
satientur,& semper satiantur,vt semper desiderent. In securitatem,quia de sua sta-
bilitate certi, perennibus gaudijs immerguntur,expectanres beatam spem, & ad-
uentum gloriæ magni Dei,quandò fiet vnum ouile,& vnus pastor,& superna illa Iohan.10.
Hierusalem consummabitur in idipsum. Sic influit fluuius iste per Angelicas offi-
cinas. Sed hæc omnia fides capit,nescit ratio,intellectus ignorat humanus. Hæc
sunt fortassìs illa quatuor,quæ vas electionis felici quaternario in Epistola ad He-
bræos diuidit dicens: Non accessistis ad mōtem fumantem,sed ad montē Sion, ad Heb.12.
Hierusalem ciuitatem Dei viuentis,ad multorum millium Angelorum frequen-
tiam,ad Ecclesiam primitiuorum scriptam in cælis.

Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egrediatur de Virgine,quia egres- Natiuitas Christi secúdùm carnem.
sio ista dulcior & affectuosior est humanæ miseriæ, quæ intuentium pectora con-
cutit, irrorat oculos, & beatis fontibus vultus amantium superfundit. Hîc locum
voluptatis,vterum Mariæ intelligo,in quo cumulauit omnes delicias deliciarum
Dominus: de cuius delicijs Spiritus sanctus admiratorio sermone in amoris can-
tico sic eructat: Quæ est ista,quæ ascendit de deserto delicijs affluens? Nunquìd in Cant.6.
Angelis voluptatem habet Altissimus, in quibus ipse repetit prauitatem? Nun-
quid in constellatione, vel scintillatione stellarum, quarum aliæ conuertuntur
in sanguinem, aliæ cadunt de cælo, aliæ in tenebras obscurantur? Nunquid in aë-
re, vel igne, vel ventis? Nequaquàm, quia non in igne Dominus, non in commo-

 tione

4 Reg. 2. tione Dominus, non in spiritu Dominus: si verax est ille, qui curru igneo, & equis igneis est assumptus in cælum. Nunquid in aquis, vbi furens & tortuosus leuiathan immoratur: aut in terra, quæ sub maledicto Adæ spinas emittit & tribulos? Non est locus voluptatis, nisi vterus Virginis.

Ex hoc egreditur humanitate, quia vestitus cilicio nostræ mortalitatis visibilis humanis oculis apparuit, & de Virgine virgam, de libro autem generationis ▪ neam faciens, diuinitatis hamum innexuit, quem carne operuit virginali, vt draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini numinis subsentiret. Egreditur & cum nouitate, quia nunquàm sic natus est homo, sicut ipse nascitur. Primus enim homo

Gen. 1. 2. primò de terra formatur, secūdò mulier ex eius latere fabricatur, tertiò Cain con-

Domin' noster Iesus Christus de beata Virgine natus, eius vterum perpetuę virginitati cōsecrauit. suetudinario ordine nascendi gignitur ab vtroque. Solus iste de sola Virgine nascitur, & Virginis vterum nouo & singulari partu diuinitas humanata sigillat. Vbi nunc Aristotelicæ subtilitatis facunda quidem, sed infœcunda loquacitas: Si peperit, cum viro concubuit? Velit, nolit, vertitur in habitum priuatio, nec adstringitur dialecticis terminis omnium terminator, ad cuius imperium parit natura, desuescit consuetudo. Egreditur etiam cum claritate: nascente quippè illo sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa serenitas, & stella candidior lucidioribus radijs præscintillans totam sibi cæli rapit positionē. Ambulant Reges in splen-

Esa. 60.

Psal. 47. dore ortûs eius, quoniam eccè Reges congregati sunt, conuenerunt in vnum. Ipsi videntes sic, Deum & hominem nascētem, matrem & virginem parientem, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor appræhendit eos in tantorum lu-

Luc. 2. ce miraculorum. Egreditur & cum paupertate, quia pannis vilissimis inuolutus, & præsepi durissimo reclinatus, iam extūc sanctissimis membris legem martyrij præ-

Latuit dæmonem verbi Deincarnatio. figebat. Egreditur occultè, quia subtilissimus ille fraudium inuestigator ab altitudine tantæ dignationis excluditur. Hinc est quòd ambiguis alternationibus fatigatus, nunc illum tentat, nunc tentatum filium appellat Altissimi, nūc instruit Cru-

Matth. 27. cem, nunc destruit, mandans per mulierem consuetum sibi organum: Nihil tibi, & iusto illi.

Sequitur: Ad irrigandam vniuersam superficiem terræ. Ad terrenam miseriam expiandam, quam nobis in hæreditatem primus ille peccator reliquerat. Volo vt Apostolus hîc eum mihi, sicut & superiùs, in quatuor capita distribuat, quia securi-

1. Cor. 1. ùs eius expositionem suscipio. Qui factus est, inquit, nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Ad nos quippè veniens, qui eramus in carcere, primò omnium tenebras ignorantiæ nostræ depulit luce sapientiæ suæ: deindè per iustitiam, quæ ex fide est, soluit funes peccatorum nostrorum, sanctificans nos in suo corpo-

Psal. 145. re, redimens in corporis passione. Dominus enim soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos: sanctificat tabernaculum suum, de manu redimit inimici. Diuiditur & in patientiā, qua peccatores sustinet: in misericordiam, qua pœnitentes fouet: in largitatem, qua proficientes exaltat: in fortitudinem, qua exaltatos cōseruat. De hoc secundo quaternario toto hoc aduentu vestræ fraternitati confabulatus sum, per fluminum decursionem, & nominum interpretationem, moralia mysticis internectens: vtrùm aliquid dignè, vos videritis. Verùm non omnia possumus præsenti sermone coarctare, fastidium euitantes.

Christus in Cruce fluuius spiritualis quadripartitus. Ego habeo quatuor capita dulciora prioribus, quæ fortassis vestris cordibus suauiùs complacebunt. Dominus enim noster eleuatus in Cruce, largissimas sanguinis vndas à quatuor sui corporis partibus abundantiùs emisit. Spinis enim pungentibus sanctissimum caput niuea ceruice reflexum, & clauis pedes & manus, & lancea latus eius transuerberantibus, preciosus sanguis emicuit: cuius adspersione iudex transiuit in patrem, iratus in mitem, in misericordiam virga, captiuitas in coronam. Christus ergò fons latens & occultus in cælis, fons patens & apertus in terris. Illic de vtero Patris, hîc egreditur de vtero Virginis. Illic viuens terram irrigat viuentium, hîc moriens terram morientium. Illic diuiditur in quaternarium admirabilem, hîc in dulcem. Dulcis Dominus, dulcis Domina, quia ille Deus meus misericordia mea, hæc Domina mea misericordiæ porta. Ducat nos mater ad filium, filia ad patrem, sponsa ad sponsum, qui est benedictus in secula, Amen.

VITA SANCTI LATRONIS CVM DOMINO CRVCIFIXI, PER DIVVM AMBROSIVM EPIscopum Mediolanensem scripta. *Est Sermo 44. in ordine Sermonum eius.*

25. Martij.

Dismas latro, à Christo veniam peccatorū cōsequitur.

QVONIAM hesterno die de latrone fecimus mentionem, videamus quis ipse latro sit, qui in cruce Domino constituto, non solùm peccatorum suorum veniam consequitur, sed etiam paradisi amœnitate donatur, vt qui propter scelera damnatus fuerat ad pœnam, propter fidem transferretur ad gloriam, fueritque illi crux quam pertulit, non tam supplicij damnatio, quàm salutis occasio. In cruce enim positus, Christum Dominum nostrum credidit crucifixum. Et ideò qui consortio passionis vtitur, consortio paradisi condonatur. Beatus enim latro dum supplicium patitur, regnum cæleste consequitur. Eccè reus dicitur, sicut cui damnari ad tempus expediuit. Non enim perueniret ad gloriam, si non contraditus esset ad pœnam.

Luc. 23.

Videamus inquam cur tantorum criminum reus tam citò à saluatore paradisum promeretur, cùm alij multorum temporum lachrymis frequentibusque ieiunijs vix delictorum suorum veniam consequantur. Magna fratres & multiplex causa est. Primùm quòd iste latro deuotione fidei tam repentè mutatus est, vt præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur, & magis crederet vtile sibi esse de æterno iudicio petere, quàm de temporali supplicio postulare. Reminiscens enim scelerum suorum, & pœnitudinem gerens, plùs incipit dolere quod sperat, quàm sentire quod patitur. potuit enim nisi de futuris ampliùs cogitâsset, qui in Christum semèl crediderat, de præsenti magis supplicio deprecari. Deindè illud ad gratiam eius maioris est meriti, quòd Christum in cruce positum credidit: & passio quæ alijs scandalum fecit, illi ad fidem profecit. Crucis enim passio multis scandalum fuit, sicut dicit Apostolus: Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Rectè ergò meretur paradisum, qui crucem Christi non putauit esse scandalum, sed virtutem. Dicit enim idem Apostolus, Ipsis vocatis Iudæis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Rectè planè & Dominus huic donat paradisum, qui quem Iudas Scarioth in hortulo paradisi distraxerat, hic in crucis patibulo confitetur. Mira res, confitetur latro, quem discipulus abnegauit. Mira inquam res, latro honorificat patientem, quem Iudas prodidit osculantem. Ab hoc pacis blandimenta venduntur, ab illo crucis vulnera prædicantur. Ait enim, Memento meî Domine, cùm veneris in regno tuo.

Eccè quòd lachrymis & ieiunijs acquiritur venia peccatorum.

1. Cor. 1.

Rectè meretur paradisum. Quid obsecro clarius dici posset?

Iohan 18.

Luc. 23.

Hæc est fidei plena deuotio, vt cùm de vulneribus Domini, profluens sanguis cernitur, tunc de potestate eius venia postuletur: cùm videtur eius humilitas, tunc magis timeatur eius diuinitas: cùm morti addictus putatur, tunc Regis illi honorificentia deferatur. Iste enim fidelis latro non credidit moriturum, quem annunciat regnaturum: non putat subdendum inferis, quem dominaturum confitetur in cælo: non arbitratur eum apud Tartarum detineri, à quo se etiam postulat liberari. Cernat licèt eius hiantia vulnera, spectet ipsius sanguinem profluentem, Deum tamen credit, quem reum nescit, iustum fatetur, quem non meminit peccatorem. Ait enim illi alteri exprobranti latroni, Nos quidem rectè digna factis recipimus, hic autem nihil mali gessit. Intellexit enim quòd pro alienis peccatis has plagas susciperet, pro alienis sceleribus hęc vulnera sustineret: & sciuit quòd illa in corpore Christi vulnera, non essent Christi vulnera, sed latronis: atque ideò plùs amare cœpit, postquàm in corpore eius sua vulnera recognouit. Ait enim propheta, Quoniam ipse infirmitates nostras portat, & pro nobis dolet. Nos autem existimabamus eum esse in dolore, liuore eius nos sanati sumus. Plùs ergò in cruce positus, liuorem eius cernens, latro diligit Deum.

Fides latronis de Christo quanta fuerit.

Luc. 23.

Esa. 53.

Idem dilectio eius. Mira res, plus in cruce latro Christum diligit, quàm Iudas dilexit in cœna. Ille per cibum supplantat magistrum, hic credidit Dominum per dolorem, sicut ait Psal.40. propheta, Qui edebat panes meos, adampliauit aduersùm me supplantationem. Cognouit igitur hic latro omnem Dei passionem ex ipsius fieri voluntate, & in potestate eius esse, vel morti animam tradere, vel ad vitam iterùm remeare, sicut Iohan.10. ipse ait, Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterùm sumendi eam. Vsque adeò autem illum liberum ab inferni legibus iudicauit, vt etiam se ab his posceret liberari.

ITEM DE SANCTO LATRONE, PER EVNDEM DIVVM AMBROSIVM. EST SERMO *45. in ordine, vt suprà.*

MEminit, fratres, vestra dilectio, me dedisse rationem, cur tantorum criminum inueteratus latro, & scelerum suorum confessione damnatus, paradisum in ipso supplicij patibulo potuent promereri, & tanta fuerit celeritate saluatus, vt peccata eius gratia præuenerit antequàm pœna, & priùs in malis suis gloriari cœperit, quàm puniri. Non enim pariter supplicium, dum Iohan.13. paradisum promeretur. Petro dicitur à Christo: Non potes Luc.23. me modò sequi, sequêris posteà. Et huic dicitur: Hodiè mecum eris in paradiso. Tanquàm discipulus ille differtur, & hic tanquàm socius inuitatur. Ille adhuc reseruatur ad præmium, etiam ad consortium iste deligitur. Non potes, inquit, me modò sequi. Impossibile est Petro sequi Dominũ, etiam facile latroni est esse cum Domino. Hodiè mecum eris in paradiso. Non in aliud differtur tempus, non in diem alterum reseruatur. Ipsa hora qua paradisus Deum suscepit, suscepit & latronem. vnus passus est pro salute cunctorum, & duobus pariter immortalitatis ianua reseratur.

Gratia fidei maior est, quàm delinquentiũ culpa. Sed hanc tantam gloriam latroni fides præstitit. Fides enim est quæ peccata cooperit, quæ vincit crimina, quæ facit de latronibus innocentes. quanuis enim delinquentium grandis culpa sit, fidei tamen maior est gratia. Plùs enim credidisse Christo, quàm seculo deliquisse: & plenioris est meriti veniam sperâsse de Domino, quàm culpam contraxisse de mundo. Sicut enim perfidia criminosum fecit: ità fides perfecit innocentem. Denique Iudas posteaquàm fidem perdidit, innocentiam apostolatûs amisit. omnium enim criminum reus factus est, posteaquàm virtutum omnium Dominum denegauit. Sicut ergò sufficit isti ad scelera deseruisse Christum: ità illi sufficit ad innocentiam Domino credidisse. Fides latronem iustificauit. Facit igitur & fides innocentes latrones, & perfidia Apostolos criminosos.

Magna igitur & perfecta fides in illo latrone fuit. Magna planè est & admirabilis fides, quæ Christum crucifixum glorificari magis credidit quàm puniri. In hoc enim totius forma salutis est. Saluatorem tunc maiestatis Dominum recognoscit, 1.Cor.2. cùm videtur humilitatis patientia cruciari. Vndè ait Apostolus: Si cognouissent, nunquàm Dominum maiestatis crucifixissent. Hæc inquam perfecta fides est, Christum in cruce Deum non reum credere. Vndè ille latro iustificatus est, quia saluatore in patibulo constituto, Iudæis insultantibus, & vel criminosis dicentibus, Libera teipsum si potes: ille certus de diuinitate eius, & securus de voluntate, se Matth.27. magis postulat liberari.

Latro post Christũ primus paradisum intrauit. Magna inquam fides in illo latrone fuit, & sanctis Apostolis comparanda, nisi quòd & fortè præcesserit: præcessit etenim deuotione, qui præcessit & præmio. Prior enim latro ad paradisum quàm apostoli peruenerunt. Deniquè Petrus Dominum sequitur, & iste comitatur. Dominus autem secundùm fidem & meritum, tribuit & remunerationis obsequium. Omnes enim, sicut legimus, in passione Zach.13. saluatoris discipuli trepidârunt, omnes eum penè cùm traderetur reliquerunt, Matth.26. factum est sicut scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Mar.14. Deniquè fidem Petrus nec admonitus potuit custodire. totiès lapsus est, quotiès ne laberetur admonitus. Et nisi modum quendam tertio denegandi ei Do-

ei Dominus ſtatuiſſet, forſitan ſæpiùs interrogatus, ſæpiùs abnegâſſet. Tantam enim trepidationem diſcipulis intulit paſſio ſaluatoris, vt quod Apoſtolo Chriſtus antè prædixerat, ancilla deſtrueret, & magis præualeret oſtiaria ad perfidiam, quàm Apoſtolus ad cautelam.

Non bona oſtiaria, quæ Petrum ideò in domum ſacerdotis includit, vt à fide ſaluatoris excludat. Malè Adam induxit Eua, malè Petrum introduxit ancilla. Illa exclusit à paradiſo, hæc excluſit à Chriſto. Illa perſuaſione ſua virum decepit, hæc interrogatione ſua Apoſtolum circunſcripſit. Illa ad præuaricandum Adam impulit, hæc Petrum compulit ad negandum. Et idem ſexus in vtraque oſtiariæ officium gerens, aut excludit à vita, aut includit ad mortem. Iohan. 18. Gen. 3.

ITEM VITA BEATI LATRONIS CVM DOMINO CRVCIFIXI, PER DIVVM IOHANNEM

Chryſoſtomum ſcripta. Eſt homilia eiuſdem de cruce & latrone, 31. in lib. 45. Homiliarum Tomi ſecundi.

HODIERNA die noſter Dominus pependit in cruce, & nos feſtiuitatem eius nimia lætitia celebremus, vt diſcamus crucem totius ſpiritalis gratulationis eſſe ſubſtantiam. Etenim antè ipſum vocabulum crucis pœna fuit, ſed nunc ad gloriam nuncupatur. Antea condemnationis ferebat horrorem, nunc ſalutis indicium eſt. Crux enim nobis totius beatitudinis cauſa eſt. Hæc nos à cæcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti ſociauit, hæc alienatos Deo coniunxit, longè conſtitutos Deo proximos præſentauit, hæc peregrinantes ciues oſtendit, hæc diſcordiæ amputatio eſt, hæc pacis firmamentum, hæc bonorum omnium abundans largitio. Iſtius cauſa nullis anguſtijs deſerti erramus, quia iam nobis campi monſtrati ſunt veritatis. Nec aulis regalibus habitare prohibemur, quia aditus iam videtur inuentus: nec ardentes ſagittas diaboli formidamus, quia fontes inuenimus, quibus earum flamma facilè poſſit extingui: ideò viduitate caruimus, quia ſponſus expectatus aduenit. Lupum non poſſumus formidare, bono & diligenti muniti paſtore. Ego, inquit, ſum paſtor bonus. Tyranni impij crudelitate non terremur, manſueti Regis veſtigijs inhærentes. Hac de cauſa hodiè gratulamur, quia crucis beneficia memoramur. Crucis Dominicæ encomium. Iohan. 10.

Sic & Paulus præcepit propter crucem feſtiuitatem celebrari: Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: diem itaque feſtum celebremus, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Et ſic adiunxit cauſam, quia Paſcha noſtrum pro nobis immolatus eſt Chriſtus. Vides crucis intuitu perceptam lætitiam? In cruce enim immolatus eſt Chriſtus: & vbi immolatio, amputatio peccatorum: vbi amputatio peccatorum, reconciliatio Domini: vbi reconciliatio Domini, ibi feſtiuitas, & omnis gratulatio. Paſcha noſtrum pro nobis immolatus eſt Chriſtus, & immolatus in excelſa cruce. Nouum altare conſtitutum eſt, & quia ſacrificium nouum, atque omnibus inopinatum: nam ipſe & ſacrificium fuerat, & ſacerdos. Sacrificium ſecundùm carnem, ſacerdos ſecundùm ſpiritum ſanctitatis. Idem ipſe & offerebat, & offerebatur. Offerebat ſecundùm ſpiritum, offerebatur ſecundùm carnem. & audi quemadmodùm Paulus vtrunque monſtrauit: Omnis, inquit, Pontifex qui de hominibus accipitur, pro hominibus ſtatuitur. Vndè neceſſarium eſt & iſtum habere aliquid quod offerat. Vide ſacramentum, Ecce ipſe ſe offert. Et alibi ait: Quia Chriſtus ſemel oblatus multorum abſtulit peccata. Ecce hic oblatus eſt, ibi ſe obtulit. Vides quemadmodùm fuit & ſacrificium, & ſacerdos, & altare crux fuit? 1. Cor. 5. Crux altare Chriſti. Chriſtus ſacrificium & ſacerdos. Heb. 5. Heb. 9.

Et quarè, inquies, nō in templo ſacrificium illud proferebatur, ſed foràs ciuitatem?

Esa. 53. tem? Vt illud impleretur, quia inter iniquos deputatus est. Et ob quam causam in excelso ligno, & non sub tecto immolatur? Vt etiam ipsius aëris natura mundetur. Hac de causa in excelso & non sub tecto, sed sub cælo, vt vniuersus aër in excelso immolatæ ouis à tetro odore mundetur. Sed & terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatióne mundata: ideò non sub tecto, non in templo Iudaico, nè Iudæi subtraherent sacrificium, & sibimet vendicarent. Nè putares pro illa tantùm plebe oblatum, ideò foràs ciuitatem, ideò foràs muros, vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ oblatio, quod communis deploratio, non partis, sicut Iudæis consuetudinis fuit. Iudæis etenim ideò iussit omnem terram Deus dimittere, & vno in loco sacrificium atque oblationem celebrare: quia tunc omnis terra immunda fuit fumo, & odore, & alia contaminatione polluta, quæ ex sacrificijs gentium super ipsam celebrabantur. Nobis autem quoniam Christus adueniens omnem terram emundauit, omnis locus orationi vacat: ideò Paulus cum omni confidentia exhortatur, dicens: Volo ergò orare viros in omni loco, leuantes manus sanctas. Eccè totus mundus emundatus est, elementa purgata sunt, vt vbiquè nobis Deum liceat prædicare, & omnis terra sanctior illo loco est, qui illo in tempore prædicabatur sancta sanctorum. Nam ibi pecus irrationale oblarum, hic spiritale immolatum est: & tanto maius est sacrificium, quanto & sanctitas de sacramento præfertur, hac de causa lætitia nostra crux est.

Cur Christus sub aere, & non sub tecto crucifixus sit.

Cur Iudæi in téplo tantùm, sacrificabant.

1. Tim. 2.

Christiani verò omni loco.

Vis quantum nobis præstiterit & aliundè condiscere? Paradisum quinque & eo ampliùs annorum millibus præclusum hodiè nobis patefecit: hac enim die, hac hora latronem Christus in paradisum introduxit, & eius amœnitates ostendit. Et vno tempore duo beneficia vidimus esse concessa. Vnum, quòd paradisus patefactus est: aliud, quòd latro in eum meruit introduci. Hodierna dies antiquam nobis patriam reddidit, paternam ciuitatem extendit, domum pristinam redonauit. Hodiè nanque, ait, mecum eris in paradiso.

Paradisus hodiè reseratur.

Luc. 23.

Quid ais? Crucifixus es, clauis retineris, & paradisum tam facilè polliceris? Volo, inquit, vt in cruce possint omnes meam inuenire virtutem, vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signum, & apud omnes ignominia putabatur, crucis infamiam mirandis beneficijs decorauit, & ex hoc magis magisque virtus ostenditur. Non enim illo tempore mortuos reddidit luci, nec mare, fluctùsve compescuit, nec minauit expulitve dæmonia: sed cruci suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus iniurijs, totus dedecori succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus, latronis aduersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiatur. Etenim vniuersam terruit creaturam, & petras saxaque disrupit, & omnium lapidum insensibilitate animam duriorem ad se traxit, & ad meliora conuertit, & honore summo decorauit. Hodiè nanque mecum eris, ait, in paradiso. Et Cherubim custodientibus paradisum, latro ad paradisum inducitur. Sed non mireris, à Domino inuitatur. Sed dixi. Sed ibi framea totius ignis ardore succensa versatur. Sed ipse qui & ignis & ipsius gehennæ, & vitæ mortisque imperium tenet, ingredienti potestatem concessit.

Gen. 3.

Heb. 12.

Et imperatori quidem vel cuilibet habenti potestatem iniuriosum putaretur, si personam vilissimam participem sui actûs accipiat: Christo autem nostro, nullius iniuriæ fuit sacram ingredienti patriam, facere ingressûs sui latronem participem. Nam secum eum perduxit, non confundens calcantibus latronis pedibus paradisum, sed honorem præstans paradiso. Honor etenim loci est, talem Dominum promereri, qui & latronem dignum reddiderit paradiso. Nàm & cùm publicanos & fornicarios ad cælorum regnum introduxit, non cælorum regnum infamauit, sed etiam magis honoribus ampliauit, ostendens talem Dominum regni esse cælorum, qui & indignas intantùm fecit meliorari personas, vt etiam illius dignitatis gloriam mererentur. Nam sicut homines, quibus corpora medendi cura est, ampliùs admiramur, cùm ægrotos omni spe desolatos arte propria curauerint, & summæ reddiderint sanitati: sic & Christum nostrum iustum est admirari donantem vulneribus sanitatem, publicano & meretrici remedium porrigentem, & eis salutem perpetuam largientem, vt & dignos eos cælorum amœnitate donaret.

Peccatores post pœnitétiam intrátes cælú, nó illud infamát, sed decorant.

Sed

Sed dicis: Vndè tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucem paradisum mereatur? Vis eius citiùs audire virtutem? Quandò Petrus eum negauit in terra, latro eum confitebatur in cruce. Et hæc non me ad accusationem beati Petri aliquis dixisse suspicetur, quod longè à mea conscientia sit, sed latronis admirandam volo animam declarare. Primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare non valuit, & latro suspensus tormenta spernens, vndiquè populum inspiciens circunstantem, clamantem, ingenti ardentem rabie omnium iniquitatum, furentem, blasphemijs inflammantem non timuit, nec crucifixi vilitatem quæ videbatur inspexit, sed ipsius fidei oculis hæc cuncta transiuit: & humilibus spretis cogitationibus, cælorum Dominum exaltatum pura mente cognouit, & ipsius misericordiam in cruce flagitauit, dicens: Memor esto meî Domine in regno tuo. S. Latronis fides & pœnitentia. Luc. 23.

Nec transitoriè istum prætereamus latronem, neque erubescamus accipere magistrum, quem non erubuit noster Dominus primum introducere in paradisum: nec pudeat eius sequi magisterium, qui cælestem conuersationem meruit antè omnes, sed diligenter singula requiramus, vt crucis inueniamus virtutem. Non dixit ad eum, sicut ad Petrum: Veni, sequere me, & faciam te piscatorem hominum: non dixit ad eum, sicut ad duodecim: Quia sedebitis super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël: immò nec verbo eum dignum æstimauit, nihil admirationis ostendit. Non mortuos resuscitauit, dæmones non fugauit, non mare prostrauit, nullum ei fecit de cælorum regno sermonem, nihil de gehenna locutus est, & ante omnes eius imperium confitetur. Et hæc dicebat alio latrone aduersùs eum plura dicente, & sæpiùs insultante. Nam & altera ex parte latro cum eo fuerat crucifixus, vt illud impleatur: Et cum iniquis reputatus est. Nam Iudæi eius famam, gloriamquè infamare cupiebant, & ex omni parte captabant, & tendebant vniuersa peruertere: sed vndiquè veritas præfulgebat, & his aduersantibus augebatur. Insultabat ei igitur alter latro. Matth. 4. Matth. 19. Esa. 53. Alter latro domino insultat.

Vidisti latronem & latronem? vterque pendet in cruce, vterque furacis vitæ, similis vtriusque conuersatio, sed non in vtroque mens vna, nec in eo sensu mens vna perdurat, nec in eis similis dominatur euentus: sed vnus beatitudinem cæli hæreditario iure promeruit, alter ad gehennam mittebatur & pœnam. Sicut hesterno die discipuli, & discipulus Iudas & vndecim. Sed illi quidem dicebant: Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iste autem proditionis stimulatur ardore, & dicebat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Illi ad diuinorum mysteriorum sese officia præparabant, iste traditionis meditabatur officium. Sic & hîc latro vnus insulat, alter adorat, atque veneratur: vnus blasphemat, alter benedicit, & blasphemantem prohibet, dicens: Nec Deum tu times? Matth. 26. Ibidem. Luc. 23.

Vidisti libertatem in cruce, vidisti philosophiam in tormentis, in pœna prudentiam? Quòd enim suî memor fuit, quòd mente sana vigilabat, clauorum confixione constrictus, quis est qui poterit non mirari? Sed iste non solùm intra se fuit, sed & suas necessitates prætermittens, aliorum vtilitatem cogitabat, & magister pendebat in cruce, & sanis persuasionibus alium innitabat ad vitam, dicens: Nec tu times Deum? Non igitur quòd deorsùm est adiudicatus inspicias, sed sursùm alia sunt iudicia constituta. In terreno nanque iudicio & iusti nonnunquàm condemnantur illicitè, & iniusti declinant pœnas, & rei liberantur, & innoxij prægrauantur. Aut enim spontè, aut inuiti iudices errare consueuerunt, aut ignoratione iustitiæ, aut pecuniæ corruptione, aut iniqua gratia sententiam protulerunt. In cælesti autem iudicio nihil tale esse consueuit. Nam Deus iudex iustus, & iudicium eius vt lux procedit, non habens tenebras, nec ignorantiam. Et nè dicat, quia iudicatus deorsùm est & condemnatus, cæleste ei iudicium memorat, tribunal istud terribile nominat, & incorruptum, tanquàm dicens: Illuc oculos tende, & condemnationis sententiam minimè sustinebis, nec stabis deorsùm cum corruptis iudicibus, excipies sursùm verum iudicium. Cum S. Dismas latro arguit. Psal. 7.

Vidisti philosophiam latronis, vidisti prudentiam, vidisti magistrum? de cruce subitò euolauit ad cælum, & in pœna positis cælestis iudicis secreta narra- Latro de cruce subitò euolauit ad cælum.

narrabat, & abundanti eum persuasione compescens: Non times, inquit, quia in eodem iudicio sumus, in eadem pœna, in pari discrimine. Nunquid & tu in cruce non es? & cùm illum lacessas iniurijs, tibi supplicium præparas. Et sicut is qui peccato carnis prægrauatur, si alios peccati accusauerit, semetipsum priùs accusat: sic & qui in calamitate est, si alijs calamitates irriserit, sibi priùs insultat: quoniam in eodem iudicio sumus: apostolica illi verba monstrabat, euangelicos

Matth.7. sermones enarrans, qui dicunt: Nolite iudicare, & non iudicabiminii: quia in eodem iudicio sumus. Quid facis latro, defendere eum volens, participem fecisti latroni? Non, inquit, excusor hac suspicione sequenti sermone: & nè communione participem eum etiam peccati fecisse arbitreris, sequentibus declarauit, di-

Luc.23. cens: Et nos quidem iustè, digna enim his quæ fecimus, passi sumus. Vidisti ple-

S. Latronis confessio. nam confessionem, vidisti latronem in cruce suis renunciâsse peccatis? Dic nan-

Esa.43. que, ait, tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris. Nullus impulit, nullus necessitate constrinxit, sed ipse sponte sua peccata publicabat, dicens: Nos quidē iustè, digna enim his quæ fecimus, passi sumus, iste autem nihil tale fecit. & posteà ait: Memento meî in regno tuo. Non est ausus dicere, memento meî, nisì confessione peccati sarcinam remisisset. Inspice quantum præstat confessio. Confessus est, & paradisum patefecit, & totam confessus fiduciam meruit, vt regnum post lattocinium postularet.

S. Crux multorū bonorū materia est. Vides quantorum bonorum nobis materia crux est? Dic mihi, regnum commemoras, quid enim regni vides? claui, & crux est quod inspicis. Sed ipsa crux, inquit, regnum est, & ideò eum Regem nomino, quia crucifixum inspicio. Imperatorum est pro omnibus mori, & Regis optimi pro communi vtilitate nunquàm

Iohan.10. recusare supplicium. Ipse dixit, quia pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Et ideò Imperator bonus animam suam pro his quos regit, offerre festinat. Quoniam igitur animam suam pro nobis posuit, ideò eum Imperatorem voco. Memento meî in regno tuo.

ITEM DE EODEM SANCTO LATRONE, PER DIVVM IOHANNEM CHRYSOSTOMUM. *Est homilia de cruce & latrone, 32. in ordine 45. Homiliarum Tomi secundi.*

HOdiè incipiamus charissimi de crucis trophæo prædicare, & honoremus hanc diem, magìs autē coronemur, celebrantes hunc diem. Nec enim ex verbis nostris honorificatur crux, sed ex fideli nostra confessione coronas merebimur crucis. Hodiè crux

In die parasceues seculum est sanctificatum. fixa est, & seculum sanctificatum est. Hodiè crux fixa est, & dæmones dispersi sunt. Hodiè fratres crux fixa est, & mors subuersa est. Hodiè crux vicit, & mors victa est. Hodiè diabolus vinctus est, & homo solutus est, & Deus glorificatus est. Hodiè apud Iudæos terra contremuit, & apud nos orbis terræ firmatus est. Hodiè apud Iudæos, quia mente audaci contra Deum vadunt, petræ scissæ sunt. Hodiè amabilis Deo pietas vniuersum consuit orbem. Decebat enim quæ pietatis erant coniungi, ea autem quæ infidelitatis disiungi,

Psal 34. sicut & Dauid dicebat: Disrupti sunt, & non sunt compuncti. Hodiè apud Iudæos ab hora sexta vsque ad horam nonam sol obscuratus est. Non enim ferre poterat æther iniuriam creatoris. Retraxit radios suos, nè videret impiorum facinora: non quòd deitatem iniuria tangeret, sed quia quæ audaci superbia fiebant, in contumeliam eius reputabantur. Hodiè apud Iudæos tenebræ sunt, apud nos autem nox in diem conuersa est. Etenim pietati hoc proprium est, vt in tenebris

Pietas semper fulget, impietas verò semper tenebrescit. fulgeat: impietas autem etsì in lumine fuerit, tenebrescit. Fidelibus nox in diem mutatur, infidelibus autem etiam ipsa lux tenebrescit. Et de fidelibus

Psal.138. quidem scriptura dicit: Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur. Infideli autem & dies in noctem mutatur, dicente scriptu-

Esa.59. ra: Palpabunt sicut cæci parietem, & ambulabunt in meridie sicut in medio

Iob 5. noctis.

Hodiè

Hodiè Adam eiectus est de paradiso, & hodiè latro in paradisum ingreditur. Exijt fur, & introijt fur: exijt præuaricator, & ingressus est latro: exijt contemptor verbi, & introijt confitens verbum: exijt contemnens salutem, & introijt de cruce mercans salutem. Scio & antè me dixisse de latrone, sed habet diuersas intelligentias Dei sermo. Iste latro de ligno mercatur salutem, hic latro furatur cæleste imperium. Vim facit maiestati, non virtute propria, sed fide vincens. Ipsius Domini vox est: Regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. In cruce duo latrones, imago Iudæorum & gentilium. Latro qui pœnitet, imaginem obtinet populi ex gentibus congregati, qui priùs in errore ambulauerat, & post hoc veritatem agnouit: imaginem verò latro ille obtinet Iudæorum, qui vsque in finem perseuerat latro: & vsque ad tempus quidem crucis viam malignitatis iêrût, crux autem diuisit vtrunque. Viam nanque cæcitatis & perditionis, qui non credidit, ingressus est: viam autem salutis, qui credidit, ingressus est: viam salutis, qui credidit, adeptus est. In cruce didicit latro differentiam viarum: Quoniam nouit Dominus viam iustorum, via autem impiorum peribit. Et vide Dei iustum iudicium, vt dicas & tu cum propheta: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Propter vnum peccatum damnatur Adam, & propter vnam fidei vocem latro saluatur. Vnum peccatum eiecit illum, & vna iustitia introduxit istum: & latro habitator factus est paradisi.

Matth.11.
Duo lat. o-ces typum gerunt Iudæorum & gentium.
Psal.1.
Psal.118.
Gen.3
Luc.23.

O admiranda rerum materies. Nec Abrahæ data est per vocem repromissio paradisi. Hæreditauit quidem per fidem, repromissionem autem paradisi nemo ante latronem accepit. Hic autem perscrutans diligentiùs vetus testamentum, & nouum, nullum ante latronem inuenies repromissionem paradisi meruisse, non Abraham, non Isaac, non Iacob, nec Mosem, nec Prophetas, nec Apostolos, sed ante omnes reperies latronem. Audi igitur Dominicam vocem: Amen amen dico tibi, hodiè mecum eris in paradiso. Vocauit quippè Deus Abraham, dicens: Exi de terra tua, & de cognatione tua. Et non dixit illi: Hæreditatem capies paradisi: sed, veni in terram quam monstrauero tibi. Et Isaac quidem typum Christi portauit, & Iacob colluctatus in figura cum Deo est. Et Moses legem accepit, & per repromissionem audiuit bona terræ manducaturum se esse, si legem Domini Dei sui custodisset: & nusquàm repromissio paradisi ante latronem. Necessarium est ergò quærere, cur huic ante alios, & ante tales viros fide dignissimos potissimùm repromisit. Credidit Abrahā Deo, sed credidit illi de cælis loquenti, & per sanctos angelos sermonem proferenti, & de propria authoritate legem danti. Credidit & Esaias, sed in gloria consistenti: Vidi enim, inquit, Dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatum. Credidit & Ezechiel, sed & ipse Dominum super Cherubin contemplatus est. Crediderunt reliqui Prophetæ, sed diuerso modo Dominum gloriæ intuentes, sicut videre possibile humanæ erat naturæ. Credidit, sicut dixi, & Moses, sed de medio ignis loquenti, & in tubæ clangore, & in tonitru: quæ & infidelem poterant prouocare. Hæc autem dico, non vt sanctis derogem, absit: sed propter eum qui solus per verbum meruit paradisum. Iste ergò vidit saluatorem, non super throno regali, non adorari in templo, non loquentem de cælis, non per angelos disponentem: sed in pœna sociatum latroni videt in tormentis, & tanquàm in gloria adorat. Videt in cruce, & rogat quasi in cælis sedentem: videt condemnatum, & Regem inuocat, dicens: Domine memêto mei, cùm veneris in regnum tuum. Crucifixum vides, & Regem prædicas? in ligno pendere cernis, & cælorum regna meditaris?

Nemo antè latronē repromissionem paradisi accepit.
Luc.23.
Gen.12.
Gē 22.& 32.
Exod 20.
Gen 15.
Esa.6.
Ezech 10.
Exod 19.
Luc.23.

O admiranda latronis conuersio. Nunquidnam scripturas legisti ab iniquitate non cessans? Nunquidnam prophetas audisti homicidia exercens? Nunquidnam diuinum audisti sermonem, quandò ad cædem gladium acuebas? Vndè eruditus es talia philosophari de Christo? Iudæi crucifixerunt, qui nouerunt legem, & prophetas legerunt: & tu horum ignarus Deum vocas condemnatum, & adoras crucifixum. Quis te erudiuit ô latro talia de eo dicere? Non me, inquit, lex docuit, sed sol occultans lumen suum. Vidi quidem crucifixum, sed terræmotum sensi, & propter parricidas Iudæos elementa indignantia intellexi. Et petræ quidem scindebantur, & corda hominum non metuebant. Scissæ sunt petræ, disruprum est velum templi, & Iudæorum secreta patuerunt. Et hoe velum quidem erat, sed preciosissimum, quod in diebus celeberrimis suspendebatur, preciosissi-

Vndè latro edoctus sit confiteri Deum.

mum valdè de purpura, & bysso, & cocco, & auro, & serico, & hyacintho contextum: in illo enim tempore crucis, terra mota est, sol fugit, petræ scissæ sunt, velum disruptum est, monumenta patuerunt, & sicut gloria domûs est, vbi velum pendet habitante intrinsecùs Domino domûs, sic ignominia templi est, vndè recessit spiritus sanctus. postquàm enim impias in filium Dei intulerunt manus, iniuria Deo facta est, qui habitabat in templo: & ideò recedente Domino, deserta remansit domus, sicut ipse dixit: Eccè relinquetur domus vestra deserta. Egresso Rege gloriæ, disrupta sunt symbola regni, aperta sunt monumenta, & surrexerunt mortui, & intrauerunt in sanctam ciuitatem, vt inexcusabilem relinquerent causam, & Domini resurrectio firmaretur.

Scisso tẽpli velo, recessit ab eo spiritus sanct°. Matth 23. Luc.13. Matth 27.

Si filius Dei es, descende de cruce, & credimus tibi. Considera nunc vocem filiorum diaboli, quomodò imitantur vocem paternam. Diabolus dicebat: Si filius Dei es, mitte te deorsùm. Et Iudæi dicunt: Si filius Dei es, descende de cruce, & credimus tibi. Pariter crucifigunt latrones, non tanquàm inimici latronum, participes enim erant sceleris eorum, sed vt infamarent Dominum suum: quia non sine causa crucifixus sit, sed quasì qui facinorosus inuentus sit. Non tacuit Esaias tragœdiæ huius narrationem, dicens: Ob iniquitatem populi ductus est ad mortem, & cum iniquis deputatus est, hoc est, cum latronibus: quibus ideò sociârunt Christum, vt macularent Domini passionem. Vt sciatis quia non oderant latrones, audi Pilatum dicentem: Quẽm vultis dimittã vobis, Iesum, an Barabbam? qui propter homicidium in vinculis tenebatur. Et illi dixerunt: Dimitte nobis Barabbam. latrones petierunt latronem, Dominum autem crucifixerunt. Non virtute sua vincentes, sed vt dispensationis & prophetię impleatur voluntas. Dic illis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? At illi dicebant: Nos non habemus Regem, nisì Cæsarem. Abnegauerunt Dei regnum, & traditi sunt regno Romanorum: quia quod habuerunt, non intellexerunt: ideò quod petierunt, acceperunt.

Matth 4. Matth.27. Esa.53. Iudæi socij latronum. Iohan 18.

Coronauerunt crucifixum spinis, obtulerunt ei fel & acetum. Et hæc ipsa futura olìm prædixerat Moses, dicens: Generatio praua & exasperans hæc Domino retribuisti? Et qui dederat manna in deserto, huic tu fel offers? & qui de terra tibi delicias produxit, tu illi spineam imponis coronam? Ideò clamat Esaias, dicens: Sustinui vt faceret vuam, fecit autem spinas. Dicunt Iudæi: Sanguis huius super nos, & super filios nostros: illis ad condemnationem, nobis autem ad iustificationem. Sanguis Christi illis ad mortem, nobis verò ad vitam. Non est enim sanguis Christi deterior Babylonio igne. Ille scit sanctorum in camino honorare corpora, & Chaldæos cõburere: quanto magìs sanguis ille preciosissimus scit perdere incredulos, & saluare fideles? Decuit enim splendorem crucis obcæcare infideles, & illuminare credentes: sola enim Christi crux est, quæ dissoluit tenebras, & regnum dæmonum dissipauit, & omnes terrores malignantium abstulit, et sanctitatem prouidit, crux nobis sol iustitiæ facta est, vt illuminati misericordia eius, glorificemus patrem, & filium, & sanctum spiritum in secula seculorum, Amen.

Deut.32. Psal.77. Esa.5. Sãguis Christi Iudæis mors, nobis verò vita. Dan.3.

ITEM VITA SANCTI LATRONIS CVM DOMINO CRVCIFIXI, PER D. EVSEBIVM EMISENUM scripta. *Habetur in opere Homiliarum post eius Sermones de Pascha.*

DEVS erat in Christo mundum reconcilians sibi, id est diuinitas operabatur in corpore, apparebat in fragilitate humanitas, & in virtute maiestas. Ad hoc itaque nobiscum vixit in carne, vt præferret nobis exempla iustitiæ: ad hoc pro nobis mortem subijt, vt conferret munera salutis æternæ. Hominem ad hoc indu[illegible], vt erudiret: ad hoc tradidit, vt redimeret: ad hoc re[illegible]um psit, vt in Deo sumeret vitam: ad hoc deposuit, vt d[illegible]inaret mortem: ad hoc suscepit, vt vinceret, cu[illegible] morti præsumptum dominium redditur: quasi seru[illegible]s quidem succubuit, sed quasì Dominus imperauit [illegible]

2.Cor.5. Cur hominem assumpserit Christus, & passus sit.

qu[illegible]

quidem nec animam inferni porta, nec corpus tenere potuit sepultura: quæ per illud triduum nequaquàm carnem mortali corruptione violabat, qui in inferno sub eadem mora regnum mortis anima omnia destruebat. Quid retribuimus Domino pro muneribus tantæ dignationis?

De plenitudine cælesti in factura se suam factor exinaniuit, figulus in figmentum suum transijt, & Rex cæli homini militauit: Militauit, dixi, crux enim pugnantem indicat, resurrectio triumphantem. A summo cælo egressio eius, & vsque ad inferni profunda descensio. In vna eademque persona, quàm benè manifestantur humana pariter & diuina: Sedem tartari penetraturus, hominem se confessus, dum descenderet: Dominum se prodidit, dum rediret vt redimeret impios. Esa.53.
Sicut ait sermo diuinus: Vt redimeret iniquos, inter iniquos reputatus, inter duos Luc.22. quos dextra læuaque legimus pependisse: iustum confusioni & opprobrio crucis tradidit, vt latronem glorificaret. Sed si benè respicimus, non illi soli hoc præstitum deprehendimus. Nam dum tam insignem reum relaxat, dum tanto debitori refundit immanis debiti cautionem, humano generi conscripsit securitatem: vt consolatio & spes fieret totius populi, absolutio vnius desperati, & priuatum donum, in publicum cresceret beneficium.

Christus vt iniquos redimeret, inter eos reputatus est.

Quare indubitanter credendum est, quòd latroni illi ad commendationem fidei suæ, etiam causa spei nostræ & vtilitatis accesserit. Immensa enim Dei nostri bonitas libenter tribuit, quæ etiam generaliter profutura prænoscit. Et ideò iuxta fiduciam tantæ clementiæ si quis nostrum crimina sua probabili conuersatione damnauerit, & Christum toto corde crediderit, etiam nunc latroni in semetipso ingressum paradisi aperuisse se nouerit. Quantùm agit in spe salutis humanæ magnitudo fidei, & altitudo diuitiarum misericordiæ Dei? Eccè hominem sceleribus inuolutum pœna misit ad innocentiam, & offensa ad gloriam. Quem salutis culpa perdiderat, perditio inuenit, cruciatus absoluit, damnatio conseruauit.

Vides quòd fides cũ peccatorũ detestatione & operibus bonis peccatorem iustificat?

Sed non sine causa tantum meruit, videamus quo tempore fidelis apparuit. Eccè inter signa atque virtutes attestantibus miraculis, & acclamantibus, aliquotiès in discipulis mens iam robusta titubauit: & nunc Christi supplicijs quodammodò contradicentibus, in latrone fides nouella conualuit. Sub ipso passionis tempore ab ancilla interrogatus vnus ex discipulis beatus Petrus, peculiariùs Christo cognitus, ità respondit: Non noui hominem istum: & iste qui antè non Mar.14. nouerat, exclamat: Memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum. Quàm singularis, & quàm stupenda deuotio? Sub illo tempore credidit reus, quo negauit electus. Laudabilius hoc itaque in latrone ac magnificentius fuit, quòd hominem addictum, & inter extrema deficientem supplicia, Dominum credidit, quàm si inter virtutum opera credidisset: non itaque sine causa tantum meruit.

Aduertamus pleniùs, quo tempore Dominum confitetur: feruebat impietas persequentium, exultabat impietas blasphemantium, contritio liuoris & vulnera Christum solum hominem demonstrabant, sacrarum manuum in lignum crucis extensio, & reuerenda confixio, quæ condemnabat Adæ & Euæ manus ad interdictum ligni cibum, ingemiscenda seculis transgressione, porrectas: hæc inquam confixio per omnia infirmitatem hominis asserebat. Illisæ per latus lanceæ tremenda perfusio, quantùm ostendebat hominem, tantum abscondebat Dominum. Apostolis post diuina miracula desperantibus, solus hic non acquieuit scandalo crucis & mortis: solus hic testis est maiestatis, qui socius probatur doloris, & ideò adhuc in latrone positus inuisibilem Dominum angelicis iam oculis videt. Illuminauerat credo nascentem fidem latronis iam credentis in Christum propiùs corporea diuinitas, quæ se largiùs sub momento illo peragendæ redemptionis infuderat. Gen.3.

Discipulis desperantibus, latro solus fidem conseruat.

Videamus autem qualis fuerit ipsa deprecatio confitentis. Memento (inquit) mei Domine, cùm veneris in regnum tuum. Non dixit, Si Deus es, de præsenti supplicio eripe me: sed magis, quia Deus es, de futuro iudicio libera me. Quàm citò cum repleuit sanctus spiritus eruditio? per quam futuri examinis diem cogitans, inter crucem probat esse quod meruit: prædicat seculi iudicem, Regemque seculorum. Nondum discipulus, & iam magister, atque ex latrone confessor. Me-

 mento

mento [illegible] inquit) mei. glorioſa voce præſentes temperat [illegible] ciatus. Temperat, [illegible]
mus, quia & ſi pœna cœperit in latrone, nouo genere conſummat [illegible] martyre
de ligno crucis clamat, ſed iam tempora retributionis abſentat.

Cautè lege Et intellige de gratia ſubſequẽte, quæ tũc adiungitur ad merita, cùm gratiã præuenientem voluntate nostra ſequuti fuerimus.

Videamus quid inter iſta reſpondeat diues & larga Dei bonitas: quæ ſicut ex-
cedit vota, ità gratiam adiungit ad merita. Hodiè, inquit, tanquam ſi diceret [illegible]
me ô fidelis meus comes, & vnicus tanti teſtis triumphi, quid me tanrope [illegible]
randum putas, vt in die [illegible] iudicij mei meminerim tui? Quid me at præſentem re-
tributionẽ paratum longè diſſimulas? quid in futura ſecula fidem in te perf [illegible]
fatigas? Hodiè mecum eris in paradiſo, tanquàm hæreditaria & paterna ſede. quæ
expulſo Adam, quæ expulſis duobus, clauſa innumeris populis, te introeunte [illegible]
ſerabitur. Ingredere illuc primus, ſed ingreſſu feliciori quàm primus. Intra pa[illegible]
diſum, nequaquam vltrà cum Adam viſurus infernum. Nullum illic [illegible]
lem, nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcas. Ego tibi illic ero [illegible] &
vita, & ne fortè verearis nè tibi aliquis hoſtis in illo beato nemore, nè antiq[illegible]
latro inſidietur, poſſeſſio tibi illic, me introducente, fi[illegible]r. Rec[illegible]
infideliras, quæ Deum & hominem non recognoſcit. Nam ſicut diabolus e[illegible]
de paradiſo expulit, ità Deus eſt qui reducit.

Secundùm hæc, chariſſimi, per omnem geſtorum ordinem Deum ſub homine
agnoſcamus operantem. Poſitus in patibulo velut arbiter in medio damnat[illegible]
rum, negantem repulit, ſuſcipit confitentem: hunc deputat regno, illum relinquit
inferno. Poſt hæc ergò credamus in maieſtate iudicaturum, quem iam in cruce
videmus exercere iudicium. Credamus [illegible]quam Deum vel ex [illegible] gloria [illegible]
tiæ, qui dum ab homine cruci & neci traditur, ſic quoque homini gloriam po[illegible]
cetur, qui illas ipſas iniurias & plagas congeſtas in corpus ſuum, conuertit in pre-
cium noſtrum.

In paſſione Dñi omnia elementa quatiuntur.

Sed & ipſa totius mundi irrationabilis creatura motibus ſuis Deum loquitur.
Nam in media paſſione Domini Saluatoris cæleſtia & terrena turbantur, [illegible]
cum nocte miſcetur, clementa quatiuntur, & ab antiquis miniſterijs eff[illegible]
Apertè rerum natura perſpicitur commoueri, velut in vindictam au[illegible]
velit armari. Terra ipſa concuſſa à fundamentis, quaſi quæ ſuper cruce[illegible] D[illegible]

Luc. 2.

vix ſuſtineat, tanquàm ad ſcelus proprium contremiſcit. Dies refugo lu[illegible]

In natiuitate erò exultãt nouo lumine.

quomodò poteſt, ſumit lamentum, & fuſco triſtium tenebrarum ha[illegible]
lugentis induitur: & ſicut tota cæli facies Dominicæ natiuitatis glo[illegible]
luce teſtabatur, ità crucis iniuriam nouis tenebris deteſtatur. Et quæ dur[illegible]
dis humani? Væ eis qui inter iſta non credunt. Quando quidem creatu[illegible]
bilis, quæ recipere non poteſt credulitatis affectum, dat tunc Deo con[illegible]
obſequium. Et cùm pro ſolo homine Chriſtus mortuus ſit, perhibet ei [illegible]
etiam pars illa mundi teſtimonium diuinitatis, ad quam non peruener[illegible]
ficia paſſionis.

Quæ cùm ità ſint, chariſſimi, agnoſcat homo quantùm valeat, & q[illegible]
illum Deus obnoxium faciat, vel natura, vel gratia. Agnoſcat homo q[illegible]
ab illo expectet Deus, & quem tanta dignatione habuit charum, quàm ve[illegible]
in conuerſatione precioſum. Agnoſcat homo quantùm valeat, & q[illegible]
béat: & dum precium [illegible] cogitat, vilis eſſe ſibi d[illegible]ar & po[illegible] vicem [illegible]
ris Saluatoris ex ipſo bono ſuo, id eſt de conſeruata reſtituat ſalute. C[illegible]
mus ergò ſolicitè, quod tanti ſudoris commercio Chriſtus redemit. Reus [illegible]
erit, non parui precij, ſed ſanguinis Chriſti, qui violat & commaculat ani[illegible]

Blaſphemus, homicida, & ca[illegible] ſtitatis p[illegible] d[illegible] [illegible] corpo[illegible] Domini

Chriſti ſanguine & paſſione mundatam. Blaſphemus, homicida, caſt[illegible]
ditor. Hæc tria capitaliter occidunt. Conteſtamur charitati v[illegible]æ cauſas [illegible]
norum malorum, blaſphemus, homicida, proditor caſtitatis ſuæ, exp[illegible]
alienæ, id eſt qui legitimum cubile tranſgreditur, qui extra coniuge[illegible] p[illegible]
mortiferos errat amplexus, reus erit æte[illegible]æ mortis, quia vi[illegible]m in ſe l[illegible]

1. Cor. 6.

guinem redemptoris: & quia clamat Apoſtolus, Neque adulteri n[illegible]
regnum Dei poſſidebunt, abſtineamus manus ab alienis, oculos ab [illegible]
amus nè corpori illius quod de noſtro Chriſtus aſſumpſit, iniuriam faciat [illegible]
noſtro corpore. caueamus ità peccatis & criminibus vitam cond[illegible]

Mal. 3.

no[illegible] reſ[illegible]ici[illegible]t [illegible]etia illi terribili, Non enim eſt, [illegible] qui D[illegible]
eius, polluuntur v[illegible]us in omni tempore, auferuntur iudicia tua à fa[illegible]

Irremediabile periculum est, sic aliquem vitijs & cupiditatibus frena relaxare, vt se rationem Deo non meminerit redditurum: quia puto magna sit iam pœna peccati, metum ac memoriam futuri perdidisse iudicij. Non nobis ità dulcia sint pauperum spolia, postmodùm nimis amaricatura. Nihilo minùs, sicut dictum est, refugiamus alienę carnis abominanda contagia, vitemus obscœna inimicæ voluptatis incendia. Hæc qui agit, charissimi, de stipula ac lignis iniquitatum perpetuos succendit ignes, & nunquàm concinnat vapores. Non tanti est vita, si ad hoc viuat homo, vt in paucis vitæ huius annis consumat æternos, & sub breui fine congreget sibi pœnas sine fine mansuras.

Sed nè fortè, charissimi, aliquem nimis securum faciat aut remissum tam noua felicitas credulitatis, nè fortè dicat aliquis in corde suo: Non me vsque adeò conturbet & cruciet mea conscientia, non me vsque adeò contristet culpabilis vita: video sub momento, video sub exiguo spatio latroni crimina sua fuisse donata. Primùm consideranda est in latrone illo, non solùm credulitatis compendiosa deuotio, sed temporis illius sub quo hæc agebantur occasio, quo iustorum legitur titubâsse perfectio. Deindè autem mihi finem vitæ latronis beatitudinem pollicere? Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem, nec dinumerari possunt quantos hæc inanis spei vmbra deceperit. Deterreant quæso vos ab hac persuasione innumerabiles populi, sub tanta securitate nudi & vacui bonis, & malis pleni ex hac luce prærepti. Quotidiè expauescenda transitûs nostri & commigrationis incerta hora, quæ & modò vel insperata vel subita sunt, & in æternum remedijs caritura sunt: præueniendus est dies qui præuenire consueuit, ipse se inducet, & de morte sua illudet. Qui hæc cogitat, potest ei extremi temporis indulgentia subuenire. Non est hoc primum, quia periculosissima est in vltimum diem promissa securitas. Deindè stultissimum est, vt causa quæ de necessitatibus agitur æternis, mutabilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Odibile est apud Deum, quandò homo sub fiducia pœnitentiæ in senectutem reseruatæ liberiùs peccat. Credite, charissimi, difficile est vt callida simulatio ordinandæ consummationis obtinere digna sit facultatem. apud illum cordis interpretem, ars non admittitur ad salutem.

Innumeri vitæ emendationē in senium differētes, subitanea & reproba morte præueniuntur.

Ille autem, de quo locuti sumus, beatus latro, beatus inquam, non iam iuxta viam insidias tendens, sed viam ipsam in Christo tenens, ac vitæ prædam subitò rapiens, immutato genere, & noua spolia de morte propria reportans: ille nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia statûs sui in momenta vltima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ spem in desperationis nouissimum reseruauit, nec religionem antè, nec Christum sciuit. Quòd si scisset, fuisset forsitan inter Apostolos non postremus in numero, qui prior est factus in regno. Ergò etiam ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad consequendam fidem non fuit extrema hora illa, sed prima. Opùs est ergò, vt homo quotidiano actu prouideat & procuret bonam consummationem. Opùs est vt tota vita nostra talis sit in conuersatione, vt liberari mereamur in fine: vt incessabiliter diem transitûs nostri & tempus iudicij cogitantes, nos quoquè cum latrone iugiter proclamemus: Memento meî Domine, cùm veneris in regnum tuum.

Pro felici exitu habēdo, debet vita nostra virtutibus & sanctâ cōuersatione ornari.

BEATI PETRI DAMIANI EPISCOPI OSTIENSIS, SERMO DE RESVRRECTIONE *Domini. Habetur octauo Tomo Aloysij.*

27. Martij.
Psal. 2.
POSTVLAVI Patrem meum, dedit mihi gentes, Alleluia. Si consulamus adiutorium Iurisperitorum, primum capituli propositi verbum sic describitur: Postulare, est desiderium suum, vel amici sui, in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. Actus iste publicus est, & est officium aduocatorum, qui gloriosæ vocis confisi munimine, lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minùs prouident humano generi, quàm si clypeis & thoracibus sese, patriamque defendant.

In exequendo actu isto attendere debemus, qui postulet, quem, vbì, & quid postulet. Aduocatus postulat iudicē in iure rem suam, vel
Iesus Christus apud Patrem noster est aduocatus. sibi postulat, actione proposita. In negocio præsenti aduocatus est Christus, iudex Deus Pater, & locus iuris patibulū Crucis, res postulata Ecclesia de gētibus, nomen actionis, petitio hæreditatis. Rectè Iesum Christum dicimus aduocatum. Vndè Iohannes: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Dominum Iesum
1. Iohan. 2. Christum: ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Aduocatus iste apud Patrem desiderium suum exposuit, quandò pro salute humani generis oblatus est, quia
Iohan. 13. ipse voluit. Desiderium eius est salus nostra, quam in Cruce sitiens vsque in finem
Iohan. 15. suos legitur dilexisse. Sed & hoc desiderium amicorum fuit, quibus dixit: Iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. Itèm, Maiorem charitatèm nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Conuenienter Patrem postulat, qui semper exauditus est. Nam & vulgò & vulgariter dicitur: Securus vadit ad placitum, qui patrem habet iudicem. De eo
Matt. 3. & 17 nanque Pater dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Nam cùm Filius eiusdem substantiæ sit cum Patre, in natura quidem humana, quam sibi personaliter vniuit, postulat pro nobis, vel allegat propitium iudicem, & propositi sui desiderij nobis fructum reportat. Nec incongruè Patrem dicimus, cùm in
Psal. 34. persona Filij Propheta dicat: Iudica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes
Iohan. 8. me. Et ipse Filius: Non quæro gloriam meam, est qui quærat, & iudicet.

In plerisque sacræ scripturæ locis ordo quidem iudiciorum ab ipso Deo institui videtur, & seruari. Quidam vir simplex & rectus, ac timens Deum, cùm expleto officio matutino, egrederetur ecclesia, & à discipulis rogaretur: Quid audisti in ecclesia, Pater? respondit: Quatuor audiui, sex notaui. Subtilis planè responsio fuit, & fidelis. Quatuor nanque versiculos psalmi decimioctaui audierat, scilicet,
Sex sunt, quæ de Domino iudice prædicantur. Lex Domini immaculata, conuertens animas, & tres alios, qui sequuntur, in quibus sex notantur, quæ sunt: lex, testimonium, iustitia, præceptum, timor, iudi[illegible]. In his partìm personæ, quæ in iure sunt necessariæ, partìm actus eorum exprimuntur. Nam & Dominus, qui iudex est, & lex, secundùm quam iudicatur: & officium testiū sub hoc nomine testimonium, actoris quoquè & rei merita per hoc nomen iustitiæ designantur. Nam & merita causarum partium assertione panduntur. Sententia iudicis sub hoc nomine præceptum, accusatoris & executoris officia, duobus vltimis nominibus, quæ sunt timor & iudicia, indicantur. Quinque priora binis accidentibus innitiuntur, sextum quadrinis. Lex Domini immaculata, conuertens animas. Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda. Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi. Iudicia Domini vera,
Itèm sex de hominibus & probis. iustificata in semetipsa, Desiderabilia super aurum & lapidē preciosum multum, & dulciora super mel & fauum. Pręfata sane Domini dicuntur esse. Est etenim lex,
Rom. 7. quæ non est Domini, vt peccati, de qua dicit Apostolus: Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati,
Esa. 64. quæ est in membris meis. Sunt & iustitiæ humanæ, de quibus dicitur: Omnes iusti-

tiæ

tiæ noſtræ, tanquàm pannus menſtruatæ. Sunt & præcepta humana, quibus Petrus obediendnm non eſſe dicit: Obedire, inquiens, oportet magìs Deo, quàm hominibus. *Act. 5.* Timor quoquè humanus à Domino reprobatur. Vndè ait: Nolite timere eos, *Matth. 10.* qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.

In propoſitis autem verſiculis omnia dicuntur eſſe Dei. Primum, ſcilicet lex, bina habet accidentia, quæ ſunt, immaculata, conuertens animas, ſiue de lege intelligas naturali, vel ſcripta, ſeu lege gratiæ. Vnicuique enim harum trium legum, *Triplex lex.* ſcilicet naturali, ſcriptæ, & legi gratiæ, hæc duo conueniunt: nam immaculata debet eſſe, & conuertens animas. Naturalis lex hæc duo habebat præcepta: Quod tibi fieri non vis, alij nè feceris: & quod tibi vis fieri, alij facias: quæ ſunt, *Tob. 4.* non obeſſe, & prodeſſe. Et hoc quantùm ad primum, ſcilicet immaculata. Quantùm ad ſecundum, conuertens animas, in primo non malefica, in ſecundo benefica: in primo ſine macula malitiæ, in ſecundo conuertens animas ad manſuetudinem beneuolentiæ. Nam cùm tres naturales potentiæ inſint animæ, ſcilicet ira, ratio, concupiſcentia: concupiſcentia data eſt, vt monearis ad appetendum quæ tibi licita ſunt: ira ad indignandum contra ea, quæ illicita ſunt: ratio data eſt in medium, cohibens & dirigens vtrunque, nè ira vltra terminos iræ moueatur, & nè concupiſcentia appetat illicita. Itaque lex naturalis, quantùm in ſe eſt, eſt immaculata. Lex quoquè ſcripta immaculata eſt, & conuertens animas. Immaculata, id eſt ſine ſordibus idolatriæ: conuertens animas ad ſeruiendum Deo: quod tantùm filij Iſraël faciebant. Lex autem gratiæ reuerà eſt immaculata, & conuertens animas. Nam & Eccleſia hac lege ducitur: dicitur enim eſſe ſine macula & ruga, *Sancta mater Eccleſia ſine macula & ruga.* ſine macula criminis, ſine ruga ſimulationis. Etiam lex Euangelica eſt ſine errore *Epheſ. 5.* hæreſis, conuertens animas ſimpliciter & directè ſine figmento hypocriſis. Attendite gradus iſtos, quia prima lex eſt immaculata, ſecunda magis, tertia maximè: ſic & conuertens animas.

Teſtimonium Domini bina habet accidentia, ſcilicet fidelè, ſapientiam præſtans paruulis. *Teſtimonium Domini bina habet accidentia.* Teſtimonium Domini dicitur, quæcunque in ſcriptis ſanctis teſtificatur Dominus, aut promittens, aut præcipiens. Continentur itaque teſtimonia in promiſſis, & præceptis: quia quæ promittit, ſoluit, ſiue iuſtis præmia, ſiue iniuſtis tormenta. Sapientiam præſtans paruulis, inquantùm eſt præcipiens: quia qui paruuli ſunt ſcientia, ex præceptis Domini redduntur ſapientes: vt ibì oſtenditur, A mandatis tuis intellexi. *Pſal. 118.* Eſt itaque fidele teſtimonium Domini, in explanatione præceptorum eius. In primo intellige promiſſiones, & comminationes: in ſecundo, prohibitiones. Fidele eſt, promittens, & comminans. Sapientiam præſtans paruulis, prohibens, & præcipiens.

Iuſtitiæ Domini binis conuertuntur accidentibus, quæ ſunt, rectæ, lætificantes corda. *Item Domini Iuſtitiæ.* Iuſtitiæ Domini, opera iuſtorum: vndè & ipſi iuſti appellantur. Sed dicuntur eſſe Domini, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum *Iacob 1.* deſursùm eſt, deſcendens à Patre luminum. Quid enim habes, ô homo, quod *1. Cor. 4.* non accepiſti? Itèm, Gratia Dei ſum id quod ſum. *1. Cor. 15.* Ea autem opera iuſtitiæ appellari poſſunt, quæ fide naſcuntur, & dilectione conſummantur. Nam ſicut ſine fide impoſſibile eſt quenquam placere Deo, ità & fides ſine operibus mortua eſt. *Hebr. 11. Iacob. 2.* Fides autem, quæ per dilectionem operatur, & proficit, & ſufficit ad ſalutem. Hæc ſunt iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda per ſerenam conſcientiam.

Præceptum binis gaudet accidentibus. Eſt enim lucidum, illuminans oculos ex ſuî doctrina. *Item Domini præceptum.* Sunt quippè quædam lucida, & non illuminantia, vt carbo ſine flamma lucidus eſt, non tamen illuminat. Flamma ſine carbone & lucet, & illuminat. Præceptum Domini lucidum eſt ſine confuſione ſententiarum, illuminat oculos ex infuſione gratiarum. Vndè illud: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. *Pſal. 118.* Et beatus Petrus: Cui benefacitis, inquit, attendentes tanquàm lucernæ lucenti in caliginoſo loco. *2. Pet. 1.* Singulariter autem ponitur præceptum, quanuis multa ſint præcepta, quia (vt ait Gregorius) præceptum Domini & vnum eſt, & multa ſunt: multa propter diuerſitatem operis, vnum in radice charitatis.

Timor Domini ſanctus permanet in ſeculū ſeculi. Excluſo humano timore, hîc notatur filialis, ſiue caſtus. *Timor duplex, ſeruilis & filialis.* In hoc quod dicitur, Timor Domini ſanctus, intelligitur

Psal. 110.

castus, & est initium sapientiæ timor Domini. Quod autem dicitur, permanens in seculum seculi, filialem designat.

Iudicia Domini quaternario vehũtur accidẽte.

Iudicia verò Domini suo quaternario vehuntur: sunt vera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum, dulciora super mel & fauum. Iudicia Domini sunt retributiones, quibus vel reprobos punit, vel iustos remunerat. Ea quanuìs sint sæpè occulta, semper tamen vera sunt & iusta, veritatem iusti iudicis sequentia. Sunt iustificata in semetipsa, non sicut humana iudicia, quæ aliundè formantur, sicut ex allegationibus aduocatorum, & ex depositionibus testium, & recitationibus instrumentorum. Vndè & per hoc sæpè falluntur iudices: & quanuìs ordo iudiciarius seruetur, nonnunquàm tamen innocens condemnatur, & nocens absoluitur. Iudicia autem Dei ex semetipsis iustificationem accipiunt, sicut per Prophetam dicitur: Non secundùm visionem oculorum iudicabit, nec secundùm auditum aurium arguet, &c. Sunt autem desiderabilia, id est desiderari dignissima super diuitias & delicias. In auro & lapide precioso intellige diuitias, in melle & fauo delicias. Diuitiæ autem maximè intelliguntur in pecunia & potentia. Per lapidem preciosum, quo potentes & nobiles vtuntur, gloria potentiæ. Porrò diuitiæ aliæ cum difficultate acquiruntur, aliæ sine difficultate. In melle, quod liquidum est, deliciæ & voluptates sine labore. In fauo, quod mel & ceram continet simul, voluptates cum difficultate.

Esa. 11.

Patibulum Crucis Christi, iuris locus.

Eccè quidam ludus iudiciarius occurrit nobis in scripturis, Deum Patrem repræsentans. Locus iuris, in quo Aduocatus noster postulat, patibulum Crucis fuit. Cùm enim ex officio suo aduocati habeant stare, ipse non stans, sed toto corpore extenso in ligno Crucis, apud Patrem pro nobis allegauit, desiderium suum & amicorum suorum exponens, & aduersarij desiderio contradicens vsque ad proprij sanguinis effusionem. Rem suam postulat, id est genus humanum, quod ipse creauit, cuius verum dominium habebat. Ecclesiam de gentibus conuerti postulauit, tanquàm proprius hæres, hæreditatis petitionem proponens, & in possessionem de iure mitti desiderans. Petitio autem hæreditatis ex ordine & regulari iure proponitur aduersùs eum, qui possidet pro hærede, vel possessore. Pro hærede possidet, qui dicit se hæredem esse, cùm non sit: pro possessore possidet quis, cùm nullo titulo potest tueri suam possessionem, qui si requiratur quarè possideat, nullam aliam causam allegat, nisì quia sic possideo. Rectè autem proposuit Dominus noster aduersùs diabolum, quia hæreditatem Domini pro possessore possidebat malignus prædo: de quo Propheta: Væ qui prædaris, nónne ipse prædaberis?

Diabolus olim Domini hæreditatem pro possessore occupauit. Esa 33.

In hac aduocatione siue postulatione Aduocati nostri maximè gaudet Ecclesia die Resurrectionis Dominicæ, quia Aduocatus postulauit, quia postulata impetrauit, quia impetrata obtinuit, & possedit. Indè est quòd tripliciter laudem subiungit. Introducens enim Filium loquentem ad Patrem, & dicentem: Postulaui patri meo: Ecclesia respondet: Alleluia, id est Deo laudes, quia postulasti. Item, Dedit mihi gentes: & respondet Ecclesia: Alleluia, id est Deo laudes, quia impetrâsti. Item, In hæreditatem mihi: Respondet: Alleluia, quia obtinuisti, & possedisti. Consociemur igitur & nos in hanc laudem vniuersalis Ecclesiæ, vt cum electis in hæreditatem Domini intraturi, ad resurrectionem Domini peruenire valeamus perpetuò gauisuri. Quod ipse præstare dignetur, qui viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Christus sua resurrectione hæreditatem suam recuperauit.

DIVÆ

DIVÆ AVGVSTÆ VIRGINIS ET MARTYRIS VITA, QVAM EX ANTIQVIS MONIMENTIS

& pia maiorum traditione clarissimus & doctiss. Dominus Minutius de Minutijs à Serauallo collectam & eleganter conscriptam ad nos misit, patriæ suæ patronam sic veneratus.

CVM olim variæ ab Australibus regionibus nationes labefactatis iam Imperij Romani rebus ad Italiã infestandam confluxissent, ac multi Barbari duces, soli vbertate & amœnitate, cælique temperie illecti pedem in ea fixissent: constans inter Foroiulienses fama est, Matrucum quẽdam Principem & genere & opibus insignem, natione, vt ferunt, Alemannum sub ea tempora in agro Foroiuliensi multis prædijs occupatis consedisse, & arcem regiumque palatium in editiore monte non procul à Serauallo construxisse. Vbi cùm viribus facilè auctus esset, in loci illius incolas tyrãnidem exercere cœpit, crudelem quidem illam, sed eo multo crudeliorem, quòd, cùm acerrimus esset Idolorum cultor, eos, qui Christi fidẽ profiterentur, vehementer infectaretur: cuius rei exemplum in Augustam filiam tenera ætate virginem edidit. Nam cùm illa ad Christianam religionem animum applicuisset, atque in ea non parum profecisset, clam patre sacro baptismate vltro expetito & suscepto in Christianorũ numerum referri voluit. [illegible] autem purissimis veræ religionis ritibus planè addicta sic fuit, vt totos interdum dies in ecclesijs transigeret. Quæ res patri quonàm se illa reciperet ignaro suspecta esse cœpit, & cùm vereretur nè fugam adornaret, diligentius obse[illegible] ratus, cùm illa pro more ad [illegible] illũ locum recederet, clàm exploratorem submisit, qui singula accuratè notaret, ac referret. Is templum Christianorum ingressam secutus, virginem, quod genibus flexis, ac manibus vultuque ad cęlum sublato more Christianorum Deum precaretur, ad eam religionem esse conuersam intellexit, & ad Matrucum mox rediens, rem, vt erat, renunciauit. qui grauiter iratus filiam è templo confestim accersi iubet. At illa patris iussa nuncianti constanter respondit, sibi cum Deo cælorum rege esse tunc negocium, vbi ei satisfecerit, patri esse obtemperaturam, & precibus cùm tandem modum imposuisset, ad patrem se retulit. quam ille ira vehementer accensus duris admodùm verbis excepit, obiurgatam acriter, quòd maiorum religionem, paternam authoritatem, familiæ decus, ac denique castitatem suam tam parui faceret, vt ijs neglectis ad alienam eamque contemptissimam religionem sese conuerteret. Ad quę præsenti animo respondens virgo, rerum omnium conditorem Deum, inquit, quantum in me est amo, veneror & colo: cum cælicolis frequẽs mihi est collocutio & cõsuetudo: castitatem pudiciciamque meam Christo regi deuoui & despondi, quem si tu quoque cognouisses mi pater, haud dubiè totũ te illi dederes. Matrucus filiam sua monita auersantẽ d[illegible], eam in carcerem conijci iubet, serio rursùs admonitam, vt diligenter potiùs omnia perpendat, quàm temerè in se patris iram concitet: ni faciat, grauissima eam manere supplicia. Postero die è carcere ad patrem adducta, [illegible] persisteret ne in [illegible]ntia rogaretur, fortiter respondit, Christum se vnum & [illegible]m Deum agnoscere & colere, cui soli perpetuò sit obsecutura. Qua virgi[illegible] dicendo libertate magìs etiam exacerbatus pater duos illi dentes euelli [illegible]et. Nec eo tormento tamen quicquam a constantia abducta, sed magis magisque ad Christi fidem profitendam animum obfirmans, patri iisque qui aderant o[illegible]us palàm edicit, non inuitam se quemuis etiam cruciatum & dolorem ex[illegible]uram, nimitùm vt Christi sui sponsi vestigijs insisteret, eumque aliquoten[illegible]s imitaretur, qui pro se acerbissimam mortem [illegible]bire non recusasset. Quo filiam animo esse ægerrimè ferens pater, in duci [illegible]minùs, & ad deliberandum tempus ei permittendum ratus, cùm longe [illegible]us supplicium nisì à religione Chr[illegible]ceret [illegible]esset, in [illegible]erem te[illegible]di impe[illegible]it. Vndè postridiè [illegible]us diei rursus ad patrem deducta [illegible] nihil prætermisisset earum rerum quibus animum eius se flectere posse existimaret, omniaque frustrà essent, tandem furore correptus filiam inter duas arbores mediam suspendi, ac sub-

27. Martij.

Illa pars iã tecen[illegible] sub nomine Marchiæ Taruisinæ.

Matrucus Christianos affligit, & inter hos etiam filiã.

Augusta Christianã religionem amplectitur

In templis Christianorum assidua [illegible].

Precibus intenta, ab ijs ne quidem a patre se abduci patitur.

Augustæ prudens responsum.

Conijcitur in carcerẽ.

Duos sibi [illegible] dentes euelli fert non impatienter

Tormenta quibus eius constantia tentat pateri uitati sunt. ac submisso igne torqueri iussit, cumque eam flamma nihil læderet, [illegible] ta est, quæ prominentium clauorum acumine eius corpus dilaceraret [illegible] etiam tormenti genus, angelo cælitùs demisso, qui totam confr[illegible] Ad extremum ergò, postquàm & patrem & adstãtem turbam ad Christiana[illegible] gionem frustrà hortata esset, capite truncatur. Eius corpus aliquot pòst [illegible]

Capite plectitur. eo monte repertum fuit, qui olim Mons Marcumtoni, posteà vero ab i[illegible] mons Sanctæ Augustæ nuncupatus est. Quo in loco extat templum ad v[illegible] honorem extructum & consecratum: cuius primùm ædificati nulla, reparan[illegible]

Claret miraculis. rò vetustissima memoria habetur. Illud satis constat omni ætate quamplu[illegible] Diuæ Augustæ intercessione à Deo fuisse liberatos, ac liberati continuè, idqu[illegible] bulæ votiuæ cum ab incolis tum à naucleris Venetis eò delatæ testantur. P[illegible] Diuæ Augustæ festum 27. die Martij: Inuentio 22. Augusti, consecratio temp[illegible] Octaua Paschæ celebratur.

DE SS. MARTYRIBVS PRISCO, MALCHO E[T] ALEXANDRO, EX HISTOR. ECCLESIAST. EVSE[BII] *lib. 7. cap. 11. interprete Iohanne Christophorsono.*

28. Martij.

Martyres bestijs obijciuntur.

IN hac persecutionis clade, quam regnante Val[illegible] passim manâsse suprà demonstratum est, tres viri o[illegible] ram Christi confessionem insigniter prædicati, [illegible] rcę Palæstinæ bestiarum rictibus velut præda obi[illegible] diuino & cælesti martyrio non sine maxima com[illegible] datione decorati fuerunt. Quorum vnus Priscus [illegible] batur, alter Malchus: tertio nomen erat Alexa[illegible] Fertur verò istos ruri degentes, primùm seipsos [illegible] quàm inertes & desides probris affecisse, quod [illegible] temporis opportunitas præmium vitæ æternæ h[illegible] cælesti eius desiderio gliscebant, dispertire v[illegible] ipsi præ negligentia quadam & segnitie, martyrij coronam non præripi[illegible] Deindè cùm inter se itá de[illegible]beràssent, absque mora Cæsaream versùs ire pe[illegible] extemplò proficiscuntur ad iudicem, & eius vitæ exitum, qui suprà demon[illegible] est, assequuntur.

Eodem die. DE GVNTRAMNO sancto rege Gregorius Turonensis lib. de [illegible] Martyrum, cap. 76. sic scribit: Cùm autem Guntramnus rex ita se spiritualibus [illegible] omnibus mancipâsset, vt relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesijs & paup[illegible] erogaret, accidit vt misso presbytero munera fratribus, qui Sanctis Agaunen[illegible] deseruiunt, ex voto transmitteret: præcipiens presbytero, vt ad eum redien[illegible] ctorum sibi reliquias exhiberet.

DE CYRILLO DIACONO ET MARTYR[E] EX HISTOR. ECCLESIAST. THEODORETI *lib. 3. cap. 6. interprete Iohanne Christophorsono.*

Martij 29.

Sub Iuliano vt sæuierint gentiles in Christianos.

QVAE malefici hi, qui falso simulacrorũ cultu tene[illegible] tur obstricti, id temporis (sub Iuliano Apostata) adm[illegible] rint, quanquam permulta sunt, & opus separatum [illegible] lant, ego tamen ex multis pauca sumam mihi ad [illegible] morandum. Ascaloni & Gazæ, quę sunt vrbes Pal[illegible] [illegible] v[illegible]oru [s]acerdotij dignitate exornarorũ, & [illegible] lierum perpetuam virginitatem professarum ventr[illegible] [illegible] deinde farciunt hordeo: ad extremũ eos [illegible] [illegible]randos obijciunt. Sebastæ itèm quæ est v[illegible] tio [illegible]entis, de qua suprà dixi, subiecta, [illegible]ann[illegible] [illegible]tæ [illegible]m aper[illegible]t, ossa tradunt igni absum[illegible] eorum cineres passim dispergunt. Scelus autem ab illis in Phœnicia par[illegible] qu[illegible]

quis est quæso, qui sine lachrymis possit commemorare? Nam Heliopoli, quæ est vrbs Libano finitima, execrabiles isti gentiles, recordati facinoris Cyrilli Diaconi, qui regnante Constantino, diuino quodam zelo accensus, multa simulacra, quæ in ea vrbe colebantur, confregerat, non modò eum interfecerunt, verumetiam dissecto ventre, iecur eius deguſtare non sunt veriti. Verùm Deum omnia contemplantem hoc celare non poterant, sed debitas sui maleficij pœnas ei dederunt. Nam quotquot illius sceleris labe inquinati sunt, primùm amiserunt dentes, qui pariter omnes ad vnum excidebant: deindè linguas perdiderunt, quæ putredine rabefactæ, ex ore effluebant: postremò oculis orbati sunt: quorum calamitatibus veræ pietatis vis clarè prædicata est.

Cyrilli Diaconi horrēda cædes.

Vltio cælestis.

DE SS. ARMOGASTE, ARCHIMINO ET SATVRO, EGREGIIS CHRISTI CONFESSORIBVS, EX LIBRO I. *Victoris Episcopi Vticensis De persecutione Vandalica.*

ALIBI, sicut Thunazudæ contigit, Galibus vico Ammoniæ, vel alijs in locis, tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introeuntes (Arriani) maximo furore corpus Christi & sanguinem pauimentis sparserunt, & illud pollutis pedibus calcauerunt. Ipse enim Geisericus præceperat, ità persuadētibus episcopis suis, vt intra aulam suam filiorumque suorum non nisi Arriani per diuersa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum: cuius cùm diù ac sæpiùs tibias torquendo tumentibus confringerent chordis, & frontem, in qua Christus vexillum suæ fixerat crucis, rugatam magisque aratam descendentes atque mugientes ostenderent nerui, vt fila aranearum sancto cælum respiciente crepabant. At vbi tortores neruicas chordas disruptas esse viderunt, allatis crebrò fortioribus chordis atque canabinis, illo nihil aliud nisi Christi nomen inuocante, illa omnia vanescebant. Sed & capite deorsùm dum ad vnum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratum omnibus videbatur. Quem cùm Theodoricus regis filius, qui eius dominus erat, pœnis non valentibus, capite truncari iussisset, à suo prohiberur Iocundo presbytero, dicente sibi: Poteris eum diuersis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare. Tunc Theodoricus in Byzacenam prouinciam ad fodiendas eum condemnat scrobes. Posteà quasi ad maius opprobrium haud procul Carthagine, vbi ab omnibus videretur, pastorem eum præcepit esse vaccarum.

29. Martij.

Habes hic parentes hæreticorū nostri temporis.

Armogastis Comitis diri cruciatus.

Inter hæc, Domino reuelante, cùm dormitionis suæ proximum cerneret diem, aduocat quendam Felicem venerabilem Christianum, procuratorem domûs filij regis, qui Armogastem vt Apostolum venerabatur, dicitque illi: Tempus meæ resolutionis aduenit: obsecro te per fidem, quam vtrique tenemus, vt sub hac siliquę arbore me sepelire digneris, redditurus Domino nostro nisi feceris rationem. non quòd ille curaret, vbi aut qualiter suum sepeliretur corpus, sed vt illud demonstraretur, quod seruo suo reuelauerat Deus. Respondit Felix, & dicit: Absit à nobis, cōfessor venerabilis: sed sepeliam te in vna basilicarum cum triumpho & gratia quam mereris. Cui beatus Armogas: Non, sed quod dixi facturus es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod iusserat promisit esse facturum. Statìm intra paucissimos dies Comes bonæ confessionis de hac vita migrauit. Festinauit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum: cui cùm intertextæ radices & soliditas aridæ telluris moram facerent, & labore angeretur, quòd tardiùs sancti membra corporis humarentur, tandèm abscissis radicibus, multò altiùs terram cauans, conspicit sarcophagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem fortè nullus omninò habuit regum.

Armogastes decedit, & in marmoreo sarcophago mirè reperto cōditur.

Sed nec quendam Archiminum nomine, Masculinū debeo præterire: qui cùm multis insidijs premeretur, vt catholicā omitteret fidem, ipse eum rex posteà blandiendo affatibus secularibus inuitabat, promittens multis eum diuitijs cumulandum,

Archimini constantia.

dum,ſi voluntati eius auditum facilem commodâſſet. Qui cùm fortis atque in-
Vide hominem malignum.
ctus maneret,iubet eum ſententiam ſubire capitalem : ità tamen callidus occultè
præcipiens,vt ſi in illa hora vibrantis gladij pertimeſceret ictum, magis eum occi-
deret,nè martyrem glorioſum feciſſet. Si autem fortem in confeſſione conſpice-
ret,à gladio temperaret. Sed ille vt columna immobilis Chriſto ſolidante fortis
effectus, confeſſor reuertitur glorioſus. etsì martyrem inuidus hoſtis noluit face-
re,confeſſorem tamen noſtrum non valuit violare.

Satur' egregius Chriſti confeſſor.
Nouimus & alium ea tempeſtate, nomine Saturum. Qui cùm lucidum eſſet
membrum Eccleſiæ Chriſti, & prauitatem Arrianorum libertate catholica fre-
quenter argueret, (Fuit hic procurator domûs Hunerici) conuenitur, accuſante
Mariuado quodam Diacono, quem Hunericus infauſtus ſingulariter honorabat,
vt fieret Saturus Arrianus. Promittuntur honores & diuitiæ multæ,ſi faceret : pre-
parantur ſupplicia dira,ſi nollet : Hac optione propoſita, vt ſi regalibus iuſſis non
obediret, primò facta diſcuſſione, & antè amiſſa domo vel ſubſtantia, diſtractis
omnibus mancipijs ac filijs, vxor eius ipſo præſente camelario in coniugium tra-
deretur. Quod ille plenus Deo, magìs vt velociter proueniſſet impios prouoca-
bat. Ob quam cauſam vxor eius inducias viſa eſt ab his, qui exequebantur, neſcien-
Vxor eum conatur euertere.
te marito petiſſe. Accedit ad maritum alia Eua,conſilio magiſtrata ſerpentis. Sed
ille Adam non fuit,qui illecebroſa vetitæ arboris poma contingeret : quia non in-
digens,ſed Saturus vocabatur,ſaturatus ab vbertate domûs Dei, & torrente delici-
Grauis tentatio.
arum eius potatus. Aduenit mulier ad locum, vbì maritus ſingularis orabat, con-
ſciſſis veſtibus crineque ſoluto,ſecum comitantibus filijs, vnamque infantulam,
quæ tunc lactabatur, manibus geſtans, quæ neſcientis proijcitur ad pedes mariti.
Etiam ipſa ſuis genua complectitur vlnis, ſibilans vociferatione draconis : Miſere-
re meî dulciſſime, ſimul & tuî, miſerere communibus liberis, quos conſpicis ipſe.
Non ſubiaceant conditioni ſeruili, quos claros proſapia reddidit generis noſtri.
Non ſubijciar ego indigno & turpi coniugio, viuente marito, quæ mihi ſemper in-
ter coæuas plaudebam de Saturo meo. Cognoſcit Deus, quia inuitus facturus es
hoc,quod fortè voluntariè aliquanti fecerunt. Cui ille Iob ſancti voce reſpondit:
Iob 2.
Tanquàm vna ex inſipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, ſi ſola
Præclara vox.
eſſet huius vitæ amara dulcedo. Artificio coniunx diaboli miniſtraris. Si diligeres
maritum, nunquàm ad ſecundam mortem attraheres proprium virum. Diſtrahant
filios, ſeparent vxorem, auferant ſubſtantiam : mei Domini ego ſecurus de pro-
Luc. 14.
miſſis verba tenebo : Si quis non dimiſerit vxorem, filios, agros aut domum, meus
non poterit eſſe diſcipulus. Quid vltrà ? Diſcedente muliere cum filijs refutata,
confortatur Saturus ad coronam, diſcutitur, expoliatur, pœnis conteritur, mendi-
cus dimittitur. Interdicitur ei prodeundi acceſſus : totum ei tulerunt, ſtolam ta-
men baptiſmatis auferre non potuerunt.

VITA PIÆ MEMORIÆ PETRI ABBATIS PORTVENSIS, PECCATORIS APPELLATI, EX LIBRO *quinto Hieronymi Rubei de geſtis Rauennatum.*

Martij 29. B. Petri patria & familia.
EO ferè tempore, quo Petrus Damiani floruit, inſignis
habebatur Petrus Portuenſis cœnobij præfectus qui
nobili Honeſtorum Rauennati familia genitus, litera-
rum haud omninò expers, cùm eſſet ſacerdos, vt voti
perſolueret, quod in nauigatione, tempeſtate actus,
nuncupauerat diuæ Mariæ Virgini, in portu Rauenna-
ti, ædem ac cœnobiũ extruxit : quod deincèps, ob eam
Extruit Portuen. cœnobium.
à loco ſumptam cauſam, Portuenſe cœnobium eſt ap-
pellatum. Ibì ſacerdotum conuentum inſtituit, quibu-
dam præſcriptis legibus, quas Paſchalis ſecundus Pon-
Inſtituit ordinem Canonicorum Lateranenſium.
tifex Max. ad ſe miſſas firmauit. Ab eo plurimùm pro-
pagatus is ordo eſt, qui nunc Canonicorum Lateranenſium vocatur, egregium
certè bonorum hominum ac doctorum ſeminarium. Eæ leges ab Rhenenſibus,
Bononiæ : Nicoſienſibus, in Piſano : à multiſqueptetereà acceptæ & ſeruatæ ſunt.
Obit.
Senex obijt quarto Calendas Aprilis, anno à partu Virginis 1119. Rauennæ in Por-
ruenſi

tuensi ab se extructo cœnobio: ibique ad læuam ingredientibus templum, iuxta sacram turrim sepultus est. Satis autem, vt puto, constare potest, quantum inter hunc & Petrum Damiani intersit. Est quidem vterque Petrus, vterque Rauennas: ambo sanctè ac innocenter vixerunt, eodemque ferè tempore: quodque fecit, vt multi eos non internoscerent, ambo Peccatores appellati: (inoleuerat enim mos, vt, qui religiosè tunc viuerent, ob animi demissionem, sese inscriberēt Peccatores: idque facilè cognoscet, qui monumenta illorum temporum euoluerit) Petrus tamen Portuensis præfectus, semper sacerdos, Petrus autem Damiani, monachus. Ille in Portuensi cœnobio perpetuò ferè vitam traduxit: hic in Catriana solitudine. Ille Rauennæ diem obijt suum: hic Fauentiæ. Ille quarto Calend. Aprilis: hic octauo Calend. Martias. Ille anno 1119. hic octuagesimo supra millesimum. Quodque hac ratione inter se ij differrent, Dantes de Petro Damiani scribens, Paradis. cap.21. videtur testari. Dum enim Petrum Damiani loquentem inducit, se Petrum Damiani fuisse inquit, in Catrianaque solitudine vixisse: Petrum autem Peccatorem, in diuæ Virginis Mariæ ad litus Hadrianum, commoratum.

Sepelitur.

Monachi olim peccatores vocati sunt.

VITA S. GVIDONIS CONFESSORIS, CVIVS OSSA HODIE'QVE INTER SE COHAERENTIA CERNVNtur Spiræ, quò translata sunt ab Henrico III. Anno Christi 1047. *Habetur hæc Vita in vetusto exemplari MS. ab eius quodam æquali, vt apparet, scripta: sed in gratiam Lectoris stylum mutauit F. Laur. Surius, & nonnihil contraxit. Sub finem quædam desunt in exemplari. Addidimus paucula ex Breuiario Spirensi.*

PRAECLARAM beatissimi Guidonis conscripturi vitam, primò eius parentes & patriam, pòst virtutes oratione qualicunque explicare conabimur, eius freti adiutorio, in cuius laudem id suscipimus. Patrem igitur habuit Albertum, matrem Martiam, patriam Rauennam, in cuius villa suburbana, quæ Casamariensis dicitur, natus est. Parentes eius fuêre genere nobiles, religione Christiani ac Deo deuoti. Rauennæ adhuc puer literarum studijs deditus fuit. Adolescens animo secularis, & vestibus comptus, nec à mundi pompis prorsùs alienus, iam videbatur abiturus præceps in vitiorum gurgites, mundo eum illiciente, & sua cupiditate inescare atque implicare nitente: sed benignissimi creatoris gratia ab hoc præcipitio potenter ereptus est. Itaque sancti spiritûs accensus igne, & cælestibus ardens desiderijs, cœpit mundanis negocijs nuncium remittere, terrena desideria calcare, horrere quicquid blanditur carni, cælestis patriæ dulcedini inhiare.

31. Martij. quo die decessit: sed festum celebratur 28. Aprilis.

Etsì autem summoperè cupiebat ponere secularem habitum, quandò tamen non ignorabat parentes id nulla ratione laturos, animo id apud se celabat. Cumque parentes eum vellent inire coniugium, ille verò anxius cuperet suum explere votum, aliquandò patri suo ità dixit: Duas ego mihi conciliaui sponsas, quarum altera insigni est potentia & nobilitate: altera longè hac inferior & opibus & prosapia: sed me tamen impensè diligit, & ego iam totus in eius labor amorem, nisì tu pater aliam cōmodiorem indices. Prior illa generositate & potestate sublimis absque multo labore & difficultate obtineri non potest, ad eamque mihi valdè arduus atque difficilis patet accessus. Vtram ergò vis, mi pater, vt sponsam mihi adsciscam? Parens verò gratulabundus, Agè, inquit, fili charissime, nulla te vel pericula vel fastigia segnem efficiant, nulli alterius amores eneruent vel degenerem prodant, nulla quantumuis ampla dos à nobilissimæ & potentis sponsæ thalamo retardet. Sume animum, & quanta maxima potes virtute contende, vt tam illustris sponsæ fruaris contubernio. Turpe est enim, ob labores non diuturni temporis tantam rebus tuis optimè consulendi, & ad tantam pertingendi felicitatem negligere occasionem.

S. Guido cupit mundo valefacere, & habitum monasticū sumere.

His & id genus alijs sermonibus pater exhortabatur filiū, putans eum adspirare ad nuptias spōsæ mortalis. Sed ô adorandam Christi virtutem, quæ cùm semper sit

admirabilis, at tamen in hoc nostri temporis beato viro eximiè prædicanda [illegible] tur. Nam tametsi ob singularem virginitatis aliarumque virtutum prærogati[illegible] non sit æquiparandus beatissimo Iohanni Euangelistæ: at tamen propter eius [illegible] miam sanctitatem, alterum Iohannem, si fas est dici, quodammodò eum appellare possumus. Parentis enim sui sermones animo affixit suo, viresque sibi, vt is hortatus erat, assumens, ignobilem illā sponsam, cuius se amore penè abreptum fatebatur, & verbis & factis cœpit fastidire ac respuere, atque ad præclaram illustris illius ac præpotentis sponsæ copulam ardentissimo animi studio adspirare. Ignobilem atque vilem, caducam & imbecillam sponsam intelligi voluit, vt re vera est, mundi gloriam & fugaces voluptates: potentissimam verò atque nobilissimam, cælestem sapientiam & disciplinam, religionisque diuinæ exercitationem: cuius tanta flagrabat desiderio, vt extra illam nihil ei adlubesceret, præter eam nihil in hoc mundo sibi expetendum putaret. Itaque, vt pater admonuerat, breuis vitæ huius labores paruipendens, oblectamēta pro nihilo ducens, dura omnia pro mollibus, aspera pro læuibus, aduersa pro secundis habuit.

Eximia eius sanctitas.

Luc. 14.

Sciens autem dixisse Dominum Iesum, Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus: quadam nocte celeberrimę apud Rauennates beati Apollinaris martyris solennitatis, preciosis se vestibus exuens, & pauperibus eas elargiens, vilissima se veste induit, & inscijs parentibus è patria proficiscēs, Romam iter intendit. Vbi cùm in Clerum cooptatus esset, statuit ire Hierosolymam, nec vnquàm redire ad suos. Interca verò diuina est reuelatione admonitus vt Rauennam repetens, subdat se Martini eremitę magisterio. Is Martinus tantæ fuit abstinentiæ & religionis, vt penè toti Italiæ non mediocri esset venerationi. Fecit ergò, vt erat iussus, venit ad Martinum venerabilem eremitam, aperit ei desiderium suum, accipitur ab illo sanè peramanter, & post suauia sanctæ exhortationis verba ait ad eum vir Dei alacri, vt semper erat, vultu: Vis'ne, fili charissime, monachi vestem accipere? Tum ille: Id verò semper mihi, inquit, in votis fuit: simulque orabat, vt ocyùs ea veste indueretur. timebat enim, nè parentes repertum ipsum abducerent, & mundi huius illecebris rursùs seruire compellerent. Sed vir sanctus voluit eam rem in crastinum differri, vt interim plùs deliberaret.

Vili habitu it Romā, & fit clericus.

Cernens ille retardari desideriū suum, cùm esset feruenti spiritu, ipsus sibi cucullum induit, & postridiè manè sic vestitum exhibet se viro Dei. Sciscitante illo, cur id fecisset, respondit se flāmam pectoris sui ferre nullo pacto potuisse. In eo autem feruore semper permansit, & illi venerabili viro, quoàd vixit, totum se in omnibus subdidit: vixitq; cū illo tribus annis solitariè in insula, quam Padus fluuius à Pomposia separat. Pomposianum autem monasterium, tum quidē pauperrimum, volente sic Imperatore, curæ huius Martini erat demandatū, interim tamen regulariter ci domino Guilelmo præsidente: sed quo maior illic terrenarum facultatum erat inopia, tāto amplior religionis & diuini cultûs copia visebatur. Voluit autem vir Domini Martinus beatum Guidonem in illo cōmorari monasterio, vt illic addisceret monasticę disciplinę & religionis institūta & perfectionē. Quàm verò accuratè & absolutè ea didicerit, si quis nôsse velit, poterit haud difficulter, si se ad illud conferat monasterium, cui posteà ipse præfectus fuit. Eius autē cœnobij fratres etsi eum simplicem & vili amictū veste eum irridebant, at conijciebant tamen fore vt quādoquē apud ipsos Abbatis munere fungeretur. Vir enim reuerendus Guilelmus temporis successu omnia ei, sed alia post alia, monasterij officia vel ministeria demādauit: Indè verò in S. Seueri monasterio præpositi munus obire eum voluit, illo se in omnibus ad monastici ordinis leu instituti præscriptum rectè gerente.

Fit monachus, & adhæret Martino eremitæ.

Varijs fungitur officijs in monasterio Pomposiano.

Per id tempus dominus Guilelmus in eremum secessit, alium suo loco fratribus Pomposianis Abbatē præficiens. Iohannes Angelus is dicebatur, vir simplex & rectus, miræq; abstinentię. Sed eo defuncto, atq; ad Angelorū translato consortium, quanuis multū renitens, & se indignum clamitans, Abbas Pomposiæ institutus est Guido beatissimus, cogente eum domino Martino, cui iampridem in omnibus paruerat; nec tamen vllo modo sarcinam illā sibi imponi passus est, donec ab eodem viro Dei Martino id impetrâsset, vt quandoquè liceret eam, relicta Abbatia, deponere. Porrò autē & parens eius, cuius suprà meminimus, & frater Geraldus nomine, ad eum venerunt, & sub eo, contempto sæculo, religiosè & strenuè Christo militârunt, atque feliciter suas animas Domino reddiderunt. Cùm autem

Abbas constituitur.

præc[illegible]

præclarè monasterium illud ab eo gubernaretur,& monachorum incresceret numerus,aliud cœpit, quod hodieque permanet, condere cœnobium. In quo sanè quæ per illum & sub illo patrata sint, atque etiam perpetrentur miracula, orationis nostræ tenuitas explicare satis non potest: sed tamen diuina freti ope, simplici stylo pauca ex multis annotabimus. Multa eius miracula.

Cùm iam structura huius monasterij fieret,fratribus aliquādò in muro laborantibus,crates supra modū grauatę petratū congerie,accedente etiam mali dęmonis inuidia,absente patre Guidone deciderunt. Simul autē lapsi fratres quidam, nihil mali passi sunt,nōnulli verò pēduli hęserūt non sine magno discrimine.Quod vbi resciuit venerabilis pater,citò adfuit,& suis illos precibus deposuit illæsos. Alio tempore eidē muro impositum vas ligneū vino plenum, quo operarij vterentur, casu in terram corruit,& tamen neq; confractum fuit vas,neque vinum effusum. Insigne miraculum. Aliud.

Sub eadē structura magna aliquandò victûs inopia premebat operarios: sed beato Guidone Dominū obnixè deprecante,& ab eo opem & copiā illis promittente: cùm iam nihil esset, quo postero die refici possent, omnes aduersùs illū murmurare,eiq; plùs satis molesti esse cœperunt. Ferebat id ille patienter,& simul de ratione comparandę alimoniæ cogitabat.Itaque Rauennam ea causa proficiscēs,non longè à monasterio incidit in duas naues plenas vino & frumēto,diuinitùs ei preparatas.Tum ille summę Trinitati gratias agēs, lætus rediit,& fratres diù sustentauit,admonens nè deinceps diffiderēt. Frater quidā idiota,Martinus nomine, apud quandam defunctus est ecclesiā,quę intra illius insulę syluam sita erat, à memorato cœnobio plus octo milliarijs distans. Adductus autē ad monasterium, post persoluta ex more defunctorū officia, post Missatū completa solennia, vitæ redditus, instanter petijt acciri sanctū patrem Guidonem. Aduenit ille, accuratè perquirit,& non absq; tremore petit, vt exponat si quid viderit. At ille, Vidi,inquit,loca pœnatū sanè terribilia,& in ijs multos propinquos meos,mihiq; notos. Cùm autē tremebundus adspicerē, quidā mihi apparuit formosissimus vir, stola cādida indutus, miram in capite ferens tiaram,& altera manu virgā,altera ceu fauū mellis retinens. Porrigens verò mihi fauū, iussit vt comederem. Renuēte me prę timore, rursùs iubet vt comedam securus, nihil reformidans. Percunctanti autē mihi, quis esset,ait se Michaëlē esse Archangelū,missumq; vt me consolaretur. Tum ego valere iusso timore,totū comedi fauū. Deindè iussit me redire ad corpus,& triduo duntaxàt hîc permanere. Eo autē triduo dixit idem frater palatum suum illius faui gustu affici. Post triduum,percepta beati Guidonis benedictione,iterùm obdormiuit in pace. Defunctus reuiuiscit. Rursùs post triduum decedit.

Eodem tempore alius frater, qui Bertholdus dicebatur, cùm propinquus morti tardè admodùm animam efflaret, conscientiæq; stimulis pungeretur, benignitate Dei & precibus sancti Guidonis sibi redditus est. Rogātibus autē fratribus, quid sub ijs tam diuturnis mortis angoribus vidisset: Vidi, ait, dęmones aduersùm me sæuientes,& peccatum quoddam mihi obijcientes. Cùm enim in seculo degerem, non nisi vnam didici incantatiònem,qua vsus fui, sed ea iam planè etiā ex animo exciderat. Hāc solam illi mihi procaces spiritus horrendū in modum obiecerunt: sed virtute Christi, atq; orationibus sanctissimi patris Guidonis, vestrisque profligati, tristes abscesserunt. Deindè accepta pœnitentia, in pace perpetua ilicò quieuit. Itèm alius frater.

Postquàm autē illud, quod diximus, monasterium sanctis studijs & exercitijs florere cœpit, multisque opibus abundare, monebat vir sanctus subditos suos blandè ac comiter, suarumq; eos virtutū informabat exemplis. Proponebat illud ex Propheta, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere: & illud Apostolicum: Curam carnis nè feceritis in desiderijs: itemq; ex Ieremia, vt diem hominis non concupiscerent. Aiebat eum diem hominis concupiscere, cuius animus carnis oblectamentis inhiet: qui ventris ingluuiem immodico cibo ac potione perpetim expleat, atque æstu libidinis abreptus, fœdas sui corporis sectetur voluptates. Audiebant hæc eius monita fratres,& suis animis affigebant. Erant sanè apud illos ieiunia multa & mirabiles abstinentię, multa psalmodiarum & vigiliarum instantia, haud vulgaris humilitas & patientia, insignis charitas & mutua reuerentia atque obedientia, singularis aliorum erga alios beneuolentia, magnū silentij studium, magna in loquendo grauitas, eximia puritas cordis: atque vt re ipsa declararent, se non surda aure accepisse patris Guidonis adhortationē, nè cor diuitijs apponerent, licèt illis esset summa diuersorum piscium copia, tum eius iussa, tum sua sponte atque voluntate Psal. 61. Rom. 13. Ierem. 17. Virtutes fratrū, sub Abbate Guidone degentium.

non nisi tribus tantùm diebus hebdomadis ſingulis ſibi piſcium eſum permiſſum eſſe debere ſtatuerunt. Quod quidē abſente patre Guidone cùm die quodam non obſeruâſſent, Prioris indulgentia conniuente, diuinitùs ſic multati ſunt. Erat tum illis magnus porcorum grex. is ad dies quindecim adeò perditus fuit, vt nulla eum ratione reperire poſſent. Senſit vir Deo plenus ob aliquam culpam id accidiſſe. Quam vbi facta inquiſitione cognouit, non mediocri ſatisfactione eam voluit expiari. Ac deindè ſine vllo duce totus ille grex confeſtim domum reuerſus eſt.

Frater quidam religioſus, Sergius, templi cuſtos lampades purgans, ſtabat in alto tripode. Excidit autē lampas vna ex manibus eius in pauimētum, & fracta eſt penitùs. Territus ille, collegit fragmenta, & ante altaris crepidinē condens ea, feſtinus abijt ad patrē Guidonem, vt mulcta ab eo propter damnum illatū ipſi irrogaretur. Quod cùm factum eſſet, ilicò redijt ad altare, & lampadem ſanam atq; integram inuenit. Quadam Palmarum nocte lampas ab excelſo loco, putà ab ipſis templi trabibus decidit, & tamen neque illa confracta fuit, neque oleum effuſum. Neque id ſemèl tantùm accidit, ſed tertiò eadē lampas idem paſſa, illæſa adhuc permanet.

Lāpas fracta diuinitùs redintegratur.

Heribertus Rauennas Archiepiſcopus tanto aliquandò furore in virū Dei commotus fuit, vt Pompoſianum cœnobiū armata manu deſtruere meditaretur. Id vbi perlatum eſt ad hominē Dei, cum omnibus monachis in preces ſeruēter incubuit: omnesq; laneis poſitis veſtibus, aſperrimis & cilicinis induti ſunt, imitati prophetam, qui ait: Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, induebar cilicio. Tres autem dies & noctes continenter ſic veſtiti, calceis quoquè abiectis, ſolo pane hordeaceo & aqua contenti, quotidiè ſua ſponte acriter in domo capitulari virgis cædebantur, nec vlla vel in templo, vel in refectorio ſede alia, quàm humo vtebantur. Non immemor autē Deus ſuauiſſimæ illius promiſſionis ſuæ, Inuoca me in die tribulationis: eruā te, & honorificabis me: tali viſione eos conſolatus eſt. Apparuit cuidā ex eis beatiſſima mater Dei & virgo perpetua, virginū ſtipata agmine, blandoque vultu hortata eſt eum, nè timeret: monuitq; vt in cœptis permanerent, certi ſe exauditum iri: addidit etiam, donèc triduanū eiuſmodi ſeruarēt ieiunium, à nullo neq; viſibili neq; inuiſibili hoſte monaſteriū ipſorum ſuperatum iri. Expergefactus ille, poſtquàm tempus adfuit, quo loqui liceret, omnia hæc patri Guidoni & fratribus enarrauit. Veram autem fuiſſe viſionem, pax reddita comprobauit. Cùm enim Archiepiſcopus eo, quo diximus, animo veniſſet ad monaſteriū, fratresq; omnes, licet non ignari quid vellet, obuiàm ei cum timore procederent, atq; ſuo more honorificentiſſimè illū in eccleſiam perduxiſſent, ille humì proſtratus, vt Deo preces offerret, diuinitùs adeò compunctus eſt, vt ſurgēs, perfuſus ora lachrymis, animo placidum & vultu blandū atq; affabilem ſe illis exhiberet, perpetuamq; cum illis iungeret amicitiam, & beato Guidoni deincèps quoàd vixit humaniſſimū ſe prçſtaret.

Pſal 34. *Pſal. 49.* *Viſio fratris cuiuſdam.* *Vide effectum precum, ieiuniorum &c.*

Hic deſunt reliqua in MS. codice: quæ ſequuntur, ex Breuiario Spirenſi adiecimus.

Miracula S. Guidonis.

INter ea verò, quç per ipſum Deus in vita operatus eſt miracula, quoſdā in cœnobij ſui renouatione, per cohærentiam lignorū ruinam minantiū in periculo mortis conſtitutos liberauit. Alios quartanis febribus laborantes, per potam manûs ſuç lotionē curauit. Poſteaquàm igitur annis duodequinquagi[illegible] Pompoſiū cum laude gubernâſſet, iturus obuiàm Imperatoris legationi, in ipſo itinere apud Parmam feliciter expirauit pridiè Calēdas Aprilis, anno ſalutis milleſimo quadrageſimoſexto. Cùm autē Parmenſes venerabile corpus è manibus fratrū vi abſtuliſſent, ſuperueniēs Imperator Henricus, eius nominis tertius, ſacrat[illegible]s exuuias humiliter veneratus, primò fecit eas Veronā in ſancti Zenonis eccleſiā [illegible]poni: deindè circa annū Domini milleſimum quadrageſimum ſeptimū de Verona Spiram transferri in eccleſiā collegiatam, quæ tunc à patrono ſuo primo, diuo Iohanne Apoſtolo & Euangeliſta nomen habuit: nunc verò ob ſacratiſſimarū p[illegible]ſentiam reliquiarū ſancti Guidonis appellationem obtinuit: vt quemadmodùm Conradus Imperator, eius nominis ſecundus, pro fundamento iaciendo in primi lapidis collocatione felix eidem eccleſiæ dedit initium, ità per filiū eius Henricum tertium, à venerandis eiuſmodi reliquijs, manu ſua præſentatis, non indignum ſumeret poſt tantam immutationem cognomentum. Ad laudem Dei in ſecula benedicti, Amen.

Obitus eius *Corpus eius transfertur Spiram.*

APRI

VITA EGESIPPI VIRI SANCTISSIMI, PER BEATVM HIERONYMVM PRESBYTERVM DESCRIPTA. HABETVR IN *lib. eiusdem de Viris illustribus, cap. 32.*

EGESIPPVS vicinus apostolicorum temporum, & omnes à passione Domini vsque ad suam ætatē ecclesiasticorum actuum texēs historias, multaque ad vtilitatem legentium pertinentia hinc indè congregans, quinque libros composuit, sermone simplici, vt quorum vitam sectabatur, dicēdi quoque exprimeret characterem. 7. Aprilis. Egesippus 5 libros edidit.

Asserit se venisse sub Aniceto Romam, qui decimus post Petrum Episcopus fuit, & perseuerâsse vsque ad Eleutherium eiusdem vrbis Episcopum, qui Aniceti quondàm diaconus fuerat. Prætereà aduersùm idola disputans, ex quo primùm errore creuissent subtexit historiam, ex qua ostendit, qua floruerit ætate. Quandò vixerit.

Ait enim: Tumulos mortuis templaque fecerunt, sicut vsque hodiè videmus, è quibus est & Antinous seruus Hadriani Cæsaris, cui & gymnicus agon exercetur apud Antinoum ciuitatem, quam ex eius nomine condidit, & statuit prophetas in templo. Antinoum autem in delicijs habuisse Cæsar Hadriannus scribitur.

De Egesippo plura habentur lib. 4. Eccles. hist. Eusebij, capitibus 8. &c.

VITA SANCTÆ MEMORIAE HERMANNI, QVI ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDENSIS, *ab eius quodam familiari amico, &, nisi fallor, Abbate vel superiori conscripta. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis quædam vel contraximus in historia, vel omisimus parerga, ob vitandam prolixitatem. Nonnunquàm etiam stylum mutauimus.*

PROLOGVS.

IESV Christe, qui cum patre & spiritu sancto facis mirabilia magna solus, siue hæc per Angelorum siue hominū ministeria operari digneris: vitam mirabilē beati Ioseph fratris nostri, & mortem in conspectu tuo preciosam, & miracula speciosa, quæ propter eius merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordiæ tuæ supplex & deuotus accedo, per eius te Domine obsecrans charitatem, vt eius laudi, quæ verè tua est, benignus adspires, inspires veritatem scribēti, qui ficta laude non indiges, mendaciū execraris, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, qui es testis in cœlo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere: sed ea, quę à suis familiarissimis, vel ab eius ore cognoui, vel quę apud fratres ità celebri opinione vulgata sunt, vt ijs nulla tergiuersatione debeat contradici. Sunt tamen paucissima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Ob quam etiam causam me oportet quędā mirifica silentio præterire, quę licèt firmiter credam vera esse, tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de visu & auditu, scripturæ veritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extat vnū, nostris temporibus valdè mirabile, scilicet quòd infans quidam, à matre dormiente oppressus, post compassionem matri lachrymanti exhibitam à nostro Ioseph, & orationem ab eo in ecclesia fusam ad Dominum Iesum, & ad beatam matrem eius, beati adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licèt Apoc. 1. Fides huius historiæ. Infans defunctus ad vitam reuocatus ab Hermāno pnero.

fidem difficilem mereatur, non esse tamen incredibile poterit confiteri, q[illegible] quentibus non dubiè veris fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium ideò p[illegible] senti paginę decreui non committere, vt cætera non dubia, fide tanto firmiori [illegible] dantur, quanto plùs claruerit, quòd nullum dubium, quantumcunquè ad laud[illegible] fratris nostri posset operari, pro certo scribere dignum duxi. Mira quippè scriptu-rus sum, & quæ apud propriæ laudis amatores, & apud inuidos detractores, qu[illegible] non Dei, sed suam gloriam quærunt, quantacunque sint veritate subnixa, vix fidem debeant inuenire. Propter quod etiam credo Dominum Deum ipsum tantis post mortem clarificâsse miraculis, vt vita mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominùs quoquè, vt per vitam mirabilem miraculorum facto-rum post mortem veritas confirmetur. Difficiliùs enim illis miraculis, po[illegible] dec[illegible]-sum cuiuscunque patratis, fides poterit adhiberi, quæ non firmum à vita mirabili præcedente testimonium sortiuntur. Vita etiam sanctorum mirabilis non omni-nò sine periculo prædicatur, quæ post mortem nullis miraculorum testimonijs ro-boratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines gloriosi, quorum vel vitę vel morti miracula defuerunt. Ille autem dignè omnes detractores interim[illegible]t, cuius tam vita quàm mors miraculis commendata, sibi inuicèm suffragantur. Si enim vitæ mirabili non credatur, vel etiam det[illegible]hatur, clamat mors miraculosa pro vita: si verò derogetur miraculis mortis preciosæ, ipsis miraculis vita mirab[i]-lis attestatur. Iamnunc igitur, Domine Iesu, via, veritas & vita, tuo scriptori larga benignitate serenus adesto, & per vitam mirabilē serui tui mihi via & dux aduen[i]-re dignare: vt intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subni-xus, & mortem preciosam, & vitam laudabilem serui tui dignè valeam explicare[.] tui dicamus, Domine, an nostri? Si verum fatebimur, & tuum illum dicemus, & no-

Philip. 2.

strum. Nam & si tui solius est seruus, (Tu enim solus es Dominus, cui flectitur om[n]e genu, & omnis lingua confitetur) noster tamen conseruus est, cum quo commu-nem Dominum te habemus. Tuus est Domine Iesu Ioseph noster, quem è cunctis fratribus præelectum, polymita omnium virtutum tunica & talari singulariter [v]e-stiuisti, & in exemplum omnibus posuisti, vniuersis quidem mirabilem, imitabi-lem verò paucis. Noster quoquè est, Domine Iesu, tuus Ioseph, quem, vt de tua Do-mine bonitate speramus, non solùm ob salutem fratrum suorum & vnius familiæ, verùm etiam totius Ecclesiæ de carcere corporis mortis huius ad regnum, non iam Aegypti, sed cælestis illius Hierusalē, quam totis totiès votis optauerat, trans-tulisti. Tuus est, Domine Iesu, tuus Iosèph, quem à primis infantiæ rudimentis ti-bi benedictione speciali singulariter vendicare, & vsque in finem fortiter conse[r]-uare dignatus es. Noster etiam est, Domine Iesu, noster Ioseph, quem in terris ha-buisse confratrem, cùm inter nos viueret quasì vnus ex nobis, nunc autem in facie maiestatis tuæ pro nobis propitium gaudemus habere patronum. Per huius, Do-mine Iesu, intercessionem & merita ad hoc opus manuū mearum respicere, ipsum-que dirigere & tibi sanctificare dignare: vt sicut ille laudes suas, cùm nobis[cum] mortalis adhuc viueret, modis omnibus subterfugit, vt paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicens factis, & etiam verbis aliquandò, Secre[tu]m meum mihi, secretum meum mihi: nè si reuelaretur indignis, perderet quod hab[e]-bat, sicut etiam mihi aliquandò referebat: ità nunc eiusdem serui tui, in tuta omni-nò statione locati, laudes & merita tuipse tuis reuelare dignare, vt ille magni[fice]-tur per te, & tu Domine Iesu magnificeris in illo, qui nunquàm in se, sed in te m[a]-gnificari curauit.

A puero diuina fuit gratia cumulatus Hermannus.

Esa. 24.

HISTORIA.

Aprilis 7. Cap. 1.

Patria Hermanni vel Ioseph.

HABVIT igitur beatus Ioseph locū natiuitatis suę illā inclytam ciuitatē Coloniam, in qua parentes illius inter suos cōciues ad modùm honesti & diuites, quantùm ad seculū, commanebant. Post ortum verò illius, orta est simul & rei familiaris necess[itas], vt iam necessè foret ipsum infantem, sicut ipso postmod[um] r[e]ferente cognouimus, non in delicijs, sed in paupertate nut[riri]. Genitus autem, cùm in baptismi lauacro regenerationis sac[ra]mentum acciperet, nomen Hermannus accepit, quod in lingua nostra [vir] [ho]noris, siue vir exercitûs dici potest. quæ vtraque expositio nominis ipsi nominat[o]

valdè

valdè conuenienter aptatur. Vir enim honoris meritò dictus fuit, quem Dominus tanquàm diademate gloriæ & honoris, tam in gratuitis, quàm in naturalibus, coronauit in terris: nunc verò illa inæstimabili gloria & honore beatam illius animam coronat in cælis. Nec caret corpusculū sacrum, licèt corruptioni subiectum, priuilegio honoris sui, ad cuius sepulcrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt collata. Dignè etiam vir exercitûs dictus fuit, cuius anima etiam cùm adhuc esset fragilitate circūdata corporali, tanta omnium virtutum vallabatur exercitu, vt ei à sponso suo meritò diceretur, Pulchra es & decora filia Hierusalem, terribilis vt castrorū acies ordinata. & illud: Ecce lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse enim puerulus à tempore regenerationis suæ veri fuit lectulus Salomonis, in quo ipsi sponso, sacri baptismi veste candida conseruata, sine intermissione placuit desiderabiliter habitare. Ambierunt hunc sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi, id est, perfectio operum Decalogi, siue perfecta sanctorū custodia Angelorum, quibus Dominus sanctum suum in omnibus vijs suis custodire mandauit.

Ad sepulcrū eius multa edita miracula. *Cant 6.* *Cant 3.*

Electus itaque Dei puer, quem elegit, & super quem posuit spiritum suum, in infantia teneriore sub paupertate nutritur. Didicit iamtunc nulli animum subdere voluptati, sed subdi parentibus & quibusque maioribus cum metu & reuerentia, & cum coæuulis suis societate benigna, & sociali benignitate cōnecti. Nulla illi proteruia vultûs & verborum blasphemia, & inordinata omnium membrorum deiectio, quæ plerosq; pueros nostri temporis maculare consuêrunt: sed vultus omninò serenus, oculique blandissimi, & qui, quid intùs contineretur in corde, lætificis quibusdam scintillulis emicantibus demonstrarent. Habuit sanè hanc gratiam vsque ad finem vitæ mortalis, vt si quandò sine inuidia videretur, tam vultus illius quàm oculi omninò columbini, & spiritualis lætitiæ plenitudinem in se ostenderent, & in ipsum intendentibus ministrarent. Oris custodiam ità ab ineuntis ætatis tempore studuit conseruare, vt neque nos, qui cum ipso vna in domo pariter habitare consueuimus, verbum iactantiæ aut contumeliæ, aut opprobrij vel maledictionis in quenquam, aut turpiloquij, aut scurrilitatis alicuius, multo minùs detractionis aut mēdacij audiuerimus aliquandò. Nonnūquàm tamen, nè esse supra hominem videretur omninò, ad dissimulandum quod erat, cunctis se socialem exhibuit, & iocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret, & alios in lætitiam erigeret, vtebatur. Sed quia in hęc quadam præoccupatione dilapsi sumus, iamnūc ad illius infantiæ rudimenta manum simul & animum aduertamus.

Cap. 2. *Mirus candor in oculis eius & vultu.* *Oris custodia.*

Septennij tempus cùm puer Domini attigisset, studijs est applicitus literarum, ad quas pro facultate puerilis ingenij capiendas, Dei docibilis satis habilitatus est. Mox mirum in modum diuino spiritu inspiratus, totus ad Dei seruitium puerulus est conuersus: & cæteris condiscipulis eius, vt moris est, festiuis diebus ludentibus, ab eorum consortio se subducebat, & monasterium beatæ Mariæ Virginis & Dei genitricis ingressus, ante illius imaginem, formam pueri Iesu in sinu gerētem constare consueuit, & modò cum imagine matris, modò cum filij, tanquàm cum viuis, columbinæ simplicitatis puerulus loquebatur, & si quid fortè manu gerebat panis aut fructuum, vt pueri assolent, nūnc matri, nunc filio porrigebat. Celebris valdè est, & à suis familiaribus nobis tradita res miranda, quam loquar. Stetit aliquandò more suo coram imagine beatæ Virginis puer sanctus, & pomum, quod tulit, illi cum magna instantia & deuotione præbebat. Et ecce benigna mater, vt deuotionē pueri commendaret, & nè sibi deuotum contristaret infantem, Imaginis manum extendit, & porrectum sibi munusculum de manu pueri gratè & comiter accepit. O verè beata pueri innocētis infantia, quæ tam tempestiuis reuelationibus meruit consolari. Quid torqueris ô inuidia? Expecta paululùm, & rumperis: magìs verò conuertere, & sanare, vt cum charitate hunc puerum nostrum possis inspicere, & dicere cum ijs, qui tantum principium admirantur, Quis putas puer iste erit, in quo non dubiè manus Domini operatur?

Cap. 3. *Discit literas.* *Pietas rata adhuc pueri.* *Res admiratione digna.*

Vberiori gaudio mater gaudij tantum gaudium multiplicare dignata est, crebrioribus deceterò & manifestioribus reuelationibus suo se puero manifestās. Cùm igitur die quadam, sicut consueuerat, cum ludentibus se non commiscens, puerulus monasterium introîsset, vidit iuxta pulpitum, quod in medio ecclesiæ situm est, in eminenti quadam via, in specie viuētis virginis, beatam Virginem virginum

Cap 4.

reginam, & cum ea custodem ipsius Virginis Iohannem Euangelistam, & coram matre puerum Iesum se cum Iohanne quasi quibusdam puerilibus lusibus exercitantem. Et dum staret puer noster, mentem & oculos in eos cum delectabili admiratione, & admirabili delectatione defigens, vocauit eum nutu manûs & voce mater benigna, puerum proprio nomine familiariter sic appellans: Hermanne ascēde ad nos. At puer, Quomodò, inquit, ascendere potero, cùm chorus sit clausus, & scalam, per quam ascendam, non habeam? Cui beata mater, Tenta, ait, si quo modo possis, quia te iuuabo, porrigens tibi manum. Paruit puer, & cùm non præualeret, benigna matre manum sibi porrigente, ascendit ad illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quòd cùm niteretur ascendere, claui vnius ferrei, qui ad munimentum chori affixus erat, sensibilem quidem, sed non visibilē iuxta locum cordis fixuram accepit, quam etiam multis posteà temporibus cum dolore portauit: dixitque fixuram illam fuisse præsagium multarum tribulationū & dolorum, quos posteà tanquàm crucem suam quotidiè vsque in finem vitę suę pertulit. Semper enim, sicut posteà referam Domino adiuuante, cùm profecisset in virum, tribulationibus corporis, vel doloribus cordis, vir miræ innocentiæ vexabatur. Cùm verò in pulpitum adiutorio beatæ matris superiùs ascendisset, ipsa monente, puero nostro cum puero Iesu data est ludendi facultas, beata matre sedente, & ludos pueriles familiariter inspectante. Et cùm in tam mirabili delectatione aliqua pars diei transacta fuisset, appropinquante officio vespertino, puer ea, qua iuuante & iubente ascenderat, etiam tunc ministrante descendit, eandem consolationem eodem in loco sæpiùs accepturus.

Testantur hæc sancti pueri mirādam puritatem & innocentiam.

Cap.5. *Hoc loco sequebatur caput 5. in quo quæstiones mouet Author de apparitione Christi & matris eius atque sanctorum: sed quia non soluit eas, illud omisi studio breuitatis.*

Cap.6. Cùm die quadam secundùm consuetudinem suam ecclesiam beatę Virginis puer Domini introîsset, & in asperitate brumali nudis incederet pedibus, videns puerum mater misericordiæ in tanto frigore corporali, à cordis feruidi deuotione minimè tepuisse, consueta sibi misericordia mota est: & aduocans paruulum, statuto coram facie sua ait: Quarè in tanto frigore nudis incedis pedibus? Respondit puer: Non habeo calceos. Sciens autem beata mater parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi: Vade ad lapidem illum (lapidem digito cōmonstrans) & sub eo quatuor denarios inuenies: quos tolles & eis tibi calceos comparabis. Credidit puer fidelis, & paruit iussis: & sicut fuerat demonstratum inueniens, ad altricem suam beatam matrem rediit cum denariis lætabundus. at illa subiecit: Quotiescunquè aliquo indigueris, calceis, tabulis aut stylis, aut aliis necessariis, ad locum accedes eundem, & inuenies denarios, quibus tua necessitas subleuetur. Quis hæc referre, scribere crederéve præsumeret, si non paucis diebus ante mortem suam, pia calliditate inductus à nobis, hæc nobis confessione propria prodidisset? Gratias tibi, Domine Iesu Christe, quòd hæc ex confessione beati oris illius me noscere voluisti. Hac inaudita & tam mirabili veritate constante, quid est quod dete credi non possit, ô beatissime paruulorum? Sed non minùs mirandum puto, quod subiicio. Non diù latuit alios pueros, vbi puer purissimus totiès sibi necessaria reperiret: & ad locum accedentes eundem, diuque quærētes, nihil tale poterant inuenire, haud dubium quòd eos à tali solatio magna meritorum distantia, & prærogatiua specialis gratiæ separaret.

Miro modo eius inopiā subleuat mater Dei.

Cap.7. Reuelauit se post hæc puero suo, nostro Samueli, ipse Dominus Iesus, non forma pueri, sed in specie crucifixi: reuelauit autem sic. Accidit Coloniæ aliquot ædes incendio conflagrare, vbi puer Domini vicinus tunc habitabat. Ruentibus multis, vt si possent sedarent incēdium, vel vt motis est, saltem inspicerent, beatus puer etiam inter alios festinus accurrit: & ecce mirum in modū in medio incendii basilica quædam stabat, quæ licèt ignibus vndiquè premeretur, protectione diuina permansit illæsa. Admirantibus cunctis, & miraculū sibi inuicem demonstrātibus, puer admirabilis cœpit cum cæteris admirari. Cumque basilicam admirabundus diligentiùs respiceret, ecce apparuit illi Dominus Iesus in specie crucifixi, stans in summitate basilicę non ardentis. Sensit & intellexit puer sensatus illam partē basilicæ propter crucifixi præsentiā non ardere. Sed rursùs pueriliter dubitare est permissus, vt mirabilib^9 mirabiliora succederēt, quarè in aliis ecclesiæ partibus, in quibus formā crucifixi non vidit, non posset flamma dominari. Et cùm omnes templi partes

Videt Christum in forma crucifixi

partes curiosiùs circuiret, quocunquè se vertebat, candem crucifixi effigiem in cunctis partibus contra se stare prospexit, domum propriam ab ignibus defensantem. Mirabatur sanè tunc corporaliter fieri, quod etiã spiritualiter multo potiùs fieri postmodùm est expertus: videlicet fidem & memoriam, & maximè imitationem vitę Domini crucifixi contra omnia vitiorum incentiua valere, vt verè posset dicere cum Psalmista: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me Domine, & super inimicos meos extendes manum tuam, & saluabit me dextera tua. Psal.137.

In tantis reuelationum consolationibus pueritia teneriore decursa, quæ ex plurima multitudine ad nostram notitiam peruenerunt paucissimæ, statim vt potuit persentire, quid esset, benedictionem dulcedinis, qua præuentus erat à Domino, indicijs euidentibus puer Domini declarare studebat. Et cùm iam circiter duodecimum ætatis annum ageret, relicta lata & spatiosa via sinistri lateris, quæ multitudinem hominum per eam gradientem, deducit ad mortem, arctam & angustam viam dexteræ, per quam graditur paucitas saluandorum, fortiter concupiuit. Iam enim totum mundum pessimarum cupiditatum incendio conflagrare conspexit, & solos illos à mortiferis æstibus posse saluari, qui sub salutares alas confugerent crucifixi: sicut sibi per seruatã protegente crucifixo basilicam, corporaliter fuerat demonstratum. Sapienter ergò breuiterque decreuit, mundus adhuc immundum mundũ relinquere, & incõsusus recedere de medio Babylonis. Apposuit igitur gratiam concomitantẽ Dominus, qui gratis dederat gratiã præuenientem, & gratiam perficientem daturus erat, & per quosdam notos suos illum itinere prospero in ecclesiam Steinueldensem, Coloniensis diœcesis, Ordinis Præmonstratensis perduxit. Benedictus Dominus Deus salutarium nostrorum die quotidiè, qui tanto puero prosperum fecit iter, vt ad domũ nostram in nomine Domini perueniret. Cumque ibidèm aliquo tempore moraretur, antequàm habitu monastico vestiretur, contigit dedicationem sacelli S. Michaëlis Archangeli aduentare. (Habet autem is Archangelus sacellum in ecclesia Steinueldensi, in eminenti loco super testudinem ad occidentem sitam, cuius occidẽtalis murus per id tempus pro quadam necessitate instàr ostij patefactus erat) Stante igitur puero Angelico coram sacello, vidit per illud muri ostium ingentem irrumpere flammam, tanta vi & impetu, vt totum monasterium intrinsecùs iam comburi vereretur. Iamiamque clamaturus erat, vt ferrẽt suppetias ardenti monasterio, sed repressus puerili pudore, & humili verecundia (quæ vsque ad finem vitæ etiam plusquàm sexui fœminco ei moderabatur) vel potiùs gratia interiore illum docente, intra silentiũ se cõtinuit, donèc rei exitum cerneret, quam omnes circunstantes vel non videre, vel dissimulare nimiùm mirabatur. Tandèm ignis mirabiliter conspecti non alium vidit effectum, nisi quòd ad accipiendum religionis habitum nouo incendebatur desiderio, eoque tam valido, vt ab illo suscipiendo præ dulcedine flammæ & flamma dulcedinis, quam intùs medullitùs conceperat, ægerrimè se contineret. Iam enim & ipse totus in quendam ignem diuinum cõuersus erat, vt illi in habitu Angelico ministraret, qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Quorum ministerio in sua festiuitate, in ignis visione apparentium, angelum nostrum credo tam validè fuisse succensum, vt agnosceret illum ignem spiritualem fuisse, qui non corpora, sed spiritum succendisset. Psal.103.

Cap.8. — *Lata via.* — *Arcta via.* — *Adhuc puer cõfert se ad monasteriũ Steinueldẽse.* — *Visio eius.*

Suscepto tandèm secundùm desiderium suum niueo sacræ religionis amictu, cœpit puer religiosus tam apud Deum, quàm apud homines proficere sapientia & ætate. Sed quia nondùm annos discretionis attigerat, ante quos in monasterio illo pueri ad religionis habitum recipi non solebant, missus est in Frisiam cum alijs coæualis suis, vt & ætatis scandalum tolleretur, & in scholis proficeret in doctrina. Profecit itaq; super omnes coætaneos suos tam in scientia, quàm in moribus, ità vt se doctorem minoribus, & angelũ socijs exhiberet. Nihil vitiorũ in illo, quo illud genus hominum (scholares dico) implicari videtur, putà, insolentia, mendacium, inobediẽtia, simulationes, rixæ, contumeliæ, lacerationes & verbera, verborũ scurrilitas, & animi nausea & torpor ad doctrinam capessendam: magis autẽ quadam spirituali illè alacritate perfusus, ad discendũ erat promptus, ad quęlibet imperata obediens, ità mitandũ in modum coętaneis suis obsecundans, vt & illorũ singulari fauore, & Dei gratia potiretur. At verò in nomine Domini Iesu miro succenso affectu, nihil libebat in quouis doctrinæ genere audire, quod nõ salutare eius nomẽ

Cap.9. — *Induit habitum monasticum.*

con-

contineret. Quoties more puerorum fabulas poetarum vel discere iubebatur, vel legere, non tulit patienter: immò & ipsos se docentes, super quos iam intùs spirituali vnctione docente profecerat, repræhendit, asserens quòd Deo vero contumeliam irrogarent, falsorum deorũ nomina in poëtarum libris etiam recitando. Solebatque nobis postmodùm de quibusdam magistris suis, qui cæteros religione anteire videbātur, narrare, se non sufficere admirari, quòd viri religiosi in scriptis possent poëticis delectari, cùm tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim nisi stultus quærat lilium inter spinas, vndè sine punctionibus non possit abstrahi, quod faciliùs & vtiliùs sine læsione possit acquiri? Nominare Iouem omnipotentem, Iunoni nomen diuinitatis attribuere, iurare per Herculem & Castorem, quibuscunque falsitatibus delectari, spinæ sunt, & lacerant animam, quibus puer Domini animæ suæ temerari noluit puritatem, qui iam in solo & vero Deo didicerat delectari.

Cap. 10. Tango rem breuiter, non perfunctoriè transcundam, sed magna animi consideratione pensandam. Quantam enim curam de pueri sui puritate pater misericordiarũ gesserit, in hac re liquidò apparebit. Contraxerat aliquandò puer beatus, à patre & matre derelictus, sed à Domino assumptus, tātam capitis scabiem, vt inter condiscipulos suos non posset sine verecundia comparere. Erant enim ei molesti, & deridebant eum, sicut esse solet illud hominum genus inquietum: & puer, licèt patiens & quietus, ad quotidianas subsannationes animo tabescebat, & rubore verecundiæ vrebatur. Vidit itaque Dominus continuam afflictionem tam mentis, quàm corporis sibi derelicti pauperis, & mirabiliter in adiutorium pupilli, fidelis adiutor intendit. Nam nocte quadam, cùm corpusculum sopori dedisset, sensit leniter quoddam animal, nescio reptile seu volatile, aduenire, & rostro suo ad totam illam purulētam scabiem auellere, vt nihil de ea residui remaneret, & puer Domini in illa auulsione nihil molestiæ sentiret. Secuta est cuestigiò eius capitis integritas & puritas, ità vt cùm sequenti die ad condiscipulos veniret, omnibus inopinata eius sanitas appareret. Et quia res tam manifesta celari non poterat, irruunt ad puerum singulatim, & causam tam subitæ curationis inquirunt. Aperuit ille quantùm potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta, sed corde exh[illegible] tam sibi Domini misericordiam collaudabat.

Sanatur mirabiliter scabies capitis eius.

Cap. 11. Verum vbi post profectum scientiæ & morum puer Domini à Frisia ad propriam ecclesiam est reuersus, ad seruiendum fratribus in refectorio cum fratre alio se maiore est aliquandò deputatus. Quod officium licèt deuotus impleret, tristabatur tamen non modicùm, quòd præ corporali labore continuo, non potuit consuetis & debitis orationibus, lectioni ac contemplationi vacare. Doluit enim à se auferri partem optimam, quam iamdudùm elegerat, videlicet aut sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine Iesu, aut audire verbum tuum, quod & ore & exemplis nobis ministrare dignatus es, aut assumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus ad diuinitatis tuæ faciem subuolare, gustareque & videre tuam Domine suauitatem: quam illi profectò perfectiùs percipere consueuerunt, qui actu fuerint minorati. Sensit hoc puer, qui iam in adolescentiç processerat pubertatem, & se è à speciosæ Rachelis auellebatur amplexu. Videns igitur mater misericordiæ adoptatum sibi filium pro causis huiusmodi grauiter animo tabescentem, suam ei præsentiam exhibere curauit, & solita illi suauitate blandiēs, quomodò se haberet sciscitata est. At ille competenter se habere respondens, hoc vno se asseruit valdè grauari, quòd propter labores quotidianos consuetis precibus vacare non posset, illis præsertim, quas ex Ordinis præscripto dici oporteret. Sentiens pia mater adolescentem zelum quidem bonum habere, sed non secundùm scientiam, breuiter quidem, sed eximia illum sententia sic instruxit: Scias, inquit, nihil perindè ex debito faciendum tibi incumbere, quàm vt ex charitate seruias fratribus tuis. Dixit & fecit intelligere docilem adolescentem quod dixerat, vt deposita timoris sarcina, fratribus decæterò cum securitate seruiret. Necessarium reor murmuratores hoc loco moneri, qui ad omne munus ipsis demandatum obmurmurant & calcitrant, & cùm congruas suæ pigritiæ, inimò, quod periculosius est, inobedientiæ excusationes inuenire non possunt, per iniuncta sibi officia aiunt se sua deuotione fraudari. Cūcta penè monasteria id genus querimonijs plena sunt, adeò vt plerunque vita prælatorum, qui debent eiusmodi suis monachis demandare functiones,

Dei mater eum consolatur & instruit.

his ipsis ad amaritudinem perducatur. Audiant isti matris Domini plenû authoritate responsum, nullo se maiori teneri debito, quàm vt fratribus ex charitate inseruiant. Timeas ô frater, quicunque talis es, pigri serui, talentum sibi creditum nolentis expendere, sententia te condemnandum, si cor ad meditandum, linguam ad corrigendum, vocem ad cantandum alacriter, & legendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, in iniunctis tibi officijs nolueris exercere, semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum, quicquid in cunctis animæ viribus, quicquid in omnibus membris corporis tibi à Domino districto iudice est collatum. Matth. 25.

Sacræ igitur matris colloquijs & monitis adolescens docilis confortatus, cœpit secum altiori tractari consilio, cuius in hoc ministerio formam referre videretur. Et occurrit animo eius, sicut ipse nobis cum gaudio spiritali narrare solebat, ille summus & humilimus seruorum suorum seruus Dominus Iesus: qui vt se seruum exhiberet, seruitium suum & verbis & exemplis declarauit. Verbis quidem, cùm ait: Ego in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat. &: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Exemplis verò, quandò intantùm se humiliauit Dominus maiestatis, vt seruorum suorum lauaret pedes, & extergeret linteo, quo erat præcinctus. Tanti ergò Domini, seruientis seruis suis, formam segerere humilis frater noster, seruiens fratribus suis, semper in corde gerebat, vndè tanta se sensit alacritate affici, vt quotiescunquè tale fratribus ministerium exhiberet, non se ire aut currere, sed potiùs volitare putaret, animi alacritate in corpus sese effundente. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus, qui vel superbia tumidi, vel accedia pressi, nec spiritali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, vt Deo ministrent in fratribus, & fratribus propter Deum. Discant hoc exemplo, non solùm sine murmure, verùm etiam humiliter & alacriter fratribus inseruire: discant glorificare Deum & Dominum Iesum, cuius ministrantis formam corpore & animo repræsentant: videant etiâ, quantam minister noster ex ministerio suo sit gratiam consecutus. Nam Domini Iesu gratia inebriatus, & spiritali satietate refectus, multo tempore famis & sitis corporalis detrimenta non sensit: ità vt vltrà, quàm credi possit, abstinentiam protraheret, pia fraude circunueniens fratrem illum, cum quo in refectorio pariter seruiebat. Inueniens quippè causas, propter quas vel ante, vel post illum comederet, illo ignorante, simplicis panis & aquæ quasi in consuetudinê versa refectione contentus fuit. Mira gratia, vt propter diuturnam abstinentiam nec in corporali labore deficeret, nec tanto tempore acceptæ diuinitùs perderet gratiæ suauitatem. Cap 12. Luc. 22. Matth. 20. Iohan. 13. Obseruent hæc, quibus ex officio incumbit seruire fratribus. Vide abstinentiam.

Multis itaque Dei electus in officijs, ad actiuam vitam pertinentibus, beneficijs sublevatus (Per hanc enim ad cōtemplatiuam est iter ordinatum, vt per laborem Liæ ad Rachelis pertingatur amplexus) tunc demùm iuuenis speciosus ad sacristæ vel custodis templi officium est vocatus, in quo pleniùs & securiùs posset contemplationi vacare. Sic enim Dominus, qui omnia ordinatè disponit, electi sui vitam voluit moderari & dirigere, vt vtraque disceret pugnare manu, nè sicut plerique, in actione esset dissolutus, & in contemplatione remissus. Multi enim sic ingrediuntur ad contemplandum, vt ad necessariæ actionis exercitia nunquàm exire velint, & omnem corporalem laborem subterfugiant obstinatè, intantùm vt in accediæ tandem torporem prolapsi, etiam in contemplatione deficiant, nec ad illam reuocare se sciant, ad quam aliquàdò animus, vt est humana infirmitas, tepefactus, per actiuæ vitæ exercitia reuocatur. Alij verò, cùm foràs necessitate poscente ad actionem egrediuntur, ità se totos effundunt in illam, vt contemplationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa se doleant auulsos, neque ad eam se recipere conentur. Non sic frater noster à Domino & magistro optimo noscitur institutus: sed sic officia actionis exercuit, vt labores corporis alacritate spiritûs temperaret, nè dissolutio sequeretur: ità ad contemplationem pertinentibus inhæreret studijs & exercitijs, vt tamen ad actionem non esset tepidus aut remissus: sicque instàr fortissimi Aod vtraque manu vteretur pro dextera, & actioni & contemplationi non minùs sapienter, quàm fortiter intendens. Cap.13. Fit templi custos. Iudic. 3.

Hoc loco, antequàm pergam ad cętera, necessariò mihi admonendus est lector, nè cuncta, quæ de fratre nostro narranda suscepimus, sibi imitanda proponat: potiùs meminerit, quædam sic esse scripta, vt ea tantùm miremur, & Dominum, qui Cap.14.

per

Sanctorum quædam miranda, non temerè imitanda. per eum illa effecit, collaudemus: quædam verò ea causa conscripta, vt ea imitanda suscipiamus. Si enim ea, quæ supra naturam sunt, sanctorum exemplis incitati, nos quoquè facere velimus, non ædificationē, quam quærimus, sed potiùs ruinam inueniemus. Quòd si in sanctis omnia tantùm admirari velimus, in nostra ignauia & desidia permanebimus, & sine fructu nostro sanctorum & scribētur & legentur exempla. Proindè lectorem admoneo diligenter attendere, & discernere sapienter, quid admirandum, quid imitandum sit: vt in admirandis, Deo mirabili in sanctis suis digna gratiarum actio referatur: in imitandis verò, per exempla virtutum vita legentium emendetur. Non enim hæc me solùm mouet intentio, vt fratrem prædicem, & magnificem Dominum: sed etiam vt legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid vtilitatis acquirant. Sed iam ad narrationis ordinē redeamus. Accepto officio, quod contemplationi valdè erat accommodatum, mirum in modum, tanquàm tunc primùm ad seruitium diuinum accederet, qui priùs alios superauerat, in omnibus exercitijs spiritalibus, feruore spiritûs excitatus, cœpit etiam seipsum superare. Nequaquàm enim communibus vigilijs, orationibusque contentus, nouas sibi, suæ deuotionis dulcedini respondentes, & ipsam quoquè deuotionem mirabiliter excitantes preces composuit, permultasq; gratiarum actiones, quibus sibi ad memoriam reuocauit omnia diuinitùs humano generi collata

Longæ eius preces & vigiliæ. beneficia. Præcipuè verò erga matrem Domini, susceptricem suam, feruore mirabilis deuotionis exarsit, quam etiam nouorum verborum gaudijs, sua gaudia ipsi referentibus, & angelica salutatione crebrò repetita salutauit, addens singulis gaudijs & salutationibus genuflexiones singulas. atque in id genus rum corporalibus, tum spiritalibus exercitijs maximam noctis partem duxit insomnem. Adeò verò eiusmodi vigilijs & orationibus operam pedit, vt modum humanæ naturæ excederet, & nullus fratrum, eius vigilias aliquandiù explorantium, perindè vt ille, vigilare posset. Tanta autem orationum, contemplationum, reuelationum dulcedine fruebatur, vt corporalium necessitatum oblitus, solo spiritûs pabulo se victitare putaret. Etiam in consuetudinem sibi verterat, quandoquidem custodia monasterij penès ipsum erat, talibus studijs vsque ad tempus nocturni officij, quod matutinas vocant, immorari. Cumque primo campanæ signo fratres excitâsset, ipse in lectulo se composuit, donèc ad tertium signum (in dormitorio fratribus tintinnabulo admonitis, vt ad templum se conferrent) ipse quoquè cum cæteris eò properaret, & nocturno officio interesset. Monebatur quidē interdùm à patre domûs & fratribus, nè tam immodicis se laboribus conficeret, sed non potuit in illo desiderabilis dulcedinis, & dulcis desiderij vehementia cohiberi. Habuit etiam corpus satis habile ad laborem, & aptis compositum lineamentis, rectèque constitutum, ità vt vllis laboribus id exhauriri posse minimè putaret. Addidit

Durum eius stratum. autem his laboribus strati duritiam, capite ad lapidem, corpore ad lignum incumbens. Totum enim præsentis vitæ tempus agendæ pœnitentiæ deputatum reputans, superfluum censebat & vanum, quippiam misero indulgere corpusculo. O quàm dissimilis nobis miseris, qui modis omnibus labores subterfugimus & auersamur.

Cap. 15. Raptum porrò tanto spiritûs impetu, corpus prementem, spiritum eleuantem, & in cunctis se virtutibus exercentem beatum iuuenem amplior est gratia consecuta, seruo cum Domino, discipulo cum magistro quasi concertante. Studebat

Cumulatur in eo gratia Dei. Dominus & magister seruum & discipulum in cunctis præuenire benedictionibus dulcedinis, multisque eum augere charismatibus: ille ediuersò quoàd poterat nitebatur sequi Dominum, quacunque eius diuina benedictione esset præuentus. Nec gratia Dei in illo vacua fuit, quam alacritate mentis & bonorum operum exercitijs in se suscitare contendebat. Sequentem itaque, quò vocabatur, & amplioris gratiæ capacem se exhibentem Dominus crebris, immò quotidianis consolationibus affecit. Quotiès enim post sumptum cibum à refectorio exiret ad monaste-

Suauissimos percipit odores. rium, psalmum interim, Miserere mei Deus pro gratiarum actione dicens, tantæ suauitatis eum excepit odor, vt in paradisum Domini se crederet introire. Et reuerà ecclesia est Domini paradisus, in qua sunt viui flores rosarum & lilia conuallium, humilitatis violæ, cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomū, myrrha & balsamum, cum vniuersis optimis & primis vnguentis: quæ omnia in viris spiritualibus, qui in ecclesia sunt, est spiritualiter inuenire. Non homo sed

immun-

immundum pecus est,& indignus etiam corpore ecclesiam Domini introire, qui horum non delectatur odore. Est & in monasterio haud dubiè sanctorum præsentia Angelorum, coniunctorum psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum. Psal.67. Est & corporaliter Dominus Angelorum, flos virgulæ, virgunculæ sacratissimę: ad cuius odorem reuiuiscunt mortui. An non mortuus, qui tantorum florum & aromatum,& maximè illius floris præcipui, floris omnium florum, non delectatur præsentia? O si videamus, in cuius præsentia stemus in choro: ó si intueamur, quorum nobis cõiuncta sit societas: ó si intelligamus, cui psallamus, & quantus sit, qui nostris studijs delectatur, haud dubiũ quin delectaremur & nos, & quotiès in hymnis & canticis spiritualibus in conspectu Domini intraremus, cælestem, immò diuinum cum charissimo fratre nostro sentiremus odorem. Quantum verò putamus odoris & delectationis persensit in corde, qui etiam corporaliter tantam naribus hausit suauitatem? Nihil dubium, quin ab omni delectatione & carnis & mundi fuerit alienus,& totis animi desiderijs in conspectum tuum Domine introierit, qui etiam corporaliter ad te intrans, corporalis odoris fragrãtia est refectus. Ignorãs autem principiò gratiam esse diuinam, quod sentiebat, vel potiùs sibi specialem, (Tam enim vilis apud se semper fuit, vt nihil sibi specialium meritorum vendicaret) innuit socijs fratribus secum intrantibus, num quam sentirent odoris suauitatem. Sibi ipsi se fem per vilis fuit. Sed proditam gratiam, vni sibi debitam, statim perdidit, donec tãdem sæpiùs eam prodẽdo & perdendo, iterumque recipiendo, eam, nè perderetur, non esse prodendam, cautior redditus intellexit. Gratia celanda. Solebat ipse cum ingenti cordis contritione fratribus quibusdã referre, se inexplicabiles incauta manifestatione perdidisse gratias.

Ipsa quoquè mater omnis suauitatis odore cõsimili sæpè illum recreauit. Quod quidem ex eius relatione nos didicimus, sed nihil indè molestię eum comperimus pertulisse. Cap.16. Vndè licet conijci, quasdam reuelationes nec vlli, nec vnquàm: quasdam certis personis, sed opportuno tempore: quasdam omnibus indicari debere. Paulus reuelationes suas nulli aperuit: beata mater & virgo conceptũs & partũs sui reuelationes certis personis congruo tempore exposuit: prophetæ diuinitùs ipsis reuelata in totius populi aures effuderunt. Atque hæc eadem in fratre nostro haud difficulter licebit inuenire, si diligenter animum aduertamus. sed redeamus ad rem. Moris est vsitati in Ordine nostro, puto quòd & in alijs, vt quotiescunquè nomen venerabile Virginis venerandæ in Collectis, in Symbolo, in Præfatione & in salutatione Angelica, quæ dicitur pro Inuitatorio, pronunciatur, conuentus veniam capiat, id est, diebus nõ festis procumbens in genua osculetur id, cui orans incumbit: festis diebus osculetur manum. Sed noster Hermannus, quotiescunquè festis diebus conuentui fratrum non interfuit, ad nomen illud amabile & amatum velocissimè se humi prostrauit, & quoàd potuit sine scandalo, terræ sic prostratus adhæsit. Reuerentia eius erga nomẽ sanctissimę matris Dei. Cumque crebrò id faceret contra morem Ordinis, quidam ei familiaris obnixè petijt eius rei causam sibi explicari. Sentiens ille sibi obtigisse hominem, cui hoc secretum posset impunè & cum vtilitate committi, Eccè, inquit, quoties ad nomen sacræ Virginis humi me abijcio, odor omnium florum & aromatum tanta suauitatis copia è terra influit in nares meas, vt semper illic hærere vellem, si liceret. Spe ergò recreationis huius ad prosternẽdum festinus sum: sed quia ægre tanta priuor oblectatione, tardus sum ad surgendum. Colligamus hinc, quanta suauitate cor fratris huius affecerit memoria matris Domini, ad cuius auditũ nomen tantus è terra in eius nares inuasit odor. Verè dixerim memoriam Mariæ in compositione odoris factam opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in cõuiuio vini: redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus in odorem suauitatis. Studeamus & nos nares animæ nostræ (quas puto posse dici vim concupiscendi) purgare ab omni delectatione peccati, vt in memoria abundantia suauitatis Domini & charissimæ matris eius nos quoquè delectari possimus.

A laude Dei, & commendatione fratris nostri, & ab ædificatione morũ non vacat & illud, quod eodem fratre nostro referente cognouimus: puta, quòd in laudibus matutinis sub cãtico illo, Benedictus Dominus Deus Israël, Dominus ipsum suauitate mirifica visitare consueuit. Cap.17. Sub cantico Benedictus, quid senserit. In nostro quidem Ordine in præcipuis duntaxàt solennitatibus quatuor, Natiuitatis Christi, Resurrectionis, Pentecostes &

 Dedica-

Dedicationis templi, ad matutinas laudes adhibetur incensum. Sed beatus iste, qui in animo quotidianam, immò continuam agebat solennitatē, omni tempore Dominum benedicens, sub hoc cantico solennem non immeritò quotidiè persensit odorem. Spero etiam, quòd ea causa in cantico, quo benedicitur Dominus, quòd visitauerit plebem suam, tam crebrò gratiam spiritalem persenserit Domini benedictus, vt ei primùm, postmodùm & nobis daretur aduertere, quòd ipse specialem à Domino perceperit gratiam, vt per eum Dominus plebem suam, & speciatim ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redimereque deberet, ipsumq; in cornu salutis erigere in domo, in qua fuerat à puero nutritus. Hoc autem valdè notandum est, quod nobis ipse de seipso tāquàm de alio commemorare solebat, eodem tempore, quo mirificum hunc ipse sentiebat odorem quendam è fratribus vidisse

Visio eius. duos Angelos ab vtraque templi parte fratribus incensum ministrantes, & quibusdam quidem hilariter id facere, & reuerenter coram illis sese inclinare, quosdam verò præterire negligenter, à nonnullis etiam eum quodam horrore penitùs resilire. E quibus primi, vt potuit intelligi ex moribus illorum, quorum nomina frater noster exprimebat, illos significabant, qui Deum & animo & voce laudarent: secundi illos, qui vel non canerent, vel minùs aduerterent id, quod canebant: tertij eos, quorum vita mors erat. Simul autem aduerti hinc potest, quàm nostris bonis studijs & actibus, maximè in laudibus Dei, Angeli sancti delectentur, & quàm detestentur peruersos mores & acediam nostram.

Cap 18. Sæpissimè ei apparet S. Maria.

Beatissima Dei genitrix volens magnificare deuotum sibi iuuenem, & suis laudibus iugiter inhærentem, innumeris ei vicibus dulcissimam præsentiam suam exhibuit, creberrimisque reuelationibus adeò sibi familiarem effecit, vt etiam inter homines coniunctissimos vix vnquàm tanta familiaritas extitisse videatur, cunctique, qui eum nóssent, planè sibi persuasum haberent, nostrum fidelem Samuelem (Sic enim propter reuelationes à pueritia ei exhibitas non immeritò appellatur) à beatissima Virgine non solùm in setuum fidelem, sed etiam familiarem amicum singulariter electum. & verè sic erat. Sæpè enim contigisse audiuimus, vt ille in aliquo monasterij loco orans ac meditās, vocem amantissimæ Dominæ ex parte aduersa stantis audiret, nec dubius à qua vocaretur (quippè qui vocem eius ex consuetudine cognitam haberet) ad illam se conferret: tum verò in aliquo secretiori loco pariter assiderent, & ille quidem beatæ matri de ipsius statu singulatim perquirenti responderet, & ab ea rursùs quicquid vellet sciscitaretur. Talibus ille solatijs nocturnas trāsmittebat vigilias, tali fretus consolatrice, quælibet perferebat aduersa, tantæ matris consolatorijs fouebatur vberibus, tam illustri magistra ipsum docente, multa dubia & incerta cognouit. Mirari hæc & possumus & debemus: nam imitari non possumus. Legitur beatissima Maria etiam S. Martino Turonensi Episcopo cum alijs virginibus aliquotiès apparuisse, & cum eo collocuta esse: leguntur & alij sancti hominibus se visendos præbuisse. Miranda sunt hæc, sed in nostro Hermanno tanto plus admirationis habent, quòd non aliquotiès, sed sæpissimè ei contigisse constat.

Cap. 19. Venturus erat aliquandò, necessitate cogente, ad quandam sororum ecclesiam, quæ ecclesiæ Steinueldensis regimini suberat. Volens autem beata mater etiam in alijs ecclesijs familiaris sui merita declarare, veniētem illum anteuertit, & cuidam

S. Maria vocat eum capellanum suum.

admodùm religiosæ sorori apparēs, ità locuta est: Veniet huc hodiè fidelis capellanus meus: videte vt comiter & honorificè accipiatur à vobis. Credidit virgo fidelis reuelationi fideli, & vt eius testes haberet, quibusdā eam indicauit. Puto ego matrem dulcissimam verecundiæ pudibundi iuuenis consuluisse, qui locis, præsertim insolitis, vbi nulla cerneret erga se familiaritatis indicia, peregrinum se arbitraretur, nè, sicut plerique solent iuuenes fratres, ob conciliandum sororum fauorem, alicuius ignotæ familiaritatem expeteret

Cap. 20. Aliquandò iuuenis speciosus post sanguinis è vena missionem parùm cautè se ad dormiendum in lectulo composuit, in magnum salutis, quam sanguinis minutione quæsierat, discrimen venturus, nisi beata mater illum communijsset. Cùm enim iam dormitaret ille, aduenit illa, cumque compellans, Caueas, inquit, tibi.

Obserua quàm fuerit charus matri Dei.

non enim sine periculo in brachium, cuius incisa vena est, incubuisti. deindè brachium eius beatis manibus apprǣhendens, docuit dormiturum, quemadmodùm & illud, & totum corpus, nè periculo se exponeret, collocaret. Quidnam quæso est ist-

est isthuc? Audiráne sunt quandoquè eiusmodi, aut literis commendata? Sed planè ficta purentur, si non ab eius ore, ad fratrum præmonitionem iucundissimè ea referentis, accepta sunt. Neque enim talia quouis modo reuelare solebat, nisi ad cuiusquam animę vel corporis salutem pertinerent, vel nisi reuelatum ei esset, cui & quam ob causam detegenda essent.

Erunt fortasis, qui mirentur, quam ob rem & quo pacto mutatū sit nomen charissimi fratris nostri, quod in baptismo acceperat. Equidem causam ignoro, nisi quòd videtur diuina factum voluntate, vt homo niueæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id molestè ferret, hęc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigēdos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem inenarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eique duo assistebant dextra lęuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tantæ dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cuinam desponsabimus hanc virginē? Respondit alter: Cui tandèm, nisi fratri hîc præsenti? Tum alter, Veniat ergò, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquàm autem vsque ad reginam peruenit, alter Angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Territus frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaque sponsa & sponsi quoquè nomine se omninò proclamauit indignum. Cumque reluctando moras necteret, Angelus dexteram eius appræhendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olìm desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & decæterò Ioseph vociteris. Quis verò hîc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promisit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiuit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam visione, quæ fuit eiusmodi: Nocte quadam post preces longas ad lectulum rediens, iamque dormirans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensque ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa petentem nonnihil differens (puro, vt magìs eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, aitque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Aegyptum: vt sicut idem onus, ità etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaq; nomen Ioseph in nostro Ioseph, & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, nè deincèps ægrè ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abijt, vt ità nuncupetur.

Cap. 21. *Vndè cœperit Ioseph nominari.* *Visio eius.* *Angelus ei nomen Ioseph imponit.* *Alia visio.*

Redit in memoriam factum memorabile, quod lectoris moribus conformādis valdè conducat. Accidit iuuenem tanti profectûs, cuius conuersatio iam in cælis erat, & supra hominem, ex humana fragilitate aliquot diebus remissiori deuotione debitum officium beatissimæ Virgini persoluere. Erat autē tepor ille tam exiguus, vt illum minimè sentiret, nec eum in se repræhenderet. Fuit eo tempore magna quorundam importunitas, qui monasteria & templa effringerent, & res preciosas auferrēt. Solicitus igitur beatus Ioseph, nè in monasterio ipsius curæ commisso sinistri aliquid eueniret, à precibus & laudibus Dominæ suæ se nonnihil subduxit, & monasterij aditus obseruauit. Non ferens autem beatissima Virgo deuotionem erga se fidelis serui sui quacunque causa imminui, occurrit iuueni, non iam sibi, sed custodiæ monasterij vigilāti, formam præ se ferens vetulæ cuiusdam, fronte rugis deformata. Videns illam Ioseph, & non agnoscens, vehementer expauit pro-

Cap. 22. *B. Virgo ei in forma vetulæ apparet.*

pter timores nocturnos,& exclamans ait: Quid est hoc? At illa: Ego sum custos huius monasterij,sicut multo iam tempore fui. Cognoscens ille vocem eius, cuius faciem non nouerat, Túne es,inquit, ô rosa? Sic enim ex multa familiaritate, suppresso eius nomine, eam appellare solebat. Illa respondēte, Ego sum: stupefactus Ioseph,Quid,inquit,sibi vult,quòd rugosæ anús vultum sumpsisti? Respondit illa: Talis ego oculis appareo tuis,qualem me finxisti in animo tuo. Iam enim tibi vetula sum. Vbi est illa repræsentatio gaudiorum meorum? vbì salutationis angelicæ iucunda commemoratio? vbì ille deuotionis feruor? vbì cætera spiritalia exercitia,quæ mihi hactenùs obtulisti,quibus & ego tibi,& tu mihi iuuenis reddebaris? Nolo equidem,vt prætextu custodiendi monasterij intermittas seruitium meum, quandoquidem ego multò meliùs illud custodiam. Correctus iuuenis castigatione seuera,tantæ custodi curam monasterij deincèps decreuit committere,& tam se quàm Dominam suam ad pristinam reuocare iuuentutem, eius commemorandis gaudijs,& angelicis salutationibus recitandis. Quibus illam certum est non mediocriter delectari,sicut ipsa indicauit Ioseph nostro, valdè ei commēdans libellum quendam,à quodam admodùm religioso viro, primo Abbate Steinueldensi(Nam ante illum Prælati dicebantur Præpositi) compositum, in quo gaudia eius multis modis scripta habebantur.

Repræbendit eum ob prætermissas solitas preces.

Cap.23.

Inter cætera charitatis insignia, quæ erga Ioseph suum mater beneficentissima multipliciter exhibere consueuit,hoc mirificum sanè refertur. Accidit aliquando, vt minùs cautè ingrediens,in faciem caderet,& duobus dentibus orbaretur. Quos quidem manu ferens,omni spe illos recuperandi amissa, ibat fortasis vt ablueret sanguinem ab ore manantem. At mater misericordiæ dolorem, pudorem & tantum detrimentum sui fidelissimi miserata, venit ei obuiàm, aitque perquàm familiariter,dolenter tamen: Quid habes? At ille,Dentes, inquit, perdidi, crucio que multo dolore. Tum illa,Da mihi,ait,dentes illos. Quos vt accepit ex manibus eius, reposuit in gingiuas cruentas,moxque fugit omnis dolor,nec vllum vulneris permansit in ore vestigium,dentesque suis locis fixi hæsêre.

Vide rem admirandā.

Cap.24.

Multis id genus beatissimus iuuenis beneficijs affectus, & reuelationibus erectus,iam in virum spiritalem profecerat, ità vt cibis solidioribus,& pane filiorum, & ipsis Dominicæ mensæ ferculis nutriendus esset. Illos ergò panes hordeaceos, quos ipse noster paterfamiliâs in manus accipere (Tribulationē enim & dolorem inuenit propter nos,& infirmitates nostras ipse portauit, & pro nobis doluit) atq; etiam benedicere dignatus est,nostro Ioseph vt filio dilecto copiosè impertijt, flagellis durioribus cædens illum, intùs quidem doloribus cordis,foris autem afflictionibus corporis. Cùm enim apposuisset ei scientiam cum charitate & zelo erga omnes quos nôsse poterat,& erga propriam atque etiam vniuersam Ecclesiam, apposuit & dolorem, charitati & zelo ex æquo respondentem. Porrò ex nimijs laboribus & vigilijs, supra humanarum virium facultatem susceptis, adcò elanguit corpore, vt stomacho lassescente & deiecto, nullos posset cibos concoquere. Inde verò existentes vapores crudi, cerebrum iamdudùm vigilijs exhaustum va tentârunt, ità vt penè perpetuis capitis doloribus cruciaretur. Quo factum est, vt ab omnibus absolutus functionibus,curandæ valetudini operam dare coactus sit. Etsì autem corporis infirmitate laboraret vsque ad omnimodum defectum,magis tamen torquebatur animo,quòd solita officia præstare non posset: maximè cum ipse sibi huius imbecillitatis author fuisse diceretur, qui à multis sæpè admonitus, noluisset immoderatis laboribus abstinere. Et posteà sanè ipse coram nobis immodicos repræhendit labores suos, monuitque vt nos laboribus nostris modum adhiberemus,seipsum nobis exemplum proponens. Et hæc quidem secūdùm hominem ego dixerim. nam quòd ad diuinam prouidentiam attinet, puto equidem non temerè datum ei hunc stimulum carnis suę,quem beatus Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit, qua colaphizaretur vt puer,nè vt iuuenis superbiret, reuelationū & magnitudine & multitudine sublatus. Nec miretur quisquam,nos interdùm in quasdam afflictiones & dolores incidere culpa & immoderatione nostra,cùm id omnium moderator summa moderatione accidere permittat.

Esa.53.

Incidit in magnos capitis dolores,

Cur acciderit ei corporis magna imbecillitas.

Cap.25.

Cùm autem die quodam Ioseph noster acrioribus vrgeretur dolorum stimulis, multorum sanctorum suffragia implorauit, nec tamen se sensit adiutū, puto equidem

dem,vt ab ea suauiùs curaretur, cui se specialiùs deuouerat, immò quæ illum sibi specialiùs adoptârat. Venit igitur ad summum altare tortus & æger,viditque in ea residentem fœminam insignem,nec tamen agnouit. Putans autem mortalem esse,non parùm molestè tulit eam tali loco ausam residere. At illa se ei reuelans, vocauit eum ad se,aitque: Si me perindè vt alios sanctos inuocâsses,forsitan curâssem te. Tum ille agnoscens eam,quæ se iam aliquandiù celauerat, procidit coram illa, petijtque remedium. Illa verò dicente,Iam sanus esto: ab illo inueterato languore releuatus est,at solita tamen imbecillitate manente, quam ob tuendam humilitatem à magistro humilitatis accepit, solius mortis remedio curandam. Interìm tamen nouimus eum ad aliquod tempus nõnunquàm mirabiliter fuisse sanatum, sed rursùs co elapso tempore,ad feliciorem consuetudinem suam & panis quotidiani esum Domino vocante reuersum. Id autem multis annis iam ei in consuetudinem abierat, vt aduenientibus solennitatibus nouam semper afflictionem expectaret,nisi optimo dispensatori Deo visum esset diebus eas solennitates antecedentibus eiusmodi afflictiones inferre. Itaque crebrò nobis dicere solebat: Festa sunt mihi infesta. In ijs enim festis diebus tam acriter flagellari consueuit, vt in se reipsa sentiret impleri quod scriptum est, Dies festi vestri vertẽtur in luctum, multique eum non cognoscentes, humiliatum & à Deo proiectum crederẽt. Quadam Dominicæ Natiuitatis vigilia tam miserè afflictus fuit, vt quicunq; vidissent eum, misericordia mouerentur. Timor enim cordis pro solẽnitate præsenti, & tremor corporis præ algoris sæuitia venerunt super eum, ità vt omnium tectus vestimentis,non posset calefieri: immò ipso rogante, magna lignorum mole ipsi imposita, nihil tamen efficeretur. Adueniente tandèm hora temporis benedicti, qua puer Iesus,tanquàm sponsus de thalamo, ex matris virginis vtero processit, omni euanescente dolore, Ioseph noster de lectulo ægritudinis exurgens, & ad laudes matutinas veniens, tanta cordis alacritate eodem die ter Missarum solennia celebrauit,vt non modò nullum in eo doloris aut mœroris signum appareret, sed etiam de manu munificentissimi Domini pro omnibus afflictionibus suis recepisse duplicia videretur. Ità ille per omne tempus vitæ suæ nunc crucibus, nunc consolationibus exercebatur, vt panis mundus efficeretur, dignus poni in mensa summi patrisfamiliâs.

Visio eius.

In solennitatibus dirius affligitur.

Amos 8.

Mirandum in modum diuinitus confortatur.

Venio nunc ad reuelationes admirandas & iucundas, quas de beata Vrsula & comitibus eius habuit, vndè magnifestè cognoscemus, etiam in medijs afflictionibus iucunditatem & exultationem thesaurizâsse super eum,& nomine æterno hæreditâsse illum Dominum Deum nostrum. Adeò his Domini virginibus speciosis, & martyribus preciosis afficiebatur felix Ioseph, vt id satis declarare non posset: tanta illis familiaritate & animi puritate coniunctus fuit,vt multa ex eis secreta didicerit,quædam etiam sua ei nomina reuelârint, & afflictum eum consolatæ sint. Vt autem suum erga eas intimum amorem foris testatum efficeret, noui cantûs historiam in illarum honorem componere constituit: cumque admouisset dexteram ad scribendum, vna ex illis virginibus ei euidenter apparuit, assistensque ei, quid scribendum esset humanissimè & familiarissimè eum edocuit. Quin etiam columbam pulcherrimam humero suo insidentem vidit, rostrum suum auribus ipsius perpetim inserentem: quam ille non dubitauit esse è numero sanctarum virginum. Vndè etiam post eà totam illarum sodalitatem, cunctasque Deo deuotas virgines columbellas pro consuetudine appellauit. Sed cùm melodiam historiæ iam conscriptæ, quod maioris erat negocij, componere deberet, quotiès ad id animum applicabat,non paruum virginum chorum supra se in aëre audire consueuit,eiusmodi cantum depromentem,qui verbis scriptis congrueret. Quod quidem cùm aliquibus fortassè incredibile videri possit, ego me ab eius ore veracissimo accepisse & fateor & lætor. Nam cùm diù pòst solus cum solo familiariter sederem, quasi iocans temerarium eum dicebam, qui historiarum auderet componere melodias,quod etiam artis musicæ peritissimi admodùm difficile iudicarent. Tum ille coactus offendiculum à me remouere, Non ego, inquit, solus sum huius melodiæ author, sed sacræ columbellæ auxilio mihi fuêre. cumque admirandę visionis modum inquirerem, Post scripta, inquit, historiæ verba, solicitus de melodia, in lectulum incubui, & ecce chorus virginũ supra me in aëre collectus, ipsam mihi præcinuit melodiam, & ego eam calamo expressi. Dicenti autem mihi, friuolum

Cap. 16.

Amor eius erga S. Vrsulam & socias eius.

uolum id & commentitium videri, posse quenquam quantumuis magno ingenio sic auditam melodiam tam facilè & memoriæ & scripto commendare, ille volens prorsùs satisfacere, admirationem meam maiori admiratione dissoluit. ait enim: Quotiès me obliuisci contigit cantûs illarum, vel aliter scribere, quàm audiuissem, illæ redibant iterùm atque iterùm, totiesque ea, quæ exciderant mihi, repetebant, donèc penitùs animo meo affigerentur. Solebat autem quædam eius historiæ verba cum melodia sua nobis crebrò referre, quæ sacræ virgines summa alacritate & iucunditate identidèm concinendo repetijssent, ità vt & ipse nobis ea referens, mira & oris & animi hilaritate perfusus cerneretur.

Cap.27. Addo his duo miracula, quæ itidèm ab eius ore accepi. Accidit Dei nutu, vt aliquandò adesset, cùm preciosissimæ margaritæ, puto reliquiæ beatarnm virginum inuenirentur. Repertum autē tunc fuit inter cætera, sed præ cæteris amabile corpusculum paruulæ virginis, cuius caput summo desiderio sibi vendicare cupiebat. Itaque ad Abbatissam eius loci se contulit, orans instantissimè caput illud sibi donari, sed repulsam passus est. Cumque sæpè suas repeteret preces, responsum est ei, si vellet alias eius sodalitatis reliquias, se multas impetraturum: illud verò corpusculum, atque caput eius nulla ratione sibi donatum iri. At molestè ferens se sic repelli, ad Dominum deprecandum se contulit. Petijt ergò, vt liceret sibi more suo in illo tēplo sacrosancta mysteria celebrare. Quod cùm permissum est, tanta apud Deū & sacras virgines deuotione institit, vt certior fieret se quod petierat adepturum. Ab altari indè recedens, Abbatissam adijt, quæ illud caput sacello proprio inferri iusserat, pro specialibus illud reliquijs habitura: iteratisque precibus suis coram illa, mirabiliter eam mutatā inuenit, ità vt vltrò iam offerret, quod anteà obstinatè negauerat. Accepto igitur tam optato thesauro, nitidissimam ad nos margaritam attulit, nobisque gratulantibus eam Gertrudem, vt erat reuelatione edoctus, appellari indicauit.

Sanctarum virginum reperiūtur reliquiæ.

Cap.28. Sub idem tempus ad quandam bonæ deuotionis matronam salutandam venit Ioseph noster, in castello cōmorantem. Valdè enim amabat eam tum propter animi pietatem, tum propter humanitatis officia, quæ religiosis exhibebat. Allata autem eò fuerant duo capita beatarum virginum, quæ apud eam in scrinio seruabantur. Quod cùm, nescio quo casu, fuisset in terra positum, quidam præsente Ioseph, nullam exhibens sacris reliquijs reuerentiam, super illud non timuit residere. Cernens id amator sacratissimarum virginum, zelo incitatus, & vt ipse nobis iucundo spiritu commemorare solebat, totus indignationis igne incēsus, orabat vt talis vltio virginum sanctarum contemptorem persequeretur, qualis olim inuasit eum, qui beatissimo Martino Episcopo noluit assurgere. Et eccè mox secutus est effectus beati viri desiderium. Cœpit enim ardere cōtumax ille à posteriori corporis parte, qua sedebat. Itaque confestim exiliens, nesciuit vndè repentinus ille accidisset ardor: cognouit autem, cùm ei vir beatus causam exposuit, non tamen sibi, sed sacratissimarum virginum meritis eam adscribens vindictam. Sed qualem, oro, nos ardorem sentiemus, qui nec sanctorum reliquijs, nec locis sacratis, immò nec ipsi Sancto sanctorum in templis reuerentiam præstamus, indignantibus nobis sanctis Angelis, qui illic adsunt? qui proculdubiò indignè ferunt, si nos videāt sacras aras vana cogitando, negligenter caput submittendo, Dominum nō orando & honorando præterire.

Vltio diuina in sacrarū reliquiarū contemptorem.

Cap.29. Porrò Dominus seruū suum Ioseph quotidianis laborantem afflictionibus, tum per seipsum, tum per creaturas multis voluit cōsolari modis. Interim sic ei loquebatur intùs: Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. Ille verò crebrò cogitabat de præmio, & quid suauitatis haberent cælestia, cupiebatque introire in sanctuarium Dei. Contigit tum ista cogitantem aliquandò stare ad sacrarij fenestram, & ad Orientem respicere, vbi ortum lunæ & aliquot siderum, cælumque serenum potuit contueri. Cumque his contemplandis tota animi & corporis intentione vacaret, magna creaturarum delectatione, & eas integrè cognoscendi ardore correptus, ait ad Dominum: Da mihi Domine Deus tuarum notionem creaturarum, vt per eam ad te cognoscendum animus perfectiùs subleuetur. Sub his precibus miro quodam modo, & quem ipse explicare non potuit, extra se factus, acie valdè dilatata vidit pulchritudinem & magnitudinem cæli stellarū & siderum. Indè ad se reuersus, nihil aliud nobis retulit, nisi quòd ex hac per[...]ta crea-

2.Cor.12.

Mira eius visio.

creaturarum cognitione tam inæstimabilem percepisset delectationem, vt nullis possit verbis explicari.

Cap. 30. Prævidet cædem Engelberti Archiepiscopi Coloniensis.

Operæprecium fuerit etiam illud literis commẽdare, quẽadmodùm cædes eximij præsulis Coloniẽsis Engelberti adeò luculenter ei reuelata fuit, vt etiam corporeis oculis eam intueretur, antequàm fieret. Nocte quadã, hebdomadibus plùs minùs quatuor ante hanc cædem, cæli, vt puto, serenitate ob eam, quam diximus, causam delectatus, sub dio stans in creaturarum specie contẽplabatur creatorem. Ab eo enim tempore, quo eas per excessum mentis cognouerat, maiori animi pietate & delectatione creaturas intueri solebat. Cùm ergo ad Meridiẽ adspiceret lunarem globum pleno & inoffenso lumine fulgentem, ad Aquilonem se vertens, vidit aliam exoriri lunam, eamq́; adeò luculentam, vt alterius lunæ quanuis plenum lumẽ propemodùm totum obscuraret. Eius igitur rei nouitate stans attonitus, vidit cælum stellatum à dextris aperiri, & inter hiatum illum & lunam recẽns ortam, quæ iam ad cæli aditum sustolli videbatur, vidit effigiem gladij breuis, sed lati, quales sunt * Bauarorũ enses. Quem cùm luna illa attigisset, in cælum pariter cum illo se recepit. At verò Ioseph non intelligens, quid hæc sibi vellent, nẽc tamen dubitans, quin aliquid magni portenderent, anxius ad lectulum redijt. Vbi cùm dormitare cœpisset, turbam quandam ædes, in quibus erat, prætereuntem sibi audire visus est, sæpiusq́; alios alijs dicentes: Heu heu, Episcopus Engelbertus occisus est. (Alio loco sic habetur: Audiuit vocem apertè dicẽtem: Quòd vidisti, mortem significat Engelberti Coloniensis Archiepiscopi, cuius anima è corpore egrediens, cum tanta luce, vt vidisti lunam illã, in cælũ recipietur, & sic fulgebit coram Domino.) Tum ille coniecit quidem, quid sibi vellet visio sua, sed non ausus fuit ei fidem adhibere. dixit enim apud se: Quo nam modo vir tantæ gloriæ, tantæ potentiæ, tam multo semper fultus comitatu occidetur? Quòd si id fiat, quis credet virum totum mundo deditum, in tot prosperis successibus & delicijs viuentẽ, subitò coronari? Sed tamen paulò pòst vir tantus propinquorum gladijs peremptus est, pro quo nè caderet, alienos illi gladios potiùs in se excipere debuissent. Atque hac quidem visionis parte completa, vt semper sibi suspectus erat vir beatus, de martyris adhuc gloria dubitabat. Itaque audiuit vocem dicentem sibi: Quandoquidem visioni verissimæ fidei oculos aduertere noluisti, dolebis oculos, nec sanaberis, donèc oculos cereos ad sepulcrum martyris offeras, & sic in teipso experiaris eius rei, de qua ambigis, veritatem. Mox Ioseph corripitur dolore oculorum non mediocri, & oblatis oculis cereis, ilicò curatur. Posteà comperit eo loco peremptũ Episcopum, vbi visio hæc ei oblata fuit.

Oculi eius curantur, oblatis oculis cereis ad sepulcrum Engelberti.

Cap. 31.

Libet hîc subnectere de gratia singulari, quam ei Deus annis aliquot ante decessum eius contulit in sacrosanctis Missarum mysterijs, omnibus anteactis temporibus inauditam. nec tamen ista scribimus, vt quis ea imitari velit, nisi sit talis, qualis hic vir fuit. Igitur Deo & hominibus dilectus Ioseph noster, licẽt à principio ordinationis suæ singulari fuerit gratia in diuinis, maximè cùm cælesti patri vnicũ immolaret filium: at tamen extremis vitæ suæ temporibus, annis non paucis, inaudito quodam modo illum visitauit Deus, ità vt sub secretis diuini mysterij singulis penè diebus mentis excessum pateretur, & stans planẽ immotus per horas plurimas, cunctis de se mirabile spectaculum exhiberet. Ea autem res multis magnam attulit offensionem, nõ solùm extraneis, sed etiam fratribus, adeò vt vix quisquam ei sacrificanti inseruire vellet. Rogatus autem à quibusdam fratribus, vel desineret esse tam prolixus, vel causam tam inauditæ prolixitatis explicaret, non acquieuit. Rogabam & ego eum supplex, vt tantæ moræ causas, non mihi, qui me scirem tanto mysterio prorsùs indignum, sed alicui ex fratribus, quos innocentia vitæ & animi puritas commendat, exponeret: sed non obtinui. Cumque animo commotus instarem, dicerẽmque rem esse plenam periculi, si nullus esset tantorum secretorum conscius, illud tandèm ab illo responsum extorsi: Reuerà, inquit, non sum ausus hoc cuiquam reuelare secretum, vt qui & gratiam deuotionis sim amissurus, & grauissimas daturas pœnas. His auditis, statui ego deincèps ab homine admirando abstinere, nè forsan mea importunitate spiritum extinguerem. At alij quidam, ei magis familiares, explorare volentes quid in tanta mora faceret, stabant contra illum versis vultibus, cernebantque eum nec ore quicquam dicere, nec oculis videre. Nam tametsi apertis stabat oculis, non tamen cernebat illos. Post longum

Sub Missa mirabiles patitur mẽtis excessus.

autem interuallum tanquàm à somno euigilans, spiritum vehementer attraxit,& sic sacrosancta peregit mysteria. Puto autem viros religiosos facilè posse animaduertere,ad multa ardua & suauia contemplanda spiritum eius fuisse raptum,cùm omnes sensus corporis ità desereret,vt nullus suo officio fungeretur. Cogor hic lugere miseriam animæ meæ,meique similium,qui ad illa terrifica sacramenta adeò toti carnales accedimus, nihil spiritale, nihil cæleste, nihil diuinum meditantes, sapientes, intuentes, immò vix solam fidem, eamque heu nimis infirmam de diuinis sacramentis retinentes: creatoris,redemptoris & iudicis præsentiam non sentientes,nec præsentium angelorum officiosissima ministeria attendentes.

In eos, qui negligenter accedũt ad diuina sacramenta.

Cap. 32. Fuit aliquandò per annos aliquot in monasterio virginum,cumque illic etiam tam esset sub sacrificio prolixus,non exiguum contra illum exortum est murmur, alijs dicentibus se laboris tempus amittere, alijs cereos absumi conquerentibus. Dolebat id seruo cuidam, qui beatum virum amabat satis familiariter. Itaque volens experiri is,num cerei absumerentur,die quodam milliarij vnius,quod duo vel tria Gallica continet milliaria, iter ingressurus, alterum ex cereis, qui ardere solebant in altari beato viro sacrificante, erantque pari longitudine, alicubi abscondit: cumque inchoaret Missam vir beatus, ille egressus est, & confecto itinere, expeditisque negocijs, domum reuersus inuenit contemplatorem nostrum etiamnùm sacro altari assistentem. Deindè perfecto officio cereum absconditum cum illo, qui in Missa arserat, contulit, reperitque non tantum ex illo consumptum, quantum solet in aliorum sacrificijs. Ea re lætatus, vtrunque cereum ostendit virginibus, indicans quid fecisset, & diligenter eas admonens, nè decæterò contra Dei famulum murmurarent. Præclarum sanè miraculum,vt ignis oblitus vim virtutis suæ, eam in tam molli materia exercere non posset.

Obserua rē miram.

Cap. 33. Puto hoc quoquè lectoris ædificationi aliquid profuturũ,si dicamus,quantam præstiterit reuerentiam sacramentis,quanto studio illa cõfecerit,tractà rit,sumpserit, quo timore & tremore vasa omnia,& alia ad sacrum ministerium pertinentia cõtrectàrit. Verebatur ille modò se nimium miscuisse aquæ cum vino,modò guttulas quasdam separatìm calici inhæsisse: nunc vel tangenda sacra hostia,vel etiam frangenda aliquas minutissimas particulas digitis adhæsisse: nunc se sumendo Eucharistiam illas particulas anhelitu suo à patena eiecisse: nunc sumendo sanguine quippiam distillàsse, aut in calice remansisse non satis accuratè detersum: modò verò illam corporalis partem, cui hostia imponitur,vel digitis,vel alia parte corporalis se attigisse: modò illis articulis digitorum, quibus sacram contrectàrat hostiam,ante ablutionem se aliquid tetigisse,& super omnia,se ea,qua par erat,deuotione præditum non fuisse, vt ex sententia posset dicere cum beato Iob: Verebar omnia opera mea.Ea ergò reuerentia,quam summam adhibuit sacramẽtis,in causa fuit, vt omnia tractìm perageret, corpus Dominicum,perindè acsi pati adhuc posset, & eleuaret & deponeret, & omnes corporis gestus admodùm reuerenter componeret.Vngues digitorum,quibus sacra hostia contrectatur,& superioris labij pilos ori proximos,forfice solebat præcidere,& ob sacramenti reuerentiã conseruare apud se, indignum censens illa pedibus conculcari, quæ ex frequenti Dominici corporis contactu nobilitata essent.Nec tamen hoc scribimus, vt trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non obseruat: sed vt beati viri erga sacramenta eximiam reuerentiam declaremus.

Piarũ mentium est, ibi etiam culpã timere, vbi non est culpa.

Iob 9.

Cap. 34. Hoc etiam,quod in seruo Dei naturæ metas excessisse videtur,silentio preterire non possum,quòd cùm adeò imbecillis esset viribus,vt neque stare diù,neque ieiunare posset,quin extremè deficeret,tamen altaris ministerio occupatus,& stare diutissimè, & ieiunus permanere potuit. Contigit aliquandò,cùm apud tales esset, quorum deuotione lætabatur, vt per aliquot dies ex alacritate spiritûs tantum corporis sentiret robur, vt nec ieiunium ei molestiam afferret, nec sine miraculo etiam corporaliter laboraret. Nouerat enim parare horologia, qua causa etiam nonnunquàm ad alia monasteria vocabatur, vt vel noua horologia conficeret,vbi non erant,vel vitiata corrigeret.Id quod ille tanta iucunditate faciebat, vt eius præsentia non solùm nulli onerosa, sed omnibus gratissima foret. Adeò enim omnium se moribus & consuetudini accommodare sciebat, vt quamuis inter perfectos sapientiam loqueretur, tamen cùm esset cum pueris, quasi vnus ex

Res stupenda sanè.

ex illis existimaretur ab eis. Has corporis vires nouimus ei datas interdùm, cùm ad meditandum vel scribendum aliquid spirituale, cui singulari deuotione & gratia affectus esset, studium applicaret, ità vt nonnunquàm vsque ad meridiem, crebiò vsque ad vesperam & crepusculum ieiunium protraheret. Atque tum etiam, fratribus eum compellentibus, vt fragili corpusculo indulgeret, sępè vno pulmento, maximè autem pultibus contentus erat.

Vires datur et diuinitus.

Venio nunc ad visiones & reuelationes Domini, quæ alijs nobis notis hominibus, vitæ sanctitate probatis, de beato viro factæ sunt, vt etiam aliundè habeat testimonium veritatis. Fuit in monasterio nobis vicino virgo sancta ordinis Cisterciensis, lumen & decus nostri temporis, cuius testimonium tanto plus apud me ponderis habet, quāto ego eam familiariùs noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, primò quidem à nostro Ioseph conscriptam, sed posteà à me redactam in compendium, nè quis eius prolixitatem forsitan fastidiret. Obijt autem aliquandò apud nos, ecclesiæ nostræ simplex frater, sacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus testimonium. Pro cuius anima hæc virgo Domino multas obtulit preces, petijtque sibi certò reuelari, quo statu res eius essent. Post aliquot dies apparuit oranti illi defunctus, & de sua salute certiorem eam reddidit. Ait autem virgo ad illum: Oro, dicas mihi, cuius apud Deum meriti est Ioseph? Respondit ille: Ob virtutes eximias magni Ioseph est meriti. Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate & obedientia omnes antecellere. Id cùm posteà indicatum esset Ioseph, vt ego ab eius ore accepi, ità ait: Hactenùs quidem reuelationibus Elizabeth (sic enim vocabatur virgo) fidem adhibui: at nunc timere compellor eam esse deceptam, cui talia de omnium mortaliū nouissimo, prorsusque inutili, & qui pane, quo vescitur, dignus non sit, reuelata sint. Huiusmodi verbis seipsum despicere, & apud nos quod erat dissimulare solebat, nè pręclarè de illo sentiretur, hominum laudes deuitare volens.

Cap. 35.

Testimonium de excellētia beati viri.

Nota eius modestiam.

Aliam quoquè visionem eadem virgo de Ioseph habuit, quam illa suo mihi ore narrauit. Cùm appropinquaret tempus resolutionis eius, mihi sanè lamentabile, vt quem illa precibus & lachrymis suis ab omni aduersitate protegere, & in rebus dubijs certum efficere consueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Præpara te, breuì enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippè quæ ea causa Dominum multo tempore summa instantia esset deprecata, Et quādò, inquit, itura sum? Illo respondente, quòd admodùm breuì, subiecit virgo: Itàne prior ego decessura sum, quàm Ioseph? Respondit Angelus: Tu quidem illum antecedes, sed ille non multò pòst te sequetur. Tum illa, Dic mihi, inquit, quis vir est iste Ioseph? Respondit Angelus: Magnus planè est, & cui in ecclesia Steinueldensi nullus par sit. Illa commemorante fratres bonæ existimationis, qui tum erant apud Steinueldenses, sciscitanteque num illos omnes excelleret Ioseph, dixit Angelus: Hi quidem admodùm boni sunt, sed nihil ad Ioseph. & quadam vocis contentione & seueritate vtēs, subiecit: Nemo par est Ioseph. Scias enim certissimè, Ioseph castitate & puritate animi & corporis, humilitate perfecta, charitate summa, & patientiæ longanimitate præcellere vniuersos. multaque alia de eius virtutibus adiecit. Cùm autem extremam vnctionem famulæ Dei, præsente Ioseph, mœstissimus adhibuissem, omnibus semotis, mihi soli dixit: Iam non multa deincèps tecum loquar: scio enim certissimè impletum iri, quod à Domino per Angelum didici, & ardenter concupiui. Itaque sub his extremis colloquijs nostris Ioseph tuæ charitati cōmendo, teque commoneo diligenter, vt modis omnibus caueas illum vnquàm vel verbo vel facto perturbare. Infirmitati corporis eius humaniter subueni, & quibus potes modis ei opitulare, id pro compertissimo habens, quòd nemo illum impunè exacerbauit etiam in hac vita, vt nihil dicam de futura, vbi pœnas dabit sempiternas, nisi egerit pœnitentiam. Nam & meipsam sentio hîc diutiùs torqueri, quòd aliquotiès turbauerim eum.

Cap. 36.

Aliud testimoniu sanctitatis eius.

Sed quia virtutum beati viri mentio facta est, in quibus totius sanctitatis vis & summa consistit, operæprecium fuerit singulatìm virtutum signa, quæ ipsi & vidimus & audiuimus, explicare. Castitas quidem post acceptam à baptismo vestem albam & immaculatam, tam in illo perfecta fuit, vt gemma virginum, castitatis lilium, pudicitiæ titulus, vas electum continentiæ, agnus innocens, & virgo virginum nostri temporis iure potuerit appellari. Virgo fuit cunctis sensibus suis, & quātùm

Cap. 37.

Eius eximia virginitas.

per-

perpendere licuit, in hac virtute nostram vltra modum fragilitatem excessit. Si enim fuisset opùs, etiam in diuinis deuotarum fœminarum, vti virorum, ministerio vtebatur. Non ego hîc ministerium fœminarum, quantumcunquè sanctarum, sacerdoti ministrantium commendo, sed oculos sacerdotis lacte lotos, ità repleros & absorptos à spiritu, vt non discernerent mulierem à viro, aut si discernerent, nihil per adspectum in corpurissimũ humanæ fragilitatis irrepsisse, quid ni commendem? Addam maius aliquid. Volens aliquandò meridie somnum in lectulo capere vir castissimus, in eo lecto cubauit, in quo iam fœmina dormiens iacebat. Quæ cùm illo dormiẽte esset expergefacta, viso viro, expauit, erubuit, aufugit. Nec hîc ego commendo virum in eodem lecto cum muliere cubantem, sed virum spiritalem, mulieris præsentiam non sentientem.

Cap. 38. Humilitatem autem illius quomodò pro dignitate prædicabimus? Cuius ille

Humilitas eius insignis. præ cunctis virtutibus studiosissimus fuit, audiensque Christum dicentem, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: tanquàm verus veri magistri discipulus, cor-

Matth. 11. de, voce, gestu, habitu, agendo, patiendo eam expressit, adeoque hæc in illo virtus eminuit, vt cùm omnes cunctis virtutibus superaret, humilitate cæteras in seipso virtutes & humanum modum excederet. Facilè hoc persuaderi illi posset, qui vocem modumque loquentis audîsset, & quàm promptus ille fuerit accusator sui, aliorum excusator, quàm verecundus repræhensor, vbì poseeret necessitas. Nunquàm iactabat ille bona sua, aliorum semper prædicabat. Si quandò in faciem laudatus esset, illam laudem miris modis ità nouerat eludere, vt nonnunquàm etiam id, quod vidissemus & audiuissemus, adeò nobis excuteret, vt illi virtutẽ inesse vix crederemus. Quotiès autem apud nos sui faciebat mentionem, se opprobrium hominum, & abiectionem plebis, se numerum tantùm & fruges consumere natum,

Gestus eius. pomum sylue stre putridum, omniumque onus appellabat. Gestus omnium membrorum eius simplicissimi erant, vt nihil in eis insolens, aut quod singularitatẽ præ se ferret, conspiceretur. Compungor, frater charissime, dum te contẽplor oculis cordis mei, lugeoq; tam me tuî dissimilẽ. Caput tuum humiliter submissum erat, oculi tui planè columbarum, nihil noxiũ afferẽtes in domicilium cordis tui. Genę tuæ, instàr turturis, humilitate depressæ, virginei pudoris verecũdia rubicundæ. Incessus pedũ tuorum moderatus & simplex, nihil omninò vel superbiæ, vel leuitatis admittens. Si quẽ sibi offensum putaret, sine personarũ acceptione facilimè se ad

Vestes eius. petẽdam veniã in genua submittebat, voce humilima sibi ignosci petẽs. Vestes eius nec delicatę, nec sordidæ, tametsì ad sordes propẽsior videbatur. Multis annis non vidimus cum nouo vrentẽ cucullo, quod tamen ille non humilitati, sed imbecillitati corporis tribuere solebat, asserẽs se noua vestimenta propter pondus ferre non posse. Quod etsi verum erat, maximè tamẽ humilitate id illum fecisse nouimus. Nouis tunicis aliquandò vsus fuit, sed sæpiùs & libentiùs vetustis, quæ sartas haberent manicas. Vestem pelliceam, qua solebat vti diutissimè, suis interdùm manibus pãno laneo æquè vetusto sarcire solebat: cumq; frater ei familiaris id repræ-

Calcei. henderet, aiebat: Ego meliori dignus non sum. Calcei eius nulla erant arte confecti, plerunq; veteres, & quibus alij iam vsi essent: in quibus si quid superbũ in ante-

Actus. riori parte inesset, ad lignum vel lapidẽ eos allidebat. In cunctis eius actibus nihil erat, quod cuiusquã boni hominis oculos offenderet, quippè è quibus sanctitas reluceret. Totus ille sibi ex animo vilis erat, & quod apud se intùs erat iudicio suo, foris etiam alijs ostendebat. Qua igitur ratione laudem ab alijs expeteret, cùm eam

Cupit vilis haberi. ipse sibi negaret? Immò verò non solùm non laudari ille volebat, sed etiam vilipendi cupiebat, quod equidẽ certo declarabo exemplo. Eunti illi aliquandò rusticus occurrit: quẽ ille salutans, flexis genibus sic orauit: Quæso vt facias id, quod petiturus sum abs te. Illo respondente se id libenter facturum, adiecit: Cęde obsecro maxillam meam. Territus rusticus re insolente, quæsiuit cur id peteret. Respondit ille: Dignus planè sum, qui cædar in facie, cùm sim putre cadauer. Hoc quidem ille rusticus narrauit vni ex sacerdotibus nostris. Quod vbì nos resciuimus, factum viri stulti propter Christum, sed prudentis in Christo, ægrè tulimus, non id humilitati, sicuti oportuit, sed stultitiæ eius adscribentes. Igitur repræhensus est à nobis, at ille vt in viam nos reduceret, Et quo alio, inquit, dignus sum impurum cadauer, quàm vt cædar in faciem? Docuit ea nos, doceat & lectorem plena humilitatis responsio, quid de seipso vir beatus sentiret, nec ausi sumus dicere stultitiam, vbì tantæ humi-

humilitatis ſapientia apparet, maximè quandò perfecta humilitas abſque ſtultitiæ nota in eorum oculis, qui humanam venantur gloriam, aut vix, aut ne vix quid em ſeruari poteſt. Huiuſmodi autem factis penè apud omnes, qui illum nouerant, adeò vilucrat, vt nulla cum laude dignum putarent. Multò enim magìs ille optabat ſtultus quàm ſanctus haberi, cùm eſſet humilimus omnium, quorum nos notitiam habemus, non ſolùm coram hominibus, qui falli poſſunt, ſed etiam coram faciè tua Domine Ieſu, qui falli non potes.

Vileſcit apud mal[illegible] [illegible]ſsimus.

Laudemus porrò charitatem eius, quę omnium radix eſt virtutum, ſine qua non poteſt virtus vlla meritò appellari. In hac virtutū radice omnes virtutes ſuas plantauerat Ioſeph noſter. Dilexit ille re vera Deum, dilectus Deo, propter quem corporis voluptatem caſtitate, mundi gloriam humilitate calcauit: propter cuius verba labiorum vias duriſſimas cuſtodiuit, ingrediés per anguſtam portam humilitatis, paupertatis, laborum & dolorum: nec tamen vel ob contemptam voluptatem, vel ob quamlibet toleratam afflictionem aliud expetiuit præmium, niſi vt faciem videret tuam Domine Ieſu. Tibi, tibi ſoli dixit cor eius, charitate tua vulneratum, Exquiſiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. O quotiès & quàm ab imo ductis pectore gemitibus etiam nobis præſentibus te ſuſpirabat bone Ieſu? quàm dolebat miſeria miſerabilis Babylonis huius, & abſentia vultùs tui? Adeò verò etiam proximi charitate feruebat, vt probè nóſſet & gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Intantùm ille tum corpore tum animo afflictis condolebat, vt mitiſſimum & benigniſſimum cor eius, omnium mœſtorū, infirmorum, & qualibet miſeria laborantium communis quædam domus hoſpitalis videretur. Vidi ego aliquandò, cùm fratres quidam ſuas ei tentationes & moleſtias exponerent, tanta illum commiſeratione affici, vt & vultus concideret, & manifeſta eum cordis defectio occuparet. Quibuſcunque potuit modis, condolendo, conſolando, orando, afflictorum portauit onera, vt legem Chriſti, quæ charitas eſt, adimpleret. Dederat illi Dominus gratiam bonam, & linguam eruditam, vt ſciret ſuſtentare verbo eos, qui lapſi fuerant, & quorum veſtigia nutabant: atque ex his, quæ paſſus erat & quotidiè patiebatur, afflictis omnibus omnia ſe facere nouerat, tum à ſancto ſpiritu, tum ab experientia in omnibus inſtitutus: nec quenquam, charitate impellente, à ſe alienum aut extraneum reputabat.

Cap. 39. Sublimis charitas eius.

Pſal. 26.

Commiſeratio erga afflictos.

Vt verò ad eius quoquè patientiam veniamus, crucem ſuam tãquàm ex duobus compactam lignis, externa afflictione & interno dolore, quotidie ferebat, inſiſtens in veſtigijs Domini ſui. Videbatur flagellis & verberibus vndiquè cinctus vir miræ innocentiæ, vt omni ex parte eius patientia exerceretur. Multigena ei Dominus flagella adhibuit, vt omnigenis poſteà in cælo gaudijs afficeretur. Multis, & quotidianis, ac penè cōtinuis vexabatur morbis, debilitate ſtomachi, doloribus capitis, defectione cordis creberrima: dẽptis alijs ſæpè ſuperuenięntibus ægritudinibus. Afflixit etiam eum Dominus, non permittēdo, vt corporis cōmodis, cibo, potu, equo aliquò profecturus, molli ſtrato vteretur: ità vt ſæpè eſuriret & ſitiret, nec tamen liceret ei ſumere cibum illum & potum, quem expetebat. Erat ſanè omnibus non mediocri admirationi, quòd viderent eum fame & ſiti laborare, nec tamen capere cibum & potum, quem ordo ſiue inſtitutum permittebat. Interdùm fatigatum illum ex labore, extra monaſterium agentem, amici eius molliori lectulo fouere volebant, ſed ille reiecto lectulo benè compoſito, in ſolis ſtraminibus debilis cubabat. Rogatus quandoquè, quid cauſæ eſſet, quòd cibos lautiores & lectos molles tam imbecillus corpore non admitteret, paucis reſpondebat: Ieſus prohibuit. vel: Ieſus non permittit. Equo vel curru annis propè duodecim vſus non fuit, neque in niue, neque in pluuia, non in æſtu aut frigore, ſed quanuis difficilia itinera pedes conficiebat, exiguo ſcipione imbecillia membra ſuſtentans. Feciſſe autem id eum voluntate diuina, eiuſmodi exemplo didicimus. Ibat aliquandò ad chortes eccleſiæ noſtræ, aſſumpto fratre, ei valdè familiari. Habebant autem duo vnum duntaxàt equum, quem manibus ducebant. Cumque paululùm progreſſi eſſent, ait Ioſeph: Vix poſſum vltrà progredi, adeò laſſus ſum. Hortãte eum fratre, vt equum aſcenderet, reſpondit: Non poſſum. At tamen fratre importunè vrgente, tandèm equum aſcendit: ſed paulò pòſt tam grauiter equus offendit, vt ægrè poſſet à caſu ſe tueri. Itaque ait fratri: Nonne dixi tibi, non poſſe me equo ſubuehi? Tum frater, Quęſo, inquit, denuò tentemus. Aſcendit Ioſeph, ſed equus multò etiam

Cap. 40. Excellens patientia.

Morbi varij affligunt eum.

Cur nihil ſibi indulgere voluerit etiam valdè imbecillus.

am grauiùs impegit, ità vt fratri diceret Ioseph: Sine me ab equo descendere, ne deteriùs corruam. Admirans frater,& tamen quid ageretur ignorãs, Etiam tertiò, ait, in nomine Domini periculum faciamus. Ego sustentabo te, nè possis ex casu detrimentum accipere. Vix ille verba finierat,& cùm equus vellet procedere, totus corruit,& sessor, licèt fratre sustentante, vix illæsus euasit. Tum frater cernens ſtotiès voto frustrari suo, obnixè rogauit eum, vt quid sibi hoc vellet, explicaret. Et Ioseph, Crede mihi, inquit: Dominus Iesus prohibuit. Alioquì putas me non perindè vt alios, vsurũ cibo, potu, equo, nisi Dominus vetuisset? Illo ergò iubente, hos ego peculiariter sustineo labores. Sic ille ad mortem vsque Domini Iesu fuit constrictus legibus, vt eius exemplo nec equis, nec curribus veheretur. Interim verò non deerant præter alios, etiam quidam in fratribus, qui per contumeliam ei obijcerêt, quòd sæpè posset comedere, nec tamen laborare: non attendentes stolidi, omni labore molestius id ei accidere, quòd non posset laborare: & quauis inedia acerbius, quòd ieiunare nequiret, Domino illi etiam in Quadragesima non parcente, vt vel tunc posset cum pueris alternis diebus ieiunare. Porrò etiam teterrimus satan quantum potuit molestus ei fuit, modò in corui, modò in felis specie ei oranti apparens, nunc cucullo à tergo eum trahens, vt à precibus eum impediret, aut certè improuiso metu concuteret, quem aliter ad assentiendum suæ malitiæ permouere nequiuit. Exercebatur quotidiè in his alijsque multis fortissimi athletæ patientia, & vtroque homine dimicans, cælestis præmij coronas sibi texebat.

Infestus ei est malign' dæmon.

Cap 41. Liberi iam aliam suprà dictæ Christi ancillæ de nostro Ioseph exhibitam reuelationem subiungere, summam sanctitatis eius laudem hauddubiè continentem. Cùm ecclesia Steinueldensis magnis quateretur aduersitatibus, & à solo Deo esset expectãdum remedium, virgo hæc Elizabeth (quæ propter spiritales amicos, quos in ea habebat, non minùs quàm propriam ecclesiam eam diligebat) cœpit eius perturbatæ causam in se recipere, & neque nocte neque die à precibus & lachrymis cessare. Expertus loquor. Fuit ea virginis Christi consuetudo, vt quotiès pro causa aliqua Dominum deprecari cœpisset, non desineret, donèc certam ab eo consolationem obtineret. Instanti itaque precibus & lachrymis multis, apparuit ipse mœrentium consolator, aitque ad eam: Quid ità pro ecclesia Steinueldensi clamas ad me? Putas'ne illius me oblitum? Certissimè noueris, In ea iam germinare lilium, quod te quoque dignitate præcellet: quod quandiù fuerit in ea ecclesia, illa perire non poterit. Hoc lilio quem Dominus significare voluerit, satis declarant crebra miracula, quibus Ioseph nostrum extulit non solùm vltra omnes fratres eius, sed etiam supra ancillam hanc suam, virginem egregiam, ità vt in omnes finesterræ huius lilij odor sese diffuderit.

Laudatur à Deo.

Cap. 42. Adiungimus huic aliud alterius Elizabeth, virginis non minùs sanctæ testimonium. Celebrabat aliquandò sacerdos eximius Ioseph noster sacrosancta mysteria, asperrima quidem hyeme, sed solita prolixitate & suauitate. Sub Canone stabat manibus eleuatis, nec tamen sentiebat acerrimum frigus, quod alijs locis & tẽporibus magnam ei molestia afferre solebat. Adeò erat extra se raptus, vt sensus corporei suis destituti essent officijs, oculi nil cernerent, aures nil audirent, manus insensiles essent. Adfuit tunc hæc virgo optimæ existimationis, purissimæ simplicitatis & castitatis eximiæ, maximeque admirabatur sacerdotem Domini tam longo temporis spatio illo immani frigore nihil affici. Tum verò Dominus aperuit oculos admirantis, & maiori miraculo admirationem eius absoluit. Vidit enim Dominum Iesum ex vna parte, & beatissimam matrem eius ab altera adstare sacerdoti nostro, eique ceu charissimo ministro sua exhibere ministeria, Domino Iesu tenente manum eius dextram, sinistram sanctissima matre eius, eoq; contactu vtranque manum calefaciente, frigusque temperante. Ità factum est, vt tot horis homo debilis in tanto durarêt frigore, (quod alioquì ferre non potuisset) nec igni manus admoueret, nec vel contrahendis digitis, vel aliquo signo se frigere indicaret, immò nec peractis mysterijs in manibus algoris extaret signum aliquod. Itaque etiãsi reuelatione id patefactum non esset, satis hinc constaret Dominum Iesum, itemque sanctissimam matrem eius, illi adfuisse, eiusque digitos calefecisse. Perfectis dè sacris Missarum solennijs in feruore cordis & corporis refrigerio, ad angelicum sacerdotem virgo illa sancta accessit, eique quid vidisset indicauit. At ille, vt semper humanæ laudis auram prudentissimè declinare solebat, Ego hoc, inquit, non vi di:

Visio cuiusdam sanctæ virginis.

vidi: sed cùm non sentirem frigus,cogitaui posse id fieri. Adijciam aliud isto non
inferius, quod à teste fide digno & celebris famæ accepimus. Visa fuit aliquandò Visio cuius-
beatissima Virgo & mater Domini suo ministro cum aureo calice,in cuius medio dam.
erat crux aurea,adstare,cùm eius vnicum filium in matris honorem Deo patri of-
ferret,& tandèm diducto sacerdotis pectore vnà cum cruce & calice in illud se re-
cipere. Nec sanè apud me magnam habet admirationem,eam in illud pectus vi-
sam fuisse introire, in quo dilectionis affectu & iugi commemoratione perpetuò
retinebatur.

Volo iam aliud dictæ virgini & nostro Ioseph communc referre miraculum, Cap 43.
nobis vtriusque testimonio compertum. Percusserat Dominus seruum suũ,immò
prædilectum filium, morbo & graui & diuturno,ità vt omnibus omninò ad mor-
tem tendere videretur. Venit igitur virgo Christi,vt suum visitaret infirmũ,quem
fortiter amabat,vt extremum vale diceret morituro. Decumbebat ille tunc, Deo
sic disponẽte,in quodam castello, vbi Dei famulis vtriusque sexûs licetet ad illum
accedere. Veniens autem Christi virgo,amicum quidem languentem humanitùs
miserata est,sed multò plùs doluit & ingemuit nõ sibi licere præcedere,aut saltem
comitari ad dilectum Dominum proficiscentem. Collecto igitur spiritu, credens
Domini misericordia etiam eum,cuius iam desperata vita esset,posse ab ipso mor-
tis aditu reuocari, orauit Dominum Iesum instantissimè, vt seruaret vitam iam à
vita abeunti. Tandèm illi sic oranti,& in precibus vigilanti Dominus apparuit, di-
cens: Audiui preces tuas, & propter te vitæ eius quinque adieci annos. At illa: Si
exaudîsti,inquit,preces meas,quæso Domine,vt nõ quinque, sed duodecim annos
addas vitæ illius. Quantulum enim sunt quinque anni? Equidem his contẽta non
sum. Dominus vero,nolens contristare delicatæ filiæ spiritum, Ecce,ait,do illi an- Diuinitùs
nos nouem. nam duodecim annis haudquaquàm volo illum hìc permanere. Illa adduntur
nihil dubitans de visionis veritate,infirmo Ioseph eam exposuit,alijsque planè di- grauiter de-
uersum sentientibus, dixit non iam moriturum Ioseph. & sic etiam re ipsa euenit, cubenti no-
conualescente illo contra omnium expectationem,& tot annis,quot dixerat Do- uem anni
minus,nobiscum in hac vita durante. vitæ.

Et quia in virginis huius mentionem incidi, quo fine hinc exierit,paucis anno- Cap.44.
tabo.id enim pertinet ad commendationem nostri Ioseph.Beata hæc virgo sponsi
sui præsentiam ardenter suspirans,sine intermissione summoperè rogabat eum,vt
ante Ioseph emigrare ipsi liceret ex hac vita. Non despexit Dominus preces ancil-
læ suæ,præstititque ei quod volebat.Qua autem hora illa spiritum reddidit,beatus
Ioseph Missarum solennia agebat, nihil comperti habens de obitu illius. Et eccè
inter ipsa sacrosancta mysteria adsunt angeli, eique sanctæ virginis animam exhi- Sub Missa
bent,aiuntque eam à corpore discessisse. Et ille quidem contristatus eius decessu, videt animã
sed præsentia exhibita exhilaratus, completo Missæ ministerio, omnibus qui ad- sanctæ vir-
erant virginis obitum denunciauit,familiaribus secretè exponens, vndè cum ipse ginis.
comperisset.

Stetit aliquandò Ioseph noster iuxta altare, habens in manu sua librum altari Cap.45.
impositum, quem meditabundus legebat. Eadem hora quidam nostræ ecclesiæ
frater conuersus, quem diligebat Ioseph, superuenit, respiciensque Ioseph stan- Visio cuius-
tem, vidit vultum eius instàr Angeli luculentum,& verticem capitis eius similem dam fratris.
carbonibus ignitis & ardentibus lampadibus.Testimonium hoc omni exceptione
maius est propter viri simplicitatem & innocentiam, & nos scimus illud verum
esse. Interìm cogitemus nos quoàd possumus,quale Domino holocaustum per id
tempus fuerit spiritus Ioseph, quanto eum igne intùs inflammârit spiritus sàn-
ctus, quandò foris etiam in corpore tantus ardor apparuit. Habemus & alterius
fratris testimonium : sed mihi priùs dicendum est, quod ipsius Ioseph relatione
mihi compertum est. Cœperat exponere Cantica canticorum,mirantibus nobis,
& tum intra, tum inter nos aut temeritatem aut simplicitatem eius valdè repræ-
hendentibus. Permulti enim necdùm noueramus, vitam & actus eius aut ipsius
Domini Iesu, aut beatissimæ matris eius institutione in omnibus dirigi. Cùm au-
tem aliquandò oblata occasione de hac re familiariter cum eo conferrem, ille
non habens quo se excusaret,coactus est dicere id quod erat. Ait igitur : Non ego
vel temeritate vel simplicitate deceptus,quasi ignorem quantam ingenij vim hoc
opus reposcat, illud suscepi, sed matre Domini me adhortante. At ego sermone

tam breui, licèt vero, minimè contentus, modum reuelationis accuratiùs inquisiui. Tum ille: Videbam, inquit, matrem Domini ferentem manibus elegantem & amplam scutellam, in cuius fundo parum erat olei. Arridēs autem illa mihi blandissimè, sic ait: Exiguum hoc oleum tibi exhauriendum relictum est: mox id clariùs exponens, adiecit: Quandoquidem Cantici canticorum liber multorum expositionibus penè exhaustus est, hoc parum, quod instàt olei huius superest, tu ad meî commendationem exhaurire debebis. Tantæ ergò Virginis adhortatione & authoritate fretus, laborem mihi intolerabilem suscepi, malens hominum ignorantiæ, quàm matri Domini displicere.

In visione iubetur exponere Cantica canticorum.

Cap. 46. Subijciendum hìc est testimonium aliud, quod difficilè quidem credi possit, sed non vnius est duntaxàt. Aggressus Ioseph exponere Cantica canticorū in persona matris Dei, in locum solitarium secessit, vbi nec clamantium strepitu impediretur, nec facilè ab alijs inuisèretur. Ibi ille sæpissimè, quotidianæ infirmitatis suæ oblitus, tanta spiritûs vehementia rapiebatur, tanta contemplationis dulcedine fruebatur, vsque adeò scripturæ, quam tractabat, nectare inebriabatur, vt miseri corpusculi prorsùs immemor, cœnæ vel prandij horam, quam anxius cum puerulis præuenire solebat, aut non cogitaret, aut ignoraret omninò. Tædio nonnunquàm affecti fratres, qui refectorio ministrabant, cùm etiam ad secundam inseruientium mensam non veniret, ibant ad locum solitudinis, vbi illum manere cognouerāt, & cum non inueniēētes, vel potiùs præsentē non videntes, nimia expectatione perturbati, verbis durioribus inculpabant eum, putantes eum ibi non esse, recedebantq; indignabūdi. Quos ille suo tēpore subsecutus, cùm venisset ad eos, ordine eis commemorauit ea quæ dixerant, monuitque blanditer animi commotiones comprimere, & à verbis incompositis abstinere, si iram Domini Iesu & matris eius euitare vellent. At illi nimia admiratione affecti, Vndè, inquiunt, sermones nostros & animi commotionem scire potuisti, cùm te illic præsentem non viderimus? Ille verò, vt eos certiores efficeret, respōdit: Ego verba vestra non ab alio didici, sed hisce meis auribus accepi, à quibus oro, vt deinceps abstineatis.

Vide lector admiratiōe digna.

Cap. 47. Nec id semèl contigit, vt pręsens à pręsentibus nō cerneretur. Deuotione fratris, qui refectorio seruiebat, & familiaritate fretus, in ipso refectorio locum sibi delegerat, vbi à prandio æstate, & à cœna hyeme toto penè die potuit contemplationi & lectioni vacare. Ibi nonnunquàm ab illo fratre & intrante, & exeunte, & ianuam claudente visus non fuit, ità vt intrans ille summoperè miraretur, se non inuenire quem illic reliquerat: rursusque reuertens non minùs stuperet se eum ibì cernere, quem se putabat illic neutiquàm reliquisse. Ostium enim illud sic claudebatur, vt ab eo, qui intùs esset, aperiri nō posset, nè quis puteret eum fratre ignorāte & egredi & ingredi potuisse. Vndè etiam aliquandò exiturus frater, & ianuam clausurus, cùm eum non videret, & tamen fieri posse existimaret, vt esset illic, sicut heri & nudiustertiùs, aperta voce dicebat: Si hic ades, ô Ioseph, manifestū te exhibe, nè clauso ostio exire non possis. Tacente Ioseph, frater iam clauem seræ inserebat. Tum Ioseph exclamans, Noli, inquit, claudere. iam enim tecum egrediar. At ille vehementer admirans, Si te, ait, me egrediente posthàc non prodideris, toto die oportebit te intùs inclusum permanere. Ioseph autem more suo dissimulare volens, quod negari non poterat, Et quarè, inquit, me non vidisti, sedentem in conspectu tuo? Hæc ego ex fratrum Steinueldensium ore accepi, nè minùs fide digna putentur, si in tertiam vel quartam personam transierint, priusquàm scripta fuēre. Nec rarum, immò propè quotidianum fuit, vt per omnes monasterij latebras quæreretur, nec tamen reperiretur, atque tandem mirantibus illis, qui eum quęsierāt, quandò ei visum fuit, eis se præsentem exhiberet. Potest hinc animaduerti, quàm subtilis eius spiritus fuerit, & quàm sublimiter ad illud incircunscriptum lumen accessetit, atque in secretissimum Domini sanctuarium introierit, quandò etiam adhuc corruptibile corpusculum eius ad eam pertigit subtilitatem, vt à præsentibus videri non posset. Adiurat sponsus in Canticis filias Hierusalem, nè suscitent, neque euigilare faciant dilectam, donec ipsa velit. Quid verò aliud etiam hìc videtur dixisse sponsus, dilectum suum etiam corporaliter abscondendo, quàm nè suscitaretur ab inquietis, neque euigilare nisi volens cogeretur? Quid autem mirum, si is horam prandij non sentiat, qui gustat & videt quàm suauis sit Dominus?

Licèt præsens, tamen nō videtur.

Cant. 2. & 8

Cap. 48. Disponente Domino, morabatur aliquādò Ioseph in monasterio quodā, mu-

tis ijsque diuturnis molestijs & vexationibus exagitato, crebrisque virgæ Dominicæ ictibus ad extrema perducto. Nomen monasterij idcircò reticemus, nè quem infamare velle videamur. Motus ergò misericordia Ioseph ob eius monasterij cōtritionem, in quo cōterebatur & ipse, inualidam causam orator validus, & non in legibus hominū, sed in lege Domini, quę charitas est, peritissimus aduocatus agendam suscepit: sumptoq; thuribulo orationis incensæ, & hausto igne charitatis ardentis, inter Deum viuentem & homines peccatis mortuos medium se obiecit, seueri iudicis sententiam flectere connitens. Cumq; in hoc totus esset, tandèm Dominus Iesus venit ad eum, sed valdè terribilis, & vindex acerrimus, ferens manu securim acutam, tanquàm illam ecclesiam radicitùs excisurus. Territus ille suprà quàm dici queat, ad tam horrendum Domini adspectum, pius intercessor pauens & tremens ad eius genua se aduoluit, & quibus potuit lachrymis & precibus, comminantis manum retinere tentauit. Dominus autem voce seuerissima, Surge, ait, & vide pro quibus intercedas. Adspice quàm totus hic locus nihil viriditatis habeat, nisi quantum occupant pedes tui, & vide cui causæ patronus accesseris. Surgens Ioseph, & cognoscēs vera Dominum dicere, iterùm humi se abiecit, nec cessauit orare Dominum, donèc illo nonnihil placato, vocem eiusmodi ab eius ore accepit: Ista quidem ecclesia indignam se misericordia reddidit, sed propter te manus iustissimæ vltionis meæ suspenditur ad tempus. Hæc nos ab ipso Ioseph audiuimus, cuius testimonia credibilia facta sunt nimis.

Dominus Iesus apparet ei.

Flectit iratū illū precibus suis.

Cap. 49.

Iam porrò breui capite explicabimus beneficia Dei, quibus vltra humanā naturam auctus fuit noster Ioseph. Decubuit aliquandò, vt putabatur, è solito morbo suo: sed vt posteà veriùs compertum est, languebat amore, charitatis telo vulneratus. Iacuit autem in lectulo suo totum triduū, nec interìm quisquam ad illū visitandi causa accessit. Solebat enim ipse hoc crebrò mihi dicere, adeò nonnūquàm omni se hominū gratia fuisse destitutum, vt alijs quicquid ageret, prorsùs displiceret: alijs, quicquid etiam ei accidisset, curæ non esset. Tandèm venit ad eum frater quidam, cuius iam sæpè, tacito eius nomine, mentionem feci, inuenitque decumbentem, aitque ad eum: Quid ita hîc iaces? Langueo, ait ille. Et frater, Quanto, inquit, tempore sic langues? Respondit Ioseph: Triduum est, quòd è lectulo non surrexi. Sciscitante fratre, an non coactus esset necessitate naturæ interdùm surgere: Scio, inquit, me triduò non surrexisse, sed quæso te subleua me, & vide nū quid fortè humanum passus sim nesciens. Hoc autem ille dicebat, vt fratrem ab eius secreti admirandi inquisitione auocaret. Sustulit ergò eum frater è lecto, sed nihil prorsùs indecorū comperit. Tum verò scire volens, quid hoc esset rei, quippè qui iam consuetudine doctus erat eius rimari secreta, nihilque sine causa circa illum fieri, Rogo te, inquit, nè abscondas à me hoc mysterium, quòd totum triduum hîc iacens, nullam naturæ necessitatem expertus es. Respondit Ioseph, fratris familiaritate victus, & precibus: Cùm ego naturali morbo afflictus decumbo, naturæ necessitati perindè vt cæteri parére compellor: quādò verò Dominus Iesus aliquem mihi languorem immittit, ab omnibus naturæ necessarijs liber sum. O si videre nobis liceat, gustare quoquè & experiri, qualis fuerit hic languor, qui tātas vires etiam corruptibili corpori subministrauit. O si hoc languore moti cōtingat. Benedictus es tu, Domine Iesu, pater rectorque naturæ, qui abscondisti hæc à sapiētibus & prudentibus, & reuelâsti ea paruulo tuo Ioseph.

Vir sanctus à suis negligitur.

Cap. 50.

Addo aliud, non minùs mirabile & naturę vsum excedens. Diximus iam antè, in tanta corporis debilitate beatū virum, cùm esset in itinere, nec equo, nec vllis vehiculis vsum. Itaque solebat paruam secum ferre laguncula, quæ tres aut quatuor caperet haustus, vt si nimio labore & æstu defatigatus, progredi non posset, corpusculum exhaustum nonnihil refocillaret. Porrò appropinquante corporis eius resolutione, cum quodam admodùm religioso viro, laico tamen, iter agens, cùm planè deficeret viribus, consedit, & lagunculam sibi porrigi petijt. Dicente autem socio, eam planè exhaustam esse, ille respondit: Fac mihi, obsecro, calamos duos, quos per os lagunculæ vsque ad eius fundum immittam, si fortè guttam aliquam extraham, quæ me paululùm refocillet, prorsùs iam deficientem viribus. Tum ille, quanuis sciret nihil humoris relictum in laguncula, tamen paruit ei, & calamos porrexit. Quos ille mittens in lagunculæ fundum, tantum hausit vini, quantum calamis hauriri potuit: dixitque socio: Accipe etiam tu, & bibe. Credens ille dece-

Mira sanè sunt hæc, ex laguncula vacua haurire vinum.

 ptum

ptum fuisse, admouit ori lagunculam, sed cùm nihil sequeretur per calamos, comperit se vera dixisse: aitq; ad Ioseph: Quis bibat ex vase protsùs vacuo? Respondit Ioseph: Tu planè nihil nósti: acceptaque lagena, ait: Verte in aliam partem, vt inuenias. bibitq; ipse secundò, & indè porrexit ministro. Et ille quidem denuò tentauit, sed frustrà. Ioseph verò iterùm cum quadam iucunditate exprobrans ei, quod nihil acciperet, accepta laguncula, etiam tertiò indè bibit, nihil penitùs inueniente ministro, quia reuerà naturaliter nihil illic vini erat. Quòd autem vir plenus gratia vinum indè hausit, illius virtute factum est, qui cuncta fecit ex nihilo, qui hoc miraculo voluit cohonestare electum suum. Mirentur alij elementorũ mutationem, absentium cognitionem, præscientiam futurorũ, morborum curationes (Sunt enim hæc admiratione digna:) ego nihil horum perindè admiror, quàm ex nihilo factum aliquid.

Cap. 51.

Porrò verò etiam spiritu prophetico seruum suũ Dominus ornatũ voluit. Nam cùm dissolutionis eius tempus optatum immineret, eodem anno quidam ex fratribus post nocturnas laudes, cæteris quiescentibus, in templum ingrediens, (Abfuerat enim ab illo officio) cœpit preces easdem Deo offerre. Et ecce à latere audit in medio monasterio edi sonum vehementem, ità vt corpus horrore, cor metu ingenti corriperetur. Mirabatur autem vndè tantus eo loco posset excitari sonus, vbi nihil esset, cuius ruina eiusmodi sonum exprimeret. Expletis tãdèm precibus, non sine admiratione recessit, misitque Dominus in cor eius, vt id quod audierat, ad Ioseph referret, si fortè posset ex illo eius rei discere mysterium. Igitur manè venit ei obuiàm Ioseph, cui quid audisset indicauit, petens ab eo doceri, quid sonus tam ingens portenderet. Subrisit Ioseph, aitque illi: Ego tibi aperiam rei huius significationem. Eo loco, quo extitit strepitus ille, quidam suo tempore sepelietur, ad cuius monumentum magnus erit hominum concursus, & frequens strepitus: & cum sciàs eo sono, quem audisti, præsignificatum. Impleta verissimè est hæc prophe[illegible]a. Ipse illic tumulatus est, & certatim ruunt populi, sanitatis remedia expetentes, aut certè cupientes mirabilia, quæ per eum Dominus velit operari. Multis etiam annis antè prædixit, ecclesiam Steinueldensem multis afflictionibus fatigandam. quod re ipsa plùs satis iam comprobatum est. Promisit etiam post has tempestates eid[illegible] ecclesiæ tranquillitatem & felicia tempora, quæ spe & desiderio sustinemus & p[illegible]stolamur, nihil de prophetæ veritate ambigentes.

Prædicit euentura post obitũ suum.

Cap. 52.

Felicis etiam resolutionis suæ tempus ipsi non fuisse incognitum, quibusd[illegible] dicijs declarauit. Circa idem tempus, quo sepulturæ suæ locũ prædixit, ad quo[illegible]am fratres accessit, qui magis ei familiares erant, quibusq; ille pro singulari erga Deum deuotione fidentiùs quædam sua secreta communicabat. Nihil enim dub[illegible] uisse illum, quæ vel fuisset vel esset singulorum fratrum vita. Venit enim ad [illegible] dam fratrem, qui mihi non minùs notus est, atquè ego ipse: qui in mundo [illegible] iuuentutis dies exegerat, priusquàm religionis acciperet habitum, dixitq; a[illegible] Quotiès hunc psalmi versum profers, Bonitatem fecisti cum seruo tuo Do[illegible] meritò debes magnam cordis deuotionem adhibere. At ille nõ intelligẽs, [illegible] dit non solùm illum versum, sed etiam preces omnes cum magna deuotione [illegible] cendas. Tum Ioseph volens ei meliùs explicare mentem suam, & cum tu[illegible] cognitionem, tum ad agendas Deo gratias incitare, ità subiecit: Est & alius al[illegible] psalmi versus, quem itidèm debes singulari semper attentione & deuotione p[illegible] ferre. est autem hic: Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. tanquàm diceret Ioseph fratri illi: Intellige hanc Dei bonitatem, quam fecit tecum, quòd eruit animam tuam ex inferno inferio[illegible] in quo iam eras per malam vitam tuam. Stupebat his auditis frater, vitam [illegible] uelatam beato viro, cùm sciret eum ab homine illã minimè didicisse. Verùm [illegible] ad hunc, aut eius similes, sed ad alios maioris innocentiæ & deuotionis fra[illegible] cessit Ioseph, imminente obitus sui tempore, eisq; supplices preces offereos, [illegible] inquit, cuiusdam sacerdotis amici nostri finis appropinquat: rogo vos pro[illegible] um, vt illum precibus vestris Domino commendetis. Illis quærentibus q[illegible] non aperuit, sed tantùm ait: Breuì te ipsa comperietis, quis sit.

Psal. 118.

Psal. 85.

Prædicit obitũ suum.

Cap. 53.
Sub morte insolitas fert tentationes.

Liber iam ad infirmorũ & tentatorũ consolationem quædam etiã co[illegible]emorare de beati viri tentationibus & infirmitatibus, quibus virtutes perficiuntu[illegible] A[illegible]propinquante tempore decessus sui, innsitatis eum Dominus tẽtationibus a[illegible]

per-

permisit, quas anteà expertus non erat. Nec reor alia causa permisisse, nisi vt humilis humiliaretur adhuc, & iustus iustificaretur adhuc. In alijs alia ratio fuit, putà vt scirent etiam in tentatione sperare, & manũ Domini nos non ad consumptionem sed ad consummationem ferire. Fuit autem hæc carnalis tentatio, si cum nostris conferatur, parua quidem & propè nulla: sed cõparatione angelicæ puritatis eius maxima videbatur. Permisit etiam Dominus alijs intolerabilibus sub diuinis mysterijs eum tentationibus cruciari, malo dæmone ei muscas & grãdes araneas, quarum nobis est incógnita magnitudo, exhibente, eiusque pijssimum animum affligente. Adeò verò hæc ei molesta fuêre, vt propter ea nonnunquàm ab altaris ministerio abstineret. Posteà verò apud quẽdam ex sacerdotibus nostris eas vexationes miserandum in modum conquestus est, aitque se missum ad eum, vt ab ipso curaretur. Territus ille frater, vt qui se eius meritis longè imparem sciret, Quisnam ego sum, inquit, vt liberem te à tentationibus tuis? Respondit Ioseph: Equidem ad te missus sum, vt diabolum mihi insidiantem coërceas. Videns frater instantiam deprecantis, beati viri infestatorem dæmonem, non suis fidens meritis, sed Domino, adiurauit, nec eum posteà talia passum cognouimus. Gratias tibi Domine, qui infestantis inimici iacula probationem fidelium tuorum esse voluisti, & non vulnera: qui talem tuis tribuis pro labore mercedem, vt nullum tuorum gaudeat hostis fuisse imbellem: immò perpetuum eis das triumphum, vt sint exemplo fidelibus tuis, dum tentati in humilitate, liberati in tua charitate firmantur. Dæmonum iacula vertit Deus suis in triumphum.

Habuit Ioseph noster iuuenem quendam admodùm sibi charum, professione canonicũ regularẽ, in monasterio virginũ Cisterciensis ordinis Domino seruientem. Is veniẽti Ioseph ad illud monasteriũ, in diuinis ministrare solebat: præceperat autẽ ei Ioseph, nè post peracta Missarũ solennia loqueretur ipsi, aut quippiã ab eo sciscitaretur, donèc ipse prior ei locutus est. Quadam igitur die cùm post perceptam solitam gratiam recederet ab altari, eam gratiam præter spẽ amisit. Ea re insolita perterritus, vt erat semper sibijpsi suspectus, in gratiæ collatorem se quippiam deliquisse timebat. Sed cùm nihil sibi conscius esset de culpa aliqua, incidit illi, velle fortassis Deum, vt secretum suum illi familiari suo aperiret: conuersusque ad Dominum, Domine, inquit, si tu vis, vt hoc secretum reuelẽ seruo tuo, iam per eius merita redde mihi consolationem gratiæ tuæ, quam perdidi. Vix verba finierat, & eccè redit cum multa vehementia odor mirificus, qui ei subtractus erat, quo eum credimus quotidiè fuisse refectum & detentum, cùm in altari tam prolixè hęreret. Deindè accedens ad iuuenem, quid accidisset sibi exposuit, sed seuerè prohibuit, nè dum ipse esset in humanis, cuiquam hoc reuelaret. Cap. 54. Odor mirificus eũ afficit.

Venio nunc ad tempus illud, quod votis omnibus totiès optauerat adesse, quo illum Dominus ad se euocare voluit. Illo igitur tempore propinquante, tota Quadragesima nihil ferè comedit præter panem simplicem, & calefactam ceruisiam, paucaque pira assa, cùm tamen esset vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus repræhenderetur. At interim nihilo minùs contemplationi, lectioni, scriptioni animo indefesso vacabat. Porrò tertia Quadragesimæ Dominica, Domino illum oculis misericordiæ suæ respiciente, vt euelleret de laqueo pedes vnici & pauperis sui, venit ad Abbatem nostrum nuncius monasterij virginum Cisterciensis Ordinis, apud quas quandoquè vixerat Ioseph, petentium vt permitteretur per Quadragesimam apud ipsas diuina celebrare. Abbate verò & fratribus id renuentibus, quòd viderentur Ordinis statuta non permittere, ille spiritu futura prȩuidens, venit ad Abbatem, aitque illi Dei esse voluntatem, vt ad illas virgines mitteretur. Assensit igitur Abbas, fratribus de eius recessu conquerentibus, nec mediocriter dolentibus. Quibus Ioseph ait: Noueritis me post Pascha sine dubio reuersurum ad vos. Deindè pedibus suis iter ingrediens, celeriter venit ad illud monasterium, & cùm in eius interiora esset ingressus, scipione, quo se sustentabat, terram consignauit, sepulcri formam exprimens, dixitque sororibus, quæ illic aderant: Hoc loco sepelietis me. Indè Palmarum die tam fuit robustis viribus præter morem suum, vt totum officium indefessus perageret, tantaque repleretur consolatione, vt ad agendas Deo gratias etiam sorores hilariter inuitaret. Tertio pòst die correptus febri, lectulo decubuit, in diesque acriùs cruciari cœpit. Passus autem stuporem mentis siue ecstasim, cùm ad se redijsset, se nihil ait proficere, Iesum se ad suas preces inexorabilem prębere. Quid id sibi voluerit, nos hactenùs latet. Hora verò obi- Cap. 55. Parcissimè edit, licèt admodùm debilis. Designat locum sepulturę suæ.

Abit feliciter è vita. tûs eius impendente, circunsedentibus valedicens, & in manus sui Iesu [illegible] commendans, erecto corde & vultu, migrauit ad Christum. Corpusculu[illegible] co illo, quem ipse designârat, humatum est, superiore nostro præsente, & frustrà rogante sorores, vt fratris nostri corpus nobis dimitterent, quem nos eis viuentem accommodâssemus. Vbi autem id nobis renunciatum fuit, post fusas lachrymas, cùm ad nos reuersi essemus, statuimus repetere corpus eius, nullis neque laboribus neque sumptibus parcentes. Adfuit autem nobis Deus noster, & iubente Coloniensi Archiepiscopo, corpus eius è sepulcro eduximus feria tertia Pentecostes, cùm iam in illo iacuisset à quinta feria Paschatis, loco palustri & naturaliter

Corpus eius è sepulcro incorruptũ transfertur. humido. Adeò autem corpus illud incorruptum inuenimus, vt non solum nullus in eo appareret vermiculus, sed etiam ipsa cutis superficies illæsa cerneretur. Tanto igitur accepto thesauro, facti sicut cōsolati, cùm rediremus ad nostra, magnum vidimus concursum hominum circumcircà habitantium: qui cereos & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in sancto suo, dicentes, Bene[illegible]ictus, qui v[illegible] in nomine Domini: moxque Dominus cœpit mirificare sanctum suum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui suo iudicio se infra mortales omnes supra humanum modum abiecerat, omnique creaturæ subiecerat

Miracula. propter Deum. Occurrebant quidam ciues Colonienses cum puero valdè dentium dolore vexato: cuius cùm tumentem genam sacri corpuscul[illegible] applicuissent, ilicò dolor euanuit, & maxillæ tumor abscessit. Simili morbo liberatus est Henricus seruus noster in Bessenich, fratris Ioseph nomine [illegible]ocato.

Cap. 56. Agnes puella, virgo Deo deuota, triennio ægrotans, anno vno & sex m[illegible] lecto decubuit, membris omnibus in corporis parte inferiori præmortuis. [illegible] visum apparuit frater Ioseph, & manum suam illi imponēs, promisit ei sani[illegible].

Illustre miraculum. Repentè illa adeò conualuit, vt quæ statuerat vesperi ad monasterium n[illegible] vehiculo proficisci, manè suis pedibus iter sanè difficile conficeret, & veni[illegible] nos, cum multis alijs, cunctis mirantibus, ad sacrificium accederet. [illegible] strîs, magno deuotionis feruore accensi, noctu thecam sacri corpuscul[illegible] aperue[illegible], nec vllum sensêre putorem: quascunque autem potuêre, vestium partic[illegible] pro benedictione sumpserunt, sanguinem recentem, ab innocentis [illegible] rem diligenter absterserunt, non parùm admirantes, in corpore iam [illegible] madibus sepulto tam recentem potuisse sanguinem inueniri. Laueru[illegible]

Nota lector. crum corpusculũ aqua, quæ posteà permultis sanitatem attulit. Totum autem [illegible] pus perindè acsi viueret, tractari & flecti potuit.

Cap. 57. Cùm sacrum corpus ad nos perductum esset, quidā apud nos fuit è paro[illegible] stra, adeò phreneticus, vt à dæmone obsessus crederetur, multisque ea causa [illegible] retur funibus, vt qui nec ab vxore, nec à filijs manus abstineret, cædens & l[illegible] quoscunque posset appræhendere. Porrò in sacrosanctæ Trinitatis solẽni[illegible] nihil sibi restitutus, sedebat ad sepulcrum beati viri. Ait autem ad illũ c[illegible] pli nostri: Credis'ne posse te curari à Domino ob merita fratris Ioseph [illegible] ti? Respondente illo, se credere, custos adiecit: Inuoca ergò Deum, vt per m[illegible] eius tibi opituletur. Quod cùm ille fecisset, custos iterùm ait ad eũ: Abi [illegible] do[illegible]

Phreneticus curatur. tuam, certus te à Domino per merita sancti huius propediem liberatũ iri. [illegible] le, & ab ea hora vsque in præsens incolumis perse[illegible]erat. Eodem die venit mulier quædam à Dollendorp, ferens infantem, qui ea nocte dormiente ip[illegible] cunis præfocatus obierat. Flens igitur miserandum in modum horis non pa[illegible] tandèm recordata beneficiorum, quæ præstaret Deus per beatum Ioseph [illegible] nostrum, accepta fiducia, ità exclamauit: Tibi voueo, sancte Ioseph, si infante[illegible] mihi viuum restitueris, me illum ad sepulcrum t[illegible]um c[illegible]m oblationibus a[illegible] rum. Dixit illa, & infans, redeunte anima, paulatim moueri cœpit & ofc[illegible]

Infans mortuus reuiuiscit. cernens mater, correpto infante, ad sepulcrum sancti Ioseph cum viro [illegible] huius miraculi teste, per duo Germanica milliaria properauit: cumque [illegible] sepulcro eius imposuisset, is tum primùm aperuit oculos, coloremque vi[illegible] pristinum vigorem recepit.

Cap. 58. Post dies octo venerunt parentes cuiusdam pueri, octauum ætatis annu[illegible] tis. Is ab equo decidens, in lignum durum humi iacens capite impegit, [illegible] um non quidem fr[illegible]ng[illegible]etur, sed cum integra cute compressum, concau[illegible]

pa-

pareret. Parentes accurrerunt ſtupidi, puerum exanimem vltrò citroque obuer-
ſantes,& modis omnibus explorantes, num quod in eo vitæ ſignũ extaret. Sed cùm
nullum depræhendi poſſet, mortem filij multis lachrymis proſecuti ſunt. Tandèm
memores eorum, quæ faceret Deus per fratrem Ioſeph, inuocatione facta & voto Itèm puer quidam.
nuncupato, filium viuum receperunt. Id ità ſe habere, coram conuentu fratrum
noſtrorum iureiurando confirmârunt. Vir quidam ſex annorum puerum addu-
xit ad ſepulcrum fratris Ioſeph, aitque: Eccè filius beati Ioſeph. Fuerat ille puer
valdè oppreſſus rota currûs,& diebus quinque iacens ſine ſenſu, horis ſingulis mo-
riturus putabatur. Vouerunt autem parentes ſe adducturum eum ad monumen-
tum fratris Ioſeph,& puer contra omniũ ſpem ſanitati eſt reſtitutus. Quædam hy-
dropica, cùm corpus eius à matre fuiſſet vndiquè contactum particula pelliũ, qui- Nota miraculum.
bus adhuc viuẽs Ioſeph veſtitus fuerat, quam illa pro benedictione apud ſe ſerua-
bat, ilicò curata eſt. Multa alia legũtur beati viri miracula, quę & temporis & ope-
ris anguſtia ſcribi non patiebatur.

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRINO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII,

interprete Iohanne Chriſtophorſono Angliæ Epiſcopo.

IAM tertius annus eo (Philippo) regnante prætericrat, Aprilis 8.
cùm Heraclas miniſterium eccleſiæ Alexãdrinæ vnde- Lib.6.ca.28.
cim annis executus, è vita deceſſit, & eiuſdem eccleſiæ
Epiſcopatum obtinuit Dionyſius. Quæ autem & quàm Cap 35.
turbulentæ procellę Dionyſium perſecutionis tempore
exagitârint, teſtimonio Epiſtolæ ipſius, ad Germanũ
perſcriptæ, hoc loco oſtendam: in qua ipſe de ſe narrat
hoc modo: Ego coram Deo loquor,& ipſe nouit quòd
verè loquor. Neque certè de fuga in præſentia mecum Dionyſius
cogitaui, neq; quaſi Deo inuito vllam feci. Quinetiam non fugit
aliàs, regnãte Decio, antequàm perſecutio palàm con- perſecutionem.
tra Chriſtianos ediceretur, cùm Sabinus id temporis frumentarium ad me perqui-
rendum miſiſſet, ego quatriduò in ædibus commoratus, eius aduentum aſſiduè ex-
pectaui. Ille autem vndiquè circumit, vias, fluuios, agros, paſſim vbi me latitare,
aut quò me profectum eſſe ſuſpicaretur, ſedulò peruestigat: ſed cæcitate & quaſi
caligine, nè ædes quæreret, circunfuſus tenebatur. Sibi nanque perſuaſerat, me per-
ſecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandèm poſt dies quatuor, Iubetur di-
Deo mihi, vt indè demigrarem, præcipiente, & ſe mitandum in modum quaſi du- uinitùs aliò
cem itineris præbente, ipſe, liberi & alij multi fratres ſimul domo egreſſi ſumus. ſe conferre.
Quod planè diuinæ prouidentiæ opus fuiſſe, rerũ euenta, quæ deincèps ſequeban-
tur, vndè non parum commodi fortaſsè quibuſdam & vtilitatis obtigit, ſatis per-
ſpicuè declarârunt.

Deindè paucis interpoſitis, ea quæ in fuga ſibi contingebant, euidẽter explanat,
iſtaque ſubnectit: Ego vnà cum his, qui mecum erant, fortè ſole occidente in ſatel- Incidit in
litum manus incidens, ab illis ad Taposirím deducebar: ſed tamen, ſicut erat Dei manus ſatellitum.
prouidentia proſpectum, Timotheus, quia non vnà aderat, neutiquàm præhenſus
eſt. Profectus igitur pòſt, offendit, cùm ædes noſtras, præterquàm quòd miniſtri
eas cuſtodirent, omninò deſertas eſſe, tum nos inſtàr mancipiorum abductos. de-
indè ſubiungit: Quàm admirabilis (dicam enim quod verum eſt) & diuinæ proui-
ſionis ratio fuit iſta quidem? Indigena quidam forte fortuna Timotheo properè
fugienti & conturbato fit obuiàm, rogat feſtinationis cauſam: iſte verum nar-
rat. Ille cùm audiuiſſet (abierat enim ad nuptias lautè epulatum: quippè mos eſt,
in huiuſmodi hominum conuentibus totam noctem in hilaritate & lætitia con-
ſumere) ingreſſus in domum conuiuij, accumbentibus nunciat: qui quidem
omnes vno impetu, tanquàm ſigno dato, conſurrexerunt,& maturo gradu prope-
rantes, cœperunt quàm celerrimè ad nos contendere: qui cùm in nos inciderent,
ſummo gaudio exultare, atque ſatellitibus, qui nos obſeruabant, fugam faciẽtibus,
nos, vt eramus, grabatis valdè malè ſtratis conquieſcentes, de improuiſo occupa-
re. Ego certè (Deus teſtis eſt) eos vt fures primùm reputans, qui ad ſpolia & rapi-

nam venerant, mansi in lecto nudus planè, vt eram, solo indusio coopertus: reliquum autem vestitum prope me positum porrexi. At hi surgere iubent, & quamprimum abire. Tandem animaduertens quamobrem aduentassent, cœpi vociferari, supplex illos precatus, vt abirent, nosque illic manere paterentur. Quinetiam petebam ab eis, vt si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meum ceruicibus abscindere dignarentur, sicque satellitibus, qui me essent cruciatum abducturi, anteuerterent. Illi, dum hæc clamore efferebam, (sicut consortes mei, & omnium calamitatum mearum participes, pro certo nôrunt) me inuitum è lecto excitârunt. Tum ego humi me supinum prosternere: isti igitur manibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac prehensum propè inuito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum indè auehere. Ista de se narrat Dionysius.

Eripitur vi è manibus illorum.

Cap 34. Idem etiam Dionysius in Epistola ad Fabium episcopum Antiochiæ, certamina & decertationes eorum, qui sub Decij imperio martyrium pertulerunt, isto modo persequitur: Non ex Imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno præuerterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos instaurat impuleratque, atq; adeò ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnoperè instigârat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandũ, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorum istum censuerunt, vt Christianorum cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primùm igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mãdant: cuius corpus, propterea quòd eorum voluntati repugnabat, fustibus cædũt, vultum oculosque præacutis arundinibus pungunt, ipsumq; adeò ad suburbia abductum lapidibus obruũt. Deinde fidelem mulierem quæ vocabatur Quinta, ad idolorum delubrum ducere, & ad falsos deos venerandos impellere cœperunt: eamque, cùm se auerteret, & talẽ cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersæ vrbis plateas, asperis saxis constratas raptare, & simul ác corpus eius ad saxa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obterere.

Alexãdrini persequuntur Christianos.

* quidã hunc Methranũ vocant.

Martyrium Quintæ.

Tum verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerat, properè educere, expoliare, diripere: & diuitias ac supellectilem, si quæ erat preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, & ex ligno cõfecta, in vijs dissipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa veram speciem vrbis ab hostibus captæ despoliatæque probè repræsentaret. Fratres ergò deflectere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio, vtrùm quisquam præter aliquem vnum alicubi fortassè, hucusquè Dominum denegauerit. Serapionem itèm proprio late abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis confractis, ex loco edito præcipitẽ deijciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat, in quo tutò vel noctù, vel interdiù liceret incedere: quippè omnes vbique vno ore conclamabant, Si quis è Christianorum numero impia & profana verba effari recusauerit, rapiatur extemplò, & in ignem conijciatur.

Heb.10.

Omissa hic de S. Apollonia, quęre 9 Februarij.

Atque ista mala hoc modo nõ ad exiguum tẽporis spatium grassata sunt, verùm tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros posteà innatum, crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Vndè nos quidem, ubi illorum furor in nos incensus, alijs rebus implicatus tenebatur, paulispèr respirauimus: verùm confestim animũ Imperatoris, qui clementiùs aliquanto & benignius videbatur erga nos anteà affectus, omninò commutatũ esse nobis nunciatum est. Qua propter minarum formido in nos iactatarũ vehementer accrescebat. nam Decij edictum erat iam diuulgatũ, illudq; tale profectò videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodùm explebatur sententia, nimirùm electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certè metu perculsi obstupuerunt: atque ex illis qui cùm dignitate, tum diuitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem nõ pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, dijs illorũ colẽdis se vltrò offerũt: alij ex priuatis ędibus in publicum raptati,

Decij edictum crudele in Christianos.

Matth.24.

Multi deficiunt.

raptati,ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eò pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati,ad impura & profana eorũ sacrificia se conferunt.

Horum autem non pauci,quasi minimè essent sacrificaturi,sed illi ipsi potiùs victimæ & sacrificia idolis futuri,pallore exalbescũt, & formidine attoniti stupent: adeò vt frequenti populi turba,quæ circunsistebar, dum se omnibus perspicuè patefaciebant,cùm ad moriendum,tum ad sacrificandum tandem timiditate esse affectos,risui & ludibrio haberentur. Alij paratiùs ad altaria procurrunt, duro ore & impudenti constanter asseuerãtes,se nunquàm fuisse Christianos:de quibus Domini sententia verissimè dici potest,diuitem difficulter posse seruari. Ex reliquis, Matth 19. qui tenuiores erant & magis obscuri, plerique vtrunque istud hominum genus, quod postremò posuimus,imitantur,alij capessunt fugam,nonnulli præhendũtur. Atque ex præhensis multi ad vincula & carcerem pergunt, & multis diebus ibi tenentur conclusi,posteà tamen antequàm ad tribunal accedunt,Christum eiurant: quidam tormenta diù fortiter sustinent,sed ad extremum succumbentes,fidẽ pernegant. Cæterùm qui Domini erant, tanquàm firmæ & beatæ columnæ, eius ope & gratia roboratæ,fidei firmitati, quæ in eorum animis penitùs insidebat, vires ac tolerantiam aptè & appositè respondẽtem adepti, admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt. Probè Christianorum inuicta virtus.

Quorum primus erat Iulianus,homo podagræ doloribus adeò oppressus,vt neque incedere,neque pedibus cõsistere posset. Hic cum alijs duobus, qui eum gestabant,ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunus,& senex ipse Iulianus,Dominum ingenuè confitentur: qui per totam vrbem, quæ certè, vt nôstis,amplissima est, camelis insidentes deducti, & ità sublimes verberibus cæsi, tandem immenso quodam rogo & supra modum exardescente, hominum multitudine vndiquè circunfusa,comburuntur. Ac dum abducebãtur ad locum supplicij,miles quidam,nomine Besas,illis inter eundũ opem ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant,ex aduerso resistere laborat. Qui, cùm populus contra eum proptereà vociferaretur,indè ilicò abripitur ad iudicẽ,& in præclaro illo prælio pro pietate suscepto,tanquàm fortissimus Dei bellator,strenuè & viriliter se gerens,securi demùm percutitur. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar,& ob vitam beatã,quam diuinæ gratiæ subsidio degisset,verè Macar, id est,beatus fuit, cùm ad fidei negationem,iudice eum ad eam rem magnoperè cohortante,adduci non posset,viuus crematus est. Martyrium Iuliani 27. Februarij. Itèm Besæ. Itèm Macarij 8. Decembris.

Epimachus etiam & Alexander non longo pòst tempore,quàm vincti tenebantur,post horum martyriũ multos dolores perpessi,dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati,ad extremum ardentissimis flammis circumiectis absumpti fuerũt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur:quarum prima fuit Ammonariũ, sancta virgo: quæ,cùm iudex diù admodùm illam torsisset,vtpotè constanter asserentem se nihil aliquandò eorum dicturam,quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè perstaret,ad suppliciũ abducitur. Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda,tertia Dionysia,quæ quanuis erat multorum liberorum parens, illos tamẽ Domino in amore minimè prætulit: quarta Ammonarium altera: quæ tres,cùm præses vereretur,nè incassùm tormenta illis infligeret, & quodam modo eu inceretur à mulieribus,nullum tormentorum genus ampliùs subire cogebantur, sed statim capite obtruncato,mortem oppetunt. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquàm in prima dimicationis acie locata,satis tormentorum exceperat. Epimachus & Alexãder martyres 12. Decembris.

Heron præterea, Ater, & Isidorus Aegyptij, & Dioscorus vnà cũ illis, adolescẽs quindecim annos natus,iudici traduntur. Et primùm iudex adolescentẽ, tanquàm facilem ad persuadendum,blandis verbis in fraudẽ inducere, rum velut remissum & flexibilem ad fidem negandã tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasione quicquam cõmotus est,neq; iudicis omninò cessit sententiæ. Cæteros acerbissimè crudelissimeq; verberibus dilacerat: quos cùm tormenta magno & fidenti animo pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorũ autem, cùm propter singularẽ animi magnitudinẽ, quam palàm ostenderat, tum propter prudentissima responsa,quæ ad singula rogata dederat, iudex magnoperè admiratus,dimisit, affirmans se propter ætatẽ certos dies illi velle cõcedere, quibus resipiscendi haberet facultatẽ. Iam ergò Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum Passi sunt 14. Decemb.

est,

eſt,expectans cùm certamen prolixius,grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

Porrò Nemeſis quidam,& ille etiam Aegyptius,falsò in crimē vocabatur, quòd

Martyrium Nemeſij 19. Decembris.

cum latronibus ſocietatem coiuerat: ſed iſtam calumniæ notam, ab eo alieniſſimam quidem,cùm coram Centurione diluiſſet, iterùm per iudicem fuit delatus, quòd Chriſtianus eſſet,vinculiſque cōſtrictus ad præſidem venit. Iſte iniuſtiſſimus præſes beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus,quàm latrones ipſos,affligtans,exemplo Chriſti inter latrones interiectum,(vndè non parum honoris adeptus eſt) feruido ignis exurit incendio. Quædam porrò militum turma derepentè accedit,nimirùm Ammon, Zeno, Ptolemæus, Ingenes,& pariter

Militū quorundam inſignis virtus

cum illis ſenex Theophilus: qui pro tribunali ſe ipſi ſtiterunt.Cùm igitur quidam, quòd Chriſtianus eſſet,in quæſtione verſaretur, & iam ad fidei negationē propenderet,iſti aſſiſtentes,pręrei indignitate dentibus frendere,vultu nutare,manus extendere,toto deniquè corpore geſtus quoſdā agere cœperunt. In quos cùm omnium ora eſſent conuerſa,priùs,quàm vlli alij in eos iniecerūt manus, illi ipſi ad ſubſellia accurrere, ſe Chriſtianos profiteri: ſic vt cùm præfectus & aſſeſſores,qui aderant ei in concilio, timore obſtupeſcerent: tum Chriſtiani, in quos iam inquirebatur,ad ea tormenta,quæ pòſt eſſent perpeſſuri, tolerāter ſufferēda maximè confirmarentur: tum deniquè iudices,qui eſſent contra eos ſententiam pronunciaturi,maximo metu exhorreſcerent. Iſti verò è foro gloriantes abſcedere, & præteſtimonio,quod Chriſto perhibuerant,ſummo gaudio exultare, Deo per illos glorioſos triumphos agente.

Alij prætereà complures in vrbibus & pagis à gentibus diſtracti erant,& quaſi

Iſchyrion crudeliter necatur 22. Decembris.

membratim diſcerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo.Iſch[illegible]ron cuiuſdam magiſtratûs negocia,mercede conductus,procurat. Is,qui eum cōduxerat,iubet idolis ſacrificare: quem, cùm mādato minimè obſequeretur,cœpit conuicijs lacerare: ac eùm conſtanter fidei adhæreſceret,grauibus affecit contumel[illegible] atque vbi vidit eum pacatè & tranquillè omnia ſufferentem,arrepto fuſte præacuto,inteſtina ac viſcera eius transfodit,crudeliterque interemit. Quid attinet percenſere multitudinem eorum, qui in ſolitudine & montibus vagi errantesque, ſiti,frigore,morbis,latronibus, beſtijs fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximiæ victoriæ quanquàm teſtes ſunt hi,quibus adhuc ex illo numero vita [illegible]peditat,tamē vnum aliquod facinus proferam,quô res iſtæ ſint exploratiùs cogni-

Chæremon Epiſcopus.

tæ perſpectæque. Chæremon epiſcopus ciuitatis,quæ Nilus dicitur,cùm iam planè grandis eſſet,& ætate propè exacta, vnà cum vxore ſua ad montem Arabiæ confugiens,neque pòſt reuerſus eſt, neque vſquàm eos quiſpiam videre potuit. Et licèt fratres iam aliquotiès eum cum vxore quærerent, tamen neque ipſos, neque corpora eorū vſpiam reperire potuerunt. permulti certè in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captiui: quorum alij ægrè quidem & vix ingenti pecuniæ ſumma redimi poterant,alij hactenùs nullo modo. Atque iſta mi frater, non [illegible]trà equidem dicendo perſecutus ſum,ſed vt cognoſcas quantæ & quàm acerbæ [illegible]lamitates apud nos obrigerint: quas qui fuerint magìs experti,plura de ill[illegible] & [illegible]unt,& dicere poſſunt.

His etiam alia paulò pòſt attexit: Illi igitur diuini martyres (qui iam Chriſti tam quàm aſſeſſores ſunt, & regni eius conſortes, participes iudicij, & illius in ho[illegible]bus iudicandis ſententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnul[illegible] fratribus,in quibus crimen ſacrificandi idolis hærebat,quiq; à fide excidiſſent,cum

Lapſi quidā Eccleſię cōciliantur.

conuerſionem ac pœnitentiam eorum perſpicerent, eamque poſſe acceptam fore ei,qui omninò non vult mortem peccatoris, ſatis exploratum haberent, ad ſe denuò admittunt, recipiunt in eccleſiam, conuentus cum illis celebrant, ineunt ſocietatem,precum & epularum communione vnà vtuntur. Quid igitur co[illegible] nobis,fratres,datis? quid cenſetis nobis agēdum eſſe? illis'ne ſuffragabimur? eiuſdem cum illis erimus ſententiæ? iudicium eorum ſequemur? modum teneb[illegible] benignitatis? his quorum illi miſerti ſunt,benefici & clementes erimus? An [illegible]

Nouatus hæreticus perſtringitur.

trà,eorum iudicium inane & irritum faciemus? eorum ſententiæ noſipſos conſtituemus animaduerſores? clementiæ inhumanitùs reſiſtemus? refringemus inſtiturum? Deum deniquè ad iram prouocabimus?

Lib.7.ca.10.

De perſecutione autem, quæ vehementiſſimè, regnante Valeriano, exardeſcebat,

bat, quas & afflictationes & incommoda idem Dionysius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuersarũ rerum opificis, subierit, verba eius, quibus in Germanum suæ ætatis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere tentâsset, inuehitur, satis perspicuè declarant, quæ ità se habent: Videbor equidem nonnullis fortassè, dum admirabilem Dei prouidentiam erga nos ostẽtatam cogor necessariò explicare, in magnam amentiam inscitiamque esse prolapsus. Verùm quoniam secretum regis occultare est, vt inquit scriptura, præclarum, & Dei opera prædicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conserere aggrediar. Veni ad Aemilianum, non quidem solus, sed me comitati sunt compresbyter meus Maximus, & Diaconi Faustus, Eusebius, & Chæremon: & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiscum vnà profectus est. Aemilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Nè cõuentus agito: Hoc enim illi fuisset ferè superuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, postremas sanè tulisset: præsertim cùm ad id, quod caput est nostræ religionis, omnem suam curam & cogitationem cõuertisset. Nam non de hoc, nimirùm nè conuentus agerem, ab eo sermo erat institutus, sed de eo, nè meipsum deinceps Christianum esse profiterer: atque ab hoc quidem me desistere mandauit, ratus id quidem, si ego fidem commutarem, alios eandem mecum sententiam secuturos. Non absurdè equidem, neque circuitione vlla vsus, respondi, Deo obtemperandum magis, quàm hominibus: quin palàm etiã contestatus sum, me illum, qui solus Deus est, & nullum alium venerari: neque sententiam velle mutare, neque aliquandò desistere esse Christianum. Deincèps iussit, vt in pagum nomine Cephro, prope locum quendam desertum situm, rectà abscederemus. Verùm verba, quæ ab vtrisque vltrò citroque habita sunt, vti fuerunt à quibusdam in commentarios relata, accipitote.

Tob 12.

Dionysius iubetur negare Christum.

Dionysij cõstantia.

Dionysio, & Fausto, & Maximo, & Marcello, & Chæremoni in concilium introductis, Aemilianus qui præfecturam gerebat, sic locutus est: Vobiscum iam coràm absque scripto lubet differere de Imperatorum dominorum nostrorum humanitate atque clementia, quam erga vos declarant. Nam salutis vestræ ac vitæ potestatem vobis fecerunt, modò ad id, quod est secundùm naturam, velitis vosipsos conuertere, & deos, qui illorum regnum seruant incolume, sanctè adorare: eorũ autem penitùs obliuisci deorũ, qui naturæ repugnare videantur. Quid igitur ad ista respondetis? neque enim vos ingratos fore arbitror, cùm tanta benignitas ab illis sit vobis ostentata: quandoquidem ad res meliores vos amicè & beneuolè cohortantur. Dionysius respondit: Non omnes colunt omnes deos, sed singuli singulos pro arbitratu. Nos proindè vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæsaribus, Augustis, viris sanctissimis imperium largitus est, & colimus & veneramur. Huic etiam sine intermissione pro eorum regno, vt stabile & firmum maneat, preces adhibemus. Tum præfectus Aemilianus: Quis vos, inquit, prohibet, quo minùs hunc, si Deus sit, cum alijs dijs, qui sunt secundùm naturam, cultu & reuerentia obseruetis? Vobis enim præceptum est, vt deos adoretis, quos omnes nôrunt. Ad quæ Dionysius: Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obseruãtia prosequimur. Aemilianus præfectus iterùm: Video, inquit, vos non modò ingratos esse, sed singularis Augustorum mansuetudinis propè immemores. Quapropter in hac ciuitate non liberum erit vobis versari, sed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Cephro nuncupatur: quem ex Augustorum nostrorum iussu vobis assignaui. Neque vsquàm omninò vel vobis, vel alijs quibuscunque potestas erit, aut celebrandi conuentus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quòd si quis vestrûm in eum locum, ad quem vos ire præceperim, minimè proficiscatur, aut in aliquo reperiatur conuentu, suoipsius capiti creabit periculum. nõ deerit nanq; accurata ad vos obseruandos industria. Abite igitur, quò iussi estis.

Iubentur cũ suis exulare.

Sic Aemilianus me etiam morbo laborantem abire compulit, & ne ad vnum quidem diem meam profectionem differre voluit. Quódnam ergò mihi supererat ocium, vel ad conuentus agendos, vel secùs? Deindè addit: At tamen nos, iuuante Deo, non à conuentu palàm inter nos celebrando abstinuimus: quin ipse equidem quosdam in ciuitate fratres, perindè acsi simul cum illis versatus fuissem, ad conuentus perstudiosè agẽdos impuli: & quàuis ab illis corpore abessem, vt inquit Apostolus, spiritu tamen semper aderam. Ad Cephro autẽ nõ exiguus cœtus nobiscum

Iudicis erga eum inhumanitas.

Colos. 2.

nobiscum vnà migrauit, tum fratrum qui ab vrbe nos sequebantur, tum aliorum, qui ex reliqua Aegypto conuenerant. Atque ibì Deus quasi ianuam ad verbum suum prædicandum nobis patefecit. Ac primùm quanquàm persecutione eramus diuexati, & lapidibus obruti, posteà tamen non parua gentilium multitudo, idolis relictis, ad Deum colendum se conuertebat. Nam tunc primùm verbum Dei, quod nunqnàm anteà accepissent, per nos inter eos disseminatum fuit. Et Deus, perindè atquè huius rei causa solùm illò nos deduxerat, eo completo ministerio, iterùm indè abduxit. Quippè Aemilianus, vt videbatur, habuit in animo nos in asperiora interioraque Libyæ & magìs deserta loca transferre. Omninò enim in Mariotam commigrare mandauit, & singulis nostrûm per regiones varias pagos præscripsit singulos: me autem propiùs ad regiam viam, vt primus prændenderer, collocauit. Sic enim res ab illo dispensata, sicque comparata fuit, vt quandò visum foret, nos comprændere, omnesque facilè occupare posset.

Multos cõuertit gentiles.

Ego verò cùm in Cephro abire iussus essem, tametsì locum vbinàm esset situs, ignotabam, & nomen nunquàm anteà ferè audiueram, tamen libenter & absque animi perturbatione eò abscessi. At vt primùm nunciatum erat mihi, vt in Colluthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nôrunt quo pacto (Hoc enim mihi ipse vitio vertendum puto) animo affectus essem. Primùm rem valdè acerbè tuli, admodumque succensui. nam quanuìs loca illius regionis magìs mihi cognita essent, ac magìs familiaria quàm Cephro, tamen ipsum Colluthionem desertum à fratribus, desertum à probis viris esse dicebam, & non solùm molestijs, à crebro viatorum trãsitu exhibitis, sed periculosis etiam latronum incursionibus obiectum. Cæterùm cùm fratres mihi significâssent, Colluthionem nõ tam longè ab Alexandria distare, & licèt Cephro magnam fratrũ societatem ex Aegypto profectorum nobis attulisset, adeò vt maiores cõuentus celebrare potuissemus: ibi tamen, quia propiùs indè aberat Alexandria, crebriùs hominum summo amore, familiaritate & amicitia, nobiscum coniunctorum adspectu (Ad nos, enim velle accedere, nostrosque animos recreare, & ità tanquàm in suburbijs paulò remotioribus nos aliquotiès conuentus agere posse dixerunt) reuerà frui licere, permagnam animo cepi consolationem. Ac sic planè contigit. Post ista de alijs rebus aduersis, quæ sibi acciderant, ità scribit.

Colluthionem petere iubetur.

At multis fidei confessionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra se patrata habet dicere ille quidem: sed quot quæso iudicum sentẽtias contra nos pronunciatas potest enumerare? quot publicationes proscriptionesque bonorũ, quot fortunarum direptiones, quot abdicationes dignitatum, quantas inanis & popularis gloriæ contemptiones, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributarum despicationes, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiæ & variæ cuiusque modi afflictationis tolerantiã, vt illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hactenùs sub Aemiliano mihi obtigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eò peruagatus? Verùm magnam istam inscitiam, in quam ob Germanum modò prolapsus sum, missam facio. Quocircà rerum singularũ explicationem fratribus, qui eas tenent, sigillatim persequendam permitto.

Fortiter ab illo gesta & tolerata.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, eorum qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, hoc modo mentionem facit: Christianos autẽ, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuuenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorũ [illegible] flagris cæsi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem longinquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, vt Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, vt verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore nôrit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quo loco sit vita nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaium, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & seruis captiuos abductos de improuiso adorti, inuitos & minimè spontè sequentes vi abstraxerint, & à mi-

Omnis generis & ætatis martyres Alexãdriæ.

Esa. 49.

& à militibus auulsos secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, soli à cæteris fratribus separati, in desertum & squalentem Libyę locum conclusi sumus, tridui viam à Parætonio distantes. quinetiam paulò longiùs progressus dicit: In vrbem clàm & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisuri: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Faustinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Aegypto vagi oberrãt) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relicti Faustus, Eusebius, Chæremon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modò ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus verò nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, vt dixi, tollit: quosdam tormẽtis dilaniat, nonnullos arcta custodia & vinculis contabefacit: & quanquàm præcipit, nè quisquam illos adeat, atq; adeò curiosè inquirit, ecquis reperiatur, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assidua eorum curatione, illos istis rerum angustijs oppressos reficit subleuatque. Eusebij diaconi erga martyres studium.

Vbi iam pax, sedata propè persecutione, constituta fuit, Dionysius rediit Alexandriam. In qua vrbe tam grauis seditio & bellum intestinum deintègrò ciebatur, vt fratres in ciuitate, propterea quòd omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo posset inuisere. Vndè in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, velut exul ab extera regione, per literas cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam posteà Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Aegypti Episcopum de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit Alexandriæ concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquiore locorum intercapedine distant, per epistolas tanquàm coràm sermones conferre, cùm & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto cõsilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum concordes, ecclesiæ eiusdem ciues, cogor equidem necessariò literas scriptas dare: eas tamẽ ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Faciliùs enim, non dicam in exteras regiones, sed ab oriente ad occasum vsque iter facere quisquam poterit, quàm ab vna Alexandriæ parte ad alterã pergere. Media nanque ciuitatis platea plus habet periculi, plusque difficultatis ad transeundum, quàm solitudo illa deserta lõga, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israëlitæ vix duabus hominum ætatibus peragrârunt: & quàm ipsum etiam mare rubrum, quod quidem in duas partes disruptum, & instàr duplicis muri vtrinquè erectum, prætergrediuntibus Israëlitis transitum dedit perfacilem. Lib.7.ca.16. Dionysius redit Alexandriam. Seditio Alexandriæ. Exod.14.

Porrò autem cùm pestifer ac letalis morbus bellum continuò insequeretur, cumque festi Paschatis celebratio modò appropinquaret, deinceps rursùs fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit his ferè verbis: In hac miseriarum turba alijs fortassè neque hoc tempus, neque aliud, immò neque illud ipsum tempus, quod homines putarent omnium lætissimum, nedùm alia tempora, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam vrbem propter multitudinem cùm illorum qui modò mortui sunt, tum horum qui quotidiè moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Aegyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editur. non enim est domus, in qua non sit mortuus. idque planè meritò. Multa nanque & grauia incommoda, perdito eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tempus importata fuissent. Primùm omnium nos ex vrbe expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cùm ab omnibus persecutione exagitati essemus, & mulctati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beati martyres, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt. Cap.17. Sæuissima pestis Alexandriæ. Exod.12. Christianorũ alacritas

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improuiso oppresſêre: quæ quanquàm nos vnà cum gentilibus perferebamus, ſoli tamen inter omnes, quæcunque vrgebant, æquo animo ſuſtinuimus: & tametsì illarum rerum, quas illi cùm conſciuiſſent ipſi inter ſe, tum prætereà perpeſſi eſſent, eramus ex æquo participes, pace tamen Chriſti, quam nobis ſolùm clemens largitus eſt, rursùm mirè noſipſos oblectauimus. Cæterùm vix tum nos, tum illi breuiſſima ad reſpirandum ſumus intercapedine potiti, cùm peſtis iſta ſubitò graſſari cœpit: res planè illis ad terrẽdum omni metu formidoloſior, ad excruciandum quauis calamitate miſerior acerbiorque, & vt proprius illorum ſcriptor memorat, ad cogitandum ſolùm omnium opinione maior. Verùm nobis non eius generis putabatur, ſed à Deo cùm ad fidẽ noſtram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minùs, quam alia rerum incommodarum genera, quæ aliquandò obtigiſſent, cælitùs inflictam. Et ſicut alicubi à nobis minimè abſtinuit, ſic in gentiles longè latèque oberrauit. paulò pòſt adiungit iſta.

In rebus duris pax & trãquillitas animorum

Quamplurimi è fratribus noſtris adeò immenſo quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, vt minimè ſuæ parcentes vitæ, ſed ipſi ſibi inter ſe firmè adhæreſcentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla ſuî cura aut cautione adhibita, ſedulò inuiſerent, illis inſeruirent aſſiduè, pro viribus ob Chriſti amorem curarent, vnà cum illis decederent è vita, lubentiſſimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodò ad ſe attraherent, ſuaque ſponte aliorum mœrores beneuolè mitigarent. Multi itèm dum alijs ægrotantibus curam adhibent, illisque vires reſtituunt, ipſi aliorum mortem in ſe deriuantes, vitam amittunt. Et verbum illud, quod vulgò ſemper dicitur, quod ſe veræ beneuolentiæ ſolùm videtur conuenire, nimirùm vt ſinguli pro amicis abeant è vita, ſeque eorum cauſa, vt ità dicam, reiectamentum efficiant, re ipſa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facilè erant præſtantiſſimi, ad hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam e populo virtutis ergô multùm laudati: adeò vt iſtud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robuſtam fidem ſuſcipiebatur, nihil à martyrij ſplẽdore abeſſe videretur. Quinetiam ſanctorum corpora manibus erectis ſupinisque excipere, gremio ſuo reponere, occludere oculos, ora obturare, geſtare humeris cadauera, decenter ornare, illis adhæreſcere, amicè cõplecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauati ſunt: ipſique, qui ſupererant, paulò pòſt ſimilia officia in ſe collata proptereà adepti, quòd eandem mortis viam inſtarent, quam qui præiuerant inſtitiſſent. Gẽtiles autem his omnibus fecêre contraria. eos enim, qui ægrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deſerere amiciſſimos, in plateis ſemiuiuos proijcere, cadauera inſepulta canibus exponere dilanianda, mortis participationem & quasì communionem auertere, quam planè vel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare.

In peſte ſumma erga infectos charitas.

Sic mundus amat ſuos.

Cap. 18.

Scripta Dionyſij.

Poſt iſtam Epiſtolam, cùm ciuitatis ſtatus denuò pacatus eſſet & tranquillus, Dionyſius fratribus, qui Aegyptum incoluerunt, aliam de feſtis celebrandis miſit, & præter illam, alias etiam varias exarauit. Extat item eius Epiſtola de ſabbato, alia item de gymnaſio. Hermannoni porrò & alijs in Aegypto fratribus literas conſcribens, vbì alia tum de Decij ſceleribus & improbè factis, tum de facinoroſis moribus illorum, qui Decium ſubſequebantur diſſeruerit, pacis & concordiæ, quæ in Eccleſia Galieno regnante vigebat, meminit.

Cap. 19.

Nepos Chiliaſta.

Prætereà iſta omnia Dionyſij opera, alij duo libri de Promiſſis erant ab eo elaborati. Cauſa cur hos ſcripſerit, erat Epiſcopus Aegypti, nomine Nepos: qui promiſſa in ſacris ſcripturis ſanctis viris facta, in hoc ſeculo, ſicut Iudæi ſomniant, præſtanda fore docuit: hominibusque perſuadere laborauit, eos certo quodam millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra victuros. Qui cùm putaret ſe ex Iohannis Apocalypſi ſuam opinionem poſſe obtinere, librum, quem ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν, id eſt, Reprehenſionem eorũ, qui allegorias componunt, inſcribebat, de hoc argumento edidit. Cui Dionyſius in duobus illis libris, quos de Promiſſis contexuit, acriter contradicit. In horum poſteriore inter alia ſic ſcribit: Cùm eſſem in loco quodam, qui Arſenoites dicitur, vbì, vt nôſti, iam pridèm hoc dogma (Neporis) prodijt in lucem, ſic vt non modò ſchiſmata naſcerentur, ſed integræ eccleſiæ à fide deficerent, presbyteros eius ſectæ, qui fratribus in

Confutatur à Dionyſio

ſingulis pagis vndiquè prædicabant verbum Dei, conuocaui, eoſque magnoperè cohortatus ſum, vt palàm præſentibus fratribus, audireque cupientibus, illorum doctrina exquiſitè diſcuteretur. Atque cùm librum, qui illis erat tanquàm quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis, ad me attuliſſent, confidens in vno loco cum illis, toto triduo à primo manè vſque ad veſperam, quæ in eo ſcripta erant, ſtudioſè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum conſtantiam, ſtudium veritatis, facile obſequium & prudentiam ideò ſupra modum admirabar, quòd tam præclaro ordine, & tanta cum modeſtia rogabant, diſceptabant, nobiſque aſſentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, nè illis, quæ fuerant antè ab ipſis decreta, ſi quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicùs adhærerent: quinetiam contrarias rationes minimè omittebant nobis opponere, ſed quoàd eorum fieri poterat, & quæ erant ab ipſis propoſita, munire & defendere tentabant: & contrà, vbi poſcebat ratiò ſententiam mutare, & noſtro aſſentire iudicio, eos neutiquàm omninò pudebat: deniquè conſcientia integra, ſyncera cogitatione, & puris erga Deum ac ſimplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & teſtimonijs, à ſacris literis depromptis, confirmata, admodùm approbabant. Ad extremum huius doctrinæ princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant audientibus, palàm confeſſus eſt, nobiſque atteſtatus, neque ſe velle deincèps, quandoquidē aduerſarijs rationibus ſe putabat ſatis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo diſſerere, neque mentionem facere, neque aliquandò illud vſquàm docere. Vndè alij fratres, qui aderant, pro iſta diſceptatione in publico eccleſiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam lætitiam animis perceperunt.

Is eſt liber Nepotis, quo eius ſectatores ad modum mitebantur.

Cap. 21.

Præter Epiſtolas Dionyſij ſuprà commemoratas, aliæ complures eius extant Epiſtolæ: vt illæ, quæ ſunt contra Sabellium ad Ammonem eccleſiæ Bernicenſis Epiſcopum miſſæ: & ea, quæ ad Teleſphorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterùm ad Ammonem & Euporum. Quatuor itèm libros de eodem argumento, nempe contrà Sabellij hæreſim compoſuit, quos gentili ſuo Dionyſio, qui Romanus erat Epiſcopus, dedicauit. Non paucæ præter has ſunt illius apud nos Epiſtolæ. Quinetiam libri illius ſunt, epiſtolæ forma, pluribus verbis compoſiti: vt hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Baſilidem porrò eccleſiarum Pentapolis epiſcopum ſcribens, ait ſe commentarios in principium libri, qui Eccleſiaſtes dicitur, confeciſſe. Adde huc diuerſas & varias eius Epiſtolas, ad eundem Baſilidem ſcriptas, quas nobis reliquit.

Athanaſius teſtatur, eũ falsò fuiſſe apud Dionyſium Ro. Pontificem delatum.

Cap. 22.

Intereà temporis Dionyſius, cùm iam decem & ſeptem annis Epiſcopatum Alexandriæ adminiſtrâſſet, duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Hactenùs ex Eccleſiaſtica Hiſtoria Euſebij Epiſcopi Cæſarienſis. De eodem Dionyſio etiam Hieronymus in Catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum inter cætera ſic habet: Dionyſius, Alexandrinæ vrbis Epiſcopus, ſub Heracla ſcholam κατηχήσεων presbyter tenuit, & Origenis valdè inſignis auditor fuit. & tandèm ſic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersùs Paulum Samoſatenum ante paucos dies, quàm moreretur, inſignis eius fertur Epiſtola. Moritur duodecimo Galieni anno. Cætera lector videat loco citato. nam ferè nihil niſi eius ſcripta commemorat, quæ iam ex Euſebio didicimus. Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus Epiſtolam ſcripſit aduersùs Arrianos, qua egregiè confutat impios illos hæreticos, falsò hunc Dionyſium ſuæ hæreſeos adſtipulatorem fingentes. In ea Epiſtola vocat eum beatæ memoriæ Epiſcopum: dicit eum hæreſim propugnando nequaquàm ab Eccleſia receſſiſſe, ſed in ea cum pietate obdormiuiſſe, atque eius memoriam hactenùs cum patribus hucuſque celebratam eſſe, & in catalogum relatam. Vocat etiam eum beatum Dionyſium, & catholicæ Eccleſiæ magiſtrum &c.

Athanaſij de Dionyſio teſtimonia.

DE SANCTO PERPETVO TVRONENSI EPISCOPO, VT HABETVR II. LIBRO HISTO-*riæ Francorum S. Gregorij Turonici, Cap. 14.*

Aprilis 8.

S. Perpetuus submota cellula S. Martini, per grãdem ecclesiã extruit.

APVD vrbem verò Turonicam defuncto Eustochio Episcopo, decimoseptimo sacerdotij sui anno, quintus post beatum Martinum Perpetuus ordinatur. Qui cùm virtutes assiduas ad sepulcrum eius fieri cerneret, cellulam, quæ super ipsum fabricata fuerat, videns paruulam, indignam talibus miraculis iudicauit. Qua submota, magnam ibì basilicam, quæ vsque hodiè permanet, fabricauit. Quæ abest à ciuitate passus quingentos & quinquaginta, habens in longum pedes clx, in latum lx, in altum vsque ad cameram pedes xlv, fenestras in altario xxxij, in capso xx, columnas xlj, in toto ædificio fenestras lij, ostia octo, tria in altario, quinque in capso. Solennitas autem ipsius basilicæ triplici virtute pollet, id est dedicatione templi, translatione corporis sancti, ordinatione eius Episcopatûs. Quæ si fideliter seruaueris, & in præsenti seculo, & in futuro, patrocinia beati Antistitis promereberis. Et quoniam camera cellulæ illius prioris eleganti opere fuerat fabricata, indignum duxit sacerdos vt opera eius deperirent, sed in honorem Apostolorum Petri & Pauli aliam extruxit basilicam, in qua cameram illam affixit. Multas & alias basilicas ædificauit, quæ vsque hodiè in Christi nomine constant.

Itèm aliam in honorem SS. Petri & Pauli.

VITA ET MORS EZECHIELIS PROPHETAE, PER D. EPIPHANIVM CONSTANTIAE *Cypri Episcopum descripta. Habetur in libro eius de Vitis prophetarum.*

Aprilis 10.

Genus & patria Ezechielis prophetæ.

EZECHIEL Propheta è terra Sarera de filijs Pontificum genus duxisse asseritur. Fato functus est tempore captiuitatis in regione Chaldæorum. Plurima ille super reuersione populi prophetauit, deque reditu filiorum Israël, necnon & de aduentu Domini. Occidit autem illum dux populi, cùm vnà secum incola foret in Babylone, sugillatus ab eo de cultibus idolorum. Quem tè in agro Maur funerauerunt eum in monumento Sem & Arphaxad progenitorum Abrahę. Et sepultura isthęc ad nostra vsq; tempora specus est duplex. Eten[illegible] Abraham excitauit ad huius instar, Saræ coniugis suæ monumentum in Chebron: quod quia defossum sit atque latens, duplex per[illegible]tur, è planitie, & in terra tabulatum, petraque suspensum.

Mors & sepultura eius.

Gen. 23.

Iste quidem propheta populo obiecit prodigium, cùm precatus esset ad a[illegible] Chobar: quod videlicet cùm deficerent vndæ fluminis eius, falcem desolat[illegible] spectare deberent in finibus terræ: & quandò exundaret fluuius ille, id signum es[t] reditus in Hierusalem. Et contigit illud. Etenim in terra Spyriorum vir piu[s] [illegible] le sepultus iacet: multique ad monumentum eius confluunt ad precationem & obsequium. Sanè quandò tanta eò frequentia vnà ad monumentum eius co[n]ueniunt, formidant Chaldæi ac metuunt, nè illum auferant: quapropter egre[di]entem comitantur, & deducunt. Effecit verò propheta consistere hic flu[mini]s vndas, quò terga darent filij Israël trans ripam. Cæterùm Chaldæorum aliq[uo]t audaciores populum ponè persequi tentabant, qui quidem ad vnum omnes submersi sunt.

Confluitur ad sepulcrũ Prophetæ, vt ibi fundantur preces.

Iste quoque propheta spontinis orationibus filijs Israël vbertimum piscium impetrauit commeatum, vt qui inedia tantùm non perijssent, piscium esu reficerer[ntur].

tur. Plurimis etiam illorum, qui aura vitali iam vesci desierant, vitam recuperauit. Is est quoquè vates ille, qui plebe iam depressa ac pessundata ab hostibus, stetit contra faciem ducum illorum, & confundebat eos portentis & miraculis, ità vt milites territi manum tollerent de tabula. Tunc populo suo Ezechiel dixit: Propterea quòd parum conuenit inter vos, spes vestra interijt. Nunc in prodigijs per ossa mortuorum fecit illos, quoniam est spes Israel cùm præsente, tum ætate futura. Hic est, inquam, propheta, qui quanquàm esset in regione Chaldæorum, pleraque tamen populo, quæcunque in Hierosolymis, inque templo fiebant, aperuit. Multa operatur miracula.

Iste quoquè propheta eduxit eos de finibus Chaldæorum, & reduxit in Hierusalem ad redargutionem impiorum & infidelium. Hic Ezechiel per Mosen contemplatus est situm templi, murumque eius speciosum, prout loquutus est etiam Daniel, vti olìm conderetur. Hic in Babylone iudicauit tribum Dan & Gad, quòd impiè egissent aduersùs Dominum, persequēdo eos qui legi fidem suam adstrinxerant. Obtulit autem illis insigne prodigium siue ostentum: quoniam angues deuorauerunt infantes eorum, & omnia iumenta ipsorum. Prædixitque quòd culpa eorum nequeat populus regredi Hierosolymam, quin in Media permanerent, quoàd resipiscerent, & in viam, quod aiunt, redirent. Erat sanè vnus illorum, qui eum interemit. oppositus enim erat illi, vsque in diem obitùs sui. Prophetia eius de extremo templo.

ITEM VITA EZECHIELIS, PER D. ISIDORVM EPISCOPVM HISPALENSEM SCRIPTA.

Habetur in libro eius de patribus veteris testamenti.

EZechiel Sacerdos filius Buzi, genitus in terra Sariara, in typo Christi filius hominis vocatus. Hic captiuus cum Ioachin in Babylonia ductus est, & ad captiuos prophetauit, corripiens eorum offensiones: & zelo Dei motus, cuncta eorum crimina, & turpitudines arguit. Quem Dux populi Israel interfecit, pro eo quòd authoritate pontificali, corripitur ab eo, ob impietatem sacrilegij. Sepultus est autem à populo in agro Maurum, & Arphaxat. Ezechiel sacerdos fuit. Interficitur

ITEM DE EODEM EZECHIELE PROPHETA, PER D. HIERONYMVM presbyterum.

EZechiel propheta cum Ioachin Rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, ibique his, qui cum eo capti fuerant, prophetauit, pœnitentibus quòd ad Hieremię vaticinium se vltrò aduersarijs tradidissent: & viderent adhuc vrbem Hierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licèt posterior, hic in Chaldæa, Hieremias in Iudæa prophetauerunt. Ezech.1. Hier.21 &c. Hieremias & Ezechiel simul prophetarunt.

Sermo eius nec satis disertus, nec admodùm rusticus est, sed ex vtroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut & Hieremias: principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multùm distat ab Hebraico. Vndè satis miror, quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in alijs eadem, in alijs diuersa transtulerint.

VITA S. GODEBERTÆ VIRGINIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE STYLO *ſuo deſcripta. Authoris nomen neſcitur, ſed eſt fide dignus.*

PRAEFATIVNCVLA.

Honor ſanctorum redundat in Deum.

DIem hunc inſignem egregiæ virginis Godebertæ, fratres chari mi, ſolenniter celebraturi, eam cui ſacrata eſt, ità vt par eſt, obnixè deprecemur, vt quicquid in eius laudem dixerimus, id ſa impetrante, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habe eſt, eos qui ſanctos Dei quoquo modo venerantur, hoc ipſo D maieſtatem, cuius gratia tam ſunt veneratione digni, non me ocri honore afficere. Ad eius gloriam paucis explicemus, gnis hæc virgo vbi nata ſit, quemadmodùm Deo in hac vita ſeruierit, quæ per eam Deus effecerit miracula, & quo fine deceſſerit ex hoc mundo.

VITÆ HISTORIA.

Aprilis 11.
Cap. 1.
Patria S. Godebertæ.

NATA eſt virgo Godeberta ex parentibus Chriſtian i pago Ambianenſi. Cumque baptizata eſſet & cre , ſanctæ fidei inſtitutiones vndecunquè poterat libenter excipiebat, & reuerenter exequebatur. Sentiens au ſe mortis conditioni obnoxiam, etiam in tenera ætat ſanctæ crucis ſigno ſe communiebat, ſanctorumque precibus noctu diuque ſeſe humilimè commendaba laſciuarum adoleſcentularum vitabat conuentus, probis & honeſtis libenter ſe adiungebat, easque ſtudi imirabatur. Audierat enim corrumpi bonos mo colloquijs prauis, & cum ſanctis fieri nos ſanctos, cum peruerſis peruerti.

1. Cor. 15.
Pſal. 17.

Cap. 2.

Porrò à parentibus accuratè educata, cùm ad nubiles perueniſſet annos, permulti nobiles eam ex nobilibus nobiliter natam ſibi ſpōſam expetebant. Pare es autem eius cùm eſſent regis beneficiarij, non audebant inconſulto rege cuiqu eam in matrimonium collocare. Cùm autem apud regem Clotarium hęc res ageretur, omnesque ad regis voluntatem animis intēderent, in medium illoru ſine nutu Dei beatus Eligius ſe ingeſſit, & virginem illam aureo ſuo annulo quàm arrhabone Chriſto ſponſam coram rege & parentibus eius fidentiſſi ſpondit & dedicauit. Ecce autem ineffabilem ſancti ſpiritus gratiam. Conf puella, diuino iam, vt pòſt patuit, amore grauida, ſpreta omni carnis volu tate, poſthabita ſobolis propagatione, calcatis vitæ puellaris illecebris, regi & par bus conſtanter valeſecit, ſeque beatiſſimo præſuli Eligio Chriſto conſecrandam grato animo commendauit. Regebat tum ille vir ſanctiſſimus Nouiomenſe c cleſiam, eiusque doctrina & exemplis multi ab errore cōuerſi, abiecto dæmonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complectebantur. Eum igitur Godeberta ſpiritalem ſibi patrem eligens, coram rege & principibus parentum perſua liberrimè reiecit, & eum abſque vlla mora ſecuta eſt. Ea autem res tam inopina omnibus ſtuporem attulit: porrò eius pater illachrymans, amanter eam co plabatur: rex Clotarius videns tam ſubitam nuptiarum mutationem, non pa m admirabatur diuinæ potentiæ virtutem. Vt autem virginis illius precib apud Dominum adiuuaretur, promptam animi eius deuotionem primus ipſe r munificentia confirmare volens, aſſentientibus illis, qui aderant, cum oratorio Georgij, quod Nouiomi habebat, ſuum ei dedit palatium, addens duas v e fiſco regali, cum duodecim fœminis, quæ illius regimine continerentur.

Chriſto deſpondetur.

S. Eligij encomion.

Clotarius rex plurima largitur S. Godebertę.

Cap. 3.
Virtutes S. Godebertę.

Itaque conuenientes in eo oratorio, quod erat in Nouiomenſis oppidi ſ bijs, die ac nocte Deo indefeſſis animis ſeruiebant: & ipſa quidem Godeberta v go, à ſancto Eligio edocta, cum ipſa commorantes non verbis tantùm, ſed etia multiuarijs virtutum exemplis inſtituebat. Hominum enim ſecularium conſo deuitans, biduana & triduana continuabat ieiunia, eſurientibus cibum, ſitientib po-

potum, nudis vestimenta, cùm ipsa interim his omnibus indigeret, studiosè ministrabat: pernox in precibus, pro omnium salute assiduè Dominum deprecabatur, his & id genus alijs exercitijs gratum se Domino holocaustum quotidiè immolans. Tantam verò eius constantiam pius Dominus considerans, virtutem eius & animi deuotionem omnibus palàm declarare voluit. Crebra nanque propter eius preces efficiebat miracula, cæcis visum, claudis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodq; his maius est, eius adhortationibus non rarò infideles ad fidem traducens. Miracula.

Accidit aliquandò, vt propter populi peccata apud Nouiomenses pestis sæuissima grassaretur. Fugiebant autem, quicunque poterant. Porrò maxima parte subtractis habitatoribus, vacuæ in vrbe domus non paucæ relictæ erant, & quod est miserabilius, cunctis eam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora proijciebantur. Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferebatur. In tanta ergò vrbis eius vastitate & calamitate, beata Godeberta ciuium miserata dolores, triduanum eos suscipere ieiunium admonuit, in preces quoquè cum lachrymis incumbere, præstare eleemosynas, vt Domini indignatio ab eis auerteretur. Proponebat eis salutarem Niniuitarum pœnitentiam, quòd cinere & cilicio, precibus & ieiunijs se affligentes, diuinæ maledictionis iam ceruicibus illorum impendentem sententiam amouissent. Proponebat itèm exempla Dauidis, Petri Apostoli, Marię peccatricis, & latronis in cruce, vt lachrymis pœnitentię Deum sibi conciliârint. His sermonibus virginis animati ciues, cum ingenti deuotione triduanum illud suscepêre ieiunium, moxque meritis & intercessionibus eius pestem illam à se depulerunt. Cap.4. Ionæ 3. Sæuissima pestis sopitur.

Paucis pòst diebus sancta virgo ob nimiam teneri corpusculi macerationem in molestissimum morbum incidit. Solet non rarò accidere, vt qui solitam victûs rationem mutant, vel lenta tabe consumantur, vel subitò corrumpantur. Iacebat ergò virgo in lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: graui quidem corpore, at mēte alacris, in Dei laudibus iugiter perseuerabat. Accidit tum, vt apud summam beatissimæ Mariæ virginis ædem inopinatum erumperet incendium, & eius repentino discursu totius ecclesiæ ornamenta omnia absumerentur, flammaque longè lateque peruagata, omnia voraret. Cumque vim eius ferre nemo posset, omnes fuga sibi consulebant, beatissimæ Mariæ principalem ædem Deo committentes. Perturbata hoc nuncio virgo Godeberta, tametsi decumbebat grauissimè, at tamen iussit se in sede efferri, & sæuientibus flammis fidenter opponi. Deposita igitur in ipsa penè flammarum voragine, cùm multi iam eius vitam desperarent, sanctæ Crucis signum, quod cunctis in periculis saluberrimum nouerat, fidentissimè opposuit, & statim ignis extinctus est. Cap.5. S. Crucis signo profligat incendium.

Cęca quędam, Transirica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, vt pia eius intercessione amissum ab infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente & orante Godebertam, virgo sancta, cùm priùs rogâsset Dominum, oculis eius impòsuit manum suam, crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa verò non solùm corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitæ suæ tempore permansit apud Godebertam. Sed quemadmodùm hæc pro deuotione recepit lumen, ità Vulgudis quędam pro inobedientia à beata Godeberta perpetua cæcitate mulctata est. Cùm enim Deo se in sanctæ Godebertę monasterio Vulgudis hęc deuouisset, valdè erat impatiens, contentiosè & irreuerenter se gerens erga alias. Sæpiùs autem castigata à sancta virgine, etiam aduersùs ipsam tumultuare & rixari non verebatur, turpia nimis & maledica coram ipsa verba euomens. Cernens ergò Godeberta corrigi illam non posse, sed semper obstrepere atq; calcitrare, die quodam in eius turpia vomentis faciem admodùm commota expuit, & confestim illa oculorum orbata luce, quoàd vixit, cæca permansit. Cap.6. Cæcæ visum impetrat.

His atque alijs miraculis virgo iam vbiquè celeberrima habebatur, atque etiam ex longinquis regionibus multi ad eam ægri confluebant, quibus ipsa suis precibus à Domino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex ijs, quæ comperta sunt, sanctæ virginis miraculis, multa alia eam perpetrâsse, quæ in obliuionem abiêrunt. Tandèm videns Dominus animum eius in sanctæ religionis proposito firmum & immotum, nè qua malitia mutaret cor eius, de terrestribus ad cælestia eam euocauit, & de labore transtulit ad requiem sempiternam, vbi iam cum sanctis virgi- Cap.7. Eius multa miracula. Abit in cælos.

nibus fruitur cælestis paradisi amœnitate, & pro nostris peccatis, coniunctaDeo, absque intermissione Dominum deprecatur. Humatum est corpus eius terrio Id Aprilis in beati Georgij oratorio, in æde, quæ nunc sanctorum Apostolorum dicitur, vbi etiam corpus sancti Mommoleni, eiusdem vrbis Episcopi, honorificè conditum est. Multa illic eius intercessione malè valentibus & egenis præstantur beneficia ad laudem & gloriam nominis Dei, cuius honor & imperium durat per infinita secula, Amen.

Cap. 8. Miracula ad sepulcrũ eius. Ne quis verò dubitet virginem sanctissimam cælesti remuneratione affectam, quædam ad eius monumentum declarata miracula huc adscribemus. Agildrudis quædam ab infantia cæca, vbi audiuit celeberrimam Godebertæ famam, non sine multa difficultate Nouiomum venit: cumque ingressa esset oratorium, vbi virgo quiescebat, petijt se ad eius sepulcrum perduci. Ibi tum cum multis lachrymis & gemitibus orans humi prostrata, sanctæ virginis precibus lumen recepit, atque eodem loco cum alijs monasticam duxit vitam, hoc ipso declarans, se etiam mentis oculis cęleste hausisse lumen. Caeca recipit lumen. Audemia paralysi dissoluta, ex pago Rangiaco delportata, suis pedibus domum rediјt incolumis. Gislegardis item cęca à primis ętatis initijs, Godebertæ precibus solis huius lucem adspexit, destillante ab eius oculis albugine, quæ ab incunabulis eos obsederat. Imperia quoque (sic enim fœmina vocabatur) toto ferè corpore præmortua, in lectulo tanquàm abortiua iacebat. Vbi fama vulgante didicit miracula, quæ à Godeberta fiebant, petijt se ad eius tumulum adduci. Eò perlata, & iuxta sepulcrum deposita, instanter petijt à Domino per eam sibi subueniri. Erumpebant à pectore suspiria, ab oculis lachrymæ, ab ore non tam verba, quæ formare perfectè non poterat, quàm vlulatus. Et ecce repentè euanescit paralysis, vident oculi, patescunt aures, lingua laxatur in voces, abit domum incolumis Imperia, gratias agens Deo & sanctæ virgini Godebertæ.

Cap. 9. Celebratur anniuersarius dies eius. Iam verò redibat anniuersarius migrationis eius dies: nec dici satis potest, qua exultatione à fidelibus exceptus, qua deuotione celebratus sit. Videre licebat vndiquè concurrentem turbam promiscui sexûs, clericos, monachos, virgines vno animi pariqùe consensu sanctæ virginis concelebrare memoriam. Peracto autem solenni Missarum officio, post multiplices Deo & sanctæ Godebertæ redditas gratiarum actiones, omnes abscedunt, custodes quoquè templi, omnibus ferè extinctis luminaribus, clausisque ostijs, cibum sumpturi domum se conferunt. A prandio complures, vt gratias agant, redeunt ad templum, aperiunt fores, & ecce lampades & cereos, quos extinxerant, diuinitùs accensos conspiciunt. Insigne miraculum. Erumpunt omnes in laudem Dei, concurrunt ad sanctæ virginis oratorium, vna cernitur omnium deuotio & ingens gaudium pro tam stupendo miraculo. Adiungitur Itém aliud. aliud præclarius. Lampades enim & cerei sic accensi, absque aliqua olei vel ceræ diminutione septem indè sequentibus diebus, teste omni populo illo, mirabiliter arserunt. Curatus est ab eadem virgine etiam Gregorius paralyticus, penè iam exanimis: curatus est Harneus cæcus: facta sunt alia permulta miracula.

Nos iam, dilectissimi, in vera confessione & minimè simulata pœnitentia, multisque precibus faciem Domini præueniamus, vt virginis huius sanctissimæ meritis perueniamus ad vitam sempiternam: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA ALFERII, PRIMI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEAPOLIM, A' QVODAM EIVS FERÈ *æquali docto viro,&,vt videtur,Abbate edita. Vtrùm sit in sanctos relatus, ignoro.*

PROLOGVS AVTHORIS NON SOLVM IN ALFERII, *sed etiam Leonis,Petri atque Constabilis (quorum historias suis locis Lector reperiet) eiusdem cœnobij venerabilium Abbatum, Vitas.*

SI iuxta dininæ sententiam Veritatis,lucerna ad hoc accẽditur,vt Matth.5.
super candelabrum posita, lumen domum intrantibus præbeat,
benè prolatę sententię virtutẽ exequimur,si sanctorum virorum
exempla ad minorũ formam altiùs subleuemus. Ex alto quidem
suę reuelationis ad instàr ignis,quò longiùs lumen proferunt,in-
uitare eos,quos illustrant,meliùs possunt. Magna quidẽ cùm fue-
rint,& nesciuntur, magnũ, quod habent, lumen non proferunt:
quia in imis locis & abditis occultãtur. Et fortassè idcircò abscondi sub modio lu-
cerna dicitur,quia ij,qui sanctorum lucidam conuersationem sciunt, pro perfecta
mensura illorum, quam continent, modij nomine designantur. Ex inferiori verò
parte exprimentur,quandò scita abscondunt, quia per meritum in imo & abiecto
loco se constituunt. Hinc etiam scriptura sacra denunciat, dicens: Qui abscondit Prouer.11.
frumenta,maledictus erit in populis. Quid enim frumentorum nomine, nisi San- Frumenta,
ctorum exempla figurantur? Ex omnibus quidem granis excellentior cibus est.Ex- exempla
cellentia ergò facta perfectorum,frumenti nomine designãtur: qnia quo dulciùs Sanctorũ.
hæc fidelium mentes percipiunt,eo pleniùs velut de electiori cibo satiantur.Si er-
gò maledicitur,qui frumẽtum abscondit, cautè vigilandum est, vt ad quencunque
fidelem mira Sanctorum facta peruenerint, hæc prædicando proferat, nè maledi-
ctum incurrat,& occultando in imo sit,qui exponendo fieri luminis cãdelabrum
sublime potest. Vndè etiam in Euangelio Dominus dicit: Si in alieno fideles non Luc.16.
fuistis,quæ vestra sunt quis dabit vobis?

Ego igitur tam his & huiusmodi territus,quàm etiã audiẽtium profectibus inui-
tatus,venerabiliũ Patrũ, Alferij videlicet,Leonis, Petri atq; Constabilis Abbatum
Cauensium vitas atq; miracula scribere proposui: vt quia,authore Deo,idẽ Cauen- Cauensis
se cœnobium magnę religionis est,iamq; eiusdem religionis Ordo longè lateque cœnobij re-
diffunditur,ij, qui eorũ sequuntur institutionem, exẽplis atq; miraculis accendan- ligio.
tur. Quod profectò vobis huius modi fratres specialiter conuenit, quos imposito
pio religionis onere,ad ordinis eorũ normã redegimus. Valdè enim deuotiùs post
illorũ vestigia curritis,si apertè cernitis,quia qui vos laborãdo pręcesserãt,de labo-
rę suo iam ad ęterna gaudia peruenerunt. Me quoq; quia hoc deceat,nulli vestrûm
dubiũ est: vt qui de claustro illo,velut terra promissionis egressus,in longinqua re-
gione pascẽdos atq; multiplicãdos suscepi greges, virgas exemplorũ vario cortice
instituendis proponã: quatenùs ij,qui ex vobis per diuinam gratiã fœcundantur in
spirituali sobole,nõ solùm perpetua carnis incorruptione sint virides, sed omni-
moda virtutum varietate fulgẽtes.Sed quia in vniuersalibus scriptis nostris,verbo-
rum quibusdã obstaculis æmulorũ accessus obstruere solemus, opusculi huius te-
nerũ situm nullis repręhensionum spinis obducimus, qnia cum domesticis nostris
de rebus notis fraternis affectibus fabulamur. Ad quod nimirùm opus priorũ no-
strorum non modico rubore succendimur, qui de suis agere,quod alij fecerãt, no-
luerũt. Victor nanque Romanæ Ecclesiæ summus Pontifex,cùm adhuc illi mona-
sterio, quod à sanctissimo patre nostro Benedicto in Cassino monte constructum
est,in venerando habitu præesset,in libro,quem de Sanctorũ miraculis scripsit,viri Liber Victo
venerabilis Alferij mentionem fecit,eiusdem se familiarem fuisse asseruit, & ipsi- ris Papæ de
us quædam miracula,ità vt ab eo fuerant gesta, narrauit. Vir quidem sanctus,dum Sanctorum
subiectorum animas ad cælestem patriam succendere per exempla meliorum miraculis.
satageret,ea quę ad eorum formam producere voluit,& propè,& longiùs quęsiuit.
Quid ergò nobis de nostris agendum est, si ab alijs iam & miris extolluntur laudi-
bus,& scriptorũ memoria celebrantur? Quia verò præfatus Pontifex quędam,non
omnia,

omnia, huius viri venerabilis miracula scripsit, & pro eius teucrētia scripturæ ipsius authoritatem operi nostro præmittimus, & pro ędificatione audientium plura, quæ eum vel tunc latere potuerunt, vel post eiusdē obitum sunt gesta, supplemus. Quia itèm noua scribendi tempora contemni solent, fidem dictorum relatoribus, non scriptis lector adscribat: quia etsi isto tempore scribimus, ea, quæ ab antiquis monasterij senibus sunt nobis dicta, narramus.

HISTORIA ALFERII.

Aprilis 12. Cap. 1. Alferij patria. Dignitas.

VIR ergò Domini Alferius ex Salernitana ciuitate oriundus fuit: in qua cùm bonis polleret moribus, & literarū scientia apprimè eruditus enitesceret, principi eiusdem ciuitatis magna familiaritate coniunctus est, & inter primos palatij sui ingenti cum honore susceptus. Quodam verò tempore, cùm res exigeret, vt à præfato principe ad regem Germaniæ nuncij mitterētur, probitatis suæ merito vir venerādus eligitur, & in Gallias pro perficiendis principalibus negocijs apocrisiarius destinatur. Quod tamen non tam humano iudicio decerni cœperat, quàm diuino: vt is videlicet, qui iam magnus in cęlorū regno cēsebatur, ad alia tēderet, & ad alia perueniret: aliud appeteret, sed aliud obtineret: dum qui terrenis innititur, spiritualibus atq; cęlestibus sublimatur.

Cap. 2. Nam vbi ad ecclesiam beati Michaëlis de Clusa venit, grauem corporis valetudinem incurrit: qua impellente, legationem mutare placuit, & negocia hominum imperfecta relinquere, vt ad diuina seruitia perfectus & integer pertingere meruisset. Mortis ergò, vt putabat, festinatione perterritus, seculo renunciare proposuit, & ei quod restabat vitæ, in omnipotentis Dei seruitio consummare. Vir autem vitæ valdè venerabilis Odilo Cluniacensis Abbas, fortè tunc ad idem cœnobium venerat: quem cùm plurimùm rogaret, vt habitum sibi sanctę religionis imponeret, Cluniacū deductus est, ibique, quod piè postulauit, obtinere promeruit. Vir ergò sanctus, postquàm religionis habitum sumpsit, omnem illam strenuitatem seculi ad diuina studia conuertit. Cœpit enim magnis desiderijs superna quęrere, qui solebat ingenti studio strenuus pro temporalibus apparere. Seculum igitur tota intentione fugiens, in breui tempore adeò profecit, vt ad sanctę conuersationis arcem pertingeret, & culmen perfectionis magnis laborum meritis obtineret.

Ab Odilone Abbate accipit habitum monasticum.

Cap. 3. Qui cùm plurimū temporis in secretiori claustri conuersatione peageret, licet valde esset acceptus fratribus, quanquàm patri monasterij satis charus, tamen memorato Salerni principe obtinēte remittitur, & eiusdē ciuitatis ferè omnia monasteria ei regenda cōmittuntur. Sed vir sanctus internę quietis splēdoribus assuetus, exteriorū negociorum tenebris diù prępediri noluit. Dimissa quippè ciuitate, longè in excelsi montis latere, cui Fenestra vocabulū est, quietis suæ locum subijt, primusq; pręomnibus Metelliani cauam, monachorū mansionem fecit, & vt apparet iam cernitur, omnis nostrę multitudinis seminariū fuit. Velut enim granū ex grano illo frumenti Euangelij, dum perfecta contemplatione terræ viuentiū mundi omnibus strepitibus obijt, multū imitantium se fructum dedit. Ibi itaq; ingenti terribilis speluncæ secretis repositus, solus soli Deo vacans, solique placere desiderans, dum mundi gloriam fugit, ad laudis suæ præconium, vicinarum vrbium omniū linguas mouit. Cœpit itaq; nomen sanctitatis eius haberi celebre, & tota opinionis fama longè lateque dilatari. Et quia sanctorum perfectio maior est meritis, quàm ore hominum referri possit, pater sanctus non solùm fortia exercuit, sed etiam miraculis coruscauit: vt quos fama alliceret, miracula solidarent.

Præficitur monasterijs Salerni.

Iohan. 12.

Degit in spelunca.

Cap. 4. Cœperunt ergò nonnulli seculum relinquere, & eiusdē se magisterio subiugare. Inter quos & vir venerabilis Leo Lucensis, & Desiderius Beneuēti nobilis, ad amandum piæ virtutis eiusdem studium, se eius magisterio subdiderunt. Quorum mirùm alter post eum Cauensi monasterio præfuit, alter sancti Benedicti montis Cassini Abbas cōstitutus, dehinc in totius orbis culmine, videlicet Romanę Ecclesiæ Pontificatū sublimatus est. Sed humani generis inimicus sancti viri successibus inuidens, cùm quadā die Salernum euntem cerneret, super excelsæ rupis verticem se obuium præbuit, & iumentum, cui insidebat, exterrens, per immensum montis

præruptum

præruptum in præcipitium dedit. Deiectus itaque tantæ rupis vertice cum iumento, cui præſidebat, ad litus maris, quod eidem monti ſuberat, non ſicut ruens cecidit, ſed ſcandens quaſi deambulando perueniens ſtetit, quia integer & illæſus apparuit. Qui autem comirabantur eum, à multo fletu ad oram maris veniunt, ſed incolumem læti conſpiciunt, quem lugētes inuenire mortuum crediderunt. Sicque factum eſt, vt antiquus hoſtis ſe tanta viri venerabilis virtute ſuperatum erubeſceret: quia eiuſdem gloriam auxit, quam extinguere moliendo cogitauit. Præclarum ſanè miraculum.

Alio quoquè tempore, dum quidā Salernitanæ ciuitatis viri irruentium latronum impetum fugerent, ad vicina cellæ viri Dei loca peruenerunt: vbi cùm pauſare ſub rupe quadam voluiſſent, ingēs ſaxum de eadem rupe diſſiluit, & quendam ex eis, Burellum nomine, conterens extinxit. Quem vt ſocij mortuum atque contritum cernerent, ad viri Dei monaſteriū iam inclinato veſpere ſepeliendum detulerunt: quibus pater venerabilis præcepit, vt nocte illa diſcederent, atq; ſequenti die ad ſepeliendum, quem detulerant, redirent. In eodem verò ſpecu pater ſanctus iam oratorium conſtruxerat, in quo poni ferettum iuſſit: & aſſumpto Leone diſcipulo ſuo, cuius ſuperiùs mentionem feci, in oratione eadem nocte vigilauit. Manè igitur facto, defuncti illius cōmites redeunt, ſed mirabili ſtupore & gaudio, quem mortuū dimiſerant, non ſolùm viuentem, ſed etiā incolumem receperunt. Cap. 5. Precibus ſuis excitat vita functū.

Quadam itèm die ſeptem viri ad monaſterium venerunt, quos poſt ædificationis verba refici præcepit. Quod dum cellararius perfici deuotè voluiſſet, ſola quinque oua in omni cella reperit, ex quibus æqualem refectionem ſeptem viris diſtribui non poſſe, viro Dei nunciauit. Hæc autem pater ſanctus ad ſe deferri inſtanter iuſſit, allata benedixit, &, quod valdè ſtupendū eſt, niſi à Deo per tanti viri miniſterium fieret, ex quinque ouis ſeptem viris ſingulis ſingula præbuit. Quo nimirùm viri Dei opere quanta ſit etiam virtus charitatis agnoſcitur, qua à perfecto in charitate velut condi incondita, & quæ non erant, eſſe potuerunt. Cap. 6. Miraculum

Cœpit etiam vir Domini ſpiritu prophetiæ pollere, ventura cognoſcere, & cognita, vt rerum poſcebat vtilitas, nunciare. Quidam nanque de vicinioribus locis quēdam ad eum energumenum vinctum ferro duxerunt, ſuppliciter deprecantes, vt ei manus impoueret, atque immundum ab eo ſpiritū fugaret. Quibus vir venerabilis reſpondit, dicens: Hic non me viuente, ſed moriente ſanabitur. Quod profectò ità impletū teſtati ſunt, qui nouerunt. Nam vbi pater ſanctus obijt, ab eodem obſeſſo, ad ſepulcrum eiuſdem delato, immūdum ſpiritum eiecit: quod ab omnipotente Deo diſpoſitum, vt obſeſſum longiori pœna purgaret, & vt in eius ſalute, qualis fuerat ſerui ſui vita, clareſceret. Vir quoquè duplici fulgore miraculi decorus appatuit: quia & futura prędixit, & curationē quam promiſit, exercuit. Venerando etiā viro Leoni diſcipulo ſuo atq; alijs condiſcipulis pręceperat, vt poſt eiuſdem mortē in eodem monaſterio plusquàm duodecim fratres ſimul eſſe nūquàm debuiſſent: nè ſi numerū prędictum excederent, ſuſtentari de rebus monaſterij nequaquàm poſſent. nam facultates eiuſdē monaſterij tunc tantis ſolummodò fratribus vix ſufficere videbantur. Sed cum iam ferè de hoc ſeculo eſſet profecturus ad Dominū, eiſdem diſcipulis vocatis ad ſe ait: Ego quod de numero fratrū conſtitui, ſecūdum hominem dixi. Nam (quod mihi Dominus reuelare dignatus eſt) in hoc monaſterio innumerabilis multitudo ad eiuſdē ſeruitium colligēda eſt. Qua de re futura fratrum receptio non ex pręſenti inopia, ſed ex copia futura penſanda eſt: quia ille, qui eos ad regnum ſuū cōgregat, temporales etiā ſumptus largiter miniſtrat. Hoc autē vir Dei voce protulit, nos ſtupemus in opere: quia omnipotens Dominus in eodem monaſterio & multos conſtituit, & ſemper largiter procurauit. Cap. 7. Prædicit futura. Diuinitùs ei reuelatur ſtatus futurus monaſterij ſui.

Eis quoq; diſcipulis dum læta futura protulit, quę etiā eos manerēt aduerſa nunciauit. Poſt obitū meum, inquit, quidam in hoc ouile Dominicum lupus ingredietur, pacem cōmunem turbare nitetur: ſed turbari refugite, quia citiùs extinguetur. Quod profectò ità factum, antiqui monaſterij ſenes referre ſoliti ſunt. Nam quidam turbine ſeculariū fultus, poſtquàm vir ſanctus obijt, monaſteriū irrupit, eiuſdem ſucceſſorem expulit: ſed paſtoralem locum, quem impunè ſibi vſurpare ſe credidit, diuina vltione percuſſus, ei, quem expulerat, liberum citò dereliquit. Hæc ad nos de tanti patris vita atque miraculis peruenerunt, non quòd iſta ſola fuerint, ſed quia ſanctus plura exercuit, quæ humiliret occultauit. Sancti etenim viri cùm magna faciunt, inquantùm poſſunt latere cupiunt: quia in cælo, non in terra Cap. 8. Sancti cupiunt latere.

honorari

honorari concupiſcunt. Sic fortaſsè vir ſanctus & iſta occultaret, ſi talia eſſent, quę latere qualitercunque potuiſſent. Nam quòd de excelſæ rupis vertice cadens l[illegible] non potuit, quòd viuentem ſocijs reddidit, quem ſepeliendum recepit, quòd eo benedicente numerus ouorum creuit, rerum quidem immenſitas erat, quæ occultari non poterat. Et fortaſsè energumenum curare ideò viuens noluit, vt tunc magnus in eiuſdem curatione clareſceret, cùm illic iam receptus eſſet, vbi fauor ei minuere operis meritum nequaquàm poſſet.

Cap. 9. Cæterùm in quo latere potuit, ad futurorum notitiam non peruenit. Nam quo abſtinentiæ rigore corpus attriuerit, quibus vigilijs mentem extenuauerit, quibus lachrymis quotidiè cæleſtia flagitauerit, quàm fortis fuerit in aduerſis, quàm mitis in proſperis, quo vigore mundũ deſpexerit, ad regnum cæleſte quo deſideriorum feruore flagrauerit: horum & his ſimilium magnitudinis eiuſdẽ menſura, ad aliorum notitiam non peruenit. Sed ſi modum vitæ & continentiæ eiuſdem ſcire non poſſumus, colligere ex oſtenſis euidentibus miraculis eiuſdem poſſumus, quia in vſu quotidianæ conuerſationis ſibi valdè improbus & auſterus fuit. Nam pondus carnis quis in illo tanto præcipitio illæſum ſeruaret, ſi quotidianis ferueribus atque igneis deſiderijs ſe non quotidiè in cæleſtis vitæ amore ſuſpenderet? & volare, vt ità dicam, deſiderijs totus igneus quandò poſſet, ſi non carnis grauedinem per vim magnæ abſtinentiæ leuiaret? Rerum numerum quomodo augeret, ſi * ſe ipſe rerum vſus non potenter ſubtraheret? Poſtremò de expulſione dæmonum ab ipſa veritate dicitur, Hoc genus dæmonum non eijcitur, niſi in oratione & ieiunio? Liquet ergò, qua ieiuniorum ſe auſteritate contriuerit, qua orationum inſtantia Deo importunus fuerit, qui quandò vellet, eijcere dæmonia poteſtatem accepit. Itèm ſi vigiliarum, orationum, lectionum & ſpiritualium meditationum inſtantia cordis puritatem conſequimur, vir Domini, qui non ſolùm præſentia, ſed etiam futura nouerat, horum donorum omnium menſuram non ſolùm bonam, confertam & coagitatam, ſed & ſupereffluentem habebat. Sed quid in pręſe[illegible]nti a rerum tantùm puritatem cordis eiuſdem aſſerimus, qui ab his, à quibus optimè notus eſt, tantus aſſeritur, vt ipſum etiam humani generis redemptorem in carne adhuc poſitus videre mereretur?

* ſibi

Mat. 9.

Cap. 10. Chriſtus ei apparet. Dicunt enim, quòd ante ſextum ſui exitûs diem ei Dominus Ieſus Chriſtus apparuit, eique dixit: Die cœnę meæ venies ad me. Tunc pater venerandus quanta lętitia & gaudio exultauerit, quibus deſiderijs diem tantæ promiſſionis expectauerit, cogitando colligat qui poteſt, quia diei non præualet. Quo nimirùm die veniente impleuiſſe fertur omnia, quæ ad tantæ ſolennitatis miniſterium debebantur. Nam Miſſarũ ſolennia celebrauit, fratrũ pedes abluit, pauperibus donatiua diſtribuit, & conſtituto diſcipulis patre, Leone videlicet venerabili viro, cuius ſuperius mentionem feci, ſolam diei cœnam prætereijt, cui ſuę viſionis epulas redemptor promiſit: vel fortaſsìs idcircò ieiunus voluit de hoc mundo tranſire, vt regulari mandato ſe & moriendo ſubijceret. Quia enim directi in via de monaſterio fratres ieiuni redire præcipiuntur, qui inclinato iam diei veſpere ieiunus ad Dominum tranſijt, ab iſtius vitæ decurſu ad domum cæleſtem, quaſi de via ad cellam venit. Tunc quidem fratribus cum ſtatuto eis patre ad refectorium dimiſſis, cellulam ſpeluncæ, qua manere conſueuerat, intrauit, ſe in orationem dedit, atque inter orationis verba in redemptoris manus vltimum ſpiritum tradidit.

Leonem ſibi deſignat ſucceſſorẽ.

Feliciter obit.

Cap. 11. Dubium quippè non eſt, quòd ad eum deducendũ acceſſerit, qui ante ſextum diem hunc inuitare dignatus eſt. Quandò enim illi beatæ animæ egredienti deeſſet, qui nuncius paulò antè fuerat, vt exiret? Obijt autẽ vir vitæ valdè venerabilis ſenex & plenus dierum, cùm ferè centum viginti eſſet annorum, quod ſanè omnibus mirabile eſt. Ità ſanus & fortis vſq; ad extremam horam mortis extitit, vt nec prę tam decrepita ætate caligaret, nec aliqua debilitate deficeret. Nam vſque ad extremum vitæ ſuę tempus clariſſimè & legit & ſcripſit, Miſſas celebrauit, & omne paſtorale ſui ordinis miniſterium valenter exhibuit: ſicque, vt videre eſt, tam viuendo quàm moriendo humanę naturæ moleſtias vicit: ſeneſcens vtiquè, vigoris ſui defectum neſciens: moriens, mortis ægritudinem non incurrens. His ergò tantis donatus meritis, talis adſpicitur, vt illud ei, quod de dilecto Iohãne ab eodem redemptore noſtro dicitur, quomodolibèt, competere videatur: Sic eum, inquit, volo manere, donec veniam. Reuerà talis erat, vt haberet vndè mercedis ſummæ bona reciperet,

Grandis eius ætas.

Res ſtupendæ.

* Iohan. 21.

ret,ſed quod corrigendum eſſet,non haberet. Habuit ſiquidem,quod ad æternitatem ſtaret: ſed non habuit,quod cum humani lapsûs fragilitate deficeret. Sic ergò cum Dominus manere voluit,donéc venit: quia nimirùm à ſuę inceptionis initio talis fuit,qui egreſſionis ſuæ tempore ipſius redemptoris præſentiam meruit. Cùm autem fratres à refectione ſurgerent, cellulam eiuſdem intrantes,defunctum inuenerunt,ità membris diſpoſitum, vt orans, non mortuus credi poſſet, nisi tactus quid de eo iam factum eſſet indicaret. Tunc quis mœror & luctus fuerit ſimul omnium,quis & quantus dolor & triſtitia ſingulorum,dici lingua nequaquàm poteſt. Pater quidem ſanctus abſentes diſcipulos habere moriens voluit, vt eis mœrorem ſuæ mortis auferre debuiſſet. Verùm vndè eis mitigare dolorem credidit, duplicauit: mœrentibus ſiquidem omnibus, non ſolùm quia tantus pater obijt, ſed etiam quia præſentes quos nutrierat habere recuſauit. Sed fortaſsè eorum ſtrepitus rectiùs vitâſſe cognoſcitur, vt ſecretæ orationis quiete, venientis Ieſu maieſtate liberiùs frueretur. Tollentes autem diſcipuli corpus eius, in eodem ſpelæo circa oratorium,quod idem vir Dei conſtruxerat,condiderunt.

Fratres eius obitu dolēt plurimum.

Hęc autem de vita & obitu viri valdè venerabilis Alferij Abbatis,tam de ſcriptis Deſiderij Abbatis montis Caſſinenſis, quàm de aſſertionibus ſenum monaſterij in paruum libellum contulimus. Nunc ad ea, quę poſt eiuſdem obitum in eodē monaſterio ſunt geſta, veniamus. Suprà retuliſſe me memini, quia dæmoniacus ad ſepulcrum eius delatus,vt venit,à maligno ſpiritu liberatus eſt,quē optimum pictorem fuiſſe aſſerunt: & nè tantis beneficijs ingratus exiſtêret,eccleſiam ſanctę Trinitatis,quam ſuffraganeam vocant,in ſignum liberationis ſuæ proprijs manibus depinxit. Quidā prętereà frater erat in monaſterio, Nicolaus nomine,vir quidē valdè religioſus,ſed tamē malignis adhuc antiqui hoſtis bellis expoſitus. nam quotiès communicare diſponebat,illud ei diabolica illuſione contingebat,quod qui patiuntur,ad ſacramenta Dominica accedere non prçſumunt: multis quoquè ieiunijs & orationibus,fletibus quoquè & confeſſionibus probationis ſuę cauſas abſcindere tentabat,& tamen liberari non poterat. Tandem ſalubri reperto conſilio,ad rumulum ſancti viri ſibi orandi conſuetudinem fecit. Quadam verò die, dum illic triſtis oraret,atque à Domino carnis ſuæ munditiam ſolitis mœroribus peteret, vt ſolet mœrentibus accidere,præ triſtitia obdormiuit: cui in venerando habitu pater idē ſanctus apparuit, & ab eo cauſas tanti doloris inquiſiuit. Cumque ille quid pateretur exponeret, fons viuus ante eiuſdem oratorij altare viſus eſt ſurgere: in quo eum ſenex venerandus depoſuit,lauit & dixit ei: Vade,quia amodò iam mundus eris. quod & ità factum eſt: nam ex illo iam die immundi ſpiritûs ſolita impedimenta non pertulit.

Cap. 12.

Is eſt Victor 3. Rom. Pontifex.

Alferius apparet frati afflicto.

Anniuerſaria depoſitionis eius ſolennitas in monaſterio agebatur,cùm vir vitę valdè venerabilis Abbas Petrus, de fratrū refectione ſolicitus, per omnia ferè maris litora regioni proxima piſces quęſiuit,& inuenire nō potuit. Reuerſi itaq; ſunt, qui miſſi fuerant, ab omnibus illis maritimis nuſquàm piſces inuenire ſe potuiſſe referentes. Tunc admodùm contriſtari vir valdè venerabilis cœpit,quia diem prędeceſſoris ſui qua cupierat charitate proſequi non valebat. Sed quod defuerat in anguſtia temporis poſito,ei cui iam Deus erat omnia in omnibus, deeſſe non potuit. Die etenim illa fratrum cœnam pater ſanctus Alferius affluentem parauit. Egreſſus ſiquidem Petrus venerabilis Abbas de Capitulo, ante clauſtri ianuam cophinum plenum magnis piſcibus vidit: quē cùm inſtanter quis depoſuiſſet inquireret,& inuenire portitorem illius nullum potuiſſet, miraculo quo ſe vir ſanctus oſtenderat,ſtupuit,& piſcationem illam patris Alferij fuiſſe cognouit.

Cap. 13.

Miraculum haud vulgare.

Et vt iam temporum noſtrorū ad acta veniamus,Lucas monachus adhuc ſupereſt,qui nobis in monaſterio referre ſolitus erat,quia quodā die minutus, ex more monaſterij extra chorum reſidendi licentiam habuit. Ibì itaque ſedens,cùm non his, quæ in choro canebantur, intenderet, ſed oppreſſus ſomno grauiter dormiret, ſenex quidam veneranda canicie fulgidus, hunc per ora cucullæ tenuit, & violenter trahere ad chorum cœpit. Tunc motus Lucas monachus, cum quis eſſet,qui trahere monachos violenter auderet, inquireret, audiuit quia Abbas Alferius eſſet,cui omnia tanquàm in proprio monaſterio licerent. Cumque ille trahendo feſtinaret,hic autem tardiùs ſequeretur,quod ante altare eiuſdem ſuffraganeæ eccleſiæ veniret, ei viſum eſt. Euigilans autem, illic ſe inuenit, vbì ſe attrahi

Cap. 14.

Fratri cuidam apparet.

per somninm viderat, vestimenta etiam, quæ homo Dei tenuit, exuta iam & [illegible] humerũ sibi posita reperit. Quod vir sanctus fecisse cognoscitur, vt loco [illegible] * incolit, se præsentem ostenderet, & negligentium torporem ad diuinæ [illegible] studium excitaret.

* for. incoluit

Cap. 15. Candelam, prolăpadę.

Neque illud silendum puto, quòd candela vitrea, quę super beati viri tum[illegible] lucere consueuerat, plerunquè lapsa, in eiusdem tumuli saxa venit, & non so[illegible] frangi non potuit, sed quandoquè, vt erat, plena permãsit. Coffus etiam monac[illegible] de semetipso referre solitus est, quia discursione mali humoris maxilla eiu[illegible] vehementer intumuit, & intolerabili dolore dentium cœpit cruciari. Sed cùm quotidiè languor ingrauesceret, & arte medicorum sentire remedia nulla po[illegible] set, ante sepulcrum sancti viri se proiecit in oratione. Quò cùm prostratus leuamen tanti doloris deuotis precibus impetrâsset, ab oratione surrexit, & statim g[illegible] giuæ dolentis cutis crepuit, atque per illius vulnus crepidinis emissa putredin[illegible] & faciei tumorem perdidit, & dentium dolorem.

Miraculum

Cap. 16.

Adest etiam Petrus de Guardia monachus, qui efficaci assertione, quod in [illegible] am gestum est, testari solet. Ea nanque pestilentia, quæ ante annos ferè vigint[illegible] lis partibus vehementer populum vastauit, præfatus monachus magnis febribus tentus est: cumque ardor nimius febrium vires eius excederet, hora acce[illegible]sio[illegible] ad tumulum iam sæpè memorati patris confugit, firmiter credens, quòd tanto patri commendatum febris inuadere nequaquàm posset. In quo nimirùm tutelæ & confugij sui loco fructum fidei suæ ità consecutus est, vt ardentissima febris [illegible]m relinqueret, nec vltrà sancto viro commendatum fatigare potuisset.

Curatur febricitans.

VITA LYDVVINÆ VIRGINIS SANE ADMIRANDA, AVTHORE F. IOHANNE BRUGMANNO

Franciscano. Eam verò F. Laurentius Surius suo stylo contraxit, omissis, quæ sine historiæ detrimento omitti potuerunt, nè Tomus hic nimiùm excresceret.

Necdùm comperi Lyduuinam hanc, licèt sanctissimã, Sanctorum catalogo adscriptam.

PARS PRIMA.

CAP. I.

Aprilis 14.

LYDVVINA virgo in Comitatu Hollandiæ, opp[illegible] Schiedamensi traxit originem è domo valdè rel[illegible] Eam autẽ Dominus suę dulcedinis benedictione p[illegible] niens, à seculo nequã clementer eripuit. Patrem [illegible] Petrũ, matrem Petronillam, qui labore manuũ sua[illegible] victum sibi comparantes, mãdatis Domini co[illegible] ter viuere studebãt sine querela, sicut & maiores eo[illegible] à quibus orti erant. Petri enim parens Iohannes vir vitę laudabilis, rectus & timens Deum, & qu[illegible] d[illegible] vxore permansit viduus, corpusq; attenuauit inedia [illegible] duanis ac triduanis ieiunijs hebdomadatim illud affi[illegible] ens, eiq; effœto non nisi panem & aquam præbens, Domino fideliter se[illegible] ac nocte. Confitebatur semper peccata sua sabbati die, orabat multũ, anim[illegible] ma suauitate liquescens, & sacrosanctam Eucharistiam feruentissimo a[illegible] d[illegible] moquinto quoque die percipiebat. Maligni dæmones pijs eius studijs in[illegible] domunculam eius sæpè euertere nitebantur: & si ei nocere non possent, inter[illegible] domesticos eius ceu canes tabidi, nimio eis iniecto terrore, è domo ext[illegible] Porrò huius Iohannis filius Petrus ex sua vxore Petronilla nouem proles [illegible] mares octo, fœminam vnam Lyduuinam. Solebat autem in partu n[illegible] gno versari discrimine Petronilla, & cùm Lyduuinam gestaret in vtero, ve[illegible] nè quid aduersi sibi ex partu accideret. Itaque obnixè rogabat Dominum, parienti propitius adesset. Aduueniente partús tempore, Dominica Pal[illegible] gressa est templum: sed cùm passio Christi cantaretur, doloribus correpta, [illegible] redijt, & mira facilitate filiam enixa est. Ea deindè baptismi vndis expiata, Ly[illegible]

Lyduuinæ patria & parentes.

Auus eius.

Malignitas dæmonum.

næ congruentissimum nomen accepit, quod potest Latinè dici, latæ patientiæ. Reuerà enim, vt sequens docebit historia, tanta & tam multa perpessa est hęc sacra virgo, vt posset etiam ipsa cum Apostolo dicere, se adimplere ea, quæ desunt passionum Christi in corpore suo. *Colos.1.* In ipsis adhuc posita incunabulis, diro torta cruciatu, post vagitus & lachrymas, non paucos egerebat calculos: & infantula, belli doliq; ignara, iam pœnis exercebatur, quibus ferendis etiam fortissimorum virorum animi plerunquè succumbant: atque ijs ad futura certamina præparabatur. *Infantula adhuc diros patitur calculi dolores.* Cœpit deindè sub parentum domestica institutione, quantum tenera illa fert ætas, ea quę Dei sunt studiosè addiscere, & lingua balbutiente iucundo animo angelicam exprimere salutationem, sacra inuisere loca, imaginem matris Virginis vbi poterat officiosè salutare. Obitèr hìc inserere libet, etsi fortaßis videamur ab instituto deflectere, quid Schiedami gestum sit. Mercator quidam eò attulerat imaginem sanctissimæ Virginis, vendíturus in nundinis Antuerpiensibus. Naui igitur eam imposuit, nautæ se ad soluendam nauim comparant, sed eam nulla vi aut ratione moueré possunt. *Miri quiddam de imagine S. Mariæ.* Aduolant multi ad nouæ rei spectaculum, stupent omnes, tandem suspicantur id fieri propter imaginem matris Dei, orant mercatorem vt propter miraculum iusto accepto precio à fabricæ præfectis, imaginem illic relinquat: assentit ille, tollitur imago, & reuerenter in æde beatissimi Iohannis Baptistæ collocatur. Crescit indè amor & deuotio propter imaginem, instituitur quædam fraternitas, & illo loco quotidianæ matris Dei laudes celebrantur. Sed ad Lyduuinam reuertamur. Ea cùm ferè septennis iam esset, coæuis sodalibus docilitate & pietate longissimè antecedebat: fugiebat lasciuarum puellarū consortia, respuebat ludos, *Pietas eius puerilis.* Missa crebrò à matre, vt fratribus ientaculū aut quippiam eiusmodi afferret, clàm ibat in templum, & sublatis in cælum manibus coram memorata sacratissimę Virginis imagine, ab intimo pectore ardentem promebat precatiunculam. Quòd si interdùm obiurgata esset à matre propter longiorem moram, respondit ei: Quæso bona mater, nè molestè feras. salutaui enim speciosissimam Dominam nostram, & illa mihi blandissimè arrisit. Id audiens mater, conticuit, credens Dei spiritum loqui in puella. Accedente indè ætate, qua solet caro insolescere, videns Lyduuina totum ferè mundum in maligno positum, coætaneas quoquè puellas per abrupta ferri in discrimina vitiorum, nècandidam stolam, quam in baptismo acceperat, vel tenuiter inquinaret aliquo libidinis ardore, conata est fugere è medio iniquitatum. Hortabantŭr eam mundo dediti homines, vt viro nuberet, carnis delicias consectaretur, cumulandis opibus operam nauaret: at illa sic deprecabatur Dominum: Auerte à me, Domine Deus, vitiosum cuiuscunque hominis amorem, nec me sinas erga creaturam vllam vitiosè affici. Erat autem formosa corpore, statura eleganti, in tractandis rebus domesticis, tametsi duodecim annos nata duntaxàt, sanè perita & exercitata, moribus commoda & grata admodùm. Indè verò fiebat, vt etiam opulenti & honesti viri eam sibi à patre coniugem expeterent. Quorum ille precibus victus, cùm esset ei domi curta supellex, tanquàm inopiæ suæ opportunè consulturus, quasi gloriabundus proponebat hæc filiæ suæ. Illa verò sic respondit: Ego, mi pater, virginitatis thesaurum fero in vase fictili, quem propter mortalis hominis coniugium nullo pacto prodere velim. *Recusat nuptias etiam diuitū procorum.* Itaque oro te, nè mihi posthàc sponsi vllam mentionem injicias. Sub his illorum colloquijs aduenit mater, arcanorum filiæ suæ conscia, aitque ad maritum: Frustrà, mi vir, de coniugio filiam appellas, à quo eius & ætas necdùm satis matura, & Deo deuota voluntas abhorret. Vnicæ filiæ nostrę vnico Deo, si velit ipsa, potissimùm consecrāda est virginitas. His à matre dictis, Lyduuina constāter & verecundè, nec sine gemitu subiunxit: Nullus me mortalium eò allicere poterit, vt spontè nubam. Quòd si vi coacta fuero, rogabo Dominum, vt eam e corporis deformitate afficiat, quę omnium animos facilè à me auertat. Id vbi accepit pater, deincèps nullā ei de matrimonio contrahendo molestiam exhibuit. Sciens autē Lyduuina se inter latrunculos versari, cœpit custodire vias duras, diligentiùs vitare hominū & puellarum conspectum, domi se continere, virginitatis propositū Domino gemebundis precibus cōmendare. *Vitat hominum consortia studio castitatis.* Ità dum seculi fugit strepitus & vanitates, in solitudine accreuit ei simplicitas: in simplicitate deuotio, in deuotione feruor amoris diuini. Vt autem ad sancti spiritus maiora capessenda charismata aptior fieret, castigās castigauit eam Dominus, & multiplicatæ sunt infirmitates corporis eius, vt accelerarct, accelerando Domi-

 num

nnm quæreret, quærendo patrem inueniret, inueniendo Deum possideret.

CAP. II.

ANnos igitur nata plùs minùs quindecim, ex diuturno morbo admodum
deformis effecta est, & decor faciei eius adeò mutarus est, vt qui antea im-
pensè eam amauerant, iam illam aspernarentur, faciente id illo, qui pul-
chras animas amat etiam in non pulchris corporibus. Accidit autem, vt
quodam die hyberno rempore, cùm flumina iam glacie concreta homines per ea
inambulantes facilè sustinerent, sodales virgines Lyduuinã, quæ tum recèns con-
ualuerar, animi causa inuitarent ad captanda quædam in aquis frigore constrictis
Tob.3. oblectamenta, vt solent apud Batauos puellæ. Sed illa, vt quæ nunquàm, instàr Saræ
illius, cum ludentibus se miscuisset, omne humanum solariũ floccipendens, assen-
tire illis noluit. At tamen illis perurgentibus, vt vel spectatum cum ipsis iret ad gla-
ciem, tãdèm cessit, abijtq; ad aquas glaciales, corpore adhuc parùm firmo, adspex-
que puellas sursùm deorsùm cursitantes, cùm eccè paulò pòst vna ex puellis rapi-
do cursu aduolans, nec se cohibere valens, in eam casu impingit, eamque in glaciei
Horrendo casu grauissime læditur. fragmenta dirissimè prosternit, adeò vt costa vna corporis eius frangeretur. M[illegible]x
iocus abit in lachrymas, existunt clamores, & quam iucundis animis eò adduxe-
rant puellæ, eam suis manibus cognati reportant, desperara salute eius. Aegrè die
illo è doloris sui lectulo surrexerat, & nunquàm indè descensura incolumis, eò re-
ducitur, Domino hauddubiè sic volente. Casus ille subitaneus magnæ omnibus
admirationi fuit, & alij quidem atque alij aliter & alirer de virgine loquebantu[illegible]
qui autem cordatiores erant, & vitam eius nouerant, dicebant Domini manum id
fecisse, quod etiam rei euentus comprobauit. Interim verò vndiquaquè accersun-
Nulla potest arte curari. tur medici prece & precio, aduolant & chirurgi peritissimi. Sed neque med[illegible], ne-
que chirurgi quicquam possunt omni arte & industria sua, vbi Dominus vulnerat,
& solus mederi vult. Dolor autem virginis increscebat, in pectore & sub costis
innumeræ existebant perpessiones, accedebat dirissimum apostema, iudicio me-
dicorum fiebant semper posteriora deteriora prioribus, absumebantur exiguæ
parentum facultates, tandèm de vita puellæ desperabatur. Erat per id tempus in
Hollandia medicus insignis Godefridus Sonderdanckius, pijs pauperibus valde
addictus. Is cùm & audiuisset & vidisset, quæ Dominus operari cœperat in vir-
gine, Infirmitas hæc, inquit, omnem nostram medendi vincit facultatem, & si ea
curanda vel aureos possimus lucrari montes, omnem ludemus operam. Meo qui-
dem iudicio aurhor naturæ Deus ralia operaturus est in hac adolescentula, qualia
fortasis hactenùs comperta non sunt. Atque vtinàm efficere possem, vt mea fi-
lia iure diceretur: libens ego eo nomine tantum darem auri, quantum est pon-
dus capitis eius. Sic ergò omni medicorum solatio destituta virgo, sola spe opis
diuinæ nitens, diro eam excruciante apostemate circa costas, sine vlla requie [illegible]c
Miserandũ in modum perpetuo cruciatur. & illuc se versabar. Consolabatur filiam grandæuus pater, vt potuit, sed dolori-
bus augmenta capientibus, augebantur simul virginis gemitus sanè miserandi.
Erat ei iam angustus locus omnis, vis nimia doloris animum propè absorbe[illegible]
Tandèm immodico victa cruciatu, suî penè impos, è lectulo se deiecit in sinum
patris. Indè diruptum mox apostema est, & humor ex eo profluens, cùm al[illegible]dè
non posset, per os cum vomitu tanto cum dolore erupit, vt omnibus membris pu-
ella discerpi videretur, omnesque tanquàm ilicò morituram lugerent. Tum ve-
Vide triste spectaculũ. rò aduertere cœperunt domestici eius, solum Deum opitulari ei posse. Cer[illegible]
quis tunc videret misellam adolescentulam cunctis viribus destitutam; memb[illegible]
rum omnium officio orbatam, genibus & manibus instàr monstri cuiusdam hum[i]
reptantem, nunc trunco, nunc scabello per domûs angulos se promouenrem in-
terdum instàr vermiculi sese agitantem, non posset abstinere à lachrymis. Q[illegible]s
verò sine dolore adspiceret puellam anteà cunctis amabilem, modò contemn[illegible]b
omnibus? Omnem escam abominabatur anima eius. nam si vel parum sum[illegible]
mox euomere cogebatur. Potum quoquè licèt magni precij prorsùs recusabat
Fastidiosus stomachus, vt solent prægnantes fœminæ, sæpè ex leberibus tepidam,
quandoquè è canalibus putentem aquam experens hauriebar. Stomacho [illegible]
aut exiguus, aut penè nullus ei somnus erar. Vnicum ei solatium, per singulas n[o]-
ctes lachrymis rigare stratum suum, ab omnibus pro monstrosa haberi, à [illegible]
Iob.1. & 2. bus puellis derelinqui, cum percusso Iob Deo gratias agere. Qua verò sp[illegible]

ama

amaritudine, quantis corporis cruciamentis, quanta vtriusq; hominis deiectione tres primos annos exegerit, soli Deo notum est, & quibus hoc ei placuit reuelare. Qualis autẽ fuerit in oculis Dei, vel hinc liquębit. Corrixabantur quandoquè inter se duo viri in platea, à verbis iam ventum erat ad verbera. Alter autẽ vel metu, vel imbecillitate fugã capessens, in domunculam, vbi Lyduuina decumbebat, se recepit. Sequebatur alter furibundus, & districto ense quęrebat ex matre Lyduuinę, vbì esset hostis suus. Negante illa non absq; tremore eum illic esse, irrumpit insanus in cubiculum Lyduuinæ, sciscitatur num ibi sit. Respondet virgo: Puto eum hîc esse. At ille tanquàm lumine orbatus, circunspiciens vndiquè neminẽ videt, factusque mitior ex verbis virginis, abscedit. Abijt & alter, gratias agens quòd seruatus esset. Mater autem virginis, putans eam virum prodidisse responso suo, obiurgauit eam, etiam alapam addens miseræ. At illa patienter ferens, sic ait: Credebam ego, mea mater, posse veritatem conseruare virum, quì ad me confugerat. Hęc vbì dixit, mater conticuit. Hoc initium signorum fecit in sponsa sua Dominus Iesus.

Hostis videt hostidum.

CAP. III.

PORRÒ humor noxius apostematis per corporis membra se diffundens, diuersas attulit virgini ęgritudines, molestas valdè. Computrescebãt apostemati vicina membra, marcescebant propinqua corporis intestina, vermes horridissimi modo quodam inaudito è profundo corpore emergebant, quorum erat multitudo ingens, & tanta sæuitia, vt corrosis visceribus, tribus locis ventrẽ eius dirumperent. Erant foramina illa forma orbiculari, colore atro, magnitudine fundi scutellæ communis. Vermes indè erumpebant quandoquè centum, nonnunquàm ducenti, vt plurimùm ampliùs cẽtum quotidiè. Adspectus eorum sanè horrendus, color cinericius materia aquata, crassities instàr extremę partis fusi vsitatioris, longitudo qualis est articuli in digitis. Nè autem vitalia membra suo more exederent, malagmate quodam, ex adipe frumenti, melle optimo & pinguedine caponis confecto, & ad foramina illa apposito eliciebantur. Sed priusquàm prodirent foràs, per omnia virginis vitalia membra peruagari putabantur. Referam obitèr, quod tum accidit. Erat Schiedami vir diues, conuiniũ opiparum instructntus. Itaque præter alia animantia, etiam capones benè pingues sibi comparauerat. Rogat illum Lyduuina egentissima, primò per nuncium, indè per seipsam, vt parum aliquid sibi de caponum pinguedine impertiat, qua vermium tabiem, ventrem ipsius rodentium, sedare possit. Negat homo ab omni humanitate alienus: ait mendax, capones suos macie affectos. Tum illa, Rogaui te, inquit, & repulsam patior. Oro Deum, vt catus deuoret, quod miserrimæ mihi dare non vis. Et eccè aduentat lautissimi, vt putabatur, conuiuij dies, parantur capones, extrahitur adeps, conduntur omnia in promptuario: crastino manè, quod accuratiùs seruatum credebatur, totum cernitur tanquàm à bestijs laceratum. Cogebatur autem Lyduuina à diuitibus emendicare eiusmodi alimoniam, qua sæuissimi vermes nonnihil compescerentur. Deindè verò etiam dextra scapula eius putruit, ità vt non nisì colligata fascijs vel mappulis, in aliam posset verti partem absque membrorum dissolutione. Itaque vsque ad supremum vitæ diem supina iacuit in lectulo, vt posset etiam commodiùs intueri cælum. Membra omnia, dempto capite & brachio sinistro, tanta erãt debilitate deiecta, vt ea mouere non posset. Dextrum brachium eius ignis, quem sacrum vocant, vsque ad ossa consumpserat, idque multo tempore vno tantùm neruulo hærens, reliquo corpori cohærebat. Caput eius dolorum aculeis & malleolis compungebatur, frontem fissura longa & lata atque flexuosa deformabat. Mentum quoquè ad labrum vsque fissum erat, & concreto sanguine tumidum, ità vt non rarò liberè eloqui non posset. Oculus alter penitùs cęcatus erat, alter lumen naturale sine effusione sanguinis nouòque cruciatu ferre non potuit. Facies interdùm tumebat, dolebant sæpè dentes per hebdomadas, interdùm menses perpetuos, tanta vi & importunitate, vt ad insaniam propè eam adigerent. Guttur non raròangina, alijque morbi anonymi infestabant, adeò vt nonnunquàm corpus Christi deglutire vix posset. Tantus manabat sanguis ab ore, naribus, auribus & oculis eius, vt horrorem afferret adspectantibus, & pijs lachrymarũ riuulos exprimeret. Vomebat sæpissimè rubram aquam tanta copia, vt plerunquè mense vno vas indè impleri posset, quod à duobus viris portaretur. Rogata à curiosis, vndè tãtus in ipsa existeret humor, nihil alimoniæ sumente, respon-

Varij in virginis corpusculo exiltũt morbi.

Nota de vermibus.

Vltio diuina in hominẽ inhumanum.

Nullum ferè membrũ mouere potuit.

Immanissimi dentium dolores.

Vomitus mirabiles.

debat: Et vos mihi dicite, viri ſapientes, vndè viri tantus liquor, quæ hyeme pr[illegible] sùs arida videtur? ſicque ſapienter indocta doctis faciebat ſatis. Pulmo[illegible] que & hepatis particulas reijciebat, vbera eius ineffabilibus puſtulis & apo[illegible]bus, ſanie interdùm fluentibus, torquebantur. Calculo, inſtàr columbini ou[illegible]gno, diriſſimè afflictabatur, ità vt ſæpiſſimè & ſenſu & loquela deſtitueret[illegible] H[illegible] verò dicebat ſibi potiſſimùm mortem allaturum. In communibus Domini ſ[illegible]gellis & caſtigationibus, quibus interdùm Hollandia laborabat, hoc Lyduu[illegible]æ tanquàm peculiare munuſculum diuinitùs obtingebat, vt cuiuſcunque mo[illegible]e peſtis primitijs ipſa afficeretur. Magna inteſtinorum pars diù ante oculos eius corpore pendula eminebat: itaque marceſcente inferiori corporis parte, ven[illegible] ſacculus lana plenus ſupponebatur, nè prorsùs effluerent. Tibiarum & pedum priuata ſenſu, vitam miſerabilem multis egit annis. Quòd ſi interdùm ſupra naturam breuiſſimo temporis ſpatio diuinitùs ſenſus eis redderetur, id non ad ſ[illegible]atium, ſed ad noua dolorum genera excipienda mira diſpenſatione fiebat. Omnis generis ſebrium, ſed diuerſis temporibus, paroxiſmos patiebatur. Hecticam, [illegible]tianam, quartanam perpeti, familiare ei fuit: nunc ſimplici, nunc compo[illegible]a, [illegible]dò ephemera vel quotidiana, modò acuta fatigari, ludus quotidianus putabatu[r]. Et ne ſingulis immorer, non erat vllum in corpore membrum, quod inauditis n[illegible] eſſet doloribus obnoxium. Nullum apud medicos morbi genus extat, cuiu[illegible] expers fuerit. Nulla in venis eius ſanguinis gutta fuit, quæ Domini virgam paternè caſtigantis non ſenſerit. Attamen horum morborum quidam ad extremu[m] [illegible] tempus permanſère, quidam ad certum annorum, menſium, hebdomadarum, dierum, horarum ſpatia durârunt. Porrò annis triginta & octo corporis nu[ll]a ei erat proſpera valetudo, ſed interior homo gratia Dei erat locuples. A[illegible] autem, vt in principio infirmitatis ſuæ humanum quiddam obreperet illi. A[illegible]uit tum fortè à ſumpto cibo ridentes & iocis ludentes puellas. Itaque oblita [illegible] cœpit flere amariſſimè, quòd ceu compedibus vincta, à coæuis puellis pro[illegible]s [illegible]glectui haberetur. Poteſt facilè venia dari tam durè flagellatæ, & necdùm ſpir[illegible] vnctione delibutæ. Et primis quidem annis quatuor afflictionis ſuæ, ſecu[n]d[u]m exteriorem hominem patiebatur inuita, eratque ei moleſtum, quicquid cern[illegible] Cùm ſic autem lachrymaretur, veruli parentes nitebantur conſolari eam: quæ[da]m etiam adoleſcẽtulæ, & cognati atque propinqui animabant eam, ſed conſolat[illegible] onerosi omnes illi: ſolus ille, qui percuſſerat, etiam mederi debuit dolori e[illegible] quod vt fecerit, iam dicemus.

Calculus ingens.

Omnis generis febres eã cruciant.

38. annis ægrotat.

CAP. IIII.

Johanoes Pot, vocãdus Christi ſacerdos.

ERat tum quidam vir Dei, Iohannes Pot. Is tanquàm à Deo miſſus ven[it ad] eam, cœpitque eam hortari ad patientiam, commemorare ei Chr[illegible] nem, humilitatem, labores & ſudores: inuitare, vt nocte ac die quoàd po[illegible] in ijs meditãdis verſaretur. Promiſit illa ſe ſic facturam, & tentabat quidem ſenſim animo verſare vitam & paſſionem Saluatoris, ſed quòd necdum i[illegible] lam ſuam miſſa eſſet farinula Eliſei viri Dei, qui Chriſtus eſt, amara & inſipida [illegible] omnis eiuſmodi cogitatio. Reditur igitur ad lamenta & querimonias, quip[illegible] mors erat in olla. Redit etiam ad illam Chriſti ſacerdos Iohannes Pot, perc[illegible]tur quantum in libro charitatis profecerit. Reſpondet illa: Tu quidem [illegible] pa[illegible] ad optimum me ſtudium hortatus es, ſed mihi incompertum: nec ſinit d[illegible] acerbitas ſapere, quicquid de Domino Ieſu cogitandum ſuſcipio. Ille v[illegible]r[illegible]c[illegible] eius bonam animi voluntatem, gratulabundus ait: Labor improbus, chari[illegible] m[illegible]lia, vincit omnia. Oportet aliquam tibi vim adhibeas: frangas teſtam, & p[illegible] ad nucleum. Perſeuera, & vinces. Illa autem dicente, immodicos corporis & [illegible]mi cruciatus id non ſinere, vir Domini eam egregiè animabat, mul[illegible] m[illegible]d[illegible] confirmans, hortanſque vt contemneret ſodalium inepta gaudia & obl[illegible] breui peritura, formam corporis pro nihilo putaret, rediret in memoria[m] co[illegible] quæ paſſi ſunt ſancti martyres, quàm multi iocis, diuitijs & voluptatibus ſ[illegible] caruerint, ſolo Chriſto contenti, apud quem nunc ſummis opibus, honor[illegible] dijs & delicijs ſine fine perfruantur. Sed quia nihil, inquit, poteris viribus tu[illegible] ſtum adſpice pendentem in cruce, & veritatem doceberis: Chriſtum au[illegible] picus eris: Chriſtum tolera, & requiem inuenies: Chriſtum imitare & [illegible] one ſuauiſſima perfrueris. His auditis, cœpit ſancta virgo manum m[illegible]rer[illegible]

4. Reg. 4.

Optimè eã inſtituit Iohãnes Pot.

tia, cœpit intellectu & affectu sitire passionis torrentem. Porrò autem tertiò ad eam venit sacerdos Iohannes Pot, afferens sacrosanctam Eucharistiam, vt solet ad ægrotos, qualis illa tunc erat. Cumque eam ei præbuisset, sic locutus est: Hactenùs ego te incitare conatus sum ad commemorandam passionem Domini tui: iam verò ille tibi loquetur. Quòd si fortiter & constanter ei obtemperaueris, erit merces tua magna nimis. Vix ille verba finierat, & in tãtas virgo prorupit lachrymas, vt diebus quindecim vix eas potuerit cohibere. Ab eo die crescente morbo confirmabatur spiritu, amarum omne ei dulcescebat, nec quicquam iam sapiebat, nisi solus Iesus, & hic crucifixus. Itaque passionem eius in septem distinguebat partes, nec vllum temporis punctum sine eius commemoratione abscedere patiebatur: adeoque in hac sese exercebat, vt crebrò nocte ac die vigilans, horologiũ exactum animo circũferre videretur. Ex ardenti autem passionis Christi meditatione ad cò inflammata fuit, vt non se, sed Christum Dominum in se pati diceret. His igitur docta exercitijs, creuit in vtroque homine, donèc octauum iam suæ ægrotationis attingeret annum. Magis autem magisque corporis putredo & vermium scaturigo aucta est, corporis viscera plùs plusque marcescebant, & doloribus innumeris virgo afficiebatur. Sed hæc omnia ferebat patientissimè, & in summis doloribus, qui sæpissimè dentium stridorem ei exprimebant, non solùm gratias agebat Deo, sed eosipsos cruciatus augeri potiùs, quàm minui peroptabat: nec vna saltem Angelica salutatione ea quæ patiebatur depellere, si potuisset, voluisset, parata prorsùs in flagella Domini. Quodam Bacchanalium tempore, quo solent homines comessationibus & compotationibus indulgere, ipsa Christi passionem commemorans, simulque Christiani populi multam Ingratitudinem considerans, ait ad Dominum: Deus omnipotens & clemens, oro te, vt nouo quodam cruciatu declares, castigationes has, & flagella, quæ patior, te permittente & immittente mihi accidere. Mira res. Tantus in alterum eius crus inuasit dolor, tantaque patiendi materia ab illo die vsque ad Pascha, vt deincèps ausa non fuerit tale quippiam ea instantia petere à Domino, vt i accepi ab eis, qui familiariùs ei ad mortem vsque adhæsêre. Dixi iam antè, in corpusculo suo præsensisse eam flagella, quibus Dominus populum eius regionis castigaturus erat. Imminente igitur peste quadam, illa tanquàm sedula mater, inter iratum patrem & reos filios mediã se interponebat. Itaque mox bino percussa est vlcere, in gutture & sub corde. Illa verò gratias egit Deo, & ad sacrosanctę Trinitatis honorem, petijt etiam tertium adiungi. Confestìm autem in gena apparuit vlcus, quo illa summoperè lætabatur. Ex his vnum vlcus, cæteris curatis, perpetuò ei inhæsit.

Mentè compungitur post Eucharistia.

Passionem Christi assiduè commemorat.

Eius eximia tolerantia.

Agit gratias in pœnis.

CAP. V.

FEbrium, quæ ei familiares erant, vt diximus, iste ferè modus fuit: Principiò inuadebat calor quidam grauis & innaturalis. Hunc mox sequebatur frigus immane & horripilatio: deindè mutato ordine, præcedebat frigus intolerabile, idque molestissimis ardoribus claudebatur. Erat autẽ tanta harum febrium vis, vt durante paroxismi æstu, mentis impos fieret, nec quicquam loqui posset. His febribus, tanquàm in camino ignis, suprà quàm dici queat, dilectam sibi virginem probabat Dominus. Amici autem eius, cùm cernerent augeri cruciatus eius, rursùs medicos consulere voluerunt. Peruenit autem ad Margaretam Hollandiæ Comitissam fama patientiæ eius. Illa medico suo accito, properat ad eam, videns eam, eiusque tugurium, paupertatem, dolores & cruciatus, totis visceribus commouetur. Accedit medicus Godefridus, arte sua quàm potest reuerenter extrahit è corpore intestina eius, marcida ponit seorsùm, saniora reseruat, comperitque è spina dorsi emergere vermes, quos diximus: causam illam dicit, quòd nullis salsis multo tempore vsa sit. Addit etiam, breui illam hydrope laboraturam, ac deindè nullo vel liquore vel potu vsuram. sicque factum est. His ità gestis, abscedit medicus, partìm dolens, quòd curare eam non posset: partìm gaudens, quòd cerneret se de illa vera prædixisse, putà quòd magna & inaudita in illa facturus esset Dominus. Permulti indè moti sunt etiam in locis longinquis, vt eam inuiserent: inter quos venit etiam herbarius quidam peritissimus, qui se putab[at] aquis distillatis aliquid effecturum in illa. Sed cùm ingenti studio vnum fortè vulnus curaret, mox turgente hydropisi in parte illa, [di]cebant postrema deteriora prioribus. Virgo autem patientissima, licèt sciret à Domino fieri quæ patiebatur, nè tamen sibi præ-

Vt febres eã vexârint.

Margareta Comes Hollandiæ inuisit eam.

fidere, aut Dominum tentare videretur, omnia tacita perferebat: sed post omnem humanam industriam auctis doloribus, mente redibat ad eum, qui medendo vulnerat, & vulnerando medetur eis, quos amat. Hoc sanè admiratione dignissimum est, quòd Lyduuina ampliùs triginta annis non tantum comedit panis, quantus viro sano ad vitam sustentandam triduo sufficeret: nec plus dormiuit, quàm satis esset homini incolumi trium noctium spatio. Porrò toto illo tempore, quo viscera eius computruerunt, & vermes è corpore eruperunt, nullus prorsùs ex ijs fœtor extitit, rametsi domus eius humilis erat, cubiculumque sepulcro similius, quàm cõclaui. Totidem annis terram non attigit pedibus suis, & sicut multis annis nil sumpsit alimenti, ità nihil quoque superflui à se reiecit. Iacuit immota & supina in lectulo, nec solis, nec lucis, quamdiù iacuit, luce perfruita est. In ipsis ægrotationis eius primis annis interdùm sumebat valdè exiguum pomi fragmentum, idque prorsùs insipidum. Quòd si nonnunquàm buccellam panis cum paruissimo lactis aut ceruisiæ liquore deglutire vellet, fiebat id non sine multo dolore, multaque difficultate. Posteà verò illo qualicunque relicto alimento, parum cinnamomi aut è dactylo, idque rarissimè, capiebat. Tandèm omni cibo abstinens, tota hebdomada perexiguum sumebat vini diluti, admixto saccaro: Instillari potiùs diceres, quàm bibi tantillam potionem. Cùm autẽ essent parentes eius inopes, sæpè aquam fluuialem sibi offerri iussit, facileque internoscere potuit, num è fluxu an refluxu hausta esset. Ob vicinum verò maris sinum importunitate ventorum aqua fluminis salsedine maris inficiebatur: sed efficiente Domino, adeò dulcis fiebat contra naturæ morem, vt tanquàm vino condito illa aliquandiù vteretur. Propter hanc autem cibi abstinentiam somno quoquè illam deserente, in solitis precibus & exercitijs spiritalibus non parùm cœpit impediri, idque potissimùm sub Missæ sacrificio, cui totis viribus etsi corpore absens, tamen spiritu præsens adesse nitebatur. Consuluit igitur confessarium suum, quid agendum putaret. Sentiens ille, vir ut prudens, tetri dæmonis nequitia id fieri, vt eam à meditationum fructu retardaret, eamque quo plus resisteret, eo magis diuexari, suasit vt quandocunquè somnus obreperet, illi indulgeret. Illa volens parere consilio eius, acquieuit. Superuenit interim eximia Paschæ solennitas, & eccè supra modum infestatur à somnolentia. Tum illa ob reuerentiam festi, capite & manu, quam mouere poterat, illam dimouens & repellens, dæmonem in turpem fugam compulit. Atque ab illo die ad supremum vitæ diem permansit somni expers. Confluxêre autem plurimi ad visendam eam, sed alij pietate, alij curiositate & maleuolentia ducti. Extrinsecùs autem nihil videbatur in ea, nisi vas lacerum atque confractum, vas monstrosum, & quædam mortis imago. Sciscitabantur curiosi, protervi & scioli, vndè in ea febris materia esset, quæ nihil sumeret alimenti. Eos virgo pudibunda nec fugere poterat, nec fugare. Tribuebant illi, quippè homines animales, spiritum non habentes, opera Dei naturæ potiùs, quàm gratiæ: & cùm viderent eam in obscuro tuguriolo decumbentem, procacissimè garriebant eam voracem esse, merobibulam, dæmoniacam & id genus alia. Qui autem saniori erant mente, Deo dantes honorem, dicebant quòd à Domino ea fierent, & mirabilia essent in oculis nostris. Ità illa beata virgo odor fuit vitæ bonis & sanis, odor mortis malis & peruersis, iacens in humili tugurio, perindè vt sanctus Iob olim in sterquilinio. Cùm autem tam pulmonis quàm hepatis & viscerum atque intestinorum vitales partes partìm in ea emarcuerant, partìm diro vomitu reiectæ erant, nullum tamen reddebant fœtorem, immò verò odorem aromaticum ex ijs haurire licebat, sicut testantur illi, qui suis eas manibus contrectàrunt. Sed cùm multi homines pij vtriusque sexûs eas particulas vomitu reiectas videre, contrectare, olfacere cuperent, verita illa nè ob hominum applausum perderet thesauros gratiæ, tandèm pati noluit, vt quicquam ex ijs, quæ ab eius corpore prodirent, reseruaretur: sed omnia terræ infodi iussit.

Margin notes: Hæc impossibilia sunt apud homines, sed possibilia apud Deum. — Miraculum — Multi non eodem animo visunt eam. — Quorũdam maleuolentia. — Iob 2.

CAP. VI.

Mater eius Petronilla, cùm iam senuisset, in morbum incidit. Dolens se adolescentiæ tempus parùm fructuosè exegisse, demùm in hæc verba prorupit: En morior paupercula, quæ nihil boni fecerim cunctis diebus vitæ meæ. Sed si tu filia mea pro delictis meis velis intercedere, læta moriar. Respondit illa propensissima erga matrem animi pietate & beni-

Forti animo esto, mater mea. Propè est Dominus, qui non despiciet contritum & humiliatum cor tuum. Mea verò omnia, labores, dolores, vlcera, plagas, tormenta, vigilias, precatiunculas & exercitia libens tibi impertior. Ea re mirificè exhilarata mater eius, migrauit ad Dominum. Lyduuina verò, tanquàm iam omni nudata merito, cingulum quoddam crassum, latum & hispidum, ex equorum confectum pilis sibi comparat, eoque vsque ad mortem marcidū corpusculum stringit: exiguam substantiolam, quam mater ante obitum ei commiserat, distrahit, distractam pauperibus erogat. Omnibus erogatis, ipsa manet egentissima. Adhuc relicta ei erat culcitra: eam quoque zelatrix pauperis pueri Iesu, in stabulo nascentis, tolli iubet: quæ tamen sub putrescente corpusculo eius iam putrescebat, & eius plumæ ità inhærebant virginis corpori, vt absque nouis dolorum stimulis indè auelli nulla ratione possent. Ea ablata, suppositus est corpusculo eius tam miserabili durus asser, impositis ei paleis, atque in eo decumbebat supina, nunquàm dormiens. Hæc verò quis siccis commemoret oculis? Asser durus, lignum in quo pependit nudus sponsus eius: dolores perpetui, ex tali strato nascentes; vulnera eius illi egregiè repræsentabant. Per id tempus fuit hyems longè asperrima, quæ hodieque ob diuturnum gelu prolixa dicitur. Videre tum licebat virginem pauperculam decumbere in frigore & nuditate, ità vt sæpissimè extremæ corporis partes obrigescerent, mediæ nullas haberent vires. Plumas respuebat tumens hydrops, operimenta duplicia negabat paupertas, nè visitaretur ab amicis, impedimento erat refrigescens multorum charitas. Interim tam immani virginis corpusculum constringebatur gelu, adeò & liuore & tumore debilitabatur, vt vix ità posset vllo pacto calefieri, vt ad pristinas ægritudines reduceretur. Non rarò genis inhærebant guttæ sanguinis, ab oculis manentes. Non dubium, quin è vita abitura fuerit, nisi Dominus inter tot mortes mortuam conseruâsset. Si quid ei datum esset, eo non indigere se formidans, mox magis egentibus pro suo iudicio mittebat. Erat tum quidam vir insignis, fama celebri, & vita inculpata, Deum timens, & quem multi reuererentur. Vuerboldus is dicebatur: Cùm autem in solennitate Dominicæ annunciationis mysterium incarnationis Christi animo reuolueret, idemque faceret Lyduuina virgo, vterque in spiritu sibi inuicèm innotuit, adeoq; coniuncti sunt, vt cùm posteà ad se redirent ab illo mentis excessu, admodùm cuperet nôsse vterque, quis esset quem in illo raptu vidisset, & quonam loco degeret. Perlata est interim fama Lyduuinæ ad Vuerboldum virum Dei, isque sine mora ad illam profectus est. Veniens autem ad domum eius, vidensque egestatem, & tumentem, fissam ac liuidam faciem, corpusculum putrescens, nec tamen malè olens, scatens vermibus, & suaues spirans odores, lachrymatus est vir pijssimus. Deindè de rebus diuinis suauiter cum illa conferens, ad extremum didicit summam eius inopiam. Itaque misertus eius verecundiæ, triginta argenteos ei dedit: molesteque ferens ciues vrbis illius nulla humanitate affici erga tam miserè afflictam, tanquàm Eliæ zelo accensus, suggestum ascendit, miroque feruore ad illos concionatus est. Sæpè autem venit posteà ad virginem vir sanctus, sciens Deum in ea mirabilia operari, dixitque de illa: Magnum reuerà & amplum hæc virgo fundamentum posuit, cuius structura haudquaquàm poterit breui spatio absolui.

Mater eius moritur.

Afflictum corpusculū cingulo aspero cruciat.

Obserua hæc.

Asperrima hyeme durè patitur.

Vuerboldus vir pijssim' venit ad eā.

Eius de illa sententia.

CAP. VII.

Post eas, quas diximus, ærumnas accreuêre virgini nouæ molestiæ ex patre viduo, grandæuo, edentulo, quem & paupertas premeret, & ætas non sineret labore victum sibi parare. Cuius singularis religio ex hoc animaduerti potest, quòd cùm esset valdè inops, noluit ex illis accipere, quæ filiæ quotidiè dabantur. ait enim: Non licet seni huic deuorare pauperis filiæ eleemosynas, quæ precium sanguinis sunt. Sufficit mihi paupertas mea, vt Christum lucrifaciam. Venit intereà Comes Hollandiæ Vuilhelmus Schiedamum, audiensque Lyduuinæ res, accito ad se patri eius dixit: Pro filiæ tuæ reuerentia pete à me quod vis ad sustentationem senectutis tuæ. Respondit ille: Mundi opes, illustris Comes, hactenùs nec habui, nec habere cupio. Duodecim aurei sufficerent mihi, si illos haberem. Comes autem aduertens hominis simplicitatem, iussit ei numerari duodecim aureos coronatos annuos, libenter duplo plus daturus, si senex voluisset. Ille gratias agens Comiti, orabat Deum pro illo, & si quid super-esset

Comitis Hollandiæ humanitas erga patrē eius.

esset de illa pecunia, dabat pauperibus liberaliter. Etsi autem decrepitus erat & tremulus atque cæcutiens, tamen frequentabat templum. Orabat Lyduuina vt maneret domi, sciens ei periculum imminere. Cùm enim aliquandò se conferret ad vespertinas preces, obuiàm ei venit satan sub viri specie, aitque ad illum Quorsùm tendis? Eamus parumpèr extra portam animi causa. Credidit homo simplex, doli ignarus, iuitque cum illo: sed vbi extra vrbem ventum est, miserum senem pestilens impostor in foueam aquis plenam impulit, & euanuit. Non tamen senem neglexit Deus. Auriga quidam eius nutu via non trita ducēs currum, venit ad locum, vidensque summum pauperculi senis periculum, extraxit eum ex aquis, curruique impositum in oppidum inuexit. Interim fama volat ad Lyduuinæ aures patrem in aquis præfocatum: quod eius animum dirè afflixit, sed mox ille dolor gaudio mutatus est, patre viuo redeunte. Alio tempore cruentus dæmon virginem flammis exurere conatus est. Frater enim eius ad angulum lectuli eius incautè candelam posuerat. Ea, Lyduuina Christi passionem meditante, neque id sentiente, decidit in paleas. Sentiens tandèm crepitantes flammas Lyduuina, cùm nullus adesset qui opem ferret flammis vndiquè cinctæ, sinistram extendit manum, eaque conterens ardentem materiam extinxit, nihil prorsùs adusta manu. Postera luce mirati omnes, valdeque perterriti ob tam præsens discrimen, gratias egerunt Deo, qui virginem seruâsset illæsam. Homines pij & religiosi videntes eam tam inusitatis affligi modis, non dubitabant quin etiam diuinis frueretur consolationibus. Itaque dicere ei solebant: Non ignoramus, soror charissima, inter hæc tam aspera flagella spiritalia tibi non deesse munuscula. Illa respondit: In insipientia mea dico vobis fratres mei, interdùm diuinitùs me quasdam vnctiones percipere. neque enim possem durare misera catula, sine micis cadentibus de mensa dominorum meorum. Nec tamen dicebat, quales illæ essent vnctiones. solis enim domesticis quibusdam, ijsque cumprimis religiosis, magisque familiaribus, parcè tamen, indicare solebat diuina charismata, quantum vel gloria Dei, vel fraterna charitas poscere videretur. Interdùm vero retrahebat consolationes suas pius Dominus, quo nihil poterat virgini durius accidere. Tum illa sic in acerrimis corporis doloribus derelicta, post omnia sua exercitia, vt tempus fructuosè deduceret, loquebatur Angelo suo tanquàm illum præsentem cerneret, suauiter inquirens quò abijsset dilectus suus, cur se miseram derelinqueret, ipsius amore languentem, & charitatis eius iaculo confixam: multaque id genus alia, pijssimum & feruentissimum cordis eius erga Deum amorem spirantia. Orabat etiam Angelum, vt salutaret dilectum suum, salutaret sanctissimam matrem eius, omnes beatos angelicos spiritus, patriarchas, Apostolos, martyres, confessores, virgines, deniquè sanctos omnes. Hoc pacto deducebat tempus, cùm deesset cælestis consolationis manna, excitabatque se ad constantiam & patientiam.

Malignissimi dæmonis nequitia. *Insigne miraculum.* *Vt se gesserit, diuinis consolationibus destituta.*

CAP. VIII.

Porrò autem etiam visibiliter cum Angelo suo loqui consueuit, eiusque frui consortio & obsequijs. Permultos angelicos spiritus distinctè nominabat, & quorum custodiæ deputati essent, apertissimè nouerat. Apparebant ei speciepulcherrimorum iuuenum, crucis signum in fronte ferentes, tam luculenta facie, vt solis splendorē longè superarent. Priuabatur autem nonnunquàm eiusmodi apparitionibus propter hominum aduentantium frequentiam. Itaque si quid pulueris ex mundanorum hominum colloquijs contraxisset, ilicò cōfessione detergebat, nè suaui Angeli sui familiaritate destitueretur. Solebat die Cinerum, pro sanctæ Ecclesiæ more ac instituto, cineres è sacerdotis manu accipere: sed si tardaret sacerdos, Angelus eius explebat vices. Confessarius eius Iohannes Vualteri quandoquè venit ad eam, rogans num cinere sancto cōsignari vellet. Respondit illa, ab Angelo sancto id iam factum esse. Stupente illo, quid sibi isthuc vellet, Lyduuina dixit, vt manu tangeret caput ipsius. Fecit ille, & cineres sensit, ijsdemque etiam frontem suam communiuit. Docuerat eam Angelus reuerenter sacrosillos cineres à sacerdote percipere, aliosque vt itidèm facerēt adhortari. Habebat virgo sancta virgam quādam, qua solebat æstu aut febre ipsam instante, vel attrahere, vel amouere cortinam, ad lectulum eius pendentem. Cum autem Schiedamum aliquandò incendiū vastaret, multiq; ex vicinis Lyduuinam expo-

Angeli sæpè ei apparent. *Nota hæc de cineribus sacris.*

expoctare vellent, nè flammis periret: illa sciens à Domino se seruatum iri, prohibuit nè id facerent. At illi tamen cœperunt auferre asseres ex pariete cubiculi eius: rogati vt desisterent, pro asseribus primo loco ablatis pannos suspenderunt: non enim potuit illa ferre lumen solis. Sed paulò pòst ab eius oculis sanguine manante, asseres repositi sunt. Intereà stipula petit, accedit sæuissima febris, solstitiales adduntur æstus. Ijs pariter iunctis, virgo tanquàm in clibano coquitur, febreque recedente tandem ad se reuersa, nocte se ab omnibus solam derelictam conspicit. Sed nimio iam ferè præfocata æstu, manum suo more ad virgam extendens, eam abesse comperit. Tum verò præ nimijs doloribus lachrymari cœpit, maximè quòd nemo adesset, qui ipsam adiuuaret. Sed statim adfuit Angelus eius, lignum quoddam informe adferens, eiusque corpori transuersum imponēs. Sentiens illa lignum asperum & crassum, admiratur. Transigit indè noctem illam, vt potest, in ardoribus illis. Manè accersit confessarium suum, orat vt ex illo ligno virgam tractabilem & leuem efficiendam curet, nihil ei indicans, vndè allatum sit. Abit confessarius ad artificem, sed cùm incendio illo omnia ferè artificum absumpta essent instrumēta, ægrè dolabram rudem reperire potuerunt. Qua cùm cœpissent dolare lignum illud, mirus indè exibat odor, qualem nunquàm se sensisse dicebant ij, qui aderant, nec tamen ligni genus cognouerunt. Rapiunt indè particulas decidētes, piaque inter confessarium & fabrū lis oritur, vter plus sibi vendicare debeat. Nam vel minutissima eius particula propter odoris suauitatem auro non inferior putabatur. Properat indè sacerdos à primo ad secundum fabrum lignarium, rapinam primi detestans: sed ibi quoquè diripiuntur pia rapina decidentes particulæ, quæritur vndè allatum sit lignum, multaque consimilia. Tandem efficitur ex ligno virga, quanta est vlna gracilis: quam confessarius attulit ad virginem, quętebatque ab ea, vndè accepisset lignum illud. Respondit ea, se id nescire. Nihil enim comperti indè habuit, donèc ab Angelo in paradisum terrestrem traducta, ex illo didicit ipsum indè id attulisse. Dixit autem ei Angelus, lignum illud quandoquè dæmones haud secùs atquè flagellum & suppliciū reformidaturos. quod quidem verissimum est, vt non auditione duntaxàt ego accepi, sed etiam oculis meis intuitus sum. Vidi enim dæmoniacos coram huius ligni portiuncula clamitantes & stridentes atque tremētes non mediocriter. Et Lyduuina quidem vbi didicit ligni huius vim & precium, indoluit se illud non pluris fecisse, dolandumque curasse, quod olìm tam esset futurum efficax ad coercendos nequam spiritus. Posteà verò quibusdam ad virginem confluentibus, vt lignum illud viderent, tangerent, olfacerent, cùm inter illos etiam vir quidam lubricus ad tangendum se importunè ingessisset, fertur ilicò magna ex parte pristinam amisisse fragrantiam. Dicam hic paucis, quantam sancta virgo ex Angelorum præsentia ceperit delectationem & cōsolationem. Vidua quædam venerabilis orabat eam, vt impetraret ipsi copiam videndi Angelum eius. Dixit illa se rogaturam Dominum. Rogauit, & obtinuit. Admonuit autem viduam, vt clauso ostio, apud ipsam staret paulispèr. Ecce ecce adest Angelus effigie speciosissimi adolescentuli, facie candidissima, vestitu albissimi coloris, oculis micantibus, in capite ceu stellis radiantibus, pileo capitis elegantissimo ornatus. Eo conspecto, ineffabili gaudio affecta vidua, nihil neque dicere neque cogitare potuit, prorsùs absorpta. Videbat autem ceu manus innumeras iuxta virginem, tanquàm eleemosynam petentium, nulla illic apparente facie. Rogauit autem Lyduuina Angelum, vt adspiceret viduam illam. Fecit hoc ille tam blandè & iucundè, vt non modò animus viduę magno indè perfusus sit gaudio, sed etiā præ cordis ardore à lachrymis & gemitibus ad tempus aliquod se illa cōtinere non potuerit, cibum interim corporis planè respuens. Solebat autem Lyduuina interdùm dicere familiaribus suis: Nullus tantus dolor est, nulla tanta animi angustia & ægritudo, quæ non facilimè euanescat, si mihi vultum angelicū liceat contemplari. Cogitet hìc lector, quid sit ipse fons vitæ electis suis in patria, si tantum delectat adspectus eorum, qui ei ministrant? Porrò cùm eam Angelus, siue in corpore, siue extra corpus, quod me latet, aliquò ducturus esset, hunc ferè seruabat modum: Appræhensa manu eius, ducebat eam ad suprà dictā beatissimæ matris Dei imaginem. Ea salutata, proficiscebatur cum illa versùs Orientem ad regionē quandam amœnissimam, quò nullus posset mortalium accedere, vbi mira erat liliorum, rosarum, florum aromaticorum, & aliorum delectabiliū copia, odorum summa fragrantia: vbi

Dirè affligitur.

Angelus ei lignū mirè odorum adfert.

Dæmones illud lignū valdè reformidant.

Angelus eius forma elegantissima appáret.

Vt ab Angelo peregrè duci cōsueuerit.

vbi nec frigus affligeret, nec æstus vreret. Plerunquè autem florum &
tanta erat illic celsitudo & densitas, vt ei impenetrabilis videretur sed ab
facilè ad destinatum locum transferebatur.

ALTERA PARS VITÆ.

CAP. I.

CVm sic autem Christi famula tanquàm aurum in fo acc
retur, flante Austro, perindè vt hortus irriguus, virtutum
germinare non destitit, alijs quoque optima de se exemp
ponens. Fundauit autem structuram mentis suæ in fundam
timoris Domini. In extremis angustijs semper illi in ore
bone Iesu miserere mei. Adcò defixit in Domino vol
suam, vt nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere
meditate liberet, quod putaret displicere Deo. Fertur cum patientissimo &
beato Francisco sæpè dixisse: Hoc mihi Domine acceptissimũ erit, vt affligens me
dolore non parcas: cùm tuæ voluntatis impletio sit mihi summa consolatio. A
curatè seipsam solebat examinare & discutere, etiam minutissima quæque
cusans, & omnium se vilissimam existimans. Itaque libenter omnibus se subde
ab omnibus se vilem dici & haberi atque etiam infamari non renuit. Fratr
vxor, mulier procax, importunis clamoribus valdè vexabat eam, nemini
tunuis præcellenti aut patienti parcens. Bauariæ Dux Iohannes, mutato h
quandoquè inuisit virginem Christi, de animæ suæ rebus secretis cum ea co
turus. Audiens autem mulieris loquacissimæ garritus, tandèm animo comm,
ait ad virginem: Et quo pacto potes ferre apud te eiusmodi hirundinem, quæ
tam hanc perturbat domum? Illa respondit: Aequo animo, domine m id
hominum tolerandæ sunt infirmitates & imperfectiones, tum vt nostra pat
corrigantur, tum vt virtutis exercitium præbeant ijs, quos eo Dominus in
nouit, tum nè maioris furoris & perturbationis eis materia exhibeatur. Q
verbis egregius ille princeps non mediocriter ædificatus, è crumenta sua ex
nummos, deditque bacchãti mulierculæ. Quibus eius procax lingua t m q
nõnihil frenata est, quòd autem planè correcta sit, affirmare nolim. Alia q
mulier venit quandoquè ad Lyduuinam fremẽs & furens, innumeri ca
contumelijs & conuicijs proscindens, vt posset eius commouere a mu
cùm hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimæ virginis fœdissimè pu
verò nec sic quicquã eam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, a
vim passa, vicinos concitare cœpit. Sed sancta virgo in patientia anim
dens, adcò mansit immota, vt mirarentur vniuersi. Maleficium verò be
compensare volens, clàm ei munusculum transmisit: dicebatque suis: l
debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio e
rere me compellunt. Certè nemo tam auri vel gloriæ cupidus est, quàm t
temptûs sui. sciebat enim patientiam perfectum habere opus. Accedeban
interdùm ad eam quædam merobibulæ, dicebantque: Non possumus persua
nobis te absque cibo vitam ducere. itaque suspicamur te hypocrisi eludere h
nes. At illa: Non eritis, inquit, ea causa incredulitatis crimini obnoxiæ,
dere nolitis: sed tamen oro nè dubitetis omnipotentem esse Deum. No
panc viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Puto vos p
dere, quòd in desertis locis pauerit ille Marias illas, Magdalenam & Ae ypt
De me si id non creditis, non multum refert: tantùm ne velitis non er cr
potẽtem esse Deum. Et cur obsecro apud homines vel negare velim me cibum
pere, aut affirmare non capere, quandò neque malum est vti cibo, neque
quicquam habet, quantùm ad hominem attinet, abstinere omni cibo? Q
autem loquantur homines, equidem gratiam mihi diuinitùs collatam ne re
possum, tacere possum, si in me inquirere desinant homines. De illius taci
te multa possim dicere. Vox eius vt plurimùm suauis & clara, sola, vt pu
gratia id efficiente. Diem vnum è tribus aut quatuor, quo post import
aliqua remissione potiebatur, cõsolandis hominibus vtiliter impendebat
illam cachinnantem vidit, ex leuitate vix vnquàm quisquam ride tem co

Diuinæ sese totam accommodat voluntati. Iob 6.

Humilitas eius insignis.

Iohannes Dux Bauariæ eam accedit.

Eximia virginis patientia.

Rom. 13.

Iacob. 4.

Deut. 8.

Taciturnitas eius.

sed cum grauitate quadam hilarem se quandoquè præbuit pro ratione materiæ, de qua sermo esset, & eorum cum quibus loqueretur. Diligenter obseruabat illud Sapientis, Tempus loquendi, & tempus tacendi. Detractorum colloquia valdè abominabatur, qui linguis suis etiam defunctorum saniem lingunt. Solebat monasticæ vitæ cultores viuacissimis adhortari sermonibus, vt obedientiam cum omni mansuetudine colerent, quòd maxima apud Deum præmia haberet: quam Christus eis suo reliquisset exemplo, factus obediens vsque ad mortem crucis. Monachus quidam Cisterciensis Ordinis, cùm electus esset in præfectum, siue prælatum, difficilem se reddidit. Cupiens autem inuenire viam qua illud onus reijceret, ad Lyduuinam venit consilij captandi causa: nè autem agnosceretur, tanquàm de alio rem ei exposuit hunc in modum: Quidam ex nostris electus est, charissima, vt pascendarum animarum suscipiat curam: sed cùm permultis eam curam periculis obnoxiam sciat, non vult electioni assentiri, existimans se parùm idoneum illi functioni exequendæ. Ei verò Lyduuina ocyùs respondit: Vereor ego, mi pater, nè fratris huius prætextus friuoli sint & vani. Potest monachus sub obedientia degens honorem fugere: onus, modò vires suppetant, recusare non debet. Formidandum certè est illi, nè incidat in Scyllam, dum vult vitare Charybdim. Sperabat enim sancta virgo tolerabilius esse propter obedientiam fungi munere, non expetito, sed demandato, quàm excusso iugo, propriæ militare voluntati. Verumenimuerò monachus ille contempsit consilium virginis, nec impositum onus in se recipere voluit, malens sua frui libertate. Sed, vt quidam ab eius ore acceperunt, in tantas ille postcà molestias & afflictiones incidit, quòd longè maluisset oneris illius pericula secum honore humiliter subijsse, quàm periculosissimi ocij, propria voluntate expetiti, dispendia expertum esse. Dicebat sancta virgo, si quis consultum animæ suæ vellet, in aliquo loco se figeret, atque illic in pectoris sui penetralibus cellulam siue inclusorium sibi cōderet, sine dubio breui experturus Dei misericordiam & gratiam. Eos autem vel maximè execrabatur, qui pro sua libidine & animi leuitate ab alijs locis ad alia se transferunt. Non enim solus locus, inquit, sanctum efficit hominem, cùm semper seipsum secum ferat. Secularibus hominibus obedientiam hoc modo commendabat: Quisquis appetit, vt Dei spiritus in ipso operetur, ille sanctæ matri Ecclesiæ obediat, itemque confessario suo, à quo, tanquàm à Christi vicario, magna ei salus prouenit. Quòd si sic fecerit, sentiet animi tranquillitatem, quam hac neglecta obedientia haudquaquàm obtinebit. Paupertatis quàm studiosa fuerit, declarant tugurium, stratum, & rerum penuria. Pauperem spiritu fuisse, testatur humanæ laudis contemptus, & sui syncera abnegatio. Si quis ex ea quæreret rebus necessarijs indigente, haberet'ne satis: respondit, Abundo satis. Quibusdam autem fœminis eam reprehendentibus, quæ nôrant penuriam eius, illa respondit: Satis abundat, qui eo, quod habet, contentus est. Etsi autem mihi cum hominibus communes non sunt diuitiæ & deliciæ, sunt ramen cum multis communes paupertas & miseria: quibus ego abundans, Deo gratias ago & conquiesco. Flander quidam venit ad eam, cernensquè viles ędes eius, liberaliter obtulit se ei egregiam conditurum domum, in qua honestiùs degeret. At virgo paupercula, Tu quidem, inquit, dilecte frater, donèc ero in humanis, ampliorem domum non construes: si quis tamen, me defuncta, hoc loco domum hospitalem ædificare voluerit, oro Deum, nè eleemosyna eius vacua in sinum eius redeat. Eiusmodi quidem domum postcà illic extruxit Vuilhelmus medicus, filius Godefridi medici, cuius suprà meminimus. Interim verò dum vixit sacra virgo, tugurium illud palatium ei erat, stratum stramineum lectus eburneus, cingulum cilicinum balteus regius, vlcera putrescentia pretiosa monilia, horridę plagæ optata solatia, multæ lachrymæ nouæ deliciæ, mundana afflictio mira consolatio, vermes è corpore erumpentes conuiuæ familiares, dolores & angores dapes opiparæ. Hortabatur alios ad abstinentiam, sed itá tamen, vt eam ratio moderaretur & sale discretionis condiret. Virginea integritas tam excellens in ea fuit, vt hodièque antonomasticè virgo dicatur. Veniebant quandoquè ad eam libidinis ignibus valdè inflammati, quos illa ea causa miserè lamētares, suis consilijs, precibus & pœnis ad corporis & animi mundiriā reuocauit. Si corporis cogeret necessitas, matronas honestas ad illud contrectandū adhibuit: at tamen nudū tangi vix ab honestissimis vnq̄ permisit. sciebat enim pudorē virginitatis esse insigne propugnaculū.

Eccles. 3.

Philip. 2.

Monacho cuidam cō consulenti quid respō derit.

Obedientia præstanda Ecclesiæ & confessario.

Memorabilis eius sententia.

Paupertate egregiè delectatur.

Purissima eius virginitas.

CAP. II.

Liberalitas pauperis in pauperes.

IPsa quidem nulla corporis alimonia indigebat, sed tamen propter deuo[illegible] nem eorum, qui Deum in illa venerabantur, nonnunquàm retinebat ele[illegible] synas oblatas pro sua aliorumque necessitate. Sibijpsi parcissima, pa[illegible] matrem se exhibebat, nulli negans opem, donèc teruncius superesset. Si [illegible] ri nihil posset, condolentem præbebat animum, blandum è pio corde prom[illegible] sermonem. Cibos interdùm coctos, nonnunquàm crudos mittebat. Si quid n[illegible] genter in ijs fieret ab ijs, per quos mittebat, dolebat animò eius, quòd pauperes, [illegible] quàm cælestis regni principes futuros, vel ad horulam sua annona fraudari no[illegible] Nouerat pauperum nomina & habitacula, & quanuis iaceret in tenebris, omnia intueri, omnia distinctè cognoscere videbatur, perindè acsi versaretur in rer hom[illegible] nes. In pauperũ vsus iussit hyeme sale adspergere carnes, salitas cum pisis coct[illegible] lis transmittebat. Contigit aliquandò, vt cum vicinis diuidendæ vaccæ quarta pars ei cederet ad alendos pauperes. Ex ea cùm ministræ eius quandam portionẽ c[illegible] pisis coxissent, & triginta domibus indè ad saturitatem distribuissent, quidam a[illegible]

Vide stupẽdum miraculum.

Lyduuinæ: Quemadmodùm iussisti, triginta pauperũ domibus de carnibu[illegible] & pi sis tuis ad satietatem dedimus, & tamen nihil in olla diminutum videtur. Euet[illegible] illa respondit: Non pro meis meritis, sed pro sua bonitate id fecit Deus. An nõ

Luc. 6.

le dixit, Date, & dabitur vobis? Comederunt sanè ex illis carnibus domestici e[illegible] comederunt aduentantes peregrini, omnes admiratione permoti, manum Domi-

3. Reg 17.

ni adesse fatebantur, quæ olìm viduæ farinulam conseruârat. Porrò etiam d[illegible]ites præ deuotione petebant interdùm mitti sibi de buccellis virginis nostræ. I[illegible] verò pauperes ante omnes secretò fouere & pascere studebat, quos ex opulen[illegible] nouerat ad inopiam redactos, & verecũdia à petendis eleemosynis cohiber[illegible]. Me[illegible] eabat autem etiam ipsa, si deessent carnes, quibus inopes reficeret. Oraui[illegible] quã[illegible] què virum pium, vt si haberet armum porci coctum, mitteret sibi paupe[illegible] impertiendum. Fecit ille, & mox sensit quàm sit grata Deo manus porrecta ad dan

Aliud miraculum.

dum. Vt enim ipse fassus est, cùm paulò pòst coniecisset oculos eò, vndè tulerat ar mum, vidit aliũ longè maiorem illic suspensum. Sciscitatur ex familia, n[illegible] quis eum suspenderit. Negant omnes: agnoscit donum Dei, fit erga virginem no[illegible] m deuotior, fit in pauperes liberalior. Mulier quædam caduco laborans morb[illegible] sæ pè in plateis corruebat. Accidit autem, vt magno spiritûs angore correpta, [illegible] mũculam Lyduuinæ intraret, potumq́; sibi dari posceret. Lyduuina tum nihil co gitans de exiguo vino, quod supererat, cùm sola esset, aquam monstrau[illegible] fo[illegible] quodam vasculo contentam. Illa totam exhausit, sed sitis extincta non est. A[illegible] misera, plusq́; sibi dari petit. Tum Lyduuina recordata vini, digito ostendit [illegible] illa totum bibit: rursusq́; instat pro potu. Sed cùm nihil liquoris haberet v[illegible], dedit ei nummum quendam, vt illo potum sibi emeret: quem illa hilariter a[illegible]

Itẽm aliud.

ens, abscessit. Deindè febribus Lyduuinam corripientibus, orat patre[illegible], v[illegible] lum vini porrigat, quo labia arentia tingantur. non enim meminit tunc fœ[illegible] morbidam vinum omne epotâsse. Porrigit pater poculum filiæ, vnde i[illegible]a mu biberat, & eccè plenũ est optimo vino, diuinitùs in illud infuso. Stupet v[illegible] f[illegible] tiens nullum se melius bibisse vinum, nec tamen patri indicat vndè sit, licet & [illegible] stupens admiraretur neq; colorem, neq; saporem eius vnquàm perire. T[illegible]dèi[illegible] in vasculo longo tempore durâsset, cuiusdam fœminæ incuria effusum est. Pe[illegible] tẽpus adhuc parcissimè vtebatur vino Lyduuina: itaq; doluit illud effus[illegible]m, qu[illegible] nunquàm habuisset sibi accommodatius vinũ. Cùm enim alia vina sine aq[illegible] mixtione bibere non posset, hoc solum purum bibit. Obseruet hîc lector hu[illegible] tatem sanctę virginis, quæ è suo poculo iussit fœminã morbo comi[illegible] vexa[illegible] bere. Cùm frater eius Vuilhelmus excessisset è viuis, multo ære alienó obst[illegible], filij eius in magnam inciderunt calamitatẽ, quam humanitùs euadere vix poss[illegible] Tum Lyduuina illorum miserta, quædam clinodia sua distraxit octo libris [illegible] gionis. Dedit autem negociũ Nicolao cognato suo, vt is è crumena, in quam [illegible]

Item aliud miraculum.

mos omnes condiderat, satisfaceret creditoribus. Fecit ille, vt iussus erat, & [illegible] omnibus esset factum satis, quod reliquum fuit pecuniæ in crumena, ter co[illegible]m Lyduuina numeratum est, & tantundem inuentum est, quantum illa primò i[illegible] fuerat. Illa verò prohibuit, nè cuiquam id indicaretur, crumenamq́; illam Dom

Crumena Iesu.

Iesu voluit crumenam deinceps appellari. Atq; ex illa & ipsa expẽdebat in pa-pe-

res

res liberaliter, & Dominus Iesus abūdè infundebat. Quibusdam specialibus amicis aliquandò ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumena post obitum fratris sui Vuilhelmi distribuisset, sic respondit: Quandoquidem video non latere vos donū Dei, pro certo confirmo vobis, me de illis octo libris plus quàm quadraginta libras in pauperes erogâsse, præter eas, quibus dissolui ęs alienū fratris mei. Sex annis ante obitum virginis multis modis ex ea pecunia datum est pauperibus, & ill[illegible]i-uinitùs aucta. Post decessum virginis dimidia pars pecuniæ in eadem crumena reperta est. Quidam etiam eius aurei nummi coram tribus fide dignis numerati, illis stupentibus, visibiliter aucti fuêre. Quicquid sancta virgo conquirere potuit, tanquàm paleam reputans, penè prodigè in inopes Christi amore elargiebatur. Eam autem eius in pauperes largam benignitatē Christus abundè compensabat. Rapta nonnunquàm in paradisum, vidit quandoq; lucem mirabilem è cælo vibrari, præsertìm in animas quorūdam adhuc in terris degentiū, quas eò secum raptas cernebat. In illa autem luce vidit tanquàm beatorum exercitum speciosissimum confluere, & in ijs cælorum reginam, Christi matrem sanctissimam. Vidit etiam mensas sericis & preciosis pannis insterni, eleemosynas, quas per id tempus egenis præstiterat, ceu è cælo allatas, aptissimè collocari: potiones quoquè, quas in vasis fictilibus ipsa pauperibus prębuerat, in crystallinis & aureis poculis admodùm reuerenter exhiberi, itemque alia permulta, quæ dederat miseris. Deindè vidit cœtum clarissimum ad instructas discumbere mensas, audiuit sonitum tanquàm ad mensas hilariter epulantium: se verò illis alacriter ministrātem videre sibi visa est. Posteà ad se reuersa, miris modis beneficia in pauperes cumulare studuit, ea visione non mediocriter animata. *Nota lector* *Visio eius.*

CAP. III.

IN puerperas & ægrotantes fœminas multam declarare solebat charitatem & humanitatem. Fercula illis delicatiora parari iubebat, maximè quæ cum recta fide vitæ probitatem cōiungerent. Ob eiusmodi fœminas adiuuādas quædam mulier ei non breui tempore familiariùs adhæsit: quod ei valdè gratum erat: quippè cui nō mediocri esset solatio eiusdem sexùs & voti habere sociam, cui animi sui pietatem posset aperire. Itaque hanc fœminam huc atq; illuc, prout res poscebat, mittere consueuit: cuius tamen vt certiùs haberet exploratum animum, plùs solito aliquandò pietate perfusa, cum quadam hilaritate illam ad se vocans, Quæso te, inquit, soror charissima, vt pro tua in miseros misericordia eas ad forū piscarium, emasque delicatiores pisciculos, eosque lautissimè coquas, sicut nôsti velle ægrotos. Paret ilicò deuota fœmina, Lyduuina interim feruenter pro illa orat. Vix illa domum reuersa, exclamat Lyduuina: Fecistine charissima, quod petij? Ait illa: Feci equidem, vt meliùs potui. Tum Lyduuina, Rem, inquit, Deo gratissimam fecisti. Pete iam à Domino, quod tua conscientia dictabit piè petendum, & ego laborabo apud Dominum, vt impetres. Respondit illa: Oro, vt mihi remittantur peccata mea, & detur gratia perseuerādi: reliquum cōmitto charitati tuæ. Et Lyduuina, Rem, ait, grandem petisti, sed salubrem. Quod autem mihi cōmisisti, id Dominus curabit. Abi nunc, & ora tu quoq; pro me. Sub his verbis mulier quæ anteà mœsto erat animo, perindè acsi grauem deposuisset sarcinam, mira consolatione affectam se sensit. Orabat sæpè Christi sponsa Lyduuina Angelum suum, vt domesticis suis suggereret, vt erga pauperes misericordes se præberent. Sedebant aliquandò ad mensam nonnulli ei magis familiares, & quidam præ foribus voce miserabili eleemosynam petebat. Confessarius virginis insolitum petēdi modum admirans, ocyùs exijt ad ostium, sed neminem inuenit. Accumbēte illo, rursùs clara voce auditur petens eleemosynam. Surgit denuò sacerdos, sed nullus foris conspicitur. Cùm ad mensam redijsset sacerdos, tertiò petit ille eleemosynam, sed neque tertiò videri potuit à confessario properè ad ostium currente, cùm tamen vicus ille pateret oculis, nec posset in angulum deflecti. Non parùm igitur turbati illi, eunt ad virginem, quid gestum sit, ordine exponunt. Tum illa, O tardi, inquit, ad surgendum fratri vestro Angelo. Vtinàm illum ex animo plùs venerati essetis. Eò enim venit ille, vt experiretur num inter epulas memores sitis Domini creatoris vestri. Sicut autem Lyduuina eos, qui verè pauperes erant, tum palàm, tum secretò mendicantes benignè fouebat: sic contrà detestabatur illos, qui de pietate quæstum faciunt & rapinam, qui se simulāt inopes, & hac fraude præripiunt stipem *Humanitas eius erga puerperas.* *Mira vis precū eius.* *Od[illegible]*

bb 2 miseris

mi[illegible]is, quos mis[illegible] premit inopia, lupi sane rapa[illegible] ligiosa, re autem v[illegible] prorsus ficta & lupina, co[illegible] uerat humaniores & rebus locupletes. Sciens autem [illegible] erga inopes, adiuit illam, extremamque mentita paup[illegible] munere affectum iri. Laborabat tum Lyduuina acer[illegible] mesticis verbum vllum eloqui posset. Incidit autem [illegible] dam, Lyduuinæ fa[illegible] veste [illegible] induta, trahe[illegible] re suspiria, tremula ac tenui voce vit[illegible] & cælibem cl[illegible] rentibus & amicis esse contemptui. Putans Catharina cam[illegible] ad confessarium v[illegible]ginis, do[illegible] Iohannem Vualteri, v[illegible] ratelitam. Is audiens fallacis fœm[illegible]næ querimonias, ilico largā ei [illegible] synam. Altera die, recedentibus febribus, Lyduuina Catharina[illegible] accedere, reprehendit [illegible]uod mendaci fœminæ tam faci[illegible] bet accedere, reprehendit quod mendaci fœminæ tam fa[illegible] iubet deinceps maiori vti cautione. Li[illegible] quoquè nu[illegible] os v[illegible] freta ope piarum fœminarum la[illegible] Vest[illegible] quidam, sed non erat ei pannus sacerdotali honestati congru[illegible]s. Ad[illegible] quædam, ait se habere panni v[illegible] nas [illegible] porro filiam qu[illegible] am aliquid pro se indè petere. It[illegible] re. Dicit ei Lyduuina: Affer quæso ad me pa[illegible] & Dom[illegible]us pro[illegible] tur pannus, Lyduuina ta[illegible] & [illegible] que in tantam excreuit pannus longi[illegible] vt & sacerdo[illegible] vestis, & fœmina cum fili[illegible] abundè habere[illegible] Stupe[illegible] sciscitantur quo pacto id [illegible] rio factum nè dubitetis, vt & pio sacerdoti non dee[illegible] & vos co[illegible] vestra non fraudaremini.

Diuinitùs cognoscit cuiusdā fœminæ fallaciam.

Miraculum haud vulgare.

CAP. IIII.

SApientibus & in[illegible] Lyduuina, cùm liter[illegible] didicisset, vnicum habuit codicem vit[illegible] vnde [illegible] te sedula discipula [illegible] ert. Ve[illegible] homines [illegible] ab ea petentes. [illegible] ait: Nè sitis ociosi, [illegible] & nutrimentum [illegible] Virgines quoquè adole[illegible] tanquam v[illegible] dam virginitatis mon[illegible] illa simul atque ingress[illegible] buit, continens illam vel[illegible] foràs euagari. Venit [illegible] vidua, ad ea[illegible] habere[illegible] tam sustentandam, rogabat num [illegible] ipsi oci[illegible] te dare & q[illegible] labores incumbere. L[illegible] Ad oc[illegible]m te hortari no[illegible] sti la[illegible] ociosa pa[illegible] Vid[illegible] ciationem perrimescente, & pe[illegible] allegante, Lyduu[illegible] cium bonum est, qu[illegible] peres ad[illegible] quod pert[illegible]mescas. V[illegible] autem Domin[illegible] semper ve[illegible] cabis pauperibus: si id non placet, [illegible] vulnerum [illegible] eis denarios largieris, & ar[illegible] offendas. Ac[illegible] multa lucra vidua illa damna pateretur. [illegible] cum ratio[illegible] catore suo, propter superiora d[illegible] propter damna. Paulo [illegible] que: Dic fœminæ ill[illegible] ceteros ad Mi[illegible] non feriat vltio cæle[illegible] la videns detecti[illegible] co[illegible]pta, [illegible] seruaret [illegible] coniugium [illegible] uere [illegible] quædam [illegible] uinæ [illegible] dæ [illegible] splendor, dignitas & cognat[illegible]

Codex eius.

Ociū vitandum docet.

Defunctus quidam apparet ei.

Coniuges quid monuerit.

tiùs spectanda virtus, morum disciplina, prudentia, timor Dei, quibus modis partæ opes, quo iure teneantur. Prædixit etiam ei filiam eius multa passuram, nō tamen defuturum illi diuinum auxilium. Quod quidem ità euenit. Fuit enim sterilis, afflicta ex morbis, multisque castigata flagellis: sed orante pro ea Lyduuina, feliciter migrauit ex hac vita. Eo tempore vir quidam & mulier, cùm essent iuncti matrimonio, & adolescentiæ feruore raperentur in libidines, corporibus suis turpiter abutebantur: nec id Lyduuinam latuit, Domino id ei reuelante. Hortabatur igitur iuuenculam, vt ab illa libidinis intemperantia abstineret: quod nisi faceret, iram Dei ait & ipsi & marito eius imminere. Audiens illa occultum peccatum suum nō ignorare virginem, promisit se deincèps illud vitaturum. Vtrùm autem id fecerit, nescio: id tamen comperi, ventrem eius paulò pòst intumuisse, lætantibus amicis, quòd cōcepisse prolem existimaretur. Vt autem Lyduuinæ id relatum est, Frustrà, inquit, exultant. non enim tumor iste prolem indicat, sed morbum in fœmina latentem. Quod quidem res ipsa comprobauit, diuturno languore fœminam corripiente, & tandèm morte iuuenculam sibi vendicāte. Plerique ægri confluebant ad Lyduuinam pro consilio recuperandæ valetudinis obtinendo: quos illa sæpè in vtroque homine curauit, pijs exhortationibus eos inducens ad resipiscentiam, & Christi virtute à corporibus ægritudines depellens. Confluebant etiam ad eam omni ex parte multi monasticæ vitæ cultores, tentationibus & angustijs afflicti, diuersisque & animi & corporis doloribus pressi. Erat enim illa tempestate tanquàm mater desolatorum omnium. Illa verò sæpè etiam in summis iam periculis constitutos, ad salutem reuocabat. Dederat enim ei Dominus spiritum suum, quo afflictis & propemodùm desperatis, sic loqui solebat: Quandocunquè tædio aut angore animi etiam vsque ad extrema virium affici te sentis, recurre ocyùs ad misericordissimum patrem, vt solet infans ad matris vbera, & reuela Domino viam tuam, iacta omnem cogitatum tuum in illum, & ipse faciet, vt omnis angustiæ tuæ obliuiscaris. ad extremum hæc subiūgebat: Non solùm æquo, sed etiam iucundo animo ferenda est molestia omnis, vel immissa vel permissa cælitùs: immò etiam tanquàm virga amantissimi parētis complectenda: quandoquidem infinitis modis electos ille suos tanquàm aurum in fornace probare solet. Erat sanè in feruētissimis sermonibus eius permultum latentis energiæ, qui in aures dolentium & gementium illati, mentem penetrabant, penetrando instàr olei vngebant, vngendo mirè reficiebant. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus optimè nouerat, ità tamen, vt in medio nationis tum infirmæ, tum peruersæ semper incontaminatam se seruaret.

Nouit occulta hominum peccata.

Valdè afflictis qd conferat (?) consuluerit.

CAP. V.

ODiosa noctuæ lux est, & bufoni vinea florēs. Ità etiam virginitas libidinosis, superbis humilitas, voluptatū sectatoribus piorum vita crucifixa permolesta est. Accedebant interdùm ad virginem nostram etiam ventris mancipia & strenui potatores, vt caperent aliquid ex sermonibus eius, quod carperent. Vsurarius quidam, garrulus & cupidus, cùm multa de ea audisset, coram multis ait ad eam: Quid faceres, Lyduuina, si Dominum Iesum in altari sub speciebus sacramenti occultatum cerneres, & ex alia parte in propria specie videres? Subticuit paululùm virgo, & tandèm post lachrymas, Tametsì, inquit, nō pauci me docti & venerabiles tentārunt viri, at nunquàm tamen memini tam molestam mihi motam fuisse quæstionem, qualem nūc proponit hic vsurarius. Non viderat illa virum, nec de infami quæstu eius quicquam ab homine didicerat, & tamen prodit cupiditatem eius, fraudem cognoscit. Stupebant omnes comites eius, quippè qui hominis cupiditatem non nōssent, affectique pudore, cum illo quamprimùm abiērunt. Mulier quædam nitebatur se in Lyduuinæ & domesticorum eius familiaritatem insinuare, quæ dæmoni se prostituerat, Lyduuina id non ignorante. Cùm autem cerneret virgo illam impudenter sæpè iactare castitatem suam, timens nè fortè alias suæ libidinis fœtore inficeret, cum multa patientia tandèm dixit ei coram familiaribus suis: Itáne ergò virginem te dicere non vereris? Respondit illa audacissimè: Prorsùs intactam ego me virginem profiteor. Et Lyduuina, Ego verò, inquit, inaniter hoc titulo gloriari te metuo: Certè vigintiquinq; tales virgines, qualis tu es, possent in vna mola piperis liberè choreas ducere. Hoc illa audiens, pudefacta recessit. Dolebat hoc cuidam, quæ cæteris erat Lyduuinæ familiarior,

Homines mali quęrūt ei obtrectādi occasiones.

Quandā se virginē mētientem pudefacit.

miliarior, aitq́ue illi: Cur piam virginem ſic vituperando offendiſti? Reſpondit Lyduuina: Sine, ſine illam. Noli mihi laudare in illa commẽta diaboli. Si vis nóſſe, quàm ſit verè pia, corripe eam ſolam ob culpas minimas, quas facilè poteris in ea aduertere, & comperies qualis ſit. Fecit id poſteà fœmina illa, & ad leuiſſimum blandæ repræhenſionis verbum adeò perturbari cœpit ficta mulier, vt non virgo, ſed fera peſſima: non pudica mulier, ſed à malo dæmone obſeſſa putaretur. Qualis autem fuerit, horrenda eius mors edocuit. Cùm enim pro illa defuncta virgo

Eius dãnatio reuelatur Lyduuinæ.

Lyduuina orare vellet, ait ad eam Angelus: Noli operam ludere: cum fictis & hypocritis deputata eſt. Non eſt autẽ, quòd putet lector, ſolùm tenuiores & humilioris conditionis homines à Lyduuina repræhenſos. Non timuit illa etiam principum & magnatum vultus. Venit quandoquè ad eam ex longinqua regione princeps quidam, colloqui cupiens cum ea de arduis quibuſdam rebus, ad animæ ſalutem pertinentibus. Sermone in longũ protracto, cœpit princeps ille, compunctus ſermonibus eius, vbertìm lachrymas fundere. Tum illa occulta & obliuioni tradita peccata eius retexuit, aitq́ue illi: Meritò quidem, mi domine, angũr animum tuum leuiores culpæ, quas in patrem tuum admiſiſti: ſed vereor nè ſis cauteriata con-

Matth. 23.

ſcientia, maioraq́ue peccata negligens, cum Phariſæis illis excoles culicem, & glutias camelum: ſimulq́ue commemorauit ei quædam non riſu, ſed lamentis proſequenda, vt magis compunctus, largiores ab oculis lachrymarum imbres profunderet. Poſtremò ait ad eum: Age, quod agis, mi domine, & luctum amarum fac tibi, à Domino pro contritione benedictionem, pro lachrymis pacem, pro pœnitentia gloriam conſecuturus. Abijt indè illuſtris ille princeps, vitaq́ue in melius

Princeps quidã eius ſermonibus corrigitur.

commutata, ſolita mala in ſe ſuisq́ue coërcere ſtuduit: ſed non diù poſteà ſuperuixit. Permulti alij nobiliſſimi vtriuſq; ſexûs homines noctibus veſte mutata adibant illam, quibus ea multa virtute ſalutis verba eructabat. Si qui autem admonitiones eius ſpernerent, in eos ſeueriùs nonnunquàm diuina iuſtitia animaduertit.

Nota hæc.

Mulier quædam loquax, comeſſationibus dedita, in tantam corruit ſcelerum votaginem, vt multos tum ſeculares, tum ſacris initiatos in vitia pertraheret, facta laqueus venatorum, & decipula pedibus inſipientium. Sæpè quidem obiurgata à Lyduuina, manſit ſemper ſuî ſimilis. Cernens id ſancta virgo, cœpit quibus potuit modis conuictores eius ab illa ſeparare, nè cum illa perirent: cœpit etiam colubrina calliditate eius deceptos paruulos è medijs flammis extrahere. Ineſciebat fœmina illa ſacerdotem quendam, cui ad ſe accito ait Lyduuina: Oro te, mi domine, nè poſthàc quicquam cum illa muliere habeas commercij: abducet enim te procùl à ſalute tua. Promittit ſacerdos ſe ſibi proſpecturum, ſed mox relapſus, virginis admonitionem vertit in fabulam. Moritur indè filia Babylonis miſera, redit ſacerdos ad virginem, perquirit num quid comperti habeat de ſtatu animæ [illegible]. Dicenti virgini, an cuperet ipſe videre eam, qualis eſſet, reſpondit ſe cupere.

Vide ſupplicium fœminæ flagitioſæ.

Orauit virgo Dominum, nec diù pòſt & ipſa & ſacerdos rapti in ſpiritu, vident procùl venientem teterrimam dæmonũ turbam, & inter eos infeliciſſimam mulieris animam, ineffabilibus ſubditam cruciamentis, adeò vt præ horrore turbinis & caliginoſæ flammæ quaſi tartarum ipſum adeſſe putarent. Corripitur ſacerdos pauore incredibili, & vt poſteà ipſe quibuſdam indicauit, niſi ſpeciali Dei ope ſeruatus eſſet, actum fuiſſet de vita eius. Sed poſteà redijt ad ingenium, & vt erat homo bibulus & potationi deditus, horrorem oblatæ viſionis vertit in cachinnum. At pius Dominus addit viſioni diuturnos lãguores, ſed precibus virginis ereptus non erubuit redire ad vomitum. Tertiò ſic percuſſus eſt à Deo, vt, quamuis ro[ga]ret per internuncios virginem, vt Dominum pro ſe deprecaretur, hoc reſponſi acciperet: Quandò volui & potui, ille noluit: iam vellem quidem, ſed non poſſum retardare Domini ſententiam: neq́ue deſcendet ille de lecto ægritudinis ſuæ. oro tamen cæleſtem regem, vt det illi pœnitentiam, & ipſum quantùm poſſum hortor ad compunctionem.

CAP. VI.

Periculis animarum mire cruciatur Lyduuina.

PEriculis animarum, vti ſæpiùs probatum eſt, plùs cruciabatur ſancta virgo, quàm ſui corporis doloribus. Cum Moſe deprecari Dominũ, ſolatio erat ei: ferre cruciatus, lucrũ putabat: mortificari quotidiè, ſpiritalis erat animæ illius reſpiratio. Sæpè ei diuinitùs reuelabatur, ſi quis vreretur, ſi quis ſcandalizaretur, ſi qs contriſtaretur, aut alijs laboraret modis. Orabat precibus, obſecrabat

bat gemitibus,cogebat lachrymis Deũ: inuitabat promissis,instituebat doctrinis, terrebat minis proximos: ardebat,lucebat,zelabatur honorem Dei.Zelum eius dirigebat veritas, frenabat modestia,firmabat constantia,charitas inflammabat. Vir quidam opulentus & celebris, Schiedami degens,desperatione vexatus, seipsum suspendio necare tentabat. Cùm igitur id exposuisset confessario suo, ille sciens spiritum Domini in virgine certis experimentis sæpissimè se declarâsse,ad eam accedit,exponit hominis desperationem,se quotidiè necare volentis: se quidem ait nihil omisisse eorum,quæ possent miserum sanare,sed in dies illum habere peiùs. Virgo respondet: Satanæ hoc artificium est. Puto igitur necessarium illi homini, vt purè confiteatur peccata sua, & pro satisfactione ei iniungatur hocipsum,ad quod eum teterrimus satan instigat. Sciebat virgo dæmonem odio Dei & sacramentorum non permissurum,vt pœnitentis obedientia fieret,quod ipse serpentina malitia suadebat.Sacerdote verò dicente,se haudquaquàm ausum esse talem satisfactionem vel pœnitentiam imponere homini illi, virgo diuini consilij non ignara,Age,inquit,pater id quod dico: periculum omne in me sit: tu nè pertimescas. Interim non cessat eum ad laqueum hortari draco pestifer,miser homo,prętentationis importunitate tabescit.Mittitur ocyùs pro confessario,confitetur ille, & per sanctam obedientiam pro pœnitentia iubetur se suspendere. Lætatur ille tali pœnitentia,festinat oblata opportunitate ad laqueum,trabi appensum,illo ad collum adhibito,desilit ex loco,quem ascenderat,vt suffocetur. Mira res. Accurrunt ilicò dæmones, apprehendunt hominem,rumpunt celerrimè restim collo eius implicatam, cum terrore quodam & stridore mirabili mussitantes dicunt, Posthàc te non suspendes miser: simulque magno impetu inter parietem & cistam quandam illum detrudunt. Vbi cùm,abscedentibus dæmonibus, trium horarum spatio miserè arctatus,& tam animo quàm corpore pressus & tremebundus iacuisset, tandèm à familia,quæ vbiquè illum quæsierat, repertus est, sensimque ad se reuersus,cœpit laudare Deum,statuit nullo pacto deincèps in tale se discrimen conijcere. O fœminam admirandam, diuino proculdubiò lumine illustratam, supernique secreti de viro desperato non insciam, cuius hoc sanè admirandum potiùs est,quàm imitandum consilium. Fœmina quædam flagitiũ immane perpetrauerat,quod etsi confessa erat, at nihilo minùs in desperationem eam trahere nitebatur coluber tortuosus, & chartam quandam noctè in somnis ei obtrudens, in qua scelus illius scriptum erat, supra modum infestus ei erat, tanquàm qui ius sibi in eam vendicaret: suggerebatque miseræ,peccatum illud neque in præsenti, neque in futuro seculo expiari posse. Quibus rebus illa vehementer afflicta, cœpit aliquantisper fidem adhibere hosti, & iam propemodùm redire ad iterandum facinus: sed pius Dominus, qui ad tempus multa sinit accidere peccatori ad pœnam purgatoriam,non eam passus est æternùm perire.Reliquiæ peccatorum interdùm diem festum agunt suo authori,agente illo, qui dormit in secreto calami, in locis humentibus. Itaque tanquàm vim passa,domunculam sacræ virginis intrat, cum multis lachrymis exponit ei amaritudinem cordis sui,quidque noctè viderit,quid legerit, quid audierit, quàm fluctuet animo: petit humilimè consilium & auxilium. Tum virgo: Figmentum diaboli est,inquit,quod vidisti: ego quod potero faciam: tu modò abi hinc in pace. Credit illa virgini, virgo causam illius tanquàm suam proponit Domino, agit apud eum lachrymis & precibus: rapitur in spiritu, videt matrem misericordiæ in cœtu virginum, satanam quoquè citatum peremptoriè,chartamque tenentem.Orat virgo pia reginam cœli pro misera muliere,illa mox vi extorquet è manu satanæ chartam,arreptam discerpit, particularũ congeries Lyduuinæ seruanda traditut,pudefacto cruento dæmone virgo lætabunda sibi restituitur: mox accersit confessarium,non ignarum periculi, in quo fœmina versabatur,ostendit ei chartæ particulas,rem totam ordine pãdit. Redit etiam tristis mulier,repetit suas querimonias,auditque ex Lyduuina:Bono sis animo: nihil posthàc tibi hoc nomine mali accidet. Quòd si ità velis,libẽs apud Deum iudicem pro te fideiubebo, nihil te passuram detrimenti propter illud admissum facinus. Quicquid verò tibi obganniat satan,tu nullam ei commodes fidem. His verbis exhilarata mulier,abscessit,& quanuis rediret cruentissimus hostis,illa irridens eum, penitùs liberata est, gratias agens Deo, qui talem sibi delegisset famulã. Quidam vir flagitiosissimus præ immanitate scelerum suorum nulli sacerdoti confiteri voluit.

Hominem desperantẽ liberat à diaboli machinis, sed modo quodam admirando potiùs, quàm imitando.

Vide fallaciam satanæ.

Iob 40.

Visio Lyduuinæ.

Fœminã liberat periculosissimè tentatam à satana.

Itém virum valdè flagitiosum.

luit. Tandèm eò adductus est, vt paratum se offerret ad dicendum peccata sua Lyduuinæ, vt ea rursùs illa sacerdoti confiteretur. Etsi autem totis viribus se opponeret Lyduuina, at ille tamen turpia flagitia sua ei detexit: illa rursùs, consentiente viro, confessa est sacerdoti, tanquàm propria ea deflens, petijtque sibi imponi satisfactionem. Posteà redit ad eam ille vir, vtì promiserat, aitque ad eam: Puto te confessam omnia peccata mea: diciam qualem me velis agere pœnitentiam: libens enim obediam tibi. Et Lyduuina, Confessa sum, inquit, peccata tua: vnum autem hoc abs te peto, vt in lecto tuo benè strato cubes nocte vna supinus, & neq; in dextram, neque in sinistram partem te vertas quouis modo. Accipit ille pœnitentiam, siue satisfactionem, quasì subridens ob leuitatem oneris. Opportuno indè tempore sternitur lectus molliter, cubat ille delicatulus in molli strato, sed simul atquè se reposuit, cœpit affici tædio, corpus sentit quasì quibusdam compungi aculeis, adeò vt nunquàm tam malè se cubâsse diceret, licèt interìm sano esset corpore, sola vertendi se in hanc vel illam partem libertate priuatus. Cùm sic ergò magno affectus tædio iaceret, corporisque sui incolumitatem, lecti mollitiem, temporis breuitatem, scelerum suorum immanitatem, æternas gehennæ flammas, aliaq; multa cogitaret, & tam exigua molestia victum se cerneret, ait apud se: O me peccatorum omnium, quos habet hic orbis, miserrimum. Incolumis iaceo hîc delicatè & molliter, & tamen ea sola causa, quòd non licet mihi breui spatio quò libitum est corpus vertere, somnus fugit ab oculis meis. En quāta patitur infirmum & putrescens Lyduuinæ corpus, quod tot Domini attritum flagellis, in tenebris & vili iacet habitaculo, idque annis tam multis? Mutatus est igitur ab eo tempore vir scelerosus,

Hoc sanè eximium est miraculum.

factusque est promptus ad agēdam pœnitentiam, ad confitendum peccata sua, ad obtemperandum virgini, & ad quæuis dura & aspera perferenda promptissimus. Diceres virginem nostram ceu speculatricem factam domûs Domini: quippè quæ vel per literas, vel per nuncios, vel per visum & in somnis (sic enim multis apparebat) sæpè dæmonum insidias & machinationes alijs detexit. In pago quodam propinquo oppido Schiedamensi fœmina quædam graui se crimine obstrinxerat, vt sine Episcopi authoritate absolui non posset. Hortante igitur eam sacerdote, vt ad Episcopum vel eius Pœnitētiarium se conferret absque mora propter periculum, promisit illa quidem se sic facturam, sed neglexit tamen, animæ suæ mortem non

Visio Lyduuinæ, qua ei fœminæ cuiusdā occultū peccatum detegitur.

formidans. Intereà virgo nostra rapitur ad cælestia, videtque sanctorum agmin[a], & in ijs quatuor Ecclesiæ doctores, multa gloria insignes, Gregorium, Hieronymum, Ambrosium & Augustinum, auditque illos dicentes sibi: Dic fœminæ illi, nolenti adire Episcopum, vt quemadmodùm promisit sacerdoti suo, sic quamprimùm faciat. Lyduuina ad se reuersa, indicat visionē confessario suo, orat eum, vt ocyùs se conferat ad cæcam muliereulam, nè diuina vltione ob suam incuriā plecta[tur]. Non cunctatur confessarius, admonet fœminam, non negat illa veram esse v[isi]onem, sed tamen floccipendens, peccata peccatis cumulare pergit. Apparet hinc, quàm solicita fuerit Lyduuina, nè periret mulier, incuriosa salutis suæ. Dolebat sanè interdùm domesticis eius, quòd omnes ad se aduentantes audiret, omnibus responsa redderet, cùm tot corporis doloribus & animi angoribus sine intermissio-

Summoperè cupit animas lucrari.

ne premeretur: sed illa dicebat: Quid dicitis sorores meæ? Itáne lucrari nond[e]bemus Christo animas, quas satan deuorare cupit? Veniāt ad me pauperes omnes, veniant desolati & quotquot amaro sunt animo. pro ijs enim longè maiora perpessus est Dominus meus Iesus Christus. Et est reuerà maximi precij quælibet a[ni]ma quantumuìs abiecti hominis, pro qua filius Virginis mori voluit, & vnigen[i]tus Patris crucis teterrimum supplicium perpeti dignatus est. Dicebat etiam quand[o]què adstantibus: En quàm multus sudor occupat faciem & pectus meum. Il[l]i verò respicientes, & nimium calorem atque sudorem admirantes, acriùs eam obiurgabant. Tum illa: Nihil, inquit, hic calor, aut sudor, aut labor, aut dolor comparādus cum ijs, quæ propter nos pertulit Dominus. necdùm eò perueni, quò ille, qui ai[t]:

Rom. 9.

Optabam anathema fieri pro fratribus meis. Nescit amor modum, cùm nos Chr[i]stus amauerit supra modum.

CAP. VII.

NImirùm sic creuit in illa amor crucifixi Iesu, & meditatio acerbissimę passionis eius, ità vt nihil ei maiori esset solatio, q̃ in illius foraminibus atque plagis, instàr colūbæ nidificantis, iugiter commorari. Eius enim vuln[e]ra

& do-

& dolores acutissimi animam virginis adeò penetra[illegible], vt q[illegible] lis membris suis omnis generis cruciatus vehementissimos pate[illegible] qui eam cernerent, non possent non multa comm[illegible] ciatus quasi pro nihilo p[illegible]taret. Tota vita eius in Christi [illegible] ridario amœnissimo versabatur: ijs meditandis trahebat ardentiss[illegible] ctore suspiria, & ab oculis lachrymarum [illegible]bat [illegible]bres, vsque de[illegible] tas sanguineas. Illas autem lachrymas, Christi crucifixi amore fusas, ap[illegible] fa[illegible] riores appellabat rosa[illegible] E[illegible] his verò lachrymis [illegible] hodieque [illegible], quas ego vidi, earumque mira est fragrantia, vti expertus sum. Dominici corporis sacramentum ardenti desiderio sumebat, adeò vt [illegible] die vno carere illo cogeretur, is dies sæpissimè ei anni vnius spatium æquare videretur. Pastor ecclesiæ, qui eo tempore fuit, cùm illa medium tempus ageret inualetudinis suæ, erat quidem satis literatus, sed in ijs, quæ spiritus sunt, plane rudis & imperitus. Is, [illegible] mone agente, ineffabiles molestias attulit virgini. Consueuerat illa ab ea ætate, quæ doli capax est, non nisi bis toto anno sumere Eucharistiam: sed doloribus sua capientibus incrementa, crescente etiam Christi passionis meditatione, crebrius eam sumebat. Deinde in magnis solēnitatibus ardentiùs illam à pastore petebat: sed vir durus asperè repellebat preces eius. A planta pedis vsque ad verticem capitis non erat ei sanitas: pane corporeo non vescebatur, solum Christum esuriebat, solum Christum cogitabat, solo Christo viuebat, & tamen negabatur ei ille panis viuus, qui filiorum est, nequaquam mittendus canibus. Accidit autem, vt p[illegible]ochus eius quodam die inueniret eam præ desiderio corporis Christi lachrymantem: cumque lachrymarum causam ab ea peteret, respondit illa: O pater mi, [illegible] pœnam tuam, nihil habentem reliqui, nisi [illegible] Christum meditando se consoletur, Christum sumendo sustentetur, [illegible]. S[illegible], [illegible] batur. Cùm autem sacerdos corpus [illegible] per plateam ferret ad ægrotos, adeò illius desiderio in[illegible]batur a[illegible] ex halare videretur. Q[illegible] tam ard[illegible] am[illegible] comm[illegible], [illegible] intùs illustrabatur, & [illegible] quadam dulcedin[illegible] batur licet ad modum difficiliter posset [illegible]. In[illegible] spiritali communione p[illegible]laretur, sæpe hanc precatiunculam repetebat: Participem me fac Deus seruorum tuorum [illegible] sacramento tuo [illegible] memoriam agimus [illegible] & in toto [illegible]. Solebat autem [illegible] bus dicere: Quandò esti[illegible] Missæ sacrificio co[illegible] aperi[illegible], & adesse sanctos angelos [illegible] Christi passionem [illegible], q[illegible], deuotione commemoretis. Alijs autem capacioribus hæc [illegible] Exercet[illegible] vos ad medullitùs amandum [illegible] ad sentiendam [illegible] oblectationem, ad sectandam iustitiam [illegible]. Non [illegible] pa[illegible], sed filium regis regum, & vnigenitum Virginis, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Ipse est [illegible] plenè reficiens pœnitentem, confortans proficientem, [illegible] delectans [illegible] transmigrantem: cibus impinguans non corpus, sed cor [illegible] carnem marcidam, sed esurien[illegible]mam non ventres, sed mentes. Hæc & multa alia, quæ legi, pleraque valdè sublimia loquebatur. Cum autem dicat scriptura, Parasti in conspectu meo [illegible] aduersùs eos, qui [illegible] me: quid dicemus de nostra virgine, cui in[illegible] tot afflictiones non solum non parabatur, sed etiam negabatur mensa Christi. [illegible] Parochus Schiedam[illegible], cuius [illegible] memini, eò di[illegible] adductus [illegible] sancta virgo [illegible] carcretur, non vera, sed ficta esse putans, quæ de [illegible] dicebantur. Incidente autem quodam solenni die, [illegible] cum virgo per se p[illegible], deuotè [illegible], vt [illegible] præberet: sed nihil obt[illegible] conuertit illa se ad deprecandum Dominum: sed is permittit magis etiam [illegible] pastoris, vt [illegible] pro[illegible] iorem reddat. Fit pastor [illegible] dies [illegible], & ad tent[illegible] audacior. Tandem periculum facturus, sit ne verum quod dicebat illa, se [illegible] corporeum capere non posse, [illegible] porrigere. Sed id illam Angelo eam præmonente, non latuit. Veniens tum festum natiuitatis beatissimæ Mariæ, ro[illegible] dari [illegible] parochus, audit confessionem eius coram [illegible] hodium non consecratam, in idololatriæ discrimen

eos

ita tatur & [illegible] [illegible]

N[illegible] dimittan[illegible].

Negatur ei summè eam expetenti sacra commu[illegible]nio.

Affectus eucharistiæ ab ea [illegible]ptæ.

Philip. 3.

Eucharistia quid præstet.

Psal. 22.

Dura virginis tētatio.

apparuerat ei, videbatur per solarium velle recedere. Timens ergò & dolens eius abitu virgo, O Domine, inquit, si tu verè es, in quem credo, obsecro, vt priusquàm abeas, signum euidens præsentiæ tuæ apud me relinquas. Mox ille in speciem formosæ hostiæ mutatus, ter vertebat se supra locum, vbi iacebat virgo, ac tandem consistere visa est illa hostia in munda mappula, quæ illic poni solebat. Sub his pater eius, qui nihil adhuc viderat, cùm esset simplex & pius, more suo resedit in filiæ lectulo, sciscitatusque est, num quid fieri vellet, & quis ibi apud eam resedisset. Dixit autem ei filia: Rogo te, pater, vt ocyùs surgas, habeo enim apud me crucifixum Dominum. Territus ille, actutùm surrexit, viditque hostiam pulcherrimam: accitisque domesticis & vicinis, ostendit eis rem stupendam. Omnes igitur & timore & admiratione permoti sunt. Cernebant enim omnes hostiam, sed non eodem modo. Erat enim hostia illa nec tam parua, vt sunt quæ plebi porriguntur: nec tam magna, vt eæ, quas accipiunt sacerdotes sacrificantes. Radij autem eius extremam oram orbiculatim ambiebant: intùs habebat crucifixi effigiem cum cruentis vulneribus. In latere vno speciatim hærebat supernè gutta vna, pisi dimidij magnitudine: poteratque hostia ab omnibus perspicuè videri, sed ab alijs iacens, à Christi virgine tanquàm in aëre pendula videbatur. Ad eius autem conspectum tam animo quàm corpore adeò exultabat sponsa Christi, vt formidarent ij, qui aderant, nè præ gaudio deficeret. Quædam verò manum suam cordi eius apponens, re ipsa sensit cor & viscera eius supra humanum modum exilire. Exultabat planè cor eius in Domino, & delectabatur in Deo salutari suo. Hanc hostiam multi viderunt, idque iureiurando confirmârunt.

Christus sub hostiæ forma adest ei.

Multi eam hostiam vident.

CAP. IX.

EAdem autem nocte misit sacra virgo quendam ad parochum suum, qui hæc ei indicaret. Ille verò licèt fidem non adhiberet, attamen commoto animo veniens ad virginem, Ecquid, ait, hoc noctis tempore tibi præstari vis? Et illa, Non vides, inquit, pater mi, rem, quæ hîc geritur? Video, ait ille, commentum satanæ, prætereà nihil. Lyduuina verò, Nequaquàm, inquit, pater mi, commentum diaboli est, sed Deus verus, qui te & me creauit. Cumque ille rei euidentiam premere non posset, quippe qui perindè vt cæteri cerneret hostiam sanguineis adspersam guttis, attonitus ignorabat, quid ageret. Tandèm iussis omnibus exire forâs, clauso ostio, adiurauit virginem per tremendum Dei iudicium, vt nemini id quod factum erat reuelaret. Obediuit virgo, donèc maior accessit prælatus. Indè sciscitatur parochus ex virgine, quid de hostia illa fieri velit. Primùm perplexa virgo quid responderet, tandèm cùm intra se rogâsset Dominum, duriùs exprobranti sic ait: Quæso, vt hostiam hanc mihi sumendam porrigas. Illo dicente, Vis'ne igitur satanam tibi porrigi? virgo respondit: Non satanam volo, sed Dominum meum. Ego verò, inquit pastor, veram hostiam è templo tibi afferam. De hac nescio, quid sit, aut vndè sit: planèque consulo, nè illam sumas. Demùm porrexit ei illam hostiam, dicens merùm esse figmentum diaboli, at tamen talem se ei præbere, qualem ipsa crederet. Virgo mitissimè dolens vicem eius, hostiam reuerentissimè percepit, quæ sicut aliæ hostiæ consecratæ, animo & spiritui eius magnam afferebat delectationem. Postridiè veritus pastor, nè tam stupenda res tota vrbe diuulgaretur, pro concione dixit ad populum: Hac nocte, charissimi, Lyduuina non benè compos mentis, à diabolo periculosè admodùm illusa est. Peto igitur, vt oretis pro illa, dicatisque orationem Dominicam, vt in fide constans perseueret. Indè cum Eucharistia tetendit ad Lyduuinam, turbis eum sequentibus, quibus domum ingrediens rursùm dixit, satanam superiori nocte voluisse decipere Lyduuinam, relicta apud eam hostia commentitia, minimè consecrata: se verò nunc velle ei date verum corporis Christi sacramentum. His dictis, intrò ingressus sedit iuxta Lyduuinam, quæ nihil tot iniurijs irritata, maturè inprimis ait ad eum: Non rectè locutus es, mi pater, quòd commentum diaboli nocte hic fuerit. An'non ego priusquàm fieret, Angelo id mihi reuelante, tibi significaui, vt vel fieda res gloriam Deo? Tu nôsti arcana pectoris mei. Ego'ne satanæ filiam me exhibui? Sed oro Dominum, vti nè hæc tibi imputet ad peccatum. Tum ille indignabundus, Vis'ne, inquit, percipere corpus Domini, quod tibi nunc affero? Equidem volo, ait illa, modò tu quo-

Hostiam illam etiā parochus videt sanguine is adspersam guttis.

Parochus publice virginem delusam ait.

què velis. Portecto igitur ei sacramento, redit ad templum, populus sequitur, & eccè tota commouetur vrbs aduersùs parochum, adeò vt ille è templo progredi non auderet. Venit igitur ad eum vrbis magistratus, orat vt dicat meram rei veritatem, vt possit sedari concitata plebs. Respondet ille, vt priùs dixerat, se sic sentire meram fuisse illusionem. Aiunt illi: Cur igitur non seruâsti commentitiam hostiam? Si autem seruâsti, vbinam reposuisti eam? Dicente eo, se combussisse eam, instant illi, vt ostendat locum, vbi combusserit, vt possit diligentior fieri inquisitio. Hîc illo obmutescente, populi creuit tumultus aduersùs eum. Redeunt primores vrbis ad eum, rogant vbi hostia sit. Respondet se illam in aquam proiecisse. Illis contradicentibus, dicit se in cloacam eam iactâsse, nè vesana plebs idololatriam incurreret. His verbis auctus est populi fremitus, quòd hostiam à multis fide dignis visam tot miraculis insignitam in cloacam misisset. Tertiò redeunt ad eum quidam ex maioribus vrbis, hortantur nè exeat de templo propter commotam plebem. Mittitur interìm ad Episcopum, vt absque mora veniat Schiedamum. Is verò ea nocte crebrò in somnis monitus fuerat, vt properè iret Schiedamum. Nec cunctatur Matthias Episcopus suffraganeus Traiectensis, iunguntque se ei non pauci prælati & officiatij. Quod vt comperit pastor Schiedamensis, valdè animo consternatus est. Mittit igitur clàm amicum quendam ad Lyduuinam, orans nè id, quod ab ipso stultè admissum esset, vlcisci velit, sed excuset pro sua humanitate. Promittit optima virgo, se facturam quicquid saluo Dei honore, fide bona facere possit. Accedunt indè ad eam prælati, qui venerant, sequente eos pastore. Fit accurata in rem gestam inquisitio, excutiuntur facta pastoris, de re tota abundè testantur, qui interfuerant. At verò pijssima virgo Lyduuina, nè quid sacerdotij honori derogaretur, obsecrauit Episcopum, vt laicis dimissis, ipsam solam cum alijs prælatis audiret. Illo assentiente, cum lachrymis sic exorsa est dicere: Oro domine reuerende, vt duo mihi non neges, priusquàm respondere compellar. Ille vt pius pater consolans eam, Pete, inquit, quod voles, impetratura quicquid rationi consentaneum fuerit. Tum illa resumptis vtcunquè viribus, Ante omnia, ait, peto absolui à vinculo, quo adstricta sum. Adiurauit enim me terribiliter pastor meus: neque respondere ausa non sum, nisi priùs maiori authoritate absoluta. Deindè obnixè precor, nè quid pastori meo hoc nomine vel damni in rebus, vel molestiæ in corpore irrogetis. Mirabantur illi rogantem eam pro aduersario suo, & tamen promiserunt se ità facturos. Ait ergò: Protestor ego coram vobis dominis meis, me libenter mortem opperituram pro veritate eorum, quæ circa me hic gesta sunt. Noueritis igitur Dominum meum Iesum Christum in pueri crucifixi effigie hîc ad pedes lectuli mei apparuisse. Cernebantur autem in eo quinque vulnera, & circa eum multa lux. Timens autem ego nè me desereret, aio ad eum: O Domine, si tu verè es, in quem credo, oro vt discessurus certum hîc signum relinquas, quo cognoscam te re vera hîc adfuisse. Tum ille in hostiam mutatus, mansit apud me. Ego verò illam sacratissimam hostiam sumere cupiens, accepi eam à pastore meo. Oro igitur, si quid hîc quacunque negligentia vel fragilitate peccauit pastor meus, vt id ei prorsùs condonetis, quemadmodùm pollicitì mihi estis. His à virgine modestè & sedatè prolatis, cùm fidem datam fallere non auderent prælati, placati sunt: Facta autem diligentiori inquisitione, innocentia virginis & patientia per omnem regionem innotuit, & pastoris vanitas confutata est.

Tota vrbs cõmouetur aduersùs parochum.

Accitur Episcopus suffraganeus.

Inquiritur diligenter de hostia.

Orat virgo nè paroch° puniatur.

CAP. X.

POst hæc pacem cum suo parocho adepta sacra virgo, cœpit fidentiùs sacram communionem expetere, sumptamque magis ac magis esurire. Porrò autem in locis impressorum ipsi vulnerum à Christo acres tum cœpit sentire dolores, & ardentissima charitate sursùm ferri in Deum. Etsi modis omnibus celata illa cuperet vulnera illata, attamen vbi Domino secus visum est, celare ea non potuit. Solebat interìm chirotheca sinistram induere manum, cuius erat odor suauissimus, nè quisquam plagam cerneret. Verumenimuerò cùm adhuc esset in viuis, nocte quadam apparuit ipsa cuidam matronę, quinque vulnerum notas vel stigmata ferens in corpore suo: quorum iucunda contemplatione miram sensit matrona illa mentis cõsolatiouem. Postera luce venit ad Lyduuinam, exploratura num re vera plagas habeat in suo corpore, vti nocte inspexe-

ſpexerat. At ſacra virgo præ humilitate affirmare noluit,nec tamen mentiri volens,exultabundo ſpiritu ſiniſtro brachio ſtrinxit matronæ manum,& cum ingenti gaudio dixit: O caput,caput: tanquàm diceret: Secretum meum mihi,ſecretum meum mihi. Mercator quidam in Britannia fuit, qui nec viderat vnquàm Lyduuinam, nec nomen eius audierat. Laborabat is in tibia morbo immedicabili. Cùm autem aliquandò miſerè doleret & ingemiſceret,præ mœrore obdormiuit. Admonitus verò eſt in ſomnis,vt vel ipſus proficiſceretur,vel aliū mittet et Schiedamum Hollandiæ oppidum, qui indè paulum abſportaret aquæ, qua Lyduuina virgo manus abluiſſet ſuas: additumque eſt,ea aqua ſi tibiam lauet, ilicò curatum iri. Manè ſurgit ille,vocat miniſtrum, iubet ire in Belgicam Hollandiam, & illic diligenter inquirere Schiedamum vrbem. Nomen quoquè Lyduuinæ ei indicat, iubetque ſecum referre aquam, qua ſuas illa lauiſſet manus. Capeſſit heri ſui iuſſa ſeruus, abit in Hollandiam, venit Schiedamum, petit à Lyduuina aquam, nec illa negare potuit, charitate illam compellente vt daret. Redit famulus cum aqua ad dominum ſuum, is lauat ea tibiam ſuam, marcida caro mox reuiuiſcit, fugit dolor omnis, & tibia in priſtinum ſtatum reſtituitur. Fœmina quædam honeſtæ vitæ, quam aliquandò ipſe vidi, id quod iam dicturus ſum, mihi narrauit. Laborabat ipſa quandoquè morbo graui, ſed occulto: cumque eſſet Lyduuinæ cumprimis familiaris, & ad eius conſilium vitam ſuam accommodaret, fidèter ab ea petijt, quid in tanto diſcrimine agendum putaret. Lyduuina verò, Scio, inquit, te fiſtula laborare, quæ paulatim incrementa accipiet. Sed abi ocyùs ad medicos, & pete remedium. Si iuuèrint te, gratias agas Deo: ſin minùs, redi ad me. Abijt illa ad medicos eius loci peritiſſimos, aiunt illi quoquè fiſtula ipſam vexari, ſed nulla ſe ratione curare eam poſſe. Redit ergò mœſta ad ſanctam virginem, dicit deſperare medicos ipſius ſanitatem. Illa Deo reuelante non ignorans & animi & corporis eius dolores, primò fundit preces ad Dominum, deindè leuiter tangens extrinſecùs locum morbi, eum radicitùs à fœmina extirpat. Lætatur mulier, & in hunc vſque diem in laudem virginis rem geſtam lætabunda commemorat.

Mercator quidam in ſomnis qd admonitus.

Præclarum miraculum.

Sanat morbum inſanabilem.

TERTIA PARS VITÆ.

CAP. I.

CVM ſic autem tanquàm aurum electum probata eſſet virgo Lyduuina, perindè ac ſi nihil hactenùs profeciſſet, totam ſe pro multis lucrandis animabus Domino obtulit, tota flammis charitatis incenſa. Spiritu confirmata, corpus pro nihilo putabat, noctè rigans lachrymis ſtratum ſuum, genas cruore tingens, pectus ſuum complens ſudoribus, patrem clementiſſimum conciliare cupiens miſeris peccatoribus. Et audiuimus & vidimus permultos, qui ad eam ceu filij ad matrem confluerent, & poſt ſuauia colloquia ei valefacientes, orationes eius expeterent. Canonicus quidam ex ijs, quos regulares vocant, feruenti ſpiritu ait ad eam: Quæſo inſtanter ora Dominum, vt auferat à me, quod plùs ei diſplicet in me, & ſaluti meæ præcipuè impedimento eſt. Ait illa: Orabo libenter. Erat ille vir pius, ſed cùm eſſet voce benè clara & canora, quadam vanæ gloriæ tentatione cantans agebatur. Orat pro illo Lyduuina, canora vox raucеſcit, & nè poſſit ambigi factum id diuinitùs, multos ille conſulit medicos, adhibentur varia remedia: ſed cùm nihil poſſet effici, alius quidam eiuſdem profeſſionis canonicus coram peritiſſimo medico quaſi ſubridens ait: Noueris domine medice hunc ſocium meum quandoquè petijſſe à Lyduuina, rogaret pro ipſo Dominum, vt auferret ab eo, quod plùs ſibi in ipſo diſpliceret. Puto autem hoc iam impetratum eſſe, reorque fruſtrà omnem hanc operam inſumi. Audiens hæc medicus, qui virginem nouerat, Si ſic, inquit, ſe res habet, faceſſant Hippocrates & Galenus. Habebat apud ſe Lyduuina paruulum nepotem ſuum, puerum annorum duodecim, ipſi miniſtrantem. Diligebat illum, ſed vt memor eſſet ſui, tum in ſe collati miniſterij, rogabat Dominum, vt ei febriculam immitteret. Erat autem puero illi poculum, vndè bibebat. Iuſſus à Lyduuina circa natiuitatem beatiſſimæ Mariæ virginis, plenum tenuiſſima cereuiſia poſuit iuxta lectulum eius. Manè poculum ſentitur optimo liquore repletum, tanquàm aromatibus angelicis manibus

Totā ſe impendit ſaluti animarū.

Precū eius efficacia.

bus conditum. Plurimi indè bibentes, teſtati ſunt eiuſmodi potum hactenùs ſibi incompertum fuiſſe: nec quicquam eis nocuit, immò & profuit & placuit non
Nepotulum febricitantē ſanat precibus ſuis. mediocriter. Bibit verò etiam indè Lyduuinæ nepotulus, & mox toto corpore diffuſis febribus, ad beatiſſimi Martini Epiſcopi ferias laborauit. Orante autem pro eo virgine, confeſtìm ſanatus eſt. Noui ego complures, virgini, cùm eſſet in humanis, magìs addictos, qui dicerent frequens hoc illi in ore fuiſſe: Non poteſt
2. Cor. 12. capere laſciuus animus ſententiam illam, Virtus in infirmitate perficitur: immò & per eam etiam non habita impetratur. Poteſt hoc confirmari exemplo illuſtri, quod nunc commemoro. Rogerus quidam Schiedamenſis, ſtrenuus potator erat & heluo. Cùm is aliquandò in taberna ſederet cum eiuſdem farinæ ſocijs, & ij iam poti linguas effrenes laxarent in electam Chriſti ancillam, nec ab obtrectationibus virulentis & calumnijs ſibi temperarent, dicerentque vel clàm voracitati deditam illam, vel dæmonis opera cibum non capere: ille tametsì æquè àc illi potaret, non ferens tamen virginis iniurias, ait ad eos: Sit quæſo, ſocij, ſilentium de virgine: ſufficiat nobis ſtultitia noſtra, qua Deum quotidiè offendimus. Virgo hæc bona & ſancta eſt, & quicquid in ea fit, à Domino fit. Hæc & pleraque alia dicente Rogero, illi iam potione calidi, deteriora in virginem vomere cœperunt. Tandèm vnus Rogero colaphum infringens, Abi, inquit, homo viliſſime, nec noſtram perturbes ſodalitatem. Tulit ille patienter alapam, & abſceſſit. Ni-
Nouit quid de ſe abſente dicatur. hil horum latuit Lyduuinam, & quid dixiſſent eius obtrectatores, & quid Rogerus reſpondiſſet, & quid paſſus eſſet: cumque ea priuſquàm hominibus innotuiſſent, ſuo confeſſario ordine expoſuiſſet, ait ad eum: Quæſo pater ocyùs te conferas ad Rogerum, dicasque ei: Lyduuina te ſalutat, & ex parte Dei gratias tibi agit, quòd pro Dei gloria & ſuo honore zelum declarâſti, & colaphum tuliſti patienter, pro quo Dominus opportuno tempore reddet tibi gratiam. Manè ſe confert ad Rogerum virginis confeſſarius, commemorat Lyduuinæ mandata: ille ſtupens, Et vndè illa, inquit, ſcire hæc potuit, quæ herì veſperi facta ſunt, nec ex me quiſquam reſciuit? Reſpondit confeſſarius: Sufficiat tibi eam hæc nôſſe: tu verò bono ſis animo, nihil dubitans Dominum prouiſurum. Ab eo die
Rogeri cuiuſdam eam defendentis mira côuerſio. cœpit vir ille ſe à ſocijs ſubducere, vitare peccata: cœpit etiam, tanquàm alter Iob, magnam rerum temporalium iacturam facere, flagellis Domini expurgari, in facultatibus, in amicis, in domeſticis, in corpore ſuo procelloſas perpeti anguſtias & vexationes: ſed cum malorum incrementis creſcebat etiam in illo ſancta patientia, & vbi abundauerat voluptas, vanitas & iniquitas, iam ſuperabundabat patientiæ tranquillitas, maturitas & charitas. Tandèm longa ægrotatione attritus, poſita carnis ſarcina, lætus migrauit ad Dominum. Mulier quædam [illegible], immani corporis dolore preſſa, in atrio domûs Lyduuinæ plorabat & clamabat. Virgo accito confeſſario, rogat quid iſthuc ſit. Reſpondet ille, vnam è domeſticis præ dolorum acerbitate ſtridere dentibus, & quietem capere non poſſe. Lyduuina autem iubens eam ad ſe venire, ſciſcitatur num ve[illegible]iuuari ab ipſa. [illegible] dicente, ſe id ſummoperè velle, ſed ſufficere ei proprios dolores, cupere autem, vt
Fœmina dolorē cruciata ſanatur. Dominum pro ſe deprecetur. Orat Lyduuina, & ſtatìm liberatur fœmina. Dominus autem auget Lyduuinæ cruciatus, ità vt præter morem nocte ac die ſtridore dentium non abſque cernentium ſtupore mirabiliter vexaretur. Puerulus quidam, horrendo affectus morbo, lugubres dabat voces, nec quieſcere poterat. Allatus ad lectulum, qui erat apud Lyduuinæ ſtratum, mox tacitus quieuit. Roganti Lyduuinæ, num meliùs haberet, reſpondit iam benè ſibi eſſe. Solebat autem Lyduuina pueros hortari ad ſectandam caſtitatem. Itaque & hunc puerum blandè inuitabat ad virginitatis tuendæ ſtudium, quantùm illa ætas capere potuit. Et ille quidem poſteà grandiuſculus amauit caſtitatem, eamque ſumpto monachi habitu etiam profeſſus eſt. Sacerdos quidam probus, & ob vitæ pudicitiam non mediocriter charus Lyduuinæ, febre acutiſſima correptus, non longe à morte abfuit. Eius ſoror ex Lyduuina quæſiuit, quandiù paſſurus eſſet febrem. Illa re-
Prędicit futura. ſpondit circa primam Quadrageſimæ Dominicam curatum eum iri, ſicque factum eſt, orante pro illo Lyduuina, quæ id viro cuidam religioſo indicauit, ſed ea conditione, vt ipſa viuente nemini referre auſus eſſet. Sæpè illa ob deprecandas clades & pericula impendentia & patiebatur in corpore, & orabat Dominum. Accidit quandoquè inteſtinum in ea regione bellum inter patrem & filium. Motus

igitur

igitur ob tuendam vitam loca tutiora petentibus, quidam è longinquo adueniens, Scio, Inquit, mortem me handquaquàm euasurum, nisi me seruent preces virginis, Schiedami latitantis. Id cùm ad eam quidam retulisset, humiliter ait: Gratias ago Deo, quòd homines simplices mihi pauperculæ tam benè fiduht, orocque vt secundùm fidem illorum fiat eis. At tamen confido in Domino Iesu, quòd nobis Schiedamensibus non minùs benè, vel etiam meliùs erit, atque vicinis circunquaquè. Cùm autem damnis innumeris propinqua oppida afficerentur, & classis Schiedamum totis viribus debellare & euertere niteretur, orante Lyduuina virgine, non potuit oppidum attingere, irritusque fuit omnis militum conatus. *Multùm tribuitur precibus eius.* *Obseruata vim precum eius.*

CAP. II.

Pensitare etiam solebat Lyduuina, quàm sanctum & salubre sit orare pro mortuis, qui sunt in regione expiationis, non ad perditionem, sed ad purgationem: non ad destructionem, sed ad castigationem. Itaque arreptis armis spiritalibus, eis ferre suppetias connitebatur. Nocturno tempore rapta in spiritu ad loca pœnarum, videbat non absque summa commiseratione torqueri animas, & ingentes ignium globos in sublime efferri. Roganti autem quandoquè Angelo, num animam, quam digito monstrabat, iuuare vellet, se perquàm velle respondit. Tum Angelus, Oportet igitur, inquit, per medias transire flammas. Ego verò, ait, libens Id faciam. Transiens igitur per flammas, vidit illic tortores sese contrahentes, indignéque ferentes humanitatem eius, qua cupiebat subuenire animabus. Cumque iam pertransisset, vidit animam ab Angelo indicatam, è pœnis eripi, & posteà exultabundam ad cœlos proficisci. Rogauit eam quædam, vt pro patre suo per id tempus defuncto oraret. Ducta est autem in spiritu ad regionem illam, vbi eius viri anima cruciabatur: aitque ei Angelus: Hic est ille vir, pro quo te deprecaturam spopondisti. Vt autem vidit eam vir ille, ait ad socios: Ab eo tempore, quo purgandus hunc intraui locum, spiritum in carne degentem non vidi, nisi spiritum virginis huius. Sit benedictus Deus, qui mirificauit misericordiam suam mihi in hac hora. Paulò pòst, orante & patiente pro eo sancta virgine in corpore suo, liberatus est, sicut vxori eius postmodùm reuelatum est. Vidit aliquandò Lyduuina spiritum cuiusdam defuncti specialibus pœnis excruciari, ferreis stipitibus confixum, audiuitque ab Angelo suo, eum esse fratrem illius fœminæ, quæ petijsset vt oraret pro eo: se quoquè impetraturam, si quid piè pro eo peteret. Orauit igitur, vt ab illis ferreis stipitibus extraheretur. Ilicò à pœnis illis specialibus absolutus, ductus est ad communem purgandorum locum. Sorore autem eius importunè scire cupiente ex Lyduuina, de statu illius, tandèm ea retulit quid vidisset, iussitque certas præstari eleemosynas, & in ijs caponem, qui pauperibus ægrotis pararetur. Fecit illa, vt iussa erat, & eccè nocte intempesta adest turba dæmonum, è quibus vnus caponem manibus tenebat, similem illi, qui fuerat datus pauperibus: quo grauissimè cecidit facies vtriusque, id est, & Lyduuinæ, & sororis defuncti illius. Et hæc quidem posteà in quosdam incidit morbos propter fratrem suum, quos cùm præ dolorum atrocitate ferre non posset, orauit Lyduuina pro ea, & quamprimùm liberata est, quod autem reliquum fuit pœnarum, id in Lyduuinam translatum est: sicque tandèm è pœnis erepta est anima illa. Ob zelum animarum sæpè cruentos ab oculis fudit imbres, dicebatque Domino: O si possem, Deus meus, carnem & sanguinem meum dare pro animabus illis, quas tu castigas. Pro his ergò orabat, suspirabat, vigilabat, sacrificia offerenda curabat, se totam in holocaustum offerebat. Balduuinus quidam de Campo cùm à corpore migrâsset, Lyduuina rapta in spiritu vidit hominem, facie ipsi ignotium, stare ad pedem montis, & volentem quidem ascendere, sed minimè valentem: audiuit etiam dicentem sibi: Miserere meî, Lyduuina, miserere meî, & in montem hunc me deportato. Illa accipiens eum in humeros suos, tulit in montem, sed difficulter sanè. ait autem ad eum: Quis vocaris? Et ille: Balduuinus à Campo, inquit. Manè confessarius virginis venit ad eam, viditque ceu labore graui defessam, & ægrè respirantem. Itaque ait ad eam: Ecquid habes, filia? Cur præter morem tam difficulter respiras? Illa respondit: Ego, pater, à monte iam venio, in quem Balduuinum à Campo transtuli, sudore pariter & labore iam afflicta. Ille nomen viri iam antè crebrò an- *1. Mach. 12.* *Ducitur ad loca purgatorij.* *Furor maligni dæmonis.* *Summa Lyduuinæ charitas erga defunctos.*

dierat,sed virum ignorabat. Triduò pòst nescius eò venit sacrificaturus, vbi Balduuinus decesserat,didicitque è templi custode,eadem nocte eum obijsse,quo Lyduuinę apparuit. Sacerdos quidam tota vita sua carnis illecebris deditus,statuerat corrigere mores suos: sed morte præuentus, etsi valdè contritus,tamen pro peccatis ità vt par erat satisfacere non potuit.Orans autem pro eo Lyduuina,ducta est ab Angelo in illam regionem, audiuitque vocem lugubrem ceu è puteo abyssi, quam Angelus dixit esse sacerdotis illius. Cumque miraretur eum duodecim annis tam horribili loco detentum, Angelus eam intuens,ait: Vis'ne aliquid pro eius liberatione perpeti? Volo,inquit,& quidem libenti animo. Mox ei ostendit Angelus locum, vbi vorago quædam cernebatur & gurges ater ac horribilis,tanquàm torrentium multorum,magno impetu manantium. Hunc gurgitem,inquit idem,transmittas oportet,si vis hanc liberare animam. Illa verò cùm in aquasi las terribilem edentes sonitum ingredi timeret, Angelus admonuit, vt infracto animo trausiret. Itaque virtute induta cælitùs,& ardentissima charitate incensa,ingressa est in tumultuantes vndas illas,& summo labore eas superàs, victrix obt... it quod optauit: viditque repentè sacerdotis illius animam niue candidiorem è pœnis euolantem,ac deindè in niridissimo se riuulo abluentem,& cum iubiloabeuntem in cælos.Illa autem hora Lyduuina ad se reuersa,tanto sudore madere... perta est à domesticis,vt nemo ambigeret,spiritu eam valdè defatigatam,alicunde reuertisse. Fuit alius sacerdos, virgini dilectus & deditus,quē illa à vita diss... ad meliorem frugem reduxerat. Is non admodùm diù à cōuersione sua,peste correptus obijt. Orabat autem pro illo & lachrymabat Lyduuina. Interìm estatim passa,valdè anxiè scire cupiebat,quo in statu res illius essent. Quærente autem ab ea Angelo, num promptam se exhibere vellet ad perferendum aliquid pro i... o, respondit,si sic Deo visum sit,& absque suo detrimento fieri possit,se id vnicè o... re. Mox rapta ad pœnarum loca,vidit puteum teterrimum, terribilibus plenum cruciamentis: rogauitque Angelum,num is locus tartareus esset. Ille verò, Non est,inquit, hic tartarus,sed non longè abest. Circunspiciens autem vndique Lyduuina,intuita est alium locum,absque comparatione terribiliorem, ceu ex atermis constructum saxis, & mirè profundum: audiuitque illic clamores mirabiles, stridores, gemitus, vlulatus, tumultuationes,malleorum ictus, percussiones, quibus animæ sine vlla miseratione à crudelissimis tortoribus contundebantur: nec loci illius horrori comparari possent, etiamsi simul audirentur,totius orbis clamores & fragores. Dictum est autem ei ab Angelo,eo loco damnatos contine... cumque ex ea quæreret, an eius videndi cupido ipsam teneret, præ nimio terrore dixit, se nolle videre eum,quandò etiam auditus ipse nimis quàm molestus es... Conspexit verò etiam puteum quendam, & ei insidentem Angelum facie mœstum: quem vbi didicit custodem esse sacerdotis,pro quo orauerat, & causas ... roris ex certis eius sacerdotis demeritis percepit,mox ab Angelo docta est spe... illic eum purgarorio castigari,statimque apertus est puteus,& erupit indè flamma teterrima atque fumosa,simulque eiulatus altissimus.Interroganti Angelo,an eum illam nôsset,respondit Lyduuina,se probè illam cognitam habere.Cons... autem ascendit anima illa specie ferri ignitissimi,voce confusa dicens: O c... sima Lyduuina, ô speculum putissimum, quis mihi det, vt quandoque Domin... in re,& te in Domino contemplari queam? Accidit tum quiddam mirabile. ... simulatquè Lyduuina vidit animam illam ceu ex putei abysso ascendentem, ... to pauore consternata est, vt etiam cingulum nouum,crassum & hispidum, qu... more suo ad carnem accincta erat,crassiori & saniori sua parte medium rum... tur,& illa mox ad se rediret. Rogantibus autem quibusdam, vt illa hora se h... rit, Credite mihi,inquit,nisi me vinceret Dei amor & honor, cuius causa nihil ... quod non velim perpeti,si possem obtinere pro voto quicquid cæli ambitu continetur,nollem denuò talem sentire terrorem, qualem iam passa sum. Paucis post diebus Angelum illum, quem mœrentem conspexerat, iucundum & hilarem ... dit: tandemque anima illa extra puteum ad communem expiationis locum translata est, adiutaque pœnis, quas virgo sanctissima ex amore patiebatur,ad cælos euolauit. Quàm verò prudens & cauta fuerit in responsis suis Lyduu...a, perspicuum fiet ex ijs,quæ subiungo. Loquax quædam mulier non parùm mole... ei fuit,vt cognosceret ex ipsa statum cuiusdam defuncti. Allegabat autem eius temporis

Animam liberat è pœnis horrendis.

Rapta spiritu,videt immanes cruciatus purgatorum.

Itèm tartarum.

Nota rem miram,nec putes vanā fuisse visionem.

Cautio eius in dādis responsis.

poris virum quendam religioſum, de quibuſlibet defunctis, ſi eſſet interrogatus, affirmatè reſpondentem. Sed prudens virgo, alieno periculo cautior facta, Meū, inquit, non eſt iudicare quenquam: ſi autem rectè fecit religioſus ille, quem tu mihi adeò commendas, facilè pronunciando de defunctis, id ipſe iam nouit. Audierat enim ex Angelo, virum illum, licèt alioqui caſtum & pium, pœnis addictum, quòd reuelationibus multa admiſcuiſſet de ſuo ſenſu minùs vera, atque propter eiuſmodi reuelationes pro ſancto habitus, munera laudesque hominum percepiſſet. Mortuo quoquè Vuilhelmo Hollandiæ Comite, quibuſdam falsò referentibus coniugi eius, Lyduuinam dixiſſe eum ſaluum eſſe in cælis, & Lyduuinam ipſam triduò mortuam, deindè reuixiſſe: Comitiſſa illa clàm miſit hominem, qui ex Lyduuina expiſcaretur, an hæc ità ſe haberent. Et ille quidem curiosè ex ea cœpit percunctari, ſed hoc ab ea tulit reſponſum: Ego, frater, ſi triduò mortua fuiſſem, certè ab amicis humata eſſem. Quòd ſi Comes tam citò ab omnibus eſt pœnis purgatorijs abſolutus, poſſem equidem lugere dilationem incolatûs mei, & tam diuturnos dolores meos, vt quæ iam decem & ſeptem annos miſerè decubuerim. Ijs auditis, callidus homo, rubore ſuffuſus, non habuit quod reſponderet, ſed ſuo fraudatus deſiderio, retulit ſuæ dominæ, quid Lyduuina dixiſſet. Solebat illa ſilentio tegere, quicquid ſalua conſcientiæ integritate & abſque fraternæ ſalutis detrimento celari poſſet. De religioſis viris, itemque ſacerdotibus, quorum inculpatam nouerat vitam, fidentiùs loquebatur: parciùs de ſecularibus bonæ exiſtimationis: de ſceleratis verò & flagitioſis hominibus etiam adiurata non niſi parciſſimè reuelabat. Sedit aliquandò apud ſtratum eius ſacerdos quidam, in vulgo ſic ſatìs honeſtæ & bonæ famæ: ſedebant ibi & complures alij. Erat tum ibi vas ſinapi plenum, & cùm ſermo haberetur de pœnis purgatorij, dixit tandèm ille ſacerdos: Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatorijs, quot ſunt in hoc vaſe ſinapis grana, modò certò conſtaret me poſteà ſaluum fore. Ad hæc Lyduuina ſuſpirans reſpondit: Quid eſt, domine, quod loqueris? Quid ità parùm fidis diuinæ miſericordiæ? Si ſcires qualis ſit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquàm ità loquereris. Non diù pòſt moritur ille ſacerdos, & amicis cum Lyduuina de ſtatu animæ eius conferentibus, illa ait: Benè habet anima eius propter ſuam probitatem: ſed melius fuiſſet ei, ſi viuens plus fiduciæ collocaſſet in virtute paſſionis Christi, & mitior quoquè purgationis in eum lata eſſet ſententia. Patet hinc, quàm conſultum ſit timere Deum, quàm pium ſperare in Domino: timor enim frenat animum, nè intumeſcat: ſpes deiectum erigit, nè ſuccumbat. Multas autem diuinitùs accepit conſolationes Lyduuina, maximè in ſolennitatibus, propter ea, quæ faciebat & patiebatur ob animas è pœnis purgatorijs liberandas.

Prudentiſſimè reſpondet homini callido.

Sperare Domino, & fac bonitatem.

CAP. III.

SAEpiùs etiam noctibus rapiebatur (in corpore, an extra corpus, neſcio) ad loca, in quibus Chriſtus olìm verſatus eſt. Fuit in monte Caluariæ, vbi paſſus eſt Chriſtus: fuit in Nazareth, vbi conceptus: in Bethleem, vbi natus: fuit præcipuè Hieroſolymis, & in locis vicinis. Deniquè nullus terræ ſanctæ locus celebris eſt, quem non vel ſpiritu, vel ſpecie calcauerit pes eius. Cumque id confeſſarius eius admiraretur, illa precibus obtinuit à Domino, vt is quoquè conſimiliter eò raperetur, ità vt non dubitaret aſſerere ſe cum ea illis in locis fuiſſe. In eiuſmodi verò raptibus feruentiſſimè Dominum deprecabatur. Admittebatur ſæpius, nunquàm præſente Domino, nunc ad pedum, nunc ad manuum, tum etiam confixi lateris oſcula: vbi aliquantiſpèr commorata, tantam hauriebat ſuauitatem ſpiritus, vt ſuijpſius penitùs obliuiſci videretur. Poſt huiuſmodi autem ſponſi cæleſtis contactus, ſigna euidentia infixorum vulnerum in corpore reportabat, quibus conſtare potuit aliquid præter ſpiritum aut ſpeciem imaginariam eam percepiſſe. Rapta aliquandò in hortum, vbi Dominus ſanguinem ſudauit, accuratè obſeruauit & orationis & ſudoris Dominici modum: atque etiam poſt illos Chriſti angores ad oſculum eius admiſſa, audiuit eum familiariter ſibi dicentem: Vis'ne mecum ire in Caluariæ locum? Reſpondit illa. O Domine Ieſu, vnica ſpes vitæ meæ, tecum ire, tecum pati, tecum mori parata ſum. Itaque ducebat eam Dominus ſecum ad Caluariæ locum. Reuerſa autem ab ijs locis ſacratiſſimis, referebat in la-

Sæpè ducitur ad loca terræ ſanctæ

Obserua qualis ad se redierit rapta ad sacra loca. bijs pustulas, in membris fissuras, in iunctutis punctiones, in cor[illegible] tribulorum particulas: dicebatque ei Angelus: Signa hæc con[illegible] soror, tecum reportâsti, vt scias te re vera in locis sacris fuisse. A[illegible] sic rapta per loca redolentissima proficisceretur, peruenit ad lubrica[illegible] tia, quæ videbantur haudquaquàm transmitti posse: ibique lapsa, de[illegible] sensit luxatum. Cumque sibi reddita esset, non modò dolorum aculeo[illegible] de passa est, sed etiam liuorem ac tumorem illic perspicuè [illegible] vidit [illegible] membris vicinis dies non paucos immanes cruciatus pertulit. Ad cun[illegible] dum visa est frequentissimè, tanquàm à longinquis reuertens regionib[illegible] sa in digitis, nunc in pedibus: modò ab vrbe Roma, vbi septem [illegible] modò à monasterijs pijssimorum monachorum, eorum præsertim can[illegible] quorum reformata est vita: modò ex diuersis mundi partibus ab Ang[illegible]

Consolationes spiritûs in corpus eius redundant. Fiebat enim dispensatione diuina, vt interiorum charismatum copia [illegible] ens, corpori impertiret consolationum reliquias, quod etiam ra[illegible] mentum metendi, & velut asellus particeps erat afflictio[illegible]um eius, a[illegible] in eius corpore, & corpus simul cum anima extrema suscipiebant certam[illegible] angores, pariterque collaborabant. Nihil igitur mirum, si simul spati[illegible] consolationibus afficiantur, si futuræ gloriæ præludia, & mensæ filio[illegible] ticipationem quandam tanquàm arrhabonem percipiant, vna[illegible] tur. Audiui à quibusdam, qui se teste conscientia vera dicere [illegible]

Nota hæc. virgo sancta post eiusmodi raptus ad se rediret, haud secus atque p[illegible] morum aromatum apothecam eam redoluisse. Neque e[illegible]im [illegible] terat, quin velut vas plenum musto & absque spiraculo, totum [illegible] sentes omnes, quodam impetu spiritûs efflando compleret. id q[illegible] d[illegible] diosè quidam obseruârunt, homines fide dignissimi. A[illegible] ri eius, sed furtiuè, vultus, nares & ora sua, vt pro voto haurir[illegible] titûs eius & suauissimi odoris. nihil enim aliud videba[illegible] vas electum vnguentorum Domini, & promptuarium cæl[illegible] Rogata sæpissimè, qui se posset in ea delicijarum redundantia [illegible] spondit humilis virgo: Vt minùs sapiens dico, quandò vos [illegible] nû mihi quòd humiliat me in infirmitatibus Dominus [illegible]

Magnis afficitur consolationibus à Deo. pondus consolationum eius ferre possem. Itaque cùm abu[illegible] do con[illegible] disco postea in corpore miserabili incredibiles perferre cruciatus. Bo[illegible] latio, quam non tumor inflat, sed timor consolidat. Ità ergò L[illegible]duu[illegible] piebatur ad diuersa spiritalium recreationum loca, sed mox, [illegible] scholas à ludis redeuntium, grauabatur super eam virga magistri & Dom[illegible]

Nouit monasteria, monachos & etiam nunquam ei visa. Neque hoc silentio premendum est, nouisse eam, etiam quæ nunq[illegible] nasteria, cellas, officinas, personas & exercitia in eis degentium. Mira[illegible] religiosis, vndè tam exactè nouisset eos, qui nunquam ei visi essent, illa d[illegible] nus id mihi præstitit. Prior quidam monasterij Canonicorum regu[illegible] sium, cùm pro more sermonem cum illa conferret, cœnobi[illegible] consti[illegible] distinctè ex ea audiuit, acsi tota vita sua per omnes eius angulo[illegible] per[illegible] lo stupente, addidit virgo: Non eris pater, fratribus in dormitorio [illegible] fuisse me, & singulorū fratrum Angelos custodes in cellulis cô[illegible] Vu[illegible] mus quidam Hagensis filium habuit Henricum, qui illo incons[illegible] institutum complexus erat in Brabantia. Cùm autem Vuilhelmus [illegible] ginis famā ad [illegible] sædes veniret, Lyduuina ingredienti [illegible] prosperos successus ei denunciat. Audiens ille se nomi[illegible]ari ab ea, qu[illegible] vidisset, vehementer obstupuit, quidque ea sibi velit salutatio inq[illegible] virgo: Filius tu[illegible]s Dei beneficio factus est Carthusianus, vnd[illegible] mensas agere debemus. Sed cùm ille, sicut & alij plerique, se[illegible] illa respondit: Noli, quæso, mihi molestus esse, charissime. Ego [illegible] rum, quę mihi dat Dominus, compellente charitate sæpiùs impo[illegible] d[illegible]bo [illegible]imè: his verbis eum absterrens à curiosa arcanorum D[illegible]

Sæpissimè vi[illegible]t Christum & Sanctos. Quoties autem Ch[illegible] Apo[illegible]tol[illegible] stipa[illegible] vid[illegible], quotiès S[illegible] fruita [illegible]it, prolixitas [illegible] non finit. [illegible]iderun quamplurimi [illegible] tanto sæpe [illegible]l[illegible]ndore compl[illegible]ū, vt properè accurrerēt, existim[illegible] conflagrat[illegible] [illegible]utem ce[illegible]rent virginem tanto perfusam lum[illegible]

cussi, claritatem vultûs eius ferre non potuerunt. Sciscitantibus do mesticis, quinam lucem illam tolerare posset, cùm naturale lumen nec ad momentum ferre sustineret: illa respondit: Credite, credite mihi, lumen gratiæ seu diuinæ contemplationis tantum differre à lumine, quod cernimus, quantum minimus solis huius radius à toto sole differt. Nec miremini, si lumen naturale non sustinet imbecilla acies, sustinet autem lumen cælitùs datum. Qui enim finxit oculum hominis, ipse cùm offert tale lumen, facilè etiam confert videndi facultatē. Sacerdos quidam puræ ac columbinæ simplicitatis venit ad virginem, vt certior fieret de reuelationibus, quæ ei fiebant diuinitùs, pro sua & aliorum salute. Illa autem noluit tum ad quæsitis simpliciter respondere, sed quàm potuit commodissimè virum bonum non sine consolatione à se dimisit. At ea causa dolere & angi cœpit sacerdos, veritus nè sua incuria molestiā ei attulisset. Itaque quamprimùm ante altare beatissimæ Mariæ Virginis in templo se prosternens, amarissimè fleuit: sed subitò mentis ecstasin passus, vidit virginem quandam duobus stipatam Angelis ad se venire, cantantem cum ipso antiphonā illam, Salue regina. Indè ad se reductus, properè ad virginem redijt, quam se offendisse timebat. Illa autem non ignara quid vidisset, Anne, inquit, mœror tuus in gaudium mutatus est? Respondit sacerdos: Túne illa fuisti virgo, quam modò prostratus vidi mecum psallentem? Nunquàm ego tantam sensi mentis suauitatem. Noluit tum id fateri virgo, sed post dies aliquot grauiùs compulsa verum dicere, non negauit se illam fuisse. Mulier quædam pia & casta intantùm affligebatur animi mœrore & desolatione, vt nullus eam consolari posset. Increscente ea molestia, consuluit sacerdotes: qui responderunt phantasma quoddam esse. Iam propè ad desperationem accedebat, cùm eccè nouissimam omnium consuluit Lyduuinam: quæ eam comiter accipiens, optimis admonitionibus & persuasionibus egregiè animauit. Paucis pòst diebus vtraque mentis excessum patitur, videntque simul palatium amplum, miro artificio constructum, audiuntque cantus suauissimos, cernunt dapes valdè opiparas, percipiunt odorum incredibilem fragrantiam. Inter hæc mulier afflicta videtur sibi rursùs explicare animi sui angustias, & Lyduuinam, neglectis omnibus delicijs, more suo rursùs interpellare. Tum Lyduuina, Facessant, inquit, lamenta & querimoniæ. locus hic non mœroris est, sed consolationis. His dictis, abducit fœminam in locum quendam seorsùm, de quo aliud sentire non potuit, quàm esse promptuarium quoddam tegalium condimentorum & lautitiarum, cellamque aromatum totius mundi. Indè verò tantam animi suauitatem hausit illa mulier, vt nedùm angustiarum omnium prorsùs obliuisceretur, sed etiam ad se reuersa, diebus aliquot vix corporei alimenti odorem admittere vellet. Persæpè autem alij Dei amici viderunt Lyduuinam inter cæli ciues, inter beatissimos Apostolos, inter choros virginum eam comitantium versari.

Visio cuiusdam sacerdotis.

Homines sancti quid de L. duuina sæpè viderint.

CAP. IIII.

Qvid autem miraculi contigerit in ea sanctissimæ matris Dei imagine, quam hodieque Schiedami venerantur, iam suprà commemoraui. addam nunc, quid ab eadem Dei genitrice præstitū sit Lyduuinæ. Quodam solemni die sub meridiem rogauit ea confessarium suum & alios, vt trium horarum spatio ipsam solam relinquerent. Abeunt omnes, sed confessarius clàm redit, & alicubi se abdit intra virginis cubiculum, sperans se visurum Angelum, quem ex virginis confessione didicerat crebrò ad ipsam aduentare. Cùm autem Lyduuina se solam putaret, cœpit pro more sponsi sui commemorare beneficia, preces offerre Domino, inuitare Angelum suum. Et eccè circa horam primam à meridie aduenit Angelus, non tamen, vt solebat, propiùs ad lectulum virginis accedit. Illa timens, nè ob aliquā culpam suā id fieret, cœpit amarè flere. Angelus verò ait ad eam: Nulla tua culpa fit, quòd tibi non appropinquo, sed eius potiùs, qui hic delitescit. & his dictis disparuit. Tum verò sancta virgo etiam acriùs flere cœpit. Ea re pudefactus confessarius eius, accessit ad eam suamque culpam confitens, promisit se nihil tale deinceps facturū. At illa tertiò flens amarissimè, Itáne, inquit, est iam tu hæsitas, mi pater? Nesciens ille præ verecundia, quid diceret ocyùs exiuit. Sed [illegible] Dominus afflictam virginem consolatus est. Rapta est enim ad altare in quo imago [illegible] qua iam diximus, collocata est. Indè ducta per loca pœnarum, tandem ad contemplandos cælicolas, deducente eam Angelo, peruenit.

Angelus indicat latitantē in cubiculo confessarium.

Raptus eius mirabilis.

Vidit ergò millia millium laudantium Dominum,& coram illo mu... uin. Tanta autè erat copia bonorum, quæ illic intuita est, vt posteà nec m... illorum partem explicare posset. Quidam autem è Sanctis hortabantur eam ad ... lerantiam,& vt fortiter perferret omnia, quæ deinceps passura esset. Et nos, aiun... tametsi transiuimus per ignem & aquam, at nunc,vt cernis, in refrigerium ed... sumus. Sub his videt aduenire Dominum Angelorum,& mundi Dominam Mariam, eamque dicentem sibi: Quinam,filia charissima, adeò inculta huc venisti? Respondit illa: Nôsti, mater speciosissima, à ductore meo sic me huc perduct... esse. Et mater Domini ad eam, Vis'ne, inquit,capiti tuo imponi tegmen, quod manibus fero? At illa pauida valdè,respexit ducem suum,nesciens quid responderet, nè fortè peccaret, propria voluntate freta. Tertiò autem reginæ cæli percunctanti, humiliter respondit: Ego, Domina mea, non debeo hîc obsequi meæ voluntati. Dixit autem ei Angelus: Si vis, tolle illud. Petijt ergò illud, sed non ab... multa formidine. Cùm ergò ad se rediisset, beatissima Maria cum multis virginibus apparuit ei, tegmen illud manibus tenens, dixitque ei: Sæpè ex te rogaui, charissima, num velis hoc habere velamen, nec tamen indicare voluisti vol... tuam. En illud iam ego impono capiti tuo: sed cùm è cælo venerit, nô nisi septem horis erit in terris. Dabis autem illud confessario tuo,& admonebis eum, v... dem adhibeat donis Dei,& vt imponat hoc velamen capiti imaginis meæ. Quibus dictis, euanuit. Virgo autem post actas Deo gratias, velamen de capite depos... & cuius materiæ & formæ esset considerauit. Deindè confessarium suum ad... cans,omnia ei narrauit. Ille verò admirabatur. Erat enim velamen illud ...pum, colore ceruleo, medio inter album & viridem, texturæ incompertæ, totam domum implens odore suaui. Rogauit autem virgo confessarium, vt impone... ... lud quamprimùm capiti imaginis. Illo causante tempus, quòd ante horam esset, & imago loco sublimi consisteret, virgo ait: Dominus prouidebit, vt poss... i... di in templum: scalam autem ad borealem templi partem inuenies. Mira res. Egredienti illi domum mox occurrit templi custos, scala inuenitur, qua fretus, imposuit velamen imagini, sed ab Angelo confestim ablatum est. Magna fuit Lyduuinæ cum beatissima Dei genitrice familiaritas: quippè quæ in meditationibus suis, acsi eot pore & animo præsens adesset, cum lactante lactabat Iesum, cum gestante gestabat, cum exulante exulabat, cum dolente dolebat, quærebat cum quærente, stabat cum stante sub cruce. Atque hæc ei erat salutaris consolatio, hoc felix cõtubernium. Sacro quodam Aduentus Christi tempore cùm ... nouis ex... citijs reuouare meditaretur, vidua quædam Catharina per visum admonita fuit, vbera Lyduuinæ natiuitatis Christi nocte plena lacte fore, & vt ipsa indè su...ret. Manè surgens vidua, secretò venit ad Lyduuinam, indicat quid audierit. S... Lyduuina, vidensque viduam cupidissimam cognoscendi ea, quæ in se Dominus operaretur, primò tacet, deindè victa, iubet eam præstò esse illa nocte. Aduen... ...te igitur sacratissima Christi natiuitate, nocturnis horis totam se Lyduuina c... fert ad contemplandum Dominicæ incarnationis sacramentum. Interim rap... ad cælestia, videtque gloriosam puerperam Mariam cum innumera sacrarum v... ginum frequentia, ineffabili harmonia hymnos concinentium. In medio earum sedebat Virgo mater, regina omnium speciosissima, puerulum habe...s in gremio, vti olim in diuersorio. Eadem autem hora virginum illarum omnium vbera la... repleta sunt, sicut & ipsius matris Virginis diuino munere plena fuêre nocte, qua Christus ex ipsa natus est. Lyduuinæ quoquè vbera lacte impleta sunt, sed no... hora vna dura...ro. Rogauit igitur Angelum ductorem suum, nè fineret viduam fraudari expectatione sua. Iussit autem Angelus eam nihil esse solicitã: Qui enim primum, inquit, lac dedit, poterit & alterum dare. Cùm autem vener... ad... dum vidua, tu tantùm frices parùm papillam vberis tui,& mox lacte complebitur. Tertia indè noctis vigilia adest sedula mulier, Lyduuina confricat ma...lam,& lacte abundat: sugit vidua, quantum potest honestè tertio attractu elicer... mu... in vberibus lactis copia remanente. Tanta autem erat lactis eius dulcedo, ... to pòst tempore vidua illa ægrè potuerit ad capiendũ cibum adduci, ni... ...næ grauissimo mandato compulsa fuisset.

S. Maria cũ multis virginibus ei apparet.

Multa ei cũ S. Maria eñ familiaritas

Raptus eius & visio.

Mamilla eius miro modo lacte abundat.

CAP. V.

VEniendum nunc est ad contemplationes Lyduuinæ, quarum tantùs non
rarò excessus fuit, vt quid in membris corporis ageretur, interdùm igno-
raret. Quodam brumali frigore prunas apud se habuit in vase testaceo,
quod cùm incautè illic relictum esset, ignis latus eius vsque ad ossa com-
bussit. Casu autem domesticæ eius ad eam ingressæ, vt viderunt quid pateretur ab
igni, pauidæ dixerunt: Sentis'ne Lyduuina adustionem ignis? Illa tanquàm è lon-
ginqua regione reuersa, Ignem, inquit, non vidi, nec eius sensi calorem: attamen
sentio nunc latus meum. Tum illæ, Peccauimus, inquiunt, in Deum & in te, so-
ror, quandoquidem non modò carnem tuam absumpsit ignis, sed ferè etiam co-
stam vnam. Respondit virgo: Benedictus Deus, qui me adeò perunxit intùs, vt
ardorem ignis non senserim. Percurrebat illa spiritu subtilis & agilis patriam cæ-
lestem, plenam deliciarum & diuitiarum Domini. Adepta autem erat per passio-
nis Christi meditationem, contemplandi vsum, & singularem diuini spiritûs in-
fluxum, tantam mentis serenitatem, vt quanuis ab homine literas non didicerit,
euangeliorum multarumque aliarum scripturarum mysteria diuinitùs illustrata
penetraret. Theologus quidam Ordinis S. Dominici, cùm multa de ea audiuis-
set, quiescere non potuit, donèc coràm cum illa loqueretur. Igitur è Traiectensi
diœcesi veniens, domum eius intrat, & de varijs confert cum illa. Tandèm scire
ex ea voluit sub quadam similitudine, quemadmodùm, agente tota sacrosancta
Trinitate, solus filius in Virginis vtero incarnatus sit. Illa se more suo humiliter
excusauit, nolens de re tam sublimi loqui coram illo. Sed vir doctus id molestè
ferens, terribiliter adiurauit eam, vt diceret, si nôsset. Tum pia virgo magno ani-
mi correpta dolore, fleuit vehementissimè, ità vt Theologum quoque illum suis
lachrymis ad compunctionem permoueret. Indè resumptis vtcunque viribus ta-
li ei similitudine explicuit, quod voluit, vt vir doctissimus stupens & admirans,
palàm testaretur, se nunquàm à doctoribus tam aptam accepisse similitudinem.
Eamque longè latèque diuulgauit, tametsi sancta virgo rogâsset eum, nè cuiquam
diceret: factusque est aduersùs obtrectatores virginis acerrimus defensor, qui ve-
nerat ad eam suspiciosus explorator. Mira verò etiam fuit in ea gratia prophe-
tiæ, ità vt etiam arcana cordium eam non laterent, & absentia haud secùs àc præ-
sentia clarissimè intueretur. Mulier quædam virum habuit prorsùs inhumanum,
& tum ipsam, tum familiam à Dei cultu retardantem. Orauit illa virginem Lyd-
uuinam, vt memor esset eius apud Dominum. Lyduuina admonet eam, vt sit pa-
tiens, promittit tranquilliora. Interìm fiunt nouissima peiora prioribus, cædi-
tut mulier à sæuissimo marito, & iam vitæ tædet eam suæ. Tandèm currit ad por-
tum oppidi, mersura se in aquas. Sub ipso cursu bonus spiritus ei intùs loquitur,
cogit sistere gradum, & hunc in modum loqui sibipsi: Totiès misera fuisti apud
Lyduuinam, multam eius experta erga te beneuolentiam. Nunc ergò etiam inul-
sas eam, priusquàm morte te afficias. Nèc latuit Lyduuinam fœminæ summum
discrimen. Cùm ergò illa cursim veniret valedictura virgini, iamque pulsaret fo-
res domûs eius, Lyduuina exclamat: Ocyùs aperite. quæ enim pulsat, eius anima
in amaritudine est. Intrat mulier, prosternit se in lectulum virginis, vix in ea
manente spiritu. Et Lyduuina, Quid habes? inquit. Rectè ne agitur inter te & vi-
rum tuum? At illa: Mihi verò, inquit, iam vita ipsa fastidio est, iuuatque illam
cum morte commutare. Tuo consilio sustinui adhuc, tuli verba & verbera, sed
iam decretum est ruere in mortem. Lyduuina autem, Redi, inquit, charissima, ad
lectum tuum: ego tibi verbis omnipotentis Dei pacem à viro tuo denuncio.
Credit mulier, redit in domum suam, virum in lecto reperit, cubat iuxta illum,
adeò mutatur ille nocte eadem, vt ex lupo in agnum cunctis mirantibus conuer-
sus videretur. Monachus quidam Schoenhouiensis, Ordinis Canonicorum re-
gularium, cùm adhuc esset nouitius, miras sustinnit dæmonum infestationes,
adeò vt desperaret se posse durare in monasterio. Conquerebatur nonnullis de
vexationibus dæmonum, & consolabantur illi quidem verbis, sed non solis ver-
bis curatur ea tentatio: constantia fidei & mentis perseuerantia opùs est. Sæpè
tamen alios etiam ad lachrymas permouit, referens quid ipse intùs pateretur. Pri-
or autem eius, vir pius, à quo hæc ego didici, multùm erat anxius quid ageret.
Tandèm ducit eum secum ad Lyduuinæ ædes: sed illa tum mirabiliter cruciaba-
tur calculo: mandat igitur Priori, vt solus ad se veniat: venit ille, nec sine ingen-
ti ani-

Non sentit præ mentis excessu se igni aduri.

Theologus doctissimus quæstionē ei proponit

Egregiè prędita est dono prophetiæ.

Mulieri se necare volenti prædicit mariti correctionem.

ti animi dolore videt tam acerbos sanctissimæ virginis cruciatus. Et virgo ad illũ: Vides, inquit, pater charissime, quàm me nunc vndiquè premant dolores multi, itaque breuis esse compellor: Frater tuus, quem huc adduxisti, probatur nunc gratuiter à Domino: sed hortare eum, vt magno ferat animo. breuì enim liberabitur. Attamen oretur instanter pro eo. magna enim illi & gratia & gloria parata est. Stupet Prior, audiens ex illa & nomen fratris, & causam aduentûs sui, vidensque in summis doloribus non solùm mente sanam, sed etiam futuræ consolationis præsciam. Omnia verò hæc posteà euenerunt, vti erant à virgine prædicta. Magnum quandoque nauium apparatum fecêre mercatores in Orientem nauigaturi. Erat in ijs nauclerus quidam industrius, Deum valdè timens, quod est rarum in nautis, & Lyduuinæ eo nomine familiaris. eius enim se precibus commendabat peregrè profecturus. Socijs autem eius die festo inter se conuenientibus, ille consulturus Lyduuinam adijt. Cùm autem nautæ deliberâssent die festo soluere è portu, Lyduuina mandauit huic nauclero, nè ipsa insalutata discederet. Venit ergò ad eam, sed sanè inuitus, quòd alij statuissent proficisci. Dixit autem ei Lyduuina: Quæso te, frater, nè die ab alijs præstituto mari te committas. causam, curid non expediat, suo tempore comperies. Allegante illo suam solitudinem, aliorum frequentiam, & multa alia, Lyduuina ait: Non eas cum illis: etiamsi solus ieris, Dominus tecum erit, & prospera nauigatione vteris. Obstupuit nauclerus, sed tamen paruit virgini. Abeunt alij gratulabundi, conuicia in illum iactantes, effusèque illum irridentes: ille tristis domum redit. Aliquandiù secundo vento & commoda nauigatione alij fruuntur, sed pòst incidunt in piratas, qui omnem eorum classem, commissa nauali pugna, partim capiunt, partim demergunt, nautis & militibus in captiuitatem abductis. Sequitur indè nauclerus, sed tutus à piratis: confectisque negocijs, redit onustus mercibus & opibus auctus. Aliquandò imminente ira Dei Schiedamensibus, illa quibusdam magis familiaribus dixit: Rogaui Dominum pro populo nostro: sed cùm multis modis castigare ille nos decreuisset, hoc in nos erit clementiæ eius signum, vt solo incendio puniamur. Cùm ergò omnia passim flamma corriperet, simplices quidam tollere volebant asseres, qui erant iuxta Lyduuinæ cubiculum, vt liberarent eam ab ignibus ad eam propinquantibus. Illa verò dixit: Sinite, charissimi, ità me hîc iacere, vt hactenùs iacui. ignis mihi nihil adferet detrimenti. Pergebant tamen illi facere, quod instituerant: sed Lyduuina prorsùs illæsa permansit. Milites duo inter se duello confligere volebant. Mater verò alterius anxia, rogauit Lyduuinam, vt oraret pro filio ipsius. Eam autem Lyduuina iussit bono animo esse, prædixitque filium eius nihil mali passurum. Et eccè sopitur odium, redeuntque in concordiam milites. Sæuiente aliquandò peste, Lyduuina præ cæteris in corpore suo duobus locis consignata fuit. Petente autem illa sacrosanctam Eucharistiam, parochus, cuius suprà meminimus, venit trepidus ad eam, ore naribusque obstructis, nè peste inficeretur ab illa. Cernens id virgo, Non est, inquit, in me pater, morbus aliquis, cuius vel contactu vel odoratu quisquam inficiendus sit. opus enim Dei est, non hominis, aut naturæ, quo me plùs solito grauari cernis. Pudefactus ille, obmutuit: simulans indè audaciam, Vtinàm, inquit, liceat mihi eousquè viuere, vt te videam hinc emigrantem. Et illa, Tu mi pater, ait, non videbis finem meum: ego potiùs videbo tuum. Dispo- nas igitur domui tuæ, sicut vis eoram Domino apparere. Sed tum quidem more suo contempsit verba virginis: paulò pòst verò percussus, sensit vera illam dixisse: missoque nuncio, petijt humiliter veniam eorum, quæ suspiciosus & malitiosus in eam perpetrâsset, vtque Deum pro se oraret. Audiens autem virgo eum malè valere, condoluit ei, rogauitque eum, vt purè confiteretur peccata sua, res alienas restitueret, domûs suæ res seriò disponeret, tanquàm certò moriturus. Ille virginis dicta paruipendit, immò & per nuncium remandauit ei, se conscium sibi non esse alicuius rei alienæ à se vsurpatæ. Cernens ergò illa occæcatum eum esse, iterùm misit, qui particulatim ei indicaret, quænam præter ius retineret. At ille virginis consilium sibi vertit in venenum, & beneficium contumeliæ loco habuit: sicque mortuus est. Qualis autem posteà apparuerit, Dominus nouit. Successit autem ei Iohannes Angeli, natione Batauus: cuius cùm essent mitiores mores, multas verbo veritatis adduxit ad confitendum sibi peccata sua. In ijs quædam

Optimè nouit diuinitùs cuiusdã monachi tentationes, prædicitque liberationem.

Nautam seruat ab imminentibus periculis.

Prophetia eius.

Itèm alia.

Prædicit obitum pastoris sui.

dam valdè pia Lyduuinæ ædes quotidiè inuisebat. Id ille admiratus, Quid est, inquir, filia, quòd sic quotidiè Lyduuinam visitas? Tandem illa respondit: Miror te virum prudentem, qui sis virginis confessarius, nondùm expertum esse, quod ego in ea quotidiè comperio: quod si tu quoquè comperisses, ægrè sanè te ab ea diuelli patereris. Sed obserua, quæso, manum eius, cùm es auditurus confessionem eius, & senties quid velim. Facit ille sic, & post confessionem petit sibi porrigi manum eius: quam vt sensit non aliter quàm velut cælestibus delibutam vnguentis redolere, in has prorupit voces: O vasculum spiritusancto plenum, ô diuinorum apothecam vnguentorum: cur me hactenùs tantam Dei gratiam celare voluisti, cùm tam crebrò tibi adfuerim? Ex illo autem odore vir ille non modò omnium sensit sensuum quandam immutationem, sed etiam animi intimam compunctionem, itá vt spontè virgini ediceret quędam horrida peccata sua, & cum lachrymis emendationem promitteret. Cernens id virgo, quædam ei in profundo sentinæ latentia detexit peccata, locum, tempus & alias circunstantias explicans. Quod ille audiens, contremuit, & rubore perfusus, lachrymabundus exclamauit: Quis tibi, ô sancti spiritùs vasculum, isthæc reseràuit? Sanè ille idem plura tibi de me indicauit: atque his dictis, in hortulum virginis ingressus, fleuit amare. Posteà virginis precibus se commendans, abijt, atque deindè carnem cœpit domare ieiunijs, macerare cilicijs, atque alijs pœnitentiæ studijs amissum tempus redimere. Nec diù pòst in tam sancto proposito peste correptus excessit è viuis: Quanta autem pro animę eius liberatione è pœnis Lyduuina in suo corpore tulerit, breuitatis studio silentio præterimus. Possent verò multa dici, quàm illa crebrò adfuerit spiritu in partu laborantibus, afflictis & ægris, sed pauca tantùm commemoràsse sufficiet. Cùm è ciuibus suis quidam naufragium facerent, illa plorans dicebat: O quàm tristes hodiè percipiemus tumores de submersis alijs, & alijs à submersione ereptis. Eius autem verba sequebantur tristes nuncij, & in plateis oppidi luctus passim audiebatur. Imminente inundatione, qua partes Hollãdiæ Australes mersæ sunt, quædam fœmina dormiens in pago, qui propinquus erat aggeri, quem mare sæuiens perrupit, audiuit sonitum aquarum mirè tumultuãtium, & valdè extimuit. Vidit autem in spiritu venientem ad se Lyduuinam, quæ etiam saluam eam perduxit domum. Dignum sanè admiratione est, cùm hæc apud fœminam illam gererentur, Lyduuinam apertis verbis significâsse ijs, qui tum aderant, in quibus inundãtium aquarum periculis mulier illa versaretur.

Manus eius olet suauissimé.

Odoris eius stupendus effectus.

Cognoscit diuinitùs quorũdam naufragiũ.

Itém fœminæ cuiusdã periculum.

CAP. VI.

CVM iam vicesimumoctauum in sua infirmitate annum ageret, coronam illustrem hoc modo adepta est, cùm incredibili spiritùs feruore cuperet martyrium obire pro Christo. In quodam mentis excessu ostendit ei Dominus coronam preciosissimam, gemmis diuersorum colorum egregiè ornatam, necdùm tamen in orbem penitùs absolutam. Vbi ad se redijt, cogitabat quænam illa esset corona, rogauitque Dominum, vt castigando corpusculo suo coronæ illi percipiendæ ipsam coaptaret. Sed cùm exiguitatem meritorum suorum putaret tam insigni coronæ imparem, ad commemorandam meritorum Christi infinitatem, & amaritudines omnes, quas propter nos ille perpessus est, se contulit: ijsque paucula dolorum suorum exercitia componens, humilis Christi ancilla tanquàm nihil sibi fecisse videbatur, aitque ad Dominum: Quinam potest quisquam tua sectari vestigia, bone Iesu, nisi quasuis carnis molestias, dæmonum insidias, mundi contemptum, hominum vexationes perferat, totoque animo seipsum pro nihilo putet? Pone ergò Domine ancillam tuam in semitis tuis, & fac vt insistam in vestigijs tuis. Cùm sic Dominum illa precaretur, dux Burgundiæ Philippus apud Hollandos inaugurabatur. Vbi autem Schiedamum venit, quidam eius milites circa mensis Octobris initium inter se conspiràrunt aduersùs Christi ancillam. Audierant enim nihil eam omninò esculentum aut poculentũ sumere, sed solum Christi corpus. Cùm ergò cibo & potu farti essent, venerunt ad parochum, & blandis verbis fingunt se velle videre honoris causa filiam confessionis eius Lyduuinam. Credidit ille, & adduxit eos ad virginem. Vix illi ingressi erant domum, cùm eccè instàr mente captorum clamitare incipiunt, & clauso ostio circa lectulum virginis cachinnari atque tumultuari. Tacuit illa instàr ouis, sed parochus valdè dolens, nitebatur bonis verbis lenire eos. Sed illi contu-

Philippus Burgundiæ dux venit Schiedamũ.

Militum quorũdam facinus improbum.

contumelijs affectum repellunt, virginis amicum & concubinum petulanter appellant. Indè cùm nemo aut è vicinis, aut domesticis furori illorum opponere se auderet, illi scelesti accensa candela, omnia virginei corpusculi operimēta abstrahunt, & indignis modis sine vllo pudore contrectant corpusculum multimodis afflictum morbis & hydropisi tumidum: Petronillam neptem eius paruulā, cùm se illis obijceret, tanto impetu ad scabellum abijciunt, vt ad mortem vsque grauiter læsa claudicârit. His addunt turpissima in Lyduuinam conuicia, vocant bestiam, prostibulum, voracem, & multa alia, nec paucis eius vulnera cumulant vulneribus. Postcà lauant cruentas manus, & ad iactanda in eam probra & contumelias redeunt. Iacet virgo, sanguine in paleas fluente & pannos vicinos: sed cùm timeret Dei illis iudicium imminere, tandèm ait ad eos: Cur non timetis sinistrè interpretari ea, quæ Dominus operatur in me? An ignoratis quid vos maneat? At illi magìs etiam cachinnantes, & tanquàm præclaro perpetrato facinore gloriantes, indè recesserūt. Postquàm hæc res per oppidum vulgata est, multus extitit piarum matronarum ploratus ob iniurias pudicissimæ virgini irrogatas. Nihil enim tale vnquàm auditum fuerat apud Hollandos, qui fœmineum genus semper venerationi habere solent. Murmur quoquè in populo exortum est aduersùs homines nequam, qui insciente principe suo, talia ausi fuissent perpetrare. Primores etiam populi venerunt ad Lyduuinam, eamque consolantes, dixerunt se velle conqueri apud principem. Quibus illa ait: Nè sitis, oro, molesti principi, neque propter illos contaminetis manus vestras. In cælis est, cui vindicta seruatur, & iam eorum iudicium in promptu est. Idque verissimum fuit, vno ex illis nebulonibus in mari præfocato, alio mente capto & in Zelandia mortuo, tertio in prælio, vt fertur, occiso. Quartus morbo correptus, per nuncium veniam à Lyduuina petijt. Cùm autem postcà sola iaceret Christi ancilla, Angelus ad eam venit, instàr Solis splendidus, aitque ad eam: Salue charissima soror: eccè nunc absoluta est corona, quam nupèr imperfectam vidisti. Propter inuerecundos tactus virorum illorum noueris te positam fuisse in vestigijs Saluatoris. Ludibria & vulnera, corpori tuo imposita, fuêre gemmæ, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse. Missus deindè est dux quidam militum à principe Philippo, cum non paucis militibus, qui Schiedamum ab hostibus tuerētur. Is multa audiuit ex ijs, quæ Deus quotidiè faceret in Lyduuina, nec ignorabat, quæ ab alijs illis passa fuisset. Vt tamen certior esset de omnibus, honestos quosdam & strenuos milites voluit ad dies aliquot Lyduuinæ adesse, & omnia diligenter explorare: & si quidem commentitia depræhenderentur, malè mulctaretur: sin autem vera, laudibus celebraretur. Illi ergò ingressi domum eius, omnia perscrutari cœperunt, nec passi sunt quenquam è domesticis ei adesse. Erant, ni fallor, viri sex, circundabantque vndiquè lectulum virginis. Permisit tamen dux ille cuidam viduæ id roganti, vt liberè posset ad eam accedere, sed ea conditione, vt priùs ipsam excuterent custodes ab ipso deputati. Manserunt igitur diebus nouem apud virginem, neminem sinentes adire illam, prætet hanc viduam: atque interìm tamen nulla nox abijt, qua non Lyduuina suauissimis contemplationibus in Deum raperetur. Post dies nouem, milites illi valedixerunt virgini, promiseruntque se apud principes eam egregiè celebraturos, atque eius precibus se obnixè commendârunt, quippè qui certò comperissent eam nec edere nec bibere quicquam.

Grauissimè in eos Dei animaduertit.

Ad nouem dies custodissimè à militibus obseruatur Lyduuina.

CAP. VII.

IVuenis quidam, Coloniæ Agrippinæ natus, Gerardus nomine, cùm mundi huius vanitatem & carnis illecebras fugere decreuisset, ad Lyduuinam venit, consilium ab ea petiturus, qua id ratione faciendum sibi putaret. Eum vt fuit illa intuita, tāquàm commilitonis sui præsentia exhilarata, spiritum nouum induere videbatur. Cùm ergò inter se de rebus spiritalibus colloquerentur, Gerardus ait ad eam: Vellem, Lyduuina, vitam ducere solitariam, & esse in aliqua regione, vbì procùl semotus ab hominum cōsuetudine, vni Deo vacarem. Et mihi quidem placet Aegyptus, sed vereor nè videar tentare Deum, dum non suppetunt vitæ necessaria. Ei sic fertur Lyduuina respondisse, tanquàm conscia futurorum: Nè quæso timeas dilecte frater, sed accepto virili animo, primùm ad patientiam te præpara. Cùm enim in illam vastam solitudinem te abdideris, parùm probaberis initio, sed antè quàm tertio die sol occumbat, tenuem percipies alimoniam,

Prædicit Gerardo Coloniensi euentura ei in solitudine Aegypti.

eaque

eaque in dies augebitur. Iam manum ad aratrum misisti: caue nè retrahas eam, modò nè velis parùm constans athleta haberi. His virginis adhortationibus factus est Gerardus ad ardua quæque pro Christi amore aggredienda alacrior. Deindè valedicens ei, in Aegyptum profectus est cum socijs quibusdam: qui tamen vt viderunt horridam solitudinem, ferarum inusitata contubernia, penuriam panis, relicto Gerardo discesserunt. Gerardus verò in arbore sibi sedem constituit, & multùm in vera pietate proficiens, sicut Lyduuina prædixerat, cælestis alimoniæ augmenta percepit, & Angelicis colloquijs perfruitus est. Interim cælestibus vacans contemplationibus, sæpiùs in spiritu Lyduuinam videbat. Accidit autem, vt Lyduuinæ frater moreretur, & ea aliquandiù solitos mentis non pateretur excessus. Causa fuit dolor paulò immoderatior, ob fratris sui obitum susceptus, quem illa impensè amabat, quòd seni patri fidus, & erga ipsam admodùm officiosus fuisset. Igitur humani aliquid passa, gratia illa soliti raptûs ad tempus caruit. Ea tempestate quidam Anglorum antistes peregrinationis ergô terram sanctam & montem Sina, aliaque sanctorum loca visebat, peruenitque etiam in Aegyptum: vbi cùm cellulam Gerardi in alta & frondosa vidisset arbore, primùm obstupuit, indè sumpta fiducia, enixè rogauit eum, vt ad ea, quæ propositurus esset, sibi responderet. Ille supernè despiciens, loquebatur cum eo & socijs eius. Erat autem crasso valdè corpore, sed vultu angelico. Dixit ergò Episcopus reuerenter: Dic nobis Abba, primùm quandiù hîc delitueris: Deindè quo cibo vtaris, victitans inter feras belluas: Tertiò, num tibi quisquam cognitus sit, qui nullo vescatur alimento corporeo. Respondit ille: Duodecim annis nullum ego, hîc degens, vidi hominem: cælitùs mihi datur, vt olìm filijs Israël, panis suauissimus: porrò apud Batauos Schiedami virgo est corpore morbido, quę nullam neque escam neque potionem admittit: eaque me longè & virtute antecellit, & Christo propter patientiam similior atque gratior est. Sed de illa tamen satis admirari non possum, quòd cùm soleat vnà mecum rapi ad cælestia, iam diebus aliquot eius præsentia careo, nec eam cerno illo gradu, quo solet in huiusmodi mentis excessu à me videri. Ait verò Episcopus: Quæso dicas nobis, qua causa fieri tu putes, vt abs te non videatur. Scio, inquit ille, permittente id Domino pro eius tuenda humilitate, plùs æquo interdùm illam dolere mortem eorum quos diligit: atque idcircò suspicior ego illi diuinas has consolationes ad tempus subductas. Oro autem, vt si in reditu iter faciatis per Hollandiam, ex hac virgine perquiratis, primùm quot annos detriuerim in hac solitudine: deindè qua ætate fuerim, cùm hoc vitæ genus susciperem: postremò quid causæ sit, quòd eius grata præsentia per hos dies frui non licuerit. Postquàm autem illi audiêrunt virum, ab eo recesserunt: cùmque longis emensis itineribus in Hollandiam venissent, Lyduuinæ indicârunt quæstiones ab eo motas, ad quas illa sic respondit: Dicam id quod sentio, sed saluo iudicio meliori. Fuit ille decem & septem annos in eremo: annos fuit natus nouendecim, cùm in eam se contulit. Ego verò dum hîc versor inter homines seculares, velim nolim mundana audio. Non est igitur mirum, si interdùm adspergor puluere, & à cælestium contemplatione retardor, atque ille me præsentem non conspicit, qui ab hominibus remotus, mente in cælis habitat. Fateor nihilominùs reuerentiæ tuæ, me plùs nimio afflictam fuisse morte fratris mei, & eam ob rem non immeritò subtractos mihi illos mentis excessus. Hac virginis oratione Episcopus cum duobus comitibus suis non mediocriter ædificatus, gratias ei egit, & precibus illius se commēdans, lætus abscessit. De hoc Gerardo eremita posteà Lyduuina dicere solebat, colli eius pinguedinem in vestis oram extrinsecùs se diffundere, & neque sedere neque iacere commodè eum posse, sed magna temporis parte nocte ac die in genua incumbere: Abijsse autem, è vita, vt ab Angelo didicit, anno salutis millesimo quadringentesimo vicesimosexto, duodecimo Calendas Octobris: seque vidisse spiritum eius in cælos euolantem.

Gerardus eremita pascitur esca cælesti.

Lyduuina respondet quæstionibus ab illo propositis.

Pinguedo Gerardi eremitæ sanctissimi.

Obitus eius

CAP. VIII.

Postquàm autem tempus aduenit, quo pater eius grandęuus erat decessurus è vita, filijs & nepotibus suis ille dixit: Ego iam morior, sed hæc mihi non minima consolatio, quòd mihi conscius non sum, me quicquam habere rei alienæ. Apparuit autem illi beatissima Dei genitrix, dixitque migraturum ipsum sub festum Conceptionis suæ. sicque factum est, & filia Lyduuina ex

Pater Lyduuinæ feliciter obit.

Angelo cognouit salutem eius sempiternam. Posteà verò ad diuersa pœnarum loca spiritu rapta, vidit dæmones teterrimos quendam è suis tenentes, qui patris eius effigiem referret, audiuitque eos procaciter garrientes, En patrem tuum habemus in nostra potestate, nobiscum pœnas æternas daturum. Etsi autem illa non crederet, tamen non potuit impetrare sibi, quin acerbissimè ploraret. Eundem in modum rursùs alio tempore vidit dæmones sibi petulanter de patris damnatione insultantes: sed docta diuinitùs illudi sibi à nequissimis spiritibus, iussit eos cum ignominia abscedere: atque illi mox tanquàm fumus euanuerunt. Post dies paucos Petronilla virgo, Lyduuinæ charissima, diem suum obijt: quàm autem grata fuerit Christo castitatis amatori, visio Lyduuinæ oblata docebit: Nocte quadam in ecstasi vidit innumeros cæli ciues, tanquàm in processione incedentes, primo Patriarchas, indè Prophetas, tum Apostolos, subindè Martyres, posteà alios, atque tandem Virgines. Ferebantur vexilla, aderant lumina splendoris inusitati, & videbantur illi vsque ad cubiculum virginis accedere: atq; illic collecti, funus quoddam, in media domo positum, reuerenter assumere, atque eo, quo venerant, ordine ad sepulturam efferre, Lyduuina illos sequente cum duabus coronis, quas manibus ferebat, & tertia capiti imposita. Ad se autem reuersa, cogitabat, quid ea visio significaret, an fortassis breui ipsa moritura esset: sed mox reuelante Deo didicit, Petronillæ obitum ea visione præmonstratum esse: dictum quoque est illi, quo die is futurus esset. Rogauit ergò Dominum, vt febris statum tempus anteuerteret, quô posset efficaciùs Petronillã consolari. Adueniente die à Domino præstituto, Petronilla grauissimè laborare cœpit: & cùm eodem die circa horam vndecimam Lyduuina expectaret febres horribiles, illæ manè hora quinta eam inuaserunt. Quibus abeuntibus, Petronillam ad extrema tendentem egregiè confirmauit in Domino: atque illa defuncta est, geminam perceptura coronam, ob mentis & corporis castitatem: & tertiam propter ea, quæ à furioso milite perpessa fuerat, cùm Lyduuinam vellet defendere: quas quidem coronas in visu Lyduuinam partim in manibus, partim in capite tulisse diximus. Ea autem sic defuncta, magnus animi dolor Lyduuinam rursùs afflixit, quòd videret se tam vnicè chara puella destitutam. Itaque priuatę ei iterùm supernis consolationibus ob mœroris nimietatem, factæ sunt lachrymæ panes die ac nocte, vt sponsi sibi gratiam conciliaret, poteratque dicere cum Magdalena: Ardens est cor meum: desidero videre Dominum meum: quæro, & non inuenio. Sanè religiosi quidam, itemque piæ matronæ eam consolari nitebantur, sed onerosi erant consolatores omnes. Tandem etiam confessario suo & domesticis id attentantibus, inter alia respondit: Vtinàm quicquid hic mundus molestiarum habet, mihi subeundum sit, salua tamen voluntate Domini mei, tantùm vt liceat amissa recuperare dona Dei. Porrò vidua sic dolenti ex animo condolens, rogauit eam, vt syncerè sibi diceret, quomodò inter Deum & ipsam ageretur. Tum illa, Ob culpas, inquit, meas gustu & effectu sensibili sanctissimi sacramenti, alijsque occultis Dei donis priuata sum: hoc tamen relictum est mihi, quòd vitam & passionem amantissimi Iesu auida mente sine vlla animi distractione percurro. Nec mihi vlla superest, meo iudicio, exercitandi facultas, nisi vt dilectum per noctes in lectulo Crucis quæram, & a patre derelictum absque spiritùs dulcedine adspiciam & mẽte complectar, in Cruce morientem.

Procacitas dæmonum.

Visio Lyduuinæ.

Petronilla virgo decedit.

Eius morte nimium dolēs Lyduuina, priuatur diuinis consolationib⁹.

CAP. IX.

Vt se gesserit in sua desolatione interna.

Per illos igitur dies desolationis suæ & derelictionis internę hoc ei peculiare erat exercitium, voce cordis clamare ad Dominum, ob culpas etiam minutissimas nocte scopare spiritum suum, omnes creaturarum labentium consolatiunculas recusare, sanguineas lachrymas, quas rosas appellabat suas, ab oculis elicere. Si amor languere faciens cruciat amantem, Lyduuinam ego præ cunctis mihi quidem notis mortalibus languore ab amore nascente deficientem dixerim. Amor enim languorem addùcens, si sit verus, mundi nullam consolationem admittit, carnis illecebras respuit, immò puriùs etiam in carne viuit: blandimentis non capitur, sed Christo tenaciùs inhæret: difficultate non angitur, nec vi superatur, sed fit constantior & robustior: non satiatur dum est in corpore, sed fontem vitæ ardentiùs sitit. Ità & Lyduuina nostra, amore languens, dum sic est destituta, discit acutiùs propriam attendere infirmitatem, experiri an fictè,

non germanè diligat, sponsum studiosiùs quærere, quæsitum ardentiùs recuperare, receptum custodire cautiùs, & delectabiliùs possidere. Durauit autem ea virginis derelictio menses quinque. Tandem faciem suam illi iucundissimam ostendit sponsus, ad cuius reditum tanta suauitate illa repleta est, vt qui intrarent in eius cubiculum, putarent se in myrothecium & paradisum aromatum ingredi, dicerentque inter se, Quidnam est isthuc? Talem nos fragrantiam nunquàm sensimus. Cumque Lyduuinam rogarent, vndè ea esset, illa respondit: Quid sit, aut vndè sit, Dominus nouit. Ego verò hoc vnum scio, tametsi homines sublimiter de me sentiunt, fragilem muliereulam me esse. Sed quod illa causa humilitatis cautè celabat, Dominus prodidit. Post eam enim afflictionem tanta ab eius corpore exibat odoris suauitas, vt aduentantes non humanum corpus, sed preciosi vnguenti vasculum illic adesse putarent. Sępe tum illam cælestis patriæ ciues inuisebāt, & multis afficiebant consolationibus, ità vt etiam hyberno tempore tanta ex ea tanquàm diuersorum florum caperetur fragrantia, acsi è paradiso aduenisset. At nihilominùs duriùs etiam solito omnigenis penè afflictabatur morbis naturalibus. Illos enim morbos planè monstrosos, vt hoc obitèr lectorem admoneam, qui impijs diuinitùs infliguntur, & quas diuersæ nationes alijs atque alijs nominibus exprimunt, nostra Lyduuina passa non est. Epilepsiam sub finem annorum vitæ suæ ter vna nocte pertulit, cùm nec antè, nec pòst ea laborârit. Prędixerat autem familiaribus suis se vna tantùm nocte ea vexandã, rogauitq; eas, vt sui curam tunc haberent. Illis autem obiurgantibus eam, quòd precibus à se morbum illum non auerteret, satis afflicta aliundè, hunc in modum respondit: Nemo in his Dei repræhendat super me iudicia. qui enim admouet mihi virgam, multam etiam cumulat gratiam. Apoplexia & amentia laborâsse eam, ab ijs, qui viderunt, accepi: sed amentiam se & Domini voluntate passuram prædixit, & non nisi semèl, idque dimidia plùs minùs hora, pertulit. Interrogata, quid eo tempore sensisset, Nihil aliud, inquit, quàm sensus meos passim per aëra vagari. Vt autem illustrior ei corona pararetur, ad extremum intra cranium quasi malleolis dirè torqueri se sensit, quibus etiam alij molestissimi cruciatus accedebant, ità vt sub mortem nihil videretur aliud, quàm pellis contracta ad ignem, neruis eius instàr chordarum citharæ extensis, & ossibus tanquàm in patella frixis. Calculus, quem prædixerat oui columbini magnitudine fore, & sibi mortem allaturum, duobus mensibus adeò infestus ei fuit, vt intra horam vnam ter loquendi vsum amitteret, corpusque miserè contrahens, obrigesceret, & dentium particulas præ dolore stridens reijceret, & penè exanimis iacens, adstantes cogeret acerbè eiulari. Quos ei dolores extremo vitæ tempore attulerint apostema virgineorum vberum, immanissimi dentium & oculorum cruciatus, aliæque ægritudines, etiamsi velim, pro dignitate explicare nunquàm possim.

Redeũt diuinæ consolationes & visitationes.

En corpus tam morbidũ olet suauissimé.

Calculũ patitur infestissimum.

CAP. X.

IAm suprà diximus, ignem sacrum dextrum eius brachium vsq; ad ossa vorâsse, & neruos eius perindè vt citharæ fides pulsari potuisse: tum quoque multo tempore vno tantùm firmiori neruulo reliquo corpori illud cohæsisse: portò medicos & chirurgos omnes virginis curandæ spem omnem abiecisse. At tamen venit tandèm chirurgus quidam peritissimus, qui se brachium illud redintegraturum promisit. Imposuit autem ei cataplasma ex puro balsamo, dixitque virgini: Spero me, iuuante Deo, brachium istud reducturum in locum suum, sed tu certum habeas, etiam cùm fuerit restitutum, non tamen vnquàm liberatum te iri ab vlceribus, quæ in eius carne existent. Et hoc te vera sic accidit. nam etsi curatum fuit vtcunquè brachium, vsque ad supremum tamen vitæ eius diem, modò pars, modò totum brachium vlcerum frequentia sic rigebat, vt anteà. Solebat autem virgo dicere familiaribus suis: Videtis, vt brachium dextrum, pridem redintegratum, ob crebras pustulas, perpetuò in illo nascentes mouere non possim: at tamen confido omnipotenti Deo, priusquàm exeat anima è corpore, vtraq; manu me illum magnificaturum. quod quî factũ sit, pòst dicemus. Quædam etiam illius viscera, puta pulmo, hepat, splen & eis propinqua membra ante obitum eius diuinitùs integræ sanitati reddita sunt. Curiosi quidam, cùm ad eam venissent, dixerũt ei: Sæpè quidem de te audiuimus, Lyduuina, hepat, pulmonem aliaque viscera te particulatim reiecisse, & infinitis scatuisse vermibus: itaque velimus nôsse, quomodò

Dextrũ eius brachiũ vlcera cruciãt.

Nota res admiratione digna.

dò fine viſceribus illis in vita durare potueris. Reſpondit humilis virgo: Teſtis eſt Deus & conſcientia mea, vera eſſe, quæ audiſtis: ſed quid infinita vi potentiæ ſuæ mihi contulerit Deus, ipſe nouit. Sic illa ſapientiſſimè reſpondit, ſed non omnibus perſuaſit. Credat mihi lector, dediſſe præpotentem Deum tantam gratiam patientiſſimæ virgini, vt ſi Angelus cuſtos eius vel parùm attigiſſet eam, ſæpè faciem eius apparuiſſe radiantiſſimam, corpuſque ſubitò fuiſſe redintegratum, odoremque valdè ſuauem ab eius membris & pectore erupiſſe: ſed rursùs probatam ilicò morbis grauiſſimis, prout viſum fuit ſponſo illius. Nec rarò prædixit obitũ ſuum, etiam longè antè, quàm abiret è vita. Ab initio diuinarum viſitationum ſolebat tectis verbis dicere confeſſario & familiaribus ſuis, vidiſſe ſe arborem ſpecioſiſſimam, plenam roſarum calycibus, audiuiſſeque ab Angelo ſuo, non ſe priùs deceſſuram, donec illa arbor iuſtam accepiſſet quantitatem, & calyces illi in roſas abirent. Sub finem vitæ autem rogata ab illis, num arbor illa ſatis excreuiſſet, reſpondit eam iam propè ſuam obtinuiſſe molem, & è calycibus roſas prodijſſe: itaque ſe non dubitare propinquum eſſe finem vitæ ſuæ. Cùm aliquandò iaceret ſola, rapta eſt in paradiſum, vbi tres vidit aditus. Admiſſa ad priores duos, ex tertio vidit radios micare luculentos, vltra modum ſolis huius vincentes radios. Cumque intrare vellet, occurrit ei auus eius, Iohannes Petri, tanquàm paſſis vlnis & blando vultu eam introducturus: ſed ad extremum tamen dixit ei: Nondùm huc tibi ingredi permittitur, filia dulciſſima: iuuari adhuc abs te cupiunt, qui ſunt in locis purgatorijs, & cumulatiora erunt ex dilatione merita tua. Vbi autem compleueris omnia, quæ de te diuinitùs decreta ſunt, liberè huc nobiſcum regnatura euolabis. Sibi indè reſtituta virgo, ardenter quidem adſpirabat ad gloriam quam viderat, ſed tamen promptiſſimam ſe obtulit ad perferendum, quicquid vellet Deus, pro ipſius honore, & ſua proximorumq; ſalute. Succeſſit indè nocti dies, & pœnis vnctio tanta, vt cùm Prior quidam Canonicorum regularium, ab ea rogatus, celeriter ad eam veniſſet, tãtam ibi vim ſenſerit eximij odoris, vt non dubitaret à ſponſo Chriſto viſitatam. Cumque inter ſe de cæleſtibus gaudijs loquerentur, tandèm illa ardens deſiderio, ait ad Priorem: Rogo te, pater, vt ſi cõmodè poſſis, in ferijs Paſchalibus redeas ad me. Quòd ſi tamen viuam me non inueneris, ores quæſo pro me. Et prædixerat illa ſanè quibuſdam, ſe in paſchalibus diebus deceſſuram, non tamen certo expreſſo die, quippè quæ deſideraret tum ſola eſſe, quandò Chriſto ſpiritum redderet. Sciſcitantibus autem nonnullis, an Deus in eius migratione facturus eſſet miracula, ſic reſpondit: Putant ſimplices homines ſe, decedente me, viſuros mirabilia, ſed non videbunt: quanquàm meum non eſt ſcrutari, quid Dominus me defuncta facere velit. Oro autem obnixè amicos omnes tum præſentes, tum abſentes, vt intra annos triginta ab obitu meo non me cõmoueant ſepulturæ mandatam. Porrò omnia ſepulturæ neceſſaria, ſicut ab Angelo didicerat, præparari antè iuſſit, hortabaturque domeſticos, vt ſine dilatione corpus emortuum humandum curarent. Sic illa quidem pro humilitate conſtituit, ſed Dominus pro ſua gloria fecit quod ſibi viſum fuit.

Itèm alias. *Rapitur in paradiſum.* *Sentitur apud eam ſibi redditam odor eximius.*

CAP. XI.

CVm autem iam ad occaſum tenderet vita eius, accerſitis domeſticis omnibus, condonari ſibi ab illis petijt, ſi qua ratione quenquam ex ijs offendiſſet. Illi verò cum ea pariter lachrymantes, Tu nos, inquiebant, chariſſima ſoror, nulla re offendiſti: immò verò virtutum omnium & patientiæ nobis exemplar fuiſti: oramuſque vt cùm ad ſponſum tuum perueneris, noſtri memor eſſe velis. Indè primo Paſchatis orto die, immenſo repleta gaudio eſt, & in Chriſti reſurgentis gloriam, obiter quidem, ſed modo ineffabili, abſorpta, rogauitque Dominum, vt tandèm vernaculam ſuam, tot annis caſtigatam, dignaretur, poſita carnis ſarcina, trahere in odorem vnguẽtorum ſuorum, & è carcere mortis huius educere. Cumque ſola eſſet, cunctis domeſticis abſentibus, & ſummo manè, ipſo Paſchatis die, contemplationi vacaret, vidit ad ſe venientẽ Dominum Ieſum cum ſanctiſſima matre ſua & duodecim Apoſtolis, multiſq; & Sanctis & Angelis. Sedit autem Chriſtus ad lectuli eius dexteram, beatiſſima Maria ad ſiniſtram, alijs in orbem honeſtiſſimè eam cingentibus. Vidit etiam menſulam ornatam, & in ea ceu ſacri olei vaſculũ elegantiſſimum, crucem quoquè pulcherrimam, & cereum valdè luculentum, totum cubiculum mirificè illuſtrantem. Erat tum corpus virginis

Sub morte quid fecerit. *Quæ ei viſiones obtigerint.*

ginis innumeris angoribus à vertice vsque ad pedes oppressum & afflictum: & ecce sensit ab ipso Saluatore, sacerdotalibus indnto vestibus, loca corporis sui omnia perungi, quæ in morituris sacro oleo vngi solent: sed nulla Saluatorem audit verba profetentem. Inde Christus ponit in manu eius cercum, eumque tenet cum matte sua, cruce illic inuisibiliter permanente donec exhalaret spiritum. Cùm autem inuncta esset, rogauit Dominum, vt extremum vitæ eius finem tot doloribus & afflictionibus cumularet, vt à corpore exiens anima, sine purgatorio mox ad illum possit euolare. Respondit Dominus: Ità fiet, filia, vt peris: post biduum cantabis alleluia cum alijs virginibus in regno patris mei. atque his dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus eius, cum quo valdè familiariter loquebatur. Manè, nullo adhuc quicquam sciente ex ijs, quæ apud eam gesta erant, confessarius eius venit ad eam more suo, vt aliquid perciperet de reliquijs visitationum eius. Nocte enim per spiritum viderat illam cum Angelis & Sanctis exultantem. Sensit autem apud eam rantam mirifici odoris fragrantiam, vt quasi ebrius spiritu exclamaret: Congratulor tibi, soror. scio enim Dominum hac nocte fuisse apud te, nec dubium, quin ab eo manârit suauitas odoris huius. Illa respōdit: Gratias ago Deo meo, quòd me immerentem sua visitatione dignatus est: sed scias, pater, mox corporis mei labores & dolores auctum iri. Nihil autem indicauit ei de decessu suo: Multo enim tempore rogauerat Dominum, vt sine vllius mortalis consolatione, sola redderet spiritum. Tertio autem Paschatis die, quo se non dubitabat migraturam, conuocatis omnibus, quos habere potuit, magis familiaribus domûs suæ, Si, inquit, inueni gratiam apud vos, quæso vt hac die patiamini me manere solam, solo apud me relicto Balduino nepotulo meo, per quem indicabo, si quid à quoquam vestrûm præstari mihi velim. Illis ergò procùl abeuntibus, virgo cœpit exitum suum Domino fideliter commendare, & à septima vsque ad horam quartam pomeridianam perurgeri calculi doloribus, cruciari spasmate, viciès è pectore diro vomitu fellis particulas reijcere. Tandèm moribunda, ait vt potuit ad nepotulum suum, Fili mi, vtinàm sciret dominus meus, quos patiar nunc angores. Puer lachrymans, nimiumque turbatus, Vis'ne, inquit, vocem confessarium tuum? Sed cùm nihil iam loqui illa posset, timens puer nè deficeret penitùs, eiulans acciuit eius confessarium, aliasque, quas inuenire potuit, domesticas eius. Veniunt illi lachrymabundi, sed illa iam decesserat. Incredibili igitur dolore affecti omnes, nesciebant quid facerent. Tandèm, luctu totam complente domum, Catharina quædam recordara sermonis, quem dixerat Lyduuina de dextra manu sua, ait ad socias suas: Videamus num dexrra manus eius cum sinistra cōiuncta sit. Hoc enim euidens erit documētum mortis eius. dixit enim adhuc viuens, sperare se vtraque manu magnificaturum Deum, priusquàm è viuis discederet. Viderunt igitur, & innenerunt digitos vtriusque manûs sese conringenres, quodque maius est, viderunt omnes cingulum cilicinum, quo iam triennio corpus strinxerat, angelicis manibus ità ablatum ab eius carne, vt nexus eius omnes indissoluti cernerentur, sicut carni virginis adiunctum fuerat. Seruatur autem hoc cingulum vsque in præsens, ex eoque mirus odor proficiscitur. Equidem illud manibus contrectaui meis, & expertus sum dæmonibus valdè inuisum & molestum.

Confessarius eius apud eam odore afficitur mirifico.

Cruciatur sub mortem perquàm acerbe.

Mira sunt hæc.

Dæmones torquet eius zona cilicina.

CAP. XII.

POstquàm autem desijt esse in humanis virgo sanctissima, confessarius eius nocte in lecto iacens, vidit apertis oculis beatam eius animam specie candidissimæ columbæ, collo cum rostro prorsùs aureo, pedibus rubicundis & coruscis, alis argentei coloris, quibus volauit in cęlum. Virgo quędam, huius sacerdotis soror, cùm venerabile corpus virginis custodiret, nec somno pressa, nec planè vigil, vidit Lyduuinam à sanctis angelis ad cælos euehi, animasque beatorum cum ingenti lumine ei prodeuntes obuiàm, dicere gratulabundas: Optatò aduenisti pia soror Lyduuinula. aduētus enim tuus noua nobis parit gaudia. Vidua quædam, Lyduuinæ puro corde addictissima, neque dormiens, neque vigilans penitùs, vidit aduenire collegium virginum, & aliorum militum, in ipsius conclaue intrantium, mensamque nuptialem apparantium. Vidit etiam aduenientem iuuenem speciosissimum, illicque residentem: porrò Lyduuinam regio ornatu ceu sponsam illi è regione assidentem: sibi autem sic loquentem: Memineris, soror mea, crebrò me dixisse tibi, habituram me in cælis sponsum præstanti

Visio cōfessarij eius, & aliorum.

forma prę cunctis filijs hominum. Vides iam, vt castissimis eius amplexibus & pręsentia perpetua fruar. Noui ego duas virgines, quas Dominus exercebat flagellis suis, ambas Lyduuinæ addictas: eo nomine anxias, quòd nemo esset, qui referret quo pacto è corpore emigrâsset. Itaque decimoquarto Aprilis die, quo Lyduuina obijt, raptæ in spiritu, viderunt locum, in quo illa multis annis decubuerat, viderunt etiam Lyduuinam, tanquàm ipsa hora supremum trahentem spiritum, quam tamen nunquàm in carne viderant, omni humano solatio destitutã. Cùm autem, superato illo miserabili mortis agone, iam redditura esset spiritum, Christum cum matre sua & multa supernorum frequentia ambiētem eius lectulum, & post blandissima colloquia animam eius in suauissimos recipientem amplexus suos, ac deinde tradentem eam matri suæ: quæ exosculatam dedit angelo custodi eius: qui cùm eam accepisset, multitudo cælestis exercitûs laudauit Deum, & ad suam eam consortium inuitauit. Multa alia de eius eximia gloria tunc ostensa sunt virginibus istis. Porrò confessarius eius, vir desideriorum, quarto Paschatis die ad locum veniens, vbi eius sacrum corpus seruabatur, tantam sensit fragrantiam, quantam nunquàm in eius vita se percepisse meminerat. Cumq́ne flexis genibus corpus eius veneratus esset, vni earum, quæ illud custodiebant, præcepit, vt tergeret faciem eius. Quod vbi illa fecit, mox facies eius (sciebat autem id futurum confessarius) candida apparuit instàr imaginis, pictoris eximij manu elegantissimè depictæ: totum quoquè reliquum corpus repertum est formosum, solidum & integrum, ac si eadem hora coloribus viuacissimis tinctum esset. Deniquè præpotens Deus sua gratia tam illustrem eius defunctę corpusculo decorem indidit, qualem nunquàm natura viuenti conferre potuisset. At tamen tribus locis, quibus eam contrectârant scelesti illi milites, de quibus suprà diximus, cicatrices remanserunt, similes filo coccineo. Fatebantur autē virgines cum alijs, quæ iugiter die ac nocte sacrum custodiebant corpusculum, non fame, non siti, non somno se grauari, idq́ue ob miram odoris suauitatem, & animi iucunditatem, quam ex eius corpusculi perpetuo adspectu percipiebant. Porrò simulatquè fama eius defunctæ vulgari cœpit, & ex propinquis & longinquis locis plurimi aduentârunt, vt vel defunctam cernerent, cuius tam celebris esset passìm existimatio, tum propter variarum ægritudinum perpessionem, tum ob diuinarum consolationum affluentiam, tum ob vitæ sanctitatem & perfectionem. Inter multos paruulos, qui eò confluebant, infans quidam matris sugens vbera adductus est: qui vt vidit virginis corpusculum, statìm ceu spreto vbere, serena facie & iunctis manibus tam seriò, tamq́ue reuerenter ocellos in illud defixit suos, vt & intuentes prouocaret ad fundendas lachrymas, & saxei pectoris homines ad præstandam virginis corpusculo reuerentiam emolliret. Dabatur autem singulis pueris & infantulis panis vnus pro memoria rerum admirandarum, quæ tum illic diuinitùs fiebant. Venerabantur iam tum homines virgineum corpusculum in terris, cuius animam in suum collegium receperant ciues illi cælestes. Etsi autem virginis confessarius & plerique alij cuperent eam tradere sepulturæ, sicut ipsa petierat, non tamen id ausi fuère propter principem, qui se dixerat venturum ad visendum corpus eius, priusquàm terra conderetur. Quam ob rem etiam magistratus Schiedamensis vetuit humari illud, donèc princeps adesset. At tandèm tamen, cùm iam princeps minimè venturus speraretur, corpus tumulatum est honorificentissimè in æde parochiali S. Iohannis Baptistæ. Decessit virgo sanctissima anno salutis millesimo, quadringentesimo tricesimotertio, 18. Calendas Maij sub Burgundiæ & Hollandiæ principe Philippo.

Odor plùs solito suauis ex corpore defunctæ.

Nota hæc

En vt Deus cohonestat eius exanime corpusculum.

Venerantur multi eius corpus.

HISTO-

HISTORIA VVERNHERI PVERI, AB IMPIIS IVDAEIS CRVDELISSIME NECATI, ET MVLTIS

miraculis clari, necdùm tamen in Sanctos relati, ex MS. codice per F. Laur. Surium mutata dictione descripta.

VVERNHERVS puer pago Vuammentato, qui à Baccaraco abest itinere diei vnius, ortus est stirpe rustica, sed cultu Christi sanè nobili. Fuit autem religione Christianus, animo simplex, humilis, pius, religiosus, puritate virginea ornatus, rustico opere victum, sibi parans, quantùm quidem tenera sinebat ætas pueritiæ, & ex ijs, quæ potuit acquirere labore suo, piè aliquid impertiens egenis. Habuit matrem deditam pietati, & in bonis studijs sibi fauentem, sed vitricum tum matrem, tum ipsum persequentem. Cuius ille infestum sibi animum deuitans, fugam inijt: cumque errabūdus incederet, fame & siti valdè afflictus, incidit in pastores, qui humanitate ducti panem ei dederunt: quibus ille rursùs siti non mediocriter laborantibus, defixo in humum baculo, precibus suis fertur largissimum in Christi nomine fontem elicuisse. Veniens indè Treuericam Vesaliam, à perfidiosis Iudæis illic commorantibus, callidè sæpè ad laborem euocatus est. Ille verò promptum se exhibens puerili simplicitate, iussus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduentante interim Paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En propè est sancta parasceue: caue tibi, Vuernhere, ab impijs Iudæis. alioqui sine dubio illi te comedent. Respondit puer, spem suam in Deum præclarè significans: Id verò ego committo Deo.

Aprilis 19.

Patria Vuernheri.

Vitricū habet infestū sibi.

Miraculū.

Vbì autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer verè catholicus & Christo deuotus, priùs confessus peccata sua, corporis Christi communionem cum multa animi deuotione percepit, eodemque die à fallacibus Iudæis ad opus insidiosè inuitatus est & pellectus: ac deindè sacro parasceue die, quandò Christiani omnes Christi amarissimam passionem commemorant, eique condolendo sese humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi sæuissimi summa crudelitate effuderunt. Primò enim appræhensum puerum omni clamandi facultate priuârunt, impresso in os eius globo plumbeo. Indè suspenderunt ad columnam ligneam, depresso in imum capite, sursùm erectis pedibus: idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puero, ex eius corpore possent reuocare & educere. Sed cùm id frustrà conati essent, totos se contulerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissimè excarnificandum. Itaque multa eaque profunda eius corpori cum flagellis impressêre vulnera: atque etiam cultro quodam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corporis venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu ex venis eius in pedibus, manibus, collo & capite sanguinem expresserunt, ità vt totus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus ad columnam illam, donèc sanguis fluere desineret. Interim multis modis impij Iudæi versabant corpus illius.

Iudæi eum immanissimis afficiūt cruciamentis.

Habebant autem Iudæi illi famulam Christianam, quæ clàm vidit quæ ab illis gererentur. Igitur animi magno dolore impulsa, acciuit iudicem Vesaliensem, eumque introduxit in locum illum, vbì pius puer tam immaniter tractabatur, ad eius inopinatum aduentum valdè obstupescentibus Iudæis: qui tamen muneribus benè magnis euerterunt iudicem, vt auerteret sensum suum, & declinaret oculos suos, vt non videret cælum, neque recordaretur iudiciorum iustorum. Cernens autem pius puer iudicem, exultabundus vt potuit suî liberationem postulauit: sed ille iudex iniustus, victus amore pecuniæ, pueri preces neglexit. Dixit autem ad eum puer: Si tu mihi opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus, & sanctissima mater eius. Postquàm ergò Iudex abijt, & puer à Iudæis est interfectus, nocte tulerunt corpus eius, & per muros clàm ascendentes, vt res nemini innotesceret, ad naues properârunt, Moguntiam ituras. Sed omnipotens Deus

Iudex pecunia corruptus, negat opem pio puero.

Diuinitus retardantur conatus Iudæorum.

eorum callidos elusit conatus, ità vt tota nocte non nisi vnum milliare possent nauigando conficere. Orto indè sole, magno timore & tremore corripiuntur, cogitantque anxij, quomodò possint martyris corpusculum abscondere. Neque enim ratio eis occurrit in aquas illud demergendi. Tandèm conspiciunt prope Baccaracum cryptulam, spinis & vepribus obsitam, vbi nunc conditum cernitur Vuilhelmitarum cœnobium Vuindosdesbachium: atque in eam proiecerunt martyris corpus, & ocyùs abierunt: sed Christus id diù latere nolens, mox sua illic miracula declarauit. Vigiles enim castrorum noctibus viderunt lucem illo loco: quod cùm illi admirarentur, indicârunt alijs, statimque repertum est corpus, etiamnùm suo tinctum sanguine: adductumque est, vt solent cæterorum corpora, Baccaracum ad locum iudicij. Comperta autem rei gestæ veritate, cùm omnibus admirationi esset odor suauissimus, à martyris corpore manans, tum etiam claritas nocturno visa tempore, summa deuotione illatum est corpusculum in sancti Cuniberti sacellum, quod est in colle prope parochiam situm: atque ibi humatum est, vitta aurea capiti imposita in virginitatis testimonium: porrò capiti supposito puluinari serico, violis impleto. Additum est ad caput linteum serico ornatum, in signum innocentiæ & sanctitatis eius: atque etiam instrumentum laboris sui. Deniquè monumentum eius, vt solet sanctorum, aliquantispèr eminebat supra terram, & corpusculū eius reuerenter inclusum est in sarcophago cedrino, quod positum est in querno sarcophago solidissimo, fortissimis seris munito.

Miraculis corpus pueri inuenitur.

Mox autem vtriusque sexùs hominū magna accurrit multitudo, visura tam stupendum nouæ rei miraculum: Ijs verò fœmina Christiana, Iudæorum ancilla, quæ ea, quę de sancto puero cōmemorauimus, & vidit & audiuit, ordine exposuit gestæ rei modum & seriem, dixitque puerum triduò suspensum, & globo in os impresso clamandi facultate priuatum, flagellatum, incisum, sanguine eius in quandam vrnam excepto, cum summa patientia & laudibus Dei spiritum reddidisse: se quoquè in ipso pœnarum ei illatarum initio iudicem aduocâsse. Cùm hæc ità peracta essent, omnipotēs Deus ilicò sanctum puerum magnis & stupendis illustrauit miraculis: cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, mutis loquela, aridis, paralyticis, leprosis & quibuslibet malè affectis sanitas, & mortuis vita restituta est. Immò verò vsque in præsens multiuaria per martyrem suum Christus miracula operatur. Passus est sanctus puer anno Christi millesimo ducentesimo octogesimoseptimo, tertiodecimo Calendas Maij.

Præclara ad eius monumentū eduntur miracula.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE FESTIVITATE SANCTI GEORGII MARTYRIS,

vt habetur octauo Tomo Aloysij.

Aprilis 23.

HODIERNA festiuitas, dilectissimi, paschalis gloriæ lætitiam geminat, & velut preciosa gemma, aurum, cui imprimitur, decore proprij splendoris illustrat. Aptè nimirùm hoc potissimùm tempore beato Georgio concessum est triumphare, quandò transacta hyemalis inclementia turbinis, Austri fomite resoluta lęta terra alacriter parturit, & erumpentibus diuersis herbarum atque arborum floribus, tanquàm adolescentiæ (vt ità loquar) ætate pubescit. Georgius siquidem Græcè, terræ cultor Latino sonat eloquio, qui nimirùm iuxta sui præsagium nominis, non modò suæ mentis agrum spiritualis exercitij disciplinis excoluit, sed & sanctæ exhortationis, & piæ correptionis vomere, terrena multorum corda proscidit, vitiorumque vepribus erutis, fœcunda in eis virtutum arbusta plantauit.

Nominis Georgij interpretatio.

Meritò igitur hodiè beati huius martyris anima, post cruentam furiosi principis rabiem, post carnificum feraliter sęuientium immanitatem, post dilacerati corporis exquisita supplicia, post ignis ac ferri, picis ac sulphuris iniqua tormenta, post verberum deniquè plagas, post carcerum tenebras, tanquàm post hybernas furentium ventorum niuiumque procellas, oraculum hoc meruit diuinæ vocationis audire:

audire: Veni columba mea, ſponſa mea, formoſa mea, iam hyems tranſijt, imber Cant. 2.
abijt & receſſit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit. Planè de militia tranſlatus eſt in militiam, quia terreni tribunatûs, quo fungebatur,
officium, Chriſtianæ militiæ profeſſione mutauit. Et vt reuerà ſtrenuus miles priùs Dat omnia
omnia ſua pauperibus tribuens, ſarcinam terrenæ facultatis abiecit, ſicque liber & ſua pauperibus.
expeditus, ac fidei lorica præcinctus, in ipſam denſi certaminis aciem feruidus ſe
Chriſti bellator immerſit, ſeruato ſcilicet ordine, vt rerum pondus antè deponeret, atque ità poſtmodùm ad campum certaminis imperterritus proſiliret. Indè eſt,
quòd in lege præcipitur, vt homo formidoloſus, & corde pauido non egrediatur Deut. 20.
ad bellum, ſed Vadat, inquit, & reuertatur ad terram ſuam, nè pauere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut & ipſe perterritus eſt. Quibus nimirùm verbis liquidò perdocemur, quia pro defenſione fidei dimicare fortiter & idoneè nequeunt, qui adhuc nudari terrenis opibus pertimeſcunt, tolerabiliusque eſt, vt domum quodammodò redeuntes ignobiliter & imbelles viuant, quàm ſecum & alios à triumphandi gloria per degeneris exempla timoris auertant. Beatus verò Georgius ſancti Spiritûs igne ſuccenſus, & vexillo Crucis inexpugnabiliter præmunitus, ſic cum iniquo Rege congreſſus eſt, vt & iniquorum omnium principem in ſatellite vinceret, & ad agendum fortiter Chriſti militum animos incitaret.

Et quidem Diocletianus tunc Imperator, ſicut in deſcripta paſſionis eius re- Quæ eſt Tomo 2.
peritur hiſtoria, cuius os, iuxta Pſalmiſtam, maledictione plenum erat & amari- Pſal. 9.
tudine, & ſub lingua eius labor & dolor, qui ſedebat cum diuitibus in occultis, vt interficeret innocentem, inſidians quaſi leo in ſpelunca ſua, primò quaſì veſtimentum ouis ſubdolus induit, & ſic quadam arte verſutiæ ac fucatis blandimentorum coloribus illum inuadere tentauit. Sed cùm inſignis athleta Chriſti ſpirantia ex antiqui ſerpentis ore venena contemneret, & non iam primi parentis originem, ſed ſecundi potiùs in ſe viuere titulos demonſtraret, protinùs ille tanquàm ſagitta de ſatanæ pharetra prodiens, immanem lupum, qui latebat, ape-
ruit, & ad inferenda diuerſa pœnarum ſupplicia, cruenta beſtia feraliter ebulli- S. Georgius
uit. Glomeratis itaque carnificibus beatus martyr extenditur, verberibus tundi- diuerſis ſupplicijs tor-
tur, duris rudibus laniatur. Dehinc rota gladijs armata profertur in medium, vt mentatur.
circunligatum martyris corpus tanto crudeliùs, quanto multipliciùs perforetur. Artificis nimirùm feritas, noua & exquiſita pœnarum inuenit argumenta, & ad ſatiandam ſui furoris rabiem philoſophatur in excedenda crudelitatis humanæ menſura, ignorans ſcilicet, quia precioſum nitoris conſpicui margaritum, viuis vtiquè ſupernæ Hieruſalem lapidibus inſerendum, quanto aſperioris limæ ſcabredine, vel mallei tunſione politur, tanto præclarius redditur.

Aderat planè ſupernus & inuiſibilis arbiter, qui ad ſuæ diſpenſationis arbitrium & hinc manus impiorum ſæuire permitteret, & indè gemmam ſuam inuiolata propriæ ſoliditatis integritate ſeruaret. Qui etſi martyris ſui membra carnificum manibus tradidit, animam tamen inexpugnabili fidei arce ſubnixam, indefeſſo protectionis ſuæ munimine cuſtodiuit. Nec ad hoc eos permiſit attingere quod
latebat, id ſolùm eis obijciens, quod extrinſecùs apparebat: & tanquàm aquæ dilu- Gen. 7.
uij, arcam quidem vndiquè circunfluere, nec tamen poterant intima penetrare.
Dicat itaque beatus Georgius, dicat: Niſi quia Dominus erat in nobis, cùm inſur- Pſal. 123.
gerent homines in nos, forſitan viuos deglutiſſent nos: cùm iraſceretur furor eorum aduersùm nos, forſitan velut aqua abſorbuiſſent nos. Hæ ſunt videlicet aquæ,
de quibus per Pſalmiſtam Saluator ait: Saluum me fac Deus, quoniam intrauerũt Pſal. 68.
aquæ vſque ad animam meam. Et per Ionam: Proiecisti me, inquit, in profundum Ion. 2.
in corde maris, & flumen circundedit me: omnes gurgites tui & fluctus ſuper me
tranſierunt. Sed ijs aquis, & mari, iuxta ſcripturam, Dominus terminum circum- Pſal. 103.
poſuit, quia ſecundùm diſpenſationis ſuæ menſuram, non ſecundùm peruerſitatis humanæ concupiſcentiam, reprobos in electos ſuos ſæuire permittit.

Hinc eſt enim, quòd in mundi naſcẽtis exordio mare Deus diuiſit ab arida. Quid Gen. 1.
enim per myſterium mare, niſi reprobos homines & infideles inſinuat, qui nimirùm quadam carnalis ingenij ſalſugine callidi, ſed odijs ac ſimultatibus inuicèm inueniuntur ſemper amari, & velut mare diuerſis tentationum fluctibus intumeſcunt, cupiditatumq; carnalium procellis ac tempeſtatibus quatiũtur? Quid verò arida, niſi animam deſignat fontem fidei ſitiẽtem, vel ad creatorem ſuum ardenti

deſiderio

desiderio tanquàm sitibundis faucibus anhelantem? Vndè & quædam anima hac siti feliciter arida æstuans clamat: Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quandò ve-
Psal.41. niam & apparebo ante faciem Dei? Ab arida ergò mare diuiditur, quandò Deus omnipotens à se sitientibus reproborũ impetus reprimit,& tanquàm litus marinis fluctibus obijcit,dum conatibus feruescentis insaniæ sui moderaminis limitẽ figit.

Iob 38. Quod profectò illa Dei vox probat,qua dicit:Quis conclusit ostijs mare,quandò erumpebat, quasi de vulua procedens? Et paulopòst: Circundedi illud terminis meis,& posui vectem,& ostia,& dixi: Vsque huc venies,& non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos.Enimuerò rectè per mare cor praui hominis designatur, quod videlicet furore est turbidũ, rixis amarum, elatione superbiæ tumidum,caligine malitiosæ fraudis obscurum.Separauit ergò tunc Deus mare,& minantes fluctus ab inundatione terræ compescuit, vt terra virẽtes herbas & ligna pomifera germinaret, ac deindè segetum fructus afferret. Separat etiam nunc ab electis suis reproborum turbines persequentium, & quasi furentes coërcet impetus tempestatum,quos & si furere vsque ad infligenda corporibus tormenta concedit,nè tamen animas lædant,inuicta eos atque peruigili brachij sui protectione custodit,quodammodò dicens mari: Hucusquè venies, & non procedes ampliùs, & hic confringes tumentes fluctus tuos. ac si patenter dicat: Vsque ad inferenda corporibus te tormenta relaxo, nè autem vsque ad animam cumulis intumescentibus profluas, legis meæ tibi litus oppono: vt dum furori fluctuum tuorum litus obijcitur, terra cordis ad proferenda fructuum germina libera relinquatur.

Reprobi semper iustos persequũtur, animam verò lædere non valent.

Et quia Georgius, vt superiùs diximus, terræ cultor exprimitur, rectè hoc allegoricæ figuræ mysterium eidem beatissimo martyri coaptatur. Cui scilicet etsi vsque ad litus carnis, persecutionis fluctus efferbuit, solidissimam tamen animæ eius terram procella tempestuosi turbinis non inuoluit, nec eum vorago pelagi furentis absorbuit, qui spei suæ anchoram non in putris arenæ succiduo, sed
1.Cor.10. in soliditate petræ, quæ Christus est, fixit. Hinc est profectò quod Veritas ait:
Luc.6. Qui audit verba mea, & facit ea, similabo eum viro prudenti, qui ædificauit do-
Matth.7. mum suam supra petram. Venerunt flumina, flauerunt venti, & impegerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat supra petram. Verè insignis hic miles Christi supra petram fidei suæ fundamenta constituit, qui præmij cælestis intuitu minas principum spreuit, malè blandientium promissiones irrisit, carnificum tormenta contempsit, ferrum, ignes, gladios, ac diuersa suppliciorum genera inuictæ patientiæ maiestate calcauit.

Inuicta S. Georgii patientia & fortitudo.

Hunc cælestis militiæ bellatorem, fratres charissimi, non tantùm admiremur, sed etiam imitemur: in illud cælestis gloriæ præmium iam spiritus erigatur, vt dum in eius contemplatione cor figimus, non moueamur, verùm mundus leno-
Psal.138. cinator arrideat, an certè minax aduersitatibus fremat, dicentes cum Psalmista:
2.Cor.7. Sicut tenebræ eius, ità & lumen eius. Mundemus itaque nos, iuxta Pauli præceptum, ab omni inquinamento carnis & spiritûs, vt in illud beatitudinis templum, cui nunc aciem mentis intendimus, quandoquè etiam ingredi mereamur. Hinc
Exod.28.29. est, quòd Aaron priùs aqua lauatur, & sic postmodùm tabernaculum sacrificatu-
Leuit.6.16. rus ingreditur. De quo nimitùm benè ad Moysem diuina voce præcipitur. Tunica, inquit, vestietur, feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus, cùm lotus fuerit, induetur. Quisquis enim in tabernaculo Christi, quod est Ecclesia, semetipsum Deo sacrificare contendit, necesse est, vt postquàm lauacro sacri fontis ab-
Psal.131. luitur, diuersis etiam virtutum vestibus induatur, sicut scriptum est: Sacerdotes tui induantur iustitia: quatenùs qui in Christo per baptismum nouus homo renascitur, non iam pelliceas tunicas, mortalitatis videlicet indices vestiat, sed deposito veteri homine, nouum induat, & in eo per mundæ conuersationis studium innouatus viuat. Et notandum, quòd omnes illę vestes lineę describuntur: linum quippè ad candorem cum labore perducitur, & virtutum vita non acquiritur sub torpore desidiæ, sed in laboriosæ potiùs exercitio disciplinæ.

Nouiter renati debent lineis vestibus, id est, operibus iustitiæ indui.

Purificati igitur, dilectissimi, per noui baptismatis sacramentum, induamus nos linea tunica, vt candor nos sanctæ conuersationis exornet. Feminalibus verenda tegantur, vt dum honestæ vitæ tegmen assumitur, præteritorum criminum ante
Psal.31. Dei oculos turpitudo celetur. Vndè Dauid; Beati, inquit, quorum remissæ sunt iniqui-

iniquitates,& quorum tecta sunt peccata. Zona linea constringamur, capiti quoquè cidaris imponatur, vt præcincti in veritate lumbos mentis, protegamur galea spe salutis. Sic sic nimirùm & veteris peccati squalore purgati, & nouæ conuersationis nitore conspicui, dignè celebramus paschale mysterium, & beatorum martyrum veraciter imitamur exemplum. Nec desperetis, fratres mei, licèt adhuc infirmi, licèt exterioribus fortasis adhuc actibus implicati, non desperetis ad martyrum vos consortiũ pertinere, qui martyrum victorias vos recognoscitis ex corde diligere. Quinque certè Salphaad filiæ inter fratres suos noscuntur hæreditatem, Moyse constituente, sortitę, quinq; nimirùm, & fœminę, vt per quinarium numerum exterior occupatio, per muliebrem verò sexum infirmitas designetur. Ionathas quoquè in quodam inter vtrunque meditullio positus, nec cum Saul remansit in malis, nec Dauid æquiparari potuit prorsùs in bonis. Sed quia dilecto Dei Prophetæ fuit amicus,& de futuro eius gauisus est fraterna benignitate successu, piè creditur ab eius consortio nunc in spiritu non esse diuisus, cui dum in carne viueret, vnanimiter extitit in amore iunctus. Num.23. 1.Reg.18.19.&20.

Nos autem,dilectissimi,qui exagitantem Saul spiritum malum,auxiliante Deo, post terga dimisimus,immò qui Pharaonis exercitum in mari rubro demersum, per virtutem sacramenti paschalis euasimus, pro carnis tamen infirmitate adhuc versamur in eremo, transeamus ad vitæ perfectionem, ad terram scilicet lacte & melle manantem. Egressi de Sodomis, non in Segor diutiùs immoremur, sed liberati cum Loth, montis verticem celeriter ascendamus: quatenùs qui inter ipsa tyrocinij rudimenta, iam beatorum martyrum cœpimus aggaudere triumphis, quandoquè ad hoc etiam prouehamur,vt discamus & ipsi triumphare cum sanctis. Et ipse sit fortitudo nostra dum protegit, qui factus est precium cùm redemit,Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen. Exod.14. Gen.19.

VITA F. ÆGIDII, VIRI SANCTISSIMI, QVI FVIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI

Assisinatis,è quodam Germanico codice per F.Laur. Surium Latinè conuersa. Codicis autem Germanici author testatur se ex fide dignis Latinis codicibus illam collegisse. Nondùm cognoui Aegidium hunc catalogo Sanctorum adscriptum. Quantum autem ei tribuerit S.Bonauentura, ex historia hac discere licebit.

BEATISSIMI Francisci Assisinatis tertius socius fuit frater Aegidius, ex eorũ numero, qui conuersi aut laicì fratres vocantur. Is patriam habuit Assisium: cumq; didicisset è ciuibus suis dominum Bernardum, virum eius vrbis primarium,& dominum Petrum,summæ ædis ibidèm canonicum, rebus suis in pauperes erogatis, sancti Francisci complexos institutũ, octiduo pòst, diuino instinctu permotus, venit ad S. Frãciscum, modis omnibus ad eius viuendi rationem se accommodaturus. Cùm autem ignoraret, vbì tum esset S. Frãciscus, Deum rogauit, vt rectà ipsum ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus,venitq; ad horreũ,in quo vir sanctus cum duobus socijs morabatur. Cogitanti verò illi de ijs,quę animo proposuerat,obuius venit S.Franciscus: ad cuius pedes se prosternens Aegidius,perijt in ipsius contubernium admitti. Eius verò fidem & deuotionem animaduertens S.Franciscus,ait ad eum: Non mediocris hęc Dei gratia est,charissime,quòd te sibi militem & seruum adsciscit: cõfirmansque eum hortabatur perseuerare in eo instituto, ad quod diuinitùs vocaretur. Deindè accitis ad se Bernardo & Petro,ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cùm illi iucundis animis acciperent,simul sumpsère cibum. Aprilis 23. Duo primi socij S.Francisci. F. Aegidius tertius se adiungit.

Porrò S.Francisco cum Aegidio eunte Assisium,vt compararet pannũ, quo Aegidius vestiretur, obuiàm ei venit mulier paupercula, stipem ab ipso petens. Sed cùm nihil suppeteret, quod ei daret, angelico vultu versus ad Aegidium, Demus, inquit,

inquit, chariſſime, huic fœminæ propter Deum pallium, quo indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: ſimul autem videbatur ei eleemoſyna illa cælos penetrare, ſenſitque ſe ingenti quodam animi gaudio perfuſum. Paulò pòſt ipſis ferijs S. Georgij induit eum beatus Franciſcus habitu Ordinis ſui: duxitque eum ſecum in forum, vbi hortabatur homines ad agendam pœnitentiam. Dicebat autem illis Aegidius, vt fidem adhiberent S. Franciſco, rectè ipſis conſulenti. Inter eundum autem prædixit S. Franciſcus propagationem Ordinis ſui, dixitque Aegidio, inſtitutum ſuum poſſe non abſurdè comparari piſcatori, ſagenam in aquam mittenti, & multos piſces capienti, paruos autem reijcienti in aquas, magnos verò colligenti in vaſa ſua. Poſteà autem dedit ei beatus Franciſcus licentiam viſendi S. Iacobum in Hiſpania: quo toto itinere nunquàm fuit expers famis propter paupertatem, quam ferebat cauſa Dei. Cùm aliquandò peteret eleemoſynam, nec quicquam vſquàm acciperet, in agrum ſe contulit, atque illic repertas fabas aliquot, præ multa fame comedit: dansque ſe quieti, pòſt adeò ſurrexit robuſtus, acſi benè lautis eſſet dapibus abundè refectus.

Induit habitum Franciſcanorũ.

Inuiſit S. Iacobum, multam famem perferens.

Obuium quandoquè habuit pauperem quendam: cuius miſeratus nuditatem, abſtraxit capitium de cucullo ſuo, deditque ei: ac deindè viginti diebus iuit ipſe nudo capite. Cùm autem tam deformi habitu veniret in Galliæ Ciſalpinæ caſtellum Sicarolum, quidam eum ad ſe accerſiuit. Ille verò magna preſſus inopia, libens acceſſit ad hominem, ſperans ſe aliquid ab eo eleemoſynæ accepturum. At ille nequam taxillis in manus eius coniectis, rogabat num ludere vellet. putabat enim luſorem & improbum hominem eſſe. Aegidius verò eam contumeliam placatè ferens, Deus, inquit, ignoſcat tibi. Ità ille ſępè per mundum ambulans, indignis modis illudebatur. Datus eſt ei poſteà ſocius à beato Franciſco, & facta poteſtas inuiſendi ſepulcrum Domini. Venit ergò Brundufium: vbi cùm dies multos hærere cogeretur, ſitulam acquiſiuit ſibi, eaque per plateas ferens aquam, victum neceſſarium obtinebat ſibi & ſocio. Deindè tranſmiſſo mari, eum multa animi pietate viſit ſepulcrum Domini, & alia loca ſancta. Veniensque indè ad oppidum quoddam, morabatur illic cauſa victûs ſibi parandi labore ſuo. Texebat enim ſportellas ex viminibus, quarum illic magnus vſus erat, extincta corpora deportabat in cœmeterium, & per vicos circunferebat aquam: ijs laboribus ſeſe ſuſtentans. Si autem nihil horum poſſet efficere, ad Domini menſam properabat, oſtiatim panem mendicans.

Illuduntei ſæpiſſimè homines mali.

Viſit terrã ſanctam.

Indè redijt ad S. Mariam de Portiuncula: ſæpè etiam ſuſcipiebat peregrinationes ad S. Michaëlem & S. Nicolaum Barenſem. Iter autem faciens, ſolebat hortari viros & fœminas, vt Deum timerent & amarent, & ob ſua malefacta agerent pœnitentiam. Supra modum autem ſtudioſus erat ocij vitandi. Cùm enim à S. Franciſco miſſus eſſet Romam, vt illic maneret, quotidiè ſacrificio audito, ad quatuor milliaria exibat extra Vrbem in ſyluam quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore ſuo alimoniam ſibi comparans. Cùm aliquandò fœminæ cuidam vendidiſſet ligna, & illa tanquàm homini pio & religioſo plus dare vellet, quàm initio pacta erat, ipſe recipere noluit, ſed medio precio illi remiſſo, Nolo, inquit, vinci ab auaritia. Nulla ille, quanuìs abiecta & vilia, modò nè inhoneſta eſſent, recuſabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tempore colligebat botros & calcabat atq; exprimebat, nihil pro labore niſi neceſſaria recipiens. Cùm aliquãdò decuſſiſſet nuces ab arbore, & tanta ei nucum copia data eſſet, vt non poſſet omnes condere in ſinum ſuum, exuens ſe cucullo, ligatis manicis & capitio, impleuit ea nucibus, ſicque penè nudus ad Vrbem rediens, nuces pauperibus diſtribuit. In monaſterio quatuor Coronatorum, quod eſt apud ędem S. Iohannis Lateranenſem, ſolebat expurgare farinam, dabantque ei de ſingulis quartarijs panes ſeptem. Ibat etiam milliari vno ad fontem S. Sixti, hauſtam indè aquam afferens, quam bibebant monachi, & qua panes pinſebantur. laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferebat aliquandò monachis aquam, & cùm quidam ex ea bibere vellet, non permiſit, Non poſſum, inquiens, hanc aquam tibi præbere, & reliquam ferre monachis. Quod cùm ille moleſtiſſimè ferret, & multis conuicijs Aegidium proſcinderet, is alia vrna allatam aquam importauit in ædes illius conuiciatoris ſui: qui hoc officio adeò permotus fuit, vt veniam peteret iniuriæ ei illatæ, quam ille libens dedit.

Ocij ſummoperè vitat.

Multo labore tenuem ſibi parat victum.

Nec

Nec tamē sic fuit labori intentus Aegidius, vt vnquàm preces suas horarias omiserit: sed profligandi ocij causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contemplationi, vel boni quippiam loquebatur. Cùm esset quandoquè apud Cardinalem & Episcopum Tusculanum, colligeretque oliuas & alia officia exhiberet, panem ijs laboribus partum afferebat ad eius Cardinalis ędes, dicentique Cardinali, vt cum alijs pauperibus vesceretur pane domûs suæ, ille propheticum illud respondebat: Labores manuū tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Impeditus aliquandò fuit vi imbrium, nè extra Cardinalis ædes posset ire ad labores suos. tum verò Cardinalis exhilaratus, Iam, inquit, vesceris cibis meis. Sed Aegidius nihil illi respondit, aliud secum meditans. Contulit autem se ad culinam, dixitq; coco: Quid ità pateris sordidā esse culinam? Dicente illo, neminem se in pręsens habere, qui eam purgaret, Aegidius ait: Da mihi pro labore meo quod edam, & ego sordes euerram. Quod cùm vtrinquè factum esset, Aegidius ad Cardinalis mensam iturus, duos secum panes attulit, quos labore suo acquisierat. Itaque Cardinalis mirabatur ram eum sui propositi tenacem esse. Sed perseuerante etiam postridiè pluuia, cùm nemo vellet vti Aegidij opera conductitia, Cardinalis gratulabundus ait ad eum: Profectò nunc meos edes panes. At Aegidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensq; duos rubiginosos cultros, illos accuratè repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua.

Psal. 127.

Non vult velci panibus, nisi labore suo acquisitis.

Sed non adeò suam alijs vnquàm locabat operam Aegidius, quin certum sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Etsi autem in eiusmodi laboribus admirādus poriùs est, quàm imitandus, at tamen egregiè his confutatur & pudore afficitur ocium illorum, qui laborare nihil volunt. quos Aegidius acriter obiurgare solebat, Si facia tis, inquiens, bona quæ nôstis, etiam ad ea bona pertingetis, quę non nouistis. plùs enim inter se distant verba & opera, quàm à cælo terra. Satius autem est quempiam docere seipsum, quàm se neglecto mundū vniuersum. Si vis multa nôsse, multa facito, & submitte caput tuum. Insignis concionator, est humilitas. Solebat quoquè suspirans dicere: Ouis balans multùm differt ab ea, quæ in pascuis versatur. talis est concio eorū, qui virtutes consectantur. Huic beato viro, vt qui boni esset exempli, libenter permittebat S. Franciscus, vt vbicunquè vellet commoraretur: sed hac ille libertate vti noluit. Misit ergò eum ad cremitorium Fabtionense, quod est apud Perusiam, vbi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & aliæ res imponerentur. Inferebat autem eas in oppidum, nihil nisi victum & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autem illic ingrediebatur nudis pedibus, & vnica amictus tunica siue cucullo, etiam valdè frigido cælo. Quidam autē obuiā ei factus, ait se sic nolle incedere, etiamsi sciret se quamprimùm iturum in cælum. Quæ verba, malo dæmone agente, tantum frigus in corpore beati viri secutū est, vt putaret se prę algore moriturum. Sed cùm ad animum reuocaret, quemadmodùm Christus nudis pedibus ambulârit, & tenuiter vestitus fuerit, ilicò concaluit, egitque gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquàm autem hoc in loco multos egisset annos, aliquandò in memoriam redijt peccatorum suorum. Itaq; in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suum, funeque collum cingens, pręcepit ei, vt ipsum pertraheret ad eum vsque locum, in quo fratres morabantur. Quò cùm peruenisset, sublata voce, Quæso, inquit, fratres miseremini meî peccatoris. Accurentes autem fratres, vt viderūt eum sic nudum, præ commiseratione & deuotione vnà cum illo fleuerunt, rogabantq; vt se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro eleemosyna tanquàm indignus & miser eum recipiam. quod ità quoquè factum est.

Hæc accipienda sunt de illis, qui ex desidia & torpore nihil facere volunt.

Degit solitarius apud Perusiam.

Vir sanctus dum sua peccata cōsiderat, summè seipsum deijcit.

Vbi autem beatus Franciscus aduertit magnū eius feruorem, promptamq; pro Christo martyrij obeundi voluntatem, cum quibusdā alijs fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquàm venit Tunetum, vetitus est à Christianis illic degentibus sermonem habere ad barbaros, verentibus nè eius causa omnes trucidarentur. atq; ità compulsus ille fuit cum socijs suis, quanuis inuitus, ad beatum Franciscū redire. Excellēti quoquè fuit obedientia. Cùm enim ageret in monasterio, quod paruum agrum vocāt, & nonnihil egressus esset foràs, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergò rectà contendit Assisium. Dicētibus autē fratribus, vt priùs

It Tunetū.

Insignis ei⁹ obedientia.

iret in monasterium, atque indè se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasteriũ ire iussus, sed Assisium. Ità ille semper exactissimè coluit obedientiam. Frater quidam conquestus ei fuit, iussum se à Guardiano (sic enim vocant præfectos suos) ire mendicatũ panem, cùm tamẽ ipsi videretur longè præstabilius vacare precibus, quàm petendis eleemosynis. Respondit autẽ ei Aegidius: Necdùm didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autẽ non obscurum superbię argumẽtum, si quis nolit caput suum subdere obedientiæ iugo, sed illud ei potiùs subducere conetur, vt alia gradiatur via, quę ei perfectior videatur. Et tamẽ videmus, dum bos iugũ patitur imponi collo suo, horrea frumento compleri. Certè si quis ea foret animi deuotione, & tam excellenti gratia, vt cũ angelis loqueretur: si tamen accireturà superiori suo, ilicò misso Angelorum colloquio, faciet quod iubere volet prælatus suus: quod quidẽ Aegidius ipse tali suo declarauit exẽplo: Passus aliquandò fuit ecstasim coram summo Pon-

Inuisit eum Pontifex cũ Cardinalibus.

tifice & Cardinalibus, qui venerant illũ visitatum in monte Perusino. Iussit autem Pontifex, vt quamprimùm rediret ad se. Mox ille, qui priùs insensilis videbatur, accurrit ad pedes Pontificis, dixitq; humiliter culpam suam. Inuitauit verò illũ Pontifex ad prandiũ, vt posset cum eo colloqui, accepitq; eum valdè hilariter. Aderant tum quidã, qui hortarentur Pontificem, vt eum iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Aegidius verò sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. sæpiusq; id repetens, currebat ad aliũ palatij angulum, stetitque illic pede altero alteri imposito, vsq; ad

Crebros patitur mẽtis excessus.

preces Vespertinas. Tum verò sensit Pòtifex eum planè extra se raptũ, vt qui nullo sensu vti videretur. Cùm autẽ ad cœnam accubuisset Pontifex, ait ad eos, qui illic aderant: Ecce nos hominem istum perdidimus. stat enim planè immotus. at tamen probemus iterùm obedientiæ vim, quid in eo possit efficere. versusque ad Aegidium, Præcipio, inquit, tibi frater Aegidi in virtute obedientiæ, vt ad te reuertaris. idque factum est. cecidit autem ad pedes Pontificis, & humiliter fatebatur culpam suam, miscebatque peramanter cum Pontifice sermones valdè pios & bonos. Postquàm autem resciuit fratrem Eliam se Pontifici immorigerum præbuisse (Elias is minister generalis fuit) atque ab eo anathemate plexum, totum se humi prosternens, quantùm maximè potuit ad terram corpus apprimebat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoàd fieri potest in ima me deprimere, quãdoquidem Elias tam profundè corruit, dum vult nimiùm in sublime scandere.

Paupertati summè studet.

Miro sanctam paupertatẽ studio & amore complectebatur vir sanctus. nam tametsi operrabatur manibus suis, adduci tamen non potuit, vt pro labore suo pecuniam acciperet, contentus rebus vitæ degendæ necessarijs: si quid autẽ superesset, impertiebatur egenis. Pro eo autẽ paupertatis amore præstitit illi Deus, vt res necessariæ ei suppeterent. Cùm aliquandò fessus esset non mediocriter ex itinere, & ingens eum fames affligeret, iuxta viam se reposuit, pro cibo somnũ capturus. Indè expergefactus, reperit ad caput suũ dimidium panem: Deoq; gratias agens, comedit illum, sensitq; non parum indè se viriũ accepisse. Degebat quandoquè in excelso monte apud castellum Dirutense cum socio, nullo id è populo sciente. Toto autem triduo tam multa è cęlo nix decidit, vt nullo pacto neque panis acquirendi, neq; laboris sui exercendi causa posset egredi. Itaque rogauit Dominum, vt in tam præsenti necessitate opem ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, permouitque cor cuiusdam in castello cõmorantis, vt ad ædem S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panẽ & vinũ apportaret. Fecit ille sic, atq; etiam alios admouens eius loci habitatores, effecit vt necessaria quęquis eis suppeditarent. Cernens id Aegidius, dixit socio suo: Hactenùs rogauimus Deum, & exaudiuit nos: nunc porrò gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis præstant eleemosynas.

Multi eius exemplis permoti cõuertuntur.

Multi autẽ eius castelli homines, optimis Aegidij & socij eius exempli commoti, ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci complexi institutum: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt pœnitentiam.

Audiens quandoquè Aegidius dominũ vineæ, quæ erat propinqua habitationi eius, vinitores suos obiurgantem, ijsque dicentem, Fate, fate, & non parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facessant: cum ingẽti feruore è sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facessant

Cõcionatores debent non solis

verba, & manus operi admoueãtur. Loquens aliquandò cuidã scientiam & doctrinam suã mirè iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur,

qui

qui tamen eam non coleret, quis indè fructus ad eũ rediret? Certè nullus: contrà si alius paruũ habeat agrum, eumq; diligenter excolat, & pro se & pro alijs fructus percipit. Non est igitur, quòd nimiùm fidas scientiæ tuæ. nam etiamsi omnibus fis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quãdoquè iuncos & arundines, sportulas indè confecturus. Vbi autem ad quoddã templum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritam eum appellauit. Valdè autẽ contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione. Sciscitãti fratri, cũr sic fleret, respondit se à sacerdote dictum hypocritam. Et putas tu, inquit frater, id ità esse, quòd ille dixerit? Aegidius respondit, Non puto ego sacerdotes dicere mendacium. Tum frater, Atqui, ait, hominũ iudicia, cùm falli possint, longè diuersa sunt à iudicijs Dei. quibus verbis Aegidij animus recreatus est.

verbis, sed etiam factis docere.

Vide sancti viri candorem.

Summoperè vir beatus in id intentus erat, vt carnis appetitiones contereret, & portionem sensitiuam in spiritûs seruitutem redigeret. vndè insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibum sumebat ad vesperam, eumque sanè exiguum. dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissimè ad lutum properantis & in eo cõmorantis. Est etiam similis scarabæis, qui semper versant equorũ fimum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuidã percunctanti ex ipso, quî se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingentes trabes aliò transferre vult, plùs vtitur ingenio & industria sua, quàm viribus. ità hîc quoquè agendũ est. quæuis enim vitia officiunt puritati siue castitati, quę similis est speculo mundo, quod tamen an helitu obscuratur. Fieri autẽ non potest, vt ad Dei pertingat gratiam is, cui libet in carnalibus vitijs permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Prę cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cùm rogaret quidam, potior'ne esset charitas, respondit: Ecquidnam est charitate castius & purius? Sæpè etiam cantans dicebat, O sancta castitas quænam es tu? nimirùm talis, vt stulti te ignorent. Quærenti autem fratri, quam diceret castitatem, Ego, inquit, castitatem dico, quã sensus omnes diuinæ gratiæ custodiuntur. Cumque multus esset in castitate prædicanda & laudanda, quidam maritus audiens, ait illi: Equidem à fœminis omnibus abstineo, contentus vxore mea. satis'ne hoc tibi videtur? Et ille: Putas tu non posse hominem fieri è suo vino ebrium?

Carnẽ edomat.

Castitatem quanti fecerit.

Cùm esset apud Spoletum, audiuit vocem fœminę ipsum inclamantis. simulque tantam sensit carnis infestationem, quantam anteà nunquàm: repulit autem eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsùs ab illa immunis fuit. Frater quidã valdè tentatus, Vtinàm, inquit, videre mihi liceat fratrem Aegidium, & ei indicare tentationẽ meam. Sed cùm longè ab eo abesset, nec posset impetrare facultatem ad illũ accedendi, vbi se cubitũ recepit, Aegidius ei adstitit. Quo viso, non mediocri est cõsolatione affectus, exposuitq; ei tentationem suã, petens remediũ aduersùs eam. Dixit ergò ei Aegidius: Ecquid faceres cani te mordere volenti? Respondit ille: Ego eũ verberibus à me abigerem. Et Aegidus, Hoc ergò fac, inquit, etiã huic tentationi. Rogauit autẽ eum frater, vt pro ipso oraret: atq; experrectus à somno, sensit se ab omni tẽtatione liberatũ. Erãt quandoquè simul fratres Aegidius, Ruffinus, Iuniperus & Simon. ait autẽ Aegidius: Quid facitis vos, cùm tentationes carnis vos infestant? Frater Ruffinus dixit: Humì prostratus, commendo me Deo & sanctissimę matri eius. Iuniperus verò, Simulatque sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procùl abscedere, quòd hospitium meum iam occupatum sit. Tum Aegidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditior pugna est, quàm vt fugias, nec cum ea contendas.

Remedia aduersùs tẽtationes carnis.

Fuit autem in Aegidio etiã prophetiæ spiritus, vtì sequentia declarabunt. Venit aliquandò ad eum quidã ordinis Prędicatorij valdè eruditus sacræ Theologiæ doctor, qui multis annis mirè vexatus fuerat hæsitatione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, vt simul mater esset & virgo. At tamẽ dolebat ei plurimùm, vtporè viro benè catholico, isthęc hęsitarlo, cupiebatq; ab homine diuinitùs illustrato de hac quæstione doceri. Audierat verò fratrẽ Aegidiũ egregiè illuminatũ, & sępiùs rapi in Deum, itaq; statuit ire ad eum, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatũ iri. Cùm autem iam esset in via, Aegidius spiritu cognouit & tentationẽ & aduẽtum eius, procedensq; ei obuiàm, prius-

Obserua hic res admiratione dignas. quàm quicquā diceret, baculo terrā percussit, & ait: Frater Prædicator, S. MARIA virgo est ante partum. moxque illic ortum est elegans lilium. Iterùm humum cædens, Frater Prædicator, inquit, S. MARIA virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertiò solum feriens, F. Prædicator, ait, S. MARIA virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Aegidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquàm autem didicit eum fuisse Aegidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est.

Habentur hæc etiam in Vita S. Ludouici regis, 25 Augusti, Tó. 4. Statuerat aliquandò sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. Audiens verò de eximia & admiranda F. Aegidij sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se contulit, vbi illum esse cognôrat. Cumque ad monasterij portam venisset ceu ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat vbi F. Aegidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Aegidio, peregrinum præ foribus cupere ipsi loqui. Actutùm verò spiritu cognouit Aegidius eum regem Franciæ esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisses hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venêre conspectus, sese inter se complexi sunt perquàm hilariter, acsi longa inter ipsos intercessisset familiaritas. Atque ità stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi neuter quicquam alteri loqueretur. Tandem à se taciti discesserunt. Aegidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum beneuolentiæ signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valdè autē contristati & pudefacti fratres, quòd Aegidius tanto principi nihil esset locutus, dixerunt ei: En venit ad te visendum è Gallijs tam potens rex: & qua causa ei ne vnum quidem verbū fundere voluisti? Mox Aegidius, Nè miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutū. Nam simul atquè in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinæ sapientiæ luce perfusi sumus, vt alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicèm ore prompturi eramus, idq; longè meliùs quàm vel dicere vel audire extrinsecùs potuissemus. Quæ autem illicà Domino audiuimus, ea nullo vocis sono exprimere possimus ob humanę linguę defectū, quę Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarū inuolucra. Quòd si inter nos ore locuti essemus, intùs nobis ipsis impedimento fuissemus. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem illum Franciæ maiori intùs consolatione affectum esse, quàm vel ego dicere, vel vos capere queatis: nosque à nobis cum ingenti animorum gaudio discessisse.

Diuina sapientia mire illustratur F. Aegidius. Etsi autem F. Aegidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, vt vocant) at tamen diuinæ sapientiæ splendoribus adeò illustratus fuit, vt etiam diuinis literis eruditos excelleret. Dixit aliquandò ad S. Bonauenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctū: Multis te, reuerende pater, gratię suæ donis auxit præpotens Deus. Nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, vt salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiamsi nullam aliam homini gratiam conferret Deus, nisi vt ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Aegidius: Potest' ne, inquit, homo indoctus æquè atquè doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculam non minùs diligere Deum, quàm sacræ Theologiæ benè doctum doctorem: F. Aegidius exiliens feruenti spiritu, in hortum ingressus est, stansque ab ea parte, quæ ciuitatem respicit, alta voce clamauit: O vos paupereulæ, simplices & indoctæ anus, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisque maiores effici, quàm sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacræ Theologiæ magister. sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu.

Hæc hominis sunt ardentissimè amantis.

Duo fratres Dominicani venerūt ad inuisendum F. Aegidium, cumque inter se admodùm diuina miscerent colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Iohannem Euangelistam in sui Euangelij exordio sublimia & quæ compræhendi non possint, dixisse de Deo, Aegidius ait: Immò verò S. Iohannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cùm testetur Augustinus, si sublimiùs esset locutus S. Iohannes, totum mundum eum capere non potuisse. nè sic ergò dixeris, nihil eum dixisse de Deo: F. Aegidius respondit: Equidem permaneo in sententia, rursusque aio propè nihil eum dixisse de Deo. Cùm autem id indignè ferret Dominicanus pater, mentē suam F. Aegidius tali declarauit similitudine: Vides altissimum hunc montem: Is si totus ex milij semine constaret, &

exigua

exigua auis quotidiè indè comederet, quantam putas eius portionem etiam centum annis absumeret? Respondit Dominicanus: Etiamsi mille annis indè ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergò, inquit F. Aegidius, etiam se habet immensa Deitas, tamque ingens & infinitus est diuinæ perfectionis mons, vt S. Iohannes, in stàr paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se senserunt percepisse consolationem, & à F. Aegidio læti recesserunt. *Vide his consentanea in Mystica theologia Dionysij Areopagitæ, aliisq; locis.*

Quidam alius quęsiuit ex eo, quamobrèm S. Iohannes Baptista adhuc puer eremum petijsset, tamq; seueriter illic vixisset, cùm intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autem ei Aegidius, hac adhibita similitudine: Quanam causa sale adspergitur caro recèns mactati bouis? Illo dicēte, id cò fieri, vt caro conseruetur, vir Dei ait: Ità & S. Iohannes pœnitentiæ sale conditus est, vt eius sanctitas diutiùs & meliùs seruaretur. Cùm esset Perusiæ F. Aegidius, Iacoba, Romanarū matronarum nobilissima, Franciscanisq; fratribus addictissima venit ad inuisendum eum. Ea autē præsente, quidam valdè religiosus frater Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditurus aduenit. Fratribus autē adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod non vult. Vt autem frater Guardus posset eum prouocare ad loquendum, Frater Aegidi, inquit, demiror te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nolit: maximè cùm nihil possit à seipso: quod ego quidem quatuor rationibus testatum efficiam. Primò, necesse esse vt priùs sit esse, quàm posse. talis enim est cuiusque rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cùm sit natura calidus, calefacit. Homo autem à seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est, nihil vtiquè potest. Itaque nihil homo potest à seipso. Deindè si quid posset homo, id vel corporis, vel animæ ratione posset, vel simul vtriusque. Animæ autem ratione nihil eum posse, certum est, cùm anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoquè corpore nihil potest, vtpotè quòd sine anima & vitę & formæ expers sit. Sed neque ab vtroque pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quæ corporis forma est. sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multò ergò minùs poterit iuncta corpori, quādò corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multò id minùs poterit onustus sarcina. atque hoc exemplo videtur anima multò posse minùs cum corpore, quàm si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, hominem à seipso nihil posse. Multa quoquè alia pertexuit ille aduersùs Aegidium argumenta, vt posset habere occasionem diù cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, F. Aegidius ait: Valdè quidem malè locutus es, Guarde frater. itaque dic culpam tuam. Tum ille simulatè id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non synceré id agerè, dixit ei: Frater Guarde, debitorem quidem te fateris, sed non rectè. vbi autem irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine reperi. Sed quęso te, es'ne canendi peritus? Canas igitur mecum. simulque è manica sua extrahens citharam, qualem solent pueri effingere, primam percussit fidē, rhythmos pronuncians: atq; ità ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardi argumenta dissoluit. Et prima quidem tacta fide, sic ait: Non ego loquor de hominis essentia, priusquàm ille creatus esset. ità enim verum est nihil eum esse, nec posse quicquam: sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est à Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonum & malum promereri. Itaque malè tu dixisti, fallaciamque mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essentia aut facultate, quòd nihil sit, sed quòd talis hominis merita nihil sint: sicut etiam alibì ait, Si charitatem non habeam, nihil sum. Porrò etiam non sum ego locutus de anima à corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuinæ obtemperans gratiæ, potest, si vult, bona opera efficere: itemque gratiæ renitens, potest malè facere, quod non est aliud, quàm à bono aberrare. Quòd autem dicis corpus corruptibilē aggrauare animā, ijs verbis nō detrahit scriptura homini liberam benè vel malè agendi voluntatem: sed id vult, voluntatem, intellectum & memoriam rebus corporalibus occupari. indè enim sequitur: Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Non enim sinunt tales animam suam liberè vacare

Gal. 6. — *Sap. 9.* — *Miro modo soluit cuiusdam argumenta.* — *Liberū arbitrium homini attributum.* — *1. Cor. 13.* — *Sap. 9.* — *Ibid.*

cate cogitandis & inquirendis rebus cælestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidem virium animæ acumen multiuariæ occupationes, tum etiam molestiæ terreni corporis multis retundunt & impediunt modis. Constat ergò Guarde frater, te non rectè locutum. Atque hoc pacto omnes Guardi quæstiones & rationes dissoluit, ità vt tandèm ex animo culpam ille suam ediceret, fatereturque posse aliquid creaturam. Tum verò F. Aegidius, Iam, inquit, syncera est culpæ tuæ enunciatio. Vis'ne autem etiam apertiùs doceri, quippiam posse creaturam? simulque sursùm ascendens, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos damnati. Respondit autē sibijpsi voce valdè miserabili ex persona damnatorum, frememens & gemens, adeò vt terrore afficerentur omnes, clamauitque: Eheu, vę nobis, væ nobis. Deindè in sua persona loquens, Dicite nobis, inquit, qua causa fuistis in tartarum? atque ipse sibi respondit: Quòd non abstinuimus à malo, quod vitare potuissemus: bonumque, quod facere poteramus, neglecimus. Rursùs ex persona sua, O vos miseri, perditi & damnationi addicti, quidnam facturi essetis, si vlla vobis posset obtingere agendæ pœnitentiæ facultas? & respondit: Libenter totius orbis terrarum humum sensìm fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullum vnquàm eheu finem habituras. Eius enim laboris tamen esset aliquandò finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardum versus Aegidius, Audis, inquit, Guarde, posse aliquid creaturam? subijciensque, Dic mihi, ait, Guarde frater, guttula aquæ incidens in mare affert'ne mari nomen suum, vel potiùs mutatur in illud? Guardo respondente, substantiā & nomen guttulę absorberi à mari, eiusque appellari nomine: F. Aegidius coram omnibus passus est ecstasim. dicebat enim de natura humana, quæ diuinæ essentiæ comparata, est instàr guttulæ ad vniuersum mare collatæ.

Cur damnati luant pœnas sempiternas.

Facilè patitur ecstasim.

Postquàm autē Dei seruus F. Aegidius strenuè excoluerat vitam actuosam, cuius typus fuit Lia, lippis oculis, portionis sensitiuæ passiones & perturbationes edomando: ad Rachelis, id est, vitæ cōtemplatiuæ amplexus se contulit: quæ quidem scribitur fuisse decora facie & venusto adspectu. Atque ità totum se accōmodauit perfectæ tranquillitati & serenitati pectoris sui, sustulitq; eum omnipotens Deus ad eam cōtemplationis sublimitatem, ad quam ea tempestate vix aliū quenquam. Cùm iam sex annis fuisset cōuersus ad Deū, agereq; extra Perusiā in eremitorio Fabrionensi, quadā nocte pijs vacantem precibus, adeò eum Deus suauitate & consolatione repleuit, vt putaret animā è corpore migraturā. Sentit enim mori corpus, primò pedes, ac deindè cętera membra, donèc anima excessit è corpore. A corpore autē egressa, mirè delectabatur contemplatione ingentis pulchritudinis suæ. erat enim subtilis admodùm & luculēta, suprà quàm vllus capiat humanus intellectus, vti ipse sub mortem suā retulit. Rapta indè est illa sancta anima ad arcana cælestia contemplanda, quæ tamen nulli vnquàm voluit expressè reuelare, dicens beatum eum esse, qui secreta Dei benè conseruate nôrit. At paulò pòst, nè magnitudo reuelationum extolleret eum, cùm in cella oraret, apparuit ei dæmon specie tam horrenda, vt præ terrore loquendi facultatem propèamitteret. Tum humi se prosternens, corde implorauit auxilium Dei (ore enim loqui non poterat) ac deindè liberatus est. Expertus tum fuit verissimè dixisse beatum Franciscum, satanæ formam tam esse immanem & horridam, vt nemo ad spatium Dominicæ precationis possit cum salua vita intueri, nisi diuinitùs confirmetur.

Gen. 29.

Anima eius rapitur extra corpus.

Formæ dæmonū horridissimę.

Triduo ante Christi natalem, cùm esset in Tuscia eo loco, quem Sethonam vocant, ieiunāssetque diebus quadraginta, quod S. Martini ieiuniū appellant, nocte in preces incumbenti apparuit Dominus Iesus, viditq; eum oculis corporeis: sed prę ter humanitatē eius, oculis internis quiddā vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autem hęc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cùm humana imbecillitas incompræhensam illā claritatem ferre non posset, studiosè rogauit Dominū, nè tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippè qui homo peccator, rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorem, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiam suam. Post eam autem apparitionem & crebrò & facilè ac subitò mentis patiebatur excessus, mansitque deincèps admodùm solitarius, parumque exibat è cellula sua, vt gratiam diuinitùs acceptam fideliter conseruaret, prorsùs vitans sermones omnes ociosos & murmura. Totiès verò rapiebatur in Deū, quotiès aliquid audiret vel de Deo,

Christus ei apparet.

Familiares ei sunt mentis excessus.

Deo, vel de gloria cælesti, aut paradisi amœnitate: manebatque eodem loco immotus. Itaque pueri & opiliones, ab alijs docti, cùm eum viderent, clamabant, Paradisus, paradisus. Id verò ille audiens, mox sursùm rapiebatur. Quam ob causam fratres eum illo collocuturi, cauebant nè paradisi mentionem facerent, veriti nè eius colloquio priuarentur. Et ipse Aegidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modò secularium, sed etiam fratrum, dicebatque eum qui benè ageret negocium animæ suæ, etiam accuratiùs aliorum saluti consulturum: parua autem negligẽtia & exigua culpa posse magnam amitti gratiam, quæ posteà recuperati vix queat.

F. Iacobus à Massa, laicus valdè deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratia à Deo donatus fuit: cumque crebros pateretur mentis excessus, nec sibijpsi fideret, fratrem Aegidium consuluit, quid agendum ipsi esset ea gratia arridente. Fratre autem Aegidio dicente, vt neq; adderet quicquam, nec demeret, & quoàd posset fugeret multitudinem: ille rursùs petijt hæc sibi clariùs explicari. Tum Aegidius: Quandò, inquit, mens apta est in præclaram diuinæ bonitatis lucem rapi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatem, vel demere per negligentiam: amare autem, quantùm fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gratia custodiatur: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiam, nec pro tuo arbitratu certum illi tempus accommodabis: sed cùm te senties permoueri diuinitùs, præstò eris Domino tuo, eique te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autem declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusis ab animo ijs omnibus, quæ bona non sint: atque ità in virtutibus progredieris. F. Iacobus à Massa.

In ea, quam diximus, apparitione Christi, & Aegidij raptu admiranda ei fuêre diuinitùs reuelata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionem, quæ ei tunc collata fuit, fide adeò fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non sedicturum, Credo, in Deum, sed, Cognosco Deum, factorem cæli & terræ: quippè quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quæ non cadunt sub adspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hæc fides tum desinet, cùm Deum in cælis videbimus, sicuti est. Fuit verò Aegidius raptus extra corpus in tertium cælum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientiæ Dei. Solebat autem dicere, se quatèr esse natum: Primò ex matre: deindè in baptismo: tertiò in monasticæ vitæ professione: quartò cùm sic ei Christus se visendum præbuit. Semper admodùm iucundus & hilaris fuit: sed ei summoperè dolebat, quòd sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatque solijs arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiam cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porrò præ eximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia prosequebatur: cumque audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesiasticis, valdè id cõmendabat, dicebatque: Nos indocti & miseri non agnoscimus bonitatẽ tuam ô sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam paras & munis, qua ad sempiternam gloriam proficiscamur. Venerunt quandoque ad eum duo Cardinales, vt audirent spiritales & vitales sermones eius, iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquàm autem familiariter cum eo fuêre collocuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opus est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quandò multò maiori vos fide & spe præditi estis, atquè ego? Illis sciscitantibus, quinam id fieri posset: Aegidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cùm ego in miseria & rebus duris atque aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardinales non mediocriter ædificati, ea in animos suos demiserunt. Mira ei diuinitùs reuelantur. 2. Cor. 12. Vide quantum tribuit Pontificum decretis, & Romanæ Ecclesiæ.

Septem quædam huic beato viro inerant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundum, ingens animi pietas & deuotio. Tertium, erga alios reuerentia. Quartum humanitas, benignitas & condolentia. Quintum, multa solicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, non mediocris erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finẽ vitæ, cùm iam in Ordine Minorũ fuisset annis quinquaginta duobus, molestissimas sen- Septem eius præclaræ virtutes.

Sub vitæ finẽ infestos sensit dæmones.

sit maligni dæmonis vexationes. Cùm enim nocte quadam oraret,& post preces vellet quieti se dare, teterrimus dæmon in locum quendam adeò angustum eum deposuit,vt nec ipse mouere se posset,nec socius eum indè extrahere: sola Dei gratia indè emersit. Sæpè adeò molestum & infestum se ei præbuit satan, vt nonnunquàm fratrum opem imploraret. Vesperi se ad cellulam suam conferens, Nunc, inquit,imus ad cruces & certamina. Morte appropinquante, tãtam ei debilitatem attulit febris, tussis, aliiq; morbi, vt neque somnum neque cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, alicuius quietis & cõmoditatis captandæ causa. Pridiè autem eius diei, quo S. Georgij feriæ celebrantur, cùm nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, vt sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illic adstanti fratri ait: Dicito Perusinis,cos vel propter miracula mea,vel ob meî in Sanctos relationem siue canonizationem nullam vnquàm pulsaturos campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ prophetæ. Deindè quietissimus & placidissimus in

Felicissimè decedit e vita.

lectulo decũbens,clausis oculis & ore,absque vlla membrorũ valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die,quo ante annos quinquagintaduos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, putà ipsis S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorũ fratrum aliorumque animabus, è purgatorio dimissis, ad cælos euolare, Christumque ei venire obuiàm, & admodùm honorificè eum amplexari, adhibito cantu suauissimo, omnes cælestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

Quo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus,etiam quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obijt,qua Aegidius. Apparuit autem post mortem cuidam fratri,summo eius amico,aitq; valdè benè secum agi. Cùm enim, inquit,abirem è corpore, quidã frater Minorita Aegidius decessit: cui ob eius eximiam sanctitatem id præstitit Deus, vt multas è purgatorio animas secum in cælum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atque his dictis,disparuit. Frater autem,cui appatuerat,hæc alijs indicare nolens,subitò grauissimo correptus morbo est: sed cõfitens ea causa id accidisse,quòd noluisset sancti fratris Aegidij gloriam & virtutem eunlgare, petensque acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquàm hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obijt autem F. Aegidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesi-

Impletur eius prophetia.

motertio. Porrò Perusini dum saxũ inquirunt, vndè eius condant monumentum, sepulcrum marmoreum repetiunt, in quo historia Ionæ sculpta erat. In eo igitur reposuerunt corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum,& multis clatuit miraculis. S. Bo-

S. Bonauenturæ de illo testimonium.

nauentura doctor eximius de eo dicere solebat, præstitnm illi à Deo, vt possit efficaciter opitulari eis, qui ad animæ suæ salutem inuocent eum: idemque Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc F. Aegidium & alloqui & videre potuisset.

Etsi autem doctus humanitùs non fuit Aegidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cælum, multa dicere cõsueuit vtilia & salutaria. Frater quidam conquerebatur ei, quòd adeò compelleretur externis vacare laboribus, vt vix posset persoluere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, vt posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Aegidius: Si eas ad Francorum regem, dicasque ei vt numeret tibi mille argenti libras, putas'ne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furijs talia ab ipso petentem, cùm nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causa exantlâris labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & meritò tãtam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri

Meritum obedientię.

à Deo, primùm illius causa laborandum tibi erit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quàm duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, auralia, quibus orbatus sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inseruies, nè eius beneficijs ingratus habearis. Et eccè prepotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inseruire volumus.

Dixit ei frater quidam, se multùm laborare pro deuotionis gratia promerenda, nec se illam tamen adipisci. Cui Aegidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Illo

enim

enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodiè non confert, cras fortaſsis largietur. Tu igitur hoc vnum duntaxat cures, vt Domino fideliter ſeruias. Nam etſi quis à primis mundi initijs vſque ad ſupremum ejus diem viuat, faciatque quicquid poreſt boni, non tamen poſſit ex ſe minimam Dei promereri bonitatem. Eſca quidem parata eſt, ſed non eſt, qui velit accipere. Alteri cuidam percunctanti, quo pacto tentationes effugeret, reſpondit, Tentationes fugere volēs, ipſum cælum fugit. Non enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Alius 2.Tim.2.
frater rogauit, quidnam poſſet Deo gratiſſimum facere: Aegidius autem manè reſpondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, ſe neſcire quid ea ſibi velint, Vnam, inquit Aegidius, animam ſine intermiſſione & abſque medio vni Deo commendabis.

F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noui concionari, dare conſilia, & alia bona opera facere: ſed neſcio tamen, quid potiſſimùm ſequar. Quæſo te dicas, quid tibi conſultiſſimum videatur. Aegidius reſpondit: Nihil potes gratius facere Deo, quàm vt teipſum à collo ſuſpendas. Perterrito illo ob huiuſmodi ſermonem, Aegidius ait: Qui ſuſpenſus eſt, non eſt ille quidem in cælo, attamen terra ſuperior eſt, ſemperq; deorſùm reſpicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdùm datur tibi eſſe in cælo, mentem ſurſùm erigas ab his rebus caducis, exerceasque te in virtutum operibus, de teipſo ſubmiſsè ſentiens, & Dei miſericordiam conſtanter expectans. *Facetè quidē, ſed ſanctè dictum, ſi rectè intelligas.*

Adoleſcens quidam dixit beato viro, velle ſe religioſum fieri, & monaſterium petere. Tum ille: Si vis, inquit, iſthuc facere, abi & quamprimùm iugula parentes tuos. Adoleſcens verò eiulans, Quonam, inquit, pacto tantum ego in me ſcelus poſſum admittere? Reſpondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, ſed gladio ſpiritali. Qui enim non odit patrem ſuum & matrem, nón poteſt effici Chriſti diſcipulus. *Item aliud.* Luc.14.

Frater quidam tentationibus preſſus, ſæpè rogauerat Deum, vt ab ijs liberaretur, ſed id fruſtrà. Indicauit id igitur beato Aegidio, qui ſic ei reſpondit: Non mireris, frater mi, ſi permittit Deus te confligere cum hoſtibus, quandò tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex inſtruit milites ſuos, tanto eos vult viriliùs dimicare. Sciſcitanti cuidā, qua ratione poſſet feruenter orare Deum, cor ſuum ſentiens torpore & frigore affectum: irà ait Aegidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles miniſtros, quorum alter armis munitus ſit, alter inermis: mittere autem eum vtrunque, vt cum hoſtibus pugnam ineant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inermis verò dicet regi ſuo: Vides, domine rex, me nullis tectum armis: at tamē amore tuî proficiſcar ad pugnandū aduerſùs inimicos tuos. Cernens autem rex rātam illius erga ſe fidem, dicet ſatellitibus ſuis: Ocyùs paretis arma, quibus induatur fidiſſimus ſeruus meus, imprimatisque ei ſignum armaturæ meæ. Irà etiam, qui ad certamen orandi abſque deuotionis guſtu fidenter accedit, Deo prouidente, non fruſtrabitur rebus neceſſarijs. *Non ceſſandum à precibus, etiam cùm non ſentitur deuotio.*

Quodam illum conſulente, num monaſterium ingredi deberet, ſic reſpondit: Si quis valdè inops ſciret alicubi in agro reconditum theſaurum, putásne quæſiturum illum ab aliquo, an eum theſaurū effodere deberet? Quanto ergò magis properare debent homines, vt reperiant vitæ æternæ theſaurum? Tum ille conſilijs eius parens, relictis omnibus, factus eſt monachus.

Rogauit aliquandò Aegidius Iureconſultum quendam benè eruditum, crederet ne præclara eſſe & eximia Dei dona. Illo reſpondente, ſe ſic ſentire, Aegidius ait: Ego verò teſtatum efficiam, te id non credere. Dic mihi, quanti æſtimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortaſsis mille pondo. Tum Aegidius, Iam ergò oſtendam, inquit, te non niſi ore credere. Si tu his mille pondo poſſis tibi cōparare centum millia, grande ſanè lucrum feceris: at tamen nolles hæc dare pro regno cælorum. cæleſtia enim tu pro nihilo ducis. Contrà Iureconſultus: Putas tu, ait, tantum quenque operari, quantum credit? Reſpondit Aegidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus eſſes: ſicut & ſancti omnes, qui bonorum operum valdè ſtudioſi fuère. Quæ ſi re ipſa perficere non potuerunt, affectu & deſiderio effecerunt, ſanctumq; deſiderium defectum operis ſuppleuit. Si quis vera perfectaq; eſſet fide præditus, is ad talem pertingeret ſtatū, in quo ei plena ſecuritas præſtaretur. Qui verò ſummū illud atque æternum expectat bonū, quid illi poſſit malum *Viua & feruens fides hic accipienda.*

malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicijs, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet vnquàm peccator, dum est in viuis, diuinam desperare misericordiam. Vt enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabro tum arte plana & elegans effici: ità nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis.

Nunquàm desperandū

Interrogatus quandoquè frater Aegidius à quodam, quidnam facere deberet, quandoquidem & benè agens, animo efferri se sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi mœrore, & propemodùm desperaret: ità ei respōdit: Optimè facis, si te peccâsse doleas: sed tamen etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumque Dei potentiam longè propensiorem esse ad misetendum, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandum. Quòd si agricola cogitet, Si quidem sementem fecero, volucres cæli & bestiæ terræ & semen & fruges comedent: nunquàm seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola serit tempore suo, ac deindè colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittenda opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti.

Alio quodam ex ipso perquirente, possit'ne diuinam sibi conciliare gratiam, qui in seculo permaneat: ità ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quàm decem in seculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facilè, & benè custoditur: quòd is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & solicitudine perturbante, quæ magnum adferunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porrò gratia, quæ in seculo percipitur, & citò solet amitti, & ægrè conseruatur: quòd mundanarum tentationum solicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impediat & perdat suauitatem: tum quoquè alij seculo dediti homines pestiferis suasionibus & perniciosis exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono renocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpatè se gerere, cum non modò non adiuuant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt repræhendant, vt etiam efferant & extollant. Satius est igitur vna potiri gratia in libertate, quàm decem in eiusmodi timoribus & periculis.

Vita monastica quàm tutior sit seculari.

Mundi malitia.

Frater quidam rogauit Aegidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Aegidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interìm desides, cùm possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Aegidium autem Dei amicum, atque ea causa posse fidenter & pro se & pro alijs deprecari, Aegidius respondit: Frater mi, si omnes vrbis huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumque foret, licere cuilibet illud auferre, alium'ne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidē teipsum iturum, nec satis fisurum alteri. Ità nimirùm Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vnoquolibet. Tu igitur ipsus cum adito, nec alium pro te mittas.

Hęc vir sanctus modestiæ causa dicit, nō contra innocationē Sanctorum.

Nobilis quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Aegidio cōsuetudo & familiaritas, cùm esset in seculo. Postquàm autem religiosus factus est, nullam ei Aegidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè cōsneuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnius eiusdemque familiæ sumus, vnique Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodùm ego te hortati velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps solicitus de te, missamque facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cùm secularis esses.

AVREA F. AEGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SAlutis *& perfectionis, & de fide atque charitate.*

SOlebat dicere F. Aegidius: Si seruari vis, non reposcas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summoperè fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Satanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quàm eius tētationes, nec rarò impellunt hominem in ruinam grauiorem, quàm afflictiones. Omnis ruina

na ingens, quęuis grandia pericula eò ferè accidunt, quòd vertex nimiùm erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferre patienter. nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis benè & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfectè, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclarè loqui, præcide tibi linguam, vt obmutescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse mēbris omnibus integer & perfectus, mutiles ea. Si vis benè viuere, mortifica teipsum. Si vis benè edere, ieiunes. Si cupis dormire benè, vigiles. Si cupis lucrari benè, da operam vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autem hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instàr scalę sunt & vię, qua cælum scandatur: vitia aūt & peccata via sunt, qua deorsùm eatur. Peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem suî respuit, vitium non fert suî contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligeris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, vt tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, vt timeri nolit: qui inseruit alijs, nec appetit sibi inseruiri: qui erga alios probè se gerit, nec optat idem sibi præstari ab illis. Hæc autem cùm sint sublimia & præclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria quædam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis præditus est, is malè corruere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferre animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quæ quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quæ sub adspectum corporeum non cadunt. Ea, quæ homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quæ amare deberent, ea habent odio: & quæ odisse eos oportebat, ea diligunt. Sciscitabatur aliquandò F. Aegidius ex fratre quodam, num bona esset anima præditus. Illo dicente, se id nescire, Aegidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta lætitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam.

Peccator non habet vnde conqueratur, licèt affictus

Gratia. Virtutes. Peccata.

Tria seruāt à ruina.

Hominum cæcitas.

De Fide.

QVicquid cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est comparandū cum illis, quæ nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti omnes, quotquot fuêre, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquàm explicare potuerunt aut poterunt, quid sit Deus, prout ille re uera est: immò dicta eorum omnia vel milliès minora sunt Deo, quàm acies acûs vnius cælo, terra, & omnibus, quæ ijs continentur, minor est. Atque adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodùm solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intellecturis.

Deus incōpræhensibilis.

De Dilectione Dei & proximi.

CHaritas virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non satiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquandò F. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putas ne te mihi charū esse? Illo dicēte, se sic existimare, Aegidius ait: Non tibi persuadeas te à me diligi. Solus enim Deus conditor noster amat creaturas suas, nec conferendus est amor noster cum illius amore. Alius frater rogabat Aegidium, quid sibi velit, quod propheta ait, Omnis amicus fraudulenter incedet. Cui ille sic respondit: Fraudulentus ego sum in te, quòd bonum tuum non efficio vt sit meum. Quanto enim magis id ego studeo, vt tuum bonum meum sit, tanto minùs in te fraudulentus sum: & quo quisque plùs lætatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: sicut è diuerso quanto quis plùs gaudet alterius malis, tanto quoquè eorum fit ampliùs particeps. Itaque si vis mortalium omnium participare virtutes, eorum fac virtutibus læteris. Ità enim fiet, vt aliorum virtutes tuæ sint, si tibi placeant: aliorum quoquè vitia nos cautos reddant, si displiceant. Atque hæc est salutis via, aliorū virtutibus gratulari, vitijs

Quantùm nos amet Deus.

Ierem. 9.

Virtutes aliorum vt fiāt nostræ.

vitijs mœrere: de omnibus sentire benè, de seipso malè: honorem habere alijs, seipsum pro nihilo putare. Quisquis enim non vult honorare alios, nec ipse honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur.

1.Cor.14.

Exercitium vtilissimum

Labor omnium fructuosissimus est, benignitati ac pietati siue cultui diuino dedltum esse. Quicquid absque charitate fit, nec Deo, nec sanctis eius gratum est. Rebus suis fit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Debet igitur res eligere diuinas, & contemnere suas. Nihil præstabilius est, quàm gratum esse donis Dei, & sese ob suam malitiam scire reprehendere. Vellem equidem me in hac studuisse schola ab ipso mundi exordio, & permitti mihi in ea studere vsque ad extremum mundi diem: puta, in consideratione & prædicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum. nec tamen velim esse in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam parum accipiunt. Quales ergò nos oportet esse erga Deum nostrum? Multùm sanè ex animo ille nobis amandus est, qui nos ab omnibus vult seruare malis, & præstare nobis bona omnia.

De Humilitate.

Perditionis omnis causa superbia.

AD cognitionem Dei nemo potest pertingere, nisi per humilitatem. In via sursùm contendere, descendere est. Perditio omnis, magnæ prolapsiones & casus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quàm ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipso cœlo conditi sunt, itemque in Adamo, in Pharisæo, & in permultis alijs: Contrà verò multa facta sunt bona capitis summissione, vti potest animaduerti in sanctissima Dei matre, in publicano, in latrone, alijsque plurimis. Si attendas Dei dona, iure potes semper demittere caput: si tua peccata consideres, habes vndè meritò ceruicem inclines. Væ autem illi, qui etiam ob sua malefacta honorari vult. Sublimis ille humilitatis gradus est, si quis cognoscat seipsum semper esse contrarium bono suo. Est etiam ille quidam humilitatis gradus, si nolis retinere quod tuum non est, nec illud ceu tuum tibi vendices: hoc est: si soli Deo tribuas bona quæ habes, cuius etiam re vera sunt: & tibijpsi imputes malitiam tuam. Beatus ille est, qui coram hominibus tam se vilem ducit, quàm coram Deo vilem se existimat. Beatus qui nunc seipsum iudicat: is enim ab alio iudicio immunis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit suam: quod sanè Apostoli fecêre etiam postquàm repleti fuêre spiritu sancto. Qui pacem seruare vult, omnes debet sibi anteferre. Beatus, qui in verbis & moribus suis non cupit haberi alius, quàm qualis ex Dei gratia est vocatus. Beatus, qui nouit diuinas celare reuelationes. nihil enim tam arcanum est, quod nolit reuelare Deus, cùm ei visum fuerit. Si totius orbis homo sanctissimus se censeat omnium pessimum, is planè humilis est. Humilitas loqui nescit, & patientia non est ausa loqui. Humilitas mihi fulminis instàr esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius pòst existunt vestigia. Ità enim & humilitas dissipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque vt homo sese nihilipendat. Humilitate Dei conciliatur gratia, & pax cum proximis. Quemadmodùm rex præpotens missurus filiam suam ad locum aliquem, non illam imponit equo fero, indomito atque contumaci, sed benè mansuefacto, & commodè gradienti: ità quoquè Deus gratiam non confert suam elatis, sed mansuetis & humilibus.

Luc.18. & 23.

Obedire alteri, quàm salutare.

Humilitas odit vitia.

De Timore Dei.

Timoris Dei magna præconia.

SAnctus Dei timor vitiosum pellit timorem, cõseruatque ac tuetur ea bona, quæ nulla potest effari lingua, nulla mens cogitatione assequi. Timor Dei, eximium Dei donum est, quo non omnes præditi sunt. Qui non timet, is nihil habere videtur, quod possit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deique gratiam ei impetrat. Si quis Dei gratia præditus sit, timor Dei eam conseruat. si ea careat, timor eam illi obtinet. Creaturæ omnes rationales, quæ prolapsæ sunt, non essent lapsæ, si hoc dono instructæ fuissent. Sanctum hoc donum non nisi sanctorum hominum est: quantoque maior homini inest gratia, tanto humilior & sedatior est: nec ea virtus, quam quis minimè exercet, minor est alijs. Quisquis vsque eò offendit Deum, vt sit mortis reus, qua ille fronte ausus erit apparere coram illo? Beatus est, qui se sentit versari in hoc mundo tanquàm in carcere, quique semper veretur se offendere Dominum suum. Nusquàm licet homini

mini in hoc mundo esse securo, vbi inter medios degit hostes. A teipso & tui similibus semper serua teipsum. Hostis noster caro nostra est, quæ cum hoste tartareo semper oppugnat animam nostram. Semper igitur plùs formidãdum est homini, nè à propria vincatur malitia, quàm quæcunque res alia huius mundi. Impossibile est Dei promereri gratiam, & in ea perseuerare, nisi adsit solicitudo sancta & timor sanctus: quo timore qui destitutus est, certum habet suæ perditionis argumentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & ceruicem ad terram vsque sub obedientiæ iugum deponere. Quanto est in homine auctior Dei timor, tanto ille in precibus magis assiduus est. Qui verò sanctæ orationis gratiam adeptus est, non paruo Dei munere affectus est. Quantunuis magna videantur hominis opera, non hominum æstimatione metienda atque prædicanda sunt, sed bona Dei voluntate, & quatenùs ille ea commendat. Quod cùm nos lateat, vereri semper debemus omnia opera nostra.

Quid maximè homini formidandum.

Gratia precandi.

De Patientia.

Quisquis Dei causa æquo animo libens patitur aduersa, is citò magnam obtinebit gratiam, & mundi huius dominus fiet, pedemque alterum in alio defiget seculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, sibijpsi id facit. Non debes igitur ira permoueri, si qua tibi ab alio irrogetur iniuria, sed potiùs dolere culpa illius. Quanto quis promptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictiones, tanto apud illum maior est: quantoque imbecillior est & impatientior ad ferendum aliquid causa Dei, tanto apud illum minor est, nec cognoscit, quid sit Deus. Si quis malè de te loquatur, tu illi fer suppetias: si quis benè de te loquatur, in Deum id refundas. Aliorum dicta & facta laudibus efferas, tua vituperes. Cùm aliquis tecum iurgatur, si vis abire victor, cedas illi. Quid causæ est, quòd ægrè ferimus afflictiones? Non concupiscimus medullitùs spiritales consolationes. Nullum tu iniuria afficias: si quis verò tibi iniuriam faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in remissionem peccatorum tuorum. Longè præstabilius est & cõducibilius, magnam iniuriam Dei amore absque murmure perpeti, quàm centum famelicos homines quotidiè pascere, & multo tempore ieiunare vsq; in vesperam, donèc stellæ emicent in cælo. Ecquid verò prodest contemnere seipsum, & eneruare atque affligere corpus suum ieiunando, vigilando, precando, atque alijs modis castigando, si interim ne vnam quidem possimus ferre à proximo illatam iniuriam: cùm tamen indè plus liceat obtinere præmij, quàm ex omnibus propria voluntate susceptis? Pati enim iniuriam absque murmure multò plùs peccata expiat, quàm largi lachrymarum imbres. Beatus est, qui sua peccata & Dei beneficia semper in oculis & in conspectu suo proponit. is enim placidè tolerat pressuras & angustias omnes, magnam indè cõsolationem habiturus. Beatus, qui nullam expetit consolationem ab vlla creatura, quæ sub cælo est. Qui sua semper peccata versat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni, id Deo acceptum referes: molestias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputabis. Etiamsi quispiam bona illa omnia & fecisset & faceret, quę mortales vniuersi fecère & facturi sunt, si tamen sese intùs benè inspiceret, comperiret seipsum semper bono suo cõtrarium. Frater quidam aliquandò percunctatus est ex Aegidio, quid faciendum esset, si multæ afflictiones ipsis acciderent: accepit autem eiusmodi ab eo responsum. Etiamsi Deus è cælo lapides & silices plueret, non possent tamen officere nobis, si tales essemus, quales esse deberemus. Si quis enim is sit, qui esse debet, mala & molesta omnia in bonum & in oblectationem ei verterentur. Sicut enim illi, qui peruersa est volũtate, bonum mutatur in malum: ità illi, cuius est bona voluntas, malum abit in bonum. Omnia magna tum bona, tum mala intùs in homine sunt, nec oculis cerni possunt. Mali dæmones ad nostrã infirmitatem, ad nostros labores & famem, omnemque proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis saluus fieri, nullam creaturam in ius voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoscis te offendisse Deum creatorem tuum, fatearis etiam dignum te esse, quem creaturæ omnes persequantur, vlciscanturque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura molestiæ tibi infertur, id bono feres animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conqueri, quandò benè commeruisti ab omnibus malè accipi & affligi. Praeclara virtus est, vincere seipsum. qui enim victor est sui, omnes suos vicit hostes, & bona omnia

Patientiæ magna vis.

Iniuriã ferre placidè quàm gratum Deo.

Nulla aduersa nocēt benè animo constitutis.

Nunquàm conquerendũ de alijs, unis affligentibus.

ff conse-

consequeretur. Eximia is virtute prædi tus foret, qui se fineret vinci ab omnibus, talis enim mundi esset dominus. Si seruari vis, diligenter in id incumbas, vt despe res consolationē omnem, quam vlla possit mortalis adferre creatura. Multò enim grauiores & periculosiores ruinas pariunt cōsolationes, quàm res aduersæ. Equus generosa est indole & habitudine. nam quātumuis incitato feratur cursu, at tamen sessor eius in quamlibet partem flectere eum potest, & quò vult cunque impellere. Ità sanè etiam homines alijs se in suo cursu gubernādos permittere deberent. Religiosus quidam aliquandò querebatur grande quoddam obedientiæ onus sibi impositum, sed dictum est ei à F. Aegidio: Amice, quanto plùs obmurmuras, tanto tibiipsi grauiorem efficis sarcinam: quo autem humiliùs obedientiæ præcepto te subdideris, eo & faciliùs & suauiùs feres. Non vis humiliari in hoc seculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem respuis, & quiete potiri vis. Perdere nihil vis, & lucrari te posse confidis: sed falleris planè. per ignominiam enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. Iam antiquitùs vulgò dici solet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod desiderat. Non mireris, si interdùm proximus te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona, voluit Dominum aduersùs sororem suam commouere, immeritò de illa conquerens. Accuratè semper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersùs vitia tua, sedatoque & forti animo feras pressuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod non est aliud, quàm vt vincas teipsum. Parum enim est multas Domino lucrari animas, nisi etiam teipsum vincas.

Luc. 10.

De sancta cordis solicitudine & alacritate siue vigilantia.

Virtus sine cura nō obtinetur.

HOmo ociosus, & animi alacritate ac vigilantia destitutus, & præsenti & futuro se priuat seculo, & neque sibi, neque alijs vtilis est. Fieri autem non potest, vt absque solicitudine & labore virtus obtineatur. Homo ætate iuuenis si laborem refugiat, regnum cælorum refugit. Sicut malū ocium ad mala omnia perducit, ità sancta quies & bonum ocium in cælum adducit. Iure quidem solicitum inprimìs oporteret esse hominem ad fideliter conseruanda diuinitùs ipsi collata charismata, & ad ea in opus strenuè conferenda. Sæpè enim amittuntur fructus propter folia, & frumentum propter palcas. Plus est, benè nosse custodire Dei dona, quàm ea adipisci. Nam etiamsi ea adeptus sis, si conseruare nescias, nunquàm locuples eris. Non est autem magnum, scire ea custodire, nec scire adipisci. Multi multa lucrantur, nec ditescunt tamen: quippè qui parta non custodiant. Plerique paulatim lucrantur, & fiunt opulenti, quòd nórint seruare ea, quæ lucrati sunt. Quantam aquarum molem congereret Tyberis, si non continenter præterfluerent? Volunt homines à Deo mercedem habere immensam & infinitam, nec tamen volunt ei nisi ad mēsuram & ad certum tempus seruire. Qui sine fine & absq; modo amari & mercedem recipere vult, debet sine fine & absque mensura seruire. Homo sua incuria & negligentia perdit perfectionem suam. Dixit quandoque F. Aegidius cuidam Romam ituro: Cùm fueris in itinere, non te occupes ijs, quę visurus es: sed noueris bonam monetam ab adulterina secernere. Versutus admodùm est hostis noster, & diuersos passìm per viam tetendit laqueos. Beatus est, qui pro Dei amore corpus suum frugiferum reddit, nec tamen pro ijs bonis, quæ facit, vllam in terris mercedem expetit. Si quis dicat homini egentissimo, Hanc rem ego triduo tibi commodo, vt possis ea lucrum facere (Magnum enim licebit ea, si voles, thesaurum comparare) Si pauper ille id sciret, quis dubitet ea libenter vsurum compendij sui causa? Nos corpus habemus nobis commodatum: totum autem tempus vitæ nostræ est tridui instàr, si ad æternitatē conferas. Si vis rebus partis frui, da operam vt lucreris. Quòd si laborare nólis, non pertinges ad quietem. Si agri & vineæ omnes totius orbis terrarum vnius ditione continerentur, nec tamen ab eo colerentur, quem, oro, ex ijs fructum percepturus esset? Si quis autem paruam habeat agrorum & vinearum portionem, eamque benè colat, multos indè fructus colligit. Malè agere volenti rarò opùs est consultore: qui autem benè facere meditatur, multos consulit. Vulgi est dictum ludicrum: Non est quòd apponas igni ollam tuam, spe fretus proximi tui. Non efficit hominem beatum sola bona voluntas, nisi ea bonis operibus declaretur. Ea enim causa Deus largitur homini gratiam suam, vt eam bonis operibus prosequatur Quidam magno animi mœrore pressus rogauit F. Aegidium, vt ipsum cōsolaretur. Respondit

Desidia hominum.

Multi laquei dæmonum.

Volūtas bona in opus cōferenda.

dit autem ei Aegidius: Studeas benè viuere & benè agere, & Dominus te consolabitur. Nisi enim quisque in seipso locum Deo præparet, nullam ex creaturis capiet consolationem. Ecquis tandem est, qui non & animæ, & corpori suo optimè consultum velit in hoc seculo? Et tamen nos neque animæ neque corporis vtilitati studemus. Possem equidem sanctè iurare, eum qui iugum Domini sibi vult leuius reddere, illud potiùs aggrauare: quique illud sibi aggrauet, leue id efficere. Qui futurum condidit seculum, is etiam præsentis est conditor: potestque ex ijs bonis, quæ in illo futuro confert seculo, quippiam etiam in præsenti largiri. Corpus autem etiam animæ bonis fruitur: siquidem & mala & bona animæ in corpus redundant. Dicente autē fratre quodam se fortaßis priùs moriturum, quàm quicquam posset sentire boni: Aegidius respondit: Pelliones habent pellium notitiam, sutores calceorum, ferrumque nôrunt fabri, & in sua quisque arte peritus est. Sed quinam potest eius artis quisquam habere notionem, quam non didicit? Putas tu magnos heroës in fatuos & amentes eximia conferre dona? Minimè id illi faciūt. Bona opera via sunt ad bona omnia: sicut malefacta via sunt ad mala omnia. Beatus ille est, cui nihil eorū, quæ sub cœlo sunt, offendiculum præbet: sed ex omnibus, quæ vel videre vel audire contingit, studet effici melior, atque indè aliquid colligit emolumenti, cunctaque in partem mitiorem interpretatur. Sæpè enim iudicia hominum longè alia sunt, atquè Dei. *Bona & mala opa quò perducant.*

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, desiderium, vires & facultates suas in res terrenas atque caducas confert: eoipso perdens sempiternum Dei regnum & bona semper mansura, quę præ illis vilibus negligit & postponit. Si ad singulas aquilæ in sublime volātis alas singulæ ædis S. Petri, quæ Romæ est, trabes appenderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ego video sudare, vt sua curent corpora: paucos in id incumbere, vt animas suas curent. Ecquis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapicidæ & qui metalla effodiunt? Hominem auarum iure comparaueris talpæ, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cùm sint multa alia longè potiora, quæ is ignorat. Volucres cæli, bestiæ terræ & pisces maris rebus necessarijs contenti sunt: sed cùm non possint hominem explere vllæ res terrenæ, quin plura semper concupiscat, satis indè apparet non eum ad hæc caduca & labentia conditum, sed ad alia præstantiora. Corpus propter animam factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autē eiusmodi ager hic mundus inferior, vt qui eius maiorem partem obtinet, idem obtineat deteriorem. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curam illam ingētem, qua sibi victum parant: plùs verò delectatum eum fuisse volucribus, quòd non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, auidè ad lutum properantis, & in eo se volutantis. Caro nostra similis est scarabæo, quem delectat semper equinum versare stercus. Caro nostra tanquàm quidam satanæ pugil est. Sciscitanti cuidā fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respondit Aegidius: Qui vult aliò transferre saxa ingentia & trabes grandes, non tam viribus, quàm ingenio sibi vtendum putat. Ità & hîc faciendum est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundum speculum, quod tamē anhelitu obscuratur. Fieri non potest, vt Dei obtineat gratiam is, qui vitijs carnalibus delectatur. Itaque in omnem licèt partem te verses, non comperies aliud, nisi vt pugnes aduersùs carnem tuam, quæ te nocte ac die prodere vult. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Præ cunctis virtutibus ego castitatem eligerem. Quodam autem dicente, Est'ne charitas castitate prǽstantior? respondit: Quid est castitate castius? crebroque canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certè talis es & tanta, qualem & quantam te homines stolidi non intelligunt. Roganti verò fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus diuinæ gratiæ conseruare & custodire. *Multi suam curant cuticulam, animas negligunt.* *Corporis vitia vt possint vitari.* *Pugnādum cum carne.* *Castitatem maximi fecit Aegidi⁹.*

De tentationum infestationibus.

MAgna gratia nec tranquillè retineri, nec durare sine tētationibus potest. Quò enim auctiori quis gratia præditus est, eò infestiores sentit dęmonū tentationes: nec tamen idcircò debet deesse gratiæ & donis Dei. Quò

enim est pugna acrior & difficilior, eò, si victor euaserit, corona erit illustrior. Quòd igitur non valdè nos impugnamur, ea ratio est, quòd tales non sumus, quales esse deberemus. Porrò recto gradienti itinere, nihil amolestiam aut tædium affert. Mundi autem iter ingredientibus multa occurrunt molesta & plena tædij, idque ad supremum vsque vitæ diem. Dicebat tum Aegidio frater quidam: Videris pugnantia dicere. Respondit ille: An non propensiùs hominem bona voluntate præditum tentant dæmones, quàm alium? Quæso te, si quis vendat res suas, vel milliès cariori precio, quàm sint, quam inde molestiam aut tædium putas ei accessurum? Ijs verbis quæstio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtutibus locupletior est, tanto actiùs oppugnatur, debetque accuratiùs sibi à vitijs cauere. Dixit quandoque ei frater quidam: Valdè me infestat tentatio quædam haud vulgaris, sæpeque rogaui Dominum, vt ea me liberet, nec facit tamen. Respondit F. Aegidius: Quò rex quispiam milites suos potioribus instruit armis, eò vult viriliùs illos dimicare. Si quis autem ad orationis pugnam accedat quasi inermis, quòd mente aridus sit, nec sentiat deuotionem, si fidum se præbuerit, Deus eius respiciet fidelitatem, armaque sua imprimet ei. Ex singulis vitijs, quæ debellârit quispiam, singulas acquiret virtutes: & quæ vitia sibi infestiora senserit, ex ijs amplius consequetur præmium, si ea superârit. Quacunque causa cessat quis pergere viam Domini sui, ea causa amittit præmium suum. Plerunquè sic se habent tentationes, vt agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrum efficere fertilem: sed cùm absque multo labore id cõsequi non possit, plerunquè subrepit suscepti laboris pœnitentia, quòd plus operæ exigatur, quàm initio putârat: quodquonon percipiat statìm fructus, quos sperârat. At quandò tamen non planè abijcit conatum omnem, efficit tandem solum fœcundum, & iam laboris non tædet propter vbertatem frugum, quas inde colligit. Dixit quandoquè frater quidam ad Aegidium: Fertur D. Bernardus aliquandò legisse septem psalmos absque vlla animi distractione. Respondit Aegidius: Ego verò pluris id æstimo, quàm si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intùs sunt, strènuè & fortiter propugnetur.

Optimus quisque acerrimè impugnatur.

De Pœnitentia.

Secularis homines vt Dei gratiã obtineant.

QVæsiuit aliquandò Iudex quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines seculares Dei gratiam & virtutes faciliùs adipisci possent. Respondit F. Aegidius: Primò danda illis opera est, vt se vnquàm peccâsse doleant: & vt peccata sua purè & apertè confiteantur, faciantque quod pro pœnitentia illis iniunctum fuerit. Deindè vt sibi caueant à peccatis, & peccandi occasionibus quibuscunque. Postremò, vt in bonis sese operibus exerceant, libenterque ferant in hac vita ea quæ molesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

De Oratione.

Peccator quid debeat rogare Deum.

ORatio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatque boni & mali cognitionem. Debet quilibet peccator precari Dominum, vt faciat ipsum suam misericordiam suaque beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari non nouit, is Deum ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modò sint rationis compotes, necessariò debent sub vitæ finem Dominum deprecari. Si pudibunda & simplex fœmina filium haberet vnicum & inprimìs charum, isque iussu regis ob aliquam culpam captus, ad suspendium decerneretur, sciretque illa fœmina, se eum suis precibus posse à præsenti periculo liberare, an non quantunuìs alioqui verecunda & simplex, nudo capite & passo capillo ad regem properaret, peteretque sibi donari filium suum: Ità sanè precari facilè discet, quisquis peccatorum suorum pericula benè cognoscit. Dicente autem quodam fratre, molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam sentire queat deuotionem, F. Aegidius respondit: Equidem consulo tibi, vt simpliciter studeas vtilitati tuæ. Si parum vini haberes in vase, cui fæces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumque cum fecibus commisceres? Absurdum id fuerit. Si molaris lapis interdùm non benè fruges terat, non ilicò eum confringit molitor, nec malleis dissipat: sed paulatìm reparat eum, donec rursùs commodam efficiat farinam. Ità & tu facies. Cogitabis te indignum, qui vlla à Domino in tuis precibus consolatione afficiaris. Nam etiamsi quis à mundi exordio quotidiè tot sudisset lachry-

Quid faciendum, cùm orans ooo

lachrymas, quot possit paropsis capere, nec sic tamen diuinam mereretur consolationem. Percunctanti quandoque fratri, cur infestæ magis sint rentationes orantibus, quàm aliâs, sic respondit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, nè contra ipsum sententia feratur. Ità & dæmones faciunt. Si loquaris cum hominibus, non valdè te sentis impugnari ab illis: si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te conijci: neque tamen ea causa debes preces intermittere, sed in ijs constanter & viriliter perseuerare. hæc enim ad æternam vitam via est. Quòd si velis omittere preces, non eris absimilis illi, qui fugit è prælio. Cuidam fratri dicenti, videre se multos, qui inter orandū magnam percipiant deuotionis & lachrymarum gratiam, sibijpsi verò vix quippiam tale contingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quam enim gratiam hodiè non confert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire saluti tuæ. Factu, quod in te est, & Deus faciet, quod sibi visum fuerit. Multis ictibus faber contundit ferrum, antequàm cultrum efficiat. Adeò verò vnumquenque de sua salute oporteret esse solicitum, vt etiamsi totus orbis ad nubes vsque plenus esset hominibus, atque ex ijs non nisi vnus saluus esset futurus, singuli tamen pro data ipsis gratia conniterentur, sperarentque se vnum illum fore. Alio tempore frater quidam rogabat Aegidium, quid faceret. Ille respōdit se malè facere. Illo porrò dicente, Et quidnam mali tu facis, cùm sis Minorita? Aegidius alteri illic adstanti fratri ait: Vter paratior est, Deúsne ad dandam, vel homo ad percipiendam gratiam? Illo asserente, propensiùs Deum largiri suam gratiam, quàm nos recipere: Aegidius dixit: Rectène igitur nos facimus? Immò verò, inquit ille, malè facimus. Tum Aegidius ad illum, qui ei quæstionem mouerat, Vides, inquit, verum me dixisse, cùm respondi, malè me facere, vt qui eius gratiam non semper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis scripturæ commendant, puta, pascere esurientes, vestire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione sermonem habuit, Tales, inquit, pater quærit, qui eum adorent in spiritu & veritate. Bona quidem opera ornant animam, sed oratio insigne est animæ ornamentum. Sancti religiosi quadam ex parte lupis similes sunt, ægrè è sylua in publicum progredientibus, nisi magna compellat fames, nec etiam tunc diù hærentibus extra syluam. Cùm aliquandò frater quidam Aegidio familiaris diceret ei, cur non exiret ad homines seculares, eius colloquium expetentes, ille respondit: Ego sic volo proximis satisfacere, vt tamen non noceam animæ meæ. Putas'ne libentiùs me daturum proximo, si haberem, mille libras, immò quatuor librarum millia, quàm meipsum? An non in Euāgelio Christus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & sorores propter nomen meum, centuplum accipiet? Romanus quidam nostrum fuit complexus institutum, cuius facultates æstimabantur sexaginta libris. Is igitur recipiet sexagiès centena librarum millia. Apparet hinc magna esse, quæ Deus quibusdam dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati sumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, ferre non possumus eius perfectionem. Qui benè religiosus & spiritualis est, nihil audire vult, nec alicubi morari sustinet, nisi magna cogat necessitas, præterquàm in cellulâ sua, semper secum manere cupiens. Solebat de se dicere F. Aegidius: Mallem equidem cæcus esse, quàm mundi huius formosissimus, sapientissimus, opulentissimus atque nobilissimus. Sciscitantibus alijs eius rei rationem, ait: Vereor, nè isthæc mihi impedimento sint in via mea. Beatus planè, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod repræhensioni obnoxium sit. Quæsiuit aliquandò F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplatione dicerent viri sapientes. Illo respondente, quòd multa de ea dicerent, Aegidius ait: Vis'ne meam audire sententiam? Dicente eo, se maximè id velle, Aegidius dixit: Contemplationis progressus mihi eiusmodi esse videtur: Ignis, vnctio, ecstasis, contemplatio, gustus, quies, gloria. Si gratiam in precibus sentis, ora: si non sentis, non cesses à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.

[Margin notes: Cur tentationes orantibus molestiores. — Cur orantes plùs vexet dæmon. — Salus sua quàm cuique debeat curæ esse. — Iohan. 4. — Matth. 19. — Cellula sua quàm grata bono monacho. — Contemplationis progressus.]

De spiritali cautione.

SI vis videre benè, erue tibi oculos: si vis audire benè, obsurdesceas. Si vis rectè loqui, mutus sis. Si vis benè ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare benè, odi teipsum. Si cupis benè viuere, morere tibijpsi. Si benè lucrari appetis,

[Margin note: Optimæ instructiones.]

petis, iacturam facias. Ditescere si vis, pauper fias. Si vis viuere in delicijs, castiga corpus tuum. Si vis esse securus, semper in timore te contineas. Exaltari si iuuat, humilia teipsum, & honorem habeto ijs, qui te contemnunt. Si vis adipisci bonum, ferto malum. Si placet potiri requie, priùs labora. Sapientiæ haud vulgaris est, talem te præbere nôsse. Sed cùm magna & præclara sint hæc, non in omnibus inueniuntur. Etiamsi quis mille viuat annis, nec quicquam extrinsecùs agendum ei sit, habebit satis superque, quod intùs agat in eorde suo, nec tamen numeris omnibus absolutum se sentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Væ nobis, qui Dei dona habemus, nec agnoscimus: & qui ea non habent, non dant operam, vt obtineant. Fingunt sibi homines Deum qualem volunt, & tamen semper ipsi manent similes suî.

1. Cor 14.

De Scientia vtili & inutili.

In eos, qui scire multa volunt, & nihil aut parum facere.

Qvisquis multa satis nôsse cupit, caput suum valdè deprimat, & benè multa agat opera, trahatque per terram ventrem suum, & Deus eum docebit satis. Præcipua hominum sapientia est, studere operibus bonis, seipsum accuratè custodire, & diuina obseruare iudicia. Cuidam scholas adire volenti sic aliquando dixit F. Aegidius: Quarè te confers ad discendum, quandò ea summa est sapientia, timere & amare Deum? quæ duo possint tibi sufficere. Tantum enim quisque habet sapientiæ, quantum facit boni. Nè sis nimiùm solicitus, vt possis prodesse alijs, sed consule tibijpsi. Volumus plerunque multa scire propter alios, at parum propter nosipsos. Verbum Dei non est dicentis vel audientis, sed opere illud exequêtis. Multi natandi imperiti in aquas ingressi sunt, vt alios extraherent, & ipsi pariter cum illis submersi sunt. Si animæ tuæ salutem probè curas, obtinebis eam. Si rectè facias opus tuum, omnibus illis benè consulis, qui tuî studiosi sunt. Præco verbi Dei, datus est diuinitùs populo lux, speculum & vexillarius. Beatus est, qui sic alios rectà ducit via, vt tamen ipse nunquàm ab ea deflectat: sicque alios doceat currere, vt ipse cursum suum non intermittat: atque ità locupletat alios, vt ipse tamen interim pauper nôn fiat. Roganti fratri, vtrùm potius sit, concionari, vel tacere, sic respondit: Cuius tu putas copiosius esse meritum, eius'ne qui ad S. Iacobum peregrè proficiscitur, vel eius, qui alijs monstrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non sunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, solum visum, auditum & locutionem ad salutem non sufficere.

Côcionator quid esse debeat plebi.

De bonis & malis verbis.

Loqui benè & malè.

Qvi bona loquitur, tanquàm os Dei est: qui mala loquitur, ceu quoddam satanæ os est. Cùm serui Dei conueniunt colloquendi causa, sermo illorum institui deberet de pulchritudine & iucunditate virtutum, vt maiori virtutum amore inflammarentur. Si enim ijs delectarentur, maiori eas studio colerent, quantoque in ijs essent exercitatiores, tanto placerent eis magis. Porrò quò quis vitiosior est, eò plùs indiget sermonem conferre de virtutibus. Quanto enim sæpiùs de illis loquitur, tanto earum capacior fit. Meo iudicio, non minor est virtus benè nôsse silere, quàm benè scire loqui. Expediret, opinor, homini collum habere instàr gruis, vt sermo per longos ductus meatus, tardiùs ab ore proficisceretur.

De Perseuerantia.

Sine perseuerantia nô fit quisquã beatus.

ECquid prodest homini orare, ieiunare, præstare eleemosynas, castigare corpus suum, sublimia de cælestibus experiri, nisi etiam portum salutis attingat? Fit nonnunquàm, vt ingens & insignis nauis onusta preciosis mercibus in mari sit, sed antè submergatur, quàm possit in portum inferri. Quid verò illi prodest magnitudo & elegantia sua? Contrà euenit interdùm, nauem vilem & vetustam, paucis instructam mercibus, cum multo labore per omnia maris discrimina incolumem tandem ad portum appelli. Ità etiam multis accidit hominibus, vt meritò semper timere debeamus. Cùm primùm est plantata arbor, non ideò grandescit: & quanuis producat flores, non statim etiã fructus affert: neq; fructus ipsi, si quos ferat, confestim maturescunt: atque etiam ij, qui iam maturi sunt, non omnes edûtur ab hominibus, sed partim eos porci deuorãt, partim cõputrescunt.

Eodem

Eodem modo quis ad me fructus indè redire queat, si vel centum annis rogem pro cælesti regno, si non perseuerem in precibus vsque in finem? Duo quædam sanè preclara & eximia sunt, amare Deum, & cauere sibi à peccato. His qui instructus est, nihil non boni habet.

De vita monastica.

Equidem paruam mallem Dei habere gratiam in vita monastica, quàm longè maiorem in seculo. Multò enim plus periculi, & minus auxilij est in vita seculari, quàm monastica. Multi petunt monasteria, sed non præstant ea, quæ monasticum reposcit institutum: non absurdè comparandi agricolæ, Goliath sese induenti armatura, sed ea vti nescienti. Nec enim omnes possent in Bucephalo equitare, vitareque ne ab illo deciderent. Equidem non magnifacio venire in aulam regis, aut regijs affici muneribus: sed id ego præclarum existimo, ità vt par est, seruire nôsse in aula regis. Mallem sanè in seculo permanere, & ex animo diligere vitam monasticam, quàm esse in monasterio, atque illic irreligiosè vel non monasticè viuere. Illustrissima Dei parens, virgoque perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absque culpa originis, non fuit vitam professa monasticam, & tamen id est quod est. Debet religiosus quisque sibi persuadere se non posse benè viuere, nisi in eo vitæ monasticæ instituto, quod professus est. Mihi quidem videtur Minoritarum Ordo diuinitùs in mundo institutus in cunctorum hominum salutem atque vtilitatem: sed væ nobis, si tales non fumus, quales nos esse oportebat. Hic Ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsque in præsens eo melior fuisse videtur: quippè quem Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandum tradiderit. Diues is est, qui amat diuitem: sapiens est, qui diligit sapientem: pulcher, qui formosum: nobilis, qui amat nobilem: putà Dominum Iesum, qui benedictus est in secula, Amen.

Vitæ monasticæ encomium.

De Obedientia.

Qvanto religiosus homo arctiori obedientiæ iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoque suis superioribus magis se morigerum præbet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior à vitijs præ cæteris mortalibus. Homo obedientiæ studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedenti equò, atque strenuè & infracto animo cum hostibus confligenti: neque enim quisquam eum lædere potest. Qui verò in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atque inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti, à quibus plerunquè vulneratur, vel etiam capitur, in carcerem mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitratu & pro sua voluntate viuere, rectà pergit ad inferos. Cùm boues sub iugo trahunt aratrum, horrea frumentis implent: cùm autem iugo soluti vagantur per campos, magni quidem sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subijciunt obedientiæ iugo: stulti autem & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autem ego facio, propter Deum obtemperare superiori suo, qui homo est, quàm Ipsi Deo iubenti parére. Qui Dei vicario obedit, etiam Deo iubenti facilè obediet. Meo quidem iudicio, etiamsi quis eo pertigisset, vt cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo superiori accerseretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtemperare homini, cui propter Deum se morigerum fore promisisset. Quisquis pollicitus est obedientiam, ac deindè à ceruicibus excutit obedientiæ iugum, tanquàm perfectius iter ingressurus, ille se magna quadam, licèt occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

Præclara obedientiæ laus.

Obedire homini quàm Deo eximium.

Bona & mala consuetudo.

De commemoranda morte.

Etiamsi quispiã à primo mundi die vsq; in præsens perpetuis fuisset affectus molestijs & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensa peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contrà, si quis ab initio creati orbis vsque in hunc diem prosperrimis successibus omniq; voluptate perfruitus semper esset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid cõmodi ex omni illa voluptatum & gaudiorũ affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoque F. Aegidio: Vellem licere mihi diù in hac durare vita, & abundare bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos,

& totius orbis dominio potiaris, quid præmij capies è carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operam? Si verò ad breue tempus rectè te geras, tibique probè inuigiles, mercedem posteà percipies prorsùs ineffabilem.

De Contemplatione.

QVandoquidem nemini patet aditus ad contemplatiuam vitam, nisi qui sit priùs probè & deuotè in actiua exercitatus, necessarium est vitę actuosæ summa cura & studio operam nauare. (Quis benè agat vitam actuosam.) Is autem bonus est actiuæ vitæ cultor, qui etiamsi (modò id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resque necessarias omnes eis præbere vellet, cunctas ædes sacras & domos hospitales totius orbis extrueret, interim nihilo minùs pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idque ipse sciret, nec aliud appeteret, neque tamen propterea cessaret benè agere, immò verò etiam studiosiùs multò, quàm antè, in bona opera incumberet, tanquàm nullam in hoc seculo neque expetens neque expectans mercedem: animo contemplans, quemadmodùm Martha in sua actione valdè solicita, cùm sororis adiutorium peteret, à Domino repræhensa est, nec tamen omisit coepta officia & opera sua. (Luc.10.) Atque ità etiam quilibet homo bonus, actiuæ vitæ deditus, ob nullas repræhensiones debet abijcere studium bonorum operum, quippè pro quibus non temporariam sed æternam mercedem expectet. Ad contemplandam diuinæ maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritûs inflammatur homo, & ad contemplationem euehitur, quandò corde & membris omnibus ità est constitutus, vt nihil neque velit, neque cogitet, præter id quod habet & sentit. (Bonus contemplator quis sit.) Is bonus contemplator dici potest, qui manus atque pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscidit præ ineffabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritalis, nec quicquam sub cælo aliud appetit: perindè vt beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, vt nullum ei inesset membrum, quod aliud aut vellet aut posset facere, quàm quod ipsa faciebat. (Luc.10.) Cumque ea causa non audiret ipsa, quid soror eius diceret, Dominus eam tuendam suscepit.

De alijs virtutibus.

EX rebus temporarijs pauper fit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensè diliget, illas odio habebit. (Via mundi & cæli.) Vt mundi via scatet vitijs & flagitijs, ità cæli via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creaturis præparatæ sunt, clamantque & aiunt: Venite & complectimini nos: viam virtutum ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa fit, quòd in miseria & paupertate degit, quandoquidem Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causa supplicijs sempiternis? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum vt suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim non viuas illis conuenienter, maiores Dei suscipis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alij displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. (Ordo Deũ amantium.) Amantes sunt ij omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quæ ei placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, vt inuicèm sibi placeant propter Deum. (Eorũ quatuor oculi.) Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, vt ei bonis exemplis præluceat. Tertius futura considerat. Quartus præterita inspicit, exploratque num placeant Deo opera sua, quæ fecit. (Ordo Deo placentiũ.) Deo verò placentes sunt ij, qui diligenter cauent, nè quid dicant vel agant, quod alijs offendiculo sit: qui aliorum cruces & afflictiones suas putant, eisque integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo benè placet: qui verò in monasterijs viuunt discordes, permanentque in rixis & contentionibus propter res temporarias, nec suæ salutis studiosi sunt, ij omnes Deo non placent: at possunt tamen per pœnitentiam eò redire, vt ei placeant: sed interim non procrastinent, nè dum in malo perseuerant, misericordiæ ianuam sibi sentiant præclusam, & à beatitudine excludantur. Præpositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes à Deo constituti sunt, vt animas ad æternam adducant beatitudinem. Quotquot Dei verbum irrident, in sui damnationem illud audiũt. Quemadmodùm

modùm orto sole non lucent nobis stellæ, ità Sol & Luna ad animæ beatæ splendorem obscurantur. Argumentum certum est diuinæ gratiæ in homine manētis, si à nemine exaltetur, sed deprimatur semper. Multiplex gratia & virtutes multæ precibus obtinentur. Prima gratia est, quòd homo intùs illustratur. Secunda, quòd in fide roboratur. Tertia, quòd cognoscit vitia sua. Quarta, quòd obtinet timorem Dei, vndè id sit, vt sit humilis & sibijpsi vilescat. Quinta, quòd se peccâsse dolet. Sexta, quòd dulcesab eius oculis manant lachrymæ. Septima, quòd eius purgatur conscientia. Octaua, quòd ad meliorensē frugem recipit. Nona, quod in patientia confirmatur. Decima, quòd se submittit obedientiæ. Vndecima, quòd sapientiæ, intellectûs, consilij, fortitudinis, scientiæ, pietatis & timoris Dei dona acquirit. Duodecima, quòd ad Dei pertingit cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adorat & laudat eum in spiritu & veritate. Deindè amore inflammatur, curritque in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quàm suauis sit Dominus. Cumque os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illum separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autem pertingere volenti quinque necessaria sunt: Primum est, vt superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia commemoret, & purè ea confiteatur, agatque pœnitentiam. Alterum, vt præsentia mala accuratè deuitet. Tertium, vt mala omnia impendentia siue futura vereatur. Quartum, vt Dei attendat misericordiam, ipsum ad pœnitentiam expectantis, nec vlciscentis apud inferos peccata eius secundùm iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quintò, vt consideret ineffabilia Dei beneficia, vt nostra causa factus sit homo, & tam immanes atque miserandos perpessus sit cruciatus, tamque salutares nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promisit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quàm res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquandò fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille verò totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vnum tantùm ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quòd si tam valido ille fuisset corpore, atquè ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certè beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planeque dignus est, cuius memoria celebretur: quippè qui in perfectarum exercitatione virtutum vsqueadeò excellens & eximius fuit: quemadmodùm etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quanuis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum eum peruenturum. Videbatur sanè inter homines angelicam potiùs quàm humanam ducere vitam: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Precibus q̄ multiplex obtineatur gratia.

F. Aegidius quid de S. Francisco senserit.

VITA SANCTI EVTROPII EPISCOPI ET MARTYRIS, PER D. GREGORIVM ARCHIEPISCOpum Turonensem scripta. Posita est in libro eiusdem in gloriam plurimorum martyrum edito, cap. 56.

EVTROPIVS quoque Sanctonicæ vrbis Episcopus à beato Clemente Episcopo fertur directus in Gallias, ab eodem etiam pontificalis ordinis gratia consecratus, impleto huius officij ordine, peractaque incredulis prędicatione, insurgentibus paganis, quos author inuidiæ credere non permisit, illiso capite victor occubuit. Sed quia eo tempore instante persecutione, neque à Christianis debito honore veneratus, neque digno loco sepultus est, valdè datus obliuioni Martyr ille fuit. Qui hoc ordine traditur reuelatus. Post multa annorum spatia in eius honore basilica ædificata est. Expletoque opere Palladius, qui tunc sacerdotalis ordinis cathedram regebat, conuocatis, Abbatibus

Aprilis 30.

S. Eutropius capite plectitur.

Translatio sacratissimi corporis ei⁹ Abbatibus sacros cineres in loco, quem præparauerat, transferri studuit. Quod cùm factum fuisset, duo ex Abbatibus, reserato opertorio, sanctum corpus adspiciunt, contemplanturque cicatricem capitis, qua in parte defixum fuerat securis acumen. Sed nè præsens visio duceretur in irritum, etiam spiritalis hæc

Apparitio eius. doctrina communiuit. Scilicet cùm sequenti nocte strauissent sacerdotes membra quieti, apparuit per visum his duobus, dicens: Cicatricem quam contemplati estis in capite, scitote me per eam martyrium consummâsse. Et ex hoc quòd martyr esset, innotuit populis, quia non aderat historia passionis.

MAIVS.

VITA S. MARCVLPHI ABBATIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. STYLVM *interdùm modicè correximus.*

Maij 1. Cap 1. EO tempore, quo gloriosus & Deo amabilis Childebertus rex Francorum sceptra strenuè honesteque regebat, beatissimus vir Marculphus, magnus & præclarus

S. Marculphi patria. enituit moribus & actibus. Cùm enim nobilissimis, ditissimis atque Christianissimis Baiocassinis ciuibus ortus esset, ab ipsis puerilibus annis toto nisu ingentique desiderio ad supernam cœpit patriam anhelare.

Pietas puerilis. Præferebatur quidem ætate leuitas puerilis, sed vigebat in moribus senilis maturitas. Nam ludicris omnibus, quibus illa ætas maximè delectatur, reiectis, ea quæ diuinæ religionis erant, & auida aure percipere, & renael memoriæ commendate, & accurata persecurione exequi satagebat. Deuitabat bonæ indolis puer coætaneorum suorum vaniloquia, lasciuaque conuenticula, atque seniorum sese adiungebat congressibus & colloquijs, imitans iam illud

Deut. 32. Mosaicum, quod tamen necdùm lectione didicerat: Interroga patres tuos, & an-

Psal. 118. nunciabunt tibi: maiores tuos, & dicent tibi. itemque illud Psalmistæ dicens: Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.

Cap. 2. Huiuscemodi igitur cùm se velut prælud ijs futuræ Christi militiæ exerceret,

for. * tutoribus à suis * pædagogis pia prouisione (Nam eius vterque parens iampridèm mor-

Dat operã literis. tem obierat) diuinarum est admotus studijs literarum: & decebat planè, vt quem adeò sibi iam diuina vendicabat gratia, non mundanis, sed diuinis manciparetur negocijs. Porrò cuius conscientiam dator scientiæ spiritus sanctus à totius maleuolentiæ sordibus emundauerat, ei in discendo nulla potuit adesse fastidiosa dilatio. Itaque intra breuis temporis spatia omnibus adeò est instructus diuinis literis, vt nulli suorum sodalium reperiretur secundus. Postquàm autem adoleuit, & virile robur attigit, ceu miles in Christi tyrocinijs à primis annis benè exercitatus, cœpit strenuè atque infatigabiliter ad supernæ vocationis

Philip. 3. brauium contendere, præterita cum Apostolo obliuiscens, & in futura sese exten-

Exercitia adolescentis. dens, vacans orationibus, lectionibus insistens, carnem vigilijs & ieiunijs macerans, omnibus humilitatem & obedientiam exhibens, largus in præstãdis eleemosynis, profusus in misericordiæ & humanitatis exequendis officijs. Sustentabat pauperes suis sumptibus, pupillorum & viduarum subleuabat inopiam, corrigebat vias suas seruandis Domini mandatis. Corrigebat, inquam, vias suas, & Domini sequebatur. Talibus igitur ornatus moribus & officijs, Christo dilectus, & hominibus gratus ac venerabilis habebatur.

Cap 3. Gaudebat quippè atque lætabatur tali concine omnis Baiocassina plebs, confidens omnem suę reipublicæ statum per eum firmum stabilemque futurum. Nam beatissi-

beatissimus vir omnes crebris incitabat adhortationibus, vt fundamentum bono- Adhortationes eius ad
rum omnium catholicam fidem firmiter retinerent, spemque suam in Deo, non in ciues suos.
hominibus collocarẽt, dilectionem integram colerent, Dominum super omnia,
& proximos tanquàm seipsos diligerent, & vt quotidianis virtutum profectibus ad
promerendam supernæ ciuitatis beatitudinem properarent. Porrò autem cùm
rebus temporalibus ex hęreditaria successione afflueret, solique Deo seruire cupe-
ret, in eis tum procurandis, tum disponendis diù occupari non sustinuit: sed illius
Euangelicæ sententiæ non surdus auditor, Qui non renunciat omnibus quæ possi- Luc. 14.
det, non potest meus esse discipulus: & illius Apostolicæ, Nemo militãs Deo, secu- 2. Tim. 2.
laribus se implicat negocijs: relicta domo rebusq; paternis, nudus ex mundi nau-
fragio euadẽs, optatam suscepit peregrinationem, factus pauper, vt Christum pro
nobis pauperem factum sequeretur. Et quia iampridèm famam sanctitatis beati
Possessoris, Constantiæ ciuitatis Episcopi, auditione acceperat, eum recto tramite Adiungit se
expetijt, cupiẽs ipsius doctrinis & exemplis instituì. A quo benignè susceptus, apud Possessori
eum tempus non modicum permansit, atque ab eo tonsus, cùm esset annorum tri- Cõstãtiensi Episcopo.
ginta, clerici habitum accepit. Postmodùm autem per reliquos ecclesiasticos or- Initiatur
dines digna promotione subleuatus, tandèm presbyter factus est. sacerdotio.

Tum verò cœpit, iubente illo pontifice, Constantienses ciues indesinenter ad- Cap. 4.
monere, vt quod semèl in sacro fonte professi essent, moribus tenerent, & operi-
bus exercerent, viasque rectè viuendi semper sequerentur, vanam mundi gloriam
paruipenderent, & ad cælestem tota intentione tenderent. Atque his cælestium
factorum insignibus illustratus, ab omnibus tanquàm parens colebatur, summis-
que laudibus efferebatur: eiusque sanctæ exhortationis dictis cuncti æquali deuo-
tione parebant. Erat vir sanctus profundus ingenio, disertus eloquio, consilio
prudens, factis maturus, virtutum cultor, vitiorum extirpator. Eum autem ani-
mi decorem non obfuscabat forma corporis. nam tametsi statura pusillus erat, at
tamen formosus erat, membrorumque eleganti coaptatione compositus.

Nocte quadam, cùm post longas preces & Dei laudes membris fatigatis modi- Cap. 5.
cam daret quietem, supernus ei aderat nuncius, habitu splendidus, adspectu iucun- Angelus ei
dus. Excitans autem eum, sic appellat: Pax tibi beatissime Marculphe. Omnipo- apparet.
tenti regi tua grata sunt opera, perplacet illi militia tua. Noueris autem hac re
illius præcipuè gratiam te promeruisse, quòd non modò tuæ, sed etiam proxi-
morum tuorum saluti solicitè inuigilas. Et quia complures è dæmonum fauci-
bus per te euellere, sibique adiungere & vendicare Christus constituit, ocyùs
Childebertum Francorum regem adito, & pete vt locum quendam huius vrbis
Constantiensis, cui Nantus est vocabulum, tibi largiatur cum rebus omnibus ad il-
lum pertinentibus. Illic verò tu monasterium construes, & aliquot fratres, qui
sub tuo regimine Deo seruiant, in illud introduces. Cùm autem cor regis in ma- Prouer. 21.
nu illius sit, cuius est ista iussio, nulla ratione dubites re impetraturum id, quod
petere moneris. His dictis, Angelus disparuit: manè autem conscenso asello, cui
sedere consueuerat, vir beatus cum duobus fratribus Cariulpho & Domardo iter
impetratum arripuit: cumque rex Childebertus cum regina Vltrogode, multá-
que procerum frequentia quodam festo die diuini celebrationem officij in ec-
clesia deuotè præstolaretur, ipse superuenit, intransque ecclesiam, non se con-
tinuò regalibus præsentauit obtutibus, sed cùm omnis ab eo abesset mundana
leuitas, & humilis atque religiosa ei inesset grauitas, in quandam templi abdi-
tissimam partem se recepit, vbi ab omni tumultu semotus, Christo secretas fun-
deret preces, implens illud Euangelij: Cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, Matth. 6.
& clauso ostio, ora patrem tuum. Nolebat enim vir sanctus hypocritarum se-
ctari iactantiam, qui in synagogis & locis publicis, vt ab hominibus viderentur,
stantes orabant, de quibus Dominus, Amen dico vobis, inquit, receperunt merce- Ibidèm.
dem suam.

Sed cùm non posset lucerna Christi latere sub modio, quem virtutum custos hu- Cap. 6.
militas celare cupiebat, dęmonum superata detegebat superbia. Nam simulatquè
in templum ingressus fuit, per quosdã eò fortè adductos vtriusque sexus dęmonia- Proditur,
cos magnis & lachrymosis vocibus clamâtunt dęmonia: Parce nobis Christi serue dum latitat,
Marculphe. grauiter enim cruciat nos tua præsentia. At tamen si ab his nos sedi- à dæmoniacis.
bus per te diuina pellere vult potentia, nè nos patiaris detrudi in abyssum. Hæc
cùm

cùm audiret rex, valdè attonitus est cum omnibus suis, iubetque diligenter inquiriri, quis ille sit, cuius nomen sic appellent obsessi à dæmonibus. Inuenitur tandèm, moneturque vt ad regem festinus accedat. Venientem rex officiosissimè salutat, aitque, Gratus est nobis aduentus tuus, benedicte Domini. Certi enim sumus nostram exiguitatem à Christo pijssimo omnium conditore per te visitari. Eum verò beatissimus Marculphus resalutans, Pax tibi, inquit, & misericordia ab ipso Domino Iesu Christo, virorum illustrissime, è cælis præstetur: qui licèt dignitate præcellas, atque in solio regalis maiestatis resideas, vnum tamen mortalium esse te considerans, non despicis subditos superbia tumidus, sed humilitate tranquillus, eis tanquàm natura similibus coæquaris. Benè ergo memor es illius dicti Sapientis: Rectorem te posuerunt, noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. Deniquè iustitia insignis, non pietate segnis, eisdem subditis & cum iustitia parcis, & cum humanitate, si delinquant, correctionem adhibes. Atque his alijsque virtutum officijs & Deo viuis, & eius sanctis places.

Eccli. 32.

Cap. 7. Proponit regi preces suas.

Eiusmodi laudum præconijs rex non ad elationem sed ad humilitatem potiùs permotus, blandè ex eo sciscitabatur, quibus ab oris eò aduenisset. Cui beatus Marculphus, Vrbis, inquit, Baiocassinæ indigena sum, parentibus non infimis progenitus. Iussione verò diuina admonitus, ab illis partibus occiduis ad tuam amplitudinem & magnificentiam accessi, oraturus vti fiscum vrbis Constantiensis, qui Nantus dicitur, cum omnibus suis redditibus non mihi, sed Christo, quo donante amplas obtines possessiones temporarias, & ampliores expectas in cælis, solenni donatione largiaris. Certò enim scias Dei omnipotentis hanc esse voluntatem & iussionem, vt locus iste, quem dixi, non humano deinceps, sed diuino mancipetur dominio, nempe vt ibi monasterium construatur, & fratres seuerioris vitæ, qui pro tua totiusque reipublicæ salute Christum sedulò orent, in eo collocentur.

Eas libenter admittit rex.

Hac petitione rex impensè exhilaratus, Gratias, inquit, ago clementissimo conditori meo, qui per te dilectum suum mihi suorum infimo voluntatem su[illegible]m aperire dignatus est. Eius enim est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo. Fiat de omnibus, quæ mihi contulit, voluntas eius. Interim omnes in commune rogamus sanctitatem tuam, venerande vir, vt his miseris tua subueniat pietas, quos malè torquet nequam spirituum impietas. At vir Dei nullo modo ad id idoneum, immò verò indignum se asserens, tandèm multorum victus precibus, curuatis humi genibus, & oculis manibusque in cælum sublatis, sic precatus est: Domine Iesu Christe, rex regum potentissime, cuius imperio omnis subiacet creatura, qui vita, salus & pietas es, qui gratuita gratiâ homo fieri dignatus es, vt nos à potestate dæmonum liberares, qui discipulis tuis & eorum successoribus potestatem dedisti calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: his famulis tuis opem tuæ pietatis impende, vt profligatis dæmonibus, à quibus crudeliter vexantur, tu qui creator & redemptor eorum es, solus eos possideas, & ipsi pristinæ sanitati redditi, debitas tibi laudes & gratiarum actiones persoluant. His precibus vix absolutis, immundi spiritus certa relinquentes vestigia, in fugam versi sunt, ab ore & naribus eorum, quos obsederant, magna vi sanguinis emanante. Eo viso insigni miraculo, rex & alij, qui aderant, immensas Deo gratias egerunt. Deinde accito notario, iubet rex regale conscribi testamentum de donatione, quam petierat vir Dei. Eoque benè munito, cunctis suffragantibus tradidit rex fiscum supradictum cum vniuersis eius prouentibus Deo & sancto viro, eiusque posteris perpetuò possidendum: iussit etiam, vt quicquid deinceps vellet, sine vlla hæsitatione ab ipso vir Dei peteret.

Psal. 23.

Luc. 10.

Expellit ab obsessis dæmones.

Cap. 8.

His ita gestis, vir sanctus abeundi ad suos copiam sibi dari poposcit. Sed rex diutissimè primùm quidem in eius colloquijs, deinde etiã osculo immoratus, tandèm eum à se dimisit, seque vxoremq; & liberos suos illius precibus cõmendans, obnixeque rogans, vt crebrò se inuiseret. Adiunxit autem ei Leontium quendam è suis, qui fisci huius agros certis finibus determinaret. Reuersus igitur beatus Marculphus, cœpit locum illum excolere, condiditque monasterium, regulari institutioni aptum & accommodatum. Ac deinde rebus intùs & extrà prudenti dispensatione apparatis atque dispositis, non paucos, cum quibus vitam monasticam duceret, sibi fratres adsciuit: quos non solùm piæ adhortationis incitamẽtis, verumetiam optimæ conuersationis exemplis admonebat, vt semper ardua & sanctiora sectarentur,

Condit monasterium, & in illud fratres adducit.

ſtarentur,ſicq́ue de virtute in virtutem progredientes, regem regum in Sion con-
templari mererẽtur. Hortabatur eos, vt inter ſe eſſent prorsùs vnanimes,& quem-
admodùm de primitiuæ Eccleſię fidelibus legitur,cor eis vnum eſſet & anima vna, Act.4.
nec quiſquam quicquam ſibi proprium præter peccatum vendicaret, ſed omnia
eis eſſent communia. Porrò ocium tanquàm vipereum fugerent virus, certatim-
que aut laboribus manuũ,aut lectioni, vel orationi incumberent. Aiebat crebrò, Ocij perni-
nihil tam monachorum obeſſe perfectioni, atque ocium. cies.

Illud quoquè commemorare operæprecium fuerit,quemadmodùm vir ſanctus Cap.9.
antiqui hoſtis eluſerit inſidias. Aliquandò nanque Quadrageſimæ diebus immi-
nentibus,cùm ille quotidianis profectibus ſemper ad altiora conſcenderet,atque
in dies per ſalubrem carnalium affectionum decoctionem velut aurum in forna-
ce mundior atq; expurgatior fieri niteretur,inſulam,quæ Dinolitionis dicitur, ex-
petijt,vt illic ſacro illo Quadrageſimæ tempore corpus ſolitò ſeueriùs maceraret: Degit per
quantoq; ab hominum remotior eſſet congreſſu, tanto ad vigilias, preces ieiunia- Quadrage-
que exercenda aptior & expeditior foret. Cùm autem die quodam ante aditum ſimã in in-
caſulæ,quam pro tempore illic ſibi extruxerat,hora fermè ſexta reſideret, diuinæ- ſula quadã.
que lectioni incumberet, eccè malignus ſpiritus, infatigabilis humani generis ho-
ſtis,confidens ſe illum ſua muſcipula compręhenſurum, in fœminæ transforma- Inſidiatur
tus ſpeciem, ad illũ accedit, clamitat ſe naufragam,atq; illic caſu eiectam,voce lu- ei dæmon.
gubri petit ſe ſub tectum recipi & cibo recreari. Ar vir Domini, vt erat ad omnia
cautus & circunſpectus,diabolicæ fraudis confeſtim depręhendit pręſtigias.Itaque
librum ponit ex manibus,intrat in cellulam,profert panem,conſignatumq́; cruce
offert ei cum his verbis: Si non phãtaſtica,ſed vera,vt ais,fœmina es,accipe panem
hunc cruce ſignatum. Tum ille crucis hoſtis perpetuus,crucis nomẽ ferre non ſuſ-
tinens, repentè inſtar fumi euanuit,atq; ab alta ſeſe rupe in mare cum fremitu hor-
rifico præcipitem dedit. Et iure quidem præcipitium ille, quod ſemper ei debetur,
ſecutus eſt,qui quondàm ob ſuam ſuperbiam de cæleſti culmine deiectus, tantam
ſanctæ Eccleſiæ columnã euertere conatus eſt. Quod enim in capite noſtro Chri-
ſto,ſeruile ſcilicet ei bellum mouens,priùs efficere non potuit, hoc perpetua infe-
ſtatione in eius membris attentare non deſinit. Sed beatus Marculphus ijs fuit cir-
cunſeptus munitionibus,quibus teſte Domino, hoſtis ille facilè repellitur: nimi- Mat.9.
rùm ieiunijs & orationibus, cæteriſq; Chriſtianæ militiæ exercitijs indefeſſus inſi-
ſtens.Nullis veſcebatur cibis alijs, q̃ pane hordeaceo herbiſque crudis.Tunica eius Victus eius.
erat ſaccus cilicinus: veſtes aliç, pelles veruecinç. Somnum, quẽ ſola extorquebat Veſtes.
laſſitudo,paululùm nuda cubãs humo,capiti lapide ſuppoſito capiebat. Atq; hunc Somnus.
in modum ſtrenuè militans,omnes à ſe hoſtiles infeſtationes procùl amouebat.

Paſchali indè appropinquante ſolennitate,reuiſurus fratres monaſterium repe- Cap.10.
tijt: cumque narrâſſet fratribus, quid ſibi accidiſſet, omnes immenſo repleti ſunt
gaudio, tum quòd diù optato eius fruerentur reditu, tum quòd ſaluum & incolu-
mem illum Dominus conſeruâſſet. Fama autem eius longè lateq; diſpergebatur, Multi ad il-
atque ex locis circuniacentibus plurimi ad eum concurrebant: è quibus multi illi- lum conflu-
us ſancta cõuerſatione & doctrina accenſi, vana huius mundi penitùs abijciebant, unt.
& quicquid habere poterant,ad eum afferebant,atque vt eius regimini ſubeſſe ipſis
liceret,humiliter depoſcebant. Ille verò libenter annuens deuotioni eorum, tan-
quàm Chriſti fidelis œconomus,quæ ipſi offerebantur, partìm in recreationem in-
opum, partìm in captiuorum redemptionem, partìm in monaſteriorum conſtru-
ctionem diſtribuebat. Plura enim præter primum condẽs cœnobia,rebus eorum, Plura cõdit
qui ad eius confugiebant magiſteriũ, illa ditabat. Porrò etiam venerabilis Chriſti monaſteria.
ſacerdos Romardus,curis & negocijs ſecularibus prorsùs valedicẽs,ad eum ſe con-
tulit. Cum eo autẽ vir beatus poſt non multum temporis ſpatium, aliquandiù ere-
miticam vitam agere volens,quandam Britanniæ adiacentem inſulam,quæ Agnus
vocabatur,adijt. In ea verò pauciſſimi degebant incolæ, & in ijs vir religioſiſſimus
Helibertus,qui corpus ſuum multo abſtinentiæ rigore macerabat. In cuius tuguri-
um vir Domini Marculphus cum beato Romardo ingreſſus eſt,& cum eo vterque
diù aſperam viuendi rationem, ſiue corporis afflictionem ſectatus eſt, diuinæque
contemplationi vacauit. Nec eſt ſilentio premendum illuſtre miraculum, quod
in hac inſula Chriſtus per ſancti Marculphi merita patrauit.

Aliquandò piratæ ad tria millia ab inexhauſtis gentis Saxonicæ ſcaturiginibus Cap.11.

prorumpentes, conscensis nauibus, cursum velocem remis & velis accelerârunt, eamipsam insulam deprædari & prorsùs depopulari volentes. Senserunt id procùl insulæ habitatores, qui non ampliùs triginta fuisse feruntur, valdeque consternati animis, quid agerent, quóve se reciperent, quippè mari vndiquè vallati, nesciêrunt. Tandem salubri vsi consilio, ad beatum Marculphum properant, eius se genibus aduoluunt, orant querulis vocibus, vt ipsis subueniat. Tum ille, Forti, inquit, animo estore filij: potest enim Deus vos ab horum manibus eripere. Quòd si meis vultis parere monitis, arma constanter capessite, & intrepidis animis hostibus obuiàm itote. Polliceor ego vobis de illis vos victoriam reportaturos. Ille enim pugnabit pro vobis, qui quondã Pharaonem & eius exercitum sua virtute contriuit. His illi sermonibus animati, audacter corripiunt gladios, nec sua, sed præpotentis Dei nitentes dextera, virique beati precibus muniti, cum piratis manus conserturi, fortiter illis occurrunt. Fit vtrinquè atrox pugna, sed Dei virtute, beato viro impetrante, insulares omnes manent illæsi, barbari pauci quidem ferro necati, at plurimi marinis absorpti vndis, sic prorsùs interiêre, vt nullus superesset, qui cæterorum casum in patria renunciaret. Audiens autē eius insulæ dominus tot hostium millia beati Marculphi precibus tam præclarè superata, immensas Deo gratias egit, sanctique viri ditione dimidiam insulam deincèps deuota traditione teneri voluit. Itaque construxit illic sanctissimus sacerdos monasterium, adductis in illud quibusdam fratribus, qui Domino constanter famularentur.

Exod. 14.

Paucissimi insulę habitatores plurimos repellũt piratas.

Cap. 12. Non multò pòst cùm primum suum monasterium reuiseret, Genasius quidam filium suũ rabidi lupi morsibus miserè dilaceratum, atq; iam morti propinquum ei obtulit, valdè obnixè deprecans, suis vt obtineret precibus, nè puer è vita decederet. Tum ille pietatis visceribus totus in Christo affluens, & ad subueniendum proximorum miserijs semper promptissimus, in terram se Dominum oraturus prosternit, tanto cælo vicinior, quanto humo coniunctior. Mox autem vt surrexit è puluere, puer ab omni sanatus est vulnere. Magna hinc circunstantibus oboritur lætitia, patri pro restituto filio, cæteris pro miraculo inspetato.

Sanat vir sanctus puerum morti propinquũ.

Cap. 13. Cùm autem dissolutionis suæ tempus vir beatus Spiritu sancto reuelante non longè abesse præuosceret, regem Childebertum priùs quàm de hac vita migraret, adire decreuit, vt prædiorum donationes, cœnobijs ab ipso constructis à multis fidelibus viris pro suarum salute animarũ præstitæ, authoritate regali semper essent ratæ, cœnobijsque saluæ & inconuulsæ absque vlla posterorum calumnia permanerent. In illo verò itinere quæ per eum Dominus miracula fecerit, reticere non debemus. Priusquàm ad Compendium castrum, vbi tum rex morabatur, perueniret, apud fluuium Isaram, ab itineris fatigatione sese paululùm recreaturus, ad pratum quoddam diuertit. Eccè autem regij venatores leporem canibus insectantur: at ille per apertam camporum fugiens planitiem, sinuosis flexibus impendentem differt mortem. Nulla autem euadendi relicta opportunitate, ceu iussus diuinitùs, sub hominis Dei sese amictum recipit. Id verò cernens vnus ex ministris regis, mente tumidus & ore effrenis, ait ad eum, Qua temeritate ausus es, clerice, regis venationem inuadere? Nisi quamprimùm reddideris, ego te meo gladio interficiam. Tum vir sanctus, non vt periculum declinaret, sed vt Dei, qui homines & iumenta saluat, patesceret magnificentia, bestiolam dimisit. Ea fugiente, canes qui ad capiendum parati aderant, ita solo affixi sunt, vt penitùs loco mouere se non possent. Is autem, qui sanctum virum irreuerenter & contumeliosè appellauerat, ab equo, quem calcaribus vrgebat, vt fugientem leporem sequeretur, tanta vi decidit, vt rupto ventre, intestina eius effluerent. Cernentes id socij eius, qui ob illatam viro Dei iniuriam id ei accidisse non dubitabant, ad pedes illius se abijciunt, qui tamen ad miserendum paratior, quàm ad vlciscendum erat. Mox ille se confert eò, vbi miser iacebat semiuiuus, manibusq; proprijs interanea effusa suo loco recondit. Deindè cùm diutissimè precatus esset, de terra surgens, crucis signo hominem consignauit, isque repentè ita incolumis effectus est, acsi nihil perpessus esset mali. Rex autem à venatu rediens, vbi rem gestam audiuit, tum beatissimi Marculphi aduentu, tum miraculo diuinitùs per eum perpetrato impensè gauisus, properè se ad eum contulit: cumque eum procùl intueri primùm potuit, mox ab equo desiliens, non sine multa reuerentia pedes ad eum accessit, orauitque supplex, vt benedictione sua ipsum impertiretur. Et vir Dei, Benedicat tibi Dominus, inquit, ex Sion,

Psal. 35.

Miracula fiunt.

Sanat hominem moribundum.

Psal. 127.

Sion,& videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ: sintque omnes tui benedicti à Domino, qui fecit cælum & terram. Indè in mutuos ruunt amplexus & oscula, & cùm vir sanctus causam itineris sui regi indicâsset, pariter in memoratum castrum ingressi sunt. Intereà sole ruente, nox venit. Altera luce iussit rex confici literas de prædiorum donationibus, quales vir Domini postulârat, idque præsente regina Vltrogode cæterisque optimatibus, annuloque suo cunctis illis attestantibus eas voluit obsignari. Prætereà verò rex & regina multis eum donantes muneribus, supplices rogârunt, vt Christum pro ipsorum salute deprecaretur. His ita gestis, beatus Marculphus domum reuersus est.

Cùm autem iam instaret ille dies, quo Christus eum ab hac corporeę corruptionis imbecillitate ad sempiternæ incorruptionis sanitatem transferre constituerat, modica correptus molestia, gaudens & exultans suæ vocationis præstolabatur horam. Inualescente verò languore, fratres vndiquè, multaque ex vicinis locis populorum turba, atque in ijs etiam venerabilis Constantiensis vrbis Episcopus Laudo, visitandi studio ad eum accurrerunt. At ille ceu pastor bonus blandè gregem suum consolans, & vt sancti propositi normam nullo modo desereret admonens & exhortans, Christum summum pastorem obsecrabat, vt quos sacratissimi sanguinis sui effusione redemisset, eos perpetuo suæ protectionis munimine vallaret. Tandem oculis & manibus sursùm erectis, Domine, inquit, Iesu Christe, patris æterni fili vnigenite, miserere meî senis iam satiscentis, & si iam satis est bonitati tuæ, quòd hucusque militaui in castris tuis, liceat mihi deincèps diù optata libertate donato, ad ciuium supernorum transire consortium. His dictis, animam efflauit. Tum verò dolent omnes, turbantur vniuersi: existit omnium, qui aderant, luctus intolerabilis pro tanti viri absentia. Calendis Maij abijt è vita, & sepultus est in monasterio, quod primum ipse construxit eo loco, qui Nantus appellatur. Humati sunt cum eo etiam alij duo fratres, qui eodem tempore obiêrunt, Cariulphus & Domardus. Cap. 14. Sub morte suos adhortatur ad perseuerantiã. Abit in cælum.

Iam multum intercesserat temporis, & venerandus Rhotomagensis ecclesiæ pontifex Audoënus, diœcesim suam visitans, Constantiam peruenit. Rogatus autem ab * Vernuino, loci sæpè dicti Abbate, vt eum locum viseret, & corpus beati viri ad locum, quem ipse parauerat, transferret, libens assensit. Subleuato autem de tumulo sancti viri corpore, consumptis carnibus, visa est sola cutis virtute præpotentis Dei ossibus hærere incorrupta: porrò vultus eius adeò viuidus apparuit, acsi vitali spiritu foueretur. Quod miraculum vt multis innotesceret, triduò detectus permansit. Rogauit autem Abbatem beatissimus Audoënus, vt de sancti viri corpore aliquam ipsi partem attribueret. Illo libentissimè annuente, cùm Episcopus Audoënus caput auferre deliberaret, chartula cælitùs in eius manus incidit, qua hæc continebantur: Cæterorum membrorum beatissimi Marculphi quod voles sumito: caput autem eius nequaquàm tangere præsumas. His scriptis sanctissimus præsul à proposito reuocatus, in loco præparato summa veneratione beatissimi Marculphi confessoris reliquias condidit. Ibì verò crebrò patrata miracula, virum sanctum non mortuum, sed verè viuere testantur. Per eius merita recipiunt cæci visum, surdi auditum, claudi ingrediendi facultatem, & quouis afflicti morbo corporis sanitatem: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen. Cap. 15. Præclara in eius exanimi corpore miracula. Miracula ad monumentũ eius.

VITA S. AMATORIS EPISCOPI ANTISIODOREN. EX QVODAM MS. CODICE MVTATO *stylo per F. Laur. Surium descripta. Est fide digna.*

Maij 1.

S. Amator cum sponsa vouet perpetuam continentiam.

SANCTVS Amator literis non mediocriter institutus, in iuuentute coactus est à parentibus quandam virginem ducere in matrimonium. Cùm autem iam tempus adesset, quo inter se coniungi deberent, mutuis exhortationibus ad nuncupandum virginitatis votum se permouerunt. Adfuit autem angelus Domini, & binas illis coronas afferens, laudauit propositum, & ad perseuerandum eos incitauit. Itaque puella virginum sodalitati se adiunxit, Amator autem in clerum allectus, tot fuit virtutum ornamentis illustris, vt post decessum sancti Eladij ei in Antisiodorensi Episcopatu substitutus sit.

Fit Episcopus.

Porrò iam factus pontifex multis claruit miraculis: cæcis restituit visum, curauit paralyticos, mortuos ad vitam reuocauit. Cùmque multos ab ethnicismo conuertisset ad Dominum, tum perpetrandis miraculis, tum instanter concionando, cerneretque paruam ecclesiam suam capere non posse tam ingentem Christianorum multitudinem, à Ruprilio ciue Antisiodorensi petijt sibi dari domum quandam, quam is intra vrbis septa habebat amplam & excelsam. Ille verò primò quidem assentiri petenti noluit: at non diù pòst grauissimo correptus morbo, cessit precibus eius. Tum vir Dei condidit illic basilicam, & consecrauit, quæ vsque in præsens in honorem S. Stephani protomartyris dedicata, à fidelibus frequentatur.

Reliquam huius historiæ partem reperiet Lector Tomo 4. in Vita S. Germani Episcopi Antisiodoren. lib. 1. cap. 2. 3. 4. 5. & 6.

DE S. SIGISMVNDO REGE BVRGVNDIONVM, EX HISTORIA FRANCORVM S. GREGORII *Turonensis Episcopi, lib. 3. cap. 5. & 6.*

Maij 1.

* Gunebaldo

Sigismúdus condit monasteriú S. Mauritij.

MORTVO * Guncbando, regnum eius Sigismundus filius eius obtinuit, monasteriumque Agaunense solerti cura cum domibus basilicisque ædificauit. Qui perdita priori coniuge, filia Theodorici regis Italiæ, de qua filium habebat nomine Sigericum, aliam duxit vxorem, quæ valdè contra filium eius, sicut nouercarum mos est, malignari ac scandalizare cœpit. Vndè factum est, vt vna solennitatum die, cùm puer super eam vestimenta matris agnosceret, commotus felle diceret ad eam: Non enim eras digna, vt hæc indumenta tua terga contingerent, quæ dominæ tuæ, id est, matris meæ fuisse noscuntur. At illa furore succensa, instigat verbis dolosis virum suum, dicens: Hic iniquus regnum tuum possidere desiderat, teque interfecto id vsque in Italiam dilatare disponit: scilicet vt regnum quod auus eius Theodoricus Italiæ tenuit, & iste possideat. Scit enim, quòd te viuente non potest adimplere, & nisi tu cadas, ille non surgat. His & huiuscemodi ille incitatus verbis, vxoris iniquæ consilio vtens, iniquus extitit paricida. Nam sopitum vino dormire post meridiem filium iubet: cui dormienti lorum sub collo eius positum, ac sub mento ligatum trahentibus ad se inuicèm duobus pueris, suffocatus est. Quo facto, pater serò iam pœnitens, super cadauer exanime ruens, flere cœpit amarissimè. ad quem senex quidam sic dixisse fertur: Te, inquit, plange amodò, qui per consilium nequam factus es paricida sæuissimus. Nam hunc, qui innocens iugulatus est, necessarium non est plangi. Nihilominùs ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & ieiunijs durans, veniam precabatur: psallentium ibi assiduum instituens,

Malè psuasus necat filium suum.

Agit pœnitentiam.

ftituens, Lugduno regreffus eft, vltione diuina è veftigio eum profequente.

Huius filiam rex Theodoricus accepit: Crotildis verò regina Clodomerem (alij Clodomirum) & reliquos filios fuos alloquitur, dicens: Non me pœniteat, chariffimi, vos dulciter enutriffe. Indignamini quæſo iniuriam meam, & patris matriſque meæ mortem ſagaci ſtudio vindicate. Hæc illi audientes, Burgundias petunt, & contra Sigiſmundum & fratrem eius Godomarum dirigunt: deuićtoque exercitu eorum, Godomatus terga vertit: Sigiſmundus verò dum ad ſaltus Agaunos fugere nititur, à Clodomere captus, cum vxore & filijs captiuus abducitur, atque intra terminuum Aurelianenſis vrbis in cuſtodia poſitus detinetur. Diſcedentibus his regibus, Godomarus reſumptis viribus Burgundiones collegit, regnumque recepit. Contra quem Clodomeris iterùm diſponens, Sigiſmundum interficere deſtinat: cui à beato Auito Abbate decimo Nutiacenſi, magno tunc temporis ſacerdote, dictum eſt: Si, inquit, reſpiciens Deum emendaueris conſilium tuum, vt hos homines interfici non patiaris, erit Deus tecum, & proficiſcens victoriam obtinebis. Si verò eos occideris, tu ipſe in manu inimicorum traditus, ſimili ſorte peribis: fietque tibi & vxori & filijs tuis, quod feceris Sigiſmundo & coniugi ac liberis eius. Sed ille auſcultare deſpiciens conſilium eius, ait: Stultum enim conſilium eſſe puto, vt inimicis domi relictis, contra reliquos eam, eiſque à tergo, hoc à fronte ſurgente, inter duos hoſtium cuneos ruam. Satiùs enim & faciliùs victoria patrabitur, ſi vnus ab alio ſeparetur: quo interfecto, facilè & alius morti poterit deſtinari. Statimque interfecto Sigiſmundo cum vxore & filijs, apud Calonniam Aurelianenſis vrbis vicum in puteum iactari præcipiens, Burgundias petijt, vocans in ſuppetias Theodoricum regem. Ille autem iniuriam ſoceri ſui vindicare volens, ire promiſit. Cumque pariter apud Viroſontiam, locum vrbis Viennenſis coniuncti fuiſſent, cum Godomaro confligunt. Cumque Godomarus cum exercitu terga vertiſſet, & Clodomeris inſequeretur, ac de ſuis non modico ſpatio elongatus eſſet, aſſimulantes illi ſignum eius, dant ad eum voces, dicentes: Huc huc conuertere: tui enim ſumus. At ille credens, abijt, irruitque in medium inimicorum. Cuius amputatum caput & conto affixum eleuant in ſublime. Quod Franci cernentes, atque cognoſcentes Clodomerem interfectum, reparatis viribus Godomarum fugant, Burgundiones opprimunt, patriamq; in ſuam redigunt poteſtatem. Godamarus iterum regnum recepit.

Cap. 6. — *Capitur, & in cuſtodiā ducitur.* — *Occiditur cū vxore & liberis.* — *Clodomir rex interimitur.*

Ex Chronicis Sigeberti Gemblacenſis monachi, Anno Domini 515. de eodem S. Sigiſmundo.

REX Burgundiæ Sigiſmundus, qui monaſterium Agaunenſium conſtruxerat, filium ſuum Sigericum perimit, malo nouercæ illius vſus conſilio. Qui competenti pœnitentię ſe * adijciens, & martyribus Agaunenſibus ſe totum deuouens, quòd dignus fuerit venia, reſtatur crebra poſt mortem eius per eum multis conceſſa ſanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio.

for. addicens* — *Sigiſmūdus poſt obitū edit miracula multa.*

DE EODEM S. SIGISMVNDO, EX AIMONIO *lib. 2. Hiſtoriæ Francorum cap. 4.*

TVnc temporis Sigiſmundus baſilicam ſanctorum Mauricij ſociorumque eius magnis extruebat impenſis, in loco nuncupato Agauno. Circa eundem quippè locum maguanimitatem ſuæ oſtendit deuotionis, dum eſſet vir optimæ mentis, & ſanctarum locupletator Eccleſiarum: Nam & prædiorum illi loco contulit copiam, & clericorum ordinem pſallentium conſtituens, ſanctæ religionis martyres propitios ſibi adſciuit. Meminerat etenim, ſe coniugis perſuaſionibus deceptum vnicum amiſiſſe filium. Quem dum illa odio proſequitur nouercali, intantùm exoſum fecerat patri, vt felle commotus iuberet eum puniri gladio. Nec multò pòſt facti pœnitentia ductus, ſecum ille reputans, quid ſceleris admiſerit, ad ſepulcra Sanctorum recurrens ſæpè, humique proſtratus, eos erga ſe clementiſſimos fore efflagitās rogabat, vt ſi quid minùs perfectum, diuinæque maieſtati aduerſum in ſuis reperiretur actibus, id, eorum interuentu, iuſtus iudex, in hoc ſeculo potiùs, quàm in futuro puniret examine. Quam petitionem ad effectum iuxta votum perueniſſe conſtat. Audiens quippè exercitum ad-

uenire Francorum, instruit & ipse copiosam suorum manum, atque aduersùs eos pugnaturus aciem dirigit. Congressione itaque facta, Francis acriter prælianti-bus, victi Burgundiones fugæ præsidio se committunt. Sigismundus verò cùm tutelam sanctorum Agaunensium martyrum citato expeteret cursu, à Clodomiro Francorum rege, qui eum persequebatur, captus atque Aurelianis perductus carceri est mancipatus. Tunc beatus Auitus, qui in territorio eiusdem vrbis Abbatis fungebatur officio, rogare Clodomirum cœpit, nè tam excellentis nobilitatis, insignisque bonitatis virum neci traderet. Quod ille audire detrectans, eum in villa, cui Calumpnia nomen est, perduci, ac ibidèm cum filijs capite cęsum in puteum proijci iussit, de quo postmodùm sublatus, atque ad Basilicam sanctorum Agaunensium deuectus martyrum, cum digno honore est sepultus. Quem sanctorum collegio Christum Dominum adnumeràsse, ideò non ambiguum habetur, quòd febricitantes quique, si pro remedio animæ ipsius, salutare fideliter fecerunt offerre sacrificium, continuò ab infirmitatis suæ liberantur incommodo.

De eodem ex Adonis Viennensis Chronico.

CHlodomirus & Childebertus atque Chlotarius fratres, contra Sigismundum & Gothmarum exercitum mouent. Cumque in aciem simul venissent, fugientibus Burgundionibus, Sigismundus cùm ad sanctorum martyrum Agaunensium monasterium fugeret, compræhensus à Chlodomiro cum vxore & filijs suis necatur: & in puteum proiectus occultatur. Sed per reuelationem posteà indè ab Abbate sanctorum martyrum leuatus, non longè ab Ecclesia eorum in monasterio, quod ipse construxit, vbi eorum corpora, scilicet Mauricij sociorumque eius sex milium sexcentorum sexaginta sex, posita sunt, honorificè sepultus est, vbi virtutibus postmodùm & ipse claruit.

Ex Annalibus Boëmiæ.

CArolus quartus Imperator amans patriæ S. Sigismundi exuuias Pragam multis prodigijs inclytas transuexit.

DE S. EVERMARO MARTYRE, EX QVODAM CODICE MS. STYLVM MVTAVIT *F. Laurentius Surius.*

Maij 1.

TEMPORIBVS Pipini principis, quem ex Begga Ansigisus Dux suscepit, beatus Euermarus cumprimis nobili stirpe in Frisia ortus est. Quem à prima ætate sibi consecratum, omnipotens Deus sancti spiritûs gratia totum perfudit. Crescentibus autem vnà cum ætate virtutum meritis, totius sanctitatis speculum effectus est. Eius verò profectui inuidens hostis antiquus, multis tentationibus à sancta intentione eum retrahere & depellere conatus est: sed fortis Christi miles obturabat aures suas, & prorsùs ad nihilum redegit omnes eius machinas. Itaque cùm Deo benè fauente tentationes omnes superatæ essent, & ille vitam duceret sanctissimam, ad martyrium iam adspirabat, sine quo metuebat apud Deum se pro imperfecto haberi. Suscepit igitur causa Dei peregrinationem, vt posset alicubi ceu ignotus obire martyrium. Venit autem in Gallæciam ad S. Iacobum, vbi cùm eius ædem ingressus fuisset, eiusque suffragia expetijsset, redijt in partes inferiores Galliæ, vbi sancti quidam recèns de hoc mundo subtracti clarebant miraculis, putà Foillianus martyr, Furseus & Vltanus fratres, Remaclus Episcopus, Trudo venerabilis confessor, & virgo Dei Gertrudis. Eorum ille suffragia, singulorum loca visens, piè ac deuotè ambiens, cùm Traiecti etiam S. Seruatium adire vellet, cum septem comitibus venit ad primos aditus syluæ, quæ Ruttis nominatur: sed nè impendente iam nocte in tenebris per ignoti loci anfractus erraret, ad proximam villam, quæ Herstaplia dicebatur, diuertit. Eam villam homo crudelis Haeco nomi-

S Euermarú mundus, dæmon frustra oppugnat.

S. Euermarus loca sacra visit.

nomine sibi vendicabat, adiunctisque sibi socijs, hostis publicus barbara feritate per syluam illam & vias publicas iter agentes aut interficiebat, aut despoliabat. Idemipse aliud apud Mosam sibi ædificium condiderat, quod à suo nomine Haccoletum voluit appellari, vndè contemplabatur transeuntes, & nauigantium res diripiebat.

Ad eius ædes beatus Euermarus se contulit, nesciens cuius essent. Ille verò tum aberat: sed eius vxor, mulier religiosa, & peregrinorum solicitè curam gerens, sanctum virum & comites eius humaniter excepit, monuitque eos, vt ante solis ortum se darēt itineri, nè superueniens maritus ipsos trucidaret. At illi cùm benè precati essent fideli mulieri illi, manè ab eius domo egressi sunt, & reuersi in syluam quam reliquerant. Intereà Hacco domum redit, discit ex suis de hospitibus, qui illic pernoctauerant. Ijs auditis, homo sæuus penè fit exanimis, aitque: Quonàm aufugerunt illi? Ocyùs insequamur eos, nè si manus effugiant meas, dicant occurrentibus, se Hacconis ceu desidis & stertentis vim impunè præterijsse. Mox cum suis ingreditur syluam, per abrupta & inuia persequitur Euermarum & socios eius: atque eccè abimprouisò incidit in locum, in quo illi quiescebant, compensaturi damna somni noctis superioris. Visos illos Hacco duriter obiurgat, quòd ausi fuerint in suæ ditionis terram ingredi, quòd non pependerint vectigal impositum illac transeuntibus, sed tanquam fures, clàm se subduxerint. Ea re tantum aiebat illos in se admisisse facinus, quod nisi eorū fuso sanguine expiari haudquaquàm possit. *Hacco crudelis cū persequitur.*

His dictis, beatum Euermarum, qui cæteris honestiori habitu præstare videbatur, crudelis homo ferro necat: cæduntur etiam comites eius. Mox detrahuntur cæsis vestimenta, corpora manent insepulta, sed angelicis seruantur excubijs, donèc Pipinus princeps, quem suprà nominauimus, in eum locum peruenit. Ruttim enim syluam venandi causa ingresso illo, comites eius partim, dum syluæ lustrant inuia, eò perducti sunt, vbi corpora cæsorum iacebant. Misericordia autem permoti ex vulneribus & sanguine, quo adspersa erant, sepulturæ ea mandârunt: beatum Euermarum ob vultûs decorem & corporis formam egregiam, ceu alijs digniorem, post exequias accuratiori sepulturâ cohonestantes, dimidio clypeo corpori eius supposito, & altera clypei parte ei imposita. Posteà verò quandò Leodiensi Ecclesiæ præsedit * Eraclius Episcopus, in villa seu pago, qui iam de extirpata sylua Ruttis nomen retinuerat, sancti Martini ecclesia fuit, cui vir magnę sanctitatis Zuselinus inseruiebat. Ei verò Dominus per angelum suum vitam & nomen beati Euermari indicauit, simul etiam de martyrio & loco, vbi humatus erat, certiorem eum efficiens, iubensque vt Episcopum Eraclium suo, id est, Dei nomine eò adduceret, vt sanctū Euermarum martyrem è sinu terræ eleuaret, quippè cuius spiritus ab ipsa cædis hora in cælis versaretur. At tamen sacerdos de hac visione hæsitans, illo anno nihil Episcopo renunciauit. Altero anno eadem nocte culpatus ab angelo, quòd iussis ipsius non patuisset, nihilo minùs rem apud se tacitam habuit. Indè tertio anno eadem nocte non solùm reprehensus, sed etiam flagellis cæsus ab angelo, tandèm credidit visioni: abijtque ad Episcopum, & ei omnia ordine exposuit, in veritatis argumentum ostendens ei corporis plagas & liuores. Præcepit autem ei Episcopus, vt sacrum corpus effoderet. Quod cùm factum esset, Episcopus illud ex humo eleuauit. Tanta verò indè prodijt odoris suauitas, vt qui aderant, in paradiso sibi versari viderentur. Porrò Episcopus collecto populo transtulit illud In beati Martini ædem sanè quàm honorificè, plebi & regioni illi patronum comparans. Ab eo autem tempore tanta illic diuinitùs sunt miracula declarata, vt si omnia perscriberentur, ingens volumen complentura sint.

Ab eodem trucidatur, & comites eius.

**Euraclius*

Visio Zuselini sacerdotis.

Corpus eius è terra leuatur, & mirificè redolet.

Multa fiunt miracula.

HISTORIA S. VVALBVRGÆ VIRGINIS. CODEX EGREGIVS MS. AVTHORIS NOMEN NON HAbet: *nos stylo nostro historiam indè transcripsimus, sed aliquanto contractiùs. Vitam S. Virginis scripsit Vuolfhardus monachus Hasserensis ante multa secula: sed an hæc ea sit, ignoro.*

Maij 1.

POSTQVAM Anglorum Deo chara gens beatissimi Gregorij Pontificis maximi studio & opera ad Christianam religionem traducta fuit, multi eorum ob cælestis spei remunerationem in Franciæ regnum peruenerũt. In quibus S. Bonifacius Moguntinæ sedis ob sua merita præsulatum adeptus est. Porrò duo fratres germani, Vuilliboldus & Vuinniboldus cum sorore sua Deo & hominibus charissima Vualburga cùm in has regiones venissent, Vuilliboldus à S. Bonifacio ordinatus est Eystetensis Episcopus, atque angelicam in ea functione ducens vitam, tandem beatissimè abijt, non obijt: Vuinniboldus autem totum se Christi seruitio mancipans, mundanaq; omnia prorsùs respuens, locum, quem vocant Heydenheim, sibi incolendum sumpsit: ibique precibus vacans continuis, spe robustus, fide firmus, monasticæ vitæ professionem vsque ad supremum vitæ diem admodùm strenuè prosecutus est, multosque suis exemplis ad benè viuendi studium perduxit.

S. Vuillibol dus 1 Eystetensis Episcopus.

Vbi verò Vuinniboldus excessit è viuis, fœminei sexûs decus & ornamentum Vualburga, omnibus se virtutis præbuit exemplum. Erat enim præfecta virginum monasterij Heydenheimensis, & materfamiliâs egregia, quæ posset à Deo impetrare quicquid petijsset. Accidit aliquandò, vt reuertenti illi hora vespertina ab ecclesia ad cubiculum suum, Gonmeradus custos ecclesiæ, iam noctis sese intendentibus tenebris, lumen præbere nollet. Ea verò nihil mota hac iniuria, cùm iam cœna Deo sacratarum virginum absoluta, & diuinæ laudes persolutæ essent, ad dormitorium se recepit: & eccè repentè tanta illic luminis existit claritas, vt pauimentum ipsum penetrare videretur, permansitque vsque ad nocturnas preces. Stupent sacræ virgines & exultant, accurrunt ad Vualburgam, indicant immensum lumen. Illa subortis lachrymis, oculos & manus tollit ad cælum, &, Tibi, inquit, Domine Iesu Christe, cui humilis ancilla tua ab ipsis incunabulis seruire constitui, pro hoc beneficio gratias ago: vt qui ad excitandas ancillarum tuarum mihi adhærentium mentes, me indignam hac luce consolari volueris: quod tamen ego non meritis adscribo meis, sed fratrum meorum, famulorum tuorum.

S. Vualburga Abbatissa Heydenheimensis monasterij.

Miraculum

Cùm ab hac vita migrâsset beatissimus Vuinniboldus, Vualburgę virginis frater, illa immodico dolore correpta, die quodam vesperi exiuit è monasterio, nullo penitùs de familia monasterij id cognoscente. Venit autem ad ædes cuiusdam hominis opulenti, & ante fores ceu quædam peregrina & ignota sola substitit. Videns autem illam dominus domûs, & nesciens, quænam esset, valdè metuebat cum tota familia sua, nè à canibus suis discerperetur. Iussit igitur, vt quamprimùm sese indicaret. Tum illa, Canes tuos, inquit, ego nihil reformido. Non enim poterunt mordere Vualburgam. Ille enim, qui me huc adduxit incolumem, etiam illæsam potest reducere eò, vndè huc adueni: porrò etiam magnum tibi solarium adferet, si toto pectore credas illum esse summum medicum. Hæc vt audiuit illustris vir, è sede sua prosiliens, animo consternatus sciscitabatur, cur virgo nobilis & omnipotentis Dei ancilla præ foribus stare voluerit: admodumque reuerenter illam excipiens, officiosissimè & humanissimè tractauit. Cumque incumbendum esset, rogata virgo vbi nocte dormire vellet, respondit se non nisi in illo velle cubare cubiculò, vbi filia eius grauissimè decumbebat, ità vt iam funeri eius necessària à parentibus præpararentur. Tum illis præ nimio dolore eiulantibus, in cubiculum virgo Vualburga ingressa est, nocteque illa Dominum pro puella depre-

Maguo animo contemnit periculum.

deprecans, altera luce eam parentibus saniſſimam exhibuit: qui ſanè pro tanto miraculo Deo immenſas egêre gratias, Vualburgæ autem multa obtulêre dona, eius precibus obnixè ſe commendantes. At virgo Christi dona accipere noluit, ſoli Chriſto placere deſiderans, eumque ſuper omnia diligens. Indè ad ſuum regreſſa monaſterium, quanto cumulatiorem in ſe ſenſit Dei gratiam, tanto arctiori ſeſe in dies vitæ tradidit. Tandèm cùm iam mundum & omnes eius cupiditates planè protriuiſſet, ex hac vita victrix deceſſit, ſepulta honorificentiſſimè in monaſterio ſuo. Puellā moribundam ſuis preci. bus ſanat. Abit è vita.

Epiſcopatum autem Eyſtetenſem obtinente * Otgarlo venerabili viro, cùm is monaſterium, in quo ſacræ virginis corpuſculum conditum erat, minori quàm par eſſet ſtudio coleret, quadam nocte per viſionē ſic eum fertur ſacra virgo compellâſſe: Cur Otgari Deo digne præſul monaſterium, vbi humata ſum, tam negligenter hactenùs habuiſti? Quotidiè conculcor pedibus vulgi & ſeruorum eò aduentantium. Equidem tale tibi præbebo indiciū, vndè poſſis intelligere non rectè te geſſiſſe erga me & domum Dei: & ſi quidem reum te agnoſcas, veniam mereberis. Eam viſionē non fuiſſe vanam, euentus docuit. Nam paulò pòſt cùm primùm erecti eſſent parietes eius fabricæ, & iam imponendæ eſſent trabes, nocte is paries, qui ſpectabat Aquilonem, repentè ad terram vſque collapſus eſt, magno terrore illato tam domeſticis, quàm vicinis. Manè cunctis ad id ſpectaculum non abſque pauore accurentibus, cuſtos templi Reginfridus id celerrimè curauit Otgario epiſcopo nunciandum. Is verò ſentiens viſionem completam, eò properè venit, & eccleſiam cum multa feſtinatione inſtaurauit atque dedicauit. Deindè exacto anno, archipreſbyteros ſuos Valtonem & Alungum cum Hubila ſanctimoniali eò miſit, vt corpuſculū ſanctæ virginis ſummo ſtudio è terra tollerent, atque cum hymnis, campanarumque pulſationibus multaque reuerentia ad Eyſtatenſe monaſterium apportarent. Factum id eſt mira populi exultatione vndecimo Calendas Octobris: atque eiuſdem antiſtitis iuſſu triduò pòſt, id eſt, octauo Calendas Octobris etiam beati Vuinniboldi reliquiæ indè ad Eyſtatenſe cœnobium tranſlatæ ſunt. * Odgero. Appáret Otgario Epiſcopo. Viſionem confirmat euentus. Trāſfertur eius corpus Itē S. Vuinniboldi.

Accidit autem poſt hanc S. Vualburgæ tranſlationem, vt propinqui eius, quam diximus, Hubilæ liuore ſtimulati, tum callidis quibuſdam machinationibus, tum etiam vi ab hæreditate materna propemodùm eam excluderent. Illa igitur anxia ab Heyſtatenſi Epiſcopo * Erckenrado petijt ſibi copiā fieri reliquiarum S. Vualburgæ, vt ſi illa maternam ſuam hæreditatem poſſet obtinere, eam Chriſto & ipſi Vualburgæ donaret perpetuò poſſidendam. Ea res ſicut Deo authore cœpta fuit, ità etiam feliciſſimum habuit euentum. * hunc alij vocant Erckenualdū.

Anno ſalutis octingenteſimo nonageſimotertio, regnante Arnulpho rege, apertum eſt ſepulcrum beatiſſimæ Vualburgæ in baſilica, in qua repoſita fuerat ſub Otgario Epiſcopo. Contigit verò miraculum admiratione dignum, euidentiſſimis probatum teſtimonijs. Fuit ancilla quædam Friderada nomine, ſedulò inſeruiens hero ſuo Ederāno & coniugi illius. Correpta autē ſubitò morbo quodam, biduò miſerandum in modum vexabatur. Cumque meliuſculè cœpiſſet habere, tanta eam ingluuies inuaſit, vt nulla poſſet ciborum copia fames eius expleri. Initiò quidem multa ei alimonia ſuppeditabatur à propinquis, ſed cùm illa in dies maiori famis rabie infeſtaretur, non videbant qua ratione mederi ei poſſent. Nec ea ſuis potuit ingredi pedibus, ſed humì reptabat. Tandèm & ipſi & parentibus eius viſum fuit, vt ab hera peterent facultatem S. Vualburgæ oratorium adeundi. Permiſſum id illi fuit: venit ad ædem, triduanas illic multa inſtantia offert preces, pedibus ſua reſtituitur incolumitas. Audiunt id herus & hera, ocyùs ad eam aduolant, perpetuæ eam beatæ Vualburgæ ſeruituti addicunt. Abbatiſſæ munere tum illic fungebatur ſuprà memorata Hubila, quæ id permittere noluit, ſed poſt dies paucos remiſit eam iam planè ſanam dominis ſuis. Mox autem vt eò redijt, priori morbo vexata eſt. Sentiens ergò non bono conſilio à monaſterio ſe eductam, ilicò reducta eſt, perpetuò in monaſterio ſeruitura. Et eccè confeſtim redit ſanitas, ſed inexhauſta edendi libido manet. Itaque multo ea cauſa affecta pudore, eius monaſterij procuratrici Thieltildæ aperuit morbum ſuum, vt precibus illius liberaretur. At illa dolens vicem eius, fragmen panis benedicti ei obtinnit à venerabili ſacerdote, qui Mundus dicebatur. Quo guſtato, ità ſenſim miro modò Mira fœmi. næ ingluuies Obſerua hoc.

cœpit

Incredibilis ingluuies mutatur, in incredibilẽ abstinentiã.

cœpit diminui illa ingluuies, vt anteà augmẽtabatur: & dimidio ferè anno nõ nisi parum admodùm casei edere,& lactis bibere potuit. Deindè vsqueadeò omnis cibi appetentia in ea extincta est, vt si quid alimenti sumere vellet, mox rursùs euomeret. Rogauit igitur Dei ancillam Thieltildam,vt nullas sibi escas suppeditaret. Illa verò re incredibili nimiùm obstupefacta, cùm sciret humanum corpus sine alimentis durare non posse,angi animo cœpit, quid ageret. Tandèm ad alteram propinquam eius monasterij ecclesiam eam misit, commendans eam procuratrici illius: quæ quidem accuratè eam obseruauit, & ad sex ferè hebdomadas apud se detinuit, quibus illam nihil edisse compertissimum est. Posteà venit ad eam inuisendam Thieltilda, didicitque quid interìm actum esset. Cœpit igitur tum minis varijs, tum blandimẽtis agere cum illa, vt cibum sumeret: Noli, inquit, charissima filia, tam obstinato animo tibijpsi imponere: redi ad sanitatem, & capealimoniam. Quòd si aliquo illuderis phantasmate, quæso ne id celes nos. planè enim mihi persuadeo, si abiecta mala verecundia id feceris, fore vt dominæ nostræ precibus adiuueris. Tam acri illa obiurgatione pudefacta, cœpit tentare num quid posset cibi accipere, sed frustrà id fuit: nè tamen ancillæ Dei adhortationes contemnere videretur, petijt aliquid vilioris siceræ sibi porrigi. Factum est ità, & ipsa licèt inuita perparum indè hausit, sed mox per nares & oculos tanta vi reiecit, vt cęca efficeretur. Reducta ergò ad monasterium, breui quidem recuperauit visum, sed de abstinentia prorsùs nihil remisit. Abbatissa verò & tota virginum sodalitas ea re valdè obstupescebant, communicatoque inter se consilio, Episcopum suum adiêrunt, eique rem totam explicârunt, eius consilium expetentes. Ille verò fidem adhibere noluit, sed suspicabatur versutissimi dæmonis fraude delusam, oculos hominum fallere, porrò clàm aliquid ei soli manenti qualicunque arte alimenti subministrari. Suis igitur in consilium adhibitis, è monastero S. Vualburgæ valdè religiosum presbyterum acciuit, eique grauissimè non semèl præcepit, vt illam custodiendam susciperet, diligentissimeq; exploraret, num fraude aliqua alijs illuderet. Fecit ille, vt erat iussus, certissimeque comperit rem ità se habere, vt ab illa dicebatur. Tum Episcopus nihil ampliùs hæsitans, certam ei fidem accõmodauit. Atque illa deincèps triennio sic permansit, interim nihilo minùs pro modulo suo diligenter exequens, quicquid ei operis demandarum fuisset. Quotièsautem sacrosanctam Eucharistiam percipere conabatur, nisi statìm somno se daret, vomitum passura videbatur. Non ergò iam dubitemus facilimum esse maiestati diuinę, quod humanæ imbecillitati impossibile sit.

Vide rem miram.

* Erckenboldus

Reliquiæ S. Vualburgæ sudare vidẽtur.

Post hæc * Erckenuualdus antistes Eystetensis archipresbyteros suos cum quibusdam alijs bonis viris iussit beatæ Vualburgæ corpus effodere, inuentumque diligenter contrectare. Illi verò cum multa trepidatione, diuinis adhibitis laudibus, fodientes, repererũt gratissimas eius reliquias, easque ceu tenui quodam hnmore madidas: nec tamen vel puluisculus ex ijs manibus contrectanrium potuit adhærere. Sublata autem est sacri corpusculi portio quædam, iubente id Episcopo: qua re grauissimè consternati & afflicti sunt Eystatenses: mirificè autem exhilarati, ad quos ea portio deportabatur. Transferebatur enim in monasteriũ Monheymense, sub hoc Episcopo conditum: cumque sacro pignori puer epilepticus venisset obuiã, & sub illo se curuâsset, sanatus est: moxque, vt testati sunt, qui huic rei interfuêre, mira illic odoris fragrantia nares omnium & pręceuntium & subsequentium impleuit, ità vt ferre vix possent. Vbi ad locum ventum est, super monasterij altare sacræ reliquiæ depositæ sunt. Nocte proxima adfuit Hubila Abbatissa, triduoque illic manens, podagra eam dirè cruciante, sopori se dedit. Adstitit autem dormienti quidam venerandus senex, Vuillibaldus, vt putatur, Episcopus, aitque ei: Hubila cur dormis? Quarè non in templum ingrederis? Respondit illa: Nondùm pulsatum est ad nocturnas preces: mihi verò adeò dolent pedes, vt nisi aliorum allata manibus, eò pertingere non possim. Contrà ille: Abi, inquit, ocyùs: venit enim in ecclesiam beatus Vuinniboldus, multis cum comitantibus, vultque ex te cognoscere, quo pacto conditam habeas sanctam Vualburgam sororem suam. Confestìm surrexit illa, & in basilicam sanissima intrauit, gratias agens Deo & sanctæ virgini pro tam insperata salute.

Puer epilepticus sanatur.

Visio Hubilæ abbatissę

Miracula.

Sanatus est etiam ad sacræ virginis reliquias quidam puer à primo ortu contractus, cùm ei illa apparuisset dormienti, & templum adire iussisset: vbi membris omni-

omnibus consolidatus, erexit sese & ambulauit, atq; tota reliqua vita sua in eadem ecclesia robustus & incolumis seruiuit. Ibidem curata est fœmina Reginsuuinda, membris omnibus adeò debilitata, vt se loco mouere non posset.

Festo die dedicationis ecclesiæ eius, omnes quotannis in ea regione ferias agebant. At mulier quædam Geila ex pago Stofenheimensi, petulanti animo in opus textrinū incumbebat: sed non impunè. Inhæsit enim manui eius glomus, & totus lacertus intumuit.

Accidit sanè nuper stupenda res, & propè incredibilis, nisi multorum testimonijs fulciretur. Cùm plurimi vndique ad S. Vualburgæ basilicam confluerent, quidam inter eos adfuit habitu peregrino, præ cæteris attentiùs & instantiùs orans. Id vbi animaduertit Hubila Abbatissa, iussit eum ad se adduci, percunctataq; est ex eo, quisnam esset, aut vndè venisset. At ille, Gratias, inquit, ago Deo omnipotenti, qui sanctissimæ virginis Vualburgæ meritis de fœdissima ignominiæ nota me liberauit: id quod omnes vos, qui hîc adestis, ex me potiùs, quàm ab alio discere cupio. Testor autem Deum, quem nihil latet, & sanctam Vualburgam, cuius multa necessitare adactus suffragia expetij, me non nisi vera dicturum. Anno superiori, quo dira fames multos pressit, duo inopes eius vitādæ causa peregrè profecti sunt. Illis autem obitèr quidam ex longinqua regione comitem se adiūxit. Interrogatus ab illis, cuias esset, aut quò iter intēderet, respondit ad S. Vualburgam religionis ergô se proficisci. Tum illi: Et nos, inquiunt, eò cupimus peruenire, erimusq; inter nos non iniucundi socij, & securiùs itinerum pericula euitabimus: sed interim nos fame premimur, & præ defectu virīū ægrè pedes promouemus. At ille: Deo, inquit, fratres mei, itineris prolixitatem cōmendantes, quæramus locum aptum, vbi iam appetente meridie paulispèr quiescamus, & cibo nos resocillemus. Reperto loco, pariter consederunt, & ille de escis suis proferens, obtulir illis. Comederunt igitur, & sumpto cibo, ait ad illos: Iam etiam somno lassa membra recreemus, sed excubias agat vnus ex nobis, nè quid accidat periculi dormientibus. Probant illi consilium, sed mente maligna. Nam altero è duobus his se dormire simulante, alter vigilabat: tertius, qui se illis adiunxerat, nihil sibi metuens, intrepidus dormiebat. Tum surgentes illi scelesti, hominem innoxium crudelissimè iugulārunt: sed cùm anxios eos haberet, quid facerent de cadauere, tandèm alter id in suos sustulit humeros, in aliquem locum auium illud proiecturus. Ecce autem dum illud conatur à suis deponere humeris, tam tenaciter sibi illud sentit inhærere, vt nulla vi id possit à se auellere. Mirè igitur & miserè discruciatur infelix homicida, vidēs se suum facinus celare non posse. Intereà quidam ei amicus fit obuius, qui conspecto cadauere non sine multa admiratione sciscitabatur, vndè id esset. Ille autem tanquàm amico fidens, refert quid actum sit, otat vt suæ calamitatis velit misereri. Non cunctatur ille, districtoque ense, brachia cadaueris hominem artiùs complectentia etiam atticulatim nititur dissecare, vt à tanta ignominia amicum liberet. Ibi tum nouum licuit planeque stupendum videre miraculum. Nam simul atquè manu sua cadaueris lacertos attigit, eos præcidere volens, etiam ipse tenacissimè adiunctus est cadaueri arq; homini illud ferenti, ità vt se ab illis abstrahere non posset. Mox igitur ductus pœnitentia, & lugens ob admissa peccata, toto pectore rogauit Dominū, vt ob beatissimæ Vualburgæ virginis merita sui misereretur. Cumq; sic oraret, & multa sanctæ Vualburgæ nūcuparet vota, multasque funderet lachrymas, absolutus est horribili nexu illo, iamque liberè ingrediens, Deum & sanctam Vualburgam laudabat: nec tamen deserebat miserum illum, sed ad Rheni litus vsque eum comitabatur. Quò cùm ventum esset, non ferens alter tum cadaueris pondus, tum intolerabile dedecus, in Rhenum cum cadauere se præcipitem dedit. At verò tam immanē homicidam Rhenus ferre non sustinens, quamprimùm hominem scelestum cum cadauere in litus euomuit. Qua re non mediocriter terrefactus alter, de sua quidem ereptione gratulans, ob illius verò calamitatem illachrymans, ab eo recessit, & ad S. Vualburgæ monasterium celeri cursu aduenicns, quid gestum esset omnibus enarrauit, paratus etiam sua dicta, si id vellent permittere, iureiurando confirmare. Porrò infelix ille homicida, vt aiunt, sæpè quidem voluit beatæ Vualburgę implorare patrocinia, sed nunquàm ecclesię eius potuit fines attingere, vt vel indè omnes perspicuè possent intelligere, quàm immani se scelere obstrinxisset, qui tam procùl à S. Vualburgæ ecclesia arceretur.

Historia memorabilis.

Immane & planè barbarum facinus.

Cœlestis vindicta.

Stupendum miraculum.

Aliud.

Itèm aliud.

Itèm aliud.

Vide-

Viderunt hunc multi tali onustum sarcina exanimis corporis, qui tum fuêre in viuis, vt ambigi non possit falsum & commentitium non esse, cuius tam multi extitêre testes.

Ea, quæ hactenùs commemorauimus, miracula, diuinitùs perpetrata post eleuationem corpusculi beatæ Vualburgæ virginis, multa sanè admiratione & præconio digna sunt: at verò diuersis locis alijs toto Francorum regno, quæ eius reliquijs illustrantur, in dies plura celebrioraque fiunt: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in infinita secula, Amen.

IN LAVDEM SANCTÆ ET VIVIFICÆ CRVCIS, SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI.

Habetur libro quarto cap. 12. de Orthodoxa fide, Iacobo Billio interprete.

3. Maij.
1. Cor 1.
1. Cor 2.

VERBVM Crucis, vt pereuntibus stultitia, ità nobis qui salutem consequimur, virtus Dei est. Spiritalis enim omnia dijudicat: animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritûs. Stultitia enim est ijs, qui per fidem ea non excipiunt, nec Dei bonitatem atque omnipotentiam considerant, verùm res diuinas humanis ac naturalibus rationibus inuestigant. Diuinæ siquidem res omnes, & naturam, & sermonem, & cogitationem superant. Nam si quis animo voluat, quemadmodùm, & quam ob causam, Deus omnia ex nihilo in ortum produxit, atque naturalibus rationibus id assequi cõtendat, haudquaquàm profectò id comprehendet. Animalis enim & diabolica est huiusmodi cognitio. At si quis fide tanquàm manu ductus, Deum bonum & omnipotentem, & verum, & sapientia ac iustitia præstantem reputet, omnia plana & æqualia, viamque rectam inueniet. Nam fieri sine fide non potest, vt quisquam salutem adipiscatur. Siquidem fide, tum humana omnia, tum spiritualia constant. Neque enim agricola sine fide aruum proscindit, nec mercator exiguo ligno vectus, animam suam furentibus maris vndis committit, nec matrimonia contrahuntur, nec denique aliud quicquam eorum, quæ hæc vita fert, suscipitur. Fide intelligimus cuncta Dei potentia ex nihilo in ortum producta esse. Fide omnia, tam humana, quàm diuina, nobis ex animi sententia succedunt. Fides porrò nihil aliud est, quàm assensio ab omni curiositate procùl dissita. Quanquàm autem omnis Christi actio, ac miraculorum editio præclara, & diuina, ac mirabilis est: nihil tamen est ex omnibus, quod tantam admirationem excitet, atque eximia eius Crux. Neque enim vlla alia re peccatum deletum, primi parentis peccatum extinctum, infernus spoliatus, resurrectio donata, vis contemnendarũ rerum præsentium, atque ipsius quoque mortis, nobis concessa, reditus ad veterem beatitudinem comparatus est, paradisi portæ patefactæ sunt, natura nostra ad Dei dextram considet, filij denique Dei & hæredes facti sumus, quàm Crucis Domini nostri Iesu Christi beneficio. Siquidẽ hæc omnia Crux præstitit. Quicunque enim, inquit Apostolus, in Christum baptizati sumus, Christum induimus. Christus porrò est Dei virtus & sapientia. En quo pacto Christi mors, id est Crux, vera ac viua Dei sapientia & potentia nos conuestiuit. Dei autem virtus, verbum Crucis dicitur, vel quia vis Dei ac potentia, hoc est palma aduersùs mortem, per eam nobis declarata est: vel quia, quemadmodùm quatuor extremæ Crucis partes, per medium centrum, inter se cohærent & constringuntur, ità per Dei potentiam, sublimitas, ac profunditas, ac longitudo, & latitudo, hoc est omnis tam visibilis quàm inuisibilis creatura, continetur. Hæc nobis signi loco, in fronte data est, haud secùs àc circuncisio Israeli. Per hanc enim nos, qui fide præditi sumus, ab infidelibus distinguimur, atque agnoscimur. Hæc clypeus & armatura atque tropheum est aduersùs diabolum. Hæc sigillum, vt nè exterminator Angelus nos tangat, velut scripturæ sacræ monumentis proditum est. Hæc iacentium excitatio est, stantium fulcimentum, infirmorum baculus, ouium virga, resipiscentium adminiculum, proficientium perfectio, animæ & corporis salus, malorum omnium depulsio, bonorum omnium causa, peccati ex-

Margin notes: Rerum procreatio humanis rationibus comprehẽdi nõ potest. — Hebr. 11. Fides in omni re necessaria. — Quid sit fides. — Quantũ admirationis habeat Christi Crux. — Crucis beneficia. — Rom. 6. Gal. 3. 2. Cor. 1. — Per Crucem fideles ab infidelibus distinguuntur. — Exod. 12. S. Crucis effectus.

ti extinctio, resurrectionis planta, vitæ æternæ lignum.

Hoc itaque ingentis sanè precij lignum ac venerandū, in quo Christus seipsum sacrificij causa pro nobis obtulit, vt ex sancti corporis & sanguinis contactu sanctificatum, optimo iure adorari debet, clauique item, & lancea, & indumenta, ac sacra eius tabernacula, hoc est præsepe, antrum, Golgotha, Crux, viuificum sepulcrum, Sion Ecclesiarum arx, aliaque id generis, quemadmodùm ait Dei parens Dauid, Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Quòd autem his verbis Crucem intelligat, argumēto est id quod sequitur: Exurge Domine in requiem tuam. Comes enim Crucis est resurrectio. Nam si eorū, quorum amore flagramus, & domus nobis chara est, & lectus, & vestis: quanto magis ea quæ Dei ac Saluatoris sunt, per quæ nobis salus parta est? Quin figuram etiam præclaræ ac viuificæ Crucis adoramus, tametsi ex alia materia constructa sit: non quòd materiā colamus, (procùl hoc absit) sed figuram, vt qua Christus designetur. Etenim ipse discipulos suos extremùm alloquens, Tunc, inquit, apparebit signum filij hominis in cælo, Crucem videlicet significans. Ac proindè Angelus ille resurrectionis nuncium mulieribus afferens, dicebat, Iesum quæritis Nazarenum crucifixum. Et Apostolus, Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Multi enim Christi ac Iesus sunt: at vnus duntaxat cruci affixus. Non dixit, lancea transuerberatum, sed, crucifixum. Quocircà nobis faciendum est, vt Crucis signum adoremus. Vbi enim signum fuerit, illic quoquè & ipse erit. At verò materia, ex qua Crucis figura conflatur, siue aurū, siue eximij precij lapides sint, post figuræ, si ità contigerit, euersionem, haudquaquàm adoranda est. Quamobrèm omnia, quæ Deo dicata atque consecrata sunt, ità adoramus, vt cultum ac venerationē ad eum referamus. Enimuerò lignum illud vitæ, quod à Deo in paradiso cōsitum est, præclaræ Crucis figuram gessit. Quoniam enim morti per lignum aditus patuerat, consentaneum erat, vt per lignū quoque vita & resurrectio donaretur. Quin Iacob, cùm adorato virgę fastigio, cancellatisque manibus, filijs Ioseph benè precaretur, Crucis signum apertissimè delineauit. Atque idem etiam indicārunt, & virga Mosaica in Crucis figurā efformata, ac mare feriens, atque Israëli salutē afferens, ac cōtrà Pharaonem aquis mergens, & manus in Crucis formā extensæ, atque Amalecitas in fugam vertentes, & aqua amara, ligno edulcata, & rupes fracta, laticesque fundens, & virga Aaroni sacerdotij dignitatē sanciens, & actus in ligno de serpente, velut mortuo & extincto triumphus (ligno nimirùm salutem ijs afferēte, qui mortuum hostem cernunt, hoc est Christum in carne, peccati prorsùs ignara, Cruci affixum esse credunt) & magnus ille Moses illud inclamans, Videbitis vitam vestrā in ligno pendentem ob oculos vestros: ac deniquè Esaias, Tota die expandi manus meas ad populum contumacem & contradicentem. Qui hoc lignum adoramus, vtinàm ad Crucifixi Christi partem perueniamus, Amen.

Ligni Crucis adoratio. Psal 131. Cur Crucis figura adoranda. Matth.24. Marc.vlt. 1.Cor.1. In Cruce nō materia sed signum adoratur. Gen.2. Lignū vitæ in paradiso Crucis figura fuit. Hebr.11. Exod 14. Exod.17. Num.17. Deut.28. Esa.65.

VITA BREVIS S. IVVENALIS EPISCOPI NARNIENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETVR IN *MS. codice, sed phrasim mutauit F. Laur. Surius.*

SANCTVS Iuuenalis arte medicus, dignitate presbyter fuit. Venit autem ex * Africa Romam ad illustrem quandam matrōnam, Philadelphiam nomine, quę eum recepit in domum suam: cumque didicisset eum virum sanctum, misit Narniam viros prudentes, qui explorarent, num illic essent homines Christiana religione initiati. Vbi autem percepit esse ibi Christianos etiam nobiles vtriusque sexûs, communicato cum illis consilio, sanctum Iuuenalem eius vrbis Episcopum curauit consecrandum. Ea fretus functione Iuuenalis, luculentis verbis palàm hortabatur ciues Narnienses, vt reiectis idolis, Christum sibi colendum sumerent: conditoque oratorio in honorem sancti Valentini Episcopi & martyris, sacrosancta illic peragebat mysteria, plurimosque conuertit ad Dominum & baptizauit.

3. Maij. *Hybernia. S Iuuenalis fit Narnien. antistes. Huius historia est Tomo 1.

Cùm aliquandò Ligures & Carporum familia multas oppugnarēt vrbes, etiam

Narniam obſidione vexârunt, quinto anno ordinationis S. Iuuenalis. At ille cum Chriſtianis per muri circuitum ità pſallebat: Fiant Domine viæ impiorũ tenebræ & lubricum, & angelus tuus perſequatur eos. Veniat illis laqueus, quem ignorãt, & captio, quam occultauerunt, appræhẽdat eos. Et ecce repentè nocte intempeſta intonuit de cęlo Dominus, & miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos, idque adeò, vt hoſtibus in fugam verſis, vrbs liberata ſit. Tum verò ſanctus Epiſcopus indicto ieiunio, diuina myſteria celebrauit.

Precibus fugat hoſtes.

Solebat vir ſanctus habitare apud portam ſuperiorem in turri quadam, muro cohærenti. In ea hodieque perdurat lectus eius, in quo ſomnum capiebat. Erat verò illi calix cryſtallinus, ex quo multi bibentes, ſanati ſunt à diuerſis languoribus: & is quoquè vſque in præſens illic aſſeruatur. Poſt annos ſeptem in epiſcopatu exactos, ſpiritum Domino reddidit, ſepultusque eſt ad portam ſuperiorem via Flaminia. Quandoquè vir Dei de ſeipſo retulit, admonitum ſe in viſione fuiſſe, vt pro nauigantibus deprecaretur, quod etiam fecit. Nauigabãt verò trecenti viri in naui multis opibus onuſta, qui ex Oriente venientes, ad portum quendam contendebant. Cumque tranquillo vterentur mari, media die extitit atra nox, ſæuierunt venti, procellæ intumuerunt, parùm à ſubmerſione abſuit nauis, ſpes omnis viuendi erepta eſt. Mox illis apparuit angelus in effigie Iuuenalis Epiſcopi, ſtans ſuper aquas. Illi autem viſo eo exclamãtunt: Si vir Dei es, libera nos. Orauit ergò manibus extenſis, & nauis ad portum optatum appulſa eſt. Rogabant verò, quiſnam eſſet. Et ille: Sum, inquit, Iuuenalis Narnienſis Epiſcopus. Gratias agatis Deo, qui liberauit vos. & hæc dicens, abſceſſit ab eis non parùm admirãtibus, Deumque collaudantibus. Poſteà cùm ſua negocia expediuiſſent, quadraginta viros cum magnis muneribus miſerunt ad eum, qui intra biduum longiſſima maris ſpatia emenſi, cùm Narniam ingreſſi eſſent, compererunt illum obiiſſe diem ſuum. Acceſſerunt itaque ad ſepulcrũ eius, eoque tacto vnus ex eis quartanã febre laborans, ſanatus eſt: datis autem muneribus venerabili viro Maximino ſucceſſori eius, rogârunt vt templum ei conderet. quod & factum eſt.

Abit in excelos.

Miraculum

Aliud miraculum ad ſepulcrũ eius.

VITA S. GOTHARDI EPISCOPI HILDESEMENSIS, EDITA A QVODAM EIVS CONTEMPORAneo monacho vel canonico:

cuius tamen ſtylus obſcurior, nè lectorem offenderet, per F. Laur. Surium mutatus eſt, & quædam reddita paraphraſticôs. Eſt autem hic non integra hiſtoria, ſicut ab authore conſcripta fuit, ſed non pauca omiſſa videntur in eo exemplari, quod nos habuimus: præcipua tamen hìc haberi ſperamus, & quæ plus vtilitatis lectori afferant.

PROLOGVS AVTHORIS, MVTATA PHRASI, nonnihil contractus.

ADmodum reuerendo, & toto deuotionis ſtudio ſemper colẽdo domino ac præceptori ſuo, frater N. corpore & ſpiritu exiguus, quicquid ſuo domino debet iure ſubditus. Scripturus vitã & inſtitutionem beatæ memorię patris atq; paſtoris noſtri Gothardi, inter ſpem & metum anxius, diù multumque quid facerem deliberaui, quòd me tam præclaro operi planè imparem non ignorarem. Alliciebant me ſplendore ſuo virtutes, quas per illum Dominus declarauit, ſed abſterrebat conſcientia multiplicis deſidiæ meæ, donec tandèm magiſtrorum & fratrum, inprimis autem veri cultoris Dei Abbatis noſtri iuſſis adactus, partim ſpontè, partim nolens opus hoc aggredi tentaui. Quod quidem tibi, præceptor eximie, ſecretiùs offerendum ſtatui, qui & facilè ſis daturus veniam erratis, poſſiſque non difficulter tum addere, tum demere, quod viſum ſit, aut certè opus ipſum penitùs ſupprimere. Neque id vel admireris, vel aſperneris velim, pater venerabilis, quòd te ex omni præſulum, abbatum, doctorum numero vnum elegi huius laboris mei examinatorem, quandò id vt facerẽ etiam is, quem dixi,

Habes hic ætatem & fidẽ authoris

dixi, Abbas meus hortatus est, & tibi pro fidei & dilectionis tuæ merito beati Gothardi vita omnis præ cæteris magis cognita est, vt qui ab illo familiariùs didiceris etiam arcana pectoris eius. Ego verò ad hunc scribendi suscipiendum laborem etiam eo nomine non parùm incitatus sum, quòd adolescens inter Hirsfeldense & Altahense cœnobia discurrens, prima beati viri gesta à fidelibus & crebrò audierim, & libenter memoriæ commendârim. Testor autem Dominum Iesum, me nihil mandâsse literis, nisi quod ipse & viderim, & auditione acceperim, aut à fide dignis cognouerim: maximè cùm darem literis operam, vbi à quodam grandæuo sacerdote, tibi quoquè benè noto, eius familiaribus vtens colloquijs, pleraque accepi fide non dubia mihi ea referente, vt si Dominus daret, quandoquè in scripta redigerem. Is autem ab ipsa infantia ei fideli ministerio semper adhæserat, & primus eum sacris literis erudierat, cunctasque res eius ad pontificatum vsque probè compertas habebat. Quæcunque autem à me ex his cōscripta sunt, ea, vt iam suprà dixi, prudentiæ tuæ discutienda offerre volui, vt per te errata corrigantur, hiantia compleantur, superuacanea reijciantur, res scitu dignæ eorum loco substituantur, stoliditas mea, sicubi lapsa sit, veniam obtineat, & contra insultantium sannas authoritatis tuæ præsidijs muniatur: quanquàm, vt mihi testis est Deus, non valdè monear, si quis Momus arrogans adducto supercilio carpere me velit, modò studiosis & Deum timentibus simplex rerum gestarum veritas patefacta sit, daraque occasio ijs, qui & velint & possint, beatissimi Gothardi vitam & actus cultiori & elegantiori stylo conscribendi. Nam vt solent sagaces canes signo à venatore dato diligenter inuestigare feras, non vt ipsi indè comedant, sed pareant voluntari domini sui, cupientis & sibi & familiæ suæ, atque etiam fortassè superuenturis hospitibus lautiores epulas apponere: ità & ego lubens hunc suscepi laborem, non vt mihi laudem, quam non mereor, aucuper, sed vt iusti viri memoriam & præsentibus & futuris efficiam sempiternam. Nec quenquā mouere debet, quòd obijciunt mihi nasuti quidam illusores, non debuisse me humilem stirpem commemorare tam præclari & insignis viri, sed eam potiùs in eius laudem silentio premere, tanquàm eius existimationi & splendori nominis derogantem: quandò ij, qui sanum sapiunt, non tam attendunt fumosas antiqui generis imagines, quàm diuinæ gratiæ prærogatiuas: quibusquè ille solus nobilis est, quem nobilitat sua virtus. Ait scriptura diuina: Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & sublimat. Suscitat 1.Reg.2.
de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem: Vt sedeat cum principibus, & solium gloriæ teneat. Quod in hoc beato viro, tota Ecclesia teste, impletum est. Deductum enim à Domino per vias rectas, & in conspectu regum magnificatum, cum principibus gloriosè consedisse, & inter principes locutum sapienter, soliumque gloriæ præclarè obtinuisse vidimus: nec ab vllo fidelium dubitatur, lætari eum nunc coram Christo in sanctorum collegio sacerdotum. Interim tamen si fortè loquacitas mea vspiàm extra cancellos progressa est, tu pater & doctor egregie, qui id non solùm huius præsulis memoriæ, sed etiam imperitiæ meæ debere existimaris, qui & pro doctrina tua potes approbare probanda, & pro authoritate reijcere improbanda, adhibe censuram & castigationem tuam, vt & friuola sempiterno silentio obruantur, & vtilia absq; adulationis fuco deprompta relinquantur. Si quid enim hîc repertum erit vero non consentaneum, non tam imperitiæ meæ, quàm tuæ id incuriæ imputabitur.

HISTORIA.

DOMINVS Iesus Christus præcipit in Euangelio, vt Maij 4.
accensa lucerna non sub modio ponatur, sed super can- Cap.1.
delabrum, vt eius luce fideles illustrentur. Alia quo- Matth 5.
què scriptura vult secreta regum celanda, opera verò Tob.12.
Dei enuncianda & prædicanda. Ijs nos permoti, dignū planè duximus, quantum ope cælestis gratiæ consequi possimus, quę à beato patre nostro Gothardo Episcopo ex virtute gesta sunt, ea & præsentibus & pòst futuris imitanda proponere, & scripto explicare. Nec enim poterimus negligentiæ notam effugere, si quæ de illo laude digna & vidimus & audiuimus, sub silentio latere

patiamur: maximè quandò ille ex Baioaria, iam olim verbi Dei vomere exculta, & fide Christi affatim instructa, veræ religionis doctor insignis ad nos Saxones transmissus est, quibus proh dolor non immeritò cum probo obijcitur, quòd ad complectendum Dei verbum planè saxeos & indomitos diù nos exhibuimus.

Cap. 2. S. Gothardi patria. Vt igitur ad narrationem veniamus, præclara indole puer Gothardus in Bauaria apud Altahense monasterium ex eius ipsius familia natus est. Parentes germanè Christiani fuêre, vt pòst res ipsa declarauit: qui cùm eum feliciter enutriuissent, in cœnobio eodem curârunt sacrarum literarum studijs adhibendum. Hoc verò monasterium à quibusdã Christi cultoribus conditum est anno salutis septingentesimo quadragesimoprimo, quò è viuis excessit Carolus Martellus, Pipini filius, cuius pater fuit Anchisus, ab Arnulpho procreatus. Porrò Carolus Martellus filijs suis Carolomano & Pipino reliquit principatum: atque altero indè anno ex Pipino hoc editus est Carolus Magnus. Constructum verò est Altahense monasterium & consummatum quindecim ferè annis antè, quàm à S. Bonifacio Archiepiscopo, volente sic Zacharia Romano Pontifice, in Baioaria Episcopi certis locis instituerentur. Cui rei etiam assensit Pipinus rex, cui iam Carolomanus frater trienniò antè cesserat partem principatûs, quæ ad ipsum attinebat, Romæ monastico indutus habitu, & rasus caput. Quo tempore Vuillibaldus datus est Eystadio Episcopus, Iohannes Salisburgensibus, Erimbertus Frisingæ, Gaibaldus Ratisponæ, creuitque & robur accepit ijs in locis Christiana religio. In Altahẽsi autem cœnobio Christi famulatus sua habuit ab initio incrementa, & centum ferè annis institutum monasticum præclarè illic profecit vsque ad detestabilem illam dissensionem, quæ extitit inter Ludouicum Caroli Magni filium, & liberos eius Ludouicum, Clotarium & Carolum: ac deindè Imperatore defuncto, inter hos fratres annis non paucis, vt Chronica testantur.

Altahense cœnobium quãdò conditum.

Cap. 3. Ea enim tempestate complures spoliabantur ecclesiæ, monasteria vastabantur, atque in ijs etiam Altahense, cuius possessiones, à fidelibus ei collatæ, & hactenùs inconuulsæ, diripiebantur, atque tam flagitiosis rebus militantibus pro voluntate eorum, qui sic debacchabantur, beneficij, immò verò maleficij nomine attribuebantur. Atque ità factum est, vt necessariò illic deficeret monastica professio & disciplina, tametsi annis itidèm centum Canonicorum ibi permansit institutum vsque ad Henrici Ducis tempora, quem posteà Imperatorem vidimus. Et Otho quidem Rex, filius Henrici Ducis Saxoniæ, non semèl illud voluit monasterium aliquot locis instaurare, sed multis se ei obijcientibus impedimentis, inprimìs autem Henrici fratris eius Bauariæ Ducis machinationibus, animi sui propositum non potuit ad effectum perducere. Is enim Henricus, cùm primùm creatus esset Rex, coram patre & principibus indignabundum se quasi ioco simulans, & eo nobiliorem se iactitans, ei se opposuit, atque in hac iniusta voluntate semper & aduersùs fratrem regem priuatìm & veteratoriè, & contra filium regis Ludouicum, vt etiamnùm Bauaria testatur, publicè permansit. In hoc ergò monasterio puer Gothardus à parentibus piè oblatus, & à fratribus religiosè susceptus, quendam literaturæ, Deo donante, accepit haustum sanè laudabiliter, & diuinæ legis, quantùm illius ætatulæ ferebat capacitas, notitiam libenter capiebat, vt in illo quoquè verum cerneretur, quod dici solet, Facilimè discitur, vbi spiritus Domini doctor adest.

S. Gothardus puer recipitur in Altahẽsi monasterio.

Cap. 4. Per id tempus beatus vir Christianus Patauiensis Episcopus hoc monasterium, ceu beneficiarius gubernabat, rerum ibi tum potiente Henrico Duce. Cumque Altahenses fratres pueri Gothardi religiosum animum egregiamque indolem perspexissent, retulerunt de eo ad Christianum Episcopum. Is verò vbi de illo certior factus fuit, vt erat vir prudentissimus, gratias egit Deo: puerumq; è monasterio accitum in suam admisit familiaritatem: cernensque eum Dei gratia de virtute in virtutem proficisci, maiori eum beneuolentia cõplexus est, atque trienniò secum eum habere voluit comitem itinerum suorum, etiam cùm difficiles essent suscipiendæ profectiones, vt certiùs de animi eius virtute & probitate cognosceret: interìm de ijs, quæ fidei & religionis sunt, accuratiùs eum instituens. Fratribus autem Altahensibus ad peragenda diuina ministeria eum repetentibus, Subdiaconum eum ordinauit, sicque à se dimissum, illis restituit. Reuersus autem ille ad monasterium iam adolescens, de die in diem studuit seipso melior fieri, & sanctè inter

Ordinatur Subdiacon' Virtutes eius.

fratres

fratres versari, communi eorum vtilitati religiosiùs studere & intendere, maiores honorare, æqualibus virtutum exemplis prælucere, inferiores optimis sermonibus crebrò ad meliora incitare. Atque ità factum est, vt breui tempore monasticæ vitæ disciplinam perfectè assecutus, Diaconus quoquè ordinatus sit, & vt pòst patuit, non absque Dei prouidentia eius monasterij Præpositus institutus. Fit Diaconus, & Præpositus.

Anno autem post Virginis partum nongentesimo octogesimotertio, Othone II. Imperatore ex hac vita sublato post periculosissimum illud planeq́; infaustum cum Saracenis commissum in Calabria prælium, roto orbe clade & infamia notissimum, Romæque summo Christianorum mœrore admodùm honorificè sepulto, post inconsultam Mersburgensis episcopatûs destructionem, & immeritam, vt vulgo fertur, innoxij Comitis necem, is, quem suprà memorauimus, Henricus Bauariæ Dux, pater Henrici Imperatoris, ab Imperatore patruele suo ante septennium infidelitatis & tyrãnidis ergô, à principatu illo deiectus, Imperium inuadere conatus est, regnandi cupiditate tanquàm œstro quodam percitus, herilemque filium, dignum ordinatione diuina regni hæredem opprimere, malo dæmone eum instigante, voluit. Sed repressi sunt inanes conatus eius à regni primoribus, Deum sanè timentibus, maximè autem à Vuilligiso Moguntino Archiepiscopo, & Bernardo Saxoniæ duce, quorum studio & opera res sedata est: tandemq́; Henrico post multa & apta & inepta, quæ quòd Chronicis contineantur, hîc referre nolumus, Ducatus restitutus est. Porrò Otho tertius ipso Christi Saluatoris natalitio die à Vuilligiso Archiepiscopo coronatus est, atque in omni ecclesiastica * pietate auito more progredi cœpit. Cuius quidem hoc initiò non obscurũ fuit argumẽtum, quòd septimo regni sui anno Altahense monasterium consilio Episcoporum in monasticæ religionis statum curauit restituendum, suam etiam operam ad id cõferente Duce Henrico. Fuitque tum illi monasterio pręfectus Abbas vir venerabilis * Erchanbertus, cuius industria cultus diuinus ad regulæ S. Benedicti præscriptum ibi fuit religiosè constitutus. Cap. 5. Herilem filium, dicit Othonem tertium. *perfectione

Eius quoquè saluberrima adhortatione promptæ obedientiæ iuuenis Gotharдus, seculi vanitatibus ex animo renuncians, cum aliquot eius loci fratribus monachus effectus est, cùm iam, vt ipse sæpè nobis indicauit, annum ætatis ageret primum & tricesimum, plerisque alijs, vt satis constat, ex illo cœnobio discedentibus, in quibus fuit etiam ille, N. quem posteà Mindensis ecclesiæ Episcopum vidimus. At noster Gothardus, nouellus nouæ religionis tyro, in melioris vitę ascitus tyrocininm, vt solebat iam antè in priori instituto, cælesti patriæ inhiabat, tantumque habuit in virtutibus progressum, vt nouus præceptor nouo discipulo vel auditori, quod certè in eiusmodi rarum & insolitum est, propter eius integritatem & probitatem, omnem ouilis sibi crediti curam post se penitùs demandaret, eumque in spiritalis exercitij filium adoptaret. Verumenimuerò idem ipse Abbas, exacta in monasterij administratione triennio, vel ob incommodam valetudinem, vel ob tædium curarum, qnas affert secularium rerum occupatio, Abbatiæ illius gubernatione se abdicauit, & secretioris vitæ solitudinem expetijt, soli Deo vacare desiderans. Ijs diebus mortuus est Henricus Baioariæ Dux, successitque ei pius Henricus filius eius, non patris insolentiam secutus, sed timorem Domini, qui est sapientiæ initium, complectens, omni literarum studio præcipuè imbutus, totusque & fide sanus & actu catholicus. Cernens autem ille monasterium Altahense rursùs spiritali patre & pastore destitutum, diuini cultûs feruore eum incitante, Gothardum tunc sacerdotio initiatum, Abbatem illic instituere voluit, sed is biennio iustas adhibens & prætexens causas atque rationes, ei assentiri noluit. aiebat enim, se sedem & loci pastoris sui, ipso adhuc viuente, sibi vendicare non debere. Postquàm verò Abbas & à fratribus & ab episcopis reuocatus redire prorsùs detrectauit, eisque potestatem fecit quencunque vellent in suum locum surrogandi, Gothardus tandem tum antistitum authoritate, tum fratrum vnanimitate victus, monasterij regimen ità vt Dux constituerat in se recepit: moxque ab ipso promotionis suæ exordio totum se Christi seruitio alacriter impendit, arctioremque & asperiorem monasticæ vitę tramitem cum adiunctis sibi fratribus solicitè complexus est, in eo studio annis octo ibidèm sine intermissione perseuerans. Atque interim nihilo minùs labore manuario multiplicia fratribus atque necessaria emolumenta comparauit. Nam in monte, qui * Heilingerberg vocatur, firmũ castellum Cap. 6. S. Gothard' ex canonico fit monachus. Præclara virtus eius. Psal. 110. Creatur Abbas Altahēsis.

& in eo templũ elegantiſſimum in honorem ſanctiſſimæ matris Dei, In qua ſpecialis exhiberetur cultus, cum congruis ædificijs extruxit, & circunquaquè, maximè in ſaltu Boëmico, qui illi regioni propinquus eſt, ad triginta & eò ampliùs manſos (ſic habet author) ad fratrum vſus informauit, priùs tamen ſuo & fratrum labore extirpatis ſyluis & vepribus. Intereà temporis anno à Chriſto incarnato milleſimo ſecundo Otho III. Imperator exceſſit è vita, ſubſtitutuſque eſt ei Henricus Dux Bauariæ, omni pietate conſpicuus.

Cap.7. Ea tempeſtate in monaſterio * Herſfeldenſi ſancti Vuigberti Abbas fuit Bernharius, genere quidem & dignitate ſpectabilis, ſed tamen, quod bona venia dictum ſit, plùs quàm ipſius decebat inſtitutum, popularis auræ & laudis humanę cupidus. Iraque laxiùs ille habebat fratres ſui monaſterij, quàm poſceret diſciplina monaſtica, ità vt inſtàr canonicorum res proprias ſibi vſurparent, haberentque & priuatas ædes, & equos, & magnam cultiorum veſtium copiam, aliaque id genus mundi huius pompas & faſtum redolentia: poſſentque pro ſuo arbitratu & dare & accipere, & agere conuiuia præter fas & decorum. Is verò Abbas biennio ante obitum ſuum incidit in morbum, eaque cauſa vltra flumen Fuldam in monte, vbi ipſe monaſterium in honorem beati Petri Apoſtoli condiderat, cum militibus alijſque familiaribus ſuis morabatur alicuius refrigerij captandi cauſa. Sed fratres indignè id ferentes, tanquàm qui à patre contemni viderentur, ad regem tum per ſeipſos, tum per literas & legatos ſæpè varias detulêre querimonias, quòd etiam victus & veſtitus ipſis negaretur, eiſque cum cæteris Chriſti pauperibus famem patientibus, res monaſterij multis modis prorsùs inutiliter diſſiparentur & abſumerentur. Eas autẽ querimonias Rex ſapiens altiùs quàm ipſi putarent expendens & intelligens, cùm non eſſet neſcius, quibus moribus præditi illi eſſent, diù quidem diſſimulauit, ſed tandèm eorum importunitate victus, modeſtè ſic reſpõdit, ſe patrem illorum, ſi reualeſcat, de ijs admoniturum: ſi verò decedat è vita, ſe illis ex conſilio eorum, qui diuinarum humanarumque rerum ſint periti, de Abbate prouiſurum, idque religioſè & ad diuini timoris præſcriptum.

Monachi Herſfeldẽſ. diſſolutè viuunt.

Cap.8. Itaque paulò pòſt Abbate illo defuncto, Gothardum eis, ſic ſuadentibus Epiſcopis, patrem gubernatoremque præfecit, ſolerter eum admonens, vt in omnibus, ità vt Dei timor & monaſtica diſciplina poſceret, eis prouideret. Perductus igitur eò Gothardus à Vuilligiſo Archiepiſcopo Moguntino, & ab eodem accuratè inſtructus, vt quemadmodùm benè nouerat, probè recteque ſe gereret, ipſo primo aduentu ſuo Deo gratias agens, & vt ab illo in præteritis, præſentibus & futuris dirigeretur ſolicitè orans, principio quidem iuxta Canonis monaſtici præcepta, duriora & aſpera eis propoſuit, ſed tamen rogatus ab Archiepiſcopo, copiam eis fecit ea cum ipſo conſectandi, aut quò illis viſum eſſet diſcedendi. Illi verò, paucis exceptis ſenibus & pueris, quamprimùm omnes indè abiêrunt, per loca diuerſa diſperſi: at tamen poſteà ſaniori vſos conſilio, & eorum ope, qui remanſerant, eiuſque induſtriam, comitatem & humanitatem iam experti erant, quoſdam quidem celeriùs, alios tardiùs, ſed penè omnes tamen ad ouile vir beatus reuocauit, eoſque leue Chriſti iugum, præſtante Domino, facilè perferre docuit. Ipſam verò ciuitatem & monaſticas habitationes à ſuperuacaneis multis & ineptis ædificiis ilicò repurgauit, & ad congruam monaſticæ inſtitutionis & neceſſitatis habitudinem honeſtè reformauit, atq; ſic eo in monaſterio tam cum illis, quos ibi inuenerat, quàm cum alijs aliundè adductis fratribus annis ſeptem Deo dignè & coram hominibus laudabiliter vixit. Commendata autem ſunt ei etiam alia duo monaſteria, Degerenſe & * Cremenſe, quæ pari ſtudio in Dei famulatu gubernauit.

S.Gothardus præficitur Herſfeldẽſi monaſterio

Reformat collapſam diſciplinam

Cap.9. Iiſdem temporibus fuit in Turingia vir quidam nobilis, dignitate & meritis illuſtris, Guntherus nomine, qui dolẽs ob peccata in iuuentute perpetrata, & diligẽter vitæ ſuæ anteactæ ſtatum conſiderans, faciem iuſtiſſimi iudicis in confeſſione præuenire voluit: ſed propriæ tum animi tum corporis imbecillitati diffidens, quòd fortaſsis ferre non poſſet omnimodam rerum ſuarum abdicationem, multiuarias res & facultates ſuas, quas à maioribus acceperat, hæredum ſuorum accedẽte conſenſu, S. Vuigberto firma traditione delegauit, ſed ea tamen pactione coram teſtibus teſtamento adhibita, vt factus monachus, victûs & veſtitûs cauſa monaſterium Gellingenſe ipſe obtineret, atque indè tam ſibi, quàm fratribus illic Chriſto cum ipſo ſeruituris res neceſſarias colligeret. At Abbas prudenti conſilio apud ſe perpendens,

pendens, homini recèns conuerso eiusmodi pactionem in via mandatorum Dei magna allaturam discrimina, & in dies non mediocrem animæ perniciem conciliatura ea, quę sibi per hanc paraturus videbatur, corporis subsidia, prudenter interìm eum distulit & remoratus est, & adhuc laico vtentē habitu, secum ad Altahense monasterium adduxit. Vbi ille animo valdè compunctus, petijt ab Abbate, vt ante professionem ipsi Romam petere, & Apostolorum Christi aliorumque Sanctorum intercessionem pro transactæ vitæ expiatione, & nouæ susceptione promereri cum ipsius bona venia liceret. Non abnuente Abbate, itque reditque, ac tandèm coram altari beatissimæ Mariæ virginis deponit militare cingulum, raditur caput atque barbam, & pro more preces offerens, vt à fratribus in eorum sodalitatem admitteretur, recipitur, & aliquandiù ex regulæ præscripto probatus, monasticum induit habitum. Verùm etiam post professionis votum non immemor eius, quam diximus, pactionis, adit Abbatem, petit sibi fieri potestatem ad patriam reuertendi, & in loco, quem elegerat, commorandi. Consentit ei pius pater, nolens eum obstinata contradictione à proposito quanuìs iniusto depellere, donèc animum eius illicita cupientem paulatìm posset ratione à sententia deducere. Postquàm igitur ad locum optatum peruenit, & res necessarias procurauit illic degentibus, ex occultis infesti dæmonis insidijs & machinationibus, Deo, vt certè credimus, quemadmodùm olìm in beato Iob, permittente, multa & varia ei incommoda acciderunt: inter quæ ille, vtpotè paupertatis & laboris insolens, ad Abbatem sæpè confugere, eiusque opem & consilium anxiè expetere solebat. Abbas verò animi eius fluctuationem alta mente considerans, valdeque pertimescens, nè à proposito deficeret, blanda interdùm consolationum fomenta ei adhibebat, & humanissimis admonitionibus mœstitiam eius abstergere nitebatur: nonnunquàm verò, Apostolum sequens, arguens, obsecrans, increpans, opportunè importunè nutantem eius animum castigans, ad viam salutis eum reuocare studebat, tametsi non admodùm voto potitus est suo. Sed tamen cùm hac ratione sæpè inter se certarent, & alter alteri molestiam exhiberet, tandèm aliquandò rursùs querelas suas illo ad Abbatem deferente, vir Dei iustitiæ zelo permotus, magna seueritate ait ad eum: Vide vt aut in ea, quam Deo pollicitus es, obedientiæ stabilitate ei religiosiùs seruias, aut abiecto monachi habitu, ad pristinas mundi vanitates diaboli laqueis implicatus te recipias. Quibus ille verbis perterrefactus, crassùmque nimìs errorem suum tandèm perhorrescens, ingemuit, & omni suprà dicta pactione prorsùs ab animo exclusa, cunctisque de illata quacunque molestia querimonijs longum valere iussis, ad Altahense monasterium, vbi tum sub illius patris cura, quod pace omnium dictum velim, singulare diuini cultûs studium feruebat, se contulit, atque illic fratribus humilimè se subijciens, cùm ex superna illustratione breui tempore de monasticæ disciplinæ rigore vberiùs instructus esset, etiam suprà quàm monasticus exigat canon, ipsis quoquè superioribus admirantibus, corpus suum castigauit & afflixit.

Hoc loco aliquotiés coniectura vsi sumus, quód pauca quædá legi nó possent.

Iob 1. & 2.

2. Tim 4.

S. Gothard[9] acriter obiurgat monachum nō satisfacientem professioni suæ.

Tertio enim à conuersione sua anno in saltu Boëmico vitā egit solitariam, permansitque illic ad annos septem & triginta, in sanctę religionis studio & in summa voluntariæ paupertatis seueritate cum quibusdam alijs socijs suis perseuerans. Victus eorum sanè varius erat, vario studio à rege Hungarię, atque è Boëmia & Polonia alijsq; diuersis prouincijs vnà cum vestitu conquisitus. Potus quidem, quod omnibus notum est, non nisi aqua sola fuit, quæ etsi hospitibus apponebatur abundè, at fratribus tamen non nisi ad certam mensuram. Literas ille prorsùs ignorauit, psalmis exceptis, & tamen mira erat præditus euangelij, legis & prophetarum intelligentia, nec historiarum rudis fuit: quam ille intelligentiam consecutus fuit tum ex crebra fratrū relatione, tum ex auida verbi Dei auscultatione: adeoq; sæpissimè ille mysticos & arcanos sensus interdùm iocando, interdùm verò adhortando non sine audientium stupore proferebat. Quod nos sanè, qui eum familiariùs nouimus, crebrò audiuimus, præcipuè autem in natiuitate beatissimi Iohannis Baptistę, quem sibi specialē patronum elegerat, cuiusq; natalitium diem maximè solēnem habebat: quo die nos illi adfuimus, cùm in capitulari, vt vocant, collatione fratres suos admoneret, & sancti Iohannis vitā, mores, victum, vestitum & actus cōmemorando, ad tolerādam magno animo penuriam eos incitaret. Vbi

Cap. 10.

Guntherus, ex nobili monachus, vitam agit solitariam & duram.

Efficacia sermonū eius.

reuerà, quod possum Deo teste pro certo affirmare, omnes penè, qui illic aderant, & hos eius sermones audiebant, adeò compuncti sunt, vt magnos lachrymarū imbres profunderent. Aderat ibi venerabilis Abbas Altahensis cum multis sui cœnobij fratribus, nec paucis alijs hospitibus: præter nos, quibus non licebat, monastico canone prohibente, in canonico habitu illuc ingredi, qui tamen fratrum familiaritate, & maximè Abbatum permissu circunquaquè, concionatore ignorante, clanculùm ad fenestras collocati fuimus. Erat profectò vir ille, vt de sancto Benedicto scribit beatus Gregorius, quem post Dominum Iesum vita & moribus præcipuè imitabatur, & scienter nescius, & sapienter indoctus.

Lib. 2. Dialog.

Cap. 11.

Porrò beatus Gothardus, senio iam & labore fessus, curarumq; secularium pertæsus, rege annuente, Hersfeldensis monasterij præfecturam Arnoldo præclaro viro, qui eius loci anteà præpositus fuerat, commendauit, & Degerensis æquè venerabili primicerio suo: ac deindè ad Altahense monasterium se recepit, permansurus illic, si tamen sic visum esset voluntati diuinæ, ad supremum vsq; vitæ suę diem in monasticæ vitæ studio atque cultu. Hoc enim monasterium, vt hodieque perspici licet, summoperè excolere atque ornare conatus est, puta codicibus, sacris vestibus, ad diuini sacrificij ministerium pertinentibus, alijsque varijs & vtilibus ecclesiæ ornamentis: inprimis autem, quod quidem compertissimum est, permultos illic fratres scientia & morum inte[gr]itate insignes atque spectatos enutriuit, quos posteà, rege & episcopis id poscentibus, in diuersa monasteria patres & doctores ablegauit. Sed cùm in hac laboriosa, at ipsi tamen grata quiete annis decē eum in modum se comparâsset, totoq; pectore, & nocturnis atque diurnis suspirijs in eam curam cogitationemque incumberet, vt posset placere Domino in regione viuorum, & videre Deum Deorum in Sion, eccè dormienti visio offertur sanè mirabilis, vt ipse quidem sæpè nobis exposuit, post quam non dubitauit se de hoc mundo recessurum, quocunquè Dominus iussurus esset.

S. Gothard' multum cōtulit Altahēsi monasterio.

Cap. 12.

Nocte quadam, vt semper annis iam triginta consueuerat, post primam noctis quietem in templum se conferens, in psalmodia cęterisque id genus diuinis officijs attento animo pernoctabat, etiam post nocturnas absolutas preces. Indè aurora emergente, in cubiculum se paululùm dormitans recepit, ibiq; in scamno iacens, eiusmodi somnio visus est. Oliua speciosæ magnitudinis stare videbatur in atrio monasterij, seq; ipse putabat sub ea arbore legendi studio sedere, & quosdā graues honestosq; homines ad ipsum accedere, qui se dicerēt à rege missos, vt illam effossam oliuam ad eum adferrent, in illius ministerium cessuram: moxq; secures & fodiendi instrumenta allata, & arborē summa festinatione ab illis effodi: sed interim tamen quò foderent altiùs, eò densiores tenacioresq; occurrere radices. Tandem vt acceleraretur opus, adhibitis securibus, amputari radices, tolliq; ab eis arborem, & ad regem asportari. Mox autem ex relictis densis illis radicibus innumera eaque speciosa emergere virgulta, totumque implere atrium, vulgus quoquè diuersi sexûs & ætatis eò aduentare, plantas indè auellere, & per rura atq; compita distribuere. His ità visis, expergefactus est, & quamprimùm in templum rediens, totumque cogitatum suum iactans in Dominum, eius benignissimæ clementiæ sese obnixè commendauit, certò sibi persuadens se post hoc somnium decessurum. At sapiens quisque etiam alia id euidenter significâsse perspicuè intelligere potest, si accuratè animaduertat multiplicem doctrinæ eius copiam & in monasterio illo relictam, & posteà per diuersa cælestis roris dogmata & institutiones lōgè lateq; diffusam.

Visio eius.

Visionis interpretatio.

Cap. 13.

Quādò verò hucusq; iam, non meo fretus ingenio aut eruditione, quę certè nulla est, sed diuinæ gratiæ innitens, de vita beati viri multa laude digna perscripsi, gratias ago Deo pro beneficio suo, opemque tuam, venerande pater, quem ad finem vsq; in omnibus, maximè verò in hac lucubratione mea magistrum, patronum & emendatorem delegi, tuam quoquè apud Deū intercessionem imploro, vt etiam deincèps maiora magisque memorabilia, illo me adiuuante, sine vllius admixtione mendacij, veraci cōuenientiq; stylo conscribam. Itaq; anno à Christo nato millesimo vicesimo secūdo, regni verò Henrici vicesimo primo, imperij autem nono, felicis memorię Beruuardus, nostrę Hildesemensis ecclesię venerabilis antistes, ex hac vita migrauit ad illā sempiternam, tota regione illius obitu non mediocriter consternata & afflicta. Erat enim, vt obitèr vitam eius perstringam, in cultu diuino egregiè feruens, multa animi in gerēdis rebus solertia, perspicacitate, prudentia & industria

Imperij annos numerat à coronatione, quæ facta est Romæ.

industria præditus, contra refractarios & obstinatos acer & seuerus, erga mansuetos & morigeros comis & humanus, in præstandis eleemosynis liberalis & largus, misericordia & commiseratione affluens, vigilijs, ieiunijs & precibus diligenter intentus. Monasterium nostrum libris, serico, auro, argento, gemmis, picturis, alijsque ecclesiasticis ornamentis non paucis auxit & instruxit, clericos complures & ad peragendum Dei cultum & seruitium aptos & idoneos enutriuit, S. Michaelis templum sua opera constructum, & bonis suis tum hæreditarijs, tum aliundè comparatis satis ditatum, Deoque consecratum monastici instituti fratribus attribuit, turres munitissimas easq; insignes vnà cùm adhærente muro ad Orientem & Occidentē vrbis nostræ Hildesemensis ob tuēdos ciues exstruxit, multas sacras ædes cum diuersis cōmodis ędificijs non vno Episcopatus sui loco condidit, deniq; & diuinis & humanis ea, quæ Episcopum decet, circunspectione & prudentia inuigilauit. Historia breuis S. Bernuardi Episcopi.

Per id tempus Imperator apud se habebat Gothardum Abbatem more suo, & studio pietatis: cumque ad eum perlatus esset tristissimus nuncius de obitu Bernuardi episcopi, multo mœrore affectus est, & fidelis serui Christi suiq; amici mortem lachrymis prosecutus est, atque piam eius animam Deo & sanctis angelis eius debita commemoratione commendauit. Deindè Abbatem Gothardum secretò alloquens, indicauit ei voluntatem suam de illo suscipiendo Episcopatu. At ille mox in faciem ei restitit, seque tali functione & honore planè indignum affirmanit. Imperator verò etiam atque etiam toto pectore eum adhortatus est, nè recusaret. Sed ille permansit in sententia, aitque se magna diuitiarum onera ea causa à se reiecisse, vt soli Deo posset vacare liberiùs, & fragilis huius vitę finem in solita amicaque paupertate securiùs expectare. Tum Imperator videns se nihil per se apud illum posse efficere, per Episcopos obstinatum eius animum frangere & emollire tentauit. Itaque rogauit eos, vt de suscipiendo Episcopatu agerent cum illo. Parent Imperatori Episcopi, loquuntur cum Gothardo, hortantur, nè sit difficilis: sed ille manet perpetuò similis sui, fidenter admodùm sese opponens, id tamen ad extremum addens, si quidem putent eum Episcopi nomine dignum, se libenter expectaturum, donèc Ratisponensis aut Patauiensis ecclesia esset pastore orbata, quippè quòd ijs in locis non sibi, sed suis ouibus duntaxàt prodesse posset. Ita rota hebdomada inter eos hæc res actitata est, Gothardo nihil de animi sui obfirmata sententia remittente. Cap. 14. S. Gothard recusat Episcopatum.

Tandèm autem in vigilijs S. Andreæ Apostoli, quæ tunc in feriam quintam ante Dominì aduentum inciderunt, iterùm in somnis visio ei contigit, quam tum quidem soli Imperatori, posteà verò etiam nobis gratulabundus pariter & lachrymabundus sæpè narrauit. Post solitas noctis vigilias & preces, videre sibi visus fuit in atrio illius ecclesię, in qua triduo pòst consecrandus erat, miram hominum multitudinem inter se tumultuātem, & de Episcopo Hildesemensi seriò concertantem: tum verò accedere ad ipsum in medijs turbis illis matronam quandā eximiam atque venerabilem, vultu & habitu admirandam, cui adiunctus erat pulcherrimus virginum cœtus, eamq; appręhensa manu ipsius, è frequentia hominum introducere eum in ecclesiam, porrectaque manu dextera, nutu eum admonere, vt coram crucifixo veniam peteret, statimque ipso se ad preces inclinante, illā cum alijs circunstantibus clara voce psallere, Infunde vnctionem tuā clemens nostris sensibus. Ad hanc vocem ipse à somno excitatus, & visionis significatione compunctus, in sacram ædem intrauit, & coram altari Domini se prosternens, eius bonitati & se & visionem illam commendauit. Postquàm autem illuxit, Imperatorem clàm adijt, mentisque suę pertinacia remissa, visionis seriem ei exposuit, seque diuinæ voluntati & ordinationi obsecuturum promisit. Et eccè eodem die Clerus noster Hildesemensis cum militari manu aduenit, quibus cùm Imperator consilium suum, immò verò præpotentis Dei decretum indicâsset, omnes vno animo libenter amplexi sunt, laudantes Deum, tametsi, quod mirum videri non debet, principiò quidam vel ad ignotam vel etiam auditione compertam iuuentutis eius seueriorem viuendi rationem aliquandiù expauescerent, sibique quippiam eiusmodi pertimescerent. Postera die summa Cleri populique voluntate & gratulatione pastoralis cura ei demandata est, ac deindè proxima Aduentûs Domini die Dominica ab Aribone Moguntinensi Archiepiscopo dignè Deo consecratus est. Cap. 15. Visio eius alia. Tandē consentit in Episcopatum. Cōsecratur Episcopus.

Nec tamen in ipso tanti honoris, vel, vt ipse sentiebat, oneris exordio, Deo permittente, Cap. 16.

mittente, tentatio defuit. Nam illeipse eius consectator Aribo eodem die ante Missarum solennia secretò illum cum quibusdam Episcopis accessit, eique apud Gandersheimenses & in adiacente territorio omni pontificalis ministerij executione sub pœna excommunicationis interdixit. Quam ille excommunicationem pro sua simplicitate nec approbauit, nec contempsit, sed mox ad Imperatorem se recepit, eius patrocinium implorans. Is verò confestim Archiepiscopum & episcopos familiariter accersit, & dissimulata animi sui, quam indè conceperat, molestia & ægritudine, omnem hunc conflictum sapienter & pacificè dirimit. Atque ità consecratione festiuè celebrata, diem illum cum timore Dei exultabundi peregerunt, & pacatis animis à se discesserunt. Non sit autem, obsecro, lectori molestum, si conflictûs & concertationis huius prima initia, quorum cognitio posteris sit futura necessaria, paulò altiùs repetamus & explicemus.

Cap. 17. Saxo quidam cum coniuge sua Oda, consulente & permittente sancto Alfrido, quarto nostræ ecclesiæ Epìscopo, Romam petijt, & à beato Sergio Pontifice reliquias sanctorum Pontificum Anastasij & Innocentij impetrauit, secumque attulit: atque in eorum honorem monasterium virginum primò in * Brunisteshausen, indè quarto pòst anno in Gandersheim construxit, easdemque villas cum adiacente territorio omniq; hęreditate sua in vsus Christo illic militantiū contulit, filiamq; suam primam ibi Abbatissam Episcopo ordinante constituit. Ità totū illud territorium ab initio semper Hildesemēsium Episcoporū fuit annis ducentis & quadraginta, nec vllus Episcopus Mogūtinus quicquam ex eo vel sibi vel suæ ecclesiæ vindicauit, donèc à Rabano duodecimus Vuillegisus Moguntinā cathedrā obtinuit, vir certè in omni catholica pietate pręclarus, sed in hoc vno periculosè temerarius, qui suadēte (si liceat impunè vera fateri) Othonis tertij Imperatoris sorore, iuuenili quodā fastu & generis nobilitate elata, & velamen non nisi ab Archiepiscopo, qui pallio vtcretur, imponi sustinente, eum locū sibi vsurpare tentauit: quę tamen eius machinatio, coram rege & principibus, Osdacho, qui ab Alfrido octauus fuit Hildesemensis antistes, veritatis & iustitiæ vocibus ei se opponente, in nihilum redacta fuit, ita vt ęgrè consequi potuerit Archiepiscopus, rege & eius matre intercedentibus, atq; ab Episcopo Osdacho id ei impetrantibus, vt ibi ferijs S. Lucæ Euangelistæ Missam celebraret, & Imperatoris sorori velum imponeret, cæterarum virginum velandarum authoritate & iure nostræ ecclesiæ Præsuli relicto.

Villas, videtur, pro oppidis accipere

Cap. 18. Sed non diù pòst Osdacho defuncto, & Gerardo in eius locum surrogato, atque pòst biennium è viuis ablato, dominus Beruuardus regius capellanus eam sedem adeptus est, quem idem Archiepiscopus consecrauit, sed nullam prorsùs loci eius repetēdi mentionem fecit, donèc Abbatissa venerabilis nouum monasteriū, quod ipsa post incendiū construxit, voluit consecrari: quod tamē cùm per se curare non posset incommoda valetudine impedita, eius rei curam filięatq; etiā nepti demandauit. Ea verò mox suo more proprium contemnens Episcopum, Archiepiscopum honorificè accersiuit: qui quidem eius persuasione inductus, denuò conatus est locum memoratum inuadere, sed Præsulis nostri literis commonitus distulit: iterumque eandem rem attentans, iterùm authoritatis pondere repressus est. Tertiò deindè inuitatus, venit quidē ecclesiam dedicaturus, sed à domino nostro missus ad eum quidam Episcopus, benè fidelis nostrę ecclesiæ filius, scripturarū authoritate, nè faceret, eum retardauit. Post multas autē & varias eiusmodi disceptationes res tandèm ab episcopis prouincialibus ad præsentiam Romani Pontificis & Imperatoris comperendinatur. Sed cùm per id tempus Otho III. priùs è vita excessisset, & Henricus regnaret post eum, mox S. Laurentij natalem Paderbrunnę celebrauit, vbi tum Chunegundis regia corona redimita est. Ea autem, quam antè diximus, Gerberga monasterij Gandersheimensis Abbatissa tunc quoquè vita functa est, eique Sophia succedens, suo rursùs more à Beruuardo copiam impetrauit benedictionem ab Archiepiscopo percipiendi.

Alij volunt 4. annis eu præfuisse.

Hoc loco nomē & sedes Episcopi huius mendose habetur in exemplari MS.

Cap. 19. Deindè nouus rex primum regni sui annū in natali Domini inchoauit †: cumq; coram illo principes commemorâssent episcoporum litem, cuius iam sępè meminimus, medullitùs indoluit, atq; vt illa sedaretur, visum ei fuit, vt dedicatio Gādersheimensis ecclesiæ totiès impedita pridiè Epiphaniæ Domini perageretur. Veneruntergo eò die præstituto, & dedicationis officium prosecuti sunt: peractisque omnibus, rex cum Episcopis & primatibus extra templi fores ad populum processit:

† Hic deest verbum, quod mendosè scriptum fuit.

cessit: vbi tum Vuillegisus Archiepiscopus palàm edixit culpam suam, iurique & repetitioni loci illius renunciauit, atque in renunciationis eius argumentum atque testimonium pedum episcopale Beruuardo, vti postea in Franconofurdensi concilio cernere licuit, coram Clero & populo condonauit. Atque ita hac lite composita, deinceps Præsulem nostrum omni honore & dilectione prosecutus est, & in nostro cœnobio fraternitate honorificè impetrata, summam animi beneuolentiam & amorem erga locum & fratres declarauit. Quinto autem anno posteà, cùm iam & annorum & bonorum operum plenus esset, ad Christum migrauit, succedente ei Erckenbaldo Fuldensi Abbate, quem Beruuardus episcopus noster Calendis Aprilis Moguntiæ consecrauit. Præfuit autem is ecclesiæ Moguntinæ annis * octo, ordinatoremque suum Beruuardum, etiam sanguinis coniunctione ipsi propinquũ eo, quo par fuit, studio & deuotione coluit. Mortuo illo, Aribo regius capellanus suffectus est, more regio Imperialis annuli dono designatus Archiepiscopus. Hunc verò Beruuardus Episcopus ad summam Gandersheimensis ecclesiæ aram presbyterum ordinauit, eique verbi Dei & * excommunicationis S. Petri authoritate altaris illius & loci circuniacentisque territorij vsurpatione, inuasione vel repetitione coram Imperatore & Episcopis publicè interdixit. At ille eam excommunicationem non ferens, sed vlcisci se volens, nouo antistiti nostro eam, quam diximus, vexationem intulit: quanquàm erat sanè idemipse, ne quid veritati derogemus, & genere, & dignitate, mox etiam spectata vitę grauitate venerabilis, tametsi non vacauit culpa temeritas illa, qua nos infestauit. Hæc compendio dicta sint de conflictu hoc, vt certiùs cognosci possit omnis de Gandersheimensi territorio disceptatio.

Synodus Francofordiensis. — *Alij nouem habent.* — *Author bãnum vocat.*

At verò beatus Gothardus pontificalibus infulis decoratus, Nonis Decembris Hildesiam venit, cunctis de eius aduentu ex animo gratulantibus. Cumque nostri cœnobij disciplinam & religionem hactenùs sartam tectam, probeque obseruatam, Deo sint gratiæ, comperisset, statìm in Dei erupit laudes, eamque omni deuotionis studio augere & amplificare, diuinique cultûs exercitijs condecorare conatus est. Foris quoquè in Cleri & populi gubernationem episcopo digna solicitudine & attentione solerter incubuit, atque pro ijs die ac nocte toto vitæ suæ tempore sine intermissione gemitus & preces Deo obtulit. Porrò seipsum in solita vitæ sanctitate, & bonorum operum assiduitate non solùm cautè continuit, sed etiam quotidiana ijs adijcere incrementa studuit, in vigilijs, orationibus, continua & propè incredibili ieiuniorum frequentatione, largissimis eleemosynis, summaque vitæ grauitate & Dei timore fortiter vsque in finem, Christi eum spiritu corroborante, perseuerans.

Cap. 20. — *S. Gothardi studia in Episcopatu.*

Fuit sanè etiam regibus ipsis & primoribus & formidini & honori, cæteris pro sua cuique conditione talem se exhibebat, vt & timeretur ab illis & amaretur. Erat enim solicitus pro omnibus, & in Christo omnibus omnia factus: sibi vni duntaxàt rigidus, asper & parcus fuit. Cœnobium suum cura pastorali gubernauit sapienter, & quę fratribus essent commoda atque opportuna in victu & vestitu, cęterisque humanæ vitæ degendæ rebus necessarijs, ea sæpè auxit, interim etiam ad sacræ religionis studium & obseruantiam eos incitans & perurgens, iuxta Apostoli doctrinam arguendo, obsecrando, multis modis erudiendo ac informando. Iuuenes & pueros illic repertos, qui bonæ essent indolis & capacis ingenij, ad diuersas ablegauit scholas, quorum certè posteà opera & ministerijs multiplicem suæ ecclesiæ comparauit vtilitatem, in lectione, scriptura, pictura, aliaque honestiori eorum officiorum, quæ ad Clericos pertinent, disciplina. Thesaurum ecclesiæ, quem ibì copiosum inuenit, non minùs decenter, quàm vtiliter augmentauit, & quicquid in templorum structuris, non intra primariam duntaxàt vrbem suam, sed in alijs quoquè suæ diœcesis locis dirutum & ruinosum, aut vetustate confectum reperit, summa celeritate instaurauit, atque in melius restituit. Inter omnia tamen parochianam ecclesiam, quam felicis memoriæ Ochuuinus, decimus noster antistes, in honorem S. Mariæ, & S. Epiphanij episcopi Ticinensis, quem ex ea vrbe ad nos Dei beneficio patronum adduxit, in australi parte nostræ ecclesiæ extruxit, vetustate iam & incuria collapsam diruit, & eodem loco honestum monasterium eiusdem tituli & appellationis primo quidem suæ ordinationis fundauit anno, sed quarto absoluit, Canonicorũ illic in Dei timore instituẽs ecclesiam, amplioris sa-

Cap. 21. — *Et timetur & honoratur ab omnibus.* — *Vt suum rexerit collegium* — *2. Tim. 4.* — *Templa instaurat.*

nè

nè & honoris & vtilitatis, cui de suis suppeditauit ea, quæ ad corporis alimenta & indumenta pertinent, addens etiam alia, quæ futuris quoquè temporibus ad talia sufficerent.

Cap. 22. Primum eius miraculum, quod per eum Christi gratia effecit eodem primo anno, ad lectoris excitandam spem & exultationem, hîc meritò referendum puto, quod tamen, teste Deo, non mentior, ab ipso quoquè vsque in vitæ finem prorsùs celatũ, sed à Clero & populo, qui interfuerat, diuulgatum. Atibo Archiepiscopus illo anno Imperatorẽ ad Pentecosten Moguntiam inuitauit, vbi etiam concilium generale coëgit, in quo multa collapsa correxit, præcipuè verò Othonẽ comitem ab Hanistein & Limingardam prẹter fas sibi cohẹrẽtes separare constituerat, quod tamen perficere nõ potuit, quandoquidẽ Comes partim Imperatoris metu, partim Episcopi cõmonitione vtcunq; se ad meliorẽ recepit frugem, fœmina autẽ bãnos vel proscriptiones negligens, ius ibi funditùs perdidit, vt hodieq; perspici potest. Ad hoc conciliũ etiã noster Prẹsul & Episcopi & Imperatoris iussu euocatus, non contemnenda Cleri & militum frequentia, quanuis inuitus & nolens stipatus, eò properabat, & in quodã, qui vicinus est illi castello, vbi Dei gratia & electus & consecratus fuit, iter faciebat: vbi tum mulier quædam ab immundo vexata dæmone, à parentibus & propinquis per ecclesias ad Sanctorum imploranda patrocinia circunducebatur. Qui cùm audirẽt nouũ illuc aduenire Episcopũ, obuiàm ei cum dæmoniaca fœmina fidenter processerunt, sanctæ eius existimationis fama illecti. Impurus autem spiritus illorum acceleratione pauefactus, per os fœminæ anxijs cœpit percunctari vocibus, quonàm perduceretur. Dicentibus illis se in occursum Gothardi Episcopi properare, horrifico mugitu & vlulatu miserè se opposuit, & ipsis etiam, à quibus trahebatur, mirantibus & formidantibus, reluctatus est, eiulans & vociferans, Gothardum se nec audire nec videre posse. Sub hac colluctatione cùm misera illa à fidelibus, fide & spe, vt satis patuit, feruentibus traheretur, & spiritus nequam omni contentione obniteretur, tandèm profligato illo, mulier liberata est, & ad virum Dei, sub quadam arbore refrigerij causa residentem, sana corde & corpore adducta est. Is verò cognitis ijs, quæ facta fuerant, & timore & gaudio compunctus, lachrymabundus grarias egit Deo, in faciem se prosternens: ac deindè fœminæ manus imponens, ei benè precatus est, eamque in fide confirmatam, rectè valentem, atque etiam gaudentem cum exultantibus amicis à se dimisit, cœptoque perrexit itinere. Quotquot autem comitabantur eum, viso hoc miraculo, plùs eum & revereri & amare cœperunt, vtpotè cuius tam præclara apud Deum merita cognoscerent. At ille grauiter eis interdixit, nè cuiquam id indicarent: sed neque ægra mulier, quæ miraculum in se experta fuit, neque turba, quæ ei interfuerat, id reticendum putauit.

Synodus Moguntina

Dæmon in dæmoniaca non sustinet adduci sead præsentiam S. Gothardi

Cap. 23. Ad eam partem vrbis Hildesianæ, quæ Orientem spectat, palus erat horrifica, & circum eam commorantibus ob multiuaria terriculamenta prorsùs inuisa. Putabant enim se illic tam meridiano quàm nocturno tempore horrenda quædam ludibria & præstigias vel videre vel audire. Ebulliebat autem in medio paludis fons salsuginis, atque inde * Fulza dicebatur. Quam vt sanctus Episcopus vidit, & etiam præstigias, quibus bruta plebs terrebatur, didicit, in eam paludem quinto aduentûs sui anno cum cruce & reliquijs Sanctorum ingressus est, sibique illic habitationem condidit, atque vbi maximum videbatur esse discrimen, in honorem S. Bartholomæi apostoli oratorium construxit, eoque sequenti anno consummato atque dedicato, omnia dæmonum phantasmata penitùs profligata sunt, & locus ille omnibus iuxta illum degentibus, aut eò aduenrantibus gratus & sine vlla infestatione commodus atque habitabilis effectus est. Condidit autem ibi etiam vir Dei domum hospitalem, in quam pauperes reciperentur: quam rebus omnibus, humanę inopiæ atque indigentiæ accommodis abundantem, cuidam fido presbytero suo Beruuardo, quem nos hic ob fidei eius meritum honoris causa nominamus, commendauit, per Christi nomen crebrò eum terribiliter obtestans, vt non solùm illic commorantibus, sed & cunctis fortè aduentantibus victum & vestes necessarias ea ratione subministraret, qua vellet pro hac sua dispensatione apud æquissimum Christi tribunal respondere. Quoddam tamen talium peregrinorum genus, qui simulato monastico, vel canonico, vel etiam Græco habitu, per regiones & regna vagabundi discurrunt, quos cum Platone irridiculè peripateticos appellabat, durius

Vide quid antiquitas detulerit cruci & sacris reliquijs.

riùs accipere solebat, prorsusque detestabatur: at quandò tamen Christi profitebantur nomen, propter Christum biduò vel ad summum triduò benignè fouebat, ac deindè datis calceis vel vestibus, hortabatur eos discedere, nè soliti cursûs & vagationis suę obliuiscerentur. Quòd si qui ex ijs diutiùs apud eum hærere vellent, illud ex D. Gregorij Dialogo obiecit ironicè, quòd incautum viatorem ad sanctum partem Benedictum properantem, & more suo ieiunare volentem, donèc ad eum peruenisset, malignus dæmon per quendã conuiato rem semèl atq; iterùm frustrà eum ad edendum hortantem, tandèm fontis & prati amœnitate decepit. Interdùm autẽ à suis familiaribus admonitus, quod quidẽ ei non displicebat, Inter tales non raro etiam veros Dei amicos inueniri, mox illud opposuit, mendaces id efficere, vt etiã vera dicentibus vix credatur. Si quos tamen ex ijs in Dei cultu vel timore synceros & stabiles comperisset, eos priuatim potiùs, quàm publicè, quod & ipsi malebant, in ijs, quę ad Dominũ pertinent, souebat & adamabat. Erga delinquentes quoquè & in peccata prolapsos mitè se humanũ, misericordem, mitem & placabilem præbebat, ità vt si quisquam eiusmodi cõfessionis & pœnitentiæ causa ad ipsum accederet, prompta clementia statìm ei ignosceret, & nè inopiæ causa deinceps in peccata relaberetur, vigilanti cura ei abundè res necessarias largiretur, imitans in hoc beatum Nicolaum patronum suum, qui clàm aurum suppeditans cuidam suas filias ob paupertatem prostituere volenti, & virginum pudori, & patris egestati, & totius familiæ existimationi consuluit: qui etiam pauperum, quoquo modo ad ipsum pertinentiũ, pia benignitate inopiã subleuare consueuit. Huius ergo exemplo Præsul noster in eam incumbebat curam, vt miseros & egenos vbiq; & semper recrearet: atq; cum eiusmodi libenter miscebat colloquia, iucundisque & festiuis inter edendum sermonibus eos admodùm comiter & familiariter oblectabat. Dialog. lib. 2. cap. 13. Erga peccatores pœnitentes vt se gesserit.

Eo anno, qui fuit à Christo nato millesimus & vicesimusquartus, piæ memoriæ Henricus Imperator, anno quarto & vicesimo regni sui ad Christum migrauit, cuius, obitus Christiani orbis lætitiam, quæ sub illo floruit, perturbauit. Successit ei vir nobilis & strenuus Cunradus, qui primo anno Natalem Saluatoris Mindæ celebrauit: indè post Epiphaniam Hildesiam venit, vbi Aribo Moguntinus Archiepiscopus, qui viuente Imperatore Henrico, iam biennio obmutuerat, rursùs oblata occasione beatum Gothardum de Gandersheimensi controuersia infestare cœpit, sed eius machinamenta nouus rex primatum consilio diremit. Deindè idem rex compẽdio peragrata Saxonia, tempore Quadragesimæ per Turingiam & Franciam siue Franconiam in Baioariam profectus, Ratisponæ Pascha honorificè celebrauit: atque ea æstate Baioariam, Sueuiam & Carinthiam adiacentiumque prouinciarum fines perambulans, natalem Domini Leodij celebrem egit. In Purificatione beatæ Marię mansit Augustæ, vndè iter in Italiam intendit, & sequens Pascha Vercellis feliciter peregit, vicinas indè regiones in nouo regio ornatu perlustrans. Tertio quoquè anno Præsul noster montem speciosum, qui est ad Occidentem vrbis nostræ, cœpit incolere, quem quinto pòst anno nomini S. Mauritij dedicauit. Pulchrum etiam templum in Holthusen in honorem S. Benedicti Abbatis, monasticæ conuersationi congruum consecrauit, & circunquaquè per diœcesim suam non paucas basilicas vel ipse accuratè condidit, vel ab alijs fidelibus constructas graro animo Deo consecrauit. Cap. 24. S. Henrico succedit Cunradus. S. Gothardus condit templa.

Per id tempus Aribo Archiepiscopus ferijs S. Matthęi Salingenstadij Concilium duodecim Episcoporum habuit, & ibi Præsulem nostrum de territorio Gandersheimensi publicè conuenit: sed eam synodum vnanimis fratrum consensus in alium annum prorogauit. Rex autem, cùm Domini natalem egisset, ad limina Apostolorum tetendit, atque ità prospero itinere pridiè Cœnæ Dominicæ Romam lætus peruenit, & ipso sanctæ Resurrectionis die coronam Imperij à Iohanne Pontifice eum multa gloria accepit. Proxima Dominica indè digressus, & potenter per regionem illam iter faciens, in pace redijt in Germaniam, sanctique Iohannis Baptistæ natiuitatem celebrauit * Herbipoli nouus Imperator: vbi etiam defuncto in senectute bona Henrico duce Baioriæ, filio suo Henrico principum voluntate Ducatum illum tradidit. Cap. 25. Cunradus Romæ à Pontifice coronatur.

Hic sequebatur in exemplari MS. de concilio ab Aribone Archiepiscopo Francofurti habito cum episcopis 23. sed tum Episcoporum, tum Episcopatuum pleraque nomina tam erant deprauatè scripta, vt satius visum sit ea omittere, quàm illis deprauatè describendis tempus perdere, maximè

quòd nihil actum fuerit in Concilio illo, niſi quòd S.Gothardus obtinuit contra Aribonem de territorio Gandersheimen. Inde hæc ſequuntur:

Cap.26. Henricus filius Cunradi rex coronatur.

Porrò Imperator ſequentem Domini Natalem Leodij celebrauit, Paſcha verò Aquiſgrani, vbi etiam filius eius Henricus regium nomen accepit à Pillegrino Archiepiſcopo Colonienſi, Cleri ac plebis electione. Aliam eodem anno coëgit Synodum Aribo, ad quam iterùm Præſulem noſtrum Gothardum literis & nuncijs euocauit: ſed ille diſſimulans, venerabilem virum Thadilonem noſtri cœnobij Decanum cum fratribus obuiàm ei miſit, qui eum honorificè eius nomine ſalutans, de ſuperioris Synodi ſententia admonuit, effecitque Epiſcoporum opera & auxilio, vt tum vlteriori tractatu & diſceptatione ſuperſederetur.

Cap.27.

Sequenti anno aliam Aribo Archiepiſcopus ſynodum habuit, & præſente Imperatore veteres querelas aduersùs beatum Gothardum mouere cœpit: ſed poſt multiplices diſceptationes vix tandèm ab Epiſcopis admonitus deſtitit. Hoc anno deſijt eſſe in humanis Bruno Auguſtanus epiſcopus, & ei ſubſtitutus eſt Ebbo. Obijt etiam Vuernherus Argentinenſis antiſtes, & ſubrogatur Vuilhelmus. Proximo anno Imperator Merſburgi egit Pentecoſten, atque illic pax inter Aribonem & Gothardum patrem noſtrum conciliata eſt, & ſopita tandèm longa illa Gandersheimenſis altercatio. Ipſe enim Archiepiſcopus Aribo patrem Gothardum ſecretò coram Epiſcopis conuenit, ſeque hac in re erráſſe confeſſus eſt, ſanctèque iurauit ſe modis omnibus ſatisfacturum, & deincèps perpetuò ea de re taciturum, petijtque ſuppliciter veniam eorum, quæ hactenùs perperam egiſſet. Quod quidem nos hoc loco pro vero annotatum voluimus, quod ipſe Gothardus ſæpè publicè ita geſtum eſſe teſtatus eſt. Eodem anno deceſſit è vita Vnuuanus Archiepiſcopus Hamburgenſis, cui Libentius ſucceſſit: Natalem autem Chriſti Imperator Paderbornæ celebrauit, vbi Aribo Archiepiſcopus in ſancto die inter Miſſarum ſolènnia publica habita concione, copiam ſibi fieri perijt ab Imperarore & Epiſcopis Romam proficiſcendi, orauitque Clerum & populum, vt à Domino peccatorum remiſſionem ipſi impetrarent. Atque deindè poſt Purificationem iter ingrediens, Romam peruenit: indè verò digrediens, octauo Idus Aprilis vitam cum morte commutauit, ordinationis ſuæ anno vndecimo, magno ſuî apud catholicos omnes deſiderio relicto. Erat enim in omni eccleſiaſtica religione ſpectatus & laudabilis. In eius locum ſuffectus eſt vir ſimplex & rectus, Bardo Abbas Hirsfeldenſis, qui Deo eum perſpicuè prouehente, breuì ad ſummæ perfectionis culmen peruenit. Cuius quidem vitam & actus hîc conſcribere nolumus, quandò pro ſanctitatis ſuæ meritis apud Moguntinos inter apoſtolicos ſacerdotes eximiè celebratur. Vnum tamen illud elogium, quod ei apud noſtrates & finitimos honoris cauſa à ſanum ſapientibus clericis tributum eſt, reticere nolim, puta quòd communicato ei cum beato Iohanne Conſtantinopolitano Epiſcopo cognomine, propter ſingularem pro concione dicendi ſuauitatem Bardo Chryſoſtomus appellatus eſt.

Vnuuanus Archiepiſcopus Hamburgenſis.

Aribo Archiepiſcop⁹ moritur.

Bardo Chryſoſtomus.

Cap.28.

Cum aliquandò pro Epiſcoporum conſuetudine Preſul noſter Gothardus diœceſim ſuam viſitaret, ad chortem ſuam Engelhuſiam venit: ibique largis eleemoſynis, quibus ante omnes valdè deditus erat, pauperes reficiens, à quadam eiuſdem familiæ inope vidua filium ſibi offerri vidit. Erat ille certè puellus miſerimus, miſerandum in modum corpore afflictus. Partìm enim paralyſi, partìm lepra vexabatur, diſtortiſque membrorum neruis, toto corpore diſſolutus cernebatur. Manus, brachia, pedes, genua, putrido humore & diffluente ſanie manabant, ita vt nullo pacto poſſet greſſus promouere, aut ſaltem reptando aliquovſque progredi. Hunc ille vir beatus puerum & vultu iucundo & animo hilari, tanquàm quoddam Dei munus libens accepit, ſuiſque cubicularijs accuratè eum commendans, ſecum duci mandauit. Poteſt, inquit, omniporens Deus, qui ab initio non eſt dedignatus miſeris, calamitoſis & peccatoribus diuerſa miſericordiæ & benignitatis ſuæ remedia adhibere, nos etiam de hoc pauperculo pro ſua clemenria conſolari & exhilarare. Ductus eſt ergo puer ad primariam eccleſiam noſtram, & non ſine multo labore puerorum, qui eum ſeruabant, per aliquot hebdomadas ſuſtētatus. Tandèm poſt quatuor aut quinque menſes, cœpit paulatìm beati viri meritis & precibus planè conualeſcere, & ſedato partìm ſanici atque humoris profluuio, nunc aſſurgendo, nunc prorepṭando quaſi ad gradiendum membrorum neruos exercere.

Puer varijs affect⁹ morbis reualeſcit meritis & precibus S.Gothardi.

cere. Quod vbi pius antistes aduertit, sæpè cum lachrymis gratias egit Deo, nec attentiùs pro illo, vt posteà res ipsa docuit, Dominum precari cessauit. Nam intra anni spatium, vt nôrunt omnes, qui apud nos sunt, puer depulso morbo multiplici, laxatisque neruis anteà contractis, adeò in dies reualuit, vt quodlibet ministerium & officium robusto corpore exequi possit. Dicitur autem Vuerinus, & iam viginti ampliùs annis in Episcopi sacello incolumis seruit: manent tamen in diuinę virtutis testimonium in cruribus & manibus eius tuberculi quidam, quos ipse cernere volentibus ostendit.

Alijs quoquè permultis, varijs modis, vt habet humana fragilitas, laborantibus, vel quod grauissimum est, peccatorum pondere pressis, vel diuersis morborum generibus vexatis, si ad ipsum confugerent, intercessionis suæ opem impertijt, eosque indefessa sanctarum precum instantia & à præsentibus eripuit periculis & calamitatibus, & à futuris Deo opitulante seruauit. De quibus multa multis benè comperta verissimè commemorare possem, nisi quòd illo cogente tunc ab illis celata & dissimulata, silentio præterire libet, nè aut lectori fastidium afferam, aut is sua incredulitate peccatum sibi augeat. Vnum tamen interim tacere nolim, quod vir sanctus propemodùm ioco Goslariæ effecit, cùm in chorte regia postremo ætatis suæ tempore, iubente & petente Gisla Imperatrice, ecclesiam construxit. Erat enim illic matrona quædam laica, sed pia & Deo deuota, cuius filium ipse Episcopus de sacro fonte susceperat. Ea quandoquè grauissimis oculorum doloribus cruciata, ità vt per dies aliquot nec cibum, nec potum, nec somnum capere posset, tandèm filiolum suum ad Episcopum cum quibusdam munusculis misit, eumque certiorem faciens de immodicis doloribus suis, aliquid sibi petijt ab ipso remedij adhiberi. Audiens hoc vir Dei, non sine quadam iucunditate subrisit, & flores quosdam rubicundos de quadam arbore, ei fortè eodem momento à paupere homine oblata, decerpens, eos signo Crucis muniuit, dansque eos puerulo, Affer, inquit, hos flosculos dilectæ mihi matri tuæ, vt eos seruet pro meî memoria, & à Deo petat sanitatem. Illa verò simulatquè flores ægris admouit oculis, vtì sæpè etiam iurando coram nobis affirmauit, dolores omnes incredibili celeritate à toto capite euanescere sensit, statimque & foribus & fenestris patefactis, quæ hactenùs morbi illius causæ clausæ permanserant, perspicuè vidit oculis suis, nec vllam ampliùs sensit in ijs molestiam. Postridiè autem ad Episcopum veniens, gaudens pariter & lachrymans gratias egit Deo. Episcopus verò comiter eam accepit, consolatusque illam hortabatur firmiter sperare in Domino, & nunquàm non benè agere. Iussit etiam presbytero, vt sacro oleo, quod infirmorum dicitur, eius vngeret oculos: quæ quidem vnctio & sancti viri preces ab illo dolore vsque ad vitæ finem eam immunem conseruârunt.

Cap. 29. — Sanatur matrona, dum admouet oculis flores, a S. Gothardo benedictos. — Oleum infirmorum.

Libet iam, quod ante penultimum vitæ eius annum accidit, hîc commemorare, vt cautionem afferat pijs & fidelibus, formidinem dissolutis ac negligentibus. Erat in sodalitate nostra presbyter quidam, ex familia ecclesiæ ortus, parum quidem aut nihil, vt dicamus id quod res est, literatus, sed seculari calliditate & sagacitate plus satis instructus. Creuit ille, cunctis mirantibus, ex infima paupertate ad summas opes. Et primò quidem ab Episcopo Beruuardo fuit promotus ad honores, sed ab Imperatore Henrico propter quædam, quæ præstat silentio premere, deiectus: rursùs autem à beato Gothardo, quòd rebus ecclesiæ magno vsui esse posse videretur, pia quadam commiseratione sublimatus, licèt interim variè inter aduersa & prospera sæpè iactaretur. Ad extremum autem adeò se in tanti pontificis amicitiam insinuauit, adeoque eius sibi conciliauit fauorem & beneuolentiam calliditate & arte sua, vt à non paucis, qui antè fideliter ei ministrauerant, animum Episcopi abalienaret, quod quidem eis fuit molestissimum, rebusque & dignitate priuaret. Quod ne cui mirùm videatur, meminerit illius, quod à beatissimo Pontifice Gregorio præclarè dictum est, sæpiùs id fieri, vt pluribus occupato, maximè rebus diuinis animo, facilè adulatores subrepant. Tandèm verò ille omnibus factus est odiosus & detestabilis, cui palàm omnes maledicerent: atque etiam Episcopo à recta sapientibus eius insolentia interdùm obijciebatur: qui sanè posteà recepit in gratiam, qui insontes eam amisisse videbantur. Porrò post annos aliquot pius præsul de his certiùs instructus, flecti cœpit misericordia erga illos, qui iniustè afflicti fuerant, & ad diem quendã de nostra congregatione apud se in Holt-

Cap. 30. — Adulatores no raro etiã sanctis viris imponunt.

husen, vbi tum fortè manebat, adesse iussit Præpositum & Decanum cum aliquot fratribus, cæterisque primoribus suis. Aderat illic & cum alijs assidebat vir venerabilis Rathmundus, Altahensis monasterij Abbas, eius ex sorore nepos. Cùm iam eò ventum esset, præsente illo presbytero, omnibus, qui se ab eo iniuria affectos querebantur, dicendi fecit potestatem. Tum verò & Abbas ipse cum suis, qui vi hospites aderant, & nostri multa de illo conquesti sunt, omnibus tanquàm vno ore palàm ea affirmantibus. Dicebant omnes, tum Episcopi dignitati & honori, tum ecclesiæ illum offendiculo & detrimento esse: deindè speciatim singuli sibi ab illo irrogatas iniurias & damna commemorabant. At ille hæc audiens, vt erat versutissimus, tanquàm insultans subrisit, sciscitabaturque admirabundus, quidnam sibi ea vellent, quæ ipsi obijcerentur: mox commentis quibusdam adhibitis mundanæ astutiæ & prudentiæ, qua erat instructissimus, quæ vera apud Deum stultitia est, vt in ipso quoquè cernere licuit, obiecta omnia multa orationis copia diluit, accusatoresque suos admirandum in modum propè mutos & elingues reddidit. Sed pius antistes tandèm diuino instinctu permotus & compunctus, atque etiam incredibili stupore affectus, cùm & perspicuè vera esse animaduerteret, quæ contra illum proponebantur, & nihilo minùs tanta eum confidentia & temeritate ea refutare videret, confestim omnibus indicto silentio, non sine omnium admiratione placido & sedato sermone sic hominem appellauit: Hildeuuine (sic enim vocabatur) tu iam tibi omnes hos vicisse videris, omnes versuta oratione tua, cùm tamen Deum non lateat veritas, adeò circumscripsisti, vt falsò tibi omnia obiecisse videantur. At nunc ad me conuertere, & per Christum adiuratus mihi soli vera fatere. Mox semèl atque iterùm, itemque tertiò ex illo sic percunctatus est: Hilduuine amas me? Ille bis incunctanter & confidenter respondit, Reuerà diligo te: at tertiò tamen obstupefactus, sed proh dolor non satis animo compunctus, iracundus pariter & lachrymabundus ait: Deus, quem nihil latet, scit quòd diligam te. Tum Præsul: Si quidem, inquit, vera dicis, mihi satis factum est: sin autem me decipis, teipsum miserè obstrinxisti. Si ergò me, vt ais, diligis, pasce oues meas, hoc est, dilige fratres & amicos meos, etiam hospites & pauperes meos: dilige conseruos & domesticos tuos. Atque etiam per Dominum te admoneo, vt si verum iurâsti, in veritate permaneas: sin minùs, dignam agas pœnitentiam. & hac conditione iam domum redi, & vtere dignitate rebusque tuis, itemque gratia mea, quantùm permittet Deus. His dictis, conuentum illum cunctis & mirantibus & pauentibus dimisit, admonens illos, vt priùs humanitatis & charitatis sibi paterentur officia exhiberi, ac deindè ad sua se reciperent. Itum est igitur ad prandium, & inter illos Hildeuuinus iucundus & alacer, & tanquàm parta victoria exultabundus assedit: facto prandio, incolumis abscessit. Vesperi cœnans domi cum suis, inter epulas multa perfusus hilaritate, in eos, à quibus se accusatum dolebat, conuicia & minas iactitabat. Post cœnam dormitum abijt, sospes dormiuit, sospes surrexit: manè iturus ad suum obeundum munus & ministerium, induit alacriter calceos: sed eccè dum vult etiam tunicam induere, repentè humi collabitur, & subitò infelicem illam exhalat animam. Reliquit sanè amplissimas opes, vestes innumeras magni precij, multamque pecuniam, quæ omnia beatus præsul, obitu eius vltrà quàm credi possit consternatus & afflictus, pro animæ illius salute & leuamento pauperibus distribuenda curauit, totoque animo condonauit ei, tametsi serò fortassis, quicquid in ipsum peccâsset, nec destitit pro animæ eius liberatione crebris ieiunijs & orationibus incumbere. Sed quandò nos forsitan plus, quàm res posceret, eum hoc loco accusauimus, culpasque eius, nostris fortassè minores, prolixè commemorauimus, te bone lector obsecramus, vt cùm hęc legis, apud Dominum veniam illi tuis precibus impetres. Ita fortè fiet, vt hæc nostra repręhensio, apud clementissimum iudicem misericordiæ locum aliquem ei conciliet, quod nos summoperè optamus.

Mira vafricies improbi presbyteri.

S. Gothardus tandèm aduertit versutias eius.

Horrẽdum Dei iudiciũ in hominẽ fraudulentum & mendacem.

Cap. 31. Fuit verò etiam in collegio nostro vir quidam integerrimis moribus, omnis canonicæ disciplinæ & institutionis obseruantissimus, qui propter singularem fidem & industriam suam à Beruuardo Episcopo Hildesemensi institutus fuerat Vicedominus, sed à Gothardo pro ecclesiæ vtilitate factus est Scholaster vel Scholasticus, atque etiam ob animi pietatem, religionem & castimoniam in tantam adscitus familiaritatem, vt esset ipsi à secretis. Tota enim ecclesia, quæ illum nouerat, teste iam

iam grandæuus erat & miles emeritus, humilitate & charitate insignis, in regendis & adhortandis fratribus non sine beneuolentia & amore seuerus, denique in omnium virtutum studio & exercitatione coram Deo solicitus. In suis exhortationibus frequens hoc illi in ore fuit: Diligant homines, oderint vitia. Huic ante aliquot annos beatus Episcopus sæpè quidem iocando, vt nobis videbatur, prædixit eum aut cum ipso, aut paulò ante ipsum è vita esse abiturum. Cumque iam postremùm decumberet, & esset in extremis, per Abbatem nepotem suum (de quo antè diximus, quem visitandi causa suo loco ad eum misit) ei seriò mandauit, vt sacram olei vnctionem cum vera pœnitentia & peccatorum confessione sibi peteret adhiberi, ac deinde corporis & sanguinis Christi sacramento munitus, intrepidus prior hinc emigraret: promisitque ei se pro animæ illius salute Deum continenter deprecaturum, & proximo anno se illum in Christi pace secuturum. Abbas igitur charissimum illum, semperque nobis iure memorandum magistrum nostrum cum alijs fratribus inuisit, sacro perunxit oleo, & authoritate Episcopi ab omnibus peccatis absoluit. Atque ità biduò pòst feliciter ille migrauit ad Christum, sed nobis ingens suî desiderium reliquit, tanti viri orbatis consilio atque magisterio. Nam & Clero & populo reste, nunquàm eius ordinis virum in omni ecclesiastica probitate & integritate magis illo spectatû vel vidimus, vel audiuimus: estque iure perpetua illius nobis memoria retinenda, nec dubitandum, quin apud Dominum semper ille nostrî memor sit. Vera autem fuit prophetia antistitis nostri, qui anno exacto & mensibus tribus illum secutus est.

S. Gothard* prędicit cuidam obitu suum.

Itemque suum.

Cap. 32.

Vt verò ad finem vitæ huius propiùs accessit beatus antistes, ità semper bonorum operum maiori studio de virtute in virtutem progredi connitebatur, vt posset videre Deum deorum in Sion. Cessante autem iam multiplici actionis officio, spiritalibus vacabat exercitijs, tria de communibus specialiter sibi retinens, puta psalterium, eleemosynam & inprimis familiarem & amicam sibi abstinentiam, idque adeò, vt licèt rarò celebrioribus diebus, fratrum compellente voluntate, aliquid lautioris cibi & fortioris potûs sumeret, stomachus abstinentiæ assuetus plus indè molestiæ quàm commodi acciperet. Porrò supremum Christi natalitium diem anno ab orbe redempto millesimo * tricesimosexto, Imperatore Goslariæ manente, ipse Holthusij celebrauit, reddens iuxta Euangelium quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Seipsum enim eo, quo iam diximus, modo Christo offerebat spiritale sacrificium, & interim nihilo minùs subditis suis Clero & populo in diuinis & humanis debita præstabat officia, quantum quidem potuit pro virium facultate. Ipsos autem sacratissimos Quadragesimæ dies, quos ille festiuè & hilariter sæpenumerò saluberrimos appellare solebat, ingenti desiderio expectabat, eosque corpore quasi extra corpus mirabiliter transigens, quippè vix neruis cohærentibus, ad sacrosanctum Pascha peruenit: sed ita sanè, vt Dominicam Palmarum, Cœnam Domini, & resurrectionis festum, supra vires collecto robore, prout Episcopalis poscebat functio perageret. Indè pro religionis consuetudine fideles Paschali tempore per vicinas stationes visitauit, & salutares eis admonitiones proposuit. Interim etiam publicè affirmabat & denunciabat, se hanc postremam cum eis in corpore agere iucunditatem, sed in Christi ascensione iturum se, quò Dominus iussurus esset. Quod quidem nos audientes, propemodùm risu excepimus, perindè ac si ille ocyùs in patriam Bauariam se rediturum minaretur. Post Dominicam autem, quæ in Albis dicitur, à nobis discedens, cum Abbate nepote suo ad quendam contendit locum, vbi nouam condere cœperat ecclesiam, extremam ei manum impositurus: sed cùm non posset ampliùs reluctari morbo, corpore deficiente decubuit. Cuius rei tristissimus nuncius postquàm increbuit, Abbas suprà dictus, vir certè toto pectore diuinæ seruituti addictus & mancipatus, atque vnà cum illo Præpositus noster & Decanus cum senioribus ad illum se contulerunt: sed eum tamen, dissimulato languore, more solito in laborem ecclesiasticum incumbentem repererunt, adstantium manibus sustentatum. Venientes autem illos ipse qua consueuerat hilaritate & humanitate accepit, & tanquàm oblitus molestiæ, qua afficiebatur, admirabundus perquirebat qua causa ad ipsum venissent. Deindè iubet se reduci in cubiculum, atque illic aduocato Clero, primò singulos singulatim hortabatur, vt diligenter exequerentur communia sua & quæ ex obedientia facienda essent, indè omnes generatim de conseruanda

Hic locus vitiosè scriptus, paucis verbis ex coniectura additis, vtcunque restitutus est.

* 38.

Matth. 22.

Palàm prædicit obitú suum.

Decumbit ex morbo.

Adhortatio eius ad Clerum.

seruanda fide & religione saluberrimè admonebat, pro sua authoritate tum obsecrans, tum increpans. Posteà illorum se petijt communiri precibus aduersùs insidias callidi tentatoris, eisque obitûs sui diem & tempus, exequiarum quoquè & sepulturæ modum, ità vt posteà euenit, quasi ludens disertis verbis prædixit. Ite, inquit, & ad futuram Ascensionis Dominicæ iucunditatem & celebritatem pro sua quisque functione & obedientiæ ratione, & prout Dominus specialem cuique adspirabit gratiam, vos præparate, aduentumque meum hilares & tanquàm reuerà & hîc & in futuro mecum gratulaturi expectate. In ipsa enim Vigilia Ascensionis in montem veniam ad S. Mauritium patronum meum, atque illic tum noctem, tum diem sanctum agam, sed tamen mittam Abbatem, qui mea vice Missarum solennia celebret. Sursùm autem erectis oculis, suspirans, pariterque arridens, Nocte, ait, illa, vt Christo Domino visum fuerit, peracta, feria sexta diluculo veniam ad S. Michaëlem, cum Abbate & fratribus pernoctaturus. Indè sabbato precaturus accedam ad S. Andream: pòst ad vos me conferam, vobiscum semper permansurus. Porrò Dominicam diem conuocatis fratribus & amicis solenniter celebrabimus, atque ità totius festi nostri iucunditatem absoluemus. Hæc dicens, benè precatus est nobis, dimisitque nos & admiratione & stupore correptos.

Prophetia eius.

Cap. 33. Habebat verò beatus pater in priuato suo monasterio iuuenem quendam, viduæ cuiusdam filium, pingendi peritum, cui vilia sua vestimenta & calceos dabat. Bruno is dicebatur. Huic ab initio anni illius sæpissimè præcepit, vt se pararet ad proficiscendum secum in patriam Bauariam. Vt enim iam suprà diximus, longè ante obitum suum crebrò dicere solebat, & quidem seriò, se patriam reuisurum: cumque multi vtriusque statûs se vltrò offerrent ad iter illud cum ipso suscipiendum, gratias agebat illorum erga se studio & voluntati, solum Brunonem itineris comitem deligens. Quo autem die primarij quidã ex Clero, vt commemoratum est, ad illum venerũt, iam antè more suo clàm ipse vestes mutârat suas, præcepitque huic Brunoni, vt vestes, quas ipse exuisset, indueret, & ad se ocyùs veniret. At ille dicta beati viri perindè vt quædam deliramenta, vel quibus planè ipse derideretur, negligenda putauit. Tum verò Episcopus ceu indignabũdus ait cubicularijs, vt irent, induerentque eum vestimentis, quæ ipse deposuisset, & ad se illum adducerent. Illi ergò confestìm trahunt eum retrò cubiculi cortinam, indutumque Episcopi vestibus, ludibundi ducunt ad eum. Præsul autem eum intuens, Pro certo noueris, inquit, te in hac veste nouos percepturum rumores. Ijs dictis, exiuit puer, & ecce eodem momento corripitur frigore intolerabili, atque eadem hora fractus vi morbi decumbit. Episcopus, cùm discessissent fratres, perquisiuit vbi esset puer: responsumque est illum ægrotare. Mox ille accersito procuratore, præcipit ei vt puerum cautè & sine molestia ad matrem curet perferendum, vt in ipsius occursum paratus, possit cum ipso proficisci. Ducitur puer ad matrem, & in dies deficientibus viribus, tendit ad extrema.

Prædicit Brunoni pro puero mox euentura.

Cap. 34. At verò beatus Præsul noster febre ingrauescente, Holthusiũ aduehitur, vbi pro consuetudine ecclesiastica ad visendum eum multis confluentibus, magna satis, quibus exciperentur, ædium copia suppetebat. Eò tum inter multam Cleri populique frequentiam quodam die etiam aduenit domina Sophia de Gandersheim, & tandèm, vt cum bona pace loquar, posita superiori pertinacia, plena fide & deuotione in beati antistitis amicitiam & familiaritatem se insinuauit: oblataque opportunitate, exclusis turbis, præsentibus ijs, qui de Clero erant, commemorare cœpit friuolam illam pertinaciam, quæ de ipsius ecclesiæ clericis aduersùs beatum virum increuisset, promisitque se ità vt par esset, satisfacturam. At vir Dei partim morbo illum premente, partìm, vt nobis quidem videbatur, quadam indignatione commouente, respondit, vt id negocij in aliud tempus differret. Illa verò commotionem eius dissimulans, obitumque iam impendere formidans, etiam atque etiam promittere satisfactionem pergit, oratque lachrymabunda, vt eam ipse admittat. Tum vir beatus, Oro te, inquit, domina per Christum, interìm hæc missa facito, & donèc in festo sanctæ Mariæ conueniamus suspendito. At illa cernens propinquare eum ad exitum, & tamen verba eius non mediocriter admirans, Vtinàm, inquit, dilecte pater eò vsque nobis liceat lucis huius vsura frui, donéc ille festus adsit dies. Mox Episcopus fortiter collectis viribus, & apertis oculis diù omnes

Sophia Abbatissa petit ab eo veniam.

omnes circumspectans: In potestate, ait, præpotentis Dei, in qua & vita & finis noster consistit: In veritate, quæ Deus est, dico tibi, nos in ferijs sanctæ Mariæ, vbi Deus voluerit, certò pariter cōuenturos, atque illic coram illo veracissimo teste tum de his, tum de alijs, de quibus inter nos dissidemus, tractaturos. & his dictis, compressis oculis, reticuit. Quibus illa verbis valdè consternata, submissa voce ait ad circunstātes: Heu me miseram, ità ne propediem sum abitura ex hac vita, & illum subsecutura? nec tamen ausa fuit vllam præterea ei exhibere molestiam, sed humiliter & veniam ab eo petijt, & copiam recedendi. Ille verò rursùs aperiens oculos, tam breuiter quàm salubriter admonuit eam de sacræ religionis obseruatione, simulque de quibusdam reprǽhēdit. Indè sublata dextera benedictione muniuit, & pro Christi amore ei veniam tribuit, tandemq; non mediocriter formidantem, vt ipsa aiebat, eam à se dimisit. Prædicit ille obitum Sophiæ.

Exacta porrò hebdomada, beatus pater iam omninò deficiente corpore, ab Abbate præsentibus fratribus sacri olei liquore ecclesiastico more perungitur, & ità, vt prædixit, in Vigilia Ascensionis Domini in S. Mauritij montem aduehitur. Eò autem fratres ad eum lachrymabundi conueniunt, ferre diutiùs non sustinentes dolorem animi, qui eos medullitùs discruciabat. Aliorum quoquè fidelium innumera confluxit multitudo, quos non minor doloris obtinebat acerbitas pro tam pij pastoris decessu. Quos tamen ille, licèt iam deficiente loquendi facultate, optimarum consolationū fomentis recreatos, à se iussit abire, & diluculo reuerti. Illis ergò recedentibus, & noctem illam cum summo mœrore traducentibus, beatus pater pro sua consuetudine perpetuò ruminabat psalmos, suauem sibi indè hauriens refectionem: atque in eiusmodi meditatione cursum suum iam absoluens, pernox vigilabat. Summo diluculo, peractis precibus matutinis, adest Clerus, admonetur à sacro Præsule verbis supremis, ijsque & paucis & salutaribus, de sacra religione & obedientia accuratè obseruanda. Deindè confessionis versu cum eis prolato, vltimum eis valedicens, abire iussit ad celebranda cum Abbate Missarum solennia. Cap. 35. Accipit extremam vnctionem. Suprema eius oratio ad Clerum.

At pius idem antistes non immemor promissionis suæ, de prædicto cubiculario suo puero Brunone sciscitabatur anxiè, quînam haberet: cognoscensque eius desperari vitam, per nuncium hæc ei mandauit: Consolare puer meus, & confortare in Domino, quia iam tempus instat, quo ad patriam æternæ beatitudinis re vera mecum proficisceris. Ea verba puer lætus accepit, & nihil iam de præsenti vita sibi meditandū existimans, ipso sacro Dominicæ Ascensionis die salutare viaticum, id est, sacrosanctam Eucharistiam sibi porrigi rogauit. Ea percepta, iucundo animo beati antistitis pollicitationem sustinebat. Itaque Missarum apud nos celebritate peracta, ciboque ac potu celeriter sumpto, fratres hora diei decima ad dilectum antistitē reuertuntur, penè iam officio linguę cessante, corde & mente psallentem, psalmosque in solo pectore difficulter ruminantem inueniunt, communicato inter se consilio, quatuor pueros scholasticos ex vtraque lectuli eius parte statuunt, vt psalterium ab initio distinctè recitent eis præcipiunt. Eos audiens beatus pater, tanquàm ea melodia delectatus, paulispèr quieuit, nonnunquàm etiam cum iHis psallere iucundum ei fuit: at verò præcipuos illos versus, qui specialiter ad deprecandum Dominum pertinebant, apertis sursumque erectis luminibus altiùs vt potuit expromebat. Media nocte iam absoluto psalterio, & fine eius euidentiùs apparente, matutinas preces inchoârunt fratres, & cùm ventum est ad canticum Zachariæ, Benedictus Dominus Deus Israël, vir beatus in supremo iam agone desudans, ægrè apertis oculis, cùm versùs cantaretur à Clero, Illuminare his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent: ille, Ad dirigendos, inquit, pedes nostros in viam pacis. & sub his verbis, Clero concinente Gloria patri &c. cum antiphona Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, ille ab adstantibus è lecto sustolleba-tur, atque ità felicissima anima illa, tanquàm suauiter obdormiente corpore è carnis ergastulo soluta, migrauit ad cælos. Mox concrepantibus campanis, fratres, qui in monasterio felicem eius obitum vigilanter expectabant, pro tam dilectæ animę illius remedio exequias piè ac deuotè celebrabant. Cap. 36. Valdè delectatur sanctus vir precibus sacris etiam in extremis. Suauiter è corpore migrat ad Dominum.

Non puto ego hic reticendum primum meritorum eius argumentum, in ipso eius beato obitu, Deo teste, exhibitum. Is quem sæpè memorauimus, Bruno puer in maternis ædibus apud ecclesiam S. Michaëlis decumbebat, eodem momento Cap. 37.

præmortuis membris, supremo spiritu in solo pectore palpitâte, planè iam desperatus. Vbi autem audiuit perstrepentes campanarum tinnitus, tanquàm à somno experrectus, stupens rogabat quid hoc sibi vellet. Respondit mater dissimulanter, ad nocturnas preces pulsari. At ille stomachabundus, matris & aliorum dissimulationem arguens, Cur, inquit, mihi imponitis? cur rem ipsam me celatis? Reuerà cum hoc signo charissimus dominus meus cælum ascendit, & promissionum suarum proh dolor oblitus, me hîc derelinquit. Surgite, & eleuatis manibus & cordibus eius dilectam animam diuinæ clementiæ commendate, & vt meî meminerit, eum obsecrate. atque quibus potuit viribus sustollens oculos ad cælum, O sancte Præsul, inquit, ô pater humanissime, per illum te adiuro, ad quem vadis, vt nunc sis memor meî, nec me patiaris tibi superstitem in carne manere, cui totiès pollicitus es, quòd tecum essem in patriam abiturus. Ad has voces stupent qui aderant, nec sine formidine faciunt quod iussit. Et eccè vix ad eum reflectunt oculos, cùm iam cernunt exanimem. Ilicò de lecto eum deponunt, iussisque valere lachrymis, gratulantur obtinuisse eum quod optauerat. Intereà fratres in monasterijs peragunt exequias beatissimi pastoris sui, & absolutis nocturnis precibus, Missarum celebratione, & psalmorum frequentatione tanto eius animam deuotiùs commendant, quanto fidentiùs sperant se ab illo apud Deum commendatum iri.

Bruno puer cum felicitet sequitur.

Cap. 38. Aduenit autem felicis memoriæ Bruno Mindensis Episcopus, quem ipse venerabilis pater sibi in spiritualem filium adoptauerat. Cùm enim accepisset de eius aduersa valetudine, in vicinis locis moratus fuit. Tum verò hora diei tertia totus Clerus cum militibus & familia, cum multa ciuium & prouincialium, maximè autem pauperum frequentia ad montem, vbi ille spiritualis noster thesaurus seruabatur, processit, corpusque eius ad monasterium S. Michaëlis, vt ipse viuens dixerat, deduxit. Vbi ventum est propiùs ad fores atrij, corpus Brunonis pueri, non paucis illud comitantibus, apportabatur: quod deindè ante Episcopi pedes per destinatas ecclesias circunlatum est. Quis verò tum planctus & eiulatus Cleri, populi, pauperum illic extiterit, nostri ingenij tenuitas explicare satis non potest. Singulos & luctus & lætitia pariter obtinebat. Mœrebant se orbatos tam bono pastore, gaudebant bonis quæ sibi per illum euentura deincèps sperabant. Videre licuit tum illud, quod de S. Martino canitur: Pium erat flere, & pium gaudere. Et meritò sanè fleuimus, qui talem nos cerneremus amisisse pastorem: & iure nihilo minùs exultauimus, quòd talem præmisissemus intercessorem. Itaque vigilijs illic pro nostro modulo conuenienter peractis, beatum corpus manè ad S. Andream honorificè deportatum est: & cùm illic oblata essent sacrificia, ad primariam ædem nostram allatum, & qua decebat veneratione depositum est. Postera illucescente die, quę erat Dominica, è diuersis Saxoniæ cœnobijs vtriusque sexûs homines ad obsequium tanti patroni conuenerunt, Cleri destitutionem, populi desolationem, & totiùs Christianæ reipublicæ commune damnum lachrymis prosequentes. Indè ab Episcopo Missæ officio deuotissimè peracto, sacrum beati viri corpus in medio Choro nostro more ecclesiastico humatum est: vbi vsque in præsens à fidelibus, quantum humana finit fragilitas, ea qua congruum est, reuerentia visitatur. Brunonis autem pueri corpusculum ante occidentalem eius ædis aditum priùs ab eodem episcopo terra conditum est. Porrò domina Sophia, de qua iam antè dictum est, de sua præmonitione magis magisque solicita, presbyteros & sorores suas eò cum oblationibus misit, seque beati viri meritis & precibus suppliciter commendans, venturam beatissimæ matris Dei primùm Assumptionem, indè Natiuitatem pauida expectabat: sed anno proximo triduò ante eius Purificationem ex hoc seculo migrauit, vt in ea quoquè vera appareat prophetia sancti patris nostri.

S. Gothardi obitus magnû omnibus luctum affert.

Sophia Abbatissa moritur, vt ille prædixerat.

Cap. 39. Veniamus nunc ad miracula, quæ post eius decessum è vita in salutem credentium Christus effecit: è quibus tamen satius putamus commemoràsse pauca quàm multa, nè aut studiosis fastidium, aut desidiosis vel etiam incredulis grauioris culpæ materiam obtulisse videamur: maximè verò propter quosdam dissolutos & circunforaneos homines, qui in nostra regione solent per sacra discurrere & vagari loca, seque nequissima simulatione aut cæcos, aut debiles, aut mutos, aut dæmoniacos fingunt, & coram altaribus vel monumentis Sanctorum spectante populo se volutant & pugnis cædunt, moxque sanatos se clamitant, vt hac fraude ma-

de maiorem sibi à plebe quæstum comparent. Atque ij sunt, de quibus iam suprà retulimus, sæpè conqueri solitum beatum Gothardum, quòd sua simulatione & vanitate efficiant, vt etiam vera dicentibus fides vix vlla habeatur. Horum impostura & fallacia fit, quandò tandèm ab alijs depræhenditur, vt etiam vera Sanctorum miracula in perniciosam dubitationem rapiantur, & qui re vera curantur, non solùm à perfidis, sed etiam à fidelibus nonnunquàm fallere existimentur, vti nobis in quadam muliercula vsu venit. Primo nanque antistitis nostri annò in illa singulari nostra celebritate, puta Assumptione beatissimæ matris Dei, anus quædam nobis ignota, velato capite, operta facie ante sepulcrum beati viri se prostrauit, atque illic more illorum, quos diximus amentiam simulâsse, diù se volutans, tandèm exiliuit, multisque annis visu orbatam se fuisse, at nunc demùm lumen sibi redditum affirmauit. Spargitur ilicò tumor, Clerus & populus aduolat, venit etiam Episcopus, parant se ad agendas Deo gratias, cùm ecce adsunt quidam, qui eam fœminam dicerēt se & crebrò antè, & nunc quoquè talia nequissimè confingentem depræhendisse. Audiens id populus, iure ab impostrice pœnas repetendas clamat: sed tamen à Clero pro beati antistitis reuerentia defenditur, atque ità pudefacta recedit, nec nobis vnquàm posteà visa est. Id genus ergò fallacias nos cautè euitare volentes, omissis permultis, quæ ab ignotis accepimus, tametsì ea vera esse existimamus, ad ea sola narranda accedimus, quæ teste Deo, aut ipsi vidimus, aut certè ab illis accepimus, quos Dei timore præditos planeque veraces esse non dubitamus. Nequam anus simulat se amentē.

Illud quidem omnibus notissimum, primo loco commemoramus, quod cuidam nostræ ecclesiæ operario contigit. Lutgerus is vocabatur, & cùm in templi nostri atrio ligna reponeret, decidente graui trabe, femur & tibia & pes miserè contrita sunt. Eum beatus Gothardus, tum adhuc viuens in corpore, quòd eum fidelem & vtilem expertus esset, ante mensam suam quotidiè ad eleemosynam accipiendam cum pauperibus residere volebat: dolensque non mediocriter casum hunc ei accidisse, seipsum non rarò animo discruciabat. non enim poterat vacare operi, cui destinatus erat: quanquàm interim facere non omittebat, quicquid tum sedendo, tum reptando potuisset, promptum semper animi studium declarans, nec vllum, præter somno & cibo capiendo necessarium, tempus ociosè & sine fructu transmittens. Solebat autem beatus Gothardus puerulos, vel etiam valentiores pauperes mittere ad plateas, vel defossas petrarum foueas, vt minutos indè lapillos colligerent niuei candoris, aut atri varij've coloris, quos ille politos, & multiplici contritione vel fractione in gemmarum formam redactos, in altaribus, codicibus aut pallijs ecclesiasticis non indecorè reponebat. Atque in eiusmodi opere specialem ei ille, de quo agimus, pauper operam nauabat, alios sua vincens industria, nec parum gratus eo nomine Episcopo. Nonnunquàm verò etiam pictoribus, & ijs qui vitra in fenestris componebant, sese adiungebat, inter eos quoquè non infrugiferam dependens operam. Postquàm autem beatus Præsul desijt esse in humanis, ipse detonsus, carnibus alijsque lautioribus escis sibi interdixit, & ad sepulcrum eius se conferens, tam custodibus quàm alijs fidelibus omni qua potuit fide & diligentia inseruiuit: ac tandèm consentientibus magistris, totam eius monumenti custodiendi curam in se recepit, tametsì debili crure ligno sustentato, & reliquo corpore scipione fulcito, ægrè huic officio satisfacere potuit: sed quas vires negabat mala corporis valetudo, eas obediendi studium & deuotio subministrabat. Psalmos quidem non nouerat, sed tamen verba, quæ ex illis vel relatione fidelium vel admonitione appræhenderat, strenuè vigilando & crebrò se, vt solent fideles, humi prosternendo, accuratè & solicitè identidem depromebat. Atque in hac sedulitate gnauiter perseuerans, & ad altiora pro viribus proficere contendens, quodam sabbatho, cùm vespertinæ laudes in templo canerentur, apud beati antistitis monumentum se prostrauit, mansitque illic diù immotus, siue somno oppressus, siue ecstasim patiens, & vt ipse posteà retulit, intolerabili quadam membrorum atque neruorum distensione vel contractione inuisibiliter se sensit discruciari. Finitis vespertinis precibus tanquàm à somno surrexit, & solito debilior, vix scipionem cōprǽhendit: statim autem in lectulum incumbens, tota illa nocte membrorum distractione miserè afflictus fuit. Porrò sub matutinum tempus tandèm obdormit, & in somnis iubetur pro-

Cap. 40.

Pauperes quoudie sedebant ante mensam S. Gothardi.

Studiū cuiusdam debilis hominis erga monumentum S. Gothardi.

Sanatur is diutinitùs. properare ad templum, & Deo gratias agere. Surgit ergò ocyùs experrectus à somno, remotoque femoris sustentaculo, & scipione reiecto, hora matutina in templum ingreditur, & coram omnibus palàm in Dei laudes alacer & lætus erumpit, ac deinceps quoàd vixit, semper incolumis, quanto diutiùs tanto deuotiùs ministrauit.

Cap.41. Mulier quædam, omnibus qui apud nos sunt notissima, multis annis cæca, apud sepulcrum beati viri altera post Assumptionem S. Mariæ, spectante Clero & populo, illuminata est.

Cap.42. Contractus curatur. Rusticus pagi ecclesiæ, qui Holtahon dicitur, longo morbo miserè vexatus (nam contractis lumbis per annos multos, crura habuit nulli vsui apta) vbì tandèm ad sancti viri monumentum vix reptando peruenit, eius diei anniuersario integram est coram Clero & populo adeptus sanitatem.

Cap.43. Quædam fœmina nobilis ex Mindensi diœcesi, non ignota, fratris sui filiam nutriebat, eamque in filiam cooptatam vnicè charam habebat. At illa grauissima correpta valetudine, non sine vitæ periculo biduò exanimis iacere visa est. Aderant propinqui cum ciuibus & familia, amarè complorabant præ multiplici commiseratione tantam puellæ elegantiam. Aderat verò etiam anus quædam, ecclesiæ seruiens. Ea cœpit de sancto Episcopo sermonem texere, & vt ægri ad eius tumulum Deo miserante sanarentur, explicare. Eius verbis compuncta amita puellæ, matutino tempore se confert in templum, prosternit se coram altari, profusis lachrymis obsecrat Deum, beatissimam Dei genitricem, sanctumque Gothardum, Mirabiliter reualescit puella ferè exanimis. vouet oblationes intima animi pietate pro nepte sua: & ecce quamprimùm, vt ipsa nobis lachrymabunda narrauit, sancteque iurauit, domum reuertens cernit puellam iam videntem, audit loquentem, cibum expetentem, acceptumque comedentem, & Christo ob merita beati viri præstante, integra salute fruentem. Itaque quinto pòst die ad sanctissimæ Virginis altare & ad tumulum beati Gothardi eum oblationibus, quas promiserat, eam adduxit, & quemadmodùm sanata fuerit, adhibitis ciuium & aliorum testimonijs coram multis recitauit.

Cap.44. Frater quoquè noster non obscuri nominis, Folcardus presbyter, per id tempus Vicedominus, indè Præpositus noster, ad extremum Brandenburgensis Episcopus, qui sancto Gothardo, vt plerique omnes nôrunt, & fideliter inseruiuit, & vnicè charus fuit: cùm post obitum eius pro consuetudine Episcopi chorres inuiseret, in pagum * Hasgerusium peruenit, diuertensque prandendi causa in cuiusdā ædes, vidit puerulū miserè vexatum, & iam aliquot hebdomadibus omni membrorum officio destitutum, atque ad extrema in dies, vt omnibus videbatur, appropinquantem. Eum ergò, vt erat singulari erga tales misericordia, non sine lachrymis diù intuetur, perquirit etiam ex familia tanti mali causam & tempus. Deindè hortatur plorantem pueri matrem, vt promittat se allaturam ad S. Gothardi monumentum cereos pro pueri mensura. Facit id illa libentissimè, sed cùm pauper esset, & ceram non haberet, iubet presbyter vt puerum membratim dimetiatur, mensuramque secum ferat: & quam ab ipso acceptura sit ceram in candelas redactam, afferat. His ità gestis, sedētad prandendum, & pueri iam quasi immemores, de alijs Itèm puer moribūdus. rebus inter se cōferunt. Interim puer mira celeritate tanquàm à morte reuiuiscit, & in lectulo cunctis admirantibus residet, accitaque matre prorepit ex lecto, poscit apponi sibi alimenta, ijsque vescitur, & deinceps beati viri meritis perpetuò manet incolumis.

Cap.45. Fuit in nostro collegio iuuenis quidam, ex laico conuersus, Desiderius nomine. Eum vir beatus iusserat in Clerum cooptatum tonderi, & posteà etiam Diaconus ordinatus est: sed cùm non posset exactè cantandi & legendi munus cum fratribus obire, nè penitùs vacaret ocio, cum custodibus ecclesiæ ministrauit. Quo autem tempore nostræ ecclesiæ præsulem egit Anselmus, post miserandam monasterij nostri conflagrationem, is Desiderius intra festos dies Natalis Saluatoris quadam vespera in scholis cum pueris sedens & colloquens, subitò percussus cæcitate corruit, & alia etiā ægritudine increscente, diù decubuit. Porrò in Quadragesima hac quidem ægritudine liberatus est, sed cæcus permansit. Ibat ergò pro more ad ecclesiam, atque apud beati antistitis monumentum spe recuperandi visûs sæpè se humì abiecit, in preces incumbens. Deinde 3. Calendas Aprilis, quo die celebramus aduentum reliquiarum sanctorum Cantianorum martyrum, cùm in matutinum

tinum precibus illic se dederet, ilicò ceu pruriente dextero oculo, duriusque manu confricato, sanguinis non parua copia indè effluxit, moxque illo oculo rursùs videre cœpit. Laudabant omnes eam Dei benignitatem, & etiam alterius oculi curationem expectabant. Itaque post Pascha anniuersario die sancti patris nostri Gothardi, cùm in eius memoria Missa pro defunctis ab Episcopo celebraretur, oblationis tempore, spectante Clero & populo, tanquàm morbo correptus cecidit, confestimque erumpente sanguine ex oculis, naribus & auribus, etiā sinistri oculi sibi sensit lumen restitutum. Peracto sacrificio, Episcopus pro concione hortabatur Clerum & populum, vt debitas Deo laudes depromerent: profusisque lachrymis ipse pariter Dominum laudauit. Eodem momento etiam Desiderius egit gratias Deo, & perfectè curatus est, atque in ea, quam Deo vouerat, professione vsque ad supremum vitæ diem fideliter permansit.

Redditur lumē vnius oculi cæco. *Itemque alterius.*

Plurima præterimus, quæ in sancti viri laudem dici possent, eo consilio, quod antè explicuimus, cùm ea Deo fauente, ab initio vsque in præsens præclarè fieri sæpiùs experiamur. Hoc tamen superioribus adiunctum volumus, quod tota ecclesia reste verum esse nouimus, complures ad sepulcrum eius cum oblationibus hilares aduentare, seque à varijs afflictionibus, molestijs & morbis virtutum eius meritis celeriter liberatos palàm affirmare. Porrò si quid cuiquam incommodi aut molestiæ accidat, simulatque ad sancti viri memoriam accessit, vel absens oblationem vouit, sine dubio consolatione afficitur ob merita illius, quam in vera fide & spe sibi præstati petit.

Cap.4. *Multa fiunt miracula.*

VITA S. STANISLAI EPISCOPI CRACOVIENSIS ET MARTYRIS, ANNO CHRISTI M.CCCC.LXV.

conscripta ab Iohanne Longini Canonico Cracouiensi: sed ob nimiam prolixitatem mutato ferè stylo redacta in compendium per F. Laur. Surium ità tamen vt historiæ integritati nihil detractum sit. Prologum Authoris vtrunque satis longum omisimus, quibus suam ille conatur excusare imperitiam, tametsi non indoctum fuisse opus ipsum declarat: quod ab illo quidem in tres, vt ipse vocat, Tractatus distributum est: nos verò vno libello comprehendimus.

STANISLAVS apud Polonos ortus est in Cracouiensi territorio pago Sciepanouio, qui à Cracouia abest septem milliarijs, ex se quidem obscurus, sed viri sancti ortu illustris & celebris. Parentes habuit genere nobiles, valdeque præstantes & tali prole dignos. Pater Vueliflaus dictus est, vir ex ordine militari & equestri, & inter suæ familiæ homines facilè primus ac præcipuus: inter alios quoquè Poloniæ proceres virtute & rei militaris gloria eximius. Matri Bognæ nomen fuit, quam non solùm generis splendor, sed etiam rara pudicitia, insignis religio non mediocriter commendaret. Vterque autem hospitalitati deditus erat, & pauperum, pupillorum, peregrinorum, inopum propēsis animis curam gerebat. Ambo ieiunijs, vigilijs, alijsque edomandæ carni accommodatis exercitijs nauabant operam, & verarum virtutum, quibus excolitur & ornatur animus, studiosi erant. Amplum illis fuit patrimonium, ferax censūs & plusquàm mediocris substantia, generi & conditioni respondens: sed alacri liberalitate in pauperes profundebatur. Rara per id tempus apud Polonos templa visebantur. Itaque Vueliflaus in ditione sua Sciepanouiensi, hortante cum coniuge sua, sacram extruxit ædem, ad hibitis illi prouentibus, quibus eius ministri affatim sustentarentur: vestibus quoquè sacris & vasis aureis atque argenteis, cæterisque, quibus res diuina expleri solet. Templum autem dicatum fuit beatissimæ Mariæ Magdalenæ, cui illi magna animi deuotione singulariter addicti erāt. Ad hanc ædem sæpè illi diurnis atque nocturnis horis veniebant, feruenterque in preces

Maij 8. *Cap.1.* *S. Stanislai patria & parentes.* *Parentes ei⁹ templum ædificant.*

Singularis & rara eorũ pietas. preces incumbebant, non eo duntaxàt tempore, quo diuina illic peragebantur officia, sed alijs etiam horis, quas illi sibi præscripserant: certabantque inter se, vt alter alterum anteuerteret, & precandi diuturnitate superaret. Denique in exequendis Christianæ legis præceptis & institutis tales se præbebant, vt eorum vita alijs admirationi foret, quippe quæ non multùm à monastica discreparet.

Cap. 2. Eorum sterilitas. Sed cùm multæ eis & opes & copiæ suppeterent, vno sterilitatis incommodo eæ obscurari videbantur, quòd nullum earum post se hæredem relinquerent ex se procreatum. Nec tamen ea causa vel erga cultum Dei & Sanctorum, vel erga proximorum subleuandam inopiam segniores fuêre, summoperè id expetentes, vt prole beati forent, quam diuinis manciparent ministerijs. Iam trigesimum in matrimonio agebant annum, & tum ipsi tum cæteri desperabant posse ex eis nasci prolem, cùm eccè sentit Bogna concepisse sese, cernuntque omnes eius ventrem Mater sit grauida. intumescere. Interìm tamen illa, vti antè consueuerat, respuebat vitæ huius illecebras & voluptates, quibus iam olim nũcium remiserat, & tam victu quàm vestitu castigato ac simplici contenta erat. Cumque aliquandò post lustratos meridiè greges, domum ex propinquo nemore se reciperet, apud puteum haud procùl ab Nascitur S. Stanislaus. ædibus suis filium elegantissimum absque vlla obstetricis opera peperit septimo Calendas Augusti, lotumque in fonte domum incolumis asportauit, nihil neque doloris, neque debilitatis vel in partu, vel post partum experta. Indè baptizatus puer in æde S. Mariæ Magdalenæ, Stanislaus vocatus est. Stupebant omnes è sterili & senescente fœmina præter omnium expectationem editum infantem, nec dubitabant illum in magnum quandoquè virum euasurum, qui Polonis suis haud vulgari tum solatio, tum ornamento & vtilitati foret. Sciebant enim ità natura comparatum, vt quæ egregia sunt, diuque duratura, ea tardiùs enascantur. Natus est autem Stanislaus regnante apud Polonos Miecislao primo, anno regni eius tertio, porrò à Christi ortu millesimo & tricesimo.

Cap. 3. Postquàm autem parentes eius tali se filio auctos viderunt, pari consensu perpetuam Domino continentiam vouerunt, atque religiosè conseruârunt. Obser-Pietas eius puerilis. uatum indè est in puero teneriori infantia perfuncto, sæpè illum molliori relicto strato, nuda humo, aut super paleas cubâsse: vtroque parente admirante pueri indolem, & sine monitore conceptam religionem, ad quam rectè conformandam Adhibetur literis. omnes ipsorum curæ & cogitationes conuersæ essent. Vbi primùm licuit per ætatem, literis & disciplinis liberalibus discendis traditus est, ad quas discendas ingẽs ille desiderium, ingenium docile, tenacemque memoriam attulit. Mores ei erant verecundi, modesti & ingenui, ab omni lasciuia ludisque, quibus pueri delectari Grauitas morũ eius. solent, abhorrentes. Tanta illi grauitas, modestia & pudor in sermone, vultu & actionibus inerat, tanta ad virtutem propensio, vt nec iocari nec ridere effusiùs conspectus sit. Atque hinc fiebat, vt multi etiam graues viri in eius amorem & admirationẽ prouocarentur. Parco & tenui sanè cibo & somno vtebatur: reliquum tempus literis percipiendis impendebatur, & si quid superesset, precibus dabatur.

Benignitas in pauperes. In ea puerili & tenera ætate tam erat erga pauperes misericors & benignus, vt quicquid bona parẽtum venia adipisci posset, id illis elargiretur, facilè daturus omnia, ni præceptorum seueritate puer modestus & pudibundus vetaretur. Vbi adolescentiæ metas attigit, vberioris doctrinæ capessendę causa missus est Gnesnam, qua in vrbe tum studia magis florere videbantur. In illo itinere ingressus balneas quasdam nobilium pagi cuiusdam, pessimè ab illis mulctatus est, cæsus ad nudum corpus fustibus, & cum ignominia indè eiectus, quòd dicerent suo iniussu balneas in-Patientia. gressum ipsos iniuria affecisse. Ea verbera optimus adolescens tulit patientissimè, ità vt in vicino agro defixis in saxo quodam, quod hodieque illic ostenditur, genibus, veniam à Domino illis, à quibus tam inhumaniter verberatus erat, precaretur. Sed Deus id inultum abire passus non est, eosque nobiles ac posteros eorum graui in tibia vlcere puniuit: agerque ille, in quo preces Stanislaus Deo obtulit, multis seculis perpetuò sterilis permansit, adeò vt indè Popona Gora, id est, mons sacerdotalis vsque in præsens appelletur.

Cap. 4. Postquàm verò etiam adolescentiam ea modestia & morum sanctitate & grauitate, omniumque illecebrarum blandimentorumque corporis contemptione exegit, vt in illa ætate iam senum obtineret authoritatem, in ipso iuuentutis flore Venit in Gallias. summo flagrans discendi studio, in Gallias proficisci voluit, quòd multorum sermone

mone scholas illic forenrissimas didicisset. Annuebant eius voris parentes & propinqui, impensasq; liberaliter conferebant. Venit igitur Lutetiam Parisiorum, atque illic in ius Pontificium perdiscendum incredibili sedulitate incubuit. Deinde ad Theologiæ studia se contulit. Mira erat in verbis eius suauitas, in factis comitate condita grauitas cōspiciebatur. Multi certè his animaduersis in dubitationem ad-ducti sunt, ex media ne Polonia, an ex Gallijs ortus esset: adeò & literis & optimis moribus præclarè institutus erat. Non minùs enim vitæ & morū integritate, quàm doctrina & eruditione delectabatur: quæ si in vno aliquo pariter coniunctæ sint, non possunt non apud omnes eum facilè celeberrimum efficere. Procul ille à se abigebat carnis voluptates, animum habens virgineum, serenum atque tranquillum. Sapientia illi inerat supra ætatis mensuram, cui adiunxerat virtutes alias, quas sibi cum primis familiares effecerat. Contemnebat auaritiam, mūdi vanitates, carnis oblectamenta, inanem & fallacem gloriam. Domabat corporis lasciuiam ieiuniorum frigore, & fœminarum vitabat contubernia, angelicam in carne consectans puritatem. Quibus sanè egregijs animi virtutibus id cōsecutus est, vt permultis bonis & doctis viris non mediocriter charus haberetur. Complures viri graues è schola Parisiensi hortabantur eum, vt vel Pontificij iuris, vel sacræ Theologiæ doctorē se creari pateretur: sed ille modestè recusabat. Cùm esset Parisijs, incessit eum cupido alicuius arctioris monasticæ complectendæ religionis, contemnendorumque honorum & dignitatum, quas in patria sibi obuenturas non dubitabat, sed Dominus maioribus eum certaminibus reseruans, id non permisit.

Coniungit optimos more cum doctrina.

Non vult Doctoris titulo ornari.

Septennio Lutetiæ in studijs consumpto, in Poloniam cum instructa bibliotheca reuersus est, & vtroque parente mortuo cùm se locupletem cerneret adire hæreditatem, omnes opes suas in pauperes insigni liberalitate distribuit, vt illis abiectis sarcinis, expeditiùs Domino seruiret. necdùm enim omnem monasticæ suscipiendæ vitæ cogitationem deposuerat: sed hærebat animo, quam viuendi rationem potissimum sectaretur, cùm monastica quidem videretur tutior & tranquillior, sed contrà formidaret abscondere credita sibi à Domino talenta. Ea tempestate Ecclesiæ Cracouiensi præerat Lampertus Zula, qui Aaroni successerat, nolensque de more pallium à Pontifice maximo petere, id effecerat, vt ea sedes deinceps non Archiepiscopos sed Episcopos haberet. Is vbi comperit Stanislaum fluctuare animo de vitæ instituto suscipiēdo, ad se accito persuadet, vt in Clerum se sinat cooptari, creatque eum Cracouiensis ecclesiæ Canonicum, ac deindè etiam author illi est, vt sacerdotio initietur. Quo in statu omnibus sui ordinis hominibus optimis exemplis præluxit. Portò etiam concionandi munus obiens, in diœcesi Cracouiensi plurimos mortalium in Dei amorem incendit, doctrinam suam vitæ sanctitate & morum integritate mirificè ornans & confirmans. Nulla in eo arrogantia, nulla animi indignantis commotio, nullæ improbæ cupiditates visebantur. Affligebat corpus multa abstinentia, perpetuò in sacrorum lectione codicum versabatur, multus erat in sanctis meditationibus, prolixis vigilijs, alijsque sanctis laboribus & exercitijs pietatis. Et cùm esset tantus vir, semper tamen ne sciri apperebat magis, quàm alijs innotescere. Volebat Lampertus Episcopus iam senio confectus eum habere successorem, sed nullo pacto id ei persuadere potuit. Capiebat sanè ex eius vita & doctrina maximam voluptatem, quòd videret suæ electioni euentus respondere, nomenque Stanislai ob virtutis & eruditionis præstantiam celebrefieri. Multi enim de tota Polonia tam è Clero, quàm ex laicis ad eum aduentabant, in dubijs eum consulentes, & suis conscientijs consulere cupientes. Quos ille comiter & benignè acceptos, institutione sua recreabat, idque eò facilius, quòd cum prudentia à natura ipsi insita multam haberet eruditionem coniunctam, tum quoquè animum fide excelsum & bonæ spei plenum, ingeniumque perhumanum, bonis operibus semper addictum, omnis simulationis & dissimulationis expers, simplex & apertum. Tandèm Zula Episcopus grandiori æuo se sentiens prægrauatum, curam omnē administrandæ diœcesis in eum reiecit: in qua administratione sic ille versatus est, vt omnibus admirationi esset, quod singulari dexteritate & prudentia perse quæuis negotia discuteret.

Cap. 5. Omnia sua dat pauperibus.

Fit Canonicus Cracouiensis & sacerdos

Recusat Episcopatum.

Tandem autem Lamperto Zula ex rebus humanis discedente anno Christi millesimo septuagesimo primo, mensis Nouembris die quinto & vicesimo, omnium suffragijs ei substitutus esse visus est Stanislaus, tametsi ille prolixè rogaret

Cap. 6. Modestia singularis.

 omnes,

omnes, nè se tanto honore indignum eligerent. Instabant cuncti, & o[illegible] in illum tanquàm dignissimum conserebatur: re[illegible]istebat ille diebus no[illegible] cebat suos humeros impares tanto oneri ferendo: eligendum potiùs alium [illegible] mi[illegible] corporis dotibus instructiorem, cui magistratum tam sublime[illegible], & tam [illegible] cili tempore mandarent. Verùm cum instarent & precibus & lachrymis viri orna rissimi & insignes, tandèm ille expugnatus cessit non absque metu & tremore, veritus nè diuinæ resisteret voluntati, quæ per tot ora & suffragia ipsi innotesceret. Confirmatus etiam est ab Alexandro II. Pontifice Maximo, Boleslao rege, Clero quoquè & populo id petente; eiusdemque Pontificis iussu episcopus consecratus est.

Consentit tandèm inuitus in Episcopatum.

Cap. 7.

Factus autem Episcopus, non solùm nihil de humilitate superiori remisit, sed vitam omnesque actiones suas arctiori custodia & castigatione, arctioribus quoquè continentiæ vinculis coustrinxit. Sciebat enim ijs, qui Episcopi functionem susciperent, necessariò id incumbere, vt vitam viuant Apostolicam, & quæ ipsorum quoquè monachorum professionem superet: ridiculumque immò & perniciosum existimabat eorum nolle imitari mores, quorum sis dignitate ornatus. Induit tunc corpus suum cilicio, vsurus eo vsque ad mortem: vt carne afflicta & macerata, spiritus fieret robustior, & grex ipsi commendatus plus in[illegible]ru[illegible]re[illegible]ur exemplis quàm verbis. Nihil sibi præclarius & præstabilius ducebat, quàm per omnem vitam in Saluatoris insistere vestigijs. Libenter iuuabat viros bonos consilio & auxilio, animum à terrenis abstractum cupiditatibus, ad superna m[illegible]o studio erigebat. Ad præstandas eleemosynas tam erat promptus & profusus, vt ædes illius egenis & ægris plena videretur. Deniquè sic se omnibus præditum virtutibus exhibebat, vt omnium perfectionem adeptus censeri posset. Parochias diœcesis suæ non per alios, sed per seipsum quotannìs visitabat, accuratè in sacerdotum, ministrorum & plebis facta inquirens, vitia & deformatos mores sedulè corrigens & castigans, in eam curam vel maximè intentus, nè sacerdotio ini[illegible] fœminarum contubernijs fœdarentur, sed vitam viuerent puram & religiosam, quæ alijs exemplo esset. Nouerat enim Deum facilè conciliari posse pecc[illegible]nti populo, si pro peccatis eius sacrificia offerentium grata illi esset vita. Vulgares & plebeios homines assiduis exhortationibus bonisque exemplis ad fidem conser uandam, virtutesque & bonos mores consectandos incitabar. Magn[illegible]m [illegible] se monibus cautionem adhibebat, vt nihil in eis futile, nihil non ple[illegible] n v[illegible]l non dignum summæ honestatis viro appareret. Studebat prodesse quamplu[illegible]mi[illegible] tam se benignum & humanum erga singulos exhibens, vt omnium com[illegible] videretur. Si quid otij superesset à publicis priuatisque negotijs, id omne [illegible] precibus, aut in sacra lectione conterebatur. In consulendo, iudicando, [illegible]nendo animus illi ab omni ambitione, cupiditate, liuore vac[illegible] & [illegible] familiaris inprimis & præcipua ei cura inerat, oppressorum, infirmo[illegible]um & [illegible]iam tosorum caussas tuendas suscipere. Vestes habebat simplices & ne[illegible]lectas, ab [illegible] fastu & nitore alienas, & quæ apud rudes & ignaro[illegible] tantummodo co[illegible]te[illegible]pt[illegible] excluderent. Porrò ad beati Syluestri Romani Pontificis morem se acco[illegible] dans, omnium viduarum suæ diœcesis habebat conscripta nomina, ij[illegible] inopia pressis pro facultatum ratione liberaliter subueniebat: co[illegible]stat[illegible] sæpè eis ad mensam sedentibus, exclusa famulorum opera, suis manibus cib[illegible]m & potum apposuisse, nouis vestibus texisse, panem fregisse, ollas & pocu[illegible]a a[illegible] non rarò lauisse pedes. Episcopatùs sui prouentus in pauperum & viduar[illegible]olatia conferebat, simul etiam viduarum pudori consulens, quòd s[illegible]iret pletasque inopia malle affligi, quàm publicè emendicando stipem pudefieri. Deniquè omnium suæ diœcesis hominum saluti studiosè inuigilabat, semper secum commemorans, amplissimæ dignitatis & longè lateque patentis diœcesis administraræ ratio nem e[illegible] actissimam apud æqu[illegible]mum iudicem se quandoquè redditur[illegible]. Ad[illegible] autem ferebatur mentis contemplatione in Deum, vt curarum secularium onere haudquaquàm deprimeretur, à terrenorum omnium contagione liber. Fama virtutum & sanctitatis eius non solum Poloniam, sed etiam vicinas re[illegible] simo odore complebat, tantusque ei & à proceribus & plebeis habebatur h[illegible]or quantus ante illum vix v[illegible] habitus est. Ad condonandas Iniurias, item[illegible] [illegible]ndas promptissimus erat. In[illegible] aliquādò fu[illegible]a quodam no[illegible], vt [illegible]

Episcopis vt viuendum.

Liberalitas eius.

Cautio in verbis.

Ministrat ipse ad mensam pauperibus.

in[illegible]ius

in eius pago consecraret. Venit eò vir sanctus, sed eccè ab eodem viro, ius hospitij violare non formidante, per summam iniuriam expellitur, quidam eius familiares crudeliter verberantur. At ille tanquàm nihil perpessus mali, mira alacritate in Pustiniam vicum se recipit, atque illic primas noctis tenebras in fame, alteras in precibus cum sacerdotibus & familiaribus suis in prato vicino exigit, talemque vicem iniurijs illis reddit: Domine, inquit, quandò non sinor loco, ad quem euocatus eram, destinatam impartiri benedictionem, tu huic, in quo consisto, benedicas obsecro. Ab eo tempore vsque in præsens locus ille sancti prati nomen obtinet. Postridiè autem venienti ad eum nobili illi, & culpam suam ex animo confitenti, libentissimè ignouit, abijtque cum illo, & templum consecrauit, beneficio maleficia compensans, sciens Episcopi functionem id reposcere, vt libens ignoscat. Locus verò ille, ad quem se recepit vir sanctus, ab hoc nobili eiectus, multis claruit miraculis ad inuocationem nominis eius. Idem autem nostra ætate maiori veneratione frequentari cœpit, postquàm ibi conditum templum est, Sbignei Cardinalis & Episcopi Cracouiensis permissu, ad quod in vtroque sancti viri festo plurima solet multitudo confluere, varia martyris beneficia experta.

Patientissimè tolerat grauem iniuriam.

Miracula multa diuinitùs fiunt.

Eum verò in modum, vt iam diximus, sese comparante Stanislao, & tum doctrina, tum vitæ sanctimonia omnibus prælucente, veteribus quoquè fundis Ecclesiæ suæ nouos per coëmptionem adijciente, deniquè in summa tranquillitate munus suum exercente, non tulit ille serpens & hostis antiquus pacem ecclesiasticam lætis crescere successibus, & sancti Præsulis virtutes & studia absque liuore florere. Ea tempestate apud Polonos ad regni gubernacula sedebat Boleslaus, eius nominis secundus, sed quartus rex ab eo tempore, quo Othonis III. Imperatoris beneficio Polonia reges accepit. Qui sanè multis rebus præclarè gestis, militari quoquè gloria insignis erat: Pannonicos enim & Russos, vicinos populos aliquot prælijs fuderat, Pannonicos duces Geisam, Ladislaum & Lampertum propinquos suos in regnum reduxerat, & cum Salomone rege in gratiam redegerat, monasterium ordinis S. Benedicti in Mogilno diœcesis Gnesnensis fundauerat, egregieque locupletârat: tantaque liberalitate præditus erat, vt ea in parte nullus ei aut regum aut principum Poloniæ comparari posset. Erat corpore agili, vafro ingenio, laboris vltrà quàm credi possit patiens, cibo & potu moderatus, frigoris atque inediæ tolerantissimus, erga calamitosos & peregrinos benignus & humanus, rara quadam grauitate & magnanimitate præditus, comis & facilis erga eos, qui eum adire vellent. Sed hæc illius bona præter cætera vitia obscurabat crudelitas & tyrannis, & in venerem effrenata propensio.

Cap. 8.

Polonia fit regnum beneficio Othonis III.

Iam sextum in Episcopatu agebat annum Stanislaus, & is, quem diximus, Boleslaus rex, successuum felicitate elatus, ad explēdas libidines suas mira intemperantia præceps ferebatur. Nam sua non contentus vxore, virgines & matronas ingenuas constuprabat, primò quidem clàm, quòd nondùm planè perfricuisset frontem, sed posteà malæ consuetudinis pressus mole, semper in deteriora prolabebatur. Offendit ea res procerum animos, nec tamen quisquam facilè ausus erat obiurgare regem, nè aut sua amitterent, aut etiam cruciatibus subijcerentur. Solus Stanislaus nihil quicquam reformidans, primùm secretò adit regem, omnibus exclusis arbitris proponit ei, in quantam sit prolapsus turpitudinem, quid de illo passim iactentur sermones, quæ illi dira omnes imprecentur: orat vt effrenatam coërceat libidinem, vt contentus coniuge, ab alijs abstineat: sin secùs agat, se Deum pariter & homines infensos habiturum, magnam & sibi & regno suo ignominiam allaturum, res priùs benè gestas dedecoraturum ait: ostendit etiam, quantam non animæ tantùm, sed etiam corpori perniciem afferat vitium illud, cui adeò deditus sit, quantam malorum aliorum cateruam secum trahat, quàm seuerè diuinitùs puniatur: eaque exemplis à temporibus legis & gratiæ petitis cōfirmat. Rex etsi non mediocriter incandesceret, at tamen sciens Stanislaum multa virtute illustrem, iustitiæque præcipuum cultorem, nec vllis cessurum minis vel terroribus, interìm compressit sese, facinorique suo caluas quasdam excusationes prætexens, placidè Episcopo respondit, animi furorem dissimulans. At vir sanctus ea omnia, quibus ille purgare se voluit, ea verborum lenitate confutauit, vt si tex animum vellet adhibere, salutem illi conciliare possent.

Cap. 9.

Boleslai regis Poloniæ intēperātia & libido.

Reprehenditur à Stanislao.

Verùm postquàm ab eo Stanislaus recessit, citò redibat ad ingenium & pristinos mores,

Cap. 10.

Molestè fert eam reprehensionem. mores, facileque voluptas excludebat, si quam ex eius verbis sensisset animi compunctionem. Plerunque etiam stomachabundus secum volutabat, quòd vnus Stanislaus, cæteris intra silentium se tenentibus, ipsum obiurgare ausus esset, non habita vlla maiestatis regiæ ratione, cui putaret plus aliquid licere quàm cæteris. Atque hinc etiam apud aulicos & corporis sui custodes conquerebatur, qui pestifera adulatione eius commotioni maiores adhibebant faces, quam lenire potiùs oportuit. Ità & in Stanislaum crescebat animo conceptus furor, & in fœdas libidines effrenatiùs proruebat, posthabita salute & existimatione sua. Erat tum Mecislai nobilis viri in Siradiensi regione vxor Christina, rara formæ elegantia, blandis moribus, suaui facundia, quibus non pauci ad eius amorē incitabantur. Id vbi rex Boleslaus comperit, magno eam videndi desiderio inflāmatus est. Itaq; contulit se ad eam, visaq; eius pulchritudine & affabilitate, captus & irretitus est. Vt verò eius posset expugnare pudicitiam, primùm amplissima ei munera pollicetur, deindè etiam minas intentat, sed nihil tamen efficit, quandoquidem maritus eius non ignarus quid rex moliretur, eius seruando pudori summam adhibebat curam & solicitudinem. Tandem rex non ferens feruentis cupiditatis impetum, ad vim inferendam se comparat, missaque militum manu, adduci sibi vel inuitam iubet, frustrà reclamante atque rei indignitatem queritante marito. Rapitur fœmina nobilis, adducitur ad regem, fit eius concubina, atque etiam prolem ex ea sustolit. Sed non dormitat vltio cælestis: quicunque ex hoc adulterino concubitu nati sunt, quos rex agrorum & villarum possessionibus ditare voluit, cùm ad virilem peruenissent ætatem, primùm membrorum tremore, & torti nasi deformitate, indè accedente senio, etiam amentia plexi sunt. Eadem quoquè passi sunt quasi hæreditaria quadam successione, quotquot hanc stirpem aliqua ex parte attigisset, idque sanè vsque ad hanc nostram ætatem ità perseuerat: vt meritò extimescenda sit diuinæ iustitiæ animaduersio, quæ non solùm in posteros eius stirpis, sed etiam in secula sese extendit. Nec dici potest non punitum Boleslaum, quòd non subita seueritate plexus est, quādò dilatione supplicij aucta est eius iniquitas, quæ cumulatiori posteà vindicta percelleretur.

Rapit nobilis viri vxorem Christinam.

Vltio diuina.

Cap. 11. Mouit autem etiam proceres omnes Poloniæ facinus regis, quòd nobilis viri coniuge tam impudenter ad suas libidines explendas abuteretur, sed eius pressi metu tyrannidis, nec mussitare audebant, tametsi & sibi metuerent, nè quandoquè similia in ipsorum coniuges rex attentaret. Archiepiscopum rum Gnesnensis ecclesiæ agebat Petrus, qui Stephano suffectus fuerat, vir sacris eruditus literis, & vita atque conuersatione spectabilis, quique pacis tempore non inidoneus videretur gubernator, sed ingruēte tempestate parum animi habitus. Monebant eum sæpè & proceres & plerique è Clero, diuino permoti zelo, vt pro suæ sedis primatia authoritate primus quoquè ipse regem reprehenderet, nec sineret alienos toros alterius libidine pollui: sed cunctatorem ille potiùs quàm reprehensorem tantæ nequitiæ se exhibuit. Præerat verò etiam tunc Vratislauiensi ecclesiæ alter Petrus, cui familiariùs adesse solebat Boleslaus, regebat Posnaniensem Thomas, Vuladislauiensem Hunoldus, Plocēsem Lupus, Chelmensem Martinus, Lubussensem Laurentius, Caminensem Stephanus. Ij omnes licèt togati vt regem sui officij admonerent, non magis strenuos quàm Petrus metropolitanus se præbuerūt, suæ pelli ob regis sæuitiam metuentes. Ità solus Stanislaus idoneus maximè visus est, cui id negotij demandaretur.

Petrus Gnesnens. Archiepiscopus.

Cap. 12. Is itaque, cùm priùs multis precibus vsus esset apud præpotentem Deum, denuò intrepidus adit regem, adiunctis iam sibi quibusdam vtriusque ordinis viris, obijcit ei quòd ad priores libidines etiam alienæ vxoris raptum adiecerit, hortatur vt eam suo marito restituat, seseque deinceps corrigat: futurum alioqui, vt excommunicationis fulmine ab ipso percellatur. Tum verò rex, quanuis modestè esset admonitus, nihil sedatè aut modestè respondit, sed furenti persimilis, in virum Dei atrociter inuectus est, ait eum humili ortum genere, pontificis munere indignum, dignum verò, qui ob suam temeritatem eo priuatus, porcis pascendis adhibeatur, donèc disceret, quæ reuerentia regi præstanda sit. Sed Stanislaus eiusmodi contumelijs nihil motus, perstabat in admonendo rege: Scio, inquit inter alia, dignitatem regiam & subditis tuis & mihi quoquè colendam, nec puto me quicquam hac in parte omisisse, quod esset officij mei: Verùm & illud non ignoro dignitatem Aposto-

Secūdò corripitur rex à Stanislao.

Apoſtolicam, qua ego prædictus ſum, poteſtate regia multis gradibus ſuperiorem. *Epiſcopi di-*
Diuina id ordinatione conſtitutum eſt, vt reges & principes & quantunlibèt ſub- *gnitas regiã*
limes perſonæ Epiſcoporum legibus pareant, etiamsì illi humili loco orti ſint. *antecellit.*
Tu quidem, ſi Deum metuis, ſi conditionem regiam attendis, ſi homines vereris,
ſi qua ſalutis tuæ moueris cura, permultum te mihi debere fatebetis, quòd ea dixe-
rim tibi, quæ & ſaluti & honori tuo ſint planè conducibilia, quæ ſi audire velis, diu-
turnius imperium, obſequentiores ſubditos, placatiorem Deum, ſecundiores ſuc-
ceſſus, feliciorem à vita hac migrationem tibi conciliatura ſint. Etsì autem à cæte-
ris Staniſlai oratio non ſolùm libentibus & gratulantibus animis, ſed etiam vocis
applauſu excepta eſſet, eiusque prudentiam complures admirarentur, regis tamen
animum libidine occupatum nihil mouerunt: ſed cùm illius ſancti viri tam ſapi-
enter cum incantantis voces ampliùs ferre non poſſet, à thalamo, apud quem reſi- *Rex indi-*
debat, præcipiti actus odio & rancore exilijt, grauiter & immaniter ſe à Staniſlao *gnaſſimè*
læſum vociferans, & cum iureiurando proteſtans ſe modis omnibus ſuas iniurias *fert Stani-*
vindicaturum. Id quidam ſancti antiſtitis æmuli animaduertentes, ſuam in illum *ſlai obiur-*
maleuolentiam declarare cœperunt. *gationem.*

Cùm enim rex communicato cum proceribus quibuſdam & aulicis conſi- *Cap. 13.*
lio, vlciſcendi modum inquireret, nec vlla via rationi & iuſtitiæ conſentanea
appareret, quòd ea eſſet vitæ & morum innocentia & integritate Staniſlaus, vt
nullum ei crimen poſſet obijci: ad calumnias ſe conuertit. Emerat vir beatus
pagum Petrauinum in tractu Lublinenſi à * Petro quodam equite, vnico eius ** Petrico*
pagi hærede, atque eum eccleſiæ Cracouienſi adiunxerat, integrè eius precio
perſoluto, & certis quoquè teſtibus adhibitis, nè quiſquam inficiari poſſet: iam-
que in eius pagi poſſeſſionem à rege miſſus fuerat, & triennio propè abſque
cuiuſquam infeſtatione illum poſſediſſe conſtabat. Sed cùm poſt eam emptio-
nem non diù ſuperuixiſſet Petrus ille, Epiſcopus non ſatis ſibi cauerat acto-
rum publicorum inſtrumentis. Id vbì comperit rex, nepotes Petri, Iacobum, *Per calũni-*
Petrum & Suliſlaum, ad quos ille pagus iure hæreditario deuolutus eſſet, ni *am nititur*
illum Petrus vendidiſſet, in ſanctum virum immittit, ſuam illis opem pollice- *eum exclu-*
tur, ſi de interuerſa hæreditate ſua illum apud ſe deſerant & in ius vocent: fa- *dere à pagi*
cilè ſe minis abſterriturum dicit teſtes, quorum fide maximè nitebatur Stani- *poſſeſſione.*
ſlaus, nè auſint pro illo dicere teſtimonium. Hac illi ſpe animati, & præda ille-
cti, negotium faceſſunt viro Dei, eique apud regem litem intentant prorsùs in-
iuſtam.

Appetebat tum iudicij generalis dies, quod Poloni colloquium vocant, ad *Cap. 14.*
quem diem iuſſus eſt adeſſe Staniſlaus, & cauſam ſuam aduersùs Petri nepotes tu-
eri. Eius colloquij tanta olìm fuit authoritas, vt ab eius ſententia, etiam iniuſta,
nulli prouocare liceret. Fiebat autem in pratis atque ſub papilionibus, non intra
vrbes: ſolusque princeps ei præſidebat, ſolus litigantium decidebat cauſas: qui ta-
men mos poſteà abolitus eſt apud Polonos. Ad eiuſmodi ergò colloquium cita-
tus Staniſlaus Epiſcopus, omnis doli expers, eò ſe contulit, quòd locus non pro-
cùl à pago Petrauino abeſſet. Putabat ſe haud difficulter probaturum bona fide ſe
ſoluiſſe precium, quandoquidem teſtes promiſerant, ſe ei non defuturos. Iudicio
rex ipſe Boleſlaus præſidebat, vt tum erat more receptum. Primo autem loco
cauſa Staniſlai ventilata eſt. Accuſant aduerſarij, quòd præter ius in eorum hære- *Accuſatur*
ditatem inuaſerit: Staniſlaus reſpondet, ſe optimo iure eam ſibi vendicare, pecu- *Staniſlaus.*
nia numerata Petro illorum patruo. Negant id illi: Promittit vir Dei ſe teſtes
producturum: nec id recuſatur, ſed eccè cùm eſt ab illis dicendum teſtimonium, *Deſeritur à*
præ formidine obmuteſcunt, ſanctumque virum, nè malè à rege mulctentur, de- *teſtibus.*
ſtituunt. Iam dies ad occaſum vergebat, & Epiſcopi res in periculo verſabatur.
Lætabatur rex, lætabantur aduerſarij, qui opimam prædam iam ſpe deuoraue-
rant. Anxius interìm vir Dei, tacitus orabat Deum, multa fiducia illi innitēs. Tan-
dem eius inſtinctu animatus, coram rege & toto illo conuentu promittit ſe poſt
triduum teſtem veritatis producturum ipſum Petrum, licèt iam triennio vita fun-
ctum: quæ res miraculi & ſtuporis plena, apud poſteros ob credentium imbecil-
litatem plus admirationis fortaſsè, quàm fidei habitura eſt. Ijs verò auditis, primò
quidem ſtupent omnes, ſed poſteà rei, vt ipſi putabant, impoſſibilitate meliùs
penſata, in riſum vertuntur, ſibilis & ſannis excipiunt virum Dei, tanquàm parùm

Irridetur à multis. mentis suæ compotem: quanquàm non deerant homines cordati & religiosi, qui sentirent Stanislaum Episcopum, cuius tanta esset vitæ grauitas, nec fallere, nec leuiter quicquam affirmare consueuisse, nec tanta constantia rem incredibilem promissurum fuisse, nisi etiam præstare posset. Tandem à Boleslao rege, nihil minùs quàm Petri excitationem suspicante, triduanæ ei induciæ dantur, quas petierat.

Cap. 15. Itaque sanctus vir cum clericis & paucis laicis in Petrauinum pagum, qui ab eo loco centum plùs minùs passibus aberat, discedit, triduanum omnibus suis indicit ieiunium, veste cilicina se induit, coram altari se prosternens, cum multis lachrymis continenter Dei implorat opem. Vbi sponsionis illuxit dies, re diuina ex more peracta, accedit ad sepulcrum Petri, à quo pagum emerat, multis cum è Clero & populo, ità vt in processionibus fit, antecedentibus, pontificali veste indutus. Iubet à sepulcro remoueri humum vsque ad cadauer putrefactum, & ferè iam in puluerem redactum: submittit se in genua, & cum fiducia ad Deum erecto animo, prolixè illum cum lachrymis deprecatur. Absoluta prece, corrigit Petri cadauer, iubetque illum in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti surgere à mortuis, & dicere testimonium veritati, à filijs hominum prostitutæ & desertæ. Confestim reuiuiscit homo, & integro corpore prodit è monumento, tanquàm à suaui excitatus somno. Eius verò apprehensa manu, omnibus rei nouitate valdè attonitis, & ingenti clamore diuinum miraculum collaudantibus, ad conuentum in regis præsentiam illum adducit, chlamyde circundatum. Non tamen credebat rex Petrum illum esse rediuiuum, cùm id illi equites, qui adfuerant eius excitationi, referrent, donèc suis cum oculis conspiceret. Magnus ibi fiebar hominum concursus, Petrum certatim intueri cupientium. At sanctus Stanislaus stans coram rege, En, inquit, Boleslaë rex, hunc ego testem adduco venditionis & emptionis, persoluti quoquè pretij, quod ille pro pago suo exegit. Tacebat aliquandiù rex & proceres eius, tam insigni miraculo adeò eos comprimente, vt nemo vel mutire contrà auderet. Tum verò Petrus ille in vitam restitutus, sic compellauit regem: Ego ad preces beati Stanislai iussus à Deo redire ad vos, ad tuum hîc tribunal, rex, assisto testis & euictor, palamque confitmo me pagum Petrauinum vendidisse Stanislao Episcopo & ecclesiæ eius, accepisse ab illo argentum, de quo inter nos conuenerat, porrò nepotes istos meos nihil in eo iuris sibi posse vendicare, sed Stanislao ab illis malo dolo calumniam adhiberi. Mox conuersus ad nepotes suos & testes illos, qui Stanislao adesse noluerunt, Quis, inquit, vos huc furor adegit, vt alij calumniando, alij veritatem celando tanto vos scelere obstringeretis? quod nisi digna pœnitentia dilutum fuerit, & in præsenti & in futura vita Deus grauissimè vlturus est. Obmutescebant illi, & circunstantes mussitare cœperunt, indignè ferentes iniuriam sancto Episcopo irrogatam, illos verò dignos asserentes, qui calumniæ pœnas darent. Rex autem, quanuis non absque multo animi felle & molestia, pagum adiudicauit Stanislao, tam euidenti miraculo, & ipsius rei certissima, cuius ipse conscius erat, veritate compulsus. Cùm verò multi ei olim magis familiares multas Petro excitato proponerent de varijs rebus quæstiones, parco & castigato respondit sermone, nec nisi permissu beati Stanislai, cuius iniussu aiebat sibi fas non esse quicquam referre.

Insigni miraculo excitatur iampridem vita functum.

Defunctus rediuiuus reddit ei testimonium.

Obtinet litem.

Cap. 16. His ità gestis, beatus Episcopus ad pagum Petrauinū abijt cum Petro, penè omnibus eos sequentibus, qui in illo conuentu fuêre. Vbi autem ad sepulcrum eius redijt, sic ait ad Petrum: Vis'ne Petre, vt gratitudinis ergò petam à Domino, vt liceat tibi nobiscum ad annos aliquot in terris commorari? Respondit Petrus: Ego, pater sancte, nolim in hac permanere vita, quam ego rectiùs mortem appellandam sentio: sed illam peto verè beatam, in qua videtur præsens Dei vultus. Nam tamersi iusto Dei iudicio hactenùs Purgatorij pœnas perpessus sum, attamen spero me breuì ad superos commigraturum. Tu, quæso, mi pater, ora pro me vt id citò fiat, aut si iustitia non permittit, aliquid de supplicij tempore diminuatur. Promisit Stanislaus se curaturum quod petebat, & ille rediens in sepulcrum, animam rursùs expirauit, Stanislao cum Clero & populo, ità vt Catholica habet traditio, cum psalmis & orationibus Domino obnixè commendante, & sepulcrum humo implente.

Purgatoriū.

Iterùm moritur defunctus post dictum testimonium.

Huius

Huius tam illustris & præclari miraculi fama, non solùm apud Polonos, sed Cap.17. etiam in vicinis regionibus celeberrimum Stanislai nomen & existimationem mirè auxit, ità vt planè Apostolici viri loco haberetur. Ipse etiam regis furor nonnihil conquieuit: sed cùm posteà feliciter aduersùs Russos bella gessisset, & apud Russiæ metropolim Kiouiam, omnium rerum copia affluentem cum exercitu hæreret, in fœdissimas cum suis militibus libidines prolapsus est. Cùm enim ab externis vacarent prælijs, in volnptates & vitia effusi, scortationibus, comessationibus, vnguentis & balneis vacabant, Russorum, quos domuerant, sese flagitijs contaminantes. Id vbi in Poloniam ad eorum coniuges, filias & sorores allatum est, dictumque Polonorum proceres & equites Russiæ fœminarum amoribus deditos, & implicatos, omni abiecto pudore, illæ quoquè alijs se prostituere non dubitârunt, & tanquàm coniuges redituri non essent, illis nubere ausæ sunt, atque in eos maritorum ornamenta & opes transferre. Non latuit ea res exercitum: petunt à rege copiam domum reuertendi, sed cùm assentiri nollet, maxima pars deserto rege abscessit. Id verò indignissimè ferens Crudelitas Boleslai regis. Boleslaus, relicta Russia, ad sua redit, & seueriter in eos, qui discesserant, animaduertit, singulari etiam crudelitate in eorum coniuges sæuiens, pro infantibus ex adulterio natis ad vbera earum admotis catellis. Accedebant multa alia fœda & abominanda turpissimarum libidinum exempla, quibus rex ille etiam alios ad consimilia perpetranda incitabat.

Sentiens ergò beatus Stanislaus, quandò Archiepiscopus Gnesnensis & cæteri Cap.18. antistites ad ea regis flagitia castiganda accedere non auderent, sibi minimè ea ferenda esse, coërcendamque petulantiam & crudelitatem regis, omnibus iam ordinibus inuisi, diuites opprimentis, pauperes conculcantis, nobiles è suo gradu deijcientis, subditos non ferendis exactionibus & cædibus diuexantis, multaque alia planè tyrannica designantis. Hæc enim ab illis, quos rex affligebat, sæpè ad illum perferebantur. Itaque solus iterùm se confert ad regem (nemo enim se illi socium Tertiò castigat regē Stanislaus. ad illum repræhendendum adiungere ausus erat) blandè primùm eum admonet officij sui, indè modesta obiurgatione nimiam eius peccandi licentiam castigat, sperans animum regium hac via meliùs posse sanari. Primùm rex purgare sese, & quædam crudelitatis exempla tueri cœpit: sed Stanislao eam excusationem non admittente, grauissimè commotus, multa in sanctum virum maledicta & conuicia iactauit, nequiorem etiam se exhibiturus, si non vir Dei incredibili lenitate & patientia ea omnia excepisset, planeque retudisset, sæpè illius furori & liuori cedens, vt sua humilitate & modestia regiæ acerbitati faciliùs mederetur. At verò cò iam vsque impietas, crudelitas & nefandarum libidinum effrenis turpitudo progressa erat, vt rex seipso semper deterior fieret, nec vllis vel precibus, vel blandis adhortationibus, vel seueris & acribus increpationibus ad sanitatem se reduci pateretur.

Tum verò iustitiæ zelo egregiè inflammatus Stanislaus, omni formidine prorsùs calcata, ad regem reuertitur, multa procerum & militum stipatum caterua, prolixa oratione eius animum flectere nititur ad resipiscentiam, promittit Cap.19. Dei amplissima, si se corrigat, beneficia: minatur & temporarias & æternas pœnas, si pergat esse peruicax & obstinatus. Sed laterem lauabat vir sanctissimus, cùm & rex & quidam proceres eius atque equites in deteriora propensi essent, in suam & regni perniciem. Immò verò rex optimi præsulis sanissima oratione etiam efferatior effectus, omnem animi medicinam, praua scelerum consuetudine dementatus respuebat, & in ipsum medicum maiori iræ impotentia excandescebat, ità vt etiam cædem ei minaretur, ni deincèps ab eiusmodi repræhensione abstineret, Rex minatur cædem Stanislao, minas contemnenti. multa interìm contumeliosè in eum & petulanter euomens. Sed Stanislaus ijs contumelijs & maledictis etiam constantior reddebatur, acriusque insistens, hortabatur furibundum regem, vt posita animi feritate, ageret ob admissa facinora pœnitentiam, & gehennæ vltrices flammas lachrymis extingueret. Mirabantur interim illi, qui aderant, alacritatem & constantiam vultùs & sermonum in viro Dei: nec deerant, qui taciti gratularentur existere inter episcopos Poloniæ Stanislaum, qui regi impio in faciem resistere non vereretur, pugnaretque pro iustitia & republica, & omnibus præter ius fasque afflictis se portum exhiberet. At

 Bole-

Boleslaus rex sui manebat similis, omni saxo durior. Id verò plus satis expertus iā vir sanctus, ait se deinceps non admonitionibus vsurum apud illum, sed fulmen ecclesiasticū in pertinacem vibraturum. Quod sanè vsqueadeò indignè tulit rex, vt cum fremitu quodam & indignis verborum iniurijs repentinum ei interitum minaretur, ni desisteret. Sed ille vir Dei, qui iampridèm magno flagraret obeundi martyrij desiderio, nihil penitùs eius permotus minis, sed eas potiùs irridens, Vtinām, inquit, tam mihi merear propitium habere Deum, vt liceat indignus ei corpus meum sacrificium offerre possim. Etsi autem magna in eum cernebatur regis indignatio, non tamen ausus fuit quisquam ex satellitibus eius vel verbo vno illum offendere: immò verò non deerant ex proceribus & consiliarijs nonnulli, qui recedente Stanislao, admonerent & obsecrarent regem, vt sancti viri reprehensionem haud secùs atquè è cælo transmissam in pectus animumque demitteret, prospiceretque & sibi & regno suo. Plus autem apud regem valuerunt malignorum quorundam suggestiones, qui furibundum regem magis etiam in beatum antistitem incitabant.

Flagrat vir Dei martyrij desiderio.

Cap. 10. Deliberante post hæc beato Stanislao, quo ordine aduersùs regem procederet, quidā è Clero Cracouiensi eum obsecrārunt, vt regis furorem & tyrannidē declinaret, remissa seueriori reprehensione, parceret sibi, populo suo ipsius nece miserè orbando consuleret, regē leniendum potiùs quàm exacerbandū statueret. Sed his ille verbis, martyrij sitientissimus, magis etiam accendebatur ad procurandā regis salutem, & Polonicæ gentis libertatem tuendam. Tantus illi iustitiæ amor, tātum iniquitatis odium inerat, vt periculi omnis facilè obliuisceretur. Orabat iugiter Deum, vt se dignum redderet, qui pro ipsius honore sanguinem profunderet: hinc illi frequens cum viris ecclesiasticis sermo, hæc ei perpetua meditatio. Aiebat ecclesiæ & plebis Polonicæ libertatem non nisi suo sanguine & nece vindicatum iri: addebat etiam vitam suam omnibus ceu speculum propositam esse, nec sine graui multorum offensione & scandalo posse se officium deserere, & regis tam iustam & necessariam castigationem remittere. Mercenarij id esse & prodiroris, non pastoris: nec se Dei euasurum iudicium, si se aduersùs tyrannidem regis murum non opponat pro commissā sibi plebe. Indè ad obsecrandum pro rege Dominum se conferens, nonnunquàm integras noctes precibus, lachrymis & suspirijs impēdit, imitans sanctum Samuelem, pro Saule à Deo proiecto multa instantia deprecantem: sæpè sanctissimum obtulit sacrificium pro illius conuersione, & vt regni Polonici ruinam impendentem auerteret: quantoque regem sensit insolescere magis atque sæuire, tanto maiori contentione pro illo rogabat Dominum, ab oculis suis lachrymarum imbres profundens: crebrò ad imaginem Crucifixi attollebat oculos, orans vt afflictorum miserijs permoueretur, nec regis vlcisceretur flagitia. Ad preces & lachrymas addebat ieiunia & zonam cilicinā, quibus corpus affligebat: vitabat etiam congressus regis & ei fauentium, si fortè possent vlla ratione in viam reduci. Sed cùm nullum rex neque suorum oppressionibus, neque execrandis libidinibus finem impositurus videretur, non sibi vltrà cunctādum censuit Episcopus, nec semper lenitate & mansuetudine in contumacem & obstinatum vtendum. Itaque ab Ecclesiæ corpore illum separauit & præcidit, mandatque subditis suis, vt ab eo, ceu excommunicato, sese abiungant: regemque ipsum à tēpli ingressu excludit. Ea res cùm soleat medicinæ faciendæ causa id genus deploratis hominibus adhiberi, crudeli & libidinoso regi adeò furorem auxit, vt planè deliberārit crudelissimo supplicij genere è medio tollere sanctissimum Episcopum. Multas proindè ei struxit insidias, sed Deo benè illum iuuāte, eas omnes euasit, & tum minas illius sæpè ipsi denunciatas, tum ecclesiasticorum virorum persuasiones, aliorumque blandimenta ipsum vt fugæ se mandaret, aut regis irati animum sibi conciliaret hortantium, magno animo neglexit, atque ex ipsis aduersis rebus præsentibusque periculis maiores accepit vires, sciens tanto auctiorem sibi in cælis repositam gloriam & beatitudinem, quanto esset hic acriùs & infestiùs oppugnatus: nec mediocrem animo concipiens voluptatem, quòd videret oblatam sibi occasionem pro iustitiæ & oppressæ plebis defensione martyrium obeundi. Nec eius constantiam minuit, quòd se hac in causa ab omnibus destitutum animaduerteret.

Contemnit mortem & pericula.

1 Reg. 15.

Orat multū pro rege.

Plectit eum anathemate.

Ex periculis fit constantior.

Cap. 11. Augebat verò regis impietatē, quòd etiam anathemate percussus à sancto viro,

nihilo

nihilo minùs impudenter se diuinis ingerebat officijs, Stanislao eius cæcitatem valdè miserante & plangente, & Domino iuges pro illo preces offerente. Et iam palàm in odium & contemptum Stanislai singularem quandam turpitudinem suam, quam humanæ aures ferre non sustineant, in omnium oculos ingerebat, non contentus infando & nimis execrando flagitio priuatim sese contaminare, nisi id etiam publicitùs ostentaret. Non illum pudor à turpitudine, non metus à periculo, non ratio vlla ab amentia reuocabat. Vidit hoc & indoluit Stanislaus, & contremuerunt renes eius, & accensus est furor eius secundùm iudicium legis Apostolicæ, nec zelus illius tantam nequitiam dissimulare potuit. Iussit igitur, vt quotiès rex ausus esset in templum ingredi, diuina officia cessarent: & iumento, quo ille impurus abutebatur, ornatū omnē suis manibus ipse detraxit & decerpsit, naresque & aures amputauit. Non deerant, qui id temeritati adscriberent, non zelo religionis, aut prudentiæ, egregiamque sancti viri virtutem insolentiam interpretarentur, simul etiam illum culparent, quòd incitatum in se regis animum, magis etiam in suam perniciem inflāmaret. At qui sano erant animi iudicio, Episcopo & Christiano homine dignum pectus in eo admirabantur & extollebāt, quòd omnibus posthabitis periculis, nefariam regis libidinem palàm comprimere & coërcere non dubitaret, hoc ipso satis declarans, nihil charitate imperiosius. Indè verò vsqueadcò incensus est furor regis aduersùs hominem Dei, vt quamprimùm illum trucidare conatus sit, cùm interim non tam sua voluntate, quàm amicorum & ecclesiasticorum virorum studio seruatus ille, cedens regis insaniæ, in abdita se loca reciperet. Sed rex noctes atque dies totus in eo versabatur, vt illum enecaret: nec deerant aulicorum fomenta, regi suo assentātium, cùm tamen eiusmodi adulationes non paulò perniciosiùs, quàm hostilis rabies, principum opes & animos euertant. Impellebat miseros spes alicuius obtinendi magistratūs, & regij fauoris conciliandi, tum etiam sanctissimi præsulis odium: quanquàm etiam adcrant illi consultores fideles, licèt pauci, qui eum à cæde sancti viri auertere niterentur, obsecrarentque nè regias manus Episcopi sanguine pollueret, sed salutem tum suam tum suorum iræ anteponeret: at verò animus libidine & furore oppressus, nulla sana consilia admittebat.

Regis contumacia.

Rex ei certam machinatur necē.

Iam enim cum quibusdam equitibus, ipsi in scelere fauentibus, seriò tractabat de via & ratione beatum antistitem ocyùs perdendi, sibi persuadens illo sublato, se omnia pro voto habiturum. Est verò haud procul Cracouia in editiori rupella ædes S. Michaëlis Archangeli & omnium Angelorū, vbi olim ante Christianismi professionem idolis suis sacrificabant Poloni. In eam nihil sibi metuendum statuens sanctus antistes se recepit, diuinum illic peracturus sacrificium, adiunctis sibi quibusdam è Clero. Non latuit id Boleslaum, accuratè omnia eius vestigia per suos satellites explorantem. Itaque lætatus iam adesse opportunitatem patrandę cædis, iubet suos se sequi satellites, itque celeri gradu, veritus nè Stanislaus fuga elabatur. Vbi eum aduētare sensit beatus Episcopus, in cælum erectis luminibus, nullam vel tenuis formidinis significationem dedit, sed Missarum solennia prosecutus est. Non enim ausus fuit rex in eum incurrere needùm peracto sacrificio: sed tamen moræ impatiens, præcipiti actus amentia, mittit armatos milites, qui eum etiam sacrificātem interimāt. Parent illi, irruunt feroces in templum, sed mox expallescunt, tremunt artus & genua, immodico terrore animus cōsternatur, & dum strictis ensibus nituntur ferire Episcopum, cadunt supini in terram, humique reptantes è templo se euoluunt. Rex illorum increpat ignauiam, iubet redire ad facinus edendum: redeunt intrò, sed rursùs humi prosternuntur. Iterùm exeuntes tertiò cogit rex intrò se recipere, nec audent resistere, reuersi obrigescunt omnes, & maiori, quàm antea, impetu collabuntur. Tertiò egressi ad regem, indicāt quid sibi acciderit, aiunt Stanislaum diuina virtute seruari. Boleslaus scelerum suorum stimulis agitatus, nulliusque pensi habens ea quę à militibus dicebātur, sed eos etiā ignauiæ insimulans, ferociter irruit in ædem cum turba carnificum, beatissimum virum altari assistentem in capite quanta maxima vi potest gladio percutit & occidit, adhuc palpitanti nasum & genas orisque partes, vt appareret deformior, suis manibus amputat, vlturus iumentum suum homo nefarius, cui similia essent ab Episcopo illata. Deindè corpus eius exanime è templo extractum militibus concidendum tradit. Illi priorem ignauiæ, vt putabant, maculam expiaturi, certatim in il-

Cap. 22.

Diuinitùs coercentur percussores eius.

Crudelissimè ad altare interficitur à rege.

Vide immanitatem.

in illud ſacrum corpus gladijs & pugionibus ſæuiunt, creberrimis ictibus conficiunt, dexteram amputant, caput truncant, coronam capitis, quam raſo capite referunt ſacerdotes, gladijs excindunt, deindè reliquum corpus in ſexcentas diſſecant partes. Non tamen permiſit Deus, vt in eius Archidiaconum & canonicos aliosque ſacris initiatos, qui ei miniſtrauerant, manus cruentas immitterent.

Cap. 21.

Atquì hac totius corporis beati viri diſſipatione crudeli non contentus impius rex, iubet membra ſecta in varias diſpergi partes, vt à beſtijs & auibus deuorentur. Non cunctantur ad iuſſa capeſſenda milites, longè lateque ſacros artus diſijciunt, & ecce vnius digiti articulus dum cadit in ſtagnum, ædi S. Michaelis propinquum, deglutitur à piſce. Redit rex ad palatium, gloriatur tam præclarum ſe edidiſſe facinus, applaudunt aſſentatores execrabiles, aiunt regem feciſſe ità vt oportuit, laudant peccatorem in deſiderijs animæ eius: eam verò referunt mercedem à rege, qui talibus delectabatur, vt eius iuſſu in ædes Epiſcopi ocyùs inuadant, illius & ſacerdotum atque familiarium bona diripiant. Hunc in modum vir tantus exceſſit è vita, crudeliſſimè pro iuſtitia interemptus ſub Gregorio VII. ætatis ſuæ anno ferè quinquageſimo.

Cap. 24.

Cędes eius initiò maximũ attulit luctũ vniuerſæ eccleſiæ Cracouienſi, quòd tam egregio paſtore orbatã ſe cerneret: poſteà verò immenſæ cuiuſdam exultationis materiã vberem ei prębuit, cogitanti inuictam animi eius fortitudinẽ. Id verò ſummoperè eius augebat dolorem, quòd neque ex Clero, neque ex laicis atque etiam ſanguine propinquis quiſquam reperiretur, qui aut publicè luctum prę ſe ferre, aut

Nemo audet ſepulturæ mandare corpus eius.

iuſta funeri perſoluere, aut diſiectas corporis partes colligere, & ſepulturæ mãdare auderet. Id enim rex impius graui propoſita pœna vetuerat, nè quis aliquã doloris ſignificationem daret, nè ſacrum corpus colligeret & humaret, neq; vllo vel publico vel priuato officio illud curaret, ſcilicet vt à canibus & volucribus & feris belluis deuoraretur. Ad eleuandum etiam tam immane regis facinus, quidã proceres & ſatellites regis auſi ſunt grauia ſanctiſſimo viro crimina affingere, eius facta & virtutes calumniari & peruertere, eum non præſulem ſed preſſorem, nõ epiſcopum ſed opiſcopum & opibus inhiantem, poſtorem non paſtorem, ſpiculatorem non ſpeculatorem, non mentium ſed renum ſcrutatorem, atq; id genus mul-

Conuicia in defunctum.

ta alia ſceleratè dictitare: quæ quidem Boleſlaus iuſſit in vulgus efferri & propalari, vt celebritatem nominis eius & ſanctitatis famam modis omnibus aut aboleret penitùs, aut ſaltẽ obſcuraret, inuidens ei martyris nomen & gloriam. Atque id ſanè conſecutus eſt, vt iam tantus tamque præcellens vir paſsim ludibrio haberetur, & menſarum ludus eſſet. Sed non paſſus eſt ille omnia circunſpectans diuinæ prouidentiæ oculus tam fœdè lacerari exiſtimationem martyris ſui. Nam altera ab eius cæde die, cùm rex & impij adminiſtri crudelitatis eius putarent iam corpus omne à canibus & auibus abſumptum, à quatuor mundi partibus totidem raræ formæ &

Quatuor aquilæ tuentur extinctũ corpus eius.

magnitudinis aduolârunt aquilæ, magnoque ſtudio loca, in quibus diſſipata erant ſancti Præſulis membra, circunuolitantes, non ſinebant ab vllis vel feris vel volucribus ea attingi. Viderunt etiam viri religioſi nocte, quæ necem eius ſecuta eſt, miri ſplendoris radios in omnes corporis diſſecti partes cælitùs effundi, totidemque ſingulis locis ardere lampades, quot illic partes corporis haberentur. Hęc verò triduò non ſolùm rumore vulgata, ſed crebrò etiã à fidelibus conſpecta, quoſdam eccleſiæ Cracouienſis Canonicos & primores, nonnullos etiam fide integros & conſtantiores laicos animârunt, vt neglectis regis minis, ſacras partes illas accuratè colligerent, ſingulasque apto naturæ ordine inter ſe coniungerent. Vbi tum

Redintegratur corpus diuino miraculo.

contigit miraculum omni admiratione digniſſimum. Nam ſimulatquè id ità factum fuit, corpus adeò integrum conſpectum eſt, vt nulla vſpiam vel cicatricũ veſtigia apparerent. Longè igitur ſecùs euenit, atquè rex & ſui putârant. Corpus vel mille ſectionibus anteà lacerum, repentè priſtinæ integritati, nullo humano ſtudio vel arte, ſed diuina virtute reſtitutum eſt. Tanta verò odoris ſuauitas indè prodijt, vt omnium nares ea complerentur. Indè tranſlatum eſt honorificè ad ædem S. Michaëlis, quòd rex omni ſaxo durior non ſineret in ſummum templum illud inferri, & ante fores eius ędis ſub diuo ſepultũ, nullo luctu aut cęremonijs palàm adhibitis, quòd vererentur fideles, nè rex barbarus illud extra tẽplum eijciendũ mandaret. Conditũ tamen fuit pro more in tũba aromatibus referta. Vnus ſolus digiti articulus ille, quem anteà à piſce deglutitũ diximus, integritati corporis adhuc deerat:

erat: sed ille quoquè facilè repertus est, lumine quodam piscem illum mirificè prodente. Qui articulus posteà corpori adiunctus, auxit miraculi magnitudinem. Porrò aqua lacus illius deinceps curãdis varijs morbis ex digiti sacri contactu vim idoneam percepit: & si ad humanos vsus accommodaretur, nocere potiùs quàm prodesse visa est.

Ipsum autem sepulcrum beatissimi antistitis assiduis noctibus cælica luminaria & lampades illustrârunt: id quod non solùm religiosi & pij viri, sed præter cæteros etiam ipsi carnifices viderunt. Postquàm verò tristis nuncius tam immaniter occisi Stanislai ad aures Gregorij VII. Põtificis Maximi peruenit, diù pro ambiguo habitus est, quòd Pontifex & Cardinales facilè sibi persuadere non possent, tãtum scelus à rege susceptum. At vbi multorum & literis & relatione confirmatus est, multùm luxit Pontifex, & qua pœna tanti viri cædes mulctanda foret, deliberare cœpit. Tandem in regem & sceleris administros atque fautores excommunicationis pronunciauit sententiam: scripsitque Gnesnensi Archiepiscopo Petro, alijsq; Poloniæ Episcopis, vt in vltionem tam immanis parricidij vniuersa Gnesnensis prouincia interdicto subiaceret, & tem rex Boleslaus quàm necis horrendæ participes satellites Dominicis & festis diebus pulsatis campanis & accensis cereis publicè & solenniter nominatim interdicto & anathemate plexi denunciarentur, & simul vniuersum Poloniæ regnum interdicto teneri: quas pœnas extendi voluit etiam in exteras regiones, ad quas rex vel complices eius peruenirent, quandiù illic morati essent. Prætereà regem Boleslaum & vniuersam Poloniam regio honore priuauit, omnes principes, barones & subditos ab obedientia illi præstauda absoluit, multasque alias pœnas inflixit filijs & hæredibus equitum, qui necem intulerant viro innocentissimo. Pontificis hac sententia etsi magnum allatura periculum videretur, si ab Archiepiscopo & Episcopis publicata foret, non tamen illi ausi fuêre Pontificis negligere voluntatem. Itaq; sicut ille iusserat, ità fecêre: clausaque sunt templa omnia, cultus omnis diuinus, non sine multo Cleri & populi luctu, publicè intermissus est. Reuelatum etiam diuinitùs fuit quibusdam religiosis viris, in vltionem necis Stanislai regnum Poloniæ in tot factiones distractum iri, in quot fuisset partes eius corpus dilaniatum. Quod sanè verissimum fuisse, rerum successus posteà comprobauit.

Cap. 25. Ardentiam pades calestes ad sepulcrum eius. Rom. Põtifex anathemate ferit eius percussores. Priuat regẽ & regnum titulo regio

At verò Boleslaus rex triennio mansit peruicax, Pontificisque anathema pro nihilo putauit, licèt eum hortarentur & Archiepiscopus & Episcopi, vt missis Romam legatis, Pontificis animum placaret, & congrua pœnitẽtia facinus admissum expiaret: quæ omnia surdo narrabantur. Impius enim cùm in profundũ malorum venerit, contemnit. Sed illum contemptum multiplex Dei vindicta consecuta est. Qui enim anteà sæpè omnium ore celebratus fuit, posteà in summũ contemptum adductus est, non apud suos duntaxàt, sed etiam exteros, prosperique successus in diuersum mutati sunt. Etsi autem molestissimè tulit anathema Pontificium, plus tamen torqueri visus est luminaribus & lampadibus, ad beati Stanislai monumentum cælitùs submissis, itemque miraculis, quæ ad eius inuocationem fiebant. Existimans autem vano rumore ista hæc spargi in vulgus, vt certiùs omnia cognosceret, de specula arcis Cracouiensis suis ipse oculis vidit ea luminaria & lampades è cælo descendere supra sepulcrum eius. Tum verò nonnihil eius audacia compressa est, cœpitque timere sibi ob parricidium, præsertim cùm & apud suos in dies vilesceret, & eum exteri plus plusque execrarentur. Accedebant huc horridæ animorum inter se in regno Poloniæ dissidentium tempestates, bella intestina, multitudo principum, regius honor ereptus Poloniæ supra ducentos deinceps annos, multæque aliæ clades & calamitates.

Cap. 26. Prouer. 18. Vindicta multiplex regem sequitur.

Iam tertius ab interfecto sanctissimo Præsule voluebatur annus, nec tamẽ in loco eius alius subrogatus fuit antistes varias ob causas. Valde autem Polonos affligebat Pontificis interdictum, quod toto regno obseruabatur, accendebatq; multorum animos, vt Boleslaum parricidã conuicijs proscinderent, tanquàm tanti mali causam. Interim miser ille diris conscientiæ stimulis adeò noctes atque dies exagitabatur, vt nec cibum, nec somnum cõmodè capere posset. Consolabãtur illum amici, & animum eius erigere nitebantur, sed ad superiora flagitia etiam desperationem quandam adijciebat. Russię quędã prouincię ab illo bello victæ, parére illi noluerunt nec tributum pendere: proceres eius in dies maiori odio & contemptu

Cap. 27. Russi noluẽt parere Polonis.

cum

fex in eam curam intentus, cùm iam coram infinita hominum frequentia Assisij in hoc opere versaretur, vidit in templum inferri cadauer iuuenis extincti. Ibi tum humi se prosternit coram altari, cui assistebat, orat Dominum, vt præsenti miraculo confirmet vera esse, quæ de Stanislai sanctitate dicerentur. Vix precem absoluerat, cùm ecce defunctus redit ad vitam, & Pontifex tam insigni viso miraculo, pergit in offerendo sacrificio, pronunciatque S. Stanislaum in Sanctis deinceps numerandum, diemque festum ei celebrandum octauo die Maij, quo occisus fuit. Incidit hæc res in annum Christi supra millesimum ducentesimum quinquagesimum, cùm iam à cæde beatissimi Stanislai fluxissent anni centum & septuagintaquinque. Permulta indè secuta sunt miracula, quibus Deus cohonestauit sanctum martyrem suum in laudem & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula, Amen.

Surgit quidam defunctus.

Canonizatio S. Stanislai.

TRANSLATIO S. NICOLAI EPISCOPI EX MYRA LYCIAE VRBE AD APVLIAE OPPIDVM BArium vel Barum: *scripta ab Iohãne Archidiacono Barensi, iubente Vrsone Barensi & Canusino Archiepiscopo, circa annum Domini millesimum octogesimumoctauum, aut circiter.*

PROLOGVS.

VNiuersis Christi Ecclesijs literis nostris cognoscenda significamus, quæ miranda, laudanda & veneranda nostris in temporibus Nicolai beatissimi famuli sui meritis pro sanctissimis omnipotens Deus mortalibus insinnare dignatus est: videlicet qualiter de Mirea metropoli Barensibus per pontum transferentibus, illius artus sacratissimi Barum sunt apportati: vbi sunt etiam innumeræ ostensæ virtutes & stupenda miracula: quæ non solùm generationi præsenti vel voce vel scripto notificare curamus, sed etiam nostra post tempora generi venturo memoria & relationibus digna diligenter relinquere laboramus. Nos etenim certissimè nouimus, omnis quoquè totum per orbem diffusa frequentibus argumentis est experta fidelis Ecclesia, quoniam licèt maiestas omnipotens aliorum sanctorum pro meritis apta & gratissima beneficia suis Christicolis dignatur concedere: maximè tamen pro huius sæpissimè largiri non distulit, quæcunque appetuntur suffragia illius inuocato pro nomine. Et idcircò sub isto vocabulo plures per omnes nationes & prouincias, vbi Christus Dominus colitur, quàm aliorum sanctorum consecratæ inueniuntur basilicæ: & mortales plures sunt, qui sancti huius solennia celebrant, quàm qui aliorum. Pro quo enim tam celeriter aliquis aliquo in periculo positus sensit cælitùs adiutorium? Neque enim hoc proferimus, vt sanctis derogemus alijs, vel animaduersione illorum merita minuamus: sed istius virtutes prædicamus, vitæque continentiam & constantiam miramur, & mirando collaudamus, qui tantam apud Deum hac in vita & post hanc vitam obtinuit & obtinet gratiam. Quam ob rem nec minori lætitia & celebritate ista, quæ est in Translatione, debet à fidelibus honorari festiuitas, quàm illa, quæ sua de dormitione celebratur solennitas. Virtutum enim signa & tunc & modò manifesta claruerunt, æqualia & innumerabilia. At fortassis festiuitatem istam non omnes æqualiter celebraturæ sunt Ecclesiæ: Barum tamen tota cum Apulia laudibus dignissimis precibusque humilimis quotannis magnificare non negliget. Hoc etenim maximè tanto thesauro ditatum, tantaque dignitate illustratum videtur. Istud autem omnibus de alijs nequaquàm ambigimus fidelibus: Verùm nihilo minùs asseuerare volumus, quod certissimè nouimus, quoniam mirandum venerandumque habetur & habebitur ab omnibus, quod omnium conditori hac in tempestate mortalibus ostendere, vt prædictum est, placuit. Quod ego Iohãnes Barinæ Archidiaconus ecclesiæ per iussionem domini mei & patris Vrsonis Barensis & Canusinæ Archiepiscopi ecclesiæ, qualiter sit actum, breuiter & liquidè, seriatim quoque pandere non grauabor.

S. Nicolaus quàm celebris in Ecclesia Dei.

Festũ translationis S. Nicolai.

Maij 9.
Cap. 1.

Multi Imperatores & proceres S. Nicolai reliquias ad ſe tráſferre conati ſunt.

POSTQVAM beati Nicolai ſubſtantia incorporea & inuiſibilis à corporea viſibilique fuerat ſubſtãtia ſeparata, & ab ſpiritibus vranicis in præparata requie collocata, multi Imperatores, multique potentes mortales, artus illius ſacratiſſimos de vrna, qua manebant reconditi, ſummo conamine tentauerunt abripere, propriamque ad patriam tranſportare. Nanque vnus de palatinis magnatibus hoc pro auferendo & afferendo theſauro ſuo ab Imperatore legatus, cuius Myrea tellus parebat imperio, ad eccleſiam vbi ſanctum iacebat corpus aduenit. Qui cernens propter quod venerat non ſe poſſe perficere, beatum Nicolaum flagitare cœpit humiliter, vt ſi loco ab illo tranſmutari ſe non permitteret, vel aliquam videndam ſibimet particulã dignaretur concedere, quam oſculari valeret. Cuius poſtulationi ſanctus Nicolaus non defuit, ſed quod rogauerat adimpleuit. Nam vbi de liquore vrnæ cum peniculo, ſicut ſolitus erat, extraxiſſet eccleſiæ miniſter, dens vnus ſtatim cum illo extractus apparuit. Quem maxima cum lætitia ſuſcipiens ille, Deo eiuſque famulo Nicolao gratias agere, & oſcula figere frequentiſſimè cœpit. Quem aurea capſellula mox incluſit, & ſuper altare, quod ibi aderat, poſuit. Cumq; poſt paululum adſpexiſſet, manare oleũ illa de capſellula multum vidit. Inuoluit ergò eam pallio, putans hoc poſſe modo illum intus perſtringere, nè foràs exiret ampliùs, liquorem: ſed fruſtrà. Nam quanto plus circunligabat, tanto liquor ipſe circuuuoluta pallia madefaciens potiùs emanabat. Ergò deſperare cœpit, quia non poſſet habere in occulto, ſicut optauerat: idque Domino manifeſtante cognouit. Ipſi etiam beatus Nicolaus in ſomni viſione fertur apparuiſſe, dentemque ſupradictum præ manibus tenens & oſtendens dixiſſe: Eccè poſtulationi tuæ ſatisfeci: ferre autem tecum vt voluiſti non poteris, quoniam ſeparari ab alijs membris meis vel minimam particulam non permitto. Ille autem euigilans, & animaduertens tantummodò imaginationem ſomni fuiſſe, dentem vbi poſuerat non inuenit. Hoc quidem in Græcis voluminibus ſignificatum inuenimus, quod idcircò noſtræ relationi prænotauimus, quatenùs oſtenderemus, quia omnipotens Dominus ſui famuli corpus exindè, vbi fuerat hactenùs, per tot curricula temporis non permiſit tranſmutari.

Nota rem ſtupore plenam.

Animaduertẽs, pro, exiſtimans.

Cap. 2.

Porrò ſicut in vera Græcorum repetitur hiſtoria, iſte ſanctiſſimus pontifex in ſynodo Nicena fuiſſe legitur oppidò iam ſenex: in qua præſidente beato Papa Syluestro, magnoque principe Conſtantino, Arrius ſuis cum fautoribus condemnatus eſt. Ipſe autem beatus Nicolaus paucis pòſt diebus ſuperuiuens, cælo ſpiritum reddidit, corpus ſolo tradidit. A quo tempore vſque ad eius ſancti corporis tranſlationem, ſecundùm eorundem calculationem, ducentarum ferè Olympiadum curricula tranſierunt. At verò ſecundùm noſtram ſuppuiationem, ex quo Verbum Dei caro factum eſt, & habitauit in nobis, anno milleſimo octogeſimoſeptimo, Indictione decima, quidam Barenſes cum tribus nauibus Antiochiam negotij cauſa proficiſci voluerunt: ijſque iam paſſis velis regna ſuper Neptunia volãtibus, nutu tæ prædicti quasi diuina inſpiratione commoniti, mutua inter ſe ſermocinatione de tanto rapiendo theſauro conferre cœperunt. Quidam autem ex ijs ad [illegible]ndum id hortabantur: poſſe enim hoc diuino perfici adiutorio, veluti iam ſcirent certiſſimè, conſtanter aſſerebant. Aiebant eccleſiam ſolitariam, clero populoque vacantem, & idcircò neminem fore, qui ipſis obſtaret. Alij autem nè hoc tentarent diſſuadebant, facinus clariſſimum & difficilimum fieri poſſe deſperantes.

Ideſt, mille annorum

Cap. 3.

Vt autem Myream lætantes acceſſerunt, ad ſitus ancora de prora iacitur, ſtant litore puppes. Habito ſtatim inter ſe conſilio, peregrinum quendam, quem * pupatum ſecum vehebant, præmittunt exploratum. Qui rediens, in caſtro, quo ſancti erat baſilica, Turcos non paucos renuntiauit adeſſe. Ille enim, qui eidem caſtro præerat, ibidem defunctus iacebat, & ea cauſa ad exequias funeris conuenerunt. Quo audito, expanſis carbaſis ilicò versùs Antiochiam proras ratium direxerunt, paucisque diebus ſecundo curſu ad eam peruenerunt ciuitatem. Vbi [illegible] Venetorum inuenientes, de varijs rebus, vt aſſolet, percontari cœperunt. Erant enim qui-

quidam ex nostris Venetorum cognati & amici, cum quibus de corpore beati Nicolai mutuò confabulabantur. Veneti verò id quod dudùm animo conceperant, edere verbis nequaquàm dubitauerunt. Nam & palos ferreos & malleos præparatos se habere confessi sunt, & quòd tentare deberent inter se iam consultâsse, illis pandere non distulerunt. Quod cùm nostri Barenses audîssent, ad hoc incipiendum & perficiendum maiori etiam desiderio sunt accensi, & non tam pro sua gloria & honore, totiusque patriæ nostræ decore & ornamento audaciores & ardentiores esse cœperunt, quàm ob vitandum dedecus & vituperationem sui: veriti nè fortè Veneti id perficerent, atque indè ipsi ignominiæ nota afficerentur. Quapropter etiam maturauerunt negotium, cuius explendi causa iter susceperant, vt indè ocyùs remearent.

Veneti vt se cōparârint ad tollēdas S. Nicolai reliquias.

Eo expleto, cùm iam redirent, & prospero Austro velis turgidis vndas æquoreas carinæ sulcarent, ad Myreumque litus appropinquarent, transire illud vtraque tendere voluerūt. iam enim deferbuerant, & velut tepidi ex priore facti erant ardore. Ambigere enim cœperant, quòd rem difficilimam se moliri non ignorarent: tum quoque cursum velocissimum habere videbantur. Itaque iam intermittere voluerunt, quod priùs consuluerant: sed diuina dispositio, quæ hoc perficiendum constituerat, non intermisit. Nam imperante potentia creatoris, ad sua mox rediens loca syluia turbidus Auster, & nimius gelidis Boreas est missus ab antris. Ità ergo inuiti steterūt, qui modò spontanei noluerunt. Exploratores deindè præmiserunt: qui redeuntes nuntiauerunt ecclesiam esse solitariam, clero & plebe vacuam: tribus tantummodò custodientibus monachis, neminem impedientem, nullumque illic esse resistentem. Indigenarum enim exigentibus meritis, ea desolatio & deuastatio iusto Dei iudicio illi regioni accidit, quam gens infidelis inuaserat, suoque dominio subdiderat, eaque causa deserta remanserat. His auditis, arma continuò compræhendunt, paucisque relictis, qui naues interìm custodirent, instructa acie benè muniti & cauti, tanquàm hostibus obuiàm ituri, pergere cœperunt. Metuebant enim sibi, quòd terra illa genti infideli subdita esset, longeque à litore locus, ad quem ibant, plùs minùs spatio trium milliariorum abesse videretur.

Cap. 4.

Barēses non sine nutu diuino coguntur ijs obtinendis operam dare.

At vbi ecclesiæ claustra ingressi sunt, arma deposuerunt, ædemque sanctam humiliter suppliciterque subierunt, & Sancto preces obtulerunt. Finitis omnium precibus, antè dictos custodes sine dilatione de sancto corpore percontati sunt, & vbinàm iaceret. Quibus illi, Hoc loco, inquiunt, sicut à nostris accepimus decessoribus, sine ambiguitate repositum credimus. & his dictis, locum ostenderunt. Deindè sancto de liquore more solito extrahentes, illis tribuerunt: de quo cùm acciperent quidam in sua vascula, Lupus presbyter Barensis illorum comes in vitream ampullulam de eodem excepit: quæ alto loco interim dum loquerentur, vt quæ securè illic seruaretur, reposita, casu improuisò in pauimentum marmoreum cecidit, sed nihil de sua integritate amisit, solidaque, vt priùs fuerat, non sine omnium, qui aderant, admiratione de pauimento leuata est. Tum verò cœperunt cum monachis suprà dictis quasi tentantes colloqui, dicereque se velle indè sacrum corpus tollere, & ad suam patriam transportare. Hac enim causa, inquiebant, à Romano Pontifice missi venimus, tribus aduecti nauibus. Si consentire nobis in hoc volueritis, dabimus vobis de vnaquaque puppi centum aureos solidos. Hoc illi audientes, stupefacti & pauore correpti sunt: &, Quomodò, inquiunt, istud attentare & perficere audebimus, cùm nullus mortalium id hactenùs impunè attentauerit? Quis autem tam sit temerarius, vt tantæ mercis vel emptor vel venditor esse velit? aut quę tanti erit pretij res tamque admirabilis, vt tanto possit thesauro comparari? An verò aurum vel argentum vel lapides pretiosi ei possunt æquari? Si domini terrarum non temeritate, sed ne precibus quidem & supplicationibus istud conari sunt ausi, quo pacto id vos ad effectum perducere valebitis? Definite ergò tantum persequi nefas. non enim diuinæ id gratum est voluntati. At tamen, si sic vultis, periculum facite. eccè locus hic est. Hoc autem dixerunt, nullo modo putantes fieri posse, quod illi volebant. Tot enim cursibus exactis solaribus, neminem mortalium nouerant, qui vel occultè furari, vel palam vi rapere, vel à Domino precibus id impetrare hactenùs valuerit.

Cap. 5.

Illustre miraculum.

Nota quanti olim fecerint sacras reliquias.

Cap. 6. His atque alijs inter ipsos alternatim habitis sermonibus, animare se inuicem, & vt auderent statimque inciperent consilium habere cœperunt. Non enim illis opportunum erat aut commodum, sed oppidò sinistrum & inconueniens vlteriùs rem differre. Solari enim lampade ad occasum vergente iam aduesperascebat: resque ipsa & locus peregrinus, reditusque ad naues dilationem ac securitatem illis minimè permittebant. His ergò conuenienter prudenterque prouisis, sæpè nominatos monachos primò comprehendunt & tenent: deindè speculatores constituunt, qui vndiquè venientes prospectent, nè quid ab improuiso, quod neutiquàm vellent, illis incommodi accideret. Strabāt etiam hinc indè armati per tramites, vt fortuitò aduenientes caperent, nec abire sinerent: nec adeò pauidi erant, tametsi numerus armatorum non excederet quadraginta & quatuor iuuenes, sed audacissimos, quin hostibus quadruplò pluribus fortiter vellent obsistere, nec verterent terga, aut illis manus traderent. His autem cautè prudenterque foris ordinatis, intùs presbyter ille, quem suprà nominauimus, & alter consodalis Grimoaldus nomine, cum paucis alijs in ecclesia stantes preces inchoant, quæ vsitato more litaniæ vocantur. Sed timore pariter & tremore correpti, ac velut dementes effecti, linguæ instrumento impedito, quæ inchoauerant clariùs exprimere non valebant. Intereà Matthæus vnus ex nautis, ferreo arrepto malleo pauimentum marmoreū percussit & fregit, sub quo cæmentum reperiunt. Quo comminuto & eiecto, vrnę dorsum marmoreæ confestìm apparuit. Hinc ergò exorta lætitia, magis ac magis fodere, veteremque iuncturam calcis cum asciola quadam rumpere ac dissipare, fragmentaque eijcere non tardabāt. Quibus eiectis, forisque pila detecta, atque à iam dicto iuuene malleo percussa, fragrantissimus subitò ac suauissimus odor exiuit, qui mira eos, qui aderant, suauitatis delectatione impleuit.

Barenses se niò se accingunt ad S. Nicolai reliquias auferendas.

In marmorea vrna ex condita ſu ête.

Cap 7. Idem verò iuuenis immittens manum, primoque liquorem attingens, sensit esse valdè copiosum, ità vt vrna eadem, quæ non parua erat, quasi vsque ad medium plena esse videbatur. Deindè immergēs dexteram, thesaurum pretiosissimū, quem ineffabili desiderio quærebat, inuenit: inuētumque impauidus celeriter extraxit. Nam sicut ipse nobis retulit, verbis credibilibus fidem faciens, nunquàm se tam securum atque interritum stetisse fatebatur. Vndè quis ambigat tanto in opere, nè formidaret, ope Angelica eum fuisse confirmatum? Expositis autem membris cæteris confusè ac temerè, caput adhuc deerat. Quo nondùm reperto, tristes aliquantulùm sunt effecti. Quapropter inclinans se iuuenis ille, non vt priùs sol[illegible] immersis manibus in multo liquore quæsiuit illud, verùm etiam audacia temeraria pedibus ingrediens (Sic enim necessitas admonebat) sanctum caput hinc indè quæsiuit: repertoque egressus est, salutifero de latice vestibus & toto corpore madefactus. Factum id est duodecimo Calendas Maij. Intereà quidam ex circunstantibus nautis clanculùm de sanctis reliquijs minimas particulas auferentes, occuluerunt: sed frustrà. Vt verò confitentes hoc factum suum cæteris artubus illas restituerint, suo loco posteà ostendemus.

Multum ex eis olei manat.

Caput eius reperitur.

Cap. 8. His ità consummatis, loculus illis deerat, in quem sancta illa omnipotentis Dei inferrent munera. Nanque inopinatò & ex improuiso istud eis euenerat, & idcircò nihil tale præparatum secum attulerant, quo excipere illa honesteque componere possent. Sed tamen alterius ex ijs, quos diximus, presbyteris cista quam induerat tunica, quæ aliàs paludamentum vocatur, prout poterant ea inuolucrunt: statimque subeunte Lupo presbytero, per humeros eius guttulis odoriferis decurrentibus, onus leuissimum, nulla terreni ponderis grauitate molestum, cùm omnes essent armis accincti fulgentibus, asportārunt, prædam sanctissimam non ex hostibus ferētes, sed ex Dominico gazophylacio, diuina largiente gratia, sumentes, thesaurumque venerabilem de arca sanctissima furto laudabili tollentes, non sine Angelico, vt putamus, comitatu, exultantibus animis cum laudibus altisonis, quantum quidem laici sciebant, ad litora properè remeabant. Nec deerant nonnulli, qui de sancto vrnæ, quam rapuerant, marmore frusta quæ poterant secum auferrent: è quibus in minutas diuisis particulas à multis pontificibus per Italiam multa sunt altaria tabulæque itinerariæ consecratæ. Idem factum est & de panno illo nimiùm madefacto, quo artus venerandos inuolucrāt. Quippè vtcunque sanctificatum est, & ob hoc valdè venerandum, atque in huiusmodi locis honorificè recondendum.

Guttulæ odoriferæ defluunt à reliquijs eius.

Vt

Cap. 9.

Obserua pium nautarũ studium.

Vt autem ad ponti aduenêre confinia, sanctasque deposuêre reliquias, orta est inter illos contentio, quinam ex illis, aut cuius nauis ferret onus illud desiderabile. Optabat enim vnumquodque sodalitium in suo illud portare nauigio. Quis enim tantum nollet seruare & custodire patronum, à quo se ipse potiùs seruãdum & custodiendum, atque ex omnibus aduersis eripiendum non desperaret? Placuit tandèm omnibus, vt omissa hac contentione, illius nauis sodalitas secum veheret, in qua nauta erat huius operis audacissimus effector: ea tamen conditione, vt priùs iusiurandũ darent, se sine cæteris nihil de sancto corpore acturos vel constituturos. quod quidem ità factum est. Cõcordia ergò inter illos hoc modo cõposita, ratem ascendunt, & alio illud inuoluẽtes panno candido & nouo, priore ablato, in ligneum imponunt vasculum, in quo laticem vel temetum nautæ seruare solent. Intereà fama pernicibus alis volitans, incolis Myrei castri, quod non longiùs milliario vno ab eadem ecclesia in monticulo quodam situm est, aures multorum tristi voce percutiens, id quod gestum erat nuntiauit. Concurrentes ergò vndiquè cursu velocissimo, irati nimiùm ac tristissimi tendebant ad litora, ob raptumque pastorem & dominum lugentes amarissimé, crines & barbas euellere diutissimè non cessârunt, & vocibus luctuosis, petindè ac si charissimi propinqui alicuius corpus exanime libitina ferrent, ità clamitabant:

Dolor Myrani populi ob ablatas S. Nicolai reliquias.

Tempore quid miseris heu nobis accidit isto,
Quo patriæ nostræ dedecus aspicimus?
Munera tanta Dei multos seruata per annos,
Tam facili raptu perdidimus subitò.
Hactenùs hoc fuerat Lyciæ ditata superno
Thesauro tellus, ac decorata nimìs:
Laudibus eximijs totum celebrata per orbem,
Et munita parris magnanimi meritis.
Infelix Myrea tuis spoliata manebis
Cultibus & donis, mœstaque semper eris.
O Nicolaë pater toto venerabilis orbe,
Cur patriam nostram deseris, immò tuam?
Hic genitus fueras, sanctisque parentibus altus:
Hîc puer & iuuenis, virque senexque pius.
Hîc pater & dominus, pastor custosque benignus,
Hactenùs hac patria viuus & exanimis.
Qualibet hanc miseram quotiens aduersa premebant,
Auxilium petijt mox pater alme tuum.
Rebus in aduersis aderas spes vna salutis,
Munimen tribuens supplicibus populis.
Quorum tu precibus præsens venerande fauebas,
Votaque suscipiens, quæque rogata dabas.
Vndiquè currebant cunctis è partibus orbis,
Ad sacrum tumulum sæpè salutiferum.
Nouerit heu vacuum simul ac quem turba fidelis,
Omnis cessabit cultus, & omnis honor.
Munera quippè Dei deerunt, & gratia prima:
Historiæ solum nomen erit veteris.
Pastor oues proprias cui nos committis alendas?
Te linquente gregem, mox lupus aduenict.
Virtus, solamen nostrum, decus omne, leuamen:
Tu spes vna, salus, causaque lætitiæ.
Væ nobis miseris, hæc omnia perdimus: at nos
Hinc subit & luctus, perpetuusque dolor.
Heu cui tale nefas fuit hæc permissa potestas
Efficere, & tantum sic violare locum?
Et malè tractauit cuius temeraria dextra,
Fecit & hoc furtum quis modò sacrilegus?
Sed fortunati, qui prædam fertis opimam,
Nos infelices occupat omne malum.

Inuocatio Sanctorum quid conferat.

Cap 10. Hęc & alia tristitia & dolore atque ira cogente conclamabant lugentes,ac deindè ad propria mœstissimi lachrymisque madentes remeabant. Inter abeundū autem frequenter vultus conuertebant ad litora,nauesque respiciebant. quippè in quibus & illorum & totius patriæ decus & gaudia ferebantur.Interdùm verò inhiantes & tanquàm versi in amentiam restabant,atque vt leænæ toruæ, cùm sunt fœtæ,& tigrides asperrimæ fremebant.Illis deniquè mœrore cōscio abeuntibus,lentisque gressibus arenas calcantibus,isti comitante lætitia,exultantibus animis,rudentes celeriter exoluunt à litore,suaque assidentes per transtra,alacriter remigare cœperunt. Quanta enim illi non absque animi stupore tunc hilaritate perfusi fuerint,nec voce proferre, nec literis explicare, nec animi consideratione consequi possim. Nauigantes autem, nocte illa in insulam,quæ Cacabum dicitur, delati sunt: qua relicta, laborante remigio ad Maiestras insulas (sic enim nominantur) profecti sunt.Indè recedentes, cum multa remigum fatigatione ad loca Maeri appulerunt.His enim tribus noctibus,geminisque diebus admodùm illis aduersante Borea nauigârunt.Vndè etiam quidam inter se colloquentes,fluctuantibus & turbatis animis dixerunt: Quid ità nobis infestus est hic ventus,nec quiescit? Forsitan aliud nobiscum vehimus: non illud quod autumamus. Aut si re vera corpus S.Nicolai ferimus, fortassis nō ei placuit id quod fecimus,atque ea causa malè egimus, & vlteriùs illud ferre non valemus.

Exultabundi auehunt Barenses S. Nicolai reliquias.

Cap 11. Ex ijs autem vir quidam Eustasius nomine,nocte sequenti fertur vera somnij visione vidisse,immò huiusmodi passionem sensisse, hyrundines eius linguam mordicùs appræhensam malè tractantes atque cruentantes. Qua ille visione perterritus & expergefactus, de cubili surgens nequaquàm tacere voluit quod viderat, sed socijs omnibus,metu necdùm de pectore recedente indicauit, asserens quòd verè sint membra sanctissimi Nicolai: nec dubitauit vlteriùs benè illi placuisse quod fecerant. Attamen illi de contrario vento perrexerunt inter se conqueri, & cur illis ea aduersitas accidisset percontari. Tum verò quidam ex ijs, ceu vates veridici, talia dicebant: Venti isthæc aduersitas, quæ nostrum impedit iter,vt nos quidem putamus,non priùs cessatura est, donèc artubus cæteris particulæ illæ,quæ separatæ sunt,coniungantur. Reuerà enim quidam ex nostris occultè de sanctis abstulêre reliquijs, easque apud se absconditas habent. Sed si læti cupimus omnes redire in patriam, sancto restituatur corpori, quicquid à quolibet sublatum est. Singuli etiam iureiurando firment se nihil eiusmodi penès se occultatum habere, vt ab omnibus suspicio omnis amoueatur.His dictis cùm omnes assentirent,singuli singulas,quas abstulerant, particulas ostenderunt : & in ijs Romoaldus quidam duos sancti viri dentes & exiguos articulos protulit: alter de sancto liquore omninò madidum marsupium,vbi seruauerat quod furtim abstulerat, se inuenisse confessus est.Ijs ergò particulis cæteris artubus adiunctis, singuli proposito Euangelij codice iuramento satisfecerunt, se de S.Nicolai reliquijs nec habere quicquā absconditum,nec scire quenquam alium habere. Cùm hæc ab omnibus vnanimiter facta fuissent,iam minimè deinceps senserunt aduersa ventorum spiramina,quodque priùs inconsultè gesserant,de eo postmodùm se benè consuluisse apertè cognouerunt.

Visio cuiusdam.

Restituuntur ablatæ particulę de reliquijs,& redit ventus secundus.

Cap.12. Flante ergò prospero vento, latumq; carinis ęquor sulcātibus, Domini collaudātes magnalia, lętissimi cursu vehebātur citissimo,& sicut posteà itinere iam peracto compererunt,prędictum illis fuit quiddam valdè mirabile.Nanq; vni ex nautis,cuius nomen erat Disigius, cùm quies soporifera eius mēbra teneret, apparens imago viri venerabilis fertur dixisse:Nolite timere,sed constantes estote:quia vobiscum ero.Et ille, Quis tu,inquit,es domine? Cui sic responsum venerandus reddidit heros:Sum Nicolaus ego,vobiscum qui modò dego.Et vt me verum experiamini dicere, die vicesimo,à quo corpus meum abstulistis, Batinum portū intrabitis.Hæc vbi imago illa locuta est,ab oculis illius euanuit.Hoc autem ille euigilans omnibus enarrauit.Atque id ità demùm,vt prædictum fuit,euenisse constat. Hinc igitur tanto confisi miraculo, minimè iam pelagi minas exhorrebant,nec rabidos ventorum impetus, vt perpauidi nautæ solent, expectabant, nec potestatem ponticā contra se futuram metuebant: quippè qui illum, per quem tempestates terribiles sępissimè quieuerūt,secum per pelagus securi ferrēt. Porrò illis gaudentibus, & medio pelago carinis currētibus,aucula quædam ex improuiso apparuit: quæ huc

Visio Disigij nautæ.

Miri quiddam de aui cula nautis.

huc illuc intra nauem nunc volitans, nunc pedibus inter nautas ambulans, quasi mansueta & domestica, & quæ capi non renueret, ibat & redibat, ascendebat & descendebat. Quam illi vultu hilari adspicientes, mirabantur nō solùm eius mansuetudinem & circuitiones, sed etiam aduentum. In medio enim æquore ventosis alis volantibus nauibus, ab insulis & tellure longissimo interuallo separati videbantur: atque indè animaduertentes vndè ea aduenisset volucris, lętitiam simul & admirationem conceperunt. Cùm autem aliquantispèr intra ratem hac illac deambulâsset, ab oculis omnium est ablata, nec vsquàm ampliùs visa. Læti igitur ex eo effecti sunt, quod visu corporeo conspexerant: quandoquidem aliud in illa volucris specie fuisse, interiori speculatione colligebant & credebant.

se adiūgente familiariter.

Sed maiori quotidiè exultatione afficiebantur. Crebrò nanque inter lucem & tenebras odorem suauissimum, mirabilem & incognitam spirantem fragrantiam, sentiebant. Atque ijs omnibus meritò exhilarati, ad portum S. Georgij paucis diebus appulerunt: qui locus à Barinis mœnibus non ampliùs quinq; abest milliarijs. Vbi ex vasculo suprà memorato sanctas extraxère reliquias, & in capsella lignea, quam in itinere parauerant, digna priùs veneratione eas exosculantes, quantùm quidem potuêre, honorificè eas condiderunt, & extrinsecùs pallio strictè contexerunt. Interìm quosdam de suis nuntios præmiserunt ad Clerum populumque Barensem: qui cùm illos audiuissent, confestim ciuitas tota gaudio inopinato, nouo & mirabili est repleta: omnique mox dilatione remota, vterque sexus & omnis ætas, atque adeò etiam infirmi ad litora conuenerunt. Nanque ferè viri omnes & mulieres, senes & iuuenes, anus & iuuenculæ, pueri & adolescentulæ, infantuli & infantulæ naues sæpè dictas, tantam Baro cunctæq; Italiæ lætitiam afferentes, intentis obtutibus & iucundissimis animis venientes expectabant.

Cap. 13. *Obserua dé odore mistico.* *Vide studiū priscorū erga sacras reliquias.*

Vt autem iuxta portum applicuerūt, cuinam viro ecclesiastico & religioso tantum thesaurum porrigerent & committerent, ignorabant. Vrso enim Barinorum Archiepiscopus, vir religiosus, Deoque dignus, & dominis Italicis notissimus & familiaris amicus erat tum apud Tranum, cum quo & nos illo die eramus. Nauis enim illic præparata stabat, quam post diem alterum ingredi statuerat, causa orationis Hierosolymam profecturus. Porrò legatus ad eum festinus venit ciuium Barensium cum literis, quæ omnipotentem Dominum tam mirifica dona ecclesiæ Barensi ipsius tempore concessisse significabant. Omisso ergò ille cœpto itinere, immensa repletus lætitia, Barum sibi properè petendum existimauit. Interim nautæ Eliæ Abbati cœnobij S. Benedicti, quod supra portum situm est, capsellam sacras reliquias continentem commēdârunt: quam ille suscipiens, in eadem beati Benedicti ecclesia nono die mensis Maij, in quo translationis est constituta celebrari solennitas, tribus diebus & noctibus cum fratribus suis diligenter & cautè custodiuit. Nam indè posteà fuit ablata, & ad curiam, quæ dicitur Catepani, deportata. Inter ciues nanque Barenses ciuilis dissensio & seditio exoriens, in duas est partes diuisa. Alij enim in hac ciuitatis parte, alij in altera Sanctum collocare nitebantur. Quid autem inter illos euenerit, per notas vocum nolumus nostris mœrendum relinquere posteris: sed malumus silentio sempiterno teneri, & obliuione ignorari. Tandem verò adueniente Archiepiscopo, nautæ & ciues rogauerunt illum, vt capsellam illam intra curiam suam sineret reponi, quòd locus illic esset aptus & amplus, ibique propria ecclesia construeretur. Quorum ille postulationi consensum præbuit: & mox cum episcopis & clericis omnique populo ciuitatis nudis pedibus illuc pergens, de medio curię abstulit, & in ecclesia beati protomartyris Stephani, quæ paucis mensibus ante annos tres fabricata fuerat, deposuit. Deindè solicitè cogitare cœperūt, cui viro idoneo, digno & fideli tantum thesaurum fideliter custodiendum committerent, qui & oblationes fidelium susciperet, fideliterque ad necessaria basilicæ opera seruaret, omnibusq; præesset vtilitatibus prouidus dispensator. Sed neminem alium tantæ rei magis idoneum hac tempestate reperire potuerunt, quàm antè dictum Eliam Abbatem. Itaque omnium consensu & fauore Archiepiscopus loculū corporis & cætera suprà memorata illi commisit, agendisque omnibus eum præpositum esse voluit.

Cap. 14. *Eccè reuerentiam erga reliquias*

Hæc ferè omnia, quæ hucusque per notas vocum & mentis stylo inculto, pro tenuitate ingenioli nostri consignauimus, omnipotens maiestas per mortalium actiones operari dignata est: cætera quæ sequuntur, ipsa sola operata est, signa

Cap. 15.

videlicet virtutum suarum innumera & miranda. Placuit enim diuinæ omnipotentiæ, quod actione temeraria factum videbatur, sua confirmare operatione mirabili. Ambigebant enim non pauci fideles, & idcircò tanta gratia & gloria & sublimitas ex diuina dispositione Barum aduenisse, totamque Italiam illustrâsse, non rata mentis ratione credebatur. Vt enim initio diximus, permulti principes id frustrà sæpè conati fuerant. Si quis autem quærat, vel secum tacitus miretur, cur quod illis per tot secula negatū est, istis Deus concesserit, responderi illi potest: Causam
Esa. 40. nos nescimus. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Hoc solum nouimus, quòd illis tunc noluit isthuc concedere, quod istis eùm sibi visum fuit concessit. Id verò non dubiè possumus conijcere, quòd pro salute Italorum, immò totius Europæ de Asia vsque Barum munus hoc gratissimum prouisor omnium transferri imperauit. In hac enim sola mundi parte, id est, Europa, catholica pietas abundantiùs & perfectiùs colitur: in alijs verò aut vix alicubi, aut nusquàm. Collaudare igitur Dominum oportet fideles omnes prouincias, & benedicere, eique grates dignissimas agere, quòd dignatus est respicere populum, quem suo sanguine redemit: cui hoc tempore tantam voluit impertire gratiam, vt per medelam, quam alij sentiunt, alij fieri cernunt in corporibus, animarum perpetua sanitas acquiratur. Neque enim credendum est, quòd pro solis corporibus sanandis, quæ sunt quandoque in cineres redigenda, hæc voluerit Dominus noster suis fidelibus prętare beneficia: sed post visibile medicamentum, inuisibilis necesse est medicina requiratur. Vtrunque enim sanare Saluator non despicit, qui vtrunque
Psal. 50. creauit: si tamen humilis præcedat supplicatio, cordisque contritio. Cor enim contritum & humiliatum Deus non spernit. Etsi autem totius Hesperiæ ciuitates & prouinciæ de tam mirifico munere iure congratulari videntur, at tamen Barum maxima & singulari ac velut propria quadam excellentia præfulgere conspicitur. Nam diuina imperante potentia, dimissa parria, in qua ortus fuerat, relicta episcopali cathedra cui præfuerat pontifex pius & venerandus, postremò quasi postpositis totius orbis terrarum partibus alijs, hanc sibi delegit beatus Nicolaus sedem, vbi corporis eius ossa sanctissima quiescant. Cur autem hic, & nō alibi, cùm sint & maiora, & meliora, & digniora loca, nemo à nobis curiosiùs inquirat. Nôsse ea sufficiat, quæ superiùs annotata sunt. Gaude igitur Barum gaudio singulari, sed in Domi-
Psal 32. no. Gaudete iusti, ait Propheta, in Domino. Et Apostolus: Gaudete in Domino
Philip. 4. semper. Exulta Barum, sed in Domino, qui hanc exultationem sola gratia sua, non præcedentibus meritis tuis tibi præstitit. Gloriare, sed in Domino, qui præ cunctis telluris partibus tanta te gloria sublimauit. Hoc enim modo in Domino te conuenit gaudere, lætari, exultare & gloriari, vt in primis fatearis non te meruisse tantam à Domino percipere gratiam. Quæ enim tua merita hoc digna munere fuêre?
Matth. 23. Deindè in superbiam nè efferaris, sed prona mēte humilieris. Qui enim se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Humiliaberis vtique; ex hoc, vndè humilitatem concipere debes, si te indè exaltaueris, vndè re oportet omnē superbam elationem respuere. Neque enim omnipotens Dominus idcircò hoc te ornauit & decorauit diademate, vt vitijs & criminibus adijcias incrementa: neque proderit tibi in ossibus beati Nicolai habere fidutiam, quòd Deo iubente intra mœnia tua quiescant, si prauis & probrosis moribus diuinæ contradicas voluntati. Sic nanque Iudæi, spretis Domini nostri Iesu Christi mandatis & virtutibus, in Moyse se fiduti-
Iohan. 5. am habere dicebant, quibus idem Saluator, Moyses, inquit, in quo speratis, ipse vos
Esa 29. accusat. & propheta: Populus iste, inquit, labijs me honorat: cor autem illius longè est à me. Non diligit beatus Nicolaus vanas cantiones laudesque sonoras: neque propterea huc à Deo missus est, vt illi huiusmodi reuerentia & honores vanitatis impendantur: neq; vt per veneranda merita illius corpora tantummodò sanentur: sed iubilationibus & laudibus, quæ ore proferuntur, animi affectus concorditer intendat, & ad hoc humiliato & contrito corde nostræ supplicationis & flagitationis sit intentio, vt magis spiritus illius quàm ossa sint nobiscū. Ipse enim Sanctus hoc mauult, hoc idem in nobis magis diligit: quem quotidiè nos obsecrare suppliciter expedit, vt suis sanctissimis meritis interuenientibus sedem, quam elegit, custodiat, muniat & ab aduersis eripiat ac tueatur: sed & omnibus fidelibus, eius suffragia quærentibus, solita pietate succurrat. Sed hæc hactenùs.
Cap. 16. Iam ad nostrum redeamus propositum, nè fortè hanc præfationem longiùs extenden.

[Margin notes:] En quantū prosint sacræ reliquiæ obtinentibus eas. — Hæc dicuntur in illos qui solo vocum strepitu altisque clamoribus contenti, nullam adhibent animi attentionem & deuotionem.

tendentes, tum legentibus, tum audientibus faſtidiũ ex dilatione inferamus. Nam licèt tantillum, quod iam præfari voluimus, non ſit infructuoſum & inutile, at tamen attentiùs & deuotiùs beatiſſimi Nicolai merita veneranda à cunctis fidelibus audiuntur, pro quibus omnipotens Dominus virtutes innumerabiles & admiranda dignatus eſt opera perpetrare. Quorum innumeram multitudinem (Neque enim ab vllo mortalium numero comprehendi queant ea, quę paucis diebus facta ſunt miracula) omittimus. Tam enim erat frequentiſſimus concurſus & conuentus languentium & dæmoniacorum, ex diuerſis prouincijs aduentantium, vt non ſolùm nomina ſingulorum hominum & morborum quoquè nos ignorare fateamur, ſed etiam certum eorum inire numerum minimè valeamus. Pauca ergò de multis excipimus, styloque noſtro ſeruanda & veneranda commendamus. Poſtquàm ad beati Benedicti eccleſiam, vt eſt à nobis ſuprà dictum, ab Abbate Elia ſanctiſſimi Nicolai capſa eſt delata, die altero tantæ fama rei & celſitudinis extra Barina mœnia mira ſe pernicitate effudit: primoque Barenſis territorij caſtella & villas adiens, omnium aures nuntio lætiſſimo percuſſit: moxque cateruatìm concurrũt vndiquè ſexus vterque & ætas omnis. Quid dicam? Præ agminibus frequentiſſimis virorum & mulierum, ſenum & iuuenum, diuerſorumque languentium viæ ampliſſimæ & ſemitæ longo telluris ſpatio pleniſſimæ videbantur, vocesque laudum altiſonæ hinc indè reſonabant. Quippè omnipotentem Dominum certatìm collaudabant, benedicebant & glorificabant, qui tanto theſauro ditare, tanto ſplendore illuſtrare, tanta conſolatione & propitiatione viſitare dignatus eſt regionem hanc.

Innumera miracula intra paucos dies.

Ingens concurſus ægrotorum ad S. Nicolai reliquias.

Deindè fama eadem pennis mota leuiſſimis, longiùs atque longiùs tranſuolans, intra paucos dies omnes Italiæ prouincias annuntiatione mirabili concitauit. Itaque concurrebant de vniuerſis totius Heſperiæ prouincijs diuerſæ Chriſticolarum multitudines, non tam pro nouitate rei oppidò venerabilis & deſiderabilis, aut orationis gratia, quàm ob virtutes diuinas, ſignaque miraculorum ſtupenda & innumera, quæ quotidiè fiebant. Nam primo die apud S. Benedicti eccleſiam, vbi ſanctum erat depoſitum corpus, ampliùs triginta ægroti ſexus vtriuſque & ætatis omnis à multimodis ſunt liberati morbis, perfectaque reddita ipſis ſanitate, cum gratiarum actione læti & incolumes ad propria remeabant. Die altero alijsque, quot à dæmonibus poſſeſſi, omninò à vexatione diabolica ſint abſoluti, quot linguæ vinculo, qui muti erant, expediti, quot ſurdorum obſtructæ aures ſint patefactæ, quot oculorum orbati lumine viſum recuperârint, quot deniquè alij multigenis ægritudinibus oppreſſi, ſanitati ſint reſtituti, notis vocum particularìm conſignare & enumerare nequimus. Infinitus enim eſt & nobis incompertus numerus.

Cap. 17.

Innumeri curantur.

Homo quidam de partibus Anconitanis ortus, curuato corpore debilis & infirmus erat, pedum ac manuum integris officijs carens. Qui deoſculans beati Nicolai capſellam, & humiliter expetens ſanitatem, eam recepit plurimis, qui aderant, cernentibus, domumque abijt benedicens Dominum, & eius famulum venerans. Sacerdos quidam de Camerino territorio paſſione guttæ in ſpina affectus, incuruationem & dolorem immodicum multo tempore pertulit, nec ad cælum reſpicere valebat. Is audiens tot virtutes mirabiles, quæ per beatum fiebant Nicolaum, interiori accenſus deſiderio, iter vt potuit cum ſuis conterraneis arripuit, & venire cœpit. Cumque ad locum quendam veniſſet, vndè primùm poteſt Barum conſpici, vbi magnam Crucem ligneam quidam fixerant, quòd illic ab infirmitate dimiſſi, ſanitatem viſa ciuitate recepiſſent: dum cernuus numeroſa & lenta mouens veſtigia, vt poteſt ambulat, ſensìm cœpit parumpèr erigi: & ſicut ipſe nobis retulit, videbatur ſibi calorem ſentire inſolitum, & à quodam anteriori corporis parte ſuſtolli. Mox quasì paucefactus & lætus inclamauit ſuos comites, qui eodem pergebant itinere, aſſeruitque ſe Domini ſentire virtutem. Quid multis moramur? Qui de domo infirmus exijt, & vſq; ad ſacrum corpus non niſi infirmum ſe venturum exiſtimauit, ad illud ſanus & alacer venit Dominum collaudans, ſanusque ad patriam repedauit.

Cap. 18.

Curuus erigitur.

Itém alius.

Apud Amalſiam puerulus quidam à nequam ſpiritu miſerabiliter vexabatur: quæ res parentes mœrore continuò vehemẽter affligebat. Sed excitati mirabilium fama virtutum, ocyùs Barum cum prole venerunt. Vbi autem ad Crucem paulò

Cap. 19.

ſuprà

ſuprà memoratam appropinquauerunt, Barumque indè procùl adſpexerunt, lætitia inopinata ſed optatiſſima ſubitò ſunt repleti, cernentes miſellum puerulum à maligno ſpiritu liberatum. Itaque non pro curando puero, qui iam curatus erat, ſupplicaturi, ſed pro recepta ſalute donaria oblaturi, Dominoque & S. Nicolao grates & laudes digniſſimas acturi, celeriter Barum adnenerunt.

Paruulus à dæmone liberatur.

Cap. 20.

Alij quidam à caſtello quodam eò acceſſerunt, ſecum afferentes infantulam, omnibus corporis viribus deſtitutam: itemque puerulum valdè debilem, qui nullum edulium ſtomacho poſſet ſalubriter retinere, vel naturali ordine digerere. Cumque aliquot diebus cum precibus & ſupplicationibus apud corpus ſanctiſſimum permanſiſſent, multasque in alijs virtutes effici, in ſuis nullas conſpicerent, maiori cum triſtitia & dolore, quàm priùs ſenſerant, ad proprias manſiones non ſine deſperatione redire cœperunt. Cùm autem à Barinis mœnibus quaſi trium milliariorum ſpatio iam receſſiſſent, ſub vmbris oliuarum ſecus viam & propter Solis æſtum, & itineris laſſitudinem hinc indè humi reſederunt. Cumque inter ſe muruò confabularentur, quidam ex ijs dixerunt: Non videntur nobis Barenſes vera dicere de S. Nicolai corpore, ob cuius merita & miracula eò acceſſimus cum infirmis noſtris, vt curarentur. Illis verò & hæc & alia deteriora falsò dicentibus, alij contradicebant hunc in modum: Non debetis vos his vti ſermonibus, neque nos dubitare conuenit, cùm tot hominum millia affirment id, quod vos negatis, & vndè vos dubitatis. Miramini, aut fertis indignè, quòd minimè vobis contigerit hoc quod optâſtis? Sed neque mirari debemus, neq; contra diuinam iraſci potentiam, ſi non accipiamus, quod merita noſtra nequaquàm promeruerunt. Huiuſcemodi atque alijs prolatis ſermonibus, ſubitò & puerulum ſanum, & infantulã, quæ nunquàm ſuos mouere greſſus poterat, ambulantem cõſpiciunt. Mox igitur diuinam collaudant operationem, & gratias agunt, quòd & beneficia optata conſecuti eſſent, & vndè ambigui fuerant, indè iam certiſſimi eſſe meruiſſent.

Temeraria quorũdam dubitatio.

Sanantur duo morbidi.

F. Laur. Surius Pio Lectori.

IN huius Tranſlationis libello nõ debet te, pie Lector, offendere, quòd cap. 15. Author dicit non diligere S. Nicolaum vanas cantiones laudesque ſonoras, & honores vanitatis. Facilè enim aduertis ex ijs, quæ mox ſequuntur, eum illos duntaxàr reprænendere, qui ſola vocum modulatione, idque ſtudio vanitatis & inanis gloriæ, laudant Sanctos, nulla adhibita animi pietate & attentione: quod valdè vitandum eſt, cùm dicat Apoſtolus: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Nos aliquot locis modicè ſtylum mutauimus, & quædam redundãtia contraximus.

HISTORIA DE OBITV VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI, AB EIVS QVODAM DISCIPVLO, *viro docto & pio, doctè & piè & fideliter conſcripta. Habetur in peruetuſto MS. codice.*

Maij 10.

Miſſæ & orationes pro defunctis.

MVNVSCVLVM quod miſiſti, multùm libenter accepi, multumque gratanter literas tuæ deuotæ eruditionis legi, in quibus quod maximè deſiderabam, Miſſas videlicet & orationes ſacroſanctas pro dilecto patre ac magiſtro Beda à vobis diligenter celebrari reperi. Vndè delectat magis pro eius charitate, quàm fretus ingenio, paucis ſermonibus dicere, quo ordine migrârit à ſeculo, cùm etiam hoc te deſiderâſſe & popoſciſſe intellexi.

Grauatus equidem infirmitate, & maximè creberrimi anhelitûs, & tamen penè ſine dolore aliquo, ante diem autem reſurrectionis Dominicæ, id eſt, ferè duabus hebdomadibus, & ſic poſteà lætus & gaudens, gratiasque agens omnipotenti Deo omni die & nocte, immò horis omnibus vſque ad diem aſſcenſionis Dominicæ, id eſt, VII. Idus Maij vitam ducebat, & nobis ſuis diſcipulis quotidiè lectiones dabat: & quicquid reliquum fuit diei, in pſalmorum cantu, prout potuit, ſe occupabat: totam verò noctem

lætus

lætus in orationibus & gratiarumactione Deo ducere studebat, nisi tantùm modicus somnus impediret. Iterumque autem euigilans, statim consueta scripturarum modulamina ruminabat, extensisque manibus, Deo gratias agere non est oblitus. Verè fateor, quia neminem vnquàm alium oculis meis vidi, nec auribus audiui tam diligenter gratias Deo viuo referre. O verè beatus vir. Canebat autē sententiam sancti Pauli Apostoli dicentis, Horrendum est incidere in manus Dei viuentis: & multa alia de sancta scriptura, in quibus nos à somno animæ exurgere præcogitando vltimam horam admonebat. Et in nostra quoquè lingua, vt erat doctus in nostris carminibus, dicebat de terribili exitu animarum è corpore. Cantabat etiam antiphonas ob nostram consolationem & suam, quarum vna est: O rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodiè super omnes cælos ascendisti, nè derelinquas nos orphanos, vsque, veritatis alleluia. Cùm venisset autem ad illud verbū, Nè derelinquas nos orphanos, prorupit in lachrymas, & multùm flebat. Et post horam cœpit repetere quæ inchoauerat: & sic tota die faciebat. Et nos quidem audientes hæc, luximus cum illo & fleuimus. Altera vice legimus, altera plorauimus, immò cum fletu legimus.

Hinc colligi possunt etiam superioris vitæ eius exercitia.

Heb. 10.

In tali lætitia Quinquagesimales dies vsque ad diem præfatum deduximus, & ille multùm gauisus est, & Deo gratias referebat, qui sic meruisset infirmari: & sæpè dicebat, Flagellat Deus omnem filiū quem recipit: & sententiam Ambrosij: Non sic vixi inter vos, vt me pudeat viuere: sed nec mori timeo, quia bonū Dominum habemus. In istis autem diebus duo opuscula memoriæ digna, exceptis lectionibus, quas quotidiè accepimus ab eo, & cantum psalmorum, facere studuit: Id est, A capite Euangelij sancti Iohannis vsque ad eum locum, in quo dicitur, Sed hæc quid sunt inter tantos? in nostram linguam ad vtilitatem Ecclesiæ Dei conuertit: & de libris Isidori Episcopi exceptiones quasdam, dicens: Nolo vt pueri mei mendacium legant, & in hoc post obitum meum sine fructu laborent. Cùm venisset autem tertia feria ante ascensionem Domini, cœpit vehementiùs ægrotare in anhelitu, & modicus tumor in suis pedibus apparuit: totum tamen illum diem docebat, & hilariter dictabat, & nonnunquàm inter alia dixit: Discite cum festinatione, quia nescio quandiù subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. Nobis tamen videbatur, nè fortè exitum suum benè sciret. Et sic noctem in gratiarum actione peruigil duxit, & manè illucescente, id est, quarta feria præcepit diligenter scribi quæ cœperamus. Et hoc fecimus vsque ad tertiam horam. A tertia autem hora ambulauimus cum reliquijs Sanctorum, vt consuetudo illius diei poscebat: & vnus erat ex nobis cum illo, qui dixit illi: Adhuc capitulum vnum de libro, quem dictāsti, deest, & videtur mihi tibi difficile esse te plus interrogare. At ille inquit: Facile est: accipe tuum calamum & tempera, festinanterque scribe. & ille hoc fecit.

Prouer. 3.
Heb. 12.
Apoc. 3.

Iohan. 6.

Nota antiquissimum vsum circūferendi sacras reliquias

A Nona hora dixit mihi: Quædam pretiosa in mea capsella habeo, id est, piper, oraria & incensa. Sed curre velociter, & adduc presbyteros nostri monasterij ad me, vt ego munuscula, qualia mihi Deus donauit, illis distribuam. & hoc cum tremore feci: & præsentibus illis, locutus est ad eos, vnumquenque monens & obsecrans pro eo Missas & orationes diligenter facere. & illi, Libenter, responderunt. Lugebant autem & flebant omnes, maximè autem in verbo quod dixerat, quia æstimarent quòd faciem eius ampliùs non multùm in hoc seculo essent visuri. Gaudebant autem de eo, quòd dixit, Tempus est, si sic factori meo videtur, vt ad eum modò absolutus ex carne veniam, qui me quandò non eram ex nihilo formauit. Multum tempus vixi, beneque mihi pius iudex vitam meam præuidit. Tempus absolutionis meæ propè est: etenim anima mea desiderat regem meum Christum in decore suo videre. Sic & alia multa vtilitatis causa ad ædificationem nostram locutus, in lectica diem vltimum vsque ad vesperum duxit.

En petit vir sanctus pro se defuncto orari.

Et præfatus puer Vnilberth adhuc dixit: Magister dilecte, restat adhuc vna † non descripta. At ille, Benè, inquit, consummatum est: veritatem dixisti. Accipe meum caput in manus tuas, quia multū me delectat sedere ex aduerso loco sancto meo, in quo orare solebam, vt & ego sedens patrem meum Inuocare possim. Et sic in pauimento suæ casulæ decantans, Gloria patri & filio & spiritui sancto &c. vltimùm è corpore exhalauit spiritum, atq; vt sine dubio credēdum est, quòd pro eo quia hîc semper deuotissimus in Dei laudibus laborauerat, ad gaudia desideriorū cælestiū

† Deest fortè, pagina, aut aliud.

Migrat à corpore.

anima

animæ eius ab angelis portaretur. Omnes autem, qui audire vel videre obitum Bedæ patris nostri valebant, nunquàm se vidisse alium in tam magna deuotione atq; tranquillitate vitam suam finisse dicebant: quia sicut audisti, quousquè anima eius in corpore fuit, Gloria patri, & alia quædam ad gloriā Dei cecinit, & expansis manibus Deo gratias agere non cessabat. Scire autem debes, quia adhuc multa narrari & scribi possunt de eo, sed nunc breuitatem sermonis ineruditio meç linguæ facit. At tamen cogito, Deo adiuuante, ex tempore pleniùs de eo scribere, quæ oculis vidi, & auribus audiui.

EIVSDEM BEATI VIRI VITA, AVTHORE IOHANNE TRITTHEMIO ABBATE SPANHEMENSI, LIB. III.

De viris illustribus Ordinis S. Benedicti, cap. 155.

BEda monachus & presbyter in monasterio sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Anglia, vir doctus & sanctus, per sua studia toto notus in orbe, multa ad vtilitatem Ecclesiæ composuit volumina, de quibus in secūdo libro iam fecimus mentionem. Hic in extremo natus orbis angulo, cùm esset puer septem annorū, sub magisterio Benedicti Abbatis in præfato monasterio nutriendus à parentibus traditur: in quo mirabiliter proficiēs, Anglorum doctor clarissimus effulsit. Anno vitæ suæ 19. diaconus factus est, 30. presbyter, ex quo tempore vsque ad vltimum vitæ suæ docere aut scribere non destitit, & sicut ipse per se fatetur, nihil illi dulcius erat, quàm diuinas legere sedulò & exponere scripturas. Huius doctrina tanto pretio digna habita est, vt Sergius Papa ab vrbe Roma Ceolfrido Abbati eius scripserit in Angliam, petens eum & exhortans, vt sine omni contradictione famulum Dei Bedam ad limina destinaret Apostolorum, eò quòd eius præsentia in arduis causis fidei, Ecclesiæ Dei valdè vtilis esset & necessaria. Iam enim fama eius se longè lateque per orbem dispersérat. Ità iam celebre erat nomē eius, vt in quæstionibus enodandis indigeret eo sublimitas Romana. Et tantis planè condigna laus studijs, quippè qui ex eo tempore, quo legere poterat, à sacra lectione & studio minimè cessabat.

Beda puer septennis traditur mo nasterio.

Quanti eū fecerit Sergius Papa.

Semper mens deuota studijs occupabatur salutaribus, quibus legit, scripsit vel docuit. Erat ei mos ex lectione vehementer accendi & compungi, ità vt sæpè inter legendum & docendum lachrymas calidas effunderet. Vndè post lectionem vel studium ad orationes sanctas doctor deuotus se contulit, sciens magis Dei gratia quàm proprijs viribus ad scientiam peruenire scripturarum. O virum cunctis venerandum seculis, qui & mentis habitaculum orationibus, & Ecclesiam doctrinis illustrauit. Nullus vnquàm nouum Bedam vidit otiosum. Vehementissimè amore studij sacri æstuabat, ità vt ne ad momentum quidem potuerit esse otiosus. Cùm enim ad monasterium puer intrâsset, intantùm studendo profecit, vt non solùm in sacris scripturis, sed etiam in secularibus literis vltra omnes Angliæ doctores peritissimus euaserit. Scripsit de omnibus artibus, quas liberales vocant, tractatus plures atque pulcherrimos. In extremo mundi, vt ità dicam, positus Græcam linguā magna ex parte didicit, & nec Hebraicæ penitùs indulsit. Habuit multos egregios discipulos, quos suo studio & exemplo ad amorem scripturarum inæstimabili feruore prouocabat. Nec solùm studijs, sed quod ijs amplius est, religione & sanctitate quos docuit fecit insignes. Fuit autem vir per omnia magnificus, scientia & morum honestate venerabilis. Charitate siquidem refulsit geminata sublimis, deuotione præcipuus, castimonia vitæ gloriosus.

Optimus studendi modus.

Multos habuit insignes discipulos.

Erat autem decentis staturæ, incessu grauis, voce sublimis, ore facundus, vultu decorus, & quædam mixta iucunditati seueritas. Vndè bonis & deuotis erat affabilis, superbisantem & negligentioribus terribilis. Se ità mansuetum & humilem cunctis exhibuit, vt in toto monasterio vix haberet æqualem. Quicquid autem studendo & meditando de scripturis potuit appræhendere, sine inuidia communicabat ijs, quos idoneos viderat, & in amore scientiæ salutaris flagrantes. De tota Anglia viri confluebant ad eum, cupientes sub eius magisterio & morum & scientiæ scripturarum incrementa suscipere. Nam eius conuersatio, intuēribus norma totius religionis erat & honesti. Et quid multis nitar sermonibus? talis ac tantus erat

Eius humilitas & mansuetudo.

erat vir iste sacratus, vt omnis laus eius virtutibus sit prorsùs inferior. O vtinàm tale iam studium amarent monachi: quàm felix esset status religionis. Amator verę scientiæ erat is, de quo loquimur: qui non bathologiam, sed virturem in studio quærebat. Nam incuriosi fuit, sed dulcis eloquij.

Tandèm post multos labores, quos scribendo & docendo impenderat, animo toto suspirans ad patriam, debilitatem incidit, continuisque septem hebdomadibus ante mortem, stomachi indignatione cibos nauseantis laborans, & angusto spiritu halitum producens, studium tamen literarum nequaquàm obmisit, sed totis ijs diebus (pręter debitum Psalmodiæ pensum) illi intendebat, Euangeliumque Iohannis ijs diebus Anglica lingua interpretatus est. Discipulis autem discendi amorem ingerens, dicebat: Discite filioli, quamdiù vobiscum sum. Feria autem tertia ante ascensionem Domini modicus tumor in pedibus apparuit: tunc accita congregatione, communicatus & inunctus est, osculoque cunctis libato, futuram sui memoriam à singulis implorauit. Nonnullis etiam ob familiarem amicitiam xeniola, quæ in secretis habebat, largitus est. Die ascensionis Domini contra orarorium, quo orare consueuerat, subiecto cilicio decumbens, illibato sensu & hilari vultu dicebat: O rex gloriæ Domine virtutum, & cætera vsque in finem antiphonæ. Qua finita spiritum efflauit. Mox tam suauissimus odor subsecutus est, vt omnes qui aderant, in paradiso se esse putarent. Huius Epitaphium est tale:

Laborat è stomacho & pectore.

Sacramētis se munit.

Abit in cælum.

> Presbyter hîc Beda requiescit carne sepultus.
> Dona Christe animam in cælis gaudere per æuum,
> Daque sophiæ illum debriari fonte, cui iam
> Suspirauit ouans intento semper amore.

Fuit primò sepultus in cœnobio suo, ac posteà cum sancto Cuthberto in Dunelim translatus dicitur. Obijt anno Domini 733. ætatis verò suæ 72. sub Leone Imperatore. cuius natale 7. Calendas Iunij colitur.

VITA S. IOB PER D. ISIDORVM EPISCOPVM HISPALENSEM SCRIPTA. HABETVR *in libro eius de patribus veteris testamenti.*

IOB filius Zare de Bosra, Rex Idumæorum quartus post Esau, successor Bale filij Beor, homo gentilis, fidelis, stabilis, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, in disciplina mansuetus, in eleemosynis largus, diues in censu, exemplum factus egenis, locuples in liberis.

10. Maij.

S. Iob quartus Idumæorum Rex.

Quibus repentè orbatus, tentationi traditur, sed contra tentationem fide religionis armatus, fit gloriosus in certamine, æquanimis in dolore: damna rerum pertulit, funera pignorum doluit, corporisque vulnera patienter excepit, & inter supplicia semper Deum glorificauit, mala sua sapienter sustinuit, coniugis verba & amicorum ratione superauit. Pro tanta virtute sapientiæ, duplici in fine subleuatur remuneratione, & post rerum casum multiplici claritate donorū. Nam post noctis tristitiam diem genuit. Post fœtorem vlcerum cassiæ odore fragrauit: sed & post abiectionem eorum inunctionem Regni promeruit, & stibium in acceptum laudis assumpsit. Vixit autem post plagam centum sepuaginta & octo annis, & mortuus est, atque sepultus in regione sua. Hunc verò Hebræi asserunt non fuisse de genere Esau, sed de Nachor fratris Abrahæ descendisse stirpe, & fuisse cum temporibus Patriarcharum. Nachor enim genuit Hus, de cuius stirpe Iob creditur generatus, secundùm quod in exordio voluminis eius notatur, inquiens: Vir erat in terra Hus, nomine Iob.

Patientia eius in aduersis.

Obitus eius

VITA SANCTI IOB, PER D. ZENONEM EPISCOPVM VERONENSEM SCRIPTA. EST *sermo 16. libri secundi Sermonum eius.*

SAcræ historiæ, fratres dilectissimi, ad hoc nobis est tradita legenda narratio, vt maiorum, si fieri potest, saltem aliqua ex parte mores imitemur, si non possumus imitari virtutes. Tanta enim probitate vixerunt, vt pars felicitatis sit nôsse quid fecerint.

S. Iob egregiæ virtutes.

Igitur Iob vir fuit iustus & verax, ab vniuersis concupiscentijs huius mundi segregatus: conuersatione limpidus, mente limpidior, vsque adeò circumspectus atque irrepræhensibilis, vt Dei sit testimonio collaudatus. Vndè non immeritò beatus beata vita fruebatur. Nanque erat illi splendidissima domus, diues census, diues quoquè numerus liberorum, & quod est parentibus gratum vtriusque sexûs, & inuicèm se amantium: quorum pro numero Deo diuturnas hostias offerebat. Tanto autem puritatis & fidei erat muro munitus, vt non auderet eum attentare diabolus, nisì à Deo iussus.

Eccè in lege naturę sacrificiū. Quarè ergò lex gratię nullū habebit sacrificium?

Iam hîc considerate, fratres, quemadmodùm sæuierit incitatus, qui ferri non potest blandus. Igitur famigerabile committitur prelium, illinc diabolus horrendùm totis intonans armis, ministrisque insupèr suis in auxilium cōcitatis, terribili increpans tuba prædonum, quæ corda face furiali succensa, impetibus crebris passim totas hominis Dei facultates inuadit. Subitò rapina, igne, ferroque vniuersa vno momento disperdit. Hinc Iob alta fidei radice robustus, tot nuncijs lugubribus tunditur, nec mouetur, sed tantùm benedicit Deum, facultatesque suas contemnendo custodit.

Iob in aduersis Deo benedicit.

At vbi diabolus aggressuris tantis nihil se profecisse cognoscit, omnem impietatis suæ rabiem in filios eius effundit. Nam cùm solito more vnanimes vnà epularentur in domo, subitò concussis toto nixu quatuor angulis eius, in confusam molem parietibus tectisque labentibus, illam sanctissimam fratrum cohortem sepelit antequàm iugulet. Taleque est commentus impietatis excidium, vt in illa vnius funeris turba, paternus dolor non sufficeret orbitati. Cùm nescit quem primum plangat, quem priorem inueniat, cui primùm iustitiam crudi funeris soluat. Quo nuncio accepto, Dei seruus scidit vestimenta sua, non vt Deo inuidiam faceret, sed vt expeditiùs cum hoste pugnaret. Contempsit deniquè in perditis facultatibus diuitem, dissimulauit in amissis liberis patrem, in pœna sui corporis iustum. Nanque summo capitis à vertice vsque ad imos vngues pedum, plaga inimici percussus, populosis vlceribus non distinctum, sed totus vnum vulnus est factus.

Filij eius à dæmone occiduntur.

Percutitur pessimo vlcere.

Veruntamen in his omnibus nihil aduersùs Deum improbè loquitur. Non vxori illicita suadenti succumbit. Non amicis insultantibus cedit, sed victor crudelitatis, & impietatis, in sterquilinio fœtido scaturiente vermibus sedet quasi nihil passus, sed solo Dei timore contentus. O felix vir, qui mira patientia Deum promeruit, diabolum vicit, sanitatem recepit, facultates liberosque suos non perdidit sed mutauit. Iob, quantum intelligi datur, fratres charissimi, Christi imaginem præferebat. Deniquè comparatio inducat veritatem.

Christi imaginem præfert.

Iob iustus dictus à Deo est: ipse iustitia, de cuius fonte omnes qui beati sunt gustant. Eccè enim de ipso dictum est: Orietur vobis sol iustitiæ. Iob verax est appellatus. Adest vera veritas Dominus, qui ait in Euangelio: Ego sum via & veritas. Iob diues fuit. Et quid ditius Domino, cuius sunt omnes diuites serui, cuius est orbis totus, omnisque natura, beatissimo Dauid dicente: Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Iob diabolus ter tentauit. Similiter Euangelista perhibente, & Dominum ter est tentare conatus. Iob facultates quas habuit, amisit: & Dominus cælestia sua bona, amore nostro neglexit, pauperemque se fecit, vt nos diuites faceret. Iob filios furens diabolus interemit & Domini filios prophetas insanus populus pharisæus occidit. Iob vlceribus maculatus est: & Dominus sumendo carnem, totius humani generis peccatorum est sordibus obsoleratus.

Malach. 4. Iohan. 14. Psal. 23. Matth. 4.

Iob vxor sua hortatur, vt peccet: & Dominum, vt corruptelam seniorum sequatur,

tut, synagoga compellit. Iob amici sui insultâsse perhibentur: & Domino sui sacerdotes, sui insultauêre cultores. Iob In sterquilinio pleno vermibus sedet: Dominus quoquè in verò sterquilinio, id est, in huius mundi cœno versatus est, inter ebullientes diuersis sceleribus ac libidinibus homines qui veri sunt vermes. Iob & sanitatem recepit & facultatem: & Dominus resurgens non sanitatem tantùm, sed immortalitatem in se credentibus præstitit, dominiumque totius naturæ recuperauit, sicut est ipse testatus dicens: Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Iob *Matth.11.* vicarios filios genuit: Dominus quoquè post prophetas filios, sanctos apostolos procreauit. Iob beatus quieuit in pace: Dominus autem manet benedictus in æternum ante secula, & à seculis, & in cuncta secula seculorum, Amen.

ITEM DE SANCTO IOB, PER DIVUM AMBROSIUM *Episcopum Mediolanensem. Ex libro primo Officiorum eius, Cap. 39.*

QVid sancto Iob, vel in virtute defuit, vel in vitio obrepsit?. Quomodò *Sancti Iob encomium.* laborem ægritudinis, frigoris, famis, pertulit? Quomodò despexit salutis periculum? Nunquid rapinis diuitiæ coaceruatæ, de quibus tanta inopibus affluebant? Nunquid auaritia, census, aut voluptatis studia, cupiditatesque excitauit? Nunquid trium Regum iniuriosa contentio, vel seruorum contumelia in iram excussit? Nunquid gloria sicut leuem extulit, qui imprecabatur grauia sibi, si vnquàm vel non volũtariam celauisset culpam, vel reueritus esset multitudinem plebis, quo minùs annunciaret eam in conspectu omnium? Neque enim cõsentaneæ sunt vitijs virtutes, sed sibi constant. Quis igitur tam fortis, quàm sanctus Iob? Cui secundus adiudicari potest, qui parem vix reperit?

VITA SANCTORVM HILARI ET OLYBRII CONFESSORVM RAVENNATVM, VT HABETVR *tertio libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei historiographi doctißimi.*

PRAESIDENTE Symmacho Romanæ, Aureliano *13. Maij.* verò Rauẽnati Ecclesiæ, Olybrius quidam Rauennas, vir nobilissimus, maximaque cùm authoritate, tum potentia, non absq; opinione sanctitatis, monachus *Beatus Olybrius fit monachus.* factus, in Galigatensi cœnobio vigebat. Cùm enim per hos dies adolescens Etruscus Hilarus nomine diligentiùs Deo operam & studium nauaturus, passibus mille iuxta vicum Galigatam Rauennatis diœcesis, in præcelso atque ediro monte, sub quo Vitis amnis defluit, ab incolis, vt aliqui arbitrantur, Bidens appellatus, sese constituisset, iamque adolescentis fama summa celebritate ab omnibus audiretur, Olybriusque Rauennas patritius cacodæmone arreptus miserè affligaretur, & omnia incassùm remedia expertus fuisset: repentè dæmon vi diuina impulsus, exclamare, *Ex hoc loco* donèc non adduceretur ad puerum Dei Hilarum, se indè nunquàm discessurum. *perpende,* Vxore omnique familia tum deflente, interrogatus dæmon, quisnam is esset ado- *quantę fuerit apud Deum* lescens, atque vbi commoraretur, manere illum in monte ac solitudine respon- *sanctitatis beatus* dit, cumque montem ad Bidentis amnis ripam esse, vbi sibi ædificâsset Hilarus tem- *Hilarus.* plum, & ibidèm die noctuque in Dei laudibus & contemplatione rerum diuinarum vitam ageret: duos & viginti annos esse natum, breui statura, modica barba, pilis tunc primùm prodeuntibus, assiduèque cælitibus comitibus vti. Quibus acceptis omnis familia cum Olybrio ad Hilarũ profecta, vbi à loco, in quo tum fortè Hilarus Deum orabat, quantum iactus lapidis est, procùl fuisset peruentum, gemẽs dæmon, magnoque concussus timore, cursu rapidissimo ad Hilarum properauit: à quo indè tãdem pulsus est. Olybrius immortalibus Deo primùm, deindè Hilaro *Eijcit dęmonem ab obsesso.* gratijs, vnà cum coniuge ac omni familia actis, petere, vti vitæ piæ traducendæ regulam normamq; sibi præscriberet: quod Hilarus cernens, & præ gaudio lachrymans, postquàm legem Christi Dei edoctus omnes illos, per dies aliquot, fuit, à sa-

 cerdote,

cerdote, illac fortè transeunte, qui Arretio Rauennam pergebat, iussit Olybrium eiusque familiam, hominum circiter nonaginta, id flagitantes, sacra baptismatis vnda expiari, quemadmodùm ex vita Hilari, à Paulo eius discipulo scripta, cognosci potest.

Multos conuertit ad Christum.

Tertio pòst die Eustasia, Olybrij vxor, ex hominum vita migrauit. Olybrius vnà cum Iunio & Eunomio filijs, sumpto cucullo, monachus ibidem factus, prædia sua omnia illi cœnobio dono tradidit: vndè non modò omnibus monachis, qui iam ad Hilarum multi conuenerant, abundè victus suppeditabatur, sed multum etiam pecuniæ erogabatur viduis, pupillis, atque alijs egentibus. Verùm tāta solitudinis, ab Hilaro atq; Olybrio plurimum expetitę, quies, ab Theoderico Rege perturbata est, qui ad eas radices Apennini, vndè, vt aliqui putant, Rauennam aquam adduxerat, iuxta Bidentem amnem, ædes sibi magnificas, quò secedere interdùm solebat, construxit. Cœpit enim frequentari Hilari cœnobium: ex quo tamen Hilarus id fructùs collegit, quòd familiares Regis aliquot, viros nobiles, Christi ab se legem ac præcepta edoctos, monachos fecit, in diesque faciebat, cùm vir impius quidem Theoderico nunciat, præcepra regia Hilarum cōtemnere, multos ex familiaribus abalienare, ad seque adducere: & aliquorum suspicionem esse, per eum modum collecta egregiorum ac præclare audacium satis magna manu, plerosque ex ipsis repentino facto impetu, Regni illius tranquillitatem ac pacem perturbaturos.

Itèm multi ad eius cœnobiu confluunt, monachi futuri.

Falsò accusatur apud Regem.

Rex vehementer his cōmotus, centuriones quatuor cum suis militibus mittit, qui Hilarum capiant, ad seque pertrahant. Verùm milites ad prædiolum cœnobio propinquum cùm venissent, in vallemque descenderent, Hilarianam familiā prædaturi, Hilaro Deum rogante pro suorū incolumitate, aliam viam ingressi, biduò, quò tenderent, incerti, per eos montes vagati sunt. Quamobrèm percitus ira maiore, conscenso equo Theodericus ad virū Dei adit: cæterùm ad monasterij septa cùm peruenisset, equus subsistens, nullo vnquàm potuit calcarium, aut verberum impetu propelli. Intellexit Theodericus vi diuina id fieri, esseque virum illum sanctissimum, & falsa sibi relata fuisse. Misit itaque ex suis senatoribus duos, qui suppliciter virum sanctū rogarent, ad Regem vt accederet. quod quidem fecit Hilarus libenter, cumque Rex benigne complexus, secum in Hilariano antro comedit, ab eoque die tanta veneratione hominem est prosecutus, vt multis cœnobium prædijs ditauerit. Vbì Hilarus, cùm Olybrium Rauennatem in cælum præmisisset, vita sanctè acta, multisque miraculis editis clarissimus, annos natus octoginta duos, tertio Idus Maij, manè, in cælum ipse quoquè discessit: ibidemque eius corpus sanctum à monachis suis ad sepulturā datum est: teste, vt suprà memorauimus, Paulo, ex ipsis monachis vno, qui eius vitam, vndè hęc excerpsimus, descripsit.

Egregiū sanè miraculū.

Multa veneratione cū colit Theodericus Rex.

Sāctè obit.

HISTORIA PONTII MARTYRIS, EX QVODAM MS. CODICE A F. LAVR. SVRIO, MVTATA *phrasi, descripta. Adstipulantur antiquissima Martyrologia.*

14. Maij. S. Pontij parentes.

BEATVS Pontius patrem habuit vrbis Romanæ Senatorem, Marcum nomine, matrem Iuliam. Ea prægnans cùm templa falsorum deorū munera oblatura vnà cum marito suo obiret, ad templū Iouis peruenit. Illuc ipsa ingrediente, fortè stabat sacerdos velato capite infula ornatus ad aras. Is à dæmone arreptus, velamen capitis & infulam appræhendit, eaque planè discerpsit, eiulansque mirum in modum, templum clamoribus impleuit, ità dicens: Hæc mulier filium habet in vtero, qui grande hoc fanum funditùs euertet, & deos illius comminuet. Quas voces cùm identidem repeteret, Marcus & Iulia in vicinas ædes aufugerunt, correptoque saxo Iulia ventrē & latera sua tundebat, Vtinam, inquiens, non concepissem eum, qui hoc magnum delubrum & eius numina euertet. Satius profectò fuerit me cum illo pariter interire.

Pòst vbi aduenit pariendi tempus, infantem formosum enixa est, nulla macula adspersum, existimantibus alijs abortum edituram matrem propter vim illatam

crebris ictibus corpori eius. Et illa quidem volebat etiam natum puerum perdere, sed pater noluit permittere, aiebat enim: Non afferas manum infanti. Si vult Iupiter, vlciscatur hostem suum. atque ità conseruatus est paruulus, quem Pontium appellârunt: nolebant autem illum vnquàm in templa idolorum introducere. Postquàm creuit, doctissimis præceptoribus adhibitus, diuersarum artium & philosophiæ studijs imbutus est, tenaci memoriæ omnia commendans. Cùm autem aliquandò manè surgens iret ad præceptorem suum, audiuit Christianos, quibus Pontianus Romanus Pontifex præerat, psallentes & dicentes: Deus autem noster in cælo, omnia quæcunque voluit fecit. Simulacra gentium argentum & aurum &c. Id ille audiens, diuinitùs cõpunctus, suspirans fleuit, sublatisque ad cælum manibus, Deus, inquit, cuius laudes isti concelebrant, fac me quæso ad tuî notitiam peruenire: moxque fores pulsare cœpit. Ait autem sanctus Pontifex, spiritu sancto ei reuelante, quis esset: Ite, & foribus reseratis, finite huc intrare paruulum. talium enim est regnum cælorum. Ingressus est igitur puer posthabitis magistris suis, cum adolescentulo Valerio, condiscipulo suo: sciscitatusq; de carmine quod audierat, vbi comperit quid esset, à Pontiano Pontifice cum Valerio de fide instructus est. Indè læti illi abscedunt, & quotidiè ad hominem Dei reuertuntur, verba salutis audituri.

Mater eum natum vult interficere, sed pater prohibet.

Psal. 113.

Matth. 19.

A Pontiano Pótifice de fide instituitur.

Interrogabat autem reuertẽtem illum parens Marcus, quidnam è suis præceptoribus didicisset: respondebat puer: Nunquàm tam benè institutus fui à magistris meis, quàm hoc biduo. Tandèm eò progressus est, vt parenti suo demonstraret, dæmonũ idola nihil esse. Introducto deindè ad illum Pontiano Pontifice, ad Christi religionem eum traduxit, idque adeò, vt ipse vnà cum illis confringeret omnia simulacra sua, vt cum filio totaque domo baptizaretur. Eo posteà defuncto, filius Pontius à militibus in palatium perductus est, & licèt inuitus atque calcitrans, in patris sui locum substitutus est. Tanta autẽ ei diuinitùs gratia collata est, vt omnibus in palatio peculiariter charus haberetur. Per id tempus felici obitu Pontianus Pontifex decessit è vita, eique Anterus successit, qui vno tantùm mense Ecclesię Dei præfuit. Ei subrogatus Fabianus, beatum Pontium haud secùs atque suum filium dilexit. Ille verò iam perfectus, omnes facultates suas per manus S. Fabiani in pauperes erogauit.

Pater eius cõuertitur.

Sic sentit & Onuphrius, tametsi aliter habet Platina de Antero.

Erat autẽ etiam familiariter notus & amicus duobus Philippis Imperatoribus. Ij verò anno conditæ Vrbis millesimo dixerunt ei: Eamus, & propitios nobis efficiamus deos magnos, qui nos in hunc Romanæ vrbis annum millesimum perduxerunt. Pontius autem multis modis subterfugere nitebatur, sed illi vt amicum cogebant eum facere sacrificium. Tum ille cernens sibi oblatam à Domino occasionem, O pijssimi, inquit, Imperatores, cùm à Deo collatum sit vobis augustum in homines imperium, cur non eum potiùs adoratis, à quo tanto auctî estis beneficio? Philippus Imperator respondit: Ego verò ea causa magno deo Ioui sacrificare cupio, quòd ab illo hæc mihi collata sit potestas. At Pontius subridens, Nè erres, inquit, Imperator. Est Deus prępotens in cælis, qui omnia condidit verbo suo, & spiritûs sui gratia animauit. Quid plura? Imperatores his & alijs eius sermonibus permoti crediderunt, & à S. Fabiano Papa baptizati sunt. Porrò Fabianus & Pontius magni fani Iouis idola confregerũt, & ipsum templum funditùs subruerunt: multique de populo conuersi ad Dominum, vndis salutaribus expiati sunt.

Duo Philippi Imperat. credunt in Christum.

Posteà autem Valeriano & Gallieno imperantibus, & Christianos persequentibus, beatus Pontius ab Italia egressus, ad Cimelam vrbem se contulit. At Claudius præses pro tribunali sedens, iussit eum coram se adduci, dixitque ei: Túne es ille Pontius, qui Romanam vrbem nescio qua excitata seditione turbâsti, atque etiam piorum principum animos abalienâsti? Respondit S. Pontius: Ego verò neque turbaui quenquam, neque subuerti, sed à malorum dæmonum cultu & errore ad Deum verum conuerti. Cumque non posset ad sacrificandum induci, Præses iussit omnium tormentorum instrumenta produci, primoque eum in eculeo distendi, vt per omnia membra pœnæ diffunderentur, Videbimus, inquiens, num Deus eius sit eum erepturus ex manibus meis. At beatus Pontius ait: Tametsi tu putas imbecillum esse Deum meum, mihi tamen planè persuasum habeo, pœnas tuas in eius nomine mihi nullum prorsùs dolorem irrogaturas. Cùm ergò in eculeo tenderetur, & ministri cochleam impositis vectibus promouerent, cum magno fragore

S. Pontius in eculeo suspenditur.

ruptus est eculeus, adeoque in puluerem redactus, vt nusquàm appareret: quique præsentes aderant, repentino fulgore exanimes reddebantur.

Tum verò Pontius hilaris & nihil territus, ait ad Præsidem: Vel nunc tandem
2. Pet. 2. disce incredule, posse Deum nostrum pios de tentatione eripere: vos aũt iniquos & impios in die iudicij æternis ignibus cruciandos destinare. Iussit autem Præses apparari amphitheatrum, & beatũ Pontium in arena deponi. Vbi tum ex consilio
Vrsi in eum immissi, nihil ei nocēt. Anabij assessoris eius duo venatores cum taureis vrsos in eum incitârunt: sed illi è caucis egressi, ipsos venatores miserè discerpserunt, ità vt humana forma penitùs destituti viderentur. Porrò ad S. Pontium venientes vrsi, non fuêre ausi propiùs accedere, sed blandientes & applaudentes ei, nullam prorsùs molestiam aut læsionem attulerunt. Id conspicatus populus, sublatis in cælum clamoribus dicebat: Vnus est Deus Christianorum, quem Pôtius colit. Ijs vocibus efferatus Præses, præcepit Christi martyrem, in eius manus & pedes iniectis catenis, in media arena statui, magnamque lignorum struem & omne genus fomitis circum illum compor-
Nihil læditur à flāmis. tari & incendi. Factum est ità, & ecce flamma lambens materiam omnem atque fomitem, nihil eius relinquit non combustum & absumptum, at sancti martyris ne fimbriam quidem vestimenti lædit. Pudefactus ea re Præses, hortatur martyrem, vt Apollini sacrificet. Ille verò respondit: Ego corpus meum sacrifico Deo meo, qui me ab idolis vestris hactenùs incontaminatum conseruauit. Vobis autem & principibus vestris breuì aderit vltio cælestis, qui iniustè seruos Christi persequimini.

Capite plectitur. Cernens Præses eius constantiam, iussit eum in saxo, quod riuulo imminebat, decollari, corpusque eius deorsùm proijci. Non multò pòst completus est martyris sermo propheticus. Valerianus enim Imperator à Sapore Persarũ rege captus, ludibrio est habitus cunctis diebus vitæ suæ, ità vt quotiescunque rex Sapor equum conscendere vellet, in eius curuatum dorsùm & ceruicem posito pede, pro scabello eo vteretur: Gallienus verò apud Mediolanum à militibus suis compræhensus & gladijs confossus est. Porrò Claudius Præses & Anabius assessor eius eadem hora, qua capite cæsus est S. Pontius, arrepti à dæmonibus præfocati sunt. Claudius linguam suam morsibus particulatim discerpsit: Anabij oculi è suis sedibus præ nimio dolore extrusi, pellibus tenuissimis per ora pendebant: deniquè momento temporis ambo animas expirârunt.

VITA S. VBALDI, EPISCOPI EVGVBINI ET CONFESSORIS, EX DVOBVS EXEMPLARIBVS MS. ALtero impresso, quòd in vtroque nonnulla deessent, quæ in altero habebantur, mutato stylo per F. Laur. Surium descripta. Videntur autem hæc desumpta e Stephano Cremonensi, qui huius sancti viri vitam conscripsit, quam necdùm potuimus obtinere.

Maij 16. Cap. 1. BEATVS Vbaldus Eugubij natus, nobilis quidem fuit genere, sed nobilior vitæ & morũ integritate. Cùm etiamnũ infantulus esset & in cunis vagiret, patre orbatus est: ac deindè à patruo suo Vbaldo, cuius nomen acceperat, viro religioso, disciplina ordinis ecclesiasticæ imbuendus traditus est Priori ecclesiæ sanctorũ Mariani &
S. Vbaldus puer discit literas. Iacobi martyrum, quam alius maiorem vocat. Vbi litterarum studijs applicatus, diuinas scripturas didicit. Accedente indè maiori ætate & maturiori iudicio, vt vidit eius loci fratres parùm conuenienter viuere regulæ & instituto suo, ad ecclesiã S. Secundi se contulit, atque illic
Videtur hic locus mendosus. aliquandiù honestissimè versatus est. Videns autem beatæ memoriæ Iohannes * Grammaticus, Eugubinæ ciuitatis * Episcopus adolescẽtis religiosam & benè moratam conuersationem, ad suam ecclesiam cum conatus est reuocare, paternaque beneuolentia eius vitæ grauitati congratulans, crebrò illum apud se detinuit.

Cap. 2. Porrò quidam ex cognatis adolescentis, carnali permotus affectu, aliquandò secretò cum illo colloquens, cœpit eum ad contrahendum matrimonium inuitare, Proh dolor, inquiens, parentum tuorum facultates cõsanguinei tui sibi vsurpant, tu vero

tu verò nihil in[illegible]pis emolumenti. Igitur animum adijcias ad ducendam vxorem, quæ nobi[illegible] tuæ [illegible]par non sit, atque ità poteris recuperare hæreditatem tuam. At vir Dei Vbaldus huic consultori respondit: Absit, vt ego semèl Deo dicatæ virginitatis meæ iacturam faciam, & carnis integritatem atque munditiam libidine victus prostituam. Quòd verò ad bona hæreditaria attinet, portio mea Dominus est in terra viuentium, & pars hæreditatis meæ est Deus meus. Postquàm autem excessit adolescentiæ annos, & morum grauitas mirè eum omnibus commendauit, in ea, quam diximus, ecclesia beatorum martyrum Mariani & Iacobi Prior creatus est, omnibus sua vota in eum studiosè conferentibus. Etsi autem ea functio per se honorifica satis & honorata esset, attamen loci eius clerici moribus erant deprauatis. Nulla enim apud eos visebatur ordinis & instituti Canonici obseruantia, sed religio omnis prorsùs in obliuionem abijsse cernebatur.

Non vult ducere vxorem post dicatam Deo virginitatē.

Cap. 3.

Dissoluta vita quorundam Cleric.

Annua mercede conductus erat, qui horis diuino officio persoluēdo deputatis campanas pulsaret. Clerici verò in suis manebāt ædibus proprijs, comessationibus & somno dediti, ità vt tota ecclesiastici cultûs obseruantia in solo ferè campanarum strepitu relicta videretur. In claustrum patebat aditus omnibus tum viris, tum fœminis, neque porta eius vnquàm claudebatur. Habebant singuli suas concubinas, & cōtempta ordinis ecclesiastici disciplina, turpissimæ libidini vacabant. Quid hîc, quæso, faceret vir pius? cuius ille vel consilium vel auxilium imploraret? Videbat ecclesię suę cymbam adeò dissipatam & confractam, sęuissimisque procellis miserè quassatam vndiquè. Discruciabatur Deo deuotus animus, illis tempestatibus se videns implicatum, vt qui inter homines peruersos degens, frater esset draconum, & socius struthionum. Sed omnipotens Deus, qui euangelizantibus verbum suum dat virtutem multam, Vbaldo suo euidenter impertijt opem suam. Primò enim ex omnibus clericis illis, diuino fretus adiutorio, tres sibi adiunxit, quos comiter & benignè adhortando eò perduxit, vt ad præscriptionem Canonis cum ipso viuerent, eique arctiùs adhærerent. Cum illis quoàd potuit ità se gessit, vt iubebat Regula, in claustro, in mensa, in dormitorio.

Psal. 67.

Cap. 4.

Viuit in monasterio S. Mariæ S. Vbaldus.

Posteà verò profectus est ad cœnobium beatæ Mariæ Portuense, vbi obseruabatur honestè satis Apostolicæ institutionis Canon vel Regula, & totius sanctitatis splendor in omnibus refulgebat. Atque illic tribus mensibus versatus est, fratrum illorum disciplinæ se subijciens & accommodans, vt veritatis discipulus effectus, absque errore posteà doceret alios, quod ipse priùs visu & auditu didicisset. Indè autem discedens, canonici instituti Regulam secum attulit, eamq; fratribus omnibus proponens, Deo benè fauente id consecutus est, vt cùm eam iussisset ab omnibus obseruari, ab eo tempore cuncti sic se gererent, vt illa mandabat, eique se religiosè conformarent. Accidit tum res luctuosa sanè, Eugubina ciuitate maxima suî parte conflagrante, & tremendo Dei iudicio, etiam ipso beati viri cœnobio funditùs pereunte. Cuius rei dolore non mediocriter pressus, ad Priorem eremi fontis auellanæ Petrum Cirimiensem abijt, cuius tum mira vitæ sanctitas & virtutum fama passim celebris habebatur. Indicauit autem ei, quòd & Prioratu se abdicare, & locum mutare constituisset. Sed ille blanditer eum obiurgans, & prudenter admodùm exhortans, docuit pios tanquàm aurum in fornace probari tentationibus, nec coronatum iri, nisi qui legitimè certauerit, prorsusq; graui culpa ipsum se obstricturum, si curæ suæ commissos fratres illo tam tristi rerum statu derelinqueret. Credidit ergò homo Dei Vbaldus tanti viri sermonibus, ocyusque non sine multa animi alacritate rediens, & combustam ecclesiam diuinitùs adiutus cœpit instaurare, & rerum amissarum damna vicinis incitantibus egregiè reparare: idq; adeò, vt intra breue tempus illam ecclesiam non solùm restituerit, sed etiam prædijs & possessionibus, cæterisque vitæ humanæ necessarijs rebus auxerit, vt incendium illud non aliquod attulisse detrimentum, sed magnum potiùs emolumentum & religionis incrementum comparâsse videretur.

Reformat sui collegij fratres.

Sap. 3.

2. Tim. 2.

Cap. 5.

Obseruandum est autem, virū Dei cùm à cœnobio Portuensi cum Regula, vt diximus, reuerteretur, in illo itinere licèt fatigatum nūquàm fregisse ieiuuium. Contigit verò, vt tum in nemore quodam cum socio nonnihil somni captandi causa quieti se traderet, atq; deindè expergefactus, rursus itineri se daret, codice Regulæ illic obliuione derelicto. Erat tum pluuia vehemens, & valdè formidare cœpit, nè aut illa codicem corrumperet, aut aliquis viator eum asportaret. Redijt verò ad

Nõ fine miraculo eius codex conseruatur.

locum, vbi codicem reliquerat, & eum licèt iuxta viam positum nec ablatum reperit, nec vllis pluuiæ aquis madefactum. Per id tempus excessit è vita beatæ memoriç Perusinus Episcopus, & in eius locum electus est Vbaldus. At ille fugam capessens,

Recusat duos Episcopatus.

tantispèr in eremo delituit, donèc alius subrogaretur. Fuit verò etiam alterius ciuitatis electus antistes, sed Romam profectus pedes ad Honoriũ Pontificem, quatuor sibi adiunctis Clericis, multa instantia & per se, & per quosdã Cardinales amicos suos egit apud illum, vt ab eo munere absolueretur. Annuit precibus eius sanctæ memoriæ Pontifex, nolens contristare habitantem in eo spiritum Dei.

Cap. 6.

Itaque diuina moderatione reseruatus ciuibus suis, gaudens redijt Eugubium. Cuius vrbis Episcopus Stephanus pòst decessit, & Eugubini Vbaldum voluêre habere successorem. Sed cùm inter se non conuenirent eius loci clerici de præsule eligendo, Vbaldus Dei seruus cum quibusdam abijt Romam, vt è Romana Ecclesia quempiam eligerent, quem Romanus Pontifex ipsis antistitem consecraret. Ibì

Psal. 117.

tum is, qui lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, fecit caput anguli: famulum suum Vbaldum à suis quidem reiectum, à se verò, qui eius sciret merita, electũ, pa-

Præficitur Eugubinis Episcopus.

storem constituit populi sui. Cùm enim beatus Vbaldus & socij eius illos peterent à Pontifice, quos ille nulla ratione dare vellet, ipse Pontifex diuinitùs instigatus Vbaldum eis nominauit Episcopum, iussitque vt illum ipsi quoquè eligerẽt. Tam ergò ille honorificè electus, & honorificentiùs ab eodem Pontifice consecratus, Eugubium redijt, & in Episcopi cathedra resedit.

Cap. 7.

Non mutauit autem in illo honor optimos superioris vitæ mores, sed cum augmento dignitatis creuit etiam virtus mansuetudinis & probitas omnis. Nam su-

Virtutes eius.

prà quàm ferat humanæ vitæ consuetudo, & mitis erat & humilis, tum quoquè simplex, comis, humanus & affabilis. Porrò tanta ei inerat carnis mortificatio, tolerantia laboris, mundique contemptus, vt fidem excedere videatur. Summa eius erat patientia, & quæ hominum mensuram superaret. Parcus erat sermone, sed is ipse sale sapientiæ semper conditus fuit. Victus modicus, & omnis inanis gloriæ

Cibus.

expers. Cùm enim de omni genere ciborum quanuìs parcissimè ederet, vt cenodoxiam abstinentibus insidiantem euitaret, pane sicco & arido magìs vtebatur, vt &

Vestes.

corpusculum reficeret, & tamen escarum illecebris & delicijs non caperetur. Vestitus ei erat tenuis & medioctis, & qui non tam arceret frigus quàm adduceret: eaque moderatione & mediocritate, vt nec magni esset precij, nec multa vilitate con-

Lectus.

temptus. Lectulum eius ornabat pauca palea, saccus paruus, & sic satis vile & exiguum opetimentum. Si frigoris asperitate vrgeretur, & caligas & femoralia sibi

Preces.

imponebat. Tam illi erant preces assiduæ, vt omni tempore & quolibet loco sibi oratorium constitueret. Vixit vsque ad Alexandri IIII. tempora in Episcopatu,

Patientia insignis.

tanta vitæ sanctitate & patientia præditus, vt etiam ab ipsis familiaribus suis sibi irrogatas iniurias placidissimè toleraret. Exclusus aliquandò fuit à ianitore suo, & etiam ostio in fronte percussus, sed eam iniuriam voluntaria obliuione contriuit, nihil de vindicta cogitans.

Cap. 8.

Ciues quandoquè instabant, vt quosdam præter ius anathemate perculeret: cumque id ille facere nollet, clerici omnes vetiti sunt ei inseruire, adeò vt ad offerendum sacrificium ne vnum quidem posset interdùm ministrũ obtinere: quod tamen tulit æquo animo. Reparabatur aliquandò murus vrbis Eugubinæ iuxta vineam beati viri, sed quippiam illic moliebantur cæmentarij, quod vineæ Episcopi detrimentosum fore videbatur. Prohibuit igitur modestè, nè pergerent in illo iniurioso opere exædificando. Ille autem, qui præerat structuræ, prohibitionem eius paruipendens, & sceleratè eum impellens, in calcem liquidã deiecit. Qua ille calce totus tinctus surrexit, humiliterque tacens, sedatissimo animo domum reuer-

Non sinit alios vlcisci iniuriã ipsi illatam.

sus est, perindè àc si nihil perpessus esset. Eam iniuriam quidam eius affines & ciues vlcisci voluerunt, hominisque illius ædes demoliri, bona eius omnia diripere, & illum extra vrbem procùl expellere: sed vir sanctus populum tumultuantem placidè compescuit, & tanquàm acriùs se de viro vindicaturus, suo eum iudicio seruauit. Itaque adducitur coram episcopo, rogatur ab eo num velit iussis parere suis. Ille se facturum omnia pollicetur, etiamsì mortis sententiam in ipsum Episcopus pronunciaturus sit. Episcopus contrà asserit sibi verisimile non videri, pacatè illum excepturum sententiam, quam ipse præduram in eum laturus esset. Perstat ille, & cum multa animi deuotione promittit se nihil eorum recusaturum,

quæ

quæ Epiſcopus in eum ſtatuere decreuiſſet. Admirantur omnes, ſuſpenſis animis expectant quid facet antiſtes in eum promulgaturus ſit. Ecce autem alacer ille ſurgit è ſede ſua, propiusque ad hominem accedens, Præbe mihi, inquit, oſculum fili. Deus autem & hoc & cætera peccata tibi condonet.

Raræ virtutis exemplũ

Cap. 9.

Orta eſt quandoquè vehemẽs ſeditio in platea ciuitatis, & iam ad arma ventum fuit, ciuibusque inter ſe acriter confligentibus, non pauci hincindè acceptis vulneribus extincti ſunt. Eius rei fama vbi ad beatum Vbaldum aduolauit, non mediocri ille dolore affectus, ad locum pugnæ anxius acceſſit: cumq; nulla ratione commotos ciuium animos ſedare poſſet, in confertam dimicantium turbam curſu rapidiſſimo ſe intulit, atque inter gladiorum ictus & lapidum imbres incedens, de induſtria humì ſe abiecit, tanquàm qui lethalem accepiſſet plagam. Id cernens furibunda plebs, eum peremptum exiſtimauit. Itaque repentè proijciunt arma, vellunt pilos ſuos, & ad tanti patris, vt ipſi quidem putabant, funus non ſolùm viri ſed etiam fœminæ accurrunt: complent ciulatu aërem, & ſinguli eius cædem ſibi imputant, ſe parricidij reos clamant. Vt autem ſenſit vir Domini hac arte tumultum illum conſopitum, leniter ſeſe ſubrigens, nutu manûs ſignificauit nullum ſibi inflictum vulnus. Atque ita ſingulari Dei beneficio factum eſt, vt dum Epiſcopus ſe pro ſalute plebis in mortis præſens diſcrimen conijcit, & populus maneret incolumis, & epiſcopus non periret.

Suo periculo ſedat plebem tumultuantem.

Cap. 10.

Solebat crebrò ad locum, qui Fontis Auellanæ dicitur, beatus antiſtes quietis cauſa ſecedere, & pro more quotidiè Miſſam celebrare. Eius loci æditus vel cuſtos templi ad hanc rem diligentem ei operam nauabat, atque ea cauſa non mediocriter ab eo diligebatur. Accidit autem, vt aliquandò eò veniente beato viro, cuſtos ille grauiſſime decumberet, nec multum ab ipſo mortis aditu abeſſet. Id audiens vir ſanctus, ad eum ſe contulit, eique priùs ſalutato dixit: Licèt, frater chariſſime, admodùm afflicta ſis valetudine, at tamen, niſi moleſtum eſt, iubeas nobis porrigi librum, veſtes & cætera Miſſæ celebrandæ neceſſaria. Ea poſtquàm accepit, ſub ipſa Miſſa rogauit Dominum pro monacho illo ægroto, isque adeò totus conualuit, vt prius è lectulo ſurgeret, quàm Epiſcopus ad eum reuerteretur.

Sanat precibus hominẽ moribundũ

Cap. 11.

Equitante quandoquè ſancto præſule cum ſocijs quibuſdam ad plebem ſancti Creſcentini, cæcus quidam ei venit obuiàm: qui vt ex præcedentium ſermone comperit virum Dei adeſſe, cum multa obteſtatione magnisque clamoribus rogauit eum, vt ſibi copiam faceret manûs ſuæ deoſculandæ. Eam ſimulatquè cæcus oris oſculo attigit, lumen quo quadriennio caruerat, lætiſſimus recepit. Id ſentiens vir Dei, terribiliter ei interdixit, nè quoàd ipſe ſuperuiueret, vlli mortalium id indicaret. Sed non potuit manere occultum, quod Deus ad ſerui ſui honorem voluit alijs innoteſcere. Fuerat is cæcus, aut certè alter quidam per viſum admonitus, vt pro recuperando lumine beatum Epiſcopum adiret. Alius cæcus venit quandoquè ad eum, eius opem implorans: ſed vir ſanctus cognoſcens eius animæ ſaluti non expedire vt videat, optimis exhortationibus ad tantam patientiam illum adduxit, vt audiens pro luce corporea æternam ſibi in cælis promitti, nullo pacto viſum ſibi reſtitui voluerit. Alius quoquè eodem affectus incommodo, cùm decem annis nihil vidiſſet, inuocato ſancti viri nomine, curatus eſt: remque totam illi exponens, audiuit ab eo, vt non ipſius meritis, ſed diuinæ bonitati id adſcriberet.

Cæcus lumẽ recipit.

Itèm alius.

Cap. 12.

Cuiuſdam preſbyteri digitus alterius manûs intumuerat, vndè tantus eum dolor & cruciatus inuaſit, vt quiete potiri non poſſet. Ei in viſione ſanctus præſul Vbaldus apparuit, ſignumque crucis exprimens ſuper digitum, eum ſanauit. Retulit is poſteà ad ſanctum Epiſcopum, quid ſibi contigiſſet, eique pro collato beneficio gratias egit. Ille verò acriter eum obiurgauit, & non ſine quadam commotione animi vetuit, nè talia poſthac dicere auſus eſſet.

Signo Crucis curat digitum preſbyteri.

Cap. 13.

Conſpirauerãt inter ſe vndecim potentes ciuitates aduersùs Eugubinos, eorumque vrbem admotis caſtris obſidebant. Tantus autem exercitús eorum fertur fuiſſe numerus, vt vix vnus e Eugubinis poſſet illorum quadraginta opponi. Cernens id ſanctus Vbaldus, inſtituit proceſſiones, & triduo vrbẽ cum populo circumiuit, attentiſſimè Dominum pro grege ſuo deprecans. Vbi dies pugnæ aduenit, hortabatur populum vt benè ſperarent victoriam ipſis à cælo adfuturam. Eugubini

antiſtitis

antiſtitis ſui benedictione muniti, procedunt extra vrbem: Epiſcopus verò in murum vel locum editiorem aſcendit, & crucis ſignum contra hoſtes edidit. Itaque qui Moyſe orante Amelechitas aduersùs populum Iſraëliticum pugnantem proſtrauit & in fugam compulit, ille beato Vbaldo itidèm deprecante, Eugubinorum inimicos adeò perterruit, vt primo congreſſu mox omnes terga verterent, proiectiſque armis aufugerent, & ne tum quidem formidare & tremere deſinerent, cùm ad ſuas eſſent reuerſi ædes, vbi intra cubicula ſeſe occultabant. Ex eorum ſpolijs Eugubini locupletati ſunt.

Exod. 17. Itèm Crucis ſigno ꝓfligat hoſtes vrbem obſidentes.

Cap. 14. Fredericus Imperator è Germania cum exercitu Romā profecturus, Eugubium peruenit. Nitebantur autem Eugubinorum hoſtes eum concitare in illos: & ille quidem acceptis ab vrbe obſidibus, magnam pecuniæ ſummam exegit. At verò ſanctus Epiſcopus exijt ab vrbe, Fredericum pro ſuis deprecaturus, à quo ſanè, cùm eum intellexiſſet virum eſſe ſanctitate conſpicuum, honorificè & acceptus & habitus eſt, facileque quod voluit impetrauit. Obtulit etiam ei Imperator ſcutellam argenteam, atque ad eius genua ſe ſubmittens, illius precibus humiliter ſeſe commendauit, obſideſque liberos in oppidum remiſit.

Fredericus Imper. eum honorificè excipit.

Cap. 15. Multas vir ſanctiſſimus in hac vita afflictiones perpeſſus eſt & morbos graues. Bis crus fregit, & ſemel brachium. In eiuſmodi perpeſſionibus ille gloriabatur cum Apoſtolo, & tunc animo fortiorem ſe ſentiebat, cùm acrioribus corporis doloribus premeretur. Ex carne illius, præcipuè verò ex peſſimo lateris vlcere ſanies intolerabilis effluebat, nec tamen id impedimento ſibi eſſe voluit, quo minùs exerceret Epiſcopi munus. Ante obitum ſuū biennio ferè grauiſſimè laborauit aduerſa corporis valetudine, vt ſi quid fortaſſis terreni puluerisei inhæreret, id clementiſſimi patris Dei caſtigatione aboleretur. Morte autem propiùs accedente, corpus planè viribus deſtituebatur: itaque factum eſt, vt decimo ante deceſſum ſuum die ab eccleſia S. Laurētij in ſuas ædes reportaretur. Sed iam antè die ſancto Paſchæ, duriſſima licèt preſſus ęgritudine, ità vt vix è lecto ſubrigere ſe poſſet, orante populo precibus à Domino obtinuit, vt per ſeipſum nullius adiutus opera ſurgeret, Miſſam celebraret, & ad populum ſermonem haberet. Indè cùm eſſet eis benè precatus, ad lectulum redijt. Pridiè Pentecoſtes ciues cum fœminis ad eum veniunt, cereos incendunt, eius exitum pijs animis præſtolantur. Toto illo ſabbato & ſequenti Dominico ſacræ Pentecoſtes die cumprimis reuerenter illum adire, colere, cuſtodire ſtuduerunt. Beatū ſe credidit, quiſquis eius vel manus vel pedes exoſculari potuit. Precibus eius omnes ſeſe commendârunt, & ſi quis meminiſſet ſe eum offendiſſe, obnixè rogabat errati veniam ſibi ab illo dari. Ingraueſcente interìm morbo, vir ſanctus proxima indè nocte, eccleſiaſticis perceptis ſacramentis, orans & pſallens ſpiritum Domino reddidit 17. Calendas Iunij: apportatuſque in ædem beatorum martyrum Mariani & Iacobi, honorificè colitur & celebratur. Dilata autem eſt ſepultura eius vſque in feriam quintam Pentecoſtes, tum propter ægrorum, qui frequentes eò aduentabant, curationem, tum propter multorum deuotionem: nec tamen corpus eius vlla ex parte corruptum fuit, ſed ſuauiſſimo fragrans odore, ab aliquot Epiſcopis honorificè mandatum eſt ſepulturæ in canonica ſua iuxta muros ciuitatis, vbi vſque in præſens quieſcit prorſùs incorruptum, & infinitis clarens miraculis.

2. Cor. 12.

Eccleſiaſticis munitus ſacramētis decedit è vita.

Cap 16. Miſerunt interìm boni ciues Eugubini legatos ad eos, qui hoſtili in ipſos erant animo, orant ad tanti patris funus ſecuri accedant. Remittunt ſibi mutuas offenſiones. Quanta autem gloria in cælos admiſſa eſſet beati antiſtitis anima, per miracula, quæ ad exanime corpus fiebant, declaratum eſt. Cœpit enim diuinis coruſcare miraculis, qui pannis iacebat inuolutus. Mulier quædam, Maria nomine, diù contracta fuerat. Ea acceſſit ad locum, vbi eius corpus iacebat, petijtque ſibi exhiberi miſericordiam. Aberat tunc quippiam è veſtibus pontificalibus ad manum ſancti viri. Id vbi allatum fuit ab eius cubiculario, & manui appoſitum, infirmi curari, dæmones ex obſeſſis fugere cœperunt. Ea enim, quam diximus, fœmina poſtquàm ſancti corpus attigit, ſanata eſt, magna iam velocitate diſcurrens, cùm paulò antè vix teſtudineo potuerit gradu incedere. Qua cauſa laudatus eſt ab omnibus Deus, pulſatæ ſunt campanæ, beatus Vbaldus ſanctus prædicatus eſt, miraculis eius ſanctitatem declarantibus.

Miracula ad corpus eius.

Cap. 17. Hoc quidem ab eius obitu primum fuit ſignum vel miraculum, quod multa alia

ſunt conſecuta. Quatriduo enim illo, quo manſit inhumatus, cæcis viſum, auditum ſurdis, claudis ambulandi, mutis loquendi facultatem reſtituit, profligauit dæmones, multosque varijs affectos morbis curauit. Prædixerat ille adhuc viuus, quem eſſet habiturus ſucceſſorem. Eodem autem momento, quo fuit in monumento conditus, in templum ille ingreſſus eſt, in eumque vota omnium ſic collata ſunt, vt nullus prorsùs ab eius electione diſſentiret. Patuit indè non defuiſſe illi etiam prophetiæ ſpiritum. Inoleuit tum apud Eugubinos ciues conſuetudo, vt toto ferè anno cum candelis accẽſis ad S. Vbaldum venirent tum viri, tum mulieres, idq; cum proceſſione quadam. Si qui aũt venire non poſſent, illi eò adducebantur. Perſonabant in vrbe cantantium voces, nox à luminum ſplendore in diem verſa viſebatur, pulſis totius noctis tenebris. Quod de Hieruſalem Tobias prædixit, per vicos eius cantatum iri Alleluia, id Eugubij iam impletum cernebatur, quandò per omnes eius vicos & plateas laudes Domino promebantur. Deincèps verò omnium ore canitur Vbaldus, ſermone omnium Vbaldus ſanctus prædicatur, nomen eius apud omnes celebratur. Eo defuncto, pacis abundantia & iuſtitia pauperibus exhibenda orta eſt. iuſtitia enim eius manet in ſeculum ſeculi. Eodem enim anno inter Eugubinos & Comitatum pax reformata eſt, & diuturnum bellum omninò conſopitum eſt. Tanta verò in pauperes benignitas & humanitas declarari cœpit, vt contra morem non iam pauperes neceſſe haberent ſtipem ab aliquo emendicare, ſed ipſi potiùs rogarentur, vti oblatam accipere nè recuſarent. Iucundum ſanè ſpectaculum erat, videre in eccleſia ducentos, trecentos, nonnunquàm quadringentos inopes alimenta accipere, & omnibus omnia, quibus egerent, affatìm ſuppeditari. Afferebantur copiosè omnis generis eſcæ & reliqua tum ſanis tum ægris neceſſaria ex pagis & caſtellis. Floruit ſanctus Vbaldus anno ſalutis milleſimo ducenteſimo decimo.

Prophetia eius.

Magno ſtudio colitur ab Eugubinis.

Tob. 13.

Eugubinorũ inſignis liberalitas in pauperes

S. POTENTIANÆ VIRGINIS HISTORIOLA, EX MARTYROLOGIO, QVOD BEDAE *adſcribitur.*

ROMAE natale ſanctæ Pudentianæ vel Potentianæ virginis: quæ illuſtriſſimi generis, Pudentis, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli, filia erat. Cuius mater Sabinella, ſoror verò Praxedis, quas pater earum in omni religione Chriſti erudiuit, virginesque Chriſto dereliquit: Quæ poſt obitum ſancti patris in omni exercitatione pietatis ità excreuerunt, vt nocte dieque inceſſanter hymnis & orationibus cum familia ſua Domino inſeruirẽt, beato Pio Vrbis Epiſcopo cum eis in laudibus Dei participante. Remunerationẽ igitur pro pijſſimis laboribus ſuis percepturæ, poſt innumeros agones, poſt multorum martyrum venerabiliter exhibitas ſepulturas, poſt omnes facultates in viſceribus pauperum incluſas, Chriſtoque fideliter commendatas, tandèm de terris ad Chriſtum migrauerunt, Potentiana venerabilis quartodecima Calendas Iunij, poſita in cœmeterio Priſcillæ, via Salaria: Praxedis verò virgo æquè ſanctiſſima duodecima Calendas Auguſti, & ipſa cum ſorore iuxta patrem ſanctum ſepulta. Eodem die beati Pudentis, patris ſupradictę virginis, qui ab Apoſtolis Chriſto inueſtitus baptiſmo, innocentem tunicam vſque ad coronam vitæ immaculatè cuſtodiuit.

19. Maij.

S. Potentianæ parẽtes.

Sanctiſſima vita.

Obitus.

Ex Vſuardo

VITA

VITA S. BERNARDINI SENENSIS, PROFESSIONE FRANCISCANI, AB EIVS QVODAM CONtemporaneo fideliter conscripta: sed stylum F. Laur. Surius mutauit.

Maij 20. Cap. 1. IN Senensi vrbe, quæ Virginis ciuitas dicta est, vt ait author, ex nobili familia Albizeschorũ ortus Tollus est, vir humanus, simplex, prudens & bonæ existimationis. Is in iuuentute ad Massanam vrbem se contulit, quæ in Sensensium ditione sita est. Cernens autem eius loci ciues erga familiam suam & maiores suos amico esse animo, (Patruus enim eius Tollus ter eius ciuitatis præses fuerat cum bona ciuium gratia) ibi sedem fixit, charus omnibus, & curabat argentum erui ex Massanis fodinis, vti plerique alij egregij mercatores. Erat tum illic miles generosus, iam grandæuus, Bindus nomine. Is vt vidit Tolli mores ingenuos vitamque honestam, Neram filiam suam illi despondit, cupiens illum habere hæredem, cùm alios liberos non haberet, præter Dianam filiam Neræ sororem, quæ ante complures annos alteri nupserat. Sicut ergo Domino placuit, ità factum est. Non diù pòst Bindus obijt. Tollus autem & Nera erga Deum & Deiparam Virginem deuoti & religiosi, ac Deum timentes, masculam sibi prolem diuinitùs dari optabant ad honorem Dei, nec frustrati sunt spe & expectatione sua. Ediderunt enim in hanc lucem filium die octauo Septembris (in quem incidit etiam natalis dies beatissimę matris Dei) anno Christi 1380. quo anno sanctissima virgo Catharina Senensis migrauit ad cælos, dictusque est Bernardinus. Nera mater eius anno ætatis suæ vicesimo secundo obijt, qui erat annus ab orbe redempto 1383. cùm Bernardinus iam trimulus esset. Tollus autem pater eius pijssimus & Diana matertera, quantùm ea potuit ferre ætas, bonis eum instruebant moribus, excitabantque eius animum ad deuotionem concipiendam erga sacratissimam Virginem, Christi Iesu matrem. Interim Tollus moritur anno Salutaris 1387. Bernardino filio sexenni relicto: cuius curam itemque facultatum eius suscepit Diana matertera, & haud secùs atquè filium eum enutriuit annis quinque, magnoque opere & bonis moribus & deuotione erga Christi matrem eum imbuere conata est. Etsi autem instat puerorum in quibusdam etiamnùm pueriliter sese gerere videretur, at tamen cæteros condiscipulos in multis excellebat, in Grammaticis institutionibus & literis perdiscendis longo post se interuallo eos relinquens: eratque ea indole & ingenio etiam ad ea conficienda, quæ arte & manu fiunt, vt Massani omnes eum admirarentur, certoque sibi persuaderent illum in virum insignem euasurum.

Parentes S. Bernardini.

Vtroque parente orbatur.

Cap. 2. Singulari autem studio ferebatur ad præstandas eleemosynas, nec vlla re adhuc puer magis delectari videbatur, quàm si posset paupetibus benignè facere. Casu quandoquè accidit, vt parum in ædibus Dianæ relictum esset panis. Eum autem ipsum pauperi mendicanti Diana dare nolebat. Dixit ergò illi pius puer: Quæso, demus pauperi stipem: alioqui ego hodiè neque prandium, neque cœnam sumptutus sum. mâlo enim pauperem refici hoc pane, quàm me. Lætabatur valdè Diana ea pueri bonitate & optima indole. Cœpit verò etiam ad ieiunia eum prouocare, quantùm quidem illius ætatis fragilitas patiebatur. Etsi autem annis tener esset, at tamen ad honorem beatissimæ matris Dei diebus sabbati ieiunauit, & quandiù laicus fuit, illud ieiunium nunquàm intermisit.

Mira pueri beneuolentia erga egenos.

Cap. 3. Cùm ad tertiumdecimum ætatis peruenisset annum, & in Grammaticis sic satis profecisset, à necessarijs amicis Christophoro & Angelo Albizeschis fratribus Senas accitus est, vbi sub cura Christophori & honestissimæ coniugis eius, re & nomine Piæ, vixit: quæ matrona, cùm nullas haberet proles, haud secùs eum atquè filiũ dilexit, eiusque mores confirmauit: porrò in scholis triuialibus præceptorem habuit Onuphrium, miraque discendi celeritate superauit omnes coætaneos suos, omnibus affabilis & charus, honestus quoquè & pius ac deuotus. Aras sibi in teneriori ætate semper extruebat domi, easque vt potuit ornabat. Ductus interdùm à Pia ad sacras conciones, cùm domum reuertisset, conuocabat pueros, eisque tanquàm

Pietas puerilis.

quàm pro concione puerili ſimplicitate dicebat, quæ ex auditis ſermonibus memoria retinere poterat. Faciebat autem hoc ea ratione & ea dexteritate, vt multi iamtum animis præſagirent, eum quãdoquè eccleſiaſten fore. Poſtquàm autem Senas venit Iohannes Spoletanus, totius honeſtatis ſpeculum, & moralis philoſophiæ præceptor egregius, (qui licèt grandæuus, eſt tamen etiamnùm ſuperſtes) in- Iohannes Spoletanus.
tegerrimus adoleſcens Bernardinus, virtutis & doctrinæ auidus, ad illum ſe contulit, nec ab eius, quantùm licuit, latere vnquàm diſceſſit: hæſitque apud illum annis aliquot, & mirabiles habuit in literis progreſſus, ità vt ab eodẽ Iohanne, quondàm etiam præceptore meo, crebrò audierim, è ſuis ſcholis nunquàm quenquam Bernardino doctiorem prodijſſe, nec vidiſſe ſe vnquàm ſtudioſum vllũ, qui tam omni eſſet honeſtate & integritate præditus, quippè ex cuius ore nunquàm ſermo turpis profectus eſſet, & qui neque verbo, neque nutu, neque ſigno, aut vlla ſignificatio- Pudicitia Bernardini.
ne quicquam præ ſe ferret aliud, quàm puriſſimam honeſtatem.

Teſtantur verò etiam eius coæui literarum ſtudioſi, ea morum probitate & ho- Cap. 4.
neſtate eum fuiſſe, vt ſi quid audiuiſſet turpiter dici, adeò commotus fuerit, vt rubore haud aliter in vultu perfunderetur, quàm ſi quis colaphum ei infregiſſet. Indè factum eſt, vt ſi fortè pueri & adoleſcentes inter ſe de rebus parùm honeſtis verba miſcerent, viſo Bernardino, mox dicerent: Faceſſant hi ſermones, eccè enim Bernardinus adeſt: vſqueadeò ab omnibus ille quoddam honeſtatis & integritatis exemplar habebatur. Ciuis quidam non infimæ conditionis, turpe verbum quandoquè ad illum protulit. Sentiens autem pudiciſſimus adoleſcens quorsùm ille tenderet, ſub mento grauiter illum percuſſit, cùm alioquì ſtatuiſſet in facie illum cædere. Tanto autem impetu eum percuſſit, vt procùl etiam ſonus audiretur. Ciuis itaque ille coram adſtantibus tum propinquis, tum alijs indigenis pudefactus, repentè ab eius conſpectu ſe ſubduxit. Poſteà verò cùm iam multi eſſent euoluti anni, eodem loco Bernardino ad populum concionem habente, vidi ego huncipſum ciuem adeò corde compungi, & vbertim lachrymas fundere, perindè àc ſi dutis eſſet flagellis cæſus.

Alius quidam improbus ciuis per idem tempus erga Bernardinum adoleſcen- Cap. 5.
tem verbis & nutibus inhoneſtis ſuũ indicauit impurum & nefarium animi deſiderium, idque non ſemèl, ſed crebrò ſanè. Itaque Bernardinus rogat quoſdam ſuæ ætatis honeſtos adoleſcentes, vt ipſi eſſent adminiculo, quó ab illius ſceleſti hominis vexatione ſe excuteret. Communicato autem inter ipſos conſilio, monet eos, vt lapides ſibi colligant. Deindè inquirunt hominem illum: quem cùm inueniſſent loco parùm opportuno, Bernardinus iuſſit eos dare operã, vt poſſet aliò pertrahi. Vt autẽ miſer ille vidit Bernardinum, nefanda cupiditate commotus, multos ei aureos oſtendit, vt alliceret pudiciſſimum adoleſcentem. Tum ille annuit, Impurum
vt è platea excederet. Quod cùm ille feciſſet, ilicò exclamat Bernardinus: Inique, quendam
ſceleſte, flammis exurende: Ad eum, ad eum, ad eum: ſimulq; illum percutere cœ- cruentum pugnis & lapi-
pit. Mox ſocij eius iungunt voces ſuas, pariterque lapides in eum conijciunt. Ille ità dibus lautè
ſe accipi cernens, in pedes ſe conijcit, illis eum inſequentibus, donèc ab eorũ oculis accipit.
euaneſceret. Ità demùm eius praua volũtas compreſſa eſt, & Bernardinus ea moleſtia abſolutus. His autem rebus effectum eſt, vt tantùm apud omnes virtutis, pudicitiæ & integritatis eius fama crebreſceret, vt non ſolùm nihil ipſo audiente quiſquam ex domeſticis eius auderet impudicè eloqui, ſed etiã omnes eum venerarentur, nemo turpe aliquid circa illum attentare vellet. Etſi autem ſemper iucundum, Memorabi-
alacrem, affabilem, commodum, officioſum omnibus ſeſe exhiberet, non tamen le ſanè eſt
niſi bonis, maximè autem ſpiritalibus & religioſis viris familiaris eſſe voluit, idque iſthuc.
tam in ſcholis, quàm alibi. Poſtquàm autem adoleuit, relictis ſcholis triuialibus & ſtudijs philoſophicis, in quibus præ cæteris excellebat, ad ſacros Canones diſcẽdos ſe contulit, in eoque ſtudio triennio accuratè verſatus eſt. Plurimùm verò delectabatur ſacris literis: quas vbi deguſtare cœpit, alia ferè ſtudia ſua omnia pro nihilo putauit, nec quicquam ei iam ſapiebat extra ſcripturas diuinas.

Vbi decimum & ſeptimum ætatis annũ attigit, Tobiam conſobrinam ſuam cre- Cap. 6.
brò viſitabat. Erat illa filia Dianæ, quam ſuprà diximus Neræ matris Bernardini ſororem fuiſſe: excedebat autẽ Tobia Bernardinum annis ampliùs triginta, eratque vidua tertij ordinis beatiſſimi patris Franciſci, cuius maritus fuerat vir nobilis, Guido de Ptolomæis. Porrò ob morum integritatem ſtudiumque deuotionis &

Tobiæ virtutes. pietatis Tobia hæc omnibus venerationi erat. Perpetuis enim ieiunijs, vigilijs, corporis castigationibus vacabat, semper in suis cubabat vestibus, alijsque exercitijs sese continenter macerabat. Ipsa fœminarum peregrinarum, quæ aduersa laborarent valetudine, sæuissima illa peste grassante, curam suscepit in domo hospitali de la Scala. Illi ipsi Bernardinus, anno ætatis suæ tricesimoprimo Senis peste laborãs, cùm iam medici spem salutis eius omnem abiecissent, in ipso propè mortis articulo confessus est, se corporis integritatem prorsùs inuiolatam seruare. Huic vni Bernardinus loqui solebat, cùm aliarum fœminarum colloquia deuitaret. Bernardinus fœminas vitat. Denique eius animam ad cælos proficiscentem vidit Bernardinus, cùm Mediolani primo Quadragesimę die ad populum concionaretur. Quę illi causa fuit eam concionem præter morem suum abrumpendi. Sciscitantibus enim posteà alijs, cur id fecisset, primò quidem dicere noluit: deindè verò compulsus, rem, vt erat, explicauit. Missi autem sunt Senas, qui de obitu Tobiæ cognoscerent: compertumque est, eadem hora, qua dixerat Bernardinus, eam ridentem migrâsse è corpore.

Cap. 7. Cum hac igitur Tobia Bernardinus adolescens crebrò sermones conferebat, eamque identidem inuisebat. haud aliter enim inter se diligebant, atque solent mater & filius. Cõtigit interìm Bernardinum quandoquè dicere Tobię: Ibo visum amicam meam. itemque rursùs alio die: Adibo amicam meam, sanè pulcherrimam. Tobia hæc eum per iocum dicere putabat: at nihilo minùs percontabatur ex eo, quænam illa esset ipsius amica, & vbi moraretur. Amicam suam dicit beatissimã matrẽ Dei. Respondit ille: Amica mihi est longè formosissima, cuius ego amore planè captus sum. est autem extra portam Camollię, eamque ego quotidiè soleo reuisere, nec videor mihi somnum posse capere, nisi priùs mihi conspecta sit. Tobia hæc audiens, cœpit quadam suspicione teneri: sed cùm cerneret Bernardinum creberrimis se afficere ieiunijs, quotidiè sacrificio interesse, vacare precibus & deuotioni, vestibus indutum se dare quieti nocturnæ, multaque alia de se dare haud obscura probitatis signa, non existimabat sinistrè propter ea verba de illo sentiendum esse. At rursùs contemplans adolescentis formam egregiam, dæmonis versutias, carnis fragilitatem & hominis in deteriora propensionem, verebatur nè fortassis captus esset amore alicuius mulieris, maximè quòd extra Camolliæ portam esset cœnobium fœminarum. Itaque acerbo intrinsecùs animi dolore cruciabatur, metuens se laborem suum omnem perdidisse, quem ei optimè instituendo diù impenderat. Vt autem rem certiùs exploratam haberet, altera luce abijt extra illam portam, mansitque in loco quodam, vndè Bernardinum conspicere ipsa posset, sed ab illo minimè videri. Eccè autem aduenit Bernardinus solus, & coram imagine beatissimæ matris Dei, quæ supra portam illam elegantissimè picta habetur, nuda curuat genua, eique pijssimas offert preces, ijsque completis, mox domum redit. Flexis genibus quotidiè orat coram imagine matris Dei. Mirabatur Tobia, sed non contenta semèl vidisse, redit secundò, & idem conspicatur. At nec sic animo satisfactum sentiens, mittit tertiò fidissimam sociam suam: quæ cùm idem omninò suis oculis esset intuita, quod semèl atque iterùm Tobia: iam è suo pectore prorsùs amouit suspicionem omnem Tobia, dixitque læta ad Bernardinum: Pridem dixisti mihi fili charissime, te amore captum esse: quæso mihi rem certam exponas, nec me in dubio hærere patiaris. Respondit Bernardinus: Quandò sic iubes, dicam tibi, quod hactenùs nulli alij indicare volui: Captus sum amore beatissimæ Virginis & matris Dei Mariæ, quam semper amaui, in qua post Deum omnes meæ spes collocatæ sunt. Amat impẽse beatissimam Virginem. Illam vnicè diligo, illam inquiro, illam videre concupisco: quod cùm in hac vita non liceat, constitui eius amore quotidiè inuisere eius imaginem, quæ in Camollia est, quòd ea mihi & cæteris huius vrbis elegantior, & eius maiestate dignior videatur. Itaque illam quotidiè accedo, flexis genibus beatissimæ Virgini me commendo, sperans per eam me consecuturum gratiam & misericordiam, quam præcipuè expeto. Hæc est igitur amica illa mea & spes mea, pijssima Virgo Maria. Hæc vt audiuit Tobia, cum lachrymis illum complexa, dixit: Reuerà, fili mi, non obtinuit mentem meam sinistra vlla de te suspicio, sed nonnihil cœpi hæsitare propter fraudes & machinas antiqui serpentis, quas debemus modis omnibus cauere. Sed tu fili à Deo benedicte, egregiam tibi & insignem delegisti amicam, optimum salutis tuę præsidium, peccatorum omnium nequaquàm dubiam spem. Illam quæras, illam sequaris, omnique animi deuotione illi confidas. Nullum enim post Deum salutis tuæ fulcimentum validius habere potes, quàm

quàm ipsam pietatis & misericordiæ matrem, à qua nemo vnquàm, qui illi benè consideret, vacuus recessit. Perseuerauit autem Bernardinus in hac imaginis huius visitatione multis annis, & cùm iam in monastica religione consenuisset, testibus eius socijs, non rarò inuisit eam. Potuit sanè ex multis euidentissimis argumentis colligi, eum toto vitæ suæ tempore singulari erga matrem Dei deuotione fuisse: & certè ego ipse, concionem illo habente Senis de illa anno Christi 1427. in die natiuitatis eius, ità eum audiui dicentem: Ego frater Bernardinus semper fui deuotus beatę Virgini. In die enim natiuitatis eius ego natus sum, eodem die baptizatus sum, illo ipso die monasticum habitum indui, itemque professus sum monachum, & primum sacrificium feci. Eodem die cupio exire ex hac vita. Ità ille. Ego verò hoc affirmare possum, nunquàm quęquam me audiuisse de beatissima hac virgine deuotiùs, libentiùs, feruentiùs concionantem.

In iuuentute sua, cùm adhuc laicus esset, vt posset piam Deo impendere seruitutem, suaq; pietatis studia augere, adscribi voluit in spectatæ religionis sodalitatem benè moratorum, quam vulgò vocant Confraternitatem disciplinatorum beatæ Mariæ virginis, quæ est in domo hospitali de la Scala. Non admittuntur autem in eam sodalitatem, nisi quorum fama est integra & bona existimatio. Fuit enim locus ille multo tempore speculum & exemplar Deo deuotorum sęcularium hominum. Itaque Bernardinus fratrum omniū consensu & prompta voluntate, tanquàm valdè idoneus, hilariter receptus est, precesque, corporis flagellationes, aliaque tum iucunda, tum aspera exercitia, noctu diuque illic vsitata, præ cæteris ipse copiosiùs sectatus est. Hic nimirùm vetustus ille locus est, ex quo omnes ferè Italiæ benè moratorum, siue, vt author vocat, disciplinatorum laicorum piæ exercitationes, vel deuotionis studia manârunt. Ex illo complures sancti viri prodière: putà, Iohannes Columbinus, primus ille idemque feruentissimus Iesuatorum institutor, & eius charissimus socius Franciscus Vincentinus: itemque ordinis Montis oliueti fundatores: Beatus Petronius de Petronijs, posteà Carthusianus effectus: Andreas de Galleranis speculum sanctitatis, alijque permulti sublimes contemplatores, & innumeri ferè religiosi, vel monasticæ vitæ professores, vt mirum non sit, Bernardinum, beatissimæ matri Dei deuotissimum, in eius domo illis adiungi voluisse, ex qua domo tot præclaras stellas, totque diuinos nouerat extitisse viros: tametsi eandem ipsam domum præ alijs omnibus ipse præclariùs illustrauit. Cùm autem feruenti eius deuotioni necdùm sufficerent exercitia domûs huius, quemadmodùm fide dignissimo relatu didici, ob macerandum & edomandum corpus suum, longo tempore flagellis è funiculis confectis se cæcidit, crebrò etiam vrtica & cilicio se affligebat. Quæ quidem licèt sanctus iuuenis faceret occultissimè, soli Deo ea nota esse volens: attamen, diuina efficiente prouidentia, non de industria, sed prorsùs ab improuiso ad aliorum, qui etiamnùm supersunt, notitiam peruenère.

Cap. 8. *Fraternitas disciplinatorum.* *Encomion Domûs hospitalis de Scala.* *Iesuati.* *Ordo montis Oliueti.* *Cædit corpus suum.*

Multis annis in vestibus suis dormiuit non tam in lecto, quàm scamno vel capsa. Cibus & potus eius communis quidem, sed parcus erat, neq; inuenio vel in delicatis escis excessum, vel in vilibus singularitatem. Iucundus, hilaris, affabilis, humilis semper fuit, omnibus se accommodans, tristitiæ, torporis, ignauiæ hostis. In actione strenuus & assiduus, irasci malo animo nunquàm visus est, veritatis amicus, charitate præcipuus, erga miseros misericors, prudens in omnibus & circunspectus valdè: nec videbatur mœrori vllus relictus locus, vbi Bernardinus aderat. Ante omnia autem vel maximè in eo excelluit laus pudicitiæ & honestatis, quam præ se semper ferebat nutibus, verbis & factis, ità vt nullus hac in parte adolescens ei posset æquiparari, & ipse non tam carneus quàm saxeus esse videretur. Habitu vtebatur, vt solent scholastici, & quidem honesto.

Cap 9. *Catalogus virtutum eius.*

Sæuiente illa peste terribili & generali, anno salutis millesimo quadringentesimo, in quē incidit Iubileus, innumeri peregrini, Romam euntes atq; indè redeuntes, ad celeberrimam illam toto orbe Christiano domum hospitalem beatissimæ Mariæ Virginis, quæ Senis est, & de la Scala dicitur, confluxêre, augebaturque valdè numerus ægrotorum, è quibus plurimi moriebàtur, ità vt tribus mensibus & dimidio quotidiè ampliùs duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, interdùm octodecim, vel etiam viginti, è vita decederent: pręter quos ex eius domûs familia obièrunt fratres vigintiduo, octodecim fœminæ pauperibus mulieribus inserui-

Cap. 10. *Sæuissima pestis, eaque generalis.*

entes, nouem ſacerdotes, quinque clerici, ſeptem pharmacopolæ, qui morbidis medicamenta parabant, pueri triginta ſex, in ea domo enutriti, & famuli ſexaginta, ægrorum miniſterijs deputati. Cùm autem tam multi illic & morbo correpti iacerent, & è vita abirent, locus ille propter fœtorem intolerabilem omnibus inſpectantibus horrori erat, nec quiſquam ferè reperiri potuit, qui quamuis magna propoſita mercede, ægrotãtibus illic inſeruire vellet: ità fiebat, vt tum vel maximè locus ille neceſſaria miniſtrorum opera deſtitutus eſſet, cùm maior incumberet neceſſitas. Magiſter quidẽ & gubernator domûs illius Iohannes Landaronus erat vir optimus, multa beneuolentia & charitate prędițus, & quem nemo dubitaret virginem eſſe: & licèt ſenio grauaretur, non ceſſabat tamen pro viribus præſtare quicquid poſſet. Sed cùm ignem peſtiferum iam omnia vaſtantem cerneret, valdè affligebatur, metuens idoneos miniſtros neque pecunia, licèt larga eſſet manu, poſſe comparari, quòd nemo non peſtis contagionem reformidet. Rogabat ergò Deum & beatiſſimam Virginem, domûs eius conſeruatricem, vt pauperibus miniſtri mitterentur.

Cap. 11. Itaque pijſſimus Deus excitat Bernardini animum, qui iam ferè vigeſimum agebat ætatis annum, vt in illa pijſſima domo ægrorum & pauperum miniſterium ſuſcipiat. Vt vidit enim ſummam neceſſitatem, maximo incitatus zelo, peſtiferam contagionẽ nihil metuens, immò verò etiam vltrò morti ſe offerre cupiens, modò poſſet Chriſto gratum exhibere in eius pauperibus ſeruitium, multis hebdomadibus ægris illis accuratiſſimè & officioſiſſimè miniſtrauit. Cernens autem ad tantam morbidorum multitudinem ſufficere non poſſe tam paucos miniſtros, duodecim religioſos & pios adoleſcentes ad ſe vocat: hortatur illos, velint vnà cum ipſo curare pauperes Chriſti: dicit eos, qui pauperi ſeruiãt, ipſi Chriſto ſeruire: & ſi tali occaſione decedant è vita, pro Chriſto eos mori: nihil verò homini Chriſtiano debere eſſe antiquius & optatius, quàm Chriſti cauſa vitam ſuam profundere, cùm ille ſuam noſtra cauſa profuderit: deindè addit: Simus omnes fratres: Deus ſua ope aderit nobis. Videtis fratres ignem accenſum eſſe, iam penè orbis illo conflagrat, ſecuris arbori admota eſt, falx meſſem ſolicitat: quid nobis de vitæ noſtræ prorogatione polliceri poſſumus, cùm & alios quotidiè videamus mori, & pleroſque etiam intimos ſodales propemodùm antè exire è corpore, quàm morbo correpti videantur? Nos ſi in his charitatis officijs obierimus, ad Dominum euolabimus: ſin autem ſuperſtites manſerimus, quoàd victuri ſumus, ſemper lætabimur nos Deo noſtro in eius pauperibus hæc officia præſtitiſſe, memores ſententiæ illius, Nullum opus bonum apud Deum ſua carere mercede, vel irremuneratum abire. Siue igitur viuamus, ſiue moriamur, non poſſumus Deo ſeruiendo non lucrari.

Seruit in domo hoſpitali tempore periculoſiſſimo.

Cap. 12. His Bernardini perſuaſionibus allecti adoleſcentes, in eius mox ſententiam iêre: è quibus ſanè hodieque nonnulli ſuperſunt: cumque eſſent confeſſi ſua peccata, & ſacram Euchariſtiam ſumpſiſſent, ità Bernardino conſulente, iucundis animis & magno feruore curam ægrotorum cum Bernardino, ipſorum magiſtro & capite, ſuſcipiunt. Porrò hoſpitalis domûs moderator ſtatim totiùs penè domûs claues tradidit Bernardino, commiſitque ei munus morbidos & peregrinos aduentantes curandi, & omnes ferè eleemoſynas diſtribuendi, adeò vt propemodùm pro ſua voluntate omnia diſponeret ac diſpenſaret, perindè àc ſi ipſe eius domûs dominus eſſet. Eius autem & ſociorum feruor & charitas ſuo exemplo permultos alios ciues & adoleſcentes inuitauit ac permouit ad feruiendum morbidis illis, licèt non pauci ex illis è vita decederent. Itaque Bernardinus charitate feruens, domum illam ità moderatus eſt, vt officia, miniſteria, exercitia, laborum vices pro ratione loci, temporis, & perſonarum opportunè & congruenter diſtribuerit. Dabat verò operam, vt quoàd eius fieri poſſet, ipſe ſemper omnibus coràm adeſſet. Adſtabat diù noctuque ægrotantibus, pharmaca parabat, cibos pro ſingulorum qualitate porrigebat, ſordes omnes in illis neceſſariò ferendas, ipſe ante omnes ſua voluntate amouendas ſuſcipiebat: non labore, non vigilijs, non intolerandis fœtoribus, non incommodis vllis frangebatur: ſed ea ſemper alacritate & ſpiritus viuacitate illis ſeruiebat, àc ſi vel parentes, vel fratres aut filij eius eſſent. neque id ſanè mirum. Cùm enim Dei amor horum omnium faciendorum ac perpetiendorum præcipua ei eſſet ratio, Deo vtriquè ſeruiebat, qui patre, fratre, liberis omnibus

Duodecim pios adoleſcentes ſibi ſocios eius miniſterij adſciſcit.

Vide eximiam eius charitatem.

bus potior nobis esse debet. Aegrotis ex animo condolebat, adeò vt etiam cum illis vnà ploraret: interdùm verò etiam ridebat, canebat, blandiebatur, talemque se illis exhibebat, quemadmodùm pro illorum consolatione expedire putabat. Nihil autem ferè illius charitati satis ad vota ab alijs curatum videbatur, nisi omnia ipse vidisset & contrectâsset. Cùm erant ex hac vita migraturi, sacramenta vt illis porrigerentur effecit: vita functos, vesperi sepulturæ mandabat. Peregrinis ferè innumeris ad vesperam aduenientibus cibos & lectos apparabat: si lecti, alioquì multi, non sufficerent, sternebat humi pannos, ità vt nulli deesset commodus captandæ quieti locus: crebros quoquè excitabat ignes & suffitus grati odoris, spargebat multum aceti in tota ferè domo, vt corruptus aër saltem aliqua ex parte corrigeretur, libentiusque ministri suam operam ægrè affectis nauarent. Non est autem passus benignus Deus, vt inter tot labores, vigilias, incommoda infinita Bernardinus vnquàm aduersa laboraret valetudine: sed semper promptus, alacer, vigil & indefessus, dictis & factis confirmabat tum ægros, tum illorum ministros. Mirè seruatur à Deo.

Cùm iam autem mensibus quatuor & eo ampliùs in ea domo sedulò ministrâsset, pestisque sopita esset, domum se recipit. Ecce autem, quemadmodùm ipse Christum Dominum in pauperibus eius morbo laborantibus, sicut diximus, crebrò visitârat: ità Christus, bonus & pius Dominus, rursùs illum visitat. Nam vbi ab hospitali illa domo recessit, paulò pòst acerrima cœpit exerceri febre, idque deimprouisò in ædibus nobilis viri Hildebrandini de Manetis, qui ei erat amore & beneuolentia coniunctissimus: vbi sanè ad menses quatuor decubuit, patientissimè eam morbi molestiam, vel potiùs Domini Iesu visitationem ferens: in qua hoc præcipuam ei molestiam adferebat, quòd videret alios ipsi ministrantes molestia affici, licèt illi promptissima charitate ei inseruirent: Inter quos Tobia, tanquàm pia mater, & Iustina de Manetis, matrona nobilis, ab eius latere ferè nunquàm recessêre. Cùm esset autem ea febre liberatus, non remisit studium pietatis & humanitatis. Amita eius Bartholomæa, matrona venerabilis, vxor quondàm nobilis viri Trogliardi de Ptolomæis, iam propè nonagenaria, & cæcitate & neruorum dissolutione laborabat, nec ex lectulo surgere poterat. Hanc vt cognouit obitu cuiusdam pij socij sui necessaria opera & ministerio destitutam, religiosus & delicatæ alioqui habitudinis iuuenis statuit illi suis manibus necessaria officia impendere: id quod re ipsa quoquè præstitit, nullaque habita ratione earum rerum, quæ nauseam sibi & tędium adferre possent, tanquàm parenti suæ officiosè illi in omnibus inseruiuit. In quo ministerio anno integro & eo ampliùs versatus est, donèc optima matrona, persoluto naturæ debito, migrauit ad cælos. Fuit hæc Bartholomæa cumprimis veneranda, spiritalis & Deo deuota fœmina, quam etiam multi pro sancta haberent. Vixit longo tempore in S. Augustini instituto & regula, ieiunijs, vigilijs, precibus & sui corporis macerationibus vacans, Deoque perpetim gratias agens. In sacris concionibus cùm audiret nomen IESV exprimi, non potuit continere sese, quin crebrò illud mellitissimum nomen repeteret cum singultu, rauca voce, acceñtu stridulo. Quamuis autem esset sapientissima, attamen videbatur nonnunquàm præ spiritûs seruore quasi insanire ad recordationem nominis Iesu, qui illi semper in corde, semper in ore erat, cui etiam sæpè in lecto iacens, laudes alta & clara voce promebat. Sunt plerique in ea sententia, quemadmodùm lachrymis beatæ Monicæ S. Augustinus conuersus est ad Dominum: ità huius à Deo benedictæ mulieris preces & lachrymas, quas multis annis pro Bernardino ipsi charissimo fudit, id diuinitùs impetrâsse, vt in via Dei magìs ille proficeret, magisque compleêteretur, præsertìm Eremitarum, sub regula beati Augustini Christo militantium in cœnobio valdè religioso, quod de Lereto vocant, in quo erant patres venerandi & spiritales. Porrò Bernardinus eius admonitionibus illectus, cum illis religiosis viris libenter conuersabatur, placebantque ei vsqueadeò mores illorum & vita laudabilis, vt probabilis coniectura sit, eum monasticum habitum apud illos induturum fuisse, nisi illum retinuisset amor erga hanc Bartholomæam: quam, donèc esset in humanis, dilexit vt matrem, nec eam deserere voluit.

Cap. 13. Corripitur febre acerrima. Bartholomæa egregia fœmina. Eius preces quid Bernardino contulerint.

Postquàm autem illa vita functa est, Bernardinus ad sanctiorem viuendi ratio- Cap. 14.

nem adſpitans,cùm necdùm deliberâſſet,quod genus monaſticę religionis potiſſimùm deligeret,decreuit habitare ſecum,vt ità priuatim commodiùs & certiùs experiretur ea,quæ oporteret non ignorari ab eo,qui regularem, vt vocant, vel monaſticam Deoque magis gratam vitam eſſet amplexurus. Elegit autem domum quandam iuxta portam de Triſis,& in loco occulto ſacellum exiguum ſibi conſtituit, poſuitque in eo altare cum imagine Chriſti à cruce pendentis. Ibi precibus, vigilijs, ieiunijs, flagellorum ictibus, cilicio, alijſque pietatis exercitijs ſeſe afficiens, idque & crebriùs & ſeueriùs, quàm anteà conſueuiſſet, accuratiſſimè vires explorauit ſuas,etiam vſque ad herbarum victum & aquæ potum ſeſe periclitans. Lectiones eius,cùm ferè omnes ſtudio haberet,in ſacris libris,deuotione plenis, conſummabantur: illis lætabatur,illas iam toto pectore complectebatur. Piorum hominum,quorum eſſet ſpiritalis conuerſatio, plùs ſolito conſuetudine delectabatur, illorum inprimis, in quibus virtutum exempla relucebant. Interim ſæpè animo pertractans,ad quod vitæ genus ſe potiſſimùm conferre deberet, non rarò toto corpore proſtratus,crucifixum Dominum rogauit,vt ipſi largiretur gratiam, viam & vitam potiorem deligendi, quam eius benigno fretus fauore ſectaretur. Puto autem planeque mihi perſuadeo, ità ei reſpondiſſe crucifixum: Fili Bernardine,en tuipſe cernis hîc me nudum à cruce ſuſpenſum. Si ergò amas me & me imitari vis,affigaris & ipſe nudus cruci tuæ,ſicque me ſequaris: meque hauddubiò inuenies. Atque hoc ille intelligens, & ſæpiùs expendens, cùm aduerteret Chriſti crucifixi hoc longè optimum eſſe conſilium, quo nullum aliud melius, nullum ſalubrius poſſit reperiri,illud toto pectore ſtuduit in opus conferre. Cùm autem Seraphicum illum patrem Franciſcum,Chriſti nuditatem,paupertatem & crucem excellentiſſimè ſectatum non ignoraret, ſub eodem beatiſſimo patre, Chriſto militare conſtituit.

Priuatim periclitatur vires ſuas multis modis.

Cap. 15.

Sub hac autem mentis deliberatione adhuc poſito, cùm necdùm certò perſpiceret,quam vitam ingredi deberet, pijſſimus Saluator, qui confugientes ad ſe non deſerit, ſed ad ſalutarem deducit viam, poſt ſolitas preces ſerotinas obdormienti hanc viſionem obtulit: Videbatur ſibi Bernardinus apud fontem quendam, extra vrbis muros non longè à patrum Franciſcanorum cœnobio diſtantem, videre palatium quoddam valdè elegans & amplum, feneſtris luculentum, in ipſoque intùs ignem accenſum,qui omnia ferè palatij viſcera inflammaret, perque feneſtras omnes flammas erumpentes, vnà duntaxàt dempta feneſtra, quæ ſola cum vno cubiculo ſeruata videbatur. Tum prætereà per feneſtram illam videre ſibi viſus eſt imùs virum quendam, S. Franciſci habitu indutum, eumque, vt ignis præſens periculum deuitaret,ad feneſtram accedentem,& ex illa præcipitare ſe volentem: porrò ob ingens præcipitij diſcrimen clamantem magna voce, Franciſce: ſicque ſecundò & tertiò intrò reuertentem,ruſuſque ad feneſtram venientem, & præcipitio dare ſe volentem,ſed præ timore minimè auſum,clamantem,Franciſce. Ad extremum vidit totum illud palatium ignibus abſumptum, præter cubiculum & feneſtram illam,ad quam vir ille Franciſcum inclamitans,ſaluus manſit. Hanc viſionem ſecum penſitans Bernardinus,ſic eam interpretatus eſt, quòd Dominus ea id ſignificare voluerit, poſſe ipſum beatiſſimi patris Franciſci ope ſubnixum, carnis,mundi & dæmonis flammas euadere.

Viſio Bernardini.

Cap. 16.

Per id tempus fuit Senis quidam admodùm reuerendus pater Franciſcanus, Iohannes * Piſtorius,vitæ ſanctitate illuſtris. Is iam antè triginta annis in Boſnæ prouincia aduersùs hæreticos deſudârat, è quibus multos conuerterat: ſacra etiã Hieroſolymorum loca viſerat,& pleraque alia non ſine multa animi pietate: iamque grandæuus domum erat reuerſus, fuitq; iuſtitutus Cuſtos Franciſcanorum Senenſium. Multa enim pollebat ſapientia, nouetatque prudenter conſulere. Bonus erat odor famæ ſanctitatis eius. Ad eum properè acceſſit Bernardinus, aperuit ei totum pectus ſuum,rogauit obnixè vt ipſum ad ſuam ſodalitatem admitteret. Lætabatur his grandæuus pater & exultabat: quippè qui multa didiciſſet de optimis moribus eius, cerneretque tyronem Chriſti ætate iuuenem, robuſtum corpore, facie formoſum, non mediocriter omni literatura inſtructum, fide integrum, ſpiritu feruentem. Quibus etiam permotus, non defuit precibus eius. At Bernardinus incredibili affectus hilaritate, totum ſe eius conſilio & voluntati permiſit, diſtraxitque, vti dictum eſt ſuprà, omnes opes ſuas, contempſit generis nobilita-

** Triſtorius*

Bernardin° petit admitti in ſodalitatem Franciſcanorũ.

nobilitatem, ſanctaque armatus paupertate, nudus pro Chriſti amore deuium Aegypti iter reliquit, & in ſanctæ religionis eremum ſeſe abdidit, cupiens cum Chriſto tollere crucem in humeros ſuos.

Accepit autem ab eo, quem diximus, patre habitum monaſticum in cœnobio Senenſi Franciſcanorum anno Domini milleſimo quadringenteſimo quarto, ætatis ſuæ viceſimoſecundo, tota ciuitate Senenſi multum indè & ædificationis & admirationis capiente. Cùm autem pater ille ſenex vili eum habitu indueret, & horrida reſti cingeret, diuinitùs doctus prophetice de illo coram omnibus dixit clara voce: Adiunctus eſt ad nos hodiè ſtrenuus & gnarus miles, qui multas comportabit fruges in horrea Domini, eritque Ordinis noſtri decus & ornamentum. Non diù pòſt ſentiens Bernardinus ſe illo in loco non poſſe Deo tranquillo animo ſeruire conuenienter Regulæ S. Franciſci, quòd homines ſeculares quotidiè cò aduentarent, & quædam aliæ cauſæ rationabiles ipſi ſuppeterent, ex conſilio memorati Patris exceſſit è patria ſua, eiuſque fretus benedictione, ad eos Obſeruantes iucundiſſimo animo commigrauit, qui in Columbarij antiquo monaſterio degebāt, quod ſitum erat haud procùl Senis in obſcuro nemore, ab omni mundi ſtrepitu ſeparatum, iis inprimis accommodum, qui vitam vellent contemplationi deditam ſectari, & S. Franciſci inſtitutum experiri. Morabantur illic ſanè viri admodùm religioſi & ſancti, Deo nocte ac die ſeruientes: quales tunc rari valdè erant in Italia ob miſerè collapſam eius Ordinis monaſticam diſciplinam.

Cap. 17.

Prophetia de illo.

In eorum ſodalitatem cupidiſſimè ſe recepit Bernardinus, & cum illis carnem ſuam crucifixit cum vitijs & concupiſcentijs, virgiſque & flagellis aſperis caſtigauit. Summoperè connitebatur perfectè exprimere vitam Euangelicam, & propter Chriſtum alienæ ſe ſubmiſit voluntati. Primo anno probationis nihil prorsùs habere voluit, præter cucullum, ſubligaculum & cingulum nodoſum: adeoque magnos habuit in virtutibus progreſſus, vt quanuis omnium poſtremus eſſet, ardentem lucernam & totius ſanctitatis ſpeculum fratribus ſeſe exhiberet. Erat monaſtici Canonis obſeruantiſſimus, moribus fuit optimis & modeſtiſſimis, non mediocriter eo nomine charus fratribus vniuerſis. Mirabantur illi pœnitentiam & aſperitatem vitæ eius, ſingularem manſuetudinem, & erga omnes humilitatem. Nullum tam moleſtum aut vile & contemptibile fuit opus, quod Bernardinus ſuis manibus non libenter exequeretur. Inſeruiebat ægrotis fratribus, ferebat ſuis humeris emendicatas panis & vini eleemoſynas, nudis interim incedens pedibus etiam longiſſimo itinere. In ædibus ſacris inſtar angeli ſeſe gerebat, laudans, cantans & obſecrans Deum ſine tepore vllo, nocte ac die. Non ſolùm ea ſeruabat ieiunia, quæ præſcribit Regula, ſed quaſdam ijs addebat Quadrageſimas alias, interdùm ſolo pane & aqua in ijs contentus, corpus ſuum vigilijs & flagellis edomans. Propter Dominum Ieſum vir humilis cuilibet ſe morigerum & obſequentem præbebat, ſeipſum peccatorum omnium, qui in terris eſſent, viliſſimum atque deterrimum exiſtimabat. Atque ea cauſa cum infinitis ſuſpirijs & gemitibus precabatur veniam coram imagine crucifixi Saluatoris, magnas illi gratias agens, quòd ad hoc vitæ inſtitutum ipſum vocâſſet, in quo poſſet ei tranquilla conſcientia, firmaque ſpe & fiducia ſeruire. Chriſti paſſionem tam acerbè deplorabat, vt præ dolore moriturus videretur. Cum multa condolentia commemorabat eius vitam, peregrinationem, famem, ſitim, æſtus, frigora, vincula, flagella, contemptum, cruciatus. Valdè mirabatur illum præ immenſo amore pro nobis ferentem crucem, nudum à cruce manibus pedibuſque confixum miſerè pendentem, miſerandum in modum vulneribus ſaucium, & in tantis cruciamentis noſtra cauſa morientem. Doloris gladio conficiebatur, cùm ſecum reputaret triſtiſſimam illius matrem exanime corpus eius excepiſſe in ſinum ſuum. Eiuſmodi pijs & ſalutaribus cogitationibus & meditationibus inflammabatur animus eius ad ardua & corpori moleſta ac dura exercitia & opera amplectenda.

Cap. 18.

Degit in Columbarij cœnobio.

Virtutes eius.

Ieiunia multa.

Vigiliæ.

Condolentia erga vitam & paſſionē Chriſti.

Adeò verò ſtudioſè in ea incumbebat opera, quæ mundo humilia & deſpicabilia videntur, ſeipſum planè contemnens, & generis ſui nobilitatem pro nihilo ducens, vt homines plebei, qui antè eum nouerant, non alio quàm inſani & ſtulti loco eum haberent: quo ille impenſiùs lætabatur, ſciens dictum ab Apo-

Cap. 19.

1.Cor.3. stolo: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, vt sit sapiens. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Cùm adhuc nouitius aliquandò cum socio fratre inuiseret Tobiam cognatam & spiritualem matrem suam, quendam illic offendit cōsanguineum suum, molestissimè ferentem, quòd factus esset Franciscanus, multaque ipsi conuicia & probra inferentem, & inter cætera sic dicentem: Sperabamus nos te honestè in seculo victurum, & fœcundam vxorem quandoque ducturum, prolesque ex ea elegātes procreaturum, nostramque familiam opibus & honoribus aucturum. Ecquid verò aliud est cucullatus monachus, quàm porcus saginarius, & qui sine cura vlla otio & desidiæ deditus alienis laboribus se saginet? Audiebat hęc sedatissimo animo vir sanctus, tandemque ei respondit comiter & modestè, de seipso vaticinans: Equidem fallacē hunc contemno mundum cum omni fastu & pompis eius, ac nihilo minùs tantum ex me honoris accedet generi nostro, vt in hac vrbe nulla vnquàm familia extiterit, quæ eum nostra possit honore, sublimitate & famæ celebritate cōparari. Indè valedicens cognatæ suæ, ad cœnobium redijt, magis expetens propter Deum ignominia affici, quàm populi prædicatione efferri.

Iudicium huius mundi de monachis.

Cap. 20. Eunte illo quandoquè cum fratre per plateas vrbis Senensis, petulantes pueri à tergo illudebant ei, & in eius nudos calcaneos lapillos iactabant. Nudis enim ingrediebatur pedibus, & tunica non attingebat tibias, vt plus ex frigore molestiæ caperet. At ille ne semel quidem respiciens, nec quicquam omninò commotus, pergebat itinere suo, perindè ac si surdus ac insensilis esset. Socius verò id indignè ferens, Non aduertis, inquit, quid isti insolentes pueri faciant? Respondit vir sanctus: Faciant illi quicquid libitum erit eis: materiam nobis exhibent, vndè sempiternæ gloriæ coronas nobis texamus. Dum enim affligunt nos, exercendæ patientiæ nobis occasionē suppeditant: qua patientia possidemus animas nostras, & cælorum regna promeremur. Anno autem probationis exacto, ipso Natiuitatis beatissimæ Mariæ solenni die palàm & solenniter professus est monasticam vitam, in manibus pręfecti sui, quem Guardianum vocant, promittens se omnibus diebus vitæ suæ ad præscriptum Regulę S. Francisci in obedientia, paupertate & castitate victurum. Coactus deindè fuit etiam sacerdotio initiari, primumq; sacrum fecit in matris Dei natalitio die, tanquàm eius legitimus capellanus, ac deinceps quotidiè Missam celebrauit cum multa animi deuotione & ardenti charitate. Mirè enim diuino erat amore incensus, sitiebatque mortalium omnium salutem, accuratè secum pensitans, qua re Deo posset in hac vita gratissimam operam nauare.

Contemnit iniurias petulantium puerorum.

Luc. 21.

Initiatur sacerdotio.

Cap. 21. Cùm autem sic secum ipse commemoraret, quanta hominum causa fecisset Christus, quantoperè in eam incubuisset curam, vt homines à peccatis retraheret per seipsum, per apostolos, martyres, confessores, virgines, vt eorum bonis exemplis & institutionibus ad pœnitentiam & vitæ emendationem incitarentur: grauem ille crucem hanc in suos recepit humeros, vt omnium animas lucrifaceret: feruentique spiritu egressus è monasterio, ad propinquum castrum rebus pauper accessit, populoque prædicauit pœnitentiam, non subtili sermonis curiositate, sed sancti spiritûs virtute, imitans beatissimum patrem suum Franciscum. At tamen præ eximia animi humilitate nec ausus fuit absque Superioris permissu concionandi munus obire, nec etiam vt ipsi id permitteretur expetere. Sed cùm non possit abscondi ciuitas supra montem posita, Superior eius, quem Ordinis Ministrum vocant, cognita eius excellenti sanctitate, insigni deuotione, præclara in diuinis literis eruditione, concionandi prouinciam ei demandauit. Quam ille humiliter suscepit, non ignorans Deo pergratum esse, vt salutiferis sermonibus ad eum miseros mortales reduceret, quos ab illo hostis tartareus ad omne genus flagitiorum & ad mundi huius voluptates abstraxisset. Primam concionem suam habuit ipsis ferijs Natiuitatis præstantissimæ Virginis in honorem illius, sub primo sacrificio suo.

Ardet desiderio salutis animarum.

Matth. 5.

Cap. 22. Cùm autem experientia didicisset, execrabilem satanam multos ipsi tendere laqueos, quibus in sagenam suam eum adduceret, nisi multa vteretur vigilantia & circumspectione: egregiè aduersùs eius insidias sese communiuit, cum Apostolo castigans corpus suum, nec aliquid de vitæ suæ asperitate remittens, nè alijs prædicans, ipse reprobus efficeretur. Non deerant tum, qui à suscepto hoc concionandi salu-

1. Cor. 9.

di ſalutari ſtudio & opere illum reuocare niterentur propter corporis eius teneritudinem,quę non ſineret eum ad loca diuerſa proficiſci: itemq; vocis raucedinem, quæ procùl audiri non poſſet. Et ille quidem propemodùm ijs aſſenſurus videbatur, niſi conſcientia reclamâſſet,cui obluctari non debuit. Valdę enim abſurdum & ab omni ratione alienum fuiſſet, ſi percunti mundo Dei verbum ſubtrahere voluiſſet. Interìm animi dubius, quid potiſſimùm ſequeretur,ad Deum confugit, ſublatisque in cælum oculis, obnixè eum rogauit, ſi quidem gratum ſibi foret, vt in concionandi functione permaneret, vt propter ſanctiſſimæ matris ſuæ merita ſanaret vitium gutturis ipſius, quod voci eius magnum afferebat impedimentum, Quandò autem facilè à Deo obtineri poteſt, quod ab illo præordinatum eſt, &, vt D.Gregorius ait, diuina prouidentia ſic conſtituit,vt electi Dei amici precibus im- Sententia
petrent, quod ille ab initio dare eis decreuit: Deus ob interceſſionem matris ſuæ eſt non ipſa
inſigni miraculo e gutture eius depulit vitium illud, immiſſo in guttur ignito glo- verba S.Gregorij.
bulo, quo linguæ raucedo excocta & curata fuit.

Indè verò tanto animi ſtudio nouum ille concionandi munus executus eſt, vt Cap 23.
nulla ratione ſatis id explicare queam. Amabat ille ſummoperè corporis caſtimoniam & integritatem, id quod ſine inſano liuore ſerpens tortuoſus ferre non potuit. Erant tum Senis duo honeſti coniuges, qui illum mirè diligebant. Senſit hoc tartareus impoſtor, & alterius, id eſt, fœminæ amorem corrupit, vt ſanctum virum libidinosè diligeret. Ait enim S.Bernardinus, nullum in hac vita reperiri, etiamſi eximia ſit ſanctitate & perfectione, cui non impuræ quædam cogitationes incidant: ſed noſtri arbitrij eſt, vel reſpuere vel aſſentire. Cùm ergò Bernardinus quandoque panis emendi cauſa exiſſet, hæc fœmina illum ad ſe accerſiuit: eoque ingreſſo,fores clauſit, & ait: Niſi te accommodes iam voluntati meæ, equidem inſigni te ignominia afficiam, dicamque te mihi vim afferre voluiſſe. Tum Bernar- Fœminam
dinus in eas ſe anguſtias cõiectum cernens, tota animi deuotione intra ſe rogabat ipſum libidi-
Dominum, vt in tam præſenti periculo ipſi non deeſſet. Facinus enim illud valdè noſè aman-
execrabatur. Non neglexit Deus preces ſerui ſui: ſuggeſſit mox conſiliũ,vt diceret tem egregiè
mulieri, ſi vellet ità fieri, vt ſe veſtibus nudaret. Dixit hoc ille, nec mulier diſtulit. exercet.
Interim profert ille flagellum, quod apud ſe habebat, apprehenſamque fortiter fœminam, egregiè cędere cœpit, nec deſtitit, donèc ardor libidinis in ea extinctus eſt. Ea cauſa impenſiùs deinceps mulier amauit ſanctum virum, itemque maritus eius, vbi is comperit rem ab eo geſtam.

Poſteà Bernardinus à præfecto domûs hoſpitalis ſancti Honofrij,quod eſt extra Cap.24.
muros Senarum, petijt locum aliquem ſibi donari, in quo pro ſe & fratribus ſuis paruam habitationem extrueret. Conceſſit ille de Pontificis Maximi & domûs Extruit mo-
hoſpitalis conſenſu locum Bernardino, vbi is monaſterium condidit, quod vſque naſterium.
in pręſens illic cernitur commoda ſtructura, cum eleganti templo & alijs ædificijs. Huius cœnobij primus ipſe Guardianus ſiue pręfectus fuit, gnauiter portans onera die ac nocte, potiusque in ſe recipiens, quàm in alium transferens labores. Apportabat ligna, lapides, calcem, nihil parcens tenero corpuſculo ſuo. Libens quoquè exibat ad petendas eleemoſynas. Quandò domi erat, ſemper cum fratribus ad templum acceſſit ijs horis, quibus diuina officia peragebãtur. Quòd ſi adeò eſſet occupatus, vt ijs adeſſe non poſſet, preces Canonicas cum ſocio fratre admodùm reuerenter & deuotè perſoluebat. Crebrò totas noctes duxit inſomnes, in ſecreta quædam loca ſeſe abdens, atque illic vacans deuotioni ſuæ. Perpetuò aut Exercitia
legendo, aut meditando, aut orando, aut diuina contemplando occupatus erat. eius.
Sæpè pugnis ſuum tundebat pectus, vilem peccatorem ſe pronuncians. Dirè cruciabat corpus ſuum,& humum lachrymis madefaciebat, vt peccatoribus Deum propitium efficeret. Non raròattentiſſimè & ſummo animi dolore contemplans Chriſti ignominioſam mortem, precioſumque ſanguinem fuſum pro nobis, in crucis formam ſe humi extendebat, vt cum Chriſto foris & intùs ſeſe crucifigeret. In adhortationibus ſuis, publicisque concionibus, magno ſemper ſtudio excitabat auditores, vt ſe gratos exhiberent paſſioni & morti Saluatoris, deuotionemque & reuerentiam præſtarent ſanctiſſimo nomini IESV, quod eſt ſuper omne nomen, Philip 2.
& in quo omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum: neque aliud Act.4.
nomen eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat ſaluos fieri.

Præpotens Deus, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis, in viro hoc & per virum hunc, Cap.25.
dum Pſal 67.

dum in terris inter homines versaretur, mira operatus est, & admirandum in modum ad vitæ cælestis gaudia degustanda eum sustulit. Cùm enim concionãdi onus iam susceptum prosequi cœpisset, tanto animi feruore & studio conciones habuit, vt nomẽ eius non solùm in Italia, sed toto etiam orbe celebraretur. Tam ille efficacibus & grauibus vtebatur verbis, vt facilè posset animaduerti, spiritum Dei loqui per os eius. Conciones suas solebat in tres aut quatuor distribuere partes. Peroptabant autem singuli eius habere conciones, & beatiores se existimabant, si daretur copia eas describendi. Libelli eius per regiones omnes spargebantur, per Hispaniam, Galliam, Angliam, Hyberniam, Scotiam, Germaniam, Hungariam, Cyprum, Asiam, Græciam, per Orientem quoquè & exteros populos: qui acumen ingenij, intellectûs perspicacitatem, sensus sublimes, & vitæ eius sanctitatem non mediocriter admirabantur. Vbiuis locorum eius fiebat mentio, & se longè lateque diffuderat fama eius, quam Dominus præclaris miraculis confirmabat.

Feruor & pôdus concionũ eius.

Cap. 26. Ità ille sancti spiritûs perfusus rore, feruentissimus Dei præco factus est in Italia & Gallia Cisalpina, in nouæ lucis euectus montem. Cernens autem multam esse messem, sed proh dolor operarios paucos, vrbes, castella & pagos omnes peragrauit, annuncians pigris & desidiosis mortalibus sanctissimum nomen IESV: quod nomen vas electionis Paulus portauit coram gentibus, & regibus, & filijs Israel: vt per hoc salutiferum nomen à Deo gratiam impetrarent & misericordiam, quò per veram pœnitentiam corrigerent malam vitam suam. Ea tempestate tota Italia iam planè iacebat obruta vitijs & flagitijs, oblita piarum adhortationum, quas olim acceperat. Omnes in id toto incumbebant pectore, vt possent multas sibi coaceruare opes. Nulla cernebatur deuotio in religiosis & ecclesiasticis, nulla fides in plebeis, nulla misericordia, modestia & disciplina morum nulla. Iactabant alij in alios maledicta, obstinatis animis odio & liuore se inuicèm prosequebantur, in duas factiones distracti. Interclusa erant itinera à latronibus, mare infestum piratæ habebant, Guelphorum & Gibellinorũ immodica insolentia passim adeò sæuiebat & grassabatur, vt fraterno sanguine plateæ maderent. Ecquid verò possit atrocius commemorari? Parentes suas iugulabant proles, lætabanturque se illos, qui diuersæ essent factionis, laqueo præfocâsse. Tanta existebat infidelitas & impietas, vt instàr ethnicorum plus deferrent tempori, quo essent structuri domos, quàm Dei præceptis obseruandis. Mundus plenus erat veneficijs & incantationibus, damnataque curiositate futura cognoscendi, & sanandi morbos. Quæ si quis repræhendere voluisset, miserè conspuebatur & irridebatur. Raro festis diebus ibatur in templum, vt Missa audiretur. Nemo verebatur leges, quibus alearum ludus interdicitur. Properabant omnes ad loca illa, vbi alearum feruebant iactus. Internosci non poterant dies profesti vel operarij à festis, quòd festis diebus plures irent per plateas oscitabundi & vagabundi. Omnibus his malis magnam ansam multaque fomenta præbebat schisma, quod tum in sancta Ecclesia ad annos quadraginta durauerat.

Act. 9.

Prædicat vbiquè nomen IESV.

Pessimus Italię status

Cap. 27. Hęc autem conspiciens sanctus Bernardinus, valdè miserabatur pereuntis mundi pericula. Itaque fiducia sua in Deo collocata, ibat per regiones & ciuitates, annunciabat hominibus virtutes & vitia, gloriam & pœnas sempiternas. Tanta autem diuinæ gratiæ largitate perfundebatur, vt diligeretur ab omnibus & honoraretur, & cum multa reuerentia exciperetur & auscultaretur, haud secùs atque quidam Christi Iesu Apostolus. Tantus hominum cœtus ad eum audiendum confluere solebat, vt summo manè ad concionis locum properarent, quò commodum sibi possent locum vendicare: quodque eo maius est, nonnunquàm aduentabant complures à triginta milliaribus, incredibili desiderio incensi audiendi conciones eius. Quotidiè verò ante concionem cum multa deuotione Missam celebrabat, animo in Deum subleuato. Properabant omnes & sacris initiati & laici ex pagis & oppidis, vt eum audirent concionantem: sperabantque sancti spiritûs gratiam in ipsos descensuram, vt olim in Apostolos & credentes. Neque id sanè mirum, quandò ille præco Dei admirabilis, sancti spiritûs vnctus gratia, adhortabatur suspirabundos auditores ingenti voce, vt agerent pœnitentiam, Deumque iratum ieiunijs & lachrymis sibi conciliarent. Verba eius & suauia erant & efficacia, instàr radiorum igneorum penetrabilia, corda omnium ipsum audientium emollientia, omnemque animorum duritiam conterentia. Vox eius admo-

S. Bernardinus dũ strenuè concionatur omnibus venerationi est.

Act. 2.

Vis verborum eius.

admodùm sonora & clara fuit, ità vt & propè & procùl posset distinctè percipi. Sermones illius haudquaquàm inanes erant, aut mundani vel mendaces & ridiculi: sed diuina pleni fœcunditate, quibus lapidea quæuis pectora colliquescerent atque emollirentur ad agendam cum acerba animi contritione veram pœnitentiam: pij verò omnes diuino amore inflammarentur. Penetrabat enim spiritus eius mortalium omnium intimos pectorum recessus.

Hinc fiebat, vt sua peccata cum multa contritione confiterentur, digneque & reuerenter perciperēt sacrosanctam Eucharistiam, qui multo tempore nunquàm ad sacram communionem accesserant. In summa, dicendo nemo consequi possit, qui fructus ex ijs beati viri concionibus enati sint apud homines Christianos. Nec facilè scripto compræhendi queat, quot vrbes, respublicas & homines odio & liuore prorsùs obduratos, ad pacem, tranquillitatem & cōcordiam reduxerit: quot petulantes adolescentes & lasciuas fœminas, è fœdissimis carnis voluptatibus, quibus computruerant, ad honestam & castam viuendi rationem reuocàrit. Iubebat, vt festos dies, quibus solebant vacare manuum laboribus, ad Canonum præscriptionem obseruarent. Docebat populum, vt sacras ædes & sacerdotes in ijs ministrantes venerarentur. Multas honestas, sed inopes puellas curauit matrimonio tradendas, apud locupletes à se conuersos id efficiens, vt bona dote afficerentur. Videre licebat inueteratas inimicitias ad mutuam consensionem & beneuolentiam redigi, quod alioquì incredibile videbatur vlla via vel consilio quenquam consequi posse. Cernere erat fœminas pias & Deo deuotas, mundi pompis & vanitatibus hactenùs deditas, ponere torques & catenas aureas, abijcere specula & vnguenta, negligere capillorum compositionem, respuere ornamenta, quibus anteà ceu lasciuæ & impudicæ mulieres perniciosissimè in suî damnationem abusæ fuerant. Instrumenta omnium ludorum vetitorum, tabulas lusorias, taxillos, laruas, & id genus alias mundi vanitates maximo numero ad sanctum virum adducebāt, vt faceret illis pro suo arbitratu. Ille verò in foro igne extructo, ea omnia combussit. Fœminas in lupanaribus flagitiosè viuentes ad pœnitentiam suis sermonibus permouit, quibus ad contrahenda matrimonia è communi ærario dotes liberaliter tribuebantur. Vsurarij, piratæ & latrones ad meliorem frugem se recipientes, agebant pœnitentiam, restituebantque malè parta, quorum summa nonnunquàm excedebat mille aureos ducatos.

Cap.18. Fructus concionū eius.

Meretrices conuertuntur.

Itém vsurarij, &c.

Adeò tum princeps mundi huius extrudebàtur è regno suo, & Christiana religio exaltabatur. Condebantur xenodochia, defendebantur viduæ & pupilli, res omnes præter ius fasque conquisitæ restituebantur. Multi viri & fœminæ, contempto mundo & fallacijs eius, abiectisque non paruis facultatibus suis, crucem pœnitentiæ complectebantur, in paupertate & diuersis monasticis institutis Domino seruientes. Multa quoquè noua extruebantur monasteria, collapsa instaurabantur, tum intùs, tum foris. Quis verò certum possit inire numerum, partim nobilium & præclarorum adolescentum, partim matura ætate & barbatorum virorum, qui se in cœnobia receperunt, vitam sectaturi religiosam, vt Deo fideliorem possent exhibere famulatum? Franciscanorum sanè ab ipsis fundamentis non pauca eaque elegantia condebantur cœnobia, in quibus Regula S.Francisci sub Bernardino obseruaretur. Quæ quidem Obseruantia ex eius odorifera sanctitate vsqueadeò magna illo viuente accepit incrementa, vt viginti parua monasteria, in quibus tota Italia plùs minùs centum viginti fratres morabantur, cùm hæc Obseruantia sub Bernardini primis monasticæ vitæ initijs instaurata est, sub finem vitæ eius intantùm aucta fuerint, vt trecenta numerarentur cœnobia, & in ijs fratres ampliùs quinquiès mille, præter eos, qui illo superstite decesserant è vita in sola Italia, quorum non erat minor numerus. Quòd si verò ea quoquè commemorare velim monasteria, quæ reges, principes & alij potentes viri toto orbe pro fratribus Obseruantibus exædificanda curàrunt, in quibus erat copiosissimus fratrum numerus, rem aggressurus sum, quæ vires meas longè superet. Habitant enim Obseruantes fratres non solùm apud Christianos, sed etiam inter barbaros & infideles canes, orbem vniuersum lucidis exemplis suis illustrantes. Atque hinc perspicuum fit, completum vaticinium reuerendi patris illius, qui Bernardinum monastico habitu induit, quandò ait ingentes eum fructus in sancta Ecclesia allaturum. Surrexit enim tanquàm alter Elias, quasi ignis, & verbum

Cap.19.

Trecenta monasteria Fraciscanorum in Italia sub ipso.

Eccli.48.

ipsius

ipsius, quasi facula ardebat, torpentia corda diuino inflammans amore, vt peccatorum omnium remissionem consequerentur, & Christi vitam & doctrinam imitarentur. Elegit eum Dominus, populoque exemplum proposuit & signum conspicuum, in quod intenderent, cuique sese imitando conformarent.

Cap. 10. Mittitur in terram sanctam. Cùm autem Hierosolymam missus fuisset vir sanctus, factus est eius loci & etiam in Bethleem Guardianus, & terrę sanctę Commissarius. Eo verò tempore, quo fuit Prouincialis Vicarius Tusciæ, multa reformauit cœnobia, nouaque suscepit, tota Italia fratrum augens numerum concionibus & optimis moribus suis. Sub eius visitatione quædam constructa fuêre S. Claræ monasteria primæ Regulæ, multaque alia secundæ. Quæ anteà ceu indomitæ vixerant sanctimoniales, eius cura reformatæ sunt. Quandò è Tuscia profectus fuit, vt verbum Dei prædicaret Venetijs, in ditione Mediolanensi, Genuæ, Veronæ, Mantuæ, Placentiæ, Parmæ & in toto Ducatu Ferrariensi, alijsque locis, passim in vrbibus condebantur noua fratrum de Obseruantia monasteria, totoque orbe mirè propagati fuêre S. Francisci tres ordines, siue tria instituta. Etsi autem probè ille eruditus erat omni seculari scientia, philosophia morali & iuris cognitione, at tamen vltra modum illustrabatur diuinæ sapientiæ lumine, ità vt quæstiones & argumenta omnia sapientissimè dissoluere, prudenter exponere, & intelligētia compræhendere posset. Quandò autem hominum malignorum sæua importunitas nunquàm otiosa est, sed edaci percita liuore, innocentibus comparat laqueos & insidias, & dente canino rodit illos: contigit aliquandò Bernardinum cum multo spiritûs feruore habere sermonem apud populum, multosque eo sermone conuerti: qua re lætabatur ille non minimùm, Deum laudans pro gratia illius. Solebat autem sub finem concionum suarum populo tabellam spectandam proponere, idque inprimis religiosè ac piè, in qua pictum erat dulcissimum nomen IESV literis aureis, solis radijs vndiquè cinctum: porrò populus id sacratissimum nomen flexis genibus deuotissimè adorabat.

Patitur æmulos & obtrectatores malignos. Id verò conspicati quidam æmuli eius, diuino honori & saluti animarum inuidentes, malitia deprauati & peruersi, quotidiè ad eius conciones veniebant acti & incitati nequitia & malignitate sua, vt quippiam ex eius ore raperent, vndè ei possent accusationem struere, & apud summum Pontificem falsò illum deferre. Annotârunt autem per calumniam falsas quasdam sententias, quas ab illo è suggestu prolatas fingebant de suauissimo nomine IESV secùs, quàm habeat fides Catholica. Adiungebant ijs falsa quædam commenta vel interpretationes, vt coram

Defertur apud Pontificem. Pontifice in hæresis crimen eum vocarent. Quod quidem etiam factum ab illis est coram Martino V. adhibitis ad sua commenta etiam malignis & falsis testibus quibusdam. Atque ea causa statim accersitus est à Pontifice Bernardinus: isque nihil cunctatus, cum multo populo Viterbio profectus est Romam. Vbi mox ad Pontificis pedes humiliter se abiecit, plenus multa erga Deum fidutia. Pontifex autem acriter in eum inuectus, ait, si quidem res sic se haberent, vt de illo relatum sit, non eum impunè id laturum, sed benè acriter castigatum illum iri, tanquàm temerarium ecclesiasten, & pestiferæ hæresis propagatorem. Interdixit quoque illi sacris concionibus, & nè nomen IESV populo ostentaret, donèc re examinata, certi

Examinantur scripta eius. aliquid compertum esset. Intereà multi docti viri & sacræ Theologiæ magistri, in omnes libros eius, quos ex diuinis literis collegerat, accuratè inquisiêrunt, num quæ in ijs lateret hæresis nôsse cupiētes. Alij quidem Franciscani doctores Theologi acutis disputationibus Bernardinum turbabant: sed ille tam immanē iniuriam causa amoris Christi patientissimè tolerabat. Cùm autem in scriptis eius nulla posset reperiri hæresis, Pontifex probè animaduertens omnē illam accusationem odio & liuore in Bernardinum comparatam, quippè qui in verbis suis inculpatus & verax depræhensus esset, illum ad se acciuit, & postquàm ad quæstiones omnes audiuit humiliter respondentem, copiosissima eum impertijt benedictione sua,

Pōtifex pro eo fert sententiam. authoritateque Pontificia clementer ei copiam fecit liberè prædicandi, circunquaquè verbum Dei, dulcissimumq; nomen IESV populis ostentandi, & palàm gestandi. Atque ille post hæc mansit aliquandiù Romæ prædicans, & non mediocres in populo fructus producens. Aemuli verò eius, qui eum conati erant in discrimen capitis vocare, cum magno dedecore indè abiêrunt, & qui præcipuus inter illos erat, Dei iudicio subitanea & improuisa morte extinctus est.

Cap. 11. Venit quandoquè Bernardinus in oppidum quoddam, viditque hominem tabulas

bulas lusorias conficientem. Sciscitabatur igitur ex eo, calleret'ne aliam artem, qua sibi victum pararet. Illo negante, ait ad eum: Si vis facere quod dicturus sum, habebis vndè te sustentes. Ego verò, inquit ille, faciam equidē ac lubens. Tum Bernardinus circino expressit circulum, atque in eo nomē IESV pinxit, sole circundatum: deindè ait ad virum: Tu fac similiter, fili, & habebis res vitæ degendæ necessarias. Fecit ille, & Deo fauente, populus magno cœpit studio complecti id genus nomina IESV, plusque indè lucri accessit homini, quàm ex damnatis illis tabulis lusorijs.

Diligenter sanè Bernardinus animo suo affixerat salutarem illam doctrinam, quam Apostolus Timotheo discipulo suo proposuit, scribens in hæc verba: Prædica verbum: insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Itaque dedit operam, vt ipse quoquè sic faceret. Pulchrè autem vita eius cum doctrina consentiebat, & è diuerso verba eius vitæ adstipulabātur. Nemo vnquàm vllum ex eo potuit capere offendiculum: neque aliter docebat ore, quàm ipse opere præstaret, Christi institutionibus conuenienter se gerens, de quo scriptum est: Cœpit Iesus facere & docere. Nouerat ille omni hominum generi & conditioni suos accommodare sermones, & dicere singulisquæ ipsorum saluti conducerent. Optabat enim ille homo Dei iuuenes & senes, locupletes & inopes reuocare à peccatis, & ad veram salutis æternæ semitam perducere. Ea causa tam fuit celebre toto orbe nomen eius, ità vt nemo nō cuperet audire eum, & obtemperare illi, eiusque consilium expetere. Amabant eum omnes, & venerabantur, tollebantque supra sidera, tanta cum reuerentia sermones eius excipiētes, àc si diuina essent oracula. Et ille quidem in vinea Domini strēnuè laborās, studebat prodesse omnibus, tempusque suum cum multo lucro piè ac sanctè traducere. Indè fiebat, vt semper quippiam boni actitaret, nunquàm otio se dederet: sed vel componeret sermones, vel libros scriberet, quotiès ei licebat esse soli. Eam ob rem post absolutas nocturnas preces, quas Matutinas vocant, non solebat somnum capere, tametsì vt plurimùm primus ante omnes ad illas preces accedebat. Post gallicinium cum S. Petro lugebat peccata hominum, & manè orto sole, cum Magdalena quærebat resurgentem è sepulcro Saluatorem. Quotidiè vna hora suæ vacabat deuotioni: atque interìm nulli patebat ad eum accessus, nec regi, nec principi, nec vlli quantumuìs potenti dynastæ: sed cogebantur expectare omnes, donèc satisfecisset deuotioni suæ. Indè sumebat corpori necessaria: ijs perceptis, omnium expectationi faciebat satis. Est hodieque Senis bibliotheca arctiùs custodita, in qua seruantur codices, quorum magnam partem Bernardinus intra duos aut tres annos sua conscripsit manu, vt accepi ab illis, qui eos viderunt. Vndè potest animaduerti, quàm diligens & sedulus ille fuerit.

Cap. 32. 2. Tim. 4. Efficacissimum docēdi genus. Act. 1. Scopus concionū eius. Certa hora soli Deo & sibi vacat.

Humilitas, omnium virtutum decus & ornamentum, spiritalisque structuræ firmum fundamentum, lapisque angularis Deo nos coniungens, adeò sibi Bernardinum deuinxerat, suoque seruitio subdiderat, vt de seipso prorsùs nihil sentiret, sed planè se contemneret atque odio haberet. Mores eius, actus & verba omninò simplicia & humilia erant. Omnibus se gratia & virtutibus inferiorem existimabat. Non sua nitebatur sapientia, sed semper petebat cōsilium etiam ab illis, qui eo inferiores erant. Nullum præ se ferebat suo incessu animi tumorem aut turgidum pectus. Non tollebat in sublime oculos, nec iactabat eruditionem & nobilitatem suam: sed ibat maturè summisso capite, eaque simplicitate & comitate, àc si rudis & imperitus quispiam esset, vasque inane, parum gratiæ nihilque scientiæ continens. Et talis quidem habebatur ab ijs, qui eum non nôrant. Tam verò erat sermone potens & efficax, tam natura patiens, vt flagitia palam admodum seuerè reprehenderet: sed cùm esset priuatim, neminem nisi blanditer & comiter obiurgare vellet. Etsì autem multa eius humanitas & humilitas omnibus perspecta erat, magìs tamen innotuit eo illustri, quod iam referemus, miraculo.

Cap. 33. Egregia humilitas eius. Vitia palàm seueriter castigat & taxat.

Exierat quandoquè vir sanctus cum fratre, vt Mantuæ cōcionaretur. Transmittenda autem ei erat aqua, vrbē illam attingens. Rogauit nautam quendam, vt causa Dei ipsum traduceret. Nauta mercedem à Deo expectandam negligens, naulum exegit, existimans illum latenter sub cucullo habere loculos nummis refertos, vt quidam solebant ex illis, quos Conuentuales vocant. Bernardinus ait, se Dei amore facultates suas omnes contempsisse, iterumque orat, vt pro Dei amore ipsum

Cap. 34.

Nautæ cuiusdam inhumanitas.

cum socio transuehat, eadem hora in vrbe illa concionem habiturum. Recusat nauta, & dicit: Etiamsi omittenda tibi concio sit, ego te in nauim meam non recipiam, nisi naulo persoluto. Sentiens vir Dei nō posse se hac via traijcere in vrbem, benè confidens Domino, qui humiles & timentes se custodit, qui imperat ventis & aquis, qui sedare nouit tempestates omnes, & super mare graditur, sic compellat socium suum: Frater mi, satisne fidis Domino? Respondet ille: Planè pater. Et Bernardinus: Potes, inquit, imitari, quod me facere videris? Illo dicente, se posse: Bernardinus palliolum suum expandit super aquas, primusque ipse calcat illud, socius sequitur, atque ità ambo flexis genibus, oculis & manibus in cælum sublatis, diuinam iugiter implorantes opem, in alteram aquarum partem sine vllo metu & cura incolumes euasêre, cùm nauis necdùm medium esset emensa spatium. Cernentes id tum qui in naui erant, tum qui stabant in litore, alta voce pariter implorabant Dei misericordiam, tam insigni miraculo obstupefacti. Postquàm autem terrā attigit Bernardinus, nulla visus est adspersus aqua, nec pallium madefactum fuit. Hoc ego miraculum didici à quodam sene presbytero, cui in iuuentute sua cum Bernardino magna intercesserat consuetudo & familiaritas, qui cum suis oculis ità, vt diximus, viderat aquas transmittentem.

Magno miraculo pedibus calcat aquas.

Cap 35.

Trium ciuitatū recusat Episcopatū

Fama autem virtutum eius magis magisque sese in regiones omnes diffundente, tres celeberrimæ Italiæ ciuitates eum sibi Episcopum obnixè petiêrunt, Senæ, Ferraria & Vrbinum, non mediocriter eo nomine instantes apud Eugenium, eius nominis quartum Pontificem. Sed Christi seruus, qui temporaria omnia & ambitionem omnem eius amore respuebat, malens cum pauperibus penuriam perpeti, quàm cum multa iucunditate & dignitate inter opulentos antistites & optimates efferri & honorari, vt posset maiori fide reddere Deo vota sua & quæ illi debebat: apud Pontificem Eugenium quanta potuit maxima cura, humilitate, studio se excusauit, planè inidoneum se existimans & asserens, qui tot curis obnoxiam susciperet functionem: ostendens etiam multò Deo gratius esse toto orbe homines ad eum conuertere, quàm intra vnius Episcopi diœcesim prædicare: deniquè adiungens, se hac ratione frustratum iri lucris suis, & animas hominum salute sua. Instante autem Pontifice, & compellere eum volente, mitramque suis manibus in eius caput imponente, vir sanctus summa contentione rogauit eum, nè sineret hac occasione se impediri à concionandi munere, & multis Domino animabus lucrandis. Eius verbis valdè ædificatus Pontifex, eum à se dimisit.

Cap.36.

Cuiusdam magni Theologi sentētia de Bernardino.

Interrogatus aliquandò fuit Franciscanus quidam egregiè doctus & celebris ecclesiastes, quid causæ esset, cur non eam sermones eius vim & energiam haberent in populo, quam Bernardini, quem ipse doctrina & eloquentia superaret. Respondit ille: Ego comparari possum carboni calido sed non ignito, cui si alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus similis est carboni ardenti, diuino inflammatus spiritu: cui carboni si alij frigidi admoueantur, ignem ab illo colligent & incalescent. Rogauit quandoquè religiosus quidam Bernardinū, quo pacto vitam spiritalem ad felicem posset exitum perducere & promouere, semper maiora virtutum capiendo incrementa. Ei autem Bernardinus ilicò sic respondit, vt se coram illo pronum humì prosterneret: hoc ipso id significare volēs, si vellet ad fastigium & perfectionem vitæ spiritualis pertingere, necessariò collocandum esse in terra solidum & firmum sanctæ humilitatis fundamētum. Eiusmodi sermonibus solebat ille vnicuiq; admodùm benignè & placidè satisfacere pro cuiusque desiderio, Christi paruulos suauissimis pascens exhortationibus, vt solent matres nutrire infantes suos lacte vberum suorum.

Ad culmen perfectiōis vt pertingatur.

Cap 37.

Frater quidam sciscitabatur ex eo, qua ratione consequi posset, vt apud populum eius fructuosæ essent conciones, multasque Domino animas lucrifaceret. Cui Bernardinus, Ante omnia, inquit, opera tua quæras regnum Dei & gloriam eius, cunctosque actus tuos ad eius referas laudem & honorem, in fraterna dilectione perseuerans: priusque facias opere, quod populum docere vis. Ità fiet, vt spiritus sanctus doceat te intùs omnem veritatem, quæ tibi & populo sit necessaria, detque tibi os & sermonem, cui non possint resistere aduersarij tui. Hoc salutare consilium vir sanctus in seipso expresserat, vti potest aduerti ex suprà dictis, & post dicendis.

Quem-

Quemadmodùm autem spiritus sanctus dona sua spiritalia ei inuisibiliter infu- Cap.38.
derit, cique illapsus, ignito ardore suo linguam eius facundam & disertam reddiderit, miraculum subiectum luculenter demonstrabit. Volebat ille in quodam Ecclesiæ Concilio generali Græcos, qui ei intererant, veram salutis & veritatis viam docere: sed magno animi dolore cruciabatur, quòd illorum non calleret idioma. Secum autem cogitans admiranda Dei opera, & vt ille suis Apostolis con- Act.2.
tulerit, vt possent omnium gentium linguis loqui: obnixè rogabat eum, largiretur Græcis intelligentiam eorum, quæ dicturus esset ad illos. Mox feruenti spiritu multa in Deum fiducia fretus, ascendit suggestum, Græcèque concionatus est, de Concionatur Græcè
Catholica fide Græcos summo studio erudiens, ità vt mirarentur omnes, dicentes que cum nō minùs probe nôsse Græcè, quàm si in Græcia natus esset. Sed Deus mo- ad Græcos, cùm nesciret Græcè.
uebat linguam eius, & loquebatur per eum. Cum enim à suggestu descendisset, & omnes laudarent eius Græcè dicendi facultatem & copiam: ille Deo soli honorem omnem tribuens, mansit expers Græcæ linguæ, vt anteà fuerat.

Omnes mundi huius opes planè pro nihilo putabat. Si ei testamento legatæ es- Cap.39.
sent magnæ eleemosynæ, quibus cœnobia sua extrueret, pecuniam eiusmodi nec adspicere, nec contrectare, nec conseruare volebat. Concionabatur aliquandò Mediolani præsente Duce, in eiusque arrogantiam seuerè & fidenter admodùm inuehebatur, quòd eius literæ ità acciperentur, vt propemodùm diuinus quidam cultus eis impendi videretur. Hortabatur autem populum, vt mundum & eius inanem gloriam nihili penderet. Dux verò id sentiens, grauissimè in illum commoueri cœpit, aitque nisi ab eiusmodi sermonibus abstineret, se omni suppliciorum genere excruciatum illum è medio sublaturum. At Bernardinus ea re mi- Contemnit minas.
rificè exhilaratus, retulit ad populum quid Princeps ipsi minatus esset, orauitque nè ipsum defendendum susciperent, paratum se dicens ad perferendum pro veritate martyrium: rursusque palàm illum morem reprehendit. Ea sancti viri constantia fractus & perterritus Princeps, non ausus fuit vllas porrò minas ei intentare. Aderat tum illi Principi quidam non bonus consultor, qui diceret ei: Si vis Bernardinum corrumpere, mitte illi poculum nummis aureis plenum: quos si receperit, poteris dicere populo, docere Bernardinum amplectendam paupertatem, & opes contemnendas: sed illum tamen id non præstare, quippè qui multam à te pecuniam acceperit. Placuit summopetè id consilium Principi. Itaque exploraturus, num opere faceret, quod verbo doceret Bernardinus, misit ei pocu- Tentatur eius integritas.
lum, in quo inerant aurei nummi, quos ducatos vocāt, quingenti. Affertur à nunciis Ducis pecunia illa Bernardino, aiūt ex deuotione eam mitti à Principe, vt vtatur ea ad res necessarias sibi comparandas, & prout libitum sibi fuerit. Bernardinus verò noluit eam recipere, iussitque dici Principi, se ea opùs non habere. Re- Respuit magnā aureorum summam.
fertur ergò pecunia ad Principem, sed rursùs versutus ille consultor instigat eum, vt denuò eam mittat Bernardino, mandetque, vt si ad priuatos eam accommodare nolit, conferat in fratrum suorum vsus & ad monasterij structuras. Redeunt cum aureis nuncij ad Bernardinum, explicant mandata Ducis. Ille respuit planè. Aiunt illi: Quid ergò his faciemus, quandò Princeps iussit nè ad ipsum illos reportemus? Tum Bernardinus: Si ità, inquit, se res habet, & mihi pecunia hac licet vti pro meo arbitratu, sequamini me præeuntem. Ducit ergò eos ad carceres Senenses, quibus tenebantur ære alieno pressi: rogat ex singulis quantum debeant, Redimit captiuos.
iubet tantundem illis numerari è pecunia Ducis. Id cùm factum esset, omnes liberati sunt, demptis duobus, ad quos redimendos pecunia non sufficiebat. Tum illi miseri cœpere lachrymas fundere, Bernardini amplecti genua, rogare nè ipsis deesset. Flexus ea re vir pius, motusque misericordia, non sine lachrymis ait ad illos: Vide eximiam eius charitatem.
Quæso, charissimi, nè vos animi dolor occupet. En ego polliceor vobis me daturum operam, vt liberi hinc recedatis: quod si non potuero, me locum vestrum subiturum. Id vbi plebs resciuit, plerique multa permoti misericordia, captiuos illos è custodia dimiserunt. Dux autem videns non redire pecuniam suam, ait ad aulicos suos: Frater iste dicit se pecuniam ducere pro nihilo, at re ipsa aliud testatur. Nuncij autem cum reuertissent, vt Duci referrent quo pacto illi aurei à Bernardino expensi essent, omnem de sancto viro malam suspicionem, odium & inuidentiam protsùs à se reiecit, mundique contemptorem & laudauit egregiè, & maiori deindè reuerentia prosecutus est.

Cap.40. Admiranda eius patientia.

Quicquid molestiæ, incommodi, penuriæ sancto viro accidisset, tranquillo animo placidè ferebat, semper laudans Deum & illi gratias agens. Aduersa correptus valetudine adeò se patientē exhibuit, vt ægrè posset animaduerti, sanúsne an ægrotus esset. Laborauit quandoquè dysenteria ad annos quatuordecim, nec tamen idcirco desijt prædicare verbum Dei. Posteà consulente Pontifice Eugenio, factus est Vicarius generalis fratrum de Obseruantia in locis Cismontanis, instituente cum reuerendissimo in Christo patre, fratrum Minorum Ministro generali, & Pontifice Eugenio suis literis confirmante. Atq; ità primus ille declaratus est Vicarius generalis fratrum de Obseruantia, cuius ipse author fuerat. In gubernandis autem & visitandis fratribus & sororibus, eius curę commissis, multa vtebatur prudentia, sicque se gerebat, vt laude nō mediocri dignus haberetur, creuitque in dies sub illius signis grex ille spiritualis. Nolim ego hîc tacitus prætcrire facinus eximium, ab illo

Fons dæmonibus dicatus.

Aretij diuina prouidētia perpetratum. Extra mœnia vrbis eius fons antiquus fuit, iam olim temporibus illis, quibus idololatria regnabat, impuris dæmonibus dicatus. Solebant eò ciues Aretini & alij circunquaquè vicini tanquàm ad oraculum Apollinis confluere, responsa petentes ad occultas quæstiones suas, & morborum suorum curationes. Id verò animaduertens Bernardinus, verus Christianę religionis cultor & amator, aduersùs hūc dæmonum cultum fortissimè sese erexit, & primò quidem concione ad populum habita & absoluta, magnoperè omnium confirmatis animis, hortatus est eos sequi se ad demoliēdam impurissimorum dæmonum habitationem, prorsúsque abolendam. Mox verò arrepta securi vel malleo,

Eū vir sanctus prorsus destruit.

cum populo egressus est ad fontem: cumque ad fanum dæmonis peruenisset, primus ipse ictibus cœpit contundere, euertitque aram, & fontem lapidibus penitus obturauit. Eodem autem loco plebs insignem condidit ædem in sanctissimæ Virginis Mariæ honorem, quæ illic quotidiè magna edit miracula: rogantéque Bernardino, Eugenius Papa quotannìs in Natiuitate eiusdē Virginis magnas illi condonationes siue Indulgentias contulit.

Cap.41.

Referam hoc loco aliud quiddam memorabile. Concionante aliquandò Bernardino Mediolani, peracta concione venit ad eum quidam egregiè strenuus miles, Christophorus nomine, qui Mediolanensi principi duòdecim equis militarem nauabat operam: petijtq; ab eodem sancto viro, quid ipsius saluti existimaret conducibilius, vitámne sectari religiosam & monasticam, vel suo more fidelem Principi exhibere ministerium. Ait autem ad eum Bernardinus: Præstat, mi domine, longéque magis expedit saluti animæ tuæ, seruire summo Regum regi, quàm mortali principi. Ijs verbis Christi spiritus compunxit illius nobilis viri pectus, idque adeo

Quidā strenuus miles fit Franciscanus.

permouit, vt ad sancti viri pedes aduolutus, obnixè rogaret ab illo se recipi in Franciscanorum sodalitatem. Examinauit autem vir sanctus eius vitam, proposuitque ei deincèps viuendum esse in paupertate, castitate & obedientia, in ieiunijs, in pœnitentia, multisque corpori incōmodis & molestis. Ad ea verò se promptissimum

Matth.19.

illo offerente, illud ex Euangelio attulit Bernardinus: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo. & veni sequere me. Id quoquè vir nobilis se air libentissimè facturū. Tum Bernardinus manus suas eius vertici imponens, Abi, inquit, & quod dicis, reipsa confirmes. Nam Dei gratia quandoquè eris Christi deuotus & fidus miles atque minister. Cùm autem Bernardinus eum vestiret habitu monastico, ex contactu manuum eius, quas illius capiti imposuerat, tantum intùs & foris sensit ardorem & deuotionem, ac si manus & brachia eius vsque ad cor igni liquefacta diffluerent, sicut ipse testatus est.

Raræ probitatis exemplum in milite.

Fuit verò idem vir nobilis etiam tum, cùm militiæ daret operam, moribus honestis & corpore castissimus: nunquàm lusit aleam, nunquàm per Deum aut sanctos eius temerè iurauit, quemadmodum ipse de se indicauit quibusdam familiaribus amicis suis, qui hæc scripto prodiderunt.

Cap.42.

Signa admiranda & præclara miracula, à Bernardino quotidiè patrata, [illegible] eius declarabant sanctitatem & concionum veritatem. Ex ijs quædam annotabo, omissis plurimis, ob nimiam vitandam prolixitatem. Fecit quandoquè sermonem apud Reatinos, & populo ad eum audiendum concurrente, vir quidam, Iohannes Antonij dictus, filiam habens anniculam, in cuius corpore duo erāt sæua vulnera, omnem chirurgorum operam eludētia: ex altero enim erumpebat flatus [illegible]bere, & per alterum vis[illegible] [illegible]: eam ipsam filiolam post concionem at[illegible]

lit cum vxore sua ad cœnobium Franciscanorum, quod est in vrbe illa, vbi suum Bernardinus hospitium habebat: procidentesq; ambo in genua, filiolam coram Bernardino deponunt, vulnera & miseriam eius illi ostendunt, orantes summopere eius vt misereatur, & feruentibus precibus suis eam sanet. At vir sanctus dolens vicem infantulæ & afflictorum parentum eius, oculis sursùm placidè erectis, cruce consignat infantulam, aitque parentibus eius, vt benè fidant Deo: fore enim, vt Dominus ei propitius fiat. Quod etiam ità euenit. nam postridiè manè incolumis apparuit, solis vulnerum cicatricibus in corpore remanentibus. Itaq; gratias illi egerunt Deo & sancto Bernardino. Crucis signo sanat puellã misserimam.

In ciuitate Pratensi tota Quadragesima gratissimas ad populum habuit conciones, iamque ad Pascha aliò volebat proficisci, docturus verbum Dei. Eccè autē totius oppidi Pratensis ciues frequentissimo numero veniunt ad eum præ singulari erga illum amore & deuotione, vt vltimam eius percipiant benedictionem: adeò verò cingunt illum vndiquè, vt extra vrbis portas non posset egredi. Ità ergò intra extimam & intimam portam concluso illo, bos quidam indomitus, tanta populi multitudine exterritus, prosilit è stabulo, & ad portam cōtendens, multos pedibus & cornibus humi prosternit. In ijs autem adolescentem Nicolaum Laurentij tam ferociter inuasit & cornibus appetijt atq; contudit, vt pro mortuo è terra sublatus sit. Repentè exiftit clamor populi, adolescentem hunc à boue peremptum. Audiens id Bernardinus, multùm ingemuit & ait: Quicquid boni in hac vrbe Deus effecit, tartareus dæmon hac hora corrumpere & destruere vult. morusque commiseratione accessit ad locum vir sanctus, vbi adolescens ceu mortuus iacebat: sursumque versis luminibus, orauit Deum pro illo, crucis signum ei imprimens, dicensque ad turbam circunstantem: Deo benè fauente, sospes erit hic adolescens. tollite eum hinc. Nec secùs euenit, atque ille prædixit. Nam cùm indè recessisset, adolescens surrexit incolumis. Cap. 43. Precibus & Crucis signo restituit penè exanimem.

Quandò primùm Romæ concionari cœpit Bernardinus, Andrea mulier mira de illo referri audiuit. Habuit autem nepotem, cuius ipsa erat auia. Quinquennis fuit is puer, admodùm laborans morbo regio. Auia autem eius non mediocriter confidens sancti viri meritis, attulit ad eum puerum hunc, orans vt Deum pro illo deprecaretur, & sanitatē ei obtineret. Paucis ei respōdit Bernardinus: Quod tu petis à me, id præstant homines sancti & amici Dei. at nihilominùs eas tu cum proximis huius pueri cognatis, & confiteamini peccata vestra. Indè reuertaris ad me, & ego Dominū rogabo pro puero. Postq̄ ergò confessi fuère peccata sua Andrea & consanguinei pueri, postero die redijt mulier cum puero ad Bernardinū in cœnobiū Aræ cæli, vbi hospes degebat apud Minoritas. Tum verò primùm obtulit Deo preces, deindè Crucis signū in puerum edidit, isque quamprimùm virtute Dei & S. Bernardini meritis perfectè reualuit, nec vnquàm posteà recidit in morbū illum. Cap. 44. Idem puerū regio morbo affictū.

Spoletij fœmina quædam fuit ex multa corporis ægrotatione contracta, ità vt nec manu posset cibum in os inferre: atque interdùm tam immanes sentiebat corporis cruciatus, vt furore aut insania correpta videretur. Ea ergò ad Bernardinum se contulit, à quo signo Crucis munita, repentè conualuit, & per se à terra surrexit. Præbuit ea res occasionem laudandi Deum Spoletinis vniuersis. Cap. 45. Miraculum

Aretij aliquandò tota Quadragesima prædicante Bernardino, & populum docente de ijs, quæ ad illorum salutem æternam pertinerent, contigit vt quodam die sermonem habere vellet in æde sanctissimæ matris Dei, quæ est extra vrbis portam, sed ob nimium populi concursum cogeretur in cœmeterio sub dio concionari. Vbi cum in media iam versaretur concione, largissimi è cælo lapsi imbres populum coëgerunt sub tectum confugere, illo solo in suggestu remanente. Hortabatur ergò plebem, vt vnà secum rogarent Dominum, quò posset inchoatum absoluere sermonem. Cumque versùs cęlum Crucis signum expressisset, mox pluuia repressa est, redijtque plebs ad audiendum eum. At postquàm sermonem perrexuit, & populus in oppidum reuersus fuit, confestim magna pluuiæ vis ruit è cælo, tanquam si vrnis aquæ effunderentur. Aiebant tum homines, sancti viri meritis frenatos fuisse imbres, donèc dicendi finem fecisset. Cap. 46. Signo Crucis coercet imbrem.

In ciuitate Aquila vicus est, qui S. Crucis dicitur, in coque locus quidam S. Mariæ appellabatur. In eo concionem quandoque pijssimam habuit Bernardinus de illa singulari Virgine & Domina nostra coram dynastis quibusdam & principibus & Cap. 47.

Ducibus, ingentique populi turba. Intererat huic concioni etiam Alphonsus Aragonensis & Siciliæ rex. Thema huius sermonis sibi proposuerat vir sanctus in honorē matris Dei verba illa ex 12. capite Apocalypsis Iohannis Euangelistæ: Signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Quæ ille verba aptissimè accommodauit sensu spirituali ad sacratissimam Virginem, multa eam prædicatione efferens, & duodecim stellas interpretans totidem principales virtutes & charismata, quibus illa ornata fuit. Cumque primam stellam exponeret eius virgineam & immaculatam

*nobilitatē * puritatem, sole ardētissimo & radiantissimo visa est supra caput Bernardini stella mirè elegans & luculenta, quæ etiam solis splendorem superaret. Ea conspecta, valdè territus est populus, nesciens quid portenderet. Videbant enim illam suos radios in sancti viri faciem vibrare, adeò vt ille splendere videretur. Tandem non absque magna plebis admiratione euanuit. Fuit autem illa signum illud magnum, quod apparuit in cælo, Christi Iesu mater Maria, ineffabili claritate resplendens, indicare volens hunc sanctum Dei hominem, suumq; peculiarem ministrum, totius religionis & spiritalis vitæ exemplar esse, & vas atque speculum virtutū omnium: qui paulò pòst in ea vrbe diem esset clausurus extremum, & in æterna beatitudine sublimiter coronandus & exaltandus foret: quod quidem etiam sic euenit, vt pòst dicturi sumus.

Stella illustris visitur supra caput eius concionantis.

Cap. 48. Ea tempestate Sigismundus electus Romanorum Imperator, vt à Pontifice coronam acciperet, Romam profectus est. Cumque venisset Senas, vbi tum erat Bernardinus, summo tenebatur desiderio eius videndi, & cum illo amicitiam contrahendi, quippè de cuius sanctitate permulta accepisset. Itaque quotidiè inuisebat eum, aut eius audiebat concionem, vel Missam, vel ad se illum euocabat. Quòd si diem vnum sine illo fuisset, eum sibi perdidisse videbatur. Fuit autem idem rex à Senensibus honorificentissimè acceptus, mansitque illic ad nouem menses perpetuos, quòd necdùm inter Pontificem & ipsum omnia satis transacta essent. Sed prięter alios magnos principes & dynastas, etiam ipsi Senenses suos ad Pontificem legatos miserunt, summoque studio effecerunt apud illum, vt certum præstitueret diem, quo vellet ipse Sigismundum electum ceu legitimum Romanorum Imperatorem coronare. Atque eo nuncio percepto, Sigismundus Romam abijt, assumpto secum Bernardino, quo mirificè delectabatur. Cùm autē ab Aquila exiret cum Sigismundo Bernardinus, quidam tector vidit eum ex tecto per vicum equitantem, altaque voce clamitās, & sanctum virum irridens, Quónam, inquit, iter habet noster Pontifex? Vix autem ea prolocutus, magno flante vento, decidit à tecto in terram, non medioeriter quassato & læso corpore. Ad se autem reuersus, agnouit culpam suam, iubensque se apportari ad Bernardinum, rogauit eum vt Cruce se consignaret. Fecit id vir pius, & statim abijt incolumis tector ille.

Sigismūdus Imperator quanti illū fecerit.

Vltio in irrisorem sancti viri.

Cap. 49. Postquàm coronatus fuit Sigismūdus Imperator, Bernardinus Senas redijt, multosque composuit pios libros, Christianis omnibus vtiles & salutares. Fuerat ille à puero in bonis operibus educatus, semperque virtutum studiosus in finem vsque permansit. Nunquàm auertit pedem extra vias rectas, nec à primo tepuit proposito: porrò suprà quàm dici queat semper in id animum intendit, vt corporis & animæ puritatem integram conseruaret. Itaque cùm in vrbibus concionaretur, ferre non potuit, vt viri & fœminæ inter se pariter considerent, nè qua libidini præberetur occasio: sed sedere cogebantur separatìm, atque inter vtrosque ingens suspendebatur tapetum, nè alij alios respicerent, sed ad sermonem animos attentiores adhiberent.

Vide zelum castitatis.

Cap. 50. Concionabatur aliquandò vir sanctus apud Senenses, sedebantq; hunc in modum sciuncti viri ac mulieres, eum auscultantes: at tamen quidam lasciuus adolescens illo inuito stabat tali loco, qui esset fœminis oppositus, vt vel animo suas expleret libidines. Sensit id vir Dei, hortatusque eum est, vt assideret inter mares. At ille contempsit hoc, mansitque confidenter in loco suo. Eum contemptum optimæ institutionis suæ non ferens vir sanctus, ait palàm ad eum: Eccè ego dico tibi, adolescens, qui isthic stas impudenter & audacter, autatis indutus vestibus, non parùm vereri me mala morte te periturum. Idque sic accidit, quādò posteà ob sua flagitia & maleficia tanquàm latro apud Anconam capite plexus est.

Prędicit malam mortē lasciuo adolescenti.

Cap. 51. Fœmina quædam insanabili laborans morbo, præ magna erga S. Bernardinum

deuoti

deuotione cupiebat tangere vestes eius, sperans se earum contactu sanatum iri. Expectabat igitur eum clàm loco quodam, quo erat transiturus: vidensque illū, mox se submisit ad pedes eius, volens tangere extremam oram cuculli eius. At vir Dei, qui nullam vnquàm fœminam ad se propiùs accedere pateretur, nec cum vlla fœmina, dempta confessione, solus colloqueretur, primò equidem turbatus fuit eius inopinato tactu, sed comperta eximia fidei eius deuotione, tulit moderatè: moxque illa mulier sic restituta est, ac si nunquàm malè habuisset. Insigne miraculum.

Apud Perusinos certis temporibus ludi quidam execrabiles quotānis ab armamatis hominibus exercebantur. Communiebant se ciues, eo ludo inter se congressuri, armis, loricis, thoracibus ferreis, galeis, diuersisque alijs rebus, nec pauci in eiusmodi conflictu moriebātur, pœnas daturi sempiternas. Vbi Perusiam venit S. Bernardinus, detestabatur hoc exitiale certamē, curauitq; omne genus armorum, quibus in illo vti consueuerant, prorsùs conterendum atq; conscindendum: & ex consensu publico cōstituit, magnis propositis pœnis in immorigeros, nè deincèps in ea vrbe eiusmodi satanica certamina fierent. In eadem vrbe alio tempore acerbissima inter ciues extitit discordia. Eam animaduertens Bernardinus, maximopere hortabatur populum ad mutuam pacem, ità dicens: Dominus Deus videns dissensionem vestram, quam ille valdè odit, me vt angelum suum misit ad vos, vt annunciem in terris pacem hominibus bonæ voluntatis. Deindè quatuor ad illos habuit conciones, quibus ad animorum suauissimam consensionem eos incitabat, in vltima concione eiuscemodi vtens verbis: Quotquot bona sunt præditi voluntate & cum proximis suis pacifici degere cupiunt, ad latus dextrum se conferant: cæteri qui dictis nolunt parere meis, ad sinistrum transeant. Tum verò plebs omnis Deo volēte ad dexteram se recepit: vnus solus nobilis & præpotēs adolescēs cum famulis suis mansit in parte sinistra, acerbè mussitans aduersùs virum Dei, & eius salutares admonitiones floccipendens. Eius animum malè obstinatum & peruicacem superbiam cernens Bernardinus, sic eum cōpellauit: En tu solus isthic stas, superba obstinatione tua contemnens id, quod ego verbis Dei populo consului. Iterùm ergò Dei nomine hortor te, vt proximis tuis ex animo remittas, quicquid illi vel in te vel in familiam vnquàm perperàm cōmiserunt, recedasq; hinc in partem dexteram. Quòd si mihi non obtemperaueris, certus esto non te viuum rediturum in domum tuam. Irrisit ille sancti viri vaticinium, delirare eum dictitans, qui ei velit adhibere fidem: nec voluit se accommodare dictis eius. Eccè autem vt calcare cœpit limen domùs suæ, nihil veritus diuinam vltionem, morbo eum inuadente repentè extinctus fuit absque Ecclesiæ sacramētis, cùm necdùm ingressus esset intrò in ædes suas, vti ei Bernardinus antè prædixerat.

Cap. 52. Perusiæ tollit abusum quendam. Alteri adolescenti prędicit mortē subitaneā, ni resipiscat

Cùm aliquandò Romæ concionaretur vir sanctus, essetq; corporis admodùm imbecilla valetudine, pia quædam matrona misit ei aromata vel cōfectiones, quibus pectus suum corroboraret. Ille verò seuerus corporis sui castigator, qui illud affligere quàm fouere eiusq; commodis studere mâllet, nuntio aromata afferenti dixit: Ego his rebus non indigeo: sed eas in vicū, & quæras hominē ex afflictissima valetudine decumbentem, dicasque ei verbis meis: Frater Bernardinus mittit tibi hæc aromata ipsi missa, vt tu ijs in nomine IESV vtaris, teque confirmes. Mira res. Simulatquè gustauit æger ille aromata, è lecto sanus surrexit. Nimia prolixitate onerosus ero, si cuncta eius miracula singulatìm enumerare velim, quæ tamen populo circunquaquè sunt notissima, certisque testimonijs confirmata. Neque enim ille vnquàm, donèc in viuis erat, aut ab operibus bonis, aut à miraculis patrandis otiosus fuit.

Cap. 53. Præclarum miraculum.

Postquàm autem Deo visum fuit laboribus eius finem imponere, extremo anno vitæ illius hanc ei adspirauit cogitationē, vt inuiseret patriam suam, ciuesq; & sodales suos, eorumq; animos excitaret ad amandū Deum, & eius mādata seruāda. Venit ergò Massanam, vbi natus fuerat, sicut suprà dictū est, & tota Quadragesima illic docens è suggestu verbū Dei, cum multo labore, nihil sibi parcens, populum cælesti manna satiauit, & sitim eius potu salutis expleuit, spiritalibusque eos consolationibus abunde refecit. Factum autem tunc ibi diuinitùs est singulare quoddam miraculum, vt sempiterna apud illos Bernardini memoria conseruaretur. Cùm enim aliquando prædicāsset populo, repeteretque hospitium suum, Hispanus quidam lepra admodùm horridus & deformis ei obuiàm venit, visendi

Cap. 54.

eius cupidus. Ciues autem molestè ferebant illum hominem ire per oppidi [illegible] plateas: itaque bonis verbis extra vrbem eum educebant. At ille postridiè clàm rursùs venit in vrbem, rogauitque humiliter Bernardinum, vt calceos ipsi daret, quibus pedes tegeret. cogebatur enim præ inopia ire nudis pedibus, qui valdè intumuerant & morbidi erant. Motus misericordia erga miserū hominem vir sanctus, dedit ei calceos suos, à suis pedibus detractos, verum discipulum & legitimum filium sese hoc ipso declarans patris sui Francisci, qui se nudauit, vt pauperem militem vestiret: quod quidem etiam in alijs sæpè fecit similiter, cum sancto Martino libenter de sua paupertate impertiens alijs. Larga enim miseratio erga inopes & calamitosos homines ab infantia creuerat cum illo. Sed audi iam, quid leproso contigerit. Cùm illis calceis suos induisset pedes, mox ab oppido egressus est, parumque progressus, sensit calceos plenos calculis vel silicibus, quibus saucij pedes eius atteterentur. Soluens ergò illos à pedibus, expurgare voluit, & ecce videt eos plenos tanquàm piscium squamis, pedesque suos vsque ad genua sanatos. Impensè igitur laudans Deum, iucundissimo animo ire perrexit, calceis ad pedes alligatis: rursusque paruo emenso viæ spatio, videbatur sibi calceos arena & lapillis referros habere, ijsque pedes compungi. Denuò ergò exuit calceos, cernit squamas, vt anteà, seque vsque ad renes curatum. Vberiori indè concepto gaudio, adiungit calceos pedibus, lætabundus & Deo gratias agens, sanctique Bernardini meritis se commendans, cœptum iter prosequitur. O Deus sempiterne & immortalis, quisnam possit satis esse tuis enumerandis beneficijs? Tertiò cogitur vir ille post breue itineris spatium detrahere sibi calceos, & excutere squamas. Tum verò sensit se integra sanitate potitum, atque indè incredibili lætitia affectus, redijt ad vrbem, totoque pectore ingentes Bernardino gratias egit, quòd eius meritis à lepra repurgatus esset. Audiens hoc seruus Christi Bernardinus, Deo concedens honorem, eius inexhaustæ misericordiæ & bonitati gratias egit, præcepitque homini restituto, vt Deum in eius operibus laude & prædicatione efferret, nec cuiquam vnquàm, dum ipse viueret, hoc miraculum indicaret.

Singularis benignitas eius in leprosum. — *Sanatur leprosus à pedibus vsque ad genua.* — *Mox vsque ad renes.* — *Totus reualescit.*

Cap. 55. Posteà vir Dei reuersus est Senas, habuitque conciones feruentes, præsertim de iustitia & bona politia eius ciuitatis: & cùm benè precatus esset eis in virtute Dei, eis valedixit, sciens se deinceps nunquàm apud illos concionaturum. Postera luce cœpit proficisci ad regnum Neapolitanum: veniensque ad Reatinos, diuinis illos pauit sermonibus, ijsque itidèm benè precatus, indè recessit, peruenitque ad aliam vrbem, in qua postremò concionatus est manè sexta feria ante Christi Ascensionem. Ibi, inquam, mellitissimi eius sermones finem habuêre. Dicebat enim ille, molestum cursum & graues labores suos iam consummatos esse: satisque nôrat ex sancti spiritûs reuelatione, ocyùs se à terra emigraturum. Abijt autem ex eo loco asello subuectus, & cùm ad quandam venisset plateam, vbi magna erat populi frequentissima, auidissimus quidem erat pro concione illos docendi, sed virium imbecillitas id non patiebatur. Postridiè manè admodùm, morbo plùs plusque ingrauescere, multa instantia petijt se Aquilam vehi. Non recusabant fratres, sed ob nimium ventris fluxum non potuit illo die Aquilam peruenire: mansit autem cum fratribus in pago S. Syluestri. Dominico die, morbo semper incrementa capiete, Aquilam introductus est, & magna populi deuotione & gratulatione exceptus: perductusque in S. Francisci cœnobium, cellulam accepit Iohannis Capistrani, qui tum ob expedienda quędam negocia extra vrbem egressus fuerat, & in eius lecto repositus est. Illo autem iubente, euocati sunt ad virum Dei medici peritissimi, quotquot haberi potuerūt, qui omnes de vita eius desperantes, aiebant filium mortis eum esse. Nulla enim ratione fluxum illum ventris coërcere potuerunt. Sciens quoq; vir Dei mortem sibi imminere, pridiè Ascensionis Domini cum multa præparatione & deuotione sacramentis Eucharistiæ & extremæ Vnctionis se communiuit. Morte aduentante, cùm loqui non posset, quibus potuit signis indicauit fratribus, vt ipsum è lecto in terram deponerent, ab hac lachrymarū valle recessurū. Itaq; fratres à lecto in cellæ pauimentum asseribus strarum cum deposuerunt, vbi ille sursùm erectis luminibus, spiritum suum in Dei manus commendauit, feliciterque è corpore excessit * vicesimo mensis Maij die, pridiè Ascensionis Domini, anno Christi millesimo quadringentesimo quadragesimoquarto, cùm in Vespertinis precibus fratres con

Vltima concio eius. — *Spem vitæ eius medici abijcrant.* — *Obdormit in Domino.* — *for. * 22.*

concinerent illam ad Magnificat Antiphonam, Pater manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi: nunc autem pro eis rogo, non pro mundo: quia ego ad te vado, alleluia. Vixit in terris annis sex & sexaginta. Vigintiduobus annis in seculo, reliquis in monastica professione degit: quadraginta multo labore Dei verbum prędicauit passim per regiones omnes, nullo vnquàm tędio retardatus. Ità ergò felix illa anima, quæ semper magno afferat desiderio ex corporis huius vinculis emigrandi, & cum Christo æternùm regnandi, vitæ temporariæ nexibus expedita est, atque ex mundi huius inopia ad illas cælestes opes, ex hac miseria ad infinitam beatitudinem, ab hac morte corporis ad illam semper duraturam euolauit vitam. O virum sanctum, cuius anima paradisum obtinet, lætantibus angelis, gratulantibus archangelis, sanctis omnibus iubilantibus, virginibus denique clamantibus, Mane nobiscum in sempiternum.

Cap. 56.

Morte eius non mediocriter mœrebant fratres, acerbè lugētes, quòd se destitutos cernerent suauissima præsentia eius: nec minùs tamen se consolabantur, quòd tam sanctè obijsse eū cernerent. Præparabant autē res necessarias corpori eius sepeliendo, illud pro veteri more lauabant, alio eū cucullo induebant. vestē verò, qua solebat vti, mittebant ad monasterium de Capriola, quod est extra Senas, vbi eius libri & alia, quibus pro magna necessitate vti consueuerat, asseruabantur: vbi etiā eius est bibliotheca, cuius codices sua manu ipse conscripsit, vt est suprà commemoratum. Quo loco multa fiunt quotidiè miracula in ijs, qui illic eum visitāt, eius implorant opem, & vestes attingunt. Apparabatur à fratribus arca, in qua conderent corpus eius, illudq; Senas veherent. Quod vbi à nō paucis animaduersum est, in vrbe proclamârūt, sanctū virum Bernardinum suū diem obijsse. Moxq; in monasterium accurrerunt sine numero viri, fœminę, pueri, vt sacrū eius corpus viderent & exoscularentur. Magistratus verò vrbis Aquilæ corpus illud è fratrum manibus quamprimùm abstulerunt, extractumq; ex arca, in qua iam repositum fuerat, vt Senas asportaretur, egregiè exornârunt, & quibusdam fidis ciuibus custodiendū tradiderunt, vt postero die coram omni populo illud in templo spectandum proponerent: miseruntque ad vrbis Episcopum, rogantes eum, vt cum toto Clero suo velit interesse sancti viri exequijs. Adduxerunt indè ipso Ascensionis Dominicæ die corpus eius in ecclesiā sanè quàm honorificè, vbi plebs omnis collecta erat ad illud conspiciendum & deosculandum. Tot autem edebantur illic stupenda miracula per merita & preces eius, vt de eius gloria nemo dubitare ausus esset: præpotentis Dei benignitate mirificis operibus suis satis declarante, animam serui sui admodùm sublimiter apud se in cælis exaltatam.

Miracula ex cōtractu vestiū eius.

Aquilini nō ferunt corpus eius sibi auferri.

Cap. 57.

Eadem hora, qua corpus eius in ęde sacra repositū fuit, priusquàm Clerus ad eius exequias adueniret, puer nouē annorum, Paschalis nomine, filius Pauli Matthęi, celerrimè eò properauit, flexisq; humiliter ad extremas illius partes genibus, sic precatus est: Credo firmiter, sancte pater Bernardine, te cum sanctis à Deo exaltatum. Ego miser meipsum commendo tibi omni qua possum deuotione, orās summissè, vt per merita tua mihi in anima & corpore opituleris. Solebat is puer cum cereis sedere præ foribus templi, miserè contractus & claudus. Postquàm autem has suas compleuit preces, confestim pręter omnem expectationem, vtroque pede sanus ingressus est. Id verò conspicatus Antonius Bagnensis, ciuis Aquilinus, à primo ortu contractus & claudus, in corpus exanime incubuit, videbaturque ei contractius crus ipsius admodùm extēdi: mox rectus incessit pedibus suis, nihil prorsùs claudicans, populū inuitans ad beati Bernardini venerationem. Vbi autem horum miraculorum fama in vicinas vrbes diuulgata est, grādi numero aduolârunt Aquilam iuuenes & senes, mares ac fœminę, præ multo gaudio lachrymantes & dicentes: Adsis nobis, S. Bernardine, & in omni necessitate tuere nos. Tanta autem fuit aduentantiū frequentia, sese comprimentium, & perstrepentium atq; clamantium, vt Episcopus cum Clero suo ægrè posset diuina officia peragere. Id verò cernens oppidi magistratus, de communi sententia statuit, vt sacrum corpus extra ædem Franciscanorum, quæ angusta erat, per ciuitatem & forum ad S. Maximini primarium templum efferretur. Sequebatur funus ingens hominum turba, quibus plena erat vrbs illa insignis, quæ vna est ex præcipuis eius regionis ciuitatibus. Accendebantur faces & cerei circum corpus, cùm pro se quisque certatim vellent cohonestare funus: omnesque eius terræ homines gratias agebant

Puer cōtractus fit sanus.

Itèm vir quidam.

Deo pro eius ineffabili gratia, & singulari ipsis dato patrono. Concinebat Clerus, lamentabatur populus præ gaudio, inter omnes coibat pax & cõsensio, qui tamen antè inter se acerbissimè dissenserãt, ità vt septem ex primarijs eius oppidi viris trucidati essent. Eam discordiam ab animis hominum aboleuit hæc incredibilis exultatio, & per beati Bernardini merita instaurata est inter illos amicitia & mutua beneuolentia, ità vt gratias agerent Deo, qui desolatæ ipsorum ciuitati tam fidum contulisset sequestrum & intercessorem.

Effectus iste satis declarat eius sanctitatem.

Cap. 58. Reportatum indè corpus eius est ad S. Frãcisci ecclesiam, nec tamen terra illud condere voluerunt, sed deposuerunt in sacello ferreis cancellis munito, adhibitis excubitoribus, qui noctè ac die illud custodirent, donèc arca ferrea, duodecim instructa seris pararetur, atque in eam illud imponeretur. Aduentabant autem diuersi omnis generis afflicti morbis ex locis diuersis, vt sacro propinquantes corpori, beati viri meritis reualescerent: id quod multis præstitum fuit. Contigit illo die inter alios ægros fratrem Benedictum à Marsico Minoritam adesse, membrorum officio destitutum, dextra aure surdum & ingẽtes sonos ac strepitus tanquàm moletrinæ aut malleorum incudem tundentium illic sentientem. Is arripuit pãnum, quo exanime beati viri corpus post lotionem detersum fuerat, illoque se inuoluens, postquàm diligenter confessus erat peccata sua, humiliter flexit genua ad pedes sancti viri, orans sibi sanitatem restitui. Redijt ilicò auditus, sensusque & vires instauratæ sunt. Per illos dies quotidiè crebrò pulsabantur campanæ ciuitatis, populus suprà quàm dici queat lætabatur, cerei & faculæ ardebant noctè ac die in ęde S. Francisci, vbi cæleste illud seruabatur pignus, vrbs tota exultabat. Homines mechanici cessabant ab operibus, agricolæ non colebant agros, sed omnes pariter festos celebrabant dies. Atque cum in modum mansit sacrum corpus inhumatum ad dies sex & viginti, atque non solùm nihil malè olens, sed suauissimos etiã spirans odores coram omni populo.

Surdo redditur auditus & vires.

Obserua rẽ miram.

Cap. 59. Interìm autem, dum sic in arca lignea iaceret corpus non sepultum, magna extitit dissensio inter scabinos & senatores atque plebem vrbis illius. Vulgus enim in magistratum seditione excitata, alios post alios ad quæstionem vi abripuit. Insaniebat præ malitia furens populus aduersùs magistratum, nec vllam admittebat rationem: sed lata sententia, rectores suos & nobiles dominos, perindè àc tetros nebulones & cruentos latrones quamprimùm iussit capite truncari. Non potuit magistratus aduersùs plebem se tueri, nec purgare se apud illos, qui nulla ratione ducerentur. Itaque ceu fures è carcere producuntur proceres, & ad cædis locum perducuntur: obligantur eorum oculi, flectunt genua, anxiè sustinentes carnificis ictum. Illo suum præparãte ensem, auditur pueri vox, in aëre terribiliter clamantis: Cessate ab effundendo innoxio sanguine, sed ocyùs ite ad Frãciscanorum templum, affatìm illic reperturi, quod tam perniciosè expetitis. Stupent omnes ad hanc vocem, carnifex iubente plebe retrahit manum suam, proceres eleuat, diligenter eos custodit, nè quà elabantur. Territus populus ob flagitiosum animi sui propositum, rapido cursu contendit ad ædem S. Francisci, & eccè vident omnes è naribus exanimati corporis S. Bernardini tanta copia manare sanguinem, àc si è duobus fontibus largissima aqua proflueret: arca corpus continens tam erat plena sanguine, vt corpus ipsum in illo nataret, sanguisque redundans operimentum arcæ eleuaret, vestes, quibus corpus indutum erat, cruentæ essent, sanguisque magìs ac magìs circuncircà difflueret, donèc populus cum ingenti humilitate & deuotione veniam & misericordiam peteret ob id immane facinus. Ex eo autem sanguine multi collegerũt in pocula vel vitra, eoque diuersi morbi admirabiliter curati sunt.

Seditio horrenda Aquilæ.

Stupendo sanè miraculo sedatur tumultus.

Cap. 60. Posteà verò per omnem Italiam & Galliam togatam de sancti viri decessu & quotidianis miraculis fama volitante, omnes eum non alio quàm sancti cum Deo manentis loco habuêre: atque in vrbibus, in quibus anteà concionatus fuerat, honorificè inprimìs eius celebratæ sunt exequiæ coram omni populo & magistratu, ità vt potiùs videretur festus agi dies, quàm iusta funeri persolui. Plebs omnis multa in eum deuotione incendebatur qui in longinquis erant regionibus, sacrum corpus illius se visuros vouebant.

Cap. 46. F. Iohannes Capistranus, socius viri Dei, & Vicarius generalis fratrum de Obseruantia, doctor Iuris, concionator feruidus, cùm in Sicilia esset de Pontificis voluntate

luntate ob quædam conficienda negotia, vt cognouit patrem suum S. Bernardinum in cælos abijsse, celeriter Aquilam redijt, vt eum curaret eleuandum & in sanctorum catalogo adscribendum. Postquàm eò venit, socij eius viderunt micantem stellam illam media die, quæ iam antè visa fuerat, cùm illic concionem haberet de sacratissima Virgine Bernardinus. Mirabantur omnes, & alij alijs eam demonstrabant. Vacabat tum lectioni in cella sua Capistranus, concioni se præparans. Videns autem admirabũdos fratres, sciscitabatur quid rei isthuc esset. Dicebant illi, se stellam videre luculenter radiantem, quæ olim supra caput Bernardini splenduisset: simulque ostendebant eam illi. Vndè mirè exhilaratus, laudabat Deum & sanctissimam matrẽ eius, spe bona fretus prosperè cessuros labores, quos susceperat pro obtinenda Bernardini in sanctos relatione, quibus tum non mediocriter occupatus erat. Postridiè iturus Romam ad Eugenium Pontificem cum socijs suis, itineris ducem habuit stellam illam, quæ prælucebat ei semper magna itineris parte. Porrò miracula, quæ quotidiè fiebant, testibus confirmata, in libros & instrumenta referebantur, & à multis Cardinalibus examinata, tandèm à Pontifice & tota Ecclesia approbantur. Permolestum autem & lectori & mihi fuerit, si vel partem eorum conscribere velim: impossibile verò ea omnia memoria retinere. At tamen pro maiori erga hunc sanctum virum excitanda deuotione, tria aut quatuor ex præcipuis annotabo.

Videtur stella media die.

Miracula eius approbantur.

Cap. 62. Apud Aquilam ciuis fuit, filium habens menses natum octodecim. Mater eius Buturella quãdoquè inuisere voluit Mariam Burgensem vicinam suam. Currebat autem post eam pusio iste. Illa in domum ingressa, puer mansit ad fores, vbi stabat vas aqua plenum, ad duos vel tres cubitos profundè depositum in terra. Incũbente autem puero ad ostium, verso ostio, cadebat puer in vas illud, neque videns aliquem, nec vllum edens clamorem: atque ità ab aqua præfocatus, mansit illic capite depresso, pedibus sursùm versis ad dimidiam horam, priusquàm quisquam id persentiret. Loquebatur interim diù mater eius cum vicina sua, existimans filiolum suum cũ alijs pueris ludere in platea. Domum reditura inclamabat puerum, sed non veniebat, nec quisquam nouerat vbinàm esset. Perquirebat in angulis & vicis, num quis vidisset ipsius filium. Quærebat cum illa pariter etiam Maria, de qua diximus: cumque præteriret vas illud, vidit pannum in aqua eminentem: eum extrahere volens, cernit pedes pueri extra aquam extantes. Eo spectaculo mirè perterrefacta, matrem eius accersit, dicitque ei: En filiolus tuus hîc extinctus iacet in vase. Repentè igitur extrahunt paruulum, sed is iam planè ater & exanimis erat, ab aqua tumefactus, nihil vitæ præ se ferens. Ea re dolore incredibili confecta mater, miserandum in modum eiulat, vellens pilos suos, & genas lacerans vnguibus haud secùs, quàm si faciem discerpere velit. Accurrũt ad eam vicinæ aliæ, & multùm dolent vicem eius. Aderat tum etiam inter alios Dominicus Vasanus, tertium sancti Francisci institutum vel regulam professus. Is diuino instinctu permotus, hortatur populum, vt in honorem Dei & S. Bernardini pariter dicant precationem Saluatoris: posse, inquiens, Deum sancti Bernardini precibus flexum, puero vitam restituere. Et prece completa, puer cœpit oscitari, manabat à corpore eius aqua per oris, nasi & alios meatus, surrexitque benè sanus & incolumis.

Redit ad vitam extinctus puer.

Cap. 63. Basileæ ciuis quidam Iohannes cum vxore sua Margareta proficiscebatur Aquilam, simulque illic commorabantur in S. Ludouici domo hospitali. Mulier puero grauida, laborare cœpit adeò, vt è vita abitura timeretur. Obstetrix sedulam illi nauabat operam, & primò quidem videbantur pedes infantis, sed quantuncunque sudaretur, reliquæ partes non sequebantur. Prodijt tandèm puer vsque ad collum mortuus, sed caput præfocatum hærebat, nec potuit vlla ratione ei subueniri. Obstetrix cum alijs fœminis inuocabat S. Bernardinum, vt matrem viuam conseruaret, & à partu absolueret. Mox fœmina prolem enixa est coram omnibus illis mulieribus, sed nulla in ea vita cernebatur. Rursùs pia obstetrix, diuinæ fidens potentiæ, sciens non abbreuiatam manum eius, reliquas fœminas hortabatur, vt toto pectore rogarent sanctum Bernardinum, vt infans mortuus reuiuisceret, & baptismi gratiam posset adipisci. Faciebant id omnes, cum gemitibus & lachrymis S. Bernardini opem implorantes. Indè calescens puer, cœpit sese commouere. Mox aquam obstetrix accipiẽs, baptizauit eum in nomine patris & filij & spiritussancti. Tum verò magis etiam ille cœpit recupera-

Esa. 50. & 59.

Itèm infans mortuus.

perare spiritum, & oculos aperire. Lætabatur mater, & fœminæ ei congratulantes dicebant: Reverà filius tuus vivit. Et mansit ille vivus, quotidiana capiens vitæ incrementa.

Cap.64. Sæpè opitulatus est Bernardinus in partu laborantibus, illum tum invocantibus, aut quippiam ex eius reliquijs apud se habētibus. Cùm adhuc nobiscum in terris degeret, quatuor vita functos ad vitam revocauit. Puer annorum decem, Carinus nomine, Aquilæ natus, triticum ferebat ad molam aquariam, vt moleretur. Abiturus indè, deimprouisò calcauit pede molendini rotam, cùm ea circumageretur, cecidit que in foucam. In ipso casu invocans S. Bernardinum, Subueni mihi, inquit, S. Bernardine. Extractus indè est ex aquis, quæ erant sub rota, admotusque igni vt calefieret, surrexit, & incolumis domum abijt, gratias agens Deo & S. Bernardino.

Miraculum.

Cap.65. Dominus Nicolaus Galiardinus filium habuit Benedictum, annos natum quindecim, valdè à peste, febre, & alijs exitialibus morbis afflictū, ità vt medici omnem ei vivendi spem præciderent. Allatum est ad eum de panno, quo opertum fuerat S. Bernardini corpus. Eo panno ad corpus suum apposito, fricabat malè affecta membra: statimque in lecto se erigens, Gratias, inquit, Deo & S. Bernardino: liberatus sum à morbis omnibus, & totus rectè valeo. Imposuerunt deindè pannum illum capiti eius, moxque arctiori cum complectente somno, obdormiuit, cùm iam multo tempore nulla potuisset quiete potiri. Medici eò manè advenientes, vt lotium inspicerent, sanum conspiciunt, quem pridiè penè mortuum reliquerant. Ità illeadolescens Dei ope & S. Bernardini meritis integra salute potitus est.

Mira vis panni, quo tectum fuit corpus eius.

Cap.66. Puella quædam Spoletina, cui nomen erat Polonica, in pectore habebat vulnus immedicabile, vndè totum corpus multo dolore afficiebatur. Adhibebatur quidem à chirurgis curandi studium non absque grandi eius cruciatu, sed nihil effici potuit: immò verò peiùs habere visa est, vt iam non longè à morte abesset. Manè autem dixit ad eam mater eius: Filia charissima, commendes te S. Bernardino. Fecit hoc illa toto animo, ità dicens: O sancte Dei Bernardine, libera me ab hac infirmitate mea. At ille misericors miserorum & oppressorum omnium consolator non ei suam negauit opem. Cùm enim nocte media vigilaret illa, apparuit ei S. Bernardinus, visusque illi est crucem exprimere in vulnus ipsius, tenens eam per humeros. deindè euanuit. Mox illa admodùm territa & stupefacta, matrem suam accersiuit, aitque ei: Non sentis, mea mater, miram odoris fragrantiam? non vidisti fratrem illum, qui stetit ad humeros meos? Mater verò putans illam somniâsse, dixit ei: Dormi, filia, dormi. At illa non somniabat, sed alta & lætabunda voce clamabat: Laus Deo & S. Bernardino: eccè enim sana effecta sum.

Sanatur vulnus fœminæ immedicabile.

Cap.67. Fuit Senis in S. Hieronymi monasterio soror quædam de tertia regula, quæ in puteum decidit, altum cubitos quadraginta: atque interdùm capite, nonnūquàm pedibus eminebat extra aquam. Inter cadendum, memor illustrium miraculorum eius, S. Bernardinum invocabat. Venientibus autem quibusdam ad hauriendam aquam, appræhendit funem, & sic sursùm attracta est nihil læsa, adeoque & corpore & vestibus sicca, ac si aquas non attigisset, nec quicquam aquæ euomuit ex ore suo.

Rarum miraculum.

Cap.68. Iohannes Antonius Tornanus quodam vespere in gutture & sinistra scapula mortiferis fuit affectus vulneribus, ità vt nulla eius vitæ spes relicta videretur, nec vlla pharmaca vel cataplasmata quicquam ei conferrent. Sed vbi humanum non suppetit auxiliū, non solet deesse diuinum. Miser iste tam immaniter vulneratus, vt ægrè spiritum traheret, præ doloribus nocte mortem impendentem expectans, visus est sibi sentire quendam manu ipsum in latere percutientem, dicentemque: Non audiuisti miser, quàm præclara & stupenda Deus perpetret miracula per S. Bernardini merita? Cur ergò eius non implorasopem? ille hæc verba diligenter auscultans, sibijpsi animum addidit, commendauitque se S. Bernardino, orans feruenter sibi salutem restitui. O mirabilem Deum in sanctis suis. Audiuit pium hominis desiderium & bonæ voluntatis propositum. Dixit enim æger: Si sanus surrexero, sancte Bernardine, visam corpus tuum, & ceream imaginem offeram. Vix ea dixerat, cum eccè sentit cicri corporis fluxum quendam

Psal.67.

Nuncupans votū S. Bernardino, reualescit.

tetri & concreti sanguinis, qui ab inflicto manârat vulnere, sanitatem eius impediens. Artulit ille fluxus cordi eius leuamentum quoddam & robur, cœpitque habere meliùs. Perstitit ergò in implorando S. Bernardino, promisitque se profecturum ad sepulcrum eius in vestibus lineis. Tum verò etiam plus noxij humoris à corpore diffluxit, surrexitque homo confestim sanus, exiguis in corpore relictis vulneris cicatricibus. Abijt ergo ocyùs in lineis vestimentis ad sepulcrum beati viri, obtulitque illic effigiem viri è cera confectam, narrauitque populo omni miraculum, quod in se expertus fuerat, laudibus efferens Deum & S. Bernardinum.

Iacobus quidam surdus & mutus à primis vitæ initijs, postquàm peregrè venit ad monumentū S. Bernardini, ilicò & audire & loqui potuit: quod quidem etiam multis alijs surdis & mutis præstitum fuit. Cap. 69.

Præclara & magnanima Senarum vrbs, quotidiè percipiens miracula stupenda ciuis & patroni sui Bernardini, vt grata esset Deo pro gratia & beneficijs eius, coacto procerum & plebis grandi sapientique concilio, de veritate illorum miraculorum cœpit inquirere, misso Aquilam ciue honestissimo, qui accuratè exploraret, num sic se haberent omnia, vt fama vulgaretur. Qui vir nobilis & Senensium Orator Aquilam veniens, comperit miracula omnia probè in scripta relata: & ipse quoquè suis oculis multa edi conspexit, eaque annotauit. Cumque de omnibus certas literas, notariorum manu & sigillis munitas accepisset, Senas redijt. Senenses lætissimis animis miracula illa cognoscentes, insignem legationem ad Pontificem Eugenium Romam miserunt, qui ei miracula referrent, & de Bernardino Sanctorum catalogo inserendo admonerent. Idem vrgebant Aquilini, itemque rex Siciliæ & Arragonensis Alphonsus, sancto viro admodùm addictus & deuotus. Eugenius Pontifex licèt crebrò rogatus, at studiosior veritatis propagandæ, quàm regibus, principibus & populo placendi, diù multumque de hac re deliberauit cum suis. Et iam quidem recitatis coram illo & alijs ampliùs centum miraculis, certorum hominum testimonio confirmatis, totus propensus erat cum omnibus Cardinalibus ad præstandum id quod petebatur, sed morte illum è medio auferente, res ad exitum perduci non potuit. Successit autem Eugenio Nicolaus V. qui post accuratas easque crebras consultationes, cùm in dies plura referrentur miracula, tandèm anno salutis millesimo quadringentesimo quinquagesimo, sacro Pentecostes die in sancti Petri æde Romæ Bernardinum coram frequentissima plebe in sanctis Confessoribus numerandum pronunciauit, anno sexto vel septimo ab obitu illius. Ea res omnes Italiæ vrbes & pagos incredibili lætitia affecit, ità vt nullus quamlibet exiguus tota Italia pagus esset, vbi non præ spirituali exultatione processio fieret, & eius festus dies celeberrimè coleretur. Aquilini verò in honorem eius, tanquàm patroni sui, insigne templum vnà cum monasterio condiderunt, atque à Sixto IIII. Pontifice impetrârunt, vt ex æde S. Francisci corpus eius in nouum hoc templum transferre ipsis liceret. Idque factum est, Pontifice annuente, anno Christi millesimo, quadringentesimo septuagesimoseptimo, die decimoseptimo mensis Maij, multis fratribus Franciscanis præsentibus, impensè lætante & Clero & populo. Illic hodieque asseruatur sacrum corpus illud, honorificè eleuatum & diligenter communitum. Primò enim impositum est capsæ crystallinæ, quæ paucissimis ostenditur. Ea verò capsa inclusa est arcæ argenteæ, miro artificio & sumptu fabricatæ & ornatæ. Hanc autem vndiquè munit theca ferrea, firmiter obserata, quemadmodùm mihi retulerunt, qui suis oculis hæc intuiti sunt. Laus & honor sit præpotenti Deo in secula seculorum, Amen.

Cap. 70.

Vide quàm non temerè agant Pontifices, cum eis aliquis in Sanctos referendus.

S. Bernardinus sanctus declaratur.

MIRACVLA BEATI BANDELII MARTYRIS, PER D. GREGORIVM TVRONENSEM ARCHIEPI- *scopum scripta. Habentur in eius libro de gloria mar- tyrum cap.77.*

Maij 20.

EST apud Nemausensis vrbis oppidum Bandelii martyris gloriosum sepulcrum, de quo sæpiùs virtutes manifestantur. Ex quo sepulcro laurus orta, & per parietem egressa, arborem foris fecit salubri coma vernantem. Quod sæpè loci incolæ in multis infirmitatibus habere cæleste remedium sunt experti. Pro quibus virtutum beneficijs eùm plerunquè nudaretur à folijs, vel ipsa quodammodò cortice arida est effecta. Vndè quia morbos ab ea multarum infirmitatum diximus depelli, longum fuit singulos quosque memorari, ideo hæc sufficere putaui, quòd ea medicamenta largiendo, aridam effectam dixi. Nam fertur celebre, à negociatore quodam in Oriente de his folijs deportatum pignus fuisse, sed priusquàm portum negociator attingeret, energumenus in ecclesia adire Bandelium martyrem orientalem plagam audientibus populis declamauit. Ostendit autem beatus martyr & in alijs virtutem suam.

Quantā Deus sanctus suis præstat virtutem, si etiam arbor è sepulcro martyris egrediens, infirmitates languidorū sanat?

Aram verò Theodorici Regis Italici dux dum in Arelatensi vrbe resideret, extitit ei quidam archipresbyter parochiæ Nemausensis inuisus. Tunc feruens felle contra eum misit pueros, dicens: Ite quantocyùs, & ligatis pedibus ac manibus adducite eum cum vi, vt cognoscat quòd sum dominus regionis huius. At illi non intelligentes archipresbyterum, putauerunt quòd archidiaconem iussisset adduci. Et ascensis equis venerunt ad vrbem, interrogantesque de archidiacono, digito eius ostensus est. Erat enim hic Iohannes nomine, valdè religiosus, & in archidiaconatu suo studium docendi paruulos habens, appræhensumq; pueri ligatis manibus ac pedibus sub aluo equi adduxerunt eū, sed non desijt virtus martyris alumno proprio subuenire. Pueri verò iuxta ipsam portam cum eo mansionem habuerunt, quia iam obseratis pro nocte portarum valuis ingredi non potuerunt. In ipsa verò nocte duce obdormiente, adstitit ei archidiaconus per visum dicens: Quid tibi ô homo culpabilis extiti, quòd me in hanc humilitatem redactum cum tali iussisti iniuria accersiri? Verè dicam tibi, quia non effugies iudicium Dei.

At ille expergefactus, consternatusque metu, exclamat suis, Inquirite si pueri quos Nemausum direximus, iam venerunt: interrogantesque de muro vrbis, responderunt se adesse cum homine. Renunciant nuncij quæ audierant. Confestimque dux ait: Exhibete ad me hominem quem adduxistis. Quod cùm factum fuisset, adspiciens eum dux, timore perterritus ait: Archipresbyterum ego adduci præceperam, non archidiaconem. Et prostratus ad pedes eius, ait: Indulge quæso iniuriam delicti huius, quia non est in conscientia mea, vt hæc passus fuisses. Et statim dignis honoratum muneribus remisit ad vrbem, quem in tanto amore pro ipsa martyris reuerentia dilexit in posterum, vt decedente vrbis illius sacerdote, ipsum sacerdotem mandaret institui. Sed nec archipresbyterum amplius inquiri iussit. O magna virtus martyris, quæ per innocentis iniuriam noxium absoluit à pœna: impletumque est illud Apostoli, Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, cùm hæc iniuria gradum huic construxit, quem scanderet ad regendam Ecclesiam Dei.

Quidam archidiaconus vinctus, meritis S. Bandelij liberatur.

Rom. 8.

VITA

VITA BREVIS S. MARTIANI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR PRIMO LIBRO *historiarum Hieronymi Rubei de gestis Rauennatum.*

22. Maij.

Eius vita habetur 23. Iulij, Tom 4.

SANCTVS Apollinaris Rauennatum Apostolus, diuinitùs factus certior, fore, vt breui Rauenna exularet, ac subita opprimeretur calamitate, capiteq́; oppugnaretur: nè Rauennatem ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquàm accesserat anno, sacerdotes binos instituit Aderitum & Calocerum, Diacones verò Martianum virum nobilissimum & Eleochadium summum philosophum. Cæso igitur Apollinare, post Eleochadium in Rauennati Archiepiscopatu Martianus, à Deo demissa colũba electus, sufficitur: natus sublimi loco, vir inprimìs piè, iustè, ac temperanter vitam degens: tanto concitus ardore animi, vt Christum prædicans, in animis Rauennatum ardentes amores excitaret omnium virtutum: multique nullis rerum aduersarum ictibus frangi, neque oppugnationibus nefariorum de gradu pietatis deijci potuerint, sed calamitates omnes, tandemq́ue necem pro Christo libenter pertulerint. Plurimos sacris initiauit: cumq́ue rerum admirabilium gloria clarissimus esset, cælestem in patriam abijt vndecimo Calendas Iunij: atque, vti ex vetustissimis scriptis collegimus, in D. Eleochadij sepulturæ traditus, anno Domini septimo & vigesimo supra centesimum, dum Aelius Hadrianus imperaret.

S. Martianus miraculo è creatur Episcopus.

Sãctè obit.

VITA BEATI QVADRATI ATHENIENSIS EPISCOPI APOSTOLORVM DISCIPVLI, PER DIVVM *Hieronymum presbyterum scripta. Habetur in libro eius de Viris illustribus.*

26. Maij.

QVADRATVS Apostolorũ discipulus, Publio Athenarum Episcopo ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius substituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregat. Cumq́ue Hadrianus Athenis exegisset hyemem, inuisens Eleusinam, & omnibus penè Græciæ sacris initiatus, dedisset occasionem his, qui Christianos oderant, absque præcepto Imperatoris vexare credentes: porrexit ei librum pro religione nostra compositum, valdè vtilem, plenumq́ue rationis & fidei, & Apostolica doctrina dignum: in quo & antiquitatem suæ ætatis ostendens, ait, plurimos à se visos, qui sub Domino varijs in Iudæa oppressi calamitatibus sanati fuerant, & qui à mortuis resurrexerant.

S. Quadratus ordinatur Episcopus.

DE S. IOHANNE PAPA, EX DIALOGO S. GREGORII LIB. III. CAP. II.

Maij 27.

GOTTHORVM tempore dum Iohannes vir beatissimus, huius Romanæ Ecclesiæ Pontifex, ad Iustinianum seniorem principem pergeret, in Corinthi partibus aduenit: cui necesse fuit, vt in itinere ad sedendum equus requiri debuisset. Quod illic vir quidam nobilis audiens, equum quem pro magna mansuetudine eius coniunx sedere consueuerat, ità ei obtulit, vt cùm ad alia loca peruenienti aptus equus potuisset inueniri, deberet ille quem dederat propter suam coniugem retransmitti. Factumq́ue est, & vsque ad certum locum prædictus vir equo eodem subuehente perductus est. Qui mox vt alium reperit, illum quem acceperat equum retransmisit. Cumq́; cum

Præclarum miraculum. prædicti nobilis viri coniunx ex more sedere voluisset, vltrà non valuit: quia post sessionem tanti Pontificis mulierem ferre recusauit. Cœpit nanque immenso flatu & fremitu, atque incessanti totius corporis motu quasi despiciendo prodere, quia post membra Pontificis, mulierem ferre non posset. Quod vir eius prudenter intuitus, hunc ad eundem venerabilem virum protinùs retransmisit, magnis precibus petens, vt equum ipse possideret, quem iuri suo sedendo dedicâsset. De quo etiam illud mirabile à nostris senioribus narrari solet, quòd in Constantinopolitana vrbe ad portam, quæ vocatur aurea, veniens, populorum sibi turbis occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit, & manu superposita oculorum tenebras fugauit. *Cæco restituit lumen.*

DE EODEM PONTIFICE, EX LIB. 17. PAVLI DIACONI, AD EVTROPIVM ADIECTO, *vbi de Iustino agit.*

ANNO ab incarnatione Domini quingentesimo octauodecimo, punito Anastasio hæretico, Iustinus catholicus Augustali potitus est solio. Ad hunc ob causam redintegrandæ fidei directus ab Hormisda Pontifice vir sanctitate præcipuus, Germanus Capuanæ vrbis Episcopus, dignè susceptus est, multorumque dubia corda in fide solidauit. *Huius Germani animã vidit S. Benedictus ferri in cęlum.* Eo tempore apud Africam defuncto Trasamundo Vuãdalorum Rege Arrianæ perfidiæ, Huldericus eius filius ex captiua Valentiniani principis filia ortus, adeptus est regnum: qui non patrem hæreticum, sed matris catholicæ monita sequens, rectè fidei cultor enituit. Hunc pater Trasamundus ad mortem veniens, quia cernebat eum catholicæ parti fauere, sacramenti nodis adstringere curauit, nè vnquàm in suo regno Catholicis consuleret. Qui mox vt suus genitor vita caruit, priusquàm etiam regni iura assumeret, vniuersos episcopos, quos Trasamundus in exilium coëgerat, regredi fecit, eisque ecclesias reformare cœpit, septuaginta iam & quatuor euolutis annis, ex quo à Genserico primitùs apud Africam ecclesiæ fuerant destitutæ. *Relegati erant in Sardiniam 220. Episcopi, quos Symmach⁹ Papa sustentauit.*

At verò in Orientis partibus, dum adhuc eo tempore per loca singula Arriana hæresis vigeret, Iustinus ardore orthodoxæ fidei omnimodis satagere cœpit, vt hæreticorum nomen extingueret: statuitque, vt vbiquè eorũ ecclesias catholica religione consecraret. Quod dum in Italia rex Theodoricus Arriana lue pollutus audisset, Iohannem Papam, simulque cum eo Theodorum, Importunum atque Agapetum consulares viros, aliumque Agapetum patritium Constantinopolim ad Iustinum principem dirigit, mandatque per eos interminitans, vt nisi quantocyùs hæreticis ecclesias suas redderent, eosque in pace degere sinerent, vniuersos Italiæ populos ipse gladio extingueret. Qui peruenientes ad Augustũ, cùm ab eo dignè, vt competebat, suscepti essent, magnis eum de sua suorumque salute soliciti fletibus postulant, vt suæ legationis seriem, quanquàm esset iniusta, libenter exciperet, Italiæque perituræ consuleret. Quorum fletibus Iustinus permotus, eis quod petebatur concessit, Arrianosque suo iuri reliquit.

Dum hi in itinere demorantur, Theodoricus rabie suæ iniquitatis stimulatus, Symmachum exconsulem ac patritium, & Boëthium seniorem & exconsulem catholicos viros gladio trucidauit. *Symmachi & Boëthij cædes.* His diebus extincto à Francis Alarico Vuisigothorum rege, Theodoricus per Ippam suum comitem plusquàm triginta millia Francorum cædens, Thiodem suum armigerum post mortem Alarici, tutorem Amabarici nepotis constituit. Iohannes verò Pontifex reuertens à Constantinopoli, dum cum iis, cum quibus ierat, profectus ad Theodoricum Rauẽnam fuisset, Theodoricus ductus malitia, quòd eum Iustinus catholicæ pietatis defensor honorificè suscepisset, eum simul cum socijs carceris afflictione peremit. *Item Papæ Iohãnis &c.* Sed hâc eius immanissimam crudelitatem mox animaduersio diuina secuta est. Nam nonagesimo octauo post hoc facinus die, subita morte defunctus est, cuius animam solitarius quidam apud Liparam insulam vir magnæ virtutis adspexit inter Iohannem Papã & Symmachum deduci, & in Vulcani ollam, quæ ei loco proximo erat, demergi. *Idem habet S. Gregorius Papa lib 4 Dial. cap. 30.*

MAR-

MARTYRIUM BEATISSIMI MARTYRIS ANDREAE DE CHIO, QUOD CONSTANTINOPOLI obijt, anno primo Pauli II. Summi Pontificis, à Georgio Trapezuntio scriptum.

QVANDO iam triennio è Creta Constātinopolim nauigâssem, vniuersam illam vrbem cum Galata simul in admiratione atque gaudio reperi non paruo, propter singulare & inauditum multis temporibus Andreæ de Chio pro Iesu Christi * passione martyrium. Fuit enim paulò antè mirabili constantia per gratiam Dei gestum. Nam ego quidem mense Nouembri applicui, anno ab incarnatione Domini M.CCCC. LXV. Andreas verò martyr Christi pręcipuus 29. die mensis Maij eiusdē anni coronam martyrij misericordia Christi consecutus, in cælos ascendit ad eum, pro quo multos cruciatus sustinuit. Verùm quod admirabilius ritè consideranti videbitur, illud est, quòd nisi Andreæ martyrium diuinitùs destinatum diuina gratia Christianis opem tulisset, & animos eorum firmâsset, magna in eos clades, ac ærumna ingens ab inimico generis humani, procellæ in morem fuisset effusa. Quidam enim, quem honoris causa non nomino, ex Trapezuntana ortus vrbe, Peripateticorum Philosophiæ professor, siue sua sponte, vt multi aiunt, siue impulsus, nescio, nec, si sciam, dicere ausim, Crucem Domini negauit, & Mahumeto adhæsit.

19. Maij. Cap. 1. f. * pro- [fe]ssione

Quidam abnegat fidem Christi.

Quarè Turcarum rex elatus, virum quendam, cuius nomen me fugit, ipsúmque Trapezuntium militiæ peritissimum in carcerem coniecit: dignum ratus, vt Philosophum conciuem suum volēs nolénsve imitaretur. cupiebat enim eius opera vti in re militari. Cumq; Christiano non confideret, ad Mahumetū intrudere cupiebat. At ille animo martyr: Philosophus, dicebat, in delicijs educatus, maiore spe ipsarum, Christi crucem negauit: ego autem, qui pro Imperatore meo mortali tot tantosque labores cum Scythis bella gerens tuli, vulneraque excepi, (dixit, & aperto pectore cicatrices ostendebat) pro Imperatore cælesti mortem timebo? absit à me tanta insania. Quæ mens prætereà esset mea, vel potiùs quæ stultitia, veritatem doloris fugiendi causa prodere, ac æterna cælestiaque regna repudiare, Mahumetoque adhærere, vt bellorum labores subeam, pericula magna pro Imperatore mortali suscipiā, gladios in Christianos Christianus ipse natus distringam? & deniquè in mortem ruere, quam fugiendam censuit Philosophus, vt in ęternam ac veram mortem deferar præceps? Hæc ille.

Cap. 2. Constantia cuiusdam Christiani.

Verùm dum hęc Constantinopoli fierent, Andreas febribus grauiter laborabat, cælibemq; se perpetuò fore Reginæ misericordiæ Virgini vouit, si euaderet. Sedaris ilicò febribus, paulò pòst quasi ex morte surrexit, & albis se vestimentis induit, vt scilicet nunquàm obliuisci posset munditiem corporis, quam Creatori obtulit Matri. Constantinopolim deindè petijt, non vt mercator, aut vagus quidam magnarum vrbium visendarum cupiditate: summa enim in iuuene viginti & septem annorum grauitas atque constantia illucebat: raro quis inane verbum ab ore ipsius excidisse audiuit: à ioco enim penitùs erat alienus. Cur igitur iuit? A gratia Dei, vt ego arbitror, ad martyriū vocabatur, vt & ipse in cælis Christo cum alijs martyribus assisteret, & omnibus prodesset, qui Philosophi siue leuitate, siue terrore fuerant conturbati. Statìm cùm in vrbem applicuit, accusatus fuit, quòd cum Christianis conuersaretur, ecclesiasque viseret, quasi Christianus summa cum religione ac deuotione homo, qui crucem Alexandriæ negauit, conculcauit, sputis fœdauit, & demùm in stercora proiecit. Hæc mercatores Aegyptij, qui tūc in vrbe aderant, ad Iudicem detulerunt, seque ipsos vidisse eum negantem, confirmentemque quòd Mahumeto adhæreret, audiuisse attestabantur.

Cap. 3. Voti effectus.

Integritas & probitas Andreæ.

Falsò defertur ab Aegyptijs mercatoribus.

Trahitur in iudicium Andreas iniquum, accusationeque recitata, nunquàm se à Chio, vbi natus educatusque fuit, nisi tunc recessisse affirmabat, idque multis testibus approbabat, vniuersamque Chij ciuitatem hocipsum scire aiebat. Iudex iniquus hac in re non esse audiendos Christianos censebat. Tunc Christianorū multitudo,

Cap. 4.

tudo,quæ circũfuſa ſtabat, Si,inquit,Chriſtianorũ teſtimonium in huiuſmodi cauſa refutandũ eſt,Mahumetiſtarum quoquè ſimiliter non recipiendum. Nam ſicut nos Chriſtianũ falsò accuſatum iuſtè defendimus,ſic Mahumetiſtæ accuſationem ſuorum veram eſſe contendunt. Quarè prætermiſſis teſtibus, res ipſa quærenda eſt. Non aliter igitur quàm Iudæi ſecundùm Moſaicam legem circũcidi ſuos Propheta veſter iuſſit: quarè ſi genitalia huius membra ſimili nota læſa ſunt, morte iure plectetur: ſin minimè,cum ipſa re cauſa determinetur ſua,& nil ambiguitatis hominum animis remanebit. Spoliatur intereà miles Chriſti,nuduſq; à tanta multitudine adſpicitur: nullum in eo indicium, nulla circuncifionis macula,nullũ Mahumetiſtarum appatet veſtigiũ. Exclamant ex lætitia Chriſtiani, confundũtur aduerſarij,& victi penitùs proſternuntur: niſi diabolico aſtu adiuti,expoſuiſſent moris eſſe in Aegypto,minoris hominesætatis circuncidi,maioris,ſi ad Mahumetum Dei propheram conuertantur,circuncidi,ſi volunt: ſi verò abhorrent circuncifionem,nullo cogi modo poſſe,quoniam melius ſit lucrari animam hominis,ex toto nobis corde adhærentem in cæteris omnibus præter circuncifionem,quàm reijcere,quoniam circuncifionem reformidet. His rationibus,vel magis, quia ſectæ fauebat ſuæ, confiſus Iudex, nullam pronuntiare ſententiam velle in re tanta dixit, niſi Regem conſuluerit. ità enim moris eſt in cauſis ambiguis & arduis.

Cõuincuntur mendacij accuſatores eius.

Cap. 5. Regem igitur,in carcerem coniecto milite Chriſti,conſultum adijt: cui omnia cùm retuliſſet,interrogatus de ætate ipſius,habituq; omni corporis,Iuuenis,inquit ipſe,animo inuictus,atq; magna ſtatura,grandibus oſſibus atq; neruis conuallatus. Rex tales homines habere in militia cupit: Vade,inquit, & primùm illi,ſi noſter voluerit eſſe,offerimus centurionatum in militia noſtra: deindè,prout in virtute ipſum valere conſpexerimus,ad maiora proſiehemus. Quòd ſi beneficijs nõ commouebitur,minis atq; terrore ipſum concutias: & ſi neutra poteris præualere via, capite plectas. Altero igitur die producto ipſo, primùm Regis pollicitationes proponuntur mirabili cum amplificatione,quòd caput ſtatim eris, Andrea, centum militum, & à priuatorum tractus conditione,cum Principibus cõnumeraberis: quòd facilè virtus & diligentia tua extollet te ad maiora. Verùm cùm martyr Chriſti,nihil reſpondendo, contemnere oblata videretur,qui circunfuſi erant veritatis hoſtes, alij argentum atque aurum,alij veſtes, alij ſupellectilem variã pollicebantur: cumque in ſilentio acriùs perſeueraret,Quid,inquiũt,ne verbis quidem tuis nos dignos putas? Digni quidem,ait,vos eſtis multò maioribus, quàm ego dicere aut excogitare queam: ſed res, quas offertis, nulla reſponſione ſunt dignæ. Quid enim caducam hanc vitam atque mortalem putatis magni aliquid habere, quo cæleſti ſit præponenda? Erras,ipſi reſpondent: nam nos,& ad illam tibi viam aperire ſtudemus,& hanc inſupèr tibi felicem reddere conamur. Non cohærent, inquit,caduca æternis,non felicibus miſera,non profana beatis. Sed quid opus eſt verbis? Ego felicitatem huius ſeculi nihili facio: ego crucem,paſſionem,ſepulturamque Chriſti mei nũquàm,auxilio illius fretus,negabo.Statuite in me quicquid malueritis: vnum rogo,nè me verbis ampliùs tentetis.

Turcarum princeps eũ allicit oblatis honoribus.

Itèm alij hoſtes Chriſti.

Ille omnia contemnit

Cap. 6. His dictis,coniectus ilicò in carcerem,vinculis catenatus,pedibus atq; manibus alligatus, ad meridiem ſequentis diei,qui fuit XX. Maij,iacuit. Poſt meridiem ſtatìm protrahitur,& in partem vrbis,quæ Orientem ſpectat,prope mare,ducitur, & ad palum nudus alligatus,flagellis atque loris cæditur,actiusque quàm dici poſſit principio flagellorum & verberum cõtremuiſſe dicitur,& manibus ad pectus contractis,ac digitis in pugnum compreſſis,magna exclamàſſe voce. Virgo Maria adiuua me. Indè pedibus altero ad alterum adductis,ſtetit rectus in eiſdem veſtigiis, mirabile dictu,vſque ad Solis occaſum. Interéà dum miles Chriſti his cruciatibus exercetur,Trapezuntius ille,de quo ſuprà retuli,è feneſtra turris, in qua fuerat inclusus, prominens clamabat: O felicem Chriſtianum, ô beatam quæ te genuit inſulam, ô nobiliſſimum atque omni laude dignum genus, vndè ortus es. Vtinàm iſthic eſſem tecum,vt eadem paterer pro Chriſto.Hæc aliaque vociferabatur,martyrij coronam,vt arbitror,deſiderans. Carnifices autem Andrea reducto, multis pretioſa membra flagellis lotiſque fœdè dilacerata, vngunt vnguentis, cibum quoquè atque potum ad fulciendam in corpore animam de medicorum conſilio,quorum multi ac peritiſſimi aderant,obtulerunt, ac aquam, in qua non paruum defæcati auri pondus bullierat,conducunt ad bibendum. Id faciebant, quò lon-

Mittitur in carcerem.

Cæditur flagellis.

Magna cura adhibetur vulneribus eius.

longior vita eius aliquid ad negationem Crucis afferret, simul & ostenderent, quanti vitam facerent eius: forte etiam, quoniam cum Christianis enutriti sunt, & nonnulli eorum Christiani fuerint. Nec ignorabant, quomodò martyres Christi olim in die cruciabantur, & in nocte conualescebant. Quarè timentes, nè id diuinitùs eueniret, medicamentis suis occultare veritatem studebant.

Vigesimaprima eiusdem mensis die rursùs producitur, denudatusq; ferreis vnguibus tergora, quæ pridiè eius diei fuerant flagellata, dilacerantur, nec quicquam aliud fecit, dixitque miles Christi, quanquàm priùs contremuit in principio, manusque ad se adduxit, digitos in pugnos contraxit, pedes in ijsdem vestigijs tenuit, magnaque voce clamauit: Virgo Maria iuua me. Sic Trapezuntius etiam eadem, quæ pridiè vociferabatur, è turri iterùm atque iterùm repetebat. Adueniente nocte, vnguentis illinitur, similiter & medicamentis atque aquis, in quibus magna virtus auri fuerat infusa, sustentatur, quasi charam Crucis hostes salutem eius haberēt, magnam ijs rebus inesse virtutem prædicantes, Spiritûs sancti gratiam in medicorum petitiam, cibique ac potûs commoditatem deriuantes. Illucescente nanque die, sanus omninò martyr Christi apparuit, quæ res medicamentis fieri non potest: quæ cùm naturaliter agant, longiore indigent tempore, frequētationeque conueniente, nè digesta in dubium aliquid conferant: quod tamē minimè facere possunt, si denuò corpus ac sępiùs exagitetur, siue etiam atrociùs erucietur. Quæ virtus opem afferre potest præter diuinam? Profectò nulla. Cap. 7. Vnguibus ferreis laceratur. Curatur diuinitus.

Vigesimasecunda eiusdem mensis die, producitur similiter post meridiem, ac manus & pedes sic torquentur, vt ne digitorum quidem articuli, nec cubitus, nec genua in locis suis remanerent, sed locis suis omnia salirent: qui dolor maximus omnium est. Cætera similiter gesta dictaque, non ab ipso solùm, qui tamen nihil aliud, nisi: Virgo Maria iuua me, in principio dolorum, idque semel clamabat: verùm etiam à Trapezuntio illo, qui martyrium sic expetebat, vt multis etiam Mahumetistis audientibus sæpiùs repeteret, quæ dicta superiùs sunt. Medicorum quoquè diligentia similiter, immò etiā maior fuisse dicitur. Vigesimatertia die incolumis sanusque non medicorum arte, sed illius primi martyris, & Domini omnium Iesu Christi productus Andreas, nouo genere cruciatûs vexatur: humeros carnibus per gladios denudant, studentes semper, nè celerior mors ipsum inuaderet. Sperabant enim, si non acerbitate ac magnitudine dolorum, attamen diuturnitate se victuros, sed detrisi tandèm iacuerunt. Declinato die reducitur, sicutì superioribus diebus, dictis factisque, medicamentis quoquè non aliter quàm priùs adhibitis. Die vigesimaquarta eiusdem mensis, eodem modo fiunt omnia, eodemque in loco, quo in die clunes carnibus nouaculis spoliantur, non subitò, sed cum mora, vt doloris acerbitas magis sentiretur. Cætera omnia similiter acta, vt in superioribus diebus, dictaque eodem modo etiam à Trapezuntio martyre animo atque voluntate, qui illis diebus, quibus Andreas patiebatur, similiter è turri clamitabat. Die vigesimaquinta partes pedum, quæ inter genua clunesque sunt, carnibus similiter denudantur: cætera eodem modo dicta gestaque fuerunt. Vigesimasexta die, suræ, id est, carnosæ partes pedū, quæ sunt intra genua & poplites, similiter carnibus denudantur. Cæteraque facta, dicta, procurata similiter fuerunt. Vigesimaseptima die, femur, quæque circa ipsum sunt, corporis partes excoriantur. Vigesimaoctaua die, totū corpus à capite ad pedes verberibus cæditur, vt doloribus renouatis, tandèm moueretur. Maxilla quoquè vna vno ictu denudata carne fuit, quam Christiani rapientes seruârunt, fuitque in monasterio beati Francisci insufitato fragrans odore atque mirabili. Cap. 8. Atrocissime cruciatur. Eccè tibi immanem crudelitatē. Itèm aliam. Rursùs alias, super alias. Nota de maxilla eius.

Vigesimanona eiusdem mensis die, anno primo Pontificatûs Papæ Pauli secundi, vltimò producitur Andreas de Chio, martyr Christi præcipuus in locū solitum, ad Orientalem vrbis partem, propè mare, sanus, viuax, vultu læto, decora facie. Mahumetistæ his rebus moti, mēdicamentorum virtute sic factum asserebant, & ingratitudinem illius accusantes: Non vides, clamabant, Andrea? Tuæ vitę cura nobis habita est: nostro studio, immò Regis ipsius, incolumis es, & virtute medicamētorum, & Mahumeti gratia, qui te vult deliramenta Christianorū de Cruce ac passione Iesu despicere. quæ beneficia quoniam ingratus non sentis, morte morieris. Non est mors, sic mori, ait, sed vita. Quarè nolite putare, me verbis vestris terreri posse: nec medicamenta profuerunt, quippè quæ vel in minimis vulneribus vix Cap. 9. O rem admirandam.

post multos dies aliquid afferre possunt. Me autem Crux Domini nostri Iesu Christi, & Virgo Maria ad hunc diem conseruauit atque reseruauit. His dictis, securi caput supposuit, & ad cælestia regna euolauit.

Securi percussus abit è vita.

Cap. 10.

Tunc mortis eius ministri, vt Iudex iusserat, caput & truncum corpus trahere velociter ad mare conantur. Exclamant Christiani, qui lachrymis effusis circunstabant, quorum magna erat multitudo, sepeliendum esse mortuum, non in mare proijciendum. Illis resistentibus, Regiam aiunt maiestatem esse consulendam, sepelirine velit ipsum iam mortuum, an in mare proijci. Hoc audito, ipse Iudex ad Regem procurrit, (nec enim licet Iudicibus, quandò Regem consulendum esse audiunt, quicquam facere vlteriùs, nisi Regi priùs referant) Sed Christianorum quoquè Primates quàm velociter poterant Regem adeunt: qui cùm percepisset, quibus cruciatibus, & quandiù vexatus fuit Andreas, efferbuisse ira dicitur, & verbis in Iudicem sic atrocibus vsus fuisse, vt exanimis ne mutiret quidem Iudex iniquus. Sed ea ira, & illæ ingentes minæ simul cum verbis euanuerunt. Christianis deindè iubet, vt Andream honorificè, sicuti decet virum fortem, sepeliant. Qui apposito capite corpori suo, ad Galatam deportârunt. Aderat autem vniuersus vtrarumque vrbium, Galatæ atque Constantinopolis, populus, viri simul ac mulieres, pueri atque puellæ, liberi & serui, nec Christianorum solùm, verùm etiam Mahumetistarum multi admiratione commoti, non pauciores quàm decies decem millia: qui omnes, alij lachrymantes, alij laudes eius prædicantes, & alij constantiam ac robur animi, alij prudentiam atque grauitatem, alij contemptum humanarum rerum: multi fidem in Iesum Christum, in Crucem & passionem eius, & in immaculatam Virginem deuotionem narrantes. Tandem in Galatæ partem extremam versùs Ortum mari contiguam deuenerunt, vbi est ecclesia Virgini Mariæ, si rectè memini, dicata: ibi depositus iacet.

Rex Turcarum iubet eum honorificè sepeliri.

Cap. 11.

His ità gestis, magna Rex exarsit cupiditate Trapezuntij viri illius, de quo suprà diximus, liberandi: sed quia honestè id facere, nisi rogatus, nō posse iudicabat, per quasdam, vt dicebatur, mulieres effecit, vt vxor illius pro marito supplicaret suo. Sic mors Andreæ atque martyrium illum quidem palàm, sed multos quoque alios à periculo liberauit, multos in fide orthodoxa confirmauit, eos, qui ante martyrium suum quauis ratione Mahumeto adhæserunt, pudore confudit, mœstitia affecit, ac inani deniquè pœnitentia & vexauit & vexat. His omnibus ego vehementer commotus, ardebam desiderio videndi corpus eius: sed niue, frigore glacieq; detentus, hyemis marisque tempestate, illic fui vix mense Februario: eam mihi orantigratiam Deus intercessione martyris concessit: vidiq; ipsum iacentem in sepulcro nimiùm profundo, situ horrido, ea tamen Integritate membrorum omnium, eo totius corporis colore, & dignitate formæ, tali vultûs splēdore & habitu, vt non animum expirâsse, sed dormire mihi leniter sub vmbra videretur: atqui iacebat loco ità humido, vt omnibus iam indumentis, quibus erat inuolutum corpus, putrefactis, nudum totum conspiceretur, præterquàm quòd genitales partes fragmento lini obtegebantur: exarsi cupiditate descendendi, tangendi, osculandi pedes, manus, faciem præcipui martyris, nec tantùm loci humiditas, descendendiq; difficultas, quantùm verba presbyteri custodis, & spes posse id aliâs commodiùs facere, detinuerunt. Consiliū deindè iniui cum presbytero N. furto indè Romam reliquias illas deferre sanctas, resque iam ordinabatur: sed nescio, quomodò ille deterritus, sententiam fidemque mutauit suam.

Effect⁹ martyrij eius.

Res admiratione digna

Cap. 12.

Ego cùm indè decimooctauo Martij die soluisse, statim primo die, immò in ipsa soluendi hora, non in paruum incidi periculum cum nimbis contrà flantibus, inque saxa nauem depellentibus. Imploraui subitò martyris auxilium, promisique, si ad meos Romam incolumis deuenirem, martyrium eius summatim Latina lingua me conscripturum. Euasi maris & latronum pericula, quodque miraculo est, senex ægrotusque hinc recessi, iunior sanusque ac multò robustior remeaui, nec maris fluctuatio, nec terrarum itinera nimiùm aspera, quæ à Brundusio Romam æstatis tempore perducunt, mihi obfuerunt. Huc verò delatus, martyris quidem nunquàm fui oblitus, sed nocte ac die cum ipso fui, eius memoria fruebar, atque oculis adspicere putabam non solùm dormiens, verùm etiam vigilans iacentem ipsum in sepulcro. Promissionis autem meæ nunquàm mihi venit in mentem, nisi post annos duos, dum Georgij martyris memoria celebratur. Nam

Author nūcupat votū martyri, & liberatur à periculis.

cùm

cùm ea die recolerem Georgij dolores, quos ille pro Christo Domino nostro subijt, ilicò pupugit animum promissionis memoria. Nec enim minora tolerauit Andreas, nè dicam multò etiam maiora, propter conditionem temporum, in quibus multo iuuantur exemplo, qui Christum amant: adeò in tenebris charitas intrusa marcescit. Itaque statim eo ipso die calamū accepi, & promissionis debitum iam solui. Tu verò præcipue martyr Christi precor intercedas ad Dominum nostrum Iesum Christum pro Ecclesia vniuersali, ac amplificatione ipsius, pro summo Pontifice Paulo secundo, cuius tempora martyrio tuo decorâsti, perpetuaque fecisti: & sicut in Græcia perfidiam deiecisti, sic insurgentes in Italia Platonicos intercessione tua reprime.

IVNIVS.

VITA S. PROCVLI MARTYRIS BONONIENSIS, EX LIBRO PRIMO HISTORIAE BONONIENSIS, A CAROLO SIGONIO *viro doctissimo conscriptæ: quam accepi à præstantissimo Cardinali Gabriele Palæoto, Episcopo Bononiensi.*

THEODORICVS rex Italiæ, perfidia Arriana corruptus, Arrianos à Iustino Orientis Imperio pulsos indignè passus, & ipse orthodoxos in Italia vexare instituit, dimissis in omnes ciuitates quæsitoribus, alios bonis, alios patria, alios vita mulctando, atque in eorum templa miserè sæuiendo. Atque huius quidem tam diræ calamitatis procellam ciuitas in primis Bononiæ pertulit, cùm Marinus quidam eiusmodi quæstionibus præpositus ibi adesset, atque incitatis in orthodoxos hæreticis, pro potestate omnia in ipsos grauissimarū iniuriarum genera exerceret. Verùm neque diù, neque impunè hęc ei potestas stetit. Inuentus est enim in ciuitate miles, nouo non solùm pietatis, sed etiam fortitudinis robore septus, nomine Proculus, cum vetere nimirùm Romano Mutio comparandus. Qui indignum ratus veros Christiani nominis cultores tam indignè tractari, consilium vt periculosum, sic insignis futurum ad posteritatem exempli cepit. Securi nimirùm sumpta, eaq; sub veste recondita, sub noctem domum quæsitoris adit, seque habere significat, quæ cum eo remotis arbitris agat. Admissus, vbi custodes longè abscessisse securos animaduertit, sermone, quem de industria instituerat, intermisso, securim extractam repentè quæsitoris in caput adigit: atque eo prostrato, sine vllo cuiusquam impedimento tacitè abit.

1. Iunij.

Theodoricus rex persequitur Catholicos.

Proculus interficit Marinum tyrannum.

Paulò pòst Marini nece comperta, magnus inter custodes clamor ac rixa est excitata. dolebat quippè neminem reperiri, qui tanti patratorē facinoris indicaret. Coniecturis indè omnibus collectis, subit animum suspicio de Proculo, quòd & orthodoxus, & manu præ cæteris promptus esset, & quod ipsum vehementiùs vrgebat, summa cum cura secreta paulò antè à quæsitore colloquia postulâsse. Itaq; quæsitus postridiè, atque indicio cuiusdam Hebræi depræhensus, ab lictoribus ad tribunal magistratûs perducitur. Ibi de cęde Marini interrogatus, haudquaquàm se eius authorem abnuit: verùm palàm, vt omnes exaudire possent, sibi gloriæ ducere dixit, quòd dexteram suam tam impij ac scelerati hominis sanguine imbuisset: simul illud adijciens, se quo animo necem ei attulisset, eodem pro Christo tormenta mortis omnia subire paratum esse, quæ ab ijs multò antè in se intentata esse non ignoraret. Quibus vocibus vehementiùs Præfectus accensus, lictorem

Non negat se id fecisse.

confeſtim gladium expedire, ac lege in eum agere iuſſit. Ità Proculum, dum pia ſe & patriam ſuam precatione ſuppliciter Deo commendat, lictor adacto in collum gladio obtruncauit. Ille autem (res auditu mirabilis) cùm iam ab omnibus humi iacens efflaſſe animam crederetur, viuens adhuc ſurrexit, ac caput ſuum de terra collectum, manibus ſuis intra vrbis mœnia reportauit anno, qui fuit à Chriſto nato quingenteſimus decimusnonus. Vndè poſteà à Pontifice conſecratus, atq; ędem in eo vrbis loco, vbi caput ſuum repoſuerat, ac diem quo ſupplicio affectus erat, ſibi à Bononienſibus dicata, adeptus, inſignem Bononienſis religionis gloriam ſacrorum martyrum aucto numero cumulauit. Ea deindè monachis Caſinatibus Benedictinis eſt attributa.

Capite cæditur.

Inſigne miraculum.

VITA S. CAPRASII ABBATIS MONASTERII LIRINENSIS, EXCERPTA EX VETVSTO ANNOſoque codice eiuſdem Monaſterij, & ad nos fideliter tranſmiſſa.

Iunij 1.

VIDEMVS quamplurimos homines gentilium libros ſtudioſè perlegere, fabulas poëtarum comœdiasque & carmina perſcrutari: alios cernimus Ethnicorum geſta, quibus iuxta huius mundi ſtultitiam aliquid ſtrenuè geſſiſſe cernuntur,erioſè perquirere, tenacique memoria retinere: quoſdam etiam perpendimus talium perditorum hominum libètiùs hiſtorias allegare, quàm Sanctorum doctrinas, virtutes & exempla referre: cùm tamen Sanctorũ vitam & merita recitando, quammaxima cunctis immineat vtilitas. Nam in hoc (vt Propheta admonet) Dominum laudamus in ſanctis eius, qui in illis ſemper mirabilis apparet. Inſupèr eius propitiationis gratiam, ſanctorum interuentione promeremur, & eorum conſideratione virtutum, nobis incitamenta præparamus. Omiſſis igitur ſtultorum hominum ſtudijs, glorioſi Patris noſtri Caprafij, cuius hodiè feſtum colimus, virtutes ac merita ad memoriam reuocemus.

Sanctorum vitæ, quantum afferãt legentibus vtilitatis.

Fuit itaque beatus Caprafius ingenuus ac ſpectabilis genere, ſed, quod laudabilius eſt, virtute mentis excelſus: à primæuo iuuentutis flore Philoſophiæ artibus imbutus, miroque claruit ingenio. Sed tandèm diuina præueniente gratia, prudenter attendens quia, iuxta Apoſtoli dictum, Sapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum, & quia ſcientia inflat, charitas autem ædificat: elegit potiùs ſtultus ab hominibus reputari, vt apud Deum ſapiens mereretur haberi, illa ſecreta ſapientiæ diuinæ adipiſci cupiens, quæ Pater cæleſtis abſcondit à ſapientibus & prudentibus, ſed mira dignatione paruulis, id eſt humilibus & ſimplicibus, reuelauit: nec ſuo eſt deſiderio fraudatus. nam pius & miſericors Deus, qui tam ſalubre propoſitum cordi eius inſpirauit, gerendi gratiam & perficiendi virtutem miniſtrauit.

1.Cor.3.&8.

Matth.11. Luc.10.

Beatus igitur Caprafius verus Chriſti diſcipulus, mundanam illam relinquens Philoſophiam, Euangelicam aggreſſus eſt diſciplinam. Inprimis poſſeſſiones, & quæcunque in hoc ſeculo habere poterat, amore Chriſti contemnere, pauperibusque diſtribuere diſpoſuit. Euangelicam ergò illis expeditus aggreditur paupertatem, onusque mundanæ ſollicitudinis deponit, & iuxta Apoſtoli doctrinam, quæ retrò ſunt obliuiſcens, ad ea quæ anteriora ſunt, ſe extendit. Omnia huius ſeculi concupiſcibilia arbitratus eſt vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaceret: & vt ſoli Deo liberiùs vacaret, non ſolùm corde, ſed etiam corpore ab hominum adſpectibus & ſeculi conuerſatione receſſit, & in quadam arcta aridaque ſolitudine monaſticam vitam ducere, ſolitariamque inſtitutionem aggredi deliberauit. In qua nimirum eremi ſolitudine ad tantum virtutum apicem prouectus eſt, vt non ſolùm ſibijpſi proficeret, ſed etiam quamplurimorum Deo militantium monachorum Pater & dux efficeretur, qui eius exempla ſectãtes pariter & doctrinam, latam viam & ſpatioſam, quæ ducit ad mortem, deſerentes, arctam quæ ducit ad vitam æternã, Chriſto authore, ingredi contendebant.

S.Caprafius ſubſtãtiam ſuã pauperibus diſtribuit. Philip.3. Philip.3.

Multos ſuo exemplo ad vitæ melioris inſtitutũ attrahit. Matth.7.

Intereà

Intereà eius magisterio se subdidit ille Christi Præsul, virtute, sacerdotio & nomine Honoratus, Lirinensis monasterij Pater, qui postmodùm Arelatensi ecclesiæ præfuit Episcopus: cui etiam adhæsit preciosissima illa gemma interno splendore perspicua, beatus videlicet Venantius, eiusdem S. Honorati frater, qui ambo præfatum sanctū senem Caprasium pro suo vitæ merito & eximiæ sanctitatis prærogatiua (Domino sic ordinante) tanquàm Patrem & ordinatorem in Domino, atq; custodem suæ adhuc teneræ ætatis elegerunt. Qui videns prædictos egregiosq; duos iuuenes Christum sitientes, Honoratum videlicet atq; Venantium, patriam ac parentes pro Christo velle relinquere, eorum approbās propositum, per terras mariaque eos assiduè comitatus est, licèt iam esset ætatis grauitate cōfectus. Transcursis igitur è Nicomedia immensis terræ marisque spatijs, vir Domini Caprasius cum duobus regalibus geminis, Honorato scilicet & Venantio, Cisalpinam ingressus prouinciam, talibus lampadibus, fidei igne fulgentibus, sanctam insulam Lirinensem illustrauit. In quorum aduentu illa sacra Lirinensis insula diuino mox est cultui mancipata, summæ religionis priuilegio decorata.

Vide vitam S. Honorati. 16 Ianuarij. Tom. 1.

B. Venantius S. Honorati frater.

S. Caprasius Cisalpinam ingreditur prouinciā.

O felix virtutum magister, qui tantos ac tales meruit habere discipulos. O laudabilis pastor animarum, qui talium gloriatur in Christo spiritualium propagine filiorum. Quanti putamus fuisse meriti, quantæ virtutis virum hunc, qui, vt ità dicam, Magistrorum valuit esse magister? Quàm felix & beata habitatio illius sanctę Lirinensis insulæ, quæ tam præclaris est munita patronis, per Dei prouidentiam ad multorum vtilitatem de tam longinquis ignotisque regionibus adductis.

Vir ergò Domini Caprasius feruidus erat charitate, humilitate deiectus, mitissimus pietate, in spe firmissimus, modestus in incessu, obedièntia promptus, abstinentia singularis, adspectu serenus, contēplatione sublimis, longanimitate fortis, orationis instantia continuus, nihil in hoc seculo consolationis quærēs, nihil desiderans nisi Christum, quem solum desiderando assequebatur, beatā quęrendo vitam, beatā agebat. Optabat à peccatoribus segregari: & iam non solùm à peccatoribus, sed etiā à peccatis segregatus erat. Omne in Dei laudibus tempus habere volebat: & toto tempore Deo vacabat. Appetebat sanctorum congaudere cœtibus: atque etiā in præsenti adhuc vita positus similiter gaudebat. Christo frui cupiebat: mente & spiritu fruebatur. Vir iste beatus pro virtutum magnitudine tantæ fuit opinionis & famæ, vt multi sanctorum Doctorum suæ tempestatis, eius dignæ conuersationi testimonium perhiberēt, ac de ipso in suis tractatibus memoriam facerent.

Attēde quātis virtutum gemmis fuerit decoratus S. Caprasius.

Quātæ fuerit sanctitatis Caprasius, doctorū scripta testantur.

Vndè præcipuus ille Lugdunensis ecclesiæ antistes Eucherius, in fine libri quem de Eremi laude conscripsit, cùm de sanctis Lirinensis insulæ incolis loqueretur, hunc virum Dei inter reliquos præcipuè nominauit, ità dicens: Hæc, videlicet Lirinensis sancta insula, nunc possidet venerabilem grauitate Caprasium, veteribus sanctis parem. Hæc nunc habet sanctos senes illos, qui diuersis cellulis Aegyptios patres nostris Gallijs intulerūt. Et beatus Hilarius, in Sermone quem funebrem in sancti Honorati laudem habuit, Beatum Caprasium perfectæ cōsummatæque grauitatis fuisse, angelica in insulis conuersatione degisse, & inter Christi amicos connumeratum describit.

Cùm ergò beatus Caprasius annosus plurimùm grandæuusq; esset atque decrepitus, & tempus suæ resolutionis instaret, (vt legitur) apparuit ei sanctus Michaël Archangelus, atque suum felicem exitum post bidnum imminere, diuino nutu reuelauit. Nec incongruè quidem, vt angelico viro migraturo ex hac vita, angelica legatio occurreret, quæ sanctam illam animam, & ab hostili improbitate defenderet, & cælestium ciuium gloria sublimaret. In eius igitur extremis conuenerunt gloriosæ & inclytæ memoriæ Sacerdotes, Faustus scilicet, Theodorus, Maximus & Hilarius, cuius mentionem iamdudùm fecimus. Qui beati viri Caprasij conscius meritorum, suæ pontificalis dignitatis oblitus, ad eius pedes residens, ipsius se orationibus commendabat, atque vt sui memor esset, grandi cum humilitate efflagitabat, non indignum reputans tanto eremi incolæ obsequium impendere, ipsiusque eximiæ sanctitati dignitatem sacerdotij substernere.

S. Michaël Archangelus apparet ei ante mortem.

Intersunt eius obitui multi sacerdotes, eius suffragia expostulātes.

Quid igitur officij nos peccatores & indigni huic beato viro iam cum Christo regnanti poterimus exhibere, cùm audimus tantum Pontificem eius adhuc in terris positi suffragia tanta cum humilitate deposcere? Eius ergò intercessionis opem ardenter imploremus, auxilij eius beneficia poscamus, illius vitam atque mores

pro

pro nostræ modulo virtutis imitemur, regnante Domino nostro Iesu Christo in secula seculorum, Amen.

DE TRANSLATIONE SS. MARTYRVM MARCELLINI ET PETRI LIBRI IIII. AVTHORE EINHARDO

seu Eginhardo, qui fuit Cancellarius Caroli Magni Imperatoris, & posteà monachus Benedictinus & primus Abbas Selgenstadiensis in monasterio horum martyrum, quod Imperatoris Ludouici Pij & ipsius impensis cõditum est circa annum Domini 821. Est opusculum eruditum, & hactenùs, quòd sciam, typis non excusum. Nos capita ad marginem adiecimus.

PROLOGVS AVTHORIS.

Veris veri Dei cultoribus, & Iesu Christi Domini nostri Sanctorumq; eius non fictis amatoribus, Einhardus peccator. Qui vitas & facta iustorum ac secundùm diuina mandata conuersantium hominum literis ac memoriæ mandauerunt, non aliud mihi efficere voluisse videntur, nisi vt emendandos prauos mores, & collaudandam Dei omnipotētiam, per eiusmodi exempla quorumcunque animos incitarent. Feceruntq; hoc, non solùm quia liuore carebant, sed quia charitate, quæ omnibus cupit esse consultum, granditer abundabant. Quorum laudabile propositum quia tam in propatulo est, vt præter ea, quæ dixi, nihil aliud eos moliri voluisse lucidissimè clareat, curà multis imitari non debeat, omninò non video. Ac proindè quia mihi conscius sum, quòd libri, quos de translatione corporum beatorum Christi martyrum Marcellini & Petri, signisque ac virtutibus, quæ per eos Dominus ad salutem credentium fieri voluit, qua potui facultate conscripsi, eadem sunt voluntate atque intentione compositi, eosdem edere, ac Dei amatoribus ad legendum offerre decreui. Arbitror enim, quòd hoc opus non solùm inane ac superuacuum cuilibet fidelium videri non debeat: sed etiam fructuosè atque vtiliter me laboràsse præsumo, si efficere potuero, vt in laudem sui conditoris animus illa legentis assurgat.

Scopus sacratum historiarum.

Cur Einhardus hos cõscripserit libros.

LIBER PRIMVS.

Iunij 2. Cap. 1.

Cvm adhuc in palatio positus, ac negotijs secularibus occupatus, otium, quo aliquandò perfrui cupiebam, multimoda cogitatione meditarer, quendam locum secretum, atq; à populari frequentia valdè remotũ nactus, atque illius, cui tunc militaueram, principis Ludouici liberalitate consecutus sum. Is locus est in saltu Germaniæ, qui inter Neccarum & Mœnum fluuios medius interiacet, ac moderno tempore ab incolis & circum accolentibus * Odanuuald appellatur. In quo cùm pro modo facultatum ac sumptuum non solùm domos & habitacula ad manēdum, verùm etiam basilicam, diuinis officijs congruentem, non indecori operis ædificâssem, dubitare cœpi, in cuius potissimũ sancti vel martyris nomine atq; honore dedicari deberet. Cumq; in hac animi fluctuatione plurimum temporis esset euolutum, cõtigit vt quidam Diaconus Romanę Ecclesiæ, nomine Deusdona, pro suis necessitatibus regis opem imploraturus ad palatium veniret: ibiq; aliquandiù moratus, cùm peracto propter quod venerat negotio Romam redire pararet, quadam die humanitatis causa velut peregrinus ad prandium nostræ paruitatis à nobis est inuitatus: ibique inter prandendum plura locuti, eousquè sermocinando peruenimus, vt de translatione corporis beati Sebastiani ac neglectis martyrum sepulcris, quorum Romæ ingens copia est, mentio fieret. Indè ad dedicationem nouæ basilicæ nostræ sermone conuerso, percontari cœpi, quonam modo ad id peruenire possem, vt aliquid de veris Sanctorum reliquijs, qui Romæ requiescunt, mihi adipisci contingeret. Hic ille primo quidem hæsitauit, & qualiter id fieri posset, se nescire respondit. Deindè cùm me de hac re solicitum simul & curiosum esse animaduerteret, altera die se percontationi meæ responsurum esse promisit.

** Odonouuald*

Romæ plurima martyrum monumenta.

Post

Post hæc cùm iterum à me fuisset inuitatus, protinùs è sinu libellum mihi porrexit, rogans vt eum solus perlegerem, sibique de his, quæ in eo scripta erant, quid mihi placeret indicare non dedignaretur. Accepi libellum, & vt ille petijt, solus secretè perlegi. Continebatur in eo, esse sibi domi plurimas Sanctorum reliquias, easque se mihi dare velle, si meo fultus adiutorio Romam reuerti potuisset: compertum sibi fore, quòd duos mulos haberem, quorum si alterum sibi darem, ac secum hominem meum fidelem mitterem, qui illas reliquias ab illo reciperet, mihique deferret, statim eas mihi esse missurum. Complacuit mihi suadentis consilium, statuique fidem sponsionis incertæ celeriter experiri: ac proindè dato quod petebat iumento, addita etiam propter viaticum pecunia, notarium meum nomine Ratleicum, quia & ipse orandi causa Romam eundi votum habebat, cum eo pergere iussi. Cap. 2.

Igitur de Aquisgrani palatio profecti (Nam ibi eo tempore Imperator cum suo comitatu erat) Augustam Suessorum venerunt: ibique cum Hildoino Abbate in monasterio S. Medardi locuti sunt, quia memoratus Diaconus ei pollicitus est, se efficere posse, vt corpus beati Tiburtij martyris in eius veniret potestatem. Quibus ille promissionibus illectus, misit cum eis quendam presbyterum, hominem callidum, nomine Hunum, iubēs vt acceptum ab eo memorati martyris corpus deferret. Indè iter ingressi, Romam quanta potuerunt celeritate perrexerunt. Contigit autem, postquàm Italiam intrauerunt, vt puer notarij mei, nomine Reginbaldus, tertiana febre correptus, non modicum profectioni eorum suis laboribus faceret impedimentum: quoniam his horis, quibus ille febrium æstibus tenebatur, iter agere non poterunt. Erant enim pauci, ac per hoc abinuicèm separari nolebant. Cumque hoc incommodo iter illorum non mediocriter fuisset retardatum, illi tamen prout poterant illud accelerare contenderent, tribus diebus priusquàm ad Vrbem venirent, apparuit in visu illi febricitāti quidam homo in habitu Diaconi, perquirens ab eo, quam ob rem dominus suus Romam ire festinaret. Cui cùm ille & promissa Diaconi de reliquijs Sanctorum mihi mittēdis, & de his quæ Hildoino Abbati pollicitus est, prout illi comperta erant, exponeret, Non ità, erit, inquit, sed longè aliter, àc vos existimatis, causarum propter quas venistis, exitus adimplebitur. Nam Diaconus iste, qui vos Romam venire rogauit, aut parùm aut nihil de his, quæ vobis promisit, facturus est: ac proindè volo sequaris me, atque ea quę tibi ostensurus atque dicturus sum, mente solicita cures aduertere. Cap. 3. Hildoinus Abbas. Visio famuli cuiusdam.

Tunc manu compræhensum, vt sibi videbatur, montis præcelsi cacumen secum conscendere fecit: in quo cùm simul positi consisterent, Conuertere, inquit, ad Orientem, & subiectos oculis tuis campos intuere. Quod cùm fecisset, & campos, de quibus sibi dixerat, fuisset intuitus, videt in eis molis immensæ fabricas, in modum magnæ cuiusdam ciuitatis extructas: & interrogatus ab eo, si sciret quid hoc esset, se nescire respondit. Tum ille, Roma est, inquit, quod vides. statimq; addidit: Dirige oculos in vlteriora ciuitatis, & contemplare si aliqua tibi in his locis appareat ecclesia. Cumque sibi quandam ecclesiam apparere dixisset, Vade, ait, & Ratleico nuntia, quoniam in ecclesia, quam modò vidisti, illa res est recondita, quam ille domino suo debet adferre: & ideò det operam, vt eam quantò celeriùs fieri potest accipiat, & ad dominum suum reuertatur. Cumque ille diceret, quòd nemo de his, qui secum venerāt, in huiusmodi re fidem dictis suis esset habiturus, respondit & dixit: Tu nôsti, quòd omnes, qui tecum hoc iter agunt, tibi conscij sunt, quia complures dies in febre tertiana laborâsti, & nondùm te ab illis vllam habuisse remissionem. Et ille, Ità est, inquit, vt dicis. Quapropter, ait, volo vt pro signo tibi sit, atque his, quibus verba quę dixi relaturus es, quoniam ex hac hora febre, qua vsque modò detinebaris, sic per Dei misericordiam cariturus es, vt te vlteriùs in hoc itinere non contingat. His dictis, expergefactus omnia quæ sibi vidisse vel audisse videbatur, Ratleico referre curauit. Quæ cùm Ratleicus presbytero secum pergenti exposuisset, visum est ambobus, vt experimentum somnij ex veritate promissæ sanitatis approbarent. Nam eadem die iuxta qualitatem febrium, quibus laborare cōsueuerat, febricitare debebat is qui somnium viderat. Et vt non vana illusio, sed potiùs vera reuelatio fuisse ostenderetur, neque illa die, neque cæteris, quæ illam secutæ sunt, vllum in corpore suo consuetarum febrium sensit indicium. Sic factum est, vt & visioni crederent, & fidem Diaconi promissis non haberent. Cap 4. Visionis ei veritas. ab illis, subaudi febrib. Febricitans in visione curatur.

Cap.5. Igitur Romam venientes, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, quæ dicitur Ad Vincula, in domo ipsius, cum quo venerunt, Diaconi hospitium acceperunt, manseruntque cum eo per aliquot dies, opperiëtes promissorum eius adimpletionem. Sed ille, qui suas pollicitationes perficere non valebat, ipsum quod non poterat, quibusdã procrastinationibus palliabat. Tandem locuti cum illo, cur eis eo modò vellet illudere, percontari sunt: rogantes simul, nè se diutiùs fallẽdo detineret, & reuersionem suam vanis spebus impediret. His ille auditis, cùm cerneret se huiusmodi calliditate eis iam ampliùs non posse imponere, primò notarium meum certum fecit de reliquijs mihi promissis, quòd eas habere non posset, eò quòd frater suus, cui & domum & cuncta quæ habebat, indè abiens commendauerat, negotiandi gratia Beneuentum esset profectus, ac se penitùs ignorare, quandò esset reuersurus. Et quia ei reliquias illas, sicut & cæteram supellectilem ad seruandum commiserat, nec omninò se scire posse, quid de his fecisset, quoniam eas in eadem domo nusquàm inuenisset: proindè videret quid faceret, quia de parte sua nihil restaret, quod sperare posset. Postquàm hæc notario meo dixit, & ille se ab eo illusum ac malè sibi impositum quereretur, nescio quibus vanis ac friuolis etiam & presbyterum Hildoini allocutus, spe simili animatum à se fecit abscedere.

Cap.6. Postridiè verò cùm valdè tristes videret, hortatus est vt simul cum illo ad cœmeteria Sanctorum pergerent, videri sibi, quòd in eis aliquid tale inueniri posset, quo eorum desiderijs satisficeret: nec fore vllam necessitatem, vt in patriam vacui reuerterentur. Cumque eis hoc consilium placuisset, vellentque vt quantocyus id, ad quod faciendum eos hortabatur, inchoarent, more solito negotium dissimulauit, & eos, quorum animi tunc paululum erant erecti, in tantam desperationem hac dilatione deiecit, vt omisso illo, statuerẽt in patriam quanuis infecto negotio reuerti. Sed notarius meus recolens somnium, quod puer suus viderat, cœpit comitem suum hortari, vt sine hospite suo irent ad cœmeteria, ad quæ visenda ille eos se ducere velle promisit. Itaque inuento atque conducto duce, locorumque

Basilica S. Tiburtij. monstratore, primò ad basilicam beati Tiburtij martyris in via Lauicana, tribus ab Vrbe passuum millibus distante, veniunt, martyrisque tumbam quanta possunt diligentia contemplantur, & vtrùm sic, vt alij non sentirent, aperiri posset, cauta circunspectione considerant. Deindè in cryptam eidem basilicæ contiguam, in qua beatorum Christi martyrum Marcellini & Petri corpora erant tumulata, descendunt, atque explorata etiam illius monumẽti qualitate discedunt, æstimantes hoc factum hospitem suum posse latere. Sed aliter euenit, atquè arbitrati sunt. Nam licèt ipsi nescirẽt quibus indicijs, citò tamen ad illum huius facti notitia peruenit: veritusque nè sine illo voluntati suæ satisfacere debuissent, statuit consilium eorum festinando præuenire. Et quia ille eorundem locorum plenariam atque omnimodam notitiam habebat, blandè illos alloquitur, hortaturque vt illuc simul veniãt, & si Deus votis eorum fauere dignaretur, communi consilio facerent, quicquid eis videretur faciendum.

Cap.7. Assensi sunt eius voluntati, tempusq; id aggrediendi pari consensu constituunt.

Vide antiquam reuerentiã erga reliquias sanctorum. Tunc peracto ieiunio triduano, noctu ad locum nullo Romanorum ciuium sentiente perueniunt: ingressique basilicam S. Tiburtij, primò altare illud, sub quo sacrum eius corpus situm credebatur, aperire tentauerunt. Sed parùm successit eorum voluntati molitio operis inchoati. Nam monumentum durissimo marmore extructum, inermes id aperire conantium manus facilè repellebat. Igitur omisso illius martyris sepulcro, ad tumbam beatorũ Marcellini & Petri descendunt, atque

Adoratio hic pro veneratione accipitur. ibi inuocato Domino nostro Iesu Christo, & adoratis sanctis martyribus, lapidem, quo summitas sepulcri tegebatur, de loco suo leuare moliuntur. Quo sublato, vident sacratissimum S. Marcellini corpus in superioribus eiusdem sepulcri partibus positum, tabulamque marmoream ad caput positam, quæ titulo, quem continebat, euidẽs indicium dabat, cuius in eo loco martyris membra iacuissent. Quod, vt par erat, cum summa veneratione suscipientes leuant, & munda sindone inuolutum Diacono ferendum atque seruandum tradunt. Ac nè vlla sublati corporis indicia remanerent, lapidem loco suo reponẽtes, in Vrbem ad hospitia sua reuertuntur. Diaconus autẽ corpus beatissimi martyris, quod acceperat, iuxta basilicam beati Petri Apostoli, quæ vocatur Ad Vincula, vbi & ipse domum habebat, se seruare velle ac posse affirmans, fratri suo nomine Lunisoni ad custodiendum commisit.

misit. Arbitratusque notario meo hoc satisfactum esse, cœpit illum hortari, vt accepto corpore beati Marcellini, rediret in patriam.

Sed ille longè aliud meditabatur ac mẽte voluebat. Nam vt mihi posteà retulit, videbatur illi nequaquàm sibi licere cum solo beati Marcellini corpore in patriam regredi, quasi nefas esset, vt corpus beati Petri martyris, qui ei socius in passione fuerat, & per quingentos & eo ampliùs annos in eodem sepulcro vnà cum illo requieuerat, illo indè transeunte ibi remaneret. Atque hac cogitatione mente concepta, tãta animi sui parturitione simul ac perturbatione laborabat, vt nec cibum capere, nec somno acquiescere dulce sibi videretur atque iucundum, nisi martyrum corpora, sicut in passione ac monumento coniuncta fuerant, sic etiam peregrè profectura iungerentur. Sed de hoc qualiter fieri posset, vehementer ambigebat. Nouerat enim neminem à se Romanum inueniri posse, qui sibi ad hoc vllum ferret auxilium: sed ne talem quidem, cui hęc animi sui secreta auderet ostendere. In hac cordis anxietate constitutus, reperit quendam monachum peregrinum, nomine Basilium, qui ante biennium de Constantinopoli Romam venerat, atque ibi in monte Palatino apud alios Græcos, qui eiusdem professionis erant, cum quatuor discipulis suis hospitium habebat. Hunc adijt, atque ei quam patiebatur solicitudinem aperuit. Tum consilijs eius animatus, & orationibus fretus, tantam accepit in corde suo constantiam, vt statueret rem quanuis cum periculo capitis sui celerrimè experiri. Vocatoque ad se comite suo Hildoini presbytero, cœpit cum eo tractare, vt iterùm ad basilicam beati Tiburtij, sicut priùs fecerant, clanculò pergerent, ac tumbam, qua martyris corpus reconditum credebatur, aperire denuò molirentur. Cap. 8. Monachi Græci Romæ in monte Palatino.

Placuit consilium, assumptisque quos secum adduxerant pueris, hospite eorum penitùs ignorãte quò irent, clàm noctu profecti sunt. Cumque ad locum ventum esset, votis pro re prosperanda ante ædis ianuam factis ingrediuntur: diuisisque socijs inter se, presbyter ad corpus beati Tiburtij quærendum in ipsius basilica cum aliquibus remansit, Ratleicus cum reliquis in adhærẽtem eidem ecclesiæ cryptam ad beati Petri corpus accessit: apertoque sine vlla difficultate sepulcro, sacra sancti martyris membra nullo prohibente sustulit, & serico puluino, quem ad hoc parauerat, recepta diligenter inclusit. Intereà presbyter, qui corpus beati Tiburtij quærebat, magno labore frustrà consumpto, postquàm se vidit nihil posse proficere, relicto opere, in cryptam ad Ratleicum descendit, & quid sibi faciendum esset, ab eo quærere cœpit. Cui cùm ille arbitrari se diceret, quòd S. Tiburtij reliquiæ essent inuentæ, eiq; id de quo dicebat ostenderet: Nam paulò antè, quàm idem presbyter ad eum in cryptã venisset, repetit in eodem sepulcro, in quo sanctorũ Marcellini & Petri sacra corpora iacuerunt, foramen quoddam rotundi schematis trium fermè pedum longitudine introrsùs excauatum, pedali amplitudine patens, & in eo minuti pulueris non modicam portionem repositam. Visum est ambobus, quòd hic puluis de corpore beati Tiburtij ossibus indè sublatis remanere potuisset: & ob hoc, vt difficiliùs inueniretur, medio loco inter beatum Marcellinum & Petrum in eadem tumba fuisset repositus: conuenitque inter eos, vt eum presbyter sumeret, & pro reliquijs beati Tiburtij secum deferret. Cap. 9. Tollitur corpus beati Petri martyris.

His ità transactis atque dispositis, cum rebus, quas repererunt, ad hospitia sua reuersi sunt. Post hæc Ratleicus cum hospite suo locutus, rogat vt sibi sacros beati Marcellini cineres, quos ei ad seruandum cõmendauerat, reddat, seque in patriam redire volẽtem nulla non necessaria dilatione detineat. Cui ille non solùm quod repetebat sine mora restituit, verùm etiam de Sanctorum reliquijs in vna ligatura collectis, haud paruam portionem mihi deferendam obtulit: & requisitus de nominibus eorum, mihi se illa dicturum, quandò ad me venisset, respondit. Monuit tamen, vt eadem veneratione, qua cęteræ sanctorum martyrum reliquiæ, colerentur, eò quòd non minoris apud Deum essent meriti, quàm beati Marcellinus & Petrus: & hoc me esse crediturum, cùm primùm ad me nominum illorum notitia peruenisset. Suscepit ille munus oblatum, atque id, vt sibi persuasum erat, sanctorum martyrum corporibus sociauit. Initoque consilio cum hospite suo, sacrum illum ac desiderabilem thesaurum in scrinijs reconditum atque signatum, per Lunisonem fratrem eius, cuius superiùs fecimus mentionem, necnon & presbyterum Hildoini, qui secum venerat, Papiam vsque deportari fecit: ipse cum eodẽ hospite Cap. 10. Reliquiarũ sacer & desiderabilis thesaurus.

suo Romæ substitit, opperiens atque auscultans per continuos septem dies, si de sublatis sanctorum corporibus aliquid ad notitiam ciuium peruenisset. Cumque vidisset nullam à quolibet extraneo de hoc facto fieri mentionem, latere illud existimans, post eos, quos præmiserat, sumpto secum hospite suo profectus est. Quos

for.* Ticini cùm * Ticenis apud basilicam beati Iohannis Baptistæ, quæ vulgò Domnanæ vocatur, ac tunc ex beneficio regum ad meam pertinuit potestatem, aduentū eorum præstolantes inuenissent, statuerunt etiam, vt & ipsi aliquot diebus ibi morarētur, & propter iumentorum, in quibus venerant, refectionem, & propter seipsos ad longiorem viam præparandos.

Cap. 11. In hoc morarum suarum articulo fama exijt, legatos sanctæ Romanæ Ecclesiæ à Pontifice ad Imperatorem directos, illò breui esse venturos. Itaque veriti de aduentu illorum aliquid sibi incommodi, vel etiam impedimenti accidere posse, si se ibi deprahenderent, decreuerunt vt quidam ex eis abeundo, aduentum eorum festinando præuerterent, alij in loco remanerent, & re, de qua soliciti erant, diligenter inuestigata, post eorundem legatorum abscessum socios suos, quos præmiserant, sequi properarent. Cùm ità inter eos de hac re constitisset, Deusdona cum presbytero Hildoini legatos Roma venientes præcessit, & Augustam Suessorum, vbi Hildoinum esse rebatur, quanta potuit festinatione contendit. Ratleicus verò cum thesauro, quem secum habebat, Papiæ remansit, expectans donèc legati sedis Apostolicæ præterirent: vt illis Alpes transgressis, viam suam securiùs carpere potuisset. Veritus itaque, nè presbyter Hildoini, qui cum Deusdona præcesserat, quique omnium, quæ apud eos gesta vel tractata fuerant, plenariam atque integram notitiam habebat, quia vafer ac lubricæ fidei videbatur, aliquid impedimenti sibi in via, qua ire dispositum habebat, machinari debuisset, altera sibi eundum iudicauit: missoque ad me procuratoris nostri Ascolfi puero cum literis, quibus me & de reuersione sua, & de allatione thesauri, quem diuinitùs adiutus inuenerat, certum efficeret: ipse postquàm Romanos ex coniectura mansionum, quę eis parabantur, Alpes superâsse putauit, Papia relicta, sexto die ad S. Mauritiū venit. Ibique comparatis quæ ad hoc necessaria videbantur, sacra illa corpora loculo inclusa, ferretro imposuit, atque indè promouens, palàm & apertè cum adiutorio populi occurrentis portare cœpit.

Cap. 12. Vbi autem locum, qui Caput laci vocatur, prætergressus, biuium, quo itinera in Franciam ducentia dirimuntur, attigit, dexteriorem viam ingressus, per Ala-

* Salodurū mannorum fines vsque ad * Solodorum Burgundionum oppidum venit. Ibi ob-

Traiectū ad Mosam dicit. uios habuit, quos ego post indicium aduentûs illius mihi factum, de Traiecto ei occurrere iussi. Nam ego tunc temporis iuxta Scaldim fluuium in monasterio S. Bauonis eram, quandò literæ notarij mei per puerum procuratoris nostri, cuius superiùs mentionem fecimus, mihi redditæ sunt: ex quarum lectione de aduentu

Obserua quāta veneratione Maiores nostri sacras reliquias prosecuti sint. Sanctorum certior factus, ilicò vnum ex familiaribus nostris Traiectum ire, ibique presbyteros atque alios clericos, necnon & laicos secum sumere, ac Sanctis venientibus vbicunquè primùm potuisset, obuiàm festinare præcepi. Et is nihil moratus, cum his quos secū duxerat, in loco memorato, post paucos dies his, qui Sanctos adferebant, obuiauit: iunctique simul, comitantibus iam atque hinc indè concurrentibus hymnidicis populorum turmis, cum ingenti omnium lætitia Argentoratum vrbem, quæ nunc Stratburgus appellatur, celeriter veniunt. Indè per Rhenum secunda aqua nauigantes, cùm ad locum, qui Portus vocatur, venissent, orientalem fluminis ripam egressi, quinta māsione ad locum Michilunstat nuncupatum cum immodica hominum in Dei laudibus exultantium multitudine perueniunt. Is locus est in eo saltu Germaniæ, qui tempore moderno Odonouuald appellatur, & distat à Mœno flumine circiter leugas sex. In quo cùm basilicam nouiter à me constructam, sed nondùm dedicatam inuenissent, in hanc illos sacros cineres intulerunt, & velut ibi perpetuò permansuros deposuerunt.

Cap. 13. Cumque id mihi fuisset allatum, confestim illuc quanta potui celeritate venire festinaui: vbi cùm triduo post aduentum nostrum exacto, quidam puer Ratleici iubente eo, officio vespertino completo, cæteris exeuntibus solus in ecclesia re-

Visio cuiusdam apud sacras reliquias. mansisset, & clausis ianuis, iuxta illa sacra corpora in parua sellula quasi vigilaturus consedisset, subitaneo somno depressus, vidit quasi duas columbas per dexteriorem absidæ fenestram volādo intrare, & in culmine lecti super ipsa Sanctorum

corpora

corpora considere. Quarum altera tota alba, altera cani & albi coloris mixtura varia videbatur. Cumque in eodem culmine diutius deambularent, & continuum columbis gemitum vicissim velut colloquentes ederent, rursus per eandem fenestram egressæ, non comparuerunt: secutaque vox supra caput pueri [illegible]: Vade, inquit, & dic Ratleico, vt iudicet domino suo, quia isti sancti martyres noluit, vt eorum corpora in hoc loco requiescant. Alium enim elegerunt, ad quem celeriter migrare dispositum habent. Huius vocis author ab eo videri non potuit: qua tamen finita, euigilauit, somnoque excitus reuerso ad basilicam Ratleico quid vidisset indicauit. At ille in crastinum vbi me primùm conuenire potuit, quid sibi puer suus retulisset, mihi nuntiare curauit. Ego autem, licèt huiusce visionis arcanum spernere non auderē, statui tamen opperiēdum alicuius signi certioris indicium: atque interim illos sacros cineres de linteis, in quibus ligati venerant, sublatos sericis ac nouis puluinis insuete feci. Cumque in eorum inspectione reliquias beati Marcellini minoris quantitatis, quàm S. Petri esse cernerem, arbitratus sum eum in statura corporis sui minoris fuisse mensuræ, quàm S. Petrum. Sed hoc aliter se habere, furtum posteà patefactum approbauit: quod vbi, vel quandò, vel à quo, vel qualiter admissum ac proditum sit, suo loco dicturus sum. nunc ordo narrationis inchoatæ texendus atque tenendus est.

Igitur postquàm illum magnum atque mirabilem, omnique auro pretiosiorem inspexi thesaurum, loculus, in quo idem continebatur, propter vilitatem materiæ, de qua compactus erat, cœpit mihi oppidò displicere. Quem emendare cupiens, quadam die post completum vespertinum officium præcepi vni ex æditiuis, vt mensuram loculi virga collectam mihi afferret. Cùm ille hoc factutus cereum accenderet, & circumpendentia pallia, quibus idem loculus regebatur, sublenaret, animaduertit loculum mirum in modum humore sanguineo vndiquè distillantem: & rei nouitate perterritus, hoc quod vide[illegible]t properè mihi nuntiare curauit. Tum ego cum eis, qui aderant, sacerdotibus accessi, & istud stupēdum atque omni admiratione dignum miraculum adspexi. Nam vt columnæ atque abaci vel signa marmorea pluuia instante sudare ac circunfluere solent: sic loculus ille, qui sacratissima corpora continebat, vero cruore madens, & ex omni parte perfusus inuentus est. Terruit nos insolita & nūquàm priùs audita miraculi species. Quapropter inito consilio, triduanum ieiunium cum supplicationibus facere decreuimus, vt ex reuelatione diuina scire mereremur, quid sibi vellet, quidve faciendum moneret magnum illud & ineffabile prodigium. Itaque peracto illo triduano ieiunio, cùm iam aduesperasceret, humor ille cruoris horrendi subitò cœpit arescere, ac mirum in modum qui per continuos septem dies more perennis aquæ sine intermissione distillabat, sic intra paucissimas horas e[illegible]iccatus est, vt eo noctis tempore (Nam Dominica erat) quo signo dato, ad antelucanum officium celebrandum ecclesiam intrauimus, nullum iam in loculo vestig[illegible]m illius posset inueniri. Lintea verò, quæ circa loculum pendebant, vt eodem fuerunt humore respersa, ità vt erant sanguineis maculis infecta seruare iussi: in quibus adhuc mag num illius inauditi porte[illegible] paret [illegible]. Co[illegible]st[illegible]t e[illegible]m humorem illum [illegible]poris fuisse subsalsi, ad lachrymarum videlicet qualitatem: & tenuitatem quidem aquæ, colorem autem veri san[illegible]s ha[illegible]isse.

Cap. 14. — Nota quando fecerint olim sacras reliquias. — En stupendum miraculum. — Aliud admirandum miraculum.

Eadem noct[illegible] c[illegible]dam ex pue[illegible]is nostris, nom[illegible]ne Ruodlando, per quietem duo iuuenes vi[illegible]unt ad[illegible]itisse, qui ei, vt ipse testatus est, de transferēdis Sanctorum corporibus mul[illegible]a m[illegible]hi dicenda mandauerunt, & ad quem locum vel qualiter id fieri deberet, ostenderunt: & vt hoc mihi sine mora fuisset nuntiatum, terribiliter comminando præceper[illegible]t. Qui mox vt me adire pot[illegible]it, omnia quæ iussus fuerat, mihi intimare c[illegible]rau[illegible]t. Qu[illegible]b[illegible]s auditis, curis ingentibus æstuare, & quid [illegible] agendum, animo tractare cœpi: vtrùm iterùm ieiunia & supplicationes celebrandæ, ac Deus rur[illegible] nost[illegible] c[illegible]riosi[illegible]ate soli[illegible]odus: a[illegible] a[illegible]iq[illegible]is Deo deuotè ac perfecte seruiens [illegible]t qua[illegible]ndus, cui anxie[illegible]ate[illegible] cordis [illegible]o[illegible]ri & curarum nostrarum querimonia[illegible] indicare, quemque rogare potu[illegible]emus, vt orationibus suis à Deo nobis h[illegible] [illegible]fest[illegible]one[illegible] impe[illegible]raret. Sed vbi vel q[illegible]ndo ille talis Christi famulus [illegible] po[illegible]et inueniri præsertim in i[illegible] regione, in qua tametsì quædam cœno[illegible]co[illegible]i[illegible] q[illegible]o e[illegible] in[illegible]s, haud lo[illegible] po[illegible]a esse constabat, tamen propter ru[illegible] locis eius conue[illegible]tio[illegible]s i[illegible]st[illegible]one[illegible], aut rarus aut

Cap. 15. — [illegible] cuiusdam.

nullus erat, de cuius sanctitate tale aliquid vel tenuis fama loqueretur. Interea dum his anxius curis sanctorum martyrum suffragium implorâssem, atque omnes qni vnà nobiscnm erant, vt idem facerent, sedulo commonuissem, factum est vt per continuos dies nulla nox præteriret, in qua vel vni vel duobus, vel etiam tribus sociorum nostrorum in somnis reuelatum non fuisset, quòd illa Sanctorum corpora de eo loco in alium essent transferenda. Ad extremum autem cuidam presbytero de his, qui ibi nobiscum erant, nomine Hiltfrido, apparuit in visione, vt ipse fatebatur, vir quidam habitu sacerdotali, canitie veneranda conspicuus, candida veste indutus, qui eum talibus verbis compellauit: Cur, inquit, Einhardus tam duri cordis, tantæque obstinationis est, vt tot reuelationibus non credat, ac tot monita ad se diuinitùs missa arbitretur esse contemnenda? Vade & dic ei, quia hoc quod beati martyres de suis corporibus fieri desiderant, infectum remanere non poterit, quamuis ille hactenùs voluntatem eorum in hac re facere distulerit. Etiam nunc, si non velit vt huius facti meritum ad alium transeat, festinet eorum adimplere iussionem, & ad locum, quem ipsi elegerunt, corpora illorum deportare non negligat.

Crebræ diuersis visiones offeruntur.

Cap. 16. Post has aliasque multimodas ad me perlatas admonitiones, visum est mihi illam sacrorum cinerum translationem non esse diutiùs differendam: ac proindè inito consilio, decreuimus vt id quantò celeriùs fieri potuisset, perficere certaremus. Igitur omnibus, quæ ad hanc deuectionem necessaria videbantur, raptim & cum summo studio præparatis, prima luce post completum matutinum officium, sacrum illum & inæstimabilem thesaurum cum ingēti luctu ac mœrore illorum, qui in loco erant remansuri, sustulimus, atque iter ingressi portare cœpimus, comitante nos pauperum turba, quę illò per eos dies ob eleemosynam accipiendam vndecunque confluxerat. Nam circà manentes populi quid apud nos ageretur, penitùs ignorabant. Erat cælum graue sordidis nubibus, & quæ in ingentem pluuiam citò resolui possent, nisi id diuina virtus fieri prohiberet. Nam tota nocte illa inrantùm sine intermissione pluebat, vt nobis iter illud ea die inchoare posse minimè videretur. Sed illam nostram dubitationem, ex infirmitate fidei venientem, superna gratia per suorum merita Sanctorum longè aliter, atque [illegible] mus, habere se fecit, quandò viam, per quam incessimus, in aliam quàm sperabatur qualitatem vidimus fuisse cōmutatam. Nam & luti parum inuenimus, & riuos, qui in tam grandi ac iugi pluuia, vt ea nocte erat, crescere solebant, pene [illegible] uisse reperimus. Vbi verò de saltu egressi, proximas villas accessimus, frequētibus obniorum ac Deo laudes dicentium turbis excipimur: qui nos per octo ferè [illegible] garum spatium comitati, nobis ac nostris & in sacro onere ferendo deuoti adiutores, & in diuinis laudibus dicendis impigri fuêre cōcentores. At vbi vidimus quòd ea die ad locum destinatum peruenire non poteramus, diuertimus ad villam Ostheim appellatam, quæ viæ nostræ contigua cernebatur: & inclinante iam vespera, in basilicam beati Martini, quę in eadem villa est, sancta illa corpora intulimus, & sociis nostris ad excubias ducendas ibi dimissis, ego cum paucis ad locum, quo tendebamus, festinando præcessi, & ea, quæ ad receptionem sanctorum corporum vsus postulabat, per noctem præparaui.

Reliquiarū sacer & inæstimabilis thesaurus.

Prisca Germanorum erga Sāctos deuotio.

Cap. 17. Ad basilicam verò, in qua illorum sacrosanctum thesaurum dimisimus [illegible] monialis quædam paralytica, nomine Ruodlang, de monasterio M[illegible]ch, quod ab eadem ecclesia vnius leugæ spatio dispositum erat, a [illegible] suis ac propinquis in carro adducta, cùm iuxta feretrum Sanctorum inter cæteros [illegible] que orans pernoctaret, recepta omnium membrorum sanitate, p[illegible] nullo sustentante, vel quolibet modo adminiculante, ad locum vnde venerat [illegible] crastinum regressa est. At nos albescente cælo surgentes, sociis nostris [illegible] obuiam ire perreximus, habentes nobiscum [illegible] modicam vicinorum nostrorum multitudinem, qui fama aduentûs Sanctorum exciti, ad hoc primo diluculo [illegible] foribus nostris constiterunt, vt vnà nobiscum Sanctis obuiam procederent. Et occurrimus eis in eo loco, vbi Gaspentia fluuiolus Mœno miscetur. Inde [illegible] incedentes, ac Domini nostri Iesu Christi misericordiam collaudantes [illegible] beatissimorum martyrum cineres ad * Mulinheim superiorem [illegible] [illegible] tempore locus ille vocatur' cum magna omnium, qui ibi aderant [illegible] lætitia & exultatione detulimus: sed præ nimia populi multitudine, quæ præ[illegible] de[illegible]

Reliquiarū sacrosanctꝰ thesaurus.

Paralytica sanatur.

** Mulhein*

dens cuncta compleuerat, neque ecclesiam adire, neque feretrum in eam inferre valuimus. Idcircò in campo adiacente, atq; in loco editiore altare sub diuo ereximus, ac feretro ponè altare deposito, Missarum solennia celebrauimus. Quibus expletis, ac multitudine ad sua recedẽte, in ecclesiam à beatis martyribus iussam, eorum sacratissima corpora intulimus: ac feretro propter altare locato, iterùm Missam celebrare curauimus: ibique inter celebrandum puer quidam annorum circiter quindecim, nomine Daniel de pago Portiano, qui illuc inter alios pauperes mendicando venerat, atque ità curuus erat, vt nisi supinus atque iacens cælum adspicere nequiuisset, ad feretrũ accessit, ac subitò velut ab aliquo impulsus corruit: cumque diù velut dormienti similis iacuisset, correctis omnibus membris, & recepta firmitate neruorum, coram oculis nostris surrexit incolumis. Facta sunt hęc decimosexto Calẽdas Februarias, & erat eius diei tanta & tam clara serenitas, vt æstiui splendorem solis adæquaret: atque ipsius aëris tam mitis atque iucunda tranquillitas, vt veris temperiem apricitate blanda præcederet. Puer miserè contractus reualescit.

Postridiè verò sacra beatorum martyrum corpora, nouo loculo recondita, in absida basilicæ locauimus, & sicut in Francia mos est, superposito ligneo culmine, linteis ac sericis pallijs ornandi gratia conteximus, apponentes altare, ac duo vexilla Dominicæ passionis, quæ in via feretrum præcedere solebant, hinc atque indè erigentes, locum illum diuinis officijs celebrandis pro modulo paupertatis nostræ idoneum atque aptum facere curauimus: Ordinatisque clericis, qui inibi assiduè & excubias ducerent, ac diuinis laudibus dicẽdis curam solerter impenderent, ipsi non solùm nostra sponte, sed etiam regali diplomate, quod nobis in via obuiàm venerat, euocati, Domino iter nostrum prosperante, ad palatium sumus cum magna exultatione regressi. Cap. 18.

LIBER SECVNDVS.

TRansactis admodùm paucis, postquàm ad comitatum veneram, diebus, ego secundùm consuetudinem aulicorum maturiùs surgens, primo manè palatium petij. Ibi cùm ingressus, Hildoinum cuius libro superiore mẽtionem feci, ante fores regij cubiculi sedentem, atque egressum principis opperientem inuenissem, ex more salutatum surgere, atque ad quandam fenestram, de qua in inferiora Palatij prospectus erat, mecum accedere rogaui. Ad quam pariter stando incumbentes, de translatione sanctorum martyrum Marcellini & Petri, necnon & de miraculo, quod in fluxu cruoris, quo loculum eorum septem diebus sudâsse commemoraui, ostensum est, multa sumus locuti. Cumque ad id loci sermocinando venissemus, vt etiam de vestimentis, quæ cum corporibus eorum inuenta sunt, mentio fieret, atque ego miræ subtilitatis vestem beati Marcellini fuisse dicerem, ille velut qui rem ęquè vt ego notam haberet, vera me de vestibus dixisse respondit. Hìc ego stupefactus atq; admirans, percontari cœpi, vndè illi hæc vestimentorũ, quę nunquàm viderat, notitia contingere potuisset. At ille me intuitus, paululùm siluit: ac deindè, Satins, inquit, esse arbitror, vt per me cognoscas, quod me tacente, tamen per alios celeriter es cogniturus: & ego illius rei sim proditor simplex, quã fortâsse alter sì prodiderit, non simpliciter enuntiabit. Neque enim potest, quia sic natura comparatum est, vt hoc quisquam veraciter dicere nequeat, cuius notitiam non per seipsum, sed aliorum relatione fuerit assecutus. Tuæ tantùm fidei committo, qualiter indè mecum acturus sis, postquàm meo relatu omnem rei gestæ veritatem agnoueris. Cap. 1. Vestes repertæ cum Sanctorum corporibus.

Cui cùm me non aliud acturum, quàm quod inter nos conuenir et, breui sermone respondissem: Presbyter, inquit, ille, qui ad deferendas beati Tiburtij reliquias Romam meo iussu profectus est, cùm id, propter quod illò venerat, ità vt volebat perficere nequiuisset, iamque notarius tuus acceptis, de quibus loquimur, sanctorum martyrum reliquijs domum redire statuisset, inijt cum illo consilium, vt illo Romæ paululùm moras faciente, ipse cum Lunisone fratre Deusdonæ, & cum hominibus eius, qui illos sacros cineres ferre debebant, Papiam vsque præcederet, ibiq; illius ac Deusdonæ præstolaretur aduẽtum. Placuit ambobus ista conuentio, illisq; Romæ substãtibus, presbyter cum Lunisone ac pueris reliquias ferẽtibus Papiam proficiscitur. Quo cum esset peruentum, scrinia sacros cineres continentia in Cap. 2.

Diligenter custodiun tur noctu sacræ reliquiæ. ecclesia tua ponè altare sunt posita, atque ab excubantibus in eadem basilica clericis ac laicis diligenti solertia custodita. Quadam verò nocte, cùm & ipse inter cæteros ad easdem excubias in ecclesia vigilaret, contigit, vt ipse asserit, circa mediam ferè noctem, vt obripiente paulatim somno, vniuersi qui intra eandem basilicam vigilandi gratia conuenerant, præter se solum obdormirent. Tum sibi in mentem venisse, visumque fuisse non sine magna quadam causa factum, vt tot hominibus tam subitaneus sopor obrepserit: ratusque sibi oblata occasione vtendum, surrexit atque accenso lumine, ad scrinia silenter accessit. Tum filis sigillorum admota cerei flāma crematis, scrinia sine claue celeriter aperuit, ac de vtroque corpore portionem, quę ei videbatur accipiens, sigilla vt erant integra filorum crematorum summitatibus annectit, nulloque id factum sentiente, in loco suo resedit. Post hæc sublatas tali furto Sanctorum reliquias, cùm ad me fuisset reuersus detulit: primoque illas non S. Marcellini vel Petri, sed sancti Tiburtij esse asseuerauit. Deindè cùm nescio quid vereretur, secretè mecum locutus, quorum Sanctorum essent reliquiæ, quoque modo eas fuisset adeptus, patenter aperuit. Habemus illas apud S. Medardum in loco celebri honorificè collocatas, vbi ab omni populo cum magna veneratione coluntur: sed vtrùm eas nobis habere liceat, in tuo manet arbitrio.

Cultus reliquiarum.

Cap. 3. His auditis, recordatus sum quid in itinere, quo proximè ad palatium proficiscebar, à quodam hospite meo audierim. Qui inter cætera, quæ mecum loquebatur, Nunquid nósti, ait, qualis de sanctis martyribus Marcellino & Petro per hāc regionem fama dispersa sit? Cumque id me nescire responderem, tum ille, Dicunt, inquit, qui de S. Sebastiano veniunt, quòd presbyter quidam Hildoini Abbatis, qui vnà cum notario tuo Romam profectus est, cùm inde reuerterētur, & in quodam loco communi diuersorio vterentur, tuis omnibus ebrietate ac somno d[illegible] pressis, & id quod agebatur penitùs ignorantibus, scrinia quibus Sanctorum corpora continebantur, aperuisset eaque indè sustulisset, atque abiens Hildoino detulisset, & modo apud S. Medardum sint: in scrinijs verò tuis parum quiddam [illegible] puluer[illegible] remansisse, quod ad te per notarium tuum perlatū sit. Horum reminiscens, eaque cum his, quæ ab Hildoino dicebantur, conferens, non modica mentis perturbatione commotus sum: ob hoc præcipuè, quia nondùm inuenium habebam consilium, quo illam execrabilem atque astutia diaboli vbiq; diuulgatam famam extinguere, ac de cordibus deceptę multitudinis depellere potuissem. I[illegible] tamen optimum iudicaui, vt Hildoinum rogarem idipsum mihi reddere, quod de meis [illegible]nijs sublatum, & ad se delatum atq; à se receptum post illā spontaneam confessionem negare non poterat. Quod etiam quanta potui instantia facere curaui: & licèt ille paulò durior ac difficilior, quàm optaueram, in assensione fuisset, v[illegible] tamen est sedulitate precum mearum, cessitque improbitati meæ, q[illegible] se paulo [illegible] nullius iussioni, in hac præsertim causa, cessurum pronuntiauerat.

Rumor falsus à astu diaboli sparsus de reliquijs SS. Marcellini & Petri.

Cap. 4. Intereà missis ad Ratleicum & Lunisonē literis (Erant enim in eo loco, vbi martyrum corpora collocaui: qualis per toram penè Galliam de ei[illegible] sanctis martyribus fama esset, eis indicare curaui: commonefaciens eos, vt cogitarent si a[illegible]quid tale vel simile his, quæ Hildoinus de facto presbyteri sui asserebat, [illegible] eorum aduertere vel reminisci potuissent. Qui statim ad me in palatium ve[illegible]tes, valdè disparem his, quæ Hildoinus dicebat, fabulam detulerunt. Nam [illegible]his omnia, quæ presbyter ille Hildoinus retulerat, falsa esse testati sunt, ne[illegible] posteaquàm [illegible]oma exierunt, vel illi presbytero vel cuilibet alteri datā fuisse occasionem, per quam ad eiusmodi facinus perpetrandū aditum habere potuisset. Sed hoc [illegible] quod de [illegible] martyrum cineribus aliter atque debuerat accidisse constabat, Romæ in domo Deusdonę per auaritiam Lunisonis & vafritiam memorati presbyteri con[illegible] eo videlicet tempore, quo corpus beati Marcel[illegible] de tumba [illegible] in domo Deusdonæ seruabatur: modumque facti talem fuisse dixerunt. Memoratus ille Hildoini presbyter spe, quam de S. Tiburtij corpore a[illegible]piscendo co[illegible] frustratus, nè omninò vacuus ad dominum suum reuertere[illegible], [illegible]od fide[illegible] poterat, fraude assequi molitus est. Nam Lunisonem aggressus, quia pauperem ac pr[illegible] cupidum esse cognouerat, oblatis ei quat[illegible] [illegible]nis, q[illegible], ad proditionem facienda[illegible] [illegible]lexit. Accipie[illegible] en[illegible] oblatam pecuniam, arcam in qua corpus beati Marcellini erat à Deus[illegible] depos[illegible]

Vt nonnihil ablatū fuerit de reliquijs S. Marcellini.

depositum atque inclusum aperuit, & illi nequissimo nebuloni auferendi ex ea quod vellet, qualem ipse optauerat potestatem fecit. Nec ille in ea rapina parcus fuit: nam tantum de sacris beati martyris cineribus sustulit, quantum vas sextarij mensuram habens capere posse videbatur. Hoc eo modo factum esse, ipse qui id cum memorato presbytero machinatus est Luniso, pedibus meis prouolutus flendo testatus est. Tum ego rei veritate comperta, Ratleicum ac Lunisonem eò vndè venerant redire praecepi.

Cap. 5. Ac deindè cum Hildoino locutus, conuentione inter nos facta, quãdò sacrę mihi reliquiae redderentur, duos clericos de domo nostra, Hiltfridum videlicet ac Filimarum (Alter presbyter, alter * subdiaconus erat) ad recipiendas eas Augustam Suessorum pergere iussi: mittens per eosdem ad locum, de quo eaedem reliquiae auferendae erant, benedictionis gratia nummos aureos numero centum. Qui vbi ad monasterium S. Medardi in die Palmarum venissent, per triduum ibi morati sunt: & recepto illo, propter quem missi fuerant, incomparabili thesauro, comitantibus secum duobus ex eodem monasterio fratribus, quanta potuerunt celeritate ad palatium reuersi sunt. Reliquias tamen nõ mihi, sed Hildoino detulerunt. Quas ille recipiens, in oratorio domûs suae fecit custodiri, vsque dum transactis Paschalis festi occupationibus vacuum tempus haberet, quo mihi id quod reddendum erat, priusquàm redderet ostendere potuisset. Completisque post sanctum Pascha octo vel eo ampliùs diebus, cùm rex venandi gratia de palatio fuisset egressus, Hildoinus secundùm quod inter nos conuenerat, memoratis reliquijs de oratorio suo, vbi seruabantur, sublatis atque basilicae sanctae Dei genitricis illatis, altarique superpositis, me vt eas susciperem fecit acciri. Tum capsam, in qua reliquiae continebantur, aperiens, ostendit mihi vt viderem quid esset, quod & ille redderet, & quod ego reciperem. Exin sublatam de altari eandem capsam manibus meis imposuit, dataque oratione competenti, praecentoris etiam officio functus, antiphonam laudi martyrum conuenientem clericis ad psallendum paratis imposuit, nosque cum illo inaestimabili thesauro recedentes, vsque ad ostium basilicae concinendo prosecutus est. Processimus indè paulatim cum crucibus & cereis, laudantes Domini misericordiam, vsque ad oratorium, quod erat in domo nostra vili opere constructum, eique quia aliud ibi non habebatur, illas sacras reliquias intulimus.

*diaconus

Nota quãti olim fecerint sacras reliquias etiam viri graues.

Inaestimabilis reliquiarum thesaurus.

Cap. 6. In illa verò processione nostra, quam de basilica vsque ad oratorium nostrum nos fecisse dixi, quid miraculi acciderit, censeo non esse tacendum. Egredientibus enim nobis de ecclesia, laudemque Domino Deo nostro excelsa voce canentibus, tanta vis suauissimi odoris eam partem vici Aquensis, quae ab ecclesia ad Occidentem respicit, totam impleuit, vt illa fragrantia penè omnes eiusdem partis habitatores, itemque vniuersi, qui pro quibuslibet causis atque negotijs eadem in parte fuerant constituti, ità diuinitùs commouerentur, vt omissis quae in manibus habebant operibus, cuncti cursu rapidissimo primò ad ecclesiam, deindè quasi per vestigium ad oratorium nostrum, in quod illas reliquias illatas esse audierant, summoperè festinarent. Fit immodicus intra septa nostra exultantis simul atque admirãtis populi concursus: & cùm magna pars eorum, qui confluxerant, id quod agebatur quid esset ignoraret, gaudio tamen & exultatione repleti, Dei omnipotentis misericordiam collaudabant. Postquàm autem fama crebrescente diuulgatum est, reliquias S. Marcellini martyris in eum locum esse delatas, non solùm de eodem vico Aquensi, & vicinis atque adiacentibus villis, verùm etiam de longinquioribus locis ac pagis adeò frequens atque immanis multitudo congregata est, vt nobis ad officium in eodem oratorio celebrandum, praeter vespertinas horas atque nocturnas, haud facilis pateret introitus. Adducebantur vndique debiles, & varijs affecti lãguoribus circa oratorij parietes à propinquis suis atque amicis collocantur. Videres ibi penè omnia infirmitatum genera per virtutem Christi Domini & per meritum beatissimi martyris in omni sexu & aetate curari. Caecis visus, claudis incessus, surdis auditus, mutis sermo redditur: paralytici etiam & qui totius corporis viribus destituti, alienis manibus apportati sunt, sanitate recepta, proprijs pedibus ad sua reuertebantur.

Nota de odore mirifico sacrarũ reliquiarũ.

Permulti curantur morbidi ad sacras S. Marcellini reliquias.

Cap. 7. Hęc vbi ad regias aures relatione Hildoini perlata sunt, statuit primò, vt ad palatium regressus, oratoriũ nostrum in quo hęc fiebãt, martyrem venerabundus accederet:

deret: sed nè id faceret, eodem Hildoino suggerente prohibitus, ad maiorem basilicam reliquias deferri præcepit: ibiq; delatas, humili supplicatione veneratus est: celebratisque Missarum solennijs, obtulit beatis martyribus Marcellino & Petro quoddam prædiolum, situm iuxta fluuium Aram, vocabulo Ludoluestropf, habens mansos quindecim, & vinearum aripennes nouem. Obtulit & regina cingulum suum, ex auro & gemmis factum, pensans libras tres. Quibus expletis, relatæ sunt reliquiæ ad locum suum, in oratorium videlicet nostrum, fueruntque ibi diebus quadraginta vel eo ampliùs, vsquedum Imperator palatio egrediens, venandi gratia solenni more syluas peteret. Quo facto, & nos comparatis, quę ad profectionem nostram necessaria videbantur, cum eisdē reliquijs de vico Aquensi promouimus. In ipso autem nostræ egressionis articulo, cùm Missarum solennia celebrarentur, anus quædam in palatio notissima, annorum circiter octoginta, neruorum contractione laborans, in conspectu nostro curata est. Quę, vt ipsa narrante didicimus, per quinquaginta annos hoc morbo detenta, more quadrupedum genibus manibusque nitendo, officium ambulandi reptando impleuerat.

Ludouici Imper. deuotio erga Sanctorum reliquias.

Contracta anus fit sana.

Cap. 8. Indè iter ingressi, suffragantibus Sanctorum meritis, * sextodecimo die Mulinheimum vicum, in quo sacros beatorum martyrum cineres ad comitatum profecturi dimisimus, Domino adiuuante peruenimus. In quo itinere quantum gaudij, quantumq; lætitiæ de illarum aduentu reliquiarū populis in eadem via consistentibus accesserit, neq; mihi silendum est, nec tamen ità vt fuit, plenè dici atq; enuntiari potest. Dicendum tamen est, nè res ad Dei laudem maximè pertinens, quasi per desidiam silentio suppressa videatur. Ac primùm quidē gestit animus id referre, quod palatio egressi, in multorū præsentia nos vidisse reminiscimur. Vurmius dicitur fluuiolus, duobus ferè passuū millibus ab Aquensi palatio distārem habens pontem. Ad quē venie̅tes, propter multitudinem, quę nos eousq; de palatio prosequebatur, iamq; redire volebat, vt orandi locū haberet, parumpèr constitimus. Ibi quidā de orantibus cum alio ad reliquias accedens, sociūq; respiciēs, Propter amorem, inquit, atq; honorē huius sancti ære alieno, propter quod te mihi obnoxium esse non ignoras, absoluo. Debebat enim ei, vt ipse fatebatur, dimidiam argenti libram. Itemque alter socium suum manu comprehensum ad reliquias trahens, Patrem, ait, meū occidisti, ac proindè inimici eramus adinuicèm. Nunc autē propter amorem atq; honorē Dei & huius sancti, deposita simultate, fœdus tecum iungere atque inire volo, vt abhinc in futurū perpetua inter nos amicitia permaneat: sitq; hic sanctus conditæ in inuicèm charitatis testis, & vltor in eum, qui hanc pacem prior irrumpere tentauerit. Hic illa turba, quę nobiscum de palatio fuerat egressa, adoratis atque osculatis sacris reliquijs, cum multis lachrymis, quas prę nimio gaudio continere non poterat, domum reuertitur: alia multitudine, quę ibi nobis obuiauit, nos comitante atque Kyrie eleison sine intermissione cantante, vsque ad eum locum, in quo simili modo ab alijs occurrentibus excipiebamur. Quæ tunc similiter, vt prior, supplicatione facta ad sua reuersa est.

* sexto decimo

Res sanè memorabilis.

Obserua priscorum deuotionem.

Cap 9. Hoc modo per singulos dies à prima luce vsque ad vesperam comitantibus, ac Domino Christo laudem dicentibus populorum turbis, ab Aquensi palatio vsque ad memoratum Mulinheim vicum, Domino iter nostrū prosperāte, peruenimus. Atq; ibi illas reliquias super altare, ponè quod loculus sacros martyrum cineres continens positus erat, gemmata capsa reconditas collocauimus: fueruntque ibi sic positæ, vsquedum nos mense Nouembrio ad palatium ire parantes, per reuelationem admoniti sumus, nè priùs de illo loco proficisceremur, quàm eas corpori, de quo sumptæ erant, coniungeremus. Qualiter autem reuelatum fuerit, vt hoc fieri deberet, non est silentio transeundum: quia non solùm somnio, vt fieri solet, sed etiam signis quibusdam ac terroribus, ad vigilantium curam pertinentibus, ostensum est beatos martyres omnimodis voluisse, vt in hac re iussio illorum fuisset adimpleta. Erat vnus de clericis, qui ad excubias basilicæ deputati fuerunt, nomine Landolphus, cui tunc signi tangendi cura commissa fuerat, habens stratum suum iuxta australem basilicæ ianuam. Qui cùm secundùm consuetudinem nocturni ac matutinalis officij solenni more surgeret, signumque moueret, completoque ante lucem eodem officio, rursùm dormire vellet, clausis ecclesiæ foribus, coram sanctis martyrum cineribus supplicandi gratia se prostrauit. Ibi cùm psalmum quinquagesimum, vt ipse asserit, dicere inciperet, audiuit

Gemmata capsa reliquiarum.

iuxta

iuxta se in pauimento velut sonitum pedum hominis, huc atque illuc ibidem de-ambulantis. Consternatusque pauore non minimo, erexit se paululum in genua, & in omnem partem circunspicere cœpit, æstimans aliquem de pauperibus, clausis ecclesiæ ianuis, in quolibet angulo delituisse. Cumque nullum alium quàm se solum intra parietes basilicæ esse cerneret, iterùm se ad orationem inclinauit, ac psalmum, quem priùs inchoauerat, repetiuit: sed antequàm vnum eius versum complere potuisset, capsa quæ altari imposita sacras beati Marcellini reliquias continebat, repentino crepitu tam vehementer insonuit, vt quasi malleo percussa dissiluisse putaretur. Duo quoquè ostia basilicæ, quę iam clausa erant, occidentale videlicet atque australe, velut aliquo pulsante atque impellente, simili modo sonuerunt.

Martyr indicat se velle suas reliquias coniungi.

Quibus exterritus ac stupefactus, cùm quid sibi agendum esset penitùs ignoraret, surgit ab altari, & in lectum suum se pauitando proiecit: subitoque sopore depressus, vidit sibi quendam ignoti vultûs virum assistere, qui se talibus verbis compellaret: Certúmne est, ait, Einhardum sic ad palatium properare velle, vt reliquias S. Marcellini, quas huc detulit, priùs in locum, de quo sublatæ fuerant, non reponat? Cùm ille se huius rei ignarum esse respondisset, Surge, inquit, primo diluculo, eique ex authoritate martyrum præcipe, nè hinc abire vel alicubi pergere præsumat, antequàm reliquias illas loco suo restituat. Expergefactus surrexit, & vbi me primùm conuenire potuit, hoc quod sibi fuerat imperatum, mihi intimare curauit. Sed neque ego segniter in huiuscemodi negotio aliquid agendum arbitratus, immò id quod iubebatur, sine vlla morarum interpositione adimplendum esse iudicans, ipsa quidem die ea, quæ ad hoc necessaria videbantur, præparare iussi: Sequenti verò sacras illas reliquias corpori, de quo sumptæ fuerant, cum summa diligentia sociare curaui. Quod factum quàm gratum beatissimis martyribus foret, attestatione miraculi subsequentis liquidò comprobatur. Nam proxima nocte cùm ad matutinum officium in basilica solenniter sederemus, senex quidam gressuum officio destitutus, genibusque ac manibus nitens, reptando ad orationem intrauit. Is coram omnibus nobis per virtutem Dei & merita beatissimorum martyrum eadem, qua ingressus est, hora ità perfectè curatus est, vt ad incedendum ne baculi quidem sustentatione vlteriùs indigeret. Qui etiam & surdum se per continuum quinquenninm fuisse, simulque cum officio pedum auditum sibi redditum affirmabat. His ità peractis, ad comitatum, sicut superiùs me facere voluisse retuli, ibidem hyematurus multa mecum reputando profectus sum.

Cap. 10.

Visio cuiusdam.

Surdus & claudus senex restituitur.

LIBER TERTIVS.

Authoris Præfatio.

SCripturus virtutes atque miracula, quę beatissimi martyres Christi Marcellinus & Petrus, postquàm eorum sacratissima corpora de Roma in Franciam delata sunt, per diuersa loca fecerunt, immò quæ per illorum beata merita & pias orationes ipse rex martyrum Deus & Dominus noster Iesus Christus ad salutem hominum operari dignatus est: necessarium iudicaui breui præfatione perstringere, quòd ex his, quæ scribere disposui, maior pars ad notitiam meam aliorum relatione perlata est: quibus tamen vt fidem haberem, ex his quę ipse vidi & coràm positus agnoui, tam firmiter mihi persuasum est, vt sine vllo dubitationis scrupulo vera esse crederem, quæ ab his dicebantur, qui se illa vidisse testati sunt, tamersi personarum, à quibus hæc audieram, aut paruam, aut nullam catenùs notitiam haberem. Cæterùm de his omnibus ca primùm scribenda videntur, quæ in eo loco gesta, & à meipso visa sunt, ad quem suos sacratissimos cineres ijdem beatissimi martyres transferri prçceperunt. Deindè illa, quæ in Aquensi palatio sub ipsis aulicorum obtutibus facta memorantur. Tum ea, quæ per diuersa loca, ad quæ religiosis viris petentibus ac me tribuente, sacræ illorum reliquiæ delatæ sunt, gesta referuntur, censui esse ponenda: vt hoc ordine in relatione seruato, nihil remaneat ex omnibus signis atque miraculis, quæ ad nostræ paruitatis notitiam peruenire potuerunt. Sed iam nunc pręfatione completa, ipsa quæ dicenda sunt, miracula proferamus.

Sacratissimi martyrum cineres.

Post-

Cap. 1. POstquàm sacra beatissimorum martyrum corpora, sicut iam in superioribus demonstratum est, ipsis iubentibus & nobis morem gerẽtibus ad locum, in quo nunc requiescunt, cum ingenti fidelium populorum exultatione perlata, & celebratis in campo Missarum solẽnijs, manibus sacerdotum, quorũ ibi tunc non paruus numerus erat congregatus, in basilicam deportata sunt, feretrumque quo vehebãtur, iuxta altare positum est, & iterùm aliud officium ibidèm celebrari cœptum: subitò quidam adolescens renum dissolutione affectus, atque ideò curuus ac baculis innitens, de media circunstantis populi multitudine prorupit, seque ad adorandum inclinare cupiens, in genua procubuit: sed mirum in modum velut aliquo se reuellente, vel potiùs retrahente, supinus cecidit, similisq; dormienti diutissimè iacuit. Tum quasì euigilans, in sessum se erexit: ac deindè post paululum nullo adminiculante surrexit, stansque in medio circunfusæ multitudinis, vnà cum cæteris de recepta sanitate gratias agendo, Dei misericordiam collaudauit. Hic se de pago Portiano cum alijs pauperibus ac peregrinis illuc venisse, Danielemque vocari nobis percontantibus indicauit. Eadem ferè hora, eodemque, vt ità dicam, momento, quo is, de quo nunc diximus, intra ecclesiam & coram ipso altari per virtutem Christi & intercessionem martyrum sanitatem est consecutus, mulier quædam paralytica, & penè omnium membrorum officio destituta, pro foribus ecclesiæ iacens, in auxilium suî sanctos martyres inuocauit: & mox cunctis cernentibus, qui circà steterant, cœpit commoris visceribus velut nauseabunda concuti, ac deindè magnam vim phlegmatis ac bilis vomendo projicere. Quo facto, paululum aquæ frigidæ sumens, de loco in quo iacebat, se leuari rogauit, & baculo nitens basilicam introiuit, adoratisque martyribus ac recepto membrorum vigore, ad propria repedauit.

Adolescens contractus curatur.

Item paralytica.

Cap. 2. Intereà quidam homo Vuillibertus nomine, haud longè à basilica, in qua nunc beatorum martyrum corpora requiescunt, domum habens, inter cæteros, qui ad venerationem Sanctis exhibendam conuenerant, ad feretrum accessit, & quasi pro dono quadraginta denarios obtulit. Quí cùm à nobis fuisset interrogatus quis esset, quidque sibi vellet huiusce muneris oblatio, retulit se ante paucos dies grauissimo languore correptum, ad extrema fuisse perductum, adeò vt ab omnibus qui se viderant, desperatus admoneretur, vt omnes facultates suas pro remedio animæ suæ celeriter erogaret: seque ità fecisse. Iamque omnibus quæ habebat, ad quæ pia loca danda forent dispositis, vnum ex seruis suis cum ingenti gemitu fuisse conquestum, quòd perperàm ac valdè negligenter ab eis factum esset in eo, quòd nihil de bonis eius Sanctis nupèr de Roma venientibus datum esset. Tum se circunstantes interrogâsse, si aliquid de rebus suis superesse scirent, quod ad martyres mitti potuisset. Erant * enim adhuc in Michilunstat, & nondùm aliquibus signis inclaruerat, quòd indè migrare deberent. Tum quendam sibi respondisse, quoniam de omnibus rebus eius vnus tantùm porcus remansisset, & non esse deputatum, quò dari deberet. Tunc sibi complacuisse, seque præcepisse, vt venundaretur, & post obitum suum pretium illud ad martyrum luminaria mitteretur. Quibus verbis expletis, tam subitam se asserit sensisse medelam, vt protinùs omni dolore fugato, etiam edendi desiderium habuerit, ciboque sumpto intantùm breuì confortatus sit, vt in crastinum ad omne opus, quod rei familiaris necessitas postulâsset, procurandum vel faciendum percommodè ire potuisset. Post hoc porcum illum fuisse venditum, & hoc esse pretium eius, quod ex voto beatis martyribus offerebat.

** autem*

Mira curatio hominis iã desperati, post votum Martyribus nuncupatũ.

Cap. 3. Reliquas virtutes atque miracula, quæ per eos Dominus ad salutem hominum operatus est, quoniam quo ordine dicantur nihil referre video, ità vt memoriæ occurrerint, censui describenda: quia in earum relatione magìs quid & quarè, quàm quandò aliquid gestum sit, considerandum est. Collocatis igitur in eadem basilica more solenni beatorum martyrum reliquijs, cùm secundùm ecclesiasticæ institutionis consuetudinem sacra Missarum solennia quotidiè celebrarentur, contigit vt quadam die, cum diuina res ageretur, & nos in superioribus eiusdem ecclesiæ locis constituti, super subiectum atque in inferioribus constitutum populum intenderemus, clericus quidam seminudus, qui inter cæteros ad idem officium venerat, atque in media multitudine consistebat, tam graui ruina subitò collapsus

lapsus est, vt mortuo similis in pauimento diutissimè iacuisset. Quem cùm stertentem aliqui ex circunstantibus leuare atque erigere conarentur, tanta vis sanguinis ex ore & naribus erupit, vt tota anterior pars corporis, id est, pectus & venter & vsq; ad vestem, qua inguina tegebantur, hac esset exuberatione perfusa. Qui cùm allata aqua fuisset refocillatus, resumptis viribus clarè locutus est. Nam postmodùm à nobis interrogatus, testatus est se ab infantia sua vsque in præsens neque audire aliquid, nec loqui potuisse. Patriam sibi esse Britanniam, se natione Anglum, matrem suam visitandi gratia, quæ Romæ peregrinaretur, iter arripuisse, atque ità inter cæteros peregrinos, qui vnà Romam ire volebant, in illum locum peruenisse: sed socijs suis abeuntibus se substitisse, ipsumque diem, quo sanus factus est, septimum esse ex quo in locum illum venerat. Cumque ab eo nomē eius quæreremus, respondit se nomen suum penitùs ignorare, pro eo quòd ex eo tempore, quo obsurduit, nunquàm nomen suum audierit. Clericus surdus & mutus fit incolumis.

Exin post aliquot dies, cùm more solenni ad vespertinum officium in ecclesia fuissemus congregati, puella quædam surda & muta, quam de pago Biturigum pater eius ac frater salutem quærēdi gratia per multa Sanctorum loca trahentes, tandèm illuc perductam inter cæteros in eadem ecclesia stare fecerunt, subitò velut insania quadam excitata, tabulas quarum crepitu ad eleemosynam petendam vtebatur, quanta potuit virtute concussit, atque in populum ante se constitutum furibunda proiecit. Tum ad sinistrum ecclesiæ parietem accurrens, velut in eundem ascensura, trium vel eo ampliùs pedum saltu in altum dato, supina corruit: & cùm ibi paululùm mortuo potiùs quàm dormienti similior iacuisset, atque eruptione sanguinis, qui ex ore ac naribus nimius profluebat, esset penè tota respersa, à circūstantibus sublata, atq; in medium basilicæ deportata est. Cumq; & ibi aliquandiù iacuisset, velut de graui somno experrecta resedit: ac deindè manus his qui adstiterant porrigēs, vt in pedes erigeretur quibus poterat nutibus orauit. Erecta ad altare deducitur: vbi cùm Ratleicū inter alios clericos, qui iuxta altare consistebant, stantem ac se respicientem cerneret, protinùs in hęc verba prorupit, Tu es, inquit, Ratleicus: tu, ait, hoc nomine vocitaris: tu es seruus horum Sanctorum. Quam cùm ille percontaretur vndè hoc scisset, vel quis ei nomen suū indicâsset: Sancti, inquit, isti, qui hic requiescunt, quādò velut dormiens iacui, accesserūt ad me & miserunt digitos suos in auriculas meas, dixeruntque mihi: Cùm surrexeris, & ad altare accesseris, clericus ille iuuenis, quem coram te assistere ac te intendere videris, scito quòd ille Ratleicus vocatur, & ille seruus noster est. nam ipse est, qui ad hūc locum corpora nostra detulit. Et reuerà ità erat. Siquidem ipse erat, quem propter sanctorum reliquias à quodam Diacono recipiendas, nobisque deferendas Romam nos misisse in primo libro memorauimus. Et hæc quidem hoc modo coram nobis per virtutem beatissimorum martyrū depulso infirmitatis spiritu, integerrimam corporis sui sanitatem est consecuta: quam pater ac frater, qui eam illò deduxerunt, à tempore natiuitatis suæ surdam & mutam semper fuisse testati sunt. Cap. 4. Per visum sancti fœminā surdā & mutam sanant.

Miraculum autem, quod nunc narraturus sum, egoipse non vidi, sed verbis eorum, quorum hoc relatione mihi compertum est, non minùs quàm proprijs oculis credere possum. Ideoq; non vt auditum, sed potiùs vt à meipso visum, incunctanter ac sine vlla dubitatione proferre decreui. Mercatores quidam de ciuitate Moguntiaca, qui frumentum in superioribus Germaniæ partibus emere, ac per fluuium Mœnum ad vrbem deuehere solebant, cæcum quendam natione Aquitanum, nomine Albricum, mercedis à Deo promerendæ gratia naui suę impositum, sicut ipse petiuerat, ad basilicam beatorū martyrum deduxerunt. Qui cùm ibi egressus, atq; in domo custodis ecclesiæ esset hospitio receptus, septem vel eo ampliùs dies ibidèm moratus est. Habebat enim præter cæcitatem, quæ ei propter quod oculis carebat, & naturalis iam esse videbatur, horribilem ac fœdam totius corporis infirmitatem. Erat enim omnium membrorū ingens tremor, qui eundē tam graui quatiebat incommodo, vt proprijs manibus cibum ori suo porrigere penitùs non valeret. Is cùm die quadam horis antemeridianis in hospitio iacens obdormisset, vidit per soporem quendam sibi assistentem, seque monentem vt citò surgerēt, atque ad ecclesiam festinaret: tempus dicens aduenisse, quo de illa miserabili passione per virtutem Sanctorum liberari deberet. Expergefactus, atque ad ecclesiam ductus, pro foribus in quodam lapide consedit. Agebatur tunc in ecclesia more Cap. 7. Visio hominis miserabilis.

solenni diuinū officium,& expletis orationibus, quæ sacram Euangelij lectionem præcedere solent,ipsum legi cœptum est.Cuius cùm vix duo versus fuissent legendo completi,ecce repentè velut vim patiens,tremulosus ille vociferatus est, dicens: Adiuua me sancte Marcelline. Quo clamore tametsi omnes, qui in ecclesia erant,haud parua forent perturbatione cōmoti, maiore tamen parte propter reuerentiam euangelicæ lectionis in loco remanente, plures ad videndum quænam causa huiusce clamoris existeret accurrerunt: & vt postea testati sunt, inuenerunt eundem in eo,quo consederat loco,extento ac resupinato corpore iacentem,mentumque ac pectus cruore ex naribus profluente inundatum. Qui cùm ab eis erectus,& paululum aquæ frigidæ sumens fuisset recreatus, retulit sibi visum fuisse tunc,cùm illam vocem emiserat,quòd aliquis eum pugno in ceruicem percussisset,atque ideò beati martyris auxilium implorâsset. Cæterùm hunc ictum tam salutarem ei fuisse constat,vt ex illo temporis momento nullum illius fœdæ agitationis vestigium in eius corpore vlteriùs appareret. Is posteà per duos ferè annos in eodem loco mansit,& vt ipse testatus est,nulla nox in hoc biennio fuit, in qua per somnium eosdem, qui eum saluum fecerunt, martyres non vidisset, multa quoquè ab eis audîsset,quæ alijs dicere iubebatur: ex quibus pleraque nunc impleri cernimus,quæ ille tunc futura esse prædixit.

Redditur ei incolumitas à S. Marcellino.

Cap.6. Post paucos dies vidimus & alium quēdam simili morbo implicitum,in eadem basilica per eorūdem Sanctorum merita non dissimili modo curatum. Nam quadam nocte cùm ad matutinum officium celebrandum,& diuinæ legis lectiones audiendas in ecclesia sederemus, intrauit quidam habitu clericali, trementibus membris: baculoque nitens,titubantia vestigia ægrè gubernabat. Cumque se iuxta parietem ad orandum inclinaret, ingenti voce emissa, repentino casu cernuus ruit,ac parua temporis mora interposita,ab eo quo tenebatur incommodo sanus surrexit.Is,cùm ab eo quæreremus,si aliud aliquid,præter quod nos omnes videre potuimus,sibi visum fuisset ea hora,qua salutem est consecutus: dixit se paulò antè,quàm basilicam fuisset ingressus,ad ecclesiam veterem,quæ Occidentem versus à noua basilica,in qua martyres tunc quiescebant,paruo spatio distabat,orādi gratia venisse,& cùm eam clausam offendisset,pro foribus orâsse. Deindè cùm se erexisset,& ad ecclesiam ire cœpisset, vidisse quendā clericum veneranda canitie,stola alba indutum,eò quò & ipse ire volebat se præcedentem. Quem,vt ipse asserit, secutus est vsq; ad ostium basilicæ: quò cùm ambo venissent,is qui præcedebat substitit,sinistro posti se applicans,quasi vellet vt ille priùs ingrederetur,quē ipse paulò antè præcesserat: cunctantique vt ante se intraret, annuendo imperauit. Qui cùm intrâsset,& ad orandum se inclinâsset,post tergum eius stetit,& eum pugno in ceruicem percussit atque prostrauit, & confestim euanuit. Quem tamen nemo alius,nisi solus ille qui sanatus est,videre potuit.

Sanitas restituitur etiam alteri morbido.

Visio eius.

Cap.7. Sub idem ferè tempus,cùm quadam nocte surgentes,ad ecclesiam iremus, inuenimus pro foribus ecclesiæ quendam puerum in porticu iacentem, adeò miserabiliter contractum,vt mento genua iungerentur. Qui vnum ex his, qui nos sequebantur,rogauit vt se in ecclesiam deportaret. Et ille misericordia motus sustulit eum,& in ecclesia iuxta cancellos iacere fecit. Qui confestim irruente sopore,vbi iacuit obdormiuit, nec priùs euigilauit plenè, quàm de illa miserabili contractione per suffragia Sanctorū ità perfectè sanatus est,vt euigilans per se de loco, in quem alio portante delatus est,surgeret,atque ad altare Deo gratias acturus accederet. Is tamen vbi dies illuxit,& nos cum eo loqui potuimus, retulit se tribus vicibus,prius quàm signum ecclesiæ sonuisset, à quodam sibi ignoto clerico excitatum, atque admonitum vt nequaquàm prætermitteret, quin tempore matutini officij in ecclesiam veniret. Se quoquè ità fecisse,ac posteà,sicut nos vidimus, in ecclesia dormientem integram sui corporis sanitatem recepisse. Et hic quidem annorum circiter quindecim esse videbatur.

Puer miserè contractus reualescit.

Cap.8. Alium itidèm vidimus,non puerum,vt hic erat,sed senem atq; decrepitum, pari morbo affectum,eodem in loco simili modo simili in tempore curatum. Quem & ipsum nocte quadam, cùm propter matutinum officium celebrandum ad ostium ecclesiæ venissemus,in ipso limine repetimus. Qui genibus nitens, duobus se baculis sustentabat,ac sic illo tardissimo motu ad ingrediendū nos morabatur. Cumque post tergum eius constituti,illam pigram promotionem præstolaremur tar[illegible]

suau issi

suauissimi odoris fragrantia de basilica procedens nares nostras impleuit, vt omnium aromatum ac thymiamatum artificiosam compositionem sua præstantia superaret. Intrauit tandem, & coram nobis iuxta cancellos quasi ad dormiendum procubuit: nos quoque basilicā ingressi, nostris locis constitimus, ac simul cum alijs psalmos qui dicebantur, solenni more cantauimus. At vbi prima lectio recitari cœpta est, audiuimus eūdem senem gemere, & quasi qui vim pateretur, auxilium implorare. Ac deinde interiecto parui temporis spatio, vidimus in sessum se erigere, ac protinus baculis, quibus incessum regere solebat, assumptis etiā in pedes constitisse. Et nos quidem hæc vidimus: ipse autem fatebatur sibi visum fuisse, quod se iacentem quasi duo quidam apprehēdissent, vnus per humeros & brachia, alter per crura & pedes, ac sic trahendo, neruos suos qui contracti erant extendissent. Et quia præter hoc contractionis incommodum etiam surdum se fuisse asserebat, dixit sibi cùm in sessum fuisset erectus, velut ictum pugni validissimè ferientis in caput superuenisse, vocemque simul vt in futurum audiret imperantis audisse. Hic senex hoc modo sanatus, de pago Heluetiorum, qui nunc Aragaouin vocatur, se venisse, & natione Alamannum esse testatus est. *Odor suauissimus sentitur.* *Senex contractus erigitur.*

Alius autem simili modo neruorum contractione debilitatus, qui se de vico Leodico, vbi S. Lambertus corpore requiescit, venisse dicebat, quadam Dominica nocte post peractum matutinale officiū nobis iam de ecclesia regressis, cùm propter eos, qui delongè venerant, & ad sua redire festinabant, hostiæ salutaris sacramenta presbyter ex more celebraret, coram omnibus qui aderant in pauimentum cecidit, ibique paruo temporis spatio velut soporatus iacuit. Dein quasi de somno expergefactus, nemine se subleuante surrexit. Cumque vnus ex circunstantibus baculos, quibus antè vti solebat, & cùm caderet, de manibus eius elapsi procùl iacebant, sumeret eique porrigeret, renuit dicens: Absit à me, vt eos vlteriùs attingam. Sed & iste ad hunc modum curatus, in patriam repedauit, de qua reptando potiùs quàm incedendo, ad martyrum limina peruenerat. *Cap. 9.* *Redit salus etiam alteri contracto.*

Nec multò pòst, cùm ego mēse Nouembrio secundùm consuetudinem in palatio hyematurus, ad comitatum ire disponerem, iamq; iter ingressus, transmisso flumine Rheno, in villam regiam, cui Sinciacus vocabulum est, ad manendum venirem, & post cœnam, qua aliquam noctis partē occupauerat, in cubiculi secretum, vbi quieturus eram, cum familiaribus meis me recepissem, minister qui potum nobis porrigere solebat, quasi noui aliquid nunciaturus festinanter intrauit. Quem ego intuitus, Quid tu, inquam, narrare vis? Nam vt video, habes nescio quid, quod ad nostram vis perferre notitiam. Tum ille, Signa, inquit, duo coram nobis modò facta sunt, quæ vobis indicare veni. Cumque cum quicquid vellet dicere iussissem, Modò, ait, cùm de cœna surgentes hoc cubiculum intrâstis, ego cum socijs meis descendi in cellarium, quod huic cœnaculo subiectum est. Vbi cùm ceruisiam ministris petentibus distribuere cœpissemus, superuenit puer missus à quodam conseruo nostro, flasconem ferens, quē sibi impleri flagitabat. Qui cùm esset impletus, petijt vt etiam sibi de eadem ceruisia quantulumcunque daretur ad bibendum. Datum est in vase, quod casu vacuum supra cupam, in qua ceruisia erat, positum fuerat. Sed vbi hoc hausturus ori admouit, cum ingēti admiratione vinū hoc, non ceruisiam esse clamauit. Cumque eum is, qui & flasconem impleuerat, & id ipsum quod illi datū fuit, de eodem foramine traxerat, mendacij cœpisset arguere, Sume, inquit, & gusta, & tunc me non falsum, sed potiùs verum dixisse probabis. Sumpsit ille atque gustauit, sibique similiter vinum hoc, non ceruisiam sapere testatus est. Tunc tertius & quartus cæterique, qui aderant, singillatim gustando & mirādo, totum quod in vase fuerat ebiberunt. Quotquot autem indè gustauerunt, meri, non ceruisię id saporem habuisse testati sunt. Intereà cùm in huius signi admiratione attoniti stuperent, contigit vt cereus, cuius lumine ibidem vtebantur, & tunc propter cupam parieti affixus ardebat, nemine contingente in madens humore pauimentum caderet, atque ità esset extinctus, vt ne paruissima quidem in eo scintilla remaneret. Quem vnus eorum arripiens, ad ostium cucurrit, sed horrore tenebrarum permotus, priusquàm egrederetur, in ipso limine stans, Sancti, inquit, martyres Marcellinus & Petrus nos adiuuent. Ad quam inuocationem cereus ille, quem manu tenebat, accensus est. Hæc vbi audiui, confestim Deo omnipotenti, vt par erat, laudem dixi & gratias egi, qui Sanctos suos semper & vbique glorificat, & nos *Cap. 10.* *Ceruisia mutata in vinum.* *Cereus diuinitùs accēditur.*

famulos suos, qui sacras eorum reliquias tunc nobiscum habebamus, de tantis virtutibus lætificare dignatus est. Illum autem, qui hæc mihi nuntiauit, expleta narratione ad mansionem suam secedere iussi. Cæterùm cùm me ad quiescendum in lectulo collocâssem, cœpi mecum multa voluendo tractare atque mirari, quidnam sibi vellet, quidve portendere posset illa ceruisia in vinum, id est, deterioris potionis in meliorem facta mutatio: aut cur in eo loco, id est, in regia domo, ac non potiùs in eo, vbi beatorum martyrum, qui hęc prodigia per virtutem Christi fecerunt, sacratissima corpora recondita sunt, huiuscemodi miraculum euenisset. Sed licet ad huius quęstionis certam indaginem longa ac solicita cogitatione peruenire nequirem, certum tamen habui & certum semper habebo, illam diuinam atque supernam virtutem, per quam hæc atque alia huiusmodi miracula fieri creduntur, nihil vnquàm sine causa vel facere vel fieri sinere in creaturis, quas ad suam prouidentiam & gubernationem pertinere non dubito.

Cap. 11.

Conuentus procerum Aquisgrani.

Igitur indè digressus, sicut superiùs dixi, ad comitatum perrexi. Nam Imperator Ludouicus eo tempore Aquisgraui palatio consistens, conuentum procerum ibi fieri media ferè hyeme præceperat: vbi & ego inter cæteros adesse iussus, quia de vicinia beatorum martyrum abesse cogebar, parùm iucundas in palatio moras faciebam. Ideoque post vnum, ex quo illò veneram, mensem exactum, misi quendam ex nostris, nomine Ellenhardum, præcipiens ei, vt ad limina beatorum martyrum quanta posset celeritate festinaret, visitatisque fratribus nostris, quos indè digrediens ad diuinum seruitium faciendum ibi dimiseram, atque omnibus, quæ ibidem agerentur, diligenter exploratis, ad nos citò recurreret. Qui cùm illuc venisset, tribus ibi mansit diebus. Quarto verò cùm iam ad nos reuerti disponeret, cæcus ille, nomine Albricus, cuius in superioribus fecimus mentionem, detinuit abire parantem, affirmãs eum non priùs iter suum ingressurum, quam tale signum fieri vidisset, cuius relatione me lętum atque oppidò gaudentem efficeret. Addidit etiam, beatissimos martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque hoc in mandatis dedisse, vt perquireret quẽdam pauperem, nomine Gisalbertum, immani gibbo depressum, ac proindè curuum & breuibus baculis innitentem, atque inuentum in cœnaculo, quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officij iuxta reliquias, quæ ibi erant, collocaret, eò quòd ibi per merita & virtutem Sanctorum, quorum illæ reliquiæ essent, de illa gibbi deformitate atque curuitatis incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atq; iter, quod aggredi parauerat, distulit in crastinum. Ac cæcus ille iussum pauperem perquirens inuenit, & vt ibi præceptum erat, in superioribus ecclesiæ partibus iuxta prædictas reliquias officij matutini tempore collocauit. Erant autem illæ reliquiæ, quod nondùm noueramus, beati Marij martyris, & vxoris ac filiorum eius, Marthæ videlicet, Audifacis & Habacuc. Quæ vtiquè simul cum sanctorum Marcellini & Petri corporibus, & in eodem loculo ad nos perlatę sunt: sed is qui eas detulit, cuius essent reliquię nesciuit. Nam ille, qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse vẽturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæ reliquiæ forent, per semetipsum mihi indicaturum. quod posteà factum est. Pauper verò, qui iuxta illas à memorato cæco fuerat collocatus, cùm secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pauorem audientibus incussit. Ad quem cùm nonnulli clericorum vnà cum illo, qui hoc ibi opperiri iussus fuerat, accurrissent, inuenerunt eum pronum atque extentum propter altare iacentem, pauimentumque quod ori eius subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem leuantes, & allata aqua refocillantes, sanum & rectum, neque vlla camelinæ illius tortitudinis signa retinentem in inferiores ecclesiæ partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram, ad me cum summa festinatione regressus, cùm ea quæ viderat retulisset, magno nos gaudio atque exultatione repleuit.

Sancti martyres apparent cuidã.

Reliquiæ Marij, Marthæ, Audifacis & Habacuc martyrum.

Gibbosus & curuus sanatur.

Cap. 12.

Nec multò pòst Ratleicus, qui sacros martyrũ cineres, sicut in superioribus demonstrauimus, Roma detulit, vt ipse asserebat, iussus venit, deferẽs libellum com plura capitula continentem. Cuius rationem talem esse retulit, dicens sibi cæcum illum, cuius modò fecimus mentionem, ex authoritate martyrum præcepisse, vt ea capitula describeret, mihique deferret, ac diceret vt ea susciperem, atque Imperatori legenda offerrem. Suscepi ab eo libellum atque perlegi, emendatumque

Libellum quẽdam iubent marty-

ac

ac noniter scriptum Imperatori, vt iusserat, obtuli. & ille quidem suscepit atque perlegit: sed de his, quæ per hunc libellum facere iussus vel admonitus fuerat, perpauca adimplere curauit. Quid autem illa capitula continerent, aut quid ab eo factum, quidve dimissum sit, alio potiùs in loco, quàm in isto, commemorandum est. Illud tamen non solùm non prætereundum, quinimmò apertè ac dilucidè censeo conscribendum, qualiter reuelatum & iussum sit, vt libellus ille fieri, atque regi dari deberet. quæ Ratleicus hoc modo contigisse retulit. Ante paucos, inquit, dies cùm in ecclesiam ad agendum nocturnum officium ex more conuenissemus, adijt me cæcus ille, quem nôstis, rogans vt in partem aliquam secretiorem cum illo secederem. Feci vt volebat, & cum eo cellulam, in qua quiescere solebam, ingressus sum. Tum ille prior, Hac, inquit, nocte paulò antè quàm sono signorum excitati surgeremus, apparuit mihi per visum quidam vir canitie venerabilis, veste candida indutus, virgam auream manu tenens, ac talibus me verbis compellauit: Vide, inquit, Albrice, vt cuncta quæ tibi dixero, benè intelligas, eaque adeò tenaci memoria retineas, vt etiam alijs, qui illa scripturi sunt, exponere valeas. Volo enim vt scribantur, & Ludouico Imperatori ad legendum per seniorem vestrum ostendantur. Sunt quippè valdè necessaria non solùm ad cognoscendum, verùm etiam ad faciendum principi, in cuius regnum isti martyres diuina iussione venerunt. Tunc incipiens, duodena vel eo ampliùs capitula per ordinem pronuntiauit, mihique præcepit, vt tibi & alijs quatuor, quos tibi dicturus sum, illa enumerem atque exponam. Et post hæc tu libellum facias, eumque seniori tuo, qui nunc in palatio moratur, deferas, eique ex martyrum authoritate præcipias, vt eundem quantò celeriùs possit, Imperatori offerat. Deindè subiungens, Nostine, inquit, quis ego sim, qui tibi ista præcipio? Tum ego nihil hæsitans, sanctum Marcellinum eum esse respondi. Et ille, Non ità est, inquit, vt opinaris: sed Gabriel Archangelus ego sum, personamque ac formam Marcellini idcircò assumpsi, quia Dominus Deus omnium rerum atque causarum, ad istos martyres pertinentium, curam mihi commisit: & nunc veni, vt hæc tibi indicarem, quæ scribere præcepi: quoniam diuinæ voluntatis est, vt ea ex authoritate eorum ad notitiam regis sine morarum interpositione perueniant. Tu verò sicut tibi præcepi, primo diluculo post completum matutinum officium nuntia quæ audîsti his, quibus ea nuntiare iussi. Tum ego, Nemo est, inquam, qui credat, quòd Angelus mecum locutus sit, aut me ista nuntiare mandauerit. Non erit, inquit, ità, sed dabo signum, quod facias coram eis: quo viso, nullam vltrà dubitationem habebunt de his, quæ ad eos ex mea iussione pertuleris. Proindè volo dicas Ratleico, vt exhibeat tibi duos cereos nouos, qui nondùm accensi fuissent: & vnum ex eis dextra, alterum sinistra tenens, sta coram altari: & cùm omnia quæ tibi præcepi, narrando compleueris, dic eis qui hæc audiunt, vt in hoc credant vera & ab Angelo Dei esse mandata, quæ dixisti, si hi cerei in manibus tuis sine adhibitione ignis visibilis fuerint videntibus illis illuminati. Quo facto, scriptus est libellus, mihique allatus, ac per me regi oblatus, ab illo quoque acceptus atque perlectus est. Idcircò visum est mihi inter cætera miracula libelli huius facere mentionem: quia per occasionem, qua ille scribi iubebatur, contigit illa mirabilis & inusitata cereorum accensio, quam per merita beatorum martyrum fieri debere ipse, qui eos illuminauit, Angelus prænuntiauit.

Sub idem ferè tempus, cùm Ratleicus à nobis ad basilicam martyrum regressus est, allatus est nobis indè alter libellus, continens verba & ratiocinationem cuiusdam dæmonis, qui se Vuiggonem nominauit: quæ facta est ab eo coràm multis testibus ante altare, iuxta quod sacri martyrũ cineres repositi sunt, ad interrogationem presbyteri, qui exorcismum super energumenum legerat: quod hoc modo contigisse narratur. Prædiũ est in pago Nitahgouue, vocabulo Hecgstat, pertinens ad monasterium S. Nazarij: de quo puella quædam annorum circiter sedecim, ab eodem erratico spiritu possessa, ad basilicam martyrum à parentibus suis adducta est. Quæ cùm ante tumbam sacra corpora continentem venisset, & presbyter super caput eius exorcismum secundùm consuetudinem perlegisset, ac deindè dæmonem qualiter & quandò in eam fuisset ingressus percontari cœpisset: non barbara lingua, quam solam puella nouerat, sed Romana locutione presbytero respondit. Cumque presbyter miraretur, atque interrogaret, vndè illi Latinæ linguæ notitia,

Ludouico Imper. offertur.

Visio cuiusdam.

Euidenti signo visionis veritas comprobatur.

Cap. 13.

Diabolus per obsessã puellã multa Latinè loquitur.

notitia, cùm patentes eius, qui ibi præsentes adstabãt, huiusemodi sermonem penitùs ignorarent, Parentes, inquit, meos nunquàm vidisti. Tum presbyter, Tu ergo, inquit, vndè es, si isti non sunt parentes tui? Et dæmon per puellam, Ego, ait, sum satelles atque discipulus satanæ, & multo iam tempore apud inferos ianitor fui: sed modò per annos aliquot cum socijs meis vndecim regnum Francorum vastaui, frumentum & vinum, & omnes alias fruges, quę ad vsum hominum de terra nascuntur, iuxta quod iussi eramus, enecãdo deleuimus, pecora morbis interfecimus, luem ac pestilentiam in ipsos homines immisimus: omnes quoquè aduersitates & cuncta mala, quæ iamdiù pro meritis suis patiuntur, nobis facientibus atque ingerentibus eis acciderunt. Hic cùm presbyter ab eo quęreret, quanam de causa ei fuisset huiusmodi cõcessa potestas: Propter malitiam, inquit, populi huius, & multimodas iniquitates eorum, qui super eum constituti sunt: qui munera & non iustitiam diligunt, qui plùs hominem quàm Deum metuunt: qui pauperes opprimunt, viduas & pupillos ad se vociferantes audire nolunt, nulli iustitiam nisi mercanti faciunt. Præter hæc sunt & alia multa ac penè innumerabilia, quæ tam ab ipso populo, quàm à rectoribus eius quotidiè committuntur: vt sunt periuria, ebrietates, adulteria, homicidia, furta, rapinæ: quæ nemo fieri prohibet, & cùm facta fuerint, non est qui vindicet. Potentiores quique turpibus lucris inseruiunt, & loco superiore, quem propter regendos inferiores acceperũt, ad superbiam & inanem gloriam abutuntur: odium & inuidiam non tam inter extraneos, quàm inter propinquos & affinitate coniunctos exercent: amicus amico non credit: frater fratrem odit: pater filium non diligit. Rari sunt, qui fideliter ac deuotè decimas dent: rariores, qui eleemosynas faciant. Et hoc ideò, quia quicquid Deo vel pauperibus dare iubentur, id sibi perire arbitrantur. Iniquas mensuras & iniusta pondera contra Dei præceptum habere non verentur: fraude se alterutrùm circunueniunt, falsa testimonia dicere non erubescunt. Dies Dominicos ac feriatos non custodiunt: sed in his, àc si in cæteris, prout voluntas eorum tulerit operantur. Propter hæc & alia multa, quæ Deus aut præcepit hominibus vt facerent, aut prohibuit nè facerent, quia populus hic per contumaciam mandatis eius inobediens effectus est, permissi, immò iussi sumus ea facere in rebus humanis, quæ superiùs enumeraui, vt perfidiæ suæ pœnas luant. Sunt enim perfidi atque mendaces, cùm hoc seruare non curant, quod in baptismo promiserunt. Hæc omnia dæmon per os barbaræ puellæ Latinè locutus est. Et cùm presbyter imperando vrgere cœpisset vt exiret, Exibo, inquit, non propter tuum imperium, sed propter Sanctorum potestatem, qui me in illa diutiùs manere non permittunt. His dictis, puellam in pauimentum proiecit, atque ibi aliquantulùm velut dormientem prono corpore iacere fecit. Post paululum verò illo recedente quasi de somno euigilans, per virtutem Christi & merita beatorum martyrum puella cunctis, qui aderant, cernentibus atque mirantibus sana surrexit, nec post exactum à se dæmonem Latinè loqui potuit: vt palàm posset intelligi, non illam per se, sed dæmonem per os eius fuisse locutum. Heu proh dolor ad quantas miserias tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali dæmones doctores sunt: & incentores vitiorum ac persuasores criminum, de nostra nos correctione commonent.

[Margin: Vide concionatorẽ dęmonem, carpentem vitia, quorum ipse incentor est.]

[Margin: Sanctorum potestate cogitur dæmõ exire è puella.]

Cap. 14. Eodem ferè tempore sanctimonialis quędã, nomine Marethrudis, de pago Vuetareiba, quę dira paralysis ægritudine per decem annos tam immaniter tenebatur, vt tanto temporis spatio penè nullo ad humanos vsus corporis officio fungeretur: etiam à parentibus suis erat desperata, quoniam ad omnia Sanctorum loca, ad quæ ipsi poterant peruenire, eandem deduxerant. Sed tandèm ab eisdem tunc ad basilicam martyrum adducta, & tempore nocturnalis officij iuxta cancellos posita, per merita & intercessionem eorundem Sanctorum diù desiderata sanitate sine mora donata est adeò integrè atque perfectè, vt omnium membrorum firmitate recepta, quæ illuc lectica venerat, pedibus ad propria remearet. Sed vbi domum redire cœpit, in ipso itinere eadem, qua liberatam se gaudebat, infirmitate corripitur. Itaque reuersionis suæ pœnitentiam agens, iterùm se ad martyrum limen reduci rogauit. Moxque vt reducta est, quam discedendo amiserat, sanitatem sine vlla dilatione recepit. Voto igitur facto, vt sua sponte de Sanctorum obsequio iam ampliùs discedere non deberet, paruam sibi cellulam haud procùl

[Margin: Paralytica desperata integerrimè reualescit.]

procùl ab ecclesia ad manendum construxit: ac deinceps religiosè conuersata, in obsequio beatorum martyrum cum magna deuotione permansit.

Aliam quoque fœminam constat non multò pòst per eosdem beatissimos martyres magno incommodo liberatam: quæ res hoc modo gesta esse cognoscitur. In pago Nitahgaouue fundus est, Vrsella vocatus, qui à basilica martyrũ sex ferè leugarum interuallo dirimitur. In quo mulier quædam cùm manè facto de somno euigilans in lecto suo resideret, & iuxta consuetudinem expergiscentium protensione brachiorum & assidua oscitatione ad discutiendũ mœrorem se extenderet, os paulò diductiùs, quàm debebat, aperuit, disiunctisque iuxta aures maxillarum coagmentis, hians rictus constitit immobilis: nec iam os claudere valens, personæ quàm homini similior effecta, grauissimas incautæ oscitationis pœnas luebat. Hoc vbi mulierculis in eodem fundo habitantibus innotuit, accurrũt, herbisque & friuolis incantationibus malè habenti succurrere moliuntur. Sed non habuit effectũ vana ac superstitiosa præsumptio, vexabatque potiùs laborantem atque lædebat, quicquid imperitæ manus velut studio medendi eidem adhibuerũt. Intereà frater mariti eiusdem mulieris superuenit, salubrique consilio rogauit, vt ad basilicam martyrum sine mora duceretur, ibi affirmans esse sanandam, si vnquàm foret receptura sanitatem. Statimque iumento impositam ducere incipiũt: appropinquantes autem basilicæ, de iumento depositam pedibus incedere faciunt. Cumque eo loci ventum esset, vt iam turricula, quæ signa basilicæ continebat, ab eis conspici potuisset, eique vt ad eam videndam oculos leuaret hi, qui eam ducebant, imperarent, adspexit, vidit, ac sine vlla interposita mora sanitatem recepit. Ibi omnes pariter in terram corruunt, diuinã misericordiam, quibus valent laudibus extollunt, surgentesque ad basilicam properanter pergunt: & adoratis sanctissimis martyribus, ac votis pro modo facultatum persolutis, ad propria cum multa exultatione reuertuntur. Vidimus nos eandem fœminam, & cum illa locuti sumus, & ea quæ circa illam gesta fuerunt, ipsa narrante didicimus.

Cap. 15.

Signa basilicę, campanas dicit.

Admiranda curatio fœminæ cuiusdam.

Nunc illud referre volo, quod ipse in die natalitio beatorum martyrum contigisse vidi. Puer quidam surdus & mutus, qui ante triennium illuc venerat, & in domo custodis ecclesiæ ostiarius ab eo fuerat constitutus, festo die iam finito, & officio vespertino consummato, cùm iuxta ostium sederet, repentè consurgens basilicam intrauit, & à dextris altaris pronus corruit. Cumque eum æditus, qui candelabrum cum cereo ante altare ponebat, ibi iacentem inuenisset, continuò mihi hoc indicare curauit. Nos autem, qui tunc vnà eramus ecclesiam celeriter ingressi, eundem sicut ab æditùo repertus est, iacentem inuenimus. Quem cùm leuare iuberemus, velut grauissimo sopore depressus excitari non potuit. Tandem igitur quasi euigilans erexit se, cernensque nos circunstantes surrexit, atque ad eos, qui propè sibi assistebant, Latinè locutus est. Sunt quidã ex nostris, qui dicunt eundem puerum ferè ante sex menses, cùm in cuiusdam hominis nostri domo noctu dormisset, duo quædam verba per soporem fuisse locutum, & auditum, quo catenùs itidem vt loquela carebat, in illa hora recepisse. Quod ità factum indè conijciebatur, quia postquàm de illo somno experrectus est, cuncta quæ ei à quolibet imperabantur, ac si intelligeret facere curauit. Sed hoc videtur in hac virtute præcipuum, quòd idem non Latinè sed barbaricè sibi loquentem intelligebat: curatus autem, non barbaro sed Latino sermone loquebatur. Qui etiam beatos martyres se vidisse, & multa quæ alijs dicere deberet, ab illis se audisse narrauit. Sed cùm ea velut in crastinum dicturus, & in præsenti referre distulisset, intantùm illi per obliuionem deleta sunt, vt nihil de his omninò se audisse recoleret. Hunc ego, quia nomen suum ignorabat, propter prosperum virtutis effectum Prosperem vocari iussi. Qui adhuc superest, & apud custodem ecclesiæ in eodem, quo priùs fuerat, permanet officio.

Cap. 16.

Puer surdus & mutus, cùm nesciret Latinè, postquàm sanatus est, sic locutus est.

Pridiè verò quàm hic Prosper loquelam recepisset, hoc est, in vigilia eiusdem festiuitatis venit quidam iuuenis, similiter surdus & mutus in basilicam: & cùm supplici gestu opem Sanctorum implorarat, adiuuãte Domino, & ipse plenariam de vtroque morbo meruit recipere sanitatem. Hunc itidèm, vt priorem, quia nomen suum nunquàm audierat, Godescalcum appellaui. Is tamen, non vt Prosper, sed vt sibi gentilitium erat, barbaro sermone loquebatur, postquàm ei per merita Sanctorum copia fandi concessa est.

Cap. 17.

Alius curatur surdus & mutus.

Cap. 18. Cùm me quædam necessitas secundùm consuetudinem comitatum regis adire compelleret, mense Decembrio in ipsis, si benè recolo, Calendis de loco martyrum promouens, sequenti die ad castrum, quod moderno tempore Vuisibada vocatur, ibi mansionem habiturus adueni. Ibi cùm propter saltum, qui eidem loco contiguus est, commodiùs transeundum solito matutiùs surgeremus, profecti sunt pueri, qui nos cum impedimentis præcedere debuerunt. Sed postquàm de vicò, in quo mansimus, egressi viam carpere cœperunt, tanta eos tetræ noctis caligo circundedit, vt quò se vertere deberent, omninò scire non possent. Erat prætereà frigus ingens, & tecta pruinis terra, videndæ viæ copiam denegabat. Ipsa quoquè montium iuga, per quæ eundum erat, nubibus obsessa, quàm longè vel propè essent videri non poterant. Accessit ad hæc etiam vallibus insidens nebula, quæ sua crassitudine visum impediens, iter moliri cupientes remorabatur. Qui cùm tot obstaculis se impediri cernerent, nec quid agerent in promptu haberent, equis desiliunt, & viam quam videre non poterant, palpando quærere tentant. Sed vbi hoc parùm successit, assensis denuò equis, errori quem abominabantur, se potiùs committere, quàm moras facere decernunt. Igitur paululùm per tenebras procedentes, ad Crucem, quæ in via, per quam ituri erant, ob memoriam beati Marcellini erat posita, perueniunt. Causa autem eiusdem Crucis ibi ponendæ erat, quòd in eo loco habitatores vici, in quo eadem nocte mansimus, mihi ante biennium de palatio reuertenti, & reliquias beati martyris Marcellini, quæ tunc mihi redditæ fuerunt, deferenti occurrerunt, eamque ob recordationem huius facti ad venerationem beati martyris, quasi pro titulo vel monimento ponere curauerunt. Quò cùm prædicti pueri errando potiùs, quàm iter agendo peruenissent, inierunt consilium, vt ibi socios suos qui sequebantur opperiri deberēt, eosque ne aberrarent, sonitu buccinæ ad se congregarent: ac deinde cùm simul essent, beatos martyres ad opem sibi ferendam inuocarent, sublatisque in altum vocibus Kyrie eleison ter decantarent. Quo facto, tantus super eos totidem vicibus cælitùs emissi luminis fulgor emicuit, vt diurnæ claritatis candorem adæquaret. Quæ coruscatio tantum eis commodi ad iter suum agendum attulit, vt consumpta nebula tenebrisque discussis, via quoquè qua ire debebant, clarè cōspecta, iter suum, quanuis per syluas & opacos nemoribus montes, absque erroris impedimento vsque ad ortum auroræ peragerent. In prima siquidem coruscatione tantus calor vnà cum illo lumine venit, vt eum se velut accensæ fornacis vaporem sentire faterentur. Cuius afflatu non solùm nebula, verùm etiam illa, quæ tum & montes totamque syluam operuerat, pruina ità consumpta est, vt tertia coruscatione peracta, nullum illius algoris vestigium penitùs appareret. Hæc nobis ad vesperam eiusdem diei, postquàm ad mansionem venimus, hi qui viderunt atque experti sunt, narrauerunt. Quorum verbis fidem adhibentes, Dei omnipotentis misericordiam cum gratiarum actione laudauimus, eò quòd nos per merita Sanctorum suorum in omnibus necessitatibus nostris adiuuare & consolari dignatus est.

Crux in S. Marcellini memoriam posita in via publica.

Illustre miraculum ad inuocationē martyrū.

Cap. 19. Quanquàm omnia magna sint, & ad diuinam debeant referri potentiam, quæ propter mortalium salutem ex meritis beatorum martyrum gesta cognouimus: in eo tamen miraculo, quod nunc memoriæ mandare decreui, tam patenter Dei omnipotētis virtus clarè cognoscitur, vt nulli dubium relinquatur, quin in omni creatura sua quicquid voluerit facillimè possit efficere. Suntiligna dicitur villa in pago Nitahgouue, in qua presbyter quidam, nomine Vualtbertus, tenebat ecclesiam. Is mente captus magno suorum mœrore, ad basilicam martyrū adductus est. Ex quibus tres erant fratres eius, vnus presbyter & duo laici: quartus erat monachus propinquus ipsius de monasterio Hornbach, in quo & ipse presbyter à parua ætate fuerat educatus. A quibus cùm requirerem, si adhuc aliquid medelæ à quolibet medico eidem fuisset impēsum, Statim, inquiunt, cùm eum hac passione comperimus fuisse correptum, ad monasteriū in quo nutritus fuit, à nobis adductus est. Vbi cùm ei medici secundùm artis suæ peritiam multa fecissent, nec morbum ab eo depellere potuissent, suaserūt nobis amici nostri, vt eum ad horum Sanctorum misericordiā duceremus. Confidimus enim, quòd illum saluare possint, sicut alios multos accepimus hic fuisse saluatos. Post hæc hospitio recepti, quatuor diebus fuēre nobiscum, ducentes eum quotidiè ad ecclesiam, & coram sacris martyrum cineri-

Frustrà medici conantur mēte captū medeři.

cineribus iacere facientes. Quinta verò die frater eius presbyter, & monachus qui cum eo venerat, petierunt vt eum cum duobus fratribus suis laicis reciperem, donec ipsi reuerterentur. nam post triduum se dicebant esse reuersuros. Feci, vt voluerunt, eumque presbytero nostro Hiltfrido commendaui. Is cùm à presbytero receptus, & cellulam in qua ipse manebat, fuisset inductus, circa vesperam eiusdem diei commota vehementiùs, qua tenebatur, insania, vnum è fratribus suis, qui eum custodiebant, arrepto cultro, quod furenti casus obtulerat, voluit occidere: sed ille necem fugiendo declinauit, & nostris hominibus, qui propè erant, de vesania illius indicauit. Tum presbyter, cui cura eum custodiendi à nobis erat iniuncta, suggessit mihi simulque persuasit, vt eum vinciri permitterem. Vinctus igitur catenis ferreis, in lecto collocatur, obseratisque foribus, solus in cubiculo relinquitur. Excubant ante ostium fratres eius, & velut erumpere valentem peruigili cura custodiunt. Cæterùm vincula quibus tenebatur adstrictus, eiusmodi erant, vt dum in his esset, non in dextrum aut sinistrum latus se conuertere, neque aliter nisi supino corpore iacere potuisset. Dormiuit itaque, vt ipse testatur, neque ante mediam noctem euigilauit. At vbi galli cantare cœperunt expergefactus, vidit se non solùm vinculorum nexibus solutum, verùm etiam morbo insaniæ, quo laborauerat, liberatum: statimque ad laudes Deo dicendas tota mente conuersus, psalmis & hymnis, quos præ nimia gratulatione tametsi solus erat, satis clarè decantabat, omnes in vicinia eiusdem cubiculi dormientes excitauit. Tum surgens, ad ostium accessit, fratresque suos, qui ibi excubabant, vt se ad requisita naturæ foràs exire permitterent, rogauit. Illi autem hunc insanientis dolum rati, nequaquàm ei assentire ausi sunt: sed accersito hospite suo, qui eum ibidem incluserat, vt cum eo loquatur exorant. Qui postquàm cum eo locutus est, atque ex ratione responsionum suarum sanæ mentis esse intellexit, aperto ostio quò volebat ire permisit. Reuersumque recipiens, quid de vinculis, quibus eum onerarum incluserat, factum esset inquisiuit. Et ille, Catena, inquit, qua me vinxisti, salua est: & si vis scire vbi sit, quære eam & inuenies. Accenso itaque lumine, inuenerunt eam ante lectum, in quo ipsum quiescere fecerant, iacentem eo modo compositam, atque eisdem nodis adstrictam, quibus tunc fuerat, quandò eum cum ea in eodem lecto collocârunt, ac solum in eodem cubiculo dimiserunt. Quis hoc fecisse credendus est, nisi ille qui de nihilo creauit omnia, & qui in rebus quas condidit, talia potest facere, quæ nec intellectu comprehendi, nec humanis possunt sermonibus explicari? Quis enim aut cogitatione conijcere, aut verbis valeat enarrare, qualiter ille presbyter his vinculis fuerit absolutus, cùm nobis certissimum sit neminem esse, qui se solus possit eiusmodi nexibus exuere, si eis fuerit simili modo constrictus, sicut idem presbyter fuit, quandò solus in illo cubiculo inclusus est? Hi verò, qui eum ibidem dimiserunt, postquàm reuersi sanum & mentis ac memoriæ suæ compotem inuenerunt, læti & laudantes Deum simul cum eo ad propria regressi sunt. Hoc ità gestum, non quorumlibet testium relatione didicimus, sed ipsi per nos, quia ibidem tunc eramus, Deo volente cognouimus: atque ideò fiducialiter scribimus, quod nos contigit oculata, vt dicunt, fide cognoscere. Verùm quia cuncta, quæ de martyrum virtutibus scribenda suscepimus, nequaquàm possunt præsenti sermone compleri, hic liber iste finem accipiat, vt quæ restant, ab alio rursùs exordio commodiùs inchoentur.

Stupendum in modum vinculis absoluitur & sanatur homo mentis inops.

Vide rē admiratione dignissimā.

LIBER QVARTVS.

Cap. I.

IN relatione signorum atque virtutum, quas me in hoc libro scribere velle proposui, illæ in capite ponendæ videntur, quæ in palatio factæ, non solùm ad plebis, verùm etiam ad ipsius principis ac procerum eius, omniumque, vt ità dicam, aulicorum peruenêre notitiam: & non tantùm propter hoc, sed etiam propter illud, quòd in oratoriolo nostro, vbi eadem miracula gesta sunt, non aliæ tunc temporis, quàm beatorum Marcellini & Petri reliquiæ fuerunt: vt quicquid ibi sanitatum atque signorum factum esse cognoscitur, singulariter ac propriè ad illos pertinere ac referri debeat, quorum solas constat ibi fuisse reliquias. Fecerunt ijdem beatissimi martyres, sicut in sequentibus demõstrabimus, in aliorum Sanctorum locis multas virtutes atque miracula,

quæ

quæ quibuſdam velut cõmunia illis cum his Sanctis,in quorum baſilicis facta ſunt, non immeritò videri poſſunt, ob hoc præcipuè, quoniam qui apud Deum æqualis creduntur meriti,non abſurdè putantur in patrandis miraculis cõmuniter operari. Sed hoc aliter eſſe ea ratione conuincitur, qua liquidò demonſtratur nullas in his locis factas fuiſſe virtutes, antequàm in illa memoratæ beatorum martyrum eſſent delatæ reliquiæ. Sed iam nunc vt promiſimus, ea quæ in prædicto palatio ſunt geſta miracula proferamus.

Cap. 2. * Drogus

Erat quidam iuuenis inter cubicularios regis,natione Gręcus,nomine * Drogo: qui febre correptus, aut negligentia ſuorum, aut inſciria medicorum iam per aliquot menſes longa atque aduerſa valetudine laborabat. Is poſteaquàm Hildoinus Abbas reliquias beati Marcellini, ſicut in ſecundo libro demonſtratum eſt, nobis reddidit, admonitus in ſomnis, vt ad oratorium noſtrum veniret, ibique cereum quatuor denarijs emptum accenderet, ac ſanctum Marcellinum martyrem, cuius caput ibi eſſe aſſerebat, ſibi in adiutorium inuocaret: ſciretque ſe ſi hoc faceret, ea qua iamdiù laborauerat infirmitate citò eſſe cariturum: credidit admonenti,& id quod imperatum fuerat, quanta potuit celeritate compleuit. Statimque ſanus factus, & receptis membrorum viribus, proprijs pedibus ad ſua regreſſus eſt.

Redit bona valetudo diù febricitanti.

Cap. 3.

Erat ibidem alter æquè iuuenis, nomine Gerlacus, de vrbe Rhemorum, inter eos, qui propter ædificia palatij conſtruenda iuſſi de illa ciuitate venerunt. Is ante dimidium ferè annum in eodem vico tam valida atque immani neruorum contractione correptus eſt, vt pedes natibus & genua mento cohærerent. Hunc ſocij atque propinqui in vlnis ſuis ferentes, ad memoratum oratorium detulerunt, & quia aliter non poterat, pronum iacere fecerunt, ſanctumque martyrem, vt ei ſanitas redderetur, cum magna deuotione rogauerunt. Dies erat Dominica, atque hora diei tertia, quandò illuc allatus eſt: iacuitque ibi vſque ad horam nonam. Cumque officium eiuſdem horæ à clericis eſſet ſolẽniter impletum, ecce de capſa, quæ ſacras beati martyris reliquias continebat, tanta ſuauiſſimi atque inſueti odoris fragrantia egrediens ſic totam oratorij cellulam impleuit, vt in admirationem eius omnes, qui aderant, incunctanter aſſurgerent, ac ſe mutuò an idem omnes æqualiter ſentirent, curioſa interrogatione perquirerent. Cùm ſubitò vident eum, qui iuxtà iacebat, velut à quibuſdam tenentibus trahi,& membra quę morbo erant contracta extendi: intelligentesque diuinam adeſſe virtutem, tulerunt hominem & coram altari collocauerunt. Qui cùm ibi poſitus cum multis lachrymis diuinum imploraret auxilium, cunctis cernentibus ità correctus eſt, vt qui manibus alienis ſubuectus in oratorium venerat, proprijs pedibus de oratorio procederet. Teſtimonium tamen quam perpeſſus eſt paſſionis, adhuc in ſuo corpore circunferre cognoſcitur. Nam crure ac pede ſiniſtro ſic poſteà claudicauit, vt ad regendum inceſſum baculo ſemper indiguerit. Hoc cur non ſit percuratum, dicant qui velint. Ego enim id me video non aliter poſſe conijcere, nisi v[illegible] iſtimem interiori eius ſaluti competere, vt aliqua in eo exterioris debilitatis veſtigia remanerent.

Mira odoris ſuauitas è capſa reliquiarum.

Vide miraculum.

Cap. 4.

Iuliacus vocatur antiquum municipium, à vico Aquenſi octo leugarum ſpatio diſparatum. De cuius territorio puella quædam ſimili morbo,ſimilique modo affecta,à matre atque alijs propinquis ſuis ad memoratum oratorium addu[illegible], cum præ multitudine hominum, qui tum ſortè propter Miſſarum audienda ſolennia illuc conuenerant, introferri non poſſet, extrinſecùs eam ad orientalem oratorij feneſtram collocârunt, expectantes opportunitatem, vt recedẽte populi frequentia, faciliùs oratorio inferri potuiſſet. Sed vbi ad medium ferè officium vẽtum eſt, & expleto Euangelio, hoſtiæ ſalutaris oblatio peracta eſt, cernunt eam angu[illegible]ijs affici,& erumpente per totum corpus ſudore, velut in ſomnum labi. Quibus ſignis diuinam adeſſe virtutem haud inaniter conijcientes, de illo loco leuatam q[illegible]dro lapidi, qui proptèr iacebat, ſoporatæ ſimilem ſuperponunt. Ibi coram omnibus, qui huius miraculi conſpiciendi gratia concurrerant, integerrimam omniũ [illegible]embrorum ſanitatem in vnius horæ momento Domino opitulante recepit. Era[illegible] ibi inter cæteros ſpectatores & Iudæi: quorum vnus Dauid nomine poſt huius ſ[illegible]ni expletionem ad feneſtram cubiculi, in quo ego tunc eram, celeriter accur[illegible], meque compellans, miraculum quod viderat indicauit, gratias agens Deo, qu[illegible] p[illegible] martyres ſuos tanta miracula ad ſalutem mortalium operari dignatus eſt.

Sanatur puella miſerè contracta.

E[illegible]t

Erat in eodem vico cæcus quidam prouectæ ætatis, qui vt ipse afferebat, ante tri- Cap. 5.
ennium subita cæcitate percussus, inter alios pauperes stipem ostiatim mendicare
solebat. Is cùm in turgùriolo suo dormiret, vidit per soporem quendam sibi assi- Visio cæci.
stentem atque dicentem, vt si videre vellet, ad oratoriũ nostrum iret: ibi esse me-
dicum, qui ei roganti lumen reddere potuisset. Renuit ille, & lumen quod offere-
batur abominatus, Quid, ait, mihi nunc cum visu, quem iam olìm perdidi? melius
mihi est, si eo caruero, quàm si habuero. Modò mendicantem omnes exaudiunt, &
ea quæ necessaria sunt præstant. Nam videntẽ mendicare non decet. Senex autem
& debilis operari non possum. Tum ille qui cum eo loquebatur, Vade, inquit, &
noli morari. nam velis nolis visum recepturus es. Paruit ille imperanti, perrexit-
que ad oratorium, atque in eo pernoctauit. Et cùm illa nocte nihil esset factum, ad
tugurium suum reuersus est. Cui denuò is qui priùs, per soporem apparuit, & simi- Itém altera.
liter vt antè imperauerat, ad oratoriũ pergere præcepit. Fecit ille, vt iussus fuerat, Rursùs ter-
sed ne tunc quidem aliquid factum est. Tertiò verò commonitus venit, & vbì co- tia.
ram altari ad orandum se prostrauit, visum recepit. Hunc nos dum adhuc cæcus Videt cæc⁹.
esset, inter alios pauperes ac debiles multotiès in domo nostra mendicantem vi-
dimus. Ideoque alium illuminationis eius testem non quæsiuimus, quia sufficere
nobis credebamus testimonium non fallentis conscientiæ nostræ.

Cùm ex his alijsque compluribus virtutum operationibus per circumpositos Cap. 6.
vicos & pagos salutaris fama crebresceret, mulier quædã de pago Ribuarensi mul-
to iam tempore cæca, visum recipiendi & desiderium simul & fiduciam habens, ad
memoratum oratorium se rogauit adduci. Cumque illò venisset, tres totos dies,
totidemque noctes ibidèm orando & ieiunando cõtinuauit. Sed cùm ad præsens
nullum in se exoptatæ sanitatis sensisset indicium, domum reducta est. Paucisque
interpositis diebus, spe recipiendi luminis haud vanè concepta, iterùm se ad sacras
reliquias deduci rogauit. Quò cùm ab vno puero duceretur (Nam qui priùs eam
illò deduxerunt, spem eius velut inanem ac superuacuam iudicantes, vlteriùs cum
illa ire noluerunt) & vbì ad cœmeterium Aquensis palatij, quod in monte, qui ei-
dem vico ab orientali parte imminet, situm est, eodem comitante atque ducente
peruenit, ibì quasì obuiante sibi diuina gratia, diù desideratũ lumen recepit. Tum Cæca reci-
mirans atque attonita constitit, puero q; ducenti vt se sequeretur imperauit: Hac- pit visum.
tenùs, inquiens, quò tu præcedens ducebas secuta sum: modò autem tuo ductu
non egeo: quia viam quam ire debemus video, & hũc vicum, in quo sacræ reliquiæ
sunt, ad quas venire disposui, Domino adiuuante conspicio. Tu tantùm vide &
cura, vt me recta via ad oratorium martyrum in ipso vico adducas. His dictis, ad
oratorium perrexit, gratias egit, factique in se miraculi nobis indicium fecit, vi-
densque & gaudens ad propria remeauit.

Ascuilarem vocant fundum regium, ab Aquensi palatio quatuor leugarum spa- Cap. 7.
tio distantem. In quo quidam homo erat diutina præcordiorũ infirmitate deten-
tus atque laborans: iamque à suis eo modo desperatus, vt non aliter nisì cauterio
curari posse videretur. Quæritur ad hoc medicus, & vstioni non profuturæ dies
constituitur. Intereà cuidam fœminæ in eodem fundo habitanti in somnio reue-
latum est, non debere illum ad suam curationem eiusmodi medelam admittere,
quæ & pro suî molestia vix tolerari posset, & quia superuacua esset, salutem patiẽti
non afferret. Cæterùm si sanus fieri vellet, ad Aquense palatium iret, oratorium Per visum
nostrum inquireret, inque eo se collocari faceret, & ante triduum completum in- monetur
dè non recederet: hoc modo plenariam eum cõsecuturum sanitatem. Quod vbì æger visere
ei annuntiatũ est, cõuocatis amicis ac proximis, petijt vt erga se illius reuelationis sacras reli-
iussa complerent. Qui mox iumento impositum ad oratorium adducunt, atque quias.
in eo vt iussum fuerat collocantes, abeunt post triduũ reuersuri. Ille autem ibidèm
dimissus, per tres dies & noctes Domino pro salutis suæ recuperatione haud inani-
ter supplicans, ità perfectẽ sanatus est, vt nullũ in suis visceribus morbi, quo multo Sanitas illi
tempore tenebatur, assereret remansisse vestigium. Suis igitur sicut promiserant restituitur.
ad se reuersis, ac sanum sicut optauerant inuenientibus, non dorso iumenti vt ve-
nerat, sed pedum suorum officio ad propria cum ingenti & sua & illorum gratula-
tione atque lætitia regressus est.

Est itèm fundus regius in pago Molano, octo circiter leugis ab Aquensi vico Cap. 8.
disparatus: Gangluden habitatores appellant. In quo mulier quædam, quæ octo
ferè

ferè annorum filiam dira paralysis ægritudine adeò confectam habebat, vt iam ex longo tempore nullum penè membrum ad officium suum mouere potuisset: audita virtutum fama, spem de recuperanda filiæ salute pio corde concepit: Protinusque sublatam vlnis proprijs, ad memoratnm oratorium deportare curauit. Quæ cùm illò antemeridiano tempore, hora videlicet prandij peruenisset, & clericorum nemine ibidem inuenisset,(Nam reficiendi causa paulò antè discesserant) tamen introgressa, filiam iuxta se in pauimẽto collocauit. Ipsa autem præparatum cereum, quem pro munere detulerat, accendens, ante illam in eodem pauimento posuit, seque ad orandum coram sacris cineribus cum summa deuotione prostrauit. Quo facto, sine vlla interposita mora puella per supernam gratiam omnium membrorum sanitate ac firmitate recepta, matre non sentiente surrexit, cereumque qui coram se iacebat sustulit, ac post tergum iacentis constitit. Quæ cùm orarione completa caput de pauimento leuâsset, & nec cereum, nec filiam in eo quo posuerat, loco esse vidisset, surrexit, cõuersáque filiam ponè se cum cereo stantem Deum laudans ac lætabunda conspexit. Igitur cùm nullum ibi, cui de virrute quæ gesta fuerat referre posset, adesse videret,(Nam præter pauperes, qui ibidem mendicandi gratia excubabãt, nemo intra orarorij parietes, excepta se ac filia sua, tunc erat, quaudò illud miraculum factum est) votis cum gratiarumactione solutis, domum cum filia sana atque incolumi repedauit. Cuius virtutis indicium qualiter ad nos perlatum sit, paucis expediam. Geruuardus palatij bibliothecarius, cui tunc temporis etiam palatinorum operum ac structurarum à rege cura commissa erat, de Nouiomago veniens, palatium Aquense petebat. Is cùm in memorato fundo quadam nocte mansisset, quæsiuit ab hospite suo, si aliquid noui de palatio nuper audisset. Cui ille, Nihil, inquit, modò apud aulicos tam celebre est, quàm signa & virtutes, quæ fiunt in domo Einhardi per quosdam sanctos, quorum reliquias in oratorio domûs suæ habere dicitur. Ad quarum venerationem omnes vicini nostri quotidiè festinant, & quicunque infirmus illò fuerit adductus, ilicò curatur. Cœpitque ei de filia mulieris illius, qualiter ante paucos dies salua facta sit, intimare. Tum Geruuardus: Vade, ait, & eandem mulierem adduc ad me, vt ipsa mihi dicat quod audire desidero. Venit mulier, & omnia prout gesta eranr, patenter exposuit. Geruuardus verò, cùm in crastinum ad regem venisset, ea quæ de hoc signo reuelatione illius fœminæ compererat, eidem indicauit. Rex autem cùm ego secundùm consuetudinem ingressus, coram illo starem, quid sibi Geruuardus de hoc miraculo retulisset, tam mihi quàm cæteris sibi adstantibus, diuinam misericordiam atque potentiam admirando simul atque laudando, insinuauit. Sic nos contigit signum, quod nobis ignorantibus in domo nostra gestum est, ex huiusmodi relatione cognoscere.

Puella liberatur dira paralysi.

Palatij Cæsarei bibliothecarius.

Obserua venerẽ deuotionẽ erga Sanctorum reliquias.

Cap. 9.

Hæc de miraculis beatorum martyrum, quæ in palatio gesta sunt, in præsenti opere commemorâsse sufficiat. Nunc ad eas virtutes veniendum est, quæ in his locis factę sunt, ad quæ religiosis viris petentibus, ac me largiente, venerandæ eorundem martyrum reliquiæ venerunt, & in quibus hactenùs cum magna reuerentia coluntur. Quas primus omnium Georgius presbyter & rector monasterij S. Saluij martyris, quod in pago * Fanomartensi in vico Valẽtianas appellato in ripa Scaldis fluuij situm est, me dante suscepit, & per quendam Diaconum ad memoratum monasterium de Aquensi palatio destinauit. Is vnum rantùm comitem secum habens, cùm in pago Hasbanio ad vicum regium, qnem Vuasidium vocant, venisset, atque in prato, quod vico proximum erat, reficiendorum iumentorum gratia descendisset, ecce vnus de habitatoribus loci gibbo depressus, maxillis etiã ex nimio dentium dolore, quem vt ipse dicebat, diutinum patiebatur, nimio tumore distentis, furcam ferratam in collo ferens, idem pratum furibundus intrauit, & cur prata tum suum depascerentur, stomachando percontatur. Cui Diaconus, qui reliquias martyrum ferebat, & eas tunc in summitate virgæ, quam ob hoc in eodem loco fixerat, suspendere parabat, Melius, inquit, tibi est, vt coram his Sanctorum reliquijs, quas hîc in manibus habeo, prosternaris, Deumque roges, vt te per merita eorundem Sanctorum de dolore, quem pateris, liberare dignetur. Nam rumor, qui in facie tua videtur, testatur aliquem magnum in ore tuo esse dolorem. Ad hæc homo proiecta furca, quam manu ferebat, ante reliquias pronus corruit, & vt Diaconus ei suasit, pro salute sua Domino supplicauit. Nec longa interposita mora

* Sanomartensi

mora ità sanus ab oratione surrexit, vt nec tumor in facie, nec dolor in dentibus, nec gibbus, quo premebatur, remaneret in dorso. Ac proindè cōcito gradu vicum ingressus, omnes propinquos ac vicinos suos in eodem loco cōstitutos ad laudem Deo dicendam, & gratias Christo Domino referendas inuitauit. Confluxit in pratum ingens populi multitudo, & pro eo qui sanatus fuerat, gratias actura circuniacentis regionis turba cōgregata est. Rogant omnes Diaconum, vt illam noctem ibi moraretur: nec ille eis hoc negare poterat, quia parati erant, nisi assentiret, etiam inuitum detinere. Ducunt deindè peruigilem noctem, & in Dei laudibus tota regio resonabat. In crastinum autem cùm Diaconus iter suum capere cœpisset, omnis illa congregati populi frequentia abeūtem cum ingenti deuotione comitata est, nec antè vel subsistere vel discedere voluit, quàm ab alijs, quos miraculi huius fama commouerat, obuiàm sibi venientibus fuisset exceptus. Hoc modo sacræ martyrum reliquiæ ex huius occasione miraculi à populis illarum regionum exceptæ, & ad basilicam S. Saluij, quò eas memoratus Georgius miserat, Domino ducente perlatæ sunt. Hoc signum ipsius Georgij relatione constat mihi esse compertum. De cæteris autem, quæ nunc dicenda sunt, ab eo libellum accepi, cuius ordo vel series hunc modum habere cognoscitur.

Homo gibbosus & dētes dolens mirè sanatur.

En priscam religionē.

Anno quartodecimo, Christo propitio, imperij Ludouici Augusti, cùm ad corroborandam Christiani populi fidem, sicut in initio nascētis Ecclesiæ, signa & prodigia in ipso regis palatio per merita Sanctorum suorum Dominus dignaretur ostendere: petijt & obtinuit Georgius presbyter Aquisgrani palatio ab Einhardo Abbate reliquias beatorum Christi martyrum Marcellini & Petri, quorum corpora ipse de Roma per homines suos allata nupèr acceperat: easque in capsa, quam auro & gemmis decenter ornauerat, reconditas per Diaconum suum, nomine Theothardum ad basilicam S. Saluij martyris, quam ipse tunc temporis per beneficium regis tenebat, dirigere curauit. Qui Diaconus cùm ad villam regiam, quæ Vuasidium vocatur, venisset, occurrit ei homo gibberosus, & ex dentium dolore ità vexatus atque confectus, vt iam per dies quindecim nullum alium victum quàm solam aquam posset assumere. Qui cùm hortante Diacono coram reliquijs, quas ille ferebat, se ad orandum prostrâsset, & Dominum Christum vt suî misereretur, deuotè ac suppliciter inuocâsset, per intercessionem sanctorum Marcellini & Petri cuncta corporis incommoditate depulsa, sanus ab oratione surrexit. Factum est hoc miraculum tertiodecimo Calendas Iulij, quod à me superiùs pleniùs est enarratum: quia ego illud iuxta relationem memorati Georgij conscribere curaui.

Cap. 10.

Capsa reliquiarū, auro & gēmis ornata.

Diaconus autem cum reliquijs tertia die Valentianas veniens, cùm eas in basilicam S. Saluij, sicut ei fuerat imperatum, reuerenter & honorificè inferret, quidam iuuenis de villa regis, quæ Listina vocatur, Dominicus nomine, qui eo morbo, quē Græci spasmum appellant, iam per annum integrum sic vexabatur, vt manus eius dextera penitùs contineri non posset, sed agitatione continua, quasi qui molam verteret, moueretur in gyrum: statìm in ipso introitu per merita beatorum martyrum coram omni populo ità curatus est, vt post hæc nullum illius horrendæ agitationis pateretur incommodum.

Cap. 11.

Curatur spasticus.

Exindè die quarta, in festiuitate videlicet B. Iohannis Baptistæ, anus quædam nomine Gerrada, quæ se annum vnum cæcam fuisse testata est, dum Missarum solennia celebrarentur, inuocatis beatis martyribus lumen, quod ex fide petierat, cunctis qui aderant videntibus, per illorum merita recepit. Similiter in festiuitate sancti Saluij, quæ euenit sexto Calendas Iulij, quidam homo surdus & mutus inter solennia Missarum per suffragia martyrum & auditum & loquelam recipere meruit. Eadem die anus quædam de pago Laudunensi Rodeltrudis nomine, quæ per tres annos lumen cæli nō vidit, in eadem celebratione Missarum visum recepit. Quinto Calendas Iulij puer quidam annorum circiter septem, * Donitianus nomine, qui fuit cæcus à natiuitate, dum diuinum celebratur officiū, per merita beatorum martyrum illuminatus est.

Cap. 12.

Redditur lumen cæcæ.

Surdus & mutus curatur.

Item cæca.

* Domitianus

In vigilia verò beatorum Apostolorum Petri & Pauli, id est, quarto Calendas Iulij, puella quædam parua, nomine Theotbalda, habens ætatis annos, vt putabatur, nouem, quæ tribus annis nihil viderat, tempore salutaris officij in media populi multitudine constituta, martyrum suffragantibus meritis, lumen amissum ex

Cap. 13.

Item alia cæca

diuina miseratione recepit. Eadem die quidã homo, nomine Dado, de villa Ponticuli vocata, qui annos sex curuus erat, & ad cælum se erigere non poterat, ideoq; breuibus anticulis sustentandi se gratia sub axillis positis cernuus incedebat: is eadem hora, eodemque in loco per misericordiam Dei & per merita beatorũ martyrum erectus ac sanus effectus est.

Contractus sanatur.

Cap.14. Die quarto Nonarum Iuliarum quædam vidua, nomine Adalrada, quæ annis quatuor oculorum lumine priuata nihil videbat, audita virtutum fama, spem visus recipiendi non vana fide concepit, arreptoque baculo, sola sine ductore ad Valentianas ire contendit. Cumque vico appropinquare cœpisset, visum est ei, quòd velut vnum solis radium oculo dextro conspiceret: ac proinde diuinam clementiam puro corde deprecata est, vt per intercessionem Sanctorũ suorum ecclesiam beati Saluij se videre permitteret. Statimque exaudita est, & quod optauerat, Domino miserante, sine mora est consecuta. Ipsa quoque die, altera quædam fœmina de pago Nouiomensi, nomine *Ruoitla, quinquennio cæca, inter Missarum solennia lumen, quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorũ donante recepit.

Duæ cæcæ illuminatur. *Ruoida

Cap.15. In octauis Apostolorum, id est, pridiè Nonas Iulij, quidam homo Gunthardus nomine, de eodem pago, velut paralysi percussus, ad basilicam S. Saluij à suis adductus est: qui, vt dicebant, iam vnum annum habebat in eadem infirmitate, & tam vehementer in sinistra parte corporis sui debilitatus est, vt nec manum ad os ducere, nec se vel lauare vel calceare valeret. Hic per misericordiam Dei meritaq; Sanctorum tempore matutinalis officij in ipsa solennitate sanus effectus est. Similiter & alius homo, nomine Hildebonus, veniens de monasterio, quod ad duos Gemellos appellatur, cùm ab infantia cæcus esset, ac lumen cæli in tota vita sua non vidisset, in celebratione Missarum eadem die in eadem basilica per eosdem Sanctos, eodem Domino miserante atque auxiliante, visum recepit, & omnia quæ priùs non vidit, clarè videre meruit. Die verò Nonarum Iuliarum puella quædam paruula, nomine Reginlindis, quæ non ampliùs quàm septennis esse videbatur, cùm tribus annis oculorum suorum lumine caruisset, & inter cæteros in basilica ad diuinum officium audiendum constitisset, interuenientibus Sanctorum meritis, corã omni multitudine illuminata est. Quartò Idus Iulij cæca quædam, nomine Alagia, quæ duobus ferè annis visu carebat, intra sacra Missarum solennia, suffragantibus sibi Sanctorum precibus, à Domino Iesu Christo illuminata est. Eadem die cæcus quidam valdè senex de villa Gauliacas, Ermenuuardus vocabulo, qui annis quatuordecim nihil videre potuit, ad vespertinum officium ecclesiam ingressus, beatos martyres inuocauit: ac statim cæcitate depulsa, diù desideratam lucem Domino adiuuante recepit. Septimo Calendas Augusti puella quædam, quæ ab immundo spiritu vexabatur, in basilicam adducta, dum sacræ oblationis officium celebratur, per virtutem Christi & merita beatorũ martyrum fugato dæmone, integ[illegible]imam mentis & corporis meruit recipere sanitatem.

Multi alij curantur.

Cap.16. Hæc sunt miracula atq; virtutes, quas Dominus noster Iesus Christus per merita sanctorum martyrum suorum Marcellini & Petri in vico Valentianas ad sal[u]tem humani generis operari dignatus est. Quæ memoratus Georgius presbyter breui libello collecta nobis mittere curauit, & nos huic operi nostro cẽsuimus inserenda. Hic est Georgius Veneticus, qui de patria sua ad Imperatorẽ venit, & i[n] Aquensi palatio organum, quod Græcè hydraulica vocatur, mirifica arte compo[su]it.

Cap.17. Alter libellus mihi oblatus est de monasterio S. Bauonis, quod situm est iuxta Scaldim in loco Ganda vocato, vbi idem amnis Legiæ flumini coniungitur, à fratribus ibidem Deo seruientibus. Quorum rogatu reliquias memoratorum Christi martyrum ad idem monasterium misi, in quo hæc per ordinem gesta reperta sunt. Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi octingentesimo vicesimooctauo venerunt reliquiæ sanctorum Christi martyrum Marcellini & Petri ad monasterium S. Bauonis die quinto Nonarum Iuliarũ, feria sexta, Indictione sexta. Tertia verò die, id est, Dominica proxima, quæ fuit tertio Nonas Iulias, quædam puella cæca, nomine Hartlinda, de villa quæ *Fursenum appellatur, quam pater & mater testati sunt octo annis oculorum officio caruisse: cùm ante altare, super quod sacræ martyrum reliquiæ erant positæ, fuisset adducta, coram omnibus q[u]i aderant visum Domino miserãte recepit. Indè post dies octo, id est, quarto Idus Iulij adducta est

*Fursenum

cta est altera puella similiter cæca, nomine Helmrada, de villa Magle nuncupata: cuius parentes de ea retulerunt, quòd octaua die, postquàm baptizata fuit, subita cæcitate percussa sit. Quæ & ipsa statim coram sacris martyrum cineribus lumen, quod iamdudùm perdidit, Domino sibi reddente recepit. Exin die tertia, quod fuit pridie Idus Iulij, venit illuc puella quædam curua, nomine Blidrada, de villa Boderetio, quæ pertinet ad monasterium sancti Vedasti. Quæ cùm ante memoratas Sanctorum reliquias pro restitutione salutis suæ Dominum Christum suppliciter inuocâsset, coram omnibus qui aderant erecta est, & integrum corporis sui statum in momento temporis recipere meruit. Multa miracula facta Gandaui ad martyrum horum reliquias.

Posteà verò duodecimo die Calendarum Augustarum fœmina quædam, nomine Eddela, ancilla sancti Amandi, de villa Baceroda vocata, quæ plurimis annis oculorum lumine caruisse dicebatur, ibidèm fideliter orans visum recepit. Eodem die seruus quidam S. Bauonis, Eberaldus vocabulo, de villa Millinio, qui & ipse per plures annos lumen cæli non vidit, cunctis qui aderant cernentibus, eodem in loco diù desiderata luce donatus est. Ipsa quoquè die duæ viduæ, quæ plurimis annis cæcæ fuerant, ibidem illuminatæ sunt: quarum altera nomine Bliduuara de villa Accinio, altera Rieberta vocata, de villa Vuerminio fuisse narratur. Deindè post dies vigintiquinque, id est, in festiuitate Assumptionis S. Mariæ, fœmina quædam vocabulo Angarihilda, de villa Goiaco, coram sacris martyrum reliquijs omni populo cernente, & id, quod euenerat admirante, ità incuruata est, vt penitùs se ad cælum videndum erigere non posset. Eademque sequenti die, id est, decimoseptimo Calendas Septembris in eadem ecclesia cùm Euangelium legeretur, eodem populo reste ità erecta, atq; in statum pristinum restituta est, ác si nunquam per vllam corporis sui læsionem ad terram fuisset inclinata. Posteà verò secunda & vicesima die mensis Septembris, id est, decimo Calẽdas Octobris homo quidam de pago Texandria, ex villa quæ Appennia nominatur, vocabulo Liodoldus, qui propter sinistri cruris ac pedis imbecillitatem duobus se baculis ad incedendum sustentabat: ità ibidèm in conspectu populi perfectè curatus est, vt vltrà iam in ambulando baculorum adminiculo non egeret. Cap. 18. Item alia miracula.

Quarta verò die post patrationem huius miraculi, id est, septimo Calẽdas Octobris, iuuenis quidã surdus & mutus, sinistra quoquè manu cõtractus, nomine Hunuualdus, de villa Ceruio nuncupata, cùm ante sacras martyrum reliquias venisset, atque ibi suppliciter otâsset, statìm per virtutem Christi depulsis vniuersis, quibus afficiebatur incommodis, ità sanus effectus est, ác si nunquàm aut surdus, aut mutus, aut ex contractione neruorum in manu fuisset aliquo modo debilitatus. Sequentique die, hoc est, sexto Calendas Octobris, fœmina quædam, nomine Engilgarda, quæ per multos annos dira paralysis passione tenebatur, eadem in basilica per merita beatorum martyrum coram omni populo est curata. Erat eadem ancilla pertinens ad Episcopium Tornacense, de villa quæ Vuerecundia nominatus. In crastinum verò, id est, quinto Calendas Octobris, altera quædam fœmina, nomine Ramburga, de villa Bettingaheim, simili passione in inferiori corporis sui parte valdè debilitata, cunctis qui aderant videntibus, coram eisdem Sanctorum reliquijs perfectam membrorum suorum firmitatem recepit, atque à morbo, quo per decem annos laborâsse ferebatur, Deo volente in momento temporis liberata est. Eadem die vir quidam cæcus, nomine Germarus, de villa * Schalteum, quæ iuxta ostium Scaldis fluminis in maritima Frisonum regione posita est, cùm ibi pro calamitate, quam patiebatur, Domini misericordiam & beatos martyres inuocâsset, diù negatum lumen cum lætitia recipere meruit. Quarta autem die, postquàm hoc signum Domino volente contigit, id est, pridie Calendas Octobris quædam ancilla S. Bauonis, vocabulo Gundrada, de villa Aldingaheim, quæ tribus ferè annis solem non viderat, vbi se coram altari ad orandum prostrauerat, lumen quod amiserat, Christo Domino per merita Sanctorum suorum largiente recepit. Cap. 19. Surdus & mutus abit incolumis. Item paralyticæ duæ. * Schalheim. Cæco redit lumen. Itemque cæcæ.

Tertium quoquè libellum detulerũt mihi fratres de monasterio S. Seruatij confessoris, quod situm est in ripa Mosę fluminis, in vico qui hodieque Traiectus vocatur, & distat ab Aquensi palatio octo circiter leugas, estque habitãtium & præcipuè negotiatorum multitudine frequentissimus. Cuius textus, si benè recolo, in hunc modum videtur esse compositus. Aduentus sanctorum Christi martyrum Marcel- Cap. 20.

 lini

lini & Petri ad vicum Traiectum contigit pridiè Nonas Iunij. Nam ipso die ven[illegible] cis obuiàm de eodem vico immanis multitudo populi ad susceptionem illor[illegible] congregata, laudans & benedicens Deum super immensa atque inenarrabili mis[illegible] ricordia sua, qua per tantos patronos populum in se credentem & confide[illegible] visitare dignatus est. Cumque his laudibus & lætitia spiritali vsque ad basilicam beati Seruatij peruentum est, celebratisque cum magna omnium gratulatione Missarum solennijs, & vniuersis ad sua reuersis, feretrum quo sacri cineres ad[illegible]cti sunt, à dextris altaris iuxta cancellos collocatum est: totusque ille dies cum ingenti eodem in vico consistentis populi exultatione atque iucunditate consummatus est. Cumque ad vespertinum officium iuxta consuetudinem celebrandum, eãdem basilicam fuissemus ingressi, aderat inter cæteros puer quidam, nomine Berngisus, quem propinqui sui de pago Cundrusio ante paucos dies illuc venientes, adduxerunt cæcum à natiuitate. Qui subitò, coram omnibus in pauimentum cecidit, ibique aliquãdiù velut sopore depressus iacuit: moxque apertis oculis lucem, quam nunquàm antè vidit, Christo Domino per merita Sanctorũ suorum donante conspexit. Exin quinta die, id est, sexto Idus Iunij homo quidam cognomento Hildimarus, qui surdus erat & mutus, coram eisdem sacris Sanctorum reliquijs, & auditum pariter & loquelam per virtutem Christi recepit.

Antiqua ergà Sanctorũ reliquias deuotio.

Cæcus ab ortu inuisam intuetur lucem.

Cap. 21. *Alia miracula.*

Eodem quoque die puella quædam de familia S. Lamberti, nomine Adallinda, quæ nõ solùm surda & muta, sed etiam cæca, totoque corpore tam miserabili modo ex neruorum cõtractione erat complicata, vt genua pectori iungerentur: iuxta sacras martyrum reliquias à suis posita, & visum & auditum, loquelam e[illegible]iam omniumque membrorum rectitudinem ac salutem coram omnibus, qui aderant, mirabili celeritate diuino munere consecuta est. Postridiè verò, id est, qu[illegible]nto Idus Iunij quidam seruus regius, nomine Berohadus de villa Cresciaco, in dextera sui corporis parte per totum ex neruorum contractione debilitatus & inutilis factus, cùm ante memoratas Sanctorũ reliquias venisset, statim erectus, & sanita[illegible]i quam desiderabat, sine mora est redditus. Similiter & puella quædam de ipso vico Traiecto, vocabulo Theothildis, cuius dextera manus erat simili contractione i[illegible]rùm complicata atque distorta, vt ad omnem vsum esset inutilis: hæc eadem die ante easdem Sanctorũ reliquias pari modo curata est. Quibus visis, populus in basilica congregatus cœpit præ nimia exultatione atque lætitia in hy[illegible] & l[illegible] sublatis in altum vocibus, laudes Domino decantare. Cùm subi[illegible]o intrauit puer quidam surdus, atque in media plebis multitudine stupefactus & attonito [illegible] constitit. Ac deindè [illegible]m ante altare sancti Saluatoris, quod in medi[illegible] ecc[illegible] positum est, peruenisset, erumpente protinus de naribus eius sanguine, quo diu p[illegible] tus fuerat, auditus officio donatus est. In crastinum autem, id est q[illegible]rto [illegible] visum est nobis, vt fer[illegible] quod sacros mart[illegible]rum c[illegible]ieres continebat, a[illegible] uari deberet, ad hoc vid[illegible], vt aliquanto eminentius esset, quàm altare c[illegible] a po situm erat, & faciliùs [illegible]b accedentibus cerni potuisset. Idque nob[illegible]s fac[illegible] & inter faciendum litanias cum De[illegible] laude c[illegible] puella quædam d[illegible] Seruatij à natiuitate sua pe[illegible]bus ex cõtractione distortis, manibus etiam c[illegible] rum distensione d[illegible], [illegible] super & muta, quam paulò an[illegible] in ba[illegible] lerunt, & coram feretro po[illegible]uerunt: subito sanitati est reddita, ità vt eadem hora & loqui & incedere, & manibus ad omnia necessaria perfectè vti potu[illegible].

Visis miraculis plebs lætabunda laudat Deũ.

Multiplex malu curatur in puella vna.

Cap. 22.

Fœmina quædam de ipso vico T[illegible]ecto, cùm haberet ancillam cæcam [illegible] Adalgardam, ingressa basilicam tradidit eam sanctis martyribus Marcell[illegible] & [illegible] tro, vt per corum suffragia visum recipere mereretur, [illegible]. Quæ [illegible] peractum vespertinale officium in eadem ecclesia subst[illegible]isset, subitò velut ab al[illegible] impulsa in pauimentum cecidit, atque ibi diù volutata, tandem c[illegible] cunstantis populi stupore atque adm[illegible]ratione clarè v[illegible] Idibus Iunijs ad vesperum, ipso noctis incipiente crepusculo. Homo qui[illegible] pro[illegible]ia Burg[illegible] ex territorio Gennauensi, nomine Theot[illegible] laborans [illegible]uam m[illegible] Græco vocabulo spasmon appe[illegible] Latin[illegible] aute[illegible] dua membrorum agitatione, tremulosa non incongrue vocari [illegible] sil[illegible]m, [illegible] popul[illegible] turba, quæ ad aud[illegible] Domin[illegible] [illegible] com[illegible]tit. [illegible]mque post rec[illegible] lij lectionem Christiana cre[illegible]tatis symbolum rec[illegible]aretur, tre[illegible]

C[illegible] videt.

[illegible]ò ad terram corruit,& dum diuinum officium pera[illegible] [illegible]s ac mor-tuo quàm viuenti [illegible] multoque ex naribus [illegible] mat ante, post completum sacrum officium, cum magna [illegible]spectantium [illegible] admiratione sanus ac sine vlla trepidatione [illegible] exit. Factum est hoc [illegible] decimooctauo Calendas Iulij die Dominico, sicut superius comprahensum [illegible]. Quarta [illegible] fe-ria, id est, decimoquinto Calendas Iulij puer quidam, nom[illegible] [illegible] de mo-nasterio quod Meld[illegible] vocatur, qui erat cruribus ac pedibus mirabili [illegible] tractione distortus, eodem in loco corã omni populo curatus est. V[illegible] Cal-lẽdas Iulij venit quidam hom[illegible] ad ecclesiam,& inter cæteros intrauit, cuius dextra manus simul cum brachio modo mirabili mouebatur in gyrum, ac si molam [illegible]tere deberet. idque incessanter agebat. Is dicebat ob hoc sibi hanc inq[illegible] ac-cidisse, quia die Dominica contra vet[illegible] moleret. & [illegible] annum in[illegible] lutum esse, ex quo huiusmodi pœna mulctatus est. Qui cùm ad sacras mart[illegible] quias appropiâsset, ibique fideliter eos inuocâsset, molaris [illegible] nea quiete so[illegible]ita est. Hic homo de monasterio Scotorum, quod Foßæ vocatur, venisse, Dothiumque appellari dicebat.

In vigilia S. Iohannis Baptistæ, quæ est die nono Calẽdarum Iul[illegible] quidam vir Traiec[illegible] ad basilicam S. S[illegible] qui de ciuitate Tornaco [illegible]a-tur. Is, vt ipse aiebat, fuit ab infantia surdus & mutus: ductusque a suis ad [illegible]a-num, cœpit ibi & audire & loqui, sed inefficaciter, quoniam verba eius [illegible] gebantur [illegible] quoquè cum alij ad eum loquerentur, tenuitatem auditus [illegible] mulare non poterat. Qui vbi ad matutinum o[illegible] venit, c[illegible] procumbe[illegible] obdor[illegible]. Nec [illegible] post [illegible] aliquo [illegible] quis eos [illegible] pugno percussisset, à circunstantibus perquisiuit. Cui cum omnes [illegible] neminem hoc fecisse respondissent, surrexit, eademque hora [illegible] impedimento & audit[illegible] est. Eadem [illegible] M[illegible] ce-lebrantur, fœmina quædam, nomine Ada[illegible]nda [illegible]os cereo[illegible] ad [illegible]men in eccle[illegible]a faciendum detulit. quorum [illegible] dextra [illegible] ex [illegible] deretur porrexit alium autem [illegible] quasi de [illegible] illuminandum ma-nu sinistra retinuit. Sed mirum in modum, dum custos [illegible]atum accend[illegible] in manu fœminæ remansit, cunctis cernentibus [illegible] accensus est. Surdo & muto reddi-[illegible]

Monasterium sanctimonialium, E[illegible]ke vocabulo, [illegible] super Mosam fluuium [illegible]. In quo quædã Deo sacrata, nomine Saliga, toto corpore, excepto dextro b[illegible], diro paralysis morbo dissoluta iacebat. Huic per quietem quidam e vicinis [illegible] adstitisse, ac tali sermone eam cõpellasse [illegible], vt diceret, Quid agis? Cui cum [illegible]a non aliud, quàm se in lecto suo quiescere respondisset, Audi[illegible], [illegible], aliquid de Sanctis qui in Traiecto ad S. Seruatium venerunt? Cui cum [illegible] de his [illegible] au[illegible]-se respondisset, Surge, ait, velociter, atque illuc properanter venire contende. Nam ibi es omnium membrorum tuorum receptura sanitatem. Sed cum expe[illegible] [illegible]ni[illegible] de his [illegible]cere curâsset, iterum sequẽti nocte ab eodem [illegible] modo est adm[illegible] [illegible]ta, vt Traiectum pergeret. Illa tamen [illegible] spreta monentis voce, quæ iube[illegible] [illegible] distulit proficisci. Tertia verò nocte vidit eundem sibi adstare,& cum quadam [illegible]ritate [illegible] monitis sua contempsisset [illegible]are, baculoque quem tunc manu [illegible]nere videbatur, latus eius percutere, atque vt Traiectum velociter p[illegible] im-per[illegible]. Nec illa iam ausa [illegible] visionis au[illegible] re[illegible]ere, accitis a[illegible] propin-[illegible]& amicis, Traiectum vt [illegible] iussum erat deducitur, & in basilica b[illegible] [illegible] iuxta sacros martyrum cineres collocatur. Cumque [illegible] p[illegible] [illegible]tur cu[illegible], quanto de[illegible] di[illegible] post [illegible] illuc ven[illegible], [illegible] [illegible]atione perfectam totius corporis sui meruit recipere sanitatem. R[illegible] [illegible] præclara [illegible]a, quæ non solum [illegible] [illegible] potius illorum cõscriptione conuenienti[illegible] quid [illegible]s h[illegible] nem me facturum esse commodo. Et licet eadem signa be[illegible] mar-[illegible] M[illegible] & Petro cum alijs Sanctis [illegible] vid[illegible] ex[illegible] [illegible] ex his [illegible] quorum sanctorum Prot[illegible] H[illegible] [illegible] S. P[illegible] [illegible] pr[illegible] [illegible] a [illegible] co[illegible] sacrat[illegible] [illegible]qu[illegible]cunt. G[illegible]
[illegible]

[illegible] con-

re concessit. Ac proinde omissa præfatione, ad ipsa [illegible] veniamus.

Cap. 25. Gregorius Papa 4. auxit & ornavit titulum S. Marci.

Gregorius Romanæ vrbis Episcopus, qui Eugenio simulque Valentino [illegible] pontificatus honore successit, cùm titulum S. Marci Euangelistæ, in quo [illegible] erat, ampliare, & in eo monasterium velitet extruere, quæsiuit per [illegible] ecclesias longiùs ab Vrbe cõstitutas, sicubi Sanctorum martyrum corpora [illegible] venire: Inuentaque tumulo, quem opere magnifico [illegible] decorauit [illegible] sui igitur factum est vt eo tempore, quo sepulcrum beatissimi Hermetis erat [illegible] turus, & sacrum illius corpus indè fuerat sublaturus, vnus ex nostris, [illegible] anno supplicandi gratia, vt moris est pœnitentibus, Romam venerat [illegible] basilicam martyris multitudini cum cæteris peregrinis interesset. Is negotio, [illegible] agebatur, diligenter inspecto, spem adipiscendarum memorati martyris re[illegible] rum, licet corde simplici, non tamen sine causa concepit. & Deusdonam D[illegible] num, cuius in primo libro crebram fecimus mentionem, adiens ob[illegible] ex his quantulumcunque à custodibus loci acciperet, mihique de[illegible] Qui confestim precibus eius annuens, id se sine mora facturum pollic[illegible] Datoque custodibus pretio, non solùm S. Hermetis, sed etiam sanctorum P[illegible] que Hyacinthi, quorum in eadem basilica corpora erant posita, reliquias ac[illegible] Et illas quidem per quendam familiarem suum, cui Sabbatino cognomen [illegible] mulque & nostrum, qui ei vt hoc facere persuasit, mittere curauit. Q[illegible] de corpore beati Hermetis potuit adipisci, ipse ad nos veniens, pro ingeni[illegible] re detulit. Cùm autem de aduentu reliquiarum sanctorum Proti & H[illegible]

Honorificè excipiuntur reliquiæ Proti & Hyacinthi.

bis esset indicatum, obuiam illis processimus, easque, vt par erat, ho[illegible] pientes, atq; basilicæ cum hymnis & orationibus inferentes, prope [illegible] torum Marcellini & Petri cum feretro quo venerant collocauimus. [illegible] crastinum mulier quædam de proximo prædiolo, quod Baldrade[illegible] dæmone possessa cum cętero populo fuisset ingressa, cœpit nequã [illegible] ac prostratam in pauimẽto collidere, suamq; m[illegible] iam cora[illegible] do publicare. Cumque à presbytero se exorcizante fuisset interroga[illegible] vndè venisset, quando & cur in eam intrâsset: ad singula respon[illegible] dæmonem, sed etiam omnium viuẽtium pessimum esse testatus [illegible] ter ab eo causam tantæ nequitiæ requisisset, malam voluntatem han[illegible] fatebatur. Rursùs cum ab eo quæreret, si vnquàm in cælo fuisset [illegible] indè propter superbiam deiectum esse confessus est. Eidem perco[illegible] Christum Dominũ, nec ne vidisset, ait in inferno eum à se [illegible] humani generis [illegible] atione mori, atq; [illegible] ventum est, vt eum interrogaret, si nomina martyrum nósset, quorum r[illegible] diè eidem ecclesiæ illatæ sunt, Notissima, inquit, mihi [illegible] quando passi sunt, præsens adstabam, ac de eo[illegible] gloria [illegible]

Martyres cruciant dæmonem, & cogunt deserere obsessam.

bar inuidia. Quos etiam hic modo patior infestissimos, cruciant [illegible] incredibili, atq; [illegible] de hoc vase, in quo di[illegible] abam, e[illegible] presbyter, Cùm exieris, inquit, quo perrecturus es? Ego, ait, in viam pe[illegible] cturus, & longinquas desertasq; regiones petiturus sum. Post hæc cu[illegible] nem & modũ ing[illegible] presbytero [illegible] tam, Ego, inquit, infelix mulier, antequàm exeam, [illegible] tua co[illegible] teq; debilem [illegible] nostræ societatis memorẽ relinquam. Et cùm [illegible] tiuæ conscia, cœpisset voce supplici a[illegible] Sanctorum auxi[illegible] [illegible] stum [illegible] ipsius cum ingenti auctoritate fremens & [illegible] ti silentium impe[illegible]. Eo enim [illegible], qui præsentes [illegible] eiusdem mulierculæ [illegible]

Diuersi voce dæmones.

[illegible] quod ille spiritus immũdus [illegible] eiusdem mulierculæ [illegible] [illegible] nunc masculinæ, nunc fœmineæ voci [illegible] primebat, vt nõ vna sed duæ [illegible] alternantes, seq[illegible] personæ [illegible] videntur [illegible] reuerà duæ erant [illegible] [illegible] dæmones [illegible] [illegible] [illegible] bant [illegible] erantis. Quæ diuersas [illegible] [illegible] ac [illegible] quæ [illegible] [illegible] iuxta consuetudinẽ [illegible] bus, ad curãda corpora d[illegible] bus [illegible]

ibidem, donèc re[illegible] tetemur, opperiri, fiduciam habentes, quod [illegible] Christi & merita martyrum suorum perfidus possessor eius cito foret ex[illegible] neque nos spes nostra fefellit. Nam post refectionem ad ecclesiam re[illegible], exacto dæmonio sanam [illegible] & incolumem, ac per omnia mentis suæ compotem, atque in Dei laudibus exultantem inuenimus. Et hoc quidem signum in aduentu reliquiarum beatorum Christi martyrum Proti & Hyacinthi iuxta modum à [illegible] comprehensum constat esse completum: illud autem, quod S. Hermeti adscribitur, quo sit ordine gestum, præsenti narratione clarebit.

Colonia metropolis est in finibus Ribuariorum, super Rhenum posita. Ex qua foemina quædam erat à renibus deorsùm diutina neruorum distensione intãtum debilitata, vt negato sibi crurum ac pedum officio, non aliter quàm sedens, porrectis in anteriora pedibus ac manibus in terram positis [illegible], seque hoc modo promouens, vicem ambulandi explere potuisset. Hæc auditis miraculis atque virtutibus, quas Dominus per sanctos martyres suos Marcellinum & Petrum in curatione infirmorum atque debilium operatus est, ad basilicam eorum venire gestiuit. Et quoniam aliter commodè nequiuerat, in naue mercatorum, qui illò ad festiuitatem eorundem Sanctorum ibant, aduecta est. Veniens [illegible] ad diem natiuitatis atque ibi spe recuperandæ salutis aliquandiù morata est. Sed vbi vidit curationem suam esse dilatam, & reuerà dilata erat, non negata: quia non alibi, sed ibi nec [illegible] sed alio [illegible] debe[illegible] Moguntiacum proficisci. Erat enim in proximo festiuitas S. Albani martyris, cuius apud eandem vrbem & basilica, & [illegible] est. Quo cum venisset, & apud memoriam martyris pro restitutione [illegible] suæ Domino supplicasset, vidit per soporem quendam iuuenem clericum sibi assistentem, ac nouos calceos manu ferentem, atque vt eos acciperet [illegible] quoque [illegible]. Illum deindè præcepisse, vt his calceata ad locum, vndè illò venerat, reuerteretur, ibique aduentum medici præstolaretur, qui cum esset proculdubiò sanatura. Quæ vbi euigilauit visioni fidem accommodans, quanta potuit celeritate [illegible] eorum martyrum [illegible] reuersa est, ac per duos menses in codem loco inter alios pauperes conuersata, pollicitationem visionis op[illegible]batur. Cum interim circa medium ferè mensem Augustum Deusdona Diaconus, cuius in primo operis huius libro crebram fecimus mentionem, Roma veniens, vnum articulum digiti beati Hermetis martyris pro magno nobis munere detulit. Quem accipientes, capsula reconditum in superiori parte basilicæ supra ipsum occidentalem ecclesiæ introitum collocauimus. At foemina, quæ, vt dixi, visione diuinitùs admonita illuc venerat, & duobus iam exactis mensibus, nihil promissæ opis sibi adueniisse cernebat, delusam se vano somnio existimans, reditum in patriam meditari cœpit. Statuitque cum negotiatoribus, qui se reducerent, vt proxima Dominica, quæ quinto Calendarum [illegible] S. Hermetis solennitate erat futura, na[illegible] in regionem suam reuersura conscenderet. Iamque instante nocte, [illegible] profectioni condictum erat sine dubio præcessura, cùm nos secundùm [illegible]dinem completo nocturnali officio, ad quiescendum fuissemus egressi, [illegible] exeuntibus, foemina illa introire volens, in ipso limine consedit: ibique [illegible] omnibus stupore quodam oppressa, parumpèr obticuit. Ac deindè, [illegible] ex omnibus pedum [illegible], ad se reuersa, [illegible] circunstantibus porrexit, erectaque in pedes, ad sepulcrum martyrum ambulare cœpit. Quo cùm peruenisset, ad orationem coram altari prosternitur, [illegible] tandiù iacuit, quoadusque hymnus, quem exultantium [illegible] atque [illegible] multitudo Deum laudans deuotissimè cantabat, compleretur. Quo [illegible], sed in patriam [illegible] redire [illegible]. M[illegible] Hermeti adscribitur, cuius die natalitio, & [illegible] Sed [illegible] martyres Marcellinus & Petrus [illegible] consortes esse possunt, in quorum basilica [illegible] est, & [illegible] ipsa, [illegible] rat [illegible] toto per[illegible] suæ tempore [illegible] sem[illegible]

Hæc sunt, [illegible] eris Sanctorum virtutibus [illegible], aut fidelium [illegible] rela[illegible] dare decreuimus. Quæ Christi [illegible] ac n[illegible] us [illegible] a fore non ambigo

4 quo-

quoni[illegible]m nihil eis videtur impossibile, quod vt fi[illegible]t, Deo omn[illegible]
Incredulis autem ac Sanctorum gloriæ detogantibus, quia [illegible]
bito, ne omninò legere velint, suadendum censeo: nè fortè vilitat[illegible]
nis offensi, blasphemiam & inuidentiam deuitare nō valeant, ac s[illegible] & [illegible]
ximum, quos amare iubentur, se odisse declarent.

IN EODEM VETVSTO MS. CODICE, VNDE HAEC DES[illegible]R[illegible]*psimus, sequebatur eorundem beatiss[illegible]imorum martyrum historia Iam[illegible] l[illegible]et non admodùm exacto, conscripta, non addito Authoris nomine. Qui cum nil[illegible]i[illegible]deatur esse idem Eginhartus, qui superiora scripsit, tum pr[illegible]ter ma[illegible]orem historiæ fidem, tum propter Authorem ipsum eam hoc loco subiung[illegible]re voluimus.*

[illegible] exorcista.

E Rat qu[illegible]dam exor[illegible]ista, Petr[illegible]s no[illegible]e,
Qui doctrinam [illegible]agni Pet[illegible] [illegible] Apo[illegible]li,
Veram fidem Iesu Christi præd[illegible]cauit gentibus.
Ma[illegible]gnorum a[illegible]urator fu[illegible]t iste d[illegible]monum,
Atque atros verbo potens eff[illegible]gabat spi[illegible]
Perque sig[illegible]um sanctæ Crucis ægros [illegible]nos[illegible]cerat.
Quem paga[illegible]i c[illegible]mprçhen[illegible]m d[illegible]ris nect[illegible]

Comprehenditur & [illegible]iat[illegible] a paganis.

Ac per multa laniatum tormentorum genera,
Ad extremum tenebroso mancipârunt c[illegible]rceri:
Imprudenres arb[illegible]ati, quod per atrus corporis
Pœna inflicta præualeret Christi fidem tollere.
Sed cor cælo fixum manens nescit flagris cedere.
Cui custos deputatus præfuit Arthemius,
Qui reorum turbam diris constringebat vinculis,
Atque claust[illegible]a calig[illegible]si se[illegible]uabat ergastuli
Erat cui chara valde nata * Virgo nomine,
Quæ inuasa præferoci vexabatur dæmone,
E[illegible] paterna [illegible]a pœna cr[illegible]ci[illegible]b[illegible]t pectora

for. * Paulina. Sic enim in [illegible]ta Historia vocatur.

Quod cum Petrus comperisset, compellat Arthemium,
Monen[illegible] & exhortans C[illegible]risti m[illegible]
Mercaretur sancta fide vt salute[illegible]æ
Deum, dixit, crede Christum, qui creauit omnia,
Qui cælum t[illegible]ram [illegible] con[illegible]et in d[illegible]xt[illegible]ra,
Et qui [illegible] potentatu protegit quod possid[illegible].
Hæc beato proferente Petro Christi famulo,
Custos ill[illegible] [illegible]ene[illegible]rosi carceris Arthemius,
Plura dicta contrà referr, sed eadem friuola [illegible]
Non est [illegible]t, ver[illegible]m P[illegible]re, neq[illegible]
Mea[illegible] tuu[illegible] po[illegible]t Ch[illegible]us [illegible]t saluare [illegible]a[illegible],
Qui nullum exhibet suis solam[illegible] cultoribus.
Fer[illegible]t, p[illegible]o, [illegible] valet[illegible] ope[illegible]
Sed hoc i[illegible]lum non valere produnt [illegible]la verbera,
Quæ tu dudùm propter ip[illegible]m tol[illegible]do d[illegible]fic[illegible]s.
Ad hæc Pet[illegible]us v[illegible]ltu læto pauca verba refer[illegible]s,
Christum, inquit, confitemur & in ipsum cred[illegible]us,
Qu[illegible] est solu[illegible] [illegible]
Ipse valet, quicquid [illegible]bi placuerit facer[illegible],
Tam cæl[illegible]ter aq[illegible] e pote[illegible] & p[illegible]
Cui [illegible]
Ill[illegible] [illegible] qua[illegible]docu[illegible] p[illegible]cet soluer[illegible]
Duro[illegible]
Et d[illegible]
Sed meum e[illegible]c[illegible]o qu[illegible]d [illegible]

[illegible]

Quin peccatis depurgatum peruenire faciat
Per tormenta passionis ad perennem gloriam.
Vellem tamen, o Arthemi, faceres periculum,
Verum fiet, anne falsum, quod de Christo credimus,
Quodque illum tam potentem omnes esse dicimus.

Cur C[illegible]stus non [illegible]net suos martyres à pœnis.

Ad hæc antri carceralis custos nondùm credulus,
Fiat, ait, quod hortaris, hodieque clareat,
Valeat quid Christus tuus, quem me rogas credere.
En ego nunc tuis vinclis superaddam vincula,
Teque ipsum tenebroso clausum linquo carcere:
Atque antri postes seris stringam firmioribus.
Si te tantis innodatum liberârit nexibus
Christus vester, ac solutum sospitem reddiderit:
Credam illum, atque Deum colam sine dubio:
Ea tamen ratione, si redemptam videro,
Ipso Christo faciente, meam charam filiam
Ab illius dominatu, quo vexatur, dæmonis.
Tunc subridens fortis ille Petrus Christi famulus,
Fides, ait, imbecilla confirmari poterit,
Si quæ verbis promisisti, factis adimpleueris,
Meque humana sine ope atque adminiculo,
Isto tetro quo includor, liberatum carcere
Domus tuæ limen pede penetrâsse videris:
Et non tantùm contemplatu, sed palmarum tactibus
Explorando comprobaueris ipsum tibi assistere,
Quem inclusum dimisisti tenebroso in carcere.
Ad hæc verba crebrò caput agitans Arthemius,
Et non credens Deum posse tanta bona facere,
Tali Petro seruo Christi respondet affamine:
Homo, inquit, mente captus, aliena loqueris,
Quod ex multis accidisse reor passionibus,
Quas tu diù propter sectam Christianam sustines.

Arthemius d[illegible] putat [illegible]etrú, dum p[illegible] c[illegible] gaudia.

Ista dixit, & abscessit, seque domum contulit,
Coniugique cuncta suæ cognomento Candidæ
Valdè stupens atque mirans dicta Petri retulit.
Cui coniux dubitanti corde fatur credulo,
Se mirari quòd insanum voluisset dicere,
Quem audisset sospitatem sibi nunc promittere:
Nec hoc diù differendum esse quod promiserat,
Sed præsenti se facturum fateretur tempore,
Et quod dixit ac spopondit, hodie clarescere.

Coniux Arthemij reprehendit eum.

Ille verò contrà nitens, vxorem increpitat,
Cur his verbis fidem daret: & appellat fatuam,
Quia Christum Deum Petri tam potentem crederet.
Non est, ait, numen vllum, sed nec ipse Iuppiter,
Quod eundem sic conclusum possit vinclis soluere,
Vel ex antri tetro lacu liberum dimittere.
Illa Petri verbis credens, quibus se promiserat
Per virtutem Iesu Christi mira posse facere,
Tali sibi resistentem repulit elogio:
Hoc est, inquit, quod augebit Dei sui gloriam,
Cùm periclum erit factum, quod patrare nequeunt
Illa magna, quæ à nobis nunc coluntur, numina.
Hæc dum simul ac vicissim alternando conferunt,
Atque solis orbe [illegible]rso [illegible] noctem proferunt:
Ecce Petrus, vt promisit, adest admirantibus,
Signum Crucis [illegible] gestans, veste fulgens candida,
Seque ve[illegible]um [illegible]ruum, & non falsum aliquid

S. Petrus [illegible] lu[illegible] ad [illegible]os.

Esse

Esse monstrat, dum multorum contrectatur manibus.
Hæc cernentem stupor ingens arripit Arthemium:
Atque Petri sine mora pedibus aduoluitur,
Deum solum verum Christum magnis clamans vocibus.
Hoc & coniux, hoc & cuncta consonat familia,
Esse nullum, nisi Christum, rerum potentissimum,
Quem beatus prædicasset Petrus atque coleret.
In aduentu cuius ipsum, quod eorum filiam
Diù malè possidendo vexabat, dæmonium
Fugit statim, & inuitus Dei virum prædicat,
Vt in alto malum atrox audiretur aëre:
Virtus, dicens, Christi, Petre, in te manens pepulit
Me de illa, quam tenebam vsque modò virgine.
Hæc tum Petro faciente per virtutem Spiritûs,
Fama velox per vicina statim loca volitans,
Multos valdè congregauit viros atque fœminas.
Nam non minùs quàm trecenti conuenêre masculi,
Mulierum quoquè maior numerus confluxerat:
Simul omnes admirantes sanctam Christi gloriam.
Etenim cernebant cuncti, quòd in Christi nomine
Omnes morbi sanarentur per supernam gratiam,
Perque sacra Petri iussa pellerentur dæmones.
Et videntes, corde puro capere desiderant
Fidem Christi salutarem: simul atque flagitant,
Vt in sacti mererentur vnda fontis ablui.
Huc statim vocante Petro venit Christi famulus,
Magnus martyr & confessor Marcellinus presbyter,
Vt nouellum confirmaret baptismate populum.
Quæ dum essent adimpleta competenti ordine,
Nutu Dei quaterdeni dies euoluti sunt,
Per quos Sancti nouæ gentis nationem roborant:
Vt in Christo permanentes, creaturas colere
Nolint, vitam neque istam velut magni quippiam
Amplectantur: immò velint propter ipsum perdere.
His exactis, adest sæui missus lictor Iudicis,
Iubens omnes, qui fuissent tetro clausi carcere,
Ad conspectum nocte prima arbitri assistere.
Quod extemplò cùm audisset atri custos carceris,
Blandis vinctos, qui aderant, vocibus alloquitur,
Irent cuncti, quoquouersùm vellet quisque pergere:
Qui ad palmam, inquit, regni peruenire cogitat,
Ille mecum ad Sereni Iudicis præsentiam
Pœnas ibi subiturus pergere non hæsitet.
Si quis verò nondùm vitam mundialem spernere
Valet, atque tormentorum est pauore territus,
Eat liber, quò voluntas illum sua tulerit.
Ecce autem Iudex primo noctis gallicinio
Surgit vigil, ac furenti voce iubet noxios
Suis omnes alligatos exhiberi visibus.
Huic præstò tenebrosi custos adstans carceris,
Petrus, ait, exorcista, quem puniri iusseras
Per virtutem sui Christi cunctos vinctos soluerat,
Et catenis absolutos, ire iussit liberos.
Ipse tamen Marcellinum quendam secum retinens,
In qua semel iussus erat, permanet custodia.
Hæc dicentem furibundus imperat Vicarius
Plumbo cæsum, atque vinctum carceris Arthemium
In obscuram atque arctam recipi custodiam:

San-

Arthemius credit in Christum cum suis.

Filia Arthemij liberatur à dæmone.

Multi ad Christum accedunt.

Iubente Iudice pl[illegible]mbati[illegible] dìtur Arthemius.

Sanctos verò Marcellinum atque Petrum martyres,
Quæstionem habiturus de illorum actibus,
Suo iubet sæuus Iudex tribunali assistere.
Quos vt toruis coràm stantes conspicatur vultibus,
Blandis primò compellandos arbitratur vocibus:
Vt eorum permutaret mentium propositum.
Pœna, dixit, vos minore plecti posse dicerem,
Nisi cunctos criminosos, qui vobiscum carceris
Antro clausi tenebantur, effugisse cernerem,
Et hoc factum vestro nôssem Christiano dogmate,
Per quod malè miserorum mentibus illuditis,
Fascinantes ac fallentes magicis versutijs.
Cui magnus Christi martyr Marcellinus presbyter,
Forti pectus pietatis plenum gerens spiritu,
Pauca quidem, sed non parua verba contrà reddidit:
Non est, inquit, criminosus, nec dicendus noxius, S. Marcellinus respondet Iudici.
Qui omisso paganismo, Christo cœpit credere,
Atque illi sana mente seruiendum iudicat.
Hoc qui facit, Dei summi filius vocabitur,
Et à cunctis peccatorum absolutus sordibus,
Verè esse, quod vocatur, Deo dante visitur.
Hæc dicentem Marcellinum imperat minaciter
Sæuus Iudex sub duorum pugnis cæsum subigi, Cæditur pugnis, &c.
Et in locum, omni luce qui careret, proijci.
In quo vitrum super humum fecit fractum spargier,
Ac desupèr assertorem veri nudum sternere,
Atque vinctum volutari illis in fragminibus,
Omni victu abstineri Christi iubens famulum:
Vt his pœnis enecatus, interiret properè,
Cui fidem extorquere se non posse viderat.
Tum deindè Petrum videns, talibus alloquitur:
Nolo, inquit, arbitreris iterùm eculeo
Te torquendum, vel ignitis exurendum faculis.
Immò nóris, quòd nectendus nodis fortioribus,
Stipitique applicatus luce stabis crastina,
Ac ferarum laniatu vitam breui finies,
Tum beatus respondendo Petrus forti pectore,
Iram volens contumacis concitare Iudicis,
Tali voce sæuientem prouocat insaniam: S. Petri mira constantia.
Cùm Serenus vociteris, miror validissimè,
Cur tam tetro vultum geras obfuscatum nubilo,
Vt mensuram peruidere propriam non valeas.
Esse nanque te mortalem vniuersi nouimus,
Et tu velut quiddam magnum in te vigens lateat,
Grandes pœnas minitatis Christiano populo,
Stulta nimis ac feroci confidens audacia,
Immortalem Christi fidem de credentum cordibus
Exturbari vnquàm posse pœnis temporalibus.
Sacerdotem quidem Christi, quem rogare poteras,
Vt pro tuis exoraret plurimis excessibus,
Pugnis cæsum atque vinctum mancipâsti carceri:
De quo tamen tristi facto vero lætus gaudio,
Magnus ille martyr Christi modò nihil queritur:
Immò rerum conditori dignas refert gratias.
His auditis, effetatus tormentorum arbiter,
Petrum iubet catenarum comprehensum pondere S. Petrus vinctus catenis truditur in carcerē.
Oneratum, in obscuram recipi custodiam.
Et in cippo furibundus præcepit arctissimo

Plantas

Plantas simul atque crura pretiosi martyris,
Nè abire præualeret,includendo comprimi.
Sed cùm essent isto modo separati martyres,
Celso missus visitator cæli venit culmine
Ad beatum Christi testem consolandum Angelus.
Qui dum sanctum inuenisset vitro superpositum
Marcellinum sine veste nudo vinctum corpore,
Christo Deo supplicantem,sicut erat solitus,
Soluit statim,& opertum indumentis proprijs
Quoquouersùm præcedentem se sequendum imperat,
Eò dicens perducendum,vbi Petrus fuerat.
Cumque esset illò ventum,verus Dei nuntius,
Petro statim absoluto,Marcellino præcipit,
Vt se ambo præcedentem sequerentur pariter.
Quem sequentes intrauerunt domum quandam subitò,
In qua erat congregatus Christianus populus,
Qui per ipsos ad diuinam doctrinam peruenerat,
Tum præcepit ille magnis Angelus martyribus,
Vt cateruam congregatam confirmare studeant
Per seprena proximorum dierum volumina:
Ac tum demùm sæuienti se tyranno proferant,
Ostendantque parùm posse illius potentiam
Contra Dei continentis cuncta prouidentiam.
Tum sequenti luce iussit Iudex crudelissimus,
Vt ministri visitarent loca,quibus martyres
Clausos simul & ligatos custodiri iusserat.
Cumque ibi non repertos referentes dicerent,
Ire iussit,& adduci vnà cum Arthemio
Eius quoquè mulierem cognomento Candidam,
Atque natam eorundem,nuncupatam Virginem,
De qua Petrus exorcista dæmonem expulerat,
Et purgatam regi Christo credulam reddiderat.
Hos adductos ille truci intuitus oculo,
Dijs iussit,immò tetris vt litarent laruulis,
Atque sacram Christi fidem abnegando linquerent.
Et cùm nolle peruidisset imperata facere,
Iussit sæuus in ingenti ruderum congerie,
More pressi noxiorum,necarentur pariter.
Qui cùm vincti ducerentur viam per Aureliam,
Vident simul Marcellinum atque Petrum martyres,
Et cum eis multam valdè populi frequentiam.
Quibus visis,profugisse tremefactos asserunt,
Qui beatos confessores catenarum pondere
Prægrauatos ac depressos puniendos traxerant.
Quos vt pij fugientes turba vidit populi,
Præcurrendo festinauit præuenire pauidos:
Ac mulcere cor furentum verbis cœpit mitibus.
Sed non valens quod volebat pia plebs perficere,
Loco fixos retentauit,donèc Christi famulus
Marcellinus obtulisset salutarem hostiam.
Nam in specu,quo futura sperabatur passio,
Martyr Christi celebrauit Missarum solennia.
Quis completis,abscesserunt quos abire iusserat.
Tum conuersi Marcellinus atque Petrus martyres,
Ambo simul perfidorum alloquuntur populum,
Atque tali furibundos compellabant famine:
En vidistis quòd in nostra ditione fuerat,
Vt vos modo,quo vellemus,valeremus lædere,

Angelus soluit Marcellinū & Petrū, & educit è custodia.

Sentētia in Arthemium & cōiugem ac filiā eius.

Missa celebrata à S. Marcellino in specu.

Et quos

Et quos vinctos tenebatis,vi ereptos tollere.
Sed hoc nolle Christiana fecit patientia,
Quam suorum ferendo famulorum sensibus,
Suo mites ac modestos Christus facit munere.
Et nunc quidem nos,superna suffragante gratia,
Hinc abire poteramus,si hoc ferret animus.
Vos contrà quid possitis, tandèm palàm dicite.
Tum frendentes ac frementes satanæ satellites,
Primò ipsum,quem trahebant,trucidant Arthemium,
Ense duro ferientes effecerunt martyrem:
Cuius neci coniunxerunt coniugem ac filiam.
Quas per cryptæ liminare præcèps datos obruunt
Saxis simul atque magnis arenarum molibus.
Tum beatos assertores veritatis alligant
Marcellinum atque Petrum auidos martyrij:
Annectuntque catenatos arborum stipitibus,
Donèc tetro nuntiarent tormentorum arbitro,
Atque ipso comperirent decernente Iudice,
Quali morte magni forent consumendi martyres.
Qui dum cuncta cognouisset gesta,quæque iusserat,
Nigram iubet intra syluam sanctos duci martyres,
Et inibì capitalem capere sententiam.
Quò cùm eos deduxissent dæmonum satellites,
Illi læti & alacres,laudantesque Dominum,
Locum suæ passioni largiorem faciunt:
Nam & spinas atque vepres euellebant manibus
Ipsi suis,vt purgando terram puram redderent,
Sacrum erat quæ illorum exceptura sanguinem.
Tunc orantes,atque pacis sibi dantes osculum,
Genu flexo percussorem patienter perferunt,
Ac proiecta graui petunt cælum carnis sarcina.
Quorum ipse,qui eosdem magnos Christi martyres
Ferro iussus iugulauit,se vidisse fassus est
Carnis vinclis absolutos euolâsse spiritus
Forma quasi virginali,tectos veste fulgida,
Auro quoquè radiantes ac gemmarum lumine,
Angelorum coruscantum circundatos agmine,
Lætabundos cum immensa lucis affluentia,
Supra cuncta penetrando celsa mundi sidera,
Subleuatos ad æterna cæli regna scandere.
Duæ quædam referuntur Romæ natæ fœminæ,
Vna dicta est Lucilla,Firminaque altera,
Veram puris retinentes Christi fidem cordibus.
Quæ propinquæ ter beati martyris Tiburtij,
Ad illius sacrosanctum assidentes tumulum,
Deo gratas vigilando ducebant excubias.
Quibus ipse cum beatis semet comitantibus
Marcellino atque Petro manifestè retulit
Per soporem, vbi sacra iacuissent corpora
Eorundem electorum: atque simul admonet,
Vt euntes absque mora,illa statìm auferant,
Et in crypta suum prope curent corpus ponere.
Quæ præceptis obsequentes,Nigram syluam adeunt,
Sublatosque beatorum indè portant cineres,
Et in specu deponentes,iusso loco tumulant.
Quas ad ista peragenda adiuuisse referunt
Duos quosdam de sacratæ sedis Apostolicæ
Clericis,quos ordo sacer nominat Acolythos.

Arthemius decollatur.

Eius vxor & filia saxis obruuntur.

Marcellin⁹ & Petrus plectuntur capite.

S.Tiburtius cũ Marcellino & Petro appáret Lucillæ,&c.

Hæc vt gesta referuntur, retulisse asserunt
Illum ipsum, qui eosdem interemit martyres,
Et ab illo didicisse Damasum Pontificem,
Cùm ætate pucrili per eadem tempora
Sub magistro ministraret, & ad magnum cresceret
Rerum culmen, tunc Romana Lector in Ecclesia.
Post hæc cuncta memorâsse, ac mandâsse literis, — *Damasus Pontifex scripsit historiam Marcellini & Petri.*
Cùm illius almæ Sedis obtineret apicem,
Et in tota principatu polleret Ecclesia.
Ille autem, qui beatos martyres percusserat,
Dorotheus cognomento, per diuinam gratiam
Ad baptismi sacramentum peruenisse dicitur:
Sacram Sedem tunc regente Iulio Pontifice,
Publicam simul puramque gessit pœnitentiam:
Atque morum probitate consequi promeruit
Sempiterni Saluatoris salutarem gratiam,
Per illorum, quos percussit, beatorum martyrum
Nunc & semper memorandam miram patientiam.
Qui de mundi triumphantes principe diabolo,
In supernis collocati semper gaudent sedibus
Coram Christo per æterna seculorum secula.

DE SANCTO MARTIALE EPISCOPO LEMOVICINENSI, VT HABETVR IN LIBRO DE GLOria *Confessorum S. Gregorij Turonen. Episcopi cap. 27.*

Iunij 3.

S. Martialis fit Episcopus.

IGITVR sanctus Martialis Episcopus à Romanis missus Episcopis, in vrbe Lemouicina prædicare exorsus est. Euersisque simulacrorum ritibus, repleta iam credulitate Dei vrbe, migrauit à seculo. Erant tunc temporis cum eo duo Presbyteri, quos secum ab Oriente adduxit in Gallias. Verùm vbi completi sunt dies eorum, vt & ipsi vocarentur de hoc seculo, coniunctis sarcophagis, in eadem crypta, in qua sanctus Episcopus, sunt sepulti: & vnus quidem parieti proximus, alter verò contiguus erat, super terram tamen vterque stabat, sed nō poterat alteri propter illum, qui primus erat, honor impendi, hoc est non ipsa palla expandi poterat, non lumen accendi. Quòd cùm incolæ loci molestè ferrent, quodam manè accedentes ad cryptam, inuenerunt sepulcra diuersis parietibus esse locata, & sic accessus liber ad vtrunque sepulcrum patuit.

Eccè quomodo antiquitùs sancti honorabantur.

VITA S. CLAVDII ARCHIEPISCOPI BISVNTINI, PER F. LAVR. SVRIVM MVTATO STYLO EX *quodam impresso codice descripta. Habetur etiam manuscripta, sed ea necdum eruenit ad manus meas. Puto autem eandem esse, quæ etiam excusa habetur, licèt fortaßis paulo copiosior sit.*

Iunij 6. Cap. 1.

BEATVS Claudius fertur originem du[illegible] ex illustri Salinensium principum siue Palatinorum familia. In parentum suorum domo vsque ad septimum ætatis annum in Dei timore accuratè enutritus, posteà discendis literis admotus est, probatissimis traditus magistris: sub quibus ille non solùm disciplinas liberales breu[illegible] perdidicit, sed etiam scripta diuina & sanctorum hominum res gestas sedulò perlegit. Erat enim in illa tenera ætate p[illegible]æcl[illegible]ro & doc[illegible] ingenio, feruen[illegible] a[illegible]imo, p[illegible]sque & [illegible]anctis operibus [illegible] addicto, ità vt n[illegible]llum diem absque bono[illegible]m operu studio prætereabi pateretur. Etsi autem ætate erat iuue-

Multū in literis puer Claudius proficit.

iuuenis,attamen nihil in eius moribus aut factis puerile cernebatur.Nunquàm il- *Maturitas*
le choreis se admiscuit,nunquàm mundanis interfuit spectaculis: sed hominibus *morũ eius.*
religiosis & honestis sese adiungens, de virtutum studijs & exercitijs suaula cum illis miscebat colloquia. Verba autem illius sapientiæ sale condita, vsqueadeò rationi consentanea & grata fuêre,vt omnium in se studia & affectus prouocaret. Atque ità fiebat, vt etiam viri prouectæ ætatis & sapientes non mediocriter illũ amarent,tanquàm puerum sanctum & virtutum studiosum: alij vt affabilem, comem atque prudentem venerarentur. Homines improbos & scurrilitati deditos respu- *Vitat malo-*
ens,illorum consortia modis omnibus deuitabat.Fœminarum iuuencularũ adeò *rum consor-*
declinabat colloquia, vt nunquàm sine causa rationabili illis loqui voluerit: nec *tia.*
vnquàm in eo depræhensus fuit qualiscunque sermo vel opus nefarium,non risus inhonestus,non vlla animi leuitas aut dissolutio. Ante omnia autem templa frequentabat, Dominicis præsertim & festis diebus Missas & preces Canonicas siue horarias,sermonesque diuinos summa animi deuotione auscultabat.

Crescente verò fama sanctitatis eius,cùm iam vicesimũ ætatis attigisset annum, *Cap. 2.*
contempta militia seculari,Bisuntinæ ecclesiæ factus est Canonicus.Itaque in dies seipso melior fieri studens, precibus Canonicis tum nocturnis, tum diurnis interfuit,libros scripturæ diuinæ diligenter euoluit,& omni ex parte,ceu verus Dei ser- *Vt se gesse-*
uus,in eam curam sedulò incubuit,nè quid repræhensione dignum admitteret:at- *rit factus*
que intantùm breui temporis spatio,diuina illum adiuuante gratia,in sanctis ope- *Canonicus.*
ribus & sacra doctrina clarus euasit,vt in tota Burgũdionum ditione nullus ei par inueniretur.id quod perspici facilè potest ex editis ab illo lucubrationibus, q̃ vsq; in præsens in Iurensi monasterio asseruãtur. Quotidiè autẽ,demptis Dominicis & *Eius ieiunia*
solennioribus diebus,nõ nisi semèl edebat.Crebrò noctes orando,legendo,medi- *Vigiliæ.*
tando peruigil excegit.Castum & mundum ab omni inquinamento se seruabat. Vestitus ei erat mediocris,mores modesti & humiles,sermo verax,suauis & amabilis. *Vestitus.*
Denique virtutum omnium tantus in illo cernebatur ornatus,vt iam vetus monachus à cunctis haberetur.Anno autem duodecimo suscepti canonicatûs eius,præsul Bisuntinus cœpit aduersa laborare valetudine. Timẽs igitur beatissimus Claudius,nè,quod posteà tamen euenit, Episcopus illic crearetur, ad tempus indè recessit,atque ad parentes suos sese recepit.Humanissimè autem ab illis exceptus,aliquandiù apud illos sanctè & piè versatus est.

Interim memoratus antistes vitam cum morte commutauit, & inter clerum & *Cap. 3.*
populum Bisuntinum de substituendo ei successore non minima extitit dissensio, alijs hunc,alijs alium eligentibus. Tandèm vnanimes ad precandum Dominum se contulerunt, humique prostrati,cum lachrymis obnixè rogãrũt, vt ob merita sanctissimæ matris suæ, & beati Iohannis Baptistæ patroni ipsorum, sanctorumque omnium clementer ipsis inspiraret, quisnam ecclesiæ Bisuntinæ pastor eligendus esset. Atque in his precibus illis perseuerantibus,vox cælitùs audita est, iubens eos omissis lachrymis beatum Claudium creare antistitem. Ea voce exhilarati Cano- *Creatur E-*
nici,omnes in eam eunt sententiam,vt Claudius sit Episcopus Bisuntinus: confe- *piscopus Bi-*
stimque mittunt honestiores è Clero & populo viros,qui eius consensum obtine- *suntinus.*
ant.Ille tandèm multis precibus & lachrymis victus,sciens se diuinæ non posse resistere voluntati,Bisuntiũ ducitur,immò verò trahitur, Archiepiscopus consecratur, à summo Pontifice eius electio canonica approbatur & confirmatur, anno à Christo nato sexcentesimo vicesimo sexto.Factus autem Archiepiscopus,eandem, *Qualis fue-*
quam priùs,humilitatem & morum grauitatem in omnibus semper seruauit,& vt *rit in Epi-*
fidelis seruus & prudens familiam Domini & creditas sibi ecclesias feruenti zelo *scopatu.*
gubernauit,causas & controuersias ecclesiasticas horis opportunis comiter & placidè audiuit,& ad ecclesiasticarum sanctionum præscriptum egregiè decidit. Nunquàm ob quæuis tractanda negotia secularia, nisi euidens necessitas aliud postularet, ab ecclesijs horis abesse voluit,quibus diuina peragebantur officia. Crebrò visitabat diœceses suæ ecclesias,& ceu bonus paterfamiliâs,iuxta Domini sententi- *Matth. 13.*
am,de thesauro suo proferens noua & vetera; mellitissimis exhortationibus suis bonos & pios incitabat,vt ad meliora proficerent: lapsos verò & errantes solicitè admonebat,vt ad bonam sese frugem reciperent. erat enim sanè haud mediocriter literatus. Diuinæ contemplationi sedulus vacabat,atque interim spiritus eius mirum in modum eleuabatur. Nec tamen propter contemplationis, quæ Mariæ tri-

tt 2 buitur,

buitur, otium, Marthæ laboriosum neglexit ministerium: immò verò septem misericordiæ exercendis operibus totis viribus incumbebat.

Cap. 4. Cùm autem annis septem eam gubernâsset ecclesiam, diuino eum amore magis ac magis perurgente, omnes mundi huius opes & pompas declinare cupiens, vt posset liberiùs diuinæ se contemplationi tradere, cũctis in sua diœcesi benè dispositis, Episcopatu se abdicauit, & ab Angelo admonitus, ad monasterium S. Eugendi, quod etiam Iurense dicitur, in Bisuntinę diœcesis confinio situm se contulit, atque illic habitum & institutum S. Benedicti complexus est. Tantæ verò sanctitatis & perfectionis fuit, vt omnium quæ in mundo sunt, oblitus, solo omnipotentis Dei flagraret amore. Vigilabat in precibus, assiduus erat in ieiunijs, diligentem nauabat operam sacris lectionibus & meditationibus, & vt canon monasticus docet, verum & strenuum sese monachũ exhibebat. Ad diuina celebranda officia omnes ipse templi ingressu anteuertebat, postremus omnium è templo recedebat. Atque hac ratione adeò cunctos ad monasticæ perfectionis prouocabat studium, vt Iniuriosus, eius monasterij tunc Abbas, vir sanè eximia tum sanctitate tum prudentia, cum multa humilitate & instantia monasterium illud regendũ ei obtulerit: quod ramen vir sanctus modestissimè recusauit. At tamen post annos quinque Iniurioso Abbate cum magna meritorum copia ad Dominum migrãte, venerabiles eiusdem cœnobij patres illum vnanimiter elegerunt sibi Abbatem, quibus ægrè tandèm assensus est. Ità Claudius quantò se in hoc mundo plùs abijcere voluit, tanto digniorem se & apud Deum & homines, qui exaltaretur, effecit. Quod quidẽ non absque diuina dispensatione ità euenisse existimatur, vt loco illi, in quo multi floruère sanctitate conspicui viri, etiam sanctissimus Archiepiscopus adiungeretur, atque indè locus ipse insignior redderetur.

Relicto Episcopatu fit monachus.

Fit Abbas, licèt inuitus.

Cap. 5. Porrò autem complures ad beatum virum confluxère non modò clerici, sed etiã nobiles & ciues, sanctitatis eius fama illecti, instanter ab illo monasticum habitum expetentes. Quos ille absque personarũ acceptione haud difficulter admittebat, & ad perfectionis capessenda fastigia summoperè prouehebat. Cuiusmodi autem filios spirituales illic enutrierit, id nostram excedit dicendi facultatem. potest autem, quisquis cum inuisit locum sanctum, facilè id colligere ex multitudine sanctorum corporum, quæ illic venerationi habentur. Multas verò etiam temporales possessiones, quibus famuli Dei sustentarentur, obtinuit conuenienter illi Christi promissioni, Omnis qui reliquerit domum, aut agros, propter me, &c. centuplum accipiet. Dabantur enim ei à fidelibus regibus & principibus: in quibus Clodoueus rex, qui tum Franciętenebat gubernacula, monasterio eius annuos largitus est modios tritici quinquaginta, & hordei totidem, itemque quinquaginta denariorum argenti libras annuas. Pauperibus Christi vir beatus, itemque superuenientibus hospitibus omnem humanitatem præstandis eleemosynis exhibuit. Ornamenta ecclesiæ, libros, calices, cruces, candelabra aurea & argentea, pannos sericos, & alia ad diuinum cultum pertinentia egregiè augmentauit. Sanctorum reliquias in thecis pretiosissimis reuerenter reposuit, monasterij domos & structuras ità vt decuit instaurauit.

Matth 19. Multa donantur eius monasterio

Cap. 6. Anno autem quarto Childeberti regis Frãcorum, cùm iam Claudius pater sanctissimus annis quinquaginta seruis Christi in hoc monasterio cum multa laude præfuisset, senex admodùm & plenus dierum, totis visceribus Dominũ suspirans, leui quodam morbo correptus est. Sciens ergò obitùs sui tempus imminere, tertio die iussit conuocari fratres omnes monasterij, ad eosque præsentes luculentissimum sermonem habuit, blandisque eos exhortationibus instituit, vt nunquàm quicquam diuino amori anteponerent, cuncta mundi huius oblectamenta præ desiderio & amore æternorum planè contemnerent, nec quicquam ambitione sua dolerent. Cumque eos cerneret vbertìm ab oculis lachrymarum riuulos fundere, motus misericordia, qua multa semper præditus fuit, accepta ab omnibus pace, ad cellulas eos remisit, totamque sequentem noctem precibus exegit. Quarto verò die in oratorium veniens, sacramentum pœnitentiæ & sacrosanctum Christi corpus magno lachrymarum perfusus imbre singulari deuotione percepit. Atque indè ad cellam suam reductus, corpus suum non alibi quàm in monasterio ob euitandas mundi pompas sepeliri iussit. Indè quinto die circa horam diei nonam, incumbens in scamnum, in quo legens aut orans sedere vel stare consueuerat, erectis

Sub obitum munitur Sacramentis Ecclesiæ.

ctis sursum brachijs, iunctis manibus, oculis in cælum defixis, sanctissimam animam reddidit creatori. Eius corpus vsque in præsens in illa S. Eugendi ecclesia cunctis aduenientibus incorruptum & integrum monstratur, innumeris miraculis coruscans. Festum eius celebratur octauo Idus Iunij. Abit ad Dominum.

HISTORIA INVENTIONIS S. MAVRINI ABBATIS ET MARTYRIS, AVTHORE STEPHANO, QVI *eam scripsit iubente Christiano Abbate, circa annum Domini 990.*

Nos capita margini adiecimus.

PROLOGVS.

DOmino Christiano Stephanus exiguus. Imponis pater mihi, quod ferre non possunt humeri. Maurinum præcipis laudare, & eius opera stylo dare: quorum vnum officium est angelorum, alterum hominum sapientissimorum. Si martyr inuictus, in ore & mente bonorum omnium scriptus, literas desiderat, habet Colonia Agrippina, secunda (si dignatur dici) Roma, suos Gregorios, habet Hieronymos, quos supernæ ciuitatis decet scribere consules. Sunt nihilominus sub alis tuis educati non pauci, qui indeficientem Nilum viderunt & biberunt, seque huic operi pares ostentant. Quid ergò mihi in syluam ferre ligna? Bruno ille nobilis, filius columbæ, sacrarium sapientiæ, te inuenit, in quo complacuit animæ suæ. Compertum quãtum præstitistis seculo, chari inuicem & noti, & in verbis prudentiæ sæpè admirati. Tui ergo & prædictorum officij est cælitum merita tractare, quibus inuidiam promereri est facile, nisi forte admirabili sapientia animi tui hoc Maurino miraculum addere decreuisti, vt ei hominis organo iumentum Balaam deseruiat. Pareo hac conditione interposita, vt supremam manum imponas operi, & titulum tuo dedices nomini. Colonia Agrippina, altera Roma.

HISTORIA.

SVMMA & vel vnica salus est ægris mortalibus, quòd electos suos ità Christus cælis diuisit & terris, vt spiritus cælesti habitatione dignos superis admitteret, & terræ terrena permitteret. Non enim beatorum spiritus sui hominis penitùs deserunt exuuias, arma scilicet suæ militiæ, in quibus de antiquo triumphauerunt serpente. Isti etenim, isti sunt inclyti propugnatores tui ô redempta Christi cruore Ecclesia: isti stant pro filijs tuis, nè eos barathro oris absorbeant toto aëre vagantes spirituum corruptores. Quandò enim per te armatis dolo & igni resistere aduersarijs, quæ in propria carne ægrè imperium agis? Sed emeriti testes Christi, angelorum ciues, immò consules pro meritis creati, etiamnunc iniquitatis satellites per te expugnant, quos per se vicerant. Hi reos Deo conciliant, orbem portant, tartara spoliant, vt angelorum numerum expleant, & muros Hierusalem extruãt. Hoc indefessè Iohannes Ephesi, hoc Andreas, hoc protomartyr Stephanus Byzantij, hoc Petrus & Paulus Romæ, & in toto penè terrarum orbe, hoc singuli Sanctorum in sua sorte gratum Deo sacrificium faciunt. 10 Iunij. Sancti in cælis, Ecclesiæ propugnatores.

Habemus & nos in oculis huius rei testem idoneum Maurinum, Deo & Angelis charum, cuius hodiè passio cælos glorioso martyrio ornat, & reis veniam donat. Qui sub signis fidei ad sanguinem vsque deuotus, in die sui certaminis nil minus a magnis egit martyribus: qui caput draconis antiqui & nequitiæ eius satellites Decios detriuerunt & Nerones. Egregia nanque vicissitudine mortuo pro se Domino mortis triumphum obtulit, purpuratusque proprij sanguinis ostro, stolam suam dealbauit in sanguine Agni. In cuius nunc comitatu quocunquè ierit hærens, securus sui suis prouentum poscit salutis. Huius gratuita Deus clementia nobis causidici scutum obtendit, huius nos pretiosissimis membrorum gemmis ditauit. Nisi multùm nos abijcimus, semper eum nobis præsentem sperare debe- Cap. 2. Maurinus martyr.

 mus,

mus, sed præsertim in hac die solennitatis & lætitiæ suæ. Hanc, inquam, die[illegible] lætitiæ eius dixerim, in qua familiariùs regi suo dux magnanimus militare cœpit, mutato militari cingulo, non deposito. Digna, domini mei, laude hanc [illegible]cremus, & prono vtriusque hominis obsequio honoremus. Egregium nobl[illegible] Angelorum participari officio. Eis de nostri hodiè patroni gloria grat[illegible]us gaudia nostra conferamus, immò gaudia eorum geminare ambiam[illegible], & [illegible] peccatorum nostrórum tumulis resurgamus. Quodam modo enim de sepulcris vitiorum resurgimus, cùm Deum manibus exquirimus, & Sanctorum lau[illegible]s a[illegible]

Psal. 150. mum intendimus. Hine per Dauid familiare sibi organum spiritussanctus, Laudate, inquit, Dominum in sanctis eius. Et in his quoque mundalibus r[illegible] r[illegible]ges sua dignantur amicitia, si quod in spem gratię suorum princip[illegible] bellum, nostis quanta dulcedo, quanta regum super eo sit oblectatio audire qua[illegible]tus in clypeum assurgat, quanta vi torqueat hastam, & quanto i[illegible] caput obiectet gladio.

Cap. 3. for. *athletæ — In gloriam ergo Maurini nobilissimi *agonothetæ & victorio[illegible], a[illegible] & nos resonemus dulce Deo, gratum cælo. Sed cinis & puluis quid fe[illegible] d[illegible]um amico Dei excelsi, cui hymnidici superorum famulantur chori? Pa[illegible] cum fortiter Dominica bella bellâsse dicimus. Ter enim quaterque victor e[illegible]

Victoria illustris S. Maurini. — stit, qui non modò cum purpureis tyrannis in lites erupit, sed seculo a[illegible] ipsum huius mundi principem, in ipsum, vt sic dictum sit, gigante[illegible] b[illegible]a minitantem giganteo robore arma commouit, vitam morte possedit, mortu[illegible] palmam & spolia de hoste tulit. Parum est, si in eo patritij sangui[illegible] a recensemus. Maior ei nobilitas est, confratrem esse martyrum, cohæredem Apostolorum & socium Angelorum. Quòd si de vitæ eius merito agitur, [illegible] quodcunque dici poterit: nisi quòd verè probatur gloriosus Dei amicus & p[illegible]tiosissimus filius. Et quia conducit filio similari ad patrem, pijssimus Do[illegible]us natiuæ pietatis suum Maurinum ornauit insigni. In quo qui[illegible]quis spem [illegible] constituit, nouit totus quantæ misericordiæ balsamis affluat, nouit quàm p[illegible]æsens exauditor, quàm propitius sit interuentor: horumque attestatio[illegible] q[illegible]anri stet altissimo facilè cognitum est. Verùm taceat interim lingua carnis [illegible]

Esa. 64. — cælestem gloriam martyris, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit: & [illegible]lite qualiter inuentum sit eius sacratissimum corpus dici gaudio ad m[illegible]moriam [illegible]uocemus.

Cap. 4. legendum puto *latitauit — Peracto beato agonis sui triumpho, egregius Dei athleta Mau[illegible], lo[illegible] t[illegible]muli cælo tantùm notus, & Angelici tantùm obsequij reuerentia veneratus, [illegible]bitauit vsque ad incarnati Verbi annum nongentesimum sexagesimu[illegible] sextum, agente tum in sceptris diuo Othone, primo Othone. Cesserat ab hin[illegible]no [illegible]manis officijs eiusdem principis diuus frater Bruno archos antistes, & mutata [illegible]ta, Christofum Domini ante Deum e[illegible]ptabat præmia. Qui corpor[illegible] ex[illegible]

Vrbis Coloniẽsis, dicit. MS. codex habet *ordinabat. — ros vrbis secundùm desiderium cordis sui reconditus in oratoriolo sanct[illegible] Pantaleonis, Cosmæ & Damiani, locum quem viuens coluit, mort[illegible] *o[illegible] Erat autem oratoriolum pro tenera nouellæ conuersationis infantia angu[illegible], & magnis meritis magni præsulis impar. Ruit ergò solo tenus pi[illegible]simo d[illegible]rentiæ effectu sine inhabitantium discrimine, sine familiaris rei damno, & [illegible]na occasionem editioris fabricæ præbuit. Cæli quoque inopinatas dederunt [illegible]opias, prouenturo operi thesaurum inexhaustum, gemmam diademati[illegible], c[illegible]ram sui & Angelici populi. Nam quia non potuit latere sub modio lucerna a[illegible]dens coram Domino, dum ponendo fundamento terra effoditur, locul[illegible] (Gloria tibi Christe) Maurini martyris inuenitur, qui Brunoni manum conferr[illegible], &

Volmarus — altero latere Pantaleoni adstaret. Folemarus ergo dignus Deo digni Brunoni [illegible] sacerdotio successor, vocatus adfuit cælestis doni arbiter, & cælesti[illegible] m[illegible] q[illegible]

Inuenitur loculum S. Maurini. — rum minister. Ac primò peruidetur lapis loculum claudens, inscriptus ma[illegible]ris nomine, & officio, & martyrij eius die & loco, Hic requiescunt ossa bonæ [illegible]moriæ Maurini Abbatis, qui in atrio ecclesiæ martyrium pertul[illegible] sub die qu[illegible] Idus Iunij.

Cap. 5. — Amoto lapide, lignea ferro euincta inuenitur arcula, caric[illegible] pri[illegible]cæ [illegible]sionis tempor[illegible]. Tota omnibus portis ciuitas ad spectaculũ illud An[illegible] cun[illegible] potest dici quàm pio ruit affectu: Clerus & sanctimonialium se ded[illegible]

ctæ autem memoriæ antiſtes, cùm reuerentiæ obſequia & orationum prælibâſſet ſolennia, ſpe & ſancto plenus timore reliquias virtutum & medelæ ſcias detexit, & oſtenſo in terris Angelorum ciue, populũ Dei gaudio & gaudij lachrymis ſatiauit. Renouantur antiqua miracula, hauritur odor, quo electos ſuos Dominus teſtatur. Putares balſamis venerãda oſſa fluere. Vincitur ſermo miraculo: minus eſt omne quod dico: ſed quia hodierna agitis gaudia, inæternùm eadem vos ſatiari contingat fragantia. Iam verò quis non dicam expediet, ſed dignè miretur ipſorum pulchram gloriam oſſium? Pulchro nanq; corporis indumẽto, quanta ſit ſpiritûs pulchritudo & mũditia, compertum eſt. Videres brachia nota ferri inſcripta, videres oſſa paſſionis grandine quaſſa, & in toto corpore militaris animi cerneres ſigna. Velent ducum aut regum cadauera byſſus lilijs, aut purpura contendens violis, aut detorti pondera auri. Quid ſunt autem hæc ad Maurini collata gloriam? Byſſus & purpura, vermium eſt eſca: Maurini cicatrices & vulnera ſunt immortalitatis ſigna.

Reliquæ virtutũ & medelæ ſciæ, vel ſcientes.

Hic quædam Reginildis nomine ſanctimonialis fœmina, cum Maria Magdalena prima ad ſepulcrum reſpecta, viuentem ſpiritum in mortuis oſſibus inuenit & nunciauit. Hæc in monaſterio ancillarum Christi extra vrbis muros ſito, merito & officio uota, diutino capitis incommodo auditus munere caſſata eſt, ſimul & oculorum lumine penè priuata. Circa quam cùm omnia medicorum defeciſſent adiutoria, in deſperatione recuperandi, ſociaſque mœroris habitu offudit. Iam ferme bimus ſitu inualuit dolor, & vt dicitur, iuxta ſtatũ capitis, ſtatus totius erat corporis. Quamuis autem eſſet deſtituta viribus corporis, imbecillos ſuſtentata artus, mediam ſe populi, baculô ſancti deſiderij præuio, ad Sancti vſque buſtum iniecit ſe humi, tacitas preces cælo fudit, & martyri libam fecit * lumine cerei. Cumq; quem mente videbat, carnis oculis, quos penè amiſerat, intueri deſideraret, & caput in loculo martyris reclinaret, vtriuſque auris meatus ſanguine fluxit, & fidei pretio viſus & auditus munia redemit, incolumiſque officio quod agebatur iubilauit, & quotquot angelico illi ſpectaculo intererant, in fide ſubrexit.

Cap. 6. * flagrans lumine fidei. Sanatur ſurda & penè cæca.

Sanctæ autem memoriæ Gero, pòſt datus Epiſcopus dignus Deo, ſecundo loco beati martyris meritum agnouit & prædicauit. Cùm enim adſtante Folcmaro præſule, delectæ ſecundi ordinis perſonæ pretioſas ſancti corporis margaritas, vino ex deuotione baptizatas, nouo ordinarent repoſitorio, officioſa ſe ſedulitate admiſit, & egregiè audax, vno martyrẽ dente mutilauit. Mira dicturus ſum. Mox in ipſa manu rapti teſte pœnas dedit, & inuiſibili igne non ardens arſit. Agnouit eruditus animus cæleſtem animaduerſionem, quam ſolus ſenſit, ſed videre ipſe non potuit. Quid ageret? Libenter pignus retineret, ſed pœnam ſuſtinens, etiam animo maiorum expectatione fortiùs, niſi reddidiſſet, torquebatur. Deducuntur interim pignora Sancti, comitante populo arcam Domini, in voce exultationis & confeſſionis epulante. Præerat tunc monaſterio ſanctæ Mariæ Dominæ noſtræ, quod dicitur nouum, venerabilis Vuoluereda, virginum Dei mater & Abbatiſſa, quæ huic ſpectaculo intererat, & pſalmorum cantica in codice recitabat. Hanc Gero accitam, & cùm reuerentia in libro ſanctum dentem depoſuit. complacuitque martyri quies in acerra thuris Dauidici. Factumque eſt vnum idemq; momentum, dentem poſuiſſe & paſſionem: demonſtrâſtiq; Ieſu bone, quanta martyrem tuum diligentia velis tractari, huiuſque rei pretium eſſe, à gehenna liberari. Poſita ſunt autem debito fidelium honore oſſa beatiſſimi Maurini in oratorio ſancti Benedicti ſub die tertio Idus Octobris.

Cap. 7. Nota rem miram. Miraculum

Magnis maiora, glorioſis ſuccedunt glorioſiora. Thiedo pòſt datus Epiſcopus, tunc in monaſterio S. Seuerini cuſtodis officium adminiſtrabat. Is nõ diſſimili deuotionis affectu de ſancti martyris quod occurrit, latenter tulit, ſibi ſuiſque domi profuturum. Cùm iam nox eſſet, in familiariori loco poſuit. Eccè in diluculũ cùm locus ipſe, tum proxima quæque tantæ ſuauitatis completa ſunt fragrantia, vt euidens eſſet cælos eam diſtillâſſe gloriam. Res noua, miraculum illuſtre. Ingredientes & egredientes cæleſti communicantur beneficio, ſed latet cauſa. Quod in Maurino Deus operatur, ſentitur, nil tamen ipſius ibi ſcitur. Libet & hic paululum immorari, & in miraculo aliud miraculum demirari Vſum hic cum natura odor perdidit. Nam cum ſubitò proceſſerit, poſt duas aut tres horas more ſolito non receſſit, nec cum integro die ætatem æquauit, ſed ferè ſeptem ſolibus

Cap. 8. Nota, monaſteriũ S. Seuerini. Odor ſuauiſſimus ex reliquijs S. Maurini.

fine exemplo ſenuit. De agris, de plateis curritur, irruit alter poſt alterum, facturi quique per ſeipſos inſolitæ nouitatis fidem. Rumor & odor vero nituntur, cau à neque etiam opinatur. Datur tandem gloria Deo, gloria martyri. Res nanque nobilior de commiſſo redditur, Thiedo aperuit verbum emiſſum patri monaſterij, in cuius tuitione eſt martyr: alter poſt alterum, quiſq; notum quasi nouum nunciat. Is ſicut eſt diuini timoris & amoris apprimè ſcientia eruditus, ſciens qa omnia

Pſal. 134. quæcunque voluit Dominus fecit, animum fidei dedit, & totius animi organis alleluia ſonuit. Placuit tamen ei duos ſuæ congregationis fratres mittere, quatenus & eos in cultum Sancti excitaret, & filiorum relatione ſuum ſiorumque animos indulcaret. Profecti ergò, non ſolùm vt dicta eis ſunt inuenerūt, ſed ſecum fratri-

ſor. * affectos bus non modicas odoris detulêre reliquias. Putares ipſos * affectus, & ſecum quoquò ibant circumferre aromata. Venerabilis autem monaſterij rector magnitudine gaudij & dulcedine animi demùm attractus deſcendit, diuino animum nectare pauit, & grata viciſſitudine thura laudis Deo litauit. Folcmarus quoquè reuerendus antiſtes & ipſe adueniens rumorem auxit, & honorem ampliauit. Sanctas nanque cum ſuo odore reliquias in altario beati Seuerini locauit, & iunctos in cęlo, in terris ſociauit.

Cap 9. Sacratiſſima Paſchatis ſolennitas. In ſemetipſo quoquè idem antiſtes expertus eſt, quanti ſit apud Deum meriti Maurinus emeritus miles. Superueniente nanque ſacratiſſima Paſchalis gaudij ſolennitate, vehementi oculorum dolore cœpit fatigari. Vir autem venerandus flagello diuinæ admonitionis a quo quidem animo membra ſubſtrauit, ſed mœrore ampliùs deficiebat, ne fortè nobilis Colonia ſine Epiſcopali officio ſanctum peragerct Paſcha. Quinta autem feria, quam indulgentiæ diem nominant, vix magno imbecilli hominis & deuoti animi conflictu pontificalia adminiſtrauit, & vſq; ad lectum languor inualuit. Sed dum Maurinum animo reducit, conſilium præſul inuenit. Denique patrem monaſterij, in quo martyrium Sancti floret, ſecreto accijuit, cui languoris ſui inclementiam paucis aperuit: Semper quidem, inquit, Chriſtiani animo diuina deſideranda eſt correptio, quæ ſemper filijs ſit in ſalutem. Cero enim attrita conſcientiam purgat, ſpiritum emaculat. Ecce deuotus porto flagellum, quod miſit Dominus. ſed vides quātus populoſæ ciuitatis in eccleſia concurſus, vides quantus de remotiſſimis etiam regionibus feſtiuitate inuitante confluxerit populus: quos omnes in iudicium mei ſine fructu laboris, ſine exhortatione ſermonis, ſine viatico benedictionis in ſua dimitto. Naſcitur tamen mihi quę-

Vide qd maiores noſtri ſenſerint de Sanctorum reliquijs. dam ſecuritas, quòd ſi quid de memoria ſancti Maurini ad me delatū fuerit, mihi quoquè quam omnibus impendit, miſericordiam non denegabit. Tum diſceſſum eſt. Die autem facto, qui Dominica paſſione colebatur illuſtris, dentem beati martyris ægrotanti præfatus Abbas ad lectum mittit Antiſtitis. Comitatur ſanctum pignus cæleſtis medelæ munus. Nuntiatis enim monachis, aſſurgit ſacerdos [illegible] in ſuo pignore martyri, quaſi audiens: Surge & ambula. Depreſſis alta reuerentia

Matth. 9. Illuſtre miraculum. luminibus dentem admouit, & quod mulier euangelica tactu fimbriarum [illegible]ni accepit, ſe accepiſſe exultauit. Subitò enim dolor omnis fugiebat, ante Sanctum ſtare non poterat. Sic inclyte martyr, eccleſię Epiſcopum perdonâſti, & [illegible] Paſcha honorâſti. Die autem ſancti Paſchæ cùm inter Miſſarum ſolennia [illegible]cunditate feſti præſul verbum faceret, ſermonis ductu ad ſalutis ſuæ migrauit auſpicem. Stupentibus cunctis, quibuſdam verò gaudentibus, Maurinum [illegible] ſanctum, Deo charum, quæcunque voluerit impetrare à Deo compotem libera voce pronuntiauit: morbi ſui inclementiam, ſed in aduentu Sancti ſubitam edocet fugam. Pontificali deindè ſtatuit edicto, vt dies paſſionis eius honorabilis celebriſque inter nobiles anni feſtiuitates numeretur. Similitudo autem quædam dubij animi Thomæ ſanctiſſimi Meginherō cuidam nomine & officio noto oborta eſt, quòd ſcilicet martyr & nomine eſſet obſcurus, & excepto epitaphij verbo, ſcripturæ teſtimonio careret. Pontifex autem teſtis ſui ſententiam fixit, quique dentem ſanctum curatorem ſuum dum aduixit ità coluit, vt in modico pignore totum ſe martyrem habere confideret.

Cap 10. Obſequa publicū mortem Dei iā auertendi. Intereà ſiccitatis flagello vniuerſa laborabat regio. Ad nota ergò præſidia ſancta confugit Colonia, precibusq; & ſacrificijs inſtabat iniqui ſerenitatem mereri malitiam. Procedebant litaniæ, exibat clerus, prodibat ſanctimonialiū chorus, & longa populorum examina ſanctæ Crucis vexilla & ſanctorum martyrum deducebant

ſuffra-

ſuffragia. Sed diuina ſententia, fortè quia fidem & patientiam in populo ſuo quæſiuit, ſpatio duorum ferè mēſium pluuiam ſuſpendit. Erat autem videre mori pro ventura ſpe anni. Squalebant arua puluere, & flaui ſulci ad aquas hiabant. Superueniēte autem ſacratiſſima beati Maurini paſſionis die, eccleſiæ beatæ memoriæ Dei genitricis & ſemper virginis, & ſanctiſſimi cælorum clauigeri ſenatorius clerus, & diuerſæ conditionis populus duce Meginhero (Nam Epiſcopus aberat) ad memoriam Sancti cum litanijs deſcendit. Deniquè promptus iam dubium ponere animum, pro anguſtia temporis idem Meginherus ad martyrium populo Miſſas facit. Ventum eſt ad ſermonis ſui ordinem, conuenientia pro tribulatione dicta ſunt. Cumque ſermonis virtute cor populi erigeret, hæc ità ſubintulit: Eccè, inquit, miſit Dominus verbum in terra, quod non viderunt patres noſtri. Eccè enim populoſa ciuitas iterùm atque iterùm ad deprecandam faciem Domini mittit ſenes & iuuenes, mittit pueros & virgines, cœtusq; infantium & lactentiū nitidos, omnem clerum & vniuerſum populum, & non eſt qui exaudiatur. Et quæ eſt ſub noſtro ſole ciuitas, hac noſtra locupletior Sanctorum? Vbi Apoſtolorū patrocinia ſic præſentia? Vbi tot in vnis cubilibus martyrum millia, & tot aurea virginum agmina? Vbi ſic præſentes confeſſores & epiſcopi, qui genuerunt hunc populum Domini? Apud quos rugiebant dæmones, quorum præſentiam portare non poterant, nos pro anima & patria ſupplicātes audire diſſimulant. Sitit dura tellus, languet omnis regio, & iuxta Hieremiam nō recordatur Dominus ſcabelli pedum ſuorum in ira furoris ſui. O inclyta Domini caſtra, armate animos perſeuerantia, & experimini vim facere clauſo cælo. Erigere in fide miles Dei, & nubem nè tranſeat oratio oppoſitam, vel Maurino ſcinde patrono. Si hunc Dominus ſatiſcenti reuelauit ſubſidium ſeculo, donèc hodiè hanc nobis quidem miſericordiam, martyri autem ſuo gloriam, vt ſicut hodiè pro ſe hic martyr ſanguinē ſuum fudit, ità pro cœterris benedictionem pluuiæ Dominus fundat. Dixit, & ſalutarem hoſtiam immolatum aſcendit. Et eccè in ſereniſſimo aëre Elias noſter nubila contraxit, tonitru omne cœlum mugijt, ſicque largiſſimam pluuiam dedit, vt per aliquot horarum ſpatiū, qui conuenerant extra locū exire non poſſent. Sicq; vnius dubitatione ſalus facta eſt patriæ. Mira dicturus ſum: Multis poſteà annis iuſſi ſunt cæli legē pati, & annuum curſum obſeruare huius diei, vt annua pluuia hoc tanti beneficiū ſigni ad memoriam reuocarent. Vndè & martyrem vulgus nominat Sanctum pluuialem, nos autem æterna miſericordia dicimus liberalem.

Colonia Sāctorum reliquiis egregiè inſtructa.

Thren. 2.

Præclarum miraculum.

Sanctus pluuialis.

Quia cœpi, loquar opera Domini. Puero cuidā morbus, quem dicunt varicum, denſa viſum caligine obnubit, & oculorum munus extinxit. Fluxerat decem annorum orbita, cùm quadam die data manu puellæ, quæ ei dux erat & oculus, ad memoriam ſancti Maurini peruenit. Aliquandiù oratum eſt. Tum puella, quæ orbati, vt dictum eſt, greſſus regebat, humi fuſum tetigit, ſurgat & abeat præcipit. Tu, inquit ille, abeas, viam quam volueris carpas: mihi ꝓpitulatione huius pijſſimi patris oculi familiariſſimi viæ collati ſunt duces. Surgens autem, ex ſciſſione caliginis genas gutta ſanguinis apparuit cruentatus, videntes videns, & viæ ducem vlteriùs non requirens. Coloniæ natus & educatus, facie ſed & genere notus, cognatos & affines gaudio, & totam ciuitatem miraculo, & martyris compleuit præconio.

Cap. 11.

Cæcus recipit lumen.

Theuſburg nomen eſt ville. Hîc ante aliquot annos inguinaria Dei permiſſu debacchata eſt peſtis, & non paucos inopina morte ſoporauit. Inter alios presbyterū eccleſiæ prouiſorem morbus inuadit, qui hoc conſilio mortem diſtulit. Qui ſe familiariùs curabant, rogat vt amicorum & parentum ſubuectione Coloniam veniat, ad memoriam, inquit, martyris, qui ibi recèns reuelatus, ſignorum virtute coruſcat. Viſa ſunt verba hæc amentis & deliri, quia toto ferè homine mortuum attendebant. Cumque ante oculos & eius vires, & vſitata ſubindè tum ſubtractorum ab hac luce ponerent exempla, quaſi in ſepulcro eum videbant. Is autē confortatus fide, de lecto ſe ſuper baculum dedit, & ſtupentibus cunctis pedem trahere poſt pedem tentabat. Euidēter hîc enituit, quia ſicut Agnus vbiquè eſt, ità & qui Agnum quocunquè ierit ſequuntur, vbi fideliter inuocati opitulatione præſentes ſunt. Nam qui de lecto ferè mortuus deſcēdit, mox ad quem tendit ſibi adeſſe martyrem ſentit: quoque vlterius proceſſit, eò ampliùs viribus valuit. Et ſicut ignis feruor eò ampliùs calcſcit, qui vicinus accedit: ità dum ciuitati appropiat, clementiùs

Cap. 12.

Martyres vbiquè opitulatione præſentes.

ægro-

Insigne miraculum.

ægrotat. Vbi autem ad memoriam Sancti ventum & oratum est, & sibi & omnibus in præfata villa eodem morbo laborantibus, integerrimam sanitatem fidei auro obtinuit.

Cap.13.

Longum est ire per singula, quomodò virtutibus iustus vt palma floreat. Sed eccèdum qui propè & qui longè sunt, inter nos fontem salutis hauriunt, timeamus nè nobis sit iudicio, si medicum habentes ægrotamus. Loco patris & medici nobis Dominus Maurinum suum perdonauit filium, quem sibi genuit sponsa formosa sua, columba sua, quam sibi vitæ pretio redemit, & in sanguine suo lauit. Si lepra conscientiæ prurit animus, si cælum libero intuitu non respicit oculus, si in via iustitiæ cursum stupens impedit neruus, si auaritia venarum fila contrahit in manibus, à patre medico filius medelam paruo mereberis. Immò tum filius eris, si mederi quæsiêris. Nunquàm duro vsus est cauterio. Imperio morbos exturbat, vulnera oratione lauat, meritis sata sanat. Cum Elia clausum cælũ in pluuias soluit, cum Eliseo ignem cælo demittit, sed mitior extinguit. Sicut ipse prophetarum Dominus fimbrijs, sic iste languores pellit reliquijs. Petrus in plateis eiectos vmbra suscitat: Maurinus longè positum tenui famæ aura de lecto desperatum in viam salutis excitat. Cum Paulo cæcos lumine vestit, cum Stephano ad tumulum surdorũ aures aperit. Non longum est, quod dico. Geronem quendam sacerdotio & officio clarum ità grauissimus languor perculit, vt vita in confinio mortis palpitaret. Iam ei pollices, iam lingua ligabatur, cùm puerum cum argento ad nostrum medicum mittit, & vt pro se celeriter & fideliter faciat membris morientibus exposcit. Iuit, redijt, & dominum paulò antè cum morte agentem, in lecto residentem inuenit & comedentem.

Matth.9. Act.5. Aliud miraculũ haud vulgare.

Cap.14. Apoc.14.

Hic & item ei similes medici præcantare animas nouerunt, nè iuxta Iohannem, diuini pectoris potatorem, calicem iræ Dei bibant, vt crucientur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorũ, & in conspectu Agni: & fumus tormentorum ascendat in secula seculorum. Hæc hodiè Maurinus securus euasit, & in supernam ciuitatem laureatus intrauit. In ciuitate autem patris debentur filijs iura hæreditatis. Agè ergo nunc pater inclyte, pater pie, age cum iudicibus seculi causas nostras: vt & in terris dignè te veneremur, & ibi quãdoquè desideratam tuam faciem contemplemur, vbi epularis & cum Angelis delectaris gloria & adspectu Agni, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA B. PARISII BONONIENSIS, EX LIBRIS IACOBI DE VORAGINE SVMMATIM EXCERPTA

à doctiss. viro Carolo Sigonio, iussu amplissimi Cardinalis Gabrielis Palæoti, Episcopi Bononiensis, qui eam misit ad me.

Iunij 11. Parisij patria. Fit monachus Camaldulen.

BEATVS Parisius Bononiæ in Italia natus est circa annum salutis millesimum cẽtesimum quinquagesimum. Is cùm iam indè à primis annis magna singularis & insolitæ cuiusdam in illa ætate probitatis ac sanctitatis argumenta dedisset, postquàm sese corroborauit, eodem illo religionis studio sic exarsit, vt seculo relicto, Camaldulensibus adscribi se cœnobitis voluerit. Ibi verò cùm per annos aliquot ità vixisset, vt non dubiam omnibus summæ temperantiæ, eximię castitatis, omnisq; demùm monasticæ moderationis opinionem attulisset, visus est cœnobij præfectis idoneus, qui sacerdotis officio, quem Capellanum appellant, monachas S. Christinæ Taruisij gubernaret. Quam curam libenter ille obedientiæ Christianæ causa suscepit, ac munus illud plurimos annos maxima cum suî laude administrauit, vita assiduè in ieiunijs, vigilijs, diuinis precationibus, corporis afflictionibus, & manuũ operibus sine vlla omninò hominum obtrectatione, aut virginum ipsarum querela traducta.

Præficitur monachabus.

Valde grandæuus decedit.

Quin etiam in eo officio iam effœtis corporis viribus, vt qui annos circiter centum sexdecim ageret, expirauit, cùm annus salutis ageretur millesimus ducentesimus sexagesimusseptimus, tertio Idus Iunias. Cæterùm cùm & viuens & mortuus, aliquot

aliquot miraculis editis, hominum in se oculos conuertisset, Albertus Episcopus Taruisinus, homo grauissimus, faciendum sibi esse putauit, vt vitam eius, certis adhibitis de more Ecclesiæ testibus, exploraret: atque constanti eorum testimonio cognitum est, superiorem omnem longissimæ illius vitæ consuetudinem morti sanctissimè obitæ, & multis signis illustratæ, facilimè respondisse.

VITA GERARDI MONACHI, FRATRIS D. BERNARDI ABBATIS CLARAVALLENSIS, PER

eundem scripta, Sermone xxvj. in Cantica Canticorum.

Nos capita ad marginem addidimus.

QVOVSQVE dissimulo, & ignis quem intra meipsum Iunij 19.
abscondo, triste pectus adurit, interiora depascitur? Cap. 1.
Clausus latiùs serpit, sæuit acriùs. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intentionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum. Subtracto siquidem illo per quem mea in Domino studia vtcunquè libera esse solebant, simul & cor meum dereliquit me. Sed feci vim animo, ac dissimulaui vsque huc, nè affectus fidem vincere videretur. De- Lenta vir-
niquè plorantibus alijs ego (vt aduertere potuistis) sic- tus do-
cis oculis secutus sum inuisum funus, siccis oculis steti mitas habe-
ad tumulum quousquè cuncta peracta sunt exequiarum solennia. Indutus sacer- re affectiones.
dotalibus, solitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus terram mox futurum. Qui me intuebantur, flebant, & mirabantur quòd non flerem ipse: cùm non illum quidem, sed me potius qui illum amisissem, omnes miserarentur. Cuius enim vel ferreum pectus super me ibi non moueretur, quem videret Gerardo superstitem? Commune damnum: sed præ meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, nitens vel inuitus non moueri frustrà addictione naturæ, vniuersitatis debito, conditionis vsu, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro huiusmodi semper extunc & deincèps exegi à memetipso non indulgere multo fletui, multùm tamen turbatus & mœstus. Nec potui imperare tristitiæ, qui potui lachrymæ: sed vt scriptum est, Turbatus sum, & non sum locu- Psal. 76.
tus. At suppressus dolor altiùs introrsùm radicauit, eo (vt sentio) acerbior factus, quòd non est exire permissus. Fateor, victus sum. Exeat necessè est foràs, quod intùs patior. Exeat sanè ad oculos filiorum, qui scientes incommodum, planctum humaniùs æstiment, dulciùs consolentur.

Scitis, ô filij, quàm iustus sit dolor meus, quàm dolenda plaga mea. Cernitis nem- Cap. 2.
pe quàm fidus comes deseruit me in via hac qua ambulabam, quàm vigil ad curam, Encomia
quàm non segnis ad opus, quàm suauis ad mores. Quis ità mihi pernecessarius? cui Gerardi.
æquè dilectus ego? Frater erat genere, sed religione germanior. Dolete, quæso, vicem meam vos, quibus hæc nota sunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat Nota S. Ber-
me. Pusillus corde eram, & confortabat me. Piger & negligens, & excitabat me. nard singu-
Improuidus & obliuiosus, & commonebat me. Quò mihi auulsus es? Quò mihi larem mo-
raptus è manibus homo vnanimis, homo secundùm cor meum? Amauimus nos destiam.
in vita, quomodò in morte sumus separati? Amarissima separatio, & quam non posset omninò efficere nisi mors. Quandò enim me viuus viuum desereres? Omninò opus mortis, horrendum diuortium. Quis enim tam suaui vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suauitatis inimica mors? Benè mors, quæ vnum rapiendo, duos furiosa peremit. An non mors etiam mihi? Immò plus mihi, cui vtiquè omni morte infelicior vita seruata est. Viuo, vt viuens moriar: & hoc dixerim vitam? Quia mitiùs me priuares, ô austera mors, vitæ vsu, quàm fructu. Nam vita sine fructu, grauior mors. Deniquè duplex malum ligno paratur infructuoso, securis, & ignis. Ergò meis laboribus inuidens, elongâsti à me amicum, & proximum: per cuius maximè studium erant (si quandò erant) fructuosi.

Satius proindè mihi fuisset periclitari vita, quàm tua, Gerarde, præsentia: qui Cap. 3.
meorum

meorum in Domino studiorum eras solicitus incitator, fidelis adiutor, cautus examinator. Cur, quæso, aut amauimus aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, non & illius. Nam tu chare frater, si charos amisisti, chariores vtiquè recepisti. Me verò quænam iam miserum cōsolatio manet post te vnicum solatium meum? Placita fuit pariter vtrique societas corporum pro morum concordia: sed solum me diuisio vulnerauit. Commune, quod libuit: quod triste & lugubre, meum. In me transiêrunt iræ, in me confirmatus furor est. Erat ambobus alterutrùm grata præsentia, dulce consortium, suaue colloquium. Sed tantas viri-usque delicias ego perdidi, tu mutâsti. Et quidem immutatis illis retributio mul-

Sancti sunt cū Christo in cælis. ta. Quanto fœnore gaudiorum, ac benedictionum cumulo cares hodiè, nobis frater charissime, tanto habes certè pro me tātillo repositam tibi Christi præsentiam. Nec dispendium sentis absentiæ à nobis tuæ, angelorum admixtus choris. Non est igitur quòd causeristu de nostra quasi subtracta tibi præsentia, cui affatìm fuî suorumque copiam Dominus maiestatis indulsit.

Cap.4. At ego pro te quid? Quàm vellem scire quidnam sentias nunc de me illo vnico tuo, medijs nutātè curis & pœnis, destituto te baculo imbecillitatis meæ. Si tamen licet adhuc cogitare de miseris, ingresso abyssum luminis, atque illo pelago æternę felicitatis absorpto. Fortè enim etsi nôsti nos secūdùm carnem, sed nunc iam non

Psal.70. nôsti: Et quoniam introîsti in potentias Domini, memoraris iustitiæ eius solius,

1.Cor.6. immemor nostrî. Cæterùm qui adhæret Deo, vnus spiritus est, & in diuinum quendam totus immutatur affectum: nec potest iam sentire aut sapere nisi Deum, &

1.Iohan 4. quod sentit & sapit Deus, plenus Deo. Deus autem charitas est, & quanto quis coniunctior Deo, tanto plenior charitate. Porrò impassibilis est Deus, sed non incompassibilis, cui proprium est misereri semper & parcere. Ergò & te necesse est misericordem esse, qui inhæres misericordi, quanuis iam minimè miser sis: & qui non pateris, compateris tamen. affectus proindètuus non est imminutus, sed im-

2.Pet.5. mutatus: nec quoniam Deum induisti, nostrî cura te exuisti. & ipsi enim cura est

1.Cor.13. de nobis. Quod infirmum est, abiecisti, sed non quod pium. Charitas deniquè nun-

Psal.12. quàm excidit. Non obliuiscéris me in finem. Videor mihi quasi audire fratrem

Esa.49. meum dicentem: Nunquid mater obliuisci poterit filij vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tuî. Non expedit prorsùs. Scis vbi verser, vbi iaceam, vbi reliqueris me. Non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerserit, respicio ad Gerardum, vt consueueram, & non est. Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis, cui in aduersis fidam, quis portabit onera, quis pericula propulsabit? Nónne vbiquè gressus meos Gerardi oculi anteibant? Nónne tuum Gerarde pectus curæ meæ notius quàm meum ipsius habebant, familiariùs incursabant, acrius vrgebant? Nónne in lingua tua illa placa-

Amicum silentium viris sanctis. bili & potenti, meam à sermonibus seculi frequētissimè vendicabas, & amico reddebas silentio? Dominus dederat illi linguam eruditam, vt sciret quandò deberet

Esa.50. proferre sermonem.

Cap.5. Ità deniquè in prudentia responsorum suorum, & in gratia data sibi desupèr, & domesticis satisfaciebat, & exteris, vt penè me nemo requireret, cui prior fortè Gerardus occurrisset. Occurrebat autem aduentantibus, opponens se, nè subitò meum otiū incursarent. Si quibus sanè per se satisfacere nō quibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum industrium, ô amicum fidelem: & amico gerebat morem, & officijs charitatis non deerat. Quis vacua ab eo recessit manu? Si diues, consilium: si pauper, subsidium reportabat. Nec quærebat quæ sua sunt, qui se medijs ingerebat curis, vt ego vacarem. Sperabat enim (sicut erat humilimus) maiorem de nostra quiete fructum, quàm si vacaret ipse. Interdùm tamen postulabat absolui, & alteri cedere, quasi qui meliùs prouideret. Sed vbi ille inueniretur? Nec petulanti aliquo (vt assolet) in eo officij detinebatur affectu, sed solo intuitu

Gerardus alijs largus, sibi parcus. charitatis. Siquidem plùs omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat: ità vt sæpè cùm alijs necessaria ministraret, egeret ipse in pluribus (verbi causa) cibo, aut veste.

Cap.6. Deniquè cùm se sentiret decessui propinquare: Deus, inquit, tu scis, quòd quantum in me fuit, semper optaui quietem: mihi intendere, tibi vacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, & voluntas fratrum, & studium obediendi, super omnia Abbatis pariter & fratris germana dilectio. Ità est. Gratias tibi, frater, de omni fructu meo-

ctu meorum (si quis est in Domino studiorum. Tibi debeo, si profeci, si profui. Tu intricabaris, & ego tuo beneficio feriatus sedebam mihi, aut certè diuinis obsequijs sanctiùs occupabar, aut doctrinæ filiorum vtiliùs intendebam. Cur enim securus intùs non essem, cùm te scirem agentem foris manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum &, linguam meam? Et quidem indefessa manus, oculus simplex, pectus consilij, lingua loquens iudicium, sicut scriptum est: Os iu- Psal.36.
sti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.

Sed quid dixi foris agentem illum, quasi interna Gerardus nesciret, ac spiritua- Cap.7.
lium expers esset donorum? Nôrunt qui illum nôrunt spirituales, quàm verba eius spiritum redolerent. Norunt contubernales, quàm mores eius & studia non car- Præclaræ Gerardi virtutes.
nem saperent, sed feruerent spiritu. Quis illo rigidior in custodia disciplinæ, quis in castigando corpus suum districtior, suspensior vel sublimior in contemplando, subtilior in disserendo? Quotiès cum eo disserens ea didici, quæ nesciebam, & qui Quàm fuerit diuinitùs illuminatus.
docturus adueneram, doctus magis abscessi? Nec mirum de me, cùm magni ac sapientes viri idipsum nihilominùs ex illo sibi accidisse testentur. Non cognouit literaturam, sed habuit literarum inuentorem sensum, habuit & illuminantem spiritum. Nec in maximis tantùm, sed & in minimis maximus erat. Quid (verbi causa) in ædificijs, in agris, hortis, aquis, cunctis denique artibus seu operibus rusticorum, quid, inquam, vel in hoc rerum genere Gerardi subterfugit peritiam? Cæmentarijs, fabris, agricolis, hortulanis, sutoribus atque textoribus facilè magister erat. Cumque omnium iudicio omnibus esset sapientior, solis in suis oculis non Modestia eius.
erat sapiens. Vtinàm multos, etsi minùs sapientes, non plus tangeret illa maledictio: Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Scientibus ista loquor, & adhuc plura Esa.5.
his de illo, & maiora compertis. Parco tamen, quia caro mea & frater est. Hoc tamen securus addo, mihi vtilis in omnibus & præ omnibus fuit. Vtilis in paruis & magnis, in priuatis & publicis, foris & intùs.

Meritò ex eo pēdebam totus, qui mihi totum erat. Solum penè reliquerat mihi Cap.8.
prouisoris honorem & nomen: nam opus ipse faciebat. Ego vocitabar Abbas, sed ille præerat in solicitudine. Meritò requieuit in illo spiritus meus, per quem licebat delectari in Domino in omnibus, prædicare liberiùs, orare securiùs. Per te, inquam, mihi, frater mi, mēs sobria, & grata quies, sermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, & feruentior affectus. Heu sublatus es, & hæc omnia simul. Tecum omnes pariter abiêre deliciæ & lætitiæ meæ. Iam curæ irruunt, iam molestiæ hinc indè pulsant, & angustiæ vndiquè solum me repererunt, solæ mihi te abeunte remanserunt, solus sub sarcina gemo. Aut ponere aut opprimi necessè est, quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mihi tribuat citò mori post te? Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porrò superuiuere tibi, labor & dolor. Viuam quoàd viam in amaritudine, viuam in mœrore, & hæc sit mihi consolatio, vt mœrendo affligar. Non parcam, & iuuabo manum Domini. Etenim manus Domini tetigit me. Me, inquam, tetigit & percussit, non illum, quem vocauit ad requiem. Me occidit, cùm succidit illum. Nunquid enim occisum quis dixerit, quem plantauit in Non sunt mortui Sancti, sed plantati in vita.
vita? At quod illi vitæ ianua fuit, mihi planè est mors: meq; illa morte mórtuum dixerim, non hunc qui obdormiuit in Domino.

Exite, exite lachrymæ iampridèm cupientes: exite, quia is qui vobis meatum Cap.9.
obstruxerat, commeauit. Aperiantur cataractæ miseri capitis, & erumpant fontes aquarum, si fortè sufficiāt sordes diluere culparum, quibus iram merui. Cùm consolatus fuerit super me Dominus, tunc fortassis & ego merear consolari, si tamen non pepercero à mœrore. Nam qui lugent, ipsi cōsolabuntur. Propterea conde- Matth.5.
scendat mihi omnis sanctus, & in spiritu lenitatis, qui spiritualis est, sustineat lamētantem. Luctus meus humano, quæso, pensetur affectu, non vsu. Videmus nempe mortuos quotidiè plangere mortuos suos, fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum nisi cùm excedit modum, sed causam. Ille nimirum na- Luctus hominum mundanorum.
turæ est, & eius turbatio pœna peccati: hæc vanitas & peccatum. Et enim ibi sola (nisi fallor) plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præsentis incomoda. Et plorandi, qui ità plorant. Nunquid ego sic? Similis mihi affectus, sed altera causa, dissimilis intētio. Nulla mihi sanè querela de omnibus quæ sunt mundi. In his profectò quæ sunt Dei, ademptum doleo fidele auxiliū, salutare consilium. Gerardū lugeo. Gerardus est in causa, frater carne, sed proximus spiritu, socius proposito. Adhæsit

anima mea animæ illius: & vnam fecit de duabus, non consanguinitas, sed vnanimitas. Carnis quidem necessitudo non defuit: sed plus iunxit societas spirituus, consensus animorum, morum conformitas. Cùm ergò essemus cor vnum & anima vna, hanc meam pariter atque ipsius animam pertransiuit gladius, & scindens medium partem locauit in cælo, partem in cœno deseruit. Ego ego illa portio misera in luto iacens, truncata parte sui, & parte potiori: & dicitur mihi, nè fleueris? Auulsa sunt viscera mea à me, & dicitur mihi, nè senseris? Sentio, sentio vel inuitus, quia nec fortitudo lapidum, fortitudo mea, nec caro mea ænea est: sentio prorsùs & doleo, & dolor meus in conspectu meo semper. Non sanè nos poterit duritiæ & insensibilitatis arguere ille qui verberat, quomodò illos de quibus ait: Percussi eos, & non doluerunt. Affectum meum confessus sum, & non negaui. Carnalem quis dixerit, ego humanum non nego, sicut nec me hominem. Si nec hoc sufficit, nec carnalē negauerim. Nam & ego carnalis sum, venundatus sub peccato, addictus morti, pœnis & ærumnis obnoxius. Non sum (fateor) insensibilis ad pœnas, mortem horreo meam & meorum. Meus Gerardus erat, meus planè. An non meus, qui frater sanguine fuit, professione filius, solicitudine pater, cōsors spiritu, intimus affectu? Is recessit à me, sentio: læsus sum, & grauiter.

Ierem. 5.

Cap. 10. Iob 19. Ignoscite filij: immò si filij, vicem dolete paternam. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, qui certè consideratis quàm grauia pro peccatis recepi de manu Domini. In virga indignationis suæ percussit me, dignè pro meritis, durè pro viribus. An leue quis dixerit, viuere me absque Gerardo, nisi qui ignorat quid mihi cum Gerardo? Nec tamen contradico sermonibus sancti: Nec reprehendo iudicium quo recepit quisque quo dignus est: ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Nunquid quia sentio pœnam, reprehendo sententiam? Humanum est illud, hoc impium. Humanum, inquam, & necesse affici erga charos, siue delectabiliter cùm præstò sunt, siue, cùm absunt, molestè. Non erit ociosa socialis conuersatio, præsertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus, horror indicat separationis, & dolor de inuicem in separatis. Doleo super te, Gerarde charissime, non quia dolendus, sed quia ablatus. Et ideò fortassis dolendum mihi potiùs super me, qui bibo calicem amaritudinis. Et solus doleo, quia solus bibo. Non enim & tu. Solus ego patior, quod solent pariter pati, qui se diligunt, cùm se amittunt. Vtinàm non te amiserim, sed præmiserim. Vtinàm vel tardè aliquandò sequar te, quocunquè ieris.

Corona sanctis datur pro meritis.

Cap. 11. Vt Gerardus sub mortem se gesserit. Psal. 148. Non enim dubium, quin ad illos ieris quos circa mediū extremæ noctis tuæ inuitabas ad laudem, cùm in vultu & voce exultationis subitò erupisti in illud Dauidicum, stupētibus qui assistebant: Laudate Dominū de cælis, laudate eū in excelsis. Iam tibi, frater mi, nocte adhuc media diescebat, & nox sicut dies illuminabatur. Prorsùs illa nox illuminatio tua in delicijs tuis. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exultantē in morte hominem, & insultantem morti. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Iam non stimulus, sed inbilus. In cantando moritur homo, & moriēdo cantat. Vsurparis ad lætitiam, mater mœrotis: vsurparis ad gloriam, gloriæ inimica: vsurparis ad introitum regni, porta inferi, & fouea perditionis ad inuentionem salutis, idque ab homine peccatore. Iustè nimirùm, quia tu iniquè in hominē innocentem & iustum potestatem temerariā vsurpâsti. Mortua es, ô mors, & perforata hamo quem incauta glutijsti, cuius illa vox est in Propheta: O mors, ero mors tua: morsus tuus ero inferne. Illo, inquam, hamo perforata, transeuntibus per medium tuî fidelibus, latum lætumque exitum pandis ad vitam. Gerardus te non formidat larualis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modò securus, sed & lætabundus & laudans.

Oseæ 13.

Cap. 12. Psal 30. Cùm ergo superuenissem, & extrema iam psalmi, me audiente, clara voce compléesset, suspiciens in cælum, ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans, Pater, pater, cōuersus ad me, exhilarata quidem facie: Quanta, inquit, dignatio Dei, patrem hominum esse: quanta hominum gloria, Dei filios esse & hæredes? Nam si filij, & hæredes. Sic cantabat quem nos lugemus. In quo & meum (fateor) luctum penè in cātum conuertit, dum intentus gloriæ eius, propriæ ferè miseriæ obliuiscor. Sed reuocat me ad me pungens dolor, facileque à sereno illo intuitu tanquàm à leui excitat somno perstringens anxietas.

Hilaris exultat moriens.

Plan

Plangam igitur, sed super me, quia super illum iam vetat ratio. Puto enim, si opportunitas daretur, modò diceret nobis: Nolite flere super me, sed super vosipsos flete. Planxit meritò Dauid super parricida filio, cui perpetuò sciret obstructum exitum de ventre mortis mole criminis. Meritò super Saul & super Ionatham: quibus æquè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed non ad vitam. Immò ad vitam, vt viui in morte infeliciùs moriantur. Quanquàm de Ionatha possit non immeritò hærere sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm super mea ipsius plaga, atque huius iactura domûs. Plango deindè super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo, consilio & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postremò etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorsùs, hinc afficior grauiter, quia vehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cùm benignus Samuel super reprobo rege, & pius Dauid super patricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni sugillationem iudicij, Absalon fili mi (ait sanctus Dauid) fili mi Absalon: Et eccè plus quàm Absalon hic. Saluator quoquè videns ciuitatem Hierusalem, & prævidens ruituram, fleuit super eam. Et ego propriam, & quæ in præsenti est, desolationem non sentiam? Plagam meam recentem & grauem non doleam? Ille fleuit compatiendo, & ego patiendo non audeam? Et certè ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit, insupèr & fleuit cum flentibus. Et lachrymatus est, inquit, Iesus. Fuerunt lachrymę illę testes profectò naturę, non indices diffidentię. Deniquè & prodijt mox ad vocem eius qui erat mortuus, nè continuò putes fidei præiudicium dolentis affectum.

Cap. 13. Luc. 23. 2. Reg. 18. 2. Reg. 1. Pater pauperũ, Gerardus. Præclara Gerardi laus. 1. Reg. 15. 2. Reg. 18. Luc. 19. Iohan. 11.

Sic nec fletus vtiquè noster infidelitatis est signum, sed conditionis indicium. Nec quia percussus ploro, arguo ferientem: sed prouoco pietatem, seueritatem flectere satago. Vndè & verba mea dolore sunt plena, non tamen & murmure. Nunquid non plenum iustitiæ protuli, quòd vnius sententiæ complemento & punitus est qui debuit, & coronatus qui meruit? Et adhuc dico: Benè vtrunque fecit dulcis & rectus Dominus. Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Cantet tibi misericordia quam fecisti cum seruo tuo Gerardo, cantet & iudicium quod nos portamus. In altero bonus, in altero iustus laudaberis. An solius laus bonitatis? Est & iustitiæ. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Gerardum tu dedisti, Gerardum tu abstulisti: etsi dolemus ablatum, non tamen obliuiscimur quòd datus fuit, & gratias agimus quòd habere illum meruimus quo carere intantùm non volumus, inquantùm non expedit. Recordor Domine pacti mei, & miserationis tuæ, vt magis iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris.

Cap. 14. Psal. 100. Psal. 118. Psal. 50.

Cùm pro causa Ecclesiæ anno præterito Viterbij essemus, ægrotauit ille: & inualescente languore, cùm iam proxima videretur vocatio, ego ægerrimè ferens comitem peregrinationis, & illum comitè in terra relinquere aliena, nec resignare his, qui mihi eum commiserant, quoniam amabatur ab omnibus, sicut erat amabilis valdè: conuersus ad orationem cum fletu & gemitu, Expecta, inquam, Domine vsque ad reditum. Restitutum amicis tolle iam eum si vis, & non causabor. Exaudisti me Deus: conualuit, opus perfecimus quod iniunxeras, rediuimus cum exultatione reportantes manipulos pacis. Porrò ego oblitus penè sum meæ conuentionis, sed non tu. Pudet singultuum horum, qui præuaricationis me arguunt. Quid plura? Repetijsti commendatum, repetijsti tuum. Finem verborum indicunt lachrymæ. Tu illis, Domine, finem modumque indixeris.

Cap. 15. S. Bernardi miraculum.

DE S. VITI TRANSLATIONE NARRATIO BREVIS, EXCERPTA A QVODAM EX LIBELLO, QVEM *scripsit is, qui partim præsens interfuit sub Ludouico Pio Imperatore, cuius nomen insignis MS. codex non habet. Stylum aliquot locis modicè emendauimus.*

Iunij 15.

De hac Corbeia vide lector 1. Tomo, 2. Ianuarij in vita S. Adalardi.

QVEMADMODVM verò & quo tempore pretiosissimi martyris Viti corpus in Saxoniam translatum sit, & in monasterio, quod Corbeia noua dicitur, collocatũ, is qui de translatione eius inscribitur libellus, indicat: cuius Author quædam se præsente, cæterùm omnia suis temporibus contigisse testatur. Anno Dominicæ incarnationis octingentesimo tricesimosexto, indictione 14. sacratissimi verò Imperatoris Ludouici anno Imperij vicesimotertio Vuarinus Abbas monasterij noui Corbeiensis, petijt à viro religioso Hildeuuino Abbate monasterij S. Dionysij Parisiensis (Author habet, Quod est in pago Parisiaco) vt de sanctorum martyrũ corporibus, quę apud ipsum illo loco asseruabantur, quippiam sibi impartiretur ad confirmandam fidem gentis suæ, (puta, Saxonicæ) quam nuper industria gloriosissimi Imperatoris Caroli sub iugũ Christi redegisset. Quibus Vuarini precibus libenter annuit Hildeuuinus, permittente etiam pijssimo Imperatore Ludouico, consentiente Parisiẽnsi Episcopo & cæteris nobilibus viris, in ea diœcesi commorantibus: eique beati pueri & martyris Christi Viti Lucani corpus in ecclesia S. Dionysij coram innumera tam monachorum quàm Canonicorum, diuersæque conditionis & ætatis virorum ac mulierum frequentia, post peracta die Dominico Missatum solennia, decimoquarto Calendas Aprilis summo cum honore tradidit.

S. Vitus vt Roma fuerit trãslatus in Gallias.

A temporibus enim Pipini regis Francorũ vsque ad illam diem, pretiosissimum martyris Viti corpus in eo loco multis semper insigne miraculis permanserat, postquàm Folradus Abbas S. Dionysij consensu regis profectus Romam, ex eo loco, vbi conditum fuerat, in Franciam transtulit. Illud verò eo, quo dictum est, ordine acceptum, Vuarinus cum suis multa veneratione secum asportans, non paucis cum comitantibus, tandèm Saxoniæ finibus inuexit, atque Idibus Iunij in Corbeiam nouam perueniens, spem salutemque patriæ, totiusque Saxoniæ specialem patronum cum inæstimabili populorum tripudio illic deposuit. Quantas verò & quot morborum curationes per eius itineris stationes viginti clemẽtia Saluatoris exhibuerit (quæ quidem quadragenarium numerum excedunt) qui vult potest in libello memorato legere, nobis verò iam non vacat commemorare: præsertìm cùm præsentia Christi miracula maiorem ijs reliquijs venerationem conciliare queant, quàm literæ. Ab eo verò tempore, vt in Gestis Saxonicis legitur, sub tanti defensione aduocati res Saxonum crescere cœperunt, donec dilatatæ iam ipsa sua magnitudine laborant. Vndè non solùm in Saxoniæ, sed in cunctis penè Europæ finibus, eius nomini permultis constructis & consecratis templis, illius fidele patrocinium imploratur ab omnibus, quanti que apud Deum sit miraculis, declaratur.

S. Vitus totius Saxoniæ patronus.

Qui nos sui nominis indignos præcones vtinàm non despiciat, verùm suæ venerationis seruitijs inhærentes, placido à supernis vultu respiciat, pat pari quodam modo referat, fautoribus suis fautor faueat, si tamẽ fas est magnis componere parua, cælestibus terrena, manentibus transeuntia. Super flumina Babylonis diutinam captiuitatem deflentium, si tamen nequaquàm oblitorum delectetur cantionibus Sion, iam incola perpetuum Alleluia decantans in atrijs domûs Domini: sciatq; si vel ferrea nobis vox sit, quæ centuplices edat sonos, vel si membra omnia vertantur in linguas, haudquaquàm tamen posse exprimere satis laudis studium, quo eius cupimus amãrissimum venerari patrocinium. Quanquàm vt vel parum aliquid dicamus, ipse nos amor & contemplatio impellit: quod quidem sacrificium laudis, si mundo corde offeratur, Domino Deo gratum esse, mens fidelis ambigere non debet. Itaque nullus penè à mundi exordio fuit sanctus, cuius spiritus aliquo

Locus obscurus.

aliquo modo non repleuerit sanctum hunc martyrem Vitum: ità vt iure credatur cunctorum consors in regno, qui cunctis propemodùm meritis indissimilis visus est. Quod quidem nemo temeritate & præsumptione dictum existimet, sed reuerenter: non audacter, sed piè. Quicquid enim vel dicere vel cogitare potest homo, minus est gratia præpotentis Dei, illi cooperantis. Nam nec Abelis ei deest martyrium, nec paternum, vt in Isaac, holocaustum, etsì non eadem deuotione, tamen consummatiùs immolatum. Est hic alter Samuel, diuino alloquio adhuc puer dignus inuentus. Est puer Dauid elegans, qui patri fratribusque despectus, in Deo autem ipsum ex millibus eligente confidens, non de Gethæo, sed tartareo Goliath offensionis lapide triumphauit. Hic Daniel supra ætatem abstinentiæ deditus, seniores sapientia anteciuit. Hic Ieremias adolescentulus, ad genitorem incredulum paternamque domum & familiam plùs satis exasperantem mandata Dei imperterritus locutus est. Hic egregiè fortis Iudas Machabæus, Angelicis inter prælia cinctus est præsidijs.

S. Viti præclara encomia.

Offensionis lapidem dicit Christũ, cuius ope fretus Vit⁹, dæmonem profligauit.

O clarissimum Christi puerum, ante secula cum electis omnibus prędestinatum, generali cunctorum sanctitate fulgẽtem, specialiter, vt diximus, pene singulorum virtute, specialissimè verò martyrij constantia coruscantem: qui rabidorum insaniam hostium interritus adijt, modestus sustinuit, securus irrisit. O gloriosum, ô sanctissimum Dei martyrem Vitum, fornacis igne probatum, victorem tormentorum, inter flagella, bestias & catastam semper intrepidum, & semper inuictum, præpotentem precibus, Christi semper amore incredibili feruentem, Dei compellatione vocatum ad cęlos, & cum triumpho Angelis comirantibus eò proficiscentem. Te nunc communiter laudamus, benedicimus & glorificamus Christe Deus, qui nos in odore vnguentorum tuorum corde saucio currentes, tam bellicoso voluisti duce corrigi, tam præpotente patrono fulciri, qui non solùm contra potestates aëreas victoriæ semper vexilla præferat, verùm omnes terrenæ altitudinis fasces nobis infestos, vt luce clariùs constat, semper pudefaciat, quosdam quidem ad pœnitentiam, alios verò ad pœnam. Et quia in sanctis tuis perindè vt in teipso mirabilis appares bone Iesu, etiam in illis glorificeris oportet, qui nunc per puerulum manum suam intra foramen aspidis vel reguli mittentem sic per omnia triumphâsti, sicut quandò cum eodem per temetipsum ex matre tricenarius, cum patre verò consempiternus, in deserto conflixisti. Atque in te potissimùm claudatur oratio, clauis Dauid, qui aperis, & nemo claudit: claudis, & nemo aperit: in te confidentium à seculo virtus, in te sperantium salus, pro te certantium fortitudo, afflictorum consolatio, laborantium & oneratorum refectio, perseuerantium beatitudo, desperatorum spes, morte affectorum requies, Sanctus sanctorum benedictus in secula seculorum, Amen.

Cant. 1. *Psal. 67.* *Esa. 11.* *Matth. 4.* *Apoc. 3.*

VITA SANCTI BENNONIS, MISSNENSIS ECCLESIAE DECIMI EPISCOPI, ET CONFESSORIS VI*tæ sanctitate & miraculorum gloria præclari, conscripta per Hieronymum Emser, sacrorum Canonum Licentiatum. Epistolam verò dedicatoriam, & Indicem capitum, pro more omisimus, quòd ad vitæ historiam non pertinerent.*

PRAEFATIO.

BEatissimi patris Bennonis Bennopolitani, insignis Ecclesię Missnensis decim quondàm Episcopi, vitam descripturus, operæpretium duxi ante omnia vrbis ipsius Missnę situm, originem, ac veteris ecclesiasticæ disciplinæ, in hæc vsque tempora seruata vestigia, literis demandare: tum quòd id à nemine priùs attentatum: tum quòd indignum sit, eam vrbem apud exteros esse incognitam, quæ caput & mater est populi Missnensis, Germanorum omnium (quod cum pace tamen aliorum dixerim) facilè principis: nedùm soli

Populi Missnensis præstantia.

soli vbertate, & bonorum omnium abundantia, verumetiam vrbanitate, ac moribus nitidissimis. Est enim idem populus Missnensis peculiariter in superos pius, in hospites liberalis: domi splendidus, foris compositus: ager verò non solùm Cerere & Baccho, sed & auro & argento luxuriat. Ex gemmis adamanta, beryllum, iaspida, amethysthum, topazion, ac vniones parturit: Stanno, ferro & vniuerso ferè metalli genere scaturit: marmor præterea gignit, & omnium nouissimè repertum electrum ac succinum. Flumina colligit ratibus ac nauibus peruia, Albim Germaniæ olim terminum, Muldam, Tschoppen, Eslestram, & alia quàmplurima: torrentes verò ac riuulos penè innumeros. Nec desunt illi syluæ cæduæ, & nemora stabula alta ferarum: nec læta pecoribus pascua, & florida prata. Aëris quoquè tanta fruitur temperie, vt & crocum, & nonnullos alios peregrinos frutices, non inuitè etiam nutriat. Huc ego tam mites ac placidos Missnensis populi mores, tamque formosa corpora referēda censeo. Siquidem Aristotele etiam teste, haud parùm refert, hac vel illa cæli facie homines procreari. Domos hic ædificanr, vel sectili lapide excisas, vel coctili compactas. Vrbes quoquè singulæ priuum quid habent venerabile, & in quo cæteras antecellāt. E quibus Missna caput, sede pontificali, & arce in summum vsque verticē mirè testudinata insignis est. Lips studio sapientiæ clara, trinundinali etiam mercatorum cōuentu longè lateque celebratur. Dresda principum sedes, pontem trans Albim habet saxeum xxiiij. arcubus fornicatum: opus haud minoris precij, quàm veterum quascunque siue Pyramides siue Collossos. Ciuitates præterea montanæ quatuor, haud obscuri nominis, ex solis argentarijs siue argentifodinis (vt vocanr) non ità multo anrè tempore conditæ, & à singulis monribus cognominatę sunt. E quibus omnium amplissima Sanctæ Annæ vix duodecim antè annis, quàm ista scriberemus, sylua fuit. Mirum est, (vt domos taceam) tantum murorum ambitum, tot turres ac mœnia, tam exiguo rempore potuisse erigi. Verùm de felicitate atque affluentia terræ populique Missnensis, hactenùs: nunc verò ad ipsam vrbem reuertamur.

Agri Missnensis fertilitas. *Vrbiū quarundā prærogatiua.* *Lips.* *Dresda.* *Mons Sanctæ Annæ.*

Cuius prima fundamenta posuit Henricus cognomento Auceps, primus & ipse apud Germanos (Blondo Flauio, Aeneaque authoribus) Imperator augustus: vir insignis pietate ac modestia. Cui Aucupis nomen idcircò fuit indirum, quòd ij, qui eum, principum delectu, ad imperium capessendum accersirent, offenderint simpliciter auibus tendentem insidias. Nec facto tam humili diuinę prouidentiæ mysterium defuit. siquidem is paulò pòst auium omnium cepit reginam, Romanam puto Aquilam: ipsumque Romanum Imperium magna tum sua ipsius, tum filij Ottonis primi virtute, ad perpetuam Germanonum gloriam vendicauit. Licèt autem Italici quidam scriptores egregium hunc Aucupem nostrum inter Imperatores non recenseant: (eò quòd Italiam non fuerit ingressus, coronamque Pontificijs manibus de more imponendam non susceperit) si tamen quis causas secum pensitauerit, quibus ille motus vtrunque posthabuir, facilè patebit, iniustè nimis eas ob res, virum omni imperatoria virtute præditum, solo Imperaroris priuari nomine. Nam quòd in Italiam non fuerit profectus, his eum verbis Francorum excusat historia dicens, quòd intantùm Dei cultum, defensionem inopnm ac viduarum, necnon setuandæ pacis disciplinam, omni seculari dignitati prætulerit, vt nullam circa Tyrānos ab Italia fugandos (qui quasi mercenarij, conductitijque, alter alteri succedentes laniabant Imperium) operam dare posset. Coronam autem etiam vltrò oblatam capiti suo imponere abiurauit, indignum ratus indè gloriam aucupari, vndè Christus Rex suus fuisset illusus. Quod si in Germano damnant Itali: cur non itidèm in suo Tito? quem cùm gentes finitimæ ob victoriam Iudaicam coronare vellent, tali honore (vt scribit Philostratus) indignum se esse respondit. Non enim seipsum talium operum fuisse authorem: sed Deo, iracundiam suam contra Iudęos demonstranti, suas præbuisse manus. Quem Apollonius ille Tyaneus vehementer indè commendans, virum ingenio & modestia abundātem esse, testatus est. Sicut igitur nec Tito obfuit hoc eius modestiæ exemplum, quo minùs Imperator haberetur: ità nec Henrico nostro obstare poterit, quin Imperatorum albo dignissimè veniat adsciscendus.

Henricus Auceps fundator ciuitatis Missnę. *Causæ propter quas Italiam nō accessit.* *Coronā cur abnuerit.* *Titi modestia.*

Eius igitur imperij anno decimo, humanæ salutis D. CCCC. XXX. dum Albis ripam contra barbarorum insultus cōmuniendo, oberraret: captus saltibus & amœnitate montis istius, quem adhuc Missna occupat, vrbem ibidèm felicibus ædificare cœpit

Initiū ciuitatis Missnę

cœpit auſpicijs. Cui à riuulo Miſſin, qui ad pedem mõtis ab Aquilone profluit, nomen imponens, tutũ eam deincèps habuit contra hoſtes præſidium, eò quòd mõs ille ex altera parte Albim fluuiũ haberet permaximũ: ex altera verò duobus alijs montibus totidemq; cõuallibus, veluti foſſis quibuſdam, natura eſſet munitus. Eſt autem vrbis Miſſnæ idem ferè, qui & totius patriæ ſitus. Orientem enim Albis fluuius excipit: Meridiem Bohemia, Septentrionẽ Saxonia vendicat: Occidens verò Thuringos reſpicit. Hęc igitur vrbis Miſſnę origo, hic ſitus eſt. Cõditor ipſius, anno dehinc tertio cum Hungaris, tunc paganis Saxoniam populantibus, bello congreſſus apud Merſeborg Thuringorum memorabili eos clade fudit: & tributum, quod illis hucuſquè pendi ſolitum erat, in pauperes, ac pios eccleſiarum vſus elargitus eſt. Centum millia Hungarorum eo bello deſiderati ſunt, plures ducti captiui, plurimi fuga elapſi. Imperator poſt tam inſignem victoriam, ſecum animo conceperat, in vrbe Miſſnenſi, cuius, tempore Hungarici belli, opportunè vſus fuerat, pontificalem ſtatuere ſedem: verùm poſt multa virtutis documenta immatura morte peremptus eſt, negotium filio ſuo Ottoni cognomento Magno perficiundum reliquit.

Miſſnę ſitus

Victoria Hẽrici contra Hungaros.

Mors Henrici.

Otto I.

Hic, vt vir erat omni pietate conſpicuus, diuiniq́ue cultûs obſeruantiſſimus, patris mandata haud ſegniter implens, Cathedralem, quæ adhuc extat, ponere cœpit Eccleſiam: Deo Opt. Max. D. Iohanni Apoſtolo, & Donato Epiſcopo ac Chriſti martyri dicandam. Cui terminos poſuit fontem Oderæ fluminis: ab eoq́ue recta via vſq; ad caput Albis, & dehinc ad Occidentalem plagam, vbi confinium eſt duarum regionum, Bohemię videlicet ac Niſicenſis: indeq́ue per ſyluam Occidentem versùs vſque ad os Muldę, & ſic deorsùm, per vtranque Muldę ripam, donèc is rursùs ſe in Albim exonerat. Horumq́ue locorum homines & eorum fortunas, cum omni emolumento terræ, frugum, pecudum, omnibusq́ue diuitijs ac bonis tam pręſentibus, quàm futuris, authoritate & ſub diplomate Iohãnis XIII. ſummi Pontificis dictæ Eccleſiæ Miſſnenſi donauit ac conſecrauit. Qua tanta Imperatoris liberalitate motus idem Pontifex, vt liberaliter & ipſe erga eum ageret, pulcherrimum nouę Eccleſiæ Miſſnenſi priuilegium tradidit: vt videlicet à primæua ſui origine libera, nulli in perpetuum ſubeſſet, ſiue Patriarchæ, ſiue Metropolitano, aut cuiquam quouis titulo vel honore prædito, niſi ipſi & ſucceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus. Eccleſiæ hoc modo conſtitutæ Imperator Burckhardum quendam, primum deſtinauit Epiſcopum, virum venerabilem & multa religione inſignem. Qui ſtatim à Iohanne prædicto ſimul cum epiſcopio ipſo confirmatus, Collegium inſtituit Canonicorũ & ſacerdotum Chriſti: qui inſtàt temporum ſuorum, primò omnia habere communia, ſimulq́ue vna veſci menſa, & in vno condormire loco: Canonicas horas & diuina omnia pariter, & cum multa celebrare dignitate ac reuerentia: Neque in choro, neque extra chorum aliud agere, quàm vel orare, vel ſupinis in cælum tapi oculis ac manibus, nulla data in eodem loco (quę multorum conſuetudo eſt) confabulandi licentia. Qui mos in hodiernum vſque diem in Eccleſia Miſſnenſi piè ſanctéque adſeruatur Vbi enim ſacerdotes nulla ad Chorum neceſſitate adſtringũtur, in abditiſſimos angulos ſeſe penetrant: & ſecretiora quęque templi loca petẽtes, aut genu flexo, aut toto proſtrati corpore proni adorant. Idem etiam Burckhardus vehementer deſiderans, Clerum Eccleſiæ ſuæ, ſicuti morum vitæq́ue honeſtare, ità habitu quoque à cæteris diſcerni, primus pallio nigro, linea veſte ſuperiniecto illos vti docuit. Quo quidem amictu hodiè etiam incedunt, non tamen niſi ſtatis anni temporibus, & præcipuè eſurialibus Quadrageſimæ ferijs. Pari cura & ſolicitudine ſubſecuti Burckhardum Antiſtites, inprimis tamen Heico, Gerundus, Bruno ſecundus, VVitigo, & is à quo cœpimus Benno: omnes equidem ſanctitate vitæ ſpectabiles, omnem eccleſiaſticam diſciplinam ac honeſtatem ibidèm plantauerunt, & ad poſteros tranſmiſerunt.

Eccleſię Cathedralis fundatio.

Termini Miſſnenſis Eccleſiæ.

Priuilegiũ & exemptio Miſſnenſis Eccleſiæ.

Burckhard⁹ primus epiſcopus.

Cleri Miſſnẽſis laudabilis cõſuetudo.

Heico, Gerundus, Bruno 2. VVitigo & Benno Epiſcopi Miſnenſes.

Licèt autem interiecto tempore, communis Cleri Miſſnenſis vita, in propriam ac priuatam ſensìm abierit: ex priſtina tamen illa diuini cultûs æmulatione & obſeruantia non ſolùm nihil remiſſum eſt, verumetiam ſemper magis ac magis creuit in eo loco religio. Argumento cuius eſt, quòd ſicut veteris Cleri Miſſnenſis deuorione & vitæ ſanctimonia capti olim Imperatores Henrici, ſecundus, tertius, ac itèm quartus, Eccleſiæ Miſſnenſi vltra Ottonum munificẽtiam, caſtella donãrunt VVutrze, Buche, Bock, Gedau, Breſznitz, & alia non parùm multa: ità etiam incly-

Henricorũ donatio.

Principum Missnæ erga Ecclesiã Missnensem liberalitas. ti Missnæ principes, non cessante antiqua Cleri consuetudine, non cessârunt & ipsi antiquorum Imperatorum vestigia sectando Ecclesiam Missnensem in hodiernam vsque diem semper magis ac magis ornare, varijs structuris, altaribus, sacellis, ac eorum ministris, & donarijs ex auro & argento, gemmis & alijs preciosis rebus ac muneribus. Templum enim duplo quàm olim fuerat augustius eorum opera & impensa ædificatum est, iunctumq; in fine sacellum, vbi Mausoleum, & communis eorum sepultura: in quo etiam veteres pendent exuuiæ, & rapta ex hoste trophæa. Nec omittendum hoc in loco, quandò de incremento agimus religionis & diuini cultûs ecclesiæ nostræ Missnensis, quòd cùm olìm certis ac statis solummodò horis diuina in ea legerentur officia, hodiè nulla hora, nullum tempus siue diurnum, siue nocturnum, neque aliquod diei aut noctis spatium à cantu & decorum vacat hymnis ac laudibus. In quo quidem ecclesia Missnensis omnibus non solùm Germaniç, verumetiam vrbis Romç basilicis & sacris ædibus magnificè prçlata est: solaque ex omnibus terrenis phanis ac delubris cælestem illum ac supramundanum Angelorum concentum æmulatur ac repræsentat, vbi pariter sine intermissione dulces resonare sonos, sacra nostra Theologia testante didicimus.

Capella Principum.

Nota de cultu diuino, qui fit in ecclesia Missnensi die ac nocte.

Nè verò cui mirum videatur quonam tenore id fieri queat, omnem tam tenacis cultûs ordinem hîc oppotunè subijciendum duximus, modò facessanr nasututi illi critici & Latinæ linguæ pensiculatores ac Momi: quoniam res ista non Tullianis Gellianísve verborum lenocinijs, sed ecclesiasticis nominibus nobis agenda erit, nè dum figuris circunlocutionibusque laboremus, obscurior interìm fiat intentio nostra. Principiò igitur, vt diem Atheniensium more à meridie exordiamur, vbi iam duodecima meridiantis diei hora insonuit, Scholastici quidam pueri minores præcinunt Vigilias: (sic enim hodiè vocantur preces ac hymni isti, quas pro defunctis manibus Deo offerimns) quibus exactis, ilicò adsunt cõstituti ad hoc Flamines octo, quos principum Capellanos vocant: quia in eorum sacello primò etiam Vigilias, indè Vesperas ac Completorium canunt Deæ matris. His in secundam vsque ferè horam (minoris enim solarij computum hîc sequimur) protractis, Canonici & vniuersus clerus, suas etiam sine mora Vigilias, (vbi dies postulat) mox pensum legitimum, Vespertinam videlicet synaxim ac Completorium pro tempore absoluunt. Succedit his e vestigiò alia quædam psallentium secta, (Grabatos vulgò nuncupant) eò quòd iuxta grabatum siue sepulcrum principum consideant,) qui & ipsi Vigilias primò, dehinc Vesperas etiam ac Completorium alternis diebus, modò de Passione Christi, modò de Compassione Virginis matris, tertio quoque die historiam Transfigurationis decantant. Et hi quidem eorum pensum vsque in secundam aut tertiam noctis vigiliam producunt. Illis abeuntibus superueniunt Octauiani, sic dicti quia ab octaua noctis hora inchoantes, reliquum tempus ad intempestam vsque noctem psallendo continuant. Horum laborem maior iterùm chorus excipiens, matutinale obsequium, medio noctis silentio, canore peragit. Interìm alius paratur Grabatorum ordo: qui horas suas, secundùm quod vesperi orsus est, persequitur. His rursùm subeunt principum Capellani, (vt eorum vtar vocabulis) Matutinas, ac reliquas Magnç deæ horas, tum primam de ea Missam (est id summũ Christiani sacrificij genus) & item alteram pro mortuis ordine suo quotidiè celebrantes. Quibus expeditis, pueri illi Scholastici in choro maiori, sicuti serò Vigilias, ità manè etiam mortuorum sacra facientem cantillando adiuuant. Vbi dies illuxit, Primç, ac reliquç diuinorũ horç, vt tempus exigit concinnè etiam aguntur. Et ante summũ sacrificium, vt in plurimum duæ trésve Missæ solẽniter antecedunt, glorioso Christi Corpori, aut victrici ipsius Cruci, seu dijs tutelaribus (quos parronos vocant) destinatæ. Sacris omnibus litatis, reliquum tempus vsque in duodecimam denuò meridiantis diei horam psalmorum carminè sine cessatione perficitur. Eodem momento, negotium eadem serie assiduis iteratur vicibus, damnato in perpetuum silentio.

Perpetui cãtûs ordo ac tenor.

Schotti.

Grabati.

Octauiani.

Alius Grabatorũ ordo.

Missa, summum Christianũ sacrificij genus.

Opus hoc tam præclarum Ernesti & Alberti fuit principum Saxoniæ Ducum & Missnæ Marchionum &c. Hi duo fratres clarissimi germana deuotione ac pietate tam gratum cælo obsequium meditati, communi ære & impensa ministris horatim variantibus perpetua fundauerunt stipendia: digni ob hoc, vt qui sua tam hilariter Deo contulerunt, mercedem ab eo recipiant æternæ retributionis. Siquidem in hoc veterum Germanorum principum, antiquum erga superos

Fundatores huius perpetuæ decantationis.

peros zelum, quasi iam abolitum reuocantes, filijs etiam suis ac nepotibus exempla reliquerunt diuini cultûs semper magis ac magis propagandi. Fuit eorum alter Ernestus scilicet Romani Imperij Elector, cui Romæ olim à Sixto quarto aurea donata rosa est: quam ille Ecclesiæ Missnensi rediens pro munere dedit: vbi inter sacras templi reliquias, quæ ibidem plurimæ habentur, & quidem preciosissimæ, dignè custoditur. Alter verò Albertus eiusdem Imperij in Frederico III. tunc ferè collapsi restaurator ac propugnator fidelissimus, nil habuit antiquius, quàm idem Imperium Romanum, veterum Germanorum virtute nobis partum, totis tueri viribus, ac ab omni externa vendicare iniuria. Pro quo neque rebus suis, neque proprio pepercit sanguini. Primus hic Frisios & sibi & Romano subiugauit Imperio: cui etiam Innocentius VIII. in partibus inferioris Germaniæ tunc belligeranti rosam ex solido auro conflatam vltrò transmisit, in testimonium virtutis & rerum benè gestarum. Misit & Epistolam, in qua eum dexteram Imperij manum appellitans, laudibus in cælum vsque extulit. Principis istius tam in pace quàm in bello virtutem ac gloriam hîc enarrare, neque facultatis nostræ est, neque præsentis instituti.

Laus Ernesti. Præconium Alberti. Is Frisios Romano subdit Imperio.

Ad Ecclesiam igitur Missnensem nobis redeundum est: in cuius meditullio corpus eius, de quo agitur, venerandi scilicet patris Bennonis, omni auro ac gemmis preciosius honorificè depositum supra CCCC. modò annos, crebris in Christo virtutibus ac miraculis coruscat. Id quod pensiles illic tabellæ votiuaque munera affatim ostentant. Cuius nos vitam, & exantlatos pro Christo labores, conuersamque ab eo magna ex parte Sclauorum gentem, & miracula tot retrò seculis in hunc vsque diem continuata, ad honorem summi Dei conscripturi, feliciter aggrediamur.

Epilogus.

VITÆ HISTORIA.

CAPVT I. *De origine & natalibus ipsius.*

IN TER claras Saxoniæ ciuitates ea, quæ nunc vulgò Hyldesheym, olim Bennopolis dicta est, à Bennone quodam (vt aiunt) conditore Phrisio: hinc diuo Bennoni nostro nomen, hinc Bennopolitano cognomen est. In ea enim vrbe à teneris annis educatus, & sacra veste indutus, in eum creuit virum qualem Deo propitio perscripturi sumus. Pater ipsius Comes fuit Saxoniæ, non longè à Goslaria habitās: mater verò Bezela, quasi benè zelans seu bonus zelus dicta est. Hi ambo cùm voluntatem facerent altissimi, & in lege Dei sui fideles persisterent, duos illis Dominus dedit filios: Christophorum, qui patri in Comitatu posteà successit: & Bennonem hunc nostrum, qui abdicato (vt dicemus) seculo, Christi quàm mundi huius Comes esse maluit. Horum autem duorum fratrum mentionem faciunt literę Henrici IIII. (quę habentur Goslariæ in monte S. Petri, confirmatæ posteà per Adolphum Regem) his verbis. Henricus diuina fauente clementia Rex: Omnibus Christi nostrique fidelibus, tam futuris, quàm præsentibus notum esse volumus, qualiter nos, ob interuentum & petitionem dilectæ genitricis nostræ Agnetis Imperatricis Augustæ, quoddam prędium, quod fuerat Christophori Comitis, suique fratris Bennonis nostri Capellani, in villa Partimles, sita in pago Northdoringen, ad altare sancti Petri, quod est in orientali plaga villæ Goslariensis, in monte qui dicitur Mons S. Petri, &c. in proprium tradidimus, condonamus &c. Data tertio die Martij Anno Dominicæ incarnationis M. LXII. anno verò ordinationis nostræ octauo, Regni sexto, vitæ duodecimo. Hæc ibidèm fideliter excerpta sunt. Quòd autem Benno noster in eisdem literis Capellanus dicitur regius, causa est, quia eo tempore Canonicus fuit Goslariensis ecclesiæ: quæ & ipsa Capella tunc regia, & Canonici ipsius omnes pro regijs Capellanis (vt eorum vtar vocabulis) habiti & nominati sunt. Id quod infrà suo loco planiùs enarrabimus. Hæc autem idcircò hîc prælibanda duxi, vt nullum lectori scrupulum in ipso præsertìm historiæ vestibulo relinquerem, simulque tam claros diui Bennonis natales, multis hactenùs ob vetustatem

Bennopolis nunc Hyldesheym. S. Bennonis parentes & patria. Literę Henrici IIII. S. Benno Capellanus regius.

temporum incognitos,in lucem aliquandò ederem. Cæterùm priusquàm vlteriùs progrediar, haud absurdum erit nominis ipsius rationem exponere: & quot eo nomine viri fuerint illustres, paucis saltem attingere.

CAPVT II. *Quid Benno significet, & quot eius nominis fuerint celebres.*

S. Benno Osnaburgēsis Episcopus. Benno Oldenburgensis Episcopus. De Monasterio sancti Michaëlis in Hyldesheym. Benno Traiectēsis Episcopus. Benno Dux Saxoniæ.

BEnno veteri Sclauorum lingua idem esse dicitur quod Latinè Benedictus. Floruerunt autem hoc nomine viri non incelebres: vnus quidem Episcopus Osnaburgensis,ob vitæ meritum in Sanctorum numerum relatus: alter Oldenburgensis antistes, vir opere & sermone potens, qui à Sclauis infidelibus sede pulsus,ad beatum Bernvvardum Episcopum tūc Bennopolitanum exul & profugus diuertit: à quo benignè susceptus & hospitio dignatus, tandèm in consecratione Monasterij sancti Michaëlis,quod idem beatus Bernvvardus sua pecunia in parte Septentrionali ciuitatis Hyldesheymensis à fundo extruxerat, pressura populi exanimatus,in eodem loco sepultus est non sine opinione etiam sanctitatis. Episcopium eius tractu temporis ad Lubecam ciuitatem maritimam translatum est. Tertius Traiectensis Ecclesiæ præsul extitit,publicis principum conuentibus & grauioribus regni negotijs ab Henrico IIII. propter singularem eius industriam frequenter adhibitus. Quartus Dux fuit Saxoniæ tempore Ottonis II. optimus quidē princeps, & Ecclesiarum strennus defensor, præcipuè contra Sclauos fidem nostram tunc passim oppugnantes. Alios itèm fuisse Bennones præter eos quos memorauimus, satis constat. Nostri tamen incœpti non est singulorum nomenclaturam hîc ponere,quibus tot fuisse insignes abundè sufficit.

CAPVT III. *Obitèr de Sclauis.*

Sclaui vndè primùm digressi. Nardauingi. Rani seu Rugiani. Obotriti. Brizani. Stoderani. Iste Aeneas Sylutus postea factus Pōtifex Pius II. vocatus.

QVia in Sclauorum mentionem incidimus,scitu dignum est eam gentem (siue ex Scythia olìm, vt sentire videtur Sabellicus, siue aliundè digressam) non solùm Illyrium,Histriam & Dalmatiam, verumetiam Septentrionem versùs, magnam Saxoniæ partem, & omnem ferè citeriorem Aquilonaris Oceani oram, ab Albi flumine vsque ad mare Balthicum armis sibi vendicâsse. Quorum qui Nardauingi dicti sunt,Thetmarciam, Sturmariam, Ducatum Holsatiensem,& Hamborgam ciuitatem maritimam quondàm occupârunt. Rani,qui & Rugiani,Lubecam,Sūden,VVismariā & finitimas vrbes: post quos Pomerani & Obotriti,qui nunc Magnipolensis:Brizani & Stoderani,nunc Hauelburgenses & Brandeburgēses: suas singuli posuerunt sedes. Qui deindè trās Albim Nifici ac Luitici, (quos Lusatios hodiè vocamus) citra Albim verò vsque ad Salam Thuringorum fluuium,Sorabi apellati sunt. Omnia enim ea loca Sclaui olim sibi vsurpauerant. Sed & Bohemos ipsos & Polonos aduentitios ac origine fuisse Sclauos, Aeneas Syluius, non contemnendæ inter historicos fidei author est. Quæ idcircò huic operi nostro inserenda putauimus, quoniam cùm in omnibus his Christo conuertendis non pauci olim sanctissimi viri Episcopi, presbyteri ac monachi, alij alijs in locis desudauerint, donèc gelidum hoc Aquilonis frigus calore verbi Dei fuerit resolutum: præcipuè tamen noster hic Benno pro eis, qui vtranque Albis ripam in diœcesi sua circunsederant,ab errore suo reuocandis sedulam nauauit operam,eorumque plurimos crebris suis sermonibus ac signis ad fidem conuertit,quemadmodùm suo loco dilucidè comprobabimus. Nec fugit me, ob hanc ipsam fortè causam diuum Bennonem à multis hucusquè Sclauum fuisse creditum: verùm falsam hanc vulgi opinionem infrà etiam diluam. Modò cœptam prosequamur historiam.

S Benno non fuit Sclauus.

CAPVT IIII. *De pueritia & educatione beati Bennonis.*

Bernvvard° Episcopus Bennopolitanus. Psal. 110. VVigerus præceptor Bennonis.

EDitus in hanc lucem Benno noster humanæ salutis anno M. X. cùm annum ætatis ageret quintum puerulus adhuc, traditus est in obsequium præfati sancti Bernvvardi Bennopolitani Episcopi: qui etiam ipse ex illustri Comitum sanguine procreatus, Bennonis nostri consanguineus fuit & affinis. Quamobrèm memor illius quod scriptum est, Initium sapientiæ timor Domini: puerum ei traditum primùm omnium timere fecit Deum: eique literario mox studio,erudiendo, præceptorem dedit VVigerum Præpositum Monasterij sui S. Michaelis,virum moribus ac literis apprimè decoratum. Sub cuius disciplina breui tantum profecit,vt optima puer indole ingentem de se spem polliceretur. Nam vt ætas illa erudita fuit,& humana colebat studia: id quod ex pluribus eius temporis

tis viris disertissimis & eorũ monumentis videre licet: ità VViggerus noster puerum sibi commissum non passus est à politioribus abhorrere studijs: primóque in ducendis formandisq; literarũ apicibus antiquis,& his quę hodiè per Venetos impressores in vsum reuocatæ sunt,eum luculenter instituit: quemadmodùm literæ manu sua conscriptæ, & apud ecclesiam suam Missnensem in hodiernum vsque diem seruatæ facilè arguunt: deindè carminibus etiam cum exercuit,non tamen nisi diuinis & omni verborum obscœnitate carentibus. Nec difficili puer Mineruæ versu iam ludere & hymnos componere didicerat.Quare cùm omnes,tum maximè patronum suum sanctum Bernvvardum sibi plurimùm deuinxerat, eratque tam cælo,quàm hominibus gratissimus. Literæ poeticæ. S. Benno versificaturam didicit.

CAPVT V. De ægrotatione & morte beati Bernvvardi.

Sanctus verò Episcopus Bernvvardus extrema iam vitæ senecta febribus correptus,adeò pertinaciter ægrotare cœpit, vt toto decubaret quinquennio. Quo tempore vnico illi solatio erat puer Benno,modò poëtando,modò legendo,modò disputando. Inprimis autem pergratum illi erat diligentissimum pueri obsequium,qui nec momento quidem à sene abijt. Cùm verò iam finis instaret beatissimi patris Bernvvardi, vocato puero vnà cùm VVigero pædagogo suo,oratione ad eũ vsus est huiuscemodi: Vides mi fili assidua me febre confectum, & sinistram hanc corporis valetudinem & quicquid aduersi fuit ad finem vsq; constanter pertulisse. Neque enim ad Deum redire possumus,nisi tribulationum & aduersitatis camino decocti. Quòd si eos etiã qui rectè vixerint conturbationes & dolores circunueniũt:quanto magis iusto Dei iudicio istos qui absq; vllo Dei timore veluti pecora degunt, & hic infelicitas occupat, & in futurum miseria. Quarè si sapis,aut si per ætatem sapere ipse nondùm potes, saltem nostris acquiesce monitis,atque hunc mundum ærumnis & anxietatibus repletum,dolo,fraude, mẽdacijs, insidijs ac laqueis offertum, sanguine, scelere & iniquitatibus pollutum, ceu pestem aliquam contagiosam ac virulentam fuge, execrare, ac despice: Deoque soli adhære. Quod vt faciliùs possis consequi, & ætas tua, adhuc cerea in vitium flecti,nulla malorum hominum tabe deprauetur, ab huius præceptoris tui latere posthac nusquàm discede,eique,si me amas,in omnibus patris loco obtemperes. His dictis, manum pueri deosculatus VVigero Prępósito eum iterùm atq; iterùm commendauit. Ipse verò rebus suis omnibus dispositis plenus dierum, diues bonorũ operum, & securus paratę sibi æthereę mansionis, clausis subitò oculis migrauit ad Dominũ,sepultus in Monasterio suo S.Michaëlis,vbi & miraculis claret. Oratio Bernvvardi Episcopi ad S. Bennonem. Beati Bernvvardi felix obitus.

CAP. VI. De dolore Bennonis & totius ciuitatis ex obitu beati Bernvvardi.

Vix dici queat, quãto beati huius viri transitus cùm ciuium suorum omnium,tum diui Bẽnonis nostri animum mœrore ac luctu confecerit. Non quia gloriã illi inuiderẽt, ad quam inuitatus abierat: sed quia præ nimio ipsius amore, aut ipsum adhuc viuere,aut cum eo diem obijsse mallẽt extremum.Cùm autem VVigerus(cui tutela pueri commissa fuerat)animaduerteret eum ob immodicum animi dolorem, quem frequentes prodebant gemitus ac lachrymę,nimiùm macerari & contabescere,cœpit blandis ipsum verbis modò consolari, modò castigare,& effrenes iuuenilis animi impetus senili grauitatis freno cohibere, asserens communem hanc omnibus esse fati necessitatem, quam neque Christus (cùm solus posset)vitare voluerit: nec flendam esse muliebriter consanguinei sui mortem, quam ipse tam constanter atque æquanimiter tulerit: pręcipuè cùm tot in Christo virtutibus ac miraculis clarus,euidens suæ beatitudinis signum post se reliquerit. Addebat homo admodùm disertus,nil aliud esse mortem quàm finem malorum huius seculi,& initiũ vitæ melioris. Cuius rei gratia Gaditanos olim templũ Morti & aram consecrãsse, diuinosque exhibuisse honores, tanquàm cõmuni quieti & miseriarũ omnium portui. Quibus verbis placatus Benno, & dolori suo aliquantispèr moderatus est, & ex eo tempore vanam mortaliũ sortem perosus,apud se firmiter decreuit,vbi primùm per parentes sibi liceret,sacrum suscipere habitum: & in eodem monasterio quantulumcunque vitæ spatium fata concederent,Deo seruiendo traducere: saluberrimo profectò vitæ instituto. Gaditani Morti diuinos exhibẽt honores.

CAPVT VII. De Epitaphio à Bennone condito, & rigida antiquorum puerorum disciplina.

Epita-

EPitaphion quoquè tractu temporis condidit idem Benno beato viro Bernvvardo, vt habetur adhuc hodiè in eodem monasterio, & fratres ipsius conrestantur, hoc tenore:

S. Bernvvardi Epitaphium.

Hac tumuli fossa clauduntur Præsulis ossa,
Bernvvardi miri magnificique viri.
Qui patriæ stemma, radians velut inclyta gemma,
Acceptus Domino, complacuit populo.
Nam fuit Ecclesiæ condignus Episcopus ille,
Quem Deus Emmanuel diligat & Michaël.
Tandèm bissenis vndeno mense Kalendis
Felix hanc vitam, mutat in Angelicam.

Ex quibus quidem versiculis satis apparet, nec artis metricæ eum fuisse ignarum, nec tamen fucati carminis affectatorem, sed tenui ac simplici stylo contentum. Quòd si delicatis auribus & Rhinocerotis nasum habentibus ridendus fortè videbitur versiculus ille: Quem Deus Emmanuel diligat & Michaël: (cæteri enim satis bellè habent) meminerint velim, beatum virum Bernvvardum diuo Michaëli singulariter fuisse deuotum, & ob hoc monasterium, sua impensa constructum, eius dicâsse nomini, & ibidèm voluisse quiescere. Quo benè ponderato constat, prædictum versiculum diuo Bennoni nostro non ità temerè exijsse, vt prima fortassis fronte videri poterat. Sed hæc missa faciamus, quoniam qui intùs diuino aguntur spiritu, exteriorem verborum corticem flocci faciunt: & concinnam magis diligunt vitam quàm orationem. Obijt autem sanctus Bernvvardus anno salutis M. XXII. Quo tempore rigidissima fuit Bennopoli scholastica puerorum disciplina, quibus (vt in annalibus eorum legitur) non solùm choro, mensæ, aut dormitorio deesse, verumetiam tardiùs adesse, piaculum erat. Scripturam quoquè quotidiè Decano præsentare, & ipsos Psalmos reddere cogebantur. Nec timidiùs in claustro, quàm in scholis manum ferulæ subducere videbantur. Talibus igitur frenis Benno noster cohibitus, adolescentiæ etiam lubricum, quibus ferè omnes labimur, fortiter calcauit.

Antiquæ disciplinę scholasticę rigor.

CAPVT VIII. De adolescentia diui Bennonis.

MAgnæ spei adolescens Benno, & tam corporis quàm animi dotibus amabilis, præceptoris sui monita, contra eius ætatis morem ac consuetudinem, tum libèter audiebat, tum alacriter amplexabatur. Cumq; iam sub eius iugo ac disciplina ad pubescentes peruenisset annos, nulla vnquàm leuitate notatus, nec alio quàm communi fratrum cibo vsus, nec minori quàm illi inedia ac labore fatigatus, ad omnem Christi militiam diligenter à magistro suo exercebatur. Nec grauis iuueni hæc virtutis palæstra: quin lætabatur magis vbì intelligeret senioribus etiã abstinentiæ ac tolerantiæ se esse exemplo. Sed nec amicorum dehortantium & multis eum præclarisq; conditionibus ad seculũ inuitantium verbis blandiloquis, aut vlla suadendi arte eius animus immutari poterat. Solidatus iam erat supra firmam petram. Neq; animo exciderat sena beati Bernvvardi doctrina & vltimum vale. Accidit autẽ vt eodẽ tempore genitor ipsius, qui eum propagandæ stirpis gratia vehementiùs ad seculũ inuitauerat, ex humanis decederet: & ipse patria potestate solutus facilè se speraret apud matrẽ, quam deuotam ac religiosam nouerat, intrandæ religionis veniam cõsecuturum. Nec votis ipsius obstitit pia genitrix: quin eum vehementer indè collaudans pollicita est, tenuem adhuc Monasterij statum, suis etiam opibus haud illiberaliter foturam. Erat enim spectatæ religionis ac honestatis fœmina, & vt vno absoluam verbo, tali digna filio.

Quàm fuerit docilis S. Bẽno puer, & quibus dotibus ornatus.

Pater S. Bẽnonis moritur.

Laus Bezelæ.

CAPVT IX. De ingressu religionis.

EXhilaratus Benno tam benigno piæ matris assensu, cùm iam virili togæ esset proximus, doctus à Spiritu sancto reprobare malum & eligere bonum, duodeuigesimo ætatis suæ anno sacrum suscepit habitum, & cum eo sanctatum incrementa virtutum: moxque professus in eo quod suprà diximus monasterio Hyldesheymensi, puerilia studia & poëticas nugas postponens, sacrosancta Prophetarum volumina & vtrunque Testamentum, ac Patrum desupèr commentaria diu noctuq; ruminabat. Orationibus, vigilijs ac ieiunijs impensiùs multò, quàm anteà vacabat. Abstrusa quoquè ac recodita Theologicę causa, quę cæteris altiùs meditata exploratáq; habebat, non inuitus reserabat. Qui vt annales co…

S. Benno fit monachus.

Eius studia.

eorū docent)factatiſſimo illius eloquio,in triſtitia cuiuſlibet anxietatis conſolati, & à laqueis antiqui hoſtis liberati,perpetuę vitę vias ingrediebantur. Ferunt etiam nonnulli, priusquàm religionem ingreſſus ſit,in Francia Theologiæ ſtudio dediſſe operam,atque in ea facultate doctoralibus inſignijs fuiſſe decoratum. Qui honos tunc omnium fuit excellētiſſimus. Cui quidem opinioni non parum præſtat fidei, tum titulus Magiſtri,quem inter monimenta Goſlarienſis eccleſię (vt prædiximus) adhuc hodiè obtinet: tum quòd plures eiuſdē ſeculi nobiles viri ad idem Frācię regnū ſacrarum literarum gratia ſe cōtulerunt: quas Caroli Magni opera & impenſa, Pariſienſi olìm Gymnaſio eſſe inuectas ſatis cōſtat.Quarè nihil prohibet diuum Bennonem etiā poſt profeſſionem ab Abbate ſuo iſtuc ſtudij gratia fuiſſe tranſmiſſum.nè tamen incerta pro certis aſſerere videamur,nos iſta in medio relinquimus.

S.Bēno doctor fuit ſacrę Theologiæ.

Carol⁹ Magnus Theologiæ ſtudium Pariſijs inſtituit.

CAPVT X. De ſacerdotio diui Bennonis, & electione eiuſdem in Abbatem.

A Tempore ſuſceptæ religionis Benno vſq; in quintum & viceſimum ętatis ſuæ annū,in quo ſacrum accepit Diaconatùs ordinem, in oculis omnium ſanctiſſimè innocentiſſimeq; conuerſatus eſt. Atq; ab eo tempore vſq; ad triceſimum vitæ annū ſemper magìs ac magis in religione proficiens, humilitate & patientia omnibus pręlucens, volēte & iubente Abbate ſuo Adelberto, ſacerdotio grandē initiatus eſt.Quod ille tanta cum reuerētia ac dignitate adijt,tanta munditia & puritate geſſit,vt fratribus etiā ſtupori ac admirationi fuerit. Abſtinentia autem tanta ſe indè macerabat,vt raro cœnam cum eis ſumeret.In altari totus ardebat:nec vnquàm ſiccis rem diuinam oculis perficere potuit.Accidit igitur, vt anno dehinc quarto defuncto Adelberto prędicto, pars fratrū Bennonem hunc noſtrū,pars verò Sigebertum quendam,& ipſum quidē virum bonum, mitioris tamen vitę,& ſecularibus negotijs magìs deditū,eligerēt.Cumq; pluribus Benno ſuffragijs quàm Sigebertus ipſe niteretur,nihilominùs illi libenter ac vltrò ceſſit:ſupplicans electoribus ſuis,nè contemplatiuam ipſius vitā exterioribus curis ac actionibus impedirent:tribus tamen mēſibus in officio ſtare coactus eſt,donèc flentibus ſępè oculis vacationē muneris obtinuit. Hinc eſt quod in catalogo Abbatum eiuſdem Monaſterij ſuo ordine ac loco ità ſcribitur:Bēno frater ac pater noſter, Abbas eligitur:ſed paruo tēpore ſtetit in regimine,tribus ſcilicet mēſibus:poſteà Miſſnēſis Epiſcopus factus,miraculis claret.Illic ſepultus,vbi & in preſulē eſt vnctus.Hęc ibi.

S. Benno Diaconus creatur.

Itèm Sacerdos.

S.Bennonis electio in Abbatem.

Multis lachrymis rogat eius dignitatis abſolutionem.

Nota.

CAPVT XI. Qualiter Benno ex Hyldesheym Goſlariam accitus, & ex monacho Canonicus factus eſt.

D Epoſita Eccleſiaſtica hac præfectura, Benno noſter reliquam vitā in priuato,& vel in oratione,vel lectione diuina tātummodò trāſigendam decreuerat: verùm omnipotens & glorioſus in ſanctis ſuis Deus,qui humiles corde ſublimat, & ſuperbos de ſede deturbat: non paſſus eſt candelabrum hoc lucidiſſimū ſemper ſub modio delitēſcere. Vndè breui poſteà cōtigit,vt pijſſimus Imperator Henricus rex III. eccleſiā Goſlarięſem(cuius fundamenta iam anteà iecerat Cōradus deceſſor ipſius ſiue pater,ſiue ſocer) magnifico ac regio cultu abſolutā dedicari faceret per manus beatiſſimi Pontificis Leonis IX.pręſentibus ibidèm Cardinalibus,Epiſcopis,& Abbatibus,numero LXXIII. Quam quidē eccleſiam cùm idē Imperator digniſſimus ſpecialē deincèps (vt ſuis vtar verbis) Imperij Capellā,& Canonicos ipſius Capellanos regios (vt ſuprà pręlibauimus) paſſim haberi & nominari vellet: exactam dedit operam, vt viros tanto honore dignos, & tam literis quàm ſanctæ conuerſationis moribus probatos eidem eccleſię præficeret. ſiquidem illic etiam Regni ſedem conſtituerat. Lecti ſunt igitur ex omni ferè Germania viri cùm doctiſſimi,tum religionis obſeruantiſſimi: inter quos & venerabilis noſter Benno maximis Imperatoris precibus,annuente & iubente præfato ſummo Pontifice vix tandèm monaſterio ſuo extractus, ac dictæ Goſlarienſi eccleſiæ (quatenùs nouæ congregationi ſpiritalis armaturæ dux eſſet,& eccleſiaſticæ eam diſciplinæ tyrocinijs erudiret) in Magiſtrum ac Canonicum præfectus eſt. Quàm laudabilem verò ac ſanctam olìm vitam duxerit prima ea Goſlarienſium Canonicorum congregatio,documento eſſe poteſt: non ſolùm id,quòd plures ex eis diuorum numero adſcripti, plurimi beatorum appellatione (dum adhuc viuerent) dignati ſunt: verùm illud etiam memoratu digniſſimum,quòd cùm in poteſtate Imperatorum adhuc eſſet Epiſcoporum deſignatio, pauci aliundè quàm ex eadem regia (vt dicebatur) Capella, tam ſub prædicto Henrico III. quàm filio

Luc.1.

Henricus III.

Nota.

Leo IX.

Goſlaria regia Capella.

S.Benno fit Goſlarienſis eccleſię Magiſter & Canonicus.

Nota.

ipsius IIII. & nepote V. æquiuoci nominis regibus, ad quæcunque etiam Episcopia conscēderint. quod vt exemplo res agatur, nomina eorū, tum sedium etiam, ad quas quisq; sublimatus est, sequenti capite non indignè nobis recensenda veniunt.

CAPVT XII. Nomenclaturam continet Præpositorum & Canonicorum Goslariensium, eorumq́ue ad diuersa loca promotiones.

RVmoldus I. Præpositus, posteà	Constantiensis Episcopus.
Engelhardus II. Præpositus	Magdeborgensis Archiepiscopus.
Guntherus III.	Bambergensis Episcopus.
VVernherus IIII.	Merseborgensis Episcopus.
Anno V.	Coloniensis Archiepiscopus.
Bibo VI.	Tullonensis Episcopus.
Bruno VII. Præpositus	Herbipolensis Episcopus.
Otto VIII.	Rauennatensis Episcopus. (mens II.
Suiderus IX.	Bābergensis Episcopus, posteà Papa Cle-
Harruicus X.	Magdeburgensis Archiepiscopus.
VVilhelmus XI.	Veronensis Episcopus.
Bertoldus XII.	Interamnensis Episcopus.
Arnoldus XIII.	Patauiensis Episcopus.
Bruno XIIII.	VVercellensis Episcopus.
Geroldus XV.	Rauennatensis Episcopus.
Crafft XVI.	Missnensis Designatus.
Benno Magister	Missnensis Episcopus.
Robertus XVII. Præpositus	Bambergensis Episcopus.
Matro XVIII.	Verdensis Episcopus.
Herebertus XIX.	Leodiensis Episcopus.
Eckhardus XX.	Poloniensis Episcopus.
Gotfridus XXI.	Ratisponensis Episcopus.
Eppo XXII.	VVormatiensis Episcopus.
Vdalricus XXIII.	Argentinensis Episcopus.
Cono XXIIII.	Frisingensis Episcopus.
Cunradus XXV.	Traiectensis Episcopus.
Landolfus XXVI.	Treuerensis Archiepiscopus.
Ricolfus XXVII.	Moguntinus Archiepiscopus.
Erpho XXVIII.	Monasteriensis Episcopus.
Henricus XXIX.	Augustensis Episcopus.
Hetzelinus XXX.	Hyldesheymensis Episcopus.
Henricus XXXI.	Paderbornensis Episcopus.
Eylbertus XXXII.	Numensis Episcopus.
Litmarus Magister	Hamborgensis Archiepiscopus.
Hildolfus Magister	Coloniensis Archiepiscopus.
Atelhogus XXXIII. Præpositus	Hyldesheymensis Episcopus.
Eckhardus XXXIIII.	Spirensis Episcopus.
Cunradus Canonicus	Hyldesheymensis Episcopus.
Lutolfus Canonicus	Halberstatensis Episcopus.
Iohannes Magister	Halberstatensis Maior Præpositus.
Rudolphus Vicedominus	Suerinensis Episcopus.
Cunradus Canonicus	Magdeburgensis Archiepiscopus.
Valentinus XXXV. Præpositus	Mindensis Episcopus.
Guntherus Canonicus	Magdeburgensis Designatus.
Sigifridus XXXVI.	Hyldesheymensis Episcopus.
Arnoldus XXXVII.	Bambergensis Episcopus.
Iohannes Canonicus	Hauelbergensis Episcopus.
Henricus Canonicus	Hauelbergensis Episcopus.

Hos & alios antiquæ Goslariēsis ecclesiæ Prępositos & Canonicos ad tam diuersas Italiæ, Germaniæ & Galliarum sedes, Imperatorum olim nutu destinatos Episcopos, qui latiùs videre cupit: apud eandem ecclesiam inueniet simul cum alijs vetustatis monumentis dignissimis. Ad Bennonem nostra festinat oratio.

CAPVT

CAPVT XIII. *De conuersatione diui Bennonis in ecclesia Goslariensi, & familiaritate cum Annone Præposito.*

DEcem & septem annos venerabilis Benno noster Goslariæ conuersatus est: quibus se in omni genere virtutum spectabilem præbuit, egitq; Canonicum ac Magistrũ omnibus numeris absolutũ crebris vigilijs, frequenti inedia, assiduis orationibus, tum largis patrimonij sui eleemosynis. Dedit enim ex bonis suis hæreditarijs prædictæ ecclesiæ Goslariẽsi, non pauca prædia, molẽdinas domos & census etiam perpetuos. Quibus omnibus Canonici eiusdem ecclesiæ in hodiernum vsque diem vtuntur, & quorum desupèr literas, monumenta ac diplomata penès se habent reposita. Quanquàm autem vir beatissimus Benno omnium eorum qui suo tempore secum in ecclesia Goslariensi Deo militauerant, non vulgarem meruit gratiam eò quòd esset rectus ac integer, fraternæque pacis ac domesticæ concordiæ vehemens amator: præcipuè tamen illi cum beato Annone Goslariensi tunc Præposito, posteà verò Coloniensi Archiepiscopo arctissima fuit consuetudo & mutuus in Christo amor. Siquidem vnum erat illis velle ac nolle: velle scilicet bonum, & recedere à malo. Quapropter mirabile dictu est, quantùm breuì simul apud Deum profecerint, & quàm iucundam ac firmam amicitiam similes illis mores & idem cæli studium pepererit. Etenim verè tunc in eis completum fuit illud Psalmographi: Eccè quàm bonum & quàm iocundum habitare fratres in vnum. O legitimos Christi Sacerdotes. Vtinàm atque vtinàm is nodus atque hoc vinculum, Christi scilicet charitas, & diuinarum rerum studium, nostros quoquè iungeret Sacerdotes & ecclesiarum Prælatos. Sic enim sublatis è medio occultis eorum simultatibus ac odijs, per fraternæ concordiæ nexum tam suis essent honorabiliores, quàm aduersarijs etiã formidabiliores: nec ità lacerarentur ecclesiæ, diriperentur earum bona, & omnis ferè ecclesiastica deperiret authoritas. Sed quorsùm abij? Ad Orestem & Pyladem nostros Annonem & Bennonem scilicet reuocandus est calamus. Quorum tantam inter se beneuolentiam, nulla res adeò fouit, àc ea de qua modò dixeram fraterna Christi charitas, quod, vt inquit Apostolus, perfectionis est vinculum. Hac igitur duce de virtute in virtutem ambulantes, qualiter vterque à Deo exaltatus, & in modico fidelis supra multa constitutus sit, quàm breuissimè potero, hinc subnectam.

S. Bennonis liberalitas circa ecclesias.

Conuersatio eius inter Canonicos.

Anno Præpositus, post Coloniensis Archiepiscopus.

Psal 132.

Colos. 3.

CAPVT XIIII. *De vocatione Annonis ad Coloniensem & Bennonis ad Missnensem Ecclesiam.*

ANno salutis M. L V. beatissimus Anno per Henricum III. prædictum, magno bonorum omniũ assensu, Agrippinæ vrbis sedem adeptus est, vir qui tot Rerumpub. turbationes & incẽdia, quot suo tempore in Imperio passim extitêre, solus vel æquanimiter ferre, vel ab vrbe sua singulari prudentia nouerit arcere. Valedicẽs igitur charissimo amico suo Bennoni, Macte virtute esto, inquit, frater, nec putes velim, me tuî fore immemorem, quin cœptam inter nos necessitudinem, vbì præsentia nequimus, saltem literis fouebimus. Annonem igitur, vbicunquè fuerit, tuũ esse puta. Nec id tam humaniter pollicitus est, quàm euentu posteà explanauit. Mortuo enim paulò pòst Imperatore præfato, regnum filio suo Henrico IIII. Aquisgrani, non ità multò priùs inuncto, cõcessit. Qui cùm adhuc puer esset, apud matrem Agnetem Imperatricem aliquamdiù educatus est: breuique pòst tempore in tutelam venit præfati Annonis Coloniensis Antistitis, quibus ex causis, scriptores variãt: neq; huc pertinet. Certum tamen est, donèc Rex pueriles absolueret annos, summam rerum cõsensu omniũ apud Annonem resedisse. Qui vacante sub id tempus Ecclesia Missnensi per obitum Crafft Goslariensis paulò antè Præpositi, facilè effecit, vt eadem Ecclesia Missnensis veteri amico suo Bennoni, cuius vitę innocẽtiam & dignitatem dudùm exploratam habebat, etiam nihil tale cogitanti cõmitteretur: Renitentemq; (amore fortassis contemplatiuæ vitę) literis vt pusillanimum vehementer increpauit, & ad suscipiendũ episcopium adhortatus est: asserens, satis iam satis spectatam esse Goslariæ virtutem suam. Neq; sanctissimos Apostolos olim vno semper in loco consenuisse: sed modò huc, modò illuc per mare, per terras, diuinæ plantationis surculos circuntulisse. Caueret igitur, nè talentum sibi traditum, quum Missnę modò propter vicinam & incredulam Sclauorum gentem duplicare posset, abscõderet potiùs, & labores pro Christo

S. Annonis laus. Cuius Vita habetur 4. Decembris, Tomo 6.

Henricus IIII.

Crafft antecessor Bennonis.

fugere videretur. Id quod magis ignaui animi quàm religiosi esset indicium. Si ẽ enim contemplationi vacãdum esse, vt ab actione, in qua virtutis laus omnis consisteret, animus torpore non abhorresceret. Sicque amandam esse Rachelis pulchritudinem, nè Liæ interim fœcunditas haberetur despectui. Quemadmodùm enim stellæ à stellis differentes vnam cæli faciem decentissimè pingerent: ità Ecclesiæ Christi vni & soli vtranque tam actiuam, quàm speculatiuam vitam, non solùm ornamento ac decori, verumetiã quammaximè esse necessariam. Quibus verbis non tam persuasus quàm veluti compulsus Benno, oblatam tandem suscepit prouinciam. Non ignarus tamen (diuino reuelãte spiritu) quibus exagitandus fluctibus, quantasque in episcopatu tribulationes & aduersitates toleraturus esset. Ad quæ omnia voluntariam se Deo hostiam obtulit.

Actiuæ & contemplatiuæ vitæ necessaria coniunctio.

S. Benno Missenensis eligitur Episcopus.

CAPVT XV. De consecratione beati Bennonis in Episcopum, & primo in ciuitatem suam aduentu.

Ab Episcopo Magdeburgensi cõsecratut.

HVmanæ igitur reparationis anno M. LXVI. venerabilis Benno noster à VVernhero Magdeburgensi Archiepiscopo pontificali veste induitur, olei sacri liquore perfunditur, & inclytæ nostræ Missnensis Ecclesię pręsul decimus à Burckhardo primo eiusdẽ pastore præficitur. Benedictione igitur de more percepta, mox Missnam acceleranti totius vrbis clerus ac populus gratulabundus venerabundusque occurrit: & in ecclesiam maiorem festiuiter adductum, in sede eum pontificali collocant magno omnium plausu & ingenti totius ciuitatis gaudio. Ipse verò intra se habitans, præsentique honore nihil elatus, illud semper in ore habuit, tacitoque sub pectore voluit: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Memor prætereà illius quod scriptum est, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona ac sacrificia pro peccatis: Primò omnium in conspectu totius populi sacra solenni more celebrauit tanta deuotione, tantoque lachrymarum fonte, vt siccis cum oculis hi quibus etiam saxea erant corda videre non possent. Sacris verò in medium deductis, ad plebem conuersus, populari primò lingua de Christianæ fidei præstantia ac dignitate, de colendo summo ac vero Deo, beatorumque spirituum gaudijs, & malorum tormentis graphicè, magnaque admiratione omnium elocutus est. Deindè ad Canonicos Clerumque sermonem dirigens, tali eos oratione affatus est: Quandò à Deo factum est, viri fratres, ac domini, vt neque cogitanti mihi neque ambienti hic locus (quod nobis felix vtrinquè faustumque maneat) destinatus sit: ego deinceps Ecclesiæ huic vestrę dignissimæ, eiusque commodis ac honori hanc animam, & quidquic in me est (quod noui quàm sit exiguum) totum polliceor ac deuoueo. Neque vllus mihi labor grauis erit, nec amara pericula, quæ nobis tamen charissimi fratres (nisi ex alto Deus auerterit) & multa & magna imminent: dummodò vestram, huiusque mihi commissæ Ecclesiæ salutem, honorem ac commodùm (ità vt bonum decet pastorem) omnibus modis, & pro virili promoueam. Pro quo neque potentium timebo minas, neque rerum amittendarum, aut huius etiam corpusculi iacturam magnifaciam. Vos autem orationibus ac precibus vestris me adiuuabitis. Summoperè enim mihi placet deuotio vestra, & benè instituta religio: quæ à decessoribus meis sanctissimis proculdubiò viris tam decenter ordinata (Deum Opt. Max. oro ac obsecro) meo etiam tempore in peius non labatur, sed pro laude ac gloria ipsius semper magis ac magis crescat in hoc loco: vt pro communi tandèm labore & vita benè acta communem mereamur simul ingredi lætitiam, & optatæ beatitudinis consequi mercedulam. Sic fatus, & adstantibus lachrymas excussit, & ipse etiam flentibus oculis ad perficienda sacra cœpta reuersus est.

Psal. 113.

Hebr. 5.

Deuotio & lachrymæ eius.

Oratio eius ad populũ & Clerum.

Eccè verum pastorem.

CAPVT XVI. De moribus ipsius in Episcopatu, & cura circa rem diuinam adhibita.

VEtus prouerbium est: Magistratus virũ ostendit. Et profectò quanta fuerit prudentia beatissimus noster Benno, quàm prouidus in cõsilio, quàm iustus in iudicio, non antè apparuit, quàm in tanto fastigio constitutus est. Neque enim à dextris, neque à sinistris recedens, omnia quæcunque verbo monuit, factis ipse adimpleuit. Non pomposus, non elatus: sed opera sua multa erga pauperes pietate ornabat. Suũ hoc solum esse ratus, quod nudus in opsque

Pietas eius erga pauperes.

quę in hunc mundum veniſſet. Inprimìs autem eccleſiaſticarum rerum & diuini cultùs ſolicita illi cura fuit. Vndè cùm antiquorum more irregulatus adhuc eſſet in eccleſia Miſſnenſi cantus,(id quod alijs etiam in locis videre licet ex antiquiſſimis quibuſdam Gradalibus & Antiphonarijs (vt vocant) in quibus vnica, aut etiam nulla interdùm linea, paucisque ac indiſcretis notulis contenta fuit antiquitus) Benno noſter data opera regularem ac legitimum canendi vſum iuxta Hyldesheymenſis eccleſiæ ritum ac conſuetudinem, ad Miſſnam primus traduxit: fecitque vt concinnè atque eleganter in hodiernum vſque diem cantetur, quicquid ipſe inſtituit. Quas enim nouas & exoticas quaſdam hodiè canunt hiſtorias, neotericorum inuentum eſt, muſicæ artis lege modoque carens. Hanc Hyldesheymenſis & Miſſnenſis cantùs analogiam & conuenientiam (ſiue feſtiuo, ſiue ſimplici more diuina peragantur officia) primus omnium deprehendit venerabilis & egregius vir dominus Iohannes Hennig ſacræ Theologiæ Profeſſor, & dictæ eccleſiæ Miſſnenſis Decanus digniſſimus: cui nupèr Saxones perluſtranti harum rerum gratia comes deſtinatus ſum: vbi & à Saxonibus viris digniſſimis perbenignè excepti ſumus,& ea pleraque omnia quæ hîc inſerta partìm oculis vidimus, partìm ex literarum hauſimus monumentis. Sed hæc & alia digniſſimus paſtor Benno circa cultum diuinum in eccleſia ſua Miſſnenſi prudenter ordinauit & conſtituit. Erat enim cæremoniarum omnium doctiſſimus, & circa rem diuinam ab infantia verſatus. Nec quicquam eum latebat quod eccleſiaſticæ intereſſet diſciplinæ.

Hyldesheymenſes & Miſſnenses in cãtu concordant.

Cultus diuinus ab eo mirè augmentatur.

CAPVT. XVI. *De cura luſtrandæ ſuæ diœceſeos, & his quæ ad animarum attinent ſalutem.*

Diuinis rectè ſe habentibus, mox animum adiecit beatiſſimus pontifex ad viſitandos ſingulos diœceſeos ſuæ pagos & oppida, omnesque eccleſias & earum Rectores, id quod etiam quotannis in propria perſona vicatim oſtiatimque ſedulò factitabat. Proindè circumſpiciens vtrinquè animarum ſaluti modò in Presbyteris, vt & verbo docerent,& opere doctrinam ſuam comprobarent: (ne ſortè alijs prædicantes, ipſi reprobi facti auditoribus vileſcerent) modò in ſubditis, vt dicto ſacerdotum ſuorum obtemperantes, verbum ſalutis,& quicquid ad fidem attinet, diligenter ab eis diſcerent & obſeruarent. Quòd ſi quos eo modo ſe habere comperit, vehementer laudauit: Sin ſecùs, leniter corripiendo in melius immutauit. Tanta autem gratia præditus erat, tantoque inter pauperes ac diuites æquilibrio ſe partiebatur, vt paſsim eum omnes amarent: eiusque monitis obtemperantes, pacificè inter ſe viuerent, & fraterno ſe inuicèm amore diligerent. Verbum Dei quoquè ità luculenter, ità ſuauiter tractabat ac prædicabat, vt per multa etiam milliaria, eius audiendi gratia confluerent. Habuit autem vir Dei in ſingulis diœceſeos ſuæ plagis caſtellum vnum, in quo viſitationis ſuæ tempore diuerteret. In Oriente videlicet & ſuperiore Luſatia Gedau, in Meridie Breſnitz, in Occidente Neoburgum vulgò Naumburg, ad Aquilonem verò non longè ab vrbe Miſſnenſi Zſcheylau, vbi hodiè etiam Collegiata habetur eccleſia. Propter frequentes enim barbarorum incurſus & hoſtiles vaſtitates, raræ tunc erant vrbes in terra iſta. Nam & Stolpen & VVurtzen ac Mœgeln oppida multo poſt tempore in poteſtatem venerunt Miſſnenſis Eccleſiæ. Prædicta verò caſtella, Breſnitz, Gedau, & alia non parùm multa Henricus Imperator ſecundus, is qui diuorum numero poſteà adſcriptus eſt, & ab Italis primus habetur, Eccleſiæ Miſſnenſi olìm dono dederat, ob preces Eiconis tertij Miſſnenſis Epiſcopi. Qui & ipſe excellentis meriti præſul vitæ ſuæ ſanctimoniam certis indicauit miraculis, quæ poſt obitum ſuum comperta & literis mandata ſunt. Cuius glorioſam vitam Dietmarus Merſeborgenſis olìm Epiſcopus tam deuotè quàm eleganter ſcriptitauit. Quarè non eſt quòd diutiùs hîc immoremur. Bennonis enim non Eiconis res aguntur. Quòd ſi vacaret, memorari poſſem vtiquè complures Miſſnenſis Eccleſiæ Antiſtites, tantæ olìm fuiſſe religionis & munditiæ, vt beatorum appellationem (dum etiam viuerent) hauddubiè meruerint. Verùm habenda nobis ratio eſt, nè longiùs euagantes,& cœpti operis ſeriem interrumpamus,& lectorem ſimul tædio conficiamus.

Viſitat oẽs ſuę diœceſis eccleſias.

Gedau. Breſnitz. Naumborg Zſcheylau.

Hẽricus II. Sanctus.

Eico Miſſnenſis Epiſcopus.

Dietmarus Merſeborgenſis Epiſcopus Eiconis vitam conſcripſit.

CAP. XVIII. *De incremento bonorum etiam temporalium sub diuo Bennone.*

Bona temporalia suæ ecclesiæ vt augmentaueit.

COmpositis his quæ ad diuinum cultum & animarũ attinent salutem, sanctissimus præsul Benno, animaduertẽs ecclesiastica stipendia propter vicinorum,modò Sclauorum,modò Boëmorum improbitatem & prędandi consuetudinem, non parùm esse extenuata: sedulã etiam adhibuit curam, nè ecclesię suę, vel ad diuinũ cultum, vel ad alendos pauperes quippiã deficeret: vndè apud eos quibus ipse cælestia seminabat,temporalia ecclesię subsidia suo quodam iure confidẽter postulabat. E quibus Borr quidã equestris ordinis vir magnæ deuotionis, non pauca illi de bonis suis donauit, & Ecclesiæ Missnensi perpetuo iure appropriauit. Similiter & Hẽricus IIII. eius nominis Rex,dum adhuc sub iugo esset beati,Annonis Coloniensis Antistitis Ecclesiæ Missnensi, nonnulla prædia ac bona,iuxta regiam munificentiam liberaliter concessit. Sed & Bezela mater diui Bennonis,distractis omnibus bonis suis, filiũ post adeptum episcopatum huc etiam secuta erat.Cui ille castellũ Gedau habitandũ indulsit,& quotiès ibidèm visitationis suę munere fungeretur,anili & decrepitę mulierculę multo erat solatio. Quæ etiam adhuc viuens & deinde post obitum suũ (breui enim pòst defuncta est) Ecclesiæ Missnensi,quicquid ex dotalitijs, paraphernalibus aut alijs quibuscunque bonis relinqueret,testamento legauit. Ex quibus eidem pientissimus natus perpetuam apud ecclesiam suã memoriam,& Dominicale illud officium, quod Dominico quoque die ibidèm peragunt, comparatis ad hoc censibus, instituit. Inualuit indè rumor apud posteros, (vt suprà innuimus) diuũ Bennonem nostrũ in Gedau fuisse natũ:quoniam memoria proditum foret,& incolis in hodiernum vsq; diem etiam constat, matrem suam in Gedau aliquandò habitâsse. Verùm falsam hanc imperitæ plebis opinionem facilè explodit,tum nomen ipsius Benno à Bennopoli patria ei inditum, tum antiquissima Hyldesheymensis & Goslariensis monasteriorum monimenta suprà per nos exhibita.Non solùm autẽ his & alijs incrementis ac bonis,beatissimus pontifex Benno Ecclesiam suam Missnensem locupletauit & auxit: verùm etiam ea quæ tempore suo eidem vi & iniuria sunt ablata, sub anathematis ac diris diuinæ vindictæ imprecationibus restituere ac resarcire cœpit: de quo etiam infrà suo loco singillatim commentabimut.

Borr militaris multa ei bona offert. Itèm Henricus IIII. Itèm Bezela mater Bennonis.

S Bẽno qua re à quibusdam creditus fuerit Sclauus.

CAP. XIX. *De conuersione Sclauorum, & impedimentis tam sancti operis.*

SVprà memoratum est,Sclauorum ingentem multitudinem gentili errore vagantem in diœcesi olim Missnensi tam vltra quàm citra Albim fluuium desedisse. Quos & si Henricus Rex III. pijssimus epitetho perpetuo Imperator,non ità multò priùs,quàm episcopatũ Benno susceperat,tributarios Imperio fecerat,& ad suscipiendam Christi fidẽ magna ex parte compulerat: plurimi tamen ex eis retrospicientes,pagano ritu,honorem quem Christo debebant,idolis reponentes,relicta pietate fidei,antiquis se erroribus denuò inuoluerant. Ex quibus Radigast in magna apud eos veneratione erat. Inter omnia autem numiua primatum tenebat Suanthevvitz: quem Deum deorum esse profitentes, ex ipsius oraculis & responsis res cunctas gerebant. Est autem Suanthe Sclauica lingua idem quod sanctum: VVitz verò lumen interpretatur. Cumque magorum constans sit sententia, dæmonia omnia sanguine inuitari: Sacerdos tamen Svvanthevvitz suis persuadebat, hunc nisi Christiano cruore placari non posse. Vndè quod abominabile etiam dictu est, illi quotannis hominem Christianum, quemcunque sors obiecit, litare consueuerant. Atrum etiam dæmonem, cui nomen Zcerneboek,in cuius potestate mala esse credebant,deuotiùs honorabant, noxia deprecantes. Zcerne enim nigrum,Bock verò seu Bohu Deum apud eos significat. His singulis singuli dicati erant Flamines, & varia sacrificiorum libamenta, tum multiplex religionis cultus. Quæ tanquàm superstitiosa & relatu indigna consultò præterimus. Ingemiscens igitur pientissimus pater Benno, miserum populum dæmonum præstigijs ità rapi præcipitem, officij ac debiti pastoralis esse ratus est, cæcis lumen, ægris salutem, & errantibus viam ostendere. Cui quidem tam sancto operi cùm se totum deuouisset, & sapienter quidem primò lenia vulneribus fomenta adhibens, plures indiès comitate sermonis sui ad Christum reduceret: insidiator diabolus molestè ferens inauthoratam sibi plebem, mystica adspergi vnda, & à castris suis fieri transfugam, (permittente Domino, quò virtus serui

Henricus III. Sclauos tributarios facit.

Radigast. Swanthewitz Sclauorũ deus.

Zcerneboeck idolum.

S. Bẽno sua prædicatione eos ad Christum conuertit.

ferui Dei humanæ vitæ fluctibus agitata magis inclarefceret) aliud illi negotium fecit, tantisque eum impulit tempeftatibus & procellis, vt relicta Sclauorum cura coactus fit vela ventis committere. Et quia fumma ipfius virtus & conftantia tunc potiffimùm fpectata fuit, (quandoquidem explorant aduerfa viros) idcircò non iniucundum fore puto, fi ftatum eorundem temporum explicauero. Non enim parum refert (vt dici folet) in quæ quifque tempora inciderit.

Iocundia diaboli nititur impedire hominis falutem.

CAPVT XX. *De captiuitate & exilio diui Bennonis.*

Omnium primùm tempeftuofa ea reddidit tempora, famofiffimum illud Saxonicum bellum, quod cum Henrico IIII. magna vtrinquè animi pertinacia geftū eft. A quo licèt Benno nofter innoxias habuerit manus, vicini tamen incendij flammas euadere non potuit: vel ob hoc vnum, quòd & ipfe ex primario Saxonū fanguine, qui Regi penitùs inuifus erat: fiue (quod magis credam) quia Deus vas fuum ità voluit tribulationū camino excoquere, & velut aurum in igne probare. Permifit enim vt à prædicto Rege innocentiffimus præful, nullo fuo delicto, caperetur, & in exilium mitteretur: vbi & cæteri feruabantur principes, videlicet Magnus & Hermanus Saxoniç duces, VVetzilo (qui & VVernherus) Magdeburgenfis Archiepifcopus, Burckhardus Halberftatenfis, & VVernherus Merfeborgenfis Epifcopi, Fridericus Comes Palatinus Saxoniæ & plerique alij primores viri, quorum omnium propter implacabilem Regis iram, nulla erat falutis fpes, nec alia quàm vel citæ mortis vel perpetui carceris expectatio. Benno verò neque de vita fua neque de captiuitate folicitus, folius Ecclefiæ fuæ cafum inconfolabiliter, & caufas tantorum malorum tam veriffimè quàm breuiffimè paululùm hìc deflebat: eo quòd iratus Rex eam ipfam etiam per Buckhardum quendam ferocem & militaris audaciæ hominem miferè vaftauerat. Paulò enim ante id tempus diem obierat Dedo Marchio, relicto Henrico filio adhuc puero: quem Rex obfidem fecum abduxit, & in aula regia educari fecit. Dictum verò Buckhardum præfectum Miffniæ conftituit, vt Marchiam interim in fide fua cōtineret, donèc infans adolefceret. Huius autem vaftationis meminit Lampertus Herueldenfis monachus nobilis hiftoriarum fcriptor, vbi de expeditione loquitur Regis prædicti. Qui fimulato in Hungariam itinere, exercitū per Boëmiam & Marchiam Miffnenfem Saxonibus improuifis fuperinduxit, volens eos inter ofcitātes (vt dici folet) opprimere. Sunt autē hæc Lamperti verba: Peruenit igitur Rex vfque Miffenen, vrbem fitam in confinio Boëmiæ & Saxoniæ: vbi à ciuibus pacificè in ciuitatem fufceptus, Epifcopum ciuitatis ipfius compræhendit: omnia quæ eius erant diripuit: hoc folo reum Maieftatis adiudicans, quòd toto tempore belli Saxonici nullos ad eum feruatę erga Remp. fidei indices nuncios vel literas deftināffet. Cæterùm homo ecclefiafticę paupertatis & nihil aut parum habens pompæ militaris, vota forfitan contra Remp. facere, aut arma ferre non poterat. Nec magnum vel his vel illis partibus momentum, amicus & inimicus extitiffet. Hæc Lampertus nofter ad verbum. Quibus amplum fatis teftimonium diuo noftro Bennoni perhibet: virum eum fuiffe ecclefiafticæ paupertatis: neque diuitijs inhiāffe, neque gloriæ: nec belli fed pacis fuiffe amicum.

S. Benno de primario Saxonum fanguine procreatus.

Principes Saxoniç capti.

Vaftatio ecclefiæ Miffnenfis.

Dedo Marchio.

Henricus Marchio.

S. Benno innocens cōprehenditur.

S. Benno verè pauper Euāgelicus.

CAPVT XXI. *Gregorij VII. & Henrici quarti digladiationē continet.*

Alterum eius tempeftatis exitium fuit eiufdem Henrici IIII. cum Gregorio VII. calamitofa feditio. Ex qua etiam fancto viro Bennoni non parum fuccreuit laboris & periculi. Difcordantibus enim inter fe fummis orbis cardinibus, facta eft confufio elementorum, hoc eft Prælatorum inferiorum: & percuffo paftore, difperfæ funt oues gregis. Nam ex omnibus Germaniæ Epifcopis perpauci inuenti funt, qui Romano Pontifici tunc integram feruarent fidem. E quibus fuēre Anno Colonienfis, VVecilo Magdēburgenfis, Bucco & Burckhardus Halberftatenfis, VVernherus Merfeborgenfis, & Bēno nofter Miffnenfis: cęteri ferè omnes regias partes fecuti funt. Omiffo igitur paulifpèr Bēnone, huius etiam tam pernicio fæ diffenfionis caufas breuiter reponam. Defuncto Alexandro II. fuffectus eft ei Gregorius prædictus, cui Hildebrando anteà nomen fuit: & quia incōfulto Cæfare, folis fcilicet Romanis fauētibus, ad Apoftolatûs apicem confcēderat, hinc primum contra eum accufationis caput fumptum eft. Mos enim tunc erat: nè quis pro Romano Pōtifice falutaretur, nifi quē Imperatoria deftināffet

SS. Annonis Bennonis & quorūdam Epifcoporū fidelitatis erga Chrifti Vicarium.

Malos mos regali potētia in Ecclefiam introductus.

ſet probaſsétve authoritas. Secundò inuidiam etiam Pontifici peperit maximam, id,quòd duobus maximis Sacerdotum vitijs extirpandis, Simoniacæ videlicet prauitati & laſciuiæ,tam conſtantem nauabat operam,Concubinarios & Simoniacos omnes paſsim anathemate feriens. Sed & Cæſarem ipſum ob eaſdē cauſas, ad ſynodalia reſponſa ſæpè fruſtrà vocatum, tandem cùm purgare ſe nollet, ab Eccleſia primùm, Petri amputauit gladio: deindè regno etiā exauthorauit,adempta omni regia adminiſtratione, & abſolutis fidelitatis ſacramento ſubditis. Quarè confuſus Imperator,habito apud VVormatiàm cōcilio ſecum ſentientiū Epiſcoporum, Pontificem vice verſa depoſuit. Datæque ſunt ad eum literæ conuicijs plenæ: quibus vt ſeipſum Pontificatu, quem vi fraudeque rapuiſſet, vltrò abdicaret, proteruè mandatum eſt. Eò veſaniæ Imperatorem induxerat cæca ſacerdotum (qui tunc frequentes apud eum erant) libido. Timebant enim, ſi cum Pontifice in gratiam rediret, actum eſſe de concubinis ſuis. quas illi pluris quàm vel propriam ſalutem, vel publicam pendebant honeſtatem. Cæterùm quàm indignè Gregorium ſuggillauerint, documento eſſe poteſt electionis ſuæ formula, quam Platina & Blondus Flauius Apoſtolici ſcriptores adnotauerunt his verbis: Nos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, clerici, acolythi, ſubdiaconi, preſbyteri, præſentibus epiſcopis, abbatibus multiſque tum eccleſiaſtici, tum laici ordinis, eligimus hodiè X. Kalend. Maij in baſilica ſancti Petri ad Vincula, anno ſalutis M. L X X I I. in verum Chriſti Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, virum multę doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iuſtitiæ, conſtantiæ, religionis: modeſtum, ſobrium, continentem, domum ſuam honeſtè gubernantem, pauperibus hoſpitalem, in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ liberè à teneris annis educatum. Quem quidem eum ea poteſtate Eccleſiæ Dei præeſſe volumus, qua Petrus mandato Dei quondàm præfuit. Hęc illi. Quam quidem optimam de ſe exiſtimationem pius Pontifex nequaquàm fefellit, ſed ad finem vſque legitimè certando perduxit. Vndè addit Platina in calce rerum ab eo geſtarum, quòd demùm in Salerno moritur, vir certè Deo gratus, prudens, iuſtus, clemens, pauperum, pupillorum, & viduarum patronus: atque vnicus Eccleſiæ Romanæ, & acerrimus defenſor, contra hæreticorum improbitatem, & malorum principum potentiam, res eccleſiaſticas per vim occupare conantium.

Cęca libido omnē ſubuertit iuſtitiam, & propriā negligit ſalutem.

Electio Gregorij ſeptimi.

CAPVT XXII. *De liberatione beati Bennonis, malitiaque & miſerabili exitu Buckhardi præfecti.*

His igitur temporum ardoribus, cùm Pontifex omnes tam eccleſiaſticos, quàm ſeculares principes, quibus eum Rege commercium erat vllum, diriſſimis Eccleſiæ vinculis colligâſſet, contraque Imperator aqua & igni interdiceret ijs, qui Pontificis dicto parerent: adeò ſciſſa eſt Eccleſia Dei, & regnum in ſe diuiſum, vt grauioribus inter Sacerdotium & Imperium odijs nullo vnquàm tempore laboratum ſit. Vterque enim, tam Pontifex quàm Imperator, hic pro terreno, ille pro Dei regno cauſam ſuam conſtantiſſimè agens, litem non niſi cum morte diremit. At verò Imperator, vbi intellexit principum animos ſub religionis pretextu ſenſim ab eo deficere: diſſimulato ad preſens odio, quod contra Saxones alebat, captiuos eius gentis (inter quos & Benno erat) deditione abſoluit, & ad ſua impunè redire permiſit: nihil aliud imperans, quàm vt tanti beneficij memores integram ſibi deincèps ſeruarent fidem, & communis regni cauſam ſecum contra Pontificem defenderent. Illi abeuntes polliciti ſunt, quoàd iuſtè Imperium adminiſtraret, & Eccleſiam Dei perſequi deſineret, ſe eius commodo & honori nuſquàm defuturos. Qualem ſe verò deindè idem Rex tam erga ſacroſanctam Apoſtolicam Sedem, quàm paſsim in Imperio exhibuerit, apud alios videre licet. Ad nos enim nihil attinet, niſi quantum diui noſtri Bennonis intereſt. Rediens igitur beatiſſimus paſtor Benno ad Eccleſiam ſuam Miſſnenſem, deſolatam vaſtatamque inuenit, quam tanto priùs ſtudio ac decore ornauerat. Quæ quidem calamitas quanuìs amarior illi eſſet, quàm vel carceris vel exilij pœna fuiſſet: ſpem tamen vultu ſimulans, premenſque alto corde dolorem, fratres ſuos Canonicos flentibus illi oculis obuiàm factos, & fortunas ſuas querulantes, benignè amplexus atque conſolatus eſt, iterùm atque iterùm illud ore repetens: Dominus dedit, Dominus abſtulit:

S. Beono à captiuitate, ſuæ Eccleſię reſtituitur.

A ſuis Canonicis benignè ſuſcipitur.

Iob 1.

Sicut Domino placuit, ità factum est: sit nomen Domini benedictum. Nec mora, quin ilicò infracto sese animo ad restaurandam ecclesiæ suæ ruinam totis viribus conuertit. Et nisi illi improbitas obstitisset Buckhardi præfecti Missnensis (cuius suprà etiam meminimus) facilè ablata omnia recuperâsset. Erat idem Buckhardus ingenio malo, prauaque natura præditus, lingua præterea & manu promptus. Cumque magis Cæsaris, quàm Dei sui mandata obseruaret, beato viro Bennoni multas intulit molestias, piosque eius conatus, quibus potuit artibus, fefellit. Non tamen impunè. Nam scelerum suorum mox iustas dedit pœnas, à subditis suis propter crudelitatem & sæuitiam miserè necatus. Equus enim, in quo fugam spectabat, alioqui celerrimus, tunc cùm inuaderetur, calcaribus vtcunquè admotis, pedem mouere nequiuit, donèc sessor frequenti vulnere cōfossus miseram exhalauit animam. Atque hunc in modum liberatus est diuus Benno noster à tyrannide Buckhardi præfecti. *Buckhardi præfecti interitus.*

CAPVT XXIII. *De peregrinatione diui Bennonis ad Vrbem, & causis eiusdem itineris.*

Anno à natali Christiano M. LXXVI. Papa Hildebrandus, frequentibus motus querimonijs concilium Romæ indixit, Regemque per legatos suos ad hoc legitimè vocauit, vt adesset, de criminibus quæ illi ob venditas ecclesiasticas dignitates (quæ tunc erant Imperatorum) obijcerētur, causam dicturus: alioqui sciret se absque omni procrastinatione, eodem die de corpore sanctæ matris Ecclesiæ, Apostolico resecandum gladio. *Hildebrandus ille Gregorius septimus.* Quod audientes Episcopi Germaniæ & Galliæ, quibus nota erat Pontificis seueritas, & vehemens erga domum Dei zelus, timētes nè fortè simul cum Rege ipso durius aliquid pro factis suis paterentur: communibus consilijs Regem adeunt, turbatumque super his quæ à Pontifice nunciata fuerant, palpando consolandoque, bono esse animo iubent, irritum enim fore Concilium. Neque parendum ei, qui iniussu suo & præter maiorum consuetudinem seipsum vltrò ecclesiastico ingesserit culmini. (vnicam scilicet salutem & honorum suorum stabilitatē in hoc verti cardine rati, si efficere possent, vt is non esset Apostolicus) Rex igitur suggestione eorum seductus, paulò ante statutum concilij diem omnes, qui in suo regno essent, episcopos, abbates & ecclesiarum prælatos VVormatiæ (vt suprà dictum est) cōuenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Pontificem, si qua via, si qua ratio pateret. *Imperator concilium Sathanicū indicit.* Cùm igitur beatissimus Benno noster tam Pontificis, quàm Cæsaris edicto vrgeretur, & ab vtroque sub diris comminationibus vocaretur, inter saxum & sacrum (vt est in prouerbio) positus, in illud tandèm Susannę incidit: Angustiæ sunt mihi vndiquè, & quid eligam ignoro. Si enim Apostolicæ Sedis mandata contempsero, anathema sum, & extra Ecclesiā factus. Sin verò Imperatoris iussa neglexerim, tanquàm perduellionis reus, notum anteà carcerem & exilium non euadam. Demùm excusso omni pauore, secum statuit relicta synagoga Sathanæ, Apostolicæ Sedis obedientiam ad mortem vsque confiteri, maximè cùm non ignoraret celebrandi Concilij ius sacrorum Canonum sanctionibus soli Romano Pontifici esse concessum. *Concilij indicendi ius ad solū Pontificem spectat.* Itaque iter arripiens Romam versùs, ad indictum Concilium non sine multo labore & difficultate peruenit. Siquidem Imperator illuc tendentibus passìm posuerat insidias, quas ille tamen diuino fretus auxilio incolumis transiuit. *S. Bēno Romæ humani ter à Pontifice excipitur.* Veniens autem ad Pontificem, ab eo, quòd vnus ex omnibus ferè Germaniæ Episcopis ausus fuisset plùs Deo, quàm hominibus obedire, vehementer collaudatus, & in amicitiam non vulgarem receptus est. Ferunt, constante adhuc fama, abeuntem claues ecclesiæ Missnensis duobus commisisse fratribus suis Canonicis, vt si Rege excommunicato, hi qui suarum partium essent ab ecclesiæ ingressu non temperarent, obseratis ianuis, eas in Albim fluuium deijcerent. *Claues ecclesiæ eius in Albim cō ijciuntur.* Quod & factum est. Nam in dicto Concilio Rex propter contumaciam suam cum omnibus complicibus graui anathemate percussus est: & synodaliter decretum, nè deincèps vlli hominum liceret vendere vel emere quascunque ecclesiasticas dignitates: qui morbus tunc plurimùm irrepsetat, non tam Regis ipsius magnanimi alioquì, & omni imperatoria virtute præditi viri, quàm aulicorum suorum auaritia, & candidatorum ambitione. *Imperator cum sibi adhærentibus excōmunicatur.* Id quod ex sequenti capite satis superque ostenditur.

CAPVT XXIIII. *Causam continet, propter quam Pontifex Regem potissimùm excommunicauit.*

Hæresis Simoniaca, causa excõmunicationis eius.

EExecrabilem Simoniacæ prauitatis hæresim, propter quam tunc non solùm Regis ipsius, sed etiam multorum episcoporum, abbatum, & prælatorum fama periclitabatur, quæ etiam potissima causa fuit, propter quam Põtifex ecclesiasticum contra eos gladium stringere coactus est, Lampertus nobilis Herueldensis monachus in Chronica sua graphicè taxat, sic inquiens: Eodem

Meginvvardus Abbas Augiensis.

tempore Meginvvardus Abbas Augiensis dignitate sua vltrò se abdicauit: in locum eius, non per electionis ostium, sed per Simoniacæ hæreseos cuniculum pro-

Rupertus Abbas Bambergẽsis simoniacus.

tinùs irrupit Rupertus Abbas Bambergensis, cognomento Nummularius, annumeratis in ærarium Regis mille pondo argenti purissimi. Hic sordidissimis quæstibus & vsuris, quas etiam priuatus adhuc in monasterio exercuerat, infinitam sibi pecuniam conflauerat. Et propterea mortes episcoporum & Abbatum anxia expectatione iamdudùm suspitauerat. Cumque eos diutiùs viuendo, propter effrenatæ ambitionis impetum (quo præceps rapiebatur) morari grauiter & impati-

for. aulicorum

entissimè ferret, eò vesaniæ euasit, vt præter occulta munera, quibus * auriculariorum fauor redimendus erat, Regi etiam centum põdo auri promitteret: vt eiecto

VVideradº Fuldensis Abbas sanctiss.

eximiæ sanctitatis viro Abbate VViderado, sibi abbatia Fuldensis traderetur. Et profectò quod nefariè concupierat, flagitiosissimè obtinuisset, nisi pauci, quibus ecclesiasticæ leges pecunia chariores erant, in faciem Regi, nè id faceret, obstitissent. Huius igitur infausto nouoque aucupij genere hæc in ecclesiam introducta est consuetudo, vt dignitates publicè venales prostituantur: & ecclesiastici viri non innocentia æstimentur & integritate vitæ, sed quantitate pecuniæ: nec quæratur in promouendis quis digniùs præesse, sed quis cariùs possit emere. Hæc ille. Rectè igitur optimus Pontifex Gregorius huic morbo forte parauit antidotum. Nam si hæc pestis illorum etiam animos venenauit, qui mundo huic mortui, & omnem ornatum huius seculi despondisse videntur: quanto potiùs eos etiam, qui summam felicitatem & vltimum beatitudinis finem, in honoribus ac dignitatibus collocant, ad internecionem vsque exulcerâsset, corrupisset, vitiâsset, nisi eam sapientissimus medicus excommunicationis cauterio inustam vix tandem foràs

S. Bẽno cõcilij Romani decretis subscribit.

& extra Ecclesiam eliminâsset? Quarè non immeritò diuus noster Benno tam sancto viro paruit, subscripsit, adhæsit.

CAPVT XXV. *De Theoderico Suffraganeo diui Bennonis, & Lipsanis quibusdam miraculosis.*

Theodericº Suffraganeº

IMmorante apud Pontificem diuo nostro Bennone, Romam venit quidam venerabilis pater, nomine Theodericus Suffraganeus episcoporum vnus, qui causam regis defendẽtes simul cum ipso excerati fuerant. Quamobrèm dictus Theodericus, nè tanti se criminis participem faceret, Pontificem adijt, & cùm pauper esset, vitæ ab eo petijt subsidium. Ille autem quo diutiùs diuum Bennonem (cuius consuetudine plurimùm delectabatur) secum detinere posset, eundem Suffraganeũ diuo Bennoni nostro sufficit, & Missnam destinauit: quatenùs absente vero pastore, pontificalis interim officij ministerium adimpleret: cui tam Apostolicis quàm diui Bennonis admoniti literis Canonici præbẽdam vnam in ecclesia Missnensi assignârunt. Inter quos aliquandiù laudabiliter vixit plenus virtutibus & honestæ conuersationis moribus. Quadam verò die cùm episcopalis muneris gratia Colditz eiusdem diœceseos oppidũ simul cum Capellano suo peteret, multo senio grauatus subitò in via cœpit deficere: delatusque ad proximum mo-

Theoderici Suffraganei obitus.

lendinum (cui Komlitz adhuc hodiè nomen est) magna deuotione diem clausit extremum. Commiserat autem Capellano suo, vt appositis feretro asellis, quos molitor ad manum habebat, in quemcunque locum ecclesiasticum casu duceretur, ibidèm eum tumularet. Aselli itaque recta via versùs ecclesiam in pago Hart delati, causam dederunt eius ibidèm sepeliendi. Cuius quidem pagani adhuc me-

Claret miraculis.

mores, nonnullis eum miraculis & signis illustrem perhibent. Et hic quidem Theoderici fuit exitus. Interim verò Principes religione tacti, paulatim colla cœperũt ab Imperatoris iugo retrahere, iamque non solùm clandestinis congressibus, verùm publicis etiam conuentibus, de surrogãdo alio Rege inter se tractare. Quamobrèm fractis Imperatoris viribus, cùm nil ampliùs timoris esset, diuus Benno, qui multo

multo iam tempore Pontificis lateri adhæserat, reditum tandem ad ouile suum, vix magnis impetrauit precibus. Cui abeunti Papa in signum veræ dilectionis non vulgares donauit Sanctorum reliquias: quas ille toto tempore vitæ suæ religiosè coluit, & tanquàm cælestem quendam thesaurum veneratus est. Extat ex eisdem reliquijs circa tumbam ipsius in hodiernum vsque diem, mirabile quoddam dictu: vt scilicet inclusæ argēto, seu pacificali (vt vocant) peciunculæ, alijs quidem oscu- lantibus appareant, alijs verò minimè. Quin his etiam quibus videre eas cōtingit, non semper se ostentant: sed modò præsentes adsunt, modò veluti præstigio quodam cernentium oculos eludunt. Ferunt quidam diuum Bennonem nostrum alijs etiam vicibus & sub alijs etiam Pōtificibus, Victore scilicet & Vrbano Gregorij successoribus, Romam itâsse: verùm nobis præter eam, quam modò descripsimus peregrinationem, certi nihil constat. Quamobrèm ad ipsius ex eadem profectione reditum sequens festinat oratio.

Mirabile de Lipsanis circa tumbam diui Bennonis.

CAPVT XXVI. *De reditu diui Bennonis ad Ecclesiam suam Missnensem, & inuentione clauium.*

BEatissimus pater Benno noster, expeditis apud Pontificem Ecclesiæ suæ negotijs, relicta tandem Roma per decliuia Apennini iuga, per amœna Flaminiæ rura, per angustas Rhæticarum Alpium fauces, Vindelicos Noricosque transiens, ad ciuitatem suam Missnensem preciosissimis reliquijs & indulgētijs onustus feliciter peruenit. Nè autem sub primum ipsius aduentum ciuitas commoueretur, nève illi Clerus cum solita ferculorum pompa in occursum procederet, sub peregrini specie ad hospitium publicū omnibus ignotus diuertit. Memorant incolæ in hodiernum vsque diem, hospitem, dum ingentem quendam piscem ex Albi flumine, eadem fortè hora allatum exenterare cœpisset, sub brancis siue pennis ipsius, clauem reperisse ecclesiæ, quam diuus Benno post abitum suum in eundem fluuium proijci mandauerat. Cuius rei fama cùm mox totam replêsset vrbem, Canonici præfatum hospitium repentè irruūt, & agnitum pastorem suum, maximo totius vrbis plausu, ad ecclesiam suam conducunt. Qui populo de more benedicens, à turba vsque in alterum diem vix demùm se potuit auellere. Manè verò nulla tantæ viæ lassitudine obstante, ilicò pastorale fecit officium, & inter sacrificandum pro concione populo Apostolicam nunciauit benedictionem & gratiam: eosque qui ob vitandam Regis indignationem, vel sola participatione colloquij ecclesiasticis subiacebant censuris, simul omnes concessa sibi potestate absoluit & Ecclesiæ recōciliauit. Quarè vix dici queat, quantus breuì factus sit ad eum concursus è vicinis oppidis ac populis, qui omnes vno ore clamabant: Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris, vt educeres vinculatos de claustris. Erat enim eorum pars multò maxima excommunicationis vinculo irretita, quos piùs pater festino ad ecclesiam suam gaudio reducens suscepit: & tanquàm filio olim perdito vitulum saginatum, hoc est pinguem Christi panem (iniuncta priùs pœnitentia) sacramentaliter exhibuit: sicque perditionis filios in electionis vasa feliciter cōuertit. Dedit autem illi Dominus gratiam & malorum requiem, vt deincèps reliquos vitæ annos vsque ad decrepitam senectam in pace agens, restaurandæ Ecclesiæ suæ & extirpandæ zizaniæ, quæ longo iam tempore in Dominico agro suppullulauerat, tranquillam posset operam impendere: quod & sedulò perfecit. Et quia præcipuè eius animo hærebat antiqua Sclauorum cura: idcircò quo studio, qua doctrina, quibúsve miraculorum signis illos ab antiquis eorum erroribus ad infallibilem Christi veritatem tandèm reuocauerit, quàm breuissimè potero sequentibus complectar.

Topographia.

Redit ad suā Ecclesiā S. Benno.

Claues ecclesiæ sub pēnis cuiusdam piscis reperiūtur.

Excōmunicatos misericorditer absoluit.

Studiū eius pro conuertēdis Slauis

CAPVT XXVII. *De reassumpta Sclauorum cura, de valle sancta, & fonte qui diui Bennonis precibus scaturisse dicitur.*

MEminisse hîc oportet eorum, quæ suprà de Sclauis disseruimus: Qui scilicet vtranque ripam Albis circunsidētes, gentili superstitiosoque ritu, honorem quem Creatori debebant, rebus exhibebant creatis, lignum quod dolabant, & lapidem quem cædebant irrationabilem adorantes. De quorum moribus cùm diuus Benno Gregorium Pontificem certiorem reddidisset, mandatum & Apostolicæ legationis munus ab eo recepit, cum potestate prædicandi eis verbum Dei, & absoluendi à certis casibus etiam Sedi Apostolicæ reser-

referuatis. Quarè factus eſt indiès maior ad eum concurſus populorum, præcipuè Sclauorum, quorum aliqui memores adhuc priſtinæ doctrinæ, quam illis pius pater priuſquàm à Rege in exilium miſſus eſſet, tradiderat, præ deſiderio & amore ſacri ipſius eloquij vltrò ſe illi proſtratos offerebant,& commiſſi ſceleris cum mœrore ac luctu veniam petebant. Ille autem, vt mitis erat corde, & pronus ad ignoſcendum, obuijs eos manibus,& veluti poſtliminij iure ad Chriſtum redeûtes excepit: Scripturaſque illis tum veteris, tum noui teſtamenti proponês, quantum cælo eſſet gaudium ſuper vno etiam peccatore conuerſo, non ſolùm ad lachrymas, ſed & quodcunque ſatisfactionis genus facilè inducebat. Cùm autem multitudinem confluentium ciuitas non caperet, locum concioni aptum delegit, vallem ſcilicet vnam apricis ſaltibus amœnam, mille ab vrbe paſſibus, inter Orientem & Aquilonem expoſita. Huc igitur catervatim aduolantia multa millia hominum ſacratiſſimos illius ſermones, de ſummo ac vero Deo, de prima hominum origine & eorum lapſu, de incarnatione Verbi, & humani generis reſtauratione, cæteraque id genus ſacramenta arrectis hauriebant auribus. Plerique etiam ſpiritu ità compuncti ſunt, vt idola, quæ domi habebant, ſub conſpectu viri ſancti proferentes fruſtatìm comminuerent, ſicque ductu & auſpicijs diui Bennonis animas ſuas ſaluas facerent. Quadam verò die, cùm populus feruentiſſimo Solis æſtu laborans, ſitibunda ampliùs ora vix ferre poſſet: beatiſſimus pater Benno oculis ſurſùm leuatis & oratione facta ad eum, qui conuertit petram in ſtagna, & rupem in fontes aquarum, baculo paſtorali terram ferijſſe dicitur: ex qua mox fons aquæ ſalientis ſcaturiens, arida hominum labra cæleſti liquore proluit ac refocillauit. Teſtimonio eius rei eſt, quòd idem fons ſacer, & vallis ipſa ſancta in hodiernû vſque diem ab incolis nuncupatur. Fecit itèm vir Dei alia etiam in eodem loco miracula, quibus rudem ab initio Sclauorum gentem non ſolùm verbo, verumetiam facto doceret, quanta eſſet fidei Chriſtianæ virtus ac potentia. Verùm nos more noſtro ſolidiora tantùm amplectimur.

Prędicat eis pœnitentiã.

Vallis ſancta.

Conuertuntur, & idola ſua confringunt.

Pſal. 113.

Fons ad locum baculi viri Dei, dulces eijcit aquas.

CAPVT XXVIII. *De tranſitu Albis, aqua in vinum conuerſa: & alijs quibuſdam miraculis.*

Qvanquàm, vt dixi, multa diui Bennonis miracula quæ vulgi celebrantur ſermonibus, & maiorum traditione ad poſteros peruenerunt, hîc prætermittere conſilium eſt, eo maximè quòd breuitate gaudemus omnes: illud tamen de aqua vino facta, & Albis tranſitu, quoniam præter communis famæ adſtipulationem literis etiam mandata ſunt, in antiquiſſimo illo vitæ ſuæ libello, qui nupèr in prædicto Hyldesheymenſi monaſterio (vbi prima olìm fecit ſpiritalis armaturæ ſtipendia) miraculosè inuêtus eſt, tacere non auſim. Scribitur enim in eodem libro, quòd cùm diuus Benno die quadam ad operarios in prato exijſſet, illis ſiti ac labore fatigatis, ſigno Crucis edito aquam in vinum cômutârit. Quod cùm puer ſuus animaduertiſſet, allata ſibi vnda, En, dixit, faciam ſicut dominus meus. Qui interrogatus quidnam feciſſet: Crucem, reſpondit, deſupèr edidit. Cumque puer idem faceret, meritis beati viri & ſimplicitate pueri aqua mox vini ſaporem induit. Cùm autem iam dies ad occaſum tenderet, & diuus Benno recta via per pontem ad ciuitatem peruenire non poſſet, iter ad proxima Albis fluenta deflexit,& Cruce ſe muniês, fluuium ſicco pede pertranſiuit. Quod videns ruſticus quidam, qui cum cum plauſtro fœni ſequebatur, protinùs per aquam inſecutus eſt,& incolumis tranſiuexit: Benno autem audaciam hominis vehementer increpans, prohibuit tum nè id ampliùs faceret, tum nè cuiquam quod factû erat eo viuente detegeret. Solebat autem vir Dei nonnunquàm orando meditandoque agros circuire: ibi cùm aliquandò iuxta paludem quandam Garrula limoſis rana coaxat aquis: nè contemplantem interturbaret, Seriphiam eſſe iubet. ſunt enim in Seripho ranæ omnes quidem mutæ. Paululùm indè tranſgreſſo venit in mentem Danielis illud: Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis Domino: benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino. Timens igitur nè fortè gratior eſſet Deo illarum cantus quàm ſua oratio, eis iterùm mandauit, quatenùs conſueta voce Deum laudarent: quæ mox campos & aëra ſtridore ſuo garrulo repleuerunt.

Multa facit miracula.

Aquam virtute S. Crucis mutat in vinum.

Ambulat ſuper aquas.

Ruſtici cuiuſdam ſimplicitas.

Ranarum ſilentium.

Dan. 3.

CAPVT XXIX. De solitaria diui Bennonis vita, & agilitatis dote.

PProditus rum histum alijs Benno miraculis, vehementer apud se erubuit,
timens, nè fortè vndè celebrior fieri inciperet apud homines eius nominis
fama, indè apud Deũ magìs ipse vilesceret, dicente Apostolo: Si adhuc ho- Gal. 1.
minibus placerem, Christi seruus non essem. Nè igitur popularis auræ affe-
ctator habetetur, tacito secum egit consilio quonam potissimùm modo frequen-
tiam hominum euitare, & in solitario aliquo loco delitescendo, soli Deo seruire
posset: atq; idcircò rebus apud ecclesiam suam accuratè compositis, ipse Occiden-
tem versùs, ad extremos diœceseos suæ fines, villam scilicet Naumborg, paucis ad- Ingreditur
modùm viæ suæ conscijs secessit: ibique ædiculam in honore diuæ Parthenices & solitudinē,
omnium cæli indigetum cõsecrans, preciosissimis eam donauit reliquijs ac indul- vt liberius
gentijs, quas nupèr Roma secum asportauerat. Iuxta ædem verò, cellam vnam hu- Deo vacet.
milem pro se & sacerdote quem secum habebat, eo ædificauit animo, vt deincèps,
nisi episcopalis curæ munere exigente, ab ea nusquàm discederet. Verùm quanto
magìs latere voluit humilis Christi seruus, rāto eum *magnificare dignata est pro- fo.*magni
pitia diuinitas, in hodiernum vsq; diem testans, quàm gratum cælo fuerit huius di- facere
lecti serui sui obsequium. In certis enim agrorũ semitis, quas ille ibidèm more suo
post diuini officij pensum deambulando meditamdoq; pedibus suis sanctissimis Frumētum
calcauit, frumētum adhuc hodiè citiùs flauescit maturescitque, quin fertilior etiã præcox, vbi
longè seges in eodem loco quàm per vicina circunquaquè rura nascitur. Id quod Benno am-
ego nõ solùm ex aliorum scriptis, verùm etiam oculis meis compertum habeo: & bulauit.
vidi quia verè Deus mirabilis in sanctis suis. Eadem autem præcox agri ciuitas fer- Psal. 67.
tilitas in Gedau, vbi pariter aliquandò contemplabundus deambulauit, à Plebano
eiusdem loci medio nupèr iuramento in examine testiũ quorundam, deposita est.
Quid igitur? taceam necne? quæ de agilitatis dote diuo nostro Bennoni omnipo-
tens Deus contulit insignia? minimè gentium. Memoriæ enim hominũ proditu est
cõmuni voce ac fama: quòd cùm beatissimus Benno frequenter post sacramento-
rũ tractationẽ ex oculis Capellani sui euanescere, & agilitatis munere in ecclesia Rapitur di-
suã Missnensi subitò constitui, indeq; sacris omnibus confectis ad consuetam pran- uina virtute
dij horam cum Capellano suo iterùm in dicta villa præsens adesse soleret: captum in momento
aliquandò vehementi Capellanum admiratione, abeũtem manè herũ diligentissi- ad ecclesiam
mè obseruâsse, moxq; insecutum præter pauca in recẽti pruina vestigia nihil repe- suam Miss-
risse indicij. Sed statìm veluti turbine arreptum, in dicta Missnensi ecclesia post ter- nensis.
gum domini sui geniculantis in pedes constitisse. Quem cùm diuus pater in spiritu
adesse sentiret, ipseq; consummatis sacris more suo, mox iterùm in cellam suã, Ca- Rarum mi-
pellanus verò vix altero die reuerteretur: (est enim distantia locorum XXIIII. mil- raculum.
lium passuum) grauiter eũ increpitâsse, & sub anathematis nexu vetuisse, nè eo vi-
uẽte cuiquam hominũ quod factum erat proderet. adeò abfuit à beato viro, quòd
gloriam suam quæreret. Cæterùm nos neq; ista temerè asserimus, neq; proteruè ab-
nuimus. Cùm similia multa de tutelaribus genitalis soli nostri, (Sueuiam puto) di-
uo Cunrado videlicet ac Vdalrico, necnon alijs quibusdam sanctis patribus scripta
sint, & pro confesso habeantur. Prætereà in memoriã diui Bennonis adhuc hodiè
quotannis celebratur ingens populi cõcursus in dicta villa Naumborg tribus die-
bus præcedentibus & sequẽtibus festum omnium Sanctorum, quorum nomini (vt Ecclesia S.
prædiximus) pius pontifex ecclesiam suis olìm manibus dicauit. Sunt etiã ibidèm Bennonis in
ruinæ cellæ ipsius & alia quædam monimenta, tum imago sua depicta in pariete honorem
parietis interioris ecclesiæ, cum diademate & insula pontificali & cum titulo de- omniũ San-
supèr perscripto: Sanctus Benno Episcopus. Quæ omnia spectatoribus deuotio- ctorum de-
nem augent & gratiam. dicata.

CAPVT XXX. De spiritu prophetico & futurorum præscientia.

DVm beatus Benno tumultum ciuitatis declinaret, cellæ suæ solitudine se
oblectans, & diuinarum rerum meditationi liberiùs quàm anteà vacans,
multas habuit reuelationes, quibus futuræ quietis dulcedinẽ perfuncto- Multis gau-
riè saltim & quantum viatori licet degustâsse creditur. Eisdem etiam re- det reuela-
uelationibus illuminatus, multa futura priusquàm euenissent prædixisse fertur. è tionibus.
quibus duo saltim minimè cõtemnenda hìc recitâsse sufficiat. Quorum alterum in

veteri Cella insigni Missnensis diœceseos monasterio completū ac literis mandatum est. Cùm enim vir Dei longè olim ante cellam conditam, transitum fortè eo loci faceret, videretq; columbarū illic turmam gregatim considentium, ad comites conuersus: En, ait, hic locus est, ad quem paruo pòst tempore noua quædā conuolabit religio, cuius precibus mortaliū turba magna saluabitur. Nec cassum fuit oraculum. Orto enim deindè diuo Cisterciensiū ordine, Otto Missnensis Marchio Cellense cœnobium dicto ordini primus ipsius fundator sacrū fecit, & supra quàm credi potest mirificè dotauit. Alterum diui Bennonis vaticinium fuit, quòd Marchioni (quem Henricum Dedonis filium esse perhibēt) in maxillam eum serienti prædixisse fertur, quòd eodem die anno reuoluto alapam sibi datam vindicaturus esset. Erat idem Marchio Regi Henrico admodùm deuotus, eò quòd apud eum (vt suprà narrauimus) à puero educatus esset. Cumque idem rex capularis iam senex nouos iterùm in Imperio motus suscitans, decidua iamdudùm cornua rursùs in cælum erigeret: à proprio filio carceri mancipatus, pollutam multo sanguine animam contra Poëtæ sententiam, sicca tādem morte ad inferos destinauit. Marchio autem præfatus quoniam Apostolicā Sedem & Ecclesiasticas censuras cōtemnendo Regi plùs iusto complacere vellet: nec etiam ab ecclesiæ Missnensis bonis iam olim à Rege ablatis abstineret, aut ea dictæ ecclesiæ vtcunquè admonitus restituere intenderet: Cumque quadam vice à diuo Bennone, ob hoc grauiùs argueretur, nec ratione obiecta posset diluere: ira tandèm percitus, nihil cano capiti, nihil sacro ordini deferens, venerabilem senem dura percussit alapa: cui pius pontifex, non suæ quidem Iniuriæ memor, sed cælestis sententiæ spiritu reuelante edoctus futurum prædixit, vt anno sequente eodem die admissi sceleris pœnas daturus esset. Nec dicto fides absuit. Circumacto enim anno cùm dies vltioni dicta ad vesperum iam inclinâsset, Marchio qui duro corde facinoris tāti nedùm vllam egerat pœnitentiam, verùm etiam ludibrio habens sancti viri præsagium, ad Consiliarios suos conuersus, (& veluti Dictator Cæsar Spurinam olim aruspicem irridens) En, inquit, dies quem atrum nobis Benno futurum interminatus fuerat sine noxa adest. (non considerans venisse quidem diem, sed nondùm præteriisse) Itaque adhuc loquens, subitò ineuitabili Dei iudicio non placido, vt anteà, sed toruo terribilique vultu eum adorienrem, pœnasq; poscentem, videre visus est: (erat enim paulò anteà vita functus) suos igitur, vt suppetias illi ferrent, quoniam diuus Benno eum impeteret, frustrà precatus, in genua concidens, subitanea morte periisse dicitur, non tam ob illatas manus violentas in sanctum Domini, quàm quòd, vt quidam tradiderunt, non ingrederetur ad eum causa pupilli & viduæ, sed magis oppressor esset pauperum, & ecclesiasticarum rerum ærufcator. Extant in eodem loco diuersa signa in lapide incisa & in memoriam ac monumentū eius rei posteris relicta.

Quæ de ordine Cistercien. & monasterio extruēdo prædixerit.

Hērici IIII interitus.

Prædicit Marchioni Missnensi suum interitum.

Apparet post mortē Marchioni, terribiliter eum intuēs.

Marchionis interitus.

CAPVT XXXI. *De morte & felici diui Bennonis transitu.*

Postquàm beatissimus pater Benno, laborioso huius vitæ cursu ad extremā ætatem vsque impigrè constanterque emenso, fessæ iam post plurima pericula puppi tutum adesse portum, & æternam instare sibi requiem spiritu reuelante cognouit: festinus præ gaudio fratribus suis Canonicis in vnum conuocatis tali eos oratione alloquitur: Hora est, iucundissimi fratres, quam ego multis retrò annis, nescio an maiore solicitudine, an desiderio semper expectaui. Desiderabam quidem sæpè, nè mala viderem, quibus diebus meis iactata est sancti Petri nauicula, néve post huius mihi commissæ ecclesiæ profanata sanctuaria & diuisa inter hostes spolia ampliùs superessem, miseram claudere vitam. Metuebam ex altera parte, nè fortè vel hoc ipso quòd diuinæ tētationis iacula parùm constanter, aut nimis molliter ferre viderer, omnipotentis Dei iustā inciderem indignationem. Deniquè implorata Dei gratia antiquorum patrum zelum imitatus, regis Henrici carcerem & exilium, Buckhardi graues & insignes contumelias, Marchionis postremò ipsius minas & verbera, & quicquid sactilegis in me manibus parrâsse libuit, forti animo pertuli, donèc impleta perfidorum hominum malitia diuinæ prouidentiæ arcana sequerentur iudicia. Nullam autem in me causam inuenerunt, nisi quòd sacrosanctæ Apostolicæ Sedis obedientiam confessus, sanctissimi viri Gregorij septimi & successorum suorū causam intrepidè tutatus, resq; Ecclesiæ meæ nequiter ablatas quibuscunq; potui ecclesiasticis censuris ac pœnis vendicare nisus

Oratiò eius ante mortē ad suos Canonicos.

re nisus sum. Hæc accusatoris in me summa fuit. Verùm id iure ne fecerim an iniuria, æterni iudicis tribunal appello, quò præsens hæc hora me vocat: veniet autem citò post me Henricus Rex ac cæteri ecclesiasticę potestatis temeratores: quos inter & me Deus iudicabit. Sed quoniam vos propter discessum meum tristiores factos esse conspicio: hanc interim à me consolationem accipite. Successorem in locum meum habebitis virum bonum & timentem Deum, qui ecclesiasticam rem vestram magna ex parte augmentabit. Idque eo ampliùs, quòd post obitum meum his, qui rem diuinam hactenùs impedire solebant, plus iniicietur terroris & formidinis. Ego enim si, quam spero, apud Deum gratiã inuenero susceptum semel huius Ecclesiæ patrocinium per omnem tuebor ætatem & secula: causamque ipsius ac successorum assumens, accusare non cessabo eos qui ausu temerario, siue in hanc Ecclesiam, siue in ipsius ministros ac bona committere præsumpserint, nè id impunè tulerint. Quòd si paululùm in accusando visus fuero negligẽtior, sic sibi persuadeant successores mei, probari partim à Deo eorum patientiam, partim iniuriantium expectari pœnitentiam. Qui si indurati ab incœpto desistere noluerint, sentient non longè abfore ab eis perditionem. Contrà verò benefactoribus Ecclesiæ meæ omnia fausta ac prospera apud Deum exoraturus sum. Vos autem charissimi fratres, si procul omni simultate & odio mutuam inter vos charitatem amplexi, non summis tantùm labris, sed corde bono inuicèm salutantes: si diuinum cultum haud segniter æmulati, si Remp. deniquè ecclesiasticam potiùs quàm propria commoda & priuatas inter vos causas tutari fueritis: quanto in his omnibus fideliores syncerioresque vos Deus inueniet, tanto faciliùs me pro vobis interpellantem exaudiet. Quemadmodùm igitur hîc in terris fui, ità & apud Deum paratum me habebitis, prout singulorum merita vel demerita postulauerint, patronum vel vindicem. His seuero admodùm vultu & senili grauitate elocutis, singulorumque manibus pro more deosculatis, illos hymnis ac psalmis iussit insistere: ipse verò deuota ad Deum oratione habita, accepto priùs ecclesiastico cõmeatu, fessi tandèm corporis sarcinam deposuit. Ferunt ilicò dulci locũ odore afflatum, cæleste quid omnium naribus inspirâsse, donèc ipsum iuxta pontificalis muneris dignitatem in ecclesia sua Missnensi honorificè sepelierint. Obijt autem decimosexto Kalend. Iulij, Anno salutis M.C VI. ætatis XC VI. Episcopatûs verò XL.

[Margin: Prędicit successorẽ suũ futurum virum boniũ ac timentẽ Deum. — Suæ ecclesię perpetuum suscipit patrocinium. — Moritur S. Benno.]

CAPVT XXXII. De miraculis post mortem in hunc diem continuatis & translatione ossium, & casula diui Bennonis.

DEfuncto Bennone, sedẽ ipsius accepit venerabilis Hervvicus VVurtzẽsis ecclesiæ collegiatæ fundator. quẽ consecrauit Henricus X. Magdeborgen. ecclesiæ Archiepiscopus. Cæterùm, sicut prędixerat pius pater, breuì post obitum suum, V I I. videlicet Idus Augusti eodem anno prædictus Henricus Rex IIII. quasi repetundarum ab eo postulatus, miserè obijt. Cuius cadauer quinquennio (vt aiunt) ecclesiastica caruit sepultura. Obijt & Marchio diui Bennonis percussor, eo quo suprà diximus modo. Quorum casu admoniti successores, Ecclesiæ Missnensi non solùm ablata restituerunt, verùm de suis etiam bonis semper magìs ac magìs addiderunt. Propter quod in hunc vsq; diem semper magis ac magìs etiã à Deo exaltati ac prosperati sunt. Beatissimus verò post mortẽ suam non minoribus apud Deum claruit meritis ac miraculis, quàm olìm in vita, confugientibus ad sepulcrum ipsius plurima impetrans beneficia. Quorum quidam à varijs languoribus curati, pleriq; à grauibus periculis & anxietatibus liberati, nõnulli etiam à morte suscitati sunt. Quorum omnium fides apud ecclesiam Missnensem literis, sigillis, testibus, & vel tabellione publico, vel Pręlatorũ authoritate amplissima fulta est. Trãslatio autem ipsius ex loco humili, vbi olìm se tumulari iusserat, ad medium ecclesiæ, vbi nunc tumba ipsius honorificè instructa cernitur, facta est circa annum Domini M.CC.LXX. quo tempore venerabilis Episcopus VVitigo, huius nominis II. vehemens diui Bennonis amator & prædicator, certas etiam indulgentias ad eandem translationem cõtulit, quo plenius esset deuoti populi gaudium. Idem etiam Episcopus VVitigo vino illo, quo diui Bennonis ossa lota, & à terreno puluere mundata fuerant, tanquàm saluberrimo quodam olei riuo ægros quamplurimos sanauit. Quorum omniũ nomina & morborũ species propria manu adnotauit, & apud ecclesiam Missnensem pariter in perpetuam rei memoriam

[Margin: Hervvicus Episcopus Missnensis, S. Bennonis successor. — Miracula ad sepulcrũ eius. — VVitigo Episcopus Missnensis.]

Casula diui Bennonis incorrupta.

recondidit. Casula verò qua indutus fuerat diuus pater Benno, & baculus pastoralis, tanquàm recẽns deposita, secum in sepulcro inuenta sunt absque omni cinefactione, quæ etiam non paruam à sanctissimo corpore virtutem attraxêre. Nam

Miraculum de dæmoniaca S. Bennonis meritis curata.

vt vetera taceam: matrona quædam Missnensis diœceseos ex villa Pretzindorff, prope Fribergam nostra hac tempestate dæmonio arrepta, ad sepulcrum diui Bennonis adducta: cùm nullis dæmon exorcismis ab ea fugari posset, induta est tādem diui Bẽnonis casula, & datus in manu baculus pastoralis, quo facto exclamauit dæmon: Nunc tempus est vt egrediar: relinquam tamen hospitę meæ signū, quo meī perpetuò meminerit. Moxq; aperto altero mulieris crure, terribiliter elisus est. Foramen autem quod ille fecerat, nulla medicorum arte sanabile, mulier adhuc hodiè gestat, & vt timendum est donèc vixerit non abolebitur. Præterea vt pius erga supplices, ità seuerus in obstinatos diuus pater iuxta promissa sua sæpiùs inuentus

Brutenus Præpositus Missnensis.

est. Marchionem enim VVilhelmum, cum qui Grymnis mortuus est, cùm Præpositus olim Missnensis Brutenus nomine sæpè adhortatus esset, vt ab exactionibus, & seruitijs, quibus colonos ac subditos Ecclesiæ Missnẽsis præter ius ac consuetudinẽ prægrauabat, desisteret: nec eum ab incœpto posset deflectere, ad auxilium tādem diui Bennonis confugit, qui (exoratus tandèm assiduis Præpositi precibus) Marchioni in somnis apparuit, arguens & commonefaciens ad remittenda iniusta grauamina. Cumque is consiliariorum suorum suasu, dicentiū non esse curanda somniorum deliramenta, in nullo se emendaret: alia vice per quietem, iterùm visus est

Marchio exoculatus.

sibi Benno irruere, & face quam manu gestabat alterum ocellum inurere. Qui manè surgens & eluscatum se sentiens, tandèm compunctus corde, Ecclesiæ Missnensi non solùm data resarciuit damna: verùm insupèr multa cōtulit donaria, quibus, vt sperandum est, benedictionem pro maledictione à Deo promeruit. Legitur tamen tam hunc quàm diui Bennonis percussorem, spe prolis à Deo frustratos absq; legitimo decessisse hærede, in pœnam læsæ ecclesiasticæ libertatis. Postremò quanuis beatissimus Benno Ecclesiam suam Missnensem & Canonicos ipsius à varijs periculis & inimicorum insidijs clementer suis semper meritis eripuerit: nihilo-

S. Bẽno Canonicorum mortes prænunciat.

seciùs tamen eis ipsis etiam, vbi quid delirârunt, non pepercit: sed durus duris pater filijs graui ac manifesto quidem supplicio eorū delicta expiare solitus est: mortes quoquè ipsorū præcedentibus paucis semper diebus valido & vehementi quodam ictu prænunciare fertur: monens nimirùm eos quatenùs venturam iram celeri pœnitentiæ remedio declinent. Sunt præter hæc alia quoque multa numero præclara facta, dignissima scripto, & lectu iucunda, quæ de beatissimo patre nostro Bennone referuntur Dei magnalia ac miracula: sed 'canendum nobis aliquandò recepimus, & linquẽdus etiam posteris scribendi locus est. Neq; enim omnia omnes possumus assequi. Nec ipse parum Missnensibus decoris ac ornamenti peperisse videbor, qui primus eorum diuitias & cælestem hanc margaritam tot retrò seculis

Epilogus.

absconditam in lucem protulerim: satisque nobis id erit demonstrâsse, diuū Bennonem nostrum ab incunabulis, vsque ad extremum vitæ spiritum virtutibus ac

S. Benno prophetico clarebat spiritu.

vitæ sanctimonia fuisse clarum: neq; prophetiam illi defuisse, & cælestium secretorum reuelationem: neque gratiam sanitatum, & impiorum hominum vltionem: neque mortuorum deniquè suscitationem: quibus omnibus magnificauit eum Dominus in conspectu regum ac principum & in medio populi sui, illique coronam gloriæ perpetuam dedit.

CAPVT XXXIII. ac vltimum. Quibus ex causis Canonizatio diui Bennonis hucusque retardata fuerit.

QVia nonnulli mirari solent, cur tanto tempore Canonizatio diui Bennonis (quanuis sedulò quæsita) suos non habuerit successus: idcircò nè admiratio ista scrupulum tandèm, vt fieri solet, cuiquam pariat, hoc vltimo tandèm capite palàm agẽdum esse duxi, quibus de causis opus hoc tam cælo gratum, quàm hominibus proficuum & salutare, hucusque de die in diem procrastinatum sit. Principiò igitur constans omnium totius mundi sapientum assensus & in confesso est, mortalium cuncta à diuina pendere gubernarique prouidentia, quæ & velit & possit suo quæq; tempore ac loco, prout magis opportuna nouerit, hominibus adhiberi ministrarique. Quod si ità est, quis non crediderit opus hoc tam pium & sanctum, occulta etiam quadam Dei prouidentia, tum ad

ad maiorem ipsius gloriam, tum ad ampliorem hominum profectum hucusque tardatum iri & in meliora seruari tempora? Atqui in agricolis videre hoc licet: quibus si per triduum octiduúmve cælum ad vota non influxerit, ilicò animum despondent, spemque deponunt, suspicantur malè, timent deteriùs, conquerũtur actum esse de frugibus anni, àc si oblitus esset Deus solitæ mortalium curæ. At vbì mox contra spem omnium serenauerit, & discussis Phœbus nubibus vitali terras calore resouerit: tunc demùm diuinæ prouidentiæ opera collaudant, & erroris sui conscij fateri coguntur, optimum & temporum & rerum omnium moderatorem esse Deum: Solemque longè affuisse tempestiuiùs, quàm si ipsi Phaëthontis instàr quadrigas ipsius suis aurigassent manibus. Haud secùs nimirùm optimo Deus tempori diui Bennoni apotheosim tacito secum consilio reseruat. Facessat igitur mortalium solicitudo: quoniam, vt scriptum est, Dei perfecta sunt opera. Sed hæc ratiò pijs fortasse mentibus satisfecerit: verùm pertinacibus & humanitùs sapientibus, alias insupèr huius moræ causas edemus.

Phaëthõtis historia describitur 2. mo lib. Metamorphoseos Ouidij Nasonis.

Deut. 32.

Defuncto siquidem mox Bennone, cùm recens adhuc esset eius cum hominibus cõuersatio, nemo fuit, qui tunc ad hanc rem adspirare auderet. Non enim peti solet vel etiam concedi Canonizationis beneficium, nisì longo tempore grauique maturitate probatis miraculis ac vitæ sanctimonia. Nec itèm nisì ingenti pecuniarum profusione & impensa. Sed quia sequẽtibus annorum curriculis Ecclesia Missnensis multotiès propter incursiones barbarorum & bella finitima vastata atque depauperata est, idcircò ad faciendas tantas impensas facultas tunc nulla adfuit.

Cur canonizatio Bẽnonis suos nõ habuerit successus.

Nouissimè verò cùm ad Alexandrum VI. prima esset huius rei facta relatio, idem Pontifex Commissarios destinauit certos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui causam examinarent: verùm priusquàm negotium cõficeretur, Pontifex diem clausit extremum, deindè etiam Commissarij (quibus res iam nota erat) demortui sunt. Itaq; diuo Iulio moderno vrbis Romanæ Episcopo denuò supplicatum est, qui & ipse huic operi Commissarios dedit Reuerendissimos olìm Cardinales Raymundum Gurcen. Melchiorem Brixenen. & dominum Alexandrinum: quorum omnium authoritate & beneuolentia (cùm duo præcipuè ex eis sepulcrũ Bennonis & quædam miracula proprijs vidissent oculis) optatũ iam finem haberemus proculdubiò, nisì intempestiua eorum morte Deus nobis manifestè ostendere voluisset, nõdùm venisse tempus huic operi sua prouidentia destinatum. Quæ etiam causa est, vt domini Canonici & hi quorum interest (quanuis operam suam haud segniter adhibeant) præter modum tamen Pontificem non nimis vrgeant, tum propter arduas suæ sanctitatis tam domesticas quàm publicas occupationes, & temporum istorum discrimina: tum quia de sanctitate diui Pastoris sui, quem penès se quotidiè nouis fulgere signis ac miraculis suis conspiciantur oculis, nihil hæsitantes præfinitum à Deo tempus æquiore præstolantur animo. His igitur ex causis in hunc diem vsque tardata est diui Bennonis apotheosis siue Canonizatio (vt vocant) cùm ipse tamen in priuato nihilosecìus, vt pius Christi confessor, à plerisque veneretur ac inuocetur. Siquidem ad confessorum sanctimoniam probandam, non sanguinis quæritur effuso, aut vllum supplicij genus, sed miraculorum duntaxàt fides ac magnitudo: quibus ille multis iam milibus spectatus est, largiente altissimo Domino Deo nostro: cui sit laus, honor, claritas & gratiarum actio per infinita secula seculorum.

Hic fuit posteà Canonizatus per Adrianũ 6. Lege Onuphriũ in appendice Platinæ, & vitam Lutheri.

EIVSDEM HIERONYMI EMSER CARMEN IN APOTHEOSIM DIVI BENNONIS.

Vrbis Missnensis Encomium.

VRbs antiqua iacet vastis vicina Bohemis,
Monte racemifero nobilis, atque solo:
Nobilis argento, gemmis, omnisque mineræ
Diuitijs: Missnam Theutona lingua vocat.
Illius ad calcem frendens Aquiloneus Albis,
Suspenso trabibus ponte superbus abit.
Ast in supremo sociata est vertice, pulchra
Pulchrior ecclesiæ regia, digna Ioue.

Regia quæ Parijs totum formosa columnis,
Dardanias arces post habuisse queat.
Hæc etenim secto lapide, & testudine mira,
Vincit, quas omnes vidimus antè domos.

Missna ciuitas libera.

Sed tamen Ecclesiæ iunctæ non vltima laus est:
Libera quòd nulli ni tibi Papa subest.
Condita quòd magnis quondàm est Ottonibus, & quòd
Missniaco semper principe tuta fuit.
Quodque eius clerus tota cultissimus vrbe,
Plenus honestatis, religione, fide.

Q omnes cul tus quātùm in ecclesia Missnensi vigeat.

A quibus assiduo laudantur carmine diui:
Hic cantant hymnos, nocte diuque sacros.
Hic ducibus, vel præsidibus commune sepulcrum:
Hic sunt Sanctorum corpora multa patrum.
Hic iacet Albertus fama super æthera notus,
Saxonicæ nupèr gloria magna domûs.
Hic trucibus pendent Frisijs ablata trophæa,
Quos docuit Dux hic Saxona frena pati.
Hic hic, in primis, nostri farrago libelli,
Benno iacet media conditus æde sacra.

S Bēno Episcopus fuit decimus ecclesiæ Missnēsis.

Benno, qui hic quondàm meritis dignissimus altis
Præsul erat decimus, Pastor vbiquè bonus.
Nam si vel vitam, vel si miracula spectes:
Ostendunt sanctum singula facta virum.
Ostendunt siccis vel flumina peruia plantis,
Aut in fluminibus squamea turba latens.

Casula & vestes eius post longa tempora inueniuntur illæsa.

Illæsæ vestes, ossa inconsumpta fatentur,
Plus sexaginta condita lustra solo.
Et quam perrexit vnam via longa per horam,
Fertilior sacro pressaque terra pede.
Lipsana portendunt occulto transfuga saltu,
Cernere quæ tantùm lumina casta queunt.
Addunt hinc veteres mira & memoranda coloni,
Cum quibus hic vixit non sine laude pater.

Liberalitas eius in pauperes.

Vixit enim viduis, pupillis, vixit egenis,
His quoquè distribuit, non cumulauit opes.
Nec tulit in molli corpus torpescere pluma,
Aut in purpurea luxuriare toga.
Quin indefessus iusti zelator & æqui,
Pro grege deuouit remque animamque suo.

Quid pro suis ouibus pertulerit.

Pro grege porrecta, crudelia verbera, palma
Pertulit & pugnos exiliumque suo.
Hinc viuente illo pascenteque nemo Tyrannus
Lædere Bennonias tunc fuit ausus oues.
Aut si tentauit quisquam, nec mortuus illos
Sustulit impunes, sed grauis vltor erat.
Pars pede succenso, tumido pars gutture sensit,
Quid valeant sancti numina læsa viri.
Sunt qui luminibus capti, qui morte piati,
Sacrilegum luerint eluerintque scelus.
Multa tamen maiorque suæ pars conscia culpæ,
Dum fleuit cœpti facta nefanda sui,
Cumque dolens alto traxit suspiria corde,
Promeruit veniam, restituitque duplum:

Nulla tam vehemens Dei ira, quæ vera pœnitentia non flectatur mitigeturque.

Nulla est tam vehemens pœna aut grauis ira Deorum,
Quin, vbi pœniteat, flectere possit, homo.
Quis petijt veniam non exauditus ab illis?
Quis frustrà ingenuit? quas renuêre preces?

Præci-

Præcipuè Benno nullus mortalibus vnquàm
Difficilis, nullis iusta petita negans.
Ad cuius tumulum glomerantur pendula vota,
Multus vt accepta contulit æger ope.
Cernitur hic lacero confossus pectore ferro:
Hic alius fracto crure perire timet.
Hic cecidit summa quondàm resupinus ab arce: Miracula ad sepulcrū eius.
Ille fuit rapidas obrutus inter aquas.
Hic trahit in medijs positus suspiria flammis:
Hic cinctus valido corripit hoste fugam.
Hic queritur febres, alius fera tormina ventris:
Hic misero neruos vellet abesse pede.
Ille elephantiasim deplorat, hic enterocelas:
Aut hæmorrhoides, lithiasimve dolet.
Deniquè quisquis adest placida redit indè salute,
Nec patitur cassas Benno fuisse preces.
Sensit opem princeps: sensit quoquè regia coniunx, Aeger princeps ab infirmitate curatur.
Quæ priùs ægroto fleuerat vsque viro:
Nunc formosa suo ridet coniuncta marito,
Et pendit diuo cærea vota patri.
Indè frequens alijs etiam de gentibus illuc
Accelerat varijs turba grauata malis.
Huc veniunt Thurij, Pruteni, Sarmata, Sclauus:
Huc vicinus agit sæpè Bohemus iter.
Sæpè etiam admonitus media per somnia nocte,
Huc tulit arctoo Cymber ab axe pedem.
Mille licèt veniant, referunt quoquè mille salutem:
Arguit hoc sanctum scilicet esse virum.
Nam licet hoc nulli sacro sine numine Diuûm:
Nemo malus tanta & talia signa facit.
Et tamen (indignum) quatuor modò secula & vltra
Dum pollet meritis his magìs atque magìs,
Nemo hunc Pontificum merito dignatus honore est,
Nemo inter sanctos rettulit, antè sacrum.
Hoc ego dum mecum nupèr stomachatus acerbè,
Nunc hos nunc alios insimulando rei:
Ingemui tantam tanto latuisse tenebris
Tempore virtutem, tot benefacta viri.
Scilicet inuidia fieri potuisse putabam:
Quæ (nisi non valeat) supprimit omne bonum.
Accusabam omnes, quibus hic benefecerat olim:
Sed plùs Canonicos Missniacosque viros.
Nec deerat multum quin tunc hominesque Deosque S. Benno apparet in somnis Hieronymo Emsero huius historiæ authori.
Dixissem ingratos immemoresque boni.
Donèc in infuso, quo nescio numine somno
Benno mihi visus talia verba loqui:
Insimulas falsò sanctos Hieronyme patres,
Frustrà indignaris fratribus indè meis.
Non est Pontificum, non est incuria fratrum,
Quòd mihi nondùm aras constituêre sacras.
Nec minùs Ambrosia vescor, vel nectare potor:
Nil facit ad sanctos hic popularis honor.
Nec tantum gelidi superis libamina saxi
Quàm pudor & probitas sanctaque vita placet.
Qui vitam innocuè vixit, hic esto beatus,
Siue etiam rodant membra relicta feræ.
Sed tu quandò pio nostri succensus amore
Tam petis in nostris thura adolere focis:

Is fuit posteà in diuos relatus ab Adriano vi. tēpore Lutheri ad confundendum fortè ei° impiū dogma.

Nè dubita ventura suo stata tempore fato,
Quæ Deus occulra nunc ratione tegit.
Intereà nostros sine quæso quiescere manes:
Er quem thure nequis, fac pietare colas.
His dictis, Benno subiris euanuit alis:
His dictis, somno sum resolutus ego.

BARTHOLOMAEI STENI BRIGENSIS PHILOSOPHI *& Oratoris carmen Lyricum ad diuum Bennonem.*

QVum multorum opera, Benno pater, tibi
Desudare frequens ingenium paret,
Er laudare sacras quisque canoriùs
Virtutes cupiat tuas.
Quum sint verba quibus liberiùs fluant,
Et sublimia qui carmina concinant,
Quorum te celebrant ora, lyræ, fides,
Cuique vt copia suppetit.
Sed non alter erat, cuius ab intimo
Emanar tua laus pectore gratiot:
A cuius modulo suauior increpat
Vox, aut aure sonet tua.
Quàm deuota tui mens Hieronymi,
Vitæ facta tuæ qui canit inclyta,
Qua mores memorat sanctaque stemmata,
Et miracula pleniùs.
Ergò sic meritum diue pater iuua,
Scis illi quid opùs: quo neque dignior
Te prçco vllus erat, cui tua debeat
Plus pro munere sanctitas.

ITEM HIERONYMI EMSERI CARMEN AD DIuum Bennonem, *quod habebatur in fronte huius historiæ ante Epistolam dedicatoriam.*

DIue pater Benno pro vita suscipe vitam,
Hoc hostimento nil tibi maius erit.
Tu mihi mortalem precibus producere vitam
Visus, vbi media destiruebar ope.
Immortale tibi nomen vitamque repono,
Nam viues scriptis notior indè meis.

MARTYRIVM SS. FERREOLI PRESBYTERI ET FERRVCIONIS DIACONI AC SOCIORVM EOrum, *vt habetur in antiquissimo MS. codice, cui adstipulantur antiquissima martyrologia.*

Iunij 16.

Irenæus Lugdunen. Episcopus.

Christus lapis angularis.

SODEM tempore quo summus sacerdos & martyr ecclesiæ Lugdunensis sanctus Iræneus Episcopus Christi, lumen æternum & splendor iustitiæ publicè suam prædicationem in Gallijs dederat, & assiduè verbū Domini nostri Iesu Christi gentibus declarârat: sanctum Ferreolum presbyterum & Ferrucionem diaconum ad Vesuncensem ciuitatem verè vt fundamentum fortissimum ad fundandam supra petram Christi Ecclesiam misit, & sicut angularis lapis sponsi cælestis, & vt margaritæ resplendentes fulgebant, per quos nomen æternum & splendot gloriæ gentibus quæ in tenebris iacebant

bant coruſcaret, vt eorum prædicatione ad baptiſmatis gratiam conuolarent, in quibus erat mira virtus Chriſti. In verbo enim & ſapientia ſtrenui, vultum angelicum & Domini ſeruitutibus aptum manifeſtè populis demonſtrabant. Augebatur catholica fides, lætabantur de confuſo & victo diabolo quotidiè Chriſtiani: qui derelinquentes idola, ſequebantur Chriſti veſtigia. Similiter ſanctus Irenæus Felicem presbyterum, Fortunatum & Achilleum diaconos, ex ſuo latere ante glorioſum martyrium ſuum Valentiam dirigit in vrbem. Quibus ingreſſis, talem Dominus athletis ſuis contulit gratiam, vt illa paganorum multitudo quæ in tenebris iacebat, eos pleniſſimo affectu diligeret. Erat itaque in eis mirabilis Chriſti gratia: quia vultu placidi, profuſi in verbo, vt Dominum corporali conſortio ſequerentur homines docebant in terris. Sursùm quoque corda ſuſpenſa angelico habitu ſociati terris, ſplendebant in cælis. Dum ergò eſſent ſpiritu ſancto repleti, ſpiritus immundos verbo purgabant, ægros oppreſſos ſanitati reddebant: nec narrare lingua ſufficit, quantas virtutes quantaque ſigna & prodigia per eos Dominus noſter Ieſus Chriſtus gentibus demonſtrauerit. Tunc hi tres beatiſſimi martyres & confeſſores Chriſti extra ciuitatem Valentiam ad Orientem versùm ſibi tuguriunculum de lignis contextum, locum oratorij dedicauerunt, vbi die noctuque indeſinenter Domino Ieſu Chriſto gratias agentes, non ceſſabant ſacrificijs diuinis cælum pulſare, eorumque prædicationibus multitudo gentium ad baptiſmatis gratiam conuolabat. Dum hæc aguntur, quodam tempore cùm ſe ſanctus Felix ſopori dediſſet, expergefactus fratribus narrauit, dicens: Fratres chariſſimi, vidi locum terribilem ſplendore munitum, diuerſis floribus adornatum, florum & aromatum ſuauitate miri odoris collocatum, tabernaculum auro gemmiſque inſignibus conſtructum: vbi quinque agni ſine macula mundi, candore ſplendidi, in eorum atrijs lilia depaſcebant. Dum hanc mirabilem virtutem intuitus eſſem, audiui vocem terribilem mihi dicentem, Euge euge ſerui boni & fideles, quia ſuper pauca fuiſtis fideles, ſupra multa vos conſtituam, intrate in gaudium Domini veſtri.

Sanctus Irenæus ſuos diſcipulos ad prædicandum gentibus miſit.

Viſio Felicis presbyteri.

Matth. 25.

Dum hanc præclaram narrationem Felicis inuicèm ſermocinarentur, repleti Spiritu ſancto Fortunatus & Achilleus dixerunt: Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte lumen æternum, ſplendor gratiæ angelorum, totius cæli & terræ Dominus, quòd nos per ſeruum tuum Felicem beatificare dignatus es, & nobis indignis manifeſtare vis vt promiſſionem tuam poſſimus dignoſcere. Nos ergò eſſe iubeas tui muneris gratia dignos, quos tui verbi annunciatores præcipuos eſſe feciſti. Nihil enim in nobis aliquid poſſe dignoſcitur, niſi Domine tua benedictione & virtute muniri, contra hoſtis inſidias & inimici iacula poſſimus reſiſtere. Ea completa oratione, ecce quidam è fratribus Fereolo & Ferrucioni beatiſſimis viris huiuſmodi protulit ſcripta legenda. Viris piiſſimis & in Chriſto fratribus Felici, Fortunato, Achilleo, Fereolo & Ferrucio in Domino ſalutem. Qui moderatur ſecula & diſponit totius mundi climata, ipſe ſeruis ſuis ad inuitationem bonæ confeſſionis arcana ſui pectoris non negauit. Cùm vigilata nocte me ſopori dediſſem, vidi reuolutam cæli paginam, & quinque coronas nimio ſplendore auro gemmiſque inſignibus adornatas, ſydereo fulgere nitore, & ſingulæ angelorum manibus deportabãtur, & ſignum crucis in medio portabatur. Quod cùm admirarer, audiui vocem terribilem mihi dicentem: Venite Irenæi diſcipuli, percipite promiſſum vobis patris regnum, vt quia feciſtis voluntatem Domini in terris, pariter percipiatis promiſſum patris in cælo. Viri ſanctiſſimi fratres, quoniam nos Dominus ad martyrij coronam inuitat, confortemur & oremus, vigilemus ſpiritu feruentes, vt non diabolus veniens furetur theſaurum noſtrum. Ad hæc Felix Fereolo & Ferrucioni quæ viderat adſcripta narrauit. Sicque factum eſt, vt diebus ac noctibus pſalmis & hymnis indeſinenter Dominum Ieſum Chriſtum æternum laudarent. Nunc ergò ad eorum venerandam paſſionem veniamus.

Fortunatus & Achilleus.

Fereolus & Ferrucio, diſcipuli S. Irenæi Epiſcopi.

Eodem tempore quidam vir Claudius nomine ex ciuitate Veſuncenſi ad Cornelium ducem exercitûs Aureliani Imperatoris Valentiam veniens, cùm audiſſet quòd in ſanctos Dei, id eſt Felicem presbyterum, Fortunatum & Achilleum rabiem ſuam taliter exercuerat, de Fereolo & Ferrutione narrare cœpit, dicens: Sunt huiuſmodi duæ perſonæ in ciuitate veſtra, per quos iam medius populus noſtræ religionis cultus auerſus eſt, & colunt Deum qui ab hominibus crucifixus eſt, etiam

Paſſi ſunt hi martyres ſub Aureliano Imperatore in ciuitate Veſuncenſi.

&an-

& ancillam vestram, coniugem meam huiusmodi seducentes Christianã fecerunt, virginibusque suadẽt ne nubant. Deorum nostrorum despectio tam grauiter sublenata est, vt nullus eos deos esse iam dicat, nec sacrificium quod est placabile dijs nostris propter eos nullus offerre præsumat. Nec solùm eos placari prohibent, sed & malleis eos constringere præsumunt. Quo audito, Cornelius ait: O inuictissimi dij, vt quid virtutes vestræ ad nihilum rediguntur, vt iam nullus locus sit, vbi despectio vestra per huius Christianitatis titulum nõ subleuetur? Quid frater Claudi agemus? Si patruni nostrorum dijs non succurrimus, penè omnis terra se ad Christum tradere habet. Vt quid tam terribile est signum Christi crucifixi, vt ante eum dij nostri paueścant & nobis metum inferant? Sed nec lex Christianorum aliquandò commisceri potest legibus deorum nostrorum. Sed accipe literas, & accede ad locum, & huius legis doctores diuersis pœnis interfice, vt cæteri metum habeant. Claudius respondens, ait: Quæ dictis iubes, factis probabo. Et acceptis literis nequissimi Cornelij, Vesuncensem vrbem ingreditur, ac sanctum Ferreolum presbyterum & Ferrutionem diaconum corripi præcepit, qui in crypta paruula se fouebant, sed Christum publicè populis prædicabant. Quibus comprahensis, ait: Sacratissimorum principum præcepta sanxerunt, vt aut sacrificetis dijs, aut diuersis vos interficiam pœnis, vt cæteri metum habeant. Quòd si sacrificare dijs nostris volueritis, ex ærario publico remuneratos vos largissimè incolumes abire dimittam. Tunc Ferreolus & Ferrutio adspicientes in cælum, vexillo crucis in fronte affixo, dixerunt: Eijce nos, parati sumus, ideoq; quod tibi diabolus pater tuus dictauerit fac. nos enim in nomine Domini nostri Iesu Christi semper sperarmus. Et licèt nos diutinis pœnis & cruciatibus afflixeris, ipsum Christum redemptorem & reparatorem vitæ æternæ confitentes, & in illo credẽtes, cum ipso semper erimus. Nam pecunia tua tecum sit in perditionem, nobis sufficit vnũ Deum colere. Tunc Claudius eos ad trochleas extendi & flagellis cædi iussit. Qui cùm flagellarẽtur, nihil doloris sentiebant, sed qui semper protegit suos Deus hoc illis præstitit, vt angelico habitu & virtute terribili in vultibus resplenderent, dum carnali pœna pati viderentur. Quod videntes populi mirabantur. Deindè reclusis eis in carcere, in crastino eos sibi præsentari iussit, & ait: Sacrificatis, dijs an non? Ferreolus & Ferrutio dixerunt: Non sacrificamus, sed nec à bona Christi confessione recedere optamus. Tunc carnifex ira & furore magno repletus, linguas eis amputari iussit. Illi ergò magis accipiebant organum spiritale ad confortandos fratres, & ad prædicandum verbum veritatis & vitæ. Dicebant enim: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et ad Claudium conuersi dicebant: Sic dij tui possunt facere sine linguis homines loqui, cùm ipsi nec loqui possint nec audire? Sed respice in nos & conuertere, & baptismi ablutione perfundere, & ex toto corde crede Christo, quia indulgentiam peccatorum tuorum mereberis. Tunc Claudius ira & magno furore repletus, acutissimas subulas, triginta vni & triginta alteri, tam in manibus quàm in pedibus, siue in pectore, vel inter omnia internodia malleis ferreis in eos transfigi iussit, & in omnibus sicut ros de cælo descendens, magis eis refrigerium quàm dolorem præstabat, sed cùm de dolore nihil sentirent, tunc Claudius eos gladio percuti iussit. Quibus percussis, tantus odor suauitatis & miri timoris locum illum exterruit, vt existimaret populus se diuinitatis ira obumbrari. Tunc Christiani nocte sublata corpora eorum in eadem crypta sepelierunt, vbi semper orationibus, psalmis & hymnis quotidiè Domino gratias agebant.

SS Ferreolus & Ferrutio comprehenduntur.

Vide martyrum constantiam.

Amputatis linguis loquuntur.
Matth 5.

Plectuntur capitali supplicio.

VITA

VITA S. DEODATI EPISCOPI ET CONFESSORIS, PER QVENDAM MONACHVM VALLIS

Galilææ conscripta. Sed stylum nonnihil, vbi visum fuit, emendauimus, & numerum capitum ad marginem adiecimus.

PIISSIMVS pater noster Deodatus, præcipuo nobis hodiè encomio celebrandus venit: qui nobili Occidentalium Francorum sanguine procreatus, morum & operum præstantia inter suæ familiæ vel prosapiæ homines vel maximè emicuit, tametsi ætate corporis postremus haberetur. Porrò de virtute in virtutem per ætatis incrementa gradatim procedens, studio geminæ charitatis & Deo & hominibus se gratum præbuit, diuitias salutis sapientiam & scientiam, & cum ijs timorem Domini ceu incorruptibilem thesaurum infatigabiliter complectens. Ionij 19. Cap. 1.

Ità ergò factum est, vt idoneus tandèm videretur, qui pari consensu Cleri & plebis, diuinitùs Niuernensi pontificatu donaretur, nè sanctitas eius diutiùs sub modio lateret, sed tanquàm lucerna splendidissima congruo imposita candelabro, tam verbis quàm factis in Dei sanctuario luceret. Factus igitur Episcopus, non quæ sua sunt quæsiuit, sed quæ Iesu Christi, nec tam pro honore ab hominibus debitam reuerentiam, quàm à Deo sempiternam remunerationem expetijt. Cuius rei hoc potest esse certissimum argumentum, quòd illo se pontificatu vltrò abdicauit. Diuini enim amoris sagitta salubriter vulneratus, cupiebat totus currere post Iesum; dicens ei cum sponsa: Trahe me post te: curremus simul in odorem vnguentorum tuorum. Videbat mundum totum in maligno positum, & se in medio scandalorum versari. Sicut autem solent superbi homines, etiam cùm parum aut nihil potiùs faciunt boni, se perfectos & multa virtute præditos arbitrari: ità humiles etiam tum, cùm omnia quæ præcepta sunt, faciunt, se seruos inutiles & omnibus viliores atque inferiores non solùm voce pronunciant, sed etiam intimo cordis affectu sentiunt. Conuersi enim à peccatis, & in suis oculis iam humiles effecti, Domino paruulos custodienti mente supplici non sine lachrymis dicunt: Imperfectum meum viderunt oculi tui. Hoc itaque pacto vir summæ sanctitatis Deodatus, in charitate Dei perfecta humilitate fundatus & radicatus, districti Iudicis & æquissimi tribunalis eius consideratione perterritus, sciens cui plus commissum sit, ab eo quoquè plus requisitum iri, totum se accinxit ad perfectam Christi imitationem suscipiendam. Deliberatione ergò tantæ rei planè expedita, nuncium remittit tam suis quàm alienis negocijs, & nè nauis Ecclesiæ Christi tam idoneo destituta gubernatore veniret in discrimen, frequenti gregi suo, pijs eius retinendi causa lachrymis armato, valedicit, & cum aliquot eiusdem propositi socijs è Niuernensi oppido egrediens, voluntarium sibijpsi à natali solo exilium indicit, ciuis Angelorum & Christi cohæres futurus, quem expectate volebat in solitudine, saluus factus à pusillanimitate spiritûs & tempestate tumultûs popularis. Cap. 2. S. Deodatus fit Episcop. Niuernen. Abdicat se pontificatu. Cant. 1. Psal. 138. Ingreditur solitudinē.

Hîc iam non pigeat nos facere, quod solent metallorum effossores & inuestigatores: qui si venam ipsis arridentem diuitemque massam pollicentem comperiant, mox marris & instrumentis alijs ad eam rem accommodatis rudera omnia egerunt, donèc ad metallum optatum pertingant: Ità & nos beati viri huius animum mundo mortuum & cum Christo in Deo absconditum, modò id fieri possit, ex eius rebus gestis metiamur: pensemus, quanti ille fecerit mundum vniuersum, cui etiam tum valefecit, cùm plurimum arrideret, sequi malens ad suscipienda lamenta spiritûs contribulati & contriti cordis Dominum Iesum, qui nè nos peritemus, in hanc lachrymarum vallem e summo cælo commigrauit. Nec sanè pauperculus homuncio tanta alacritate relinqueret vile tuguriolum, culmo & cespite contectum, quanta hic verus Dei cultor vrbem Niuernensium, cuius in summa rerum affluentia episcopatum administrabat. Sed ad alia pergamus. Beati autem, immò terque quaterque beati viri, centuplum à Christo & vitam æternam per- Cap. 3.

Arbogastus & Florentius eius comites.

perceptuti, præ cæteris comites fuêre Arbogastus & Flotentius: quorum [illegible]tior in facto nemore, quod Germanico idiomate Heiligeforst dicitur, eremiticam duxit vitam, & indè ad Argentinensis Ecclesiæ præsularum raptus est: cui decedēti, itèm à solitudine Hasale abstractus Florentius datus est successor. Postquàm autem ambo plurima virtutum exempla de se præbuêre, vocati à Domino, ad cælos migrârunt spiritu, corpore in locis supradictis quiescunt. Præter hos fuêre cum Deodato Vuilligodus, Domnolus & eiusdem cum illo nominis Deodatus, quos nullus labor ab eo separare potuit, quin certatim illi officiosè inseruirent, & eius parerent iussis, satius ducentes cum illo inter ignotos affligi, quàm apud notos in patria rebus iucundis perfrui.

Vuilligod⁹, Domnolus & Deodat⁹ alij eius discipuli.

Cap. 4.

Girbaldus Tullen. ecclesiæ antistes.

Præsidebat tum Tullensi Ecclesiæ Girbaldus vir sanctissimus, quandò fidelis Christi seruus Deodatus, repudiato seculo, in Vosagi saltu sibi sedem delegit, cùmque tandèm cum socijs venisset ad Romonum prædium, quod tum duo fratres inter se partiebantur, cuius esset meriti, Dei nutu declaratum est. Asclas enim, vnus ex ijs fratribus, nouas illic extruebat ædes: ad cuius fastigia cùm ventum esset, trabs quædam, cui omnis contignatio inniti debebat, nulla arte vel industria per triduum suo potuit loco aptari, modò breuitate, aliâs curuitate vel alia re id impediente. Iratus igitur Asclas conuicijs artifices proscindebat, quòd cùm syluam ad manum habêrent, velut inertes multam operam in eam rem frustrà impendissent. Illis autem iam & opere defessis, & [illegible] moerore affectis pransum euntibus, vir sanctus cò accedit, & fessus ex itinere in ea domo residet. Vbì autem ex puerulo quodam didicit rei totius seriem, multa permotus misericordia, quæ ab infantia cum illo adoleuerat, [illegible] opem ferre moerentibus: accitoque beato Vuilligodo & socijs alijs, [illegible] illam sensìm ad locum suum admouit, ac deindè coepto perrexit itinere. [illegible] resciuit loci eius herus, non longè progressum ex itinere ad se reducit. [illegible] con pertaque tum peregrinationis eius causa, tum ipsius conditione, prædium i[illegible] donauit, vsu rantùm eius ad vitam sibi reseruato, certam argenti summam in [illegible]nos singulos viro Dei pollicens. Nec dubitauit pauper Christi suscipere aliena, qui reliquerat sua, vt merces cumularetur religioso viro ex ipsius eleemosyna, qua [illegible]debat sustentari posse pauperes Christi, quos postcà illic Christo congregauit: aut certè quòd spiritu prçuideret locum illum dilecti discipuli sui Vuilligodi sepultura nobilitatum iri: ad cuius quidem exanime corpus tot & tanta vsque in præsens miracula eduntur, vt nemo possit habere dubium, quin spiritus eius degat in cælis.

Mouit ponderosissi trabem suo loco S. Deodatus.

Cap. 5.

Indè verò progressus Deo deuotissimus antistes, Argentillam, quæ sic à riuulo suo dicitur, peruenit, eam nunc vulgus rusticum Arentellam corruptè vocat. I[illegible] tanti itineris labore defatigatus, commorari constituit, impensasque sibi ad construendum illic monasterium prçparauit: cuius fundamenta cùm iam ad aliquod fastigium perduxisset, offendi coepit & affligi iniurijs & improbitate accolarū ipsi inuidentium, tanquàm in dies sibi illorum fundos vsurpaturo. Erant illi strenui sanè milites, sed libertatem suæ malitiæ velamen habentes. Eorum ergo prot[illegible] Dei seruo humiliter declinante, derepentè ira cælestis adeò in illos incubuit, vt tam ipsi, quàm posteri eorum aut annos gratissimæ iuuentutis non exce[illegible]rint, aut certè mentis facti inopes, à finibus suis per ignominiam exclusi sint, donèc nequam stirps illa è medio sublata esset.

Vindicta Dei in reprobos.

Cap. 6.

Hinc venerabilis vir post immodicos auiæ & anfractuosæ solitudinis circuitus Alsatiam ingressus est, vbi inter Amalariei villare & Vngisuillam apud Vuilram condito domicilio resedit: cuius quidem hodieque plurimæ illic ostenduntur parietinæ, & fons perspicuus atque saluberrimus, eius nomine celebris. Vbi cùm circumcirca, tanquàm Sol quidam spiritalis, radios Deo gratæ actionis eibrar[illegible] & dociles hominum religiosorum animos bono Christi odore ad se adduceret, quidam inter proceres eximius Hunnus cum coniuge Hunna, qui [illegible] vicinis locis morabatur, magisque ex debito quàm intenrione hùic mundo inseruiebat, in fa[illegible] Dei am[illegible]iam se insinuauit. Similis quippè amat suî similem, & fugit quisque dissimilem sui. Accessit verò inter illos ad solidæ dilectionis p[illegible]nitudi[illegible] quod sanctus p[illegible] eius prolem & baptizauit, & e salutaris fontis lauacro suscepit.

Baptizat prolem Hunni familiaris sui.

Verùm

Cap. 7.

Verùm sanctæ charitatis & totius boni hostis diabolus vt vidit nō mediocres ad Dominum posse redire fructus ex beati viri verbis & exemplis, si ille tam insignis veræ religionis cultor in impia & bonis operibus sterili gente demoraretur, ad eum profligandum extulit superbum caput. Itaque subito quodam furore inflammat stolidum & indocile vulgus aduersùs hominem Dei, ceu alieni iuris inuasorem. Illi porrò regionis eius proceres concitârunt, donèc perpetuis iniurijs & minis vexatus, tandèm abscedere compulsus est. Roganti autem illum Hunno, nè ipsum desereret, eique sui iuris possessiones, vt in illis degeret, humanissimè offerenti, vir Dei cum lachrymis respondit: Cur ego tot annis exul & profugus in hac prouincia perpetuò vagabundus oberrem, cùm in illa propter peccata mea vel pedis vnius spatium, in quo quiescam, non liceat obtinere? Itaque deincèps vastæ mededam & ignotæ solitudini, in ea mortem oppetiturus: videat pietas Domini, cuius amore & desiderio reliqui patriam, & in has me regiones contuli. His dictis, post mutuos amplexus discessit ab Hunno, non sine multis vtrinquè fusis lachrymis.

Valedicit Hunno cū lachrymis.

Cap. 8.

At verò pro iustitia persecutionem patienti seruo suo non defuit diuina miseratio, quæ & illi commodum & optatum dedit locum, & persecutores eius ignominiosâ & miserabili percussit clade. Proceres enim illorum in ipso ætatis flore extinxit, manetque in hunc vsque diem ea vltio apud posteros eorum, ità vt non semèl eximij & illustres viri atque matronæ, generis sui calamitatē formidantes, & seipsos & fundos suos viro beato voluerint obnoxios esse, nè in ipsos quoquè diuina vltio propter maiorum suorum peccata redundaret. Porrò eius pagi ruricolæ omnes, qui per id tempus illic nati fuêre, strumoso gutture suæ temeritatis pœnas luerunt. Eo autem dedecore non sunt affecti, quotquot trans torrentem nasci potuêre. Quod vbi aduerterunt fœminæ ad partum propinquæ, torrentem illū transmittere consueuerunt.

Vltio diuina in posteros eorum, qui Sanctum Dei à suis finibus eiecerunt.

Cap. 9.

At vir Dei indefesso quidem spiritu, sed plùs satis defatigato corpore, per scopulosa iuga montium, per concaua vallium reptabundus tandèm anhelus attigit vallem, quam Galilæam vocant, anno ab incarnato Verbo, sexcentesimo sexagesimo. Eam vallem interluit & irrigat Morta piscosus & vastus fluuius: apud quem in ripa eius Australi reperta spelunca & fonte amœnissimo, aliquandiù illic delituit, herbarum tantùm agrestium & exiguorum pomorum esu corpus sustentans, cupiens imitari veteres illos sanctos patres, qui egentes errauêre in solitudinibus, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Intereà Dominus non immemor fidelis serui sui, nihil de crastino cogitantis, religiosum virum Hunnū ità in somnis compellat: Cur sinis Deodatum venerabilem Episcopum fame confici in solitudine, qui mea causa factus est exul & inops, & pro sua modestia noluit tibi vel minimos actus suos indicare. Respondenti Hunno, se nescire vbinam sit Deodatus, dictum est à Domino: Impone sarcinas iumentis tuis, & inuocata diuina maiestate, sine ea sua sponte iter istud ingredi: non deerit, qui deducat ea. Hunnus experge factus, refert hæc deuotæ coniugi: illa modis omnibus hortatur, vt accelerет. Dimittuntur iumenta, & per inuiam eremum recto itinere ad speluncam beati viri perueniunt. Quidam autem illa pedetentìm secuti, inueniunt hominem Dei: qui cùm prior ex illis sciscitatus esset quamobrèm eò venissent, rem totam ordine cognoscit: Deoque eum lachrymis gratias agens, quòd ipsius in necessitate non fuisset immemor, tam seruos Hunni, quàm iumenta primò necessarijs reficit alimentis, deindè ad dominum ipsorum remittit. Ità ergo reperto viri Dei habitaculo, non modò Hunnus, sed etiam plerique alij religiosi homines posteà ei res necessarias miserunt. Videmus hìc non imparem hac in parte Deodatum sanctissimis patribus Frontoni, Benedicto & Columbano, diuinitùs ei, sicut & illis, victu necessario suppeditato.

Heb 12.

Indicat Dominus Hunno in somnis vbi Sanctus lateat.

Iumēta spōte sua ad speluncam beati viri perueniunt.

Cap. 10.

Porrò ex ea benignitate Dei, tam benè de ipso soliciti, vir perspicacissimus colligens gressus suos eò à Domino directos, ad condendam sibi cellulam animū adiecit. Ea constructa, & in beatissimi Martini Episcopi honorem dedicata, reposuit illic & alia preciosissima sanctorum pignora, quæ ex patria secum attulerat. Cumque fama sanctitatis eius in dies non solùm ad vicinas, sed etiam longinquas regiones dimanaret, homines fideles vndiquè ad eum cateruatìm accurrebant. E quibus nonnulli sua prædia hilariter illi conferebant, permulti ad condendum mona-

Multi imitātur S. Deodati vitam

Arbogastus & Florentius eius comites.

percepturi, præ cæteris comites fuere Arbogastus & Florentius: quorum prior in sacro nemore, quod Germanico idiomate Heiligeforst dicitur, eremiticam duxit vitam, & indè ad Argentinensis Ecclesiæ præsulatum raptus est. cui decedenti, item à solitudine Hasale abstractus Florentius datus est successor. Postquàm autem ambo plurima virtutum exempla de se præbuêre, vocati à Domino, ad cælos migrarunt spiritu, corpore in locis supradictis quiescunt. Præter hos fuêre cum Deodato Vuilligodus, Domnolus & eiusdem cum illo nominis Deodatus, quos nullus labor ab eo separare potuit, quin certatim illi officiosè inseruirent, & eius parerent iussis, satius ducentes cum illo inter ignotos affligi, quàm apud notos in patria rebus iucundis perfrui.

Vuilligodus, Domnolus & Deodatus alij eius discipuli.

Cap. 4. Girbaldus Tullen. ecclesiæ antistes.

Præsidebat tum Tullensi Ecclesiæ Girbaldus vir sanctissimus, quandò fidelis Christi seruus Deodatus, repudiato seculo, in Vosagi saltu sibi sedem delegit, cumque tandèm cum socijs venisset ad Romonum prædium, quod tum duo fratres inter se partiebantur, cuius esset meriti, Dei nutu declaratum est. Asclas enim, vnus ex ijs fratribus, nouas illic extruebat ædes: ad cuius fastigia cùm ventum esset, trabs quædam, cui omnis contignatio inniti debebat, nulla arte vel industria per triduum suo potuit loco aptari, modò breuitate, aliàs curuitate vel alia re id impediente. Iratus igitur Asclas conuicijs artifices proscindebat, quòd cùm syluam ad manum haberent, velut inertes multam operam in eam rem frustrà impendissent. Illis autem iam & opere defessis, & animi mœrore affectis pransum euntibus, vir sanctus eò accedit, & fessus ex itinere in ea domo residet. Vbi autem ex puerulo quodam didicit rei totius seriem, multa permotus misericordia, quæ ab infantia cum illo adoleuerat, tentauit opem ferre mœrentibus: accitoque beato Vuilligodo & socijs alijs, trabem illam sensìm ad locum suum admouit, ac deindè cœpto perrexit itinere. Vbi id resciuit loci eius herus, non longè progressum ex itinere ad se reducit: conuersaque tum peregrinationis eius causa, tum ipsius conditione, prædium illud illi donauit, vsu tantùm eius ad vitam sibi reseruato, certam argenti summam in annos singulos viro Dei pollicens. Nec dubitauit pauper Christi suscipere aliena, qui reliquerat sua, vt merces cumularetur religioso viro ex ipsius eleemosyna, qua videbat sustentari posse pauperes Christi, quos posteà illic Christo congregauit: atque certè quòd spiritu prçuideret locum illum dilecti discipuli sui Vuilligodi sepultura nobilitatum iri: ad cuius quidem exanime corpus tot & tanta vsque in præsens miracula eduntur, vt nemo possit habere dubium, quin spiritus eius degat in cælis.

Mouit ponderosiss. trabem suo loco S. Deodatus.

Cap. 5.

Indè verò progressus Deo deuotissimus antistes, Argentillam, quæ sicà riuulo suo dicitur, peruenit, eam nunc vulgus rusticum Arentellam corruptè vocat. Ibi tanti itineris labore defatigatus, commorari constituit, impensasque sibi ad construendum illic monasterium prçparauit: cuius fundamenta cùm iam ad aliquod fastigium perduxisset, offendi cœpit & affligi iniurijs & improbitate accolarū ipsi inuidentium, tanquàm in dies sibi illorum fundos vsurpaturo. Erant illi strenuè milites, sed libertatem suæ malitiæ velamen habentes. Eorum ergò proteruiam Dei seruo humiliter declinante, derepentè ira cælestis adeò in illos incubuit, vt tam ipsi, quàm posteri eorum aut annos gratissimæ iuuentutis non excesserint, aut certè mentis facti inopes, à finibus suis per ignominiam exclusi sint, donèc nequam stirps illa è medio sublata esset.

Vindicta Dei in reprobos.

Cap. 6.

Hinc venerabilis vir post immodicos auiæ & anfractuosæ solitudinis circuitus Alsatiam ingressus est, vbi inter Amalarici villare & Vngisuillam apud Vuilram condito domicilio resedit: cuius quidem hodieque plurimæ illic ostenduntur parietinæ, & fons perspicuus atque saluberrimus, eius nomine celebris. Vbi cùm circumcirca, tanquàm Sol quidam spiritalis, radios Deo gratæ actionis eibraret & dociles hominum religiosorum animos bono Christi odore ad se adduceret, quidam inter proceres eximius Hunnus cum coniuge Hunna, qui in vicinis locis morabatur, magisque ex debito quàm intentione huic mundo inseruiebat, in familiarem serui Dei amicitiam se insinuauit. Similis quippe amat sui similem, & fugit quisque dissimilem sui. Accessit verò inter illos ad solidæ dilectionis plenitudinem, quòd sanctus præsul eius prolem & baptizauit, & è salutaris fontis lauacro suscepit.

Baptizat prolem Hunni familiaris sui.

Cap. 7.

Verùm sanctæ charitatis & totius boni hostis diabolus vt vidit nō mediocres ad Dominum posse redire fructus ex beati viri verbis & exemplis, si ille tam insignis veræ religionis cultor in impia & bonis operibus sterili gente demoraretur, ad eum profligandum extulit superbum caput. Itaque subito quodam furore inflammat stolidum & indocile vulgus aduersùs hominem Dei, ceu alieni iuris inuasorem. Illi porrò regionis eius proceres concitârunt, donèc perpetuis iniurijs & minis vexatus, tandem abscedere compulsus est. Roganti autem illum Hunno, nè ipsum desereret, eique sui iuris possessiones, vt in illis degeret, humanissimè offerenti, vir Dei cum lachrymis respondit: Cur ego tot annis exul & profugus in hac prouincia perpetuò vagabundus oberrem, cùm in illa propter peccata mea vel pedis vnius spatium, in quo quiescam, non liceat obtinere? Itaque deinceps vastæ me dedam & ignotæ solitudini, in ea mortem oppetiturus: videat pietas Domini, cuius amore & desiderio reliqui patriam, & in has me regiones contuli. His dictis, post mutuos amplexus discessit ab Hunno, non sine multis vtrinquè fusis lachrymis.

Valedicit Hunno cū lachrymis.

Cap. 8.

At verò pro iustitia persecutionem patienti seruo suo non defuit diuina miseratio, quæ & illi commodum & optatum dedit locum, & persecutores eius ignominiosâ & miserabili percussit clade. Proceres enim illorum in ipso ætatis flore extinxit, manetque in hunc vsque diem ea vltio apud posteros eorum, ità vt non semel eximij & illustres viri atque matronæ, generis sui calamitatē formidantes, & seipsos & fundos suos viro beato voluerint obnoxios esse, nè in ipsos quoquè diuina vltio propter maiorum suorum peccata redundaret. Porrò eius pagi ruricolæ omnes, qui per id tempus illic nati fuêre, strumoso gutture suæ temeritatis pœnas luerunt. Eo autem dedecore non sunt affecti, quotquot trans torrentem nasci potuêre. Quod vbi aduerterunt fœminæ ad partum propinquæ, torrentem illū transmittere consueuerunt.

Vltio diuina in posteros eorum, qui sanctum Dei à suis finibus eiecerunt.

Cap. 9.

At vir Dei indefesso quidem spiritu, sed plùs satis defatigato corpore, per scopulosa iuga montium, per concaua vallium reptabundus tandèm anhelus attigit vallem, quam Galilæam vocant, anno ab incarnato Verbo, sexcentesimo sexagesimo mono. Eam vallem interluit & irrigat Morta piscosus & vastus fluuius: apud quem in ripa eius Australi reperta spelunca & fonte amœnissimo, aliquandiù illic delituir, herbarum tantùm agrestium & exiguorum pomorum esu corpus sustentans, cupiens imitari veteres illos sanctos patres, qui egentes errauēre in solitudinibus, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Intereà Dominus non immemor fidelis serui sui, nihil de crastino cogitantis, religiosum virum Hunnū ità in somnis compellat: Cur finis Deodatum venerabilem Episcopum fame confici in solitudine, qui mea causa factus est exul & inops, & pro sua modestia noluit tibi vel minimos actus suos indicare. Respondenti Hunno, se nescire vbinam sit Deodatus, dictum est à Domino: Impone sarcinas iumentis tuis, & inuocata diuina maiestate, sine ea sua sponte iter istud ingredi: non deerit, qui deducat ea. Hunnus experge factus, refert hæc deuotæ coniugi: illa modis omnibus hortatur, vt accelerct. Dimittuntur iumenta, & per inuiam eremum rectò itinere ad speluncam beati viri perueniunt. Quidam autem illa pedetentìm secuti, inueniunt hominem Dei: qui cùm prior ex illis sciscitatus esset quamobrèm eò venissent, rem totam ordine cognoscit: Deoque cum lachrymis gratias agens, quòd ipsius in necessitate non fuisset immemor, tam seruos Hunni, quàm iumenta primò necessarijs reficit alimentis, deindè ad dominum ipsorum remittit. Ità ergo reperto viri Dei habitaculo, non modò Hunnus, sed etiam plerique alij religiosi homines posteà ei res necessarias miserunt. Videmus hîc non imparem hac in parte Deodatum sanctissimis patribus Frontoni, Benedicto & Columbano, diuinitùs ei, sicut & illis, victu necessario suppeditato.

Heb 12.

Indicat Dominus Hunno in somnis vbi Sanctus lateat.

Iumēta spōte sua ad speluncam beati viri perueniunt.

Cap. 10.

Porrò ex ea benignitate Dei, tam benè de ipso soliciti, vir perspicacissimus colligens gressus suos eò à Domino directos, ad condendam sibi cellulam animū adiecit. Ea constructa, & in beatissimi Martini Episcopi honorem dedicata, reposuit illic & alia preciosissima sanctorum pignora, quæ ex patria secum attulerat. Cumque fama sanctitatis eius in dies non solùm ad vicinas, sed etiam longinquas regiones dimanaret, homines fideles vndiquè ad eum cateruatim accurrebant. E quibus nonnulli sua prædia hilariter illi conferebant, permulti ad condendum mona-

Multi imitātur S. Deodati vitam

sterium pecunias & quæcunque porerant, largiebantur. Pleriq; verò non sua dun-
eius sese tradentes disciplinę. taxàt, sed eius etiam imitandi desiderio accensi, seipsos in eius disciplinam multa
instantia tradebant. Nec pudesiebat fama, quæ eius virtutes prædicabat, cùm præ-
sentes maiores in illo cernerent, quàm anteà auditione accepissenr. Per id tempus
is, quem sæpè diximus, Hũnus prædium suum, quod ab eius nominę nomne Hun-
Hũnus prędium suum cum ecclesia ei donauit. nuuillaris acceperat, vnà cum ecclesia ei deuotus donauit, in qua ecclesia ipse
cum sua coniuge humatus est, non dubiam fidem facientibus miraculis, quæ illic
fiunt, ambos cum Christo in cælis viuere.

Cap. 11. Porrò etiam Childerici regis regalis munificentia eam vallem, quam Galilæam
diximus vocatam, fisco regio abstulit, & integram viro Dei & eius successoribus
annuli sui impressione in perperuum assignauit: putà ab ipso ortu riuulorum vel
amnium in eam vallem influenrium, vsque ad exitum eorum: vt illic vir Dei mo-
nasterium conderet, & quem vellet seruorum Dei numerum illic aggregaret. Cre-
deres Dominum pro multis molestijs, quibus hactenùs non vno ex loco depulsus,
affectus fuerat, sanctam eius animam iam egregiè cõsolari voluisse. Intellexir hoc
etiam ipse beatus vir, maximè quòd & diuinitùs & humanitùs se iuuari cerneret,
ibidèm iuxta S. Martini oratoriolum monasterium extruere voluit. Quidã autem
ex eius discipulis cùm vltra amnem Morimonte, qui nunc monasterio pręeminet,
operarijs, ædificio illi necessariam materiam succidentibus & præparantibus, in-
tenderet, velletque iam sub vesperam redire ad cellam, sed tæderet illum transire
Mortam fluuium, cuperetq; maturiùs redire ad opus, in colliculo, quem Iuncturas
vocant, nocte irruente manere compulsus est. Colliculus autem id nominis indè
accepisse putatur, quòd Rotbat & Morta non longè ab eius radicibus inter se com-
misceantur. Vbi frater ille somno correptus, per visum oratorij in beatissimę Dei
genitricis honorem illic construendi diuinitùs præceptum accepit. Quod cùm
Cõstruitur basilica in honorem S. Virginis Mariæ matris Dei. manè retulisset sanctissimo magistro, in ipso visionis loco ille lapidem erigi iussit.
Nec diù pòst condita illic basilica, in ea altare collocatum est eo in loco, vbi vilio
fratri oblata fuerat: idque in honorem beatissimæ matris Dei omniumq; Apo-
stolorum, pariterque præcipuorum Treuericæ vrbis Episcoporum, Eucharij, Va-
lerij, Materni & Maximini consecratum. Iuxta hanc autem basilicam aliud fa-
bricatum est oratorium in beati martyris Mauritij & sanctissimi collegij eius ho-
norem.

Cap. 12. Qua in re facilè licet perspici, beatissimum Archiepiscopum nostrum Hildul-
Hildulphus Archiepiscopus Treuirensis. phum cumprimìs familiarem fuisse sanctissimo Deodato præsuli ab ipsis vsque
monasterij huius fundamentis, quippè qui illi largitus fuisse credatur reliquias
iam dictorum Treuirensis populi antistitum, inprimìs autem S. Maximini, cuius
sacros artus nupèr admodùm in eam transtulerat ædem, vbi nunc illi pro dignita-
te in veneratione habentur. Fuit autem is annus Christi sexcẽtesimus sexagesimus-
septimus: quo tempore Deodatus etiamnùm in Alsatia morabatur, quem constat
anno Domini sexcentesimo sexagesimonono in vallem Galilæam aduenisse. Nec
ab re fuisse credendum est, Deo deuotissimum præsulem rot tamq; preciosis Fran-
ciæ suæ prætermissis patrocinijs, specialem aram Treuirensibus posuisse. Poterat
sanè vir Domini Hildulphus, eremiticam ducturus vitam, Arduennæ vastissimos
expetere saltus, quemadmodùm alios quosdam eius vicinos fecisse constat: aut
certè Histriæ deserta repetere, è quibus ad Treuericam sedem olìm raptus fuerat:
sed amore singulari charissimi Deodati sui ad nostrum Vosagum pertractus fuit.
Cui sententiæ si quis calumniator opponere se velit, priuilegijs vallis Galilææ faci-
lè ille conuincerur, in quibus multa charitas charissimorum patrum nostrorum
luculẽter apparet. Et quia hìc sese offert opportunitas, de antiqua loci eius immu-
nitate aliqua inseremus.

Cap. 13. In quibusdã iam sæpè dicti cœnobij regia & pontificia authoritate firmatis (pri-
uilegijs vel literis) beati patris nostri Hildulphi nomen reperitur præfixum titulis,
duodecim subscribentibus Episcopis. Inibì sanctæ compassionis vit Archiepisco-
pus, immò Patriarcha profitetur sanctam & compunctam religiosamq; postulati-
onem venerabilis viri Deodati Episcopi suarum aurium intima penerrâsse, & vi-
scerali affectu pietatis ità cor suum charitatiua petitione emolliuisse, vt volun-
tatem eius libentissimè non impleuisse, nimìs irreligiosum fore putauerit. Conse-
quenter etiam ibidèm annotatur, quoniam sancti desiderij ardore succensus reue-
rendus

rendus Deodatus Episcopus, in valle Galilęa, quam ex regis fisco promeruerat, cœnobia apud Iuncturas, sicut suprà diximus, construxit primus, vbi monachos vel peregrinos sub sanctissimorum patrum Benedicti & Columbani regula victuros deliberabat collocare deuotus. Cui tandem communi decreto sanctorum antistitum cōceditur, vt nullus regum vel principum aut Episcoporum seu quorumcunque clericorum suis vsibus audeat aliquandò præusurpare quicquam eorum, quæ ad Dei famulos, ibidem sub Euangelica perfectione degentes pertinere videntur, & quæ ab ipso patre Deodato Episcopo acquisita fuerint, aut regio munere seu reliquorum fidelium collatione, tam in sacris voluminibus, donarijsque altaris & ecclesiasticis ornamentis, quàm in ijs, quæ deincèps Ipsi serui Dei proprio labore addere potuerint. Et quandocunquè sæpedictus Deodatus, qui nunc est pater monasterij ipsius, à Deo fuerit vocatus, quem illa congregatio ex sese vnanimiter elegerit, subrogetur, & ad altaria benedicenda, vel sacros ordines percipiendos quem voluerint Episcopum expetant, nullaque ecclesia absque priuilegijs viuens quicquam sperare vel auferre ab eis præsumat, & nemini nisi inuitatione aut permissione totius congregationis liceat monasterij ipsius septa intrare. Quòd si quilibet pontificum ab eis communiter postulatus pro ipsorum vtilitate accesserit, mox secundùm voluntatem congregationis expleto suo ministerio abeat, absque requisitione vllius muneris: quatenùs sub sancta regula viuentes, de percepta quiete, iuuante Domino, per tempora exultent, & pro statu Ecclesiæ Catholicæ pleniùs Deum exorent. Si autem aliquam transgressionem regulæ suæ fecerint, & à proprio pastore obiurgari noluerint, etiamsi Episcopus eorum, qui & Abbas, seditionem congregationis sedare per se nequiuerit, tunc alios Abbates, eandem regulam professos, ad ipsum monasterium connocet, qui sententia regulari scandalum deprimere curent. Quod vtique priuilegium infringere ausus, præsentium authoritate præsulum damnatur, & per venerabiles viros Blidoaldum presbyterum & Iahinum diaconum absentibus ad subscribendum destinatur. Quod & deuotè fuisse factum, superiùs est dictum. Hactenùs ast istud: iamiam quod testat agatur.

Construxit S. Deodatus cœnobia in valle Galilæa.

Priuilegia ipsi cœnobio monasterijs concessa.

Igitur currente sexcentesimo septuagesimoprimo anno ab incarnato Dei filio, ab aduentu autem domini Deodati ad Galilæam tertio, semper imitandus pater Hildulphus Archipræsulatu Treuirorum sese abdicans, & ad moriendum cum Christo huic aridæ eremo sese addicens, dulcissimus vicinus & paratissimus confinis suo Deodato accessit, Iacobi reuerendissimi Leucorum præsulis adiuuante suffragio. Porrò beati illi ac semper memorandi patres nostri Hildulphus & Deodatus in solitudine, vt optauerant, vicini effecti, non se inertiæ aut desidiæ dedêre, sed vigilârunt alacriter erga mutui eiusque synceri amoris custodiam, tāto effecti familiariores, quanto viciniores. Vt enim maior existit splendor, si ignem igni, aut lucernam lucernæ adiungas: ità sanctis viris ex propinquitate, conspectu & mutuis colloquijs accreuit charitas. Etsi autem mutua conuersatione & familiaritate nihil illis esset incundiuus, at tamen indignum erat tantos hospites, ceu duo mundi clarissima lumina, intra vnius cellulæ angustias latitare, cùm vix caperent singulæ singulos, maximè quòd possent singuli plurimos secum ad Deum adducere. Itaque statuerunt inter se clarissimi pontifices, dum in hac essent vita, semèl in anno sese mutuò inuisere, & nocte vna simul manere: quam noctem totam sanctis colloquijs & diuinis laudibus solebant insomnes transmittere: manè verò ab inuicèm recedere. Discipuli autem illorum, si quid vellet alter alteri indicatum, inter vtrosque expediebant. Porrò dominus Hildulphus non ità procùl cum suis occurrere solebat venienti ad se domino Deodato & socijs eius: cumque manu apprehensum ducebat ad orationem more antiquorum patrum, & vt habet institutio beatissimi Benedicti Abbatis: fusaque pariter prece, salutabant se mutuò cum gaudio spirituali: & tū demùm inuicē se osculabātur, & cætera charitatis ac beneuolentiæ officia prosequebātur. Itidē faciebat pijssimus pater Deodatus, venientē ad ipsum Hildulpho, cui etiam vltra Mortam amnem pergebat obuiàm cum suis. Nam quoàd vixit, cellam priorem, quæ erat apud sancti Martini oratoriolum, non reliquit. Vir quippè grandæuus erat & iam veteranus atque emeritus Christi miles, nec potuit ferre hominum concursus, neque externis fratrum laboribus interesse: maximè quòd nihil illi iam liberet aliud, quàm vacare & videre, quoniam Domi-

Cap. 14.

Hildulphus sese abdicat archipræsulatu.

Adiungitur S. Deodato.

Semèl in anno sese mutuò inuisunt.

Militāt sub Regula sancti Benedicti.

nus ipſe eſt Deus: guſtare & videre, quàm ſuauis ſit Dominus.

Cap. 15. S. Deodatus ſtatura procerus.

Fertur autem ſtatura fuiſſe inſigni & procera, forma cumprimis eleganti, animo clementiſſimo. At iam nimio labore & multa ætate confectus, curuus incedebat. Nonnunquàm tamen adibat fratres operantes, ſingulorumque conſideratis & conſtitutis operibus, ad cellam noctu redibat. Hodieque monſtratur ſemita, qua ſolebat ire ad monaſterium, quod eſt apud Iuncturas.

S. Hildulphus mediocris.

Beatus verò Hildulphus ſtatura fuit mediocri, vultu angelico, mente valdè compunctus, voluntariæ paupertatis ſtudioſiſſimus: quem promptum & alacrem ad omne opus bonum efficiebat etiamnùm virens ſenectus & in Deum ſuſpenſus animus. Nam & in extremis vitæ ſuæ annis manuum labore victum & veſtitum ſibi comparabat. Et quamuis ætate iunior, vitæ tamen ſanctitate & morum integritate Deodato non inferior. Alter alterum ſibi mutuò præferebat. Humilimus equidē Hildulphus caniciem in Deodato, Deodatus verò in iuniore Hildulpho patriarchalem dignitatem & morum integritatem venerabatur.

Deodatus & Hildulphus duæ columnæ.

Qui tanquàm duæ cæleſtis fabricæ columnæ à Domino decenter erectæ, ſolido & inflexibili robore mentis, ſic aſſiſtebant ſummo opifici, vt maxima lapidum congerie ſibi impoſita non grauarentur. Ipſis enim dulce erat & delectabile, gregi ſibi concredito attendere, infirmitates, onera & puſillanimitates patientiſſimè ſuſtinere, vt ſua ſpirituali biga eum ad cæleſte ædificium tranſueherent.

Itèm duæ gallinæ Euangelicæ.

Putares ſanctos Patres illos gallinas eſſe intellectuales & Euangelicas, quæ pullos ſuos meritorum alis & orationum roſtris ab inuiſibilium miluorum [illegible] pacitate ſubtrahebant & tuebantur, manibus pedibusque illis alimoniam ſuppeditabant, necnon frigidos eorum, exemplorum plumis calefaciebant artus. Satagebāt interim extra nidum proprias extendere pennas, & alter alterius ſubuenire neceſſitatibus.

1. Cor. 9.

Facti ſunt cum infirmis infirmi, vt infirmos lucrifacerēt: Omnibus omnia facti, vt omnes ſaluos facerent. Vixêre præterea ad tempus ſoliciti, vt eorum filij aliquandò forent ſecuri. Nec piguit eos laboris, quo ſancto eorum ſucceſſores vacarent ocio. Hoc opus, eorum ſtructuræ, hoc ſtudium, eorum exigebant fugæ, ac potiſſimùm beati Patris noſtri Deodati, qui tot loca ſibi magno labore conſtructa mutauit, donèc filiſs ſuis aptam & quietam ſedem inueniret.

Cap. 16.

Igitur Deo digniſſimi Antiſtites ſpirituali inſudantes operi, nullatenus à recto deuiabant itinere, quotidiè de virtute in virtutem progredientes. Etenim tanto reddebantur alacriores ad laborem, quanto viciniores properabant ad requiem. Nec ſentiebant in Chriſti vinea pondus diei & æſtûs, quibus iam inſtabat veſpera, vt redderetur nummus.

S. Deodatus & Hildulphus Dyas & biga virtutum.

Tandèm poſtquàm in iſta Voſago, hæc ſancta Dyas, & veræ ſanctitatis ac virtutum biga Deodatus & Hildulphus ſeptem annis cum ſex menſibus habitâſſent vnà: largus remunerator Deus ſtatuit beato Deodato laborum ſuorum reddere mercedem, qui iam percurſo vitæ ſtadio tanquàm ſtrenuus athleta reſpiciebat in remunerationis brauium.

Infirmatur S. Deodat⁹.

Quare vocatus à Domino, languore correptus decubuit lectulo. quod cùm abſentibus diſcipulis nunciatum eſſet, accurrunt mœſti & triſtes, magiſtrique grabato adſtantes, nè tam dulcis ac neceſſarius pater filios deſereret, communi eiulatu deprecabantur. Quos ille verbo ſalutari inſtruens compeſcebat, atque ad ſanctæ regulæ ordinisque obſeruantias exhortatus eſt. Quibus dictis, ſeſe Deo & eorum precibus humiliter commendauit [illegible] cà ſancti viri exitum iam inſtare S. Hildulphus in viſu noctis diuinitùs edoctus [illegible]: qui vt euigilauit, ad beatū quantocyùs properauit, ſicut à Domino ei imperatum fuerat. Quem poſtquàm adhuc viuum reperit, eidem omnia eccleſiæ ſacramenta adminiſtrauit. Decebat enim, vt amicus amico ad ſuperna præcedenti extremùm valediceret, viaticum præberet, & eccleſiaſticam conferret ſepulturam. Cuius præſentia vir ſanctus recreatus ac vehementer in Domino gauiſus eſt, qui ſuo commilitoni Hildulpho exitus ſui diem reuelare dignatus fuerat. Nec mora, diſceſſurus ab hac lachrymarum valle B. Deodatus, ad ſuſcipiendum regimen ouium, quas ibidèm hactenùs verbo & exemplo enutriebat, ſuperſtitē amicum compulit, diſcipulisq; mandauit, vt eundem Hildulphum læti ſuſciperent, & quandiù

Defungitur vita S. Deodatus.

viueret ſolicitè retinerent. Cuius deſiderio ac pijs votis cùm diſcipuli & B. Hildulphus annuerent, inter adſtantium manus ſanctam animam, multis Deo commendatam precibus, continuis laboribus pro Dei honore & iuſtitia elimatam, & multis virtutibus adornatam, efflauit, ac in manus Dei commendauit, quem facie ad faciem ſine fine videre promeruit. Mortuus eſt igitur Pater noſter Deodatus &

qua-

quasi (vt in Ecclesiastico scribitur) non est mortuus. similem enim sibi reliquit post se. In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domui suæ contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Eccli. 30.

Transijt autem de morte ad vitam, de exilio ad patriã S. Deodatus, 13. Calen. Iulij, quæ tunc erat dies Dominica, anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi sexcentesimi septuagesimi noni, indictione septima: Ab ingressu verò eius in hanc Vallem Galilæam anni vndecimi: Regnante Theodorico Clodouei filio, fratreque Childerici, sub quo pessimus apostata Ebroinus excellentissimum martyrem Leodegarium Episcopum, varijs tormentis vexatum, capitali damnauit supplicio. Omni ergo reuerentia sacrum funus à discipulis portatur ad ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ, ibique pro eo immolata salutari hostia à deuotissimo Archipræsule, sepulturæ commendatur, expletis de more & ritu Ecclesiæ solitis exequijs. Et quamuis aquosum erat cœmeterium prioris eius monasterij, vtpotè situm in conualle, oportebat tamen tanti precij corpus in præsentia fratrum quotidianas laudes & preces persoluentium quiescere, vt eius frequens haberetur memoria. O quantus tunc luctus monachorum, dum viderent tam fideli pastore se esse orbatos? qui quanuis non erat deflendus, cohibere tamen nequiuerant lachrymarum inundantiam, quas non impetus carnis, sed spiritus eliciebat à præcordiorum intimis. Cupiebant enim cum ipso dissolui & regnare cum Christo in gloria, maximè cùm perpenderent se in luctu remansisse, nec hîc manentem ciuitatem in tempore, sed futuram esse inquirendam in æternitate. Itaque vir Dei S. Hildulphus sic obtemperauit extremis votis defungentis amici, vt vigintiocto annis & ampliùs (quibus ipse superuixit) eius præesset relicto gregi, per præpositos administrans necessaria ipsi domui. Et quanuis sui loco Abbatem propriæ congregationi in saltu Vosago præfecerat, (propterea quòd desiderio supernæ contemplationis accensus, exterioribus negocijs occupari refugeret) vallem tamen Galilæam à sua cura non abiecit, quandiù in mortali degebat corpore: vis enim perfectæ amoris erga sanctissimum Deodatum eum coëgit, vt laboris & curæ non pœniteret. Non enim grauabatur suscipere aliena, qui præ lassitudine alijs commendabat sua. Dicebat enim apud seipsum: Qua fronte adibis amicum, si mandatum eius vltimum refutaueris? Pro cuius perenni vita in cælis & gloria, primo depositionis illius anno cœnobium vallis Galilææ multotiès adire solitus erat, frequentans ad sacrum corpus Missarum solennia, discipulosque susceptos consolans, ac in sancto proposito sui instituti confortans. Cap. 17. S. Leodegarius Episcopus & martyr. Sepelitur S. Deodatus. Philip. 1. Præest conuentui S. Deodati annis 28. Hildulphus.

Elapso tandem anno à glorioso obitu D. Deodati, in quo beatus Patriarcha Hildulphus assidua visitatione monachis, & frequenti immolatione salutaris hostiæ defuncti curabat prodesse spiritui: pristinam deincèps institutionem resumpsêre fratres vtriusque loci. Et quemadmodùm semèl in anno venerandi Antistites mutuas solebant frequentare cellas: ità posteà studuêre facere eorum discipuli, qui viro Dei Hildulpho vallem Galilæam inuisenti, loco patris sui Deodati occurrentes, offerebant magistri sui tunicam, quam ille reuerenter susceptam, tanquàm dignissimum pignus amici exosculatus & amplexatus est, & quasi in noua veste viuentem intuens, sanctitatem eius veneratus est. nam quicquid adorationis impendebat insensibili tunicæ, id suo charissimo Deodato fecisse arbitrabatur, cuius efficacibus meritis seipsum adhuc in stadio huius vitæ decertantem, atque in spiritali palæstra desudantem, sustentari inter dulcia suspiria credebat & precabatur. Cap. 18. Tunicam S. Deodati quanti fecerint discipuli eius.

Cùm iam sancti viri temporalis vita in multos annos (Deo disponente) tenderetur, quatenùs eius exemplo plurimi ad spiritualem vitam prouocarentur & excitarentur, factum est, vt circa vltimos vitæ suæ annos multo senio fractus, frequentique labore & cura domestica debilitatus, cellam suam solitæ visitationis gratia egredi non valeret: non tamen destiterunt S. Deodati discipuli pro more, magistri sui tunicam eidem offerre, nè dulcis eius intermoreretur memoria. Igitur cùm diuina miseratio gloriosum suum militem Hildulphum ab huius seculi fluctuoso mari ad portum salutis æternæ vocare statuisset, per dilectum suum Deodatum dignatus est eidem transitûs sui diem denunciare, quatenùs is vtrique monasterio de bono Pastore prouidere satageret. Cap. 19. Apparet B. Hildulpho S. Deodatus

Vndè vir ſanctus plurimùm in Domino gauiſus eſt, quòd ab hac lachrymarum valle ad perpetuæ conſolationis rranquillitatem mox erat aſſumendus, vbi omnis lachryma ab oculis eius abſtergeretur. Itaque proprijs ſui monaſterij fratribus deſignato Abbate domino Raimberto, vallis autem Galilææ domino Marcinanno, feliciter obdormiuit in Domino, ab incarnatione Ieſu Chriſti anno ſeptingenteſimo ſeptimo.

Moritur S. Hidulphus

Cap 20.

Imitantur maiorum inſtituta ſequaces diſcipuli.

Intereà à deuotiſſimis diſcipulis inuiolabiliter fuit obſeruatum, quod à prudentiſſimis Magiſtris fuit inſtitutum: videlicet, vt ſemèl in anno mutuas inuiſerent cellas, tanquàm præcipua pignora præferendo ſanctorum Patrum ſuorum tunicas. Siquidem monachi S. Hildulphi, ipſius tunicam retinuerant ſibi, ſicut & monachi vallis Galilææ, S. Deodati. In quorum delatione tanta veneratio exhibebatur, vt dulciſſimi Patres ad filios rediſſe poſt longa ſeculorum volumina crederentur. Quòd ſi (peccatis exigentibus) cæleſtis ira in populum graſſaretur, & ſiccitate nimia, vel imbrium continua refuſione, aut peſtilentia, ſeu qualicunque plaga plebs feriretur, mox hinc indè conglobata, tunicas patronorum ſuorum cum lachrymis & orationibus offerebat & ingerebat diuinis obtutibus: & amota eſt plaga. nam contra deſæuientis flagelli impetum tantum valebant Sanctorum merita & populi fides, vt ſine mora miſericordiſſimus Deus iuſti iudicij ſui ſeueritatem à plebe cohiberet, atque optatæ miſericordiæ conſolationem ei diſtillaret. Quæ quidem conſuetudo tam religioſa ac pia integerrimè inter hæc duo cœnobia conſeruata eſt, donèc ſancta corpora plurimis miraculis exornara ſubleuarentur de terræ gremio. Quocircà ſicut tunc ſolebant diſcipuli Magiſtrorum tunicas offerre, ità nunc eorum poſteri corpora Sanctorum ſuſcipiunt & animarum exuuias, quorum per merita pax nobis nunc & in æuum, Amen.

Vide quantæ fuerint virtutis ſanctorum tunicæ.

Concluſio Authoris.

Sufficiant igitur hæc religioſis animis, quæ pauperculo ſermone curſim explicuimus, de pijſſimi Patris noſtri Deodati geſtis, vix attingentes pauca de innumeris, minima de maximis, quibus clementia Dei in terris ſanctum ſuum glorificauit pro vitæ ſuæ meritis. Cæterùm tot & tantis quotidiè miraculis venerabile corpus eius nobilitatur, vt vix ad conſcribendum ea ſufficiat calamus, nec aliquis poſſit habere dubium, quin ſpiritus eius inter ſupremа regnet angelorum agmina.

MARTYRIVM SS. VRSICINI ET VITALIS MARTYRVM RAVENNATVM, VT HABETVR PRIMO *libro Hieronymi Rubei hiſtoriographi doctiſſimi de geſtis Rauennatum.*

19. Iunij.

PRAEDICANTE Euangelium Dei apud Rauennates ſancto Apollinare, multi Chriſtianam religionem amplexi ſunt, in quibus Vrſicinus maximè fuit, natione Ligur, medicus egregius, qui medicinam Rauennæ faciebat. Hic ad Suetonium Paulinum virum conſularem, multis Taciti & Plinij laudibus celebrem, Neronis, qui Claudio in imperium ſucceſſerat, Vicarium, quòd Chriſtianus eſſet, delatus, cùm inter pœnas & tormenta Chriſtianum nomen integrum ſeruâſſet, pœna tandem capitali damnatus, cùm ad mortem duceretur, nonnihil commoueri, animumque demittere viſus eſt. Quapropter Vitalis Mediolanenſis, qui erat ex Paulini familia, eiuſque prætorianus miles, Chriſti tamen aſſecla, & apud Paulinum pro Vrſicino dixerat, conſpicatus metum hominis, cœpit hortari, nè qui in ſanandis aliorum corporibus tam ſtrenuè inſudâſſet, propriæ animæ ſalutem, quæ longè antecelleret corpori, parui duceret: recurreret mente ad cogitationem iucundiſſimam numinis diuini: ſic futurum, vti ea calamitas, in ſan-

S. Vitalis puſillanimũ Vrſicinum confortat.

in ſanctiſſima ſuauiſſimaque illius memoria conquieſceret.

Huiuſmod verbis magis animatus Vrſicinus, ad Palmam (qui locus, ſeu quòd ibi palma arbor olim fuiſſet, ſeu quòd à victoriæ palma, ex religionis Chriſtianæ hoſtibus adepta, ità dicebatur) promptè alacriterque accedit, ac intrepidè mortem ſubiens, ad decimumtertium Calendas Quintiles obtruncatus, euolauit in cælum. Statim autem perindè ac viueret, cadauer ſanctum ſeſe ex humo erexiſſe, caputque ambabus manibus apprehenſum, ad locum vbi ad ſepulturam dandum erat, attuliſſe, à pleriſque memoriæ proditum eſt: aliqui etiam addunt ex eius collo tres palmæ ramos enatos: cuius admirabilis rei memoria cùm planè interijſſet, diuo Vrſicino Rauennatum Archiepiſcopo, ad eius martyris ſepulcrũ oranti, Vrſicinum hunc martyrem, caput manibus geſtantem, tribus ex collo palmæ ramis prodeuntibus ſeſe oſtendiſſe: quamobrẽm ab eo die iuſſiſſe Archiepiſcopum ſanctum, quo perpetuò memoria ſeruaretur, eius imaginem hoc modo pingi: quod & ad hanc diem cernitur.

S. Vrſicinus obtruncatur.

Miracula ad eius ſepulcrum.

Aliquorum eſt etiam ſententia, Vrſicinum hunc quinto Calendarum Maij capite abſciſſum, diemque eum tertiumdecimum Calẽdarum Quintilis eum eſſe, quo è diui Vitalis templo, vbi diù iacuerat, ad D. Iohannis Baptiſtæ eccleſiam, multos poſt annos tranſlatum eſt. Nam poſtridiè cuius diei Vitalis, ſanctum cadauer, ſumma veneratione, ipſa in vrbe ſepulturæ tradidit: maioremque deinceps Dei amorem animo concipiens, mortalia & caduca, ipſumque Paulinum dominum, deſerit, nulli rei, extra cæleſtem patriam, inhians. Quapropter cùm à Paulino accitus, accedere recuſâſſet, iratus Paulinus, præſertim cum illum & Chriſtianũ iam eſſe, & quo minùs Vrſicinus dijs ſacrificâſſet, feciſſe cognouiſſet, in carceres Vitalem iubet contrudi, tormentis exquiſitis ſubijci, & in eculeo poni: quæ cùm omnia patienter fortiterq; tuliſſet, ad Palmam ductus, cùm ſacrificare dijs renuiſſet, ipſumque Martis ſimulacrum contumelia affeciſſet, Paulini iuſſu, & ſacerdote Apollinis conſulente, in foſſam conjectus, in cuius fundo erat aqua, terra & lapidibus obrutus, quarto Calendas Maij ad cæleſtis vitæ præmia migrauit.

S. Vitalis carceri intruditur.

In foſſam coniectus obruitur.

BEATI IVANIS, PRIMI IN BOHEMIA EREMICOLAE, VITAE CVRRICVLVM EX ANNALIBVS *Bohemorum per D. Nicolaum Salium Pragenſem recèns deſcriptum.*

IVAN Geſtimuli Dalmatiæ Regis ex Elizabeta filius, Latinè Iohannes dictus, ſalutatis parentibus in eremum Deo ſe credens profugit: & formidoloſis ſyluarum flexibus duce Angelo pererratis in Bohemiam adhuc idolis deuotam, Neclano rerum ſummã in ea adminiſtrante, deuenit: idque circa annum Domini 857. Cumque in ſpecu quadam tribus circiter miliaribus à Praga diſiecta moleſtiſſimis dæmonum incurſibus biennio quateretur, feſſus tanta inſectatione eorum, locum mutans abibat. Ei ſic eunti B. Iohannes Baptiſta obuiàm factus percontari ex eo cœpit, quonam ſe & cuius rei gratia aliorsùm ferret. ille, quod res erat, fateri, dæmonum immoderatis ſe & continuis vexationibus adeò conturbari, vt nec conſiſtere, nec moram ferre queat. Hîc Baptiſta ſanctus, rudem teneramque Tyronis Chriſti miliriam miſeratus, præſidio Crucis donatæ eam firmat. Qua ille fretus, intrepidè ad deſerta caſtra redire, & contra ouantes hoſtes clamoribus eum inceſſentes, quòd ibi ſe balneum habere dicerent, infeſto ſigno procedere. Cuius virtutem illi non ferentes, quaquauerſùm dilabi: ille victoriam proſequi, & intimiùs ad eos penetrare. Vnus ibi teterrimus appreſſo petræ corpore protruiùs hærebat dæmon, diriſſimis vocibus & immani oris rictu, deuoraturo ſimilis frendens. In cuius ille patentem hiatum Crucem conijciens, adeò illum hoc iactu perculit, vt perfoſſa grandi petra foràs erumpere coactus fuerit. Cernitur nunc quoquè id altè ductum foramen, & profugi hoſtis pudendos conatus teſtatur. Sic compeſcitis dæmo-

14. Iunij quo die eius feſtum celebratur.

S. Iuanis parentes

Multas à dæmone patitur moleſtias in eremo.

Attẽde virtutem ſigni S. Crucis.

Vt dęmonũ infectationes virtute Dei compescuerit, & lacte ceruæ nutritus sit.

num efferatis ausibus, pacatiùs deindè 40. & duobus circulis annorum eremitam gessit Iuan, nulli mortalium annis 14. visus, lacte interim ceruæ, diuina cura ei tempestiuè fœcunda vbera exhibere iussæ, pastus.

Quo tempore Bariuoius Dux feras persequens, ceruam hanc nutricem Iuanis & sagitta traiecit, & vestigijs eius hærens ad antrum viri Dei ignarus decurrit, miratus ceruam iacentem tam copioso lacte exuberare. Cùm vit procero corpore, veste promissa, impexo & intonso crine, superciliis oculos tegentibus, specu progressus seueriùs cum Principe expostulare cœpit, quòd animal suum telis appeteret. Consternatus Princeps, non expectata talis viri facie, prodigiosamque belluam existimans, vnà cum comitum manu pedem retrò tulit. Deindè animosior factus, imperat ei per Christum (quem primus Bohemorum Principum fide agnouerat) edicere quid hominis fiet. Ille adiuratus nomen, patriam, genus euentusque suos palàm docet: quin & in petræam aulam qua exierat, flagitantem hoc Principem, inducit, & Dei circa se administrationem eulgat. Rogatusque enixiùs vt equo se in vrbem Tetinam deferri pateretur, (ibi quippè Boriuoius vitam priuatæ similē cum Ludmilla tenebat) recusauit, & quòd equitandi omninò ignarus esset, & quòd commodiùs consequenti tempore id se obsequium Principi exhibere posse opinaretur. Monuit interim, vt ceruam quam venator confecerat, egenis dispertiretur. Verùm Ludmilla, videndi tanti viri auida, Boriuoium perursit, vt mysta suo, cum sex famulis & asino emissis, eum ad se deportarent. Cui aduentanti, & illa, & ille honoris ergò longè progressi auedetulerunt, & susceptum intra limina dignis eorum nomine epulis honorârunt. Sed ille ieiunij lege perpetua appetitum gustatumque suum definiens, nihil ex eis libare, nedùm comedere elegit, sed ad suam specum anhelans, finito cum ijs de diuinis rebus colloquio, quamprimùm reuerti contendit. Reuersusque est Sacerdote Paulo & sex comitibus stipatus, omnibus regijs aulis, excelsi sui antri præferens horrorem. Ad eum triduò pòst Paulus Mysta profectus, lapsibus vitæ veteris eius auditis, eum & expiauit, & re diuina ad adspectum eius facta, sacro Christi corpore eum refecit. Quo ille summa animi & corporis demissione sumpto, traditaque presbytero cruce parua, quam D. Ioannis Baptistæ gratia ad retundendos impetus dæmonum acceperat, tertia die post Synaxim, ex spelunca tenebricosa, cæli regiam adijt, corpore tantùm ibi (nam ità fieri poposcerat) deposito. Quo in loco Boriuoius monasterium sub nomine D. Iohannis Baptistæ à se ædificatum, amplis prouentibus dotauit, duobusque sacerdotibus eius curam pro tempore tradidit. Eò posteà viri ad normam D. Benedicti viuentes traducti sunt.

Boriuoius primus Bohemorum dux Christianus.

Illius Ludmillæ passio infrà in vita S. Venceslai describitur.

Venit ad S. Ludmillam S. Iuan.

Eius sobrietas.

Sacramētis ecclesiæ ante mortem munitur.

Abit in cælum.

Noster esse voluisti Iuan, vt nostra damna leuares: Ieua obsecramus.

EPISTOLA BEATI PETRI DAMIANI EPISCOPI OSTIEN. ALEXANDRO PAPAE MISSA, *de vita sancti Rodulphi Episcopi Eugubini & Confessoris, quæ habetur octauo Tomo Aloysij.*

Iunij 26.

DOMINO Alexandro beatissimo Papæ, Petrus peccator & monachus seruitutem. Præcepit mihi beatitudo tua, venerabilis pater, vt nunquàm tibi literas mitterem, quæ leue quid & obliuione dignum, ac friuolum continerent: quas scilicet, mox vt lector transiliendo percurrerit, edax flamma consumit: sed tale tibi semper aliquid scriberem, quod & ad ædificationem legentium suscipi, & inter scripturas mereretur authenticas reseruari. Vndè parri luminum agendæ sunt gratiæ, qui sacratium tui pectoris, hoc igne sui amoris accendit, vt & in antiquorum patrum studijs iugiter requiescas:

quiescas: & insupèr si qui tibi videntur idonei, ad scribendum eos prouocare non negligas.

A vobis itaque nuper egressus, cùm Florentiæ vrbis mœnia subij, nuncius mihi mox repentinus occurrit, qui mihi diem medium in tenebras vertit: omniumque meorum viscerum venas, amarissimæ legationis felle compleuit, Episcopum scilicet Engubinum esse defunctum, cuius vtiquè conuersatio si recolitur, non mediocriter ædificare poterit audientes. Valet enim & ad exprimendam rectè viuendi formam, & ad exhibendam corrigendis motibus disciplinam. Nam ante ferè septennium, ille cum matre & duobus fratribus se paulispèr ætate præcedentibus, seruis duntaxàt libertate donatis, castrum suum mihi inexpugnabili munitione vallatum, cum omnibus quæ sui iuris erant prædijs contulit, atque ad eremum veniens, habitum monasticæ professionis accepit. Monasterium planè in eorum possessione construximus, de cuius nunc sancto conuentu regulariter victitante, satis in Domino gratulamur. Vbi cum matre, & fratre, quo inferior est constitutus iste Rodulphus, qui postmodùm ad Episcopatùs culmen euectus est, & Petrus primogenitus frater eremiticam vitam tam continenter, tam districtè duxêre, vt & audientibus prædicaret eos fama mirabiles, & cõuiuentibus, vita monstraret insignes.

S. Rodulph. fit monachus.

Itém Petrus frater eius.

Sanè fide Petro vellem cuncta referre, quæ suppetunt, priùs schedula fortasis ista deficeret, cùm adhuc dicendi materia superesset. Nam vt è multis vnum saltem breuiter referam, dum in capitulo consideremus, aliquandò de disciplinis regularibus disputantes, ille vt erat nouitius, vnum ex seculari consuetudine inordinatum protulit verbum. Tunc ego velut ira permotus, dura satis illum inuectione corripui, postque redargutionum atque correptionum longiora flagella, tanquàm quæstione pulsato sententiam inferens, per quadraginta dies illum vino abstinere præcepi, ea tamen intentione, vt tantùm ad præsens illum cum cæteris ab incautis sermonibus deterrerem, postmodùm verò sententiam discretæ remissionis moderamine temperarem. Sed cùm me contigisset diuersis intentum esse negocijs, neque hoc mihi aliquis in memoriam reuocâsset, elapso iam præscripto dierum circulo, tandèm recordatus expaui, & quid ex iniuncta sibi pœnitentia Petrus egisset, attonitus exquisiui. Fratrum vtiquè relationibus didici, pœnitentiam esse peractam. Pœnituit (fateor) prolatæ sententiæ, sed gaudens admiratus sum tantam patientiam fratris, vt pro vno solo verbo inconsultè prolato, tam longam pœnitentiam pertulisset, & neq; per se, neque per alios indulgentiam postulâsset.

recè vt olim viguit ordinis disciplina.

Nunc igitur ad Episcopum, à quo cœperat, sermo recurrat. Quamuis enim Petrus idem, vt maior erat ætate, nihilominùs etiam in ardui propositi & districtæ vitæ semper præcederet itinere, hic tamen ad sacerdotalis officij iura promotus, quod in eremo didicit, in Ecclesia non omisit. Eisdem quippè terebat membra cilicijs, eisdem semper contentus erat perexiguis ac despicabilibus indumentis. Planè dum iuuenilis ætatis ingruente natura grauissimam sæpè pateretur acediam, laquearibus cellulæ funiculos innectebat, sicque vlnis insertis psalmodiæ studio pendulus insistebat. Nunquàm adipe, nunquàm ouis vel caseo vescebatur. In eisdem verò, quæ apponebantur, edulijs continens cum frugalitas cruciabat, vt discumbens non tam se reficeret, quàm decertaret, & intestinum potiùs esset gulæ bellum, quod extrinsecùs videbatur esse conuiuium. Sæpè pugnaui vt saltem in hyemalis inclementia frigoris, aut papyrinæ sibi storeæ stramenta supponeret, aut vestitus saltem nocte dormiret. At ille in nuda ligni tabula nudus sola contentus interula cubitabat. Ecclesiam porrò deputabat hospitium, solitudinis autem cellulam habitaculum decernebat. Inconditi siquidem mores populi, & indisciplinatæ ceruices, leue iugum Domini neqnaquàm sibi patiebantur imponi, sed muneribus terrenis intenti, non ex ore Pontificis Dei verbo, sed tanqnàm de manibus Præsidis commodis inhiabant. Hæc enim regio quò magis aliena inuenitur diuirijs, eò copiosius exuberat vitijs. Ab egendo siquidem denominari videtur Eugubium, velut egens bono. Ideoque inde vim ingerente coactus, Ecclesiam, quam dimiserat voto, retinebat officio, in eremo tamen perseuerantiùs habitabat.

S. Rodulph. nihil de rigore monastico deposuit in Episcopatu.

Lectus eius.

Quandocunquè impetrare poterat vt suo modo panis fieret, edebat panem, Panis.

non

non fratrum, non puerorum,sed eum, qui vel ex puro fieret hordeo, vel ex cantabro potiùs, quod proijciẽdum canibus de puerorum panibus remansisset. Et licèt præter celebriores dies hoc esset quotidie pane contentus, mensuram tamen attentiùs æquatis lancibus appendebat. Vndè mecum quandoque conquestus est, quia si sibi mensura concederetur, hunc eundem panem prurienti gulæ largiùs indulgeret. Tanta quippè iuuenculum hominem castigabat inedia, vt vnde nam solatium alimenti perciperet, vacuo ventre stomachus non curaret. Aliquandò verò etiam diebus Dominicis pulmentum nesciens, pomis tantùm, & pane cum aqua viuebat. Ferreo circa pectus circulo iugiter cingebatur, quem tamen circulum sub ventre dimersum, dum coram fratribus nudaretur, diligẽtiùs occultabat. Nunquàm scilicet capitulo confessor intererat, in quo non acciperet disciplinam, & tunc festinus exultabat, si non ab vno tantùm, sed à duobus fratribus flagellari iuberetur. Sæpè pœnitentiam centum annorum suscipiebat, quam scilicet per viginti dies allisione scoparum, cæterisque pœnitentiæ remedijs persoluebat. Psalterium quotidiè, cùm bis non posset, semel saltem non negligebat implere. Quod nimirùm, cùm esset in cellula cõstitutus, armata scopis vtraque manu, totum cum disciplina recitare consueuerat.

Circulum pectorale.

Gaudet disciplinis.

Porrò autem cùm in expeditione esset aliqua constitutus, quantalibet intempestæ noctis profunditate consurgeret, nudis semper cruribus & pedibus, vsque dum dilucesceret, psallere non cessabat. Quam videlicet consuetudinem, dum in cella consisteret, diebus, ac noctibus sine cessatione seruabat. Quamlibet grauis bruma rigesceret, simplicibus soccis muniebat pedes, cùm tamen frater eius solis calceis contentus esset. Sæpè me per clementiam Christi terribiliter adiurabat, vt si quandò fortassis excederet, nequaquàm me ab eius correptione subducerem, sed omnem in eo disciplinæ modum, qui monachis debebatur, implerem. Ità planè & regulam monachi, & authoritatem Episcopi sub alterna vicissitudine laudabiliter obseruabat. Opportunè siquidem & importunè verbo prædicationis instabat, & quicquid surripere valebat expensis, benè prodigus in pauperes dispergebat. Congregans annualiter synodum, nullum assuetæ oblationis vel xeniorum canonem à clericis exigi permittebat, sed ne ab ipsis quidem commodum aliquod, præter solam pœnitentiam, requirebat: Absit, inquiens, vt synodũ vendam. Lapsos etiam potiùs erigam, quàm ex eorum cadaueribus coruino more pinguis fiam. Tædet vlteriùs scribendo procedere, & velut paternas à pictura manus dolor videtur Icareus cohibere.

Instat sancto prædicationi.

His igitur, & huiusmodi virtutum floribus adornatum, quasi cãdens lilium immaturæ mortis pruina decoxit, ità vt cùm vix triginta plus minus videretur annorum, ad veræ lucis authorem ex hac infelici luce migrârit. Consummatus enim in breui (sicut scriptura loquitur) expleuit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius. Et iure consummatus in breui, multa tempora dicitur expleuisse, quia dum in eo paruo, quod vixit, iustitiæ tramitem tenuit, quantum ad se, omnia tempora in obsequium conditoris expendit. Planè quicquid illic de sancto viro sapientia loquitur, ità huic per omnia congruit, acsi de illo specialiter diceretur. Senectus, inquit, venerabilis est, non diuturna, nec numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata placens Deo. Vndè & sequitur: Factus dilectus, & viuens inter peccatores, translatus est. Raptus est, nè malitia mutaret intellectum eius, aut nè fictio deciperet animam eius. Propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatis, Amen.

Felix obitus eius.
Sap. 4.
Ibidem.

VITA

VITA SANCTI VIGILII MARTYRIS ET EPISCOPI TRIDENTINI, VT HABETVR IN FRONTE *operum eius contra Eutychen tomo quinto Bibliothecæ SS. Patrum, Margarini de la Bigne Doctoris Theol. Parisiensis.*

VIGILIVS patria Romanus, illustribus ortus parentibus, Athenis liberales artes, & sacras literas didicit, breuique tantum sibi pietatis & eruditionis thesaurum per Dei gratiam comparauit, vt annos natus viginti, ab Aquilegiēsi Episcopo, ad quem diuina delatus fuit prouidentia, pastor ordinaretur Tridentinorum, quibus mira fide & constantia Euangelium Iesu Christi prædicauit, & potentiam beneficentiamque eius, miraculis in Christi nomine designatis commendauit. Cæcis enim visum & surdis auditum reddidit, mutorum linguas soluit, & dæmoniacos, & varijs morbis vexatos sanauit. Præterea stylum in hæreses strinxit, & hæreticos, vt synceritatem doctrinæ Apostolicæ plene assereret, & purgatam Ecclesiæ Christo contraderet. Extant hodie quinque eius libri contra Eutychen: non extant, quorum in quinto libro meminit. Ait enim se libros aliquot composuisse de Conciliorum decretis, & nominum religiosa nouitate, contra Sabellium, Fotinum, & Arrium. Porrò cùm diuinæ bonitati iam visum esset fidelem seruum in gaudium Domini sui introducere, placuit, ipsum priùs martyrij quoque corona decorare. Quemadmodùm itaque hæreses constanter impugnarât, ità idololatriam nefariam funditùs extirpatam cupiebat. Prostabat autem in valle illa quæ flumen Sarcham fundit, Saturni æreum simulacrum, quod incolæ homines feri & agrestes, magna religione venerabantur. In hanc itaque serendi Euangelici seminis gratia profectus Vigilius Raudenam, fratribus germanis Claudiano & Maiorano, Iuliano itèm presbytero comitibus, peruenit, ac protinùs in ipsum idolum incidit. Zelo itaque Dei exæstuans, spiritu lætus ac alacer, Saturnum aggreditur, ac spurcum idolum deijcit, frangit, & in præterfluentem conijcit, vt turpissimæ rei vel memoria apud posteros interiret, solius autem Domini nomen sanctificaretur & regnaret. Mox verò in basim seu fulcrum deiecti idoli residens vir Dei, verbum Domini illis, qui eius facinoris spectatores fuerant, prædicare cœpit, testificans salutem veram non aliundè vel sperandam vel petendam esse, quàm à Iesu Christo, Dei & hominis filio. Cæterùm barbari & impij idololatræ, deum & religionem suam contumelia affectum putantes, concurrunt, & seruum Christi, animam suam Patri commendantem, lapidibus sternunt, obtegunt atque collidunt, anno ætatis suæ quadragesimo, Episcopatûs vigesimo.

16. Iunij. — Parentes & patria sancti Vigilij. — Creatur Tridentinus Episcopus. — Miracula eius. — Libri 5. — Confringit Saturni simulacrum. — Lapidibus obruitur.

Floruisse videtur sub Imperatore Anastasio: quo tempore & Gelasius Antistes Romanus, & Fulgentius Apher claruêre, circiter annum Domini 500.

MARTYRIVM SANCTI ZOYLI CORDVBENSIS, VT HABETVR IN LVCII MARINEI SICVLI, *Regij historiographi, de rebus Hispaniæ libro quinto.*

Iunij 27.

Parentes & patria S. Zoyli martyris.

BEATISSIMVS martyr Zoylus, parentibus clarissimis Cordubensibus progenitus, ab infantia Christianus, cùm esset adolescẽs, & publicè Christum confiteretur, subitò à paganis arreptus, ad prætorium cuiusdam iudicis præsentatus est: atque ab ipso vt ad culturam dæmonum rediret, diù est exhortatus. Qui dum multa dierum spatia, tam sermonibus quàm muneribus admonitus esset, in cœmeterio præfatæ ciuitatis, cum peregrinorum corporibus est sepultus, nè aliquandò à Christianis cognosceretur, & digna veneratione coleretur. Sed cùm Christo donante pax Ecclesiæ dedita esset temporibus Regis Sisebuti, quidam vir nobilis de Gothorum propagine clarus, Agapitus nomine, ex laico vitam appetens monachi, sic ad summum sacerdotium electus est. Et quoniam pro amore Christi sæculum dimiserat, non distulit illum fraudare bonis suis. Cùm corpus suum ieiunijs maceratum in stramine reclinaret, per quietem noctis ostensum est ei, quo loco corpus prædicti martyris iaceret: & quo nomine vocaretur, & pro cuius amore capite plexus esset. Qui manè facto, congregatis fratribus & vulgi multitudine, quæ viderat indicauit, atque eum omnibus Christianis ad ostensum sibi locum sine mora perrexit. Ad quem perueniens, rastrum manu arripiens effodere cœpit, quousquè ad corpus beatissimi martyris, sicut à paganis fuerat absconditum, Deo iuuante peruenit. Quo quidem inuento, gaudio magno repleti sunt omnes. Præfatus denique Episcopus, præ amoris magnitudine, cùm corpus beati Zoyli demulceret osculis, atque indignum se iudicans, vt manibus suis tanti viri tangeret reliquias, subitò, osculando crebriùs, caruit primorum dentium adiutorio. Quos ab oris officio, vt minutos esse conspexit, in sarcophago, vbi viri corpus humatum fuerat, proiecit. Peracto inuentionis obsequio, sequenti nocte per visum S. Zoylus ità affatus est ei: Cur me sæpiùs osculando verberâsti? iam pro eis quæ à me poposceras intercedens à Domino Iesu Christo impetrâsti, & nunc certus esto, quia dimissa tibi sunt peccata.

Sepultura eius inter peregrinos.

Corporis eius inuentio.

Deuotio priscorũ erga sanctas reliquias.

SOPHRONII PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANI, DE LABORIBVS, CERTAMINIBVS, ET PEREgrinationibus *Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. Habetur tomo 2. Bibliothecæ sanctorum Patrum Margarini de la Bigne S. Theolog. Doctoris Parisiensis.*

Iunij 29.

PETRVS genere fuit Hebræus, habitabat in Galilæa, regione Palæstinæ, patria eius Bethsaida. Simeonem iustum, qui Christum in vlnis tenuit, compatriotam habuit. Pater Petri Ionas, fuit temporibus Hircani, qui aures suas cum regno (id actitante fratre) amisit. Frater Petri Andreas. Cepitque vxorem Petrus filiam Aristoboli, fratris beati Barnabæ Apostoli, ex qua suscepit filium & filiam. Andreas cælibem ducens vitam, præcursoris Domini factus est discipulus. Petrus negocijs intendebat, vt qui vxori, familiæ, ac patris senio prouidebat. A Christo, Petrus, ob mentis firmitudinem appellatur. Super fluctus maris tanquàm incorporeus ambulat. Transfigurationis Domini inspector vocem primam audiuit.

Matth. 16. Matth. 14. Matth. 17.

Non

Non exasperari contra peccatores eruditur, illique mundi procuratio commit- Mat. 9. Luc. 5.
titur & traduntur cælestium thesaurorũ claues. Super cœtum Apostolorum con- Iohan 21.
stitutus est. Mathiam sufficit in Apostolatum. Non solum miraculorum magni- Matth. 16.
tudine, sed & verborum efficacia auditores, vxorem habens, ad fidem Christi rapie- Act. 1.
bat: constituitq; 1000. virorum Ecclesiam. Ananiam & vxorẽ sola increpatione Act. 5.
prostrauit. In Lidda Aeneam paralyticum sanat. In Ioppe Dorcadam suscitat. In
Cæsarea, Cornelium centurionem, cum sua tota familia ad Christum vocat, bapti- Act. 10.
zat: Spiritu sancto implet, lintheum videt, vt portam fidei, per reuelationem gen-
tibus aperiat.

Ab Herode Agrippa duabus catenis vinctus, & traditus quaternionibus militum, carceri mãcipatus soluitur ab Angelo. Occasione perfidiæ Simonis magi, Syriam discurrit, adhuc a.. em & Pontum, Asiam, & Galatiam, & vbique seminando verbum vitæ, Romam peruenit. Sidone, Berytih Bilbi Episcopos ex his qui cum comitabantur duos ordinauit. Apud Tripolim Phœniciæ, Marcum hospitem suum, Antiochiæ, Antaradi, Acadi, Balneis, & Peltæ, Ga...æ, & Laodiciæ. Martianum in Syracusa Siciliç, Brancatium Taurominij, Thianum in Cappadociæ, Ancyrę Gallaciæ, vbi & suscitat mortuum, in Ponto Sinope, Mystico Hellespontis, Gauiræ Paphlagonum, Claudiopoli, Honoriadis, Nicomediæ, Bithyniæ, Neeçæ: & ex prima profectione sua in Cæsaream per Cappadociam & Syriam (tertio iam anno vocationis elapso) rediit Hierosolymam. Deindè rursùm per Antiochiam & Nicomediam, vbi Prochorum præfecit in Episcopum: tum demum Romam peruenit, ibiq; cum Paulo Apostolo 30. Neronis anno passus est. Vide Tertullianum vbi ait, mortis Petri & Pauli mentionem in annalibus haberi.

D. Petrus Romam venit

S. Petri Romę passus.

BEATI PETRI DAMIANI EPISCOPI OSTIENSIS SERMO DE SANCTO PETRO APOSTOLO. *Habetur octauo T... Aloysij.*

ADOLESCENTVLAE dilexerunt te nimis. Petrus Apostolus Apostolorum princeps, & principũ primus, hodiernam diem nobis reddidit clariorem. Sacra profecto dies, quia sacratissimo homini consecrata, & illius assignata præconijs, quem conuentus Angelicus non mediocriter reueretur. Vnus est enim, quem nobilitant singularis primatus insignia, clauicularius regni, cælorum lingua, fidei fundamẽtum. Consummatus honor, & dignatio gloriosa, hominem in terris positum cælis imperitare, & inter Angelorum choros iudiciariæ potestatis exercere virtutem. Sedet dominator Dominus inter agmina lucidiori luce fulgentia, & de Thronis ad Cherubin transuolans, v...s sessionarias intermutat. Quamobrẽ admiranda quidem sessionum mutatio, longeque rationis humanæ superducta conspectibus, cùm modò Thronos, modò Cherubin insedisse legatur. Et licet assistant Angeli Præsidentis imperium expectantes, & Administratorij spiritus assignata sibi ministeria sortiantur: nullus tamen eorum ligandi atque soluendi possidet potestatem. Adest Petrus, & ad eius arbitrium orbis vniuersitas soluitur & ligatur, & præcedit Petri sententia sententiam Redemptoris: quia non quod Christus, hoc ligat Petrus, sed quod Petrus, hoc ligat Christus, ipso idipsum attestante. Quodcunque, inquit, ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis.

29. Iunij. Cant. 1.

Ecce quomodo beatus Petrus nobilitatus est singularis primatus insignijs

Ad Petri arbitriũ orbis vniuersitas soluitur & ligatur. Matth. 16.

O quàm potens dignitas, quàm digna potentia. Iudicat Petrus, & Petri iudicia confirmat Omnipotens, & cum in manu Petri, manu Altissimi solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. Quid est, quod Angelorum & hominum ag... c..l.sis, solus Petrus in consortium diuinæ maiestatis, & cum Domino residet præsidente? Dulce colloquium, sancta conuersatio: consi... spec ale Petri & ..ci... secretorum indifferentia mortalem hominem Deo copulat, & counit. Non ergo mirum, si ardentiori affectu diligit Saluatorem

Petrus Apoſtolus,cùm ſingularis amor refuſus ſit in eum,vt & ſingulariter d[illegible] & ſpecialiter diligatur. Anima eius vna eſt de adoleſcentulis,quæ dile[illegible] cum nimis. Puerilis ætas nondùm amori congruit,ſenilis de[illegible] ab amore. Puer eſt [illegible] nondùm æternis ſtudere cœpit. ſenex eſt, qui cœperat, ſed dimiſit. Vt oſq[illegible]

Vt Dominũ dilexerit ſanctus Petrus Apoſtolus.

tur ille ſummus amator excludit, & à maieſtate ſuæ dilectionis e[illegible]mat. So[illegible] adoleſcentia ardentiſſimis ignibus incandeſcens, ce[illegible]pticum amorem non r[illegible] cipit, ſed ardorem ſibi vendicat copioſum. Inter adoleſcen[illegible]ulas [illegible], an[illegible] videlicet electorum, quæ cæleſti ſponſo dilectionem prom[illegible]ferunt & fidem, iſta

Matth.14.

ſola dilexit ardentiùs, & amoris impatiens ait Domine ſi tu es, iube me ve[illegible]e ad te ſuper aquas. Non timuit ſingularem elementi moleſtiam,& pela[illegible] vndoſitas affectum Apoſtoli retinere non potuit. Sed quid eſt quod d[illegible]it, Nimis, cùm nimis ille diligi non poſſit, qui toto corde, tota anima, totis viribus præci[illegible]tur diligendus?

Tres gradus amoris Dei. quorum primus eſt ama re dulciter.

Tres ſunt gradus in amore Dei, quorum alterum ſine altero conſcendere aut parum valet, aut nihil. Cucurrit eos Apoſtolus pede velociori, donec [illegible] mitate repoſitus, ad cæleſte palatium euolaret. Amandus enim eſt Deu[illegible] ſapiẽter, & fortiter. Sed iam videamus, quid ſit dulciter amare Deum. Dul[illegible] eſt, & dulciter diligi debet, qui multitudinem dulcedinis ſuæ vel a[illegible]tibu[illegible] mẽtibus ſe miniſtrare non ceſſat. Amatur in dulcedine, cum amatur in carne, [illegible] neſcimus niſi Chriſtum Ieſum, & hunc Crucifixum, cùm tota carnis eius freq[illegible] freque[illegible]ti memoria retinetur, & oſſa noſtra medul[illegible]s concutit tantæ [illegible] nis dignatio. Cùm enim recordamur Regem gloriæ paruuli vagientis [illegible] miſerias, pannorum vilium vilitate deuolui, fatigatum ex itinere reſidere, ph[illegible] orum opprobria, conuitia Iudæorum aure patiẽtiſſima pertranſire, nu[illegible] compungi debemus ad tantæ pietatis intuitum? Conſidera Filium V[illegible] ſputis, liuidum plagis, clauis confixum. Attende Rectorem cæli ſtant[illegible] m in C[illegible]

Eſa.53.

pallidum morte, carne d[illegible]formem. Ne pertranſeas Dominũ Angelor[illegible] opprobrium hominum, virum dolorum & ſcientem infirmitates, v[illegible]rum pe[illegible] ſum à Deo & humiliatum, virum [illegible]eproſum & omnibus expoſitum d[illegible]. Hæc recordatio ſuccendit cor, pectus adurit, interiora depaſcitur. Tal[illegible] men[illegible] elicit lachrymas, ſuffundit oculos, vultus humectat.

Circa hunc ferè gradum obuoluitur omnis religioſorum inſtiti[illegible] in terris eſt, quæ poſſit hunc tranſire profectum. Adſtat enim orantibus [illegible] naſcentis Dei, vel pendentis in Cruce, tenerique mentis affectum i[illegible] ctio, & ad vlteriora vix permittit excurrere. In hoc gradu Petrus i[illegible] ſtebat, cùm carnem & cõuerſationem Ieſu Chriſti t[illegible]nerrimè diligen[illegible]

Matth.16.

etiam à ſaluatione generis humani retraheret, dicens: Propitius eſto, Do[illegible] ipſi, ne fiat hoc. Cui Dominus: Vade, inquit, poſt me, ſatana, quia non [illegible]

Dulciter diligere, id eſt ex corde.

ſunt, culpans conſilium, non affectum. Diligebat enim dulciter, non [illegible] enter. Quomodò enim ſapienter, qui mundi redemptionem & D[illegible] nitebatur excludere? Se[illegible] ſuccend[illegible]t cor eius familiari[illegible]as dulcio[illegible] Redemptoris abſentia pati non poterat benignitas diligentis. Hi dil[illegible] ex toto corde, cùm in corde hominis affectus & dulcedo inhab[illegible] hominis amoris du[illegible]cedinem perſeueranti ſtabilitate cuſtodiat. V[illegible] vſus obtinuit, vt cùm aliquem ab aliquo vehemẽter amari conſpic[illegible] Ex corde d[illegible]ligit [illegible]m: quem ſcilicet amat, & ſequitur.

Grad[9] ſecũdus, diligere ſapienter.

Secundus eſt, diligere ſapienter. Gradus iſte multæ altitudinis eſt & [illegible] ficil[illegible]pollicetur aſcenſum. Non autem euadit ad cacumen eius, [illegible] dior, & quæ mundi hui[illegible] ſapi[illegible] ſupe[illegible]uolat Ange[illegible] N[illegible] tendit hic naſcentis, vel itinerantis Dei cumulata deuotio, ſed Verbum [illegible] pio apud Deum. Recordare F[illegible]um Dei cum Patre o[illegible] fabricant[illegible] Angelos, elementa [illegible] d[illegible]po[illegible] mundum, omnia gubernant[illegible] cognoſce quàm excel[illegible]ior ſit iſta cognitio, quàm illa. Intuere ineffa[illegible] ge[illegible]uram, & [illegible] non di[illegible] um, & tunc in[illegible] quanta diff[illegible] natiuitat[illegible]ranque di[illegible] [illegible] gloria, ali[illegible] in miſeria, aliud æqual[illegible] Deo, al[illegible] A[illegible] Hæ[illegible] [illegible] illius [illegible] ſubl[illegible] ſplendorẽ, vbi lumen [illegible]idetur in lumine, & [illegible]

sed imperans demonstratur. Felix anima, quæ fęculentæ carnis superata materia, in huius sapientiæ lumine requiescit. Vis videre Paulum, quomodò à primo gradu ad secundum ascenderit? Cùm dixisset, Mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi: scripsit alio loco: Et si noueramus Christum secundùm carnem, sed nunc iam non nouimus. Hic affectus sapientiæ sedet in anima, quæ sola rationis capax est, incorporeumque & incircunscriptum spiritum indefessa meditatione prospectat. Hic diligitur Deus ex tota anima, id est ex tota sapientia, qui priùs ex toto corde, id est ex dulcedine diligebatur.

Gal. 6. *2. Cor. 5.* *Sapiẽter diligere, id est, ex anima.*

Tertius gradus est amare fortiter, id est ex omnibus viribus. Fortiter diligit, qui, cùm necesse fuerit, pro Saluatoris fide corpus & animam tormentis exponit. Hic est fructus operis, laboris consummatio, probatio dilectionis. De gradu enim dulcedinis ad sapientiæ gradum ascenderat Apostolus Petrus, cùm diceret: Animam meam pono pro te. Nihil sapientius, neque fortius, quàm Animam meam pono pro te: nil insipientius, neque debilius, quàm Neque scio, neq; noui quid dicas. Profectò iam diligebat dulciter, iam sapiẽter, sed vtrunque perdidit, cùm fortiter non dilexit, cùm ad vocem mulierculæ Dominum & Magistrum suum celeriter abnegauit. Sed cùm mori pro Christo disposuit, dilexit nimìs: quia maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Affixus Cruci à fide separari non potuit. Vides ergò, quomodò tres gradus isti trinæ legis dilectioni conueniant. Itaque amemus dulciter, sapienter, & fortiter, vt ad Magistrum Petri, Petri intercessione peruenire valeamus, qui est benedictus in secula, Amen.

Tertius gradus, diligere fortiter. *Matth. 26.* *Iohan 15.* *Fortiter diligere, est animã pro Christo ponere.*

EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTIS APOSTOLIS PETRO ET PAVLO.

Habetur vt suprà 8. Tomo Aloysij.

Hodierna dies, dilectissimi, clara est & solennis, vniuersamq́ue creaturam suo lumine sanctificat, & infundit. Non enim est ignota festiuitas, vel alicuius obscuritatis tenebris offuscata, sed ab ortu solis vsque ad occasum toti cognita mundo, ipsis etiam cælis clara luce relucens. Duo enim Apostolorum principes, Ecclesiæ luminaria, martyres summi, legis doctores, amici sponsi, oculi sponsæ, pastores gregis, mundi custodes, hodierna die cælestia regna felici martyrio conscenderunt, alter princeps regni cælorum, alter raptus ad tertium cælum: alter Iudæis prælatus, alter gentibus datus: in vita socij, consortes in morte, in corona pares, æquales in gloria, iudices orbis, Domini confessores.

Sanctorum Apostolorũ Petri & Pauli festiuitas solẽnis, toti cognita mũdo.

Admiranda prorsùs dispositio Redemptoris, & iudicia Dei abyssus multa, cùm illos Ecclesiæ suæ præfecit, qui sic criminaliter lapsi sunt, vt in peccatorum fluctus absorberentur. Cùm intueor Petrum, quem ipsa manus omnipotentis regni cælestis clauibus inuestit, cui Pater reuelauit Filij maiestatem, super quem fundatur Ecclesia, cui potestas ligandi & soluendi conceditur, qui cælos claudit & aperit, quod Cherubin & Seraphin habere non legitur, vehementer admiror. Rursùs cum reflecto oculos, & eundem Petrũm video à longè sequi Saluatorem, & ad vnius ancillæ vocem detestari, & iurare, Quia non noui hominem, ipsumque quem Dei Filium confessus fuerat, trepida fugatione relinquere, timore concutior, dicens mecum: Quis cognouit sensum Domini? Cùm respicio Paulum spirare minas & cædes in discipulos Domini, vinctos ducere, damnare morti, & in corpus Ecclesiæ tota debacchatione sæuire, intra memetipsum contremo, dicens: Nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit. Cum respiro desupèr, & video vas electionis portare nomen Christi coram gentibus, & Regibus, & filijs Israel, ad tertij cæli secreta [illegible], & audire arcana verba, quæ non licet homini loqui, & in [illegible] Tri[illegible] oculos figere clariores, gaudeo, dicens: Hic est vir, qui non est derelictus à Domino. Quid est, quòd sic labuntur, qui præficiuntur Ecclesiæ? [illegible] onens omnia, hæc ideò fecit, vt in seipsis prædicti Principes discerent, q[illegible] misereri deberent.

Psal. 35. *Matth. 16.* *Matth. 26.* *Luc. 22.* *Rom. 11.* *Act. 9.* *Eccles. 9.* *2. Cor. 12.* *Cur Principes Ecclesię frequenter labantur.*

Huius virtutem misericordię pręsens capitulum demonstrare conatur. Isti sunt,

 inquit,

Apoc.11. inquit, duæ oliuæ. Digna prorsus comparatio o[illegible]uæ ad Apo[illegible]
or est inuenta. Arbor enim ista semper viridis est, & i[illegible]lum [illegible]
Olei quatuor proprietates. liquorem effundit, sine quo nec r[illegible]ia, nec sacerdotalis consta[illegible]
autem quatuor habet, supernatat omnibus liquoribus, i[illegible]
Cuicunque enim liquori oleum superponas, statim fi[illegible] superioris [illegible]
potestatem: ità & misericordia Dei omnibus eius operibus præse[illegible]
Psal.144. testante, qui dicit: Mi[illegible]ationes eius super omnia opera [illegible]s. M[illegible]
Psal.58. ricors, patiens, mitis corde, & suauis vulneribus, Dominu[illegible] prædicatur. [illegible]
iustus, sed nunquàm multùm iustus leg[illegible]tur in scriptura, sicut multum [illegible]
Vis videre quomodò di[illegible]cipuli sequ[illegible]r Do[illegible], & Magistrum [illegible]
quantus pietatis affectus Apostolorum pr[illegible]e infu[illegible] quando [illegible]
Act.9. runt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes tunicas & vestes, quas [illegible]
Dorcas. Circundatur multitudine pauperum Apostolorum princep[illegible]
lachrymosis concutitur viduar[illegible]m, Apostol[illegible]que pectus irrump[illegible]
multitudo. Orat Apostolus ante vul[illegible]um gloriæ coram Domino [illegible]
suscitatur mulier, & miseris redditur misericordiæ propinatrix. Hæc [illegible]
Act.14. facit Petrum ab Hierusalem in Antiochiā cu[illegible]ere, ab Ant[illegible]ocha [illegible]
prædicare verbum Dei, subuenire peccato[illegible]ous, peccati[illegible] parcere, [illegible]
superexaltare iudicio. Adspice & Paulum, & intellige quàm dulcio[illegible]
diæ cumulata benignitas totam Apostoli mentem vera compassio[illegible]
2 Cor.11. Quis infi[illegible]matur, inquit, & ego non infirmor? Doleo, inq[illegible]t, & [illegible]
[illegible] qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. Beata anima, quæ o[illegible]
[illegible] rias suas fecerat, vt omnes lucrifaceret. Hoc affectu nauigat mare, cu[illegible]
[illegible] [illegible]alem, lapidatur, verberatur, affligitur [illegible]ndè currit ad Ephesios, Cor[illegible]
circuit Colossenses, Philippenses v[illegible]itar, reuertitur ad Romanos, m[illegible]
spargit, vbique diffundit pietatem, & cælestium seminat semina gaud[illegible]
nis e[illegible]go, quia sicut oleum omnibus liquoribus antecellit, sic & Apost[illegible]
omnibus eorum virtutibus antefertur.

Illuminat oleum, illuminant & Apostoli. Recole actus Apostolo[illegible]
Act.5. quanta luce fulgurat Apostolus Petrus. In plateis, ait scriptura, po[illegible]
mi in lectulis, vt veniente Petro, saltem vm[illegible]us o[illegible]mbraret [illegible]
rum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Oleum in[illegible]itum, admira[illegible]
& omni sole lucidius, ad vmbram Apostoli [illegible] corporis lan[illegible]uores fu[illegible]
infirmitates, & omnem morborum [illegible]
Act.3. copiosa luminis immensitas ab ore Pe[illegible]us exi[illegible], [illegible]
Rom.15. mine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula? Respice Paulum [illegible]
peragrantem, suscitantem mortuos, subuertentem tem[illegible]la deor[illegible]
Itèm secunda. dore [illegible] lucis tot[illegible] o[illegible]is [illegible] re [illegible] cuitum. C[illegible]it Pau[illegible]
tute sermonum illumina[illegible] quæ in tenebris [illegible]int, clarus sermone, oper[illegible]
2.Tim.3. raculorum coruscatione c[illegible]rissimus. [illegible], inquit formam vest[illegible] &
non solu[illegible] qu[illegible] au[illegible] & quæ v[illegible] [illegible]
fide[illegible] [illegible]
Psal.76. coru[illegible]tiones tuæ, D[illegible]s, orbi terræ. Com[illegible]ota est, & contremuit terra [illegible]
Apostolorum, cu[illegible] omnem terram [illegible]
Itèm tertia proprietas. Ole[illegible]m p[illegible]sc[illegible], pa[illegible]nt & Apostoli. Epistola Petri, & sublimis [illegible]
Iohan.21. doct[illegible]na, nunquid non mirabiliter pas[illegible]it Ecclesiam Dei? Audi q[illegible]
hac i[illegible]a [illegible]astione dicat ei. Pasce, it[illegible] tertiò, oues meas. Pasce [illegible]
e[illegible]plo, pasce oratione. Pa[illegible] po[illegible] sis exhortat[illegible]
eos qui contradicunt, arguere: pasce exem[illegible]o, vt quod prædicas voc[illegible]
ple[illegible]. Pasce oratione, vt pro [illegible]lis intercedas, quorum anima [illegible]
electio[illegible]s Paulus Apostolus vide[illegible] [illegible] po[illegible] De[illegible]
1.Cor.3. ri[illegible] cu[illegible]orum. Lac, [illegible] po[illegible] d[illegible] [illegible]is, [illegible] perf[illegible]
soli[illegible] cibus est, eorum qui pro exercitat[illegible] consummatos ha[illegible]
Hebr.5. bi. [illegible] est qu[illegible]bus lacte opùs [illegible], non solido [illegible]. [illegible] Sa[illegible]
1.Cor.2. mi[illegible]os. Vi[illegible]s quo[illegible]do [illegible]
ho[illegible]ens doct[illegible]na?
Itè quarta proprietas. V[illegible] oleum, vngunt & Apostoli. An non Petrus Apostol[illegible]
1 Pet.2. dicit [illegible]s autem ge[illegible]us electum, regale sacer[illegible]o[illegible], gen[illegible] sanct[illegible]
[illegible]

tionis,& virtutes annũcietis eius,qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum? Paûlus etiam ipſe non'ne præcipit dicens: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis? Gal.6. Oliua ſemper eſt viridis,nec frigoris immenſitate percutitur: itâ & Apoſtolorum fides inconcuſſa perdurat,nec vnquàm tyrãnica rabie potuit ſuperari & ſi impulſus eſt Petrus vt caderet,non tamen cecidit, quia Dominus ſuſcepit eum. Stupefactus quidem ad momentum hæſit Apoſtolus,ſed ſtatim in virtute fidei rediit, quia reſpiciente Domino, fleuit amare: & ſi ad tempus concuſſus eſt, non tamen deijci potuit: quia ſcientia veritatis caſſari non poterat,dicens: Ego pro te rogaui, Petre, vt non deficiat fides tua. Lucæ 22. Ibidem. Hodierna enim die crucifigitur Petrus, Paulus gladiatur, & vitam ponunt pro fide Chriſti, vt non deficiat fides Chriſti. Iſti ſunt ergò duo viri oliuæ, viri habentes fidem, illuminantes patriam, paſcentes Eccleſiam, peccatores vngentes. Quod igitur ſcriptura hæc dicit; Iſti ſunt duæ oliuæ: alibi planiùs aperit, dicens: Hi ſunt viri miſericordiæ. Apoc 11. Eſi.57.

Sequitur: Et duo candelabra lucentia ante Dominum. Candelabrum tribus pedibus innititur,& in altiora conſurgens cereum ſuperportat, vt qui ingrediuntur, lumen videant: itâ & Apoſtoli tribus virtutibus innitentes,operatione,prædicatione, miraculorum coruſcatione,lumen verum Dominum Ieſum Chriſtum ingredientibus ad fidem tota claritate monſtrârunt. SS Apoſtoli duobus cãdelabris cõparantur. Et attendendum quod dicit, Ante Dominum. Hypocritæ etenim lucent, non ante Dominum,ſed ante mundum, vt videantur ab hominibus. Hypocritæ cui luceant. Apoſtoli verò luxerunt ante Dominum, ſed non ante mundum, quia ludibria & verbera experti, diuinæ maieſtati ſolummodò placere ſtuduerunt. Quòd ipſi ſint duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia, & ante Dominum, Zacharias Propheta manifeſtè his verbis innuit,dicens: Iſti ſunt duo filij olei ſplendoris, qui aſſiſtunt Dominatori vniuerſæ terræ. Zach.4. Sunt etenim filij olei, quia viri ſunt miſericordiæ. ſunt & ſplendoris, quia ſunt candelabra lucentia: lucent ante Dominum, quia aſſiſtunt Dominatori vniuerſæ terræ. Sequitur: Habent poteſtatem claudere cælum nubibus. Serenitas cæli nubibus impeditur, nè videatur, & diuinitatis contemplatio peccatis noſtris clauditur, nè videatur Deus, Propheta teſtante, qui dicit: Oppoſuiſti nubem, nè tranſeat oratio. Thren.3. Nubes opponitur, nè oratio tranſeat, cùm peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum. Habent poteſtatem claudere cælum nubibus, id eſt peccatoribus, & portas eius fidelibus aperire. Egregia huius loci expoſitio. Mira res, & omni ſtupore digniſſima, ad hominum linguam claudi & aperiri cæleſtium palatia manſionum. Amen.

VITA S. THEOBALDI PRESBYTERI, EREMITAE ET CONFESSORIS, A QVODAM EIVS

contemporaneo fideliter conſcripta, quam ex MS. codice excerptam huic adiecimus Tomo.

PROLOGVS AVTHORIS.

ANtiquos dominos & bellicoſos gentium victores, vel ciuitatum conditores nouimus loquacium poëtarum præconijs, vt itâ dicam, ad ſydera tolli, & longiſſimis annalium ſiue hiſtoriarum ambagibus ad memoriam poſterorum verbis crepitantibus audiuimus frequenter vaniſſimo ſtudio lectitando laudari. Quòd ſi laudes falſorum deorum ſeu ſuorum ſatellitum tanta efficacia verborum adornantur: cur non potiùs ad ædificationem auditorium Dei omnipotentis gratuita dona, quæ ſuis fidelibus quotidiè præſtare non deſinit, omni elegantia ſermonis prout ipſe annuerit, debemus enarrare? Verus enim propheta & Saluator mundi, dum de quinque panibus & duobus piſcibus quinque milia hominum ſatiâſſet, turbis quærentibus ſe conſtituere Regem, ait: Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ioban 6. Et poſt pauca Pater meus, inquit, vſque modò operatur: qui ſine teſtimonio bonitatis ſuæ nullum ordinem ſæculorum patitur: qui Eccleſiæ decus in patriarchis & prophetis inchoat, in apoſtolica firmitate ſolidat, in martyrum victoria coronat, in confeſſorum Attẽde quibus columnis Eccleſia Dei ſuſtinetur.

fessorum mundiria decorat, in virginum floribus c[illegible]. V[illegible]
modo operatur qui Ecclesiam suam, in bello rosis [illegible], & [illegible]
Vndè ipsa Ecclesia, sponsa scilicet Dei, amoris telo vulnerata, [illegible]
[illegible] 2. bus ait: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. [illegible]
quippè tenera virtus inchoantium, per [illegible] o[illegible]
Cur ecclesia Dei fulciri floribus & stipari malis appetat. designatur. Ecclesia ergò fulciri se floribus postulat, quia infirm[illegible]
choantium virtutem prædicari [illegible] p[illegible]r. Stipari mal[illegible] appe[illegible]
mira facta fidelibus imitanda proponit. Igitur ne studiosis autes a[illegible]
cunlocutione verborum [illegible] offendamus, simpliciter ac fideliter, prout [illegible]
cesseri[illegible], cur ità prælibauimus, aperiamus.

INCIPIT VITA.

Iunij 30. Cap. 1. Parentes S. Theobaldi qui fuerint.

IGITVR Theobaldus bonæ indolis vir [illegible] rum, patre Arnulpho, matre verò [illegible] o[illegible] torio Senonensi, castello autem P[illegible] o[illegible] vt ita dicam, e[illegible]. Parē[illegible] u[illegible] nobilibus, verùm etiam clari[illegible] tuit. Cuius [illegible] à sancto T[illegible] Episcopo procul dubio veracium famul[illegible] latione, & quod [illegible]ius est, mar[illegible] assertione prænunciatam compe[illegible]s. [illegible] sul auunculus auiæ sancti Theobaldi [illegible] dem æquiuoci nominis voc[illegible] dum aliquandò colloquium haberet cum matre dominæ G[illegible] genitricis, inter cætera ait: O generosa parens gaude & lætare, quia [illegible] mater, quæ paritura est [illegible] filium, [illegible] bus n[illegible]æ [illegible]

Qualis sit futurus, à sanctis prædicitur.

nibus præeminebit, & ante Deum & homines magnus vocabitur. Huic [illegible] sagio testimonium perhibuit quædam bonæ voluntatis paupercula, q[illegible] uidam matrem beati viri con[illegible], ve[illegible] amicis [illegible] inquiens, quæ in vtero gestas filium, qui apud Deum præcipuum ob[illegible] & suorum erit gloria parentum. O decus, o d[illegible] nectarea. B[illegible] à Præsule prædicitur sancto, à paupercula, [illegible] euangelicæ viduæ c[illegible] nunciatur. vt veraciter illius credatur esse membrum, qui à pr[illegible] tus, ab angelo annunciatus, à m[illegible] cæ[illegible] ratus, à magis adoratus, brachijs senis Simeonis baiulatus, & ab A[illegible] templo e[illegible] Deus agnitus.

Cap. 2.

Redeamus ad proposit[illegible], & videamus de loco [illegible] Deinde mùm verò ponamus nomina regum vel principum, quorum [illegible] flor[illegible] & chronicæ sciꝰtiam poster[illegible] re[illegible] quanta genealogia prodierit, & ex quali [illegible] tione seculi ad volun[illegible] tatem conuersus fuerit, clarius enucleare satagamus.

Quo tempore vixerit & quæ eius fuerit patria.

Pruinum castrum, [illegible] sanctum prædiximus or[illegible] s[illegible] quondàm illius Odonis famosi Comitis Campaniæ s, c[illegible] pro[illegible] vi[illegible] fu[illegible] cla[illegible]. Viguit autem tempore [illegible] A[illegible] regis Francorum, [illegible]s Philippi. Qu[illegible] ado[illegible] at [illegible] [illegible]catus e[illegible] mundi, sed potius quicquid præceptoru[illegible] D[illegible] poterat, velut prudentissima apis i[illegible] æ [illegible] Mouebat animum adolescentis maximè c[illegible] o[illegible] extitit Ioannes & Helias, & post eos Paulus & Anton[illegible] A[illegible] eorum tenu[illegible], v[illegible] contemplat[illegible] in so[illegible]dine contubernium. His igitur & huiuscem[illegible] fac[illegible] st[illegible] ad [illegible]ione adijt que[illegible] d[illegible] ere[illegible] in quoda[illegible]

Assumit sibi instituti socium

cui c[illegible] is sui aperuit ardore[illegible] n co[illegible] m[illegible] [illegible] o con[illegible]lio, assumpto[illegible]ue Gualtero qu[illegible] n [illegible] soc[illegible] cum [illegible]s a[illegible] R[illegible] c[illegible] Theobaldus, re[illegible] p[illegible] ma[illegible], fra[illegible]bus [illegible] ne p[illegible] c[illegible] p[illegible] qua[illegible] ox [illegible] scha ac[illegible]

Frequentat sacra limina S Remigij.

c[illegible] d[illegible]o [illegible] sin[illegible] c[illegible]ate [illegible]pitati, fuissent occasione alloquendorum amico[illegible]

equis in hos[...]o [...]ctis, [...] strictim & noctu ad [...] pertentauerunt progredi. In[...]ntis vero duobus peregrinis, exuti suis optimis ac militaribus [...]tis, [...] in [...] relictis, vt ita dicam, raptis, nudis pedibus peruenerunt ad locum qui dicitur Piringo, in Teuronicorum videlicet regno. Ibi que multo tempore vo[...]tariam paupertatem pro Christi amore sustinentes, [...] labore victum [...] quæ[...]bant. Nam sicut generaliter non specialiter de Ioseph canitur in psalmo. Manus eorum in cophino seruierunt, & vsque ad vilissima ac [...] labor[...] [...] op[...]era deuoluti sunt scilicet lapides ferendo, fœnum e pratis secando, stabula curando, & maxime, vt idem simpliciter postea referebat carbones ad op[...]a fabrilia facienda, victum sibi cum paruo censu pro[...]debant. Te[...] collecto [...] quæstu, ad sepulcrum sancti Iacobi in Galicia Hispaniæ parte nudis, vt iam diximus, pedibus perrexerūt. Cumq; inde reuerterentur, d[...]us in itinere [...]na specie assumpta, per obliquu in via se prosternens, compulit virum Dei ruere. Illo Christi nomen inuocante, Crucisque signo se muniente, malignus hostis euanuit. Nec mirum, si viro Dei preparauit ca[...]m, qui Domino [...]stro Iesu Christo ausus est suadere ruinam, dicens: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Treuerensem demùm vrbem cum collega repetens, reperto ibi patre, admodum contristatus est. Romam deinde regressus desiderio videndi sepulcrum Dei, Veneriam quasi mare transiturus, expetijt.

Amabilis igitur Domini Theobaldus hac intentione Italiæ fines oberrans, tandem pe[...] ad loc[...], cu[...] vetustas Salanica nomen indidit. Per lustrato vero loco & diuina, vt credimus, dispositione, reperit saltum adeo spatiosum, & ruinas quasi vete[...] [...]bi post longinqui itineris fatigationem resedit, & à domino loci, habit[...]nis domum [...] poscens, libenter illis concedentibus impetrauit. Compacto verò paruo tugurio confidenter ibi habitare cœpit, & angelicā vitam in terris a[...]tare inchoa[...] Primum à carne & omni pinguedine se abstinuit. De[...]m ve[...] [...] & aqu[...]nodo [...] est. Ad postremum à pane & omni potu se abstinens, fructibus tantum & herbis, [...] radicibus aliquantis annis [...] vixit [...] per v[...] cilicio. Diuina igitur disp[...]ione actum est, vt profici[...]ibus meritis, o[...] eccl[...]siasticos gradus vsque ad sacerdotium an Vincentina Ecclesia adipisceretur, præsidente eiusdem ecclesiæ cathedræ Sindekerio Præsule, viro in Ecclesiasticis & secularibus negotijs strenuissimo.

Iam vero quis expl[...]cet dignè, quas cruces corpori suo sæuus persecutor induxerit, cùm quotidie crucem suam baiulādo Christum secutus fuerit, quis digne valeat enarrare? Quinquen[...]io igitur, vt eius fideles & familiares contestantur, nunquàm iacendo, sed sedendo somnum percepit, & hoc tanta peregit cautela, vt quasi tota nocte i[...] somno mansurus, diligenter pannis tegeretur. Post abscessum vero ministri sui statim exurgens, conticinij tempora in precibus & laudibus Dei, extensis manibus continuabat. Hora vero surgendi ad matutinales hymnos, vt suos lateret, ad [...] prop[...]um [...]ebatur. Illud autem stratum primò quædam arca aqualis superficiei extitit, [...] quodam lineo linteolo, & capite admoto superadditoque laneo pileo suæ peregrinationis ab æstu defensore. Demum vero, cum omnia corporis sui membra a[...] superadicto linteo [...]posuit cilicium, & pro arca vsus est quodam [...]ato & dolatili ligno. Bie[...]io [...] ex quo vir Dei iam dictum cœperat incolere locum, socius ei[...] Gualterus cum bona confessione naturæ soluit debitum &, vt credimus, conlun[...] [...]ro[...]elium.

Beato igitur Theobaldo non defuerunt tentamēta antiqui hostis, nè videretur [...] beatitudinis expers, de qua Iacobus ait: Beatus vir qui suffert tentationē [...] [...] probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus di[...]bus se. Nempe quadam nocte, ipso in statu re[...]bente, nec tamen dormiente, [...]s spiritus, magna v[...] quatiens parietem affuit, & virum Dei, ad noctur[...]ales [...] compellans, surgere hortabatur. Cumque ille [...]s his clamoribus quēdam e fratribus se vocare putaret, ad [...] eius properauit, hunc[...] [...]ato ostio, inuenit. Diabolica igitur cognita illusione, Tri[...]tatem [...]do se signo Crucis [...]auit, & cum quasi [...] corum mul[...]curibus [...] luam prostrantium discedere audiuit.

Quodam tempore [...] legatione pacis agente, dum in plaustro sed[...] apud

Vt manifestaret nobilitatem. (*sic margin*)

Margin notes: Psal. — Vexatur à diabolo. — Matth. 4. — Cap. 3. — Attende vitæ Dei... — Lectus eius qualis fuerit. — Gualterus cius socius vita defunctus. — Cap. 4. — Iacob. 1. — Signo Crucis dæmonē fugat.

Leonicum castrum flumen nouum pert[illegible]asiret, nam præ defectione pedum [illegible] valebat longiùs progredi, diabolus eum in flumen conatus est præcipi[illegible]e. [illegible] enim ex rotis plaustri [illegible]itò nusquàm c[illegible]mparuit. Tame[illegible] non præ[illegible] cus vt virum Dei aliquatenus humectaret, sed [illegible]tà à voragine fluminis, ac [illegible] pluma siue birota inhumectatus exiliuit.

Cap. 5. Hactenùs in nocte laborum vel te[illegible]tationum nar[illegible]io[illegible]s i[illegible] di[illegible]c[illegible]. N[illegible] ad ea quæ plena sunt gaudijs, sicut in di[illegible]honeste ambulantes, succinga[illegible]r. S[illegible] frequentiùs, vt veraces & cauti eius familiares, Christo teste, affirma[illegible] v[illegible] A[illegible]gelica [illegible]ic beatus [illegible] [illegible]tari, & aliq[illegible]dò in specie columbæ, aliq[illegible] cie viri, & in alijs schematibus, quæ ipse solus nouerat, spirituum super[illegible] tibus dignus fuit mulceri. Quadam die cùm sua commi[illegible]a lugeret, & mo[illegible] C[illegible] filiæ irriguum inferius & irriguum superius s[illegible]piraret, [illegible]ox ad e[illegible]m fac[illegible] flere, dimissa sunt tibi peccata tua.

Sancti Angeli eum visitant.

Iosue 15. Iudic. 1.

Eodem tempore sancti Hermagoras & Fortunatus, in quorum h[illegible] tium cellulæ habebatur consecratum, cu[illegible] magna ei claritate appar[illegible] dixerunt: Gratiam & benedictionem à Deo consequaris, qui tam [illegible] memoria huic ecclesiæ deseruis.

Eadem tempestate quidam eius minister nomine Odo nimia feb[illegible] & [illegible] ctus erat infirmitati, ità vt in promptu pu[illegible]aretur vitam exhalare. Cum [illegible] precaretur Sanctum pro se orare, primò quidem renuit, & columb[illegible] plicitate respondit. Dei voluntati contraire timeo, cuius nutu te e[illegible] cognosco. At vbi, vidit ingrauescente morbo, mortem imminere fi[illegible] dolens de eius absentia, iussit eum ferri ad ecclesiam. Cumque eo [illegible] rum sacrificia celebraret, mysterijs Christi illum participauit. Ead[illegible] h[illegible] ad cellulam suis pedibus re[illegible]jt, qui aliorum adminiculo fuerat delatus.

Odo eius minister per sacrificium Missæ sanatur.

Audientes igitur pater & mater inclytam famam beati filij, cum in[illegible] litate ad eum venerunt, eiusque visione nimiùm g[illegible] sunt. O [illegible] mis mater exuberauit, cùm gauderet [illegible]uc[illegible]tum, quem doluerat am[illegible] ter lachrymosa suspiria dubitabat penè quid mallet, quia & patri[illegible] & liberis nolebat deserere, nec ab vnicæ dilectionis [illegible]o T[illegible] separari. Tamen amor filij, immo amor Christi vicit amorem [illegible] ruptis omnibus retinaculis seculi, soli Domino Deo cum filio [illegible] sit. Fortis enim est, teste Salomone, vt mors dilectio. Pe[illegible] fi[illegible] Dei peruenit charitatem, & quæ magnam [illegible] mundo po[illegible] amplitudinem, vnius breuis cellulæ cu[illegible] filio Deo famulatura c[illegible] ne[illegible]. Cui filius cum tanta humilitate obsecutus est, vt non fac[illegible] ri. Ex hoc verbo eius obsequium port[illegible] arg[illegible]c[illegible]ari, quod nullo [illegible] nulla frigoris inclementia ingruente, [illegible] conspectu reficientis matri[illegible] cum pa[illegible]s est abesse.

Cant. 8.

Mater suo filio adhæret Deo seruitura.

Cap. 6. Biennio igitur hic beatus ant[illegible] s[illegible]m transitum ab omni tenta[illegible] ab omni pollutione carnali [illegible]uis c[illegible]e[illegible]u[illegible]is fratribus, se perhibuit in[illegible] te[illegible]po[illegible]e ità vulneribus corporis ità oblitus fuit, vt aliquando [illegible] figere, neque manum e[illegible]m ad os d[illegible]cere valeret. Su[illegible]mus e[illegible] electionis sibi aptum igne t[illegible]ulationis & lima infirmitatis, vo[illegible] pur[illegible]re, vt eum fi[illegible] rubi[illegible] inc in domo sua beatum faceret hab[illegible] magis stupendum [illegible] quod nullo genere infirmitatis, nulla def[illegible] proposito rigore ieiunij potuit flecti. Ingrauescente ergò vlcerum [illegible] & sciuit & p[illegible]t in proximo se migraturum. Cumque duodec[illegible] uerctur, ex quo patriam reliquerat, nam tribus a[illegible] peregrinatus e[illegible] in soli[illegible]ne mansit ad extrema perductus, vigore corporeo cœ[illegible] dest[illegible]. Accersito verò Petro Abbate præ omnibus sibi in amici[illegible]a [illegible]iun[illegible]o, qui ei eodem anno monach[illegible]m schema s[illegible]uerat, comme[illegible]d[illegible] tr[illegible] suosque c[illegible]lios spirituales, cum totius cremi cu[illegible]. Ante tertiu[illegible] d[illegible] [illegible]nis quinquiès [illegible] terræmotus ex[illegible]it, ex quibus q[illegible] tes, omnes verò in cellula Sancti ad[illegible]ntes senie[illegible]un[illegible]. Vndè conijciru[illegible] sta[illegible] præsentiam migranti affuisse, de quo dicitur: Qui respicit terr[illegible] trem[illegible]re. Testa[illegible] q[illegible] affuer[illegible]t, durum cu[illegible] mortis [illegible] mirum. Illi enim adhæserat, qui pro nobis peccatoribus à Iudæi[illegible] mo[illegible]

S. Theobaldus nulla aduersitate læditur.

Commendat matrem & discipulos suo Abbati.

Psal. 103.

condemnatus, peccata nostra ipse portauit, cuius liuore sanati sumus. Cumque diù in agonia desudaret, quidam e familiaribus diuinitùs, vt credo, inspiratus, quosdam è popularibus adstantes, blanda voce discedere suasit. Quibus recedentibus, viatico Dominici corporis accepto, cùm sæpiùs iterâsset: Domine miserere populo tuo, diuinis fatigatum officijs spiritum reddidit, suis plorantibus, angelis gaudentibus. Qui autem sancto corpori propiùs adstabant, testati sunt, quòd nec tenuis macula illum fuscâsset, sed quodam resurrectionis decore eius vultus niteret. Migrauit autem pridie Calendas Iulij: Indictione quarta: Henrico filio Henrici Augusto, auxiliante Domino nostro Iesu Christo, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Feliciter obdormit in Domino.

Vincentini igitur comperto sancti obitu, vnà omnes ad officium funeris ruêre, clerus, omnis plebs vrbana & rustica in vnam coiête sententiam. Armati & inermes, iuuenes & senes non solùm ab vrbe sed etiam à vicinis castris eruperunt: & magna vi solitudinem penetrantes, ab ecclesia cellulæ eius beati viri glebam sustulerunt. Residui verò, qui in ciuitate restiterant, matronæ, pueri & puellæ obuiàm sancto corpori processerunt, duobus ab vrbe milibus in loco, qui dicitur ad Curtem, vbi geruli beati corporis quieuerunt. Cap. 7.

Postera die, feria secunda, tertia die mẽsis Iulij cum magna frequentia & tripudio populorum conditum est corpus sanctum in basilica sanctæ Mariæ semper virginis, ad cuius titulum sacerdotij functus est honore. Per omnia benedictus Deus, qui facit mirabilia magna solus. Post tumulationem beati Theobaldi placuit diuinæ maiestati, annuente beata Dei genitrice Maria, cooperantibus Leontio & Carpoforo, in quorum basilica idem requiescit, mirificate sanctum suum virtutibus & miraculis.

Sepelitur in templo Mariæ genitricis Dei.

Sequuntur miracula.

Alta villa dicitur castrum ab vrbe Vincentia quinque distans milibus, vndè quædam fœmina acie oculorum damnata, dum sancti expetisset tumulum, Deo fauente luminis recepit officium.

In eadem ciuitate Vincentia quędam fœmina oculorum simili lumine priuata, dum Dei implorat misericordiam, & sancti implorat clementiam, pristinum recepit visum.

Res est manifestissima, persona nota, nomen quia in promptu est omisimus. Notus locus: castrum Prixinum dicitur, vndè alia fœmina pari infortunio capta adueniens, ad sepulcrum sancti similem adepta est medelam.

Tres cæcæ mulieres illuminãtur.

Quidam claudus gressu & membris contractus, ciuis Beneuentanus, ad sepulcrum eius clementiam Dei implorans, compagibus membrorum solidatis exiliuit.

Alia persona supradicti sexus vigore membrorum destituta, manuum atque gressuum robore dissoluta, quæ beati Theobaldi mausoleum frequentans, eius interuentu ad propria redijt, firmato gressu. Villa dicitur Castrancedrum, vbi morabatur, hanc adepta medelam.

Duo claudi curantur.

O inclyta Venetia, etiam tu experta es herilem virtutem. Nam quædam sub specie religionis, mutato habitu velata, ariditate manus fuerat debilitata: Hęc tuis illata ab oris, præsentibus populorum turbis, officium manûs recepit sancti Theobaldi meritis. Cap. 8.

Aliud miraculum.

Placuit diuinę maiestati, interuẽtu beati Theobaldi geminare miraculum, cùm eiusdem regionis indigenam cæcum puerum reduxit ad pristinam oculorum claritatem. Quod miraculum quàm celebre, quàm credibile constet, milia populi circumstantium, testantur. Et hoc etiam memorabile, quòd eadem hora vespertina scilicet à clero celsa voce modulabatur antiphona.

Aliud miraculum.

Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Ponamus aliud miraculum, quod quanuis sit ordine temporis præposterum, tamen necessariò est permutatum. Puer de Villanoua Venereus nomine, pede & brachio paralyticus, in publico & celebri conuentu fidelium (vtpotè octaua Paschæ die, & præsentia sancti corporis) gratulanter congregatorũ, dum ad eius adductus fuisset oratorium, gressus & manûs cœpit vsum, & multo fauore suorum, sospes repetijt domum. Iohan. vlt.

Paralyticus restitu tur integritati.

Quidam

Aliud miraculum.

Quidam de Nouaria ciuitate Italiæ, non quidem pro aliquo reatu, [illegible] brachio gestans circulum ferreum, peruenit ad Sancti sepulcrum. [illegible] dèm peruigilaret, & ad candelam quæ casu à candelabro ceciderat eri[illegible] ctum brachium extendisset, circulus ferreus confractus, magno t[illegible] à brachio dissiliuit.

Aliud stupendum miraculum.

Alter Thuronensis nomine Martinus, vtroq; brachio manicis ferre[illegible] post multorum sanctorum locorum circuitiones, adhuc Sancto [illegible] tudinis locum, quo isdem Beatus morabatur, peruenit, cumque pœnæ [illegible] tûs conscium reddidit, & fratricidam se esse lamentabiliter manifestauit. [illegible] ctus proposituum tum ad sepulcrum Saluatoris iter peragere [illegible] tica voce dissolutionem vnius brachij prædixit. Perrexit ergò & iuxta [illegible] verbum apud Dominicum sepulcrum vnius brachij gauisus est diss[illegible] uersus ab Hierosolymitano itinere, Beato iam ab hoc seculo tra[illegible] gnis lachrymosisque querimonijs eius expetens sarcophagum, his [illegible] eum increpare: Tu, inquiens, iussisti me ire & reuerti, ecce veni, & te [illegible] non inueni, miserere mei Sancte Dei, miserere infelicitati meæ. Sol[illegible] solare peregrinum, qui tuo iussu tantum peragraui spatium. Illo ista [illegible] & alia multa, repentè circulus ferreus à brachio cum strepitu longe [illegible] puit, adstantesque magno gaudio repleuit. Hęc quę retulimus, ab ore [illegible] res agitur, didicimus.

Cap. 9. Alij quatuor à cæcitate oculorũ curantur.

Quaternorum cæcorum generaliter exequimur illuminationem, q[illegible] senex à iam dicta ciuitate Nouaria: à Lauagno puer: tertius à Taur[illegible] tu: quarta quæ & puella à Colonia castro noscuntur aduenisse. Sed pue[illegible] bus ecclesiæ, antequàm Sancti contingeret sepulcrum, illuminari meruit. [illegible] nensis verò dum alterius existeret pedissequa, solus & pedester po[illegible] nem ad sepulcrum sancti viri, vt proposuerat, constanter arripuit iter.

Alius puer cæcus illuminatur.

Nupèr quoquè fidelibus populis celebrantibus festum Dominicæ a[illegible] multa populorum adstante frequentia & vigiliarum excubias o[illegible] liensis puer cæcus ad beati Theobaldi mausoleum, oculorum recepit [illegible]

Itẽ alij duo.

Gemini prætereà cæci, vnus de Matulino, alter de Paucilingo, cal[illegible] citatis absentes luci, dum beati viri implorarent auxilium, optat[illegible] cipere visum.

Curatur hydropicus.

Quidam hydropicus ab Axano adueniens ad eiusdem Beati vrnam [illegible] ventris humore sedato, incolumis sese recepit natiuo solo.

Duo debiles sanantur.

Duo debiles, vnus attractus genu, alter priuatus gressu, vehiculo [illegible] diurnam membrorum dissolutionem, ad sepulcrum ipsius recepere[illegible] porei firmitatem.

Conclusio Authoris.

Si volumus cuncta percurrere, verba antequàm miracula deficient. Po[illegible] metam locutioni, quia non est possibile singulatim enumerare quot [illegible] debiles vel ægroti seu varijs passionibus addicti, quot energumeni a[illegible] tumulum sunt sanitatem adepti. Testem inuoco habitatorem eius, Spiritum sanctum, me multa cognita prætermisisse, & de magna sylua [illegible] paucos ramos perstrinxisse.

IVLIVS.

VITA S. RVMOLDI ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, EDITA A VENERABILI VIRO DOMINO THEODORICO *Abbate monastery sancti Trudonis, & in eius festo pro concione, vt apparet, recitata.*

TRIVMPHALE & gloria Christianorum, miracula sunt & virtutes Sanctorum, quæ quo latiùs propagantur, eo & boni in Domino gloriantur, & mali erubescunt & cruciantur. Hoc insigne ab illa Crucis arbore natum est, in qua cùm vita mortem triumphâsset, & velut irrigata fœcundissimo aquæ & sanguinis imbre statìm extendit ramos suos à mari vsque ad mare: eosque flores edidit, quorum fructus & suauissimus sapor orbis terræ sinum impleuit. Nouit hoc ab Ortu Aegyptus & India, ab Occasu alter penè orbis Britannia cum adiacente Scotia: qui statìm vt ab illius æternitatis sole tacti sunt, illi sub vmbra eius quem desiderabant requiescere, isti ad ardorem vsque martyrij festinauerunt incalescere, & stridentia anhelantiaque verba in dulce Crucis melos didicerunt infringere. Vndè autem hoc tam latè diffusum germinarium, nisi quia in eorum cordibus coaluerant Iesu Christi amor & desiderium? Assentit in hoc Herbipolis gloriosa martyris Kiliani meritis & corpore, nec minùs prona Scotorum talium & tantorum patrum gloriosa veneratione. Columbanus Italiam, Berrinus & VVinocus illustrant occidentalem Galliam, & innumerabiles alij suis quique in locis: qui vitæ sinceritate & fidei integritate multos ad iustitiam erudiunt, & quasi stellæ fulgent in æternitate. Iulij 1. Cap. 1. Scoti Christum annũciant. S. Kilianus. S. Colũban. S. Berrinus. S. VVinoc.

Ex horum numero ex hoc orbis terræ remotissimo angulo beatus Rumoldus emicuit: de quo aliqua dicturi dum studium pietatis affectamus, minùs dicendi notam formidamus. Quo enim ore, qua facundia quis posset exponere, quem vix cogitatu sufficiat adæquare? Nè autem parentes eius & proauos omninò taceamus, ex regali quippè prosapia extitit oriundus: illustris regis Scotiæ fatus extiturus hæres eiusdem. Frustrà tamen fructûs sapor eminùs in radice quæritur, vbi gratiùs in ramo pullulando cominùs demonstratur. Hic denique sceptro regni potiturus erat, generis insignia, deliciarum commoda, præsulatûs culmina lubrica æstimauit: & vt de bonis caducis & transitorijs fortunæque fallaci subiectis ad immarcescibiles diuitias mētem adspiraret, voluntaria paupertate sacratissimus Dei seruus carnem propriam domans, mentem sinceram & solidam Creatori suo cum omni deuotione dedicauit. vt in persona eius impleretur quod scriptum est, Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Omni autem virtutis bono ab ipsa imbutus infantia, eousque prodijt, vt nihil eorum quibus Deus acquiritur intentatum relinqueret. Accessit ad religionem literarum scientia. vt quodcunque ageretur, intellectuali scripturarum sale adspergeretur. Tota insula mirabatur, sicut omni terrarum gleba fœcundior, ità sanctorum gloriosa simplicitate beatior. Hæc est illa Scotia, teste Solino, olim inhumana incolarum ritu aspero: aliâs ita pabulosa, vt pecua, interdùm nisi à pascuis arceantur, in periculum agat saties. Illic nullus anguis, auis rara, gens inhospita & bellicosa adeò vt victores hausto prius interemptorum sanguine vultus suos oblinirent. Apis ibi nulla, intantùm vt aduectos inde [illegible] res seu lapillos si quis intra aluearia sparserit, examina fauos deserant. V[illegible]rum proficiat ad quid iam in terra sua adspiraret non inueniens, de peregrè cogitat, in id se totum expedit & præparat. Romam auditu didicerat. eam, vel [illegible]dotum locorum, vel veneratione Apostolorum appetendam del[illegible]us exoccupatus, nec iam in angaria crucem Iesu gestaturus, Cap. 2. S. Rumoldus. Ex regali prosapia ortus. Regno fastidito, voluntariam paupertatē sectatur. Matth. 19. Sacris fuit literis imbutus. Solini de Scotia testimoniũ. Peregrinatio eius.

turus, in Britanniam ex more gentis [illegible] Nam [illegible] enim [illegible] quos circundant ambitione re[illegible] to qua breuissimus tra[illegible] est in Gallia [illegible] quoque [illegible] ens Iesum semper p[illegible]loquens de vita æterna, & q[illegible] sæpe etiam cum ratio posse[illegible] Sic [illegible] laborioso itinere Al[illegible] transrepat [illegible] igni naturæ vim faciens [illegible] Romani nominis vires [illegible] uolau[illegible]t. Vrbem [illegible] rem quotidie studiosa oratio[illegible] tat. Mirabat[illegible] xerant, nunc vnius Dei cu[illegible] era passione, quàm [illegible] Amplexari [illegible] triumphale [illegible] pro nomine Saluatoris sanguine [illegible] tisfac[illegible]bat & dulci [illegible] sibi in corde suo repræsentabat. [illegible] & or[illegible] ad vitalis [illegible] hominis potestate vita [illegible] prouidentia [illegible] admonetur.

Diuinitatis igitur se comm[illegible] consilio co[illegible] liam reuersus, qua se Apennini montis dors[illegible] ingressus, in eas occidentaliũ partes [illegible] rupe[illegible] vsque remittit. Locum incolæ Mach[illegible] nam & Ledonam, quæ certis temporibus [illegible] nunc accessum nunc recessum faciunt [illegible] mna vel luce a sua commutant. No[illegible] bat, cum æquè moribus & [illegible] nobili con[illegible] um florentes castitate coniugali, vt an[illegible] Abraham & [illegible] præter quod Isaac tertius aberat. H[illegible] religio[illegible] mox [illegible] hos[illegible] inducunt, co[illegible] participant ad co[illegible] trant. [illegible] felices an bo tali hospit[illegible] ad cu[illegible] ctio[illegible]. V[illegible] enim dierum soli & [illegible] arb[illegible] Ipsum prophetiæ mente conc[illegible] que benedice[illegible] tem pollicet[illegible] mi[illegible] prædicit. Accommodant fid[illegible] Rumoldum posse me[illegible] diem prædictam de priùs sterili filius n[illegible] Ille susceptum baptismate [illegible] & [illegible] vsque [illegible] adolescentem pro[illegible] omnis boni formam coaluerat. Parentes cu[illegible] fur[illegible] quotidie cogitab[illegible] obr[illegible]brat, & totam do[illegible]m ca[illegible] diem puer cum co[illegible]dos in alnei [illegible] b[illegible]pęcedit, per[illegible]um inijt [illegible] st[illegible] con[illegible] p[illegible] con[illegible]ęda coram oc[illegible] dis[illegible] interim [illegible] timor [illegible] h[illegible] ires irre[illegible] lor[illegible] præponderat & [illegible] nu[illegible] mortui sibm[illegible] fine [illegible] poss[illegible]tur. Quod a[illegible] non [illegible] Sola hæc [illegible] quo [illegible] cipiant. Euoc[illegible] homo D[illegible] c[illegible]us qua[illegible] [illegible] quatere[illegible] inc[illegible] p[illegible] latu[illegible] Mi[illegible] oculis prope ad [illegible]m puerum adspe[illegible]

Vsque [illegible] æternam [illegible] haucrat.

Romam venit.

Deuotio eius erga piam [illegible] tum loca.

De sed[illegible] [illegible]

Cap. [illegible]

[illegible] Ma[illegible]

[illegible]

Lucentum fortuitu [illegible] dictio.

Submersum [illegible] puerum [illegible] maro [illegible] sti nomini parentibus in [illegible] mem restituit.

corum puerorum miraculo. Nam ficut illi caminũ triumphauerunt abfque ignis ardore: ità & hic in contrario elemento fupergreffus eft aquas abfq; aquarum humore. Iefu bone,quid illud miraculi,quid illud fuit gaudij? Vbi nunc mors victoria tua? vbi nunc mors ftimulus tuus? Eccè non folùm nofter Chriftus, fed & qui funt Chrifti,in nomine eius tibi imperāt:tu obaudis,ipfi fpoliant. Gratias illi,cuius gratuita adoptione homines facti funt dij. Rediuiuus puer parentibus immo à parentibus Rumoldo redditur: donaria auri,argenti,totiusque fupellectilis addun- tur. Veftra, ille refpōdet,vobis fint: caduca enim afpernamur,nè cum cadentibus in præceps labamur. Aut quę nobis cum iftis conuentio,quorum iam totus in cælis actus & intentio? Vt tamen fatisfaciatis aduenę veftro,deferta paludis huius nobis dari obfecro,nō vt alieno delectemur fundo, fed vt labore noftro inibi feruorum Dei proficiat manfio. Nec magnũ id effe debet,fi veftra metamus carnalia,qui feminauimus fpiritalia. Fauet ftatim Comes,quod petebatur ex voto offert: teftamētalis confcribitur pagina adftipulatione fubnixa. Nomen loco Vlmus: ob vlmorum illic luxuriantium copiam. Adunantur illic Deo militantium copiæ: accrefcunt omnia,quę ad vfus pertinēr ecclefię vfq; ad confummati operis fummam. Ille ipfe pofthumus Libertus inibi adolefcit & eruditur, poftremò fub tāto patre Dominico gregi pręficitur: poftea perfequendus & proprij cruoris laurea coronandus. Ea enim rempeftare,qua Scytharũ furor excanduit, & de vagina Daciæ Getharũ gladius erepfit,omnibus ab ipfa maritima ora vfq; ad Agrippinẽfem Coloniam vaftatis & incenfis,hic homo Dei occafione euadendi periculi in Hafbaniam fe tranftulit: quem profecutum & captum effera gens ante ipfam S. Trudonis aram fecerunt Deo victimam. Corpus eius, vt aiunt, (veri enim periculum ad me non recipio) illic fepultum: de loco autem fepulcri non ambigua fententia eft.

Vita infans. *Munera refpuit.* *Extruendo monafterio locum impetrat.* *Scythæ & Dani loca maritima Coloniam vfque vaftārunt.* *S. Libertus occifus a Danis.*

Inuidia interim recrudefcit diaboli,nouos cœtus cernentis quotidie adunari,fe impigrè impugnari, interdùm etiā fuperari: inficit nota pefte duos quondàm fancti viri comites, qui folum aliquādo gradientem & ex more pfalmos ruminantem ex aduerfo lethali vulnere excipiunt, fpe adipifcendæ pecuniæ quam folitus effet circunferre. Miferi profectò & proditoris Iudę digniffimi laqueo:qui dum vaniffimum fequuntur quęftũ & turpe lucrum,tanti tamq; religiofi facerdotis incurrunt magiftricidium. Pręterea factũ volentes palliare,fceleri crimen addunt, raptumq; facratiffimũ corpus pręterlabentibus vndis inijciunt: regreffi,mendaciorum folijs rem geftam cooperiunt,fruftrà ramen. Pifcatoribus enim noctu circa negocia pattito labore occupatis lux cęleftis incanduit, & quo loco facratiffimũ illud corpus delitefcebat,fuperfufis luminarijs apparuit. Perterriti homines, & nihil per fe præfumentes,Comitem adeunt,nouitatem rei patefaciunt: prodigium aliquod id fibi videri perfuadent & promittunt. * Odo fociũ fe pręftat nauigij, folitoq; iocūdatus luminariorũ miraculo,iactis retibus nobilem pifcaturam haurit,& facratiffimum illud funus cum iubilo ad terram trahit. Impofitum vehiculo quo nunc requiefcit loco deportat, & fepulturam celebri fumptu curat: nec defuit digitus Dei,operatus ftatim ad glebam militis fui.

Cap. 4. *A fuis comitibus trucidatus occiditur.* *Diuino lumine pifcatoribus facrũ corpus defignatur.* ** al. Ado*

Cęterùm Carolo Romę à Iohanne Papa in Imperatorem confecrato,ira Dei refpondentis peccatis populi fui, Nortmāni adiunctis fibi Danis Franciam & Lotharingiam peruagantur:fines pręcipuè Morinorũ,Menapiorum & Brachbatenfium, omnemq; circa Scaldum flumen terram ferro & igni deuaftāt. Indè Vbal fluuium ingreffi,totam Batuam,palatium etiam Neomagi incendunt. Eodẽ anno Godefridus & Sigefridus reges Nortmannorũ cum inæftimabili multitudine iuxta Mofam in loco Hafton confidentes,Leodium, Traiectum, Tungros, fancti Trudonis, Coloniam,& Bunnam cum adiacentibus prouincijs & caftellis comburunt. Aquis in palatio equos ftabulantes,oppidũ & regiam domum incendunt. Ad hęc illa Hugo filius Lotharij regis ex Vbaldrada pellice in Lotharingia & Bofo tyrannizabant in Burgundia. At nè Chronicum magis videar texere quàm cœptum opus profequi hoc tali bellorum incendio per decem & octo annos totos orbem ardente, iuxta prophetam nec recubili pedum fuorum Domini vs in multitudine iræ ue recordaretur, ecclefia tamen huius martyris noftri illæfa permanfit, nec quicquam tale effera gens adu[illegible] potuit,aut præfumpfit Ad quam gratia prędę quidam ex eis cùm acceffiffent,& fuper pofitum campanarij, quod vulgus gallum propter fimilitudinem formæ, nos aurarium propter obferuantiam vocamus auræ, rapere

Cap. 5. *Carolus Craffus hic fuit.* *Nortmanni atque Dani Franciā &c. vaftant.* *Thren 2.* *Ecclefia S. Rumoldi, omnibus [illegible] illæfa permanfit.*

 præfume-

præsumeret, lapsum faci[illegible] dignitasque ra[illegible] [illegible]
Prouerb. 19. iuxta Salomonem pestilente flagellato, [illegible]
[illegible] cæteris omnibus disciplinæ fuit commonitorium.

Cap. 6. Miracula. Vt reliqua prosequamur, vel id in hoc sancto nostro [illegible] dum est. quod circa supplices suos hanc velut maternam [illegible] nis quoque togatus se quasi obuium præparet. Mulier matricularia [illegible] Gerlingis nomine, pia deuotione ecclesiæ eius adhæserat: [illegible] officium habebat. Pro sequendarum horarum die solenni, noctu [illegible] monitorem. Assueta domesticas parietes subrepere vulpecula, [illegible] prædam impune asportat, maiora præsumit: in gallum totum negocium [illegible] nec labendo pennâ volatilem, nec rependo fas erat adspirare ad trabem [illegible] nem nota vsa fraude, parat insidias, subintrat latebras, cùm interim [illegible] per bo gressu limen calcatem de post ostium bestiola aggreditur, inuadit [illegible] prelsum dête velut triûphans asportat, tum filuę se reddit. Accurrit [illegible] diori impedita gressu, vno & altero conatu frustrà côsumpto, rotu[illegible] lam in Sanctû retorquet & causando deficit. Quid, ait, mihi & tibi? Aut mihi [illegible] tur gallus, aut matutinis careat Rumoldus. Nulla mora, redit bestiola & [illegible] prędam quodâ suffulo pudore coram oculis mirantiû deponit viuam. [illegible] venia, frustrata præsumptrix nihil simile deinceps ausa, ad latebras se [illegible] Mirentur alij confragosum cælum, turbatû mare, terram concussam [illegible] in hisque putantur minima gloriari super hoc martyre. Penè enim [illegible]

Exod. 8. Cap. 11. pestilentiùs ne cæsi sunt in ciniphe, an in omni primogenitorum [illegible]

Aliud miraculum. Superest & aliud eiusdê huius suæ matriculariæ miraculum, non [illegible] amplectendum. Ea enim incursione, qua Danos omnia superiùs d[illegible] perturbâsse meminimus, hanc quoque captiuâ fecerât, & mare trâ[illegible] xerant. Ostiû Scaldis necdùm attigerât, trâstra, remos, & cætera qu[illegible] ra[illegible] nauiû, reparantur: figût anchoras. Nox solito horridior, vtpote [illegible] me, in somnos vocat. Cæteris noctutnû frigus duplici diploide côlo[illegible] in prora côtractis insimul membris algoris & niuium pœnas luit. E[illegible]

S. Rumoldi opem implorat, nec quæ frustrà, Gerlingis Nonna. vrgente necessitate, appensa oratione cû lachrymis Eia, inquit, S. R[illegible] si fideliter, si ad gratiâ tibi seruiui, nudâ & algentem tuâ cooperi. M[illegible] depressis oculis vt obdormiuit, omnibus quæ domi reliquerat vest[illegible] per â sentit. Expergefacta miratur & stupet: officiosum sibi martyrem [illegible] test [illegible] laudibus magnificat & effert. Sol in diem suo manè repub[illegible] so tunc solui parabat: hic verò vires deficiunt, & quo ampliùs ins[illegible] ficiunt. Stabant fixa simul acra toto luctamine & conatu frustra de[illegible]

S. Rumoldi carcere [illegible] ctis impio ratus lubu[illegible] nitre consu[illegible] uit. instar medijs inhærent fluctibus, alter statim quis quid agat innue[illegible] [illegible] vnus captiuam admonet dimitti, hanc longatû morarum c[illegible] Ex consulto fauent cæteri: ea dimissa mox velut ex sarcina naui[illegible] celeritate non difficili. Quod nè in hac tantùm captiua m[illegible] hanc d[illegible] m carceratis & boiaris faciliori exauditione [illegible] com[illegible]

Cap. 8. Prætereà de ferendis arboribus & insitis earum non ignobile [illegible] n[illegible] miraculum. Quicquid enim huiusmodi fœminû sanctiss[illegible] siler, cum incremento cęlestis gratiæ donum com[illegible] abatur [illegible]

2 Thess. 3. 1 Thessa. Apostoli: Qui non laborat, nec manducet. & rursùs, Manibus [illegible] nè quem [illegible] estrim grauaremus: honesto hoc plerunque [illegible]

S. Rumoldus honesto [illegible] labore aborationes [illegible] occuparus fuit. [illegible] par[illegible] ro ipse sibi tempore [illegible] omnino hora q[illegible] aut ma[illegible] ius occuparet in opere. Fagineam hoc negocio nutri[illegible] quarum plerunquè recubans tegmine meditabatur harmoniam. [illegible] [illegible] Ad nostra vsque tempora vna harû perdurat arbo[illegible] & gratia plâtatoris sui recordatione. Exercelat ad mare [illegible] la[illegible]

Arbor D. Rumoldi [illegible] rus nomine: qui in ecclesia beati Rumoldi coaluerat & in presb[illegible] Sed vt solet ex [illegible] dantia luxuria, & ex luxuria nasci superbia, c[illegible] vsque [illegible] nec pares dignaretur, nec quis homo recor[illegible] primata loquitur al[illegible] iora præsumens, velut vter in pruina inani[illegible] [illegible] stipendia [illegible] ex quotidiana debebantur prębenda duc[illegible] conter[illegible] [illegible] apis ille off[illegible] & pe[illegible] [illegible] nque co[illegible] derit co[illegible], & qui in [illegible] impegerit co[illegible]

dam ſtatìm ſalubria fugitiuo ſuo opponit ſcandala: & occultis fatigatum Impor-
tunitatibus, cunctis quibus anteà lactabatur excludit rerum ſucceſſibus. nam, vt
ſcriptum eſt, pugnabit pro eo orbis terrarũ aduersùs Inſenſatos, rerum primò fla- Sap 5.
gellatur inopia, deindè quadam animi lapidatur acedia. Dies ipſe & nox ſolito tri-
ſtior: plerunq; etiã mors vita iocundior. Sic diſſipatus nec tamen compunctus per-
tinaci corde recedit: viamq; ſuam ingreſſus velut maiora appetiturus, iterùm ſalu-
briter reprimitur, & oculorũ cæcitate percutitur. Quid multis moror? Eruditus ex
verbere, ad horam pœnitet, & ad horam illuminatur: iterumq; priora præſumens,
iterùm cęcatur. Edoctus tandèm quid ſit contra torrentẽ niti, aut quid homo com-
paratus Deo, nil ſimile vltrà auſurus, ante manus illas quas nullus effugit humilia-
tur: & mediante noſtro martyre non tantùm oculis ſed etiam corde illuminatur.
Clareat hoc vel exemplũ vel pœna eis, qui non cõtenti aurea mediocritate, inani Authoris
ebulliunt auiditate: nati in paupere nido & ruſticano tugurio, adſpirant ad alta la- exhortatio
quearia & tecta palatina: aſſueti olim pane cibario, ſimilam & mella prægustant ad eos qui
cum faſtidio, de quibus Propheta: Væ qui coniungitis domum ad domum, agrum ex humili
agro copulatis vſq; ad terminũ loci. Nunquìd habitabitis vos ſoli ſuper terram? Fi- ſurgunt in altum.
lius patriarcharũ Eſau propter lenticulam venditis primogenitis de gula arguitur. Eſa 5. Gen. 25.
Dauid manu fortis & amicus Dei, propter aquã quã de ciſterna Bethleem in ſan-
guine virorũ fortium hauſerat reprehenditur: quam niſi Domino ſtatim libâſſet,
ſanguinis pœnas luiſſet. Ipſe filius hominis à filijs ſeculi vini potator accuſatur: & 2. Reg. 23.
qui ſine omni peccato erat, de ebrietate calumniatur. Et Apoſtolus ait: Non ſunt Rom. 8.
condignæ paſſiones huius temporis ad futurã gloriam quę reuelabitur in nobis. Si
non ſunt condignę paſſiones, quanto minùs ebrietates & comeſſationes? Ad quos
ſpecialiter loquitur propheta, Vacate & videte quoniam ego ſum Deus, nónne ad Pſal. 45.
Clericos? Eis quippè Deus vacationes, eis ferias inſtituit Papa Syluester: quas priùs Syluester
à nominibus deorum ſuorũ gentiles vocabant. Nobis quippè vacare, nobis feriari ferias voca-
inſtitutũ eſt: vt quanto remotiores ſumus à negocijs ſecularibus, tãto omnipoten- uit dies, à
tis maieſtatem contemplemur viciniùs. Vndè Apoſtolus: Nemo militans Deo, im- Deorũ no-
plicat ſe negocijs ſecularibus. Aut nunquìd non adhuc cum Deo eadem perdurat minibus antè nominatos.
gratia ſuo martyri, vt contemptores & veneratores æquè aut certè ampliùs poſ- 2. Tim. 2.
ſit coronare aut punire?

Verum hęc, vt ait quidam, mordaciùs diſtribuenda B. Hieronymo relinquamus, Cap. 9.
nos verò ad cętera quę ſuperſunt currenda redeamus, & quod ſupereſt dici in lau-
dem beati viri percurramus. Compertum hoc ſignis euidentibus, nullum vnquàm Implorãti-
fruſtrati fuſis erga hunc patrẽ precibus, quibuſcunq; grauaretur incõmoditatibus. bus opem
Quidã Helinardus dum nimiùm indulget venatibus, & fugiẽtem prædã captat aui- ſuam adeſt S. Rumol-
diùs, lapſu aut alio neſcio incõmodo inclementer periclitatur. Erat languor vehe- dus.
mens ad mortẽ procliuior, vt paratis exequialibus nihil ampliùs quã extrema con-
clamatio expectaretur: cũ interim recuperato ſpiritu, lingua adhuc obligata, quo-
dam oculorũ nutu ad ſepulcrũ B. Rumoldi gemitu interprete ſe poſtulat deferri.
Satisfaciũt miſero: & inter manus exceptũ ante altare illud plùs cadauer quàm ho-
minẽ proijciunt. Triſtis turba proſequitur, & precio fidei diuinę miſericordię ſtillici-
diũ prouocatur. Adeſt euicta diuinitas: & prece omniũ vni huic redintegratur prior
& auctior incolumitas. Miratur ſeipsũ rediuiuus homo: & paulò antè aliorũ dela-
tus adminiculo, pluſquàm ſeipſum portare ſufficit. Recordatusq; ſcripturę, Nec ap- Exod. 23.
parebis in cõſpectu Dei tui vacuus: annui cẽsûs votũ facit, & dum aduixit perſoluit.

Addamus & aliud non minùs exemplo dignũ quàm miraculo. Quidam eorum, Cap. 10.
quos ſtipendiarios vocant milites ab Antuerpia Machlines habebat negociũ. Fe-
ria cœnę illius erat, in qua à diſcipulo traditus Ieſus perditi hominis ſalutẽ eſt ope-
ratus. Ieiunium ex antiqua patrũ inſtitutione vniuerſalis celebrat Eccleſia: vtpotè Ieiunium
nondũ percurſa ſolenni Quadrageſima. Miles ille more eorum quibus quicquid li- quadrageſimale.
bet licet, & quod noluerint non dignantur licere, abſq; Miſſę audientia & ieiunij
reuerentia confecto matutino prandio ſolus progreditur. Vixdum mediũ iter at- Ieiunij &
tigerat, & ecce coram oculis diſſimilis militię armatura & copiæ. Legio enim dæ- Miſſę irreli-
monũ ſub fœmineo habitu criſpantibus à tergo iubis, haſtata manu, clypeo prote- gioſus con-
gente humeros, improuiſa progreditur. Spumantis equi puluereum quatit vngu- temptor dæmonib' lu-
la campũ: vrgentibus à latere calcaribus in vnũ illum totus ille intenditur furor & dificandus
impetus. Ille contrà euaginato gladio dum parat cõgredi, vno atq; altero ictu fru- permittitur.

ſtrà cōſumpto, auras dum verberat,inani conatus vires laſſat. Iamiā infelix futurus victima equo labitur, & tota iniquorū maſſa velut voti cōpos conclamat & irruit. cùm ille vix ad mentē rediens,& toto conatu celebre Ieſu inclamās nome[illegible],add[illegible]o etiā Crucis ſignaculo,omnē iniquorum perturbat aciem,& velut fumū re[illegible]dit inanem.Cōfractus tamen & velut totis deſtitutus viribus, ad eccleſiā B.Rumoldi alienis defertur manibus: illic dies aliquot continuatur,& demū curatur. Tua hęc Domine gratia,tua hęc in ſanctis tuis eſt gloria: vt nullū prorsùs ſit incommodū,quod ad eorū preces non ſentiat remediū. Fœmina quędam longo manûs lāguore grauata, fruſtrà in medicos multa conſumpſerat, laborabat non modò ch[illegible]gra, ſed etiā digitis in palmā relisis, truncum nulli profuturum officio ægra trahebat. Subrepſerat etiam inopia,omniū ſemper incommodorū pediſſequa. Hoc duplici preſſa infortunio,quid iam ageret non habebat: operari non valebat,mēdicare erubeſcebat. Rememorata de largitate martyris,ad mēſam eius altaris accedit,cū ſupplice prece ęgrā manū porrigens: non micas panis,ſed pleniſſimā ſanitatem de manu propitiatoris ſui recipit. Operępreciū eſt,dum breuitati ſtudemus mult[illegible] ręte[illegible]e nè dum affectamus officiale ſtudiū,auditorū incurramus tędium. Neq; enim,etiam ſi vellemus, materiā æquare poſſemus, ad cuius ſuperabundantem gratiā Tulliani eloquij fluuius ſiccaretur. Sed nec virū ſanctū putet quis egere officiali eloquio, cuius laus & gloria tota pēſatur ab ęternitatis munere & beneficio. Veruntamen quod loquimur,quod ſcribimus,neceſſe eſt vt in laudem & gloriā eius expendamus,ſine quo loqui & ſcribere nec debemus,nec poſſumus. Addamus tamen in calc[illegible] quā [illegible]a virtute hoſtiles dæmonū ictus ſoleat propulſare: quod cùm ſit de vna & ſimi[illegible] re ſimiliter factū,non neceſſe fuit variare. Tres quidē à dęmonibus vexati ad medic[illegible]alem eius tumbā ſunt pręſentati & curati. Quanta aūt putatis & quàm effi[illegible]aci po[illegible]t & velit ſuis ſupplicibus compati charitate, qui omnibus incōmodis patrocinatur authoritate? Redeamus iam tandē ad ſolēnem diē martyris,qui octauo Calendas Iulij eſt depoſitione eius celebris. Nec immeritò,vt qua die pcurſoris nat[illegible]uita[illegible] iuxta angelicū præconiū cum gaudio celebratur in terris, eadē ob meritum martyris tripudiū eſſet cęlo & terris. Sed nè quid Baptiſtę celebritati & officio detraher[illegible]r, octaua ab hac die martyris officium percolitur. Agè ergo pater ſancte mar[illegible]yr inuicte,ſupplices tuos refoue,cum iudice ſeculi cauſas noſtras compone. Si noſtrā reſpicis miſeriam,nihil fœdius ſe,omnipotētis miſericordiā nihil pulchrius. Mediator Dei & hominū mediatorē te audiat inter nos & ipsū: quatenùs te orāte & ip[illegible]o ꝓpitiāte alleuiati peccati pōdere, ad ęternitatis mereamur ſcalā pertingere. Quod ipſe pręſtare dignetur, ꝗ viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Ame[illegible].

Christi gratia Sancti mortalibus ſubueniunt, in quo eius etiā gloria vertitur.

A dæmonib' correpti ad ei' tumbam curati.

Solēnis dies martyris cur in Kal. Iulij trāslatus.

Inuocat S. Rumoldum author.

SANCTI PATRIS NOSTRI PROCOPII, EX LEGIBVS D. BENEDICTI VIVENTIS, ACTIONVM VItæ compendium, partim ex annalibus Bohemorum, partim ex antiquo MS. per Du. Nicolaum Salium Pragenſem recèns deſcriptum.

4. Iulij Feſtum eius celebrant Bohemi.

S. Procopij patria.

PROCOPIVS homo Bohemus, parentibus nec eminentiſſimis, nec obſcuris Chotumæ in Bohemia in lucem effuſus, penè in ſaus ſeueriorem quandam viuendi diſciplinam amplectebatur. Sic enim Dei reuerent[illegible] & maiorum intuitu, cor ad honeſtè viuendū firn[illegible]t, vt omnes voluptatum fucatarū fibras animo prorsùs eradicaret. Quam eius, magnum quid pollicentem, indolem parentes circunſpecti animaduertentes, al[illegible]nd[illegible] [illegible]am & extēdendam rati, Pragam cum admod[illegible]m pu[illegible]rum tranſtulerunt, vt Viſſegradi Dalmaticis liter[illegible], quæ id temporis ibi florentes erant, expoliretur. In q[illegible]ibus ille tantum deludauit, vt commilitonibus ſuis doctrina multis gradibus emineret. Viuendi autem eius ratio tam inſigniter pura fuit, vt ea excitati præcipui eius loci ſacerdotes, eum licèt renitentem, Collegio ſuo cooptarent. In quo ille ſtatu peruigil in orationibus conſiſtebar, die nihilominùs in diuino offic[illegible]o contrito, tandèm Sacerdotij gradum conſcendens, cògitare cœpit parum ſe hactenus in pi[illegible]tis ſtudio progreſſum, ni maioribus virtutum incrementis exorſos ta[illegible] prouéhere eniteretur. Hæc animo agitans, in monachum D. Benedicti in ſtit[illegible]a

Pragam literis imbuēdus mittitur.

Initiatur ſacerdotio.

profeſſum

professum, Deo hoc ità curante, incidit. A quo & vitæ ab humanis negocijs seiunctæ normam excepit, & cultu corporis nouo inuolutus est, sicque parentes inuisit, non ea mente, tanquàm impotentiori aliquo conspiciendi eos affectu pungeretur, sed vt reconditā aliquam, & hominibus ignotam specum eligeret, in qua, liber à populari tumultu, liberiùs Deo officij sui pensum exoluere posset. Quod cùm ageret, & anxius per inuios saltus, atq; inaccessos montes singula lustrās oberraret: deuenit tandem in antrum quoddā duobus circiter miliaribus à castro Curimæ diremptū, qui locus à fluuio præterlabente Sassauæ appellatione percrebuit. Quod quidem antrum mille propemodùm dæmonia insederāt, quæ non leues illi molestias creabant. Ille tamen, vt athleta Christi impauidus, cum ijs orationum & ieiuniorum telis acriter depugnans, palmam certaminis referebat.

Assumit monasticæ vitæ viuēdi normam.

In specu habitat.

Oratione dæmones fugat.

Cap. 2.

Cuius tam grādes spiritus, & masculos labores, admirationis & imitationis ergô volens Deus orbi palàm facere, Vdalricum Principē Bohemiæ, occasione venationis, præconē virtutis eius & testem inculpatæ actionis produxit. Hic enim Princeps cùm comites, & molossos suos, voluceri cursu prætercuctos, nec assequi, nec ablatos oculis reuocare posset, colligēdarum virium causa, quas in ea ferarū insectatione exhauserat, sub opaca quadā eius siluæ arbore resedit. cùm insperatē ceruus ramosis cornibus mirandus maturo gressu cum quiescentem præteruolans, secretiora lustra inire tentabat. Princeps aūt, quanquàm defectis viribus gratissimā corpori fesso medelā ea mora afferret, videns tamen feram, qualē ea die nullā inuestigāsset, cupiensq; laudis aliquid ex ea cōfecta sibi decerpere, impotentium & effœtorū pedum, & damnati cursûs oblitus, e uestigiò è terra se corripit, & conrēto arcu ceruū, vestigijs eius insistens, premit. Ille aūt tam diù ante insequentem se fugam capessit, quousquè ad notam sibi specū patris Procopij decurrisset. Truncabat tunc vir Dei, post fusas preces, quercū quendam vsui suo seruituram, post cuius tergum, tāquàm post firmissimū vitæ suo propugnaculum, se recipiens ceruus, compositis cruribus humi subsedit. Sanctus autem, incitatiori cursu eius & pauore excitatus, causam nouitatis huius assequi volēs, caput sustulit, & eminùs prospiciēs hominē lauta facie, & amictu corporis minimè agresti cōspicatus, neruo obuersum ex aduerso vultum in se direxisse videt. Steterūt aliquātùm ambo mutua admiratione defixi: tum Princeps percontari, quid hominis esset, cui ille, se magnis facinoribus obstrictum, Christi tamen seruū dicere. Hoc responso excepto, concussus religione Princeps, laxato arcu cernuus ad pedes Sancti ruit, & ad arbitriū eius nutumque se cōponens, salutares pœnas ex præscripto illius sibi decretas pensurum se offert.

Vdalricus Bohemiæ Dux ad specū viri Dei, diuinitùs ducitur.

Vdalricus ad pedes Sancti prouoluitur.

Cap. 3.

Beatus verò Procopius, ductū in penetrale suū viuo saxo erasum, quia eum anhelantiori loqui videbat, quiescendo aliquid laxamenti prostratis viribus corporis dare hortatur. Morem gerit Dux, & succedēs antro, locato corpore, primò orat hospitem suū, vt suæ torrenti siti remediū aliquo potu adhibeat. Nihil differt sanctus: aquam qua, guttur suum proluere assueuerat, Crucis signo perstrictam ei propinat, quę subitò in talem mollissimi vini saporem, diuina operatione transijt, qualem Vdalricus Princeps, nec in genialibus Cæsareæ mensæ epulis, (inter quas olim alitus fuerat) vnquàm se libāsse asseuerare non dubitaret. Diuinam ergò vim hîc se exerere cognoscens pius Princeps, flagitare quasi importuniùs à sancto patre cœpit, vt leuandorum criminū suorum spe certiori, mulctam in se iudicio suo pater decerneret non grauaretur. Admisit preces tam iustas sanctus Dei homo, & vt templum Deo sub nomine D. Iohannis Baptistæ à fundamentis erigeret, idque celebre religiosis viris eò contractis, & copiosis prouentibus dotatis efficeret, in mandatis illi dedit. Quæ omnia Dux, vt animosè & alacriter expetiuit, ità exauditus, strenuè extremam manum operi adiecit. Id autem ab eo perfectū est anno millesimo nono, quo tempore Henricus secundus fasces Imperij post Othonem tertiū possedit, & in Pannonia beatus Stephanus Rex diuinorum operum effector magnificus florebat. Vbi dum cælestibus negocijs vacās ageret Procopius, stipatus choro purgatioris sensûs hominū, quos sibi delectu acri habito collegerat, mirū dictu quantis vndiq; egenorum & morbis tentatorum examinibus, præcipuè autem eorum, qui comitiali morbo vexabātur, crebrò circūfundebatur. Quibus omnibus Apostolica pietate ità se commodum impartiebatur, vt nemo ab eo tristis, omnes lętabundi redirent. Ante omnia autem eò animum cogitationemque intentam veluti arcum tenebat, nè quid domestici eius, qui eodem cultu & sacramēto obstricti, Deo secum militarent, importuniori aliqua spiritûs tempestate iactarentur. atque hæc

S. Procopius aquam in vinū mutatam propinat.

Dux ad vota viri Dei templū extruit, & S. Iohāni Baptistę dedicat.

Hic fuit S. Henricus dictus Claudus, qui Italis primus vocatur.

Pietas S. Procopij in pauperes & ægros.

Procopij apud se gesta prædicatione & memoria digna.

Cap. 4.

Quæ verò ab eo in luce & in propatulo patrata fuêre, talia ac tāta memora[illegible] Principio quidē Mennonē virū piū cùm illis diebus, quib⁹ inter Pascha & [illegible] Christi Domini, viri Christiani supplicationes statas prçlata Cruce obeūt, flumē ne Procopij choro copulari posset arceret, videretq; in vltrà posita ripa scaphā co[illegible]to hærētem, orauit Deū eius sibi copiam intuitu meritorū D. Procopij fieri. Orationi euētus felix respondit. Mox enim scapha reuulso cōto à ripa resilijt, crispantes vndas secare, & ancillāti similis, genib⁹ oratoris se applicare. Qua ille cōscēsa, & cōto quē ponè secū cymba attraxerat nauiculā subigēs, optatis se tādē aruis exposuit, & religiōe exolutus, cùm rem miraculo dignā Procopio aperiret, eamq; boni[illegible]tati eius imputaret, ille à se declinare, & in dicētis fidē retorquere atq; cōgerere pseuerauit.

Miraculum S. viri meritis.

Cap. 5.

Aliud deindè tale ab eo tantumq; patratū est opus, quod viri sancti solidam virtutem arguit. Nanq; vir quidam asperrimo mali genij furore percitus, cùm ab eo inedia se castigare iussus paruisset, illeque potentibus verbis in exturbandū diabolum prolatis incubuisset, repentè dæmon hominis illius incola, specie[illegible] teterrimę volucris exhibēs, ex ore illius, tāquàm ex nido prouolauit, & in culmine tecti consistens, ità orationibus eius ibidē appetitus est, vt deorsùm corruerit, lapsuque illo tria ampliùs in frusta dissipatus sit. Hanc tantā eius in affligēdis gregalibus inuisam habentes dæmones potestatem, dira & contumeliosa voce questi sunt, se suis sedibus euolui, & exhortantium more ad emigrandum in Lobec (loci cu[illegible]usdam nomen est) cum Milobu[illegible]ensibus inuitare. Quos Deo charus homo, nè sibi molestias cōmentationi dedito crearent, potenter, immanem strepitū cientes, profli[illegible]it.

Dæmonem eijcit ab obsesso.

Dæmones fugat.

Cap. 6.

Intereà Vdalricus Dux laxata ęgritudinis vi membrorū compage, vita defungitur, hērede Bohemię Beretislao filio scripto. Qui non leuibus hominū narration[illegible]bus excitus, quæ Procopij & quanta esset viuendi innocentia, & nob[illegible]liū factor[illegible] claritas, ad eū pergere, & coràm illū alloqui destinauit. Quod dum perhumane & demissè facit, suggeritur ei à proceribus suis, Patrē eius mortis prçcipitis [illegible]tu, non cumulatè monasterio illi censibus pollicitis satisfecisse. Quibus aud[illegible]tis Dux, nihil protelandum cum hoc opere ratus, subitò in multis satisfec[illegible] in paucis se satisfacturum propediem & hilariter recepit, Procopiumque d[illegible] cœnobij eius Præfectum, obfirmate id munus defugientem, inextricabilibus rationum laqueis ità circuncinxit, vt enodare se minimè posset. Quod quidem munus ità gessit, vt omnibus magnoperè eius gubernandi ratio accepta esset. Sic nanque benignè ius suum in eos exercebat, vt nunquàm aliquem subiectorum durio[illegible]re percellucrit, oēs verò mirificè colloquijs suis, quibus frequenter eos ad offic[illegible] permulserit. Hinc factum, vt neq; ille, in quem sanctus Dei, quòd molliori & fractiori vocis sono quàm par erat inter sacrificandū mo[illegible]labatur, virgis animaduertere iusserat, quicquam ea punitione irritaretur.

Vdalrici Ducis obitus.

Beretislaus filius eius, monasteriū S. Procopij multis donat diuitijs, eiusque Præfectū creat.

Attendant hæc desides monachi, qui voce suæ in choro parcunt.

Cap. 7.

Cognito tandem vitæ suę occasu, palàm Emerano & Vito amantissimis iuxrà ac [illegible]dissimis secundùm Deum filijs, quòd sibi intra triduum mortis agon impende[illegible] denuntiare non destitit, atque epilentico, stipem tunc à se exigenti, vt tanti[illegible] prçstolaretur monuit, quo sibi vita functo, tunicam eleemosynæ loco a[illegible]re liceret. Mox conuersus ad suos, præscio futurorum casuum spiritu, quæ [illegible]pestas incommodorum eos quassatura se ablato esset, instàr Patriarchæ Io[illegible]h apertè illis vaticinatus est. Aiebat nanque, Beretislao Bohemiæ don[illegible]no [illegible] secunda omnia illis: erepto eo, sinistra quęuis eos occupatura. Spitigneum Pri[illegible]cipem pater Procopius hac in futurum porrecta oratione designabat, q[illegible]deo [illegible]deli odio in eos deflagrabat, vt vertere solum, importunitati eius cedentes, c[illegible]rentur. Verùm nè infaustorum tantùm commemoratione admodùm [illegible] c[illegible]rentur, commutatione festina prosperorum euentuum, quam sub VV[illegible]o [illegible]cessore Spitignei experturi erant, eos mirificè permulsit. Tali sermone ad eos [illegible]to conquieuit, & breuì pòst vitam reliquit, idque circa annum [illegible]3. C[illegible]l. A[illegible]

Mortem suam & ventura mala, suis filijs prædicit. Gen. 50.

Felix obitus eius.

Cap. 8.

Post eius obitū discipulorū eius religiosum agmen, veritum ne exultātes r[illegible] eorum prouido gubernatore cassæ breui defluerēt, coeuntibus suffra[illegible] Vitū [illegible]ti[illegible]mum patri Procopio, maturum & serium piumq; [illegible], o[illegible] id onus excutere conantē, Præfectum sibi constituūt. Cuius admi[illegible]istrat[illegible]o ran[illegible] i[illegible]tegra, florensq; extitit, quādiù Beretisla⁹ beneuolus Princeps in [illegible] Eo e[illegible]im exani[illegible]i facto, derepentè Spitigneus turbo, beati i[illegible]lius p[illegible]a vo[illegible] tiatus, in eos erupit. Cui colluctatus aliquantispèr Vitus, cùm se imbec[illegible]

Vitus ei succedit.

furori reprimēdo ſentiret, cedendo atq; in Pannoniā demigrādo, victor euaſit. Vixit eouſq; in exilio Pannonico, quouſq; Spitigneus viuere ceſſâſſet. Intereà Abbas quidā Germanus homo aſper loco illi p̄ficitur. Qui ad nocturnos cōcentus vadens, cùm ter à B. Procopio, ſibi In limine templi apparēte, iuſſus cœnobiū illud deſerere, minimè paruiſſet, tandèm baculo paſtorali ab eodem incuſſus ſapuit, & verbere proteruorum pædagogo eruditus, pægaſo volucrior indè exilijt, Principique Spitigneo, qui eum monaſterio præpoſuerat, duros caſus ſuos anhelans commemorauit. Quæ cùm crebris hominum ſermonibus vſurpata Vratiſlao, qui habenas regendæ Bohemiæ poſt Spitigneum ſuſcepit, inclaruiſſent: ità auditione eorum refectus eſt, vt è Pānonia Vitum Abbatē, reliquoſque B. Patris diſcipulos reuocârit, eoſque loco ordinique priſtino in Bohemia reddiderit.

Monachi tyrannidem Spitignei non ferētes in Pannoniam migrāt.

Ab Vratiſlao principe reuocantur.

Tum quoquè vir quidā Labeſſa nomine, aulę Principis aſſectator, maleuolorum iniquis accuſationibus appetitus, cùm vitæ fortunarumq; ſuarum ruinā certò prædidiciſſet, fugā eques ad Sazauam flumē arripuit. Quod cùm trāſuadare non poſſet, & infenſos hoſtes circunuolitare eminùs conſpicaretur, fuſa ad Procopium, cuius ædem vltrà intuebatur, prece, ſubitò amnem fluidū glacie rigere videt, quam patientem ſuî inuadēs, iumento manū ducentis ſequente, lento greſſu ſuperauit. Quæ non mora liqueſcens, atq; in currentes vndas reuoluta, illi tutelam, inimicis verò eius obſtaculū comparauit. Factum id Auguſti menſe, quo ſole Leonem ingreſſo, feruentiori calore Bohemia huic ſigno ſubdita, torreri ſolet.

Cap 9.

Quidam ab hoſtibus beati Procopij meritis miraculosè liberatur.

Mulier diuturno languore detenta, iuſſa eſt à Procopio ſibi apparente, vnum ex diſcipulis illius Vitum, aut Emeranum aduocare: quorum cùm Emeranus eam acceſſiſſet, & Deo illius iacentē valetudinem oratione cōmendâſſet, protinùs ex integro conualuit. Vpilio Sazauienſis amictus veſte, quam ſublegerat, à domino rei comprehenditur, & cippo, fruſtrà pro eo interueniēte Vito Abbate, inſeritur. Hic inclamato nomine Procopij, vidit hominem canitie venerandū, infula redimitū, facie elegāti, ſibi adeſſe, & vt morum cōmutationem faciat præcipere. Tum canna, quam manu geſtabat, robora arctantia contingere, quæ ad tactū illum tanto impetu diſſiliērunt, vt ianuā eius loci deturbârint, illeq; retinaculis expeditus, liber euolârit. Martino cuidam, in ſacro viuendi genere tyroni, fures ſupellectilem, dum in ſupplicationibus nocturnis excubaret, depeculati ſunt: Ille ad ſepulcrum P. Procopij, velut ad tribunal iudicis cauſam ferens, locum ſe mutaturū aſſeruit ni Procopius illos rerum ſuarum euerſores coërceret. Audit voces queruli alumni ſanctus, coēgitq; fures illos ablatum eius peculiū quamprimùm referre. Virginibus ſacris tenues eorū fortunas tenebrio quidā furtim aſportârat, quas mœrētes noctù leniens verbis P. Procopius benè ſperare iuſſit: Moxque furē illum, hominū quorundam opera captum, & pro ademptis omnibus ſatisfacientē, eis ſtitit. Oblatus iterùm alteri mulieri Procopius iniunxit, vt cognatam ſuam ni perire morbo, quo cōflictabatur, mallet, Sazauę monaſteriū adiret, & orationis ſacrificiū ab aliquo ex incolis eius poſtulare iuberet. Audit hæc, paruit illa, & curata eſt. Mulier alia alieno viro adhæreſcens, raptis bonis proprij mariti, fugam conſciuit: Hæc retracta ex ignobili illa profectione, verberibus liuida, cippo cōmittitur: Sed Procopij admonitu, iuſſa vitioſos amores ab animo p̄fligare, elaqueatur. cum enim illa importuno clamore plangoreq; cęlo ſibi euocârat. Quatuor annorū ſpatio alia mulier & viſus & membrorum vſu defecta, die Natalis Chriſti, dum ſacrificaretur, Procopij nomine ingeminato, ſibi reſtituitur, hunc ſuarū precum, & inediarū ad ſepulcrum eius ſuſceptarum, fructū capiens. Quæ ſepienti ſe populo aſſeuerabat, Procopium, oculis ipſius ſacrum ſignū Crucis efformantem, ſe vidiſſe, moxque inualetudinem amiſiſſe, idcircoque in nomen Procopij exaltata voce efferbuiſſe.

Cap 10. Mulier ęgra ſanatur.

Vinctus cippo liberatur.

Sanctus cogit fures ablata reſtituere.

Item furem alium.

Aegra curatur.

Vincta cippo abſoluitur.

Cæca & contracta ſanatur.

Blaſio cœnobij ſui Præpoſito, ter mandârat Procopius, vt Romano Pontifice adito, cum quo ſe albo diuorum, relatis non vulgaribus ſuis operibus, adſcriberet, excitaret. Paruit iuſſus, diſtulit rogatus: expoſuit iuſſa legatus, neglexit exequi ea prælatus. Egit quod debuit petitor ſupplex, non conſummauit requiſita, quę potuit, Pōtifex. Sic ergò attenuato annuo ſumptu, ſalutatis liminib⁹ Apoſtolorū Petri & Pauli nocte abibat Blaſius. Cum Procopius, indignanti ſimilis, Pontificem ſopitum corripere, quòd ſegniùs honori ſuo ſtudēs, preces ſacerdotis ſui ità repuliſſet, vt adſpectum hominum non ferens, ieiunis loculis excedere Vrbe cogeretur: adiecitque, ni hominem via D. Laurentij ſuburbani gradientem reuocaret, tum verò ſe illum (pedum in ſublime tollens) perfoſſurum: Pontifex horribilis oſtenti facie ſomno reſolutus, ſemiſopita voce, quis eſſet percontatur, Procopius, ait ille, & euanuit

Cap. 11. Apparet S. Procopius cœnobij ſui Prępoſito.

Item ſummo Pontifici, mandans vt catalogo Sanctorum adſcribatur.

S. Procopi' Sanctorum catalogo adscribitur. nuit. Procopij sacerdotem Pontifex Blasium per sagaces & expeditos cursores reductum, cùm auidè, præsentibus 13. purpuratis patribus, de Procopij gestionibus audisset, diuina re facta, Sanctorum numero illum asserit: missoq; in Bohemiam Guidone S. Mariæ trãs Tyberim S. Calixti presbytero Cardinali (Legato à latere vulgò dicto) Procopium sanctum, beatum, felicemque credendum, vocandum, colendum pronunciat, eiq; tanti nominis & tituli apud omnes ferendi author est, idque anno Domini nostri 1204. quarto Nonas Iunij.

Cap. 12. Neque verò Deus Legatum illum, tantùm cõfirmatorem nobilium facinorum Procopij, sed etiam testem atque præconem virtutum illius, apud suos Romę effecit. Nam & monumentũ, quod ille diffringebat, odorem gratissimũ ipsi inhalauit, & complures cæci, surdi, muti, dæmonibus occupati, complures etiam insanabili morborũ genere labefactati, spectante ipso, cõmodam valetudinem assecuti sunt. *Multi ægri ad sepulcrũ eius curãtor* Quibus ille visis, tanti Pocopiũ habuit, vt & munificis largitionibus eos fecundum animã cumulârit, qui Procopium salutaturi accederet, & ditissimos illos paratus, quibus sacrificio deditus fulgebat, ei templo in honorẽ Procopij, tanq; obsides sui erga eum amoris, donârit, præsentibusq; Episcopis tutelam eius loci cõmendârit.

Cap. 13. Alio tempore, cùm festo D. Iohãnis (cui hoc templũ attributum est) egrediente pompa tam mystarum, quàm prophanorũ hominum, Abbas quidã, ignotus omnibus, virga pastorali quosdã in eo agmine cõtingeret, visus est canẽtes eos prçgredi, & cœnobio eorũ succedere, & illi quidem ianuam, quam discedentes clauserant, patentẽ offenderunt, & valentes, quos virga permulserat, notãtes, Procopiũ fuisse non vanè crediderũt. *Apparet suis S. Procopi'.* Eodem die, non eodẽ anno, in eodem templo ægri causam strepitûs rogati, nubem ab altari proferri, duosque viros eam consequi, eosque sibi & benè precari, & attactu virgæ se perstringere vidisse, indeque morbum conclamatis depulsum, affirmabant. *Iterùm apparet quibusdam ægris, eos sanans.* Aedituus templi D. Iohannis, quo recubat Procopius, vidit in somnis sanctum cæci oculos Cruce notantem, & plausu hominũ vigil factus, curatum adspexit. *Itèm alium curãs cæcũ.* Eundem æditũum, somno grauiori profligatum, Sãctus Dei signum dare iussit, quo suæ familiæ homines strato euocati psalmodiæ insisterent. Parricidæ cuidã non semèl S. Procopij ædem visenti, catena asperrima, quæ ei impacta carnes eius eradebat, tanta vehementia in templo D. Petri ab eo resilijt, vt strepitu homines ad miraculum cõtemplandum exciret. *Catenatum parricidam à vinculis soluit.* Fabianus vir sacer, institutum P. Procopij in eius cœnobio moribus exprimens, dum parietem templi ædificator attollit, vnà cum ponte & aceruo saxorum deorsùm ruit, ex ijs erutus amissa iam voce lectulo reponitur, noctu suspirat, surgit, opus prosequitur, narratque virum quendam formosum, habitu suo agmen ruentium lapidum excepisse, eosque sinu suo, nè se affligerent, condidisse. *Conseruat ruentem in præceps à læsione.*

Cap. 14. Cliens cuiusdam, asperrimo dæmonio agitatus, omnisque quietis impatiens, in templum cœnobio Procopij adiunctum inducitur, ibi cùm in morẽ volantis protensis latè manibus, & dirum vociferans, secundũ occiput procursaret: die natalis S. Procopij inter sacrificandũ, dum tranquillior ad sepulcrũ eius precaretur, turbulento illo hospite liberatus est. *Dæmoniac' curatur.* Adolescens spretis parentum monitis, posthabitaque Missa & templo, die Dominico aliorsùm ludicer declinauit. Quem dæmon ligatum in piscinam contrusit, vt eum præfocaret. Sed parentes à riuulo inquisitore eius, quo in statu res eius versaretur certiores redditi, confestim aduolantes fluitantem illum morti eripiunt, & sensu excussum S. Procopij ossibus applicant, sanumque beneficio eorum reducũt. *Adolescens quidam à mortis periculo liberatur.* Adolescens alius tetro facinore delibutus, noctem vnam dum compotaret, ità seipsum amisit, vt ad tactum omnem stuperet. Eum sepulcro S. Procopij admotũ, atque ex cyatho eiusdẽ sancti refectum, perfectũ amici domũ prosecuti sunt. *Itèm alius.* Puellæ cuidã diabolus molestias frequẽtes creabat, illa eas parentibus tam diù aperire differebat, quousq; ab eo in lecto comprehensa, eminùs à domo euibraretur. Quam mater angulis omnibus domûs non inuentam, tandèm didicit penès fontis cuiusdam crepidinem apertis oculis cæcam, suijpsius ignaram, rigentemque, desidere. Ergò festine instãt Chananææ ad proximum templum eam adducit, & tridui ieiunio, multisque orationibus, cum ea ex cõsilio sacerdotis eius loci susceptis, cùm nihil se proficere notaret, Procopio eam restituendam offert, & restituta est ab eo firmæ & plenę sanitati, nec in cassum obsecrationibus suis eum fatigauit. *Matth. 15. Vexata à dæmonio liberatur.* Et me totiès totiès vocantẽ te audi Procopi Pater, & hanc quam à te postulo, quamque præstare potes, non alieno sed tuo sacerrimo sacro, gratiam mihi benignus impertire.

VITA

VITA ET MORS ESAIÆ PROPHETÆ, PER EPIPHANIVM CONSTANTIAE CYPRI EPISCOPVM

descripta. Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

ESAIAS Propheta quidẽ in Hierusalem de tribu Iuda ortus est: sub Manasse verò Rege Iuda sectus in duas partes, occubuit. Tumulatus est sub quercu Rogel iuxta transitum aquarum, quas olim Ezechias Rex obstruxerat, cùm eas vndas pernias efficeret. Fontem quippè Deus Scloam causa prophetæ effecit, quoniam priusquàm moreretur, pusillùm precatus est, vti vndas illic effingere dignaretur. Et confestim demisit illi cælitùs aquam viuentem, vndè sortitus est locus ille appellationem Siloam, quod, si quis interpretetur, sonat demissum. Sub Ezechia quoquè Rege, antequàm stagnum piscinasque fabricasset, precibus Esaiæ effectum, vt exigua lympha scaturiret, quòd populus in obsidione hostium teneretur, & nè ipsa periret vndis destituta ciuitas.

Milites igitur perscrutabantur vndiquè, vbinàm sedare sitim daretur: ignorabant etenim. Vrbe quippè iam potiti, obsidebant Seloam. Quandocunquè itaque Iudæi aquatum venerant, scaturiebat eis vnda, & aquabant: exterarum verò nationum homines reperire nesciebãt, latex nanque aufugiebat. Eoque ad hodiernum vsque diem cruẽtatur claneulùm, quó significet mysterium. Cæterùm quandoquidem Esaiæ prophetæ istuc acceptum referunt, in perennem eius rei memoriam, populus accuratè prophetam istic solo reddidit cum gloria, & honorificè, vt per eiusdem intercessiones in consummationem vsque seculi, aquæ eiusmodi fructus impetretur, cui scilicet vsum referebant acceptum. Extat autem monumentum Esaiæ finitimum sepulturæ principum post sepulcra sacerdotum, versùs Notum patremque meridionalem. Salomon enim Hierosolymam constituens, Regum excitauit Mausolea, prout illa Dauid descripserat. Existit autem Orientem versùs Sion, quæ introitũ à Gabaoth possidet, quæque ab oppido viginti distat stadijs. Foucam prætereà fecit illic incompræhensibilem, magnæ etiamdùm patri mortalium incompertam.

6. Iulij.

Vide efficaciam orationis Esaiæ.

Sancti post mortẽ orãt pro nobis, & impetrãt exhiberi nobis à Deo beneficia.

ITEM VITA ESAIÆ PER D. ISIDORVM EPISCOPVM HISPALENSEM SCRIPTA, HABETVR

in libro eius de patribus veteris testamenti.

ESaias filius Amos, non illius prophetæ, sed alterius qui simili nuncupatus est nomine. Ille ex genere pastorum fuit, oppido Thecue: hic autem genere nobili ortus in Hierusalem. Quem etiam aiunt Hebræi socerũ fuisse Manasse. In quo tanta fuit sanctitas & vitæ excellentia, vt vnam tantùm dicatur habuisse tunicam cilicinam. Quanquàm etiã postmodùm pro delictis populi abijt, & sacco membra cooperuit: sed & hoc ad extremum deposito, iuxta imperium Domini, nudo corpore, nudoque vestigio in conuentu populorum versatus est. Sicque æstiuum feruorem, hyemisque pruinas, atque imbrium tẽpestates sustinuit, vt Dei præceptis obediret, & deploraret populi delicta. Hic quindecim gradibus recedentem vmbram retrò ascendere iussit. Cuius oraculo Rex Ezechias mortis dilationem promeruit. Quem Manasses extẽsum à vertice per medium serra secuit, atrocique supplicio & cruciatu extinxit. Tradunt autẽ Hebræi duabus de causis occisum fuisse Esaiam: Vnam, quòd eos appellauerit principes Sodomorum, & populum Gomorrhæ: Alteram, quòd testante Domino ad Moysen, Nemo potest videre faciem, & viuet: iste ausus est exclamare, Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatum: Non arbitrantes excæcati menti Iudæi, quòd in sequẽtibus faciem & pedes Dei Seraphin texisse nouerat, ac mediam tantùm eius vidisse speciem. Sub quercu Rogel requiescit iuxta decursus aquarum, quas Ezechias Rex Iuda molem construendo terræ exposuerat.

Attende vestiũ vilitatẽ in ꝓpheta, similiter & vitæ austeritatem.

VITA SANCTARVM EARTONGOTÆ ET PROPINQVAE EIVS EDILBERGAE, SANCTIMONIALIVM

regionis Anglicanæ, per venerabilem Bedam presbyterum scripta. Habetur libro tertio historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum Cap. 8.

Iulij 7.

ANNO Dominicæ incarnationis sexcentesimo quadragesimo, Eadbald Rex Cantuariorum transiens ab hac vita, Earcomberechto filio Regni gubernacula reliquit. Quæ ille suscepta vigintiquatuor annis & aliquot mensibus nobilissimè tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto Regno sub idola reliquit, ac destruxit: simul ac ieiunium quadraginta dierum obseruari principali authoritate præcepit. Quod nè facilè à quopiam posset contemni, in transgressores dignas & competentes puniciones proposuit.

Eccè quomodò in principio acceptæ fidei Quadragesimale ieiuniū præcipitur.

Cuius filia Eartongota, vt condigna parenti soboles magnarum fuit virgo virtutum, seruiens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatissa nobilissima vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore, necdùm multis in regione Anglorum monasterijs constructis, multi de Britannia monachicæ conuersationis gratia Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, sed & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cælesti copulādas mittebant, maximè in Brige, & in Cale, & in Andilegum monasterio. Inter quos erat Sethrit filia vxoris Annæ Regis Orientalium Anglorum, & filia naturalis eiusdem Regis, Edilberga. Quæ vtraque cùm esset peregrina, præ merito virtutum, eiusdem monasterij Brigensis Abbatissa est constituta. Cuius Regis filia maior Sexburg, vxor Earcomberechti Regis Cantuariorum, habuit filiam Eartongotam, de qua sumus dicturi. Huius autem virginis Deo dicatæ multa quidem ab incolis loci illius solent opera virtutum, & signa miraculorum vsque hodiè narrari. Verùm nos de transitu tantùm illius, quo cælestia regna petijt, aliquid breuiter dicere sufficiat.

S. Edilberga Abbatissa.

Imminente ergò die suæ vocationis, cœpit circumire in monasterio casulas infirmarum Christi famularum, earumque maximè, quæ vel ætate prouecta, vel probitate erant morum insigniores, quarum se omnium precibus humiliter commendans, obitum proximè suum, quem reuelatione didicerat, non celabat esse futurum. Quam videlicet reuelationem huiusmodi esse perhibebat: vidisse se album catervam hominum idem monasterium intrare, hosque à se interrogatos quid quærerent, aut quid ibi vellent, respondisse, quòd ob hoc illò fuerint destinati, vt aureum illud numisma, quod eò de Cantua venerat, secum assumerent.

Dies resolutionis S. Eartongotæ reuelatur.

Ipsa autem nocte, in cuius vltima parte, id est incipiente aurora, præsentis mundi tenebras illa transiens, supernam migrauit ad lucem, multi de fratribus eiusdem monasterij, qui alijs erant in ædibus, iam manifestè se concentus Angelorum psallentium audisse referebant, sed & sonitum quasi plurimæ multitudinis domum ingredientis. Vndè mox egressi dinoscere quid esset, viderunt lucem cælitùs emissam fuisse permaximam, quæ sanctam illam animam carnis vinculis absolutam, ad æterna patriæ cælestis gaudia ducebat. Addunt & alia, quæ in ipsa nocte in monasterio eodem diuinitùs fuerint ostensa miracula. Sed hæc nos ad alia tendentes suis narrare permittimus.

Lux permaxima animā illā ad æterna patriæ cælestis gaudia ducebat.

Sepultum est autem corpus venerabile virginis & sponsæ Christi in ecclesia beati protomartyris Stephani. Placuitque post diem tertium, vt lapis, quo monumentum tegebatur, amoueretur, & altiùs in ipso loco reponeretur. Quod dum fieret, tantæ fragrantiæ suauitas ab imis ebulliuit, vt cunctis qui adstabant fratribus & sororibus, quasi opobalsami cellaria esse viderentur aperta.

Sed & matertera eius, de qua diximus, Edilberga, & ipsa Deo dilectam perpetuæ virginitatis gloriam in magna corporis continentia seruauit. quæ cuius esset virtutis, magis post mortem claruit. Cùm enim esset Abbatissa, cœpit facere in monasterio

nasterio suo ecclesiam in honorem omnium Apostolorum, in qua suum corpus sepeliri cupiebat. Sed cùm opus idem ad medium fermè esset perductum, illa nè hoc perficeret, morte prærepta est, & in ipso ecclesiæ loco, vbi desiderabat, condita. Post euius mortem fratribus alia magis curantibus intermissum est hoc ædificium annis septem, quibus completis, statuerunt ob nimietatem laboris, huius structuram funditùs relinquere, ossa verò Abbatissæ illo de loco eleuata in ecclesiam, quæ esset perfecta ac dedicata, transferri. Et aperientes sepulcrum eius, ità intemeratum corpus inuenêre, vt à corruptione concupiscentiæ carnalis erat immune. Et ità deguò lotum, atque alijs vestibus indutum, transtulerunt illud in ecclesiam beati Stephani martyris. Cuius videlicet natalis ibi solet in magna gloria celebrari die Nonarum Iuliarum.

Corpus S. Edilbergæ post septennium eleuatũ apparuit incorruptũ.

VITA S. HILDVLPHI ARCHIEPISCOPI TREVIREN. ET PRIMI ABBATIS VOGASIENSIS, VT IN *MS. codicibus habetur, quanquàm suspicor hanc nisi Epitomen esse vitæ eius. Stylum modicè elimauit F. Iac. Mosander.*

ILDVLPHVS claro genere ortus, ac à iuuentute literarum studijs traditus, in breui ità profecit, vt de virtute in virtutem quotidiè proficiscens, purus & integer ab his vitijs, quibus talis ætas solet implicari, persisteret. Deindè moribus ecclesiasticis assuefactus, apud Ratisponam vrbem clericali tonsura initiatus est. Interéà Milone Treuiren. Archiepiscopo defuncto, totus clerus Hildulphum, eò quòd vir esset & animi & corporis nobilitate ornatus, in suum Antistitem vnanimiter postulat. Mox fama in aula Regis Pipini patris Caroli Magni percrebuit, atque ex eius sententia Hildulphus archiepiscoparu dignus declaratur, & ad id dignitatis assumendus diffinitur. Verùm Dei famulus, vitam magis diligens anachoreticam, fugam meditatus est, sed detentus ac raptus à deuoto populo, in Galliam Belgicam deductus est, ac Treuirorum posteà consecratus Episcopus. Hoc igitur sublimatus honore, quàm sanctè & iustè vixerit, testantur perpulchra eius facinora. Tenerum nanque corpus suum, ieiunijs, abstinentijs, alijsque castigationibus ità affligebat, quasi multa flagitia perpetrâsset. Misericordiæ operibus vacabat: prædicationibus & sacrificijs salutaribus insistens, nullum penè diem pertransijt, quo non omnipotenti Deo sacras hostias, pro salute mundi & requie defunctorum offerret. Qui vt bonus pastor semina rectæ operationis præmittens, vberiores verbi fructus collegit, & quod ore docuit, operibus adimpleuit. Hic inter cætera magnifica sua opera quæ gessit, corpus S. Maximini Præsulis Treuiren. à loco, quo eum S. Paulinus Aquitanus sepelierat, in eum quo nunc veneratur, transtulit.

Iulij 11.

De Milone vide 11 Ianuarij in præfatione ad vitam S. Remigij.

Perpulchra eius facinora

Quotidiè Missam celebrat.

Postquàm igitur multiplices pro grege Christi labores sustinuisset, Archiepiscopalem dignitatem resignans, & quicquid habebat diuitiarum ac possessionum relinquens, vt olim concupierat, eremum ingressus est: atque à domino Iacobo Leucorum Antistite pœnitentiæ locum efflagitauit. Qui eius sanctæ deuotioni annuens, saltum * Vosagi (vbi sanctorum virorum cellæ, à sanctissimo Deodato Episcopo priùs extructæ inueniebantur) eidem prouidit. Iam ad vicinam eremum prædictus Deodatus transmigrârat, huic Hildulpho, instituti monastici, perpetuus collega assumendus. Igitur cùm locum hunc habitare cœpisset sanctissimus Hildulphus, qui montibus vndiquè circunseptus, fluuiolo Rapido nomine, irrigatur, duas super eundem ecclesias fundauit, primam videlicet in honorem Dei genitricis Mariæ, quam medium monasterium appellauit: alteram in honorem beati Petri & omnium Apostolorum consecrauit. Quibus perfectis, soli Deo viuere cœpit. Cumque fama sancti nominis eius longè latéq; discurreret: multi viri ram seculari potentia, quàm[illegible]litate insignes, ad eum sæpius confluebant, ex quibus nonnulli cum eo remanebant, cælestis vitæ accensi desiderio. Itaq; dum numerus accur-

Valedicit mundo.

** aliàs Vogasi.*

S. Deodati Vita habetur 19. Iunij Tomo 3 editionis secundæ.

M[illegible] quū [illegible] sanctu institutum. accurrentium discipulorum ex diuersis mundi partibus [illegible] ac ma[illegible] ret, cœpit plures ibidem [illegible] monachorum cellas, vt ab o[illegible] seculi nequam periculis liberi, cum sancta Magdalena soli vacarent Deo [illegible] contemplationi. Tunc per m[illegible] ipsius vbique [illegible] bictoris Deus ib[illegible] operatus est miracula. Cæci illuminabantur, claudi curabantur, dæmon[illegible] bantur. Sed cùm sanctus ille monachorum cœtus nimia infirmorum ac d[illegible] hominum frequentia perturbaretur, atque [illegible] sanctæ contemplationc a[illegible] tertiam extra monasterij claustra extruxit ecclesiam, quam S. Iohāni Bapt[illegible] mini dedicauit, in cuius circuitu adiecit domos, quibus hospitio exciper[illegible]

Luc. 10.

S. Erhardus Episcopus Ratisponens. S. Hildulphi frater. peruenientes infirmi. Dum itaque ex remotis etiam terris ad vir[illegible] D[illegible] cursus, contigit S. Erhardum Episcopum Ratisponensem, eius tam sanguine q[illegible] sanctitate ge[illegible] manum aducn[illegible] are, quem ille benigno ac fraterno affectu s[illegible] multo tempore, mutuæ ædificationis gratia, apud se detinuit.

Eodem nanque tempore, quo sancta hæc & germana luminaria mutuæ c[illegible] sationis vinculo connecterentur, defertur eis cuiusdam Hesticonis Duc[illegible] à natiuitate cæca, atque vt eius miserentur mœsti rogauerū parentes, qua[illegible] sancti Patres cognouissent esse gentilem, factam priùs catechumenam, Dom[illegible] commendârunt, & pro ea humiliter deprecati sunt. Posteà verò S. H[illegible]
Cæca à natiuitate videt cam baptizauit. Quam de more Ecclesiæ, S. Erhardus de sacro fonte excip[illegible] mente & corpore illuminatam nominauit Odiliam.

Huius ergò tam præclari miraculi nouitate stupefacti parentes, totaq[illegible] nis istius nobilitas, sanctum Hildulphum maximè venerari cœperunt. [illegible] què in augmentationem tam sanctæ religionis ibidèm institutæ, sua impend[illegible] auxilia. Ex quibus quidam nomine Beggo, suum fundum, qui in hunc vsque d[illegible] cella Beggonis appellatur, pro monasterio construendo viro Dei obt[illegible]t. P[illegible]
* Vogasi maximam quoquè * Vosagi partem quæ Folcodi rupes nominatur, iure perpetuo tradidit possidendam. Sanctus igitur Hildulphus prænominatam Beggonis c[illegible] lam ad honorem sanctissimæ Crucis Dominicæ dedicauit cui etiam p[illegible]
S. Spinnulus [illegible] fuerit sanctitatis. mæ humilitatis virum, Spinnulum nomine præfecit, vbi post multos labores numerosaque miraculorum insignia idem abbas Spinnulus vitæ suæ diem clausit e[illegible] tremum. Cuius mors quàm fuerit preciosa in oculis Domini, angelica reue[illegible] attestata est. Nam iussus fuerat Hildulphus defuncti corpus ad suum deferre m[illegible] nasterium ac honorificè sepelire, nec mora. Sanctus cinere, quo recubabat, exc[illegible] ritur, conuocatisq; fratribus, obitum sancti viri denunciauit. Qui accensis cær[illegible] ad exequias celebrandas properant. Vis itaque ventorum, plùs solitò tunc inho[illegible] ruerat, adeò vt permaximas quercus, antiquissimasque abietes in solum deiecerit.
Cærei ardētes vēto no extinguuntur. In tali tamen turbine, ante corpus Sancti Dei, ardentes cærei vsque ad loc[illegible] pulcri delati sunt, absque luminis damno. Sed & infirmi quique sepulcrum e[illegible] visitantes sanabantur, quacunque etiam detinerentur infirmitate. Tantus c[illegible] ibi fiebat populi concursus, vt regionis istius indigenę tentauerint ibi for[illegible] st[illegible] ere. Sed beatus Hildulphus ad tumulū S. Spinnuli accedens, dixit ei quasi viu[illegible] Frater Spinnule, propter animarum pericula, concurrentes comprime t[illegible] Tunc signis cessantibus, frequentia quoquè cessauit accurrentis populi. [illegible]
Feliciter obit S. Hildulphus. beatus Hildulphus plenus dierum & sanctitate, correptus febre feliciter o[illegible] miuit in Domino, æterno pro meritis coronandus brauio, quinto [illegible]du[illegible]

Plura de hoc sancto habentur, quæ ad eius vitam spectant, 19. Iunij in vita S. Deodati Episcopi.

VITA

VITA LEONIS SECVNDI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEAPOLIM, A QVODAM EIVS *ferè æquali docto viro conscripta.*

PROLOGVS AVTHORIS IN LEONIS, CONSTABILIS, *Petri & Alferij, eiusdem cœnobij venerabilium Abbatum vitas, quas suis locis Lector reperiet, excepta Constabilis Abbatis historia, quam septimo Tomo reseruauimus, propterea quod tardiùs ad nos allata sit, quàm vt suo loco inseri potuerit.*

SI iuxta diuinæ sententiam veritatis, lucerna in hoc accenditur, vt super candelabrum posita, lumen domum intrantibus præbeat, benè prolatæ sententiæ virtutem exequimur, si sanctorum virorum exempla, ad minorum formam altiùs subleuemus. Ex alto quidem suæ reuelationis ad instar ignis quo longiùs lumen proferunt, inuitare eos, quos illustrant, meliùs possunt. Magna quidem cùm fuerint, & nesciuntur, magnum, quod habent, lumen non proferunt: quia in imis locis & abditis occultãtur. Et fortasse idcircò abscondi sub modio lucerna dicitur, quia ij qui sanctorum lucidam conuersationem sciunt, pro perfecta mensura illorum, quam continet, modij nomine designantur. Ex inferiori verò parte exprimuntur, quandò scita abscondunt, quia per meritum in imo & abiecto loco se constituunt. Hinc etiam scriptura sacra denunciat, dicens: Qui abscondit frumenta, maledictus erit in populis. Quid enim frumentorum nomine, nisi sanctorum exempla figurantur? Ex omnibus quidem granis excellentior cibus est. Excellentia ergò facta perfectorum, frumenti nomine designantur: quia quo dulciùs hæc fidelium mentes percipiunt, eo pleniùs velut de electiori cibo satiantur. Si ergò maledicitur, qui frumentum abscondit, cautè vigilandum est, vt ad quemcunque fidelium mira sanctorum facta peruenerint, hæc prædicando proferat, nè maledictum incurrat, & occultando in imo sit, qui exponendo fieri luminis candelabrum sublime potest. Vndè etiam in Euangelio Dominus dicit: Si in alieno fideles non fuistis, quæ vestra sunt quis dabit vobis?

Matth. 5. | Prou. 11. | Frumenta, exẽpla Sanctorum. | Lucæ 16.

Ego igitur tam his & huiusmodi territus, quàm etiam audientium profectibus inuitatus, venerabilium Patrum, Alferij videlicet, Leonis, Petri atque Constabilis Abbatum Cauensium vitas atque miracula scribere proposui: vt quia authore Deo idem Cauense cœnobium magnæ religionis est, iamque eiusdem religionis Ordo longè lateque diffunditur, ij, qui eorum sequuntur institutionem, exemplis atque miraculis accendantur. Quod profectò vobis huiusmodi fratres specialiter conuenit, quos imposito pio religionis onere, ad Ordinis eorum normam redegimus. Valdè enim deuotiùs post illorum vestigia curritis, si apertè cernitis, quia qui vos laborando præcesserant, de labore suo iam ad æterna gaudia peruenerunt. Me quoquè quia hoc decet, nulli vestrûm dubium est: vt qui de claustro illo, velut terra promissionis egressus, in longinqua regione pascendos atq; multiplicandos suscepi greges, virgas exemplorum vario cortice instituendis proponam: quatenùs ij, qui ex vobis per diuinam gratiam fœcundantur in spirituali sobole, non solùm perpetua carnis incorruptione sint virides, sed omnimoda virtutum varietate fulgentes. Sed quia in vniuersalibus scriptis nostris, verborum quibusdam obstaculis æmulorum accessus obstruere solemus, opusculi huius tenerum situm nullis repræhensionum spinis obducimus, quia cum domesticis nostris de rebus notis, fraternis affectibus fabulamur. Ad quod nimirùm opus priorum nostrorum non modico rubore succẽdimur, qui de suis agere, quod alij fecerant, noluerunt. Victor nanque Romanæ Ecclesiæ summus Pontifex, cùm adhuc illi monasterio, quod à sanctissimo Patre nostro Benedicto in Cassino monte extructum est, in venerando habitu præesset, in libro, quem de Sanctorum miraculis scripsit, viri venerabilis Alferij mentionem fecit, eiusdem se familiarem asseruit, & ipsius quædam miracula, ità vt ab eo fuerant gesta, narrauit. Vir quidem sanctus, dum subiectorum animas ad cælestem patriam succẽdere per exempla meliorum satageret,

Cauẽsis monasterij religio. | Liber Victoris Papę de miraculis Sanctorum.

ca quæ ad eorum formam producere voluit,& propè & longiùs quæsiuit. Quid ergò nobis,de nostris agendum est,si ab alijs iam & miris extollũtur laudibus, & scriptorum memoria celebrantur? Quia verò præfatus Pontifex quædam,nõ omnia, huius viri venerabilis miracula scripsit, & pro eius reuerentia, scripturæ ipsius authoritatem operi nostro præmittimus,& pro ædificatione audientium plura, quæ eum vel tunc latere potuerunt, vel post eiusdem obitum sunt gesta, supplemus. Quia itèm noua scribendi tempora contemni solent,fidem dictorum relatoribus, non scriptis Lector adscribat: quia etsi isto tempore scribimus,ea, quæ ab antiquis monasterij senibus sunt nobis dicta,narramus.

VITA.

Iulij 12. Cap.1. Iste Leo fuit beati Alferij discipulus

SECVNDVS Cauensis monasterij Pater Leo,vir valdè venerabilis fuit, viri reuerendissimi Alferij discipulus institutione, sed socius spiritu & virtute, quia fructum eiusdem magisterij in perfectione protulit summæ & sanctissimæ conuersationis. Hic nanque Luscus genere, ciuis Lucensis,in Salerni partes veniẽs, vbi eiusdem Patris celebrem famam comperit, ei se protinùs in sanctissima conuersatione erudiẽdum dedit. In qua nimirùm ità breui profecisse cognoscitur, vt nõ solùm æmulator laborum magistri sui,sed etiam mirabiliũ operum cooperator existere videretur. Siquidem cùm pro resuscitando mortuo vir venerandus Alferius orare proposuit, hunc solum ex omnibus discipulis secum retinuit,cum quo pariter se in orationem dedit: quod vtiquè vir sanctus non faceret, nisi ex vitæ eiusdem perfectione colligeret, quia ad obtinenda tam grandia adiutorium sibi præstare potuisset. Qui licèt magistri sui tempore magnus haberetur, tamen post eiusdem mortem magis claruit. Nam vt discipuli eiusdem, qui vsque ad nostra tempora in monasterio fuerunt, referre soliti sunt, in tantam cordis puritatem profecit, vt venerabilem Domini,nostri genitricem orationis tempore videre mereretur. Præterea tantæ humilitatis atque misericordiæ vir extitisse dicitur, vt ab adiacenti cellæ suæ eremo lignorum sarcinas proprijs humeris Salernum ferret, easque distrahens, panes emeret, quos pauperibus erogaret. Haud secùs vtiquè se matris Domini adspectum promereri nouerat,quàm si magnis virtutibus polleret, & se magna humilitate deijceret: vt despectus foris, intùs nequaquàm intumesceret, sed virtutum tenerũ ædificium in summæ humilitatis petra solidaret. Et fortasse vir sanctus se illi ministerio coniunxit, quia ad æternam vitam per labores temporales ire disposuit. Opus ergò misericordiæ illud probauit,quod cum corporei laboris sacrificio conuenire cognouit, vt ex vtroque velut pingue omnipotentis Dei holocaustum fieret, amoris videlicet flamma sic totus affluens,vt corpus omne laboribus,& totam mentem dedicaret pietati.

Itèm in resuscitando mortuo socius.

Leo videt Dei genitricem Mariã.

Humilitas eius quanta fuerit.

Quãta eius in pauperes misericordia.

Cap.2. Ferunt etiam quia quadam die cùm à prædicta ciuitate veniret & lignorum suorum precium in pane pauperibus diuideret, Gisulfo quoquè Salerni Principi sudoris sui panem porrexit, qui cùm primò oblatum sibi panem despiceret, repræhensus à militibus,quòd non panem sed in pane Dei hominem sperneret: confestim reuersus est, de viri Dei manibus panem accepit & comedit, atque ex illa iam die tanto Patri familiaris fuit. Ex qua nimirùm gratiæ vbertate accidit, vt in multã donorum messem panis ille frustrà,vt putabatur,diuiti oblatus cresceret,& quasi bonum semen fructûs sui copiam abundanter effunderet. Nam cùm idem Princeps seculari potentia tumidus plura crudelia sæuaque proponeret, hic solus audebat obsistere,solus prauis eiusdem dispositionibus libera authoritate contraire,quem nimirùm sæpè humilibus precibus liniens,sæpè comminationibus impetens,nonnunquàm sibi subiectum & obedientem ità reddidit, vt obtineret quandoquè quæ peteret,quandoquè quæ impendere nollet, ab inuito authoritate nõ precibus extorqueret. Nam scriptum de huiusmodi sanctæ Ecclesiæ potentibus est: Iustus vt leo confidit. Et iterùm sacra scriptura loquitur, dicẽs: Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum.

Attẽde fructum panis viri Dei.

Prou.28.

Prou 30.

Cap.3. Vir ergò Domini significatum sui nominis virtute magnæ cõstantiæ exhibebat

pauper

pauper siquidem rebus, cælestis patrimonij desiderij diues, huius mundi diuitibus tanto liberiùs obsistere poterat, quanto in mundo, quem non amabat, perdere nil metuebat. Eodem nanque tempore memoratus Princeps cõtra Amalfitanos bellum mouerat, in quos itá sæuire visus est, vt quoscunque ex eis caperet, magnis tormentorum cruciatibus deputaret. Quis verò explicare sufficiat, Pater venerabilis Leo quanta tunc captis authoritate, quanta liberalitate succurrerit, quàm largiter carceratos pauerit, spoliatos induerit, vinctos absoluerit, tortos eruerit, atque à vicina membrorum amputatione liberauerit? nam tanta libertate pro eis qui ad pœnas ducebantur, eidem Principi obstitit, vt eos ab ipsis cruciatibus violenter auferret atque non iussus absolueret. Exercet sæpe misericordiæ opera.

Quadam nanque die, dum ad mensam cum fratribus sederet, tristis nuncius affuit, qui venerando viro tres homines priuari lumine iussos à Principe indicauit, & eiulans atque exclamans subiunxit, dicens: Curre Pater, curre, quia iam miseri producuntur. Tunc Pater venerabilis à mensa surgens, & velut alter Tobias prandium deserens, Salernum concito gradu petrexit: & iam vitos illos extra ciuitatem perductos inueniens, tenuit & absoluit, atque abire liberos iussit. Cumq; carnifices vehementer timerent, ipse pro eis se Principi reddere rationem promisit, quam profectò vt promisit exhibuit: quia se, vt dixit, vadem pro eis obtulit, sed de crudelitate, quam in Christi fideles exercebat, non vt vades pœnarum, sed vt tutor iustitiæ vehementer increpauit. Cui etiam aliquando indignanti & superbiæ tumore salutis monita contemnenti, crudelitatis suæ meritum per prophetiæ spiritum pronunciauit, dicens: Pro crudelitate tua post parum temporis, huius terræ dominus non eris. Quod cùm Princeps audiisset, timuit, sed tamen feritatem suam non reliquit: vndè non immeritò viri Dei minas expertus est. Post non multum deniquè temporis Salernitana ciuitate à Roberto Duce obsessa & capta, vt vir sanctus prædixerat, regimen, quod piè moderari Princeps noluit, amisit. Quo iure trium Patrum gratia floruisse venerandus Pater agnoscitur: Tobiæ scilicet, qui vt mortuos reconderet, reliquit prandium: S. Nicolai, qui vt insontes eriperet, tenuit speculatoris manum: S. Benedicti, qui regi Totilæ futuram mortem nunciauit, & eiusdem feritatem, quam ex toto auferre nequiuit, terrendo minuit. Iustorum quippè fulgore enituit, qui more sanctorum paracleti Spiritûs gratia plenus fuit. Cap. 4. Liberat tres viros excæcationi adiudicatos. Increpat Principis crudelitatē. Prædicit Principi Salernitano suū casum.

Neque illud silendum arbitror, quòd Gisulfus Princeps cùm Amalfitani cuiusdam opes depositas Salerni apud obedientiam monasterij videlicet S. Nicolai de palma cognouisset, ad locum accessit & depositum eruere tentauit: quod cùm beato viro innotesceret, præuenire Principem studuit, vt videlicet arcæ illi insideret, nè depositum quod intùs latebat, sine suî iniuria educi potuisset. Tunc Princeps, qui tanto Patri iniurias inferre metuebat, quasi per iocum manus ad arcam tendere, & vt surgeret de eadem arca rogare cœpit. Sed vir Dei exterioris calliditatis arte blandienti eadem voluit arte illudere, vt prauè callentis intentio effectum habere minimè potuisset: nam quotiès ad arcam Princeps per iocum manum tendebat, vir Domini quasi sanctè ludendo manum Principis baculo ferire minabatur, cùmque hoc sæpius fieret, & idem Princeps iam non ioco sed seriò & importunè res arcæ latentes exigeret, vir Dei irato Principi non solùm non acquieuit, sed etiam facti temeritatem vehementer increpauit. Tunc Princeps tam constantia quàm solertia sancti viri superatus recessit, & depositum hominis intactum reliquit. Sed de tanti viri authoritate ista tetigisse sufficiat. nam si quis per singula cuncta describeret, quoties scilicet se pro soluendis vinctis obiecerit, quoties, vt alios eriperet, semetipsum obtulerit, quibus aut quantis blandimentis & precibus, quibus minis & terroribus, quot itèm vicibus & artibus eundem Principem aggressus fuerit, non paginam, sed enormem codicem impleret, quod profectò beati viri propositum quantùm Domino placeret, apertis rebus ostensum est. Cap. 5. Quanta fuerit Leonis authoritas & iustitia.

Festum quippè beatæ virginis & martyris Cæciliæ, pro affectu, quem erga eiusdem meritum habebat, solenniter celebrare consueuerat, die autem illo qui festum eiusdem prædicandæ virginis præibat, itá apud iam sæpedictum Principem pro absolutione vinctorum fuit occupatus, vt ad cellam nisi incumbentibus iam noctis tenebris redire nullatenùs valeret. Peractis ergò negocijs & more suo car- Cap. 6.

cerbus deprædatis, cùm extra cell[illegible] nocte nō[illegible] ad [illegible] tibus fratribus iter arripuit & reuerti ad monasterium cœpit tunc [illegible] state, inter immensa ventorum flamina atque ingentis pluuiæ inundat[illegible] dentem cereum detulisse fertur & ità sicca vestimenta ac [illegible] cereo & [illegible] aëre, aut operta porticu venisset. Spelunca etiam non erat longe a mon[illegible] quam miræ magnitudinis serpens obtinuerat, cumque terrore illius be[illegible] adire incolæ vehementer metuerent, veneranda Patri Leoni hoc [illegible] uerunt: quod vt cognouit, se homo Dei in orationem dedit, atque in loc[illegible] quo erat, ità draco extinctus illius oratione est, ac si nō hunc verbis impet[illegible] trabali telo viscerum eiusdem [illegible] creta perculisset.

Nota miraculi de vestimentis et a dente cereo.

Oratione occidit draconem.

Cap. 7. His ergò & huiusmodi virtutibus clarus, cùm iam plena dierum senectute gra-uaretur, æternæ quietis leuamine, pondere carnis deposito, susceptus est. Cuius vtiquè meritum, vt ipsa etiam eiusdem morte claresceret, * senioris [illegible] tute subtracta, non sine ingenti omnium mentium stupore monstratum [illegible] rabile nanque sancti viri corpus à flentibus & orantibus discipulis in oratori[illegible] uabatur, cùm vnus ex cereis super feretrum cecidisset, & super p[illegible] riebatur, vt erat ardens incubuit: sed vt tanti viri meritum panderet, [illegible] nis habuit sine ardore combustionis. Nam cùm ad eundem lectum quidam [illegible] oculos leuarent, ardentem in pannis ignem adspicerent, combustionis [illegible] accidisse crediderunt: cumque festinanter eundem cereum [illegible] mentum sancti corporis illæsum apparuit, ac si ignis in eo nullus ce[illegible] fratres omnes ingenti miraculo mirabilique lætitia stupere atque [illegible] cœperunt, dum sancti Patris merita naturæ suæ cessatione clemen[illegible] carent. Quod fortassè ideò foris ostēsum est, vt spiritualis etiam vi[illegible] uenienti miraculo spiritualiter signaretur. Apertè quidem re[illegible] in quo Dominus in igne apparuit, illuminatus est & non arsit, habu[illegible] dore caruit, sed vt sedes Dei meritum habeat lucis, non habeat de[illegible] tionis.

** lectioris*

Viri Dei ſancti corpus ſtratū cereo ardente ſuper incidente illæſum ſeruatur.

Cap. 8. Pater ergò venerabilis insignibus & conuenientibus miraculis ost[illegible] hunc, vt locum proprium diuina lux semper incoluit, quem vt emer[illegible] uit, & quæ in eo per ardorem punirentur nequaquàm inue[illegible]t. C[illegible] tum si quis aliter velit hac ostensione cognoscere, facilè potest nam pe[illegible] bus electis per semetipsum veritas repromittit dicens: Capillus de cap[illegible] non peribit. Illius ergò operimentum corrumpi igne non potuit, [illegible] bor perijt, sed fructum optimum meruit æternæ mercedis.

Luc. 21.

VITA S. VVLMARI ABBATIS ET CONFES-SORIS, APVD BOLONIAM FRANCIAE QVIESCEN-

tis, conscripta per monachum monasterij eiusdem S. Vulmari Boloniensis. Stylum alicubi mutauimus.

Iulij 20. Cap. 1.

SANCTVS Vulmarus in inferioribus G[illegible] bus, haud longè à maris litore in pago Bo[illegible] villa Syluiaco nuncupata, ex Christianis atque [illegible] parentibus est editus. Pater eius Vulpert[illegible] tem Duda, frater verò Vualiharius [illegible] fatus vir sanctus Vulmarus [illegible] coniugem duxit nomine Histora[illegible]dam, quæ [illegible] desponsata alteri viro nomine Vul[illegible]aro. [illegible] apud Francorum principem [illegible] cusabatur, cuius imperio & iussu, pr[illegible] ralda reddita est. Sanctus verò Vulmarus [illegible] liquit coniugium, petijt monasterium quod in pago H[illegible] fluuium situm est, diciturque Altimontis, vbi tunc monast[illegible] ceptus verò à Rectore eius cœnobij demandatum sibi ab illo [illegible] iectum ministerium obedientiæ ca[illegible] se recepit, vt quod c[illegible] ues, & ligna ad fratrum officinas importanda versaretur. Quod m[illegible]

Parentes S. Vulmari.

Vxorem ducit, sed statim eam dimittit.

Fit monachus.

certè animo executus est. Sed posteà, instigante eum spiritu Dei, adludum literarum perrexit, ac sibi alphabetum exarari postulauit. nam anteà illiteratus erat. Indè reuersus, dum quodam die de more pergebat ad syluam, tabellam alphabeticam arripuit, quam manu gestans lectitabat, bobus ipsum cum vehiculo sequentibus. Qui cùm intentus esset suæ lectioni, substitit parumpèr vehiculum, quo resumpto inceptum peregit opus, lignisque eidem impositis ad fratrum cellas diuexit.

Postquàm verò sanctum eius studium Abbati innotuit, ab hoc ministerio absolutum, literis nauare operam præcepit, altero in eius locum subrogato. Deindè adscriptus in clerum, nihil solitæ humilitatis deposuit, sed horis nocturnis, cùm se fratres quieti dedissent, omnium purgabat calceos, mundatosque suis restituit locis. Cumque id operis indesinenter continuaret, obstupefacti sunt omnes vehementer, ac inito consilio totam rem suo indicauerunt Abbati. Porrò Abbas nôsse percupiens quisnam tantæ humilitatis obiret officium, quadam nocte, in dormitorio vbi cubabat, calceos suos sordibus commaculatos dimisit. Quos cùm Vulmarus more consueto auferre vellet vt mundarentur, ab Abbate deprehensus est. Qui semèl atque iterùm interrogatus quisnam esset, tacuit: Verùm compulsus à præsidente suo, tandèm, Ego sum, inquit, Vulmarus filiolus tuus. Tunc ait Abbas ad eum: Fac quod vis. Ille verò, assumptis calceis, consuetum summa deuotione peregit opus. Cap.2. Fit Clericus Præclara humilitas eius.

Intereà Dei miles in agone huius vitæ viriliter cõtendens aduersùs vitia & concupiscentias, ac de virtute in virtutem progrediens, omnibus tanquàm lucidissima lampas radios bonæ operationis administrauit, Deo seruiens cum omni mansuetudine & humilitate. Quocircà succedente tempore, dignus sacerdotali munere ab Abbate & fratribus acclamatus est. Sacerdotio igitur initiatus, ob vitæ meritum ab omnibus cum magna reuerentia prædicabatur. Sed vir Dei laudes hominum non ferens, timensque per huiusmodi adulationes se aliquandò æterno brauio priuandum (Sicut de quibusdam in Euangelio dicitur, Receperunt mercedem suam) in eremum aufugit, nihil secum ferens nisi sacerdotalia vestimenta & bipennem. Cap.3. Fit presbyter, sed vt hominum laudes vitet, petit eremum. Matth.6.

Postquàm igitur egressus est de monasterio, perrexit recto tramite ad partes Aquilonares, veniensque in pagum qui Mempisco antiquitùs dicebatur, vbi erat immanissima sylua, ibidèm cauam arborem conspicatus est, in qua tres dies delituit non solùm humano orbatus solatio, verùm etiam omnis cibi & potûs expers. Tunc pius & misericors Deus, qui nunquàm deserit sperantes in se, sed dat omnibus escam in tempore oportuno: misit Angelum suum ad quendam eius loci virum fidelem, qui in visione eum increpabat, dicens: Tu quidem hîc delicias tibi præparas, & seruus meus illic in eremo periclitatur fame. Expergefactus ille, visionem suæ pandit vxori: attamen testatus est, se ignorare locum, quo deferendi erant cibi, atque vbi Dei famulus moraretur. Cui vxor eius respondit: Fac, inquit, quod tibi iniunctum est diuinitùs. Dubium non est, quin Angelus Dei bonus comitabitur te, & deducet ad destinatum locum: ego verò parabo cibos, tu interim ascende equum, & freno remisso quocunquè voluerit eat, quia Dominus perducet te ad locum vbi eius famulus conuersatur. Optemperat vxoris consilio maritus, & rectà peruenit ad arborem, vbi seruus Domini sedens orationibus vacabat: quem vt vidit, Tu'ne es, inquit, seruus Domini nostri Iesu Christi, qui mihi præcepit tibi afferre prandium? Qui respondens, Licèt indignus, ait, tamen seruus Iesu Christi sum, eique quantum valeo militare desidero: & gratias agens pro accepta annona, surrexit, & cum hospite suo vnà cibum sumpsit. Cap.4. Iste locus nõ lõgè distat à Casleto, oppido Flandriæ. Psal.144. Iussu angelico p quendam virum pascitur.

Posteà ille idem vir ad Dei famulum ait: Cùm Dei seruus sis & verè ei militare desideras, veni mecum, & tribuam tibi fundum hæreditatis meæ, vbi monasterium construas, atque ad seruiendum omnipotenti Deo monachos congreges. Sanctus autem Vulmarus primò renuit: verùm posteà eius precibus & sanctæ deuotioni acquiescens, cum eo profectus est: acceptaque hæreditatis eius portione, condidit monasterium, plurimosque ad inseruiendum Deo sibi attraxit. Deindè vir memoratus ei filium suum commisit, vt eum tam literis quàm virtutibus imbueret, ac in omnipotentis Dei seruitio educaret. Posthæc reliquam hæreditatis suæ portionem illi adiecit. Adiuncti sunt etiam S. Vulmaro prænominati viri fratres ger- Cap.5. Construit monasterium. Multi sanctum eius institutum amplectuntur.

mani, alijque quamplurimi viri illustres, suas eidem monasterio tradentes possessiones.

Cap. 6.

Cùm itaque bonum ille certamen certaret, & fidelem Christo Domino nauaret operam, cœpit multis clarere virtutibus & signis. Qua de causa multi tam ex longinquis quàm ex propinquis regionibus permoti fideles, ad eum confluebant, ac summa reuerentia amplectebantur. At ille humanos honores declinans, nè quam illi elationem animi adferrent, ad pagum Boloniensem, in quo natus fuerat, se clàm subtraxit. Ingressus autem syluam, quæ vno tantùm miliari ab eius distabat patria, & iure hæreditario ad ipsum spectabat, cœpit in sanctissimæ Dei genitricis Mariæ & beatissimi Petri Apostoli honorem ædificare ecclesiam. Quò cùm illum inuisendi gratia complures vtriusque sexûs conuolarent homines, verbo Dei eos reficiebat, & sub regulari habitu regebat: diù noctuque seruiens Deo in vigilijs, in ieiunijs, in frigore & nuditate, in orationibus, atque in multa patientia.

Reuertitur Boloniam, ac in vicina sylua aliud condit cœnobium.

2. Cor. 6. & 11.

Cap. 7.

Quodam tẽpore ambulabat eiusdẽ sancti viri germanus frater Vualmarus nomine per memoratum nemus, reperiebatque anachoretam Christi ante suum tugurium stantem ac manualibus insudantem operibus, ignorans quia germanus eius esset, qui interrogabat eum, dicens: Quis es tu? & vndè venis, & quid hic agis? Eremita autem Christi non ferens illum diutiùs in tali ignorantia commorari, germanum eius se esse professus est. Ille verò ex fratris responso hilarior effectus, Eamus, inquit, & descendamus ad paternas ædes, & salutemus matrem nostram & consolemur eam, quæ longo tempore tuam doluit absentiam. Sanctus verò Vulmarus fratris monitioni non acquiescens, dixit: Non ibo. Tu verò & ipsa quantùm potestis, aliquam annonæ consolationem mihi impendatis: & ego quantum præualeo in conspectu Dei omnipotẽtis memor ero vestri. Qui cùm reuersus domum hæc suæ enarrâsset matri, illa de filij salute multùm gauisa est, & exindè cibaria eidem procurauit deferri.

Monachorum est, aliquãdò manualib⁹ vacare operibus.

Recusat inuisere matrem.

Cap. 8.

Quodam tempore cùm prænominatus Vualmarus suo fratri cibos deferret, & eum solito loco non inueniret: cœpit magnos emittere eiulatus, & acclamare Vulmarum. Ille verò fratri occurrens, Nè, inquit, frater mi tales ampliùs edas clamores. Tunc suspendens in quadam arbore ligneam tabellam cum malleo, iussit victualia deferenti decæterò tabellam percutere, & hoc signo fratrem euocare. Hæc enim in perpetuam rei memoriam cum prædicto malleo in eius cœnobio conseruatur.

Tabella lignea loco nolæ.

Cap. 9.

Confluebant ad sanctum Dei vtriusque sexûs complures homines, sub eius sacro instituto militare cupientes, quos ille omnes benignissimè suscepit, ambrosia cælestis disciplinæ depascens, ac nectare diuini amoris inebrians: Semota tamen habitatione virorum à mansionibus mulierum, quibus sanctissimæ conuersationis Bertannam Abbatissam neptem suam præfecit, eandem instruens, quomodò concredito sibi sanctimonialium gregi curam gerere debeat, nè ab inuisibili lupo fidelium caulas circuncursitante aliquæ suffocentur, sed per maternas eius exhortationes in fide, castitate, ac omni opere bono confirmentur. Ipse verò pastor erat monachorum, non mercenarius: sed eius insequendo vestigia qui de seipso ait, Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Mercenarius autem veniente lupo fugit & dimittit oues.

Conuẽtum monialium instituit.

Iohan 10.

Cap. 10.

Anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo octogesimo octauo, quandò prænominatam Basilicam in honorem S. Mariæ Virginis & beati Petri Apostoli idem vir Dei extruxerat, venit ad cum Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum, iam in Britannia factus catechumenus, vt ab eo in fide Iesu Christi magìs instrueretur & confirmaretur. Dixitque ei: Audiui te virum esse sanctum. Duo igitur abs te peto, vt me fluctuantem animo in fide confirmes, & quæ sit animæ meæ salus edoceas: simul etiam ores pro me Dominum Deum, nam meæ orationes valdè frigent. Cùm ergò vir Dei audîsset regem, & ei benè precatus esset, ille diuinitùs permotus, profectus est Romam, atque illic sacrum baptisma suscepit. Idem verò Rex triginta solidos maioris monetæ, viro Dei reliquit ad vsum prænominatæ ecclesiæ. Qui posteà plenus operibus bonis, Deoque diù noctuque seruiens, feliciter ex hoc seculo migrauit ad Christum.

De Ceadualla, vide Bedã lib. 4. cap. 12. 15. & 16. lib. 5. cap. 7. historiæ gẽtis Anglorũ. Idem Rex Romæ baptizatur, cõsente Beda.

Hic

Hic pastor bonus, commissis ouibus diligentissimè inuigilans, solebat frequenter prætactas visitare & consolari moniales. nam deerant illis aliquandò alimenta corporalia. Sed vir sanctus pabulo euangelicæ exhortationis priùs eas enutriens: Quærite, ait, primùm regnum Dei & iustitiam eius, & omnia necessaria adijcientur vobis. Quid solicitæ estis? Iactate cogitatum vestrum in Domino, & ipse vos enutriet. Quod ità sæpiùs noscitur euenisse. nam priusquàm eius sermo finiretur, quidam superuenientes deuotionis causa, tabellam memoratam pulsabant, ac cibos abundantissimè deferebant, quibus illæ enutritæ, gratias Domino egerunt, qui non deserit sperantes in se. Cap. 11. Matth. 6. Psal. 54.

Alio autem tempore fur quidam, praua ductus cupidine, abstulit equum viri Dei. Qui cùm tota nocte errabundus vagaretur, nec posset attingere locum, quò tendebat: manè verò alterius diei ante portam monasterij inuentus est equo insidens, de quo nec per se descendere valuit, nec ab alio deponi. Quod cùm duo ex discipulis viri Dei animaduerterent, appræhensum duxerunt ad Abbatem suum: qui corripiens eum, ac monens nè ampliùs tale scelus perpetraret, propiùs accessit, & eum ab equo leuauit, liberumque dimisit. Tunc longè lateque diffusa est sanctitatis eius fama, ac permulti ad eum veniebant, eulogias ac permulta munuscula eidem offerentes. Ille verò omnes in Dei seruitio confirmans, quæ attulerant bona, proprijs manibus pauperibus erogabat. Cap. 12. Fur quidam proditur diuinitùs. Benignitas viri Dei in pauperes.

Deindè quantas miles Christi satanæ passus sit insidias, quàm viriliter colluctatus sit aduersùs propriam carnem, quas tolerauerit malorum persecutiones, quantam famem, frigora, aliasque plurimas incommoditates pertulerit, longum esset attexere. Denique multo iam senio grauatus, in molestam corporis infirmitatem incidit: accitisque ad se fratribus, suum obitum prædixit. Postquàm autem hæc ad notitiam sanctimonialium peruenerunt, quæ non longè ab eo loco morabantur, rogabant, vt se inuisendi copiam ipsis faceret. Verùm ille plenus spiritu sancto protestabatur, quòd nunquàm hîc esset eum visura aliqua mulier. Eadem nocte feliciter obdormiuit in Domino. Factusque est planctus magnus & vlulatus virorum & fœminarum in eodem cœnobio, propterea quòd tanto pastore orbarentur. Cap. 13. Prædicit suum obitũ. Feliciter obit mortẽ.

Denique imposito eius sacro corpore pro more istius regionis sarcophago, accurrebant moniales illæ, cupientes vel defunctum videre, quem viuum non meruerunt visitare: Sed nebula corpus eius obtegente, non nisi luminaria & faces quæ funus antecedebant, ac turbam quæ sequebatur, conspicere potuerunt, loculo in quo sacrum illud pignus quiescebat, sub illarum adspectum prorsùs non veniente: sicut ipse sanctus adhuc in viuis prædixerat, non se vnquàm visurum fœminam. Sepultum est autem beati viri corpus cum multa reuerentia apud Boloniam, vbi multis coruscat miraculis. Obijt verò 13. Calendas Augusti. Cap. 14. Nebula eius corpus obtegitur, nè à monialibus videatur.

Præterea quamuis permulta Dominus, per sancti sui Vulmari merita, operatus sit ad eius sepulcrum miracula, dimissis plurimis ad vitandam prolixitatem, pauciora perstringam: quoniam adhuc oculati testes supersunt, qui ea se vidisse affirmant. Quidam clericus Andeboldus nomine, paralysi vexatus, ità vt quatuordecim annorum spatio, nullo sui corporis membra fungerentur officio, diuinitùs admonetur, vt basilicam sancti Vulmari inuisat. Qui manè consurgens, venit Boloniam in profesto sancti Michaëlis Archangeli, quod tunc in diem sabbati inciderat: nocteque sequente, dum fratres eius monasterij matutinas decantarent laudes, ille ad sepulcrum Sancti Dei orationibus vacabat, atque ità miseratione diuina pristinæ sanitati restitutus est, & remeauit ad propria. Cap. 15. Miracula ad eius tumulum. Sanatur paralyticus.

Alius quidam clericus Marcfridus nomine, qui ecclesiæ sancti Martini pontificis præerat, conuocatis famulis suis ad secandum fœnum iuxta flumen quoddam regionis illius, quo die festiuitas beati Vulmari à populo solenniter celebrabatur: illi aiunt: Hodiè nobis minimè licet operari, quia festum sancti Vulmari est. Ille verò auaritiæ studens superbè respondit: Colant eius festa qui volunt, vos autem sine dilatione iniunctum vobis implete seruitium. Verùm omnipotens Deus, volens declarare, quanti esset meriti, cuius festa celebrabantur, tanta aquarum immensitate fecit excrescere vicinum alueum, vt sua inundatione, Cap. 16. Attende vindictam Dei in violatorem festi eius.

iam tertiò superficiem terræ operiret, & omne fœnum ad litus maris vsque proijceret. Præfatus verò clericus horrore nimio perculsus, quandiù maneret in viuis, se festum sancti Vulmari celebraturum deuouit. atque ità diuinæ pietatis dispensatione emendatus est.

Cap. 17. Alio itèm tempore tertiodecimo Calendarum Augusti, cùm festiuitas sancti viri coleretur, quidam rusticus ab amico suo admonitus vt secum ad tanti viri solennitatem ascenderet, ire contempsit: sumptoque vehiculo ad vicinam syluam pro lignis deferendis perrexit. Iterùm cùm is ibidèm solus esset eo tempore quo sacra Missarum solennia agerentur, subitò tanta tempestas exorta est, tot fulgurum coruscationes & infesta tonitrua, vt extremam vitæ suæ horam adesse crederet. Qui cùm huc illucque discurreret, vt sub aliqua arbore saluaretur: ramorum fragor interitum illi minitabatur. Sed & vehiculum quod ad syluam deferebat, ante oculos eius confractum est. Tandèm in se reuersus, clamauit in cælum, Dei misericordiam, ac sancti Vulmari crebris vocibus exorans clementiam: simulque professus est, se omnibus diebus vitæ suæ (si ei Dominus per sancti sui merita vitam concederet) eius festa deuota mente velle venerari. Nec mora, reddita aëris serenitate, domum incolumis peruenit, confracto tamen prætacto vehiculo. Quis non intelligat, pro contemptu sancti viri eum fuisse castigatum, ac rursùs per eius merita misericorditer liberatum?

Itèm in alium.

Cap. 18. Hoc quoquè silentio prætereundum non est, quod ego ipse & complures alij proprijs oculis cōspeximus. Quodam tempore in natali sancti Martini Turonensis Episcopi, cùm inter diuina Missarum solennia sanctum legeretur Euangelium, quidam peregrinus surdus ac mutus, nostrum orationis ergò ingressus est monasterium, cuius diuina largiente clementia ac sanctissimi Vulmari interuenientibus meritis, vinculum linguæ eius solutum & aures apertæ sunt: ità vt is (ô stupendum miraculum) qui ab infantia hoc laborabat incommodo, apertè loqueretur, & ad interrogata responderet. Solebat idem nobis referre seriem suæ curationis & ordinem. Videbat enim quendam virum, cùm sacrum legeretur Euangelium, canitie & vultu venerabilem, & manu baculum ferentem, ad se accedere, qui insufflabat in auriculam eius, & linguam extrahebat. Quo facto, æger obriguit: & seipso in terram deiecto, sanguis per os & nares eius copiosè manauit. Post hæc terribilem emisit vocem, ità vt qui adstabat populus, crederet eum suis orbatum sensibus. Ast postquàm omnes intellexissent diuinam clementiam erga eum operatam, vna voce benedixerunt Deum, qui per S. Vulmari merita tales dignabatur operari virtutes.

Surdus & mutus videt & loquitur.

Cap. 19. Eodem ferè tempore quidam puer, ex grauissima infirmitate percussus paralysi, ità vt per annum penè integrum ambulare nec sursùm se erigere valeret, vel ad momentum in scamno sedere, cui dum opportunitas adesset quoquàm eundi, instàr ranæ manibus se ad terram sustentans, debilia membra post se trahebat, ad Basilicam sancti viri adductus est. Qui in oratione prostratus, preces omnipotenti Deo pro sua sanitate profudit: & exauditus est. Nam cùm vespertinalis ageretur oratio, de terra, in qua pronus iacuerat, surrexit, atque ilicò omnibus videntibus ad altare deuenit, ibique orans, Deo & beato Vulmaro pro sua curatione gratias egit. Et exindè omnia eius membra ità solidata sunt, acsi nullam vnquàm essent passa læsionem. Intereà plurimi, diuersis temporibus, à sua infirmitate pristinam sanitatem nobis adstantibus recipere meruerunt, largiente Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Paralyticus curatur.

PETRI

PETRI DAMIANI SERMO I. IN FESTIVITATE S. APOLLINARIS.

HODIERNA die, fratres chariſſimi, ad iucundum nimis ſatisque delectabile ſpectaculum venimus, & glorioſæ palæſtræ certamen oculis fidei contemplati ſumus. Vidimus enim vnum ciuem ſupernæ Hieruſalem pro Rege ſuo ſtrenuè ad bella procedere, & innumerum Babyloniæ vulgus vnanimi conſpiratione contra vnum caput ferociter dimicare. Vidimus militē Chriſti contra mundum triumphale vexillum Crucis inferre, vidimus econtrà amatores mundi pro dilecto ſuo conſtipatis cuneis obuiare. Illi enim vndiquè circumfuſi diuerſa tela conijciunt, ſagittas emittunt, machinas erigunt: & vt vallum Chriſti irrumpere valeant, omnia præliandi argumenta componunt: hic autem enſe verbi ſpiritalis accinctus, lorica fidei indutus, ſpei galea præmunitus, ſub patientiæ ſuæ ſe clypeum colligit, & hoc contra omnes bellicæ tempeſtatis ictus vigilanti oculo circunducit. Illi ignem adhibent: ſed iſte immenſæ charitatis ardore ſuccenſus, incendia exterioris flammæ non ſentit. Illi bullientibus aquis dilacerata membra perfundunt: iſte largo ſancti Spiritûs imbre diuinitùs refrigeratur, cantans cum Propheta: Tranſiuimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Illi virgis cædunt, ſudibus frangunt, eculeo ſuſpendunt, in carcerem mittunt, poſtremò catenatum in exilium dirigunt: iſte verò in arce mentis conſtitutus, quicquid erga ſe agitur, ſub ſe fieri quasi alius quidam eminùs intuetur, dicens cum Paulo: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. & iterùm: Licèt exterior homo noſter corrumpatur, is tamen, qui intùs eſt, renouatur de die in diem. Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Cuncta ergò hoſtium iacula facta ſunt beato Apollinari glorioſè vincendi materia. Et vndè illorum crudelitas deijcere nititur, indè iſtius patientia ad ſtandum firmiùs roboratur. Sanctus enim vir inter perſecutionum bella deprehenſus, quò duriùs telorum grandinem inhorreſcere conſpicit, eò cautiùs vndiquè ſcutum ſuæ grauitatis opponit. Et quò violentiùs pugnæ impetus videt ingruere, eò magis ſe ſtudet & in vires colligere, & ad agendum fortiret excitare. Vbiquè paratus aſſiſtit, vbiquè vigilanter intendit, & venientibus vndiquè gladijs imperturbatus occurrit.

Iulij 23. | Ephes. 6. | Pſal. 65. | Eſa. 43. | 2 Cor. 4. | Ibidem.

Quia verò, fratres mei, beati Apollinaris agonem, palæſtram ſuperiùs nominauimus, vtrum'nam congruè poſitum ſit, ſi placet, paulò ſubtiliùs inquiramus. Palæſtrita quippè nudus luctatur: & beatus Apollinaris mundanæ poſſeſſionis indumento nudus fuiſſe cognoſcitur. In ſpectaculo autem ciuium huiſmodi lucta proponitur, & beatus Paulus de ſe alijſque Chriſti bellatoribus congruè teſtatur, dicens: Spectaculum facti ſumus Angelis & hominibus. Solet autem pueris oleum, quod videlicet Chriſma ab eis dicitur, à campiductoribus tribui, vndè eorum debeant omnia corporis membra perungi: ſanctus verò Petrus Apoſtolus beati Apollinaris non dicam campiductor, ſed ductor, ſancti Spiritûs eum vnctione perfudit, cùm ad certamina perſecutionum miſit. Vt enim in ſancta geſtorum illius narratur hiſtoria, ait beatus Petrus Apollinari diſcipulo ſuo: Quid ſedes nobiſcum? Ecce eruditus es de omnibus, quæ fecit Ieſus. Surge, accipe Spiritum ſanctum, ſimulque Pontificatum, & perge ad vrbem, quæ vocatur Rauenna. Quod enim dicit, Accipe Spiritum ſanctum, & perge, tale eſt ac ſi diceret: Oleo membra perfunde, & bellum viriliter conſere. De hoc enim ſancti Spiritûs oleo per Prophetam dicitur: Computreſcit iugum à facie olei. De hoc & per Pſalmiſtam canitur: Inueni Dauid ſeruum meum, oleo ſancto meo vnxi eum.

1. Cor. 4. | Spiritus ſanctus rectè oleum dicitur. | Eſa 10. | Pſal 88.

Mos verò eſſe campiductorum ſolet, vt priùs certaturi diſcipuli mēbra peruideant, videlicet quàm latum validumque ſit pectus, quàm ſani plenique tumeant lacerti, quàm ſubterpoſitus venter nec mole grauet, nec extenuatione debilitet: & cuncta bellico vſui apta eſſe perſpexerint, mox eius ſegnitiem dura ſeueritate

cor-

corripiunt,& desides adhuc animos in amorem laudis accendunt & hortan[illegible] stigant,& nè formidare debeat, suam ipsius coram eo fortitudinem la[illegible] nimirùm beatus Apostolus quasi ante ipsum arenæ vestibulum alun[illegible] sui mem bra considerat,& vt se ad congrediendum præparet, verbis suasoriæ adhortationis inflammat. Quid est enim dicere, Quid sedes nobiscum? Iam depone d[illegible]m, vt

Qualis esse debeat miles Christi. post peractam victoriam peruenias ad coronam? Et quid est dicere, Ecce eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus, nisi omnes tui corporis artus iam perfecto vigore robore, nihilque tibi superest, nisi vt timore postposito incipias dim[illegible]care? V[illegible] aptè subiungitur: Prædica eis de nomine Iesu, & nè formidaueris: t[illegible]quàm dicere: Ex iussionis meę authoritate congredere, brachia confere, ve communem vtri-

1. Cor 9. usque Regis possis victoriam de triumphatis hostibus reportare. Percur[illegible] stadium, vt ad propositum victoribus merearis pertingere brauium. Non du[illegible] arripere pugnam, de qua nobilem referes, authore Deo, victoriæ palmam. Ego tibi

Acce prima-tú beati Petri Apostoli. præcipio, qui potestatem ligandi nō solùm in terra, sed & in cælestibus habeo, [illegible] te ad pascendas oues Dominicas mitto, qui ouile totius sanctæ Ecc[illegible] mihi cura custodio. Prærogatiua ergò magistri sit discipulo audacia præsumend[illegible] & mittentis authoritas sit fiducia missi.

O beate Apostole, quàm libenter, quàm alacriter motum tuæ diu[illegible]atis intueor, & nunc te debilem, nunc fortissimum pulchra varietate contemplor. Debilem, inquam, negando magistrum: fortissimum verò, pro eiusdem magistri [illegible] ne mittendo discipulum. Non times discipulo Rauennam multarum v[illegible] minam assignare, qui tibimetpsi expaueras vnius sacerdotis ancillam. Non metuis illum in procellosos fluctus turbulentissimæ ciuitatis solum mittere,

Psal. 88. qui cum ipso Creatore marium, super marinas vndas expaueras ambulare. i[illegible]

Matth. 14. que dictum est: Aquilonem & mare tu creâsti. Cùm enim dixeris: Domine iube me venire ad te: nisi statim expauisses, mergi vtiquè non cœpisses: nisi [illegible] fidei aliquam naufragij vndam pertulisses, nullatenùs ex ore Veritatis audisses: Modicæ fidei, quarè dubitasti? Nec mirum, tibimetipsi maris tunc formid[illegible] periculum, qui pro eadem mentis infirmitate, Magistrum & Dominum tu[illegible] Crucis subire patibulum. Cùm enim tibi diceret, quòd pro redemption[illegible]

Matth. 16. generis crucifigendus esset, protinùs respondisti: Absit à te Domine, propitius esto Domine, nè fiat hoc. Quid est, beate Apostole? Nunquid vis claudere Io[illegible] vndè nostræ redemptionis est precium e[illegible]turum? Nunquid vis fontem re[illegible]gere, qui prauitatis nostræ descendit maculas emundare? Ecce iam nôsti illum proculdubiò Deum esse, & tamen dissuades mortem subire. Nisi enim Deum [illegible]res, Propitius tibi esto Domine, non dixisses. Concordat quidem fides [illegible]

Iohan. 10. cum assertione Magistri. Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterùm sumendi eam. Sed qui fide stas, infirmitate iaces [illegible] des erigit, timor sternit. Qui ergò Magistro Crucis timueras mortem, & tib[illegible] pelagi profunditatem, nunc dilectum discipulum nunc dubitas mittere inter p[illegible] secutorum furentium rabiem. Cur hoc, nisi quia completum est in [illegible]

1. Iohan. 4. coapostolum tuum dicitur: Quia timor non est in charitate, sed perfe[illegible]

Iohan. 21. tas foràs mittit timorem? Iam enim iterùm audieras à Domino: Simo[illegible] me? Et respondens: Domine, tu scis quia amo te: [illegible]icò audisti: Pasce o[illegible]

Iohan. 15. as. Dixerat iterùm Dominus: Sicut dilexit me Pater, & ego diligo vo[illegible] ergò te Dominus dilexit, cùm pro pascendis ouibus suis inter scanda[illegible] cutorum misit: sic & tu discipulum diligis, eùm pro eisdem ouibus ad [illegible] dirigis.

Sed libet, fratres mei, hæc Apostolica verba subtili indagatione dis[illegible] & quomodò canonica ecclesiasticæ censuræ authoritas in eligendis præpo[illegible] vbiquè teneat regulam prauidere. Dicitur enim beato Apollinari: Quid [illegible] biscum? Ecce eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus. Rursùs [illegible] princeps eùm in loco Iudæ alium subrogare voluisset Apostolu[illegible]

Act. 1. rum reprimeret prauitatem, dixit: Oportet ergò ex his viris, qui no[illegible] gregati sunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Do[illegible]

Act. 10. stem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Hinc idem ipse ge[illegible] Christum [illegible]ngeli[illegible]zans aiebat: Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedi[illegible] manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinat[illegible] à Deo, [illegible]

manducauimus & bibimus cum illo, postquàm surrexit à mortuis. Hinc ipse Do-
minus in Euangelio cùm de mittendo sancto Spiritu Apostolis loqueretur: Ille, Iohan.16.
inquit, testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab
initio mecum estis: tanquàm diceret, idcircò idoneum de me testimonium per-
hibebitis, quia quicquid alios docueritis, longe conuersationis assiduitate ipsi an- Attende,
teà didicistis. Audiant neophyti, audiant elati, & quasi folles vento arrogantiæ & quàm sit ne-
igne cupiditatis inflati, quia non volunt discere quod sciant, & in schola Christi phariũ am-
antè inhiant in cathedra præsidere, quàm ferulam sentiant: Dumque inordinato bire digni-
ordine non per ostium, sed aliundè ad regiminis iura prorumpunt, non se pasto- tates, præci-
res esse, sed & fures, & mercenarios patenter ostendunt: qui prodesse non curant, puè ineptis
sed præesse flamma perniciosissimæ cupiditatis anhelant. Hi profectò non præfe- personis.
runtur, vt Christi ouile custodiant, non vt gregem Dominicum pascant, sed vt mi- Iohan.10.
seram carnem suam in lasciuijs & cupiditatibus molliter nutriant: dumq; se pro-
ximis prælatos esse considerant, cæcam mentem in superbiæ cornibus exaltãt. Au-
diant ergò qui eiusmodi sunt, & vel curent se ab hac præsumptione compescere,
vel nouerint se à corpore sanctæ Ecclesiæ iam, etsi non apertè, verè tamen radici-
tùs præcisos iacere. Eccè beati Apostoli, super quos quasi solidissimas bases, sancta
fundatur Ecclesia, non nouitium, non indoctum, sed illum ordinant, quem in do- Qui sint as-
ctrina & sanctæ conuersationis studio perspexerint esse maturum. Hoc quærit Pe- sumendi ad
trus in Matthia, cùm eligit in Apostolatum, hoc in Apollinare cùm promouet in præsulatum.
Episcopatum. Quod ergò Dominus prouiderat in Apostolis, hoc Apostoli consi-
derant in Apostolicis viris.

Illud etiam prætereundum non est, quòd beatus Apostolus osculãs discipulum,
emisit eum à se. Hîc antiquorum patrum consuetudo recolitur, & in nouo seculo Nota patrũ
veterum Patriarcharum antiquitas reparatur. Eccè Isaac iterùm filium osculatur. traditiones
Eccè Iacob iterùm benedicitur, & Patriarcha à Patriarcha ex authenticæ traditio- in Ecclesia
nis ordine consecratur. Illi dictum est, Accede ad me, fili, vt benedicat tibi anima seruari.
mea: isti dictum est, Surge, accipe Spiritum sanctum. Illi dictum est: Det tibi Deus Gen.27.
de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiã frumenti, vini, & olei: isti verò di-
citur, Mittat Dominus noster Iesus Christus Angelum suum, qui præparet iter tu-
um, & quæ postulaueris, annuat tibi. Sic & Iacob Ephraim, & Manasse filijs Ioseph Gen.48.
osculum præbuit, cùm eos inter reliquos Patriarchas constituens benedixit. Hinc
etiam Ecclesiasticus mos inoleuit, vt Pontifices his, quos consecrant, osculum tri-
buant. Hinc, fratres, hinc rogo colligite, beati Apollinaris quanta sit celsitudo, qui
vt Apostolus ad arcem Pontificatûs eligitur, vt Patriarcha solenniter ordinatur,
qui & ab illo, & non diuerso modo prouehitur, à quo & Apostoli promouentur.
Videtur ergò in illo & Apostolica dignitas, & Patriarchalis sublimitas: quia & A-
postolico ore prouehitur, & Patriarchali solennitate consecratur. Vndè fit, vt cùm
cæteri, qui pro testimonio veritatis supplicia passi sunt, martyres nuncupentur: hic Martyres
quia non solùm passus, sed etiam ad martyrium ab Apostolo tam nobiliter est ele- vndè dican-
ctus, Apostolicus martyr iure dicatur. tur.

Inter hæc vos, fratres charissimi, ad vosmetipsos redite, actus vestros solicita ex-
aminatione discutite, & qui laudes martyris libẽter auditis, laudabilem vitam ha-
bere curate. non est enim speciosa laus in ore peccatoris. Illi enim dignè sanctos Eccli 15.
laudibus efferunt, qui laudabiliter viuunt. Et hi fortium virtutes vtiliter audi- Vides vbi-
unt, quos audita præconia ad amorem imitationis accendunt. Cæterùm quid què lauda-
prodest si alios constitutos in sublimibus videas, ipse verò in præceps ad ima de- bilẽ vitam
scendas? Quid prodest fortium bellatorum triumphos extollere, si ipse non eru- requiri.
bescas quotidiè terga hostibus dare? Quisquis ergò gaudes fortiter egisse martyres
Christi, corripe & ipse arma inter milites Christi. Desunt exteriùs hostes? Verte
manus in te, & multos seditiosos inuenies ciues. Doma superbiam, iugula iracun-
diam, extingue libidinem, reprime auaritiam, occide inuidiam, & vt breuiter
cum Apostolo cuncta complectar, crucifige carnem tuam cum vitijs & con- Gal.5.
cupiscentijs. Hoc est fortiter agere, hoc est viriliter dimicare. Nam quid iu-
uat si circa vallum te non obsideant acies persequentium, & intra vrbis mœnia
grassetur barbaries vitiorum? Vis autem adhuc apertiùs discere, qualiter in pace
sanctæ Ecclesiæ valeas martyrium inuenire? Audi attentè, intellige diligenter.
Cor vigilet, oculus cùm dormitat. Quod enim dico, breuissimum est. Ascende

Attende quomodò ad martyriū spirituale peruenaitur

igitur tribunal mentis, & temetipsum pertrahe ad iudicium quæstionis. Cogitatio accuset, animus iudicet, pœnitens conscientia velut carnifex feriat, lachrymarum riuus tanquàm vulnus erumpat. Sic sic per martyrij similitudinem, ad veram peruenies martyrum dignitatem, auxiliante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & gloriatur per infinita secula seculorum, Amen.

EIVSDEM SERMO SECVNDVS VNDE SVPRA.

Festum sancti Apollinaris Episcopi & martyris.

APostolici martyris gloriosa solēnitas, fratres charissimi, alacrem fecit vestræ deuotionis adesse conuentum. Vndè dignum est, vt communi vobiscum lætitia pariter exultemus, & totam hanc diem in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus expendamus. Meritò hodiè profusis gaudijs totus vbiquè terrarum orbis exultat. Meritò sancta Ecclesia, dispositis fidelium choris, dulcisonas melodiarum voces alternat. Gaudeat Antiochia, quæ talem meruit gignere filium: exultet Roma, quæ talem potuit habere discipulum: præcipuè verò iubilet vrbs Rauenna, quæ tantum meruit referre patronum.

Duo hic adnota, sāctos ciuitatum esse patronos, & illorum corporibus ipsas sanctificari.

Quæ enim erat dæmonum anteà delubrum, per hunc cælestium senatorum facta est capitolium: ibi enim iam martyrum corpora requiescunt, ibi multorum sanctorum patrocinia reconduntur. Quæ ergò priùs malè fœcunda in filijs suis multas stipulas germinabat inferno, iam per Dei gratiam multo ciues parturit cælo: vt iam populo illius non immeritò dicatur: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei. & per Petrum: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Reges enim sumus, quia Crucis vexillum in fronte portamus. Sacerdotes autem iure dicimur, quia Chrismatis vnctione linimur. Iustè ergò egregia illa metropolis de beati Apollinaris festiuitate specialiter gaudet, per quem olìm profana & rustica, facta est nunc sacerdotalis & regia. Cui cum Romanis arcibus adeò communis est dignitas, vt illa mater, ista dicatur congruè filia: quod enim illa in cælesti clauigero, hoc totum ista possidet in discipulo: & quod illi prærogat Apostolus, hoc etiam isti martyr Apostolicus. Si enim Constantinopolitana ciuitas, quia Romanos in se transtulit ciues, secunda Roma est nuncupata: quanto magìs hæc, quæ tantum Principem de Roma suscepit, secunda Roma est appellanda? Nunquidnam gloriosius est suscipere Quirites de Romana curia, quàm habere martyres de Romana Ecclesia? Ex ea igitur parte, qua Roma carnalis est, carnales genuit: ex ea verò qua spiritualis est, spiritualem ex se filium procreauit. Quod enim natum est de carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Quod autem tantum ciuitati illi tribuimus, vt Romæ similem esse dicamus, ad laudem Dei referimus, non fauores hominum affectamus. Nam ornatus habitationis, decus est habitantis: & honor militis, gloria est Imperatoris,

Ephes. 2. 1. Pet. 2. S Apollinaris spiritualis Romę filius. Iohan. 3.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum diuinæ dispensationis ordinem studiosè perpendere, & quàm mirabiliter omnipotens Deus regionis illius tenebras illustrare decreuerit indagare. Sicut enim matutinus lucifer ab ortu surgens solem præcedit, ità beatissimus martyr ab orientali plaga progrediens, nomen Domini nostri Iesu Christi, qui verè est sol iustitiæ, primus Rauennæ finibus introduxit. Et quàm benè sibi luciferi nomen congruit, qui primum aduentûs sui miraculum de lumine fecit? Nam mox vt in suburbano est receptus hospitio, cæco Irenæi militis filio lumen reddidit, & sic de parentum cordibus infidelitatis tenebras effugauit: nam dum illi oculos reddidit frontis, istis multò felicius lumen aperuit cordis.

Cæcū illuminatio sub urbijs Rauēnę ciuitatis.

Rectè ergò dicitur, quia sicut lucifer in orbem, ità beatissimus vir suam est delatus in vrbem. Quot autem ibi supplicia sustinuerit, quot mortium tormenta percurrerit, ille quidem perferre mirabiliter potuit, referre quantalibet linguæ nostræ facundia non valemus. Cæditur, vritur, vulneratur, eculeo tortus per membra cuncta discerpitur: sed quò magis caro per tormenta concutitur, eò mens in Deum fixa firmiùs roboratur, & quasi igne succensa materies, quò plùs aduersitatum ventis impellitur, eò in amorem Dei ardentiùs inflammatur. Sanctus quippè vir dum foris tolerat turbinem persecutionis, intùs recurrit ad arcem mentis, & indè cuncta sub se ire despicit, inter quæ transire corporaliter etiam semetipsum cer-

Multa patitur Rauēnę.

nit. Minas non metuit, tormenta alacriter patiendo contemnit. Hinc enim per Salomonem dicitur: Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. Hinc ab eo iterùm scriptum est: Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit. Iam quippè spiritus ad alta suspensus in hoc ineffabiliter gaudet, dum sibi cumulari gaudia per tormenta videt. Pœnis fouetur, incendio refrigeratur, fame reficitur, inopia dilatatur, & id maximum lucrum deputat, si graueni de passione Domini sarcinā portat, tantumque sibi minui timet de præmio, quantum sibimet subtrahi conspicit de tormento. Quid plura? Iterùm cæditur, iterùm cruciatur, ad extremum quoquè nudis plantis super ardentes prunas stare compellitur: sed dum vterque pes supposito igne comburitur, lingua in confessione Christi libetiùs relaxatur. Segnior quippè fuerat ignis, qui exteriùs incendebat, quàm qui interiùs inflammabat, tanquàm alter coqueretur, & alter loqueretur, alius verba ederet, alius verbera sustineret: & reuerà alter, Veritate attestante quæ ait: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et vt triumpho beatissimi martyris ipsa contraria elementa concorditer feruiant, dum ignis potentiori igne contemnitur, caro quæ vsta fuerat, aquis bullientibus elixatur, sicque in odore suauitatis Domino duo sacrificia ex vna fiunt victima. Prouer. 25. Matth. 10.

Agè agè responde mihi, turba frenetica, & ab ipsis furiosis meritò deridenda. Quid furis? Quid sæuis? Quid cruentis dentibus & lupina rabie debaccharis? Nunquid speras supplicijs Christi militem cedere, & à sancto proposito mentem posse mutare? Non est huiusmodi mens in Deum fixa, ignorat in bello perdere militiam Christianam. Nescit præliator noster rigore mollescere, nescit gladios formidare, immò quò magis impetitur, eò robustior inuenitur. Eià percute, incende, coque, gyra, regyra, diuelle à visceribus viscera, imprime vulneribus vulnera. Apollinaris noster si discutitur, idem ipse qui fuerat, inuenitur. Non potest iam Christum loquendo negare lingua, quem cætera patiendo confessa sunt membra. nam si fictile sui corporis vasculum, dum adhuc sanum esset, pro conseruando fidei thesauro lacerari permisit, quantò magis tunc pro iam quassato & fracto, tam preciosum thesaurum perdere formidabit? Tu ergò, tu miserabilis turba agonothetam Christi dum deijcere moliris, dum superare niteris, insuperabilem reddis. Tu facis, vt corpus suum ille despiciat, & ex eo egredi tota animi alacritate contendat, & dum nouis & exquisitis supplicijs eum mirabiliter cruciias, vt mirabilem facias martyrem elaboras. tua enim stulta sapientia fecit, quòd hodiè nomen beati Apollinaris tam clarum & celebre per ora fidelium currit. Seruisti nempe, dum sæuisti, & auxisti palmam, dum exaggeras pœnam: nam quid non ad victoris gloriam vecors ingenium tuum reperit, quandò in honorem transierunt triumphi ipsa etiam instrumenta supplicij? Sed adhuc diligentiùs laceratum corpus exanima, adhuc ea ipsa, quæ confecta sunt, membra retracta, coque, discerpe, iacta, cæde, verbera, percute, iam de toto corpore inuictissimi martyris quid aliud nisi plagas poteris vulnerare? Bulliat aurum, non minuitur: cæditur adamas, non secatur. Iam deniquè ille ad cæli culmen anhelat, iam mente in sublimibus habitat: nihil dolet, nihil timet, nisi, ô persecutores, solam pietatem vestram, quæ si ei tribuitur, ab ipso impietas crudelissima deputatur, & si tela vestra ad eius vultis interiora pertingere, sola illum pietate ferite. Tunc enim grauiter indignamini, si miseremini: tunc multùm laceratis, si parcitis, & vt ità dixerim, tunc parcitis, cùm punitis. Attēde eius constantiā. S. Apollinaris auro & adamanti cōparatur.

O robustissimum pectus, quod nulla queunt tela perfodere, nulla possunt spicula penetrare. O munitissimum Christi vallum, quod non impacti arietis diruunt, nulla machinarum armamenta conuellunt. Quanta hunc retributionis gloria nunc extollit in summis, quem tanta tribulationis aduersitas pressit in imis? Nunc enim cum ignitis beatorum spirituum cœtibus emicat, cum trabeatis senatoribus curiæ cælestis exultat, cum patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatus, cum purpuratis martyribus mirabiliter coronatus, cum his omnibus stola indutus gloriæ ineffabiliter emicat, & ante Imperatorem suum melodum alleluia perenniter iubilat. Quò, te precamur, martyr beatissime, vt nos manus tuæ orationis erigat, quos reatus nostri pondus inferiùs grauat, quatenùs qui hic tuæ virtutis præconia referre gaudemus, illic tuæ beatitudinis partem aliquam sentiamus: Per Dominum nostrum Iesum Christum, Legāt hæc, qui mendaciter asserunt, Sāctorum animas post mortē non recipi cælo.

ſtum,qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EIVSDEM SERMO TERTIVS VNDE SVPRA.

Attende quot & quãta ſuperarit tormenta.

AVdiuimus hodiè,fratres chariſſimi,inſuperabilem Chriſti militis fortitudinem,audiuimus triumphalem Apoſtolici martyris paſſionem.Mirabilis in perſequentibus pugna,mirabilis in perſecuto victoria.Illi enim ad expugnandum Chriſtianę militiæ ſtrenuum bellatorẽ,non ſolùm ferrea arma corripiũt,ſed ignes, aquas, ligna,lapides,& vniuerſa penè elementa armorum materiam faciunt,& in præliandi argumenta conuertunt.Iſte verò quò acriùs impugnatur,eò robuſtior inuenitur: & quò magis corpus per tormenta diſtenditur,eò magis fides augetur. Inſuperabilis denique miles eſt,cui virtus ex vulneribus creſcit,ex minarum terroribus animoſitas ſurgit. Noua & inaudita pugna eſt, vbi peregrinus expugnat vrbem, incola ciuitatem,vnus populum,imbellis cuneum,inermis aciem,per ſona deijcit legionem.Mirabilis & ſtupenda victoria eſt,vbi viuit qui occiditur, ſurgit qui deijcitur,vincit qui ſuperatur, & poſtquàm mortuus fuerit,omnem aduerſæ partis aciem ad ſui Imperatoris ſigna conuertit. Vbi mors euaditur,cùm ſubitur: vita incipit,cùm finitur. Nouum litigium,vbi indicio præſidet populus,& vnus deducitur iudicandus:vbi vnus innocẽs accuſatur,multorum damnabilium cenſura depromitur,vbi iuſtus vapulat,reus damnat.

Corporalis mors, principium vitæ animæ noſtræ.

Sed inter omnes beati Apollinaris non dicam iudices,ſed carnifices,non Præſides,ſed tortores,tua,Meſſaline,crudelitas luporum excedit rabiem, leonum exuperat feritatem. Nam poſt cruẽtorum verberum cædem,poſt patentiũ vulnerum multitudinem, poſt eculei appenſionem,poſt aquarum feruentium vſtionem, os eius ſaxo contundi præcipis, & nouo tormenti genere verba verberibus punis. Eccè artifex ſæuitia tua per effuſam fellis amaritudinẽ noui te ſupplicij fecit authorem: & cęcatus per iracundiam mentis oculus illud excogitando nouo ſupplicio præuidet, quod ſano conſilio conſpicere vix valeret. Et reuerà quid tibi reliqua membra fecerant cùm laniabas,cùm cruciabas,cùm torquebas,cùm omnia immanitet & lupinis morſibus depaſcebas? Ore te offenderat,ore te obiurgauerat, ore frontis tuæ inuerecundiam confutabat.Muta membra nil fecerãt. Cur ergò,quod non admiſit culpam, ſuſtinet pœnam? quod non læſit,cur læditur? quod non deliquit,cur vindicatur? Si vis ergò in reum diſtrictæ ſententiæ tuũ proferre vigorem, verbum examinetur, verbum iudicetur,verbum verberibus torqueatur. Et quid plus dicam? Anima linguæ,quæ peccauerat,ipſa moriatur. Sed quid prodeſt, ſi in eum exerceas vindictam, in quo vindictæ nequeas compeſcere cauſam? Si enim contuderis os carneum, eſt qui interiùs fabricet aliud,quod quidem poſſis audire, ſed nulla valeas animaduerſione punire,ille videlicet,qui diſcipulis ſuis dicit:Ego dabo vobis os & ſapientiam,cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri: ille,inquam, qui dicit: Non vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri,qui loquitur in vobis.

Luc. 21.

Matth. 10.

Sed iterùm in carcere horrifico clauditur,grauiſſimo catenarum pondere compeditur,in ligno extenditur,omni alimentorum ſuſtentatione priuatur. Ad conſtringendum quidem omninò carcer ſufficeret, etiam ſi catena deeſſet : ad puniendum autem ſufficeret ignis pœna,etiam ſi famis ceſſaret inopia. Sed cui terrena eſca ſubtrahitur, cæleſtibus epulis enutritur. Et victus, quem iudicis impietas negat, Dei largitas adminiſtrat. Et quod non tribuit carcerarius, miniſter hominis factus exhibet Angelus. Angelus enim Domini nocte veniens ad eum, videntibus cuſtodibus, pauit & confortauit. Quàm delicioſa fame affligitur, qui cæleſtis promptuarij dapibus ſatiatur, cui cælum ſit cellarium, cæleſtis promus exhibet miniſterium. Quàm feliciter miſer eſt, qui dum terrenis eget impendijs, Angelicis fulcitur obſequijs, cui xenium diuinitùs mittitur, angelitùs miniſtratur.

Cælitùs depaſcitur ſanctus Apollinaris.

Sed ò quàm pulchrum ſpectaculum,& quanta ſpectantium admiratione digniſſimum, cùm tam ſtrenuè dux Imperatorem ſequitur,martyr Regẽ imitatur. Quis enim poſſet ab illius ſpectaculi viſione ſatiatus abſcedere,ſi ad videndũ quod non videbatur,clarum mẽtis oculum potuiſſet habere,cùm cerneret inuictiſſimũ bellatorem

latorem Christi, in carceris horrore conclusum, quem tam alacriter expectabat splendidissima aula regni cælorum? cùm adspiceret ciuem cæli eum tanto triumpho de exilio ad patriam reuocari? cùm videret Christi militem, tam potenter deuicto mundo, regna siderea penetrantem? Veruntamen adhuc differtur, adhuc in exilio retinetur, vt redeundi ad patriā magis ac magis desiderium augeatur: non enim cessat adhuc cruenta bestia totis malitiæ suæ viribus circa Christi martyrem insanire. Nam eccè iterùm catenatus, sicut de carcere trahitur, in naui ponitur, in exilium mittitur: deindè tempestas oritur, nauis frangitur, nautæ omnes naufragio moriuntur, beatus martyr cum tribus suis clericis & duobus militibus liberatur.

Eripitur à naufragio.

Quid est hoc, Messaline? Cur iterùm vesanis? Cur iterùm deciperis? & amisso rationis consilio, quid irrationabiliter facias non attendis? Eià rogo, dic mihi, quis potest exulem in exilium mittere, quis peregrinum peregrè destinare? Antiochenus potest de Rauenna in exilium dirigi? Orientalis de occiduis finibus deportari? Sed dum facis exulem, significas ciuem. Et cùm iure postliminij reuersus fuerit, in vrbanæ conditionis titulos, quibus deportatus fuerat legibus remeabit. Et certè si vir sanctus exilium timuisset, Rauennā vsque de Antiochia non venisset. Postremò quem longiùs ire compellis, cur catenarum nexibus non absoluis? Si vis tenere, cur mittitur? Si vis mittere, cur ligatur, maximè cùm catenæ tuæ non magis nexibus ligent, quàm ponderibus grauent? Econtrà vbi mare detumescit, tu inflaris: vbi ventus vim temperat, tu spiras: vbi Eurus cessat, tu sufflas: quem procella metuit mergere, tu non dubitas in eculeo subleuare: quem frigida vix audet vnda perfundere, tu non times aquis feruentibus elixare. Furor tuus omnium beluarum excedit sæuitiam. Stoliditas tua ipsam insensibilium rerum exuperat ignorantiam. Interroga nautas tuos, disce furores tuos. Eccè vbi ipsi vix tandèm laborando solutis brachijs pereunt, nostri ligati iacendo, & absque vlla molestia sui laboris, euadunt. Milites autem, & si non pereunt, tibi tamen funditùs pereunt. Nam iure dicendi fideles transfugæ, vtpotè venientes ad fidem, abiuratis Præsidis armis, sequuntur militiam exulis. Aiunt enim ad eum milites: Domine pater, quò ibimus? quid faciemus? Quibus ait: Baptizamini in nomine Iesu, & viuetis. Qui statìm renunciantes idolis baptizati sunt, in nomine Patris, & Filij, & Spiritùs sancti.

Sæuitia Messalini in Christi martyrē quanta fuerit.

Nos autem, fratres dilectissimi, qui veritatem iterùm, Deo authore, recognouimus, qui tot virtutum insignia præ oculis posita ad exemplum imitationis habemus, studeamus ad illam beatitudinem omni desiderio tendere, in qua iam nouimus triumphatores mundi de laborum suorum remuneratione gaudere. Eorum vestigia teneamus in via, quorum societatem habere desideramus in patria. Profectò illic erimus quod sunt, si hîc fuerimus quod fuerunt. Nam si compatimur, & conregnabimus: si commorimur, & conuiuemus. Et si complantati facti sumus similitudini mortis Domini, similes & resurrectionis erimus. Non ergò diuidamur in itinere, si iungi volumus in peruentione: non abhorreat momentaneæ potionis amaritudinem bibere, qui ad perpetuæ incolumitatis dulcedinem desiderat peruenire. Qui vult adscribi inter milites Christi, nunc se accingat viriliter ad conflictum, vt post peractam militiam, beatæ quietis accipiat nuncupatum: nunc se præparet congredi, vt meritò valeat post victoriam coronari. Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Nam delicatus est miles, qui priùs vult vincere quàm incipiat dimicare, qui vult sine pugna victoriam, aut sine victoria anhelat ad palmam. Stultus autem agricola, qui vult turgentes vuarum botros de vite suauiter carpere, & negligit propaginum surculos laboriosè plantare: cupit implere frugibus horreum, non curans excolere inhorrescentem vepribus agrum. Sic, frates mei dilectissimi, angustam nobis expedit & asperi laboris viam cum sanctis in hoc seculo carpere, si postmodùm volumus ad eorum gaudij latitudinem peruenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Proculdubiò autem à vestigijs Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Eccè beatus Apollinaris, cuius hodiè nobis festiua dies illuxit, non terrenos honores voluit, non fallaces diuitias congregauit, non mundi gloriam petijt, non transitoriæ possessionis prædia dilatauit: propinquos spreuit, patriam dereliquit, semetipsum quoquè funditùs abnegauit. Ad

Sācti in cælis iam de sua remuneratione gaudent.

2. Tim. 2.
Rom. 6.
2. Tim. 2.
1. Iohan. 2.
Act. 14.

extremum quoquè per ferrum, per gladios, per tela, per ignes, per nouas & innumeras mortes regna siderea penetrauit. Sic in sanctis luce clarius manifestatur,
Matth. 11. quod per Veritatem in Euangelio dicitur: Quia regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud.

Duo sunt martyrij genera: corporale scilicet, & spirituale

Neque tamen hoc dicimus, vt illi solummodò cælestibus digni premijs habeantur, qui persecutorum gladijs feriuntur. Sæpè enim multi perfectæ & laudabilis vitæ viri, toto mentis desiderio ad martyrij voluërunt culmen attingere, sed quia diuina prouidentia aliter sensit, in suo gradu coacti sunt remanere, qui etiam si nequaquàm fuerint per martyrium consummati, à martyrij tamen gloria minimè sunt alieni. Nam & sancti Apostoli beati Apollinaris, Adhæritus videlicet, & Calocerus, Matianus, & Eleuchadius, licèt nequaquàm carnificum gladio sint percussi, à martyrij tamen desiderio nullatenùs creduntur fuisse extranei: sed omnipotēs Deus, qui eos ante secula clementer elegit, in quo voluit ordine profunda consilij sui dispensatione constituit: quæ quanuis sit nobis occulta, nullo modo tamen credi debet iniusta: quanuis sit incompræhensibilis, nullo modo tamen censenda repræhensibilis. Architectus cùm parietem domûs ædificat, alios lapides in imis æqualiter construit, alios in summis artificiosa sublimitate componit. Sed dum illi superiùs eminent, isti inferiùs iacent, concordi diuersitate vnum simul complent. Sic peritus artifex cùm aurea vel argentea vasa componit, alijs diuersas sculpturas & imagines imprimit, alia verò solummodò polita ex studio derelinquit: vt dum in his, hoc est simplicibus, naturalis color clariùs rutilat, in illis verò anaglyphi sculptoris ingenium ars studiosa commendat, spectantium oculos pulchra ad se rerum varietas trahat. Indumentorum quoquè regalium alia videntur conchylij vel muricis sanguineo rubore perfusa, alia verò niuei coloris nitore candentia. Sed dum ex propria qualitate inter se admodùm differunt, vnam tamen dignitatem de eo, quod communiter contegunt, corpore Regis trahunt. Sic omnium omnipotens Deus, dum electos suos ad vnius felicitatis gradum prouehit, Ecclesiæ suæ corpus per varia membrorum lineamenta distinguit. Hinc est enim, quod per Apostolum dicitur: Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autē Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij in ædificationē corporis Christi. Sed licèt varia sit diuersitas transeuntium, vna tamen est via, per quam transitur, illa nimirùm, quam Veritas se sequentibus sternebat, cùm diceret: Angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui ingrediantur per eam. Hanc viam ipse Dominus tenuit, per hanc quicunque eum sequi voluërit, incedere iussit. Hanc viam sancti martyres omni studio tenuerunt, antequàm ad martyrium pertingere meruerunt. Angustam quippè viam perfectè tenere est, voluntates proprias in omnibus frangere, & maioris imperio humiliter obedire. Quisquis autem per proprij arbitrij latitudinem defluit, pedem mentis ab angustæ viæ semita declinauit. Sed tanto per hanc suum iter pleniùs dirigit, quanto se arctiùs in ligno clauis obedientiæ crucifigit.

Varia ecclesię membra.

Ephes. 4.

Matth. 7.

Angustam viā perfectè tenere, quid sit.

Sed quandò ad ædificationem nostram, dilectissimi, huius tam præcipuæ virtutis exemplum ponere volumus, quia de nullo citiùs occurrit, hunc, de quo agitur, beatum Apollinarem ad medium deducamus. Vt enim iam audîstis, in ipso gestorum illius narratur exordio, quia beatus Petrus Apostolus ait Apollinari discipulo suo: Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Iesus. Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum, & perge ad vrbem, quæ vocatur Rauenna: mùltitudo enim populi illic moratur: prædica eis de nomine Iesu, & nè formidaueris. Et paulopòst subiungitur: Et osculans eum, emisit à se. Perpendite, fratres mei, quàm libera in magistro præcipiendi authoritas, quàm deuota in discipulo obediendi humilitas: quàm promptus ille fuit ad imponendum imperij iugum, quàm iste paratus extitit ad submittendum obedientiæ collum. Ille iussionis suæ seueritatem blandiendo non temperat, iste tanti laboris sarcinam non recusat. Solent mundana eloquentia eruditi, locutionem suam rhetorici coloris suauitate componere, & quæque difficilia, cùm volunt, blandis & compositis verbis leuia demonstrare: vt si quandò graue aliquid imperant, auditorem ad sua vota conuertant. Beatus verò Apostolus non blanda verba composuit, neque euentum prosperum repromisit, sed rem difficilem simpliciter imperauit. Inter

S. Apollinaris Rauennam mittitur.

hæc illud etiam ad mentem redit, quod Dominus Abrahæ, dissimile quidem, sed non dissimiliter iussit: Tolle, inquit, filium tuum, quem diligis Isaac, & offer illum mihi in holocaustum. (Gen. 22.) Sufficeret nanque Domino dicere, Tolle filium tuum, sed adiungit, Quem diligis Isaac: vt reducta patri ad aures dilectione filij, probaretur in animo quantus viueret amor Dei, quatenùs audita dilectio filij paternum pectus accenderet, sed rursùs exuperante diuini amoris flamma, semetipsum obedientiæ gladio mactans, in ara cordis verius immolaret. Hoc etiam modo beatus Apostolus, cùm discipulo suo diceret, Perge Rauennam, ac si terrorem sibi vellet incutere, protinùs addidit, Multitudo enim populi illic moratur.

Poterat autem beatus Apollinaris magistro suo verbis huiusmodi respondere: Multitudinem populi dicis, & vnum contra multitudinem dirigis? Multa esse hostium agmina ipse non negas, & vnum inermem hominem contra eos mittere non formidas? Quomodò pugnabit nuda lingua vnius hominis aduersùs armatas manus aduersariæ multitudinis? Quid poterit imbellis peregrini persona aduersùs tot frementium ciuium agmina? Non benè coæquatur pugna, vbi ex vna lingua iaciuntur verba, & ex innumeris manibus incutiuntur verbera: vbi hinc emittuntur sermones, indè euolant vectes. Saltèm vnum mihi socium dares, solatium tam irremeabilis peregrinationis, vel etiam ipsius prædicationis adiutorem impénderes. Nam & ipse magister tuus Dominus Iesus Christus, cùm vos ad prædicandum mitteret, semper, prout opùs erat, vobis solatium adhibebat. Euangelista (Luc. 10.) quoquè, qui illum septuaginta duos destinâsse ad prædicandum narrat, non vnum, sed binos ante faciem suam misisse pronunciat.

Hæc & multa huiusmodi excusationis verba beatus martyr potuisset obtendere, si indomita ceruice mentis iugum voluisset obedientiæ detrectare. Veruntamen non restitit, non contradixit: sed mox vt iubentis accepit imperium, omninò credidit necessarium, quod sibi per os magistri ab ipso Domino cognouit iniunctum. Et vt per omnia in virtute obedientiæ beatus Apollinaris Abrahæ similis videatur, sicut illi Deus præcepit dicens: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi: qui nihil hæsitans patuit: Sic & iste mox vt verba Apostolicæ iussionis accepit, protinùs ad obediendum spe certa animum roborauit. Et quod docturus erat verbo, operis præmonstrauit exemplo. Hoc deniquè studuit humiliter exhibere subiectus, quod iustè accepturus erat & ipse prælatus. Et, sicut de Domino legitur, priùs (Act. 1.) cœpit facere, & posteà docere: vt in semetipso expertus disceret, qualiter accepta potestatis authoritate, alijs imperaret.

(Nõ est præceptis Superiorum cõtradicendũ, sed simpliciter obediẽdũ, quia Dominus per eos loquitur. Gen. 12.)

Sed quàm pulcher diuinæ dispensationis ordo cognoscitur, si huius rei dignitas pro sui merito studiosè pensetur. Nam qui ab Adam primum inobedientiæ vitium malè instructi didicimus, primam obedientię virtutem ab hoc beatissimo martyre edocti sumus. Et sicut ille inter cætera vitiorum germina primam inobedientiam, non loquendo, sed præuaricando, carnalem sobolem docuit: ità iste inter alia documenta virtutum, inprimìs obedientiam, non loquendo, sed faciendo, filios spirituales instruxit. Qui ergò inobediendo à supernæ patriæ sublimitate cecidimus, ad hanc versis vestigijs per obedientiam de exilij nostri deiectione redimus. Hinc est enim, quod per Veritatem dicitur: Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eijciam forâs. (Iohan. 6.) Qui enim ad primum Adam veniunt, ab intimis exire per inobedientiam discunt. Secundus verò Adam factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, in eo, (Philip. 2.) quòd ad se venientibus exemplum obedientiæ tribuit, eos à paradisi gaudijs non expellit.

Ad hæc gaudia, dilectissimi, redire festinemus, non passibus pedum, sed bonorum profectibus operum. Nondùm sæculum fortasse reliquimus, nondùm abrenunciatorum more vnum præ cunctis, cui obedire debeamus, elegimus: hanc tamen virtutem, per quam præcipuè ad cælum reditur, obedientiam dico, habere cum Dei adiutorio possumus. Neque enim de renunciatoribus Saul fuerat, qui ab irato contra eum Samuele audiebat: Nunquid vult Dominus holocausta, & victimas, & non potiùs vt obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quàm victimæ. (1 Reg. 15.) Quisquis ergò perfectè vis hanc habere virtutem, esto obediens Deo, nec tamen sis inobediens proximo. Vis audire qualiter obedias Deo? Caue

(Si per bonorum profectus operũ: ad paradisi gaudia redimus, profectò sola fides non sufficit ad salutem, vt dicũt hęretici.)

quod prohibet. neque enim vnum sine altero valet esse perfectum. Vis etiam audire qualiter obedias proximo? Cùm te frater tuus videt in aliquod vitium delabentem, & corripit te in bono opere tepidum, & ad feruorem te verbis charitatiuæ exhortationis accendit: si non resistis, si non contradicis, sed humiliter audis, & te ad id, quod vocaris, accingis, mox reditum tuum ad patriam, vndè inobediens deiectus fueras, per virtutem obedientiæ reformabis. Hoc itaque modo etiam si non valeas pro Deo mortem subire, vales tamen vitam Deo amabilem ducere. Magnum quippè est mori pro Christo, sed non est inferius viuere Christo. Vtrunque enim in statera Paulus æqua lance pendebat, cùm diceret: Siue enim viuimus, Domino viuimus, siue morimur, Domini sumus. Dicis mihi: Non possum inuenire martyrium: Exhibe te martyrio dignum, & martyrij consequêris proculdubiò præmium. Non potes sanguinem fundere, potes temetipsum pœnitentiæ telo percutere, & in cordis contritione mactare. Præparetur ad feriendum iugulus, non deerit remunerator, etiam si defuerit gladius. Deest carnifex, qui ceruicem exteriùs feriat: adest Iudex, qui bonæ voluntati præmium reddat. Gloria enim in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, Amen.

Rom. 14.

HISTORIA TRANSLATIONIS CORPORIS BEATISSIMI GERMANI EPISCOPI PARISIENSIS, PER *monachum quendam monasterij eiusdem S. Germani, qui eam ex ore Caroli Magni Imperatoris scripsisse asserit.*

Iulij 25.

PERAEPRECIVM reor nequaquàm silentio præterire, qualiter beatissimus Germanus venerabilē corporis sui transpositionem præeuntibus voluit signis ostendere. Etenim cùm ducentis circiter vel eò ampliùs annis in porticu ecclesiæ beati Vincentij leuitæ & martyris, iam quidem basilica facta, sanctum eius corpus iacuisset humatum, anno xxiij. quo Carolus Pipini senioris filius regni Francorum tenebat monarchiam, venerabilis vir Lantfredus præfati monasterij pater, diuini spiritûs incitamento succensus, qualiter tanto patrono cōdigna deberet augeri veneratio, vt videlicet eius sanctissima membra infra maioris ecclesiæ aulam transferri debuissent, tacita cœpit mente tractare, atque deuoto non destitit corde rimari. Sed quoniam pijs semper conatibus impedimenta huius se mundi obijciunt, eiusdem negocij dilato tempore, à suprascripto principe legationis causa in Aquitaniam mittitur. Intereà Carolus moritur: idem verò Abbas ab Hunoldo ipsius Aquitaniæ patricio quasi explorator tribus ferè annis inuitus detinetur. Sed tandem substituto in regno Pipino minore, firmataque inter regna pace, Lantfredus absoluitur: qui reuersus, annis ferè duodecim in restauratione monasterij, quod eo absente dissipatum fuerat, occupatur.

Carol⁹ Martellus Francię monarcha.

Lantfredus monasterij S. Germani Abbas.

Pipinus minor Francorum Rex.

Sed licèt his & alijs causis præpeditus, tamen nè deuotionis pristinæ posset obliuisci, recentibus & admirandis beati Germani rursus cœpit miraculis admoneri. Siquidem anno sequenti, ex quo Apostolicæ Sedis Pontifex Stephanus ingressus Gallias, excellentissimi Pipini, quem idem vnxit in regem, contra gentem Longobardorum Romanam Sedem crudeliter opprimentem expetiuit auxilium, cuidam fœminæ huiuscemodi ostensa est visio. Putabat enim se quasi causa orationis noctis tempore ad ecclesiam beati perrexisse Vincentij. Vbi dum veniens clausas ecclesiæ ianuas reperisset, ante fores orationi procumbens, audiuit psallentium multitudinem infra eandem ecclesiam resonantem, atque omnem humanæ iocunditatis cantilenam modulationis suauitate superantem. Cumque tanti miraculi auditu attonita, quid hoc esset, cuperet agnoscere: subitò quasi cuiusdam præclari adspectûs pueri ministerio conspicit ecclesiæ sibi ianuas aperiri, tantique splendoris luce eandem repleri, quæ etiam diei vinceret claritatem. Quam cùm ingressa fuisset præcedente se puero, respicit in partem sinistram ere-

Fuit hoc sub annum 754

Visio cuiusdā fœminę.

eregionè sepulcri beati confessoris Germani: & ecce multitudo virorum angelicis vestibus indutorum, inter quos etiam præfulgidi adspectûs conspicit virum, niuea senectutem canicie præferentem, cui quasi recognito ait: Sanctissime domine Germane, multum, inquiens, iam temporis est, quo hæc quæ video seruus tuus Lantfredus fieri desiderabat. Et ille: Scio, inquit. nam hodiè viginti anni sunt, ex quo ego illi, vt hinc me transferre deberet, ostendi. Tu autem vade & dic ei, quoniam voluntatis eius deuotio omnimodis mihi placet, at verò exequendi operis tarditas valdè per omnia displicet. Et si me hinc vel tandem transferre deliberat, retrò beati Stephani altare me ponat. Quam visionem mulier dum Abbati & fratribus retulisset, duobus indicijs veram fuisse probârunt: siue quia numerum annorum sola Abbatis retinebat memoria, seu quia omni congregrationi, quòd in altari quoquè sanctæ Crucis beati Stephani reliquiæ essent, adhuc manebat incognitum, quas tamen postmodùm sagax inquisitio prodidit. *Locum in quê trásferatur suum corp' S. Germanus designat.*

Tunc sæpedictus Abbas gloriosissimum Regem Pipinum adijt, & tam ea quæ sibi præcedenti tempore ab ipso sancto fuerant ostensa, quàm etiam illa quæ nupèr ipsi fœminæ fuerant reuelata, fideli studuit narratione suggerere. Audiens autem hæc gloriosissimus & Dei cultor Rex Pipinus, gaudio gauisus est magno: conuocatisque vniuersis regni sui præsulibus, cis mysterium sibi reuelatum innotuit, qualiterque tantum perficere negocium debuisset, solerti ab eis indagine perquisiuit atque tractauit. Deindè quomodò illud expleuerit, licèt ipse non viderim, tamen multis qui viderunt narrantibus agnoui. Ex quibus omnibus vnum mihi in hoc opere excellentissimum authorem ponere placuit, dominum videlicet Carolum gloriosissimum Imperatorem, qui tunc puer septennis operi pij genitoris interfuit, & ea quæ ibi vidit, admiranda memoria retinebat, necnon & admiranda facundia diligentissimè fatebatur. Cuius vtiquè verbis maiorem vt decuit fidem adhibui, quàm si ea quæ dicebantur ipse vidissem. Vndè tot ferè tam Episcoporum quàm Abbatum, siue etiam reliquorum totius regni nobilium hęc eadem audientes, hactenùs testes existunt, quot penè magnitudo eiusdem ecclesiæ, vbi hæc stans loquebatur, capere poterat. Aiebat nanque (vt verbis ipsius eloquar) ad omnem circunstantium multitudinem: Videtis ô populi condignum decorem huius ecclesiæ. Reminiscor certè illius temporis, quo nihil horum ornamentorum, auri scilicet & argenti, excepta hac cruce, hîc fabricatum erat. Dominus itaque Germanus in illa adhuc crypta quiescebat. Et parùm quidem illud, quod ibi habebatur, pro magno computabatur. At vbi ipso sancto demonstrâte genitori meo placuit, vt hunc in hac orientali parte huius basilicæ tumulare condignè satageret: libet mihi narrare, vidisse me ibi talia miracula, qualia posteà nec vidi, nec anteriori tempore de aliquo sanctorum facta relegi. *S. Carolus Magnus adhuc puer translationi S. Germani interfuit.*

Adueniente nanque bonæ memoriæ genitore meo vnà cum proceribus regni sui, adest optata dies: aperitur terra, leuatur cum omni facilitate ipsum sanctum corpus cum suo sepulcro diligenter clauso, atque pariete ecclesiæ perforato, intra aulam huius occidentali in parte cunctis exultantibus reponitur: ibique reliquum diei & sequentis noctis officium dignè celebrantes, crastinum præstolati sunt diem. Nec mora, adest primo manè diuæ memoriæ genitor meus, ego quoquè germanusque meus pedisequi ipsius cunctique proceres ipsius regni, cupientes cœptum opus ad finem honestum vsque perducere. Vectes autem præparati sunt longissimi, quibus supetpositum deberet sanctum corpus à multis efferri, non propter ponderis grauedinem, quod iam experti erant à paucis posse portari: sed propter religiosum obsequium, quòd gaudebat se vnusquisque vel alijs portantibus vectes contingere posse. Tum autem religiosè accedens ipse genitor meus & primates electi ab ipso, appræhenderunt sepulcrum, volentes perficere opus inchoatum: sed ità multorum manibus leuare nitentium perstitit immotum, acsi radicitùs terris teneretur affixum. Et cùm ab his diù diuersis machinis labor fuisset sine effectu expensus, cœpit ipse genitor meus omnesque optimates illius contristari, seque metipsos vehementer repræhendere, quarè eum de loco quem sibi viuens ad pausandum elegerat, in quo tot annorum curriculis iacuerat, leuare præsumpserint: vocanturque Episcopi, & interrogati dixerunt: Scit, ô gloriosissime Rex, serenitas vestra, beatissimum Germanum Episcopum esse, idcoque nobis *Caroli Magni Imperatoris, de translatione eius narratio.* *Manet Immobile corpus eius nec vult à Rege eleuari.*

rectum videtur, & hoc ipsum sanctum delectari putamus, vt ab Episcopis sanctum eius corpus transferatur. Omnibus autem hoc consilium collaudantibus, & multa prece hoc ab eis fieri deposcentibus, remotis cæteris, accedunt Episcopi, conanturque à terra leuare eum: sed nihilominùs ipsos vectes appræhendentes, aliquandiù frustrà laborantes, impossibilitatem suam omnibus patefecerunt, sepulcro immoto manente. Cunctis autem impossibilitatem ipsum leuandi expertis, rursùm consuluntur Episcopi: dixeruntque, Certum est nobis, ô pijssime Rex, beatum Germanum se hinc ad designatum locum transferri velle: tamen quia nec celsitudo vestra, nec humilitas nostra id perficere potuit, opinamur quòd ipse sanctus seruientes sibi in hoc monasterio fratres de baiulatione sui corporis honorare velit, quo eos semper rectiùs & amabiliùs in sanctitate ipsi seruire delectet. Assensi sunt omnes, iussiq; accesserūt ipsi monachi ad sancti tumulum, volentes eum à terra leuare: sed nulla arte id facere valentes, diù multumque inaniter laborantes fatigati, impossibilitatem suam & opere & voce fatentes cesserunt.

Similiter nec ab Episcopis.

Nec à monachis.

Flet Pipinus Rex.

Pijssimo autem genitore meo flente, cunctisque optimatibus ipsius vehementer conrristatis, extitit quidam qui diceret: Si dignetur clementissimus dominus noster Rex audire verbum ex ore tātilli serui sui, causas huius impossibilitatis puto me veraciter narraturum. Est in hoc pago Parisiaco villa vestra vocabulo Palaciolum, & in circuitu ipsius sunt villæ istius monasterij constitutæ: ipsi autem Fiscalini vestri ob fortitudinem celsitudinis vestræ valdè sunt insolentes & temerarij, & multa mala contra hunc locum perpetrant, videlicet homines & pecora cędendo, & occidendo, vineas & messes, prata & syluas deuastādo, atque in alijs modis familiam huius ecclesiæ persequendo & affligendo. Ideoque spero quòd hanc à larga munificentia vestra hic beatissimus his impossibilitatibus exposcat antistes. Quo audito, piæ recordationis genitor meus, stupore attonitus magno, ait: Verè iusta est in hac parte tribulatio nostra, & pia extat beatissimi Germani circa nos admonitio: quia dum nos valdè fuimus intenti hoc opus ocyùs consummare, non auaritia nobis, sed obliuio hunc mœrorem, quem perpessi sumus, noscitur induxisse. Et ponens vadium suum super sanctum tumulum, Accipe, inquit, ô beatissime Germane villam nostram Palaciolum cum omnibus appendicijs suis, tibi familiæque tuæ hactenùs inimicam, amodò autē & deincèps perpetualiter pro futuram: tantùm vt sacri corporis tui portitor dignus existam. Simulque cum hac voce mittentes tam ipse quàm optimates ab ipso electi manus ad feretrum, tanta cum celeritate ac facilitate leuā runt, acsi nihil in se ponderis haberet. Viso autem tanto miraculo, tam Episcopi quàm reliqui clerici, quàm magna poterant voce, Te Deum laudamus, te Dominum confitemur, præcedentes sanctum feretrum iubilare cœperunt. Sed quis dignè referre queat lætitiam atque alacritatem totius populi, quomodò vnusquisque gaudendo certabat humeros sancto feretro supponere? Multi autem quibus hæc facultas minimè dabatur, magnum sibi lucrum ducebant, vel extremam partem vectium manu contingere posse. Alij verò quibus & hoc minimè suppetebat, vel vestes portantium se contingere posse gaudebant.

Attende quid sit nefarium ecclesiasticas res deuastare & abalienare.

Rex tradit villam Palaciolū nomine S. Germano ppetuò possidendā.

Trāsfertur corpus eius.

Attēde populi deuotionē erga sacras reliquias.

Ventum erat ad fossam in orientali parte huius ecclesiæ, quæ præparata tantum onus expectabat suscipere: & eccè altera nascitur difficultas. Nam vectes super quos sanctum delatum fuerat corpus, ob longitudinem suî & breuitatem cryptæ, ipsum sarcophagum fossæ aptari prohibebant. Iuuat ergò paululùm sistere, donèc quid facto opùs sit pleniùs possit videri. Consenserunt omnes, vt vectes à superiori parte inciderentur, quatenùs ipse sarcophagus fossæ coaptari possit. Sed his obstitit genitor meus, dicens: Vereor nè dum secundùm vestram sententiam vectes reciduntur, sanctum sepulcrum his superpositum in aliquo, quod absit, lædatur: tutius ergò consilium exindè quærere oportet. Et illo hæc dicente, nullo hominum tangente, sed cunctis in verbo Regis suspensis, repentè motus est sarcophagus de vectibus illis, & celeri lapsu, cunctis stupentibus & præ timore ora tenentibus, depositus in fossam sibi præparatam. In ipsa autem motione tantus odor mira & inexpertæ suauitatis de ipso sepulcro euaporauit, totamque hanc ecclesiam repleuit, vt omnes inibì consistentes, quasi in ecstasi à dulcedine illa conuersi, per dimidam ferè horam nec aliquid sibi colloqui, nec se inuicèm respicere possent. Tum demùm quasi de sopore euigilantes, vt data est copia fandi, inter se mutua

Attēde miraculum.

mutua cœperunt allocutione admirando conquirere quid sibi actum esset: respicientesque ad fossam, ipsum sepulcrum quod minutatim fractum esse timebant, vident sanum & integrum, tam ordinatè atque decenter compositum, vt nulli esset dubium hoc ministerio Angelorum fuisse peractum. Cunctis verò stupentibus, ego vtpote pueriliter ludens, casu ipsam fossam insilij, vbi mox primum dentem de ore meo mutaui. Ecce quid acciderit Carolo Magno in hac trãslatione.

EPISTOLA VENERABILIS HAIMONI MO-*nachi, in miracula eiusdem sancti pontificis.*

Studiosis in Christo pijsque lectoribus, sempiterna salus & pax perennis à Iesu omnium dominatore dominantium. Quoniam non saturatur oculus visu, nec auris impletur auditu: siquidem pertrãsibunt plurimi, & multiplex erit scientia: hunc libellum miraculorum domini nostri Germani, elucentibus permicantem insignibus, per aliquorum manus minimè dubito reuoluendum. Hæc priscorum temporibus Danorum, Ragenarij scilicet eiusque sociorum, meritis ipsius sancti pontificis superno fauore mundo concessa, ad aures vsque serenissimi Caroli digna passim relatione peruulgara fluxerunt. Quibus ille gauisus, veluti eorum preciositate se regnante munificentior redderetur orbis, mandauit ea solerti diligentia notari, atque ecclesiastico iure catholicis paginis aggregari. Tunc nanque memorati sancti præsulis cœnobio præerat dominus & Abbas vir venerabilis Ebronius Pictauensis ecclesiæ sedis Episcopus. Hic regali censura iniunctum sibi negocium quomodò perficeretur incumbens, duobus hoc delegauit agendum eiusdem nostræ congregationis fratribus, maturitate pariter ac scientia prouectis. Qui pro sui quisque sensûs vbertate seorsùm scribentes, ediderunt exindè singuli singula opuscula: quod vtrunque à præfato domino antistite Ebroino alijsque recitantibus approbari placuit, sed alterum alteri vtcunquè præferri. Idcircò mansit amborum inusitatus labor vsque ad tempus domini Gozlini eiusdem loci præcipui patris. Quod cùm sibi iam aliquorum quidem post tempus annorum ità compertum fuisset, præcepit mihi non vt sapientiori, sed vt manuali potiùs fratri, quatenùs vnum è duobus coadunarem corpusculum, tantùm vt si qua prorsùs inuenirem superflua reciderem, quæ've minùs compta, florentioris styli venustate, nihil extra veritatem faciens, polirem. Quod ego fateor non viribus nisi cælitùs datis, aut ingenio tumens arripui, sed magis obedientia tanto primati debita fidens, suscepi: merebarque mihi noxam criminis, si iubentis domini iussa prosequi negligerem.

Eccles. 1. Dan. 12. Miracula S. Germani Episcopi iussa Caroli Regis conscripta. Ebroin' Episcopus Pictauiens. & Abbas S. Germani.

PROLOGVS HAIMONI MONACHI IN LI-*brum primum miraculorum beati Germani.*

Sicut laude dignos credimus eos, qui gesta vel miracula sanctorum, quæ diuina virtus per eos operari dignatur, ad ædificationem fidelium scribere satagunt: ità absque dubio scimus culpari illos, qui pro desidia ac torpore mentis ea literis tradere ad profectum negligunt posterorum. Iam veluti à somno quotidiè ad amorem Dei studiumque benè viuendi excitantur plurimi legentes in libris facta sanctorum patrum, eorumque acsi præsentia sacra cernentes miracula. Proindè vnusquisque talenti donum habens, timear, nè fortè audiat quod ille malus seruus, qui acceptam pecuniam, ac malè humo defossam, ad dominum sine vsuræ lucris reportare nõ formidauit. Et hoc non solùm spontè agendum, verumetiam & cùm iniungitur, summoperè iniungentis est imperio parendum. Plura quidem ac stupenda dignaque relatu omnipotens Deus per eundem antistitem præteritis nostrisque dignatus est patrare temporibus, quæ ob inertiam silentio sunt pressa, atque per incuriam scriptorum omissa. Tunc verò ea quæ nouiter cunctarum rerum conditori gratia eiusdem sanctissimi viri placuit operari, auxiliante Domino & ipsius sancti iuuãtibus meritis, iubente domino Rege, Ebroino antistiti eiusque monasterij rectori, licèt incompto atque inerudito, veraci tamen ac fideli sermone læti conamur perstringere, & vt veraciter sunt gesta, atque etiam in populo Nortmannorum iam vulgata, tam præsentibus quàm futuris legenda relinquere.

Matth. 25. Luc. 19.

LIBER

LIBER PRIMVS MIRACVLORVM SANCTI
Germani Episcopi Parisiensis pracipui.

Cap.1. Post mortē Ludouici Pij Gallia in partes diuisa, magnas passa est clades.

Anno incarnationis Dominicæ octingentesimo quadragesimo sexto, Regis autem præcellentissimi Caroli sexto, cùm regnum Francorum post obitum Ludouici Imperatoris varias diuisum esset in partes, & peccata populi crescerent, sanguisque sanguinem tangeret, Deo permittente, flagitijs quidem exigentibus actum est nostris, vt exteræ nationes è proprijs egrederentur sedibus, videlicet gens Danorum, qui vulgò Nortmanni id est Septentrionales homines appellantur, & superbo tumentique corde cum valido nauium apparatu Christianorum fines intrarent. Qui huc illucque furentes, atque cum magna superbia cuncta gyrantes, ceperunt vastando diuersas insulas maris, donèc nemine sibi resistente fluuium Sequanæ ingressi, Rothomago sorte incredibili applicarent. Cumque in eadem ciuitate aliquantispèr demorantes, regionis principes (quod absque ingenti contritione cordis effari nequimus) ad bellandum pigros timidosque aduerterent, exeuntes à nauibus longè lateque diffusi, cœperunt vtriusque sexus multitudinem trucidare, captiuare, villas, monasteria, ecclesiasque depopulando cremare, totamque suæ libidinis immensitatem cum omni crudelitate in populum Dei debacchādo exercere, quousque ad locum qui vocatur Caroliuenna, ventis velisque suę malignitati iusto Dei iudicio secundantibus, vltra spem securi nauigando peruenirent. Tunc gloriosus princeps Rex Carolus, quia propter subitaneum eorum ascensum ex toto non poterat, conuocata aliqua exercitûs sui parte, venit primùm ad monasterium Macharij Dionysij, vt eius orationibus fultus, securiùs contra Dei suosque pergeret hostes. Deniquè vt erat, vti adolescens animo armisque strenuus, ad supradictum locum pugnaturus accessit, paratus non solùm dimicare, sed etiam pro fide proque defensione sanctę Dei Ecclesiæ laudabiliter mori. Cuius aduersarij cognoscentes aduentum, diuerterunt ad alteram prædicti fluminis ripam, vbi quædam parua tantùm pars populi erat. Quibus confestim in fugam versis, in insula quadam eiusdem fluuij ad opprobrium Christianorum plùs minùs centum xj. captiuos sudibus suspenderunt, multosque alios per domos & arbores confixerunt, atque nonnullos per villas camposque miserabili insecutione trucidantes peremerunt: ipsoque sanctissimo Paschalis festiuitatis sabbato Parisius peruenientes, vacuam penitùs ipsam vrbem quondàm populosam, & omnia in circuitu illius monasteria suis habitatoribus deserta repeterunt. Timor siquidem & metus vniuersos inuaserat, vtpotè merito iniquitatis diuino enudatos auxilio, atque ideò mundanæ defensionis destitutos solatio. Quis rogo non doleret antequàm bellum committeretur, fugatum exercitum: antequàm iaceretur sagitta, confossum, ante scuti allisionem ignominiosè subactum? Vniuersorum nanque ordo penitùs in ecclesia confusus, atque à bonitatis studio permutatus, hoc ipsa priuatione boni vsque ad exitij fomitem digna satis vltione promeruerat. At pius pater iustus delinquentium semper correctór, correctorumque clemens susceptor, non hoc intulit, vt nos ob innumera delictorum nostrorum pondera crudelis damnaret, sed vt per immēsam benignitatis suæ largitatem afflictos emēdaret. Tunc proh dolor sanctissimum beati Germani corpus de suo effossum sepulcro, in possessionem quandam eiusdē ecclesiæ, quæ Cumbrs dicitur, delatum est. Sed quæ facūdia quisve sermo exponere posset, qualis dum hæc agerentur quantusque in eadem ecclesia extitit luctus? Senes itaque ac iuuenes, pueri flebant & infantes, vtpotè nemo sese à lachrymis temperare valens. Similiter & aliorum corpora sanctorum in eodem pago degentium extumulata, atque per diuersa sunt loca deportata, exceptis membris duntaxàt Macharij Dionysij, sociorumque eius martyrū. Quæ licèt à suis fuerint abstracta sepulcris, propter tamen Regis præsentiam non sunt tuncad alia loca transire compulsa. Staruerat quippè, populo videlicet à se labēte, vt vel iam dicti martyris monasterium defenderet, eo quòd diuæ memoriæ genitor illius eum cùm esset paruulus eidem sancto speciali traditione commendâsset.

Attende tyrannidem Nortmānorum in Christianos.

Deus respōtaliter suos castigat, vt ab æterno supplicio conferuet.

Defertur S. Germani corpus in villā Cumbis asseruādum.

Cap.2. Hoc intereà iuxta narrationis ordinem inseratur, quod dum sanctum eius moueretur corpus, cunctipotens Deus dignatus est ostendere. Nam dum in effossione

ipsius

ipsius,& quomodò portari deberet,vnanimes intenti essemus, cereis pro reuerentia accensis,casu accidit vt vnus,quem puer incautè tenebat,è manibus ipsius labes rueret,totoque priuatus extingueretur lumine. Quem cùm à solo idem puer cum omni velocitate leuâsset,lumen amissum ab altero mutuare cupiens,meritis tanti patroni actum est,vt statim in manibus eius cereus extinctus illuminaretur. Quod quidem mirum,nec ab re tamen ducimus,si ibidem ignis diuinus resplenduit, vbi quanuis lugubre filius venerabatur lucis. Vndè qui aderât vniuersi gratias Deo referentes,atque præclara pontificis merita collaudantes, cœperût magis magisque in psalmodijs Deique laudibus esse deuoti, quousquè opus licèt triste consummaretur honestè. *Cereus sancti viri meritis sponte accensus est.*

Num visio illa,quæ ab aliquibus ipsius monasterij fratribus eadem nocte qua beatissimum eius corpus effossum est,antequàm aurora subsequentis appareret diei, ostensa est, vt non dicatur omitti debet? Cùm ergò ad fluuium Sequanæ sua quæque ad naues ferentes, prima ipsius noctis vigilia quidam perrexissent fratres, indeque ad monasterium iam remearent, apparuit eis, secumque etiam comitantibus famulis, tam immensus claritatis splendor super eam ecclesiæ partem, qua eiusdem sanctissimi viri corpus positum erat,vt claritati æquaretur diei,eademque ecclesia veluti igne supposito videretur cremari. Qui cùm intra se nimiùm mirarentur, & eorum corda huiuscemodi consideratione stupefacta hærerent, visio paulatim deficiens disparuit: peruenientesque ad monasterium, sciscitati sunt si aliquis fratrum ea hora cum lumine super ipsam fuisset ecclesiam. Nemine tamen qui fuerit reperto,cognouerunt visionem angelicam diuina virtute meritis sancti patratam,qui sua migratura ossa piosque cineres talis sibi claritatis concessa gratia inuisere curauisset. *Cap. 3.* *Sequana flu uius per medium ciuitatis Parisiensis trâsiens.* *Lux cælitùs visa supra sanctas reliquias.*

Illud quoquè insigne miraculum, quod ante biennium quàm hæc acciderint, cuidam monacho ipsius monasterij ætate & moribus grandæuo ostensum est, minimè oportet silere. Cuius exêpla actusque eximij si sequantur, plurimùm prodesse poterunt ad salutem. Vidit idem quadam nocte positus in sopore beatum Germanum quasi suo egredientem de sepulcro, expeditum atque ad iter agendum præparatum. Qui velutì sciens eundem esse beatum Germanum Dei famulum, interrogauit humili voce,quò tali processu ire disposuerit. At ille migraturû se ex eodem loco respondit. Qui rursùs animo quidem timenti interrogans, ait: Domine & si tu hinc abieris, nos tantilli tui seruuli quid posteà faciemus? Cui quasi tristi vultu & cum magno mœrore,vt eidem fratri videbatur,ait: Et vos ex isto migrabitis loco. Attamen verè cognoscas,quoniam ego reuertar, vosque miseratione diuina simul cum tempore disposito remeabitis. Quam visionem verissimam fuisse, ea quæ consequenti fine sunt completa,declarârunt. *Cap. 4.* *Visio cuiusdâ monachi*

Nec illud, quod cuidam in eadem ecclesia reuelante Christo patefactum est, silentio premere debemus: quoniam dum prædicantur talia, excitantur audientium corda ad melliflua sanctorum deposcenda suffragia. Quidam verò religiosus eiusdem monasterij frater, cùm alij completorio peracto festinarent ad requiem, quò fessa post diei laborem corpora lectulis reclinarent, sese ille ante sepulcrum beati Germani peculiaris orationis causa proiecit. Cumque diù cæli ac totius mundi Dominum pro suis exorans delictis, opem beati Germani cæterorumque sanctorum intento corde fidelis cunctis deposceret, (iam enim frequens paganorum rumor ad nostras certissimè percrebuerat aures) ante ferè quindecim dies aduentûs illorum hæc mirabilis sibi ostensa est visio. Nam ab oratione qua iacuerat surgens, apertis vidit oculis (vt olim totum mundum Pater Benedictus) sepulcrum beatissimi Germani veluti patefactum, ipsumque sanctissimum corpus indiruptis vestibus indutum, atque ministerio vt fuerat diuino in ipso sarcophago ordinatè compositum, quemadmodùm ipse post paululùm omnesque qui simul adfuimus dolendum inspeximus. Sic Dominus suo dilecto sanctusque Germanus ostendere voluit, quod in breui, peccatis nostris facientibus,erat implendum: nec visio priùs quàm visionis sequentia omnibus panditur. *Cap. 5.* *Visio alterius monachi & quid talis visio præsignabat.*

In memorato deniquè Caroliuennæ loco,ipsi Normannorum populi se victores seque superiores esse conspicientes dum adhuc morarentur, exeuntes è nauibus,cellam nostram,quę contra vel secus eundem locum posita est,cursu propero festi- *Cap. 6.*

festinantes intrauerunt: vndè miraculum, quod illic tunc factum comperimus, optimum si narretur putamus. Nanque in eadem cella ecclesijs Apostoli Petri almique Germani ignem terque quaterque supponere nitentes, cùm defecissent, eas incendere amborum meritis non valentes, claustra eiusdem cellæ tandèm egressi, horreum quod ibi erat iuxtà positum intrauerunt, ex quo tantus flammarum globus aëris alta petens ascēdit, qui quasdam arbores vltra etiam iam dictam cellam virentes incenderet, ipsas verò ecclesias intactas integrasque vt erant relinqueret.

Nortmanni non valent incēdere S. Germani ecclesiam.

Cùm insupèr ventus australis validissimè flaret, totumq; ferè incendium eandem in partem proijceret, ilicò septentrionalis eregionē spirans intumuit, atque in alteriùs partis latus australem mira conuersione reflectens, omnem vim ardoris pariter retorsit. Ità mirabilis Deus, qui per famulos suos secum fulgentes in cælis, semper mira communi pietatis gratia operatur in terris.

Ignis ingēs vicinus eidē nihil nocet.

Cap.7.

Cùm igitur sabbato Paschali diffusa nauium classi Parisius, vt suprà dictum est, peruenissent, in crastinum cùm suos iam sol lucifluos emitteret radios, propria totum illustrans lampade mundum, è nauibus prorumpentes, ipsam ciuitatem, vt præmisimus, vicinaque suburbana absque habitatoribus repererunt: Ingressique monasterium beatissimi Germani, Dei fanum residuumque ecclesiæ quod securitatis damno remanserat apparatum contaminare, pollutisque manibus cœperunt destruere. Sed quia Domino miserante nec ibi virtus defuit eiusdem sanctissimi patris, minimè debent reticeri, quæ tunc illic totius mundi creator ad laudem sui nominis gratia ipsius pontificis ostendere dignatus est miracula. Quæ, quia nemo nostrûm interfuit, penitùs ignorabamus: posteà tamen à fidelibus missis Ludouici Bcuuariorum Regis Kobbone videlicet alijsque quos ad principem Nortmānorum Horich nomine legationis causa direxerat, ea cognouimus. Qui nobis illa fideliter narrauerunt, quemadmodùm ipsi intestati sunt coram Horich, qui præsentes ex parte viderunt, atque ex parte ab ipsis qui tunc in ipsa ecclesia quandò hęc gesta sunt simul aderant Christianis audierunt. Nam cùm trabes ecclesiæ miserrimus ille populus, qui erant abiegnæ & idcircò habiles nauigio, incidere tētauisset, tres ex maligno eorum numero ante altaris crepidinem beati Stephani inualidi totius virtutis robore ruentes ceciderunt, atq; confracti incredulas Deoque odibiles animas, alijs timore perculsis, exhalātes, perpetuas descenderunt ad vmbras, vbi edax vermis eorum non morietur, & nimius eorum ignis non extinguetur.

Vindicta Dei in deuastatores ecclesiæ S. Germani.

Esa 66.

Cap.8.

Cumque illud Dei templum à trabibus ità cassatum, totumque simul depopularetur monasterium, accidit vt vnus eorum etiam apud eos nefandissimus, ad confessionem domini Germani strictum gladium polluta gestans manu (mira quidem dicentur) deueniret, columnamque marmoream, quæ ibidèm orantibus ad dexteram sita erat, tredeciès totius corporis annisu veluti capulās hostem percuteret: cui continuò manûs dexteræ, qua columnam ipsam inciderat, virilitas euanuit, vt post primum diem, quemadmodùm idem Kobbo vidit, qui & eas incisiones nobis ignorantibus præsens ostendit, vsque ad infelicem eius ex hac vita decessum semper immobilis aridaque & vt fuerat extensa permaneret. Manubrium verò ferri ità manui compaginatum inhæserat, vt nunquàm ab ea aliquo ingenio vel arte, nisi cum cutis parte auelli potuerit. Qui tamdiù nimia vexatione compatientis corporis cruciatus est, donèc miserrimam finiret vitam, plenus indignationis & iræ manibus dæmoniorum deuectus ad tartareas sedes Cocyti fœtidumque lacum auerni.

Alterius vastatoris manus manet immobilis & arescit.

Cap 9.

Operæprecium fore credimus, si & illud magnum narretur miraculum. Igitur dum ipsum sanctissimum oratorium à crudelissima impiè violaretur turba, tanta subitò nebulæ est densitate repletum, eiusdemque obscœni violatores ità diuini iudicij cæcitate perculsi, quatenùs id metu ac tremore nimio pauefacti inquere cupientes, vix ostia vel fores per quas intrauerant inuenire valerent. Sicque in oberrando diutiùs fatigati, tandem erumpentes quantocyùs effugerunt, tali ab illo die tantoque peruasi terrore, quo nec ausi vlteriùs essent quacunque fœditate ipsam contaminare ecclesiam. Insupèr & ità dysenteriæ morbo exindè, vt est vulgatum, sunt afflicti, vt dum quotidiè morerentur, nullus ex tanta multitudine se putaret euadere. Intereà simulato languore, legationis causam dirigunt ad præcellentissimum Regem Carolum, vt eos cum pace fideles suscipiens,

Violatores templi cęcitate & incurabili affligūtur morbo.

ad

ad propriam, dato regni tributo, redire permitteret patriam. His ità placitis, Rege quidem nolente, principibus tamen quibusdam, vt fatebatur, muneribus læsis, Ragenarius dux eorum cunctique principes ad Regem, qui tunc in monasterio Macharij Dionysij residebat, adducuntur, per deos perque omnia, quibus maximè se protegi & saluari putabant testantes, numina vel arma, quatenùs nequaquàm vlteriùs vel sui regni * nisi fortassè auxiliatores intrarent aut contingerent. Qui ità dimissi, atque pro sui euasione quam minimè sperauerant gauisi, per iter quo venerant, accepta auri argentique summa imposita, læti rediêrunt. Sed reuertentes, morbo quo in prædicta ecclesia perculsi fuerant, quotidiè deficientes cruciabantur, cruciatique nequissimas miserabiliter animas expirauerunt, nemine quos secum habebant Christianorum huiusmodi plagam sentiente. In quibus omnibus Dei est consideranda potentia, eiusque pietas amplectenda, qui tam misericorditer saluat innocentes, tamque terribiliter sanctos suos mirificando punit profanos. Dimittũtur à Rege, sed omnes ex prædicto morbo pereunt.

Quod in eadem ecclesia, postquàm maior pars fratrum ab exulatu reuersa fuit, gestum est, silentio premere non debemus. necdùm enim sanctissima beati viri ossa ad proprium fuerant reportata sepulcrum. Vna nanque noctium custodibus eiusdem ecclesiæ dormientibus, antequàm fratres ad referendas Deo laudes more solito excitarentur, auditur ab eisdem coram altari sancti Stephani strepitus dæmoniorum ingens, veluti hominum multitudo ad aliquid putaretur discurrens. Qui confestim surgentes, & cum lumine totam ecclesiam circumeuntes, cùm neminem reperissent, intellexerunt fraudem fallaciamque dæmonum fuisse: qui nimirùm dolebât se expelli à sanctis sedibus templi, in quo, dum à perfidis permissum fuerat pollui, haud dubium quin aliquantulùm iuxta illud, Et pilosi saltabunt ibi: intrandi licitum habuerint. Postquàm autem sacri eius cineres relati, atque suo loco Christo fauente sunt restituti, nil tale in eadem basilica ipsius sanctitate promerente auditum est. Cap. 10. Reliquiæ Sanctorum expellũt dæmones à suis templis.

Siquidem Ragenarius dux authorque totius memorati mali ante præfatum Horich Notmannorum principem cum ingenti superbia veniens, ostendit ei quod secum hinc asportauerat aurum argentumque multum, dixitque quòd opinatissimam Parisius ciuitatem captam haberet, quodque mansionem Germani senis, quę in eadem terra decentissima habetur, intrâsset, insupèr & quòd omne Caroli regnum sibi ratione tributi subiugatum haberet: Horich autem dum talia non crederet, iussit iam dictus Ragenarius partem incisæ trabis monasterij diui Germani seramque portæ Parisiacæ vrbis ante eum in testimonium adduci. Præthereà retulit ei quàm bonam quamque fertilem, vtì omnibus repletā copijs inuenisset terram, populum verò eam incolentem, ad dimicandum pauidum ac timentem. Referebatque dicens, quòd maiorem ibi mortui quàm viuentes haberent virtutem, nullumque sibi inuenerint resistẽtem præter Germanum senem mortuum. Hæc cùm diceret, tremens ilicò ac pauens corruit in terram, atque terrifica cœpit voce clamare, Germanum coràm assistere, eumque se baculo quem manu gestabat grauiter flagellare. Quod vidẽtes Horich videlicet vniuersique sibi adstantes ipseque Kobbo Ludouici Regis illuc directus legatus, ex hoc quod acciderat stupore nimio permoti, admirati sunt. Idem verò Ragenarius sic humiliatus ac repentè contritus, aliorum manibus citò sublatus recessit: qui maximis per tridum tormentis ignominiosè afflictus, præcepit tandèm vnam auream suæ similitudinis statuam fieri, atque per eundem Kobbonem Germano seni deferri, spondens se si euaderet Christianum deinceps futurum, Deumque Christianorum indubitanter crediturum. Sed quia non erat ex ouibus Christi, idcircò quod petebat obtinere non meruit. Ità prorsùs inflatus, quemadmodùm nobis idem Kobbo manifestum fecit, ac totus turgidus extitit, vt nec auditus, nec visus, nec odoratus vel gustus in eius corpore mortis tempore discerni potuerit. Sicque diffusis ad postremum visceribus medius crepuit, vitamque miserrimus inanem finiuit. Statuta verò sacris oblationibus indigna, à quibus delegata fuerat retenta, veluti immundissima à mundissimo cordium inspectore refutata remansit. Cap. 11. Sancti viri mortui plus habẽt virtutis, q̃ viuentes in carne. Ragenarius diuinitùs castigatur. Miserè perit.

Sed adhuc qualiter qui residui fuerant ex hac defecerunt vita prosequendo narremus. Ab eo sanè die quo monasterium almi præsulis Germani ingressi sunt, donèc pœnaliter cuncti interirent, ità vt diximus turgenti sunt, Kobbone teste, visce- Cap. 12.

tum inflatione perculsi, quatenùs omnis eorum cœtus etiam in patria quotidiè moriens periret, præter quos Horich postcà iussit occidi. Timens etenim ipse eiusque optimates & populus pariter vniuersus huiusmodi morte pessima damnari, præcepit omnes qui residui erant, exceptis paucis fuga lapsis, quos nec mortis cremidus euasisse exitium, decollari, eorumque capita, veluti satisfaciens morbo, Christiano qui captiuus illic erat populo tradi. Nam ità clades ingrassata Deo permittente sæuiebat in plures, vt penè quicunque morbidum tãgeret, eodem exemplò attactus morbo & ipse deficeret. Insupèr iussit cunctos captiuos qui Christianitatis vocabulo censerentur in regno suo perquiri, eosque cum libertate & honore absque alicuius contradictione in suam patriam reuerti. Qui etiam hæc & alia vltrà quàm sint infecta dicebant. Nos tamen ea, quæ à videntibus percepimus, solummodò ponere disposuimus, magnum satis habentes quòd victoriam quam populi multitudo communi obstante crimine ex inimicis habere non potuit, beatus Germanus inclytus meritis, gloriosus miraculis, apud Deum tali donatus triumpho obtinere promeruit.

Reliquię violatorũ pręnominatorum, omnes miserè pereunt.

Captiui oẽs Christiani dimittũtur liberi.

Victoria S. Germano adscribitur.

Cap. 13.

Quia verò duce Christo hucusquè signorum dulcedinē sequentes processimus, nunc ordinem quo ipsius beatissimi corpus relatum sit, dicere aggrediamur: his præmissis quæ in villa Cumbis accedentibus infirmis eius meritis donata cognouimus, quæ quo magis narrantur, eo ampliùs iuuat à piæ narrationis tramite non discedere. Igitur cùm quidam puer Dagoënus nomine ex familia eiusdem monasterij, surdus & mutus, omniumque membrorum officio destitutus, ad præfatam villam auxilio parentum deportatus fuisset, ità est subitò meritis ipsius gloriosi pontificis pristinæ redditus sanitati, vt & loqueretur pariter & audiret: & qui paralyticus deuectus manibus venerat alienis, ouans ac lætabundus tribus in se miris ostensis, proprijs iam cœpit ire vestigijs. Nanque à terra post paululùm incolumis surgens, cum magna cordis alacritate illis qui aderant aiebat: Eccè eccè adest beatus Germanus, per quem me totum, Deo gratias, agnosco curatum.

Quidã puer à paralysi, cæcitate & mutitate curatur.

Cap. 14.

Nec illud omitti debet, quod Christus ad laudem & gloriam famuli sui largiri dignatus est, quod etiam audiẽtibus proficere credimus. Fuerunt itaque in eadem villa duæ puellæ longo tempore sic febribus valdè vexatæ, vt vix iam pedibus incedere valerent, quibus nec vlla medicinæ ars eatenùs potuit subuenire. Quæ cum fiducia magna ad eandem ecclesiam in qua sanctissima eius membra posita erant pergentes, petiērunt à custodibus, vt saltem sub tanti pontificis venerabile corpus eis transitus præberetur. At illi fidem illarum plenam considerantes, permiserunt eis sicut humili petierant prece pertransire. Nec fides præmium distulit: ità sanè ipsius corporis transito feretro, ab eadem mox infirmitate curatæ sunt, vt nullam exindè molestiam per idem tempus vlteriùs paterentur. Ergò mirabilis Deus in sanctis suis, qui non solùm eos in præsenti gratiarum donis mirificat, verùm & post mortem tantis beneficiorum muneribus, eorum meritis languentibus præstitis, miraculorum glorificat signis.

Duæ puellæ à febribus sanantur.

Cap. 15.

Post hæc verò cùm eius sacratissimum corpus à supradicta villa Cumbis ad monasterium reportaretur, quid tunc in via actum sit, manifestare placet in populis. Tanti deniquè præsulis beatissima membra monachis cum laudibus & hymnis ad proprium referentibus locum, contigit vt cereus qui præferebatur, validissimo flante vento, etiam in laterna in qua positus erat, extingueretur: dumque cum equo quis ad villam propter ignem quo rursùs debuisset accendi ire voluisset, cælitùs effulsit, vt omnibus qui aderant tanquàm extinctus non fuisset in eadem laterna rutilans appareret. Vndè ad huius rei testimonium in eodem loco Crux à fidelibus lignea ponitur, vt quod ibi tunc gestum est, quodque priusquàm ad monasterium perueniretur geminatum miraculum, à transeuntibus futurisque non ignoretur generationibus.

S. Germani corp⁹ ad ꝑpriũ locum reportatur.

Cereus extinctus, cælitùs denuò accenditur.

Cap. 16.

Ventum est autem, non paucis sanatis infirmis, cum magnificentia & honoris obsequio ad Theodasium eiusdem sancti villam: vndè sequenti die comitantibus sursùm virtutum prodigijs gratanter egressi, venerunt p fallentes rectoque itinere gradientes vsque ad vicinum fluuium: quo transmisso, venerabilis præsul & Abba ipsius monasterij dominus Ebroinus obuiàm venit, multique vtriusq; sexûs diuersi gradûs & ordinis cum crucibus & cereis reliquoq; sanctissimo apparatu. Plebs quoquè ciuitatis villarumque circunquaquè non modica cum omni alacritate ac deuoti-

deuotione cordis vniuersi currētes. Nam clerici magna cum voce Deum laudantes, singultu interdùm quatiente psallebant. Populi autem nunc præ immenso gaudio lachrymas fundentes, nunc verò præ cordis iubilo exultantes, innumeras Deo gratias referebant. Nec vberior mœstitiæ fletus in transmigratione, quàm lætitiæ extitit in reuersione. Præfatus itaq; antistes alijque ad hoc delecti sacerdotes nobilesque viri sanctissimum eius corpus proprijs humeris vicissim gestantes, reliquis omnibus ante & post feretrum cum laudibus & hymnis tripudiantibus, baiulantiumque vestes attingere festinantibus, ad propriam deportauerunt ecclesiam. Cumque ad primam monasterij portam peruenissent, cœperunt hymnum, Te Deum laudamus, te Dominum confitemur, cælo resonante ante ipsum decantare, ponentes eum super altare S.Stephani in eadem ecclesia principale: vbi tamdiù mansit, donèc translationis eius festus dies, qui octauo Calandas Augustas celebratur, adueniret. Tunc accedens memoratus Abbas dominus Ebroinus Episcopus, tulit illum & collocauit in suo sarcophago, cum metu & nimia diligentia, benedicentibus vniuersis qui aderant ac laudantibus Deum. Attēde populi deuotionem in reportatione S.corporis. Dies trāslationis eius.

Deniquè postquàm eius sanctissimum corpus in suo est collocatum sepulcro, illam visionem silentio præterire non debemus, quæ cuidā fratri nostro in eodem cœnobio quadam nocte reuelata est. Videbatur enim illi in sopore posito, omnes fratres ipsius monasterij stantes in choro vestibus indutos solennibus, loquentes ad inuicem quasi de his quæ acciderant malis: respicientesque contra orientalem eiusdem ecclesiæ partem, viderūt beatissimū Germanum veluti in habitu militari ante altare S.Stephani galeatum atque mirificè loricatum stantem, & vti ex campo certaminis armigeratum fessumque venientem: adspiciensque cunctos interrogauit vsitato gentis nomine vbi essent, vel quò abissent Nortmanni ipsius templi violatores, patriæ dissipatores, qui sua aliorumq; sanctorum membra effodi compulissent. Cui humili satis vt decebat responsione dixerunt, quia recessissent. Tunc venerabilis pater: Benè, inquit, & Deo gratias respondit. Deindè in sedili quod ibi ante memoratum altare paratum erat, vt eidem videbatur fratri, residens, vocauit eos, iussitque vt sese ad deponendum ea quę portabat arma militaria iuuarent. Intereà quod adspiciebatur defecit. Nos verò tali habitu taliq; visione præfiguratum animaduertimus, quod iam veraciter factum esse cognoscimus, vltionem duntaxàt à sancto viro ex inimicis cælitùs reportatam. Cuius interrogatio, eorum perditionis declaratio fuit. In armorum quoquè deponendorum adiuuatione colligimus, quòd eum, immò nosmetipsos benè viuendo adiuuare debeamus, nè talia nobis aut illi pro nobis vltrà proueniant. Cap.16. Visio cuiusdā monachi. Arma S.Germani victoriam præfigurabant.

Nunc igitur paulispèr considerare libet, quàm metuenda sint omnipotētis Dei iudicia, quantaque sit longanimitas atque iustitia pijssimi creatoris nostri. Verè terribilis in consilijs suis, patiens & æquissimus in vniuersis operibus. Qui si iratus seruis suis negligentibus fuerit, citò illis pœnitentibus placatus reconciliabitur, atque visibilibus siue inuisibilibus prostratis hostibus, pacem contritis corde cum victoria dabit. Sic de populo Israëlitico sæpè legimus, sic nostris temporibus frequenter audiuimus, sicque in nobisipsis eius pietatis gratiam experti sumus. Ipse est enim Deus repellens & destruens, irascens & miserans, commotorumque contritiones sanans. Attendendum etiam, beatissimus Germanus quantùm sit glorificandus, quantumque venerandus, qui sic misericorditer iuuat ad se cum fiducia confugientes, sicque terribiliter iustis (quod est fatendum) meritis percutit aduersantes. Et quia longum ac difficile est per singula eius virtutes retexere, maximè cùm & antequàm nasceretur ità dilectus gratusque Deo, vt Iohānes in vtero matris exultans, inuentus sit, cui virtus miraculi famulatrix extitit: placet in eius laudem hoc loco paucis ludere versibus, sitque prioris libelli finis: Cap 17. Psal.65. Hier.1. Luc.1.

Hic est Germanus, voluit quem mater in aluo
Perdere, præsumptis haustibus atriferis:
Sed quia vitali fuerat respersus oliuo,
Non potuit sanctum commaculare malum.
Nam fuit egregia genitus de stirpe parentum,
Qui quondàm tetris nunc super astra nitet.
Optat enim fragili si quis dum carne manebat
Nôsse qualis fuerit hic, sua gesta legat.

At cælos postquàm conscendit quanta per ipsum
Gesserit Omnipotens, promere lingua nequit.
Linquitur hoc illi, bibulas qui solus arenas
Ac pelagi guttas dinumerare valet.
Hortor enim cunctos, maculat quos actio vitæ,
Huius opem precibus poscere sæpè pijs.
Debilis ad cuius venit si turba sepulcrum,
Indè means redijt sana, fauente Deo.

Multi debiles ad eius sepulcrum curantur.

Cui nunc & semper gratias agamus, qui nos meritis huius fidelissimi sui præsulis de tot tantisque malis eripuit, quique nobis quotidiè innumerabilium donorum beneficia eius suffragijs præstat, faciens magna & mirabilia sine numero: Cui sit honor & potestas, decus & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

PRAEFATIO IN LIBRVM SECVNDVM, PER *eundem Haimonum monachum.*

QVia prioris libelli metas optatum propinquantes portum, Christo sermonis vela regente, attigimus: acceptum ducimus ea modò miraculorum subnectere signa, quæ posteà Dominus per eiusdem pontificis merita gloriosa dignatus est pandere. Illa quoque quæ rursùs in ipsius sancti nostraque peregrinatione, sunt facta, non incongruè addenda censerentur, nisi fortè pudoris esse viderentur: scilicet qui castigationis diuinæ posthabitis eruditionibus, tempus emendationis necnon & fructum correctionis paruipendentes, ad hoc iterùm prolapsi sumus, vt longiorem demùm exulationem dignissima expulsione pateremur. Sed absit vt vel nostra tacendo inaccusata pallietur iniquitas, aut cælestis qua sanaremur nobis clementer adhibita quo non præconetur, reticeatur benignitas, vel etiam tanti pontificis humanæ saluti largita virtutum gratia immemorata transiliatur.

LIBER SECVNDVS MIRACVLORVM *beati Germani Episcopi Parisiensis.*

Cap. 1.

SAncti verò corpus dum reuectũ atque ordine suprà digesto suo in loco est restitutum, accessit ex pago Oximensi quædam paupercula mulier, nomine Hirmintrudis: hæc per nouẽ annorum curricula contractionis calamitate oppressa, de loco ad locum nisi aliorũ manibus delata, nequaquàm incedere valebat. Cumque eam Dominus per gloriosum antistitem Germanum curare voluisset, nocte quadam superueniẽte vidit duas sanctimoniales virgines præclaris vultibus coram se assistere, deferentes sibi panem & lac, signum futuræ sanitatis, hortantesque vt comederet. Molestia nanque infirmitatis fatigata obdormierat. Cumque comedisset ex his quæ attulerant, dixerunt illi: Surge, & quomodocunquè potes Parisius ad sepulcrum beati Germani ire festina, cuius munere noscas te ex propria corporis debilitate curandam. Quæ longo ægritudinis vinculo de sua desperata salute, putauit se vano somnij phantasmate deludi, idipsum & parentes quibus hæc retulerat dicebant. Sed alia iterùm nocte prędictæ virgines eidem apparentes cum quadam indignatione, blando quidem sermone eam allocutæ, dixerunt: Gaude, in proximo est enim vt cureris. Et quarè quò tibi præcepimus non isti? Vade igitur saltem nunc, nec moram feceris. Porrò expergefacta mulier auxilio tandèm fratris asello leuatur, sicque ante tumulum tanti patroni delata exponitur. Permissa itaque est in atrio eiusdem ecclesiæ ipsa nocte requiescere: sed priusquàm mediæ noctis spatium transmitteretur euigilans, quasi quodam medicamine delibuta, per seipsam aggreditur ecclesiam, fratribus iam ex more vigiliarum solennia celebrantibus. Intereà membra sibi malè cohærentia cœperunt resolui, atque in antiquum mox officium reuerti. Quæ pro anxietate cordis corporisque relaxatione magnas instituit voces emittere, vt omnes qui aderamus audiuimus: factoque manè, illi Domino beati Germani precibus miserãte, proprijs concessum est ambulare vestigijs. Sicque per iter quo venerat redijt, omnibus bonum sibi largitum narrans.

Visio cuiusdam mulieris paralyticæ.

Mulier paralytica restituitur integritati.

Nec illud præterire debemus, quod simili modo contigit factum miraculum. Cap.4. Nam inter cæteros ex diuerso properantes, venit quidam iuuenis ex pago Baiocassino, vocabulo Hildemodus, qui ità renibus contractus tribus continuè exiterat annis, vt eoipso dolore genuum ac tibiarum seu pedum priuaretur officio. Itaque multa venerabilium sanctorum circuiens loca, quò pristinam illorum suffragijs recuperaret sospitatem, à nullo prorsùs destinatus est sanari. Supradicta autem sanctissimi pontificis imminente translationis celebritate, à quodam venerabili viro per soporem est admonitus, vt monasterium eiusdem sanandus adiret. Qui nihil de visione dubitans, eo die qui eandem præcessit solennitatem nono Calendas Augustas cum ascellaribus venit, ante sancti patris sepulcrum iacēs se pronus in terram. Cumque diutiùs pro suî recuperatione Deum beatissimumque præsulem intentissimè exoraret, subitò cœpit coram oculis omnium illic adstantium membra prolixa ægritudine torpentia gemens extendere. Nec mora, statim nanque surrexit benedicēs Deum, sanctumque glorificans Germanum: & non solùm ipse, verùm & qui præsentes eramus, omnisque frequentia populi quæ conuenerat, pariter benediximus Domino, qui talia meritis sui confessoris dignatur concedere. Quidam iuuenis contractus, & renū dolore vexatus, sanatur.

Illud quoquè quod diuina bonitas eodem vespere ad famam nominis tanti viri ostendere voluit, reticeri non debet, quin inter cætera narretur miraculorum insignia. Fuit quidam puer vt putabatur duodennis, de pago Aurelianensi & familia beati patris Benedicti, qui de matris vulua in lucem renibus contractus ac genibus proruperat, nec aliter vllo modo moueri poterat, nisi manibus nitens semiualidum promoueret corpusculum. Insuper & ità ab ineunte ætate officio loquendi priuatus adoleuerat, vt in ore ipsius lingua potiùs strepitum quàm verborum exprimeret sensum. Qui cùm ad beati Caronis martyris sepulcrum, quod iuxta oppidum situm est Carnotenum, à quolibet gratia pietatis deportatus fuisset, interuētu ipsius sancti Caronis pedes eius, contractione genuum perseuerante, à posterioribus solummodò sunt disiuncti. Indè verò ad patrocinia almi patroni nostri quandoquè perductus, obtentu misericordiæ permissum est ad sancti pontificis confessionem manere. Cumque iaceret fratribus iam in ecclesia vesperè psallentibus, cœperunt mox nerui atque nodi à necessitate contracti corporis resolui, necnon & ad vsum ambulādi diuina miseratione per beati viri suffragium aptari, qui cum fide venienti impetrare potuit, quod natura vitiata negauerat. Cap.5. Itèm alius.

Non esse debēt etiam (quod longè à fidelibus sit) oneri, quæ Christus suis sanctis amicis dignatur largiri. Nam qui gesta virtutesque eorum, qui iam cum Domino in cælesti regnant Ierusalem, audiri renuit, ipse sibi proculdubiò testis existit, quia nondùm ad illorum perfectè suspirat consortium. Contrà verò qui recolit, legit vel audit, ille vtiquè licèt in terris adhuc positus, conciuem tamen illorum se euidenter esse demonstrat in excelsis. Igitur ex quadam possessione ipsius beati viri, quæ in pago Pinciacensi sita Prunidus dicitur, fuit quidam homo nomine Adoardus, ità oculorum priuatus lumine, vt illi continua nox esset, nec quicquam lucis haurire posset. Hic ad sancti pontificis festiuitatē manibus, vtpotè cæcus, aliorum perductus, ad sacra Missarum solennia inter reliquos qui conuenerant deuotus adstabat. Et ecce subitò antequàm euangelium legi inchoaretur, cœpit ab eius oculis magnus quasi lachrymarū fluxus mirum in modum manare: cumque diù hoc ageretur, & ipse riuulorum fontem de suis maxillis crebra manûs adhibitione detergeret, superno mox respectus intuitu, incipit paululum splendoris inspicere. Deindè gratias agens, toto deuotionis affectu solo prostratus, obnixè precabatur, vt sibi iam partim reseratum lumen pleniùs redderetur. Nec eius sunt preces apud altissimum cordis inspectorem sanctumque castatæ virum. Statim nanque exauditus pristinum recepit visum, Missarumque peracta solennitate, venit iam clarè videns ante polyandrum beatissimi confessoris glorificans Deum, qui sibi eius precibus per tot annorum curricula luminis ademptam reddiderit dignitatem. Cap. 6. Cæcus meritis S Germani videt.

Vt igitur castigantis nos inæstimabilis diuinæ bonitatis miseratio euidentiùs prædicetur, ea quæ rursùs in eiusdem sancti ac nostra peregrinatione, vt meminimus, sunt facta miracula, prosequamur, & si non sermone verborum copia phalerato, virtutum tamen speciositate colendo. Non post multos deniquè annos iteratis sæpiùs malis, suscitauit nobis Deus sæuissimam eatundem gentium persecu- Cap.5. Nortmannorū altera incursio.

 tionem,

Prospera in eleuatione: aduersa, ad vitæ emendationē nos reuocant. Esa. 28. tionem, qua nos merito affligeret, afflictosque vt pietatis pater ad emendationem compelleret. Nam quemadmodùm prospera à recto tramite per mentis elationem aliquandò deuiant, ità & aduersa per contriti cordis humilitatem ad nostri nos custodiam reuocant. Sola enim vexatio intellectum dat auditui. Huius itaque persecutionis orto flagello, sanctorum circunquaquè iacentium corpora non solùm à sepulcris instaurato dolore effossa, verumetiam & ad proprias sunt possessiones hac illacque deuecta. Cumque paratum fuisset quo sanctissimi corpus Germani ad superiùs dictam villam Cumbis iterùm ferri deberet, illud nos quod tunc ibidèm gestum est miraculum dicere iuuat. Quidam autem nostrûm nomine Adalarius monachus & sacerdos sic per tempus continua renum fatigatione debilis factus extiterat, quòd nullo modo per se, vel ad modicum, nisi vno & præsertìm duobus sustentatus baculis incedere valeret. Quibus adductus venit ad ecclesiam inter reliquos gemens, accedensque ad sancti præsulis corpus iam ad efferendum feretro aptatum, studuit vnus, nec tardior quidem esse portantium: & hoc diuino suffragante auxilio, precibus sancti subleuatus, relicto immò (vt ipse posteà aiebat) oblito baculorum officio vicissìm peregit, vsque dum ad præfatam Cumbis villam vinculo infirmitatis solutus pertingeret. Quo in loco beati corporis gleba super altare venerandum exposita, ipse gratias agens, ad omne quicquid voluit sanus euasit.

Quidā frater debilis restituitur sospitati.

Cap. 6. Deindè contigit post aliquod deuolutum temporis spatium, vt illuc quispiam dæmonio plenus adduceretur, quē quatuor fermè viri tenere vix possent. Maligna quippè vigebat virtute, eratque ex ipsius sancti familię colonis, atque de villa suprà memorata Prunido. Aduenit ergò manibus violentorum impulsus, tergiuersatione reluctante hostis, iusti præsentiam nimiùm formidantis. Itaque multas illi adiurationes iuxta consuetudinem exorcismi quidam nostri fecerunt, dantes insupèr ei haustum aquæ benedictæ. Sed vt in eo potiùs apostolici viri præfulgens meritum panderetur, vniuersis ab eo tandèm quiescentibus, accessit vltima eiusdem exorabilis medicina: qua depulsa callidi peruasoris morbida fœditate, omnis in eo incolumitas sensûs vigore restituto informatur. Iniquissimo siquidem habitatore proiecto, liber exiuit captiuus ab angue, remansitque non solùm quatuor sed vno minùs homine valens,

Demoniacᵉ liberatur.

Cap. 7. Adducitur & quædam fœmina vtranque manum gestans aridam. Hæc olìm pro qualibet adhæsibili infirmitate ad sanctæ Mariæ basilicam, quæ ibi propè sita est, annuale votum iuxta suæ paupertatis modulum ex dimidij denarij quantitate constituerat:;sed adueniente Dominicæ Resurrectionis die, emit indè blanda diei subtipiente occasione edulium carnis atque comedit, paruipendens melius non vouere, quàm post votum vota non reddere. Statimque vt sole clauso gratia soporis, cubilis sui secreta petiuit, ità manibus voti violatricibus ea in nocte contrahitur, quemadmodùm emortuo in eis operandi officio, palmarum intima vngues producti penetrare viderentur. Quæ manè facto veniens, dum ante altare in quo sanctum quiescebat corpus statuta fuisset, sic post modicum emendato delicto, vt fuerat priùs sana regreditur, nec gloriosa Domina gloriosum dedignata est Germanum consortem seu reparatorem sui habere miraculi.

Eccles. 5.

Contractæ manus cuiusdam mulieris sanantur.

Cap. 8. Vt autem taceamus de reliquis ea tempestate per eundem sanctum in eodem loco patratis miraculis, dicatur nunc illud de quodam cæco mirabiliter curato, qui dum alieni gressûs solatio fuisset attractus, suam illic per dies exotando præstolabatur salutem. Nam & solitus erat, alia nescio quadam interceurrente infirmitate, multas crebriùs quàm suditas cum gemitu doloris effundere voces. Vndè aliquandò quasi importunus, & qui ecclesiæ silentijs esset inquietus, à quibusdam correptus, nimis mœrens aliorsùm ire disponens recessit: destinauitque animo vt ad quandam ecclesiam in villa Ruoilo in ipsius sancti honore dedicatam, quia propè erat, diuerteret, ibique dum tempus suî veniret miserendi maneret: quod cùm præuio se ducente fecisset, antequàm eiusdem basilicæ ianuam intraret, lumen oculorum recepit. Moxque tanta cælitùs sibi data visitatione iocundus, ad eundem sanctum videns laudesque vociferans Cumbis reuertitur. Fuit itaque gaudium fratribus vniuersisque inibi conuersantibus, atque per omnes circunquaquè non modica admirationis lætitia. Hi ergò à quibus exasperatus recesserat pœnitentes, aiebant se & alios tali facto commonitos, ad pauperum debiliumque impor-

Cęcus videt

importunitates patientes esse debere.

Cap. 9.

Matrona quędam debilis & languens curatur.

Hinc Elagiam generosi sanguinis fœminam inter reliquos illuc venisse sanandam, simulq; sanatam redisse videamus. Hæc ità suffocationis molestia per prolixi temporis cursum elanguerat, vt nec saltèm diuinis interesse aliquandò cupiens officijs, dum solius rantùm legeretur Euangelij lectio, durare pedibus stando valeret. Nec hanc Dominus pijs sancti carere voluit beneficijs. Quæ diebus plurimis alieno portatu subuecta, eam in qua ipsius erat corpus frequentans ecclesiam, cum cereis necnon & alijs oblationibus pijssimum ex animo venerabatur patronum. Cumque terminus, quo eius deuotionis labor remunerari deberet, diuinitùs iam præfixus incumberet, statim cælesti perfusa medicamine, tanta corporis valentia ante sancti corporis præsentiam donatur, quatenùs Deo ipsique beatissimo gratias agens reparata saluti exultans rediret.

Cap. 10.

Normanni rursùs Parisios veniūt spoliandi causa.

Dignum ducimus, quod in sequentibus rhythmo continetur, recolendum interserere miraculum. Nortmanni verò apud eundem locum qui dicitur Oscellus, in quadam Sequanæ insula residentes, Parisius sæpè dum prorsùs placebat, nauali excursu veniebant. Redimebantur ergò omnia in circuitu vicina monasteria, nè illorum sæuitia impositis ignibus cremarentur. Studebantque prætereà vicissim equis, quatenùs aliquos nobilium gratia pecuniæ capere possent. Vndè veluti ex mitissimi viri domini Ludouici Abbatis redemptione non modicum & incomparabile acquirebant lucri negocium. Et quotiescunquè tale quid agere disposuissent, dissimulabant se multis diebus antè nullatenùs quoquàm ire, nè cui illorum furtiuus innotesceret aduentus. Proindè decreuerant mutua silentique consideratione Parisius, siue ad nostrum aliquandò percurrere locum, omnesque ibidèm sub malefida securitate commorantes inspératè decipere. Restiterant siquidem in eodem monasterio, qui ipsum custodirent, fratres ferè viginti. Quibus matutinale orto iam crepusculo Paschalis sacrosanctæ festiuitatis officium celebrantibus, assunt Nortmanni, qui Parasceue die equis ascensis iter arripuerant veniendi. Quos quidam nostrorum equites præuenientes, eorum eis quanuis serò malignum nunciauerunt aduentum. Illis autem non credentibus sed magìs laudibus diuinis insistentibus, pagani sine mora insequentes venerunt, cunctosque vt erant in ecclesia circumcinxere psallentes. Tunc quod magnum fuit declinandi subsidium, clausis in eorum oculis ecclesiæ portis, omnes sese in quæque latibula vel puteos immergentes absconderunt, quo non ex omnibus nisi vnum equo fidentem, tanti præsulis suffragantibus meritis, interficerent. Itaque fugientibus ante conspectum eorum ibant: nec aliter inquam verissimè, nisi vt quidam illorum ante enudaros etiam gladios, cùm esset dies, illæsi transirent. Quibus ità angelica cælitùs administratione saluatis, interfectis prænuncijs atque alijs in circuitu & in medio monasterij ex familia plurimis, omnia veluti spurcissimi inuasores quæque in ecclesia vel extra inuenerant diripientes, cum prouentûs exultatione cellaria fratrum igne supposito reuersi sunt. Tunc vniuersi de qualibuscunque quibus se abdiderant egressi latebris, concurrente etiam hincindè populo eiulatis, subuertè runt randèm spiritûsancti gratia ignis ardorem, iam ad cuncta consumenda spatia altiora petentem. Neque, quod posteà nostris iteratò contigit delictis, locus tunc penitùs crematus disperijt.

Confectantur fratres in choro psallentes S Germani méritis.

Monasteriū S.Germani iterato liberatur ab incendio.

Cap. 11.

Cæterùm vt sit memoria iusti cum laudibus, ad ea quæ in Nouigento villa nostra super Matronam fluuium sita, dum ibi morarentur dumque indè reuerteretur, facta didicimus, dicendi, sed non ad cuncta vertamus sermonem. Nam si eamus per singula, exuberans erit modus in pagina. Conrigerat ergò terrore paganorum, vltra Parisius iam & castelli Milidonis terminos excurrentium, sanctissimum corpus ab Aemando, quò nupèr delatum abièrat, illuc transferri. Homo igitur ex cadem villa ità infirmus per annos vr vix incedere posset, totoque corpore nulla sibi subueniente medicina debilitatus aduenìens, candelam secum detulit, munus fidei, precium sanitatis. Sed antequàm illam accendere conatus, quod cœperat peregisset, quæsitum, videntibus qui aderant vniuersis, è cęlo respectus donum percepit. Ergò si regni cælorum inæstimabilis magnitudo cuiuslibet quantitate precij emi potest, multo magìs verò fide sanitas corporis. Tantum enim Christianus accipit, quantum credit. Confestim siquidem oblato munere sanatur, atque domûs suę limina gaudens reuisit.

Quidam infirmus ex oblatione cādelæ vni' sanatur.

Cap.12.

Plurimi à ſnis infirmitatibus liberantur.

Erat ibidèm ſanè concurſus infirmorum hincindè confluentium plurimus, quorum cauſas vt ſic breuiter colligam, cæci gaudebant videntes, claudi ambulantes curati, diuerſi febricitantes atque plurimi varijs corporum contagijs liberati, gratias agebant lætantes. Singulisque largiebatur remedij gratia, prout digni inueniebantur medicantis clementia: ità quoquè duntaxàt, vt qui veſperè debilis adueniret, manè facto ſępiſſimè incolumis exiret. Inter quos quidam puerulus de pago Stampinſi inſanus defertur, habebat ènim contractione neruorum membra damnata. Qui à matre deportatus, deprecatur ipſa obnixè, vt ſe cum puero ea nocte in eadem baſilica, in qua ſancti præſulis corpus venerabatur, manere liceret. Deindè hora eiuſdem noctis adueniente, vt putabatur, iam media, puer matre neſciente ſolus aſſurgens, per eandem eccleſiam, pedum cohæſione vteunquè ſoluta, ambulare tentabat. Euigilat mulier, gaudetque de nati viſa ſalute, ſicque ipſa atque ſequenti nocte eodem in loco tranſacta, totus poſt biduum ſoſpes effectus, genitrice iocunda receſſit.

Puer inſanus & contractus ſoſpitati reſtituitur.

Cap.13.

In eadem deniquè Nouigento villa quæ & quanta fuerint, vt paulò ſuperiùs retulimus, ſanitatum chariſmara, eius bonitatis munere aduenientibus exhibita, ſine crimine fatemur nos ignorare. Quàm verò fuerint innumera, ille qui dedit cooperator pijſſimus ſolus nouit Ieſus. Ideò ad id quod ardet animus tranſeuntes, eius reuerſionem mente hilari exponere feſtinemus. Fratres igitur qui illic aderant ſanctiſſima eius corporis membra cuſtodientes, vnà cum ipſo loci ruinas ſaltèm inuiſere feſtinantes egreſſi, Normannis iam amico pacis fœdere regno eductis, iter reuerſionis læti ſuſcipiunt, fultque eis in reuertendo naualis congruus apparatus. Vndè Matronæ fluuium pariterque Sequanam enauigantes, venerunt citra Biberis ac Sequanæ confluentia portum facientes: eductumque ſanctiſſimum corpus è naui, excepimus illud multi vtriuſque ſexûs & ordinis ibidèm congregati, vt miraretur, vix clericos ad eum tollendum accedere poſſe. Nam ex ſui quondàm epiſcopij domo Canonici primi vtì pontifici aſſiſtentes, exceptionis peregêre miniſterium, huius antiphonæ cõgruam iubilantes melodiam: O quàm venerandus es egregie Germane confeſſor, qui terrena tempſiſti, & cæli ianuam lætus petijſti: modò victor fulges in virtute cæleſti, ideoque ſupplices te exoramus, vt intercedas pro nobis ad Dominum Deum noſtrum. Factaque geniculatione ac oratione Dominica, & Miſſa pro vniuerſis ſolenniter dicta, ex monaſterio ſancti Petri necnon & beatæ Genouefæ virginis religioſè accedentes clerici eundem ſequentes ordinem, cœperunt ſancto humeris ſuſcepto corpore hanc pſallere antiphonam, dicentes: Iſte eſt Germanus pontifex maximus, qui per ſupernam gratiam diuina dans miracula, promiſſa ſumens munera, viuit perenni gloria. Deindè nos vtì decebat ſeruulos currentes, ſalutantes nouum habentes hymnum, verenter affuimus: ſurgentesque à ſolo, quo dignisſima eius reuerentia proſtrati iacueramus, poſt orationem & Collectam iam cuidam contractæ fœminæ ac cæcis duobus collato ſanitatis beneficio, quo vnaquæque videlicet exceptio proprio decoraretur miraculo, ità concrepantes intulimus:

Inita pace cũ Normãnis, corpus eius ad propriũ rurſùm defertur monaſterium.

Contracta ſanatur. Duo cæci vident.

Cap.14. Authoris hymnus in laudẽ ſancti decantatus.

Aue præſul benedicte, aue nunc pijſſime
O Germane, venerande pater & eximie,
Plebis temet cum fideli, comitatus agmine
Veni iam veni benigne, redi paſtor optime,
Oues proprias require, ac paci reſtitue,
Nec triſtari vltrà ſine de ſublato pignore.
Deplorabat te ceſſiſſe dominum Lutetia,
Se plangebat & lugebat caruiſſe gloria,
Quam applaudet recepiſſe iam tua præſentia.
Heu quàm flebant ac gemebant ſerui tui monachi,
Et caterua populorum cuncta nimis propria,
Cùm fuiſſes exul loco à tuo ſanctiſſime.
Quis illorum ſermo valet planctus fari cordium,
Atque ſimul expedire fletus amariſſimos,
Quòd ſacerdos pietatis pulſus eſſet impiè?
Qui ſi ceſſit feritati paganorum rigidæ,

Necnon

Necnon loco, vel vltrici flammæ, tamen affuit
Votis dignis famulorum præsens in periculis.
Vndè iuuat nos adire illud dictu nobile
Quod stupendum & mirandum inserat miraculum,
Pro quo dignæ confessori referantur gratiæ.
Itaque dum illucescit Paschæ dies splendida,
Dumque laudes celebrarent matutinas monachi,
Circundantes se paganos miro ludunt ordine.
Nam vt cunctos gloriantur se cepisse miseri,
Vtque gyro mox vallârunt omnes ferè proximo,
Te præstante liberantur propè capti seruuli.
Dumque nullus sese putat habere superstitem,
Gladiatam euasisset qui Danorum aciem,
Omnes se de locis mergunt abditis incolumes.
Cerneres tunc lachrymantes non loquentes inuicem,
Dum de necis quasi fauce se viderunt surgere,
Vota solùm cordis dabant tacita dignissimè.
Vnus tantùm præpeditur cæcæ mortis obice,
Atque telo perforatur hostis velocissimè,
Nè tanto summus careret pontifex libamine.
Salue clemens, hinc precamur, salue præsul agie,
Omnem clerum te colentem cum deuoto populo
In præsenti mereamur vti pace commoda:
Hincque celsi paradisi regnum nobis obtine,
Quò tecum simul psallamus Patri laudes Domino,
Atque toti Trinitati consonantes angelis:
Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus exercituum,
Cæli tuæ pleni manent atque terra gloriæ.
Osanna qui benedictus in excelsis venerat.
Gloria sit Deo Patri atque laus altissimo,
Honor virtus & potestas Iesu Christo Domino,
Dignitas & vnus apex sit quoquè paracleto, Amen.

Quo ad finem vsque ità completo, fuimus iam licèt exaduersò proximi partim adustæ necnon & permultùm dissipatæ ciuitati, cuius demolita facies nos omnes in dolorem adducens, competenter exegit psallere: Adspice Domine quia facta est desolata ciuitas plena diuitijs, sedet in tristitia domina gentium, non est qui consoletur eam nisi tu Deus noster. Multi nanque canentes, plures verò cernebantur plorantes. Sicque processimus in pratum vsque, quod sub ipso est monasterio. Eramus verò mœrentes, quòd postquàm propriam intraueramus tellurem, nullas vt anteà ostensas noueramus virtutes. Sed ecce subitò ex tanta populi multitudine vnus procurrens accessit: habebat enim causa pœnitentiæ in brachio ferri circulum, vt solet fieri arctissimè obuolutum. Iamque tempus increuerat, ex quo illi casu propriam occidenti matrem huiusmodi pœna accesserat. Qui vociferans & tanti viri pietatem sibi adiutricem expostulans, vt manum ad feretrum, quo sancti sacrum baiulabatur corpus, pallium saltem desupèr contingere cupiens protendit, ilicò ferrum de brachio exiliēs, mirandum crepuit, ità vt in aëra sursùm euolans videretur à multis. Quæ res nos vniuersos hilariores efficiens, nonnullos etiam in lachrymas præ gaudio mouit. Sed & caro armillæ huiusmodi asperitate in profundum excesa, quod gestum erat preciosum pandebat miraculum. Thren. 1. Attende stupēdum miraculum.

Aduenerat & quædam mulier adiumentis fidei comitata, quæ à cunabulis ità nuncupata dicebatur Electa: hæc prorsùs, vt nobis quasi eadem adhuc infirmitate dolens aiebat, ità per annorū decem curricula manús dexteræ ariditate contabuerat, quòd nullo modo vel ad os eam porrigēdi posse habuerit. Accedens itaq; cœpit magnæ humilitatis precibus supplicare, quemadmodùm sibimet tantùm sub eiusdem sancti corporis feretro, vt eramus in ambulando, transitus concederetur. At vbi vix intromissa (erat enim compressio populi multa) transisset, sic illius aridæ manús debilitas extemplò curatur, quatenùs omni recepto vigore solitum Cap. 15. Cuiusdam fœminę aridæ manus curatur.

Itèm cæcus quidam. litum propriæ actionis exerceret officium. Hanc nanque vidimus incolumem: Et Meroldum qui venerat cæcus, necnon & Aldegundem videntes.

Cap.16. Peruenimus ergò psallentes, nimia lassitudine ac solis ardore fatigati hora quasi sexta ad monasterij ianuam. Annus autem circuli resurgentis Christi octingentesimus sexagesimus tertius, dies verò mensis quartodecimo Calendas computabatur Augusti. Tunc hymno, Te Deum laudamus te Dominum confitemur, incepto, intrauimus ecclesiam, deponentes eiusdem sacrosanctum corpus super ipsum in quo priùs iacuerat sepulcrum. Deindè concinentes Antiphonam, Laudem dicite Deo nostro omnes sancti eius & qui timetis eum, pusilli & magni: quoniam regnabit Dominus Deus noster omnipotens, gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei. Facta oratione ac pro omni qui conuenerat cœtu peracta Missarum celebritate, intulimus illud in sancti Symphoriani cryptam, vbi primùm migrans quieuerat, atq; post eiusdem sancti martyris altare in præparato sibi tumulo venerandum posuimus. Vndè euolutis temporum spatijs atq; monasterio iam ex parte Iste Carol⁹ cognomine caluus multa monasteria restaurauit. reædificato, adueniens gloriosus semperque pius Rex Carolus, eiusque regnique consors Richildis regina, simulq; pater & pastor noster dominus Ganzlinus Abbas & Ingeluuinus Episcopus, alijque præsules siue regni sui principes, retulerunt eadem sanctissima membra cum laudibus & hymnis ad proprij locum sepulcri: Vbi auxiliante Deo & Domino nostro Iesu Christo, sociā spiritûs sancti gratia, multi vsque hodiè venientes, eiusdem sancti pontificis meritis sanantur infirmi, ad gloriam & laudem sanctç & indiuiduæ Trinitatis in secula seculorum, Amen.

VITA S. PETRI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, COGNOMINE IVNIORIS, VT HABETVR

tertio libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.

31. Iulij. S. Petrus iunior fit Archiepiscop⁹ Rauennas. IOHANNE secundo Rauennatum Archiepiscopo vita functo, Petrus iunior in eius locum subrogatus est, cuius Archiepiscopatûs tempore Gelasius Pontifex Maximus fato concessit, in cuius locum Anastasius secundus subrogatur: qui cùm adhuc alterum annum Pontificatum non administrâsset, moriēs, successorem habuit Symmachum Sardum, in cuius creatione dissensum est. Pars enim sacratorum virorum apud Constantinianam basilicam Symmachum decernit Pontificem: pars ad diuam Mariam in via noua, Laurentium creat: vndè seditio ingens, Senatu populoque Romano duas Concilium Rauenně. in partes diuiso, orta est. Quamobrèm omnium consensu Concilium Rauennæ indicitur: plerique iussu Theoderici scribunt. In eo maximè Petrus Archiepiscopus Rauennas enituit: & tandèm omni controuersiaque discussa, Symmachus in Pontificatu confirmatur: qui certè ingenti benignitate vsus, Laurentium Dist.17.& 96. Ei Episcop⁹ Rauennas subscribit. competitorem, Nucerinum Episcopum fecit. Illi Concilio post Laurentium Mediolanensium Antistitem subscripsit Petrus Archiepiscopus Rauennas. Verùm haud multò pòst seditiosi quidam sacrati viri, adiuuantibus Festo & Probino Senatorij ordinis, Laurentium reuocant. quapropèr indignatus Theodericus, Petrum Altini Episcopum Romam mittit, qui, pulso vtroque, sedem teneret. Cæterùm Symmachus, habito centum & viginti Episcoporum Concilio, cui interfuit Petrus Archiepiscopus Rauennas & subscripsit, obiecta constanter diligenterque diluit, omniumque sententijs obtinuit, vt Laurentius ac Petrus Altini Episcopus, malorum omnium capita, relegarentur.

Templum extruit. Petrus Archiepiscopus Rauēnam reuersus, admirabile D. Petro Apostolorum principi templū extruere, ad oppidum Classense, cœpit. Sed leui morbo correptus, Moritur. vitam cum morte cōmutauit haud multò pòst, pridiè Calendas Sextiles. Vir innocentissimus, moribus cōpositis, corpore gracili ac tenui, procera statura, promissa barba, cuius gentiles ex Syria, D. Apollinaris tempore, Rauennā venerunt. Sepultus est in D. Petri quod inceperat: vel, vt alij putant, in D. Iacobi ad fontes. qua in Sepelitur. senten-

ſententia eſt Andreas Agnellus. Cùm enim ipſe,quo loco ſepultus eſſet Petrus Archiepiſcopus,hæſitaret,vnà cum Gregorio,D.Apollinaris in Claſſe ſacerdote,& D. Seueri æditúo,diuinitùs incenſus,Apollinariam in ædem ſe recipiens, ad fontem, vbi D.Iacobo erecta ædicula erat, cùm diligenter inquirerent, vidit ipſe, quique ſecum aderant complures, ſepulcrum ex Proconiſſo lapide egregium,cuius cùm operculum amouiſſent, ex Cypreſſo arca in conſpectum ſeſe dedit, cui erat Petri Archiepiſcopi imago inſculpta,his adſcriptis verbis: Dominus Petrus Archiepiſcopus. Arca detecta ſuauiſſimi vnguenti odorem efflauit, cadauerq; ſanctiſſimum viſum eſt,omnibus integrum membris, perindè àc ſepulturæ traditum tunc primum fuiſſet. Suauiſſim' odor ex ei' corpore emanat.

Hic Petrus,diuinos,nouæ legis ab Chriſto Deo traditæ, libros tabulis exaratos aureis,præſtantiſſimis gemmis ornauit,ad quos ſuam imaginem adiunxit, his verbis inſcriptis: Dominus Petrus Antiſtes ob diem ordinationis ſuæ ſanctæ Eccleſiæ obtulit. Hæcque omnia diù in Vrſiano templo perſteterunt. Huius Petri temporeD.Arnulphus,qui è Regio ſanguine Francorum, Lotharingiæ Dux, poſteà vitæ ſanctitate miraculiſque illuſtris,Turonenſium fuit Epiſcopus,vt teſtis eſt Sigebertus, Rauennam venit: cumque Petrum Archiepiſcopm inuiſiſſet, die quodam Dominico feſto ipſi in æde Vrſiana Deum contemplanti poſt matutinas preces, ferunt, animam viri improbi nupèr demortui, ad infernos cruciatùs locos ſempiternos à dæmonibus pertractam, cunctiſque qui aderant audientibus, Arnulphi viri ſanctiſſimi opem implorantem,viſam fuiſſe: pro qua cùm Arnulphus Deum rogâſſet,ad corpus rediiſſe: cumque deindè virum rediuiuum, ingentem Arnulphi virtutem,& multa merita narrare ſolitum. Quamobrèm cùm maximus Arnulpho honor apud omnes conciliaretur, Rauenna illum,honores omnes fugientem,occultè abiiſſe,ſalutato tamen priùs Petro Archiepiſcopo. S. Arnulph' Epiſcopus cum inuiſit. Defunctum reſuſcitat.

Templum quod ipſe inceperat, D. Petro dicatum, omnium quæ tunc in Italia eſſent, pulcherrimum teſtantur: fuiſſeque arbitrantur capitolium illud Iouis, de quo (vtì ſuprà memorauimus in D.Apollinaris Archiepiſcopi vita) Eleocadius eius diſcipulus, atque itèm Archiepiſcopus Rauennas meminit, trecentas aras habuiſſe. Hoc autem ab Theoderico Rege impetratum, Deo ac D. Petro, Petrum hunc Archiepiſcopum dedicâſſe.In eo pictam Chriſti imaginē fertur adeò exactè, diligenterque & eius ſimilem,vt cùm In Aegypti ſolitudinibus vaſtiſſimis, vir quidam ſanctus ſuppliciter ac inſtanter à Deo peteret Chriſti imaginem ſibi oſtendi, audierit,Rauennam vt pergeret,in D.Petri æde illam viſurum. Quapropter duobus leonibus comitantibus, Rauennam quàm celerrimè cùm veniſſet, & imaginem fuiſſet præ foribus templi conſpicatus, eamque genibus innixus toto animi feruore veneratus, ex hoc lachrymabili hoſpitio, cæleſtem in patriam euolauit. Leones ſepulturę locum,humo pedibus ſcalpto,effodientes,vnà cum populo,qui ad rei miraculum accurrerat, virum ſanctum in foſſam deponunt, deſupèr humum congregantes,tumulum ex more compoſuerunt. Ingenti deindè fremitu rugientes, geſtibuſque præ ſe ferentes maximum dolorem, tandèm interiiſſe fama eſt: nouęque rei timore perculſos omnes,foſſis hinc atque hinc factis,ibidèm leones ſepeliiſſe. Huius Petri Archiepiſcopi tempore Geruntium Phicoclenſem Epiſcopum,cui nunc Ceruienſi nomen eſt,ob Chriſtum ſupplicio affectum ſcribitur: qui & ipſe Concilio Symmachi maximi Pontificis interfuit. Eius vita habetur 23 Iulij, Tomo 4. Imago Crucifixi ipſi Chriſto perſimilis. Inſigne miraculum.

AVGVSTVS.

VITA ELEAZARI SACERDOTIS, ET SEPTEM FRATRVM MACHABÆORVM, QVIBVS OCTAVA ADDITA FVIT, PER *D. Ambrosium Episcopum scripta. Habetur in lib. eius II. de Iacob & vita beata.*

Augusti 1. Ex cap. 10.

NEC te Eleazare prætermittam, vtpotè sacerdotũ sacerdos, sed tuis iuuandus oratis, qui genere sacerdos, peritus in lege, maturus æui, cùm oblatus esses Antiocho persecutori, nec tentamentis potuisti capi, nec præmijs inflecti, nec suppliciorum acerbitatibus frangi. Deniquè à blandimentis cœpit, quia iudicabat tormenta sua posse superari. Erubesco, inquit, canitiem tuam, reuereor senectutem, miror prudentiam: Cur abstinendum bonis epulis putes, quas natura largitur? Relaxa istiusmodi peruicaciam, expergiscere aliquandò, dum adhuc mâlo tibi persuadere quàm extorquere, nè victus supplicijs, facias quod refutas ratione Inuitatus. Ad hęc respõdit senex: Nos Antioche non intentione ducimur, sed reuerentia legis tenemur, quę à suilla carne abstinendum pręcipit. Pulcherrimam creaturam iudicas, negare tamen non potes quòd potior sit temperantia, quàm voluptas: potior legis obedięntia, quàm pręuaricatio. Quòd si hoc leue putas, vt carne vescamur suilla: qui in minimis legẽ contempserit, quomodò in magnis tenebit? Aut si preciosa est creatura huiusmodi, vindicaris: cùm eo quod sit pulcherrimum, defraudamur. Abstinentia autem nostra, disciplina est castimoniæ. Discimus enim resecare luxuriã, cupiditates vincere, excludere concupiscẽtias, delectationibus corporis obuiare. Fortitudinis quoquè exercitium est, pœnis pro lege non cedere. Iustitiæ quoquè insigne atq; prudentiæ, vt quod sequendum elegimus timore Dei, morte proposita reseruemus. Quis escam imperet liberis? Quis autẽ se ridendum pręb eat? Quis autem in hoc seruiat, & non ridebitur? Non sum itá senex, vt mihi non iuuenescat animi fortitudo. Suspensus itaque cùm hinc atque indè grauiter verberaretur, nec iam ferret senilia membra verberum pœnas, lassatis carnificibus atque extensoribus, in terram deflexus, inflexibilem mentem gerebat. Et quidam seu longæuam miseratus ætatem, seu tentamentis circunuenire desiderans, Responde, inquit, tantummodò te manducaturũ, nos te escæ eius immunem pręstabimus. At ille clamans, Nequaquàm, inquit, cõtingat mihi vt fiam senex incentiuũ iuuenilis erroris, qui hucusquè eram forma salutaris instituti. His ergò ludibrijs vt paululùm viuam lucrabor, & totius vitæ labores addicam breuis viatico senectutis? Senectus portus debet esse, non naufragium vitæ superioris. Non te negabo lex patria, non abiurabo vos sancta instituta maiorum, non decolorabo vos infulę sacerdotales, non te perfidię puluere turbabo canities. Quid multa? Immoriendo tormentis factus est cęteris magisterium perseuerantię, qui electus erat ad infirmitatis exemplum. Beatus igitur, in quo non potuerũt tormenta rationem vincere. An non beatus, qui potuit virtute animi victor esse pœnarum, pietatisque remigio, seruare integram in tantis fluctibus passionem?

2. Mach. 6. — *Attende quantæ sit constantiæ S. Eleazari responsum.* — *Grauiter verberatur.* — *Magisteriũ perseuerantiæ S. Eleazarus.*

Ex cap. 11.

Post ipsum statuti sunt pueri septem cum matre. Insultare licet tyrãno, qui dum callidè à sene incipiendum putat, magistrum eligit quo discipulos faceret fortiores, quorum velut puerilem ætatem pręmijs prouocabat ad culpam, arguebat terroribus ad formidinem. At illi non degeneres tanto duci respondent: Quid nos contemnis vel circunscribis vt pueros? Sed fides cana est, sed valida disciplina. Experire certè, subijce quibus placet pœnis puerilia viscera, non inuenies corda puerilia, nec potentiores erunt tormentorum machinæ, quàm legitimę obseruationis excubiæ. Quem vicit senectus, superabit æmula senectutis pueritia. Sequimur patrem

trem filij,discipuli doctorem. Collige suppliciorum instrumenta proposita : meditationem patientiæ,non terrorem * insciti æ afferunt,dum videntur. *aliàs, infantiæ

Iussit maximum natu eligi.At ille ridens: Rectè,inquit,naturæ ordinem seruas. Sed cur Dei legē temerandam putas?Et pro pietate quidem omnes maximi sumus, sed tamen à me inchoatū gaudeo. Quod quęris tyrāne,confiteor, nos summo Deo seruire,& doces quid agere debeamus?Si tu tanta pertinacia vis extorquere veritatem,cur non omni virtute nos eam tendendam putemus? Quid plura? Adhibentur variarum genera pœnarum. Sed vicit pietas immanitatis furorem, exclusa est anima,non religio. Varijs suppliciis afficitur primogenitus.

Secūdus accessit,nec degener fratris munia pię confessionis impleuit.Et cùm detraheretur membrana capitis,respondit : Aufertis quidē membranam,sed habeo galeam spiritalem, quam non potestis auferre. Et verè hanc galeam nemo auferre potest,sicut postea Apostolus docuit in Ecclesia Domini,quia caput viri Christus est,& eius sumus membra.Rectè puer istam diuino spiritu doctrinā Apostolicam prędicebat. Exuebāt immanes bestię coriū capitis, pardalicis feritatibus sęuiebant. At ille deficiens: Quàm dulce est, inquit, mori pro religione, quàm suauis omnis acerbitas mortis pro pietate : quia manet horum remuneratio laborum.Tua sunt rex grauiora tormenta, tu tuis vehementiùs torqueris supplicijs,quia vides vinci in potestate. 1.Cor.11. Secundus occiditur.

Et hoc defuncto,tertiū statui sibi iussit.Et cùm eum partim tentaret insidijs, partim cuperet terrore percellere,respondit ad eū : Non faciam voluntatem tuā,non succumbam imperio tuo. Per beatā illam fratrum meorū passionem & nobilem vitam,non negabo piam germanitatem. Quę vis adhibeto supplicia, quibus magis vrgeas,hoc proficies asperitate pœnarū,vt maiora testimonia nostrę germanitatis accipias.Iussit itaque ei linguam amputari. At ille exclamans: Victus es,inquit,Antioche,qui organum vocis abscindi iubes. Confessus es te respondere non posse rationi,maioraque probas linguæ nostrę flagella,quàm tua verbera. Nos enim tua verbera non timemus,tu nostrę vocis flagella non potes sustinere.Sed hæc pietatis flagella sunt,tua flagella perfidiæ. Sed etiam lingua sublata, grauiùs te suo cadens murmure flagellabit. Euadere te putas Antioche, si vocē eripias? Et tacentes Deus audit,& magis audit. Ecce aperui os meum, laxaui linguam meam, abscinde linguam : sed non abscindes constātiam, non virtutem auferes,non rationem oblitterabis,non eripies testimonium veritatis,nō eripies cordis clamorem.Si lingua amputatur, sanguis clamabit, & dicetur tibi : Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Audit enim sanguinis vocē, qui audit internas cogitationes. Tenebræ licèt operiant,& parietū septa circundent,non dicat impius,quia nullus sibi testis assistat, explorat vniuersa, videt omnia Deus: nec est aliquod facinus, quod possit latere omniū iudicem Deum,qui cognoscit vniuersa antequàm fiant.Quid verba damus? Loquaciora sunt vulnera : & si vulnera tegantur, & si abscōdatur cicatrix,non absconditur fides: nec tamen plaudas, quòd auferendo linguam, confessionem laudis eripias. Satis iam Deum sermone laudaui,nunc passione laudemus. Tertius abscissa lingua loquitur. Gen.4. Eccli.23.

Et hoc perempto, iussit quartum vinciri ad rotam, vt eius vertigine membris omnibus solueretur.At ille cùm torqueretur immaniter: Dissoluis,inquit,corporis membra,sed adiungis gratiam passioni,nec eripis solatium morti.Est enim vox tonitrui in rota,quia in bono & inoffenso vitæ istius cursu, cœleste resultat oraculum,sicut in Iohāne & in Iacob filijs tonitrui resultabat.Itaq; illud quod legi,nunc manifestiùs recognosco, quia rota intra rotam currit, nec impeditur. Teres enim vita sine vlla offensione in quauis passione versatur,& intra hanc quoquè rota currit. Currit lex intra grătiam, & obseruantia legis intra diuinæ curriculum misericordiæ est. Nam quo magis voluitur, plùs probatur. Potius est hic ab impijs aduersa tolerare,vt ibi à Domino cōsolationem inuenire possimus. Et iste consummans cursum suum,abrupit spiritum,animamque victor effudit. Quarti fratris mēbra dissoluuntur in rota.

Quintus cùm sisteretur, cæso priùs, eidem iussit ignes admoueri, subijci incendia. Manabat è vulneribus cruor, & effossis vlceribus sanguis effusus, ipsos flammarum extinguebat globos. At ille inter ignium crepitus audiebatur, dicens: Gratias tibi Domine,quod dedisti nobis dicere : Transibimus per ignem. Et sicut alibi idem tuus dicit Propheta : Igne nos examinâsti, sicut igne examinatur argentum. Adstabo tibi sicut aurum purgatus incendio : & si quid fuit culpæ,ignis exussit. Ita- Quintus, ignis suppliciū patitur. Psal.65. Psal.16.& 65.

fff que

que & iste translatus à corruptela ad incorruptionem, vitam exhalauit.

Sexto quoquè admota tormenta sunt. At ille: Noli, inquit, frustrà errare, & tuæ hoc adscribere potestati, quòd ista aduersùm nos exerceas. Nostrorũ hoc delictorum est precium, vt peccantes puniamur. Et gratias Domino, quòd hîc à nobis duplicia peccata exigũtur, vt Ibi nobis consolatio deferatur. Gratias autẽ & tibi, quòd tam durus & immitis es, vt talibus nostris supplicijs Dominus, in quẽ peccauimus, gẽti nostrę propitius fiat. Nos quoq; ableuãmus ęrumnã, dum fidei passionibus delectamur. Et iste duris & asperis dilaceratus supplicijs, appositus est ad fratres suos.

Sextus grauib⁹ tormẽtis cruciatur.

Supererat iunior ex fratribus, & iam pudebat Antiochum immaturæ ætati se ità fuisse ludibrio. Itaque dolis eum desiderans circunscribere, pollicebatur honores, diuitias, amicitiam suam, consortiũ secretorum. At verò pia mater monebat [illegible] um suum, dicens & huic sicut cęteris: Nescio quemadmodùm in vterum meum introîstis, neque ego spiritum donaui vobis, neq; membra formaui, sed hęc omnipotentis Dei munera sunt. Putauit Antiochus videns matrem solicitam, quod saluti eius timeret, ipsi quoquè suadere cœpit, vt filium ab intentione sua reuocaret. At illa voce patria dicebat filio: Tu solus superes fili, summa votorum meo[illegible] tu postremus clausisti partus meos, tu postremus cõclude gaudia mea. Miserere mei, quę te in vtero tot mensium curriculo portaui, nè vno momento co[illegible]das se[illegible]ctutem meam, nè decolores tot fratrum tuorum trophæa, nec sacrum cor[illegible]mitatum relinquas, nec consortium deseras. Te adhuc isti expectant triumphi. Ad spice in cælum, vnde hausisti spiritum, ad patrem omnium: adspice in [illegible] tibi antè alimoniam ministrauit: adspice ad fratres, qui collegam requ[illegible] ce ad matrem, quę tibi lac dedit: redde mercedem pij sanguinis, noli à fratribus, [illegible] li à matre diuelli. Temporales opes sunt, quas promittit Antiochus [illegible] honores, perpetua corona quæ à Deo omnipotente defertur. Vos mihi septem dierũm lumina dedit Dominus, sextum iam diem clausi, & omnium opera bona valdè. Debes mihi fili, vt quæ in illis sex laboraui, in te requiescam septimo, t[illegible] quàm à seculi operibus iam feriata. Itaque proripiens se iuuenis, ait: Qu[illegible] tis? Et multa vociferans, quòd nequaquàm diuelli posset à fratrum consor[illegible] rum multò beatiora essent funera quàm regis imperia, cùm vrgeret co[illegible] gem, & ipse acerbis excruciatus tormentorum generibus, vitæ huius munus absoluit.

Consolatur mater filiũ iuniorem.

Gloriosum eius martyrium.

Nouissima mater oblata est neci. Quis hanc beatam neget, quæ quasi septem vallata muneribus, inter corpora filiorum nullum sensit mortis incursum? Quis, inquam, dubitet de eius beatitudine, quę septem turribus circundata, in paradisi sedem caput extulit: quæ septem filijs cincta, sacratissimum Deo chorum, non solùm canorum vocibus, sed etiam passionibus, ad concinendas Domini laudes cælestibus inuexit altaribus? Quàm bonus fidei partus, quàm tutus portus iste pietatis, quàm splendida lucerna Ecclesię, septeno fulgens lumine, & octauo vtero cunctis luminibus oleum subministrans. De quibus pulchrè dicitur: Date partem illis septem, & illis quidem octo, eo quòd in vtroque numero consortium gratiæ consequantur, in lege nutriti, per gratiam coronati, septem tanquàm in sabbato octo tanquàm in Euangelio. Pia mater supplemento passionis adiuncta, quæ in ta[illegible] filijs integram pietatis formam parturiuit & peperit.

Mater nouissime perimitur.

Eccli.11.

Recurrunt in memoriam sermones sanctæ fœminæ, dicentis ad filios. Ego vos genui, ego vobis succum lactis infudi: nolite nobilitatem vestram perdere Sic aliæ matres reuocare à martyrio solent filios, non vocare. At ista [illegible] in hoc ponebat affectum, si filijs vitam magis perpetuam quàm temporalem suaderet. Spectabat itaque pia mater filiorum certamina, & quanuis maternorum [illegible] fectum compassione quateretur, tamen pietatis studio premebat dolor[illegible] offerente Antiocho, cùm posset salutem eligere filiorum, malebat periculu[illegible] compressisque naturæ gemitibus, pœnas filijs optabat augeri, vt mor[illegible] propinquaret. Videmus conuersa vota matris in filios, nè quem superstitem derelinqueret, sed omnes piæ coheredes mortis acquireret. Sed nec fili[illegible] minores tali parente, qui se inuicèm cohortabantur, qui dicebant vno studio & quadam animorum acie: Mortis aduersæ impetum petamus. Tunc enim viuemus, cum fuerimus mortui. Nemo pietatis ordinem derelinquat, nemo se subtrahat prælio triumphali. Non homini, sed Deo nostras animas deuouimus: non homini [illegible] author

Ex cap.12.

Vides quòd sancti viuũt cùm fuerint mortui.

authori omnium militamus. Talis hæc pugna est, vt ille gloriosiùs vicerit, qui crudeliùs occisus fuerit. Itaque nemo timuit, nemo trepidauit, nullus ad mortem ex tot fratribus pigrior fuit: sed omnes, tanquàm ad immortalitatis viam, ità ad mortem per acerba supplicia cucurrerunt, & mater consona cernens filiorum agmina, tanquàm pia anima sui membra corporis in filijs offerebat, & per artus proprios videbatur sibi subire tormenta. Cadebant filij tormentis exulcerati, mortui super mortuos aduoluebanrur, corpora super corpora volutabantur, capita super capita execabantur.

Refertus erat locus cadaueribus filiorum, non fleuit mater, non lamentata est, non oculos cuiusquam pressit, aut ora morientis clausit, non lauit vulnera, sciens gloriosiores esse, si euiscerati & concreti pariter puluere & sanguine viderentur, quales solent de bello redire victores, qualia solent trophæa ex hostibus reportare. Non superiacienda velamina, non prosequendas exequias, nisi suæ comitatu mortis arbitrata est. Quæ cithata dulciores ederet cantus, quàm morientes filij in tam grauibus supplicijs ediderunt? Erumpebat enim naturæ gemitus, & inuitus. Spectares peremptorum cadauera, sicut fila chordarum audires heptachordum psalterium triumphalibus gemitibus resultare. Non sic illecebrosi cantus sirenum attraherent audientem. Illi enim ad naufragium trahunt, isti ad sacrificij victoriam. Nec sic cygnea carmina aures animumque mulcerent. Cygni enim naturæ sorte moriuntur, isti moriebantur amore pietatis. Non sic rauca resonant secreto in nemore columbarum murmura, vt vltima verba morientium cum summa suauitate resonabant. Nec sic luna inter stellas refulget, vt inter filios mater: & cùm eos ad matyrium illuminatura deduceret, & cùm amplexata victores in medio filiorum iaceret. Fortitudo matris quàta fuerit.

O vera mater Adamante fortior, melle dulcior, flore fragrantior: ô indissolubile pietatis vinculum, ô verè valida charitas sicut mors dura, sicut inferi zelus deuo- Cant 8. rionis ac fidei. Nulla tantarum diluuia passionum tuam potuerunt charitatem excludere, nulla inundare eam flumina tantarum acerbitatum. Sicut arca in illo mundi diluuio totius orbis spatijs innocua ferebatur, ità & tu aduersùs fluctus tam grauium passionum pietate immobilis restitisti: & cùm posses salutem filiorum eligere, noluisti.

Quo affectu vos prosequar sanctæ matris pia pignora? Quo penicillo sermonis mei describam formę vestrę & animarum similitudinem? Stetistis inter exercitus regios, quibus totus fuit orbis terrarum subactus, quos India quoquè in extremi maris secreta refugiens declinauit, & soli de rege superbo sine bellico conflictu victoriam reportâstis. Vicerunt in vobis sola arma pietatis, dedit pœnas tyrannus, & quia vos non potuit vincere, & quia atroci peremptus est morte.

ITEM VITA SS. FRATRVM MACHABÆORVM, PER DIVVM GREGORIVM NAZIANZENVM SCRIPTA. *Et est oratio vigesima in ordine orationum eiusdem.*

QVID autem Machabæi? Horum enim præsens est festiuitas, qui licèt minùs honorantur à plerisque, quòd non Christi certârunt gratia: omnibus tamen veneratione sunt digni, quòd ob leges paternas fortiter egerint. Cùm enim ante Christi passiones martyrium sustinuêre, quid facturi erant, si post Christum persecutionem pertulissent, ac illius pro nobis mortem imitati fuissent? Qui enim sine hoc exemplo tanta eminuêre virtute, quomodò non generosiores apparuissent, si cum exemplo periclitati fuissent? 1. Augusti. Festiuitas Machabęorũ antiqua.

Proindè licèt sermo iste mysticus sit & absc ōditus, mihi tamen ac omnibus Dei amatoribus admodùm credibilis existit, nemine, qui ante Christi aduentum martyrio decessit, id sine Christi fide assecutum esse. Verbum enim, quod posteà temporibus proprijs liberè prædicatum est, ijs etiam, qui mente puri fuerunt, anteà cognitum extitit: quemadmodùm ex multis liquet, qui ante illud honorati fuerunt. Non igitur despiciendi sunt, quòd tales ante cru- Multi ante crucẽ Christi, crucis tormentũ experti.

 cem,

cem extiterint: ſed propter crucem laudandi, ac honore, qui ex ſermonibus prouenit, digni: non vt iis gloria inde augeatur, nam quo pacto eorum gloria creſcere poſſet, quorum res geſtæ tam glorioſum quid habuerunt? ſed vt glorificentur laude digni, virtutemque æmulentur audientes, memoria, tanquàm ſtimulo, ad ſimilia incitati.

Annuis feſtiuitatibus & panegyribus honorabantur ſeptem Machabæi.

Cæterùm qualésnam hi fuêre? aut vndè, quáve ſub initium inſtitutione & diſciplina impulſi, ad tantum virtutis & gloriæ faſtigium ſunt progreſſi, vt annuis his feſtiuitatibus ac panegyribus honorarentur? Nam quòd maior quàm rerum viſibilium de eis opinio in omnium reſideat animis, id liber de iis conſcriptus, diſcendi cupidis & ſtudioſis oſtendit. Qui etiam docet rationem paſſionibus imperare, dominamque eſſe, ſiue ad virtutem inclinet, ſeu malitiam. Sanè & alios liber ille martyres celebrat, inter quos & horum meminit certaminum. Mihi verò hoc tantùm dixiſſe ſufficiat, Eleazarum primitias tuliſſe inter eos, qui hic ante Chriſtum ſunt paſſi, quemadmodùm poſt Chriſtum Stephanus. Vir ſacerdos, & ſenex, canus capillis, canus & prudentia, priùs quidem pro populo ſacrificabat, & orabat, nunc autem ſemetipſum hoſtiam obtulit Deo perfectiſſimam. Purgationem plebis vniuerſæ, dextrum certaminis procemium, adhortatioque loquens & tacens. Adduxit autem & filios ſeptem, inſtitutionis ſuæ indicia, hoſtiam viuentem, ſanctam, beneplacitam Deo, omni legali ſacrificio ſplendidiorem & puriorem. Siquidem legitimum eſt & iuſtiſſimum, vt filiorum præclarè geſta patri referantur accepta. Pueri autem illi generoſi & magnanimi, generoſæ matris germina generoſa, glorioſi veritatis certatores, Antiochi temporibus excelſiores, Moſaicæ legis diſcipuli genuini, patriarum conſuetudinum obſeruatores diligentes. Numerus apud Hebræos laudabilis, & propter ſeptenariȩ quietis myſteriū venerabilis, vnum ſpirantes, ad vnum reſpicientes, vnicum vitæ iter ſcientes, vt pro Deo mortem ſuſtinerent, non minùs animis fratres quàm corporibus, inter ſe de morte æmulantes. Proh miraculum, tormenta tanquàm theſauros præripientes, ſub magiſtra lege pericula pro aliis ſubeuntes, quæ non magis ingruentia formidabant, quàm ceſſantia quærebant, vnum hoc declinantes, nè tyrannus eos punire differret, ac quidam ex eis incoronati diſcederent, inuitique à fratribus ſepararentur, & mala victoria ſuperarent, ac nequaquàm in patiendi periculum inciderent. Mater ibi erat animoſa & generoſa, puerorum ſimul ac Dei amatrix, cuius materna viſcera vltra naturæ dilaniabantur rationem. Non quia eam filiorum miſeraretur cruciatus, ſed quòd timore angeretur, nè paterentur. Neque magis deſiderabat abeuntes, quàm optabat vt reſidui aliis adiicerentur. Et horum quidem rationem habebat maiorem, quàm eorum, qui iam deceſſerant. Nam horum certamen anceps erat, at illorum diſſolutio ſecura. Et hos quidem iam Deo conciliauerat, illos autem vt Deus acciperet, curabat.

Laudat librū Machabæorum.

Septenarius numerus olim laudabilis.

Maternus affectus erga filiorum ſalutem quātus fuerit.

O anima virilis in corpore muliebri. O ſpecimen admirandum, & magnanimum. O ſacrificii illius Abrahamici, niſi fortè maius quid audendum ſit. Ille enim promptè vnum obtulit, licèt vnigenitum, & qui ex promiſſione erat, & ad quem promiſſio pertinebat: & quod maius erat, quòd non generis ſolùm, ſed & talium ſacrificiorum primitiæ & radix conſtitueretur. At illa totum filiorum populum ſacrificauit Deo, tam matres quàm ſacerdotes victimis in iugulationem promptis exuperans, holocauſtis rationalibus, ſacrificiis ſe vrgentibus. Illa vbera oſtendebat, & filiis enutritionem in memoriam perducebat. Canitiem prætendebat, ſenectutemque pro ſupplicatione ſubiiciebat: non vt ſalutem quæreret, ſed vt paſſionem moueret: nec mortem, ſed dilationem periculum eſſe cenſebat. Nil eam flectebat, nihil emolliebat, nil audaciam eius minuebat. Non tormētorum inſtrumenta expoſita, non totȩ expeditæ, non catapultȩ, non vngularum acies ferrearum, non enſes, quorum acies iam ſubigebatur, non lebetes ſeruentes, non ignis incenſus, non tyrannus minans, non populus vrgens, non genus inſpiciens, non membra dilacerata, non carnes dilaniatæ, non ſanguinis riui fluentes, non iuuentus, quæ conſumebatur, non mala præſentia, non quȩ expectabātur: ſed & periculi prolongatio, quæ aliis in talibus grauiſſima eſſet ſolet, illis erant leuiſſima: ſpectaculo enim oblectabantur, & paſſionibus ferè moram innectebant. Ità varia tormenta illa, tanquàm nullius eſſent momenti, contemnebant. Quin etiam perſecutoris ſermones multiformes, conuiciantes, comminantes, blandientes deſpiciebant. Quid enim ille

ille non tentabat, vt quod ſpetabat aſſequi poſſet?

Inſupèr & puerorum ad tyrannum reſponſiones tanta ſapientia ac generoſitate erant referta, vt ſi cuncta aliorum bona in vnum fuiſſent congeſta, parua tamen eſſent, ſi cum illorũ fortitudine eſſent collata. Immò fortitudo eorum parua fuiſſet, ſi cum prudentia eorum in ſermonibus comparata eſſet. Quin & ſolis illis contigit, vt ità paterentur, ac interim contra minas perſecutoris & terrores imminentes adeò ſapienter reſponderent. Quibus tamen pueri generoſi, vel parens generoſior nequaquàm vincebantur. Cùm verò ipſa omnibus ſuperſtes extitiſſet, ac animi dolorem cum amore temperâſſet, pulchram parentationem illis ſeipſam exhibuit. Eos enim ſubſecuta eſt, quos paulò antè præmiſerat: Et hoc quonam modo? Spontè ad periculum proceſſit. Arcum quali oratione funebri? Pulchri ſanè puerorum ad Tyrannum ſermones exiſtunt, pulchrorumque pulcherrimi. Et cur non? Cum quibus ſe inſtruebant, & Tyrannum feriebant. At matris longè fuêre pulchriores. Primò quidem conſolantes, poſteà verò funebres. Quinam igitur puerorum ſermones fuêre? Bonum enim eſt, vt & vos illorum reminiſcamini, vt quemadmodùm certaminis habetis exemplum, ità etiam ſermones de martyrij laude in talibus habeatis temporibus. Erant autem aliorum alij, & ſecundùm quod vnumquenque vel perſecutoris ſermones, aut periculorum ordo, aut animæ armabat alacritas, & ſi typo effingere licet, tales erant. *Sapientia & fortitudo martyrum quanta.*

Nobis Antioche, ac circunſtantes omnes, vnus Rex Deus eſt, à quo facti ſumus, & ad quem conuertimur: vnuſque legiſlator Moſes, quem haud prodemus, ſeu offendemus. Non per pericula viri, ob virtutem exantlata, ac miracula multa, etiam ſi alius adhuc Antiochus nobis minaretur, te etiam truculentior. Vna autem nobis ſecuritas eſt, mandati obſeruatio, & vt legem, qua muniti ſumus, haudquaquàm præuaricemur. Vna gloria, omnem aliam gloriam præ illa contemnere. Solæ nobis ſunt diuitiæ, quæ ſperantur. Nihil autem terribilius, quàm à Deo aliquid timere. Cum his conſiderationibus ſumus inſtructi, ac ità armati. Cum tali tibi iuuentute eſt controuerſia. Dulcis equidem mundus hic eſt, dulce & ſolum patrium, necnon amici, & cognati, coætaneique, ac templum iſtud magnum & nomine tam celebre, ac panegyres patriæ, & myſteria, reliquaque cuncta, quibus nos ab alijs differre videmur: non tamen dulciora ſunt Deo, ac periculis, quæ propter honeſtatem ſuſtinentur. Nec tu hoc cenſeas: Alius nobis eſt mundus longè rebus viſibilibus ſublimior & ſtabilior. Patria alia Hieruſalem ſuperna, quam nullus Antiochus obſidebit. Et quia fortis eſt, & inexpugnabilis, nullam timet deſolationem. Cognati verò nobis ſunt inſpiratio, & qui ſecundùm virtutem ſunt nati. Amici autem, Prophetæ, ac Patriarchæ, à quibus nobis & pietatis eſt typus. Coætanei verò, qui hodiè nobiſcum periclitantur, & fortitudine ſunt contemporanei. Panegyres autem, Angelorum tripudia. myſteriumque vnum magnum, ac maximum, & à multis abſconditum, Deus: ad quem & hæc reſpiciunt myſteria. Deſine igitur nobis parua & indigna pollicer: non enim honorabimur inhoneſtis, neque lucrabimur damnoſa, quoniam non tam infeliciter negociamur. Deſine etiam minari: aut contrà minabimur: tuam impotentiam, & noſtra argue ſupplicia. Habemus & nos ignẽ, quo perſecutores puniamus. Exiſtimas tibi certamen eſſe cum gentibus, ac ciuitatibus? necnon regibus effœminatiſſimis? Ex quibus hi quidem vincent, illi autem fortaſsis ſuperabuntur. Verùm nequaquàm eis de talibus periculum imminet. Contra Dei legem aciem inſtruis, contra tabulas à Deo inſculptas, contra paterna ratione & tempore honorata, contra ſeptem fratres vnica anima colligatos, ſeptem te trophæis infamaturos. Quos vincere nequaquàm magnum eſt, ab illis verò ſuperari turpiſſimum. Illorum genus ſumus & diſcipuli, quos ignis columna & nubis in via deduxit: quibus mare diuiſum eſt, & fluuius ſubſtitit, & ſol ſtetit, & panis pluuia deſcendit: quorum manuum extenſiones orationis gratia factæ multa milia in fugam conuerterunt: à quibus feræ ſuperabantur, & quos ignis non tangebat, ac à quibus reges generoſitatem admirantes, abſtinebant. Dicemus & aliquid tibi cognitum. Eleazar myſtæ ſumus, cuius fortitudo tibi eſt comperta. Prior pater certauit, nunc filij ſuccedunt. Prior abijt ſacerdos, nunc ſubſequentur ſacrificia. Multis nos terres, ſed multò plura ferre ſumus parati. Et quid ô ſuperbiſſime, minis tuis nobis facere poteris? num perſuadebis? *Fides martyrum quãta.* *Exo. 13. 14. 16. Ioſ. 3. 10. Dan. 14. 3. 6.*

debis? At nihil fortius est ijs,qui omnia ferre sunt parati. Cur motamini lictores? cur cunctamini? cur mandatum tam egregium expectatis? vbi enses? vbi vincula?celeritatem exopto. Maior ignis accendatur, bestiæ efferentur, tormenta augeantur,omnia sint regia & ambitiosa.Ego primogenitus sum: primum me sacrifica. Ego nouissimus, ordo mutetur. Sed & è medijs quidam inter primos existat, quo æquis partibus inter nos honoremur. Sed parcis. Expectásne fortuitum quid, aut contrarium? Sępè ac iterùm eundem repetemus sermonem. Nequaquàm immunda comedemus, nec offeremus. Tu prlùs nostra veneraberis, quàm nos tua colemus. Summa sermonis: aut crudeliora adhuc excogita tormenta, aut hæc à nobis contemni scias. Et hæc quidem ad Tyrannum.

Propter legis obseruationes passi sunt Machabæi.

At quibus inter se adhortabantur? qualiaque de seipsis spectacula exhibebant? quàm fuêre pulchra? quàm sacra? omnique visione, ac auditione, Dei cultoribus suauiora? Ego enim recordatione solùm voluptate impleor,ac cogitatione cum certantibus versor, enarratione que exornor. Amplectebantur se mutuò, & à collis pendebant. Panegyris erat,ac si certaminibus initiarentur. Eamus fratres ad pericula, clamabant, eamus, vrgeamus nos dum exaudescit Tyrannus. Nil nos emolliat,vt salute plectamur. Conuiuium nobis propositum est preciosissimum, nequaquàm illud negligamus. Pulchrum est fratres cohabitare, conuiuium celebrare,ac vnà conglobari. Pulchrius verò pro virtute periclitari. Quòd si possibile esset, corporibus etiam pro legibus certássemus patrijs: sed & mors ista inter laudabilia existit. Verùm quia tempus hoc non admittit, corpora exhibeamus. Etenim si nunc haud morimur, num ideò nunquàm occumbemus? num generationi debitum suū non reddemus? Ex necessitate gloriam faciamus, dissolutionem cauillemur: quod commune est, proprium faciamus, morte vitam comparemus. Nullus igitur è nobis animæ curam gerat, nec pusillanimis existat. Tyrannus postquàm in nos incidit, de aliorum transgressione desperet, periculis ordinem ipse statuat, nos nihil in promptitudinis feruore dissentiamus,primusque alijs via existat,nouissimus verò certaminis signaculum. Hoc nobis cunctis pariter infixum sit, quòd cum perpetua domûs nostræ laude coronabimur,& quòd persecutor nullam è nobis partem accipere poterit: vt quemadmodùm de omnibus gloriatur, ità vnica intumescat prauitate. Non minùs transmigratione, quàm generatione, inter nos fratres appareamus, omnesque tanquàm vnus periclitemur, & pro omnibus singuli. Eleazare, suscipe: mater subsequere: Hierusalem mortuos tuos magnificè sepelito. Si sepultura carebimus, posteris nostra referto: sed & amatoribus tuis religiosum vnius vteri sepulcrum ostende.

Fratres Machabæi se mutuò ad ineundum martyrium hortantur.

Ecce magnificam sepulturam.

Et illi quidem talia dicebant & faciebant,& aprorum instàr,dentes inter se acuentes,in ordine ętatis & promptitudine qualitatis confortabātur,voluptatique ac miraculo erant contribulibus suis: terrori autē & stupori persecutoribus,qui cùm totam gentem subegissent,adeò septem fratrum vnanimitate sunt superati, vt nec spem meliorem haberent de alijs. At mater generosa,cùm illi virtute tot essent ac tales, animal inter legem & magnanimitatem medium, eousquè gaudio pariter ac timore perfusa erat, in medioque duarum passionum campo constiterat: gaudij,ob virilitatem,& ea,quę videbantur: timoris verò,propter ea,quæ imminebant,ac pœnarum immanitatem: & tanquàm auis pullos,cùm serpens adrepit,aut aliud quid insidiatur,circumuolabat,circumgemebat,supplicabat, simul certabat, & quid non faciebat,quod ad victoriam consequendam deseruiret? sanguinis guttas rapiebat,membrorum detruncationes colligebat,reliquias adorabat,cum vno loquebatur,& hunc offerebat,alium verò præparabat. Omnes autem ità alloquebatur: Eugè filij,eugè optimi mei, eugè in corpore constituti, corpore ferè cassi. Eugè legis ac canitiei meæ defensores,necnon ciuitatis,quæ vos aluit,& ad tantam virtutis gloriam prouexit. Adhuc parùm,& vicimus. Fatigantur tortores. Hoc timeo solum: adhuc parùm,& ego felicissima inter matres ero, vosque beatissimi inter filios. Sed matris desiderio tenemini? At nequaquàm vos derelinquam. Hoc vobis promitto,non enim ità natos odi.

Adorare, pro venerari, in sacra scriptura frequētiss. est.

Postquàm autem defunctos vidit, ac securitatem ex complemento est assecuta, caput admodùm lætè cum magna sustulit constantia, non secùs àc ij, qui in Olympiacis vincunt: manibusque extensis, magna & splendida voce, Tibi,

inquit, ô pater sanctè gratias ago, tibi lex magistra, necnon pater noster Eleazare, qui ante filios tuos decertâsti, quòd meorum in partu dolorum fructum accepi, quodque mater facta sum omnibus matribus beatior. Nihil mũdo reliqui, omnia Deo tradidi, thesaurũ meum, spemque meam senilem. Quàm magnificè sum honorata, quàm abundè senectutis mercede perfruor, nutrimenti impensam vobis filij remitto, cùm ità vos pro virtute decertâsse video. Omnes coronatos conspexi, tanquàm benefactores intueor tortores: sed & parùm deest, quin me Tyranno ob seruatum ordinem gratias habere fatear, quòd me vltimam periculis reseruauit, quòd sobolem meam decertantem vidi, & cum vnoquoque filio depugnaui. Ità enim secura cum sacrificijs digrediar, non comas dilacerabo, non vestem discindam, non carnem vnguibus secabo, non luctum instaurabo, non præficas conuocabo, non in tenebris me occultabo, vt aër mecum fleat, non consolatores expectabo, non panem luctûs apponam: talia enim ignobilium sunt matrum, & quæ carnis tantùm sunt parentes, quarum filij vitam sine digna aliqua finiunt relatione. Mihi verò nequaquàm mortui estis ô filij charissimi, sed copiosum fructum produxistis. Non me reliquistis, sed præcessistis. Non defloruistis, sed solidati estis. Non fera vos rapuit, non vnda absorpsit, non latro iugulauit, non morbus dissoluit, non bellum assumpsit, non aliud quid paruum aut magnum, quod hominibus accidere potest. Flerem equidem, & valdè quidem, si tale quid vobis accidisset. Lachrymis tum ostenderem, quòd filiorum amatrix essem, quemadmodùm nunc lachrymas repello. Parua hæc adhuc existunt. Verè vos deplorarem, si malè saluati fuissetis, si à tormentis victi essetis, si quis vos superâsset, quemadmodùm nunc superati sunt persecutores. Iam verò superstitibus vobis laus, gaudium, gloria, tripudia, ac lætitia mihi accrescit. Ego enim post vos immolabor. Cùm Phinea collocabimur, cum Anna glorificabimur: præterquàm quòd ille vnus erat, nos verò tot scorticidæ, non corporum, sed animarum fornicationem confodientes. Et hæc quidem vnum à Deo datum, illumque nupèr genitum: ego autem viros septem, eosque voluntarios sacrificaui. Hieremias funebrem mihi suppleat sermonem, non lugens, sed mortem laudans beatam. Super niuem splendentis, super lac coagulati estis, super Sapphirum compositio vestra, Deo, qui vos nasci fecit, ac mihi tribuit. Et quid ampliùs? Appone & me, ô Tyranne, filijs, si qua apud inimicos gratia est, quo certamen tibi sit venustius. Vtinàm & per omnia transeam supplicia, vt cruorem meum sanguini, & carnes meas seniles illorum admisceam carnibus. Amo propter filios tormenta. Quòd si hoc denegas, puluis saltem pulueri iungatur, vnumque nos excipiat sepulcrum. Nè inuideas æqualis honoris mortem ijs, qui gloria sunt æquales. Valete ô matres, valete ô filij, ità enutrite eos, qui è vobis nascuntur. Pulchrum vobis certandi exemplum præstitimus.

Vide quãta sit diuersitas inter matres corporales & spirituales.

Num. 25.

1. Reg. 1.

Thren. 4.

Attẽde matrys desiderium in matre.

Talia dicebat, ac seipsam filijs adiungebat. Sed quonam modo? Ad rogum accensum, tanquàm sponsum accurrit, huic enim adiudicata fuerat: nec ducentes expectauit, nè corpus sanctum & generosum corpora tangerent polluta. Sic Eleazarus sacerdotio est perfunctus è cælestibus initiatus, & initians. Ac Hierusalem haudquaquàm externo, sed proprio emundauit sanguine, diemque nouissimum, mysterium quoquè fecit nouissimum. Ità etiam filij iuuentute sunt defuncti, non quòd voluptatibus seruirent, sed quòd passiones refrenarent, ac corpora sanctificarent, ad vitamque transferrẽt impassibilem. Sic mater fœcunditate sua fructum accepit, sic viuentes adornauit, & cum decedentibus quieuit: quosque mundo genuerat, illos obtulit Deo, ac dolores suos certaminibus annumerauit, partusque consequentiam mortibus manifestam reddidit, à primo quidem filio vsque ad nouissimum, ijs, quæ fuêre certaminis. Et quemadmodùm in aquarum inundatione contingit, sic & virtutẽ aliam super aliam ostendit, ad passionemque adeò promptior erat periculis corroborata prioribus, vt tyranno gratũ fuerit, quòd non plurimorum mater esset: immò confusus, & victus discessit, ac primùm tum didicit, quòd non omnia armis subigi possent, cùm pueros inermes adortus fuisset, qui sola pietate armati essent, & qui omnia potiùs pati, quàm quæ ille iubebat facere, parati erant.

Mater adiudicatur morti.

Obdormit mater cum filijs in Domino.

Hoc Iephte sacrificio securius & magnificentius fuit. Nequaquàm enim necessitate est persolutum, quemadmodùm ibi promissionis feruore ac victoriæ sa- *Iudic. 11.*

 ctum

ctum est desperatione: verùm oblatio ista spontanea fuit, & quæ solùm mercedem haberet sperandam. Sed nec Danielis certaminibus hoc fuit ignobilius. Qui cùm in cibum datus esset leonibus, manuum extensione feras deuicit. Immò nec in Assyria pueris posterius, quos Angelus refrigerabat in igne, qnoniam legem seruabāt paternam, nec cibum tangere volebant pollutum & prophanum. Quin nec certamen hoc gloria sua miraculis illis, quæ postcà pro Christo sunt exanrlata, inferius fuit. Illi enim, quemadmodùm in sermonis dicebam principio, Christi sequebantur sanguinem, & Deus talium certaminum ductor erat, qui tantum ac tam admirandum pro nobis obtulit precium. His verò haudquaquàm multa, neque talia virtutis fuère exempla. Horum virtutem vniuersa admirata est Iudæa, & tanquàm ipsa coronata esset, exultabat ac gestiebat. Certamen enim hoc maximum fuit ex ijs, quæ vnquàm in ciuitate illa fuère decertata. Necesse enim erat, vt in die illa lex vel solueretur, vel glorificaretur: eratque res tnm quasi sub nouacula posita, & ad vniuersam Hebræorum gentem illorum pertinebant certamina. Sed & Antiochus ità stupore est percussus, vt minas verteret in admirationem (nam hominum virtutē & hostes quoquè admirari nôrunt) cùm ira deferbuisset, & res per seipsam fuit expensa, adeò vt infecto negocio abiret, multis patrem Seleucum, ob honorem genti, necnon magnificentiam templo impensam, laudans, multis quoquè Simonem, qui eum adduxerat, inculpans.

Dan.6.14.

Dan 3.

Proindè hos nos, ô sacerdotes, matres, & filij, imitemur. Sacerdotes quidem Eleazari honorem patris spiritalis, qui tam sermone, quàm opere quod optimum esset ostendit. Mulieres verò generosæ matris illius gloriam, quo verè filiorū amatrices esse videantur, ac Christo fœturam suam offerant, nuptiasque per talia sanctificent sacrificia. Filij autem, vt sanctos illos venerentur, ac iuuentutem nequaquàm in turpibus cōsumant affectibus, sed in certaminibus contra passiones initis, & vt contra assiduum Antiochum generosè pugnent, qui contra membra cuncta decertat, illaque multipliciter insectatur. Cupio enim pugiles habere, qui omnis temporis, omnisque sint modi, vniuersum hominum genus, ac ætatem omnem, quæ vel palàm oppugnatur, vel cui clanculùm tenduntur insidiæ, illamque veteribus adiuuare narrationibus, adiuuare & nouis, ac vndiquè apiculæ instàr vtilissima colligere in aluearij vnius fœturam & suauitatem: quò tam per vetusta quàm noua in nobis glorificetur Deus, qui in filio & spiritu glorificatur, qui suos cognoscit, & à suis cognoscitur, confessus, & confitens, glorificatus, & glorificans in ipso Christo, cui sit gloria in seculum, Amen.

Tam sermone q̄ opere ostendere cōuenit qd' est optimu.

ITEM ALIA VITA SANCTORVM SEPTEM MACHABAEORVM, PER D. IOHANNEM CHRYSOSTOMUM

stomum Episcopum Constantinopolitanum scripta. Habetur Tomo primo operum eius.

Laudat præclarā diem sanctorum Machabæorum.

QVàm speciosa & grata ciuitas nobis enituit, & totius anni diebus splēdidior hodierna præfulget, non de vsitatis solis radijs illuminata præclariùs, sed de lumine martyrum supra coruscum fulgoris micantem illustrata sublimiùs. Multis etenim solibus illustriores sunt martyres, & magnis luminaribus clariores. Propterea hodiè si dici potest, cælo ipso ornatior terra lætatur. Sed in hac comparatione non attendas cinerem sanctorum corporum, nec fauillam reliquiarum carnis, omniaque ossa consumpta temporibus: sed aperi oculos fidei, & vide eos diuina virtute & gratia spiritûs sancti amictos, & diuini luminis claritate radiantes. Hi ergò ipsi de superno solis circulo in terram radij Christo emittente iaciuntur, & à corporibus eorum prosilientes corusca luce fulgoris, sicut speciem Ecclesiæ gaudentis illustrant, ità faciem diaboli inuidentis obcæcant. Nam vt audaces latronum duces, siue impij sepulcrorum effossores, si fortè dum prædas agunt, aut spolia capienda conquirunt, in arma vel ornamenta Imperatoris incurrerint, quamlibèt cupidi prædarum: tamen ità agnitis Regis insignibus deterrentur, vt fugiant, neque cominùs accedere vel attingere audeant. Vndè sibi non compendium procedere, sed periculum prouident imminere, si quid indè audeant vsurpare: Ità profectò & dæmones, qui verè latronum & prin-

Radij ex Sāctoru martyrum corporib⁹ prosiliētes, Ecclesiam illustrant.

& principes & magiſtri ſunt, vbi coronatorum martyrũ corpora viderint poſita, longè ilicò à conſpectu eorum pauidi fugiunt & abſiliunt. Non enim ad naturam eorum intendunt, ſed in arcanam dignitatem, & gloriam Chriſti, qui in agone certantium induta corpora martyrum ſuorum, ſicut arma portauit. Huiuſmodi enim armis non angelus, non archangelus, non vlla alia creaturæ virtus induta eſt, ſed ipſe Dominus virtutum, & Angelorum, ſicut Paulus clamat, dicens: Si experimentum quæritis, præliantis in me Chriſti. Precioſa enim ſunt corpora martyrum, quoniam plagas pro Domino ſuſceperunt. Et quia ſtigmata propter Chriſtum membris ſuis impreſſa ferunt, & ſicut corona regalis vndiquè decorata fulgores varios emittit: ità & ſanctorum martyrum corpora, ſicut precioſis lapidibus acceptis pro Chriſto vulneribus diſtincta, omni regum diademate precioſiora, & ſpectabilia redduntur. Et illi quidem ſecularium ſpectaculorum præſides, ſiue arbitri, quos Græci agonothetas vocant, proponentes certamina, magnum muneris ambitum eſſe exiſtimant, quandò iuuenes & robuſtos luctatores in ſtadium introduxerint, vndè prima oſtentatione miraculum ſpectatoribus præbeant ſtudio. Hoc verò ſpiritali in agone non ità eſt, ſed omnia è contrario. Agonem enim proponens Chriſtus, non talem, qualem illi terreni agonothetæ, ſed horribilem & plenum timoris. Non enim hominum contra homines luctamen, ſed hominum aduersùs dæmones pugna eſt.

2.Cor 13. Vulnera ſanctorũ gemmis longè nobiliora. Ephes. 6.

Tale ergò certamen nobis proponens Chriſtus, non iuuenes exercitatos ad luctamina athletas, ſed primæuos adoleſcentulos, & cum ipſis ſenem Eleazarum, ſimulque mulierem anum matrem ſeptem adoleſcentium vult cõſiderare. Quid hoc noui eſt? quid paras? inutilem & adhuc teneram, in bellum, in arenam vel prælium ducis ætatem? quis enim ante hanc diem vidit, vel audiuit mulierem in vltima ſenectute poſitam dimicâſſe, & terribilem mortis ad ijſſe cõflictum? Nemo huiuſmodi factum audiuit vnquàm. Sed ego, inquit, admirabile hoc, & nouum, quod neque auditu aliquandò perceptum eſt, ipſis operibus demonſtrabo. Non enim talis agonotheta ego ſum, vt certaminis exitum in aliqua certantium virtute conſtituam, ſed ipſe aſſiſto luctantibus, & auxilium præbeo, & manum præbeo athletis meis, Et quod ex proprij arbitrij libertate ſuſcipiunt, de bonæ voluntatis affectu, vt pro legibus meis & nomine meo dimicent, id in victoriam ipſis procedere, mei eſt auxilij.

Ergò cum videris mulierem annis confectam, ſenio tremulam, baculo indigentem induci, & congreſſam prælio paſſionis diſſoluere crudelem tyranni furentis inſaniam, & de incorporeis virtutibus triumphantem, & diabolo præualentem, & facilè vires illius concidentem cum poteſtate maiore: admirare diuini agonothetæ gratiam, obſtupeſce ad intuendam Chriſti virtutem, cuius athletæ non corporis robore, ſed fidei virtute luctantur. Infirma eorum natura, vel vetus eſt, ſed quæ eos vnxit gratia, potens eſt. Reſoluta ſunt corpora ſenectute, ſed ſolidatæ ſunt mentes deſiderio pietatis. Non eſt ſenſibilis hæc pugna, neque inſenſibile certamen. Noli ergò iſtos athletas extrinſecùs conſiderare, ſed ingredere ſenſu rationabili ad interiorem eorum habitudinem: conſpice fidei eorum fortitudinem, vt intelligas, quoniam qui contra dæmones pugnat, non robore corporali, neque valida compage membrorum indiget, nec de ætate iuuenili fiduciam ſumit: ſed & ſi tener adhuc adoleſcentulus in flore primæuo agit, & ſi ſenex ad extremas ætatis ſuæ metas peruenerit, animam verò fortem habeat & corroboratam fidem, nihil de ætate, vel modica, vel extrema ab effectu certaminis impeditur. Et quid dico ſenem & iuuenem, quandò etiam mulieres expeditæ ad hæc prælia cucurrerunt, & illuſtres coronas adeptæ ſunt? Nam illi extranei nobis, id eſt, mundani agones, & ætatis, & formæ, & generis dignitatem requirunt. Vndè & ſeruis, & mulieribus, & ſenibus, & pueris ad eos aditus denegatur: iſthic verò apud nos omni perſonæ, omnique ætati, & vtrique ſexui indiſcreta facultate ſtadium patet, & agonis ad eundi commune ius, & vna libertas eſt, vt prompta omnibus ſine inuidia bonitate, ineffabilem Saluatoris noſtri virtutem cognoſcas, & Apoſtolicum ſermonem opere confirmari videas: Quia virtus in infirmitate perficitur. Quandò enim pueri, & ſenes ſupra naturam valent, & internis viribus modos ætatis extendunt, euidenter operantis in ipſis gratia manifeſtatur.

Nõ robore corporali indiget, qui contra dæmones pugnat, ſed ſpirituali. 2.Cor. 12.

Et vt pleniùs appareat, quia infirmitas athletarum noſtrorum, quæ in exteriori

eſt,

est, clariores faciat esse victores, & senem, & pueros relinquētes, infirmiorem ipsis producamus in medium mulierem, illam anum, & septem puerorum matrem. Nam labores partuum non vel modicè huic certamini impedimēto sunt. Quid ergò eius priùs aut potiùs mirabimur? Quod ex natura infirmum, aut quod de ætate habuit prælijs inutile & immaturum, aut necessariè compassionis affectum? Mater enim erat, vndè facilè eam potuisset in tormētis viscerum suorum vincere materna pietas, nisi diuina pietatis altior virtus virili fide anile pectus armaret. Magna etenim hæc impedimenta sunt ad eum cursum, cuius intentio summa indiget patientia. Ego verò & aliud his maius habeo dicere, quo & virilem mulieris fortitudinem, & callidam diaboli versutiam consideretis. Quid autem hoc est, diligenter inspicere debetis.

Attēde diaboli calliditatem.

Immundi dæmonis maligna calliditas, non primam eam taxit in agonem, sed post filios eam duxit in prælium. Qua causa hoc? Ob hoc vtiquè, vt præuenictibus in conspectu eius septem filiorum supplicijs, deijceret sensum eius, cùm virtutem mentis in matre fregisset, varia crudelitate propositis ei spectaculis orbitatis suæ, cùm iam eneruatam & consumptam maternis doloribus facilè vinceret, & in ruinam mentis impelleret. Nè ergò hoc consideres, quòd illata sibi tormenta tolerabant: sed illud magis contemplare, quòd mater per singulos eorum duriores sustinebat dolores. Et hoc quod dicitur, benè nôrunt quæcunque pariēdi dolores expertæ sunt mulieres, & matres factæ sunt. Nam sæpè & mater, si videat filium suum febribus æstuare, ità perturbatur, vt ardores illius in sua cupiat membra transferri, & mutata in se si possit ægritudinis vice, trāsfundere in filium sanitatem suam. Ità omnibus domesticis malis eas, quæ de filijs malis acciderint, ærumnas grauiores existimāt, & intolerabiles fiunt, quæ matris sunt. Sicut ergò vera in cunctis matribus talis affectio, ità profectò manifestum est, quia mater illa grauiùs in supplicijs filiorum puniebatur, quàm si ipsa pateretur: & maior erat passio in visceribus matris, quàm in corporibus filiorum. Si ergò vnius filij nunciata est ægritudo, auditu solo viscera materna turbantur. Hîc autem non vnum tantùm filiorum chorum vno tempore pariter interfici videns mater, nec absens per auditum suscipiens passiones eorum: sed præsens oculis hauriens vulnera omnium, quos pepererat, quid non patiebatur? Quomodò non excidit mente, vnumquenq; horum spectans horribiliùs, & diuersis pœnarum ingenijs cruciari, & per incisiones membrorum tam crudeli, quàm lenta morte consumi? Quomodò tam ferali spectaculo non dissiliērūt viscera eius, & desumpto corpore anima excussa est? Quomodò non & prima filij passione in ipsos ignes, quibus filius cremabatur, insiluit, vt simile vel deterius filiorum spectaculum compendio mortis euaderet? Nam etsi sapiens esset, sed mater erat: etsi amans Deum, sed carnem portabat: etsi prompta esset fide, attamē fœmineum sexum gerebat: etsi zelo diuinæ pietatis prompta ferueret, sed & maternæ affectionis vinculo memor partuum tenebatur. Si enim nos, qui viri sumus, frequenter cùm videmus reum per forum duci refrenato ore in mortis damnationem, & eum trahente carnifice, de solo eius adspectu frangimur, cùm tamen sufficientem habemus consolationem ex ipsa conscientiæ securitate, qua ab illius pœna mortis discernimur: facilè metiri possumus quid illa pertulerit, quæ non reum aliquem & extraneum, & damnatione commerita duci videbat, sed septem filios simul in vna die non ista morte consumi, sed varijs laniatos pœnis videbat interfici. Si enim lapidea quidem fuisset, & si viscera adamante compacta gessisset: ità fortè potuisset inconcussa durare, & nihil eorum sentire, quæ mulierem & matrem perpeti, vis ipsa naturæ pietatisque cogebat. Denique cogita, quomodò admiremur Patriarcham Abraham, quòd filium suum offerens Deo, ipse vinxit in apparatu hostiæ manus eius, pedesque constringens, & eum paterna manu immolandum altari imposuit, & sapienter conferens: tunc videbis quanta mulieris huius virtus extiterit.

Maior erat passio matris quàm filiorum.

Gen. 22.

O amarissimum illud, simul & dulcissimū matris spectaculum: ô amarissimum quidem propter naturam affectionis humanæ, & propter ipsorum faciem tormentorum: dulcissimum verò propter virtutē fidei, qua delectabatur domesticarum spectaculo passionum: quo impiam sacrilegi regis crudelitatē confessio gloriosa vincebat. Vndè fortissima illa mater non frangebatur spectaculo orbitatum suarum, sed confortabatur: quia non profluentem eorum sanguinem adspiciebat, sed

ſed magìs ad coronas eorum,quæ texebantur in cælis intenta gaudebat. Non videbat ad receptaculum temporale cauari petram ſepeliendis, quia prouidebat æterna ædificari tabernacula coronandis. Non conſiderabat circunſtantes populos, quia videbat adſtantes angelos. Oblita eſt dolores partuum ſuorum, contempſit naturam ſexûs ſui,nec memor etiam ſenectutis,ipſam quoquè naturę tyrannidem animo ſuperante calcauit: naturæ (inquam) tyrannidem, quæ & beſtiatum feritatem ſubigere conſueuit. Sæpè enim difficiles capi beluæ, per amorem tamen ſuæ ſobolis capiuntur. Dum enim natorum ſuorum dilectionem vitæ ſuæ præferunt, ità affectu pietatis incautæ in manus incidũt venatorum: qui priùs catulos eorum venantur, vt per affectionis captiuitatem perueniant ad capturam parẽtum. Nullum eſt animal, nec ità infirmum, quod non pro filijs ſuis defenſandis robur aſſumat: neque ità manſuetum, quod abreptis catulis non irritetur, & aduersùs rapientem quanta poteſt virtute deſæuiat. Sed iſtam totam ipſam, & per homines rationabiles, & per animalia irrationabilia pari iure porrectam, atque diffuſam naturæ tyrãnidem fidei virtute diſſoluit: & non ſolùm non inſiliuit capiti ſæuientis tyranni,neq; lacerauit faciem eius, vt beſtia videns catulos ſuos diripi: ſed tantam magnanimitatem fidelis animi omnem philoſophiam ſupergreſſam monſtrauit, vt immolationem filiorum ſuorum præpararet hortatu ſuo,& ingereret perſecutori. Et cùm adhuc priores punirentur, reſiduos ad æmulationem eorum exhortantibus verbis in palæſtra paſſionis iungebat.

Pia mater propter filiorum ſalutem, contẽpſit naturã ſexûs ſui.

Audiant hæc vniuerſæ matres, & æmulentur vitilem mulieris huius fortitudinem, & veram circa filios dilectionem, & ſecundùm illam ſeptem martyrum matrem nutriant filios ſuos. Non enim educatio filiorum hęc naturę eſt,ſed educatio matres facit: hæc enim voluntatis eſt. Et vt diſcas, quia non pariendo tantùm, ſed magìs benè nutriendo fit mater, audi beatiſſimum Paulum, quomodò honorificet & coronet viduam: non propter partum, ſed propter educationem bonam filiorum, dicens enim: Vidua eligatur non minùs annorum ſexaginta, teſtimonium habens in operibus bonis, vt horum bonorum laudem conſummaret, adiecit: Si filios enutriuit: non dixit,ſi peperit. Quid ergò æſtimabimus illam mulierem pertuliſſe, ſi tamen mulierem iſtam dici oporteat, cùm videret in filiorum membris viſcera ſua cruciari, alterius auulſos à ſuis manibus digiros ſuper prunas ignium ſpargi,& vnius caput clauis configi, alterius capiti cutem detrahi,& totum corpus extracta pelle nudari, & eum qui talia patiebatur ſtantem fortiter, inſupèr & ipſi tyranno pœnas æternas voce libera comminantem? Quomodò mater hæc expectans eleuauit vultum ſuum,& os aperuit,& linguam mouit in verba,non in verba materni doloris affectu mollia, ſed verba virtutis? Quomodò non receſſit à carne anima eius? Quo modò? ego dicam. Non enim in terrena præſentia intendebat, ſed in futura cæleſtia præparabatur, in his omnibus filiorum ſuorum prælijs & tormentis vnum timebat, nè cuiquam tyrãnus parceret, & inuidia diaboli ſoluto certamine, triumphantium ſcinderetur chorus filiorum eius, nè quis eorum ſine corona maneret. Et quoniam hoc timebat, minimum eorum, qui iam ſolus agoni ſupererat, tantùm quòd non manibus appræhendens in ignem ipſa incenſum impulit: veruntamẽ pro manibus eum verbis exhortationis impulit,& armauit cum magna trepidatione pietatis, voce patria obſecrans eum, nè callidi perſecutoris ſæuioribus crudelitate blãditijs emollitus, euelleretur à fratribus glorioſis, & concertantium immarceſcibilem coronam victus amitteret. Nos citra dolorem alienas ærumnas audire non poſſumus, ſed illa proprias & domeſticas paſſiones citra dolorem intuebatur. Hæc non negligenter, neque in ambuſtione audiamus, ſed vnuſquiſque eorum qui audiunt, in filijs ſuis totam hanc rem ſibi depingat, in corde ſuo proponens virtutem eorum, quæ dicimus, de ſuis affectionibus metiatur: quanuis nec ità poſſit, quia naturales paſſiones ſermo non poteſt explicare, experimentis autem tantùm percipi poteſt humanæ affectionis expreſſio.

Attẽde quę vera mater dicatur.

1.Tim.5.

Obſecrat filium iuniorem mater, vt in fide perſeueret.

Quàm benè igitur ad eam matrem congruit ſermo ille propheticus, vt poſt ſeptem filiorũ coronas dicamus: Tu autem ſicut oliua fructifera in domo Dei. Nam Olympiacis ſpectaculis, cùm innumerabiles ſæpè conueniant luctatores, vnum tantũmodò manet corona victorem: iſti verò de ſeptem fratribus ſeptem emicuerunt coronæ. Et quam mihi oſtendis regionem ità fertilem, quem nidum tam numeroſa prole fœtoſum? Nunquid ſimiles habuit parturitionès mater filiorum

Pſal.51.

Zebe-

Zebedæi? Gloriosa quidem & ipsa Apostolorum mater, esse duorum [illegible] septem verò martyres nescio vnquàm vnum protulisse vterum, & ipsam eis [illegible] gloriosæ sociam in consortio passionis appositam: & quidem non vna, [illegible] plici adiectione meritorum atque virtutum. Nam filij eius septem martyr[illegible] tantum autem corpus matris appositum est. Corpus quidem erat vnum [illegible] verò martyrū legio implebatur in matre. In qua dilata est gloria pa[illegible] na martyrij, in ea omnium virtus & gloria confluebat. quia per vnumq[illegible] filiorum suorum passa est, & quoniam illos ipsos tales ipsa perfecit: ha[illegible] nobis integram martyrum pepe[illegible]it, septem filios enixa sublimiter, quoru[illegible] nem peperit terræ, sed omnes cælo, magis autem Regi cælorum, cui omnes [illegible] vitam peperit æternam.

Mater per vnumquenque filiorū passa est, quos peperit in vitam æternam.

Ergò callidus omnis malitiæ machinator diabolus vltimam eam dux[illegible] tamen, ea causa, quam suprà exposui, vt virtute eius fracta, & in spectac[illegible] per tormenta morientium debi[illegible]itata, facilè posteà debellaret afflictam. [illegible] sæpè sanguinis humani fusionem videntes homines, consueuerunt pa[illegible] celli, & non modicæ curationis eguerunt, vt & deficientem vitam re[illegible] & labantem animam reuocarent: tantos illa videns sanguinis riuos, non ex [illegible]ena, sed de filiorum suorum carne manantes, quod non sustinuit, aut q[illegible]am p[illegible] tionem mēte suscepit? Itaque diabolus, vt suprà dixi, propter quod eam post [illegible] suos, quasi perfractam orbitatibus, & facilè vincendam in vltimum certamen [illegible] duxerat, id totum in contrarium sibi cecidisse persensit, & mulierem per h[illegible] quibus vincendam putauerat, vincente cōfusus est. Maius enim, confirmata mater exemplis filiorum, aggressa est certamen. Quamobrèm per orbitate[illegible] no[illegible] facta est, sed fortior facta est. Non enim iam reliquerat sibi pro quibus ang[illegible] quibus timeret, nè fortè infirmitate fraudarentur coronis, sed omnes, sicuti vnum reponens promptuarium, ad supernos præmittens triumphos, & ad [illegible] perennis gloriæ regna, gaudebat, confidens decæterò, & secura cum magna [illegible] voluntate. Et sicut coronæ quædam preciosissimis lapidibus compositæ eminentem gemmam: ità carnem suam choro filiorum coaptans, ad desiderabile[illegible] sum pullos suos, vt aquila subsequens euolauit, magnum nobis relinquens [illegible]um atque consilium, per id, quod in semetipsa opere passionis proba[illegible]t. Quod filijs valido sermone persuaserat, vt corroborata anima, & sublimi sen[illegible] audeat omnes ingredi passiones, & omnia siue tormenrorum, siue discriminum visibilium dura contemnere. Quis enim vir, quæ mulier, quis senior, aut q[illegible] uenis, decæterò veniam possit accipere, aut excusationem habere fragilitatis [illegible] nis, & timiditatis humanæ, si propter Christum sibi pericula videat inferri: q[illegible] mulier senectute confecta, & tantorum filiorum mat[illegible]r, & a[illegible]te tempus [illegible] congressa, sustinuit multis virorum per idem tempus metu mortis inclinatis [illegible] crilegia perfidiæ, necdùm in Domini Saluatoris aduentu extincto pecc[illegible]to, [illegible] morte deuicta, tantis animis & tanta virtute, tantas propter Deum pœnas [illegible] isse cernitur, & vicisse cognoscitur, vt euangelicam perfectionem in tempo[illegible]ibus legis impleuerit?

Diabolus propria machinatione cōfusus cecidit.

Vndè hæc ergò omnia cogitantes, & mulieres, & viri, & iuuenes, & senes, exemplum agonis huius, tantorumquè in filijs, in matre luctaminum, sicut in tabul[illegible] in corde vestro describite, assidua vobiscum exercitatione meditamini. Con[illegible] omnem spiritualium inimicorum armaturam illius patientiam propona[illegible]us ad inuictæ virtutis exemplum, vt isthic æmulantes fortitud[illegible]ne[illegible] sanctorum [illegible] similiter illic eorum coronam possimus adipisci. Quantam illi patientiam [illegible] culis corporalibus ostenderunt, tantam nos in passionibus ir[illegible]tional[illegible]bus c[illegible] nentiam demonstremus: id est contra iram & auaritiam, vel inanis gloriæ concupiscentiam diuino timore muniti, sensibus repugnantes, & cōsilia diabo[illegible] de[illegible] entes in nobis. Si enim cupiditatum ignes vicerimus, sicut i[illegible] tyrannid[illegible] vicerunt, poterimus iuxta ipsos & matrem eorum, pari gloria constituti [illegible] haberi. Potens autem est Deus vt præstet nos omnes per eand[illegible] fi[illegible]em ad [illegible] gloriam peruenire: per charitatē & gloriam Domin[illegible] nostr[illegible] Iesu Christi, pe[illegible] que[illegible] & cum quo est Deo patri regnum, gloria, cum spiritu sancto, & nunc & se[illegible]per & in secula secu[illegible]orum, Amen.

Qui cupiditatum ignes vincit, spiritualis martyr est.

ADHVC

ADHVC DE MACHABÆIS EX D. BERNARDO ABBATE. EST EPISTOLA EIVSDEM SINE *titulo, 98. in ordine Epistolarum.*

QVod per fratrem Hescelinum tua charitas à mea paruitate quæsiuit, indè iam ad me scripserat Fulco Sparnacensis Abbas. Cui ego nil rescripsi: volens si quam fortè super hoc reperissem patrum sententiam, ipsam potiùs ei transmittere, quàm nouum vel nostrum quippiam respondere: qua non facilè occurrente, iam quod sentio ego sic interìm vtriq; respondeo, vt quodcũque fortè rationabilius quilibet vestrûm super eadem quęstiũcula quandoquè vel legerit vel audierit, vel certè ipse senserit, mihi vicissim impartiri non negligat. *In primitiua Ecclesia timebant sancti nona introducere*

Quæris itaque quidnam visum patribus fuerit, vt solis ex omnibus antiquis iustis singulari quodam priuilegio Machabæis annuam celebritatem pari cum nostris martyribus veneratione decernerent in Ecclesia solenniter exhibendam? Si dixero dignos meritò martyrum gloria iudicatos, quibus non impar fuit in martyrio virtus: erit forsitan solutum, cur ipsos, sed necdùm planè cur solos, cùm & alios nonnullos ex veteribus pari constet zelo pietatis occubuisse, non tamen pari & tripudio recoli meruisse. Quòd si illis non immeritò huiuscemodi negatur solennis celebritas, quia nimirùm quod præbuit virtus, præripuit tempus: cur non eadem fuit in Machabæis consideratio? Siquidem & ipsi pro tempore non ad cæli mox gaudia, sed ad inferni tenebras descenderunt: ne tunc quippè apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cælorum, agno videlicet de tribu Iuda, qui aperit, & nemo claudit: ad cuius introitum cum omni authoritate superis potestatibus diceretur: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Proindè si incongruum videtur cum gaudio recolere transitum, qui gaudij non fuit: caueatur & in istis. Aut si istos ob suæ virtutis meritum festiuo prosequi fauore placet: cur non itidèm deferetur & illis? *S. Machabęi ad tempus ad inferna descẽderũt.* *Psal. 23.*

Andicendum est vtrosque quidem in morte communem habuisse cum martyribus pietatis causam, sed non etiam vtrosque pariter eandem cum illis adeptos fuisse martyrij formam? Vniuersis nempe tam veteris quàm noui testamenti martyribus æquè cõuenit, pro iustitia occubuisse: sed interest quòd isti passi sunt, quia illam tenebant: illi, quia non renenres repræhendebant. Isti, quòd eam non deserent: illi, quòd deferentes perituros esse assererent. Et vt breuiter totum in quo differunt, proferamus: hos cultus, illos zelus iustitiæ martyres fecit. Soli ex veteribus Machabæi, quia non solùm causam, sed & formam (vt dixi) noui martyrij tenuerunt, iure fortasse in Ecclesia cum nouis Ecclesiæ martyribus eandem consuetæ celebritatis gloriam assecuti sunt. Instàr quippè martyrum nostrorum libare & ipsi dijs alienis, patriamque deserere legem, immò mandata Dei transgredi cogebantur, renuebant & moriebantur. Non sic Esaias, non sic Zacharias, non deniquè vel magnus ille Iohannes Baptista ità mortuus est: quorũ primus serra fertur scissus fuisse, secundus inter templum & altare legitur occisus, tertius in carcere decollatus. Si quæritur à quibus, ab iniustis & impijs. Si qua causa, pro iustitia & pietate. Si quomodò, non tam eas confitendo quàm proponendo. Proponebant veritatem odientibus eam: veritas pariebat eis odium, & odium mortem. Licèt iniusti & impij, non tam tamẽ in illis pietatem persequebantur, quàm à se repellebant: nec tam in illorum iustitiam ferebantur, quàm propriam tuebantur iniustitiam. Aliud est, aliena inuadere: aliud, defendere sua. Non est idipsum nolle sequi veritatem, & persequi: inuidere credentibus, & increpantibus indignari: obturare os confitentium, & redarguentium stimulos non ferre patienter. Deniquè misit Herodes, & tenuit Iohãnem. Quamobrèm? Quia Christum prædicabat? Quia vir bonus erat & iustus? Immò propter hoc reuerebatur magis illum, & audito eo multa faciebat. Sed quoniam arguebat Herodem Iohannes propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, ideò vinctus, ideò & decollatus est: passus quidem & ipse pro veritate, sed quam zelare videretur, non negare cogeretur. Hinc est quòd hæc ipsa tanti martyris passio, multorũ etiam longè minorum festiuitatibus minùs festiuè *Matth 23.* *Mar. 6.* *Matth. 14.*

S. Machabæi stiuè recolitur. Profectò si tali ratione & ordine passi fuissent Machabæi, nè vlla
Christianis martyribus in confessione persimiles & gloria quidem fieret de eis mentio. Nunc autem quoniam similes illos fecit martyribus Christianis non dissimilis veritatis confessio, meritò eos similis prosequitur & veneratio.

Nec moueat sanè, quòd quemadmodùm martyres nominatìm & ipsi pro Christo minimè passi sunt: quia non interest siue sub lege pro legalibus obseruantijs, siue sub gratia pro mandatis euangelicis quis patiatur. Vterque enim æquè pro veritate, ac per hoc pro Christo, qui dixit: Ego sum veritas: pati cognoscitur. Itaque
Iohan. 14. plus contulit Machabæis in hac parte martyrij genus, quàm virtus: quandò nè hos quidem ex patribus, quos pari constat virtute illo in tempore pro iustitia decertâsse, pari etiam honore concelebrat præsens duntaxàt Ecclesia. Puto quòd arbitretur indignum quantumlibèt laudabili morti, quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere, præsertìm cùm ante illam salutiferam passionem, non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa quosque morientes exciperent. Sanè Machabæos ideò (vt dictum est) excipiendos iudicauit Ecclesia: quoniam quod eis negabat tempus, contulit martyrij genus. Nec solùm ipsos, sed & qui fortè vitæ iam in carne manifestatæ mortem sua morte præuenerunt, siue morientes in ipsa, sicut Simeon & Iohannes Baptista: siue etiam pro ipsa, sicut Innocentes: quos alia ratione, licèt ad inferos & ipsi descenderint, ritu nihilo minùs solenni veneramur. Et Innocentes quidem, quoniam iniustum profectò fuit innocentiam pro iustitia morientem vlla vel præsenti gloria defraudari. Iohannes quoquè sciens quòd à diebus suis regnum cælorum vim patitur, vndè & clamat: Agite pœnitentiam, appropinquabit regnum cælorum: simulque videns vitam se protinùs secuturam, mortem lætus excepit. Quod vtiquè ab ipso Domino moriturus sciscitari solicitus fuit, ac certificari meruit. Nàm cùm per discipulos eum interrogâsset: Tu es, inquiens, qui venturus es, an alium expectamus? post enarrata plura miracula audiuit: Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me. In quo nimirùm verbo significauit se Dominus moriturum, & tali morte quę posset Iudæis esse scandalum, gentibus stultitia. Ad hanc vocem sponsi gaudēs amicus sponsi alacri animo præcessit, quò & illum in proximo esse venturum, iam dubitare non potuit. Porrò qui lætus & tam lætus potuit mori, potuit & lætam sibi memoriam promereri. Sed & senex ille tam plenus virtutum quàm dierum, morte iam propinqua vitam baiulans in manibus, aiebat: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secūdùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Ac si diceret: Securus descendo in carcerem, qui tam præstò meam sentio redemptionem. Et hic ergò, qui cum tam secura iucunditate, & iucunda securitate moritur, meritò in Ecclesia celebrari cum gaudio memoratur. Cæterùm illa qua ratione mors festiua reputabitur, quam nulla gaudiorum festiuitas comitatur? Aut vndè gaudium sumeret moriturus, qui se & ad infernales descendere tenebras certus erat, nec certi quippiam secum ferebat, vndè in proximo de sui liberatore consolaretur?

Festum Machabæorum celebrat Ecclesia.

Item Innocentum.

Matth. 3.

Luc. 7.

1. Cor. 1.

Luc. 2.

Indè est, quòd vnus sanctorum cùm audiret, Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues: conuertit se ad parietem, & fleuit fletu magno, atque ità impetrauit exosæ mortis aliquam dilationem. Hoc deniquè & miserabiliter plang[illegible] dicens: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Et paulopòst, Non videbo, inquit, Dominum Deum in terra viuētium: non adspiciam hominem vltrà, & habitatorem quietis. Hinc & alius quidam: Quis mihi hoc, ait, tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donèc pertranseat furor tuus: & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Israël quoquè ad filios aiebat: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. Quid in his solennis lætitiæ, quid festiuæ celebritatis apparet? Nostri autem martyres cupiunt dissolui, & esse cum Christo: certi vbicunquè est corpus, illò sine mora congregatum iri & aquilas. Mox, inquam, ibi exultant iusti in conspectu Dei, & delectantur in lætitia. Ibi ibi benignissime Iesu, ibi statìm vt de hoc seculo nequam sanctus quisque eripitur, adimpletur lætitia cum vultu tuo. Vna ibi vox iubilo resonat sempiterno, vox vna exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Nunquid hoc decantare libebat apud inferos sedentibus in tenebris & vmbra mortis, dum non erat qui redimeret, neque qui saluum faceret: quandò necdùm v[illegible]

Esa. 38.

Ibidem.

Iob 14.

Gen. 42.

Philip. 1.

Luc 17.

Psal. 15.

Psal. 1?7.

Psal. 123.

ens ex alto, primitiæ ſcilicet dormientium Chriſtus?

Meritò igitur Eccleſia (quæ gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit) quos pares iudicat ex virtute, diſcernit tamen ex tempore: nec pari putat proſequendum obſequio, & tranſitum ad vitam, & deſcenſum ad inferos. Itaque martyrium facit cauſa, tempus genuſque diſcernunt. Tempus quippè Machabæos à nouis martyribus diſiungit, coniungit antiquis: genus verò nouis aggregat, ſegregat à veteribus. Et hæ quidem in Eccleſia præmiſſis ex cauſis differentiæ obſeruantur. Cæterùm apud Deum vniuerſo cœtui ſanctorum commune eſt, quod ſanctus ait Propheta: Precioſa in conſpectu Domini, mors ſanctorum eius. Vndè autem precioſam dixerit, exponat nobis. Cùm dederit, inquit, dilectis ſuis ſomnum: eccè hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris. Nec putemus ſolos martyres eſſe dilectos, cùm recolamus dictum de Lazaro: Lazarus amicus noſter dormit. Deniquè beati mortui qui in Domino moriũtur. Non ſoli qui pro Domino, ſicut martyres, ſed & qui in Domino moriuntur, ſicut confeſſores, profectò beati ſunt. Duę proindè res mihi videntur mortem facere precioſam, vita & cauſa: ſed ampliùs cauſa quàm vita. Porrò illa erit precioſiſſima, quam & cauſa commendat & vita.

Chriſtus primitiæ dormientium. Rom. 12.

Cauſa facit martyrem, non pœna.

Pſal. 115.

Pſal. 126.

Iohan. 11.

Apoc. 14.

Vita & cauſa faciunt mortẽ precioſam.

MARTYRIVM SANCTISSIMORVM PVERORVM ET FRATRVM, IVSTI ET PASTORIS, QVOD MVtato paſsim ſtylo ex antiquiſsimis excerpſimus codicibus, quibus ſuffragantur Martyrologia.

EO tempore, quo crudeliſſimus Datianus inſtinctu infernalis ſerpentis, & conſilio prouocatus diaboli, vniuerſum rabidus perluſtraret orbem, vt quoſcunque inueniſſet Chriſtianos, per diuerſas regiones diſperſos, varijs tormentorum generibus cruciaret, & ad ſuæ ſacrilegæ religionis cultum reuocaret: contigit eum ad Complutenſem ciuitatem tranſeundi gratia deuenire. Cuius incolæ cùm tremendam eius opinionem intellexiſſent: duo infantes Iuſtus & Paſtor, relictis ſcholæ tabulis, in quibus eorum teneræ ætates literis imbuebantur, iam non ad ſtudium magiſtri vel doctoris iſtius ſeculi ire cœperunt, ſed quasì probati Chriſti diſcipuli, ad ſpectaculum proprij martyrij alacres cucurrerunt. Cumque ſolicitè cernerent & intento perciperent corde, quid dementis Datiani inquireret furor: nunciatum eſt ei quòd hi duo infantuli eſſent Chriſtiani, & à parentibus Chriſtianis progeniti, ac proptereà eos ad id ſpectaculi deueniſſe, vt ſi Chriſtianorum facta fuerit inquiſitio, ipſi ſpontè ſeſe offerant puniendos. Cumque hoc crudeliſſimus Datianus intellexiſſet, ſtatìm indignationis ira commotus, inaudita eorum parte, compræhendi, & eos cruciatu magno cædi præcepit: timens nè ſi ad interrogandum in eius præſentiam adducerentur, aliorum circumadſtantium ad cõfeſſionem nominis Chriſti, animos præpararent: & dum eis non præualeret, ipſe ſuam publicè adſpiceret malitiam ab infantibus ſuperari. Compræhenſi igitur ſancti martyres, priuſquàm ad ſupplicium traherentur, ſeſe mutuò, cælitùs edocti, læti confortabant. Dixit ergò Iuſtus: Noli, frater Paſtor, hanc temporalem pertimeſcere paſſionem, noli propter cædentium flagella, quibus tenerrimum corpus tuum atteratur, à fide te ſubtrahere, noli incumbentem gladium formidare: quia ſi annuente Domino Ieſu Chriſto, extinctis contigerit nobis ad ipſius gloriam properare, digniorem in futuro ſeculo percipiemus fortitudinem, quæ noſtram nõ minuat paruitatem, ſed ad perfectionem martyrum, & Angelorum coronam perducat æternam. Hîc tempore exiguo conſtituti, paruam inter homines habuimus vitam, ſed illic in longitudinem dierum, ſi quæ Deo placita ſunt fecerimus, æternę vitæ percipiemus abundantiam. Cui ſanctiſſimus Paſtor reſpondit: Dignè quidem frater Iuſte ſic te decet hortari, vt iuſtitiam quam nomini tuo inſcriptam portas, ſimul cum tuo fratre Paſtore ſuſcipias. Leue etenim ſit nobis, pro cõfeſſione Domini noſtri Ieſu Chriſti, corpus noſtrum iugulari & ſanguinem fundi, vt in ſacrario cæleſti, diuinum corpus Chriſti & pre-

6. Auguſti.

Datiani crudelitas.

Eccè ardẽs deſiderium martyrij in duobus fratribus iſtis.

Magnis afficiũtur cruciatibus.

Alter alterũ confortat.

ciosum sanguinem eius, nobis liceat adorare. Nos [illegible] reuocet pietas, nec nostræ condoleamus ætati: sed [illegible] properemus, vbi nostræ infantiæ, & parentum uostrorum [illegible] am mereamur. Ast vbi illos, qui accitis fuerant violenti carni[illegible] miter talia sibi colloquentes, nunciant Datiano sciscitantes, qui [illegible] ret quos audissent & sese mutuo pro nomine Domini confi[illegible] tis, stupefactus Darianus ait: Non sunt isti digni nostris conspe[illegible]us [illegible] infantiæ suæ tenerum robur lucrari voluerunt, nec deorum nost[illegible] venerabilem adorare culturam. Statim igitur iubet eos proce[illegible] trucidari. Cumque producti fuissent in campum laudabilem, nulla obst[illegible] cerie, ibi visionem dignam pro Christi nomine susceperunt. Quorum [illegible] animas Saluator, apertis cœlis, triumphantibus Angelis, & martyr[illegible] exul[illegible] ro, in cœlestes sedes suscepit æterna requie fruituras. Post celerem vero pr[illegible] nem immanis diuini Datiani, exeuntes Christiani, corpora eorum cod[illegible] passi sunt, honorificè sepelierunt: & per singulorum corpora, vna pr[illegible] silica, in eorum titulis altaria veneranda sacrârunt. Quem locum san[illegible] Dominus noster Iesus Christus potentiæ suæ maiestate repleuit, vt q[illegible] ra fide & integra deuotione eorum expetierit veneranda suffragia, qu[illegible] erit infirmitate detentus, vel inimicorum infestatione depressus, statim [illegible] inuicto liberetur auxilio. Vnde oportet nos vnita laudis voce in [illegible] te psalmorum cantica resonare, dicentes: Gaudete iusti in Domino, [illegible] collaudatio: vt qui pro cœlorum regno & nobis omnibus con[illegible] sum sanguinem effuderunt, dignas & nos in hac die pro eorum ma[illegible] altissimo cum muneribus offeramus, cui est honor & gloria in secul[illegible] Amen.

[Margin: Infantes ... quendi.] [Margin: Plectuntur capitali supplicio SS. martyres.] [Margin: Ex eis basilica in eorum memoriam.] [Margin: Psal. 32.]

MARTYRIVM SANCTI PORCARII ABBAT[illegible] ET SOCIORVM EIVS MONACHORVM LIRIN[illegible]

um, vt habetur in appendice Bibliothecæ sanctorum Patrum, Margarini de la Bigne Doctoris Theolog. Parisiensis.

[Margin: D. Augusti.]

IN partibus Galliarum, exigentibus caus[illegible] netet Dominus affligi genus humanum pe[illegible] paganorum, nefandæ gentis Sarracenor[illegible] vaginam suæ habitationis egredi[illegible]s, ac [illegible] que vltra citraq; peragrans, peragrando de[illegible] prouinciam venit, nominis Christia[illegible] imp[illegible] tia, & suo eam dominio subiugandi. C[illegible] culto Deus iudicio, eius muconi tradidit [illegible] Quæ gens longè lateque suæ cędis ext[illegible] tem, ita in solitudinem penè, totam redeg[illegible] vt in eremi vastitatem loca priùs desiderab[illegible] sa viderentur. Vrbes enim nobilissimas terræ coæquans, villasque d[illegible] stella subruens, ouilia Domini euertens, nō minimas Christianorum [illegible] Vnde inter cætera facinora sua, Lirinensem Insulam, religione pol[illegible] pulans, rebus omnibus inhabitabilē reddidit: seruos Dei, qui ibi [illegible] vel præ cæteris sanctitatis & vigiliarum primas tenebant, mil[illegible]ies seipf[illegible] tes gladio trucidans ferè quingentos aut eo amplius. Fertur c[illegible]m [illegible] reo præternittendum quòd antequàm classis Sarracenorū illo adu[illegible] gelus Domini sancto Porcario Abbati per visum apparens, euident[illegible] tempus, & diem, & horam, certumque omnibus imminere ex[illegible] pr[illegible]a illucente. Qua de re ma[illegible]ato consilio, commonet, vt vnum [illegible] g[illegible]ut fugæ consulant, aut palmam martyrij incunctanter capia[illegible] In eorum arbitrio posuit e Do[illegible]m hoc donum tam bo[illegible]um tam [illegible] tamque p[illegible], vt [illegible]m ve[illegible]nt aut nolint, breui sanguinis comm[illegible] tale acquirere compendium. Volūtas tantùm ad hoc prona, ve[illegible]

[Margin: Sarraceni expugnant Gallos.] [Margin: Visio S. Porcarij Abbatis.] [Margin: M[illegible]]

la. Facto itaq; manè, beatus Porcarius cōuocatis fratribus cuncta quæ viderat, quæque audierat refert. Ex quibus quidam pauentes, quidam non credentes: vniuersi tamen re inopinata, ancipiti sunt turbati periculo, hoc accepto oraculo. Alios ad insulas tutiores velle secedere, alios locum ipsum nolle relinquere.

His variè inter se dissidentibus, expectata dies aduenerat, noctis tantùm intercapedine diuisa. Iamq; instante vigilia matutina, clara luce è speculis in longū dirigentes obtutus, viderunt hostile agmen aduentare, oppansisq; velis æquata fronte in obliquum deductis cornibus, totumq; allabi classibus æquor. Extemplò turbati animis, deiectiq; à proposito. Cumq; cuperent malè euadere, nec pateret vsquàm locus effugij: iam enim & hoc per spiritum prænoscens beatus Porcarius, naues omnes à portu clàm longiùs abduxerat, interdicēs nautis, nè intra præfinitum sibi tempus vllo modo redirent. Ergò cùm vidisset athletas Dei immenso certaminis pondere fatigari, ingemuit tam triste nefas fortissimus heros, dextro socios decedere cornu, inuictamq; manum quondàm sine cęde perire. Tum vexillum sanctæ Crucis quod in agmine primo dux bonus præferre cōsueuerat, defixa cuspide ponens, instaurat animos dictis mordacibus. O, inquit, fortissimi milites, ô instructissimi diuini prælij bellatores, quò ruitis? cui colla datis? Quis furor insanas agitat caligine mentes? State precor, state, nè velitis manu stiuam tenentes retrò respicere. Proh pudor, vicimus hucusq; segnes, nec nostra potentia perfert vim solitam? Quin potiùs omnium delecta iuuentus, hortor & moneo, resides attollentes animos, nè nos tanquàm imparatos præoccupent, olìm deuoti vltrò properātes submodamur preciosissimę passioni. Experimento iam cognoscetis, quantus illis ex nostra constantia timor, quāta nobis proueniat gloria. Talia senior perorabat, nominequenq; vocās, simulq; acrimoniā quā gestabat corde, frontis præferēs dignitate.

Occludit pius pater Porcarius suis fratribus viā euadendi martyrium.

Eos hortatur pro nomine Christi mortem appetere.

Quibus verbis incaluit virtus, paulatimq; timore depulso, maduerunt corda tepentia, repentino Spiritùs sancti rore perfusa. Suda redit facies, velutì si videas cæli purpuream clarescere lucem sine nube diei. Agmina sancta super vultum sensēre tonantis, gaudentque hilares Christum suis victoribus, arcem ætheris, ac patrium famulis aperire profundum. Dat signum felix concordia, damna præcedentia lucris succedētibus recompensans. Itaq; alacres & de victoria iam securi, procedunt castris, portis patentibus, omnes ornati, omnes albis vestibus induti, tanquàm agni immaculati, & incontaminati Iesu Christi, præcogniti ante constitutionem mundi. O quali gaudio tunc ille tripudiauit Angelicus cœtus, tantis beatorum martyrum occurrens agminibus? Nulli dubium omnem cælestem Hierusalem tunc exultâsse ineffabili lętitia, tunc iucundatam esse inęstimabili charitate, tuncque cum omni gratulatione obuiàm processisse, eosque ingenti lumine circunfulsisse, & vsque ad thronum, olìm sibi etiam ante cōstitutionem mundi paratum, cum laudibus & canticis spiritualibus perduxisse.

S. Porcarius cum socijs ab infidelibus trucidatur.

SERMO BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS AC OSTIENSIS EPISCOPI, DE SANcto Caßiano martyre, vt habetur octauo Tomo Aloysij.

13 Augusti.

ADMIRABILIS & gloriosa nostri dispēsatio Cōditoris, ità cursum nostræ mortalitatis instituit, fratres charissimi, vt per succedentium vicissitudines temporum, diuersæ nobis victoriosorum Christi militum festiuitates occurrant, quæ nostros animos ad amorem illius summę & continuæ solennitatis accendant. Planè cùm totius anni circulum triumphalibus modò martyrum, modò cōfessorum titulis Deus omnipotens variat, quid aliud, quàm velut sertum gloriæ construit, quod vtiq; decora liliorum atq; rosarum varietate depingitur? Inter quas nimirùm festiuitates & hodierna non ignobilis est, Hippolyti scilicet & Cassiani martyrum, quæ tanquàm geminum rutilat duorum lumen astrorum. Qui profectò Regis æterni strenuissimi bellatores, diuersis quidem locis, diuersis subiacuēre supplicijs, sed vna vtrique erat causa certaminis, quia non dispar vtrunque armauerat professio veritatis.

Festum SS. Cassiani & Hippolyti.

Enimuerò Caſſianus,cui potiſſimùm famulaturus eſt [illegible] ſed cùm ad certamen perueutũ eſt,quid acrimoniæ,quid ſapo[illegible] granum ſinapis occultaret,aperuit.Nam iuxta nominis ſui præ[illegible] ſionis pila perſecutorum manibus pindi cœpit & atteri,mox frag[illegible] ræ ſuauitatis,quę in ſe latebat,adſperſit.Caſſia ſiquidẽ ſpecies eſt aroma[illegible] tegra quidem nullius eſſe videtur odoris, trita autem naturalis vim [illegible] emittit.

S.Caſſianus ſcholarum magiſter.

Beatus itaq; Caſſianus(vt geſtorum illius teſtatur hiſtoria)dum ſchol[illegible] exiſteret,breuibuſq; notis verba comprę̃hendere pueros erudiret,pro fi[illegible] ad quęſtionem deductus eſt. Cumq; zelo ſuccenſus fidei, iudicum decre[illegible] mneret,& ſacrificia profana calcaret, diſcipulorũ manibus ad cruci[illegible] eſt,vt illis verſa vice pœnas exolueret, quos ipſe dudùm ſub diſciplinæ f[illegible] ruiſſet. Mox itaq; indumentis exutus, manibus poſt terga ligatus, armato [illegible]

A ſuis ſcholaribus, ſtylis ac tabulis toto corpore diſcerpitur.

tabulis puerorum furentium agmine circunfunditur: qui vndiq; comp[illegible] que diſcerptus,toto corpore laceratur.Nouum planè & inuſitatum genus [illegible] rij inſignem Deo martyrem cõſecrauit. Videtur autem hæc martyrij ſpecies [illegible] militudinem comparandam,nulli meliùs poſſe congruere,quàm ipſi R[illegible] rum Deo Saluatori. Nam & ille à ſuis diſcipulis occiſus eſt,Iudęis videlice[illegible] præcepta decalogi proprio digito deſcripta tradiderat,quos cerimonijs ſ[illegible] ficiorumq; ritibus inſtruxerat,quos certè ad omnem viuẽdi rectitudinẽ, ta[illegible]

Eſa 1.

teneros ſub diſciplina pueros informauerat.Sicut ipſe per Eſaiam dicit:Filios [illegible] triui,& exaltaui,ipſi autem ſpreuerũt me. Nam & illi carnales Iſraelitæ p[illegible] nomine digni fuerant,qui mandata legis,Prophetarumq; myſteria non ſen[illegible] uitare penſabant,ſed omnia ſuperficietenùs ac pueriliter intelligebant.

Deſunt aliqua.

Vt ſigno Crucis muniti victores efficiantur.

Hinc eſt,quòd & hic inuictiſſimus Chriſti miles beatus Caſſianus inter grau[illegible] ma pœnarum ſuarum tormenta ſuperari non potuit, quia non eum ferr[illegible] circundedit,nõ galea criſtata protexit, ſed lignum tantummodò Crucis arm[illegible] Nam qui ligni huius vexillo munitur,ſpiritualis inſultus nequitię ſecurus a[illegible]

1.Reg.17.

tur. Hoc ſignnm contra Dauid ad bella egrediens Philiſtæus ille ſacrilegu[illegible] rabat,atq; idcircò mox in fronte percuſſus interijt,vbi ſcilicet vitæ ſibi ſignacu[illegible] non imprę̃ſſit. Hoc ſignum ſalutis in frõte depingitur, vbi videlicet ſacerdo[illegible]

Exod.28.

mus in lege auri laminam in gloriam & decorem ponere videbatur:in qua ſcilicet lamina illud glorioſum & ineffabile nomẽ Domini Tetragrammaton videbatu[illegible] inſculptum. Quod nimirùm quid aliud, quàm Crucem videbatur exprimere S[illegible] uatoris? Sicut enim Crux quatuor habet cornua,ità & nomen illud quatuor lit[illegible]

Exod.12.

conſtat. Crux ergò,decor & gloria ſacerdotalis officij, in fronte ponitur, vt ſ[illegible] liminari domûs agni cruore perfuſo,tranſeuntis Angeli gladius euadatur. [illegible]

Pſal.82.

trà in hac corporis parte Rex ille Ozias lepra percuſſus eſt (iuxta Prophetæ vo[illegible] dicentis: Imple facies eorum ignominia) qui dum regali culmine arrog[illegible]

2.Par.26.

tumuit,ſacrificandi licentiã,quæ ſolis debebatur ſacerdotibus,ſibimet vſurpau[illegible]

Pſal.4.

Hoc ſignum Dauid in ſpiritu præuidens gratulabundus aiebat : Signatu[illegible] per nos lumen vultûs tui,Domine. Ideoque ſubiungit : Dediſti lætitiam in c[illegible] meo. Quàm pretioſum,quamq; mirificum Crucis ſignum eſt,fratres mei, qu[illegible] ſuperbos quoſque cum ipſo ſuperbiæ authore deſtruit,& pro Chriſto ce[illegible]

Luc.2.

prouectum gloriæ triumphalis attollit. Eccè,inquit Simeon, poſitus eſt hic [illegible] inam,& in reſurrectionem multorum in Iſraël. Pretioſum, inquam, ſig[illegible] C[illegible]

Qui ſignum Crucis in corde ſuo impreſſum habeant:& qui non.

eis. Sed prout geſtamus in fronte, vtinàm portemus in corde. Ille enim co[illegible] ſignum Crucis veraciter habet impreſſum,qui Chriſtum, qui in Cruce ſuſpẽ[illegible] diligit, qui cum toto cordis amore complectitur, qui certè in eo totis v[illegible] delectatur,qui quæque ab eo prohibita reſpuit,qui ſibi mãdata cum amore cu[illegible]

Philip.3.

dit. Sunt enim inimici Crucis Chriſti, quorum (vt Apoſtolus ait finis inter[illegible] gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. Sunt & amici Crucis C[illegible] quorum videlicet conuerſatio in cælis eſt. In tremendo nempe iudicio inter[illegible] ſtros erit,quiſquis vitalis huius ſigni characterem non habebit. Nec ab eo q[illegible] cifixus eſt, Iudice refert præmium, qui ſibi Crucis inſigne non oſtendit im[illegible]

Ezech.9.

In libro quippè Ezechiel hoc ſignum Dominus in frontibus gementium & d[illegible] tium præcipit imprimi, deindè cæteros omnes, qui abſque hoc ſigno r[illegible]

iubet occidi. Nam si diligenter inspicimus, ipsa quoque mandata veteris testamenti sacramentum Crucis redolere sentimus. Cùm enim lex diuinitùs data sub denario numero traditur, qui videlicet numerus per X literam designatur; quid in hoc aliud, quàm figura Crucis exprimitur? Hæc enim litera Crucis habet speciem, quæ dum denarium numerum in se compræhendit, Cruci militare omnia mandata legis euidenter ostendit. X litera figura Crucis.

Amemus ergò, dilectissimi, Christum, amemus Crucem, & vnusquisq; nostrûm solerter inuigilet prauam in se reprimere voluntatem. Signum hoc vitæ non exprimamus tantummodò in fronte carnis, sed recondamus insuper in intimis visceribus castæ & sobriæ voluntatis, implentes illud, quod sponsæ sponsus iubet in Canticis. Pone me, inquit, vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum. Perspicuum est, quòd cor cogitat, brachium operatur. Ille ergò Christum super cor suum, quasi signaculum ponit, qui eum medullitùs diligit, qui ad eum feruenter anhelat, qui eum anxiè flagitat, qui in eius desiderio iugiter persèuerat. Ille verò super brachium suum ponit Christum, qui extrinsecùs quoque eius mandatis insistēs, quem in visceribus cordis occultat, etiam in operatione demonstrat. Nam & nos in quolibet membro nostro signum ponimus, vt rei, quæ nobis chara est, memoriam non perdamus. Cant. 8.

Habeatur igitur Christus in corde, habeatur in operatione signaculum, vt eius in nobis semper viua memoria & subrepentium cogitationum praua compescat, & in his, quæ extrinsecùs agimus, Crucifixi characterem euidenter exhibeat. Enimuerò si nobis Christus signaculum fuerit, & ipse nos sibi grata vicissitudine signaculum ponit. Iuxta quod Zorobabel Duci Iudææ pollicetur, dicens: In illa die suscipiam te, Zorobabel serue meus, & ponam te sicut signaculum in conspectu meo. In conspectu nanque Dei iustus sicut signaculum ponitur, quia per continui amoris gratiam in eius memoria semper habetur. At contrà de impio Rege Ieconia, qui quoniam Dei omnipotentis immemor erat, in eius & ipse non merebatur esse memoria: Si fuerit, inquit, Ieconias annulus dexter in manu mea, indè euellam eum. Vt Christus debeat nostrum esse signaculum. Aggei 2. Hier. 22.

Quod inuiolabile firmumque signaculum beatus martyr Cassianus in pectore suo posuerat, qui in tanta fidei constantia immobilis permanebat. Illiduntur plagæ verberum, infliguntur vulnera punctionum, intorquentur irrisionum iacula, vincula manibus innectuntur, accedit & nuditas corporis, sed & spectaculum circumlatrantium vndiquè derisorum. Inter hos procellarum sæuientium turbines, inter istas deniquè crebrescentium grandinum tempestates stat firma columna Dei protsùs immobilis. Non concutitur, non quassatur, sed lapidi, super quem fundata est, recta semper & firma constanter innititur. Dicebat enim: Quis me separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Illi fremebant dentibus: iste mitis Agni mundi peccata tollentis patientiam cogitabat. Carnifices inferendo supplicia, satiabant cruentam pectoris rabiem: iste iam securus in mente versabat cælestis gloriæ dignitatem. Atque (vt ità dixerim) cautus ac prudens iste negociator, fratres mei, quàm felices cum remuneratore certantium Christo nundinas contrahebat? Deponebat siquidem sarcinam carnis, atque ad stolam festinabat Angelicę claritatis. Deserebat ferulam crudelium puerorum, vt sanctorum fieret socius Angelorum. Postponebat magisterium literas edocendi, atque ad illud vnum alacriter properabat Verbum, cui militant cuncta per orbem volumina literarum, Christum Dominum nostrum, qui cum Deo Patre in vnitate Spiritùs sancti viuit, & regnat in secula seculorum, Amen. S. Cassiani constantia & fortitudo. Rom. 8.

VITA SANCTISSIMI CONFESSORIS CHRISTI VVERENFRIDI, QVI FVIT EX APOSTOLICIS VIRIS, *missis ex Anglia, ad conuertendos Hollandos, Frisones, Geldrienses, Saxones, &c. ex antiquissimo MS. codice ecclesiæ Traiectensis. de quo etiam in vita S. Suuiberti prima Martij, Cap. VI. & XIII.*

Augusti 14. Cap. 1.

CVM Dominus & Saluator noster sol iustitiæ, suæ claritatis radios vbique per mundum vellet clarificare, longè lateque stellas per orbem eiusdem claritatis oriri fecit innumeras, quæ luce virtutum æternæ noctis effugarent tenebras. Sole etenim absente, solent stellę terram irradiare: ità doctores sancti, qui sunt stellæ firmamenti, quasi sole perenni non vbiquè præsente, genus humanum sanctæ prædicationis perlustrāt lumine. Quorum perplurimos Hybernia siue Scotia mūdo protulit, non nullos Britānia eiq; adiacens Northumbria protulisse meruit. Inter quos summus pater Vuilibrordus & lucifer inter stellas exoritur clarissimus, & meritorū luce clarior cæteris in orbe procreatur, cuius radijs non modica pars mundi perlustratam se esse lætatur, quia & certem Francorū sanctæ eruditionis dono sublimauit: Frisonumq; feritatem diuino cultu prædicando mancipauit. Ille verò cùm postpositis omnibus peregrè proficisci sibi proposuit: beatus Vuerenfridus, qui in eisdem partibus Anglorū oriundus extitit, non solùm sanctum Vuilibrordum cum exemplis verumetiam studuit illius vestigijs. Spernens autem patriam parentesq; amore diuino, vtpotè pijs moribus eruditus exemplo, se prædestinauit in hac peregrinatione peregrinari, qua cum æternæ patriæ particeps postmodùm mereretur fieri.

Doctores sancti stellæ dicuntur. Daniel.

S. Vuerēfridus beati Vuilibrordi socius & vitæ sanctæ imitator.

Cap. 2. S. Vuilibrordus primus Episcopus Vltraiectēsis.

Sanctus autem Vuilibrordus, Deo prædestinante sedis Episcopalis in Traiecto gubernans cathedram, multisque tanti viri sanctitatem prospiciens esse profuturam, quendam suæ diœcesis locum Elste vocatum, paulò antè à Carolo sibi traditum, commendauit, eique sanctæ prædicationis cura regendum. Est enim quædam insula valdè populosa Batue nuncupata, quæ Rheni fluminis vndis circumcingitur, cuius in medio locus idem supradictus situs esse cognoscitur. Hunc igitur vir vitæ venerabilis, vt suus pastor decreuerat, diuina secum comitante gratia regendum susceperat, nil tamen ambiens terreni honoris, sed potius patris obtemperans præceptis. Quid plura? Res inibi quæ ad Ecclesiā spectant prospere construitur, antiqui erroris cultus omninò deijcitur, locus sanctorum patrocinijs oppidò dicatur, plebs sancta prædicatione sanctificatur, fit Deus per talis viri meritum populo placabilis sibique populus esse meretur acceptabilis, iuxta illud quod scriptum est: Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus.

S. Vuerēfridus in Elste ad prædicādum mittitur.

Apoc. 21.

Cap. 3. Luc. 12.

Sanctus autem Vuerenfridus, vtpotè prudens dispensator quem constituit Dominus suus super familiam suam, gregi Dominico Euāgelici dogmatis affatim administrans alimoniam, quod verbis edocuit, operibus adimpleuit: quod admonitione præmonuit, moribus & exemplis ostendit. Fuit etenim vltra humanum modum fandi bonorum operum exhibitione præditus, consolatione prouidus, humilitate nulli comparandus, susceptione pauperum cunctis unitādus, mitis in animo, dulcis in eloquio, pernox in vigilijs, efficax in ieiunijs, solummodò fide viuens, quia iustus ex fidē viuit: incultus in habitu, placidus in vultu, sedulus in oratione, studiosus in sacra lectione, iugi legis Dei meditatione deditus, castitate præcipuus, omniumque morum honestate perspicuus, desperantium reformator, [illegible] consolator. Quia dolentibus condoluit, infirmantibus congemuit, iuxta illud doctoris gentium, dicentis: Quis infirmatur, & ego non infirmor? [illegible] calle per huius mundialis naufragij circulum [illegible] professionis [illegible] um, vt id delicijs spiritalibus honestatum ad æternæ quietis perduceret [illegible] portum. Quid in tantis morabor? Sed adhuc vel pauca de multis [illegible] pe[illegible] memorabor. In hoc enim viro satis dictum puto quòd mund[illegible]

Attēde quātæ sanctitatis fuerit vir iste.

Hebr. 10.

2. Cor. 11.

illecebris despectui habuit omninò, non nisi cælestia cogitauit, quæ Deo sunt placita inhianter perscrutari non cessauit, seculo nudus, fide ditatus, corporaliter tantundem constitutus in terris, spiritualiter proculdubiò versabatur in cælis, vt ait Apostolus: Nostra autem conuersatio in cælis est. Nec satis sancto viro videbatur, si ibidem duntaxat illius patriæ plebem Domino lucraretur, sed Ecclesiam in villa Vuesteruoert nominata constructam, quæ in ipsa Rheni fluminis ripa sita esse cognoscitur, à supradicto pontifice sub cura regendi suscepit gubernandam.

Philip 3.
Cura ecclesiæ in Vuesteruoert illi cōceditur.

Beatus enim vir die noctuque secum tacitè reuoluens quid sanctis doctoribus scriptura veritatis promittat, dicens: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Nec mora, vir per omnia Deo deuotus, cælesti rhomphæa viriliter armatus, Ecclesiasticæ rei destructa reædificat, pessundata strenuè restaurat, & restaurata deificè gubernat, spirituali vomere corda plebis euidenter exarat, insupèr & Euangelicæ lucis semina non parcè seminat: quia qui parcè seminat, parcè & metet. Seminauit in benedictione, vt perennis gaudij messem meteret in remuneratione. Seminauit in spiritu, quatenùs de spiritu cælestis regni commercium collegisset in futuro. Messem verò Dominicę segetis superni roris fluentis incessanter irrigauit irriguis, & exindè fructum modò centesimum, modò sexagesimum Domini sui transuexit ad horreum. Quicquid terrenæ facultatis vel aliorum largitione, vel propriæ operationis labore susceperat, nil vltra naturalem vsum sibi poposcerat, sed per manus pauperum ad superni Regis studiosè transmisit ærarium, vbi fures non effodiunt nec furantur, nec ærugo nec tinea demolitur, illicque cor suum indissociabiliter defixerat, quoniam illò tota mentis intentione tetenderat.

Cap. 4.
Dan. 12.
2. Cor. 9.
Matth. 13.
Ecce quàm vbe[illegible] ex [illegible] actionis fructus collegerit, qui semina vocę operationis praemisit.
Matth. 6.

Hæc & his similia dnm vir sanctus per singula plenè peregit, vtrorunque locorum regimen in Christo firmiter stabiliuit, suæ resolutionis imminebat tempus, vt peracto temporalis militiæ congressu, Christi Regis castra mereretur intrare coronandus. Ille autem ad Dominum suum cum duplicato talento iam sibi credito lætus redire non trepidat, cui specialiter Dominica voce dictum fuisse nemo nostrûm dubitat: Eugè serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Vir igitur sanctus in villa Vuesteruoert supradicta, vi febrium corporaliter attactus, ad optabili dierum iam numero prouectus, cœpit carne languescere, quia tunc se persensit in anima conualescere. Conuocatis itaque ad se religiosis viris vtriusque videlicet ordinis, eos vir pater egregius in fide confortabat, eisque mox se migraturum esse de carne reuelabat. Nec longo pòst interuallo facto, sanctarum exequiarum more peracto, rotius colluuionis immunis, meritorum trophæo insignis, ex huius carnis migranit ergastulo, sine fine feliciter gauisurus in Domino. Quis ambigat omnium illorum lamenta grauiter ingruere? Quis adstantium genitum vel fletum potuit sustinere? Erat illis itaque iurè lamentandus, qui modò nobis est suppliciter venerandus. Egrediente quidem sancta de mole carnis anima, circunstantes tam miri odoris inuaserat fragrantia, vt cunctis manifestissimè declararetur, quòd tanti viri spiritus per manus Angelorum ad cælestem aulam deduceretur.

Cap. 5.
Matth. 25.
Luc 9.
Laborat ardentissimis febribus.
Prædicit obitū mortē suam.
Feliciter obit mortē, cum odoris suauissimi fragrantia.

Mox vt terram huiuscemodi rumor pertonuit, plebs illuc vniuersa dolens afsluxit, totaque Batua gemens atque mœrens per profunda supradicti fluminis stagna ruit illuc vndiquè confluentes, corpus exanime circunstetere dolentes. Fit ratio de sepultura corporis, quæ populo contulit causam non modicæ dissensionis. Feruet dolor vnus adstantium, sed non eadem voluntas omnium. Insulanensis enim multitudo sanctum corpus ad Elst depromit debere deferri, ibiq; locó proprio terram terræ commendari. Nobis, inquit, viuus extitit pastor, noster & erit apud Deum perpetuus intercessor. Quod nobiscum carne viuens inchoauit, nunc regnans in Christo adimplere debebit. Ad hæc aduersa pars altera populi: Rectè etenim, inquit, hic requiescit corpore, vbi ipse spiritum voluit relaxare. Sit vobis satis cum habuisse carne viuum, quem habere gaudemus & modò carne mortuum. Quod vobiscum conuersans erudiendo peregit, nobiscum & nūc requiescens regnando cælitus adimplebit.

Cap. 6.
Fit altercatio populi de sepultura eius.

His

Cap. 7. 1. Reg. 6. His etenim verbis populo satis diù inter se altercante, quidam presbyterorum consilio meliores, in hanc vocem prorupêre: Legimus, inquiût, de arca [illegible] ti Domini quondàm in captiuitatem ducta, quòd ipsi qui eam captiuauerãt, [illegible] nouum plaustrum eandem imponerent, binasque vaccas, domi reclusis [illegible] vitulis, eidem plaustro subiugarent, vt ab eis plaustrum cum arca traheretur, & ad propria nutu diuino deduceretur. quod & factum est. Fiat & indè huiuscemodi rei approbatio: sanctum corpus deferatur ad nauem ilicò, & si nauis ipsa, nullo vestrûm remigãte, amnem vltrò transierit, manifestum erit nobis omnibus quid ipse voluerit. Necminùs exindè plaustrum nouum cum duabus vaccis, quę domi lactabant vitulos, præparentur, vt in eo gleba sancta collocata, quocunque dedu[illegible] sit, deducatur. Ad hæc protinùs omnes assensêre. Nec mora: nauim quantocyus

Corp' eius naui exponitur, quæ sine remige ad alterum litus transmeauit. præparant, feretrum cum hymnis & psalmodijs ad litus deportant, nauim deponunt, in medio neminem intrare permittunt. Res admodum cunctis adm[illegible], nauis eadem tam recto itinere amnem transmeans, se ad litus alterum applicuit, vt ipsam Angelico remige ductam esse cunctis patenter innotuit. Mox [illegible] hæc [illegible] cunstantes adspexêre, omnes vna voce Dominum collaudauêre, qui eis per tale miraculum dignatus est serui sui meritum ostendere. Tunc proculdubio supradi-

Idem plaustro, quod duæ vaccæ ad locũ Elste spontè trãsuexêre. ctæ rei exemplum assequitur: plaustrum nouum cum vaccis duabus, vt [illegible] ctum est, citiùs acquiritur, & sanctũ corpus in eo reuerẽter supponitur. Quid multa? Vaccæ quidem, quæ nunquàm iuga sustinuêre, tam priuatè vehicu[illegible] c, quasi semper in eo solitæ essent opere, vitulorum prorsus immemores, p[illegible] de[illegible] nequaquàm errantes, per rectam semitam iter tetenderunt, sanctumque corpus vsque ad Elste perduxerunt, cum Angelorum, vt credendum est, com[illegible] que

Thesaurus corporis ei' in Elste sepelitur. populorum Deum collaudantium concursu. Illuc quoquè, vt dignum fuit, cum omni veneratione tantæ preciositatis thesaurus commendatur sepul[illegible]. Ibi enim per tanti patris intercessiones multæ miraculorum declarantur a Domino virtutes, quas prior ætas adhuc fide recens obliuioni tradidit, sed mox fide matur-or, vix pauca de multis memoriæ commendare curauit, quæ in sequen[illegible] bus [illegible] recitabit.

Cap. 8. Fuit quidam vir in partibus Aquitaniæ Ancelinus nomine, qui pro[illegible] um membrorum officio destitutus, solo aspiramine vixit anhelus. [illegible] autem cùm quodam vespere miserabiliter, vt cõtractus, strato suo collocaretur, ei per nocturnam visionem nominatim dicitur: Anceline vis sanus effici? Si sanari cu[illegible], ostendam tibi quo iturus eris. Est locus in longinqua regione qui appellatur Elst, vbi confessor Christi Vuerenfridus requiescit corpore: si illò perueneris [illegible] suppliciter interuentum inuocaueris, per ipsius meritum adop[illegible] sanitati [illegible] tuêris. Post hæc expergefactus à somno fit attonitus in animo, nomen loci secum retinuit, sed viam per quam iturus esset, minimè sapuit: fidem adhibuit [illegible],

Paralyticus ad eius sepulcrum sanatur. quia lætus efficitur ex promissione remedij. Nec moram pergendi diu distulit, quia se in longum morandi pœnituit: sui itineris vehiculum præparauit, Christoque duce, quò sibi eundum erat, citiùs peruenire non tardauit. Cumque illò peruenit debilis, promissam sibi sanitatem confestim promeruit hilaris. Post [illegible]

Rursùs incidit in paralysim votifragus. naturali membrorum sospitate corroboratur, sua sponte ingi seruitio beati Vuerenfridi mancipatur. nam se deuouit illuc omni tempore sub eius famulatu perseuerare. Ast non multo pòst transacto dierum circulo, destinauit ad pat[illegible] dire cum gaudio. Cùm autem sanus sua subierat, mox ità fit contractus, vt an[illegible] fuerat: fit mente perculsus, sui conscius propositi, se pœnitet redeundi pu[illegible] cti. Mœrens ac debilis iterùm remeauit, vndè gaudens ac incolumis [illegible]. Diuina etenim pietas eum sanitati secundò restituit, quam per tanti viri m[illegible]

Iam tertiò curatur, & vota Domino soluit. tum incessanter vt sanaretur exorauit. Nec opus est morandi: ter reme[illegible] patriàm debilis efficitur, terque pœnitens remeando per sancti viri clement[illegible] sanitati restituitur. Tandemque victus, vult potiùs exulare quàm cum suis [illegible] debilis habitare. Sicque sua perfruens sospitate, permansit ibidèm vsque ad [illegible] vitæ suæ.

Cap. 9. Nec hoc silendum est, quòd quædam mulier in vico Leona nuncupato de[illegible] ner[illegible] is omninò contractis infantem habuit, quem si sanaret [illegible] se seruitio dare spopondit. Nec mora, surrexit properè, tetendit ad ecc[illegible] gere, secum contractum deferens inter brachia filium, vt cum offerret Do[illegible]

Itém alius puer cótractus curatur.

ſicut promiſerat offerendum. Cùm autem concito curſu properauerat, in medio campi paruulus ab amplexu matris ad terram deciderat, & cōſolidatis neruorum compagibus, ilicò ſanatur diuinitùs, atq; poſt eaſum exeipitur ſanus, qui ad terram ruit anteà debilis. Mater verò gaudens excipit paruulum, & quem priùs gemebunda deuouerat infirmum, iam iocunda pergens ad ecclesiam, ſancti patris obtulit ſamulatui ſanum.

Cap. 10.

Alio quoquè tempore in pago Felua vocabulum continente, quendam virum tantæ aſperitatis lepra diſcolorauit, vt vix alicui præ ſcabie nimia, vultus illius appareret, labes inſupèr ipſam oculorum exæcauit aciem, quòd ille nequaquàm viſu agnoſcere potuit aliquem, quia tanta miſeria cruciatus ſolummodò ſibi ſuperfuit anhelitus. Contigit autem illum quadam nocte viſionem ſibi videre, per quam obſtupefactus à ſuo cecidit ſtramine, ſeque in modum crucis proſtrauit, clamans ac vociferans, clamando Kyrieeleiſon ſæpè iterauit. Eo clamore ſui parentes expergefacti, cœperunt interrogare quid euenisset illi, quòd plùs ſolito impatiens eſſet. At ille viſionem benè recolens, cuncta quæ viderat eis per ordinem retulit, ità dicens: Viſum eſt mihi per quendam locorum ire debere, quem cœnoſa palus circuncixit vndiquè, vt nullatenùs patuit via tranſeundi, per quam indè abire potui. Hic dum admodùm anxiarer mentis expers, obuiauit mihi ſacerdos venerabilis aſpectu, ſacerdotalique venerabiliter indutus habitu, quaſi proceſſurus eſſet ad Miſſarum ſolennia, pręparatoq; ponte ſupra paludē me tranſduxit incolumem, & ait: Eſtne tibi cura ſanari? Scito me Vuerenfridum appellari, & per me mereris à lepra curari. Cùm autem celebrabitur ſolēnitas Archangeli Michaëlis, tu ad Elſt peruenire debebis, ibique dum diuina à pontifice Miſſarum celebrantur ſolennia, tu mundaberis à labe mortifera. His auditis, parētes ſui ſolito lætiores effecti ſunt, & eum ſicut ipſe voluerat ad Elſte perduxerunt. Nec diù viſio promiſſionem diſtulit. Nam vt pontifex qui tunc temporis illic præfuit, ſub eodem die quem prædixerat Miſſarum libamina Domino libauerat, ità euanuit ab illo peſtis torrida, vt in eo veneniferi coloris non comparuerit macula. Ipſe verò non ſolùm ſe à lepra mundatum eſſe perſenſit, ſed etiam amiſſam oculorum lucem percipere meruit. Huius ſtupendi miraculi declaratio, nō vnius vel duorum affirmatur teſtimonio, verumetiam totius populi, qui tunc ad eccleſiam confluxerat, manifeſtiſſima declaratio verum eſſe demonſtrat. Hæc & multa alia miracula, quę per longū eſt cuncta narrare per ſingula, Dominus noſter Ieſus Chriſtus dignatus eſt ibidèm oſtendere, quatenùs per hæc miraculorum beneficia, quantæ dignitatis ſeruus ſuus apud ſe haberetur, nobis omnibus apertè monſtraretur. Qua de re ſummoperè credendum eſt, quòd poſſit ſuis meritis vulnera peccatorum ſanare, qui totidem modis corporum languores dignatus eſt ſubueniendo medicare: Pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria per immortalia ſecula ſeculorū, Amen.

Apparet S. Vuerenfridus vni lepróso in somnis & iubet eū ſuum viſitare ſepulcrū.

Curatur idē à ſua lepra & cæcitate.

Multa quotidiè ad eius ſepulcrum fiunt miracula.

SERMO BEATI PETRI DAMIANI, S. R. E. CARDINALIS ET EPISCOPI OSTIENSIS, DE ASſumptione ſanctiſſimæ Mariæ Dei genitricis & Virginis. Habetur octauo Tomo Aloyſij.

15 Augusti.

HIC totum decurrat ingenium, & aureus ſermo tota recuceat maieſtate. Voluntaria oris noſtri beneplacita ſibi faciat genitrix Dei, Domina mundi, cæli Regina. Ipſa ſenſum acuat, dirigat ſtylum, & linguā pauperis venuſtiori reſpergat eloquio. Illuſtret lucem hanc lumine clariori, & ſuo conuentui ſuam præſentiam donare dignetur. Sublimis iſta dies, & ſplendidiori Sole refulgurans, in qua Virgo regalis ad thronū Dei Patris euehitur, & in ipſius Trinitatis ſede repoſita, naturam etiam Angelicam ſollicitat ad videndum. Tota conglomeratur Angelorum frequentia, vt videat Reginam ſedentem à dextris Domini virtutum, in veſtitu deaurato, in corpore ſemper immaculato, circundatam varietate, virtutum multiplicitate diſtinctam.

S. Maria ad cælos aſſumpta à dextris filij ſui reſidet.

Hæc eſt illa dies, quæ cęlorū officinas ſublimiori gaudio cumulauit, annua mundo, Angelis continua, continuans homines Angelis, & Angelos hominibus felici

fœde-

fœderatione coniungens. Intuere mentalibus oculis Filium ascendentem, & Matrem assumptam, & videbis aliquid excellentius in ascensione Filij exhiberi: & aliquid gloriosius in assumptione Virginis demonstrari. Ascendit enim Saluator in cælum potestatiuæ virtutis imperio, sicut Dominus & creator, Angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus: Assumpta est Maria in cælum, sed gratiæ subleuantis iudicio, comitantibus & auxiliātibus Angelis, quam subleuabat gratia, non natura. Ideò dies hęc Assumptio, illa Ascensio vocatur, cùm aliud sit potentia, aliud misericordia, solumq; soli sit priuilegiū Creatori naturam rerum propria potestate supergredi. Hoc est illud excellentius, quod sibi vendicat super creaturam Creator, vbi etiam superabundans & singularis gratia non audeat adspirare.

Cur Christus ascendisse, Maria verò assumpta dicatur.

Sed si diligenter attendamus ascensionē Filij, & Matris assumptionem, inueniemus profectò aliquid, quod nos inuenisse gaudebimus. Ascendenti quippe Domino egressa est obuiàm omnis illa beatorum spirituum gloriosa societas, quādò naturæ superiori prætulit inferiorem, & incōuertibili sacramento susceptū hominem in ipsa diuinitatis clausit identitate. Occurrētibus autem Angelis electorum animas, quas secum educebat, adiunxit, & sic vtrorumq; triumphali pompa deductus ad Patrem, sedet ad dexterā Maiestatis. Attolle iam oculos ad assumptionem Virginis, & salua Filij maiestate, inuenies occursum huius pompæ non mediocriter digniorem. Soli quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt, Matri verò cælorum palatia penetranti Filius ipse cum tota curia tam Angelorum, quàm iustorum solenniter occurrens, euexit ad beatæ consistorium sessionis, & ait: Tota pulchra es, amica mea, & macula nō est in te. Tota pulchra, quia tota deificata: macula nō est in te, quia Spiritus sanctus superuenit in te, qui te mundauit. Sed & Virgo gratiosis cumulata muneribus, tantæ benignitati Dauidico sermone respondet, summæ dignationis claritatem admirās: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Nota verborum positionem differenti graduum distinctione signatam. Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, quia etsi lęua tua sub capite meo, dextera tua iam amplexatur me. Et in voluntate tua deduxisti me, non in mea sublimitate, quia totum opus gratiæ est, non naturæ. Et cum gloria suscepisti me: gloria vtiquè gloriosa, quam non nouit, nisi qui dedit, & cui donare dignatus est.

Cant. 4.

Psal. 72.

Attende autem diligentiam, & consequētiam scripturarum. Spiritus enim sanctus, in cuius fabrica, tam veteris, quàm noui testamenti fuit compositio fabricata, Ascensionem Filij, & Matris Assumptionem simili stylo perambulans, ter interrogat: Quis est iste? & tertiò repetit: Quæ est ista? Primùm de Filio, postea de Matre videamus. In spiritu fortitudinis Saluator ad inferos descendens contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit, & gehennalis ollæ dissipatis fragminibus, totum illud infelix habitaculum ruinosa concussione succussit. Conclamantibus Angelis: Attollite portas principes vestras: illi, qui superbiæ lapsu irremeabili corruerunt, ignoratione dedignatiua retorquent: Quis est iste Rex gloriæ? Hic est ille insipiens, qui dixit in corde suo: Non est Deus, & Nescio Dominum, & Israël non dimittam. Angeli pacis confidenter ingeminant: Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio: fortis ad vestram fortitudinem infirmandam: potens ad vestram potentiam vacuandam: in prælio, illo vtiq; singulari, quo potēstates aëreas singulariter debellauit. Resurgens ab inferis, & solennis victoriæ vexilla reportās, hominem vnitum sibi, quem nūquam dimisit, resuscitauit, & triumphatrici palma cælis inuectus, Patri ouem centesimā, quam perdiderat, repræsentans audit ab Angelis: Quis est iste Rex gloriæ? Sed & eisdem conclamantibus: Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ: cælorum insonuêre palatia, & tota supercęlestis domus profusioribus gaudijs inundauit. Verè Dominus virtutum, In resurrectione virtutem faciens, quam antè non fecerat, redimens seruum, & pro seruo filium efficiens. Clarissima autē Ascensionis die, quandò, videntibus discipulis, est eleuatus in cælum, summum illud reuerendumq; collegium venit obuiàm Redemptori, & omnis illa tam assistentium, quàm ministrantium Angelorum authoritas cucurrit ad Filium, & ascendentem demirans ait: Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de bosra? Videntes enim eum sanguinei ruboris vnda perfusum, mirātur eius patientiam, & sæuitiam Iudæorum, qui non sunt veriti Filium Dei Crucis ignominia condemnare. Gradiens, inquiunt, in multitudine fortitudinis suæ: non solum in forti-

Ascensio filij & matris assumptio, simili stylo describitur.

Psal. 23.

Psal. 13.

Exod. 5.

Lucæ 15.

Mar. vlt.

Esa. 63.

fortitudine, sed etiam in multitudine fortitudinis, quia nulla fortitudo fortior fuit, quàm redimere seruum, & in diuinitatis dextera perpetuò collocare. Hæ sunt illæ voces, quæ descendentem ad inferos, ab inferis resurgentem, ascendentem ad cælos, multiformi præconio prosequuntur.

Sed iam vertendus est stylus ad Sanctam sanctarum, & illorum verborum enodanda proprietas, quæ Virgini Matri sunt specialiter dedicata. Sed vt superliminarem titulum in frõte futuri ædificij proponamus, dicamus breuiter, quia prima interrogatio conuenit eius natiuitati, secunda eius cõuersationi, tertia assumptioni. Quæ est ista (inquit Spiritus sanctus de eius natiuitate) quæ progreditur, sicut aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Cant. 6. Hæc est, quæ nesciuit torũ in delicto, Virgo Dei Filio singulariter consecrata, specialiter sancto cõiugata Spiritui. Quæ progreditur, inquit, sicut aurora consurgẽs. Sap 3. Quàm elegans & clara similitudo, & ex illius disciplina descendens, qui summum sapientiæ fontem in Canticis affluenter inclusit. In meridiano lumine primus ille parens creatus est, factus ad imaginem & similitudinẽ Conditoris. Quid enim clarius, quàm creatum Creanti non esse dissimilem? Faciamus, inquit, hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram. Gen. 1. Imaginem dedit ei in æternitate, similitudinem in moribus, vt sit similis Creatori, si non identitate, similitudine tamẽ. Homo ad imaginem Dei quomodò dicatur creatus. Sed ille tanti priuilegij dignitate reiecta, apostatæ spiritui falsa promissione delinitus inhæsit, & secum posteritate sua perpetuæ morti destinauit & tenebris. Ab illa hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsq; ad Virginem, nec inuentus est aliquis, qui vel exiret de tenebris, vel tenebras dissiparet: sed mundo crescente, concreuit & tenebrosa vorago, donèc in densissimam conglobata nigredinem, humanum genus nocte terribili sepeliuit. Hæc est illa nox solitaria, nec laude digna, de quà scriptum est: Posuisti tenebras, & facta est nox. In ipsa pertransierant omnes bestiæ Psal. 103. syluæ: quia crudeles, & indomiti spiritus, dimotis repagulis, humanum genus totis viribus obtriuerũt. Sed nata Virgine, surrexit aurora, quia Maria veri præuia luminis, natiuitate sua manè clarissimum serenauit. Hæc est stella matutina in medio Eccli 50. nebulæ, quæ in cæli cardine summo splendore coruscãs, orbem subditum splendidioribus radijs incolorat. Hæc est aurora, quam sequitur, immò de qua nascitur Sol iustitiæ, solius Solis claritati succumbẽs. Hæc est aurora, quam ille nõ vidit, qui vitam omne sublime, & orat beatus Iob vt ei multa suppressione claudatur, dicens: Iob 3. Non videat ortum surgẽtis auroræ. Tuus est dies, Domine, in quo Adam est conditus: tua est nox, in qua Adam à die est eiectus: tu fabricatus es auroram, id est Virginem Matrem, & Solem, Solem videlicet iustitiæ, qui de virginali thalamo consurrexit. B. Maria auroræ comparatur. Nam sicut aurora terminum noctis, diei principium adesse testatur: sic & Virgo noctem expulit sempiternam, & de die diem, de terra suæ virginitatis exortum, terris infudit. Progreditur, inquit, quasi procùl egreditur, quia procùl, & de vltimis finibus pretium eius. Aurora, quia noctis finis, & lucis initium. Consurgẽs, quia de cadẽte superfurgẽs materia. Pulchra vt luna. Quid Luna pulchrius, cùm stellis coruscantibus in signifero limite, reliquorum siderum splendorem excedit? Item Lunæ. Considera quàm stellaris & serena vibratio, quàm luminosus fulgor circularem orbem tanti sideris superfundat, vt aliorum luminum claritatem non mediocriter obfuscet. Sic & Virgo inter animas sanctorum, & Angelorum choros supereminens, & cu ecta, merita singulorum, & omnium titulos antecedit. Quãtumlibet aliæ stellæ reluceãt, Luna tamen & magnitudine præminet, & splendore. Sic vtranq; naturam Virgo singularis exuperat, & immẽsitate gratiæ, & fulgore virtutum. Electa vt sol: Item Soli. Hanc attẽde similitudinem, qua nulla in rebus mundi potest esse sublimior. Nihil enim habuit Spiritus in visibilibus creaturis excellentius, cui excellẽtiam Virginis compararet. Multò enim altius aliquid habet claritas Solis, quàm Lunæ, quia etsi illa minores stellas obscurat, nõ tamen penitùs occultat: hic verò lucidiùs incandescens, ità sibi siderum & Lunæ rapit positionem, vt sint, quasi non sint, & videri nõ possint. Similiter & virga Iesse, vt præuia luminis, in illa inaccessibili luce perlucens, sic vtrorumq; spirituum hebetat dignitatẽ, vt in cõparatione Virginis, nec possint, nec debeant apparére. Item virgæ Iesse. An putas, quòd non contremiscat tota rationalis creatura ad contemplationem tantæ dignitatis? Considera & quæ in cælis, & quæ in terris in Virgine refabricata, Deum, qui cælum palmo metitur, virginei ventris breuitate conclusum, redemptionẽ hominum, Angelorum restaurationẽ, deniq;

Beata Virgo in ventre suo Deum conclusum gestauit.
S. Maria terribilis dæmonibus.
Cant. 8.
Luc. 2.
S. Maria virga Aaron.
Psal. 22.
Maria virgo in carne sua maculas Adæ non admisit.
Virtus in pace acquiritur, approbatur in victoria.
Iohan. 19.
Cant. 3.
S. Mariæ Virginis assumptio.

quicquid est, fuit, & erit, per Virginis vterum renouatum, & cunctibi cogitatio fugerct, quod locutio demonstrare non potest. Electa, inquit, sed & præelecta. Vt Sol, quia sicut Sol solus orbē illuminat, sic hæc sola solidiori lumine & Ang[illegible]os, & homines illustrat. Terribilis vt castrorū acies ordinata, terribilis dæmonibus, ordinata virtutibus, singulatis timor malignorū spirituū, specialis amor ciuiū beatorum.

Sequitur de eius conuersatione. Quæ est ista, quæ ascendit per desertū, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Ista est speciosa inter filias Hierusalem. Desertum est vastitas huius mūdi, in quo bestiæ agri frequentiùs ludunt, vbi princeps ille nequissimus omni fortitudine principatur. Desertum autem dicitur, quasi derelictum à virtutum administratione, cu[illegible] earum conuētus, abundante iniquitate, ad proprios ortus reuolauerit. Quæ ascendit, inquit. In huius seculi vanitates omnes vel descēdere, vel cadere cognoscūtur, rarusq; qui nō vel descēdat, vel cadat in huius turbulentissimæ profundit[illegible]anum. Sola illa Mater, & filia Creatoris, nec descendit, nec cecidit, sed de virtute in virtutem ascendens, consummatione virtutum vestita est. Qualiter autem ascendit? Sicut virgula, inquit, fumi. Sed & hæc operatio quàm significanti si[illegible]e sit signata, recollige. Virgula fumi recta est, subtilis, odorifera, & quantò magis in aëra extēditur, tātò ampliùs dilatatur. Sic & Angelorū Regina, recta est in su[illegible] imitate cōuersationis, quia virga directionis, virga regni Domini. Subtilis i[illegible] De[illegible]tatis contemplatione, quia ipsa est, quæ conseruabat omnia verba hæc, cōferens in corde suo. Odorifera in virtutum opinione, quia currimus in odore vnguētorum suorum. Angusta in temporalibus, quia non erat ei locus in diuersorio. In spiritualibus dilatata, quia adstitit Regina à dextris Domini. Hæc est virga illa, qua retūduntur impetus aduersantium dæmoniorum, virga Aaron, per quam fiunt signa & [illegible]rabilia. Baculum aūt Crucis intellige, quo non solùm verberatus est, sed & oc[illegible]us ille insanabilis homicida, qui mortibus hominum pascitur & nutritur. In Vi[illegible] virga, & baculo Cruce, miserorū spes & cōsolatio cōtinetur, sicut sublimis Propheta clara voce declarat: Virga, inquit, tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.

Sequitur: Ex aromatibus myrrhæ, & thuris. Nominantur species, de quibus a[illegible]omatica virgula sublcuatur, myrrhæ, & thuris. Myrrha corpora dissoluta cōsolidat, & cadauer exanime sibi vēdicat, nè putrescat. Thus autem Deo in oratione accenditur, sicut multiplicibus scripturarum testimonijs edocemur. In myrrha continentiam, in thure deuotionem intellige. Caro enim Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit, sed singularis continentiæ puritas in cand[illegible] æternæ conuersa est. Porrò quis eius deuotionem votiuis laudibus poterit adæquare, cùm rememoret missum Archangelum, superuenientem Spiritum, F[illegible]ceptum, Deum natum, stellam nouam, Magorum gloriam, munerum gratiam & super hæc omnia testimonium conscientiæ suæ? Hæc sunt duo, quæ virginal[illegible]stantiam toto circundedēre virtute, continentia scilicet, & deuotio: quo tum a[illegible]rum carnem, alterum mentem ità possedit, vt caro mūdissima, mens purissima [illegible] nitricem Domini singulariùs consecrarent.

Sed nè putares his duabus solis virtutibus insignitam Dominam orbis, & Re[illegible]nam cælorum, subsequitur scripturarū authoritas: Et vniuersi pulueris pi[illegible] Hîc expressum est quicquid exprimi potuit. Species quidem integræ odorē [illegible], sed non tantū, quantū confractæ. Crebris enim tūsionibus supertritæ, remot[illegible] etiam locū odorifera cōspersione refundūt. Sic & virtutes in pace quid em f[illegible] redolēt, sed fortiùs in tribulatione: quia virtus in pace acquiritur, in perf[illegible] probatur, approbatur in victoria. Vniuersus ergò puluis pigmentarius in Virgine conlectus est, quia in ea virtutū conuentus reuerendū sibi thalamū consecra[illegible]t, & si cæteris per partes Spiritus affuit, Mariæ tamē tota plenitudo gratiæ superue[illegible]. Nec integræ fuerunt in ea species, sed in subtilissimum comminutæ, quia ipsa [illegible] quæ fortioribus tribulationum malleis supetpressa, vidi[illegible] suum & Dei Fili[illegible] gi Cruci, militari lancea vulnerari, & inter duos latrones positum expirare.

Sequitur de eius assumptione. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, d[illegible]ens, innixa super dilectū suum? Hæc est Regina illa, quā videntes filiæ Sion, be[illegible]mam prædicauerūt, & Reginæ laudauerūt eā. Ascendit aūt hodiè de deser[illegible] de mundo ad regalis throni celsitudinē sublimata. Delicijs, inquit, a[illegible]uen[illegible] affluens, quia multæ filiæ congregauerunt diuitias, hæc supergressa est v[illegible]

Deliciarum autem eius nō est numerus, quia dum Spiritum sanctum suscipit, concipit Dei Filiū, Regem gloriæ generat, penetrat cælos, cumulata diuitijs, & delicijs affluens ad Regnum euolat sempiternum suum. Innixa super dilectum suum. Rex virtutū dilecti Pater est, in quo sibi benè complacuit. Super hunc innititur Mater illa felicior, & in aureo reclinatorio diuinæ maiestatis incumbens, intra spōsi, immò Filij sui brachia requiescit. O quanta dignitas, quàm specialis potentia, inniti super illum, quem Angelicæ potestates reuerentur adspicere?

Hæc sunt ergò, quæ præsenti festiuitati sub vmbris & imaginibus dignanter alludūt, & sacratiore regmine velata, gratiosiùs lucēt, cùm potuerint reuelari, Amen.

EIVSDEM PETRI DAMIANI IN ASSVMPTIONE *ipsius sanctissimæ Virginis Hymnus.*

Gaudium mundi, noua stella cæli
Procreans Solem, pariens Parentem,
Da manum lapsis, fer opem caducis,
Virgo Maria. — S. Maria mundi gaudium.
Te Deo factam liquet esse scalam, — S. Maria Dei scala.
Qua tenens summum, petit altus imum,
Nos ad excelsi remeare cæli
Culmina dona.
Te beatorum chorus Angelorum,
Te sacri vates, & Apostolorum
Ordo prælatam sibi cernit vnam,
Post deitatem. — Itèm aula Dei.
Aula cælestis speciosa Regis
Fulta septenis sophiæ columnis,
Quem nequit totus cohibere mundus,
Claudis in aluo.
Quem tremunt cæli, metuunt abyssi,
Fluminum guttæ, maris & procellæ,
Laudat Occasus, veneratur Ortus,
Stringis in vlnis.
Lacte nutritur cibus Angelorum,
Fertur innuptæ gremio puellæ,
Qui sua latæ ditione terræ
Pondera librat.
Sit decus summo sine fine Christo,
Sancta quem Virgo genuit Maria,
Qui Patri compar, Flaminique sancto,
Regnat in æuum. Amen.

EIVSDEM PARACTERICVM CARMEN DE EAdem sanctissima Virgine Maria.

Scala, thronusque Dei, nitor orbis, ianua cæli, — S. Virginis Mariæ encomium.
Mater aue Christi, scala, thronusque Dei.
Tu noua stella maris, qua lux est reddita terris:
Ortus & es Solis, tu noua stella maris.
Concipis absque viro, tu sola puerpera virgo,
Quæ Verbum verbo concipis absque viro.
Tartara quod metuunt, tellus pauet, astra verentur,
Pectoris antra ferunt, tartara quod metuunt.
Virgine vita redit homini, quem virgo peremit:
Mors nece victa perit, Virgine vita redit.
Tu super astra leua, petimus, quod subruit Eua:
Illa grauat culpa, tu super astra leua.
Gloria summa Patri, genitæ sit gloria Proli,
Flamine cum parili, gloria summo Patri. Amen.

EIVSDEM RHYTHMVS DE EADEM.

Itém eiusdé virginis pręconium.

GEnitrix æterni, Virgo Maria, Verbi, quæ
Vox illa carnis par erit tuæ laudis?
Tu noua maris stella, cælsa poli fenestra,
Scala, quę cęlum terris iungis, ima supernis.
Immensum concepisti, Parentem peperisti.
Fit Factor ex factura, Creans ex creatura.
Quem mundus ferre nequit, totum Virgo concepit,
Quo circuitur æther, puellæ clausit venter.
Serui forma indutus, diuina non exutus,
Suscepit quidem tua, sed non amisit sua.
Oritur ortus rerum, fit antiquus dierum:
Orbis origo cœpit, factus ex his quæ fecit.
Conceptus fœcundauit, natus non violauit:
Intrauit & exiuit, sed clausam dereliquit.

S. Maria virga Aaron.

Tu Aaron es virga fœcunda, licèt sicca,
Quæ germen protulisti, sed virgo permansisti.

Itém rubus ardens.

Te rubus prælucebat, qui ardens non ardebat,
Quæ sine æstu mentis fructum dedisti ventris.
Et ante partum virgo, sed post virginum Virgo:
Creuit in ortu prolis integritas pudoris.
Est Angelorum cibus tuo lacte nutritus:
Qui mari præbet vndas, papillæ sugit guttas.
Geris in sinu prolem, quæ terræ librat molem:
Foues à quo foueris: seruas à quo tueris.
Blandire, Mater, charo, qui te creauit, nato
Oscula grata fige, fascijs membra cinge.
Amplectere cælestem, quem genuisti, Regem,
Cui seruit Sol, & Luna, & omnis creatura.
Chori virtutum tremunt, quem viles panni tegunt.
Pauet cælum, & terra, quem baiulat puella.
Vagit in sinu Matris, regnat in throno Patris.
Legem Matris obseruat, mundi iura gubernat.

Itém fons fontis viuētis.

Tu fontis fons viuentis, oriens orientis,
Liber ille signatus victori viro datus.

Itém porta tēpli clausa.

Tu porta templi clausa, superni Regis aula,
Aerarium talenti, per quod sumus redempti.

Hortus deliciarum.

Hortus deliciarum, odor suauitatum,
Tu ager ille plenus, cui benedixit Deus.
Ex te botrus egressus, qui Crucis prælo pressus,
Vino rigat arentes sancti Spiritûs mentes.
Es & terra cælestis ferax lactis & mellis,
Ex qua Veritas orta tollit errorum dogma.

S. Maria regum filia.

Arcem nobilitatis de prolis stirpe trahis,
Filia quidem regum, sed Mater Regis regum.
Salue iam, Virgo fœta, Aue gratia plena,
Nostrum Aue digneris, vt illud Gabrielis.
Ille dum te salutat, Euæ nomen commutat.
Reduc nos, Virgo sancta, vndè est nequam lapsa.
Tu solue quod debemus, auerte quod timemus,
Impetra quod optamus, perfice quod speramus.
Sit laus Trinitati, sit decus Vnitati,
Cui lex, & ordo rerum per omne patet æuum. Amen.

EIVSDEM VERSVS.

Annūciatio

ECcè parat clausam Regi prænuncius aulam.

Natiuitas.

Natus ab æterno prodit de Virginis aluo.

Baptismus.

En fluuius fontem, mundum lauat vnda lauantem.
Abluc, Iordanis, per quem magis ipse lauaris.

Purificatio.

Non capitur cælis, Simeon quem stringit in vlnis.

VITA BEATI RAYNALDI ARCHIEPISCOPI RAVENNATIS, COLLECTA EX SEXTO LIBRO HI-*storiarum Hieronymi Rubei viri doctißimi, de gestis Rauennatum. Verùm vtrùm hic in Sanctos sit relatus ignoro.*

18. Augusti.

MORTVO Opizone Archiepiſcopo Rauēnate, ſacrati viri Rauēnates, de more in Vrſiano tēplo comitijs habitis, cùm non vnū ſentirent, elegerūt duos, Raynaldum Concorregiū Mediolanēſem, & Leonardum Fliſcū, eccleſiæ Brugenſis, quæ eſt in Tornacēſi diœceſi, Præpoſitum. Verùm Benedictus vndecimus Pōtifex Maximus, qui tum primū Bonifacio ſucceſſerat, Raynaldū probauit, qui rem diuinā coram Pontifice fecerat, Canonicus primò Laudunenſis, mox vniuerſæ Flaminiæ Præſes, deindè Epiſcopus Vicentinus. Ad Archiepiſcopū Rauennatē euectus, decimotertio Calendas Decembris apud Lateranū, anno Pōtificatûs primo, à Benedicto Pontifice conſecratur, cùm omnes illum Rauennates ob ſanctitatis famā à Pontifice Archiepiſcopum poſtulâſſent. Qui factus Archiepiſcopus, in dies virtutibus ac religione proficiens, puriſſimum cultum numinis diuini, legibus perſanctè editis, propagādum apud ſuū populum diligenter curauit: quapropter & ſæpè Archiepiſcopatûs oppida, Argentamque præſertim inuiſit, ac prouinciale conciliū anno ab ortu Chriſti milleſimo trecenteſimo ſeptimo Rauēnę celebrauit: curauitq;, vti Senatui Rauēnati, Lāberto pręſidēte, atq; ſuadēte, placeret, Rauēnę, monetæ pecuniæq; ad Anconę modū vt cuderentur. Eſtque id habitum non multo pòſt, quàm Clemens quintus, qui Benedicto ſubrogatus fuerat, in Galliam Pontificatûs maximi Sedem tranſtuliſſet.

Beatus Raynaldus fit Archiepiſcopus Rauennas.

A Papa cōſecratur.

Synod' prouincialis Rauennæ.

Sedes Romana trāſfertur in Gallias.

Poſteà cùm Henricus Cæſar Ciſalpinarū diſſenſionū periti ſſimus, regnique propagandi cupidus, In Galliam Ciſalpinam deſcendiſſet, familiariſſimo ſemper, grauiſſimoq; Senatore vſus eſt Raynaldo Archiepiſcopo: cuius etiam, aliorumq; pręterea Senatorum conſilio, cùm eſſet Aſtæ Coloniæ, omnes Ciſalpinatū ciuitatum exules, in patriam quenq; ſuam, reuocauit. Tametſi nō ità multo pòſt, mutata ſententia, omnem ferè Italiam perturbauerit, & Robertum Siciliæ Regem, pronunciato publicè edicto, regno priuauerit. Ad hæc acceſſit cauſa equitū Templariorum, quos Clemens Pontifex per hos dies acriter perſequēs, Raynaldo Archiepiſcopo eam cauſam cognoſcendam mandauit, religione hominis & virtute plurimùm fretus. Cæterùm Raynaldus, vt iudicium legitimo iure faceret, cùm anno milleſimo trecentiſimo nono, Bononiæ habito conuentu aliquot ſibi ſubiectorum Epiſcoporum, ſtudioſè in illos inquiſiſſet, tandèm anno 1311. eadem de re Concilium Rauennæ habuit, in quo hi fuêre. Vgo, Placentinus: Vbertus, Ferettanus: Fridericus, Ariminenſis: Vbertus, Bononienſis: Henricus, Regienſis: Matthæus Ceruienſis: Petrus Foropōpilienſis, Epiſcopi. Vgilinus deſignatus Fauentinus, Nicolaus & Iohannes cucullati Dominicani: Vincentius, Franciſcanus: qui tres in Flaminia Quæſitores in hæreticos erant. Bonumcontrus, archipreſbyter Mutinenſis, pro ſacratis viris Mutinenſibus: Geratdus Curnazanius, ſancti Donini Præpoſitus, pro Epiſcopo, ſacrariſque viris Parmenſibus: Gentilis Ferrarienſis Epiſcopi Vicarius: Præuoſtinus Mutinenſis, Epiſcopi Foricorneliani itèm Vicarius: Iohannes Abbas Ganellianus, pariter Epiſcopi Hadriani Vicarius: Armannus cucullatus Dominicanus, Epiſcopi Cymaclenſis procurator: Guercius D. Damiani Canonicus, Epiſcopi Sarſinenſis procurator. Omnibus igitur, ſuo quiſq; loco, in æde Vrſiana conſidentibus, introducti ſunt Raymundus Fontana, Iacobus itèm Fontana, Maurus, Iacobus, Albertus, Guilhelmus ab Pigazano, & Petrus Cazia, Templarij ordinis equites. Qui iurati cùm nihil eſſent obiectis criminibus, teſtibusque aduerſis debilitati atque abiecti, ad omnia breuiter conſtanterque ſeorſùm ſinguli, reſponderur. Erant autem hæc ferè quæſtionis capita.

Robertus Siciliæ Rex regno priuatur.

Concilium Bononiæ habitū, cauſam Templariorum tractat.

Cùm in ordinem cooptabantur, in ipſis ſacrorum ſuorū initijs, Chriſtum'ne, aut Deum, aut Virginē Deiparam, aut Diuos abiurâſſent, vel vt abiurarent, moniti ſuiſſent, alios've ipſi ad abiurandum incitâſſent. An ſimulacrum quodpiam, & ido-

Quæſtionū capita Templarijs militibus obiecta.

idolum fictum, & commentitium, diuina veneratione coluissent. An ...ones, adolescentulos præsertìm, libidinosè, atque alia quàm deceat parte, osculati fuissent. An dum rem diuinam facerent, sacra mysteriorum & consecrationis verba omisissent. An scelestum, & nefarium facinus putarent, hæc committere.

Illi se falsò accusatos affirmant.

Quod cùm affirmâssent, cæteris fortiter perpetuoque negatis, ab Concilio dimissi sunt. Raynaldus Concilium tunc consuluit, de tota re quid fieri placeret: in quo cùm multæ sententiæ dicerentur, tandèm interrogati primùm, an iudicium illud accuratè & legitimè constitutum existimarent, annuerunt: Deindè, an dandi essent in quæstionem, responderunt, non dandos: Nicolaus tamen & Iohannes Dominicani, in hæreticos Quæsitores, dandos esse dixerunt. Præterea, an ad Pontificem Maximum deferendum esset iudicium: negatum ab omnibus est, quòd propè adesse Concilium generale dicerent. Postremò, essent ne omninò absoluendi, an iubendum vt se de obiectis purgarent, de purgat... affirmatum est. Hæc autem omnia cùm Clemens Pontifex accepisset, s... de tota tandèm re iudicauit, vt multis eorum combustis, vniuersum ordinem deleuerit.

Ordinis Templariorũ extinctio.

Paulò pòst, idem Raynaldus Archiepiscopus, Iohannis Pontificis iussu & authoritate Friderico, Guidoni, & Sperantiæ Comitis Vrbinatium fratribus, i... Vrbinatibus, sacris interdixit: quòd cædibus indignissimis, maximisque factis, Vrbinum, & pleraque alia Romanæ Ecclesiæ subiecta oppida occupâssent, ciues multos expulissent, reliquos durissimo imperio opprimerent: ad hæc F... ricus Auximatem, Ricmensem, exulum itèm Aesinorum, aliorumque, Picentium præfecturam sibi assumpsisset, ipsumque oppidum Piram, diuturna obsidione priùs circumuallatum, cepisset, ac durè acerbeque diripuisset: Guido in oppido sancti Donati idem perpetrâsset, Amelijque Belmontis præpositi, qui Picentibus pro Pontifice præerat, Legatum cum literis compræhendi iuxta Vrbini portas, & in custodiam tradi iussisset: vndè nisi aufugisset Legatus Ingẽti fortunæ ... o capite pœnas dedisset. Neque verò has Pontificias interdicti literas, Raynaldus solùm intrepidè recitauit, diuulgauitque, sed omnes iussit, curauitque, ad quos i... eas misisset, vt idem efficerent.

Iussa Pontificis fideliter & intrepidè Raynaldus Episcopus exequitur.

Tandèm cùm Bononiæ anno millesimo trecentesimo decimoseptimo Concilium prouinciale habuisset, Rauennæque in æde Vrsiana aram Cruci erexisset a... dedicâsset: in qua ex marmore arcam, multis ac præstantibus Sanctorum Reliquijs plenam incluserat, ac eam certis legibus latis, prædijs ditâsset: sacerdot... conuentum, qui certis statisque diebus parentarent, & pro mortuis psalmos & preces ex libris sacris conceptas recitarent, iam multis antè seculis institutum & hoc Raynaldi tẽmpore, ob sacerdotum licentiam corruptum, restituisset: eod... anno 1321. non absque ingenti apud omnes sanctitatis opinione, quinto de... Calendas Septembris, tranquillè decedens, in cælestem patriam euolauit. Se... tus est in monumento ex marmore, in æde Vrsiana: quod cùm superioribus an... Iulius Feltrius, ab Ruuere Cardinalis, Rauennatum Archiepiscopus, aperi... coram se mandâsset, viri sancti cadauer integrum ac penè recens, promissa barba st... tura procera, ingenua forma, & specie ad dignitatem apposita inuentum est. Ad eius cadauer, cùm adhuc in sepulcrum illatum non esset, multa miracul... & inlequentibus etiam diebus & annis facta sunt: & vt reliqua omittam, Iacobus Be...casa, Iurisconsultus Rauennas, cùm desperata omni salute, & penitùs destitutus, acerrimis podagræ doloribus affligeretur, seque voto nuncupato, diem Rayn...ldi festum, quotannis solenniter celebraturum obligâsset, postridiè eius diei doloribus & morbo solutus est. Quod Iohãni quoquè Grado, in graui capitis oculorumque dolore, cùm esset ad Raynaldi sepulcrũ profectus, eiusq; opẽ suppliciter ...plorâsset, per idem tempus contigit. Ex agro itèm Rauennati, eo vico, cui Herbosæ nomen est, mulier Blonda vocata, cacodæmone supra quàm dici potest ...tata: à cognatisque suis, maxima vi, ad Raynaldi sepulcrum pertracta, l...ratur.

Sanctè obit.

Eius corpus post multos annos apparet incorruptum.

Miracula ad sepulcrum eius.

Quidam à podagra, alius oculorũ & capitis dolore curatur.

Itèm dæmoniaca.

Pari felicitate, sacra virgo cœnobij diuæ Mariæ cognomento Padrielis (q...d in Cenceda à mœnibus haud procùl erat, nunc in vrbem translatum D. Stepha... in Oliuis appellamus) membrorum omnium resolutione oblanguens, c...

sanc...

sancti patrocinium inuocasset, repentè sanitati restituitur. Atque hæc pauca de multis quæ in dies fiunt, collegisse sat fuerit.

DE S. MARIANO RECLVSO, EX DIVO GREGORIO TVRONENSI, DE GLORIA *Confessorum, cap. 1.*

FVIT autem in Termi termino Marianus eremita, cui non erat alter cibus, nisi poma agrestia: & si ci aliquoties à quibusdam mel delatum fuisset, aut si ipse reperire potuisset in syluis, hoc ei erat cibus. Qui cùm plerunque visitaretur à plurimis, quodam tempore à quærentibus non poterat inueniri. Inuestigantes autem eum viri, qui venerant, deprahenso vestigio, inuenerunt locum, in quo flexo genu aquam hausit à fluuio: & exindè progressi reperiunt eum sub vna arbore malo iacentem mortuum. Vndè celebre ferebatur in populo, eum præcipitatum ex arbore, spiritum exhalâsse: sed euidenter non est cognitum, quoniam à nullo refertur visum. Tunc viri, qui aduenerant, eleuantes eum, attulerunt ad vicum Euannensem. Quem ablutum, dignisque indutum vestibus, sepeliêrunt in Ecclesia. Festa verò obitûs eius per singulos celebrantes annos, atque conuenientes populi, crebrò ab infirmitatibus sanabantur.

Augusti. 19. *Vide mirã sancti viri abstinentiã* *Nota consuetudinem abluẽdi corpora mortuorum.*

Quidam autem de vicinis annonas diù infectas aqua, ac germine producto conflatas, facto igne super vimina contexta coquere parat ad pocula facienda. Accedens autem vnus vicinorum eius, ait: Quid tu, ô homo, detineris in opere? An ignoras quòd solenniras est beati Mariani? Qui cum furore respondit: Putas, ô tu, qui hæc loqueris, quia homo elisus ex arbore propter compendia gulæ, angelorum sit relatus consortio, & vt sanctus debeat adorari? Melius est, crede mihi, opus necessarium in domo exercere, quàm talem sanctum excolere. Quod ille audiens, discessit, & cum reliquis ad basilicam sancti abijt, relicto domi vicino in opere laborante. Nec mora flante vento apprehenditur domus incendio, exuritur omnis, nec quicquam de substantia restat hominis. Exindè eleuati globi flammarum super hospitiola, quæ circumlocata erant, huius hominis aream, sepes, tuguriola vel porcorum, vel pecudum, ac reliqua quæ ad eum pertinebant, flamma percussit, nec quicquam remansit huic misero, quod non fuerit igni succensum. Quod si euenisse quis fortuitò putat, admiretur, quòd nulli vicinorum circummanentium nocuit. Quid nũc agis, ô cruda rusticitas, quæ semper in Deum, & eius amicos murmuras, vt tibi exindè damnum acquiras?

Disce ex hoc loco sanctos venerari, & illis non detrahere.

Alterius autem hominis boues malitia furis abstulerat, qui apprahẽso vestigio, & eo inter infusos aqua viarum tramites, ad profundas luti voragines perdito, ad sancti recurrit sepulcrum, fusaque oratione, dum de basilica fuisset egressus, aduertit hominem per aggerem publicum venientem, qui boues illos ante se cum caballo ex itinere lasso prosequens adducebat. erraurat enim à via, & quasi amens factus, in illam partem, de qua egressus fuerat, mente turbata redibat. Cognoscit vir ille boues, quos perdiderat, eosque recipiens, hominem absque calumnia redire permisit, quia cognouit hoc sibi per virtutem sancti Mariani præstitum, cùm in illa hora reperterit perditum, qua eius adiuit plenus fide sepulcrum. Quæ postquàm gesta sunt, diligentiore cura confessorem Dei cœpit excolere Bituriga.

Aliud miraculum.

DE S. PRIVATO MARTYRE, ET CHROCO TYRANNO, EX D. GREGORII TYRONEN. *libro primo historiarum cap. 32.*

21. Augusti. IRRVENTIBVS autem Alemanis in Gallias, sanctus Priuatus Gabalitanæ vrbis Episcopus, in crypta Memmatensis montis, vbi
S. Priuatus Episcopus fustibus interimuntur. ieiunijs, orationibusque vacabat, reperitur, populi Cerdonensis castri munitione cōclusus. Sed dum oues suas bonus pastor lupis tradere non consentit, dæmonijs immolare compellitur. Quod facinus ille tam execrans, quàm refutans, tādiu fustibus cæditur, quoadvsquè putaretur exanimis. Sed ex ipsa quassatione interpo-
Chroci interitus. sitis paucis diebus spiritum exhalauit. Chrocus verò apud Arelarēsem Galliarum vrbem compręhensus, diuersis affectus supplicijs, gladio verberatus interijt, non immeritò pœnas, quas sanctis Dei intulerat, luens.

DE SS. TIMOTHEO ET APOLLINARE MARTYRIBVS, PER D. GREGORIVM ARCHIEPISCOpum Turonensem, *de gloria martyrum cap. 54.*

23. Augusti. TIMOTHEVS & Apollinaris apud Remensem vrbem consummato martyrio cælestia meruerunt, quorum re-
V des quòd olim in honorem Sanctorum ecclesiæ ædificabantur. liquias quidam ædificata in eorum honore basilica deuotus expetijt. Pontifex verò qui aderat, cum honore per presbyterum dirigit. Cumque iter ageret, mulier importuna, & credo indigna merito, in via procedit, [illegible] tatoque presbytero, deosculatur linteum quo sacræ tegebantur fauillæ, rogat sibi de his aliqnid condonari. Tunc presbyter diū dubitans, & tribuere differens, [illegible] tandèm ab improbitate eius, dimisit ei particulā, ascendensque sonipedem iter expedire cœpit iniunctum, &
Miraculum percutiens vtraque equi latera, nequaquàm poterat promoueri. Ipse verò grauatus erat vt vix caput valeret erigere. Intelligens autem martyrum se virtute teneri, pœnitentia motus, vtiliter recepit quod negligentia intercedente largiri præsumpsit, restitutoque in capsa quod abstulerat, abire permissus est.

B. PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTO BARTHOLOMAEO APOSTOLO.

24. August. LAETAMVR, & glotiamur in Domino, dilecti[illegible] de sancto vestræ dilectionis affectu, quia quātò vb[illegible] diuini verbi poculū bibitis, tantò feruentiùs in idipsum desiderij faucibus æstuatis. Nec immeritò. Nam it[illegible] omnis Apostolici culminis beatitudo coniuncta, & tot gratiarum compage, vt glutino, probatur vnita, vt cum
Sanctorum Apostolorū festa colenda. vnius eorum festiuitas colitur, protinùs omnium Apostolorum nō diuersa sublimitas interioribus obtutibus
Apoc. 21. ingeratur. Vna scilicet inter eos excellentia iudiciariæ potestatis, eadē dignitas ordinis, nec diuersa in [illegible]ando, siue soluēdo virtutis habetur authoritas. Hę sunt enim illæ pretiosę margaritæ, quas in Apocalypsi B. Iohannes se cōspexisse pron[illegible]ar, ex quibus etiā cælestis Hierusalem portas perhibet esse cōstructas. Singulæ, inqu[illegible] portæ erāt ex singulis margaritis. Ipsi nimirū portæ, ipsi sunt nihilominùs margaritæ, quia dum signis, atq; prodigijs quosdā diuini splēdoris radios mittunt, ad [illegible] nę Hierusalē gloriā conuersis ad fidem Gentibus aditū pandunt. Et quicunq; salua-
Exod. 28. tur, per hos quasì portas ad vitā viator ingreditur. Quorū mysticā tenuére figurā &
Sensus mystici in scriptura quærendus. lapides illi, qui, Deo iubente Moysi, rationali summi Sacerdotis legūtur impre[illegible] quod quidē rationale Sacerdos ferebat in pectore, cùm ingrederetur sancta sanctorū. Præceptū est ergò, vt in eo ponerētur duodecim lapides, terni per quatuor [illegible]gulos, inclusi auro, qa nimirū sancti Apostoli per quadrifidū orbē, de Trinitate [illegible] Deus est, prędicârūt catholicę fidei veritatē. Qui etiā lapides auro referūtur i[illegible]

q[illegible]

ga & beati Apostoli in sapiētiæ cęlestis arcano perseuerāt inuiolabiliter cōfirmati.

Legitimum ergò est, vt Sacerdos, cùm ingreditur sanctuarium, duodecim preciosos lapides in rationali pectoris deferat, quatenùs quisquis sacris altaribus appropinquat, Apostolicæ sibimet rectitudinis exempla proponat, vt quorum ministerio fungitur, eorum vitam, in quantum præualet, imitetur, & quorum gerit officium, in eos sanctæ æmulationis studio mentis defigat obtutum. Et quid mirum, si nos imbecilles, & paruuli, beatorum Apostolorum, qui sanctæ Ecclesiæ bases sunt & columnæ, iubeamur imitari normam, sanctamq; tenere doctrinam, cùm & ipsi Apostoli priorum suorum, antiquorum scilicet patrum, sint authoritate firmati? Vndè & in constructione tabernaculi, vt columnæ argenteæ interiùs starent, paxilli ærei figi per circuitum exteriùs iussi sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interiùs, paxilli verò ærei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, vt tabernaculum fixum maneret, quia videlicet vt sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent, vtque totum tabernaculum, id est sancta Ecclesia, in fidei integritate consisteret, tanquàm paxilli ærei in circuitu patres testamenti veteris ac Prophetæ exteriùs fixi sunt, qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate constringerent; atque hoc habitaculum Dei fidei stabilitate ligarent. Extrà verò paxilli sunt, quia ante tempus huius sanctę Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant, qui in ipsa sunt, quia dum cælestia mysteria ventura prædicant, hæc postquàm ostensa sunt, credibilia omnia fecerunt. Vt ergò intùs columnę immobiles stent, foris paxilli funes cōtinent, quia vt sancti Apostoli perfectæ incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc, priusquàm fieret, & videre, & prædicare potuerunt. Vndè rectè quoquè ipse primus Apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur dicens: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis intendentes, quasi lucernæ in caliginoso loco. In quibus verbis indicat (quanuis ad alta surrexerit) ex culmine, vbi religata persistat in fide. Quæ tamen lucerna prophetici sermonis iam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Vndè etiam per Psalmistam de eisdem dictis Prophetarum dicitur: Tenebrosa aqua in nubibus aëris: quia videlicet occulta est sapientia in Prophetis.

[margin: S. Apostoli Ecclesiæ bases & columnæ. Exod 38. Prophetæ paxilli ærei in circuitu tabernaculi id est ecclesiæ. Petrus primus Apostolorum prædicatur. 2. Pet. 1. Psal. 17.]

Nec immeritò columnæ argenteæ, paxilli verò ærei facti sunt, quia quod clarè iam Apostoli prædicāt, hoc Prophetæ sub intellectu mystico obscurè locuti sunt. Rectè verò per æris metallum signati sunt, qui clari in suis prædicationibus non fuerunt. Sancti verò Apostoli, quia de Redemptoris nostri mysterio lucem prædicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quia argentum sonat, & lucet, æs verò sonat, & non lucet, quia prædicatores noui testamenti apertè locuti sunt, quæ etiam monstrare potuerunt: prædicatores verò testamenti veteris, quia per allegoriarum vmbras de cælesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt: quanquàm æs & sanctis aliquandò congruere reperiatur Apostolis, de quibus sub Aser specie per Moysen in Deuteronomio dicitur: Ferrum & æs calceamentum eius. Calceamentum quippè in scriptura sacra munimentum prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Calceati pedes in prædicatione Euāgelij pacis. Quia ergò per ferrum virtus, per æs autem perseuerantia longanimitatis exprimitur, ferrum & æs, Apostolorum dicitur esse calceamentum, necnō & sanctorum quorum libet prædicatorum. Per ferrum scilicet aduersantia mala patienter tolerant, per æs verò bona proposita longanimiter seruant. De quibus Apostolis, siue apostolicis viris, prædicatoribus scilicet sanctis, ad eundem Aser, cùm præmisisset: Ascensor cæli auxiliator tuus: illicò subdidit: Magnificentia eius discurrunt nubes. Quis enim est ascensor cæli, nisi Saluator noster, qui postquàm mortis imperium moriens perdidit, cælum Angelis comitantibus, & discipulis suspicientibus, penetrauit? Huius magnificentia nubes discurrunt, quia eius authoritate Doctores sancti per mundū salutiferæ prædicationis imbrē pluunt. De qbus & Propheta: Qui sunt, inquit, isti, qui vt nubes volāt?

[margin: Deut. 33. Ephes. 6. S. Apostoli ferro, æri, & nubibus cōparantur. Esa. 60.]

Istæ nubes resoluuntur in aquam, cùm terram cordis nostri doctrinæ suæ fluentis inebriant, vt eam ad proferenda pij operis germina fertilem reddant. Vndè & Bartholomæus (quod vtiquè Syrum nomen est, non Hebræum) interpretatur Filius suspendentis aquas, filius vtiquè Dei, qui prædicatorum suorum mentes ad

[margin: Nomē Bartholomæi quid significet.]

cælestia contemplanda suspendit, vt quantò liberiùs se ad intelligendum Creatorem suum pennis virtutum librant, tanto feraciùs & vberiùs imbrem cælestis eloquij nostris cordibus infundere valeant: vtque ex illo fonte suspensi bibant, quod in nos postmodùm propinando transfundant. Vndè benè Moyses mysticè de san-
Deut.11. cta dicit Ecclesia: Non est terra, ad quam ingredimini possidendam, similis terræ Aegypti, de qua existis, vbi iacto semine, in hortorum morem aquæ deducuntur irriguæ, sed de cælo pluuias expectans, quam Deus suus inuisit omni tempore. Secularis enim prudentia, quasi coluber per humum serpit, & huc illucque lubrica varietate declinat, diuina verò sapientia de cælestibus intonat. Hortus etiam hic sinistram habet significationem. Nam carnalis scientiæ videtur designare lasciui-
3.Reg.21. am. Sicut & illic, vbi Achab petijt vineam Naboth. Da mihi, inquit, vineam tuam, vt faciam mihi hortum olerum. Ille quippè in hortū conatur vineam vertere, qui rigorem virtutis iucunda carnalis illecebræ vult amœnitate mutare. Et Psalmista
Psal.36. superbos oleribus comparat, dicens: Tanquàm fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum citò cadent.

Sensus scripturæ à patribus haurendus est. Terra itaque repromissionis, hoc est sancta Ecclesia, de cælo pluuias præstolatur, quia sapientiæ cælestis imbre perfunditur, & nubes eius, scilicet Doctores, de cælesti vno fonte inuisibiliter hauriũt, quod in nos postmodùm suauiter eructando transfundunt. Vndè Propheta: Memoriā, inquit, abundantiæ suauitatis tuę eru-
Psal.144. ctabunt, & iustitia tua exultabunt. An non ad illũ fontem Paulus, magna scilicet
1.Cor.12. nubes, redijt, cùm supra tertium cælum raptus, verba, quæ loqui non licebat, audi-
Act.10. uit? An non ad eundem fontem reuersus est Petrus, cùm in ecstasim subuoratur, & non modò diuersa animantium genera, sed & serpentia mactare, & manducare iubetur? Nam hæc quidem nubes non erat tunc aqua sapientiæ pleniter grauida, quia communis omnium gentium vocationis erat ignara. Sed accessit ad fontem, & hausit limpidissimam atque perspicuam de salute gentium puritatem. Nunquid & beatus iste Bartholomæus de plenitudine fontis huius haustum cælestis gratiæ non percepit, quandò super eum cum coapostolis suis omni-
Act.2. Spiritus sanctus aqua viua dicitur. bus venit Spiritus sanctus in ignitarum diuersitate linguarum? Sed qui ignem audis, aquam forsitan non intelligis. Audi quomodò Dominus eundem Spiritum sanctum, qui in igne super Apostolos venit, aquam vocauit. Si quis, inquit, sitit,
Iohan 7. veniat ad me, & bibat. Moxque subiungit: Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem (ait Euangelista) dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. De quibus credentibus per Prophe-
Psal.35. tam dicitur: Inebriabuntur ab vbertate domûs tuæ, & torrente voluptatis tuę potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. Philosophi dicunt, spatium aëreæ cr[illegible]tudinis non plusquàm decem stadijs à terra distendi, quæ nobis aliquandò [illegible]s splendorem subtrahit, & pluuias fundit. Istæ verò, de quibus nunc loquimur, nubes cælorum cella transcendunt, & lumen veri Solis non auferunt, sed ostend[illegible].
Eccles.1. De quibus etiam sub fluuiorum nomine per Salomonem dicitur: Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, vndè exeunt, flumina reuertuntur, vt iterùm fluant.

Inter quos vtiquè fluuios beatus Bartholomæus insignis est, atque conspicuus, qui quodam præsagio futurorum, huius mystici vocabuli titulo cernitur insignitus. Nam cùm dicitur Filius suspendētis aquas, dicitur proculdubiò filius Dei non quidem naturalis generationis origine, sed propēsioris gratiæ dignitate. Erat enim verè Dei templum, cælestis gratiæ sanctuarium, arca fœderis, tabernaculum testi-
Exod 25. monij. Nam sicut arca illa legalis ex imputribilibus lignis sethim mystica fuerat arte composita, auro quoquè purissimo resplendebat, intùs & extrinsecus inaurata: ità vir iste mirabilis, qui spem suam in æternitate posuerat, & exteriùs radiabat imitandæ vitæ splendore, & intrinsecùs prælucebat diuinæ sapientiæ claritate. In illa quoquè arca erat vrna aurea, in qua manna seruabatur, tabulæ nihilominus te-
Egregia sacræ scripturæ expositio. stamenti, & virga Aaron, quæ fronduerat. Quid est autē vrna aurea, nisi caro Christi munda, syncera, atque ab omni reatús contagione purissima? Quæ recondi[illegible]m habet manna, Angelicū videlicet panem, hoc est diuinitatis æternæ dulcedinem. Duæ verò lapideæ tabulæ inuiolabilem vtriusque testamenti significant f[illegible]rem. Quid autem Aaron virga, nisi summi veriqúe Pontificis nostri salutare [illegible]lum, & viuificæ Crucis exprimit sacramentum? Quæ etiam in eo, quòd germi[illegible]

p[illegible]

perhibetur, præfigurauit beatam Crucem immortalis memoriæ viriditate vernantem.

Hæc sunt sacramenta vniuersalis Ecclesiæ, hæc etiam salutaris instructio cuiuscunque fidelis animæ Christianæ. Quod enim arca per adumbratam prætendebat imaginem, hoc nũc Ecclesia, vel quæque mens iusti per efficacissimam & apertam possidet veritatem. Hæc beati Apostoli mysticæ refectionis alimenta portabant, hæc tanquàm panem paruulis exponendo frangebant. Nam postquàm Euangelicus ille sermo prorupit, quoniam aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas, prophetica querela cessauit, qua dicitur: Paruuli petiêrunt panem, & non erat qui frangeret eis. Hic est panis ille quotidianus, fratres mei, quem nos Veritas docuit inhianter expetere: hoc cælestis sapientiæ pabulum, quod debemus iugiter esurire. Thren.4.

Audiamus itaque per os Salomonis sapientiam nos ad mensam spiritualis alimoniæ claris vocibus inuitantem. Sapientia, inquit, immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam: misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis: Si quis est paruulus, veniat ad me: venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Christus enim, qui sapientia Patris est, victimas immolauit, cùm ad nostræ imitationis exemplum beatos Martyres occidi permisit. Miscuit vinum, quia propinauit credentibus Spiritum sanctum. Proposuit mensam, quia cælestem parauit hominibus gloriam. Misit ancillas suas, id est sanctos Verbi ministros, qui se infirmos & fragiles asseuerant. Quid ergò iam restat, nisi vt, relicta fame seculi, properemus ad mensam Dei? Sed ad hanc ingrediendi aditũ reperire non possumus, nisi per sanctos Apostolos, quibus claues commissæ sunt Regni cælorum. Vndè scriptum est: Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarũ clamitat, in foribus portarum. Ipsi quippè sunt caput turbarum, foresque portarum, quia ipsi sunt populorum principes, ac supernæ Hierusalem, sublimioris excellentiæ priuilegium, ianitores. Ipsi sunt regales illæ sedes, de quibus in libro Sapientiæ dicitur: Dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotẽs Sermo tuus, Domine, de cælo à regalibus sedibus venit. In aduentu quippè Domini medium silentium omnia continebant, quia iam & Prophetæ cessauerant, & nondùm Apostoli ad prædicandam nouæ fidei gratiam veniebant. In quodam planè mundus meditullio consistebat, dum nec Prophetarum oracula superessent, & Apostolica nondùm prædicatio coruscaret. Quid autem hîc nox intelligitur nisi diabolus, qui author est tenebrarum? qui nimirùm quodammodò tunc ambulat, cùm non facilè valet implere quod optat: tunc verò currit, cùm malitiæ suæ vota absque vllo contradictionis obstaculo perficit, & non iam viæ marginem, sed medium iter tenet, dum nihil sibi videt occurrere, quod sui cursus impetum valeat retardare. Cùm igitur sub tam noxio mũdus silentio conticesceret, & hæc ad perdendos homines occasio diabolum prouocaret, ille nõ modò medium iter habebat, sed currebat, quia quicquid nequitiæ suæ mente conceperat, efficaciter adimplebat. Nam & cuncta iam Romanum occupabat imperium, & necesse erat eos, qui legem Dei catenùs saltem vtcunquè tenuerant, iam subesse legibus paganorum. Sub hoc igitur pereuntis mundi silentio, Sermo Domini à regalibus sedibus venit, quia de pectoribus Apostolicis, quæ Regis æterni veraciter sedes sunt, verbũ Euangelicæ prædicationis erupit. Ipsi quippè regales sunt sedes quas Deus inhabitat: ipsi Reges & patres Ecclesiæ, sicut dicitur: Omnis gloria eius filiæ Regum abintùs. Isti sanè Reges armati gladio spiritûs, quod est verbum Dei, debellârunt principem mundi. De quo nimirùm Apostolorum gladio legitur: Durus debellator in mediam exterminij terram prosiliuit, gladius acutus in simulatum imperium tuum portans, & stans repleuit omnia morte, & vsque ad cælum attingebat, stans in terra. Prouer.9. Prouer.1. SS Apostoli principes populorum & ianitores cæli dicuntur. Sap.18. Idem regales sedes Regis æterni, & patres Ecclesiæ. Psal.44. Ephes.6. Sap.18.

Istorum itaq; Regum, dilectissimi, subdamur imperijs: eorum magisterijs instrui, eorum patrocinijs elaboremus absolui: quatenùs absoluti per concessam beatis Apostolis authoritatem, ad ipsum Apostolicæ dignitatis introducamur authorem Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

CERTAMEN S. EVSEBII ET SOCIORVM EIVS MARTYRVM, EX SPECVLO HISTORIALI S. VINcentij lib. 11. cap. 119. cui correſpondent Martyrologia.

Auguſti 25.

TEMPORIBVS Commodi ſæuiente perſecutione in Chriſtianos, adueniente natali die ipſius, decretum ab eo exijt, vt omnis plebs Romanæ vrbis in vnum adueniret, & in laudem Herculis ac Iouis pompatica voce acclamaret. Ventum eſt, & circunſtat Regem penè vniuerſus orbis. Ipſe autē deformiter indutus, regiam cum mitra aſſcendit ſedem, ac priùs thurificauit auream Iouis ſtatuam. Tantæ enim ſuperbiæ erat tantæque iactantiæ, vt indueret ſe pelle leonis, deſignare in veſtimento volens, quòd ſicut leo beſtiarum, ſic & ipſe eſſet Rex & magiſter populorum. Cui omnis populus acclamauit, dicēs: Protector eſt Herculeus reipublicæ & defenſor libertatis Romanæ [illegible]. Eodem tempore morabantur in vico, qui appellabatur Carnarius, Chriſtiani nominis cultores, inter quos erant viri religioſi Euſebius, Vincentius, Peregrinus atque Potentianus, ſerui Dei orationibus inſtantes, moti pro Chriſto deſiderantes. Hi ad imitationem Apoſtolorum ſua omnia vendiderunt & pauperibus erogauerunt, quatenùs nudi ab hoc ſeculo liberiùs ſoli ſeruirent Deo. Qui [illegible] audi[illegible] huiuſcemodi rem à Commodo geſtam, ridiculo ac ſuperſtitioni hoc deputantes, vicos & vrbes perluſtrant, trinum & vnum Deum prædicant, dicentes: Recedite chariſſimi à cultura dæmoniorum. Date honorem Deo trino & vni, patri & filio & ſpiritui ſancto omnipotenti, & agite pœnitētiam & baptizemini, nè ſimul cum Commodo pereatis.

Antonini Commodi Imperatoris ſuperbia quanta.

S. Euſebius cum ſocijs Chriſtum prædicat.

Itaque quidam ſenator Iulius audiens monita huiuſmodi ſalutaria, introduxit eos in domum ſuam, & audiens ſolicitè prædicationem, credidit: & facultates ſuas varias, per manus eorum diſtribuit. Accerſito igitur quodam preſbytero [illegible]no, baptiſmum cum omni domo ſua ſuſcepit. Cœpitq; ipſe publicè profiteri Chriſtum, & pro eo mortem concupiſcenti animo deſiderāte. Quod cùm audiſſet Cæſar, amaritudinis felle exagitatus, iuſſit eum ad ſe induci, & ſic eum cœpit aff[illegible] Iuli, qualiter amens effectus es, vt deſerēs Iouem & Herculem, ſequaris ne[illegible] amentiam vanam? Cui viriliter reſpondit Iulius, dicens: Tu ſimul p[illegible] tuis, quos vano errore deos eſſe, temerario ore mentiris. Confuſus itaque [illegible] his & alijs verbis, accerſiuit quendam virum nomine Vitellium magi[illegible] tum, animo fero, opere crudelem, omnibusque vitijs obſeſſum, & præcepit [illegible] cens: Exquire diligenter facultates huius ſacrilegi, & compelle eum ad ſacri[illegible]dum inuictiſſimo Herculi. Qui niſi acquieuerit, nō protrahas eum di[illegible]ùs [illegible]. Suſcipiens Vitellius Vicarius, fecit eum coarctari in cuſtodiā. Poſt triduum [illegible] iuſſit ſibi tribunal præparari in tellude, & ſanctum Iulium catenis adſtrictum [illegible] ſe exhiberi. Erat autem corpore nudus, ſed ex integro fide munitus. Qu[illegible] loquitur, dicens: Audiſti quid iuſſit princeps? Depone iam pertinaciam, & a[illegible] deos, per quos vniuerſus ſubſiſtit orbis Romanus. Nam ſi non feceris, d[illegible]ctus pœnis punieris. Cui ſanctus cōſtanter reſpondit: O miſer & miſerand[illegible] cum tuo principe perfido peribis. Ad hæc Vitellius dixit: O Iuli, in quo [illegible] cùm iam damnatus ſis? Iulius reſpōdit: Fiducia mea vita æterna eſt, [illegible] ſtus eſt, qui te cum tuo principe damnabit in æternum interitum. Hæc audie[illegible] Vitellius, iracundiæ ſtimulis inſtigatus, iuſſit eum fuſtibus cædi. Qui dum [illegible] emittens ſpiritum, cæleſtia petijt. Cuius corpus præcepit Vitellius an[illegible] atrum iactari. Quod audientes Euſebius, Vincentius, Peregrinus, atque Po[illegible]nus, collegerunt corpus ſanctiſſimi Chriſti martyris, & ſepeliērun[illegible] in c[illegible] Calepodij xiiij. Calen. Septembris.

Iulius Senator cum omni domo ſua credit.

Siſtitur Iudici Vitellio S. Iulius ſenator.

Dum cæditur fuſtibus obdormit in Domino.

Hæc audiens Vitellius, perquiri eos fecit, ſibique præſentatis di[illegible] M[illegible] ſerti eſt, diripuiſſe vos facultates Iulij, cùm corpus i[illegible] col[illegible]egiſtis, [illegible] pulturæ tradidiſtis. Tunc glorioſus vir Euſebius locutus eſt. Quod n[illegible] procul dubiò fecimus, quodque meruimus præſule Chriſto executi [illegible] nequiſſimus dixit: Quia meruiſtis theſauros diripere, difficultas no[illegible] vo[illegible]

dere, nè pereatis, ſicut & ille perijt. Reſpondit Euſebius: Hoc omnibus votis appetimus, hoc communi animo concupiſcimus. Cumque conſtanter perſiſterent, confuſus Vitellius, eadem hora iuſſit vt in eculeo facie ad faciem ſuſpenderentur, obtunderentur neruis, & fuſtigarentur. Quibus ſuſpenſis, præco etiam clamabat: Deos & principes nolire blaſphemare. Diutiùs autem eis tortis, iuſſit ceſſare paululùm à tormentis. Quibus dixit: Parcite vobis,& ſacrificate dijs. Euſebius ad hæc: Miſer, inquit, quod incepiſti perficere, noli deſiſtere. Antè enim tibi deficiet tempus ad torquendum nos, quàm noſter deficiat in Chriſto perſiſtens animus. Nè ergò putes nos terreri, nec ſeparari nos à faternitate domini noſtri Iulij. Vitellius circunſtantibus air: Iſti ſecuri de arte magica, in tormentis gaudent. Reſpondit Vincentius: Nos gaudemus & exultamus in Domino noſtro Ieſu Chriſto. Tyrannus verò iuſſit extemplò flammas applicari eorum lateribus. Illi alacres effecti, dicebant: Gloria tibi Domine, qui nos tua viſitatione circundas. Igitur vnus carnificum Antoninus, intentis oculis eminùs vidit cum ſongia iuuenem ſtârem, fulgore nimio coruſcantem, & eorum latera extergentem. Tunc emiſſa voce, cum ingenti gaudio cœpit clamare: Vnus verus Deus eſt Chriſtianorum, quem hi euidentiſſima ratione prædicanr. Video enim Angelum Domini circunſtantem eos, & à preſſura flammarum protegentem. Tunc velut leo frendens Iudex, cum clamore ait: O magica ars, ô ſeductores, qui alienauerunt mente ſua hominem clariſſimum ac probatiſſimum in republica. Antoninus autem pœnitentia ductus, deuouit ſe crediturum Chriſto Domino. Statim verò Antoninus Rufinum presbyterum adijt, & vt ab eo baptizaretur, humiliter imperrauit. Itaque Vitellius ſanctos martyres de eculeo deponi iuſſit. Quibus depoſitis ait: Vt quid tam crudeles eſtis vobiſipſis? Cur non deponitis inſaniam vanam, adorantes deos & glorificantes, quos iuſſerunt principes, vt nobiſcum frui mereamini vita æterna? Beatus Vincentius ait: O omnium infeliciſſime & crudeliſſime, qui tibijpſi non parcis. Nos in gloria iam conſtituti ſumus, tu verò cum principe tuo in gehenna periturus es. Tunc Vitellius iuſſit linguam præcidi ſancti Euſebij, æſtimans illi deeſſe linguæ officium, in cuius ore ſemper Chriſtus reſonabat. Antoninus autem accurrens clamabat: O Vitelli miſerrime, quid tibi & iuſtis his? vt quid eos crucias? Tunc Vitellius per os ſanguinem vomere cœpit, recto ſcilicet iudicio Dei, vt qui exarſit ad puniendum os iuſti, acri dolore torqueretur in ſuo. Athleta verò Domini Euſebius ſine lingua laudes in excelſum Chriſto dabat. Huic igitur lamenrabili ſpectaculo quidam vir intererat Chriſtianus clariſſimus, nomine Fauſtus. Qui colligens linguam martyris Chriſti Euſebij, repoſuit eam ſub tunica ſua in ſinu ſuo, & fugiendo latuit. Dehinc iuſſu Vitellij Antoninus ductus eſt à carnificibus via Aurelia iuxta formam Traianam, & capite plexus XI. Calend. Septembris.

Euſebius cũ ſocijs in eculeo ſuſpẽditur & grauiter fuſtigatur.

Vrũtur eorum latera.

Antoninus carnifex credit & baptizatur.

S. Euſebius præciſa lingua loquitur & Deũ laudat.

Plectitur capite S. Antoninus.

Porrò Euſebium ac ſocios eius diutiùs maceratos ſupplicijs, in ima carceris iuſſit retrudi. Ibi non diebus neque noctibus ab oratione ceſſabant. Percurrebat autem eorum opinio circunquaquè. Ad quos veniens non minima multitudo Chriſtianorum, & audiens ab eis æternæ vitæ monita, non mediocriter proficiebat. Poſt triduum apparuit eis beatus Iulius, cunctiſque audienribus, ventura prophetando hæc intulit: Saluate cuſtodem carceris. Hæc dicens, ab oculis eorum euanuit, menteſq; eorum ſua gratiſſima viſitatione lætificauit. Tantam verò contulerat Dominus vim virtutis ſuæ ſuis fidelibus, vt vndiquè illuc populorũ confluentibus turbis, varijs detentis languoribus nulla difficultas eſſet in cõferenda ſoſpitate eorum orationibus. Veniens itaque ſacerdos Capitolij, nomine Lupulus, qui ritu paganiſmi fungebatur officio illo ſacerdotali vaniſſimo, rogauit vt inſtrueretur à ſanctis martyribus, & baptizaretur. Erat enim cæcus. Cui dixerunt: Si credideris ex toto corde, illuminaberis, & vita æterna nobiſcum frueris. Reſpondit Lupulus: Ego abſque vlla ambiguitate credo in quem vos creditis, nec vllatenùs cupio ſeparari à vobis. Ideò enim ad vos confugi, deſiderans vobiſcum in his vinculis pro amore Chriſti mancipari. His auditis, confeſtìm miſerunt, & rogauerunt ad ſe venerabilem Rufinum presbyterum venire. Qui veniens ad carcerem, catechizauit & baptizauit eum. Tunc ſubitò ab oculis eius caligo diſceſſit, & lumen Chriſti in eis emicuit. Tunc accurrens cuſtos carceris, & videns illuſtratum ſuperno lumine, qui annis quatuor cæcus fuerat, miſit ſe ad pedes ſanctorum, & vt

Apparet SS. martyribus S. Iulius, eos ſua viſitatione lætificans.

Multi ægri curãtur eorum orationibus.

Lupul' idolorũ ſacerdos per fidẽ & baptiſmũ a duplici cœcitate curatur.

& vt baptizaretur rogauit. Quem ilicò beatus Rufinus facro baptifmate purificauit, eumque armis fidei muniuit. Abiens Vitellius, intimauit Regi omnia, quæ à fanctis gefta erant, qualiter fuperâffent omnia tormentorum genera, & quomodò contempfiffent dijs libare facrificia, qualiterque loqueretur Eufebius fine lingua. Cui ità Rex ait: Extingue eos. Qui iubens tribunal præparari fibi, & illos introduci ait: Affertetripodam, vt facrificent hi. At illi expuentes cōtempferunt eum. Cuius etiam cor impœnitens admirans, beatus Eufebius ait: O mifer, cuius cor eft

SS. Martyres plūbatis occiduntur.

fedes Sathanæ. Tunc Vitellius fecit eos ante amphitheatrum tandiù plumbatis acriter cædi, donèc fpiritū exhalarent. Quorum corpora beatus Rufinus collegit, & non longè ab vrbe Roma fepeliuit, viij. Calend. Septembris.

MARTYRIVM S. VICTORIS, AVTHORE LVCIO MARINEO SICVLO, REGIO HISTORIOgrapho, *de rebus Hifpaniæ libro quinto.*

26 Augufti. S. Victoris patria. Vitam agit afperrimam

DIVI Victoris martyrio mirum in modum gaudet Hifpania. Hic enim in Cerefano natus oppido, adolefcentiam literis & factis diuinisque rebus impēdit. In antro primò vitam egit afperrimam, quod ipfe fuis manibus effodit. Deindè verò Mauros patriam fuam oppugnare Angelo nunciante, & Chriftianos amouere & abducere ab Chrifti cultu: protinùs occurrit, & Chriftianos omnes catholica retinuit in fide, & in hoftes vehementer hortatus eft. Quod cùm Mauri animaduertiffent, eum pœnis acerbiffimis fuftulerunt. Itaque martyrij corona donatus, à Chrifto in cæleftium numero aggregatus, fempiterno gaudio perfruitur.

Martyrio coronatur.

DE SANCTO BIBIANO VRBIS SANTONICÆ EPISCOPO, EX D. GREGORII TVRONENSIS *De gloria Confefforum cap. 58.*

28. Augufti.

IN fuburbano quoquè vrbis huius Santonicæ Bibianus Antiftes quiefcit, cuius virtutum præftantiam liber, qui iam de eius vita fcriptus tenetur, enarrat. Nunc autem exoratus crebrò languentibus tribuit fofpitatem. Vndè videtur vt de tantis miraculis vnum fari præfumam. Mulier quædam, cuius manus arue[illegible] guibusque iam fauciatæ, contractis neruis, opus operandi perdiderant, ad beati fepulcrum deuota profternitur, factaq; oratione, manus reintegratas, laxatis digitorum filis, ad agendas Domino gratias mer[illegible] eleuare.

Miracula ad S. Bibiani fepulcrum.

VITA SANCTI MEDERICI ABBATIS, EX SPECVLI VINCENTII LIB. XXV. CAP. XCII.

Augufti 29. S. Mederici patria & genus.

ANNO Domini nongentifimo octogefimoquarto q[illegible] fuit primus annus Ottonis tertij fecundùm chron[illegible] leuatum eft Parifius corpus S. Mederici Abbatis, ipfo die depofitionis eius, fcilicet quarto Calendas Septembris. Hic Eduæ ciuitatis pago ortus, nobilis genere, cùm tredecim annos implêffet, inuitis parentibus ad monafterium eiufdem ciuitatis abijt: & ingreffus, tan[illegible] nentiæ fuit, vt in hebdomada non nisì bis edul[illegible] quam caperet, quod non nisì pane hordeaco, vel [illegible] vilius reperire poterat, & aquæ modico fiebat. Cor[illegible] cilicio afperrimo occultè tegebat, & defupèr [illegible] bus alijs fratribus fimilis erat. Tādèm mortuo Abbati fucceffit, vbi non hon[illegible] fed onus fe accepiffe confiderans, omnibus fibi commiffis verus pater appar[illegible]

Abftinentia eius.

Creatur Abbas.

duit. Ipso tempore, quidam monachus eiusdem loci, cùm libidinis æstu grauiter vreretur, & hoc patri pio indicasset: ille tunicam, qua induebatur, ei ad induendũ direxit. Qua indutus, ilicò dæmon incentor ipsius mali, fugiendo delituit, magnis vocibus proclamans: Sancte Mederice, cur incendis me precibus tuis? Vasculum quod diù possideram abstulisti, & me inextinguibili incendio mancipâsti. Tunc sanctus diuina voce eum increpauit, & ille abcessit. Monachus verò ille postmodùm in tanta sanctitate permansit, vt plurimæ per eum virtutes efficerẽtur. Alius quoquè prædicti patris discipulus, ità erat diabolica illusione subactus, vt quandocunquè operi diuino insistere deberet, statìm vt synaxeos oratio cõlueta finienda erat, ab ecclesia exiret. Qua de causa frequenter admonitus, non tamen est emendatus. Tunc sanctus Abbas panem accepit, & benedicens, eulogias fratri tribuit, & ab eo mox inimicum exclusit. Cùm de diuersis regionibus, audita eius fama, ad eum multi properarent, desertum locum expetijt, & sub statu diù desiderato sese conclusit: ità vt quicquid ciborum sumendum esset, proprijs manibus elaboraret. Fratres verò de abscessũ eius tristes effecti, per vastam eremum longè lateque eum perquiriunt, & tandem inuentum, cùm reducere non possent, Episcopum adeunt. Qui cum eis pergens, sanctum in eremo reperit: & excommunicationis vinculo eum alligans, ad monasteriũ perduxit, vbi multa pòst sanctitate floruit, & multas infirmitates curauit. Tandem orationis causa, Parisius proficisci voluit: in quo etiam itinere, multa per eum Dominus miracula fecit. Deniquè Parisius veniens, in cellula quę sub nomine S. Petri Apostoli fuerat consecrata, duobus annis & nouem mensibus Deo militauit, ac demùm vocatis discipulis suis, obitùs sui diem indicauit, in quo expletis omnibus, valedicens eis, inter verba orationis ad Deum migrauit quarto Calendas Septembris.

Tunica sua monachum liberat a libidinis æstu.

Alium monachum ab infestatione diaboli panе benedicto eripit.

Vult latere mundũ, sed non potest.

Felicissimus obitus eius.

VITA SANCTI FIACRII CONFESSORIS ET EREMITAE, VT HABETVR IN EGREGIO MS. CO-

dice Ecclesiæ Traiectensis. nomen Authoris deerat, quod dolendum in eiusmodi libris rarò extare.

BEATVS Fiacrius ex Hybernia nobilibus ortus parentibus, solitariam vitam appetens, Meldis ad sanctum Faronem Episcopum cum quibusdam socijs suis aduenit. Cuius desiderium cùm põtifex cognouisset, & ei locum in nemore, ad se ex proprio patrimonio pertinentem, nomine Brodolium assignâsset, eum ibidèm perduxit. Beatus autem Fiacrius, eo illo nemore, monasterium in honore beatæ Mariæ Virginis construxit, & exiguam domum seorsùm ædificauit, in qua manens, hospites suscipiebat: & de die in diem virtuti studens, in Deo proficiebat, corpori proprio hostis nimis austerus, & quod sibi subtrahebat, peregrinis & pauperibus erogabat. Fama igitur eius sanctitatis longè lateque comperta, omnes robore priuati, elingues siue contracti, aut obsessi, aut alia incommoditate detenti, qui ad eum veniebant, vel deferebantur, sola manùs impositione sanitati pristinæ reddebantur. Cuius beata opinio vbiquè discurrens, sanctum Gillenum, qui ex Romanæ peregrinationis itinere applicuerat, adduxit ad videndũ eum. Quem sanctus Fiacrius sibi sanguine cõiunctum cognoscens, spirituali cognatione & gaudio suscepit: atque diuino alloquio cum eo vacans, aliquandiù apud se detinuit in Domino.

Augusti 30.

S. Fiacrij patria & parẽtes.

Monasteriũ construit & hospitale.

Claret miraculis.

In vita Faronis 28. Octobris Chillenus vocatur.

Posthæc Fiacrius non habens vndè inopiam aduenientium releuaret, accessit ad Episcopum, petens vt liceret ei tãtum nemoris euellere, vt ibidèm posset hortum facere ad nutrienda olera pro pauperibus peregrinis. Cui pontifex tantum rogati nemoris, quantum in gyro circa domum suam propria manu fodiendo, in vna die fossato posset circundare: & quicquid intra fossatum concluderet, liberum absque cauillatione, quasi hereditarium possideret. Quo audito ad solitudinem reuersus, facta oratione, baculũ quem manu tenebat, per terram trahebat, & quod est dictu mirabile, ad nutum viri Dei, tractu baculi, terra dehiscens patebat: & nemus hinc & indè funditùs corruebat.

Cum summo omniũ stupore, baculo in terrã aperit, ad modũ fossæ.

Mulier accusat cũ maleficij apud S. Faronem Episcopum.

Intereà mulier quædam aduenit, quæ viso terræ dehiscẽtis miraculo, stupefacta ad Episcopum celeriter festinauit: Eremitam magnificum, esse magum, maleficum, & incantatorem asserens, & non Dei cultorem. Deindè cum celeritate ad eremum reuersa, sancto viro conuicia, contumeliasque & blasphemias irrogauit, & eum authoritate Episcopi ab incepto opere cessare præcepit: ipsum etiam Episcopum aduenire nunciauit. Hac de causa ab incepto opere cessans, sanctus contristatus, super petram resedit. Mirabilibus mirabiliora succedunt: Petra nanque

Miraculum ingens.

durissima, nutu Dei, vt sessioni sancti esset habilior, sub ipso concauum eidem præstitit locum. Quæ petra in hodiernum diem, eodem in monasterio seruatur, & locus sessionis eius demonstratur, cuius tactu debiles sæpiùs restituuntur sanitati. Prouocatus igitur pontifex verbis mulieris, aduenit: & videns vtraque miracula,

Teneré eum diligit Episcopus.

intellexit Eremitam magni esse meriti apud Deum, & deinceps eum feruentius dilexit, & quandiù vixit, ei familiariùs adhæsit. Fossata verò tactu baculi viri Dei facta vsque in hodiernum diem ab incolis demonstrantur. Ab illo tempore quo mulier sanctum virum Dei accusauit apud Episcopum vsque in præsens mulieres

Precibus ingressum monasterij mulieribus occludit.

in eius monasterium non intrauerunt. Ad iram siquidem prouocatus à muliere, orauit quòd omnis mulier quæ eius monasterium ingrederetur, sui corporis infirmitatem incurreret.

Postmodùm igitur, quædam mulier diues & nobilis volens experiri quid accideret mulieri monasterium prædictum intranti, ad illud ancillam suam manibus

Castigatur diuinitùs mulier temeraria.

proprijs impulit. Quo facto, videntibus omnibus qui aderant, ipsa vnum oculum amisit: ancilla verò illæsa permansit. Sed & moderno tempore mulier de Latiniaco in monasterio vnum pedem posuit, qui statìm intumuit, tumorque ascendendo,

Itém alia.

tibiam, genu & crus occupauit. Sunt & alia multa, quæ mulieres ab ingressu

Obdormit in Domino S. Fiacrius.

monasterij prædicti compescunt. Beatus itaque Fiacrius in eodem loco, signis & virtutibus coruscans, cursum vitæ feliciter consummauit. Ad cuius tumulũ quasi continuè gloriosa fiunt miracula.

Inter quæ accidit quòd quidam vir de Montiaco, qui duos habebat paruulos, diutissimè infirmatos, & tandèm vt ad beatum Fiacrium duceret, iumento imposuit,

Pater cum duob⁹ filijs à submersione eripitur.

vnum antè, alium retrò, medius verò ipse resedit. Et cùm iter aggressus peruenisset ad pontem, qui dicitur Pons rapidus, iumentum suum pedem offendit & in fluuium corruit, cum patre & filijs proclamantibus, Sancte Fiacri succurre nobis. Et cùm rei exitus à circunstãtibus præstolaretur: subitò pater emersit & filij. Aqua insupèr duorum hominum longitudine profunda, se calcabilem patri præbuit, qui filios dextera læuaque arripiens, sine difficultate ad terram reduxit, sanctum

Filij ab infirmitate curantur.

asserens sibi affuisse Fiacrium. Quod vt manifestiùs pateret, sicut de periculo, ità de morbo, quo, vt dictum est, diù priùs laborauerant, in ipso articulo liberati sunt.

Quatuor pueri submersi reuiuiscunt.

Quatuor pueri balneantes se, apud Nouiomum in flumen Isara nomine, fortuitò submersi, & à piscatoribus à sexta hora vsq; ad solis occasum quæsiti nec inuenti: tandèm à matre duorum illorum, quos sanctus Fiacrius à submersione & morbo pridem liberauerat, inuocatus est, & ab ea adiuratus, vt simili facto ostenderet quantùm posset apud Deum. Post ipsius mulieris orationem, statìm pueri emerserunt viuentes: dicentes se à quatuor dæmonibus fuisse ligatos, sed per sanctum Fiacrium nunc solutos.

Quidã curatur à nasũ polypo.

Quidam de territorio Ambianensi, polypum quasi ouum super nasum habens, vt auser sibilans, omnibusque monstrum apparens, ad Sancti Dei monasterium confiuens, ibique orans, obdormiuit: ac statim surgens sanatum se inuenit.

Septem peregrini de S. Dionysio venientes, cùm non longè essent à monasterio S. Fiacrij, dixerunt quatuor ex illis: Eamus ad sanctum Fiacrium. Reliqui verò tres dixerunt: Nos viscosi non sumus, non habemus necesse ire ad eum, ipse non habet peregrinos nisi viscosos. Quatuor tamen ad Sanctum incedentibus, tres præ-

Castigãtur diuinitùs sancti viri irrisores.

dicti eos irridentes sæpiùs clamabant: Ite viscosi ad medicum viscosorum. Nec mora: cæci facti sunt, & apertis oculis nihil videbant. Pœnitentes igitur clamabant post quatuor socios, qui ad Sanctum Dei properabant. At illi putantes eos vt priùs irridere, ipsis non intenderunt. Tandèm visitato sancto Fiacrio reuersi,

Rursùs consequuntur misericordiã & à cæ-

prædictos ex socios suos inuenerunt cæcos, errare per agros. Cognoscentes verò culpam, eos ad sanctum Fiacrium duxerunt, & cum ipsis Sancti misericordiam implorantes, obtinuerunt eis visum restitui. Tanta autem quotidiè, meritis beati con-

confessoris perpetrantur in diuersis partibus miracula, quod de singulis non est nostræ possibilitatis scribere.

citate liberantur.

MARTYRIVM SANCTORVM. FELICIS ET ADAVCTI, VT HABETVR IN MS. CODIcibus, *quibus suffragantur omnia Martyrologia & Ado.*

Augusti 30.

CVM feruor Diocletiani & Maximiani sanctos Dei diuersis pœnis interficeret: duos fratres Felices nomine & opere, presbyteros sanctæ Ecclesiæ catholicæ, impietati suæ oblatos, ad Dracum vrbis præfectum dirigi iusserunt, dicentes: Si sacrificare contemnerent, punirentur. Intereà vnus ex ipsis Felix, qui erat senior frater, cùm ex iussione præfecti ductus fuisset ad templum Serapis iuxta secretarium vbi erat præfectus: dum cogeretur ad sacrificium, exufflauit in faciem statuæ æreæ, & statim cecidit. Item ductus est in aliam ædiculam vbi Mercurij statua erat constituta, vt ibi thura incenderet: similique modo exufflauit in illam, & corruit. Item in tertiam quoquè ædiculam ductus est ad simulacrum Dianę, & exufflans in eam, statim corruit. Tunc reductus est ad præfectum, imponitur eculeo, & inquiritur quibus maleficijs hoc fecisset. Qui respondens ait: Ego hoc non maleficijs diaboli, sed beneficijs Dei mei omnipotentis egi. Tunc furore repletus præfectus, iussit eum duci iuxta murum vrbis via Ostiensi ad locum qui secundo miliario ab vrbe erat. Et quia in eodem loco arbor excelsa stabat, ibi sacrificare eum compelli fecit. Quod si minimè adimpleret, Draco præfecto renunciaretur. At vbi S. Felix adductus est in memoratum locum, vt nefandissimis sacrificijs inquinaretur, insufflauit in arborem, & ait: Præcipio tibi in nomine Domini mei Iesu Christi, vt à radicibus tuis corruas, & templū cum ara & simulacro eius ità cōminuas, vt ampliùs per te animæ nullatenùs decipiantur. Et statim ad verbum serui Dei à radicibus euersa est, & templū atque aram cum simulacro eius ità comminuit, vt nihil ex ipsis penitùs appareret. Quod cùm nunciatum fuisset ab officio, Draco vrbis præfecto, iussit eum eadem via duci, & in eodem loco decollari, corpusque eius inhumatum lupis & canibus derelinqui. Qui cùm duceretur, obuium habuit quendam virum Christianum, hominibus quidem abscōditum, Deo verò manifestum. Hic cùm didicisset quòd beatus Felix presbyter pro Christi nomine iussus esset capitalem subire sententiam, cœpit clamare & dicere voce magna: Et ego ex eadem lege sum, & ipsum quem hic sanctus prædicat presbyter, confiteor Dominum Iesum Christum, & pari sententiæ subiacebo. Elegi enim eum eo potiùs ad tempus mori, & in æternum triumphare cum Domino Iesu Christo, quàm cum nefandissimis principibus vestris ad tempus viuere, & in æternum cum ipsis, pœnis perpetuis cruciari. Intereà ducti ad locum in quo prædicta arbor steterat, cùm eis spatium orandi datum fuisset, exurgentes ab oratione, osculati sunt se inuicèm, & pariter capitalem subiêrunt sententiam. Corpora autem eorum inhumata relicta sunt, sed Christiani noctù venientes, ibidèm vbi arbor steterat, quia nimiam terræ altitudinem aperuerat euersio eius, sepeliêrunt eos. Altera verò die volentes pagani ex nimia rabie corpora eorum effodere, quicunque tentauerunt manus admouere, à diabolo arrepti sunt. Vbi posteà pacis tempore, basilica fabricata est: in qua beneficia diuina exuberant vsque in hodiernum diem. Passi sunt sancti martyres Felix presbyter & Adauctus, 3. Calend. Septemb. regnante Domino nostro Iesu Christo sine fine, Amen.

S. Felix efflatu tres comminuit deorum statuas.

Similiter & arborem radicitùs deijcit, & templū subuertit.

Iubetur cū quodam socio capitalē subire sententiam.

Arripiuntur à diabolo, volētes sanctorum prophanare reliquias.

VITA S. BONONII ABBATIS MONASTERII LOCEDENSIS, QVOD EST IN AGRO VERCELLENSI,

quam ex duobus codicibus, quorum alter apud Canonicos Cathedralis Ecclesiæ, alter apud Monachos S. Stephani Bononiæ asseruatur, Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis & Episcopus Bononiensis Gabriel Palæotus ad nos exscriptam misit, vndè eam, de sententia nihil, at stylum aliquantum immutantes, excerpsimus.

30 Augusti. Cap. 1.

BEATVS Bononius Bononia oriundus, cùm vitam sapientis hominis mortis esse meditationem legendo didicisset, seriò hoc & sæpè apud animum voluens, à primis statim annis mundi huius delicijs repudiatis in S. Stephani monasterium, quod est Bononiæ, se abdidit, vt seculo excluso & mũdo mortuus Christo totus viueret: nihil intereà pensi habens, quæ homines vel loquerẽtur, vel sentirent. quippè qui legerat, primam monachi virtutem esse, hominum iudicia cõtemnere, & illud Apostoli semper memoria repetere: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. In illo autem S. Stephani monasterio cùm in sanctarum virtutum diuinæque contemplationis pijssimis exercitijs multùm per aliquot annos profecisset, ad perfectiora charismata contendens, patria, amicis, domo, vrbisque frequẽtia desertis, Babylonis Aegypti solitudinem adijt, vt asperioris ac durioris vitæ freno corpus perfectè edomaret, ac spiritui obsequens planè redderet. Euenit autem famę & virtutũ eius fragrantia ad Aegypti incolas persuadẽte, vt ea capti ac deliniti Aegyptij proceres, ac potior pars populi ad eum amore ac singulari beneuolentia complectendum, vehementer incitarentur: ità quidem, vt potestatem facerent ea istis in locis instituendi, quæ ad religionis restaurationem barbarica feritate conculcatam pertinere censuisset. Quod cùm frequenter vrgerent, gauisus pius pater, & Deo, qui feroces barbarorum mentes mitigâsset, gratiam referens, occasionẽ tantam minimè sibi negligendam ratus, operi sedulò institit, primùm dirutạ multis in locis templa restaurans, & post iactum hoc virtutum suarum quasi spiritale fundamentũ monasteria deindè plurima reparans, per quæ cœtus monachorum distribuit, Abbates constituit, eosque secundùm à D. Benedicto præscriptam regulam vitam religiosè traducere iussit.

[Margin: monasteriũ à primis statim annis ingreditur. — Gal. 1. — Secedit in Aegypti solitudinem. — Templa per Aegyptũ & monasteria restaurat.]

Cap. 2.

Ipse autem non in vno loco consistens Aegyptum peragrabat, verbi Dei semina vbiquè spargens, ex quibus magnus credẽtium numerus succreuit, ac tanquàm ager quiuis fertilis messem copiosam fructumque & centesimum, & sexagesimum, & tricesimum produxit: cùm signis etiam atque miraculis editis, eorum animos ad assensum adhibẽdum frequenter permoueret. Sic cùm fortè in naui Aegyptijs mercatoribus, quibus cum Alexandriam vnà nauigabat, Christum annunciaret, & subita tempestas exorta in certum omnes vitæ discrimen conijceret, illique attoniti, & omnia alia spe destituti, Deum quem ipsis annunciabat se credere professi, ad eius opem confugerent, obtestantes, vt pro salute omnium Deum suum deprecaretur, nuncupato insuper voto Christiana sacra se suscepturos si præsens eius numen experti, salui euaderent, postquàm ad precum præsidium sanctus se conuertit Bononius, tempestas repentè discussa, & serenitas reddita est, & Alexandriam incolumes ad portum omnes applicuerunt. nec mora, quos ad ipsius preces ex mortis quasi faucibus Deus eripuerat, in eis per baptismi gratiam ipse nouam vitam restaurat.

[Margin: Aegyptijs Christum annunciat. — Precibus ad Deum fusis tempestatẽ sedat.]

Cap. 3.

Hæc aliáve eiusdem generis admiranda opera celebrem eum per Alexandriam effecère. quorum, ciuium nè fauor eum nimiùm extolleret ac transuersum ageret, clàm indè egressus Babylonis ad amicam solitudinem iterùm secessit, vbi vigilijs, ieiunijs, orationibus, pijsque alijs bonorum operum exercitijs, cùm ipse sedulò operam daret, tum alijs vitæ viam præibat, præmonstrabatque: neque potentibus blãditus, & eorum per turpem adulationem amicitiam ac fauorem nimis abiectè appe-

[Margin: Redit ad solitudinem.]

appetens,neque tamen eos quanuis superbos & insolentes per nimiam austeritatem negligendos,aspernandos ac fastidiendos sibi ducens: hoc quidem, vt omnibus omnia factus omnes lucrifaceret:illud autē,diuinæ illius non immemor comminationis, Væ vobis qui consuitis puluillos & ceruicalia sub omni cubitu ad decipiendas animas. Eccè ego disrumpam eos,vt non vltrà capiatis animas volantes. Ezech.13.
Non ille prosperis nimiùm efferebatur,aduersa eum deijcere non poterant. Pauperum indigentiam non tantùm ipse subleuabat, sed ad opem illis ferēdam etiam diuites sedulò exhortabatur,ac incitabat. Et tam quidem erga alios solicitam curam gerebat: ipse autem in suscepta semèl vitæ austeritate perseuerans, pro molli lecto dutam humum,pro delicatis linteaminibus asperum cilicium,pro ceruicali commodo lapidem, cui caput inclinaret,commutabat,ac sic quiescere consueuerat,si quies dicenda est,quæ iugibus per dies & noctes orationibus fatigabatur, itâ quidem,vt Dauidis illud sibi vsurpare potuerit, Lauabo per singulas noctes lectum meum,lachrymis meis stratum meum rigabo. Pauperum curā gerit. Eius vitæ austeritas. Psal 6.

Graues per illa tempora procellæ Aegyptum vniuersam concussēre,Romanis Aegyptios bello persequentibus,commissoque prælio cùm vtrinquè magna strages fieret,neque triumphus Christianis satis fœliciter succederet,eorum etiam plurimi captiui ducti sunt, & inter eos etiam diuinæ memoriæ venerandus Vercellensis ecclesiæ antistes Petrus. Qui in tantam pertractus miseriam, inquirebat diligenter,si quis per eam regionem Christianus esset,cuius consilio atque ope liberari posset. Indesinenter autem suspiranti neque vllum precandi finem facienti, adfuit qui in se sperantes nunquàm deserit Deus,& S.Bononium in illis regionibus vitam agere admonuit. Qui accersitus nihil prætermisit, quæ ad eum cæterosque qui carceribus conclusi tenebantur consolandos ac liberandos excogitare posset. Itaque & carceris custodes,vt ad eos sibi liber aditus pateret,muneribus sibi deuinxit: & regiam familiam ipsamque regis coniugem in suas partes pertraxit, vt pro captiuis suis fratribus intercedere vellent. Regem ergò,cùm per hortos odoratissimis balsamis consitos animi causa certo quodā tempore obambularet, vnanimes vnóve ore diuino planè instinctu, aggressi quod supplices rogabant, vt captiuos Christianos Bononio condonaret,facilè impetrarunt. Naui ergò impositos postquàm mare transissent Hierosolymam primùm, indè in montem Sinai perduxit, quem ipse sibi habitationem iam tum animo designabat, vt in eo sicut Moyses olim Dei legem,sic ipse spiritûs sancti gratiam adipisceretur. Post quæ loca perlustrata Constantinopolim contendit, vbi cùm ad littus appulissent, tanquàm à quibus metuendæ insidiæ essent ad Imperatorem delati,eius iussu custodiæ mancipati sunt, antequàm qui essent, & quid venissent edoceri se esset passus. quorum cùm deindè innocentiam referentibus in ea vrbe Dei cultoribus didicisset, non solùm liberos,sed muneribus ex fisco insupèr vestibusque donatos, eorum sortem miseratus dimisit. Conscensa igitur rursùs naui, cùm læti in suā quique patriam reuersi essent,etiā Petrus Episcopus suæ sedi est restitutus,cui multo pòst tempore præfuit. Cap 4. Petrus Vercellēsis Episcopus captiuus ab Aegypti js. Liberandis captiuis operam diligentem nauat. Petrus Vercellēsis Episcopus ad sedē suam redit.

Cæterùm Bononius Dei seruus ad montem Sinai regressus cùm totum illic diuinę se legi mancipâsset, magnarum virtutum signis itâ inclaruit, vt gratissimo sanctissimæ suæ opinionis odore Hierosolymam & vicina Hierosolymis loca repleret. Cùm non multò pòst autem Locedensis monasterij, quod est in diœcesi Vercellensi, Abbas obijsset, qui suprà nobis memoratus est Vercellensium Pontifex Petrus eū accersendum duxit, vt defuncto Abbati sufficeret. quod quāuis à se onus reijcere seriò conaretur, tamen cùm is nullum solicitandi & rogandi finem faceret, nè diuinæ vocationi resistere velle videretur, cessit tandèm, & humeros ei submisit, paterque monachorum quanuis inuitus factus est. Eccè autem antiquus humani generis hostis, virtutum eius, quibus hîc quoque coruscare incipiebat, vt est bonis operibus infestus, splendorem non ferens, aduersùs sanctum pastorem consurgit, & monasterio procellæ quodam turbine commoto, eum oppugnare aggreditur, vt lætam bonorum fructuum segetem, quam hunc cultorem producturum conijciebat, remoraretur. Ille verò memor huius ad suos discipulos Christi consilij, Si vos persecuti in vna ciuitate fuerint, fugite in aliam, per summam humilitatem scandalum declinans in Hetruriam interim secessit. vbi reparato ad plenum, & secundùm legem Dei & sancti Benedicti regulam instituto monasterio, miraculis patratis celebris etiam redditur. Cap 5. Locedensis Abbas fit inuitus. Matth.10. In Hetruria monasteriū restaurat.

Cap 6.

Conquieuerunt intereà excitati motus, quibus Loedense monasterium concutiebatur, & ipse Domino reuocāte ad illud reuersus, plantas quas diuina adiutus gratia conseuerat, piç conuersationis quasi fomentis, vt coalescerent, lateque ramos diffunderent, irrigare satagebat. Quo magis autem etiam hîc in monasterio per multa annorū curricula, quibus hoc rexit, omnibus conspicua eminerent fulgerentque virtutum eius insignia, eo de se submissiùs sentiebat, & latere studebat magis, illud secum reputans, quod Saluator inculcat: Cùm feceritis quæ præcipio vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Inter cętera quę prçclarè in vita gessit, magnis impensis, cura atque labore templo extruendo incubuit, quo consummato opere, cùm se per omnem vitam irrepræhensibilem exhibuisset, tempusq; adesset, quo eius labores Deus remuneratus æternæ ei gloriæ brauium donaret, spiritū creatori reddidit 3. Calend. Septembris anno Dominicæ incarnationis 1026. Actum quidem, qualis quātusque in vita fuisset, clarè omnibus patuit, per ea quæ ad eius sepulcrū edebātur miracula. Nam ad illud plurimas ęgritudines curatas nouimus, & de die in diem ipsius meritis fidem credentium informari gaudemus, sicut olim prædicationis suæ verbis, ità nunc miraculorum signis. His verò permotus venerabilis Vercellensis Ecclesiæ Episcopus Ardericus, non multis post eius ex hac vita transitum diebus, diuino planè instinctu atque consilio, Christi Confessori debitam deuotionem impensurus, altare supra sacratissimum eius corpus erigendum & dedicandum piè censuit: quod suum consilium eùm ad Clerum & suæ fidei commissam plebem retulisset, cum plausu exceptum sic est, vt vnanimes decernerent Apostolica authoritate, consensu, & approbatione roborari ac confirmari oportere, vt quandò hoc ille ratum haberet, & religio, & beatissimi Bononij commemoratio maiori pietate celebrarentur. Romam ergò ad Iohannem Pontificem pius hic pontifex profectus, postquàm commemoratis quæ ad eius sepulcrum edebātur miraculis de eius sanctitate fidem satis fecisset, assensum statim & approbationem impetrauit, ac tum domum reuersus altare cum magna vniuersæ plebis lætitia erexit ac consecrauit, adiuuante Domino nostro Iesu Christo.

Luc. 17.

Miraculis post mortē claret.

Verba hæc scriptoris arguunt ęqualem illorum temporum fuisse. quod in præfatione ad miracula & in ipsis miraculis clarius cernere licet.

Sigonius Iohannem XX. circa hæc tempora habet.

AD MIRACVLA AB EO EDITA PRAEFATIO,

incerti quidem authoris, sed quæ æqualem illorum temporum fuisse arguit.

GRatiā nostri Redemptoris, qui fideles suos mundo mortuos secum viuentes & in cælestibus conregnantes multorum signis miraculorum ostensis perspicuè demonstrat, apparet viros esse quorum studio ac labore veteris & noui Testamenti sanctorum patrum opera atque virtutum per eos cælitùs facta signa, quibus ad diuinum amorem excitarentur, posteris scripto relinquerentur. Quisq; autem illorum, sancto Spiritu vbi vult spirante, & non omnes suas gratias vni, sed per partes cunctis tribuente, pro virium seu ingenij capacitate vel pauca vel plura studuit prout potuit exarare. Ergò fratribus miræ deuotionis, vt miracula per sanctum Bononium, siue dum viueret, siue post eius obitum facta schedulis traderem obnixè rogantibus, atque præfatorum scriptorum mihi renuenti exempla obijcientibus, quorum ego minimo nullo modo me audeo comparare, sciens me modicę scientiæ, sed in Domino spei maximæ, qui linguas infantium facit disertas, tandem diutina eorum deprecatione deuictus, atque in ipsorum obsecrationibus, tantique Confessoris supplicationibus pro me ad Dominum confisus, pauca de multis vltra meas vires negotium præsumendo, non patiēs cuncta esse incognita, conor memoriæ tradere. Quorum si nulla fieret descriptio, nè meriti commissum talentū abscondentis in terra particeps essem timeo. cùm testante scriptura bonū sit secretum regis celare, & honorificum opera Domini laudare & magnificare. Vndè obnixè oro lectores, vt non sint huius operis detractores, nec verborum rusticitatem attendant, sed quę hîc habentur vera esse credant. Quia eorum quæ refero plura ego ipse vidi, non visa autem à me à veridicis & fidelibus viris audiui, multorum testimonijs confirmata.

Visa à se & à fide dignis audita narrat author.

Beato

Beato igitur Bononio ſolennis hic mos erat, vt nocturnis hymnis laudibusque I. peractis, in oratorio perſiſteret, & fuſis vbertim lachrymis Deum pro felice Eccleſiæ ſtatu, pro fidelium omnium, & viuorum & defunctorum ſalute, abſtractus à cæteris & humanæ laudis plauſum declinans, ſedulò deprecaretur. Accidit autem vt frater quidam, cui nomen Liuitefredus, vir magnæ reuerentiæ & prouectæ ætatis, elegantem candelam cupiditate victus ſubreptam in ſinu ſuo reconderet: neque id impunè. Dei enim iuſto & occulto iudicio, quamuis hoc ille tum nondū ſentiret neque animaduerteret, ab Angelo percuſſus eſt. Vtrunque hoc B. Bononium, cuius perpurus mentis intuitus cęleſtia in ecſtaſi penetrabat, minimè latuit. Itaque prima diei hora manè in fratrum collatione, cùm, quæ ibi dicenda eſſent, abſoluiſſet, & quæ corrigenda, iuſtè miſericorditerque correxiſſet, etiam hunc fratrem clementer de candelæ ſurreptione increpatum, vt eam cuſtodi redderet, admonuit. Et diſſoluto conuentu, quibuſdam ad ſe accerſitis, mœſtus de morbo, quem is frater non ſinè vitæ periculo eſſet incurſurus, commonefecit, vtque lectum præpararent, & diligentem eius curam gererent, eſt adhortatus. Parent illi, & fratri obuiàm facto exponunt, quæ ex Patris mandato curâſſent. Quod ille contemnere tanquàm ſomnium viſus eſt. neque enim morbo ſe admodùm grauari tum ſentiebat. At ſenſìm ingruente & inualeſcenre inualetudine, ità ſunt vires eius ea ipſa die labefactatæ, vt de eius vita deſperaretur: quo in ſtatu permultos deindè dies permanſit, neque, vt ipſe poſteà ſolitus erat referre, & ſicut credi planè licet, morbi vim ſuperaturus fuiſſet, niſì B. Bononius meritis & orationibus ſuis ſubueniſſet.

Solennis S. Boonij cō ſuetudo.

Morbum fratris prædicit.

Vt corpus ſuum cum vitijs & concupiſcentijs crucifigeret, ab ipſa adoleſcentia II. B. Bononius à carne, adipe, ouis atque caſeo, ſed & à vini vſu abſtinebat, niſì quòd valdè modico vteretur propter ſtomachi euerſionem, quibus diebus Euchariſtiam accipiebat. In quo more cùm etiam in ſolenni Paſchæ feſto perſeuerare vellet, miraculo non eſt à ſuperna clementia hoc facere permiſſus. Quippè celebratis ritè diuini officij myſterijs, cùm miniſter pro more ad menſam duo illi pocula attuliſſet, quorum alterum vinum, alterum aquam contineret, & illud, in quo aqua erat, poſt impreſſum Crucis ſignum ori admoniſſet, eam vinum factam reperit. Et miniſter guſtare iuſſus ſic reuerà eſſe cognouit, ac admiratus eſt, cùm aquam ſe fudiſſe certus eſſet. Sed iuſſus effuſo priùs vino aqua iterùm repleuit. Quæ itidèm poſtquàm eam ori admouiſſet, poſt imploratū Dei nomen & Crucis ſignum impreſſum optimi vini ſaporem retulit. Obiurgare ergò miniſtrum, qui ſibi illudere cogitaret: ille verò Deum teſtem vocare, ſuis manibus aquam hauſtam eſſe. Cùm verò tertiò etiam hoc ſic eueniſſet, diuinam virtutem atque operationem agnoſcens, eiusque erga ſe miſeratione hoc ità fieri colligens, eius numen celebrauit & gratias retulit. Sed fauorem popularem modeſtè declinans, miniſtro, qui ſolus erat conſcius, efferre hoc & palàm facere vetuit.

Abſtinētia eius.

Solenni Paſchæ feſto abſtinentiæ eius rigorē Deus temperat, aqua tertiò in vinum cōuerſa.

Mulier quædam multis annis infœcunda, cùm magna cupiditate prolis ſuſcipiendæ teneretur, medicinis adhibitis, liberos quidem, ſed minùs vitales tamen, iuſto III. Dei iudicio pariebat. Quæ in peccata cauſam reijciēs, & pœnitentia ſibi ea eſſe diluenda rata, fama ſanctitatis B. Bononij excita, ad eius ſe pedes ſupplex abiecit, cauſamque aduentus ſui expoſuit. Quam conſolatus benignè B. Bononius ſanctis ſuis monitis inſtruxit, pœnitentiam indixit, ſuisque orationibus commendatam ſe habiturum pollicitus, domum redire iuſſit. Quæ poſteà, quoàd vixit, ſancti confeſſoris precibus atque meritis adiuta voti cōpos hæredibus maſculis & fœmellis nunquàm caruit.

Partus vitales precibus ſuis mulieri à Deo obtinet.

Id quod nunc referam matri meæ per eius interceſſionem collatum à Deo beneficium eſt. IIII. Nam febri acriter correpta ipſum cōueniens, orationibus ſe eius cupidè commendare ſtudebat. Quam benignè gratanterque ſuſcipiens, & Deum pro eius ſalute ſe oraturum promittens, in hanc vocem erupit: Vade, & noli ampliùs febricitare. Quid fit? cōtinuò meliuſculè habet, & domum reuerſa tota conualuit.

Hoc miraculum circa ea tempora vixiſſe ſcriptorem hūc ſatis arguit.

Cùm aliquandò iter faceret, in diuerſorio, ad quod diuerterat, in ipſis noctis te- V. nebris, tanta eum lucis claritas circunfulſit, vt incendio conflagrare domum, qui in vicinia commorabantur, crederent. Ad quod reſtinguendum cùm feſtinarent, ſplendore illo lucis ſenſìm euaneſcente, inuſtam domum & intactam ab igne repererunt. Sic eum, qui opera tenebrarum omni conatu à puero perfectè abiecerat,

Lucis eum claritas circunfulget.

rat, armaq; lucis & fidei clariratem assumpserat, splendore illustrari dignum fuit. Post eius verò ex hac vita transitum, etiam cellam eius lumine eodem pacto c[illegible] cunfundi à multis frequenter visum & obseruatum est, manifesto indicio, [illegible] sanctis studijs & Deo placitis operibus eum instanter vacâsse.

C[illegible] la[illegible] post eius obitum l[illegible] miue circumfusa.

VI. Inuitatus etiam à quadam matrefamiliâs, eius precibus cessit, vt apud eam pranderet: consumptis autem, quæ illic erant, edulijs, ficus postulauit. Cui p[illegible] qui ad eas colligendas antè missus fuerat, negauit maturas se vllas reperi[illegible]e. Iussus tamen à viro Dei redire & colligere, paruit, & ad easdem ficus, quas priùs lustrauerat, redijt, &, vt eodem referente cognoui, tot in eis maturas inuenit, vt viro Dei, & qui vnà in mensa erant omnibus, sufficerent. Vndè credentium fides informari [illegible]mul debet atque augmentari. Nam vnicus summi patris omnium Dominus seruo suo præstitit, quod ipse quærens fructum in ficulnea sibimet non exhibu[illegible]t. neq[illegible] hoc mirum. spopondit enim in se credentibus: Opera, quæ ego facio, facieti[illegible], & maiora etiam. Sed quoniam nonnulla, quæ viuus peregit, prout quiuimus summatìm scribendo perstrinximus, ad recolendum ea, quę post transitum e[illegible], Domino adiuuante stylum vertamus.

Cognouit hoc miraculũ tempore, ab eo qui p[illegible]sens adfuit cum hoc pa[illegible]tr[illegible]et. Christus maiora per seruos suos miracula exhiber, quam viuus exhibuerat.

VII. Anno igitur Dominicæ incarnationis 1026. dormitionis suæ tempore ingruente, B. Bononius Angelis gaudentibus, at mœstitiam lachrymis testificante popu[illegible] ad omnium bonorum remunetatorem feliciter perrexit, brauiumq[illegible]e s[illegible] ag[illegible] optimus athleta ab eo est consecutus. Fama autem sanctitaris eius confestim [illegible]e per omnem prouinciam circunquaquè diffusa est, àc si per emissos pra[illegible]nes & obijsse illum, & ad eius sepulcrum signa edi denunciatum esser. Ergo qu[illegible] m[illegible]a custodia & compedibus vinctus, ad quē ea quoquè fama perlata erat, Dñ[illegible] o[illegible]n[illegible]e rogare cœpit, vt si quæ de viro Dei nunciarentur vera essent, eius meritis atque [illegible]n tercessione ex illis, quibus constrictus tenebatur compedibus, expe[illegible]ri poss[illegible] E[illegible] quidem voti compos factus, nihil moratus eadem vincula ad sacri corpo[illegible]tu[illegible]u lum perferens, illuc memoriæ causa suspendit: gratijsque Deo ac sancto Bononi[illegible] actis, nobis, quomodò per eius intercessionem liberari meruerit, expos[illegible] Quæ quidem compedes diù pòst suspensæ eodem in loco permanserunt.

Vincula captiui eius meritis & intercessione dissoluũtur.

VIII. Eodem, quo S. Bononius obijt, anno, frater quidam, quem ipse religioso habitu induerat, adeò acri denrium dolore torquebatur, vt neque noctû, neque [illegible]û quiescere posset, vndè tanquàm amens & mente captus per monasterij septa v[illegible]batur. Fit autem, vt post longam fatigationem in ministri infirmorum grem[illegible] caput inclinaret, & modicum somni caperet. Quo in somno sanctus i[illegible] B[illegible]us apparere visus est, & ips[illegible]ad sacra eius vestigia osculanda proruere, sa[illegible] Bononius mento eius amanter appræhenso ipsum erigere. Ad cuius tactum [illegible] omnem à se dolorem amoueri sensit, & expergefactus ministrum con[illegible]e[illegible]lam, inquit, S. Bononij apparitione & consolatione omni dentium dolore ca[illegible] neque ex dentibus, quoàd vixit, vnquàm posteà frater ille laborauit.

Dētium dolorem, quo quidam frater acriter torquebatur, mitigat ac sanat.

IX. Septennali pœnitentia quidam ob fratricidium damnatus, qui ex eo, quo [illegible]rrem peremerar, mucrone circulum brachio dextro circundederar, cùm i[illegible]ptimo pœnitentiæ anno versaretur, non cessabat diuorum multorum me[illegible]o & Sanctorum limina inuisere: & quidem natali S. Bononij die, ad eius etiam [illegible]crum supplex venit, Deumque flens atque eiulans, altaque ex intimo cordis [illegible]ria trahens, precabatur, vt tanti sui famuli intercessione sibi propitius e[illegible]d g[illegible]tur. Dum orationi autem feruenter insistit, & S. Bononium inter[illegible]ntor[illegible] suffragatorem solicitat, ecce in magna virorum atque mulierum circunstan[illegible]ba, circulus, cui cutis atque caro superexcreuerat, per Christi clementiam d[illegible] Qui apud Sancti altare ad eius rei memoriam longo pòst tempore pepe[illegible] F[illegible] autem hoc indicium eodem momento ab animæ etiam reatu liberatum.

Memorias, & limina Sanctorum pœnitens frequentat, eorumque pro se preces ambit. Circul⁹ ferreus ad patrati miracul memoriam ad altare Sancti suspensus.

X. Eodem etiam die quidam ab ipsa infantia mutus sermonis est vsum co[illegible]secu[illegible]dum ex ore eius copiosus sanguis efflueret, quod fracti linguæ vincu[illegible] indic[illegible] Quib[illegible]is conspectis signis, ad maiorē spem & fidem in Deum, atque veneratio[illegible] erga sanctum Dei Confessorem qui conuenerant, excitati, magno cum gaud[illegible] mum quique suam reuersi sunt. Tua sunt, Domine Iesu Christe, hæc ope[illegible]a. cui tu semper viuere fuisti, nunc mortuum magnificas, à quo, dum viueret, f[illegible] magnificabaris. Qui lucerna lucens non sub modio latuit, sed super candelab[illegible] positus, omnibus in domo tua conspicuè splenduit.

Muto loquendi facultas donatur. Miracula quæ Sancti faciũt, Dei sunt opera.

Alio verò anno ipsius natali die cùm ex multis orbis partibus ad eius sacri corporis tumulum plurimi Dominū adoraturi,& ipsius suffragia postulaturi confluerent,certa spe & fiducia, posse se eius interuentu ab instantibus futurisque malis liberari: mulier etiam quædam adfuit,quæ à dæmone vexata, ad aliorū Sanctorum memorias liberationē frustrà experierat. neq; enim illis dæmonis expulsio à Deo concessa fuit,sed S.Bononio reseruata. in cuius ecclesiam introducta, eius se orationibus grauiter torqueri dæmon clamare ac vociferari non desinebat. Triduum autem in templo morata,multis coram adstantibus sanguinem vomuit,per quem vomitum diuina pietas ab ea dæmonium, quod Dei plasma diù pòssederat, per S. Bononij intercessionem eiecit,magno strepitu templum complens,& coronam argenteā altari imminentem ictibus quales audiri atque cerni poterāt,cùm ipsum tamen dæmonium non videretur,concutiens. XI. Dæmoniaca ad Sancti huius ecclesiā perducta liberatur.

Alia quoquè fœmina,cùm ex partûs laboribus sitiens aquam postulâsset, eamque signum sanctę Crucis facere oblita bibisset,spiritu maligno Fumareth,quo nomine ipse interrogatus se vocari perhibuit,correpta est. Qui eam tamen, cùm post partûs purificationem ad quādam in eius honore dedicatam ecclesiā perducta esset,& presbyteri & cæteri fideles preces pro ea funderent, sanctosque piè inuocarent,per Domini nostri Iesu Christi virtutem coniuratus, coactus & confusus sancti Confessoris interuentu deseruit,& vt fumus,à quo videtur vocabulum sumpsisse,euanuit,nunquàm eam posteà molestare ausus. XII. Alia item dæmoniaca curata.

Adolescens quidam,cui Adamo nomen,ab ipsis cunabulis contractos pedes & ad nares adductos ità habebat,vt ijs nequaquàm insistere, neque ambulare posset, reptando autem progredi cogeretur. Is sanctissimi Confessoris meritis confisus, spe recuperandæ illic sanitatis ad eius sepulcrum aduectus est, vbi cùm continuis tribus diebus se ad altaris crepidinem abiecisset,ipsiusque suffragia postulare non destitisset,quam à Deo optauerat,sanitatem eius famuli intercessione est consecutus. In cuius curatione hoc admirandum fuit, quòd redeunte sospitatis vigore, tanto calore,quanuis hyems esset,æstuaret,vt interulam,quam erat indutus,abijceret,& nudus quasi permaneret. Qui tantus calor post recuperatam sanitatem se etiam remisit. Sed ipse etiam,vt & Deo & sanitatis largitori iugiter gratias referret,eius se ecclesiæ mancipauit,& seruitium ei exhibens vsque in hodiernum diem apud nos degit. XIII. Adolescens pedibus captus, ad eius alta pedū vsum recepit. Author, Locedensis monachus.

Eodem etiam tempore, eandem eius opem,sed grandæuus vir, cuius nomen fleti,vtriusque etiam pedis officio destitutus,vt genibus manibusque se sustentare cogeretur,expertus est. Atque is etiam eius patrocinio ad sacri corporis sepulcrum ad pristinam celeritatem reuocatus, in eadem adhuc ecclesia degens, Domino Deo & S.Bononio non cessat gratias referre,& quicquid seruitij potest,in ipsius ecclesia Deo seruientibus fratribus deuotè exhibete. XIIII. Alter itèm debilis pedibusque captus ad eius sepulcrum curatur.

Sed Comitissa etiam VVaria Comitis VVillelmi vxor, ad ecclesiā, in qua sancti viri corpus humatum erat,oratum veniens magno comitatu stipata,ad eius altare Missas celebrari curauit: Interuenit autem mendicus quidam, filium in scapulis gestans,cuius pes & manus sinistri lateris paralysi aruerant, sibi atq; filio stipem rogans. Quem illa cùm clausis pietatis visceribus repelleret, etiā acerbè & duris verbis aggressa est,non sibi tātas copias esse,quæ omnibus,qui à se quicquam rogarent, sufficerent: iret potiùs & sancto Confessori Bononio filiū sisteret, & pro eius incolumitate Dominū deprecaretur. Scilicet Psalmographus hoc appositè expressit: Tibi,inquiens,Domine derelictus est pauper,orphano tu eris adiutor. Sed ille tamē,quod fuit monitus,exequi non distulit. Filium siquidē in genua prouolutus post fusas ad Deum preces ex scapulis,quibus gestabatur,sumptum prope sacri corporis tumulum prostrauit,ac tum ad petendas eleemosynas ecclesiam peragrauit. Adest e vestigiò,opitulantibus almi Confessoris meritis, puero diuina bonitas, & cui eleemosyna fuerat negata,vt olim claudo ad portam templi sedenti aurū & argentum,ità auro carior membrorum sanitas donatur. Quo viso miraculo,plausus atque exultatio ad laudem & gloriam omnipotentis Dei eiusque Confessoris subsecuta,ad quam præter cæteros accurrit etiā pater. Quid ergò & quomodò actum sit exquiritur: neq; Comitissam hoc, quemadmodùm gestum esset, referre piguit. Sic omnipotens Dominus,qui omnia admirabili dispensatione gubernat, palàm hoc miraculum mundo voluit inclarescere,cùm ad serui sui venerationem atque ecle- XV. Psal. 9. Act. 3.

celebritatem amplificandam, tum quia, testante scriptura, signa infidelibus dantur, vt ab infidelitate declinantes discant sperantes in Domino, non deficere omni bono: cui per omne æuum laus est atque gloria sempiterna.

VITA SANCTI AIDANI EPISCOPI LINDISFARNENSIS ET CONFESSORIS, PER VENERABILEM *Bedam conscripta lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum.*

Augusti 31. Ex cap. 3.

SANCTVS Aidanus ad Osuualdũ Regem est de insula quę vocatur Hu, destinatus, cuius monasterium magno monachorũ pollens examine, in cunctis penè [illegible]trionalium Scotorũ & omnium Pictorum monasterijs non paruo tempore arcem tenebat, regendisq; eorum populis pręerat. Quę videlicet insula ad ius quidem [illegible]tannię pertinet, non magno ab ea freto discreta, sed do[illegible]natione Pictorũ, qui illas Britãniæ plagas incol[illegible]t, [illegible]dudùm monachis Scotorũ tradita, eò quòd i[illegible] prædicantibus fidem Christi perceperunt.

Ex cap. 5. Ab hac ergò insula, ab horũ collegio monachorũ ad

Ex Huensi monasterio S. Aidanus vocatur ad Episcopatũ. prouinciã Anglorũ instituendã in Christo, missus est Aidanus, accepto gradu E[illegible]scopatûs: quo tempore eidẽ monasterio Segenius Abbas & presbyter pr[illegible]t. V[illegible] inter alia viuendi documenta, saluberrimũ abstinentię vel continẽtiæ c[illegible]quit exemplum. Cuius doctrinã id maximè cõmendabat omnibus, quod [illegible]on aliter

Optimum doctrinæ genus, vt talis sit vita, qualis prædicatio. quàm viuebat cũ suis, ipse docebat. Nihil enim huius mundi quęrere, nil [illegible]mare c[illegible]rabat. Cuncta quę sibi à Regibus, vel diuitibus seculi donabantur, mox pa[illegible]peri[illegible]us qui occurrerẽt, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta & vrbana & rustica [illegible]oca, non equorũ dorso, sed pedũ incessu vectus, nisi si maior fortè necessi[illegible]as compu[illegible]set, solebat: quatenùs vbicunquè aliquos vel diuites vel pauperes incedẽs adspexi[illegible]set, confestim ad hos diuertẽs, vel ad fidei suscipiẽdæ sacramentũ, si infideles esse[illegible],

Vacat misericordiæ operibus. inuitaret: vel, si fideles, in ipsa eos fide cõfortaret, atq; ad eleemosynas bo[illegible]orũq[illegible] operũ exequutionem & verbis excitaret & factis. Intantùm autẽ vita illi[illegible]s à nost[illegible] temporis segnitia distabat, vt omnes qui cum eo incedebant, siue attonsi, [illegible], meditari deberẽt, id est, aut legendis scripturis, aut psalmis discendis operam dar[illegible] Hoc erat quotidianum opus ipsius, & omniũ qui cum eo erant fratrũ, vb[illegible] locorum venissent. Et si fortè euenisset, (quod tamen raro euenit) v[illegible]t ad R[illegible] niuium vocaretur, intrabat cum vno clerico, aut duobus, & vbi paululum re[illegible]batur, accelerabat ocyùs ad legendum cum suis, siue ad orandum eg[illegible].

Ieiunium quartæ & sextæ feriæ antiquissimum. Cuius exẽplis informati tempore illo religiosi quiq; viri ac fœm[illegible]æ, c[illegible]n[illegible]dinẽ fecerunt per totũ annum, excepta remissione quinquagesimę Pasch[illegible]lis, q[illegible]ta & sexta sabbati ieiuniũ ad nonam vsq; horam protelare. Nuq[illegible]àm d[illegible]noris siue timoris gratia, si quę deliquissent, reticebat, sed aspera illos inuectio[illegible]e

Nõ respicit personã hominis S. Aidanus. corigebat. Nullam potentibus seculi pecuniam, excepta solummodo esca, s[illegible] hospitio suscepisset, vnquàm dare solebat. Sed ea potiùs quę sibi à d[illegible]tibu[illegible] do[illegible] pecuniarum largiebantur, vel in vsus pauperum, vt diximus, dispergebat, vel ad [illegible]

Multos cõgregat discipulos. demptionem eorũ qui iniustè fuerant venditi, dispensabat. Deniquè [illegible] precio dato redemerat, redemptos postmodùm suos discipulos fecit, atq[illegible] ad [illegible]cerdotalem vsque gradum erudiendo atque instituendo prouexit.

Fertur autem quòd cùm de prouincia Scotorum Rex Osuuald[illegible] A[illegible]tistitem, qui sibi suæque genti verbum fidei ministraret, missus fuerit pri[illegible]o a[illegible] austerioris animi vir. Qui cùm aliquandiù genti Anglorũ prędicans ni[illegible] pro[illegible] nec libenter audiretur à populo, redierit in patriam, atque in conuentu seni[illegible] retulerit, quia nihil prodesse docẽdo genti ad quam missus erat potuisset, eo [illegible]d essent homines indomabiles, & duræ ac barbaræ mentis. At illi, vt per[illegible]ibent[illegible]ra[illegible]ctatum magnum in concilio, quid esset agendum, habere cœperunt, de[illegible]idera[illegible]s quidem genti, quam petebant, salutem esse, sed non recepto quem m[illegible] præ[illegible]catore, dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse concilio intererat) ad eum, d[illegible] agebatur, sacerdotem: Videtur mihi, frater, quòd durior iusto indoctis au[illegible]

1. Cor. 3. bus fuisti, & non eis iuxta Apostolicam disciplinam primò lac doctrinæ moll[illegible]

por[illegible]

porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora, & ad facienda Dei sublimiora præcepta sufficerent. Quo audito, omnium qui consedebant, ad ipsum ora & oculi conuersi, diligenter quid diceret, discutiebant, & ipsum esse dignum Episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt, qui gratia discretionis, quę virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus. Sicque illum ordinantes, ad prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmodum & cæteris virtutibus ornatus apparuit.

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osuualdus, cum ea, cui præerat, gente Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna cælorum sperare didicit, sed & regna terrarum, plusquam vlli maiorum suorum, ab eodem vno omnipotenti Deo, qui fecit cælum & terram, consequutus est.

Translato verò ad cælestia regna Osuualdo, suscepit regni terrestris sedem pro eo frater eius Osuuinus, qui vna dierum donauerat equum optimum Episcopo Aidano, in quo ille quamuis ambulare solitus, vel amnium fluenta transire, vel si alia quęlibet necessitas insisteret, via pergere posset. Cui cùm paruo interiecto tempore pauper quidam occurreret, eleemosynam petens, desiliens ille præcepit, equum ita vt erat stratus regaliter, pauperi dari. Erat enim multùm misericors, & cultor pauperum, ac velut pater miserorum. Hoc cùm Regi esset relatum, dicebat Episcopo, cùm forte ingressuri essent ad prandium: Quid voluisti, domine Antistes, equum regium, quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare? nunquid non habuimus equos viliores plurimos, & alias species quę ad pauperum dona sufficerent, absq; quòd illum ei equum dares, quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui statim Episcopus: Quid loqueris, inquit, Rex? Num tibi charior est iste filius equi, quàm ille filius Dei? Quibus dictis, intrabant ad prandendum: & Episcopus quidem residebat in suo loco.

Porro Rex venerat de venatu, & cœpit consistens ad focum calefieri cum ministris. Et repentè inter calefaciendum recordans verbum quod dixerat illi Antistes, discinxit se gladio suo, & dedit illum ministro, festinusq; accedens ante pedes Episcopi corruit, postulans vt sibi placatus esset, quia nunquàm, inquit, deinceps aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quid vel quantum de pecunia nostra filijs Dei tribuas. Quod videns Episcopus, multùm pertimuit, ac statim exurgens, leuauit eum, promittens se multùm illi esse placatum, dummodò ille residens ad epulas, tristitiam deponeret. Dumq; rex iubente Episcopo lætitiam reciperet, cœpit contrà Episcopus tristis vsq; ad lachrymarum profusionem effici. Quem dum presbyter suus lingua patria, quam Rex & domestici eius non nouerant, quarè lachrymaretur, interrogasset: Scio, inquit, quòd non multo tempore victurus est Rex. Nunquàm enim vidi antehàc humilem Regem. Vndè animaduerto, citiùs illum ex hac vita rapiendum. Non enim digna est hęc gens talem habere rectorem. Nec multò pòst dira Antistitis præsagia tristi Regis funere, de quo suprà diximus, impleta sunt. Sed & ipse Antistes Aidanus, non plùs quàm duodecim post occisionem Regis, quem amabat, dies, id est pridiè Calendas Septembris, de seculo ablatus, perpetua laborum suorum à Domino præmia recepit.

Qui cuius meriti fuerit, etiam miraculorum signis internus arbiter edocuit. E quibus tria memorię causa, ponere satis sit. Presbyter quidam nomine Vtta, multę grauitatis ac veritatis vir, & ob id omnibus, etiam ipsis principibus seculi honorabilis, cùm mitteretur Cantuam ob adducendam indè coniugem Regi Osuuino, filiam videlicet Eduini Regis Eanfledam, quę occiso patre illuc fuerat adducta: qui terrestri quidem itinere illò venire, sed nauigio cum virgine redire disponebat: accessit ad Episcopum Aidanum, obsecrans eum, pro se suisque, qui tunc iter erant aggressuri, Domino supplicare. Qui benedicens illos, ac Domino commendans, dedit etiam oleum sanctificatum: Scio, inquiens, quia vbi nauem ascenderitis, tempestas vobis & ventus contrarius superueniet. Sed tu memento, vt hoc oleum, quod tibi do, mittas in mare, & statim quiescentibus ventis serenitas maris vos læta prosequetur, & cupito itinere domum remittet. Quæ cuncta, vt prædixerat Antistes, ex ordine completa sunt. Equidem inprimis furentibus vndis pelagi, tentabant nautæ, ancoris in mare missis nauem retinere, neq; hoc agentes aliquid proficiebant. Cumque mergentibus vndiquè & implere incipientibus nauem fluctibus, mortem sibi omnes imminere, iam iamque adesse viderent: tandem presbyter reminiscens verba Antistitis, assumpta ampulla, misit de oleo in pontum, & statim, vt prædictum erat, suo quieuit à feruore. Sicq; factum est, vt vir Dei per prophetię spiritum tempestatem prędixerit futuram, & per

Discretio omnium ...

Ex ...

Pea ...

Humiliat se ante Episcopum ... Rex.

Prædicit ... Regis ... S. Aidanus.

Ex cap. 15.

Episcoporum est semper alijs benedicere.

Ecce quid valeant benedictiones rerum creatarum, quas nostri cacodæmones ... reprobant.

virtutem eiusdem spiritûs hanc exortam, quanuis corporaliter absc... Cuius ordinem miraculi non quilibet dubius relator, sed fideli[illegible]mus ... ecclesiæ presbyter Cynimund vocabulo narrauit, qui se hoc ab ipso Vita p... ro, in quo & per quem completum est, audîsse perhibebat.

Ex cap. 16.

Aliud eiusdem patris memorabile miraculũ ferunt multi, qui nô[illegible]e potuerant. Nam cùm tẽpore Episcopatûs eius hostilis Merciorũ exercitus, Penda du[illegible]e, No[illegible] Humbrorũ regiones impia clade longè lateq; deuastans, peruenit ad v[illegible]m vsque regiam, quę ex Bebbę quõdam Reginæ vocabulo cognominatur, eamque cùm [illegible] que armis, neque obsidione capere poterat, flãmis absumere conatus est D[illegible] que, & vehiculis quę in vicinia vrbis inuenit, aduexit illò plurimã cõgeriem trab um, tignorum, parietum virgeorum, aliarumq; rerum. Et his vrbem in m[illegible] tudine circundedit à parte quę terræ est contigua. Et dum ventũ oppor[illegible] cer neret, illato igne comburere vrbẽ nisus est. Quo tempore reuerẽdi[illegible]simus Antist[illegible]s Aidanus in insula Farne, quę duobus fermè milibus passuum ab vrbe proc[illegible], morabatur. Illò enim sępiùs secretę orationis & silẽtij causa secedere con[illegible]ueuerat. Deniquè vsq; hodiè locum sedis illius solitariæ in eadem insula solent oste[illegible]d... Quj cùm ventis furentibus globũ ignis ac fumum supra muros vrbis exh[illegible] spiceret, fertur eleuatis ad cælũ oculis manibusq; cum lachrymis dixisse · V[illegible]de Domine, quanta mala facit Penda. Quo dicto, statim mutati ab vrbe ven[illegible], ı[illegible] accenderant, flammarum incendia retorserunt: ità vt aliqui lęsi, omnes te[illegible] pugnare vltrà vrbem cessarent, quam diuinitùs iuuari cognouerant.

Oratione liberat vrbem ab hostium expugnatione.

Ex cap. 17.

Hunc cùm dies mortis egredi è corpore cogeret, completis an[illegible]s E[illegible] sui septendecim, erat in villa regia non longè ab vrbe, de qua præfati sum[illegible] enim habens ecclesiam & cubiculum, sæpiùs ibidèm diuerti ac manere, a[illegible] c[illegible] ad prædicandũ circunquaquè consueuerat exire. quod ipsum & in alij[illegible] v[illegible] facere solebat, vtpotè nihil propriæ possessionis, excepta ecclesia sua & [illegible] bus agellis, habens. Tetenderunt ergò ei ægrotanti tentorium ad oc[illegible] ecclesiæ partem, ità vt ipsum tentorium parieti hæreret ecclesiæ. Vndè fac[illegible]um e[illegible] vt accliuis destinæ, quæ extrinsecùs ecclesiæ pro munimine erat appos[illegible] vitæ exhalaret vltimum. Obijt autem decimoseptimo Episcopatus sui an[illegible]o p[illegible] Calendarum Septembrium. Cuius corpus mox indè translatum ad insu[illegible] dissarnensium, atque in cœmeterio fratrum sepultum est. At interiect[illegible] aliquanto, cùm fabricata esset ibi basilica maior, atq; in honorem beati[illegible] stolorum Principis dedicata, illò ossa eius translata, atque ad dexte[illegible]am e[illegible] a[illegible] iuxta venerationem tanto pontifice dignam condita sunt. Succe[illegible]it verò e[illegible] scopatum Sinan, & ille ipse ab Hu Scotorum insula ac monasterio dest[illegible] tempore non pauco in Episcopatu permansit.

Feliciter obdormit in Domino.

Ossa sancti Episcopi translata sunt in ecclesiã principis Apostolorum S. Petri.

Contigit autẽ post aliquot annos, vt Penda Merciorũ Rex cum hostil[illegible] hęc in loca perueniẽs, cùm cuncta quæ poterat, ferro flammaq; perderet, [illegible] ille, in quo Antistes obijt, vnà cum ecclesia memorata flãmis absumeretur. [illegible] rum in modũ sola illa destina, cui incumbẽs obijt, ab ignibus circumcincta v[illegible] bus, absumi nõ potuit. Quo clarescente miraculo, mox ibidèm ecclesia re[illegible] & hęc eadem destina in munimentũ est parietis, vt antè fuerat, forinsec[illegible]s a[illegible] Rursumq; peracto tempore aliquanto, euenit per culpam incuriæ vicum e[illegible] ipsam pariter ecclesiã ignibus consumi: sed nec tunc quidẽ eandem tan[illegible] ma destinam valebat. Et cum magno vtiquè miraculo ipsa eius fora[illegible] ens, quibus ædificio erat affixa, perderet, ipsam tamen lędere nu[illegible]atenũ [illegible] Vndè tertia ędificata ibi ecclesia, destinam illam non vt anteà de for[illegible]s [illegible] tum domûs apposuerunt, sed intrò ipsam ecclesiam in memo[illegible]am miracu[illegible] erunt: vbi intrantes genuflectere, ac misericordiæ cælesti supplicare de[illegible] Constatque multos ex eo tempore gratiam sanitatis in eodem loco co[illegible] quinetiam astulis ex ipsa destina excisis, & in aquam missis, plures sibi suisque guorum remedia conquisiêre.

Ignis, eius ecclesiam non lædit.

Plura de hoc sancto viro Dei Aidano, habentur in vita S. Cuthberti capi[illegible] cuius festum occurrit 20. Martij. Nam ibi enarrat venerabilis Beda quo modò S. Cuthbertus viderit S. Aidani animam ab Angelis in cælum deferri.

SEP[illegible]

SEPTEMBER.

DE S. VICTORE CENOMANENSI EPISCOPO ET CONFESSORE, VT HABETVR CAP. LVI. GREGORII *Turonensis de gloria Confessorum.*

VICTORIVS Cenomanorum Episcopus, magnis se virtutibus sæpiùs declarauit. Nam fertur quadam vice, dum ciuitas ipsa cremaretur incendio, & validis globis flammæ huc illucque impellente vento propelleretur, hic quasi pastor bonus, non perferens ecclesiasticas caulas ab insidijs satanæ deuastari, obuiàm se turbini obtulit: eleuataque manu facto signo Crucis econtrà, silicò omne cessauit incendium. Liberataq; ciuitas gratias pastori retulit, eò quòd non permiserit res suas ab imminenti igne vastari. Ad huius quoquè sepulcrum sæpiùs infirmi sanantur. 1. Septēbris. S. Victor signo Crucis extinguit ignem.

ITEM BEATI. PETRI DAMIANI SERMO, HABITVS IN FESTIVITATE SANCTI VICTORIS, VT *habetur octauo Tomo Aloysij. Verùm vtrum hic S. Victor sit, cuius ipse mentionem facit, vel alius, compertum non habeo.*

HIC ille magnus prouidentiæ oculus dulciori verbere carnē carnaliter ambulantem afflixit, & confixit timore suo. Qui enim patientiam Dei, pœnam inferni, gloriā regni, animo irreuērenti & infrunito cōtempseram, paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiā mandata Domini. Intùs erat vrens conscientia multis obuoluta criminibus, & artificioso velamine detestandū silentium diligens, plùs elegerat mori quàm loqui, petire, quàm redire. Sic obdurationis suę legibus pressa, oculos suos statuerat declinare in terram. Sed ille, qui non dormit, neque dormitat, pauperis animę recordatus, aggressus est flagellis vincere, quam vincere beneficijs non valebat. Adest illa maxima febris, quam acutam Physici nominăt, & membris omnibus profusiùs superfusa, miserabili corpore insedit. Exaggeratur calor, & in ipsam animę sedem ignis furiosus irrumpit. Iam flāmis vltricibus peccantis substantia conflagratur, & æternalium sentit præludia tormētorum. Intelligens igitur, quia horrendū est incidere in manus Dei viuentis, mulriplicitatem facinorū meorum recolligo, confessus illi, quem electio patrem, amicitia fidelē, familiaritas consortem effecit. Vtrùm taliter responderit, qualiter ego clamauerim, eius discretioni censui relinquendum. In proposito meo est, & pręterita mea plangere, & cauere futura. Donec ille perseuerantiam, qui negligentiam excitauit. In ipsius misericordia, non in iustitia sua confidit seruus suus, vt memor sit mandatorū ipsius, non solùm ad scribendum, sed ad faciendum ea. Hæc ergò causa fuit operis interrupti. Hæc tātæ taciturnitatis occasio. Nunc igitur scribemustantò lætiùs, quantò securiùs, cùm summum periculum sit docere, nec facere: nec attendatur hic styli lenocinantis excursus, cùm veræ religionis sit, euentilatis ca ruisse sermonibus, nec verborum gloriam redolere. 1 Septēbris. Psal. 118. Heb. 10. En habes hic confessionem sacramentalem factam sacerdoti. Docere, nec facere, summum periculum est.

Ad manum est patris nostri Victoris solennitas, ad cuius sacratissimum corpus, si vera est antiquitatis fides, quotidiè residemus. Hic est vir, qui in virtute Domini virtutum signis & mirabilibus gloriosus effulsit, Apostolis & apostolicis viris miraculorum gloria comparandus. Quę & quanta sint, & quanta sublimitate fulgentia, libellus de vita & ortu eius latius exaratus sufficit indicare. Huic significanter assignari potest illud, quod in illa solenni visione Angelo Ephesi Ecclesiæ scribitur: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Ipse etenim no- S. Victor miraculis clarus. Apoc. 2.

 men

men ex opere fortitus antè vicit, quàm vincere nôsset, nec quemlibet hostem, [illegible] illum, de quo rara, & nunquàm secura victoria. Lignum vitæ est sapientia, d[illegible]

Psal.79. fructu & hîc in spe, & illic manducar in te, fructu vtiquè specioso, & precioso [illegible] cioso propter speciem, precioso propter vtilitatem. Hæc est illa sublimis a[illegible]

Cant.2. cuius vmbra montes, & arbusta cedros Dei operuerunt. Cedrus Libani, quæ ra[illegible] sa densitate Angelicas perumbrat stationes. Sub vmbra huius arboris sed[illegible] spo[illegible],

Esa.4. Matth.13. & fructus eius dulcis gutturi suo. Huic dicimus: In vmbra tua viuemus inter gentes. Huius vmbraculũ protegit ab æstu diei in securitatem, & absconsionem a turbine, & à pluuia. Hoc est illud granum sinapis, quod in vtero Virg[illegible] P[illegible]is manibus seminatum, minus fuit omnibus oleribus terræ, sed in tantam altitud[illegible]nem exurrexit, vt veniant volucres cæli, & habitent in ramis eius [illegible] quod

Psal.1. plantatum est secus decursus aquarum, lignum vitæ in medio paradisi.

Dei filius de ventre matris in gremium Ecclesiæ enixus. Et attende magnum sacramentum. Filius Dei totus, & integer eructatus est de corde Patris in vterum Mariæ, de ventre Matris in gremium Ecclesiæ. Q[illegible] in Patre, tantus in Virgine, quantus in Virgine, tantus in Ecclesiæ vnitate. In Patre [illegible] effabiliter, in Matre mirabiliter, singulariter in Ecclesia. Cum Patre [illegible] & æqualis substantiæ, cum Matre eiusdem, & diuisæ, cum Ecclesia eiusdem [illegible] rę. Sic distillauerunt cęli misericordiam, sic Verbum Dei transfusum est & [illegible] vbiquè totum, sine quo nihil totum. Felix effusio, quæ currentes ado[illegible] odorem suauitatis inuitat, visu recreat, satiat gustu, vbiquè autem [illegible] & in illa Deitatis essentia, media est inter Patrem, & Spiritum, persona [illegible] humano generi benignitate, familiarior identitate, cùm sola nostr[illegible]

Psal 66. perit paupertatem. Vndè & Dauid in ipsius diuinitatis abyssum imm[illegible] benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus: & illum in medio [illegible] esse protestans, & nostrum asserens specialiter, qui nostrę mortalitati [illegible] mentum. Pater enim & Spiritus impleuerunt quidem Virginem, sed n[illegible] non susceptione. Est & in medio Virginis ipsius vtero substantialiter [illegible]

Psal.73. mediciatē staterę comprehendit humanę. Deus enim noster Rex ante s[illegible]

Gen 2. ratus est salutem in medio terrę, terrę vtiquè illius, de qua scriptum est: N[illegible]

Psal.45. qui operaretur terram. Est etiam in medio Ecclesiæ, dicente Psalmista [illegible] uit tabernaculum suum altissimus, Deus in medio eius non commouebi[illegible]

Colligamus pauca de pluribus, qualiter Saluator medius sit, & sem[illegible]

Luc.9. videatur. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: ipse non habet n[illegible] ucam ignorat, angulum nescit, locum illum elegit, vndè pate[illegible] omnibus [illegible] personarum acceptione. Deniquè & natus positus est in medio duorum an[illegible]

Esa.1. Luc.2. um, & quæsitus inuenitur in medio doctorum, & medius Iudæorum stat [illegible]

Matth.18. Luc.22. nesciunt. Loquitur & ad discipulos: Vbi duo, vel tres congregat[illegible] ne meo, ibi sum in medio eorum: &, Ego in medio vestrum sum, sicut qui m[illegible]

Iohan.19. & 20. Crucifixus est etiam in medio duorum latronum. Resurgens stetit in med[illegible]

Apoc.1. pulorum suorum, & à Iohanne visus est in medio septem candelabrorum [illegible] rum. Medius ergò medium sequere, nec angulorum sordibus, nec fouear[illegible]

Psal.21. Gen.2. bris delecteris, sed dic cum iusto: In medio Ecclesiæ laudabo te. Hoc est [illegible] gnum vitæ plantatum in medio paradisi, arbor aromatica, purissima, bal[illegible] mella distillans. Ex huius arboris substantia septemplicium ramorum [illegible]

Rami septē ligni vitæ, quorum primus est incarnatio Christi. progerminat, in quorum summitate fructus illi dependent, quos cælesti[illegible] la, Paulus Apostolus, verbis elegantibus explanauit.

Primus ramus est incarnatio Filij Dei. Iste siquidem subtilis, & ne[illegible] & instauret cęlestia, terrestria restauret, & vtranque naturam sua [illegible]

Luc.23. re. Si in viridi, inquit, ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? se vocans viridem [illegible] de virginali pullulatum virore, cùm nos & natiuitatis munditiam, & fid[illegible] tem in primo parēte verum sit amisisse. Viriditas hæc tam sapienter ab ipsa [illegible] ria excogitata est, vt & cordis, & oris transcat facultatē. Oportebat enim a[illegible] ptionem hominis, vt victus homo victorem diabolũ vinceret. Sed vnde fieret [illegible] non habebat. Omnes enim in illo proscripti eramus, & per illũ originalis [illegible] grauitate de[illegible]. Deus autē non debuit, cùm potiùs potentia vide[illegible] à se recedentē, cui illũ subiugauerat, enodaret. Quod igitur homo per se nō p[illegible] Deus per se non debuit, artifex sapiētia Deum & hominem colloca[illegible] homines pro hominibus satisfaceret, & ex parte Dei superbũ [illegible] vulnerat[illegible]

miliaret. Clausa est principi tenebrarum hæc tam gloriosa coniunctio, nec v[illegible] ta calliditas consilium Dei potuit coniectare. Assumitur purum semen d[illegible] nea puritate,& illum propitiationis fontem sapientia Dei secretiori [illegible] purgat. Primus itaque ramus est incarnatio eius: fructus eius spiritus sapi[illegible]

Secundus ramus est baptismus Christi. Intuere filium Virginis non a[illegible] nem membrorum suorum, quæ de virgineis membris exierant, fuisse ba[illegible] sed vt tantæ mundationis priuilegium in aquarum substantia sanciret[illegible] tellectu, quod visu non potes, descendere in aquam, cùm aliquis bapti[illegible] diaboli,& ascendere filium Dei, vasa iræ in misericordiæ vasa conuerti,[illegible] catum originis, subuerti latronis ædificium, diuinitatis domicilium præpa[illegible] est Spiritus sanct[illegible] & de summa cælorum arce descendens, elementum sanctificat, deificat baptizatum, clarificat ministerij dignitatem. Constipantur Angelicæ [illegible] tutes alludentes sacramentalibus institutis, & cælestibus creaturis vnda purificans coronatur. Cordis, nô carnis oculos desiderat sacramẽti transcensio, quia intelligibilis est. Secũdus ergò ramus est baptismus Christi: fructus eius spiritus Intellectus. *Fructus eius spiritus intellectus.*

Tertius est passio Redemptoris. Vide consilium Dei, quod in abysso iudiciorum eius clausum fuerat ab æterno. Consilium tuum antiquum, Domine, verum fiat: ait vnus illorum, qui ad arcanum diuinæ prouidentiæ fuerat intromissus. Nunquid non consuluit tibi, cui non erat adiutor, cùm sanctissimam illam carnem add[illegible]it opprobrijs, tormentis exposuit,& inclinato capite emisit spiritum? O quàm in[illegible]bita miseratio, quàm gratuita, & sic probata dilectio, quàm inopinata digna[illegible]io, quàm stupenda dulcedo, Filium Dei sic affligi, Regem gloriæ in lacu miseriæ crucifigi. Deniquè nihil melius ad te redimendum habuit, quàm quòd semetipsum exinaniuit, nec excellentiorem modum inuenit sapientia Dei in omni sapientia sua. Passio ista consilium tuæ redemptionis est. Ramus necessarius,& mirabilis: cuius fructus est spiritus consilij. *Tertius ramus.* *[illegible]nan. 19.* *Fruct[illegible] spi[illegible]tu[illegible].*

Quartus est descen[illegible]io eius ad inferos. In fortitudine singulari descend[illegible] inferos, tanquàm potens crapulatus à vino,& conturbauit virum, qui conturb[illegible]: terram, qui posuit orbem desertum, confringens malleum vniuersæ terræ, & ho[illegible]en dum illud palatium fortissima subuersione concutiens. Fortis quidem erat [illegible], sed fortior superuenit, qui vasa diriperet, auferret arma, ligaret inimicũ. Et [illegible] quidem iste rectus, atque subtilis: cuius fructus est spiritus fortitudinis. *[illegible]us ramus.* *[illegible] spi[illegible]*

Quintus est resurrectio Christi. Hic ostendit nobis exemplo, quod promiserat in premio,& scire nos fecit, quòd carne sua resurgente resurgeremus, quæ etsi dissimilis gloriæ, tamen eiusdem naturæ in vtero Virginis fuerat fabricata. Exclusa est totius ambiguitatis offensio. Viderunt Apostoli manus, tenuerunt pedes, palpauerunt latus, & omnia mortis insignia beatis oculis adspexerunt. Et hic igitur ramus magnus, atque sublimis: fructus autem eius spiritus scientię. *[illegible]us ramus.* *Iohan. 20.* *Fruc[illegible]*

Sextus est ascensio ad cælos. O singularis pietas, suauitas specialis, cùm lumen carnis nostræ sublimibus intulit officinis, & ad dexteram Patris collocauit in gloria. Vident,& admirantur cælestium agmina legionum, & ad tantæ gratiæ largitatem incessabiliter obstupescunt: exuperat enim sensum omnem tantæ dignationis intuitus, ipsi soli peruius Trinitati. Sed & hic ramus spectabilis,& mirandus: fructus verò eius spiritus pietatis. *Sextus ramus.* *Fructus spiritus pietatis.*

Septimus est dies iudicij, quandò veniet cum potestate magna, & maiestate, reddere in ira vindictam,& vastationem in flamma ignis. Tunc erit timor ille timendus, cùm cælis ardentibus, pugnantibus elementis, terra succensa, conscientijs obuolutis, dæmonibus accusantibus, trementibus Angelis, Iudice furibundo & misericordiam nescientе, fiet illa discussio, quæ vtinàm nos paratos inueniat. Ramus iste magnus,& metuendus: fructus eius spiritus timoris Domini. *Septimus ramus.* *[illegible] 2. Thes. 1.* *Fructus spiritus timoris Domini.*

Amemus ergò lignum vitæ,& de fructu eius assiduè manducemus, quia fructus iste Filius Mariæ est, qui est Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

VITA ET AGON SANCTORVM DVODECIM FRATRVM MARTYRVM, PER D. ALPHANUM *Archiepiscopum Salernitanum versu hexametro edita.*

EPISTOLA AVTHORIS AD ROFFRIDVM.

VNDE nimìs studuit tua nos reuocare voluntas,
Res leuis hæc, Roffride, fuit contenta meoque,
Et paucorum iudicio, quos nostra iocoso
Sæpè leuare solent multumque poëmata risu
In quibus esse quidem valet omnis idoneus author,
Et facili poterit quod dicere conuenit arte.
At quod ferre iubes, non est tolerabile pondus,
Viribus & nostris æquum: nam si dabit ausum
Improbitas tua, mox facundia nostra videbis
Quòd cadat in vitium, tibi nec fortaßè placebit,
Quod tanto studio desiderioque requiris.
Præcipis historiam duodenùm scribere fratrum
Versibus herois veterem, sint vndè creati,
Et generis titulos, Fideique celebria facta:
Inde tyrannorum eum quo fortissima bella
Conseruère, quibusque locis, quo tempore palmam
Martyrij, dignas & suscepère coronas:
Postque quòd Arethis magnus Princeps Beneuentum
Corpora diuersis sparsimque iacentia terris
Transtulerit, nunc & qua sunt, sepeliuerit æde.
Hæc magni repetis, quàm si mihi creditor esses
Aeris, & es certè, tibi nos debere negamus
Nunquàm: sed vellem non his parere rogatis,
Si possem. Non is tamen es, qui cœpta relinquas.
Teque sinas vinci. Parebo: iussio tanta
Excusabit opus, vel si non distet ab illis
Vni quæ tantùm Cicero vult esse legenda.
Tu prece continua multò studiosiùs insta,
Vt qui martyribus fuerat dux spiritus, idem
Horum me faciat tandèm pro laude disertum.

VITÆ HISTORIA.

Septēbris 1. Aphrica quondàm probato[rum] virorum ferax.

APHRICA post Latium terrarum maxima quondam
Egregios habuisse viros virtute probatos,
Viribus & summis præclaros pace vel armis,
Artibus insignes, terraque marique potentes,
Fertur, quos in Cannensi certamine victi
Romani sensêre duces, quod mundus iniquum
Extimuit facinus. Iuxta, propiusque perennem
Tum fuit & miseram caput orbis Romæ ruinam.
Hæc regio, postquàm Deus immortalis ab alto
Virginis in gremium descenderat, vndè [illegible]em
Humani generis decreuit sumere carnem,
Sacra Redemptoris seruantem iura cohortem
Occultabat ob immites sine fine tyrannos.

Patria & parentes sanctorū duodecim fratrum.

Hîc vrbs extabat Drume[illegible]tum nomine dicta,
In qua magnus & illustris cum coniuge Tecla
Vir Bonifacius à Fescenninis erat armis
Indutus fidei, simplex & iustus vterque.
His tot erant nati numero, quot habent duo lustra
Annos, adiunctis annis super illa duobus.

D

Dictus Donatus prior est, Felixque secundus,
Tertius (vt perhibent) Arontius est vocitatus,
Quartus Honoratus, quintus * Fortunatianus.
*aliàs Fortunatus
Hic, & de reliquis duo sunt, quos posse venire
Lex pedis in carmen prohibet: nam tertia quintum
Prima que postremum, sic hunc, qui septimus extat,
Syllaba de versûs pellit statione secunda.
Hæc tamen his pedibus decurrere nomina fas sit,
Et liceat solitum ius soluere carminis huius:
Non erit hoc vitium. Sextus quoquè * Sabinianus,
* Septiminus septimus, octauus * Ianuari,
Et nonus Felix, decimus Vitalis habetur,
Vndecimus * Satorus, Repositus duodenus.
*al. Sauinianus *al. Septiminius * Ianuarius *al. Satyrus
Hos simul assiduè sanctam docuêre parentes
Obseruare fidem, nec eos nisi quod didicerunt,
Scire volebant te natum de lumine, Christe,
Iustitiæ, vel virtutis quem semper amare
Est: cui sæpè parens hac voce locutus vterque
Accipitur: Iesu bone, qui sine labe vocaris
Agnus, quique nouo reparâsti lumine mundum
Affectum tenebris, scelerum sub nube iacentem,
Fac sis natorum solita pietate misertus,
Quos monui seruire tibi, propriosque dicaui:
Effice nè pereant, nec quenquam scire deorum
Fas sit eis præter te, qui super omnia regnas.
In fide Catholica à sanctis parentibus instruuntur.
Iamque probis ætas puerilis actibus annos
Sanctorum superare suo pro posse parabat.
Seminibus patrijs erat illis fertile pectus;
Frugibus vt segetum campus solet ingeniosus.
Instabat suprema dies, fundique larisque,
Spernere quæque placet, quibus in præcordia Christus
Spem dederat, quàm sit mundus potiora ferendi.
Non socij, non cognati, non ille parentum
Qui solet affectus naturæ lege valere,
Plùs reliquis retinere valent, Primumque fideli
Omnia temporalia sperunt propter Christum.
Multos Pœnorum cœtus munimine verbi
A simulacrorum defendunt ignibus atris.
Multos reuocant à simulacrorũ cultura.
Indè velut totidem præclara micantibus horis
Illa dies, quam tunc nitidissimus exhibet annus,
Cùm sol octipedis sub tempore solstitiali
Prima tenet cancri vestigia, noctis opacas
Summis auxilijs radiorum summouet vmbras,
Sic statuunt proprijs à ciuibus exitialem
Pellere culturam celeri ratione, vel omni
Signorum virtute: Iouem nam quisque prophanus,
Et simul Alcidem vesana mente colebat,
Pontifices & eis solenni iure litabant,
Thure, quod Euphrates mandârat naue, Sabæo,
Omne domicilium fumabat dæmonis. Huc se
Proripiunt fratres: Cæco quid pectora, dicunt,
Turbine vestra nimìs miseri confunditis vsque?
Num Deus Alcides natus Ioue? surdus vterque
Non habet, orantes qua vos exaudiat, aurem.
Dicite creatori, non te factura creatis
Subdere, supremoque Deo persoluere vota,
Quæ tantis studijs das infernalibus vmbris.
Docêt non esse sacrificandum dæmonijs.
Non valet opprobrium tantum sufferre sacerdos
Herculis, in medium veniens Florentius ira

Valdè commotus, magna comitante caterua
Pontificum, dixit: Cuius vos religionis,
Edite, vel quibus estis vos natalibus orti?
Cœtus ad hæc fratrum: Nostrum cultumque genusque
Vera fides Christi decorat. Florentius inquit:
Ergóne venistis cultus reprobare deorum?
Nota nec Herculei sunt vobis Maximiani,
Alcidæ atque Ioui quæ perdunt iussa rebelles?
Hunc, quem constanter fertis vos credere, Christum
Innumerabilibus pœnis petiêre professi.
Talia dicentem fratrum sic turba refellit:
Nulla fides, & nulla salus est prorsùs in orbe
Præter quam colimus. * Quis nam Tirynthius iste, * quam
Et Iouis hic vobis poterit præstare salutem?
Quos etiam barathri Stygialis pœna tenebit,
Feruida Plutonis comburet flamma perusti
Victima Vulcani fabricantis fulmina. Vester
Hic erit Augustus, quem Minos, vel Rhadamanthus
Omni Iudicio condemnat. Vana quidem hæc est
Fabula vestrorum nugis comperta deorum:
At peiora satis vestros artus, animasque
Debita nequitijs tantis tormenta manebunt,
Quorum nullus erit post omnia secula finis: Iohan.5.
Quosque putatis vt insanos vincique, morique
Tormentis actos, cælestis curia sertis
Vsque coronabit non deficientibus vnquàm:
Hos Deus in mundo, velut in fornacibus aurum Sap.3.
Artifices docti, probat: horum spectat agones,
Et vincentibus his habitis meliora rependet,
Pro tetra cælum, modico pro tempore vitæ
Viuere perpetuum, pro natis cuncta polorum
Agmina, pro rebus paradisi gaudia summa:
Non sitient, non esurient, non percutientur Apoc.7.
Sole, vel æstu, clamor, luctus, non dolor vllus
Ampliùs ex illis quenquam turbare valebit.
Cumque dies totum concusserit vltimus orbem,
Censores mundi Christo cum principe fient.
Maxima pars plebis, sanctis dicentibus ista, Multi credût in Christum & baptizantur.
Grande sacramentum fidei baptisma recepit.
Dic agè, Florenri, dat donatiua ministris
Alcides proprijs, tantis æquanda triumphis?
Qui sibi, nec tibi defunctus valet auxiliari,
Vtque suis verbis vtar, qui dura Leonis
Contriuerat facili, dum viueret, ora labore,
Perculit & Cacum proflantem fortiùs Aetna,
Atque renascentem totiès prostrauerat Hydram,
Fregerat Anthęum procul à tellure retentum,
Quisque suis omnem subiecit viribus orbem,
Non potuit vestis Centauri sanguine tinctæ,
Pellicis inuectæ, quam Deianira furore
Texuerat, solita virture leuare dolorem.
Sic ait: O varios, validos & passe labores,
Non te Centauri, non Cerberus atque gigantes,
Non, quæ fudisti, mouerunt monstra, sed arte
Fœmineaque manu moreris, furialis amictus
Viscera dilacerat, flatum pulmonibus haurit.
Iuppiter, in me nunc fulmen iace q[illegible]ato coruscum,
Pascere, Iuno, meis, quas condis, cladibus: Hęc sunt

Quæ nimis inuiso decuit donare nouercam:
Eripe me vitæ, corpusque laboribus aptum
Confice, non tibi iam de me sperare licebit.
Intereà Rhetor præclarus, philosophusque,
Pòst martyr Cyprianus fungebatur honore
Pontificatus Ecclesiæ Carthaginensis.
Hic vbi tot fratrum sensit mirabile factum,
Orantem direxit eos ad se properare
Quantocyùs, patrio quos sic animauit amore:
Si respondendum vobis certantibus esset
Humana re, non etiam si cuncta darentur
Quæ sunt in mundo, morientes illa iuuarent.
Muneribus quis enim post mortem à talibus vsum
Expetat? Hæc quanuis se plùs vtentibus ipsa
Dutent, intereunt tamen omnia: gloria vestra
Christus erit, Iesus merces, Deus ipse corona,
Quem iam confessi primordia religiosa
Fecistis: Constanter & hoc, quod restat, inite
Certamen: Corpus, crucis est quod morte redemptum,
Non timeat fustes: Quòd si mortalia membra
Stringuntur nexu non spiritus ille ligatur,
Qui cælum scandit, carnis statione relicta.
Pœna breuis, gladius si guttur fregerit, omnes
Mœroris curas in gaudia longa remutat.
Vos dignæ proles, dignisque parentibus ortæ
Estis, sicut in exemplo perpenditur almo,
Fructus nanque bonos bona semper germinat arbor.
Postquam sic dixit, cunctis ætate priorem
Presbyterum fecit Donatum. Nec mora Felix
Hypodiaconus est factus: quos intrepidanter
Vt tribuant ægris animis consulta salutis,
Accumulans fidei cultum cum pace suprema
Dimisit. Fratrum mox concio docta fidelis
Cunctorum morbos expellere cœpit ab vrbe,
Non medicinali ferro, nec melle, nec herbis,
Vnde fit antidotum: Sed eis medicina probata
Christi nomen erat. Vim verbi non feret huius
Languor: ad hoc teter tenuit quos spiritus artus
Effugit obsessos, sanctisque dicata potestas
Se quoquè pellendi quod fit sermone, fatetur.
Hoc probat euentus. Quædam matrona senatrix
Nomine Restituta, domo plùs, tristia multò
Signa ferens erat In vidua: spes vnica cuius
Filius immanes motusque ferebat acerbos
Dæmonis. Hic pueri clamabat ab ore furentis:
Huc nisi Donatus, Felix, & cætera fratrum
Concio conueniat, non hoc à vase recedam.
Est ad eos missum: nam supplicium tolerare
Nati non pôterat mater. Carthagine nondùm
Exierant missi, subitò cùm stare gregatim
Inueniunt sanctos: dicunt mandata precanter,
Vt placeat pueri tormenta videre, parentem
Solari propè casuram de limine vitæ.
Dat pietatis amor legatos esse sequendos.
Conuenêre domos fiducia maxima fratres,
Ducentes secum pellentes dæmona curas.
Restituta suis complens clamoribus æthra,
Ante pedes horum lachrymando corruit, orat

S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus ad martyrium eos animat.

Matth. 7.

Donatum presbyterú, Felicem hypodiaconú creat.

Claret multis miraculis sancti martyres.

Quædam matrona rogat sanctos fratres vt eijciant dæmonem ab obsesso filio.

Dona-

Donatum, potiùs quem nomine prodit iniquus,
Feliceméque sibi misereri, reddere natum,
Hostis quem vesanus habet, quem noctè dieque
Afficit, & lacerat, suffocat, territat, arctat.
Cui sancti dixêre: Deos quid posse putatis
Vestros? Cur non subueniunt pueroque tibique?
Nônne Iouem decuit succurrere casibus istis?
Cur hoc tale malum nec Apollinis arte leuatur?
Pauca Deodatus respondit ad ista Tribunus
Pacificis dictis: Vtinàm medicamina vestra
Prodessent, vt magnificè donis preciosis
Donatos hodiè vos vrbs Carthago videret.
Sancta cohors risum tunc significando modestum
Talia spondentem sic est affata Tribunum:
Omnia quæ tellus, quæ pontus præstat, vt aër,
Vilia sunt valdè, nobis inhonesta putamus,
Et cunctis mortalibus: est hoc munere maius
Scilicet id, quo vera Dei titulatur imago:
Hic fuit eius naturæ, quò viuere semper
Deberet felix, ea sed vitiata prioris
Fecerat hunc miserum vitio natura parentis:
Quod fuit, est & idem, solumque manere beatè
Desijt, & meritò pœnas hinc & cruciatus
Sustinet æternos tandèm mens, carne relicta:
Cui nisi morte sua mundi spes vnica Christus,
Amissam nullus potuit reparare salutem,
Ad quam credentes ducit, reliquosque perenni
Concremat igne. Parum'ne videtur, ab exitiali
Hos reuocare via? Ne nos certamus in ista,
Hic labor incumbit, plùs omni munere nobis
Ista placent, pluris facimus, quàm corpora, mentes.
Vos hac, quæ cinis est, tantùm de carne timetis,
Est quæ gemma, nihil pueri de mente doletis.
Spondeat hunc mater simulacra nefanda relictum
Ire, creatori seruiturumque, videbis
Quòd dæmon fugiat, puerum nec torqueat vltrà.

Spondent se eiecturos, si ea credere velit.

Mater sic, potuit quàm festinantius, inquit:
Ex vobis quoniam pendet mea vita, salusque,
Spondeo facturam me iam quodcunque iubetis:
Confiteor Christum vestrum, quod protinùs omnis
Nostra domus faciet, tantùm mihi filius esto
Sanus. Nônne satis paucis dixisse videtur?
Itur ad auxilium pueri, precibusque seorsùm
Atque diutiùs instatur. Promissa manentes
Intenti sunt conciues hinc, indè clientes,
Mater & illa sui nati confecta ruinis,
Sat tempestiuam seram putat esse medelam.
Surgit Donatus, fit lecto proximus ægri,
Et dicit: O Deus æternorum Christe creator,

Ecce orationis virtus.

Qui prolem Chananææ pœnis eripuisti
Talibus, istius miseræ miserere dolores,
A te solamen, quod puto corde requirit,
Annue: progeniem proprium columenque decusque
Dæmonis è laqueo tetri dissolue maligno.

Expellitur [illegible]mon ab [illegible]lo.

Finierat. Subitò rugiens ferus exilit hostis,
Indiciumque sui nullum fugiendo relinquit.
Insonuit lætata domus clamoribus: illuc
Vndiquè concursum fuerat: memorabile factum

Sa[illegible]

Sanctorum populi tollunt ad sydera plures,
Tale nihil quenquam dicunt fecisse deorum.
Sanatus terræ prostratus femina vitæ
Postulat æternæ, quæ mox data suscipit ipse.
Tunc mater Christo (Quid enim dubitaret?) adhæsit,
Et quod promisit, compleuit mente fideli.
Tum magnam populi diuina potentia partem
Traxit ad immensum patriæ cælestis amorem.
Hincque suam fratrum repedat conuentus ad Vrbem,
Robore quassatas mentes firmare virili,
Néve labent, fidei fortes opponere muros.
Auribus hoc iam Roma suis, quibus omnia sentit,
Et scelus approbat, atque nefas contemnere sacra
Tarpeij Iouis, & magni ius Cæsaris ipsum:
Hostiles animo motus, & iurgia captat
Non odij veteris, non cædis, non aliquantùm
Abstinet irarum, tanquàm Barchina propago
Pullulet, & porta modò sit cernenda Latina:
Disponit gladios, sanctorum viscera ferro
Præcipitem præceps scrutatum Valerianum
Dirigit: implent vt Carthaginis omnia plausu
Mœnia, tympana cum citharis, & barbitus, Vrbis
Præfectum venisse docent. Is tristis ad ædes
It Restitutæ, nam linea sanguinis alti
Regibus ex atauis inerat communis vtrique.
Clauserat illa domum sonitu concussa senatrix,
Officiumque Deo gratum, præconia laudis
Christicolis coniuncta choris, immensa ferebat.
Hanc ità Præfectus verbis affatur ineptis:
Ni consanguinitas, qua iungimur, ipsa vetaret,
Sacrilegam noster gladius te iure feriret,
Et fieres canibus, truncato vertice, pastus:
Euacuas leges, quibus est & subditus idem
Terrarum dominus Cæsar: libamina spernis,
Quæ teretem stabili conseruant fœdere mundum.
Quis tua vipereo cordis penetralia virus
Infecit? Quis & illustrem natalibus, atque
Forma, diuitijs, & sensu præcipitauit
Crimen in obscœnum? Veneris plùs luce corusca
Ora quis obduxit tenebris? Vbi vestis & illa,
Quæ soler aurato plumata nitescere cocco?
Quóve laborabas, vbi sunt gestamina cultús?
Non video digitos solito radiare hyacintho,
Vlla nec in flauos rutilantia serta capillos:
Te tam deiectam, tam vilem, tam tenebrosam
Numina fecerunt, hæc numina spreta rependunt.
Dixerat. Illa refert: Horas Præfecte fuisse
Me patris atque viri cùm diuitijs opulentam
Exoticarum rerum, tum fundis, domibusque:
Omnia penè dedi pro dulci prole tuenda,
Atrox quam dæmon vexabat. Nam ego Ianum,
Qui nunc Clusius est, nunc ipse Patultius idem,
Ridendum numen, donaui cum sale farre?
Et caricis Aristeum, boue culta Priapum?
Herbiferique rudi seruantem ruris asello?
Semicaprum capro Faunum? Titanaque tauro?
Alciden raptis? causis immanibus orcum?
Mille Iouem vitulis? totidèm te falcifer agnis?

Mater cum filio credit.

Valerianus venit Carthaginé ad inquirédum sanctos martyres.

Restituta matrona Valeriani cognata.

Nónne

Nonne racemifero feci solennia Baccho?
Multotiès etiam Veneri, Cererique litaui:
Sed mihi poscenti non affuit vllus eorum.
Proh pudorà quibus auxillum decepta petebam,
Quorum pars stupris, pars cladibus anté vacabat,
Et furtis: alios Regno terrisq́ue repulsos,
Exustos alios, omnes & morte retentos
Nouimus. Est sed vera salus medicinaque Christus,
Qui me seruauit, natum saluauit, auerni
Faucibus abstraxit, meritis precibusq́ne suorum
Sanctorum, dæmon quos pessimus omnibus horis
Nomine clamabat, quos & virtute ferebat
Præcipuos His auditis, Præfectus iniquus
Inquit: Dic vbi sunt hi, quáve morentur in vrbe.
Cui sic illa refert: Drumentinis potiuntur
Hospirijs. Victorem mox accire Tribunum
Præfectus iubet, & Drumentum dirigit, ista
Mandans: Perge celer stipatus milite, sæuos
Et fratres blasphemantes decreta deorum
Omnimodis inquire, repertos colla catenis
Nexos, fac nostrum præsentes ante tribunal.
Victor ad hoc animo faciendum tendit eodem,
Quo directus erat: sed talibus excidit ausis
Aetherea virtute repressus, repperit omnes
Orantes, vultum quibus intulit ipse minacem,
Hæc referens: O turba deis inuisa supremis,
Vos, hominum crimen quo certiùs omne piatur,
Spernere libamen populos suadendo docetis.
Donatus respondit: Auarum spero putares
Plenum diuitijs, si nil conferret egenis:
Rebus abundamus, quas vos & habere deceret:
Hæ sunt cælestes, damus has cupientibus omnes,
Sponté Deo viuo qui colla tumentia flectunt.
Victor ad hæc: Pòst ergo Iouem qui credat & actem
Non erit Alciden, si cuncti credimus istum
Esse Deum solum, quem dicitis. Indè beatus
Donatus dixit: Ratione probauimus apta,
Hos, Victor, non esse Deos. Hominum prior ætas
Anté pererrato quàm Cæli filius orbe
Saturnus naui Tuscum venisset in amnem,
Montibus & syluis vitam ducebat agrestem,
Moribus & tectis, potuque ciboque ferarum.
Hic docuit tam dispersos & legibus vti,
Et ratione frui, Latium meritoque vocari
Italiam, cuius tutus latuisset in oris.
Indè rudis Regem diuino cœpit honore
Laudibus & summis extollere concio, vel quòd
Struxerat huic animos humanis cultibus ipse,
Vel quòd adulanti sibi præmia grata ferebat.
Deniquè sic charus proprijs cùm ciuibus esset,
Mortuus effigie quò donaretur æterna,
Est visum populo, quæ restaretur amorem,
Imperiumque sui: quem posteritas coluisse
Dicitur, vt cupidos faceret de more sequentes
Ad bené regnandum. Sic India maxima Bacchum,
Creta Iouem, Venerem Cyprus, plebs Delphica Phœbum,
Nobilis atque Samus Iunonem, Troiaque Martem,
Alciden Lindus, sacrauit Roma Quirinum.

Ea docet, christū filiū suu liberâsse à dæmonio per merita sanctorum fratrū, deos vero gentiū nihil posse.

Victor tribun' mittitur vt comprehendat martyres.

S. Donatus ꝓbat Iouē & cæteros, falsos esse deos.

Vt reliquos taceam, Saturnum pectore sano
Esse Deum censes, qui nati efferat iræ,
Qui pulsus Regno fugit, latuitque tot annis?
Quóve modo credis non vim mortemque timere,
Qui fugit, vt lateat? qui nullam sperat habere,
Ad pelagi fluctus nisi confugiendo, salutem?
Quis Deus hic erat? Hinc sequitur, quòd cel sa potestas
Natorum non sit, cùm non fuit vlla parentis.
Ergò nec Alcides Deus est, nec Iuppiter ipse.
At verè Deus est, cui nulla superflua, nulla
Imperfecta valent, aut extera, prorsùs inesse.
Hic de materia nulla, nec pondere quouis
Mundanam molem tam mira condidit arte,
Casibus addictam nullis, sed creditur eius
Perpetua ratione regi, virtute tueri.
Hunc homines infelices cognoscere nolunt,
In simulacrorum dum corda superstitione
Deponunt, & sublimem, quem conditor idem
His dederat vultum, quo possent cernere cælum,
In terram flectunt potiùs, quæruntque deorsùm,
Quod debent sursùm. Quantùm sit mente minutus,
Dicere quis poterit; statuas qui poscit, & orat?
Atque die toto suspirat, supplicat, adstat?
Assidet illis, siue stipem iacit, aut litat? Et cùm
Suspiciat tanto studio, qui fecerat illas,
Contemnit fabrum? Quæ res peruersior ista,
Si statuarius eijcitur, statuæ venerantur,
Quique deos fecit, votis non poscitur vllis?
Quam've potestatem, quam vim retinere valebunt,
Cùm qui fecerit, haud habeat? Sed nec faber illis
Quos habuit sensus, audire, videre, aliosque
Ferre quidem potuit. Viuum, qui viuere quærit,
Esse Deum credat: Moriatur nanque necesse est,
Qui se defunctis adiudicat. Est tibi, Victor,
De Ioue, vel reliquis dubitatio quælibet? Vna,
Victor ait, tantùm: cur effigies dare possunt
Supplicibus responsa suis? Nam quòd deitatis
Nil habeant penitùs, facili ratione probâsti
Donatus dixit: Res, de qua consulis, hæc est
Humani generis deceptio, perniciesque,
Vndè quod emergat, rationem si cupis, edam.
Has priùs in species quàm pontus, terra, polusque
Extaret, opifex rerum Deus arte suprema
Composuit Cherubin, Seraphin, necnon aliorum
Agmina spirituum: quos inter condecorauit
Sic mirabiliùs, sic & preciosiùs vnum,
Eius ad ornatum reliqui quasi vestis vt essent,
Quo preciosa nimis tantorum gloria longè
Præcipuum faceret, cui non æquabilis esset.
Qui cùm sic inter sociorum castra niteret
Perspicuè, stellas velut inter Luna minores,
Mox maiestati diuinæ, qua fuerat tunc
Inferior tantùm, similem se posse putauit
Atque parem fieri. Sed quid latet Omnipotentem?
Dum cupit hæc, cecidit, secum deiectus & ordo
Nequitiæ fuit eiusdem: genus vndè creator
Protinùs humanum finxit tellure madenti,
Cui patriam, decus, & lucem præberet eorum:

Ostendit hūc esse Deum, qui fecit cęlū & terrā.

Miratur Victor, deos supplicibus dare respōsa.

Luciferi casus cum suis adhærentibus.

Id quoquè militiæ bonitatis amore ligatæ
Aequandum numero decreuit prole futura.
Principioque virum cum coniuge protulit orbi,
Et posuit medijs paradisi in fructibus, illi
Mandans, Ex omni paradisi vescere ligno,
De ligno verò nè mande boniq́ue maliq́ue,
In quo consistit nocitura scientia vitæ,
Mortis & intentans pœnam, si fortè fuisset
Hæc transgressus homo. Sed apostata spiritus ille
Vidit, & inuidit, doluitq́ue, quòd vndè superbus
Decidit, humano generi locus ille daretur.

Homo creatur, vt possideat diaboli locum. Gen. 2.

Tunc oculis Euæ dirum se vertit in anguem,
Arboris & vetitæ ieiunia soluere fructu,
(Res erat hæc etenim pulcherrima) suasit, & illa
Decepit decepta virum: mox deliciarum
Cum consorte loco caruit, vitamq́ue perennem
Qui fruiturus erat felix, nisi culpa fuisset,
Præcepti, pœnæ, vel muneris immemor idem
Perdidit, & mundo regioni mortis adhæsit.

Peccat homo seductione diaboli Gen. 3.

Hoc ità confuso, lamentum, mœror, & angor,
Et dolor, obtrectatio, desperatio, luctus,
Aerumna, angor, solicitudo, molestia, languor,
Et metus, atque pudor, pauor, exanimatio, terror,
Ira, libido, odium discordia, si qua vel huius
Sunt generis, genus omne suum cepêre: priusq́ue
Post protoplasti delictum pestifer egit
Angelus immensum facinus liuoris iniqui,
Perderet vt frater fratrem. Scelus indè, nefasq́ue
Crimen, & omne malum Domino cæliq́ue soliq́ue
Inuisum docuit populos, tantumq́ue subegit
Hos, vt adorarent, spreto factore, creata,
Aëra scilicet, & terram, pontumq́ue, polumq́ue,
Ignem, sydera, stellas, fontes, flumina, ventos,
Et nemora, & lapides, immania monstra ferarum,
Vel quicquid solui poterat: statuasq́ue deorum,
Per quas deceptis responsa nociua referret,
Instituit, iussitq́ue coli, sic impulit illos
In barathrum mortis, quo se miser exerciandum
Nouerat æternum. Fuit hoc miserabile cunctis
Ius mortalibus impositum, dum cunctipotentis
Filius, humanæ summa pietate ruinæ
Compatiens, mirabiliter de Virgine carnem
Sumpsit, & effuso precioso sanguine priscum
Soluit delictum, culmen credentibus atque
Præbuit, vndè priùs primi cecidêre parentes.

Dæmon ho- [illegible] do- ora- [illegible] ta [illegible] re- [illegible] ei [illegible]

Lapsus homini per Christũ reparatur.

Hinc est, quòd Sathanas doctissimus arte nocendi,
Nam nec momento desistit perditus vno
Exercere nefas: regesq́ue, ducesq́ue, tribunos
Christum confessis multos facit esse tyrannos,
Vt pereat secura fides, quam sæpè doloris
Interitusq́ue sui causam videt esse secundi.
Hic tuus, ô Victor, Iouis est, Saturnus, Apollo,
Hic Cyrrhæa quidem secreta retexit, & iste
Anseris horrenda Capitolia voce tuentis
Ignauum numen peiores vt potè cunctis
Gentibus edocuit dominos seruire Quirites.
Nunc agè, nè cæcus furor hic te perdat & error
Tantis supplicijs, ex toto corde fatere

Esse

Esse Deum Christum, sacroque renascere fonte.
Victor vt à cuncto fratrum pia dicta senaru
Hæc sensit, cum militibus diuina salutis
Perpetuæ lætus suscepit munera. Longo
Cumque moram vetitam fecissent tempore, plures
Qui caperent illos Præfectus misit, & omnes
Compedibus nexos Carthaginis arce retrusit.
Iamque dies alius comitantes ocia somnos
Expulerat, roseis solaris stella quadrigis
Ibat in excelsum, sibi cùm iubet ante tribunal
Adduci sanctos acer Præfectus, eosque
Increpat his verbis: Summosque, hominesque, deosquê
Iure quidem rebar studijs huc vsque colendos
Omnibus, irrita nec digitis incendere thura,
Vana nec orantem me soluere vota putabam.
Vos (vt comperimus) nixu quocunque valetis,
Exhibitos superis tot religionis honores
Temporibus cunctis, contemnitis, esseque nusquàm,
Nescio quo pacto tamen, hos impunè probatis.
O quotiès quoties esset mihi cultus inanis
Victima perniciem, sed non latura salutem.
Talibus ipse fidem forsan nugis adhiberem,
Ni Iouis auxilijs mundus confideret omnis,
Illius & nutu Romana potentia semper
Mitteret indomitas sub fortia fœdera gentes.
Sed vos obtestor per cæli numina, qui nunc
Orbis ad exitium scelus hoc defenditis, vndè
Improba tam dirum primùm mens ista venenum
Hausit, & Herculei fœdum plùs sanguine monstri?
O pietas innata deis, quæ sola furentes
Blasphemosque reos non mortis damna ferendo
Perdit, sed patria tantùm bonitate monendo
Suffert: nam meritò vos iam palus illa teneret,
Quæ negat afscensus inferna petentibus vmbris,
Si quenquam superis hæc ob maledicta placeret
Perdere. Denique nos, quibus est iniuria nulla
Auribus iratis non admittenda deorum,
Dignos supplicijs decernimus omnibus illos,
Qui contra patrias leges pia sacra refutant.
Sacrificate deis, cesset vesania vestra
Vltrà diuinos animis audacibus, auxit
Quos dominus Cæsar terrarum, soluere cultus.
Sin aliter, per Cæsateam tormenta salutem
Præcipites acerrima vos sub tartara mergent.
Maximus hic furor est, insania maxima, crimen
Grande, scelusque nouum, cælestia numina cuidam
In cruce crudeli postponere morte perempto.
Finierat. Retulit Donatus verba quieto
Pectore, corde pio, facie vultuque sereno,
Fratribus adnitentibus: O Præfecte, refelli
Quàm facilè possis, conflictus hic ipse docebit.
Sacra deis vestris nunquàm facimus, neque thura
His incendimus: hunc proprijs infundat amorem
Supplicibus, quibus auxilium Tarpeius opemque
Fert Iouis ille suam, solito qui fulmine rupem
Terret: non odium nobis valet eius obesse,
Non amor ipse quidem, non trux valet ira timorem
Addere: si qua tibi vis est, licet experiaris

Credit Victor cũ suis militibus in Christum.

Sancti martyres ad tribunal Præfecti sistuntur.

Egregiũ S. Donati ad iudicem responsum.

Vtrùm dæmonibus possit plebs cedere Christi.
Sed volumus te nôsse, quòd hoc certamine cuncti
Possumus occidi, vinci non possumus, & quòd
Defunctus nostrûm fuerit quicunque, superstes
Fortior apparebit, erit victoria nostra,
Virtus nostra, vigor noster, nostrumque trophæum
Crux Christi, quod polluto scelus ore vocâsti.
Infremuit Præfectus ad hæc: Tunc mandat in omnes
Fustibus hos animaduerti. Constanter ad ictus
Corpora multiplices tenduntur sacra, cutisque
Scinditur, atteritur caro, sanguis defluit, ossa
Franguntur, nudantur viscera, spesque, fidesque,
Et dilectio sola manent, quæ tam cruciatus
Immanes superant: tantùm sunt dulcia Christi
Præmia militibus. Post ista pericula tetro
Carceris & diro sancti religantur in antro,
Vt Regi, si res sinat, omnes Maximiano
Repræsententur: media cùm nocte repentè
Cælesti fulsit custodia lumine, quod non
Lumina custodum valuerunt ferre, sed vnus
Ex his dum studiosiùs intendit, profitetur
Amisisse suum: factumque stupentibus ipsis,
Angelus in tantis fulgens splendoribus inquit:
Misit me Dominus dissoluere vincula vestra.
Dixerat, & subitò, quibus arctabantur eorum
Colla, manusque, pedes, ruptæ cecidêre catenæ.
His mirabilibus Carthago superba mouetur,
Exultat populus, collaudat & omnipotentis
Christi virtutem, sanctos veneratur: iniquum,
Immanem, sæuum, violentum, carnificemque
Dicit Præfectum, cuius furor impietatum
Transcendit metas, humanæ rupit & ipsa
Fœdera naturæ, quem mentis non pudor vllus
A scelerum tanto valuit reuocare reatu.
Senserat attonitus populari voce tyrannus
Ciuibus execrabile factum displicuisse,
Mœnibus atque viris illustrem fortibus vrbem
Coniurare timet, vel, quod solet ipsa, rebellis
Nè fiat, nè plùs noceat, nè deniquè contrà
Arma furor reparet, timido tum pectore curas
Colligit ingentes: & secum mente volutat,
Quid sit opùs facto, nec eum suffragia possunt
Vlla, fugam præter, causa quacunque tueri.
Noctis ad ingressum nauem de littore solui
Secretò iubet, & trucius dubium variumque
Carpsit iter pelagi, nocturna silentia rixæ
Eripuêre metus, & cuius luce potiri
Non potuit, tandem tenebroso tempore sumpsit
Noctis amicus opem: nullum formidinis vltrà
Stare locum reputauit amens, sed perdere sacra
Intrepidus sæuis deuouit corpora pœnis.
Prospera gauisi, sicut rebantur, in altum
Vela dabant nautæ, procùl & Carthaginis altæ
Mœnibus abducti gratam tribuêre quietem
Corporibus fessis: subitò cùm turbidus Auster
Aëra concutiens rutilantia luce serena
Sydera condensis & nubibus abdidit atris,
Flatibus horrisonis vasti maris vnda procellis

Intumuit.

Fustibus cæduntur SS. martyres.

In carcerẽ detruduntur.

Angelus Domini dissoluit eorum vincula.

Tota ciuitas hoc mouetur miraculo.

Fugit Præfectus nocte media, assumptis secū sanctis fratribus.

Intumuit. Trepidæ nauis tunc rector in omnes
Clamat, vt euigilent, pelagiq́ue proteruia, monstrat,
Quanta patet, totumq́ue polum Zephyrisq́ue nothisq́ue,
Et mare confusum, nescit qua parte carinam
Obuertat: ferit hanc contrarius vndiq́ue ventus.
Ensifer Orion sydus trepidabile nautis
Solus habet cælum, dux quæ solet esse viarum
Congrua temonis non lucet stella minoris:
Omnibus efficitur momentis sæuior ira
Ponti: puppe, simul prora dextraq́ue sinistra
Intrat parte fretum, desperat quisq́ue salutis
Auxilium. Iam Præfectum suprema minantem
Pœnitet aufugij, superos, Acherontaq́ue poscit,
Votaq́ue decernit non perficientia quicquam.

Periclitatur de vita, agitatus marinis fluctib⁹.

Vertitur ad sanctos, si fortè iuuamina ferre
Possent in tanto casu: tandèm vocat omnes
Nominibus fratres, rogat hos, oratq́ue superna,
Quam profitebantur, virtute fugare procellas.
Cui mox arcano sic reddunt pectore voces
Donatus, Felixq́ue sacras: Præfecte, nocentem
Si te numinibus, quæ cunctis excolis horis,
Omne scelus faceret, non plùs irata nocere
Deberent meritò tibi, quàm tot mortibus vltrà:
Nec dici fas est, vt iusti quidlibet in se
Obtineant, operatribus illis si modò credas
Euenisse nefas tantum: sed credere quenquam
Mente quidem sanum nequaquàm posse putamus,
Vt bona, vel mala, quæ non sunt, tua numina præstent.

Poscit sanctorum suffragia.

Ergò superstitiosa nimìs cultura recedat
Prorsùs, & à solito læsum libamine pectus
Fac cures, Christumq́ue colas, simulacra refutes,
Vt quòd te pudeat quæ dæmonis arte maligna
Feceris, hinc certè maris indignatio cesset.
Et Præfectus ad hæc: Mihi res hæc iusta videtur,
Numen adorari, quod tanta pericula soluit:
Nec tam praua mihi mens est, nec dita voluntas,
Vt cuius fuero liber virtutibus, illi
Ingratus fiam: tantùm nè corpora nostra
In tumulis rumulare suis mare possit iniquum,
Scilicet horrendo nè belua quælibet ore
Sorbeat, efficito precibus. Sic fatur: at illi
Protinùs incipiunt aures pulsare tonantis
Vocibus his: Elementorum dominator & author
Christe Deus, cui tam pelagi, quàm cætera rerum
Inclinat natura caput, quæ prodere nunquàm
Præter te potuit, proprias nec condere vires,
Has ponti depelle minas, non iusta tyrannum
Vltio, tot miseros non insipientia mergat,
Quanuis hoc meruisse suo pro crimine certum
Sit, tamen his emptis precio maiore cruoris
Vt faueas instare licet, tu fons pietatis,
Spes solaminis, auxilij fiducia, vitæ
Subsidium, portus requiei, semita pacis,
Irradia miseris, pereuntibus auxiliare,
Erige labentes, mergentes excipe, sicut
Quondàm discipulos his casibus interituros.
Talibus in dictis condentia nubila cælum
Discedunt, vltrà nec tangere fluctibus audet

Promittit se crediturum Christo, si p sanctorum orationes possit liberari a periculo.

Vide mirũ orationis effectũ, qua

fugãt marinas procellas.

Aequoris ira ratem: leni componitur aura
Tunc facies pelagi, tumidi maris vnda paludis
Efficitur ſtagnum. Iam fletus omnis amaros
Nauita compeſcit, gaudetque timore fugato,
Se nimìs horrendæ mortis fugiſſe ruinam
Sanctorum meritis, multique repentè ſecuti
Sunt Chriſtum: ſolus mendaci clamitat ore
Præfectus, virtute Iouis pacata videri
Aequora, ſeque Iouis tantùm munimine tutum,
Atque reſeruatum patriæ, conciuibus, aris.

Adſcribit votifragus Præfectus hoc miraculum Ioui.

Acta ratis velo, iuuentum validisque lacertis,
Felici curſu Siculis allabitur oris:
Præcipitis memores fluctûs, mirabile ducunt
Heſperiæ tetigiſſe ſolum, littusque tenentes
Optata potiuntur humo, ſpatiantur arena.
Indè venenatis tentat configere telis
Alloquij Præfectus amens penetralia caſta
Sanctorum, ſtabili promittens fœdere, tantùm
Sacrificare Ioui placeat, fore ſemper amicos
Cæſaris, auctos diuitijs, & honoribus illis,
Quos nouit patribus Romanis ferre ſenatus.
Nil agis, ô Præfecte, putas corrumpere verbis,
Quos nôris pœnis nullis potuiſſe moueri.
Inconcuſſa fides non excutietur ab illis
Verborum phaleris, quam nec mucro remouebit,
Cùm ceruicibus inſtiterit vibratus eorum.

Nititur blanditijs eos reuocare ad idolorũ culturam.

Viribus hinc iterùm nautę pro tempore ſumptis,
Altiùs æquoreas trepidantes ire per vndas
Proponunt, littus remis pulſare ſiniſtrum,
Perque Syracuſios portus, Catinosque meando,
Meſſanos tandèm, ventis ſpirantibus, intrant.
Hincque renaſcenti tenebris Phaëthonte repulſis,
Regia Lucanis vrbs nobilitata colonis
Hos recipit: nec iam Præfecto, credere ponto
Seque ſuosque, placet: via quæritur altera nulli
Cognita nauigio, tunc Imbritiamque Locrosque,
Quaque Cuſentinus ſuaues ager efflat odores,
Linquunt præcipiti curſu Scyllatia rura,
Et mare Tyrrhenum, Calabrosque notantia fines
Sanctorum ſensêre pedes, ſensêre catenas
Colla recuruantes gemmis meliora vel auro.
Extimuitque duces Aphrorum nomine priſco
Drumentina phalanx, fortesque potentia vidit
Atque triumphantes diſtinguens Apula rura
A Calabris & Lucanis. Vbi verba Tyrannus
In faſto recitanda die, reticenda nefaſto,
Sede tribunali dicturus, quatuor ex his
Officio citare iubet, qui ſic vocitati
Sunt, Arontius, Honoratus, Sabinianus,
Et Fortunatianus, quos conuenit amicis
Dictis: O quoties monui vos cultibus vti,
Quos, ſua poſt ſuperos qui dat moderamina mundo,
Magnus amat Cæſar: ſi non inſania veſtram
Confundit mentem, vel nunc parete ſupremis
Thura cremando deis. Cui ſic Arontius inquit:
Vt deo ſacrificet noſtrum quem torſeris, optat
Pro Christo plecti, quàm viuere pro ſimulacris.
Vix benè deſierat reliqui cùm torua minanti

Quatuor fratres citãtur ad iudicis tribunal.

Præfecto

Præfecto referunt: Aliud nil dicimus vltra,
Nec facinus, quàm quod fratris vox sacra probauit.
Indignatus ad hæc vesana mente Tyrannus,
Hos iubet occidi quintæ sub luce diei
Ante Kalendas Septembris. Pòst in Venusinam
Vrbem, alia redeunte die, venit: hîc quoquè fratres
Hi, Septiminus, Felix, Ianuariusque,
Consolidata sibi fidei documenta tenentes,
Et manifestantes virtutum præmia Christi,
Cæduntur gladio sub eadem luce. Recedens
Indè Tyrannus Velimanum tendit, ibique
Plenus quæsitis epulis terraque marique,
Et vino, quod gemma capax, aurumque ferebat,
Plùs sed adhuc sitiens humani sanguinis haustum,
Ante recumbentes allatos decapitari
Iussit Vitalem, Satorum, Repositumque,
Virgine sub quarto solem referente Kalendas.
Vltima lux magno finem positura labori,
Magnanimos summosque duces, & robora belli,
Ad quæsita diù poscebat præmia, cæli
Regia signiferi reliquos exceperat omnes,
Congaudete polo celebres, quos celsa triumphis
Curia supremis inter sua sceptra locauit,
Patritios fecit, Dictatoresque creauit,
Non, Capitolina velut est in rupe statutum,
Semestri spatio, sed tempore perpetuali.
Nam neque diuinis humana potentia rebus,
Nec honor æterno breuis est æquandus honori.
Consulis ad culmen tendentem cura senatûs,
Plebis & assensus magnis maioribus indè
Erigit officijs, intercurrentibus annis,
Et maiestati tantæ sic præbet honorem,
Vt tamen hic solo non ampliùs impetet anno.
Egregius Christi miles semel omnia sumit,
Omnia semper habet, prætoria iura, curules
Sedes, & summos apices: non temporis illi,
Non alius casus, non ius, non vlla potestas
Auferet imperium. tanti sunt quippè vigoris
Præmia perpetuis non deficientia gazis.
Euolat intereà Præfectus versùs Ecanam
Vrbem, quam vulgus mutato nomine Troiam
Dicit, & in fundo quodam remoratur eundo.
Huius erat fundi perpaucis auribus vsa
Fama priùs, sed matryrio præstante decorem,
Terrarum, quà gesta sonant, Sentianus vbiquè
Fertur, & est multis monumentum Religionis.
Hic Donatus & alter Felix sistere iussi,
Hostiles bello confringere vindice vires,
Atque coronati, sed non nisi sanguine fuso,
Exoptant: non terret eos crudele Tyranni
Iudicium, non & Phalaris miserabilis illa
Pœna, nec vngula discerpens penetralia, sed nec
Anceps in iugulum gladius condendus: inane
Ducunt certamen, si sese corpore nudo
Hostibus obiectent: orbem quàm vincere, plus est
His in agone mori: nôrunt ità nanque coronas
Germanos meruisse suas. His inclyta fratrum
Portio, quæ superest, Dominum firmata precatur:

Gladio cæduntur præ-nominati quatuor.

Itê alij sex, diuersis tamen têporibus.

Vides sanctorũ animas post mortê recipi in cælo.

Venit Ecanam tyrannus cũ duobus fratrib. superstitibus.

Oratio sanctorum Donati & Felicis ad Dominum.

Iustitiæ Deus omnipotens & amator & author,
Conscie votorum, pariles attende, labores
Fraterni placuêre tibi, placeant quoquè nostri,
Nec patiare tuo sumpti pro nomine belli
Victores non esse: duces, te remige, fratres
Quòd gratæ portum primi subiêre quietis,
Innumeras tibi nos agimus grates & habemus.
Hoc solum pietate tua concede, rogamus,
Vt quos vna fides, affectus, sanguis & vnus
Germanos fecit, meritum non separet vllum.

Accersit eos impius tyrannus ac publicè increpat.

Hæc inter Præfectus eos accersit, & ante
Armatas acies sic increpat ore minaci:
An ne duces scelerum vos estis, solicitantes
Fraternos animos mortem præferre saluti?
Ergò ne tam dirum putat improba vestra voluntas
Tot populos seruire deis? censetis & esse
Cælicolis libare nefas, quod Regna, quod vrbes
Innumeræ faciunt? Iam nunc primordio vestra
Quæ fuerint, res ipsa docet: peiora probabit
Infelicior euentus: mutate malignam
Mentem, peruersum simul & reprobabile feite
Præferri polluta sacris: desistite cœptis,
Pœniteatque negâsse deos, dum tempus habetis
Mutandi votum: sacro celebrare penates,
(Si dici fas est) quos Cæsar & orbis adorat,
Esse sacros: aliter sententia vos capitalis,
Vt reliquos, feriet. Sic fato fatur vterque,
Fisus nulla sibi contraria posse nocere:
A nobis moniti fratres felicibus armis
Perfidiam vicêre tuam: nos turpe putamus
Cedere, qui semper socios instruximus hostem
Vincere: pro nihilo tua ducimus omnia dicta,
Teque tuosque deos contemnimus, esse re[i]rusos
Quos scimus barathro, non cæli sede locatos.
Cæca tibi rabies obtutus cordis ademit,
Nec verum spectare finit: mendacia tantùm,
Quæ semèl admisit tunc in puerilibus annis,
Seruat adhuc pectus, quem non fortuna saporem,
Non valet ingenium, non immutare senectus.
Sed tamen hoc animi studio quòd iura tueris
In præfecturæ commisso munere, posses
Vel modicè tecum reputare, scelesta deorum
Gesta quid exhibeant: An non ibi furta leguntur?

Docet sancti, vetitum deos sacrilegos fuisse homines.

Non & adulterijs maculata cubilia? scorta,
Iurgia, conflictus, periuria, damna, rapinæ,
Incestus, rixæ? pellex ibi filia matris?
Et pater est natæ coniux, fraterque sororis?
Hi possent habitare polum, quos vilis inopsque
Vrbs excluderet? Adde domicilium quibus ipsum
Dicuntur decorâsse modis immanibus, omnis
Atque feris plenus beluis ostenditur æther.
O decus occultum Tarpeium, qua ratione
Monstrorum sedes diuina putabitur ædes?
Quis pecudis vellus, quis Taurum parte [l]atentem
D[i]m[i]dia, qui Tyndaridas, Cancrumque, Leonem,
V[i]rginis & thalamum, Chelas, & Scorpion atrum,
Arcu[m] non vnquàm vacuum [st]ridente sagitta,
Illic imposuit? Capricornus, Aquarius, atque

Piſces ſunt ibi: Serpens cum geminis micat Arctis:
Pegaſus, Eridanus, Centaurus, & Hydrus, & Argo
Illuſtrant cælum. ſunt hæc credenda peritis,
Et dominis Terræ? Non vos fidei pudet huius?
Cornigeros tua Roma deos fallens, ſecus vndam
Fontis Auentini, quos nunc religauit, adorat:
Semicanemque virum colit, & phantaſmata cælo
Credit & eſſe docet, nolentes credere multis
Supplicijs lacerat: quàm perdita, quàm furioſa
Sit, Præfecte, patet. Cur non reminiſcitur eius,
Qui mare, qui terras ſibi contulit atque ſubegit,
Arbitrio curanda ſuo, qui principiorum
Eſt ortus ſine fine manens, qui protegit omnes
Inuicta virtute ſuos, qui fortibus aulam
Cæleſtem confert, nox non ibi lumina condit,
Non Sol iſte diem facit: at ſua omnia plena
Luce creatoris, cuius recreantur odore,
Affectu gaudent, paſcuntur amore fideles.
Tunc Præfectus eos, feruenti concitus ira,
Suſpendi manibus iuſſit poſt terga ligatis,
Torquerique diù clamantes: Sint tibi grates
O Ieſu pie, qui nobis tormenta ferendi — *Grauiter torquentur.*
Virtutem præbes. Inſtanti tempore noctis
Diſtulit immitis pœnis certare tyrannus,
Semineces nox vna leuat. Redeunte diei
Luce, cruenta deiś libamina ferre iubentur.
Nolunt, nolentes deflectunt colla, minaci
Truncantur gladio, corpus mortale repellunt, — *Capite plectuntur.*
Mercedem ſumunt æternam. Taliter ambo
Septembris primo, cum ſole ruente, ruerunt,
Victuri cum Rege Deo, cum ſole perenni.
Tunc Marcus præſul venerabilis vrbis Ecanæ,
Cum clero veniens, ſanctorum corpora noctù
Detulit, & precij fundens opobalſama magni, — *Honorificè ſepeliuntur.*
Atque peregrino peregrinis rebus odori
Permixtis ſtudio, ſolennibus & celebratis
Exequijs, eadem veluti res tanta petebat,
Mœnibus in proprijs ſummo tumulauit honore.

MARTYRIVM SANCTORVM ANICETI COMITIS, ET PHOTINI FRATRIS EIVS CVM *ſocijs, vt habetur in antiquiſſimo MS. codice.*

CVM Diocletianus in ciuitate Nicomedia corã multitudine populorum Chriſtianis diuerſa genera tormentorum minaretur, ſi idolis non ſacrificarent: quidã Comes nomine Anicetus, vir optimus, moribus & nobilitate generis preclarus, hoc modo Imperatori reſpondit: Minę tuę, Imperator, quas aduersùs Chriſtianos proponis, nullum nobis timorem faciunt, & omnia tormenta tua quaſi pro nihilo ducimus, nec ad cultũ idolorum inclinamur. Quod audiens Diocletianus, & conſtantiam verborum ſuorum non ferens, iuſſit ei linguam præcidi, & poſteà neruis taurinis tam diù cædi, donèc eius viſcera nudarentur. Inter hæc tormenta martyr Chriſti vultum tranquillum portabat, & in conſpectu populi Chriſtum voce magna prædicabat. Tunc Imperator furore repletus, iuſſit eum in theatrum portari, & ad eum fortiſſimum leonem mitti, qui

Septẽbris 1. Sæuit in Chriſtiãos Diocletian' Imperator.

Præciditur lingua S. Aniceti, & is neruis vapulat.

Obijcitur leoni, nec læditur.

qui currens ad sanctũ virum, guttas quas facies eius distillabat suis pedibus leniter extergebat. Tunc sanctus Anicetus exclamans, dixit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, qui me à dentibus huius bestiæ liberâsti: deprecor te, vt in reliquo certamine auxilium dexteræ tuæ mihi porrigas, quò possim sæuitiam tyranni

Oratione statuã Herculis & fanũ ciuitatis euertit.

vincere, & à te coronam accipere. Hac autem oratione fusa, terræmotus magnus factus est, in quo statua Herculis cecidit, & fanum ciuitatis corruens, plurimam multitudinem occidit. Quod audiens Imperator, iussit eum decollari. Sed spiculator volens eum decollare, in terram corruit, & immobilis stetit. Videns hoc Diocletianus, dixit: Præparate rotam, & ignem substernentes, eum desupèr alligate, vt velociter spiritum exhalet. Quo facto, sanctus Anicetus dixit: Domine Iesu Christe solue me de vinculo isto propter circunstãtes, nè terroribus deficiant, sed confortati contra tyrannũ, victoriæ coronam à te percipiant. Ad hãc

Ab igne & liquefacto plumbo nõ læditur.

orationem vincula destructa sunt, & ignis extinctus est. Post hęc iussit ollam plumbo repleri & igne succendi, & illuc sanctum Anicetum proijci. Quo facto, visus est Angelus cum martyre in ollam descendere, ad cuius aduentum frigida facta est.

Eodem tempore frater sancti Aniceti, nomine Photinus, cernens potentiam Christi circa fratrẽ suum, timore omni deposito & paratus pro Christi nomine pati, de turba, vt fratrem suum deoscularetur, cucurrit, & Imperatori dixit: Erubesce idolorum defensor, dij tui nihil sunt, paratus sum quoquè ipse pugnam ingredi, vt simul victoriæ coronam cum fratre meo à Christo consequi merear. Audiens hæc

Spiculatoris interitus

tyrannus, dixit: Percutiatur hic gladio. Spiculator autem cùm festinaret, vt eum percuteret, conuertens in se gladium, genua sibi præscidit, & in terram corruens expirauit. Imperator dixit: Mittantur in carcerem, donèc excogitem qua morte eos perdam. Igitur post tres dies Diocletianus martyribus sibi præsentatis dixit: Nunc mihi consentite. Si enim mihi consenseritis, honoribus & diuitijs vos am-

Varijs tormentis cruciãtur sancti martyres.

pliabo. Cui sancti responderunt: Honores tui ac diuitiæ sint tibi in perditionem. Tunc furens iussit candelas ad eorum latera poni & posteà lapidari. Adhuc impius sæuiens iussit eos ad equos indomitos ligari, & sic per diuersa loca trahi. Cumque traherentur, se inuicèm confortabant. Dei autem potentia equi temperati sunt, pedes sanctorum soluti, & ad confusionem inimici quasi in carruco sancti portarentur Deum glorificabant. Post hæc iussit carnes eorum sale conditi & in

In thermis ardentibus nõ læditur.

custodiam mitti. Triennio autem expectato, iussit publicas thermas per tres dies incendi, & illic sanctos mitti. Post dies verò duos custodes aperientes thermas, viderunt martyres sine vlla læsione ambulantes. Diocletiano venienti ad thermas sancti dixerunt: Nos in omni certamine victores sumus. Tu autem confusus, in Dei famulos pœnas excogita nouas. Tunc iussit magnum caminum fieri quo posset multam turbam Christianorum colligere. Quo præparato, Christiani multi cum vxoribus & pueris ad martyrium currentes, clamabant: Vnum Deum colimus, Christiani sumus. In caminum igitur æstuantem præcipitati, manus ad cælum

Camino ignis expositi Deo animas reddũt.

leuantes, dixerunt: Gratias tibi agimus omnipotens Deus, qui nos per vnigenitum tuum ad istud martyrium congregâsti. Extende quæsumus manum tuam & suscipe animas nostras in æternam requiem, quam confessoribus præparasti. Et hæc dicentes, animas Domino tradiderunt. Passi sunt autem sancti martyres Anicetus & Photinus cum alijs multis quarto Nonas Septembris.

VITA SANCTISSIMÆ IDÆ, CONSCRIPTA AB VFFINGO MONACHO VVERTINENSI S. LVDGERI.

PROLOGVS AVTHORIS.

DIVS humanæ salutis prouisor Iesus Christus, qui operarios suos adhuc in vineam suam mittere non desinit, diuersis ab initio Ecclesiam suam sublimauit honoribus: dum innumera quoquè gentilium voluit sanctorum suorum florere patrocinia, nec vllam terrarum partem donorum cælestium esse expertem, de quo scriptum est: Reipsa comperio, quòd non sit personarum re-

Act. 10. Ephes. 6.

spectus apud Deum, sed in quauis gente, qui timet ipsum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Quod vtiquè iam vespere mundi in beatissima

Dei famnla Ida completum esse comperimus: Cuius (si Deus annuerit) sanctitatis indicia signorum stipulatione subnixa, prout possumus, enucleare gestimus. Quæ videlicet veneranda Christi ancilla, summo inter suos loco nata, tempore magni Regis Caroli elaruisse refertur. Ex regali scilicet indole sanctarum virginnm Odiliæ, & Gertrudis filię sancti Pipini, quarum, si quis sanitatis indigus, salutiferas lipsanas frequentar, testem se protinùs recuperatæ senriet sospitatis. Hæc itaque, vt in sequentibus dicemus, licet coniugali lege constricta, nihil tamen cæleстis sponsi prætulit amori, & ideò non solùm nullum pudicitiæ & castitatis damnum pertulit: immò centesimum fructum supernæ mercedis, cum primæ horæ conductoribus, vitiorum victrix, percipere meruit. Huius permulta miracula vel antiquitate temporum, vel scriptorum inopia obliterata, nobis manent incognita: illa verò quæ à personis idoneis diuulgata vidicimus, modernis temporibus visu simul & auditu propalata, quanuis obtuso ingenio & impetito sermone, veraci tamen & simplici relatione, beatæ Idæ comite interuentu, conabimur explicare. Illorum nanque in veteri testamento non refutatur oblatio, qui post aurea & argentea, quæ à diuitibus in domo Dei offerebantur donaria, pelles etiam rubricatas & pilos caprarum deuota mente in thesauros Dei ad vsus legitimos transmiserunt. Ob hoc, summoperè huius codicilli lectorem obsecramus, nè si quid in hoc opusculo incompositiùs indoctiùsve grammatico incedit tramite, temeritatis notam nobis opponat, qui fortiora nobis aggressi, de ignauiæ nostrę nidulo saltem ad lucem respirare audeamus. Cæterùm degener stylus lineam historicæ prosequitur veritatis, cuius hine felix sortiemur initium.

Iste Pipinus fuit Maior domûs Franciæ, vt habetur in eius vita 21. Februarij.

Matth. 13. & 20.

Exod. 35.

Succincta de præfecti Egberti morbo narratio. Cap. I.

EO tempore quo victoriosissimus Imperator Carolus Saxonum & Francorum sceptra, multarumque gentium frena felicirer gubernabat, expeditio exercitûs, propter Galliarum seditionem, in Occidentem dirigitur: vbi tunc inter alios Orienris proceres, præfectus quidam Egbertus nomine aduenisse dicitur, qui grauissimam ibi incurrit ægritudinem. Cùm autem inualescente morbo penitùs se ab hac præfectura subtraheret, Imperator illum cuidam de suis summis ipsius loci primatibus procurandum diligentissimè commendauit. Erat enim prædicto Augusto, præ inuictæ constantiæ & prudentiæ præconijs, non mediocriter acceptus. Perlaro ergò ad hospitium magna humanitate seruitur, quia & hanc eius infirmitatem, non ad vitæ perniciem, sed ad rerum sequentium consummationem, ex diuina (vt liquet) prædestinatione credimus euenisse. Erat pręfato Comiti, apud quem hospitabatur, vnica filia, vnicè sibi dilecta, venusta fronte & egregia forma, quæ intantùm ægrotanti est compassa, vt per seipsam aliquotiès illi obsequendo, quantùm suam personam decuit, & eius huleera oppalparet, & congrua doloribus exhiberet fomenta, cuius ipse solatio valdè delectabatur.

Septêbris 4.

Egbertus præfectus Caroli Magni grauissimè infirmatur.

Humanissimè a sancta Ida tractatur.

De recuperatione sanitatis domini Egberti. Cap. 2.

INtereà Imperator rebus in tutū compositis, victor reuersus, præcellentissimi sui Comitis haud immemor eādem, qua illū pridèm reliquerat, ciuitatem visitandi adijt gratia. Eumque iam per Dei saluantis gratiam & clementiam valentiorem, auraque animarum aëria, reperit. Dumque mutuo aliquandiù colloquio fruerentur, inter sermocinandum illustris vir Egbertus, de præfatæ virginis nuptijs, principi suggessit: vt eius consilio, immò Dei auxilio, huius consequeretur effectum. Princeps verò de eius recuperatione, simul & postulatione multùm gauisus, & suum ad hoc assensum & parentum adeptus est sauorem, deditque illi in eisdem partibus multas possessiones de publico, quatenùs vieiniori potentia soceris acceptior factus, non minori apud illos quàm in genitali solo præcelleret dignitate. Insupèr etiam cunctis Saxonibus, qui inter Rhenum & Vuisurgim maxima flumina inhabitant, ducem præfecit. Post hæc sponsam suam Christianissimam, ipse admodùm religiosus, cum Dei timore suscepit, & ab omni illa parentela honorificè

Carolus Imperator eū visitat.

Egbert⁹ petit sanctam Idam sibi dari vxorē.

Carolus Magnus dat illi multas terras pro dote nuptiali.

S. Ida nubit Egberto principi. honorificè dimissus, ad sua commigrare decreuit, semper ad mentem reuocans, quantos cælitùs successus in illa peregrinatione sit adeptus, multasque saluatori Deo gratiarum reddidit actiones.

De hoc quòd in somnis Angelum audiuit de situ loci. *Cap.* 3.

QVadam die dum adhuc itineri insisterent, venerunt ad locum quendam iuxta Lupiam flumen, qui Saxonica lingua Hirutfeldt nuncupatur, amœnis nemoribus consitum, ibique inuenta non magna planitie, vespertino iam incumbente crepusculo, tentoria fixerunt, lassisque ex profectione somnos dabat herba salu-
Visio sanctæ Idæ. bres. Omnibus itaque alto sopore depressis, venerabili matronæ Idæ Angelum suum in somnis Dominus mittere dignatus est, qui post multa, quibus eam instruxit, monita, oratorium ibidèm ex suis sumptibus construendum prædixit, vbi Domino quandoquè liberiùs deseruiret, postque huius vitæ cursum consummatum illic ei Dominus remunerationis æternæ locum quietudinis vnà cum viro suo præsaga voce promisit. Illa mox diuina tacta compunctione, dum primum manè illuxit, domino suo, quæ angelico relatu didicerat, plenissimè exposuit, à quo statim, qualiter ista animo eius viderentur, gratulabunda sciscitatur. Qui dum verbis fidem ad omnia accommodaret, beata Ida solotenùs inclinata Domino, vt felicia cœpta ad
Cõstruitur ecclesia in honorẽ Mariæ virginis & S. Germani. calcem vsque perfecti operis perduceret, submissa voce rogabat. Non multò post in loco supradicto, vbi quondàm densissima syluarum obductione astra ipsa occulebantur, lapidea Basilica, opere polito construitur, ac in sanctæ Mariæ genitricis Dei honore, sanctique Germani Episcopi consecrata est.

Quandò in prouinciam Dreni peruenit. *Cap.* 4.

AD illum nanque dicatum locum, qui est in pago Dreni in Lupię fluminis ripa, nonnulla illustris viri Egberti prædia respiciebant, vbi Deo dilecta matrona Ida frequentiùs commorari & semper recentibus in Dei cultu laboribus intentissimè consueuerat insudare. Studebat nihilominùs ex occasione copulæ carnalis Deo, quæ Dei erant, reddere, sic forinsecum amorem temperare, vt nullius leuita-
Grauitas eius. 1. Cor. 7. tis næuus rigorem animi eius potuisset obfuscare. Si enim, vt apostolicus sermo sonat, sanctificatur vir infidelis in muliere fideli: quanto magis vasa paria sanctitatis, alterutris emicant suffulta virtutum instructionibus? Quid super hoc conuenientiùs profertur, quàm duobus in carne vna, vnam inesse spiritûs sancti indiscissam operationem, quæ illos deforis connubiali iure connexos, ardentiori cælestium intùs inflammauit amore.

De obitu domini Egberti. *Cap.* 5.

NOn paucis post hæc annis elapsis, militiæ suæ penso expleto, dominus Egber-
Obit dominus Egbert maritus ei. tus vir in Christo honorandus, humanis rebus excipitur, cuius spiritus mox cælorum palatinas sedes beatus hospes promeruit obtinere. Post cuius migrationem beata Ida quàm districtè tenerum corpus arctauerit, difficile dictu est: Quippè quæ totum spatium quod residuum fuit huic incolatui, incredibili & paucis
Castigat corpus suũ beata Ida multis abstinentijs. Colos. 3. imitabili duxit abstinentia, nunquàm mentis propositum à Dei cultu relaxans. Secundùm Apostoli dictum, mortificauit membra sua super terram ab omni illicito appetitu ventris & linguæ, omnemque eximiam pompam gloriæ, qua delicatissimè fuerat educata, ad nanciscenda laborum suorum emolumenta feliciter immu-
Vacat misericordiæ operibus. 2. Cor. 9. tauit. Quæque verò de redditibus in matrimonio eius annuatim reseruauit, ea ad pauperum vsum in cælestes apothecas reposuit, metuens nè parcè seminans, parcè & meteret: propterea seminauit in benedictione, quod in posterum centenis manipulis in area vniuersalis messionis lætabunda triturauit. Et vt supernorum me-
Item contemplationi & orationibus. ditatione arctiùs occuparetur, in præfatæ ecclesiæ plaga meridiana, contiguam eius parieti porticum construxit, in qua remotiùs orare & à vulgari strepitu immunis conuersari posset, vbi dominus Egbertus laudandæ memoriæ conditus pausat.

Quantis profectibus sancta Ida vitam suam ornauerit. *Cap.* 6.

MArmoreum sibi sarcophagum longè ante obitum iussit præparari ob incerti temporis momentum, quem duabus quotidiè vicibus, quandiù superuixit, diuersis alimentorum aliarúmve rerum impensis summorenùs impleuit, & victu
Psal. 40. carentibus hilariter distribuit. Verè beata, quæ intellexit super egenum & pauperem, & fregit ei panem suum, vt in die mala liberet eam Dominus. Excubiarum & oratio-

orationum priuata studia, quæ satis dignè textûs descriptio delineabit? Sufficiat tantùm humanæ curiositati, de his quæ forìs gessit mirari. Ea verò quæ sub obtentu exteriorum in solius Domini prospectu clandestinis sudoribus peregit, cuius vrbana sufficiat enarrare facundia? Theoricæ quippè intenta disciplinæ, nunquàm *Ecce quàm* exrra ianuam quam incoluit cellæ, pedem ferrur amouisse: saluo eo dum inopum *fuerit solistipendijs* desetuiret, semper factis imitans quod scriptum est: Redemptio animæ, *taria.* propriæ diuitiæ. Talibus virtutum prærogatiuis sacrosanctum suum adornauit *Prouer. 13.* velamen. Necnon inter agendum cautissimè studuit popularem vitare fauorem, firmissimam in cælis spei anchoram figens, fragosa seculi obstacula fidei thorace, quasi tuta carina tranauit, vt ad plenam perfectionis (quæ Deus est) pertingeret charitatem.

Quomodò de hac vita transmigrârit. Cap. 7.

HIs ad desiderabilem finem perductis, cùm remunerator omnium Deus turturem suam ad altiora volare disponeret, vt post tristia lethi, in arduis cæli excellentiùs nidificaret, molesta vitalium valetudine acriter pulsata, horam præsensit vltimam. Et accito presbytero suo nomine Bertgero, sibi iustis ex causis fidissimo, pluribusque seruis Dei, preces eorum expostulat, vtque in ipso pausæ suæ articulo ducatum viæ ad Dominum illi impetrent, profusis lachrymis precatur. Factum est, oratum est, de cælis auditum est, quod iam olim prædestinatum est. Hac reuerenda orationis clausula carnali fasce laxata, spiritum amatori suo Christo *Feliciter* transmisit, beata perennitate cum cælicis agminibus in æthere fruiturum. O inex- *obdormit* hausta saluatoris largitio, quàm magna super omnia eius miseratio, sine cuius nu- *in Domino.* tu nec folium arboris incassùm defluit, cuius immissione tam sublimiũ natalium propago, cunctis quæ illicita essent reiectis, veræ viti inhæsit, vt in regno Dei multorum palmitum vindemias carpere mereretur. Positum est autem sacrosanctum *Honorificè* corpus cum pijs laudibus in arcam saxeam, quam suprà retulimus, & in ipsa porti- *sepelitur.* cu, qua se diuino cultui mancipauit, honorificè tumulatur, vbi attestantibus medelis, qualiter apud Deum habeatur, lucidissimè eatenùs comprobatur.

De Bertgero presbytero, & obitu eius. Cap. 8.

ERat autem præfatus Bertgerus ex illorum contubernio, quos beata Ida pri- *Bertgerus* mùm de Gallijs secum aduexerat, vir religiosæ conuersationis & probatæ ca- *presbyter* stitatis: Quippè eorum disciplinis informatus, qui in lege Dei sui sine querela in- *qualis fuecesserant*, qui etiam ipsam ecclesiam & sacra mausolea, aliquot annis strenuissimè *rit.* diuinis humanisque obsequijs excoluit, honorauit, & venustauit. De quo & illud per fidelium ora diffamatum est, quia inter cætera grauitatis eius insignia nun- *Omnẽ mu*quàm in suis tectis muliebrem personam aut commorari aut domesticis vsibus in- *lierem à sua* seruire consensit: ideoque contra æmulum dimicans castitatis, omnem occasio- *domo ex*nis aditum non solùm præcauere, sed & radicitùs extirpare curauit. Cui etiam ob *clusit.* tantam cordis innocentiam à Deo collatum esse fertur, extremam vitæ horam præscire, quod eo magìs liquet, quia ipso quo obiturus erat die, Missarum ex more sacramenta consummauit, ac mox Dominico consignatus viatico, in ipsis vestibus sacerdotalibus ante sanctum altare animam reddidit creatori, & prope sanctæ *Feliciter* Idæ tumbam dignè humatus est. Vt enim tam medicabilis glebæ consortium ob- *obiit, ac pro*tinuerit, magnum quoddam fortaßè, quod eum commendaret, iustitiæ meritum *pe S. Idam* præcessit. *sepelitur.*

De effoßione infantis. Cap. 9.

POst hæc autem cùm ipse locus ab alijs hæreditaria successione possideretur, & ob præsidentiũ incuriam villtatibus obsolescere cœpisset, continuò benignus Dominus sanctæ famulæ suæ merira Idæ, ad castigationem improborum, terribili patefecit euentu. Nam præclari Comitis Ludolphi amabilis soboles, dum adhuc in albis ab hac luce raperetur, ad eandem ecclesiam defertur. Et quia sanctæ Dei *Quãtæ san*opinio necdùm in aperto emicuit, penès eam pusionẽ sepeliêrunt, qui die sequen- *ctitatis hæc* ti de tumulo extractus, ante ianuam vestibuli innenitur in quo erat inclusus. Stu- *matrona* pefacti, quibus res erat commissa, corpusculum denuò pristino loco abdiderunt, *extiterit, ef*quod nihilominùs inuisibili iterùm violentia eminùs proiectum repererunt. Ob- *fossio istius* stinatis ergò animis incassùm laborem prçstigijs imputantes, tertiam vicem auden- *pueri pro*ter auxerunt. Sed inuanùm vires expenderunt: quia quod hesterno labore fuerat *testatur.*

 oppilatum,

oppilatum, tunc in extremo atrij angulo viderunt euulsum. Quo demùm pudore mulctati, ibidèm terræ commiserunt. Hoc prorsùs formidabili portento claruit, quanta prouectione beata Ida in cælis vtatur, cuius sepulcrum Deus nullo carnalis corruptelæ fœtore in terris zelatus est maculari.

Oratorium beatæ Idæ à paganis non potuit concremari. *Cap.* 10.

EA tempestate, qua Hungariorum gens detestanda cuncta incendio absumpsit, præfatæ quoquè sanctæ Idæ oratorium nefanda legio adijt, cruces, capsulas, & omnem ornatum ecclesiasticum deprædati sunt. Deindè in altiora scandentes, focos nonnullos in laquearibus construxerunt: sed virtute Dei carbo sopitus, nulla flammarum incrementa haurire valuit, excepto quòd raras quasque tabulas insidendo peredit, per quas sine mora in inferiora dilapsus est. Huic operi frustrà incumbētes peruicaci conatu nolarium aggressi sunt, campanas saltem depondituri: sed ad has inuanùm cucurrerunt, quia eas nullis argumentis enodare potuerunt. Hi nanque (vt legitur) ignorant iusto, sed semper viuere rapto, omnia sub fraude deducunt tempora vitæ. Tandèm victæ pertinaciæ & virium elumbes effecti, aliquid ibi esse diuinitatis suspicati sunt: ac mox solius fugæ cupidi, pedibus talaria nectunt. Quæ autem vidit līquerunt, post illorum fugam in castris reperta sunt, & suo loco incolis omnia restituta. Tunc omnium ora in laudes summi protectoris generaliter prorumpunt, dum tam euidenti indicio sanctæ Idæ præsidia præsentialiter cernunt.

Precibus S. Idæ, ignis extinguitur & hostes fugantur.

De muliere quæ vestem clàm surripuit. *Cap.* 11.

DVm igitur radios sanctitatis eius latiùs fauorabilis fereret rumor, multique ob experiendæ salutis votum, ad sepulcrum illius confluxissent, fortè accidit aduenientibus viatoribus sarcinulas suas foris porticū deponere, vt quid quisque ex suo deferendum haberet, liquidiùs perspecto, post expeditior ad procedendum fieret. Quædam autem ex illis muliercula dum sua marsupia euacuare cœpisset, stimulis cupiditatis agitata, comiti suæ furata est camisiam: & aliter eam occultare nesciā, sub propria obstruit veste, seque simulata religionis specie orantibus miscuit. Illa verò quæ damnum accepit, cuncta oculis peruagando, hostilem faciem citiùs deprehendit, ipsamque ream sceleris coram omnibus impetere cœpit. Tunc infelix fœmina amenti similima, quò se verteret æstuat anceps, fugæque confidere, tutissimum ratā est esse consilium. Fit virorum constipatio, vbi talis auditur acclamatio. Iamque illa miserrima (spatio euadēdi ademto) sepem, qua cœmeterium ecclesiæ ambiebatur, moribunda insiluit, quæ mox acutissima suda transfecta, intestinis omnibus euiscerata, ibidèm patrati sacrilegij pœnas luit, cunctis hominibus horrendum præbens exemplum. Dispari quippe vice tale commissum expiari crederetur, si non scelus solummodò, sed & dehonorationem loci cælestis seueritas zelaret. Sicut enim vberior ex hinc animis ratione iunctis compunctio, ità ediuersò inertibus & temerarijs maior confusio & horror incussus est.

Sacrilega sui criminis pœnas luit.

Restitutio aridæ manûs mulieris. *Cap.* 12.

IN prouincia Dreni mulier fuit, Eggua vocitata, cui dextera manus in volam plicata ac penè fuerat arefacta, & ob huiusmodi incommodum multos annos feriata, cui quadam nocte in somnis dictum est, vt instàr semiuiuæ manum ceream formando exprimeret, & ad sanctæ Idæ tumulum deferret, ibique orationum continuaret instantiam. Quæ ilicò intellecta veritatis serie, iter optatum maturare haud segniter cœpit, plantis agilitatem voti auiditas ministrat, æstuatque currendo longos breuiare calles. Quò dum festinatò veniens, luctuosis singultibus opem medicaminis flagitâsset, & luminaria ob sanctorum reuerentiam, propter quos & ad quos venerat supplicatura, accendisset, salubriori vsa consilio, ibidèm pernoctandi permissum impetrauit, ac mox solitum manûs vigorem secundùm præsagam sponsionem per Dei auxilium ex integro recepit. Sentiens verò postmodùm sese maiore quotidiè inedia premi, eò quòd pridèm sub mendicitatis obtextu, non stipem tantùm, sed & quæstum adipisci consueuerat: diabolicis tendiculis irretita, finitima rura deserit, & vbi facilè dignosci nequiuerat, nefaria simulatione manum mentitur vncam. Nec talis vltorem mali Dominum latuere doli, cuius iusto examine vltronea fraus haud impunè præteritur: nam mox recenti dono frustrata, in pristinū deformitatis statum, vt priùs suaptè, sic tunc redigitur coactè. Aequa vtiquè

Ecce pium vsum in ecclesia luminaria accēdendi.

Sanatur manus arida mulieris cuiusdam.

Redit infirmitas.

vtiquè vice tanta libratur peruicacia, vt quæ dono Dei pauperior fieri verebatur, geminum posteà experiretur.

De curatione hydropicæ. Cap. 13.

ADducta est etiam ad eundem locũ alia mulier hydropica valetudine horribiliter affecta, quę tãtùm distento tumuit ventre, vt vix per vllũ ostium prępediente mole corporis potuerit efferri. Magna ergò difficultate sacrã ędẽ intrãtes qui illã eò euexerãt, nocturnas ibì excubias cũ ipsa & pro ipsa celebrant, lachrymis sepulcrũ, precibusq; ęthera pulsant. Necdùm postera illuxit aurora, & totus lethalis humor de illa fœtidissima lacuna effluxit, & omne pauimentũ, ác si de grãdi tumba aqua euerteretur, excussa perfudit alluuies. Quę statìm laxata cute & vẽtre vacuato ità leuis est effecta, veluti nũquàm tam enormis sarcinę fastidia ptulisset. Ad sua deindè plùs solitò gratulabũda rediјt, quę olìm hãc exosa lucẽ iam in extrema pendebat margine lethi, nec vltrà per sanctę Idę merita istiusmodi infestabatur passione. Sanatur hydropica.

De sanitate quam monialis quædam ibi consequuta est. Cap. 14.

VIculus est non grandis in Nordegoa Seudinon vocatus, vbi quædã sanctimonialis Vuerẽsuidis nomine, honestę inter suos opinionis habebatur. Hęc articularium compaginũ destitutione per quinquennium anxiè torquebatur, & quocunquè necessitas viarũ medẽdi causa appulit, aut sago vel alio gestatorio portari cõsueuerat. Cui etiã Angelico oraculo in visione pręcipitur, salutifera venerabilis Idę limina petere, & nullã reformandę sospitatis diffidentiam fide comitante habere. Hac reuelatione multùm exhilarata, fratrẽ ilicò suum omnesq; quos poterat consanguineos accersiuit, quale sibi consilium, diuinũ contulerit vaticinium, alacriter explicat, & vt cupito itineri ocyùs subuenirent, æstuanter precatur. Fauent cuncti eius suggestionibus, ad fertilem signorũ deducta est locũ, & diem illum ac noctem in orationis studio peruigiles expenderunt. Cùm verò iam dies albesceret videretur, cœpit pristina virtus sensìm reuiuiscere per venas, fibrarũ connexio dissociatos cõglutinat artus, totaq; compositio membrorũ iteratò reuertitur. Missarum deindè precibus inchoatis, tantum roboris accepit, vt per seipsam oblationes presbytero reddere, & psalteriũ proprijs potuisset manibus retinere. Prodiјt mox in publicum tam stupendum miraculum: ab vtroque sexu mixtim concentus attollitur, tantoque propensiùs, quanto magìs sanctæ Idæ Dei ancillæ suffragia visibiliter agnouerunt. Remeat mulier insueto gressu ad currum suum, (erat enim de nobilibus) & paruo pòst momento perfectè recuperata conualuit. Sanatur alia quædã contracta.

De eo qui auditum perditum recepit. Cap. 15.

IN pago Pedargoa homo quidam cephalargiæ concussione nimìs vexabatur, ex cuius intolerabili infestatione per totum decennij spatium auditus priuatus fuerat vsu. Quem in somnis (vt ipsi videbatur) venustæ formæ & niuei amictûs fœmina compellat, quę eum Crucem ligneam moliri, in qua capitis sui imago figeretur, clementer edocuit, quam ad sæpè dictum oratorium cum amicissimis sibi fidelibus pro suî deferret restauratione. Expergefactus de somno, iussa perficere nõ distulit, & fido comitatu, quò fama sanitatum proditrix persuaserat, cursum flectere cœpit. Iam verò mediantis viæ terminum transgressi, sinistrę quidem auris obturatio reseratur, altera adhuc prisco stupore conclusa, & per hoc mirabile indicium meliora ausi sperare, residuum viæ, Kyrieeleison cantando, peregerunt. Ad atrium interim psallentium turba peruenit, dum eccè dextera auris subitò crepuit, veluti sarmentum torridum subitò frangeretur, ità vt euicinò adstantes stupore hebetati, hunc ibidèm coniectarent supremo vitæ periculo citiùs occasurum: à quo crepitu mox tabifluus de aure humor cœpit emanare, totaque discessit sanies, donèc venenoso liquore penitùs egesto, rediuiuo rursùs auditu donatur, veris euentibus somnij assertionem in seipso expertus. Hoc certè miraculum non rarus quilibet inspector, sed omnis penè plebecula, quæ ad ecclesiam solenniter cursitauit, ad declarationem meritorum beatæ Idæ cognouit ostensum. Visio surdi cuiusdam. Surdo redditur auditus.

De cæca illuminata. Cap. 16.

COngruit superioribus miraculis illud quoquè, quod sub præscripti oratori religioso presbytero Bilone ad nostram notitiam per multorum ora volitauit. Tempore quodam cùm plurimi ad easdẽ dicatas reliquias caterуatìm confluxissent, mulier capta oculis etiam interfuit, quæ eo magìs præ cæteris intentiùs ora-

 uit,

uit,quo visibilium rerum maiori affligebatur dispendio. Cùm verò Missarum celebratio circa horam tertiam ageretur, cœpit illa magnis precibus circunstantes exposcere, vt presbyterum ad se facerent venire: quo præsentato, sic eum mulier percontatur: Est'ne (vt reor, aut visus me fefellit) quòd alba & stola nunc sis indutus? Ille ità vt dixerat veraciter esse affirmauit. At illa, Et ego, inquit, nec talem vestis candorem, nec vllum omninò colorem per viginti annorum curricula merui videre, sed nunc per sanctorum istorum patrocinia clarè præsentem hîc populum cernere possum. Dum hæc illa retexeret, intenti omnes ora tenebant. Et eccè sanguineæ lachrymæ per genas guttatim effluentes, totam faciem cruentabant, nouamque lucem degener albugo oculi aufugit. Tali ergò ordine acutissimis luminibus potita, vniuersos qui aderant, & beatæ Idæ sanctitatis, & propriæ sanitatis reddidit testes.

Mulier cæca videt.

De dæmoniaco curato. *Cap.* 17.

CVm festum Pentecostes celebratur, maior frequentia hominum quàm alijs temporibus ad locum hunc annuatim confluit. Quo tempore dum ad Missam sanctum recitaretur Euangelium, dæmon atrocissimus vnum è turba ephebum infesto ausu violenter inuasit, & in conspectu omnium horrendis agitationibus & grunitibus vexauit. Quem mox non parua iuuenum constipatio, donèc Missæ preces finirentur, magna difficultate detinuit, eumque, licèt totis conatibus reluctantem, ad memoratum traxerunt medicabile sepulcrum. Tunc presbyter populum ad vota confugere, subsidia ac sanctæ Idæ fidele patrocinium admonuit implorare. Fit mox iugis instantia precum, ferit æthera clamor, nec antè ab incepto cessatum est opere, quàm spurcissimus prædo mancipium Christi deseruit, seque garriendo vacuas recepit in vmbras. Quæ enim (vt scriptum est) societas luci cum tenebris? quæ verò familiaritas vasi iniquitatis cum loco sanctitatis? Hinc fidelium cordata sagacitas perpendat, quantæ dignitatis eminentia eius spiritus apud superos sit præditus, cuius cineres diabolicam peruicaciam suis sedibus potenter eliminant.

Liberatur dæmoniac⁹.

2.Cor.6.

Qualiter fœmina curua subitò fit erecta. *Cap.* 18.

ALio quoquè tempore, ad easdem reliquias mulier quædam, nomine Vuerinhild, in carruca transuehitur, quæ ità neruis contractis & inclinis erat, vt pectus genibus videretur inhærere. Pedes quoquè deformi specie habebat in posteriora transuersos, vndè dolendum cernentibus præbuit spectaculum. Vbi dum effœtas corporis vires intentissimè supplicando fatigâsset, succedente aurora, cùm iam Phœbea lampade nemorum cacumina rutilare cœpissent, repentè in genua sursùm erigitur, & integerrimè restituta est sanitati. Miratur fœmina peregrina vestigia, nouis incedens plantis: ibique nacta occasione mansitandi, non paruum tempus, in sanctæ Idæ famulatu resedit.

Mulier curua erigitur.

De mulieris sospitate restituta. *Cap.* 19.

CIuitas est in Saxonica quæ Sosatium appellatur, commanentium populorum frequentia nobilis, vbi etiã mulier de Sclauorum gente oriunda fertur commorari, quæ toto triennio tantam debilitatem à genibus vsque deorsùm pertulit, vt steriles artus ob diuturnam infirmitatem iam frigescere viderentur. Trahebat misera per terram inutile pondus, ac proprijs priuata incessibus, duorum baculorum sustentatione pedum vice vtebatur. Quæ dum beatissimæ Christi famulæ præconia ceu solis radios longè latèque dilatari & omnigenis necessitatibus profutura perdisceret, restitutionis suæ sanitatis ipsa etiam cupida, assumptis secum cereis, ad destinatum locum non sine maximo labore peruenit. Oblatis ergò suis munusculis, cœpit reptando manibus sacratam glebam appetere, crebris eiulatibus anhelum trahere & deuotè tundere pectus. Cuius protinùs votis diuina medicina adfuit secundandis, & quid ab electa sua vernula miserandæ fœminæ affectio extorqueret, propitia Deus aure suscepit. Surgens nanque ab oratione, solidatis substitit talis, & naturalis calor renascentẽ cutem reuisit, ac prisco omnia lætantur robore membra. Hoc optatiuo modo desiderij sui compos effecta, dignas liberatori suo Christo retulit grates, cuius citissima ope, curationis suæ efficaciam, beatæ Idæ medẽtibus meritis, consequuta est. Baculos verò, quibus olim innitebatur, ob monimentũ rei posteris diffamãdę, ad fores ecclesię sũspendit, & ad sua gaudẽs recurrit.

Debiles pedes mulieris curuidã solidantur.

De

De eo qui omnibus membris erat contractus. Cap. 20.

NEc illud silentio tegendum esse miraculum suspicamur, quod ad nos vsque, fama diuulgante, rata fidelium assertio transmisit. Non multotum post hæc interiecto dierum spatio, homo miser & miserabilis ad suprà memoratum abs portatur capacem signorum tumulum, cuius facies ad genua vsque, quadrupedum more, prona ad terram vergebat, reliquis nullo vsui habilibus membris. Huius dedecoris damnum per nonnullos pertulit inglorius annos, mortalibus horrendum visu portentum ostentatus. Is etiam medicanti tumbæ appositus ore (quod solùm potuit) & sensu, ibidem status sui orbitatem luctuosè conquestus est, & eos, quibus infractionis suæ angor propter Deum mentes permulserat, vt ità facerent, cohortatur. Mouet intuentes eius lugubris exoratio, & tam dira corporis eneruati dehonestatio: fundit generatim preces eo quisque fructuosior, quo corde compunctior, sicque pro vno, vnum omnis interpellat Deum. Istiusmodi autem orariunculis prælibatis, non distulit fœcunda Domini clementia per sanctam suam tyrunculam destituto homini medelam impendere, quæ Dominicis iussis, quoàd viueret, sua nunquàm destitit colla mancipare. Explicito nanque deprecandi studio, dum singuli se subrigere cœpissent à pauimēto, vitali quadam intrinsecùs perfusione corpus eius, vt ipse asserebat, concaluit, & petita solus leuiter per membra cucurrit. Hac incognita cunctis delibutione repentè cataplasmatis vires resumpsit insuetas, & humana effigie flexilis artuum compago decoratur, donèc Domino fauente sensim se erigere cælumque videre cœpit, simul & erectos ad sydera tendere vultus. Magnis ergò gratiarum laudibus Saluatori Deo persolutis, ad propria incolumis remeauit magalia. Contractus sospitati & integritati restituitur.

LIBER SECVNDVS.

Quòd signis S. Idæ nulla scripta sufficiant. Cap. 1.

HVIVS itaque benedictæ Dei matronæ diuersa diuersis temporibus enituêre miracula, veridicorum testium annotatione fulta, quæ tanto liquidiùs auditoribus seu etiam lectoribus credenda patent, quanto continuis vicibus visibiles sanitates, hæc attentiùs commendant. Nec enim pristinis temporibus ab afflictorum releuationibus eam feriatam esse confidimus, licèt plurima nostræ notitiæ sint subtracta, quæ illorum, vt suprà memorauimus, presbyterorum videlicet insolentia silendo præterijt, qui non locum, sed quid loco conferretur, auidissimè intendebant: Et quippè vsque adeò quorundam ineptia inoleuit, vt sacrati pulueris ædiculam floccipendentes, suis potiùs instituerent repositorium vsuris, ac omni penè honestatis cultu derogato, quisque rebus proprijs consulens, animum ad alia vagari permisit. Aliquorum tamen proteruiam detestandam digna audiuimus talione mulctatam. Sed quia vicinis requiei suæ annis ista inercuerit negligentia, nullus qui virtutum eius æmulus videtur, fidelis ambigere potest. Ex quo enim preciosus inibi thesaurus recondebatur, vsque ad venerandi nostri patris Hogeri tempora, sub Rege Arnulpho locus ille iuri fuit addictus excellentissimi ducis Ottonis, qui huius serenissimi Augusti Ottonis extitit proauus, à quo idem venerabilis Abbas ipsam regiam curtem, alijs repensis possessionibus iuxta legalem cambiebat ritum, ac deincèps in nostri conuentûs proprietate, id est S. Ludgeri perpetuò vsque in præsens cernitur perdurare. Exindè nostrorum solertia, sancta studiosiùs latibula incoluit, & prioris ignauiæ squalore defecato angustis curauit addere rebus honorem. Tum quoque intercepta pridèm sanitatum exhibitio, optato plurimis redijt omine, & quotquot huius muneris rumor adsciuerat, Domino secundante reduci certatim abiêrunt indè meatu. Omnia autem ea velle disserere, quæ eò loci beatæ Idæ opitulamina patrata audiuimus, non nostræ opis est, cloquij, sensûs, aut sermonis aptè exarare. numerum enim excedunt. Pauca siquidem ex multis huic opusculo inseruimus, imperitiæ nostræ tantùm sufficientia, qui prorsùs Rhetoricorum ornamentorum ignari sumus, insipidæ saltèm rusticitatis agresti edulio vix pasci meremur. Sed quantum in nobis est, illius vtiquè datum est à quo inchoat esse omne, quod tendit ad

Antiquorū patrum, magna silentij insolentia.

Multa S. Idæ miracula nō exarata literis.

ad non esse. Cuius gratia adiuti, residua adhuc miracula, prout quim[illegible] & [illegible]te sentimus, repetere studebimus.

Qualiter æditunus pro negligentia sanctorum sit correptus. Cap. 2.

RES quam explicare conamur, illis diebus accidisse refertur, quandò [illegible] Bilo nondùm in presbyterum promotus est, sed apud Hertzfeldien[illegible]s officium custodis administrauit, quem in eiusdem gremio loci quandiù vixer[illegible]t, deuotis nouimus insudâsse obsequijs. Magno enim illic à primæua ætate de[illegible]tur amore, ac pro virium suarum modulo, si quid potuit, ibi honestatis impendit. Sabbatis quoque & cæterarum festiuitatum præcipuis vigilijs ecclesiam v[illegible]re, al[illegible]aria obuelare, cereos accendere, ac benolentibus herbis spargere humum consueuerat. Quem huiusmodi obedientiæ sedulò insistentem quadam nocte incognitæ personæ species in somno his verbis seueriter affatur: Benè quidem te & vtiliter hac in re egisse approbo, qua ecclesiasticis cultibus componendis magno [illegible]e rè deseruis, sed valdè in hoc tua redarguenda est stolida temeritas, quia [illegible]esto quisquiliarum & purgamentorum ab ecclesia aceruos ad sanctor[illegible]os effundis & salutiferam humum cœnosis sordibus profanare præsum[illegible]s. Caue ergò, si saluti tuæ consulere velis, nè vlla ibi vlteriùs dehonoratio loci fi[illegible]r. H[illegible]s scilicet piaculi se notabilem & ipse publicè professus est, & talibus [illegible] repræhensum, cum iuramento affirmauit. Ille posteà cautè interdicta vitau[illegible]e ad comminantis monita emendatiorem in posterum dedit. Hinc bene[illegible] diligenter animaduertat, qui sacra monumenta destinato animo pro[illegible] sumit, quanta seueritatis censura sit plectendus, si & ipsi culpa impin[illegible]r, c[illegible] ignauiam & non per malitiam (quantum nobis conijcere licet) co[illegible]ca improuidè attrectauit? Ideò perspicuũ efficitur, quia Dominus c[illegible] ossa sanctorum, dum ea & in terris manent semper, & in Dei regno sine [illegible]o re eorum nomina laudesque manebunt.

Sanctorum sepulcra, nõ sint cœnosis sordibus profanãda.

Psal. 33.

Quomodò infantulus ad tumulum eius perducitur, & quid de eo gestum sit. Cap. 3.

Parit quædã serua insolitũ fœtũ.

MVlier quædam de Saxonia miserandæ prolis erat genitrix, cuius [illegible] à primo natiuitatis ortu ad scapulas reflexa inconuer[illegible]ibili string[illegible] ba[illegible]r[illegible]dite, monstri cuiusdam potiùs quàm hominis prætendens effigiem. Hæc portentuosa deformitas anxiæ matri luctuosa admodùm contul[illegible]t suspir[illegible]a, & [illegible]lius arbitrabatur malum, si nunquàm puerperium pertul[illegible]et, q[illegible]am [illegible] crescentibus curis vixisset. Audita autem curationum gratia, quas per [illegible] Idam languentibus Dominus clementer impartitur, domina[illegible] [illegible] adijt, & illi infortunij sui euentum expos[illegible]it, atque vt e[illegible]us admini[illegible]culo cup[illegible] perageret iter, gemebunda poposcit. Paruit illa quò postulanus & quò [illegible] optio compul[illegible]t, secum mulierem cum transuc[illegible]sa sobole add[illegible] ac o[illegible] præmissa, domina per se infantulum super altare locauit, hæc su[illegible]aro o[illegible]a-chrymis inquiens: Si tua apud Deum interuentio, ó beata Ida, huius p[illegible] mationem obtinere dignatur, tuo illum famulatui mancipandu[illegible] pr[illegible] perpetuo iure condono. Hanc ilicò sponsionem oratio, & orationem ex[illegible]o comit[illegible]batur. Nam sub horulæ ipsius interstitio, cunctis int[illegible]ibus [illegible]cula repentina ratione effectitur, vult[illegible]sque in [illegible] compa[illegible] ornatur, nulla ex hinc prioris dam[illegible] stigmata mõnstrans. Minor mo[illegible]dis votis non fuit acceleratio, quàm in agendis Deo laudibus ac [illegible] successibus domum se conferentes, Dei circunquaquè magn[illegible]lia d[illegible] debuit.

Offert domina suæ famulæ prolẽ beatæ Idæ.

Infans restituitur integritati.

De eo qui pedem cum tibia habebat ad posteriora retortum. Cap. 4.

ACcidit quoque tempore quodam adol[illegible]scentulum al[illegible] [illegible] d[illegible] trum crus cum pede ità ad posteriora erat resupinatum, vt [illegible] n[illegible]s ad terram valuisset deponere. Ad huius miseriæ cumulum sini[illegible] [illegible]nem non modicam patiebatur, ac per hoc omni penè sani[illegible]atis spe de[illegible] solummodò debilitatem, sed etiam inutilis membri pondus pro [illegible] Iste etiam pia parentum solicitudine coram venerabili tran[illegible] [illegible] h[illegible] conf[illegible]io, voto se obligauit, vt si ambulandi potestat[illegible] b[illegible]tæ Idæ [illegible]cessione vtcunquè donaretur, eius famulitio semetipsum per[illegible] [illegible] non differret. e[illegible]t enim ex libera progenie natus. His cond[illegible]

po[illegible]

postquàm diu fuit oratum, impressus alieno loco pes paulatim videbatur dissabi: ossis quoquè diutina ligatura laxatur, totaque lateralis compago vitali calore debilitata in pristinum vigorem animatur. Qui deindè processu temporis sanitate crescente, adeò conualuit, vt licèt claudicante adhuc pede per se gressum figere potuisset, ac non multò pòst sine baculi sustentaculo ab eo quem prius portabat, ipse cœpit portari & portatorem suum benigno attrectauit intuitu. Promissi autem sui non immemor, pro resumpta sospitate in eodem loco sanctis seruiturus libera colla submisit, ac totum vitæ æuum in beatæ Idæ obsequiq expendere decreuit.

Offert se quidam claudus S. Idæ.

Curatur à sua claudicatione.

Sanctæ Idæ gloriam, neminem perfectè enumerare posse. Cap. 5.

Stupenda summi largitoris magnalia, quibus electos suos in terris mirificauit, ad dignè conscribendum valdè perplexa videntur, & quantum humana capacitas sensu apprehèdit, ab omni indagationis calculo in prima admirationis fronte resiliunt. Si enim humana sapientia (etiamsi omnes suos neruos intendat) temporariam illam claritatem non sufficit de verbo ad verbum suis coloribus depingere, quanto minùs ipsam æternam perfectionem delineare poterit? Humanam quippe refugit notitiam, quàm magna multitudo dulcedinis cælestis his præparatur, qui Deum diligũt & colunt in veritate. Interim innumera quoque sanctorum millia, quæ per orbem quadrifidum orthodoxa veneratur religio, multò numerosior eorum æstimatur frequentia, qui mortalium cognitioni subtrahũtur & solius remuneratoris sui obtutibus irradiantur, nec tamen minimus eorum capillus despectui habetur: quamuis enim alij ab alijs propter obscuritatem famæ impariter impari perfruantur honore, omnes tamen pariter pari æternitate sublimantur in astris. Hinc & vernulam suam beatam Idam Dominus sub telluris aggere non passus est occultari, sed latitantẽ sub modio lucernam gratissimum multis speculum facere decreuit, vt eminentiori loco posita vastiores etiam sanitatis radios eminùs dilataret: Saxea scilicet arca, in qua veneranda eximiæ mulieris ossa recondita, terræque fuerunt commendata, inuisibili quadam mobilitate sursùm cœpit emergere, & quasi violentiam terrenæ molis dedignata, contra prementem se intrinsecùs luctabatur, sicque per nonnullos annos sensim erumpendo, seseque liquidò intuentibus ostendit, donec funditùs ab humo sequestrata, in superficie pauimenti integra resedit. Tanto quippè deposito idoneum terra non inuenit hospitium, vndè & eius non præualuit sufferre consortium. Quòd si quenquam huius rei quasi fictæ (quod absit) æmulatio tacita angit, testem inuitamus Deum, nos plurimos in hac luce vidisse, qui supremum non ampliùs operculi verticem in sua pueritia apparuisse, & postmodũm in id, quod nunc cernitur, exuberâsse testantur. Si verò huic adstipulationi nec sic fidem accommodauerit, ecce in promptu habentur ex gratia Dei, quæ dicuntur: si aures illum refellunt, oculorum hæc indicio probet, & probando credulus fieri discat. Miramur ergò, & indubitanter veneremur, non fortuitam sed semper essentialem misericordiam Domini, ex cuius præuentione tam frugifera apud nos pullulauit olliua. aliorsùm enim ista & his similia non interpretantur, nisi qui animæ suæ detrimenta sectatur.

Psal. 30.

Multa sanctorũ millia quæ hominũ cognitioni subtrahuntur.

Saxea arca eius, spontè e sepulcro sursùm exurgit.

Quomodo fama beatæ Idæ etiam Episcopum Dodonem non latuit. Cap. 6.

Aliquanta ex parte commemoratis miraculis, per quæ beatæ Idę sanctitas vicinis populis saluberrima innotuit: non incongruum suspicamur de translatione sanctarum reliquiarum aliquid huic nostræ historiæ strictim inserere: vt vndè beati funeris promotio certior, indè auditoribus maior religio accrescat. Nęc enim scientiæ nostræ gracilima scintilla, laudũ illius erit exors, quam ad multorũ tuitionem de occiduis mundi partibus in has terras superna perduxit clementia. Cuius etiam inexhaustę largitati iure imputatur, quod Saxonicis in aruis talis margarita reperta est, ac tam humilem situ planitiem preciosissimis dignatur ditare pignoribus. Huiusmodi miraculum rumusculis dum plurimorum animos permulsisset, ad Reuerendissimum quoquè Mimigarfordensis Ecclesię præsulẽ Dodonem, huius rei notitia peruenit. Tantis ille cõgratulans bonis, quòd vel suis temporibus aut in loco suæ prouinciæ subiecto, hæc maximè euenire debuerant, opifici omnium Deo immensas referebat gratias. Vndè cùm famosior quotidiè de his relatio increbresceret, visum est seniori nostro Ludulpho eundem præclarum Episcopum preci-

Dodo Episcopus Mimigarfordensis, aliàs Monasteriensis.

Ad instantiam Ludolphi & Hugij monachorũ S. Idæ corp⁹ translatum est.

precibus conuenire, quatenùs beatæ Idæ ossa de tumulo in ecclesiam tran[illegible] ac eius basilicæ consecrationẽ peragere dignaretur. Huius exhortationis efficaciam, fratris nihilominùs nostri Hugij beneuola iuuit industria, cui id temporis [illegible] in partibus nostrarum procuratio rerum fuerat iniuncta, qui & eandem eccl[illegible]iam non modica restauratione nobiliter ampliauit. Cùm verò huius nuncij veritas primitùs parochianis innotuisset, videlicet quòd electa Dei tyruncula ad [illegible]m oratorium esset deportanda, aceruatim illuc confluentes, reuerendis optabant interesse obsequijs.

Aduentus Episcopi & translatio reliquiarum hic describitur. Cap. 7.

TVnc memoratus præsul petitis benignè annuens, die statuto superuenit, & sacrosanctum reuelsit sepulcrum: ibique oratione fusa, quod initiandum proposuerat, intentissimè summo delegauit cõsiliario Christo. Pontificalibus deindè ornatus infulis sacratam aggreditur tumbam, comitante secum inferioris ordinis agmine dealbato, vbi primùm seniorem nostrum omnesque simul a[d]stantes admonuit, totius bonitatis originem generaliter inclamare Deum, vt suæ voluntatis effectum in huius facti inchoatione monstrare dignaretur. Licèt enim de sanctæ Dei meritis nullo modo hæsitaret, solita tamen prudentia vsus, [illegible] perse inconsultè aut inordinatè agere voluit. Hac supplicatione præmissa, pari omnium consensu & voto operculum marmoris amoueri præcepit. Quibus iussa matur[illegible]ntibus, suauissima mox fragrantia de monumento eructans, odorifera adstantes iucunditate respersit, vt liquidò omnes sentirent ob innotificanda beatæ Idæ mer[i]ta illam cælitùs esse destinatam. Quo facto, Episcopus sacris exuuijs osculum prab[e]t & cum omni honore de sarcophago subleuat, necnon & in scrinio illo[illegible]ptui aptato diligenter reponit: monachis interim ac clericis psalmos & [l]itaniam instanter psallentibus. Deindè præcedentibus crucibus, vexillis, cereis atque t[hu]ribulis, cum dulci modulantium cantilena, benignus pontifex cum nostro [illegible]ore sanctum gestatorium portandum suscipit, & in ecclesia honorifice super [a]ltare collocat. Ibi quoquè aliqua gesta de beatæ Idæ sanctimonia populo [illegible] recitat, ac mox ipso, Te Deum laudamus, incipiente, cuncti laudis succentu omnia concrepant. Vt autem sacrorum pignorum veneratio celebrior alicubi haberetur, memoratus pontifex aliquas ex eis secum tulit particulas, quasdam [illegible]s Abbas ad nostrum transuexit monasterium, quas etiam omnes sacris ve[st]ibus induti, ad Calendas Decembris magno honore & apparatu officiosissime suscepimus.

Ex sepulcro S. Idæ suauissimus odor emanat

Ecce antiquũ & laudabilẽ ecclesiæ ritum & vsum cereorũ, vexillorum, &c.

Beatæ Idæ & consecrationis ecclesiæ indicta festiuitas. Cap. 8.

HIs ità peractis, venerãdus antistes australem ecclesiæ structuram, id est, [illegible] in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ ac sub beatæ Idæ nomine con[illegible], cunctisque in vicino degentibus diem translationis & dedicationis annual[illegible]per recursu solenniter feriandum & celebrandum iubet. Tanta rerum co[illegible]ria dum strenuè cuncta perperrauit, populum benedictione Dei munirum ad [illegible]pria ire permisit, ipse quoquè cum suis indè discessit. Facta sunt hæc anno Domi[ni]cæ incarnationis nongentesimo octuagesimo, 6. Calendarum Decemb[illegible] d[illegible], Feria 4. Indictione octaua, Imperante victoriosissimo Cæsare Ottone Ann[o] ex quo cum felicis memoriæ seniore Augusto genitore suo regnare cœpi[illegible], ex quo augustalem Monarchiam solus obtinuit anno octauo. Super om[illegible]gnante æterno principe Domino nostro Iesu Christo: Cuius imperij a[u]thoritas totius orbis frena solo moderatur arbiirio, & à cunctis creatis pe[r] om[n]ia celebratur, laudatur, adoratur, & spes & omnis fidutia nostra in illum tanquàm redemptorem, saluatorem, protectorem nostrum collocatur, ipsi soli honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Dedicatur ecclesia Mariæ Virgini & S. Idæ.

Otto II. hic fuit.

VITA

VITA ET MORS ZACHARIÆ PROPHETÆ,

PER D. EPIPHANIVM CONSTANTIAE CYPRI *Episcopum descripta. Habetur in libro eius de vitis Prophetarum.*

ZACHARIAS Propheta natus Barachia, è terra Chaldæorum soluit, & inter proficiscendum per multa populo vaticinatus est, demõstrationis causa, siue ad ostẽtationem. Plurima quoquè designauit miracula. Hic est, qui in os annũciauit Iosedech: Nascetur ex te filius, qui sacris initiatus Hierosolymis sacrificabit Domino. Hic etiam benedixit Salathiel in filio, dicens: Procreabit filium, & indet nomen illi Zorobabel.

6 Septẽbris. *Genus & patria Zachariæ Prophetæ.* *Prophetia eius.*

De Cyro quoquè Rege Persarum Zacharias ostentatum dedit, idque ad victoriã. Signum itèm super Crœso Lydorum Tyranno obiecit: necnon & super Rege Medorum Astyage. Deque publico ministerio, quod Cyrus Rex designaturus esset Hierosolymis vaticinatus est, laudibusque euexit illum, nec vulgariter benedixit. In vaticinio porrò, quam prophetiam vocant, propriè locutus est de Hierusalem, de consũmationeque gentium, & de templi Hierosolymitani ædificatione. De ocio deniquè & desidia tam prophetarum, quàm sacerdotum, nonnulla duplici quadam crisi exposuit. Decessit in vltima senectute in Iudæa, & proximè cum Aggæo propheta humatus est.

Mortuus apud Aggæum prophetam sepelitur.

VITA S. HVMBERTI CONFESSORIS, IN

HANNONIA QVIESCENTIS: EX PERVETVSTO MS. codice. *Natalis eius incidit in Annunciationis Dominicæ diem: Eleuatio verò in sextum Septembris, quo die Cameracensis Ecclesia eius festum celebrat.*

TEMPORIBVS Childerici Regis Francorum floruit sanctus Domini Humbertus de Macerijs villa, ex beato Eurardo patre, & Popita matre, claris Francorũ proceribus. Qui ab ipsis pucrilibus annis egregia futuræ sanctitatis dedit indicia: præsentia scilicet fastidire, nihil in mundo appetere, sola quæ fructum beatitudinis veræ pariunt, ambire. Ob hoc parentes eius aduertentes puerum superna illustratione visitatum, Lauduni viris peritissimis commendàrunt sacris literis imbuẽdum. Vbi proficiens ætate & gratia, in monasterio recluditur, & vsque ad sacerdotium vitæ merito promouetur. In præfatæ autem vrbis ecclesia supra coæuos & senes sanctitate tanta pollebat, vt multi eius exemplo animati, viuere beatiùs eligerent. Euoluto autẽ aliquanto tempore, accepto ab Episcopo benedictione, ad possessiones sibi relictas à parentibus perrexit, vt eas Dominicæ familiæ condonaret. Cùm autem ad quendã locum ditionis suæ peruenisset, superuenit ibi sanctus Amandus Episcopus cum venerabili viro Nicasio, qui peregrinationis gratia ad Apostolorum limina pergebant. Cùm ergò à beato Humberto hospitio recepti & consolati fuissent, ipse sanctus Humbertus eadem deuotionis gratia peregrinationem cum ipsis accepit.

Septẽbris 6. *Patria & parẽtes S. Hũberti.* *Traditur literis imbuendus, & sacerdotio initiatur.* *Adiungit se S. Amando cum solo comite Nicasio Romam eunti.*

Illis ergò iter agentibus, dum quadam die fatigati ex itinere residerent: eccè subitò ex sylua, quæ fortè contigua erat, miræ magnitudinis vrsus prosiliens, appræhendit vnum ex sagmarijs eorum, quem in terram prosternens suffocauit. Intenti beati viri familiare damnum ignorabant. Parantibus iter repetere, cùm non adesset equus ad subuehendum sarcinulas, vnum è famulis beatus mittit Amandus ad educendum equm, quem gramina carpentem æstimabat. Parens puer, properauit ad locum vbi cadauer equi bestia corrodebat. Cùm autem famulus perterritus moraretur, currens beatus Humbertus inuenit equum euisceratum, & iuxta eum vrsum sanguine cruentatum. Quem cum magna appræhendens securitate,

Sagmaria, equi vel mulæ sunt.

Quia

Imperat vrso, vt sarcinas suas Romam vsque ferat.

Quia tu, inquit, quod nobis in solatium itineris Deus dederat, necâsti iumentum, oportet vt nobis illud hucusquè obsequium suppleas, & sarcinulas nostras toto peregrinationis nostræ itinere feras. Videres horribilem bestiam statim mansuescere, & quæ feritate bestijs & hominibus fuerat infesta, iam velut familiare mancipium stat obedire parata. Vocata citiùs accedit, membra componit, onus patienter suscipit, cum procedentibus procedit, cum stantibus ipsa quoquè subsistit. Illis cœnantibus, illa modesta adstabat atque portionis suæ stipendia de manu porrigentis humiliter sumebat. Dehinc ad sarcinas rediens, eas, dum sancti viri quiescerent, seruabat. Verùm iter illis agentibus, nimia per vrbes erat admiratio, stupentibus cunctis ferum animal humanis vsibus famulari. Sed nè sancti fortè iactantiæ vitio tentarentur, ipsis Romæ appropinquantibus, eiusdē sedis Episcopum admonuit Dominus per Angelum, dicens, ab occiduis finibus homines aduenisse meritis sublimes, quibus ad obsequium fera comitatur agrestis. Mitte ergò in occursum eis, nè cum ostensione tali vrbem introëant, sed bestiam ad latebras ire permittant, nè tumultuosæ plebis in se admirationem excitent. Qua Pontificis iussione audita, sancti viri, quod mandabatur, deuotè fecerunt.

Visitat sancta loca Romæ.

In præsentibus locis posteà fuerunt extructa monasteria.

Visitatis igitur sanctis locis, sanctus Amandus cum beato Nicasio Helnonense territoriū expetiuit: sanctus verò Humbertus se Maricolis inuexit. Verùm elapso aliquanto tempore, beatus Humbertus eandem peregrinationem secundò solus arripuit, vbi cùm in oratorio beati Petri orationi diù incumberet: eccè Angelus ei de cælo adstitit, & super verticem illius signum Dominicæ Crucis expressit, multis fidelibus hoc cernentibus. Cùm verò visendi desiderio beatum Amandum ad Gallias properaret, Angelus Domini eidem sancto Amando assistens, dixit: Dilectum Domini Humbertum noueris te visitatum aduenire, cui tu occurrens, contemplare cuius signum gestat in capite, & illius hostiam fore scias. Nec mora beatus Dei sacerdos procedens in occursum beati Humberti, vidit super caput illius radiantem Dominicæ Crucis speciem incredibili fulgore coruscare, & præmissa oratione corruit ad genua eius, eum colligens hospitio cum gaudio spirituali. Post hæc ædificauit sanctus Humbertus monasterium super alueum Hel præ Maricolis nominatum, in quo monachos constituit. Aliud quoquè non procùl cœnobium extruxit, in quo clericos vtriusque conditionis & gradûs triginta constituit. Venatoris cuiusdam canes, ceruum inter syluam insequebantur, fortè vir Dei agrum excolebat, vt fratrum habitacula construeret. Quod vt expeditiùs ageret, pallium procùl abiecerat. At venatores tubis perstrepentibus feram cursu & clamore vrgebant, iamque victa fera, cùm nullum ei patuisset refugium, inter morsus saltum dedit, & sese sub ipso pallio anhela composuit. Quid vltrà? Canibus circunlatrantibus accedere propiùs fas non erat. Agitantibus venatoribus, retrò potiùs timidi agebantur, tanquàm vultum minantis fugerent. Ipsi etiam venatores in dissolutionem versi, obrigente mole corporum, tela deponebant. Quidam eorum beatum virum conspiciens, protinùs ab equo desiluit, & meritum sancti percipiens, patrimonium suum ad vsus fratrū beato Humberto obtulit. Ex quibus sanctus solummodò vnam sui iuris villam illius benigna importunitate suscepit: quam Liniatas dicunt, & stipendiariam in vsus fratrum delegauit.

De hoc signo S. Crucis in frōte S. Humberti lege Vitam S. Amandi p S. Aldegundē scriptā, 6. Februarij.

Construit monasteria.

Canes non audēt inuadere ceruū sub pallio viri Dei latitantem.

S. Aldegundis eum inuisit.

Prouulgata longè lateque fama sancti, beata Aldegundis eum visere aggreditur, vbi per aliquot dies ab eo spiritualibus epulis est refecta. Cùm autē situm monasterij & circumiacentia arua colloquendo lustrarent quodam die æstiuo, cōtigit beatam Aldegundem intolerabilem sitim incurrere. Progredientibus paululùm, virgo acriùs vrgebatur, donèc violentia sitis euicta deficere se clamat. Eius molestiam vir sanctus non ferens, orationi incubuit donèc expleto vnius horæ spatio sensim ab arenti solo & arenoso scatentis aquę vena prosiliens, largū ex se fontem excitauit. Sed dum sanctus virginis aduentui hoc præstitum fuisse diceret, & illa meritis eius potiùs ascriberet, ambo munus cæleste gustauerunt. Paret vsque in hodiernum diem: nec deficit fons ille suauis ad gustum, vtilis ad vsum.

Sitienti Aldegundi in arenoso loco fontem precibus excitat.

Vicio' morti mittit ad Aldegūdem pro linteamine ad inuoluendum corpus suū.

Adueniente tempore obitûs sui, ipse sanctus misit ad beatam Aldegundem, vt vestes in vsus exequiarum sibi mitteret, vt linteis virgineis manibus textis, virgineos artus componeret. Missus itaque nuncius cùm iter medium explicuisset, eccè à beata virgine alter missus occurrit, ferens secum linteamina, quibus obuolui deberet corpus defuncti. Hi inter se causas & tempus itineris mutuo sermone discu-

discutientes, aduerterant vnam eandemq; horam fuisse, qua vterque executionis mandata susceperat. Quod non absque diuino nutu contigit, vt longè posita virgo, nec fama nec nuncio præmonita, funus sancti viri curaret. Cuius corpus in oratorium, quod ipse construxerat, discipuli sepeliêrunt in magna gloria, vbi innumerabilia postmodùm contigerunt miracula. Sepultura eius.

Translatio eiusdem.

CEntesimo quinquagesimotertio anno post mortem S. Humberti, monente Angelo, ab Abbate Rodino leuatum est de tumulo sancti viri corpus. Admirari autem nemo sufficit, quanta miri odoris suauitate perfusi sunt qui aderant. Et quod magìs stupendum, sacrum corpus ità illæsum & incorruptum inuentum est, àc si eadem die spiritum emisisset: vt si lectulum compositum videres, dormire hominem existimares. Verùm linteamina, quibus ipse inuolutus fuerat, nihil in se corruptionis habebant. Sed & herbæ, quæ sepulturæ eius die appositæ fuerant, quas nullas pro temporis antiquitate putares, adeò virides sunt repertæ, àc si terræ radicitùs inhærentes, irriguis aquis virescerent. Corpus eius post 153. annos incorruptum apparet.

VITA SS. SYRI ET IVENTII, SEV IVVENTII, TICINENSIVM EPISCOPORVM, GRAVITER CONSCRIPTA.

Cuius authorem cùm non exprimant MSS. libri, incertum est, illáne sit, quam B. Syri discipulus Pompeius, an verò, quam ex hoc Paulus Diaconus edidit, à quibus scripto relictam doctissimus Petrus Galesinius Protonotarius Apostolicus annotauit. Porrò S. Iuuentij natalis in 6. Id. Feb. incidit, quamuis Martyrologia passim hoc loco habeant.

CAELESTIS exorta prosperitas, dulci reuelata facundia, erga aures fidelium circunquaque clarescit. Nullius enim assertionis imbecillitas sacra valet enarrare mysteria, nisi superno magisterio fuerit erudita, dicente sapientissimo Salomone: Dominus dat sapientiam, & ex ore ipsius scientia & prudentia. Quod & beatus Iacobus Apostolus affirmat, dicens: Omne donum optimum, & omne datum perfectum, desursùm est, descendens à patre luminum. His itaque veritatis assertionibus præmissis, qualiter Ticinensium vrbs, quæ proprio Papia nomine vocitatur, diuinæ respectu misericordiæ & visitatione supernę gratiæ sit illuminata, vel in quibus diebus, quibusque prædicantibus, intimetur. Nam vt à primo statu crescentis Ecclesiæ & Apostolorum vicinia Ticinensis ciuitatis populus ad Domini fit fidem conuersus, actus beatissimorũ Syri atq; * Iuentij, qui huius vrbis primi prædicatores ac præsules extiterunt, scripta informant. Redemptore etenim nostro, peractis pro quibus venerat carnis passionis mysterijs, remeante ad cælos, reparato discipuli duodenario numero, ac sancti spiritûs aduentu glorificati, vniuersum mundum sortes mittentes diuiserunt, ac vt quibusque sors dedit, proprias prouincias susceperunt. Quibus etiam incarnationem Dominicam prædicantibus, crescebat numerus fidelium, ità vt, relicto infidelitatis errore, se eorum magisterio sociarent. Vndè factum est, vt adiutores & successores Apostolorum existerent, per quos Ecclesia veris informata assertionibus ad fidem Christi & ad cultum cælestem proficeret. Quo in tempore fundata beatissimus Petrus Christi Apostolus Antiochena ecclesia, in qua primùm nouellę gentis Christianum nomen exortum est, ędificaturus Romanam Ecclesiam, ad Romanam vrbem transiuit: ibique prædicans Christum crucifixum, omnesque virtutes faciens atque miracula, quę coram cõspectibus Iudæorũ fecerat, multos ad credulitatem sui conuertit oraculi. Quibus in diebus Marcus Euangelista, adiutor & interpres eius effectus, de omnibus quæ ex ore illius didicerat mirabilibus Saluatoris nostri Iesu Christi Euangelium edidit, quod plurimi etiam beati Petri esse confirmant, eo quòd eiusdem documento eruditus Euangelista Marcus Euangelium illud conscripserit, & eius sit authoritate firmatum, atque

Marginalia: 12. Septembris secundùm martyrologia. — Cap. 1. — Prou. 2. — Iaco. 1. — Papia in primis ecclesia fidem recepit. — * al. Iuuētij — Act. 11. — Christianũ nomen vbi & quandò exortũ sit. — Euãgeliũ Marci, authoritate S. Petri cõfirmatum.

atque ad legendum Ecclesiæ traditum. Marcus verò Euãgelista post hæc digressus Roma, in Aegyptum perrexit, atque Alexandrinam ecclesiam ex doctrina Magistri operatius veritaris mira concordia & sanctissima conuersatione fundauit. Euangelium autem, quod rogatus à fratribus Romæ confecerat, secum deferens, beatum virum Hermagoram, quem ipse educauit & enutriuit, ordine vicis suæ Italiæ prudentia & sanctitate reliquit insignem. Huius auditores atque ministri venerabiles viri Syrus fuerunt atque Iuentius. Eccè enim à fonte luminis inæstimabilis claritas procedens, per beata pectora detluata, Ticinensis populi animos circunfulsit: ità à Christo in Perrum, à Petro in Marcum, à Marco verò in Hermagoram, ab Hermagora in beatissimos viros Syrum atque Iuentium transcucurrit, vt impleretur illud Psalmistæ præconium: Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo eius.

Syrus & Iuentius S. Hermagoræ auditores, qui fuit S. Marci discipulus.

Psal. 147.

Cap. 2.

Eius natalis est 12. Iulij.

Porrò his secundùm diuinæ scripturæ traditionem præmissis, ordinem, quem ex sermonis vitæ eorum narratione didicimus, exequamur. Igitur beatissimus Hermagoras dum apud Aquileiensem vrbem populis inscijs Christum Dominum innotesceret, cœpit ex diuersis partibus ad eius dogmata infinitæ multitudinis cœtus concurrere, & superno afflatu veloci felicitate Christi Ecclesia germinare, ità sanè, vt ad credulitatem prædicationis eius mentes conferrent, ad quos verbi illius eruditio peruenisset. Conuocans autem alumnum suum Syrum Episcopali fastigio dedicauit, atque consocians illi beatum Iuentium, ad euangelizandum nomen Domini nostri Iesu Christi Papiam vrbem direxit, quatenùs ibidèm honoris huius fungeretur ministerio, & fidem Christi populo in eadem commoranti ostẽderet, ac paganorum animos Christi gratiæ copularet. Absoluti itaque à Parre, auctique benedictionibus eius, viam sancti huius ingressi sunt operis. Proficiscẽtesque dum Veronensium oppidum introîssent, non potuit abscondi, iuxta Euangelium, ciuitas super montem posita. Nam quædam nobilissima fœmina superno crebrò nutu admonita, ingressum eorum agnoscens, summa ad eos cum festinatione cucurrit: Orbatam se vnico filio deplorans, pedibus sanctissimi prosternitur Syri, promittens se suosque Christianæ religionis participes fieri, si orationibus eius sobolem sibi cerneret restitutam. Cuius voci protinùs vir Dei respondit: Si ex toto corde credideris: omnia credenti possibilia sunt. Illa autem in hac permanente constantia, vir Dei domum eius protinùs perrexit, ibique super iacentis corporis funus orationem ad Dominum fudit, atque vitæ & saluti pristinæ defunctum restituit. Cœpit itaq; adolescens glorificare Dominum, quòd per orationẽ famuli eius à tenebrosa fuisser ereptus custodia. Ad quod verò miraculum multi concurrentes, dicebant: Verus est Deus Christianorum, quem prædicat hic famulus e[illegible]s, ipsum enim adorare debemus. Illa autem nobilissima vidua, videns filium suum sanum, quod pollicita fuerat, festinanter impleuit: statimque baptizata cum filio & vtriusque sexûs familia, relinquens sacrilegium idololatriæ, Christi se collegio sociauit. Sed & immensa multitudo paganorum, hoc viso miraculo, baptizata est, Christum Dominum confitentes.

SS. Syrus & Iuuẽtius Papiam euangelizatũ ab Hermagora missi.

Matth. 5.

Marc. 9.

Excitat mortuũ S. Syrus apud Veruuẽses.

Multi credũt in Christum.

Cap. 3.

Egressus dehinc à Veronensi vrbe vir Domini Syrus, cùm Papiam tenderet, fama præcurrente relatus est. Iam verò ante ingressum eius plurimæ populi turbæ ex ciuitate confluxerant, expectantes summo cum desiderio aduentum tanti Patris & Prædicatoris salutis suæ. Ad quem aduenientes vestigijs prosternuntur, his vocibus exclamantes: Ingredere, ingredere desiderabilis Pater. reuoca errantes, suscipe abiectos, doce imperitos, libera, quos captiuos crudelissimus detinet hostis, erue nos, ac institutis saluraribus informa, & transfer nos in cœtum veri Dei, vt cognoscamus quem nos adorare oporteat. Hora autem eadem operante Dei clementia, quinque tetigerunt eum infirmi, & confestìm integerrimæ saluti sunt restituti. Ingressusque vrbem, futuræ prosperitatis eius annuncians deprompsit præsagium: Delectare gaudijs vrbs gloriosa Papia, quia veniet tibi ab æternis mõtibus exultatio, nec vocaberis minima, sed copiosa in finitimis ciuitatibus: & væ tibi Aquileia, cùm in impiorum incideris manus, destrueris, nec vltrà reædificata consurges. Populi autem multitudo clamabat: Ipse verè solus est Deus, quem prædicat hic beatissimus Pater: Qui autem idola colunt, vanitate stultitiæ pleni sunt. Annuens autem vniuerso collegio vir Dei, dixit: Constãtes estote charissimi fi[illegible], certatimque implete opere, quod voce profertis. Credite Iesum Christum Dei esse filium,

Quinque infirmi ad ingressum eius curãtur.

Vaticinium hoc refert Liutprandus Ticinensis lib. 3. ca. 2.

Prædicat Papiēsibus Christum S. Syrus.

filium, ante secula cum Patre manentem, Deum ex Deo, inuisibilem de inuisibili, omnipotentem de omnipotente: Et vt nos redimeret assumpsisse carnem ex Virgine, & per tempora & actus creuisse vt verus homo, in Deitate permanens verus Deus. Secutusque Dominicæ passionis & resurrectionis, atque in cælos ascensionis gloriam, omnibus audientibus aperuit sacramentum, annuncians illis & diem iudicij, atque credentium gloriam sempiternam sanctorum, dicens: Hæc si credideritis, erit semper vobiscum Deus, sicuti nobiscum, & quicquid fideliter petieritis in nomine eius, consequemini. His autem & alijs multis sanctis exhortationibus populus ad fidem conuertitur Christi, atque baptismatis gratiam consequuti, patrem & salutis suæ ostensorem miro omnes venerabantur affectu.

Iohan. 16.

Cap. 4. Persecutio Neroniana Anolino Præside. Geruasius & Protasius coniecti in vincula. Nazarius in mare proiectus, incolumis euasit. Vide 19. Iunij. Nazari⁹ cū Celso capite plectitur.

Eo verò tempore dum orta esset persecutio Christianis in Mediolanensium vrbe à quodam paganissimo Comite Anolino nomine, & aliquanti ex Christianis pro amore Christi punirentur: beatos Protasium & Geruasium, gloriosos viros professione Christiana, idem crudelissimus Præses carceralibus tenebris mancipauit, plurimis Christi fidelibus latitantibus. Beatus verò Nazarius claris ortus natalibus, ea tempestate Christi nomen constantissimè prædicans, despectis huius ærumnosæ vitæ negocijs, multorum animos illustrabat. Sed detentus impiorum manibus, marinis fluctibus immergitur. Succurrente autem diuino præsidio, naufragium tanti periculi verus Christi athleta liberatus euasit. At post ista diuina magnalia inenunctanter prædicans Dominum Iesum Christum Dei esse filium, ad eandem Mediolanensium vrbem peruenit, in qua videlicet iussu nequissimi Neronis ab eodem Comite mortis sententiam sustinuit: & quia erat nobilis, praclaroq; ex genere, metuens sæuissimus persecutor, intempesta nocte capite eum truncari præcepit cum assecla suo paruulo nomine Celso.

Cap. 5. Iuuentius mittitur Mediolanū ad sepeliendū sanctorum martyrum corpora.

Cumque relatione multorum beatissimus Syrus hæc cognouisset, venerandum virum Iuentiū alloquitur, Summa, inquiens, alacritate ac celeritate Mediolanum transcurre, omni solicitudine inquirēs Christianos viros alloquere: Supernæ vos ardor charitatis detineat, & erga Christi martyrum reuerentiam vincat, vt eorpuscula fratrum nostrorum Nazarij & Celsi, quorum sanguis pro Christi effusus est nomine, dignæ sepulturæ cum maximo honore tradantur, atque epitaphium certaminis eorum sacris apicibus conscribentes simul recondite. Protasium autem & Geruasium dignissimos Cōfessores, qui à pestifero Præside clausi carcere detinentur, cùm pro Christi fide & ipsi fuerint martyrio coronati, debito honore & merito condentes, certaminis eorum libellum pro futuris temporibus ad laudem Domini nostri Iesu Christi & gloriam ipsorum ad capita eorum reponite. Quia præ destinatum est à Deo, veris fidelibus, qui tempore opportuno credituri sunt, ob confirmandas mentes eorum, sanctorum corpora reuelari, & honoribus atque virtutibus præfulgere, multorumque infirmantium valetudinibus restituere medelam salutis.

Libellus talis legitur 19. Iunij.

Cap. 6.

Cumque omnia fideli pectore Patris monita suscepisset, lætus ac festinus huius præcipuè legationis iter arripuit, atque ad eandem vrbem licèt anxius iam noctū peruenit: inuentisque quos sanctus Pater prædixerat Christi fidelibus, quæque ei commissa fuerant, auribus retexuit. At illi corpora martyrum Nazarij & Celsi se condidisse responderunt. Quibus beatus Iuentius: Obsecro, inquit, vos, vt dum certaminis sui hi, qui supersunt, beatissimi Protasius & Geruasius finem acceperint, aliquid pro amoris dulcedine corumque reuerentia, de vestibus vel corporibus eorum pignus retinentes, nostris desiderijs offeratis. His verò auditis, qui aderant responderunt: Quandam Dei famulam, dum sancti Nazarij caput ab impio lanista abscisum fuisset, vidisse se, linteo sanguine eius recepto fugam petisse. Quo vir Dei Iuentius responso commonitus, anxius tali insinuatione, dum remearet, in ipso itinere eandem conuenit Christi ancillam: Quæ diuina admonitione præmonita, gratuita voluntate martyris ei obtulit cruorem, quem ferebat. At ille accepto tanti muneris quem quærebat thesauro, lætus ad mœnia Ticinensis reuersus est ciuitatis. Cuius portam tanti doni portitor dum intrâsset, quidam dæmonio puer arreptus volutabatur in platea, ex cuius ore dolens ac luctuosa voce eiulans clamabat diabolus: Væ mihi, quia torqueor martyris ingressu cruoris. Quod vt audiuit miles Christi Iuentius,

Ecce quo in precio apud veteres fuerint sanctorū reliquiæ.

Dæmoniac⁹ curatur virtute cruoris S. Nazarij.

super vexatum puerum sancti Nazarij martyris sanguinem imposuit, statimque ab eo dæmonium quod vociferabatur expellit. Contigit autem, vt pro confirmanda fide Catholica ipse prudentissimus vir Iuentius, operante Christo in multis signis, probabilem faceret sancti martyris cruorem Nazarij. Nam positus super cæcorum oculos, lumen restituit: & varias infirmitates concurrentium ad se frequenter curauit. Atque ex hoc tempore, beati Nazarij meritis & patrocinio promerente, plenæ credulitatis augmentum huius vrbis Ticinensis populus est adeptus.

Itém multi cæci & ægri.

Cap. 7.

Post non multorum dehinc temporum curricula, cùm sanctorum martyrum Protasij & Geruasij apud Mediolanum finita essent certamina, preciosa corpora eorum à Christianis occultè sublata, sepulturæ sunt reddita, nè impiorum atrocitas, sicut viuentes, ità persequerentur & mortuos. Tunc quidam Christi fidelis Liberius nomine, cum reuerentia & amore à sanctis eorum exuuijs fidissima temeritate, quandam quæ fas fuerat detrahens particulam, beatissimo Syro Ticinensis vrbis Patri & doctori idoneo, vt ab eo fuerat postulatum, amicabiliter detulit. Vir autem venerabilis suscipiens pignora beatorum martyrum, multis in eis virtutibus vsus est. Cumque signa sanitatum longè lateque splendescerent, cœpêre languentium etiam ex inopinatis partibus ad eum turbæ concurrere, cumque immensa frequentia perurgere. Inter hæc sacerdos Dei eximius exultans de mirabilibus quæ per merita sanctorum martyrum Christus Dominus sedulò faciebat, concepit animo non procùl ab huius vrbis mœnijs extra ciuitatem templum Domino in memoriam nominum eorum erigere, idque in modum Crucis, vt aggressus est, consummauit. Atque hoc primum cælestis Regis vexillum in hac vrbe erectum est, & ouile Dominicum: intra cuius caulas pastor verissimus oues regebat Dominicas, quas peruigili custodia à faucibus extrahebat serpentis nequissimi. Quod & Dauid fortissimus designabat, quandò brachia confringens vrsorum, conterensque colla leonum, ex cruentis dentibus raptas ouiculas auferebat.

Syr⁹ episcopus multa signa facit virtute reliquiarũ SS. Geruasij & Protasij.

Cõstruit basilicã in eorũ memoriã.

1. Reg 17.

Cap. 8.

Vide antiquiss. dedicationis tẽpli & altarium vsum.

1. Cor. 4.

Perfectis igitur templi siue altaris dedicationis insignibus, quotidianas Deo laudes in eo & hostias offerebat. Vna autem dierum dum Missarum solennia singularis Pontifex ibidèm celebraret, & copia filiorum eius, quos verbi semine iuxta Apostolum Deo genuerat, deuota sanctis mysterijs interesset, audenter Iudæus ecclesiam ingressus, maligno instigante spiritu, corpus Dominicum suscipere, atque in sterquilinium proijcere molitus est. Qui inter turbas fidelium ad manus viri Dei perueniens, ausu nefario immundo ore corpus suscepit Dominicum. Quod vt animo reijciendi os aperuit, digna vltione percussus, sine affatu verborum cunctis audientibus & videntibus clamare cœpit. Volebat labia iungere, nec valebat: conabatur verba edere, sed lingua rigida officium loquendi non præbebat, & quasì ignitum iaculum in ore portans immensis torquebatur doloribus. Resonabat omnis illa ecclesia ineptæ vocis clamoribus, & tam e[...]egij virtute miraculi Christi fidelium lætabatur conuentus. Impleturque illud: D[...]isores ipse deridet. Et quod Apostolus ad Galatas scribit: Nolite errare, Deus non irridetur. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. Iudæus ergò incredulus nec audierat nec legerat ista præconia scripturarum, qui putauit Spiritûs sancti deesse præsentiam. Quem vir Dei suo conspectui præsentari præcepit, atque aduenienti dixit: Incredula & perfidiæ mens plena, quarè tam iniqui hostis implêsti consilium? æstimâsti corpus Christi vilissimum? Eccè quod clandestinus persuasor te miserum illexit vt faceres, cunctis fidelibus suis diuina virtus ostendit. Iudæus autem nimio dolore superatus, voces emittere absque sermonibus non cessabat, habens in gutture suæ malitiæ cruciatum: quia secundùm sanctissimi vaticinium Simeonis, vt incredulis est pernicies & ruina, ità fidelibus suis vita & e[...]ultatio est verbum Dei. Nam subtiliùs adspectantibus, mirabili ratione corpus Dominicum in ore videbatur Iudæi dependére, vt nec linguæ subtèr compag[...] sidéret, nec desupèr immundo adhæreret palato. Sed postulantibus fidelibus pro eius miseria, vir Dei beatus Syrus manum tetendit, & sanctæ Eucharistiæ mysterium à sacrilego ore abstraxit, dicens: Eccè nunc liberatus es, decæterò caue huiusmodi simile nè facias, & nè vlteriùs repetere hoc præsumas. Iudæus autem pedibus eius aduolutus, clamabat se Christo Deo crediturum, si sacri eum baptismatus

Diuinitùs castigatur Iudæus volẽs mala intẽtione corpus Domini suscipere.

Gal. 6.

Mirabile quid.

tis vnda perfunderet, ac pio eius conuentui copularet. Tibi, inquit vir Dei Syrus, tibi Omnipotens refero gratias, qui Iudaicam perfidiam non dedignaris corrigere, sed ad tui vnigeniti fidem ampla pietate conuertis. Baptizato autem illo, multi ex Iudæis credentes, cum eo sacro renati baptismate, Christi fidelibus ac spiritali cœtui sunt vniti. Idem alij multi cũ eo.

Igitur dum multa per hunc Patrem nostrum Syrum laudanda Deus ostenderet, & quia iam spiritu prophetiæ illuminatus enitebat, quendam ad se superbo spiritu sub figura pietatis aduenientem intuens, Silére te magis oportet, inquit, quàm loqui: quia quæ cogitas manifestè clarescunt. Obmutescens verò ille, nec aliquid profari valuit, sed pedibus sancti viri aduolutus, gemitibus ac lachrymis iniquæ cogitationis pandebat arcanum. Vir autem Domini lachrymis ac gemitibus ipsius inclinatus loquendi mox ei officium restituit, atque diuini muneris reddidit ei ministerium. Diffundebatur autem Dei gratia in ciuitate Papiana, & diuulgata sancti viri fama, ex diuersis partibus multorum ad eum frequentia concurrebat populorum. In qua felicissima vrbe instituit ecclesiasticos ordines, discipulumque suũ Iuentium & Pompeium mitissimos Diaconos fecit. Chrysanthum autem virum illustrem, & Fortunatum clarissimum, presbyteros ordinauit: Eiusdemque vrbis expletis octo hebdomadarum curriculis sedem obtinuit, multorumque à paganissimis idolorum cultibus retrahens animos, ad Dei seruitium & credulitatem perduxit. Cap. 9. Spiritu prophetico videt cogitationes hominis impij S. Syrus. Reddit ei de linguæ officium quod amiserat. Iouẽtius & Pompeius fiunt Diaconi. Itẽ duo alij presbyteri.

Egressus autem quodam tempore ex vrbe memorata, dum vicos ac villas ciuitatesque circumquaquè peragraret, & prædicationis sanctæ verbo ignorantium corda imbueret, vir quidam pedibus eius prosternitur, qui mutum surdumque se habere filium clamabat, eumque sanctæ eius præsentiæ rogitabat offerri, si dignaretur forsitan loquendi ei audiendique gratiam condonare. Cuius iussu eius præsentiæ puer oblatus, cunctis audientibus orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui humanam formam cum Patre & sancto Spiritu sine vitio ad tuam similitudinem plasmare dignatus es, & dedisti ei libertatis arbitriũ, qui mutis loquelam, cæcis visum, surdis auditum, mortuis vitam reddidisti: respice super hunc puerum, & os atque aures eius obturatas adaperi, quia tibi plasmatori hæc pertinet reformatio, cuius digito compacta sunt vniuersa congruentia corporum membra humanæ substantiæ. Completa autem oratione, in ore & auribus eius signum Crucis digito suo fecit, statimq; apertæ sunt aures eius, & lingua ipsius absoluta est, ità vt voce clara confiteretur puer, ac benediceret Deũ. Quod miraculum videntes increduli, crediderunt in Dominum Iesum Christum, perceptaque fide baptizati sunt. Cap. 10. Digitus Dei Spiritus sanctus. Surdus & mutus puer loquitur.

Dehinc exorta aduersùs Christianos grauissima persecutione, intantùm vt per diuersa loca plurimus sanguis effunderetur, ad eandem ciuitatem, in qua vir Dei talia signa faciebat, operarij iniquitatis properare gestierunt, sed penè factos omnes ciues Christianos cognoscentes, minimè ausi sunt appetere eam, vel impias super eos manus inferre, sed ad virum Dei properantes, quasi comminantes dicebant: Quis tibi dedit hanc potestatem, vt nobiles & ignobiles Christianæ sectæ oppressionibus arguas, & nolentes magicæ artis tremore concutias, vt Christum, quem Iudæi crucifixerunt, quasi filium Dei adorent, quem nec viderunt, nec visuri sunt, & deos veros, quos Romana colit religio, detestentur? Si hoc ad aures inuictissimi Principis relatum à nobis fuerit, simul te cum his omnibus, qui tuo consilio adhæserunt ac dogmati consentiunt, multis suppliciis punire præcipiet. Placeat tibi consilium nostrum, recede ab hac stultitia, & noli subuersionem facere animarum, quæ vero cultui seruientes, viuunt pacificè. His eorum sermonibus beatissimus Syrus dulcissima benignitate respondens, Nolite, ait, falli dilectissimi filij, neq; antiquus error in vestra mente permaneat, qui parentum vestrorum obcæcata corda possederat. Nolite adorare idola muta, surda atque vanissima, sine sensu & anima, & quæ humana prouidentia facta sunt diabolo suggerente, quia nequeunt vobis conferre medelam: sed credite potiùs in Deum cæli & terræ, omniumque creaturarum factorem, qui mundum fecit ex nihilo, & terram fundauit super aquas: Qui limitibus maria circũdedit, & fecit omnia quæ in cælo sunt sursùm, & in terra & in aquis deorsùm: Qui firmauit terram super abyssum, & aquas fluere fecit ex summi- Cap. 11. Sæua persecutio in Christianos. Ecce iterũ impiorũ hominum consilium. Conuertit eos vir Dei, suis sanctis doctrinis & admonitionibus.

Gen.1. tate petratum & montium: Qui producit flumina ex abditis, & discurrenti[illegible] marinis miscet in fluctibus. Credite huic Christo filio Dei, qui propter nostr[illegible]m salutem dignatus est formam serui suscipere, quem Gabriele Angelo nunciante
Luc.1. integerrima Virgo concepit Maria: Qui nouem mensium plenitudinem, Virginis matris crescendo adimpleuit in vtero: Natum per nouæ stellæ apparitionem
Matth.2. Magi agnouerunt, & ea præuia in Bethleem Iudæ adorare venerunt, & vt Regi Regum munera obtulerunt: Qui ab Herode vt inueniri possit atque necari exquisitus est: Qui in sanctis innocentibus persecutus est, qui in multis fulsit miraculis, suscitauit mortuos, leprosos mundauit, cæcis visum reddidit, surdis auditum, claudis gressum, mutis loquelam, atque iussu ac voluntate vniuersa curauit: Qui vt verus homo dormiuit, & vt verus Deus ventorum flatibus imperauit: Qui vt verus homo esuriem sensit, & vt verus Deus de quinque panibus & duobus piscibus quinque millia populi satiauit: Qui vt verus homo sitiuit, & vt verus Deus fontem indeficientem in se credentibus dedit: Quem principes Iudæorum per inuidiam sub Pontio Pilato flagellatum crucifixerunt: Quo crucifixo, tenebræ factæ sunt super vniuersam terram ab hora diei sexta, vsque ad horam nonam. Quid plura? Mortuus est & sepultus, sed tertia die surrexit, conuersatusque cum discipulis suis per dies quadraginta, ipsisque adspicientibus atque mirantibus ascendit in cælos, promittens in se credentibus discipulis sempiternam gloriam: non credentibus autem, æternas flammas supplicij, quæ præparatæ sunt ijs & patri eorum diabolo. quoniam vnusquisque cuius opera agit, eius est filius. Ego verò polliceor vobis, confidens in Domino, quia si credideritis in filium Dei Iesum Christum, & malis actibus atque vanissimis idolis abrenunciaueritis, quòd possidebitis perpetuam vitam: In qua lux indeficiens erit, & tenebræ nullæ: in qua nec esuri[illegible] nec indigentia tegumentorum, sed Christus ipse vera refectio suorum fidelium, qui dat credẽtibus in se candidissimas stolas & quotidianæ felicitatis gloriam sempiternam.

Iohan.11. Luc.17. Matth.8. Iohan.6. Iohan.4. Matth.27. Act.1. Matth 28. Iohan.8. Apoc 7.

Cap.11. Cumq; eos vir Domini his alloqueretur sermonibus, diuinæ respectu clementiæ conuersæ omnium mentes, quasi ex vno ore dixerunt: Tali ergò nos conuenit credere Deo, qui non in lapidibus sed in cælis habitat. Omnesque prouoluti ad sancti viri vestigia, postulãt se baptismi gratiam adipisci. Quibus vir Domini aperiens fidei Catholicæ sacramenta, tradensque omnibus donum sancti baptismatis, corpori Catholicæ coniunxit Ecclesiæ. Die autem quadam egressus ab vrbe Ticinensi causa sanctæ prædicationis, dum ad Brixianæ ciuitatis tendere p[illegible]bem, quidam puerulus Eustachius nomine, plenus dæmonio, exclamauit Q[illegible]s est hic, qui hanc vrbem penetrat? aut quo genere collactaneos & compat[illegible] meos suo subdit imperio? & occurrens ei obuiàm, Sufficit tibi, dicebat, Syre, quantis in locis me persecutus es: vel hic habitandi mihi concede licentiam. Quis te misit, vt de meis me exuerias domicilijs? de longinquis partibus egressus es, nulla tibi hîc causa, nulla tibi hîc consanguinitas, nostra possessio facta est tibi hæreditas. Vir autem Domini hilari in eum vultu respiciens, dixit: Quis tibi miser tribuit hunc licentiam possidendi? possessio tua ignis æternus est. Dæmon re[illegible]dit: Nec solius mei arbitreris possessionem eius incendij, quia multi mecum de hac vrbe illuc ituri sunt, qui meas nunc faciunt in omnibus voluntates. Tu autem solus econtrariò me debellas, & frequenter de mea angeris euersione Pro-

Multi baptizantur, credentes in Christum.

Expellit dæmonem ab obsesso puero Syrus Episcopus.

rinus vir Dei in cælum oculos eleuans orauit, imperauitque dæmoni, dicens Immunde ac deceptor animarum spiritus, exi ab eo, & nè vlteriùs audeas ingred[illegible] eum: sed vade ad præparata tibi æterna tormenta. Mox autem ad vocis eius imperium gemens & dolens, discerpensque puerum, exijt ab eo, nec vltrà eum ausus est appetere. Hora autem eadem multi, hæc videntes mirabilia, credide[illegible] in Iesum Christum. Puer verò tota cum domo sua & multitudine maxima credentium populorum baptizati sunt. In qua vrbe sanctissimus Pater plur[illegible] diebus apud fideles remoratus Christianos, sanctæ Ecclesiæ plures auxit fi[illegible]ritales.

Multitudo maxima amplectitur fidem.

Cap.13. Egressusque è ciuitate Brixiana vir Dei, dum Laudensium oppidum [illegible]set, obuiàm ei cæcus à natiuitate occurrit, subnixè postulans eius se precibus adiuuari. Cui vir Dei: Credis, inquit, in Dominum Iesum Christum Dei filium? [illegible]cus respondit: Credo, tantùm illuminentur oculi mei. Sanctissimus Syrus d[illegible]

Si ex toto corde credis, ipse in quem credis aperiat oculos tuos: statimque oculorum suorum percepto lumine, cæcus cœpit glorificare Dominum nostrum Iesum Christum, vnigenitum ac verum filium Dei: baptizatusque cum omni domo sua ac multitudine maxima, permansit in fide Christi. Sequenti quoquè die dum Papiam reuerteretur, multi eum, sancta eius eloquia diligentes, secuti sunt: quique morati diebus plurimis apud ipsum, fundamentum veræ fidei perceperunt. Ciues autẽ sancti viri cognoscentes regressum, & mirabilia quæ in memoratis vrbibus fecerat, exeuntes obuiàm tam viri quàm fœminæ laudabant & glorificabant Deum, qui eis talem & tantum dignatus est Patrem concedere. Reuertens autem ad propriæ functionis cathedram, accersiuit ad se prudentissimum virum Iuctium: Non te lateat, ait, fili charissime, tertiũ te post me ad huius officij honorem pertingere. Confortare & viriliter age, nè terreat te perturbantium rabies. admonensque eum de vniuersis ecclesiasticis disciplinis, migrauit ad Dominum, expletis cunctæ vitæ suæ octo hebdomadarum geminatis recursibus. Cuius sancti corporis reliquias conuentus fidelium populorum, quos venerabilis Pater prædicatione sua Domino acquisiuit, cum sacerdotali cœtu & copia clericorum, in basilica sanctorum martyrum Protasij & Geruasij, quam ipse construxerat, debito honore & summa diligentia condiderunt.

Cæcus à natiuitate illuminatur.

Prædicit Iuentio q tertius post eum sit futurus Episcopus.

Obdormit in Domino cũ esset 81. annorum.

Cap. 14.

Post cuius decessum Pompeius, quem ipse gradu Diaconatûs sublimauerat, simplicitate & humilitate præclarus, eius sedis est infulas assecutus: quique paucos atque pacificos agens annos, migrauit ad Dominum. Post quem beatissimus Iuentius dum peteretur ad suscipiendam curam Pontificij, occultari maluit, tanto se indignum honore iudicans. Sed declinare non valuit denunciata sibi à Patre pontificalis dignitatis insignia. Dumque aliquantum temporis apud Laudentium vrbem confugiens delituisset, diligentissimè inquisitus à populo Ticinensis vrbis reperitur: & coactus Papiam reducitur, & Ecclesiæ conuentui repræsentatur. Qui summa vi sacerdotale culmen suscipiens, gratissimæ plebi Cleroque aptatur, Patris ac nutritoris sui sequens vestigia. Copiosus in Dei laudibus, in orationibus, in ieiunijs, vigilijsque assiduis persistes. Erant pauperum munerator, viduarum ac pupillorum defensor. Nam quædam vidua dum à creditore quodam duriùs opprimeretur, atque crudelis nummularius duplum pecuniarum ab ea exigeret quàm dedisset, ad virum Dei protinùs confugiens, misericordiam postulabat. Cognito vir Dei hoc negocio, Diaconum suum, nomine Exuperantium, cum eadem vidua ad prædictum creditorem direxit, dicens: Vade ad eum, qui hanc viduam crudeli exactione opprimit: admone eum vice meæ postulationis, dicens: Pater tuus rogat, sufficiat tibi quod tuum est, nec exigas quod minimè dedisti, nè id quod habere videris amittas. Si autem te audire noluerit, eccè do tibi summam precij, porrige ei & reuertere. Implens autem Diaconus sancti iussa Antistitis, ibat cum ea, atque vniuersa quæ ei iniuncta fuerant, auaro creditori per ordinem retulit, sed immutare eum à prauitate cordis nullatenùs potuit. Mox autem vt aureos, quos vir Dei pro vidua miserat, accepit, corruens in terram expirauit. Factus est autem timor circa omnem regionem atque incredulos, qui hæc audiebant, Christi verò fideles lætanter glorificabant Dominum Iesum Christum.

Pompeius eius successor, feliciter obit.

Fugit nè fiat Episcop' S. Iuuentius.

Viduarũ & pupillorum defensor S. Iuentius.

Vltio diuina in creditorẽ auarũ.

Cap. 15.

Alio quoquè tempore dum quidam de exactoribus fisci, fluenta vellet transmeare Ticini, deportans secum talentum pecuniæ, arreptus à fluminis vnda, corruit: dimersusque sub aquis, omnem illam auri pecuniam amisit, vix semiuiuus euadẽs. Cùm verò recognouisset se amisisse pecuniam, multa tristitia afflictus, concitus ad virum Dei cucurrit Iuentium, dicens: Nisi me tua merita liberent Pater, mortis supplicio subiacebo. Cui vir Dei: Quid est, inquit, quòd tanta tristitia affligeris fili? Publicum, ait, dum transuaderem Ticini alueum, in eiusdem fluminis fluctibus pecuniam perdidi. Cui vir Dei: Illuc vbi amisisti, ait, pecuniam, me ducito. Cumque ad locum peruenisset, ait beatus Iuentius: Tibi dico aqua in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui pedibus super te ambulauit, nè retineas pecuniam, pro qua affligitur homo iste. Continuò autem vasculum, in quo pecunia erat recondita, super aquas natare cœpit, & vndarum impulsibus reuocatum, ad viri Dei vestigia, in loco quo stabat applicuit. Quam pecuniam appræhendens restituit tribulanti. Dignus imitator Helisei, qui ex Iordanis gurgite coram oculis filiorum Prophetarum

Iohan. 6.

Ad imperiũ S. Iuuentij aqua euomit amissas pecunias.

 phetarum

4.Reg.6. phetarum ferramentum, quod in eum dilapsum ceciderat, super aquas natar f-
cit, missoque in aquis manubrio, qui amiserat, mœrenti restituit. Quod m mi-
raculum omnes qui aderant vidissent, gratias egerunt Deo, qui suis fi us præ-
stò esset per orationes Patris sui.

Cap.16. Beatissimns verò Iuentius spiritalibus inflammatus desiderijs, ambul nsque de
virtute in virtutem, Mediolanum perrexit propter sæuientium contumaciam pa-
ganorum. Quam vrbem dum ingredi cœpisset, ministri dæmonum adnisu ngen-
ti conabantur ei resistere, dicentes: Resipisce: nè vrbem deludas, sicut alij tui com-
plices, nè & tu similiter puniaris. Et cœperunt eum varijs afficere iniurijs. Vir au-
tem Dei in cælum eleuans oculos, dixit: Domine ignosce illis, quia ignorantia
Psal.67. pleni sunt. Sed quia dat Dominus verbum euangelizantibus virtute multa, ea-
dem hora procellosus turbo emicuit, & fortissima super eos grando descendens,
Diuinitùs castigantur, qui viro Dei restiterant. capita, brachia, & ossa inimicorum veritatis validissimè contundebat: neque ali-
quis eorum ex tanta tempestate valebat effugere, sed fixis stantes vestigijs, ictibus
immensæ grandinis fundebantur. Tandèm reminiscentes prauitatem reatus su
clamare cœperunt: Sancte vir Iuenti Pater & domine, libera nos, vt non in tali
pœna moriamur, & credemus in eum quem tu credis & prædicas. Orante a
beatissimo Iuentio, mox ab eis recessit tempestas. Quique tali supplicio li era-
ti, pedibus eius se protinùs prosternentes, postulabant vt baptismatis vnd m
mererentur percipere. Et quia ad hoc miraculum multi concurrebant, omnes
Cõuersi credunt & baptizantur. cum eis ab eo sunt baptizati. Qua in vrbe moram faciens beatissimus vir, & apud
fideles Christianos Clerum sacerdotiumque ordinans, Papiam vrbem regre s
est. Sed in ingressu ipsius, paralytica quædam iacens in lectulo, saluris ab eo auxi
Paralytica curatur. um postulabat: quam vir Dei intuens, extenta dextera, signum Crucis super eam
imposuit, statimque plenissimè reddita sanitati, omnis ab ea paralysis & d lor
aufugit.

Cap.17. Sæuit in Christianos Vespasiau Cæsar. Alio quoquè tempore dum impijssimus Vespasianus Cæsar aduersùs Ch
stianam religionem exarsisset, Porphyrium quendam Præfectum vrbis Ro æ
direxit, qui peragraret omnes ciuitates ac vicos, vt si quos inuenisset Ch
nos, adscriptos ei pictacijs literarum apicibus nunciaret, & quicquid de ipsis age-
ret suæ iussionis expectaret sententiam. Iamque tua, Christe, miseratione om
hæc prouincia, fidelium turba repleta erat, & infinita multitudine stipata a
creuerât: quòd nec describere nec denunciare valebat Porphyrius. Cumq e
vrbem Papiam introîsset, idem Porphyrius à plebe susceptus est. Hora v o e
dem vir Dei Iuentius in basilica S. Nazarij, quam ipse ædificauerat, Missa
Vexatur à dæmonio Porphyrius, volens cum suis satellitibus virum Dei inuadere. celebrabat solennia. Porphyrius hæc audiens, nimio furore vexatus, eff
eam corde ingrediens cum armata manu, populum Dei ac tantum Pr
supplicijs atque iniurijs affligere cogitabat. Sed priusquàm impetum in Ch i
famulum faceret, arreptus dæmonio cum omnibus secum ingressis alte am
pugnis, ora, guttur & faciem cædentes, extra atrium ecclesiæ seipsos cœperunt
expellere. Ipse quoquè Porphyrius ex ore & naribus sanguinem proflu s ma-
defaciebat superficiem terræ. Et amentes effecti, luctuosis vocibus nimium cla-
Officiũ Missæ in primitiua Ecclesia, cũ omni plebe celebratur. morem super sua capita emittebant, quousquè vir Dei Missarum adimpleret
solennia. Completo autem mysticæ oblationis ministerio, egressus cum o i
plebe ecclesiam, grande vidit miraculum. Nam chori ad choros circulum fa-
cientes, vnus super alterum immensis fletibus vlulabat. Tunc vir Dom i
Iuentius omnes fideles in terram prosterni præcepit, vt pro eis Dominum ex-
orarent, quatenùs à tali pœna ereptos ad intellectum mentis suæ eos Deus re-
duceret, & ad fidem sui nominis aggregaret. Ipse quoquè S. Iuentius oratio-
Orat S.Iuẽtius pro salute inimicorum. nem faciebat pro eis, dicens: Domine Deus Pater cæli & teræ, qui omnib
gentibus sanctum tuum nomen prædicari iussisti, & misisti vnigenitum fi ,
redemptorem nostrum, vt nos liberaret ab omni iniquitate & præcipitio,
pe preces nostras pro stultitia istorum, & exime eos de manu inimici, qu in
potestatem accepit, & dirige corda eorum in viam salutis, vt cognos
Creatorem suum, & nullum alium præter te, te solum adorent & quem
sti Iesum Christum. Orante autem sancto viro & omni populo, terræm
factus est magnus, & circunsepsit eos subitò cunctis videntibus ignis de c
lo, & statim relictis fletibus cœperunt quasi ex vno ore clamare, dice

Ve

Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum, idola autem qui colunt, omnes vani ſunt. Porphyrius autem inceſſanter clamabat: Iuenti prudentiſſime vir, ora pro mea miſeria verum atque tremendum Deum quem colis, vt dignum me faciat ditione ſua, quia ab hac hora pro nihilo habeo imperialia iuſſa & idolorum culturam. Cui vir Domini reſpondit: Superna pietas non vocis auditrix eſt, ſed cordis rimatrix: tu tamen ſi ex toto corde credideris, quicquid petieris, impetrabis. Die verò eadem antequàm ſumeret cibum, omnibus qui cum Porphyrio venerant baptizatis, & ipſe Porphyrius baptizatus eſt. Iterumque Miſſarum celebratis ſolennijs, ſecum omnes menſæ refectionibus adeſſe præcepit: Omniſque ciuitas viſis his miraculis lætabatur. Porphyrius verò ſequenti die gaudens & exultans migrauit ad Dominum. Qui autem cum eo aduenerant, fide recepta ad ſua habitacula ſunt reuerſi, paruipendentes imperialia iuſſa.

Red unt ad n... eum, & confitentur Ieſum Chriſtum.

Baptizatur.

Porphyrius feliciter obit.

Diuulgabatur autem fama tanti Pontificis longè lateque per mundi ſpatia & virtutes quas per eum Chriſtus Dominus faciebat: Nam ſicut Heliæ Heliſeus, ità hic prudentiſſimus vir S. Syri hæres virtutum extiterat ac ſpiritualium ſucceſſor in omnibus grariarum. Ordines autem Mediolanenſium vrbis Cleri, qui ab eodem fuerant conſtituti, quotidianis eiuſdem augebantur exhortationibus in fidei religioniſque gratia. Ad quos idem beatus vir pro eorum ac fidelium populorum mentibus confirmandis, ibat frequentiùs, ibique multorum mirabilium virtutes operans, vrbem reuertebatur Papiam. In qua ſupernæ gratiæ largitate officij ſui honore fungens, triginta & nouem annis Epiſcopalis dignitatis cathedram poſſedit. Hic tantus operarius Chriſti crebris in baſilica beati Nazarij, quam ipſe conſtruxerat, vigiliarum excubijs pernoctabat in ſacris orationibus. Sed quadam die filijs adſtantibus, ſacerdotibus ac clericis, retulit appatuiſſe ſibi circa mediæ noctis ſilentium S. Syrum, quem etiam Patrem memorabat ex baptiſmo, cum Nazario & Celſo, Protaſio atque Geruaſio venerandis martyribus, talia proferentibus: Iuenti dilectiſſime, iam te oportet gaudere nobiſcum in cæleſtibus. ac ſcias te proximè ad noſtra conſortia tranſiturum, atque tertium poſt hunc diem aulam cæleſtis patriæ percepturum. Quibus dictis, ab oculis meis ablati ſunt. Omnes verò qui præſentes aderant, auditis his ſermonibus, valdè triſtes effecti ſunt. Ipſe autem immenſo gaudio lætabatur, & biduò intra eandem peruigil conſiſtens baſilicam, tertio die qui eſt Dominicæ reſurrectionis, Miſſarum ſolennia celebrans, omnes populos benedixit, ac ſacerdotes, miniſtros, cunctoſque clericos cæleſtibus alloquijs admonens, lucidæ manſionis & beatæ vitæ habitacula poſſeſſurus intrauit. Sanctas verò eius exuuias ad honorem & reuerentiam tanti ſacerdotis competentem, in eadem baſilica intra crepidinem ad altaris viciniam condientes poſuerunt. Sub die ſexto Iduum Februarium, vbi & nunc vſque ſancta oſſa eius quieſcentia, virtutibus florent atque miraculis: præſtante Domino Ieſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Cap 18.

4. Reg. 2.

Freqnenter viſitat eccleſiã Mediolanenſem S. Iuctius Epiſcopus.

Præeſt ſuæ eccleſiæ 39. annis.

Apparet ei S. Syrus ante mortem.

Felix obitus eius.

BEATÆ LVDMILLÆ DVCIS ET MARTYRIS CHRISTI GLORIOSAE VITA, EX BOHEMORVM ANnalibus per Reuer. Dn. Nicolaum Salium Pragenſem deſcripta, & ad nos tranſmiſſa.

SLABIVOR Hrabota Peſſouicenſis vir & ſplendore generis, & rerum publicè priuatimque geſtarum monumentis & morum grauitate conſtantiæq; gloria inſignis, eo ſeculo in auita hæreditate Melnicij & latifundijs eius vitam agitabat, quo tempore apud Boëmos anno 873. Hoſtiuitus imperium tractabat. Hic filiam præſtantis formæ & generoſæ indolis ex Lidoſlaua cùm procreaſſet, amabilem his dotibus populo futuram certò peruidens, Lidmilam eam nuncupauit, quam Larinus paululùm ab origine primæua deflectens Ludmillam cõmutatione & adiectione literæ expectorauit. Eius adultioris

16. Septemb.

Cap. 1.

S. Ludmillæ patria & parentes.

Egregiæ eius dotes.

tis tantum in ſuſcipiendis & moliendis rebus grauioribus robur ingenij, tanta in tractandis ſubiectorum hominum etiam aſperis mentibus ſolertia fuit vt q... uis plurimæ aliæ ea tempeſtate præſtantes oris habitu, & fortunarum co... a he... næ in Boëmia florerent, omnibus tamen his ità vitæ cultu prælata fuit, vt Boriuoio hæ...di & domino Bohemiæ ſola matrimonij vinculis innecteretur. Quem t... a obſeruantia venerata eſt, & quoàd vixit ſemper coluit, vt ad amuſsim ex præſcripto legibusque eius viueret. Ille verò tanti eam fecit, vt non modò poſtulat...s eius promptus faciliſque annueret, ſed etiam quod gratum illi acceptumque fore co... iectaret, id ſedulò & accuratè promoueret. Quarè cùm eam inflãmato ſtudio honorandorum delubrorum agi obſeruâſſet: ad ſolatium eius idolum aureum fœminei vultûs fabrefecit, quod altitudine ſua magnitudinem cuiuſuis homin... excederet: idque in penetralibus ædium ſuarum habitaculis erexit. Quod Ludmilla errore vano implicita nunc prece, nunc donis, nunc ſacrificijs onerabat, & æternos illi ignes ſacrabat. Nomen idolo Croſinæ datum. Nec mirum illud tanto auro conflatum. largiſſimo enim venarum aurearum prouentu id ætatis Boëmia ſcatebat.

Traditur Boriuoio Duci Boëmiæ coniux.

Errore gentili decepta colit idolũ aureum.

Cap. 2. Intereà legatio Suatopluci Marcomannorum Regis, Belgrado regia vrbe digreſſa Pragæ ſucceſſit, petitiones & dona Regis Boriuogio exponens. Dono ... vnum erat vini meraciſſimi capaciſſimus culeus, inſolens inuiſumque ijs ſeculis in Bohemia liquoris genus, & hoc commendabilius. Quod cùm Ludmilla piti... ſet, molliſſimasque eius per venas inſinuationes demiraretur, dignum hũc potum non tantùm hominum conuiuijs, ſed Deorum immortalium menſis videri dixit. Eapropter prompto illo trullam impleri & Croſinæ ſuæ libare æquum eſſe d... & libauit. Accidit autem vt reſtrictis anteà nubibus terra omnis trium menſium numero ieiuna areret: illo autem die, quo libaminis loco vinum à Ludmi... ſtatuæ propoſitum fuit, fœcundis imbribus humectaretur. Homines id pietati L...dmillæ acceptum referre, illa verò benignitati indulgentiſſimæ Deæ ſuæ imputare. Aeſtimare difficile non fuerit, quæ Ludmilla veluti planta in ſubactum Eccleſi... Chriſti ſolũ tranſlata germina tandẽ ediderit, quæ in macro adhuc ſabulo ſita, tã a frondium pubertate luxuriauerit. Nec fefellit ſanè expectationem, ſed vicit. R... uerſus enim à Marcomannis Boriuoius ſacris iam noſtris imbutus, cùm immo... lis vitæ gloriam & præmia eius Ludmillæ, quæ à D. Cyrillo Epiſcopo hauſerat, expoſuiſſet, adeò hac narratione eius capta eſt, vt cum eo ſeueriùs expoſtular... quòd ſaluris curam conſortis ſuæ minoris fecerit, quàm vt illum diuinorum præceptorum magiſtrum ſecum in Bohemiam tranſuehendum meminiſſet, à qu... & illa vitæ Chriſtianæ conſcia efficeretur. Atque in eo voto non tantùm ſecun... ad voluntatem fluentibus rebus conſtans perdurauit, ſed & calamitoſis turbu...tiſſimisque temporibus eodem æſtu fidei noſtræ ſuſcipiendæ flagrauit: tunc ...rùm, cùm maritus eius ob nouatam religionem, deſertaque prophana Ethnicorum ſacrilegia, exſorris à terra ſua pelleretur. Cuius tantam tamque proce... lois caſibus benè exercitam virtutem, & animi firmitudinem, breui ſic eſt remu...ratus Deus.

Præbet ei potum vinum optimum.

Boriuoius Dux fit chriſtianus.

Quanto deſiderio S. Ludmilla flagrârit religiõis Chriſtianæ ſuſcipiendæ.

Cap. 3. Reſtituto enim poſtliminio, repoſitoque in priſtinum ſtatum, & ſibi red... o marito, Epiſcopum quoquè Cyrillum coniugis ſui ſecundùm Deum parentem ri... exhibuit, vt religionem, quam animo complexa iam erat, cæremonijs quoq... aſſequeretur. Eius illa affuſa genibus ſubmiſſè rogabat, vt ſine prolixiori mora opera illius ſalutiferis aquis tingeretur. Fecit compotem voti Epiſcopus, ipſamque & Spitigneum maiorem, & Vratiſlaum minorem natu filios, quibus illa ſtipata p... bus eius ſe aduoluit, Chriſti Eccleſiæ per baptiſmum tranſcripſit. Ex illo tempore velutì nouum hominem induta, antegreſſæ vitæ maculas fletibus eluere, tenebras errorum ſuorum deteſtari, Croſinæ, anteà tantoperè amatæ, ne nomen quidem ſuſtinere. Semper ferè medium diem cum marito in templo expendere, animarum lucris inhiare, filijs Chriſti nomen maieſtatemque verbis oſtentare & deprædicare, idola proterere, in templis Deo diuisque in ſublime euehendis & condendis Boriuoio ſe æmulam præbere. Eius opus eſt priuato anniſu fanum S. Catharinæ Tetinenſis, Beatæ autem Mariæ apud Pragenſes, quod Tainenſ... vu...o appellitanr, iugatis cum Boriuogio manibus ſublatum. Aedes enim D. Clementis Cralouegradi, quæ prima Chriſtianarum Eccleſiarum in Bohemia eſt, & fron...e

Baptizatur cũ duobus filijs.

Extruit in Boemia multas eccleſias.

Septentrioni obuertitur,fanum quoque S.Michaëlis Tetinæ,& D.Clemẽtis Vissegradi propria Boriuoij effecta sunt. Rursùm aũt diuorũ Petri & Pauli in noua Pragẽsi ciuitate, quod Zderasiũ vocant, & D.Iohãnis templũ, quod in petra nomẽ obtinuit, cõmuni amborum coniugum consensu & opera ędificata sunt. Est autem hoc D.Iohannis templum prope id antrum exædificatum,in quo Iuan Regis Dalmatiæ filius anachoreticæ inspectioni vacabat, quem miro synceri affectùs honore, venerandum illud par coniugum in sua arce excepit. Ludmilla etiam diuinis super se ab eo prolatis verbis muniri se confirmarique depoposcit.

Vita istius Iuanis habetur supertiùs 25. Iunij.

Cap. 4.

Magna sunt hæc & illustria Ludmillæ facinora,sed maius illud, & admiratione multò dignius, quod subiungam, in quo virtutis eius apex mirificè splendescit. Ludmillam nostram in prosperrimo vitæ cursu successuque rerum suarum lætissimo,id egisse,vt eminentissimo dignitatis fastigio se spontè deiecerit,& principis throno sceptroque vnà cum marito abdicârit, quo commodius diuturniusque tempus cælestibus rebus se immergendi sortiretur: Neque vllis precibus vel obsecrationibus procerum suorum pulsata perpelli potuit, vt vel ipsa vel eius Boriuoius semèl positam cum diademate purpuram resumeret, quanuis Spitigneus grandior natu filius in dignitate patri subrogatus ob contempta Christiana parentum suorum (vt augurare licet) præcepta, intempestiua morte vita expulsus fuerit, & truncæ desertæque res Bohemicæ sine capite viderentur. Quo facto, vt summa rei ad Vratislaum penè puerum deuolueretur. Qui parentibus & maioribus natu dicto audiens, eam cum Deo hominibusque gratiam inijt, vt omnes illi benè, nemo malè vellet. Et proceres quidem principis sobolis propagandæ non parùm soliciti vxorem ei Drahomiram iungunt, quæ dæmonum mancipium iuxtà addictissimum ac obstinatissimum cùm esset, id tamen veteratoriè coram marito tegebat,nè fauori eius excideret. Hæc duos filios ei peperit, Venceslaum priùs,posteriùs Boleslaum.

Abdicat se vnà cũ marito principatu,vt liberiùs Deo vacet.

Vratislaus eorum filius princeps efficitur.

Vxorem ducit infideliẽ Drahomirã.

Cap. 5.

Hic Ludmilla animo sapiens cum qui priùs in lucem productus esset, de more patriæ,si occidere Vratislaum contigisset,patri in potestate sufficiendum:nec futile momentum ad augendam tuendamque rem Christianam esse,qua ratione educaretur perspiciens,tali cõsilio eripere matri Venceslaum aggressa est: Orbam se primò morte mariti Boriuogij quiritari: deindè non facilè se solam dolori suo mederi posse,tum orare vt sibi ad mitigandam calamitatem suam,submouendosque animi angores, quos ob vita functum Boriuoium collegerat, Venceslai nepotis sui apud se degentis crepundijs oblectari liceret. Drahomira paululùm cum Vratislao collocuta,cùm præsentibus tantùm negocijs intenderet,nec rerum consequentias, Deo illi obstante, metiretur, facilè ei Venceslaum commodauit. At Ludmilla tantam tamque opportunam occasionem benè gerendæ rei nacta, nè eam pateretur ociosè effluere, acceptum secum nepotem,tum ipsa per se, tum per Paulũ,qui ei in ijs,quæ ad Deum sunt,assiduus hærebat, fingere, formareque & in omnem partem versare cœpit, tam diuque in eo colẽdo insistere, quousque seipsam in eo exprimeret, talemq; eũ redderet,qui tutò Budecij in perdiscenda Latinitate inter lubrica laxioraque adolescentũ ingenia, seueriorẽ viuendi disciplinam tenere sciret. Vbi dũ agit,interea pater eius Vratislaus in humanis esse desijt.

Venceslaus eorum filius traditur S. Ludmillæ imbuendus.

Vratislaus Dux S.Ludmillæ filius moritur.

Cap. 6.

Cuius obitu erecta Drahomira diù meditatam, sed metu viuentis mariti dissimulatam, procellam tandèm in nomen Christianum effundit, in quo occisione occidendo quanuis impotenti & efferata rabie baccharetur, ima summis, diuina humanis confundens: non tamen conatus suos optato euentu claudendos sperabat,quousque Ludmillam,quæ sola Venceslao armata machinationes eius discutere posse videbatur,superesset. itaque hãc tali nefaria fraude euertere aggressa est. Tumanem & Cumanem viros vt apprimè nobiles, ità ingenij profligati, & audaciæ proiectæ, muneribus & pollicitationibus inflammatos ad opprimendam socrum suam destinat. Qui Tetinam specie visendæ Ludmillæ ingressi (erant enim ambo olim in aula eius educati) perhumanè & hospitaliter ab ea suscipluntur. Antequàm tamen Ludmilla cum ijs discumberet,instinctu diuino admonita est,eos esse vitæ suæ insidiatores. quare accersito Paulo mysta suo,exomologesin vitæ suæ coram eo facit, deindè diuina Synaxi se munit,mox, fusis non paucis precibus,ad teterrimos illos emissarios reuersa, benignè cum ijs & sermones miscet & exporrecta fronte epulatur.

Drahomira sicarios pecunia corruptos ad opprimendam S. Ludmillã destinat.

Illa diuinis sacramentis se præmunit.

Remotis

Cap 7. Remotis postmodùm mensis, somni desiderium mentientes præcipuis domûs suæ rhoris dignatur. ipsa coacta omni familia sua singulis pactam mercedem ad denarium persoluit, persoluta omnes incensè hortatur Christum optimum maximum venerari & suspicere, fidei Christianæ immotis vestigijs inhærere, aduersis nec exanimari nec cedere. Cohortatione finita complexis singulis, atque ob officium fideliter obitum collaudatis, & vale dicto, quieti se dare, stupentibus omnibus insolitæ rei nouitatem, iussit. Ipsa quoquè cubile suum ingressa cùm multam ad noctem peruigil in strato iacens Deo supplicaret, sentit ianuam penetralis sui hostili ausu disturbari, disturbatamque procumbere. Ergò cùm ad necem se peti animaduerreret, Tumanem & Cumanem, nocturni sceleris molitores, graui oratione castigat, modestiamque hospitalitatis ab eis requirens, reuocat collocati olìm in eos beneficij memoriam. Sed surdis canebatur fabula. Nam illi hostiliter capiti eius peplum diripiunt, ex eoque laqueum nectentes furenter eam lectulo præcipitant. Quæ, nobilius genus mortis rata, si pro Christo sanguinem funderet, ferro se ab eis concidi non offocari obtestatur. Verùm in cassum se id egisse apud eos cognoscens, tantispèr sibi vitæ vsuram prorogari postulat, quousque se Deo suo offerre possit. Obtenta & decursa, peplo suo illaqueatur, & per spatia cubilis sui, immaniter hinc indè raptatur. Tandèm protracta ad saxum quo orans genibus niti solebat allisо sæpiùs illi capite tam diù affligitur, quousque animam exantlaret xvi. Septemb. Quo quidem in saxo hodiè quoquè sanguinis eius maculæ, testes innocentiæ Ludmillæ, & crudelitatis hostium, liquidò apparent. Sepulta est autem in æde diuæ Catharinæ Tetinensis, cui loco & cœmeterio illi attributo, hanc prærogatiuam Deus in honorem martyris suæ prolixè indulsit, nè quis ibi hominum condi possit, conditus si fuerit, etiam nunc à terra euomatur.

Ecce quàm prudenter domui suæ dispoluerit S. Ludmilla.

Ianua cubiculi sui à sicarijs infringitur.

Peplo capitis sui Ludmilla illaqueatur.

Saxo alliso capite interimitur.

Vestigia sanguinis eius in saxo remanent.

Miraculum.

Cap. 8. Diuus posteà Venceslaus cùm in ducem Bohemiæ inauguratus esset, pia memoria merita Ludmillæ auiæ suæ sibi præstita repetens, quam viuenti non poterat, mortuæ gratiam sic remetiri studuit. Missis enim sacerdotibus religiosis, exhumari corpus eius, & Pragam asportari mandauit, vt nobiliori tumulo inferretur. Qui egesta terra, qua thesaurus tantus tegebatur, capsam computruisse videntes, procliuiùs eadem passum esse corpus eius pronunciant, discessissentque re infecta, nec inspecta, ni Paulus Ludmillæ viuentis olim conscientiæ auriga, discussa cariosa arcula, saluum integrumque corpus eius ibi contineri conclamâsset. Tum in laudes Christi ab omnibus proruptum, resque insignis prodigij loco habita, corpus anima euacuatum biennio ferè incorruptum, facie paulùm à natiuo splendore degenere inueniri. Perlatum Pragam inclytus princeps Venceslaus, tanquàm pius Phœnix, ingenti pompa ad templum D. Georgio dicatum, vbi nunc quoquè quiescit, pullatus deduxit, multique idololatrorum miraculo rei expugnati, eiuratis erroribus suis, Christi leges acceptârunt. Gesta sunt hæc anno 922.

Eleuatio eius.

Itèm eius translatio ad ciuitatẽ Pragensem.

Vale Ludmilla, & sordidi scriptoris tui collapsam valetudinem precibus sustenta.

Plura de sanctissima Ludmilla hac, habentur infrà in gestis S. Vuenceslai Ducis, nepotis eius, 28. Septembris, cap. 1. 2. 3. 4. & 9.

VITA

VITA SANCTI GOERICI EPISCOPI METENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETVR IN VETVSTISSIMO MS. codice Ecclesiæ Traiectensis, cui ea ferè ad verbum correspondet quæ est in Vincentij Speculi libro 24. cap. 74.

SANCTVS Goëricus primò quidem miles egregius *Septemb. 19.*
de Aquitania, corpore non voto seculi actibus seruiēs, *S. Goërici patria.*
cùm apud Deum & homines in magna honestate floreret: licèt quæ pacis sunt sectaretur, quandocunquè tamen paganorum infestatio perurgebat, primus aciei militari se opponēs, barbaricam rabiem Dei fretus auxilio potentissimè deuincebat, & spolia amplissima reportabat. Deniquè subitò, oculorum & visûs amissione *Fit cæcus.*
percellitur, virtute tamen patientiæ vndiquè munitus, Deo gratias agens dicebat: Sicut Domino placuit, ità *Iob 1.*
factum est &c. Eo tempore regnabat in Gallia Theodobertus: in Metensi vrbe præsidebat pontifex beatus Arnulphus. Tunc sancto viro Goërico in silentio noctis quiescenti Angelus Domini affuit, dicens: Serue Dei *Apparet ei Angel⁹ monens vt inuisat S. Stephanū Metis.*
excelsi, venit tempus quo mœror tuus in gaudium transferatur, quo etiā lux amissa tibi restituatur. Ergò Metensem ciuitatem aggredere, & limina beati Stephani deuotè ingredere, Deoque preces ibi funde, & recipies ilicò visum & totius corporis sospitatem. Arnulphus autem tibi charus amicus & propinquus ibi pontifex residet: cui spiritussanctus te ilicò affuturum præmonstrabit, & quicquid Deus tibi impensurus est manifestabit. Expergefactus ergò vir sanctus, milites conuocauit, & de Aquitania ad præfatam vrbem iter arripuit. Cui appropinquanti sanctus Arnulphus adfuit: & facta oratione, dataque benedictione, eum in domum induxit. Qui obtentu sancti Stephani visum & totius corporis sanitatem recepit plenissimam. *Recipit visum & corporis sospitatem.*
Post hæc sanctus Arnulphus spiritali mentis intuitu videns Goëricum successorem sibi fore dignissimum, consentiente clero & populo, eum constituit: & diù desideratam eremum petijt. Igitur Goëricus, qui alio nomine dicitur Albo, pastorali cura adstrictus, vocibus & moribus cæteros informabat. *Fit Episcopus Metensis.*
Et quoniam ante Episcopatum corpus districtissimis ieiunijs attriuerat: enarrare fas non est quàm dura ieiunia cumulabat, quot etiam dies incibatus, vsque in diē alterum pertransibat: quantùm biduanas & triduanas alacri vultu & mente abstinētias celebrabat. *Abstinentia eius.*
Defuncto autem sancto Arnulpho in eremo, cùm beatus Goëricus assumptis Tullensi & Virdunensi Episcopis sanctum corpus ad sedem cui præfuerat transferret, *Translatio corporis S. Arnulphi.*
sole ad occasum vergente, fortè villam iniqui & incesti hominis offenderant: quam intrare volentes sacrarum reliquiarum portitores, diuinitùs retenti repentè subsistunt. Sanctus autem Arnulphus dum viueret, præfatum iniquum sæpè vt resipisceret commonuit, nec quid efficere potuit: idcireò nunc eius hospitium subire contempsit. Quia verò nox imminebat, & nulla alia villa tantæ multitudini apta præstò erat: orante sancto Goërico, affuit quidam diues, qui dixit: Est mihi *De hoc & subsequente miraculo, lege Vitam S. Arnulphi 16 Augusti circa finem.*
præsidium in hac patria, vobis quidem non satis contiguum: sed noui ad cuncta necessaria præsentem Deum nostrum. Hoc autem sanctus audiēs, corpus sanctum illuc verti omnesque sequi imperat. Cerneres tantam in eundo esse velocitatem, vt quod vnius diei integri spatio vix peragi credere posses, duabus vel tribus horis impletum mirareris. Cumq; ad villam peruenissent, ceruisiæ parùm se habere homo, ministris conferentibus, comperit. Et iterùm fide repletus, sancti Goërici meritis & precibus hoc committit. Qui nota præsidia petens, Deum suorum necessitatibus subuenire postulat. Tantaque populi multitudo ex paruo liquore (quod vix credibile est) abundantissimè est satiata. Quieuit autem in pace vir Domini xiij. Calendas Octobris, quo die eius festum celebratur: ac tumulatus est in ecclesia Metensi. *Felix obitus eius.*

DE SANCTO SEQVANO ABBATE ET CONFESSORE, VT HABETVR IN S. GREGORII ARCHIepiscopi Turonensis libro de gloria Confessorum cap. 88.

Septẽbr 19.

S. Sequani miracula.

MAGNAE autem virtutis fuit & ille Sequanus Lingonici Abbas territorij, qui viuens sæpè homines à vinculo diabolici nexûs absoluit, & post obitum ad sepulcrum suum ergastulari catena reuinctos, liberos meritis suis abire permisit. Deniquè Gunthrannus Rex cornu, cuius voce vel molossos colligere, vel illa cornurorum arboreorum armenta effugare consueuerat, furto ablatum perdidit: quæ res mulros in vincula coniecit, & no nullos facultate priuauit, ex quibus tres viri memorati Confessoris monumentum petierunt. Quo Rex comperto, iussit eos catenis atque compedibus necti. Factumque est itá. Media verò nocte lux in basilica humana luce clarior oritur, dissiliunt ferrearum compedum repagula, catenarumque disruptis basibus, vincti laxantur. Quo audito Rex exterritus, velociùs eos liberi arbitrij potestati donauit.

Itẽm signa ad sepulcrũ eius.

VITA S. IOHANNIS REOMAENSIS ABBATIS, VT HABETVR IN PERVETVSTO MS. CODICE.

Verùm stylum opportunis locis mutauimus.

Septẽbr. 22.

Patria & parentes.

Valedicit mundo vitã solitariam eligens.

VIR per omnia prædicandus Iohannes, nullique suo tempore secundus, ortus in territorio vrbis Lingonicæ, nobili genere, patte Hilario, matre verò Quieta: puer literis imbuendus traditur. Cùm autem fuisset annorum viginti, inuitis parentibus seculo valed[illegible]it, ac in remoto loco villę, proprijs manibus cellam & oratoriu[illegible] construxit: vbi adiũctis secum duobus pueris, so[illegible] Deo vacabat. Indè verò ad perfectiora tendens, in d[illegible]o quod sub axe Lingonico iacet, cum dictis pueris se contulit, & primò ibi in paruo tugurio habitauit. Cresc[illegible]nte autem numero discipulorum ad eum confluentium, timuit nè plebi dominando, periculum potiùs elarionis incurreret, quàm vitæ meritum acquireret. Quocircà cum duobus prænominatis socijs nocte fugiens, perlustrauit Galliæ monasteria: tandemque perueniens in insulam marinam, monasterium Lirinum perijt, ibique receptus, districtissimè vixit, ac sanctissimè inter cœnobitas illos conuersatus est.

Clàm fugit, nè præficiatur multitudini.

Hic igitur postquàm anno & mensibus sex delituisset, per vniuersam patriam quæsitus, à quodam, qui de Galliæ partibus aduenerat, vix agnitus propter hab[illegible]us sui vilitatem, inuentus est. Cognito autem eo, monachi Lirinenses, quem priùs fama celebrem reddebat, veniam suæ ignorantiæ humiliter petierunt, quòd e[illegible]nter iuniores locum dedissent. Interim reuersus agnitor ille, ineffabile gaudium de inuentione beati Iohannis reportauit. Quod cùm Gregorius piæ memoriæ Lingonienfis Episcopus intellexisset, duas conscripsit epistolas, vnam per duos fratres, domino Abbati Lirinensi transmittens, qua virum Dei rogabat sibi restitui alteram verò Abbati Iohanni, qua eum reuocauit ad suos: terrendo eundem quòd esset ante tribunal iusti Iudicis Christi redditurus rationem, ob sui loci desolationem, ac fratrum dispersionem. Regressus igitur vir Dei, non tam i[illegible] patriæ, quàm suis filijs multum attulit gaudij, ac breui spatio reformauit monasterij disciplinam.

Eius humilitas.

Reuocatur ad suos filios per D. Gregorium Lingonien. Episcopum.

Cùm ergò in dicto deserto Tornodorensi præesset, fratres nimiam patiebantur aquæ penuriam: cui incommodo quærentibus remedium, nunciatur, eodem loco antiquitùs fuisse puteum multæ profunditatis, quem vulgaris incur[illegible]a, & temporum vetustas nimia lapidum obstruxerat congeries. Serpens verò basi[illegible]cus in

eodem

eodem putei loco habitabat. Sanctus verò Dei plenus fide, prior ad locum accedens, rastro fodere cœpit, ac alijs iuuantibus putei ostium aperuit, & serpentem oratione interemit: Ex quo puteo copia aquæ in præsens vsque hauritur. Oratione occidit basiliscum.

Per idem tempus mater sua, magno cum videndi tenebatur desiderio, quod cùm per fratres ei esset significatum, primò renuit, sed posteà nè fidem matris videretur velle contemnere, eam admisit, ac transiens ante eam cum reuerentia, parumpèr obtutibus eius seipsum exhibuit, moxq; discessit, rogans per ministros, nè in hac re ampliùs molestaretur, quia deinceps se cum nullatenùs visuram in præsenti vita, prædixit. Mater sua eum visitat.

Alio quodam tempore cùm fratres ligna cæderent in sylua, casu ad monasterium reuersi, reliquerunt secures suas in cœpti operis loco, quas quidam superueniens inuentas furatus est. Posteà fratribus id suo patri referentibus, ille iussit eos lectioni vacare. Et exiens ad prædictum locum, ibidèm intentissimè orauit. Fur igitur reuersus, ad pedes sancti viri corruit, secures restituit, & veniam commissi criminis humiliter expostulauit, asserens se ante restitutionem de nemore exire non potuisse. Fur quidam diuinitùs cogitur restituere ablatas secures.

Eidem sancto Dei mirabilis effugandorum dæmonum collata est potestas, quousquè in viuis manebat: vndè & filium clarissimi Nicasij obsessum, cùm propè transiret, & ille proclamaret non posse diutiùs tolerare Iohannis Abbatis præsentiam, ad eum accessit, & oratione sanauit. Alium quoquè mutum obsessum curauit, qui vsque ad obitum in monasterio posteà laudabiliter vixit & perseuerauit. Dæmoniac° curatur. Itèm alius.

Quodam tempore literas suas ad Secundinum patricium misit, quibus cuiusdā pauperculi causam egit. At ille, spreta eius commendatione, literas in terram proiecit & pedibus conculcauit. Sed non defuit Dei vindicta. nam toto corpore tanto tremore ac pauore subitò concutitur, vt intelligeret, ob tanti viri contemptum se ista mala perpeti. Mox igitur per internuncios humiliter veniam deprecatur, & tandèm imperata sibi per sanctum complens, sanatur. Secundinus patricius diuinitùs castigatur. Curatur.

Plurimos quoquè infirmos, missis eulogijs, mortis faucibus eripuit. Quodam enim famis tempore, dum egentium caterua ad sanctum confluerct, & ipse omnibus misericorditer subueniret, minister eius superueniens, ei indicauit, tantum non superesse frumenti, quantum omnibus sufficeret. Mox pius pater vas iussit pro pauperibus impleri, capiens plus minus modios quinquiès quinos, cætera quę restabant, in vsus fratrum reseruari. Cùm ergò turba egenorum per aliquot tempus ex eo aleretur, euenit vt quidam iuxta morem mendicaret. Sanctus autem consuetam mensuram dari iubet egenti. Minister verò respondit, nihil in vase existere, sed totum pauperibus erogatum. Quo audito, sanctus oculos in cælum attollit, & genuflexo orauit Dominum. Qui surgens ab oratione, iubet ministro, vt fideliter alimenta deferat indigenti. Pergens ergò minister, vas quod priùs vacuum reliquerat, repletum reperit, & pauperi consuetam mensuram dedit. Mira eius benignitas in pauperes. Pro pauperibus sibi alimenta cælitùs administrantur.

Vir quidam religiosus Sequanus nomine, audita fama sancti Iohannis Abbatis, more patrum, quadam nocte à partibus Magnimontenensis aduenit, & basilicam sancti Iohannis oraturus latenter intrauit. Quod vbi vir Dei diuina reuelatione intellexit, iubet ministro, vt dato signo sodales excitet, quia frater communis Sequanus, abscondite fores ecclesię penetrans orat. Abeuntes ergò fratres ad ecclesiæ fores, famulum Dei orantem inuenerunt, cui hospitalitatis officium deuotè persoluerunt. Obijt autem sanctus Iohannes Abbas anno ætatis suæ centesimo vicesimo: Cuius oculi non caligauerunt, nec dentes damna pertulerunt, nec eius memoria lapsa est. Sepultus, quotidiè nihilominùs viuit miraculis. Felix obit° eius.

DE EODEM S. IOHANNE ABBATE, EX GREGORIO TVRONENSI DE GLORIA *Confessorum Cap. 87.*

Septēbr. 22.

FVIT in Tornodorensi pago in parochia Lingonicensi vir sanctitate præcipuus Iohannes Abbas, iuxta sui nominis etymologiam, diuina gratia præuentus. Deniquè fertur, quia cùm monasterium ædificare vellet, quod Reomaus nuncupatur, & fratres nimiam aquæ penuriam paterentur, reperit puteum immani profunditate altum, vbi pessimus serpens basiliscus habitabat. Hic itaque diuina inuocatione perempto serpente, ac mundato puteo, puteum potabilem fratribus reddidit: de qua aqua & nos, cùm Lugdunum pergeremus, à fratribus illius monasterij benignè suscepti, causa miraculi hausimus: cuius etiam haustu plurimi frigoretici curantur.

Basiliscum precibus necat.

Nota pœnā fratricidæ.

Fertur & de præfato viro tale miraculum: Quidam fratricida pro enormitate criminis, ferreis circulis alligatus, præceptum habuit, vt septem annis loca sanctorum peragrando circuiret. Hic cùm Romam venisset, reuelatione diuina comperit, nō aliter se posse absolui, nisi ad sancti corporis reliquias Iohannis Reomaënsis Abbatis perueniret. Hic ergò passim lustrando loca, tandem peruenit ad basilicam, vbi haud longè à monasterio sacratissimum corpus eius locatum est. Ibiq; orationibus ac vigilijs incubans, vinculis omnibus absolutus est. Vixit vir hic iustus & vir religiosus, sicut legislator Moyses, centum viginti annis, cuius nec oculus caligauit, nec dens motus est. Fuit autem institutor viri memorabilis, de quo in suo loco narrabimus.

Grādis ætas beati viri. Deut. 34.

CERTAMEN GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI, SOSII DIACONI, AC IANVARII EPISCOPI BENEuentani, *& sociorum eorum, authore Iohanne Diacono S. Ianuarij, qui eiusdem S. Sosij translationi interfuit.*

PRAEFATIO AVTHORIS IN PASSIONEM *& translationem.*

POST nonnulla tyrocinij mei opuscula, quibus aliquantisper iuuenilem animum charitatis exercuisse videbar imperio, nullius fore disponebam intentionis, nisi vt magis hebetarer desidia, quàm fomenta liuidæ stomachationis alicui pro talibus subministrarent experimentis. didiceras quippè, & satis didiceras, qualiter bilis ignita, linguæ faculam torrens, contiguos vreret dentes. Huic ergò decreto cùm inclinatus animo adhæsissem, inter plurimorum sodalium cœpi etiā & domini Iohannis venerabilis sancti Seuerini abbatis, quem vnquàm refellere nefas æstimaueram, detrectare implorationes, adeò scilicet, vt ad id quod de sancto Sosio fieri postulabat, multifaria euadens obliquitate diuersus, modulum excusationis nullatenùs inhiberem. Quod vbi vir strenuissimus animaduertit, non est passus vltrà dissimulationis prolongari funiculum, sed per idoneos peruentores domino Stephano suggessit Episcopo, quatenùs eius amplitudinis interuentu obtineret, quod adipisci sua impetratione nequibat. Extemplò me pontificalis acterfitum sublimitas, taliter increpando accepit: Excidit'ne tibi diacone, qualis sit fructus obedientiæ? excidit'ne Samuelis iusta indignatio, dicentis, Melius est obedire quàm sacrificare? Cur ergò surda præteris aure, quod à Iohanne Abbate totiès posceris? An ignoras quantas vtilitates talium narrationum scripta conuectent? Si enim in eis totius Christianitatis emolumenta percipiuntur, quarè tu tua quærens, ostendis te colaphis non esse disciplinatum Apostolicis? Sic præsul. & præsuli sic submissa voce respondi: Si ve-

Iste Seuerinus Noricorum fuit Apostolus, cuius corp' translatum est Neapolim.

1. Reg. 15.

Si vestræ priùs discretionis lance pensatur, quò potissimùm nostra vergat accusatio, iustissimè castigamur: sin aliàs, quarè tantis fatigamur redargutionibus? habet, inquam, habet affatim nostri compertus acumen ingenij, quomodò plurimę martyrum passiones ex historijs & annalibus sunt decerptæ, in quibus seriatim cōmendabatur quicquid gentilis illa perpetrabat examinatio. At nos, quibus nulla taliū facultas suppeditat, quo exequi pacto cogimur, vndè rectissimè fauorali denotemur mendacio, &ineuitabile pseudoepigraphi discrimen incurramus? Hanc præsul ipse apologiā tali protinùs authoritate conclusit: Procùl hinc, procùl, si placet, totius obiectionis ambago recedat. Est enim exindè quædam scriptura lepida vt reor digestione contexta, quam me olim vidisse recordor, & quidem quoniam lōgi temporis meta relabitur, idcircò cunctando assero vtrùm necne sancti Ianuarij gestis, cum quo fortissimus Christi athleta immortalem percurrit agonem, aliqua sit ex parte diuersa. Tamen hæc qualicunque stylo prolata constet, sumenda est à te, & sicut certum est tuos fecisse maiores, quæq; fiunt superflua reseca, necessaria subroga, inepta abijce, & vnà cum his quæ de inuentione corporis eius sunt, fide tua qui interfuisti, in ciuilem redige compositionem, quatenùs pro tāti laboris recompensatione, municipatu tandèm martyriali Christo largiente perfrui merearis. Ad hæc ego nihil vltrà respondere præsumens, coactus inchoaui quod spontaneus recusabam. Sed quia in memoratis scriptis infatuato quanuìs fale pertinctis, nulla parentum ipsius, nec pontificis saltem, qui eum Leuitali redimitione dicârat, mentiò inerat, & conquerentes ex hoc viros etiam non spernendæ grauitatis perspeximus: ideò summatim commemorare libuit, vt nec ego sim in anteà obnoxius, nec illius temporis pertinaciter incusentur scriptores, quoniam multus accedere potuit euentus, aut latibuli scilicet, aut mortis, necnon & ignorantiæ, vel aliud quid verisimile, vndè iusta possit oriri excusatio, quòd silenter prætermiserunt: Tamen quomodocunquè acciderit, quia nulla valet modò coniectura censeri, constat me credulitate media, nihil irritum, nihil ambiguum in istis posuisse narrationibus. Decæterò nunc agendum est honorabilis abba, vt nupèr promissis orationibus sic sic meam iuues inertiam, quatenùs sit Deo acceptum & hominibus ratum huius nostri laboris conamen.

Author ab Episcopo rogatus pęr sentem con scripsit historiam.

PASSIONIS HISTORIA.

CAPVT I.

NVMERIANVS igitur Augustus cùm ex Parthicæ regionis demolitione reuerteretur, & propter oculorū quam incurrerat ægritudinem lectica in itinere veteretur, itá est ab Apro socero suo clandestinis peremptus insidijs, vt vix fœtore cadaueris necē eius post aliquot dies milites comperissent. Qui statim Aprum interficientes, Diocletianum cuiusdam ex Dalmatia scribæ filium, tumultuosa vociferatione Cæsarem acclamârunt. Hic autem versipellis vt erat, Maximianum continuò Herculeum, moribus & feritate haud sibi dissimilem, consortē sibi asciscens, iniquo prælatu reipublicæ summam inuaserunt. Sed quia Carinum præfati Numeriani germanum, qui superstes adhuc cum omni exercitu Galliarum commanebat in partibus, metuendum ducebant: idcircò in suis primordijs lentam commouerunt persecutionem in Christianos, scientes illi proculdubiò plurimos hærere amicos, quos huius tituli sacratissima decorabat professio. Vbi autem Cæsar iste penès Murgum prælio deuictus occubuit, confestim illi tempus nanciscentes quo tyrannidem suā sæuire permitterēt, proh dolor, per vniuersum orbē complices suos direxerūt, quatenùs quicqd Christianitatis culturę reperirent, aut suis possent obscœnis mācipare cęremonijs, aut exquisitissimis addicerēt pœnis. Succurre Domine Iesu, succurre agonizāti Ecclesiæ tuæ, vt perspicuus fidei candor, quò quia magis densitate caliginosæ gentilitatis obrui satagitur, cō ampliùs te illustrante martyrialibus renitescat lucernis.

23. Septembris.

Numerian' à socero suo occisus.

Diocletianus, Apro interfecto, Cæsar accla matur.

Carini Cæsaris cædes.

Diocletiani & Maximiani crudelitas.

CAP. II.

CRuentissimis itaq; satellitibus omni solicitudine suorum iussa dominorum adimplere studentibus, licèt omnis Campania, immò totus afflictaretur mū-

 dus,

dus, tamen in oppido Misenatium potissima incubuerat persecutio: quia illic celebris paganorũ frequentabatur occursus, propter Vatis Sibyllæ sepulcrum, haud indè longè discretum. Hac ergò tempestate beatissimus Sosius eiusdem ecclesiæ Diaconus, vir in quo cælitùs omnium charismatum dona confluxerant, secundùm congruam sui nominis vocationem, quia Sosius, si à σώζω Græco sermone deriuatur, Latinè Salutaris exprimitur: cùm noctè dieq; quanuis palàm, ob insidias persecutorum non auderet conuersari, tamen ad nil aliud erat intentus, nisi vt incredulos inuitaret ad fidem, & fideles ad imminentes corroboraret agones. Cuius industria dum longè lateq; flagraret, & opinio bonitatis in dies accresceret, intantùm cœpit ab hominibus fore dilectus, vt Ianuarius Beneuentanæ sedis egregius Antistes, licèt maioris esset dignitatis, magni tamen Dei vsq; ad mortem se humiliantis imitator effectus, sedulus ad illum visitandi gratia properaret, & doctrinæ pabulum mutua sibi subministrantes affluentia, non solùm animos suos ad cælestia sublevarent, sed & Dominicum gregem per sacra colloquia informarent. Mira sanctorum dilectio, mira & stupenda constantia. Nam cùm nulla fatigatione itineris, nulla terroris intentione retraherentur, quin vicariam sibi exhiberent affectionem: accidit autem nutu diuino, vt idem Domini Antistes ex more veniẽs, reperiret illum fortè in cœtu fidelium, sacrosancta Euangelia sonoro iubilo personantem: mox pater optimus pietatis amore contractus substitit, & feruorem tantæ alacritatis diù multumq; admirans, subitò clericatum verticem eius vidit perspicuam effundere flammam, cuius oblectatione perculsus, intellexit protinùs documento scripturæ imbutus, quid coruscationis radiaret in illa, quidve portenderet inflammatio ipsa, & lætus in cælum cum gaudio palmas sustollens, ineffabilem Christi gratiam seriamq; dispensationem ex intimis cordis organis collaudauit. Dehinc perpendens id nulli præsentium nisi sibi soli apparuisse, properanter accessit, & constricto super eum incumbens amplexu, flammigerum illud caput spiritualibus deliniebat osculis, & coram adstantibus martyrij tandèm diademate coronandum iterùm iterumq́ue profitebatur.

Sosius Misenatæ ciuitatis Diaconus. — *Ianuarius Beneuentanus Episcopus Sosio familiaris.* — *Visio sancti Ianuarij.* — *Vaticinium eius.*

CAP. III.

O religio sanctitatis, ô deuotio charitatis, ô vaticinatio veritatis. Dum enim talia tantaq; præsulis pariter & Leuitæ dona consideramus, omnis penitùs admiratio nobis adimitur, sensus hebescit, lingua torpescit. Quis vnquàm tam eloquens tamq; facundus dignè potest exprimere, qualiter isti de religione ad sanctitatem, de deuotione ad charitatem, de vaticinatione consequenter ad veritatem pertingere meruerunt? Illam inquam veritatem, quæ multò antè spondere dignata est: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Si enim per ignem charitas, quæ Deus est, & per terram corda humana intelliguntur: rectè ignis iste in vtrorunq; ardebat præcordijs, & tam vehementer ardebat, vt vni, qui secundùm Apostolum Christum habebat caput, in vertice redundaret: alteri quoquè, qui secundùm Euangelium beatos habebat oculos, resplendesceret in obtutu. Ambo ergò beati, ambo felices, quia ambo nimirũ illis sunt donati muneribus, quæ olim filijs nascentis Ecclesiæ loqui & prophetare vnanimiter instigabant. Quid enim? nunquid iste non fuit ille ignis, qui repentè super Apostolos intonãs, ora illorum per varias discreuit loquelas? nunquid non huius illapsu Petro loquenti fides & eleemosynæ Cornelij centurionis sunt approbatæ? nunquid ad impositam Pauli manum super viros decem istius non est illustratus aduentu? Et quid per singula ducor, si ipse illos, proculdubiò clarificauit & istos. Videamus qua conuentione ad martyrij gloriã sacratissimus pertigerit Diaconus, de quo veracissimus prophetauerat Antistes.

Luc 12. — *1. Iohan. 4.* — *S. Ianuarius & Sosius, charitate & Spiritu sancto pleni.* — *Act. 2.* — *Act. 10.* — *Act. 19.*

CAP. IIII.

Cùm igitur Sosius Leuita benignissimus, sicut prælatum est, famosis polleret moribus, & vitæ virtutisq́ue proposito insistens, bonus odor alijs ad vitam, alijs secundùm Apostolicam institutionem esset ad mortem: factum est, vt ab his, qui bono perierunt odore, sæpissimè ad Dracontium tunc Campaniæ Iudicem accusaretur. Quorum frequenti suggestione, vtpotè paganitatis minister, in furias actus, lictoribus suis transmissis arctari eum & ad se vsque perferri præcepit. Mox autem, quia lux in tenebris latère non poterat, neque ciuitas abscondi supra montem posita, vbi conuentus est à militibus fortis athleta Dei, & coram solio Iudicis præsen-

2. Cor. 2. — *Ducitur ad tribunal Iudicis S. Sosius.* — *Matth 5.*

præsentatus ſtetit interritus. At ſceleratus arbiter diù multumque admirans ele-
gãrem eius ſpecioſitatem, Aptè, inquit ad illum, forma corporis cum fama nomi- Iubetur ſacrificare idolis.
nis tui congruit. Sed quia quadam ſuperſtitione pollutus aſſeueraris, neceſſe eſt
vt accedens libamen offeras, & fruſtreris accuſationem, quæ totiès de te noſtras
perculit aures. Ad hæc ſanctus reſponſum reddidit paucis: Abſit hoc, Iudex, abſit Recuſat vir ſanctus.
à me, vt debeam aliquo modo illam commaculare religionem, cui ab ipſis, vt ità
dicam, cunabulis oblatus, toto corde, totaq; intentione ſeruiui. Tunc cenſor in-
tumuit, & felleam vultu * prætentans amaritudinem, Nè confidas, ait, in hoc ver- * prętendẽs
nantis corpore iuuentutis: quia ſi ſcitis Imperialibus & meo protinùs conſulto
non parueris, illo te priùs vehementer affectum tormentis iubeo mancipari erga-
ſtulo, vndè ſaltem nec ipſe te Deus tuus poſſit eripere, ſed ſqualore intolerabili &
famis ſic adigaris penuria, vt ſponte perſpicias, quod modò paruipendendo recu-
ſas. Mox propugnator veritatis omni refertus conſtantia, ait: Non tibi vnquàm
benè ſit arbiter iniquitatis, vt quibuſq; aliquãdò pœnis deuincar, & deteſtabile tuæ
peruerſitatis adimpleam votum. Ego autẽ firmiter in Deo meo ſperans, cum eius
Apoſtolo ſemper decanto: Nullus me ſeparabit à charitate Chriſti, nõ tribulatio, Rom. 8.
non perſecutio, non gladius, non carcer, non fames, non nuditas: quoniã propter
cum tota die mortificor, vt tandèm cũ illo cõiungar: ſed tibi ô miſerrime, ô ſcele-
ſtiſſime, potiùs eſt ingemiſcendũ & dolendum, qui iuſtè quodã præſagio Dracon- Iudex, cur Dracontius ſit appellatus.
tius es appellatus. Reuerà enim nunc ille temerarius draco per oris tui organum
loquens, inualidam Dei mei præſumit aſſerere poteſtatẽ, qui olìm protoplaſtis ob
appetitæ Deitatis rapinam mortem infligens, contra conditoris interdictum veſci Gen 3.
eis de ligno vetito perſuaſit. Tamen licèt illis hominibus occulto Dei iudicio prę- Ephes 2.
ualuiſſe lętatus ſit, mihi verò, cui iam per lignum Crucis vita eſt reſtituta, nũquàm * for deeſt, prævalebit, vel, præualuiſſe lætabitur.
per te Dracontium, qui ad inſtàr eius, nomen & venenatam poſſides linguam *.

CAP. V.

HIs Iudex auditis, ſecum infremuit, & furibundus ad lictores conuerſus ait: Ve-
ſtras expromite vires, & loquacitatẽ huius audacis validis cõprimite flagris,
quatenùs reſipiſcens animaduertat ante cuius ſublimitatis tribunal aſſiſtit. Dixit, Grauiſſimè cæditur Soſius Leuita.
& dictum cominùs miniſtri exequentes, totum corpus ſancti fœdiſſimè laniârunt.
Cernens itaque dæmonum arbiter, robuſtiſſimum Chriſti militem paleſtra illa pa-
tienter flagella toleráſſe, ſtomachando intulit: Hic quia ſe vultum longanimitatis Mãcipatur carceribus.
induiſſe ſimulat, clauſtris eſt teterrimis deputandus, vt ibi frigore fameque defi-
ciar, & florida ipſius, qua gloriatur, iuuenta tabeſcat. Erat nempe tunc beatiſſimus
Soſius annorum circiter triginta, ſicut ipſe cuidam benigno reuelârat Epiſcopo
nomine Theodoſio, quem propter vitæ meritum valdè dilexerat. Aduenerat au- Theodoſius Epiſcopus vir ſanctiſſimus.
tem iſte de Grecia, & propter religionẽ multa cum eo ſodalitate fuerat coniũctus,
quique etiã & de eodem fatebatur Diacono, quòd verè Domini noſtri Ieſu Chriſti
diſcipulus & imitator eſſe ſtudebat. nam & opportunè & importunè prædicationi
inſtabat, & ob inſidiantium procacitatẽ vulgares plerunquè declinabat adſpectus.
Recluſo itaque fortiſſimo martyre Soſio ſecundùm decreta Iudicis in ardua ar- Eccè S. Proculi, Euticetis & Accutij pro fide Chriſtiana zelum.
ctaque cuſtodia, Proculus diaconus, & Eutices atque Accutius illuſtriſſimi ciues
Puteolani, feruore deuotionis accenſi, ethnicos clamoroſis obiurgationibus in-
crepabant, dicentes: Miſeri, dementes, inſani, quarè benignum & innocentem
hominem verberibus afflixiſtis & tenebris addixiſtis? Nunquid quia veſtrarnm
principis tenebrarum noluit eſſe famulus, ideò lucernam ardentem, quæ non po- Matth. 5.
teſt ſub modio contegi, carceris obſcuritate voluiſtis extingui? Heu deteſtabile Luc. 8.
iudicium, heu execrabile factum, quod omnis lex abrogat, omniaque iura con-
demnant. Quis vnquàm legiſlator, vel iuris peritus indixit, vt iuſtus condemnare-
tur, aut innoxius puniretur? Hæc & his ſimilia vociferantes, ad ergaſtula properâ-
runt, & ſanctum Leuitam omni ſolamine omnique alleuiabant affatu.

CAP. VI.

DIc, rogo, dic inſaniſſime cenſor, nunquid & iſti alienationem mentis patiun-
tur, qui & innocenti viro, ex intimo compatiuntur affectu, & penitùs impro-
bant tuæ iniquitatis examen? Cæce, ſi ſenſus tuus non eſſet peruerſus, videres vti-
què quia iſti ſunt de quibus prophetica clamat admiratio: Qui ſunt iſti, qui vt nu- Eſa. 60.
bes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Verè vt nubes & vt columbæ vola-
bant, quia nullis implicati contagijs, tã perſpicuo tamq; claro obtutu ea quæ ſunt

 æquita-

æquitatis intuebantur & veraciter profitebantur. Sed quia nullius vtilitatis respectum tua capit obstinatio, ideò præceps velut in reorum ducetis accusationes. Lictores nanque verbis illorum auditis, statim ad iniquum Iudicem properantes, Domine, inquiunt, eccè homines Christianæ sectæ, quos vbiquè perscrutati vestra dignatio iussit, sponte sua venientes ad carcerem, cum Sosio damnaticio in consabulatione iunguntur.

CAP. VII.

Præsentantur Draconcio præsidi.

DRacontius ilicò citatis eos ad se vocans officijs, præcepit vt cum sancto Sosio sibi præsentarentur. Qui læto coram eodem vultu dum adstarent, talem Iudex prorupit in vocem: Miseri, quæ vos fatalis coëgit impulsio, vt huic insano fauentes homini, nostra nostrorumque principium decreta paruipendatis? An nescitis, quanta super huius Sosij complices Imperatorum deferueat indignatio? Relinquite ergò has vanas, quas somniatis spes, nè vos appetisse pœniteat istius sodalitatem vecordis. Ad hæc sancti constanter tale edidere responsum: O vtinàm, Iudex, cælitùs insaniam stolidi huius suissemus incurrere digni, qui vos vestrosque tyrannos fide contemnit, humilitate despicit, patientia vincit: viceramus, inquiunt, & nos iram indignationis non vestræ sed Dei, qui venturus est ponere orbem terræ desertum, cuius illecebras tanta vos auiditate sectamini, vt meritò filij eius adstruamini. Filij ergò mundi proculdubiò quia cum mundo perituri sunt, ideò eligendum est nobis, vt temporalem Augustorum & vestram pro nihilo ducamus sæuitiam, & desideremus in huius collegio inueniri, quem vos insanisse putatis, quatenùs cum eo vitam adipisci mereamur æternam. Talibus extemplò dictis eenfor exarsit in iras, & sine mora sures, vapulare sanctos penè ad internitionem præcepit, ipso etiam desupèr intonante: Hæc est suauitas collegij, hæc est iocunditas contubernij, hæc inquam sunt oblectamēta Sosij, in quibus vos toto epulari optâstis affectu: in his porrò delectabiliter conuenit gratulari, donèc consultiùs excogitemus, quid aliud nostræ humanitatis vobis dignanter impartiri possimus. Crudelissime arbitrùm, quatè in famulos Dei furia tanta baccharis? quarè vltra modum sæuire disponis? necesse est enim, vt aula fidei eorum procacioribus impetatur turbinibus. Sed quia iam tu ex parte compertum habes, quo fundamento locata consistat, subrogandus est tibi alter sęuissimus, qui ex toto cognoscat, qualiter illam architectus Christus supra petram suam inconcussè fundauit.

Egregiũ eorum responsum.

Atrocissimè vapulant.

Irridentur à Iudice.

Matth 7.

CAP. VIII.

Timotheus Præses à Diocletiano creatur.

CAEsis ergò martyribus, & cum sancto Sosio in vno conclaui reclusis, Diocletianus execrabilis Imperator Timotheum quendam paganissimum Campaniæ præsidem substituit, itá duntaxàt, vt insatiabili feritate fideles persequeretur. Qui adueniens, dum ex more vrbes accepti præsidatûs inuiseret, Nolam adijt, ibiq; diebus aliquot remoratus, officium de gestis & iudicijs præcedentium subtiliter inquirere cœpit. Mox autem vbi reperit, quòd Sosius Dei confessor & martyr cum Proculo diacono, Euticete simul & Acutio laicis, apud Puteolanam vrbem ergastulis macerati pro Christi nomine tenerentur, statim & beati Ianuarij mentio facta est, eo quòd Sosium pro quodā inflammationis præstigio officiosissimè visitaret, & propensiùs omnes ad passionis tolerantiam confortaret. Hac protinùs suggestione cōsul inflatus, Eià, inquit appatitoribus, perniciter iste accersatur, qui tantæ præsumit authoritatis esse, vt ipse ocyùs perpendat quanti sit vigoris altitudo nostra, & ità, si est illi commodius, cæteris consulere discat. Citò ergò & citiùs pulcherrimus præsul ante tyrannum allatus, multis sponsionibus hortatus est, vt sacrificia libaturus accederet: Sed cùm nullis posset blanditijs ab orthodoxæ intentionis culmine deijci, proiectus est in fornacem, quam per triduum dux ipse nimis accendi præceperat: de qua ità Deo custode incolumis est egressus, vt nec crinibus esset nec vestimentis saltem adustus.

Ianuarius Episcopus, apud Iudicē accusatur.

Proiectus in fornacē ardentē nō læditur.

CAP. IX.

Dan. 3.

ECcè Timothee, antiquum illud trium puerum miraculum nouiter Dominus per martyrem suum operari dignatus est: sed quia tu peruersissime dæmonū id magis ludificationibus, quàm diuinæ potentiæ adscribis, cui debito iure omnis creatura famulatur, rectè de te dici potest examine: Rex Babyloniæ surget in iudicio cum Timotheo isto, & ampliùs condemnabit eum. Quia ille, viso tanto miraculo, statim Chaldææ dignitatis fastus deposuit, & ad prædicandum Dei virtu-

Attende lector hanc sententiam.

tem,

tem,voce, literis, hortamentisque omnibus est accinctus, & vt nè quid minùs exhibéret,famulos eius tanta sublimauit honorificentia, vt in omni regno suo primates eos fore decerneret: Tu autem è contrario phantasma putans tantum miraculum, nec Christo magnitudinem, nec martyri eius aliquam exhibuisti reuerentiã. Et ideò nunc te, tuumq; complicem Dracontiũ vna maner remuneratio, quia vna fuit mentis excæcatio. Ille nanq; Sosium Diaconũ tenebris obtulit,vt tenebrarum principi manciparet: Tu Ianuarium præsulem in ignem proijcis,vt vnà vobiscũ perpetuo combureretur incendio. Sed quia perspicua sanctorũ deuotio & ignẽ spreuit & tenebras: superest, vt atrocius supplicium Ianuario inferas,quatenùs tandèm cum Sosio copulatus, pariter ad desiderij sui pertingant effectum. *S. Ianuarius Sosio in passione socius*

CAP. X.

NEquissimus itaq; consul denuò sanctum Ianuarium suis præsentari fecit adspectibus: quem cùm robustiorem in fidei reperisset arce consistere,iussit vt nerui à corpore ipsius abstraherenrur, & ità decretis ad custodiendum militibus traderetur. Heu ducem cruentum,heu crudelem tyrannum, cuius atrocitas etiã elementa transcendit. Ignis quidem potuit suæ voracissimæ repugnare naturæ,& martyrem incolumem custodire: Iste verò communis naturæ oblitus,vndè compungi ad veniam debuit, indè carnificis feritatem exuperauit. Miser ille aut non fuit humano figmento cõpactus,aut crudelitas eius sæuior fuit sæuissimis cunctis. *Iterùm grauiter torquetur S. Ianuarius.*

CAP. XI.

AVdientes intereà duo ex agmine clericorum eius, Festus scilicet Diaconus & Desiderius Lector,quòd eorum pastor pro Christi nomine in vinculis teneretur,continuò inflammati à spiritu sancto, Nolam properârunt,& eiulantes clamabant: Quarè talis pontifex coarctatur? Quarè tantus pater affligitur? qui vt omnes lucrifaceret, omnium compati necessitatibus procurauit? Mox eos impijssimus dux sibi cum suo præsentari iubens Antistite,sciscitatus est beatum Ianuarium si suæ ditionis essent. Cumque ille respondisset, quòd vnus Diaconus eius esset,& alter Lector,præses intulit: Téne, inquam, & isti sequentes, Christianos se autumant esse? Erectis itaq; pijssimus pastor in cælum oculis,Spero,inquit,in Deo meo,quòd non solùm verbo, sed & opere veracissimi sint Christiani. Tunc consul eius de huiusccmodi religione interrogatis,vbi audiuit quòd ouanter pro tanto nomine mori essent parati,nimio succensus furore,præcepit illos ante currum suum catenis innexos, vsq; Puteolanam protrahi vrbem, vt vnà cum Sosio & Proculo diaconibus,nec non Euticete & Acutio laicis,ad discerpendum bestijs traderentur: quatenùs artubus sanctorum horribiliter lanitatis, ille videndo suam rabiem satiaret. Dic,rogo,insanissime consul,dic irarum minister,quò te furor tuus impellit? Hactenùs Ianuarius solus, fide non ferro munitus, facilimam de tua vecordia sumebat insultationem,& nunc cum Sosio cæterisque coniunctus,minoris virtutis efficitur an potioris? Si enim præcipiti furiatum tua voragine nõ fuissent absorpta præcordia, nequaquàm sanctos Dei, sicut erant mente, ità corporibus sociares. Ergò quia nunc de teipso facis ludibria,videbis qua facilitate martyres nostri de te bestijsque tuis triumphent. *1. Cor. 9.* *Festus & Desiderius eius discipuli Christum profitētur.* *Ducuntur captiui.*

CAP. XII.

CVm autem beatus Ianuarius carcerem esset ingressus,quo fortis Leuita Sosius tenebatur,cœpit omnium deosculari capita, maximè sancti Sosij caput amplexans aiebat: Ecce sanctum & venerabile caput,quod olim spiritus sanctus martyrizandum portendit: eccè caput,quod olìm cælestis flamma depascens,& rosea serta paradisi coronandum præfigurauit. Eià nunc fratres viriliter contra antiquũ hostem & eius famulum Timotheum pugnemus,viriliter dimicemus: quia idcircò me huc Dominus direxit, vt nec pastor à grege, nec grex à pastore videatur diuelli. Nullius,inquam,blandimentis, nullis comminarionibus à Christi societate sequestremur: quia fortissimus Iesus cęlitùs prosternet omnes aduersariorum nostrorũ acies. His ità peractis,altera die præcepto tyranni in eadẽ ciuitate arena parata est, & consul ad amphitheatrũ cũ innumerabili multitudine promiscui sexûs & ætatis perueniens, palęstras Christi pariter ad bestias exponendos fecit adduci. Tunc martyres Crucis se munientes præsidio, velut ferrei montes stabant immobiles,& oculos palmasq; leuãtes ad sidera,intimis ex organis propulsabãt tonantẽ. Mox mirum in modũ,vbi bestiæ catenis solutæ,& in sanctos furibundo impetu ire *S. Ianuarius omnes commilitones suos in carcere consolatur, & confortat.* *Sancti martyres feris obijciũtur, ed non lęduntur.*

coactæ sunt,sic affuit misericordia Domini,vt velociter omnem feritatm in mansuetudinem conuertentes, velut oues mitissimæ ad pedes sanctorum procumberent. Cerne vecordissime consul, cerne trophæa martyrum,quos facilius sub vno collegio,quàm singulari congressione vincendos existimâsti. Torquere nunc magis magisq; liuore sæuissimo,& lymphatica inrrinsecùs rotare vertigine: quia illo sunt omnes in bestiali summissione circunuallati tutamine, quo Ianuarius in voracissimis flammis,& Sosius in carceralibus tenebris. Disce etgò miser,disce dona hæc fuisse cælestia,& non magicæ artis phantasmata: quoniam nihil vnquàm potest ab immundo mundari,& à mendace nihil veri aliquandò dici.

CAP. XIII.

Iubetur capite plecti.

S Ianuarij oratio pro côuersione populi.

Psal. 67.

Consul oculorum cęcitatē incurrit.

POpulus autem, qui ad tale confluxerat spectaculum, in stuporem & submurmurationem conuersus,tantum pauorem stultissimo præsidi incussit, vt sanctos cōrinuò ex amphitheatri squamate ad forum duci præciperet, & furentem dictarer senrentiam, dicens: Ianuarium Episcopum, Sosium, Proculum & Festum diacones, vnà cum Desiderio lectore, Euticete atque Acutio laicis, quos à Christi cultura nullis potuimus reuocare tormentis & Imperialibus subijcere cæremonijs,capite plecti iubemus.Beatus verò Ianuarius fide promptissimus, pietate prouidus,extemplò Dominum deprecatus est,vt oculos iniquissimi præsidis,qui multos à lucis tramite pro defensione dæmonum deuiârat,tenebris prosterneret,quatenùs hoc alij videnres,ad lucis fidem & salutis resipiscerent pœnitentiam. Mirabilis Deus in sanctis suis. needùm marryr verba finierat, & nimius horror ducis oculos ità obrexir, vt præ dolore ingēti festinaret officium ad martyrem reducendum. ducebatur autem iam à carnificibus cum alijs ad sulphuraroriam, vt ibi decollaretur. Eccè nunc Timothee,si iustè pro tuis dimicâsti dijs, eruant te de hac intolerabili cæcitate quam incurristi: si autem nequeunt tibi restituere sanitatem, implora martyris suffragia,vt luminis tibi ministerio restituto cognoscar gentilitas omnis, quia plus martyres nostri possunt quàm dij vestri.

CAP. XIIII.

Orat S. Ianuariū pro illuminatione eius.

Quinque hominum millia eius illuminatione côuertuntur.

Plectuntur capite prænominati martyres.

Diuersis locis eorum corpora sepeliuntur.

CVm autem velociter beatum Ianuarium reduxissent, consul cœpit clamare & dicere: Ianuari serue Dei excelsi, deprecare Deum tuum pro me,vt lumen valeam recipere quod amisi. Mox sanctus Ianuarius pro circunstantibus populorum cateruis vociferanti duci compatiens, celerem illi sospitatem à Domino impetrauit. Sed quia reprobi,semper de beneficio peiores fiunt, consul vtpotè derelictus à Deo,cernens tantam multitudinem hominum ferè quinq; millium conuersam ad Dominum, valdè turbatus est,& nè decreta principum præteriret, iussit properè sanctum protrahi,& cum cæteris martyribus decollari. Sancti verò dum psallendo ad locum destinatum peruenissent,flexis in oratione poplitibus Deo se commendârunt,& spiculatorem vt feriret hortantes,brauium sunt perpetuæ felicitatis adepti. Christiani autem diuersarum vrbium cùm solicitè lucubrarent,vt pattonos sibi rapere diuina collatione valerenr, Neapolitani beatum Ianuarium reuelatione commoti sustulerunt: Puteolani quoquè S. Proculum,& sanctos Euticetem & Acutium: Sanctus verò Festus & Desiderius, promerente Ciphij cuiusdam deuotione, Beneuentum perlati sunt: Beatissimum deniquè Sosium Leuitā ciues sui Misenates tollentes, in mirifica collpcauerunt ecclesia die nono Kalendarum Octobrium, de qua Deo prouidente post multorum annorum curricula qualiter Neapolim translarus sit, sub testimonio fidei veraci & simplici stylo prosequemur.

Inuentio & translatio corporis sancti Sosij.

CAP. XV.

De S. Seuerini translatione, lege Vitam eius & Ianuarij circa finem.

Misenate oppidulum olim ab Hismahelitis funditùs euersum.

POst euersionem igituru Luculani oppidi, sicut in alio estat libello expressum, cùm memoratus Abbas corpus sancti Seuerini meruisset adipisci, cœpit sese omnibus præparare impensis, vt ad honorem eius opitulante Deo basilicam camerato posset ædificare labore: ac pro hoc dum vbiquè solicitus inuestigaret sicubì tanto operi competentem valeret inuenire materiem, ad Misenate direxit castellum. nam sexaginra euoluros iam penè per annos, ab Hismahelitis erat demolitum oppidum illud, & ad solum vsque prostratū. Monachi verò qui ad hoc trāsmissi fuerant, dum humana curiositate, quæ more solito stimulat semper ignora scrutari, diuersa pet loca subîssent, ad contemplandam ipsius Episcopij fabricam proces-

processerunt. Indè cùm ecclesiam sancti Sosij fuissent ingressi, & sub illo ingenti lustrâssent singula templo, tres literas propè obliteratas ex eiusdem sancti vocabulo conspexerunt. Quarum schemate protinùs exhilarati, Eamus, inquiunt, camus, & domino Abbati talia nunciare non remoremur. Qui e vestigiò regredientes, & cuncta quæ fecerant secundùm regularem institutionem recensentes, adiecerunt: Si tua, pater honorande, voluntas est, possumus sanctum reperire Sosium. vidimus enim in ipso pariete, cui altare subiacet ipsum, tres apices quasi latitâtes, qui nostris pro certo mentibus indiderunt quòd si quilibet lector idoneus affuisset, incunctanter ad rei veritatem pertigeramus. Horum itaque assertiones tacito Abbas ipse corde reuoluēs, compescere priùs eos honesta studuit grauitate. Dein, quia illi quodam instinctu magìs ac magis talia repetebant, insupèr & promptis affirmabant attestationibus, consentit tandèm: Sed quia non fore canonicum æstimauit, absque pontificali licentia, cuius & iuris erat, illuc transmittere, per auxilium Domini sacerdotem meæ indolis præceptorem, supplicando direxit domino Stephano Episcopo, quatenùs si diuina largitate donatus munere tanto tamque præclaro fuisset, permissu eius in suo monasterio collocaretur.

Monachi S. Seuerini inueniunt S. Sosij sepulcrum.

CAP. XVI.

TVnc Præsul pio suspirans affectu, Annuat, inquit, Dominus precibus seruorum suorum, & aperiat illis thesaurum misericordiæ suæ: quia multi fuerunt, prorsùs multi, qui se ad illum inueniēdum omni studio accinxerunt, sed occulto Dei iudicio nunquàm exindè ad effectum pertingere potuerunt. Nam Sicardus princeps Longobardorum, post innumera mala quibus vrbes nostratium afflixit, etiam ad hoc prorupit, vt sepulcra suffoderet, & sanctorum ex eis corpora subleuaret: sed martyrem hunc, licèt alium pro alio reperisset, & nomini eius ecclesiam consecrâsset, nequaquàm inuenire potuit. Postmodùm quoquè dominus Athanasius Episcopus sanctæ memoriæ germanus meus summa probitate, huius margaritæ inuestigator extitit, sed nec ipsi collatum fuit. Nunc autem, si diuinæ voluntatis est vt illis pandatur, quis est tam demens, qui contraire supernæ dispensationi nitatur? Talibus confestìm eulogijs animatus Abbas ipse, accersiuit me Iohannem sancti Ianuarij diaconum, & Aligernum primicerium, & Petrum subdiaconum: & facta nobis præceptione, iniunxit, vt cum Iohanne cognomento Maiorino præposito suo, & Athanasio illustri monacho Misenum proficiscentes, nostro discerneretur arbitrio, si quid acceptabile tanta monachorum insinuâsset assertio.

Obtinent à Stephano Episcopo licentiā trāsferēdi S Sosij exuuias. Hic habes huius historiæ authorem Iohannem Diaconum.

CAP. XVII.

NOs quidem tanto viro haud segniter obsecundantes, altera die iam inclinata ad vesperum Sagenam ascendimus & Puteolos annauimus, ibiq; paruaquiete corpora procurantes, simili nos somnio de inuentione martyris lætificârunt Athanasius monachus & Petrus subdiaconus. Sed quia multos errare somnia fecerūt, ideircò nec penitùs detraximus, nec accommodauimus fidem. Tamen e vestigiò surreximus, & ante lucem ad illud sancti Sosij properauimus templum: vbi dum ex more matutinales decantâssemus hymnos, & velut homines diù ad tantarum enormitatem camerarum obstupesceremus, inuentores literarum tandèm vocauimus, & nobis apices ipsos monstrari præcipimus. Quibus examussìm perpensis, & frattum simplicitate considerata, nō subsannando sed compatiendo diximus: Hæc, inquam, fratres triagrammata vestram potiùs declarant intelligentiam, quàm aliquid emolimenti conferant. Si enim euidenter cognoscere vultis quid hæc innuisset exaratio, versus fuit olim huius abolitæ imaginis desupèr stantis. Mox omnium deriguit animus, & quanta priùs lætitia gestierat, tanta subitò mœstitia retrahebatur: Itá duntaxàt vt memoratus Præpositus commotus aduersùs ipsos monachos diceret: O vtinàm nunquàm vestra loquacitas audita fuisset, ecce homines isti tantam fatigationem pro charitate fraternitatis arripientes, vacuos sese hinc discedere timent. nam cœperant fodere circum altare quod illis ostenderam, sed nihil inueniebant, nisì sepulturas inanes.

Desperant prænomina ti monachi de S Sosij corpore inueniendo.

CAP. XVIII.

AT ego interim vnam contemplabar fenestram, & tacitus admirabar non solùm situm eius qui in tāta mole ram tenuis videbatur expressus, sed antiquorum maximè industriā, quæ in condendis corporibus, immò in omni artificio tāta calluit

calluit astutia, vt difficiliùs posterorum animaduersio pateret. Dum hæc autem mecum ipse reuoluerem, subitò quadā inspiratione perculsus, Aligerno primicerio & Athanasio monacho, qui mihi dextrosùm assistebant, dixi: Si quid veri mens mea conijcere potest, plus hæc fenestra deceptionis quàm lucis habere videtur. Et illi: Quo, inquiunt, modo? quibus ego: Si ad integrum lustrari quiuissem, qualiter locata consistat, statim propalatum fuerat, quomodò cunctos quæsitores martyris huius valdè fefellit. Sic fatus vnà cum ipsis, ex templo foràs egredientes, certatìm per dumos & vepres aditum tentabamus, succreuerat enim illic horribilis saltus, quem densi complêrant vndiquè sentes. Horum ergò lacerationibus cùm fœdissimè vulnerati debilitaremur, Athanasius plenæ deuotionis monachus quàuìs laniatus, tandèm prorupit, & me præ gaudio terq; quaterq; nominatim exclamans, se cominùs applicuisse vociferauit. Tunc nos alacriter in eandem regredientes ecclesiam, innixumq; illum super eandem fenestram conspicientes, sciscitati sumus quo curtis vergeret illa, quali themate piscina surgeret ipsa: cumque ille consultiùs ad singula respondisset, latomis confestìm accitis: Eià agite, inquam, præcipitate moras, & altare hoc ad demoliendum totis insurgite viribus. Nulla eunctemini reuerentia: quoniam melius est, vt nostris honorificè nunc euellatur manibus, quàm posteà Saracenorum vel sacrilegorum perfidia contemptibiliter diripiatur, si fuerit integrum in tot ruinis relictum. Et spero equidè in Deo meo, quòd hodiè totius fatigationis & lassitudinis immemores pariter de bonis Domini gestiamus.

> Athanasius sedulus explorator ꝑdit locū sepulturę S. Sosij.

CAP. XIX.

MOx illi velut si cælesti oraculo exhortati fuissent, properè corripiunt trullas, & ouanter nostra iussa faccessunt. Cito ergò citiùs altari destructo, apparuit musiua quæ sub eo latebat effigies, sancti Sosij titulata literulis, & Angelicis coronata manibus, cuius habilis nitor ità omnes illiciebat, vt Iohannes præpositus illā ex ipso pariete, non nisi immutilatam euellere, & secum exindè integram perferre desideraret. Sed quia omnis ista intentio sub vno cæmentarij est ictu frustrata, conuersus ad transfodiendum ipsum parietem vnà nobiscum fremere cœpit auiditate tota. Nam visa illa prærogatiuæ inuentionis effigie, sic sic omnium incaluerat animus, vt esset videre, quasi alter alterum niteretur excludere, dum vnusquisque singulariter suum ostentare feruoris studebat affectum. Sub hac nempe laudabili altercatione largiùs exciso pariete reperimus inextricabilem adinstàr speccuum machinam, quæ cunctum nobis auferebat prospectum. erant nanq; quatuor sepulera inania, super inuicèm posita & duo hincindè subiecta, sed sibimet vno mechanicæ artis glutino copulata, ad quorum mirabilem concatenationem exprimendam facundissimus, vt reor, etiam torpuerat, si ab inferis emersisset Homerus. Sed quid potest contra benignam Dei largitatem humana valere sagacitas? cùm scriptura proclamet, Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum? Celeriter ergò contritis & istis, tantæ iocunditatis odor, àc si cupressi videlicet efflauerit ab intimis, vt non solùm ipsa die nos inexplebiliter, sed etiam penè ad medium mensem satiaret omnes illuc accedentes: & mirum in modum quanto plùs naribus odor ille ambrosius attrahebatur, tanto delectabiliùs hauriebatur. Huius itaque suauitatis manante fragrātia, quid nisi quòd suprà in Domino confisus spoponderam? protinùs abolita est omnis grauitudo laboris, fugit omne fastidium ambiguitatis, & succedente lætitia, curiosissimis oculis latebrarum penetralia considerabamus. Sed quia sub illis cauernis variè retundebantur acies intuentium: allatum est lumen, & euidenter introspicientes, cùm vidissemus arcuatam tumbam abinstàr basilicæ breuioris expressam: perculsus sum ilicò relatione euentûs domini Athanasij maioris Episcopi, qui quendam presbyterum ætate prouectum & Misenatis excidij superstitem, eidem præsuli suggerentem audiêrunt, quòd sanctus Sosius, sicut prædecessorum suorum continuata traditione didicerat, in ecclesiola super se reconditus esset. Ad hanc ergò cominùs accedentes, corpusq; sanctissimum intuentes, non mihi si linguæ centum fuissent, oraq; centum, & ferrea vox, exprimere potuissem quanto gaudio gestissemus. Reuerà enim pro ingenti lætitia vbertìm etiā lachrymas fudimus, & debitas omnipotenti Deo gratias consona voce persoluentes, misimus ex consulto circunquaquè, vt omnes occurrerent, & essent nō solùm inef fabilis nostrę epulationis participes,

> Ecce antiquorum patrum curam in recondendis sanctorū reliquijs, ne aliquandò ab Ecclesiæ hostib⁹ prophanentur.

> Prou. 21.

> Suauissimus odor ex sepulcro S. Sosij emanat.

cipes, verùm etiam & tantorum Christi magnalium testes. Intereà nos coram ipso mausoleo diuisis chorulis, hymnos Dauidicos concinentes, mirabamur tam celerem tamque frequentem populi concursum. Affluebant enim plurimi, non tantùm ex adiacentibus castellis, sed etiam ex illis qui pro fouendis corporibus ad ipsas venerant thermas: quoniam fama, mirabile dictu, præuenerat iam nuncios nostros, & omnium penetrârat ad aures.

Multi ad eleuationem sancti corporis eius confluunt populi.

CAP. XX.

HOrum siquidem cùm tota die sustinuissemus aduentum, & eadem nocte illic excubâssemus, delectabile somnium, immò, sicut pòst docuit exitus veritatis, indicium vidi. Nam cùm vigilijs curisque confectus, eminùs procubuissem, & vt matutinalibus horis assolet plerunque fieri, ancipiti fuissem sopore correptus: duos ex eiusdem rumuli adytis conspexi prodire iuuenculos, crine nigerrimos, oculis sidereos, vultu prospicuos, habitu niueos, & vt breuiter dicam, tota iocunditate Angelicos, quorum pulchritudo sic me attonitum reddidit, vt nequirem interrogare qui essent. Tamen cùm ipsi ad me studerent quasi pedetentim accedera, nè videlicet gressus allideren rin lapidibus ibidèm congestis: & ego quodam præstolarer affectu, cum eis impartiri sermonem, Iohannes præpositus insolenter exclamans, me è grauissimo somno excussit. Contra quem grauiter commotus dixi: Non tibi vnquàm feruide frater relinquatur inultũ, qui tua me improbitate tanto bono repentè priuâsti. Et exposita illis visione mihi pertæsum & cęteris, ipsi quoquè præposito miseranda confusio ingeminabatur, adeò quippè, vt ora vicissim replicantes, vario conijcere studeremus assensu quid tanta visio innuisset. Aestimantibus autem alijs sic, & alijs aliter, ecce Iohannes Cumanus Episcopus cum omnibus suis, & ipse accitus affuit, qui diligenter martyrialia membra perlustrãs, & ea omni adhuc compage solida obstupescens, Verè, ait, olim Dauid sanctorum incorruptionem attendens cecinit: Dominus custodit omnia ossa eorum, vnum ex eis non conteretur. Et conuersus ad populum exclamauit: Nulla fratres intersit dubitatio, nulla cunctationis vestigia cuiuslibet in corde remaneant, quia hic est profectò Sosius Leuita & martyr, cuius caput quondàm pro Christo abscisum ceruicetenùs illi modò locatum & dexterum paulispèr ad humerum inclinatum, luce clariùs contemplamur. Dixit, & Missarum solennijs ibidèm celebratis, vnà nobiscum alternatim coram loccllo psallentibus, vsque ad mare descendit.

Visio Iohãnis Diaconi, authoris huius historiæ.

Iohannes Cumanus Episcopus venit ad S. Sosij eleuationem. Psal. 33. Corpus S. Sosij apparet integrũ.

CAP. XXI.

REuertente autem eo, & vniuerso populo, nos ratem ascendimus, & cum ingenti tripudio cœpimus tranquillissimum remigare per æquor, vbi nobis accidit haud silendum miraculum. Nam cùm litus auerni tuto cursu prætercissemus, & oris iam Puteolanis successissemus: subitò nimbosus turbo assurgens, toto in nos stridore, totaque intensione fremere videbatur. Mox conturbatis monachis & valdè fluctuãtibus animo, Nolite fratres, aiebam, nolite frustrà metuere: si enim iste sanctus ad ea vult loca subire gloriosus, ex quibus aliquandò fortis propugnator euasit, non fortuitò, sed quodam superno nutu, credamus hanc nobis ingruisse procellã, & ideò nec obniti contrà, nec tendere fas est: sin aliâs, & magis ac magis crebrescit, nihil est aliud nisi sedet huic, vt post sexcentos & quindecim annos ex quo ad superos migrâsse creditur, marinis abluatur lymphis: quòd si præuidero ego, ante omnes cui cominùs assidet, tam diù caput loculi huius istis imprimo vndis, quousquè aut benè lotus ex eis emergat, aut istos tumentes velit nolit præstet componere fluctus. Mirandis plùs miranda succedunt: vix hæc edid erã, & tanta consequuta est tranquillitas, vt iam pacatum per fretum litori scapham appulissemus, obstupescentes nimirùm virtutem martyris, etiam in verborum facerijs efficacem.

Exponitur oraugio.

Sedantur marini fluctus S. Sosij meritis.

CAP. XXII.

REfectis itaque celeriter in ipsa puppi, quæ necessaria erant, ire perreximus. Sed quia propter innumerabilem diuersę conditionis & ętatis occursum, eodem die Neapolim attingere nequiuimus, Luculanum sumus ingressi castellum quanquàm cuersũ: & posito locello in ecclesia vbi priùs sanctus requieuerat Seuerinus, copiosas asciariarum & insignum fœminarum cateruas obuiàm habuimus. Tunc nihilominùs & Iohannes Abbas nuncio nostro excitus, cum omnibus monachis quos

Is est Seuerinus vt sup.

quos inuitauerat, aduenit, & gratiarum actione in Deum celebrata, per totam noctem vnanimes Græcam Latinamq; psalmodiam sonoris vocibus concrepârunt. Manè igitur facto, Stephanus Episcopus & Gregorius consul cum omni populo sanctis occurrerunt exequijs, & pro inexplebili gaudio, præceperunt nobis cuncta sibi suggerere quæ de inuentione ipsius fuerunt. Quibus cùm omnia seriatìm sicut præscripta sunt insinuâssemus, quinetiam & congruè subiunxissemus, qualiter amplitudo corporis eius secundùm staturam æquiorem ad quam metiri & comparari potuit venia digna, quinque pedum & sex digitorum prolixa fuisset: protinùs idem Antistes miro succensus amore, inquit: Felix ille, quem, & in hoc seculo ad expugnandam ethnicorum perfidiam robustissimum Christus formauit, & nunc in illo triumphantium grege inter primos primum coronat athletam. Hæc & his similia cùm longi sermonis affatu protraxissemus, & insatiabilis audientium deuotio, eadem iterùm iterumq; repeti concupisceret: deductum est sanctissimũ corpus cum omni gloria in monasterium diffamati Abbatis, & nec multò pòst per manus prælibati Antistitis reconditum est in altario ecclesiæ sancti priùs Seuerini vocabulo dedicatæ, vbi omnibus se petentibus innumera præstat beneficia non desinit, ex quibus tria tantummodò istis commendamus literulis, cætera quia multa sunt, & incompræhensibilia, feruore potiùs celebrentur.

Ecce ancipiti populi deuotionẽ in excipiendis Sancto eius reliquijs.

Reconditur sacrum corpus eius in ecclesia S. Seuerini Episcopi.

CAP. XXIII.

QVædam deniquè puella nobilium famula, miserabilibus articulorum coarctata doloribus, cùm ad huius sancti ecclesiam perlata fuisset, & lita membratìm ex oleo lucernæ coram ipso altari indeficienter ardentis: reuecta est domum, ibiq; post aliquantulos dies tantam est consecuta sanitatem, vt illam martyris intetuentu fuisse saluatam nemo fidelium ambigat.

Puella quædam paralysi vexata, curatur.

CAP. XXIIII.

Filius deniquè puer, cùm propter horribilem capitis dolorem sæpiùs crassum vomeret ore cruorem, & nullam medicinali artificio posset adipisci medelam: ductus est iam semineci sà parentibus, & coram ipso altari proiectus. Quorum fidem & eiulatum custos ecclesiæ, vir celerrimæ compassionis, vt vidit, confestim puerili frontem & tempora ex memoratæ lampadis oleo perunxit, atque ità vt allatus fuerat moribundum iacére permisit. Mox mirum in modum cœperunt ex auribus eius vermiculi prodire quàm plurimi, & velut si quodam stimulo agerentur præcipites in terram defluere: quibus ad vnum explosis, laudabile dictu, redintegratus est sensìm puer vigori pristino, & quem genitores ante paululùm moriturum lugebant, repentè gaudebant incolumem, magnificantes Deum, qui per martyrem suum tanta beneficia præstat indignis.

Quidã puer æger sanatur.

CAP. XXV.

QVidam præterea nomine Stephanus quotidiano languore correptus, ad hoc ipsa diuturnitate pèruenerat, vt iam desperari ab omnibus cœpisset. Hic ergò cùm quadam nocte humanæ legis angore contritus, simul & inualitudine grauatus, nimiùm tristis recumberet: vidit quasi per somnium quẽdam iuuenem omni decore nitentem, seque placidissimè sciscitantem qualiter esset. Cui cùm ille mortis terrore perculsus respondisset, malè prorsùs, & intantum malè, vt ex hac infirmitate nullo modo credam euadere: protinùs audiuit, Constans esto, & veni ad me. Tunc ille solicitus inquisiuit, dicens: Tu quis es Domine, qui iubes me venire ad te? Cumque ex ore leniter respondentis, Sosium, intellexisset, expergefactus, diù multùm de visione hæsitauit: tandèm aduocatę vxori suæ cùm omnia recenfuisset, cœpit illa viriliter eum exhortari: Proficiscere, quia ipse est procul dubiò sanctus Sosius, quem pro salute omnium in hac terra cælestis Dominus condonauit. His monitis animatus homo venit, & spe credulus tam diù perseuerauit, quousquè sanitatem reciperet secundùm veridicam quam in somno sponsionem acceperat: cuius beneficij memor voti compos, semper occurrit, & in virtute martyris Christum collaudat totius salutis authorem.

Quidã Stephanus letali morbo correptus, curatur.

DE SS.

DE SS. EPISCOPIS ARVERNICIS VENERANDO ET RVSTICO, EX D. GREGORII TVRONENSIS libro 2. *Historiarum, cap.* 13.

APVD Aruernum verò post transitum sancti Artemij, Venerandus è senatoribus Episcopus ordinatur. Qualis autem fuerit hic Pontifex, restatur Presbyter Paulinus, dicens: Si enim hos adeas dignos Domino sacerdotes, vel Exuperium Tholosæ, vel Simplicium Viennæ, vel Amandum Burdegalæ, vel Damianum Albigæ, vel Diuamium Engolismæ, vel Venerandum Aruernis, vel Rusticum Cadurcis, vel nunc Pegasinum Petrogoricis, vtcũquè aduersùs seculi mala videas profectò dignissimos totius fidei, religionisque custodes. Hic in ipsa natalis Domini vigilia transisse fertur. Manè autem facto, processio solẽnitatis, funeris eius obsequium fuit. Post cuius transitum fœda apud ciues pro Episcopo contentio vertebatur. Cumque partes inter se diuisæ, diuersos eligere vellent, magna collisio erat populi. Residentibus tamen Episcopis die Dominico, mulier quædam velata atque Deo deuota audenter ad eos ingreditur, quæ ait: Audite me, sacerdotes Domini, scitote enim quòd nõ est in his beneplacitum Deo, quos hi ad sacerdotium elegerunt. Eccè enim Dominus hodiè ipse sibi prouidebit Antistitem. Itaque nolite conturbare, neque collidere populum, sed patientes estote parumpèr, Dominus enim nunc dirigit qui regat Ecclesiam hanc. His itaque mirantibus hęc verba, subitò Presbyter Rusticus nomine, qui et at ex ipsa vrbis Aruernæ diœcesi, aduenit. Ipse autem iam mulieri per visionem fuerat indicatus. Quo viso, ait: Eccè ipsum, quem elegit Dominus: eccè qualem vobis Dominus Pontificem destinauit: hic ordinetur Episcopus. Hæc ea loquente, omnis populus, contentione postposita, clamauit dignum ac iustum esse. Qui in cathedra politus, septimus in eodem loco Pontificatùs honorem populo gaudente suscepit.

Septéb.24.

S. Venerandi Episcopi obitus.

S. Rusticus diuinitùs in eius locum subrogatur.

INVENTIO CORPORIS S. SOLENNIS EPISCOPI, ET QVAEDAM EIVS MIRACVLA, PER D. GREgorium Turonen. in gloriam Confessorum cap. 21.

ET licèt de Turonica vrbe aliqua iã scripserimus, tamen quoniam nuper beati Solẽnis sepulcrum adspeximus, silere nequiuimus, quod apud Malliacense monasterium comperimus in cacumine montis constitutum, & ab antiquis vallatum ædificijs iam dirutis. Nam ferunt quòd in eo loco, cùm crypta adhuc haberetur occulta, & nulli Christianorũ locus ille esset reuelatus, per singulas Dominicarũ solẽnitatũ noctes ab habitatoribus lumen cernebatur accensum, sed nullus sciebat quid sibi hoc vellet mysterium, tãtùm suspicio detinebat homines aliquid ibidèm retineri diuinum. Intereà aduenerunt duo energumeni ex basilica sancti Martini, qui collisis in se palmis clamare cœperunt, dicentes: Hic requiescit Solennis beatissimus in crypta abdita. Reserate igitur sepulcrũ amici Dei. Quod cùm repereritis, velis tegite, lumen accendite, cultumque debitum ei exhibete. Erit regioni huic salubre, si quæ loquimur adimpleueritis. Et hæc dicentes cum clamore magno, effodere tellurem vngulis nitebantur. Tunc videntes incolæ quæ gerebantur, accepto sarculo effodientes aperuerunt cryptam, in qua per seriem graduum descendentes, repererũt sepulcrum magnum, de quo testabantur illi adhuc mente infirmi, hoc esse sepulcrum Solennis beatissimi. Qui mox sensu discesserunt recepto. Post hæc autem cœperunt ad eum diuersorum morborum ægroti confluere, & accepta sanitate redire incolumes. Sed & Litthomeris vrbis ipsius indigena, cùm à quartani typi ægrotatione fatigaretur, acceptis ex hospitiolo cereis, illisque manu propria per totam no-

Septẽbr.25.

Lumen videtur circa sancti eius sepulcrum.

Eius inuentio.

Miracula ad sepulcrú eius.

ctem ibi detentis, vigilias celebrauit. Facto igitur manè, rediuit ad propria, nec vltrà ab hoc morbo frigoritionis, vel confractionis vllius pertulit grauitatem.

VITA ET MARTYRIVM SANCTISSIMORVM COSMAE ET DAMIANI, AC FRATRVM EORVNDEM

Antimi, Leontij, & Euprepij, vt habetur in antiquißimis MS. codicibus, quibus vetuſtißima ſuffragantur Martyrologia.

Septēb. 27. Cap. 1.

DECET vt omnium ſanctorum veneranda merita reuerenter à pijs animis legantur, atque nuncientur, nè quiſquam poſſit, ſeu legendo ſiue audiendo geſta ſanctorum, piger ac fide tepidus remanere, & non diſcuſſa mentis infirmitate, alacer ad eorundem ſanctorum venerabiles palmas feſtinare. Deniquè temporibus Diocletiani & Maximiani fuit quædam mulier in ciuitate Aegæa, venerabilis ac Deum timens, nomine Theodota. Hæc omnibus diebus vitæ ſuæ ſeruiens Domino, & pijs operibus inſiſtens ac faciens mandata Dei, ſanctos geminos fratres Coſmam & Damianū enixa eſt. Quos cùm nutriſſet, & literis inſtruxiſſet, Medicinæ artem à ſpiritu ſancto edocti ſunt, curare ſcientes ſecundùm Euangelium omnē ęgritudinem & omnem infirmitatem, nō ſolùm in hominibus, ſed etiam in iumentis, vt impleretur ſermo propheticus: Homines & iumenta ſaluabis Domine. Paſſiones verò quas curabant, hæ ſunt: Cęcis viſum in nomine Ieſu Chriſti reſtituebant, claudis greſſum, ſurdis auditū, mancis reſtauratione: ſpiritus immūdos ex obſeſſis corporibus repellebant, & omnem amaritudinem à corporibus humanis per gratiam cæleſtem detrahebant. Et hoc facientes, à nullo aliquid, tam à diuite quàm à paupere accipiebant, mandatū Saluatoris cuſtodientes: Gratis accepiſtis, gratìs date.

Patria & mater ſanctorum Coſmæ & Damiani.

Pſal. 35.

Gratis curationes ęgris adhibent.

Matth 10.

Cap. 2.

Eo tempore fuit matrona quædam, nomine Palladia, clinica: Hæc omnem cenſum proprium cùm erga Medicos expendiſſet, & nihil profeciſſet, cognita opinione ſanctorum Coſmæ & Damiani, feſtina cucurrit, complexaque pedes eorum poſtulabat, vt eorum viſitationem mereretur. Qui fide eius explorata, prompto animo eam, Domino iuuante, curauerunt. Quæ agnoſcens quoniam per eos Dominus curare eam dignatus eſt, laudem dedit Deo, qui illis hanc coronam virtutis, & curationum contulit gratiam. Sciēs autem, quia à nullo quicquam accipiebant, occultè obtulit ſancto Damiano quoddam munus: & cùm nollet accipere, voluebat ſe pedibus eius, & ſacramentis terribilibus conſtrictus ſuſcepit munuſculum eius, nè ſpernere videretur nomen Domini per quod adiuratus eſt. Hoc cùm S. Coſmas comperiſſet, valdè contriſtatus eſt, & pręcepit nè corpus eius vnà cum ipſo ſepeliretur. In eadem nocte apparuit ſeruo ſuo Coſmæ Dominus, dicens Quarè ſic locutus es propter illud munus, quod non mercedis gratia, ſed per nomen meum adiuratus ſuſcepit?

Palladia matrona, clinica ab infirmitate curatur.

S. Damian° coactus ſuſcipit paruū munuſculū.

Cap. 3.

Multis igitur mirabilibus factis, quadam die inuenerunt camelum debilitatum arte diabolica, quem ſanum reſtituentes, illæſum abire iuſſerūt. Sed vt eorum vita ampliùs per paſſionem clareſceret, facta eſt perſecutio Chriſtianorum in ciuitate Aegęa à præſide Lyſia. Sedens itaq; pro tribunali, audiuit ab officio ſuo beatiſſimorum martyrū Coſmæ & Damiani geſta, quæ & quanta per eos Dominus circa ægrotantes ageret, & quòd eſſent Chriſtiani, & Medicinæ artis induſtria imbuti, circumeuntes ciuitates & prouincias, infirmos ſanantes, & omnes oppreſſos à ſpiritibus immundis, in nomine eius, qui dicitur Chriſtus, curantes: ſed & alia ſigna in eius nomine facientes. Hæc videntes, inquiunt, deorum noſtrorum cultores, recedunt à ſacratiſſimis immolationibus, his magìs conſentientes. Audiens igitur præſes hæc verba, dirigit quoſdam de officio, qui eos tenerent. Et ſtatìm ab apparitoribus præſentati, ſtabant hilari vultu. Adſpiciensque eos impijſſimus præſes, dixit: Quarè vos circumeuntes ciuitates & prouincias, quamplurimos cogitis recedere à deo-

Accuſantur apud Lyſiā præſidem ſancti martyres.

Ducuntur ad tribunal iudicis.

deorum nostrorum cultura? Nisi acquieueritis mihi, diuersis tormentis consumam corpora vestra. Primùm autem dicite mihi cuius sitis prouinciæ, & quæ sint nomina vestra, vel cuius sitis fortunæ. Martyres dixerunt: Hoc si vis scire, Arabiæ prouinciæ ciues sumus, nomina autem nostra hæc sunt: Ego quidem Cosmas dicor, frater meus Damianus. Fortuna autem quid sit, ignoramus. Christiani enim sumus ex magno genere. Habemus autem & alios fratres, & si vis, nomina eorum dicimus tibi. Pręses dixit: Dicite ergò, nihil metuentes. Sanctus Cosmas respondit: Nomina eorum hæc sunt: Antimus, Leontius, & Euprepius. Præses dixit: Facite eos ad me venire.

Antim^9, Leontius, & Euprepius eorum fratres, vocantur ad præsidem.

Euntes verò beati martyres cum officio, adduxerunt eos ad præsidem. Videns eos præses, dixit: Tractantes quod expedit vobis, accedite & sacrificare dijs nostris. Si verò nolueritis, crucians vos tormentis, negare faciam Christum. Sancti verò quasi ex vno ore dixerunt: Tormenta tua contemnentes, non timemus: fac ergò quod vis. Nam idola surda & muta, quæ sunt lapides & æramenta, deos dicere non possumus. Audiens hæc præses, præcepit vinctos manibus & pedibus fortiter torqueri. Sancti autem martyres dum torquerentur, dicebant: Domine refugium factus es nobis à generatione & progenie: Priusquàm montes fierent, aut formaretur terra & orbis, à seculo vsque in seculum tu es. Nè auertas hominem in humilitatem, & dicas, Conuertimini filij hominum. Conuertere Domine aliquātulùm, & deprecare super seruos tuos, & libera nos à laqueo diaboli, & filij eius Lysiæ pręsidis: quia in te sperauimus Domine, & tu es gloriosus in secula. Hæc autem orantes, manebant illæsi. Et dicebant ad præsidem: Si habes crudeliora tormenta, infer nobis, vt cognoscas, quia nihil nobis tormenta tua nocere possunt, adiuuante nos Christo. Præses dixit: Ego quidem putabam, per parua tormenta suadere vobis, vt applicarem vos ad propitios deos: sed vt video perseueratis adhuc in impietatibus vestris, nolentes cōuerti à stultitia vestra, vt impleatis Imperatorum præcepta. Propter hoc præcipio vos catenis vinctos in mare præcipitari. Sancti martyres dixerunt: Expecta paululùm, & videbis Dei virtutem fieri in nobis. Vincti igitur catenis, secundùm præsidis præceptum, pergebant gaudentes & psallentes: In vijs testimoniorum tuorum Domine delectati sumus, sicut in omnibus diuitijs. Propter nomen tuum Domine, si ambulemus in medio vmbræ mortis, non timebimus mala, quoniam tu nobiscum es. Virga tua & baculus tuus, ipsa nos consolata sunt. Parâsti in conspectu nostro mensam spiritualem, aduersùs eos qui tribulant nos. Impinguâsti in oleo capita nostra, & poculo tui noui testamenti inebriâsti nos. Et misericordia tua subsequetur nos omnibus diebus nostris, perducens nos in portum voluntatis tuæ.

Cap. 4. — Fortiter torquentur. — Psal. 89. — Psallūt Domino in tormentis. — Psal. 118. — Psal. 22.

Hæc illis psallentibus, venerunt ad locum: & accipientes eos ministri, secūdùm quod eis fuerat præceptum, miserunt eos in mare. Statim angelus Domini affuit, & dirupit vincula eorum, & exposuit eos ad litus illæsos. Euntes verò milites nunciauerunt præsidi quæ viderunt. Audiens verò præses, iussit eos ad se perduci, & adstantibus eis dixit: Per deos magnos, maleficijs vincitis, quia & tormenta cōtemnitis, & mare sopitis. Docete ergò & me maleficia vestra, vt & ego sequar vos, communicans operibus vestris. Sancti verò Cosmas & Damianus dixerunt: Nos maleficia nescimus. Christiani enim sumus, & in nomine Christi maleficiorum virtutem ad nihilum deducimus. Si vis, esto Christianus, & videbis Domini nostri Iesu Christi virtutem. Præses dixit: In nomine Dei Apollinis sequar vos. At vbi hunc sermonem dixit, statim aduenerunt duo nequissimi spiritus, & cædebant eum in faciem. Præses verò dum diù torqueretur, dixit ad sanctos martyres: Deprecor vos milites Christi, orate pro me ad Deum vestrum, quò possim à dæmonibus istis liberari. Sancti verò Cosmas & Damianus orauerunt ad Dominum Iesum Christum, vt cessarēt dæmones, nè eum torquerent: & statim dæmones nusquàm comparuerunt. Cùm autem recessissent dæmones, dixit: Videtis qualiter dij indignati sunt aduersùm me, quia eos derelinquere cogitabam? Sancti martyres dixerunt: Non intelligis insensate canis, Domini nostri misericordiam in te fieri, sed adhuc permanes in incredulitate? Deos nominans idola surda & muta, & sine Deo? Percipe intellectum, & cognosce Deum verum qui tibi vitam tribuit, & noli confidere in operibus manuum hominum. Hæc audiens præses, furore repletus dixit: Iam non patiar vos blasphemare deos, sed me iniuriantes, implebo in vobis Imperatorum

Cap. 5. — Præcipitantur in mare, sed statim ab Angelo liberantur. — Cæditur præses à dæmonibus.

Reducũtur sancti in carcerem. torum iussa, si nolueritis acquiescere eorum diuinis sanctionibus. Et hæc dicens, iussit eos in carcerem recipi, donec cogitaret quomodo eos perderet. Cùm autem ducerentur sancti martyres, psallebant dicentes: Cantemus Domino canticum nouum, quia mirabilia nobiscum fecit. Saluauit nos dextera sua & brachio sancto suo. Notum fecisti salutare tuum Domine, & coram gentibus reuelasti iustitiam tuam. Memor fuisti misericordiæ tuæ Iacob, & veritatis tuæ domui Israel. Viderunt omnes fines terræ, salutare Dei nostri. Et hæc psallentes, in carcere Deum laudare non cessabant.

Psal. 97.

Cap. 6. Psal. 59. Sequenti verò die præses sedens pro tribunali, iussit in cõspectu suo adduci sanctos. Cùm autem adducerentur, dicebant: Da nobis Domine auxilium de tribulatione, & vana salus hominis. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. Et hæc dicentes, venerunt ad præsidem. Videns autem eos præses, dixit: Cogitâstis vobiscum, aut adhuc permanetis in insania vestra? Sancti martyres dixerunt: Audi inimice veritatis. Nos Christiani sumus, & vsque in finem pro veritate dimicamus: & non negamus omnium Deum, qui nos fecit cùm non essemus, nec vanas imagines deos nominare possumus. Nunc autem si quid cogitâsti aduersùm nos exerce. Audiens hæc præses, & cogitans quia nihil aduersùs eos præualeret, & nec eos posset separare à fide Christi, furore commotus, iussit afferre sarmenta, & ignẽ copiosum accẽdi, & sanctos Dei in eum mitti. Missi autem in ignem sancti martyres, deambulabant in medio fornacis, sicut in paradiso amœnissimo, & exultantes psallebant Domino, dicentes: Ad te leuamus oculos nostros, qui habitas in cælis. Ecce, sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, & sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ità oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Miserere nobis Domine, miserere nobis, quia multùm repleti sumus cõtemptione. Respice in nos Domine Iesu Christe, vt non dicant qui non nouerũt nomen tuum, Vbi est Deus eorum in quem sperauerunt? Orantibus autem sanctis, statim nutu Dei egressa est flamma, & cõbussit plurimos impiorum, & mortui sunt. Sancti verò martyres apparuerunt illæsi, ità vt nec capilli eorum exusti fuerint ab igne.

Iterùm exhibẽtur ante iudicis tribunal.

Mittuntur in ardẽtem ignem, sed non læduntur. Psal. 122.

Psal. 78. Egressa flãma vt olim ex camino Chaldæorũ, multos exussit.

Cap. 7. Videns hæc præses, obstupuit in mirabilibus quæ fiebant, & in semetipsum conuersus, dixit ad sanctos: Per deos magnos, miror super hanc visionem nouam. Dicite mihi, vsquequò caliginem nobis immittitis magicis artibus vestris, & non sacrificatis dijs saluantibus orbem terrarum? Sancti martyres dixerunt: Nequissime inimice Dei, vsquequò æstimas artem magicam, Dei nostri virtutem, vt præcipias nobis sacrificare lapidibus surdis, à quibus dicis posse saluari orbem terrarum? Nos autem non recedimus à Deo omnium creatore, gubernante nos. Audiens hæc præses nequissimus, iussit suspendi sanctos in eculeo & torqueri. Statim autem Angelus Domini adfuit, qui eos custodiebat illæsos: fatigati autem sunt ministri, & facti sunt quasi mortui. Videns hæc præses, iussit deponi sanctos. Stabantque hilari vultu ante præsidem, tanquàm si nihil fuissent perpessi. Præses dixit: Per deos, victoriam obtinent maleficia vestra. Nunc autem affligam vos tormentis, quousquè acquiescatis Imperatorum voluntati, & dijs sacrificia reddatis. Sancti verò Cosmas & Damianus dixerunt: Nos Imperatores tuos contemnimus: habemus enim Regem in cælis Christum filium Dei. Tormenta autem tua quòd non timeamus, tu meliùs nôsti. Audiens hæc præses, valdè iratus est, & iussit sanctos Cosmam & Damianum crucifixos lapidari: Anthimum autem & Leontium & Euprepium vinctos duci in carcerem. Carnifices verò fecerunt quod eis fuerat præceptum, & crucifigentes lapidabant eos. Lapides autem conuersi retorquebantur in eos, qui illos mittebant.

Grauissimè torquentur in eculeo martyres.

Cosmas & Damianus in cruce suspensi lapidantur, sed non lędũtur.

Cap. 8. Videns autẽ insanus iudex ministros suos vulneratos, furore succensus, iussit venire quatuor ordines militũ qui eos sagittarẽt, reliquos verò sanctos iussit eijci de carcere, & stare ante cruces. Quod cùm factũ esset iuxta iussum præsidis: accedentes milites, expenderunt omnes sagittas suas in sanctos, & nihil nocuerũt eis. Sagittæ verò retroactæ interfecerunt plurimam multitudinem virorum ac mulierum concurrentiũ ad eundem locum. Videns autem præses omnem malitiam suam victam, perturbatus vsque ad mortem, iussit gladio amputari capita eorum. Suscipientesque eos carnifices, ducebant ad locum vbi decollandi erant. Cumque ducerentur, tanquàm ex vno ore sic psallebant: Bonum est confiteri Domino, & psal-

Iudex sagittarijs vocat, qui sanctos sagittis confodiant, sed reuertẽtes populum vulnerant.

Psal. 91.

psallere nomini tuo altissime. Ad annunciandum manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. Quia magnificâsti super nos misericordiā tuam. Sed vir insipiens non cognouit,& stultus non intellexit eam. Et hęc dicentes,venerunt ad locum,& extēsis manibus ad orientem,oculos intendebant in cælum, & orantes in cordibus suis quasi ex vno ore dicebant omnes,Amen. Et statim accedentes carnifices, gladio amputauerunt capita eorum, & sic in pace animas sanctas Deo reddiderunt,suscipientes victoriæ palmam.

Plectuntur capitali supplicio.

Tunc piæ mentis homines rapuerunt corpora eorum, & memores verbi quod dixerat S.Cosmas,nè corpora eorum in vno sepelirētur loco,repleti magno mœrore,cogitabant vbi vel quo loco sepelirent eos. Et ecce,subitò cursu mirabili camelus aduenit, humana voce proclamans & dicens: Homines Dei, quia multa signa & mirabilia per sanctos martyres Christi percepistis,non solùm vos,sed & nos iumēta,quæ vobis ad ministeria deputata sumus,idcircò cum omnibus & ego gratias agens aduéni nunciare vobis,vt nō separentur corpora sanctorum,sed in vno loco recondantur. Hæc cùm audîsset omnis multitudo,quæ exequijs eorum famulabatur, laudem Deo dedit reuelanti mysteria per animal mutum & irrationale. Omnibus itaque ritè gestis,sepelierunt eos. Hi fratres germani fuerunt spiritu & fide,& vsque in præsentem diem innumera beneficia largiuntur in eodem loco. Martyrizati sunt autem sancti martyres Cosmas & Damianus,Antimus, Leontius & Euprepius,die vicesimaseptima mensis Septembris.

Cap.9.

Camelus virtute Dei (vt olim asinus Balaā) loquitur.

Eodē loco sancti martyres sepeliuntur.

Non post multum temporis passionis sanctorum rusticus quidam egressus est ad metendum,& dum post laborem sumpto cibo,somno se dedisset,& aperto ore dormiret,serpens ingressus est per os eius in ventrem. Qui expergefactus, non intellexit quid passus esset,sed insistens operi,campum quem reliquerat,permessuit. Serò autem cùm domum redîsset, consueta hora comedit & bibit: & cùm se cubitum collocâsset, cœpit violenter serpentis infestatione torqueri, & gemitus cum clamore emittere. Qui verò in hospitio eius erant, contristabantur,ignorantes passionem eius. Ille autem voce magna dixit: Deus sanctorum Cosmæ & Damiani adiuua me. Igitur cùm à serpente magis ac magis torqueretur, cucurrit ad locum,vbi erant sanctorum corpora,& clamans iterùm dicebat: Deus sanctorum Cosmæ & Damiani adiuua me. Exaudita itaque voce eius,famuli Christi eum dormire fecerunt, vt eo ordine quo ingressus est malignus serpens,egrederetur foràs compulsus. Itaque cùm exiret per os eius,caput et exit, & cùm totus egressus fuisset, expergefactus homo dixit: Nemo manum suam super serpentem istum iniijciat, quia præceptum est illi in gehennam ignis ire. His dictis,serpens nusquàm comparuit.

Cap.10.

Sancti curant hominē in quem serpens intrauerat.

Erat etiam quidam Malchus nomine,qui seruiebat in templo sanctorum, quoniam videbat mirabilia quæ per eos Dominus operabatur. Hic allocutus est coniugem suam,dicens: Eamus ad basilicā sanctorum Cosmę & Damiani. Quæ prompto animo maritum secuta est. Cumq; illuc venissent,ait vxori suæ: Ecce profecturus sum in regionem longinquam,sed commendo te Deo & sanctis Cosmæ atque Damiano: domui tuæ præside,& erit tibi signum hoc. Cùm voluerit Deus,mittā & accersiam te. Post hæc profectus est iter suū,& vxor eius domi resedit. Interiectis autem paucis diebus,sciens diabolus signum quod maritus dederat,transfigurauit se in hominem,& dixit vxori: Ecce maritus tuus ab illa ciuitate direxit me, vt adducam te ad illum. Cui illa, nolens ire, respondit: Signum quidem agnosco, sed non possum hoc facere, quoniam sanctis Cosmæ & Damiano commendauit me. Sed si vis vt veniam tecum,accede & cornu altaris tene,& iura te nihil malè facturum mihi,vt credam tibi. Tunc iurauit diabolus,dicens: Per virtutem sanctorum Cosmæ & Damiani, nihil mali faciam tibi, sed incolumem te marito tuo repræsentabo. His dictis,secuta est eum. Et cùm venissent in quendam locum secretum, voluit eam de iumento præcipitare,vt interficeret. Illa verò eleuatis ad cælum oculis,voce magna clamauit: Deus sanctorum Cosmę & Damiani adiuua me,vobis enim credidi & secuta sum eum: Festinate in adiutorium meum,vt liberetis me de manu nequissimi diaboli. Statim apparuerunt ei sancti in habitu equitum, cum multitudine albatorum. Princeps autem iniquitatis, hoc viso,præcipitem se dedit,& nusquàm comparuit: Et impleta est scriptura dicens: Lacum aperuit & effodit eum,& incidit in foueam quam præparauit. Conuersus est dolus eius in caput

Cap.11.

Versutia diaboli ad decipiendum hominem, quanta.

Mulier liberatur à laqueis diaboli.

Psal.7.

put eius,& in verticem ipsius iniquitas eius descendit. Sancti autem apprehendentes mulierem, perduxerunt in domum suam, & dixerunt ei: Nos sumus Cosmas & Damianus, quorum sacramento credidisti, ideoque festinauimus venire ad auxilium tuum. Sed & alia multa mirabilia, quæ enumerare longum est, præstat Dominus in eodem loco vsque in hodiernum diem, ad laudem nominis sui: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

DE IISDEM SANCTIS MARTYRIBVS, EX GREGORII *Turonensis De gloria Martyrum libri primi cap. 98.*

DVo verò gemini, Cosmas scilicet & Damianus, arte medici, postquàm Christiani effecti sunt, solo virtutum merito & orationum interuentu, infirmitates languentium depellebant. Qui diuersis cruciatibus consummati, cælestibus sunt coniuncti, multa miracula incolis ostendentes. Nam si quis ad eorum sepulcrum fide plenus orauerit, statim adipiscitur medicinam. Referunt etiam plerique, apparére eos per visum languentibus, & quid faciant, indicare. Quod cùm fecerint, sani discednnt. Ex quibus multa audiui, quæ insequi longum putaui, hoc existimans posse sufficere, quod dixi: Cuncti fideliter deprecantes, sani discesserunt.

Apparêt languentibus.

MARTYRIVM SANCTI VENCESLAI DVCIS BOIEMIAE ET MARTYRIS, EX D. IOHANNIS DVBRAuij Olomucensis Episcopi historiæ Boiemicæ libro quarto & quinto conscriptum. Consentiunt MS. codices & antiquissima Martyrologia.

Septēb. 28. Cap. 1. S. Venceslai parentes.

SANCTVS Venceslaus Boiemiæ Dux, patre Christianissimo simul ac religiosissimo Vratislao, matre verò Drahomira Lucensi, à Christiana religione alienissima, progenitus fuit. Siquidem longè seueriorem immanioremque in Christianos, quàm Iezabel in prophetas, ea se exhibuit. Qua de causa Ludmilla Vratislai Ducis mater, per speciem visitandi salutandique Drahomiram nurum suam Pragam adijt. Reuerà vt alterū filiorum (duos enim habebat Venceslaum & Boleslaum) sibi dari nutriendum impetraret. Cui cùm oblata esset tam à patre quàm à matre legendi, vtrum accipere vellet potestas, Venceslaum, in quo melior indoles meliorque spes elucebat, sibi adsciuit, aluitque deinceps pro suo: præceptorem ei adiungens Paulum sacrificulum suum, virum opinione sanctitatis celebrem. Hic domi aliquandiù puerum docuit, pòst author fuit, vt Budecum, ad Nycenum presbyterum ludi illic magistrum mitteretur, inquiens, maiores ibi eum in literis & disciplinis Christianis profectus facturum, inter multos condiscipulos Christianos: Nam hæc præcipua cura erat auiæ, vt nepos Christianam religionem ante omnia disceret coleretque.

3. Reg. 18.

Educatur S. Venceslaus à Ludmilla auia sua.

Cap. 2. Drahomiræ in Christianos persecutio.

Interim marito funerato, filijsque adhuc ætate imbecillioribus, Drahomira regimen inuadit, ac statim odium in Christianos malè diù dissimulatum detegit, edicto proposito, vt templa Christiani occluderent, à cultu cæremonijsque abstinerent. Sacerdotes populum nè docerent, nec ludimagistri discipulos. S[illegible]s facientibus carcer, exilium, mors denunciata. Pragæ magistratus immutati, & pro Christianis idolatræ crudelissimi substituti, quorum instinctu clàm, palam [illegible] semper impunè fidei cultores indignè tractabantur occidebanturque. At si q[illegible] ex Christianis, vel se defendendo, vnum illorum aliquem interfecisset, pro vno [illegible] decem capita animaduertebatur. Tum verò, secundùm tam impia, tamque [illegible]nia matris facinora, Venceslaus qui hactenùs, nè in principatum succederet ætatis studiorumque excusatione vtebatur, auiæ maximè hortatu, pollicentis se quoque curarum nepotis fore participem, magno omnium assensu, regimen [illegible]mos suscepit.

S. Venceslaus creatur Dux Boiemiæ.

Cap. 3.

Ad tollendam igitur fraternam discordiam, quam plerunquè inter fratres bona indiuidua suscitare solẽt, in ipso statim principatûs introitu decernitur, vt Boleslao fratri iuniori pars aliqua hæreditatis assignetur, finesque vtriusque ditionis constituantur. Boleslauia ei assignata est cum territorio suo vltra Albim, ità vt Albis fluuius citra vltraque terras finiret. Mater iuniorem filium moribus suis congruentem secuta est: Venceslaus principis thronum solus Pragæ obtinuit. Alius fortasse mutato honore, id quod subindè vsuuenire videmus, mores quoquè aucta dignitate & potentia immutaret: at Venceslaus ab omni ambitione inuictus, demissiùs penè princeps, quàm priuatus agebat, aliquantoq; diligentiùs obseruabat, nè quid de instituto prioris vitæ apud auiam transactæ intermitteret. Nam & noctibus intentiùs quàm priùs ad psallendos psalmos, laudesque Deo dicendas vtebatur, & dies per plura pietatis officia transigebat, crebriùs in funus prodeũdo, languentes inuisendo, laceros nudosq; conuestiendo, pauperes alimentis sustentando. Instituerat prætereà sibi inediæ ac vigiliæ quoddam, quasi cum auia certamen, experiri satagens, ipse, an illa sæpiùs ieiunaret, peruigilaretque.

Boleslao fratri hæreditatis portio datur.

S. Venceslai pietas.

Cap. 4.

Interim Drahomira dirumpi præ inuidia, secumque nefaria aduersùs socrum meditari, quòd illa maiore gratia apud Venceslaum, quàm ipsa mater polleret, religionemque Christianam nimìs prolixè proueheret. Nec longiùs nefariè meditata perficere distulit, quàm inuenit cædis perficiendæ audaces sicarios. Instante exitij die, quem Ludmilla futurum diuinitùs præuiderat, vocat ad se clientulos omnes, mercedemque cuique suam dissoluit. Et prætereà quicquid in penu, in cella, in horreis, in loculis redundaret, id sua manu in sinus vsusque pauperum transfudit. Post hæc remotis arbitris, ac solo adhibito Paulo sacerdote, ante aram prouoluitur, factaque exomologesi, de manu eiusdem sacerdotis sacrosanctum vitæ accipit viaticum, mox indè fini suo propitium Deum exorat, cùm eccè tibi eadem hora submissi à nuru, Thomas & Gumo, non tam genere quàm scelere nobiles, in sacrarium irrumpunt, ac velo, quo sancta vidua caput velatum habuit, elisis faucibus prostratam suffocant.

Drahomiræ in S. Ludmillã inuidia.

S. Ludmilla se præparat per bona opera ad martyrium.

In templo necatur.

Cap. 5.

Non defuêre qui Venceslaum ex cæde auiæ vehementer perturbatum, ad vlciscendum inflammarent. Alij, si ipse vlcisci nollet, sibi hanc dari prouinciam deposcebant. Vtrosque ille, quàm potuit, grauissimis verbis corripuit, quòd aliena à pietate erga qualemcunque matrem, aliena deindè à modestia & tolerantia Christiana suadere auderẽt, ignari, aut parùm memores, quid ore suo dicat Dominus: Mea vltio est, & ego retribuã illis in tempore. Quemadmodùm euenit, anno nondùm reuoluto, vt ambo sceleris ministri, non solùm miserè, sed etiam notabiliter extinguerentur: notam videlicet vterque suam ad posteros transmittens. Nam cùm alter eorum barba rutila insignis, alter malè pedatus esset, non aliter nati natorum, & qui hodiè nascuntur ab illis, vel ruffescunt, vel à pedibus laborant: nam vtraque familia apud Boiemos etiam nunc extat. Cæterùm impiæ matri ideò impunitas diuturnior concessa videbatur, vt filij pietas, quò diutiùs illam mater infectaretur, hoc clarior euaderet. Tametsi alios quoque præter ipsam matrem, molestos sibi infestosque habuit, quasi parùm idoneus ad exequenda Principis munia, quæ exequi, non per sacra & cæremonias, sed magìs per arma & acies oporteret.

[illegible] in [illegible] slao [illegible]

Deu. 32.

Sica[illegible] di[illegible] [illegible] flicta [illegible] & orũ posteris.

Cap. 6.

Ante alios autem Radislaus Gurimensis princeps, Mistibogij filius, hac vana spe inflabatur, quasi solo armorum terrore Venceslaus expugnari posset, agros eius incursare, armatosque illi viros ostendere incipit, nec vllos legatos de pace agentes audire vult, immò quò magis Venceslaus paci studuit, eò maiorem etiam suspicionem pauoris aduersario faciebat, adeò vt superbissimè tandèm Venceslao responderet: Se, nisi tradito sibi totius Boiemiæ principatu, ab armis non discessurum. Coactus igitur à suis Venceslaus, militem atque aciem contra Radislaum instruit: vidensque omninò iam sibi dimicandum esse, classicum cani vetat, priusquàm ipse Radislaum alloquatur. Data alloquendi potestate, Si aliter, inquit, nisi prælio res pacificari nequit, cur non potiùs sine magna aliorum clade, sine multo insontium sanguine, ipsi inter nos singulari certamine decernimus? victoriæ permissuri, vter vtri iustiùs imperare debeat. Perindè quasi iam manibus victoriam Radislaus teneret, conditione proposita lætari, instareque, & ad pugnam ineundam festinare. Loriculam super cilicinam vestem indutus,

Radislaus quidam aduersùs sanctum virum insurgit.

pridèm corpus auiæ computruisse: quandoquidem plus triennium esset, cùm illud terra obrutum iacèret, proin nimis feram fore eius corporis translationem. Excipit Venceslaus, Et si quidem iam in puluerem sit redactum, vel ipsum puluisculum perferri ad me cupio: sed contrà fortaßè eueniet,àc tu mi pater autumas: fac modò vt desiderio meo vnà cum cæteris morem geras. Paret ille, seque suis collegis addit comitem, vsque ad locum vbi sepulta erat Ludmilla: sepulcro recluso, nares statim omnium odor perfudit suauissimus, adhucque suauior arcula reclusa, in qua corpus tabe incorruptum, integrumque iacebat, nisi quòd parum quiddam ei de naso decerpserat arculæ tabella confracta, quam incuriosè quidam tractauerat. Igitur læti re præsenti sacerdotes, feretrum subeunt, corpusque miraculis clarum, quò iubet Venceslaus deportant, conduntque. Sed enim Architecti quoquè in templo diui Viti proximo operas vrgent, vt opus celeriùs excresceat, festinante Venceslao ad noui templi dedicationem, sanctarumque reliquiarum consecrationem.

Corpus S. Ludmillæ, post triennium, apparet incorruptũ. *Translatio eius.*

At tunc primùm creandi Pontificis mentio orta: siquidem nullus ad eam vsque diem Pontifex in Boiemia creatus erat, sed à principio Morauiæ Antistes, posteà ex Bauaria Ratisponensis, officio pontificali apud Boiemos fungebatur. Idem Ratisponensis in Morauia quoquè aliquandiù faciebat, quandiù videlicet vacua sedes ibidèm suo Præsule fuerat, nempe annis quinque & triginta. Quanquàm igitur Venceslaus Ratisponam pro Pontifice (diuus Vuolffgangus tũc Pontifex ibi erat) qui templum diuo Vito destinatum in arce Pragensi dedicaret, suos quosdam miserit, non ideò tamen curam remisit quærendi viam, qua facilimè ad inducendum Pragam Præsulem, vt instituerat, peruenire posset, sed has eius pias curas, sicut plerasque alias ad religionem pertinentes, mater nimis impia interturbare non destitit. Pari modo, vt mater, Boleslaus filius moratus, armatusque ad turbandam & oppugnandam fratris pietatem fuit. Nam si aliàs vnquàm educatio ostendit, quantum momenti afferat ad ingenerandos hominibus mores, tum certè in illis duobus alumnis, ex iisdem parentibus prognatis, mirificè demonstrauit. Nam Venceslaus, qui à Ludmilla muliere religiosà eductus à puero fuerat, omnibus pietatis, & cuiusuis præterea virtutis numeris vir absolutissimus euasit, sicut è diuerso Boleslaus tum impius, tum sæuus, tum indomitus & violentus: quia Drahomira, quæ Boleslaum aluit, comparibus vitijs infectissima erat, paratissimaque per quamlibet occasionem, incrementa bonæ religionis impedire, ac potissimùm in sacerdotes desæuire, quasi penès illos culpa resideret, quòd disciplinæ (vt ipsa dicebat) ignauissimæ deditus Venceslaus, maiorem diei noctisque partem, circum sacella & aras aliasque cæremonias, quàm in negocijs serijs, & ad Principem pertinentibus contereret: quodque illorum ipsorum sacerdotum instinctu, neque reuerentiam erga matrem, neque charitatem erga fratrem continuaret.

Cap. 10. *Isti⁹ Vuolffgangi Vita habetur vltimo Octobris.* *Educationis fructus.* *Boleslaus matrizat.*

Itaque custodes plagosi per vias appositi erant, qui ictu plagarum sacerdotes prohiberent, quo minùs Venceslaum per quotidiana officia adire possent. Qua dè re factus certior diuus Vuolffgãgus, venire in Boiemiam ad dedicãdum templum supersedit, hac excusatione vsus tanquàm breui futurum esset, vt Antistes Pragæ inauguraretur. Cæterùm nec Venceslaus fauorem erga sacerdotes, cultumque, nec vicissim illi officium solitum, qualicunque iniuria accepta, interrumpi sibi permiserunt. Furente indiès magis ac magis Drahomira, cùm quotidiè fermè audiret, tanti esse Venceslaum in sacerdotes obsequij, vt ipse suis manibus vinum inter sacra, libaque & thura illis subministraret, vt identidèm illos domi quenque suæ inuiseret, necessarijsque rebus ante tempus succurreret, vtque à seruitute profana multos redimeret, & ad seruitia Dei illos conuerteret: vt denique noctu plerunquè, vel in ipsa hyeme nudis incederet pedibus ad templa, in quibus peruigilia celebrabant sacerdotes. Ferunt Podiuinum, qui intimus Venceslao, & assiduus comes fuerat, malè aliquandò à frigore & niuibus acceptum fuisse, quanquàm ipse calceatus, Ducem suum discalceatũ subsequeretur, rursùs tamen subitò incaluisse, cùm primùm videlicet pedes suos quemadmodùm iussus erat, vestigijs Ducis impresserit.

Cap. 11. *Implacabile Boleslai in sacerdotes odium.* *S. Venceslai benignitas.* *Podiuinus Venceslao intimus.*

Paulispèr inter hæc suam rabiem Drahomira remisisse videbatur, postquàm certior facta erat, Venceslaum tædio vitæ aulicæ & curarum publicarum, circunspicere

Cap. 12.

Ecce religiosum S. Venceslai animum.

spicere locum sepositum, in quem cum sodalibus diui Benedicti cucullatis, ipse quoquè sodalis futurus diuerteret. Nam & Romam ad Pontificem suos iam misisse inaudierat, qui peterent, vt illius authoritate liceret, in Boiemia eiusmodi sodalitium institui. Sed dum Romanus Pontifex legatos diutiùs propter domesticas seditiones retinet, dumque interim Venceslaus de consuetudine sua, deque sacris & cæremonijs nihil quidquam intermittit, non sustinens vlteriorem dilationem impatientissima mulier, conceptum iampridèm de tollendo Venceslao parricidium exequi properat.

Boleslao fratri infans natus.

Natalis tunc dies infantuli, recèns ex Boleslao editi se obtulerat. Ad hunc simul concelebrandum mater iuxtà atquè Boleslaus frater verbis suauissimis Venceslaum inuitant, gaudio ipsorum communi oblatum esse tempus dicentes, quo tota domus Principalis meritò gaudere debeat, nato ex Boleslao Principe, qui spem successionis in principatu Boiemiæ cōtinuaret.

S. Venceslaus perpetua virginitate celebris.

Siquidem Venceslaus præter aliam rebus in alijs abstinentiam & continentia, constantiaque seruatæ quoquè in omne æuum suum virginitatis suæ clarus fuit: Et Boleslaus tunc primùm pater esse incepit, producto ad spem successionis filiolo.

Cap. 13.

Inuitatur ad natalitia

Hoc igitur modo inuitatus Venceslaus, tametsì multo satìs tempore, à quouis matris fratrisque contubernio se remouisset, attamen, vt antiquum seruaret morem suum, nemini cuiquam, non solùm natura coniunctissimis, officium suum denegandi, ad natalitia se Boleslauiam venturum ad diem recepit. Interimque in cubiculum secedens, quos fidelissimos habuit, secum ad fenestram seducit, iubetque eos in atrium Pauli presbyteri, frequentia sacerdotum refertum despicere: ac mox altè suspiria ducens, Quàm cuperem, inquit, vanus videri augur, vtinamque fiat, vt irritum venti secum auferant meum augurium, videre tamen mihi iam videor, cum locum, qui mea cura, tanto sacerdotum cœtu, quantum cernitis celebratur, paulò pòst discessu hinc meo, repentè desertum iri, cædem videlicet sacerdotum futuram per ista diuinans, quæ illis ab interitu suo immineret.

Præsagia de cæde sacerdotum.

Cæterum qui tunc præsentes aderant, non intelligebant, quorsùm dicta hæc tenderent. Podiuinus tamen, scopum coniectura attingebat, cùm Ducem suum reuocare à proposito Boleslauiam eundi tentaret, sed in cassum. Olìm nanque pro religione & pietate Venceslaus, nullum periculum, nullum casum, nullum vitæ discrimen sibi vitandum putauit, ideoque die lustrali appetente, nihil ampliùs moratus, quàm dum se apud sacerdotem expiat, dum aræ adstat, dum sacrosanctum delibat libum, extremum salutis viaticum, indè continuò Boleslauiam petit.

Vadit Boleslauiam.

Sed neque Boleslaus procrastinat fratri ire obuiàm, eum complecti, gratulari aduentui composita adulatione. Conuiuio dein mater adhibita, quanto magìs ad omne facinus exercita erat, tanto blandiùs hospitem filium habuit, traxitque in seram noctem conuiuium.

Cap. 14.

At Venceslaus quanquàm intelligeret quò tenderent blanditiæ, & quamobrèm produceretur conuiuium, non tamen omisit, quin de media nocte surgens, iret in templum, vt orationes solitas Deo optimo commemoraret.

S. Venceslaus à fratre in templo trucidatur.

In ea re occupatum inuadit Boleslaus frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus, ac primo ab ictu suo frustratus, ense sibi de manibus ob insperatum stuporem elapso, mox redeunte animo & furore, quem sceleris participes clientuli extingui non patiebantur, ictum repetit, ac facilè inermem fratrem, patienterque plagam excipientem, interficit: dissimulataque nece manè statìm filium lustrat, nomenq; ei inter lustrandum, Strachyquas, à terrore conuiuij mutuato vocabulo, quod ipse terribile parricidio effecerat, indit.

Strachyquas filius Bolesla.

Psal. 51.

Adeò gloriari in malitia etiam sua gestiebat, qui potens erat in iniquitate, nesciusadesse Deum bonis omni tempore, tum in vita tum in morte, quemadmodùm illustrissimo tunc patuit exemplo.

Rex Daniæ in somnis monetur, templum S. Venceslao construere

Eadem quippè nocte Rex Daniæ (vide quanto interuallo à Boiemia semotus) per quietem se admonitum oraculo testatus est, vt martyris Venceslai in Boiemia à fratre obtruncati, memoriam sibi colēdam susciperet: id quomodò ab ipso factum, cæremoniæ, sacerdotes, templum in Dania diuo Venceslao dedicatum declarant: Vt interìm alia penè infinita miracula data opera transeamus, partìm quia nota & illustria, partìm quia decantata à nostratibus, diebus penè omnibus habentur.

Cap. 15.

Boleslaus, parto audacia & scelere principatu, audacter etiam illum, & non sine scelere ab initio gessit, idque non obscurè. Siquidē clara voce, omnibus qui aliqua cum diuo Venceslao familiaritate coniuncti erant, ac præcipuè sacerdotibus, qui-

cunque

cunque sua sponte Boiemia non decederent, carcerem, exilium, cædem denunciauit. Adiecit mater, nè cæsi terræ mandarentur, sed abiecti, vt in campis iacerent, esca dilanianda canibus, alitibusque. Intra breue igitur tempus vaticinium diui Venceslai completum fuit, vaticinatis, Fore vrà discessu suo, atrium Pauli presbyteri, sacerdotibus vacuum redderetur. Correptus inter præcipuos ad supplicium Podiuinus quoquè, totum biennium in furca sub dio pendens, nulla tabe violari, nedùm corrumpi consicij; potuit, donèc post haustam terræ hiatu Drahomiram, sepeliretur. Nam quo manifestior grauiorque pœna appareret, quæ meritò de crudelissima atq; impijssima muliere exigenda fuerat, eo loci, quo adhuc insepulta iacebant ossa occisorum sacerdotum, terra sua sponte dehiscens, viuam Drahomiram, vnà cum curru, & qui simul vehebantur absorbuit, auriga solo incolumi, qui ad aram iuxtà sitam (nunc haud extat) equo desiliens accurrit, cùm fortè rintinnabulum tinnire audisset, vt corpus Domini adoraret, execrante illum Drahomira omnibus maledictis. Quarè locum eum etiamnùm, vt execratum, funestumque declinant viatores, qui arcem Pragensem ab occidentali plaga petunt. Quanquàm terra eodem loci in statum pristinum cohæserit. Puniti & illi diuinitùs, qui Boleslaum assectati, gladios etiam suos aduersùs diuum Venceslaum strinxerunt: pars enim eorum mente alienata, in rabiemque versa præcipites ex alto deorsùm se dabant: quidam in eos gladios, quos nudauerant, incubuère. Ad hęc, templi paries, quem prope occisus fuit diuus Venceslaus, velut cædis ipse quoquè conscius, aut potiùs, vt testis foret sceleris sempiterni, nulla vllius opera abstergi eluique potuit à cruore, quo respersus ex corpore diui Venceslai fuerat.

Boleslaus sæuitin sacerdotes & Christianos

Vaticinium sancti viri impletur.

Podiuinus sepelitur.

Drahomira terræ hiatu absorpta.

Necis consicij omnes diuinitùs puniti.

Hæc tandèm tot prodigia, tamque varia supplicia, Boleslaum exterruerunt, vt mitiùs deincèps cum Christianis agere, sæuitiamque suam aduersùs illos remittere inciperet. Accessit præterea nouus ex Cæsare Orthone terror, minitante fratricidij vltionem, cùm primùm Hunnicum bellum confecisset. Quippè Hunni ex Pannonia vsque in Sueuiam progressi, vrbem Augustam obsidione premebant, tanta suorum multitudine, vt dubitauerit Ottho, prodirene in aciem contra tantas copias, an castris se tenere securius fuerit: sed dubitantem Vldricus Augustæ Præsul, in diuorum numerum posteà relatus, indicto vnius diei ieiunio, ad ineundam pugnam impulit: certam ei victoriam (si pugnaucrit) promittens. Nec fefellit. tantam enim inter Hunnos stragem Ottho edidit, vt Lycus Augustanus fluuius, mutatis in cruorem aquis, alueum suum fœdauerit. Capti in eadem pugna duo Hunnorum Duces, supplicia crucibus luerunt. Ex Cæsarianis maximè insignis Côradus, Otthonis gener cecidit. Atq; hoc interim spatio, quod per moras huiusce prælij interiectum fuit, Boleslaus, vicum quem inhabitabat, fossis, vallis, mœnibus cingendum, muniendumque suscipit, & quo celeriùs susceptum opus perficiat, vicinæ nobilitati iniûgit, vt certum quisque paterfamiliâs colonorum suorum numerum operi continuando attribuat. Cœpit abnuere operam eiusmodi senex quidam nobilis, inquiens: Exemplum se à maioribus non accepisse, vt ædificandis muris operam aliquam locaret, sed vt potiùs pro salute principis in campo, & in ipsa acie siue eques, seu pedes dimicaret. Hic sæuus Boleslaus (sic iam is passim cognominabatur) solitæ sæuitiæ incensus: At ego, inquir, nunc statim exemplum in te statuam, quo cæteri admoniti discant parere Principibus, non autem imperia illorum contemnere. strictoque gladio miserandum senem confodit, ac denuò vicinis iniungit, vt iussa obedienter faciant.

Cap. 16.

Prodigijs territus, de sæuitia remittit Boleslaus.

Eius Vldrici Vita est 4 Iulij.

Otthonis Cæsaris victoria contra Hunos.

Sicarij Boleslai crudelitas.

Operi absoluto, cinctoq; oppido, nomen Boleslauia manet. Huic oppido cùm Ottho appropinquaret, missis obuiàm legatis Boleslaus pacem magnis precibus cum ipsis oppidanis cœpit petere. Valdè præcisè Ottho eis respondit, aliter pacem coire non posse, nisi dedito sibi fratricida Boleslao. Porrò Boleslaus omnibus rebus ad sustinendam obsidionem necessarijs, frumento, pecore, telis, armis, viris instructus in oppido erat. Non ità Cæsar fotis commeatu abundabat, vacuis vbiquè ex vicino horreis, & pecoribus in syluas longiùs abactis. Vndè paulo pòst factum, vt Cæsar ob rerum penuriam mutata duriore sententia, animum ad molliora inflecteret. Cum igitur denuò Boleslaus, quanquàm satis vt dixi instructus, conscientia tamen scelerum timidus, gratiam Cæsaris ambiret, pacemque oraret, eam his tandèm legibus impetrauit. Prima erat, vt conmissa piacula omnibus modis expiaret. Altera, vt exules Christianos reuocaret ab exilio. Tertia, ad tributum nupèr

Cap. 17.

Ottho obsidet Boleslauiam.

Côditiones pacis Boleslao propositæ.

nupèr remissum,denuò exoluendum reciperet. Vltima, vt eadem [illegible] quę cæteri Germaniæ principes,in nomen Cæsaris iurater.

Cap.18. Obsidione soluta,Boleslaus suis præcepit, vt è conspectu suo sepulc[illegible] pus S. Venceslai remoueant,idque noctù,per multas tenebr[illegible] occulteque sine arbitris condant in æde diui Viti ab eodem Vences[illegible]

Fratris & in cadauer inuidia. Grauiter nimirùm ferebat signa & prodigia, identidem ad corp[illegible] in cæcos, nunc in claudos,nunc in surdos edi: putabatq; fore, vt [illegible] ædem sepulto, Vito etiam potiùs, quàm Venceslao miracula ed[illegible] tur. Sed vide, vt se innocentia & sanctitas, vt deniquè ipsa veritas contr[illegible] improbam calliditatem perfacilè defendant. Plaustro corpus impositum [illegible]

Translatio S. Venceslai. fusque auriga quantùm posset accelerare, vt ante lucē e Boleslauia P[illegible] niret. At aurigā magis equi, quàm ipse equos regebant. Itaq; cùm primo ad a[illegible] cui Rochetnicze vocabulum, aquis tunc multis redundanrem, deinde ad [illegible] uiam adhuc redundantiorem ventum esset, non ponte, vt ille volebat, sed [illegible]

Manet eius corpus immobile, donec vincti è carcere dimittantur. alueo, vtrunq; amnem equi transeunt, pedibus tantùm non siccis, mox vltr[illegible] tauiam ad carcererem arci Pragensi subiectum, immobiliter subsistunt, nec [illegible] vlla vi se amoueri patiuntur nisi die clarissimo, cùm iam multorum a[illegible] ctatorum oculis res esset testatissima, corpus diui Venceslai vectores veher[illegible] quod obstinatè priùs illi negabant, quàm vincti ad vnum omnes è carcere [illegible]

Corp' eius post triennium incorruptum. missi fuissent. Corpus prætèrquàm quòd à corruptione post triennium in[illegible] repertum est, insupèr etiam ab omnibus vulneribus erat percuratum, vna tantu[illegible] auricula capiti desuerat, eam Premyslaua Venceslai soror ad limen te[illegible]

Auricula ei' abscissa, capiti adhæret. occisus frater erat, inuentam, arcula clausam habuit. Cæterùm re, vt gesta fu[illegible] gnita, nè quid de corpore sancto desideraretur, eandem statim P[illegible]gam [illegible] timque illa capiti suo adhæsit.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO IN F[illegible] STO BEATISSIMI MICHAELIS ARCHANGELI

26. Septēbr. CIRCA rerum cardinem versamur, & mag[illegible] operum Domini stylò prosequimur impo[illegible] præsumptio, sed deuotio, quia non te[illegible] res, sed pij pulsatores accedimus. Honoraue[illegible] dem stylū maiestas Virginis, & dign[illegible] Cruc[illegible] que præsumpsimus vtroque saluati. Nunc ad A[illegible] sermonem conuertimus, & illius purioris n[illegible] templamur originem, & hoc quidem conueni[illegible] primis nanque locis illa duo prima posuimu[illegible] primatum vendicant in rerum creaturis. Tert[illegible] tem locum sortiuntur Angeli, sicut in cælo, ità [illegible] pto, sentitque anima, quod continet pagina, & authoritas ratione mu[illegible] ta illa regio supernarum virtutum, in qua felices spiritus circumuolant Dom[illegible] Sabaoth, & sublimi pennarum applausu in plateis supern[illegible]

Esa.6. Visio Esaiæ prophetæ. Sanctus, Sanctus, clara voce decantant. Vidi (inquit Propheta) Dominum [illegible] tem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis terra [illegible] & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum. Seraphin stabant super [illegible] vni, & sex alæ alteri. Singula ista verba suo pondere librata sunt & [illegible] mam quærunt expositionem, cuius nos immunes insipientia & in[illegible] cit. Aliquid nihilominùs exculpere tentabimus, si non ità solenn[illegible] tamen.

Expositio eius. Visio hæc corporalis non est, vel fantasticis inuoluta præst[illegible] pura, purioris intelligentiæ desiderans sanctitatem. Hanc n[illegible] tes, & qui mundi caliginem supergressi, splendorem diuinita[illegible] te suscipiunt. Et, vt breuiter eam diffiniamus, Spiritus Dei n[illegible] applicatus hanc efficit visionem, cui nos de præscientia [illegible]

Dei Filius 33 annis seruus. igitur modo ille totius Prophetalis eloquentiæ gloria [illegible] tem. Filius Dei triginta & tribus annis seruus fuit, non do[illegible]

Iohan.13. gister, vilis non gloriosus, & licèt dixerit Discipulis: Vos vocat[illegible]

Domine,& benedicitis, Sum etenim · &,Ego sum lux mundi paucitamen verbo- Iohan.8.
rum altitudinem notauerunt, Pharisæis inuidentibus, Iudæis non credentibus, &
illum arguentibus præsumptionis. Sed postquàm resurrexit à mortuis,& in trium-
phali sede receptus est, imperatoria decreta propalata sunt orbi, fixitque Cruci-
fixus in totam mundi latitudinem suæ dominationis insigne. Iam malestatiuis Nunc verò
nominibus circunfunditur ille pauper, & vnicus,& seruilium nominum vilitate Dominus &
dimota, Rex regum, & Dominus dominantium multa luce presulgurat. Vidit er- Rex regum dicitur.
gò eum filius Amos, non humilem, sed sublimem, non iudicatum, sed iudicem,
non opprobrium hominum, sed gloriam Angelorum.

Sedentem, inquit. Triplicem legimus Creatoris sessionem: vnam post mundi Triplex eius
creationem, quandò requieuit ab omni opere, quod patrârat · aliam post Ascen- sessio.
sionem, quandò assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei: tertiam post resur- Gen.2.
rectionem, cùm sederit in sede maiestatis suæ, & nos cum eo sedebimus. Solet Mar.vlt.
quietem labor præcedere, statio sessionem. Sed quandò laborauit illa Maiestas, Matth.19.
quæ nec afficitur passione, nec labore distringitur? Audi quomodò plurimus ei
labor incubuit,cùm illum pessimum præsumptorem de cælis ad inferna detrusit,
& hominem peccato penè simili comprahensum,de paradiso voluptatis in ærum-
nosum immisit exilium. Quantum putas tumultuũ in cælestibus efferbuisse pa-
latijs,cùm mortifer ille vastator irreparabile dissidium in illa cælesti curia fabrica-
uit,conuentũ proscidit Angelicum,& agmina stellantia secum traxit in mortem?
Desæuit tunc Omnipotentis indignatio, totaque diuinitatis dextera percussus est
inimicus, & in perditionis deuolutus est abyssum. Huic tam graui damno, tam
grauiter vindicato, successit & aliud. Peccauit namque ille, qui huic resarciendæ Homo resar-
ruinæ fuerat subrogatus, propter quem omnia subcęlestia fuerant constituta. Pec- ciendæ An-
cante autem illo, multum splendoris sidereis detractũ est luminaribus,totamque gelicę ruinę subrogatus.
elementorum materiam infectio deploranda confudit. Nondùm auersus erat fu-
ror Domini, sed adhuc manus eius extenta, & dexteram eius singulari vulnere fa-
tigaram prouocauit in se fragilis & lutosa substantia, sensitque reliquias fulminei
furoris miser homunculus,& personale delictum proscripsit vniuersos. Deturba-
tus igitur tumultibus frequẽtibus rationabiliũ creaturarum, Dominus maiestatis,
& super suis hostibus vindicatus, cadentes Angelos cum desperatione damnauit,
& hominem castigauit in spe, prouidens quanta bona de illius peccato esset factu-
rus. Et ob hoc forsitan angelicũ peccatum in scripturis non inuenitur expressum,
nè scripturæ mandaretur, quod emendari non poterat. Requieuit ergò Deus,rati-
onabili fine tantis malis imposito. Sed rursùs tactus dolore cordis intrinsecùs, &
peccantium hominum enormitate grauatus, deleuit quem creauerat hominem,
& diluuium inhabitare fecit: nec hoc cõtentus, super Sodomam & Gomorrham Gen 7.
ignem pluit & sulphur, Aegyptios submersit in fluctibus, Israelitarum cadauera Gen.14.
prostrauit in eremo, vbiquè turbulentioris Domini repræsentans imaginem. Ad Exod 19.
extremum venit ipse nube nostræ carnis obtectus, & dolorum particeps & labo- Luc.2.
rum, didicit obedientiam ex his, quæ passus est.

Consummata autẽ carnis susceptione, eleuatus est in cælum, & sedet à dexteris Mar.16.
Dei · nec tamen sedet ad plenum, quia assistit adhuc vultui Dei pro nobis. Erit au-
tem ei tertia sessio gloriosa,cùm bonos & malos diuerso fine,diuersisque clausuris Matth 25.
[illegible]. Sedebit in sede maiestatis suæ,cùm nos traxerit ad se,& erit Deus omnia
in omnibus. Prima sessio est gratiæ,qua gratis omnia fecit. Secunda misericordiæ,
qua nos misericorditer redemit. Tertia gloriæ,cùm nos glorificabit. Attende au- Cur Deus
tem sedentis gloriam, & excellentiam sessionis, vbi nulla creatura consedere præ- sedeat.
sumit. Seraphin, inquit, stabant, non sedebant. Vidi Dominum,& vniuersam mi- Dan.7.
litiam cæli assistentem ei, (ait Propheta) assistentem dicit, non sedentem. Millia
millium ministrabant ei, & deciès milliès centena millia assistebant ei, Daniele
testante. Omnes Angeli stabant in circuitu throni, ait Euangelista. Et alibi Vidi Apoc 7.
turbam magnam quam dinumerare nemo poterat,ex omnibus populis,& linguis, Angeli &
stantes ante thronum. Sed & Virgo singularis adstat à dextris in vestitu deaurato. sancti cur stent.
Moyses,vt [illegible] Dominum, stat in petra, & Elias stat in conspectu Psal 44.
Domini, & omnis creatura imperatoriæ maiestati assistit. Solus ille transfuga spi- Ex 33 & 34.
ritus,dissensio [illegible],princeps malitię,malorum summa,voluit cõsedere.
Sedebo, inquit, in monte testamenti. Omnes stant, omnes ministrant, & tu, pacis Esa.14.

inimice, sedere præsumis? Ipse Filius idem, quod Pater, sedere ne[illegible]
Psal.109. ei Pater: Sede à dextris meis. Talem vidit eum Esaias, & Do[illegible]
terræ, & in aureo throno suæ diuinitatis sedentem, in illa secund[illegible]
carnem nostram cælis inuexit.

Sequitur, Super solium excelsum. Excelsum soli[illegible]m, Angelicam[illegible]
lige, primam Omnipotentis creationem, & primaria dignitate præd[illegible]
tem. Super hanc sedet, & supeuehitur Filius Virginis, susc[illegible]ptum ho[illegible]
nibus prouehit Angelorũ: quia etsi melior est natura, fortior est grat[illegible]
dign[illegible]as, maior Dei voluntas, quam omni nexu naturæ summus ille[illegible]
Psal.8. Heb.1. rum adstruit altiorem. Eleuata est ergò magnificen[illegible]ia Dei non solùm[illegible]
sed & [illegible]per Angelos: quia tantò melior Angelis effectus, quantò differ[illegible]
illis nomen hæreditauit. Et plena erat maiestate eius omnis terra. [illegible]
Psal 104. Deus noster, in vniuersa terra iudicia eius, ait P[illegible]almista. [illegible]t quomodo nunc post
hanc [illegible]us eleuationem asserit Propheta omnem terram maiestate eius [illegible]
tam? Sed cum dicit, Plenã maiestate, intelligit dicere m[illegible]iestat[illegible]s cog[illegible]ione quam
Psal.112. Iohan.6. ante eius incarnationem aut nulli meruerunt, aut pauci. Sed nunc ab [illegible]rtu So[illegible]
vsque ad occasum nomen Dei magnum prædicatur in gentibus, [illegible]
docibiles Dei, quos eius vnctio docet de omnibus. Nam e[illegible]si in I[illegible]rae[illegible] magnum
nomen eius, non tantùm iam vni angulo, sed toti mundo notitia se diuinitat[illegible]
fudit.

Ephes.5. Sequitur, Et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum. Templum ac[illegible]
tatem Dei viuentis, sponsam eius, quæ non habet maculam, neque ru[illegible]
ipso [illegible]nt incarnatio, passio, mors, & omnis illa horatiæ dispensati[illegible]
Rom 6. Psal 64. quia resurgẽs ex mortuis iam non moritur. Hæc sunt, quæ replent Ecc[illegible]m,
rum recordatio nobis annuas parit solennitates. Repleb[illegible]mur in bo[illegible]s d[illegible]
sanctum est templum tuum: quod tunc profectò mirabile est in æq[illegible]
clesia personas non accipit, respuit munera, veritatem eligit, d[illegible]
Sequitur, Seraphin stabant super illud, sex alæ vni, & sex alæ al[illegible]eri. Duo[illegible]
Angelum & hominem accipe. Qui incendentes vel ardentes dicuntur, [illegible]
ardeat præsentia, hic memoria.

Primum de alis Angelorum videamus, & quali vol[illegible]tione fera[illegible]
nota est sententia illa, quomodò caput & pedes velent, & tantum med[illegible]
id est, quod fuit ante mundum, & quod post eum erit, his, quæ [illegible]
Animalis Ezechielis expositio. Ezech.1. al[illegible]quantulum apparentibus, Ezechielem adducamus [illegible]m, qui a[illegible]
alas h[illegible]e modo distinguit dicens: Duabus alis volabant, & duæ penna[illegible]
Prima ala quid. Iob 40 iu[illegible]ntur, & duæ tegebant eorum corpora. Prima c[illegible] al[illegible] est, [illegible]
pro[illegible]ctionis. Trans[illegible] parumper in arcanum huius intell[illegible]ge[illegible]æ, & d[illegible]
c[illegible]n[illegible]dera creaturæ. Ipsa est principium viarum Dei, ait [illegible]ptura. Qua[illegible]
uil[illegible]m, quòd illa cogitatio Altissimi in hoc primum op[illegible]s prorup[illegible]
profectò, vt singulari gloria præfulgeret, quod de manibus Dominant[illegible]
Ezech.28. creatione processit. Tu [illegible]naculum similitudinis, p[illegible]nus [illegible], & p[illegible]
decore, in delicijs paradisi Dei fuisti: dicit Propheta. Non [illegible]um simil[illegible]
signaculum similitudinis, vt tantò subtiliùs imago Dei in[illegible]nuetur expre[illegible]
differentiùs signaculum similitudinem præced[illegible]t. V[illegible]aute[illegible] pleni[illegible]
decoris perfectio, paradisi deliciæ nominãtur, tota [illegible]ungitur be[illegible]
dit autem scriptura, quod superexcellit, & quod totius eloque[illegible]ntiæ su[illegible]
tem Qu[illegible]em preciosiorem fecit Deus. Hic [illegible]ctum est quicqu[illegible]d dici p[illegible]

Secunda ala qd designet. Secunda ala, gratia est confirmationis. Hæc ala feliciori volatu [illegible]
nes[illegible]t, per omnia similis præcedenti, nec inferior. Cadentibus q[illegible]
os[illegible] & istis in humilitate durantibus, incircumscriptus ille Spiri[illegible]
sum ma prosecutus est largitate, dans eis in munere, nè possent amp[illegible]ius al[illegible]
factione corrumpi. Confirmati igitur, & de [illegible] statûs stab[illegible]
g[illegible]bire fastigium. Seruiunt ergò i[illegible]li cu[illegible] seruire, regnare est, [illegible]
tate, & secura felicitate. His duabus alis vo[illegible]ant Angeli, volatione [illegible]
& c[illegible]rati d[illegible] & fo[illegible]iter confirmati.

Tertiæ alæ sacramentum. T[illegible] a[illegible]a est, singularis am[illegible]r sui Creato[illegible]is: & hæc quidem f[illegible]
bus que pennulis intertexta. Amant enim, & arden[illegible], & [illegible]
cere, cuius amore felicite[illegible] incend[illegible]tur. Qua[illegible]o [illegible] pro[illegible]or[illegible]

ores, & in lumen maiestatis absorpti indicibili modo & semper ardent, & semper satiantur.

Quarta est, assidua visio dininitatis. Sed & hæc pennis floridioribus interpicta. Quantæ dignitatis est, assiduè videre Deum? Et illi quidem spiritus, etiam cùm mittuntur, non fraudantur gloria visionis, quia vbique occurrit diuinitatis essentia, quæ intrùs est omnia continendo, gubernando exteriùs. De his duabus scriptum est: Duæ pennæ singulorum iungebantur, cùm singularis amor ex assidua visione nascatur, & assiduam visionem singularis amor efficiat. Quartæ alæ expositio. Ezech. 1.

Quinta est, gaudium nostræ redemptionis: & ipsa multiplici picturata varietate. Quis verborum copia comprehendat, quantum gaudium Deus homo virtutibus Angelicis ingenerauit, cùm & eorum collegam, qui ab eis exierat, sed non erat ex eis, vexillo Crucis irruente confregit, & hominem perditū ad regna reuocauit cælestia? Nec mirum, quia videbant materiam repurgatam, de qua superna illa ciuitas reædificatur, cuius participatio eius in idipsum. Quinta ala quid. Psal. 121.

Sexta est, restitutio supernæ ciuitatis. Sed & hæc picturis pulchrioribus colorata. Quid enim erit, cùm illo terribili iudicio peracto, Dominus virtutū homines Angelis sociabit, resarciens damnum, redintegrans numerum, & vnumquenque ordinem ex meritis hominibus ad summam reuehet numeralem? Tunc sicut lætantium omnium habitatio erit in ciuitate Dei: quia varietate partium ordinata, nil erit ampliùs quod repugnet, vel quod à statutis locis valeat elocari. De his duabus dicitur: Duæ regebant corpora eorum: quia gaudium nostræ redemptionis, & restitutio supernæ ciuitatis, beatorum spiritum corpora contegunt, & resarciunt, nè tam ruinosa diminutio in illa superiori gloria cognoscatur. Et attendendum, quanta benignitas gratiæ genus humanum in istis administratorijs spiritibus accumulet, quia pugnant pro nobis, vt illud: Factum est prælium magnum in cælo: vincunt pro nobis, sicut ibidèm subiungitur: Nunc facta est victoria: gaudent pro nobis: Quia est gaudium Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: flent pro nobis, sicut scriptum est: Angeli pacis amarè flebunt. Hæ sunt felices pennæ, quibus ille numerosus ordo superuolat, stans inirritabiliter, alacriter volans, & in æternitatem. Sexta ala quid designet. Psal. 86. Angeli pugnant pro nobis, &c. Apoc. 12. Luc. 15. Esa. 33.

Sed iam redeundum est ad nos, & stylus ad nostram retorquēdus humanitatem, quos ab Angelico consortio corporeæ voluptates, & iniquæ voluntates diuidunt, & abiungunt. Et licèt in hanc degenerauimus vanitatem, portamus tamen Imaginem Creatoris, quæ etsi obscurari potest, nequit tamen deleri. Vniuersa vanitas omnis homo viuēs (ait iustus) sed & in Imagine pertransit homo. Assignemus ergò sex alas homini, etsi non tales, qualescunq; tamen. Prima hominis ala reuertentis ad Deum, amaritudo cordis est. In multis offendimus omnes, & non est numerus offensionū nostrarum. Sed cùm accedente & accendente gratia Dei cor nostrum, recogitamus omnes annos nostros in amaritudine animæ nostræ, obscuratam reclaramus imaginem, & in nostrum principium reformamur. Sed quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sequitur secunda penna, confessio videlicet oris. Ante omnia confessio (dicit scriptura) nihilque Deo gratius est, quàm confiteri, & accusare quod fecisti. Plena est omnis scriptura sacra tantæ virtutis testimonio, cui tam veteris testamenti, quàm noui tota seruit authoritas. Istæ siquidem duæ virtutes sunt, quæ multiplicem cumulum scelerum nostrorum ante Dei oculos abscondunt. De his dicitur: Duæ tegebant eorum corpora. Beati enim, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Imputauit, dixit, non fecit. Qui enim peccatum non fecerit non est, nisi vnus, & hic Filius Dei. Omne autem, quod ipse nobis non imputare decreuerit, sic est quasi non fuerit. Tertia ala est spes. Hæc est, quæ fragiles animos erigit ad superna, quæ tædium expectationis leuigat, quæ præsumit de misericordia Iudicis, & in diuinæ pietatis, obuersatur palatio. Quarta est timor. Iste est, qui subcutit carneam vestem nostram, ossa penetrans, & ipsis se infundens medullis. Offert paululùm oculis cordis imaginem Domini, & illius Domini, qui fecit cælum & terram, qui potestatem habet corpus & animam mittere in gehēnam, cuius patientiam prouocāsti, thesaurizans tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Cùm hæc intuitu diligētiori prospexeris, timor & tremor venient super te, & formido mortis interiorem hominem validiùs interuerret. Homo imaginem Dei portat in se. Psal. 38. Hominis alæ sex. 1. amaritudo. Esa. 38. Rom. 10. 2 confessio. 1. Iohan. 2. Psal. 31. 3. ala spes. 4. ala timor. Matth. 10. Rom. 2. Psal. 54.

Quia igitur ſpes multùm præſumit, & timor diffidit nimis, vtrunque fungere non moreris, vt in commune faciant, quod diuiſa non poſſunt. Diſce ſic ſperare, vt timeas: ſic timere, vt ſperes. De his ſcriptum eſt: Duæ pennæ ſingulorũ iungebantur.

5. ala humilitas. Pſal. 33. Matth. 11.

Quinta eſt humilitas. Propè eſt Dominus his, qui obtriuerunt cor, ait ſcriptura. Humilitas eſt mater virtutum, ſuperbia vitiorum regina. Hæc ſola virtus virtutum nutrix, quam ſolam in Virgine Matre reſpexit Altiſſimus: cuius, quandiu conuerſatus eſt in terris Filius Dei, & executor extitit, & magiſter. Diſcite à me, inquit, quia mitis ſum, & humilis corde.

6. ala charitas. Prou. 1.

Sexta eſt charitas. Hæc eſt principium, & finis, bonorum clauſula, ſingularis filia ſummi Regis. Superfluum eſt eam verbis prolixioribus commendare, cui alludit tam ſecularium, quàm diuinarum literarum tota facundia. De his dicitur: Duabus alis volabant. His geminis alis illi pennati euolant ad ſuperna, de quibus dicitur: Fruſtrà iacitur rete ante oculos pennatorum. Quòd ſi iſtis volauerimus, nec defecerimus, quandoquè etiam pennis Angelorum volabimus, & videbimus illum in decore ſuo, qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIVM SS. VRSI ET VICTORIS CVM SOCIIS SVIS, EX GLORIOSA THEBAEORVM LEgione, *quorum Hiſtoria ad nos perlata eſt ex Francia per venerabilem D. Petrum à Leydis Carthuſiæ Colonienſis olim Priorem.*

30. Septẽbr. Diocletiani & Maximiani in Chriſtianos perſecutio.

CVM tempore Maximiani Imperatoris (qui cum collega Diocletiano imperium tenuit) grauis perſecutio Chriſtianorum eſſet exorta: erant in legione S. Mauritij Vrſus & Victor cum ſocijs lxvj. viri in bellicis rebus ſtrenui, quorum hodiè natalitia colimus. Qui beati Mauritij paſſione & gladij terrore turbati, non abſque diuino nutu caſtrorum tumultus occultè relinquentes apud Solodorum caſtrũ antiquiſſimum, quod eſt ſuper Arulam fluuium, peruenetũt, vt per eos ibidèm multorum infidelium cæcitas, fidei lumen reciperet. Intereà Maximianus Imperator audiens ſanctum Vrſum ſociosque eius ab Agauno fugam dediſſe, nimìs furore ſuccenſus eſt. Accito igitur Hyrtaco prædicti Solodorenſis oppidi Præſide, præcepit & iniunxit, vt veſtigia ſanctorum diligenter perſcrutando indagaret, & vbicunquè ipſos inueniret, aut ad ſa[illegible] deorum compelleret, aut varijs tormentis eorum vitam finiret.

Sancti martyres ab Hyrtaco præſide comprahēduntur.

Igitur beati [illegible] ſocijsque eius Hyrtaco Præſidi præſentatis, talibus verbis eos alloquitur, [illegible] O viri, quis vos furor decretis principum ſuaſit obuiare? Veſtram ſtren[illegible]tem monemus, & imperiali præcepto præcipimus, vt omni occaſione remota, ad [illegible]ficandum dijs omnipotentibus Ioui & Mercurio velitis vos inclinare. Alioqui vos vitam faciam varijs finire tormentis. Illi verò cælitùs corroborati d[illegible] Chriſtiani ſumus, nec ſacrificãdo ſurdis & mutis idolis, Chriſtianę religionis [illegible] volumus inquinare. Hyrtacus videns ſanctorum conſtantiam, nec poſſe bland[illegible]s flecti, nec terroribus emolliri, præcepit manus & pedes eorum catenis nexibus[illegible]ue conſtringi, ac varijs tormentis ipſos atrociter cruciari.

Diris ſupplicijs excruciantur. Diuinitùs liberantur. Multi credunt.

Quod cùm carnifices ſtudiosè peragerent, diuina clementia (quæ ſperantes in ſe non deſerit) tanto ſ[illegible]per eos ſplendore claritatis illuxit, vt tortores fulgore perterriti, ad terram proſte[illegible]erentur ſemiuiui, ſanctique martyres catenis ruptis vinculisque diſſolutis ſtarent imperterriti, glorificantes & laudãtes Dominum Deum Iſraël. Pagani vero, vnà cum Præſide confuſione ducti, dolore & anguſtia torquebantur, videntes quòd mu[illegible] ad Chriſtum per miracula prædicta conuerterentur. Alloquitur itaque Præſes ſanctos martyres, dicens: Vnum de duobus eligite, aut dijs immortalibus ſac[illegible]ificate, aut vitam veſtram varijs faciã tormentis finire. Reſpondentes ſancti dixer[illegible] Chriſtus pro nobis paſſus eſt, nos etiam pro Chriſto, quæcunque tormenta tua decreuerit malitia inferre, parati ſumus ſuſtinere. Imperat igitur Præſes furore repletus, magnam componi lignorum congeriem, & præparari maximum ignem, vt ſanctorum corpora cremarentur. Cumque præſentibus multis ſancti [illegible]res

fui[illegible]

fuissent adducti, Hyrtacus ait ad illos: Nisi à vestro errore resipiscatis, in his flãmis corpora vestra concremabo. Sancti Spiritu sancto confortati responderunt: Nullæ nos minæ, vel tormentorum timor, à sancto & iusto proposito reuocabunt, & parati sumus ad omnia pro Saluatoris nomine sustinẽda. Sanctis igitur ad ignem, vt in illum mitterentur, accedentibus, eccè ventus validissimus de cælo veniens, lignorum congeriem vndiquè succensam, tanto conamine impulit, vt dissoluta & in varias partes diuisa, penitùs extingueretur. Quod videntes multi, ad fidem cõuersi sunt. Videns autem impius Præses sanctos martyres duplici miraculorum splendore clarificatos, plurimos capite truncari præcepit. Intereà sancti martyres, Vrsus cum socijs suis, vtriusque sexûs homines doctrina & exemplis in fide confortabant. Hyrtacus verò Præses, vir Belial furore plenus, super pontem prædicti fluminis sibi sanctos martyres iussit præsentari: vt eodem loco capite cæsos mox in alueum fluminis præcipitaret. Cæduntur ergò beati martyres, & in flumen præcipitantur, nec tamen longè à dicto ponte defluxerunt. Nam diuina misericordia (apud quam omnia possibilia sunt) suæ mansuetudinis potentiam in eis demonstrauit. Non longè nanquè à dicto ponte, capita sua in manibus portantes, flumen egressi sunt, & ad locum, vbi nunc in honore ipsorum basilica fabricata est, peruenerunt. Mirabilia hæc, & mirabilibus mirabiliora succedunt. Sancti enim martyres genua ad terram flectentes, quasi ad vnius horæ spatium, priusquàm corpora sua ad terram deponerent, cunctis cernentibus orabant. Orationi verò fine dato, corpora sua ad terram dimiserunt, acsi dicerent: Hæc requies nostra in seculum seculi. Venientesque surdi, cæci, claudi, imbecilles & paralytici, seu quacunque infirmitate detenti, tangebant corpora sanctorum: & subitam recipiebant sanitatem. Energumeni quoquè seu dæmonibus obsessi, ad tactum sanctorum curabantur martyrum. Et vsque in hodiernum diem, si fides petentium non titubet, per Dei gratiam curantur. Passi sunt autem Vrsus & Victor cum socijs suis apud Solodorum pridie Calendas Octobris, regnante Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula, Amen.

Dũ in ignẽ mitterentur, is extinguitur.

Cæduntur gladio & in flumen præcipitantur.

Manibus capita sua deportant ad locum sepulturæ.

Stupendum miraculum. Psal. 131.

Multi ægri curantur.

VITA SANCTI EXVPERII EPISCOPI TOLOSANI PER D. HIERONYMVM PRESBYTERVM

scripta. Ex epistola D. Hieronymi ad Rusticum monachum, in fine.

SANCTVS Exuperius Tolosæ Episcopus, viduæ Sareptensis imitator, esuriens pascit alios: & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena: omnemq; substantiam Christi visceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro. Qui auaritiam eiecit è templo: qui absque funiculo & increpatione, cathedras vendentium columbas, id est, dona sancti spiritûs, mensásque subuertit mammonæ, & nummulariorum æra dispersit, vt domus Dei, domus vocetur orationis, & non latronum spelunca. Huius è vicino sectare vestigia, & cæterorum qui virtutum illius similes sunt, quos sacerdotium & humiliores facit & pauperes.

28 Septẽbr. S. Exuperij in pauperes liberalitas.

Matth. 21. Omnẽ auaritiã ab Ecclesia eijcit.

Idem ad Furiam.

HAbes sanctum Exuperium probatæ ętatis & fidei, qui te monitis suis frequenter instituat.

ITEM DE EODEM PER EVNDEM EX EPISTOLA

eiusdem ad Gerontiam viduam.

NOn possum absque lachrymis Tolosæ facere mentionem, quæ vt huc usque non rueret, sancti Episcopi Exuperij merita præstiterunt.

Ecclesiæ suę defensor.

DE EODEM ADHVC EXVPERIO, EX EODEM [illegible] nymo. *Est prologus D. Hieronymi in primum commentariorum Zacha[illegible] riæ prophetæ ad ipsum Exuperium.*

VLtimo iam autumni tempore frater noster, filius tuus, Sisin[illegible] monachus, tuæ mihi dignationis epistolam reddidit: qua lecta, g[illegible] te esse sospitem, & memorē mei, omniumque fratrum qui in san[illegible] locis Domino seruiunt: in quorū refrigerijs facis tibi amicos de iniq[illegible] mammona, & præparas æterna tabernacula, vt possis cum Dauid dicere. Quàm [illegible] dilecta tabernacula tua Domine virtutū: cōcupiscit & deficit anima mea in atria Do[illegible]. Si enim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi ponat pullos [illegible] cur tu qui pontifex Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, vt sitientibus pop[illegible] sanguinis Christi vinum tribuas, non liberè proclamabis ac dices: Cor meu[illegible] & caro mea exultauerunt in Deum viuum: beati qui habitant in domo t[illegible]?

Psal. 83. — Ibidem.

Audio te in valle lachrymarum, in loco quem Deus posuit ad certamen, vt vi[illegible] centibus coronam daret, ascensiones in corde tuo disponere, & ire de virtute in virtutem: & imitari Domini paupertatē, vt cum illo diues fias, & in te reclinet caput, & per singulos dies suscipiatur, visitetur, alatur, vestiatur, & præcipuè in san[illegible] ctarum scripturarum lectione feruere.

S. Exuperius imitatur Domini paupertatē.

Cumque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munusculum, & cœpta in duodecim prophetas explanatio perueniret ad calcem, susceptum opus desc[illegible] nolui: sed quod & absque te dictaturus eram, tuo potissimùm nomi[illegible] cons[illegible] & gaudeo quòd obscurissimus liber Zachariæ prophetæ, & inter duodecim lon[illegible] simus, eo tempore differendus est, quo ob festinationem eius qui reue[illegible] nullam moram patitur interpretatio: sed velim nolim, saltem lucra[illegible] noctem horis atque furtiuis dictare compellor, quod tibi dirigam.

S. Hieronymus explanationē in 12. prophetas illi dedicat.

Scripsit in hunc prophetam Origenes duo volumina vsque ad terti[illegible] libri à principio. Hippolytus quoque edidit commentarios: & Didymus qu[illegible] explanationū libros me rogante dictauit: quos cum alijs tribus in Osee & [illegible] προσφώνησε: sed tota eorum ἐξήγησις allegorica fuit, & historiæ vix pauca te[illegible] Iraque imitari cupiens illum patremfamiliàs, qui profert de thesauro suo noua & vetera: & sponsam de Cantico canticorum, quæ dicit: Noua cum vete[illegible] elis meus seruaui tibi: historiæ Hebræorum tropologiam nostrorum [illegible] ædificarem super petram & non super arenam, ac stabilire iacerem fundament[illegible] quod Paulus architectus posuisse se scribit.

Matth. 13. — Cant. 7. — 1. Cor. 3.

Tuæ beneuolentiæ erit, non eruditionem nostram, quæ vel nulla, vel [illegible] sed pronam in te suscipere voluntatem: vt nos ad cætera prouoces, & [illegible] scripturarum campo currere cohorteris. Si qui autem sunt quibus [illegible] nem & horum & aliorum voluminum antè promisi, ignoscant incred[illegible] amori meo: & quicquid tibi scripsi, sibi scriptum arbitrentur. Chari[illegible] benigna est, charitas non æmulatur: non quærit quæ sua sunt.

Ecce quàm de se senserit humiliter S. Hieronym⁹. — 1. Cor. 13.

ITEM DE EODEM EXVPERIO, EX EODEM HIER[illegible] mo. *Habetur in proœmio in secundum librum commentariorum Zachariæ prophetæ.*

ITaque mi Exuperi papa venerabilis, adesto præsens orationibus, qu[illegible] absens es, & impetra à Domino vt auferatur à facie mea velamen Za[illegible] quod ante oculos ostēdebatur Moysi, quia fulgorem vultus eius [illegible] bile ferre non poterat: vt ego quoque cum Dauid queam dicere. Do[illegible] dabit verbum euangelizantibus virtute multa.

Psal. 67.

Secundi libri explanationum in Zachariam istud exordium est: q[illegible] leritate dictamus, vt penè non sit emendandi spatium, dum frater Sisinnius A[illegible] ptum ire festinat, vt odorem bonæ fragrantiæ qui à te missus est [illegible] quoque perferat: Et nequaquàm Aethiopiæ flumine, sed Galliarum [illegible] aquis rigentur a tua sitientia.

S. Hieronymi testimoniū de odore virtutum S. Exuperij.

ENCOMIVM SANCTI REMIGII,

PER HINCMARVM ARCHIEPISCOPVM RHEMENSEM.

VIDEAMVS etiā quomodò hic beatus pater & pastor noster be- 1. Octobris.
nedictionibus sibi à legislatore Deo datis, ipsius auxilio in seculi
huius conualle lachrymarum ascensiones in corde suo disposuit, Psal 83.
& de virtute in virtutem gratia Dei prouectus exercuit, vsquequò
cum, quę semper desiderauit spiritu, facie ad faciē videre prome-
ruit. Idem nanq; Dominus in Euāgelio dicit · In domo patris mei Iohan.14.
mansiones multæ sunt. Quod quasi exponens Apostolus, dicit:
Alia claritas solis, alia claritas lunę, alia claritas stellarū. Stella enim à stella differt 1. Cor.15.
in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Quia in illa ęternę beatitudinis vita non In æterna
dispari, vel quisque iuxta dispar meritum locū disparem percipit, sed eiusdem dis- beatitudine
parilitatis damna nō sentit, quia tantū sibi quantū perceperit sufficit. Et catholica quisque secūdum
doctrina didicimus, qa distinctæ cōuersationes hominū singulorū agminū cælestiū suū merce-
ordinibus cōgruunt, & in eorū sortem per cōuersationis similitudinē deputantur. dē accipiet.
Nam sunt plerique, qui parua capiunt, sed tamen hęc eadē parua piè annunciare Hominum
fratribus non desistūt. Isti itaq; in Angelorū numerū currunt. Et beatus Remigius, ministeria,
licèt multiplex sciētia Dei dono in eo esset, vt fidelis seruus & prudēs, cōseruis suis cum Angelicis cōpa-
in tempore mensurā tritici, id est pro captu audientiū ministrauit, & secutus Apo- rat officijs.
stolū, priùs barbaris lac potū dedit nō escā. Et teste Malachia, quia sacerdos angelus Luc. 12.
1 Cor 3.
Domini est. Vndè & S. Remigius sacerdos magnus Angelorū consortium meruit. Malach.2.
Et sunt nonnulli, qui diuinæ largitatis munere referti, sacramentorū cælestium S. Remigius
summa & capere præualent, & nunciare. Quo ergò isti, nisi inter Archangelorum Angelorum
numerum deputantur? Et beatus Remigius sapientiam loquens inter perfectos, consortium meruit.
quandò male sentientem hæreticum de vero Dei filio in Synodo catholicorum Itē Archan-
Episcoporum conuertit, in Archangelorum numero meruit deputari. gelorum.
Et sunt nonnulli, qui mira faciunt: signa valenter operantur. Quò igitur isti, nisi Item super-
ad supernarum Virtutum & numerum & sortem congruunt? Et beatus Remigius, narum Virtutum.
& in corpore positus, & post obitum, vt suprà ostendimus, mira fecit: signa valen- Suprà in eius
ter operatus est: ad supernarum igitur Virtutum sortem & numerum congruit. Vita 13. Ianuarij.
Et sunt nonnulli, qui etiā de obsessis corporibus malignos spiritus fugāt, eosque
virtute orationis & vi acceptę potestatis eijciunt. Quò itaq; isti meritum suum, nisi
inter Potestatum celestiū numerum, sortiuntur? Et sanctus Remigius virtute ora-
tionis & vi acceptæ potestatis, vt suprà ostēdimus, de obsessis corporibus malignos Item cælestium Pote-
spiritus effugauit. Ergò inter Potestatum cælestium numerum sortem accepit. statum.
Et sunt nōnulli, qui acceptis virtutibus etiā electorum hominū merita transcen-
dunt. Cumq; & bonis meliores sunt, electis quoq; fratribus principantur. Quò ergò
isti sortem suam, nisi inter Principatuū numeros acceperunt? Et beatus Remigius, Episcopi à
huius Rhemorum ciuitatis Archiepiscopus, sanctis fratribus Vedasto scilicet à se B. Remigio
ordinato in Atrebato, Medardo in Viromandis, Lupo Suessionis, Genebaldo in ordinati
Lauduno, & reliquis in subiectis sibi ciuitatibus electis fratribus principatus, sor- Itém cælestium Prin-
tem suam inter Principatuum numeros accepit. cipatuum.
Et sunt nōnulli, qui sic in semetipsis cunctis vitijs, omnibusque desiderijs domi-
nantur, vt ipso iure mundiciæ Dij inter homines vocentur. Vndè & ad Mosen dici-
tur · Ecce cōstitui te Deū Pharaonis. Quò ergò isti, quorum cōparatione cæteri ho- Exod.7.
mines, vt ità dixerim, serui sunt, nisi inter numeros Dominationū currunt? Et bea-
tus Remigius cū [illegible] vitijs omnibusq; desiderijs in semetipso dominatus, iure mun- Hæc omnia
ditiæ [illegible] fac[illegible] risti videre potuit, quandò ad eum & ad Regem Ludouicum suprà in eius
ac Reginam, cęte[illegible] adstātes in oratorio sancti Petri, vt suprà est demonstratum, Vita 13. Ianuarij fol.
aduenit, & vt seruo [illegible] subiecto baptizādo Regi potestatiuè pręcepit, dicēs: Depo- 297. & 302.
ne colla Sica[illegible]ber & Pipinū Regem, villam Anisiacū de ecclesia Laudensi aufer-
re molientem, fla[illegible]ellauit. Inter Dominationū ergò numeros sortē suam accepit. Itém cæle-
Et sunt nonnu[illegible] [illegible] [illegible]um [illegible]metipsis vigilāti cura dominantur, dum se so[illegible]icita stiū Domi-
intentione discutiut, diuino timori semper inhęrentes, hoc in munere virtutis ac- nationum.

cipiunt, vt iudicare rectè & alios possint. Quorum profectò mentibus dum diuina contemplatio præstò est, in his velut in throno suo Dominus præsid[illegible] aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sede sua dispensat. Quid ergò ist[illegible], nisi throni sui conditoris sunt, vel quò, nisi ad supernarum sedium numeros adscribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerunquè de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Quod & per sanctum Remigium actum fuisse legimus, quandò electum Dei Genebaldum Episcopum de suis infirmis actibus iudicauit, & post iudicium cordi suo Domino præsidente, ipsius iussione in ordine episcopatûs illum restituit. Constat igitur beatum Remigium ad supernarum sedium numerum esse adscriptum.

De lapsu Genebaldi Episcopi habetur ibidè 13. Ianuarij fol 298.

Itèm super notû Thronorum.

Et sunt non nulli, qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, vt Cherubim iure nominentur. Quia enim Cherubim plenitudo scientiæ dicitur, & Paulo docente didicimus, quia plenitudo legis charitas: omnes qui Dei & proximi charitate cæteris ampliùs pleni sunt, meritorum suorum sortem inter Cherubim numeros perceperunt. Et qui ea, quæ superiùs de eo lecta sunt, solicita mente intendit, quàm plenus charitate fuerit, patenter intelligit. Quantaque scientia re[illegible]letus extiterit, dictis & factis suis, & testimonio sancti Papæ Hormisdæ, ex præmissis aduertit. Igitur sanctus Remigius meritorum suorum sortem inter Cherubim numeros percipere studuit.

Rom 13.

S Remigius plenus charitate & scientia, ideò consortium Cherubim meruit.

Et sunt nonnulli, qui supernæ contemplationis amoris facibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nil iam in hoc mundo cupiunt, solo æterni[illegible]tis amore pascuntur. Terrena quæque abijciunt, cuncta temporalia mente transcendunt. Amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt. Amando ardent, loquendo & alios accendunt. Et quos verbo tangunt, ardere protinùs in Dei amore faciunt. Quid ergò istos nisi Seraphim dixerim? Quorum cor in ignem conuersum, lucet & vrit: Quia & mentium oculos ad superna illuminant, & compungendo in fletibus, vitiorum rubiginem purgant. Quia ergò ad amorem sui conditoris inflammati sunt, quò nisi inter Seraphim numerum sortem suæ vocationis acceperunt? Qualiter autē beatus Remigius in amorem sui conditoris arserit, loquendo & alios accēderit, gens integra Francorum, cum Rege ad catholicam fidem prędicatione illius conuersa, testatur. Qualiter verò terrena quæque abiecerit, cuncta temporalia mente transcēderit, solo æternitatis amore pastus ad amorem sui conditoris inflammatus extiterit, fidem faciunt verba quibus cōditoris desiderio succensus, penè continuè ore, semper autem corde dicebat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quandò veniam & apparebo ante faciem Dei, satiabor dum manifestabitur gloria eius. Inter Serap[illegible] ergò numerum sortem suæ vocationis accepit. Cum quibus sancta eiusdem [illegible] Apostolici anima vnà cum suis consortibus in cælesti lætatur gloria.

Psal.41.

Sanctus Remigius ardens in Dei amore inter Seraphim locum sortitur.

Sed tunc nimirùm multò perfectiùs idem & sui comparticipes lætabuntur, [illegible] recepta carne immortali, receptis in eadem beatitudine conseruis suis & fratribus cunctis, quos adhuc in terris certare conspiciunt, non habebunt vltrà quo in[illegible]tum cogitationis suæ foràs vel ad modicum mittant, habentes secum intùs Deum, de cuius visione superna gaudeant. Vbi illud primum & maxi[illegible] Domini mandatum integrum perficietur, ad cuius perfectionem in hac vita iusti pro[illegible] quique viribus accinguntur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua, & diliges proximum tuum [illegible] teipsum. Quia quo viciniùs præsentem Domini vultum cernunt, eo se arde[illegible] eius dilectioni totos impendunt, quò proximos suos omnes esse electos ac Deo dilectos agnoscunt. Quo corda illorum non minùs quàm sua, sincero am[illegible]e-ferta respiciunt, eo illos ipsi non minùs quàm seipsos amare delectantur. N[illegible] pro fideliter laborantibus in huius vitæ agone sancti Dei ora[illegible] patiuntur. Sed & pro eis, vt suprà dictum est, qui propter bona [illegible]m opera a[illegible]ctorum sortem sunt præordinati, sed propter mala aliq[illegible], quibus po[illegible] corpore exeunt, post mortem castigandi pro qualitate operum, pœ[illegible]piuntur, & purgati, ad beatorum perueniunt requiem. Pro his verò, q[illegible] corporis exuti sunt æternis supplicijs traditi, quanuis in suæ naturæ [illegible]tate misericordiam habeant, iam authoris suæ iustitiæ coniuncti, tanta re[illegible] constringuntur: ipsi quippè iudici concordant cui inhærent: & eis quos cri[illegible]

Perfectiùs gaudebunt illi post resurrectionē assumpto corpore.

Matth.22. Mar.12.

Sācti in cælo pro nobis viuentibus orant.

Eccè purgatorium.

non

non possunt, nec ex misericordia condescendunt, quia tanto illos à se vident extraneos, quanto & ab eo, quem diligunt, authore suo conspiciunt repulsos: & erecti iam per iustitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur. Verùm & ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdam iustos adspiciunt, vt eos videntes in gaudio, non solùm de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti verò in tormentis semper intuentes iniustos, vt hinc eorum gaudium crescat, quia mala conspiciunt, quæ misericorditer euaserunt. Tantoque maiores ereptori suo gratias referunt, quanto vident in alijs quid ipsi perpeti, si essent relicti, potuerint. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud iustorum animum fuscabit adspecta pœna reproborum: quia vbi iam compassio miseriæ non erit, minuere proculdubiò beatorum lætitiam non valebit. Et quamuis eis sua gaudia ad perfruendum plenè sufficiant, mala tamen reproborum absque dubio semper adspiciunt. Quia qui creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

Cur reprobi iustos, & cõtrà iusti reprobos in suis pœnis intueri cõcessum sit.

Sancti ex facie Dei omnia quæ in creaturis aguntur vident.

Sicut igitur audita sanctorum gloria, audita reproborum miseria, auditis huius sanctissimi patroni nostri meritis, auditis beneficijs, quæ in miraculorum patratione ac sanitatum largitione, credentes & deuoti homines ipsius patrocinijs per donum gratiæ meruerunt, & nobis talia eius intercessione impertiri desideramus, ità & auditis vltionum vindictis, quæ peccantes ac rebelles, ipsius meritis per retributionem iustitiæ sustinuerunt, in peccatis, & quod adhuc est grauius, in peccatorum pertinacia rebelles persistere timeamus, nè similibus aut grauioribus supplicijs obruamur, si tantis ac talibus exemplis cognitis, nec beneficijs ad benè agendum prouocamur, nec territi vindictis à malis nos cohibemus. Flagellorum enim vindictæ nobis illatæ, si nos à peccando reuocant, & ad pœnitentiam prouocant, & post pœnitentiam nos crimina non remaculant, finis sunt nostrorum præcedentium peccatorum. Sin aliter, sunt initium sequentium tormentorum. Cognoscentes ergò hunc patronum ac protectorem nostrũ esse vnum de illis, de quibus scriptum est, Hi sequuntur agnum quocunquè ierit: timeamus in conspectu Dei & in oculis eius peccare: peccantes autem, non erubescamus peccata nostra, quę nouit, Deo, & illi corde contrito & humiliato, per lachrymas confiteri, & indulgentiam cum dignis pœnitentiæ fructibus postulare. Nemo aliqua suorũ numerositate vel enormitate scelerum confusus, de salute impetranda diffidat, & barathrum desperationis incidat, iuxta illud Salomonis: Impius cùm venerit in profundũ malorum, contemnit. Habemus enim confitentes peccata nostra, & petentes veniam, de impetranda indulgentia ancoram fidei ac spei, per Iohannem Apostolum nobis depromptam. Si confiteamur, inquit, peccata nostra, fidelis & iustus est Deus vt remittat nobis peccata nostra. Et quia sine peccato in hac vita esse non possumus, prima salutis spes est confessio, nè quisquam se iustum putet, & ante oculos Dei erigat ceruicem: deindè dilectio, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Pulchrè autem vtrunque Apostolus simul nobis insinuat, quòd & rogare pro peccatis debeamus, & impetremus de Deo indulgentiam cùm rogamus. Ideò & fidelem dixit Dominum ad remittenda peccata, fidem pollicitationis suæ seruantem: quia qui orare nos pro debitis & pro peccatis docuit, paterna misericordia promisit & veniam secuturam. Iustum quoquè eum asseuerat, quia veræ confessioni iustè dimittit. Peccata nostra præterita in baptismatis perceptione nobis donata sunt, attamen post baptisma multa commisimus, sed lauari iterùm baptismatis aqua non possumus. Quia ergò & post baptisma inquinauimus vitam, baptizemus lachrymis conscientiam, & quasì quotidiano Iordanis baptismate lachrymis conscientiam nostræ compunctionis ab omni vitiorum subripientium contagione purgemus, iuxta eum qui dicit: Lauabo per singulas noctes lectum meũ, lachrymis meis stratum meum rigabo. Vndè rectè Iordanis riuus iudicij interpretatur. Quia nimirùm electi quique quo solicitiùs suam conscientiam discutiendo examinant, eo latiores ex intimo cordis fonte lachrymarum fluuios fundunt. Et quia minùs perfectos se esse deprehendunt, sordes suæ fragilitatis vndis pœnitentiæ diluunt, & paruulos cogitatus suos ad petram, videlicet Christum, allidunt, omnesque sensus mentis ac corporis petra spiritalis exercitùs circuncidere student, Petra, inquit, erat Christus. Cuius fide, spe & charitate non solùm in baptismate, sed & in omni prorsùs actione deuota purificantur corda bonorum. In quo pietatis exercitio, si

Debet Sanctorum gloria ad iustitiã nos animare, malorũ verò pœna à peccatis arcere.

Apoc. 14.

S. Remigius virgo.

Prou. 18.

1. Iohan. 1.

Cõfessio est prima salutis spes; secunda, Dilectio.

1. Pet. 4.

Tertia, oratio.

Omnia peccata Baptismate diluuntur.

Similiter baptismo pœnitẽtiæ.

Psal. 6.

Iordanis riuus iudicij dicitur.

1. Cor. 10.

nos

cipiunt, vt iudicare rectè & alios possint. Quorum profectò mentibus dum diuina contemplatio præstò est, in his velut in throno suo Dominus præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sede sua dispensat. Quid ergò isti, nisi throni sui conditoris sunt, vel quò, nisi ad supernarum sedium numeros adscribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerunquè de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Quod & per sanctum Remigium actum fuisse legimus, quandò electum Dei Genebaldum Episcopum de suis infirmis actibus iudicauit, & post iudicium cordi suo Domino præsidente, ipsius iussione in ordine episcopatûs illum restituit. Constat igitur beatum Remigium ad supernarum sedium numerum esse adscriptum.

De lapsu Genebaldi Episcopi habetur ibidē 13. Ianuarij fol 298.

Itēm super norū Thronorum.

Et sunt non nulli, qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, vt Cherubim iure nominentur. Quia enim Cherubim plenitudo scientiæ dicitur, & Paulo docente didicimus, quia plenitudo legis charitas: omnes qui Dei & proximi charitate cæteris ampliùs pleni sunt, meritorum suorum sortem inter Cherubim numeros perceperunt. Et qui ea, quæ superiùs de eo lecta sunt, solicita mente intendit, quàm plenus charitate fuerit, patenter intelligit. Quantaque scientia repletus extiterit, dictis & factis suis, & testimonio sancti Papæ Hormisdæ, ex præmissis aduertit. Igitur sanctus Remigius meritorum suorum sortem inter Cherubim numeros percipere studuit.

Rom 13.

S Remigius plenus charitate & scientia, ideò consortium Cherubim meruit.

Et sunt nonnulli, qui supernæ contemplationis amoris facibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nil iam in hoc mundo cupiunt, solo æternitatis amore pascuntur. Terrena quæque abijciunt, cuncta temporalia mente transcendunt. Amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt. Amando ardent, loquendo & alios accendunt. Et quos verbo tangunt, ardere protinùs in Dei amore faciunt. Quid ergò istos nisi Seraphim dixerim? Quorum cor in ignem conuersum, lucet & vrit: Quia & mentium oculos ad superna illuminant, & compungendo in fletibus, vitiorum rubiginem purgant. Quia ergò ad amorem sui conditoris inflammati sunt, quò nisi inter Seraphim numerum sortem suæ vocationis acceperunt? Qualiter autē beatus Remigius in amorem sui conditoris arserit, loquendo & alios accēderit, gens integra Francorum, cum Rege ad catholicam fidem prędicatione illius conuersa, testatur. Qualiter verò terrena quæque abiecerit, cuncta temporalia mente transcēderit, solo æternitatis amore pastus ad amorem sui conditoris inflammatus extiterit, fidem faciunt verba quibus cōditoris desiderio succensus, penè continuè ore, semper autem corde dicebat: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei, satiabor dum manifestabitur gloria eius. Inter Seraphim ergò numerum sortem suæ vocationis accepit. Cum quibus sancta eiusdem viri Apostolici anima vnà cum suis consortibus in cælesti lætatur gloria.

Psal. 41.

Sanctus Remigius ardens in Dei amore inter Seraphim locum sortitur.

Sed tunc nimirùm multò perfectiùs idem & sui comparticipes lætabuntur, cùm recepta carne immortali, receptis in eadem beatitudine conseruis suis & fratribus cunctis, quos adhuc in terris certare conspiciunt, non habebunt vltrà quò intuitum cogitationis suæ foràs vel ad modicum mittant, habentes secum intùs Deum, de cuius visione superna gaudeant. Vbi illud primum & maximum Domini mandatum integrum perficietur, ad cuius perfectionem in hac vita iusti pro suis quique viribus accinguntur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua, & diliges proximum tuum sicut teipsum. Quia quo viciniùs præsentem Domini vultum cernunt, eo se ardentiùs eius dilectioni totos impendunt, quò proximos suos omnes esse electos ac Deo dilectos agnoscunt. Quo corda illorum non minùs quàm sua, sincero amore referta respiciunt, eo illos ipsi non minùs quàm seipsos amare delectantur. Nam pro fideliter laborantibus in huius vitæ agone sancti Dei orant, eisque compatiuntur. Sed & pro eis, vt suprà dictum est, qui propter bona q[illegible]em opera ad electorum sortem sunt præordinati, sed propter mala aliqu[illegible], quibus polluti de corpore exeunt, post mortem castigandi pro qualitate operum, pœni[illegible] excipiuntur, & purgati, ad beatorum perueniunt requiem. Pro his verò, qui iam corporis exuti sunt æternis supplicijs traditi, quanuis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, iam authoris suæ iustitiæ coniuncti, tanta rectitudine constringuntur: ipsi quippè iudici concordant cui inhærent, & eis quos eripere non

Perfectiùs gaudebunt iusti post resurrectionē assumpto corpore.

Matth. 22. Mar. 12.

Sācti in cælo pro nobis viuentibus orant.

Ecce purgatorium.

non possunt, nec ex misericordia condescendunt, quia tanto illos à se vident extraneos, quanto & ab eo, quem diligunt, authore suo conspiciunt repulsos: & ecrè etiam per iustitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur. Verùm & ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdam iustos adspiciunt, vt eos videntes in gaudio, non solùm de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti verò in tormentis semper intuentes iniustos, vt hinc eorum gaudium crescat, quia mala conspiciunt, quæ misericorditer euaserunt. Tantoque maiores ereptori suo gratias referunt, quanto vident in alijs quid ipsi perpeti, si essent relicti, potuerint. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud iustorum animum fuscabit adspecta pœna reproborum: quia vbi iam compassio miseriæ non erit, minuere proculdubiò beatorum lætitiam non valebit. Et quamuis eis sua gaudia ad perfruendum plenè sufficiant, mala tamen reproborum absque dubio semper adspiciunt. Quia qui creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

Cur reprobis iustos, & côtrà iustis reprobos in suis pœnis intueri côcessum sit.

Sancti ex facie Dei omnia quæ in creaturis aguntur vident.

Sicut igitur audita sanctorum gloria, audita reproborum miseria, auditis huius sanctissimi patroni nostri meritis, auditis beneficijs, quæ in miraculorum parratione ac sanitatum largitione, credeutes & deuoti homines ipsius patrocinij per donum gratiæ meruerunt, & nobis talia eius intercessione impertiri desideramus, ità & auditis vltionum vindictis, quæ peccantes ac rebelles, ipsius meritis per retributionem iustitiæ sustinuerunt, in peccatis, & quod adhuc est grauius, in peccatorum pertinacia rebelles persistere timeamus, nè similibus aut grauioribus supplicijs obruamur, si tantis ac talibus exemplis cognitis, nec beneficijs ad benè agendum prouocamur, nec territi vindictis à malis nos cohibemus. Flagellorum enim vindictæ nobis illatæ, si nos à peccando reuocant, & ad pœnitentiam prouocant, & post pœnitentiam nos crimina non remaculant, finis sunt nostrorum præcedentium peccatorum. Sin aliter, sunt initium sequentium tormentorum. Cognoscentes ergò hunc patronum ac protectorem nostrũ esse vnum de illis, de quibus scriptum est, Hi sequuntur agnum quocunquè ierit: timeamus in conspectu Dei & in oculis eius peccare: peccantes autem, non erubescamus peccata nostra, quę nouit, Deo, & illi corde contrito & humiliato, per lachrymas confiteri, & indulgentiam cum dignis pœnitentiæ fructibus postulare. Nemo aliqua suorũ numerositate vel enormitate scelerum confusus, de salute impetranda diffidat, & barathrum desperationis incidat, iuxta illud Salomonis: Impius cùm venerit in profundũ malorum, contemnit. Habemus eim confitentes peccata nostra, & petentes veniam, de impetranda indulgentia ancoram fidei ac spei, p... Iohannem Apostolum nobis depromptam. Si confiteamur, inquit, peccata nostra, fidelis & iustus est Deus vt remittat nobis peccata nostra. Et quia sine peccato in hac vita esse non possumus, prima salutis spes est confessio, nè quisquam se iustum putet, & ante oculos Dei erigat ceruicem: deindè dilectio, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Pulchrè autem vtrunque Apostolus simul nobis insinuat, quòd & rogare pro peccatis debeamus, & impettemus de Deo indulgentiam cùm rogamus. Ideò & fidelem dixit Dominum ad remittenda peccata, fidem pollicitationis suæ seruantem: quia qui orare nos pro debitis & pro peccatis docuit, paterna misericordia promisit & veniam secuturam. Iustum quoquè eum asseuerat, quia veræ confessioni iustè dimittit. Peccata nostra præterita in baptismatis perceptione nobis donata sunt, attamen post baptisma multa commisimus, sed lauari iterùm baptismatis aqua non possumus. Quia ergò & post baptisma inquinauimus vitam, baptizemus lachrymis conscientiam, & quasi quotidiano Iordanis baptismate lachrymis conscientiam nostræ compunctionis ab omni vitiorum subripientium contagione purgemus, iuxta eum qui dicit: Lauabo per singulas noctes lectum meũ, lachrymis meis stratum meum rigabo. Vndè rectè Iordanis riuus iudicij interpretatur. Quia nimirùm electi quique quo solicitiùs suam conscientiam discutiendo examinant, eo latiores ex intimo cordis fonte lachrymarum fluuios fundunt. Et quia minùs perfectos se esse deprehendunt, sordes suæ fragilitatis vndis pœnitentiæ diluunt, & paruulos cogitatus suos ad petram, videlicet Christum, allidunt, omnesque sensus mentis ac corporis petra spiritalis exercitùs circuncidere student, Petra, inquit, erat Christus. Cuius fide, spe & charitate non solùm in baptismate, sed & in omni prorsùs actione deuota purificantur corda bonorum. In quo pietatis exercitio, si nos

Debet Sanctorum gloria ad iustitiã nos animare, malorũ verò pœna à peccatis arcere.

Apoc. 14.

S. Remigius virgo.

Prou. 18.

1. Iohan. 1.

Côfessio est prima salutis spes; secunda, Dilectio.

1. Pet. 4.

Tertia, oratio.

Omnia peccata Baptismate diluuntur.

Similiter baptismo pœnitẽtiæ.

Psal. 6

Iordanis riuus iudicij dicitur.

1. Cor. 10.

S. Remigius fidelis apud Dominum pro nobis intercessor.

nos viderit hîc Dominus & patronus noster fideliter laborare, data intercessionis manu, cursum nostrum iuuabit, qualiter ad portum æternę salutis peruenire possimus. Legit enim in lumine incircunscripto cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris sui assistens, quia libenter obliuiscitur omnipotēs Deus quòd nocentes fuimus, paratus est pœnitentiam nostram nobis ad innocētiam deputare. In die quippè baptismatis, omnibus nos antiqui hostis operibus, atque omnibus pompis abrenunciare promisimus, sed quod promisimus minimè seruamus. Ad exercenda praua opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsi sumus. Inquinati ergò post aquam salutis, renascamur ex lachrymis. Apud misericordem nanque iudicem nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem reuertitur etiam postquàm mentitut. Quia omnipotens Deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit, ipse suo iudicio hoc quod errauimus, abscondit.

Misericordia Dei in pœnitentes clementia.

Cęterùm nemo fidelium de huius patroni nostri meritorum in cęlis virtute dubitet, cui adhuc mortali carne in terra degenti Dominus potestatem dedit ligandi & absoluendi, mortuos suscitandi, omnem languorem & omnem infirmitatem curandi. Ad cuius corporis sepulcrum, sicut multis indicijs frequenter est demonstratum, viuentes ægri veniunt & sanantur. Periuri veniunt, & à dæmonio vexantur. Dæmoniaci veniunt, & liberantur. Quomodò ergò viuit illic, vbi viuit, si in tot miraculis viuit hîc, vbi corpus eius mortuum iacet? Hunc ergò in causa nostri examinis quam cum districto Iudice habemus, patronum faciamus. Hunc in die tanti terroris illius, defensorem adhibeamus. Certè si apud quenquam magnum iudicem causa quælibet nostra esset die crastina ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur, aliquem patronum quæreremus, magnisque precibus ageremus, vt apud tantum iudicem nobis defensor veniret. Ecce districtus Iudex Iesus venturus est, tanti illius Angelorum Archangelorumque concilij terror adhibetur. In illo conuentu causa nostra discutitur, & tamen nos patronum modò quem præstò habemus, non quærimus, quem tunc defensorem habeamus. Adest defensor noster beatus Remigius, rogari vult, atque, vt ità dixerim, quęrit vt quęratur. Hunc ergò adiutorem nostræ orationis quæramus, vt tunc protectorem nostri reatûs inueniamus. Quia nè punire peccatores debeat, rogari vult & ipse qui iudicat. Vndè & tam longo tempore comminatur iram, & tamen misericorditer expectat. Sic autem nos & misericordia eius refouear, vt nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent, vt mens in desperationem non proruat. Quia etsi præsumentes metuimus, & metuentes speramus, æternum regnum citiùs adepturi sumus, istius patris & patroni nostri meritis & Deo dignis orationibus. Curramus ergò velocissimis fidei pedibus, extensis mentium manibus, ad protectionem illius, atque ad sacratissimum corpus eius fletibus insistamus. Promereri nos veniā eius intercedentibus meritis deprecemur, vt quia nostris non possumus, eius meritis apud Dominum veniā impetremus. Et qui velamen bonorū operum, quo peccata nostra tegamus, non habemus, eius meritis & intercessionibus, puris confessionibus & profusis lachrymis, ante eius sanctam memoriam procidentes, nostra crimina diluamus, & bonis operibus abstergamus. Sed & vbicunquè in adiutorium nostræ salutis fideliter eum inuocauerimus, non deerit ab exauditione, inhærens Christo, sicut & alia eminentiora membra ipsius qui vbiquè præsens est maiestate, quique dum districtus iudex sustinet, & adhuc manum non exerit in percussione, dum à retributione vltionis intimæ, esse quædam temporis securitas indicetur, debemus malum quod sequitur, flammarum scilicet pœnas æternas, intolerabiles atque continuas pensare, pensantes gemere, gementes vitare, ea quæ commisimus peccata indesinenter adspicere, adspicientes flere, flentes abstergere. Crimina in quibus delectabiliter diù iacuimus, non perfunctoriè, sed quotidiè atq; si fieri potest cōtinuè amarissimis lachrymis studeamus abluere, eleemosynis abstergere, sacris hostijs expiare. Hæc est pacis petendæ nostra legatio, quæ Regem ad discutiendum & iudicandum nos veniētem placat. Nulla nos prosperitatis transitoriæ lætitia dissoluat, nec mentis nostræ oculos ea quæ sunt transitoria obstruant, nè cæcos ad ignem ducant.

Matth. 18.

Ad eius sepulcrū multa fiunt miracula.

Arguit nostrum teporem author.

Vult Deus rogari, vt parcat.

Christ⁹ Deus vbiquè pręsens maiestate.

Attēde quibus exercitijs sint expianda peccata.

Diabolus, quod suum est, in Christo quęsiuit.

Curandum quoq; magnoperè nobis est, & cum magnis quotidiè fletibus cogitandum, quàm sæuus, quàm terribilis sua in nos opera requirens in die exitûs nostri princeps huius mundi veniet, si etiā ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid

q[illegible]uit, in quo inuenire nil potuit? Quid itaque nos miseri d[illegible], quid a[illegible]s, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti aduersario & m[illegible]a in nobis inuenienti dicemus, nisi solum quod nobis est certũ refugium, so[illegible]da spes. quoniam à peccatis quæ post baptismum commisimus, lachrymis ablu[illegible], per confessionem & dignos pœnitentiæ fructus expiati, & meritis ac orationibus sanctorum Christo reconciliati, atque per acceptionem corporis & sanguinis eius, in fide recta permanentes, vnum cum illo facti sumus ipsi incorporati, in quo princeps huius mundi & suum aliquid requisiuit & inuenire minimè potuit? Quoniam solus est inter mortuos liber, à quo nos & à peccati iam seruitio veraci [illegible] ar[illegible]ur, quia ei qui verè liber est, per corporis & sanguinis eius acceptionem vnimus. Sicut enim vere carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille qui ex Maria Virgine natus est Iesus, Dei filius est, non quemadmodùm a[illegible]ones per gratiã, sed natura filius ex substantia patris: ità vera est caro & verus est sanguis eius, quæ ad manducandum & potandũ in mysterio sumimus, sicut i[illegible] testatur. E[t] nos qui verè sub mysterio carnem & sanguinem corporis sui sumi[illegible]ca naturaliter vnum cum illo efficimur. In quibus manet post consecrati[o]nem similitudo panis & vini, ne quidam sit horror cruoris, sed manet in eis gratia [illegible]ptionis. De naturali enim in nobis Christi veritate, ipse ait: Caro mea v[illegible]e ca, & sanguis meus verè est potus. Qui edit carnem meam, & bibit meum [illegible]n me manet, & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis eius nõ relictus c[illegible]i locus. Nunc enim & ipsius Domini ꝓfessione & fide nostra verè caro e[illegible] verè sanguis est. Et hęc accepta atq; hausta, id efficiunt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. Est ergò in nobis ipse per carnem, & sumus in eo dum secum h[illegible] quod nos sumus in Deum est. Quoniam autem in eo per sacramentum communicatæ carnis & sanguinis eius simus, ipse testatur, dicẽs: Et hic mundus me iam non videt: vos autem me videbitis, quoniam ego viuo, & vos viuetis, quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis: vt cùm ille in patre per naturam diuinita[ti]s est, nos contrà in eo per corporalem eius natiuitatem, & ille rursùm in nobis pe[r] [illegible]entorum inesse mysterium creditur. Quàm autẽ naturalis in nobis hæc v[eri]tas sit, ipse ità testatus est: Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in m[illegible]t, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tãtùm i[illegible]tam habens carnem, qui suam sumpserit. Perfectæ autem huius vnitati[s] [sa]cramentum, ipse docet, dicens: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo per p[illegible], & qui manducauerit me, id est carnem meam, & ipse viuet per me. Viuit e[illegible] per patrem, & quo modo viuit per patrẽ, eodem modo nos per carnem eius v[illegible]nius. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, vt id de q[u]o a[illegible]tur secundùm propositum exemplum assequatur.

Dignis sunt [illegible] — Psal. 87. — Vnimur cũ Christo per [illegible] [illegible] — Nota lector quæ hic dicuntur de S. Eucharistia. — Iohan. 6. — Probat Author nos cũ Do[mino] vniri ꝑ Eucharistiam. — Iohan. 14. — Iohan. 6. — Ibidem. — Christ[us] per patrem, & nos ꝑ Christum viuimus.

[H]æc ergò vitę nostrę causa est, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem C[hristu]m habemus, victuris nobis per eum ea conditione, quia viuit ille per pat[rem]. Si ergò nos naturaliter secundùm carnem pe[r] eum viuimus, id est, naturam c[arn]is suę adepti, quomodò non naturaliter secundùm spiritum in se patrem hab[illegible]m v[illegible]a ipse per patrem? Per patrem autem viuit, dum natiuitas non alie[na]m intulit diuersamque naturam, dum quod est & ab eo est, nec tamen ab eo per [illegible]am incidẽtem naturæ dissimilitudinem separatur, dum in se per natiuitatem [illegible]et p[illegible]n virtute naturæ, cui veraciter vnimur per incarnationis suę myste[rium]. Quod quotidiè in catholica celebratur Ecclesia, sicut præfiguratũ legitur in [sacr]a historia. Venit Elias ad Iordanem, & exutus pallio suo percussit aquas ac diui[si]t. V[en]it Dominus ad fluuium mortis quo genus humanum mergi consueuerat, & e[x]uens se ad tempus habitu carnis quem sumpserat, mortem moriendo percussit, a[illegible]tæ nobi[l]iter resurgendo patefecit. Recte etenim per Iordanem fluxus nostræ m[orta]litatis ac defectus exprimitur, quia & Iordanis Latine de[scensus] [illegible] eorum dici[tur] & ipse fluuius in mare mortuũ influens, laudabiles suas ibi perdit aquas. Trans[illegible] Elias diuiso Iordane per siccum, transit & Eliseus: quia resurgens à mor[tuis] Saluator, fidelibus quoquè suis spem resurgendi tribuit. Trãsito Iordane Elias, d[illegible] optionẽ Eliseo postulãdi quę vellet: Et Dominus impleta resurrectionis glo[illegible]s discipulorũ sensibus i[n]serui[t], q[u]od [illegible] pro[illegible]sit: quia quodcũq; pe[tier]tis in nomine meo, hoc faciã. Petijt Eliseus vt fi[e]ret spiritus Elię duple[x] in se, & [illegible]i a Domino discipuli promissam spiritùs gratiã accipere desiderabãt, qua non vni

Christus ꝓpter carnis dissimilitudinem à Patre separatur. — 4. Reg. 2. — [illegible] Eliæ figura corporis Christi. — Iordanis quid designet. — Quid trãsitus. — Iohan. 14. & 16.

Quid duplex spiritus Elisei. vni tantùm genti Iudææ, quam ipse præsens in carne docuit, sed & cunctis per orbem nationibus prædicare sufficerent. An non duplicem spiritûs sui gratiam pol-
Iohan.14. licebatur, cum ait: Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet?

Quid currus & equi. Sermocinantibus Elia & Eliseo, subitò currus & equi ignei rapuerunt Eliam,
Psal.67. quasi vsque in cælum. Qui profectò currus & equi, Angelicæ sunt intelligendæ Virtutes. De quibus scriptum est: Currus Dei decem millibus multiplex, millia læ-
Psal.103. tantium: Dominus in illis: & iterùm: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Horum nanque Elias subsidio, vtpotè homo purus, quò à ter-
Mar.vlt. ra tolli posset agebat. Et Dominus cum Apostolis loquens, subitò videntibus illis eleuatus est, & si non Angelico fultus auxilio, Angelico tamen comitatus obsequio. Vereque est assumptus in cælum, Angelis quoque idipsum attestantibus, qui
Act.1. illis dixerunt: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet. Subleuatus ad cælum Elias, dimisit Eliseo pallium quo erat indutus. Ascendens in cælum Do-
Quid palliũ Eliseo relictum. minus, sacramenta humanitatis assumptæ discipulis, immò Ecclesiæ quibus sanctificaretur in virtute dilectionis, ac calefieret, reliquit. Assumens Eliseus palliũ Eliæ, percussit eo aquas Iordanis, & vbi inuocauit Deum Eliæ, diuisæ sunt, & transijt. As-
Quid percussio aquarum Iordanis. sumpserunt Apostoli, assumpsit instituta per eos omnis Ecclesia, sacramenta sui redemptoris. Quibus spiritaliter erudita, abluta & cõsecrata, ipsa quoquè inuocato nomine Dei patris, impetum mortis superare, eiusque obstaculo contempto, ad vitam transire didicit sempiternam, iuxta quod Dominus in Euangelio dicit, in-
Iohan.3. quiens: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ità exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
Attẽde virtutem sacramentorum Ecclesiæ. Quoniam qui credens in Christum, passionis suæ sacramenta credendo, confitendo, sinceriter imitãdo, fideliter sumit, saluatur in perpetuùm ab omni morte quam peccando in anima pariter & carne contraxit, & non solùm perditionem euadet pœnarum, sed & vitam percipiet sempiternam.

Ad quam beatæ & gloriosæ semper Virginis & genitricis suæ Mariæ Dominæ nostræ, ac istius patroni nostri beati Remigij meritis & intercessionibus, in fide re-
Sumentes dignè corp' & sanguinẽ Christi, vnũ cum eo fiũt. cta & bonis operibus nos perseuerantes, & per acceptionem corporis & sanguinis sui vnum secum effectos perducere dignetur, & per eadem humilitatis eius sacramenta vsque ad contemplandam diuinitatis eiusdem gloriam, quam ipse fidelibus seruis suis fideli pietate pollicetur, dicẽs: Qui diligit me, diligetur à patre meo,
Iohan.14. & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Meipsum manifestabo, inquit, id est, non qualem me omnes conspicere, qualem etiam inuidi crucifigere, sed qua-
Esa.33. lem in decore suo Regem seculorum soli videre possunt oculi mundi sanctorum: talem me ad rependendam vicem dilectionis, his qui me diligunt, ostendam. Pertingere faciat Christus Iesus Deus & Dominus, conditor & redemptor, atque ab omni morte ac corruptione Saluator noster, in qua cum Deo Patre, Spiritu sancto coæternus & consubstantialis ac coæqualis, viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

VITA S. MAGDALVEI VIRDVNENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS, VT HABETVR IN *peruetusto MS. codice.*

Octobris 4. Eius patria. MAGDALVEVS in vrbe Virdunensi natus, & literarum studijs traditus, cùm artes liberales strenuè per-
Apoc 14. curtisset, ad sacram scripturam conuersus, vt virgines agnum quocunquè ierit sequi posset, mox virginitatem
Vouet Deo castitatem. suam Christo vouit, & exhinc tam sanctè vixit, vt omnium acclamatione Virdunẽsium efficeretur Episcopus, tempore Pipini, primi huius nominis Francorum Regis. Quam sedem dissensione principum & turbine bellorum plurimùm desolatam inueniens, mirabiliter Deo se iuuante reformauit, sanctis operibus insistens, & miraculis æquè refulgens. Posteà sepulcrum Domini
Visitat terram sanctã. in Hierusalẽ deuotissimè visitauit. Cùm supra mare in naui cum pluribus pericli-
taretur

taretur tempeſtate ſubortâ, itâ vt non niſi ſpes mortis ſupereſſet: rogatus à ſocijs, ſubitò tranquillitatem à Domino precibus impetrauit. Fama autem eius ſanctitatis, quæ vbiquè ante eum præcurrebat, Imperatorem Conſtantinopolitanum attigit, qui accerſiens ſanctum Epiſcopum, & ab eo ſuæ ſaluti vtilia audiens, preciosa eidem xenia obtulit, quæ omnia ille contempſit, dimiſſusque eſt cum reuerentia. Cumque veniſſet Hieroſolymam, & ſancta loca deuotè viſitaret: intellexit Euſebius Patriarcha adeſſe virum Dei, quem ad ſe accitum, cum magno ſuſcepit honore. Qui cùm ſanctitatem conuerſationis eius miraretur, & eum ſecum retinere cogitaret quandiù maneret in viuis: reuelatione diuina eſt admonitus, nè proprijs intentus, aliorum inuideret vtilitatibus, nec detineret peregrinum, cùm iam eius filij, in dies patris ſui præſtolarentur recurſum. Dimiſit ergò eum Patriarcha, dans ei calicem cryſtallinũ, opere mirifico ſcalptum, in mutui pignus amoris, vnà cum multis alijs ſanctis reliquijs. Reuerſus verò ad propriam ciuitatem beatus Magdalueus, virtutes virtutibus accumulans, ad Chriſtum in ſenectute bona tranſiuit. Statim autem, vt cælo ſpiritum reddidit, duæ columbæ niue candidiores, ab æthere cunctis videntibus lapſæ, ſuper Crucem quæ ante corpus eius erat ſederunt, & per omnes exequiarum moras, vſquequò traditum eſt ſepulturæ, manſerunt. Sicque intuentibus illis iterùm poli ſecreta petiêrunt. Cùm autem ſepulcrum eius quotidianis virtutum floreret prodigijs, & crebris populorum frequentaretur excubijs, quadrageſimo poſt obitum ſuum anno, ſacrum corpus eius eſt ſepulcro leuatum. Quod veluti ſoporatum & viuens, candoreque liliorum ac roſeo rubore reſperſum, nulla macula, nec aliquo mortis ſigno fuſcatum eſt inuentum, odorem ſpirans ſuauiſſimum.

Fugat oratione tempeſtates.

Euſebius Patriarcha Hieroſolymitanus.

Felix obitus eius.

Miracula ad eius ſepulcrum.

Eleuatiò eius.

MARTYRIVM SANCTI THYRSI ET SOCIORVM EIVS, SIMILITER SANCTORVM PALMACII

proconſulis, Maxentij, & eorum ſociorum Treuirenſium, vt habetur in antiquiſſimo MS. codice Eccleſiæ Traiectenſis.

ANNO Dominicæ incarnationis ducenteſimo nonageſimoprimo, Maximianus Imperator cognomento Herculeus, propter frequentes Gallorum tumultus, Thebæos milites ab Oriente in auxilium accerſiuit. Hi Thebæi ab antiſtite Hieroſolymitano fuerant baptizati: deindè à Marcellino Papa Romano, qualiter ſub armis Romanæ libertatis Chriſtianam innocentiam cuſtodire deberent, inſtructi. Prælati autem huic legioni duces duo. Quorum vnus Thyrſus, alter Secundus vocabatur, & Mauritius eiuſdẽ legionis Primicerius: quorum ordine & nomine Secundus, apud Victimilium Italiæ caſtrum, martyrio vitam finiuit. Mauritius verò apud Agaunum, cum ſocijs ſuis pro Chriſto gladio occubuit. Thyrſus autem & Bonifacius cum ſuis plurimis ſocijs & principibus Treuerim deuenerũt, ibique in campo Martio caſtra fixerunt, vbi ab eiuſdem ciuitatis Chriſtianiſſimis principibus, Chriſtianitatis pacisque ſigna in ipſis cognoſcentibus, hoſpitaliter & honeſtè atque in charitate quæ in Deo eſt recepti ſunt.

Octobris 4 & 5.

S. Mauritij vitã habes 22. Septembris Tom. 5.

Thyrſus cũ ſocijs venit Treuerim.

His ergò dum cauſam ſuæ ab Oriente profectonis, ſuæque ad hunc locum peruentionis flebiliter retuliſſent, eorumque conſilium & auxilium humiliter poſtulâſſent: flagranti adeò Spiritusſancti ardore, corda omnium & ciuiũ & hoſpitum in Dei amore ſuccenſa ſunt, vt magis ad mortem pro Chriſti amore, quàm ad idolorum venerationem vel Chriſtianorum oppugnationem ſeſe mutuò animas ponere hortarentur. Vix igitur ſanctæ exhortationis armis ſe inuicèm munierant, cùm ecce Rictiouarus à Maximiano Imperatore Treuirorũ præfectura donatus, eandem vrbem cum maximo militum agmine ſtipatus intrauit. Qui vocatos ad ſe inprimis, quorum cauſa præcipuè venerat, Thebæorum legionis Chriſtianos, interrogauit vt & ipſi Romanorum deos adorare, eorumque detractores armis vellent ſubiugare. Cui dum dux legionis Thyrſus reſponderet, ſe, ſuosque omnes, &

Seſe mutuò ad martyrium animãt.

Omnes trucidantur.

socios & milites pro Christi amore malle mori, quàm huiusmodi sacrilegio pollui: Rictiouarus diffusis per totum campum militibus, omnes præcepit interfici, & corpora eorum feris & auibus deuoranda relinqui. Ex his innumeris, tanta multitudo ad litus Mosellæ iuxta Capitolium martyrizata est, vt sanguinis riuuli defluentes aquas fluuij in suum colorem conuerterent, & naturali claritate neglecta, peregrino magis quàm proprio colore ruberent. Inhumatis tunc etiā sanctorum corporibus vnda præbebat tumulum, quos redeunte grata compage membrorum, futuro præsentabat iudicio. Hoc idem Capitolium posteà in honore Dei genitricis Mariæ semper Virginis est dedicatum. Et ipse locus ad memoriam martyrum, Litus ad martyres, accepit vocabulum. Hanc cædem exercuit Rictiouarus, videlicet Thyrsi & sociorum eius, die quarta Nonas Octobris.

Nota.

Capitolium Maximiani in ecclesiam conuersum.

Palmatius consul cum xj. principibus, & tota ferè ciuitate Treuirensi occiditur.

Sequenti autem die Palmatium proconsulem & patricium ciuitatis cum vndecim principibus occidit. Quorum nomina hæc sunt: Maxentius, Constantius, Crescentius, Iustinus, Leander, Alexander, Sother, Hormisda, Papirius, Constans, Iouinianus. Tertio nihilominùs die Rictiouarus cædem exercuit in plebem, sexûs vtriusque, totamque vrbem occisis innumerabilibus Christianis impleuit. Pauci verò Christiani qui declinauerūt huius persecutionis procellas, cessante aliquantulùm persecutione, horum martyrum corpora partim sepulturæ demandârunt, partim in quendam ingentis capacitatis puteum iniecerunt.

Extruitur in honorem Mariæ Virginis & sanctorū martyrū ecclesia.

Postmodùm verò Felix, eius nominis secundus, Archiepiscopus Treuirensis, construxit grandem basilicam in campo Martio ad honorem Dei genitricis Mariæ, in qua corpora sanctorum martyrum à Rictiouaro occisorum honorificè recondidit, quæ anteà dispersa & incomposita fuerunt: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, Amen.

VITA ET PASSIO BEATISSIMI MARTYRIS PLACIDI, DISCIPVLI BEATISSIMI PATRIS NOSTRI SANcti Benedicti, & fratrum eius, Victorini, Eutychij ac sororis Flauiæ virginis, Donati, Firmati diaconi, ac Fausti, & aliorum triginta, edita à Gordiano eiusdem martyris famulo in noua Roma Constantinopoli, iussu Iustiniani magni Imperatoris. Habetur in Bibliothecæ Vaticanæ vetustissimo MS. codice.

PROLOGVS AVTHORIS.

IN claro & renitenti triumpho beatissimorum martyrum Placidi, Eutychij & Victorini fratrum, eorumque sororis Flauiæ virginis, & sociorum triginta ac trium laudes aliquas addere ociosum quiddam & superuacuum est. Quos enim Christus in cælesti regno locauit, quos etiā cum Angelis & Archangelis indiuiduam maiestatem laudare constituit, hos nimirùm hominū laudibus non egere mōstrauit. Verùm quia omnes spiritus & omnes creaturas ad Domini laudem psalmographus vates inuitat, operæpecium reor ego Gordianus, patris Benedicti discipulus, ad Regis æterni gloriam, eorundemque martyrum passiones almificas Argolicis apicibus annotare. Tanta enim miraculorum prærogatiua, tanto virtutum iubare sanctissimus Placidus, horum martyrum dux & præuius splenduit, vt non solùm fideles, verumetiam infideles in Christi laudem exclamare cogantur. Et meritò. nam iuxta magistri sui Benedicti præceptum, Christum toto corde, tota anima, tota virtute dilexit, & pro eius nomine cum supradictis martyribus suum sanguinem fudit. Hi nanque sunt cæli, qui enarrant gloriam Dei. Hi lux mundi, qui sedētes in tenebris ad veram lucem reducunt. Hi sal terræ, qui mentes nè tædij torpore deficiant, saliunt, & ad cæleste regnū inducunt. Freti nanque Dei omnipotentis virtute, eiusque sapientia debriati, frementem mundum velut stercora contempserunt, & veram fidem opportunè prædicauerunt, & pro eadem animam posuerunt.

Psal. 148. & 150.

Psal. 18. Matth. 5.

Hanc nanque Dei magnitudinem, virtutem & sapientiam Dauid admirans, dicebat: Magnus Dominus Deus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est

Psal. 146.

eſt numerus. Magnus ſiquidē, cùm nos inenarrabiliter ex luti materia cōdidit,& ex nihilo cuncta creauit. Magna virtus eius, cùm tartareas legiones dirupit, mundi principem vinxit, vaſa & arma eius abſtulit, regnū deſtruxit, humanum genus ſuo precioſo ſanguine redemit, pacis coagulum inter Deum & hominem reformauit, terrenis cęleſtia ſociauit,ac filios hominū de terra eleuās, in cęleſti regno ſupernarum Virtutum ordinibus iunxit. Intonet ergò iam ſancta & vniuerſalis Eccleſia,& cum eodem celeberrimo ſublimiq́; citharista cęleſtis harmoniæ rympanū ſumens, det vota,promat cantica,dicens: Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius,& ſapientię eius non eſt numerus. Magnus vtiquè ipſe,magna virtus eius,& ſapientia, qui ab ipſo ferè mūdi principio paruulos,ſenes,inſipientes,ſapientes,armentarios, ruricolas,piſcatores& monachos,ęterni regni oratores & milites cōtra diabolum fecit. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam,adeſt cum ſocijs & ſorore Flauia virgine,ac duobus fratribus Eutychio & Victorino, Placidus ſanctiſſimus & beatiſſimus patris Benedicti diſcipulus,qui terrenis cęleſtia commercia mutans,Patriarchis,Prophetis,Apoſtolis, Martyribus ac Cōfeſſoribus ſimilis apparuit, & in carne adhuc lutea poſitus,labentes delicias vt quiſquilias ſpreuit,& Crucis mortificationem iugiter in ſuo corpore pro Chriſti nominis amore portauit. *Ibidem.* *S. Placidus labētes delicias vt q-ſquilias ſpreuit.*

In huius itaq; martyris paſſione explicāda cuius ad iuſſum agere orſus ſum, promam. Diues enim Iuſtinianus triumphator,inuictus Aeneades, dum agnouiſſet qualiter iam dictus martyr Domini Placidus triumphalem lauream ſuſcepiſſet, ilicò noſtram exiguitatem aduocans,præcepit vt paſſionem illius atque miracula, prout oculis ipſe proſpexeram,exarens,ſanctę Eccleſię filijs ad legendum morigerarer. Cuius ſacratiſſimo imperio parens,ad tanti martyris paſſionem deſcribendam animum dedi,ſciens indubiè,quia omnia,quę fuerunt & ſunt,ex Dei voluntate & permiſſione conſiſtunt & permanent. In hoc tamen opere ſtudioſi lectores non panegyricum requirant,ſed veritatem. Alij ſua ſcripta phaleris ornent, promentes quod turpe videtur & tenebroſum: nos omiſſa purpura obumbrationis, nudum oſtentabimus,quod in ſe honeſtum ſit ac luculentum. Non eſt autē Eccleſiaſticorum virorum molles & delicatas orationes appetere, quæ mentes hominum ad praua & noxia quæque illiciant,vt faciunt Comicorum & Tragœdorum: ſed quæ ad puritatem, caſtitatem, integritatemque mentes audientium ædificent, & ad vitam æternam perducant. Quòd autem Deo dilectiſſimi Placidi & ſociorum eius paſſionem ruſticano deſcribimus calamo,non ideò ſpiritalis homo, qui dijudicat omnia,vt animalis,qui neſcit quæ ſunt ſpiritûs,ſurda aure pręteteat,cùm ſola quæ ſunt ſpiritûs ſapiat. Superni itaque Regis munimine fultus, tantorum martyrum paſſionem ſcribere aggrediar. *1. Cor. 2.*

VITA S. PLACIDI.

TEMPORE,quo Theodoricus Auguſtus in ſeniori Roma, in noua verò Iuſtinus ſenior & Iuſtinianus Romani Imperij ſceptra retinebant,ſedi verò Apoſtolicę Iohannes primus & Felix præſidebant, Tertullus vir nobiliſſimus ac præclariſſimus, & in vtraque curia Romani Imperij poſt Auguſtos nulli ſecundus, homo illuſtriſſimus ac dilectiſſimus,in ſeniori Roma patriciatûs retinebāt habenas. Qui ex Aniciorū ſanguine ſtemmatis lineam ducens,adeoque ſapientia, fortitudine atque prudētia viguit, vt ab Imperatoribus omnique Romano populo pater patriæ vocaretur. Hic de Octauiæ gentis familia ducens vxorem,corpore ac moribus ſpecioſiſſimam, bonæ arboris bonos fructus ex ea ſuſcepit. Primum nanque Placidum, ſecundum Eutychium, tertium Victorinum,quarto autem loco dum puellam enixa fuiſſet, pro eo quòd ex Octauiōrum & Flauiorum ſtirpe deſcendebat,Flauiam nominauerunt. Hos cùm dicto patricio peperiſſet, viam Domini illos colere docuit, ſectari patientiam, humilitatem,ſobrietatem,caſtitatem & charitatem. Patres ſiquidem erant pauperum, iudices viduarum: cauſam autem quam neſciebant, diligentiſſimè inueſtigabant. Ipſius autem Patricij animus, licèt Imperialibus negocijs implicitus eſſet, ſemper tamen aut circa eccleſias,aut circa monaſteria erat, ſemper ea quæ Dei ſunt quæ- *Octobris 5. Cap. 1. Is Theodoricus fuit 2. Gothorum in Italia Rex. S. Placidi pater. S Placidi fratres & ſoror.*

rens. Eodem tempore beatiſſimus ac Deo dilectiſſimus Benedictus, velut Lucifer inter aſtra, apud Sublacum radiabat. Cœperũt deindè in eodem loco ad eum multi confluere, & ſub leni redemptoris iugo cordis ceruices edomare, multiq́ue ab eodem patre in eadem regione ad omnipotentis Dei ſunt ſeruitium coadunati, ità vt illic duodecim monaſteria conſtrueret, in quibus ſub ſtatutis præpoſitis duodenos monachos deputauit: nonnullos verò ſecum retinuit, quos adhuc in ſua præſentia aptiùs erudiri iudicabat.

Multi in S. Benedicti diſciplinam ſe tradunt.

Cap. 2.

Fama itaque tanti patris per totum Romanum Imperium volitante, vrbem ipſam Romam, quæ Romani Imperij omniumq́ue vrbium caput eſt, ceu ſol radians, repleuit intantùm, vt Tertulli patricij perueniret ad aures. Qui cum optimatibus Romani imperij, temporibus * Iulij Papæ, diuinæ autem incarnationis anno xxij. ac quingenteſimo, ad patrem ſanctiſſimum Benedictum perueniſſet, vir excellentiſſimus, & Imperatoris in orbe Romano præcelſus ac ſingularis, purpura indutus, gemmis & auro radians, pedibus eius prouoluitur, vtq́ue pro ſuis commiſſis Domini flagitaret clementiam, cum lachrymis atque ſingultibus expoſcebat. Vir autem Domini Benedictus, patricij humilitatem aduertens, è terra eum leuauit, & de his, quæ ad æternam vitam attinent, ſufficienter inſtruxit. Idem verò Patricius ſerui Domini doctrina delectatus, eo die obtulit Deo & eidem patri Benedicto Placidum filium ſuum ſeptennem, nutriendum & erudiendum ſecundùm regularem normam inſtitutionis. ſicq́ue benedictione munitus, ad Vrbem reuerſus eſt.

* for. Iohannis aut Felicis.

Hic locus mendoſus videtur.

Placidus ſeptennis fit monachus.

Cap. 3.

Placidus autem ſanctiſſimus cùm ſub beatiſſimi Benedicti regulari magiſterio creſceret, ſanctam & Deo placitam vitam in omnibus ducere cœpit. Quem vir Dei cernens ad alta ſuccreſcere, ac ſicut proprium filium illum vnicè diligens, de his, quæ Dei ſunt, ſolicitè inſtruere cœpit, ac contra tentantia præmunire vitia, qui ab ipſo pueritiæ ſuæ tempore abſtinentiam ac vigilias eſt ſecutus. Curſu nanque præpete cæleſtem tendens ad patriam, ardua & ſanctiora appetere non deſinebat, noctibus atque diebus, horis ac momentis quæ Dei ſunt quærere non ceſſabat. Obedientiæ verò ità ſibi callem vendicauit, vt pro hoc ipſi ſanctiſſimo Benedicto admirabilis haberetur. Quadam verò die dum aqua in cella deeſſet, ad hauriendam aquam de lacu Placidus eſt beatus egreſſus: qui dum vas, quod tenebat, incautè in aquam miſiſſet, ipſe quoquè cadendo ſecutus eſt, quem continuò vnda rapuit, & penè in vnius ſagittæ curſu à terra introrsùs traxit. O inenarrabilis clementia Saluatoris. O, inquam, indeficiens ſuper eius electos vſque in finem mundi diuina cuſtodia. Ille nanque fuit cum Placido in aqua, nè necaretur, qui fuerat cum Petro in mari, nè mergeretur. Hoc ille egregius Pſaltes præfigurauerat, cùm dicebat: In mari viæ tuæ, & ſemitæ tuæ in aquis multis. Sed quid præualet contra Dei potentiam antiqui hoſtis verſutia? Mox enim vt ſanctus in aquam Placidus cecidit, euentum rei Spiritus ſanctus, qui in ſanctorum cordibus principaliter obtinet locum, Benedicto patri ſanctiſſimo reuelauit. Qui eueſtigiò beatum Maurum ſub magna celeritate vocauit, dicens: Frater Maure curre velociter, quia puer Placidus, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit, cumq́ue iam longiùs vnda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum omnibus retrò ſeculis inaudita. Benedictione enim poſtulata atque percepta, ad patris imperium concitè Maurus perrexit, atque ad eum locum, quo ſanctus Placidus ab vnda trahebatur, per terram ſe ire exiſtimans, ſuper aquas cucurrit, Placidumq́ue beatum per capillos tenuit, rapidoq́ue curſu redijt. Qui mox vt terram tetigit, ad ſe Maurus reuerſus, poſt terga reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet cognouit, & quod præſumere non potuit vt fieret, miratus expauit factum: reuerſusq́ue ad patrem, rem in ſe geſtam maturiùs per ordinem pandit. Vir autem Domini Benedictus, hoc non ſuis meritis, ſed Mauri cœpit deputare obeditioni: contrà Maurus pro ſolo eius imperio factum dicebat, ſeq́ue conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſciens feciſſet. Sed in hac humilitatis mutuę amica contentione, acceſſit arbiter Placidus, qui ereptus eſt, puer. Nam dicebat: Ego cùm ex aqua traherer, ſuper caput meum Abbatis melotem videbam, ipſumq́ue me ex aquis educere conſiderabam. Hîc planè reſpiciendum eſt, qualis ſub patris Benedicti doctrina Placidus fuerit, cui omnipotens Deus illud donauit cernere, quod beato Mauro non eſt permiſſum cõſpicere. Dic, dic nunc coluber venenoſe, quid profuit tibi ſæuitia tua? vbi eſt nunc victoria tua?

Virtutes eius.

Cadit in lacum.

Matth. 14.

Pſal. 76.

S. Benedict' in ſpiritu diſcit lapſum Placidũ in aquam.

S. Maurus ſuper aquã currens, eũ extrahit.

Viſio Placidi.

Eccè

Ecce terebra Christi perforatum est guttur tuum: ereptus est ab aquis Placidus sanctus, super cuius casu non mediocriter gaudebas. O beatissimi viri admiranda sanctitas, qui quod suis effici non dubitabat meritis, discipuli potiùs adscribendum censebat obedientiæ.

Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco Benedictus pater extruxerat, tria fursùm in rupibus montis erant, & valdè erat fratribus laboriosum semper ad lacum descendere, vt aquam haurire debuissent, maximè quia ex deuexo montis latere erat graue descendentibus in itinere periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasterijs, ad beatissimum patrem Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis valdè, ô pater, propter aquam quotidiè vsque ad lacum descendere: & idcircò necessè est ex eodem loco monasteria mutari. Quos venerabilis pater blandè consolatus, ad sua loca eos discedere iussit. Nocte verò insecuta, vnà cum beatissimo Placido discipulo suo montis ascendit verticem, orationemque ibidem faciens, tres petras in eodem loco pro signo posuit, atque ad suum vnà cum Placido, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumque die alio pro necessitate aquæ prædicti fratres venissent, dixit: Ite ad rupem illam, in qua tres super inuicèm petras positas inuenietis. ibi modicum cauate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem iam sudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum fecissent, statim aqua repletus est: quæ tam sufficienter emanauit, vt nunc vsque vbertim defluat, vtque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora deriuetur. Nemo ergò dubitet beatissimum Placidum tanti miraculi participem extitisse, quem beatus magister solum huius signi voluit habere conscium.

Cap. 4. Tria in vertice montis monasteria.

In montis vertice erũpit fons ad preces S. Benedicti.

Cumque omnia loca eadem in amore Domini nostri Iesu Christi longè lateque feruescerent, & secularem vitam multi relinquerent, quidam presbyter Florentius nomine, antiqui hostis veneno debriatus, sancti patris studijs cœpit æmulari, quosque etiam posset ab eius visitatione compescere. Cumque iam se conspiceret eius profectibus obuiare non posse, panem veneno infectum ei quasi pro benedictione transmisit. Quem vir Domini cum gratiarum actione suscepit, sed eum quid pestis lateret in pane non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina sylua coruus venire consueuerat, & panem, quem presbyter transmiserat, vir Dei ante coruum proiecit, eique præcepit, dicens: In nomine Iesu Christi tolle hunc panem, & tali eum in loco proijce, vbi à nullo homine possit inueniri. Tunc coruus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem cœpit discurrere & crocitare, acsi apertè diceret, & obedire se velle, & tamen iussa implere non posse. Cui vir Dei iterùm præcipiebat, dicens: Leua, leua securus, atque eum ibi proijce, vbi inueniri non possit. Quem diù demoratus, quandoquè coruus momordit, leuauit & recessit. Post trium verò horarum spatium abiecto pane redijt, & de manu hominis Dei annonam quam consueuerat accepit. Venerabilis autem pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns, illi magìs, quàm sibi doluit. Sed prædictus Florentius quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit, ità vt in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret, quæ coram eis sibi inuicèm manus tenentes, & diutiùs ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod sanctus vir de cella conspiciens, lapsumque teneriotibus discipulis Placido & Mauro pertimescens, eos custodiri præcepit, dareque inuidiæ locum disposuit. Hæc dum solicita secum mente tractaret, reuelatio cælestis tali illum adhortari est dignata oraculo: Vt quid dulcissime ac dilectissime Benedicte tristaris? Nunquid nam non reminisceris illud, quod ego discipulis meis locutus sum, dicens: Si me persecuti sunt, & vos persequentur? Tibi enim alia est eligenda via, aliud iter quærendum. Te nanque elegi ex omnibus incolentibus orbem. Tu Euangelij mei tuba cælestis existens, spiritu es meo repletus. Surge iam, & vade ad castrum Cassinum, & populum eiusdem prouinciæ, qui adhuc idolorum nefandis cultibus seruit, & in quorum præcordijs sathanæ versutia regnat, qui nihil sciunt aut dicunt, nisi quod in cordibus eorum veternosi serpentis versutia scripsit, sermone verifico prædicans, meum ad cultum conuertere stude: quia tecum ego ero, & non te deseram & confundam omnes aduer-

Cap. 5.

Florentij presbyteri inuidentia.

Coruus S. Benedicto obedit.

Maleuolentia & malignitas eiusdẽ Florẽtij.

Iohan 15.

Iubetur S. Benedictus ad castrum Cassinum trãsmigrare

aduersarios tuos. Proficiscere idolorum ad pugnam, confortare & esto robustus, quia castrum tibi tradam, & illic sedes nominis tui in perpetuum erit. Talia dum sanctus pater Benedictus audisset, suos ad se discipulos euocans, sic eis orsus est fari:

Cap. 6. Oratio eius ad discipulos. Audite me fratres & filij, cohæredes & socij in promisso Regis æterni. Nam mihi Dominus meus Iesus Christus præcepit, vt ad culturam idolorum exterminandam æternæque obliuioni tradendam castrum petam Cassinum: ideoque voluntas Dei nostris voluntatibus modis omnibus anteponenda est. Nôstis prætereà & benè nôstis, quantos dolos, quantasque insidias Florentius presbyter intulit, qui me veneno interficere, & discipulorum meorum Placidi & Mauri animas extinguere voluit. Quapropter cedendum loco est, iuxta illud æterni Regis eloquium: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Et quia ità est, iussioque eiusdem Domini nostri Iesu Christi imminet, parére debemus, eundum est. Super hoc autem & illa nobis lex est, vt viscera pietatis omnibus aperiamus, & fraterno charitatis amore omnibus mortalibus iuuamen conferamus, sicut & nos accepimus à Domino Iesu Christo. Vos autem state, & permanete in gratia & conuersatione sanctæ religionis, proculdubiò scientes, quia quanto studiosiùs in spiritualibus disciplinis permanseritis, tanto maiora præmia in futuro examinis die percipietis. Hæc cùm dixisset, anno Dominicæ incarnationis quingentesimo vigesimonono, temporibus Iustini monocratoris, oratoria cuncta quæ construxerat, adiunctis in vnoquoque duodenis fratribus, sub statutis præpositis ordinauit, & duobus Angelis, tribus coruis se comitantibus, ad Cassinum castrum pergere cœpit. [Matth. 10.] [Angeli comitatur eû.]

Cap. 7. Cumque iuxta ciuitatem Alaternam deuenisset, in monasterio sancti martyris Christi Sebastiani hospitio susceptus est. Indè quoquè vir Dei recedens, & sancto Seruando diacono valefaciens, cum discipulis suis Placido atque Mauro iuxta ciuitatem Herculanam deuenit, in locum scilicet, qui Aureola ab accolis appellabatur: in quo dum peruenisset, agnouit per Spiritum sanctum congregationem religiosorum virorum ibidèm esse futuram, fundamentaque ipse pro ecclesia construenda manibus suis iaciens, præcepit discipulis suis Placido atque Mauro, quatenùs eandem ecclesiam in honore sancti martyris Christi Erasmi à se fundatam ad finem perducerent, sicque Cassinum venirent. quod & fecerunt. Ipse autem pater sanctissimus indè procedens, Cassinum tendebat. Sed cùm per ignota loca solus viator incederet, vbicunquè biuium vel triuium occurrebat, duo, vt antè diximus, in figura iuuenum aderant Angeli, qui tanto patri per montium deserta quò gressum dirigere deberet indicabant. In eodem verò loco sanctus quidam vir, nomine Martinus, tunc habitaculum habebat, cui diuinitùs ità dictum est: His tu parce locis, alter amicus adest. Ille autem continuò diuinis iussionibus aurem accommodans, montem Marsicum, petijt, ibique vitam virtutibus gloriosam sancto fine conclusit. [Ecclesiã in honorem S. Erasmi cõstruit.]

Cap. 8. S. Benedictus in monte Cassino cõstruit monasterium. Cumque ad Cassinum castrum Benedictus pater peruenisset, per quadraginta dies non longè à templo Apollinis Deum omnipotentem orans permansit. Demùm verò contriuit idolum, subuertit aras, succidit lucos, atque cum discipulis suis Placido & Mauro Cassinense fundauit monasterium, illudque in sua corporali rèquie regulæque descriptione, caput omnium monasteriorum constituit. Vbi autem templum Apollinis erat, ecclesiam beati Martini: vbi verò ara Apollinis fuit, oraculum sancti Iohannis construxit, & circunquaquè manentes populos ad Christi fidem conuertit. Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens, non occultè, vel per somnium, sed aperta visione eiusdem patris se oculis ingerebat, ità vt etiam voces illius Placidus & Maurus audirent, quanuis imaginem minimè cernerent. Vt enim discipulis suis Placido & Mauro idem pater dicebat, corporalibus eius oculis diabolus teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flammantibus sæuire videbatur. [Vides quomodò patres nostri ecclesias & altaria in sanctorum honorẽ extruxerunt.]

Cap. 9. Quadam verò die dum sanctissimi viri Placidus & Maurus habitacula cœnobij Cassinensis construerẽt, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerant. Cumque eum mouere non possent, plures adiuncti sunt, sed ità immobilis permansit, acsi radicitùs in terra teneretur: vt palàm daretur intelligi, quòd super

eum

cum ipse per se antiquus hostis sederet, quem tantorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei Placidus & Maurus miserunt, vt veniret, & orando hostem repelleret, vt lapidem leuare possent. Qui mox vt venit, orationem dedit, & tanta lapis celeritate leuatus est, acsi nullum priùs pondus habuisset. Tunc in conspectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent: quam dum fodiendo altiùs penetrâssent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam casu in coquinam proiecto, exire ignis repentè visus est, atque in Placidi & aliorum fratrum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium consumeretur, ostendit. Cumque iacendio aquam & ignem quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò non esse considerans, caput protinùs in orationem flexit, & eos quos phantastico reperit igne deludi, reuocauit fratres ad oculos suos, vt & sanum illud coquinæ ædificium assistere cernerent, & flammas quas antiquus hostis finxerat non viderent. *Ignis phantasticus ex dæmonis.* *Vide quãta sit oratiõis virtus.*

Rursùs dum sanctus Domini Placidus cum fratribus parietem paulò altiùs ædificaret, viro Dei in oratione constituto diabolus apparuit, & quia ad laborantes fratres pergeret indicauit. Quod vir Dei per nuncium celerrimè mandauit fratribus, dicens: Fratres cautè vos agite, quia ad vos hac hora malignus spiritus aduenit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleuerat, & diabolus parietem qui ædificabatur euertit, atque vnum puerulum monachum, nomine Seuerum, opprimẽs, ruina contriuit, quem in sago ad patrem Benedictum portantes, non solùm membra, sed etiam ossa contrita habentem, in matta qua sanctus pater orare consueuerat proiecerunt, orationemq; faciens, hora eadem illum sanum restituit & valentem vt priùs, atque ad eundem iterùm laborem misit, vt ipse parietem cum Placido & fratribus perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedictio insultare credidisset. *Cap 10.* *Seuerũ monachum à diabolo læsum sanitati restituit.*

Igitur cùm ad aures Tertulli Romanæ curiæ patricij peruenisset, quòd sanctus Domini Benedictus vnà cum Placido eiusdem patricij filio & discipulo suo Mauro in sua possessione Cassini monasterium construxit, gauisus est gaudio magno, filioque suo dirigere studuit, vt patris Benedicti voluntatem super suo aduentu perquireret, & sibi remitteret. velle enim se aiebat, si id seruo Domini placeret, & Cassinense cœnobium, & Placidum filium suum videre. Quæ cùm idem sanctus Placidus patri Benedicto referâsset, vir Dei respondit sibi placere, vt tam idem patricius, quàm amici eius ad monasterium visendum venirent. Placidus autem certum diem Tertullo patri suo quo ad cœnobium visendum venire deberet, & iuxtà quod pater Benedictus in mandatis dederat, transmittere studuit. Qui confestim accersitis ad se nobilissimis de ciuitate Romæ viris, Boëtio scilicet, Symmacho, Vitaliano, Gordiano atque Equitio, ascensis equis concito gradu ad prædium possessionis suæ, quod ei de paterna hæreditate obuenerat, Cassinum peruenit. Cuius aduentus dum patri Benedicto nunciatus fuisset, cum discipulis suis Placido & Mauro ante ianuam monasterij in eius pergit occursum. Patricius autem beatissimum patrem Benedictum corpore præ abstinentia exhaustum perspiciens, de equo quo insederat celeriter descendit, & ità vt erat auro gemmisque ornatus in terram corruens, deosculabatur vestigia eius. Quem pater sanctissimus à terra eleuans, & ad pectus suum constringens, deosculatus est. Demùm verò in ecclesiam sancti confessoris Christi Martini inducens, & præ gaudio in fletum prorumpens, illum & reliquos in fratrum conuentum deduxit. Tertullus verò, deosculata omni congregatione, rogauit patrem Benedictum, quatenùs eum fratres dignarentur in suam recipere societatem. Qui cùm celeriter ea quæ summa deuotione poscebat, vnà cum patricijs, consulibus ac senatoribus, qui cum eo venerant, impetrâsset, obtulit Deo & eidem patri beatissimo Benedicto totum ex integro Cassinum montem cum vniuersis pertinentijs suis, atque à suo proprio iure illum abscindens, eidem patri tradidit in perpetuum possidendum. Conuocansque ad se Reipublicæ primiscrinium, testamentum iuxta morem Romanum cõscribi fecit, ab omnium mortalium iure atque dominio locum eundem perpetuò mansurum alienum decernens. *Cap. 11.* *Inuisit sanctum Benedictum Tertullus patri eius.* *Dat illi mõtem Cassinũ possidendũ.*

Pariter amodò eidem patri obtulit castra, villas & possessiones, quæ sibi in re hæreditaria pertinebant, cum vniuersis appenditijs suis, habentes hos fines: Ab vna *Cap. 12.*

 siquidem

siquidem parte fluuium Vulturnum, ab alia fluuium Ligirlanum, à tettio fluuinm Saerum, à quarto latere municipium Catsiolanum, cum vniuersis quæ intra prædictos fines tunc temporis habebantur. Domum verò in qua Placidus filius eius natus fuerat in vrbe Roma in Cælio monte, beati Erasmi nomini dicans, patri sanctissimo ex toto concessit. Obtulit etiam ipso die Deo & sanctis elus medietatem de lacu Lucrino, necnon & insulam Captariam ln salo Neapolitano locatam, portumque Traiesensem & Vltranensem, & totam piscariam Lesinensem vnà cum fasce sua, simul etiam tres insulas Diomedis & fluuium Lauti iuxta piscarlam Lesinensem. Propria verò quæ in Apulia habebat, rogatu Placidi filij sui parlmodò concessit, quorum nomina hæc sunt: In Canusia fundum Melitensem, Podensem, villam Pertusam, campum Caliensem, Babolianum viculum, & ecclesiam sanctæ Mariæ in eadem Canusina ciuitate constructam cum cortibus istis, Mirazanum, Plazanum, campi pascua, lacum Romanum in territotio Capuano, fundum Patenariĕsem & Amartonum in territorio Consino, fundum Curtitanum, Laudanensem, Melassanum, Funielirum, nec non & res suas in Magella, vbi posteà ab eodem patre Benedicto monasteriū Domini Liberatoris constructum est, vnà cum omnibus quę ibi idem patricius possidere videbarur, regiones scilicet has: Theate, Aprucium, Pinæ Asculum, Firmum, in mari Adriatico portnm Sabini & portū Manrini. In Liguria cortes has: Adili, musalinum, montironem, fraguanelum, rongalia, campodulsum laurentianum, argelæ, ragogusosa, calderaria, frasseuetula, feratam, petrosam, pontem longum berseli, gremanum, moneerionem. In salo Gadicano insulas has: Pontiam, Pontateriam, Palmariam, & portum flunij Gariliari. Ista omnia Tertullus patricius cum Placido filio suo patri Benedicto per scriptum tradiderunt in perpetuum possidenda.

Eccè quomodò antiqui monachi bona immobilia fideliū elargitione cōcessa acceptarunt & possederūt.

Cap. 13. Hunc æmulatus ad bonum Equitius senator, obtulit & ipse vnà cum filio suo Mauro fundum Gentianum cum eella sancti Agapiti, & eortem suam in ciuitate Neapolitana locatam, eum ecelesia sanctæ virginis Christi Cæciliæ & sancti Scuerini. In surrĕtoni sari intraui, in quibus posteà à patre Benedicto ecelesiæ sitæ sunt, necnon ececlesia sanctæ Mariæ in Cosentia. Gordianus quoquè Romanæ vrbis vir spectabilis, horum deuotione delectatus, obtulit pro se & Siluia vxore sua villam Encheliam in suburbio Aquinĕsi locatam cum pertinĕtijs suis inter hos fines: Ab vno latere silicem & riuum qui ex nomine beati Mauri postcà nominatus est, ab altero campum longum & riuum qui vadit per agrum de matilia famelica, & fluuium Caruellum, ab altero à riuo filuatici vsque in silieem. Pari etiam modo obtulit fundum granarium inter hos fines qui incipit, à sancto Firmano, & vadit directè in Camarda, & indè in fluuium Melphua, indè in limitem subgranarium, & vadit ad montĕ sancti Angeli. Concessit etlam fundum Reginæ inter hos fines: Ab vno latere habet viam Latlnam, ab alio silicem, ab alio fluuiū Melfua, & viam Campaniā indè in Portariciam, & vadit in fossam, & mittit in silicem. Hæc omnia cum alijs quamplurimis rebus eidem sanctissimo patri Benedicto idem Gordiauns vir illustrissimus obtulit iure perpetuo possidenda.

Plurimi offerunt viro Dei bona sua ppetuo iure possidenda.

Cap. 14. Eodem tempore iam dictus Tertnllus patricius hortatu sanctissimi Placidi filij sui obtulit beatissimo ac venerabili patri Benedicto decem & octo patrimonij sui cortes quas in Sicilia habebat, & in diuersis locis vir præpotens possidebat, bonas valdè & magnas, cum portubus suis, syluis, aquis, piscarijs, molĕdinis, aquarumque decursibus ad easdĕ cortes pertinentibus, cum seruis septem millibus exceptis vxoribus eorum & filijs, cum procuratoribus earundem cortium, atque à proprio iure easdem cortes abscindens, eidem patri per præceptum tradidit in perpetuum possidendas, pœna apposita qnatuordecim millium talentorum auri qui id remouere tentâsset. His quoquè diebus Gordianus quidam natione Romanus, literis Græcis apprimè eruditus, ad venerabilem patrem Benedictum peruenit, seque eius magisterio subdidit. Placidus autem beatissimus dum robur virilis inuasisset ætatis, se in omnibus magistro suo Benedicto subdere studuit, & sub eius præsentia Angelicā vitam in terris ducere cœpit, quem pater Benedictus ac sicut proprium filium vnicum diligens, cum summa industria de his quæ Dei sunt, solicitè ac diligenter instruxit.

Gordianus Roman' fit monachus.

S. Placidus agit vitam Angelicam.

Cap. 15. Per idem tempus procuratores cortium, qnas in Sicilia Tertullus patricius patri Benedicto concesserat, legatos Cassinum ad beatissimū patrem Benedictum direxerunt,

xerunt, eo quòd cortes ipsæ à quibusque deuastarentur, adeò vt à procuratoribus nullo modo possent defendi, neque debitum pensum à possessoribus exigi. His venerabilis pater auditis, omnem conuocans congregationem, quæ in suis possessionibus acta, sibique nunciata essent, per ordinem pandit. Demùm verò ex consulto Cassinensis congregationis Placidum sanctissimum discipulum suum ad tantum laborem sustinendum aptissimum iudicans, ob id vel maximè, quia nullus easdem possessiones sicut ipse defendere & custodire valeret, euocat, illumque ad tuitionem earundem cortium dirigens, dixit ad eum: Ad suscipiēdum militiæ laborem, dilectissime, accinge sicut vir lumbos tuos, quem per me nunc tibi dat Rex omnium Christus, qui factus est obediens vsque ad mortem. Reminiscere igitur sermones eius dicentis, Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Non te longi itineris conturbet austeritas, recordare illud Apostolicum, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, &c, per varias tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Pro Christi nāque nomine qui in hac vita decertauerint, in futura æternam remunerationem accipient, illam scilicet, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Iesus Christus autem filius Dei semper sit tecum, perducat te ad vitæ æternæ consortium.

Mittitur in Siciliam.

Philip. 2. Iohan. 5. Rom. 8. Act. 14. Vides quòd pro huius vitę certaminibus, in futura remuneratio ęterna accipitur? 1. Cor. 2.

Hæc dum perorâsset, dedit cōmilitones tanti itineris Gordianum & Donatum, mandans vt ità beato Placido vnico sibi ac charissimo sicut & sibi eatenùs in omnibus obsequerentur, osculansque beatum Placidum & benedicēs, dimisit à se, anno Dominicæ incarnationis quingentesimo trigesimosexto. Igitur benedictionem & osculum suscipiens tanti patris, tertiodecimo Kalen. Iunij beatissimus Placidus cum duobus famulis suis Gordiano & Donato ascensis equis, primo diluculo iter aggrediens, aduesperascente iam die Capuanam peruenit ad vrbem, vbi benignè cum suis à beato Germano eiusdem ciuitatis Episcopo susceptus est. Primicerius verò eiusdem Capuanæ ecclesiæ nomine Zossas, laborans valdè pessima infirmitate capitis, quam medici Græco vocabulo cephaleam vocant, vbi comperit illic adesse Placidum beatissimi patris Benedicti discipulum, cuius iam per totū orbem Romanum miraculorum fama radiabat, procidit ad eius pedes, dicens: Adiuro te Placide serue Dei summi per venerandum nomen preciosissimi magistri tui Benedicti, vt digneris super caput meum manus tuas sanctas imponere, ac preces Redemptori & Saluatori omnium fundere: confido enim & constantissimè credo, quia si hoc feceris, continuò recipiam sanitatem. Sanctus autem Domini Placidus ab eodem primicerio talia cum verba audisset, pauore perterritus, omnimodis contradicere cœpit, dicens: Recedite, quia hæc mea non sunt, sed beatissimi patris Benedicti, & illorum qui Saluatori omnium placuerunt. Ego enim peccator sum, & perfectissimorum virorum suffragijs indigens. Sanctus verò Germanus Episcopus vnà cum clericis suis serui Domini Placidi ore hæc audiens, & Deo & hominibus illum charissimum ac dilectissimum esse præfnoscens, primicerij precibus vinctus, pro eiusdem languidi incolumitate illum rogare instantissimè cœpit. Vir autem Domini, supplicationem tanti patris minimè contemnendam ducens, erexit se, surgensque manum capiti eius imposuit, & ad cælum oculos eleuans, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, cuius virtute nihil læsus, sum ereptus de aquis à quibus trahebar, adiutus meritis & orationibus magistri nostri Benedicti, si fidem habes tantę credulitatis, restituat te Deus in pristinam sanitatem. Cumque omnes qui aderant respondissent Amen, confestìm dolor capitis, quo per multos annos fuerat fatigatus, ab eo discessit, cœpitque laudare & benedicere Deum, dicens: Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui me sanum fecit meritis & intercessionibus beatissimi patris Benedicti per sanctissimum Placidum discipulum eius.

Cap. 16.

S. Germanus Capuanus Episcopus.

Sanat languidum S. Placidus, manûs impositione.

Itaque dum beati Placidi sanctitas per ora omnium volitaret, quidam cæcus inopinato vociferantis populi clamore perculsus, solicitè interrogare cœpit quid esset. Qui cùm respondissent quòd Placidus discipulus beati Benedicti venisset, cæcus fide feruens, duci se ante beatum Placidum fecit, rogansque eum per sanctum & terribile nomen Domini, & obtestās vt suis sanctis precibus sanitatem impetraret à Domino. Sanctus autem Domini Placidus more sibi solito in fletum erumpens, iussit eum adduci ad se, & cùm appropinquâsset, super eius oculos

Cap. 17.

Signo Crucis & oratione, cæci oculos illuminat. signum salutiferæ Crucis faciens, orauit ad Dominum, dicens: Mediator Dei & hominum Domine Iesu Christe, qui ideò de cælis ad terram descēdisti, vt sedentes in tenebris & vmbra mortis illuminares, qui beatissimo magistro nostro Benedicto tantam gratiam contulisti, vt omnibus languoribus & vulneribus subueniret, tu per ipsius merita huic cæco lumen restitue, vt videns magnalia tua, te Patrem, te Dominum veneretur & adoret. Expleta oratione, sanctus Domini conuersus ad cæcum, dixit: In nomine ipsius qui solem & lunā in cæli ornamento constituit, Iohan. 9. & cæco nato oculos quos natura negauerat condonauit, adiutus meritis sanctissimi magistri nostri Benedicti, surge sanus & incolumis, & prædica omnibus mirabilia Dei. Ad hanc vocem sanus exurgens, ac improuiso sanguine manante de lumine, salutem suam oculi mirabiliter receperunt. Mox verò vt lucem conspexit, ad eius vestigia ruens, pedes illius insatiatus gaudio deosculari auidissimè cœpit, pariterque Gordiano & Donato præ compunctione deflentibus, qui Dei laudabant magnalia, quia eidem cæco oculos restituit. Sed hæc quidem præsente sancto Germano Episcopo gesta sunt.

Cap. 18. Indè quoquè sanctus Domini dum recessisset, ac iuxta ciuitatem Calatiam iter ageret, quidam languidus ei factus est obuius, conquerens quòd accolæ regionis illius graui tædio laborarent. Vir autem Dei illius fidem admirans, oratione præmissa, salutiferæ Crucis vexillo languidos cunctos qui præsentes erant consignans, pristinæ saluti restituit. Tunc temporis quædam mulier filium patuulum habens in vltimo flatu palpitantem, iam iamque moriturum, ante sanctum Domini Placidum obtulit, dicens: Placide pater honestissime, qui sanitatis gaudia quàm plurimis reddidisti, respice quæso voces ancillæ tuæ, attende fletum, suscipe preces, & mihi vnicum filium iam in extremis positum redde, vt plena gaudio, vacua gemitu, cuncta regentis laudare possim magnalia. Vides infelicem extorquente morte rapinam, aut mihi filium restitue, aut pariter cum ipso funeratam me obtine. Indulge pater Placide miseræ, per magistrum tuum Benedictum te adiuro, quam dolor reddit audacem. Qua flebiliter poscente, mox vt beati Placidi dextra supra expirantem signum salutiferæ Crucis expressit, quasi euigilans de sopore, mortis papillas expetijt qui iam frigebat in mortem. Ità in momento temporis filius de matris fauce, mater tollitur de mœroris funere. Gratia creatori & gubernatori ab omnibus redditur, patris Benedicti sanctitas cunctorum ore prædicatur, qui talem dignus fuit nuttire discipulum, à quo morbis iugiter ac languoribus imperabatur. Post hæc oblatus est ei quidam paralyticus vniuersorum membrorum damnata ferens officia, nullumque vigorem retinens plantæ vel dexteræ. Sanctus autem Domini Placidus, qui dona larga præstabat mortalibus, super eum salutiferæ Crucis signaculum fecit, confestimque morbus excluditur, salubris vigor illabitur, recreatisque visceribus meliùs renascitur salute, quàm germine, plus acquirens & plus sumens ex munere, quàm sumpsit ex origine.

Vide aliud eiusdem generis miraculum.

Nota virtutem signi salutiferę crucis.

Et hic Crucis signo sanat paralyticum.

Cap. 19. Alius intereà vir cùm quartano typo grauiter affligeretur, fidens de beneficio Dei, beato occurrere studuit Placido, quem sanctus vir attritum conspiciens, orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui socrum Apostoli tui Petri, puerumque Centurionis solo verbo curâsti, te quæso per suffragia dilectissimi serui tui magistri nostri Benedicti, huic languido portum salutis ostende. Needùm verba finierat, & quasi impetus fluminis ità quartanæ febris ignis extinctus est, sanusque consurgens, laudem dicebat altissimo.

Ecce quāta orationis virtus.

Cap. 20. His porrò diebus quidam claudus vix à duobus adductus, ei pręsentatus est, qui erat mutus & claudus, lingua vigebat immobilis anhelitu palpitante, pars erat tota de funere, vt videntibus oculis reliquum esset cadaueris. Super quem misericorditer vt signum salutiferæ crucis Placidus pater impressit, confestim omnis viror per membra diffunditur, venarum fluxus àc si riuulus esset suscitantur, neruorum imbecillis stupor excutitur, naturali motu ad vitalem vsum tota fabrica renouatur. Mox linguæ plectrum, digitorum glomi tenduntur, pedum bases solidantur, totaque viscerum moles. Hoc fuit Placido viuificare quod tangere, ac conualescente medela, Deo gratias referens, sancti deosculabatur vestigia.

Ad signum crucis sanatur æger.

Cap. 21. Eo quoquè tempore quidam vir ad sanctum Domini accedens, supplicare cœpit vt ad amicum suum aut ipse aut missi eius venirent. Sed quia seruo Domini fuit

accessus

acceſſus difficilis, patumpèt diſtulit. Alteraque die exoratus, ad eum accedere ſtuduit, qui ſub tortore duplici, hinc preſſus valetudine erat, indè podagræ vulnere crnciabatur. Quem vir Domini præmiſſa oratione ſignauit, eodemque momento debilis, manibus directis de languore longinquo greſſu ſolidato proſiliuit. Sed vt duplicaretur tunc ſanitatis myſterium, ſanitas quæ præceſſit in vno, peruenit ad alium. Oratione & ſigno crucis & hic ægrotus ſanatur.

Nam quidam vir habens filiam mutam, cæcam & ſurdam, exponit viuum cadauer ante ſancti viri veſtigia, dicens: Pater ſanctiſſime, quod tibi de medicina reſtat, huic languidę impende. Nam tibi credimus reſeruatum eſſe, vt ei reſtituta ſanitate acquirat à te quod amiſit de germine. Tunc pietas inſignis euocatur in lachrymis. Mox ad militię ſuæ Placidus belliger arma conuertitur, ad obtinendam victoriam preces offert ſummus inter oratores orator. Vir autem ſanctus ab oratione exurgens, ſalutiferæ Crucis ſignaculum ſuper languidum faciens, eo momento in Trinitatis nomine trino depulſo languore, ſtatim patefactis aurium oculorumque meatibus, plaudentibus cunctis, muta loquax, ſurda audiens, cæca videns effecta eſt. Quo facto, vniuerſi laudem dederunt altiſſimo, & Placido beatiſſimi patris Benedicti diſcipulo. Alius prætereà Romanæ vrbis incola cùm peſſimum typum infirmitatis incurriſſet, ad ſanctum Domini deductus, ſanitati priſtinæ redditus eſt. His taliter prælibatis, proſequamur & reliqua. Cap. 22. Muta, cæca & ſurda reſtituitur integritati.

Quidam prætereà non ignotæ gẽtis municeps, miſſa manu in vulnere cuiuſdam, tota intumuit, hinc craſſante feruore tota pars brachij relaxatur putredine. Hic ſancto Domini nuncium mittens vt ad ſe diuerteret, precibus fuſis obtinuit. Sed mox vt eius brachium vir Dei ſacro vexillo muniuit, mirificus medicus quicquid inerat vlceris, precioſo ſigno teſtrinxit. Alij intereà viro dum manus contractæ fuiſſent, ad ſanctiſſimum virum morbo inſtigante percurrit, quem ſacro ſigno addita oratione, ſanitati priori reſtituit. Mirandis plùs miranda ad gloriam Chriſti ſuccedunt. Quidam prætereà vir dum ſpiritu immundo acriter infeſtaretur, ad ſancti viri præſentiam curandus deductus eſt. Quem pater ſanctiſſimus ſanitati reſtituens, videntibus enim circumadſtantibus velut fumus de capite energumeni vmbra fucata egreditur. Cap. 23. Virtute S. Crucis, multas curationes facit.

Eo etiam tempore viro Dei oblatus eſt languidus, cui duplex morbus inerat, indè vetuſtas, hinc cæcitas, qui ſalutem deprecari verbis tremẽtibus incepit. Qua ſupplicatione Placidus pater permotus languidi ſenis & debilis, oratione præcedente, ſanctæ Crucis ſignaculo lucernæ oculorũ reddunt luminis radium, & dato ſpeculo Crucis, tenebræ diffugerũt. Qui illuminatus, Deo patri reddidit gloriam, per quem Chriſtus operatur, ſanctique præconia circunquaquè diffamabat, dimmerantur morbi, vt Chriſtus glorificetur fons Placidi patris ſanctiſſimi. Cap. 24. Oratione & ſigno Crucis languidum ſanat.

Quidam nanq; languidus ità capite, oculis & totis hydropis morbo tenſus erat viſceribus, vt in vtris ſimilitudinem quaſi totus vẽter eſſet pertractus in vitalibus, & velut vitrum perluceret infecta cutis extrinſecùs, qui à medicis deſperatus ad beatum confugit extrema ſorte remedium, quique mox vt veſtibus exutus, & ſacratiſſimæ Crucis eſt ſigno munitus, hydropis incluſus liquor ſacri ſigni impreſſione conſumitur. Sic modo admirabili nec intùs humor retentus eſt, nec foris egreſſus, atte prædicabili humorem ſigno ſiccauit. Is autem qui languidus fuerat, diuinum beneficium per beatiſſimum Placidum in ſe paratum aduertens, Deum laudare & benedicere cœpit, dicens: Domine Ieſu Chriſte, qui mihi ſanitatem reddidiſti meritis ſanctiſſimi ſerui tui Benedicti per precioſiſſimum Placidum diſcipulum eius, te benedico. Cap. 25. Signo quoquè Crucis hydropicũ ſanat.

Vir autem Domini cùm iam ad furcas caudinas propinquaret, quidam cæcus lucem poſtulaturus ad eum acceſſit. Quem ſanctus Domini vt vidit, iuſſit illũ perduci ad ſe. Et dum appropinquaſſet, manus ſuas ſuper oculos eius clauſos imponens, atque ad cælum ſua lumina vertens, orauit ad Dominum, dicens: Lux mũdi Deus, qui in fine temporum filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum incarnari de Virgine conſtituiſti, qui mundum in peccati fouea iacentem miſericorditer per iam dictum filium tuum crexiſti, qui beatiſſimum patrem noſtrum Benedictum Eccleſiæ tuæ ſpeculum & legiſlatorem dediſti, qui dediſti ei poteſtatem mederi omnibus vulneribus atque languoribus, tu per eius ſanctam interceſſionem huic miſero in tenebris conſtituto lucis gaudia condonare dignare. Cap. 26. Ecce oratio cum eleuatione oculorum ad cælum.

Cum-

Vide miros orationis & signi Crucis Christi effectus. Cumque orationem complêsset, super eius oculos signum luciferæ Crucis imprimens, dixit: Illuminet te Dominus noster Iesus Christus filius Dei, qui cæco nato lumen restituit. His dictis, mox vt super eius oculos signum Crucis expressit, lux effulsit, & totum laborem medici virtus Crucis cessare fecit.

Cap. 27. Quædam intereà mulier dum grauissima infirmitate detineretur, audita fama miraculorum sancti viri, solicitè interrogare cœpit vndè tantum gaudium in populo esset. Qui cùm respondissent, quòd eò Placidus beatissimi patris Benedicti discipulus transiret, qui cæcos illuminat, dæmones fugat, omnibusq; necessitatem patientibus diuina dona impertit: mulier fide in Deum, spe in sanctum Domini fretuens, ad eum accedere studuit. Vir autem sanctissimus præscius futurorum, videns mulierem venientem, interrogare cœpit, vndè vel qua ex re ad eum venire voluisset. Illa autem vestigijs eius prouoluta, dixit: Diù est, pater reuerende, quòd diutino languore afflicta, sanitatis beneficium ex toto amisi. Vndè supplex tuam paternitatem exoratura adueni, quatenùs preces ancillæ tuæ exaudias, luctum consideres, & pietatem in me exhibens, redemptori & gubernatori omnium pro me preces effundas. confido enim & fiducialiter credo, quòd per tuam sanctam intercessionem ostendat in me Dominus gratiam suam. Placidus mulieris fidem & deuotionem admirãs, expansis in cælum manibus orauit ad Dominum, dicens: Lux æterne Deus, vita, via, decus, sapientia celsa tuorum, expelle quæso ab ancilla tua omnem languorem, vt sanitati restituta, nomini tuo sancto gratiarum præconia persoluere valeat. Vix in oratione Placidus sanctus verba compleuerat, & recedente sanitate, mulier ad verbum viri Dei festina consurgens, facienti mirabilia in cælo & in terra laudum munia decantare deuotissimè cœpit, confitens Placidi interuentu sanitatis sibi aduenisse beneficium.

Mulier languida sanatur.

Cap. 28. Hæc dum per ora circummanẽtium serperent, quidam vir per quamplura tempora febricitans decubabat in lectulo. Huic dum beatissimi Placidi miracula relata fuissent, cursu quo poterat beatum adiens Placidum, postulabat ab illo benedictionem. Quem vir sanctus viuificæ Crucis vexillo muniens, dixit: Benedicat te Dominus Deus ex Sion, vt videas quæ bona sunt in Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ. Ad hanc itaque viri vocem valitudo languoris recessit, dolor fugatus est, omnesque adstantes in stuporem & admirationem conuertit dicens, quòd verè Deus visitauit plebem suam, qui tantũ ac tale ad partes illas dignatus est transmittere donum. Ipse autem sanctus vir licèt tanta magistro suo iuuante patraret & stupenda miracula, humilitatis amicus, humilitatem modis omnibus retinens, vltimum se omnium hominum iudicabat, dicens: Vermis sum & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis.

Psal. 127. Item febricitans. Luc. 1. Psal. 21.

Cap 29. Post patratum itaque per beatum Placidum in languente miraculum, quidam debilis manu contracta ad eum accessit. Quem dum sanctus vir perspexisset, oculis in cælum erectis, dixit: Domine Iesu Christe, qui ad interuentum Apostoli tui Petri claudum ad fores templi sedentem mirabiliter erexisti, tu per intercessionem dilectissimi serui tui Benedicti magistri nostri huic contracto manum restitue. Ad hanc vocem dum digitos eius suis sanctis manibus contrectâsset, subitò sicca palma reuiruit. Ijsdem porrò diebus quidam vir grauiter à spiritu immũdo vexatus, ad sanctum Domini Placidum curandus adductus est. Cumq; pro eo omnipotentis Dei clementiam exorâsset, manu sua signum Crucis super eum faciens, statim à circunstantibus de eius naribus scintillante igne fumus egredi visus est, cunctisque patenter innotuit prauæ cogitationis authorem in specie fumi ab eo discessisse.

Act. 3. Item manu contracta. Item dæmoniacus.

Cap. 30. Iam verò si exequerentur miraculorum singula quæ in tali præcipuè floruerunt itinere, hæc sine numero essent, nec esset modus in pagina. In quocunque enim loco vbi Placidi beati se conuertit præsentia, nulla morborum generibus eius interuentu defuit medicina: quia quot se obtulissent languẽtium vulnera, tot super ægros fundebat salutis semina. Nam beati Placidi quis exæquare poterit prima ad vltima? cùm per signum Crucis saluaret languidos, curaret energumenos, ante quem quanuis occultè venisset antiqui hostis versutia, statim se manifestauit fraudulenta fallacia. Hac de re à conspectu sancti viri quia celari non poterant, nec tolerabant præsentiam, terribili vlulatu sua gemebant incendia, passim per loca violenter exponebant crimina, suspensa per aëra frequenter nec interroganti confi-

Quot miracula per signum Crucis operabatur sanctus vir?

rebantur

tebantur & nomina, & sæpè suo impulsu currebant ad sanctum virum cruciand a dæmonia, pendebantque religati energumeni aërio vinculo, & quasi clauis defixo tendebant vestigio. Cumque iter ageret, strages dæmonum ante Placidi beati ob- *Dæmones ad eius obtutum cadunt.* tutum cadebant cateruatim, per vestigia diuersis modis effusa. Hæc muta, illa clamantia, illa fixa, hæc lubrica, & velut ante iudicem dum gesta ferrent, non effugiebant tormenta. Sed ad sancti viri præconium quanta est hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & stupenda fierent sub momento? Iam verò de miseria egenorum releuanda quantùm fuerit prodigus, explicare quis poterit? Intantùm enim etiam in itinere constitutus, miserias & egestates aliorum releuare studebat, vt iure *Iob 31.* cum Iob dicere posset: Ab infantia creuit mecum miseratio.

Tunc temporis quidam iuuenis intantùm fuit membrorum destitutus officio, *Cap. 31.* vt calcanea natibus quasi clauis inhærerent affixa, manusque ad mamillas & brachia retrò hinc indè costis quasi quodam glutino necterentur, oculis quoque & auribus ipsique linguæ propria erant negata officia. Hic adiutorio suorum impo- tus in ... starcia, comitantibus sibi pueris, ad beatum Placidum peruenit, prostratusque pedibus eius, rogabat vt sibi solita pietate succurreret. Quem flebili voce misericordiam poscentem sanctus Domini cùm perspexisset, inquirit vndè venis- ... um ille, Propter te, inquit, pater sanctissime, patria parentibusque relictis, n quaquàm de pollicitatione dubius, sed Christi virtute securus, huc ad te sanand- ... s a ... ueni. Ad hæc sanctus erectis in cælum manibus & oculis, Dei omnipotentis c... entiam deuotissimè cœpit supplicare, vt per merita sanctissimi Benedicti misero sola pietate succurreret. Cumque orationem complêsset, languidus magnis v... ous cœpit clamare, ità vt vocibus eius omnes percellerentur. Et eccè repentè co... ærentia cœperunt membra resolui, atque decurrente cruore paulatim crura & ... anus diutino glutino coarctatæ, in pristinum vigorem restitui. Sicque factum e... , ... æger qui alienis manibus delatus aduenerat, proprijs iam sanus incederet vest g... . Et ità est in eo plenitudo restaurata salutis, vt in vno eodemque tempore & *Curatur toto corpore debilis.* v... n oculi, & aures auditum, & lingua eiusdem rectè loquendi pristinum recepi... nt officium.

Qui... am verò dum per annos quamplures manuum ac pedum, sed & oculo- *Cap. 32.* r... tuisset priuatus officio, ad Placidum patrem almificum veniens, vniuersa debi... tatis molestia liberatus est. Alius quoque adolescens qui erat à renibus vsque *Itèm alij debiles duo.* ... orsùm, omnium immobilis rigiditate membrorum, ità vt manibus innitens ... niuersum post se corpus trahens, ad instàr vermium per terram reperet. Hic ad ... ctum Placidum adductus, salutem integerrimam recuperauit in omnibus ... b... is.

Per eos dies dum sanctissimi Placidi miracula per ora hominum volitarent, *Cap. 33.* Deoque ac patri sanctissimo Benedicto magistro eius super tanta prodigia gratias ... erent: Quidam cæcus duci se ad beati Placidi præsentiam fecit, clamans & dic... s: Placide serue Dei viui, adiuro te per magistri tui Benedicti dulcissimum no- ... , vt mihi à Domino Saluatore illuminatore omnium visum impetrare digne- ... . Confido enim, & fideliter credo, quia quicquid à Domino petieris impetrabis. ... us autem Domini Placidus pietatis discipulus, more sibi solito ad misericord ... ani flexus, viuificum signum Crucis super oculos eius faciens, dixit: Domine Ie- *Iohan. 9.* su Ch... ste, qui cæco nato oculos quos natura negauerat reddidisti, & sedentes in t... ... ris & vmbra mortis illuminâsti, tu per merita serui tui magistri nostri Bened... , huius cæci oculos illuminare dignare, vt videns mirabilia tua, sanctū nomen t... n, quod est benedictum in secula, laudet hîc & vbiquè. Cùm à circunstantibus *Cæcus à natiuitate videt.* r... ponium fuisset Amen, ilicò aperti sunt oculi eius, cœpitque laudare Deum, dic... : Benedictum sit nomen Domini gloriosissimi, qui me illuminauit per interc... ... ione ... beati patris Benedicti, & per sanctissimum Placidum discipulum eius. E... x ... etitiæ per ora cũctorum, pueri cum mulieribus, iuuenes cum senibus, Do- ... to ... i & saluatori Domino Iesu Christo laudem decantantes occurrunt, clamabantque: Gloria tibi, salus ac vita cunctorum, qui tantum ad partes nostras dign... us es transmittere donum.

... è ... que Placidus beatissimus pater egrediens, Beneuentum deuenit, atque à ... n... o Martiano Episcopo ob amorē beatissimi patris Benedicti cum omni reue- *Cap. 34. Venit Beneuentum S. Placidus.* ... tia ... sceptus est. Ibi itaque vir Domini Placidus dum cum eodem sancto Pontifice

tifice resideret, claudus quidam Malo nomine, iuxta Episcopum eundem commanens, qui nõ aliter quàm genibus repens, cum scabellulis terram verrebat, comperit à Gordiano & Donato ac ciuibus vrbis illuc aduenisse Placidum beatissimi patris Benedicti discipulum, cuius sanctitatis & virtutis fama se iam per totum orbem extenderat. Hic nisu quo poterat beatum adiens Placidum, cœpit clamare, dicens: Adiuro te Placide serue Dei excelsi, per orationem magistri tui sanctissimi Benedicti, cuius meritis, sicut audiuimus, liberatus es nè ab aqu[illegible] lædi potuisses, vt me sanitati restituas. Et cùm à sancto Martiano Episcopo & ab omnibus rogaretur, iussit eum adduci ad se, & stans super illũ orationes fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui totum mundum cùm esset perditus restaurâ[illegible], tu per merita beatissimi patris Benedicti adesto nobis & huic famulo tuo, opem salutis ei inferendo, vt pristina sanitate recepta, nomen tuum gloriosum benedicat in

Claudus ambulat. secula seculorum. Et cùm omnes respondissent Amen, protinùs consolidatæ sunt bases eiùs & plantæ, & sanissimus surgẽs, clamabat: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui me saluum fecisti per beatissimum Placidum discipulum sanctissimi Benedicti serui tui. Habitatores autem ciuitatis Beneuentanæ tale miraculum per bea-

Psal 65. & 97. 99. tum Placidum patratum videntes, laudabant & benedicebant Deum, dicentes: Iubilet & psallat tibi Deus terra, pontus, & plebs fidelis hymnum decantet, qui seruo tuo Benedicto tam preciosum concessisti discipulum.

Cap. 35. Talia dum quidam cæcus audîsset, propinquorũ manibus ad patris Placidi præsentiam se duci fecit, lachrymosisque singultibus clamabat, dicens: Placide serue Dei dilecte, qui meritis magistri tui Benedicti adiutus, sanitatis gaudia quampluribus reddidisti, succurre quæso meæ miserabili cæcitati, quatenùs deletis tenebris lucem possim adspicere, & cuncta regentem cum cordis iubilo valeam collauda-

Oratio cum manuũ erectione. Iohan. 1. re. Sanctus verò Domini Placidus ad misericordiam flexus, erectis in cælum manibus, dixit: Domine Iesu Christe lux vera, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, tu per merita magistri mei serui tui Benedicti, huic cæco lumen donare digneris, vt videntes mirabilia tua laudẽt & benedicant nomen tuum, quod est gloriosum in secula. Hi verò qui aderãt, cùm respondissent Amen,

Cæcus videt exaudiuit Dominus de templo sancto suo seruum suum, cæcoque poscenti lumen restituit. Qui sanitati redditus clamabat, dicens: Tibi sit Christe laus, honor, de[illegible]s & iubilatio, qui me illuminâsti intercessione sanctissimi serui tui Benedicti per beatissimum Placidum discipulum eius. Fama huius rei omnem continuò repleuit vrbem Beneuentanam. Ad tantum miraculum ruunt cuncti obuiàm, cuncta regentem cum magna exultatione laudantes.

Cap. 36. Venit Canusiam S. Placidus ad S. Sauinũ Episcopum. Beatissimus verò Placidus sanctum Martianum Episcopum salutans in os[illegible]lo sancto, post aliquos dies ad Canusiam Apuliæ ciuitatẽ deuenit, in qua cum inge[illegible]ti gaudio & dilectione ob amorem beati Benedicti à sancto Sauino eiusdem ciuitatis Episcopo susceptus est. Idem sanctus Sauinus Episcopus tam beati[illegible] Pl[illegible]c[illegible]do, quàm & omnibus qui cum eo venerant, omnem humanitatis curam ex[illegible]ibuit. Sanctus autem Sauinus per tres dies beatum Placidum secum retinens, dulcia inuicèm perennis vitæ inter se ferebant colloquia, & per i[illegible]terual[illegible] horarum [illegible] rogabat illum de virtutibus quas per beatissimum patrem Benedictum diuina exercuerat maiestas, simul etiam de vita & melliflua ac discretissima doctr[illegible]a e[illegible].

Cap. 37. Intereà dum ista dicuntur, & illa referũtur, Laud[illegible]tus quidam nomine, man[illegible]m aridam & incuruatam habens, vbì comperit illuc aduenisse Placidum discipu[illegible]m beati Benedicti, flens & eiulans venit, clamauitque: Placide v[illegible]rorum sancti[illegible]e, adiuro te per eum qui cũcta creauit, & per magistri tui Benedicti sanctum nomen, vt mihi sanitatis beneficium implores à Domino. confido enim, quia per te o[illegible]der in me Dominus misericordiam suam. Hæc cùm dixisset cu[illegible] ing[illegible] dam manum beatissimo Placido ostẽdebat. Id ipsum omnes qu[illegible] in eod[illegible]m [illegible]culo erant, & qui occurrere poterant, vnà cum sancto Sauino Episcopo [illegible]ter exposcebant, rogantes eum vt pro eo omnipotenti Do[illegible]o s[illegible]p[illegible]ic[illegible] ipse vt erat pijssimus, ex intimo cordis trahens longa suspiria, cum lachrymis [illegible]tionem fudit ad Dominum, dicens: Deus omnipotẽs cui nih[illegible]l est i[illegible]

Psal. 123. & 145. cælũ, terram, mare & omnia quæ eis sunt, ex nihilo creâsti, qui dedi[illegible] hu[illegible] tuo in baptismate remissionem omnium peccatorum, tu hunc per meri[illegible] simi patris nostri Benedicti in pristina incolumitate reintegrare dig[illegible]e, [illegible]

... noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit & regnat Deus in ... ſeculorum. Hæc cùm dixiſſet, vtraque manu ſua manum eius aridam appræ... ait: Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus, qui dignatus eſt extendere manum ... in ſynagoga. Continuò itaque extenſa eſt illius arida manus & incuruata, & ... ſanitati reſtituta eſt. Sanctus verò Sauinus Epiſcopus tale miraculum per beatum Placidum dum aduertiſſet, glorificabat Dominum, dicens: Gratias ti... cunctorum vita ſaluſque, qui beatiſſimo ſeruo tuo Benedicto talem nu... conceſſiſti diſcipulum, per quem tibi ſigna & prodigia patrari ſit placitum. Sit nomen tuum benedictum ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Hi autem qui præſen... erant, hoc videntes glorificabant Deum, patremque ſanctiſſimum Benedictum ... laudibus extollebant. Matth. 12. Marc 3. Luc 6. Man' arida integritati reſtituitur. Pſal. 112.

Sanctus verò Placidus beato Sauino Epiſcopo valefaciens, & indè iter accele... poſt non multos dies deuenit Regium Calabriæ ciuitatem. Quem ſanctus Si... eiuſdem ciuitatis Epiſcopus ob reuerentiam quam in ſanctiſſimo patre Be... habebat, cum omni diligentia ſuſcepit, duobuſq; diebus ſecum retinuit. ... dum fama per omnem prouinciam Calabriæ de beati Placidi aduentu vo... leproſus quidam, audita opinione miraculorum ſancti viri, venit ad eum, ... & dicens: Placide ſerue Dei, adiuro te per magiſtri tui Benedicti ſanctum ... venerabile nomen, vt tuis ſanctis precibus ſanitatis gratiam pro me implores à ... ideò te Dominus ad has partes direxit, vt lãguidis & debilibus ſanitatem ... & corporis conferas. Vir autem Domini Placidus erigens ſe in cælum, ora... ad Dominum, dicens: Deus omnipotens ſolus ſine fine & initio, qui ... mundum creâſti ex nihilo, qui in fine temporũ filium tuum noſtrũ Ieſum Chriſtum incarnari de Virgine, & Crucis patibulum ſubire feciſti, quò vetuſtum ... proprio cruore peccatum, tu per merita ſanctiſſimi ſerui tui magiſtri mei ... hunc leproſum dignare emundare, vt ſanitate corporis ſui animæque ... nomen tuum ſanctum collaudet hic & vbique. Confeſtim itaque ſanitati ... benedicere cœpit & laudare Deum, qui tanta mirabilia per beatum Pla... oſtendere dignatus eſt. Cap. 38. Venit Regium, cumque Siſinius Epiſcopus reuerenter excipit. Leproſus mundatur.

Hæc dum ad notitiam cunctorum perueniſſent, quidam vir diutino languore ... ad ſanctum Domini venit, procidenſque ad pedes illius, cum lachrymis ... Credo pater ſanctiſſime, quia tuis ſanctis interuenientibus meritis, in re... ſanitate Deus peritioni meæ dabit effectum. Pater autem ſanctiſſimus pro ... ad Dominum fundens, ſanitati reſtituit. Et qui ſeniuiuus venerat, ... mirantibus incolumis rediit. Non ſolùm verò ibi, verùm & per omne iti... ad laudem & gloriam ſui nominis multas virtutes operari dignatus ... Ieſus Chriſtus per beatũ Placidum, meritis & orationibus beatiſſimi ... magiſtri ſui interuenientibus. Cæcis nanque viſum reddebat, ſurdis au... & ſtolidis rectum ſenſum, claudis greſſum reſtituebat, dæmones ... leproſos mũdabat, omnibus infirmitatibus ſubueniebat. Ob quam rem ... in omnibus glorificantes, beati Placidi merita magnis præconijs extolle... Benedictum ſit nomen Domini glorioſum à ſeculo & vſque in ſe... per ſanctiſſimum ſeruum ſuum Placidum beati Benedicti diſcipulum, ... virtutes operari dignatus eſt. Donatus præterea eiuſdem beati Pla... dum ſolicitè quæreret nauem cum qua poſſet in Siciliam nauigare, ... habuit quendam clericum mutum & ſurdum, nomine Siconem, inaudi... laborantem, cui ex auribus putredo cum vermibus proflu... quanuis auditum & loquelam in infirmitate amiſiſſet, ſcientia tamen ... & videndi quàm maximè vigebat, & ea quæ ad corporis ſuſtentatio... erant, nutibus & indicijs expoſcebat. Quem cùm Donatus tanto in... depreſſum & aggrauatum vidiſſet, eos qui cominus ſtabant ex re tantæ ... Dictumque eſt ei, quia loquelam & auditum vi longæ infir... Hæc Donatus à ciuibus dum verba cepiſſet, calamitatem eius miſe... Dei illum perduxit, atque ad pedes eius proijciens, rem prout erat ... Ipſe nanque ſeruus Domini tunc reſidens, lectioni operam ... à ciuibus & clericis, qui ad eum viſitandi gratia venerant, rogare... eodem languido omnipotentis Dei exoraret clementiam, ſurgens pau... ſe Dominum rogauit, dehinc conuerſus ſuas manus ſuper caput in... Cap. 39. Qui æger ſanatur. Multas curationes facit.

Gen. 2. firmi posuit, dicens: Domine Deus omnipotens, qui hominem de limo terræ plasmâsti, & insufflâsti in faciem eius spiraculum vitæ, qui dedisti ei dignoscentiam boni & mali, tu Domine per orationes & merita sanctissimi patris nostri Benedicti, & omnium monachorum qui tibi sub eius magisterio famulantur, dignare adesse nobis, & per nos humilimos & peccatores seruos tuos occurrere huic famulo tuo, conferendo ei sanitatem, vt omnes videntes & audientes dent gloriam nomini tuo sancto, quod est benedictum ante omnia secula, & benedicatur nunc & per infinita secula. Cumque omnes qui aderant respondissent Amen, ilico solutum est vinculum linguæ eius, & apertæ sunt & sanatæ aures illius, & audiens planissimè loquebatur sine offensione, laudans & benedicens Deum & patrem sanctissimum Benedictum.

Surdos & mutos curatur.

Cap. 40. Alio verò die valefaciens beato Sisinio Episcopo, nauem conscendit, transfretansque Farum, Messanam Siciliæ deuenit ad vrbem. Cumque descendisset ad terram, Gordianum famulum suum direxit ad ciuitatem, mandans vt Messalinum ciuem Romanum, Tertulli patris sui amicissimum, ad se vocaret. erat enim ditissimus. Quem vbi inuenit, ad litus maris vbi sanctus Domini Placidus morabatur, secum adduxit. Videns autem Messalinus beatum Placidum iuxta maris litora stantem, formamque eius vultui Tertulli patris ipsius assimilantem, equo quo insiderat descendens, ad pedes eius cecidit. Quem sanctissimus Placidus à terra eleuans, osculatus est eum, atque benedicens, rem propter quam à sanctissimo patre Benedicto directus fuerat, per ordinem pâdit. Messalinus verò beatum Placidum diutiùs complexans, & ad pectus suum adstringens, lachrymas quoquè inuicem præ gaudio fundentes immorati: demùm quoquè idem Messalinus Gordianum & Donatum famulos eius deosculans, apprehendens iterùm dexteram beati Placidi ac diù exosculans, eum ingenti honore duxit ad domum suam, & repleta est omnis ciuitas Messana gaudio super aduentu eius. Messalinus autem dum in domo sua cum beato Placido resideret, & nonnulla de his quæ ad æternam vitam attinent ab ipso audiret, requisitus ab eodem seruo Domini est de possessionibus ac portubus, de seruis & ancillis, quæ ipse vnà cum Tertullo patre suo imperpetuùm possidenda beato Benedicto tradiderat. Desiderabat enim videre singillatim loca in quibus possessiones erant. Rogauit etiam vt aduentum suum omnibus amicis Tertulli patris sui notificaret, necnon seruos & ancillas quos ibi habebat, ostenderet, procuratores quoquè quos iam dictus genitor suus super easdè cortes præposuerat, ad se accersiri iussit. Messalinus verò Metellum filium suû euocans, præcepit vt cum vno ex seruis suis cortes & possessiones Tertulli patricii percurreret, & earûdem cortium procuratores ac portuum custodes cum amicis iam dicti patricij ad beatum Placidum duceret. Qui paternis iussis obtemperans, vno tantùm seruo assumpto ascensis equis, quæ sibi iniuncta fuerant, implere solicitè cœpit.

Venit in Siciliâ S. Placidus.

Honorificè à Messalino excipitur.

Cap. 41. Illucescente verò die beatus Pacidus Messalinum euocans, dixit ad eum. Non decet Monachum in domibus laicorum stationem habere, quia contrarium est omnibus modis ordini nostro. Quapropter si vestræ nobilitati non habetur contrarium, eamus, & prouideamus locum in possessionibus patris mei, in quo monasterium construere valeam. non ædificare enim supra fundamentum alienum decreui. Veniensque post hæc ad portum maris, inuenit locum habilem ad monasterium construendum, & cum baculo quod manu gestabat, designauit locum, in quo oratorium Baptistæ Iohannis, in quo domum suam & omnes monasterii officinas construere valeret. Post hæc beatus Placidus conuersus ad Messalinum, dixit: Præpositus istius portûs Messanæ ciuitatis vbi est, & quo nomine nominatur? Et Messalinus, Hic, inquit, propè est: de nomine autem vndè interrogâsti scias, quia Pompeius Cilius appellatur. Tum sanctus iussit illum vocari ad se: qui dum venisset, cecidit ad pedes eius. Quem beatus Placidus è terra eleuans, præcepit ei vt de precio quod de portu acceperat, construeret domum, in qua ipse cum suis habitaret, simul etiam & ecclesiam ad honorem beati Baptistæ Iohannis, in qua die noctuque omnipotenti Domino deseruiret. Et dixit ad illum. Tuum volo vt sit, artifices in hoc loco ad operandum, vbicunquè eos per totam Siciliam inueneris, adducere, necnon seruos & ancillas ad lapides & quæq; necessaria sunt construenda adunari, vt hoc opus ipsum celerius possit expleri, maximè tamen domum in qua habitare valeam. Et vt hæc omnia citiùs fiant, omnes præpositos portuum & pro-

Notent hoc illi Monachi, qui passim per secularium ædes vagantur, putàntes hoc sibi licere.

Iubet construi monasterium S. Placidus.

procuratores cortium tanto labori interesse volumus, dando sumptus & quæque necessaria sine dilatione aliqua. Filium verò tuum vice tua super portum præpone. Tu verò insta fabricæ, vt citò possit expleri. Præcepitque vt de redditibus corrium, & de censu portuum pecuniam Romam ad columnas & epistylia emenda transmitteret. Designauit etiam coram Pompeio Cilio, in quo loco dormitorium, refectorium, coquina, cellarium & omnes monasterij officinæ construerentur.

Congregatis itaque quampluribus artificibus, iactisque in Christi nomine fundamentis, cœptum opus certatim & sine intermissione perficiebatur. Primò namque ibi domum, in qua beatus Placidus maneret, amplam satis extruxerunt. Messalinus autem interdiù aptissimam mansionem beato Placido assignauit, in qua liberè posset solus sedere, legere & orare. Cibos verò afferebant ei & suis, serui illius, & omnes amici patris eius. Idem quoque Messalinus cum familia sua sequestratus in alia domo manebat. Pompeius autem Cilius iuxtà quòd sibi beatus Placidus imperauerat, vice sua posuit super portum Messanæ ciuitatis filium suum nomine Pillium Vitellium, iuuenem prudentissimum, sapientia & bonitate multa pollentem. Quadam verò die dum à constructione monasterij ad domum suam, quam sibi Messalinus commodauerat, sanctus Domini Placidus rediret, obuium habuit quendam cæcum nomine Silnium, natione Romanum, qui plorando lumen amiserat, & per decem & octo annos penitùs non viderat. Illo nanq; tempore omnes qui insulam Siciliæ habitabant, incolæ Romanorum erant. Puer autem qui cæco ducatum præbebat, Placidum patrem sanctissimum venientem prospiciens, dixit ad eum: Eccè sanctus Domini Placidus beati Benedicti discipulus, nupèr ab Italia veniens, de quo per totam Siciliam rumor exiuit, iam appropinquat. Cæcus autem ex ore pueri talia dum verba audisset, cœpit clamare voce magna, dicens: Adiuro te Placide beatissime serue Dei, per Crucem Domini nostri Iesu Christi & sanguinem illius preciosissimum, quem pro salute humani generis fudit, vt digneris pro me intercedere ad Dominum, vt reddat mihi lumen oculorum meorū quòd plorando amisi, quia per decem & octo annos omninò lumen cæli videre non potui. Idipsum Messalinus cum famulis suis, & alij quamplures qui vnà cum eo ad ciuitatem redibant, exorabant. Tantis itaq; vir Domini Placidus supplicationibus motus, substitit, iussitque cæcum adduci ad se. Et dum venisset, posuit manum super caput eius, orans intra se parumpèr. Completa oratione sacrosanctum signum super oculos eius faciens, & manus suas super eum imponens, cunctis audientibus, dixit: Domine Iesu Christe, qui es Lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, qui cæcum à natiuitate illumināsti, & dedisti ei lumen quod natura negauerat, tu illumina oculos istius cæci ad gloriam & laudē tui nominis, qui cū patre & spiritu sancto viuis & regnas Deus in secula seculorū, Amen. Statim verò aperti sunt oculi eius, & ità acutissimè cœpit videre, acsi infantulus esset. Hi verò qui aderant, hæc videntes & audientes, procidentes in terram, benedicebant & glorificabant Deum, patremque sanctissimum Benedictum digna extollebant veneratione. Diffamatum est hoc miraculum per vniuersam Siciliam, ità vt ex omni insula ægroti & languidi coadunati ad eum producerentur.

Cap. 42. — *Oratione & signo Crucis cæcum illuminat. Iohā. 1. & 9.*

His quoque diebus quidam vir à dæmonio correptus dolendo exitu cruciabatur. Rogatus itaque vir Domini Placidus vt pro eo omnipotentis Dei exoraret clementiam, iussit eum ad se attrahi, & stans super illum orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui mundum diabolica fraude seductum de eius potestate liberāsti, qui regnum illius destruxisti, tu per intercessionem dilecti serui tui Benedicti magistri nostri, hunc hominem ab hac dæmoniaca vexatione dignare mundare, vt videntes nomen tuum sanctum collaudent in secula seculorum. Cumque circunstantes respondissent, Amē, vir Domini Placidus signū Crucis contra vexatum faciens, immundum spiritum ab eo effugauit. Hi verò qui præsentes erant, cœperunt laudare Deum, qui per sanctissimum Placidum beati Benedicti discipulum, tam insigne dignatus est operari miraculū. Igitur cùm fama per Siciliam exisset, quòd esset in eadem prouincia Placidus beati Benedicti discipulus, qui ægrotantibus manus imponit & sanantur, cæcis reddens visum, surdis auditum, claudos erigens, dæmones fugans, & omnes infirmitates curans: ex tota Sicilia, necnon etiam de Africa conuenientes, omnes infirmantes in vnum con-

Cap. 43. — *Dæmoniacus curatur.*

Omnes ęgri toti' Siciliç curantur.

gregauerunt, rogantes, ac per patris Benedicti nomen Placidum atteſtantes, vt illis ſanitatis gratiam impetraret à Domino. Sanctus autem Domini tantis calamitatibus condolens, ſimul etiam & fidem admirans, orauit ſic: Domine Ieſu Chriſte, qui magiſtro meo Benedicto dediſti poteſtatem apud te impetrandi quod vellet, tu per ipſius ſanctam interceſſionem omnibus languoribus iſtis ſalutem conferre dignare, vt ſanitate percepta laudem reſerant nomini tuo ſancto. Et dum reſponſum fuiſſet Amen, ſani effecti ſunt, laudantes & glorificantes Deum. Quanta etiam miracula per beatiſſimum Placidum illis temporibus Dominus Ieſus Chriſtus operari dignatus ſit, enarrare ea omnia valdè longum eſſet, de quibus tamen aliqua dicemus.

Cap. 44.

Dum enim in ciuitate Meſſana maneret, & Meſſalinus cum amicis iuxta eum reſideret, quidam viri eidem ſeruo Domini paralyticum quēdam ità afflictum obtulerunt, vt nequiret quis diſcernere compages membrorum. Rogante verò Meſſalino & his qui præſentes erant pro eo, vir Domini Placidus oratione facta, contrectanſque diſſolutos artus, dixit ad eum: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti filij Dei viui, cuius virtute vniuerſa conſiſtunt, adiutus meritis ſanctiſſimi magiſtri noſtri Benedicti, ſurge ſanus & incolumis, & perage opus tuū. Statìm itaq; ad eius iuſſionem conſurgens, benedicebat Deum & patrem ſanctiſſimum Benedictum. Quod miraculum videntes Siculi, benedicebant Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui tantam gratiam diligentibus ſe conferre dignatus eſt.

Sanatur paralyticus.

Cap. 45.

His quoquè diebus quidam Siculus ad virum Domini venit, rogās & multa prece depoſcens, vt ſodalem ſuum ex multo iam tempore paralyſis languore detentum, ſua viſitatione ſanaret. Obſecrante itaque eo vnà cum his qui præſentes aderant, ad lectum ægrotantis acced ere ſtuduit, orationemq; ad Dominum fundens, ait: Domine Ieſu Chriſte altiſſimi patris fili, qui paralyticū in lecto iacentem ſolo verbo curâſti, tu per interceſſionē dilectiſſimi ſerui tui Benedicti magiſtri noſtri, hunc paralyticum à lecto doloris abſolue, quatenùs curatus à tanto languore, gratiarum tibi in eccleſia tua referat actionem. Completa oratione ſignum Crucis ſuper eum faciens, de lectulo conſurgere iuſſit. Conſeſtìm is qui prius nequaquàm proprijs viribus præ ęgritudine & dolore ſurrexerat, ad Placidi pręceptum ſanctiſſimi ſurrexit incolumis. Omnes autem qui aderant, tanto perculſi miraculo, magnificabant Deum facientem mirabilia ſolum, cœperuntque ei certatìm infirmos offerre, quos ille ſignans & benedicens, incolumes reddebat.

Luc. 5.

Itèm alius.

Cap. 46.

Eodem quoquè tempore quidam vir à dæmonio obſeſſus, ab beatum Placidum adductus eſt, cuius virtutem vt ſenſit hoſtis neſandus, clamare cœpit per os eius, dicens: Quid eſt Placide? animaduertis quòd ipſe ſim quem ſuperatum eſſe paulò antè gratulabaris? Sanctus autem Placidus cōuerſus ad vexatum, dixit: Dominus meus Ieſus Chriſtus filius omnipotētis, cui omnis creatura cæleſtis & terreſtris obtemperat, ipſe tibi in virtute ſancti ſpiritûs, per interceſſionem ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, imperet execrabilis dæmon, vt exiens recedas ab hoc homine, & vlteriùs nō habeas poteſtatem introeundi in eum. Confeſtimque ab homine exiens, ſtrepitum immanem & terrificum dedit. Hi autem qui ſpectaculo aderant, in ſtuporem couuerſi, benedicebant Deum.

Dæmon ab obſeſſo expellitur.

Cap. 47.

Inſanus redit ad mentem.

Quidam vir mentis depreſſus inſania, cùm ad ſanctum Domini perductus fuiſſet, orationem ſuper eum faciens, benedictionem dedit, ſicque perditæ mentis effectus eſt particeps acsi dementiam nullo vnquàm tempore perpeſſus fuiſſet. Reuersùs verò ad patriam, ſonora voce patris Benedicti merita, & beati Placidi præconia modis omnibus prædicabat.

Cap. 48.

Tunc temporis duo ſceci, audita fama miraculorum ſancti viri, dixerunt ad inuicèm: Cur exterioribus tenebris obcæcati, interioris hominis lumen perdidimus? quicunque enim languidus ad beatū Placidum accedit, ſanus abſcedit, & nos torpentes deſidia in tenebris remanemus. Eamus itaq; ad virum Dei, quatenùs per eius ſanctam interceſſionem donet nobis Dominus Ieſus Chriſtus gratiam ſuam. Hæc dum inter ſe collocuti fuiſſent, propinquorum adminiculo fulti, ad patrem Placidum peruenerunt. Hos ſanctus pater vt vidit, illorum cæcitati condolēs, eleuatis in cælum oculis dixit: Domine Ieſu Chriſte fili Dei, qui cum patre & ſpiritu ſancto in principio cuncta creâſti, qui cæci nati oculos aperuiſti, qui mundum in peccati cœno & in tenebris & in vmbra mortis iacentem tua potenti virtute erigens,

ad

ad veræ lucis ſplendorem reduxiſti, intret oratio mea pijſſime in conſpectu gloriæ
tuæ, inclina ad me aurem tuam & exaudi me, & per ſuffragia dilectiſſimi ſerui tui
patris noſtri Benedicti, his lumine priuatis viſum reſtitue, vt tuũ ſanctum nomen
benedicere valeant per omnia ſeculorum ſecula. Cumque hi qui præſentes erant Oratione
reſpondiſſent Amen, exaudiuit Dominus de templo ſancto gloriæ ſuæ ſeruum ſu- duo cæci illuminãtur.
um, cæcisque lumen reſtituit clamantibus & dicentibus: Benedictus Dominus De-
us Iſrael à ſeculo & vſque in ſeculum, & benedictum nomen gloriæ ſuæ ſanctum, Luc. 1. Dan. 3.
qui percutit & ſanat, vulnerat & medetur, qui illuminauit nos orationibus ſanctiſ-
ſimi Benedicti per beatiſſimum Placidum diſcipulum eius. Sicque gaudentes & ex-
ultantes, cum benedictione ſancti viri ad ſua reuerſi ſunt. Nullus nanque in Sicilia S. Placidi encomion.
& Africa, & in toto Oriente inueniebatur præter Placidum, qui plùs inter homi-
nes miraretur. Et ſicut inter multas gemmas precioſiſſima gemma micat, & iubar
ſolis paruos ſtellarum igniculos obruit & obſcurat: ità in Oriente & Meridie cun-
ctorum virtutes & potentias Placidus ſolus ſuis virtutibus ſuperauit. Minimũ nan-
que ſe faciebat inter omnes, vt omnium maior eſſet, & quanto plùs ſe deijciebat,
tanto magìs à Chriſto ſubleuabatur. Omnibus nanque erat clementiſſimus, omni-
bus bonus: nihil animo eius clementius, nihil humilius, nihil blandius fuit. Fle-
bat, vt ſemper gauderet: deſpiciebat, vt ſemper amaret. Fugiebat laqueos contri-
tos, vt fontem indeficientem reperiret.

In talibus itaque exercitijs vir quidam dæmonis infeſtatione quatiebatur, quem Cap. 49.
ante Placidum quoquè varijs dæmon tunc torquere cruciatibus cœpit: vlulabat
luporum more, latrabat vt canis, fremebat vt leo, ſibilabat vt ſerpens, mugitum
dabat vt taurus, rotabat caput, & poſt tergum terram vertice tãgebat. Miſerebatur
ſuper tanto vexati infortunio Placidus, & lachrymas fundens, Dei omnipotentis
clementiam deprecari cœpit, dicens: Domine Deus cunctorum reſtaurator, vitæ
protector & portus, qui hominem ab antiquo hoſte obſeſſum, tuo precioſo ſan-
guine liberâſti, tu per interceſſionem magiſtri noſtri Benedicti dæmoniacum vi-
rus ab hoc ſeruo tuo expelle, vt priſtinæ ſanitati redditus, ſanctum & venerabile Dæmoniac. liberatur.
nomen tuum glorificare valeat. Ad hanc itaque precem vexatus ſanus effectus,
laudare cœpit & benedicere Deum.

Iiſdem porrò diebus quidam vir omnium mẽbrorum officio fuerat deſtitutus, Cap. 50.
adeò vt nunquàm abſque magno dolore manum ad os ducere, vel ad ambulan-
dum pedes mouere valeret, quoniam duriùs natibus adiuncti tenebantur. Eratque
ei mors ipſa vitalis, quia in corpore eius velut in quodam vaſculo, intrinſecùs late-
bat anima. Qui dum ab affinibus ad ſanctum Domini Placidum perductus fuiſſet,
cumq; ſuppliciter poſcerent, quatenùs pro eius liberatione Ieſu Chriſto Domino
preces fundere dignaretur: illorum ſanctus acquieſcens poſtulationibus, ait: Do-
mine Ieſu Chriſte fili Dei viui, qui es lux vera, ſalus, decus & vita generis humani,
qui confractos reſtauras, & reſtaurando conſeruas, qui eliſos erigis, qui compedi- Pſal. 145.
tos ſoluis, tu per ineffabilem miſericordiam tuam reſtaura, repara ac conſolida
hanc creaturam tuam, quam de diaboli laqueis liberâſti, vt videntes mirabilia tua,
nomen tuum ſanctum benedicant in ſecula. Expleta oratione, ſignum Crucis ſu-
per debilem faciens, dixit: Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus, qui dignatus eſt cu- Matth. 9.
rare paralyticum in lecto iacentem. Mirabilis Deus in ſanctis, qui glorificantes ſe
in ſua præcepta ſeruando glorificat, & in momento exaudit. Nam ad verbum viri Solito Crucis ſigno & oratione paralyticũ ſanat.
Dei ſanitati reſtitutus, laudem decantare cœpit omnium Redemptori. Populi au-
tem qui ad ſpectaculum venerant, hoc videntes, ingenito patri & vnico genito ſi-
mulque flamini ſancto perennem gloriam & laudem decantare cœperũt. Sanctus
autem Domini Placidus, licèt tanta per Chriſti Domini gratiam patraret prodi-
gia, tanta exerceret vndiquè ad ſe venientibus ſtupenda miracula, à conſtructione
monaſterij ſui nequaquàm ceſſabat.

Die autem trigeſima Metellus filius Meſſalini cum ſeruis ſuis, ſimulq; cum præ- Cap. 51.
poſitis portuum omniũ & procuratoribus cortium & multitudine amicorũ Ter-
tulli patricij, ad beatum Placidum veniens, pecuniam infinitam ſecum deferens,
ſancto Domini Placido obtulit. Quam accipiens, ad patrium ſolum, id eſt, ad vr-
bem Romanam direxit, ex qua columnas & epiſtylia emit, quæ cùm in Siciliam Conſtruit eccleſiam in honorem S. Iohannis Baptiſtæ.
delatæ fuiſſent, locari iuſſit in eccleſia quam tunc conſtruebat in honore ſancti
Baptiſtæ Iohannis. Cum villicis autem & præpoſitis portuum & procuratoribus

cortium diù multumque est locutus: & ob quam rem ad partes illas à sanctissimo magistro suo Benedicto directus fuisset retulit, reddideruntque singuli rationem villicationis suæ de cortibus & portubus Tertulli patricij patris sui, quas tenuerāt. Post hæc omnibus in commune præcepit, vt sine fraude & dolo aliquo & absque qualibet dilatione quotidiè impenderent, quicquid sibi & suis in cibo, potu atque vestitu vel in cœnobij constructione necessarium esset, dixitque ad eos: Ego veniam visere vos, & omnes possessiones quas pater meus in hac prouincia tenuit, ideoque ità agite, ità studete, vt nostram gratiam obtinere possitis. Hoc scientes indubiè, quia si me scandalizaueritis, scandalizabimini. Hæc cùm dixisset, cum benedictione sancti viri redierunt vnusquisque in sua.

Cap. 52. Ipse autem pater sanctissimus, ea quæ à magistro suo Benedicto didicerat, modis omnibus implere satagebat. Refulgebat sanè doctrina pietatis in eo, dilatabaturque sanctæ conuersationis doctrina agrum serendo iustitiæ. Vndè factum est, vt per beatum Placidum ac discipulos eius, patris Benedicti & Cassinensis cœnobij veneranda religio per totum orbem terrarum diffusa sit & diffamata. Idem verò sanctus Domini Placidus spiritu sancto repletus, sine intermissione castigabat sanctum corpus suum, & in seruitutem omnem redigebat, vt membra quę sunt super terram mortificaret. Sermo verò eius aliud non erat quàm mundi huius delicias spernere, onera orbis relinquere, vt Iesum Christum Dei filium liberè sequeretur, memorans illud quod Dominus locutus est, Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. In sermone autem eius quanta grauitas, quanta modestia erat, enarrare quis valeat? Orationi & lectioni solus quotidiè insudabat, ac sæpè & multùm cùm meditationi inseruiret, lachrymis fluebat. habebat enim spiritum magnæ compunctionis. Non diebus, non noctibus à colloquijs diuinis & psalmodia cessabat, omni tempore quadragesimalem vitam ducens, vinum nunquàm bibens. In Quadragesima Dominico die, tertia & quinta feria, pane tantùm & aqua contentus erat, alijs diebus nihil omninò recipiens. Cilicio semper ad carnem vsus est, & cùm fatigatus esset ab oratione seu à genuflexione, sedendo potiùs quàm iacendo somnum capiebat. Nemo illum vnquàm aliquandò vidit in aliquo actu commotum, sed semper honestum, humilem, grauem, mansuetum, benignum, nemini nocentem, nemini inuidentem, nemini quod malum est quærentem. erat enim omni hora, gratia Dei plenus. Nunquàm aliquandò alicui homini locutus est nisi necessitas coëgisset, aut fratrum affectio, seu bonorum hominum vel pauperum, aut cùm monasterij necessitas exposceret, semperque spiritus eius in Deo positus erat. Sed in omnibus virtutibus in quibus eum perfectissimus magister suus Benedictus instruxerat, de die in diem proficiebat atque crescebat: non æqualem se aliorum ducens, sed vltimorum omnium seruum. Iam verò de eius quid dicam clementia? nil enim menti eius carius fuit, quàm potentem pauperi non præponere. Si pauperem videbat, sustinebat: si diuitem, ad benefaciendum hortabatur, illud prædicans Euangelicum: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat, vt cælorum regnum accipere valeat. Ibat autem frequenter ad operarios, qui cœnobium & ecclesiam construebant, ad portum quoquè maris & cortes patris sui visendas, sicque demùm reuertebatur ad domum quam sibi accommodauerat Messalinus.

1. Cor. 9. Corpus suũ castigat & in seruitutẽ redigit. — *Luc. 14.* — *Vide hic antiquorũ monachorum studiũ & institutũ non difforme à nostris.* — *Abstinentia S. Placidi.* — *Silentium eius.* — *Clementia.* — *Luc. 3.*

Cap. 53. Quarto verò anno postquàm in Siciliam sanctus Domini Placidus venerat, monasterium omne vnà cum ecclesia sancti Baptistæ Iohannis satis decenter in omni constructione perfectum, atque ab Episcopo eiusdem Messanæ ciuitatis ecclesia dedicata est quinto Kalend. Augusti. Rogauit etiam idem sanctus Episcopum, vt totius monasterij ambitum aqua exorcizata respergeret, & orationem daret, sicque in eum sanctus Domini ingressus est cum suis ad habitandum. Cœperunt deindè nonnulli mundum relinquere, & sub beati Placidi magisterio cordis ceruices edomare. Intra breue nanque temporis spatium, triginta fratres in eodem loco ad omnipotentis Dei seruitium congregati sunt.

Eccè quomodò antiquitùs ecclesiæ consecrabātur. — *Multi mundum relinquentes fiūt monachi.*

Cap. 54. Post hęc oblatus est eidē seruo Domini Placido quidā energumenus, qui diutiùs sathanæ laqueis irretitus, dirè affliciebatur. Quem cùm vir Dei ità attritum vidisset, eius calamitati compatiens, orationem fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe lux vera, qui es pius, clemens & misericors, expelle à figmento tuo per inter-

...tercessionem sanctissimi magistri nostri Benedicti inimicum sæuientem, vt à laqueo insidiatoris ereptus, laudem dicat nomini tuo sancto. Qui cum orationem compleßet, signum Crucis contra vexatum faciens, antiquum hostem ab eo protinus effugauit. Igitur quia longum esset euoluere quanta per eum Dominus operatus est, ad eius gloriosissimam passionem exarandam veniamus. Oratione & signo crucis et argumenta ... liberat.

PASSIO S. PLACIDI ET SOCIORVM EIVS.

PER idem tempus dum in Vrbe fama creuisset, quòd sanctus Domini Placidus à venerabili patre Benedicto ad monasterium construendum, & cortes ac possessiones Tertulli patris sui retinendas, in Siciliam directus fuisset, & quia in cœnobio à se constructo triginta iam fratres sub patris sui Benedicti regula aggregâsset: Eutychius & Victorinus germani eius, quorum superiùs memoriam fecimus, vnà cum sorore sua Flauia virgine, Placidum fratrem videndi desiderio ducti, & in eius amorem vltra modum accensi, ex consilio parentum suorum vrbem Romam egredientes, nauem conscendunt: danresque carbasa ventis, Siciliam adeunt, & ad portum ciuitatis Messanæ applicantes, classem in litore soluunt: descendentesque de naui, ad sancti Iohannis cœnobium tendunt, videntesque fratrem, repleti sunt gaudio magno. Et primò quidem non cognouerunt eum, ob id scilicet, quia ex quo beato Benedicto oblatus est, illum vlteriùs non viderant, & post tanti temporis spatium vir factus, & monachali habitu indutus, atque præ nimia abstinētia ac enormitate vigiliarum & orationum, corpore tabefactus & annihilatus erat. At vbi per indicia agnouerunt eum, in osculis eius ruentes, & se diutiùs complexantes, ob nimietatem amoris & gaudij, in fletum maximum proruperunt. Post hæc cùm omnia monasterij habitacula perlustrâssent, ac conuenienter constructa laudâssent, aliquantis diebus apud beatum Placidum fratrem suum remorari decreuerunt. Cap. 1. Inuisunt eū fratres & soror eius. Placidū monachali habitu, abstinētiam, vigilias, & orationes.

Eodem tēpore apud paganos qui in Hispania inhabitabant, Abdala impiissimus Christi insectator & hostis, regnum administrabat. Hic Christianæ religionis culturam funditùs de terra eradere, & Molorchi templa & Luciferi culturam augere cupiens, centum nauium expeditionem cōgregauit, & super eas quendam crudelissimum Agarenum, nomine Mamucha, ducem præficiens, contra Romanum direxit imperium, mandans vt ciuitates & castra igni cremaret, ecclesias destrueret, Christianos ad dæmonum, * Molochi, Rempham & Luciferi culturam compelleret, non consentiētes diuersis supplicijs enecaret. Cuius ille imperio parens, cùm plurimam stragem nostrorum dedisset, post aliquantos dies in quibus Eutychius, Victorinus & Flauia virgo ad beatum Placidum venerant, cùm fratres nocturnalem synaxim in ecclesia decantarent, iam dictus Mamucha in nauibus cum paganis sexdecim millibus octingentis aduueniens, fores monasterij confringi, & omnes in vinculis iussit adstringi. Quod dum factum fuisset, Gordianus iam dictus, qui eum beato Placido à Cassinensi cœnobio ad Siciliam venerat, cùm esset iuuenis, per quandam posticam domûs aufugiens euasit, Donatus verò qui iam senio affectus erat, absque aliqua interrogatione capite truncatus est. Sanctus autem Placidus vnà cum fratribus suis Eutychio, Victorino & Flauia virgine, Fausto, Firmato diacono, simul etiam cum monachis triginta, catenis vinctus, Mamuchæ adductus præsentatur. Quem truculentus arbiter vt vidit, dixit ad eum: Quid vocaris? Sanctus Placidus respondit: Christianus sum. Dux dixit: Nega Christum ..., & ... ic in cuius conuicia, & iuxta ritum inuictissimi Regis nostri Abdalæ deos adora, & dimitto te. Sanctus Placidus respondit: Ego Dominum ... sum Christum nunquàm negaturus sum, & pro eius nomine mori desidero. Dux verò ad hæc ... indignans, dixit ad Eutychium & Victorinum, Flauiam, Faustum, Firmatum diaconum & reliquos triginta: Vos quid dicitis? Obtemperabitis præceptis ... Regis Abdalæ, vt Christum relinquentes, deum nostrum adoretis? ... martyres quasi ex vno ore dixerunt. Quod in animo insidet vestro, ... Vnus enim nobis animus est, vna fides, vnus ordo viuendi, quapropter ea ... audis, ab omnibus dictum esse putate. Pro amore namque Christi pa... sumus animam ponere. Cap. 2. Mamucha tyrannus ad Italiam & Siciliam mittitur ad persequendos Christianos. * Molorchi Vides mooachos antiquitùs vrosesse plurimos etiam de noctu. S. Donatus capite truncatur. Sancti Placidi & sociorum ad iudicem præclarum responsum.

Ad horum itaque martyrum famina dux Mamucha vehementer iratus, iussit Cap. 4. sanctos

sanctos Dei Placidum, Eutychium, Victorinum ac virginem Flauiam cum [illegible] sanctis expoliari, & grauissimè fustibus cædi, dicens: Verba verberibus [illegible]. Sancti verò martyres exultabant & gaudebant in Domino, quoniam digni habiti sunt pro nomine eius verberum supplicia pati. Videns verò impijssimus dux quòd iam in extremis essent, dixit ad eos: Dicite morti destinati, si relinquere vultis Crucifixum, an perire decreuistis? Sancti martyres dixerunt: Nos Dominum Iesum Christum verum Deum esse corde credimus, ore confitemur, & ab eius cultura nunquàm recedemus. Fac quod vis, Christiani sumus. Stupefactus ad hæc crudelissimus arbiter, dixit ministris: Iterùm flagellentur, crudelissimè torqueantur, verbera verberibus addantur, forsitàn resipiscent hi, qui in errore decreuerũt permanere. Ministri itaque iuxta ducis imperium flagellantes & torquentes eos, clamabant, dicentes: Negate Christum vestrum, negate. Sancti autem dum torquerentur, rogabant Dominum, dicentes: Domine Iesu Christe fili Dei, libera nos ab omni tentatione, & ab scandalis operantium iniquitatem. Dux verò ad martyrum tolerantiam permotus, præcepit vt manibus à tergo ligatis, & compedibus vincti includerentur per septem dies, & neque panem neque aquam eis dari, vt deficerent, procrastinans eorum interitum, si fortè plagis corporalibus fatigati, eius nefandis iussionibus obtemperarent. Sanctus autem Domini Placidus in tanto supplicio constitutus, non diebus neque noctibus à colloquijs diuinis & oratione cessabat.

Fustib⁹ grauissimè cæduntur.

Crudelissimè torquentur.

Carceri mancipantur.

Cap. 4.

Dum hæc agerentur, tempestas magna in mari exorta est. Barbari verò ob aëris incommoditatem, dum ad Hispanias se remeare non posse perspicerent, ira permoti, circunquaquè cuncta igni ferroque deleuerunt, & adulteria ac innumerabilia mala in ecclesijs & in hominibus committentes, & viros ac mulieres ob Christi fidem trucidantes, ciuitati Messanæ ineffabilia mala intulerunt. Sanctosque Dei martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & virginem Flauiam cum socijs in terram suam transferre decreuerant. Itaque dum maris inclementia viam illis obstruxisset, videntes sanctum Placidum cum socijs absque cibo & potu Christo gloriam ferre, mirati sunt, cursuque concito ducis tentorium adeuntes, quæ acta & dicta fuerant, per ordinem pandunt. Qui belluina rabie accensus, iussit sanctos Dei martyres per singulos dies acerrimè fustibus cædi, & sine aliquo cibo vel potu dimitti. Et dum cæderentur, clamabant pagani: Negate Christum vestrum, & dicite in eum conuicia, & dimittemini. Sancti autem martyres quasi ex vno ore dixerunt: Neque Christum Dominum nostrum negamus, neque conuicia in eum, qui creator est omnium, inferimus, facite quod vobis videtur. Barbari verò de sanctorum constantia vltra modum mirati, cursu rapidissimo ducem adeuntes, rem prout erat exponunt. Dux autem solita inflammatus nequitia, iussit sanctum Placidum cum socijs, pedibus versis suspendi, & flagellis hinc indè crudelissimè laniari, & sub capite vniuscuiusque fumum horridum subministrari. Quod dum factum fuisset, clamabant more solito contra sanctos pagani: Negate Christum vestrum, negate. Sancti verò martyres paganorum monita velut stercora contemnentes, clamabant ad Dominum, dicentes: Si consistant aduersùm nos castra, non timebit cor meum, quoniam tu nobiscum es Domine. Cumque omnes singillatim vnus post vnum hoc ordine cruciati fuissent, iussit dux Mamucha dari vnicuique [illegible] pugillum vnum hordei crudi ad manducandum, & paululum aquæ ad bibendum. Dicebantque ad Sanctos: Si negaueritis Christum Deum esse, quod petieritis, dabimus vobis, & annumerabimini inter primos amicos ducis nostri Mamuchæ, & eritis quasi fratres Regis nostri Abdalæ, ac domini in omni regno eius. Sancti autem fratres Placidus, Eutychius, Victorinus & sanctissima Flauia virgo soror eorum, quasi ex vno ore dixerunt: Si polliceremini nobis facturos dominos orbis terrarum, non negabimus Dominum nostrum Iesum Christum, qui pro nobis mortuus est & surrexit, ascendensque in cælum, viuos & mortuos & omne sæculum per ignem iudicaturus adueniet. Quinimmò vos, qui [illegible] pleni estis, qui æternæ morti addicti, vos potiùs credite in Dominum nostrum Christum Iesum, & salui eritis in æternum. Dirissimus autem Mamucha ex beati Placidi ore talia dum verba audisset, ac sæuè indignans, iussit eum cum socijs carceri tradi.

Sæuiunt in Christianos pagani multos trucidantes.

Sancti iterũ grauiter cæduntur.

Constantia eorum.

Horrẽdum supplicium

Psal. 26.

Iterum mittuntur in carcerem.

Nocte verò adueniente Gordianus iam dictus, qui tempore quo be[illegible] s Placi- Cap.5.
dus [illegible]us fuerat, fugiens euaserat, venit ad eum in carcere, procidensq; ac [illegible] pe-
des eius, confortabat eum, dicens: Constans esto domine mi Placide, & noli ti-
[illegible], quia tecum est manus Domini, qui tibi mansionem in cælestu regno locauit
[illegible]idibus preciosis instructam. Si tibi persecutores verbis blanditi fuerint, noli il- Gordianus eos cōsolatur & confortat.
[illegible] adhibere consensum: si aurum vel argentum, aut lapides preciosos obtule-
[illegible]nt, nè accommodes animum, sed potiùs illum respice, illum intende, qui fecit
cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Nihil enim martyrio laudabi- Psal.145.
li[illegible] nihil excellentius, nihil honorabilius inuenitur, quippè cuius adiutor Chri-
stus Dominus est, & illi qui eum diligunt & cupiunt, immortalitate ac gloria per-
[illegible]ni remunerantur. O, quàm terribilis est, & quàm metuendus iudicij dies adueni-
et [illegible] quo iuxta Apostolum vnusquisque recipiet secundum suum laborem. In 1.Cor.3.
quo etiam Angeli trement, qui non peccauerunt, ac iusti terrebuntur, qui Domi-
n[illegible] [illegible]cuerunt. Hunc diem Propheta designabat, cùm dicebat: Dies illa dies iræ, Soph.1.
ca[l]amitatis & miseriæ, dies tubæ & clangoris, dies magna & amara valdè, dies ne-
bulæ & turbinis, plena indignatione, qua cæli magno impetu mouebuntur. Sol Luc.21.
obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, ac stellæ cadent de cælo, & virtutes
cælorum mouebuntur. Iam aduersùs communem inimicum pugnam arripu-
isti, iam caput serpentis antiqui conculcâsti: constantiæ & fortitudinis arma
retine, vt possis tela & iacula eius scuto fidei repellere, & iuxta Apostolum
indue armaturam Dei, vigila strenuè, quia aduersarius vester diabolus tan- Ephes.6.
quàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, cui fortiter in fide persisten- 1.Pet.5.
te[illegible], resistere conuenit. Diem supremum ante mentis tuæ oculos reuoca, nocte si-
[illegible] & die horis atque momentis, & quàm fluxa, quàm breuis sit huius mundi glo-
ria, quàm caduca, & quibus ærumnis subiaceat. Aduerteque qualiter illam turbo
[illegible]ntinus auferat, & sedula mente pertracta. Vbi tunc erit sublimium honor &
gloria Regum? vbi Duces & Principes? vbi fortes & diuites? vbi tunc erunt qui
ex obliquo egenos despiciebant, & sua locutione indignos censebant? vbi argen-
[illegible] & aurum, nunquid nam non ceu puluis præterijt, & velut vmbra euanuit, iam Psal.89.
recessit, iam transijt, ad Erebi profunda descendit, in quo vermis impiorum non Esa.66.
[illegible]ur, & ignis non extinguetur. Ibi tunc potentes potenter tormenta passuri
[illegible], & fortioribus cruciatus intolerabilis erit: ex quo non educet pater filium,
a[illegible]us patrem, nec sodalis erit qui redimat, neque frater qui eripiat. Leua
[illegible] cum manibus ad Deum, dicens, cum Propheta: Eripe me de inimi- Psal.17.&58.
[illegible]s Deus meus, & ab insurgentibus in me libera me, de manibus odientium
[illegible]e. Iam pugnare cœpisti, pugna vt vincas, & coronam immortalitatis ac-
[illegible]as.

Audiens hæc beatissimus Placidus, gratias egit redemptori omnium Deo. De- Cap.6.
[illegible]onuersus ad Gordianum, dixit: Omissis frater verborum ambagibus, vin-
[illegible]tem mundum, inuocemus, rogantes vt qui dedit velle, donet & posse. Illum
[illegible] desidero, illum suspiro, ad illum pergere cupio, cui animam meam deuoui, Ecce quāto
[illegible] me dignum fecit pro suo nomine pati. Et post hæc vide, inquit, vt quicquid affectu desiderârit con-
[illegible] me e[illegible]nire prospexeris, in scriptis notifices magistro nostro Benedicto, iungi Chri-
[illegible]non condiscipulis & consanguineis meis Mauro & Felicissimo. Ego enim sto S. Placi-
[illegible]lbor, iam alligatus corpore, alligatus & spiritu vadam, quò me duxerit dus.
[illegible]s Iesus Christus. Testis enim mihi est Deus, quia omnibus hominibus
[illegible]am exhibeo charitatem, rogans Deum omnipotentem, vt nos in periculis
[illegible]tos sua protectione defendat, & inter procellas & tempestates huius
[illegible]di illæsos custodiat, & pacem Ecclesiæ suæ sanctæ quantocyùs tribuat. Hæc
[illegible]ixisset, expansis in cælum manibus, & oculis in altum erectis, orauit Orat extensis in cælum manibus.
[illegible]minum, dicens: Vnigenite fili Dei, Verbum incarnatum, protege ac
[illegible]de Ecclesiam tuam tuo preciosissimo sanguine redemptam, conserua Cas-
[illegible]n Ecclesiam in sancta religione, meque ad te venire, victo diabolo,
[illegible]

[illegible]c itaque facto, dux Mamucha rabido inflammatus furore, iussit sanctū Pla- Cap.7.
c[illegible] cum socijs suis sibi præsentari. Cumq; ante impijssimum ducem manibus re-
[illegible]atis præsentati fuissent, indicto silentio, dixit: Testes inuoco deos, excellen-
[illegible]que omnium Luciferum, quia nec interrogatione dignos vos nostra
excel-

excellentia iudicauit. Hinc autem non vt criminis obnoxios, sed vt fratres vos alloquor, vt deponentes pertinaciam vanæ superstitionis, acquiescaris salutaribus monitis, obtemperantes præceptis Regis nostri Abdalæ, & magnificum Prophetam nostrum Moloch venerantes. Hoc si feceritis, huius vitæ gaudijs feliciter fruemini, & dabimus vobis infinitas possessiones & vxores: quod si non feceritis, diuersis supplicijs interibitis. Sancti martyres dixerunt: Neque nobis blandimentis suadere poteris, nec minarum asperitatibus terrorem incutere valebis. Tunc nefandus arbiter furore & ira magna accensus, iussit sanctum Placidum cum socijs suis expoliari, & fustibus cædi, & membris omnibus crudelissimè torqueri. Cumq; ministri iniquitatis ducis iussa perficerent, Gordianus cum omnibus Christianis, qui ducis Mamuchæ manus euaserant, cum fletu ingenti clamabant: Domine Iesu Christe, martyrum fortitudo & palma, veni in adiutorium Placidi serui tui in huius agonis discrimine constituti. & hoc diebus ac noctibus postulabat sine intermissione pro eo lachrymarum & orationum hostias Domino immolans.

Iterùm fustibus grauiter cæduntur martyres.

Cap. 8.

Idem autem sanctus Domini Placidus cùm à paganis vltra modum cum socijs cruciatus fuisset, iussu sæuissimi ducis à supplicijs amotus est, & beatissima virgo Flauia incredibili decore micans, tribunalibus est præsentata. Quam truculenta bestia dum perspexisset, dixit ad eam: Dic scelerata & omni misericordia prorsus indigna, adquiescis præceptis regalibus, an in stultitia permanere decreuisti? Ad quem beatissima virgo Christi Flauia respondit: Ego stultitiam nunquàm habui, quia semper Christum cuncta regentem dilexi: præcepta verò Regis tui, velut lutum quod pedibus conculcatur, abijcio. Dux autem aduersùs virginem Flauiam ingenti ira succensus, dixit ministris: Expoliate hanc, & pedibus in altum erectis, in sublime suspendite. Habeat honoris sui dignum commercium, quæ salutaribus monitis cordis ceruicem flectere renuit. Pagani verò iuxtà quod dux imperauerat, sanctam virginem Flauiam pedibus in sublime erectis suspenderunt. Quam dux ità allocutus est, dicens: Stultissima omnium fœminarum, non verecundaris in turpitudine nuditatis tuæ? Et virgo Christi ad hæc: Sacra scriptura testatur, quia est conditor viri & fœminæ, ob quam rem de sexu nulla mihi adscribetur iniuria, pro eo quòd nuda sum: neque nuditatem tantùm corporis sustinere parata sum, sed etiam gladium & ignem propter eum, qui pro me denudari & flagellari & crucifigi voluit. Dux verò ad hæc laruali furia fretus, dixit ministris Quid agitis? Fustes afferte, & eam sine intermissione acerrimè flagellate. Cumque milites sanctam virginem Flauiam crudeliter flagellarent, virgo Christi clamabat ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe fili Dei viui, adesto nunc famulæ tuæ Flauiæ in huius agonis stadio, nè dicant inimici tui nè dicant, Præualuimus aduersùs eam. Conturbatus ad hæc crudelissimus censor, ait: Si ista extincta non fuerit, maximum Regi nostro Abdalæ conferet detrimentum. Et post hæc, Eià, inquit, frontem & mammillas, necnon & brachia torquentes dissipate. Subtùs verò fumum acerrimum subministrate, varijsque tormentis corpus illius excruciando necate. Illi itaque toto mentis conamine perficientes, clamabant: Nega Christum tuum turpissima & omni dedecore digna, quia iam parata tibi imminet mors. Itaque in talibus die decurso, dux Mamucha sanctam Dei virginem deponi, & cum beato Placido ac reliquis in carcerem includi iussit, iraque commotus præcepit, vt quotquot Christianorum inuenissent, diuersis supplicijs enecarent.

S. Flauia pedibus in altum erectis suspenditur & grauiter torquetur.

Gen. 3.

Constantia eius.

Oratio eius Psal. 12.

Inauditum tormentum.

Cap. 9.

Iam verò quis dignè enarrare valeat, quantis supplicijs Christiani eo tempore in Sicilia sint affecti? Nonnullis nanque palorum vectibus ora reserãtes, fœtidum cœnum ingerebant. Alios in frontibus & in tibijs remugientibus neruis torquendo cruciabant, plerunquè aquam marinam, acetum, amurcam & liquamen & alia multa & crudelia, tanquàm vtribus imbutis ori appositis, sine misericordia porrigebant, stimulis ferreis ad ambulandum vrgentes. Paruulos etiam ab vberibus maternis rapientes, insontem infantiam elidebant ad terram. Aliosè regione pedes tenentes, à meatu prorsùs naturali vsque ad arcem capitis dissipabant. Al[illegible]dentis ferri laminis adusti sunt, aptantesque fustes in modum serrarum ex[illegible]is cum stirpibus, & dorsa Christianorum cum illis flagellantes, non tantùm o[illegible] con fringebant, sed etiam terebrantes aculei intrinsecùs remanebant, diss[illegible] carnibus viscera pandebantur. Nonnulli verò ligatis pedibus post terga cutre[illegible]

Christiani diris simis afficiuntur supplicijs.

... quorum, inter spinosa loca syluarum ducebantur, vt ducti & reducti, dumosis ... orum aculeis eorum corpora carperentur, ac diu & sæpius tibias torquen... o tinnientibus chordis cōstringebant. Fœminas autem per vnum pedem appendentes, palis minoribus dentatis tectis in capite, crinibusque in eisdem colligatis, ac vehementius stringentes simul cum capillis omnem pelliculam auferebant, ingentia pondera in vno pede colligātes, & laminas ferri ignitas dorso, ventri, mammillis ac lateribus apponentes.

Sancta verò virgo Flauia dum in carceris ergastulo cum fratribus esset retrusa, Placidum fratrem suum alloquebatur, dicens: Iam sacris tuis orationibus, Placide frater, fauentibus, inchoaui martyrium, nunc verò obsecro, nè desistas inchoata perficere. Ora attentiùs rogo, vt dignum faciat Dominus Iesus Christus desiderium cordis nostri ante conspectū gloriæ suæ, & tribuat nobis quod promittere dignatus est suis fidelibus, & omnibus quærentibus gratiam suam. Sanctus autem Domini Placidus aperiens os suum, Eutychium & Victorinum fratres suos & virginem Flauiam sororem suam sociosque triginta tres consolabatur, dicens: Forti animo estote, suspicite in cælum, & precibus exorate cuncta regentem, vt patris Benedicti intercessione nobis patiendi tolerantiam donet. Alia verò die dux Mamucha residens in consistorio, iussit sanctos Dei martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & virginem Flauiam cum triginta tribus socijs suis sibi præsentari, & grauissimè fustibus cædi, & per pedes suspendi, ac membris omnibus acriter torqueri, ... que horridum sub eis administrari, dicens: Negate Christum vestrum, & dicite in eum conuicia, & dabimus vobis bona huius mundi. Post hæc sanctus martyr Christi Placidus erectis in cælum oculis clamabat ad Dominum, dicens: Narrauerunt nobis iniqui fabulationes, sed non ità vt lex tua Domine. Omnia mandata tua veritas, iniqui persecuti sunt nos, adiuua nos Domine Deus noster. Quinta verò die videntes pagani quòd sancti Dei martyres Placidus, Eutychius, Victorinus & Flauia virgo speciali quodam amore essent obligati, & honore se inuicèm præuenirent, quòd vnà cibum caperent, quòd segregati ab alijs starent, quòd simul ... i orarent, mirati sunt, & dicebat alter ad alterum: Isti affinitate coniuncti sunt, ideò ab alijs diuiduntur. Interrogans itaque sanctos vnus ex paganis per interpre... quo vtebantur, dixit ad eos: Quam generositatem fertis inter vos? Responderunt hi: Quatuor germani fratres sumus ex vno viro & fœmina generati. Ille verò rursus percontatus est eos, dicens: Ex ista patria estis, an ex alia regione? Et responderunt sancti, dicentes: Romani sumus, & Christiani. Et ille, Benè, inquit, contingit vobis, quia hominum omnium genus semper voluistis humiliare, & dominium exercere, nulli vnquàm genti voluistis subdere colla. Sed dicite nobis, quæ sunt nomina vestra? Ad hæc sanctus Placidus proloquens ait: Hi duo fratres mei Eutychius & Victorinus vocantur. Hæc autem soror mea & virgo, Flauia dicitur. Ego verò peccator, Placidus monachus vocor. Et ille, Assentire, inquit, nobis, & proderit vobis: negate Christum vestrum Deum esse, & nostro ... ore Luciferum sidus dei nostri Rempham excolite, vt frui possitis vnà nobiscum huius gaudijs vitæ. Respondens autem sanctus martyr Placidus, dixit: Absit hoc à nobis, vt Deum nostrum Iesum Christum creatorem cæli & terræ negemus, & hominem perditum pro Deo colamus, qui iam à Domino Iesu Christo cum diabolo & angelis eius damnatus est in inferno perpetuo igni exu... ...s.

Hæc pagani ex martyris ore dum verba audissent, Mamuchæ duci nunciare cu... ... Sæuissimus autem dux furore nimio accensus, iussit sanctissimum Placidum cum duobus fratribus & cum sorore Flauia tamdiù virgis mactari, donèc in... manus deficerent. Quod dum factum fuisset, pagani existimantes eos mortuos, ... Sed Deus omnipotens, cui cura est & solicitudo suorum, misit Angelum suum sanctum, qui sanctorum martyrum Placidi, Eutychij, Victorini & virgi... ...æ roborauit corpora, & curauit plagarum vulnera. Manè autem facto, ... cu...tes ad stadium, sanctosque martyres Dei illæsos consistere perspici... ...cebant ad eos: Animaduertite & videte quanta misericordia vsi sunt de... ...opheta noster in vobis, qui cùm debuissent interficere vos, contulerunt ... Relinquite ergò vanitatem & sectam superstitiosam, & adorate ... præstiterunt vobis sanitatem, & gubernant vitam vestram. Sanctus Placi-

ttt dus

Cap.10.

Consolatur fratres & sororē ac cæteros martyres S.Placidus.

Iterum vapulant.

Psal.118.

Dij gentiū perpetuó igni exurendi.

Cap.11.

Virgis iterū vapulāt SS. martyres.

Curātur eorum vulnera cælitus.

dus respondit: Vos potiùs relinquite diabolum quem adoratis,& adorate Dominum nostrum Iesum Christum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & relinquite perditum ipsum vestrum prophetam, & sathanam, quem is pro Deo coluit, cum quo damnatus est in ignem æternum. Saraceni autem cùm viderent quòd neque minis neque promissionibus sanctos Dei ad suam culturam valerent inflectere, acta & dicta duci seriatim referre curârunt. Dux verò sæuus indignans, iussit sanctum Placidum cum sorore & duobus fratribus suis per pedes suspendi, & fustibus cædi, & fumum acerrimum subministrari, clamantibus paganis iuxta consuetudinem, Negate Christum vestrum, negate. Quod dum factum fuisset, clamabat beatus Placidus vnà cum fratribus suis Eutychio & Victorino ac virgine Flauia, quasi ex vno ore dicentes: Gratias tibi agimus Domine Iesu Christe, qui confortas seruos tuos in te sperantes. At durissimus dux dolore & ira permotus, beatissimo martyri Placido, qui præ omnibus & pro omnibus loquebatur, cum lapide os & arterias confringi iussit, dicens: Si non negabis Christum tuum, & tu & alij mala morte peribitis. Sanctus verò martyr Placidus glorificabat Dominum, dicens: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, qui me computare dignatus es in numero seruorum tuorum.

Psal. 45.

Os S. Placidi lapide confringitur.

Cap. 12. Non ferens autem impijssimus dux quòd sic beatissimus Placidus sæpè Christum nominaret, ira magna accensus, iussit ei linguam radicitùs amputari. Sanctus verò Placidus clamabat lingua præcisa, dicens: Benedictum nomen & virtus Domini nostri Iesu Christi, cuius nomen & virtus permanent in secula, qui & liberat nos ab omni malo semper. Cumque fratres eius & soror respondissent Amen, præ nimia ira frendens dentibus sæuissimus dux, iussit eos iterùm grauissimis fustibus cædi. Sanctam verò virginem Flauiam truculentus arbiter præcepit tradi quibusdam lenonibus de exercitu suo ad corrumpendum, dicens: Inuitate ad turpitudinem eius omnem exercitum. Sancta autem virgo Flauia sententiam in se prolatam dum agnouisset, suspexit in cælum, & ait: Deus qui sedes super thronos & iudicas æquitatem, esto mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, vt saluam me facias. Surrexit in me iudex iniquus, mordens carnes meas canina rabie, misit truces manus ad verbera, pedibus appensa sum, fustibus acerrimè verberata sum, omnibus membris crudelissimè torta sum, fumus horridus sub me administratus est, impinguatur dux sæuus sanguine meo, tuus est amor, tua fidelitas, pro te hæc omnia patior: respice in me sancte Deus Sabaoth, nè polluant inimici famulam tuam, nè dicant, Præualuimus aduersùs eam. Orauit, & ecce subitò virtus diuina super virginem sanctam respiciens, suo illam munimine sepsit. Nam cùm ad ducis imperium lenones sanctam virginem Flauiam vellent stuprare, vim ei inferre volentes, quicunque manus ad eam contingendam misissent, stupebant nerui eorum, & arefiebant manus & brachia illorum, & præ dolore ex intimo corde mugitum reddebant. Ipsa autem beatissima virgo Flauia cùm fuisset, sicut iam diximus, cum fratribus suis multotiès pro Christi nomine cæsa & torta, & diuersis supplicijs affecta, immobilis in fide Christi permansit.

Loquitur præcisa lingua.

Psal. 9. & 70.

Diuinitùs puniûtur volêtes stuprare S. Flauiã.

Cap. 13. Post hæc impijssimus dux Mamucha sanctos Dei martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & virginem Flauiam suo examini fecit assisti, quos tumenti pectore, facie furibunda, vibranti capite, ità est allocutus: Quousquè insipientes vos nostra tolerat clementia? Hortor & commoneo vos Crucifixum negare, & adorare deum, cui excellentissimus Rex noster Abdala ceruicem suam flectit: sin aliàs, acerrima morte peribitis. Sanctus Placidus respondit: O infelices, quare mentis vestræ oculos atra orbatos caligine non exeritis? Credite in Dominum Iesum Christum creatorem cæli & terræ, & dimittite diabolum quem adoratis, & falsum vestrum prophetam relinquite, quod si non feceritis, ignis vos æternus excipiet. Mamucha verò post hæc conuersus ad sanctos martyres Eutychium, Victorinum & virginem Flauiam, dixit ad eos: Dicite infelices & miseri, derelinquitis Crucifixum, an cum Placido seductore perire decreuistis? Sancti martyres dixerunt: Iam sæpiùs tibi diximus, quia nullo pacto nullaque ratione Dominum nostrum Iesum Christum relinquimus, monita verò vestra, velut lutum quod pedibus conculcatur, abominamur. His auditis sæuissimus Mamucha nimijs furijs incitatus, iussit sanctos Dei martyres Placidum, Eutychium, Victorinum & Flauiam stri[illegible] ligari

gari, & super tibias eorum anchoras nauium poni, & super anchoras lapides magnos superponi, vt hoc dolore compulsi Christum negarent. Pagani verò iussa iniquissimi ducis perficientes, clamabant: Nisi negaueritis Christum vestrum Deum esse, acerba morte in tali supplicio consummabimini. Cumque die ipsa & nocte tota in tanto cruciatu perdurâssent, & sanctus Domini Placidus psalleret, & soror ac fratres eius orarent, & Deo gratias agerent, die altera illucescente Pagani ad martyres reuersi sunt, videntesque illos immobiles in fide Christi persistere, dicebant: Num vobis corneas fibras, num lapidosa pectora nutritis, qui salutaribus consilijs non acquiescitis? Respicite vosmetipsos, & Christum Deum esse negate, & dabimus vobis aurum & argentum, pallia deaurata, & lapides preciosos. Sanctus Placidus respondit: Neque pro auro, neque pro argento, siue pro pallijs deauratis, aut lapidibus preciosis, vestræ impiæ & peruersæ suggestioni assensum dabimus vt Christum negemus. Iustitiæ nanque rigor & veritatis via flecti non nouit, si forti pectore retinetur. Idipsum sancti Dei Eutychius, Victorinus & beata Flauia virgo affirmabant.

Nouo tormenti genere cruciantur.

Respõsũ SS. martyres oblata mũnera.

Cap. 14.

Ad hæc satellites sathanæ vehementer irati, rem prout erat duci per ordinem pandunt. Sæuissimus verò Mamucha terribili furore & ira succensus, dictauit sententiam, dicens: Placidum, Eutychium, Victorinum, Faustum, Firmatum diaconum Christianorum, ac virginem Flauiam vnà cum Christicolis inuictissimi Regis nostri Abdalæ præcepta contemnentes, & Christum qui à Iudæis crucifixus est, pro Deo colentes, nostramque culturam nostrumque prophetam Moloch abominantes, capite cædi iubemus, & corpora eorum inhumata lupis ac canibus & volucribus cæli deuoranda relinqui. Nequissimi autem ministri concito gradu reuertentes, eiecerunt sanctos de custodia in qua clausi detinebantur, & vsque ad litus maris in quo decollandi erant, eos flagellando perduxerunt. Quò dum venissent Pagani, ad sanctos proloquentes dixerunt: Obsecundabitis iussioni inuictissimi ducis Mamuchæ, vt Christum negetis, & deum more nostro adoretis & colatis? Sancti autem martyres eorum monita abdicantes, dicebant: Nunquàm creatorem nostrum negamus, nunquàm ab eius cultura recedimus. Alium verò Deum omninò nescimus, neque adoramus, præter Dominum nostrum Iesum Christum, cui nosmetipsos hostiam viuam in sacrificium offerimus. Christiani sumus, & pro nomine Domini nostri Iesu Christi magis mori quàm viuere desideramus. Iam perficite in nobis quod vobis videtur. Hæc vbi dicta dederunt, beatissimus martyr Placidus oculos in cælum eleuans, orauit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui de cælis ad terram descendisti, & pro nostra salute Crucis patibulum sustinuisti, propitius esto nobis famulis tuis, & per intercessionem magistri nostri serui tui Benedicti, da nobis virtutis constantiam, vt participes gloriosissimæ anastasis effecti, huius agonis stadium intrepido animo, mente robusta percurrere valeamus, nè humani generis inimicus aliquod obstaculum nostris anteferat mentibus, nè princeps tenebrarum & complices eius impediant. Sed Angelus testamenti tui Michaël nostras animas in pace suscipiat, quia tu es Deus benedictus & gloriosus in secula seculorum. Cumque sancti martyres, Eutychius, Victorinus & virgo Flauia, cum triginta tribus socijs suis respondissent Amen, flectentes genua decollati sunt vnà cum beatissimo Placido, tertio Nonas Octobris, apud Siciliam, in portu Messanæ ciuitatis. Iacuerunt autem post decollationem corpora eorum iuxta mare diebus quatuor.

Condẽnantur.

Oratio S. Placidi sub mortem.

Capite cæduntur SS. martyres.

Cap. 15.

Post passionem verò beatissimi Placidi martyris & sociorum eius, Mamucha impijssimus dux Saracenorum, necdùm saturatus de sanguine sanctorum quem innocenter effundi fecerat, præcepit vt monasterium illud, quod beatus Placidus ædificauerat, in quo etiam & habitauerat, incenderetur, & à fundamentis euerteretur. Sicque factum est, vt per quatuor dies in quibus post decollatonem corpora sanctorum iacuerunt in litore, monasterium omne incensum, & solotenùs euersum est, ità vt etiam fundamenta monasterij Saraceni euellerent, & lapides in mare proijcerent. Intereà hoc mare sedatur, ventorum turbines pacificantur, nautis via panditur. Quod crudelissimus dux perspiciens, imperat, vt omnes Saraceni ad mare redirent, quatenùs signo dato naues conscenderent. Aurora autem quinti diei illucescente, Saraceni cum duce suo Mamucha naues conscendentes, æquoris

Monasteriũ solotenùs euertitur.

ris alta fulcare cœperunt. Præ celsitudinis verò magnitudine, ecclesiam quam intra monasterium suum beatus Placidus in honore sancti Iohannis Baptistæ ædificauerat, cùm esset ampla & alta, Saraceni succendere siue euertere nō potuerunt, sed modis omnibus, quibus poterant, polluerunt & profanauerunt. Nam trabes quas intùs in ecclesia inuenerunt, minutatim præciderunt, ecclesiam adulterijs coinquinauerunt, altare Domini stercoribus & vrinis fœdauerunt, & super illud secessum iêrunt, & quicquid prauum vel dici vel cogitari potest, ibidem exercuerunt. Et sicut antè descripsimus, naues conscendentes, quanta instantia poterant, nauigare cœperunt. Cumque iam in fari medio essent, nam Regium tendere disposuerant, subitò tempestas magna exorta est, ità vt nec retrò nec antè vltrà procedere possent, sed compræhensæ à currentibus vndis in medio fari, iusto Dei iudicio centum naues simul cum Saracenis sexdecim millibus octingentis demersæ sunt in profundum maris.

Nostri hæretici Saraceni nō dissimiles, eadē patrare non abhorrent.

Omnes Saraceni in mari submergūtur.

Cap. 16.

Corpora verò sanctorum martyrum adhuc iacebant in litore, vbi nulla fera, & nulla auis ea tetigit, & pro fœtore suauissimum odorem emanabant. Gordianus autem, qui beatum Placidum à Cassinensi cœnobio secutus fuerat, quique, vt suprà retulimus, tempore captionis eius fugiens euaserat, qui & requirebat sanctos noctis tempore, & consortabatur dum essent in carcere, tulit corpus beati Placidi martyris domini sui, & corpora sanctorum Eutychij & Victorini fratrum eius, ac sanctæ virginis Flauiæ sororis illius, & capita eorum iungens corporibus prout potuit, in ecclesia sancti Iohannis Baptistæ sepeliuit, mundans eam priùs ab omni Saracenorum immunditia. Nam sola eadem ecclesia, vt suprà descripsimus, ex omnibus monasterij ædificijs remanserat. Reliqua verò sanctorum triginta trium martyrum corpora miro odore flagrantia, ibidem vbi decollati fuerāt, in arena sepeliuit, vbi beneficia sua Iesus Christus Dominus noster, meritis sanctorum martyrum Placidi & sociorum eius interuenientibus, præstare non desinit vsque in hodiernum diem. Cæci nanque ibidèm illuminantur, claudi curantur, surdi auditum recipiunt, leprosi mundantur, dæmones effugantur, & omnes infirmi sanantur. Tali modo sanctissimus martyr Domini Placidus cum socijs suis, diuersis tribulationibus & supplicijs agitatus, dealbauit stolam suam in sanguine agni qui tollit peccata mundi, quem modò sequitur per paradisi amœnitates, insertus apostolis, quia totum reliquit: martyribus, quia martyrium pacis & persecutionis in se sustinuit: confessoribus, quia Christum coram fidelibus & infidelibus confessus est: virginibus, quia virginitatem cordis & corporis custodiuit. His insertus choris, Regem immensum collaudare non cessat, ferens coronam rosis & lilijs intextam, cantansque canticum in exultatione & gaudio voce infatigabili & merito. Nam per hunc facta est Cassinensis ecclesia purpurea, quæ antea in patris Benedicti operibus extiterat candida, quia primus ex eadem verbo & exemplo plurimis in Christi bello extitit doctor. Hic Benedicti patris temporibus primus contra paganos prælium cœpit. Hic inter Christi milites antesignans. Hic inter persecutionum furentium initia cum ipso infestationis principe & authore Mamucha congressus, dum inexpugnabili firmitate aduersarium vicit, vincendi cæteris viam fecit. Ideoque nunc cum his, qui agnum sequuntur, canticum nouum decantare non cessat. Apud hunc agnum dignetur pro nobis interuenire, vt maculis omnibus expiatos nos vellete velit induere. Omnes repræsentans eidem quem sequitur agno, vt quos redemit sanguine suo, non sinat iuri subiacere alieno.

Ga sanctorū sepulcra fiunt miracula.

S. Placidus primus martyr ordinis Benedictini.

Apoc. 14.

Cap. 17.

Passus est autem beatissimus Placidus martyr Domini nostri Iesu Christi precelsus, anno ætatis suæ vigesimosexto, cum duobus fratribus suis Eutychio, Victorino & sorore virgine Flauia, Fausto & Firmato diacono simul, ac monachis triginta, sub sæuissimo Rege Abdala & duce Mamucha, tertiodecimo anno Iustiniani Imperatoris, apud Messanam Siciliæ ciuitatem, tertio Nonas Octobris, regnante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat cum patre in vnitate spiritûs sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen. Dies autem vitæ beatissimi martyris ità numerantur. Oblatus est Deo à patre suo Tertullo patritio, & traditus beato Benedicto, septimo anno ætatis suæ, habitauit cum eo apud Sublacum annis quinque, commoratus est in monasterio Cassinensi, quod ipse vnà cum magistro suo Benedicto & condiscipulo Mauro in proprio rure ędificauerat, annis nouem.

S. Placidus septennis fit monachus.

Con-

Construxit in suo patrimonio monasterium apud Siciliã per annos quatuor. Præfuit eidem monasterio anno vno, qui simul fiunt anni sex atque viginti. Natus anno Dominicæ incarnationis quintodecimo ac quingentesimo. Martyrio coronatus quadragesimoprimo ac quingentesimo.

Series destructionis & restaurationis monasterij eius.

EXplicitis his, quæ ad passionem beatissimi martyris Placidi sociorumq́; eius pertinebant, nunc eius destructionem restaurationemq́; cœnobrj, vel qualia quantaq́; post ipsius decessum loci incolæ sint perpessi, curabo posterorum mandare memoriæ, siue vt rei notitia habeatur in prõptu, siue vt in eorum multimoda mirabiliq́; erectione, Domini misericordia collaudetur, qui flagellat omnẽ filium quem recipit, & post lachrymationem & fletum, exultationem inducit. Postquàm peruersi doli artifex Mamucha cũ omni exercitu suo in maris profunda demersus est, & ad Siculorũ notitiã peruenisset, qualiter sanctus Domini Placidus cum fratribus & socijs suis martyriũ suscepisset, ilicò ex tota insula innumerabilis turba occurrit, sciscitans qualiter hoc euenisset. A minimo nanque vsque ad maximũ acerrimus fletus omnes tenebat. Messalinus verò & filij eius, audientes sanctũ Domini Placidũ martyrio coronatũ, scissis vestibus, pulucre aspersso capite, ad sepulcrũ venerunt. Post hæc Messalinus & Pompeius Cilius consilio habito, legatos Cassinum ad patrem Benedictũ direxerunt, destinantes epistolam, hæc continentem: Vniuersali monachorum institutori atque doctori Benedicto, serui & filij eius desolati & destituti pastore, cum subiectione debita obedientiam. Quia nihil paternitati vestræ incognitũ esse rectum duximus de his quæ apud nos actitata sunt, scire vestram sanctitatem volumus, religiosissimum ac sanctissimum discipulum vestrum Placidum, tertio Nonas Octobris post multa tormentorum genera gladij animaduersione migrâsse ad Dominum. A duce nanque Saracenorum Mamucha, cum fratribus suis Eutychio, Victorino ac sorore virgine Flauia, Fausto, Firmato & monachis triginta captus, post verberum mactationem, suspensionem, fumi administrationem, membrorum omnium tortionem, arteriarum & dentium confractionem, necnon & linguæ abscissionem, capite cum omnibus socijs truncatus est. Vndè supplicitet vestram paternitatem poscimus, vt ad cortes & possessiones retinendas discipulos mittere dignemini &c.

Cap. 18. Hebr. 12. Messalinus S. Benedicto filij sui Placidi martyrium literis indicat.

Exhilaratus itaq; de sanctis apicibus pater sanctus, palmas ad alta fustollẽs, gratias egit Redemptori omnium, dicens: Grates tibi nunc promo cunctorum vita salusque, qui fructum labiorum meorum dilectissimũ Placidum singularem & vnicum mei pectoris filiũ, ad tuum fecisti conscendere solium. Hęc pater sanctissimus proclamans, & super beatissimi martyris passionem vltra modum spirituali lętitia congaudens, omnem Cassinensem conuocans concionem, talem ad eos protulit o[illegible]tionẽ: Sicut patris est gaudere in suorũ profectibus filiorum, ità & filiorum est augmentũ patris sua lucra reputare. Quapropter noueritis dulcissimum filium meum Placidum martyriali trabea adornatum migrâsse ad Dominum. Iam enim meis interioribus oculis eius immaculatam hostiam & Deo beneplacentem, deduxi in alta cælorum. Hunc nempe tempore, quo illum à patre suo suscepi, memin[illegible] esse mortalem, nec fefellit opinio. Nunc non est quod cõqueratur. Habeo, in quo Deo gratias agam, quia semper optaui, vt de fructu cordis mei omnipotenti Deo sacrificiũ offerretur. Nihil enim hoc sacrificio habui preciosius, nihil amab[illegible]us, ni[illegible] carius. Elegit nanque Placidus pro Christo momentaneam mortem, & peruenit ad eum in cælesti solio ad dexterã patris regnantem. Ob id e[illegible]im Christ[illegible]s pro o[illegible]nibus mortuus est, vt nos non nobis, sed Christo viueremus. Grates autem omnium Redemptori refero, quia ingratus esse non possum. Congaudẽdum e[illegible] scilicet quòd talem discipulum habue[illegible]im, non dolendum, q[illegible]òd ami[illegible]. N[illegible]m [illegible]lud munus fuit, hoc debitũ, scilicet quòd functus sum famulatu Placidi d[illegible]cipuli mei quãdiù Deus vol[illegible]it, & pòst qui dedit recepit. Quod naturæ com[illegible]s fu[illegible]t, Placidus pro Christo posuit, & quod singularis est gratiæ, meruit. Cur autem ego doleam mih[illegible] Placid[illegible] filium meum ereptum, cùm ad salutẽ nostram Deus fi[illegible]io [illegible]o nõ pepercerit, sed pro no[illegible]is omnibus tradid[illegible]um? Quis vnquàm exc[illegible]us est à con[illegible]ione [illegible]oriendi, qui non est exceptus à conditione nascendi? N[illegible]n ergò deficam Plac[illegible]u[illegible], que[illegible]cio transi[illegible]e de morte ad vitam. In il[illegible]s nanq; mor[illegible] g[illegible]udendum est, [illegible]on dolendũ, quia illam pro ve[illegible]itate & æterni Regis

Cap. 19. S. Benedicti ad suos filios oratio. Benedictus pater deduxit Placidi animam in alta cælorũ suis interioribus oculis. 2. Cor. 5. Rom. 8.

fide gustauit. Nam cur ergò te Placide fili charissime defleam, qui mihi sic ereptus es, vt omnium esses? non enim perdidisti vsum naturæ tuæ, sed commutâsti. Antè

Placidus cũ Deo nũc indiuidu' permanet.

corpore inseparabilis à Deo existens, nunc indiuiduus cum Deo es permanens. Felicia verba quæ in te expendi, felices labores quos in te sustinui, dum viueres mecum. Non te Tertulli patris tui amor à me diuellere potuit, nec ipse mihi vnquàm patrem prætulisti, quousque ad æternam vitam migrâsti. Hæc & his similia patre Benedicto proloquente, ex consilio totius Cassinensis cõgregationis quosdam ex

Alij monachi mittuntur in Siciliam.

discipulis suis ad Siciliam direxit, præcipiens illis eos citiùs properare ad prædictam insulam, ad monasterium beati martyris Placidi restaurandum, & cortes ac villas Tertulli patricij gubernandas.

Cap. 20.

Qui præceptis obsecundantes, dum ad Siciliam peruenerunt, seruos beati martyris Placidi euocantes, dixerunt: Vbi posuistis lumen mundi, & decorẽ Cassinensis ecclesiæ Placidum patris Benedicti discipulum? dicite nobis vbi panis requiei iacet, vbi cælestis Regis absconditа est pecunia, & multa his similia. Illi autem respondentes dixerunt, illos ad ecclesiam sancti Baptistæ Iohannis esse, & locum, in

Ecce in quãta reuerẽtia sancti viri martyris sepulcrum habuerunt.

quo Placidus Christi testis sepultus iacebat, ostenderunt. Qui ruentes in terram cum tremore & gaudio magno, sanctum sepulcrum deosculari cœperunt, exequias, vt ità dicam, agentes quasi quidam Angeli carnei beato martyri Placido, in cuius passione cæli patuerunt, Angeli incubuerunt, homines exultauerunt, terra læ-tata est. Videntes itaque fratres sepulcrum in quo Placidus pater sanctissimus re-conditus erat, cum singultu & lachrymis clamabant, dicentes: Virorum sanctis-

Inuocant sanctũ Placidũ, vt pro eis ad Dominum intercedat.

sime, qui superni Regis vallatus munimine, mundi conculcâsti principem, intercede pro nobis ad Dominum, quatenùs tuis suffragantibus meritis, per tua vestigia incedere, & cælica gaudia capere valeamus. Hæc & multa alia cùm dixissent, quasi corporaliter eum viderent, lachrymis nequaquàm parcebant, sine intermissione sanctum deosculantes sepulcrum. Odor enim paradisi suauitate, vt ità dicam, ex sepulcro manabat, irrigabant lachrymis, leuigabant ingemiscentes, exosculabantur delectantes. Episcopus nanque Messanæ ciuitatis, vbi patris Benedicti discipulos ad monasterium restaurandum & cortes ac possessiones gubernandas venisse comperit, ad eos accedere studuit, salutansque in osculo sancto, dicebat ad eos. Non passus est Deus opera atque labores patris sanctissimi Deo dilectissimi Placidi perditum iri, sed quasi post transmigrationem Israelis de Aegypto, restituit filijs Sem, possessam à Chananæis regionem Palæstinæ propriam, quibus propter naturalium filiorum eius opus, pater eorum hæres mundi, cum iuramento confirma-uit distributionis testamentum, vt nullo aliquandò tempore diriperent in [illegible] possessiones, vt ante cataclismum fecerant, & iniquitatibus & sanguinibus ter[illegible] contaminarent, ità & super beatissimo Placido patre nostro iusta retribuens [illegible] Deus noster, transmittendo fratres eius & filios ad monasterium gubernandum & restaurandum, & cortes & possessiones illius retinendas. Etenim iuxta scri[illegible]

Deus in multas generatiões dona distribuit. Deut. 32.

ram, in multas generationes Deus bona tribuit, qui secundùm Mosaicum [illegible]itum spiritum Placidi restituit patri. Siquidem ille audiuit: Ascende in montem, & ibi morere. Hic, Exi, inquit, à Cassino Placide. Et post paululùm, Sic[illegible]æ insulam ingrediens, per martyrium carneam transibis vitam atque corruptibi[illegible]em.

Heb. 6.

Igitur Deus verax est, & impossibile est mentiri Deum. Sic accidit Placido b[illegible]issimo patri. Facta sunt autem hæc dispensatione Dei, nam ideo Mamucham crudelissimum Christianorum persecutorem, & violentæ vocis ventosum surreptionem, tempestatem, luctum atque turbationem ad has partes venire per[illegible]t, vt Placidus cum fratribus & discipulis suis martyrio coronarentur. Dirumpe[illegible]tur vinculum ligaturæ corporis suæ, per medios fluctus vitæ præsentis, vol[illegible] in alta cælorum.

Cap. 21.

In talibus die decurso, Episcopus cum multitudine popu[illegible]s quæ cum eo ve[illegible], deosculans sanctu[illegible] sepulcrum, recessit ad sua. Annue[illegible]satio autem passio[illegible]is die

Vides antiquam Ecclesiæ morẽ fuisse, sanctos cereis & varijs donarijs honorate.

beati Placidi & sociorum eius aduueniente, turba multa cum cereis & hym[illegible]tibus ad sanctis[illegible] Placidi martyris & sociorum eius sepulcra co[illegible], die noctuque ad eius honorem persistentes in eccl[illegible], Domino laudes d[illegible]tabant, omnes [illegible]quam conuenientes, à viris vsque ad mulieres & [illegible]tiones & vota re[illegible] compor[illegible]. Oportebat enim san[illegible]am [illegible]tem celebrare in lumine scientiæ & intellectu splendoris pop[illegible]

His quoque temporibus beatissimus pater Benedictus plenus virtutibus & sancti- tate, feliciter migrauit ad Dominum, Anno Verbi incarnati quadragesimo secun- do ac quingentesimo, cùm præfuisset in Casinensis cœnobij regimine annis qua- tuordecim, sepultusq; est ibidem ante aram sancti Baptistæ Iohannis. Huic sanctissi- mo patri sanctus Papa Vigilius per priuilegium confirmauit omnes cortes ac pos- sessiones, quas Tertullus patricius in Sicilia ei obtulerat. Id ipsum fecerunt succes- sores eius numero 49. S. Benedicti felix obitus.

His taliter succinctè libatis, quid Gordianus martyris Placidi famulus egerit, opusculo præsenti tradamus. Postquàm enim idem Gordianus sanctorum marty- rum corpora tradidit sepulturæ, quid faceret, vel quid diceret nesciebat. Dicebat enim intra se: Si hîc maneam, nihil vltrà proficiam: si ad Cassinū redire voluero, omnino impossibile mihi videtur, scio enim quanta pericula in tanto itinere mihi incumbant. Hęc dum secum tacitus volueret, beati Placidi & sociorum eius suffra- gium diebus ac noctibus exorabat attentiùs. Quarta interea die adueniente, valdè diluculo nauis Neapolitanorum mercibus onusta, in portu Messanæ ciuitatis de- uenit, descendentesque nonnulli eorū ad terram, sancti Iohannis Baptistæ, in qua sanctus Domini martyr Placidus cum socijs suis sepultus erat, ecclesiam deuene- runt. Quos Gordianus adspiciens, post salutationis officia osculatus est, ac deindè percontatus est eos, dicens: Qui estis, vel vndè, & quò tenditis iter? Tum illi: Nea- politani (inquiunt) sumus, & cursus noster Constantinopolim tendit. Gordianus vero talia ab eis dum verba audisset, gaudio ingenti perfusus est, datoque naulo in eorum naui conscendit, longissimaque maris itinera cum eis transfretans, Con- stantinopolitanam peruenit ad vrbem, in qua m ingressus, in domo cuiusdam po- tentissimi viri annis quampluribus hospitatus est, ibique iussu Iustiniani imperato- ris enucleatiùs vitam atque miracula necnon passionem beatissimi martyris Pla- cidi & sociorum eius notificare, atq; ad posteritatis memoriam Græcis literis, qui- bus apprimè imbutus fuerat, latiùs annotare curauit. Illi autem hæc audientes, glo- rificauerunt Deum, vtque secum Gordianus in eadem vrbe maneret, hortati sunt. quod & fecit. Post aliquanta verò annorum curricula, Gordianus ille valefaciens, passionē beati martyris Placidi & sociorū eius, quam ibidèm, vt supra taxauimus, Græcis apicibus exarauerat, apud illos reliquit, ipse verò nauem conscendens, Sici- liam redijt, atque ad Syracusanam vrbem deueniens, pauco illic tempore superui- xit, quo semper piè sanctéque viuendo, finem vitæ compleuit, acquirens sibi re- gnum æternum, intercedentibus sanctis martyribus, quibus fuerat famulatus. Ex die verò qua sepulta sunt corpora sanctorum martyrū Placidi, Eutychij ac Victo- rini fratrum, & beatissimæ virginis Flauiæ sororis eorum, in ecclesia sancti Baptistæ Iohannis, vltra iam basilica illa sancti Iohannis vocata non est, sed in honore san- ctorum quibus intus erant sepulti, sancti Placidi ecclesia vocabatur, vsque ad tempo- ra scilicet illa, quando Romani Siciliam amiserūnt. Omnibus etiam temporibus quibus Saraceni Siciliæ dominati sunt, ecclesia ipsa ex beati martyris Placidi no- mine vocabatur. Cap. 22. Gordianus S. Placidi vitam & passionem Græcè describit. Eccé quomodò Sancti pro vidētibus intercēdunt.

VITA S. MARCELLINI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR IN HIERONYMI

Rubei viri doctissimi historiarum Rauennatum libro primo.

AGAPITO, Rauēnatum decimo Archiepiscopo, Mar- cellinus successit, trigesimum circiter annum supra du- centesimum ab ortu Christi, Vrbano adhuc Romano Pontifice. Septem & quadraginta annis Rauennati Ec- clesiæ præfuit Marcellinus, tanta sanctitate atque inno- centia, vt vel sola opinione homines à malefacio deter- reret, & ad leges diuinas seruandas ac eorū mentes inflam- maret. Sæpius cacodæmonum furorem tanta in illo erat magnitudo & præstantia benignitatis diuinæ) nul- lo labore compressit. Cumque virum sanctum illi, positis insidijs, vallatum tenerent, ac circumuenis- Octobris 5. Marcellinus fit Rauennatum Antistes.

 sent:

ſent: eo Deum ſupplieiter inuocante, ſtatim proſtrati, miſereque afflicti ſunt. Huius tempore Fuſca virgo nobilis Idibus Februarij ſub Quintiano præſide, qui in Sicilia Agatham trucidauit, ob Chriſti religionem Rauennæ interfecta eſt. Ea quoquè tempeſtate adeò in Chriſtianos ſæuitum eſt, vt pauciſſimæ eorum familiæ, nedùm ciuitates, eius calamitatis expertes fuerint. Nam Germani, Alpibus, Rætia, vniuerſaque Transpadana Gallia penetratis, Rauennam vſque, facta excurſione, omnia deprædati ſunt: & vndiquè nouæ gentes finibus egreſſæ, ipſum orbem vniuerſum perturbaturæ videbantur. Gothi in Græciam, Macedoniamque erumpunt: Quadri & Sarmatæ Pannonias depopulantur: Germani occupant Hiſpaniam: ipſumque Imperium ab tyrannis triginta arripitur. Sub id igitur tempus Marcellinus Rauennatum Antiſtes, in tanta perturbatióne, vario rerum euentu, miſerè grauiterque affectus, animam exhalauit tertio Nonas Octobris. Dum extremum ſpiritum duceret, eius cadauer feruntur vnguentorum ſuauiſſimorum diuinum odorem efflauiſſe. Sepulus eſt in diui Probi baſilica.

Quære eius paſſionem præſenti Tomo, 13. Februarij.

Sanctè obiit S. Marcellinus Antiſtes.

VITA S. ATTILANI EPISCOPI ZAMORENSIS ET CONFESSORIS, VT HABETVR IN LVcij Marinei Siculi, Regij Hiſtoriographi, de rebus Hiſpaniæ libro quinto.

5. Octobris.

OPERAE precium eſt, Sanctorum vitam, virtutes & geſta cognoſcere, vel propter eorum memoriam, quæ ſemper eluceat, vel maximè propter exempla, quæ ſunt nobis ſalutifera documenta. Quarè beatus Attilanus annum agens quintum & vigeſimum, audiens in Morerola monaſterio, quod à Samora non longè diſtabat, homines ſanctiſſimè vixiſſe, illuc ſtatim ſe contulit. Vbi decennium ſub Floriani Abbatis diſciplina militauit. Cuius honeſtatem, ſanctitatemque cognoſcens Florianus, eum in monaſterij Priorem conſtituit. Quorum temporibus Zamorenſis atque Legionenſis pontifices à mortali vita diſceſſerunt. Attilanus in Epiſcopatu Zamorenſi, & Florianus in Legionenſi ſucceſſerunt, proptereà quòd per omnem regionem clariſſima eorum fama virtutum peruolabat: Qui die ſancti Spiritûs illo myſterio fuêre roborati. Quapropter Attilanus templa, loca, omneſque populos ſumma cura gubernabat, & annos ferè decem magnos & aſſiduos labores tolerabat. Qui memor exactæ vitæ, criminumque ſuorum quæ anteà commiſerat, peregrè proficiſci ſtatuit. Epiſcopatûs itaque reditus pauperibus mandat communes fieri, quod multis rationibus ſuos hortatur, quoniam neceſſitate coactus, ſe per aliquot tempus receſſurum dicebat. Quod ſi ſecus mandatum feciſſent, Deus iratus maledictione condemnaret. Hoc audientes, qui vitam eius nouerant, clamant omnes: Te ſequemur quocunquè vadis, ô mortalium omnium clementiſſime, quarè nos in tanta calamitate relinquis? Per Deum vnicum quicquid rogas, nos facturos teſtamur. Ille autem fidem verbis illorum adhibens, cùm eos benedixiſſet, ſtatìm diſceſſit. Cumque veniſſet ad pontem prope templum ſancti Laurentij, annulum quem digito geſtabat, de ponte proiecit in flumen, dicens: Quandò annulum hunc reuiſero, tunc ab omnipotenti Deo omnium delictorum meorum veniam promerebor. Indè autem diſcedens cum vno comite quem plurimùm diligebat, adeò feſtinauit, vt eum defatigatum reliquerit in itinere. Solus itaque ſe pannis induit quàm viliſſimis, adeò vt à nemine cognoſci poſſet, & duos annos eleemoſynis vixit. Quem tandèm vox in ſomnis audita, diuinitus ſic admonuit: Attilane, iamiam tuum ad pontificatum perge, tuæ enim exauditæ ſunt preces. Ipſeque præcepto audito, ſe itineri accinxit. Venit itaque nocte ad eremum quæ ſancti Vincentij de Cornu vocabatur, & conuicina ſancto [illegible] o, vbi

S. Attilanus fit monachus.

Creatur Prior.

Fit Epiſcopus Zamorenſis.

Subtrahit ſe ab Epiſcopatu ad tempus, vt peccata ſua defleat.

Viuit ex eleemoſynis.

quæ-

quædam muliercula cum marito suo illum in parua domo receperunt, eique cœnam non lautam quidem dederunt. Manè autem maritus & vxor pro piscibus ad Episcopi domum vadunt, vt anteà consueuerant, & Attilanum rogant vt interìm domum custodiat. Quibus dantur pisces. immemores vnius quem domi reliquerant, reuersi pro eo dederunt piscem maioris ponderis. Quos pisces Attilanum rogant vt præparet, donèc ipsa pro aqua, & maritus pro igne vadunt. Quibus Attilanus respondit, obsequenter. Cumque maiorem piscem accepisset, dum eius viscera volueret, annulum quem à ponte deiecerat, inuenit. Tunc repentè pronus, & genibus flexis Deo gratias egit, & continuò spontè campanæ sonitum dederunt, & magna totius ciuitatis admiratio orta est. Quapropter per omnes domos, & hospitia atque hospitales perquirunt, nihilque comperiebant. Cùm essent itaque omnes solieiti, tandèm vir quidam, procurator rei familiaris Episcopi, meminit de viro quodam, quem muliercula sibi dixerat hospitatum apud se, nesciens cuius dignitatis esset. Omnes illuc concurrunt sacerdores, & tota ciuitas. Attilanus autem veste non preciosa, neque noua, sed vili atque detrita inuentus est, Deo gratias agens. Quapropter omnes ei gratulantes & Deo gratias agentes, cum magno gaudio reduxerunt in ciuitatem: qui posteà vixit annos circiter octo, sanctis semper operibus incumbens. Quem vita functum nomine ciuitatis, Vrbanus Pontifex Maximus, in Sanctorum numerum canonizatum aggregauit: Anno millesimo secundo, quo regnabat in Hispania Rex Henricus.

Cognoscit ex inuento annulo dimissa sibi esse peccata.

Redit ad suam residentiam.

Defunctus in Sanctos adscribitur.

MARTYRIVM S. DOMNINI MILITIS ET SOCIORVM EIVS, VT HABETVR IN PERANTIquo MS. libro, cui consentiunt vetustiora Martyrologia.

Dictionem hincindè mutauit F. Iac. Mosander.

TEMPORE Maximiani Imperatoris magna persecutionis procella detonuit in Christianos, qui se à sacrilega dæmonum cultura abscindebant. Nam legis iniquæ edictum exierat, vt si quis Christiani numinis cultor inuentus esset, vel dijs immolare cogeretur, vel, si nollet, diuersis tormentis excruciatus, capitali supplicio plecteretur. Promulgato igitur huiusmodi edicto, Maximianus sexto Imperij sui anno relicta Roma venit ad Mediolanensem ciuitatem, ibique iterato edicto præcepit Christianos inquiri, ac diuersis tormentorum generibus affici, vt medio hoc, vniuersum populū ad immundorū deorum culturam reuocaret. Rursùs Mediolano eodem ferè tempore discedens, venit in fines Germaniæ, assumptis secū sui exercitûs aliquot militibus. Qui cùm aliquandiù in finibus illis hæreret, intellexit quosdam adesse, qui virtutibus ornati, sectam sequerentur Christianorum, studētes suo Domino Iesu Christo per omnia placere. Quibus ille aceiris, cuius essent religionis, inquisiuit. Illi verò vno ore Christum professi sunt. Quibus Maximus: Quis ille Christus? Sancti martyres responderunt: Iesus Christus filius Dei viui. Rursùm ille, cui Crucis mysterium stultitia videbatur, Illúmne, inquit, Christum profitemini, qui à Iudæis crucifixus est? Is enim manibus eorum non valuit eripere se, sed opprobrijs affectus & verberibus, tandèm ab eis crucifixus est & occisus. Quam ergò fidutiam aut spem collocaris in eum? Sancti verò responderunt: O Imperator, si donum Dei scires, nullos vtrique blasphemiæ sermones in ipsum conijceres. Ipse enim Dominus noster Iesus Christus terrenus non est sed cælestis, qui de sinu Patris descendens in Mariæ virginis vterum, ex ea incarnatus ac natus est, qui multa prodigia operatus est coram principibus sacerdorum & populo Iudæorum, mortuos suscitando, leprosos mundando, paralyticos curando, dæmonia effugando, ægris, corporis ac spiritùs sospitatem elargiendo, ac spiritu oris sui omnibus verbum vitæ administrando.

Octobris 9.

Maximian' Christianos occidi edicto præcipit.

S. Martyres apud Imperatorem accusantur.

1. Cor. 1.

1. Cor. 15.

Audiens

MARTYRIVM SS. FAVSTI, IANVARII, ET MARTIALIS, AVTHORE LVCIO MARINEO SICVLO, *Regio historiographo, de rebus Hispaniæ libro quinto.*

OLIM cùm Præses Eugenius Cordubam venisset, ei Fau- 13. Octobris
stus, Ianuarius, & Martialis occurrerũt dicentes: Quid ti-
bi vis Eugeni, qui Dei seruis mauis inuidere quàm crede- Martyrum
re? Tũc Eugenius ira percitus, dixit: O infelices homines, confessio.
quid vos esse vultis? Faustus respondit: Nos Christiani
Christum fatentes, qui Dominus vnus est, per quem
omnia & nos per ipsum facti sumus. Eugenius dixit: Vn-
dè vobis est hæc tam desperata societas? Faustus respon-
dit: Desperatio in nobis non est, nisi in te solo, qui nos
Deum negare frustrà compellis. Hoc cùm dixisset Fau-
stus, magis iratus Pręses, Imponite, dixit, Faustum in ecu-
leo, qui tam irreuerenter mihi respondit. Tunc Ianuarius Fausto dixit: O charissi- S. Faustus in eculeo suspenditur.
me, tu pro nobis hoc pateris, qui meritis peccatorum nostrorum te socium esse
voluisti. Cui Faustus respondit: Societas nostra, Ianuari, mansit in terra semper, &
imperpetuùm manebit in cælo. Hoc cùm audîsset Eugenius, admiratus dixit: Quæ
est ista nunc allocutio vestra, quòd tam impiè voluistis respondere mihi? Ianua-
rius dixit: Nobis confessio Christi, & nulla impietas est. Tunc Eugenius ad Marti-
alem conuersus dixit: Vides istorum animi dementiam, qua te in societatem su-
am contraxerunt: Noli maleficis istis & impijs te credere. Cui Martialis dixit: So- Itém S. Martialis.
lus Deus immortalis est, qui cælum fecit & terram, ipse pro tuis malis operibus te
puniet. Quod audiens Eugenius, Et hic, inquit, ponatur in eculeo. Quod cùm fie-
ri vidisset Martialis, ô beata, dixit, immortalitas gloriæ Christi, qua nos tibi fra-
ter Fauste sociâsti. Tum dixit Eugenius satellitibus suis: Torquete eos donèc ado-
rent deos nostros. Faustus autem dum torqueretur, Difficile est, inquit, tibi, & patri
tuo, qui diabolus est, nos à paternis legibus, ad mortalitatem tuam conuertere.
Propter quod Eugenius dixit: Abscindantur ei nares, & auriculæ, supercilia ra- S. Fausto nares & auriculæ præciduntur.
dantur, dentesque mandibulæ superioris euellantur. Quod cùm factum esset, Fau-
stus Deo gratias agens, magis hilaris factus est. Eugenius Ianuario dicebat: Vides
ne Ianuari, quanta tormenta passus fuerit Faustus, dum deceptus opinione sua,
pertinaciter imperio meo parere recusat? Ianuarius autem dixit. Impietas ista &
pertinacia Fausti in me maneat, & eius vinculum charitatis. Ad cuius verba dixit
Eugenius: Auferantur & huic quæ illi præcepimus. Dumque torqueretur Ianu- Itém S. Ianuario.
arius, Eugenius Præses Martialem sic alloquitur: Vides Martialis sociorum tuo-
rum dementiam, & quæ illis mala venerunt? Tu igitur consule tibi, teque disiun-
ge ab illorum mala consuetudine, prauaque voluntate. Martialis autem dixit:
Consolatio mea Deus est, quem ipsi magna voce testantur, ideoque confitendus &
laudandus est Deus, Pater, & Filius & Spiritus sanctus. Tunc Eugenius maiori furo-
re succensus, iussit eos igne comburi. Cumque perducti fuissent ad locum suæ pas-
sionis, sic vno spiritu plebem Christi alloqui cœperunt, dicentes: Vos charissimi
mei, & Christi fideles, nolite credere huic diabolo inimico, sed agnoscite vos ad
Dei similitudinẽ & imaginem esse factos. Illum igitur adorate, & illum benedicite Gen. 1.
qui author est omnium: non, vt isti dicunt, adoretis opera manuum ipsorũ, quoni-
am ligna, & petra, aurum & argentum sunt, opera manuum hominum. Vos itaque Psal. 113.
contemnentes huius iniuriam, & confidentes in Iesu Christo, soli Deo sine cessa-
tione quotidiè referte laudes. Et cùm ducerent eos lictores, per quorum ma-
nus fuerant cruciati, cœperunt eos igni compellere, simulque
tradiri flammis, exultantes tradiderunt
Deo spiritum. Sancti martyres ignibus comburuntur.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI CALIXTI PAPÆ ET SOCIORVM EIVS, VT IN ANTIQVISSIMIS

MS. codicibus habetur, quibus suffragantur peruetusta Martyrologia.

Octobris 14 Cap. 1.

TEMPORIBVS Macrini & Alexandri Imperatorum, incendio diuinitùs misso concremata est pars Capitolij à meridiano, ac intra templum Iouis cecidit manus sinistra aureæ statuæ ipsius Iouis & liquefacta est. Venerunt autem aruspices & sacerdotes ad Alexandrum suadentes, vt sacrificijs & odoribus dij ipsorum placarentur. Quibus auditis, eorum petitioni annuit, ac iussit offerri sacrificia. Qui dum die Iouis manè aëre omninò sereno sacrificarent, mox fulmine cælitùs eiecto, quatuor idolorum sacerdotes extincti sunt, ara Iouis incendio concremata, factusque est aër nubilus ac tenebrosus, ità vt omnis Romanus populus fugeret extra muros vrbis. Qui cùm huc illucque vagabundus dispergeretur, venerunt quidam trans Tyberim in vrbem Rauennatium, & intrantes templum audierũt in quodam cœnaculo multitudinem Christianorum psallentium, inter quos erat Calixtus Episcopus Vrbis cum Clero suo. Audiens autem vnus ex Consulibus, nomine Palmatius, multitudinem Christianorum psallentem, indicauit id Alexandro, dicens: Magne princeps, hæc templi & sacerdotum ruina nobis accidit, quia sordescit ciuitas. Si ergò purificata fuerit, gaudebimus simul, & gloria culminis vestri augebitur, & Respublica nostra fulgebit. Alexander dixit: Purificetur. Sed indica, quæso, quæ & qualis sit ista purificatio? Respondit Palmatius: Vt prophani non sint. Alexander dixit: Qui sunt prophani? Respondit Palmatius: Christiani. Alexãder ait: Ego præcepi semel ac iterùm, vt vbicunquè inuenti fuerint puniantur, aut certè offerant dijs immortalibus thura. Respondens Palmatius dixit: Per claritatem vestram, ô Imperator, dum contristarer propter hæc infortunia & signa quæ facta sunt, & transfugerem in regionem trans Tyberim, audiui ibidèm multitudinem Christianorum psallentium, & suis vacantium incantationibus, in quodam loco. Qua de causa, credendum certè est, id nobis nupèr accidisse infortunij. Dicit ei Alexander: Accipe potestatem, vt vbicunquè eos inueneris, aut cogas ad sacrificandum dijs, aut certè exquisitis eos tormentis affligas.

Regio trãstyberina Rauennatium vrbs vocata. Vide Barth. Marlianum in topographia vrbis Romæ lib. 5. cap. 19.

Accusantur Christiani apud Imperatorem à Palmatio.

Cap. 2.

Tunc Palmatius accepta potestate, collectaque multitudine militum, venit trans Tyberim vbi congregatus fuerat Christianorum grex vnà cum suo pastore Calixto Episcopo, inter quos erat Calepodius presbyter. Et intrantes cœnaculum, irruerunt in eos decem milites, qui cæcitate subitò percussi sunt. Quibus Calepodius presbyter, Quem quæritis, inquit, filioli mei? Illi autem vociferabantur, dicentes: Accendite nobis luminaria & lucernas, quia obscuratus est nobis locus iste, & caligo occupauit nos. Ait Calepodius presbyter: Deus qui intuetur omnia, ipse obcæcauit oculos vestros. Illi autem palpantes descenderunt de cœnaculo. Hæc cùm vidisset Palmatius, timore perterritus fugiens, indicauit Alexandro. Eodem die iussit Alexander, vt cæci illi satellites in eius conspectum adducerentur, quos dum agnouisset, ait: O ciues optimi, videtis magicam artem? Respondit Palmatius: Si magica arte id factum est, vbi sunt virtutes deorum nostrorum? Iubeat itaque claritas vestra dijs omnipotentibus offerri sacrificia, nè pereat populus tuus per incantationem eorum. Præcepit ergò Imperator vt immolaretur Mercurio, & responsa cognoscerent. Exijt ergò edictum, vt omnes Romani ad Capitolium conuolarent, sacrificia oblaturi, & qui Mercurij die inuenti essent in suis manere ædibus, interficerentur. Statuto igitur die, adest omnis populus. Palmatius quoquè cum omni domo sua intrat Capitolium cum porcis & vitulis.

Diuinitùs excæcantur milites ad compræhẽdẽdos Christianos missi.

Edictũ Imperatoris.

Cap. 3.

Et factum est dum occisione pecudum effunderetur sanguis, & carminibus decantandis vacarent sacerdotes, virgo templi Iuliana nomine, arrepta à dæmone clamauit, dicens: Deus Calixti, viuus & verus est Deus, qui indignatur pollutionibus Reipublicæ vestræ, & conterer Regem vestrum mortalem, quia non adoratis veritatem. Ad hanc vocem salubriter motus Palmatius, profectus est in regionem trans

Dæmonia cõfitetur Christum.

trans Tyberim ad vrbem Rauennatium, ac intrans domum vbi congregata erat Christianorum multitudo, procubuit ad pedes S. Calixti, dicens: Profiteor Dominum Iesum Christum verum esse Deum quem dæmones confessi sunt hodiè. Per ipsum te coniuro ac deprecor, vt liberes me à cultura dæmonum, & baptizes in nomine Dei quem prædicas. Respondit ei Calixtus Episcopus: Noli errando deridere veritatem. At ille cum lachrymis dixit: Non derideo, domine mi, quia verè cognoui ex cæcitate militum, & responsis Iulianæ virginis templi, à dæmonio obsessæ, quòd Dominus Iesus Christus, verus sit Deus. Respondit Calepodius presbyter, & ait Episcopo: Noli beatissime pater petenti baptismum denegare. Tunc indixit ei Calixtus ieiunium vnius diei, ac catechizauit eum, allatamque aquam ex puteo eiusdem domûs benedixit, repositoque in peluim Palmatio dixit: Credis ex toto corde in Deum patrem omnipotentem, factorem omnium visibilium & inuisibilium? Respondit Palmatius: Credo. Deindè Episcopus: Et in Iesum Christum filium eius? Et ait: Credo. Iterùm ait Episcopus: Qui natus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine? Palmatius respondit: Credo. Ait Episcopus: Et in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam, remissionem peccatorum, & carnis resurrectionem? Et exclamauit cum lachrymis Palmatius dicēs: Credo domine. Qui baptizatus, Verè, inquit, vidi Dominum Iesum Christum lumen verum, à quo illuminatus sum. Baptizata est & omnis domus eius, vxor scilicet & filij ac alij promiscui sexûs numero quadragintaduo. Ab eo enim tempore, omnem suam facultatem Palmatius pauperibus distribuit; perquirens per omnē regionem vbi latitarent Christiani, iisque de facultatibus suis victum & vestitum, aliaque vitæ necessaria subministrando.

Palmatius credit.

Ecce antiquissimũ Ecclesiæ morē in benedicēdo fonte baptismatis & exigēda fide.

Post dies verò trigintaduos requiritur Palmatius ab Alexandro. intellexerat enim quòd Christianus esset, ac alijs Christo credere persuaderet. Qui cùm à Torquato tribuno tentus esset ac missus in custodiam Mamertini, iussit eum sibi præsentari, qui vinctus catenis adductus est. Hunc cùm vidisset Alexander catenatum, iussit solui, & ait: Sic amens factus es Palmati, vt deseras deos, & quæras ac colas hominem mortuum? Palmatius verò tacuit. Ait illi rursùm Alexander: Loquere fiducialiter, nè timeas. Respondit Palmatius, dicens: Si datis licentiam, loquimur veritatem. Dicit ei Alexander: Excepta deorum iniuria, loquere. Respondens Palmatius, Si benè aduertas, inquit, non dij dicendi sunt, sed factura hominũ mortalium: Siquidem discernat mansuetudo vestra vtrùm debeant coli, qui fabricantur ab hominibus? Quales enim dij sunt, vos iudicate. Sed precor ego claritatem tuam, vt dicas deo tuo, vt loquatur, & cùm eũ interrogauero, respondeat mihi: quod dum factum fuerit, non desero deos quos dicis. Dicit ei Alexander: Tu qui à cunabilis eos adorâsti, quomodò nunc eos relinquis? Respondit Palmatius: Hoc feci infelix quasi ignarus, nunc verò cognoui veritatem: Hinc deprecor Dominum Iesum Christum, vt mihi ignoscat, quia ignorans peccaui. His auditis subridens Alexander, tradidit eum cuidam senatori Simplicio nomine, eius ei curam demandans, ac monens, vt dulci sermone eum reuocaret ad culturam deorũ: talem enim virum, inquiens, Respublica nostra necessarium habet.

Cap. 4.

Palmatius vinctus ducitur ad tribunal Alexandri.

1. Tim. 1.

Traditur Simplicio Senatori custodiendus.

Simplicius igitur Palmatium humaniter recepit, ac vestibus preciosis nobiliter indutum duxit in domum suam, præcipiens vxori & maioribus familiæ suæ, vt omnē domum Palmatius in sua potestate haberet. Tunc ille ieiunijs, orationibus ac vigilijs insistens, non cessabat cum lachrymis Deum patrem omnipotentem & Dominum Iesum Christum filiũ eius profiteri, pœnitentiā agendo de errore suo. His temporibus quidam Felix nomine venit ad eum, cuius vxor clinica, iam annis quatuor ea tenebatur infirmitate, qui procidens ad pedes eius, ait: Confessor Domini nostri Iesu Christi, deprecare quæso pro ancilla tua Blanda, vxore mea, vt eleuetur de lecto doloris, ac sospitati restituatur pristinæ. diù enim est ex quo, paralysi resoluta membra fatigentur, & nostra iam facultas defecit. Ego enim & eadem sacrũ baptisma suscipiemus. Huius precibus permotus Palmatius, præsente vxore Simplicij ac omni familia mulrisq; alijs, cecidit in terram, fusisq; lachrymis orare cœpit cum Felice, dicens: Domine Deus, qui illuminâsti seruum tuum, & donâsti mihi lumen æternum, salua ancillam tuam Blandam, ac erige eam à lecto doloris, vt cognoscant omnes quia tu es Deus creator omnium visibilium. Eâdem autem hora, venit Blanda pedibus suis currens, ac domum Simplicij Senatoris intrans, bapti-

Cap. 5.

Vacat operibus iustitiæ vir sanctus.

Precibus curat paralyticam.

baptismum humiliter exorat, dicens: Baptiza me pater in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui tenuit manum meam & leuauit me. Tunc Felix cœpit vrgere Palmatium vt baptizaretur.

Cap. 6. Ad cius ergò instantiam acciuit Calixtum Episcopum Palmatius, qui veniens baptizauit Felicem cum vxore sua Blanda. Hoc viso miraculo, Simplicius Senator prouoluitur ad pedes Calixti Episcopi, eidem humiliter supplicans, vt & ipsum baptizet cū omni domo sua. Tunc Episcopus fiducialiter dixit: Congreget Dominus triticum in horreum suū. & catechismo instructā baptizauit domum eius, animas scilicet promiscui sexûs circiter sexagintaocto. Tūc beatus Calepodius presbyter, in medium sanctorum conuolans, cū gaudio exclamauit, dicēs: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui dignatus es de tenebris ad lucem perducere facturam tuam ac de errore cripere: fac cum seruis tuis secundùm magnā misericordiā tuam. Audiens verò Alexander quia multitudo hominū baptismum percepisset à beato Calixto Episcopo, misit exercitum militū, ac tenuit omnes qui baptizati fuerant, præcepitq́; eos capitalem subire sententiam, & per diuersas portas vrbis Romæ, capita corum suspendi ad exemplum Christianorum. Tenuit autē & beatum Calepodium, quem fecit occidi gladio, & corpus eius per ciuitatem trahi, sub diem Calēdarum Maij, & tandèm in Tyberim proijci ante insulam Lycaoniam. Sub hac persecutione fugit beatus Calixtus cum decem clericis suis, latitans in domo cuiusdam Pontiani. Qui noctù conueniens piscatores, rogauit eos, vt quærerent corpus beati Calepodij. Quo inuento, tradiderunt illud Calixto Episcopo. Acceptum verò cum gaudio Episcopus, linteaminibus inuoluit, aromatibus condijt, ac honorificè cum hymnis & laudibus sepeliuit in cœmeterio eiusdem, septimo Idus Maij.

S. Calixtus baptizat domum Felicis & Simplicij. Matth. 13.

Nouelli Christiani omnes capite plectūtur.

Cap. 7. Ab eodem die cœpit Alexander studiosè inquirere vbi lateret Calixtus Episcopus, quem cùm intellexisset manere trans Tyberim in ædibus Pontiani, iuxta vrbem Rauennatium, misso occultè milite, vinxit eum, præcipiens vt in eodem loco fame cruciaretur. Qui ibidèm detentus per quinque dies nihil alimonię accepit, sed ieiunijs & orationibus vacans, pane depascebatur verbi Dei, ac indiès magis confortabatur. Quod audiens Alexander, iussit eum quotidiè fustibus cædi, demādans vt si quis ad eum, vbi custodiæ mancipatus erat, accederet, interficeretur. Qui cùm longo dierum spatio ex squalore carceris esset maceratus, apparuit ei noctù per visionem beatus Calepodius, dicens: Firmus ac constans esto pater, quia corona tua iam perfecta est, vt accipias mercedem pro me. Beatus autem Calixtus insistens orationi, non cessabat Dominum deprecari. Erat ibidèm quidam miles nomine Priuatus, qui vlceribus ac doloribus plenus, die noctuq́; grauissimè cruciabatur, hic ad pedes Episcopi prouolutus, rogabat auxilium sibi impendi, dicens: Salua me pater ab vlceribus meis, quia credo Dominum Iesum Christum, Deum viuum & verum esse, qui Blandam ab infirmitate liberauit, & me saluare potest, quia iam diù consumor in afflictione ardoris mei. Respondit beatus Calixtus Episcopus: Si credideris ex toto corde, & baptizatus fueris in nomine sanctæ Trinitatis, mundaberis. Respondit Priuatus: Ego credo quia me saluabit in baptismo Dominus Iesus Christus, per manum tuam, & omnia vulnera morbosque quibus teneor mundabit. Qui virtute Dei per baptismum mundatus, alta voce magnificabat Dominum, dicens: Deus verus est & sanctus, Dominus Iesus Christus, quē prædicat Calixtus Episcopus. Omnia verò idola vana ac muta consumentur. Deus autem æternus Dominus Iesus Christus est.

Cruciatur fame Calixtus Episcopus, & fustibus cęditur.

Curat ægrū per baptismum Episcopus.

Cap. 8. His auditis Alexander, iracundia plenus, misit apparitores, qui Priuatum militē plumbatis cæderent, donèc deficeret. Calixtum verò Episcopum iussit per fenestram domûs præcipitari, & ligato ad collum eius saxo in puteum demergi, & super eum rudera cumulari. Effluxis verò septendecim diebus, quidam ex presbyteris eius nomine Asterius, cum clero noctù veniens, leuauit corpus beati Episcopi, ac sepeliuit in cœmeterio Calepodij via Aurelia pridiè Idus Octobris. Post dies verò sex tenuit Alexander Asterium presbyterum, quem præcepit per pōtem pręcipitari. Cuius corpus inuentum est in Hostia, & à quibusdam Christianis sepultū in eadem ciuitate Hostiensi quartodecimo Calendas Nouembris, in pace regnante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Præcipitatur, & submergitur S. Calixtus.

Itēm Asterius presbyter.

VITA

VITA ET MARTYRIVM S. MONONIS MARTYRIS IN NASSONIA, LEODIENSIS DIOECESIS, QVIescentis, *vt habetur in antiquo MS. libro ecclesiæ collegiatæ eiusdem S. Mononis Nassonien. quam vitam fideliter exscriptam nobis transmisit Dominus Iohannes Charlier eiusdem ecclesiæ Præpositus. Dictionem tamen subindè mutauimus, quam in alio MS. codice inuenimus latiniorem.*

PROLOGVS AVTHORIS.

QVotiescunquè, fratres charissimi vnicè percolendi, ortum, vitã, & obitum dignè recolimus sanctorum, quorum memoria redolet preciosa, totiès fructum salutis nostris miserijs credimus affuturum. Quapropter sanctissimi patroni nostri Mononis, martyris scilicet egregij, nostræ fragilitati specialiter à Domino bonorum largitore prædestinati, ortum, vitam, ac martyrij palmã, secundùm sermonis nostri ariditatem aliquantulùm recitãtes, eodem Christo Domino propitiante, aggredimur describere.

VITA.

FVIT igitur sanctus Monon de occiduis mundi partibus oriundus, videlicet ex Scotia, quæ multos sanctorum velut stellas lucifluas ad diuersas mundi transmisit partes, vt fuit preciosus confessor Furseus, quem Patrona retinet lęta, cum fratre suo Vltano: & Foillanus eorum frater magni meriti vir, euius præsentia castrũ cõgaudet Fossense: Sanctus quoquè Bertuinus, sanctus Fredegandus, necnon sanctus Eloquius confessor magnificus, quem Vualciodorum veneratur cœnobium: alijq; complures sancti, quorum numerum & nomina sanctæ prædestinationis continet liber. Huic ergò memorato Mononi post vigilias nocturnales, quibus Deo velut miles inuictus seruiebat, cùm se sopori dedisset, nuncius cælestis affuit in hæc verba: Monon serue Dei fidelis, mandat tibi altissimus cælorum possessor, vt Gallias impiger adeas, locumquc in sylua Arduenna, cui nomen Fridier, perquiras, quem fons Nasania leniter irrigat, ibiquc locum tuæ habitationis vendicabis, donèc generalis dies examinis, peccatoribus reatûs sui tormentum, iustis verò ac tibi æternæ vitæ brauium pro labore redditurus est. Qua visione vir Dei solicitus petijt, vt si à Deo hæc esset visio, secundò ac tertiò sibi appareret. quod & ità factum est. Nec mora, iam de Angelica visitatione certior factus, sumptis necessarijs quibus indigebat, iter suum vir Iustus arripuit, hunc psalmi versum decantans: Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua & doce me, quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die. Huic tamen sedit in voto priùs limina Apostolorum Petri & Pauli inuisere, quatenùs eorum fretus auxilio, postmodùm in locum sibi destinatum feliei perueniret omine.

Octobr. 18. S. Mononis patria. S. Fursei vitam quære 16. Ianuarij. Angelus ei in somnis apparet. Psal. 24. It Romam.

Ea verò tempestate digna memoriæ Iohannes, dictus ob morum simplicitatem Agnus, (euius possessio paterna fuerat villa Tihancia iuxta Huyum castrum sita) cũ benedictione Apostolica Romæ accepta, iam transgressis in redeundo alpiũ iugis, Tongrensis Episcopij partes repetebat, viro sancto factus est obuius, Mononi scilicet iam Leuitico ordine sublimato: à quo auditis sui itineris causis, & quid indè esset acturus, benedictionem ei clargitur, demandãs tanquàm fidissimo ex mutua collocutione facto amico, vt in redeundo pallium Episcopale, quod ex maturandi itineris anxietate intermiserat, sibi fidelis deferat baiulus. Locum autem à Deo sibi designatum ad se reuertẽti promisit certiùs se ostẽsurum, suumq; illi consilium & auxilium, prout tempus & ratio exposceret, in omnibus præbiturũ: quod ità factum constat. nam reuersus, à prædicto Iohanne Episcopo venerabiliter susceptus est. Quantus verò qualisve postmodùm fuerit in famulatu prælibati pontificis, breuiter enarrabimus. Fuit nanque dapsilis & largus in pauperes, pernox in

Iohannes Agnus, Tongrensis Episcopus. Catalogus virtutũ eius.

orationibus, ieiuniorum executor laudabilis, pacis amator præcipuus, proximorum defensor promptissimus, ac Dei amator feruentissimus. Quid plura? Quicquid in seruis Dei attenditur laudabile, hoc in isto eius famulo vbertim crescebat quotidiè, intantùm, vt consodales eius videntes talia in Dei homine dona, indè pessundati sunt ad peius, vndè sublimari debuerant in melius.

Hic verò Dei iustus, inter ista non immemor visionis nocturnæ diuinitùs sibi factæ, cum licentia præscripti Episcopi expetit locum ab Angelo præsignatum, quē truncis ac vepribus pro posse mundatum in oratorium commutauit & consecrauit, vbi congruè Deo redderet solennia precum vota. Huic operi sic incumbenti obtulit Christi miseratio largiflua leuamen amabile, videlicet nolam ferream, in viri Dei præsentia à porco de terra effossam, quæ adhuc in sua dependet ecclesia. Quo dono nō parùm lætificatus, agnouit inrrepidus, pium Iesum inchoato operi benignè fauere. Mox fama quietis nescia circunquaq; volitans, pagenses excitauit non mediocriter, vt huic Dei homini adhærerent, quorum ope & labore nimiùm sustentatus erexit ædiculam, diuitijs quidem seculi vacuam, sed virtute supera plenam. Nam promerentibus eius meritis viuacibus, multorum languentium corpora inibi sua offerentium munera, ex integro sospitari restituta sunt. Verùm hostis humani generis supra modum indignè ferens, etiam locum istius eremi titulo Christianitatis à iusto viro sic nobilitari, anxius quid ageret, qualitérve cœptum opus interrumperet, secum tractabat. Tandèm face accensus inuidiæ, qua protoplastum patrem nostrum Adamum pròh dolor expulit ab horto deliciarum, appulit sibi suæ voluntatis compotes, scilicet latrones sicarios, quos iamdiù sibi obsecundantes sciebat ægrè ferre, quòd vir totius sanctitatis exemplar, lustra suarum inhabitaret syluarum. Sine mora igitur irruentes, pestiferoque cuneo perstrepentes, crudeli morti mancipant sanctum Dei. Sic martyr effectus gloriosus Monon calcato mundo cum suis concupiscentijs, indesectiuis fruitur gaudijs, conspiciens cū Angelis desiderabilem vultum Dei, associatus hauddubiò Prophetarum choris, Apostolorum collegijs, Martyrum dignitati, Confessorum sodalitati, Virginum dulcisonis choreis.

Construit cellam in eremo.

Multi ægri eius meritis sanantur.

Occiditur à latronibus vir sanctus.

Quæ res postquàm vicinorum grauissimo perculit aures nuncio, accurrentes, ac sanctum Dei letali affectum vulnere conspicientes, lachrymarum riuulos præ dolore abundè effuderunt, gaudebant tamen spiritu, quòd in suis confinijs talem merebant habere patronum ac tutorem apud Dominum, vigilantissimū. Indè quamplurimi martyris preciosi locum adeunt, quem vndiq; sentientes diuino lumine illustrari, gloriosas exequias celebrant, ac corporis thesaurum incomparabilem inuictissimi testis Christi sepulturæ tradunt, candidis vndiq; (vt decebat) honorificatum ornamentis. Quo loco quot posteà deriuārint beneficia Dei in ægrotantium membra, claudorum scilicet, cæcorum, aridorum, febricitantium, alijsq; plurimis detentorum doloribus, nullus sermo noster ad dicendum sufficit.

Locus martyrij eius cælesti illustratur lumine.

Multa ad eius sepulcrum miracula.

Beatus verò Iohannes memoratus Episcopus, ad Exemplum sequentium adhuc superstes, indoluit seruū Dei sibi in familitio deuinctū, à cōuersatione hominum, quos sanctis monitis informabat, exemploq; dignos Deo reddebat, sic vitę trāsitoriæ insperatò percurrisse stadium: quanuis sciret, potiùs ei congaudendū iam in cælestibus immortalitatis gloria coronato. Hic autē cooperantibus fidelibus vicinis, basilicam condecentem sibi ædificauit, quam in honorem beatę Marię semper virginis ac matris Dei cōsecratam, ab omni exactione liberā Episcopali authoritate, in sua prouinciali synodo, perpetuò esse decreuit. Et nè extunc deesset officium sacerdotale in ecclesia Hoyensi & villa Amania, ad persoluendum diuinū officium sacerdotes instituit, qui per vices sibi mutuò succedētes Missarū solennia ad honorem prædicti martyris, Deo persoluerent, quousquè per tēporis interualla eadem ecclesia ex fideliū donatione proficiēs, proprijs stipendijs cultui diuino sufficeret. Hæc autē sacerdoralis successio codē in loco durauit à tempore D. Iohannis prædicti Episcopi vsq; ad rempus Pipini tertij, qui regnū Francorum adeptus, deficiente regia stirpe Clodouei, à Papa Zacharia vnctus est in Regem ob defensionē Romanæ Ecclesiæ. Hic itaq; Pipinus Rex dū inter venandū Arduennensem perlustraret syluam, Deo disponente ad ecclesiam sancti Mononis deuenit, camq; (vt erat vir magni affectûs erga Deum & sanctos eius) deuotionis causa oraturus intrauit. Qui, visis miraculorum monumētis ex infirmorum curatione ibidèm relictis, summope-

Iohannes Episcopus in honorem S Mononis & Virginis Mariæ basilicam construit.

summoperè admiratus est sancti martyris virtutes: ac prostrato corpore, deuotè exorabat eius apud Deum suffragia. Atque vt ibidem relinqueret memoriam sui regalis beneficij, per pileū quod capite gestabat, auro gemmisq; ornatum, omnes decimas quas habebat inter fluuium Vrtam & Letiam, perpetuo iure tradidit beato Mononi possidendas. Ipsumq; pileum, in testimonium huius largitionis suæ, in eodem loco seruandum reliquit. Atq; exindè facta est ecclesia collegiata, constitutis ibidem Canonicis, qui tempore diurno ac nocturno persoluerent odas Domino, eiusq; glorioso martyri Mononi, orantes pro felici statu regni Francorum, maximeq; pro salute Regis Pipini, cuius munificentia dotata est & exalrata eadem ecclesia: præstante & adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto regnat Deus in omnia secula, Amen. Pipinus Francorum Rex S. Mononē visitat, multaque dona ei ecclesiæ confert.

Præscripta omnia cantantur in lectionibus matutinalibus prænominatæ ecclesiæ sancti Mononis, in festo eiusdem & per octauas: habenturq; in libro lectionum ex pergameno laudabiliter conscripta, qui conseruatur in eadem ecclesia Nassoniensi.

MARTYRIVM SS. CAPRASII ET FIDEI, VT EXTAT IN PERVETVSTIS MS. CODICIBVS,

quibus consentiunt antiqua Martyrologia hoc loco & VI. Octobris, vbi S. Fidei meminerunt.

SANCTA Fides Agennensium ciuitate oriūda fuit, & ex parentibus clarissimis splendidissima proles procreata, alumna loci illius in ortu, facta est patrona in passionis obitu. Nobilis quoquè veterū & generosa stirpe parentum, facta est Christi munere nobilior: quia candida stola virginitatis induta, fulgens fide, in Domino Iesu Christo odorem bonæ suauitatis protulit. Hęc prima in ciuitate Agenno decus & exemplum martyrij cunctis Christi fidelibus fuit. Vitam nanque temporalem perdere voluit, vt possideret æternam: quia ab infantiæ cunabulis Dominum Iesum Christum dilexit, & suum duxit esse authorem. Iuuenis quidem illatæ passionis fuisse dicitur tempore, sed sensū & opere senex manebat. Pulchra erat facie, sed pulchrior mente: virginitatis quoquè candore formosissima, vultusque hilaritate serena. 20. Octobr. Parentes & patria S. Fidis. Eccl. 14. Senilis maturitas in virgine.

Eodem igitur tempore præses sceleratissimus, nomine Dacianus, directus à profanis Imperatoribus Diocletiano & Maximiano, qui tunc Romanæ arcis primatum regere videbantur, cùm Agennensem vrbem ingrederetur dolo instigatus diaboli, quatenùs sacrilegos beneficijs remuneraret, atque Christianis ibidem metu ipsius latentibus atrocissimas pœnas inferret, continuò beatissimam virginem Fidem iussit accersiri & suis conspectibus repræsentari. At illa se spontè ministris offerens, corpusque suum vndiquè signo sanctæ Crucis muniens, orabat ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui tuos semper in omnibus adiuuas, adesto nunc mihi famulę tuę, & præbe ori meo sermonem acceptabilem, quem in conspectu tyranni huius respondeam. Et armata vexillo sanctæ Crucis in fronte, ore & pectore, sanctoq; roborata spiritu, hilari animo perrexit. Cùm autem adstaret coram præside, ait ad eam blando sermone: Quod est nomen tuum? Cui sancta Fides, nullo perterrita metu, respōdit: Fides nomine & opere vocor. Præses dixit: Quis cultus religionis ac fidei tuæ? Sancta Fides respondit: Ab exordio iuuentutis meæ Christiana sum, & Domino meo Iesu Christo tota mentis deuotione deseruio, illiusq; nomen confiteor, illi me tota intentione committo. Præses verò callida simulataq; tranquillitate paulò indulgentiùs respondit: Accipe, inquiens, ô iuuencula consilium pulchritudini atq; iuuentuti tuæ necessarium, & cessa ab hac confessione, & sacra Dianæ sacrifica, quia ipsa est sexui vestro consimilis: & multis muneribus te amplificabo. Quam promissionem Christi virgo velut nihilum reputans, ità respondit: A patrum traditionibus cognoui, quia omnes dij gentium dæmonia sunt, & tu mihi blanditijs persuadere vis, vt ego eis sacrificare debeam? Sistitur ad tribunal Daciani. Iudex nititur blanditijs & muneribus eam subuertere. Psal 114.

Præses verò ira motus, ait ad eam: Vt quid præsumpsisti deos nostros dicere dæmonia esse? Aut prostrato corpore quantocyùs dijs sacrifica, aut diuersis te faciam interire tormẽtis. Tunc sancta Fides secura de præmio, exemplo magnorum martyrum roborata, has audiens minas, & desiderans à terrena vita ad supernam gloriam migrare, in hanc vocem prorupit, dicens: Ego pro amore Domini mei Iesu Christi non solùm pati diuersa sum parata tormenta, sed etiam mortem pro eius confessione subire desidero. Tunc præses magis succensus, iussit satellitibus vt sanctam virginem inferrent in lectum æreum, & superpositam per quatuor partes extenderẽt, ignemq; supponerent, vt eius tenera membra tam crudeli disrumperentur supplicio. Itaq; candentem craticulam sancta virgo vltrò conscendens, diuaricatis membris per quatuor partes extenditur, lorisq; ferreis coarctata, per flammeam cratem prouoluitur. Cui impij ministri ferreis batillis prunas ardentes subijciunt: adipeque flammis iniecto, ad latera vsque torrida incendia subuolare cogunt. Quod videntes qui aderant, vna voce clamauerunt, dicentes: O impietas & iniusta iudicia, innocens & Dei cultrix, & primæ dignitatis honore præfulgens, cur absque vllo facinore grauissimis supplicijs mancipatur? Multi enim qui videbant sanctæ Fidis constantiam, crediderunt in Dominum Iesum Christum, & gloriosam sunt martyrij coronam consecuti.

Constans eius responsum. — *Assatur in craticula, & grauiter torquetur.* — *Multi credunt.*

Dum hæc ità agerentur, à Deo electus, martyrq; futurus, sanctus Caprasius cum cæteris Christicolis persecutionem sacrilegi tyranni declinans, ad septentrionalẽ vrbis plagã sub foramine cuiusdam rupis positus latebat, & omnia, quæ intra muri ambitum gerebantur, clara oculorum acie exindè prospiciebat. Qui sub eiusdẽ diei articulo, ab ipso speluncæ foramine ad vrbis propugnacula adspectum dirigens, vidit sanctam martyrem super carbonum incendia impiorum immanitate torqueri. Eleuatis igitur oculis, & cælum intuens, orationem Domino profusis precibus effundebat, vt famulam suã in præsenti certamine faceret esse victricem. Rursusq; athleta Christi eleuatis oculis in cælum tota mentis auiditate prospexit, & iterùm humo prostratus petebat à Domino, vt ei cælestem ostenderet virtutem. statimq; petitionis suæ desideratum consecutus est effectum. Vidit namque de nubibus columbam, vt niuem candidã descendere, & coronam interlucentibus gemmis supra solis splendorem rutilãtem, cælestibusq; margaritis refulgentem, super caput gloriosæ martyris ponere. Ipsam quoque Dei famulam niueo splendidoq; habitu indutam prospiciens, agnouit perpetuæ salutis brauium esse assecutam, quã tanto munere videbat ditatam. Columba igitur è cælo veniens, vt diuina potentia in reliquum tempus circa martyrem sacrã mirabilior fuisse prædicaretur, blando alarum volatu dulcique pennarum applausu cum imbrifero rore, totam vim flammarum extinxit, pyramq; incendij torridi quasi irriguis fontibus tali volatu repressit. Vir etiam sanctus vidit beatissimam Fidem veluti pugilem egregiam, nõ tortorum ictibus læsam, non igni exustam, neque corpore sauciatam, sed cælestibus ornamentis stare redimitam. Quam virtutem tam præclaram tamq; mirabilem mox vt prædictus Dei famulus Caprasius oculis spiritalibus conspexit, supernis gaudijs dignam eam futuram intellexit.

S. Caprasius ex latebra videt virginem in craticula torreri. — *Visio eius.* — *Ignis per columbam diuinitùs extinguitur.* — *Virgo manet ab igne illæsa.*

Tunc securus non imparibus meritis eandem gloriam subiturus, rupem, sub qua habitabat, dextera sua percussit, & continuò indè fons iugis aquæ emanauit. Quæ vsq; in hodiernum diem currens indeficienter salutis remediũ cunctis aduenientibus in virtute Dei præstare non desinit. Quocunq; enim tædio languorum quilibet detentus fuerit, mox vt de ipsius rupis fluento haustum gustauerit, optatã salutẽ recipiet meritis ipsius sancti martyris. Hic ergò vultu hilaris, spiritu alacer, corde intrepidus, cæteris ignorantibus ad locũ, vbi gloriosa virgo & martyr Fides flãmarum incendia sustinebat, improuisus aduenit, Christum publica voce prædicãs. Quem statim ad audiendum impius tyrãnus suis adspectibus statui iussit. Ille verò intrepidus coram eo stetit, & præses eius nomen, patriã, genusq; requirit. Ad quem sanctus Caprasius dixit: Inprimis quod præclarum est Christianum me confiteor, & in regenerationis lauacro Caprasius à sacerdote nuncupor. Hoc audito, præses blandis cum cœpit lenire sermonibus: Video, inquit, te decorum iuuenem, qui si fortè sermonibus meis acquieueris, poteris in palatio summorũ principũ amicitia perfrui, & multa prædia consequi. Tunc S. Caprasius cælestibus admonitus mirabilibus, sanctæ Fidis martyris exemplo ad supernã gloriam spem totam figens, ità respon-

Fons miraculose exoritur ad tactũ manũs viri Dei. — *S. Caprasius exemplo S. Fidei animat', Christianum se proclamat.*

respondit: In illius desidero habitare palatio, quē à baptismo dilexi & redemptorem omnium in se credentium agnoui. Præses dixit: Vellem te, ô iuuenis, ab hac malesana pertinacia reuocare, & prædiorum amplis possessionibus ditare. Ad hęc S. Caprasius respondit: Ab illo credo consequi indeficientia prædia, qui est fidelis in verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Præses ergò vt vidit immutabilem eius mentem & inuincibilem sermonem, ait suis: Vereor cum homine isto diutiùs verbis cōcertare, nè ab eo iurgijs fatigatus vincar. Tunc iubet ministris suis eum assumi, & sine pietate carnes eius laniari. Cumq; hoc factum fuisset, fortiter pœnas tolerauit, atque alacri vultu constanter Christi nomen populis præsentibus prædicauit. Qui pietatis affectu super eum lachrymantes, magnoque eiulatu frementes, vna voce clamabant, dicentes: O impietas & inaudita iudicia, cur sanctum Dei & omni pietate ornatum tanta crudelitate vis perditum iri?

Egregium eius ad præsidē responsum. — *Psal. 144.* — *Grauiter torquetur, nec vincitur.*

Erat enim sanctus martyr amabilis omnibus, & inter tormētorum examinationem speciali decore vir Angelicus. Cuius constantiam nulla iniuriarū vi superandam, nulloq; excogitatorum argumento cruciatuum reprimendam, duo fratres, nomine & meritis Primus & Felicianus admirātes, amore Dei anhelo pectore flagrantes, tam fide quàm opere continuò huic se agoni sociauerunt, mortisq; periculis alacriter iniecerunt. Quos omnes ad iugulum mortis vna conspiratione collectos mox vt vidit sæuus ille carnifex, blandimentis eos demulcere minisq; terrere cœpit: sed nec sic vllo modo flectere potuit. Sicq; ira graui cōmotus, vbi se aduersùs eos nullatenùs posse præualere sensit, ad vltimum data sententia, omnes simul cum beata virgine & gloriosa martyre Fide duci ad delubrū præcepit, vbi aut dijs immolare, aut capitibus flexis, omnibus certum esset debere vitā finire. Ducti sunt ergò Christi milites vnà cum beata Fide ad prædictum locum. Ibi verò cùm nulla vi possent compelli ad sacrificandum, capitibus cæsis vnius diei hora cum triumpho martyrij ad coronā gloriæ feliciter simul peruenire meruerunt: vt quibus pulchra & venerabilis extitit in fidei constantia societas, esset pulchrior atque excellentior in martyrij societate felicitas. Dignum nanq; & felicem Agennēsis vrbis deputamus locum, qui origine martyrum floruit, atque per eorum gloriosa certamina fidem Christi promeruit, & post agones tumulanda eorum corpora recepit: Quos Christus cum summa veneratione cælestium virtutum, inter beatorū spirituum consortia ouantes asciuit: cum quibus stola immortalitatis decorati, & corona immarcescibilis gloriæ laureati, inenarrabili claritate perfruuntur, atq; cum Deo & Agno sine fine regnaturi, diuinæ visionis iucunditate potiuntur.

Constantia eius. — *Primus & Felicianus martyribus sese associāt.* — *Plectuntur capite sancti martyres.* — *Apoc 7.*

Horum autem corpora tormentis miserabilibus lacerata, cæsisq; capitibus obtruncata, infidelis gētilitas in platea tanquàm neglecta reliquit: quæ deuota Christi plebecula cum summa veneratione latēter colligens, & sacri effusionē sanguinis mundissimis pannis extergens, in loco tantæ sanctitati digno sepulturæ commendauerunt, vbi non tam sepelisse eos, quàm metu tyrannorū abscondisse viderentur. Graui enim percussi pauore, verebantur nè sanctorū corpora malignorū inuidia aliò transferrentur, vel quod nefarium est tetris vicini fluminis gurgitibus submergerentur. Sed Dei prouidentia à fidelibus actū est, vt vrbs quę eos habuerat inquilinos tripertito honore, videlicet ortûs, passionis ac sepulturæ ditata, eosdē ad promerendam Dei omnipotentis gratiam habere mereretur & patronos. Quo in loco multis annorum recursibus iacuerunt sancta corpora, donèc ablata omni gentilitatis prophanitate sanctus Dulcitiùs Episcopatum susciperet, & pastoralem curā gerens, pro omnium salute vigilaret. Cui ante omnia placuit, vt sanctorum martyrum reliquias ab indecenti loco eleuans, in eorum veneratione constructa noua basilica, in lucem efferret, ecclesiam ipsam sanctæ Virginis titulo dedicans. Qui cùm tantum thesaurum aperire non incredulus, sed metu & reuerentia territus, dubitaret diutiùs: ad vltimū per quietē noctis admonitus, nè negligēter dimitteret quod fideliter crederet, cōuocatis monachorū turbis, ac reliqui ordinis prælatis, secretū suum omnibus detegit, quorū consilio adiutus, ad effectū vsq; perduxit. Eorum autē & vobis cętera plebs concordans, sanctorum reliquias de ignobili loco erigunt, & in locum sacrum recondunt, quorum meritis ad salutem omniū innumera cælitùs ostenduntur miraculorum insignia: Præstante Domino & Saluatore nostro Iesu Christo, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat vnus Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Clàm à fidelibus eorum corpora collecta sepeliūtur. — *S. Dulcitius Episcopus, sanctorum corpora eleuat, & in ecclesia S. Mariæ recondit.* — *Miracula ad sepulcrū eorum.*

*Vulfi

VITA S. *VVOLFI LAICI, SICVT HANC EX IPSIVS VVOLFI RELATIONE DESCRIPSIT

Cap. 15. lib. 8. historiæ gentis Francorum S. Gregorius Turonensis. Festum eius hoc die 21. Octobris tabulæ Benedictinorum habent.

21. Octobr. *Eposium

PROFECTI in itinere ad * Exosium castrum accessimus, ibiq; Vulfilaici Diaconum nacti, & ad monasteriũ eius deducti, benignissimè suscepti sumus. Est enim hoc monasterium quasi milibus octo ab antedicto castro, in montis cacumine locatum, in quo monte magnam basilicam ędificauit, quam beati Martini, & reliquorum sanctorum reliquijs illustrauit. Commorantes autem ibi, petere ab eo cœpimus, vt nobis aliqua de conuersionis suæ bono narraret, vel qualiter ad clericatûs officium aduenisset, quia erat genere Longobardus. Sed nolebat exponere, vanam tota intẽtione cupiens gloriam euitare. Quem ego terribilibus sacramentis coniurans, pollicitus primò vt nulli quæ referebat expanderem, rogare cœpi, vt nihil mihi de his quæ interrogabam occuleret. Cumq; diutissimè reluctatus fuisset, victus tandèm tam precibus, quàm obsecrationibus meis, hæc effatus est:

Ecce quomodò sanctorum reliquiæ basilicas illustrant.

Dum essem, inquit, puer, & paruulus, audito beati Martini nomine, nesciens adhuc vtrùm martyr, an confessor esset, vel quid boni in mundo gessisset, vel quæ regio beatos artus tumulo meruisset accipere, iam in eius honorem vigilias celebrabam, ac si aliquid numismatis inter manus aduenisset, eleemosynam faciebã. Iamque in maiori ætate proficiens, literas discere studui. Ex quibus priùs scribere potui, quàm ordinem scripturarum literarum scirem. Deindè Aredio Abbati coniunctus, ab eoque edoctus, beati Martini basilicam adij. Reuertensque ille mecum, parumpèr pulueris beati sepulcri pro benedictione sustulit. Quem in capsula positum ad collum meum appendit. Deuectis autem nobis ad monasterium eius Lemouicino in termino, acceptam capsulam in oratorio suo locauit. Factum est autem, vt non solùm totam capsam repleret puluis, verumetiam foris inter iuncturas, vbi aditum reperire potuit, scateret. Ex hoc mihi miraculi lumine animus magis accensus est, totam spem meam in eius virtute defigere. Deindè territorium Treuiricæ vrbis expetij, & in quo nunc estis monte habitaculũ, quod cernitis, proprio labore construxi. Reperi autem hîc Dianæ simulacrum, quod populus hic incredulus quasi Deum adorabat. Columnam etiã statui, in qua cum grandi cruciatu sine vllo pedum stabam tegmine. Itaque cùm hyemis tempus solitò aduenisset, ità rigore glaciali vrebar, vt vngues pedum meorum sæpiùs vis frigoris excuteret, & in barbis meis aqua gelu connexa, candelarum more dependeret. Magnam enim hyemem regio illa persæpè noscitur sustinere.

Visitat cum Aredio Abbate suo S. Martini reliquias.

Construit ecclesiam.

Sed cùm nos solicitè interrogaremus, quis ei cibus, aut potus esset, & qualiter simulacra montis illius subuertisset, ait: Potus, cibusque meus erat parum panis & oleris, ac modicum aquæ. Porrò vbi ad me multitudo vicinarum villarum confluere cœpit, prædicabã iugiter nihil esse Dianam, nihil simulacra, nihilque, quæ eis videbatur exerceri, culturam: indigna etiam esse ipsa, quæ inter pocula, luxuriasq; profluas cantica proferebant: sed potiùs Deo omnipotenti, qui cęlum fecit ac terram, dignum esse sacrificium laudis impendere. Orabam etiam sæpiùs, vt simulacris Dominus dirutis dignaretur populum ab hoc errore discutere. Flexit Domini misericordia mentem rusticam, vt inclinaret aurem suam in verba oris mei, vt scilicet relictis idolis Dominum sequeretur. Tunc conuocatis quibusdam ex eis, vt simulacrum hoc immensum, quod elidere propria virtute non poteram, cum eorum adiurorio possem eruere. Iam enim reliqua sigillorum, quæ faciliora fuerant, ipse confregeram. Conuenientibus igitur multis ad hanc Dianæ statuã, missis funibus trahere cœperunt, sed nihil labor eorum proficere poterat. Tunc ego ad basilicam propero, prostratusq; solo diuinam misericordiam cum lachrymis flagitabam, vt quia id humana industria euertere non valebat, virtus illud diuina destrue-

Ecce quãta fuerit eius abstinentia.

Euertit Dianæ simulacrum.

ftrueret. Egressusq; post orationem, ad operarios veni, appræhensoq; fune, vt primo nixu trahere cœpimus, protinus simulacrum ruit in terram: quod confractũ cum malleis ferreis in puluerem redegi. Ipsa quoque hora cùm ad cibum capiendum venissem, ità omne corpus meum à vertice vsque ad plantam pedis pustulis malis repletum est, vt locus, quem vnus digitus tegeret, vacuus inueniri non posset. Ingressus autem basilicam solus, denudaui me coram sancto altario. Habebam enim ampullam oleo plenam, quam de sancti Martini basilica detuleram. Ex qua proprijs manibus omnes artus perunxi, moxque sopori locatus sum. Expergefactus verò circa medium noctis, cùm ad cursum reddendum surgerem, ità corpus totum incolume reperi, àc si nullum super me vlcus apparuisset. Quæ vulnera non aliter, nisi per inuidiam inimici emissa cognoui. Et quia semper ipse inuidet, Deum quærentibus nocere conatur. Aduenientibus autem Episcopis, qui me magis ad hoc cohortari debuerant, vt cœptum opus sagaciter explicare deberem, dixerunt mihi: Non est æqua hæc via, quam sequeris, nec tu ignobilis Symeoni Antiocheno, qui in columna insedit, poteris comparari. Sed nec cruciatum hunc te sustinere patitur loci positio. Descende potiùs, & cum fratribus, quos congregâsti tecum, inhabita. Ad quorum verba, quia Sacerdotibus non obedire ascribitur crimini, descendebam, fateor, & ambulabam cum eisdem, ac cibum pariter capiebam. Quadam verò die prouocans me Episcopus longiùs ad villam, emisit operarios cum scalpris, & malleis, ac securibus, & eliserunt columnam, in qua stare solitus eram. Postridiè autem veniens, inueni omnia dissipata, fleuique vehementer, sed erigere nequiui, quæ destruxerant, nè dicerer contrarius iussionibus Sacerdotum. Et ex eo tempore cum fratribus, sicut nunc habito, habitare contentus sum.

Eccè vim orationis iusti huius.

Itèm sancti olei.

Magnericus Treuerensis fuit, cuius cap. 12 huius libri meminit Gregorius.

Quæ sequuntur, ex MS. codice monasterij Rubeæ vallis descripsimus, in quo ijsdem penè verbis vita hæc etiam erat.

Hic sanctus Vuolfus bonorum semper operum incrementis proficiens, multisque clarus virtutibus, in pace tandèm quieuit, sepultusque est in eodem loco in ecclesia quam ipse ædificauit, in qua multa apud eius memoriam referuntur fieri crebrò miracula. Contigit autem cùm idem locus ex antiquitate esset neglectus, vt quadam die ob incuriam incendium pateretur. Cumq; ecclesiam & omnia in circuitu ignis absumeret, mœsti ciues de beati viri reliquijs turbari cœperunt, quia eas velut fracto loculo detectas antiquitas reliquerat. Et eccè sedato igne diligenter intuentes, ossa viri sancti ab hac vstione intacta reperiunt, àc si nullum locus ille incendium esset perpessus. Ob hanc causam, & maximè quia solitarius erat locus, visum est venerabili Egeberto Treuerorum Episcopo, vt ossa sancti viri in memoratum superiùs castrum transferrentur, quatenùs ibi cum maiori reuerentia & custodia haberentur. Inito itaque consilio, cùm ex eodem loco præsente Episcopo & clericis vel monachis aliaque populi frequentia deportarentur: euntibus illis, cùm iam fluuium prætereissent, larga super eos repentè pluuia descendit, sed vt tanti viri Dominus meritum ostenderet, per omne quod à prædicto loco ad castrum tendebatur spatium, cùm nequaquàm imber cessaret, super sancti viri feretrum nec vna pluuiæ gutta cecidit. Itaque ab illa inundatione fuit protectus, sicut à supradicta fuerat ignis læsione defensus, Amen.

Felix obitus eius.

Sacra ossa eius ab igne non læduntur.

Nec à pluuia do tiæ feruntur.

DE

DE MORTE S. LVPENTII MARTYRIS ET ABBATIS GABALLITANI, EX LIB. VI. HISTORIarum Gregorij Turonen. Cap. 37.

22. Octobr.

LVPENTIVS verò Abbas basilicæ sancti Priuati martyris vrbis Gaballitanę, à Brunichilde Regina accersitus aduenit.. Accusatus enim (vt fertur) fuerat ab Innocètio supradictæ vrbis Comite, quòd scelestum aliquid effatus de Regina fuisset. Sed discussis causis, cùm nihil de crimine læsæ maiestatis conscius esset inuentus, dimissus est. Verùm vbi viam carpere cœpit, iterùm ab antedicto Comite captus, & ad Ponteconem villā deductus, multis supplicijs est affectus. Dimissusq; iterùm vt rediret, cùm super Axonam fluuium tentorium tetendisset, iterùm irruit super eum inimicus eius. Cuius vi oppressi amputatum caput in culleum oneratum lapidibus posuit, & flumini dedit, reliquum verò corpus vinctum cum saxo immersit gurgiti. Post dies verò paucos apparuit quibusdam pastoribus, & sic extractusā flumine, sepulturæ mandatus est. Sed dum necessaria funeris pararentur, & ignoraretur à populo quis esset, præsertim cùm caput truncati non inueniretur, subitò adueniens aquila leuauit culleum à fundo fluminis, & in ripa deposuit. Admirantesq; qui aderant, apprehenso culleo, dum sollicitè quid contineret inquirunt, caput truncati reperiunt: & sic cum reliquis artubus est sepultum. Ferunt autem lumen ibi diuinitùs nunc apparere. Et si infirmus ad hunc tumulum fideliter deportatus fuerit, accepta sospitate recedit.

S. Lupētius multis supplicijs affectus, capite cæditur.

Capitis eius miraculosa inuentio.

MARTYRIVM SANCTARVM SORORVM NVNILONIS ET ALODIAE, AVTHORE LVCIO MArineo Siculo, Regio historiographo, de rebus Hispaniæ libro quinto.

22. Octobr.

ANNO Christianæ salutis octingentesimo quinquagesimoprimo, cùm Sarracenorum gentes Hispaniam ferè totam occupâssent, præceperunt vt qui Christianus esset, aut Christum Dei filium denegaret, aut gladio sectus occumberet. Quod impium edictū & ferale præceptum, per Hispaniam totam diuulgatum, magnum timorem Christianis omnibus incussit. Quapropter Hispanorum complures religioni Christianæ, sibique prudentissimè consulentes, & nefandam Mahometi sectam fugientes, patriamq; suam deserentes, ad Pyrenęos montes, & Cantabriæ, Galletiæq; montana loca sese contulerunt: quorum successores post multos annos Hispaniæ fuerunt recuperationis authores. De quibus in libro de Aragoniæ Regibus historiam scripsimus pleniorem. Quarè nunc ad Nunilonem & Alodiam martyres redeo.

Sarracenorum impiū edictum.

Erant itaque sub idem tempus in Osca citerioris Hispaniæ ciuitate duæ sorores, ætate admodùm paruulæ, quarum altera natu maior Nunilo, & altera dicebatur Alodia, quas pater iniquus dereliquerat, & mater quæ Christiana erat ab infantia nutrierat, & in fide Christi diligenter edocuerat. Illæ autem matre defuncta, cùm ad intellectûs ætatem peruenissent, cœperunt in fide Christi proficere, ieiunijs, vigilijs & orationibus incumbere: Quibus, & gratia sancti Spiritûs adiutæ, martyrium fortissimè pertulerunt acerbissimum. O beatissimæ virgines atq; fortissimæ, quæ amore Christianæ religionis accensæ, mundi fallacias, tyrannos, & mortis tormenta vicerunt, vt in cælum victrices & triumphantes ascenderent.

SS. Nunilonis & Alodiæ patria & parentes.

Ieiunijs, vigilijs & orationibus vacant.

Martyrio coronātur.

MARTYRIVM SS. SERVANDI ET GERMANI, VT HABETVR IN LVCII MARINEI SICVLI, REGII *Historiographi, de rebus Hispaniæ libro quinto.*

LEGIMVS quoquè Seruandi & Germani martyrium, 23. Octobr.
qui cùm viri nobiles essent, dæmones expellebant, &
per impositionem manuum multos languores curabāt Sancti martyres miraculis coruscant.
in Emerita vrbe Lusitaniæ prouinciæ. Quod cùm præ-
ses audîsset, eos ad se vinctos eatenis adduci iussit: & in
Mauritaniam prouinciam profecturus, secum ducere
decreuit. Illi autem labores itineris, catenam & famē
gaudentes, animi virtute tolerabant. Tandē cùm ven-
tum esset in locum qui dicebatur Vsianus, apud Gades,
iussit præses vt colla eorum carnifices amputarent. Du- Cæduntur capite.
cti igitur ad collem, flexis genibus orantes Deum, gla-
dium sacris ceruicibus exceperunt: Quorum Seruandus Hispali cum Iusta & Ru-
fina, Germanus vero in Augusta Emerita sepultus est.

VITA S. LVCIANI MARTYRIS, PER SVIDAM SCRIPTA, ALBERTO LINO INTERPRETE.

LVCIANVS martyr Samosatensis, quæ est Syriæ ciui- 26. Octobr.
tas, vir nobili genere natus, ab ineunte ætate cum quo-
dam Macario Edessę commorante, sacrasq; literas ex-
planante versatus, quicquid apud illum optimum ac
præstantissimum inuenit, haud multo tempore perce-
pit, atq; in solitariam vitam secessit, omnesq; absolutæ
virtutis numeros expleuit. Prouectus est autem & ad S. Lucianus fit presbyter
sacerdotium, presbyter Antiochiæ factus, ibiq; ludum
literariū magnum aperuit, vndiquè studiosissimis alijs
aliundè ad eum disciplinæ causa concurrentibus.
Hic quum sacra volumina multis esse mendis adul-
terata corruptaq; comperisset, quòd & tempus, & fre-
quens eorum descriptio multa in ijs vitiauerant, ad hæc quòd improbissimi quidā Sacra Biblia multis mendis adulterata, corrigit & in integrum restituit.
homines, qui doctrinæ Gentilium præerant, germanum eorum sensum peruerte-
re voluerant, adulterinaq; multa interseruerant: hic, inquam, quum sacros codi-
ces vniuersos sumpsisset in manus, eos ex Hebraica lingua, quam & ipsam optimè
callebat, in pristinam integritatem restituit, non mediocri ad huiusmodi correcti-
onem labore suscepto. Quin etiam diuinorum dogmatum puritatem apud hunc
omnium maximè qui illa tempestate fuerūt, summè conseruatam inuenias. Nam
& epistolas edidit admodùm certè egregias, ex quibus facilimè quiuis perspiciat,
quam vir ille in rebus diuinis sententiam tenuerit. Affectus est autem martyrio Martyrio afficitur.
Nicomediæ, quæ est in Bithynia, Maximiano imperante.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO HISTORICVS IN FESTIVITATE SANCTI *Fidelis martyris.*

NOSTIS, fratres charissimi, quia idcircò ad audiendas 28. Octobr.
martyrum Christi victorias frequenter ex institutione Cap. 1.
Ecclesiastica conuenimus, vt dum eorum gestis instrui- Ecclesia antiquitùs, sanctorū Vitas in festis eorū populis confluentibus enarrauit.
mur, ad amorem cælestis patriæ, quam viriliter decer-
tantes adepti sunt, feruentiùs accendamur: dumq; illos
audimus edicta Regum, minas principū, tribunalia iu-
dicum contemnētes, tot suppliciorum genera percur-
risse, pudeat ingenuos fidelium animos saltem carnis
suæ vitijs non obsistere. Pudendum nanque est, si cbel-
latorum Christi spectate victorias, vt dum aliostrium-
phalibus titulis insignitos, spolia ex hostibus reportare
conspi-

conspicimus, ipsi in pace domestica surrepentibus vitijs, velut insidiantibus aduersarijs eneruiter succumbamus. Porrò autem beati martyres, & antequàm in certamine sanguinem funderent, diuersis floruêre virtutibus. Nobis autem, quia pro defensione fidei mori non possumus, cõsummata victoria est, si in sanctarum conuersatione virtutũ viuere studeamus, vt indè nos protinùs transferamur ad regnũ, vndè illi metuêre martyrum. Ex vitæ quippè meritis, quibus illi obtinere meruerunt sui certaminis palmam, indè nos absque vllo persecutionis obstaculo perducimur ad coronã. Aliud igitur in sanctis martyribus solummodò venerari & admirari debemus, aliud etiam imitari. Admiremur scilicet constanter & ingenuè

Sanctos in quibus imitari debemus. morientes: imitemur honesta morum conuersatione viuentes. Veneremur in illis, quòd corpus suum pro fide diuersis tradidêre supplicijs: imitemur autem, quòd carnem suam antè crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Admiremur illos viriliter morientes, nè vitam ipsi negarent: sed & imitemur per charitatis zelum sanctis exhortationibus insistentes, vt ad vitam & alios traherent. Et vt breuiori quod gestio sermone concludam, tunc memoria martyrum dignè recolitur, si dum mors eorum ingerit audita miraculum, præcedens etiam vita ducitur in exemplum.

Festũ S. Fidelis martyris. Eccè beatus martyr iste Fidelis, cuius hodiè festiuitatem colimus, sicut gestorum eius restatur historia, & antequàm martyrij præberetur occasio, vitam martyrio dignam duxisse cognoscitur. Nam cùm claris natalium titulis fulgeret, & arridente rerum copia, viam mundi pôsset non ingloriosus arripere, spreto magnarum quorumlibet patrocinio, religioso deuotus Episcopo maluit adhærere, vt se patenter ostenderet non ad gratiam vel diuitias anhelare potentis, sed benedictio-

Mundo moritur. nem potiùs eligere sacerdotis. Cum quo videlicet non ad litigiorum forensium iurgia, non ad prestigiosa figmenta scenarũ, non ad theatralia dignum duxit commeare spectacula, sed martyrum potiùs carceres visitabat. Et quia deuotus martyribus fuit, quandoquè martyr fieri & ipse promeruit. Sic & olim dispensator ille

3. Reg 18. domûs regiæ Abdias, quia Prophetas centum in specubus absconditos pauit, propheticalem gratiam & ipse postmodùm dignè remuneratus accepit. Et qui tunc pane simul & aqua Prophetarum aluit piæ sedulitatis ministerio turbam, nunc Prophetiæ suæ oraculis, cælestibus videlicet alimentis, vniuersam recreat & pascit Ec-

Iosue 1, &c. clesiam. Sic Iosue, qui Moysi, ductori videlicet Israëliticę plebis, obsequium famulatûs impendit, eidem postmodùm plebi & laudabiliter præfuit, & de eius aduer-

4. Reg. 2. sarijs cũ magna gloria triumphauit. Quid Elisęum referam, qui dum ab Elia separari ne ead momẽtum patitur, eius subindè spiritum duplicem promeretur? ac si

Matth 10. iam tunc Dominus illud Euangelicum intonaret: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.

Enimuerò nec solùm sanctis martyribus beatus iste Fidelis officium piæ humilitatis exhibuit, sed diligentiam suam ad lucrandos etiam eos, qui idolorum erroribus tenebantur, extendit. Et sicut ipse proprijs videtur verbis asserere, dum in se-

Multos conuertit ad Christum. culari militia versaretur, magìs diuino parebat imperio, quàm terreno, adeò vt nonnullos à profana idololatriæ cultura compesceret, & ad veri Dei notitiã salutiferis admonitionibus aduocaret. Militaribus quidẽ castris intererat, sed cælestis militiæ signa gerebat. Armatus deniquè videbatur cũ eis admisceri, sed pro cælestibus castris sociare sibi alienæ professionis milites satagebat. Quibus nimirùm non terrenæ militiæ balteum, non temporalis stipendij donatiuũ, sed cælestis promittebat curiæ municipium. Sub terrenæ itaque militiæ chlamyde pro castris cælestibus stabat, vt de terrena transfugas faceret, quibus numerum militiæ cælestis

1. Reg. 27. augeret. Huic & Dauid similẽ quid fecisse cognouimus, videlicet cùm apud Achis Regem Geth, Saulem fugiens moraretur. Opulenta nimirùm spolia de his sæpè regionibus auferebat, quibus prædictus Achis imperabat: &, vt ait scriptura, percutiebat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuentem virum & mulierem, tollensque oues, & boues, & asinos, & camelos, & vestes, reuertebatur, & veniebat ad Achis. Quem cùm interrogaret Achis: In quem irruisti hodiè? fatebatur ille

Sub secularibus armis militiæ spirituali vacat. se contra meridiem Iuda, vel contra regiones Israël insiluisse. Dauid itaque alienigenæ Regi quasi deuotum se, vrgente necessitate, præbuerat, sed ex profano eius populo strages plurimas coaceruabat: Beatus verò Fidelis sub secularis professione militiæ in procinctu castrorum cælestium desudabat. Propterea mundo, immò

immò principi huius mundi, cui speicetenùs seruire videbatur, illudens, sequaces quosquò satagebat abstrahere, potioris que militiæ cœtibus aggregare.

Ille igitur ferro nationes barbaricas obtruncabat: iste gladio spiritus, quod est, verbum Dei, à carnali vita, inconditi & reuerà barbarici ritûs homines occidebat. Ille diuersorum turmas animalium rapuit: hic brutos homines ad Ecclesiæ stabulum, & capessendæ rationis pabulum vitale perduxit. Ille quæsirus Dei se populo testabatur extitisse contrarium: iste etiam parti fidelium quodam modo se perhibebat obsistere, dum seecularem militiam videretur cum infidelibus baiulare. Militati nanque professione hoc superficietenùs videbatur asserere, quòd hæreditatem Dei, cuius ipse pars erat, diuersis moribus, velut quibusdam gladijs, oppugnaret. Sic nimirùm, sic sancta fraus liberiùs procedebat, dum is, cui suspicio deerat, acquirendis Christo fidelibus insistebat. Videmus igitur quia beatus Fidelis ad coronam martyrij, merito præcedente, peruenit, qui lucrandis animabus veræ charitatis studio & ante martyrium desudauit. Quasi enim bona terra & ferax priùs germen sancti operis protulit, & sic deindè triumphalis gloriæ lumen excepit. Hinc est enim quòd in huius mundi primordio priùs terra germinare præcipitur, sequenti verò die luminaria in cælo fiunt: quia necesse est nos primo sanctæ operationis virales fructus afferre, vt ad contemplandum summæ veritatis lumen valeamus postmodùm peruenire. Domum nempe suam supra firmam petram in pace fundauerat, vndè postmodùm, dum venti minarum furerēt, dum diuersi suppliciorum fluctus impingerent, immobilis permanebat: & tanquàm radix egregij trunci robur priùs in occulto conceperat, quo fulta postmodùm adulta seges auris impellentibus non cadebat. In pace igitur ex bona operatione promeruit, quòd inuictus in persecutionis stadio & imperterritus stetit. Elaborauit in ocio, quod superauit in bello. Intra pacis mœnia conquisiuit, quod in campo victor obtinuit.

Ephes.6.

Præcedente vitæ merito venit ad palmam martyrij.

Gen.1.

Matth.7.

Inter cætera autem meritorum eius insignia, illud quantæ gloriæ est, quòd beatus hic & inuictissimus martyr, mox vt capite cæsus est, turbida tempestas & nimia coruscatio dicitur emersisse? Hoc siquidem diuinæ fuit æquitatis indicium, vt per hoc manifestè claresceret, quòd qui martyrem suum recipiebat in gloria, tortores eius dignè terrebat in ira. Ad terrificandum itaque reprobos coruscatio & tempestas erupit, quibus videlicet comitantibus supernus arbiter ad iudicium venit, sicut per Prophetam dicitur: Ignis ante eum præibit, & in circuitu eius tempestas valida. Porrò in morte Domini elementa turbata leguntur. Quantæ ergò dignitatis est, quamque nobilis insigne triumphi, adinstàr Dominicæ mortis, etiam in decollatione martyris elementa fuisse commota? vt ex aliqua parte mortis eius moriendo teneret formam, cuius imitatus est viuendo doctrinam.

Cur sancto Dei decollato, tempestas orta sit.

Psal.49.

Matth.27.

Illud etiam paruipendendum non est, quòd quidam ex persecutoribus à dæmonio perhibetur arreptus, qui nimirùm cùm promitteret sepulturæ se corpus martyris cum magna reuerentia traditurum, si eo interueniēte mereretur à dæmonio liberari, mox vt cadauer martyris tetigit, dæmon abscessit. In hoc etiam eiusdem nostri Redemptoris perspicuè videtur exemplum. Siquidem ex ipsis persecutoribus Domini quicunque mysterium sacrosancti corporis eius attingere meruerūt, à dæmonum iugo soluti sunt, ipso redempti sanguine, quem fuderant. Atque vt in martyrio suo seruus passionem Domini sui videatur quasi pedisequus imitari, dum carnifices principi suo miracula, quæ per beatum martyrem ostensa fuerant, nunciarent, cuiquam talia referre omninò prohibuit, perpetuoque celari territus imperauit. Quis enim hoc audiens, non illud protinùs ad memoriam reuocet, quod principes sacerdorum dixère custodibus: Dicite, inquiūt, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum vobis dormientibus: & si auditum fuerit à Præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. Isti quidem docuère custodes, vt mendacium fingerent: ille præcepit officialibus, vt veritatem silentio supprimerent. Vtrique nimirùm veritatis sunt inimici, dum aut commenta fallaciæ nequiter fabricant, aut veritatem silentio malignitatis occultant.

Dæmoniacus ad eius corpus curatur.

Matth.28.

Nos autem, fratres charissimi, qui tam egregij constantiam præliatoris audiuimus, qui tantæ virtutis insignia tanquàm posita sub oculis intuemur, & ipsi virtutes habere cum Dei omnipotentis auxilio studeamus. Pudeat sub ignauiæ torpore languescere, qui alios cernimus cum tanta ad cælum gloria peruenire. Incalescat

Per Christũ datur in agone victoria.

mens nostra ad agonem certaminis: & si non timet audacter cum hoste confligere, non dubitet duce Christo facilem sibi victoriam prouenire. Et quidem nobis minor est labor, cùm tamen commune sit præmium. Quis enim nesciat incomparabiliter esse difficilius, gladio ceruicem subdere, quàm gulæ illecebras cohibere? Quis non malit æstuare laboribus, vel nuditate frigescere, quàm flammarum furentium incendia sustinere? Quis non leuius censeat esurire & sitire, quàm radi vngulis, vel bestiarum morsibus tradi? An non periculosius est, in publico minantia frementium Regum mandata contemnere, quàm latenter in mente prauis cogitationibus contraire? semetipsum morti vltroneum tradere, quàm voluntates proprias, & carnis desideria refrenare? Cùm itaque minùs laborando ad eandem beatitudinem tendimus, cur decertãtes in stadio imitari negligimus, vt consortes in patria victoribus existere valeamus? Pugnemus igitur, fratres mei, & infestantium nos vitiorum illecebras amputare curemus: non enim possumus hîc gaudere de seculo, & illic regnare cum Christo. Et quidem beatos martyres cum membris diaboli dimicásse cognoscimus: nos autem cum ipso iniquorum capite infœderabilis pugnæ luctamen habemus. Illi vicerunt eum per mẽmbra sua immaniter sæuientem: nos superare præcipimur sub insidiarũ fraudibus latitantem. Vtroque modo triumphum de illo gloriosus martyr Fidelis obtinuit, qui in pace per ædificationis gratiam ab eius vinculo nonnullos eripuit, & oblato persecutionis articulo, blandientem nihilominùs, & terrẽtem per sua membra contempsit. Victus vicit, deiectus ascendit, proprium caput gladio subdidit, & ceruicem diaboli perpetuæ victoriæ pede calcauit. Nunc proculdubiò inter ignitos supernæ Hierusalem lapides emicat, & cum purpuratis commilitonibus Imperatori suo cælestis harmoniæ carmen alternat. Felici nimirùm commercio fragilem corporis exuit tunicam, & candidam immortalitatis adeptus est stolam. Caput decollatus amisit, & pretioso nunc lapide coronatus incedit. Ille quippe eum remunerat in æterna iam quiete victorem, qui & inter bella dudùm protexerat decertantem, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Vides Sanctorum animas statim post separationẽ à corporibus recipi in cælo.

EIVSDEM HYMNVS DE S. FIDELE MARTYRE.

MAgna Fidelis merita sancta promit Ecclesia,
Qui morte mortem perdidit, & victor astra petijt.
Abiecto carnis onere, stola vestitur gloriæ:
Tersis ab ore lachrymis, veris potítur gaudijs.
Vt ense cæsus moritur, sæua tempestas oritur,
Sic intentatur impijs vindicta iusti Iudicis.
Quendam sed ex tortoribus malus inuadit spiritus,
Mox sanctæ glebæ iungitur, dira pestis excluditur.
Cordis orisque precibus te, martyr alme, petimus,
Nos tua per vestigia ad vitæ ducas præmia.
Sit Patri laus ingenito, sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili maiestas summa Flamini.
Amen.

VITA

VITA DIVI LVDOVICI MORBIOLI BONONIENSIS, EX CARMINIBVS FRATRIS IOHANNIS BAptistæ Mantuani Carmelitæ ad Innocentium octauum Pontificem: compendio conscripta per Carolum Sigonium virum doctissimum, quam ad nos misit Illustrissimus Cardinalis Gabriel Palæotus Episcopus Bononiensis.

LVDOVICVS Morbiolus Bononiæ natus est ex gēte obscura, vir fuit mediæ staturæ, formæ decoræ, barba & capillo nigro, cæsarie crispa. Ab ineunte ætate auaritię & libidini fuit deditus, verùm mox graui & periculoso morbo oppressus, ad Deum se conuertit, ac patientiam inprimis & vitæ asperitatem amauit. Religionem autem professus, primùm colore Carmelitarum est vsus, deindè albo. Pellibus ouium sæpè corpus velauit, inhorrescente hyeme vestem tenuissimam induit, & calceos respuit, ità vt etiam nudis pedibus glaciem premeret. Pro cingulo funem adhibuit. Crines aluit, sed promissos & incomptos. Primùm sedem propriam nullam habuit, sed huc atque illuc errauit: pòst in domo Pauli Lupari ciuis Bononiensis habitauit. Cæterùm aut humi, aut in duris stramentis cubare assueuit, lapidem sibi pro ceruicali sternens. Cibo delectatus est non solùm tenui, sed etiam vili, eumque, si delicatior videretur, cinere sæpè conspersit. Omninò carnibus abstinuit: ficus, poma, nuces atque olera frequentauit, quæ aut cruda sumpsit, aut certè sine oleo coxit. Ità ex summa inedia maciem summā contraxit. Per noctem lachrymans lapide pectus percutiebat, totus in meditatione passionis Christi defixus. Interdiù, nè ocio langueret, sacras ex ossibus imagines sculpere didicit, aut prædicationi se tradidit, homines ad cælestem gloriam consectandā & humanam contemnendam adhortans. Cùm iter faciebat, asello vehi consueuerat: & cùm manus vinculis, collum capistro implicitum gereret, ridente hominis insaniam populo, de mundo & de semetipso triumphare dicebat. Huius prædicationis Bononia, Mutina, Regium, Ferraria & Mantua testes fuerunt. Cultus diuinus auctus est, ab eo luminaribus ad altaria institutis.

[Margin: Octobr. 28. S. Ludouici patria. Fit monachus. Vitæ eius asperitas. Abstinētia. Prædicat Dei verbū.]

Cùm vitam ad annum vsque quinquagesimum secundum produxisset, quinto Calend. Nouembris migrauit ad cælum, sepultusque est in cœmeterio ecclesiæ cathedralis sancti Petri: & post sex menses, cùm miraculis clarere cœpisset, in ecclesiam translatus est. Huius vitam frater Baptista Mantuanus Carmelita versibus scripsit ad Innocentium Pontificem octauum, vndè hæc sumpsimus.

[Margin: Felix obitus eius. Translatio.]

VITA SANCTÆ ERMELENDIS VIRGINIS, IN VILLA MELDARIENSI QVIESCENTIS IN FINIbus Brabantiæ. Habetur in antiquissimo MS. codice Ecclesiæ Traiectensis.

BEATA virgo Ermelendis, ex Ermenoldo patre & Ermensende matre tam genere quàm diuitijs spectabilibus exorta, ab ineunte ætate studuit de virtute in virtutem ascendere, vt Deum deorum in Sion mereretur videre. Quæ cùm adhuc parentum in domo, pueritis ætatis vinculo teneretur adstricta, nihil tamen puerile gerebat in opere, sed quandam maturitatem morum in gestu intuentibus se præferebat. Declinabat siquidem lasciuiam atque consortia coætanearum, in thalamo genitricis suę residens, psalmosque Dauidicos discens. Si quandò verbum Dei audîsset, memoria sagaci recōdebat, sępiusque ad os reducens, quasi mundum animal nouo semper pietatis affectu ruminabat. Iamtunc suauitatem sponsi sui cælestis prægustabat magno & incompræhensibili

[Margin: Octobr. 29. S. Ermelendis parētes. Qualis fuerit in pueritia sua.]

Psal. 41. modo, desiderioq; illius exæstuans, cum sancto Dauid dicebat: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quandò veniam & apparebo ante faciem Dei mei? Et iterùm: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus.

Vouet Deo virginitatē. Cumque pueritia transîsset in adolescentiam, parentibus eam nubere filiosque procreare volentibus, nullatenùs consensit: dicens se Christò virginitatem suam deuouisse. Arrepto deniquè ferro, capillos per lacteam ceruicem dependentes præscidit, relictoque seculo & omnibus pompis eius, Christum, quem sibi sponsum elegerat, per arctam & angustam viam secuta est. Nec retraxit pedem, donèc ad brauium perueniret: in memoria semper habens, quid pro nobis fecerit, quidque fuerit passus. Parentes autem illius nec minis, nec blanditijs propositum eius immutare valentes, redditus cuiusdā villulæ Odenca nomine, ad famulatùs sui vsum vnanimiter tradiderunt. Odenca vulgo ter Dück prope Louanium.

At beata virgo Ermelendis, relicta domo, rebusque parentum postpositis, solitaria incedebat, sollicitè exquirens locum vbi soli Deo vacare posset. Venit ergò ad quandam villam, cui præerant duo germani fratres, primo iuuentutis flore vernantes. Isti needùm legitima contraxerant matrimonia, sed vanitatibus seculi atque illecebris inseruiebant. Ibi ergò venerabilis virgo aliquandiù commorata, hunc locum æstimabat à Deo sibi præparatum. Diebus verò ac noctibus frequentabat ecclesiam, nudis pedibus incedens, Domino in holocaustum, proprium corpus offerens: humiliabat se seruituti subijciens, nihil sibi de generis nobilitate blandiens. De nobili enim eius prosapia descendisse dicitur Pipinus pater sanctæ Gertrudis, cuius meritis beata Ermelendis studuit esse coæqualis. Needùm in tempore illo sanctus Amandus gubernacula Traiectensis Ecclesiæ susceperat, cuius doctrina & institutione multi posteà de errore suo ad vias iustitiæ redire coacti sunt. Villa illa Beuecum vocitatur. Istius S. Pipini Vita habetur Februarij 21. Tō 1.

Fuit igitur hæc virgo suę generationis singularis lucerna, inter quos enituit candore virtutum, sicut lilium inter spinas. Nec defuit ei tentatio inimici. Antiquus enim hostis calcaneo illius insidians, moliebatur effundere oleum quod adhuc in vase fictili conseruabat. Siquidem prædicti fratres introitum illius & egressum sæpiùs considerantes, exarserunt in concupiscentiam eius, ignorans alter cogitationem alterius. Vterque tamen obseruabat tempus & horam qua eam solam depræhendere potuisset, quatenùs decore illius suam libidinem satiaret. Sed cùm tempus cōgruum malitiæ suæ implendæ minimè reperirent, interiùs cæco cruciabantur amore. Quid tamen agerent? Non enim sine graui scandalo totius oppidi, vim inferre poterant tantæ opinionis virgini. Vnus autem ex eis, quem flamma libidinis ampliùs exurebat, expetijt custodem ecclesiæ, dona maxima repromittēs, si per eum consensum virginis habere potuisset. Illi enim sæpiùs atque familiariùs loquebatur, per eum singulis noctibus ad ecclesiam habebat accessum, quanuìs sub ouina pelle sanctitatem tamen virginis diù latére non potuisset. Ille verò de consensu virginis omninò desperans, (sciebat enim mentem illius solidatam esse, & in Christo fundatam) rapiendā potiùs fore sub conticinio noctis iuueni suadebat. Hac enim hora gustato paulispèr somno, solita erat venire ad ecclesiam, offerens seipsam hostiam viuam, sanctam, Deo placentem. Et quid agis ô humana malitia? Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Cant. 2. Duo iuuenes ardent in concupiscentiā eius. Rom. 12. Prou. 21.

Igitur nocte qua rapienda erat, meruit Angelicam vocem audire se monentem ex nomine: Recede, inquiens, virgo recede, & virginitatē quam Deo consecrâsti, inuiolatam custodi. Quæ valdè perterrita, obediens iussioni iter cœpit. Cumque spiritusancto duceretur, Angelus Domini ei secundò apparuit, & viam quam ceperat nè desereret, imperauit. Venies (inquit Angelus) in villam, quā Meldricem nuncupabis, ibi nanque præparauit tibi Dominus locum ad perficiēdum desiderij tui votum. Peruenit igitur venerabilis virgo in locum quem prædixerat ei Angelus: ibique parsimonia miræ abstinentiæ diùs viuens, geminæ dilectionis in se continebat mandatum. Alebatur autem beata Ermelendis solummodò herbis agrestibus, nō inferior summis eremi cultoribus: puellares quoquè artus teneros, diris cruciabat iniurijs. Frequentabant quoquè eam quique religiosi, sed quanto Dominus famā eius dilatabat, tanto humiliùs se agebat. Tandèm verò post multa certamina euocata à Domino ad cęlestem peruenit gloriam, quam in terris posita, tota Angelitùs monetur loco cedere, & in Meldricem, vulgò Meldaert, cōmigrare. Abstinentia eius. Obit⁹ eius.

tota deuotione quæsiuit. Ad cuius exequias non hominum resonabat turba, sed hymnidici Angelorum chori Christo cecinerunt gloriam. Et quia Christo fuit dilecta, ab ipsis est officiosissimè sepulta. Hæc intereà virgo beata, quadraginta octo annis latuit aliena à cultu seculi, solis venerata ciuibus cæli. Sic deniquè Christus manifestauit eam sæculo huic, vt quæ erat iam apud eum glorificata in cælis, etiam apud homines honoraretur in terris. Erat igitur homo quidam, qui præfatam solitudinem ab Angelo simul & beata Ermelende Meldricem vocatam cùm transiret, contigit Deo disponente, vt longiùs ire nequiret. Media autem noctis hora apparuit tumulus virginis solis claritate lucidior, audiuitque Angelos psallentes. Apparente autem luce diei, disparuit visio cælestis: sed odor nimiæ suauitatis in eodem loco permansit. Post hæc prædictus vir deuotus, peracto negocio, ad prædictum rediit locum, atque ad tumulum sui signi secundo deuotissimè excubauit: nec frustratus est spe sua. Nam pius Dominus iterùm dignatus est illi reuelare glorificationem sponsæ suæ. Quam enim apud se glorificauerat in cælis, disponebat & magnificare in terris. At ille Domini voluntate certior effectus, surgens manè lætus, agensque Deo gratias, inquit: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Et statìm reuersus ad propria, omnibus quæ sui iuris erant assumptis, super tumulum virginis capellam fabricauit, ibique cum sobrietate viuens, finem dignum in pace sortitus est.

Angelico ministerio sepelitur.

Sepultura eius cuidam deuoto viro reuelatur.

Gen. 28.

Audientes igitur populi quod gestum erat, conuenerunt ad locum, corde & animo concinentes hanc antiphonam: Tua sunt hæc Christe opera, qui sanctos tuos ità glorificas &c. Statimque aperientes terram, apparuit sarcophagus, in quo iacebat inuiolatæ virginis corpus. Et subitò tanta sanitatum emanauit copia, vt ei congruenter aptari posset, quod Dominus in Euangelio dicit: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Nam cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, omnibus quoquè piè pulsantibus salus & incolumitas reddebatur. Dæmones etiam ex obsessis corporibus egredientes, expulsione sua virginis meritum inuiti prodebant. Deniquè quicunque sepulcrum eius fideliter tetigisset, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate. Odore virtutum eius commoti, ex longinquis regionibus superueniebant viri cum mulieribus, & virgines delicatæ, nudis pedibus misericordiam Domini implorantes. Per meritum autem beatæ virginis Ermelendis gratiam Dei sibi affuisse sentiebant: læti & alacres remeantes ad propria, Amen.

Eleuatio siue inuentio corporis eius.

Iohan. 14.

Multa ad eius sepulcrum miracula.

NOVEMBER.

SANCTI IOHANNIS DAMASCENI, DE ADORATIONE IMAGINVM IESV CHRISTI ET SANCTORVM EIVS, SERMO: IAC. *Billio interprete. Habetur libro eius quarto cap. 17. De orthodoxa fide.*

QVONIAM autem nonnulli eo nomine nos reprehendunt, quòd Saluatoris, ac Dominæ nostræ, reliquorumque Sanctorū, ac Christi seruorum, imagines adoramus, atque honore afficiamus, audiant velim, quòd Deus ab initio hominem ad imaginē suam finxit. Quî fit igitur, vt alii alios adoremus, nisi quia ad Dei imaginem facti sumus? Nam vt ille, magna rerum diuinarum præditus eruditione Basilius ait, Imaginis honor ad exemplar transit. Exemplar porrò est id, cuius effigies exprimitur, ex quo forma hinc ducta fit. Quid ergò causæ fuit, quamobrèm Mosaicus populus tabernaculum illud, quod cælestium rerum, immò vniuersæ creaturæ imaginem ac figuram gerebat, vndiquè adoraret?

1 Nouēbris.

Geo. 1.

Cur adoratio hominibus adhibeatur.

Exod. 33.

Exod. 25. Heb. 9. 3. Reg. 6.

adoraret? Ait quippè Deus Mosi: Vide vt omnia facias iuxta formam tibi ostensam in monte. Quid? Cherubin illa quæ propitiatorium obumbrabant, an non humanarum manuum opera erant? Quid? Hierosolymitanum illud clarissimi nominis templum, an non manu, atque hominum arte constructum erat? At scriptura diuina eos, qui sculptilia adorant, dæmonijsque victimas offerût, insectatur.

Psal. 96. Scriptura nô est côtra colêtes imagines, sed contra idololatras. Gen. 8.

Siquidem, tum Græci, tum Iudæi sacrificabant: verùm Græci dæmonijs, Iudæi autem Deo. Ac proindè Græcorum quidem sacrificium reijciebatur ac damnabatur: Iudæorum autem Deo gratum & acceptum erat. Obtulit enim Noë sacrificium: & odoratus est Deus odorem suauitatis, vt qui probæ ipsius voluntatis, atque erga se beneuolentiæ, suauitatem comprobaret. Ità, Græcorum quidem sculptilia, quoniam dæmonum simulacra erant, improbata quoquè atque interdicta erant. Adhæc, quisnam est, qui inuisibilis, & corpore vacantis, ac circunscriptionis & figuræ expertis, Dei simulacrum effingere queat? Extremæ itaque dementiæ atque impietatis fuerit, diuinum numen fingere ac figurare. Atqui hinc est quòd in veteri testamento minimè tritus ac peruulgatus imaginum vsus erat.

Deus depingi nequit sicuti est.

Posteaquàm autem Deus ob viscera misericordiæ suæ, salutisque nostræ causa, homo verè factus est, ac non iam vt Abrahæ, nec vt prophetis, humana specie conspicandum se præbuit: verùm essentialiter, ac verè homo extitit, atque in terra versatus est, & cum hominibus consuetudinem habuit, miracula edidit, passus & Cruci affixus est, resurrexit, assumptus est, atque hæc omnia verè contigerunt, & ab hominibus perspecta sunt: literarum quidem monumentis, ad alendam memoriam nostram, & doctrinam eorum, qui tum non aderant, ista mandata sunt: vt ea quæ non vidimus, audientes ac credentes, beatitudinem eam quam Dominus prædicauit assequamur.

Bar. 3.

Verùm quia non omnibus hoc contigit, vt literas nôrint, ac lectioni operam impendant: idcirco Patribus visum est, vt refricandę quamprimùm memoriæ causa, hæc tanquàm præclara quædam trophæa, in imaginibus pingerentur. Siquidem persæpè vsu venit, vt passionem Domini animo minimè versantes, conspecta Christi crucifixi imagine, ad salutiferæ passionis memoriam redeamus, ac prostrati non materiam, sed eum cuius imago effingitur adoremus: quemadmodùm videlicet nec Euangelici codicis materiam, nec Crucis materiam adoramus, verùm id, quod per ea exprimitur. Quid enim alioqui discriminis est inter Crucem eam quæ Domini imaginem expressam non habet, & eam quæ habet? Quod etiam de Dei matre sentiendum est. Etenim is honor, quem ei adhibemus, ad eum qui carnem ex ea assumpsit, refertur: Itemque egregia sanctorum virorum facinora, quæ nos ad animi magnitudinem, & zelum, virutisque eorum imitationem, ac Dei gloriam extimulant. Nam, vti diximus, honor ille quo probos conseruos afficimus, nostræ erga communem Dominum beneuolentiæ argumentum est: atque imaginis honor ad exemplar transit.

Cur inducta imaginum vsus.

Honor sanctis habitus ad Deum redit.

Est autem hæc traditio ex earum numero, quæ scripturæ verbis minimè expressæ sunt, quemadmodùm & ea, qua ad Orientem conuersi adoramus, & ea qua Crucem adoramus, aliæque complures his similes. Quin historiæ quoquè proditum est, cùm Abagarus Edessę Rex eo nomine pictorem misisset, vt Domini imaginem exprimeret, neque id pictor ob splendorem ex ipsius vultu manantem consequi potuisset, Dominum ipsum diuinæ suæ ac viuificæ faciei pallium admouisse, imaginemque suam ei impressisse, sicque illud ad Abagarum, vt ipsius cupiditati satisfaceret, misisse. Quòd autem Apostoli quamplurima, nullo sacræ scripturæ loco prodita nobis tradiderint, his verbis testatur ille gentium Apostolus Paulus, State igitur fratres, & tenete traditiones nostras, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Et ad Corinthios scribens, Laudo vos, fratres, quòd per omnia meî memores estis: & sicut tradidi vobis, traditiones tenetis.

Imaginum cultum ex traditione habemus.

Dominus Iesus imaginẽ suã Abagaro mittit.

2. Thess. 2.

1. Cor. 11.

DE

DE SANCTO AVSTREMONIO EPISCOPO ARVERNO, EX GREGORII TVRONENSIS *De gloria Confeßorum Cap.* 30.

PER sanctum autem Austremonium, qui & ipse à Romanis Episcopis cum Gatiano beatissimo, & reliquis, quos memorauimus, est directus, primùm Aruerna ciuitas verbum salutis accepit, eoque prædicante, Saluatorem mundi, Redemptoremque omnium Christum Dei filium credere cœpit. Huius autem sepulcrum apud Isiodorensem vicum habetur, cui cruda rusticitas, licèt sciens quis in eo quiesceret, nullum tamen exhibebat honoris cultum. Post longa verò annorum curricula, Cantinus, qui ipsius Aruernæ vrbis modò prælatus est, in diaconatu suo Ecclesiam vici illins rexit. Igitur dum nocte quadam in lectulo cellulæ suæ, quæ huic basilicæ adhærebat, decumberet, audiuit psallentium resonantes voces, & surgens vidit templũ magno splendere lumine, & obstupefactus adspicit intrinsecùs (erat enim cellula illa in superiore cõtra fenestras templi) & eccè circa tumulum multitudo albatorum tenentium cereos, & psallentium. Quod diutissimè cernens, postmodùm discessit, & statim factò manè iussit tumulum cancello vallari, ac palliolis nitentibus obuelari, præcepitque reuerentiam loco illi impendi. Ex hoc tempore oratio super tumulum funditur, & auxilia Antistitis impetrantur. Hęc ab ipsius Episcopi ore audiui.

Nouẽbris. Nota & hũc Episcopum missum fuisse in Gallias cum alijs à Romanis Episcopis.

Visio Cantini Episcopi.

Honor sancto Dei exhibetur.

DIVI IOHANNIS DAMASCENI, QVOD II QVI CVM FIDE EX HAC VITA EXCESSERVNT, VIVORUM *Mißis ac beneficijs iuuentur, Oratio, Iacobo Billio interprete. Nos eam in* 14. *capitula distinximus.*

SVAVIBVS & exquisitis cibis propositis, sępenumerò non ij tantùm qui fame laborant, ad edendum attrahuntur, sed nonnunquàm etiam ij, quos iam satietas cepit, extimulantur: quemadmodùm etiam poculis ingenti suauitate atque fragrantia præditis non illi duntaxàt, qui siti afficiuntur, sed illi quoquè, qui sitim explenerunt, ad bibendum illici solent. Atque itèm, qui opum cupiditate flagrant, cùm amplissimas diuitias adepti sunt, amor tamen eos huc adigit, vt occasiones vndecunquè captent, quibus quotidiè facultates suas augeant. Ad eundẽ igitur modum, ô præstantissima & selecta Ecclesiæ Dei membra, sacerdotes & patres, fratres, matres ac filij charissimi, nec diuinorum oraculorum fames, nec sacrarum disciplinarum sitis, nec rursùs diuinæ scientiæ penuria, vt ad eas, quas nunc proponimus, sermonis epulas accumbatis, efficit: verùm cupiditas verè diuino beneficio insita, quæ de virtute in virtutem, & de gratia in gratiam, & de memoria in commemorationem nos prouehit. Plerunquè etenim vsu venit, vt quod homines adulta ætate fugit, hoc pner inueniat: & quod eruditos præterijt, indoctis in mentem veniat: & quod magistros fefellit, discipulis occurrat. Quanquàm ne hac quidem oratione mihi ad vos vti licet. Quin potiùs, vt qui racemulum aliquem post vindemiam relictum, aut spicam post demessas segetes ob ingentem frugum copiam neglectam, aut deniquè poma aliquot, post collectos arborum fructus obliuione transmissa congesserunt: ità nos, Christo Deo vero adiuuante, ac sermonem per opera confirmante, eos qui voluèrint, epulis accipiemus.

2. Nouẽbris Cap. 1.

Psal. 83.

Mar. vlt.

Ergò serpens ille atque execrandus hostis, qui circa pręclaras ac Deo gratas actiones omnes & cogitationes serpit ac iugulatur, quique fraterna charitate perstringitur, & fide disrumpitur, & mutua commiseratione concutitur, ille inquam consceleratus ac nefarius nouũ quoddam & absurdum, sacrisque sanctionibus omni- Cap. 2.

nò contrarium dogma quibuſdam in animum iniecit, nempe pia omnia opera, quæ mortem ſequuntur, nullam omninò defunctis vtilitatem afferre. Conclusit enim, inquit Scriptura, Deus aduersùs eos. Et, Reportabit vnuſquiſque per corpus, iuxta id quod fecit, ſiue bonum, ſiue malum. Et, In inferno quis confitebitur tibi? Et rurſus, Quia tu reddes vnicuique iuxta opera ſua. Ac deniquè, Quod quiſque ſeminauerit, hoc & metet. At, ô ſapientes viri (ſic enim eos alloquamur) peruestigate, quæſo, atque iſtud diſcite, magnum quidem Dei omnium Domini metum eſſe, verùm multò maiorem bonitatem: & horrendas quidem ac pertimeſcendas ipſius minas eſſe, cæterùm ipſius benignitatem nulla coniectura percipi poſſe: ac deniquè in ipſius ſententijs ac ſupplicijs quanquàm terroris multum inſit, rurſùs tamen miſerationum ipſius pelagus omnem orationis facultatem ſuperare. Animaduertite enim, quid Scriptura ſacra de Iuda Machabæo memoriæ prodiderit, nimirùm eum in Sion Regis magni ciuitate, cùm populum, cui præerat, ab exteris hoſtibus cæſum & obtruncatum vidiſſet, ſinuſque eorum excutiens, condita in ipſis Idola comperiſſet, ſtatìm expiandi huiuſce ſceleris cauſa Domino, ad miſericordiam prompto atque propenſo, pro vnoquoque eorum munera obtuliſſe: in eaque re ſummæ pietatis & charitatis munere perfunctum fuiſſe. Vndè etiam factum eſt, vt diuina Scriptura, quemadmodùm omnibus alijs nominibus, ità hoc quoquè nomine ſummis eum laudibus euexerit, ac mirificè commendârit.

Iob 16. 2. Cor 5. Pſal 6. Pſal 61. Gal. 6. — Dei miſericordia iuſtitiam ſuperat. — 2. Mach 12.

Porrò autem Verbi diſcipuli atque conſpectores, à quibus orbis vniuerſus captus eſt, illi inquam Saluatoris diſcipuli ac diuini Apoſtoli, vt in tremendis ac puris vitamq; afferentibus myſterijs, eorum, qui cum fide diem vitæ extremum clauſiſſent, memoria fieret, inſtituerunt. Quod etiam firmè atque conſtanter, ac ſine vlla controuerſia Catholica & Apoſtolica Eccleſia, ab extremis finibus ad extremos vſque fines, ab eo tempore ad hunc vſque diem ſemper retinuit, ac tantiſpèr dum mundus hic erit, retinebit. Nec verò inconſideratè ac temerè & ſine ratione hoc ab illis eſt inſtitutum. Neque enim quicquam, quod vtilitate careat, Chriſtianorum religio, quæ ob omni errore aliena eſt, ſuſcepit, fixumque ſemper ac ſtabile retinuit: ſed frugifera omnia, Deoque grata atque accepta, maioremque in modum vtilia, atque ità comparata, vt maxima ex ijs ſalus oriatur. Quocircà eruditiſſimus ille, atque in explicandis rebus diuinis exercitatiſſimus Dionyſius (libet enim, quò planius fiat id, quod probandum inſtitui, diuina ac veneranda ipſius verba vſurpare) in myſtica ſua de ijs qui mortem obiêrunt contemplatione, diſertè hoc aſſerit, ſanctorum preces in hac quoquè vita, nedùm poſt mortem, in ijs qui ſanctis precibus digni ſunt, hoc eſt pijs ac fide præditis, efficaces eſſe: (Non eſt autem dubium, quin hoc loco per voculam hanc, Nedùm, nihil aliud intelligendum ſit, quàm, quanto magis.) Non enim diuinus pontifex, ac diuinæ iuſtificationis interpres, ea vnquàm in animum induceret poſtulare, quæ Deo quamgratiſſima non eſſent, quæque ipſe ſe daturum minimè recepiſſet. Ob idque prophanis, hoc eſt, ijs qui baptizati non ſunt, cùm è vita deceſſerint, iſta haudquaquàm precatur, atque optat. Et rurſùs: Diuinus itaque pontifex, quæ Deo grata ſunt, poſtulat, quæque ille prorſùs daturus eſt. Ac rurſùs: Hoc igitur ſupplex à diuina bonitate petit pontifex, vt errata per humanam imbecillitatem admiſſa, ei qui è viuis exceſſit, remittat, eumque in viuentium regione collocet, in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob, in loco vndè profugit dolor & triſtitia & gemitus: diſſimulante nimirùm pro ſua bonitate diuina clementia maculas eas, quas is, qui vita abijt, ex humana fragilitate contraxit. Quandoquidem nemo, vt ſacris oraculis proditum eſt, mundus eſt à ſorde. Vidéſne aduerſarie, quemadmodùm preces eas vtiles eſſe affirmet, quæ pro ijs adhibentur, qui ſpê diuina freti vitam cum morte commutârunt? Poſt hunc autem rurſùs Gregorius ille, qui à Theologia cognomentum traxit, in ea Oratione quam in Cæſarij fratris funere habuit, de matre ſua ad hunc modum loquitur. Auditum eſt, inquit, præconium dignum quod ad omnium aures perueniat. Ac matris mœror per egregiam ac ſanctam pollicitationem, qua ſe filio, quicquid opum ipſe habebat, ipſius nomine in parentale munus oblaturam recepit, exhauritur. Et alijs quibuſdam interiectis: Atque hæc ſunt, quæ à nobis profiſciſcuntur. Ac quædam iam perſoluimus, quædam rurſùs perſoluemus, anniuerſarios nimirùm honores ac commemorationes offerentes.

Cap. 3. In Miſſa mortuorū memoriam agere, traditio Apoſtolica. — Chriſtiana religio nihil habet, quod vtile nō ſit. — Hierarch. Eccleſiaſt. cap. 7. — Pro infidelibus defunctis non eſt orandum. — Iob 25.

Cernîſne

Cap. 4.

Anniuersariæ exequiæ & alia pia exercitia pro defunctis Deo grata.

Cernisne vt præclara & pia ea munera esse asserat, quæ eorum, qui vita functi sunt, nomine Deo offeruntur: anniuersariasque commemorationes ab eo lubenter admitti? Deinceps ille verè aurea loquens, atque ab auro cognomentum nactus Iohannes, ille inquam amoris erga pauperes ac pœnitentiæ dux & magister, in luculentissima sua enarratione in Epistolas ad Philippenses & Galatas his verbis vtitur: Nam cùm Gentiles simul cum ijs, qui mortem obiêrunt, bona sua comburant, quanto tandem æquius est te, qui fide præditus es, operam dare, vt eius, qui fide præditus erat, bona eum prosequantur? non vt ea in cinerem, velut illa, dilabantur: sed, vt maiorem ipsi gloriam concilies, ac, si peccator erat is, qui fatis concessit, eius peccata deleas: si autem probus ac iustus, ea illi in mercedis ac remunerationis cumulum cedant. Et rursùs in altera Oratione: Excogitemus quemadmodùm de ijs, qui obiêrunt, benè mereamur. Auxilium, quod nobis in promptu est, ipsis offeramus, hoc est eleemosynas, & oblationes. Id enim vberem fructum atque ingentem vtilitatem ipsis accersit. Non enim hæc frustrà ac temerè instituta, Ecclesiæque Dei à sapientissimis ipsius discipulis tradita sunt, nimirùm vt sacerdos, pro ijs qui in fide obdormiêrunt, in tremendis mysterijs vota faciat. Probè siquidem nôrant hinc ingentem quæstum & vtilitatem ad eos redire. His etiam adstipulatur doctissimus Gregorius Nyssenus ad hunc modum loquens: Nihil inconsultè atque incassùm à Christi præconibus & discipulis proditum est, & in omnibus Dei Ecclesijs obtinuit: verùm id vtile ac Deo gratum est, nempe vt in diuino ac splendidissimo sacro, eorum, qui è vita in recta fide discesserunt, memoriam agamus. Hæc enim, Tu reddes vnicuique iuxta opera sua, &, Quæ quisque seminauerit, ea & metet, & quæ his similia sunt, proculdubiò de Creatoris aduentu, & horrenda illius temporis sententia, atque huiusce mundi consummatione dicta sunt. Tum enim ferendi auxilij neutiquàm tempus erit: verùm omnis deprecatio frustrà adhibebitur. Solutis enim nundinis, negociari iam atque quæstum facere non licet. Vbi enim tum pauperes existent? vbi psalmorum cantiones? vbi beneficia & probæ actiones? Ac proindè ante horam illam id curemus, vt alij alijs opitulemur, ac benigno & hominum atque animatum amanti Deo ea, quæ ex fraternæ charitatis officio sunt, offeramus. Perlubenter enim id accipit, ijsque, qui improuisò, atque, vt ità dicam, imparati ex hac vita discesserunt, eas, quas propinqui ac familiares ipsi offerunt, prætermissi officij vices adscribit, perindeque reputat, àc si ipsimet his operibus functi fuissent. Sic enim facilis ille ac clemens Dominus à se postulari vult, eaque tribuere, quæ ab ijs, quos creauit, ad salutem petuntur. Ac tum demùm ad eorum preces omninò inflectitur, cùm quis non modò pro animæ suæ salute contendit, sed proximi quoquè causa operis aliquid nauat, (hac enim ratione Dei similitudinem in se expressam refert) aliorumque dona, vt sua beneficia, petit, ac perfectæ charitatis metam attingit, beatitudinemque, dum de proximi anima benè meretur quammaximè percipit.

Hom. 3 ad Philippens.

Eleemosynæ & oblationes pro defunctis faciendæ.

Loca Scripturæ explanata.

Psal. 61.

Gal. 6.

Missæ & cæteræ virtutes defunctos iuuãt.

Cap. 5.

Falconilla, precibus vitæ restituitur.

Quidnam autem est, quam obrèm graue ac molestum hoc quibusdam videatur? An non ea, quæ martyrio prima perfuncta est, Falconillæ vita functę salutem attulit? At dices fortasè, hanc meritò, quia princeps martyr erat, hoc consecutam esse, æquumque fuisse preces ipsius exaudiri. Rectè, inquam, ais, eam primam martyrem fuisse. Velim autem hoc rursùs consideres, cuiusnam causa postulabat. Nempe pro Gentili, & Idolorum cultrice, prophanaque prorsùs opifice, atq; à Christo auersa. Hic autem fidelis pro fideli ad eundem Dominum preces fundit. Fac igitur alterum cum altero compares, vt res ipsa exequetur. Confer te rursùs ab his ad alia eiusdem generis & facultatis, nimirùm ad Lausiacam illam Palladij historiam, in qua miracula à magno ac mirifico viro Macario edita verissimè perscripta sunt. Is etenim de ijs qui fatis concesserant, siccum quoddam cranium sciscitatus, omnia perdidicit. Cumque ex eo quæsiuisset, Nunquámne igitur solatij aliquid inuenitis? (Vsitatum enim ac familiare sancto viro erat, pro ijs, qui è vita migrauerãt, vota facere, au cbatq; scire, an fructuosæ illæ atque vtiles essent) hoc Dominus, cuius mirus erga animas amor est, seruo suo indicare explotatumque reddere volens, veritatis sermonem sicco illi cranio inspirauit. Quo tempore, inquit, mortuorũ causa preces offers, tum sanè nõnullius solatij sensu afficimur. Rursùs, alij cuipiam è diuinis Patribus, cuius discipulus quidam negligenter vitam instituebat, tandemque in ea

incuria

incuria extremum vitæ spiritum ediderat, ille singulari misericordia atque erga animas beneuolentia præditus Dominus, senis lachrymis precibusque commotus, cum instar diuitis illius, de quo in Lazari historia mentio fit, ad collum vsque deflagrantem ei ostendit. Ac deinde, cùm senex permultis sese laboribus afflixisset, Deumque cum lachrymis obsecrâsset, ad zonam vsque rursùs demonstrauit. Posteaque itèm, cùm vir sanctus labores laboribus adiunxisset, liberum prorsùs eum, atque ab ignis ardore vindicatum per visum seni ostendit. Et quisnam tot de his rebus testimonia, in Sanctorum vitis ac diuinis reuelationibus sita, ordine recensere possit, quibus id perspicuè ostenditur, defunctis, etiam post mortem preces eas ac Missas & eleemosynas, quæ pro illis fiunt, magnoperè prodesse? Neque enim quicquam eorum, quæ Deo mutuò dantur, omnino interit: verùm cum maximo fœnore ab eo rependitur. Nam quod ad illud Prophetæ attinet, In inferno quis confitebitur tibi? superiùs iam à nobis dictum est, minas quidem illius omnium rerum inspectoris graues atque horrendas esse: verùm eas ab ipsius humanitate, quam nulla oratio assequi potest, superari. Siquidem postquàm hæc Propheta locutus est, fuit profectò quibusdam in inferno confessionis locus, ijs videlicet, qui in salutari Domini descensu fidem amplexi sunt. Neque enim ille vitæ author omnibus sine exceptione salutem attulit: sed ijs demùm, qui illic quoquè, vti dictum est, ipsius fidem amplexi sunt.

Luc. 16.

Vidésne defunctos orationibus viuorum adiuuari?

Psal. 6.

Dei misericordia ipsius seueritatem vincit.

Cap. 6.

Ac nonnulli quidem per eos qui antè crediderunt, Patres & Prophetas, & Iudices, & Reges, ac principes intelligunt, aliosque nonnullos Hebraici populi, qui facilè recenseri possunt, omnibusque noti ac perspicui sunt. Nos verò aduersùs eos, qui ità sentiunt, ad hunc modum differemus. Nec beneficij loco ducendum, nec nouum ac mirum hoc censendum est, ijs nimirùm, qui crediderint, salutem à Christo allatam esse: quippè cùm solus ipse iudex æquitate præstet, nec periturus sit, quisquis ipsius verbis fidem adhibuerit. Quocircà eos omnes salutem consequi, atque ad Dei ac Domini descensum inferni vinculis solui, necessè erat. Id quod etiam ipsius prouidentia contigit. At verò cuncti illi, mea quidem sententia, sola ipsius benignitate ac misericordia salutem acceperũt, qui etiamsi alioqui vitæ puritate excelluissent, atque optimis quibusque actionibus perfuncti fuissent, tenuiterque ac temperanter & castè vixissent, tamen puram ac diuinam fidem haudquaquàm perceperant, vt qui nulla omninò disciplina aut cuiusquam magisterio eruditi excultique fuissent. Hos quippè ille omnium moderator ac Dominus retibus diuinis inclusos sublimè traxit, eisque cùm diuinorum radiorum splendorem iniecisset, ac veritatis lumen ostendisset, ità eorum animos inflexit, vt in eum crederent. Neque enim ille naturâ misericors tot labores frustrà atq; inceassùm ab ipsis susceptos fuisse sustinebat. Perdifficilem enim & ærumnosam, ac, suprà quàm dici queat, angustam vitam duxerant. Nam & animi perturbationibus imperauerant, & voluptates respuerant, & paupertatem ac continentiam ad extremum vsque coluerant, & vigilijs se confecerãt, atque, vt paucis complectar, omnia virtutis munera, haud piè illi quidem, sed tamen expleuerãt, summęq; prouidentiæ, vt quidem ipsis videbatur, prestantissimè, tametsi non sine erroris labe, cultũ & venerationem adhibuerãt. Quin fuerunt etiã nonnulli, qui diuinam omnipotentis Trinitatis fidem, exiliter illi quidem ac perobscurè, sed tamen perceperunt. Alij autem Verbi incarnationem, venerandosque ipsius cruciatus, reditumque ad vitam prędicãrunt. Alij ortum ex virgine, atque adeò nomen ipsius enunciârunt. Maria enim, inquit, nomen puellę. Alij rursùs eximia illa omnia, naturæq; vim excedẽtia, à Christo edita miracula vaticinati sunt, hoc est mortuorum excitationem, cæcorum, mutorum, leprosorum, surdorum, febricitantium, hydropicorum, ac manûs siccitate laborantium, paralyticorum, atque eorum, qui dæmonum intemperijs vexabantur, curationem, obambulationem itèm in mari, & panum ac piscium benedictionem, rursusque aquæ in vinum commutationem, hæmorrhoissæ deniquè ac curuę prorsùs mulierculæ sanationem, vnà cum quamplurimis alijs rebus prædicentes. Hos, inquam, diuina Verbi potentia perire, optimarumque actionum fructu carere, minimè sustinuit. Temporis enim pars, ipsi, vt diximus, commodata, in obscuritatem haudquaquàm abit: verùm omnibus ijs, qui vitæ curriculum honestè confecerint, seruata, cumulatiore posteà mensura refertur. Contrà, qui turpiter & sceleratè vixerunt, nihilque omninò, quod cum virtute coniunctum esset, egerunt,

Quinam sola Dei benignitate salutem acceperint.

S. Trinitas à quibusdã philosophis vtcunque cognita.

Itèm Christi mors, vita & miracula.

nec semen vllum aut fructum habuerunt: verùm & vita, & sermone, & fide prorsùs aberrârunt, nec, pluuia diuina cælitùs in eos fusa, vllum germen ediderunt, (neque enim, vt iam à me dictum est, sementem vllam fecerunt) nec, vt prorsùs steriles, illucente gloriæ Sole maturuerunt, his profectò nullo modo Christus profuit, nec lapsos, vt opinor, secum excitauit, vt qui salute penitùs indigni essent. Quin ne in ipsum quidem eos credidisse existimo. Primus etenim ille ex superbia in tenebras lapsus draco, quem à prima ætate coluerunt, mentes eorum ac spirituales cordis oculos excæcauit, vt videntes non viderent, quemadmodùm scriptum est, & intelligentes omninò non intelligerent. Reliqui autem omnes, qui semen susceperunt, illapsa pluuia germen protulerunt, atque exorto Sole maturitatem contraxerunt. En quò nos oratio prouexerit, vt rem penè opertam & occultam iuuante Deo explicaremus, atque id non velut sententiam quandam pronunciantes, (neque enim id patitur nostra indignitas) sed rationibus atque coniecturis, vt charitas postulat, vtentes. Hi sunt videlicet, vt quidem mea fert opinio, quibus Christus in inferno salutem attulit.

Obstinatis peccatoribus Christi mors non prodest.

Esa. 6.

Sic igitur à nobis iuuante Christo demonstratum est, in inferno quoquè confessionem extitisse. Nec verò hæc eò commemoranda duximus, vt prophetiam euertamus, (procùl hoc Deus auertat) sed vt planum faciamus, illum bonitate omni præstantiorem Dominum ab humanitate sua clementiaque vinci: quemadmodùm in Niniue, Subuertetur: & tamen subuersa ac deleta non est, verùm iudicij seueritatem benignitas superauit. Et in Ezechia, Dispone domui tuæ, morieris enim & non viues: nec tamen morte abreptus est. Et in Achab, Inducam, inquit, mala: nec tamen iuduxit, verùm his verbis vsus est, Vide quo pacto compunctus est Achab. quamobrèm in diebus eius mala non inducam. Hìc quoquè rursùs benignitas latam sententiam vicit, quemadmodùm & in plerisque alijs iudicijs, semperque vsque ad extremum referendæ mercedis tempus superabit. Nam tum nundinæ soluentur, nec ferendi auxilij tempus erit: sed vnusquisque sarcinam suam gestandam habebit. Nunc verò & opis ferendæ tempus est, & tempus negociandi, & tempus contrahendi, & tempus laboris & ærumnæ. Ac beatus quidem ille, qui spe minimè titubârit atque elanguerit. Beatior autem, qui & sua & proximi causa laborârit. Nam hoc etiam misericordem Dominum impensiùs oblectat & exhilarat, cùm quisque ad proximum iuuandum celebri cursu contendit. Hoc, inquam, misericors ille vult, gratumque habet, vt nos omnes, tum in vita, tum post confectum vitæ curriculum, mutuò alij ab alijs iuuemur. Neque enim alioqui ansam hanc nobis porrexisset, vt eorum qui è vita migrâssent, in incruento sacrificio meminissemus, neque vt tertio & nono, & quadragesimo die, ac deniquè anno vertente in eorum memoriam sacra obiremus, (quæ quidem citra vllam controuersiam Catholica & Apostolica Ecclesia, diuinitusque collectus ipsius populus, constanter ac sine vlla ambiguitate retinet) nisi hoc in ipsius oculis rectum esset. Non enim dubium est, quìn, si ridiculum id esset, fructusque atque vtilitatis expers, cùm multi diuino numine afflati sancti viri, Patriarchæ, Patres, ac magistri extiterint, hoc cuipiam eorum in animum iniecisset, vt errorem comprimeret. Atquì nemo ipsorum ritum hunc sibi vnquàm conuellendum & euertendum putauit: immò verò confirmauit: indiesque res hæc augetur, ac nouas subindè accessiones facit. Quòd si alios insupèr Historicos commemorare opùs est, prodeat in medium Gregorius Dialogus antiquioris Romæ Episcopus, vir, vt omnes nôrunt, tum vitæ sanctitate, tum eruditione clarus ac celebris, quem, cùm sacris operaretur, cælestem ac diuinum Angelum sacrosancti muneris socium habuisse narrant. Hic cùm per locum lapidibus stratum aliquandò iter faceret, dedita opera constitit, intentissimasque pro peccatorum Traiani remissione preces ad animarum amantem & misericordem Dominum fudit, statimque vocem huiusmodi diuinitùs emissam audiuit, Preces tuas exaudiui, ac Traiano ignosco. Tu verò posthàc caueto, nè mihi pro impijs supplex sis. Quodque istud verum sit, atque ab omni calumnia alienum, Oriens totus atque Occidens testantur. En hoc præstâtius eo est, quod de Falconilla rafertur. Illa enim præter idolorũ cultum nihil aliud sceleris perpetrârat: hic contrà plurimos martyres crudelissima morte affecerat. Mirabilis es, Domine, & mirabilia opera tua: ac tuam omni sermonis facultate præstantiorem misericordiam laudibus vehimus:

Cap. 7.

Ionæ 3.

4. Reg. 20. Esa. 38.

3. Reg. 21.

Charitas in proximum quàm sit Deo grata.

De precib. pro mortuis, nota.

De hoc exemplo lege Vitã S. Gregorij Tomo 2. Martij 12.

Psal. 138.

quoniam

quoniam nunquàm non ad benignitatem atque clementiam pronus es, tuisque seruis, tum colendæ mutuæ inter se charitatis, tum firmæ erga te fidei ac spei, occasionem præbes, nec frustrà ac temerè per seruos tuos id nos edocuisti, vt mutuò alij pro alijs beneficia præstemus, expiationesque & holocausta, hymnosque itèm & psalmorum cantus atque orationes obeamus. Tu enim ab errore omni abes, distasque plurimùm, atque ad largiendum promptus ac procliuis es, ijsque qui in gloriam tuam quiduis offerunt, vicem infinitis partibus maiorem rependis: nec quicquam omninò ex ijs, quæ nominis tui causâ fiunt, fruge sua & vtilitate caret.

Cap. 8. Pulchra similitudo. Quocircà nè quis hoc existimet, Fratres ac Patres, ea quæ Deo cum fide offeruntur, non cum magno fœnore referri. Quemadmodùm enim qui vnguentum, aut aliud oleum sanctum ægroto admouere cupit, primùm vngitur ipse, atque ità ægrotum deindè vngit: sic quisquis pro salute proximi laborat, primùm sibijpsi, ac deindè proximo, vtilitatem affert. Neque enim iniustus est Deus, vt boni operis obliuiscatur, quemadmodùm Apostolus loquitur. Quin magnus quoquè Athanasius in elegantissima illa Oratione, quam de ijs, qui è vita discesserunt, edidit, his
S. Athanasij de mortuis sententia. verbis vtitur: Etiamsì in aëre collocatus sit ille, qui cum pietate diem vitæ extremum egit, tamen implorata Christi Dei ope oleum ac ceram ad ipsius sepulcrum accendere nè recuses. Grata enim & accepta hæc Deo sunt, ingensque ab eo præmium referunt. Oleum enim ac cera, holocausti instàr sunt: incruentum autem sacrificium, Deum placat. Beneficentia denique ergà pauperes, bonæ omnis remunerationis incrementum est. Quamobrèm ei, qui pro defuncto oblationem facit, idem sit propositum, quod illi, qui paruulum filium, ac prorsùs infirmum & imbecillem habet: ac deindè eo morbo laborante cereos & suffitum cum oleo coniunctum ad diuinum templum affert, eaque filij nomine adolet atque absumit. Non
Dionysius lib. de diuinis nominibus. cap. 4. enim hæc puer ipse tenet, atque offert, quemadmodùm nec renunciationes atque coniunctiones ipse obit, cùm diuinitùs regeneratur. Confimilem in modum existimet eum, qui extremo vitæ die in Domino perfunctus sit, cereos & oleum, eaque omnia quæ pro ipsius redemptione offeruntur, & manibus tenere, & offerre. Hac enim ratione per Dei gratiam ab eo scopo, quem cum fide intuetur, haudquaquàm aberrabit. Nam & diuinarum rerum præcones Apostoli, & sacri magistri, & Spiritu sancto inspirati Patres, ac numine diuino, quantum fas est, correpti, potentiæque ipsius, quæ hominem extra se rapit, vtcunquè participes effecti, diuino ore, vtì Deo gratum erat, ista omnia, hoc est Missas & preces, ac psalmorum cantus, anniuersariasque eorum, qui morte prærepti sunt, commemorationes instituerunt, atque sanxerunt. Quæ quidem ad hunc vsque diem benigni Dei gratia, ab Ortu Solis
[illegible] vsque ad Occasum & Septentrionem ac Meridiem, in Domini Dei, qui regium in Reges imperium obtinet, laudem atque gloriam augentur, ac nouis subindè accessionibus amplificantur.

Cap. 9. Aduersariorū obiectio diluitur. At, inquit aduersarius, si res ità se habet, omnes salutem consequentur, nec quisquam erit, qui ab ea aberret. Rectè sanè: atque vtinàm ità contingat. Hoc enim ipsum & sitit, & vult, & quærit, & expetit, atque in hoc gaudet & oblectatur, ille bonitate omni sublimior Dominus, vt nè quis diuinis ipsius beneficijs excidat. Quid enim? An præmia & coronas Angelis parauit? An ea de causa in terram venit, & ex virgine sine vlla corruptionis labe carnem suscepit, atque homo extitit, cruciatusque & mortem subijt, vt cælestibus Mentibus salutem afferret? An An-
Matth. 25. gelis dicturus est, Venite benedicti Patris mei: percipite regnum quod vobis paratum est? Hoc certè, ô aduersarie, dicere non potes. Verùm quemadmodùm hominis causa passus est, sic & omnia ipsius causa parauit. Ecquis enim est, qui cùm epulas instruxerit, atque amicos inuitârit, non omnes ipsos venire, ac bonis suis satiari velit? Quorsùm enim conuiuium instruxit, nisì vt amicos suos exciperet? Quòd si hoc tantæ apud nos curæ est, quid de munifico illo ac solo naturâ quamoptimo Deo dicemus, qui cùm largitur ac tribuit, maiore gaudio perfunditur, quàm is qui accipit, ac salutem maximam sibi comparat? Hoc itaque tecum reputa, quisquis es, qui de ijs, quæ à nobis dicta sunt, ancipitis animi es, quòd quisquis ille sit mortalium, qui exiguum quidem virtutis fermentum collegit, cæterùm non hoc consecutus est, vt panem ex eo conficeret, verùm istud quidem in animo habuit, sed vel ob socordiam & incuriam, vel ob animi imbecillitatem, aut de die in diem

Deus nunq̃ obliuiſcitur ſuorum.

diem dilationem, id nequiuerit, morteque præuentus, ac præter ſpem diſſectus fuerit, hunc æquus ille Iudex ac Dominus haudquaquàm obliuiſcetur: verùm ipſi, poſtquàm è vita diſceſſerit, propinquos ac neceſſarios excitabit, eorumque mentes reget, & corda trahet, & animos ad opem & auxilium ipſi ferendum inflectet. Atque ità, Domino diuinitùs ipſorum corda tangente atque impellente, ſumma cum feſtinatione in hoc incumbent, vt prætermiſſas ab eo, qui è viuis exceſſit, officij vices expleant. At quiſquis rurſus improbam ac flagitioſam vitam, atque vndiquè ſpinis obſitam, impuriſque materijs confertam duxerit, neque vnquàm in inſtituenda vitæ ratione conſcientiam in conſilium adhibuerit, verùm ſine vllo metu ac delectu in voluptatum cœno ſeſe volutârit, omnibus carnis cupiditatibus obſequens, de anima autem ne tantillùm quidem laborans, affectumque omninò carnalem habens, hic ſi ità hinc abreptus è vita migrauerit, neminem prorsùs habebit, qui manum ipſi porrigat: verùm ea conditione erit, vt ne ab vxore quidem, aut liberis, aut fratribus, aut cognatis, aut amicis, quoquo modo iuuari queat: vtpotè quem ne Deus quidem vllo loco ac numero habeat. Mihi enimuerò (ijsque quibus ego charus ſum) illud quidem, ſi fieri poteſt, contingat, vt mihi ipſi ſubſidium feram, nec vllam officij partem inchoatam relinquam.

Reproborũ verò nunq̃ recordatur.

Cap. 10.

Quòd ſi me fata antè interceperint, vtinàm ſaltem ille ampliſſima miſericordia præditus Dominus mihi propinquos & amicos inflectat, animaſque ac corda eorum calore afficiat, vt per opera proba & Deo grata perquàm lubenter ac promptè mihi ſuppetias ferant, & ſi quid, pro humana imbecillitate, officij prætermiſerim, illud meo nomine poſt mortem meam expleant. Vtinàm inquam, Domine, qui miraculorum es Deus, ijsq; qui penuria conflictantur, liberalem manum porrigis, nihil in aduentu tuo, quod vel mihi deſit, vel cuiquam eorum, qui fiduciam ſuam in te ſitam habent, reperiri queat. Sic quippè is etiam, cuius antè mentionem fecimus, diuinus præco Chryſoſtomus clara voce docet, ac vociferatur. Atque vt præclariſſima ac prorsùs aurea ipſius verba rursùs vſurpem, Si, inquit, cùm adhuc ſuperſtes eſſes, non eò progreſſus es, vt animam tuam omni ex parte probè compoſitam haberes, ſaltem illud in vitæ calce tuis manda, atque impera, vt poſt obitum tuum facultates tuas ad te tranſmittant, ac per opera bona, hoc eſt eleemoſynas & oblationes, tibi ſubſidium ferant. Nam hinc quoquè fiet, vt cum Redemptore in gratiam redeas. Hæc enim ipſi grata ſunt, & accommodata. Ac rursùs idem alio loco: In tuis, inquit, codicillis vnà cum liberis & cognatis cohæredem quoquè Dominum ſcribe. Charta tua Iudicis nomen complectatur, nec pauperum memoriæ ſit expers. Atque ego horum fideiuſſorem me profiteor. Nec verò his verbis anſam atque occaſionem cuiquam damus, vt, dum viuit, ab eleemoſynis faciendis abſtineat, eaſque poſt mortem ſeruet. Abſurdum enim omninò ac profanum id eſſet, atque à diuina lege alienum. Quin potiùs id quidem pulcherrimum, Deoque gratiſſimum ac prorsùs acceptiſſimum eſt, vt quilibet homo pius, Chriſtique amore præditus, per omnia probarum actionum genera ſeſe purget, atque ab omni ſpurcitie cohibeat, clariſſimiſque Dei præceptis arctiſſimè hæreat, vt cùm ad vitæ finem peruenerit, fidenti atque intrepido animo ad Dominum dicat, Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ſicque adurgentibus Angelis lætus obuiàm prodeat.

S. Iohannis Chryſoſtomi de eleemoſynis pro defunctis faciendis ſententia.

Itèm de oblationibus Miſſæ.

Pſal. 107.

Cap. 11.

Matth. 7.

Verùm paucis iſtud ac raro contingit, quemadmodùm ex his Domini verbis patet, Pauci ſunt qui ſaluantur. Quanquàm non ſimpliciter & abſolutè iſtud à ſumma ſapientia dictum eſt, verùm perindè ac ſi quis per admirationem dicat, Quàm, pauci ſunt qui ſaluantur! Hoc igitur cùm nobis ſit exploratum, perquàm difficile eſſe, vt quiſpiam in prima claſſe reperiatur, ſecundam proindè, de Apoſtolorum ac Patrum ſententia, neceſſariò ſubiungimus, nimirùm vt per Dei benignitatem ijs, qui in fata conceſſerint, vtilitas afferatur, & charitas creſcat, & reſurrectionis ſpes confirmetur, & oratio fideſque in Deum robur concipiat, & crebriùs, acrioribuſque animis ad diuina templa concurſus fiat, & benè de pauperibus merendi ſtudium amplificetur, latiuſque ſeſe porrigat. En quot nominibus res hæc vtilis ac fructuoſa ſit, quotque rationibus nitatur ea vtilitas, quæ defunctis affertur. Siquidem ea omnia, quæ recenſuimus, ex ea occaſionem trahunt. Alioqui ſi cauſam ſuſtuleris, nihil eſt quamobrèm non ea quoquè, quæ ipſam ſequuntur, ſimul tollas. Etenim quæ tandem neceſſitas homines animi imbecillitate præditos adducet, vt

Saluandorũ claſſes duæ.

excitentur,atque istud munus expleant, nisi compertissimum habeant fore, vt de propinquis atque amicis suis benè mereantur? Quin pauperum quoquè portiones in testamentis adscribi desinent,simulque etiā & Missę pro mortuis,& hymnorum ac psalmorum cantus finem habituri sunt, & quadragesima cum tertijs ac nonis, & anniuersariæ commemorationes & ceremoniæ, quæ quidem à magistris haud frustrà inuentæ ac moribus receptæ sunt. Absit autem vt quicquam horum vllo modo vel sentiamus,vel suscipiamus. Quòd si quis pro peregrinis ac pauperibus, quique aliorum subsidiaria opera carent,nec quicquam in Missas piasque erogationes relinquere possunt,ad hunc modum loquitur, Quid tandèm iste ait? An quia ipsi opibus destituuntur,exterasque regiones incolunt,nulloque loco ac numero censentur,nec habent qui laboris socios sese illis adiungant,propterea salutem non assequentur? Iniquitas ergò in Deum cadet, siquidem habenti daturus est, non autem habenti nihil tribuet? Apagesis istud, quisquis ex ipso es. Iustus enim est Deus ac Dominus,immò,vt veriùs loquar,iustitia ipsa,& sapientia, & bonitas,& potentia vera, ac per se consistens. Quocircà pro sua iustitia, pauperi, ac rerum omnium inopia laboranti, copias amplissimas tependet: pro sua sapientia id aget,vt ea quæ ipsi desunt, permutatione suppleantur: pro sua potentia id quod robustum est franget, & quod infirmum est corroborabit: pro sua bonitate id quod manibus suis effinxit, conseruabit: nisi quis perspicuè deploratæ improbitatis fuerit, rectamque fidem contempserit, in eaque causa sit, vt sinistra ipsius lanx deorsùm præ grauitate maiorem in modum propendeat.

Pauperibus & peregrinis quibus modis Deus subueniat.

Cap.12. Hominum actiões velut in trutina expenduntur.

Narrant enim viri quidam diuinitùs illustrati, hominum actiones in extremo vitæ spiritu,non secùs atquè in trutina perpendi. Ac siquidem dextra lanx supra alteram efferatur,non esse dubitandum, quin quisquis ille sit,inter dextros Angelos animam exhalet. Si autem paria vtriusque lancis momenta sint, Dei clementiam proculdubiò victoriam obtinere. Quin,vt à sanctissimis viris proditum est,etiamsi trutina nonnihil ad læuam vergat,tum tamen Dei quoquè misericordia supplet id quod desideratur. Habes iam tres diuinas Domini sententias, quarum prima iusta est, altera benigna atque humanitatis plena, tertia bonitatem omnem excedit. Sequitur quarta,quæ quidem rum deniquè locum habet,cùm improbæ & flagitiosæ actiones nimiùm prępōderant. Eheu,Fratres: nam hęc quoquè profectò iustissima est,vt quæ damnatis non nisi iusta pronūciet. At illud quidam commemorabunt, quod ab illo orbis vniuersi lumine beato Basilio dictum est, Nolite errare, Deus non irridetur. Cadauer ad altare non adhibetur. Viuum enim, inquit ille,sacrificium tuum offer. Regis purpuratos ex mensæ tuæ reliquijs epulo accipere non potes. Etenim qui ex eo,quod redundat, offert, vt huius munus grato animo accipiatur,fieri omninò nequit. Tu verò ea, quæ post exactum totius vitæ curriculum tibi superfuerunt, ei, qui te beneficijs affecit, offerre non dubitas? Ad hoc nos ità respondemus: Præclarè magnus Basilius & loquitur & docet. Verùm ad quos orationem habeat,animaduertas velim. Nimirùm ad auaros, ad raptores,ad homines ab omni humanitatis fœdere ac misericordia alienos: quemadmodùm ipse testatur,cùm ait, Ad cor saxeum loquor. Et rursùs, Quandiù in vita versatus es,voluptatibus ac delicijs indulgens,ac luxu diffluens, pauperes ne contueri quidem sustinebas. Nunc autem cùm è vita excessisti, quæ tandèm merces operi tuo debetur? Ac rursùs, Vicini domus luminibus meis officit. Et, Auarus nec tempus veretur,nec limites vllos agnoscit: sed ignis instàr cuncta inuadit ac populatur, &, rapidi fluminis in morem, impetu suo, quicquid occurrit, secum trahit. Et alia his similia,quæ quidem ij omnes, qui in sanctissimum huiusce viri librum sedulò ac diligenter incubuerunt, aduersùs eos conferri non ignorant,qui pauperibus non modò nihil dederunt,sed ea etiam quæ habebant,eripuerunt. Neque mihi quisquam hîc dicat, Potéstne reperiri quispiam homo eiusmodi,qui cùm opibus circunfluant, pauperum tamen calamitate minimè commoueatur? Ità certè inueniri potest,quemadmodùm etiam, cùm multis alijs temporibus,tum clarissimi quoquè ac sanctissimi illius Iohannis Eleemosynarij tempestate inuentus est Petrus, quondàm publicanus, qui ex summa inhumanitate ac morum truculentia ad summam ac numeris omnibus absolutam erga pauperes misericordiam sanctitatemque sese conuertit. Cùm enim aliquando, vt in beatissimæ

Hom. ad diuites auaros.

Merces auari infernus.

Istius Iohānis Vita habetur Tō.1. die 23. Ianuarij.

tiſſ[illegible] ipſi[illegible]s vitæ libello proditum habetur, extra ſe raptus fuiſſet, ſuaque opera ad lancem expendi videret, ſiligineum vnum panem, quem etiam ipſum ira percitus in pauperis cuiuſdam faciem ſaxi loco coniecerat, in dextra trutinæ lance conſpexiſſe dicitur. Atque hac viſione commotus, ad ingentem pietatis magnitudinem beatus hic vir euaſiſſe fertur.

Itaque facilè ac ſine vlla dubitatione conſtat, ad quoſnam magnus Baſilius eam orationem condiderit. Nam eo tempore fames ingens atque atrox exorta erat: ac diuites quidem tenacitate atque auaritia victi opes ſuas comprimebant: pauperes contrà egeſtate ac fame confecti peribant. Quamobrèm diuinus hic paſtor aculeatis, ſimulque & inflectendi facultate præditis, & ad perſtringendos animos accommodatiſſimis ſuis ſermonibus diuitum horrea patefecit. Niſi enim hoc orationis genus adhibuiſſet, nec pauperes fame leuati, nec rursùs diuites ad miſericordiam inflexi fuiſſent. Atque hæc quidem ille. Nos verò pro virili noſtra prouideamus, nè in horrendo illo & extimeſcendo die, hoc eſt in ſecundo Iudicis aduentu, à propinquis neceſſarijsque noſtris eo nomine accuſemur, quòd eorum ſaluti conſulere neglexerimus, ijsque præſertìm, quibus id ab illis mandatum fuit, velutque fidei noſtræ commiſſum. Neque enim hoc quiſquam exiſtimet, nos in formidabili illo cœtu ignotos inter nos fore. Nam profectò proximum quiſque ſuum agnoſcet, non quidem ex corporis figura, verùm perſpicaci animæ oculo. Vndè hoc demonſtremus, poſcis? Audi Chriſtum Dominum in pauperis Lazari parabola id apertè docentem. Sublatis, Inquit, oculis diues pauperem Lazarum in Patriarchæ Abrahæ ſinu ſedentem, itemque Abrahamum agnouit. Nec eſt quòd quiſquam hoc contendat, quia parabola res ea ſit, idcircò quod probandum ſuſceperam, haud ſatis probatum atque confirmatum fuiſſe. Quandoquidem diuinæ Saluatoris noſtri narrationes, tam certarum ac ſtabilium rerum ſunt, quàm earum quæ contingere poſſunt, aut etiam quæ certiſſimis argumentis nituntur. Quin, vt eſt apud Iohannem Chryſoſtomum, non eos duntaxàt, quos hîc nouimus, ſed eos quoquè, quos nunquàm vidimus, agnoſcemus. Nam nec Abrahamum, nec Iſaac, nec Patriarchas, nec Prophetas, nec Apoſtolos, nec Martyres vnquàm vidiſti: & tamen, cùm eos in ampliſſimo illo & horrendo cœtu conſpexeris, protinùs agnoſces, ac dices: En Abraham, & Iſaac, & Iacob, & cæteri Patriarchæ. En Petrus & Paulus, & omnes Apoſtoli. En Dauid Dei parens, & Prophetarum examen. En præcurſor Iohannes, & Stephanus princeps martyr, & ſanctorum agmen. Ac rursùs ille diuinarum rerum peritiſſimus Baſilius ad auaros ſermonem habens: Non tibi, inquit, Chriſti tribunal ante oculos pones? cùm videlicet ij, quos iniuria affeceris, vndiquè te cingent, & clamoribus inſequentur? Nam quocunquè tandèm oculos conuerteris, perſpicua ſcelerum tuorum ſimulacra conſpicies: hinc pupillos, illinc viduas, aliundè pauperes quos pugnis contudiſti, famulos quos flagris laceràſti, vicinos quorum animos offendiſti, & quæ deinceps ſequuntur.

Cap. 13. — *Benignitas eius in pauperes.* — *Proximum quiſque ſuũ in reſurrectione mortuorum agnoſcet.* — *Luc. 16.* — *Chriſti parabolæ non ſunt contemnendæ.*

Beatus itèm Effrem, exactiſſima ſecundi Chriſti aduentûs cognitione imbutus, ad hunc modum loquitur: Tunc, inquit, liberi parentes condemnabunt, vt qui probis actionibus minimè animum adiecerint: atque in illa hora familiares ac neceſſarios ſuos miſeri cernent. Cumque nonnullos ex ipſis in dextra parte collocari viderint, ſeiuncti ab ipſis, extremumque vale ipſis dicentes, in fletum erumpent. Ac rursùs ille Theologi cognomentum conſecutus: Tunc, inquit, Cæſarium, clarum, illuſtrem, & gaudio exultantem perſpiciam: qualis mihi etiam in ſomnis viſus es, fratrum chariſſime. Ille inſupèr, & vita, & doctrina clarus, Eccleſiæque Dei columen, Athanaſius, de ijs qui in Domino mortem obiêrunt, ad hunc modum verba facit: Illud quoquè Deus ijs, quorum certa ſalus eſt, conceſſit, vt vſque ad communem reſurrectionem animis vnà verſentur & oblectentur, diuina beneficia, quæ ipſis tribuenda ſunt, expectantes. Peccatores contrà hac quoque conſolatione orbati ſunt. Non enim eam vim habent, qua ſeſe mutuò internoſcant. At verò in ampliſſimo illo ac generali theatro, quemadmodùm actiones omnium detectæ, ità omnium quoquè facies omnibus notæ atque conſpicuæ erunt, quoadusquè omnes extremùm à ſe inuicèm ſeiungantur, atque, quem ſibi quiſque locum parauit, in eum mittatur. Ac

Cap. 14. — *Fletus damnatorum horribilis.* — *Oratio funebris in Cæſarium.* — *Impij in iudicio ſeſe minimè agnoſcent.*

iusti quidem,& cum Deo,& secum vnà erunt: peccatores autem in exteris ac miseris locis,etsi alij cum alijs,sic tamen vt mutuò sese minimè agnoscant. Nam huiusmodi quoquè, vti antè dictum est, solatio carebunt. Quonam enim alioquì pudore suffundentur ij, qui tum in pudore atq; infamia versabuntur,si non omnibus conspicui sint? Etenim tum deniquè ingens & grauis pudor oboritur, cùm quispiam simul & agnoscit, & agnoscitur. Quisquis enim erubescit, eos demùm, quibus notus est, erubescit. Quandoquidem is, qui ignotus inter ignotos versatur, in nulla propemodùm infamia versatur, cùm erubescit. Quòd itaque omnes nosmet mutuò agnituri simus, extra dubitationem omnem & controuersiam est. Ac tum omnes, qui turpiter & fœdè vixerunt, ante omnium oculos coarguentur. Ac proindè,ô miseros omnes meî similes! Et,vt beati Effrem verbis vtar, Væ ijs, qui in sinistro ordine censebuntur. Contrà, beati, ac
Matth.25. summè beati, quos Dominus à dextris collocabit, quique benedictam illam vocem audient: quam vtinàm diuino beneficio nobis omnibus, qui orthodoxam fidem seruauimus, audire contingat, ac bonis illis omnibus impleri, quorum
1.Cor 2. pulchritudinem, nec mortalium oculus vidit, nec aures prorsùs audiêrunt, nec mens omninò cogitatione complexa est. Amen. Ità contingat, Domine, vitæ dator, intercedente purissima matre tua, materiaque carentibus ac venerandis Angelis tuis, atque omnibus simul sanctis tuis, qui tibi ab orbe condito grati fuerunt.

VITA ET MORS ZACHARIÆ, PATRIS IOHANNIS BAPTISTAE, PER D. EPIPHANIVM
Constantiæ Cypri Episcopum scripta. Habetur in libro eius de vitis prophetarum.

6.Nouēbris Zacharias sacerdos occiditur.

ZACHARIAS adhuc alius fuit, cùm Propheta, tum sacerdos, Iodas sacerdote prognatus, Iohannis Baptistæ parens, quem Herodes ille Tyrannus iuxta aram domumque Dei occidit. Effususque est sanguis eius in vestibulo templi Domini. Is natione Hierosolymitanus erat, de familia Dauid, officialis in domo Domini. Inter cætera, quæ vaticinatus est ille, de origine quoquè & natiuitate Christi nonnulla prophetauit. Eo igitur in loco propheta, cùm in domo, tum à templo haud procùl humatus est. Ex eo sanè facta sunt in delubro illo, seu templo, & ostenta, & stupenda miracula, phantasiæ nempe, hoc est visiones. Cæterùm sacerdotes nequibant ampliùs neque angelorum visa oculis vsurpare, neque oracula siue responsa populo ex Dabir reddere. Neque etiam poterant in Ephod per signa & portenta respondere, quemadmodùm priùs soliti fuerant, vsque ad tempus hodiernum.

ITEM DE HOC EODEM ZACHARIA, PER DIVVM
Basilium Episcopum. Ex homilia eiusdem de humana Christi generatione.

QVòd autem Maria perpetuò virgo remanserit, etiam Zachariæ declarat historia quædam, quæ ex traditione ad nos vsque peruenit. Zacharias enim Mariam post Domini conceptionem in virginum loco constituens, à Iudæis inter templum & altare interfectus est. A populo nanque accusatus, quòd rem prodigiosam inauditamque prædicaret, virginem videlicet parientem citra virginitatis corruptionem.

ITEM

ITEM DE ZACHARIA PATRE IOHANNIS BAPTISTAE, *ex diuo Gregorio Episcopo Nyßeno. Habetur in oratione eius habita in die natiuitatis Domini, nuper per Petrum Franciscum Zinum Veronensem Latinè reddita.*

NOn erit intempestiuum, si incorruptæ matris testem eum, qui inter templum & altare fuit occisus, proferamus. Hic est sacerdos Zacharias, non sacerdos solùm, verumetiam propheta. Ac prophetiæ quidem potestas in Euangelij libro declaratur, cùm viam hominibus muniens diuina gratia, nè Virginis partus incredibilis putaretur, minoribus miraculis fidelium assensum sic exercuit, vt fœmina sterilis, & vir iam ætate confectus, filium susciperent. Hoc mirandi virginis partûs procemium fuit. Etenim sicut Elisabeth, quæ sterilis ad senectutem peruenerat, non potestate naturæ fit mater, sed ei diuino consilio filius nascitur: sic quod in virgineo partu non credendum videtur, si referatur ad Deum, credibile est. Quoniam igitur ex virginitate prouenientem præcedit nuncius sterilis, qui ad vocem illius, quæ Dominum vtero gerebat, antequàm in lucem prodiret, in aluo matris exiliuit, simul àc natus est præcursor Verbi, prophetico spiritu Zachariæ silentium soluitur. Quæcunque autem disseruit Zacharias propheta, ad futurum spectabat. Luc. 1. Zachariæ prophetia.

Hic igitur diuino numine ad occultorum cognitionem ductus, cùm virginitatis mysterium in partu incorrupto non ignoraret, in sacro templo virginem matrem à loco virginibus per legem assignato non semouit, Iudæosque docuit naturam humanam vnà cum reliquis omnibus rerum omnium effectori & Regi ità subiectam esse, vt arbitratu suo eam ipse regeret, non autem ab ea regeretur. Itaque in manu ipsius esse, nouam ortûs rationem moliri, quæ matrem esse virginem non impediret. quamobrèm eam se à virginum loco non exclusisse. locus autem ille erat spatium quoddam inter templum & altare.

Cùm igitur audiuissent Iudæi rerum omnium Regem in vitam humanam diuino ordine prodijsse, metuentes, nè Regi subderētur, sacerdotem, qui hæc de ipso partu testificabatur, ad ipsum altare sacrificantem interfecerunt. A Iudæis in templo interficitur.

VITA SANCTI VVINOCI ABBATIS, GRAVITER ET DOCTE SATIS CONSCRIPTA: SED NOmen Authoris vel ab ipso suppreßum, vel à librario neglectum & omißum, MS. codex non habet.

PROLOGVS AVTHORIS.

CVm titulos olim maiorum copia honestauerit dicendi, & fortia facta veterum in posteros non parùm gloriosè transmiserit: eo etiam exemplo plerique quos nostra ætas habet affectati, sanctorum facta virorum vel dicendo vel scribendo exolo nisi sunt æquare. Sic Seuerus Martinum, Fortunatus Hilarium, sic alij alios conscripsêre, eosque in ornamentum Ecclesiæ dedêre. Cumque in dicendo nihil minus à magnis oratoribus effecerint, nullo modo tamen (vt sine detrimento maiestatis eorum dixerim) virtutes sanctorum scriptis æquare valuerunt. Et nè derogationis in tam præclaros Ecclesiæ Dei oratores arguar: idem ipsi vnà mecum sentiunt: minus esse meritis sanctorum, omne quicquid dixerint. Nec mirum: Ad quorum enim nutum creatura, Creatore disponente, naturam interdùm ignorauit, & elementa iussa sunt pati, in eorum laudibus oratorum linguam succubuisse parum est. Hæc idcirco diximus, vt tantò scribenti mihi ignoscatur, quantò à magnis oratoribus minus habet ingenium, & coram quibus, vt ità dicam, nostra sordescit oratio. Sed nè me scribentem temeritatis accuset quicunque ille est, causas scribendi prænoscat: & tum demùm vel accuset, vel ignoscat. Nam à fratribus cœnobij sancti Vuinoci, quorum charitate non parùm iocundè refrigeratus sum, non sine confusione fateor meî, suggestum accepi, vt vitam & actus memorabilis, quem Vitæ Sanctorum, Ecclesiæ ornamentum. Cœnobium S. Vuinoci in castro Bergensi.

præfatus ſum, patris nouo ſtylo ex veteri ſumpto cuderem, Ciceronis linguam in ore ruſtico quærentibus. Quid enim? Satis mihi timebam patribus non parére, vicemq́ue eis, quibus multa debui, non reddere. Et quid agerem, qui multa debui exactus quod non habui? Hinc charitatem, hinc imperium illorum conſiderans, inter vtrunque poſitus: charitati vicem, imperio obedientiam debui. Cumq́ue diuerſus has in partes ægrè ſpiritum traherem, & conatus ſum poſſe, quæ non habui poſſe: venit in mentem os prophetæ calculo de igne altaris ſublato emundatum, & quod mirabilius eſt os aſinæ in verba diſtinctum. Proindè ſanctus hic, quem laudare compellor, facilè habet in apertione oris mei glorioſus fieri, qui cùm voluit, mutorum linguas abſoluere, promptum habuit. Et quanuis parùm glorioſum ſit diuina humanis laudari: habet tamen deuotio ſancta laudis ſuæ præmium, negligentia periculum. deuotionis enim eſt, piè laudare: negligentiæ, non laudare. Et licèt non ſit ſpecioſa laus in ore peccatoris: de negligentia tamen iudicabitur, ſi non conatur vtcunquè mereri vt laudet. Precibus ergò patrum confiſus, aggrediar opus quod iniungunt, obediendi ſcilicet deuotione, non ſcribendi præſumptione. Cumq́ue extremam manum operi dedero, penſumq́ue operis patribus reconſignauero: ſi quid manus noſtra errauit, iubēti magis, quàm obedienti lector imputare habebit: quia facilè potiorem me in hoc opere ſcriptorem admittere potuerunt. Quia ergò non piguit magna iubere, nec me pudebit magnis parére, quanquàm futuro operi longè viribus impar ſim.

Eſa. 6. Num. 22. Eccl. 15.

VITA.

De beati viri natiuitate, & pro Christo peregrinatione. Cap. 1.

Nouēbris 6

Magna perfectio S. Vuinoci.

BEATVS Vuinocus in Britanniæ finibus ex nobilium virorum proſapia naſcendi exordia ſumpſit, ſed nobilitatis titulum probitatis indole ornauit. Qui cùm à prima ætate nouus virtutibus quaſi ſemper inciperet, inter ipſa tamen primordia conſummator apparuit: & in mundo poſitus, extra mundum fuit, & ſub habitu ſeculi geſſit militem Chriſti. Inter hæc ſtupebat in ſinu ſuo Britannia ciuem ſuum peregrinari, & intra fines proprios nouis quotidiè actibus exulare & morari. At qui mente iam à patria exulârat, vt etiam corpore eſſet exul, non ægrè operam dabat. Itaque vt alter Abraham, exire de terra & de cognatione ſua, meditatione verſabat aſſidua. Porrò ſuccedentibus ad integrum votis, conſilium inuenit res diù mente concepta & agitata. Habuit proindè in conſortium ſuſcipiendæ peregrinationis coniuratos in Chriſti ſacramenta tyrones, Quadanocum videlicet, Ingenocum, atque Madocum, genere quidem ſpectabiles, & vita probabiles. Hi vnà cum beato Vuinoco rerum ſuarum onere expediti, patrio ſolo parentumq́ue opibus exuti, ad currendam viam mandatorum Dei paſſibus fidei ducebantur, illud Apoſtolicum operum ſuorum vocibus clamantes: Non habemus hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.

Gen. 12.

Cum tribus ſocijs peregrinationē ſuſcipit.

Heb. 13.

Quomodò hi quatuor ſancti viri beato Bertino Abbati ſe ſubdiderint. Cap. 2.

IGitur poſt longa viarum ſpatia regioni tandèm appulêre Morinorum, vbi fama vulgante ſanctorum hominum tunc florere religionem compererant. Per id tempus in ea Morinorum ſeu Taruanenſium regione beatus Bertinus in ornamento Eccleſiæ Dei erat lapis precioſus, in Sithiu monaſterio merito & officio Abba. Hic ſanctitatis ſuæ aromata longè lateq́ue ſpirauerat, & in militiam Chriſti ſuo exemplo permultos inuitârat atque pertraxerat: cuius laudabilia geſta nôſſe qui velit, ex libello, quo eius actus pleniſſimè continentur, perſpicuè diſcere poterit. Tanti ergò patris regimini viri illi, quos diximus, deuoto ſe obſequio ſubdiderunt, & egregium omninò duxêre, ad doctrinam ſancti animo peruigili pendére. Eorum verò laudabili deuotioni gratulans beatus Bertinus, ſub norma pij patris Benedicti docuit eos ferre ſuaue iugum Chriſti: monaſticiſq́ue parére ſanctionibus, & verbis & factis inſtituit. Cumq́ue eos inter ipſa conuerſionis primordia culmen perfectionis iam attigiſſe miraretur, locum eis, in quo ſingulariùs Domino va-

Veniunt ad S. Bertinū.

Vita ei⁹ habetur To. 5. Septemb. 5.

S. Vuinocus fit monach⁹

no vacarent, attribuit, vtque cellam illic sacris occupationibus congruentem extruerent, imperauit. Parent imperio, construendo incumbunt ædificio. Locus ille in Morinorum territorio situs, vsque in præsentem diem mons sancti Vuinoci vocatur: vbi illi viri Dei aliquandiù degentes, & se mundo, & sibi mundum crucifixernnt.

De illustri viro Heremaro, largiente suum prædium sancto Vuinoco, ac de monasterij constructione in prædij possessione. Cap. 3.

HAbebat tum sanè mater Ecclesia egregium membrum suum, virum illustrem Hermarum, tam opibus quàm moribus præclarum. Hic pro adipiscenda in terra viuentium portione, Deo sanctoque Vuinoco quoddam sui iuris obtulit prædium, quod Voromholt ab incolis vocitatum, vsitatissimum ad nos vsque seruat vocabulum. Adiacet ea possessio cuidam fluuiolo in Taruanensium & Flandrorum confinio, habetque pingue satis solum & fertile frugum. Eò autem Abbas Bertinus destinatis Dei famulis, operam dat construendis seruorum Dei habitaculis, in quibus & Christus in pauperibus chariùs exciperetur, & monasticus ordo secretiùs atque deuotiùs excoleretur. Viri ergò Dei, in militiā Christi succinctī lumbos mentis, imperio se iubentis accommodant, iniunctumque opus maturare contendunt. Feruet opus, surgunt ædificia, instruuntur xenodochia: ità vt breui absoluta & exædificata illa domus Dei, facilè posset ab incolis honorem promereri. Sancti autem viri illi in labore manuum suarum adeò erant diuina gratia instructi, vt non sua, sed quæ essent Iesu Christi, quærentes, aliorum salutem suæ anteferre, & aliorum leuandis incommodis sarciendisque detrimentis sua lucra facere viderentur. Nihil enim in omni vita iucundius habuêre, quàm hospitum pauperum & peregrinorum commodis prospicere: eratque eis cor vnum & anima vna, & quod dici solet, erat alius alij dimidium animæ. His ergò instrumentis in semetipsis templum spiritussancti construentes, vsque ad finem vitæ à rigore propositi nihil remiserunt. Monasterium in Voromholt construitur.

Quomodò sanctus Bertinus post obitum trium prænominatorum virorum beatum Vuinocum gregi præfecerit monachorum. Cap. 4.

POrrò post decessum trium sanctorū virorum, beatus Vuinocus superstes fuit: qui regularibus disciplulis apprimè imbutus, profecerat sanè in omnibus fidei doctrinis, proferens de thesauro cordis noua & vetera. Cumque sæpè memorati tres viri extremum clausissent diem, perpetuam translati in requiem, sanctus Bertinus virum Dei gregi monachorum voluit præesse, quippè qui iam humiliter subesse didicerat. Erat ille quidem antedictis tribus viris ętate minor, sed non inferior sanctitate. Adeò enim in præcedentium sanctorum vestigijs institit, vt in nulla eum virtute posteriorem Ecclesia miraretur. Non enim, vt dici solet, posterior currebat rota, sed præeuntes quosque in bonis actibus maturè attingebat, illud Apostolicum & animo voluens, & opere complens: Quæ quidem retrò sunt, obliuiscens, ad ea, quæ priora sunt, me extendens, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis. An mihi eius iam prædicanda est humilitas & patiētia? De quibus sanè quicquid dixero, minus inuenietur, quàm pro meritis tanti viri. Didicit ille mitis esse & humilis ab eo, qui dicit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. & itèm: Qui maior est vestrûm, erit minister vester. &: Qui se humiliauerit, exaltabitur. Egregium duxit subiectis sibi fratribus ministrare: quia nouit Christum non venisse ministrari, sed ministrare. S. Vuinocus præficitur monasterio. Philip 3. Matth 11. 20. 23. 20.

De mola ad orationem viri Dei diuinitùs rotata. Cap. 5.

HOspitalitas in eo prompta fuit, quia charitas non ficta: adeò vt illum diem egregiè lætum duceret, cùm hospitem, immò in hospite Christum, suscipere meruisset. Quicquid operis aliorum manus vel arduum & graue refugiebat, impigrè ille & incunctanter arripiebat. In tantarum autem argumentum virtutum accessit ei à Domino gratia signorum, & qui paruulus in oculis suis fuit, gloriosus factus est per eum, qui dicit: Super quem alium requiescam, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Et iam vltimo senio confectus, non fatiscentem causabatur ętatem: sed in emeritis artubus adhuc Christi militiam gessit, in eaque, licèt corpore fessus, fortiùs pedem fixit, & virtute, qua potuit, ad erogandam Esa. 66.

familiæ Christi tritici mensuram fidelis dispensator incubuit. Sæpiùs antem illud
1. Thess. 4. Apostolicum animo reuoluens, Qui non laborat, non manducet: itemque illud
Psal 127. Psalmographi: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit: eisdem præceptis non solùm affectu, sed etiam effectu paruit, atque labore manuum tam suis, quàm aliorum, necessitatibus prospexit. Aptauit enim sibi molam quandam, (nimirùm opus, in quo solet iniuriæ locus esse) quam subindè manibus versando, subindè quoque orando, suis pauperumque vtilitatibus inseruire coëgit: & mirum in modum, cùm vicissim operi succederet oratio, orationem
Præclaro miraculo eum De' illustrat diuina secuta est benedictio, qua illum celebrem reddidit. Deus enim parcere volens labori fessi senis sui, molam, quod dictu quoque mirum est, sua sponte fecit circumagi, consulens famuli sui & defessæ ætati, & necessitati. O verè mirabilem Deum in sanctis suis, qui in creaturarum ministerio sic ministris suis ministrat, vt etiam naturæ legem excedere compellat.

De curioso fratre cælitùs cæcato, sed per orationem sancti viri illuminato. Cap. 6.

ID verò ille animaduertens, iam securus de labore suo, quippè qui Deum adiutorem experiretur, frustrà se labori manum admouere existimabat, cùm Deus
Psal 145. & 144. illi suam admoueret: qui dat escam esurientibus, & implet omne animal benedictione. Itaque oculis & manibus semper in cælum intentus, pro collatis sibi à Deo beneficijs, cordis offert sacrificia. Interìm fratres, qui labore manuum eius iucundè reficiebantur, & alimentorum copiam, & in sene operis efficaciā mirabantur. Nec erat incerta suspicio, senem diuinitùs adiuuari, cui & ætas prolixior, & ad occasum procliuior esset. Illis ergò admirantibus hinc copiam panis, indè imbecilla membra senis, vnus eorum curiositatem temeritate armauit, omnemque rei ordinem oculata fide explorare tentauit. Accedens ergò ad domum illam, vbi vir Dei & labori manuum, & orationi incumbebat, oculis ad foramē curiosè admotis, vidit
Fratris cuiusdā temeritas castigatur diuinitùs. molam, orante viro Dei, diuinitùs moueri, atque farinæ copiam euomere. Sed ad eius intuitum solito cursu refrenato, mola immobilis mansit, moxque hominis temeritatem vltio diuina secuta est, quæ illum & humì prostrauit, & iusta cæcitate damnauit. Pœnam hanc immodicus quisque & temerarius maiestatis scrutator pertimescat, & à noxia curiositate resipiscat. Plùs enim velle sapere, quàm oportet sapere, quid est aliud, quàm desipere? Ità enim quidam exciderunt à veritate, iustam in seipsis suæ temeritatis mercedem recipientes. Sed ad rem: Ille ergò frater tam visu, quàm gressu orbatus, aliorum manibus reductus est: & qui in non sua plùs, quàm debuit, extitit curiosus, in suis minùs, quàm oportuit, officiosus effectus est. Minùs, inquam, officiosus, quia oculorum & virium officio destitutus. Altero autem die, quid viderit, quid've perpessus sit, ijs, qui aderant, indicauit: & ad virum Dei perductus, pedibus eius aduoluitur, se temerarium, se reum non sine lachrymis fatetur. Nec res potuit reuocari in dubium, quam & cæcitas & pauor hominis demonstrarent. At seruus Dei condolet reo, fontemque illi misericordiæ aperit: condonat iniuriam, consignat eius oculos: dehinc orationis antidotum parat,
S. Vuinocus cæcū sanat. visum cæcato reparat: & quàm facile ei fuit remittere iniuriam, tam non difficile est cæco visum instaurare. Itaque mœror restituti fratris mutatur in gaudium, confusio in iubilum: tamque iucundum erat errati meruisse veniam, quàm cæcitatis pœnam euasisse.

De multimoda viri Dei deuotione, eiusq; in Christo dormitione. Cap. 7.

SEd ad alias viri Dei virtutes veniamus. Erat ille planè, vt de quodam in Euan-
Iohan 1. Virtutes S. Vuinoci. gelio Dominus dicit, verè Israëlita, & doli expers. Iam mente Deum cernebat, à quo se dolebat in corpore peregrinari. Fidelis in domo Dei œconomus, plùs amari studebat, quàm timeri: & ministrare potiùs, quàm aliorū ministerijs foueri: nec occasione regiæ nobilitatis, qua præclarè pollebat, cuiquā seruilis conditionis ad conuersionem venienti se anteponebat. Animo & vultu hilaris, fide robustus, spe longanimis, charitate diffusus: à dextris & à sinistris, armis iustitiæ munitus, nec prosperis efferebatur, nec aduersis deijciebatur. In consilio prouidus, in intercessione strenuus, sapientiæ sale conditus, lorica virtutum contra spiritales nequitias instructus. His & id genus alijs virtutibus armatus, Dominica bella peregit, & vt vir fortis, principem huius mundi subegit. Cupiens verò dissolui, & esse cum Christo:

Christo: Educ, inquit, Domine, de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. Eius antem desiderijs Dominus annuens, petitioni eius non defuit. Mittit Angelos, qui eum ad se euocent, donatiuum largitur emerito militi suo, quod oculus non vidit, auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit. Obijt octauo Idus Nouembris, atque in prædio, quod iam suprà diximus Voromholt appellari, humatus est: regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. Psal. 141. 1. Cor. 2.

Sequuntur miracula. Et primò de oratorio sancti concremato, sed sepulcro eius ab incendio diuinitùs præseruato Cap. 8.

NOn multum temporis post excessum sancti viri effluxit, & res seculis inusitata contigit. Quadam die cùm Sol à meridiano feruore teperet, fratrumque caterua præfato in loco somno paululùm indulgeret, ignis ex vicina domuncula flammam euomuit, quæ proxima quæque ædificia exurendo absorbuit. Nam & in ecclesia membrorum viri sancti seruatrice, totis regnauit habenis, nec furoris sui refrenauit impetum, donèc ad beati viri veniret tumulum. Vbi ex virtute Dei meritisque sancti naturam suam ignis ignorauit, eodemq; in loco non sine miraculo intuentium longè resugit. Sicque exemplo trium puerorum rem contigit euenisse: sicut enim tunc in illis, ità & nunc ad sepulcrum sancti viri flamma vires perdidit. Exhinc omnibus igni absumptis cùm fomes ignis defecit, flamma in se victa resedit. Tunc qui aderant rei nouitate perterriti, ad tumbã viri Dei concurrebant, vndè nihil aliud quàm penè adustam credebant. Sed res in admirationem versa est intuentium: quia sepulcrum sancti vnà cum adiacentibus sibi ornamentis inter medios ignes videbant intactum. Quod vt viderunt, pro cæteris damnis consolationem receperunt: quia in membris sancti incendia nihil valuêre, quæ in adiacentibus materijs nihil reliquerunt. Dan. 3. Ignis non audet appropinquare sepulcro sancti Vuinoci.

Quod iter manus baiulorum immobile manserit corpus sacrosanctum. Cap. 16.

PLacuit fidelibus, corpus sancti patris de proprio sepulcro leuare, & remotiùs ex iam vsto oratorio transferre, donèc damna quæ ignis intulerat repararent, atque pristino itèm loco illud restaurarent. Sed tam piæ intentionis affectum, diuina prohibuit virtus trãsire in effectum. Nam leuato sacrorum loculo membrorum, erat cernere immobilem fieri inter manus baiulorum. Sed dum quid facto opus esset anxiè quæreret, tandèm intellexêre diuini non esse iudicij sacrosanctum corpus longiùs transferri. Et consilio accepto, operæprecium censebant precibus à Deo obtinere, quod humanis viribus non valuêre. Nam dum in horto, qui fortè ecclesiæ adhærebat, proponerent illud transferre, ad mouendum celerem mox effectum inuenêre: leuantesque, præscripto in horto posuêre. In quo loco in argumentum adhuc sanctitatis eius signa non desuêre, quæ odore suo populos longè lateque contraxêre. Non vult aliò transferri vir sanctus.

De quodam meritis sancti reparato. Cap. 10.

QVia cœpi, loquar magnalia Dei. Quidam officio pedum mulctatus, capitis manuumque tremore insupèr damnatus, ad sepulcrum sancti, aliorum manibus venit. Et mediantibus Dominicæ resurrectionis nocturnis vigilijs, precibus indulgens & lachrymis, pro recuperatione suî meritum expectabat sancti. Nec elusa est spes confracti. Nam inter recitandũ post nocturnas vigilias Euangelium, cæleste eidem adest remedium. Immenso quippè lumine circundatus, quasi gemmas, igneas sagittas vtrinq; singulis in auribus sensit vibrari. Erat cernere vtraque ex aure sanguinis copiam fluxisse, officiumque membrorum hominem recepisse. Sicque fidem hominis medela sancti non fefellit, quæ inopinata salute venit, impletumque est illud prophetæ: Tunc saliet sicut ceruus claudus. Mox pro collato sibi diuinitùs remedio, immenso exultauit gaudio, & pro recuperatione suî gloriam prædicat sancti. Rei ordinem his qui aderant pandit, noctemque diemque in laudes Dei expendit. Perpendite quæso in hoc miraculo, quàm celebris sit hic sanctus in populo, quàm potens miraculorum, quàm efficax curationum. Quanti putas gloriosior est in cælis, qui sic gloriosus est in terris? Certè pudorem nostrum nullo modo excusamus, si talem habentes medicum ægrotamus. Quidã debilis & cõtractus curatur. Esa. 35.

De viro virtute sancti nullum post ruinam incommodum perpesso. Cap. 11.

Virtus

Virtus virtutem comitatur, & adhuc in sancto suo Deus glorificatur. Neque silentio est prætereundum, quicquid in sancto Dei est iocundum, quanquam ætas veterum plura nobis inuideat, & pauca de plurimis futuræ ætati perspicua faciat. Gerardus quidam comitatum gerens, Deo sanctoque Vuinoco adeò erat deuotus, vt impensas magna ex parte de collaboratu proprio, pro restaurando sancti viri administraret oratorio. Sed hanc boni viri industriam humani generis inimicus vidit, & amica sibi zelorypia inuidit, fraudisque suæ commentis cœptum opus parat impedire, quod inuidus non potuit non inuidere. Nam cuidam, qui cõsummando operi deseruiebat, præcipitium ex alto dedit, quem vitam finisse ipsa ruina suspicabile fecit. Sed virtus sancti fraudem elusit inimici. Nam post horam ità meritis sancti incolumis surrexit, vt non solùm nulla præcipitij damna sentiret, sed promptiùs, quàm solebat, ad cœptum opus rediret. Sicque ex hoc miraculo stupor simul & gaudium accreuit in populo.

Cadens à summitate templi non læditur.

De præfati illustris viri Gerardi donatione, calicisque vitrei conquassati redintegratione. Cap. 12.

POstquàm fama tanti miraculi ad præfatum illustrem Gerardum peruenit, magìs magisque ipsum in amorem sancti accendit, adeò vt illum pro ea, quam habebat deuotione, patrimonij sui donaret largitione. Cum omni nanque integritate Spirliacam ei villam dedit, sumptuum etiam copiam adiecit pro cõstruendo eodem in loco in honorem sancti viri oratorio. Cui operi honestiùs maturando fratres de cœnobio sancti viri euocãtur, atque industria eorum ad plenum omnia formabantur. Vita enim eorum, doctrina & virtutibus egregia erat: ideoque ad sententiam eorum facilè omne opus processerat. Quo in loco quadam die Dominica contigit ad conficiendum corpus & sanguinem Dominicum, calicem deesse: cumque non parua solicitudine super hoc mouerentur, nè fortè hac sacrosancta die sacramentis Dominicis frustrarentur, casu vitreum vas erat appositum, sed confractum. Quod quidam fratrum eùm leuiter aqua purgaret, inter lauandum paulatìm resolidatur, sicque mirum in modum diuino ministerio aptatur: adeò vt etiam vsque ad nostra tempora in similes vsus haberetur.

Illustris vir Gerard⁹ reparat S. Vuinoci oratorium.

Vas confractum integratur.

De reliquijs sancti per incuriam perditis, gratia eius mirabiliter inuentis. Cap. 13.

DIes Rogationũ aduenerat, populus cum Crucibus, reliquiis, & cambuca sancti longiùs processerat, sed tardiùs solitò monasterium repedauerat. Sed cùm circa reliquias sancti negligentiùs quàm oportuit ageretur, negligentia meritò damnum meretur. Nam à fronte cambucæ particula auri cum reliquijs cecidit, atque inueniendi se vestigia nulla reliquit, tantique perditio thesauri vsque manè latuit. Manè autem facto capicerius Ecclesiæ damnum rei publicè primùm expertus, incredibili timore diriguit, remq́; fratribus retulit, si fortè huiusmodi damno conscientia alicuius subuenire posset. Sed eùm in hac re nihil in eorum conscientia perspicuum foret: tum etiam earundem reliquiarum baiulus nil sciscitantibus satisfacere posset, via qua venerant ad requirendum repedatur, sed quærentium labor frustratur. Res mira, tantæ desolationi diuina pietas subuenit, atque gloriam sancti in gloria sua palàm fecit. Nam manum casu ad capitium ducens capicerius, desiderio inueniendi quod quærebatur est satisfactus, quia in eodem capitio, quas quæsierat, reliquias est nactus. Sicque præter spem inuenit, qui super inuentione earum ex integro diffidebat. Asseuerabat etiam eoràm, extra conscientiam suam rem euenisse, quia sibi conscius non fuerat, vel se, vel quenquam mortalium rem super qua quęstio erat in capitium suum deposuisse, eandem quoquè vestem nocte se exuisse, & manè rursùm induisse. Vndè non incerta erat suspicio, rem ob meritum sancti diuino geri imperio. Fratres verò super vitio incuriç pœnitudine ducti, & in reliquum cautiores facti, Deum in sancto laudibus extulerunt, quem sic gloriosum & in ipso & in omnibus sanctis intellexerunt.

Dies Rogationum.

Inueniũtur diuina gratia aliquot reliquię sancti per incuriã priùs deperditæ.

De vitrea ampulla ad tumulum sancti post ruinam illæsa. Cap. 14.

VIncit materies stylum & tempus, atque impar est sermo miraculis. Nam antè diem clauso componet vesper olympo, quàm poterunt sancti virtus & facta referri: tempori tamen & ingenio, dicendi æquabitur ratio. Ad memoriam sancti, oleum cum lumine perpetuabat, quod ampulla vitrea in vmbone pendens seruabat: quam Quadragesimæ diebus hora diei sexta contigit ruinam dedisse, & in au-

res circunstantium sonum adeò iniecisse, vt in æstimatione esset omnium, muri corruisse arcum. A fratribus tunc in orationem prostratis concurritur, vestigium ruinæ quæritur: erat enim æstimare rem non sine damno euenisse. Sed secùs àc putabatur res euenit. Nam nec ruinæ vestigia quisquam inuenit, quia virtus Dei in sancto suo id insigne facti dedit, ampullam vitream post ruinam tam sine sui contritione, quàm sine olei effusione. Ignorauit quippè vas olei inter ruinas læsionem: quia seruauerat illud sanctus hic in honorem. Libet hic hoc facto intueri, in dilecto suo virtutem Dei. Quoniam sanctus iste quoàd vixit in vase habuit oleum, hoc est in conscientia opus bonum, vas materiale cum oleo æquè materiali testimonio erat: vas, inquam, post ruinam non confractum cum oleo sine damno sui mirabiliter seruato. Sic sic quotidiè inter ruinam iustus quisque seruatur. Iustus enim septiès cadit & resurgit, at cùm ceciderit non collidetur. Quia Dominus supponit manum suam.

Si luminariorum vsus ad sepulcra sanctorum Deo esset ingratus, non vtique tantum miraculum fieret.

Prou. 24.

Psal 16.

De piratarū in fines Flandriæ irruptione, sacriq́, corporis translatione. Cap. 15.

CArolus cognomine Caluus Francorum in sceptris imperium agebat. Balduinus eiusdem gener monarchia Flandrorum gloriosè pollebat, vir cuius ingenio & militia nihil in viris clarissimis preciosius vnquàm habuit Flandria, cui ex occasione fortissimi animi cognomen accessit Ferreus. milite enim multo & militia de hostibus triumphare non parùm erat strenuus. His diebus mucro diuinæ animaduersionis de vagina sua eductus, circa marina maximè loca vlciscēdi frena laxauit. merito enim sui erroris populus terræ id promeruit. Nam regia Danorum satellitem funestum de sinu suo euomuit, qui quæque circuncircà gladio igneque absorbuit, maximeque in Flandrorum atque Menpescorum confinio incredibili desæuit exterminio. Vndè contigit sacrosanctum corpus beati viri de loco priæ quietis Vuoromholt efferri, & ad Sithiu in ecclesiam beati Audomari transferri. Quo in loco, non infimo Audomaricolis honori fuit, donèc pestis præfata Dei miseratione sopita quieuit.

Balduinus Flandriç Comes, cur dictus sit Ferreus.

Flandria à Danorū milite deuastatur.

Corpus S. Vuinoci Audomaropolim transfertur.

De castri Bergas constructione, sacriq́, corporis illò translatione. Cap. 16.

SVccessu intercà temporum surrexit in Flandria optimum inter millia caput Balduinus cognomine Caluus, famam cum rebus peperit cui plurima virtus. Hic à progenitoribus Flandriæ monarchiam sortitus, tum facilè habebat obuium sibi suisque consultum ire, tum & ingenio & armis diuina humanaque iura ex æquo librare. Qui suspicione eruptionis aduersæ partis (quæ iam post longum furorem vix quieuerat) ductus, fines Flandriç facilè vsque ad id temporis accessibiles & peruios hosti, castris muniebat, omnique in reliquum impugnationi clauserat. Tunc etiam locum Bergas dictum præsidio placuit munire, quòd munitioni omni circunquaquè esset patriæ, vbi etiam ecclesiam construi fecit, quam titulo confessorum Christi Martini atque Vuinoci insignitam perfecit. Animo insuper quiddam honestè vtile, & vtiliter honestum concepit, quod tam honestè quàm vtiliter opere perfecit, sacrosanctum videlicet corpus beati Vuinoci illò transferre, vt Flandria vlteriùs secura laborum, tanto gauderet protectore. Tenebat ea tempestate sceptra Francorum Rex Carolus, quem dolo captiuauerat Heribertus. Quem præfectus Flandrorum monarches adiens (habuit enim apud ipsum plurimum posse) consilium animi sui Regis roborauit consilio, & magnificauit priuilegio. Nam mox vt animum Regis super præfati loci mentione conuenit, proprij sese voti compotem inuenit: quia super eodem loco priuilegiū regale facilè obtinuit, affectusque sui effectum authoritate regia promeruit. Tum demùm Sithiu perrexerat ire, quò iam vt diximus timor hostilis sacrosancti Vuinoci membra coëgit transferri: Et licèt arte qua poterant obnitentibus Audomaricolis, sacrosanctum corpus abstulit, & ad locum Bergas, quò destinauerat, transtulit, quem iam regali & priuilegio & munificētia, vt diximus, adeò ditauerat, vt eum Flandria honestam sui partem hodiè habeat. Acta est hæc translatio à Balduino cognomine Caluo, Anno humanati Verbi nongentesimo, Caroli Regis, ab Heriberto Virmandorum posteà capti, anno octauo, indictione tertia.

Balduinus Caluus Flādriç Comes multis castris Flādriam munit.

Sithiu monasterium apud Audomaropolitanos.

Transfertur rursùm corpus eius Bergas.

Hunc Carolum Simplicē Galli scriptores vocant.

De corpore sacrosancto Vuoromholt deportato, & cæco illuminato. Cap. 17.

FIdelibus sanè Deo sanctoque Vuinoco deuotis conuenit, sacrosanctū corpus sancti ad pristinę quietis locum Vuoromholt quotannis deportari, cùm natale præcur-

Quotannis fit processio cũ sacro corpore in Vuoromholt. præcursoris Christi annuus indicit cursus celebrari, quanquàm nostra ætas ad deportandum illud motem gerat, cùm aduentum spiritûs sancti Ecclesia solenniter celebrat. Deportandi illò, quò diximus, sacri corporis dies illuxit, plebs non modica, inuitante merito sancti, vndecunquè confluxit, visura gloriam Dei in gloria sancti sui. Nam in magno grege confluentis eò populi, quidam Adalbertus cum vterino fratre suo Tanchrado pars erat populi: cum fratre, inquam, à primis cunabulis cæco: cæcitas enim penè æquæua sedecim iam annos in homine æquauerat. Hic fide in spem recuperaudæ per sanctũ sanitatis erectus, excubias noctis ante loculum sacri corporis longis vigilijs trahebat, & indefessè vigil lumen, quod non habebat, quærebat. Et eccè resoluentibus ora in laudes nocturnas fratribus, dormitans dormierat, vigilijs enim in longũ continuatis lassescerat: moxque in articulo quo oratio Dominica euãgelij pronunciationẽ præcesserat, senem canis iocundè respersum, splendidè circumamictum, baculo nitentem viderat, hisque verbis inclamantem audierat: Quid sopore & desidia sopite depримeris? Minimo insupèr digito palpebras semiuigilantis adiecit ferire, vtque somno expergisceretur imperare. Hanc visionem inconditus mox expergefacti clamor sequitur, anhelantibus dehinc verbis sese percussum conqueritur. A circunstãtibus accurritur, causa clamoris inconditi inquiritur: sed non egent doceri, quibus res ipsa pro se loquitur. Nam erat cernere rem spectaculo nouam & laude dignam, oculos paulò antè cæci sanguine taboque madere, cæcum se videntes videre. Animi populorum stupore concutiuntur, gaudio eriguntur, & in laudem Dei præter iubilum nihil erat audiri. Altera dies illuxit, populus reditum vnà cum sacris artubus maturauit: adolescens pridiè illuminatus, loculo sancti Crucem præferebat, & pro reparatione luminis non parùm Deo sanctoque exultare habebat.

S. Voinocus dormiẽti eę co apparet.

Cæcus meritis sancti viri videt.

De cæca illuminata. Cap. 18.

ALiud, non dissimile huic miraculo, non dissimiliter cernentibus fuit spectaculo. Quædam mulier emporio Furnẽsi oriunda, rebus paupercula, vtroque oculorum lumine orbata erat: cui cùm cæcitas triennio consenuisset, eamque medicorum manus eisdem ipsis rebus, quæ inopi fuerant, exhausisset, sed nihil remedij attulisset, animo induxit sanctorum loca peragrare, longeque à melioribus medicis salutem expectare. Et peragratis quaquauersùm sanctorum cubilibus, tandèm visere locum venit, quo pausam membrorum sanctus Vuinocus elegit. Quæ luminare paruum, quo potuit sumptu elaboratum, tulit, comitante secum duce viæ ad altare sancti venit, corpus humì, cælo animum dedit, & ab hoc efficacissimo animarum corporumque medico remedium quærit. Vix humì prostrata, orationem Dominicam perorauit, & eccè vota sua præueniri diuina pietate sensit: humo resilijt, oculos aperuit, quos trima cæcitas lumini clausit. Vespertina synaxis tũc à fratribus agebatur, res palàm propè gesta non parùm stupori habebatur. Mulier verò salutis suæ authori grates non modicas dedit, & quæ duce venit, ducem rediens non quærit, altero duce veniens, se duce rediens.

Cæca videt

De reo captiuato, meritis sancti liberato. Cap. 19.

QVendam ex familia Vuoromholtensi, quæ sancto viro attinebat, reipublicæ præfectus captiuatũ loris adstrinxerat. Vbi cùm omnem salutis spem exhaustam haberet, hoc vnicum remedij credebat, in inuocatione huius sancti dies noctesque perpetuare, & ab eo ereptionem sui expectare. Eccè prima vigilia noctis cernit adesse senem magno fulgore nitentem. Hic nitet, ille stupet, prorsùs vterque silet. Cumque aliquandiù in hoc lux, in illo stupor, in vtroque esset silẽtium, cum sene lux abijt, captiuo ereptio venit, nam vinculis manuum pedumque expeditus, libertate eundi quò voluit est potitus: claustris apertis egreditur, viam quę Vuoromholt ducit ingreditur. Nec mora, nec requies, ad præfatum locum festinatò peruenit, ereptori suo gratias dedit, ereptionis suæ ordinem cunctis palàm fecit. Testabatur etiam profugo prosperos ad votum successus arrisisse, nec feram nec hominem, quod facilè nocturnis profugis timori esse solet, obuium habuisse.

Captiuos quidã meritis sancti à vinculis absoluitur.

Captiuus quidã meritis sancti à vinculis absoluitur.

Itèm de quodam captiuo virtute sancti erepto. Cap. 20.

ALiud alio tempore nec dissimile miraculum hoc authore gestum, ex scriptis futura ætas habeat manifestum. Adalardus quidam erat, non infimum ex fami-

familia præfati cõfessoris caput, villam vocabulo Suinesela mansionem habebat, famulos ipse famulus plures possidebat. Quorum pleríque fugam noctù capere, Boloniam parant tendere. Erat tunc temporis eisdem Boloniæ partibus quidam Mirolfus prauipotens, rebus pauper, alieni appetens. Qui præfatos fugitiuos facit sibi captiuos, auaritia & ipse captus, seruans eos cismarinis vendendos negociatoribus. Adalardus quẽ præscripsimus suos è vestigio insequitur fugitiuos, eos apud Mirolfum reperit captiuos, virum conuenit, suos publicis legibus repetit. At ille insanire, Adalardum æquè concaptiuare, vinculis pedicisque damnare, postremò omnia quæ reorum sunt in ipsum intentare. Sed magis ille reus, quàm qui sine crimine læsus. Nocens ille vincula, innocens iste preces ingeminat, preces inquam, quibus beati Vuinoci nomen interdiù noctuque frequentârat. Neque fieri potuit in inuocatione nominis sui, pietatem sancti deesse, qui multotiès antequàm inuocetur solet adesse. Nox media aduenerat, homines sopor altus habebat, catenatus etiam ille somnum ceperat, sed in somno salutem sibi iamiamque aduentare sentiebat. Viderat enim senem canitie iocunda caput respersum, virgam manu præferentem, quem vidisse salus & gaudium videntis fuit. Nam somno excitatus, vincula colli ferrea cum manicis & compedibus æquè ferreis tum gremio cecidisse, tum claustra custodiæ suæ videt patuisse. Sicque liber vinculorum, securus sui, dum desinit esse captiuus, incipit esse fugitiuus, reliquum noctis indulgens fugæ, & per palustria viæ consulens vitæ. Nam palustria loca octo ferè miliarijs continua ingressus, felices adeò abeundi habuit successus, vt aqua quæ paludibus deesse non solet, plantis paludem ingredientis deesset. Sicque exemplo Israëlitici populi res gesta est: sicut enim illi fugienti maria, sic isti æquè fugienti cessêre palustria. Perpende prudens lector in vno eodemque homine duplex miraculum: Hinc vincula sine manibus dissoluta à manibus pedibusque captiui: hinc loca palustria solidata sub pedibus fugitiui. Euadens itaque homo captiuitatis suæ periculum, post multa deuia sancti intrat oratorium. Hoc authore, se ereptum clamat, Deo grates, populo spectaculum ingeminat.

Eccè quomodò sanctos non lateat quid inuocatur.

Vinctus à catenis & cõpedibus absoluitur.

Siccis plantis idem obambulat loca palustria.

De muliere à natiuitate cæca coram lipsana sancti illuminata. Cap. 21.

SAnctum hunc in artubus suis defunctis viuere, plura adhuc documenta sunt, quanquàm cõpendij gratia ad finem festinet oratio. Annuus indixit recursus sacrosanctum corpus sancti Vuoromholt deportari, cùm aduentus spiritus sancti solenniter solet celebrari. Accurrit populus, properat sine nomine vulgus. Habebat enim summè festinum patrocinia sancti ire comitatum. Mulier cæca à natiuitate populo se immiscuerat: tandemq; ad locum destinatum populo euecta magis quàm adducta peruenerat, & indice strepitu populi, prope lipsana accessit sancti. Cuius gemina cæcitas tũc præsentibus tam spectaculum quàm compassionem suscitauit. Et pro recuperatione ipsius, hinc preces, hinc vota fundunt, tum recursum sui annuum, tum dona etiam annua spondent. Indè preces iterãt, voces & vota frequentant, adeò vt voces fratrum in synaxi psallentium mox vincerent. Sed & cæca mulier lachrymis indulget & precibus, precum suarum mox lætificanda effectibus. Quid plura? Sanguinem orbes oculorum euomuêre, nec minùs quàm pressi copiam lactis. Cetneres cæcam cæcitate vsque ad id informem, perspicuam videndi accepisse formam, & in miraculo visibili erat mirari medicum inuisibilem. Sed primùm nouitate rei mulier concussa humi æquatur, dehinc tam cõfortata quàm illuminata in pedes constitit, perpetuos quoad viueret famulatus sancto vouit, quosque vouit adeò exhibuit, vt in obsequio sancti viri, contritione carnis & spiritûs senesceret, & ad exitum vitæ, cursum ab hac intentione non reflecteret. Hęc de viro sancto dicta sufficiant, quanquàm signorum ipsius materies omnem stylum exuperet, miraculisque eius omnis sermo inferior sit. Nec credi non debet in artubus suis defunctis ipsum adhuc viuere, cui olim in terris viuenti Christus fuit viuere. Pro nobis oret hic sanctus, sub quo Flandria floret: Scribentem simul respiciat atque legentem, Amen.

Sancti in mẽbris suis defunctis quomodò viuant.

Mulier cæca videt.

Vouet sancto perpetuum famulatum.

VITA ET MARTYRIVM sancti Herculani Episcopi Perusini, cuius festiuitas septima Nouembris celebratur, habetur Tomo 2. prima Martij: Itaque Lectorem eò remittimus.

VITA DIVI AMARANTI MARTYRIS, PER DIVVM GREGORIVM ARCHIEPISCOPVM TVronen. scripta libro de gloria Martyrum, Cap. 67.

7. Nouẽbris Sanctorum animæ post agones viuunt in gloria.

AMARANTVS martyr apud Albigensem vrbem, exacto agonis fidelis cursu, sepultus viuit in gloria, cuius (vt historia passionis declarat) sepulcrum diu vepribus sepibusque cõtectum latuit, sed Domino iubente, Christianis populis reuelatum est: & crypta, in qua quiescebat, patefacta resplenduit. Sed cùm hostilitate impellente, locus ab habitatoribus fuisset eneruatus, à longinquo venientes incolæ, honorem beato martyri, quasi custodi proprio nitebantur impendere. Igitur cùm cereos frequenter deuotio Christiana deferret, quadam die contigit, vt quidam præ longinquitate itineris incrementum ignis, quo accenderetur cereus, non haberet: arreptamque silicem ferro verberat, quasi ignem eliciturus. Quod cùm ageret, & crebris ictibus lapidem quatiens, nihil foci posset excutere, cælesti lampade cereus, qui iam beato sepulcro affixus erat, illuminatur. Sicque factum est, vt quæ humanæ non expleuerant industriæ, peragerentur diuini numinis maiestate. Cessante humano studio, cælestia officia administrantur, luminisque noui fulgore cereus clarificatur accensus. Quod cùm populis manifestum fuisset, incrementum foci vlteriùs, ad accendendum lumen nullus exhibere præsumpsit. Postquàm verò locus ille inhabitari ab hominibus cœpit, atque ibi domus in quibus ignis accenderetur adessent, hoc miraculum non est vltrà præstitum plebi, cùm alijs miraculis frequentiùs illustretur.

Cereus ad sepulcrum martyris diuinitùs acceditur: vndelignet ce reorũ vsum Deo gratũ.

Multa ad sepulcrũ eius fiunt miracula.

DE SANCTORVM ET RELIQVIARVM HONORE, SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI.

Habetur libro quarto cap. 16. De orthodoxa fide. Iac. Billio interprete.

8. Nouẽbris secundùm Carthusianos.

SANCTIS, vt Christi amicis, & Dei filijs, atque hæredibus, honor haberi debet, quemadmodùm inquit Theologus & Euangelista Iohannes: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quocircà non iam serui sunt, sed filij. Quòd si filij, profectò & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Ac Dominus in sacris Euãgelijs ad Apostolos ità loquitur: Vos amici mei estis. Et, Non iam dicam vos seruos. Seruus enim nescit quid faciat dominus eius. Quinetiam cùm Rex regum, & Dominus dominantium, & Deus deorum, summus ille rerum omnium architectus ac Dominus dicatur, profectò Sancti quoquè tum dij, tum domini, tum Reges sint necesse est. Horum enim Deus, & Deus, & Dominus, & Rex est, & appellatur. Ego enim, inquit ad Mosen, sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob. Ac Moses Pharaonis deus, à Deo factus est. Deos porrò & Reges ac dominos non naturâ dico, sed quia perturbationibus animi imperârunt, ac dominati sunt, atque imaginem diuinam, ad cuius similitudinem procreati fuerant, integram, minimeq; adulteratam seruâtũt, (nam & ipsa Regis imago Rex dicitur) & quia animi inductione, ac voluntate Deo vniti sunt, eumque hospitem susceperunt, ac per eius perceptionem, quod ipse naturâ est, hoc per gratiam extiterunt. Ecquid igitur causæ esse potest, quin eos honore cõplectamur, qui Dei serui, & amici, ac filij appellati sunt? Etenim is honor, qui probis conseruis habetur, beneuoli erga communem Dominum animi argumentum est. Illi sanè Dei promptuaria, & pura domicilia extiterunt. Inhabitabo enim in illis, ait Deus, & inambulabo, atque ero illorum Deus. Ac quòd iustorum animę in manu Dei sunt, nec mors eos attingat, literis sacris proditum est. Mors enim sanctorum somnus potiùs est quàm mors. Laborauerunt siquidem

Iohan 1. Rom. 8.

Iohan. 15.

Sancti, cur dij vocẽtur.

Exod. 3.

Exod. 7.

Honorandi sunt sancti vt serui & amici Dei.

2. Cor. 6.

Sap. 3.

Psal. 48.

dem in hoc æuo: & in æternum viuent. Ac preciosa in conspectu Domini mors Psal.115.
sanctorum eius. Quid autem præclarius ac plurisæstimandum, quàm in manu Dei
esse? Deus quippè vita & lux est: Ità fit, vt qui in manu Dei sunt, in vita quoquè ac
luce sint. Quòd autem Deus etiam per mentem in ipsorum quoquè corporibus se-
dem ac domiciliū habuerit, his verbis Apostolus testatur: Nescitis quòd corpora 1.Cor.6.
vestra templum sunt Spiritûs sancti qui habitat in vobis? Dominus autem spiritus 1.Cor.3.
est. Et, Si quis Dei templum violauerit, disperdet eum Deus. Quid igitur afferri po-
test, quin animatis Dei templis, & viuis Dei tabernaculis, honor sit adhibendus? Hi
cùm huiusce vitæ vsura fruerentur, Deo fidenti animo adstiterunt.

Christus Dominus sanctorum Reliquias, velut salutiferos fontes præbuit, ex Sanctorum
quibus plurima ad nos beneficia manant, suauissimumque vnguentum profluit. reliquiæ,
Nec verò quisquam huic sermoni fidem detrahat. Nam si aqua in deserto, ex aspe- fontes salutiferi.
ra & solida rupe, atque ex asini maxilla ad sedandam Samsonis sitim Deo ità vo- Exod.17.
lēte prosilijt, etiā ne cur cuiquam incredibile videatur, ex martyrum reliquijs sua- Iud.15.
ue vnguentum scaturire? Minimè certè, ijs quidem, quibus Dei potentia, honor-
que, quo sanctos suos afficit, perspectus & exploratus est. Atque illud quidem ve-
teri lege comparatum erat, vt quisquis mortuum contigisset, immundus censere- Num.19.
tur. Verùm hi in mortuorum numerò minimè habendi sunt. Ex quò enim ipsa-
met vita, ac vitæ author inter mortuos adscriptus est, eos qui in spe resurrectionis, Sanctos cur
fideque erga eum, diem extremū clauserunt, mortuos haudquaquàm appellamus. appellemus
Qui enim mortuum corpus miracula edere queat? Quonam itaque modo per ea dormientes
dæmones expelluntur, morbi profligantur, ægroti sanantur, cæci prospiciunt, le- non autem mortuos.
prosi mundantur, tentationes ac mœrores discutiuntur, ac deniquè omne donum Matth.11.
optimum à patre luminum, eorum opera ad eos, qui fide minimè dubia postulant, Iacob.1.
descendit? Quid non laboris suscipias, vt patronum quendam nanciscaris qui te
mortali Regi offerat, ac tuo nomine ad eum verba faciat? An non igitur ij hono-
randi sunt, qui totius humani generis patronos se profitentur, ac Deo nostra causa Sācti totius
supplicant? Honorandi certè: & quidem ità, vt in eorum nomine templa Deo ex- generis hu-
truamus, dona offeramus, eorum memoriā colamus, atque in ea spiritualiter ob- mani patroni sunt.
lectemur, quo nimirùm lætitia nostra ijs, à quibus inuitamur, cōgruat, ac non, dum
eos colere ac demereri studemus, offendamus potiùs & irriremus. Quibus enim Quibus reb⁹
rebus Deus colitur, ijsdem quoquè serui ipsius oblectantur. Quibus autem Deus Deus coli-
offenditur, ijsdē etiam ipsius milites offenduntur. Quocircà in psalmis, & hymnis, tur, ijsdem
& canticis spiritualibus, & compunctione, & eorū qui in egestate versantur com- quoquè sancti eius.
miseratione, (quibus obsequijs Deus potissimùm conciliatur) Sanctos colamus: Ephes.5.
Statuas ipsis ac visibiles imagines erigamus: immò ipsi virtutibus eorum imitādis Sanctis sta-
hoc consequamur, vt viuæ eorum statuæ, atque imagines simus. Dei genitricem, vt tuę sunt eri-
propriè ac verè Dei matrem honore afficiamus: Prophetam Iohannem vt præcur- gendæ.
sorem & Baptistam, vt Apostolum & martyrem. (neque enim, vt Dominus dixit, Matth.11.
maior quisquam Iohanne inter natos mulierum surrexit: regnique ipse præconi-
um primus obijt) Apostolos itèm vt Domini fratres, & conspectores, ministrosq;
ipsius passionū, quos Deus ac Pater præsciuit ac prędestinauit conformes fieri ima-
gini filij sui, primùm Apostolos, deindè prophetas, demùm pastores ac magistros, Rom.8.
ac Domini testes, ex omnibus ordinibus electos, vt Christi milites, quique ipsius
calicem biberunt, & viuificæ mortis eius baptismo tincti sunt, velut passionū ipsi-
us, & gloriæ socios (quorū antesignanus fuit ille Christi primus Diaconus, & Apo-
stolus, & primus martyr Stephanus:) tum etiam sanctos Patres nostros, ac diuinitùs
afflatos monachos, qui diuturniore ac molestiore conscientię martyrio perfuncti
sunt, qui circuierūt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, afflicti, angustiati, in so- Heb.11.
litudinibus errantes, & montibus, & spelūcis, & cauernis terræ, quibus dignus non
erat mundus: ac deniquè eos, quorum ætas gratiam antecessit, prophetas, patriar-
chas, iustos, qui Christi aduentum prænunciārūt. Horum omnium vitæ rationem
intuentes, fidem, charitatem, spem, zelum, vitam, tolerantiam in cruciatibus
perferendis, ac patiētiam vsque ad sanguinem, imitemur. Sic enim
fiet, vt gloriæ quoquè coronas communes, cùm
ipsis habeamus, Amen.

VITA BREVIS SANCTI VICTONIS VIRDVNENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS, VT HABEtur in antiquißimo MS. codice Ecclesiæ Traiectensis.

9. Nouẽbris. S. Victo fit Virdunensis Episcopus.

TEMPORE Clodouei Regis Francorũ idem Rex cùm ciuitatem Virdunensem sibi rebellem obsidens subiugâsset, defuncto sancto Firmino eiusdem vrbis Episcopo, beatũ Victonem fama nimiæ sanctitatis fulgentem, totius cleri & populi acclamatione Episcopum fieri procurauit. Qui pontifex factus, & sanctissimè viuens, multis miraculis & præcipuè in leprosorum curatione resulsit. Inter cætera verò cùm quodam tempore serpens miræ magnitudinis in quodam specu quod erat in loco vbi nunc vsque Crux magna lapidea cõsistit, iuxta viam publicam prope sancti monasterium latitaret, ex cuius flatu tam homines quàm animalia ibidem transeuntes occidebantur, & incolæ illius terræ sanctum Victonem interpellâssent, vt eos ab huiusmodi interitu liberaret, sanctus post triduanum ieiunium omnibus indictum, cum vniuerso populo ad foramen speluncæ perrexit. Cuius aditum cùm fuisset ingressus nil cunctatus, stolam arripiens qua erat indutus, serpentem illum horrificum fortiter alligauit, eumque sub diuo foràs extrahens, spectante populo, dicto citiùs extinxit: populum & iumenta liberans à morte pestis. Tandèm post sanctæ prædicationis & pietatis exercitia, & maxima miracula, sanctus Victo, spiritibus Angelicis ei obuiam venientibus & coronam imponentibus, quinto Idus Nouemb. migrauit ad Dominum. Ad cuius tumbam meritis eius cæci illuminati, dæmoniaci curati, claudi erecti, & leprosi sunt diuina virtute mundati. Tempore etiam quodam cùm tanta siccitas & ariditas illam patriam occupâsset, vt nulla spes fruges habendi & colligendi superesset, & vniuersus populus lugens & ieiunans sæpiùs corpora sanctorum cum pignoribus eorum circumportâssent, siccitatis remediũ à Domino postulando, illa die qua corpus sancti Victonis cum deuotione portauerunt, meritis, vt creditur, ipsius sancti, eodem die dedit Dominus terræ pluuias opportunas, & terra deincèps reddidit fructum suum. E conuersò autem, cùm alia nimia tempestas opprimeret terram illam, & populus patrocinium sancti, corpus circunferendo petissent, mox largiente Domino facta est tranquillitas magna super terram.

Serpentem ingẽtis magnitudinis diuina virtute occidit.

Feliciter obit.

Miracula ad sepulcrũ eius.

Miraculum.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO, DE SANCTO MARTINO EPISCOPO TVRONENSI: *vt habetur octauo Tomo Aloysij.*

11. Nouẽb. Solẽnis dies S. Martini Episcopi.

NOBILIS ille confessor, Sacerdotũ gloria, gemma Pontificum, Clericorum forma, lumen Monachorum, solennem diem vniuersitati nostræ præfixit. Hic est Martinus miraculorum potestate sublimis, qui terrarum orbem lumine suæ cognitionis impleuit. Aegyptus religionis mater, & eremitarum fœcundissima nutrix, Martinum tantis filijs posuit in exemplũ. Creuit in immensum fama nominis eius, & ausa est in ipsam Apostolicam irrumpere dignitatem, quorum manus tractauerunt de Verbo vitæ, qui Filium hominis inter filios hominum felici vocis officio diuulgâ runt. In omnem terram peruagata est memoria tanti Pontificis, & vbicunquè resonat fides Christi, sonat vita Martini. Glorificatur Imperator in milite, laudatur miles in Imperatore. Testatur hoc Turonensis Ecclesia thesaurum corporis eius continens, quæ possessiones suas extendit à mari vsque ad mare, quam fœcundauerunt Reges, & ornauerunt Principes, cui Romani Pontifices summæ libertatis fastigia prouiderunt. Accedit etiam ad gloriam Confessoris, quia in ipsius honore nõnulla sedium Episcopalium fundamenta locata sunt, quod (nisi fallor) de alio non legitur Confessore. Scintil-

Nõ improbat beatus author latitudinẽ possessionum, quas habet Ecclesia, vt

Scintillat longè lateque fulgor claritatis illius, & de remotis mundi partibus ad *faciunt nostri tēporis hæretici.*
præsentiam sancti corporis festinatur. Clementia diuinitatis & Regibus & regnō
nostro prouidit misericorditer, vbi tantum lumen ad remedium peccatorum in
seculum collocauit. Actus eius & vitam Seuerus insignis orator ità suo nobilita-
uit eloquio, vt & historiam relatione plena veritate proponeret, & rhetoricis le-
gibus multipliciter insigniret. Et nunc arida vel ieiuna lingua nostra quid audeat
de laudibus eius immurmurare, cuius laudis plena est terra?

Nètamen in tantis gaudijs cuiusque sermonis videamur immunes, recurren- *Sub tribus verbis Euāgelicis toti⁹ humanæ pfectionis summa concluditur.*
dum est ad Euangelicam lectionem, in qua sub trium breuitate verborum Sapien-
tia Dei Patris totius humanæ perfectionis summam inclusit. ait enim: Videte, vi-
gilate, & orate. Ille, qui videt omnia, hortatur nos, vt corporalibus oculis post-
positis, mentis lumine videamus, oculis illis, de quibus per Salomonem dicitur:
Oculi sapientis in capite eius. Præcipit ergò, vt soli solitudinem nostri cordis in- *Eccés.2.*
grediamur, & reuoluamus veterum sarcinas peccatorum, quibus polluti sumus, &
obuoluti. Primùm ergò videamus apud nos peccatorum abundantiam. Propter *Psal.24.*
nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim: ait vnicus
ille consecrarius Regis æterni. Peccauimus super numerum arenæ maris, & mul- *2.Par.36.*
tiplicata sunt peccata nostra. Tu innumerabilia numerare contendis, & in summa
ponere, quod summam exuperat? Ecce grandis aceruus, impetuosus torrens, nec
potest discuti tāta miseria, quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput no-
strum. Ambulauimus collo extento, oculi nostri pleni sunt vanitate, aures detra-
ctione. Odoramus non odorem vnguētorum, in quo sponsa se currere gloriatur:
sed odorem mortis in mortem, quorum os maledictione & amaritudine plenum
esse describitur. Manus nostræ plenæ sunt sanguine, pedes veloces ad sanguinem *Psal.13.*
effundendum, contritio & infelicitas in vijs nostris, & via pacis abiecta, non est ti-
mor Dei ante oculos nostros. Quid igitur faciendum, in quo sperandum, quóve
confugiendum? Standum est in hoc aceruo, non nouarum, sed veterum frugum,
& videnda visio timescenda, vt statuamus nos ante oculos nostros, nè Iudex quan-
doquè arguat nos, & statuat nos ante faciem nostram. In hac visione Dei videtur à
nobis ventus turbinis, quia secūdùm virum iustum, hic inuolutæ sunt semitæ gres- *Iob 6.*
suum eorum. Nè putes autē hanc visionem inter parua cōnumerandam, cùm hæc
perducat ad visionem Cherubin, & animalium pennatorū, & ad ipsius Dominan-
tis introducat adspectum.

Visa igitur abundantia peccatorum nostrorum, videamus secundò negligenti-
am nostram. Traximus peccata nostra sicut restem longam, & sanguis sanguinem
tetigit, & dissimulauimus, vulnus, & liuor, & plaga tumens, & non adspeximus. *Esa.1.*
Zelus Dei recessit à nobis, & nos contempsimus. Sic peccatorum multitudini ne-
gligentiam cumulantes, obstruximus nobis iter confessionis, semitas iustitiæ eui-
tauimus, non solùm negligentes, sed & de negligentia gloriantes, iuxta illud viri
sapientissimi: Qui cùm malè fecerint, lætantur, & exultant in rebus pessimis. Vis *Prou.2.*
scire, quia de peccatorum abundantia, negligentia pessima filia generatur? Pecca-
tor cùm venerit in profundum malorum, contemnit. E contrario autem, qui De- *Prou.18.*
um timet, nihil negligit, quia Qui modica spernit, paulatìm decidet. Peccatorum *Cōtemptus peccatorū mortem interminat sempiternā.*
multitudo negligentiam, negligentia contemptum, contemptus mortem inter-
minat sempiternam.

Vide & tertiò patientiam & longanimitatem Dei nostri. Hæc fecisti, & tacuit.
Omnia videt, & omnia audit, nihilque remotum ab oculis eius, de quo dicitur:
Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos & malos. Oculos hominum *Prou.15.*
timuisti, oculos autem Altissimi non expauisti? Ecce ipse cognouit omnia nouis- *Psal.74.*
sima, & antiqua: neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis monti-
bus locus est fugiendi, quoniam Deus Iudex est. Vidit opera tua, recursus & excur-
sus flagitiorum tuorum, & continuit iram suam. Cælum non fulminauit, aquā *Dissimulat peccata hominū Deus propter pœnitentiam.*
non submersit, non absorbuit tellus: & cùm omnis terra plena sit gloria Domini,
in gloria eius tuam miseriam euomuisti, nec reueritus es præsentem Dominum,
& coram tanta maiestate tuas immunditias exercere. Ipse autem quid? Ego, in-
quit, quasi non videns. Nunquid alicui ministrorum suorum, qui vindices sunt
iræ eius, in hoc ipsum constituti, reuelauit ignominiam tuam? Ecce videt, & ta-
cet: videt, nec manifestat: videt, nec iudicat: videt, nec vindicat: videt, & videre

 dissimu-

dissimulat: vocat, & non audis: promittit, & contemnis: minatur, nec metuis, & thesaurizas iram tibi in die iræ. Cùm ergò sit Iudex iustus, & fortis, multùm est patiens, nec irascitur per singulos dies. Ecce continet iram, reprimit furorem, auertit oculos, peccantibus parcit: & illi omnia hęc in suum iudicium congregant, omnium rei. Nunquid qui ità tacuit, & siluit, semper ità tacebit? An non legisti, quia ad iudicium veniet, patientiam abijciens, humilitatem nesciens, ignorans misericordiam?

Iudæ.

Esa.42. Attendisti patienter tacentem, attende & impatiēter loquentem. Sicut parturiens, inquit, loquar. Vidisti dissimulantem, vide etiam quæcunq; minima numerantem. Vestigia, inquit, pedum meorū dinumerâsti. Quis locus erit spei, cùm venerit Iudex, qui stetit sub iudice, præcinentibus tubis, conclamantibus Angelis, elemētis ardentibus? Ad cuius fugiemus auxiliū, cùm ventis ex transuerso furentibus, mundialis machina diuelletur, & ignis incandescens, cælū & terram finalibus immiscebit incendijs? Veniet ipse cum potestate magna & maiestate, non cum dulcedine & humilitate: quia illic iustitia plena est dextera eius, quę hìc misericordiam seminauit & sparsit. Tunc ille misericors oculus non parcet, & nō miserebitur, sed percutiet, & occidet indutus iram, furore repletus, plenus crudelitate. Peccatores autem quid? Videntes turbabuntur timore horribili, sed incorrigibili, audiētes illud horrendum tonitruum: Ite, maledicti, in ignem æternum. Quanti, putas, doloris erit excludi à facie Dei, videre, & perdere Deum, cùm Rex gloriæ ciuitatem sublimem intrabit, miseris peccatoribus omni spe misericordiæ in perpetuum sigillata? Quisquis ergò es, qui cōtemnis diuitias bonitatis & patientiæ Dei, relege textum epistolæ ad Romanos, & illa tibi pleniùs dicet, quia non euasisti iudicium Dei.

Iob 13. Dies extremi iudicij terribilis. Matth.25. Rom.2.

Adspice & quartò misericordiam eius. Licèt peccaueris, licèt neglexeris, & prouocaueris patientiam Dei, paratus est tamen misereri, cùm volueris, & reuerti ad reuertētem, obliuisci & tegere peccata tua, & proijcere in profundum maris. Nec erit mora inter confitentem, & remittentem, inter gementem, & gemitus exaudientem, quia benignus & misericors est. Sunt homines mundi faciles ad iram, difficiles ad misericordiam. Deus autem & ad irascendum difficilis, & facilis ad miserandum. Reuolant illi ad opprobria, quæ remiserunt: iste cùm remiserit, sic est, quasi non fuerit. Ad limina potentium frequentiùs excubamus, non habentes liberos accessus ad colloquendum: & si quid deliquimus, supplicibus oculis, facie tribulata, verbis humilibus emendamus. Illi autem plerunquè superbo oculo, & humero dedignanti, pedibus suis prouolutos vel respicere nolunt. Non sic Dominus Iesus, qui libentiùs loquitur mecum, quàm ego secum, quem inuenio, quotiès quæro, qui occurrit cum panibus fugienti, qui vultum lætum ostendit mihi, qui meam pœnitentiam, sicut innocentiam amplexatur: vbiquè lætus, vbiquè bonus, vbiquè pius, vbiquè dulcis cum magna multitudine dulcedinis suæ. Non facit supercilium, oculos non obliquat, non detorquet faciem, nec verba resonat ampullosa: sed occurrit reuertenti, & accurrit in amplexus, flens super collum meum, & iubet proferri stolam primam, dari annulū intelligentiæ, & calceari pedes in præparatione Euangelij, in choro & symphonia ad superna gaudia reuocari, & occidi vitulum saginatum in remissione peccatorum meorum. Vides ergò, quàm longa patiētia sit in Deo, quàm velox misericordia? Longanimis, ait Sanctus, & multùm misericors. Libenter igitur ad te confugio, Domine Iesu, qui diutiùs pateris, & velociter misereris: quia tu es Deus, & non homo (sicut Propheta dicit) qui seruet iram, abscondat malitiam, vindictam inquirat.

Deus difficilis ad irascendum, facilis ad miserandum. Luc.15. Ephes.6. Psal.102. Oseæ 11.

Ad hæc & istud considerandum in misericordia miserantis, quia seculi homines semèl, aut bìs, aut vt multùm septiès, vel deciès dimittūt: hic autem milliès in die, si fieri posset, quę committimus dimittit, & hoc quandiù viuimus, quādiù peregrinamur ab ipso. Visis igitur his, quæ enumerauimus, attolle quintò oculos etiam ad videndum Domini largitatem, siue familiaritatem. Si cui maximè potenti fecimus, quod ei displiceret, nūquid ampliùs nobiscum loqui, nedùm aliquid largiri, vel familiaris esse dignatur? Graues sumus ei etiam ad videndum, & pro magno beneficio computat, si saltem à nostra læsione desistat, & licèt multiplicibus & deuotis obsequijs defendamus offensam, semper tamen iniuriæ memoria præteruolat oculos illius, nec obliterari valet vel beneficio, vel obsequio, vel ipsa etiam vetustate. Nunquid ità Deus meus, misericordia mea? Absit. Consueuit enim

Misericordia Dei quīta.

enim honorare pœnitentes, magìs quàm innocentes, reuertentes plusquàm temanentes: quia deuotior est feruidus pœnitens, quàm tepidus innocēs, cùm ille materiam feruoris habeat, hic tepiditatis. *Deus iniuriarum immemor semper recipit pœnitētes.*

Fortaſsis præſumptionis arguar, qui contra præceptum Apostoli verborum nouitates induco, sed habeo ad manum testimonia, nec parua, nec pauca, quæ & ipsa credibilia facta sunt nimis, & quæ possint satisfacere murmuranti. Petrus Apostolus, non quilibet Apostolus, sed princeps Apostolorum, cui traditus est principatus cæli & terræ, nunquid non de choro pœnitentium est, & de sorte grauiter iniustorum? *Matth.16.* Nónne ipse est, qui Deum negauit, reliquit Magiſtrum, amicum deseruit, fefellit promissum? *Matth.26.* qui cœpit detestari, & iurare, quia non nouit hominem, negationi periurium addens, crimini crimen adijciens? Cecidit, sed non est collisus, quia Dominus supposuit manū suam. Vide quid dicat scriptura. Respexit, inquit, Dominus Petrum. *Ibidem.* Respectum Christi sequitur fletus Petri, & lachrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis instaurat. Felices, sancte Apostole, lachrymæ tuæ, quæ culpam abluunt, gradum restituunt, debita dimittunt, ampliora committunt. Respexit pietas, & impietas cessit, & accessit prisca familiaritas. Deniquè, Simon Iohannis, diligis me plùs his? Pasce oues meas: & his similia, quid sunt, nisi magna documenta familiaritatis? *Iohan.21.* Illud etiam singulare sancti Spiritûs organum, quem inuenit Dominus secundùm cor suum, cui reuelata sunt incerta & occulta sapientiæ Dei, nónne cum homicidio & adulterio insignitus est nota & nomine proditoris? Sed vide, quàm celeri pœnitentiæ saltu resiliuit ad arcem innocentiæ, & grandia vulnera sic reuinxit, vt non solùm vulneris, sed nec etiam cicatricis vestigia remanerent. Redargutus enim à Propheta, & retorsione parabolica sugillatus, dixit, Peccaui: & ille ex thesauro diuinæ misericordiæ statìm subintulit: Transtulit Dominus peccatum à te, & non morieris. *2.Reg.12.* Translatum est peccatum & ablatum, quod diuidebat inter Dauid & Deum, & sublato eo, Dauid idem qui priùs. Sed & ille vas electionis, qui volauit super pennas ventorum, qui plus omnibus laborauit, cui credita sunt eloquia Dei, nónne primus in primitiuam Ecclesiam cæteris ardentiùs fertur efferbuisse? *1.Cor.15.* Actus Apostolici sunt in testimonium, quanta mala fecerit sanctis Dei in Hierusalem. *Act.9.* Hic autem, qui tanta mala fecit, tanta posteà passus est pro nomine Christi, & lucet in firmamento cæli, nec est aliqua gemma precioſior in corona Regis æterni. Accedat & illa mulier, quæ septem dæmonijs, id est vniuersis vitijs, cumulata fuit, cui multùm amanti multum dimittitur, quæ prima videt Dominum à mortuis resurgentem, Apostolorum Apostola, dilecta propriè Saluatoris. *Mar.16.* Veniat nunc omnis innocentium chorus, & tota virginea puritas aduneтur, quis erit, qui ad istorum gloriam adspirare, nedùm transcendere audeat? Proptereà confitebor tibi, Domine Iesu, & laudem tribuam nomini tuo, quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine. *Psal.129.* Quæ est ista lex, quæ propitiatio? Quia offensus, te clementem promittis, pœnitentem admittis, punire prætermittis. Magna est igitur virtus, pœnitentiâ vera, cùm Ambrosius dicat: Faciliùs inueni eos, qui innocentiam seruauerunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam. *Plures innocentiam seruant, quam qui veram agunt pœnitentiam.*

Vide & sextò custodiam eius, quia nisi ipse custodierit, nos frustrà vigilamus.

Decursis igitur sex visionibus istis, transeamus ad secundam Saluatoris vocem dicentis: Vigilate. Vigilandum omninò, & somnus ab oculis auferendus, quia latrones multi obsident iter nostrum toxicatis missilibus formidandi, nullum prorsùs intentatum transire sustinentes. Tres enim hostes præcipuos habemus, & præcipitium suadentes: carnem, diabolum, & mundum: ex quibus duo, etsi aliquandò intermittunt, nunquàm tamen dimittunt: tertius autem, diabolus videlicet, ità inexorabile odium aduersùm nos exercet, vt nunquàm ab eo inducias vel in ictu oculi poterimus extorquere. *Tres hominis hostes.* At vt verba illius Oratoris ponamus, qui vbiquè redolet Ciceronem: Cum hoc quotidianus & anceps congressus: ex hoc innumerum vulnus, nec ex facili cicatricem promittens: sub hoc casus frequens, & respiratio difficilis: de hoc rara, & nunquàm secura victoria: huic voluntas semper iniqua, & fallendi principatus. Quis aduersùs hunc poterit vigilare, nisi custos ille de nocte venerit in auxilium nostrum? Per nos nanque non sufficimus, immò deficimus, si confidamus in nobis. *Vide nihil valere ad bonum meritorium liberū nostrū arbitrium sine diuina gratia.*

Attende aūt de hoste illo inuisibili, quātus ingrediatur ad singulare certamen, qualia

qualia geritatma, quàm fortia, quo turbine torqueat hastam. Recole librum Iob, & historiam Regum, & armatum & arma considera: quia qui Golias in libro Regum, idem est diabolus in regno Christianorum. Habet enim hastam delectationis, obdurationis clypeum, desperationis loricam, gladium occisionis, armigerum superbiam, qui antecedit eum, & exprobrat agminibus Dei viuentis, & dicit inimicus: Persequar, & comprehendam, diuidam spolia, implebitur anima mea. Tu autem quid? Assume Apostolicam armaturam, scutum fidei, loricam iustitiæ, gladium spiritûs, circunspectionis hastam, & præcedat te humilitas, & dic: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar, donec deficiant. O Domine Iesu, nunquid æqua pugna est hominis & dæmonis, duplicis & simplicis, fortis & imbecillis? Inuoca me in die tribulationis, (ait Dominus) & eruam te, & honorificabis me. Inuoco te, Saluator: apprehende arma & scutum, vt videam contra fortem armatum, fortiorem armatum, & conteras Assyrium in terra tua. Facta ergò congressione, inimicos tuos comminuet vt puluerem ante faciem venti, & vt lutum platearum delebit eos. Sic autem contra istum vigilandum est, vt semper de rediuiuo certamine timeas, & de victoria non desperes.

Exod. 15.
Psal. 17.
Psal. 49.
Psal. 82.

Caro autem sub necessitatis specie furiosi tumultûs sui velat imaginem, & nunc ferculorum varietate repleta, nunc preciosa vina commutans, incipit lasciuire, laxatisque frenis tota fertur in præceps. Statim recrudescunt affectus, cogitationes rebellant, visæ proponuntur imagines, & pingimus in cordibus nostris, quod multis diebus deleri non possit. Ingurgitati enim, non confortati, impleti, nec nutriti, & corpore & corde distendimur, completurque illud Satyricum: Inguinis & capitis nullum discrimen habetur. Parco sermonibus, quia turpis sententia non nisi verbis turpibus explicari potest, & vnicuique nostrûm notum est, vel quid tacemus, vel quid volumus præterire. Tenuis autem mensa, cibus asperior, simplicior potus, corpus firmant, confirmant animum, & vtriusque hominis statum reddunt alacriorem.

Ecce quomodò laudat tenuitatem mensæ, asperitatem cibi, & potûs simplicitatem.

Mundus verò quid facit? Offert nobis quicquid pulchrum est visu, & concupiscentiam carnis & oculorum, & ambitionem seculi, vt illaqueet miseros, illaqueatos strangulet, strangulatos sempiternis inuoluat incendijs. Tentat nos multiformibus insidijs, superiùs per superbiam, per luxuriam inferiùs, à dextris per prosperitatem, per aduersitatem à sinistris, anteriùs per mundi concupiscentiam, posteriùs per præteritorum vitiorum recordationem, in orbiculari motu per inuolutionem sensuum. Vigilare igitur necesse est aduersùs huiusmodi latrunculos manumque sicariam, & cum Esaia dicendum: Super speculam Domini ego sum, stans iugiter per diem, & super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. Nec solùm stare conuenit, sed armatum stare armatura illa, quam Apostolus dicit: Induite vos armaturam Dei. Alter nostrorum temporũ Tullius, de quo superiùs mentionem feci, vetnans vbique flore sermonum, armaturam in hunc modum lucidissimis capitulis inaurauit: Si fabulosi spiritus, & incantatores motûs carnis circa re obstrepuerint, confide, & dic: Discedite à me, maligni, & scrutabor mandata Dei mei. Si recalere carnem senseris, & velle reuolare ad ineptias suas, esto constans, & dic: Confige timore tuo carnes meas, Domine. Si paupertatem odisse cœperis, & desiderio diuitiarum inceperis suscitari, expergiscere, & dic: Væ vobis, diuites, qui habetis hîc consolationem vestram. Si te demulceat adulator, & ad plebeculę laudes animus hilarescat, confortare, & dic: Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Si tibi suggeratur, in futurum tempus bonum differre propositum, consurge, & dic: Dies Domini, sicut fur, ità in nocte veniet. Si gula desæuiens lautiores tibi commendauerit apparatus, recalcitra, & dic: Non est regnum Dei esca & potus. His velut quibusdam increpationibus diffugiunt inimici, delabitur memoria voluptatum, carnis gurgulitas cōticescit, sanctæ conuersationis initia conualescunt, mundus contemnitur, superatur hostis antiquus.

Esa. 21.
Ephes. 6.
Psal. 118.
Matth. 8.
Psal. 140.
1. Pet. 3.
Rom. 14.

Sic igitur videns, & vigilans fac funiculum triplicem, qui difficilè rumpitur, & transi ad orationem, ingrediens interiora veli cum summo Pōtifice Domino nostro Iesu Christo, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui assistit vultui Dei pro te. Admissus autem, non sic audacter & frontosè ingeras te oculis Maiestatis, sed humilima trepidatione concussus, saltem quomodò ad tanta miracula admit-

admitti potueris, admirare. Sit ergò oratio verecunda, vt erubescamus peccata nostra, & tantæ reuerentiæ deferamus: pura, vt nihil ab ipso præter ipsum quæramus: deuota, vt in pinguedine spiritûs eam protendamus: ampla, vt extendamus eam vsque ad inimicos: sit continua, nè intermissione fiat remissior: sit pacata, nè turbulentis cogitationum fluctibus submergatur. Fateor, excessi modum, & magis solitò vestras aures onerare non timui, dum stylus in longinquitatem extenditur. Sed scio, quia patienter audistis me de illius patientia disputantem, qui est Deus benedictus in secula, Amen. *Oratio qualis esse debeat.*

VITA BREVIS SANCTI LIVINI ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, EX BREVIARIO ECCLESIAE *Gandensis excerpta, vbi eius sanctum corpus quiescit.*

LIVINVS in Scotia nobili genere natus, admodùm adhue puer non modò supra ætatem eximia pietate conspicuus, verumetiam miraculis clarus fuit. Adultæ autem ætatis factus, præceptoribus vsus est, primùm egregio Dei sacerdote Benigno: deindè susceptore suo è sacro fonte, magno illo Augustino Anglorum primo Episcopo. A quo tandem etiam sacro sacerdotij ordine decoratus, tanta cum laude eo in statu versatus est, vt eum Scoti haud multo pòst in Archiepiscopum suum eligere non dubitauerint. Quod munus tametsi Rege populoque compellente susceperit, & magno cum fructu annos aliquot administrârit, posteà tamen maluit infidelibus ad Christum conuertendis operam dare, (ad quam rem mira Spiritûs sancti gratia prçditus erat) quàm in Episcopatu suo vni tantùm prouinciæ quietiùs & minori cum labore præesse. *12. Nouẽbr. S. Liuini patria. Initiatur sacerdotio. Creatur Archiepiscop⁹.*

Itaque relicto in Scotia loco suo magnæ sanctitatis & virtutis Syluano Archidiacono, ipse Euangelij plantandi causa, tribus cum discipulis Foillano, Helia, & Kiliano, Oceano traiecto deuenit in Flandriam. Et ingressus cœnobium Gandense, à beato Amando Episcopo tunc recens extructum, humaniter à Florberto Abbate fratribusque exceptus est, anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo triecesimotertio, decimoseptimo Calendas Augusti. Vbi quum B. Bauonẽ triennio iam defunctum, magnis coruscantem miraculis inueniret, memoriam viri celeberrimam & præsentia sanctitatis testimonia admiratus, triginta continuos dies super eius sepulcrum Missarum solennia celebrauit, suì illi multis precibus, & monasterij Gandensis curam, commendans. Posteà autem indè prædicationis causa profectus, innumeros ad Christi fidem verbo, exemplo, magnisque adiunctis miraculis, conuertebat. *Relicto Episcopatu, venit in Flandriam prædicationis ergò. Eius vita habetur prima Octob. Tomo quinto. Multos ad fidem conuertit.*

Sed virtutẽ vmbra sua statim inuida sequitur. Homines enim impij, quibus Christus & pietas omnis erat exosa, animaduertentes sanctum Episcopum tantam hominum multitudinem ad nouam religionem, erroribus pristinis, vitijsque spretis, adducere, atque adeò suijpsorum prauis cupiditatibus non parùm obsistere, miris modis eum persequebantur. Nec omninò desistebant, donec linguam eius extractam canibus deuorandam proijcerent (quę tamen illi mox fuit miraculo restituta) ac tandèm apud Hesecham Flandriæ vicum, multis vulneribus saucium, etiã obtruncarent, anno antè memorato, pridiè Idus Nouembris. Quo eodem loco nobilem quoquè & religiosam matronam Craphahildem Liuini hospitam, vnà cum filiolo eius Brixio, quem Liuinus de sacro fonte susceperat, quũ palàm quererentur immeritò interfectum esse sanctum Episcopum, immaniter trucidârunt. Quo facto, discipuli beati martyris collectum eius corpus, simul cum beati Brixij corpusculo, vno eodemque in loculo in Hauthem vicino pago decenter sepelierunt, ac iuxta eos seorsùm, sanctam martyrem Craphahildem. *Lingua abscissa ei restituitur. Obtruncatur. Sepelitur cũ Brixio & Craphahilde socijs.*

De eleuatione & translatione eius.

AVdiens Theodoricus Episcopus Cameracẽsis sepulcrum beati Liuini in Hauthem, territorij Alostensis, suęq; diœcesis pago, celeberrimis miraculis coru-

sca-

Theodoricus Episcopus Cameracensis eorū corpora eleuat.

ſcare, cò mox aduenit, & locū viſurus, & rei veritatem coràm intellecturus. Cumque maiora multo quàm audierat re ipſa experiretur, rogatus à religioſis cœnobij D. Bauonis, qui multum ibi authoritatis iure patronatûs, antiquâque poſſeſſione obtinebant, ſanctorum Liuini & Brixij corpora omni cum reuerentia & gaudio è terra ſuſtulit, & loco celebriori decenter collocauit. Contigit hoc ſub Eynardo Abbate: anno partæ redemptionis octingenteſimo quadrageſimoſecundo, quarto Calendas Iulias.

Iſtius Macarij vita habetur decimo Aprilis, Tomo ſecūdo.

Multis autem pòſt annis felicis memoriæ Erembold us Abbas, qui & peregrinum S. Macarium hoſpitio ſuſcipere metuit, cœnobio cui præerat maiorem etiam cupiuit dignitatis gloriam conciliare. Metuebat enim vt ſanctiſſimæ reliquiæ in manus quorundam, monaſterio ſuo parùm fauentium, aliquandò peruenirent, ſicque eccleſia ſancti Banonis tanti martyris patrocinio priuaretur. Fuſis ergò ad Deum precibus, atque in Domino confortatus, Hauthem cum fratribus proficiſcitur. Propiusque accedens, loculum Sanctorum aperuit, & pignora illorum omni ex parte integra vniuerſis oſtendit. Atque ità multa cum fiducia & gaudiò repoſita, ad ſuum monaſterium deportauit, anno liberati humani generis milleſimo ſeptimo. Tum verò Deus præſentibus miraculis communem lætitiam magnoperè promouebat. Nec deerat populus Gandenſis ſuo officio, qui ingenti numero ciuitate effuſus obuiàm magnis laudibus veniebat, & vnà cum reliquis cœnobij fratribus, reliquias S. Bauonis, aliorumque Diuorum, in occurſum aduentantium religioſiſſimè deferebant.

S Liuini tranſlatio prima.

Hoc in loco quum Anno ſupra milleſimum octuageſimotertio prima ſacrarum reliquiarum tranſlatio per Radbodum Nouiomenſium Tornacenſiumque Epiſcopum & Vuithmannum Abbatem facta eſſet, rursùm poſt nonaginta propè annos altera tranſlatio celebrata eſt Bettonis Abbatis tempore, qua theſaurus ille ſanctarum reliquiarum nouo loculo ornatiſſimè præparato inſerta eſt, Vualthero Epiſcopo Tornacenſi, qui & caput, & corpus integrum populo, fratribusque, magna omnium lætitia, ſpectandum exhibuit, & diem tranſlationis huius ſingulis annis quinto Cal. Iulias, quo facta erat, Epiſcopali authoritate celebrari præcepit. Cumque eleuatio corporis quarta Calendas Iulias primùm facta eſſet, eius rei memoriam voluit eodem die cum memoria prædictæ tranſlationis coniungi, vt rerum geſtarum diuerſitas materiam duplicet gaudiorum, ad gloriam omnipotentis Dei in ſecula ſeculorum, Amen.

Tranſlatio eius ſecūda.

VITA S. MARTINI PAPÆ, QVI PRO DEFENSIONE CATHOLICAE FIDEI EXILIVM PASSVS EST:

à quodam eius familiari vel comite ſcripta. Extat in antiquis MS. codicibus.

Nouemb. 12. ſecundùm Martyrologia. Cap. 1. Patria S. Martini.

SVMMA deuotione recolendus, meritisque præcipuus, Deo per omnia digniſſimus Martinus, vir Apoſtolicus generoſa traductus propagine, Tudertina ciuitate oriundus fuit. Qui cùm in annis puerilibus à parentibus acutiſſimi ingenij magiſtris ad inſtituendum fuiſſet delegatus, vtpotè bonæ ſpei iam & indolis, ità cœpit, magiſtrante ſibi ſpiritu ſancto, acumina literarum archiuo mentis * palati recondere, & in omnem intelligentiam proficere, vt iamtunc non immeritò Dauidicum illud canere poſſet Domino: Super omnes, inquiens, docentes me intellexi. Et rursùm: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine. Præparauit nanque Dominus Eccleſiæ ſuæ non ignauum Euangelici frumenti diſpenſatorem futurum, qui vt ſcriba doctiſſimus in regno cęlorū, quod eſt Eccleſia, proferre ſciret de theſauro ſuo noua & vetera. Omnia verò iam ephebus ſophiæ molimina voti compos * ſcitè enodauit, &, vt * puta diuini bellator belli, ſeſe in propatulo contra omnes veritatis inimicos dedit, ſcuto fidei vndiquè munitus, galea ſalutis protectus, & gladio ſpiritûs ſancti, quod eſt verbum Dei, armatus, imperterritus extitit & inui-

for.* paulatim

Pſal. 118.

Ibidèm.

Matth. 13.

* ſcita

for.* potè

Epheſ. 6.

inuictus. Fuit verò formosus facie, sed formosior castimoniæ sanctitate, nec aliquo modo poterat tanti iuuenis ætatula facilè deflecti ad procliuia peccandi, cuius tota intentio, sine aliqua impeditionis morula, aut discendi semper extitit, aut docendi.

[Cap. 2.] Cumque iam nouum vas electionis Domini, atque armarium spiritûs sancti mundissimum, beati Martini pectus fuisset effectum, & omnium mundanarum [Multa eius diuinarum humanarúmque literarum peritia.] diuinarumque literarum subtilitates prudentiæ scalpello ad liquidum penetraret, & Dialecticorum strophas enodare sine rubore addisceret, sapienti satìs consilio studuit non hominibus, sed soli placere omnipotenti Deo. Quoniam autem vir Domini ad cumulum perfectionis philosophiæ euasit, ipsius diffiniens philosophiæ perfectionem, opottere Rhetorem peritum esse loquendi, bonum, pium, iustum, beniuolum, ac benè moratum: conuertit nanque magno pietatis nisu magnificentiam à Deo sibi datæ sapientiæ, ad impletionem omnis iustitiæ. Et quia in Physica operam dedit, scire intelligere, falsa à veris discernere: per Ethicam conatus est mores componere: illos ità studuit propagare atque pronunciare. Decisa nanque cæsarie, honorem clericatûs deuotus accepit, atque ad Ecclesiasticos gradus conscendit dignissimus. [Initiatur tonsura clericali.] Posteà totus in Deo suspensus, de animæ suæ salute semper erat solicitus, & ità seruus vixit in seculo, vt dum genuina substantia opulentus videretur, iam quasi nihil habens, & omnia possidens, pauper cum monachis, spiritu diues erat Christo. [2. Cor. 6.] Totus crucifixus erat mundo, quando quidem illi mundus erat crucifixus. [Gal. 6.] Viuere quippè illi Christus erat, & mori lucrum. desiderium nanque multotiès habuit cum Apostolo dissolui, & esse cum Christo: quippè qui martyrij palmam, si temporis occasio non esset impedimento, ardentissimo [Phil. 1.] iam tunc sitiebat pro veritate desiderio. [Feruet martyrij desiderio.] Sed omnipotens Deus desiderium illius distulit, atque ouibus suis talem arietem necessariò reseruauit, donèc per pastoralem curam perueniret ad martyrij coronam. Sed iam ratio ordinis examussìm expetit, vt qualiter ad vniuersalem & Apostolicam Romanæ Ecclesiæ sedem diuina sit electione promotus, qualíve modo pro assertione veritatis improborum insidijs de ptopria sede fuerit expulsus, atque exiliatus, Deo opitulante, qualicunque stylo elucubrare debeamus.

[Cap. 3. Theodotus Papa vita defungitur.] Beatæ recordationis Papa Theodoto vita excedente, viamque vniuersæ carnis ingrediente, sancta & Apostolica mater Ecclesiarum Dei Romana Ecclesia, à proprio pastore viduata, atque lamentabiliter destituta, nè ouile Domini diutiùs & plùs æquò prouisore careret, Archidiaconus collecto in vnum clero, omnique simul cœtu Romano, disquirere cœpit communi omnium consilio, qualiter sanctę Ecclesiæ consulerent, & dignum domui Christi patremfamiliâs præponerent. Ad quod peragendum ex præcedentium consuetudine patrū à Deo monuit esse quærendum. simulque indicto ieiunio triduano, omnes vnanimiter rerū inuentorem obnixè supplicant, quarenùs * orbatum Ecclesiæ suæ cita dignaretur consolatione [* id est, orbitatem.] lenire. Quo pacto omnes à minimo vsque ad maximum diuino instinctu attacti, B. Martinum Theosophum, ac Tudertinæ ciuitatis philosophum dignissimis extollunt sanctitatis atque sapientiæ laudibus vsque in cælum, solumque ipsum in toto [S. Martinus dignus summo Episcopatu, acclamatur.] orbe Romano tanto præsulatu dignum, nimiumque idoneum existere altisona voce proclamant. Cumque omnes pari voto parique consensu Christi tyronem Martinum eligerent, directa Imperatori epistola, electionem Pontificis annunciant. Qui diuinitati grates retulit, moxque præscriptum beatum Martinum ordinari præcepit: lætus itaque & gratulabūdus totus senatus vnà cum clericis ac presbyteris simulque omni populositate Romana, tantum talemque Pastorem suscepit, [Martinus in sede S. Petri collocatur.] & honore præmagnifico in sede Apostolica sublimauit.

[Cap. 4. Encomium vrbis Romæ & Martini Papæ.] Nimiùm felix domina mundi aurea Roma, quæ sicut omnes præcellis vrbes dignitate mœniorū, numerositate sapientiū, ità etiā prędita haberis speciali probitate præsulum. Induit quidē Pontifex fauorabilis, secundùm Prophetam pallium laudis pro spiritu mœrotis. [Esa 61.] Ordinatus autem secundùm electionem Domini, & confirmatus in sede Apostolica, secundùm Psalmistam emisit coruscationē Domini iuxta hoc quod abyssus abyssum inuocat, & dissipauit omnes malorum inuentores. [Psal. 76. & 41] Non enim ignorauit cum Paulo Apostolo versutias multiformes antiqui prædonis, qui dormientibus hominibus superseminare solet manu inimica in agrum Dominicum zizania: [2. Cor. 11. Matth. 13.] sicut nardus dedit odorem suum, & factus [Cant. 1.] est

[2.Cor 2.] est quibusdam odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem: in his qui saluandi erāt, & in his qui peritu ti. [Imitatur Syluestrum Papam S. Martinus.] Videres nanq; nouum Syluestrum in Martino: quippè qui omnium virtutum illius imitator extitit gloriosus. Largus quippè pauperibus erat, & opes Ecclesiæ, quas illi Deus largitus est, per manus egentium quotidiè trāsmisit in cælum. Monachos religiosos amauit, hospites & peregrinos collegit, & iuxta mandatum Domini, pedes eorum geniculatim acclinus lauit. [Vacat misericordiæ operibus.] Crebrò videlicet in orationibus, laudibusque diuinis pernox permansit, diem sibi consecrans ieiunio, noctem verò vigilijs sacris. Mœstos & peccata sua lugentes, salubri temperantia studuit per satisfactionem ad innocentiam reformare: promittens eis ex abundantia supernæ clementiæ spem consolationis & reparationis, [1.Cor 9.] faciens semetipsum infirmum infirmis, vt infirmos lucrifaceret. Clericos ac presbyteros vt fratres diligebat, Episcopos orthodoxos atque Ecclesiarum Prælatos, cùm caput esset omnium, sibi quasi dominos præferebat. Bonos ac benè moratos laicos honorificauit, improbos verò ac dyscolos discreta correptione, vt se corrigerent, admonuit. [Ecclesias Vrbis multa vetustate collapsas restaurat.] Ecclesias verò quæ partim vetustate temporis, partim negligentia prædecessorum offuscatæ ac rimosæ videbantur, maxima curauit solicitudine restaurari. Hilari semper vultu menteque tranquilla existens, indefatigatis humeris Apostolici ordinis cælibatum ferens, & vt familiæ Domini œconomus moderatissimus, mensuram tritici certo in tempore pro vniuscuiusque capacitate largiter omnibus nouerat erogare. [Discordantibus pacem conciliat.] Omnes quos discordantes inuenit, ad concordiam reuocare magna celeritate studuit. Quid plura? omnium quidē artifex virtutum, nulli se passus est post Apostolos inferiorem existere patrum. Et si volumus cūctas eius virtutes calamo retexere, vt verum fateamur, dies antequàm verba cessabit. Sed hoc tantillum de innumeris eius virtutibus prælibâsse, hactenùs sufficiat. In sequentibus verò quæ & quanta pro veritate, quæ Christus est, perpessus sit, præsentis vitæ incommoda, ac persecutionis vastissimæ pericula, Domino authorante non piget * caraxare.

[* Sic est clarè in lib. ant. S. Mar. & videtur significare: oculis subijcere, tāquàm depicta in tabella.]

[Cap. 5.] Inter hæc verò dum beatissimus Pontifex atque auriga Domini Martinus vniuersalem Ecclesiæ puppim Christo gubernatore per mundanum pelagus tranquilla nauigatione regeret, extemplò in Charybdis mortali voragine, per sentinam quasi irrepserunt crudelissimi piratæ, qui naufragium vniuersæ naui minabantur. Sed peritissimi nautæ vigilantia eorum nefanda molimina (Deo gratias) adnihilabantur. Sed vt planiùs atque pleniùs cunctis clarescat fidelibus: [Lupi multū infesti suis ouibus.] tempore illo eruperunt antichristi, hæretici videlicet, atque schismatici, quasi lupi voracissimi, qui ouile Domini insidiando obambulantes, dente minaci morsum mortiferum parauerunt ouibus Christi. Sed pastor vigilantissimus Martinus, non solùm oues commissas ab eorum dentibus illæsas eripuit, verumetiam irreuocabili fuga de area Dominica eosdem lupos veræ fidei cornu ventilauit, confusosq; [Eos vir sanctus à suo ouili eliminat.] perpetualiter eliminando pepulit. Et ipsi quidem lupi, id est hæretici, olìm ouibus Christi admixti, sub ouina pelle lupinum pectus occultauerunt, donèc pastores ouium ipsi constituti sunt miseri, & per occasionem pastoralitatis compræhendēre incautos tendiculis æternæ perditionis.

[Cap. 6.] Fuerunt nanque ex eorum numero de quibus beatus Iohannes Theologus in [1.Iohan. 2.] epistola sua dicit: Exierunt à nobis, sed non erant ex nobis: si ex nobis essent, permansissent vtique nobiscum. Horum autem signifer & præuius quidam extitit [Paulus Cōstantinopolitanus Episcopus, hæreticorum signifer.] Paulus Constantinopolitanæ vrbis Episcopus, qui antiqui serpentis sibilo illectus, atque superbiæ spiritu inflatus, aduersùs recta sanctæ Ecclesiæ dogmata, audacter præsumpsit paternis diffinitionibus contraire. Insupèr studuit ad cooperimentum proprij erroris quibusdam subreptionibus, vt dementissimo principi suaderet typum, hoc est morbum inuentæ hæreseos publicare, quo Catholicum dogma destrueret. [Constans Imperator à Paulo corrumpitur.] In quo typo omnes omninò voces sanctorum patrum nefandissimorum hæreticorum dictionibus eneruauit, nec vnam, nec duas voluntates aut operationes in Christo Domino nostro diffiniens, confiteri. Qua de re huiusmodi prauitatem defendens, quod nunquàm nec à prioribus hæreticis præsumptum est, ipse illicitè præsumere studuit: intantùm vt altare sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quod erat in domo Placidiæ sacratum, in venerabili oratorio subuertens diripuerit: [O nefandā hæreticorū insaniam.] prohibens nè adorandam & immaculatam hostiam apocrisarij Apostolici Pontificis ibidèm Deo offerre valerent, nec communionis sacramenta perciperent. Qui videlicet

delicet apocrisarij, quia ex præceptione Apostolicæ authoritatis commonuerunt eum, vt de tali hæretica intentione recederet, necnon & contestari nisi sunt, persecutionibus diuersis cum alijs orthodoxis viris, & venerabilibus sacerdotibus insequutus est eos, quosdam eorum custodiæ retrudens, alios in exilium deportans, alios autem verberibus submittens.

Cumque idem vir diabolicus vnà cum alijs commanipularibus suis penè totum mundum conturbaret, ex diuersis locis querelas contra eos ad Apostolicam sedem plurimi orthodoxi detulisse monstrantur, coniurantes vt totius mali, tantæque euersionis commentum per Apostolicam authoritatem abscinderetur, quatenùs minimè catholicæ Ecclesiæ integritatem, nocibilis eorum hæreseos languor dirumpere valeret. Tunc Martinus sanctissimus ac beatissimus Episcopus misit, & congregauit Episcopos in vrbe Roma numero centum & * VI. & fecit Synodum secundùm instituta patrum orthodoxorum in ecclesia Saluatoris, iuxta episcopium Lateranense: residentibus Episcopis, Presbyteris, adstantibus Diaconibus & Clero vniuerso: & condemnauerunt Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum patriarcham Constantinopolitanum, qui nouitates contra immaculatam fidem præsumpserũt innectere. Quippè quoniam ipsam excludere properantes, hæreticorum dogmatum contra catholicam Dei Ecclesiam confusionẽ concinnauerunt, spiritûs sancti iudicio anathematis vltione perculsi sunt. Quam Synodum vsque hodiè archiuum continet sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et faciens exemplaria, per omnes Ecclesias Orientis & Occidentis direxit, & per manus orthodoxorum fidelium disseminauit.

Cap. 7.

* V

Concilium Romanum 105. Episcoporum sub Martino I. Paulus Cõstãt. Episcopus cũ suis in codẽ cõdemnatur.

In ipsis diebus direxit Imperator in Italiam Olympium cubicularium exarchum ad regendam omnem Italiam, & præcepit ei, dicens: Oportet gloriam tuam, vt sicut nobis suggessit Paulus Patriarcha huius à Deo conseruandæ vrbis negocia peragere. & si quidem inueneris ipsam prouinciam non consentientem in typo à nobis exposito, tene omnes qui ibi sunt Episcopos hæreticos, siue habitatores, vel possessores, siue etiam peregrinos, & compelle, vt in eundem typum subscribant, & pro veritate fideliter teneant ac defendant. Si autem, quemadmodùm nobis suggessit Plato, gloriosus patricius Euparaxius, poteris suadere, exercitu ibidèm consistente, iubemus teneri Martinum, qui hîc erat apocrisarius in regia vrbe, & postmodùm per omnes Ecclesias relegere eum qui factus est à nobis orthodoxus typus, vt omnes Episcopi Italiæ in ipso subscribant, & consentiant. Si autem inueneris contrarium in tali caussa exercitum, tacitum habeto, donèc obtineas prouinciam, & possis exercitum aggregare, tam Romanæ ciuitatis quàm Rauennatis, vt ea quæ tibi iussa sunt quanto cyùs valeas explere. Qui prædictus Olympius Romam veniens, inuenit sanctam Romanam Ecclesiam coadunatam cum omnibus Episcopis Italiæ, sacerdotibus vel Clero: & volens adimplere ea quæ sibi iussa sunt, armans se cum exercitu virtute voluit schisma sanctæ Ecclesiæ intromittere: hoc autem per plurimum tempus actum est, & non illum omnipotens Deus permisit ea quæ nitebatur perficere. Videns ergò se à sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica superatum, necessè habuit de sua mala intentione declinare. Sed quod non potuit per manum armatam facere, subreptitio modo per Missarum solennia in ecclesia sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ ad Præsepe, dum ei sanctissimus Papa Martinus communionem porrigeret, eum interimere voluit: præcipiens spathario suo, vt sibi clanculò hora illa spatham in manibus daret, quo tantum nefas ocyùs impleret. Sed Deus omnipotens, qui solitus est seruos suos orthodoxos circuntegere, & ab omni malo eripere, ipse excæcauit spatharium Olympij exarchi, & non est permissus videre Pontificem Apostolicum, quàndò exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, nè tanti præsulis effunderetur sanguis innoxius, & Catholica Dei Ecclesia nefandæ hæresi subiugaretur, quod postmodùm prædictus armiger multis iureiurando professus est. O præclara Dei pietas, ô diuinæ bonitatis infinitas. Quisnam apud [illegible] constitutus, non videat quomòdò pius Dominus ac redemptor noster Iesus Christus ouibus suis pastorem necessarium in medio luporum constitutum reseruauit illæsum, nè pastore perempto, oues facilè, nullo obstante, luporum laniatu periclitarentur? Nam & hoc magnum veræ fidei præstat adiumentum, quod sine dubio ab omnibus creditur perfectis fidelibus: quia in illo nostræ

Cap. 8.

Conftaos is fuit.

Vocat Episcopos hæreticos, qui nolebant consentire ipsius errori.

Ecce quos dolos moliatur Imperator hæreticus aduersùs sanctam Ecclesiam.

Nititur dolo S. Martinũ occidere Olympius tyrannus.

Spatharius Olympij dinmetus excæcatur, nè suo domino spatham porrigat.

S. Martinus suis ouibus reseruatur illæsus.

redemptionis mysterio, ad vocem sacerdotis cœli aperiuntur, & ipse sacerdos Angelicis circunstipatur ministris, quandò agnus Dei Christus, qui semel pro peccatis nostris in cruce mortuus est, qui resurgens à mortuis iam non moritur, & mors illi vltrà non dominabitur, iterùm per mysterium patitur, vt panem Angelorum manducare possit homo, & non remaneat homo. Et hoc est mirum & admirabile cunctis seculis sacramentum, quomodò agnus Dei, qui est in dextera patris, quotidiè in sacrosancta altaris mensa crucifigitur, moritur, à fidelibus comeditur, & cùm per mysterium in esu fidelium consumitur, viuus & integer manet. Sed quia secundùm Psalmistam, omnia opera Domini in fide, & iustus non nisi ex fide viuit, qui non potest tantæ profunditatis sacramentum * intelligendum penetrare, sufficiat illi veraciter credere. Nam beatus Christi Pontifex Martinus in illo cælesti mysterio constitutus, quid mirum si inimici fraus aduersùs illum non præualuit: quandò non solùm Angelica erat militia septus, verumetiam ipsum Angelorum Dominum portabat in manibus? certè ipsum, & non alium, quàm quem Simeon senex infantem portabat in vlnis, beatus Martinus tunc crucifixum portabat in manibus: & quomodò Angelorum vita præsente, mortemque pro fidelibus patiente, vir angelicus mortis potuit dispendium subire? Sed quia de sacramento Dominico tantispèr per excessum diximus, ad cœpta redeamus.

*Rom 6. — Præclarū testimoniū ꝓ veritate corporis Christi adstruenda in sacramento Eucharistiæ. — Psal. 77. — Psal. 32. — Heb. 10. — for. * intelligendo — Missæ sacrificio Angelorū militiæ intersunt. — Luc. 2.*

Cap. 9. Videns ergò Olympius exarchus, quia manus Domini tegebat Martinum sanctissimum Papam, necessè habuit se cum illo concordare, & omnia quæ ei visa fuerant, eidem sanctissimo viro indicare. Qui, facta pace cum sancta Dei Ecclesia, colligens exercitum profectus est in Siciliam aduersùs gentem Sarracenorum qui ibi habitabant: & peccato faciente, maior interitus in exercitu Romano prouenit, & post hoc idem exarchus morbo interijt, atque viuendi finem fecit. Audiens ergò Imperator, quia sancta Romana Ecclesia nullo modo acquiesceret fidei orthodoxæ contraria recipere, sed in pace vnanimitatis ac veræ fidei immobiliter perseuraret: denuò antiqui hostis inuidia stimulatus, direxit Theodorum exarchum, qui & cognomēto Caliopas, cum Theodoro Imperiali cubiculario, quatenùs beatum Martinum magnificum Papam vi & potestate tenerent, & suæ præsentiæ offerrent. Cùm venissent autem viri iniqui secundùm Imperiale præceptum in vrbem Romam, dolo & fraude diabolica pleni, inuenerunt Martinum in consistorio Lateranensi diuinis vacantem laudibus. Egressus ergò vir beatissimus obuiàm illis, circunfusa multitudine vallatus fidelium, in præsentia exarchi Theodori, Presbyteri ac Clerici clara voce dixerunt: Anathema sit quisquis dixerit, vel crediderit quia dominus noster Apostolicus Pontifex Martinus vsque ad vnum apicem fidem vnquàm mutâsset, vel mutaturus sit. Et ânathemati subiaceant, qui in orthodoxa fide vsque ad mortem non permanserint.

Olympij exarchi interitus. — Theodorus Caliopas ab Imperatore mittitur ad comprehendendum S. Martinum.

Cap. 10. His auditis Caliopas cœpit rationem reddere, aliam fidem non esse præterquàm Romanos constat tenere, neque aliter se credere. Sed hoc propter eos qui audiebant, non propter fidem dicebat. Beatus autem Pontifex Martinus de falsis calumnijs, quæ illi aduersùs veritatem obijciebantur, ità fidelibus orthodoxis constantissima assertione testificari iurauit: Opitulantibus orationibus vestris, ac omnium fidelium Christianorum, & viuens, & moriens salutis nostræ fidem defendam, quemadmodùm beatus Paulus Apostolus docet: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. De falsis accusationibus, quas nouiter hæretici faciunt, abijcientes veritatem Christi Dei, qualem omninò poterunt hominibus veritatem loqui qui Dei veritati resistunt? Testor eum qui iudicaturus est mundum istum per ignem, qui & reddet vnicuique secundùm opus suum, ego aliquandò ad Sarracenos nec literas direxi, nec eum quem dicunt tomum qualiter credere debeant, aut pecuniam nunquàm transmisi: exceptis duntaxàt quibusdam illic viuentibus seruis Dei causa eleemosynæ; minimè Sarracenis transmissam. Porrò de Domina nostra gloriosa semperque virgine Maria, quæ Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum peperit, quam omnes sancti & catholici patres Theotocon, id est Dei genitricem, appellant, falsò contra me, immò contra suas ipsorum animas iniqui viri testificati sunt. Nam quisquis beatam super omnem creaturam, & naturam humanam, absque eo qui nasci dignatus est ex ea, venerabilem, semperque virginem matrem Domini nostri non honorat atque adorat, anathema sit, & in præsenti

Fingit se recte credere Theodorus Caliopas. — Phil. 1. — Apoc. 22. — Sancta Maria virgo, à sanctis Patribus rectè Theotocos dicitur.

præsenti & in futuro. Talibus pro beneficijs ac fidei constantia sacer Christi Martinus de Apostolica sede expulsus est, sicut passer vnicus ab ædificio raptus. Nec mirum, quia Dominus noster de nequam temporibus illis in Euangelio prædixit discipulis suis: Erunt, inquit, in diebus illis tribulationes tales, quales non fuerunt ab origine mundi vsque nunc: & nisi abbreuiati fuissent dies illi, non posset sustinere omnis caro. hoc in paucis de Antichristo dicitur. Nam & sanctus Paulus secundùm datam sibi gratiam spiritus pronunciauit dies illos Timotheo discipulo suo dicens: In nouissimis diebus discedent homines à fide, & à veritate auditum auertent. Notum ergò sit omnium charitati fidelium, quia hoc modo venerabilis Pontifex Martinus sublatus & eductus est à Romana vrbe. Omnia enim præsciuit per multum temporis, quæ contra illum meditabantur inimici veritatis, & cum omni Clero priuatìm mansit in ecclesia Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ cognominatur Constantiniana, quæ prima in toto mundo constructa & stabilita est, à beatæ memoriæ Constantino Imperatore, & est iuxta episcopium. Illic enim morabatur cum suis die illa Sabbati quandò Caliopas, vt iam suprà dictum est, cum Rauennati exercitu & Theodoro cubiculario ciuitatem introiuit. Misit autem in obuiam eius quosdam ex Clero, quibus in palatio susceptis, æstimauit & Papam cum illis adesse: cùm autem quæsisset, & non inuenisset, dixit primis Cleri: Nos volumus dominum Apostolicum adorare, sed cràs Dominica die obuij ei erimus, & salutabimus eum, quia hodiè non sufficimus. Porrò Dominico die datis Missarum solennijs in prædicta sancta Dei ecclesia, suspicatus est Exarchus turbam multam propter diem Dominicam conuenire, & ob hoc remandauit beato Martino, dicens: Quia multùm fatigati sumus ex itinere, & non possumus hodiè occurrere, cràs enim omnimodìs occurremus.

Matth. 14. *1. Tim. 4.* *Basilica Constantiniana à Constantino ædificata, omniũ ecclesiarũ orbis prima.* *Simulat Caliopas salutare velle, quem venerat vincire, Pontificem.*

Erat autem sanctus præsul tunc graui infirmitate detentus, ab Octobrio scilicet mense vsque ad tempus illud, id est, vsque ad sextumdecimum Calendas Iulij. Ergò feria secunda diluculò misit chartularium suum & quosdam ex obsequio suo ad Papam, dicens: Quia arma præparâsti, & armatos habes intùs, & multitudinem lapidum collegisti ad repugnandum, idcò non visum est nobis ad te venire, sed hoc necesse non habes, nec aliquid tale fieri permittas. Cumque hoc in præsentia præfecti audiret beatus Pontifex, necessarium magis non habuit qualiter nuncios super hac re certos redderet, quàm mitteret illos gyraturos per totum episcopium, & si lapidem vel arma sensissent, ipsi testimonium perhiberent. Cùm autem issent, & nihil inuenissent, subintulit eis clàm * Exarchus, quòd nunquàm aliquandò aliter, sed semper per circumplectionem, & fallacem accusationem incederent aduersùm Pontificem, & infamis Olympij exarchi aduentum, cum armis potuisse eum repellere faterentur. Sanctus verò Domini agonotheta & Romanæ vrbis Archimandrita Martinus, ante altare ecclesiæ lectulum habebat, in quo post vigilias repausare solebat: & cùm debilia membra collocâsset, nondùm transacta media hora, ecce (proh nefas) exercitus irrumpens in ecclesiam loricati omnes, omnes tenentes lanceas & spathas suas, quin & arcus suos paratos vnà cum scutis suis, & facta sunt illic, quæ nec dicenda sunt, quia honestas non finit. Quemadmodùm nanque in hyemali tempore vento valido flante, folia ex arboribus concussa cadunt: ità percutiebant in pauimentum, & audiebatur sonitus qui in eadem fiebat ecclesia, veluti tonitrus quidam horribilis, tam ex collisione armorum, quàm ex multitudine candelarum ab eis confractarum. Quibus cum fastu introeuntibus, iussio à Caliopa porrecta est Presbyteris & Diaconibus, in qua tanti præsulis continebatur abiectio: Et quia sibi sine lege Episcopatum subripuisset, nec dignus esset in Apostolicam sedem institui, sed omnimodis in regiã vrbem transmitti, subrogato in locum eius Episcopo. quod * vt dum aliquandò factum est, nec iure vnquàm fieri habet, quia in absentia Pontificis Archidiaconus & Archipresbyter, & Primicerius locum præsentant ipsius. Quòd autem vir Domini armauerit manum ad resistendum secundùm suspicionem falsorum hominum, quandiù significer voluitur, à sancta Romana Ecclesia eius sanctitati testimonium perhibetur, potiùs illum velle deciès mori, quàm vnius hominis sanguinem in terram videre effundi.

Cap. 11. *Timet impius, vbi non est timor. Psalmista, vbi non est habendus timor.* *Locus mendosus.* *Ecce præcursores Calui- nistarũ nostri tẽporis.* *Eijcitur è sede sua sanctus Pontifex, Constantinopolim relegandus.* *for. * nondũ.*

Eadem itaque hora beatus Pontifex, quasi agnus innocens dedit semetipsum ad exhibendum Imperatori, & non resistendum. Porrò acclamantibus illi quibus-dam

Cap. 12. *Nõ vult resistere Im-*

peratori vir Apostolicus dam ex Clero, nè faceret hoc, nulli eorum aurem accommodauit, nè subitò fierent homicidia, sed illis, qui eum ducebant, dixit: Sinite mecum venire ex Clero qui necessarij mihi sunt, Episcopos videlicet, Presbyteros, & Diaconos, & absolutè qui mihi videntur. Respondit Caliopas: Quotquot voluerint venire cum bono veniant: nos cuique necessitatem non facimus. Respondit beatus Martinus Episcopus: Clerus in potestate mea est. Exclamantes autem quidam de sacerdotibus, dixerunt: Cum ipso viuimus, & cum ipso morimur. Post hæc cœpit dicere Caliopas, & qui cum ipso erant: Veni nobiscum ad palatium. & non recusauit beatus Episcopus, sed iuit cum eis in palatium. Eadem secunda feria & tertia venit ad eum omnis Clerus, & multi erant qui se parauerant ad nauigandum cum illo, qui etiam res suas iam immiserant in nauiculas, ex quibus onera ex litore in naues maiores, vel ex eis ad litus asportarent. & alij quoquè nonnulli præparabantur Clerici ac laici, qui festinabant venire ad eum.

Clerus non vult ab eo diuelli.

Cap. 13. Eadem ergò nocte quæ lucescebat in quartam feriam, quæ erat tertiodecimo Calendas Iulias, tulerunt illum de palatio, tetrusis omnibus qui cum illo erant, & non nisi cum sex puerulis, & vno cancellulo eduxerunt eum de Vrbe. Et cùm immitterent eum in vnam nauiculam, quam leuamentum vocant, circa horam ferè quartam diei ad portum peruenerunt: In ea sanè hora qua egressi sunt ab vrbe Roma, statim obseruauerunt portas vt anteà erant, & sic remanserunt, nè exirent aliqui de ciuitate post illum. Vndè contigit, vt res, quæ in leuamento erant, eorum, qui cum beato viro nauigare voluerant, in portu dimitterentur, & mox eadem die mouerunt, & peruenerunt Calendas Iulij Messinam ciuitatem. Non autem Messinæ tantùm, quæ in Calabria est, quę subdita est magnæ vrbi Romanorum, impediêrunt beatum Episcopum, sed in alijs insularum ciuitatibus sine humano solatio tribus mensibus eum retinuerunt, nullam compasitionem adipiscens, excepto in insula Naxia. Quoniam verò ibi annum integrum fecit, meruit lauari tribus balneis, & in vrbe mansit in hospitio quodam. Posteà verò non meruit calida nec frigida aqua derigari, & effluxit, & refriguit toto corpore, quoniam ventris infirmitas & in naui & in terra requiem isti non dedit, intantùm, vt ea quæ necessaria ad confortandam naturam erant percipere minimè valuisset: quia quandò habuit, tędu- ir: quandò autem non habuit, in fastidio fuit. Sed beatus Episcopus in tali angustia positus, quasi semetipsum consolando, & inimicis dolendo, in hæc verba prorupit: Credo in virtutem Dei, qui omnia conspicit, quia cùm de præsenti seculo subductus fuero, requirentur hæc omnia de his qui me persequuntur, & saltem ad pœnitentiam sic ducti ab iniquitate sua conuertentur.

Excludit Clerum tyrannus, nè sanctum virum comitetur.

Multa aduersa patitur vir sanctus.

Cap. 14. Scribere decreui afflictionum mœrores, & lachrymas, communemque vocem, quæ mœstissima ex imo cordis prolata est. Puto autem quia & profertur ab his qui sunt Romę in conspectu diuinitatis. Adhuc autem & in omni loco dominationis eius degentibus sanctis & fidelibus, ex quo facta est persecutio aduersùs sanctissimum Patrem nostrum, Deo beatissimum Martinum & fidelem sacerdotum principem, & Apostolicum vniuersalem Papam, ac per hoc aduersùs catholicam Ecclesiam. Credo autem hunc eundem mœrotem hactenùs retineri in vobis, & multam solicitudinem habere scire cupientibus, quomodò peractum est contra eum, quandò exulatus est, & persecutione pulsus à Roma nauigio vsque Byzantium. Hæc in mente habens, humilis ego famulus vester, quædam quidem exteriùs solicitudine multa addiscens, plurimorum propriè contemplator factus, iudicaui literis reminisci, & nota facere, claraque constituere omnibus Christi amatoribus, & zelum culturæ diuinæ habentibus: quatenùs cognoscentes, cum cordis mœstitudine mecum illum propheticum sermonem proferant: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte conritionem catholicæ Ecclesiæ & omnium Christianorum, propter ea quæ acta sunt in beatum & Deo plenum ducem veritatis & prædicatorem? Veruntamen gloria Deo, qui dedit ei virtutem, & sufferentiam stabilem in tentationibus, quæ superuenerunt illi à contrarijs virtutibus, & vires in expugnando & viriliter dimicando pro cultu Dei irrefragabiliter, & spe firma, ponens animam suam vsque ad mortem, vt potens imitator eius qui eum constituit athletam, ad informationem pro veritate dimicandam.

Qui hęc scripsit, fuit comes sanctissimi Pôtificis Martini. Hier. 9.

Cap. 15. Videns ergò vir venerandus, vt iam prælibatum superiùs est, gladios acutos, & con-

confectos adinuicèm, tentos à pluribus militibus paratum habētibus eximere enses & priuare vita beatum Episcopū, in circuitu altaris assistere & in toto templo catholicæ Ecclesiæ Romanæ quę cognominatur Constantiniana, in qua sacerdotio fungens recubabat, ingrauarus inualetudine beatus æger, contritus animis, & artubus constrictus, impulsus & expulsus, raptus & extractus ex Apostolico throno, in quo eum Deus constituit loco sui inspectorem, Apostolum, & prædicatorem orthodoxę veritatis. Sed ipse non fecit animam suam preciosiorem se, sed posuit eam vsque ad mortem, imitans, sicut dictum est, Dominum suum dicentem: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, quò saluaret vbiquè errantem & perditam plebē ab insurgentibus tēporibus illis hæreticis. Traditur igitur Romę de catholica Ecclesia beati Iohānis à potentibus seculi huius, his qui in hoc erant ministerio dignissimis, atque à custodibus depositus est ad portum, & coniectus est in lembum. Et nauigantibus quantocyùs, euntibusque eum auiditate in insula quæ vocatur Naxon, non * cesserunt illi beato & Apostolico viro penitùs custodes contingere terram, dolentibus prorsùs pedibus eius, cùm ipsi per loca conferrent, & omninò quiescerent. Hi autem qui per loca erant sacerdotes & cæteri fideles regionis ipsius, dirigebant beato Episcopo munera non paruæ quantitatis, causa videlicet eius vtilitatis. Quas quidem directas species & quantitates custodes bestiales continuò coram eo diripiebant, improperiosa & amara plurima ingerentes contra eum: eos autem qui munuscula detulissent, iniurijs & verberibus affìciebant, dicentes ad eos: Quicunque vestrûm diligit istum, inimicus est Reipublicæ. Nunquidnam ei hoc solùm non valebat inferre dolorem incomparabilem, super infirmitatem quæ illum valdè deprimebat? Exindè igitur custodes, qui retinebant eum, præmittentes nuncium ab insula Naxon in Byzantium, aduentum & captionem eius nunciauerunt, proferentes aduersùs eum plurima mala, proclamantes illum hæreticum, & rebellem, Deique aduersarium, & subuertentem vniuersam terram Romanorum.

Non timet vir sanctus animam suam pro ouibus ponere. Iohan. 10.

* f. concesserunt

Impij custodes eū omnibus bonis spoliant: & offerentes ei munera, iniurijs afficiunt.

Accusāt eū hæreseos & rebellionis viri scelerati.

Cap. 16.

Cumque tandèm peruenisset beatus Martinus Byzantium septimodecimo die mensis Septembris, in portu Euphemiæ iuxta Archadiā, non permittebant illi ministri recubare in grabato nauis, à manè vsque in horam decimam, erarque spectaculum omnibus & angelis & hominibus. Accedebant enim varij homines, quos propter ferales mores dixerim lupaces, & talia fecerunt contra sanctum Papam, qualia à Christianis dici non oportet. Videres nanque miserabiliter sanctum virum ità deiectum, atque despectum, vt etiam ethnici multas illi blasphemias inferrent, nihil aliud quærentes nisi vt auferrent animam eius. Dehinc circa solis occasum venit quidam scriba nomine Sagoleba cum multis excubitoribus, & auferentes beatum virum de lembo, posuerunt in gestorio, duxeruntque in custodiam excubitorij, quæ cognominatur Prandiaria, & fecit illum scriba includi sub multa custodia, præcipiens vt nullus penitùs de ciuitate sciret quòd in eodem esset excubitu. Mansit igitur idem Apostolicus sanctus in illa custodia nonaginta tres dies sine participatione alicuius sermonis. In ipsa verò nonagesimatertia die, quæ est dies Parasceue, manè tulerunt illum de custodia, constituendum in cella sacellarij, iubentes pridiè conuenire omnem senatum, quod & factum est. Iusserunt autem illum introduci, & introduxerunt eum in sella portatoria, erat enim penitùs æger, præcipuè autem illis diebus præ nauigatione, & afflictione custodiæ per tot dies effectæ. Intendens autem in eum primus qui præsidebat sacellarius cum reliquis principibus à longè, iussit eum surgere à * ferculo & adstare. Agentibus quibusdam ministrorum non valere eum stare, turbatus præ multa ira sacellarius exclamauit, & quidam de custodia cum illo, surgere eum debere & adstare * sensuræ subnixum. Vir autem Domini surrexit, & stetit in medio. Sacellarius autem inquit ad eum: Dic miser, quid tibi mali fecerit Imperator, tulit à te aliquid, aut oppressit te ibi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eum sacellarius: Imperatoriæ voci non respondes? eccè nunc ingredientur accusatores tui. Et continuò introducti sunt multi accusatorum contra eum, omnes autem erant mendacij filij, & discipuli eorum, qui Dominum nostrum Iesum Christum negauerunt: contradicebant verò sancto viro quemadmodùm præmoniti fuerant, erant enim voces eorum præmeditatæ & præparatæ. Quibusdam verò interrogatis de sancto viro, profitebantur de illo se nihil mali scire: & continuò turba-

Multa patitur ab aduersarijs fidei opprobria vir Apostolicus.

Recluditur in custodia Prandiaria.

* hoc est, sella illa gestatoria.

Sistitur ad tribunal sacellarij & senatus.

* for. sessurę

Falsò accusatur à mendacij filijs.

f. examen

turbati qui prætendebant * certamen, incipiebant validis minis increpare eos, donèc suaderent eis proferre quæ erant conuenientia in mortem beati viri & iusti Martini.

Cap. 17.

Contemplatus ergò sanctus Papa introeuntes testificari, subridens, dixit: Isti sunt testes? erant enim primi ingredientes nomine quidem melliti, lupaces autem & bestiales sententia, & quidam eorum qui erant Olympij, cum quibus erat & Andreas qui fuit eius notarius.

Eccè quot accusatoribus obruatur vir iustissimus.

Erant autem inter accusatores infelices Imerites, & Therinus, & reliqui numero quasì viginti. Iurabant autem super textum sancti Euangelij, & sic testificabantur. Erat autem primicerius Dorotheus nomine patricius Siciliæ inter illos, qui iurans dixit: Si quinquaginta capita haberet homo iste, non oporteret illum viuere, eo quòd solus subuertit & perdidit vniuersum Occidētem & deleuit. Et re vera vnius consilij cum Olympio fuit, & inimicus & homicida Imperatoris & Romanę vrbanitatis. Videns ergò iustus vir introeuntes eos, & iurantes sine parcitate testificatores, compassus perditioni animarum eorum, ait ad eos

Nō permittit verus animarū pastor, vt periurio animas suas perdāt.

qui præsidebant principes: Obsecro vos per Dominum, nolite præparare eos iurare, sed absque sacramento dicant quæcunque volunt: vosque facite quæcunq; vultis. Et quid opùs est etiam iurando perdere illos animas suas? Ingresso equidē vno testium & dicente, quoniam coniurationes fecit cum Olympio, & milites præparauit vt iuuarent: interrogatus Deo preciosus vir, si hæc ità se haberent, respondit: Si vultis audire veritatem, dico vobis sequentia. & cœpit dicere: Quandò factus

Interrumpitur eius sermo nè se excuset.

est typus & directus est Romam ab Imperatore. Et hoc tantùm dicente beato Episcopo, aliud quid non concessum est illi loqui: sed continuò ante omnes incipiens Troilus inquit: Non inseras nobis hîc de fide, de duello nanque nunc scrutaris, quoniam & Romani, & nos Christiani sumus. Et respondit illi verus Ecclesiæ pastor Martinus: Vtinàm, inquit, inueniatis me in illa die tremendi examinis, testem etiam in hoc. Denuò inter accusantes ait ad eum præfectus Troilus: Qualis homo es tu? quoniam audiens & cernens talia contra Imperatorem nitentem effodiendum Olympium, non prohibuisti eum, sed consensisti ei? Ad quem continuò respondit ipse beatus Apostolicus Papa: Dic Troile, quandò, sicut scitis etiam vos & nos audiuimus, Georgius, qui erat ex monachis vrbis huius, à magistratu missus ingressus est vrbem à castris, & talia verba loquutus est, fecitque res tales, vbi

f. quomodo

eras tu, & qui sunt tecum, * quoniam non restitisti ei, sed econtrà concionatus est vobis, & quos voluït, palatij exulauit? Iterumque sub Valentino cùm præcepto Imperatoris indutus est purpura, & consedit ei, quo eratis & vos? non eratis hîc? Cur ergò tunc non prohibuistis eum, dicentes: Nè attingas res non opportunas tibi?

** cōniuistis*

Reddit rationem cur Olympio non restiterit.

nònne omnes econtrà * conuenistis ei? quomodò habebam ego tali viro aduersùs stare, habenti pręcipuè brachium vniuersæ militiæ Italicæ, an potiùs ego illum feci Exarchum? Veruntamen obsecro vos per Dominum, quodcunque vultis & diffinietis in me fieri, citiùs explete. Nouit enim Deus, maxima dona tribuitis, quacunque me clade iugulaueritis.

Cap. 18.

Percontatus autem sacellarius quendam de ministrantibus Sagolebæ scribæ, si sunt foris alij aliqui qui testificari debeant, respondit: Sunt domine plurimi alij. Deficientes autem hi qui præsidebant, sancto & venerabili viro adstante in conspectu eorum, & potissimùm spiritu sancto eum confirmante, dixerunt sufficere

Innocentius consul, sancti Martini apud senatum interpres.

testes. Erat quippè interpres eorum, quæ à sancto viro dicenda erant, vel dicebantur, verborum Innocentius consul, filius Thomæ, qui erat ab Africa. & cùm interpretaretur ea quæ à beato viro dicebantur, non ferens sacellarius, videns ignita iacula sancti spiritûs à Deo honorabili viro contra eos prolata, ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ dicit? noli dicere quæ dicit. Surgens ergò continuò sacellarius cum plurimis qui consederant ei, ingressus est nunciare Imperatori quæque ipse voluït. Eduxerunt autem sanctum Apostolicum virum de cella iudicij, magìs autem ex aula Caiphæ, in gestatorio sedili sedentem, & sta-

Exhibetur vir sanctus populo illudendus.

tuerunt eum in medio atrij, quod erat ante cellam sacellarij & Imperialis stabuli, quo consueuerant omnis populus conuenire, & expectare sacellarij ingressum. Circundederunt eum excubitores, eratq; omnibus spectaculū formidabile turbis. Post paululū ergò iusserūt inferri eū in solario dispositionis, vt esset ibi, quatenùs prospiceret Imperator per cācellos reclinij sui ea quę futura erāt fieri. erat itaque multitudo populorum vsque ad hyppodromū conferta conuenientium illuc.

Statue-

Statuerunt ergò reuerendissimum virum in medio solarij dispositionis in præsentia totius senatûs subnixum hinc & indè. Facta est ergò constipatio subitò non minima, & exiens ab Imperatore facellarius, apertis ianuis triclinij in solarium dimidi populum iussit. Veniensque ad sanctum ac venerabilem virum Martinum Apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodò te Deus adduxit & tradidit in manus nostras: Tu nitebaris contra Imperatorem. Quid tibi spei erat? ecce dereliquisti dominum, & dereliquit te Deus. Et continuò vocans facellarius quendam adstantium excubitorum tonsorem, præcepit, sine mora illi auferre psachmon summi & Apostolici viri, atque præcipui pastoris omnium Christianorum, qui orthodoxam sanctorum patrum & Synodorum confessionem, hoc est fidem confirmauit, & noui erroris exortos authores, videlicet nouos hæreticos, cum impijs dogmatibus eorum canonicè & synodicè anathematizauit. Cùm ergò excubitor incidisset psachmon beati viri, & corrigiam compagiorum eius, statim tradidit eum facellarius præfecto vrbis, dicens: Tolle hunc domine præfecte, & continuò membratim incide illum. Cum his autem omnibus iussit adstantibus anathematizare eum. quod & fecerunt. Non responderunt autem huiuscemodi voci viginti virorum animæ, sed omnes qui hoc videbant, & sciebant, quia Deus est in cælo conspector eorum quæ fiebant, submisso vultu cum magna mœstitudine recedebant.

Cap. 19. — Eccè, qua contumelia vir sanctus afficiatur ab impio facellario. — Anathematizatur vir iustus ab impijs.

Suscipientes ergò carnifices beatum Episcopum, exuerũt illum pallio sacerdotalis stolæ, & scindẽtes alas tunicæ eius quæ erat interiùs à summo vsque deorsùm, circumposuerunt ferrea vincula in sanctam eius ceruicem, & per omne corpus traxerunt eum cum vi, & non concesserunt ei penitùs alicubi residere & animam refocillare. Duxerunt autem illum à palatio, publicantes & dehonestantes per medium ciuitatis vsque ad prætorium, & gladius coram eo. Erat autem viro beato dolor magnus, & inenarrabilis: oppidò enim erat fessus, & infirmus præ tantis incommodis, futurus reddere animam à pressura nimiarum passionum, & tenuitate corporis. Attamen gaudens spe confortabatur in Domino, in quo habuit fiduciam æternæ consolationis & præmium tanti pro veritate laboris. Et quo magis afflictione & vi trahebatur, eo magis sereno obtuitu ductus, cum multa animi constantia iustus cum vno solummodò indumẽto à summo disciſſo in duas partes, & fine cinctorio incedebat vir tantus, fide & gratia Domini cinctus. Heu, proh dolor, cerneres virum Deo plenum tanto opprobrio subiectũ, vt interiora eius quodammodò nuda panderentur. Multifariè quidem contentiones populorum agebãtur propter sanctum virum, alij gemebant, & mœrore confecti lachrymabãtur: aliqui autem ministrorum satanæ gaudebant, & subsannabant. & sicut scriptum est, transeuntes mouebant capita sua, & dicebant: Vbi est Deus eius? & vbi fides eius, & doctrina ipsius? Cumq; venisset sanctus Domini in prætorium dehonestatus, & à carnificibus vinculatus, proiecerunt eum in ima carceris cum homicidis: & transacta quasi vna *tulerunt eum indè, & transposuerunt illũ in custodia Diomedis in prætorio præfecti. Tanta autem instantia & vi trahebãt illum vinculis nexum, vt dilaniarẽtur crura & poplites eius, & sanguis preciosus flueret per ascẽsum scalæ eiusdem custodiæ. erant enim gradus scopulosi & asperi valdè, ac penitùs in altũ porrecti. Erat autem beatus Episcopus iamtunc morti proximus, supplicijs anima deficiente. Introducentes ergò quomodocunquè in custodiam sanctum virum decidenrem sæpiùs & surgentem, posuerunt in scamno indutum ferro & catenis.

Cap. 20. — Vincula in eius sanctã ceruicem conijciũtur, & grauiter torquetur. — Maxima cõtumelia & opprobrio afficitur. — Matth 27. Deut 32. — Detruditur in teterrimum carcerem associatus latronibus.

Postquàm enim traditus est præfecto à facellario vt cruciaretur, continuò carnifices exuerunt eum vestimentis suis, grauiter enim algoribus vexabatur. quia intolerabilis hyems erat. imposuerunt autem ei grauissima pondera ferri, & nullus ci aderat de suis excepto vno clerico adolescente. Qui commanens ei in custodia, & superstans lamentabatur magistrum, sicut Petrus Dominum. Erat autem magister custodiæ coniunctus beato Episcopo, quia sic erat mos, vt futurus pari per gladium conuinciretur magistro custodiæ illa nocte: erant autem ibi duæ mulieres mater & filia deuotæ valdè, prænominatæ custodiæ claues tenentes, quæque adspicientes importabilem dolorem sanctissimi patris, qui inter tot pœnarum genera quæ aderant, ardore quatiebatur dirissimo: motæ compassionibus, quærebant aliquam misericordiam facere cum illo, & contegere eum volebant mater cum filia, sed non audebant propter vinctum & custodientem

Cap. 21. — Multo frigore & vinculorũ pondere in carcere cruciatur.

carnificem. Putabant enim actutùm venturā censuram vt trucidaretur. Post quasdam verò horas quidam ex ordine militari vocabant ab imo magistrū vigiliæ carceralis. Descendente eo, vna mulierum ergastulorum illorum pictatis viscere ducta, accedēs, amplectensque bellatorem Christi, & Apostolicum patrem, portansque reclinauit eum in prædiolo suo cōtegens vtiliter, & inuoluens. Mansit autem vsque ad vesperum sine voce. Vespere autem facto misit ad eum Gregorius præfectus eunuchus ex cubicularijs maiorem domûs suæ cum paucis cibarijs, & refecit eum, dicens: Nè deficias in tribulationibus, confidimus in Deum, non morieris. In quo magis aggrauatus ille beatus ingemuit. Abstulerunt autem continuò ferrea vincula ab eo.

Sāctus Dei, carceris squallore intermortuos à quadā matrona cooperitur & humanissimè tractatur.

Cap. 12.

Sequenti autem die abiens Imperator in patriarchium visendi gratia Paulum Patriarcham, proximus enim erat morti, narrauitque ei quæ cōsummata erant in sanctissimum Papam. Ingemiscens verò Paulus & cōuersus ad parietem, dixit: Hei mihi, & hoc ad abundantiam iudiciorum meorum actum est. Percontatus ergò ab Imperatore quarè hoc dixerit, respondit: Nunquidnam domine non est miserabile talia pati Pontifices? Tunc attentiùs adiurauit Imperatorem, sufficere ei in his quæ passus est, & nihil ampliùs sustinere. Hoc autem beatus Papa Martinus, quia non suscepit quod expectauit, non gratum habuit tale promissum: sed penitùs mœstus effectus, festinabat enim implere bonū certamen, & peruenire ad eum quem desiderabat. Sed quid morer? post dies octo defuncto Paulo dirigitur ab Imperatore ad magnanimum Papam Martinum, qui fuit in custodia Diomedis: legatus autem fuit Demosthenes rescriptor & collaborator sacellarij, & Libelthisius cum eo. Intrantes verò dixerunt ad eum: Dominator noster eximius Imperator misit nos ad te, dicens: Ecce in quanta gloria existens, in qualem ordinem teipsum duxisti? Nemo tibi fecit hoc, sed tuipse tibimetipsi. Ipse autem nullum aliud responsum dedit nisi solùm hoc: Gloria, gratiarum actio per omnia soli immortali Regi. Dicit ad eum Demosthenes rescriptor: Significauit tibi Imperator ista, dic nobis ea quæ à Pyrrho hîc & Romæ subsequenter, gesta sunt. Pro qua causa abijt Romam, iussus, an proprio proposito? Respondēs sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum quomodò fecit? compellente aliquo? Respondit sanctus vir: Nemine compellente, sed propria propositione. Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam quomodò eum suscepit sanctus vir Theodorus prædecessor tuus? Dixit æquanimus Papa: Vti Episcopum decuit. & quomodò nanque priusquàm veniret Pyrrhus Romam manifestè scripsit beatus Theodorus ad Paulum, vtpotè ad eum qui supplantationem fecit, & alterius thronum inuasit? deindè autem veniente eodem Pyrrho Romam sponte sua ad vestigia beati Petri, quomodò nō haberet eum suscipere prædecessor meus Papa Theodorus, vtpotè Episcopum? Respondens, Demosthenes dixit: Verè veritas sic se habet. Vndè autem sumebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dixit beatus Martinus: Manifestè de Patriarchio Romano. Ait cōcertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit beatus Martinus: Et vos nescitis Ecclesiam Romanam? dico enim quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis sanctus Petrus repellit illuc venientium, sed panis mundissimus, & vina diuersa dantur ei, non solùm autē illi, sed & hominibus eius. Si ergò in pauperibus ista fiunt, qui veniet etiā honorabilis, sicut Episcopus, qualem sumptum habet suscipere? Dicit ad eum Demosthenes: Dicimus nos sicut & audiuimus, quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia lignea vincula sustinuit, & multa dolenda passus est, & in armario reclusus fuit. Respondit sanctus Martinus, & dixit: Nihil tale factum est: nam nisi quia formidine aliqui tenentur, & non possunt loqui veritatem, hîc sunt Cōstantinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt: ex quibus interìm superest Plato patricius, qui tunc exarchus erat, quique direxit tunc homines suos ad Pyrrhum Romam: percontamini eum de his, si mentior. Veruntamen quid volumus plurima quætere? ecce in manibus vestris retinetis me, quodcunque vultis in me consummate. Deo indulgente in vestra est potestate. vtique si membratim inciditis carnes meas, sicuti præfecto iussistis, cùm me illi traderetis, non communico Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Ecce hîc sum, exanimate me, & tentate, & inuenietis experimento gratiam Dei & fidelium seruorum eius.

Vermis cōscientiæ mordet eor Pauli Patriarchæ Cōstantinopolitani.

Dolet Martinus Pontifex, se martyrij expectatione frustrari.

Dicit rationem Pontifex, quomodò Pyrrhus sua sponte Romam venerit.

Sedis Apostolicæ hospitalitas.

Ecce quomodò vir sanctus iussus fuerat mēbratim incidi.

Interìm

Interim Pyrrus in medium venit, qui totiès anathematizatus est, & nudatus honore diuino. Stupefactus autem Demosthenes rescriptor, & admirans super constantia atque audacia beatissimi Papæ Martini pro Christo velle voluntariè mori: quia ad hoc positus erat calix passionis, accepto libellario seriatim omnia quæ à beato Papa dicta erant, scribentes, recesserunt. Fecit autem athleta Christi Martinus in eodem Diomedis ergastulo octogintaquinque dies, post primos nonaginta tres, hoc est, omnes simul centum septuaginta quinque. His transactis, venit Sagoleba scriba dicens ad beatum Episcopum: Iussum est mihi auferre te hinc, & ducere in domum meam, & post duos dies dirigere te quò iusserit sacellarius. Interrogauit autem beatus Martinus quò ducendus esset, & in quem locum, sed ille noluit ei dicere. Rogabat autem eum, vt sineretur in eadem custodia, quousquè exularetur, & ad horam auferretur de custodia: nec hoc concessum est ei. Circa occasum verò solis venerabilis Papa Martinus dixit his qui erant in ergastulo: Accedite fratres, valefaciamus, quia eccè nunc aderit, qui auferet me hinc. Et hæc dicente eo, biberunt singuli charitatis causa calicem. Exurgens vir venerandus cum multa constantia atque gratiarum actione dixit ad vnum occurrentium dilectum sibi, qui erat ibi: Veni domine frater, da mihi pacem. Erant quippè in illa hora præcordia fratris illius, vt existimo, sicut discipuli illius qui vidit Dominum in cruce pendentem. Cumque osculum præberet sanctissimo Papæ, præ nimia charitatis abundantia copiosissimè inter se lachrymas fuderunt. Omnes verò qui aderant lamentum terribile faciebant. Anxiatus in hoc vir Domini Martinus, sereno vultu flagitabat omnes nè hoc facerent. & impositis venerabilibus manibus suis super ceruicem fratris illius, subridens, ait: Bona sunt hæc domine frater, hæc sunt opportuna, & te non opottet flere, sed magis gaudere super me. Ad quem ilicò cum cordis contritione frater ille pius respondit: Deus nouit famule Christi, lætor in gloria, quia dignatus est Christus Deus noster propter nomen suum sanctum, hæc te omnia pati: sed lamentor omnium perditionem. Salutantes ergò eum, omnes recesserunt: veniens autem continuò scriba, & auferens eum, intulit in domum suam. Dictum est ergò quia in Chersonam insulam exulatur.

Cap. 23. *Ducitur de custodia ad custodiam, more Christi ab Anna ad Caipham.* *Valedicit suis cum lachrymis in Chersonam insulam relegandus.*

Post paucos autem dies ipse sanctissimus & Apostolicus vir, transuectus est nauigio clàm in præfatam insulam. Ibi quippè sicut Iohannes Apostolus in insula Pathmos, omni humano solatio destitutus, diuinæ contemplationis & angelicæ visitationis consolatione, meruit crebrò releuari. Ieiunijs quippè & orationibus semper intentus, egit bonus Ecclesiæ vniuersalis pastor & fidelis dispensator & prudens, vt nec ouibus absens deesset, nec hæreticis pateret victoria falsitatis. Curauit quippè pastor pius, qui animalia Domini veritatis pabulo saginare solitus erat, nè fame fidei attenuata, mortis æternæ dispendium subirent, & antiqui deuoratoris fauces intrarent. Gaudebant quippè inimici veritatis, quasi iam mater Ecclesia tanto præsule exulante finē habitura esset rectè credendi. Sed cùm vir beatissimus Martinus fide & deuotione Iesu Christi Domini nostri stigmata in corpore suo gestaret, per dies plurimos * impertæsus præ nimia inopiæ pressura, virium mœrore iam totus tabesceret, & effœti corporis flacciditatem spiritu agonizante, natura autem compellente præsentiscеret, per Epithomum Romanæ valefecit Ecclesiæ, mandans fideliter & præsentis vitæ valida quæ pro statu & integritate eius perpetiebatur, iam infortunia, & vt se à peste hæretica per omnia caueret apostasiæ commenta.

Cap. 24. *Mittitur Chersonam exulatum.* *Apoc. 1.* *Multis virtutibus vacat.* *Cura eius de salute ouium.* *Galat. 6.* ** id est, valde tædio affectus.*

Postquàm autem vir Deo charus & cælicis amicus ciuibus Iam omnium dolorum cumulamenta expertus est, id est confusionem expulsionis, scandalum falsitatis, squalliditatem protractiorem carceris, discissionem sacerdotalis infulationis, inediæ acrimoniam, nuditatis contumeliam, improborum multicolorem blasphemiam, exilij solitudinem, soliti honoris effugacissimam absentiam, & multa alia quæ piget enarrare, percursoque iam viriliter agonis fidei stadio, totis ad cęlum extensus conatibus puris luminibus compellare cœpit Dominum, dicens: Domine Iesu Christe pastor fidelium æterne, tu scis quæ pro te, & propter fidem inenarrabilis nominis tui vsque in horam hanc perpessus sum, nè permittas me ampliùs elongari abs te. Si autem me volueris carne exarcinari, & peruenire ad te, oues tuas, quas mihi ad prouidendum commisisti, de quibus admodùm suspen-

Cap. 25. *Catalogus dolorũ passionis eius.* *Oratio eius sub mortẽ.*

ſuſpenſus ſum, cui nam commendo, tu Rex clementiſſime, qui tui precioſi ſanguinis adſperſione de manibus inimicl eas dignatus es emancipare, per glorioſa merita præcipui Apoſtoli tui Petri Domini & magiſtri mei, ab omni ſemper diabolica incurſione tui eas clypei * nomine miſericordirer defendere dignare. Sicque precioſus Chriſti confeſſor, martyrque probatiſſimus Martinus, vmbone veræ fidei circundatus, inexpugnabili lacerto, omnem antiqui peccatoris armaturam deuicit: & ipſe vt miles inuictiſſimus æterni Regis caſtris verę reportauit vexillum victoriæ.

* munimine

Cap. 26. 2. Tim. 4.

Et re vera bonum certamen certauit, glorioſiſſimè curſum conſummauit, fidem Deo deuotus ſeruauit, ad vltimum reddita eſt ei corona iuſtitiæ, quandò de manu Domini brauium eſt aſſequutus felicitatis æternæ. Migrauit autem beatiſſimus Papa Martinus, martyrque Chriſti præcelſus, de præſentis vitæ anguſtijs ad Dominum, die * ſexta decima menſis Nouembris, fide & ſpiritu ſancto plenus, & angelorum manibus lætus deportatus eſt Abrahæ ſinibus. Poſitus eſt autem in tumulis ſanctorum Cherſonitarum ciuitatis extra murum quaſi ſtadio vno, charus & dignus Deo, & precioſiſſimis odoramẽtis ſepultus eſt, angelicis canentibus choris, atque hunc hymnum alternantibus: Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti Domine. Eſt autem glorioſum eius ſepulcrum: vbi pro ſanctitatis eius magnitudine tumulatus eſt in monaſterio perpetuæ virginis Mariæ matris Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod magnifico conſtat decore ornatum. Ibi quippè eius inclyta merita ex tunc, & nunc, & quandiù cælum voluetur, cæleſtium beneficiorum euidentiſſima declarant indicia. Quia vt verum fatear, omnia humanorum corporum incommoda ibi frequenter inueniunt optatæ ſalutis certiſſima medicamenta. Aegri diuerſi infirmitatis priſtinam adipiſcuntur ſoſpitatẽ, cæci illuminantur, paralytici agglutinantur, ſurdi auditum, muti ſe gaudenr percipere loquelam, arreptitij & energumeni promerentur à maligno manſore liberari, nullusque miſer inuenitur, quem de ſuo mauſoleo mœſtum redire patiatur. Cuius nos precibus glorioſis Chriſtus Deus ac Dominus noſter, qui eum elegit, aſſumpſit, & in perpetui paradiſi delicijs cum cæligenis collocanit, corroboret nos in veræ fidei ſoliditate, quam ille ad liquidum intellexit, conſtantiſſima aſſertione docuit, & pro qua ad mortem vſque certauit, vt mereamnr præmium cõſequi quod promiſit: Qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto viuit, & gloriatur Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Felix obitus eius apud Cherſonam Lyciæ.

* for. 12.

Sepultura eius.

Pſal. 64.

Miracula ad ſepulcrũ eius.

VITA ET MARTYRIVM QVINQVE FRATRVM BREVNOVIENSIVM, MATTHAEI, BENEDICTI, IOHANNIS, *Iſaac, Chriſtini: necnon Barnabæ contubernalis eorum & Confeſſoris, per Reuer. D. Iohannem Dubrauium Epiſcopum Olomuzenſem, hiſtoriæ Boiemicæ libro ſexto.*

12. Noueb. Breunouiēſem Abbatiā S. Adelbertus fundat.

SANCTVS Adelbertus ſecundus Pragenſis Epiſcopus & martyr, vnà cum Boleſlao principe Boiemiæ cœnobium, quod Breunouiam vocant, ædificauit, ac munificentiſſimè dotauit, deductis in contubernium ſodalibus, quos ex Italia ſecum adduxit: illique nomine Abbatis præpoſito Anaſtaſio, qui poſthàc apud Hungaros Strigonienſem egit Pontificem, viro tantæ ſanctitatis & virtutis, vt mortuum diſcipulum precibus ſuis à morte excitauerit. Sæpiùs in hoc contubernio Adelbertũ, quàm in domo ſua pontificali reperiſſes, adeò moribus & natura cum ſanctis illis patribus congruebat. Sed nec Boleſlaus à conſuetudine illorum abhorrebat, feſtis præſertim diebus ſpontè veniens (vt bonis mos eſt) ad bonorum conuiuia, quæ à precibus illi incipiebant, & cum preci bus finiebant magna cum modeſtia & diſciplina, atque abſtinentia ciborum.

Conuiuia precibus inchoanda & finienda.

Præter Anaſtaſium autem Abbatem, & Gaudentium fratrem (quem Præſulem ciuitatis Gneznæ Polonis idem Adelbertus dederat) alios inſupęr ſex contubernales

les Breunouia habuit, vti vitæ ſanctimonia celebres, ità celebritate hominũ minimè gaudentes. Illi igitur deſiderio ſolitudinis (cùm migrandi ex Boiemia in Poloniam conſilium cepiſſent) occiſo Adelberto Epiſcopo, ad Gaudentium diuerterunt, cupidiſſimum illos penès ſe retinendi, niſi quòd cupidiùs illi ſecretum ſibi dari oſtendique petebant. Euictus precibus Gaudentius, deduci illos in locum planè ſolum, longeque ab hominibus ſemotum iubet. Nacti illi quem optabãt ſeceſſum, in eo tugutiolum, & iuxtà ſacellum ex lignis coagmentatum ſibi conſtituunt. Nomina contubernalium Matthæus, Benedictus, Iohãnes, Iſaac, Chriſtianus, Barnabas. Frugalitatis omnium iſtorum, innocentiæque & continentiæ atque vigiliarum, indicium hoc fuerit, quòd nõ ſolùm ab iniuriæ noxa, ſed ab omni prorſùs ſpecie mala abſtinuerint, quòd famem ſæpius pane ſolo, raro olere adiuncto, quod ſua ſibi manu ſeuerant legerantque, explebant: ſitim autem aqua ſemper ſedabant: quòd à pecunia poſſidenda ità temperauerint, vt ne teruncium quidem in zonis ſuis, aut marſupijs poſſidere vellent: quòd deniquè ſtratis humi in matta ſcirpea, corporibus cilicio veſtitis, ſomnum ante mediam noctem interruptum habuerint, & quaſi iam aurora illis illuxiſſet, reliquum noctis dieique perpetuò in hoc vigilauerint, vt Deum peccatis hominum offenſum, aſſiduis deprecationibus placarent. Nam ipſi ità propitium illum habebant, vt morbo impeditos homines, aut à malo dæmone obſeſſos, ſola oratione percurarent liberarentque.

Monachi Breunouičſes in Poloniam tranſmigrant.

Eremum incolunt.

Sanctiſſimè viuunt.

Miraculis clarent.

Quoniam autem rumor iam pridèm de bona iſtorum vitæ conſuetudine ad Melchonem principem Poloniæ peruenerat, inuaſit eundem Meſchonem cupido videndi & alloquendi viros ex rumore ſibi laudatos. Vbi igitur ad latebras eorum peruenit, ſummotaque aſſectantium turba, ipſe cum pauciſſimis ſacellum, in quo ſacros pſallebant hymnos, introijt, offuſa ſubitò oculis & animo ſuo religione, perindè eſt permotus, atquè ſi introijſſet penetrale numinum, non hominum. Deniquè illos velut præſentia numina veneratus eſt, tractauitque liberaliter à pecunia, quàm abiẽs illis etiam inuitis reliquit, præſidium futuræ inopiæ, quam ſummam adeſſe cernebat. Sed enim illi, qui non adumbratã, non coactam, ſed ſolidam atque vltroneam colebant paupertatem & continentiam, magiſque pietatis officijs, quàm vllis diuitijs diteſcere quærebant, accerſito Barnaba, quem panis & olerum diſpenſationi præfecerant, tollere eum exitialem pecuniam & ad Meſchonem continuò referre iubent.

Paupertatẽ ſectantur Euangelicã.

Abeunte Barnaba ſuperueniunt latrũculi quidam, & in tugurium nocte irrumpunt, quæſitaque inibi, & nõ inuenta principis pecunia, iram & furorem in cædem inſontium virorum conuertunt: occiſi ad vnum omnes, ac ſolùm Barnabas per abſentiã incolumis eſt ſeruatus, cum magno animi ſui dolore, quòd præſens eandem cum interfectis martyrij palmam aſſecutus non fuerit. Nihilominùs ſuî ſimilis permanens, vitam quam cœpit colere, puram inculpatamque ad fatalem vſque exitum non deſijt: poſt quem in tumba Gneznæ, in quam, ante ſe interfecti ſodales elati ſunt, conditus eſt.

Inſontes à latronibus occiduntur.

Felix Barnabæ exitus.

SERMO BEATI RADBODI S. TRAIECTENSIS ECCLESIAE FAMVLI, ET POSTEA EPIſcopi, de S. Lebuino presbytero.

SAEPE contingit, fratres chariſſimi, vt inter epulas grata ſit conuiuantibus fabuloſa narratio, & oppreſſum cibis carnalibus animum quælibet figmentorum perſequatur eſuries: dumque ſuî oblita mens, ad tempus ob repletionem corporis obſonium ſpirituale faſtidit, magìs appetat ſpecies vanitatum quibus aures carnis oblectet, quàm doctrinæ cæleſtis dulcedinem qua nauſeantem animam vera & perpetua ſuauitate reficiat. Verùm nobis in præſenti lectione multò aliter euenire lætamur, qui quanto hanc ſolẽniùs carnis aure percipimus, tanto eam auidiùs incordamus, atque idipſum quod ſumimus

12. Nouẽb.

Historiæ Sanctorum quid vtilitatis lectori afferant. sumimus post venerãdam esuriem satietatis opulentiam, post felicem satietatem, rediuiuam esuriem in nobis creari non dubitamus. Itaque vt manifestius eluceat, quæ (vt dicitur) cupedia spiritualibus famelicis hoc narrationis genere promittuntur, ponantur iam super cælestem mensam fercula delicijs omnibus huius seculi gratiora, ex quibus suauissimas vitæ perennis epulas capientes, tam iocundæ refectionis anthori Deo gratias referamus, qui per singulos annos dulcissimi conuiuij participatione clementer nos exhilarat, dum beatissimi nobis Lebuini memoriam annua natalis sui festiuitate, tanquàm panem Angelorum ex ipso pietatis suæ cophino prolatum repræsentat. Quo dum deuotè vescimur, salubriter esurimus, copiosissimè pascimur, hilariter exultamus. His consequenter adiungitur habitudo mentis pulcherrima, fortitudo inuicta, salus cõtinua, contemptus mundi, appetitus cælestium, desiderium futurorum. Quocircà oportet nos perpendere fratres, quanta sint deliciæ quæ porriguntur, vt easdem sumere auido corde non differamus: quibus repleti nulla formidemus machinamenta hostium, nullo terreamur grandine secularium tempestatum. Atque vt hoc diuina miseratione assequi valeamus, huius nobis sanctissimi viri exemplum sufficere posse credimus,

S. Lebuinus inter aduersa & prospera semper stabilis & constans. qui inter aduersa mũdi & prospera, sæuientis fortunæ impetum, quemadmodum turris Sion, & porta Hierusalem præsidio Angelico defensa recussit, cassisque ictibus machinarum in sempiternæ fidei soliditate persistere meruit. Ad tantam verò perfectionem quibusdam bonorum naturalium gradibus ascendit, quibus quasi scalis euectus, terrena transiliens cælorum alta feliciter penetrauit. Deniquè in infantia sua Deo & hominibus charus extitit: cumque esset ingenio docilis, animo mitis, pauper spiritu, meritis diues, viris probatis certatim annitentibus habi-

Fit Monachus. tum religionis assumpsit, in quo ità Christo & Ecclesiæ suæ deuotus effectus est, vt coæuos suos literali sagacitate præcederet, maioribus officiosissimè parêret, perfectorum imperijs tanquàm à Deo datis vera humilitate præditus acquiesceret. Por-

Is ætate puer, moribus canus. rò in pueritiæ annis, morum honestate sectatus est venerandam senum canitiem, innocentis vitæ simplicitatẽ doctrinæ cælestis eruditione componens. Pubertatis autem spatia, non lasciuientis animi voluptatibus effœminauit, sed potiùs rigore frugalitatis, & iugi laborum exercitio, rebellionem iuuentutis edomuit, castigans

1. Cor. 9. corpus suum & in seruitutem redigens, nè fortè cùm alijs prædicaret, ipse reprobus efficeretur. Huius siquidem philosophiæ nobilissimos professores, multos in

S. Vuillibrordus & Bonifacius, huius sancti conterranei & prædicationis socij lege vitam S. Swiberti 1. Martij. sancta Ecclesia esse sciebat: inter quos felicis memoriæ Vuillibrordum atque Bonifacium Pontifices in vineæ cultura Dominicæ apprimè laborâsse audierat, ideoque animum Deo placitis operibus exercebat, vt quos habuerat in Christianitatis prouectibus socios & patres, eosdem haberet in æterna felicitate consortes. Enimuerò quia tantorum familiæ Christi luminarium sacra mentio nostris relationibus, acsi quidam veneranda lucis radius, illapsa est, intermisso paululùm superiore stylo, viros non sine mentis alacritate memorandos, dignis laudum præconijs ad honorem Dei, prout possumus, extollamus: vt Lebuino nostro tanto crescat altior gloria, quanto se præcedentium probabilior fuisse dicitur vita: quandoquidem nullis diuerticulis ab eorum tramite declinauit, qui tantorum vestigia ducum summis nisibus fuerit executus. Quapropter cùm illorum religiositas exprimitur, iste laudatur. Cùm horum studia prænotantur, iste totus depingitur. Cùm illorum præliandi aduersùs potestates aereas certamina referuntur, huius triumphus euidenter exponitur. Atque ex huiusmodi coniecturis facilè colligitur me-

for.* piorũ moria * piorum vitam illustrari sequentium: & augeri filijs honestatem, cùm eosdem patrum gloriosè viuentium fulcit authoritas. Viros igitur, quos præmisimus, sanctos admodùm fuisse non dubitamus: quorũ alter confessione, alter martyrio in comitatũ Agni suscipi meruit, habentque nunc hæreditatem cum Christo, qui

S. Vuillibrordi Vita habetur 6. Tomo, 7. Nouẽbris. in hac vita nunquàm passi sunt separari à Christo. Hos certè nobis imitabiles diuina pietas condonauit: vt quem deterret à gladio manus violenta carnificis, magnum Vuillibrordum in diuinæ pacis quietudine Domino laudabiliter seruientem, si possit se æquiparet: qui autem se agonistis comparabilem existimat, sanctum

S. Bonifacij verò martyrium Iunij quinto. Bonifacium fuso pro Christi amore sanguine subsequi non formidet. Quòd si defuerit peremptoris atrocitas, ipse sibi manum diuina romphæa perarmet, ipse sibi spiritualiter, & persecutor efficiatur, & martyr, dummodò aut vnius in pace munditiam, aut alterius in carnificio adipisci non neligat palmam. Sed his summotenùs

motenùs memoratis, repetenda est nobis historia, quam pauloantè nos omisisse perscripsimus: quæ tamen penitùs omissa non est, quia subindè se inter cætera animo huic semper inhærente opposuit affectus dictantis, nescio qua dulcedine delibutus dum superiora componeret reliquorum quidem digitis, Lebuini autem iugiter corde conterunt. Sanè quia de illo inprimis scriptitare decreuerat, licèt viros preciosissimos repentè in medium proferret, ab huius tamen intuitu cogitantis intentio summoueri non potuit: quoniam bona quæ de ipso diei queant vltrò se offerunt. quæ si quis omnia exponenda præsumeret, Tullianæ, Plautinæve eloquentiæ floribus indigeret. Beatus igitur Lebuinus inter feros & semibarbaros hominum mores constitutus, agni innocentiam retinebat, memor Dominicæ vocis qua dixerat, se Apostolos sicut agnos inter lupos missurum. Nec viro sancto defuit serpentina prudentia, dum si quis capiti suo, id est, Christo, iniuriam facere pertentaret, ille pro eo totum corpus indubitanter objeceret. Vndè factum est vt in virtute Altissimi, ad diuinum caput membra connecteret, vtpotè vt qui se inter ista medium quasi charitatis visearium inserebat, infimaque summis copulans, infirmitatem humanam dignitati Angelicæ coæquare studebat. Sapiens planè Architectus, qui cælestem ædificans domum, petram in fundamento locauerat, nè furentibus ventis, nè procellis æstuantibus, postremò nè impugnata totius aduersitatis machinis virtutum contignatio læderetur. Petra autem erat Christus. Age ergò quisquis hæc audire desideras, num tibi quippiam videtur aut illa connexione salubrius, aut ista firmitate solidius, dum quod ibi copulatum est nulla resolutione laxatur: quod hìc fundatum est, nulla tempestate subuertitur. Quòd si fortè cuilibet monstruosis fabulis autem accommodate vacat aut placet, inuisum se veris relationibus, huiusmodi vanitate demonstrans, poëtarum deliramentis incumbere poterit, qui vsque adeò præstigiosis figmentorum imaginationibus dementati sunt, vt ne ipsa quidem, quæ interdùm esse falsissima asserebant, falsa esse cognoscerent. Nos de sancto Dei Lebuino nihil mentios esse, testem habemus Ecclesiam, quæ huius beneficijs cumulata, quàm grandis apud diuinitatem meriti fuerit, crebris remediorum prouentibus confitetur. Cui quidem ea quæ de illo dicimus grata fore indicio est, quòd legenti tantus adsistat populus auditorum, vt compressum multitudinis etiam hi pertimescant, qui in tuto loco stare videntur, vixque in digressu aliquis inueniatur, qui non Deo gratias referat pro eo quòd se patrocinium Lebuini audisse pariter & sensisse commemorat. Vndè nobis adhuc vel pauca locuturis arbitramur neminem succensurum, quippè cùm spiritum Dei in ipso templum ædificâsse, atque id sibi habitabile fecisse procedens sermo declamet. Idipsum verò inter Matutinas laudes (vt credo) cantabitur. sed in lectione omitti non debuit, quo vtriusque vocis ministerio quanti apud suos habeatur vir Christo amabilis accipiat commendatum. Quod autem præmittitur tale est. Spiritus sanctus (vt ait scriptura) in corde viri iusti habitat. Nam templum ipsius est anima ab omni iniquitate aliena, in qua non carnalis victima cæditur, sed spirituales hostiæ offeruntur. nec fit ibi sola emundatio corporis, sed & remissio vera peccati & abolitio perpetuæ mortis. Hoc templum diei & esse meruit beatus Lebuinus, cùm præstante Domino à criminum fieret contagio mundus, per eum qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

[Margin notes: S. Lebuinus agnina innocentia præpollet. — Matth. 10. — Luc. 10. — Matth. 7. — 1 Cor. 10. — Poëtarum deliramẽta plena mendacijs. — S. Lebuinus quanti sit apud Diuinitatẽ meriti. — S. Lebuinus templũ spiritûs sancti.]

ORATIO DE SANCTO LEOPOLDO AVSTRIAE MARCHIONE ET CONFESSORE, HABITA A *Francisco Patauo Aduocato consistoriali, 12. Calendas Decembris anni 1484. sedente Innocentio VIII. & Friderico III. Imperatore suadente: in publico consistorio.*

15. Nouēbr. Cap. 1.

SI quam dicendi facultatem, si quod humanum ingenium posse satis exequi laudes diui Leopoldi existimarem, P. S. Reuerendissimi domini: non ego apud vos adeò auderem, vt viri tanti virtutes exiguis dicendi viribus vellem attingere, & debilis in re tanti ponderis inexercitatusque athleta certamen hoc inire petardum. Sed quoniā nemo tam eloquēs, tam felici ingenio præditus est, vt eius magnitudini virtutum orationem æquare valeat: immò cuiusuis disertissimorum eloquentia, studium, opera, facultas, ingenium, longè superatur & deficit, cùm vel cogitare, vel exprimere verbis conatur, quantùm moribus, quantùm deniquè tota vita claruerit: hinc ego, etsi in hoc mihi inusitato genere dicendi parùm vehemens orator videar, tamē pro mea tum in eum ipsum pietate, tum in vniuersam Christiani ritûs religionem obseruantia, dicendum vel id mihi pro viribus censeo. Neque enim id alienum siue officium siue patrocinium à quolibet puto homine Christiano, quandò omnes debiliores sunt, quàm vt de tanta re satis dicere queant. Accedo igitur ad vestrum venerandum & planè diuinum conspectum: vestra vtor liberiùs dignitate, fretus videlicet pietatis quo fungor officio, certusq́; apud vos plus valere loquentis animum in causa pia, honesta, religiosa, sancta, quàm orationis coplam & ornamenta vacua negocio rerum & authoritate. Et si mansuetudo sanctitatis vestræ sæpenumerò mihi pias humanasq́; causas & pro pauperibus peroranti faciles porrexit aures: quanto faciliores in præsentia sperare possum illas mihi porrigi? Cùm hîc de religione, de vera, de sancta republica, de fide agatur catholica: dum virum insignem pietate laudamus, cumque ipsum referendum in sanctorum numero ducimus. Leopoldum dico, quem solum in terris Deus ipse immortalis nobis præcipuo exemplo constituit. Alios nanque ad beatam vitam liberiùs euexit solitudo, atque ab humanis negocijs separatio, remotaque vita & à seculi curis penitùs expedita. Vnum hunc inter paucissimos mortales humanis implicitum rebus humana cotempsisse, & inter ipsarum humanarum rerum inipedimenta semper diuinis inhæsisse constat. Rarum profectò & memorabile sanctitatis exemplum: qui dum in cœtu vixerit, humanarum minimè curarum expers, inter diuina adeò sit versatus, quòd non nisi arbitrandum sit ipsum cælestem gloriam consecutum. Et cùm hic maximè status, ea vitæ conditio distrahere soleat: in eo potissimùm sanctitas quæsita & inuenta sit. Nam & si plurima sit dignum laude, tamen perdifficile maiores nostri iudicârunt, in magna videlicet peccandi licentia iustè vixisse. Accedit & rei vxoriæ & liberorum cura. Quod quidem (vt cum Apostolo dicam) à cælestium cogitatione maximè diuidit.

S. Leopold' moribus & vita clarus.

Viuit inter curas mundanas sanctissimè.

1. Cor. 7.

Cap. 2.

Aggredior igitur his munitus præsidijs, Redemptoris implorato numine, sine quo nihil incipere fas est: vitam beati Leopoldi ab omnibus planè imitandam ac eius probatissimos mores, frequentissimam deindè miraculorum multitudinem, explicaturus: vt in actis constat, super ea re de cuius agitur canonizatione productis coram reuerendissimis in Christo Patribus, Rodorico Portuensi Episcopo sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, Marco Episcopo Prenestino, Francisco sancti Eustachij Diacono Cardinali, ad talia obeunda deputatis. In quorum enarratione, compensata rerum magnitudine cum tempore quo illa recensebo, paucis me percurrisse vos iudicaturos non dubito. Illud inprimis rerum natura vel lata lege fixit, vt à robore robur generetur, ab aquila similis auis, & à forti ac constanti idem nascatur: & contrà nil existimamus fieri posse. Leopoldus cognomento Pius,

Pius, patre Leopoldo Marchione Austriæ natus est, familiæ vtriusque parentis illustri,& tota diuini cultús, & in qua duo præcipuè claruêre, religio & populorum regimen. Cui omnia pietatis munera adiunxit,& in eo tenore perseuerauit, vt animi moderatione & misericordia reliquos anteiret: Maioresq; suos orthodoxos tanto antecelluit, quanto Pij cognomen, quo Leopoldus meruit insigniri, cæteris præstat. Leopoldus enim Pius vbique inscribitur, hocque ei cognomen viuenti indirum est, quod post trecentos & quinquaginta ferè annos, quibus in Domino quieuit, adhuc inconcussum inextinctumque manet,& æternum seruat per secula nomen. Hic ab infantia non se delicijs aut voluptatibus quibus ætas illa permaximè irretiri solet, neque ijs quæ omnes faciunt pueri se accommodauit, aut aliqua ex parte corrupit inter regios luxus opesque innumeras: ab omnibus enim huiusmodi se abdicauit: & quod iam Dei nutu fas est credi, inter tot rerum omnium delicias, sobrium, continentem, abstemium, & in carne quodammodò viuentem præter carnem cerneres: & eousquè, vt qui illius temporis res gestas & huius incorrupti viri vitam conscribunt (qui quidem plurimi sunt dignissimi scriptores) vnum hunc pleno commendant ore, admirantur, extollunt, solumq; adolescentem dicunt carnm rerum expertem quas fert adolescentia.

S. Leopoldi patria & parentes.

Cur Pius cognominatus.

In carne præter carnē viuere, Angelicum est.

Huic non equi, non canes præcipuum fuêre studium: sed diuina eloquia, veræque fidei cultus assiduus cognitioque studiosissima placuêre. Sæpius enim sacros codices intentum erat videre: nec à diuinarum rerum contemplatione seu operatione vacuum inuenire facile fuisset. Genitore vita functo, regni habenis hæreditario iure susceptis, populos natura feroces ea moderatione animi gubernauit, vt eis non præesse sed prodesse curaret, & se rectorem & exemplum ad benè beateque viuendum subditis præberet. Quippè qui non eorum opibus (vt nonnullis regnantium mos erat) inhiaret: sed populum sibi à Deo commissum rectè, quietè, sanctè, ac æqua lance conseruare studeret: horumque animas vnà cum sua innoxias, mundas & Deo gratas reddere, bonos propositis præmijs meliores efficere, summisque honoribus afficere gauderet. In iure erga sontes administrando ità se habuit, vt nunquàm misericordiæ fuerit immemor, iuxta illud: Nolo mortē peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Ità vt, cùm scelera coërceret, à tormentis aut cæde semper abstineret: vt verus imitator Saluatoris haberetur. Vxor ei pari sanctitati ac moribus, Deoque Max. ità iubente, anno M. C. VI. oblata Agnes Imperatoris filia, pudicitia insignis, & quæ viro spontè ad bona opera properanti calcaria subderet. Et quod præcipuum munus mulierum dicit Iurisconsultus fœcundissima, liberos duodeuiginti enixa est, ità quòd ex ipsa fœcunditate intelligi potest, verum Dei cultum, quo vir & vxor ducebantur, ipsis viuentibus hæc beatitudinis pignora non denegâsse: vt illud verè testari possit: Vxor mea sicut vitis abundans in lateribus domûs meæ: filij mei sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ meæ: Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum. Inerat enim illi fœcunditati iuncta continentia quædam: & ità quòd, vt diceret Hieronymus, non voluptatis impetu, nec præceps ad ipsius ferebatur affectum. Quoniam quidē genitura sunt authores, illud inprimis adstringunt, vt longum post interuallum & cum sobrietate fiat commixtio: aliàs quoad impotentiam aliter se copulantes ebrijs decrepitis & infantibus eos comparari non est dubium, Auicenna teste & alijs authoribus medicæ artis. Quo fit, vt cùm hic Leopoldus suum vas, iuxta dictū Apostoli, cum omni sanctitate custodiret, non voluptatis sed procreandæ sobolis gratia & non aliter cohgrediebatur vxori.

Cap. 3.

Mortuo patre, vt se in Principatu gesserit.

Ezech. 18. 33.

Agnes vxor eius, Imperatoris filia.

Psal. 127.

Continentia coniugalis quæ.

1. Tim. 4.

Hi ergò sic sanctissimo copulati matrimonio, mira cùm essent ambo præditi bonitate, ambo in redemptorem nostrum pientissimi, nilque indies cogitarent nisi quo maximè pacto placere ac summo Deo gratificari possent: concordes animi & vno spiritu arbitrari rem gratam altissimo fore, si quam ære proprio factam construerent ædem, cui quæque commoda & ministeria præstò essent: beatæ Mariæ templum condere, in eoque sanctæ & approbatæ religionis viros collocare decreuerunt, quorum precibus, beata Dei genitrice intercedente, salutis eorum æternæ felicitas impetraretur. Et cùm de loco ædis construendæ cogitarent, miraculo datum est (vt in vrbe Roma de ninc scribitur) diuina quasi volunrate ventus coortus flammeolum Agnetis capite leuiter sublatum procul ab oculis in remota detulit loca: quod nono pòst anno, cùm relaxandi animi gratia vir Dei de-

Cap. 4.

Diuinitùs ostenditur locus, construendæ basilicę aptus.

 ambu-

ambularet oculosq; ad vepres verteret, cõspectum super frutice illæsum & inuiolatum lætabundus accepit. Deindè velut Deo iubente ædificatum templum, est beatæ Mariæ virgini dicatum, conspicuum & opulentum, situm in ripa Danubij octauo à Vienna lapide: duratq; adhuc nouum claustri burgum cognominatum. Sed cùm eius templi fundamenta iacienda essent, proceres & magnates qui cum eo aderant illud monebant, vt ipse primum in fundamentis poneret lapidem. Verùm ipse studio sus humilitatis, eorum vanis monitis subridens, sacerdotum id esse muneris perseueranter affirmauit. Nimirùm accersitus Ottho loci eius Præpositus primus lapidem iecit, pòst alij subsecuti sunt. Finito operi dotem dedit, priuilegio sanxit, ibique Canonicos quos seculares vocant sactis præesse voluit. Vbi cùm negligentiùs ministrarent, Canonicos regulares beati Augustini, sanctimonia vitæ præditos & fidelibus gratos, qui adhuc præsunt, substituit: conuocatis priùs ad id opus Conrado Saltzburgensi tùnc Episcopo, Raimario Episcopo Patauiensi, & Romano Curcensi Episcopo, alijsque non spernendis consultoribus. Deindè, vt fortiùs omnia tenerentur, ab Innocentio secundo Pontifice maximo, sine cuius authoritate omnia irrita existimamus, Leopoldo per nuncium poscente confirmata sunt. Extant Pontificis illius literæ, quibus ob præclarum hoc facinus, Leopoldi bonitatem ac fidem commendans, etiam beati Petri filium, reuerenter ac religiosè appellauit. Extat pontificale priuilegium, quo canonibus multæ conceduntur immunitates. Eugenius etiam tertius Pontifex maximus Viterbij, & Vrbanus quartus successor Veronæ, literis Apostolicis, priuilegijs ac monumentis, pro confirmatis & benègestis rebus, pro Leopoldi meritis post eius obitum habuêre. Ità & Innocentius sextus, cùm referre Leopoldum ob singularissima eius in Deum benemerita in numerum Sanctorum decreuisset, & iam super ea re legatos in Germaniam misisset, increscentibus bellis, efficere quod vehementer optabat non potuit: vel, vt verisimile fit, pullulante etiam Boëmica hæresi, coactus ab incepto destitit. Is enim patria Leuionensis inter maximos vtriusque Iuris consultos aduocatus celeberrimus fuit, & cuius virtute Ecclesiæ patrimonium recuperatum est medio Aegidio Cardinali Hispano: cuius opera & ingenio quàm plura præclara facinora tempore suo peracta fuerunt. Sed ad rem redeo.

Extruitur ecclesia collegiata in honorem Mariæ Virginis.

Cur S. Leopoldus beati Petri filius dictus.

Boëmica hæresis à Ioanne Hus excitatur.

Cap. 5.

Alterū extruit monasteriū S. Leopoldus.

Alterum monasterium ordinis sancti Bernardi ædificauit sub titulo salutiferæ Crucis in valle nemorosa, duodecimo à Vienna lapide: in quo quam plurimi monachi & ministri abundè aluntur. Instaurauit à maioribus suis antè conditum, sed relictum, vi atque hostili metu procùl abactis & deletis hostium viribus atque incursionibus, ampliori etiam fructu dotauit. Hæc Leopoldus beatissime Pater, inter tot regni occupationes ad thesauri cælestis recondito ria viuens posuit, hanc sibi voluntatem delegit, his veris delicijs vsus est, hoc sibi ad futuram vitam iteraperuit: & in tam laudabili beneuiuendi tenore, & tam præclaris monumentis, M.C. xxxvj. salutis anno orbe cessit cælosque migrauit. Post cuius obitum idem Innocentius secundus Pontifex maximus, non vnis literis, paterna vt decet charitate tanti viri vxorem & filios honestauit: & collato eidem Leopoldo benedictionis ac absolutionis munere, non exiguis laudibus ipsius sanctitatem prosequutus est. Accessit hoc amplum testimonium atque pro dignitate, Vicarij omnipotentis Dei prædecessoris tui ad augendum Leopoldi gloriam & sanctitatem. Poscebant id insignia eius merita, poscebant id curæ, labores & vigiliæ, omni tempore pro incorruptæ religionis metu. Non enim aliter esse potuisset de tam integro & consummato erga Deum viro. Non indiget profectò laudatore atque enarratore gestarum rerum is qui ità se gessit, vt opera ab se palàm edita multis locis testimonio sunt, & cuius vitæ rumor in exemplar venerit. Refero vera, Pater sancte, non vana loquor, non vtor carmine ficto: adsunt enim præclata & non vulgaria monumenta, & sic res ipsa fidem verbis præstat. Singulare monumentum Regumberti de probatissima Leopoldi vita, de sanctissimis moribus extat: necnon in cœnobio Claustripurgensis vetustus inspicitur codex, in quo Leopoldorum familia summa cum veneratione & præcipuè præsentis Leopoldi natalis dies tenorque vitæ legitur. Et monasterio Nouimontis altero Martini codice Prædicatorum ordinis, per temporum digestionem confecto, plurima de Leopoldo commemorantur. Idem testatur Andreas annalium Christianorum conditor. Sic & in alio codice monasterij

Annus obitūs eius.

Multorum scriptorū de sanctitate S. Leopoldi testimonia.

nasterij Noniburgensis Heroico hexametro & carmine dactylico multa huiusmodi referuntur. Sic & in cœnobio Cælinensi Cistertiensis ordinis liber seruatur, in quo miracula istius inclyti viri leguntur. Idem non præterit Honorius non vulgaris author in monumentis monasterij Cellæ Mariæ. Quid referam de libro temporum, quem de rebus Austriæ Haselpach Theologus non mediocris digessit? Quid de vetusto codice nuperrimè reperto in bibliotheca Posoniensis Præpositi? cuius locuplerissimus testis accedit R. dominus Cardinalis sancti Marci, cui, cùm tempore Xisti prædecessoris sanctitatis vestræ legatus Pannonijs præsideret, Leopoldi vitam eiusque mores integerrimos inspiciendi cura demandata est. Quid de Pij secundi prædecessoris etiam S. V. summæ doctrinæ viri, historiarum authoris, & vetustarum rerum indagatoris acerrimi, historia de principibus Austriæ, eo veriore quo ab homine vltimæ dignitatis & penè in terris diuinæ conscripta, dicam? Multa ille equidem de eodem Leopoldo grauiter, ornatè & accumulatissimè, vt sui moris erat, conscripsit. Item Pij II. quẽ Aeneã Syluiũ vocant.

Iam habes, beatissime Pater, de vita Leopoldi, moribus ac sanctissimis institutis, & gubernandi suos probatissima ratione, quæ non sine magna laude viuens exegit: & quanti Pontifices prædecessores tui eum fecerint: Innocentius maximè secundus, qui munere benedictionis & absolutionis post mortem condonato, talia, tanta, tam præclara, sanctitatem omnia spectantia de eo prædicauit exempla, quibus non solùm persuadere nobis possumus, immò credere cogamur Innocẽtium secundum non nisi pro sancto Leopoldum habuisse. Restat vt sacratissimæ vitæ post iam memorata, non leue testimonium adducam. Magna quidem res est, quæ solùm in catalogum sanctorum scribere compellit. Animaduerte obsecro, Pater sancte: hæc enim silentio prætereunda non sunt, cùm scilicet incitamentum sint cæteris ad benè beateque viuendum. Labor enim fastidium afferre non debet, quandò laudabile & certum expectatur præmium. Maius æterna gloria dari non potest: & quidem rebus supernaturalibus se asserit. De miraculis loquor & præcipuè Leopoldi, vt annalibus Germanorum latè & copiosè narratur. Referre non piget, vt quæ illic latent, nobis aperta & velut ante oculos posita conspici & intueri possint. Et in eorum monumentis seruata hæc leguntur: Cap. 6. Innocẽtius II. S. Leopoldi contẽporaneus, quanti eum fecerit. Sanctorum vitæ, incitamenta ad benè operandum.

Mulier quædam Carinthia, immundo vexata spiritu, Leopoldi ope liberatur. Puer mutus nouem annis ex Herzogemburga, vocalis fit. Alius captus manibus & pedibus, conualuit. Presbyter Herbipolensis cæcus, relictis tenebris, diem vidit. Virgo icta fulmine, reuixit. Altera lapillo obcæcata, Leopoldi tumulo porrectis precibus, recuperat visum. Puer chiragra laborans & officio manuum penitùs carens, eiusdem ope salutem recipit. Sic & mulier podagra vno pede, & alter duobus, eiusdem ope liberi fiunt. Eques quidam gutture tumefacto, ossibus crescentibus, ità eius miraculo liberatur, vt sine cicatrice vel alio signo liber factus fuerit. Cap. 7. Innumerabilia miracula S. Leopoldi.

Alia mulier ære alieno grauis, cùm à creditoribus vehementissimè vrgeretur, destituta soluendi spe, Leopoldi tumulum adijt, ibique non sine magno dolore ingemuit, numini se commendans. Auditæ fuerunt preces, & vox auribus quiescentis intonuit, vt domum repeteret, & scrineum aperiret, quo inuentura erat satisfactionis debiti schedulas: quod vbi inuenit, domos creditorum, qui & Christiani & Iudæi erant, petijt, vt chartas obligationis redderent. Qui responderunt, se dedisse cuidam vestibus cælestinis induto, & qui debita soluerit. Tunc statim exhilarata mulier, apertissimè intellexit Leopoldum fuisse, à quo mortales plurima miraculorum beneficia & assiduè accipiunt. Sed longè maiora multoque præclariora fecisse constat Leopoldum, quæ omnia literarum monumentis mandata tunc interiere, cùm monasterium Nouumburgæ incendio conflagrauit. Circa quorum solennia etsi complura in medium adduci possint, loco & rei quam sum explicaturus fortè non inconuenientia, potissimùm in his quæ ad fidem, ad grauitatem, ad constantiam, ad concordiam testium spectant: cùm sint accurate diligenterque discussa ab ijs qui summæ rei præfuerunt, pro præpositis consultò præterire statui. In his etenim adsunt Leopoldi miracula non à leuibus mulierculis, non à senibus deliris, non à corruptis, non ab inconstantibus, sed ab hominibus fama & integritate præditis: non gratia, non amore, non prece, non precio, non vi, non metu, nec denique vlla spe, pro veris compro- Egregiũ factũ miraculum. Multa eius præclarè gesta incẽdio perierunt.

probata. Accedit adhæc testium multitudo in vnum idemque consentiens: quæ vulgata fama Leopoldi mores, fidem, iustitiam, religionem, pietatem, constantiam, integritatem, sanctimoniam vitæ, testantur abundè. Quæ cùm ità sint, absque prædictorum in singulis repetitione, ad enarrationem deueniam miraculorum, ex quibus sanctitas hominis facilimè percipi potest. Et cùm illa recentissima sint, & quæ nostra vidit ætas, centum & nonaginta miraculis corroborata R. domino S. Marci tunc vt suprà Legato: paucis absoluam, præclariora duntaxàt explicans. Reliquorum numerum in medium afferens, nec ea penitùs exhauriam, sed degustantis more percurram.

Cap. 8. Agnes vxor Iohannis Ausman, annos nata sexaginta, quintus testis, ab infantia post quartumdecimum diem, immenso capitis dolore tribus diebus excruciata, medicorum & omni humana spe destituta, precibus emissis, nuncupato ad Leopoldum voto soluto, libera fit: & statìm ac si nunquàm illa aduersa laboràsset valitudine, nec ampliùs tali morbo affecta est. Hoc testatur ipsa super xix. articulo, quòd post mortem Leopoldi varijs claruit miraculis, existimans id alio modo accidere non potuisse. Et hoc anno M. cccclxvj. circa Pentecosten. Alia mulier, quadragesimusoctauus testis, ingenti capitis dolore vexata, & cui iam portio sinistræ partis oris maxima cum deformitate defecerat, quatuor mensibus destituta spe medicorum, nuncupato voto, conualescere cœpit: soluto, libera fit. Hoc testatur & ipsa eodem anno.

Quædā mulier dolore capitis liberatur.

Item alia.

Volfgangus Patauiensis, lxxvj. testis, dolore dentium viginti annis affectus, ità quòd singulis annis quandoquè viginti continuos dies non sine magno gemitu præteriret, audita fama Leopoldi, voto emisso statìm liberatur, nec vnquàm ampliùs tali morbo laborauit. Et hoc anno lxvij. in die Cinerum, qua die increscente dolore, completo voto sanum se vidit.

Alius quidā à dolore dētium.

Valentinus Patauiensis diœcesis, testis cxxij. annis duobus laborans ingenti capitis dolore, & cùm septem hebdomadibus somnno caruisset, adhibitis quibuscunque & nō sine impensa medicis Christianis & Hebræis, quos adire potuit, tandèm precibus porrectis ad Leopoldum liber fit. Hoc testatur ipse, in medium adducens quàm plures econtestes, affirmans nullo modo se liberari aliter potuisse. Et hoc anno sexagesimooctauo circa Resurrectionem.

Itèm alius à dolore capitis.

Volfgangus Patauiensis, lxxvj. testis, infantem filium quatuordecim diebus laborantem dolore tumefactionis inguinum & ruptura, indiès lāguore exerescente, voto nuncupato statìm liberum vidit, circa Natiuitatem Domini anno sexagesimooctauo. Sic deponit ipse, addens se non manifestantem citatum ad hocà Commissarijs, puerum vidisse flentem & se torquentem dolore vehementissimo, persuadensque sibi hæc accidisse quòd non manifestàsset, Commissarijs retulit: domum deindè rediens, lætum ac ridentem puerum vidit. Alius dimidio anno passus rupturam à die natiuitatis, (quod indicium est morbi incurabilis) mater decurrens ad benemerita Leopoldi, sanum puerum vidit. Hoc testatur eodem anno mater fuisse: contestem habet vnum. Anna vxor Stephani, puerum habens annorum septem, in quartum mensem suæ natiuitatis fractura inguinum laborantem, quatuor verò mensibus exerescente dolore, ità quòd niger quandoquè vt mortuus videbatur: nuncupato voto in die Simonis & Iudæ anno sexagesimonono, dum arbitraretur filium mori, sanum & statìm liberum conspexit.

Quidā puer curatur à ruptura.

Itèm alius.

Itèm alius.

Cap. 9. Mulier non valens mediam acûs partem manu sinistra extrahere, vehementissimo dolore cruciata, eodem anno inuocatione sola libera fit. Hoc testatur & ipsa. Elisabeth eiusdem diœcesis, viginti annis menstruis propè exanimata, meritis Leopoldi libera fit anno sexagesimonono. Mulier octo annos sanguinis fluxu excruciata, expertis varijs medicorum curis, ad tumulum Leopoldi proficiscitur: vbi statìm cessat fluxus, & ab ea hora testatur ipsa nescîsse morbum illum. Duos alios similiter morbo laborantes, ope Leopoldi liberatos, testibus comprobatur.

Menstruosa curatur.

Mulier à sanguinis fluxu liberatur.

Magdalena Georgij Patauiensis vxor grauida, liiij. testis, cùm ob nimium tumorem ventris ingenti dolore vexaretur, superuenientibus & menstruis, iam & à medicis & ab obstetricibus salute desperata, implorata ope diui Leopoldi, nūcupatoq; voto, marem peperit: statimq; & tumore & dolore liberata est, anno sexagesimo-

Itèm tres in partu laborantes adiuuantur.

gesimosexto circa Natiuitatem. Hęc contestes habet duos. Sic & aliæ duæ in partu nimiùm laborantes, eodem morbo liberantur, & felices enixæ sunt. Elisabeth Stephani vxor, dolore ilium excruciata, iam menses sex varijs medicorum remedijs frustrà expertis, ad Leopoldum confugiens, eiusq; numini se commendans: quod tam diù à medicis nequiuerat, post tres dies quàm sese commendauerat, à diuo sanitatem recepit. Martha Patauiensis ex colico laborans iam biennij interuallo, manibus ità imbecillibus ac propè stupidis, vt earum vti ministerio non posset, ab eodem diuo Leopoldo, ad cuius auxilium opemq́ue confugerat, fit incolumis. Itèm alia à dolore ilium curatur. Alia ex colica passione.

Thomas Patauiensis, lxiiij. testis, vir & nobilis & prudens, nouē menses manibus ac pedibus stupidis, quos contractos vulgò vocant: quam neque apud medicos, neque apud balnea potuit, apud diuum Leopoldum medicinam salutis inuenit, anno sexagesimo. Mulier per sexdecim annos lecto decumbens, manibus pedibusque contracta, cùm nulla posset medela sanari, omni humano auxilio desperata, ad tumulum Leopoldi deducta ilicò sospes euasit. Contractus sanatur. Itèm contracta.

Anna Iohannis Patauiensis vxor, cxv. testis, manibus itèm pedibusq́ue morbo implicitis, ad sepulcrum diui Leopoldi delata, factis precibus saluteque impetrata, paucis pòst diebus omnem morbum doloremq́ue deposuit, anno sexagesimosecundo. Eodem modo Dorothea Iohannis vxor ità phrenesi acta, vt suorum neminem agnosceret, vinctis manibus pedibusque, nè quid eo furore impulsa mali committeret, ad sepulcrum Leopoldi delata, quod vt faceret, in somnis admonita erat, voti rea facta est. Hoc de se ipsa testatur. Lodouica proba mulier, post editum infantem mente capta est, postq́ue menses quatuor ad eiusdem diui sepulcrum cùm delata esset, pristinæ restituta est sanitati. Mulier pedibus podagra laborans, nuncupato voto, conualescere cœpit: completo, salutem recipit. Alterius ab eodem morbo affecti vndecim annos, modò tribus mensibus, modò sex excruciati, lecto se continentis, emisso voto, cessat dolor: completo, nullus fuit, ità vt quid podagra esset nesciret. Testis est ipse. Itèm duæ aliæ ægræ. Itèm alia. Duo curantur à podagra.

Vrsula, quartus testis, vidisse se olìm dicebat nouem annos puellam natam, cui nomen esset Elisabeth, ità epilentico affectam morbo, vt deciès, sæpè duodeciès in die corrueret: eam deindè ad sepulcrum Leopoldi curru euectam, habitis de more precibus orationibusq́ue, & conualuisse, & viro traditam pueros aliquot peperisse. Sex contestibus hoc probatur, anno sexagesimonono: etsi legum authoritate optimis rationibus, ad probationem miraculorum testis de seipso quis esse possit, nullo etiam conteste adhibito. Anna quoquè mulier, vxor Stephani, vicinam habere se dicebat, cuius filius supradicto morbo cùm iam per annum laborâsset, auxilio Leopoldi sanatus est. Alios itèm sex eodem morbo implicitos, eodemque modo sanatos, memoriæ proditum est. Dorothea Patauiensis, continua vexata febre, atque hydropisi, menses quinque non sine ingenti dolore brachij, apud sepulcrum Leopoldi salutem inuenit. Georgius Patauiensis febre implicitus, & iam ictericus, atque adeò pauper, vt quotidiano labore indiès sibi victum compararet, ope Leopoldi liber factus est: quòd vxor Barbara primæ operę mercedem diuo vouisset, idq́ue Georgius comprobâsset. Alia ab epilentico morbo. Alij septem. Duo curantur à febre.

Dorothea Pauli vxor, febre oppressa, idque menses octo, cùm se ad Leopoldi sepulcrum voti suscipiendi gratia contulisset: primo die magna parte morbi leuata domum redijt. Postero die maiore virium robore: tertio nullo omninò affecta morbo, omnibusque viribus recuperatis, vota persoluit. Eadem post aliquot annos cùm in grauissimum morbum incidisset, omnibus membris manca atque contracta trium mensium interuallo, diui Leopoldi numine inuocato, in pristinam redijt sanitatem. Holfringus quartana correptus, cùm menses sex tædio morbi affectus, non solùm medicorum opem implorâsset, sed etiam ad nonnullorum diuorum numen confugisset auxilij gratia: postremò à circunstantibus admonitus, vt sese diuo Leopoldo commendaret: voto nuncupato, quartanam fugauit: isque inposterùm quid febris esset non ampliùs se scisse affirmauit. Michaëlem idem Leopoldus non solùm febre, sed etiam multis alijs morbis inuocatus liberauit. Mulier anno continua exagitata febre, modò bis, modò tèr, modò quatèr in eam incidens valitudinem, tumefacta paralysi, eodem liberatur numine. Sic testatur & ipsa. Alios sex diuersis febrium generibus implicitos, à Cap 10. Bis curatur ægra mulier. Alius à quartana febre. Itèm alij octo.

Leopoldo liberatos memoriæ traditur. Mulier quædam pestilenti morbo affecta tribus partibus corporis, octo dies per inediam cùm duxisset, pro mortuaque haberetur, viso per somnium Leopoldo, salutem recepit. Alij item quinque eodem affecti morbo, eiusdem diui auxilio se curatos esse testantur. Adolescentem aqua feruenti in faciem perfusum, cui maxima deformitas perpetuò duratura videbatur, liberauit Leopoldus.

Itèm sex à pestilentia.

Quidam per belli tempora conscensa naui profecti ad ememandum monasterium Nouiburgense vnà cum oppido, subita tempestate acti, cùm iam perituros se intelligerent, facti pœnitentes, inuocatoq; Leopoldo, naui ad litus appulsa, statimque cessante procella, liberati sunt. Mathias Furberger Pataujensis diœcesis, cùm ad persoluendum votum, quod pro recuperata salute filiolæ suæ beato Leopoldo emiserat, cum vxore filijsque duobus & eadem filia sanitati restituta, qui curru vehebantur, secus Danubij ripam pergeret, euerso curru præcipites equos, ipsamque familiam per decliuium montis eo impetu ruentem vidit, vt ab ijs etiam qui aderant collisa omnia eorum membra cùm à curru tum ab ipsis equis existimarentur. Ille verò, qui iam semèl in salute filiæ diui auxilium expertus fuerat, idē pro vxore totaque familia saluanda numen implorauit: voto emisso, in valle quò quadriga ruerat descendit, suosque omnes reducens, contra omnes naturæ vires, non nisi numinis fauore gratulabundus amplexus est. Sic Mathias ipse, sextus testis, & Florianus famulus asseuerârunt.

Benignitas sancti in pœnitentes.

Stupendum miraculum.

Cap. 11. Iohannes scholasticus Pataujensis diœcesis annos quadraginta natus, pedibus manibusq; ligatus & catenis, equidem & ab hostibus vnoq; pede ad currum adstricto, adeò quòd non sine ingenti dolore pedum & carnium ruptura: decurrens ad benemerita Leopoldi, liberâ carceribus, à gemitu, & catena fit. Iureiurādo firmat, hoc non nisi miraculosè fieri potuisse. Catherina vxor Nicolai Pataujensis, xcix. testis, non nisi adiuta baculo valens pedibus se mouere, absoluto voto, sana absque aliquo præsidio domum redijt, anno septuagesimo. & hoc miraculosè factum testatur & ipsa, contestem habens vnum.

Captiuus à vinculis & carcere soluitur.

Clauda ambulat.

Iohannes Fracher Pataujensis, cxlij. testis, duobus annis non valens ambulare, pede sinistro laborans nimio dolore: nuncupato voto & completo, sanus fit, anno lxx. in Quadragesima. Iohannes Pataujensis, annos natus sexaginta, filium habens claudum à natiuitate, casu accedens ad tumulū Leopoldi, precibus & lachrymis nuncupato & completo voto, sanum vidit filium, anno lxxj. Sic attestatur & ipse, addens hoc non nisi miraculo adscribens. Elisabeth testis accita ad miracula Leopoldi, cùm rem negligeret, nec se iureiurando pateretur adstringi: subitum dolorem sensit, colore amisso: statimque pœnitens & diuo se commendans, pulso dolore sana facta est.

Itèm duo alij.

Curatur post castigationem mulier.

Presbyter cum laicis quatuor vi tempestatis acti, ab eodem diuo, cuius numen supplices inuocârant, periculo erepti sunt. Itèm tres alij idem passi, eodem modo liberati, diuo vota persoluerunt. Anna Pataujensis, per triennium paralytica, ad tumulum profecta Leopoldi, sanatur. Itèm Michaëlem quendam per triennium in lecto cubantem. Itèm Matthæum eodem morbo laborantem, insupèr & lumine captum, cùm cereę imaguncula vouisset, reddidit incolumem. Margeretha vxor Stephani eodem morbo implicita, ab eodem diuo liberatur. Lucas annos natus lx. luminibus captus, idque per annos quatuor, ductus ad tumulum Leopoldi, recuperato visu domū rediuit. Mulier quædam per quatuor hebdomadas excæcata, cùm nulla posset medicorum ope curari, voto completo quod ad Leopoldum emiserat, visum recepit. Infans præ dolore oculorum per octo dies excæcatus, si quandò aperire oculos tentabat, è palpebris eius sanguis exibat, pluribusque per parentes remedijs frustrà expertis, tandèm diui Leopoldi auxilium implorantes, filij salutem impetrârunt. Hoc Elisabeth mater testatur, contestem habens vnum. Pari modo Iohanni per octo dies nihil videnti idem diuus sanitatem lucemque restituit. Itèm puerum, cui tuberculum carnis sinistro oculo innatum, desperata salute ab omnibus, inuocatus Leopoldus sanauit. Mulier quædam triennio dolore oculorum afflicta, postremò cæca facta, à Leopoldo liberatur. Itèm quatuordecim alij diuersis oculorum morbis afflicti, ab omni penitùs morbo fiunt immunes.

Periclitātes liberantur.

Quatuor paralytici.

Multi cæci S. Leopoldi meritis vident.

Cap. 12. Stephanus puer septem annorum, nec audiens nec ingrediens, eodem numine inuo-

inuocato, sanitatem recepit. Mulier ob infirmitatem, quam in ore perpessa fuerar, per sex annos nullum rectè vt intelligi posset proferens verbum, voro completo examussim vocalis eualit. Adolescentula per integrum annum muta, surda & cæca iacens, diuo Leopoldo se commendans, pristinæ restituta est sanitati. Alius à natali die mutus delatus ad tumulum Leopoldi, loqui incepit. Barbara duobus mensibus muta surdaque, pristinæ saluti à Leopoldo restituitur. Alium decem annos mutum liberauit Leopoldus. Georgius Hister per mensem surdus, Itèm Thomas, Itèm duo alij, à diuo Leopoldo auditum receperunt. Quidam cùm auditu per mensem caruisset, nec humano remedio curari valeret, ad merita decurrens Leopoldi, votum emisit, sanusque effectus: spreto voto, in eundem incidit morbum: reiterato voto, conualuit. *Surdi & muti audiũt & loquuntur.* *Vidésne Loctor soluenda esse vota?*

Iohannes Ruperger Mirberga forensis, in carcere coniectus, vinculis implicitus manibus pedibusque, inuocato Leopoldo, miro modo carcerem egreditur, loco ità angusto quà exeundum fuit, vt capax hominis nõ esset: triplicem murum trãsit, lacunam aquæ superat, nulla arte, nullo humano ingenio superabilem. Liberatus, numinisque oblitus, voto non persoluto, anno pòst in eundem carcerem conijcitur, ijsdem vinculis vincitur: in quibus menses quatuor habitus, Iterato quod neglexerat voto, iterùm liberatur. Tanta est Dei Opt. Max. clementia, vt ne spretus quidem spernentem deserat. Idem Leopoldus alium in carcerem coniectum arctissimis vinculis liberauit. *Cap. 31.* *Captiuus liberatur.* *Spretus Deus, spernentem nõ deserit.*

Puer paruulus decem & octo fermè mensium, cùm in scapham semiplenã aquæ cecidisset, atque in ea dimidiæ horæ spatio permansisset, pedibus cælum versùs directis, à matre Barbara & Petri vxore inuentus, ac domum Annæ vicinæ relatus, dum pro mortuo deploraretur, afflicta mater Leopoldi opem atque auxilium implorauit. Cui cùm pro salute pueri imaginem ceream vouisset, puer cõfestim quasi à morte ad vitam reuocatus, mouere se atque ad matrem respicere cœpit. Deindè consurgens, ad persoluendum diuo votum mater cum filio profecta est. Testis est Barbara mater, contestem habens vnum. Catherina filium Petrum habuit duos natum annos. Is in aduersam incidens valitudinem, quatuordecim fermè dies duxit inedia, nullo neq; cibo neq; lacte gustato. Itaq; cùm, eius salute desperata, iam quæ ad funus necessaria erant pararentur, miraculorũm diui Leopoldi recordata mater, eius nomen inuocauit: quo facto, delatus puer ad sepulcrum diui, & risit & cibum cepit. Alius itèm puer annorum duorum, vi ingentis morbi pro mortuo deploratus, inuocato à patre Iohanne Vianense diui Leopoldi nomine, statìm reuixit. Eodem modo puer alius pro mortuo habitus, à diuo Leopoldo vitam recepisse affirmatur. Infantula quædam, ob ægritudinem per tres dies amissa loquela semimortua decumbens, cùm iam parentes breui eam morituram crederent, voto à matre emisso, quod vt faceret in somnis fuerat admonita, quamprimùm loqui cœpit, ab omni penitùs ægritudine liberata. Puer grauissima correptus infirmitate, ad extremũ ità debilitatus, vt mori crederetur: cùm oblationem quandam pro salute filij diuo Leopoldo vouisset mater, ab ægritudine liber fit. Matre verò non offerente quod promiserat, idem puer iterùm in acutissimas incidit febres: reiterato voto perfectéque adimpleto, peroptimè conualuit. *Mortuus reuiuiscit.* *Tres pueri morti proximi renascuntur.* *Itèm duo alij morti proximi.*

Idem Leopoldus mulierem quandam lepra liberauit. Adolescens à seipso vulneratus, incisis vt iudicabatur venis, repertus in lecto, mortuusque ab omnibus iudicatus: cùm vltra horam nullum vitæ signum in eo appareret, emisso à matre voto, orationibus pristinam adeptus est valitudinem. hoc de seipso testatur. Contestes sunt parentes. Sic & alios tredecim morituros, ad pristinam bonam valitudinem redactos monumentis traditur. Sed quid de morituris dicam? quando etiam defuncti vita, raro mirabilique Dei Opt. Max. experimento, positis Leopoldo votis, restituuntur? *Itèm alius.* *Itèm alij 13.*

Elisabeth, lxxxj. testis super xix. articulo, quo quæritur quid de Leopoldi miraculis noscatur: se vidisse affirmat puerũ super altare positũ ante monumentũ Leopoldi, vbi aderat magnus gentiũ tumultus, nigrũ & omni iudicio exanguẽ, exanimemque, & precibus porrectis à nonnullis numini, viuum vidisse. Hoc & alij sex eiusdem loci indigenæ, addentes eum vidisse dum puteo extraheretur, nigrũ vt luprà, & in ecclesia, & si diuersis verbis, eadem tamen senten tia confirmãtunt. Testes in hoc deposuerunt omni exceptione maiores. *Cap 14* *Puer submersus reuiuiscit.*

Puer

Puer alius trimus, Volfgangus nomine, eiusdem loci flumine lapsus, vbi aderant molenæ, perquisitus inuentus est: Semotus à loco vndè ceciderat, quantum bis emissa valido arcu sagitta spatij complet, nullo viuacitatis in eo apparente signo: mater versa ad Leopoldi benemerita, nuncupatis votis, restitutum puerum ad primam vitam conspexit. Historia hæc non caret testibus. Nam & pueri parens Fredericus, super dicto articulo se vidisse testatur, & interfuisse dum rueret, multis & clericis & laicis videntibus, prout suprà. & hec anno millesimo quadringentesimo septuagesimo, Septembri mense. Sic & alij duo super circunstantijs & interrogatorijs legitimè responderunt.

Itèm alius.

Puer pro mortuo habitus, cùm ad sepulcrum beati Leopoldi delatus esset, subitò miraculo vitam recepit. Hoc barbara quinquaginta annos nata fœmina grauis testatur. Alius puer trimus, Fredericus nomine, cùm in puteum decidisset, ac per horam propè mediam mansisset sub aquis, eductus è puteo frigidus & niger, nullumque indicium vitæ toto corpore præ se ferens, tandem effusis à matre precibus ad omnipotentem Deum, beatumque Leopoldum, pristinæ saluti restitutus est. Bonreuerser vxor Iohannis, & altera vxor Laurentij Saltzburgensis diœcesis, hoc fuisse & vidisse testantur.

Itèm alius.

Itèm alius.

Alius in ipso partu per horam, post partum verò plùs, pro mortuo deploratus, cùm nulla iam de eo spes esset, precibus porrectis à matre ad Leopoldum, timente furorem viri, nè crederet negligentia sua hoc peractum, repentè & spirare & viuere cœpit. Hoc Dorothea vxor Guilermi Pataviensis firmat. Dorothea vxor Guiletmi Patauiensis diœcesis, non sine ingenti dolore omnibus videntibus cam ferè mortuam, & puerum peperisse mortuum, eodem numine liberatur. Infans se mouere cœpit & liber fit. Hoc mater, obstetrices duæ, & aliæ contestantur vicinæ.

Itèm alius.

Puer quidam septem annos natus, in profluentem cadens, ac per duas fermè horas in aquis iacens, nullis occurrentibus, cùm ea die ludis festiuis ferè totus populus concurreret: perquisitus tandem hasta, sub ponte repertus est: extractus, & ad domum portatus, nullo vitæ signo apparente: cùm feretrum iam luminibus accensis paratum esset, ad Leopoldum per matrem voto emisso, ilicò mortem cum vita commutauit, multis videntibus, ac Deo & beato Leopoldo gratias agentibus. Hoc Margareta Fridcrici Patauiensis annos quinquaginta nata testatur.

Alius submersus vitæ restituitur.

Alius puer Viancensis, statim editus plusquàm hora media mortuus iacens, cùm pro eius salute ad beatum Leopoldum factæ preces essent, quasi tum primùm anima in corpus infusa, datam iterùm vitam, ad multam perduxit ætatem. Virus Viancnsis oppidanus, ætatis annorum quinquaginta, hoc firmat cum circunstantijs vt suprà requisitis. O gratiam homini benemerito gratis datam. O diuinæ potentiæ munus inæquabile: quo nostra quoquè secula in posteriorem felicem recordationem, non sine religiosa admiratione venire potuerunt. nihil enim tantùm ab oculis hominum natura remouit, nihilq; tantùm ab animis prudentium alienum esse constituit, vt aliquandò diuina fauente gratia in mentes oculosque omnium redire non possint.

Alius mortuus reuiuiscit.

Cap 15.

Quidam vxori irascens, quòd ad monasterium claustri Nouiburgensis, veneratione beati Leopoldi, Martis post Palmarum diem quotannis eleemosynam panis, vini & trium obulorum accepturis obtulisset, in hæc verba prorupit: Vtinàm eleemosyna viueres, nè quid auferres habuisses. raptisque continuò, quæ pauperibus destinauerat illa, domum reuertens, eo pane degustato, mandendo assumptũ, neque deglutire potens, in lectum se contulit. Vbi hàc illàc diù circunuolutus, præcluso spiritu occubuit: vt facilè intelligamus, etiam ociosa verba vindicem habere Deum: neque impunè in illos, qui de se benè meriti sint, admitti nefarios sine animaduersione contumaciter permisisse. atque eius rei testis eiusdem filia est.

Cœlestis vindicta in temerarium obtrectatorem pauperum.

Sed iam habes, Pater sanctè, quid sedente Xistó Pont. Max. prædecessore tuo, ab Reuerend. dominis Cardinalibus in tam pium opus deputatis sit, R. domino Vicecancellatio referente, cuius rei minimè, vt opinor, S. T. oblita est, cùm vnus è sacro consistorio tunc esset. Idq; iam omnes accepisse reor, quibus parentibus ortus Leopoldus sit, quàm præclari, quamq; illustres: quantùm diuinis incubuerit: quonam

quonam pacto, extincto patre, ſe geſſerit: quemadmodùm leges iuſtitiamq́ue coluerit, matrimonij ſeruauerit iura, quas ædes conſtruxerit ſacras: quanti eum fecerint prædeceſſores tui, & dum vixit, & poſtquàm è vita migrauit. Habes & miracula, teſtimonia vitæ, tum magna, tum maxima, & quæ prior, & quæ noſtra vidit ætas: quibus quàm ſanctus, quamq́; Deo fuerit acceptus, demonſtratur apertè: & quę ad obſeruandam æternitatem vir magnus & totus Dei exegerit. Poſcebat hominis altitudo longiorem orationem: materia ſuppeditabat, quàm ingentia implere volumina. Ego verò morem illorum, qui paucis calculis innumerabilium fermè rerum ſummam complectuntur, his paucis exegi. Defeciſſent aliter latera, & lingua compreſſa obmutuiſſet: obſeruantiaq́; benè meritorum tanta apud te eſt, vt cùm intelligis quempiam æternitatem promereri, ilicò tua bonitate id cõfirmes. Iam virtutes ipſius Leopoldi, quas creator omnium etiam miraculis comprobauit, ab Dei Vicario, qui ſolus in terris es, aſſcribere in numero Sanctorum iure meritoq́; expoſcũt, expectantq́ue. Ad quæcunq; enim loca Leopoldi nomen peruenerit, pro ſacroſancto veneratur & colitur. idq́; non ſimpliciter, prout à nonnullis fieri conſueuit, ſed indelebili atque inuiolabili titulo ſanctus Leopoldus appellatur & pro ſancto habetur. Quæritur tamen pro laudabili conſuetudine ſolennitateq́ue, à ſacroſancta Eccleſia introducta, S.T. nutus, quo abſq; nil tutum, nil ſtabile, nil denique ſanctum creditur. Id exigi mea oratione non exiſtimes velim. Nam inprimìs Chriſtianiſſimus fidei noſtrę totiusq́; religionis orthodoxæ vetus, legitimus, indubitatus defenſor Fridericus Imperator Auguſtus, à quo eius bonitate nihil adhuc perperàm peti audiuimus: nec verò idcircò tantùm, quòd ex ſanctiſſima Leopoldi familia Auſtrali ducat originem, verùm etiam vt Deus in ſuis glorietur creaturis, eius filius Maximilianus Auſtriæ ac Burgundiæ Archidux inuictiſſimus, patrem ſortitus eſt Cæſarem. Sic inclytus Hungrorum Rex, cæteriq́ue Principes catholici illarum prouinciarum, & deniq; omnes eorum populi, nutũ, vocemq́; ſanctitatis tuæ ſitibundi cupiunt, præſtolantur, expectantq́ue. Quid enim his teſtibus magìs in mundo dari poſſit non video. Magna profectò res eſt, vt mortales, Deo propitio & fauente, glorioſiſſimos & cæleſtes titulos benefaciendo ſibi quærant. Iam tempus eſt, iam te ſic velle conſpicimus & tenemus omnes: vt tua videlicet hac cæleſti voce Leopoldũ, qui cùm iam in cælis ſanctus ſit, etiam in terris ſanctum eſſe declares ſanctiſſimo tuo decreto, longa hominum expectatione optato. Diù mortales hoc in augmentum fidei, in monumenta Romani & Eccleſiaſtici ritûs, in gloriam æternitatis quàm nimio ardore expoſcunt, & vt benefactis longo labore quæſita iam præmia declarentur.

Summa virtutum ſancti Leopoldi.

S. Leopoldi nomẽ quàm ſit celebre.

Rogat orator, eum in numerum Sanctorum referri.

Extat alius liber de innumeris miraculis & canonizatione eius, per Reuerẽdum patrem, dominum Iohannem Franciſcum de Pauinis conſcriptus, ad quem lectorem remittimus.

BREVIS MEMORIA S. EVGENII TOLETANI EPISCOPI ET MARTYRIS, VT HABETVR LIbro quinto hiſtoriarum Hiſpaniæ, Lucij Marinei Siculi, Regij hiſtoriographi.

RAYMVNDVS olìm Toletanæ ſedis Antiſtes, ad Concilium apud Rhemos Galliæ populos celebrandum, temporibus Eugenij ſummi Pontificis, cum alijs multis Epiſcopis in Galliam profectus eſt. Qui cùm in vrbe Pariſiorum ad eccleſiam ſancti Dionyſij òrandi gratia diuertiſſet, in eadem eccleſia quoddam ſepulcrum inuenit, quod apud eos magnæ venerationis habebatur, in quo ex eius ſuperſcriptione, beati Eugenij Toletani Archiepiſcopi corpus humatum eſſe cognouit. De quo diligentiùs inquirens, quis fuerit, vel qua ratione à propria ſede quieuerit, tum ex relatu hominum, tum ex eius vita, quam ibi deſcriptam inuenit, depræhendit. Scriptura ſiquidem continebat, hunc Eugenium à beato Dionyſio in Galliam proficiſcente, ab vrbe Arelatenſi in Hiſpaniam directum Toletanæ ſedi pręfuiſſe.

15. Nouẽbr.

S. Eugenius à B. Dionyſio Areopagita Toletanæ Eccleſiæ præficitur.

Qui

Qui postquàm visitauit magistrũ suum Dionysium, cùm iter esset ingressus, à gentilibus deprehensus, & ex fidei confessione quis esset, cognitus, gladio aperiente viam, qua magister suus illuc iam præcesserat, cælum coronatus ingreditur. Cuius corpus post multum temporis, diuina reuelatione repertum, in ecclesia beati Dionysij, magna fidelium lætitia & exultatione conditur: ubi propter meritum sanctitatis, & gloriam miraculorum quæ ibi fiebant, ab omnibus quàm deuotissimè venerabatur.

Capite cæditur.

De huius Eugenij medij corporis translatione, multa habentur in vita sancti Gerardi Abbatis Broniensis. quære in Tomo quinto, tertia Octobris, capitibus verò, 11. 12. 13. & 14.

DE SANCTO SYLVESTRO CAVILLONENSI EPISCOPO, EX DIVI GREGORII ARCHIEPISCOpi Turonensis De gloria Confessorum, Cap. 85.

Nouẽbr. 20.

BEATISSIMVS verò Syluester Cauillonensem rexit Ecclesiam: qui quadragintaduobus annis sacerdotio ministrato, plenus dierum atque virtutum migrauit ad Dominum. Habuit autem lectulum funibus subtilibus innexum, sub quo cùm semèl atque iterùm infirmi, siue quartanarij, siue varijs febribus oppressi, subderentur, statim virtute diuinitùs indita sanabantur. Idcircò hic lectulus in ecclesiæ sacrarium deportatus, simili virtute nitescit. Multi enim (sicut oculis proprijs inspexi) abscissis de funibus illis particulis in longinquum deferebant, ipsisque super infirmos locatis, sanitatis adesse beneficium contuebantur. Nam mater mea ab hoc decisam particulam vt puellæ à frigorijs febricitanti collo dependi fecit, morbo extemplò depresso, puellam sanam adspexit.

Multi ægri meritis sancti Syluestri sanantur.

CERTAMEN GLORIOSI MARTYRIS AGAPII, EX EVSEBII CAESAREENSIS ECCLESIASTICAE *historiæ libro octauo, cap. sexto decimo, interprete Iohanne Christophorsono Anglo.*

20. Nouẽbr.

QVARTO anno persecutionis in nos grassantis, ad duodecimum Calend. Decembris, hoc est, vigesimo die mensis qui Dius vocatur, die Veneris, in eadẽ vrbe Cæsarea, tale facinus, dignum reuerà quod literarum monumentis commendetur, ipso tyranno Maximino præsente (qui eodem die, qui natalis suus dies erat, spectacula populo, magno cum apparatu ac sumptu edebat) patratum fuit. Et quia cõsuetudo inueterârat, vt varia spectacula, si etiam vnquàm aliâs, præsentibus ipsis Imperatoribus summa cum magnificentia ac splendore, proponerentur spectatoribus, ad eorum animos oblectandos, eaq; nouis ac peregrinis formis, præter communem & vsitatum morem variarentur, sic vt interdùm animalia ex India & Aethiopia, aut aliundè acta in amphitheatrum introducerentur: interdùm viri mimicis corporis gestibus, permira animorum oblectamenta spectantibus ostenderent: ob eam causam cùm iam Imperator ipse ludos faceret, eximium quoddam spectaculum, & quod multum haberet admirationis, in magnifico eorum apparatu omninò elucere oportebat. Quod nam igitur erat istud quidem? Martyr & testis nostræ in Christo religionis, adducitur in medium, strenuè pro sola & vera pietate decertaturus, Agapius nomine: quem vnà cum Thecla sociatum, bestijsque traditum ad deuorandum, paulò antè demonstrauimus. Iste aliâs è custodia eductus, simulque cum maleficis ad spectacula populo edenda coniunctus, cùm palàm egregiè suas partes in stadio

Spectacula præsentibus Imperatoribus edi solita.

S. Agapius in medium adducitur, decertaturus.

ſtadio egiſſet, idque tèr ac ſæpiùs, propterea quòd iudex poſt minas illi varijs temporibus oppoſitas, ſiue illum commiſeratus, ſiue ſpe propoſiti & ſententiæ eius commutandæ inductus, ad alia ſemper noua certamina diſtulerat, tandèm ipſo præſente Imperatore denuò producitur, velut opportunè & commodè in illud tempus reſeruatus: vt hoc dictum ſalutare, quod Dominus diſcipulis ſuis, diuina præſcientia prædixiſſet, (nimirùm quòd coram Regibus adducerentur propter teſtimonium eius) verè in eo compleretur. Matth.10.

Primùm igitur in medium ſtadium, cum quodam malefico & ſceleſto homine, quem cædis domini ſui reum fuiſſe ferunt, vnà rapitur. Deindè hic domini ſui interfector, qui beſtijs obijci debuiſſet, miſericordia & clementia Imperatoris (propè ad ſimilitudinẽ Barrabæ latronis, quem Seruatoris loco Iudæi mortis periculo eripiebant) nece liberatus eſt: & propterea ſtrepitu & acclamationibus totum ideò perſonabat theatrum, quòd homicida Imperatoris beneficentia, non ſolùm ſeruatus eſſet, verùm etiam honore & libertate donatus. Cæterùm hic veræ & diuinæ pietatis athleta, primùm à tyranno acceſſitur: deindè inficiationem ſuæ voluntatis & inſtituti rogatus eſt: promittitur ei libertas. at ille magna voce palàm teſtatur, non turpis & nefarij criminis cauſa, ſed pietatis in Deum omnium rerum opificem, libenter & cum voluptate omnia ſupplicia, quæcunque ſibi imponerentur, ſe pacato & tranquillo animo ſubiturum. Atque hoc elocutus, dicto citiùs factum exequitur: & vrſo in illum dimiſſo, ex aduerſo veluti curriculo factus obuiàm, ſeipſum libentiſſimè vorandum dat. Pòſt adhuc ſuperſtes ſpiritum ducens, in carcerem mittitur. vbi vno die in vita commoratus, poſtridiè lapidibus ad pedes eius appenſis, in medium mare demergitur. Tale Agapij martyrium fuiſſe conſtat.

Ecce Iudaicum tyrannum. Luc.23. Iohan.18. Martyris conſtantia. Vrſo ferociſſimo obijcitur. In mare demergitur.

VITA SANCTORVM MARTYRVM OCTAVII, ADVENTICII, ET SOLVTORIS TAVRICORVM, PER D.

Ambroſium Epiſcopum ſcripta. Eſt ſermo 77. in ordine Sermonum eius, quanuis etiam ſimilis inter Homelias D. Maximi Taurinenſis Epiſcopi inueniatur.

CVM omnium ſanctorum martyrũ fratres deuotiſſimè natalem celebrare debemus, tum præcipuè eorũ ſolennitas tota nobis veneratione curanda eſt, qui in noſtris domicilijs proprium ſanguinem profuderunt. Nam licèt vniuerſi ſancti vbique ſint & omnibus proſint, ſpecialiter illi tamen pro nobis interueniunt qui & ſupplicia pertulêre pro nobis. Martyr enim cùm patitur, non ſibi tantùm patitur, ſed & ciuibus. Sibi enim patitur ad præmium, ciuibus ad exemplum. Sibi patitur ad requiem, ciuibus ad ſalutem. Exemplo enim eorum didicimus Chriſto credere, didicimus contumelijs vitam æternam quærere, mortem didicimus non timere. Videte ergò quid martyribus debeamus, in quo alter tortus eſt vt alius ſaluaretur: Alter carnificem pertulit vt Chriſtum alter agnoſceret: Alter morti addictus eſt vt alius vita potiretur æterna, & poſtremùm ſanctus occiſus eſt vt peccator euaderet. 20.Nouẽbr.

Martyr cùm patitur, non ſibi tantùm patitur, ſed ſuis ciuib.

Beati igitur martyres nec ſibi vixerunt, nec ſibi ſunt mortui. Exemplum enim nobis reliquerũt benè viuendo conuerſationis, tolerando fortiter paſſionis. Nam ideò Dominus per totum mundum diuerſis in locis pati martyres voluit, vt tanquàm idonei teſtes nos præſenti quodam fidei exemplo ſuæ confeſſionis vrgerẽt, vt humana fragilitas quæ prædicationis Dominicę auditu longiore vix credit, vel præſenti oculorum teſtimonio martyrio crederet beatorum.

Cuncti igitur martyres deuotiſſimè percolendi ſunt, ſed ſpecialiter ij venerandi ſunt à nobis, quorum reliquias poſſidemus. Illi enim nos orationibus adiuuant, iſti etiam adiuuant paſſione. Cum his autem nobis familiaritas eſt, ſemper enim nobiſcum ſunt, nobiſcum morantur, hoc eſt, & in corpore nos viuentes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hîc nè peccatorũ labes nos abſumat, ibi nè inferni horror inuadat. Nam ideò hoc à maioribus prouiſum eſt vt ſanctorum

Sancti martyres deuotiſſimè colendi.

ossibus nostra corpora sociemus, vt dum illos tartarus metuit, nos pœna non tangat: dum illis Christus illuminat, nobis tenebrarum caligo diffugiat.

Cum sanctis ergò martyribus quiescentes euadimus inferi tenebras, eorum propriis meritis, attamen consocij sanctitate. Ait enim Dominus Petro: Tu es Petrus, (Matth. 16.) & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt ei. Si ergò Apostolo & martyri Petro inferni porta non præualet, quisquis sociatur martyri, tartaro non tenetur. (Martyrum merita, quāti sint ponderis apud Deum.) Martyres enim inferni porta non possidet, quoniam eos paradisi regna suscipiunt. Nam videmus eos vtiquè iam regnare. Cernimus enim ab ijs frequenter obsessos immundissimis dæmonibus homines liberari, ità vt cęlesti medicina & captiua anima de diaboli laqueis eruatur, & ipse diabolus vinculis igneis alligatus producatur de sua captiuitate captiuus, vt qui quædam paulò antè ceperat, ipse subdatur in prædam.

Hæc & alia potiora mirabilia per sanctos fieri omnibus notum est. Et ideò fratres veneremur eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro. Et sicut eis ossibus parentum nostrorum iungimur: ità & eis fidei imitatione iungamur. In nullo enim ab ipsis separari poterimus, si sociemur illis tam religione quàm corpore.

DE SANCTO AMPHILOCHIO EPISCOPO, ET DE LIBERTATE EIVS, QVA ILLE IN ORATIONE *ad Theodosium Imperatorem vsus est, ex Sozomeni Ecclesiasticæ Historiæ libro septimo cap. 6. Interprete Suffrido Petro Leouardiensi Frisio.*

(23. Nouēbr.) ADHVC autem isti quia numero pollebant, Constantij atque Valentis præiudicio freti, securiùs conueniebant, ac de Deo, eiusque essentia publicè disputabant: & vt Imperatoris animum pertentarent, eos subornabant quos in aula suæ sectæ fautores habebant. Rebantur enim se obtenturos id quod proposuerant, cùm ea considerarent, quæ sub Constantio acciderant. Quæ quidem res & Ecclesię Catholicę sectatoribus formidinem ac solicitudinem incusserat: qui tamen non minimè & hinc metuebant, quòd considerarent, quantum esset (Eunomij in disputando acumen.) Eunomij in disputando acumen. Hic enim non multò antè ob controuersiam quam cum Clericis suis, imperante adhuc Valente, Cyzici habuerat, ab Arrianis discessione facta, priuatus agebat in Bithynia, e regione Constantinopolis, ac frequens ad eum populus traijciebat: multique aliundè confluebant, partim vt illum pertentarent, partim vt eius doctrinam cognoscerent. Huius rei fama ad Imperatorem quoquè permanârat, qui iam conueniendi eius desiderio tenebatur. (Imperatrix Placilla orthodoxa.) Cæterùm Imperatrix Placilla eum studiosè deprecando cohibuit. Nam cùm Niceni Concilij doctrinam ipsa fidelissimè conseruaret, metuebat, nè (quod consentaneum videbatur) maritus colloquio circumuentus, in illius sententiam deflecteret. Vigente autem adhuc vtrinquè huiusce contentionis studio, Episcopis ijs qui Constantinopoli versabantur, palatium Imperatoris salutandi gratia (vt moris erat) frequentantibus, etiam Amphilochius quidam senex, cum his vnà venisse dicitur, ignobilis oppidi sacerdos, simplex, ac nullo rerum vsu tritus, sed in diuinis apprimè cordatus. (Amphilochij cum Imperatore παρρησία.) Cùm autem cæteri candidè admodùm ac religiosè Imperatorem consalutâssent, etiam sacerdos ille senex, ipsum consimiliter salutauit: filio verò Imperatoris qui patri assidebat, æqualem honorem non exhibuit, sed propiùs accedens, veluti puero, Salue (inquit) fili. simulque caput illi digito demulcebat. Commotus igitur ira Imperator, & quasi ob iniuriam filio factam indignatus, quem ille non æqualiter honorâsset cum patre, foràs exturbari cum contumelia senem iussit. Ille verò cùm raptaretur, conuersus: Ad hunc, inquit, modum Imperator existima, & cælestem quoquè patrem excādescere in eos, qui filium cum patre non æqualiter honorant, & genitore inferiorem nuncupare audent. Delectatus hoc dicto Imperator, senem reuocat: & veniam precatus, verè

verè illum locutum esse confitetur. Firmior itaque factus, eos, qui ab hoc diuersum sentirent, non admisit: contentiones etiam & conuentiones in foro habere vetuit: & vt de essentia ac natura Dei solito more disputare, tutum deinceps non esset, effecit, lata in eam rem lege, & constituta pœna. *Theodosius Imperator orthodoxā fidem amplectitur.*

DE SANCTO ROMANO BVRDEGALENSI PRESBYTERO, EX DIVI GREGORII TVRONENSIS

Archiepiscopi De gloria Confessorum cap. 46.

HABETVR in hoc territorio & sanctus Romanus Presbyter, quem, vt scripta vitæ eius edocent, Martinus noster sepulturæ locauit. Est autem sepulcrum eius contiguum Blauiensi castello, super litus amnis Garonnæ, in quo sæpiùs naufragio perituri, virtute eius saluati sunt, proclamantes inter fluctus torrentis vndosi: Misereri nostri, sancte Romane Confessor Dei. Mox enim, sedata tempestate, optato litore potiti sunt. Nec enim fas est, vllum perire naufragio, qui eius basilicam amnis de medio contemplari meruerit. Quod & nos in grandi necessitate experti sumus. Nam cùm imber crebberrimus per multos defluens dies, amnem Garonnam extra litora eiecisset, atque impellente vento validis fluctibus exundaret, eleuarenturque fluctuum montes validi, qui non paruum intuentibus ingererent metum, exoratus beatus Confessor obtinuit, sicut credimus, virtutis suæ suffragio, vt compressis fragoribus, planum præberet flumen alueum. Et sic ingressi nauem, ad ripam alteram sine periculo sumus deuecti. *24. Nouēbr.* *Eccē sancti inuocatio, & ad inuocationē auxilij exhibitio.*

VITA SANCTI FELICIS ARCHIEPISCOPI RAVENNATIS, VT HABETVR LIBRO QVARTO

historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.

SVBROGATVS est in locum Damiani Felix, anno à partu Virginis septingentesimo, quàm, vti suprà memorauimus, duobus pòst annis Theophylactius Rauennæ adhibuit. Hic enim Felix Rauennatum Archiepiscopus, ab Romano Pontifice insignitus sacra infula, cùm veterem pecuniæ pensionem denegaret, quæ more maiorum, veterique instituto, & recenti superiorum Archiepiscoporum testimonio debebatur, atque ità se in cæteris rebus, à Pontifice Maximo Rauennati ecclesiæ præscriptis, gereret, quasi nihil sibi negocij cum illo esset, cōuocatis ciuibus, efficaci oratione habita, hortatus est, vellent antiquæ nobilitatis spiritus retinere, neque libertatem, tantis laboribus partam, adeò facilè ereptam, paterentur sibi diutiùs occupati: præsertìm quòd Cæsar, quanquàm non esset opem Rauennatibus apertè laturus, (quod neque credi poterat) tamen nec etiam Pontifici Maximo esset assensurus, aut affuturus, ob tot in illum inimici animi significationes iam exhibitas. Augebant animos Rauennatibus, vetus cum Longobardorum Rege, Archiepiscopi familiaritas atque vsus, & arctissima cum Mediolanensi Antistite & Aquileiensi consuetudo: qui Theodori Archiepiscopi facinus ægrè tulisse visi fuerant. Itaque Rauennates Felici assentiuntur, tributumque Pontifici & obedientiam negant. Verùm Constantinus Pontifex plurimùm Rauennatum insolentiam ac superbiam miseratus, admiratusque, cùm eos hortatus diù fuisset, nec quicquam proficeret, de omnibus certiorem Iustinianum fecit. Qui Theodoro Patritio, classem apud Siciliam agenti, imperat, vt, aucta quamprimùm classe, Rauennam contendat, detque operam, vt Felix Archiepiscopus Pontifici satis- *15. Nouēbr.* *S. Felix à Rom. Pontifice, sacra infula insignitus.* *Rauēnates obedientiā & tributum summo Pōtifici negāt.*

fatisfaciat. Archiepifcopus & factionis proceres, recognita, ex omnibus cõfeftim
Flaminiæ ciuitatibus auxilia euocare, idemque ex omni Exarchatu, curareq; Padi
alueum, eo loco, vbi Ferrariam nunc videmus, incidendum, illud flumini alueum
fternẽtes, quod vulgò ad Turrim foffæ appellatum, ad hanc diem influit. id autem
ob id factum eft, vt maiore aquæ copia in Padufam effufa, in quam Padufam tunc
Padus eo riuo influebat, ager, qui circa Rauennam eft, aqua magis compleretur:
atque hac ratione, vti Agnellus, referente Blondo affirmat, Theodoro aditus ad
vrbem intercluderetur. Theodorus impiger, in Illyrio aucta claffe, à Venetis, quot-
quot naues in promptu haberent, accerfit, monetque vti ad Rauẽnam in tempore
adfint. Poftquàm autem claffis in confpectum fe dedit, Rauẽnates, & fceleris con-
fcientia, & tanto apparatu exterriti, raptìm & temerè omnia agere. Accedẽte pro-
piùs claffe, ad arma tumultuariè concurrũt, quòd milites, quos ex agris & finitimis
ciuitatibus euocauerãt, inermes, ac militiæ rudes effent. Theodoriani milites tran-
quillam tempeftatem nacti, toto litore defcenfiones faciunt. Ibi cum Rauennati-
bus & nonnullis mercenarijs veteranis manus confertæ, fed minimo negocio in
Rauẽna capitur, ac iterùm Pontifici fubijcitur.
vrbem, fufi fugatique, repelluntur. Quapropter rei benè gerendæ occafionem ar-
ripiens, cum fugientibus Theodorus Rauennam ingreffus, eã potitur: & quæftione
habita, eorum qui Felici Archiepifcopo fauiffent, nonnullos interfecit: alios Ro-
mam relegat: plerofque vnà cum Felice in vincula coniectos, direptis omnibus
Felix Epifcopus in exilium relegatur ea cæcatus,
Byzantium deducit. Iuftinianus Felicem candentis æris intuitu obcæcat, atque vnà
cum cæteris Rauennatibus, per Ponti oppida relegatos diuifit. Hanc cladem Ra-
uennatem, vt fcriptores tradunt, fi quis non huius folùm Longobardi belli tẽpora
percenfeat, fed Gothorum quoquè numeret calamitates, vix vllam reperiat, huic,
ab infelicis Antiftitis temeritate ortæ, cõferendam. Quo fit, vt omninò fit falfum,
quod Spretus fcribit, nulla vnquàm vi Rauennam fuiffe captam, cùm id fæpiùs,
magno malo, experta fit. Tantus ab hac Rauennati calamitate, reliquis ciuitatibus
timor incuffus, vt Cæfarianas'ne partes, an Longobardorum fequerentur, incertæ,
ingenti mœrore, & extremis cafibus penè oppreffæ viderentur: in tanta præferrìm
Italiæ perturbatione: fiquidem Aifprandus, fuperato auxilio Bauarorum, Arir-
perto, auitum Longobardorum regnum fuerat adeptus: breuique moriens Luit-
prandum filium fucceſſorem reliquit.

Conftantinus Pontifex, cùm adeò infigni calamitate Felicem Archiepifcopum,
Rauennatesque affectos audiuiffet, ægrè admodùm tulit, minimeq; rem probauit,
quòd hominem in fanitatem reftitui, non tot calamitatibus affici voluerit. Poftea
Põtifex Felicem pœnitentem in fuæ fedi reftituit.
Felix Archiepifcopus relicta hærefi (vt Platina teftis eft) patriæ ac fedi reftituitur,
ijs Rauennatis ecclefiæ thefauris receptis, quos Iuftinianus Cæfar habuerat. Ante-
quàm in exiliũ pulfus effet, elegantiffimo ftylo plurima compofuerat: atque inter
cætera in Danielis folationem, quæ apud Matthæum Euangeliftam habetur, lucu-
lentum commentarium: quem facerdotes fui vix incolumem feruauerunt: quòd
Opera eius vt perierint pro maiore parte.
ipfe libros omnes ab fe fcriptos, cùm ob cæcitatẽ expolire, & abfoluere non poffet,
antequàm diem obiret, igni tradendos iufferit. Collegit etiã ad vnum, fancti Petri
Chryfologi conciones: qηod opus, magnam partem adhuc extat, cùm commen-
tarius & cætera perierint. Admirabili eloquentia cõcionari ad populum confue-
uerat, tantaque religione ac fanctitate poft exiliũ floruit, vt multa fupra naturam
Sanctitas eius.
prodigia ex ipfo manârint. Exeunte enim illo Byzantij portam: quam ad vrbem,
gratias Cæfari de reftituta patria acturus, fe contulerat: cùm fe quidam claudum
fimularet, peteretque ab eo, opis fibi aliquid fieri, Curte, inquit, Felix, quod non es
Nouit fecreta hominũ corda.
facis? Cur illudis? Surge, & feruos Dei irridere ne velis. Alij à nauibus haud procùl
præftolabantur, vt ab eo, quem in egentes munificum, liberalemque fciebant, pe-
cuniarum aliquid elicerent. Quapropter confilio inito, ex focijs vnum in via ia-
centem conftituunt, eum affirmantes aduenam, iam mortuum, feque ab eo expe-
ctare auxilium, in quo fepulturæ tradi poffet. Quamobrẽm vir fanctus palliũ pro-
iecit, quo veftiebatur: mox abeunte illo, focium iacentem vocantes, vt furgeret,
exanimem ac verè morruum inueniunt. Hæc Cæfar cùm refciuiffet, Felicem iubet
ad fe è naui accerfiri: fummaque veneratione excepto eo, impetrauit ab homine
plurimùm renuente, vt manu in formam Crucis deducta, fibi benè precaretur.
Ecclefiã fuã Sanctorum reliquijs ac
Igitur Felix Archiepifcopus Rauennam regreffus, poft multas virorum fancto-
rum reliquias, in Vrfiana æde pluribus locis honeftiffimè pofitas, pateras ex argẽto
dono

dono dedit: & supercilij arcum, cui & carmina inscripserat, & martyrum complures reliquias incluserat, extruxit. Arcas pro aris, ex cupresso conficiendas curauit, ipsumque, vt appellant, salutatorium, vndè Archiepiscopi ad sacra solennia inchoanda, coram populo procedunt, erexit: regiasque ianuas, admirabili opificio carmine exornauit. Tandem verò septimo Calēdas Decembris, ex hoc lachrymabili hospitio, cælestem in patriam profectus est, in numerumque Sanctorum adscitus, & in D. Apollinaris Classensis, sepulcro ex marmore, ab ara diuæ Feliculæ haud procùl compositus. Præfuit Rauennati Ecclesiæ, annis circiter xiix.

varijs vetustis exornat.

Feliciter obit & sanctorum catalogo adscribitur.

REVERENDI IN CHRISTO PATRIS D. IACOBI BILLII PRVNAEI, SANCTI MICHAELIS IN

Eremo cœnobiarchæ doctissimi, præfatio in vitam sanctorum Confessorum Barlaam & Iosaphat.

DE sequentis historiæ authore à quibusdā dubitari video. Quidam enim Damascenum verum ipsius authorem esse censent. Quidam autem eam falsò ipsi tribui contendunt. Ac certè in clarissimi viri Fumæi codice Iohanni Sinaitæ adscribitur. Ego verò etsi Lectoris non ità multum interesse puto, vtrius ea sit, modò pia & lectu digna sit, quemadmodum re vera est, tamen si mihi iudicium meum interponere liceat, verum Damasceni fœtum eam esse affirmare non dubitem. Nam vt omittam quòd Trapezuntius, vir natione Græcus, & magni non inter suos tantùm, sed etiam inter nostros nominis, non alium quàm Damascenum eius authorem protulit, primùm ipsa phrasis, reliquis ipsius operibus quàm simillima, Damascenum authorem testatur. Deindè ad eam opinionem confirmandam illud mihi magni momenti est, quòd vt in libris De orthodoxa fide, ac reliquis penè omnibus, Damascenus multa è Basilio, Gregorio Nazianzeno, alijsque eiusdem notæ Patribus, libenter corrogat, atque integros sæpè versus, immò etiam totas periodos ab ipsis mutuatur: eodem modo in hac quoquè historia multa ex ijsdem authoribus, suppresso interim nomine, produci animaduerti, ac præsertim ex Nazianzeno, vt cap. 7. 8. 10. 11. 15. 17. 20. 24. ac plerisque alijs locis. Adde quòd non solùm ab illis lubēter mutuò sumit, sed etiam multa quoquè affert, ex libris De orthodoxa fide ad verbum transcripta, vt ea omnia quæ cap. 15. de arbitrij libertate disputat. Quod quidem, vt opinor, non tam apertè faceret, nisi tanquàm suo iure ijs, vt suis, vteretur. Denique cap. 19. disputatio ea de Imaginibus, quæ Damasceni ætate feruebat, in eadem sententia non parùm me confirmat. Vt autem hæc omnia pro Damasceno faciunt, ità hanc historiam Iohannis Sinaitæ minimè esse apertissimè conuincunt. Nam cùm ille senioris Theodosij tempore fuerit, vt patet ex lib. 13. histor. Miscell. Pauli Diaconi, quonam pacto in hac historia, quam Author ex India transuectam testatur, Nazianzenum, cuius scripta vixdùm in hominum manibus versabantur, citare potuisset, atque etiam eo antiquiorem Episcopum, ac Valentis tempore vita functum, Basilium, suppresso licèt nomine, cap. 19. vbi de Imaginibus tractat, & cap. 34. vbi Iosaphat eam ad Deum Orationem habet, quam ex Constitutionibus Basilij, cap. 1. perspicuè hausit. Quonam itèm modo Barlaamum de Imaginibus ad Regis filium disserentem induceret, cùm ea quæstio nondùm eo tempore excitata fuisset? Quod autem ad ipsam historiæ veritatem attinet, ob quasdam causas, quas nihil hoc loco commemorare attinet, videri fortassè nonnullis potuisset, hoc opus non tam veram historiam esse, quàm sub historiæ specie, tacitam vitæ monasticæ, atque ad Christianam perfectionem exactæ, collaudationem, nisi author sub finem eam se ab hominibus à mendatij crimine alienis accepisse testaretur. Ei ergò, præsertim asseueranti, diffidere, hominis mihi esse videtur, plus suis suspicionibus, quàm Christianæ charitati, quæ omnia credit, tribuentis. De Trapezuntij autem translatione nihil aliud dicam, nisi eam mihi quidem anteà semper valde rudem & impolitam visam fuisse, pòst autem (vbi per Iohānem à Sancto Andrea, virum vt optimum & doctissimum, ità etiam optimorum & doctissimorum librorum copia instructissimum, exemplaris Græci copia facta est) innumeris etiam locis vitiosam. Quod quidem lubentiùs certè nimiæ festinationi, quàm Græci sermonis ignorationi tribuendum putarem, nisi nimis multa loca essent, in quibus vix festinationis excusatione inscitiæ notam Interpres deprecari queat. Quæ res suspicionem mihi nonnullam iniiceret, Trapezuntium fortassè versionis huiusce parentem non esse, nisi in quibusdā etiam alijs eum Græca persæpè non satis assecutum esse comperissem. Vtcunquè se res habeat, nouam à nobis traductionem habes, si nihil aliud, præcedenti profectò, nisi fallor, paulò clariorem ac fideliorem. Vale, & humanissimo viro Sancti Andreæ, cuius libro sum vsus, gratiam habe.

Iohan. Damascenum subsequētis historię authorem esse cōprobat.

VITA SS. BARLAAM ET IOSAPHAT, PRÆNOMINATO BILLIO INTERPRETE, VT HABETVR *in operibus S. Iohannis Damasceni, recèns editis & auctis.*

PROLOGVS.

Rom. 8. Naz. Ora. de Atha. QVicunque ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei, vt ait Apoſtolus. Illud porrò, Spiritu ſancto donari, & filios Dei fieri, expetendorum omnium extremum eſt, & quò cùm ventum fuerit, conquieſcit omnis contemplatio, quemadmodùm diuinis literis proditum eſt. Hanc igitur excellentem, & expetendarum omnium rerum ſupremam beatitudinem ſancti omnes, qui ab æuo condito extiterunt, per virtutum cultum ac ſtudium diuino beneficio conſecuti ſunt, vt qui partìm martyrium ſubierint, atque ad ſanguinem vſque aduerſùs peccatū in acie ſteterint, partim religioſæ ac Deo deuotæ vitæ certamen exantlârint, arctamque viam terucrint, animique deſtinatione martyres extiterint. Quorum luculentas virtutes, ac præclara facinora (hoc eſt, & eorum qui martyrio perfuncti ſunt, & eorum qui per religioſam exercitationem angelicum vitæ genus imitando expreſſerunt) literarum monumentis commendare, atque ob virtutis exemplum ad poſteras ætates tranſmittere, à diuinis Apoſtolis & beatis Patribus Chriſti Eccleſia accepit: hoc videlicet ad noſtri generis ſalutem velut lata lege promulgantibus. Etenim via ea, quæ ad virtutem ducit, aſpera eſt atque ardua & permoleſta, ijs præſertìm qui nondùm ſeſe totos ad Deum tranſtulerunt, verùm adhuc vitiorum animique perturbationum tyrannide conflictantur. Quo fit, vt multis ad eam illecebris indigeamus, nimirùm & conſilijs ac cohortationibus, & exemplis eorum qui hanc viam priores inierint. Id quod etiā minore cum moleſtia ad eam attrahit: efficitque, nè ob vitæ difficultatem animis frangamur, ac deſperatione afficiamur. Siquidem ei quoquè, cui ardua & difficilis via incunda eſt, non perindè quiſpiam monendo ac cohortando, vt eam ingrediatur, perſuaſerit. At cùm multos oſtendit, qui eam confecerint, ac tandèm percommodum diuerſorium nacti ſint, tum verò magis cum adducet, vt eandem quoquè viam capeſſat. Huic igitur ipſe quoquè regulæ inſiſtens, ac prætereà impendens ignauo illi ſeruo periculum metuens, qui talentum à Domino acceptum in terram abdidit, quodque ei quæſtûs faciendi cauſa datum erat, ità occultauit, vt nihil ex eo lucri faceret, hiſtoriam animabus vtilem ad me vſque allatam ſilentio minimè præteribo: quam mihi pij quidam viri interiotis Aethiopiæ (quos Indos vocant) ex veris commentarijs tranſlatam narrauerunt. Hæc porrò ad hunc modum ſe habet.

Exēplis potiùs quàm præceptis ad virtutis ſtudium trahimur.

Matth. 25.

NARRATIO.

27. Nouēbr. INDIA, quæ ingens ac frequentiſſima eſt regio, procùl ab Aegypto diſtat, atque vndiquè ab Aegypti parte mari alluitur: à continente autem ad Perſidis fines accedit. Ea porrò atra Idololatriæ caligine olim obducebatur, atque extrema barbarie ſcatebat, nefarijsque flagitijs addicta erat. Poſteaquàm autem vnigenitus Dei Filius, qui eſt in ſinu Patris, figmentum ſuum peccati ſeruitute oppreſſum indigno animo cernēs, miſericordia erga ipſum commotus, inſtàr noſtrì excepto peccato apparuit, ac Patris throno minimè relicto noſtræ ſalutis cauſa (hoc eſt vt nos in cælis habitaremus, atque à veteri lapſu excitaremur, ac peccato liberati priorem adoptionem reciperemus) in Virginis corpore habitauit, atq; expletis omnibus carnis propter nos aſſumptæ muneribus crucem ac mortem ſuſcipiens, ac terrenis mirandum in modum cum cæleſtibus coniunctis à morte ad vitam rediens, & cum gloria in cælos aſcendens, & in Patris dextra magnificè ſedens, Spiritum paracletum diſcipulis, à quibus conſpectus fuerat, pro eo ac promiſerat, in ignearum linguarū forma miſit, ipſosque ad omnes gentes legauit, vt eos, qui in ignorantiæ tenebris ſedebant, illuminarent, atque

Iohan. 1.

Luc. 1.

atque in Patris & Filij & Spiritûs sancti nomine baptizarent, adeò vt deinceps illi partim orientales sedes, partim occidentales regiones, quæ ipsis obtigerant, circumirent, ac septentrionalia & meridionalia climata peragrarent, vt imperatum munus exequerentur, tum sanctissimus quoque Thomas, vnus ex duodecim Christi Apostolis, in Indiam salutiferæ doctrinæ illic prædicandæ causa missus est. Domino autem cooperante, ac sermonem per sequentia signa confirmante, Gentilitiæ superstitionis tenebræ depulsæ sunt, atque illi simulacrorum sacrificijs & cultu liberati, ad rectam fidem se adiunxerunt. Sicque Apostolicis manibus velut refecti, Christo per Baptismum conciliati sunt: ac tacitis incrementis augescentes, in fide ab omni labe aliena proficiebant, ecclesiasque per totam regionem extruebant. Cùm autem etiam in Aegypto monasteria exædificari, ac monachorum ingentia agmina cumulari cœpissent, atque eorum virtutis, & vitæ rationis ad Angelorum imitationem accedentis fama orbis terrarum fines peruasisset, atq; ad Indos vsque peruenisset, ipsos quoquè ad eiusdem vitæ studium excitauit: adeò vt complures ipsorum relictis omnibus rebus in solitudines concederent, atque in mortali corpore, eorum qui corporis expertes sunt, vitæ rationem susciperent. Cùm igitur res præclaro statu essent, atque aureis pennis, vt dici solet, in cælum plerique conuolarent, exurgit quidam Rex in eadem regione, Abenner nomine, vir opibus quidem ac potentia, victorijsque & bellica fortitudine, corporisque proceritate insignis, ac prætereà vultûs elegantia clarus, atque ob mundanos ocyssimeque marcescentes rerum successus insolenter se efferens, cæterùm, quantû ad animam attinebat, extrema paupertate laborans, ac multis malis constrictus & enectus, quippè qui Gentilium partes teneret, ac superstitioso Idolorum errori magnoperè addictus esset. Porrò cùm Rex in magnis delicijs ac vitæ oblectamentis & voluptatibus versaretur, nec res vlla esset, quæ non ex ipsius voluntate ac cupiditate succederet, vnum id demùm erat, quod ipsi lætitiam interrumperet, animumque ipsius curis pulsaret, nimirùm sterilitatis malum. Nam cùm filijs careret, hæc eum cura solicitum habebat, quonam pacto his vinculis solueretur, ac susceptis liberis patris nomen obtineret: quo videlicet apud plerosque nihil est optatius. Atque huiusmodi Rex hic erat, eaque mente ac sententia. At illustrissima Christianorum natio, & monachorum cateruę, Regis cultum ac venerationem pro nihilo ducentes, nec ipsius minas metuentes, per Dei gratiam amplissimos progressus faciebant, vt qui in multitudinem omni sermone maiorem excrescerent, ac paruam omninò Regis rationem haberent, ijs autem rebus, quæ ad Dei cultum pertinebant, singularem in modum dediti essent. Ac propterea permulti ex ijs, qui ad monasticum ordinem sese contulerant, omnia quidem ea, quæ in vita iucunda sunt, peræquè contemnebant, solinsque pietatis amore tenebantur, ac mortis pro Christo subeundæ siti, futuræque beatitudinis cupiditate flagrabant. Eoque nomine, non timido ac dubitante animo, verùm perquàm fidenti ac libero salutiferum Christi nomen prædicabant, Christumque vnum in ore habebant, atque fluxam & caducam præsentium rerum naturam, futuræque vitæ firmitatem & immortalitatem omnibus palàm aperteque demonstrabant, ac velut subsidia quædam & semina ipsis porrigebant, quorum ope ad Deum sese conferrent, vitamque in Christo absconditam consequerentur. Ex quo effectum est, vt multi, suauissima illa doctrina percepta, ab acerbis erroris tenebris abscederent, atque ad dulcem veritatis lucem sese adiungerent: vsqueadeò vt nonnulli, etiam illustres viri, ac senatores, abiectis huius vitæ sarcinis, In monachorum album sese adscriberent. Rex autem vbi hæc intellexit, ingenti iracundia commotus, atque indignatione feruens, statim edicto sancit, vt Christiani omnes pietatem eiurare cogerentur. Ac deinceps noua suppliciorum genera comminiscebatur, atque inusitata mortis genera minabatur, literasque ad omnes regionis ditioni suæ subiectæ partes mittebat, quibus & præfectis & ducibus imperabat, vt tormentis, atque iniquis cædibus in homines pietate præditos grassarentur. Præsertim autem in præstantissimos quosque monastici ordinis excandescebat, atque implacabile aduersùm eos bellum excitabat. Ob eamque causam piorum plerique animo vacillabant: alij autem, quia cruciatibus ferendis impares erant, nefario ipsius imperio parebant. At verò monasticæ classis duces atque antistites, partim ipsius iniquitatem coarguentes ac refutantes, martyrio vitam finiebant, atque ad sempiter-

Thomas in Indiā mittitur. Mar. vlt.

Ecce monachorum institutum, primò in Aegypto, deinde in India.

Abenner Indorum rex.

Ecce sancti sitim Christianorum primæuæ ecclesię, subeundæ pro fide mortis.

Coloss. 3.

Christianorum persecutio.

nam beatitudinem perueniebant: partim in solitudinibus & montibus sese occultabant: non tormentorum, quę ipsis denunciabantur, metu, verùm diuiniore quodam consilio ac prouidentia.

De procerum regiorum Principe, qui solitariam vitam amplexus est. CAP. II.

CVm itaque huiusmodi caligo Indorum regionem inuasisset, ac pij & sancti viri vndiquè vexarentur, impietatis autem propugnatores opibus ac potentia florerent, atque cruoribus & victimarum nidore ipse quoque aër inficeretur, vnus è regiorum satraparum principibus, animi fortitudine, corporisque magnitudine ac pulchritudine, cæterisque alijs rebus, quibus corporis elegantia & animi generositas, tanquàm certis quibusdam notis exprimi solent, alios omnes antecellebat. Quamobrèm cùm impium illud edictum audisset, inani hac atque humi serpente gloria & delicijs valere iussis, ad monachorum cœtum sese aggregauit, atque in locis solitarijs exulans, ieiunijs & vigilijs ac diligenti oraculorum diuinorum meditatione sensus suos apprimè repurgabat, animumque, ab omni vitiosa affectione solutum & abductum, ea luce, quam tranquillitas à vitiosis affectionibus parit, illustrabat. Rex autem cùm cum maiorem in modum diligeret, atq; in honore ac pretio haberet, vt hoc audiuit, de amici iactura dolorem animo cepit, vehementiusq; aduersùs monachos exarsit. Atque cùm homines ad eum conquirendum quaquauersùm misisset, &, quemadmodùm, vulgò dicitur, nullum non lapidem mouisset, quò eum inueniret, aliquantò pòst illi, qui ad eum inuestigandum missi fuerant, vt eum in solitudine commorari senserunt, ità perscrutati sunt, vt tandèm eum arriperent, atque ad Regis tribunal sisterent. Rex autem, cùm eum, qui quondàm splendidis vestibus vtebatur, atq; in magnis delicijs vitam exigebat, tam viliter & abiectè amictum, ac religiosæ exercitationis asperitate afflictum, vitæque solitarię signa haud obscurè gestantem conspexisset, mœrore simul atque iracundia implebatur, atque ex vtroque affectu temperato sermone, ità eum allocutus est: O vęcors & demens, quid te adduxit, vt honorem cum ignominia, & illustrem gloriam cum turpi ac dedecoris pleno habitu commutares? Siccine tu, qui regno meo pręeras, atq; in copias meas imperium militare obtinebas, teipsum puerorum ludibrium effecisti, ac nòn modò meæ amicitię memoriam ex animo procùl eiecisti, verùm etiam aduersùs ipsam naturam impetum fecisti, ac ne tuorum quidem filiorum miseratione affectus, tum opes, tum omnem vitæ splendorem pro nihilo putâsti, tantamque ignominiam tam luculenta gloria potiorem & præstabiliorem habuisti? Quidnam te ad hoc impulit, cuiusnam lucri spes, vt eum, qui Iesus nominatur, omnibus dijs atque hominibus anteponeres, ac duram hanc & superstitiosam vitæ rationem suauissimæ huiusce vitæ oblectamentis anteferres? Hac oratione audita, vir ille Dei, lepida simul, ac placida & æquabili voce ad hunc modum respondit: Si sermones mecum conserere in animum inducis, ô Rex, fac hostes tuos è medio tribunali submoueas: ac tum de his rebus, quas intelligere cupis, tibi respondebo. Illis autem præsentibus nullus mihi ad te sermo erit. Citra sermonem autem excrucia, obtrunca, fac deniquè quicquid lubet. Mihi enim mundus crucifixus est, & ego mundo, vt ait meus magister. Cumque Rex dixisset, Quinam tandèm sunt hi hostes mei, quos me hinc ablegare iubes? Iracundia, inquit ille, & cupiditas. Nam eæ primùm quidem ab omnium rerum parente atque architecto ità productæ sunt, vt naturæ opitularentur, ac nunc etiam eandem ijs operam præbent, qui, non vt carni, sed vt spiritui consentaneum est, viuunt. In vobis autem, qui prorsùs carnales estis, nec vllam spiritùs partem habetis, aduersariæ extiterunt, eæque, quæ inimicis & hostibus conueniunt, exequuntur. Cupiditas etenim, * cùm ei à vobis opera datur, voluptatem excitat: cùm autem aboletur, iracundiam. Proindè facessant ipsæ hodierno die abs te: præsint autem ad eorum, quæ à me dicentur, auditionem ac iudicium prudentia & iustitia. Nam si iracundiam & cupiditatem de medio sustuleris, atque earum loco prudentiam & iustitiam induxeris, verè omnia tibi dicam. Ad quæ Rex his verbis est vsus: En petitioni tuæ cessi, atque cupiditatem & iracundiam è concilio eijciam: daboque operam, vt prudentia & iustitia interponantur. Iam igitur absq; vllo metu mihi expone, vndè tibi hic error obortus sit, vt ea, quæ in vana spe posita sunt, ijs rebus, quę manibus tenentur, atque oculis cernuntur, anteponas.

Princeps quidã Indicus monasticã vitam suscipit.

Regis mundo addicti oratio.

Ira & cupiditas à tribunalibus ablegandę. Gal. 6.

* ἐνεργουμένη ἡδονὴν ἐγείρει, καταργουμένη δὲ θυμόν.

nas. Respondens autem Eremita, dixit: Si intelligere cupis, ô Rex, vndè mihi hoc primùm animo iniectum fuerit, vt caducas res contemnerem, ac me totum sempiternarum rerum spei traderem, audi. Olim, cùm adhuc iuuenili ætate essem, bonum ac salutare verbum audiui, cuius vis maiorem in modum me rapuit, ipsiusque memoria, diuini cuiusdam seminis instàr, pectori meo insita, ità permansit, vt nunquàm à me diuelli potuerit: adeò vt & radices egerit, & germen ediderit, ac maturo tempore fructum in me tulerit. Huius autem verbi hæc vis erat. Excordes, inquiebat ille, ac stolidi homines animo ità comparati sunt, vt ea quæ sunt, perindè àc si non sint, aspernentur: ea autem, quæ non sunt, perindè àc si sint, amplectantur, ac mordicùs retineant. Qui autem eorum quæ sunt, dulcedinem minimè degustauit, is eorum, quæ non sunt, naturam perspectam habere non poterit. Hanc porrò nisi exploratam habuerit, quonam modo ea contemnet, ac pro nihilo putabit? Porrò per ea, quæ sunt, hæc oratio sempiternas res atque à iactatione alienas intelligebat: per ea autem, quæ non sunt, hanc vitam, & delicias, ac mendacem prosperitatem, quibus, ô Rex, heu, cor tuum malè affixum est: egoque itèm quondàm ea complectebar. Verùm huius sermonis vis animum meum sine vlla intermissione vellicans, mentem, quæ meî principatum tenet, ad id quod melius erat eligendum excitabat. Cæterùm lex peccati, cum mentis meæ lege pugnans, ac velut quibusdam compedibus me vinciens, per affectum erga res præsentes, captiuum tenebat. Cùm autem Saluatoris nostri benignitati ac bonitati me ex hac acerba captiuitate vindicare placuit, atque ipse menti meæ ad superandam peccati legem robur addidit, oculosque meos aperuit, vt mali ac boni delectum haberem, tum scilicet, tum inquam, animaduerti ac vidi præsentia omnia vanitatem & afflictionem spiritûs esse, quemadmodùm etiam sapientissimus Salomon quodam loco dixit. Tum peccati velamen è corde meo sublatum est, atque obscuritas ea, quæ ex corporis crassitie animo meo incumbebat, discussa & dissipata. Atque cuiusnam rei causa procreatus sum, agnoui: mihique faciendum esse, vt per mandatorum obseruationem ad summum illum rerum omnium effectorem ascendam. Quapropter relictis omnibus rebus eum secutus sum. Gratiasque Deo per Iesum Christum Dominum nostrum ago, quòd me ex luto & lateritio labore, ac crudeli & pestifero tenebrarum huius seculi principe liberârit, viamque mihi compendiariam & procliuem ostenderit, per quam in hoc fictili corpore angelicam vitæ rationem amplexari possim. Cuius adipiscendæ studio arctam hanc & angustam viam ingrediendam mihi duxi, sic videlicet animo constitutus, vt præsentium rerum vanitatem, atque instabilem earum iactationem & conuersionem, vehementer improbem, neque adduci possim, vt credam aliud quicquam præter id quod verè bonum est, bonum appellandum esse. A quo tu, ô Rex, miserè te abrupisti, ac seiunxisti. Eaque de causa nos etiam à te disiuncti ac distracti sumus, quoniam tu in perspicuum & indubitatum exitium ruis, ac nos in idem periculum præcipites ferri cogis. Nam quandiù in sola mundi militia censebamur, nullam officij partem prætermittebamus. Ac tu quoquè optimus testis eris, nos nec negligentiæ nec socordiæ nomine vnquàm esse notatos ac repræhensos. Posteaquàm autem id quoquè, quod omnium bonorum caput est, hoc est pietatem, nobis extorquere, Deique detrimento (quod detrimentorum omnium extremum ac grauissimum est) nos afficere studuisti, nobisque interìm honores ob eam causam in nos collatos, atque amplissima beneficia, in memoriam reuocas, quî fieri potest, vt non optimo iure te veri boni inscitia laborare dicam, vt qui omninò hæc inter se componas, pietatem scilicet erga Deum, cum humana amicitia, & gloria instàr aquæ defluente? Quonam itèm modo in hac re socij tibi futuri sumus, ac non contrà, tum amicitiam, tum honorem, tum liberorum amorem, & si quid aliud maius esset, aspernabimur, cùm te, ô Rex, in Deum sceleratè gerere conspiciamus, qui tibi ipsum esse, & spiritum ducere præbuit, qui est Christus Iesus omnium Dominus: qui cùm principio careat, eiusdemque cum Patre æternitatis sit, cælosque ac terram sermone procreârit, hominem tamen suismet manibus effinxit, eumque immortalitate coornauit, Regemque omnium rerum quæ in terra sunt, constituit, eique, quod omnium rerum præstantissimum erat, hoc est paradisum, tanquàm regiam quandam aulam, attribuit. At ille inuidia deceptus & in fraudē inductus, & voluptatis illecebris

Pij principis responsio.

Rom. 7.

Eccles. 1.

Exod 5.

Matth. 7.

Gloria mundi instàr aquæ defluit.

Gen. 3. Sap. 2.

illecebris delinitus, his omnibus miserè deiectus est: & qui priùs beatus censebatur, miserum spectaculum præbebat, lachrymisque ob acceptam calamitatem dignus erat. Verumenimuerò is, qui nos effinxerat ac procreauerat, benignis rursùm oculis manuum suarum opus conspicatus, nullam diuinitatis suæ mutationem suscipiens, nostræ salutis causa, id quod nos sumus, citra peccatum factus est, atque crucem & mortem spontè subiens, hostem eum, qui iam indè ab initio generi nostro inuidebat, prostrauit, nosque acerba illa captiuitate liberatos in priorem libertatem pro sua erga nos bonitate restituit, eoque rursùm, vndè nos inobedientia exturbauerat, ob suam erga nos humanitatem reduxit, maioreque quàm anteà honore prosecutus est. Hunc igitur, qui nostra causa tot cruciatus pertulit, tantisque rursùm nos beneficijs affecit, hunc, inquam, ipse reijcis, atque eius crucem dicterijs insectaris, totusque corporis delicijs ac perniciosis affectibus affixus, ignominiosa ac turpitudinis plena simulacra deos appellas. Nec teipsum duntaxàt à cælestium bonorum coniunctione abstraxisti: verumetiam omnes, qui tuis imperijs obtemperant, ab ea remoues, atque in animæ periculum conijcis. Quocircà velim noscas, me minimè commissurum, vt tibi paream, in eademque tecum erga Deum ingratitudine verser, atque eum, qui præclarè de me meritus est, mihique salutem attulit, abiurem, etiamsi feris me lacerandum & absumendum obijcias, aut gladio & igni me addicas: quæ quidem in tua potestate sita sunt. Neque enim mortem extimesco, nec præsentia expeto:

Præsentium rerum vanitas.

quippe quæ perquàm imbecilla & vana esse comperrum habeam. Quid enim in ipsis vtilitatis est? quid quod stabile sit ac diuturnum? Neque id solum: verumetiam, tum quoquè cùm adsunt, ingens ipsis ærumna coniuncta est, ingens mœror, ingens & perpetua solicitudo. Siquidem eorum voluptati ac perceptioni nihil non mœstitiæ ac doloris adnexum est. Ipsorum diuitiæ, pauperras sunt: ipsorum sublimitas, extrema deiectio. Quisnam autem eorum mala enumerando consequi possit? Quæ quidem paucis verbis Theologus meus mihi demonstrauit, his verbis vtens: Totus mundus in maligno positus est. Ac rursùm: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Quoniam omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Hanc igitur ego bonam Dei voluntatem quærens, omnia pro derelicto habui, cum ijsque me coniunxi, qui eadem cupiditate tenentur, atque eundem Deum expetunt. Inter quos non simultas est, non liuor, non mœrores & curæ: sed omnes idem curriculum obeunt, vt ad sempiternas eas mansiones perueniant, quas luminum Pater, ijs à quibus amatur, præparauit. Hos ego pro parentibus, hos pro fratribus, hos pro amicis & familiaribus habeo. Ab ijs autem, qui quondàm amici mei ac fratres erant, elongaui fugiens, & mansi in solitudine, Deum expectans, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritûs & tempestate. Hæc cùm ità commodè ac iucundè Dei homine dicta essent, Rex iracundia quidem impellebatur, ac sanctum virum acerbis supplicijs excruciare cupiebat: rursùm autem se reprimebat, atque id aggredi cunctabatur, venerãdam ipsius dignitatem ac splendorem veritus. Sermonem verò excipiens, his eum verbis est allocutus: Vndiquè, ô miser, exitio tuo studuisti, vt qui ad ipsum, fortuna, vt videtur, te impellente, tum mentem, tum linguam acueris, ac proindè obscuram quandam atque inanem verborum næniam effuderis. Ac nisi sermonis principio me tibi facturum recepissem, vt è medio concilio iracundiam depellerem, nunc carnes tuas in ignem conieci ssem. Quoniam autem ipse anteuertens, tibique cauens, huiusmodi verbis me obuinxisti, audaciam tuam ob pristinam meam erga te amicitiam fero. Quamobrèm exurge, atque ab oculis meis profuge. Non iam te videbo, sed malè mactabo. Ità egressus Dei homo in solitudinem secessit, mœrore quidem eo nomine affectus, quòd martyrium minimè obijsset, cæterùm nullo non die, quantum ad conscientiam attinet, martyrio fungens, atque aduersùs principatus & potestates, aduersùs mundi rectores tenebrarum huius seculi, aduersùs spiritualia nequitiæ, vt ait beatus Paulus, dimicans. Cùm igitur ille abijsset, Rex grauiore iracundia concitatus, acriorem persecutionem aduersùs monasticum agmen exercere, maioreque honore simulacrorum cultores ac sacerdotes afficere cœpit.

1 Iohan. 5. & 2. — Iacob. 1. — 1. Cor. 2. — Psal. 54. — Dolet prædictus princeps quòd martyrium nõ obijsset. — Ephes. 6.

De

De natiuitate Iosaphat: quidque de eo Astrologi prædixerint. CAP. III.

CVM autem Rex in tam graui errore atque impostura versaretur, nascitur ei elegantissima forma filius, atque ex ea pulchritudine, quæ ipsi affusa erat, id quod futurum erat, præsignans. Sic enim sermone ferebatur, in illa terra puerum pari pulchritudine ac venustate nusquàm extitisse. Rex autem ob pueri natiuitatem maximo gaudio perfusus, cum Iosaphat nominauit: atque ad idolorũ templa demens se contulit, vt dementioribus sacrificia offerret, laudesque ad edendam grati animi significationem persolueret: ignorans nimirùm, quisnam bonorum omnium verè author esset, ad quem spirituale sacrificium adhiberi debeter. Ille igitur rebus inanimis & surdis filij ortum acceptum ferens, quaquauersùm missis nuncijs plebem ad eius natalitia celebranda cogendam curabat. Accernere erat omnes Regis metu confluentes, secumque ea, quæ ad sacrificium accommodata erant, afferentes, pro cuiusque scilicet facultatum modulo, atque erga eum beneuolentia. Præsertim autem ipse stimulos eis ad munificentiam admouebat, vt qui quamplutimos & maximos boues mactandos offerret. Atque ad hunc modum luculentissimo festo peracto, omnes, tam qui senatorij ordinis erant, magistratuque fungebantur, quàm militum manum, atque etiam plebeios & ignobiles, amplissimis donis prosequebatur. In ipso autem natalitiorum filij solenni die, delecti viri, circiter quinquaginta, qui in ea Chaldæorum sapientia, quæ in conspiciendis notandisque sideribus versatur, studium atque operam collocârant, ad Regem conuenerunt. Quos cùm Rex propiùs ad se accedere iussisset, de singulis percunctabatur, quidnam puer in lucem editus futurus esset. Illi autem longa consideratione habita, futurum dicebant, vt opibus ac potentia floreret, atque omnes, qui regnum ante ipsum obtinuissent, superaret. Vnus verò Astrologus, qui socios omnes suos eruditione anteibat, his verbis vsus est: Quantum ex siderum cursu addiscere possum, ô Rex, filij, qui nunc ex te ortus est, amplitudo atque profectus non in tuo regno erit, sed in altero præstantiore atque incomparabiliter excellentiore. Atque ipsum Christianorum quoquè religionem, quam tu insectaris, arrepturum existimo: nec eum ab hoc scopo ac spe aberraturum puto. Hæc scilicet dixit Astrologus, vt olim Balaam: non quòd Astrologia veritate nitatur, sed quòd Deus, vt omnis impijs excusatio amputaretur, veritatem per ipsos aduersarios ostenderet. Rex autem, vt hæc intellexit, eiusmodi nuncium grauiter ac molesto animo excepit, voluptatemque suam mœstitia interrumpi sensit. Nihilominùs tamen in priuata quadam ciuitate, pulcherrimo palatio extructo, splendidaque domo elaborata, illic filium collocauit, iussitque vt exactis primis ætatis annis, nullis ad eum accessus pateret. Atque pædagogos ipsi & ministros ætate florentes, eximiaque forma præditos constituens, hoc ipsis mandauit, vt nihil eorum, quæ in hac vita molesta sunt, perspectum ipsi facerent, non mortem, non senectutem, non morbum, non paupertatem, non quidquam aliud molestiæ, quodque ipsi oblectationem interpellare posset: verùm omnia iucunda, & cum suaui fructu coniuncta proponerent, vt in his ipsius animus cum voluptate ac delicijs versans, nihil omninò rerum futurarum cogitatione complecti posset, ac ne verbo quidem tenus de Christi religione, ipsiusque decretis quidquam audiret. Nam hoc præ omnibus rebus ipsi occultare in animo habebat, Astrologi nimirùm vaticinium veritus. Quòd si ministrorum aliquem in morbum incidere contigisset, eum statim illinc eijci iubebat, alterumque nitidum optimeque valentem ipsi substituebat: vt nè quid omninò salebrosi atque acerbi in filij oculos incurreret. Ad hunc modum se Rex gerebat, atque hæc cogitabat, & agebat. Videns enim non videbat: & audiens non intelligebat. Cùm autem certior factus fuisset, monachos nonnullos (quorum ne vestigium quidem vllum reliquum esse putabat) adhuc superesse, iracundia æstuabat, atque acerrimo impetu in eos ferebatur, ac præcones passim tota vrbe & regione procursare imperabat, qui edicerent, nè monastici ordinis quisquam vsquàm omninò post triduum inueniretur: quòd si inueniretur, flammis addiceretur. Hi enim sunt, inquiebat, quorum authoritate populus adducitur, vt eum qui cruci suffixus est, pro Deo colat. Interea autem huiusmodi quiddam accidit, quod maiorem ipsi indignationem excitauit, eumque monachis infensiorem reddidit.

Nascitur S. Iosaphat.

Rex Astrologos de filio consuluit.

Num. 24.

Rex omnes molestias procul à filio arcere studet.

Impiũ Regis edictũ, de monachis è medio tollendis.

De Principe quodam Christianam fidem occultè profitente: & de duobus monachis exustis. CAP. IIII.

INter homines dignitate prædictos quidam erat, qui primas in aula obtinebat, vir eleganti vita, ac fidei pietate, quique saluti suæ operam summo studio dabat: occultè tamen, ob Regis metum. Quamobrèm nonnulli, ob eam, qua apud Regem pollebat, authoritatem, ipsi inuidentes, eum criminari studebant, ac summoperè laborabant. Et quidem cùm Rex aliquandò satellitum manu pro suo more septus, ad venationem profectus fuisset, in venatorum numero probus ille vir erat. Cùm autem ipse solus ambularet (diuino, vt opinor, consilio ità ferente) hominem inter densas arbores humi prostratum, ac pede à fera quadam grauiter contritum, offendit. Qui quidem ipsum prætereuntem intuens, precibus ab eo contendebat, nè se præteriret, verùm calamitatis suæ miseratione afficeretur, atque in domum suam abducendum curaret. Simul etiam illud adiunxit, suam operam ipsi non prorsùs inutilem atque inanem fore. Præclarus autem ille vir ei dixit: Equidem ipse virtutis studio atque amore te assumam, tuique quammaximam potero curam geram. Verùm quæ tandem est hæc vtilitas, quam abs te ad me rediturum esse ais? Pauper autem ille & imbecillis: Ego, inquit, sermonibus læsis medeor. Nam si quandò in verbis aut colloquijs vulnus aliquod aut afflictio inueniatur, consentaneis medicamentis ea curo, ac, nè malum vlteriùs serpat, prohibeo. Pius itaque ille vir, quanquàm id quod dixerat, nullius momenti duceret, tamen diuini mandati causa eum in domum suam deferri, eique, quam par erat, curam adhiberi iussit. At inuldi illi & liuore perciti homines, de quibus antè locuti sumus, improbitatem, quam iampridèm parturiebant, in lucem proferentes, ipsum apud Regem hoc nomine accusant, quòd non solùm amicitiæ ipsius oblitus, deorum cultum neglexisset, atque ad Christianam religionem animum inflexisset, verùm etiam aduersùs ipsius maiestatem grauia moliretur, popularem scilicet turbam peruertens, omniumque beneuolentiam sibi concilians. Quòd si pro certo scire cupis, inquiunt, nihil nos fingere atque comminisci, priuatim ei, tentandi ipsius causa, dic te relicta patria religione, ac regni gloria, Christianam fidem amplecti, habitumque monasticum, quem olim tanquàm parùm honestum persecutus es, induere velle. Nam qui hæc aduersùs virum illum sceleratè confingebant, ipsius animi institutum ad compunctionem propensissimum exploratum habebant, nec dubitabant, quin si hæc verba à Rege audiret, statim ipsi, quod præstantius esset, suadens, author futurus esset, vt ijs quæ rectè consulta essent, nullam moram afferret, atque hinc vera esse, quæ dicebant, inuenirentur. Rex autem, qua vir ille erga se beneuolentia esset, minimè ignorans, ea, quæ dicebantur, probabilitate omni carere, ac falsa esse censebat. Neque sibi faciendum esse ducebat, vt ea temerè susciperet, verùm rem ipsam, atque obiectum crimen exploraret. Quapropter cùm eum remotis arbitris acciuisset, tentandi ipsius causa ità eum est allocutus: Nôsti, ô amice, quonam modo aduersùm eos, qui monachi dicuntur, atque adeò aduersùs omnes Christianos me gesserim. Nunc autem eo nomine pœnitentia ductus, atque præsentium rerum pertæsus, ad spes illas, quas eos commemorantes audiui, nempe immortalis cuiusdam regni, quod in alia vita futurum est, me conferre cupio: (nam præsens regnum morte omninò interrumpitur.) Istud autem me nullo alioquì modo consequi, ac voti mei compotem esse posse existimo, nisi Christianus fiam, regnique mei gloriæ, ac reliquis huiusce vitæ iucunditatibus & voluptatibus dicta extrema salute, illos religiosæ vitæ cultores & monachos, quos iniquè ac sceleratè expuli, quocunque tandèm in loco sint, inquirens, ipsis me admisceam. Ad hæc quid ipse ais? & quid mihi faciendum censes? dic quæso, per veritatem ipsam te obtestor. Non enim me fugit, te supra omnes mortales veri studiosum, atque animi probitate præditum esse. Bonus autem ille vir, vt hæc audiuit, abstrusam fraudem nullo modo agnoscens, animi compunctione affectus est, lachrymisque perfusus, simplici animo respondit: Rex, æternum viue. Bonum & salutare consilium inijsti. Quoniam etiamsi cælorum regnum ægrè inueniri potest: tamen ipsum omnibus viribus quærendum est. Qui enim quærit, inquit ille, ipsum inueniet. Præsentium autem rerum fructus, licèt in speciem oblectet, ac voluptatem afferat,

Pij principis op' misericordiæ.

Callida Regis oratio ad piũ Principem.

Pia responsio.

Luc. 11.

rat,

rat, pulchrum tamen est eum propellere ac propulsare. Etenim noster tnm deniquè est, cùm est: & quos oblectat, multò magis rursùm excruciat. Nam & ipsius suauitates & molestiæ vmbra imbecilliores sunt, ac velut nauis, in mari cursum tenentis, aut auis, aërem peragrantis, vestigia quamocyssimè euanescunt. Sap.5. Contrà, futurorum spes, quam Christiani prædicant, firma ac tutissima est, tametsì in mundo pressuram habeat. Ac iucunditates quidem eæ, quibus nunc Iohan.16. fruimur, breues sunt: illic autem, nihil omninò præter supplicium, ac nunquàm finiendos cruciatus accersunt. Harum enim rerum suauitas fluxa & temporaria est: acerbitas autem, sempiterna. Christianorum contrà labor quidem temporarius est: voluptas autem & vtilitas, immortalis. Quamobrèm feliciter velim cedat bonum tuum consilium. Pulchrum est enim, ac valdè pulchrum, ea quæ interitui obnoxia sunt, cum sempiternis commutare. His verbis auditis, Rex vehementer quidem indignatus est: cęterùm iracundiam compressit, neque ipsi tum quicquam locutus est. At ille, vt qui prudens ac sagax esset, Regem sua verba grauiter & molestè accepisse animaduertit, versutoque animo id duntaxàt egisse, vt ipsius animum exploraret. Domumque reuersus, in mœrore atque languore versabatur, addubitans videlicet, quonam modo Regis animum mitigaret, atque impendens sibi periculum effugeret. Cùm autem insomnis noctem totam exigeret, eius, qui pedis infractione laborabat, in mentem ipsi venit: cumque ad se accitum ità est allocutus: Memoria teneo, te mihi hoc dixisse, quòd noxijs verbis medearis. Ille autem, Est ità, inquit: & si opùs est, scientiæ meæ specimen edam. Senator autem sermonem excipiens, ipsi veterem suam erga Regem beneuolentiam, & authoritatem, quam apud eum obtineret, exposuit: recentemque item sibi versuto animo adhibitum sermonem: & quemadmodùm ipse quidem probè respondisset, ille autem, ipsius sermonem molesto animo accipiens, per vultus mutationem iram in intimo pectore latitantem ostendisset. Pauper autem ille & infirmus, re cum animo suo considerata, dixit: Noscas oportet, vir illustrissime, Regem malam ac sinistram aduersùm te opinionem concepisse, nempe quòd ipsius regnum occupare studeas: atque tentandi tuî studio ea dixisse, quæ dixit. Quamobrèm fac exurgas, ac tonso capite, splendidisque his vestibus abiectis, atque induto cilicio, cùm primùm luxerit, ad Regem adeas, Hoc autem sciscitante quidnam sibi hic habitus velit, responde: De ijs rebus, de quibus mecum hesterno die collocutus es, ô Rex, en adsum, paratus te in hac via, quam ingredi constituisti, sequi. Nam Princeps ab etsi deliciæ ac voluptates iucundæ sunt: absit tamen, vt eas post te retineam. At impijs apud verò virtutis iter, quod ingredi paras, licèt arduum & asperum sit, tamen, modò Regem delatus, egregiè se expurtecum sim, facile & procliue ac iucundum erit. Vt enim me oblectamentorum gat. huius vitæ socium habuisti: ità etiam molestiarum habiturus es: quò etiam in futurorum bonorum societatem tecum veniam. Præclarus igitur ille vir infirmi hominis verba comprobans, fecit quemadmodùm ipse monuerat. Eum itaque Rex videns, atque audiens, hac quidem de causa delectatus est, ipsius nimitùm erga se beneuolentiam admirans: atque falsa esse, quæ aduersùs eum ad se delata fuerant, intelligens, maiore eum honore, atque apud se authoritate ac familiaritate, donauit. Cæterùm aduersùs monachos rursùm ira exarsit, eornm scilicet hæc præcepta esse dicens, vt homines ab huiusce vitæ voluptatibus abstineant, atque incerta spe tanquàm per somnum sese illudi sinant. Cùm autem rursùs ad venationem egrederetur, duos monachos per desertum iter facientes cernit. Quos statìm comprehendi, & ad currum suum adduci iussit. Atque iracundis oculis eos intuens, ignemque, vt dici solet, spirans, An non audijstis, inquit, ô impostores & circumscriptores, præcones meos apertè proclamantes, nè quis vestri diabolici instituti post triduum in vrbe, aut vlla regni mei regione inueniretur, aut alioquì prorsùs igni cremaretur? Monachi autem, En, inquiunt, pro eo àc iussisti, ex vrbibus tuis ac regionibus excedimus. Verùm cùm longnm nobis iter propositum sit, vt ad fratres nostro proficiscamur, ac cibo careamus, hac via incedimus, vt nobis viatica suppetant, nec fame absumamur. Rex autem inquit: Qui mortis minas metuit, huic cibos comparare minimè vacat. Monachi autem, Rectè dixisti, ô Rex, inquiunt: qui mortem metuunt, id curant, quonam pacto eam effugiant. Quinam autem hi Quinam sunt, nisi qui fluxis rebus intabescunt, easque ad stuporem vsque mirantur? Qui sint, quibus mors terrori esse soleat quidem cùm in altera vita quicquam boni sese consecuturos esse desperent, à præ-

 sentibus

ſentibus diuelli nequeunt, ob eamque cauſam mortem timent. At nos, qui iampridèm mundum, & ea quæ in mundo ſunt, odio proſequimur, arctamque & anguſtam viam Chriſti cauſa ingredimur, nec mortis metu, nec præſentium rerum cupiditate afficimur: verùm futurarum duntaxàt rerum deſiderio tenemur. Quoniam igitur mors ea, quam nobis inſertis, ad ſempiternam & præſtantiorem vitam tranſitus efficitur, idcircò cupiditati potiùs nobis eſt, quàm terrori. Hîc Rex, per ſolertiam videlicet monachos attripere cupiens, dixit: Quid? An non paulò antè vos ſecedere dixiſtis, vt meo imperio pareatis? Quòd ſi mortem minimè timetis, quid eſt quamobrèm fugam ineatis? En hæc quoquè fruſtrà & inaniter iactantes, mentiti eſtis. Reſponderunt monachi: Non idcircò fugimus, quòd denunciatam nobis abs te mortem pertimeſcamus: verùm, tuî miſeratione commoti, nè grauiorem condemnationem tibi accerſamus, ſecedere in animum induximus. Nam alioquì, quantum ad nos attinet, nullo modo minas tuas expaueſcimus. Ad hæc Rex ira commotus, ipſos exuri iuſſit. Sicque Dei famuli extremo vitæ die functi, martyrij coronam per ignem adepti ſunt. Statimque edictum promulgatum eſt, vt ſi quis monachus inueniri poſſet, ſine vlla inquiſitione trucidaretur. Atque ità nullus huiuſmodi ordinis in illa regione reliquus factus eſt, niſi qui in montibus, & ſpeluncis, & cauernis terræ ſeſe occultâtant. Verùm hæc hactenùs.

Mors pijs allata, trāſitus eſt ad vitam.

Cur pij interdū graſſante perſecutione ſecedant.

Sancti monachi igne exuruntur.

De Regis filio: & quo pacto ei à patre poteſtas facta fuerit è palatio, quotiès vellet, egrediendi. CAP. V.

AT Regis filius, de quo initio nobis oratio inſtituta eſt, in palatio, quod ipſi extructum fuerat, ità manens, vt à nemine adiri poſſet, iuuenilem tandèm ætatem attigit (cùm intereà omnem, tam Aethiopum, quàm Perſarum, doctrinam percepiſſet) prudens & cordatus, atque omnibus virtutum dotibus illuſtris. Quin naturales etiam quæſtiones præceptoribus ſuis proponebat: adeò vt ipſi quoquè adoleſcentis ingenium, animique acumen admirarentur, Rexque etiam ipſe ex vultùs illius venuſtate, animique habitu, in ſtuporem traheretur. Mandabat autem his, qui cum eo verſabantur, vt darent operam, nè quid prorsùs eorum, quæ in hac vita moleſta ſunt, intelligeret, nec omninò quòd mors præſentes voluptates exciperet. Cæterùm inani ſpe nitebatur, atque (vt prouerbio dicitur) in cælum ſagittas mittere conabatur. Quonam enim modo mors humanæ naturæ incognita eſſe poſſet? Itaque ne pueri quidem cognitionem effugit. Nam cùm animum ſumma ſagacitate ornatum & inſtructum haberet, ſecum ipſe conſiderabat, quidnam patrem adduxiſſet, vt ipſi omnium aditum interdiceret, nec quemlibet ad ſe accedere pateretur. Per ſe enim intelligebat, hoc citra patris imperium non fieri. Cæterùm ipſum interrogare verebatur, tum quòd minimè vero conſentaneum eſſe diceret, quin pater ea, quæ ipſi conducerent, animaduerteret: tum quòd illud ſecum reputaret, ſi id de patris voluntate fieret, quantumlibèt ipſe percontaretur, ſe tamen rei veritatem minimè intellecturum eſſe. Quapropter ex alijs, ac non à patre, hæc ſcire conſtituit. Itaque cùm vnum è pædagogis reliquis chariorem ac familiariorem haberet, eumque maiore adhuc beneuolentia ſibi deuinxiſſet, atque ampliſſimis muneribus affeciſſet, ab eo ſciſcitabatur, quidnam Regem impuliſſet, vt eum in hoc ſepto incluſum teneret. Illud etiam adiungebat: Si mihi apertè hoc expoſueris, omnibus te anteponam, perpetuæque amicitiæ fœdus tecum feriam. Pædagogus autem, vt qui etiam ipſe prudens & cordatus eſſet, puerique ſagacitatem, ac numeris omnibus abſolutam prudentiam exploratam haberet, neque ſibi ab eo periculum vllum conflatum iri exiſtimaret, omnia ei ſigillatim expoſuit, nempe & perſecutionem aduersùs Chriſtianos, ac potiſſimùm aduersùs eos, qui ſe pietati colendæ totos deuouiſſent, promulgatam: & quemadmodùm ab omnibus finitimis locis expulſi & eiecti fuiſſent: atque itèm ea, quæ ipſo in lucem edito Aſtrologi prædixiſſent. Nè igitur, inquit, audita eorum doctrina, eam religioni noſtræ præferas, idcircò à Rege data opera eſt, nè multi tecum conſuetudinem haberent, ſed pauci omninò. Ac nobis etiam atque etiam mandauit, vt ſtuderemus, nè quid huiuſce vitæ moleſtiarum per nos intelligeres. Hæc vt adoleſcens audiuit, nullum alterum verbum adiunxit. Cæterùm ſalutaris ſermo ipſius pectus tetigit,

S. Ioſaphat Aethiopum ac Perſarū doctrina plenariè imbutus.

In cælū ſagittas mittere, prouer. de inani conatu.

Intelligit à pædagogo cur recluſus à patre fuerit.

tigit, ac Paracleti gratia spirituales ipsius oculos aperire aggressa est, eum ad verum Deum tanquàm porrecta manu ducens, quemadmodùm orationis progressu demonstrabimus. Cùm autem Rex ipsius pater crebrò eum viseret, (singularis etenim ipsius erga eum amor erat) quadam die his verbis ad eum filius vsus est: O here, ac Rex, aliquid ex te scire cupio, cuius causa perpetuus mœror, atque omnis intermissionis expers solicitudo animum meum exest, ac conficit. Pater autem ex hoc ipso sermone intimis visceribus discruciatus, ait: Dic mihi, charissime fili, quisnam sit hic mœror qui te obsidet: ac statìm eum in gaudium commutare studebo. Tum puer, Expone, inquit, quidnam causæ sit, cur hîc detinear, atque inter muros & ianuas abs te concludar, eoque statu sim, vt à nemine adiri ac cerni queam. Quoniam, ô fili, inquit Rex, nolo quidquam videas, quod pectori tuo molestiam afferat, tibiquè voluptatem interpellet. Siquidem hoc ago ac specto, vt in perpetuis delicijs, atque omni gaudio, animique voluptate, omne vitæ tempus traducas. At velim scias, ô here, inquit filius ad patrem, me hoc modo non in gaudio atque animi voluptate, sed potiùs in afflictione atque ingenti angustia vitam agere: adeò vt ipse quoquè cibus ac potus fastidio mihi & acerbitati sit. Etenim gestit animus ea, quæ extra has ianuas sunt, perspicere. Quamobrèm si me lætè ac iucundè viuere cupis, iube me arbitratu meo foràs progredi, atque earum rerum, quarum prospectus mihi negatur, spectaculo animum oblectare. Hæc vt Rex audiuit, mœstitia affectus est, illudque cogitabat, fore, vt si illi quod petebat denegaret, maiorem ei mœrorem ac solicitudinem afferret. Quocircà se, quæ grata ipsi essent, facturum dixit. Ac statìm eximios equos, ac satellitum manum regiæ dignitati congruentem parari iussit, eique foràs, quotiès vellet, progrediendi potestatem fecit. Ijs autem, qui cum eo versabantur, summoperè mandauit, vt curarent nè quid iniucundi obuiàm haberet: verùm, quicquid pulchrum & amœnum ac iucundum esset, ipsi ostenderent, choreasque in vijs agitarent, suauissimisque cantionibus operam darent, ac varia spectacula constituerent: vt ipse mentem his rebus occuparet atque oblectaret. Cùm igitur Regis filius ad hunc modum foràs crebrò progrederetur, quadam die ministrorum obliuione factum est, vt duos viros perspiceret, quorum alter lepra, alter cæcitate laborabat. Quos conspicatus, atque animi mœstitia affectus, ab ijs qui secum erant, quinam hi essent, & quodnam graue hoc spectaculum esset, percontatus est. Illi autem, cùm id, quod in ipsius adspectum venerat, occultare non possent, has humanas calamitates esse responderunt, quæ ex corrupta materia, & corpore vitiosis humoribus pleno mortalibus contingere solerent. Tum ille: Cunctisne hominibus hæc accidere consueuerunt? Non cunctis, inquiunt illi, verùm ijs duntaxàt, quorum valetudo propter improbos humores deprauata sit. Rursùm igitur sciscitari perrexit adolescens: Si non omnes homines in has calamitates incidere consueuerunt, sed quidam duntaxàt, exploratúmne est, quinam sint, & quos malorum acerbitates arrepturæ sint, an contrà citra vllam distinctionem, atque ex improuiso conflantur? Et quis tandèm hominum, responderunt illi, futura perspicere, ac perfectè intelligere queat? Hoc enim humanæ naturæ captum excedit, ac solis immortalibus dijs attributum est. Hîc percontandi quidem finem fecit Regis filius: verùm ex huiusmodi spectaculo dolorem animo cepit, reique nouitate ità affectus est, vt oris ipsius forma immutaretur. Rursùm autem foràs progrediens, in capularem quendam senem incidit, rugata facie, fractis ac dissolutis tibijs, curuo corpore, capite prorsùs cano, qui prætereà dentibus carebat, atque concisum quiddam & interruptum loquebatur. Stupore itaque correptus, cùm hominem eum propiùs ad se adduci iussisset, eos, qui tum aderant, interrogabat, ecquidnam tam insolens spectaculum esset. Illi autem dixerunt: Hic ætate valdè prouectus, ac paulatìm decedentibus ipsi viribus, membrisque imbecillitatem contrahentibus, ad hanc, quam cernis, ærumnam peruenit. Et quisnam, inquit ille, ipsius finis est? Nihil aliud, inquiunt illi, quàm mors ipsum excipiet. Omnibúsne hominibus, inquit ille, hoc propositum est, an quibusdam duntaxàt contingit? Responderunt illi: Nisi mors anteuertens, aliquem hinc abducat, fieri non potest, quin temporis progressu status huiusce periculum non faciat. Tum adolescens: Quoto anno hoc cuipiam contingit? atque prorsúsne mori necesse est, neque ars vlla est, qua mortem effugiamus, atque in hanc calamitatem minimè incidamus?

Datur ei potestas foràs progrediendi quotiès vellet.

Miratur Iosaphat i deliciis enutritus humanas calamitates.

damus? Dicunt ei: Octogesimo aut centesimo anno ad hanc senectutem homines perueniunt, ac deindè moriuntur: nec aliter fieri potest. Debitum enim naturale mors est, hominibus ab initio impositum: neque vlla ratione ipsius aduentus vitari potest. Hęc omnia vt sagax ille ac prudens adolescens audiuit, atque intellexit, intimo corde ingemiscens, dixit: Acerba hæc vita est, atque omni dolore ac mœstitia plena, si res ità se habet. Et quonam modo quispiam in incertæ mortis expectatione, cuius aduentus non modò vitari non potest, sed etiam, vt dixistis, incertus est, securo animo erit? Abijtque hęc secum voluens, atque assiduè considerans, mortisque memoriam identidèm animo repetens, ac deincèps in doloribus animique consternatione viuens, atque in perpetuo mœrore degens. Atque apud se dicebat: Ergóne mors me aliquandò corripiet? Et quisnam erit, qui meî post mortem meminerit, cùm tempus omnia obliuione contriuerit? Num prætereà morte fun&us in nihilum dissoluar: an contrà altera quædam vita est, & alter mundus? Hæc, & his similia, perpetuò cogitans, pallore conficiebatur. Præsente tamen patre, si quandò ad eum veniret, hilarem ac mœrore vacuum animum præ se ferebat: quòd scilicet ea, quæ cogitabat, ad ipsius cognitionem venire nollet. Incredibilem autem in modum aliquem nancisci cupiebat, qui ipsius pectori certam fidem faceret, ac bonum sermonem ipsius auribus instillare posset. Quocircà de pædagogo eo, cuius antè mentionem fecimus, rursùm quærit, num quem nôrit, qui ad eam rem, cuius cupiditate flagrabat, adiumento ipsi esse, ipsiusque mentem, grauibus cogitationibus æstuantem, atque huiusmodi curam abijcere nequeuntem confirmare possit. Ille autem, ea, quæ prius dicta fuerant, in memoriam rursùs ipsi reuocans, dicebat: Iam quoque priùs tibi exposui, quemadmodùm pater tuus sapientes illos viros, ac pietati colendæ deuotos, qui de huiusmodi rebus disputant, partìm obtruncârit, partìm irato atque infenso animo expulerit. Nec vllum eiusmodi in tota hac vndiquè regione cognosco. Quo quidem nomine magna ille molestia impleus, grauique animi vulnere affectus, ei similis erat, qui ingentem thesaurum amisit, atque in eius inuestigatione mentem totam occupatam ac defixam habet. Ac proindè in perpetuo languore & solicitudine versabatur, omnesque mundi iucunditates & volnptates in ipsius oculis piaculi cuiusdam & execrationis instàr erant. Cùm autem hoc animi statu esset, ac magno cum gemitu bonum inuenire cuperet, insomnis ille oculus, qui omnia cernit, atque omnes saluos fieri, & ad veritatis agnitionem venire vult, ipsum adspexit, suamque ipsi consuetam benignitatem ostendens, quodnam iter tenendum esset, hoc modo demonstrauit.

Mors naturale debitũ est.

Omni cona tu nititur ad cognitionẽ veritatis peruenire S. Iosaphat.

1. Tim. 2.

Barlaam callida arte ad Regis filium accedit: ac pulchra parabola ostendit homines ex habitu externo minimè æstimandos esse.

CAP. VI.

ERat enim eo tempore monachus quidam diuinarum rerum peritus, vitaque ac sermone ornatus, atque in omni monastica viuendi ratione summoperè versatus: vndè oriundus, aut ex quo genere, dicere nequeo, verùm in solitudine quadam Sennaaritidis terræ domicilium habens, ac sacerdotij dignitate præditus. Huic porrò seni Barlaam nomen erat. Hic igitur, cùm diuino quodam admonitu quonam statu Regis filius esset, comperisset, è solitudine egressus, ad cultam & habitabilem terram profectus est: mutatoque habitu suo, atque indutis mundanis vestibus, & conscensa naui, ad Indorum regnum se contulit, ac mercatorem se esse fingens, in eam vrbem, in qua Regis filius palatium habebat, ingreditur. Permultosque dies illic commoratus, qui rerum ipsius status esset, diligenter exquisiuit, & quinam essent, qui propiùs ad eum accedere solerent. Cùm igitur pædagogum eum, de quo superiùs à nobis mentio facta est, ipsi omnium familiarissimum esse intellexisset, seorsim eum conueniens, his verbis vsus est: Scias velim, domine mi, me mercatorem esse, atque ex longinqua regione venisse, eximijque pretij lapidem habere, cui nullus vnquàm similis inuentus est: quemque nemini adhuc ostendi. Tibi autem hoc declaro, quòd te prudentem ac cordatum virum esse videam: vt me ad Regis filiũ introducas, ipsique eum dono dem. Siquidem bona omnia incomparabiliter antecellit. Nam & ijs, qui cordis oculis capti sunt, sapientię lucem affert, & surdis aures aperit, & mutis vocem impertit, & ęgrotantes

Barlaam diuino admonitu in Indiam proficiscitur.

Mercatorẽ se dicit.

tantes in sanitatem asserit, & stultos sapientia donat, & dæmones pellit, ac deniquè quicquid pulchrum & expetendum est, domino suo vbertimè suppeditat. Ait ad eum pædagogus: Te quidem hominem grauis atque constantis animi esse video: cæterùm verba tua immodicam quandam iactantiam præ se ferunt. Quot enim excellentes atque ingentis pretij lapides & vniones viderim, quonam modo enumerando recensere queam? nec tamen vnquàm aut vidi, aut audiui, qui eas, quas commemorâsti, vires haberent. Veruntamen eum mihi ostende: ac si talis est, qualem ais, sine vlla cunctatione ad Regis filium te introducam, qui te maximis honoribus ac beneficijs ornabit. Priusquàm autem per ipsum oculorum obrutum, qui falli nequit, dicta tua confirmâris, fieri non potest, vt domino meo ac Regi de re incerta & incognita hæc tam immodica ac prætumida renunciem. Dixit autem Barlaam: Rectè dixisti te huiusmodi vires ac facultates, nec vnquàm perspexisse, nec audijsse. Etenim oratio ad te mea, non de re vulgari, sed ingenti quadam & admiranda est. Quòd autem eum cernere quæsiuisti, audi quid dicam. Lapis hic summi pretij, præter eas, quas dixi, vires & facultates, hanc etiam habet. Eum enim promptè ac facilè prospicere non potest, qui sanum ac firmum oculum, corpusque purum, atque ab omni spurcitie alienum non habet. Nam si quis, his duabus rebus non rectè comparatis, in hunc pretiosum lapidem oculos temerè ac petulanter inijciat, ipsa quoquè scilicet, qua præditus est, cernendi vi, ac mente insuper mulctabitur. Ego porrò, vtpotè medicinæ minimè rudis & ignarus, oculos tuos parùm sanos esse conspicio: ac proindè vereor, nè hanc quoquè, quam habes, cernendi facultatem amittas. Verùm de Regis filio audiui, eum, rum vitæ castitate præditum esse, tum pulchros ac perspicaces oculos habere. Quocircà thesaurum hunc ipsi ostendere minimè dubitabo. Quamobrèm nè commiseris, vt hoc negligas, ac re tanti momenti dominum tuum priues. Ille autem ad eum dixit: Si hæc ità se habent, nè mihi lapidem ostendas. Siquidem plurimis peccatis vita mea inquinata est: ac prætereà ne oculos quidem satis sanos habeo. De hac autem re dominum meum Regem certiorem facere minimè cunctabor. Hoc sermone habito, ad Regis filium ingressus, omnia ei sigillatim exposuit. Ille autem, vt præceptoris verba audiuit, spirituali quadam lætitia & voluptate pectus suum afflari sensit. Ac velut numine correptus, hominem celeriter introduci iussit. Vt igitur ingressus est Barlaam, eique, quam conueniebat, pacem dedit, sedere iussus est. Cumque præceptor secessisset, Iosaphat ad Senem dixit: Velim mihi pretiosum illum lapidem ostendas, de quo magna & admiranda abs te cōmemorari præceptor meus mihi narrauit. Barlaam autem suam ad eum disputationem ad hunc modum auspicatus est: Haudquaquàm æquum est, ô Rex, ad illustrem tuam excellentiam, quidquam falsò & inconsideratè à me dici. Omnia enim, quæ de me ad te allata sunt, vera atque ab omni dubitatione aliena sunt. Verùm nisi prudentiæ tuæ priùs periculum fecero, nefas est hoc mysterium tibi declarare. Ait enim Dominus meus: Exijt qui seminat, seminare. Et dum seminat, alia quidem ceciderunt secus viam, & volucres cæli comederunt illa. Alia ceciderunt super petrosa, vbi non erat terra multa, & confestim exorta sunt, eò quòd non haberent terram multam. Sole verò exorto æstuauerūt, & quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt inter spinas, & surgentes spinæ suffocauerunt ea. Alia postremò ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum centuplum. Quocircà, si in corde tuo frugiferam ac bonam terram inuenero, diuinum semen in te conijcere, atque ingens mysterium tibi aperire minimè dubitabo. Si autem petrosa ea & spinea fuerit, viaque à quolibet calcata, omninò salutare hoc semen haudquaquàm serere, ipsumque auibus & feris, ante quas margaritas proijcere mihi prorsùs interdictum est, in prædam obijcere præstiterit. Verùm de te meliora ac saluti viciniora confido: nempe quòd & lapidem, qui pretium omne superat, videbis, ac per luminis ipsius splendorem hoc çonsequeris, vt ipse quoquè lumen efficiaris, fructumque centuplum feras. Etenim tua causa longam viam conficere studui, vt quæ nunquàm vidisti, tibi ostenderem, atque ea docerem, quæ nunquàm audijsti. Dixit autem ad eum Iosaphat: Equidem ipse, venerande Senex, incredibili quodam, atque eiusmodi, qui nullo modo coërceri queat, desiderio teneor, nouum quendam ac bonum sermonem audiendi. Atque ignis in pectore meo incensus est, qui me ad necessarias quasdam quæstiones intelligendas vehementer in-

Christus verè lapis Euāgelicus, non nisi à mundis corde conspicitur.

S. Barlaam ad filium Regis oratio.

Matth. 13.

Quibus pia doctrina prædicanda sit.

S. Iosaphat prudens responsum.

flammat. Cæterùm adhuc hominem nancisci mihi non licuit, qui de hac re certam mihi fidem facere posset. Quòd si sapientem quendam & doctrina præditum virum nactus fuero, ac salutarem sermonem audiero, nec auibus, vt opinor, nec feris, eum tradam: nec rursùm petrosus & spineus, vt tuis verbis vtar, ero. Quin potiùs & candido ac sincero animo eum excipiam, & eruditè ac diligenter conseruabo. Tu verò si quid eiusmodi nôsti, nè quæso id reticeas, verùm mihi narres. Quamprimùm enim è longinqua regione te venisse audiui, animi voluptate affectus sum, atque in bonam spem veni, fore, vt opera tua id quod cupiebam, consequerer. Eoque nomine statim te ad me introduxi, comiterque, tanquàm familiarium meorum & æqualium aliquem excepi. Atque vtinàm spe mea minimè fallar. Dixit autem Barlaam: Præclarè, atque, vt regia magnificentia dignum erat, hoc fecisti, vt non ad externæ vilitatis speciem animum adijceres, verùm abstrusæ spei teipsum traderes. Erat enim aliquandò magnus quidam & illustris Rex, cui, cùm in aureo curru, satellitum manu regia maiestate digna cinctus iter faceret, contigit, vt duos viros, laceris & sordidis vestibus, atque ore macie confecto, ac maiorem in modum pallido, obuios haberet. Regi porrò exploratum erat, eos corporis afflictatione, ac vitæ Deo consecratæ laboribus carnes suas ità confecisse. Vt igitur eos vidit, è curru statim desiliens, atque humi prostratus, eos adorauit: ac deindè surgens, amicissimè complexus est, & salutauit. Proceres autem ipsius ac præfecti hoc molestè tulerunt, eum facinus regia gloria indignum admisisse existimantes. Verùm cùm coràm ipsum reprehendere minimè auderent, cum germano ipsius fratre agebant, vt Regem admoneret, nè diadematis amplitudinem & sublimitatem ad hunc modum dedecore ac contumelia afficeret. Cùm itaque ipse hæc fratri dixisset, atque intempestiuam & præposteram ipsius humilitatem accusâsset, responsum ipsi Rex dedit, quod à fratre minimè intellectum est. Mos enim Regi erat, vt cùm aliquem morte mulctaret, præconem cum tuba, quæ quidem mortis idcircò dicebatur, ad ipsius fores mitteret. Atque ex tubæ illus clangore omnes ei moriendum esse intelligebant. Itaque cùm aduesperâsset, letalem tubam ad fratris sui fores clangorem edituram Rex misit. Vt igitur ille hanc tubam audiuit, desperata salute per totam noctem domesticis rebus consuluit. Manè autem atra ac lugubri veste indutus, cum vxore ac liberis ad palatij fores flens ac lamentans profectus est. Cùm autem Rex ipsum ad se admisisset, atque ità eiulantem vidisset, his verbis vsus est: O stulte ac demens, si fratris tui, cum quo idem tibi genus, & par honor est, in quem nullius omninò sceleris tibi conscius es, præconem ità extimuisti, quonam modo mihi reprehensionis notam idcircò inussisti, quòd Dei mei præcones, qui mortem, ac Domini, in quem me multa & grauia scelera perpetrâsse scio, pertimescendum aduentum mihi quauis tuba vocaliùs altiusque denunciant, humiliter ac demissè salutârim? En igitur, vt tuam amentiam coarguerem, hac ratione vsus sum: quemadmodùm etiam eos, qui tibi, vt me reprehenderes, in animum induxerunt, statim stolidos & amentes esse demonstrabo. Atque ità curatum, & vtiliter instructum fratrem suum domum remisit. Iussit autem è ligno quatuor arcas effici, quarum cùm duas vndiquè auro contexisset, fœtidaque cadauerum ossa in eas iniecisset, aureis seris eas obfirmauit: reliquis autem duabus pice ac bitumine oblitis, pretiosisque lapidibus & exquisitis vnionibus, omnique vnguentaria fragrantia impletis, asperisque funibus constrictis, proceres eos, à quibus ob virorum illorum occursum reprehensus fuerat, ad se acciuit, ipsisque quatuor has arcas proposuit, vt, quanti hæ, quantique illæ pretij essent, æstimarent. Illi autem duas eas, quæ inauratæ erant, maximi pretij esse asserebant. neque enim aliter fieri posse inquiebant, quin in ipsis regiæ coronæ ac cingula recondita essent. Eas contrà, quæ pice ac bitumine oblitæ erant, viles omninò, ac nullius pretij esse aiebant. Rex autem ipsis dixit: Neme quidem fugiebat, vos hoc dicturos esse. Nam sensilibus oculis ea quæ in sensum cadunt, perspicitis. Atqui non ità faciendum est: verùm interioribus oculis, siue pretium, siue vilitatem & fœditatem, quæ intùs condita est, spectare oportet. Ac protinùs inauratas arcas aperiri iussit. Quibus patefactis, grauis quidam ac teter odor exhalauit: atque iniucundissimum spectaculum oculis oblectum est. Ait itaque Rex: Hic eorum typus est, qui cùm splendidis & illustribus vestibus

Egregia similitudine instruit Barlaam filium Regis.

Homines non ex habitu externo æstimandi sunt.

stibus vtantur, atque ob ingentem gloriam & potentiam insolenter se efferant, intùs tamen foetidis cadaueribus ac flagitijs pleni sunt. Pòst autem, cùm eas, quæ pice ac bitumine oblitæ erant, aperiri iussisset, omnes eos qui aderant, splendore, atque odoris suauitate, quæ in ipsis recōdita erat, oblectauit. Dixitque eis: Scitis cuinam rei hæ arcæ similes sint? Humilibus nimirùm atque abiectis illis viris, vilibusque vestibus indutis, quorum vos externum habitum intuentes, contumeliçe ac probro mihi duxistis, quòd ante eos in terram me abiecissem. Ego autem eorum dignitatem atque animarum pulchritudinē spiritualibus oculis considerans, ex ipsorum contactu gloriam cōtraxi, eosque quauis corona & quauis regia purpura præstantiores existimaui. Ad hunc igitur modum pudorem ipsis incussit, eosque in his rebus, quæ in adspectum cadunt, minimè oberrare docuit, verùm ijs animum adiungere, quæ intellectu percipiuntur. Itaque ad pij & sapientis Regis similitudinem ipse quoquè accessisti: vt qui bona spe nixus me susceperis: quę quidem, vt opinor, minimè te fallet. Dixit autem ad eum Iosaphat: Hæc omnia pulchrè atque concinnè dixisti. Verùm illud scire aueo, quisnam sit tuus Dominus, quem tu orationis initio de illo seminatore verba fecisse dicebas.

Quibus similes sint, qui externè tantùm pulchri sunt.

Barlaam orthodoxam doctrinam Regis filio exponit.

CAP. VII.

RVrsùs igitur sermonem assumens Barlaam, dixit: Si, quisnam Dominus meus sit, intelligere cupis, Dominus Iesus Christus est, vnigenitus, inquā, ille Dei filius, ille beatus & solus potens, ille Rex regum & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, ac lucem habitat inaccessibilem, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur. Neque enim ex eorum numero sum, qui multos hos & petulantes deos colunt, atque hæc animæ expertia & surda simulacra venerantur. Verùm vnum Deum agnosco & confiteor, qui in tribus personis, hoc est Patre & Filio & Spiritu sancto, atque vna natura & essentia, in vna gloria & regno minimè diuiso glorificatur. Hic igitur in tribus personis vnus Deus, principij ac finis expers, sempiternus, increatus, immutabilis, corpore vacans, inuisibilis, circunscriptione carens, animi comprçhensionem fugiens, solus bonus ac iustus est: qui omnia, tam quæ oculis cernuntur, quàm quæ oculorum obtutum fugiunt, ex nihilo in ortum produxit: primùm scilicet inuisibilium ac cælestium virtutum innumerabilem quādam multitudinem à materia & corpore secretam, hoc est administros diuinæ maiestatis spiritus: deindè autem mundum hunc in adspectum cadentem, hoc est cælum ac terram, & mare, quem etiam lætissima luce coornauit, cælum nempe Sole ac Luna & sideribus, terram autem omnis generis stirpibus, ac varijs animantibus, mare deniquè numerosissimis piscium generibus. Hæc omnia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Pòst autem hominem suismet manibus effingit, sumpto nimirùm à terra ad corporis compositionem luto, anima autē rationis & intelligentiæ participe per suam insufflationem ipsi tributa, quæ quidem ad Dei imaginem & similitudinem effecta esse scripta est: ad imaginem videlicet, propter vim intelligendi atque arbitrij libertatem: ad similitudinem autem, propter virtutis ipsius, quoàd eius fieri potest, imitationem. Hunc porrò hominem, arbitrij libertate atque immortalitate donatum, eorum, quę in terra sunt, Regem constituit. Atque ex ipso fœminam, quę ipsi auxilio esset, ipsi similem effecit: constitutoque in Edem ad Orientem paradiso, voluptatis omnis atque oblectamenti pleno, hominem, quem effinxerat, in ipso collocauit: sic quidem, vt diuina omnia ligna, quæ illic erant, sine vllo impedimento eum percipere iuberet, vnius autem duntaxàt degustatione interdiceret (quod quidem lignum scientiæ boni & mali appellatum est) his verbis vtens: Quacunque die comederitis ex eo, morte moriemini. Enimuerò vnus ex prædictis angelicis copijs, qui vni agmini præerat, cùm naturalis vitij ne minimum quidem vestigium à Creatore accepisset, verùm boni causa procreatus fuisset, libera mentis inductione à bono in malū deflexit, atque insolētia elatus, aduersùs Dominū ac Deum rebellare voluit. Ac proptereà ex ordine suo ac dignitate expulsus est, atque pro beata illa gloria & angelico nomine, diaboli ac satanæ nomen consecutus est. Deus enim ipsum, vt cælesti gloria indignum, præcipitem è cælo exturbauit. Cum eo porrò simul auulsa & eiecta est ingens angelorum, qui ipsi suberant, multitudo: qui quidem

1. Tim. 6.

Rerum creatio.

Gen. 1.

Nazian. & Orat. de Pasch.

Psal. 148.

Gen. 2.

Diaboli à Deo defectio.

mentis inductione mali effecti, ac boni loco principis sui defectionem secuti, dæmonum nomen, vt impostores ac circunscriptores, acceperunt. Diabolus igitur, abiurato prorsùs bono, malaque natura assumpta, inuidiam aduersùs hominem concepit, propterea quòd seipsum è tanta gloria eiectum, illum autem ad tantum honorem subuectum perspiceret: eumque è beata illa viuendi ratione deijcere moliebatur. Quarè serpētem imposturæ suæ officinam nactus, per eum fœminam conuenit. Cumque eam spe diuinitatis adduxisset, vt interdictum lignum degustaret, per eam posteà etiam Adamum (nam hoc primo homini nomen fuit) in fraudem impulit. Porrò autem, vt primus homo cōtra diuinum imperium interdictam plantam degustauit, à summo parente atque architecto è deliciarum paradiso exterminatur, atque beatæ illius & ab exitio immunis vitæ loco in hanc (heu) miseram vitam incidit, ac postremò morte mulctatur. Atque hinc vires nactus diabolus, & victoria elatus, aucto hominum genere, omne improbitatis genus ipsis in animum iniecit. Ex quo factum est, vt Deus ingentem peccati impetum coërcere ac reprimere volens, terræ diluuium induxerit, atque omnem animam viuentem extinxerit. Cùm autem vnum duntaxàt in illa ætate iustum virum inuenisset, hunc cum vxore ac liberis in arca quadā seruatum, solum in terra constituit. Posteaquàm autem rursùm homines numero augeri cœperunt, Dei obliuione capti sunt, atque ad grauiorem impietatem proruperunt, vt qui diuersis peccatis in seruitutem se addixerint, atque in varia errorum genera distraxerint. Alij enim casu ac fortuitò omnia ferri, prouidentiæque expertia esse censuerunt: tanquàm scilicet nullus Dominus sit, qui ea regat ac moderetur. Alij fatum inuexerunt, natalitijsque sideribus omnia commiserunt. Alij multos deos malos, ac multis vitiosis affectionibus laborantes coluerunt: quò videlicet suarum affectionum & grauium flagitiorum defensores, & patronos eos haberent. Quorum etiam formas pictura exprimentes, surdas statuas, ac sensu carentia simulacra in altum erexerūt, eaque in templis inclusa coluerunt & adorârunt, seruientes nimirùm creaturæ potiùs quàm Creatori. Quidam enim Solem & Lunam ac sidera, quæ Deus ad lucem terreno huic mundo afferendā posuit, coluerunt: quę quidem anima & sensu carent, ac Creatoris prouidentia illuminantur & conseruātur, non aūt quicquam per se virium habent. Alij autē ignem & aquam ac reliqua terræ elementa, quibus nec anima nec sensus inest. Neque eos, qui anima & ratione præditi sunt, eiusmodi rebus cultum adhibere puduit. Alij feris, & reptilibus, & pecudibus, & quadrupedibus animantibus venerationem tribuerunt: hinc scilicet sese rationis magis expertes ostendentes, quàm ea ipsa quæ colebant. Alij turpiū quorundam & abiectorum hominum formas depinxerunt, eosque deos appellârunt, partim masculos, partim fœminas: quos etiā ipsimet adulteros, & homicidas, & iracūdos, & inuidos, & furiosos, & parricidas, & fratricidas, & fures, & raptores, & claudos, & debiles, & veneficos, & insanos esse tradiderunt, atque horū nonnullos mortem obijsse, nonnullos fulmine percussos fuisse, nōnullos hominibus seruijsse, atq; exules extitisse, nonnullos vulnera accepisse ac lamenta edidisse, atque ob improba & fœda flagitia in animalia sese immutâsse. Quò fiebat, vt homines ab ipsis dijs occasionem sumentes, omni impuritatis genere sese contaminarent. Ac tum horrenda quidem caligo genus nostrū tenebat: neque erat qui intelligeret, nec qui Deum requireret. Ea autem ætate Abraham solus inuentus est, qui animæ sensum firmum ac valentem haberet, atque ex rerum conditarum prospectu cōditorem agnosceret. Nam cùm cælum ac terram & mare, Solem itèm & Lunam ac reliqua considerâsset, huiusmodi ornatum concinniatis plenum admiratus est. Cumque mundum, & ea quæ in ipso sunt, conspexisset, non casu ac fortuitò ea extitisse atque conseruari existimauit. Nec rursùm terræ elementis, aut inanimis simulacris ornatus huiuscemodi causam adscripsit: sed Deum verum per hæc agnouit, atque vniuersi effectorem & conseruatorem esse intellexit. Deus autem eius probitatem animi, atque candorem, rectumque iudicium comprobans, seipsum ei patefecit (non quidē vt natura est. neq; enim fieri potest, vt creata natura Deum cernat: verùm per dispensatorias quasdam Dei visiones, quemadmodùm ipse nouit) plenioremq; suî cognitionem in ipsius animo inserens, gloria eum affecit, sibique famulum adsciuit. Qui quidem per successionem his, qui ab ipso promanârunt, transmissa pietate, eos veri Dei cognitione instruxit. Eamque ob causam Dominus semen ipsius in infinitam multi-

Diaboli in hominem inuidia. Sap. 2.

Diluuium. Gen. 7.

Varia falsę religionis genera.

Dij gentiū quales sint.

Psal. 13.

Abrahā ex rebus cōditis conditorē agnoscit.

Deus, vt natura est, à nemine videri potest.

multitudinem excrescere voluit, populumque sibi peculiarem appellauit: eosque, Aegyptiae gentis, ac tyrãni Pharaonis seruitute pressos, editis horrendis atque admirandis signis & prodigijs per Mosen & Aaronem, viros sanctos, ac Prophetiae dono praeditos eduxit. Quorum etiam opera Aegyptios, pro eo atquè ipsorum improbitas merebatur, excruciauit: Israëlitas (sic enim populus ille, qui ab Abrahamo ortum duxit, vocabatur) siccis pedibus per rubrum mare, scissis videlicet aquis, atque tum à dextra tum à sinistra muri instàr effectis, traiecit. Cùm autem Pharao & Aegyptij à tergo eos sequerentur, reuersae aquae eos prorsùs deleuerunt. Ac posteà, cùm per maxima miracula, diuinosque prospectus, quadraginta annorum spatio populum in deserto deduceret, ac caelesti pane eum aleret, Legem (quae futurorum typus atq; adumbratio erat) lapideis tabulis diuinitùs inscriptam dedit, eamque Mosi in monte tribuit. Quae quidem ab omnibus simulacris & flagitiosis actionibus abducebat, solumque verum Deum venerari docebat. Sic igitur per ingentia miracula ipsos in bonam quandam terram induxit, quam olim Patriarchae illi Abrahamo se ipsius semini daturum receperat. Ac longum esset commemorare, quot quamque magna & admiranda, & illustria atque eximia beneficia, quae numerum omnem excedunt, in eos contulerit. Quibus omnibus id agebatur, vt ab omni nefario cultu & flagitio genus humanum abstraheret, atque in veterem statum reuocaret. Nihilo seciùs tamen adhuc natura nostra erroris libertati seruiebat, ac per diaboli tyrannidem mors in homines regnum obtinebat, omnesque diuina sententia condemnatos in infernum transmittebat. Cùm igitur in eiusmodi calamitatem ac miseriam venissemus, minimè nos despexit is, à quo effecti atque in ortum producti fueramus: neque manuum suarum opus funditùs perire siuit. Verùm benigna Dei ac Patris voluntate vnigenitus Filius & Dei Verbum, qui est in sinu Patris, ille inquam eiusdem cum Patre ac Spiritu sancto substantiae, ille aeuo omni antiquior, ille principij expers, qui in principio erat, & apud Deum ac Patrem erat, & Deus erat, ad seruos suos indulgenter se demittit: & quidem ità, vt haec demissio, nec verbis declarari, nec mente comprehendi possit. Nam cùm Deus perfectus esset, perfectus homo ex Spiritu sancto & sancta Maria virgine Dei genitrice efficitur, non ex viri semine, aut voluntate, aut concubitu, in labis omnis experte virginis vtero conceptus, sed ex Spiritu sancto, quemadmodùm ante conceptionem Archangelorum vnus missus est, qui nouam illam & admirandã conceptionem virgini nūciaret. Etenim Dei Filius ex Spiritu sancto sine semine conceptus est: compactaque sibi in virginis vtero carne animata anima rationis ac mentis participe, prodijt in vna persona & duabus naturis, perfectus Deus, & homo perfectus, matris virginitatem etiam post partũ ab omni labe conseruans. Atque ijsdem omninò, quibus nos, excepto peccato, passionibus obnoxius effectus, infirmitates nostras suscepit, ac morbos nostros portauit. Quoniam enim per peccatum mors in mundum introierat, necesse erat, vt qui redemptionis munere perfuncturus erat, ab omni peccato purus esset, peccatique morti minimè obnoxius. Triginta porrò annis cum hominibus versatus, in Iordanis vndis à Iohanne, viro sancto, ac Prophetarum omnium praestantissimo, baptizatus est. Eoque baptizato, vox eiusmodi de caelo à Deo Patre delata est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Atque Spiritus sanctus columbae specie in ipsum descendit. Ac deinceps magna & admiranda signa efficere coepit, mortuos videlicet ad vitam reuocans, caecis lucẽ adferens, daemones in fugam vertens, surdos & claudos curans, leprosos purgans, atque inueteratam naturam nostram vndiquè renouans, operibusque erudiens, ac virtutis viam edocens, atque à corruptione abstrahens, & ad sempiternam vitam iter monstrans. Vndè etiam duodecim discipulos elegit, quos Apostolos nominauit, ipsisque negotium dedit, vt caelestem vitae rationem praedicarent, quam vt in terra ostenderet, ac nos humiles & terrenos per incarnationem suam caelestes efficeret, venerat. At verò admirandae ipsius ac deitati consentaneae vitae, atque infinitorum miraculorum inuidia & furore commoti, Iudaeorum pontifices ac principes, apud quos scilicet commorabatur, & ad quorum vtilitatem admiranda huiusmodi signa & prodigia perpetrârat, beneficiorum omnium immemores, eum morte mulctârunt, nimirùm ex ipsius discipulis ad ipsum prodendum arrepto. Comprehensumque ipsum Gentibus dediderunt, ipsum inquam, qui omnium vita erat, ac spontè haec suscipie-

Marginalia: Gen. 15. 1. Pet. 2. Exod. 15. Exod 31. Legis Mosaicae effectus. Christi incarnatio. Iohan. 1. Iohan. 1. Luc. 1. Hebr. 4. Esa. 53. Rom. 5. Luc. 3. Christi miracula. Matth 19. Iudaei inuidia perciti Christum morte afficiunt.

suscipiebat. Hac enim de causa venit, vt nostra causa omnia perpeteretur, quò videlicet nos à vitiosis affectionibus in libertatem vindicaret. Cùm autem multa in eum supplicìorum genera exercuissent, cum ad extremum cruce condemnârunt. Atque omnia in carnis, quam ex nobis assumpserat, natura pertulit: diuina interim ipsius natura ab omni perpessione libera manente. Nam cùm duplici natura præditus esset, hoc est diuina, & ea quam à nobis assumpserat, humana quidem natura perpessa est: diuinitas autem à perpessione immunis & immortalis erat. Cruci igitur in carne affixus est innocens Dominus noster Iesus Christus. Peccatum enim non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. Proindeq; morti obnoxius non erat. quandoquidem, vt iam dixi, mors per peccatum in mundum introiuit. Verùm nostra causa carne mortem oppetijt, vt nos à mortis tyrannide redimeret. Descendit ad inferos, ijsque contritis, eas, quæ ab orbe condito illic inclusæ tenebantur, animas liberauit. In sepulcro conditus, tertia die resurrexit: cùm scilicet mortem superâsset, victoriamque nobis aduersùs eam donâsset, atque immortalitatis largitor immortalitatem carni cōciliâsset. Discipulis visus est: ipsisque pacem impertiuit, ac per eos vniuerso mortalium generi. Post quadraginta autem dies in cęlos ascendit, atque in Patris dextra sedet, rursumque venturus est iudicare viuos & mortuos, ac reddere vnicuique iuxta opera sua. Post gloriosam autem suam in cælos ascensionem sanctissimum Spiritum ad sanctos suos discipulos in ignis specie misit: cuius instinctu peregrinis linguis loqui cœperunt, quemadmodùm ipse dabat eloqui illis. Hinc igitur per ipsius gratiam in omnes Gentes dispersi sunt, atque orthodoxam fidem prædicauerunt, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti, & docētes seruare omnia Saluatoris præcepta. Ad hunc igitur modum Gentes à recta via aberrantes illustrârunt, ac superstitiosum idolorum errorem de medio sustulerunt. Quanuis autem hostis, cladem suam indignissimè ferens, nunc quoquè bellum aduersùs pios excitet, stultis videlicet ac stolidis persuadens, vt idolorum cultum adhuc retineant: imbecilla tamen ipsius vis effecta est, atque ipsius frameæ per Christi potentiam in finem defecerunt. En tibi Dominū meum ac Deum & salutis authorem paucis verbis declaraui. Pleniùs autem eum agnosces, si ipsius gratiam in anima tua acceperis, diuinoque beneficio tibi contigerit, vt ipsius seruus fias.

(Margin: Esa. 53. Rom. 5. Iohan. 20. Act. 1. Psal. 61. Act. 2. Matth. 28.)

Iosaphat Christianam fidem amplectitur: Barlaam de vi Baptismi, ac de resurrectione & iudicio disserit. CAP. VIII.

HAEc verba vt Regis filius audiuit, ipsius animus lumine perstrictus est, ac præ lætitia è solio suo exurgens, Barlaamque complectens, dixit: Fortassè, nisi me coniectura fallit, vir præstantissime, hic est inæstimabilis ille lapis, quem non abs re occultum tenes, nec cuilibet promiscuè ostendis, verùm ijs demùm, qui sanis ac firmis animi sensibus præditi sunt. Eccè enim, vt hæc verba auribus excepi, suauissima lux pectus meum subijt, & graue illud mœroris velamen, quod iampridèm animo meo vndiquè incumbebat, statim sublatum est. Si igitur rectè conijcio, fac quæso sciam. Sin autem aliquid his, quæ abs te cōmemorata sunt, præstantius nôsti, ne cuncteris id mihi rursùs aperire. Rursùm igitur respondit Barlaam: Ità sanè, mi domine, ac Rex, hoc est illud magnum mysterium, quod absconditum est à seculis & generationibus: in extremis autem temporibus hominū generi patefactum. Cuius declarationē olim per Spiritûs diuini gratiam multi Prophetæ ac iusti viri prædixerunt, multifariàm multisque modis edocti, atque alta voce annunciantes. Cumque salutem omninò futuram prospicerent, eiusque cernendæ cupiditate tenerentur, non tamen eam perspexerunt: verùm vltima hæc generatio diuino beneficio salutis authorem suscepit. Quamobrèm qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Dixit autem Iosaphat: Omnia ea, quæ abs te dicta sunt, sine vlla dubitatione credo: eumque quem annuncias, Deum gloria afficio. Hoc vnū peto, vt sine vllo errore cuncta mihi declares: quidq; mihi faciendum sit, exactè doceas. Atque etiam quidnam baptismus sit, quem ab ijs, qui fide præditi sunt, accipi ais, deinceps fac intelligam. Ille aūt ad eum respondit: Sanctæ huius & incontaminatę Christianorū fidei velut radix ac certum fundamētum diuini baptismi gratia est, vt quæ omnia à natiuitate cōtracta peccata expiet, atque ea inquinamenta, quæ ex vitio conflata sunt, prorsùs expurget. Sic enim Saluator manda-

(Margin: Intelligit Iosaphat Christū esse lapidem de quo priùs loquebatur Barlaam. Coloss. 1. Heb. 11. Mar. 16. Baptismus Christianæ fidei radix.)

mandauit, vt per aquam ac Spiritum regeneremur, atque ad veterem dignitatem redeamus: per orationem videlicet, ac salutarem inuocationem, ad aquam accedente Spiritu sancto. Baptizamur igitur iuxta Saluatoris sermonem, in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti. Atque ità Spiritûs gratia in eius, qui baptizatur, anima immoratur, eam illustrans, ac diuinam reddens, atque Imaginem illam ac similitudinem Dei, ad quam condita est, ipsi instaurans. Ac deinceps, veteribus omnibus vitijs operibus abiectis, nouæ vitæ cum Deo pactum inimus, ac puriorem viuendi rationem auspicamur: quò nimirùm etiam cohæredes eorum efficiamur, qui ad immortalitatem regenerati sunt, ac sempiternam salutem consecuti sunt. Citra baptismum autem fieri non potest, vt quisquam bonam spem consequatur: quamlibèt etiam pios omnes pietate antecelluerit. Sic enim Deus Verbum, qui, vt generi nostro salutem afferret, humanitatem suscepit, dixit: Amen dico vobis, nisi quis regeneratus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum. Quamobrèm ante omnia te rogo, vt animo fidem accipias, ac statim ardentissimo quodam desiderio ad baptismum accedas, nec vllam omninò moram adhibeas. Periculosa siquidem est dilatio: propterea quòd præstitutus morti dies incertus est. Iosaphat autem ad ipsum dixit: Et quænam bona illa spes est, cuius fieri posse negâsti vt quisquam citra baptismum compos fiat? Quidnam etiam illud est, quod cælorum regnum appellas? Vndenam itèm Dei humanitate induti verba audiuisti? Quinam rursùs est incertus morti præstitutus dies, de quo ingens solicitudo pectus meum subiens, mœroribus ac doloribus carnes meas conficit, atqueadeò ipsum ossium robur exesit? Deniquè vtrùm morientes in nihilum dilabimur, an contrà post præsentem peregrinationem alia vita superest? Hæc & his consentanea ex te scire auebam. Barlaam autem huiusmodi responsum his verbis dedit: Bona ea spes, de qua locutus sum, regni cælestis est. Ea autem est eiusmodi, vt nulla omninò humana lingua explicari possit. Ait enim Scriptura: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Cùm autem abiecta hac crassa carne, beatitudinem illam diuino beneficio consecuti fuerimus, tum ille, cuius beneficio spes nostra nos minimè fefellerit, nos docebit, efficietque, vt bonorum illorum gloriam, omnem mentis captum superantem, lucem illam, quę nulla oratione exprimi potest, vitam illam, quæ morte non interrumpitur, ac deniquè illam cum angelis vitæ cõsuetudinem cognoscamus. Nam si hoc diuinitùs consequamur, vt cum Deo, quantum humanæ naturæ fas est, consuetudinem habeamus, omnia ea, quæ nunc nobis ignota sunt, ab eo sciemus. Hoc enim, Scripturis diuinitùs inspiratis edoctus, omnium maximè cælorum regnum esse duco, nempe ad sanctæ, &, quæ vitæ initium dedit, Trinitatis contemplationem accedere, atque incomparabili ipsius lumine puriùs illustrari, ac reuelata facie ipsius gloriã omnem verborum facultatẽ superantem contueri. Nec verò mirandum est gloriam illam, ac lucem, & arcana bona nullis verbis declarari posse. Neque enim ampla & eximia essent, si nos, terreni & mortales, ac grauem hanc, & affectionibus obnoxiam carnem gestantes, ea tum cogitatione percipere, tum verbis exprimere possemus. Quæ cùm explorata tibi sint, ea fide sola citra vllam dubitationẽ accipe, atque ab omni fictione abhorre: illudque stude, vt per bona opera immortalem illam gloriam arripias. Qua cùm tibi potiri contigerit, perfectiùs hæc cognosces. Quod autẽ ex me quæsiuisti, quonam modo nos incarnati Dei verba audierimus, hoc habeto, nos per sacrosancta Euangelia, ea, quæ ad theandricam, hoc est Dei cum homine coniuncti, dispensationem pertinent, didicisse. Nam ità sanctus ille liber appellatur, vt qui immortalitatem, & statum à corruptione alienum, & sempiternam vitam, & peccatorũ remissionem, & cælorum regnum, nobis, qui mortales, interituique obnoxij, ac terreni sumus, faustè annunciet. Quem quidem scripserunt, qui spectatores ac ministri Verbi fuerunt. De quibus superiùs dixi, quòd Saluator noster Christus discipulos & apostolos elegerit. Qui quidem nobis post gloriosam Dei in cælos ascensionem, ipsius in terra vitæ rationem, & doctrinam ac miracula, quantum ab hominibus præstari poterat, literarum monumentis mandârunt. Sic etenim in extrema libri sui parte eximius ille inter diuinos Euangelistas dixit, Sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum eos, qui scribendi sunt, capere posse libros. In hoc igitur diuino Euangelio, tum incarnationis, tum decla-

Matth. 28.
Naz. Orat. de sancto Baptism.
Sine baptismo nulla bona spes esse potest.
Iohan. 3.
Periculosa est salutis dilatio.
Esa. 64. 1. Cor. 2.
Cælorũ regnũ in qua re potissimũ consistat.
2. Cor. 3.
Euangeliũ quid hominibus annũciet.
Iohan. 21.

declatationis, tnm miraculorum, tum præceptorum ipsius histotia, Dei Spiritu exarata continetur. Ac deindè supplicij illius ab omni labe remoti, quod Dominus nostra causa subijt, sanctæque triduo pòst resurrectionis, atque in cælos ascensionis, ac denique illustris ac metuendi ipsius secundi aduentus mentio habetur.
Luc.21. Rursùm enim Dei Filius cum gloria, omni sermone præstantiori, atque ingenti cælestis militiæ multitudine in terram venturus est, vt de mortalium genere sen-
2.Cor.5. tentiam ferat, atque vnicuique, pro eo ac gessit, rependat. Etenim cùm Deus ho-
Gen.2. minem ab initio effinxisset (quemadmodùm etiam iam tibi exposui) insufflauit in eum spiraculum vitæ: quæ quidem anima rationis atque intelligentiæ particeps appellatur. Quoniam autem morte damnati sumus, omnibus nobis mori necesse est: nec fieri potest, vt hic calix hominem vllum prætereat. Nihil autem est aliud
Quid sit mors. mors, quàm animi à corpore disiunctio. Ac quidem illud corpus, quod è terra effi-
Gen.3. ctum est, posteaquàm ab animo seiunctum est, in terram, ex qua sumptum fuerat,
Eccls.3. reuertitur, ac corruptum dissoluitur. Anima autem, immortalis cùm sit, eò proficiscitur, quò summus ille effector imperat, vel, vt rectiùs loquar, quemadmodùm ipsa sibi, cùm adhuc in carne versaretur, hospitium præparauit. Vt enim quisque vitæ munere hîc functus fuerit, illic recepturus est. Denique confectis longis tem-
Lucas. porum curriculis Deus noster cum metuenda & sermonis facultatem superante gloria ad iudicium de orbe ferendum veniet. Cuius metu cælorum virtutes commouebuntur, atque omnis Angelorum exercitus tremore correptus coram ipso
1.Thess.4. adstabit: tum videlicet, cùm in Archangeli voce ac diuina tuba mortui ad vitam redibunt, ac tremendo ipsius throno sistentur. Est autem resurrectio, animæ rursùs cum corpore coniunctio. Quocircà hoc ipsum corpus, quod interit, ac dissol-
1.Cor.15. uitur, ità resurget, vt deinceps interire nequeat. Nec verò huic rei fidem vllo modo abrogare in mentem tibi veniat. Neque enim ei, qui ipsum primùm è terra effinxit, posteaquàm in terram, ex qua sumptum est, redijt, iuxta Creatoris sententiam rursùs ad vitam excitare impossibile est. Nam si, quot res Deus ex nihilo in ortum produxerit, tecum reputes, istud satis magno argumento tibi futurum est.
Gen.1. Etenim sumpta terra, quæ priùs non erat, hominem procreauit. Quonam igitur modo è terra homo factus est? Quonam modo ipsa ex nihilo producta est? Quonam itèm fundamento nititur? Quonam denique modo ex ipsa, infinita, tum brutorum, tum seminum, tum stirpium, genera producta sunt? Quinetiam in nostro quoque ortu velim hoc consideres. An non enim perexiguum semen in terram, hoc est in vuluam ipsum excipientem emittitur? Vndè igitur hæc tanta animalis effictio? Quamobrèm ei, qui omnia ex nihilo produxit, atq; etiamnùm producit, minimè impossibile est, corpora ea, quæ morte extincta atque corrupta sunt, è
2.Cor.5. terra ad vitam reuocare, vt vnusquisque consentaneam operibus suis mercedem
Psal.61. recipiat. Laboris enim est, inquit ille, præsens tempus: futurum autem, mercedis.
Dei iustitia sine resurrectione constare nō potest. Alioquì, vbinam Dei iustitia erit, nisi sit resurrectio? Siquidem multi probi viri, cùm in hac vita multas calamitates ac multa supplicia tulissent, per vim tandèm de medio sublati sunt. Nonnulli contrà impij ac facinorosi homines in delicijs ac prosperis rerum successibus præsentem vitam consumpserunt. At Deus, vt qui simul & bonitate & iustitia præstet, resurrectionis, ac referendarũ rationum diem constituit: vt, cùm quæque anima corpus suum receperit, improbus quidem & sceleratus, qui hîc omnia secunda ac læta habuerit, illic scelerum pœnas luat: probus contrà, eorum, quæ iniquè gesserit, pœnis in hac vita persolutis, illic bonorum
Iohan.5. hæreditatem consequatur. Audient enim, inquit Dominus, qui in monumentis sunt, vocem Filij Dei. Et exibunt, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui autem mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Quo scilicet tempore sedes quo-
Dan.7. què collocabuntur, atque antiquus dierum, rerumque omnium parens & archi-
Attende lector, qualis sit futurus iudicij dies. tectus, præsidebit. Ac libri aperientur, in quibus omnium nostrûm actiones, sermones, cogitationes, inscriptæ continentur. Atque igneus fluuius rapido cursu voluetur, cunctaque, quæ in abstruso delitescunt, patefient. Non illic patronus, aut verborum lenocinium, aut falsa excusatio, aut opum potentia, aut dignitatum fastus, aut amplissimæ munerum largitiones, rectum iudicium supprimere poterunt: verùm incorruptus ille ac verus iudex ad iustitię lancem omnia perpendet, hoc est, & actionem, & sermonem, & cogitationem. Ac proficiscentur, qui virtutibus operam dederunt, ad sempiternam vitam, & lucem omnem orationis vim exce-

excedentem: vt cum angelis oblectentur, atque arcanis bonis fruantur, sanctæque Trinitati purè adstent: Qui autem turpibus flagitijs sese deuinxerint, atque omnes impij & peccatores, ad sempiternum cruciatum: qui quidem gehenna dicitur, & exteriores tenebræ, & insomnis vermis, & stridor dentium, aliaque innumera tormenta. Quorum omniũ nullum æquè graue & acerbum est, atquè à Deo abalienari, & à dulcissima ipsius facie abijci, gloriaque illa, quæ nullis verbis exponi potest, orbari, atque inspectante vniuerso orbe traduci, & ignominia, quæ nũquàm finem habitura sit, notari. Posteaquàm enim horrenda illa sententia edita fuerit, omnia deincèps immutabilia & conuersionis omnis expertia manebunt: sic videlicet, vt nec vita læta iustis finem habitura, nec afflictio & pœna peccatoribus terminũ acceptura sit. Neq; enim sublimior post eum alter iudex est, nec per sequentia opera purgatio, nec præstitutus emendationis terminus, nec alia vlla ijs qui in cruciatu versabuntur, ars & ratio: quippè cùm supplicium vnà cum ipsis in sempiternũ duret. Quæ cùm ità sint, quales tandèm nos in sanctis cõuersationibus ac pijs actionibus esse oportet, vt digni habeamur venturas minas effugere, atq; à dextris Filij Dei stare? Nam hæc iustorum statio est: quemadmodùm cõtrà miserrima ad sinistram pars peccatoribus assignata est. Pòst autem Dominus iustos Patris sui benedictos vocans, in perpetuum regnum introducet: peccatores autem cum ira & execratione à suaui & tranquilla facie sua abiectos (quo nihil grauius & acerbius excogitari potest) ad sempiternam pœnam ablegabit.

Grauissima pœna dãnatorũ est visione Dei carere.

2. Pet. 3.

Matth. 25.

Quod breuiter & compendiosè superiùs dixit, hic fusiùs exponit, ac Scripturæ testimonia producit. CAP. IX.

IOsaphat autem his ad eum verbis vsus est: Magnas quasdam & admirãdas res, magnoque metu ac tremore dignas mihi, ô homo, narras, siquidem hæc ità se habent, atque, postquàm fatis concesserimus, & in cinerem ac puluerem dissoluti fuerimus, resurrectio & regeneratio futura est, rerumque in vita gestarum examen ac merces. Verùm quo argumento hæc probas? & quonam pacto ei rei, quæ nondùm oculis perspecta est, auditæ atque intellectæ vsqueadeò firmam & indubitatam fidem adhibuistis? Nam quæ iam gesta ac re ipsa declarata sunt, etiamsi ipsi minimè videritis, at ab ijs, qui ea viderunt, ac memoriæ prodiderunt, audiuistis. Quonam autem modo de rebus futuris tam magna & pretumida prædicantes, certam de ijs fidem nacti estis? Respondit Barlaam: Ex ijs, quæ iam contigerunt, de futuris etiam certam fidem nactus sum. Nam qui hæc prædicârunt, nec vlla in re à vero aberrârunt, verùm per signa & prodigia, variasque virtutes sermonibus suis robur conciliârũt, ijdem etiam de futuris nos admonuerũt. Quemadmodùm igitur hîc nihil præpòsterum ac fictum docuerũt, verùm omnia ea, quæ ab ipsis dicta & facta sunt, Sole clariùs effulserunt: eodem quoquè modo illic verè omnia tradiderũt. Quæ quidem etiam ipse Dominus noster ac herus Iesus Christus, tum sermone, tum opere, confirmauit. Amen enim, inquit, dico vobis, quia venit hora, quandò mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint, viuent. Ac rursùm: Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerũt, in resurrectionem iudicij. Ac rursùm ait: De mortuorum autem resurrectione nõ legistis quod dictum est vobis à Deo, dicente, Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob? Deus porrò, mortuorum Deus non est, sed viuentium. Vt enim colliguntur zizania, & comburuntur: sic erit in consummatione seculi huius. Mittet Filius Dei angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciũt iniquitatem. Et mittẽt eos in caminum ignis: illic erit fletus, & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Hęc dicens, addidit: Qui habet aures audiendi, audiat. His igitur pluribusq; alijs verbis Dominus corporũ resurrectionem declarauit. Re ipsa autẽ sermonibus suis fidẽ adstruxit, cùm mortuos ad vitam reuocauit, ac sub terrestris vitæ suæ catastrophen Lazarum quendam amicum suum, qui iam quatriduo mortuus erat, ac fœtebat, è monumento vocauit, eumque, qui animam efflauerat, viuum exhibuit. Quin ipse quoq; Dominus perfectam, nec iam morti subiectam, resurrectionem auspicatus est: quippè qui morte in carne degustata, triduo pòst ad vitã redijt, ac mortuorũ primogenitus effectus est. Quanquàm enim alij quoquè à morte ad vitam excitati sunt: morte tamen rursùs functi sunt,

Rogat plenius de omnibus instrui S. Iosaphat, & prolata probari.

Iohan. 12.

Iohan. 5.

Luc. 20.

Matth. 24.

Luc. 8.

Iohan. 11.

1. Cor. 15.

Qua ratione Christus resurgentiũ primitiæ extiterit.

nec futuræ veræ resurrectionis imaginem exhibere potuerunt. Solus autem ipse resurrectionis illius author ac princeps extitit: vt qui immortali resurrectione ad vitam redierit. Hæc illi etiam, qui ab initio spectatores ac ministri Verbi fuerunt, prædicârunt. Ait enim beatus Paulus, qui nō ab hominibus, sed è cælo vocatus est: Notum vobis facio, fratres, Euangelium, quod annūciaui vobis. Tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi, quòd Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, & quòd sepultus est, & quòd resurrexit secundùm Scripturas. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodò dicunt quidā, quòd resurrectio mortuorum non est? Nam si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Si autem Christus nō resurrexit, inanis est fides vestra. Adhuc estis in peccatis vestris. Si in hac tantùm vita sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. Quoniam quidem per hominem mors, per hominem autem resurrectio mortuorum. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ità in Christo omnes viuificabuntur. Et paucis interiectis: Oportet enim, inquit, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Destruetur autem prorsùs ac delebitur mortis potentia, vt quæ iam vim suam non exerat, verùm deinceps hominibus immortalitas, atque incorruptibilitas sempiterna concedatur. Erit igitur, erit inquam sine vlla dubitatione mortuorum resurrectio: idque certissimè credimus. Quinetiam rerum in vita gestarum examen ac præmia & pœnas fore perspectum habemus, in metuendo videlicet aduentû Christi die, in quo cæli igne soluentur, & elementa ardore contabescent, vt Theologi cuiusdam verbis vtar. Nouos autem cælos, ac nouam terram, secūdùm ipsius promissionem expectamus. Nam quòd illic operum præmia & pœnæ sint, nihilque omninò bonorum vel malorum negligatur, verùm & actionum, & verborum, & cogitationum merces recondita sit, ex his Christi verbis constat: Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, nō perdet mercedē suā. Ac rursùm ex his: Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gētes, & separabit eos ab inuicèm, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Et statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his qui à dextris erunt: Venite benedicti Patris mei: possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & cooperuistis me. Infirmus, & visitâstis me. In carcere eram, & venistis ad me. Cur his verbis vtitur, nisi quia beneficia, quę à nobis in egentes conferūtur, sibi adsciscit? Et alio loco ait: Omnis quicunque confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui est in cælis. En per hæc omnia, ac plura alia, firma & certa esse bonorum operum præmia declarauit. Quemadmodùm etiam contrà improbarū actionum pœnas illic reconditas esse denunciauit, per admirādas scilicet, & eximias parabolas, quas ille sapientiæ fons prorsùs sapienter exposuit. Etenim diuitem quendam inducit, purpura & bysso indutum, ac quotidiè splendidè epulantem, tenacem autem atque à misericordia remotum, adeò vt pauperem quendam Lazarum nomine, ad fores suas iacētem despiceret, ac ne ipsas quidem mensæ suæ micas ei imperriret. Vtroque igitur extremo vitæ die functo, pauper quidem ille atque vlcerosus in Abrahæ sinum delatus est, (quo nempe vocabulo proborū virorum sedem declarauit) diues contrà acerbissimo flammæ supplicio in inferno addictus est. Ad quem etiam Abraham his verbis vtebatur, Recepisti bona in vita tua: & Lazarus similiter mala. Nunc autem ipse consolatur, tu verò cruciaris. Rursùm alio loco cælorum regnū homini Regi simile esse ait, qui filio suo nuptias fecit. Per nuptias porrò futura lætitia & claritas indicatur. Etenim ad humiles ac terrenis affectibus imbutos homines verba faciēs, ab ijs rebus quæ ipsis vsitatæ ac familiares erant, parabolas ducebat: non quòd nuptias & mensas in æuo illo esse ostenderet, sed ad eorum crassitiem sese demittens, his vocabulis vtebatur, vt futura ipsis perspicua faceret. Omnes itaque, inquit, Rex ille sublimi præconio ad nuptias inuitauit, atque vt bonis illis ad satietatem vsque fruerentur. Multi autem eorum, qui inuitati fuerant,

Marginal notes: Gal. 1. — Rom. 4. — 1. Cor. 15. — Ibidem. — 2. Pet. 3. — Operū merces asseritur. — Matth. 10. — Matth. 25. — Luc. 12. — Luc. 16. — Ecce quomodò ij, qui hic consolātur, æterna consolatione priuētur, & econtrà. — Matth. 22.

fuerant, ire neglexerunt: verùm seipsos, partìm in agris, partìm in negotiationi-
bus, partim in vxoribus nuper acceptis occupantes, nuptialis thalami splendore
caruerunt. Illis autem sua sponte à suauissima illa lætitia exclusis, alij vocati sunt,
atque impletæ sunt epulæ discumbentibus. Ingressus autē Rex vt videret discum-
bentes, vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali. Et dixit ei: Amice, quo-
modò huc intrâsti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit
Rex ministris: Ligatis pedibus ac manibus eius, tollite eum, & mittite in tenebras
exteriores. Illic erit fletus, & stridor dentium. Per hos porrò, qui nuptijs interesse Explicatio
recusârunt, nec ei, à quo vocabantur, vllo modo morem gesserunt, illi significan- superioris
tur, qui ad Christi fidem minimè accurrerunt, verùm aut in idolorū cultu, aut in parabolæ.
aliqua hæresi perstiterunt. Per eum autem, qui veste nuptijs consentanea carebat,
is demùm intelligitur, qui fide quidem præditus fuit, cæterùm spiritualem vestem
impuris flagitijs cōspurcauit, meritoque proindè à nuptialis thalami lætitia sub-
motus est. Quin aliam quoquè huiusmodi parabolam eodèm pertinentem at- Matth.25.
rulit, propositis nimirùm decem quibusdam virginibus, quarum quinque pru-
dentes erant, & quinque fatuæ. Quæ quidem fatuæ acceptis lampadibus suis non
sumpserunt oleum secum, prudentes autem sumpserunt. Hoc autem loco per Oleū quid
oleum probarum actionum possessionem significauit. Media autē nocte, inquit, significet.
clamor factus est, eccè sponsus venit, exite obuiàm ei. porrò per mediam noctem Quid nox
diei illius incertitudinem indicauit. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: &
quæ paratæ erant, exiêrunt obuiàm sponso, & intrauerunt cum eo ad nuptias, &
clausa est ianua. Quæ autem imparatæ erant (quas etiam idcircò non absre stul- Cur stultæ
tas appellauit) cùm lampades suas extingui perspicerent, ad oleum emendum se- virgines di-
se contulerunt. Posteaque clausis iam foribus accedentes, clamabant, dicentes, cantur.
Domine, Domine, aperi nobis. Ipse autem respondēs dixit eis, Amen dico vobis,
nescio vos. Ex his omnibus perspicuè constat, improbis actionibus, atque adeò ser-
monibus, ipsisque etiam cogitationibus, suam esse mercedem constitutam. Dixit
enim Saluator: Dico vobis, quòd omne verbū otiosum, quod locuti fuerint ho- Matth.12.
mines, reddent de eo rationem in die iudicij. Ac rursùm: Vestri verò & capilli ca- Matth.10.
pitis omnes numerati sunt. Quo scilicet loco per capillos minutissimas etiā con- Capilli ca-
siderationes, animique cogitationes significauit. Consentanea autem his quoquè pitis quid
beatus Paulus tradit. Viuus est, inquit, sermo Dei, & efficax, ac penetrabilior omni significent.
gladio ancipiti, & pertingēs vsque ad diuisionem animæ & corporis, spiritus quo- Heb.4.
què & compagum ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionū cor-
dis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autē nuda & aper-
ta sunt oculis eius, ad quem nobis est sermo. Hæc etiam Prophetæ longis ab hinc
temporibus, Spiritûs sancti gratia illustrati, apertissimè nunciauerūt. Ait enim Esa-
ias: Ego opera illorum noui, & reddam eis. Eccè venio, vt congregem omnes gen- Esa.66.
tes & linguas: & venient, & videbunt gloriam meam. & erit cælum nouum, & ter-
ra noua, quæ ego faciam manere coram me. Et veniet omnis caro, & adorabit me
in conspectu meo, dicit Dominus. Et exibunt, & videbunt cadauera hominum, qui
præuaricati sunt in me. Nam vermis eorum non morietur: & ignis eorum nō ex-
tinguetur. Et erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Ac rursùm de die il-
lo ait: Et inuoluetur cælum sicut liber, omnes stellæ cadent sicut folium de vinea. Esa.13.
Eccè enim dies Domini venit plenus furore & ira, ad ponendam terram in solitu-
dinem, & peccatores eius conterendos ex ea. Quoniam stellæ cæli & splendor ea-
rum non expandent lumen suum. Et obtenebrabitur Sol in ortu suo, & Luna non
splendebit in lumine suo. Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogan-
tiam fortium humiliabo. Ac rursùs ait: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis Esa.5.
vanitatis, & quasi vinculum plaustri, peccatum. Væ qui dicitis malum bonum, po-
nentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui potentes estis ad bibendum
vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro mu-
neribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Qui declinatis iudicium pauperum, & diri-
pitis substantiam egenorū, vt sit vobis orphanus in prædam. Et quid facietis in die
visitationis? & ad quem confugietis in auxilium? & vbi derelinquetis gloriam
vestram, nè in visitationem incidatis? Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua
ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum
vt puluis. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israël

 blasphe-

nec futuræ veræ resurrectionis imaginem exhibere potuerunt. Solus autem ipse resurrectionis illius author ac princeps extitit: vt qui immortali resurrectione ad vitam redierit. Hæc illi etiam, qui ab initio spectatores ac ministri Verbi fuerunt, prædicârunt. Ait enim beatus Paulus, qui nõ ab hominibus, sed è cælo vocatus est: Notum vobis facio, fratres, Euangelium, quod annũciaui vobis. Tradidi enim vobis inprimis, quod & accepi, quòd Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, & quòd sepultus est, & quòd resurrexit secundùm Scripturas. Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis, quomodò dicunt quidã, quòd resurrectio mortuorum non est? Nam si mortui non resurgunt, ne Christus quidem resurrexit. Si autem Christus nõ resurrexit, inanis est fides vestra. Adhuc estis in peccatis vestris. Si in hac tantùm vita sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. Quoniam quidem per hominem mors, per hominem autem resurrectio mortuorum. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ità in Christo omnes viuificabuntur. Et paucis interiectis: Oportet enim, inquit, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors in victoria. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Destruetur autem prorsùs ac delebitur mortis potentia, vt quæ iam vim suam non exerat, verùm deinceps hominibus immortalitas, atque incorruptibilitas sempiterna concedatur. Erit igitur, erit inquam sine vlla dubitatione mortuorum resurrectio: idque certissimè credimus. Quinetiam rerum in vita gestarum examen ac præmia & pœnas fore perspectum habemus, in metuendo videlicet aduentûs Christi die, in quo cæli igne soluentur, & elementa ardore contabescent, vt Theologi cuiusdam verbis vtar. Nouos autem cælos, ac nouam terram, secũdùm ipsius promissionem expectamus. Nam quòd illic operum præmia & pœnæ sint, nihilque omninò bonorum vel malorum negligatur, verùm & actionum, & verborum, & cogitationum merces recondita sit, ex his Christi verbis constat: Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, nõ perdet mercedẽ suã. Ac rursùm ex his: Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gẽtes, & separabit eos ab inuicèm, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Et statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his qui à dextris erunt: Venite benedicti Patris mei: possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & cooperuistis me. Infirmus, & visitâstis me. In carcere eram, & venistis ad me. Cur his verbis vtitur, nisi quia beneficia, quę à nobis in egentes conferũtur, sibi adscisci? Et alio loco ait: Omnis quicunque confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui est in cælis. En per hæc omnia, ac plura alia, firma & certa esse bonorum operum præmia declarauit. Quemadmodùm etiam contrà improbarũ actionum pœnas illic reconditas esse denunciauit, per admirãdas scilicet, & eximias parabolas, quas ille sapientiæ fons prorsùs sapienter exposuit. Etenim diuitem quendam inducit, purpura & bysso indutum, ac quotidiè splendidè epulantem, tenacem autem atque à misericordia remotum, adeò vt pauperem quendam Lazarum nomine, ad fores suas iacẽtem despiceret, ac ne ipsas quidem mensæ suæ micas ei impertiret. Vtroque igitur extremo vitæ die functo, pauper quidem ille atque vlcerosus in Abrahæ sinum delatus est, (quo nempe vocabulo proborũ virorum sedem declarauit) diues contrà acerbissimo flammæ supplicio in inferno addictus est. Ad quem etiam Abraham his verbis vtebatur, Recepisti bona in vita tua: & Lazarus similiter mala. Nunc autem ipse consolatur, tu verò cruciaris. Rursùm alio loco cælorum regnũ homini Regi simile esse ait, qui filio suo nuptias fecit. Per nuptias porrò futura lætitia & claritas indicatur. Etenim ad humiles ac terrenis affectibus imbutos homines verba faciẽs, ab ijs rebus quæ ipsis vsitatæ ac familiares erant, parabolas ducebat: non quòd nuptias & mensas in æuo illo esse ostenderet, sed ad eorum crassitiem sese demitrens, his vocabulis vtebatur, vt futura ipsis perspicua faceret. Omnes itaque, inquit, Rex ille sublimi præconio ad nuptias inuitauit, atque vt bonis illis ad satietatem vsque fruerentur. Multi autem eorum, qui inuitati fuerant,

Gal. 1. Rom. 4. 1. Cor. 15. Ibidem. 2. Pet. 3. Operũ merces asseritur. Matth. 10. Matth. 25. Luc. 12. Luc. 16. Ecce quomodò iij, q hic consolãtur, æterna consolatione priuẽtur, & econtrà. Matth. 22.

fuerant, ire neglexerunt: verùm seipsos, partìm in agris, partìm in negotiationibus, partim in vxoribus nuper acceptis occupantes, nuptialis thalami splendore caruerunt. Illis autem sua sponte à suauissima illa lætitia exclusis, alij vocati sunt, atque impletæ sunt epulæ discumbentibus. Ingressus autē Rex vt videret discumbentes, vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali. Et dixit ei: Amice, quomodò huc intrâsti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis pedibus ac manibus eius, tollite eum, & mittite in tenebras exteriores. Illic erit fletus, & stridor dentium. Per hos porrò, qui nuptijs interesse recusârunt, nec ei, à quo vocabantur, vllo modo morem gesserunt, illi significantur, qui ad Christi fidem minimè accurrerunt, verùm aut in idolorū cultu, aut in aliqua hæresi perstiterunt. Per eum autem, qui veste nuptijs consentanea carebat, is demùm intelligitur, qui fide quidem præditus fuit, cæterùm spiritualem vestem impuris flagitijs cōspurcauit, meritoque proindè à nuptialis thalami lætitia submotus est. Quin aliam quoquè huiusmodi parabolam eodèm pertinentem attulit, propositis nimirùm decem quibusdam virginibus, quarum quinque prudentes erant, & quinque fatuæ. Quæ quidem fatuæ acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum, prudentes autem sumpserunt. Hoc autem loco per oleum probarum actionum possessionem significauit. Media autē nocte, inquit, clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiàm ei. porrò per mediam noctem diei illius incertitudinem indicauit. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ: & quæ paratæ erant, exiêrunt obuiàm sponso, & intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Quæ autem imparatæ erant (quas etiam idcircò non abs re stultas appellauit) cùm lampades suas extingui perspicerent, ad oleum emendum se se contulerunt. Posteaque clausis iam foribus accedentes, clamabant, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis. Ipse autem respondēs dixit eis, Amen dico vobis, nescio vos. Ex his omnibus perspicuè constat, improbis actionibus, atque adeò sermonibus, ipsisque etiam cogitationibus, pœnam esse mercedem constitutam. Dixit enim Saluator: Dico vobis, quòd omne verbū otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Ac rursùm: Vestri verò & capilli capitis omnes numerati sunt. Quo scilicet loco per capillos minutissimas etiā considerationes, animique cogitationes significauit. Consentanea autem his quoquè beatus Paulus tradit. Viuus est, inquit, sermo Dei, & efficax, ac penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingēs vsque ad diuisionem animæ & corporis, spiritus quoquè & compagum ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionū cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autē nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis est sermo. Hæc etiam Prophetæ longis ab hinc temporibus, Spiritûs sancti gratia illustrati, apertissimè nunciauerūt. Ait enim Esaias: Ego opera illorum noui, & reddam eis. Ecce venio, vt congregem omnes gentes & linguas: & venient, & videbunt gloriam meam. & erit cælum nouum, & terra noua, quæ ego faciam manere coram me. Et veniet omnis caro, & adorabit me in conspectu meo, dicit Dominus. Et exibunt, & videbunt cadauera hominum, qui præuaricati sunt in me. Nam vermis eorum non morietur: & ignis eorum nō extinguetur. Et erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Ac rursùm de die illo ait: Et inuoluetur cælum sicut liber, omnes stellæ cadent sicut folium de vinea. Ecce enim dies Domini venit plenus furore & ira, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos ex ea. Quoniam stellæ cæli & splendor earum non expandent lumen suum. Et obtenebrabitur Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo. Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Ac rursùs ait: Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri, peccatum. Væ qui dicitis malum bonum, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Qui declinatis iudicium pauperum, & diripitis substantiam egenorū, vt sit vobis orphanus in prædam. Et quid facietis in die visitationis? & ad quem confugietis in auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, nè in visitationem incidatis? Propter hoc, sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israël blasphe-

Explicatio superioris parabolæ.

Matth. 25.

Oleū quid significet.

Quid nox

Cur stultæ virgines dicantur.

Matth. 12.

Matth. 10.

Capilli capitis quid significent.

Heb. 4.

Esa. 66.

Esa. 13.

Esa. 5.

Soph. 1. Dies Iudicij quàm sit futurus terribilis præsertim peccatoribus.

blasphemauerunt. Eodèm accedit quod ait alius Propheta: Iuxtà est dies Domini magna & velox nimis. Vox diei Domini amara: tribulabitur fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris, super ciuitates munitas & super angulos excelsos. Et tribulabo malignos, & ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt. Et effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpus eorum sicut stercora. Sed & argentum eorum, & aurum eorum, non poterit liberare eos in die furoris Domini. In igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. Insupèr etiam Dauid

Psal. 49. Rex & Propheta ad hunc modum clamat: Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida.

Psal. 77. Aduocabit cælum desursùm, & terrā discernere populū suum. Ac rursùm: Exurge Deus, inquit, & iudica terram: quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi.

Psal. 61. Ac rursùm: Tu reddes vnicuique iuxta opera sua. Complura autē etiam alia huiusmodi, tum Psalmista, tum omnes Prophetæ diuino Spiritu edocti, de futuro iudicio ac mercede prædicârunt. Quorū sermones Saluator quoquè certissimè confirmans, nos mortuorum resurrectionem, rerumque in vita gestarum mercedem, atque immortalem futuri seculi vitam credere docuit.

Iosaphat superiori oratione compunctus, quidnam sibi faciendum sit, petit. Barlaam eum ad suscipiendum baptismum hortatur, eique præmium eorum exponit, qui ad Deum sese conuertunt. CAP. X.

Iosaphat autem ingenti ob hæc verba animi compunctione plenus, lachrymis perfundebatur. atque his ad Senem verbis vsus est: Omnia mihi perspicuè declarâsti, ac horrendam hanc & admirandam narrationem luculenta oratione complexus es. His itaque nobis propositis, quid tandèm faciendum est, vt

Act. 2. ea supplicia, quæ sceleratis hominibus parata sunt, effugiamus, ac iustorum gaudium consequamur? Respondit Barlaam, Literis sacris proditum est, quòd cùm Petrus, qui Apostolorum princeps vocatus est, plebem doctrina instrueret, corde compuncti sunt: quemadmodùm scilicet tu quoquè hodierno die. Cumq; dixissent, Quid faciemus? Petrus ad eos dixit, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in remissionem peccatorum. Et accipietis donum Spiritûs sancti. Vobis enim est promissio, & filijs vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster. En igitur ipse misericordiæ suæ diuitias in te effudit, teque, qui animo ac voluntate procùl ab eo dissitus eras, & alienis, non dicam dijs, sed pestiferis dæmonibus, & surdis ac sensûs expertibus statuis cultum adhibebas, acciuit. Quocircà ante omnia ad eū, qui te vocauit, accede: à quo veram, tam eorum quæ oculis cernuntur, quàm quæ ab oculorum sensu remota sunt, cognitionem consequeris. Quòd si, posteaquàm vocatus es, accedere recusas, aut moras nectis, iusto Dei iudicio exhæres eris, ac repudiaberis, quia ipse repudiâsti. Ad hunc enim modum ipse quoquè Apostolus Petrus ad quendam discipulum dixit: Ego autem credo, quòd & obediuisti vocationi, & adhuc sinceriùs obediens, crucem tolles, Deumque ac Dominum te vocantem sequeris, qui te à morte ad vitam, & à tenebris ad lucem inuitat. Nam profectò Dei ignoratio, animæ caligo ac mors est: & simulacra colere ad naturæ exitium, amentiam omnem excedit. Quos quidem homines cuinam rei similes esse dicam? & quanam imagine eorum stoliditatem tibi ob oculos ponam? Sed tamen exemplum quoddam tibi proponam, quod mihi à viro quodam summa sapiētia prædito commemoratum est. Aiebat enim simulacrorum cultores aucupi similes esse, qui cùm lusciniam, perexiguam auiculam, cepisset, gladiumque arripuisset, vt eam iugularet, ac comederet, ea, concessa sibi articulata voce, ad aucupē dixit: Quidnam, ô homo, ex mea nece ad te vtilitatis rediturum est? Neque enim per me ventrem tuū explere poteris. At si me vinculis liberaueris, tria præcepta tibi tradam: quibus si parueris, magnis per omnem vitam commodis afficieris. Ille autem ex ipsius sermone admiratione commotus, sese facturum recepit, vt si nouum aliquid ab ea audiret, statim eam libertate donaret, ac missam faceret. Conuersa itaque luscinia, homini ait: Nunquàm rem quam consequi nequeas, aggredere. Nunquàm rei præteritæ te pœniteat. Rei incredibili nunquàm fidem adhibe. Hæc tria mandata serua: & præ-

Hæc ex libro quodā apocrypho sumpta videntur.

Dei ignoratio, animæ caligo est.

Cui similes sint idolorū cultores.

Tria mādata homini insertato proponuntur.

& præclarè tecum agetur. Ille autem horum verborum sagacitatem ac prudentiam admiratus, eam vinculis solutam in aërem emisit. Luscinia itaque periculum facere cupiens, an ille verborum eorum, quæ audierat, vim intellexisset, atque aliquam ex ipsis vtilitatem percepisset, per aërem volitans, ad eum dixit: Proh quàm nihil est in te consilij, ô homo! qualem thesaurum hodiè amisisti! Est siquidem in meis visceribus vnio, struthionis ouum magnitudine excedens. Quæ vt ille audiuit, mœrore conturbatus est: eumque pœnituit, quòd luscinia ex ipsius manibus effugisset. Atque eam rursùm arripere tentans, dixit: Veni quæso in ædes meas: atque vbi præclarè, & humaniter à me accepta fueris, honorificè te dimittam. Luscinia autem ipsi dixit: Nunc planè te stolidum ac væcordem esse scio. Nam posteaquàm ea, quæ ad te dicta sunt, prompto animo excepisti, ac libenter audijsti, nihil ex eis emolumenti consecutus es. Admonui enim te, nè ob rem præteritam pœnitentia ducereris: & ecce mœrore conturbatus es, proptereà quòd è manibus tuis fuga me subduxerim, pœnitentia videlicet ob rem præteritam affectus. Præcepi tibi, nè ea, quæ assequi non posses, aggrederetis: & tamen arripere me conaris, cùm iter meum assequi nequeas. Adhæc id quoquè tibi edixi, nè incredibili sermoni fidem arrogares: & tamen in visceribus meis vnionem, staturæ meæ modum excedentem, inesse credidisti: neque tantulum tibi prudentiæ fuit, vt intelligeres, me totam ad oui struthionis magnitudinem minimè accedere. Quonam itaque pacto tantum vnionem corpusculum istud caperet? Ad hunc igitur modum illi quoquè in summa stultitia versantur, qui in simulacris cōfidunt. Nam ea manibus suis effecerunt, & opera digitorum suorum adorant, dicentes, Hi opifices nostri sunt. Idololatrarum vęcordia. Quî fit igitur, vt eos, quos effecerunt, ac condiderunt, opifices suos esse censeant? Quinetiam cùm ea magno studio custodiant, nè à furibus surripiantur, tamen salutis suæ custodes nuncupant. Atqui, quæ hæc stultitia est, illud non intelligere, fieri non posse, vt qui sibijpsis opem ferre, ac se tueri nequeunt, alios tueri ac seruare possint? Ac prætereà opes suas effundunt, dum statuas & simulacra dæmonibus excitant, eosque bonorum datores esse nugantur: ab ijs ea sibi dari, quæ nec ipsi vnquàm habuerunt, nec vnquàm habituri sunt. Eoque nomine scriptum est: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Qui quidem aurifice mercede conducto simulacrum manu effecerūt, ac prono corpore ipsum adorârunt. Humeris illud tollunt: ac proficiscuntur. Si autem ipsum vspiàm collocârint, illic manet, nec moueri potest. Et quantumlibèt quis ipsi clamauerit, non exaudiet, nec ex calamitatibus eum eripiet. Quamobrèm confundantur qui in sculptilibus confidunt: & qui dicunt ijs quæ conflata sunt, Vos dij nostri estis. Immolauerunt enim dæmonijs, & non Deo, dijs quos ignorabant. Noui recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Generatio enim peruersa est, nec iam fides ipsis inest. Ex hac igitur peruersa & incredula generatione Dominus te vocat, his verbis vtens: Exi de medio eorum, ac separare, & immundum noli tangere; verùm à generatione hac peruersa te eripe. Surge & ambula: quia non habes hîc requiem. Etenim multiplex deorum, qui à vobis coluntur, principatus, præposterus est, & cum dissidio coniunctus, atque eiusmodi, qui nullo modo consistere queat. Apud nos autem non sunt dij multi, nec domini multi, verùm vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipsum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, & omnium seculorū, quoniam in ipso creata sunt omnia, tam quæ in cælis, quàm quæ in terra, tam visibilia, quàm inuisibilia, siue Throni, siue Dominationes, siue Principatus, siue Potestates: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est: & vnus Spiritus sanctus, in quo omnia, qui Dominus est & viuificat, qui Deus est, & diuinitatem affert, Spiritus bonus, Spiritus rectus, Spiritus paracletus, Spiritus adoptionis filiorum. Horum vnusquisque Deus est, si separatim consideretur: vt Pater, sic Filius: vt Filius, sic Spiritus sanctus. Vnus autem Deus in tribus personis, vna natura, vnum regnum, vna potentia, vna gloria, vna substantia: quæ personarū ratione diuiditur, sed deitatis respectu vna est. Vnus enim est Pater: cui proprium est genitum non esse. Vnus itèm vnigenitus Filius: cui proprium est genitum esse. Vnus deniquè Spiritus sanctus: cui proprium est processisse. Sic enim nos ex lumine, hoc est ex Patre, lumen, id est Filium, in lumine, hoc est Spiritu sancto, cernentes, in tribus personis vnam diuinita-

Psal.113. Deut.32. Num 16. Mich.2. 1.Cor.8. Coloss.1. Iohan.1. Egregiè S. Barlaã exponit Diuinitatis naturam. Psal.15.

unitatem laude ac gloria afficimus. Atque ipse verus ac solus Deus est, qui in Trinitate agnoscitur: quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso, omnia sunt. Huius beneficio & gratia ipse quoquè, cùm de tuo statu certior factus essem, missus sum, vt ea te docerem, quæ didici, atque ab ineunte ætate vsque ad hanc canitiem seruaui. Quocircà si credideris, & baptizatus fueris, saluus eris: si autem non credideris, condemnaberis. Nam ea, quæ hodierno die cernis, & quibus gloriaris, hoc est gloria, & deliciæ, & opes, & omnis huiusce vitæ impostura, iam iamque præteribunt, teque, inuitum etiam ac repugnantem, hinc eijcient. Ac corpus quidem perexiguo sepulcro includetur, solum relictum, atque omni amicorum & cognatorum cœtu destitutum. Facessent autem mundi iucunditates, atque ingens quædam insuauitas ac fœtida corruptio præsentis pulchritudinis & fragrantiæ loco tibi vndiquè affundetur. Anima verò tua inferno addicta, in inferiores terræ partes vsque ad postremam resurrectionem cōijcietur. Quo scilicet tempore anima recepto corpore suo à Domini facie proijcietur, ac gehennæ, cuius flamma sempiterna est, mancipabitur. Hæc tibi, atque etiam longè his grauiora, continget, si in infidelitate perstiteris. Si autem ei, qui te ad salutem inuitat, prompto animo parueris, atque ad eum cupido & læto animo accurrens, ipsius lumīne signatus fueris, eumque ità sequaris, vt à tergo minimè respectes, atque, omnibus rebus abiectis & contemptis, ipsi soli adhæreas, quantam indè fiduciam ac lætitiam consequeris, audi. Si sederis, securus eris: si dormieris, iucundè conquiesces, nec timebis terrorem superuenientem, nec impiorum dæmonum impetus: verùm confidenter, vt leo, incedes, ac cum lætitia & sempiterna exultatione viues. Etenim super caput tuū exultatio & laus & lętitia te compręhendēt. Effugiet dolor, & mœror, & gemitus. Tunc erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citiùs orietur. Et anteibit faciem tuam iustitia tua: & gloria Dominī colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, Ecce adsum. Ego enim sum, qui deleo iniquitates tuas, & non memorabor. Tu verò memor esto, & iudicemur. Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris. Si fuerint peccata tua vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Os enim Dominī locutum est.

Rom.11. Mat.16. Res mundi fluxæ ac breui peritura. Psal.4. Prou.3. Prou.28. Esa.58. Esa.43. Esa.1.

Post susceptum baptismum opera fidei adiungenda esse: & ijs qui posteà peccârunt, pœnitentiam necessariam esse. CAP. XI.

Ait ad eum Iosaphat: Hæc tua verba præclara & admiranda sunt: eaque credidi, & credo, omnemque idolorum cultum ex animo odi ac detestor. Etenim, priùs etiam quàm ad me accederes, obliquè quodammodò ac dubitanter erga ea afficiebatur animus meus. Nunc autem postea quàm eorum vanitatem, hominumque qui ea colunt, stultitiam ex te intellexi, perfecto odio ea insector, ac Deo vero me in seruitutem addicere gestio, modo me ipse, hominem indignum, ob iniquitates meas minimè submoueat, verùm pro sua, vt doces, benignitate mihi omnia condonet, meque seruum sibi adsciscere dignetur. Iam itaque baptisma suscipere paratus sum, atque omnia, quæ præscripseris, seruare. Quidnam autem mihi post baptismum faciendum est? Satisne est ad salutem, credere ac baptizari? an etiam alia quædam adiungere necesse est? Dixit autem ad eum Barlaam: Audi quid tibi post baptismum faciendum sit: nempe vt ab omni peccato & ab omni vitiosa affectione abstineas, atque orthodoxæ fidei fundamento virtutum studium superstruas. Quoniam fides sine operibus mortua est: quemadmodùm etiam opera remota fide. Ait enim Apostolus: Spiritu ambulate, & desideria carnis nē perficiatis. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt adulterium, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, auaritia, maledictiones, amor voluptatum, ebrietates, comessationes, & his similia. Quæ prædico vobis, sicut prędixi, quoniam qui talia agunt, regnum Deī non consequentur. Fructus autem spiritûs est, charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, sanctificatio animæ & corporis, cordis afflictatio & contritio, eleemosyna, iniuriarum obliuio, humanitas, vigilia, sincera de omnibus præcedentibus peccatis pœnitentia, compunctionis lachrymæ, luctus tum

Iacob.2. Gal.5. Vides quòd super fundamentum fidei, virtutes sint extruendæ.

pro

pro suis, tum pro aliorum peccatis, aliaque eiusdem generis: quæ quidem tanquàm gradus & scalę inter se cohęrentes, atq; alię ab alijs suffultæ, animũ in cęlum subuehunt. En hęc sunt, quæ post baptismũ amplecti iubemur, atq; ab ijs, quę cum his pugnant, abstinere. Quòd si post acceptã veritatis cognitionem priora mortua opera rursùm arripiamus, ac, canis instàr, ad nostrũ vomitũ reuertamur, illud nobis vsu veniet, quod à Domino dictũ est. Cùm enim, inquit, exiuerit immũdus spiritus ab homine, (per baptismi scilicet gratiã) ambulat per loca inaquosa, quęrens requiẽ, & non inuenit. Permolestè aũt fereus se diutiùs recti ac laris expertem esse, ait, Reuertar in domum meã vndè exiui. Et veniens inuenit eam scopis mũdatam & ornatã, cęterùm inanẽ ac vacantẽ, vt quę gratię cultum atq; operationẽ minimè susceperit, nec seipsam virtutum opibus cumulàrit. Tunc vadit, & assumit secum septẽ alios spiritus nequiores se, & ingressus habitat illic. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Siquidẽ baptismus priorum quidem omnium peccatorum syngraphas aqua obruit, ac prorsùs delet & obliterat, atque in posterum firmissimus nobis murus est, ac turris, & forte telum, ad prælium cum hoste conserendum. Non tamen arbitrij libertatem tollit, neque peccata ea, quæ post baptismum cõtrahuntur, remittit, nec secundam in piscinam immersionem continet. Vnum enim baptisma confitemur. Ac proindè summa diligẽtia cauere debemus, nè in nouas sordes incidamus: verùm Domini mandata capessamus. Nam cùm ipse Apostolis dixisset, Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti, non hic constitit: verùm adiecit, Docentes eos seruare omnia quæcunque præcepi vobis. Mandauit porrò vt spiritu pauperes simus (tales enim beatos, cælestique regno dignos esse pronunciat.) Deindè vt in præsenti æuo lugeamus, monet, quò videlicet in futuro consolatione afficiamur. Mox vt mites simus, ac iustitię fame & siti teneamur. Tum, vt misericordes & liberales atq; ad commiseratione propensi simus. Cordis itèm puritate præditi, atque ab omni inquinamento carnis & spiritûs abstinentes. Pacifici etiã, tum erga alios, tum ipsi cum animis nostris, nimirùm id quod deterius est præstantiori subijcientes, atque intestinum ac perpetuum bellum recto iudicio comprimentes. Postremò, vt omnem persecutionem & afflictionem & probrum iustitiæ causa pro ipsius nomine nobis illatum sustineamus: quò sempiternum gaudium in præclara illa donorum distributione consequamur. Quinetiam, cùm adhuc in mundo versaretur, ad hunc modum suos hortabatur: Luceat lux vestra corã hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est. Etenim Mosis quidem Lex antiquitùs Israëlitis data, dicebat, Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices. Christus autem ait: Omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis. Ac rursùm: Si offers munus tuum ad altare, & illic recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque illic munus tuum ante altare, & vade, priùs reconciliare fratri tuo. Et quicunque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo (spurcitiem nimirùm animæ, ac libidinis assensum, adulterium vocans.) Adhęc, cùm Lex periurium prohibeat, Christus iurare omninò vetat, nec quicquam aliud permittit, quàm, est est, non non. Oculum pro oculo, & dentem pro dente, illic: hìc autem, Quicunque percusserit te in dextram maxillam, prębe ei & alteram. Et qui tecum vult iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo alia duo. Qui petit à te, da ei. Et volentem à te mutuari, nè auertas. Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui Solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Nolite iudicare, vt non iudicemini: dimittite, & dimittetur vobis. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & fures effodiunt, & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum. Nè soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Scit enim Pater vester cælestis, quoniam his omnibus indigetis. Quarè, qui

[Marginal notes: Virtutes velut scalæ quædã cælũ sunt. — 2.Pet.2. — Luc 11. — Semel tantè baptizati, secundã mersionem non recipiunt. — Mat.16. — Matth.5. — Matth 5. — Exod 20. — Matth.5. — Ibidem. — Luc.6. — Matt.6.& 7.]

re,qui animam & corpus dedit,prorsùs etiam cibum & indumentum dabit,ille inquam,qui cæli aues nutrit, & agri lilia tanta pulchritudine ornat. Quærite aũt primùm regnum Dei,& iustitiam eius,& hæc omnia adijcientur vobis.Nolite soliciti esse de crastino. Nam crastinus dies sibijpsi solicitus erit. Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, eadẽ & vos facite illis.Intrate per angustam portã: quia lata est porta,& spatiosa via,quæ ducit ad mortẽ,& multi sunt qui intrant per eam. Quoniam angusta est porta, & stricta via,quæ ducit ad vitã,& pauci sunt qui inueniant eam.Non omnis qui dicit mihi,Domine,Domine,intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatẽ Patris mei qui in cælis est. Qui diligit patrem aut matrem plusquàm me,non est me dignus. Et qui diligit filium aut filiã plusquàm me, non est me dignus.Et qui nõ accipit crucẽ suam,& sequitur me,non est me dignus. En hæc omnia,& his similia,Saluator Apostolis mandauit, vt fide præditos docerent.Atque hæc omnia nobis obseruanda sunt,siquidem nobis cordi sit perfectionem adipisci,& iustitiæ coronas ab omni corruptione alienas consequi, quas reddet Dominus in die illa iustus iudex omnibus his,qui ipsius aduentum dilexerint.

Luc.18. Matth.7. Luc.13. Matth.7. Matth.10. 2.Tim 4.

De pœnitẽtia differere incipit.

Dixit aũt ad eum Iosaphat: Ergò cùm tam perfecta doctrina purissimã vitam desideret, dic quæso, si mihi ab vno vel duobus mandatis aberrare contigerit,an proptereà à toto scopo aberrabo,spesq; mea omnis inanis futura est? Respõdit Barlaam :Non est quòd ità existimes.Nam Deus Verbum,qui salutis nostræ causa humanitatem induit,ingentem naturæ nostræ imbecillitatẽ & ærumnã exploratam habens,ne in hac quidẽ parte nos incurabili morbo laborare permisit: verùm,vt sapientissimus medicus,lubricæ nostræ ac peccandi cupidę volũtati pœnitentię medicamentum admiscuit, eam videlicet, ad peccatorum remissionem, prædicans. Posteaquàm enim veritatis agnitionem suscepimus,ac per aquam & Spiritum sanctificati, atque ab omni peccato, & spurcitie sine vllo labore purgati sumus, si nobis in aliqua peccata labi contigerit, non quidem supeteſt iam altera per baptismum regeneratio, quæ in piscinæ aquæ per Spiritum comparatur, ac perfectè nos instaurat : (hoc enim beneficium semèl duntaxàt conceditur.) Verùm per asperam pœnitentiam,& calentes lachrymas,& labores ac sudores, propter viscera misericordiæ Dei nostri, purgationem ac peccatorum remissionem consequimur.Etenim per Domini gratiam lachrymarũ fons Baptismus appellatur: tametsi alioquì labore ac tempore opùs habeat.Ac complures è multis peccatis eripuit: quoniam nullum peccatum est, quod Dei benignitatem vincat,siquidem priùs resipuerimus,ac delictorũ maculas lachrymis eluamus: nè alioquì mors anteuertens, nos scelerum maculis inquinatos hinc eijciat. Non enim est in inferno pœnitentia,nec confessio. Quandiù autem vitæ vsura fruimur,dummodò orthodoxæ fidei fundamentum firmum maneat, etiamsi trabium aliquid, aut recti labefactetur,quod per peccata corruptum est, pœnitentiæ adiumento sarcire ac renouare licet.Neque enim miserationum Dei multitudo numerari potest: nec misericordiæ ipsius magnitudo in mensuram cadit. Peccata contrà,quæcunque tandèm illa fuerint,mensuræ ac numero subijciuntur. Quo fit, vt ea,cùm in mensuram ac numerum cadant,immensam Dei misericordiã, atque innumerabiles miserationes vincere nequeant.Ac proindè ob peccatorum multitudinem animum despondere minimè iubemur,sed Dei bonitatẽ agnoscere, ac peccata nostra condemnare: quorum remissio propter Christi benignitatem proposita est, qui pro sceleribus nostris sanguinem suum effudit. Porrò cùm ex multis Scripturæ locis pœnitentiæ vim addiscamus,tum potissimùm ex Domini nostri Iesu Christi actionibus ac parabolis. Extunc enim, ait, cœpit Iesus docere, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum.Quinetiam in parabola filium quendam inducit, qui cùm acceptis paternis opibus in longinquam regionem profectus fuisset, easque in omni luxûs atque intemperantiæ genere consumpsisset, posteà,regione illa fame laborante,abijt,& adhæsit vni ciuium regionis illius. Qui etiam illum in agrum, vt porcos, hoc est asperrimum & execrandum peccatum pasceret,misit.Cùm itaque multis calamitatibus affectus fuisset,atque in tantam miseriam venisset, vt ne porcorum quidem siliquis ipsi ventrem suum implere liceret,tandèm aliquandò hanc vsquedeò grauem ignominiam agnoscẽs, vitamque suam lugens,dicebat: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus,ego autem fame pereo! Surgam,& ibo ad patrem meum,& dicam ei: Pater,

Heb.6. *Pœnitentiæ lachrymæ Baptismi nomen obtineut.* Psal.6. Psal.144. *Ob peccata minimè desperandum est.* Matth 3. Luc.15.

ter, peccaui in cælum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè esset, vidit illum pater suus, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum, atque in pristini honoris locum restituit, & ob ipsius innentionem lætissimum festum celebrauit, occiso vitulo saginato. En hanc parabolam de ijs, qui à peccatis resiliunt, atque ad pœnitentiam accurrunt, nobis commemorauit. Quinetiam bonum quendam pastorem rursùs inducit, qui cùm centum oues haberet, atque vnam amisisset, relictis nonaginta nouem ad conquirendam eam, quæ aberrabat, profectus est, donèc eam inuenisset, atque humeris sublatam, cum ijs quæ minimè aberrauerunt, coniunxisset. Qui etiam hoc nomine amicos ac vicinos ad conuiuium ob eam inuentam celebrandum inuitauit. Ità, inquit Saluator, gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Atqueadeò discipulorũ princeps Petrus, illa inquam fidei petra, ipso salutiferæ passionis tempore certo quodam consilio aliquantisper à Deo desertus (nempe vt humanæ imbecillitatis vilitatem ac miseriam perspectam haberet) eò peccati prolapsus est, vt Dominum abiuraret. Pòst autem, confestìm, inquit, verborum Domini recordatus, foràs exiuit, & fleuit amarè, ac per calentes illas lachrymas acceptum detrimentum sarciuit, victoriamque in alteram partem inflexit. Nam cùm rei militaris peritus esset, etiamsi cecidit, non tamen animo fractus est, nec salutis suę spem abiecit: verùm resiliens, acerbissimas ex oppresso pectore lachrymas profudit. Ac statim vt eas hostis conspexit, non secùs atquè vehementissimæ cuiusdam flammæ ardore ambustis oculis, pedem retulit, procùl fugiens, atque horrendum in modum eiulans. Contrà autem ille principem rursùm locũ tenuit: quemadmodùm totius orbis magister institutus fuerat, ità etiam pœnitentiæ exẽplar effectus. Post resurrectionem autem, cùm Christus tertiò ad eum dixisset, Petre, amas me? triplicem abiurationem correxit, respondens scilicet, Etiam Domine, tu scis quia amo te. Ex his igitur omnibus, alijsque quamplurimis, atqueadeò numerum omnem superantibus exemplis, lachrymarum ac pœnitentiæ vim intelligimus. Tantùm opera detur, vt ipsa, quemadmodùm rationi consentaneum est, fiat, hoc est ex affectu peccatum execrante, ipsumque odio insectante, atque condemnante, ac lachrymas emittente: quemadmodùm ait Propheta Dauid, Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Ac tum peccatorum purgatio per Christi cruorem in misericordiæ ipsius magnitudine, ac miserationũ multitudine continget. Ipsius enim hæc verba sunt: Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, quasi nix dealbabuntur: si autem vt vermiculus, quasi lana alba erunt. Operæpretium est itaque, vt posteaquàm veritatis cognitionem accepimus, atque regenerationem & filiorum adoptionem consecuti sumus, diuinaque mysteria percepimus, omni studio ac diligentia prouideamus, nè corruamus. Neque enim cadere athletam decet: quandoquidem multi, cùm cecidissent, sese erigere minimè potuerunt. Etenim alij, cùm ianuas vitiosis affectionibus aperuissent, atque arctissimo nexu ipsis hæsissent, non iam ad pœnitentiam sese conuertere potuerunt. Alij autẽ morte priùs abrepti, quàm contractas vitiorũ sordes per pœnitentiã abstersissent, condemnati sunt. Proptereà periculosum est in vitium, quodcunque tandèm illud sit, labi. Cæterùm, si labi contigerit, statìm enitendũ est, vt resiliamus, sursumque ad præclarũ certamen obeundum stemus. Et quotiès cadere contigerit, totiès etiam statim vsque ad extremum vitæ diem curandum est, vt resurgamus, atque in procinctu stemus. Conuertimini enim ad me, & ego conuertar ad vos, ait Dominus.

[Margin notes: Luc. 15. — Cur Petrus labi permissus sit. — Luc. 22. — Petrus orbis magister. — Iohan. 21. — Psal. 6. — Esa. 1. — Periculosus in peccatũ lapsus est. — Zach. 1.]

Barlaã multa sanctioris vitæ genera filio Regis proponit, ac de instituti monastici laude multa in medium affert. Ac demùm per elegantem parabolam, quo pacto mundi voluptates fugiendæ sint, ipsi ostendit. CAP. XII.

AD hæc autem Iosaphat dixit: Quanam igitur ratione seipsum quispiam post baptismum ab omni peccati labe putum seruabit? Nam etsi peccantibus, vt ipse ais, pœnitentia patet: tamen labore & fatigatione, ac fletu & luctu opùs est: quę quidem eiusmodi mihi esse videntur,

vt non ea multi facilè consequi possint. Quocircà viam potiùs nancisci cupe-rem, qua sincerè atque exactè Dei præcepta seruarem, nec ab ijs deflecterem, nec post priorum peccatorum veniam impetratam, suauissimum illum Dominum ac Deum ad iracundiam prouocarem. Respondit autem Barlaam: Rectè hæc dixisti, domine mi ac Rex, atque hoc mihi pergratum est. Verùm arduum est, nè dicam impossibile, vt quispiam in igne versetur, nec tamen fumo offundatur. Eodem itèm modo arduum est, ac perquàm difficile, vt qui huiusce vitæ negotijs, tanquàm vinculis quibusdam adstrictus tenetur, eiusque curis ac tumultibus distinetur, atque in opibus ac delicijs viuit, sine vlla inflexione mandatorum Dei viam peragret, purumque seipsum atque incolumem ab ijs seruet. Ait enim Dominus: Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Quinetiam charus ipsius discipulus Iohannes Euangelista & Theologus, in Epistola sua ait: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Quoniam omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Hæc igitur cùm diuini ac diuinitùs inspirati Patres nostri animaduertissent, atque illud Apostoli audijssent, quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum, in id omni animi contentione incubuerunt, vt post baptismum, immaculatum ac labis omnis expers incorruptionis indumentum conseruarent. Ac proindè quidam eorum alterum etiam baptismum insupèr assumpserunt, hoc est eum, qui in sanguinis profusione, ac martyrio situs est. Baptismus enim hic quoquè appellatus est, & quidem præstantissimus, ac summa veneratione dignus. Neque enim posterioribus peccati sordibus inquinatur. Quem etiam Dominus meus accipiens, Baptismum meritò nuncupauit. Deindè ipsius imitatores effecti, primùm quidem ipsius spectatores, & discipuli atque Apostoli, deincèps autem vniuersus sanctorum martyrum chorus, idolorum cultoribus, Regibus, ac tyrannis seipsos pro Christi nomine obijcientes, omnia suppliciorum genera sustinuerunt, feris videlicet obiecti, atque igne cremati, & gladijs obtruncati. Cumque præclaram confessionem edidissent, & cursum consummâssent, ac fidem seruâssent, iustitiæ palmam consecuti sunt, angelorum contubernales, & Christi cohæredes effecti. Quorum virtus vsqueadeò emicuit, vt in omnem terram eorum sonus exierit, & in fines orbis terræ fulgor eorum, quæ rectè & cum virtute gesserunt, rutilârit. Horum, non verba duntaxàt, & opera, sed ipse quoquè cruor, & ossa, omni sanctitate plena sunt. Dæmones namque per vim in fugam vertunt: atque ijs, qui cum fide accedunt, incurabiles alioquì morbos profligant. Quin vestes quoquè ipsæ, & si quid aliud ad pretiosa eorum corpora propiùs accessit, omnibus venerationi sunt. De quibus longa oratione mihi opùs esset, si præclara eorum facinora sigillatìm exponere vellem. Posteaquàm autem crudeles illi ac belluini tyranni miserè, vt eorum improbitas merebatur, perierunt, persecutioque finem accepit, ac pij Imperatores totius orbis imperio potiti sunt, succedentes alij, ac zelum illum, diuinamque cupiditatem sibi imitandam proponentes, eodemque timore sauciam animam habentes, illud optimè secum considerabant, atque spectabant, vt ab omni sputcitie puram animam ac corpus Deo exhiberent: sic nimirùm se comparantes, vt omnes vitiosarum affectionum actiones amputarent, seipsosque ab omni carnis & spiritûs inquinamento repurgarent. Quoniam autem hoc non alia ratione, quàm per mandatorum Christi obseruationem, à se præstari posse intelligebant, mandatorum porrò obseruationem, ac virtutum cultum in medijs mundi tumultibus ęgrè consequi se posse perspiciebant, nouum quoddam atque ab aliis diuersum vitæ genus sibi ipsis instituerunt, ac iuxta diuinam vocem relictis omnibus rebus, hoc est, parentibus, liberis, amicis, cognatis, opibus, delicijs, cunctisque mundi commodis contemptis, in solitudines, tanquàm exules quidam, sese contulerunt, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ: ac seipsos ab omnibus terrenis iucunditatibus & voluptatibus procùl remouentes, atque adeò panis etiam & vestimentorum graui penuria laborantes. Quod vt facerent, duplex eos causa impellebat, al-

tera,

Marginalia: Difficile est inter mundi tumultus salutis studere. — Matth 6. — 1.Iohan.2. — Act.14. — Martyrij baptismus omniū præstantissimus — Psal.18. — Sanctorum miracula. — 1.Cor.7. — Cur monastica vita à pijs viris suscepta. — Heb.11.

tera, vt vitiosarum affectionum materias minimè cernentes, earum cupiditates radicitùs ex animis suis euellerent, earumq; memoriam obliterarent, ac diuinarum & cælestium rerum amorem & desiderium in seipsis insererent: altera, vt per afflictionem corpus conficerent, animoq; ac voluntate martyres effecti, ea gloria, quam ij, qui martyrio perfuncti sunt, obtinent, minimè carerent, verùm cùm ipsi quoquè, quantum in se esset, Christi passionem expressissent, ipsius quoque regni participes essent. Ad hunc igitur modum optima consideratione adhibita, monasticam ac solitariam vitam cōsectati sunt. Atq; alij quidem sub dio durantes, Solis æstu, atque asperrimis frigoribus ac pluuijs, & ventorum turbinibus affligebantur. Alij constructis tugurijs, aut in speluncis & antris sese occultantes, vitam agebant. Sicque virtutem colentes, omnem carnalem consolationem & quietem ad extremum vsque repudiârunt, crudis oleribus, & herbis, aut pomis, aut etiā sicco ac durissimo pane vitam tolerātes: nec suauium ciborum qualitati dūtaxàt nuncium remittentes, sed præ exuberāti quadam continentia magnitudinem animi sui ad ipsam quoquè quantitatem extēdentes. Tantulum enim duntaxàt, etiam ex ipsis vilibus, maximeq; necessarijs cibis, percipiebāt, quantū ad tolerandam famem satis esset. Quidam enim eorum integrā hebdomadam per inediam transigentes, Dominico demùm die cibū admittebant. Quidam bis tantùm hebdomada quaque ipsius meminerāt. Alij alternis diebus sub vesperā edebant, sic vt cibū duntaxàt degustarent: precibusq; ac vigilijs propemodū cum angelis quoquè certātes, atq; auri & argenti possessione, emptionibusq; & venditionibus prorsùs valere iussis, inter homines omninò se esse obliuiscebātur. Inuidiæ aūt & animi elationi, quæ potissimùm bonorum operum comites esse solent, locus inter eos nullus erat. Neque enim is, qui in vitæ monasticæ exercitatione inferiorem locū tenebat, aduersùs eum, cuius illustrior virtus erat, liuoris cogitationē in animum admittebat: nec rursùs eum, qui virtutibus pollebat, arrogātia & fastus aduersùs imbecilliores efferebat, atque in hanc fraudē impellebat, vt proximū nihili penderet, aut de religiosa exercitatione gloriaretur, ob eaque, quæ cum laude præstitisset, magnificè atque arroganter de se sentiret. Nam qui virtute alterum antecellebat, id totū, nō suis laboribus, sed Dei virtuti adscribens, humili mente hoc sibi persuadebat, se nihil omninò efficere, verùm multo plura sibi præstanda esse, iuxta illud quod ait Dominus, Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Ac quidam etiam hoc sibi persuadebant, se ne ea quidem vllo modo fecisse, quæ ipsis à Deo præcepta essent, verùm multo plura esse, quæ sibi deessent, quàm quæ iam præstitissent. Rursùm is, qui in religiosa exercitatione, ob corporis fortasse imbecillitatem, inferior erat, seipsum nihili pendebat, ac miserum dicebat, animi scilicet ignauiæ, ac non naturæ imbecillitati defectum suum assignans. Ità alij alijs, atque omnes omnibus modestiores se præbebant. Inanis porrò gloriæ affectus, aut hominibus placendi studium, quonam tandem pacto in illis inesset, quippè qui hac de causa orbem fuga reliquerant, atque in desertis morabantur, vt virtutes suas non hominibus, sed Deo, à quo virtutum quoquè præmia sperabant, demonstrarent? Illud quippè probè nôrant, religiosa exercitia, quæ inanis gloriæ causa obeuntur, mercede carere: vt quæ, non Dei, sed humanæ laudis causa fiant. Ac proinde huiusmodi homines duplici detrimento afficiuntur. dum nimitùm corpus conficiunt, nec tamen mercedē vllam ferūt. Qui autem cælestis gloriæ desiderio flagrant, atque ad eam omni celeritate contendunt, terrenam omnem & humanam aspernantur. Ex huiusmodi porrò hominibus alij sic degunt, vt in secessu ac solitudine pietatis certamen obeant, & ab hominum contubernio per omne vitæ tempus sese remoueant, atque ad Deum appropinquent. Alij procul inter se constructis ædiculis, Dominicis diebus ad vnam & eandem Ecclesiam pergunt, ac diuina mysteria, hoc est incruentum puri corporis, ac pretiosi sanguinis Christi sacrificium, percipiunt: quæ quidem Dominus pijs in peccatorum remissionem, ac tum animi, tum corporis illuminationem & sanctificationem donauit. Atque diuinorum oraculorum exercitatione, mirabilibusque consilijs & cohortationibus mutuò sese pascentes, & occulta hostium bella patefacientes (nè quis videlicet luctandi adhuc ignarus ab ijs superetur) domum rursus singuli redeunt, virtutis mel in pectorum suorum fauis studiosè recondentes, suauissimumque fructum, ac cælesti mensa dignum, excolentes. Alij autem cœnobiacam

Monastica vita quoddam martyrij genus est.

Monastica vita qualis aliquando fuerit.

Luc. 17.

Opera quæ laudis humanæ studio fiunt, mercede carent.

Effectꝰ Eucharistiæ.

Præfectus monasteriorum debet omnibus virtute præstare. Gal. 2. biacam vitam consectantur. Qui quidem maximo numero in vnum coacti, vnius præfecti atque antistitis (qui omnibus virtute præstat) imperio seipsos subdunt: ac voluntatem suam obedientiæ mucrone prorsùs truncantes, seque velut emptitia mancipia vltrò reputantes, non iam sibijpsis viuunt, sed ei, cui ob Christi amorem sese submiserunt, vel, vt aptiùs loquar, viuunt iam non sibijpsis, viuit autem in his

Quid sit secedere à mundo. Christus, quem rebus omnibus abiuratis sequuti sunt. Nam in hoc demùm secessus à mundo consistit, vt propter earum rerum, quæ natura sublimiores sunt, cupiditatem, voluntariū suijpsius odium quispiam concipiat, ac naturam abiuret. Hi igitur Angelorum instar in vita versantur, Psalmos videlicet & Hymnos cōcordibus animis Domino canentes, & Confessorum nomen propter obedientiæ certamina ob-

Matth. 18. tinentes. In quibus etiam Dominicum illud oraculum expletur: Vbicunq; fuerint duo vel tres cōgregati in nomine meo, illic sum in medio illorum. Quibus verbis,

Numerus finitus pro indefinito in scriptura sacra frequens. non hoc duntaxat numero eos, qui in ipsius nomine congregantur, circunscripsit, verùm per duos aut tres indefinitum numerum significauit. Nam siue pauci, siue multi, ob sanctum ipsius nomen in vnum cōueniant, eiq; ardenti amore cultū adhibeant, illic eum in medio seruorum suorum adesse minimè dubitamus. Per hæc exempla, & per huiusmodi coitiones & actiones, terreni cælitum vitā imitati sunt: vt qui in ieiunijs, & precibus ac vigilijs, in calentibus lachrymis, & luctu ab omni animi distractione libero, in peregrinatione ac mortis memoria, in lenitate animique affectu ab iracundia remoto, in labiorum silentio, In paupertate atque inopia, in castitate ac pudicitia, in humilitate & quiete, ac deniq; in perfecta erga Deum & proximum charitate præsentis vitæ curriculum cōfecerint, angelosq; moribus expresserint. Ob camq; causam Deus miraculis, ac signis, varijsq; virtutibus, eos exornauit, effecitq; vt admirandæ eorum vitæ rationis sono ipsi quoque orbis ter-

Antonius monasticæ vitæ princeps. rarum fines personēt. Ac si vnius ipsorum, hoc est Antonij, qui etiam monasticę vitæ auspex ac princeps extitisse dicitur, vitam tibi sigillatim exponerem, nimirùm ex vna arbore fructuum eorum, qui eiusdem generis ac speciei sint, dulcedinem prorsùs intelligeres, quodnamq; ille exercitationis religiosæ fundamentum iecit, & quodnam fastigium struxit, & quantas à Saluatore gratias consecutus est. Plerique etiam alij post eum eodem certamine perfuncti, ad easdem coronas, & eadem præ-

Descriptio vitæ monasticæ. mia peruenerūt. Beati certè illi, ac ter beati, vt qui Dei amore flagrārūt, atq; ob ipsius charitatem omnia pro nihilo duxerunt. Siquidem lachrymas profuderūt, diuq; ac noctu in luctu versati sunt: vt perpetuam consolationē adipiscerentur. Seipsos vltrò depresserunt: vt illic in altum attollerentur. Carnes suas fame ac siti & vigilijs confecerunt: vt illic paradisi delicię & exultatio ipsos exciperent. Spiritûs sancti tabernaculum per cordis puritatem extiterunt, quemadmodùm scriptum est,

2. Cor. 6. Ephes. 6. Matth. 25. Inhabitabo in ipsis, & inambulabo. Seipsos mūdo crucifixerunt: vt ad Christi dextram starent. Lumbos suos in veritate succinxerunt, atq; in promptu semper lampades habuerunt, immortalis sponsi aduentum expectantes. Nam cùm mētis oculis præditi essent, horrendum illum diem semper prospiciebant: atque, tum futurorum bonorum, tum futuri supplicij, contemplationem ità in corpore defixam gerebant, vt ab ipsa nunquàm diuellerentur. Atque hîc laborare studuerūt, vt sempiternæ gloriæ compotes essent. Perturbationū expertes, non secùs atque Angeli, fuerunt: ac nunc cum illis, quorum vitam imitati sunt, choreas agunt. Beati illi, ac ter beati: quoniā firmis mentis oculis præsentium rerum vanitatem, atq; humanæ prosperitatis incertitudinem & inconstantiam perspexerunt, eaq; reiecta, sempiterna bona sibijpsis condiderunt, ac vitam eam, quæ nunquàm occidit, nec morte interrumpitur, arripuerunt. Hos igitur admirandos & sanctos viros, nos quoquè indigni ac despicabiles, imitari studemus. Verùm eorum vitæ cælestis fastigium minimè assequimur, sed pro infirmitatis nostræ ac miseræ facultatis modulo eorum vitam exprimimus. Atque ipsorum habitum gerimus, etiamsi opera non assequamur. Etenim diuinam hanc professionem peccatum propulsare, atque incorruptionis per diuinum baptisma nobis concessæ sociam & opitulatricem esse per-

Vanitas rerum huius vitæ. Eccles. 1. spectum habemus. Ac beatorum illorum virorum sermonibus adducti, caducas atque interitui obnoxias huiusce vitæ res magnopere condemnamus, in quibus nihil firmum & æquabile, quodque eundem semper statum retineat, inueniri potest, verùm omnia vanitas sunt, & afflictio spiritûs, multas temporis puncto mutationes ferens. Siquidem insomnijs, & vmbris, ac ventis aërem perflantibus imbecilli-

ora

ora sunt. Quorum parua & breuis voluptas est, immò non voluptas, sed fraus quædam & impostura peruersitatis mundi, quem nullo modo diligere, verùm potiùs ex animo odisse atque insectari docemur. Ac sanè odio ac detestatione dignus est. Nam quicquid amicis suis dono dat, idem rursùs animo irato eripit, atque omni bono spoliatos, ignominiaq; indutos, grauibusque sarcinis onustos, ad sempiternam calamitatem transmittit. Et quos in sublime attollit, extremæ humilitati atque afflictioni obnoxios quamprimùm reddit, hostiumq; suorum ludibria exponit. Huiusmodi enim sunt ipsius beneficia: huiusmodi ipsius munera. Amicorum enim suorum hostis est: omnibusque, qui ipsius voluntatibus obsequuntur, insidias struit: horrendum videlicet in modum eos, qui ipsi innitútur, conturbans, & eorum, qui fiduciã suã in eo collocant, neruos omnes elidens. Cum stultis fœdus sancit, falsasque pollicitationes init: hoc tantùm animo, vt eos ad se pertrahat. Illis autem sincero animo sese ad ipsum adiungentibus, improbus ipse ac mendax esse competitur, nihil eorũ, quæ pepigerat, præstãns. Nam cùm iucundis cibis eorum fauces hodiè deliniuit, cras eosdem hostibus suis deuorandos obijcit. Hodiè Regem aliquem creat: & cras eundem in miserãm seruitutem addicit. Hodiè innumeris bonis florentem reddit: cras mendicum & mancipiorum mancipiũ. Hodiè insignem coronam ipsius capiti imponi: cras ipsius faciẽ terræ allidit. Hodiè ipsius collum splendidis dignitatum honoribus exornat: cras eundem ferreis catenis vinctũ deijcit. Ad breue tempus omnium amorẽ ac beneuolentiam ipsi conciliat: aliquantò pòst autem eidem omnium odium & execrationem conflat. Hodiè ipsum voluptate afficit: & cras eundem luctibus ac lamentis conficit. Quemnam autem etiam ipsis finẽ imponat, audi. Incolas enim geheunæ, eos à quibus adamatus est, miserandum in modum efficit. Hæc semper ipsius mens ac sententia est, hoc institutum. Nec eos, qui præterierunt, luget: nec eorum, qui relicti sunt, commiserationem afficitur. Illis enim graui detrimento mulctatis, retibusque suis inclusis, ad hos rursùs artem suam transferre nititur, neminem videlicet, qui periculosos ipsius laqueos effugiat, esse cupiens. Quamobrèm eos, qui tam pestifero ac crudeli domino seruiũt, quiquẽ à bono ac benignõ per summam dementiam sciplos remouentes, rebus præsentibus inhiant, & intabescunt, nec futura vllo modo cogitant, verùm ad corporeas quidem voluptates sine vlla intermissione sese conferunt, animas autem suas fame confici & innumeris malis conflictari sinunt, homini à furentis vnicornis facie fugienti similes esse cẽseo, qui cùm clamoris ipsius sonum, atque horrendos mugitus ferre nequeat, magno impetu, nè ipsi in prædam cedat, aufugit. Dum autem celeriter currit, in ingentem quandam scrobem ruit, ac ruendo manus extendens, arborem quandam arripit, eamque arctissimè retinet, atque gradu quodã affirmatis pedibus, pacata deinceps omnia, atque ab omni periculo aliena esse arbitratur. Respiciens autem, duos mures cernit, alterum candidum, alterum atrum, arboris illius, quam atripuerat, radicem perpetuò corrodentes, iamque penè eam amputantes. Atque insuper, couiectis in imam scrobem oculis, horrendum draconem conspicit, ad spectu ipso ignem spirantem, ac toruis oculis ipsum intuentem, horrendeque ipsi deuorando inhiantem. Ac rursùm in gradu illo, cui pedes ipsius innitebantur, oculorum acie defixa, quatuor aspidum capita videt, è pariete, in quo consistebat, prominentia. Sursùm autem oculos conuertens, nonnihil mellis ex arboris illius ramis stillans perspicit. Quocirca calamitatum earum, quibus vndiquè obsidebatur, & vrgebatur, omissa consideratione, nimitùm quonam pacto externè quidem vnicornis vehementi furore percitus eum deuorare quæreret, ab inferiore autem parte acerbus draco eum deglutire vehementer expeteret, ac rursùs arbor ea, quam arripuerat, iam iamque amputanda esset, pedes deniquè ipsius lubrico & infido gradui inniterentur: horum inquam tantorum periculorum oblitus, in exigui illius mellis dulcedine percipienda seipsum occupauit. Hæc eorum, qui præsentis vitæ ludibrijs intabescunt, figura est: cuius quidem explanationem protinùs tibi exponam. Vnicornis igitur mortis typum gerit, quæ semper mortalium genus persequitur, atque arripere contendit. Scrobs autem mundus est, qui omnis generis malis ac mortiferis laqueis scatet. Arbor ea, quam compressis manibus tenemus, & quæ à duobus muribus indesinenter arroditur, cuiusque hominis vitæ curriculum est: quod quidem per diei ac noctis horas absumitur & conficitur, ac paulatim ad excisionem

Margin notes: 1 Iohan. 2. Mũdus fallax in probo nullis. — Mundi inconstãtia. — Elegans parabola, mũdi amatorũ stultitia ostenditur. — Parabolæ prænominatæ expositio.

accedit. Quatuor autem aspides, humani corporis super quatuor lubrica & instabilia elementa constitutionem designant: quę cùm immoderatè se habent, ac perturbantur, corporis compages dissoluitur. Adhæc igneus ille ac truculentus draco, horrendum inferni ventrem adumbrat, qui eos suscipere gestit, qui præsentes voluptates futuris bonis anteponunt. Mellis verò guttula distillans, mundi iucunditatem & dulcedinem significat, per quam ille amicos suos ludificans, eos saluti suæ prospicere minimè sinit.

Barlaam aptissima parabola, quàm fluxæ atque infidæ diuitiæ sint, ostendit: quodque in afflictionibus vnicum perfugium sit animi virtus. CAP. XIII.

HAnc parabolam maiorem in modum comprobans Iosaphat, dixit: Quàm verus hic sermo est, ac concinnitatis omnis plenus. Quamobrèm nè te quæso huiusmodi figuras mihi assiduè demonstrare pigeat: quò certò intelligam qualis nostra vita sit, & quas res amicis suis accersat. Dixit autem Senex: Similes rursùm sunt ij, qui voluptatum huius vitæ amore capti, earumque suauitate deliniti, res fluxas & imbecilles futuris atque à iactatione alienis antiquiores habuerunt, homini, qui tres amicos habuit, ex quibus duos quidem ingenti animi affectu colebat, ac vehementer amabat, adeò vt ad mortem vsque pro ipsis dimicare, ac pericula quæuis adire minimè recusaret: tertium autem admodùm aspernabatur, ità vt nec honorem vnquàm, nec, quam par erat, beneuolentiam ipsi præstaret, sed exiguam quandam duntaxàt, eamque fictam ac simulatam amicitiam exhiberet. Venerunt autem quodam die immanes atque horrendi milites, qui eum summa cum festinatione ad Regem traherent, vt decem millium talentorum, quæ debebat, rationem redderet. Ille igitur in summam angustiam redactus, aliquem quærebat, qui in metuenda illa rationum apud Regem redditione opem ipsi ferret. Currens itaque ad primum, omniumque aliorum charissimum amicum, ad eum ait: Non te fugit, ô amice, quemadmodùm tua causa vitam meam semper in discrimen adduxerim. Nunc autem hodierno die, vrgente necessitate, ope tua atque auxilio indigeo. Ecquid ergò te mihi auxilio fore polliceris? & quænam in te, vir charissime, spes mihi constituta est? Respondens autem ille, ait: Amicus tuus non sum, ô homo, nec qui sis noui. Sunt enim mihi alij amici, quibuscum hodiè oblectari me oportet: quosque in posterum pro amicis habiturus sum. Quarè duo tantùm cilicia tibi porrigo, vt ea in via, qua pergis, habeas: quæ etiam ipsa nihil tibi emolumenti allatura sunt: nec est quod à me quicquam expectes. Hæc ille audiens, ac de auxilio, quod ab eo expectabat, spem omnem abijciens, ad secundum amicum se confert, ad eumque ait: Recordare, amice, quantum à me honoris & beneficiorum acceperis. Hodierno autem die in maximam calamitatem & afflictionem prolapsus, opitulatore aliquo opùs habeo. Quidnam igitur adiumenti nunc mihi afferre queas, fac sciam. Ille autem ait: Hodiè mihi per negotia tecum certamen subire minimè licet. Curis enim & solicitudinibus vndiquè vrgeor, atque in afflictione sum. Paulùm tamen tecum pergam: quanuis nihil hinc commodi ad te rediturum sit: ac pòst statim domum reuersus, negotijs meis operam dabo. Inanibus igitur manibus homo indè reuersus, atque omni ex parte auxilio destitutus, de vana spe, quam in perfidis & ingratis amicis suis collocârat, & de inutilibus laboribus, quos pro suo erga eos amore susceperat, seipsum deplorabat. Pergit autem etiam ad tertium amicum, quem nec vllo vnquàm loco habuerat, nec lætitiæ suæ socium adsciuerat. Atque ad eum pudibûdo, & in terram deiecto vultu, his verbis vsus est: Vix mihi ad te loquendi facultatem os concedit. Etenim illud perspectissimum habeo, me nunquàm tibi benignè fecisse, nec amico erga te animo fuisse. Cæterùm quoniam grauissima calamitate oppressus in reliquis meis amicis nullam salutis spem inueni, ad te accedo, teque rogo atque obsecro, vt si exiguam aliquam opem mihi afferre queas, nè id, ingratitudinis meæ memor, facere recuses. Ille autem hilari & amœno vultu ait: Sanè sincerissimum amicum meum te esse profiteor: atque exiguæ illius tuæ erga me beneficentiæ memor, eam tibi hodierno die cum fœnore rependam. Quocircà nè metuas ac pertimescas. Nam ego ante te proficiscar, Regemque tuo nomine obsecrabo, nè te hostium manibus dedat. Quarè fac bono animo sis, vir amicissime, nec te mœrore excrucies. Tum ille compunctione affectus, & lachrymis perfusus,

Altera parabola eodē spectās quò superior.

Ingrato homini ne terra quidem? ... (margin) Ingrato homini ne terra ad petus efferat.

fusus,dicebat: Heu me miserum,quidnam priùs deflebo ac lamentabor? Vanámne meam in immemores & ingratos falsos illos amicos beneuolentiam condemnabo? an potiùs insanam eam ingratitudinem, qua in hunc verum & sincerum amicum vsus sum, insectabor? Iosaphat autem hunc sermonem non sine admiratione suscipiens,eius explicationem requirebat.Dixit itaq; Barlaam: Primus amicus,opum copia est,& diuitiarum amor, ob quem homo in sexcenta pericula incidit,ac multas ærumnas perfert. Cùm autem extremus vitæ dies clausus est, ex illis omnibus opibus præter inutiles quosdam pannos,qui ad funus adhibentur, nihil omninò secum accipit. Secundus autem amicus,vxor ac liberi sunt, cæterique cognati & familiares, quorum affectione ac beneuolentia constricti tenemur, vt ab his diuelli vix queamus,ac præ eorum amore corpus etiam & animam nostram negligamus. Ex ipsis porrò nemo in mortis hora vtilitatis aliquid percipit, nisi quòd ad sepulcrum vsque duntaxàt cadauer comitantur: ac protinùs domum reuersi,suis curis ac negotijs operam dant, memoriam eius,qui quondàm ipsis charus erat,non minùs obliuioni,quàm corpus sepulcro,relinquentes. At verò tertius amicus,qui contemptui ac fastidio erat,cuiusque aditum horremus & auersamur,optimorum operum chorus est,hoc est fides,spes,charitas, misericordia, benignitas, reliquusque virtutum cœtus, qui quidem ante nos,cùm è corpore excedimus,proficisci, ac nostra causa Deum precibus inflectere,atque ab hostibus nostris & horrendis exactoribus,qui de referendis rationibus acerbam nobis in aëre litem mouent,ac crudeliter nos arripere contendũt,liberare potest. Hic nimirùm est candidus ille,ac probus & gratus amicus,qui quamlibèt etiam exiguum bonum nostrum opus memoria tenet, ac cum fœnore nobis illud rependit.

Parabolæ explicatio. | Quisnam verus amicus sit.

Barlaam, vanitate mundi demonstrata, filium Regis monet, vt opes suas in cælum præmittat. CAP. XIIII.

Rursùm igitur Iosaphat dixit: Vtinàm tibi à Domino Deo tuo omnia fausta & iucunda sint, hominum sapientissime. Siquidem optimis tuis aptisque sermonibus animum meum exhilarâsti. Quocireà vanitatis huius mundi rursùm imaginem mihi exprime: & qua ratione hanc vitam in pace ac securitate peragrare queam. Excipiens igitur sermonem Iosaphat,ait: Huiusce quoque quæstionis similitudinem audi. Vrbem quandam magnam extitisse accepi,in qua ciues hoc in more atque instituto positum habebant, vt peregrinum quendam & ignotum virum, ac legum & consuetudinum ciuitatis omninò rudem & ignarum acciperent,eumque sibijpsis Regem constituerent, penès quem per vnius anni curriculum rerum omnium potestas esset, quique liberè & sine vllo impedimento quicquid vellet,faceret. Pòst autem,dum ille omni prorsùs cura vacuus degeret, atque in luxu & delicjs sine vllo metu versaretur, perpetuumque sibi regnum fore existimaret, repentè aductsùs eum insurgentes, regiamque ipsi vestem detrahentes, ac nudum per totam vrbem tanquàm in triumphum agentes, in magnam quandam ac longè remotam insulam eum relegabant,in qua nec victu,nec indumentis suppetentibus, fame ac nuditate miserrimè premebatur, voluptate scilicet atque animi hilaritate, quæ præter spem ipsi concessa fuerat,in mœrorem rursùs præter spem omnem & expectationem commutata. Contigit ergò,vt pro antiquo ciuium illorum more atque instituto vir quidam magno ingenij acumine præditus ad regnum adsciseeretur. Qui statim subita ea felicitate,quæ ipsi obtigerat, haudquaquàm præceps abreptus, nec eorum, qui ante se regiam dignitatem obtinuerant,misereque eiecti fuerant,incuriam imitatus,animo anxio ac solicito id agitabat,quonam pacto rebus suis optimè consuleret. Dum ergò crebra meditatione hęc secum versaret,per sapientissimũ quendam consiliarium de ciuium consuetudine, ac perpetui exilij loco, certior factus est: quonamque pacto sine vllo errore ipse sibi cauere deberet,intellexit. Cùm igitur hoc cognouisset,futurumque propediè m,vt ad illam insulam ablegaretur, atque aduentitium illud & alienum regnum alijs relinqueret, patefactis thesauris suis, quorum tunc promptum ac liberum vsum habebat,auri que atque argenti,ac pretiosorum lapidum ingenti mole famulis quibusdam, quos fidissimos habebat,tradita,ad eam insulam,ad quam abducendus erat,præmisit. Vertente autem anno, ciues commota seditione nudum eum,quemadmodùm superiores Reges, in exilium

Pulchra parabola de bonis per eleemosynã in cælum præmittendis.

lium miserunt. Ac cæteri quidē amentes, & breuis tēporis Reges, grauissima fame laborabant: ille contrà, qui opes suas præmiserat, in perpetua rerū copia vitā ducens, atq; infinita voluptate fruens, perfidorū ac sceleratorum ciuium metu prorsùs abiecto, sapientissimi consilij sui nomine beatū se prædicabat. Hic porrò, per ciuitatē vanum huncatq; impostorē mundum intellige. Per ciues aūt, principatus & potestates dæmonū, ac mundi rectores tenebrarū huius seculi, qui nos per voluptatis mollitiē inescant, atq; in animum nobis inducunt, vt de rebus caducis & interituris, velut de immortalibus cogitemus, tanquàm scilicet earum fructus nobis perpetuus ac sempiternus futurus sit. Cùm igitur ad hunc modum decepti, atque in fraudē impulsi sumus, nec de certis illis ac sempiternis vllum vnquàm consilium inijmus, nec nobis in futurū æuum quicquā recondidimus, repentinus nobis mortis interitus ingruit. Ac tum demùm nudos nos atq; omnibus huius vitæ rebus spoliatos improbi illi ac sæui tenebrarum ciues accipientes (vt qui illis tempus omne impenderimus) in terrā tenebrosam & obscuram abducunt, in terram sempiternæ caliginis, vbi lux nō est, nec mortalium vitā intueri licet. Per probum verò consiliariū, qui prudenti, ac perquàm sapiēti illi Regi omnia verè aperuit, ac salutaria cōsilia tradidit, me vilē & humilem homunculū intellige, qui huc idcircò venio, vt tibi viam bonā, & ab omni errore liberā commonstrē, teq; ad sempiterna & nunquàm finienda bona traducā, illicq; omnia tua recondere suadeam, contraq; te ab impostore hoc mundo abducam. Quem quidē ipse quoquè aliquandò miserè amabā, eiusq; voluptates & oblectamenta cōplectebar. Cæterùm cùm rectis mentis oculis animaduertissem, quēadmodùm in his rebus vniuersa mortaliū vita conreritur, alijs nimirùm accedentibus, alijs decedentibus, nec vllo omninò firma & stabili sede cōstituto, hoc est, nec diuitibus & copiosis in opibus, nec potentibus in potentia, nec sapientibus in sapiētia, nec ijs, quibus prosperè res succedunt, in prosperitate, nec luxui deditis in luxu & cupedijs, nec ijs, qui securè sibi viuere videntur, in inani sua & imbecillissima securitate, nec in vlla alia re ex ijs, quę laudibus efferuntur: verùm hæc res torrentiū aquarum in profundū mare labentium transitui similis est (eodē enim modo fluxa sunt & fragilia omnia præsentia) hinc scilicet hæc omnia vana esse, neq; quidquam vtilitatis habere intellexi. Quin potiùs quemadmodùm priora omnia obliuione obruta sunt (siue gloriam dixeris, siue regnum, siue dignitatum splendorē, siue potentiæ amplitudinem, siue tyrānorum audaciā, siue quid aliud eiusdē generis) eodem modo præsentia quoquè tandèm vetustas obscurabit. Quorum in numero cùm ipse quoquè sim, consuetæ immutationi prorsùs subijcior. Vt enim ijs, qui ante me extiterunt, præsentium rerum voluptatibus perpetuò frui minimè concessum est: sic ne mihi quidem concedetur. Animaduerti enim, quemadmodùm tyrannus hic ac turbulentus mundus homines tractet, eos nimirùm huc atque illuc inuertens, hos scilicet ex opibus ad egestatem, illos rursùs ex grauissima paupertate ad gloriam: hos è vita educens, illos rursùm eorum loco in vitam inducens: sapientes quosdam & ingeniosos viros improbans ac reijciens, eosque qui in honore ac splendore erant, contemptos & despicabiles reddens: alios contrà insipientes ac stolidos in gloriæ throno collocans, eosq; qui abiecti & obscuri erant, ità euehens, vt ipsis ab omnibus honor tribuatur. Ac cernere est hominum genus ità comparatum esse, vt ante crudelē ipsius tyrannidem nihil omninò firmū ac stabile habeat. Quemadmodùm enim columba aquilā aut accipitrē fugiens, locum subindè cōmutat, ac nunc quidem in hac arbore, nunc autem in illo frutice, ac deindè in rupium cauernis, ac varijs spinis pedem affigens, nec tutum vsquàm perfugium inueniens, in perpetua iactatione atque ærumna versatur: eodem modo se habent, qui res præsentes ad stuporem vsque mirantur: quippè qui inconsiderato quodam impetu miserè laborent, nec quicquam omninò firmum aut stabile habeant, nec ad quem finem peruenturi sint, intelligant, nec quò tandèm vana vita, cui, perquàm infeliciter ac miserè mala bonis præferentes, ac probitatis loco vitium consectantes, sese subiecerunt, eos ducat, nec quisnam frigidos multorum ac miserorum laborum suorum fructus excepturus sit, hoc est propinquusne an alienus, ac persæpè ne amicus quidam aut notus, verùm inimicus & hostis. Hæc inquam omnia, & quæ his consentanea sunt, cùm ipse in animæ meæ foro disceptāssem, totius vitæ me, quam in rebus vanis consumpsi, ac terrenis laboribus addictus transegi, odium me cepit. Cum-

Marginal notes: Parabolæ superioris explanatio. — Prou. 1. — Iob 10. — Nihil in mundo firmum ac stabile. — Res huius vitæ torrenti similes. — Quo pacto mūdus cum hominibus agat. — Similitudo.

Cumque eorum amorē ex animo excussissem & eieciissem, ea sese oculis meis obtulerunt, quæ verè bona sunt, hoc est Dei metu præditū esse, atq; ipsius volūtati obsequi. Nam hoc bonorū omnium caput esse cōpertum habui. Hoc enim sapientiæ initiū esse dicitur, atque adeò perfecta sapientia. Etenim mœroris expers vita est, atq; ab omni offensione libera, iis, qui eam amplectuntur, & qui ei tanquàm Domino, innitūtur, tuta & ab omni periculo immunis. Cùm itaq; animū meum ad erroris omnis expertē mandatorum Domini viā adiecissem, nihilq; in ipsis obliquum & anfractuosum, ac voraginibus & scopulis & sentibus & tribulis plenum esse certò cōperissem, verùm eam omninò planā & æquabilē esse, eorum quidem, qui hāc ingrediuntur, per clarissimas contēplationes oculos oblectantem, pedibusq; pulchritudinē conciliantē, atq; eos ad præparationē Euangelij pacis calceantem, meipsum prioris imposturæ ac stolidæ fraudis nomine miserum existimaui, ac per rectam illā incedere aggressus sum: quam etiā optimo iure rebus omnibus anteuli, atq; collapsam & dirutā animæ meæ domum instaurare cœpi. Cùm ergò ad hunc modum rebus meis consulerē, ac mentis lubricum corrigere studerem, sapientis cuiusdā magistri vocem audiui, hæc mihi ipclamantis: Egredimini, inquit, omnes, quos salutis cupiditas tenet, atq; à mundi vanitate vos remouete. Trāsit enim ipsius figura. Iam iamque: & eccè non erit. Irretortis oculis excedite: nec tamen inanes ac vacui, verùm sempiternæ vitæ viatica ferentes. Etenim lōgum iter vobis ineundum est, quodq; multo huiusce vitę viatico opùs habeat. Atq; ad sempiternum locum, duas regiones, in quibus mansiones multæ sint, habentē peruenietis. Quarum alterā quidem Deus iis, qui ipsius amore flagrāt, eiusq; mandatis obtēperant, præparauit, omnibus bonis florentē & circumfluentē. Ad quā qui diuino beneficio admittuntur, in sempiterna incorruptione degūt, vt qui immortalitate interitûs omnis experte fruantur, vndè effugit dolor, tristitia & gemitus. Altera autem, quæ tenebris, & calamitate, ac dolore conferta est, diabolo & angelis eius parata est. In quam etiam conijcientur, qui per flagitiosas actiones eam sibi conciliauerint, atque ab interitu aliena & sempiterna bona cum præsentibus commutārint, totosq; sese ignis æterni pabulum effecerint. Hac ego voce audita, atq; ipsius veritate intellecta, in hoc vnum opus incubui, vt ad illud hospitium peruenirem, quod omni dolore & mœstitia vacat, tantaque contrà securitate, ac tantis bonis scatet: quorum cognitio nunc mihi duntaxàt ex parte est, vt qui spiritualis ætatis ratione puer sim, ac velut per specula duntaxàt & ænigmata res futuræ vitæ perspiciam. Cùm autem venerit quod perfectum est, ac facie ad faciem cognoscam, tum demùm euacuabitur quod ex parte est. Quocircà gratias ago Deo per Iesum Christum Dominum nostrum. Etenim lex spiritûs vitæ in Christo Iesu, à peccati & mortis lege me liberauit, oculosque meos aperuit, vt carnis affectum mortem esse, spiritûs autem affectum vitam & pacem, liquidò cernerem. Quemadmodùm igitur ego præsentium rerum cognita vanitate, perfecto odio eas habui: eodē modo, vt de ipsis existimes, te moneo: atque erga eas, non secùs àc alienas & quamprimùm diffluxuras afficiaris: atque hinc ereptis omnibus facultatibus, in immortali æuo, ad quod tibi sine vlla mora proficisci necesse est, thesaurum, qui furto compilari nequeat, & opes, quæ exhauriri nullo modo possint, tibi recondas: vt cùm eò accesseris, haudquaquàm penuria labores, verùm opibus circumfluas, quemadmodùm tibi aptissimam imaginem superiùs proposui.

Quænam verabona existimanda sint. Psal. 110. Prou. 1. Vitæ sanctę suauitas. Ephes. 6. 1. Cor. 7. Cæleste iter multo viatico opùs habet. 1. Cor. 2. Esa. 35. Duę regiones futuri sæculi: vna cælestis, altera infernalis. 1. Cor. 13. Rom. 8. Luc. 12. Matth. 6.

Barlaam eleemosynam laudat: atque ostendit multos salutis causa facultatibus omnibus suis nuncium remisisse. CAP. XV.

Dixit autem Iosaphat ad Senem: Quanam igitur ratione pecuniarum thesauros illuc præmittere queam, vt eorum, cùm hinc abscessero, fructum ab omni furto & interitu alienum nanciscar, quonamque itèm pacto meum in res præsentes odium demonstrare, resque sempiternas consequi possim, apertè mihi velim explices. Ait igitur Barlaam: Diuitiæ ad sempiternam regionem per pauperum manus præmittuntur. Ait enim quidam sapientissimus Propheta, Daniel nomine, ad Regem Babylonis: Propter hoc, Rex, consilium meum tibi placeat, & peccata tua eleemosynis redime, atque iniustitias tuas in miserationibus pauperum. Quinetiam Saluator his verbis vtitur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æter-

Dan. 4. Luc. 16.

na tabernacula. Multaq; de eleemosyna & largitione erga pauperes, in Euãgelico volumine inculcat. Ad hunc scilicet modũ quàm tutissimè fortunas tuas omnes per egentiũ manus illuc præmiseris. Nam quidquid in eos beneficij cõtuleris, Dominus sibi adsciscens, magno cũ fœnore tibi repẽdet. Etenim eos, qui ipsius amore præditi sunt, beneficiorũ remunerationibus semper superat. Ad hunc inquam modum huius seculi, cui diù iam nõ sine ingenti afflictione seruijsti, surreptis thesauris, ex his præclarè, viaticũ tibi in futurum comparabis, atque alieno eos eripiens, tibijpsi priùs recondes, per fluxa nempe & caduca hæc bona, ea, quæ firma & stabilia sunt, emens. Deindè autem, Deo tibi opem ferente, huius mundi incertitudinem & inconstantiam perspicies: omnibusque rebus valere iussis, ad futurum te transferes, atque ea, quæ prætereunt, ipse præteriens, ijsque rebus, quæ in spe positæ ac firmæ sunt, te addicens, tenebrasq; eum mortis vmbra relinquens, odioque tum mundum, tum mundi principẽ insectans, carnemq; interitui obnoxiam hostem tibi esse ducens, ad lucẽ inaccessibilem accurres, cruceque humeris sublata Christum irretortis oculis sequeris, vt etiã cum ipso glorificeris, vitæque, non iam caducæ & fallacis hæres efficiaris. Iosaphat itaque ad eum ait: Istud ipsum, nempe omnia pro nihilo putare, atque vsqueadeò asperũ vitæ genus suscipere, quemadmodùm superiùs dixisti, vetúsne institutũ est, ab Apostolorum doctrina manans, an recens mentis vestræ solertia excogitatũ, tanquàm scilicet hoc, vt melius ac præstantius, vobis amplexandũ duxeritis? Senex autem ait: Non recens inductã legem tibi affero (absit istud) verùm antiquitùs nobis traditã. Dixit enim Dominus ad diuitem quendã, qui ex ipso percontabatur, quidnã sibi faciendum esset, vt vitã æternam consequeretur, iactabatq; se cuncta, quæ in Lege scripta erant, seruâsse, Vnum tibi deest, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, ac sublata cruce me sequere. At ille his auditis mœstitia affectus est. Erat enim admodùm diues. Cùm igitur Iesus eum mœrore affectum vidisset, dixit, Quàm difficilè ij qui pecunias habent, intrabunt in regnum Dei! Facilius enim est camelum per foramen acûs transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Hoc igitur mandato audito, sancti omnes id studuerunt, vt ab huiusmodi opum difficultate sese abstraherent, ac per largitionem erga pauperes, dispersis omnibus facultatibus, sempiternisque diuitijs sibijpsis reconditis crucem sustulerunt, Christumque secuti sunt: sic nimirùm vt quidam, velut iam à me dictum est, martyrio perfungerentur, quidam autem religiosæ vitæ exercitatione concertarent, atque, quantum ad veræ huiusce Philosophiæ rationem attinet, nihilò illis inferiores essent. Quocircà illud scias velim, Regis nostri ac Dei mandatum hoc esse, per quod homines sempiternorum bonorum participes redduntur. Cùm igitur, inquit Iosaphat, tam antiqua ac necessaria huiusmodi Philosophia sit, quid causæ est, quamobrẽm hodierna die pauci sint, qui hanc vitam imitentur? Respondit Senex: Multi quidem eam imitati sunt, & etiamnùm imitantur. At multò plures cunctantur, ac moras nectunt. Pauci enim sunt, vt ait Dominus, qui per arctam & angustam viam incedant: qui autem per facilem & latam, quamplurimi. Nam qui semèl pecuniarum cupiditate, & vitiorum, quæ ex voluptatibus oriuntur, amore correpti, vanæque & inani gloriæ addicti sunt, vix ab ipsis diuelli possunt, vt qui alieno domino, quique omnia, contrà ac Deus, imperat, atque ipsos tanquàm catenis quibusdam vinctos tenet, vltrò seipsos mancipârint. Animus quippè, cùm semèl salutis suæ spem abiecerit, habenas suas auersis à ratione cupiditatibus permittens, quoquouersùm fertur. Ac proindè Propheta offusam huiusmodi animis amentiam deplorans, caliginisque ipsos vrgentis crassitiem lugens, his verbis vtebatur: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quemadmodùm etiam quidam sapientum magistrorum nostrorum, vir rerum diuinarum peritissimus, eandem cum Propheta cantilenam canens, ac quædam à seipso adiungens, tanquàm ex alta quadam & editissima specula, omnibus inclamat: Filij hominum, vsquequò graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium, magnum nimirùm aliquid hanc vitam, & delicias, & exiguam gloriolam, & mendacem prosperitatem, esse existimantes? quæ quidem non magìs eorum sunt, qui fruuntur, quàm qui ea in spe habuerunt: nec rursùs horum magìs, quàm eorum, qui ne ea quidem vnquàm expectârunt: & quæ non secùs àc puluis à turbine ad alios atque alios subindè perflan-

Marginal notes: Matth. 25. — Quicquid in paupes confertur, Christus sibi asciscit. — 1. Tim. 6. — Mat. 10. Luc. 18. — Matth. 19. — Per camelũ nõ animal, sed funem nauticum intellige. — Matth. 7. Luc. 13. — Psal. 4. — Naz. Orat. de suis fer. & ad Iul. Exisoteu. — Rerũ mundanarũ vanitas.

perflantur, ac vicissim iactantur, aut fumi instar defluunt, ac velut insomnium homines ludificantur, & vt vmbra retineri nequeunt, ac deniq; ità naturâ comparata sunt, vt neceùm absunt, ea se habituros esse homines desperent, nec cùm adsunt, possidentibus certa & stabilia sint. Cùm igitur ad hũc modum Saluator præcipiat, Prophetæ & Apostoli prædicent, ac sancti omnes viri, tum re ipsa, tum sermone ad virtutis viam ab omni errore maximè immunẽ nos impellant, etiamsi pauci hanc teneant, contrà autem multi latam atque in exitium ducentem sibi deligant, non tamen propterea diuinæ huius Philosophiæ institutum minoris æstimandum est. Vt enim Sol, cùm illuminandi causa exoriens, radios suos affluenter emittat, omnesq; ad excipiendũ lumen cohortetur, si quidam clausis oculis splendorem ipsius intueri nolint, nõ propterea reprehensionem mereretur, aut à reliquis negligi debet, nec splendoris ipsius gloria ob illorum stultitiam in cõtemptu versatur: quin potiùs illi quidem seipsos lumine orbantes, tanquàm cæci, parietes palpant, atque in multas scrobes præcipites ruunt, multisque spinis eorum oculi pungunttur, Sol contrà splendorem suum retinẽs, eos illustrat, qui ipsius lumen detecta facie contuẽtur: ad eundem quoquè modũ Christi lumen omnibus quidem illucet, splendoremq; e suum nobis affatim impertit: at verò pro sua quisque cupiditate, animique alacritate ipsum percipit. Nam nec ille iustitiæ Sol vllum ex his, qui oculorum aciem in ipsum intendere cupiunt, beneficio eo priuat: nec rursùm his vim infert, qui suapte sponte tenebras eligunt: verùm suæ quisq; liberæ volũtati & electioni, quandiù in hac vita est, relinquitur. Cùm autem Iosaphat, quidnam arbitrij libertas atque electio esset, quæreret, respondit Senex: Arbitrij libertas, est animæ ratione vtentis volũtas, sine vllo impedimento, ad id quod vult, hoc est siue ad virtutem, siue ad vitium, incitata, atque à summo illo parente & architecto ità effecta. Rursùm, arbitrij libertas, est intellectualis animæ pro suo arbitratu agitatio. Electio autẽ, est earum rerum, quæ in arbitrio nostro sitæ sunt, cum cõsilio coniuncta appetitio. Siquidẽ rem eam, quæ inito cõsilio melior iudicata est, eligentes appetimus. Consilium, est inuestigatrix appetitio de rebus gerendis, quarũ penès nos potestas est. Deliberat enim quispiam, expediátne aliquid agere, necne. Deinde quod præstantius est, iudicat: ac iudicium efficitur. Mox autẽ afficitur: atq; id quod ex consilio iudicatũ est, amat: ac sententia dicitur. Nam si ità iudicet, vt tamen erga id quod iudicatum est, minimè afficiatur, hoc est id minimè amet, sentẽtia haudquaquàm appellatur. Tum post affectionem fit electio. Nam electio nihil aliud est quàm è duabus rebus propositis alterã præ altera amplecti & eligere. Atque illud vel ex ipsa etymologia perspicuum est, electionem esse consilium cum dijudicatione coniunctum. προαιρετὸν enim, est alterũ præ altero electum. Nemo porrò quicquam adhibito iudicio alteri præfert, nisi priùs consilium inierit: nec rursùm eligit, nisi priùs iudicârit. Nam quoniam non ea omnia, quæ nobis recta & præclara esse videntur, in opus perducere studemus, tum deniquè electio & eligendum efficitur id quod ex cõsilio præpositum est, cùm appetitionem comitem adsciuerit. Ex quo concluditur, electionem esse appetitionem cum deliberatione cõiunctam earum rerum, quæ in nostra potestate sitæ sint. Etenim id quod ex consilio præpositum est, eligentes appetimus. Omne quippè consilium actionis causa, & propter actionem suscipitur. Ità, consilium quidem electionem antecedit: electio autem omnem actionem. Quocircà non modò actiones, sed ea etiam, quę animo agitantur (quæ quidem electiones exhibent) tum coronas, tum pœnas accersunt. Etenim electio, in his rebus, quæ in arbitrio nostro sitæ sunt, versans, tum peccati, tum iusti operis origo est. Nam quârum rerum facultates penès nos sunt, harũ etiam actiones facultatibus consentaneæ penès nos sunt. Quamobrèm cùm facultates virtuti consentaneæ in nostra potestate sint, in nostra quoque potestate virtutes sint necesse est. Propriè enim in arbitrio nostro consistunt ea omnia, quæ animam attingunt, & de quibus deliberamus. Ad hunc igitur modum liberè cõsultantibus hominibus, ac libera itèm voluntate eligentibus, quatenùs quispiam eligit, hactenùs quoquè diuinam lucem percipit, atque in Philosophiæ studijs progressus facit. Varia enim electionum sunt genera. Et quemadmodùm quidam aquarum fontes è terræ visceribus scaturientes, partìm è superficie terræ oriũtur, partìm aliquantò profundiùs, partìm profundissimè: atq; harum aquarũ, aliæ è propinquo emanãt, gustuque dulces sunt, aliæ ex imo exeunt, ac salsæ aut sulphureæ sunt, atq; itèm aliæ

Marginalia: Simile. — Quid sit liberum arbitrium. — Quid sit electio. — In electiõe opùs est cõsilio. — In hominis potestate virtus est: præsupposita tamẽ diuina gratia. — Simile.

vberrimè profluunt, aliæ paulatim stillant: Eodem modo in electionibus quoquè cogita, alias celeres ac perquàm feruidas esse, alias segnes & frigidas, ac rursùm alias ad virtutem omninò propensas, alias ad vitium omnibus viribus inclinatas. Igitur quales earũ affectiones sunt, tales quoquè ad agendum impetus cõsequuntur.

Barlaam Regis filium in salutis spem adducit: ac deindè ostendit Christianam religionem, etsi prima fronte aspera videatur, tamen si rectè consideretur, dulcem ac suauem esse. *CAP. XVI.*

Dixit autem ad Senem Iosaphat: Súntne etiam alij nonnulli, qui eadem quæ tu prædicent, an verò tu hodierno die solus es, qui hæc doces, ac præsentem vitam vsque adeò auersandam atq; odio insectãdam esse mones? Ille autem ad hunc modum respondit: In hac vestra infelicissima regione neminẽ noui. Nam patris tui tyrannis innumeris mortis generibus eos mulctauit, deditq; operam, nè prorsùs inter vos diuinæ cognitionis prędicatio audiretur. Apud reliquas autẽ omnes nationes hęc cantantur ac celebrantur, ab alijs quidem rectissima ratione, ab alijs autem peruersè: quippè cùm animarum nostrarum hostis eos à recta via transuersos egerit, atque in alienas opiniones diuiserit, eosq́ue loca quædam diuinæ Scripturæ, aliter quàm germanus sensus fuerat, interpretari docuerit. Cæterùm vna est veritas, quæ ab illustribus Apostolis, & diuinis Patribus prædicata est, & in Catholica atque ab extremis orbis finibus ad extremos vsque fines diffusa Ecclesia, Sole splendidiùs lucet. Quam quidem ego vt tibi prædicarem, ac traderem, ad te missus sum. Dixit autem ad eum Iosaphat: Nihílne horum pater meus vnquàm didicit? Respondit Senex: Perspicuè quidem, atque vt par erat, nihil didicit. Occlusis enim sensibus, bonum de industria repudiat, atque in malum libera animi inductione propẽdet. At vellem, inquit Iosaphat, ille quoquè hac doctrina imbueretur. Respondit Senex: Hęc apud homines sunt impossibilia: apud Deum autem nihil est quod fieri nõ possit. Ecquid enim scis, futurúmne sit vt patri tuo salutem afferas, atque admirando modo patris tui pater tandèm voceris? Narratum enim mihi est Regem quendam extitisse, qui præclarè admodùm regiam suam dignitatem administrabat, leniterq́ue ac placidè populum, qui ipsius ditioni atq; imperio suberat, tractabat, in hac autẽ vna re labebatur, quòd diuinæ cognitionis lumine careret, atque idolorum cultu cõstrictus teneretur. Erat autem ei probus quidam consiliarius, ac tum erga Deum pietate, tum cæteris virtutibus ornatissimus, qui cùm Regis errore angeretur, eumq́ue per molestè ferret, atque ipsum hoc nomine coarguere in animo haberet, tamen hac de causa sese reprimebat, quòd vereretur, nè, & sibi, & socijs suis perniciem accerseret, eamq́ue vtilitatem, quæ ex ipso ad alios promanabat, amputaret. Occasionem autem nihilominùs quærebat, qua commodè ipsum ad bonum pertraheret. Dixit igitur nocte quadam ad eum Rex: Adesdùm, egrediamur, ac ciuitatẽ circumeamus, num fortè aliquid, quod in rem futurum sit, perspiciamus. Cùm autem illi per vrbem obambularent, lucis splendorem per foramen quoddam radiantem cernunt. cui cùm oculos adiecissent, subterraneum quoddam & cauernosum domicilium conspicantur, in quo præsidebat vir quidam extrema inopia laborans, ac vilibus quibusdam & laceris pannis indutus. Adstabat autem ipsius vxor, vinum ipsi temperans. Cumq́ue ipse poculum manibus accepisset, illa suaue quoddam carmen canens, voluptatem ipsi afferebat, saltans nimirùm, ac marirũ laudibus deliniens. Rex igitur aliquantispèr hæc perspiciens, mirabatur quòd, cùm tanta egestate premerentur, vt nec domus, nec vestis ipsis suppeteret, tamen vsqueadeò lætã & hilarẽ vitam ducerent. Atq; ad ptimarium suum consiliarium his verbis vtitur: O rem miram, ô amice! quòd scilicet, nec mihi, nec tibi, vita nostra, quanuis alioquì tanta gloria & delicijs & voluptate vndiq; cõllucens, vsqueadeò vnquàm placuerit, vt vilis hęc & ęrumnosa vita vęcordes istos oblectat & exhilarat, vt quæ, tametsi alioquì aspera & auersanda, facilis ipsis ac blãda videatur. Opportunam autem horam nactus princeps ille consiliarius, inquit: Tu verò, ô Rex, cuiusmodi tandem horum vitam esse existimas? Omnium, inquit ille, quas vnquàm viderim, insuauissimã & miserrimam, execrationeq́ue dignã & auersandam. Tum ait ad eum primarius ille consiliarius: Ad eundẽ itaq; modum, mihi crede, ô Rex, ac multò etiam acerbior vita nostra ijs esse videtur, qui sempiternã illam gloriã, ac bona illa, quæ omnẽ mentis captum

Vna est veritas.

Vna Ecclesia catholica.

Matth. 19.

Narrat S. Barlaam filio Regis, cuiusdã conuersi Regis historiam.

captũ ſuperant,contemplantur atq; cognoſcunt. Atq; auro rutilantes ædes,ac prę-clara hæc indumẽta,cæteraq; vitæ deliciæ,ijs,qui cæleſtium tabernaculorum non manufactorũ,veſtisq; diuinitùs contextæ,ac diadematum corruptionis omnis ex-pertium,quę rerũ omniũ architectus ac Dominus diligentibus ſe præparauit, ſter-coribus & cœno fœtidiores videntur. Quemadmodùm enim iſti iudicio noſtro ac ſententia deſipiunt: ità etiam,ac multò magìs,nos qui in mũdo oberramus,atq; in mendaci hac gloria,ſtultisq; delicijs nobis placemus,in eorũ oculis,qui bonorum illorum dulcedinem deguſtârunt,luctu & lachrymis digni ſumus. His autẽ verbis perculſus Rex,inquit: Quinam igitur illi ſunt, qui præſtãtiorem nobis vitã agunt? Omnes,inquit ille, qui ſempiterna caducis & fragilibus prætulerunt. Cumq; Rex rursùm,quænam ſempiterna illa eſſent,quæſiuiſſet,reſpondit ille, Regnũ ab omni ſucceſſione alienũ,ac vita morti minimè obnoxia, & opes egeſtatem nõ metuen-tes,lętitia itèm & oblectatio ab omni mœſtitia & dolore ſeinncta,paxq; perpetua, & ab omni inimicitia & contentione libera. His bonis quibus diuinitùs frui conti-gerit,beati illi ac ſæpè beati. Vitam enim omni labore ac mœſtitia vacuã in omne æuum ducent,omnibus regni Dei iucunditatibus & oblectamẽtis ſine vllo labore fruentes,ac cum Christo in perpetuum regnantes. Cumque Rex dixiſſet, Quiſnam tandèm hæc cõſequi promerebitur? reſpondit ille, Omnes, qui viam illuc ducen-tem arripuerint. Aditu enim nemo prohibetur, qui modò voluerit. Tum Rex, Et quænam,inquit,eſt via,qua illuc itur? Reſpõdit ille pręclari animi vir: Cognoſce-re ſolum verũ Deum,& Ieſum Chriſtum vnigenitum ipſius Filiũ,& ſanctum ac vi-uificum Spiritũ. Rex igitur,regia ſanè prudentia præditus,ad eum inquit: Et quid-nam hactenùs te prohibuit, quominùs mihi hæc exponeres? Neq; enim hęc cũcta-tione ac dilatione mihi digna eſſe videntur, ſiquidẽ vera ſunt. Quòd ſi dubia ſunt, ſedulò & accuratè inueſtigandũ eſt, quoadusq; ea citra vlla ambiguitatem ac du-bitationem inueniamus. Non negligentia & ſocordia factum eſt,ait ille,vt tibi hęc exponere cunctarer,cùm vera ſint atq; ab omni dubitatione remota: verùm quòd excellẽtem gloriæ tuæ magnitudinem vererer, atq; illud metuerem,nè tibi grauis ac moleſtus eſſem. Quocircà ſi mihi,famulo tuo,hoc imperas,vt te de his rebus im-poſterum ſubmoneam, imperio tuo obſequar. Sanè,inquit Rex,non interdiù ſo-lùm,ſed etiam qualibet hora, mihi harũ rerũ memoriã renoua. Neq; enim negli-gẽter ac perfunctoriè,verùm ſummo ſtudio ac feruore his rebus animũ intendere oportet. Audiui igitur, ait Barlaam, hunc Regem deincèps piè ac religiosè vitã in-ſtituiſſe, præſenrisq; vitæ curriculo placidè ac tranquillè confecto, ſempiternã be-atitudinem conſecutum eſſe. Quamobrèm ſi quis etiam patrem tuum de his rebus tempeſtiuè admoneat, fortaſsìs intelliget, atq; exploratum habebit, quantis malis implicitus teneatur: atq; ab ijs ſeſe auertens, quod bonũ eſt, amplectetur. Nam in præſentia quidem cæcus eſt,& manu tentans, vt qui vero lumine ſeſe orbârit, atq; ad impietatis tenebras transfugerit. Dixit autem ad eum Ioſaphat: De patre meo, quod Dominus iuſſerit,fiat. Nam ipſi,velut etiam abs te dictum eſt,ea omnia poſſi-bilia ſunt,quæ apud homines impoſſibilia eſſe videntur. Ego verò per eximios ac ſingulares tuos ſermones vanitatis pręſentium rerum pertęſus,ab his quidẽ omni-nò animum abducere conſtitui, ac tecum,quicquid mihi vitæ ſupereſt,traducere: nè per fluxa & fragilia ſempiternorum bonorũ & omni interitu alienorũ fructu excidam. Reſpondit Senex: Si hoc feceris, prudẽtiſſimo cuidam iuueni, quem co-pioſis atque illuſtriſſimis parẽtibus natum eſſe intellexi, ſimilem te præbebis. Cui cùm pater nobilis cuiuſdam atque inprimìs copioſi viri filiam inſigni pulchritu-dine præditam deſpondiſſet, ac de huiuſmodi matrimonio cum filio ſermonem conſeruiſſet,quidque in animo haberet expoſuiſſet, hęc vt ille audiuit,quaſi abſo-num quiddã ac præpoſterũ,huiuſmodi rem excutiẽs,relicto patre profugit. Cum-que iter faceret,apud ſenem quendam pauperem, vt à diei æſtu ſeſe recrearet, di-uertit. Filia porrò ſenis illius,quę vnica illi virgo erat,pro foribus ſedens,manibus operabatur,ore autem Deum ſine vlla intermiſſione laudabat, ex intimo pectore gratias ipſi agens. Ipſius autem laudem iuuenis audiens, ait: Quodnam,ô puella, tuum inſtitutum eſt? Et quam ob cauſam, cùm in tanta vilitate & inopia verſeris, tanquàm ob ingẽtia beneficia accepta, horum authorem laude afficis? Ipſa autem ad eum reſpondit: An neſcis quòd quemadmodùm exiguum pharmacum è ma-gnis plerunquè morbis hominem eripit, eodem modo etiam ob paruas res Deo gratias

Quæ in hoc mundo magni æſtimãtur, pijs cõtẽptui ſunt. 1.Cor.2.

Via quæ ducit ad vitã, eſt cognoſcere Ieſum Chriſtũ Dei filium. Iohan.17.

2.Pet.2.

Pulchra parabola.

Simile.

gratias agere, ingentia bona cōciliat? Ego igitur pauperis senis filia, ob exigua hæc gratias ago, ac Dominum laudibus afficio, illud nimirùm exploratum habēs, quòd qui hæc dedit, maiora quoquè dare potest. Atque hæc quidem de rebus externis, ac minimè nostris: ex quibus nec his, qui multa possident, fructus vllus, immò etiam sæpè damnum oritur, nec his, qui pauciora acceperunt, incommodum vllum ac detrimentum existit: quippè cùm vtrique eandem viam obeant, atque ad eundem finem contendant. At in ijs, quæ magis necessaria, maiorisque momenti sunt, multis maximisque atque adeò innumeris beneficijs à Deo affecta sum. Etenim ad Dei imaginem condita, ipsiusq; cognitione imbuta, & ratione præter omnia animantia exornata, & ex morte per viscera misericordiæ Dei nostri ad vitā reuocata sum, ac percipiēdorum ipsius sacramētorum potestatem accepi. Deniquè paradisi porta patefacta est, liberum mihi, siquidem voluero, aditum præbens. De tot igitur ac tantis beneficijs, quorum pauperes ęquè àc diuites participes sunt, dignas Deo gratias agere prorsùs nequeo. Quòd si exiguam hanc quoquè laudem, ei, qui me tot muneribus cumulauit, minimè obtulero, quam tandèm excusationem habitura sum? Iuuenis autem ingentem hanc prudentiam admirans, accito ipsius patre, Da mihi, inquit, filiam tuam: (siquidem ipsius prudētiam ac pietatem amore complector.) Senex autem ait: Non licet tibi, qui diuitibus & copiosis parētibus ortus es, hanc pauperis viri filiàm accipere. Rursùm autem iuuenis ait: Certè hāc accipiam, nisi tu prohibeas. Etenim filia quædam nobilis ac diues mihi desponsa fuerat: verùm ea repudiata atque abiecta, in fugam me dedi. Contrà filiæ tuæ, ob ipsius erga Deum pietatem ac prudentiam, amore correptus, matrimonio cum ea iungi paratus sum. Senex autem ad ipsum ait: Eam tibi dare nequeo, vt in paternam domum abducas, atque à meis vlnis abstrahas: vnica enim mihi est. At ego, inquit iuuenis, apud vos manebo, vestramque vitæ rationem suscipiam. Ac posteà, luculenta veste abiecta, senis illius vestes petijt, ijsque se induit. Cumq; ille ipsum diù multumque tentâsset, varijsque modis ipsius animum explorâsset, vt eum mentis grauitate præditum esse cognouit, nec stulto quodam amore obsessum, filiam suam in matrimonium petere, verùm pietatis studio pauperē vitam amplexari, eamque gloriæ suæ ac nobilitati anteferre, arrepta ipsius manu in conclaue suum eum introduxit, & ingentes opes illic reconditas, atque innumerabilē pecuniarum molem, quantamq; iuuenis ille nunquàm viderat, ipsi cōmonstrauit. Aitque ad eum: Fili, hęc omnia tibi dono do: propterea quòd mearū opum hęres esse in animū induxisti. Qua hæreditate percepta, ille omnes terræ diuites & claros homines superauit.

Præcipua Dei erga nos beneficia.

Præcipua Dei beneficia diuitibus & pauperibus cōmunia sūt.

Per has pecunias bona cælestia intellige.

Barlaam Deum pro salute Iosaphat orat: atque ipsi ostendit, quonam pacto per res creatas Creator cognoscatur. CAP. XVII.

Dixit autem Iosaphat ad Barlaam: Aptè sanè hæc etiam narratio rerum mearum statum exprimit. Ac proindè de me quoquè hæc abs te dicta esse existimo. Verùm quodnam tandèm est illud experimētum, per quod animi mei cōstantiam exploratā habere cupis? Respondit Senex: Equidem ipse, & iam periculum feci, & intellexi, quanta in te mentis prudentia, atque constantia, quamque rectus & integer tibi animus sit. Verùm actionis tuæ finis hęc confirmabit. Huius rei gratia flecto genua mea ad Deū nostrum, qui in Trinitate celebratur, ad eum, inquam, qui omnia, tam quę ad spectu sentiūtur, quàm quę oculorum sensum fugiūt, procreauit, qui verè ac sempiternè est, nec gloriosi status sui aut principium vnquàm habuit, aut finem habiturus est, ad illum, inquam, metuendum atque omnium rerum præpotētem, bonumque, & ad miserationem propensum, vt cordis tui oculos illuminet, detq; tibi spiritum sapiētiæ & reuelationis ad ipsius agnitionem, vt cognoscas quæ sit spes vocationis tuæ, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis ipsius in sanctis, & quæ supereminens illa magnitudo potentiæ ipsius in nos qui credidimus, vt iam non sis hospes & aduena, sed ciuis sanctorum, & domesticus Dei, superædificatus super fundamētum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. Iosaphat autem ingenti animi compunctione affectus, dixit: Hæc scilicet omnia ipse quoquè scire gestiens, abs te peto, vt & diuinæ gloriæ diuitias, & ipsius potentiæ excellentiam mihi declares. Dixit autem ad ipsum Barlaam: Deum supplex rogo, vt hæc te doceat, atque huiusmodi rerum cogni-

Ephes. 1.

Ephes. 1.

Ephes. 2.

cognitionem animo tuo inserat. Quandoquidem apud homines ipsius gloria ac potentia nullo modo commemorari potest, quanuis etiam omnes omnium hominum, tam qui nunc sunt, quàm qui aliquandò fuerunt, linguæ in vnum coëant. Deum enim, inquit Euangelista & Theologus, nemo vidit vnquàm. Vnigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Eius porrò, qui oculorum obtutum fugit, atque immensus est, gloriam & maiestatem, quis tandèm eorum, qui è terra cõcreti sunt, compræhensam habere queat, nisi ipse arbitratu suo eam patefecerit, quemadmodùm scilicet Prophetis suis & Apostolis patefecit? Nos autẽ, tum ex eorum prædicatione, tum ex ipsa rerũ natura, quantum assequi nobis datur, eam discimus. Ait enim Scriptura: Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Ac rursùs: Inuisibilia ipsius à creatura mũdi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoquè ipsius potentia & diuinitas. Quemadmodùm enim quispiam domum præclarè ac summa arte constructã, aut vasculum eleganter concinnatum perspiciens, architectum aut fabrum statìm ob animum sibi proponit: sic etiam ego ex nihilo effictus, atque in ortum productus, etiamsi fictorẽ ac productorem meũ cernere nequeam, tamẽ ex aptissima maximeq; admiranda mei structura, ad sapientię ipsius cognitionẽ veni, non quatenùs est, sed quatenùs intelligere queo: nempe quia non casu ac fortuitò productus sum, neeà meipso extiti, verùm ipse arbitratu suo me effinxit: sic nimirũ, vt me * rerũ omniũ conditarum principem constituerit, quibusdam autẽ inferiorem fecerit, ac contritum etiã diuino suo imperio me ex hac vita educẽs, ad alterã vitam finis expertem ac sempiternam transferat. Quibus omnibus in rebus prouidẽtiæ ipsius viribus obluctari nequeo, nec mihi quicquam vel quantũ ad staturam, vel quãtum ad formæ figuram attinet, adijcere, aut subtrahere, nec ea, quæ in me vetustate confecta sunt, renouare, nec quæ labefactata & corrupta sunt, in integrum restituere. Neq; enim mortalium vllus vnquàm fuit, qui horũ quicquam efficere posset, non Rex, nõ sapiens, non diues, non potens, nõ deniquè alius quispiam humana studia consectãs. Nullus enim, inquit ille, Regum, aut eorũ qui in sublimitate sunt, aliud habuit natiuitatis initium. Vnus enim est omniũ introitus ad vitam: & idem exitus. Quamobrèm ex ijs, quæ ad me pertinent, ad magnificentię summi illius architecti cognitionẽ, velut porrecta manu, ducor. Prætereà autẽ aptissimam rerum omniũ cõditarum structurã atq; conseruationẽ consideraui, nempe quòd suapte quidẽ natura cuncta mutationi atq; conuersioni subiecta sunt, nimirùm ea, q̃ mẽte prędita sunt, ratione voluntaris, progressusq; in bono, aut recessûs à bono, ea autẽ, quæ in sensum cadũt, ratione ortûs & interitûs, accretionisque, & imminutionis, & mutationis eius, quę in qualitate posita est, ac deniq; localis motûs. Ac per ea tacitis quibusdam vocibus prædicant, se à Deo creatore ac mutationis omnis & cõuersionis experte procreata esse, atq; cõtineri & conseruari, semperq; gubernari. Quonã enim alioqui modo naturæ inter se pugnãtes ad vnius mundi ornatũ omnibus numeris absoluendũ in vnum coijsseut, ac dissolutionis experres permãsissent, nisi vis quædam omnipotens hæc, & copulãsset, & semper à dissolutione aliena conseruaret? Quonã enim pacto, nisi voluntas ipsius ità tulisset, aliquid mansisset? aut quonam pacto, vt Scripturæ verbis vtar, quod ab eo minimè vocatũ est, conseruari potuisset? Nam cùm nauis remoto gubernatore cõsistere nequeat, verùm statim pessum eat, nec vlla quantũlibèt exigua domus stare possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat, quonam tandèm pacto mundus, opus vsqueadeò ingens, atq; ità præclarũ & admirandum, sine eximia aliqua & ingenti atq; admiranda gubernatione, sapientissimaq; prouidẽtia, tam diuturno temporis spatio cõstitisset? Eccè enim quãtum iam temporis fluxit, ex quo cælum est, nec tamẽ obscuritatem contraxit, nec terræ vis tandiù pariens elanguit, nec fontes, ex quo orti sunt, scaturire destiterunt, nec mare tot fluuios excipiẽs mẽsuram suam excessit, nec Solis ac Lunæ cursus immutationem vllam subiẽrũt, nec diei ac noctis ordines inuersi sunt? Ex his nimirùm omnibus Dei potentia & magnificẽtia, quæ omnem orationis facultatẽ superat, nobis declaratur, Prophetarum atq; Apostolorum testimonio cõfirmata. Verùm ipsius gloriam nemo vnquã pro dignitate cogitare, aut collaudare poterit. Siquidem diuinus Apostolus, ille inquã, qui Christũ in seipso loquentẽ habebat, cùm ea omnia, tam quæ intellectu percipiuntur, q̃ quæ sensibus subiecta sunt, cum animo suo cõsiderãsset, dixit, Ex parte cognoscimus, & ex parte pronunciamus. Cùm aũt venerit

Dei diuitiæ nullis verbis exponi possunt.
Iohan. 1.
Psal. 18.
Rom. 1.
Simile.
Ex rebus cõditis conditor agnoscitur.
* πάντων μὲν προκατάρχειν τάξαι τῶν κτισμάτων, τινῶν, δὲ καὶ ἐλαττώσας.
Sap. 7.
Mundus gubernatore Deo semper subsistit.
2. Cor. 12.
1. Cor. 13.

nerit quod perfectum est,euacuabitur quod ex parte est. Ac propterea ex immensis sapientiæ ipsius opibus admiratione ac stupore perculsus, apertè exclamauit:
Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incompræhensibilia sunt
1. Cor. 12. iudicia eius,& inuestigabiles viç eius! Quòd si ille,qui ad tertium vsque cęlum peruenerat, atq; arcana verba audierat, huiusmodi voces emisit, ecquis meî similium in tantorum mysteriorum abyssum oculos aduertere,atque aliquid pro dignitate, non dicam dicere,sed ne quidem cogitare poterit, nisi ipse sapientiæ subministrator atque insipientium corrector dederit? Etenim in ipsius manu,& nos,& sermones nostri sunt,& omnis prudentia,ac solertiæ scientia. Atque ipsius beneficio veram earum rerum,quæ sunt,cognitionem habemus,mundique concretionem intelligimus,elementorum vires,temporum initium & medietatem & finem,partium anni vicissitudines,ac tempestatum mutationes: quoniam omnia in modo &
Sap. 11. mensura constituit. Siquidem multum posse,ipsi semper præstò est: & brachij ipsius robori quis resistet? Etenim tanquàm momentum stateræ,sic est ante eum orbis terrarum: & tanquàm gutta roris matutini, quæ descendit in terram. Sed miseretur omnium,quia omnia potest,& dissimulat peccata hominū propter pœnitentiam. Neminem enim ex ijs,qui ad ipsum accurrunt, execratur nec auersatur solus ille bonus,atque animarum amans Dominus. Benedictum sit nomē gloriæ ipsius
Dan. 3. sanctum,& laudabile,& superexaltatum in secula, Amen.

Quæ vera vita, & quæ vera sit mors: de Monachorum in victu ac vestibus temperantia. CAP. XVIII.

Dixit autem ad eum Iosaphat: Si diuturno tempore tecum reputâsses, vir sapientissime,quonam pacto propositarum quæstionum solutionē mihi perspicuam redderes, meo quidē iudicio id meliùs præstare non potuisses,quàm ea mihi,quæ nunc exposuisti, cōmemorans: quippè qui omnium quidem rerum effectorem & conseruatorem Deum esse docueris, maiestatisque ipsius gloriam omnem mentis humanæ captum excedere clarissimis rationibus demonstrâris, neque vlla alia ratione quenquàm eam consequi posse, nisi cui ipse arbitratu suo eam patefaciat. Quo quidem nomine eloquētissimam tuam sapientiam maiorem in modū admiror. Sed illud velim mihi dicas, vir beatissime, quanam ipse ætate sis,& quibus in locis commoreris,quosque Philosophiæ socios habeas. Siquidem anima mea tuæ actissimè hæret: atque per omne vitæ tempus
Quænā vera vita existimāda sit. nè latum quidem vnguem à te discedere cupio. Ait autem Senex: Annos,ni fallor, quinque & quadraginta natus sum. Atque in terræ Sennaar desertis vitam dego. Commilitones porrò eos habeo,qui ad superni itineris cursum mecum laborant, accertant. Quid ais,inquit Iosaphat? Mihi enim septuaginta annos excedere videris. Quid igitur est, quamobrèm te quadraginta quinque tantùm annos habere dicas? neque enim hac in re mihi vera loqui videris. Dixit autem ad eum Barlaam: Si annos meos ab ipso vitæ ortu nôsse quæris, rectè sanè eos plusquàm septuaginta esse coniecisti. At mihi quidem nullo omninò modo inter vitæ annos censentur, qui in huius mundi vanitate consumpti sunt. Nam cùm,peccatis in seruitutem addictus, carni viuerem, quantùm ad interiorem hominem attinet, mortuus eram. Quamobrèm mortis annos, vitæ annos nunquàm appellârim. Ex quo autē mun-
Gal. 6. dus mihi crucifixus est, & ego mundo, atque exuto veteri homine, qui secundùm
Ephes. 4. erroris desideria corrumpitur,non iam carni viuo,sed viuit in me Christus: quod autem viuo,in fide viuo Filij Dei,qui dilexit me,& pro me seipsum tradidit: hos vitæ annos,& salutis dies,optimo iure vocauerim. Quos quidem quinque & quadraginta esse asserens,consentanea ratione,ac nō absurdè, horum numerum tibi dixi. Quin tu quoque ea semper mente ac sententia sis velim, nimirùm vt eos,qui quan-
Omnes qui mundo addicti sunt, in mortuis habēdi sūt. tùm ad omne probum opus mortui sunt,peccatis autem viuunt,atque eorum, qui humi prouoluti sunt, principi obsequuntur,& in voluptatibus ac pestiferis cupiditatibus vitam absumunt, nullo modo viuere existimes, verùm extinctos eos esse tibi persuadeas, vitæque functioni mortuos. Nam peccatum, immortalis animæ
Peccatum animę mors. mortem esse sapiens quidam non immeritò pronunciauit. Atque etiam his verbis
Rom. 6. Apostolus vtitur: Cùm serui essetis peccati,liberi eratis iustitiæ. Quē ergò fructum habuistis in his,in quibus nunc erubescitis? Finis enim illorum mors est. Nunc autem liberati à peccato,serui autem facti iustitiæ, habetis fructū vestrum in sanctificationem,

cationem,finem autem vitam æternam. Stipendia enim peccati,mors: gratia autem Dei,vita æterna,in Christo Iesu Domino nostro. Dixit autē ad eum Iosaphat: Quandoquidem vitam, quæ in carne ducitur,vitam esse minimè censes, par est igitur,vt ne mortem quidem hanc, quam omnes subeunt, mortem esse censeas. Respondit Senex: Sine vlla dubitatione de his quoque ità censeo,quippè qui temporariam hanc mortem minimè pertimescam,immò nec omninò mortem eam appellem, siquidem me per diuinorum præceptorum viam incedentem arripuerit: quin potiùs transitum à morte ad præstantiorem & perfectiorem vitam,atque in Christo absconditam. Cuius quidem consequendæ cupiditate flagrātes optimi viri,præsentē hanc vitā permolestè ferebant. Vndè etiā ait Apostolus: Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluitur, ædificationem ex Deo habemus,domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiscimus,habitationem nostram,quę de cęlo est,superindui cupientes,si tamen vestiti,& non nudi inueniamur. Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: eò quòd nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur, quod mortale est,à vita. Ac rursùm: Infelix,inquit,ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio loco: Cupio dissolui,& esse cum Christo. Et Propheta Dauid: Quandò veniam, & apparebo ante faciem Dei? Quòd autem ego quoquè omnium infimus corpoream mortem nullo modo extimescam, hinc facilè tibi intelligere licet,quòd patris tui minis contēptis ac pro nihilo habitis,intrepidè ad te accesserim,vt salutiferam doctrinam tibi exponerem: tametsi alioqui compertissimum haberem,fore, vt si hæc resciseeret, sexcentis me, si fieri posset,mortibus afficeret. Verùm ego Dei sermonem omnibus rebus anteponens,ipsoque frui cupiens, nec temporariam hanc mortem perhorresco, nec eam huiusmodi nomine appellandam duco, Domini scilicet mandato obtemperans, dicentis, Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere,sed potiùs timete eum,qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Hæc,inquit Iosaphat, veræ vestræ Philosophiæ præclara facinora, terrenorū hominum, qui à præsenti hac vita vix auelli possunt,naturam longè multumq; superant. Ac vos beati, qui hac strenuissima mente præditi estis. Quìnam porrò tibi ac socijs tuis in huiusmodi solitudine victus sit,atque itèm vnde,& cuiusmodi vobis vestes suppetāt, verè mihi expone. Barlaam autem dixit: Victus quidem nobis ex pomis, & stirpibus,quas solitudo, cælesti rore perfusa, & Creatoris imperio parens, alit, nobis suppetit. Ob quæ nemo est qui aduersùm nos pugnam ineat, atq; contendat, maioremque partē,vt auaritiæ lex præscribit, arripere quærat: verùm vberrimè omnibus illaboratus cibus & extemporalis mensa proponitur. Quòd si quandò piorum fratrū, qui nobis vicini sunt, aliquis panis benedictionē afferat, hunc tanquā ad eorum, qui eum fide obtulerunt,benedictionē,à diuina prouidentia missum, suscipimus. Vestes autem nobis ex asperis cilicijs & ouiū pellibus sunt, vetustæ omnes, atque ex vatijs pannis consutæ, imbecillā nostram carnē atterentes. Etenim eadē nobis est tū æstatis, tū hyemis vestis. Quam etiā, vt semèl induimus, exuere posteà nobis non licet, quousq; vetustate cōtecta prorsùs deleatur. Ad hunc enim modū,& frigoris,& æstùs molestijs corpus affligentes, futuræ immortalitatis vestem nobis cōparamus. Cumq; hîc Iosaphat quæsiuisset, vndenā vestem illā, qua indutus erat, sibi cōparāsset, respondit Senex: A quodam piorū fratrū eam, cùm ad te profecturus essem, vtendā accepi. Neq; enim par erat, vt eum ea, quā ferre soleo, veste accederē. Quemadmodū enim quispiā charissimum quendam cognatum in alienā regionē captiuum abductū illinc educere cupiens, abiecta veste sua, atq; hostiū suscepta persona, ad eorum regionē sese confert, varijsq; artibus propinquū suum ex acerba tyrannide in libertatem asserit: eodē modo ego quoq; de tuis rebus certior factus, hoc habitu suscepto veni, vt diuina prędicatione pectus tuum consererem, atq; à truculenti principis mundi seruitute te vindicarē. Ac nunc per virtutē diuinam, quātum quidē in me fuit, ministerio meo perfunctus sum. Etenim ipsius cognitionē tibi annūciaui, ac Prophetarum & Apostolorum prædicationē exposui, vereq; ac sine vllo errore præsentium rerum vanitatem demonstraui, quantisque malis hic mundus scateat, eos, qui ipsi obtemperant, in fraudē inducens, varijsque modis irretiens. Deincèps igitur, eò, vnde huc veni, reuertendum est: ac tum alieno habitu deposito, meum induam. Obsecrauit autem Senem Iosaphat, vt se ipsi

Mors hæc temporaria mors propriè non est.

Coloss 3.

2. Cor. 5.

Rom. 7.

Philip. 1.

Psal. 41.

Matth. 10.

De victu & vestibus monachorum.

Simile.

cum consueta veste ostenderet. Cùm itaque Barlaam vestem eam, quam gerebat, exuisset, horrendum Iosaphat spectaculum sese obtulit. Etenim tota carnis ipsius * qualitas absumpta erat, ac pellis ex Solis æstu atque ardore circū ossa tensa erat, non secùs àc si quis pellem subtilibus calamis contendat. Pannoso porrò ac perquàm aspero cilicio è lumbis vsque ad genua cingebatur, idemque pallium humeris gerebat. Admiratus itaque Iosaphat huiusmodi vitæ duritiam & asperitatem, atque ex ingenti ea & singulari tolerantia stupore affectus ingemuit, profusisque lachrymis ad Senem ait: Quoniam ea tibi huc veniendi causa fuit, vt me ex acerba diaboli seruitute extraheres, beneficio tuo extremam manū impone, atq; animam meam de custodia educ, ac me itineris tui socium adhibe: vt mundi impostura prorsùs liberatus, tum denique salutaris baptismi sigillum accipiam, sociumque me tibi admirandæ huius Philosophiæ atque eximiæ exercitationis præbeam.

*ποιότης. forsan legendum. ἡ. pinguedo.

Psal 141.

Parabola valdè ad rē accommodata.

Dixit autem ad eum Barlaā: Capreæ hinnulum diues quispiam olìm alebat. Cùm autem ipse creuisset, naturali affectu pertractus solitudines expetebat. Egressus igitur quodam die, caprearum gregem pastui operā dantem inuenit: atque ad eas sese adiungens, per agros & campos oberrabat, ac serò quidem domum se referebat, manè autem famulorum negligentia foràs egrediebatur, atque cum syluestribus capris se aggregabat. Porrò cùm illæ pabulatū longiùs processissent, ipse quoque eas comitatus est. At verò diuitis illius viri famuli, re cognita, cōscensis equis eas à tergo insecuti sunt, ac suam quidem capreā viuam captam domumq; reductam posthàc ità tenuerunt, vt nulli ad eam aditus pateret: reliquum autem gregem, partim trucidārunt, partim malè mulctārunt. Eodem modo nè nobis accidat, metuo, si mihi te comitem adiungas: hoc est, nè, & tuo contubernio priuer, & ingentes socijs meis calamitates, ac sempiternam patri tuo condemnationem accersam. Vult itaque te Dominus nunc quidem diuini baptismi sigillo consignari, atque hìc manentē omni pietatis generi studere, præceptisque suis operā dare. Posteaquàm autem illius bonorum omnium datoris munere occasio sese obtulerit, tum demùm, & ad nos venies, & per reliquū omne huiusce vitę tempus nobiscum deges. Ac Domini benignitate fretus, haudquaquàm dubito, quin in futura vita ità coniungamur, vt nunquàm diuelli possimus. Iosaphat autem lachrymis rursùm perfusus, ad eum ait: Si Domino ità placet, ipsius voluntas fiat. Quocircà, cùm diuino baptismate me initiaueris, pecuniasq; à me & vestes, tam ad tuū, quàm ad sodalium tuorum victum ac vestitum acceperis, in religiosæ exercitationis locum, diuinæ pacis præsidio septus, abscede: meaque causa sine vlla intermissione Deum roga, vt nè spe mea frustrer, verùm primo quoq; tempore ad te peruenire, atque in alta quiete vtilitatē ex te percipere possim. Barlaam autē ait: Quin Christi quidem sigillum accipias, nihil est quod prohibeat. Quarè teipsum iam adorna: ac Deo iuuante Christianæ fidei sacris initiaberis. De ijs autem pecunijs, quas te, tum mihi, tum sodalibus meis daturum dixisti, quî tandèm fieri posset, vt tu, qui pauper es, diuitibus eleemosynam impertias? Siquidem diuitum est de pauperibus benè mereri, non autem contrà pauperum de locupletibus & copiosis. Nam sodalium omnium meorum postremus, opibus omninò te superat. Verùm diuinis miserationibus fretus, hoc mihi persuadeo, tę propediem locupletissimū fore. Quod cùm contigerit, minimè ad largiendum promptus ac procliuis eris. Dixit autem ad eum Iosaphat: Expone mihi quęso, quonam pacto sodalium tuorum extremus opibus me antecellat, cùm paulò antè eos in magna inopia viuere, atque extrema paupertate conflictari, dixeris? Quidnam itèm sit, quamobrèm nunc me pauperem appelles: cùm autem amplissimis opibus præditus fuero, minimè liberalem fore dicas, qui nunc ad largiendum promptus ac propensus sum. Respondit Barlaam: Non eos paupertate conflictari dixi, sed inexhaustis potiùs opibus florere. Nam opibus opes semper adiungere, nec cupiditatem tanquàm freno coërcere, verùm sine vlla satietate plura appetere, extremæ paupertatis argumentū est. Contrà, qui sempiternarum rerum cupiditate præsentia omnia contemnunt, eaque pro stercoribus ducunt, vt Christum solum lucrentur, omniq; ciborum, & indumentorum excussa, atque in Deum proiecta cura, maiorem ex inopia voluptatem capiunt, quàm quisquam eorum, qui mundi amore flagrant, ex opum & pecuniarum abundantia capiat, quique amplissimas virtutum diuitias sibi aggesserunt, atque immortalium bonorum spe sese alunt, hos ego optimo iure, te, atque-

Paupertas monastica, diuitię sunt: terrenæ verò opes, paupertas.

Auari semper pauperes.

Qui verè diuites sint. Philip.3.

queadcò quouis terreno Rege locupletiores dixerim. Quòd si, Deo tibi fauente, tu quoq; spirituales huiusmodi diuitias arripueris, eas summo studio ac diligentia seruabis, ac semper, & quidē meritò, augere cupies, nec vllam omninò earum partem effundere sustinebis. Nam in hoc demùm veræ diuitiæ sitæ sunt. Earum autem opū, quæ in sensum cadunt, moles detrimento potiùs quàm cōmodo amicos suos affecerit. Quarè non abs re eas extremam paupertatem appellaui. Quas, cælestium bonorum amatores, rebus omnibus remisso nuncio, ità fugiunt, vt quispiam serpentē fugit. Si verò eū hostem, quem mei piæ exercitationis socij & commilitones iam obtruncārunt, ac pedibus proculcārūt, viuum rursùs abs te acceptū ad ipsos detulero, bellorumque ac perturbationum causa ipsis fuero, prorsùs ipsis exitiosus nuncius ero. Quod quidem absit vt faciam. Idem autem de indumentis etiam intelligas velim. Nam eos, qui vetustatis labem & corruptelam exuerūt, atque inobedientiæ vestē, quantū in ipsis fuit, deposuerunt, Christum autē, tanquàm vestimentum salutaris, & pallium lætitiæ induerunt, quonā tandèm modo rursùs pelliceis tunicis inducrē, ipsisq; ignominiæ amictum imponerem? Quin potiùs, cùm sodales meos, vt qui pia & religiosa solitudinis exercitatione contenti sint, eamq; pro verissimis delicijs ducāt, nullis omninò eiusmodi rebus indigere compertum habeā, pecunijs, & vestibus, quas te ipsis daturum dicebas, in pauperes distributis, fac tibi eiusmodi thesaurum in futurū recondas, qui nullo modo surripi possit, Deum scilicet in ipso per illorum preces opitulatorem tibi adiungens. Sic enim hoc cōsequeris, vt opes ad optima quæq; tibi adiumēto sint. Ac deindè, cùm Spiritûs armaturam acceperis, & lumbos in veritate succinxeris, ac iustitiæ loricā indueris, & salutis galeam capiti tuo imposueris, & pedes in Euangelij pacis præparationem calceāris, fideiq; scutum ac Spiritûs gladium, quod est verbum Dei, manibus sumpseris, atque vndiq; te præstantissimis armis instruxeris ac munieris, ità demùm fidenti animo ad bellum cōm impietate cōmittendum egredere: vt ea in fugam versa, atque ipsius duce diabolo in terrā allisō, à dextra Domini manu, quæ vitæ principium affert, victricem coronam consequaris.

Vtinàm huius temporis molles monachi eū hostem pedibus suis proculcarēt

Ephes.6.

Barlaam Regis filium mysterijs fidei ac sanctæ Eucharistiæ imbuit. Tum de imaginum cultu, ac Nicæno Symbolo verba facit. Atque ità demùm Baptismum & Eucharistiam ipsi impertit, atque ad virtutis studium adhortatur.

CAP. XIX.

Cvm Barlaam huiusmodi doctrinis, ac salutiferis sermonibus, Regis filiū imbuisset, atq; ad diuinum baptismum præparāsset, eique, vt consuetudo ferr, ad aliquot dies ieiunare, ac precibus incumbere præcepisset, ad eum crebrò ventitare nō desinebat, atq; omnia orthodoxæ fidei dogmata ipsi tradebat, diuinumq; Euangelium exponebat, ac prętereà Apostolicas cohortationes & Prophetarum loca ipsa explanabat. Nam cùm vir ille diuinitùs tradita doctrina polleret, omnē, tam veteris, quàm noui Testamenti Scripturam memoriter recitabat. Cumq; diuino Spiritu incitatus ferretur, adolescente veræ Dei notitiæ luce collustrauit. Eo autē die, quo baptizandus erat, docēdi causā his ad eū verbis vtebatur: En Christi sigillū accipere, atq; Dominici vultûs lumine cōsignari, Deique filius, ac viuifici Spiritûs templum effici properas. Quocircà in Patrē & Filium & Spiritum sanctum crede, sanctam, inquā, & ex qua vita initium duxit, Trinitatē, quę in tribus personis, & vna diuinitate celebratur, ac, quantū quidē ad personas & personales proprietates attinet, distincta est, quantum autē ad essentiā, coniuncta & copulata: vnum Deum ingenitū agnoscēs, atq; vnum Filium vnigenitū Dominum nostrū Iesum Christum, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitū ante omnia secula. (Etenim ex bono Patre bonus Filius genitus est: & ex vnigenito lumine sempiternū lumen effulsit: & ex vera vita viuificus fons prodijt: & ex ipsamet potētia, Filij potentia emicuit: qui est splendor gloriæ, & Verbū verè subsistens, qui in principio erat, & apud Deū erat, & Deus erat, principij expers & sempiternus: per quē omnia facta sunt, tā quæ oculis cernūtur, quàm quæ cerni nequeunt:) Et vnū Spiritum sanctū, ex Patre procedentē agnoscēs, Deum perfectū, & vitam afferentē, ac sanctitatē præbentē, eadem volunrate præditū, omnipotentem, eandem æternitatem habentē, verè subsistentē. Ad hunc igitur modum Patrem &

Eccè quomodo patres nostri ieiunijs & orationibus præparāsint se ad percipienda diuina sacramēta.

Oratio Barlaam ad Iosaphat.

Psal.4.

Heb.1.

Iohan.1.

 Filium

Filium & Spiritum sanctũ adora, in tribus personis, seu proprietatibus, atq; in vna diuinitate. Cõmunis enim his tribus est diuinitas, atq; vna ipsorum natura est, vna substantia, vna gloria, vnum regnũ, vna potentia, vna auctoritas. Cõmune autẽ est Filio & Spiritui sancto, quòd ex Patre sunt. At verò Patri propriũ est, ingenitũ esse: Filio, genitũ esse: Spiritui deniquè, processisse. Sic igitur hæc crede. At generationis aut processionis modum cõprehendere minimè studeas (neq; enim cõprehendi potest) verùm integro corde ac sine vlla superuacanea inuestigatione illud tene, nimirùm Patrẽ & Filiũ & Spiritum sanctũ omnibus modis vnũ esse, excepta ingeniti proprietate, & generatione, & processione: illudq; itèm, vnigenitũ Filiũ ac Dei Verbum, & Deum, salutis nostræ causa Patris decreto, ac Spiritûs sancti adiuncta opera, in terrã descendisse, sine semine in sanctæ virginis ac Dei genitricis Mariæ vtero per Spiritum sanctum conceptũ, ac sine vlla labe genitũ, perfectumque hominẽ effectum: illudq; præterea, ipsum perfectũ Deum ac perfectum hominẽ esse, ex duabus naturis, hoc est diuinitate & humanitate, ac in duabus naturis intelligentia & voluntate & operatione & arbitrij libertate prçditis, atq; omni ratione perfectis, iuxta normã ac rationẽ vtriq; naturæ, hoc est diuinæ & humanæ, consentaneã, vna autẽ composita persona. Hçc inquã simpliciter, atq; sine vlla curiosa inuestigatione accipe: nec illud intelligere stude, quonã pacto Dei Filius seipsũ exinaniuerit, atq; ex virgineis sanguinibus homo sine semine atq; corruptione factus fuerit: aut quonã pacto duç naturç in vnã personam cõuenerint. Nam hçc, quç diuinitùs nobis à Scriptura sancta dicta sunt, fide tenere docemur: modũ autẽ nescimus, nec exponere possumus. Crede Filiũ Dei, qui per viscera misericordiç suæ homo factus est, omnes eas humanas affectiones, quæ naturales sunt, nec vitio dãtur, suscepisse. Fame enim, quantũ ad humanã naturã attinet, ac siti laborauit, & dormiuit, & in angore versatus est, & pro nostris iniquitatibus ad mortẽ ductus, crucique affixus, ac degustata morte sepultura affectus est, diuina interim natura ab omni perpessione ac mutatione libera manente. Nullã enim omninò perpessionẽ ipsius naturæ ab omni perpessione alienæ attribuimus: verùm in ea natura quam assumpsit, eum passum & sepultũ esse agnoscimus, ac diuina gloria à morte ad vitã & immortalitatẽ excitatum esse, atq; in cçlos ascendisse, tandemq; rursùm cum gloria venturum esse, vt de viuis & mortuis sententiã ferat, atq; vnicuiq; pro eo ac meritus est rependat. Resurgent enim mortui, & excitabuntur qui in monumẽtis sunt. Atq; illi quidẽ, qui Christi mãdata obseruauerint, & in recta fide ex hac vita excesserint, sempiternã vitam hæreditariò possidebunt: qui autẽ in peccatis sese corruperint, atq; à recta fide deflexerint, ad sempiternũ suppliciũ abituri sunt. Crede nec vllam mali essentiã, nec regnum vllũ esse: nec principij expers illud esse statue, aut in seipso extitisse, vel etiam à Deo ortũ traxisse (procùl à te sit hæc absurditas:) verùm opus nostrum, ac diaboli, hoc esse, quod nostra incuria & negligentia obrepit, proptereà quòd libero arbitrio præditi sumus, ac sponte nostra tam bonum, quàm malũ eligamus. Adhæc vnum baptisma ex aqua & Spiritu sancto in peccatorũ remissionem confitere. Atq; insupèr ab omni labe pura Christi mysteria accipe, certissimè credens, Dei nostri corpus & sanguinẽ esse, quæ hominibus fide præditis ad peccatorum veniã dono dedit. Christus enim ea nocte, qua tradebatur, testamentum nouum discipulis suis & Apostolis, ac per eos omnibus, qui in ipsum credituri erant, in hæc verba sanxit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum. Eodemq; modo sumptum calicem ipsis porrexit, dicens: Hic est sanguis meus, noui Testamenti, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. hoc facite in meam commemorationẽ. Ipse igitur Dei sermo viuus & efficax, atque sua virtute nihil non efficiens, per diuinum ac sacrosanctum sermonem, ac Spiritûs sancti aduentum, ex oblationis pane & vino corpus suum ac sanguinem efficit, atq; immutat: & ijs, à quibus cupido animo percipitur, sanctitatem & lucem affert. Venerandam characteris Domini, hoc est Dei Verbi, humanitate nostra causa induti, effigiem adora, cum fide exosculans, atque ita existimans, te ipsummet Creatorem in imagine contueri. Siquidem imaginis honor, vt à sancto viro proditum est, ad exemplar refertur. Exemplar porrò est id, cuius imago effingitur, atque ab eo deriuatur. Etenim cùm picturam in imagine cernimus, ad veram formam, cuius imago est, mentis oculis transimus, cum, qui nostra causa carnem sibi adiunxit, piè adorantes: non ipsi quidem picturæ diuinitatem

Non inquirẽdum quo pacto vel Filius genitus sit, vel Spiritus processerit.

Christus omnes humanas affectiones, quæ vitio carent, suscepit.

Matth. 16.

Apo. 22.

Iohan. 5.

Aduersus Manichæos

Boni electio cũ Dei gratia intelligenda est.

Quid de Eucharistia credendom.

1. Cor. 11.

Heb. 4.

De Imaginibus honore afficiẽdis.

Basil. lib. de Spir. sanct. cap. 18.

nitatem attribuentes, verùm vt incarnati Dei imaginem, pro nostro erga eum, qui
nostra causa etiam vsq; ad serui formam sese exinaniuit, amore ac beneuolentia, Philip. 2.
complectentes. Eodemque modo etiam puræ ipsius matris, atque omnium San-
ctorum, effigies eadem ratione complectens, atq; itèm viuificæ ac venerādæ Cru-
cis typum fide adorans, exosculare, ob Christum videlicet ac Deum & mundi ser-
uatorem, qui saluris nostræ causa carne in ipsa suspensus est, nobisque ad victori
am aduersùs diabolum obtinendam hoc signum dedit. Cohorrescit enim ille, ac Diabolus
tremore afficitur, ipsius vim intueri minimè sustinens. In his dogmatibus, atq; hu- cruci signū
iusmodi fide baptizaberis, eam mutationis omnis expertem, atque ab omni hæresi timet.
puram vsque ad extremum vitæ spiritum retinens. Omnem autem doctrinam, at-
que omnia dogmata, quę huic à repręhensione alienæ fidei aduersantur, execrare,
atque abalienationē à Deo esse existima. Ait enim Apostolus: Etiamsi Angelus
de cælo euangelizet vobis præter quàm quod euangelizauimus vobis, anathema Gal. 1.
sit. Neque enim aliud est Euangelium, aut alia fides, præter eam, quæ ab Apostolis
prædicata, atque à diuinis Patribus in varijs Concilijs confirmata est. Hæc cùm di-
xisset Barlaam, atque illud fidei symbolum, quod in Nicæno Concilio editum est,
Regis filio exposuisset, in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti eum, in Piscina,
quæ in ipsius horto erat, baptizauit: ac super eū Spiritûs sancti gratia venit. Cum- Baptizatur Iosaphat.
que ad ipsius cubiculum redijsset, atque incruenti sacrificij sacrum peregisset, im-
maculata Christi mysteria ipsi impertiuit. Posteaque ille spiritu exultabat, Chri- Barlaam
stum Deum laude atque gloria afficiens. Dixit autem ad eum Barlaam: Benedi- Missam celebrat.
ctus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui pro ingenti sua misericordia re-
generauit te in spem viuam, in hæreditatem incorruptibilem & incōtaminatam, 1. Pet. 1.
& immarcescibilem, conseruatam in cælis in Christo Iesu Domino nostro per Spi-
ritum sanctum. Hodierno enim die à peccato liberatus, accepto sempiternæ vitæ
pignore, Deo mācipatus es, ac relictis tenebris lumen induisti, adoptatus in liber-
tatem gloriæ filiorum Dei. Quotquot enim, inquit ille, receperunt eum, dedit eis Iohan. 1.
potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Itaque non iam seruus
es, sed filius, & hæres Dei per Christum in Spiritu sancto. Quocircà, charissime, id
stude, vt mundus & immaculatus ipsi inueniaris, supra fidei fundamentum proba Gal. 4.
opera extruens. Fides enim sine operibus mortua est, quemadmodùm & opera 2. Pet. 3.
sine fide. Atque, vt iam priùs me ad te dicere memini, deposita iam omni malitia, Iacob 2.
veterisq; hominis, qui secundùm erroris desideria corrumpitur, operibus omni- Ephes. 4.
bus odio habitis, tanquàm modò genitus infans, rationabile & sine dolo virtutum
lac sugere concupisce: vt in eo crescas, atque ad mandatorum Dei cognitionem 1. Pet. 2.
peruenias, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt non iā
sis paruulus sensibus, vitiosarum affectionum fluctibus ac tempestate iactatus, & Ephes. 4.
circumactus, verùm malitia quidem paruulus sis, ad bonum autem firmam ac so-
lidam mentem habeas, atque, vt dignum est ea vocatione, qua vocatus es, in man-
datorum Domini obseruatione verseris, excussa nimirùm atque à te remota prio-
ris vitæ vanitate, quemadmodùm gentes ambulant in vanitate sensûs sui, obscura-
tum habentes intellectum, alienati à gloria Dei, cupiditatibusque suis & motibus
à ratione auersis subiecti. Tu verò, quemadmodùm ad Deum viuum & verum ac-
cessisti, sic etiam vt filius lucis ambula. Fructus enim spiritûs est in omni bonitate, Gal. 5.
& iustitia, & veritate. Atque illud operam da, nè nouum eum hominem, quo ho-
diè indutus es, priori posthàc vetustate labefactes: verùm quotidiè in iustitia &
sanctitate & veritate renoueris. Nam hoc nemo non potest, si velit: quemadmo-
dùm audisti, quòd potestatem dederit filios Dei fieri, his qui credunt in nomine
eius. Quapropter non iā hoc dicere possumus, nos virtutes adipisci minimè posse. Iohan. 1.
Procliuis enim ac facilis via est: atque etiāsi ob corporis afflictionē arcta quodam-
modò & angusta dicta est, tamen ob futurorum bonorū spem ijs recta & clara est, Qua ratione facilis in cælū via fit.
qui non stultè ambulant, verùm Dei voluntatem exactè intelligunt, atq; ad dimi-
candum aduersùs diaboli hostis versutias ipsius armaturam induunt, & in oratio- Matth. 11.
ne atque obsecratione, cum patientia & spe in hoc ipsum inuigilant. Ac proindè Ephes. 6.
facito, vt, quemadmodùm à me audisti, & eruditus es, firmumq; fundamentum ie-
cisti, in ipso abundes, crescens videlicet & proficiens, ac boni militis officio fun-
gens: fidem habens, & bonam conscientiam, proborum operum testimonio con-
firmatā: iustitiam colens, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, lenitatem: vitā 1. Tim. 6.

sempiternam, ad quam vocatus es, appræhendens: omnem autem voluptatum ac vitiosarum affectionum cupiditatem, non modò quantum ad actionem, sed etiā quantum ad cogitationem, procùl à re remouens: vt animam tuam ab omni spurcitie puram Deo exhibeas. Non enim actiones duntaxàt, verùm etiam cogitationes nostræ apud Deum in numerato sunt, coronasq; aut supplicia nobis conciliāt. Siquidem Christum simul cum Patre ac Spiritu sancto in puris cordibus habitare perspectum habemus. Ac rursùm illud non ignoramus, quòd quemadmodùm fumus apes, eodem modo prauæ cogitationes diuini Spiritûs gratiam à nobis propellunt. Quamobrèm summo studio ac diligentia in hoc enitere, vt omni vitiosa cogitatione ex animo tuo extincta & deleta, optimas quasque cogitationes in ea inseras, templumque Spiritûs sancti te ipsum efficias. Siquidem per cogitationes ad actiones ipsas venimus: atque omne opus à cogitatione animique agitatione progrediens, paruum primò initiū arripit, ac deindè tacitis incrementis augescēs, ingens ad extremū efficitur. Ob eamq; causam nullo modo permitte, vt improba consuetudo tibi dominetur: verùm, donec recens est, prauam radicem è pectore tuo euelle: nè alioqui cùm pullulârit, ac radices suas altè infixerit, posteà non nisi longo tempore, ac magno cum labore extirpari possit. Ob id enim maiora peccata quotidiè ad nos aditum habent, atq; in animas nostras imperium obtinent, quoniā ijs, quæ minora esse videntur, hoc est improbis cogitationibus, inhonestis sermonibus, malisq; colloquijs, consentanea correctio minimè adhibetur. Vt enim in corporibus, qui parua vulnera negligunt, saniem plerunquè, ac mortē sibijpsis accersunt: ad eundem modum etiam in animis hoc vsu venit, vt qui minima vitia ac peccata nihili pendunt, grauiora sibi inuehant. Quatenùs autē grauiora peccata ipsis oboriuntur, contracto tandē habitu anima in contemptum cadit. Impius enim, inquit ille, cùm in profundū venerit, contemnit. Ac deinceps, vt sus in cœno volutari gaudet, sic etiam anima illa prauæ consuetudini immersa, ne peccatorum quidem fœtorem sentit, verùm potiùs ipsis gaudet & oblectatur, vitiumque instàr boni cuiuspiam arctissimè retinet. Atque vt etiam aliquandò, recepta meliori mente, scelerum suorum sensu afficiatur, non tamen sine magno labore, ac sudore, à praua consuetudine, cui vltrò ac sponte se in seruitutem addixit, liberatur. Quocircà omnibus viribus ab omni mala cogitatione, atque omni vitiosa consuetudine, te remoue, ac potiùs virtutibus assuesce, easque ità cole atque exerce, vt earum habitus tibi comparetur. Nam si paulùm laboris in ipsis susceperis, atque earum habitum contraxeris, posteà Deo iuuante citra laborem vllum proficies. Siquidem virtutis habitus animæ insitus, vtpotè naturalem cum ea cognationem habens, Deique ope adiutus, vix omninò mutationem vllam recipit, atque inprimìs firmus est: quemadmodùm vides fortitudinem, & prudentiam, temperantiamque itèm ac iustitiam, vix omninò mutationem vllam admittere, proptereà quòd animæ habitus & qualitates & operationes sint, eam penitùs penetrantes. Nam cùm vitij affectiones, quæ nobis non naturales, sed aduentitiæ sunt, posteaquàm ad habitum peruenerint, vix omninò dimoueri possint: quid afferri potest, quin virtus, quæ & naturaliter nobis à summo illo parente & effectore insita est, ipsiusque ope & adiumento nititur, si nobis nonnihil laborantibus per habitum in anima radices egerit, multò minùs immutari queat?

Cogitationes nostræ apud Deum in numerato sunt. *Simile.* *Per cogitationes ad actiones venimus.* *Cauēda pec candi consuetudo.* *Simile.* *Prou. 18. 2. Pet. 2.* *Virtus ad habitū perducta vix euelli potest.*

Quæ puræ Orationis vis sit. Sub finem Capitis monetur Iosaphat, vt præsentium rerum vanitatem, ac futurarum æternitatem contempletur.

CAP. XX.

VNdè etiam mihi quidam ipsius cultor, rem huiusmodi narrauit. Cùm, inquit, firmissimum diuinæ contemplationis habitum mihi comparâssem, ipsiusque meditatione anima mea tincta esset, huius rei periculum aliquandò facere cupiens, mentem meam ità continui, vt eam pro suo more meditationi sese adiungere minimè sinerem. Quod quidem id eam peregrè ac permolestè ferre intellexi, atque ad eam effrenata quadam cupiditate properare, nec ad contrariam vllam cogitationem vllo modo inflecti posse. At cùm habenas ipsi nonnihil permisissem, statìm ad studium suum & operam celerrimo cursu ferebatur: extabatque id quod ait Propheta, Quemadmodùm desiderat ceruus ad

De virtutis habitu historia notāda. *Psal. 41.*

nus ad fontes aquarum: ità desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontē viuum. Ex his igitur omnibus demonstratū est, in nobis hoc situ esse, vt virtutem adipiscamur, idq; nostri arbitrij ac potestatis esse, eámne amplecti, an contrà peccatum ipsi anteferre velimus. Et quidē ij, qui vitio in seruitutē se addixerunt, ægrè ab eo abstrahi possunt, quēadmodùm à me superiùs dictū est. Tu verò, qui per viscera misericordiæ Dei nostri eo liberatus es, ac per Spiritûs diuini gratiā Christum induisti, fac te totū ad Dominū transferas, nec vitiosis affectionibus ianuam vllo modo aperias, verùm animā tuam suaui virtutū odore ac splēdore coornatam, sanctæ Trinitatis templum reddas, atq; in ipsius contemplatione omnes mentis tuæ facultates occupes. Nam cùm is, qui cum terreno Rege degit, atq; colloquitur, beatus ab omnibus prædicetur, non est dubium, quin is, cui diuino beneficio cōtigit, vt mēte cum Deo colloquatur, consuetudinēque cū eo habeat, omni beatitudine cumuletur. Quæ cùm ità sint, cum semper ob oculos tibi propone, atque cum ipso colloquere. Quanam autē ratione cum Deo colloqueris? Nimirùm per orationem & obsecrationē ad eum appropinquās. Nam qui ardentissimo desiderio ac purgato pectore orat, atque ab omnibus rebus ex materia concretis & terrenis abducta mente, tanquàm coram Deo adstat, ac cum metu & tremore preces ad eum adhibet, hic nimirùm cum eo consuetudinem habet, facieq; ad faciem cum eo colloquitur. Siquidē bonus noster Deus ac Dominus vbiq; adest, eos, qui sincero ac puro animo ipsum precantur, exaudiens: quemadmodùm ait Propheta, Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Quo fit, vt Patres, hominis cum Deo coniunctionem, orationē esse definiant, eamque Angelorū opus, ac futuræ lætitiæ præludium appellent. Siquidem in hoc potiùs, quàm in vllis alijs rebus situm esse cælorū regnum censent, vt quis ad sanctam Trinitatem appropinquet, eamque contēpletur. Quam quidem ad rem cùm precandi assiduitas mentē velut manu ducat, non abs re beatitudinis illius præludium, ac velut effigies quædam appellata est. Verùm non omnis oratio eiusmodi est: sed ea demùm hoc nomine nuncupanda est, quæ Deum, qui orationis materiā oranti suppeditat, magistrum habet, quæque supra terrena omnia assurgit, atque cū Domino Christo sine vlla intermedia re versatur. Hanc velim tibi acquiras, atque in ea proueni contendas. Etenim ipsa hanc vim habet, vt te à terra in cælos subuehere possit. Cæterùm non temerè ac sine vlla præparatione in ipsa progressus facies: verùm ità demùm, si animam tuā ab omnibus vitiosis affectionibus priùs repurgâris, eamq; ab omni improba cogitatione detersam, puri cuiusdam ac recèns abstersi speculi instàr effeceris, & ab omni iniuriarum recordatione, atque ira (quæ maiori quàm reliqua omnia, impedimento est, quominùs preces nostræ ad Deum sublimes ferantur) teipsum procul remoueris, cunctisque, qui te læserint, offensionem ex animo remiseris, atq; per eleemosynas, & pauperū miserationes, orationi velut pennas quasdā additas, eam Deo cum calentibus lachrymis obtuleris. Ad hunc quippè modum orans, ijsdem verbis vti poteris, quibus beatus ille Dauid, qui Rex erat, ac sexcentis curis distrahebatur, nihiloque seciùs tamen animam suam à vitiosis affectionibus perpurgauerat, ad Deum vtebatur, dicens, Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septiès in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. Custodiuit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer. Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Sic, videlicet clamante te, Deus exaudiet: & adhuc loquente te, dicet, Ecce adsum. Quocircà, si huiusmodi orationē adeptus fueris, beatus eris. Neque enim fieri potest, quin is, qui cum huiusmodi animi alacritate Deū orat, atque obsecrat, quotidiè nouos in virtute progressus faciat, atque omnes hostis laqueos superet. Nam qui mentem suam, vt cuiusdam viri sancti verbis vtar, excalefecit, animamque suam erexit, atque in cælum se transtulit, sicque Dominum suum inuocat, sceleraque sua in memoriam reuocat, ac de eorum remissione cū Deo colloquitur, calentissimisque lachrymis eum obsecrat, vt pro sua benignitate propitium ac facilem se ipsi præbeat, ex huiusmodi sermonum & cogitationum vsu & consuetudine hoc consequitur, vt omnem huiusce vitæ curam deponat, atque humanis affectionibus superior existat, dignusque habeatur, qui Dei congerro appelletur. Quo quid beatius aut sublimius contingere possit? Vtinàm itaque Dei beneficio beatitudinis huiusce compos fias. Eccè enim, mandatorum Domini

In nobis virtutē adipisci situ est, accedente tamē Dei gratia.

Qua ratione quispiam cu Deo colloquatur.

Psal. 33.

Oratio futuræ beatitudinis præludium.

Quænā verà oratio cēsenda sit.

Ira orationi maximo impedimēto est.

Psal. 118.

Esa. 58.

Quorū orationes Deus exaudiat.

Act. 20. mini viam tibi demonstraui, nec quicquam subtraxi, quominùs omne Dei consilium tibi annunciarem. Ac iam quidem ego ministerium meum absolui. Superest, vt succinctis lumbis mentis tuæ, instàr sancti illius, qui te vocauit, ipse quoquè
Leuit. 19. in omni vitæ tuæ ratione sanctum te præbeas. Sancti enim estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. Atque etiam Apostolorum princeps ad hunc modū
1. Pet. 1. loquitur: Si Patrem inuocatis eum, qui sine personarum acceptione secundùm cuiusque opus iudicat, in timore incolatûs vestri tempore conuersamini, scientes quoniam non corruptibilibus auro & argento liberati estis de vana vestra conuersatione paternarum traditionum, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Iesu Christi. Hæc igitur omnia in mente condita sine vlla intermissione recordare, Dei metum, & horrendum ipsius tribunal, & splendorem eum, quem iusti in futuro æuo accepturi sunt, ac contrà peccatorum in teterrimis tenebris mœrorem, præsentium itèm rerum imbecillitatem & vanitatem, ac futurorum æternitatem semper ob oculos habens: illudque prætereà, quòd omnis
Esa. 40. caro fœni instàr est, & omnis gloria eius tanquàm flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & flos eius decidit: verbum autem Domini manet in æternum. Hæc semper
1 Tim. 4. Phil. 4. per meditare: & pax Dei tecum sit, quæ te illuminet, & sapientia instruat, & ad salutis viam ducat, improbamque voluntatem procùl à tua mente depellat, atque animam tuam Crucis signo imprimat, nè vllum peruersi spiritûs scandalum ad te propiùs accedat, verùm diuino beneficio in omni virtutum perfectione futurum illud ac finis & successionis expers regnum adipiscaris, ac beatæ, & vitæ initium afferentis Trinitatis, quæ in Patre & Filio & Spiritu sancto glorificatur, lumine collustreris.

Barlaam ob frequentem cum Regis filio consuetudinem, præceptoribus ipsius in suspicionem venit. Eaque de causa, Iosaphat abeundi potestatem ipsi facit. CAP. XXI.

CVm huiusmodi doctrinis ad mores informandos accommodatis præstantissimus Senex Regis filium instruxisset, ad suum hospitium se contulit. At adolescentis ministri & præceptores, frequentem ipsius in palatium ingressum perspicientes, admiratione afficiebantur. Vnus autem ex iis, qui priorem inter eos locum obtinebat, & quem Rex, velut fidelissimum, ac suî studiosissimū filij sui palatio præfecerat, Zardan nomine, Regis filium his verbis allocutus est: Non te fugit, here, quanto patris tui metu afficiar, quaque erga eum fide sim. Eoque etiam nomine me tanquàm fidissimum famulum tibi ad ministrum esse iussit. Nunc autem externum hunc virum crebrò tecum colloqui videns, illud vereor, nè Christianæ religionis, quam pater tuus ingenti odio insectatur, cultor sit: sicque ego capitali sententiæ obnoxius reperiar. Proindè, vel de eo patrem certiorem fac, vel posthàc cum eo colloqui desine: vel certè, nè in reprehensionem incurram, à facie tua me ablega, atque alium, qui mihi subrogetur, à patre tuo postula. Regis autem filius ad eum dixit: Hoc primùm, ô Zardan, faciamus. Velo quodam obductus, sta, ipsiusque ad me sermones audi: atque ità, quidnam tibi faciendum sit, exponam. Cùm igitur Barlaam ad ipsum accessurus esset,
Summa doctring Christianæ. Zardane intra velum introducto, ad Senem ait: Diuinam tuam doctrinam mihi summatim repete, quò firmiùs pectori meo insideat. Excepto igitur sermone,
Matth 22. Barlaam longam de Deo, atque erga eum pietate, orationem habuit, quodque eū solum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente amare, ipsiusque mandata cum timore ac desiderio obseruare oportet: quodque ipse esset, qui omnia, tam quæ in cernendi sensum cadunt, quàm quæ ab oculorum sensu remota sunt, condidisset. Ac deindè primi hominis effictionem, mandatumque ipsi datum, latamque in eum, ob violatum edictum, à Creatore sententiam commemorauit. Deinceps bona ea recensuit, quibus nos reiecto ipsius mandato nosmet exclusimus. Mox earum molestiarum mentionem fecit, quæ postquàm ab illis bonis excidimus, miserè nos inuaserunt. Tum autem ea, quæ ad benignitatem, & amorem erga hominum genus, pertinebant, subiunxit, nempe quonam modo summus ille opifex salutis nostræ curam gerens, magistros ac Prophetas Vnigeniti incarnationem prædicantes miserit. Deindè etiam ipsius descensum, incarnationem, beneficia, miracula,

cula, tolerataque pro nobis, ingratitudinis vitio laborantibus, supplicia, crucem, lanceam, voluntariam mortem, ac denique nostram in integrum restitutionem, & reuocationem, atque ad primum bonum reditum: ac posteà cælorum regnum, quod homines eo dignos manet, reconditum improbis cruciatum, ignem nunquàm extinguendum, perpetuas tenebras, immortalem vermem, cæterasque omnes pœnas, quas ij, qui peccati seruitute se constrinxerunt, sibiipsis aggesserunt. Hæc cùm oratione prosecutus esset, ac sub finem in doctrinam ad mores accommodatam delapsus fuisset, multaque de vitæ puritate verba fecisset, præsentiumque rerum vanitatem damnâsset, eorumque, qui his totos se addicunt, miseriam coarguisset, orationem tandem precatione conclusit, à Deo nimirùm ipsi firmam & constantem orthodoxæ fidei confessionem, vitamque ab omni reprehensionis nota immunem, ac purissimam muneris sui administrationem optans. Ac posteà, precationi fine imposito, ad hospitium suum rursùs se recepit. Regis autem filius accito Zardane, quid animi haberet, periclitans, dixit: Audîsti, quæ mihi fabula iste dixerit, me videlicet inani suo verborum lenocinio in fraudem inducere studens, ac iucunda hac oblectatione & amœnitate priuare, atque ad peregrini Dei cultum traducere? Zardan autem, Quidnam, inquit, tibi visum est, ô Rex, famulum tuum tentare? Perspectum enim habeo, viri sermones pectus tuũ altissimè penetrâsse. Nam nisi ità esset, non tam lubenter ac perpetuò cum eo sermones misceres. Et quidem nos istiusmodi prædicationem haudquaquàm ignoramus. Verùm ex quo tempore pater tuus atrocissimam aduersùs Christianos persecutionẽ excitauit, illi hinc expulsi sunt, atque ipsorum prædicatio conticuit. Quòd si tibi hoc dogma arridet, ipsiusque duritiem & laborem subire potes, faustum sanè ac felix sit, id quod animo tuo insedit. Ego autem quid tandem faciam, qui huiusmodi duritiẽ ne aduersis quidem oculis intueri possum, ac Regis metu animum doloribus atque acerbitatibus distractum habeo? Quanam apud eum excusatione vtar, qui ipsius imperia neglexi, atque huic viro ad te aditum permisi? Dixit autem ad eum Regis filius: Equidem nihil aliud, quod ingenti tuæ erga me beneuolentiæ satis præmij afferret, agnoscens, hoc vnum beneficio tuo maius reperi, nimirùm vt tibi bonum illud, quod naturam superat, perspicuum reddere studerem, hoc est, vt quem ad finem procreatus sis, intelligeres, ac Creatorem agnosceres, relictisque tenebris ad lucem accurreres. Atque in hac spe eram, fore, vt simulatquè de ea aliquid audijsses, ardentissima quadam cupiditate illam sequereris. Verùm spe mea, vt video, falsus sum, vt qui, ad ea quæ dicta sunt, tepidè affectum te conspiciam. Regi autem ac patri meo si hæc indicaueris, nihil aliud hinc consequeris, quàm vt ipsius animum curis ac mœroribus conficias. Verùm, si candido ac sincero in eum animo es, caue nè ipse, antequàm commoda occasio se obtulerit, quicquam huiusmodi ex te rescifcat. Hac oratione ad eum habita, tanquàm in aquam seminare videbatur. Neque enim sapientiæ ad stolidum animum aditus vnquàm patebit. Postridiè autem Barlaam ad eum accedẽs, de discessu suo sermonem ingerebat. Ille autem, ab eo diuelli minimè sustinens, animo excruciabatur, lachrymisque totus perfundebatur. Senex verò cùm longum ad eum sermonem habuisset, eumque vt firmissimus in bono perstaret, obtestatus esset, verbisque ad cohortandum accommodatis ipsius pectus confirmâsset, precibus ab eo contendebat, vt læto atque hilari animo discedendi potestatem sibi faceret. Illud etiam adiungebat, eam breuì inter se coniunctionem mutuam fore, quæ dissidij omnis expers esset. At Regis filius, cùm nec diutiùs negotium seni facessere, nec eum expetito itinere prohibere posset, ac prætereà metuens, nè Zardan ille Regem de eo certiorem faceret, ac supplicijs eum afficeret, his ad eum verbis vsus est: Quandoquidem ità tibi hoc animo insidet, spiritualis pater ac præceptorum optime, mihiq; omnis boni author, vt me in mundi vanitate versantem deseras, atque ad spiritualis quietis locũ proficiscaris, non vltrà te retinere, atque impedimento tibi esse audeo. Abi igitur Dei pace septus, ac meæ miseriæ in præclaris tuis ad Dominum precibus memoriam nè intermittas: quò tandèm ad te peruenire, ac faciem tuam perspicere queã. Vnã autem rem à te postulo, nimirùm vt, quoniam pro tuis religiosæ vitæ sodalibus nihil accipere voluisti, saltem pro te exiguum aliquid pecuniæ in victum, ac vestem in indumentum accipias. Ille autem ad eum respondit: Cùm pro fratribus meis

Zardan Regis præceptor, ex doctrina S. Barlaam offenditur.

In aquam seminare.

S. Barlaam à filio Regis discedendi potestatem efflagitat.

Barlaam à Regis filio nihil accipere vult.

meis nihil à te acceperim (neque enim illi aliquid ex huius mundi rebus, à quibus vltrò sese remouerunt, accipere opùs habent) quonam tandèm pacto mihi id acquirā, quod ipsis interdixi? Nam si pecuniarum possessio bona esset, illis certè ante

Hoc intelligendum de diuitijs, quibus aliquis abutitur.

me eas impertijssem. Quoniam autē exitiosam earum possessionē esse scio, nec illos, nec me itèm, huiusmodi laqueis implicabo. Cùm igitur ne hoc quoq; ipsi persuadere potuisset, ad alteram petitionē rursùm se conuertit, supplexq; ab eo petijt, nè preces suas omninò negligeret, nec se omni mœstitiæ genere profligaret: verùm vt detritum illud & asperum ac vetustate confectum pallium (tum ad religiosæ magistri sui vitæ refricandā memoriam, tum ad præsidium aduersùs omnes satanæ afflatus) sibi relinqueret, atq; ipse pro eo aliud acciperet: quò scilicet, inquit, id quod à me datum fuerit, perspiciens, humilitatis meæ memoriā retineas. Ait autem Senex: Vetus meum ac detritum pallium tibi dono dare, aliudq; nouum indumentum accipere, mihi non licet: nè exigui mei laboris mercedem hîc recepisse diuina sententia pronunciet. Cæterùm, nè tuam animi alacritatem retundam, vetusta, nec à meis quicquam diuersa, ea indumenta sint, quæ mihi abs te porrigentur. Regis itaque filius, cùm asperos quosdam ac vetustos pannos quæsiuisset, eosq; Seni dedisset, ipsius veste inuicèm accepta, magnam inde lętitiam concepit, quauis purpura, ac regio ornamento citra omnem comparationem præstantiorem eam existimans. Diuinissimus autem Barlaam iam iamque discedere cupiens, ea, quæ ad discessum pertinebant, loquebatur, postremamque hanc ipsi doctrinam adhibuit. Charissime frater, inquit, ac suauissime fili, quē ego per Euangelium genui, scis cui Regi nomen dedisti, & cum quo pacta iniuisti. Quàre firma ea serues necesse est, atque omnia militiæ munia, quæ in huiusmodi pactorum charta, præsente ac testante, atq; etiam pacta ipsa literis mandante vniuerso cęlesti exercitu, promisisti, alacri animo exequaris. Quæ quidem si præstiteris, beatus eris. Quocircà tibi prouidendum est, ne quid præsentium rerum Deo ipsiusque bonis anteponas. Quid enim rerum pręsentium tantum terroris afferre potest, quantum ignis æterni cruciatus, qui ità ardet, vt interìm lucis omnis expers sit, nec vnquàm exurendi finem faciat? Ac rursùm, quodnā est huius mundi bonum, quod tanta animū voluptate perfundat, vt Deus, seipsum ijs, à quibus diligitur, donans: cuius & pulchritudo sermone omni præstantior est, & potentia inuicta, & gloria sempiterna, & cuius bona ea, quæ ipsius amicos manent, omnia, quæ oculis cernuntur, incomparabiliter antecellunt: quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Quorum vtinā tibi, robustissima Dei manu septo ac munito, hęredē esse contingat. Regis autē filius lachrymis perfusus, angebatur, ac summa molestia afficiebatur: vt qui ab amantissimo patre, ac præstantissimo magistro relinqui minimè sustineret. Et quisnā, inquiebat, ô pater, tuas partes explebit? Aut quē tandèm huiusmodi pastorē ac ducē consequi potero? Et quonam solatio desiderium tuī lenibo? Ecce enim me improbum ac rebellē seruum ad Deum adduxisti, atque in filij & hæredis classe collocâsti: ac me perditum, atque omnibus bestijs in prædam expositum, exquisijsti, & cum ijs Dei ouibus, quæ minimè aberrauerant, copulâsti, atque compendiariā veritatis viam mihi demonstrâsti, meq; de tenebris & vmbra mortis eduxisti, ac pedes meos è lubrica & exitiosa, ac peruersa & curua via extraxisti. Magna & admiranda mihi à te bona orta sunt, atque eiusmodi, vt singularem eorum magnitudinem nulla oratio consequi possit. Magnorum igitur ipse quoquè pro me exiguo homunculo ipsius beneficiorum vtinàm sis particeps: atque, id quod meæ gratiarum actioni deest, expleat Dominus, qui solus beneficiorum relatione, eos qui ipsius amore prædìti sunt, superat. Barlaam autem, ipsius lamentationes amputans, surrexit, atque ad orandum se comparauit, manibusque in cælum sublatis, his verbis vsus est: Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ea, quæ priùs tenebris obducta erant, luce perfudisti, atq; res omnes cōditas, tam quæ adspectu sentiuntur, quàm quæ ab oculorum sensu remotæ sunt, ex nihilo produxisti, qui figmentum tuum conuertisti, nec nos post insipientiam nostram abire permisisti, gratias tibi agimus, ac tuæ potentiæ & sapientiæ, hoc est Domino nostro Iesu Christo, per quem etiam secula fecisti, nosq; pro lapsos & iacentes excitâsti, & delinquentibus peccata remisisti, errore vagantes reduxisti, captiuos redemisti, morte extinctos per Filij tui ac Domini nostri pretiosum sanguinē ad vitam reuocâsti. Te igitur inuoco, atque vnigenitum Filium tuum, & sanctissimum tuum Spiritum.

Ecce quanti faciat S. Iosaphat, viri sancti adhuc viuentis reliquias quas nostri nouatores vituperant.

Postrema Barlaami ad Regis filium oratio.

1.Cor.4.

Nullum bonorum cum Deo conferendum.

1.Cor.2.

Luc.15.

Psal.85.

Luc.1.

Oratio Barlaami pro Iosaphat.

Heb.1.

Spiritum. Respice in ratione præditam hanc ouem, quæ per me indignum hominem ad altare tuum accedit: atque ipsius animam per virtutem ac gratiam tuam sanctifica. Visita vineam hanc, quę per Spiritum sanctum tuum plantata est: atque hoc ei da, vt iustitiæ fructum ferat. Corrobora eum, pactum tuum in ipso confirmans: ac per boni tui Spiritûs sapientiam eum à diaboli fraude atque impostura eripe. Doce eum facere voluntatem tuam, & auxilium tuum ab eo nè auferas. Atque & ipsi, & mihi seruo inutili, bonorum tuorum, quæ finem nesciunt, hæreditatem consequi beneficio tuo contingat. Quoniam benedictus es & gloriosus in secula, Amen. Absoluta autem oratione conuersus, ipsum, iam cælestis Patris filium, exosculatus est, pacemque ipsi ac sempiternam salutem precatus, ex aula excessit, lætusque abijt, gratias Deo agēs, cuius fauore iter ipsi ex animi sententia successerat.

Psal. 142. Psal. 142. Psal. 50. Dan. 3.

Post Barlaami discessum Iosaphat orationi studet. Zardan Regi, quonam pacto ille ad Christiana sacra se contulisset, exponit. Rex Barlaamum persequi iubet, sed frustrà. Quidam monachi ad eum adducuntur.

CAP. XXII.

IOsaphat autē, posteaquàm exijt Barlaam, precibus sese dedit, calentissimisq; lachrymis profusis ad hunc modum locutus est: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Quoniam tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Respice in me, & miserere meî, qui omnes vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Serua me, quæso, indignum licèt homunculum, atque corrobora: vt in sanctorum mandatorum tuorum via ambulem. Quoniam ego imbecillis ac miser sum, nec ijs viribus, vt boni quicquam facere possim. Tu verò salutem mihi afferre potes, qui omnia, tam quę oculis cernuntur, quàm quæ cerni nequeunt, contines atque conseruas: Nè me post improbas carnis meæ voluntates abire sine: verùm doce me facere voluntatem tuam, atque in sempiternam ac beatam vitam me conserua. O Pater, & Fili, & diuine Spiritus, consubstantialis ac diuisionis expers diuinitas, te inuoco, te gloria afficio. Te enim laudat quicquid creatum est: ac te gloria afficiunt intellectuales, ac corpore vacantes virtutes in secula, Amen. Deinceps igitur quàm diligentissimè seipsum conseruabat, atque ità comparabat, vt & animę & corporis puritatem acquireret, atque in continentia & orationibus, obsecrationibusque, per totum noctis curriculum sese prorogantibus, vitam duceret. Nam cùm plerunquè diurno tempore, tum ob eorum, qui cum ipso versabantur, contuberniuni, tum etiam interdùm ob Regis ad eum accessum, aut quòd ipse ab eo acciretur, sese interrumpi videret, nox ipsi, quod diei deerat, supplebat: vt qui in precibus & lachrymis ad diluculum vsque staret, ac Dei opem imploraret. Vndè etiam Prophetica illa vox in ipso implebatur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Zardan autē ille, cùm huiusmodi ipsius vitæ rationem intellexisset, summaque inde mœstitia afficeretur, grauibusque animi curis vexaretur, nec quid faceret, haberet, ad extremum mœrore oppressus, simulato morbo in suas ædes concessit. Quod vt Rex comperit, alium quendam ex his quos fidissimos habebat, misit, qui ipsius loco filio ministraret: ipse autē valetudinis Zardanis curam gerens, celeberrimū ad eum medicum mittit, eumque, vt summā ad ipsius curationē solicitudinē adhibeat, rogat. Medicus igitur, quoniā eum Regi gratū & acceptum esse perspiciebat, sedulò eum inuisebat. Cumq; ipsius statū accuratè considerâsset, Regi confestim indicauit, se nihil, quod morbū ipsi accerseret, in eo reperire potuisse: ac proindè ità existimare, eum aliquo animi mœrore affectū in morbum incidisse. Rex autē his verbis auditis, hoc arbitratus est, eum à filio asperiùs acceptum fuisse, atq; hac de causa concepto mœrore recessisse. Quidnam autē id esset, deincèps scire cupiēs, Zardani se eum, vt oborti morbi causam intelligeret, crastino die inuisurū significauit. Zardan autē huius promissi certior factus, statìm vt diluxit, indumētis acceptis ad Regem proficiscitur, eumque, simulatque ingressus est, humi prostratus adorauit. Rex autē, Quid, inquit, tibi vim attulisti, vt ad me accederes? Nam ipse ad te proficisci, meumq; erga te amorem omnibus declarare in animo habebam. Ille autē respondit: Morbus meus, ô Rex, non ex eorū numero est, quibus homines laborare solent: verùm ex animi mœstitia & anxietate corde in

Psal. 69. Psal. 9. Psal. 85. 1. Tim. 2. Psal. 142. S. Iosaphat continuę orationi incumbit. Psal. 133.

dolorem

lorem prolapso corpus quoquè condoluit. Amentiæ porrò mihi ducendū esset, si cùm ità me haberem, non, vt seruum decet, ad te accederem, verùm, vt regia tua maiestas ad me famulum veniens sese fatigaret, expectarem. Percontante autem Rege, quidnam eum in hunc mœrorem coniecisset, respondens Zardan, Magnum, inquit, periculum mihi impendet, magnisq; supplicijs, ac multis mortis generibus dignum me agnosco, quoniam præceptis tuis negligenter obsequendo, ingentem tibi iam iamq; mœrorem accersiui. Rursùm autem ex eo quærente Rege, quænam huiusmodi negligentia esset, in quam incidisset, quodq; periculū illud, in quo versaretur, In custodia domini mei filij tui, inquit, negligentem me præbui. Improbus enim quidam ac præstigiator ingressus, de Christianæ religionis doctrina ad eum verba fecit. Posteaq; Regi, quos ad ipsius filium Senex sermones habuisset, sigillatìm exposuit, quantamq; ille ex ipsis voluptatem cepisset, quodq; prorsùs Christo se addixisset. Quinetiam Senis nomen ipsi indicauit, Barlaam ipsum nuncupari dicens. Nam etiā anteà Rex de Barlaā, ac summa religiosę ipsius vitę asperitate multa auditione acceperat. Vt autem hæc ad Regis aures peruenerūt, tantus ei mœror obortus est, vt totus concuteretur, iracundia ęstuaret, atq; hoc nuncio penè exanimaretur. Ac statìm Arachen quēdam, qui etiam secundum ab eo dignitatis gradū obtinebat, primusq; in omnibus arcanis consilijs erat, ac præterea Astrologiæ scientiam tenebat, ad se acciuit, eiq; magno cum mœrore atque animi consternatione, quod acciderat, narrauit. Ille autem ipsius perturbatione, animiq; confusione conspecta, Mœsto, inquit, ô Rex, ac perturbato animo esse desine. Neque enim me ipsum de sententia deducturum diffido. Quin potiùs illud certissimū habeo, breui fore, vt ille impostoris illius doctrinam abiuret, tuæq; voluntati morē gerat. Cùm igitur his verbis Araches Regem ad animi hilaritatem conuertisset, ad huiusmodi negotij considerationem animum adiecit. Ac primùm, ô Rex, inquit, hoc agamus. Demus operam, vt pestiferum illum Barlaam arripiamus. Quòd si consequamur, à scopo, mihi crede, non aberrabimus, nec spe nostra fallemur. Nam ille ipse, aut verbis ad persuadendum accōmodatis, aut varijs tormentorum instrumentis impulsus, inuitus etiam ac repugnans, falsa & erroris plena verba sua esse cōfitebitur, atque dominum meum filium tuum de sententia dimouebit, adducetq; vt patris dogmatibus hæreat. Sin autem illum arripere nequeamus, alium ego senem Eremitam noui, Nachor nomine, qui Barlaamo ità prorsùs similis est, vt vix ab illo internosci possit. Hic porrò eandem nobiscum doctrinam profitetur: eumq; in Mathematicis magistrum habui. Ad hunc igitur ego noctu me conferam, eiq; omnia sigillatìm exponam. Ac deindè rumore hoc sparso, Barlaamum scilicet compræhensum esse, ipsum exhibebimus. Qui etiam ipse Barlaami sibi nomen attribuens, se Christianorum sacra colere simulabit, eaq; tueri ac defendere præ se feret. Ac posteà longa disputatione habita, tandèm fractus manus dabit. Quod cùm filius tuus perspexerit, hoc est Barlaamum victum esse, ac doctrinam nostram palmam tulisse, non est dubium, quin ad victorum partes sese adiuncturus sit. Quam etiam ad rem istud magni momenti est, quòd ille maiestatem tuam veretur, tibique obsequi magnoperè studet. Adde, quòd ille etiam, qui Barlaami personam geret, resipiscet, seque in errore versatum esse affirmabit. Hoc sermone Rex delectatus est, hominisq; consilium optimum esse iudicauit, inani videlicet spe nixus. Quocircà cùm Barlaamum nuper recessisse comperisset, eum compręhēdere festinabat. Itaque militibus ac centurionibus missis, varios itinerum exitus occupauit: ea autem via, quam ex omnibus suspectiorem habebat, ipse conscēsis equis, eum omni celeritate persequebatur, atque omni ratione assequi cogitabat. Cæterùm cùm sex totos dies inani labore sese fatigâsset, ipse quidem in regio quodam palatio, quod ruri situm erat, remanet: Arachen autem cum equitibus haud paucis ad ipsam vsque Sennaaritidem solitudinem conquirendi Barlaami causa misit. Qui cùm ad eum locum peruenisset, omnium incolarum animos perturbauit: atque, cùm illi virū eum à se visum esse negâssent, in solitudinem, vt pios viros venaretur, sese cōtulit. Cumq; solitudinem illam magna ex parte peragrâsset, ac montes cinxisset, vallesque quasdā minimè tritas, & accessu difficiles, cum ea hominum manu, quā secum habebat, pedibus peruasisset, ad tumulū quendam profectos, in eius fastigio Eremitarum turmā inambulantem cernit: nullaq; interposita mora, eos ad se adduci iubet. Milites itaq; celerrimo cursu, atq; alij alios anteuertere contendentes, tumulū

petunt.

Zardan Regi exponit, quomodò eius filius Christianā fidem susceperit.

Rex Arachē ad se accersit.

Arachis consilium.

Araches Barlaamū prosequitur.

petunt. Eoque cùm perueniſſent, circundederunt eos tanquàm canes multi, aut tanquàm peſtiferæ quædam & immanes belluæ. Atque ipſos, tum oris ſpecie, tum habitu venerandos, ſolitariæque exercitationis notas in vultu ferentes, comprehendunt, raptatosque Arachi exhibent, ſic animo comparatos, vt nec vllo modo perturbarentur, nec ignauum aliquid ac triſte, vel præ ſe ferrent, vel loquerentur. Qui autem ipſos omnes, tanquàm antiſtes, præibat, ex cilicio contextam peram, quorundam ſanctorum Patrum, qui ex hac vita diſceſſerant, reliquijs confertam geſtabat. Conſpectis autem ipſis Araches, vt Barlaamum minimè vidit (nam eum nôrat) mœrore conturbatus eſt, atque ad eos dixit: Vbinam eſt impoſtor ille, qui Regis filium in errorem induxit? Is autem qui peram geſtabat, reſpondit: Non eſt ille inter nos, abſit (ſiquidem Christi gratia pulſus, à nobis fugit:) verùm apud vos domicilium habet. Eum ergò, inquit Dux, nôſti? Certè, inquit Eremita, eum, qui impoſtor dicitur, noui, hoc eſt diabolum, qui in medio veſtrî habitat, atque à vobis adoratur & colitur. Hîc Dux: De Barlaam ego quæro, deque eo percontabar vbinam eſſet. Monachus autem: Cur igitur, inquit, præpoſterè locutus es, de eo qui Regis filio impoſturam fecit, me interrogans? Nam ſi Barlaamum quærebas, omninò ità loqui oportebat, Vbinam ille eſt, qui Regis filium ab errore in viam reduxit, ac ſalute donauit? Nam ille frater noſter eſt, ac religioſæ exercitationis ſocius. Multi autem iam dies ſunt, cùm eum non vidimus. Tum Araches, Domum illius, inquit, mihi demonſtra. Reſpondit Monachus: Si ipſi vos videre cordi eſſet, obuiàm vobis ipſemet prodijſſet. Nobis autem ipſius domum indicare minimè licet. Qua de cauſa indignatione percitus Dux, atque irato ac furioſo vultu eum intuens, ad eum dixit: Nouis & inuſitatis vos mortis generibus nunc mactabo, niſi ſtatim Barlaamum mihi exhibueritis. Et quid, inquit Monachus, in nobis perſpicis, cuius ſtudio & amore ab hac vita ægrè diuellamur, mortemq; à te nobis inuehendam pertimeſcamus? Quin potiùs gratiã tibi habituri ſumus, quòd virtutis ſtudio hærentes è vita eduxeris. Neque enim incerta exitûs alea paruum nobis metum inijcit, quòd ſcilicet, quo ſtatu nos arreptura mors ſit, minimè compertum habeamus: nè fortè aut volũtatis lubricum, aut quidam diaboli impetus inſtituti noſtri conſtantiam inflectat, aliterque nobis, quàm vt pactis cum Deo à nobis initis conſentaneum eſt, aut ſentire aut facere perſuadeat. Quocircà cùm ea, quæ vobis ipſis pollicebamini, cõſequi iam omninò deſperetis, ſine vlla cunctatione, quod lubet, facite. Neque enim pij fratris noſtri domicilium, quanuis nobis cognitum, oſtendemus: nec alia vlla vobis ignota monaſteria prodemus, vt videlicet hac ratione mortem turpiter effugiamus. Quin potiùs præclarè mortem oppetemus, vt priùs virtutis ſudores, ſic nunc fortitudinis animi cruorem Deo offerẽtes. Hanc eorum ſermonis libertatem ſceleratus ille minimè ferẽs, verùm ex huiuſmodi animi magnitudine grauiſſima iracundia commotus, multis eos verberibus ac tormentis affecit. Quæ tamen illi ſic pertulerunt, vt eorũ animi robur ac fortitudo ipſi quoquè tyranno admirationem moueret. Cùm autem multis illatis ſupplicijs eos tamen flectere non potuiſſet, nec quiſquam inter eos inuentus eſſet, qui Barlaamum ipſi oſtendere ſuſtineret, arreptos eos ad Regem duci, atque inter eundum percuti contumelijsque affici iubet, reliquiarum etiam peram interim geſtantes.

Psal. 21.

Pius Abbas per impoſtorem, diabolũ intelligit.

Araches in monachos ſæuit.

Flagris cæduntur monachi.

Abbas longa cum Rege diſputatione habita, cum ijs quibus præerat, martyrio poſteà afficitur. CAP. XXIII.

INterie̜ctis itaque haud paucis diebus, ad Regem ipſos adduxit, deque eorum ſtatu eum certiorem fecit. Ac deindè ipſi acerbiſſima iracundia inflammato eos ſiſtit. Quibus perſpectis, ipſe indignatione æſtuans, furentis hominis ſpeciem præbebat. Cumque ipſos crudeliſſimè cædi iuſſiſſet, poſteaquàm plagis atrocem in modum conciſos vidit, vix tandem ex ingenti furore emergens, carnificibus verberandi finem facere imperauit. Atque ad eos ait: Quanam de cauſa hæc mortuorum oſſa geſtatis? Si eorum, ad quos pertinent, deſiderio hæc fertis, hac ipſa hora vos etiam cum illis collocabo: vt vototum veſtrorum compotes effecti, gratiam mihi habeatis. Diuinæ autem illius cohortis dux atque Antiſtes, regias minas pro nihilo ducens, perindè ac ſi nihil ipſi aduerſi cõtigiſſet, libera voce, ac ſplendido vultu, gratiamque in ipſius anima inſidentem ſignificante, ad hunc modum reſpõdit: Hæc pura & ſancta oſſa idcircò circunferimus, vt admirabilium

De Sanctorũ reliquijs diſputatio.

virorum, quorum ipsa sunt, desideriũ vtcunquè leniamus, eorumque religiosam exercitationem, Deoque charam vitam nobis in memoriam reuocemus, atque ad eiusdem vitæ studium nosipsos excitemus. Ac requiem eam, & delicias eas, in quibus nunc versantur, ob oculos nobis proponentes, ipsos quidem beatos prædicamus: nos autem ad sequẽda eorum vestigia nosipsos mutuò acuimus. Quinetiam mortis memoriam, quæ permagnam vtilitatem affert, atque ad religiosæ vitæ certamina promptos nos ac velut pennatos reddit, nobis hinc comparamus. At prætereà ex eorum contactu sanctitatẽ haurimus. Rursùm igitur Rex: Si, inquit, mortis recordatio vestra sententia vtilitatem parit, quidnam causæ est, cur non in corporum potiùs vestrorum ossibus, quæ vestra sunt, ac propediem interibunt, quàm in his alienis atque corruptis, hanc memoriam vsurpatis? Respondit Monachus: Cùm quinque causas attulerim, quamobrẽm reliquias circunferamus, tu ad vnam duntaxàt respondens, cauillis in nos vteris. Verùm expressiùs, mihi crede, eorum, qui iam decesserunt, ossa mortis memoriam repræsentant, quàm eorum, qui huius vitæ vsura fruuntur. Cæterùm, quoniam tu de his ità statuis, atque ossa ea, quæ in carne tua sunt, mortem tibi oculis obijciunt, quî fit, vt ipse iam iamq; venturę mortis memor, tuis rebus rectè non consulas, verùm animam tuam omni flagitiorum generi addictam habeas, Dei autem cultores, ac pietatis studiosos, qui te nihil læserunt, nihil præsentium reum tecum cõmune habent, aut tibi eripere contendunt, immanem & crudelẽ in modum de medio tollas? Rex autẽ ait: Vos, vt pestiferos homines, ac populi seductores, supplicijs afficio: quoniam omnes in fraudem impellitis, atque à vitæ iucunditatibus auocatis, ac pro dulci vita & suauissima cupiditate huc eos adigitis, vt duram & sordidam atque ærumnosam hanc vitę rationem amplexentur, deorumque honorem Iesu tribuendum esse prædicatis: Quocircà, nè populus imposturã vestram sequens, desertam terram relinquat, atque à patrijs dijs deficiens, alienum adoret, supplicijs vos ac morte mulctare dignum esse iudicaui. Monachus autem inquit: Si omnes bonorũ huiusce vitę participes esse cupis, cur non omnibus ex æquo delicias & opes tuas impertis: verùm alij quidem quamplurimi paupertate conflictantur, tu verò ipsorum facultates per vim ereptas tuis adiungis? Ex quo perspicuũ est, te salutis populi cura minimè tangi, verùm carnem tuam saginare, materiam videlicet corrosuris vermibus præparãtem. Ac proptereà, omnium Deo abiurato, eos, qui non sunt, & qui omne flagitiorum genus inuenerunt, deos appellâsti: vt dum ad eorum imitationem libidinosè ac flagitiosè viuis, id assequaris, vt deorum imitator esse prædiceris. Nam quid afferri potest, quin, quæ vestri dij fecerunt, eadem quoquè homines, qui ipsis animũ adijciunt, faciant? Quaproptèr in magno profectò errore versaris, ô Rex. Vereris autem, nè quosdam populares tuos adducamus, vt nostris decretis asẽtiẽtes, à tuo imperio desciscãt, atque ad eius, qui omnia continet ac tuetur, partes se adiungant. Cupis enim multos te auaritiæ tuæ administros habere: vt ipsi quidem ærumnas subeant, tibi autem eorum opera quæstus augeantur: quemadmodùm videlilicet si quispiã canes aut aues ad prædam cicuratas alens, eos quidem ante prædam demulceat, posteaquàm autem aliquid arripuerint, ex ore prædam ipsis extorqueat. Ad eundem enim modum tu quoquè multos habere cupiẽs, qui tibi partìm è terra, partìm è mari, tributa & vectigalia deferant, ais quidem tibi eorum salutem curæ esse, cæterùm sempiternum ipsis, priusque etiam tibijpsi, exitium accersis, tibique illud satis est, vt opes, quouis stercore ac cœno viliores, tibi affluant: nec animaduertis te luminis loco tenebras complecti. Verùm ex hoc graui somno quęso emerge, clausosque oculos tuos aperi, ac Dei nostri gloriam, omnibus vndiquè illucentem, cerne, tandemque aliquandò ad teipsum redi. Intelligite enim, inquit, insipientes in populo: & stulti aliquandò sapite. Illud scias, aliũ Deum non esse præter Deum nostrũ: nec vllam, nisi in ipso, salutem. Rex aũt: Stultis, inquit, his tuis nugis finem impone, ac mihi protinùs Barlaamum ostende: aut alioqui huiusmodi pœnarum instrumenta experieris, quorũ nunquàm abs te periculum factum est. Fortissimus autẽ ille ac præstanti animi magnitudine Monachus, cælestisque philosophiæ amator, ob regias minas nullo modo de sentẽtia dimouebatur, sed intrepido pectore stans, dicebat: Ea quæ à te iubentur, ô Rex, facere minimè nobis indictum est: sed quæ à Domino nostro imperata sunt: qui nos temperantiæ studere, atque omnes voluptates & cupiditates in potestate tenere, fortitudinemque colere, ac laborem omnem & afflictionem

Marginalia: Quinque ob causas, Sanctorum reliquias sancti illi monachi venerati sunt. — Ecce quomodò gentes in hac vita præter delicias nihil quærũt. — Dij gentiũ homines fuerunt flagitiosi. — Simile. — Psal 39. — Psal 17. — Sanctorum martyrum constantia.

ctionem iustitiæ causa sustinere docet. Quò igitur grauiora nobis pietatis causa mala intuleris, eò preclariùs de nobis meritus fueris. Quocircà quicquid lubet, fac. Neque enim committemus, vt aliquid, quod à recto abhorreat, faciamus, ac peccato nos addicamus. Nec enim leue hoc scelus esse putes, si colluctatorem ac commilitonem nostrum tibi in manus tradamus. Verùm hoc nomine minimè nos irridebis: quanuis etiam sexcentas mortes nobis inferas. Neque enim adeò ignaui sumus, vt tormentorum tuorum metu philosophiam nostram prodamus, atque aliquid diuina Lege indignum perpetremus. Aduersùs hæc, quæcunque tormentorum instrumenta nôsti, ea expedias licet. Nobis quippè viuere Christus est, ac mori præstantissimum lucrum. Ob huiusmodi verba Rex furore inflāmatus, theologas eorum linguas amputari iubet, oculosque erui, manusque simul ac pedes truncari. Qua sentētia pronunciata, lictores & satellites circunstantes, inhumanè ac crudeliter ipsos demutilabant. Ac linguas quidem eorum vncinis ex ore extractas belluina quadam feritate abscindebant: oculos autem ferreis vnguibus eruebant, ac deniquè instrumentis quibusdam eorum manus ac pedes luxantes, amputabant. Ac beati illi ac venerādi & generosi viri, tanquàm ad epulas vocati, strenuo & forti animo ad cruciatus accedebant, mutuis cohortationibus sese acuentes, atque ad mortem pro Christo subeundam forti atque intrepido animo pergentes. In huiusmodi varijs supplicijs sacrosancti Monachi, numero decem & septem, fortes ac tolerantia preditas animas suas, Domino commendārunt. Ex quo perspicuè constat, animum pietate præditū vitiosis affectionibus imperare, quemadmodùm quidam à nostris decretis alienus prodidit, senis sacerdotis ac septem filiorum certamina commemorans, qui vnà cum matre pari omninò sententia prædita pro patriæ legis defensione dimicārunt. Quibus tolerantia & animi magnitudine nihilo inferiores hi eximij Patres ac supernæ Hierusalem ciues extiterunt.

> Philip. 1.
> Septemdecim Monachorū cędes
> Ioseph. lib. Quod ratio affectibus imperet.
> 2. Mach. 7.

Nachor ab Arache subornatur, vt se Barlaamum esse fingat. Rex filium ob susceptam Christianam religionem obiurgat.

CAP. XXIIII.

His igitur pia morte perfunctis, Rex ad primarium consiliarium suum Arachen dixit: Quoniam prius consilium minimè successit, ad posterius animum adijce, ac Nachorem accersendum cura. Araches igitur intempesta nocte ad eius speluncam se contulit. Siquidem in solitudine habitabat, diuinationi operam dans. Cumque ipsi consilium id omne, quod cepissent, declarâsset, simulatquè diluxit, ad Regem se recepit. Ac tum quæsitis rursùs equis ad inuestigandum Barlaamum sese abire simulauit. Cùm autē exijsset, ac loca solitaria perlustraret, virum vnum ex voragine quadam egrediētem conspicit. Quem cùm persequi iussisset, ipsius comites eam celeritatem adhibuerunt, vt hominem arriperent, eumque ad ipsum adducerent. De quo cùm quisnam esset, quamque religionem coleret, & quonam nomine vocaretur, quæsiuisset, Christianum ille se esse professus est, Barlaamumque nuncupari (quemadmodùm videlicet ab ipsis instructus fuerat.) Quo nomine gaudio perfusus Araches, vt quidem præ se ferebat, accepto eo quamprimùm ad Regem reuertitur, eique ipsum exhibet. Aitque Rex audientibus ijs, qui adstabant: Túne es ille dæmonis administer Barlaam? Ille aūt respondit: Dei administer sum, ac non dæmonum. Quamobrēm nè me conuitijs incessas. Plurimas enim mihi gratias agere debes, quoniam filium tuum errore atque impostura liberatum ad Dei cultum erudiui, atque cum vero Deo in gratiam reductum omni virtutis genere institui. Rursùm autem Rex irati animi speciem præferens, dixit: Par sanè erat, vt tibi sermonis omnis, ac defensionis facultate præcisa, sine vlla interrogatione te morte mulctarem. Verùm pro mea humanitate tantisper te fero, quousquè ad certum diem de te quæstionē habuero. Ac siquidem mihi obtemperandum duxeris, veniam obtinebis. Sin minùs, pessimam mortem oppetes. Hæc locutus, Arachi eum tradit, mandatque, vt eum quàm diligentissimè custodiat. Postridiè autem illinc ad palatium suum reuersus est. Repentè igitur captum esse Barlaamum rumore ferebatur: adeò vt ipse quoquè Regis filius hac re audita grauissimo animi dolore afficeretur, nec vllo modo lachrymis moderari posset, verùm gemitibus ac luctibus Deum obsecraret, ipsumque vt seni opem ferret, obtestaretur. Nec verò lugentem eum bonus ille Deus despexit. Benignus

> Nachor ariolus Barlaami personā dolosè induit.

Benignitas Dei in sibi cōfidentes. enim est ijs qui ipsius opem in die tribulationis expectant: atque eos, qui ipsius metu præditi sunt, agnoscit. Vndè etiam iuueni per nocturnum visum omnia declarat, roburque ipsi addit, atque ad pietatis certamē eum confirmat. Expetrectus itaque, cor suum paulò ante mœstitia ac dolore profligatum, lætitia & fiducia suauissimoque lumine perfusum reperit. Rex autem his ità gestis, atque inita huiusmodi cogitatione, gaudebat, præclara consideratione se vti existimans, amplissimamque Arachi gratiam habens. Verùm, vt diuini Dauidis verbis vtar, mentita est iniquitas sibi: atque iustitia aduersùs iniquitatem palmam tulit, prorsùs videlicet eam sternens ac deijciens, perijtque memoria eius cum sonitu (quemadmodùm sermonis progressu à nobis ostendetur.) Biduo quippè pòst Rex ad filij palatium accessit, eoque ipsi obuiàm prodeunte, pater eum suo more minimè osculatus est: verùm indignanti atque irato similis, in Regium cubiculū ingressus, mœsto vultu consedit. Ac deindè accito filio, his ad eum verbis vtitur: Fili, quænam hæc fama est, quæ ad aures meas permeauit, animumque meum mœrore conficit? Neque enim existimo vllum vnquàm hominē ob filij ortum tanto gaudio perfusum fuisse, quantam ego tua causa voluptatē percepi: nec rursùm vllum vnquàm tantum mœroris ex filio contraxisse credo, quantum nunc ex te contraxi. Meam enim canitiem dedecore affecisti, ac lucem oculorum meorū abstulisti, neruorumque meorum robur excidisti. Timor enim, quem tua causa timebam, euenit mihi: & quod verebar, accidit mihi. Factusque sum hostibus meis in ludibriū: & in risum aduersarijs meis. Stulta mente, ac puerili animo, impostorū verbis fidem adhibuisti: atque improborum & maleuolorum hominum consilium consilio meo antiquius habens, ac deorum nostrorum cultum relinquens, ad alieni Dei cultum te contulisti. Quidnam tibi fili in mentem venit, vt hæc faceres: ac tu, quem in omni securitate alere me sperabam, quemque senectutis meæ baculum ac robur habiturum, optimumque regni mei successorem relicturum me existimabam, inimici atque hostilis in me animi argumētum exhibere minimè dubitares? An non consentaneū erat, vt mihi potiùs parceres, meaque decreta sequereris, quàm versipellis ac putidi senis nugis stultisque sermonibus cederes, qui tibi hoc in animū immisit, vt pro dulci vita acerbam susciperes, ac pro suauissimis delicijs duram illam & asperam viam, quam Mariæ filius tenere admonet, ingredereris? An non aūt etiam summorum deorū iram pertimescis, nē fulmine te feriant, aut tonitruo interimāt, proptereà quòd, repudiatis ac pro nihilo habitis ijs, qui nos tot tantisq; beneficijs affecerūt, ac regio diademate ornârunt, gentesque numerosissimas ditioni nostræ atque imperio subiecerunt, ac deniquè, vt precum mearum & orationum opera gignereris, ac dulcissimæ huius lucis particeps fieres, præter spem effecerunt, ei, qui cruci affixus est, arctissimè te coniunxisti, inanibus videlicet ipsius cultorū promissis deceptus, qui noua quædā secula confingunt, mortuorumque corporum resurrectionem nugantur, aliaque sexcenta, vt stolidis hominibus fucum faciant, introducunt? Verùm nunc saltem, charissime fili, si quid mihi, patri tuo, obtemperandū putas, prolixis his nugis longum valere iussis, benignis dijs quæso sacrifica: atque eos plurimis victimis & sacrificijs placare studeamus, vt errati veniam ab ipsis impetres. siquidem hanc vim illi habent, vt & beneficijs, & supplicijs afficere possint. Ac nos eorum, quæ dicimus, exemplum tibi sumus, qui ipsorum beneficio ad hoc imperium peruenimus, atque hanc ipsis beneficij vicem rependimus, vt & eorum cultoribus honorem tribuamus, & eos, qui adduci nequeunt vt ipsis sacrificēt, supplicijs excruciemus. Multas igitur huiusmodi nugas cōmemorante Rege, ac nostra quidem dogmata sugillante & traducente, idolorum autē cultum laudibus & encomijs prosequēte, diuinissimus iuuenis, rem eo loco esse videns, vt non iam angulum & latebras, verùm candelabrum potiùs ac speculam desideraret, quò omnibus in perspicuo esset, libertate ac fiducia plenus, ad hunc modū locutus est: Quod à me factum est, ô here, haudquaquàm inficias iuerim. Tenebris enim fuga relictis, ad lucem accurri: ac relicto errore ad veritatem me adiunxi: nuncioque dæmonibus remisso, ad Christi ordines me contuli, qui Dei Patris Filius ac Verbum est, cuiusque verbo omnia ex nihilo in ortum producta sunt, quique effictio è terra homine vitalem ipsi spiritum insufflauit, eumque in voluptatis paradiso, vt illic degeret, collocauit. Cumque ipsius mandatum violâsset, mortique proindè obnoxium se reddidisset, atque horrendi mundi principis potestati subiecisset, non tamen

Margin notes: Psal. 26. — Psal. 9. — Regis ad filium oratio — Iob 3. — Geotes deliciosam, Mariæ vero filius acerbam & asperam vitam docet. — Matth. 5. — Filij ad patrem pia responsio. — Geo. 1. 2. & 3.

tamen omnia facere destitit, quò eum ad pristinam dignitatem reuocaret. Ac propterea ille rerum omnium conditarum effector, generisque nostri architectus, nostra causa homo effectus est, atque in terram veniens, & ex sancta Virgine nascens, cum hominibus consuetudinem habuit. Ac pro nobis ingratis seruis Dominus mortem subijt, & quidem mortem crucis: vt videlicet peccati tyrannis de medio tolleretur, priorque condemnatio deleretur, ac cæli portæ nobis rursùm paterent. Nam illuc naturam nostram euexit, atque in gloriæ throno collocauit, regnumque finis expers, ijs qui ipsius amore præditi sunt, donauit, bonaque omni sermone atque auditu præstantiora. Ipse enim est fortis ille ac solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium, cuius robur inuictum est, & potẽtia eiusmodi, quæ omnem ingenij coniecturam excedat: qui solus sanctus est, & in sanctis requiescens: qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur: in quorũ nomine baptizatus sum, & quos confiteor, celebro atque adoro, vnum Deum in tribus personis, consubstantialem, ac confusionis expertem, increatum, immortalem, sempiternum, infinitum, ab omni circunscriptione remotum, corpore vacantem, à perturbationibus & mutatione atque conuersione alienum, omni termino carentem, bonitatis & iustitiæ ac sempiternæ lucis fontem, rerum omnium conditarum, tam quæ cerni possunt, quàm quæ oculorum sensum fugiunt, effectorem, atque omnia continentem & conseruantem, omnibus prospicientem, atque in omnia regnum & imperium obtinentem. Neque enim sine ipso res vlla facta est: nec sine ipsius prouidentia quidquam conflari ac consistere potest. Ipse siquidem est omnium vita, omnium coagmentatio, omnium illuminatio, totus dulcedo, ac rotus sine vlla saturitate desiderabilis, omniumque rerum expetendarum summus vertex. Quocircà Deum hunc, qui tanta bonitate ac potentia præditus est, relinquere, atque impuros dæmones, vitiorumque omnium architectos colere, surdisque ac mutis statuis, quæ nec aliquid sunt, nec erunt, cultum ac venerationem tribuere, cuius tandèm, ô pater, stultitiæ ac dementiæ fuerit? Ecquandò enim vox ab ipsis audita est? Ecquandò vel exiguũ ijs, qui preces ad ipsos adhibebant, dederunt? Ecquandò ambulârunt, aut sensum vllum acceperunt? Nam neque hi, qui stabant, sessionis vnquàm meminerunt: nec qui sedebant, stantes vnquàm visi sunt. Horum turpitudinem ac fœtorem & stuporem, atque etiam dæmonum in ipsis operantium, ac per ipsos imposturam vobis facientium, infirmitatem atque imbecillitatem cùm à viro sancto intellexissem, eorumque improbitatem reiecissem, ac perfecto odio insectatus fuissem, ad Deum viuum ac verum me adiunxi, ipsique ad extremũ vsque vitæ spiritum seruiam: quò etiam in ipsius manus spiritus meus veniat. Cùm igitur tanta bona, quæque nulla oratione explicari possint, mihi occurrissent, gaudebam quidem me improborum dæmonũ seruitute liberatum, atque ab horrenda captiuitate reuocatum, ac Dominici vultûs lumine collustratum esse: illud autem me angebat, animumque meũ distrahebat, quòd tu, dominus ac pater meus, huiusmodi beneficiorum minimè particeps esses. Verùm animi tui in sentẽtia tua pertinaciam metuens, mœrorem meum pectore premebam, quòd tibi stomachũ mouere minimè vellem. Deum autem orare atque obsecrare non intermittebam, vt à longinquo exilio, quod tibijpsi accersiuisti, cùm pietatis fugitiuus, vitijque omnis & impietatis minister effectus es, te reuocaret. Quoniam aũt tu ipse, ô pater, res meas in apertũ protulisti, quæ mea omninò sentẽtia sit, audi. Pacta cum Deo meo inita non frangam: non, inquam, per eum qui me pretioso cruore suo à seruitute vindicauit. Quamobrèm, cùm quid animi habeam, tibi exploratum sit, negotium tibijpsi facessere desine, à præclara confessione me deducere moliens. Nam quemadmodùm si cælum manu arripere, aut totum mare exsiccare in animũ induxeris, irritus atque inutilis tibi hic conatus fuerit: eodem modo hoc quoquè irritum tibi fore persuade. Ac proptereà, aut ipse consilio meo obsequens, ad Christum te adiunge, vt bona ea, quę cogitationem omnem superant, percipias, socijque inter nos, vt naturæ, ità etiã fidei simus: aut à tua filietate, mihi crede, abscedam, puraque conscientia Deum meũ colam. Hæc igitur omnia vt Rex audiuit, impotenti furore confestim percitus, iracundè ad eum loquebatur, dentibusque, furentis instâr, frendẽs, his verbis vsus est: Quisnam alius mihi tantorum malorum author est, vt ego ipse, qui te tanto amore complexus sum, eaque tua causa feci, quæ nullus vnquàm pater fecit? Qua etiam de causa mentis tuæ peruersitas ac peruicacia, ex licentia mea

Baruch 3. Philip. 2. 1 Cor. 2. Apoc. 19. Deus bonitatis, iustitiæ, ac sempiternæ lucis fons est. Cant. 5. Psal. 4.

collectis viribus vt in meum caput insanires, fecit. Non abs te igitur in ortu tuo Astrologi malū & improbum virum, atque arrogantem, & aduersùs parentes contumacē, te fore dixerunt. At si nunc quoquè commiseris, vt consiliū meum frustrà cadat, hostilem in re animū geram, atque ità te mulctabo, vt ne in hostes quidem suos tantæ sæuitiæ specimen quisquam exhibeat. Rursùm autē ille: Quidnam est, ó Rex, cur iracundia inflammeris, eoque nomine discrucieris, quòd tanta bona diuinitùs sim consecutus? Et quis vnquàm pater filij felicitate dolere atque angi visus est? Aut quonā modo pater ille, ac non potiùs hostis vocandus sit? Quocircà nec ego posthàc patrē te appellabo, verùm à te abscedam, nō secùs atque is qui serpentem fugit: siquidē te saluti meæ inuidere, meque in exitium per vim impellere perspectum habuero. Nam si mihi vim afferre, ac tyrannicè mecum agere velis, quemadmodùm etiam dixisti, nihil aliud, mihi crede, hinc lucri facies, quàm vt patris loco tyrannus & carnifex appelleris. Quandoquidem facilius tibi fuerit aquilæ vestigia consequi, ac per ipsum aërem volare, quàm me de mea in Christum fide, ac præclaro fœdere cum ipso inito, deducere. Verùm intellige, ô pater, atq; ista oculorum mentis lippitudine & caligine discussa, suspice, ac Dei mei lumen, omnes vndiquè collustrans, intuere: atque ipse tandèm aliquandò suauissimo illius splendore illuminare. Vt quid enim re ipsum carnis affectionibus ac voluptatibus totū te tradidisti, nec vllo modo ex ipsis emergis? Illud intellige, quòd omnis caro fœnum est, & omnis gloria eius tanquàm flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & flos eius decidit: verbum aūt Domini mei, quod omnibus annunciatū est, manet in æternū. Quid igitur ità perditè atque insanè gloriam eam retines & amplecteris, quæ instàr recentium florū marcescit atque deletur, & execrandas ac fœtidas delicias, ventrisque, & eorum quæ infra ventrem sunt, affectiones, quæ quidem ad aliquod tempus stultorū sensus oblectant, cæterùm amariùs felle posteà digeruntur, tum nimirùm cùm vmbræ istæ, atque inanis huiusce vitæ insomnia præterierint, atque in perpetuo ignis nunquàm extinguendi ac tenebrosi cruciatu eorum amatores, & qui iniquitati operā dant, prouoluentur, vbi insomnis vermis absque vllo fine ipsos corrodet, ac perpetuus ignis in infinita secula eos concremabit? Inter quos, ô rem grauem, tu quoque cōclusus, ob scelerata cōsilia tua graui pœnitentia afficieris, atque hos dies multùm requires, meorumque verborum recordaberis. Verùm nihil ex eiusmodi pœnitentia vtilitatis percipies. Siquidem in inferno pœnitentiæ atque confessioni locus non est. Nam præsens tempus labori præstitutum est: futurum autē mercedi. Ac profectò etiamsi præsentes voluptates fluxioni & interitui minimè subiectæ essent, verùm cum dominis suis in æternum durarent, non tamen propterea eas Christi beneficijs, ac bonis omni cogitatione præstantioribus anteferre oportebat. Nam quantò Sol profunda nocte clarior est atque splendidior, tantò quoquè atque etiā multò magìs bona ea, quæ Dei amore præditis promissa sunt, quouis terreno regno illustriora & magnificentiora sunt. proindeque omninò consentaneum erat, ea quæ maiora & præstantiora sunt, inferioribus & vilioribus antiquiora habere. Cùm autē omnes huiusce vitæ res, & corruptioni obnoxiæ sint, & insomnij atque vmbræ instàr prætereant ac deleantur, adeò vt instabilibus potiùs auris, & nauis per mare currentis vestigijs, quàm hominum prosperitati fides habenda sit, quæ tandèm simplicitas, vel, vt rectiùs loquar, stultitia & dementia hæc est, ea, quæ caduca & imbecilla, corruptionique obnoxia sunt, immò nihil prorsùs sunt, ijs, quæ à corruptione aliena ac sempiterna sunt, potiora ducere, ac propter caducarum rerum fructum, bonorum illorū fructu ab omni successione remoto priuari? An non hæc, ô pater, intelliges? An non prætereuntia præteribis, atque ad ea, quæ fixa & certa sunt, animum adiunges? An non patriam peregrinationi antepones, lucem tenebris, spiritum carni, vitam æternam vmbræ mortis, ea quæ non dilabūtur, fluxis & fragilibus? An non ex atroci hac horrēdi mundi principis, hoc est peruersi diaboli, seruitute fuga te subduces, teque ad bonum, & ad misericordiam propensissimum Dominum conferes? An non à multorum commentitiorum deorum cultu teipsum abduces, atque vni viuo ac vero Deo cultum adhibebis? Nam etsi in Deum peccâsti, cùm multas in eum blasphemias effudisti, atque ipsius seruos grauibus tormentis excruciatos necâsti: non tamen dubito, quin te ad meliorem mentem redeuntem suscepturus sit, omniaque delicta tua è memoria deleturus. Non enim mortem peccatoris, sed magìs vt conuertatur & viuat,

Pater appellandus non est, qui filij saluti angitur.

1. Pet. 2. Esa. 40.

Voluptates mundi cum amaritudine digeruntur.

Sera impiorum pœnitentia. Psal. 6.

Iob 14. Psal. 143.

Ezech. 18.

viuat, ille vult, qui vt nos à recta via aberrantes requireret, ex ea sublimitate, quæ nullis verbis exponi potest, descendit, crucemq; & mortem nostra causa pertulit, ac nos, qui sub peccato venditi eramus, pretioso suo sanguine redemit. Ipsi laus & gloria in secula seculorum, Amen. Rex autem stupore simul atque ira correptus est: illud nempe, ob filij prudentiam, atque eiusmodi sermones, qui nullo pacto refelli possent: hoc autem, quia ipsius deos traducere ac criminari non desinebat, totamque ipsius vitam suggillabat, ac proscindebat. Atque huiusmodi quidem sermonis splendorem, ob internam tenebrarum crassitiem, haudquaquàm admisit. Cùm autem ob amoris à natura insiti affectum in ipsum animaduertere, aut eum malo aliquo mulctare non posset, rursumque ipsum de sententia dimouere se posse prorsùs desperaret, veritus nè si pluribus eum sermonibus lacesseret, eo liberè ac fidenter loquente, deosque suggillante, atque cauillis insectante, maiore ipse iracundia inflammatus, hostile aliquid in eum designaret, irato animo surgens, secessit, his duntaxàt verbis vtens: Vtinàm nunquàm natus fuisses, nec in lucem prodijsses, siquidem futurū erat, vt in deos tam impius & contumeliosus esses, atque à paterna amicitia & admonitione abscederes. Verùm aduersatij deos, quorum inuictum robur est, non perpetuò subsannabūt, nec diu gaudebunt, nec eorū pręstigiæ vim habituræ sunt. Nam nisi mihi dicto audientem, atque erga deos gratum te prębueris, multis priùs ac varijs tormentis affectū acerbissima morte te de medio tollam, nec tecum vt cum filio, sed vt cum hoste aliquo ac rebelli agam.

Rom. 7.

Multis tormentis se affecturum filium, minatur pater.

Egresso Rege, Iosaphat diuinam opem implorat. Cumque Rex de Arachis consilio filium leni oratione allicere tentaret, operam lusit. Iosaphat posteà de morte ac resurrectione longam ad ipsum orationem habet. C A P. XXV.

His minis cùm in eum pater vsus esset, atque iratus secessisset, filius in cubiculum ingressus, sublatis ad sui certaminis arbitrum oculis ex intimo corde exclamauit: Domine Deus meus, dulcis spes, minimeque mendax promissio, ac firmum eorum, qui se tibi totos deuouerunt, perfugium, propitio ac benigno oculo pectoris mei contritionem cerne: nec me derelinquas, nec discedas à me: verùm, iuxta pollicitationem tuā ab omni mendacio alienam, mecum, hoc est cum indigno atque abiecto homunculo, sis. Te enim rerum omnium conditarum effectorem & gubernatorem agnosco, & confiteor. Quocircà in hac præclara confessione velim me confirmes: vt ad extremum vsque spiritum in ea permaneam. Respice in me, & miserere meî: mihiq; adsta, illæsum atque incolumem ab omni Satanæ operatione me conseruans. Respice, ô Rex. Siquidem anima mea vehementi tui desiderio flagrat, atque irà incensa est, tanquàm in sitis ardore in terra inaquosa, te immortalitatis fontē concupiscens. Nè tradas bestijs animam confitentem tibi: & animæ pauperis tui nè obliuiscaris in finem. Verùm mihi beneficio tuo contingat, vt per omnē vitæ cursum pro tuo nomine tuaque confessione omnia perpetiar, meque totum tibi immolem. Te enim robur afferente, imbecilles etiam viribus pollent. Quoniam tu solus inuictus es propugnator, ac Deus misericors, quem quicquid creatum est, benedicit ac celebrat in secula seculorum, Amen. Hac oratione functus, diuinam consolationem in pectus suum illabi sensit: fiduciaque perfusus, totam noctem in precibus traduxit. Rex autē cùm de filij statu cum Arache sermones contulisset, ipsique rigidam ipsius libertatem, animique in sententia peruicaciam declarâsset, hoc consilium capit, vt quàm fieri posset amicissimè atque obsequiosissimè, cum eo colloqueretur, blanditijs videlicet perfecturum se sperans, vt eum ad se pertraheret. Crastino itaque die ad filium se confert, ac propiùs sedens, ipsum accersit, atq; complectitur & osculatur. Leniterque ac placidè irrepens, O charissime & amantissime fili, inquit, patris canitiem honore affice, precibusque meis auditis accede, ac dijs sacrificium adhibe. Sic enim & illos benignos & faciles habiturus es, & dierū diuturnitatem, gloriamq; omnem, & inoffensum regnū, omnisque generis bona ab ipsis percipies, & mihi patri tuo per omnem vitam charus eris: ac deniquè hoc assequeris, vt omnes homines te in honore habeant, laudibusque efferāt. Siquidem ad laudē adipiscendam magni interest patri obedire, ac præsertìm in ijs rebus, quæ ad bonū & ad deorum beneuolentiam spectant. Quidnā autem, fili, censes, vtrùmne me consultò ac de industria à bona via deflexisse, atque contrariā ingredi maluisse, an verò boni ignoratione & im-

Oratio Iosaphat ad Deum.

Psal. 37.

Psal 24.

Psal. 62.

Psal. 73.

Regis ad filiu blanda oratio.

peritia meipsum pestiferis dogmatibus dedidisse? Certè si me spōtè ac de industria, contrà quàm vtile sit, mala bonis præferre, mortemq́ue vita potiorem habere existimas, vehementer, ô fili, à recto iudicio mihi aberrare videris. An non vides quot ærumnis & afflictionibus meipsum persæpè tradā, tum in expeditionibus aduersùs hostes, tum in publicorum negotiorum procuratione meipsum occupans, adeò vt famem etiā ac sitim, cùm ità necesse est, perfetā, ac pedibus ambulem, humiq́ue somnū carpam? Opum autem & pecuniarum tanta in me contemptio ac despicientia est, vt interdū profusa manu palatij mei thesauros exhauriam, quò amplissima dijs delubra extruam, omniq́ue ornatu illustrem, aut pecuniarū aggeres militibus liberalissimè distribuam. Cùm itaque tantus in me voluptatū contemptus, tanta in periculis tolerantia sit, si Galilæorum religionem, ea, quam manibus tenemus, præstantiorem esse cognoscerem, an non summo studio id agerem, vt contemptis omnibus rebus, salutē mihi compararem? Sin autem mihi boni ignorationem atq; imperitiā vitio vertis, illud tecum reputa, quot noctes insomnis exegerim, quęstione aliqua proposita, & quidē interdùm haud admodùm necessaria: nullam omninò mihi requiem concedens, priusquàm perspicuā & accommodatissimam ipsius solutionē inuenissem. Quocircà cùm caducarum harum rerum ne minimam quidem contemnendam ducam, verùm omninò conducibiliter, atque ad omniū vtilitatem, eam excutiam & absoluam, (Sic enim inter omnes cōstare arbitror, neminem omniū qui sub Sole sunt, arcanarū rerum cognitionē accuratiùs vnquàm inuestigâsse, quàm ipse fecerim) quonam pacto res diuinas, & ea quę venerari ac deorum honore afficere oportet, cōtemnēda duxisē, ac nō potiùs omni studio, omnibus viribus, toto deniq; animo, ac tota mente, in eorū inuestigatione tempus atque operā posuissem, vt quę vera & maximè consentanea sunt, inuenirem? Etenim magno cum labore sic ea quęsiui, vt & multas noctes ac multos dies in his consumpserim, & multos itèm sapientes & eruditos viros ad consiliū adhibuerim, atq; etiam cum multis eorū, qui Christiani appellantur, sermones conseruerim. Ac per impigram conquisitionē, & ardētem inuestigationem, via veritatis à me inuenta est, sapientiū virorum, atq; rum doctrina tum ingenio prēditorū testimonio cōfirmata.

Gentiū error ptinax. Quorū hęc sententia est, nullam aliam esse, pręteream, quā hodierno die tenemus, summos deos colentes, ac dulcem & cum voluptate coniunctam vitam omnibus hominibus ipsorū munere concessam, ac iucunditate animiq; oblectamento perfusam arctissimè complectentes. Quam quidē Galilæorum duces & antistites stultè repulerunt: adeò vt suaue hoc lumen, atque omnes voluptates, quas nobis fruendas dij concesserunt, alterius cuiusdam incertæ vitæ spe prompto animo abijciant,

1. Tim. 1. nescientes videlicet, nec quid dicant, nec de quibus affirment. Tu verò, charissime fili, patri tuo, qui per accuratam ac verissimā inuestigationem id quod verè bonum est inuenit, obtempera. En enim demonstratū est, me, nec spōtè, nec per ignorationem, à bono aberrâsse: verùm & illud inuenisse, & accepisse. Cupio autē te quoquè in stulto errore minimè versari: verùm meis vestigijs hærere. Quamobrèm fac patrem tuum verearis. An nescis quantum bonum sit patri obtemperare, atque ipsi in omnibus rebus obsequi: quemadmodùm contrà quàm exitiosum & execrandum, patris animū exacerbare, ipsiusq́ue iussa pro nihilo habere? Omnes enim, qui hæc fecerunt, malo mortis genere interierunt. Quo in numero, fili, vtinàm ne censearis: verùm ea, quæ parenti grata sunt, faciens, bonorum omnium compos fias, regniq́ue mei hęres sis. Magnanimus autem, ac verè nobilis adolescens, cùm super uacaneam patris orationem, ac stultum consilium audijsset, atque flexuosi serpentis artes animaduertisset, nempe quòd à dextris laqueum pedibus ipsius parâsset, id scilicet agens ac moliens, vt diuinam ipsius animam inflecteret, atque ipsi ad propositam palmam impedimentum afferret, illud Domini præceptum sibi an-

Matth. 10. te oculos posuit, Non veni mittere pacem, sed gladium. Veni enim separare filium aduersùs patrem suum, & filiam aduersùs matrem suam, & quæ deincèps

Ibidèm. sequuntur. Illudq́ue itèm, Qui amat patrem aut matrem plusquàm me, non est me dignus. Ac rursùm illud, Quicunque me negauerit coram hominibus, negabo etiam eum coram patre meo qui in cælis est. Hæc cùm secum ipse reputâsset, diuinoq́ue metu animam constrinxisset, illud Salomonis dictum perquàm tem-

Eccles. 3. pestiuè vsurpauit, Tempus amandi, & tempus odiendi: tempus belli, & tempus

Psal. 56. pacis. Ac primùm quidem mente ad hunc modum precatus est: Miserere mei Deus,

Deus miserere mei, quoniam in te confidit anima mea: Et in vmbra alarum tuarum sperabo, donèc transeat iniquitas. Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui benefecit mihi, ac reliqua, quę deinceps in Psalmo sequuntur. Pòst autē ad patrem his verbis vsus est: Patrem quidem colere, atque ipsius imperijs parere, ipsique amico & beneuolo animo inseruire, cōmunis magister noster docet, vt qui naturalem huiusmodi charitatem in animis nostris insceuerit. At cùm parentum amor atque erga eos beneuolentia animæ ipsi periculum creat, eamque à summo illo effectore procùl remouet, hunc affectum protsùs excindere iubemur, ac nullo modo ijs, qui nos à Deo abstrahunt, cedere ac manus dare, verùm eos odisse & auersari: quanuis etiam is, qui execranda præcipit, pater sit, quanuis mater, quanuis Rex, quanuis deniquè penès eum vitæ nostræ potestas sit. Quæ cùm ità sint, paternæ beneuolentiæ causa Dei iacturā facere protsùs nequeo. Ac proindè, tum tibijpsi, tum mihi negotium facessere desine: verùm mihi morem gere, ac viuum & verum Deum ambo colamus. Nam quę nunc veneraris, simulacta sunt, hominū manibus effecta, spiritûs expertia, & surda, nihilque omninò aliud, quàm exitium & sempiternum cruciatum cultoribus suis accersentia. Sin autem id recusas, quicquid lubet, mihi infer. Seruus enim Christi sum. Ac neque blanditijs, neque tormentis ab eius amore desciscam: quemadmodùm etiam pridiè tibi dixi, Domini mei nomen interponēs, ac sermonem interposito iureiurando confirmans. Quòd autem nec te spontè malè agere, nec rursùm ignoratione à bono aberrare dixisti, verùm ingenti ac laboriosa inuestigatione hoc cognouisse, nempe bonum esse simulacra colere, ac libidinū voluptatibus affixum esse, certè te spontè malè agere dicere haud queo. Quòd autem magna insciriæ caligine circunfusus sis, ac tanquàm in tractabilibus tenebris ambulans, ne minimum quidē luminis splendorem perspicias, ob idque recta via amissa in præcipitia & barathra oberres, id verò certissimum ac compertissimum habeo: teque etiam, ô pater, id intelligere cupio. Ac propterea tenebras lucis loco tenens, ac mortem vitæ instàr complectens, vtilia consilia inijsse, fructuosasque cogitationes suscepisse tibi videris. At non ità est, non, inquam, est ità. Nam nec ea, quæ veneraris, dij sunt, sed dæmonum statuæ omnem eorum execrandam operationem intùs continentes: nec rursùm vita ea, quam suauem & voluptuariam appellas, iucunditatisque omnis & hilaritatis plenam esse censes, eiusmodi naturam habet: sed, si veritatis iudicio standum est, execranda ac modis omnibus auersanda est. Quanuis enim ad aliquod tempus fauces deliniat, pòst tamen, vt à magistro meo dictum est, felle amatiùs digeritur, gladioque ancipiti acutior est. Et quonam tandèm pacto eius mala tibi recensere possem? Dinumerabo ea, & super arenam multiplicabuntur. Diaboli enim hamus est, execranda voluptate, tanquàm illecebra quadam, obductus, per quam eos, qui in fraudem induncuntur, ad imum inferni gurgitem trahit. Bona autem à Domino meo promissa, quæ quidem tu incertæ vitæ spem nuncupâsti, ab omni mendacio & mutatione aliena sunt, finem nesciunt, corruptioni subiecta non sunt: deniquè nulla est oratio, quę illius gloriæ & iucunditatis, illius inenarrabilis gaudij ac perpetuæ lætitiæ magnitudinem exprimere queat. Omnes enim, quemadmodùm ipse vides, morimur, nec est homo qui viuat, & mortem visurus non sit. Futurum est autem, vt rursùm ad vitam redeamus, tum nimirùm, cùm Dominus Iesus Christus Dei Filius in gloria, quæ nullis verbis declarari potest, ac tremenda potentia veniet, ille inquam Rex regū, ac Dominus dominantiū, cui omne genu flectetur, cælestium, terrestrium, & infernorum: quique tantum omnibus pauorem cōmouebit, vt etiam ipsæ cælestes virtutes obstupescant. Adstabunt porrò ei cum timore millia milliū, & deciès centena millia Angelorū & Archangelorum, cunctaque metu ac tremore plena erunt. Vnus enim Archangelorum, buccina clanget: ac statim cælū sicut liber inuolueτur, terra autē effracta omniū hominum, qui vnquàm à primi hominis Adami ortu vsque ad diem illū fuerunt, corpora sursùm emittet. Ac tum omnes, qui ab orbe condito morte functi sunt, in ictu oculi, ad Domini tribunal sistentur: atque vnusquisq; rerum in vita gestarum rationē reddet. Tunc iusti, qui in Patrem & Filium ac Spiritum sanctū crediderunt, atque in probis actionibus præsentis vitę curriculū confecerunt, Solis instàr fulgebunt. Quonam autem pacto gloriā eam, quæ ipsos exceptura est, tibi cōmemorabo? Nam etsi ipsorum splendorem ac pulchritudinē Solis lumini, aut etiā clarissimę fulgetrę comparem, nihil tamen, quod huic

Iosaphat patrie pōdet.
Exod. 20.
Parētes qui filios à Deo abstrahunt, non audiēdi, sed relinquēdi sunt.
Improborū vita nil veræ iucunditatis habet.
Psal. 138.
Præsens vita diaboli hamus est.
2. Reg 14.
Psal. 88.
Matth. 25.
Apoc. 19.
Philip. 2.
Luc. 21.
Dan. 7.
1. Cor. 15.
Matth. 13.

1.Cor.2. huic splendori par sit, dixero. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ Deus in cælorum regno, in incomparabili luce, in arcana & finis experte gloria, iis, qui ipsius amore præditi sunt, præparauit. Ac iusti quidem eiusmodi bona atque eiusmodi beatitudinem consequentur. Qui autem verum Deum abiurârunt, ac fictorem & opificem ignorârunt, impuros que dæmones coluerunt, ac surdis simulacris venerationem tribuerunt, voluptatumque huius vanæ vitæ cupiditate flagrârunt, atque in vitiosarum affectionum cœno porcorum instar sese volutârunt, suasque animas vitij omnis officinam effecerunt, nudi & aperti stabunt, ignominia suffusi, mœsti, ac tum gestu, tum reipsa, miserabiles. Atque omnes ipsorum sermones, & actiones, & cogitationes, ante ipsorum ora venient. Ac deinde post grauissimam ignominiam, atque intolerandum illud probrum, gehennæ igni nunquàm extinguendo, ac lucis omnis experti, exterioribus tenebris, dentium stridori, ac venenato vermi addicentur. Hæc illorum portio erit, hæc hæreditas. In his per sempiterna secula versabuntur, scelerum pœnas dantes: propterea quòd bonis iis, quæ in pollicitatione recôdita erant, propter breuem voluptatem repudiatis & abiectis, æternum sibijpsis supplicium accersiuerunt. Pro his igitur, hoc est, vt & gaudium illud omni sermone præstantius consequamur, & arcana illa gloria fruamur, Angelosque splendore adæquemus, ac bono & dulcissimo Domino fidenti animo adstemus, atque atrocissimas & nûquàm finiendas pœnas, & acerbissimam illam infamiam effugiamus, quas non pecunias, quæ non corpora, immò etiã ipsas animas profundere par fuerit? Quis tam ignaui animi est, quis tam excors, quin sexcentas temporarias mortes subire in animum inducat, vt à sempiterna, & finis omnis experte morte liberetur, beatamque, & ab omni interitu remoram vitam hæreditariò possideat, ac sanctæ, & vitæ initium afferentis Trinitatis lumine collustretur?

Impiorum miseria.

Regni cælestis causa null° dolor recusandus

Nachor Iosaphati oratione perterritus, Christianam fidem aduersùs Gentiles Philosophos tuetur. CAP. XXVI.

HAec verba cùm Rex audijsset, filijq; firmitatem atque constantiam perspexisset, nec blanditijs, nec sermonũ lenocinio, nec deniq; suppliciorum minis cedentis, orationis quidẽ illius probabilitatem, ac responsa, quę refelli non possent, admirabatur, atque etiam à propria conscientia, quæ ipsum vera & iusta dicere demonstrabar, coarguebatur: verùm à praua consuetudine, atque à vitiosis affectionibus, quarum habitũ cõtraxerat, & quæ eum velut chamo & freno coërcebant, nec veritatis lumen prospicere sinebãt, in diuersum trahebatur. Ac propterea nullũ non lapidem, vt dici solet, mouẽs, in eo quod priùs sibi propofuerat, hęrebat, consilium nimirùm, quod eum Arache ceperat, in opus perducere cupiens. Itaq; ad filiũ ait: Oportebat quidem, fili, te meis imperijs omnibus in rebus simpliciter obsequi. Quoniam autẽ pro tua duritia atq; contumacia mihi ità vehementer restitisti, hoc vnũ contendens, vt tua sentẽtia maioris apud te, quàm omnia alia, ponderis atq; authoritatis esset, age, inani contentione valere iussa, rationibus ad persuadendũ aptis agamus. Ac quia Barlaam, à quo tibi fucus factus est, vinctus à me tenetur, amplissimo cœtu habito, atq; omnibus, tum nostris, tum Galilæis in vnũ coactis, pręconibusq; disertis verbis edicere iussis, nè quisquã Christianorum vllius periculi metu afficiatur, verùm omnes omni metu vacui per sodalitia & cognationes in vnũ coëant, cõmuni consilio rem cõsideremus. Atq; aut vos & vester Barlaam, nobis in sententiã vestrã adductis, ea quę optatis consequemini: aut contrà vos in sententiam nostrã adducti, iussis meis spontè ac prompto animo parebitis. Prudens autẽ reuerà & cordatus iuuenis per visum, quod diuinitùs ipsi contigerat, Regis versutia cognita, ait: Domini voluntas fiat, sitq; quemadmodùm iussisti. Ipse autẽ bonus Deus ac diuinus hoc nobis cõcedat, nè à recta via aberremus. Nam in ipso confidit anima mea: & ipse meî miserebitur. Tunc igitur Rex omnes, tam idolorum cultores, quàm Christianos in vnum conuenire iubet, literis nimirùm quaquauersùm missis, ac pręconibus, qui per omnia oppida proclamarent, nè quis Christianorum, tanquàm inopinati aliquid perpessurus, in metu versaretur, verùm omnes per sodalitia & cognationes in vnum coirent: quòd veritatis studiosa, ac non coacta & violenta inquisitio vnà cum eorũ duce atque antesignano Barlaamo futura esset. Eodemque modo idolorũ etiam cultores ac sacerdotes, Chaldæorum-

Rex oẽs idolorũ cultores, ac sacerdotes, necnõ Chaldæorũ sapien.

dæorumque & Indorum sapientes, qui in vniuerso ipsius imperio erant, quosdamque etiam augures, & præstigiatores, ac vates conuocauit, vt aduersùs Christianos victoriam obtinerent. Et quidem ingens ad Regem execrandæ ipsius religionis multitudo confluxit: Christianorum autem vnus tantùm Barachias nomine inuentus est, qui Barlaamo (vt quidem existimabatur) suppetias ferret. Nam pij viri partim extremo vitæ die functi fuerant, à furiosis scilicet vrbium prætoribus obtruncati: partim impendentium periculorum metu in montibus ac speluncis delitescebant: partim deniquè Regis minas pertimescentes, in lucem prodire minimè audebant, verùm nocturni pietatis cultores erant, in occulto duntaxàt Christum colentes, non autem liberè ipsius fidem profitentes. Ille autem solus, vtpotè generoso animo præditus, ad propugnandam veritatem accessit. Cùm igitur Rex in alto atque edito solio consedisset, filium vnà sedere iussit. At ille pro suo erga patrem honore ac reuerentia id facere recusauit: atque in terra non longè ab eo sedit. Adstiterunt igitur viri infatuatæ à Deo sapientiæ periti, quorum, vt Apostoli verbis vtar, insipiens cor errauit. Putantes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilium hominum, & quadrupedum, & serpentium. Hi, vt cum Regis filio, atque ijs, qui ab ipsius partibus stabant, sermonem conferrent, in vnum conuenerunt. Atque in eis illud adagium implebatur, Caprea cum leone pugnam inijt. Etenim ipse Altissimum posuerat refugium suum, & in alarum ipsius vmbra sperabat. Illi autem in huius seculi Principibus, qui destruuntur, ac mundi principe tenebrarum, cui seipsos miserè subiecerunt, fiduciam suam collocabant. Producitur itaque Nachor, qui Barlaamum se esse simulabat. Ac Rex quidem hoc sibi propositum habebat: verùm sapiens Dei prouidentia cælitùs aliud administrabat. Adstantibus enim his omnibus, Rex ad Oratores suos & Philosophos, vel potiùs plebis seductores & stolido corde præditos, ait: En vobis certamen, & quidem maximum propositum est. Duorum enim alterum vobis continget, nempe vt vel doctrina nostra confirmata, errorisque conuicto Barlaamo, ipsiusque socijs, maximam gloriam & honorem, tum à nobis, tum à senatu, consequamini, ac victricibus coronis ornemini: vel fracti ac superati, cum omni ignominia grauissimam mortem oppetatis, atque omnes vestræ facultates populo addicantur: quò memoria vestra protsùs à terra deleatur. Nam & corpora vestra bestijs deuoranda obijciam: & liberos vestros perpetua seruitute mulctabo. Hac oratione à Rege habita, ipsius filius his verbis vsus est: Aequam sententiam hodierno die tulisti, ó Rex, eamque velim Deus confirmet. Atque ego eadem magistro meo dico. Conuersusque ad Nachorem, qui Barlaam esse putabatur, ad eum ait: Non te fugit, ó Barlaam, in qua gloria, quibusque delicijs me inueneris. Tu tamen permultis sermonibus me adduxisti, vt à patrijs legibus & institutis abscederem, atque ignotum Deum colerem, arcanorum quorundam videlicet ac sempiternorum bonorũ spe mentem meam ad sequenda tua dogmata, & exacerbandum patris mei ac domini animum, me pertrahens. Quocircà ità existima, te nunc velut in trutina stare. Nam si ex proposito certamine superior discesseris, eam scilicet, quam mihi tradidisti, doctrinã veram esse demonstrans, atque eos, qui hodierna die nobis aduersantur, in errore versari ostendens, tu quidem maiorem, quàm vllus vnquàm habuerit, gloriã referes, ac veritatis præco vocaberis: atq; ego in tua doctrina perstabo, Christumque, quemadmodũ prædicâsti, ad extremum vsque spiritum colam. Sin autem, siue dolo, siue seriò ac verè superatus, ignominiam mihi conflaueris, contumeliã meã statim vlciscar. Etenim meismet manibus cor tuum ac linguam euellam, eaque cum reliquo tuo corpore canibus in prædam dabo: vt tuo exemplo omnes Regum filijs imposturam minimè facere condiscant. His verbis auditis, Nachor ingentem tristitiam ac mœrorem concepit: vt qui seipsum in foueam, quam fecerat, incidere, ac laqueo, quem absconderat, implicari, suoque gladio se confodi perspiceret. Cùm igitur rem secum reputâsset, ad filij Regis partes, vt impendens vitę discrimen effugeret, sese potiùs adiungere, ipsiusque dogmata confirmare statuit, quòd videlicet ille optimo iure supplicio eum afficere posset, siquidem ipsius animũ offendisset. At id totum diuinæ prouidentiæ erat, quæ religionis nostræ decreta sapienter per aduersarios confirmabat. Nam cùm Idolorum antistites & Nachor sermones conferere inciperent,

tes in vnum cõuocat, ad uersùs Christianos disputaturos.

In timidos Christianos.

1.Cor.1.

Rom.1.

Caprea cũ leone pugnat, prouerb.

Psal.90.

Psal.56.

Ephes.6.

S. Iosaphat ad Nachorẽ oratio.

Psal.7.

Num. 22. perent, vt Balaam ille, cùm sub Balaac Israëlem quondàm execrari ac diris deuo-
Nachor defendit partes Iosaphati. uere constituisset, multis tamen cum ac varijs benedictionibus cumulauit: ad eun-
dem etiam modum Nachor insipientibus ac stolidis sapientibus vehementer ob-
luctabatur. Cùm enim Rex in throno sederet, atque ipsius filius, vti iam à nobis di-
Psal 63. ctum est, ipsi assideret, ijque etiam stulti Rhetores adstarent, qui vt gladium linguas
suas ad opprimendam & euertendam veritatem acuerant, quique, vt cum Esaia lo-
Esa. 59. quar, laborem parturiunt, & iniquitatem pariunt, plebis etiam ad certaminis spe-
ctaculum innumerabilis multitudo confluxisset, vt vtra pars victoriam adipisce-
Disputationis initium. retur, cognosceret, Rhetorum vnus, qui omnibus doctrina præstabat, ad Nacho-
rem dixit: Túne es ille vsqueadeò audax, atque in deos nostros contumeliosus
Barlaam, qui charissimum Regis filium in eiusmodi errorem coniecisti, cumque
crucifixum colere docuisti? Respondit Nachor: Sanè, ego sum Barlaam, qui deos
tuos, quemadmodùm dixisti, nihili pendo: quique Regis filium, non in errorem
conieci, sed errore liberaui, atque ad verum Deum adiunxi. Tum Rhetor ille ad
hunc modum locutus est: Quoniam magni & eximij viri, à quibus omnis sapien-
tia & scientia inuenta est, sublimes deos atque immortales eos nuncupent, omnes-
que orbis terræ Reges & illustres viri ipsos colant ac venerentur, quonam modo
ipse linguam aduersùs eos acuis, atque omninò eò audaciæ prorumpis, vt hæc pro-
feras? Quonam itèm argumento probas eos deos non esse, sed eum qui Cruci affi-
xus est? Excipiens autem sermonem Nachor, Rhetorem quidem illum nullo
prorsùs responso dignatus est: verùm cùm plebi silentium manu indixisset, atque
os suum tanquàm illa asina Balaam, aperuisset, ea, quæ dicere minimè instituerat,
Nachoris Oratio. prolocutus est. Atque ad Regem: Ego, Rex, Dei prouidentia in mundum veni:
conspectoque cælo, terra, mari, Sole ac Luna, reliquisque eiusmodi rebus, earum
ornatum admiratus sum. Mundũ autem, eaque omnia, quæ ipsius complexu con-
tinentur, necessariò moueri conspiciens, eum, à quo mouetur, & conseruatur, De-
um esse intellexi. Etenim quicquid mouet, eo, quod mouetur, fortius est: & quod
continet, atque conseruat, fortius est eo, quod continetur, & conseruatur. Quocir-
cà ipsum Deum esse dico, qui omnia procreauit, atque conseruat, quique principij
expers est, & sempiternus, & immortalis, & nulla re indigens, omnibusque pertur-
bationibus ac defectibus sublimior, hoc est ira, & obliuione, atque ignorantia, re-
liquisque omnibus rebus generis eiusdem. Per ipsum autem omnia coagmentata
Psal. 15. & cõcreta sunt. Nec verò sacrificijs, aut libaminibus, aut vlla alia re in adspectum
Act. 17. cadente opùs habet: verùm contrà omnes eo opùs habent.

Nachor Gentilium Deos falsos esse ostendit: Iudæos etiam in errore versa-ri: ac Christianos solos de religione rectè sentire.

CAP. XXVII.

HIs ità de Deo commemoratis, quemadmodùm ipsius beneficio mihi de
ipso loqui concessum est, ad humanum genus veniamus, vt, quinam ipso-
rum veritatis, quinam erroris participes sint, conspiciamus. Illud enim, ô
Rex, inter nos constat, tria in mundo hominum genera esse, nimirùm eos,
Tria in mũdo religionis genera. qui apud vos deorum cultores dicuntur, & Iudæos, & Christianos. Ac rursùm eo-
rum, qui multos deos colunt, triplex genus esse, nempe Chaldæos, Græcos, & Ae-
gyptios. Nam hi reliquis nationibus plurium deorum cultùs & adorationis du-
Multorum deorũ cultus ab Aegyptijs fluxit. ces ac magistri fuerunt. Quocircà, quinam ipsorum in veritate, quinam in errore
versentur, videamus. Ac Chaldæi quidem Deum ignorantes, post elementa aber-
rauerunt, resque conditas Creatoris loco colere cœperunt: quarum etiam cùm
formas quasdam effecissent, eas cæli & terræ, & maris, & Solis, ac Lunæ, reliquo-
rumque elementorum & siderum figuram appellârunt: easque res in templis
conclusas adorant, ac deos appellant. Quos etiam diligenter ac studiosè seruant,
nè à furibus surripiantur. Nec illud ipsis in mentem venit, quicquid seruat, eo,
quod seruatur, maius esse, & itèm eum qui aliquid efficit, eo quod efficitur, præ-
stantiorem esse. Nam si ipsorum dij ea imbecillitate sunt, vt saluti suæ consulere
nequeant, quonam tandèm pacto alijs salutem afferent? Itaque magno errore
Chaldæi lapsi sunt, mortuas & vtilitatis expertes statuas venerantes. Atque etiam
Elementa Deos non esse. mihi mirari subit, ô Rex, quonam modo ij, qui apud eos Philosophorum nomen
obtinent, illud haudquaquàm animaduerterint, elementa quoquè interitui ob-
noxia

noxia esse. Quòd si elementa interitui omninò obnoxia ac subiecta sunt, quî tandèm dij esse queant? Quòd si elementa dij non sint, quonam modo statuæ, quæ eorum nomine construuntur, dij erunt? Ad ipsa igitur elementa, ó Rex, accedamus, vt ea deos non esse demonstremus, sed corruptioni ac mutationi subiecta, atque ex nihilo in ortum veri Dei iussu producta esse, qui quidem corruptionis & immutationis expers est, & inuisibilis, contraque ipse omnia cernit, & arbitratu suo immutat, atque conuertit. Quid igitur de elementis dico? Qui cælum Deum esse arbitrantur, errant. Nam ipsum conuerti, ac necessariò moueri, atque ex multis rebus constare videmus. Propterea enim κόσμος, id est mundus appellatur. Mundus porrò artificis cuiusdam constructio est. Quod autem constructum est, principium ac finem habet. At cælum vnà cum sideribus suis necessariò mouetur. Siquidem astra certo ordine ac spatio impulsa, à puncto in punctum, partim occidunt, partim exoriuntur, certisque temporum spatijs iter suum obeunt, vt æstates & hyemes, quemadmodùm ipsis à Deo imperatum est, efficiant. Nec leges sibi iuxta ineuitabilem naturæ necessitatem constitutas cum cælesti ornatu infringunt. Ex quo perspicuum est, cælum non Deum, sed Dei opus esse. Qui autem terram deam esse censent, errant. Videmus enim eam ab hominibus iniuria affici, & eorum imperio subiectam esse: effodi etiam & contaminari, atque inutilem fieri. Nam si igne torreatur, emoritur. Siquidem ex testa nihil oriri potest. Ac prætereà si imbribus nimiùm perfundatur, tum ipsa, tum ipsius fructus corrumpuntur. Quin ab hominibus reliquisque animantibus proculcatur, interfectorum sanguine inquinatur, effoditur, completur, cadauerum theca efficitur. Quæ cùm ità sint, fieri non potest, vt terra dea sit, sed res à Deo ad hominum vsum effecta. Eodem modo qui aquam deam esse putant, errant. Nam ea quoquè ad hominum vsum procreata est, eorumque dominationi subest. Contaminatur etiam, & labefactatur, &, cùm igne cocta est, immutatur: alios atque alios subindè colores sumit, vtpote quæ, & frigore concrescat, & ex cruore spurcitiem contrahat, & ad impurarum omnium rerum ablutionem adhibeatur. Ex quo liquidò constat aquam deam esse non posse, sed Dei opus. Iam verò qui ignem Deum esse arbitrantur, ipsi quoquè errant. Etenim ignis ad hominum vsum creatus est, ipsorumque dominationi subest, & ab ipsis ad omnis generis carnes, partìm elixandas, partìm assandas, atque etiam ad mortua corpora concremanda, è loco in locum circunfertur. Atque insupèr multis modis corrumpitur, & ab hominibus extinguitur. Ac proindè ignis Deus esse non potest, sed Dei opus. Ad eundem etiam modum qui ventorum flatum Deum esse existimant, errant. Perspicuum enim est, ventum alteri inseruire, atque hominum causa ad transuehendas naues ac frumenta comportanda, reliquosque ipsorũ vsus, à Deo conditum esse. Huc accedit, quòd pro Dei iussu atque imperio, tum augescit, tum imminuitur. Quarè fieri non potest, vt ventus Deus sit, verùm Dei opus. Porrò qui Solem Deum esse putant, ipsi quoquè errant. Siquidem eum necessariò moueri perspicimus, atque à puncto in punctum migrare, & commutari, & occidere, & exoriri, vt ad hominum vtilitatem stirpes & plantas calore afficiat: atque insupèr eum diuisionem cum reliquis sideribus habere, ac multis partibus cælo minorem esse, luceque interdùm defici, nec vllum imperium & principatum obtinere. Ex quo illud planum est, fieri non posse, vt Sol Deus sit, sed Dei opus. Consimili etiam modo ij, qui Lunam deam esse opinantur, errant. Nam ipsam necessariò moueri & immutari videmus, atque à puncto in punctum migrare, & ad hominum vtilitatem nunc exoriri, nunc occidere, ac Sole minorem esse: augeri etiam, atque imminui, ac deliquia interdùm pati. Quarè fieri non potest, vt Luna dea sit, verùm Dei opus. Deniquè qui hominem Deum esse arbitrantur, errant. Nam eum necessariò moueri, & ali, & inuitum etiam senescere videmus, atque interdùm delectari, interdùm mœrore affici, ciboque ac potu, & veste indigere. Iracundum etiam atque inuidum esse, & libidine incitari, & pœnitentia duci, ac multis defectibus laborare. Verùm multis etiam modis corrumpitur, nimirùm ab elementis, & animantibus, ac postremò à morte ipsi imminente. Ex quo efficitur, vt homo Deus esse nequeat, sed Dei opus. Quocircà ingenti errore Chaldæi lapsi sunt, dum opinionum suarum commenta sequuntur. Elementa enim, in quæ interitus cadit, ac mortuas statuas venerantur: nec se in deorum numerum ea referre sentiunt. Ad Græcos iam veniamus, vt si quid

Cœlũ Deum non esse.

Terrã deam non esse.

Aquã deam non esse.

Ignẽ Deum non esse.

Vẽtos Deos non esse.

Solẽ Deum non esse.

Lunã deam non esse.

Hominem Deum non esse.

Disputatio aduersus Græcos. forte de Deo rectè sentiant, videamus. Græci igitur, sapientiæ laudem sibi arrogantes, stultiores etiam Chaldæis se præbuerunt, complures videlicet deos inducentes, partim masculos, partim fœminas, vitiosarum omnis generis affectionum, ac scelerum architectos. Etenim ridicula, & stulta, & impia, ô Rex, Græci induxerunt, eos qui non sunt, iuxta peruersas suas cupiditates, deos appellantes: vt nimirùm eos vitij patronos ac defensores habentes, adulteria perpetrent, rapiant, trucident, atque atrocissima quæque scelera committant. Nam cùm ipsorum dij huiusmodi flagitia designârint, quonam pacto ipsi quoquè non eadem perpetrabunt? Ex his igitur erroris studijs & institutis, hominibus bella & cædes atque acerbas captiuitates crebrò experiri cõtigit. Quin etiam, si de ipsorum dijs sigillatìm verba facere velimus, ingentem absurditatem perspecturus es. Siquidem Saturnum ipsi ante omnes Deum inducunt, eique filios suos mactant. Qui quidem ex Rhea multos filios habuit: quos etiam ipse furore percitus deuorabat. Aiunt autem Iouem ipsi genitale membrum abscidisse, atque in mare proieciſſe: ex quo Venerem ortam esse fabulantur. Iupiter autem patrem suum vinculis constrictum in Tartarum præcipitem dedit. Vides errorem, ac libidinem, quam aduersùs Deum suum inuehunt. Num enim fieri potest, vt Deus catenis vinciatur, ipsique genitales partes amputentur? O singularem amentiam! Quis mente præditus hæc dixerit? Secundus Iupiter inducitur, quem in omnes deos suos regnum tenere aiunt, atque in varias animantium figuras immutari, vt mortalibus mulieribus stuprum inferat. Etenim eum in taurum sese immutâsse tradunt, vt Europa potiretur: in aurum, vt Danaë: in cygnum, vt Leda: in satyrum, vt Anthiopa: in fulmen, vt Semela: Ac postcà multos ex ijs filios extitisse, Bacchum scilicet, Zethum, Amphionem, Herculem, Apollinem, Dianam, Perseum, Castorem & Pollucem, Helenam, Minoëm, Radamanthum, Sarpedonem, & nouem itèm filias, quas Musas nuncupant. Ac demùm de Ganymede sermonem inducunt. Hinc itaque, ô Rex, hominibus contigit, vt ad Dei sui imitationem hæc omnia imitarentur, atque adulteri essent, & insano masculorum amore tenerentur, & alia horrenda flagitia perpetrarent. Quonam igitur modo fieri potest, vt Deus adulter sit, aut pędico, aut parricida? Quin Vulcanum etiam quendam Deum esse tradunt, eumque claudum, malleumque ac forcipem tenentem, & ferrariæ arti victus causa operam dantem. Ergò rerum penuria laborabat. Atqui à Deo abhorret claudum esse, atque hominum ope indigere. Adhæc Mercurium etiam nobis Deum inducunt, qui cupidus sit, & fur, & auarus, & magus, & versipellis, ac sermonum interpres. Quod quidem itèm in Dei naturam minimè cadit. Aesculapiũ insupèr in deorum numero habent, qui medicus erat, & pharmaca conficiebat, atque emplastra, victûs parãdi causa (nam in egestate versabatur) componebat, pòst autem eum propter Tyndarei Lacædemonij filium à Ioue fulmine percussum interijsse narrant. Quòd si Aesculapius, cùm Deus esset, ac fulmine perculeretur, sibijpsi opitulari nequiuit, quî tandèm alijs opem ferre poterit? Mars etiam ab ijs Deus belli studiosus & iracundus, ac pecudum aliarumque rerum cupidus inducitur. Quem itèm postcà, cùm Venerem constupraret, à puero Cupidine ac Vulcano vinculis adstrictum fuisse dicunt. Quî igitur Deus is esse queat, qui cupiditate flagrat, ac bellis delectatur, adulteriumque perpetrat, ac vinculis constringitur? Rursùm autem Bacchum inter deos numerant, nocturna festa celebrantem, temulentiæ magistrum, aliorumque vxores abstrahentem, furore æstuantem, fugientem, ac postremò à Titanibus obtruncatum. Quòd si Bacchus, cùm interimeretur, sibijpsi opitulari non potuit, verùm & furore præceps agebatur, & ebrietati studebat, & profugiebat, quonam pacto Deus esse queat? Tum autem Herculem inducunt, qui sese vino obruat, atque in furorem ruat, suosque filios iugulet, ac deindè flammis absumptus intereat. Quî autem Deus esse is queat, qui se vino obruit, ac liberos suos obtruncat, ignisque ardore conflagrat? Aut quo tandèm modo alijs auxilio esse poterit, qui sibi auxilium afferre non potuit? Prætereà Apollinem inducunt, inuidia laborantem, atque arcum & pharetram, ac nonnunquàm etiam citharam & tibiam tenentem, hominibusque quæstûs causa vaticinia edentem. Egebat igitur. Atquì fieri non potest, vt Deus egeat, & inuideat, & citharœdus sit. Eodem etiam modo Dianam ipsius sororem inducunt, venationi studentem, atque arcum & pharetras habentem, solamque cum canibus vagantem, vt ceruum

Marginal notes: De Saturno Græcorum Deo. — De Ioue. — Dij gẽtium masculorũ concubitores. — De Vulcano. — De Mercurio. — De Aesculapio. — De Marte. — De Bacho. — De Hercule. — De Diana.

ceruū aut aprū intercipiat. Quonam igitur modo dea erit venatrix mulier, & cum
canibus obetrans? Postremò Venerem etiā deam esse adulteram dicunt. Aliquan- De Venere.
dò enim cum Marte concubuit, aliquandò cum Anchise, aliquandò cum Ado-
nide. Cuius etiam mortem deplorat, amasium suum requirens. Quin eam etiam De Adonide
ad inferos descendisse aiunt, vt Adonidem à Proserpina redimeret. Vidistíne vn- Ezech. 8.
quàm, ô Rex, dementiam hac maiorem? deam nimirùm Inducere, quæ adulterij
crimine se obstringat, & ploret, ac lamentetur? Adonidem autem etiam deum ve- De Adonide
natorē inducunt, eumque ab apro percussum violenta morte Interijsse aiunt, nec
in huiusmodi calamitate opem sibijpsi afferre potuisse. Quonam itaque pacto ho-
minū curam geret adulter & venator, quique violenta morte interijt? Hęc omnia
ac multa alia eiusmodi, adhuc fœdiota & sceleratiora, ô Rex, de dijs suis Græci
inducunt, quæ nec dicere, nec memoria vllo modo vsurpare fas est. Vndè ho-
mines à dijs suis occasionem artipientes, omne sceleris & libidinis atque impieta-
tis genus perpetrārunt, horrendis flagitijs suis terram & aërem contaminantes. Ae- Aduersùs
gyptij autem, cos stultitia & stoliditate superantes, grauiùs quàm vllæ aliæ natio- Aegyptios disputat.
nes aberrārunt. Neque enim Græcorum deos venerari satis habuerunt: verùm in-
supèr bruta animantia, tam terrestria, quàm in aquis degentia, tam stirpes quàm
plantas, in deorum numero habuerunt, atque in omni insaniæ ac libidinis gene-
re, grauiùs quàm vllæ terræ nationes, sese conspurcārunt. Antiquitùs enim Isidem De Iside.
colebant, virum simul ac fratrem Osiridem habentem, qui à fratre suo Tiphone
obtruncatus est. Eaque de causa Isis cum filio suo Oro in Biblum Syriæ fugit, Osi-
ridem quærens, atque acerbè lamentans, quoàd tandem Orus creuisset, ac Tipho-
nem de medio sustulisset. Ergò nec Isis fratri suo ac viro suppetias ferre potuit,
nec Osiris, cùm à Tiphone trucidaretur, sibijpsi auxilio esse potuit, nec deniquè
Tiphon fratricida, cùm ei ab Oro & Iside exitium afferretur, seipsum à morte
vindicare. Et tamen, cùm hi ob huiusmodi calamitates ad hominū notitiam per-
uenissent, à stultis Aegyptijs dij habiti sunt. Quin neque his, aut reliquis Gentium Aegyptiorū
numinibus contenti, bruta etiam animantia inuexerunt. Nonnulli etenim ipso- impietas.
rum ouem, alij hircum, alij vitulum & suem, alij coruum & accipitrem, alij vul-
turem & aquilam, alij crocodilum: quidam felem, & canem & lupum, & simiam,
& draconem & aspidem: alij cepas, & allia, & spinas, cæterasque res conditas co-
luerunt. Nec homines miseri nihil omninò virium his omnibus rebus inesse sen-
tiunt. Nam cùm deos suos ab alijs hominibus & comedi, & igni cremari, & in-
gulari atque corrumpi videant, non tamen proindè eos deos non esse intellexe-
runt. Quocircà magno errore, tum Aegyptij, tum Chaldæi, tum Græci lapsi sunt, Idem Chal-
deos huiusmodi inducentes, atque ipsorum statuas efficientes, surdaque & sensûs dæorum.
expertia simulacra pro dijs habentes. Ac demiror, quo pacto, cùm deos suos ab
artificibus secari & dolari ac truncari, atque temporis longinquitate Inueterasce-
re & immutari atque igne conflari cernerent, hiuc eos minimè deos esse non ani-
maduerterint. Nam qui in suæ salutis negotio nullam vim habent, quonam tan-
dèm modo hominum saluti consulent? At verò Poëtæ ipsorum, & Philosophi
tam Chaldęorum quàm Aegyptiorum, cùm versibus suis ac literarum monumen-
tis deos suos exornare studuerunt, eorum ignominiam magis detexerunt, nudam-
que omnium oculis proposuerunt. Nam cùm hominis corpus, quanuis alioqui
multis partibus constet, nullum tamen membrorum suorum abijcit, verùm fir-
missimam cum ipsis omnibus coniunctionem habens, secum ipsum concordat,
quî tandèm in dei natura tanta pugna & discordia futura est? Nam si vna deorum Mutua deo-
natura esset, deus deum insectari, aut obtruncare, aut malo aliquo mulctare minl- rum inter se
mè debebat. Quòd si dij à dijs vexati, & interempti, & spoliati, ac fulmine per- pugna, eos deos nō esse
cussi sunt, non iam vna eorum natura est, sed distinctæ voluntates, atque omnes ostendit.
exitiosæ ac pestiferæ. Ex quo concludendum est, neminem eorum Deum esse. Per-
spicuum est igitur, ô Rex, omnem eorum de deorum natura disputationem erro-
ris plenam esse. Quonam autem pacto, ij qui apud Græcos sapientiæ atque do-
ctrinæ fama floruerunt, illud minimè intellexerunt, eos, qui leges tulerunt, suis-
met legibus iudicari? Nam si leges Iustæ sunt, iniusti omninò ipsorum dij sunt,
qui contra legum præscripta mutuò sese interfecerint, atque in veneficia & adul-
teria, & furta, & præposteras libidines proruerint. Sin autem rectè fecerunt, leges
certè iniquæ sunt, vtpotè aduersùs deos constitutæ. Nunc autem leges præclaræ

ac iustæ sunt, vt quæ & virtutes laudent, & vitia prohibeant: deorum autem, quos ipsi colunt, iniqua sunt opera. Quarè iniqui etiam ipsorum dij sunt, omnesque impij ac morte mulctandi, qui eiusmodi deos inducunt. Nam si ea, quæ de ipsis literarum monumentis prodita sunt, ficta & fabulosa sunt, nihil aliud sunt, quàm meri sermones. Si autem naturalia, non iam dij sunt, qui hæc fecerunt, ac perpessi sunt. Quòd si allegorico sensu ea dicuntur, fabulæ sunt, ac nihil præterea. Demonstratum est itaque, ó Rex, hos omnes cultus, qui multis dijs tribuuntur, erroris atque exitij opera esse, (Neque enim deos appellare conuenit, qui videntur ac non vident: verùm eum, qui cùm ipse cerni nequeat, omnia cernit) Deumque qui omnia condidit, colendum esse. Veniamus igitur, ó Rex, etiam ad Iudæos, vt quidnam ipsi quoquè de Deo sentiant, videamus. Nam ipsi ab Abraham, Isaac, & Iacob oriundi, Aegyptum incoluerunt. Illinc autem Deus eos in manu potenti & brachio excelso per Mosen ipsorum legislatorem eduxit, ac per multa prodigia & signa suam ipsis potentiam declarauit. Verùm ipsi quoquè perfidos atque ingratos sese præbentes, Gentiū deos sæpenumerò adorârunt, Prophetasque ad se missos, ac iustos viros, morte affecerunt. Ac deindè, posteaquàm irâ Dei voluntas tulit, vt filius suus in terram veniret, eum contumelia affectū Pontio Pilato Romanorum Duci tradiderunt, crucisque supplicio condemnârunt, nulla videlicet ipsius beneficiorum, atque innumerabiliū miraculorum, quæ inter ipsos designârat, habita tatione: suoque scelere perierunt. Nam nunc quoquè, solum quidē omnipotentem Deum colunt, sed non secundùm scientiam. Siquidem Christum filium Dei negant, Gentilibusque similes sunt, etiamsi ad veritatem, à qua procùl se remouerunt, propiùs aliquantò accedere videantur. Ac de Iudæis hactenùs. At Christiani à Domino nostro Iesu Christo doctrinæ suæ originem ducunt. Hic autem Dei altissimi filius in Spiritu sancto creditur. Qui quidem humanæ salutis causa de cælo descendit, atque ex sancta Virgine genitus est, ac sine semine & corruptione carnem suscepit, hominibusque apparuit, vt eos à falso multorum deorum cultu reuocaret. Atque admiranda incarnationis suæ dispensatione perfunctus, mortem spontè, atque ingenti quodam consilio, per Crucem degustauit. Triduo autem pòst resurrexit, atque in cęlos ascendit. Cuius præsentiæ gloriam ex Scriptura, quæ apud eos Euangelica vocatur, si eam legere in animum induxeris, perspicere licet, ó Rex. Hic duodecim discipulos habuit, qui post ipsius in cælū ascensum in orbis terræ prouincias exiêrunt, ipsiusque augustam amplitudinem promulgârunt: quemadmodùm etiā vnus ex ipsis regiones nostras peragrauit, vt veritatis dogmata prædicaret. Vndè etiamnùm ij, qui prædicationis eorum institiæ administram operam nauant, Christiani appellantur. Atque hi sunt, qui veritatem supra omnes terræ nationes inuenerunt. Siquidem Deum rerum omnium conditorem atque architectum in Filio vnigenito & Spiritu sancto agnoscunt: nec præter eum vllum alium Deum venerantur. Habent autem Domini Iesu Christi mandata cordibus suis insculpta: eaque custodiunt, mortuorum resurrectionem, ac futuri seculi vitam expectantes. Non adulterij, non fornicationis crimine sese deuinciunt: non falsum testimonium dicunt: aliena non concupiscunt: patri & matri honorem tribuunt: proximos amant: iustum iudicium ferunt: quæ sibijpsis fieri nolunt, alijs non faciunt: eos à quibus læduntur, obsecrant, ac sibi eorum amicitiam conciliant. Inimicos beneficijs afficere student: lenes & faciles se præbent: ab omni iniquo concubitu atque ab omni impuritate abstinent: viduas non contemnunt: pupillo mœrorē non inferunt. Qui habet, non habenti prolixè subministrat. Peregrinum si viderint, rectò admittunt: eiusque, non secùs àc veri & germani fratris, aduentu delectantur. Non enim carnis, sed animi, ratione fratres se vocant. Vitam suam Christi causa profundere parati sunt. Nam ipsius præcepta firmè obseruant, sanctè videlicet ac iustè, quemadmodùm Dominus Deus ipsis imperauit, viuentes: gratias ipsi omni hora in omni cibo & potu, ac reliquis bonis agentes. Verè enim hæc veritatis via est: quæ quidem eos, qui eam ingrediuntur, ad sempiternum regnum, quod à Christo in futura vita promissum est, tanquàm porrecta manu ducit. Atque vt in intelligas, ó Rex, me hæc ex cerebro meo minimè fingere, si ad Christianorum Scripturas oculos adieceris, me nihil à veritate alienum loqui rêperies. Quarè præclarè filius tuus intellexit, optimoque iure Deo viuo cultum adhibere didicit, vt in futuro æuo salutem obtineat. Magna etenim atque admiranda

Digni morte sunt, qui geotiū deos adorant.

Aduersùs Iudæos disputat.

Psal. 135.

Rom. 10.

Christianorum doctrina.

Duodecim Christi Apostoli.

Thomas in Indiā profectus est.

Verorum Christianorum irreprehensibilis vita.

Ephes. 5.

miranda sunt, quæ à Christianis, tum dicuntur, tum geruntur. Neque enim hominum, sed Dei, verba proloquuntur. Reliquæ autem nationes errant, ac sibiipsis imposturam faciunt. Siquidem in tenebris ambulantes, ebriorum instàr in seipsos impingunt. Atque hic sit, ô Rex, meæ ad te orationis finis: quam quidem veritas in mente mea dictauit. Desinant itaque væcordes tui sapientes aduersùs Dominum nugari. Nam vobis Deum Creatorem venerari, atque ipsius verbis ab interitu alienis aurem accommodare expedit: vt condemnationem ac supplicium effugientes, vitam interitûs expertem hæreditariò possideatis. Matth. 10.

Rex, victos Philosophos cernens, irascitur. Nachor à Regis filio ad fidem conuertitur, ac Baptismum suscipit. Rex Philosophos cum ignominia expellit. Iosaphat multos ad fidem adducit.

CAP. XXVIII.

HAec posteaquàm à Nachore commemorata sunt, Rex iracundia æstuabat, Rhetores autem ipsius & sacerdotes muti stabant, vt qui nihil contrà, præter infirmos quosdã ac nullius momenti sermunculos afferre possent. At verò Regis filius spiritu exultabat, atque hilari vultu Dominũ celebrabat, qui ijs, quorũ fiducia in ipso posita est, in rebus perplexis & impeditis exitum dat, quique etiam per inimicum & hostem veritatem confirmabat, efficiebatque, vt & qui erroris antesignanus erat, rectæ doctrinæ patronum se præberet. Rex porrò, quanuis alioqui Nachori vehementer irasceretur, nullo tamen eum malo afficere potuit, propterea quòd lege corã omnibus antè promulgata, ei pro Christianis liberè verba facere permisisset. Cæterùm ipse persæpè sermonibus ipsius obluctans, eum per signa quædã admonebat, vt illam pugnãdi acrimoniam remitteret, atque Rhetorum disputationi manus daret. At ille vehementiùs inualescebat, omnes ipsorũ propositiones atque argumenta refutans, erroris que, quo tenebantur, fraudem ac fallaciam detegens. Cùm autẽ penè ad vesperam vsque disputatio producta fuisset, Rex concionem solui iussit: tãquàm scilicet postridiè rursùm de hac re agitari vellet. Iosaphat autem Regem ità est allocutus: Vt primò iustè omnia geri iussisti, ô Rex, ità iustitiæ quoquè finem impone, duorũ alterum faciens, nempe vt vel magistrum meum hac nocte mecum manere permittas, vt de his rebus, de quibus crastina die cum ijs, qui nos bello lacessent, verba faciẽda sunt, vnà dispiciamus, ac tu itèm tuos assumens, arbitratu tuo cum illis ea, quæ in rem futura videbuntur, mediteris: aut tuos mihi hac nocte concedens, meũ accipe. Quòd si vtrique apud te sint, meus nimirùm in afflictione & metu, tui autem in lætitia & animi remissione, æquum mihi iudicium istud esse non videtur, sed principatus licentiã, & pactorum violatio. Rex itaq; huius orationis lepore victus, assumptis sapientibus & sacerdotibus suis, Nachorem filio concessit, hac nimirùm spe fretus, fore, vt ea, quæ pollicitus fuerat, præstaret. Regis itaque filius in palatium suum proficiscitur, non secùs atque Olympicus quidam victor superatis aduersarijs, secum Nachorem habens. Quem cùm remotis arbitris acciuisset, his ad eum verbis vsus est: Nè me, qui sis, ignorare existimes. Certissimum enim habeo te diuinissimũ Barlaamum haudquaquàm esse, verùm Nachorem Astrologum. Ac miror, quid vobis in mentem venerit, vt huiusmodi fabulã fingeretis, atque hoc vobis persuaderetis, vos eas clarissima die oculis meis tenebras obiecturos esse, vt pro oue lupũ acciperẽ. Verùm non abs re prouerbio fertur, Cor stulti vana cogitare. Atque hęc quidem cogitatio & consilium vestrum rancidum sanè ac prorsùs stolidum erat. Opus autem, quod ipse egisti, omni prudentia & sagacitate plenũ est. Ac propterea gaude, ô Nachor, & exulta. Multas enim tibi hoc nomine gratias habeo, quòd veritatis patrocinium hodierno die suscepisti, nec sceleratis verbis, ac versuta simulatione labia tua contaminâsti: quin potiùs ea multis sordibus expurgâsti, falsorum nimirùm deorum errore confutato, atque Christianorum dogmatum veritate confirmata. Ego verò duplici de causa, vt te mecum adducerem, operam dedi: altera, nè te Rex priuatim tenens, supplicio afficeret, propterea quòd non ea es locutus, quæ ipsi grata essent: altera, vt hodierno tuo beneficio, gratiam tibi rependam. Quonam autẽ tandem pacto istud? Nimirùm te admonens, vt à praua & periculosa hac via, quam ad hunc vsq; diem tenuisti, deflectas, ac rectam & salutarem semitam ingrediaris: quam quidem non ignorans, sed spontè malum amplectens, effugisti, in ini-

Iosaphat Nachorem secum abduci ne à Rege occidere-tur.

Regis Iosaphat ad Nachorẽ oratio.

quitatis barathra & præcipitia teipsum impellens. Intellige itaque, ô Nachor, cùm prudens & sagax sis: ac Christum solum, & vitam apud ipsum abstrusam eluctari stude, fluxis his & caducis contemptis, ac pro nihilo habitis. Non enim in æternum viues: sed cùm mortalis sis, iam iamq; hinc abiturus es, quemadmodùm & omnes, qui ante te extiterunt. Atque, ô te miserum, si, vbi iustum iudicium, ac iusta operum merces est, grauem peccati sarcinam tecum ferens abeas, nec eam priùs abieceris, cùm abijcere procliue sit. Nachor itaq; ob huiusmodi sermones animo compunctus, his verbis vsus est: Rectè dixisti, ô Rex, rectè inquam. Nam ipse quoquè verum & ab omni mendacio alienū Deum, per quem omnia facta sunt, noui: atque itèm futurum iudicium scio, ex multis videlicet Scripturæ sacræ verbis id edoctus. Verùm improba consuetudo, atque antiqui supplantatoris versutia cordis mei oculos excæcauit, densasque animo meo tenebras offudit. Nunc autem ad verbum tuum abiecto tenebroso velamine, ad vultûs Dominici lucem accurram. Fortassè enim meî miserebitur, pœnitentiæque ianuam mihi improbo ac rebelli seruo aperiet. Quanquàm mihi fieri non posse videtur, vt peccatorum meorum, quæ arena grauiora sunt, & eorum, quæ tum sciens, tum ignorans perpetraui, veniam obtineam. Hac oratione audita, Regis filius statìm exurgit, atque animo incalescit, animumque Nachoris ad desperationem propendentem recuperare atque erigere incipit. Nulla enim, ô Nachor, inquit, nulla de hac redubitatio animū tuum subeat. Scriptum est enim, posse Deum etiam ex his lapidibus excitare filios Abrahæ. Quod quidem, vt aiebat pater Barlaam, quid aliud est, quàm quòd homines deploratæ improbitatis, atque omni iniquitatis genere contaminati, salutem consequi possint, Christique filij effici: qui pro sua summa & incredibili humanitate omnibus sese ad meliorem frugem recipientibus cælestes portas patefecit? Neque enim cuiquam omninò salutis aditum præclusit. Verùm eos, quos scelerum pœnitet, misericordi animo suscipit. Ob eamque causam ijs, qui hora prima, & tertia, & sexta, & nona, & vndecima ad vineam accesserunt, æqua merces attribuitur, quemadmodùm Euangelicis scriptis proditum est. Ac proindè, etiamsi ad hunc vsque diem in peccatis consenueris: tamen si ferueneti animo accedas, eadem, quę ij, qui ab adolescentia certamen subiêrunt, præmia consequeris. Hæc & multa alia cùm diuinissimus iuuenis ad Nachorem in malis inueteratum de pœnitentia locutus fuisset, ipsique veniam spopondisset, Christumque facilem ac propitium ipsi fore promisisset, illudque pro certo affirmâsset, eum pro sua bonitate semper peccatoris pœnitentiam suscipere paratum esse, ægram ipsius animam, tanquàm medicamentis quibusdam emolliens, ipsum prorsùs in sanitatem asseruit. Statìm enim ad eum Nachor dixit: Tu quidem, ô animo etiam quàm corpore nobilior, qui admirabilibus his mysterijs præclarè imbutus es, ad extremū vsque in præclara confessione velim maneas: nec eam aut vllū tempus, aut vllus modus è tuo pectore euellat. Ego autem hac ipsa hora proficiscar, vt salutem meam quęram, mihique Deum, quem ad iram prouocaui, per pœnitentiam propitiū ac facilem reddam. Non enim posthàc, nisi tibi aliter videatur, Regis faciem conspiciam. Ingenti autem animi lætitia affectus Regis filius, atque hunc sermonem libenter excipiens, ipsum complectitur & exosculatur: attentisque ad Deū fusis precibus, eum è palatio emittit. Egressus autem Nachor, animo compunctus, in densissimam solitudinem cetui instàr prosilijt, atque in monachi cuiusdam, qui sacerdotij dignitate ornatus erat, speluncam se confert: in qua ille propter imminentem metum delitescebat. Atque ante ipsum feruentissimo pectore humi sese prouoluit, ipsiusque pedes, instàr videlicet veteris illius meretricis, lachrymis perfundit, ac diuinum baptismum exposcit. Sacerdos itaque, vtpotè diuina gratia plenus, ingentem animo voluptatem cepit, eumque confestìm, vt mos ferebat, per dies haud paucos Christianę fidei rudimentis institutum diuino baptismate perficit in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti. Mansit autē cum illo Nachor, perpetua, ob ea peccata quæ perpetrârat, pœnitudine ductus, Deumque benedicens, qui neminem perire vult, verùm omnium resipiscentiam expectat, atque eos, qui pœnitentiam agunt, humanè ac benignè excipit. Rex autē, cùm de Nachoris rebus manè certior factus fuisset, ac spe sua excidisset, & prætereà sapientes suos ac stolidos oratores nullo negotio superatos fuisse conspexisset, in magna animi anxietate versabatur: eosque, cùm graues priùs contumelias ac dedecora ipsis intulisset, ac nonnullos etiā bubulis neruis atrocem in modum

Iusta operū merces cuique dabitur

Nachor resipiscit.

Iohan. 8.

Matth. 20.

Nachor actu rus pœnitētiā filio Regis valedicit.

Luc. 7.

Baptizatur.

Mar. vlt.

2. Pet. 3. Ezech. 18.

Regij animi anxietas.

modum laceràsset, ipsorumq; oculos fuligine illeuisset, à se ablegauit. Ipse autem falsorum deorum imbecillitatem damnare incepit: etiamsi alioqui nondùm ad Christi lucem plenè ac perfectè oculos conijcere in animum induceret. Etenim densa caliginis nubes, ipsi vndiquè affusa, cordis ipsius oculos adhuc tenebat. Cæterùm nō iam sacerdotes suos in honore habebat, nec festa & libamina simulacris suis peragebat: verùm animo in vtranque partem vacillabat: hinc nimirùm deorum suorum imbecillitatē improbans, illinc autem Euangelicæ vitæ sinceritatem reformidans, prauaque consuetudine ità constrictus, vt ab ea vix auelli posset. Siquidem corporearum voluptatum seruituti maiorem in modum addictus erat, vitiosisque affectionibus prorsùs operam dabat, captiui instàr ductus, atque absque vino, vt Esaiæ verbis vtar, ebrius, & ab improba consuetudine tanquàm freno quodam retractus. Cùm igitur Rex cum duplici cogitatione ad hunc modum luctaretur, nobilissimus ipsius filius, ac verè Regio animo præditus, in suo palatio quietus degebat, naturæ suæ generositatem, modestiamque & constantiam per opera cunctis declarans. Nam theatra, & equorum certamina, & venationum exercitatio, & inania omnia iuuenilis ætatis studia, & imposturæ, quibus stulti animi deliniuntur, & inescantur, nihili omninò ducebat: verùm ex Christi mandatis omninò pendebat, ac diuino amore sauciatus, cum expetebat, qui verè expetendus est, totus suauis est, ac totus desiderabilis, atque eiusmodi, vt sine vlla saturitate expetatur. In memoriam autem rediens magistri sui Barlaam, atque ipsius vitam sibi ante oculos proponens, ipsius amore animū suum demulceri sentiebat, ac, quonam pacto ipsum videret, summo studio curabat. Atque ipsius sermones sine vlla intermissione in corde suo circūferens, erat tanquàm arbor secus aquarū decursus plantata, perpetuoque irrigata, ac tempestiuos Domino fructus afferens. Multas enim animas è diaboli laqueis eripuit, Christoque seruatas obtulit. Siquidem multi ad eum sese conferentes, salutaribus sermonibus fruebantur. Ex quibus non pauci, fuga relicto errore, ad salutarem doctrinam accurrebant. Alij autem rebus huius vitæ longum valere iussis, monasticam palæstram capessebant. Ipse autem orationibus & ieiunijs operam dabat, identidemque hanc vocem ad Deum mittebat, O Domine mi, ô Domine mi ac Rex, cui ego credidi, ad quem ego profugi, atque errore liberatus sum, dignam famulo tuo Barlaamo mercedē rependе, pro eo quòd mihi oberranti, te, qui via, vita, & veritas es, demonstrauit. Ac mihi hoc concede, vt rursùm illum in corpore Angelum, quo mundus dignus non est, conspiciam, atque eum eo, quod mihi vitæ superest, conficiam, vt vitæ ipsius vestigijs insistens, tibi Deo ac Domino placeam.

Esa. 5. — Cant. 5. — Psal. 1. — S. Iosaphat multos ad fidē Christi adducit. — Iohan. 14. — Heb. 11.

Theudas Magus ab impijs sacerdotibus accersitus, Regem ad deorum cultum reuocat, ipsique suadet, vt per impudicarum mulierum blanditias filium ad se pertrahere conetur. CAP. XXIX.

EO autem tempore publicum falsorum deorum festum in vrbe illa erat. Regem porrò huic festo interesse, ac copiosissimis victimis illud exornare oportebat. Verùm cùm sacerdotes ipsum in deorum cultu segnem ac tepidum esse conspicerent, id verebantur, nè ad templum venire negligeret, sicque ipsi muneribus ijs, quæ à Rege accipere consueuerant, cæterisque prouentibus orbarentur. Surgentes itaque, ad speluncam quandam in vastissima solitudine sitam proficiscuntur, in qua vir quidam magicis artibus deditus, atque falsi idolorū cultûs acerrimus propugnator habitabat, Theudas nomine, quem etiam Rex singulari honore complectebatur, eharumque magistrum existimabat, ipsius nimirùm vaticinijs regnum suum omnium rerum copia florere, atque in dies augeri dicens. Cùm igitur sacerdotum cultores ad ipsum venissent, eius opem atque auxilium implorabant: eique deorum improbationem, in quam Rex inciderat, exponebant: quæque Regis filius fecisset: & quemadmodùm Nachor ad ipsius voluntatem atque sententiam concionem habuisset. Ac nisi tu ipse venias, inquiebant, nobisque opem afferas, spes omnis extincta est, omnisque deorum cultus ac veneratio perijt. Nam tu vnicum nobis calamitatis solatium relictus es: atque in te vno spes omnes nostras positas habemus. Theudas itaque cum Satanico eo exercitu, quem secum habebat, in expeditionem pergit, atque aduersùs veritatem arma comparat: accitis nimirùm multis prauis spiritibus, quos ad res improbas

Theudas Magus ad Regem se confert.

promptè ac libenter auxiliarem manum afferre nôrat, & quos ipse semper ministros adhibuerat. His comitatus ad Regem accedit. Vt autem ipsius aduentus Regi nunciatus est, atque ipse palmarū virgam manu tenens, ouinaque pelle indutus ingressus est, Rex è throno suo exilijt, ipsique obuiàm prodijt, eumque osculatus est. Cumque cathedram afferri iussisset, ipsum prope se collocauit. Posteaque Theudas his ad Regem verbis vtitur: Rex, in æternum viue, maximorū deorum fauore ac beneuolentia septus. Ad me enim allatum est, te ingens certamen aduersùs Galilæos inijsse, ac luculentissimam palmam retulisse. Eoque nomine huc veni, vt ad edendam grati animi significationem festum vnà celebremus, atque eleganti forma præditos adolescentes ac formosas puellas dijs immortalibus immolemus, taurosque centum, ac plurima alia animalia ipsis offeramus: quò eos quoque in posterum inuictos adiutores habeamus, qui nobis vniuersum vitæ curriculū planum & æquabile reddant. Ad hæc Rex: Minimè verò, inquit, ô senex, vicimus, minimè inquam vicimus: verùm nullo potiùs negotio victi sumus. Nam qui à nobis stabant, repentè aduersùm nos extiterunt, ac velut furore & insania laborantem atque imbecillam nostram aciem nacti, prorsùs eam fregerunt ac prostrauerunt. Nunc autem, si qua tibi facultas & vis suppetit, qua tu humi iacenti religioni nostræ opitulari, eamque rursùm excitare queas, velim exponas. Theudas autem Regi ad hunc modum respondit: Galilæorum contentiones atque inanes sermones, ô Rex, minimè pertimesce. Quæ enim sunt ea, quæ ab ipsis afferūtur, quantum quidem ad viros ratione ac prudentia præditos attinet? Meo quidem iudicio faciliùs deijcientur, quàm folium à vento excussum. Neque enim vel conspectum meum sustinebunt: tantum abest vt sermones conserant, atque ad meum disputandum pedem conferant. Cæterùm vt & propositū istud certamen, & quicquid aliud in animo habuerimus, recto cursu feratur, resque nobis ex animi sententia succedant, fac publicum hoc festum exornes, deorumque beneuolentiam, tanquàm firmissima quædam arma induas: ac tum fausta omnia habiturus es. Hæc cùm ille iactâsset, qui, vt cum Dauide loquar, in malitia potens erat, atque iniquitatem tota die meditabatur, turbidamque, vt Esaiæ verbis vtar, subuersionem amico suo propinabat, improborū spirituum, quos ipse comites habebat, ope atque adiumento perfecit, vt Rex cogitationes eas, quæ ipsum salutis submonebāt, prorsùs è memoria eijceret, ijsdemque, quibus solebat, studijs sedulò hæreret. Ac proindè cùm Regiæ literæ quaquauersùm commeâssent, quibus omnes ad execrandum deorum festum conuenire iubebantur, cernere erat ingentem hominum multitudinem confluentem, atque oues & boues, variaque animalia secum adducentem. Cùm igitur omnes coijssent, surgens Rex vnà cum impostore Theuda, ad templum profectus est, vt tauros ac permulta animantia immolarent. Sicque nefarium & execratione dignum festum celebrabant: adeò vt & brutorum animantiū mugitibus tota vrbs personaret, & victimarum nidore ipse quoque aër inficeretur. His ad hunc modum confectis, cùm improbi spiritus de Theudæ victoria maiorem in modū gloriarentur, sacerdotesq; gratias ipsi habuissent, Rex rursùm ad palatium se recepit, aitque ad Theudam: En quemadmodùm iussisti, nihil omninò studij à me prætermissum est, quod quidem ad festi splendorem, & sacrificiorum magnificentiam pertineret. Iam itaque tempus est, vt quæ mihi promisisti expleas, filiumque meum, qui à religione nostra desciuit, à Christianorū errore vindices, ac cum benignis dijs in gratiam reducas. Nam ego cùm artem omnem adhibuerim, atque omnem lapidem mouerim, nullam tamen morbi medicinam reperi, sed ipsius mentem omnibus rebus superiorem esse perspexi. Nam si blandè ac leniter cum eo agere institui, ne sic quidem eum mihi vllo modo animum adijcere comperi. Rursùm si seuerè atque acerbè eum accepi, in peruicaciā potiùs indè ipsum attolli conspexi. Quamobrèm calamitatē eam, quæ mihi accidit, sapientiæ tuæ cōmitto. Ac si quidem ea, ope tua & auxilio liberatus, filium meum rursùs deos meos colentem, atque voluptariæ huius vitæ cupiditatibus, ac regni voluptatibus fruentem videro, auream tibi statuam erigam, efficiamque, vt posthàc in sempiternum idem tibi, qui dijs, honor à cunctis tribuatur. Theudas igitur attentam aurem diabolo subijciens, atque ab illo improbum ac pestiferum consilium edoctus, ipsique linguæ atque oris operam nauans, ad Regem ait: Si filium tuum in potestatem tuam redigere, ipsiusque inpugnando peruicaciam inanem reddere cupis, ars à me

Theudæ ad Regem impudēs Oratio.

Psal 51. Memoria lapsus est Author. Hic enim locus nō est apud Esaiā, sed in cap. 2. Habacuc.

Theudæ pestiferū consilium, et nō dissimile, q̄d dabat Balaā Regi Balac.

à me excogitata est, cui obluctari nullo modo poterit: verùm durus ipsius animus faciliùs emollietur, quàm cera ingenti rogo admota. Rex itaque vanū hominem inani tumore inflatum videns, ad voluptatem statim animique lætitiam sese conuertit, sperans videlicet petulantē illam & audacem linguam animum diuinitùs edoctum ac Philosophiæ plenum superaturā esse. Cumque, quænam illa ars esset, ex eo sciscitaretur, tum Theudas, tanquàm nouacula acuta dolū contexit, callidéque pharmaca comparar. Atque improbā technam, diabolique consilium, quæso, perspice. Omnibus, inquit, ô Rex, qui filio adstant, atque inseruiunt, ab eo procùl dissunctis, pulchra & perquàm eleganti forma præditas mulieres, atque ad pelliciendos animos adornatas, cum eo perpetuò versari, ipsiq́; ministrare, vitæque consuetudinem & contuberniū eum eo habere iube. Ego aūt vno ex ijs spiritibus, quos ad res huiusmodi comparaui, ad eum posteà submisso, acriorem voluptatis ignem excitabo. Ac simulatq; vel cum vna sola huiusmodi muliercula rem habuerit, nisi tibi omnia ex animi sententia fluant, erit iam cur me contemnas, atque, vt nullius vsûs hominē, non honoribus, sed maximis supplicijs afficiendū ducas. Nihil enim masculorum animos perindè allicere ac demulcere solet, vt fœminarum conspectus. Atque vt sermonibus meis fidem adhibeas, historiam hanc velim audias. Psal. 67.

Theudas vnius fabulæ narratione Regem in suam opinionem trahit. Itaque pulcherrimas mulieres ad filium mittit. Iosaphat tamen orationis ope huiusmodi tentationem superat.

CAP. XXX.

Rex quidam, cùm mascula prole careret, vehementer animo angebatur, eamque calamitatem haud paruam existimabat. Hoc igitur cùm statu esset, filium in lucē edidit: eoque nomine summa voluptate perfusus est. Dixerunt autē ad eum eruditi quidam medici, fore, vt si puer intra duodecim annos Solem aut ignem videret, lumine prorsùs orbaretur. id enim ex oculorum ipsius situ designari. Quæ cùm pater audijsset, cubiculum quoddā obscurum ex rupe quadam cōdidisse, filiumque illic vnà cum nutricibus inclusisse fertur, nec ante duodecim annos exactos vllum omninò ipsi lucis splendorem ostendisse. Confecto autem huiusmodi temporis curriculo, filium, qui nihil omninò rerum mundanarū ad hunc vsque diem perspexerat, ex hoc cubiculo educit. Ac tum ipsi omnia, iuxta suum quodque genus, exhiberi ac demonstrari iubet, viros nimirùm in vno loco, in alio fœminas, aliundè aurum, alia ex parte argenrum, vniones, & lapides exquisiti pretij, vestes luculentas & elegantes, currus insigni pulchritudine, simul cum regijs equis aureo freno instructis, cum aulæis purpureis, ac sessoribus armatis: boum itèm armenra, & pecudū greges: atque, vt summatim dicam, omnia certo ordine puero demonstrabat. Percontante aurē eo, quonam singulæ res nomine appellarentur, Regis satellites ac stipatores vnlusçuiusque rei nomen exponebanr. Cùm autem mulierum nomen scire cuperet, tum Regis armiger lepidè ac festiuè dęmones eas appellari dixit, à quibus hominū mentes in errorem traherentur. Pueri autem pectus earum amore atque cupiditate vehementiùs, quàm vllius alius rei desiderio, illectus ac delinitus est. Cùm igitur omnibus rebus peragratis ad Regem eum adduxissent, ac Rex ex ipso quidnam ex omnibus rebus, quas vidisset, ipsi magis arrideret, quæsiuisset, Quid, inquit, aliud quàm dæmones illi, qui homines in fraudem inducūt? Neque enim vllius rei, ex his omnibus, quas hodierno die vidi, perindè atquè eorum amore animus meus incensus est. Atque hunc pueri sermonem Rex ille admiratus est, quàmque violenta ac tyrannica res fœminarum amor esset, hinc iudicauit. Quocircà tu quoque, non vlla alia ratione, quàm ista, re filium tuum in potestatem redacturum pures. Rex hoc consilium excipit: atque confestim ad eum delectæ puellæ prętanti atque egregia forma inducuntur. Quas etiam cùm ipse eleganri ornatu illustrâsset, atque omninò ad pelliciendum iuuenis animum instruxisset, omnes ipsius famulos & ministros è palatio eijcit, easque in eorum locum substituit. Hæ itaque ipsi vndiquè hærebant, eumque complectebantur, atque ad nefarium concubitū extimulabant, per omnes videlicet gestus ac sermones ipsum ad voluptatē prouocantes. Neminem alium habebat quem conspiceret, cum quo colloqueretur, aut cœnaret. Ipsæ enim omnia ei erant. Atque hæc quidem Rex faciebat. Theudas autem rursùm ad pestiferam suam speluncam profectus,

Mulieres cur dæmones denominentur.

Mulieres impudicæ, electis viris in ministerium Iosaphat assumuntur.

profectus, libros, qui res huiusmodi efficere poterant, in manus sumit: euocatumq; vnum ex improbis spiritibus ad Christi militem bello lacessendū emittit, nesciens scilicet miser ille, quantum sui risum excitaturus, quantamque simul cum vniuersa sua diabolica cohorte infamiæ notam subiturus esset. Improbus autem spiritus, alijs insupèr nequioribus spiritibus assumptis, ad generosi adolescentis cubiculum se confert, in eumque impetum facit, vehementissimā carnis fornacem succēdens. Ac diabolus quidem internas ipsi flammas admouebat: puellæ autem, vt corporis pulchritudine insignes, sic animo deformes, improbam materiā externè suppeditabāt. At verò pura illa anima pestiferi spiritûs impetū agnoscens, ac præposterum cogitationū bellum, quod magno ac vehemēti aduersùm se impetu veniebat, conspiciens, perturbabatur, tantoque malo liberari, purumque sese Christo exhibere cupiebat, nec sanctā illam stolam, qua eum baptismi gratia induerat, libidinis cœno contaminare. Confestim itaque amori amorem, hoc est, impudico diuinū opponit: sibique pulchritudinem illam ac gloriam omni sermone præstantiorem, quam puræ animæ in Christi sponsi nuptijs, ex quibus illi, qui nuptialem tunicam conspurcârint, eijcientur, vinctisque manibus & pedibus in exteriores tenebras protrudētur, habituræ sunt, in memoriā reuocat. Hæc cum animo suo cōsiderans, & lachrymas profundēs, pectus verberabat, improbas illas cogitationes, non secùs àc fucos quosdam, in fugam vertens. Deindè surgens, ac manus attollens, calentibus lachrymis ac gemitibus Dei opem atque auxilium implorabat, ijsque verbis vtebatur: Omnipotens Dominē, qui solus viribus polles, atque ad misericordiam procliuis es, Domine inquam, spes desperatorum, & eorum qui auxilio carent, meî quæso, inutilis tui serui, nunc recordare, facilique ac propitio oculo me intuere, animamque meam à diabolica framea eripe, ac de manu canis vnicam meam: nec me in hostium meorum manus incidere permittas. Non supergaudeant mihi, qui oderunt me iniquè: nec me in iniquitatibus corrumpi sinas, corpusque meū, quod tibi castum exhibere promisi, probro & contumelia afficere. Te enim concupisco, teque adoro, Patrem & Filium ac Spiritum sanctum in secula. Cumque, Amen, subiunxisset, diuinam consolationē cælitùs ipse sibi aduenire sensit: atque improbæ cogitationes sese subduxerunt. Ipse autem ad matutinū vsque tempus in precibus perstitit: intellectisq; versipellis hostis technis atque artibus, corpus suū, tum cibi penuria, tum siti, alijsque afflictionū generibus premere cœpit, in orationibus erecto corpore pernoctans, sibique ipsi pacta ea, quæ cum Deo inierat, in memoriā reducens, atque, tum eorum, qui iustitiam coluerint, futurum splendorē animo & cogitatione informās, tum denunciatam improbis gehennā apertè sibi ob oculos proponens. Quod scilicet ea de causa faciebat, nè hostis inertem, ac solutam ipsius animam nactus, prauas cogitationes ipsi nullo negotio insereret, animique ipsius puritatem turbaret & inficeret. Cùm igitur hostis omninò mente cōcideret, seque strenuum iuuenem deiecturum prorsùs diffideret, ad aliam callidiorem fraudem sese cōfert (vt qui semper malus sit, nec vnquàm aliquid moliri, atque incōmodum aliquod & detrimentum afferre intermittat) in id omni studio incumbens, vt quæ sibi à Theuda mandata fuerant, exequatur. Itaque rursùs huiusmodi pharmaca comparat. Ad iuuenem enim ex puellis illis vna omniū formosissima ingreditur: quæ etiam Regis cuiusdā filia erat, captiuaque à patria sua abducta, Regi Abenner, præstantissimi cuiusdam muneris instàr, oblata fuerat: quam pater, vt eximia pulchritudine præditam, ad labefactandum ac deijciendum filij animū miserat. Hanc impostor ille subit, ipsique eiusmodi sermones suggerit, qui animi ipsius prudentiam ac sapientiam perspicuè declararent. Siquidem diabolus omnes ad vitium accommodatas artes facilè ac promptè exercet. Posteaque Regis filium à dextris adortus, puellæ amorem ipsi inserit, ob ipsius videlicet prudentiam & grauitatem, atque etiam ob eam causam, quòd cùm ea nobilitate esset, atque è regia stirpe prodijsset, patria tamen simul ac gloria orbata esset. Adhæc huiusmodi quoque cogitationes ipsi subserit, vt eam ab insano idolorum cultu liberaret, Christianamque efficeret. Hæc autem omnia versuti draconis technæ erant. Nam cùm Regis filius animo ità comparatus & constitutus esset, vt nullam obscœnam cogitationē, aut libidinosum amorem ad puellam vacillantem in seipso perspiceret, verùm ipsius duntaxàt calamitate, animæque exitio se commoueri sentiret, rem hanc diabolicum cōmentum esse minimè animaduertebat. Siquidem re vera caligo ille est, ac lucem

Quod teme diū quærat Iosaphat aduersùs pestiferū amorem. Matth. 22.

Oratio Iosaphat.

Psal. 21.

Psal. 34.

Eccè quomodò iste sanctus per corporis castigationē carnem domâtit.

Alterū sancti Iosaphati martyriū.

lucem assimulat. Vt enim Regis filius puellam alloqui, diuinæque cognitionis oracula ipsi exponere cœpit, Agnosce, inquiens, ô mulier, Deum in omne æuum viuentem, nec te idolorum errore detineri sine, verùm Dominum rerum omnium effectorē intellige: ac beata eris, immortali sponso adiuncta: multa, inquam, eiusmodi cùm ipse dixisset, statìm improbus spiritus mulieri in mentem immittit, vt fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam ad libidinis foueam præcipitem traheret, quemadmodùm videlicet olim generis humani authorem Euæ opera è paradiso ac Deo miserè exterminauit, cumque beatæ atque immortalis vitæ loco morti addixit. Posteaquàm igitur puella verba illa omni sapientia referta audiuit, pro sua stultitia ea non intellexit, verùm huiusmodi responsum edidit, quale ab ea edi consentaneū erat, quæ diaboli lingua atque os erat. Aitque: Si salutis meæ, ô domine, cura tangeris, ac me Deo tuo conciliare, abiectæque animæ meæ salutem afferre studes, fac tu quoquè vni meæ petitioni annuas: ac statim patrijs omnibus dijs meis repudiatis, Deo tuo me adiungam, ipsumque ad extremum vsque spiritum colam. Ità tu salutis meæ, atque ad Deum conuersionis, mercedem referes. Cùm autem ille, quænam hæc petitio esset, quæsiuisset, tum illa, & habitu, & adspectu, & sermone, ac denique omni ex parte sese ad illiciendū ipsius animum comparans, Matrimonio, inquit, mecum coniungere: atque ego imperijs tuis lubens obsequar. At ille, Incassum, inquit, ó mulier, duram huiusmodi petitionem mihi proposuisti. Nam quanquàm ingenti salutis tuæ cura teneor, teque ex mortis & exitij voragine extrahere cupio: mihi tamen corpus meum per fœdum concubitum inquinare nimis graue est, immò prorsùs impossibile. Illa verò planam ipsi viam ad scelus sternens, Ecquid, inquit, huiusmodi sermone vteris, qui omni sapientiæ genere polles? Ecquid, inquam, hanc rem spurcitiem ac fœdum concubitum appellâsti? Neque enim ipsa quoquè Christianorum librorum ignara atq; expers sum: verùm & multos in patria mea libros perlegi, & sæpè cum Christianis sermones contuli. Quid igitur? Nônne in quodam librorum vestrorum scriptum est, Honorabile connubium, & thorus immaculatus? Ac rursùm: Melius est nubere, quàm viri? Ac rursùm: Quod Deus coniunxit, homo non separet? Nonne omnes veteres iusti, tam Patriarchæ, quàm Prophetæ, legitimo matrimonio copulatos fuisse Scripturæ vestræ docent? Nônne Petrus ille, quem Apostolorum principem prædicatis, vxorem habuisse scribitur? Quid igitur te adduxit, vt rem huiusmodi spurcitiem appellâris? Magnoperè sanè mihi à dogmatum vestrorum veritate abberrare videris. Cui ille respondit: Ità profectò, mulier, hæc se habent, quemadmodùm abs te dictum est. Licet enim quibuslibet matrimonio copulari, exceptis tamen ijs, qui virginitatem Christo semel promiserint. Ego enim ab eo die, quo per diuini baptismi lauacrum à iuuentutis & ignorantiæ meæ peccatis purgatus sum, purū meipsum Christo exhibere pollicitus sum. Quonam igitur modo pacta ea, quæ cum Deo sanxi, dissoluere atque infringere audebo? Rursùm autem ad eum mulier his verbis vsa est: Sit sanè de hac re, vt ipse vis. At exiguam alteram, ac nullius momenti cupiditatem meam exple, siquidem animæ meæ salutem afferre tibi cordi est. Hac duntaxàt nocte mecum rem habe, atque effice, vt & ego tua pulchritudine fruar, ac tu rursùm formæ meæ elegantia explearis. Quòd si feceris, hoc tibi polliceor, me simulatque dies illuxerit, Christianam religionem suscepturam, atque omnem deorum meorū cultum fuga relicturam esse. Atque ob huiusmodi consilium, non modò veniam, sed etiam beneficia, salutis meæ causa, à Deo tuo consequeris. Gaudium enim, inquit Scriptura tua, est in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente. Nam si ob scelerati hominis resipiscentiam lætitia in cælo excitatur, quid afferri potest, quin huius resipiscentiæ authori magnum præmium debeatur? Ità certè res se habet: nec est quod dubites. Quid? An non Apostoli quoquè, religionis vestræ duces, complura certo consilio faciebant, diuinum præceptum maioris præcepti causa interdùm violantes? An non Paulus Timotheum, præstantioris consilij causa, circuncidisse dicitur? Atqui circuncisio apud Christianos in crimine censetur. Nec tamen ille hoc facere dubitauit. Atque alia eiusmodi permulta in Scripturis tuis reperies. Quocircà si seriò animæ meæ salutem afferre cupis, exiguam hanc meam cupiditatem exple: & ego, quanquàm alioqui perfecto matrimonij nexu tecum copulari cupiens, tamen, quoniam id tibi minimè gratum est, non iam tibi vim afferam, verùm quicquid animo

[Margin notes: Gen.3. — Diabolus p mulierē nititur S. Iosaphat subuertere. — Hebr.13. 1 Cor.7. Matth.19. — Luc 4. — Vides quòd qui virginitatem Deo promiserint, teneantur reddere suū votū iuxta illud Psalmistæ, Vouete & reddite. Psal.75. — Luc.15. — Act.16.]

animo tuo insederit, posthàc faciam. Tu igitur nè me quoquè prorsùs abijcias, & execreris, verùm in hac vna re mihi obsequens, salutem mihi affer, atque à superstitioso errore me libera: tu autem deincèps per omnē vitæ cursum, quæ tibi visa fuerint, facias licebit. His verbis vtens (nam & habebat, qui ipsi suggereret, cui etiā aures clàm admouebat: atque Scripturarum peritus est ille vitij artifex diabolus) his, inquam, verbis vtens, eumq́ue demulcens, ac retia & laqueos ipsi, tum à dextris, tum à sinistris, vndiquè nectens, animi ipsius turrim labefactare, institutiq́ue ipsius neruos debilitare, ac voluntatem & sententiam emollire incipiebat. Vitij autem sator, ac proborum virorum hostis, labantem ipsius animum conspiciens, ac summa indè lætitia perfusus, statìm pestiferos spiritus, qui vnà cum ipso aderant, appellat: Cernite, inquiens, quonam pacto puella ista ea perficere contendat, quæ à nobis perfici nequiuerunt. Agite igitur, acriter nunc in eum impetum faciamus. Neque enim ad explendam eius, à quo missi sumus, voluntatem aliud æquè opportunum tempus nanciscemur. Hæc cùm versipellis ille ad socios dixisset, in Christi militem insiliunt, omnes animi ipsius vires perturbantes, atque acerrimum puellę amorem ipsius pectori inserentes, vehementissimumq́ue libidinis ignem in ipso inflammantes. Ille autem cùm seipsum vehemēter vri, captiuumq́ue ad peccatum trahi perspiceret, atque cogitationes suas, puellæ salutem conuersionemq́ue ad Deum ipsi proponentes, flagitium tanquàm hamum quendam esca occultare, hostisq́ue instinctu sibi negotium facessere, perindè videlicet àc scelus minimè esset, seruandæ animæ causa, cum muliere semèl rem habere, in huiusmodi animi anxietate consilijq́ue penuria alto pectore ingemiscens, seipsum statìm ad orationem confert, atque vberes lachrymarum riuos ex oculis profundens, ad eum qui salu-
Psal. 30. tem ijs, qui in ipso confidunt, afferre potest, clamabat, In te Domine speraui, non
Psal. 24. confundar in æternum: neque irrideant me inimici mei, dextræ tuæ hærentem: verùm hac hora pro tua volūtate mihi adsta, vias meas dirigens, vt sanctum tuum & gloriosum ac formidandum nomen in me famulo tuo illustretur, quoniam benedictus es in secula, amen. Cùm autem per aliquot horas cum lachrymis preces fudisset, genuaque persæpè flexisset, in terram se prosttauit, paulùmq́ue obdormiscens seipsum à quibusdam horrendis viris arripi videt, regionibusq; quibusdam, quas nunquàm viderat, peragratis, in amplissimum campum perduci, pulchris floribus, atque ingenti suauitate præditum, vbi & plantas omnis generis cernebat, inusitatis quibusdam & admirandis fructibus, tum visu iucundissimis, tum perceptu suauissimis redundantes. Arborum porrò folia ex tenuissima quadam aura dulcem sonum edebant: ac, dum impellerentur, inexplebilē odoris fragrantiam emittebant. Quin etiam sedes illic sitæ erant, auro atque ingentis precij lapidibus structæ, luculentum sanè splendorem afferentes: lectiq́ue itèm illustres, miris quibusdam stragulis, atque elegantia omnem orationis facultatem superante, coornati. Adhæc aquæ profluebant perquàm limpidæ, oculosq́ue ipsos oblectantes. Tum autem per ingentem atque admirandum hunc campum horrendi illi viri eum in vrbem quandam introduxerunt, inenarrabili splendore rutilantem, ex pellucido quidem auro muros, ex lapidibus autem à nemine vnquàm visis pinnas ac propugnacula extructa habentem. Et quis tandèm est, qui verbis illius pulchritudinem ac splendorem sermone consequi possit? Lux porrò supernè radijs identidèm micans, omnes ipsius vicos implebat, atque alati quidam exercitus, lucidi omnes, in ea morabantur, eiusmodi cantum edentes, quem nunquàm mortalis auris audiuit. Vocemq́ue dicentem audijt: Hæc eorum, qui iustitiam coluerint, est requies: hoc eorum, qui Domino vitæ suæ rationes probârint, oblectamētum. Hunc autem ex illo loco eductum terribiles illi viri retrorsùm ducere velle dicebant. At ipse iucunditate illa, lætitiaq́ue animi omninò raptus, Nè me quæso, inquiebat, nè me, inquam, hac lætitia, quæ nullis verbis exprimi potest, priuate: verùm hoc mihi concedite, vt in vno amplissimæ huiusce ciuitatis angulo degam. Illi autem ad hunc modū respondebant: Fieri nunc minimè potest, vt hic sis. Hoc autem multis laboribus ac sudoribus tandèm consequeris, siquidem tibijpsi vim intuleris. Hoc sermone habito, ex maximo illo campo rursùs peragrato, eum in tenebrosa loca, omnisq́ue mœroris plena, atque cum eo splendore, quem priùs conspexerat, ac lætitia illa è diametro pugnantia, duxerunt. Etenim obscura prorsùs ac tenebrosa caligo erat: atque afflictione ac tumultu totus ille locus redundabat.

Marginal notes: Diabolus sacrarum peritissimus scripturarū. — Visio S. Iosaphat.

dabat. Illic ignis fornax accendebatur, & carnificum vermium genus serpebat, vltricesque virtutes fornaci imminebant. Ac nonnulli miserum in modum igni conflagrabant: voxque huiusmodi audiebatur: Hic sceleratorũ locus est: hic eorum cruciatus, qui fœdis flagitijs seipsos contaminârũt. Pòst autem ab his, qui eum illuc introduxerant, ex eo loco eductus est. Statimque ad sese rediens, toto corpore contremiscebat, lachrymæque fluminum instàr ex ipsius oculis fluebant: atque omnis impudicæ illius puellæ, reliquarumq; aliarum, pulchritudo, quouis cœno & sanie fœtidior ipsi visa est: memoriaque, ea quæ viderat, recolẽs, tum bonorum illorum cupiditate, tum dolorum illorum metu correptus, in lecto iacebat, sic affectus, vt nulla ipsi exurgẽdi potestas esset. Vt autem de aduersa filij valetudine ad Regem allatum est, statim ad eum profectus, quidnam ipsi accidisset, percontabatur. Ille autem, quidnam vidisset, exponit, aitque: Cur pedibus meis laqueum parâsti, & incuruâsti animam meam? Nisi enim Dominus adiuuisset me, paulominùs habitâsset in inferno anima mea. Verùm quàm bonus Israël Deus his qui recto sunt corde: qui etiam eripuit humilitatem meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Sed visitauit me Deus saluator meus, mihique quãtis ij, qui eum ad iracundiam prouocant, bonis sese priuent, quantisque rursùm tormentis obnoxios se reddant, demõstrauit. At nunc, ô pater, quoniam tu aures tuas occlusisti, nè vocem meam bona atque vtilia tibi occinẽrem audires, nè me saltem, quominùs rectam viam capessam, impedias. Hoc enim cupio, hoc expeto, vt omnibus rebus liberatus, ad ea loca contendam, in quibus Barlaam Christi famulus habitat, ac cum eo, quod mihi reliquum est vitæ, conficiam. Quòd si me per vim retinere in animum induxeris, quamprimùm me mœrore ac tædio extinctum videbis. Ità fiet, vt nec tu pater iam appelleris, nec me filium habitu tus sis.

S. Iosaphat per visionẽ diuinitùs à tentatione liberatur.

Psal. 56.
Psal. 39.
Psal. 72.
Psal. 56.

Iosaphat Crucis signo dæmones fugat, atque acerrimè cum Theuda disputans, eum, idolorumque cultum insectatur, Deumque laudibus afficit.

CAP. XXXI.

Rursùm igitur ingens Regem mœstitia inuasit: rursùm omnem vitæ suæ spem despõdere cœpit: atque acerba secum animo agitans, in palatium suum abijt. At verò improbi illi spiritus, qui aduersùs diuinũ iuuenem à Theuda missi fuerant, ad eum pudore suffusi redeunt, atque, qua nuls alioqui mendacio gaudeant, acceptam tamen cladem confitentur. Quippè perspicua cladis signa in scelerato suo vultu gerebant. Ille autem, Vsqueadeòne, inquit, imbecilles ac miseri estis, vt adolescẽtem vnum vincere minimè potueritis? Tunc improbi spiritus virtute diuina excruciati, veritatem inuiti in lucem protulerunt, his verbis vtentes: Christi potentiæ, ac passionis ipsius signo, quod Crucem appellant, ne tantillum quidẽ obluctari possumus. Nam eùm ea effingitur, statìm quotquot aëris principes ac mundi rectores tenebrarum sumus, quàm celerrimè fugimus, ac priùs etiam quàm ea plenè ac perfectè expressa sit, propulsamur. Quamobrèm nos quidem in hunc iuuenem impetu facto, grauiter eum perturbauimus: verùm ille cùm Christi opem implorâsset, ac Crucis signo seipsum muniuisset, nos irato animo propulit, atque firmissimum sibi præsidium comparauit. Ac proindè nulla interposita mora instrumentum illud arripuimus, cuius opera etiam princeps noster primum hominem aggressus est, eumque potestati suæ subiecit. Et quidem profectò nos quoquè vanam adolescentis spem pro nihilo ducebamus: verùm ad auxilium rursùs accitus Christus, cælestis iræ igni nos exustos in fugam vertit. Quarè stat sententia, non vltrà ad eum accedere. Ad hunc scilicet modum improbi spiritus Theudæ, ea quæ contigerant, perspicuè declarârunt. Rex autem omni ex parte animo hærens, consilioque destitutus, Theudam rursùs accersit, ad eumque ait: Omnibus ijs, quæ docuisti, vir sapientissime, perfectis & absolutis, nihil tamen vtilitatis consecuti sumus. Nunc igitur, si quod tibi aliud consilium superest, illud expetiamur. Fortasse enim aliquam depellendi mali rationem nanciscemur. Cùm autem Theudas, vt cum ipsius filio in colloquium veniret, petijsset, manè Rex, eo secum assumpto, ad visendum filium proficiscitur. Cumque propè eum consedisset, eum alloqui ac probris insectari, atque ipsius contumaciam animique rigiditatem accusare cœpit. Illo verò recta dogmata rursùm confirmante, Christique amore nihil antiquius habendum esse clamante, Theudas in medum

Crucis signũ dæmonibus terrori est.
Ephes. 6.

Mulier diaboli instrumentum ad seducendos homines.

kkkk prodiens,

Theudæ ad filiumRegis impia oratio.

prodiens, his verbis vsus est: Quidnam, ô Iosaphat, quod in immortalibus dijs nostris reprændendum sit, inuenisti, vt tu ab eorum cultu discederes, ac Regis patris tui animum ità offendendo, totius populi odium tibi commoueres? An non ab ijs vitam accepisti? An non ipsi patri te dono dederunt, auditis videlicet ipsius precibus, eoque sterilitatis vinculis soluto? Cùm autem multos inanes sermones ac multas inutiles quæstiones ille inueteratæ improbitatis homo proponeret, atque de Euangelij prædicatione argumenta necteret, hoc videlicet animo, vt eam suggillaret, atque idolorum cultum confirmaret, ille superni Regis filius, atque illius

Heb. 8.

vrbis, quam non homo, sed Deus construxit, eius, posteaquàm sese paulispèr continuisset, tum demùm ad Theudam ait: Audi ô imposturæ vorago, ac palpabili-

Gen. 11. Prudés eius responsum. Gen. 19.

bus tenebris caliginosior, semen Babylonicum, atque Chalanicæ turris extructorum, quorum causa mundus confusus est, nepos, vane inquam atque infelix senex, qui grauioribus, quàm quinque illæ diuino igne concrematæ vrbes, sceleribus te constrinxisti. Ecquid salutis prædicationē, per quam ea, quæ tenebris circunfusa erant, lucem acceperunt, per quam errantes viam inuenerūt, per quam ij qui perierant, ac misera seruitute premebantur, in pristinum statum restituti sunt, cauillis insectari conaris? Cedò, vtrum tandem ex his duobus præstantius est, nempe omnipotentem Deū cum vnigenito Filio & Spiritu sancto colere, Deum inquam increatum & immortalem, bonorum omnium fontem, cuius nec imperium ac

Dan. 7. Esa. 6.

robur coniectura percipi, nec gloria mente compræhendi potest, cui Angelicorum ac cælestium ordinum millia millium & deciès millia millium adstant, cuius gloria cælum ac terra plena sunt, per quem omnia ex nihilo in ortum producta sunt, per quem mundus continetur ac conseruatur, ipsiusque prouidentia gubernatur, colere ac venerari, an verò pestiferos dæmones atque inanima simulacra, quorum laus & gloria adulterium est, ac puerorum constupratio, cæteraque flagitia, quæ de dijs vestris in superstitionis vestræ voluminibus conscripta sunt? Non vos pudet, miseri, atque ignis sempiterni cibus, Chaldaicique generis similitudinem gerentes, non vos, inquam, mortuas statuas humana manu extructas adorare pudet? Cæsum enim lapidem aut lignum ac fabrili arte politum Deum nuncupatis: ac deindè eximium taurum aut aliud fortasse ex pulcherrimis cuiusque

Gentiū victimæ, dijs suis præstātiores.

generis animantibus assumentes, mortuo numini, qua vaecordia estis, immolatis. Atqui victima Deo tuo præstātior est. Nam illum homo elaborauit: Deus autem animal procreauit. Ac propterea etiam brutum animal te, qui ratione præditus es, prudētia & sagacitate antecellit. Illud enim eum, à quo alitur, nouit: tu contrà eius, à quo ex nihilo productus es, cuiusque beneficio viuis & conseruaris, ignoratione laboras. Ac Deum appellas, quē paulò antè ferro verberari, atque igne conflari, & malleis tundi videbas: quem argento atque auro cinxisti, atque à terra in altum sustulisti: posteaque in terrā abiectus, abiecti lapidis abiectior es adorator, non Deum adorans, sed mortua & animæ expertia manuū tuarum opera. Immò verò ne mortuum quidem æquum est simulacrū appellare: verùm nouum quoddam ac tanta amentia dignum nomen excogitare par est. Nam lapideus quidem cōminuitur, testaceus confringitur, ligneus corrumpitur, æreus rubigine inficitur, aureus & argēteus igni cōflatur. Quin etiā dij tui, partìm exiguo ac vili, partìm summo pretio venduntur. Neque enim ipsis diuinitas, sed materia pretiū dat. Atqui De-

Idololatrarum amentia.

um quisnam emere, aut vendere queat? Iam, quonam pacto Deus appellatur, qui motûs expers est? An non illud cernis, nec eum qui stat, vnquàm sedere: nec eum qui sedet, vnquàm stare? Pudeat te, ô vaecors: manum ori appone, ô stulte, qui tes huiusmodi laudas. Etenim à veritate auersus, falsis picturis deciperis, atque in fraudem induceris, statuas videlicet effingens, rebusque manu tua effectis Dei nomen attribuens. Resipisce miser, atque illud intellige, te Deo abste facto antiquiorem esse. Cuius tandem furoris ista sunt? Hoccine tibi persuasisti, te, cùm homo sis, Deum efficere posse? Quî tandem istud fieri queat? Quocircà non hominem efficis, verùm hominis, aut cuiuspiam animantis formam, non lingua, non faucibus, non cerebro, non vlla aliqua interna parte præditam. Ac proindè ne hominis quidem, aut animātis similitudo est: sed inutilis omninò res, ac vanitatis plena. Quid igitur rebus sensûs expertibus blandiris? Quid mente carentibus & inutilibus assides? Nisi latomi, aut architecti, aut malleatoris ars adesset, Deum non haberes. Nisi custodes præstò essent, Deum tuum amisisses. Nam quem sæpè stolidorum hominū co-

pio

piosissima vrbs tanquàm Deum, vt ab eo custodiatur, obsecrat, cum eo ipso pauci custodes, nè surripiatur, remanent. Ac siquidem ex argento vel auro constet, diligenter custoditur: si autem ex lapide, aut argilla, aut alia quadam viliori materia, seipsum custodit. Ità, de vestra sententia valentior est is, qui ex argilla, quàm qui ex auro conflatus est. An non igitur optimo iure vos stultos & cæcos ac stolidos homines irridere, vel potiùs luctu prosequi possimus? Quippè opera vestra, furorem potiùs, quàm pietatem redolent. Nam qui rei militari studet, statuam ad militaris speciei similitudinem expressam, ac certo loco positam, Martem nuncupat. Qui De Marte. autem mulierum amore ad insaniam vsque flagrat, animæ suæ cupiditatem pictura informans, vitium suum Deum efficit, Veneris scilicet nomine ipsum appellās. De Venere. Alius rursùs temulentiæ suę causâ effictо simulacro, Bacchum ipsum nominat. Eodemque modo aliorum vitiorum cupidi, eorum simulacra cōstituerunt, vitijsque De Baccho. suis Deorum nomen imponunt. Eaque de causâ apud eorum aras libidinosæ saltationes existunt, ac meretricij cantus, furiosique impetus. Quisnam autem execrandum eorum flagitium deinceps commemorare queat? Aut quis fœdissimam ipsorum libidinem oratione complectens, os suum conspurcare sustineat? Verùm hęc omnibus perspicua sunt, etiamsi ipsi taceamus. Hi tui dij sunt, ô statuis tuis stupidior Theuda. Hos vt adorem, hos vt venerer, admones. Tuæ profectò improbitati ac stultæ sapiētiæ consentaneū est istud consiliū. At similis ipsis tu fias, atque omnes Psal. 113. qui confidunt in eis. Ego autem Deum meū colam, meque totum ipsi consecrabo, Deo inquam Creatori, ac rerum omnium gubernatori, per Dominū nostrum Iesum Christum, spem nostram, per quem etiam ad luminum Patrem in Spiritu sancto accessum habuimus, per quem ab acerba seruitute in ipsius sanguine liberati sumus. Ephes. 2. Nisi enim ipse etiam vsque ad seruilem formā sese abiecisset, haudquaquàm id consecuti essemus, vt in filios adoptaremur. Quippè nostra causâ se ipse abiecit: Philip 2. nec deitatem rapinam arbitratus est, sed quod erat permansit, & quod non erat assumpsit. Consuetudinem cum hominibus habuit, carne sua in Crucem ascendit, Baruch 3. triduo in sepulcro conditus est, ad inferos descendit, indè eos, quos sub peccato venditos horrendus mūdi princeps vinctos tenebat, eduxit. Quidnam igitur hinc detrimenti tulit, quòd eo nomine eum cauillis insectari videris? An non perspicis in quot fœda & obscœna loca radios suos Sol demittat, quotque fœtida cadauera Simile. conspiciat? An hinc labem aliquam contrahit? An non potiùs ea, quæ sordida ac putida sunt, exsiccat atque constringit, quę caliginosa sunt, illuminat: atq; interim ipse prorsùs incolumis, ac labis omnis expers manet? An non itèm ignis ferrum, quod sua natura nigrum ac frigidum est, assumens, prorsùs inflammat atque cādefacit, nec interim ferri proprietates vlla ex parte recipit? Nō enim eo malleis contuso aliquid perpetitur, aut detrimenti quicquam accipit. Quocireà si hæc, quæ creata sunt, eamque naturam habent, vt aliquandò intereant, ex viliorum ac deteriorum rerum contagione nullo incommodo afficiuntur, qua tandèm ratione, ô stolide ac saxeo corde prædite, irridere me idcircò audes, quòd Filiū ac Deū Verbum à paterna gloria nullo modo discessisse, sed, cùm Deus esset, humanæ salutis causâ corpus humanum assumpsisse dicam, vt homines diuinæ ac spiritualis naturæ participes efficeret, nostramque substātiam ex subterraneis inferni partibus eductam cælesti gloria exornaret, atque itèm vt tenebrarū huius seculi principem, susceptæ carnis tanquàm illecebris quibusdam inescatum, superaret, genusque nostrum ex ipsius seruitute ac tyrannide liberaret? Vndè etiam Crucis tormentū sine perpessione subijt, duas videlicet suas naturas declarans. Vt enim homo, in crucē agitur: Duę in Christo naturæ. vt Deus autem, Soli tenebras offundit, terram quatit, ac multa corpora morte functa è sepulcris excitat. Rursùm, vt homo moritur: vt autem Deus, spoliato inferno Luc. 23. ad vitam redit. Ob idque etiam clamauit Propheta, Infernus in amaritudine Cur moriēte Christo infernus in amaritudine fuerit. fuit, occurrēs tibi deorsùm. Siquidè in amaritudine fuit, atque illusus est, cùm nudum hominem sese accepisse putans, in Deū incidit, ac repentè inanis & captiuus extitit. Resurgit itaque vt Deus: atque in cælū, vndè nullo modo digressus fuerat, ascendit, ac nostram despicabilem atque omnibus inferiorem naturam omnibus superiorem reddidit, immortalique gloria rutilantem in gloriæ throno collocauit. Quidnam igitur hinc Deo Verbo detrimenti conflatum est, quòd tu eum maledictis atque contumelijs insequi nō erubescis? Vtrum quæso ex his duobus præstantius est, nempe hæc confiteri, atque hunc bonum, hominumque amantē Deum

venerati (qui iustitiam mandat, continentiam præcipit, puritatem præscribit, ad misericordiam propensum esse docet, fidem prębet, pacem prædicat, ipsamet veritas & nominatur, & est, ipsamet charitas) hunc inquam venerari, an contrà improbos & plurimis flagitijs deuinctos, ac tam rebus ipsis quàm nominibus fœdos & obscœnos deos tuos? Væ vobis, ó saxis duriores & brutis amentiores, atque exitij filij, ac tenebrarum hæredes. Beatus autem ego, ac Christiani omnes, qui bonum ac benignum Deum habemus. Nam qui ei cultum adhibent, etiamsi ad breue aliqnod tempus in hac vita rebus aduersis confligentur, at immortalem tamen mercedis fructum in sempiternæ ac diuinæ beatitudinis regno percipient.

Theudas superiori oratione commotus Dei fidem amplectitur, magicosque omnes libros vrit. CAP. XXXII.

Dixit autem ad eum Theudas: En illud perspicuum est, multos & magnos & sapientes viros atque interpretes, ac tum virtute tum doctrina admirabiles, religionem nostram instituisse, omnesque orbis terræ Reges ac Principes eam vt præclarã atque omni periculo vacuam excepisse: Galilæorum contrà doctrinam rusticos quosdam ac pauperes & abiectos viros, eosque perpaucos, nec plures quàm duodecim, prædicâsse. Num igitur ignobilium ac rusticorum prædicatio multorum ac magnorum virorũ, quique tanta sapientiæ laude floruerunt, legibus atque institutis potior habenda est? Quid autem habes vnde hos vera dicere, illos mentiri demonstres? Rursùm igitur Regis filius respõdit: Asinus es, credo, ó Theuda, vt dici solet, lyram audiens, atque intellectûs expers manens, vel, vt rectiùs loquar, aspis, aures obturans, nè præclarè incantantium vo- Psal. 57.
cem exaudias. Rectè igitur de te à Propheta dictum est, Si mutare queat æthiops Hier. 17.
pellem suã, ac pardus varietates suas, tu quoquè, stulte & cæce, benefacere poteris, cùm mala didiceris. Quin te vis veritatis sensu afficit? Nam hoc ipsum quod ais, à multis admirabili sapiẽtia præditis viris nefarios tuos cultus laudari, atque à multis Regibus confirmari, contraque Euangelicam prædicationem à paucis, ijsque obscuris viris prædicari, id verò tum religionis nostræ vim, tum improborum vestrorum dogmatum imbecillitatem ac perniciẽ demonstrat: quippè cùm doctrina vestra, quãuis eruditos patronos ac firmos adiutores habeat, debilitetur tamen & extinguatur, nostra autem religio, licèt omni humano subsidio careat, Sole tamen clariùs luceat, orbemque totum occupârit. (Argumentũ Theudæ in eum retorquet.) Nam si ab Oratoribus & Philosophis edita fuisset, Regesque ac Principes adiutores habuisset, dicere fortasse, vir improbe, potuisses, humanam potentiam id totum præstitisse. Nunc verò sanctum Euangelium à vilibus piscatoribus conscriptum, atque ab omnibus tyrannis vexatum, nihilo tamen seciùs totum orbem obtinere perspiciens (in omnem enim, in-
Psal. 18. quit ille, terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum) quid iam
Rom. 10. aliud dicere possis, quàm diuinam & inuictam potentiam esse, salutis humanę causa cultum suum confirmantem? Ecquod autem, ó væcors, argumẽtum, ijs, quæ iam allata sunt, præstantius quæris, quo tuos mentiri, nostros vera loqui probem? Nam nisi tua omnia nugæ ac figmenta essent, profectò cùm tãtis humanis viribus nitan-
Psal. 36. tur, minimè imminuerentur ac debilitarentur. Vidi enim, inquit ille, impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & eccè non erat, quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. De vobis, qui insani idolorum cultûs propugnatores estis, hæc dixit Propheta. Iam iamque enim: & non inuenietur ipsius lo-
Psal. 67. cus: sed sicut deficit fumus deficiet, & quemadmodùm deficit cera à facie ignis, sic
Luc. 21. peribitis. Contrà de Euangelica Dei cognitione dixit Dominus: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ac rursùm Propheta his verbis vti-
Psal. 101. tur: In principio tu Domine terram fundâsti, & opera manuum tuarum sunt cæli. Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ac diuini quidẽ aduentûs Christi præcones, & sapientes orbis terrarum piscatores, qui ex erroris ac fraudis voragine omnes extraxerunt (quos quidem tu, qui peccati verè seruus es, aspernaris, ac nihili pendis) per signa & prodigia Solis instàr in mundo fulserunt, cæcis lucem donantes, surdis auditum, claudis gressum, (Sancti Apostoli Solis instàr miraculis in mũdo fulserũt.)
Act. 5. mortuis deniquè vitam impertientes. Nam vel eorum duntaxàr vmbræ omnes hominum morbos profligabant. Dæmones, quos vos vt deos metuitis, non modò ab hu-

ab humanis corporibus depellebant, sed etiam Crucis signo ex ipso terrarum orbe fugabant: cuius ope atque adiumento omnē quidem magiam deleuerunt, veneficiaque omnia irrita reddiderūt. Atque illi quidem humana infirmitate per Christi virtutem ad hunc modum sanati, rebusque omnibus conditis renouatis, tanquàm veritatis præcones ab omnibus ijs, qui sapientia præditi sunt, laudantur, admirationique habentur. Quid autem habes, quod de sapientibus atque oratoribus tuis, quorum Deus sapientiam stultam fecit, de illis inquam diaboli patronis, in medium afferas? Quid memoria dignum mundo reliquerint, expone. Quid de ipsis, quod prædices, habes, nisi dementiā ac turpitudinē, inanemque artem, verborum elegantia fœtidæ suæ religionis cœnum contegentem? Quin etiam ex poëtis tuis quicunque ab ingenti furore atque insania vel tantulum emergere potuerunt, id quod verius erat, dixerunt, nempe eos, qui dij appellantur, homines extitisse, ac proptereà quòd quidam eorū vrbibus & regionibus imperârunt, quidam autem aliud quiddam nullius penè momenti, dum viuerent, effecerunt, homines errore lapsos, deorum nomine eos appellâsse. Principiò enim Seruch ille statuas inuenisse literarum monumentis proditus est. Siquidem eos, qui antiquitùs, vel strenui animi, vel amicitiæ, vel cuiuspiam alterius virtutis opus memoria dignum edidissent, statuis ornâsse dicitur. Posteri autem, maiorum mentem ignorantes, nempe quòd memoriæ duntaxàt causa, ijs, qui laude dignum aliquid effecissent, statuas & columnas erexissent, dæmonis vitij authoris opera paulatim aberrantes, homines ijsdem passionibus obnoxios ac corruptioni subiectos, tanquàm immortales deos adorârunt, sacrificiaque ipsis ac libamina excogitârunt: dæmonibus videlicet in statuis habitantibus, atque huiusmodi honorem & sacrificia ad sese pertrahentibus. Illi itaque eos, qui Deum in notitia habere minimè probant, dupiici de causa, vt se deos esse existiment, adducunt: altera, vt ipsi hoc nomine celebrentur. gaudent enim ipsi, vtpotè fastu atque arrogantia pleni, cùm ipsis tanquàm dijs honor tribuitur. Altera, vt eos, quos in fraudem induxerint, ad præparatum sibi sempiternum ignem trahant. Eoque nomine omni flagitij ac turpitudinis genere ipsos erudierunt: adeò vt eorum fraudi atque imposturæ semèl addicti homines, mentis tenebris circunfusi, atque ad malorum colophonem venientes, sui quisque vitij ac suæ cupiditatis statuam fixerint, deumque nominârint. Qua quidem in re, cùm erroris sui nomine execrandi sint, rum verò ob earum rerum, quas adorant, absurditatem maiori execratione dignos se præbuerunt. Id autem tandiù locum habuit, quoàd Dominus, per viscera misericordiæ suæ, nos, qui ipsius fide præditi sumus, ex improbo ac pestifero huiusmodi errore liberauit, veraque Dei cognitione imbuit. Neque enim in alio vllo salus est, nec præter ipsum solum, qui mundum effecit, ac virtutis suæ verbo omnia portat, alius Deus aut in cælo aut in terra est. Verbo enim Domini, inquit ille, cæli firmati sunt: & spiritu oris eius omnis virtus eorū: atque omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Theudas anteu, cùm hæc verba audiuisset, atque huiusmodi sermonem diuinitùs infusa sapientia plenum esse cerneret, tanquàm tonitrui sono perculsus, silentio tenebatur. Tandèm autem aliquandò miseriam suam agnoscens (obtenebratos enim cordis ipsius oculos salutaris doctrina tetigerat) ingenti anteactæ vitæ pœnitudine affectus est: atque condemnato idolorum errore ad pietatis lucem accurrit, ac deincèps à scelerata & execranda vitæ ratione vsque adeò sese remouit, tantumque cum turpibus animi affectionibus magicisque artibus bellum gessit, quantum antè amoris fœdus cum ipsis ferierat. Nam tum in medio concilio stans, præsidente Rege, magna voce exclamauit: Verè, ô Rex, spiritus Dei in filio tuo habitat; verè fracti ac superati sumus, nec ad defensionem vllam habemus, nec ad ea, quæ ab ipso cōmemorata sunt, vel oculos ipsos obuertere possumus. Magnus igitur re vera Christianorū Deus est, magna ipsius fides, magna mysteria. Conuersus itaque ad Regis filiū, ait: Dic [illegible], ô claro atque illustri animo prædite, Deúsne me excepturus est, si ab [illegible] pro[illegible]is actionibus absceedens, ad eū me conuertero? Sanè, inquit veritatis præco, [illegible]e inquam te excipiet, omnesque itém, qui ad ipsum sese conuertetint. Nec verò vulgari modo excipiet: verùm vt filio è longinqua regione redeūti, hoc est à scelerata vitæ ratione ad meliorem frugē sese conuertenti, obuiàm prodibit, eumque amplectetur, & exosculabitur: ac peccati fœditate detracta, statim ipsi vestimentū salutaris imponet, cla-

Margin notes: 1. Cor. 1. — Seruch statuarum inuentor. — Rom. 1. — Dæmones diuinū nomen sibi ex superbia ascribunt. — Act. 4. — Heb. 1. — Psal. 32. — Iohan. 1. — Theudas oratione Iosaphat ad fidem adducitur. — Luc. 15.

rissimaqne gloriæ stola eum induens, mysticum supernis virtutibus epulum peraget, ob receptam videlicet ouem perditam festum diem celebrans. Ipsemet enim
Ibidem. Dominus ingens in cælo gaudium esse dixit super vno peccatore pœnitentiam
Luc.5. agente. Ac rursùm: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiā. Et per
Ezech.18. Prophetā: Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortē peccatoris, sed magis vt conuertatur à via sua, & viuat. Cōuertimini à via vestra mala: & quarè moriemini domus Israël? Iniquitas iniqui non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab iniquitate sua, & fecerit iustitiā, & in mandato vitæ ambulauerit: vita viuet, & nō morietur. Omnia peccata, quæ admisit, non memorabuntur, quia iudiciū & iustitiam
Esa.1. fecit: in ipsis viuet. Ac rursùm per alterū Prophetam exclamat: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tanquàm nix dealbabuntur: & si fuerint rubra velut vermiculus, sicut lana alba erunt. Cùm igitur hæ pollicitationes, ijs qui ad meliorem frugem sese receperint, à Deo propositæ sint, nè cuncteris, ô homo, nec moram vllam adhibeas: verùm ad Christum be-
Psal.32. nignum Deum nostrū accede, & illuminare: & facies tua non confundetur. Nam
Baptismus omnia peccata quanuis maximè enormia abluit. simulatquè in diuini baptismatis piscinam immersus fueris, tota veteris hominis sputcities, atque vniuersa scelerum sarcina in aqua sepelietur, atque in nihilum dilabetur: tuque nouus illinc ac recens, atque ab omni labe purus conscendes, nullam peccati labem aut rugam tecum ferens. Ac deincèps in te situm erit, vt purgationem per viscera misericordiæ Dei nostri hinc contractam tuearis atque cōserues.
Theudas omnes magicos suos libros vrit. Theudas igitur his verbis institutus, statìm ex aula excedit, atque ad sceleratam speluncam suam profectus, magicos libros suos, tanquàm sceleris omnis primitias, ac diabolicorum arcanorum thesauros, exussit. Ipse autem ad sacrosancti illius viri, ad quem etiam Nachor perrexerat, antrū sese confert, rerumque suarū omnium statum ipsi exponit, capiti suo terram adspergens, grauesque gemitus edens, ac seipsum lachrymis perfundēs, nefariaque sua flagitia seni ordine commemorans. Ille autem, vt qui salutis animæ afferendæ, atque ex versipellis draconis faucibus eripiendæ, peritissimus esset, salutaribus verbis eum demulcet, ac velut excantat, veniam spondet, ac propitium & facilem ipsi iudicem fore pollicetur. Ac posteà,
Fidem amplectitur & baptizatur. cùm eum Christianæ fidei rudimentis imbuisset, multorumque dierum ieiunium ipsi indixisset, eum diuino baptismo lustrauit. Ac deincèps per omnē vitæ cursum ille sincero animo de admissis sceleribus pœnitētiam egit, lachrymisque ac gemitibus Deum placare studuit.

Rex de Arachis consilio regnum suum cum filio ex æquo partitur, eumque ad sui regni partem mittit. In qua ille innumeros homines ad fidem conuertit.

CAP. XXXIII.

QVæ cùm ad hunc modum euenissent, Rex consilij inopia vndiquè destitutus, in graui planè mœrore versabatur, animoque magnoperè iactabatur. Coacto autem rursùm senatu, quidnam de filio suo faceret, dispiciebat. Cùm autem multi multas sentētias in medium protulissent, Araches ille, de quo superiùs mentionem fecimus, qui & ducum omnium clarissimus erat, & principem in senatu locum obtinebat, his ad Regem verbis vsus est: Quidnam, ô Rex, filio tuo facere oportuit, quod non fecerimus, vt ad sequenda nostra dogmata, deosque nostros colendos eum induceremus? Verùm, vt video, impossibilia aggredimur. Siquidem à natura ipsi, aut etiam fortassè à fortuna, peruicacia & animi durities insita est. Itaque si ipsum supplicijs ac cruciatibus afficere in animum induxeris, tum ipse naturæ hostem te præbebis, patrisque nomen amittes, tum ipsius iacturā facies, vt qui pro Christo mortē oppetere paratus sit. Reliquum
Arachis sententia. est igitur, vt hanc rationē ineas, nempe vt regnū cum eo partiaris, eique, in ea parte, quæ ad eum attinuerit, regij muneris administrationem cōmittas. Ac siquidem negotiorum natura, rerumque mundanarum cura, eum ad institutum nostrum vi-
Inueterati mores vix possunt per vim euelli. tæque genus amplectendum pertraxerint, res nobis ex sententia succedet. Mores etenim in animo vehemēter corroborati, ægrè expungi atque obliterari possunt, verborumque potiùs blanditijs, quàm vi commutantur. Sin autem in Christianorum religione perstiterit, illud ipsum certè, quòd filio nō sis orbatus, mœrorē tuū aliqua ex parte mitigabit. Hanc orationem cum Araches habuisset, omnes ipsius senten-

sententiam comprobârunt. Ac proindè Rex se ità facturum assensit. Itaque postridiè cùm illuxisset, filium acciuit, eumque ità est allocutus. Hic mihi, ô nate, postremus ad te sermo est, cui nisi quamprimùm parueris, atque in hac saltem re pectoris mei dolorem leniueris, non vltrà, mihi crede, indulgenter tecum agam. Percontante autem illo, quid sibi hoc sermone vellet, Quoniam, inquit ille, multis susceptis laboribus præfractum & contumacem te ad omnes reperi, vt qui nullis vnquàm sermonibus meis parendum tibi duxeris, age, diuiso imperio meo id faciam, vt tu separatim degas, ac regnum geras. Ità, iam tibi, quam cupis, viam ingredi tutò licebit. Diuina autem illa anima, quanquàm alioquì Regem hoc sibi labefactandi sui instituti causa proponere compertum haberet, obtemperandum tamen duxit, hoc scilicet animo, vt ex ipsius manibus elapsus, viam eam, quam expetebat, ingrederetur. Sermonem igitur excipiens, ad Regem ait: Equidem ipse diuinum illum virum, qui mihi salutis iter commonstrauit, quærere gestiebam, rebusque omnibus valere iussis, cum eo, quicquid mihi vitæ reliquum est, traducere. Verùm quoniam per te, ô pater, mihi ea, quæ cordi sunt, facere minimè licet, hac in re tibi morem gero. Siquidem in ijs rebus, in quibus perspicuum exitium, atque abalienatio à Deo non proponitur, patri obtemperare pulchrum est. Rex itaque summa lætitia perfusus, regionem omnem imperio suo ac ditioni subiectam in duas partes diuidit, filiumque Regem creat, ac diademate exornat, regiaque omni gloria insignitum in eam regni partem, quæ ipsi attributa erat, cum luculenta satellitum manu emittit. Principibus autem ac ducibus, reique militaris præfectis & satrâpis, si quorum voluntas ità tulisset, cum filio suo ac Rege proficiscendi potestatem facit. Atque ingentem quandam ac numerosissimam vrbem, in qua regiam sedem haberet, assignat, omniaque ea, quæ Regibus conueniunt, ipsi impertit. Tum igitur regiam auctoritatem ac potestatem nactus Iosaphat, cùm ad eam vrbem, in qua ea, quæ ad regnum gerendum pertinebant, parata erant, venisset, Dominicæ passionis signum, hoc est venerandam Christi Crucem, in singulis vrbis turribus collocauit. Idolorum autem delubra & aras deiecit, atque à fundamentis ipsis eruit, nullas videlicet impietatis reliquias linquens. Atque in media vrbe ingens ac præclarum templum Christo Domino excitauit, plebique imperauit, vt ad eum locum crebrò commeans, Deo per Crucis adorationem cultum adhiberet. Ac tunc ipse ante omnes in mediū prodiens, intentissimo animo preces fundebat, omnesque eos, qui sub ipsius potestate ac ditione erant, monebat, obsecrabat, nihil deniquè prætermittebat, quo ipsos à superstitioso errore abstraheret, atque ad Christum adiungeret: idolorum cultûs fraudem atque imposturā indicabat, Euangelij prædicationem exponebat, Dei verbi plenā indulgentiæ demissionem commemorabat, aduentûs ipsius miracula prædicabat, Crucis supplicium, per quod salutem consecuti sumus, declarabat, Resurrectionis vim atque in cælos ascensionem narrabat, deniquè tremendum illum diem annunciabat secundi ipsius horrendi aduentûs: atque tum recondita pijs bona, tum eos cruciatus, qui impios ac sceleratos manent. Hæc omnia perquàm lenibus ac blandis verbis complectebatur. Neque enim tam potestatis amplitudine ac regia magnificentia, quàm modestia & lenitate venerationem ac terrorem sibi commouere cupiebat. Quæ etiam res omnes ad eum magìs pertrahebat, nimirùm quòd, vt vita & actionibus admirandus, ità etiam animo facilis ac modestus esset. Ex quo effectum est, vt potentia magnum à modestia & mansuetudine subsidium nacta, omnes eò adduceret, vt ipsius verbis parerent. Siquidem in tam breui adeò temporis curriculo plebs omnis ipsi subiecta, tam oppidani quàm finitimi, diuinis ipsius sermonibus in Christiana religione instituebantur, ac falsum multorum deorum cultum ciurabant, & ab idolorum sacrificijs & execrando eorum cultu sese abrumpebant, atque ad fidem erroris expertem sese conferebant, ipsiusque doctrina innouati, ad Christum adiungebantur. Omnes autem sacerdotes & monachi, ac nonnulli Episcopi, qui ob patris ipsius metum in montes & speluncas sese abdiderant, è latibulis suis exeuntes, læto animo ad eum proficiscebantur. Ipse verò ijs, qui Christi causa tantis molestijs & acerbitatibus, totque calamitatibus affecti fuerant, obuiàm prodiens, eos honorificè excipiebat, atque in palatium suum introducebat, pedes ipsorum lauans, squallidam comam abstergens, atque omni officij genere ipsos complectens. Pòst autem Ecclesiam recens à se constructam dedicandam curat,

Pater regnū suum cu filio, eo ſquo partitur.

Quid in regni auspicijs fecerit Iosaphat.

Templum in regia vrbe ædificat.

Innumerōt homines ad fidem conuertit.

curat,atque Episcopum quendã, qui fidei Christianæ causa multis ærumnis conflictatus fuerat,suique Episcopatùs thronũ amiserat,antistitem in eo instituit,virum, inquam,sanctum & Ecclesiasticorum canonum peritum,diuinoque zelo protsus flagrantem. Actum piscina ex tẽpore facta,eos,qui ad Christũ sese conuerterant, baptizari iubet. Er quidem principes ac magistratus ptimi baptizati sunt: pòst autem,qui militaris ordinis erant, ac reliquũ vulgus. Ac qui baptismũ suscipiebant, non modò animatũ sanitatem consequebantur, verùm etiam quicunque corporis morbis & febribus laborabant, abiecta omni aduersa valetudine,tum animo puto,tum integro corpore,è piscina reuertebantur: percepta videlicet tum animorum tum corporũ sanitate. Ob eamque causam ingens hominũ multitudo ad Regẽ Iosaphat vndecunquè confluebat, pietatis doctrina ab eo imbui expolcens, atque omnia idolorum templa euertebantur: omnesque opes ac pecuniæ in fanis reconditæ abstrahebãtur: eorumque loco sacrosancta templa Deo exædificabantur,opesque illas,ingentisque pretij vestes ac thesauros Rex Iosaphat ipsis assignabat: vilem scilicet ac superuacaneam illam materiã hac ratione vtilẽ ac fructuosam efficiens. Execrandi porrò dæmones,qui in fanis illis & altaribus cõmorabantur,atrocissimum in modũ vexabantur,ac fugabantur,coortamque sibi calamitatem,audientibus multis clamabanr. Atque finitima illa vniuersa regio tenebrosa ipsorum fraude atque impostura liberabatur: ac Christianorũ fidei ab omni labe ac reprehensione liberæ,luce collustrabatur. Siquidẽ ipse quoq; Rex omnibus virtutis exẽplar erat, ac permultos ad eandẽ voluntatẽ & sententiam excitabat &, inflãmabat. Huiusmodi quippè principatùs atq; imperij natura est. Semper enim subditi ad eos qui rerum potiuntur,sese cõponunt,eaque amare ac consectari solent, quibus principem delectari sentiunt. Hinc Deo adiuuante pietas ipsis augebatur, nouosq; in dies progressus faciebat, ac Rex in Christi mandatorũ obseruationem totus incumbebat,atque ex ipsius charitate pendebat. Eratque verbi gratiæ dispensator,ac multarũ animarum gubernator,ad Dei portũ eas appellens. Etenim illud exploratũ habebat,omnium regiorũ munerum hoc primariũ ac præstantissimum esse,vt homines ad Dei metũ ac iustitiæ cultum erudiat. Quod etiã ipse faciebat,seipsum videlicet ad imperio tenendas animi perturbariones cõparans,subditosque suos admonens, atque optimi naucleri instàr iustitiæ clauum sedulò tenens. Nam hæc demùm veri regni lex ac norma est, nimirùm voluptatibus imperare,ijsque dominari,quemadmodũ etiam ipse faciebat. Quippè nec de maiorum nobilitate, nec de regia gloria,in qua versabatur,vllo modo sese efferens (quandoquidẽ luteum omnes generis authorẽ habemus, eiusdemque argillæ pauperes æquè ac diuites sumus) verùm in humilitatis abyssum mentẽ suam assiduè conijciens, futuramque beatitudinẽ animo & cogitatione cõplectens,inquilinum hîc seipsum esse ducebat: ea autẽ propria esse statuebat,quibus post huius vitæ peregrinationẽ frueretur. Cùm autẽ hæc præclarè gessisset, atque omnes,quibus præerat, à veteri atque à patribus tradito errore liberatos,eius,qui nos pretioso suo sanguine ex mala seruitute redemit,seruos effecisset,posteà id animo agitare cœpit, vt beneficẽtiæ ac largitionis virtutẽ excoleret. Nam temperantiã quidem ac iustitiã numeris iã omnibus absoluerat: vt qui,& tẽperantiæ corona redimitus, & iustitiæ purpura conuestitus esset. Illud igitur animaduertebat,terrenarũ opum inconstantiã profluentium aquarũ cursum imitari. Quocircà illic eas recõdere properabat,vbi neq; tinea neq; rubigo demolitur,nec fures effodiunt ac furantur. Itaq; sine vlla parsimonia pecunias omnes in pauperes distribuere cœpit. Illud enim perspectum habebat,ei, qui ad ingentẽ potentiã peruenerit,curandum esse,vt eum,cuius beneficio potentiam cõsecutus sit,pro viribus imitetur. Hac porrò ratione eũ ad Dei imitationem accessurũ esse,si nihil misericordia potius atq; antiquius ducat. Quaobrèm pietatis opes,quę & hîc futuræ voluptatis spe animũ oblectãt,& illic speratæ beatitudinis fructu animũ exhilarant, super aurum & lapidẽ pretiosum sibi aggerebat. Posteà carceres suos perscrutãs,tum ijs, qui ad metalla damnati erant,tum ijs, qui à creditoribus strangulabantur,ac deniquè omnibus omnia copiosè subministrabat. Orphanorum omnium,& viduarũ,ac pauperum pater erat,indulgens inquã ac benignus pater,atq; ità cõparatus,vt seipsum beneficio afficere existimaret, cùm in eos beneficij aliquid conferret. Nam cùm animo liberalissimo ac verè regio præditus esset,egentibus omnibus affatim tribuebat, quod scilicet infinitis partibus maiorem

Baptizati tam corporum quàm animarum sanitatem consequuntur.

Subditi principes imitari solent.

Quodnam præcipuum Regis munus sit.

Opum terrenarũ inconstantia. Mat. 6.

Misericordiæ operib' sedulò incumbit.

rem mercedē hinc speraret, cùm tempus illud aduenisset, quo merces actionibus rependenda esset. Cùm autē huiusmodi ipsius fama breui quaquauersùm sparsa esset, omnes ad eum, tanquā aliquo vnguenti odore cōcitati, quotidiè confluebant, vt, tum corporū, tum animarum, paupertatem excuterent. Atque ipse omnibus in ore erat. Neque enim terror ac tyrannica vis populum pertrahebat: verùm desiderium ac sincerus erga eum amor: qui quidem diuinitùs atque ex præstantissima ipsius vitæ ratione in omnium animis insitus erat. Tum igitur, tum inquam, ij quoquè qui sub patris ipsius imperio erant, ad eū potiùs sese adiungebant, omnique abiecto errore veritatem prædicabant. Ac domus quidem Iosaphat crescebat & inualescebat: domus autem Abenner decrescebat, ac debilitabatur: queādmodùm scilicet de Dauide ac Saule in Regum libro proditum est. 2.Reg.3.

Rex Abenner resipiscit, ac Christianos amare incipit, filiumque accersit, vt ab eo fidei doctrinam intelligat. CAP. XXXIIII.

HAec Rex Abenner conspiciens, tandèm aliquandò recepta mente, falsorum deorum suorum atque inanis imposturæ imbecillitatem condemnauit. Ac rursùm coactis senatorij ordinis principibus, quæ ipse in animo haberet, in lucem protulit. Omnibus autem eadem confirmantibus (visitârat enim eos Oriens ex alto, hoc est Saluator, exaudita videlicet famuli sui Iosaphat oratione) Rex de his rebus filium certiorem faciendum esse censuit. Itaque postridiè Epistolam ad eum scribit, hoc exemplo. Rex Abenner charissimo suo filio Iosaphat salutem. Cogitationes multæ, ô charissime fili, animum meum subeuntes, eum grauissimè conturbant. Etenim nostra omnia instàr fumi deficere atque euanescere, ac contrà religionem tuam Sole clariùs fulgere conspiciens, ea, quæ à te mihi dicta sunt, vera esse sensi, quodque densæ scelerum & impietatis tenebræ nos ità obruebant, vt in veritatem oculos conijcere, atque omnium rerum parentem & architectum agnoscere minimè possemus, verùm lucem vsqueadeò splendidam abs te nobis demonstratam occlusis de industria oculis perspicere recusaremus, atque & te multis malis afficeremus, & (ô me miserum) haud paucos Christianos crudelem in modum trucidaremus: qui quidem, inuicta potentia ipsis opem ferente, corroborati, ad extremum vsque spiritum aduersùs immanitatem nostram dimicârunt. Nunc verò detracta ex oculis nostris crassa illa caligine, exiguum quendam veritatis radium cernimus: priorumque vitiorum pœnitudo animum subit. Verùm hunc quoquè splendorem alia horrendæ desperationis nubes exoriens opprimere atque extinguere conatur, mihi videlicet peccatorum meorum multitudinem ob oculos proponens, quodque iam ego Christo odio atque execrationi sum, eaque in causa, vt iam ab ipso recipi nequeam, vt qui aduersùs eum rebellârim, ipsique bellum indixerim. Quid igitur ipse, ô suauissime fili, ad hæc dicas, fac quamprimùm sciam: ac, quid mihi, patri tuo, faciendum sit, doce, atque ad eius, quod in rem meā futurum sit, cognitionem, me, tanquàm porrecta manu, fac ducas. Vale. Hanc epistolā cùm Iosaphat accepisset, quæque in ea continebantur, legendo peragrâsset, voluptate simul & admiratione animus ipsius impletus est. Atque in cubiculum suum confestim ingressus, & ante Dominicam effigiem in faciem abiectus, terram lachrymis perfundebat, simul & Domino gratias agens, & ad ipsius laudationem exultationis labia mouens, hisque verbis vtens: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum & in seculum seculi. Magnus es, Domine, & laudabilis valdè: & magnitudinis tuæ non est finis. Et: Quis loquetur potentias tuas? auditas faciet omnes laudes tuas? Qui conuertisti petram in stagna aquarum: & rupem in fontes aquarum. En enim etiam rupes hæc, ac rupe durius patris mei pectus tua voluntate ceræ instàr emollitum est. Potes enim etiam ex lapidibus excitare filios Abrahæ. Gratias tibi ago, benigne Domine ac Deus misericordiæ: quoniam in peccatis nostris lenitate vsus es, atque etiamnùm veteris: & ad hunc vsque diem impunitos nos reliquisti. Nam nos quidem iampridèm à tua facie abijci merebamur, atque in hac vita publica infamia notari, quemadmodùm scelerati illi Pentapolitæ, qui igne ac sulphure conflagrârunt. At patientia, & incomparabilis lenitas tua, benignè nobiscum egit. Gratias tibi ago indignus ego ac despicabilis, etiamsi benignitati tuæ laudandæ ac celebrandæ impar

Luc.1. Regis ad filium Epistola. Pater culpā suam agnoscit. Gratiarum actio pro patris conuersione. Psal.144. Psal.105. Psal.113. Matth.3. Basil.lib. Constit.c.4. Gen.19.

par sum. Ac te Domine Iesu Christe, inuisibilis Patris fili ac Verbum, qui omnia verbo produxisti, ac voluntate tua contines & tueris,qui in ligno extensus es, ac fortem vinxisti, iisque qui ab eo vincti tenebantur, sempiternam libertatem attulisti, te inquam per miserationes tuas obtestor, vt nunc quoquè inuisibilem & omnium rerum effectricem manum tuam extendas, ac seruum tuum & patrem meum ex graui illa diaboli captiuitate prorsùs liberes,teque sempiterna vita præditum & verum Deum ac solum immortalem & æternum Regem esse,apertissimè ipsi ostendas. Contritionem quæso animi mei propitio ac placido oculo adspice, ac pro ea tua pollicitatione, in quam mendacium non cadit, à meis partibus sta, qui te rerum omnium effectorem, conditorē & gubernatorē confiteor,& agnosco.Fluat in me saliens aqua tua, deturque mihi sermo in apertione oris, ac mens in te angulari lapide rectè defixa: vt ego inutilis seruus tuus patri meo incarnationis tuæ mysterium, vti par est,exponere, atque à vano pestiferorum dæmonum errore per potentiam tuam ipsum abducere,tibique Deo ac Domino,qui non vis mortem peccatorum, sed eorum resipiscentiam ac pœnitentiam expectas,conciliare queam. Quoniam tu gloriosus es in secula seculorum, Amen. Cùm ad hunc modum oráſſet,atque hoc sibi persuasisset,se voti sui compotem futurum,Christi misericordia fretus illinc eum regio satellitio excessit,atque ad patris palatium sese contulit. Vt autem pater de filij aduentu certior factus est,statim obuiàm ei prodit,atque ipsum complectitur,& exosculatur,deque ipsius aduentu maxima voluptate afficitur, publicumque ac solenne festum celebrat. Quid autem posteà? Remotis arbitris vnà consident. Et quis tandèm eos sermones,quos tum filius ad Regem habuit, & quanta cum sapientia disseruit, vlla oratione complecti queat? Quid enim aliud loquebatur, quàm quæ ipsi à diuino Spiritu, per quem piscatores vniuersum mundum Christo irretierunt, & literarum expertes eruditis viris doctrina præstiterunt,instillabantur? Per eius gratiam ipse quoquè eruditus & instructus ad Regem verba faciebat,scientiæ luce eum collustrans. Ac priùs quidem, cùm vt patrem à superstitioso errore abstraheret, diù multumque laboráſſet,nihil non dicens aut faciens,quò ipsius animum ad se alliceret,frustrà tamen canere, ac surdo loqui videbatur. At cùm Dominus afflictionē serui sui Iosaphat inspexit, atque exauditis ipsius precibus clausas patris ipsius ianuas patefecit,(Voluntatem enim,inquit ille,timentium se faciet,& deprecationem eorum exaudiet) tum deniquè Rex ea, quæ dicebantur, facilè intelligebat: adeò vt opportunum tempus nactus filius, per Christi gratiam aduersùs improbos spiritus, qui patris animo dominabantur, victoriam adipisceretur, ipsumque illorum errore atque impostura omni ex parte liberaret, salutaremque doctrinam perspicuè ipsi traderet,ac cælesti & viuo Deo ipsum conciliaret. Principiò enim altiùs exorsus,ipsi magnas & admirandas res,quas priùs nec intellexerat,nec cordis auribus perceperat, annunciauit. Etenim longam ad eum de Deo orationem habuit, piamque doctrinam ipsi ostendit: nempe quòd non sit alius Deus sursùm,præter vnum Deum,qui in Patre & Filio ac Spiritu sancto agnoscitur:)ac multa itèm Theologiæ arcana ipsi aperuit. Posteaque etiam ea,quæ ad rerum conditarum,tam inuisibilium,quàm visibilium procreationem attinebant,exposuit: nimirùm quo pacto summus ille parens & opifex, rebus omnibus ex nihilo productis,hominem ad imaginem & similitudinem suam effinxerit,ipsumque arbitrij libertate donatum,eorum quę in paradiso pulchra erant, participem fecerit, vnius tantùm arboris gustu ipsi interdicto, hoc est ligni scientiæ. Quo quidem mandato violato, eum è paradiso exterminauit. Vndè & ipse & vxor ea,quam cum eo habebant,coniūctione lapsi,in hos multos errores inciderunt,peccato videlicet in seruitutem addicti, mortique per diaboli tyrannidem obnoxij effecti. Qui quidem,hominibus semel in potestatem suam redactis, hoc egit, vt Dei ac Domini obliuione prorsùs caperentur: ipsisque persuasit,vt per execrandam idolorum adorationem sibi cultum adhiberent. At verò Deus creator noster, miseratione cōmotus,benigna patris voluntate,ac Spiritûs sancti adiuncta opera,ex virgine sancta nostri instar in lucem edi voluit: cumque cruciatu affectus fuisset is,qui à perpessione immunis erat,triduo pòst à morte ad vitam excitatus,nos à priori mulcta & condemnatione liberauit,præstantiorique gloria donauit. Siquidem in cælum ascendens, simul nos eò, vndè descenderat, euexit. Quem etiā rursùs venturum credimus,vt figmentū suum ad vitam reuocet, atque

Matth.12. Iohan.4. Ephes.6. Ezech.18. S.Iosaphat patrem suū in fide Christi instruit. Psal.144. Quam ratione tenuerit Iosaphat in erudiendo patre. Gen.2 & 3.

atque vnicuiq; secundum ipsius opera reddat. Posteà de illo cęlorum regno, quod eos, qui id promerentur, manet, verba fecit, atque arcana illa bona, recōditamque itèm improbis pœnā proposuit, nimirùm ignem nunquàm extinguendum, exteriores tenebras, immortalē vermem, cæteraq; tormentorū genera, quæ peccati serui sibijpsis recondiderunt. Hęc omnia quamplurimis sermonibus, ac Spiritûs sancti gratiam abundè ipsi inesse testantibus, prosecutus, tum demùm imperuestigabile diuinæ benignitatis pelagus enarrauit, quamq; ille eorum, qui ad eum sese conuertunt, pœnitentiam libenter expectet, quodq; nullum scelus sit, quod ipsius misericordiā superet, siquidē ad meliorem frugē redire in animū inducamus. Quod cùm multis exemplis ac Scripturæ testimonijs declarâsset, orationi finē imposuit. Nullū peccatū quod misericordiam Dei superat.

Abenner suscepta fide Christiana Idola confringit, atque eorum delubra in templa conuertit: actaque quadriennio pœnitentia, moritur. CAP. XXXV.

Rex autem diuinitùs tradita hac sapientia compunctus, ingenti voce ac feruentissimo animo Christum Saluatorem confitetur, atque ab omni superstitioso errore abscedit: viuificæque Crucis signum inspectantibus omnibus adorat, & audientibus omnibus Deum verum ac Dominum nostrum Iesum Christum prædicat. Atque commemoratā priori sua impietate, & aduersùs Christianos crudelitate condemnata, ingēs ad pietatem portio efficitur. Extabatque id quod à Paulo dictū est, Vbi abundauit iniquitas, illic & superabundauit gratia. Rom. 5. Cùm igitur sapientissimus Iosaphat etiam ad rei militaris duces & satrapas, atque ad omnem denique populum de Deo atque erga ipsum pietate multa verba faceret, & quasi ignea lingua præclarum aliquid ac modulatùm caneret, superueniens Spiritûs sancti gratia omnes ad celebrandā Dei gloriam excitabat: ità vt vniuersa multitudo vna voce clamaret, Magnus Christianorū Deus est, nec præter Dominum nostrum Iesum Christū, qui cum Patre & Spiritu sancto glorificatur, alius Deus est. Diuino porrò zelo impletus Rex Abenner, in aurea illa & argentea idola, quæ in ipsius palatio erant, acri animo impetum facit, eaque omnia deijcit, posteaque in minutas partes redacta pauperibus distribuit: sic nimirùm vtilia ea reddens, quæ priùs vtilitate omni ac fructu carebant. Rex Abenner idola euertit. Quinetiam ipse cum filio idolorum templa & aras omnes obsidens, à fundamentis ipsa eruit, eorumque loco templa Deo extruxit. Nec verò in vrbe duntaxàt, sed etiam in tota regione eandem operam sedulò nauabant. Peruersi autem spiritus, qui in aris domicilium habebant, cum vlulatu pellebantur, inuictamque Dei nostri potentiam tremulo clamore testabantur: omnisque vicina regio, ac multæ itèm finitimæ gentes ad piam fidem sese conferebant. Tum igitur cùm diuinissimus ille Episcopus, de quo superiùs verba fecimus, accessisset, Rex Abenner fidei Christianæ elementis imbuitur, ac diuino baptismo in nomine Patris & Filij & Spiritûs sancti perficitur. Ac Iosaphat ex diuina piscina ipsum excipit: res sanè omnium maximè noua. Patris enim pater existit: & ei, à quo carnali modo progenitus fuerat, spiritualem regenerationem conciliat. Rex Abēner baptizatur, & fili⁹ eius eum è sacro fonte suscipit. Etenim cælestis Patris filius erat, diuinæque profectò radicis diuinissimus fructus, radicis inquam illius, quæ clamat, Ego sum vitis, vos palmites. Iohan. 15. Ad hunc modum Rex per aquam ac Spiritum regeneratus, eiusmodi voluptate, quæ nulla oratione explicari potest, afficiebatur. Simulque etiam cum ipso vniuersa ciuitas ac finitima regio diuino baptismate donabatur: lucisque filij existebant, qui priùs in tenebris versabantur. Atque omnis morbus, & omnis à dæmonibus inuecta calamitas procùl ab ijs, qui fide præditi erant, propellebatur: omnesque, tum animis, tum corporibus integri atque incolumes erant. Multaque itèm alia miracula fidei confirmandæ causa edebantur. Ecclesiæ etiam ædificabantur: & Episcopi, qui metu delitescebant, in lucem prodibant, suasque Ecclesias recipiebant. Ac præterea alij, tum ex sacerdotum, tum ex monachorum ordine, ad pascendum Christi gregem instituebantur. Multæ ecclesiæ ædificantur, & fides Christianorū in India florescit. Porrò Rex Abenner ad hunc modum ab improba & flagitiosa vitæ ratione sese remouens, ac de perpetratis sceleribus pœnitentiam agens, regium omne imperium filio tradit: ipse autem in solitudine degens, caputque cinere sine vlla intermissione adspergens, & graues gemitus edens, ac sese lachrymis abluens, solus cum eo solo, qui vbiquè pręsens est, colloquebatur, noxarum suarum veniam ab eo petens. Abēner pœnitentia. Quin in tantam compunctionis atque humilitatis abyssum sese demisit, vt ipsum quoquè Dei nomen

men labijs vsurpare recusaret, ac vix tandem à filio admonitus, illud pronunciare auderet. Tanta autem ac tam præclara in eo vitæ cōmutatio fuit, ac tanta cum laude virtutis iter tenuit, vt priorum iniquitatū ignorantiā pietatis magnitudine superaret. Cùm autem quatuor annos hoc pacto in pœnitentia & lachrymis, atque omni virtutis genere transegisset, in letalē morbum incidit. Cùm autem ipsi vitę finis immineret, in metu animiq; anxietate versari cœpit, mala ea quæ à se perpetrata fuerant, in memoriā reuocans. At Iosaphat consolatoria oratione coortum ei mœroris onus subleuauit, his verbis vtēs: Quarè tristis es, ô pater, & quarè teipsum conturbas? Spera in Deo, & cōfitere ipsi, qui est spes omniū finium terræ, & in mari longè, qui per Prophetā clamauit, Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: discite benefacere. Et si fuerint peccata vestra sicut coccinum, tāquàm nix dealbabūtur: & si fuerint rubra sicut vermiculus, tanquàm lana alba erunt. Quocircà nè timeas, ô pater, nec dubio animo sis. Neq; enim eorum, qui ad Deum sese conuertunt, peccata immensam ipsius bonitatem vincunt. Illa enim quocunq; tandem numero fuerint, sub mensurā cadunt: hanc autem, nec metiri, nec numerare quisquā potest. Quocircà fieri non potest, vt quod mensuræ subijcitur, id quod nulla mensura compræhendi potest, superet. Huiusmodi verbis ad consolandum accommodatis, ipsius animum leniens, ac velut excantās, eum ad bonam spem reuocauit. Deindè pater extensis manibus gratias ipsi agebat, ac benè precabatur, diemq; eum, quo ipse in lucem editus esset, laudibus efferebat, his verbis vtens: Dulcissime fili, fili inquam, qui non tam meus es, quàm cęlestis Patris, quamnam tibi gratiā referam? quibus te benedictionibus prosequar? quas Deo tua causa gratias agam? Perieram enim: ac tua opera inuentus sum. Peccato mortuus eram: & reuixi. Hostis & perduellis Dei: & in gratiam receptus sum. Quid igitur tibi pro his omnibus rependam? Deus est, qui satis amplis præmijs te remunerari queat. Hoc sermone habito, cùm charissimum filium sæpiùs exosculatus fuisset, ac deindè preces fudisset, atque, In manus tuas, ô benigne Deus, cōmendo spiritum meum, dixisset, in pœnitentia animam suam Domino reddidit. Filius autem Iosaphat, patrem mortuum lachrymis prosecutus, iustisque ipsi persolutis, corpus eius in piorum virorum sepulcris condidit. Nec tamen ipsius corpus regia veste obuoluit, sed pœnitentiæ vestimētis exornauit. Atque ipse in sepulcro stans, ac manus in cælum tendens, lachrymasque ex oculis fluuij instàr profundens, his verbis ad Deum clamauit: Gratias tibi ago Deus Rex gloriæ, qui solus potens & immortalis es, quoniam orationem meam minimè despexisti, nec lachrymas meas pro nihilo duxisti: verùm seruum tuum ac patrem meum à scelerata viuendi ratione auocatum ad te omnium Saluatorem pertrahere voluisti, cum videlicet ab idolorum errore abducens, atque ipsi hoc donans, vt te Deum verum ac benignum intelligeret. Ac nunc, ô Domine Deus, cuius bonitatis pelagus peruestigari nequit, in loco pascuæ, in loco refectionis, vbi vultûs tui lux splendet, eum colloca: nec antiquarum ipsius iniquitatum recordare, sed pro ingenti tua misericordia peccatorum ipsius chirographum dele, ac debitorum ipsius chartas concerpe, sanctosque tuos, quos & igni & gladio de medio sustulit, cum ipso in gratiam reduc, eisque, nè ipsi infensos & iratos sese præbeant, impera. Omnia quippè tibi omnium Domino possibilia sunt, hoc vno excepto, quòd, quin te eorum, qui sese ad te conuertunt, misereat, facere non potes. Misericordia enim tua in omnes diffusa est: atque ijs, à quibus inuocaris, salutem affers, Domine Iesu Christe: quoniam decet te gloria in secula, Amen. Huiusmodi preces & orationes Deo offerebat, septem dies à sepulcro omninò non discedens, nec cibi quicquam aut potûs admittens, nec rursus somno corpus recreans, verùm & lachrymis solum rigans, & cum luctibus omnem orationis facultatem superantibus in oratione perstans. Octauo autem deniquè die in palatium reuersus, opes omnes ac pecunias pauperibus distribuit: adeò vt nullus iam, qui rerum inopia premeretur, superesset. Paucisque diebus in huiusmodi ministerio exactis, omnes thesauros exhausit: id videlicet agens, nè angustam portam introire paranti pecuniarum moles impedimentum afferret.

Margin notes: Iosaphat patrē consolatur. — Psal.41. — Psal.44. — Esa.1. — Hominum peccata sub mensuram cadunt: Dei autem misericordiā nemo metiri valet. — Luc.15. — Psal.30. — Regis Abēner felix obitus. — Psal.78. — Deo impossibile est pœnitentiū nō misereri. — Matth.7.

Iosaphat quadragesimo ab obitu patris die, regno suo Barachiæ cedit, suisque valere iussis, in solitudinem se confert. CAP. XXXVI.

At

AT verò quadragesimo à paterni obitûs die, memoriam ipsius celebrans, magistratus omnes ac militaris classis & plebeij ordinis haud paucos conuocat: atque in regio throno sedens cunctis audientibus hanc orationem habuit: En, vt ipsi cernitis, Abenner Rex ac pater meus, haud secùs ac pauperum quiuis, mortem obijt. Ac nec diuitiæ, nec opes, nec regia gloria, nec rursùm ego patris amantissimus filius, nec reliquorum ipsius amicorum ac cognatorum quisquam opem ipsi & auxiliū adferre, atque ab ineuitabili sententia ipsum eximere potuit: verùm ad illud tribunal, vt præsentis vitæ rationem reddat, proficiscitur, neminem omninò, qui ipsi opituletur, secum ducens, ijs duntaxàt exceptis (quæcunque tandèm illa fuerint) quæ ab eo gesta sunt. Hoc autem ipsum quoque omnibus, qui mortalem naturam nacti sunt, contingere naturâ comparatum est: nequealiter fieri potest. Nunc igitur audite me, ô filij ac fratres, plebs Domini, & sancta hæreditas, quos Christus Deus noster pretioso suo sanguine redemit, atque à veteri errore, & aduersarij seruitute in libertatem vindicauit. Vos meam inter vos vitæ rationem nôstis: nempe quòd, ex quo tempore Christi cognitionem consecutus, diuinoque beneficio ipsius seruus effectus sum, omnibus alijs rebus contemptis atque odio habitis, ipsius duntaxàt cupiditate flagraui: idque vnum mihi in votis fuit, vt ex huius vitæ tempestate, atque inani perturbatione ac tumultu egressus, solus cum ipso solo consuetudinem haberem, atq; in summa animi tranquillitate Deo meo ac Domino seruirē. Verùm me patris mei in diuersum nitentis voluntas retinuit, præceptumque illud, quod patribus honorem haberi iubet. Vndè Dei gratia & adiumēto incassum minimè laboraui, nec huiusmodi dies frustrà consumpsi: verùm & illum, & vos omnes, Deo conciliaui, cumque solum Deum verum, ac rerum omnium Dominū cognoscere docui, non quidem ego istud faciens, sed gratia Dei mecum, qui me etiam è superstitioso errore atque idolorum cultu eripuit, ac vos, ô plebs mea, graui & acerba captiuitate liberauit. Iam igitur tempus est, vt ea, quæ Deo pollicitus sum, expleam. Tempus, inquam, est, vt, quò ipse me ducet, proficiscar, eaque vota, quibus me ipse obstrinxi, persoluam. Nunc itaque vobiscum ipsi considerate, quem vobis præesse, ac regnum obtinere velitis. Iam enim in Domini voluntate perfecti estis: nec quicqnam ex ipsius præceptis vobis occultum est. In his ambulate, nec vel ad dextram vel ad sinistram declinate. Ac Deus pacis velim sit cum omnibus vobis. Hęc vt plebs audiuit, rumultus statìm ac strepitus, ingensque clamor & confusio exorta est, plorantibns omnibus, atque orbitatem suam deplorantibus. Quin etiam præter luctus & eiulatus illud etiam iureiurando affirmabant, sese illum minimè dimissuros, sed retenturos, nec secedendi potestatem vllo modo ipsi facturos. Sic clamante populo, atque omnibus magistratibus, excipiens Rex, populares compescit, silentiumque ipsis imperat, sèque illorum contentioni cedere atque obtemperare asserens, eos, quanuis alioquì mœrentes atque eiulatûs signa in genis ferentes, domum remittit. Ipse autem vnum ex principibus (quem ipse, tum pietatis, tum vitæ sanctitatis nomine, pluris omnibus faciebat, admirationeq; prosequebatur, hoc est Barachiam, cuius etiam superiùs, cùm Nachor Barlaamum se esse simulans cum Philosophis disputauit, verba fecimus, quemque solum zelo diuino penitùs flagrantem ab ipsius partibus stetisse, atque ad disputationem aduersùs illos ineundam paratum fuisse diximus) hunc inquam remotis arbitris assumptum, blandè ac leniter allocutus est, obnixisque precibus, vt regnum acciperet, atque in timore Dei plebem suam tegeret, obsecrabat: quò ipse ad experitū iter se accingeret. Vt autē eum renuentem, atq; istud omninò repudiantem vidit, hisque verbis vtentē: O Rex, quàm istud tuum iudicium iniquum est! quàm tuus sermo diuino mandato parùm consentaneus! Nam cùm proximum non secùs ac teipsum amare docearis, qua tandèm ratione sarcinam eam, quam tu abijcere studes, mihi imponere festinas? Nam si regio munere fungi bonum est, ipse quod bonum est retine. Sin autem offendiculum istud ac scandalum animi est, quid mihi illud obijcis, ac me in fraudem inducere cupis? vt, inquam, eum his verbis vtentem, & asseuerantem vidit, cum eo quidem colloqui destitit: ipse autem intempesta nocte Epistolam ingenti sapientia plenam, atque ad omne pietatis genus impellentem, ad populares suos exarat, nempe quam de Deo sentētiam tenere, quam ipsi vitam, quas laudes, quas deniq; gratiarum actiones offerre deberent, præscribens. Ac posteà, nè quenquam alium præter Barachiam

Oratio Iosaphat, ad suos magistratus.

Opera enim hominū sequuntur illos. Apoc.7.

Deut.5.

Sanctus Iosaphat, ob votum Deo promissum, regnum deserit: tu quis es qui doces vota non exoluēda?

Iosaphat regnum Barachiæ offert.

am ad regiam dignitatem admitterent, prohibebat. Hac Epistola in cubiculo suo relicta, inscientibus omnibus egreditur. Nec tamen efficere potuit, vt ipsius discessus ad extremum vsque incognitus esset. Nam simulatque illuxit, ea res audita perturbationem ac luctum plebi attulit: omnesque summa celeritate ad eum inuestigandum perrexerunt, ipsius fugam omni ratione occupare cogitantes. Quò etiam factum est, vt studium ipsis frustrà minimè cesserit. Nam cùm itinera omnia occupâssent, ac montes omnes obsedissent, inuiasque valles peragrâssent, in torrente quodam ipsum manus in cælum tendentem, ac sextæ horæ precationē persoluentem inuenerunt. Conspecto autem eo, circunfusi statim, cum lachrymis eum obsecrabant, ac discessum ipsi obiectabant. At ille, Quid, inquit, inanem laborem suscipitis? Nec enim est, quòd vos me Regem vltrà habituros esse speretis. Nihilo secius tamen eorum ingenti contentioni cedens, ad palatium reuertitur, coactisque in vnum omnibus, quid in animo haberet, declarauit, ac posteà interposito etiam iureiurando sermonem confirmauit, nempe se posthàc ne vnum quidem diem cum ipsis fore. Ego enim, inquit, meo erga vos ministerio persunctus sum, nec quicquam prætermisi, nec subterfugi, quominùs annunciarem vobis, ac docerem, testificans omnibus in Dominum nostrum Iesum Christum fidem, ac pœnitentiæ viam ostendens. Ac nunc ego viam hanc ineo, quam iampridèm expetebam, nec vltrà faciem meam quisquam vestrûm videbit. Quapropter, vt diuini Apostoli verbis vtar, contestor vos hodierno die, quòd mundus ego sum à sanguine omnium vestrûm. Non enim subterfugi, quominùs annunciarem vobis consilium Dei. Hæc illi audientes, ac sententiæ ipsius firmitatem exploratam habentes, nempe quòd eum à suscepto consilio reuocare minimè possent, orbitatem quidem suam deplorabant, nec tamen vllo modo eum de sententia deducebant. Tum autem Rex Barachiam illum, de quo suprà locuti sumus, manu tenens, Hunc, inquit, ó fratres, hunc vobis Regem creo. Cumque ille eiusmodi rei vehementer obluctaretur, inuitum eum ac repugnantem in regio throno collocat, ipsiusque capiti diadema imponit, atque annulum regium ipsi in manum præbet. Atque ad Orientem stans, pro Rege preces fudit, hoc videlicet à Deo postulans, vt Dei fidem constanter teneret, ac Christi mandatorum iter ab omni flexu alienum inueniret. Adhæc pro clero etiam atque vniuerso grege precatus est, opem videlicet & auxilium ac salutem ipsis à Deo petens, atque vt, quicquid ipsi postularent, ad vtilitatem moderaretur. Hac oratione habita, conuersus ad Barachiam, ait: En tibi, frater, hoc præcipiam, quod Apostolus testatus est. Attende tibi ipsi, & vniuerso gregi, in quo te Spiritus sanctus Regem posuit, vt Christi populum, quem proprio sanguine acquisiuit, regas. Et quemadmodùm Deum ante me cognouisti, eumque puro animo & conscientia coluisti, ità nunc quoque maiori studio in hoc incumbe, vt ipsi vitæ tuæ rationes probes. Quò enim maius à Deo imperium consecutus es, eò quoque maiora ipsi rependas oportet. Ac proindè gratitudinis debitum ei, cuius beneficijs auctus es, persolue, sancta ipsius præcepta custodiens, atque ab omni via in exitium ducente, deflectens. Vt enim in ijs, qui nauigant, cùm nauta quispiam peccat, exiguum ijs, qui simul nauigant, detrimentum adferr, cùm autem gubernator, vniuersæ naui exitium accersit: ità etiam in regnis vsu venit, vt cùm quispiam eorum, qui subsunt, peccat, non tam alium, quàm seipsum lædat, sin autem Rex ipse peccet, totum regnum labefactat, ac detrimento afficit. Quapropter, vt ingentes rationes redditurus, si quid eorum, quæ opus sint, prætermiseris, magno studio, magnaque cura teipsum in bono custodi. Voluptatem omnem ad peccatum te pertrahentem odio insectare. Ait enim Apostolus: Pacem sectamini cum omnibus, & sanctificationem, sine qua nemo videbit Deum. Rerum humanarum circulum animaduerte, quo pacto videlicet in orbem voluatur, aliàs atque aliàs alio atque alio modo eas ferens, ac torquens. Illudque stude, vt in varia earum mutatione pium animum constanter retineas. Siquidem vnà cum rebus commutari, dubiæ atque instabilis mentis argumentum est. Tu verò fac in virtute firmus sis, ac prorsùs stabilitus. Ob temporariam & caducam gloriam inani tumore minimè insolesce: verùm repurgato animo naturæ tuæ vilitatem cogita, vitæque huius breuitatem, atque adiunctam carni mortem cogita. Hæc enim si consideres, in superbiam haudquaquàm incides, sed Deum verum ac cælestem Regem metues, sicque præclarè ac feliciter tecum agetur. Beati enim, inquit ille, omnes qui

Ecce quomodò in primæua Ecclesia septem horarum orationes fiebant, vt nunc.

Act. 20.

Rex Iosaphat Barachiam sui loco Regem creat.

Oratio Iosaphat ad Barachiam.

Act. 20.

Simile.

Hebr. 12.

Psal. 127.

qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius. Ac rursùm: Beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis. Quænam autem præ cæteris præcepta tibi seruanda sint, audi. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiā consequentur. Ac rursùm: Estote misericordes, sicut & pater vester cælestis misericors est. Hoc enim præceptum ab ijs potissimùm exposcitur, qui in summo imperio constituti sunt. Ac sanè, qui magnam potentiam nactus est, eum, à quo huiusmodi potentiam accepit, pro viribus imitari debet. Hac porrò in re Deum maximè imitabitur, si misericordia nihil potius antiquiusque habeat. Huc accedit, quòd subditos nihil æquè ad beneuolentiam allicit, vt beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud, quod ex metu oritur, adumbrata est adulatio, per fictum honoris vocabulum eos, qui animum ipsi adijciunt, ludificans ac circunscribens. Atque is qui inuito animo paret, oblata occasione seditionem excitat: qui autem beneuolentiæ vinculis constrictus tenetur, firmam ei, qui rerum potitur, obedientiam præstat. Quæ cùm ità sint, da operam, vt egentibus facilis ad te accessus sit, ijsque, qui inopia confliċtantur, aures tuæ pateant: vt tu quoquè apertas Dei aures inuenias. Nam quales nos ipsos conseruis præbuerimus, talem etiam erga nos Dominum nanciscemur: & quemadmodùm audierimus, audiemur, & quemadmodùm viderimus, à diuino & omnium rerum conspectore oculo videbimur. Quamobrèm ante misericordiam, misericordiam conferamus: vt simile per simile recipiamus. Quin etiam aliud quoquè præceptum cum superiore isto coniunctum, ipsique cognatū audi: Dimittite: & dimittetur vobis. Quòd si non remiseritis hominibus delicta ipsorum, nec pater vester cælestis peccata vestra vobis remittet. Ob idque nè ijs, à quibus offensus fueris, iniuriæ memorem te præbeas: verùm cùm ipse peccatorum tuorum veniam postules, ijs etiam, qui in te peccant, ignosce. Remissioni enim remissio rependitur: & si cum nostris conseruis in gratiam redeamus, Dominus quoquè suam in nos iracundiam comprimet. Ac contrà nostra aduersùs eos, qui aliqnid in nos admiserunt, sæuitia hoc efficit, vt peccatis nostris nulla venia tribuatur. quemadmodùm audis quidnam illi, qui decem talentorum millia debebat, acciderit, nempe quòd ob suam in conseruum crudelitatem tanti debiti exactionem sibijpsi renouârit. Quarè magnoperè nobis prouidendum est, nè hoc quoquè nobis vsu veniat. Quin potiùs debitum omne remittamus, atque omnem iram è pectore eijciamus: vt nobis quoquè multa nostra debita remittantur. Præter hæc omnia, ac præ omnibus rebus, bonum depositum custodi, hoc est piam fidei doctrinam, in qua institutus & eruditus es. Illudque caue, nè vllum hæresis zizanium in vobis enascatur: verùm purum ac doli expers diuinum semen conserua, vt vberem atque amplam segetem Domino exhibeas, cùm ad exposcendam rerum ab vnoquoque in vita gestarum rationem, consentaneamque actionibus nostris mercedem referendam veniet. Quo quidem tempore iusti fulgebunt sicut Sol: sceleratos autem caligo, ac sempiterna ignominia obruet. Ac nunc, ô fratres, Deo vos commendo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est superædificare, & dare vobis hæreditatem in sanctificatis omnibus. Hæc cùm dixisset, positis genibus suis, quemadmodùm scriptum est, cum lachrymis rursùm orauit: atque conuersus, Barachiam, quem Regem designârat, omnesque eos, qui magistratu fungebantur, exosculatus est. Tum verò res lachrymis sanè digna contigit. Omnes enim ipsum circunstantes (non secùs àc si hoc duntaxàt viuerent, quòd cum eo essent, ac simulatquè ab eo disiungerentur, vitam amissuri essent) quid non dicebant, quod ad ciendam misericordiam pertineret? aut quid relinquebant, quo eorum luctus augeri posset? Ipsum exosculabantur, & complectebantur, mentisque impotes præ dolore erant. Væ nobis, clamabant, quàm graui calamitate opprimimur! Dominum eum appellabant, patrem, salutis authorem, benè de se meritum. Per te, inquiebant, Dei cognitionem accepimus, errore liberati sumus, ab omnibus malis conquieuimus. Quid iam nobis post discessum tuum futurum est? Quænam mala nos arripient? Hæc cùm dicerent, pectora feriebant, eamque, quæ eos inuaserat, calamitatem deplorabant. At ille consolatoria oratione ingentem eorum eiulatum comprimens, illud pollicebatur, se (quoniam corpore iam non poterat) spiritu cum illis fore. Hoc sermone habito, spectantibus omnibus è palatio excedit: ac statìm omnes desperato reditu eum sequebantur, atque ex vrbe, vt quam iam conspicere minimè possent, profugiebant.

Psal. 111. Luc. 6. Matth. 5. Quoniā pacto quispiā Deum maximè imitetur. Quales erga alios fuerimus, talis erga nos Deus erit. Luc. 6. Matth. 18. 2. Tim. 1. Matth. 13. Act. 20. Sancti, etsi non corpore spiritu tamen adsunt inuocantibus se.

Posteaquàm autem è ciuitate egressi sunt, vix tandèm atque ægrè, actiùs eos ipso admonente, atque etiam asperiorem interdùm obiurgationem adiungente, ab eo distracti sunt, atque inuiti reuertebantur, identidèm oculos reflectentes, ac pedibus inter ambulandum offendentes. Nonnulli autem ex ijs, qui feruentiori animo præditi erant, lugentes eminùs ipsum sequebantur: quoadusque nox oborta eos inter se disiunxit.

Iosaphat per solitudinem iter faciens, herbis duntaxat victitat: ac diabolicas tentationes Crucis signo propulsat. CAP. XXXVII.

Attēde monache qui honores & dignitates ambis: quomodo iste ob monasticam vitam regnum desseruerit.

GEnerosus igitur ille vir ex aula egressus est, perindè lætus atque alacris, vt cùm quispiam è longinquo ac diuturno exilio in patriam se refert. Atque externè quidem eas, quibus vti solebat, vestes gerebat: internè autem cilicium illud, quod Barlaam ipsi dono dederat. Porrò nocte illa in pauperis cuiusdam viri domunculam se conferens, vestes eas, quibus indutus erat, abijcit, postremumque illud beneficium egenti tribuit. Cumque ad hunc modum, tum illius, tum multorum aliorum pauperum precibus, Dei opem atque auxilium sibi acciuisset, eiusque gratia & præsidio, tanquàm salutis vestimento ac lætitiæ pallio sese induisset, ad solitariam vitam excessit, non panem, non aquam, non quidquam aliud ex ijs, quæ ad victum necessaria sunt, secum ferens, nullumque aliud indumentum gerens, præter asperum illud cilicium, de quo paulò antè mentionem feci. Etenim singulari quodam desiderio, ac diuino immortalis Regis Christi amore saucius, toto animo in id quod amabat incumbebat, totus extra se raptus, ac diuinitùs immutatus, Deique charitate omni ex parte correptus. Fortis enim, inquit ille, sicut mors dilectio. Tantam videlicet ipse ex diuino amore temulentiam contraxerat, tantaque siti æstuabat, instàr scilicet illius, qui dicebat, Quemadmodùm desiderat ceruus ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et quemadmodum anima illa, quæ eiusmodi charitate vulnerata erat, in Cantico Canticorum ait, Vulnerata charitate ego sum. Ac rursùm: Ostende mihi faciem tuam, & fac me audire vocem tuam. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Huiusce omni sermone præstantioris pulchritudinis Christi desiderio, tanquàm igne quodam in pectore accepto, Apostolorum chorus, ac martyrum agmina, omnia ea, quæ oculis cernuntur, contempserunt, atque omni huic fluxæ & caducæ vitæ innumera tormentorũ & mortis genera prætulerunt, diuinæ pulchritudinis amore flagrantes, atque ingentem Dei Verbi erga nos amorem cum animis suis reputantes. Hunc ignem cùm præclarus etiam, ac corpore quidem nobilis, cæterùm longè nobiliore ac magis regio animo præditus vir in seipso accepisset, terrena omnia prorsùs aspernatur, omnes corporis voluptates proculcat, opes & gloriam, atque humanos honores pro nihilo ducit, diadema & purpuram abijcit, aranearum telis viliora ea existimans, atque ad omnia dura & acerba monasticæ vitæ studia prompto animo sese tradit, illud Psalmistæ clamans, Adhæsit anima mea post te, ô Christe: suscipiat me dextera tua. Cumque ad hunc modum, oculis à tergo minimè contortis, in intimam solitudinem contulisset, atque caducarum rerum confusionem, tanquàm molestissimam quandam sarcinam & catenam excussisset, spiritu lætabatur, coniectisque in Christum, cuius desiderio ardebat, oculis, ad eum, tanquàm ad præsentem, atque ipsius vocem audientem, clamabat, eumque alloquebatur, his videlicet verbis vtens: Nè iam, quæso, ô Domine, oculus meus huiusce vitæ bona videat: nec præsens vanitas mentem meam à suscepto itinere abstrahat. Verùm, Domine mi, oculos meos spiritualibus lachrymis imple, gressusque meos dirige, famulumque tuum Barlaam mihi commonstra. Mihi, inquam, eum, per quem mihi salus parta est, ostende: vt solitariæ ac monasticæ vitæ sinceritatem per ipsum addiscam, ac non ob hostilis belli imperitiam in fraudem inducar. Da mihi, Domine, viam eam nanscisci, per quam te adipiscar: quoniam anima mea tuì desiderio saucia est: teque salutis fontem ardenter sitit. Hæc secum perpetuò voluebat, atque ad Deum loquebatur, per orationem ac sublimissimam contemplationem ipsi sese coniungens. Atque ità contento gressu cœptum iter exequebatur, ad locum eum, in quo Barlaam degebat, peruenire contendens. Herbis porrò ijs, quæ in deserto existebant, alebatur. Neque enim, vt iam à me commemoratum est, præter corpus ac pannos

Cant. 8.

Psal. 41.

Cant. 2.

Christi amor difficultates oẽs superat.

Psal. 62.

Per solitudinem oberrans, quærit Barlaamum sanctus Iosaphat.

pannos illos, quibus indutus erat, quicquam aliud secum ferebat. Cæterùm cùm exiguum ac nullius omninò momenti victum ex herbis sibi pararet, aquæ penuria prorsùs laborabat: quòd videlicet solitudo illa aquæ expers esset. Cùm igitur Sole iam sub meridiem vehementer ardente iter faceret, vehementiùs ob æstum in arida regione siti flagrabat, atque extrema & grauissima ærumna vexabatur. Verùm cupiditas naturam vincebat, ac sitis ea diuina, qua afficiebatur, sitis aquæ flammam minuebat. At verò ille boni inimicus & inuidus diabolus, huiusmodi animi institutum, atque vsque adeò ardentem ipsius erga Deum charitatem indignissimo animo perspiciens, multas ipsi in solitudine tentationes excitabat, regiæ nimirùm ipsius gloriæ, splendidissimæque satellitum manûs, qua ipsius latus cingi solebat, atque amicorum itèm & æqualium memoriam ipsi resticans: illudque itèm ipsi ob animum proponens, omnium animas ex ipsius anima pendere: ac reliquas deniquè alias huiusce vitæ oblectationes ipsi obijciens. Ac deindè virtutis asperitatem, atque ingentes eius sudores ipsi proponebat: corporis itèm imbecillitatem, & inexpertas atque insuetas ærumnas, & temporis longinquitatem, ac præsentem sitis oppressionem, quodque nulla ex parte consolatio vlla ipsi expectanda esset, aut tanti laboris, tantæque fatigationis finis. Ac deniquè ingentem in ipsius animo, quemadmodùm quodam loco de magno Antonio proditum est, cogitationum puluerem commouebat. Vt autem ad labefactandum ipsius animi institutum imbecillem hostis ille se vidit, (Christum enim ipse sibi ob animum proponens, atque ipsius desiderio inflammatus, speque egregiè confirmatus, ac fide subnixus, illius instinctus & consilia pro nihilo ducebat) pudore suffusus est, vtpotè ad primum, vt dici solet, impetum prostratus. Quapropter alteram viam iniré cœpit. multas quippè ipse vitij semitas habet. Ac varijs spectris eum euertere, atque in metum conijcere nitebatur. Nonnunquàm enim ater ipsi, vt est, apparebat. Nonnunquàm rursùs districtum gladium tenens, in eum impetum faciebat, seque eum, nisi quàm primùm ab instituto resiliret, percussurum minabatur. Quandoquè rursùs variarum bestiarum formam subibat, aduersùs ipsum rugiens, ac perquàm horrendum mugitum & strepitum edens: atque etiam in draconis & aspidis & reguli formam sese subindè immutabat. At præclarus ille ac strenuissimus pugil tranquillo animo consistebat, vt qui Altissimum perfugium suum posuisset. Ac mente excubans, pestiferumque spiritum irridens, dicebat: Non me fugit, ó impostor, quinam sis, qui hæc in me excites: nimirùm qui iam indè ab initio mortalium generi perniciem moliaris, nec vnquàm improbitati studere, ac nocumentum inferre desinas. Ac sanè quàm pulchrè tibi hic habitus quadrat! Nam hoc ipso quòd bestias & reptilia imitaris, mentis tuæ feritatem & peruersitatem, voluntatisque ad noxam acerbitatem inferendam promptitudinem demonstras. Quid igitur, ó miser, ea aggrederis, quæ conficere non potes? Ex quo enim has artes atque hæc spectra à tua improbitate proficisci comperi, nulla iam hinc solicitudine afficior. Dominus mihi adiutor: & ego despiciam inimicos meos. Et super aspidem & basiliscum, quorum tu similitudinem expressisti, ambulabo: atque, Christi potentia corroboratus, leonem & draconem conculcabo. Confundantur & erubescant omnes inimici mei, confundantur & erubescant valdè velociter. Hac oratione vtens, Crucisque signo, hoc est inuictis armis seipsum cingens, omnia diaboli spectra irrita reddidit. Confestim enim bestiæ ac reptilia instàr fumi euanuerunt, & sicut fluit cera à facie ignis. Ipse autem Christi potentia confirmatus, læto animo proficiscebatur, Deoque gratias agebat. At etiam complures ac variæ bestiæ, varijque generis serpentes & dracones, quos solitudo illa nutriebat, ipsi occurrentes, non iam per inane spectrum, sed re vera ab ipso cernebantur. Ex quo efficiebatur, vt metus quidem ac laboris via plena esset, ipse autem vtrunque animo & cogitatione superaret. Nam & metum charitas, vt Scripturæ verbis vtar, forás mittebat: & laborem cupiditas leuabat. Ad hunc itaque modum cum multis & varijs calamitatibus, & ærumnis per dies haud paucos colluctatus, ad Sennaaritidem illam solitudinem, in qua Barlaam habitabat, peruenit. Vbi etiam aquam nactus, sitis flammam restinxit.

(Margin: Quibus diaboli tentationibus impetitus fuerit Iosaphat. — Multæ ac variæ diaboli insidiæ. — Psal. 90. — Egregiè irridet diabolum S. Iosaphat. — Psal. 117. — Psal. 90. — Psal. 6. — Psal. 67. — 1. Iohan. 4.)

Iosaphat Barlaamum tandèm inuenit, ac cum eo permultos annos viuit.
CAP. XXXVIII.

IOsaphat autem biennium integrum in hac vastissima solitudine mansit, huc atque illuc oberrans, nec Barlaamum inueniens: Deo nimirùm hic quoquè animi ipsius firmitatem ac strenuitatem explorante. Ac sic, sub dio degens, tum æstu conflagrabat, tum frigore obrigebat, præstantissimum illum senem velut quendam ingentis pretij thesaurum quærere nunquàm intermittens. Multas porrò pestiferorum spirituum tentationes, ac multa prælia sustinebat, multosque itèm labores, ob herbarum, quibus de more victitabat, penuriam perferebat: quoniam scilicet has quoquè solitudo ea, vt quæ siccitate laboraret, parcè admodùm produceret. Verùm adamantinus atque inuictus ipsius spiritus, amore ac desiderio ardens huiusmodi molestias faciliùs ferebat, quàm alij voluptates ferre soleant. Quocircà diuina ope minimè caruit: verùm secundùm dolorum ipsius ac laborum multitudinem allatæ à Christo, cuius cupiditate flagrabat, consolationes, tam noctu, quàm diu, animum ipsius exhilarabant. Confecto autem biennij curriculo, Iosaphat quidem perpetuò circumibat, eum, quem expetebat, quærens: atque ad Deum, lachrymas fluminis instàr profundens, meditabatur, clamans, Ostende mihi, Domine, mihi inquam eum ostende, qui mihi tui nominis cognitionem, ac tanta bona conciliauit, nec propter peccatorum meorum multitudinem tanto bono me priua: verùm hoc concede, vt & ipsius conspectu fruar, & idem cum eo religiosæ exercitationis certamen subeam. Dei autem fauore speluncam quandam inuenit, peruestigata videlicet eorum, qui eò se conferebant, semita: atque monachum quendam solitarium vitæ genus colentem nanciscitur: eumque maximo cum animi feruore complexus, & osculatus, vbinam Barlaam habitaret, sciscitabatur. Simulque ipsi rerum suarum statum exposuit. Cùm igitur ex ipso, vbi viri illius, quem quærebat, domus esset, intellexisset, eò quàm celerrimè, non secùs àc peritissimus quispiam venator feram nactus, se contulir, peragratisque alterius cuiusdam senis admonitu aliquot passuum millibus, lætus ac spei robore septus incedebat, æquè nimirùm àc puer, qui patrem, quem iampridèm non vidit, breuì se conspecturũ sperat. Nam cùm diuinus amor animum semèl obsederit, multò acrior ac feruentior eo esse solet, qui à natura manat. Adstat itaque speluncæ foribus, ijsque pulsatis, Benedic, inquiebat, ó pater, benedic inquam. Vt autem Barlaam hac voce audita ex antro egressus est, eum per spiritum agnouit, qui ob admirandam illam mutationem, qua à priore illo vultu ac florente iuuenilis ætatis pulchritudine demigrârat, ab externo adspectu vix agnosci poterat, vt qui tum ex Solis æstu atrorem contraxisser, & pilis abundaret, ac genas macie confectas, oculosque altè depressos, & palpebras lachrymarum fluentis vndiquè attritas, atque ingenti famis afflictione perustas haberet. At verò Iosaphat spiritualem patrem statim agnouit, vtpotè ijsdem oris lineamentis præditum. Confestim itaque Senex versùs Ortum stans, Deo precem cum gratiarum actione coniunctam adhibuit. Dictoque Amen, in mutuos amplexus statìm ruerunt, diuturnam cupiditatem sine vlla satietate explentes. Cùm autem abundè sese complexi fuissent atque consalutâssent, sedentes inter se colloquebantur. Ac sermonem exorsus Barlaam, his verbis vsus est: Præclarè fecisti, qui huc veneris, dilecte fili, fili inquam Dei, ac cælestis regni hæres per Dominum nostrum Iesum Christum, quem dilexisti, atque caducis & fragilibus bonis non abs re chariorem habuisti: ac prudentis & sapientis mercatoris instàr omnibus facultatibus venditis margaritam pretium omne superantem emisti, ac thesaurum, qui surripi non possit, in agro mandatorum Domini absconditum nactus, omnia dedisti, nec rei vlli ex ijs, quæ iam iamque effluxuræ sunt, pepercisti, quò agrum illum tibi comparares. Det tibi Dominus pro fluxis & caducis æterna: pro ijs, quæ interitui obnoxia sunt, ea, in quæ nec interitus, nec vetustas cadit. Verùm autem mihi dicas, charissime, quonam pacto huc accesseris, quique post discessum meum rerum tuarum status fuerit, atque tuùsne pater Deum nórit, an verò nunc quoquè eadem, qua priùs, dementia abreptus, à dæmonum fraude atque impostura captiuus abducatur. Hæc percontante Barlaamo, Iosaphat altiùs repetito sermone, quænam sibi post ipsius digressum contigissent, quamque prosperum rebus cursum Dominus ad id vsque tempus, quo rursùm inter se conuenissent, tribuisset, sigillatim exposuit. Senex itaque hæc audiens, voluptate simul atque admiratione affectus est, calentesque lachrymas mittens, dicebat: Gloria tibi sit Deus noster,

S. Iosaphat solitudinis molestias faciliùs fert, quàm seculo dediti suas voluptates.

Psal. 93.

Diuini amoris vis ac potentia.

S. Iosaphat post longa itinera & labores, suum Barlaamũ inuenit.

Matth. 13.

S. Iosaphat patris conuersionẽ, ac totius vitæ historiã Barlaamo aperit.

noster, qui tuī amore præditis semper præsto es, atque ipsis opitularis. Gloria tibi Christe, Rex omnium ac Deus optime, quoniam benigna tua voluntas ita [illegible]lit, vt semen illud, quod in serui tui Iosaphat animum iecisti, centuplicatum fructum afferret, te videlicet, animarū nostrarum agricolæ & Domino, dignum. Gloria tibi Paraclete bone, ac sanctissime Spiritus: quoniā quam tu sanctis tuis Apostolis gratiam tribuisti, hanc etiam huic impertiendam duxisti: atque ingentem hominum multitudinem ipsius opera superstitioso errore liberâsti, ac vera Dei cognitione illustrâsti. Ad hunc modum Deo ab vtroque gratiæ agebantur: ipsisque ità inter se colloquentibus, ac Dei gratia exultantibus, affuit vespera. Proindè ad orationem consurgentes, consuetum precationum pensum persoluerunt. Ac posteà, cùm cibo recreandum corpus esset, Barlaam magnificam mensam apposuit, spiritualibus videlicet epulis consertam, eius autē consolationis, quæ sensibus percipitur, quàm minimùm sanè participem. Cruda enim duntaxàt olera erant, ipsiusmet manibus consita, & exculta, palmæque perpaucæ, quæ in ea solitudine inueniebantur, ac deniquè syluestres herbæ. Cùm igitur gratias Deo egissent, appositisque epulis corpus refecissent, atque aquam è propinquo fonte bibissent, ei rursùm, qui manū aperit, & implet omne animal benedictione, gratias egerunt. Ac deindè consurgentes, postea quàm nocturnas preces absoluerunt, spiritale colloquium inierunt, salutares ac cælesti sapientia plenos sermones per totam noctem contexentes, quoadusque auroræ exortus ad consuetarum rursùs orationum memoriam ipsos reuocaret. Mansit autem ad hunc modum diuturno tempore cum Barlaamo Iosaphat, admirabilem hanc, atque humana conditione præstantiorem vitam colēs, ac tanquàm patrem & præceptorem cum omni obediētia & humilitate ipsum sequens: sic nimirùm, vt ad omne virtutis studium exerceretur, atque quonam pacto cum spiritualibus & inuisibilibus spiritibus luctandum esset, edoceretur. Ex quo illud consecutus est, vt vitiosas omnes affectiones extingueret, carnisque affectum ip[si]tui, non secùs ac seruum domino, subijceret, deliciarum omnium animique remissionum obliuione caperetur, somno tanquàm improbo mancipio imperaret. Atque, vt breui perstringam, tanto studio in solitariæ vitæ certamen incumbebat, vt ipse quoquè Barlaam, qui permultum temporis in ea contriuerat, miraretur, ipsiusque acrimoniæ concederet. Tantulum enim duri illius atque consolatione carentis cibi admittebat, vt vitam duntaxàt toleraret, nec committeret, vt per vltro accersitam mortem præmijs ijs sese orbaret, quæ virtutū cultui ac studio tribuuntur. Sic autem naturam nocturnis excubijs subijciebat, àc si nulla omninò carnis & corporis parte constaret. Oratio porrò perpetuum ipsius studium erat: vniuersumque vitæ tempus in spiritualibus ac cælestibus contemplationibus insumebatur: adeò vt nec horam vnam, immò nec vllū omninò temporis punctum, ex quo in ea solitudine habitauit, deperderet. Ac sanè hoc demùm verè monastici ordinis munus est, nunquàm à spirituali opere vacuum inueniri. Quod quidem generosus ille & expeditus cælestis itineris cursor egregiè præstitit, atque animi sui ardorem ab initio ad extremum vsque perpetuò conseruauit, ascensiones in corde semper disponens, ac de virtute ad sublimiorem virtutem transiliens, desideriumque desiderio, ac studium studio indesinenter adiungens: quoàd tādem ad speratam & expetitam beatitudinem peruenit.

[Margin notes: Præclè [illegible] quā [illegible] ta[illegible] ca- re pat[illegible] nostra [illegible] vixerint. — Psal. 144. — S. Iosaphat [illegible] in soli[tu]dine A[illegible] vitam duxit. — Verum monachi munus in quo situm sit. — Psal. 83.]

Barlaam Iosaphato mortem suam prædicit, eumque consolatur: sacrisque operatus, ac Crucis signo munitus, læto animo moritur.

CAP. XXXIX.

CVm itaque hoc pacto Barlaam & Iosaphat vnà versarentur, ac pulchro inter se certamine contenderent, ab omni cura & huiusce vitæ perturbatione immunes, mentemque ab omni confusione puram ac seiunctam habentes, post multos ab ipsis pietatis causa susceptos labores, quodam die Senex accersito spirituali filio, quem per Euangelium genuerat, huiusmodi spiritualem sermonem aggressus est: Iampridèm, ô amice Iosaphat, te in hac solitudine habitare oportebat, atque hoc mihi oranti Christus de te pollicitus fuerat, fore, vt te ante extremum vitæ diem viderem. Vidi itaque, quemadmodùm cupiebam: vidi inquam te à mundo & mundi rebus auulsum, ac Christo minimè dubio ac vacillanti animo coniunctum,

Barlaamo collactanea fuit mortis cupiditas. atque ad perfectã plenitudinis ipsius mensuram progressum. Nunc igitur, quandoquidem mortis meæ tempus instat, atque collactanea & mihi æqualis ea cupiditas, quæ, vt cum Christo essem, semper me tenuit, iam expletur, tu quidem corpus meum terra conde, puluerique puluerẽ redde. Pòst autem ipse in hoc loco hære, susceptum spiritualis vitæ genus persequens, meæque tenuitatis memoriã retinens. Vereor enim nè tenebrosum dæmonũ agmen animo meo propter ignorãtiarum mearũ multitudinẽ impedimentum afferat. Tu verò, fili, nè religiosæ exercitationis laborẽ metuas, neque ad temporis longitudinem, ac dæmonum insidias clanguescas. Quin potiùs ipsorum imbecillitatẽ, Christi virtute communitus, audax

Optimum ad laborum tædium vitandũ præceptum. irride: ad laborum autẽ duritiam ac temporis diuturnitatẽ animo ità comparato esto, tanquàm quotidiè discessum è vita expectans, atque eundem diem tibi vitæ monasticæ, tum initium, tum finem esse existimans. Sic semper ea, quæ à tergo sunt, obliuiscens, atque ad ea, quæ à fronte sunt, teipsum extendens, ad destinatum

Philip. 3. persequere, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu, quemadmodùm

2. Cor. 4. sanctus Apostolus his verbis hortatur: Non deficiamus. sed licèt is qui foris est homo noster corrumpatur, tamen is qui intùs est, renouatur de die in diem. Nam quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non vidẽtur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Hæc cum animo tuo reputans, vir charissime, viriliter age

Psal. 26. & confortare: atque, vt egregius miles, id da operam, vt ei, qui te militem scripsit,

2. Tim. 2. placeas, nec quamuis imbecillitatis ac languoris cogitationes improbus ille spiritus tibi immittat, institutique tui neruos frangere ac debilitare studeat, ipsius in-

Iohan. 16. sidias pertimescas, illud Domini præceptum cogitans, In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Quocircà gaude in Domino semper: quoniam ipse te elegit, atque à mũdo seiunctum ante faciem suam posuit. Ipse autem, qui te vocatione sua sancta vocauit, propè est semper. Nihil itaque solicitus sis:

Philip. 4 sed in omni oratione atque obsecratione cum gratiarum actione petitiones tuæ innotescant apud Deum. Ipse enim dixit: Non te deseram, nec derelinquam. Hęc itaque in vitæ duritia ac religiosæ exercitationis vilitate tecum ipse reputans, in

Psal. 76. animi voluptate versare, Domini Dei nostri memoriã retinens. Memor enim, in-

Remedium aduersùs vanã gloriam. quit, fui Dei: & delectatus sum. Cùm autem rursùm aduersarius aliud in te belli genus excogitauerit, sublimes nempe atque arrogantes cogitationes proponens, regnique terreni gloriam, quam reliquisti, cæteraque, quæ in mundo sunt, tibi in oculis collocans, salutiferam doctrinam clypei instàr obtende, dicentẽ: Cùm fe-

Luc. 17. ceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quoniam id quod facere debuimus, fecimus. Et quidem quis nostrùm debitũ illud, quo eam ob

2. Cor. 8. causam Domino obstricti sumus, quòd cùm diues esset, propter nos egenus factus est, vt nos eius paupertate diuites essemus, & qui à perpessione immunis erat, vt vitiosis affectionibus nos liberaret, cruciatus subijt, persoluere potest? Quod enim beneficium est, seruum eadem perpeti, quæ Dominus perpessus sit? Atqui nos permultùm ab ipsius cruciatibus remoti sumus. Hæc tecum reputa, cogitationes de-

2. Cor. 10. struens, & omnem altitudinem extollentem se aduersùs scientiam Dei, & in capti-

Philip. 4. uitatem redigens omnem sensum in obedientiam Christi. Et pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat cor tuum, & cogitationes tuas in Christo Iesu. Hac oratione à Barlaamo habita, Iosaphat infinitam vim lachrymarum profudit, sic nempe vt tanquàm ex vberrimo fonte scaturientes, ipsum prorsùs, ac terram in qua sedebat, proluërent. Atque ipse, huiusmodi dissidium deplorans, perquàm ardenter ab eo contendebat, vt postremi illius itineris comitẽ se adhiberet, nec post ipsius discessum in mundo iam remaneret, his verbis vtens: Ecquid, ô pater, tui duntaxàt, ac non proximi rationem habes? Quonam autem modo hac in re per-

Deut. 6. fectæ charitatis officio fungeris (pro eo atque à Christo dictum est, Diliges proximum tuum sicut teipsum) cùm tu quidem ad requiem pergas, mę autẽ in oppressione atque ærumna relinquas, ac priusquàm in religiosæ vitæ certaminibus, vt par est, exercitatus sim, variasque hostium insidias compertas habeam, ad singularem pugnam cum ipsis ineundam me obijcias? Ex quo quidnam aliud contingere potest, nisi vt veteratorijs ipsorum artibus prosternar, atque, vt imperitis ac tironibus gladiatoribus vsu venire solet, sempiternam animæ mortẽ oppetam? At Dominum,

f

minimum, quæso, roga atque obsecra, vt me quoque tui è vita discessus socium adsciscas. Id vt facias, per eam ipsam spem, quam habes, fore, vt laboris mercedē percipias, te obtestor. Hoc, inquam, à Deo precibus contende, vt ne vnicum quidem diem post tuum discessum in hac vita peregriner, atque in densissima hac solitudine oberrem. Hæc cùm Iosaphat plorans diceret, Senex placidè ac leniter ipsum reprimens, Dei iudicijs, inquit, quæ mentis humanæ captum excedunt, obluctari minimè debemus. Nam ego, cùm de hac re multas ad Deū preces fudissem, eumque, cui nulla vis afferri potest, velut per vim adigere tentâssem, vt ne inter nos disiungeremur, ab ipsius bonitate hoc didici, minimè tibi nunc conducibile esse carnis onus abijcere, verùm in religiosa exercitatione tandiu permanere, quoàd splendidiorem coronam tibi texueris. Nondùm enim pro ea, quæ tibi parata est, mercede satis decertâsti: verùm paulùm adhuc labores oportet, vt lætus in Domini tui gaudium intres. Nam ego quidem, iam penè centenarius, annos quinque & septuaginta in hac solitudine confeci. Tibi verò, etiamsi non tanta temporis mora futura est, at certè ad id spatium, vt iubet Dominus, propiùs accedas necesse est: quò ijs nulla ex parte inferior sis, qui diei & æstûs pondus pertulerunt. Quapropter, ò amice, quæ à Deo decreta sunt, prompto ac lubenti animo accipe. Nam quę ipse decreuit, quis tandem mortalium dissipare queat? Atque, ipsius gratia conseruatus, tolerantiam præsta. Illud etiam cura, vt aduersùs inimicas cogitationes animo excubes, ac mentis puritatem, non secùs àc quendam ingentis pretij thesaurum, saluum & incolumem serues, ad sublimiorem actionē & contemplationem indiès teipsum prouehens: vt illud in te impleatur, quod Dominus amicis suis promisit, his verbis vtens: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hæc, ac multò his plura, sanctissima illa anima, ac Theologica lingua digna, locutus Senex, mœrentē ipsius animū leniuit. Deindè ad quosdam Fratres, longo interuallo ab ipso dissitos, eum amandat, vt ea, quæ ad sacrosanctum sacrificium conficiendum accommodata erant, afferret. Et quidem Iosaphat præcinctis vestibus quàm celerrimè hoc ministerium exequitur. Verebatur enim nè absente Barlaam debitum naturæ munus persolueret, ac Domino spiritum reddens, grauë sibi detrimentum inferret, siquidem & verborum, & extremarum allocutionum, & orationum ipsius expers fuisset. Cùm igitur longinquum illud iter fortissimo animo confecisset, atque ea, quæ ad sacrosanctum sacrificium opùs erant, attulisset, diuinissimus Barlaam incruentum sacrificium Deo obtulit: perceptisque Christi ab omni labe puris mysterijs, ac Iosaphato itèm impertitis, spiritu exultauit, sumptoq; de more cibo, salutaribus rursùm sermonibus ipsius animum alere cœpit, his verbis vtens: Non iam, charissime fili, nos in hac vita eadem domus ac mensa coniunget. Iam enim vltimam patrum meorum viam ingredior. Quocircà tibi faciendum est, vt per mandatorum diuinorū obseruationem, atque in hoc loco ad extremū vsque vitæ diem commorationem, tui erga me amoris specimen exhibeas: sic nimirùm vitæ tuæ rationes instituens, quemadmodùm didicisti, nec vnquàm abiectæ atque ignauæ animæ meæ memoriam intermittens. Multùm itaque vale: atque in Christo delectare atque exulta: quoniam terrena & interitui obnoxia cum sempiternis & ab interitu alienis bonis commutâsti: ac propinqua est operum tuorū merces, ac iam iamque adest, qui mercedem refert. Qui quidem ad inspiciendam eam vineam, quam excoluisti, veniet: tibique pro ea exculta mercedem amplissimam præbebit. Fidelis enim sermo, vt clamat diuinus Paulus Apostolus, atque omni acceptione dignus: Si commorimur, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus, in sempiterno illo ac finis experte regno incomparabili luce collustrati, atque verè beatæ ac principis Trinitatis illuminatione donati. Hæc Barlaam ad vesperam vsque, ac per totam etiam noctem, Iosaphato loquebatur, effusissimè lachrymanti, atque huiusmodi disiunctionē ægerrimo animo ferenti. Iam autē lucente die manus atque oculos in cælum sustulit, Deoque gratias reddens, hoc sermone vsus est: Domine Deus meus, qui vbique præsens es, atque omnia imples, gratias tibi ago: quoniā humilitatem meā respexisti, atque hoc mihi concessisti, vt in orthodoxa tua fide, & in mandatorū tuorum via, huiusce peregrinationis cursum absoluerim. Ac nūc, optime Domine, atque ad misericordiā propensissime, in æterna tabernacula tua me recipe: nec ea memoria retine, quæ vel sciēs, vel insciēs in te

Rogat senē Iosaphat vt fiat comes exitûs eius.

Matth. 20.

Mentis puritatē magnopere studeat.

Iohan. 14.

Barlaā iminente morte Missam celebrat.

Filio suo spirituali Iosapharo valedicit.

2. Tim. 2.

Oratio Barlaam morientis.

Psal. 30.

in te peccaui. Conserua autem etiam fidelem hũc seruum tuum, cui me inutilem famulũ tuum præesse voluisti. Ab omni vanitate atque aduersarij vexatione ipsum exime: illudque effice, vt nodosissimis ijs laqueis, quos diabolus ad eorũ omnium, quibus salus cordi est, offensionem expandit, sublimior existat. Omnem impostoris potentiam, omnipotens Deus, à serui tui facie dele: atque eas ipsi vires affer, vt pestiferum hostis animarum nostrarũ caput proculcet. Spiritûs tui sancti gratiam ex alto in eum demitte, atque ad inuisibiles conflictus robur ipsi adde: vt victoriæ coronam à te consequatur, ac nomen tuum, ô Pater, ac Filij tui, & Spiritûs sancti, in ipso celebretur: quoniam te decet laus & gloria in secula, Amen. Hac precatione habita, cùm paterno affectu Iosaphatum complexus, atque osculo sancto exosculatus fuisset, ac sese Crucis signo munijsset, pedesque extulisset, ingenti lætitia perfusus, non secùs ac si amici quidam accessissent, ad beatum iter, atque ad recipienda beatæ illius vitæ præmia profectus est, senex planè, ac spiritualium dierum plenus.

Felix S. Barlaã obitus.

Iosaphat Barlaami corpus humo condit: atque in religiosa exercitatione perseuerans moritur, ac iuxta eum sepelitur. Posteà Indiæ Rex eorum corpora in regnum suum honorificentissimè transfert. CAP. XL.

IOsaphat autem summa cum veneratione atq; eiulatu patrem complexus, lachrymisque abluto ipsius corpore, atque aspero illo cilicio, quod ab eo in aula acceperat, inuoluto, consuetos Psalmos recitat, per totum diem ac totam noctem simul & canens, & pretiosum beati viri corpus lachrymis rigans. Postridiè autem effosso iuxta speluncam sepulcro, ac sacro corpore reuerenter admodùm gestato, spiritualem patrem egregius & charissimus filius inhumauit, ardentiusque animo inflammatus, atque ad orationẽ seipsum quàm maximè contendens, his verbis vsus est: Domine Deus meus, exaudi orationem meam qua clamaui ad te: miserere meî, & exaudi me, quoniam te ex animo quæro: exquisiuit te anima mea: nè auertas faciem tuam à me, & nè declines in ira à seruo tuo. Adiutor meus esto, nè derelinquas me: neque despicias me Deus salutaris meus. Quoniam pater meus & mater mea dereliquerũt me: tu autem Domine assumpsisti me. Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige me in semita recta propter inimicos meos. Nè tradideris me in animas tribulantium me: quoniam in te proiectus sum ex vtero. De ventre matris meæ Deus meus es: nè discesseris à me. Quoniam præter te non est mihi adiutor. En in miserationum tuarum abysso spem animæ meæ defixi. Vitam meam guberna, qui res omnes conditas sapientiæ prouidentia, omni sermone præstantiori, moderaris. Et notam fac mihi viam in qua ambulem: atque, vt bonus ac benignus Deus, per famuli tui Barlaã preces ac supplicationes me serua: quoniam tu Deus meus es, ac te glorifico, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum in secula, Amen. Hac oratione perfunctus iuxta sepulcrum flens consedit: ac sedens obdormiuit. Atque formidandos illos viros, quos priùs conspexerat, ad se venientes, seque ad maximum illum & admirandum campum ducentes, atque in illustrissimam illam ac splendidissimam ciuitatẽ introducentes, intueri sibi visus est. Cùm autem ipse portam ingrederetur, alij ipsi obuiàm fuerunt, ingenti lumine perfusi, coronasque eiusmodi pulchritudine collucentes, quæ nulla oratione exprimi possit, & quales nunquàm mortales oculi conspexerunt, manibus tenentes. Percontante autẽ Iosaphat, cuiusnam essent splendidissimæ illæ coronæ quas perspiceret, Tua quidẽ vna est (responderunt illi) tibi ob multas eas animas, quibus salutem attulisti, confecta, nũc verò ob religiosæ vitæ exercitationem, cui das operam, studiosiùs & accuratiùs adornata: siquidẽ strenuo animo eam ad extremum vsque peragrâris. Altera autẽ tua quoquè ipsa est: verùm patri tuo, qui ab improba viuendi ratione opera tua deflexit, sinceroque animo resipuit, ac sese ad Dominũ conuertit, eam præbeas oportet. Iosaphat autẽ eam rem molestè ferre videbatur. Et quî fieri potest (inquiebat) vt pater meus vnius duntaxàt pœnitentiæ gratia, paria mihi, qui tot ac tantos labores exantlaui, beneficia consequatur? Hæc vt dixit, Barlaamũ confestim sibi videre visus est, velut probris se insectantẽ, ac dicentem: Hi sunt, ô Iosaphat, sermones mei, quos quondàm ad te habui: nimirùm fore, vt cùm ad ingentes opes peruenisses, non iam liberalis ac profusus esses. Ac tu ob id verbum ancipiti animo eras. Nunc autem quonam pacto parẽ tibi honore patrem esse

S. Iosaphat magistri corpus sepelit.

Oratio Iosaphat ad Deum. Psal. 26.

Psal. 21.

Psal. 73.

Altera S. Iosaphat visio, priori non multũ absimilis.

Probris à suo magistro in somnis afficitur.

esse molestè tulisti, ac non potiùs hoc nomine lætitiam animo concepisti, quoniam multæ tuæ pro eo fusæ preces exauditæ sunt? Iosaphat autē pro eo ac solebat, ad eum dixit: Ignosce pater, ignosce. Vbinàm autem habites, fac quęso intelligam. Tum Barlaam: In hac pulcherrima atq; ingenti ciuitate domicilium nactus sum, in medio vrbis vico, immenso lumine coruscanti. Rursùm autem Iosaphat sibi cum eo agere videbatur, vt ab eo in ipsius tabernaculum abduceretur, comiterque hospitio exciperetur. Ille autem nōdùm tempus adesse respondit, vt ad illa tabernacula veniret: quippè qui corporis sarcina adhuc premeretur. Quòd si forti animo, inquit, in sancto vitæ genere, velut tibi mandaui, perstiteris, aliquantò pòst venies, atque eadem tabernacula, & eandem lætitiam ac gloriā consequeris, mecumque in sempiternum eris. Experrectus autem Iosaphat, animū illa luce, atq; omni sermonis facultate sublimiori gloria perfusum adhuc habebat: ac multa cum admiratione, ad grati animi significationem Deū laudibus efferebat. Mãsit autem ad extremum vsque verè angelicam in terra vitam ducens, ac dutiori religiosæ exercitationis genere post Senis discessum vtens. Nam cùm anno ætatis vicesimo quinto regnum terrenum reliquisset, monasticæque vitæ certamen subijsset, quinque & triginta annos in vastissima ea solitudine, perindè ac si nulla carnis parte cōstaret, humana conditione sublimiorem vitam egit: sic nempe, vt multas quidem hominum animas à pestifero serpente priùs abstraxerit, Deoque integras & incolumes seruauerit, eaque in re Apostolicam gratiam consecutus sit, animique etiam inductione martyr extiterit, ac Christū in Regum ac tyrannorum oculis & adspectu fidenti animo confessus sit, vocalissimumque ipsius maiestatis præconē sese præbuerit: multosque rursùm prauos spiritus in solitudine profligārit, omnesque Christi vi ac potentia supcrārit, cælestisque beneficij atq; gratiæ vberrimè particeps factus sit. Vndè etiam animi oculum ab omni terrena caligine purum habebat, ac futura tanquàm pręsentia prospiciebat, Christusque ipsi rerū omniū instàr erat, Christum expetebat, Christum non secùs àc præsentem cernebat, Christi pulchritudinē nunquàm non intuebatur: iuxta illud Prophetæ, Prouidebam Dominum in cōspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi nè commouear. Ac rursùm: Adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua. Etenim re vera ipsius anima post Christū adhæsit, firmissimo nexu ipsi copulata. Neque enim ab admiranda illa operatione desciuit: nec religiosæ suæ exercitationis regulam immutauit. Quin potiùs ab initio ad finem vsque, atque ab ineunte ætate vsque ad tam prouectam ætatem eandem animi alacritatem retinuit: immò, vt rectiùs loquar, ad sublimiorē quotidiē virtutem processit, ac puriorem diuino beneficio contemplationem consecutus est. Deniquè cùm ad hunc modum vixisset, & vsque ad cōdignā vocatione sua operam, ei à quo vocatus fuerat, reddidisset, mundumque sibijpsi, ac seipsum mundo, crucifixisset, ad Deum pacis in pace migrat, atque ad Dominum, cuius perpetua cupiditas eum tenuerat, proficiscitur, vultuique Domini purè ac sine vllius rei interpositu apparet, eaque iam ipsi præparata gloriæ corona exornatur, idque diuinitùs consequitur, vt Christum cernat, cum Christo sit, Christi pulchritudine perpetuo exultet, in cuius manus commēdata anima, ad viuorum regionem transijt, vbi epulantium sonus, vbi lætãtium habitatio est. Præclarum autem ipsius corpus vir quidam sanctus, qui non longè ab eo habitabat, quique iter Ipsi ad Barlaamum priùs commonstrārat, diuino quodam admonitu, ea ipsa hora qua morte functus est, affuit, eoque sacrosanctis cantibus ornato, profusisque lachrymis, quæ ipsius erga Iosaphat amoris indices essent, alijsque omnibus rebus, quæ apud Christianos in more atque instituto posita sunt, confectis & absolutis, in patris Barlaami monumento cum condidit. Par siquidem erat, vt quorum animę in perpetuum simul futuræ erant, eorum etiam corpora coniungerentur. Cuiusdam autem formidandi viri, qui id in somnis seriò imperabat, monachus ille, qui ipsum funere extulerat, obtemperans, in Indiæ regnum se confert, Regemque Barachiam conueniens, de omnibus Iosaphati rebus certiorem ipsum facit. Ille autem nulla interposita mora cum ingenti populi multitudine iter init, atque ad speluncam tandèm peruenit, ac sepulcrum intuetur, illicque calentissimis lachrymis fusis integumētum tollit, cernitq; Barlaamū & Iosaphat membra cōposito habitu sita habentes, corporaq; nihil à pristino colore immutata, verùm integra & prorsùs incolumia vnà cum indumentis. Hæc igitur sacra sanctarū animarum tabernacula, suauissimum odorem

Angelicè in terris viuit.

Psal. 15.

Psal. 16.

Feliciter obdormit in Domino.

Psal. 41.

Cum canticis ac cęteris Ecclesiæ solennitatibus in sepulcro sui magistri sepelitur.

Ex eorũ corporibus suauissimus odor emanat.

odorem emittentia, nec fœdi quidquam exhibentia, præclaris loculis imposita, Rex in patriam suam transfert. Vt autem ea res ad plebis aures peruenit, innumerabilis multitudo ex omnibus vrbibus ac finitimis locis ad beatorum illorum corporum conspectum & adorationem confluxit. Vbi etiam sacrosanctis hymnis eorum causa decantatis, copiosisque lampadibus accensis, aptè illic quispiam ac perquàm accommodatè dixisset, Lumina circa luminis filios & hæredes. Luculenter autem simul ac magnificè in ea ecclesia, quæ ab ipsis fundamentis à Iosaphat extructa fuerat, eorum corpora condita sunt. Multa porrò miracula, morborumque depulsiones, tum in corporum translatione, tum in eorum inhumatione, tum etiam posteris temporibus, Dominus per pios famulos suos effecit. Viditque Rex, ac vulgus omne, virtutes eas, quæ per ipsos edebantur. Ac plerique è finitimis nationibus, infidelitatis atque ignorationis Dei morbo laborantes, per ea signa, quæ in monumento fiebant, ad fidem accesserunt. Atque omnes, qui ipsius Iosaphat vitam ad Angelorum imitationem expressam, atque à teneris vnguibus ardentem ipsius erga Deum amorem cernentes, atque audientes, admiratione corripiebantur, Deum in omnibus celebrantes, qui se amantibus opem atque auxilium nunquàm ferre desinit, eosq; amplissimis beneficijs remuneratur. Hic præsentis libri finis est, quem pro mea virili conscripsi, quemadmodùm à præclaris viris, qui mihi hæc haud falsò tradiderunt, accepi. Vtinàm autem vos, qui hanc animis vtilem historiam legitis, atque auditis, ad eorũ partem adsciscamini, qui Deo vitæ suæ rationes probauerunt, per orationes & intercessiones beatorum virorum Barlaam & Iosaphat, de quibus hæc historia contexta est, in Christo Iesu Domino nostro, quem decet honor, imperium, maiestas, & magnificentia, cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper in secula seculorum, Amen.

Corpora eorum in Indiam transferuntur.

Miracula ad eorum sepulcrum.

Conclusio authoris.

BREVIS MEMORIA MARTYRII SS. FACVNDI ET PRIMITIVI, VT HABETVR IN LVCII *Marinei Siculi, Regij historiographi, de rebus Hispaniæ libro quinto.*

27. Nouẽb.

IN Hispania præses Decianus, super ripam fluminis quod Seya dicebatur, secus stratam, vbi erat idolum ad immolandum ei, multitudinem gentium congregauit. Erant autem non longè ab eodem loco duo fratres, Facundus & Primitiuus Christianissimi, qui noluerunt idolo immolare: & proptereà accusati apud iudicem, ducti sunt ad eum. Quos cùm multis minis exhortatus fuisset, vt idolis immolarent, responderunt: Nos quotidiè immolamus Domino Iesu Christo: & nobis optabile est pro eo pati. & sic vsque ad mortem perseuerãtunt.

SS. Facũdus & Primitiuus Christũ vsq; ad mortem confitentur.

PASSIO S. IACOBI INTERCISI, VT HABETVR IN PERANTIQVIS MS. CODICIBVS, QVIBVS *consentiunt Martyrologia & compendium certaminis eius quod habetur in Nicephoro Ecclesiasticæ historiæ Lib. 14. cap. 20.*

Nouẽb. 27.

IACOBVS martyr, cognominatus Intercisus, nobilis genere sed fide nobilior, ex regione Persarũ & ciuitate Elape oriundus fuit. Hic ex Christianissimis parentibus ortus est, & vxorem Christianissimam habuit: Eratque notissimus Regi Persarum, & inter optimates primus. Accidit autẽ vt à principe nimio amore seduceretur, & ad colenda idola flecteretur. Hoc autem mater & vxor audientes, protinùs sic ei scripserunt: Obediendo mortali, deseruïsti eum qui vita est: placẽdo futuræ citò putredini, deseruïsti sempiternum odorem. Veritatem in mendacium commutâsti, & mortali obtemperãs, viuorum

Isdigerdem hunc appellat Nicephorus.

rum ac mortuorum iudicem reliquisti. Noueris igitur nos amodò à te futuras extraneas, nec tecum decæterò aliquatenùs moraturas. Cùm autem has literas Iacobus legisset, amarè flens ait: Si mater mea quæ me genuit, & vxor mea extraneæ factæ sunt: quanto magis à me extraneus factus est Deus meus? Cùm ergò pro errore suo se plurimùm afflixisset, nuncius venit ad principem, qui diceret Iacobum Christianum esse. Quem princeps aduocans, ait: Dic mihi, Nazaræus es? Cui Iacobus: Etiam, Nazaræus sum. Et ille: Ergò magus es. Cui Iacobus: Absit à me magum esse. Cùm ergò ei multa supplicia minaretur, dixit Iacobus: Non me perturbant minæ tuæ, quia tanquàm ventus flans supra petram, furor tuus aures meas citò pertransit. Cui princeps: Noli imprudenter agere, nè graui morte pereas. Cui Iacobus: Hęc mors, non mors, sed somnus potiùs est dicendus, cùm post modicum resurrectio tribuatur. Cui princeps: Non te seducant Nazaræi dicentes, mortem esse somnum, quia magni imperatores timent eam. Cui Iacobus: Nos non timemus mortem, quia de morte ad vitam transire speramus.

Accusatur apud Regem quòd sit Christianus.

Mors temporalis, Christianis somnus est.

Tunc princeps amicorum consilio, hanc super Iacobum tulit sententiam, vt ad aliorum terrorem membratìm Iacobus puniatur. Cùm autem quidam ex compassione super eum flerent, ille ait: Nolite super me flere, sed super vosipsos flete: quia ego ad vitam pergo, & vobis supplicia æterna debentur. Tunc carnifices pollicem manûs eius dexteræ absciderunt: & exclamans Iacobus ait: Liberator Nazarene suscipe ramum arboris misericordiæ tuæ: Nam à cultore vineæ sarmentum absciditur vitis, vt potiùs germinet, & vberiùs crescat. Cui carnifex: Si assentire vis, adhuc tibi parco & medicamenta adhibeo. Cui Iacobus: Nónne perspexisti stipitem vitis, quia cùm amputantur sarmenta, ille nodus qui remanet, suo tempore, cùm terra incalescere incipit, per singula abscisionis loca producit germina? Si igitur vitis putatur vicissitudine temporis vt germinet, quanto magis fidelis homo qui in vera vite Christo compactus est? Tunc accedens carnifex secundum abscidit digitum. Beatus autē Iacobus dixit: Suscipe duos ramos quos plantauit dextera tua, Domine. Abscidit & tertium: & dixit Iacobus: De triplici tentatione liberatus, benedicam patri & filio & spiritui sancto: & cum tribus ereptis pueris de camino, confitebor tibi Domine, & in choro martyrum psallam nomini tuo Christe. Abscisus est & quartus: & Iacobus dixit: Protector filiorum Israël, qui in quarta benedictione pronunciatus es, suscipe à seruo tuo quartam confessionem quarti digiti, tanquàm in Iuda benedicti. Absciso quinto, dixit: Completum est gaudium meum.

Membratim inciditur corpus eius. Iohan. 15.

Christus viti comparatur.

Dan. 3.

Gen. 49.

Tunc carnifices ei dixerunt: Parce iam nunc animæ tuæ, nè pereas: nec contristeris si vnam manum amiseris, quoniā multi sunt vnam tantùm habentes, & multis diuitijs & honoribus abundantes. Beatus Iacobus dixit: Quandò pastores incipiunt pecora tondere, nunquid tantùm dextrum vellus auferunt & sinistrum dimittunt? Si ergò pecus, quod animal brutum est, totum vult vellus auertere, quantò magis ego homo rationalis non dedignabor pro Deo occidi? Accedentes ergò impij ad sinistram manum, digitum minimum inciderunt: & Iacobus dixit: Tu Domine cùm esses magnus, paruus & minimus pro nobis fieri voluisti. Et idcircò tibi reddo corpus & animā quam creâsti & proprio sanguine redemisti. Absciditur & septimus digitus, & ait: Septiès in die laudem dixi tibi Domine. Absciditur octauus, & ait: Octauo die circūcisus est Iesus Christus, & octauo die circunciditur Hebræus vt transeat ad legales cæremonias, & mens serui tui Domine transeat ab his incircuncisis & coinquinatum habentibus præputium, vt veniam & conspiciam faciem tuam Domine. Inciditur nonus digitus, & ait: Hora nona tradidit Christus in cruce spiritum. Vnde & ego Domine in dolore noni digiti tibi confiteor & gratias ago. Inciditur decimus, & ait: Decimus numerus est in præceptis: & Iota, prima litera nominis Iesu Christi. Tunc quidam de adstantibus dixerunt: O dilectissime quondàm noster, profitere tantùm coram consule, vt valeas viuere: Licèt enim abscisæ sint manus tuæ, sunt tamen peritissimi medici qui tuis doloribus valeant subuenire. Quibus Iacobus dixit: Absit à me nefanda simulatio. Nemo enim mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.

S. Iacobi in tormentis constantia.

Psal. 118.

Luc. 2.

Gen. 17. 21.

Matth. 27.

Mar. 15.

Exod. 20.

Luc. 9.

Tunc indignati carnifices, accesserunt & pollicem dextri pedis absciderūt, & Iacobus dixit: Pes Christi perforatus est, & sanguis exiuit. Absciditur secundus di-

gitus pedis dextri, & ait: Magnus mihi dies est hic præ omnibus diebus. Hodiè enim ad Deum fortem conuersus ibo. Absciderunt & tertium,& ante ipsum proiecerunt. Et subridens Iacobus,dixit: Vade tertie digite ad socios tuos,& quemadmodùm granum tritici multum fructum affert, itá & tu in nouissimo cum socijs tuis requiesces. Absciditur quartus,& ait: Quarè tristis es anima mea,& quarè conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi. Absciditur & quintus, & ait: Nunc incipiam dicere ad Dominum,quoniam dignum me fecit socium seruis suis. Tunc accedentes ad pedem sinistrum,digitum paruum absciderunt, & dixit Iacobus: Digite parue confortare: quia paruus & magnus vnam habent resurrectionem. Capillus capitis non peribit, quanto minùs à socijs tuis separaberis? Absciditur secundus, & Iacobus ait: Destruite veterem domum, quia splendidior paratur. Absciditur tertius, & ait: Tunsionibus firmatur incus. Absciditur & quartus, & ait: Conforta me Deus veritatis, quoniam in te confidit anima mea. Absciditur & quintus,& ait: Ecce tibi Domine vicesiès immolor.

Psal. 41. — Paruis & magnis vna est resurrectio. Luc. 12. & 21. — Psal. 56.

Tunc accedentes,pedem dextrum absciderunt: & dixit Iacobus: Nunc offeram munus celesti Regi,pro cuius amore hæc patior. Absciderunt & pedem sinistrum: & B. Iacobus dixit: Tu es qui facis mirabilia,exaudi Domine & salua me. Absciderunt dextram manum,& ait: Misericordiæ tuæ adiuuent me. Ad sinistram ait: Tu es Deus qui facis mirabilia. Absciderunt dextrum brachium, & ait: Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quandiù fuero. Absciderunt & sinistrum,& ait: Circundederunt me dolores mortis, & in nomine Domini vindicabor in eis. Tunc accedentes, absciderunt suram dextri pedis,scindentes vsque ad femur. Tunc B. Iacobus ineffabili dolore grauatus exclamãs, ait: Domine Iesu Christe adiuua me,quia circũdederunt me gemitus mortis. Et ait ad carnifices: Carnẽ nouam induet me Dominus, quã vestra vulnera maculare nequibunt. Iam carnifices defecerant eo quòd à prima hora diei vsq; ad nonã in eius incisione sudâssent. Tunc iterùm accedentes, sinistri cruris surã absciderũt vsq; ad femur. Tunc exclamãs B. Iacobus dixit: Dominator Domine exaudi me seminiuium,viuorum & mortuorũ Deus. Digitos Domine non habeo,vt ipsos ad te porrigam: nec manus,vt eas ad te extendam. Pedes mei truncati,& genua mea demolita sunt, vt tibi genua flectere non valeam, & factus sum velut casura domus ablatis quibus sustentatur columnis. Exaudi me Domine Iesu Christe, & educ de carcere animam meam. Hoc cùm dixisset, vnus de carnificibus accessit, & caput eius amputauit. Christiani igitur occultè accesserunt, & corpus eius rapientes honorificè sepeliêrunt. Passus est autem quinto Calend. Decembris.

Ecce martyris patientiam in amputatione singulorũ membrorum. Psal. 71. 76. Psal. 145. Psal. 17. & 144. — Oratio eius sub morte. — Caput ei ad vltimũ amputatur.

DE EODEM S. IACOBO INTERCISO, EX NICEPHORI *Callisti Ecclesiasticæ Historiæ Lib. 14. Cap. 20.*

INfinita verò alia ab audacibus & impijs illis quoquè tentata sunt. Quale videlicet & illud est in Iacobo Persa patratum. Is enim cùm Christianus antea fuisset, propter intercedentem sibi cum Isdigerde Persarum Rege amicitiam, paternam religionem reiecerat. Postquàm autem per matrem & coniugem rursùs ad fidem Christi admonitus reuertit, & eam rem princeps ægrè tulit, acerbam quandam, & propter nouitatem admirandam, post supplicia multa subijt mortem. Nam vbi articulis & iuncturis quibusque, incommoda & apta totius corporis membrorum conformatione, ex manibus,brachijs,pedibus & suris ei resectis, reliquum nihil quàm vnà cum ventre caput solum habuit, quoniam ne tum quidem fidem in Christum abiecit,& idipsum postremò ferro amputatum est. Minimè verò mirandum, si rerum vniuersarum Dominus feritatem illorũ sustinuit. Nam & qui Constantini imperium præcesserunt principes, rabiem suam aduersus veræ pietatis amatores euomuerunt. Inprimis verò Diocletianus omnium grauissimus, ipso augustæ & venerandæ Passionis die, ecclesias sub imperio Rom. vbiquè omnes euertit. Et nouem elapsis annis, illæ quidem ad priorem florentes redière statum, ac potiùs & pulchritudinem, & amplitudinem multò præstantiorem recepêre. Diocletianus autem postremò disperijt, & cum impietate extinctus est.

Iacob⁹ Persa ex Christiano ethnicus. — Idẽ denuò Christianus. — Luculẽtissimum eius martyrium. — Deus p longanimitatẽ suam Ecclesiæ tyrannicos persecutores sustinet. — Diocletiani interitus.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI STEPHANI IVNIORIS, QVI MARTYRIO FVNCTVS EST TEMPORE

Constantini Copronymi, propter sanctarum imaginum honorem & adorationem. desumpta ex Reginæ matris Bibliotheca, interprete D. Iacobo Billio Prunæo, S. Michaëlis in Eremo Abbate doctissimo. Nos verò, vt permultas alias, Lectori gratificaturi, eam in capita distinximus. Habetur in operibus Io. Damasceni auctis, post tres de Imaginibus orationes, vbi idem Billius ad pium Lectorem sequentem subiecit præfatiunculam.

Post tres Damasceni de Imaginibus orationes commodè me facturũ existimaui, si Stephani Iunioris, qui pro earundem imaginum cultu ac defensione, Constantini Copronymi tempore, hoc est, non multò post Damasceni obitum, crudelissima morte affectus est, vitam pridem à me de Græco in Latinum conuersam, ac nunc primùm editam subnecterem: quò Christianus Lector de eadem re, non modo literis consignatum, sed etiam sanguinis profusione confirmatum testimonium præstò habeat.

VITA.

DIVINA quædam res est virtus, ac digna quæ plurimis laudibus efferatur: non eo tantùm nomine, quòd amplissimam ijs, à quibus amatur, mercedem rependit, sed etiam quia vel sola sui commendatione auditores ad se pertrahere, ac zeli aculeum in eorum animis infigere potest. Operæpretiũ est igitur eos, qui virtutis amore præditi sunt, beatos prædicare, atque eorum vitam omnibus narrare. Sic enim & erga eos debito munere perfungemur, & alios ad suauem ipsius amorem excitabimus. Quoniam itaq; vndiquè optimus ille ac præstantissimus Stephanus, cuius nunc vitam commemorandam suscepimus, ex eorum numero extitit, qui virtutem insigniter amârunt, summoque ipsius desiderio flagrârunt, exponamus oportet primùm, quinam ipsi ortus, quæque disciplina atque institutio extiterit: (nam ne ea quidem eiusmodi est, ex qua nulla ad pios viros vtilitas & oblectatiò reditura sit:) deindè monasticas ipsius palæstras, ac demùm quæ in martyrio suo luculenter ac præclarè gessit. Tulit igitur egregium hoc germen domina verè ac regina vrbium Constantinopolis. Nostrum enim atque indigenum germen hic est, ac diuinus ipsius fœtus & planta Stephanus: quæ & prima virtutis ipsius fructus degustauit, & nunc etiam vtilitatem metit, ac miraculis summa cum voluptate fruitur, alumno videlicet suo iucundissimè acquiescens. Natus est autem Anastasij tempore, qui tum imperij sceptrum tenebat, atque alio etiam nomine Artemius vocabatur. Pij porrò ipsi parentes fuerunt, atque integerrima fide præditi: qui cùm opibus ac facultatibus minimè carerẽt, non tamen parem ijs duntaxàt animi inductionem ac voluntatem habebant, sed longè maiorem ac copiosiorem. Hoc autem liquidò demonstrat benigna atque ingens erga egentes liberalitas, ac summa in danda eleemosyna hilaritas ac munificentia. Quò etiam illud accedebat, quòd ad diuina templa sine vlla intermissione munera offerebant. Quæ etiam ipsa, magìs quàm quicquã aliud, illum verè Stephanum, illam, inquam, ingentem pietatis eorum ac virtutis mercedem, ipsis attulerunt. Nam cùm primò duarum filiarum parentes extitissent, mascula tamen prole carebant. Atque hoc infortunium pijs viris non paruum videbatur. Nôrunt hoc profectò, qui liberos procreârunt. Propemodùm enim non minùs molestum est ijs, qui gignunt, masculo fœtu carere, quàm si prorsùs liberorum expertes essent. Ob eam causam & in diuinis templis assiduè versabantur, & à Deo obnixis precibus perpetuo contendebant, vt sibi hoc suo voto frui daretur. Idqne tum potissimùm faciebant, cùm ad Deiparæ templum, quod Blachernis situm est, sese conferrent.

Nouẽbr. 28.
Cap. 1.
Vtile est probos viros laudare.
Patria S. Stephani, & natiuitatis tẽpus.
Masculina prole carere, idem penè est quod orbum esse.

Ac quodam tempore cùm vno parasceues die peruigilium de more celebraretur, Anna ipsius mater (nam hoc ipsi, vt olìm Samuelis matri nomen erat) cùm, vt Scripturæ verbis vtar, plurimum sermonem effudisset, atq; orationem in longũ

Cap 2.
1. Reg. 1.

pro-

produxiſſet, & cum Dei genitricis imagine, tanquàm cum viua diſſeruiſſet, ſeque, ſi quod optabat, conſequeretur, ipſius filio, id quod pepetiſſet, conſeeraturam eſſe recepiſſet, ſub orationis finem ſomno correpta, fœminam incredibili quadam, atque omni ſermone præſtantiore, forma præditam cernit: quæ & ipſius pedem vellicans, Abi, inquit, in pace muliercula. Eſt enim tibi in vtero filius, quemadmodùm poſtulâſti. Hæc locuta ea, quæ apparuerat, diſceſſit. Ipſa autem non ſine magna admiratione conſurgens, ob ea quæ audierat, intima voluptate perfundebatur. Ac poſteà maturè in lucem edito filio, confeſtim velut præludium pactorum iniens, ad Blachernenſe templum vnà cum marito proficiſcitur, eumque ei, à qua acceperat, offert: Accipe, inquiens, Dei mater hunc chariſſimum filium, quem beneficio tuo peperi. Accipe eum, quem tibi & vnigenito filio tuo, etiam ante conceptionem dicaui. Hæc, & in candem ſententiam alia, eùm dixiſſet, coniugemque manu præhendiſſet, Virginis imaginem ipſi oſtendens, Hæc, inquit, vir ſuauiſſime, vt deſideratum Stephanum parerem, mihi præſtitit. Huic petitionem meam committens, voti compos exriti. Ambo igitur gratijs Dei genitrici actis, domum reuerſi ſunt. Sed hæc poſteà contigerunt. Interim autem ſub illud tempus, quo Stephanus conceptus eſt, aliud etiam quiddam accidit, quod ſilentio nullo modo præterire decet. Nam cùm eximius vir Germanus in Patriarchicū thronum aſſenſurus eſſet, plebs ingenti frequentia ad maximum S. Sophiæ templum, ipſius videndi cupiditate concurrebat. Erat enim ille virtutis nomine clarus & illuſtris, atque in omnium linguis non ſine voluptate verſabatur. Vnà autem cum omnibus præclarum illud pareutum Stephani par accurrens, ſcamnum quoddam occupârat: quò eum, quem cupiebar, è ſuperiori loco intueri poſſet. Cùm igitur ille per Eccleſiam tranſiret, ſtatim mulier (ipſam enim eius, quem vtero geſtabat, cura concitabat) benedic, domine, id quod in vtero meo eſt, clamare cœpit. Ille autem perſpicaci animę oculo eum, qui vtero geſtabatur, intuens, Benedicat hunc Dominus per primi martyris interceſſiones, reſpondit. Apud omnes porrò mulier affirmabar, ſe ea hora, qua hoc audiſſet, igneam flammam ex diuino illo ore proſilientem vidiſſe. Vt igitur in lucem editus eſt, ſtatim eum, vt magnus Germanus prædixerat, Stephanum appellârunt. Quandoquidem autem baptiſmi quoquè luce colluſtrari eum oportebat, qui antè etiam quàm in lucem prodiret, illuſtratus erat, ad magnæ Sophiæ baptiſterium irum eſt (Erat autem tum veſpe a magni Sabbati Reſurrectionis Chriſti:) clariſſimoque illi Germano in manus datur. Qui ſtatim eum baptizat, atque vngit, eum, inquam, qui iam iamq; ſpiritale Eccleſiæ vnguentum futurus erat. Domum itaque reuerſi, cùm iam puer ad eam ætatem veniſſet, quæ ſtudiorum capax eſſet, ad ludimagiſtros eum proficiſci, ac diſciplinis operam dare voluerunt. Is autem ad egregiam naturam laboris ac diligentiæ pennam adiungens, ad doctrinæ perceptionem duplicis alæ ſubſidio celerrimè prouolabat, ac velut equus per planitiem currebat. Hoc portò ſedulò agebat, vt non modò diſciplinas, ſed etiam virtutem ſibi compararet: quò & per i las mentem, & per hanc mores exornare poſſet. Quinetiam in diuinorum oraculorum lectione tanto ſtudio & cura verſabatur, vt ea promptè ac memoriter rec aret, atque ingenio tanquàm libro vteretur. Ac prætereà cùm ſacras ædes ad rer, atque ſacra Scriptura legeretur, rectus ſtabat, totusque in eorum, quæ legebantur, auditione defixus erat, non genu flectens, non deſidia langueſcens, non den què ad ea, quæ dicebantur, obdormiſcens, ſed arrectis, vt dici ſolet, auribus auſcultans: nè quid eum ex his quæ recitabantur, effugeret. Id autem rum de iquè ſtudio maiore facere videbatur, cùm aliquid ex Iohannis Chryſoſtomi lucubrationibus legeretur. Nam incredibili quodam ipſius amore tenebatur, atque ex eius præſertim orationibus pendebat: id videlicet efficiens, vt quod de Sire s effictum eſt, re vera in illis exiſteret. Atque hac ratione mores ſuos omni ex parte moderabatur atque componebat: adeò vt & os à iuramento purum haberet, & inanem ſermonem nec ipſe proferret, nec proferentem alium audire ſu ere proximum aurem nec iudicaret, nec maledictis proſcinderet: opes porro & delicias, & gloriam, forti animo contemneret: quietam ac frugalem vitam ſe retur, ac parſimonia magis, quàm alij ſumptuum magni icentia & profuſione gauderet.

Cap. 3.

Ea porrò tempeſtate ille, non minùs belluinis moribus, quàm no e Leo,

adornata

Viſio matris eius. — *Parentes, eum S. Mariæ Virgini offerunt.* — *Germanus Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus.* — *Is benedicit S. Stephano adhuc in vtero latẽti.* — *S. Stephan⁹ baptizatur.* — *Stephanus & literis ſimul & virtutibus operam dat.* — *Chryſoſtomi lucubrationib⁹ delectatur.*

adornata instructaque ad inuadendam tyrannidem coniuratione, ab Orientalibus partibus proficiscitur, atque in Theodosium, qui tum imperio potiebatur, impetum facit. Hic autem tyranno imperio cedit, ac quietem amplectitur: vt qui scilicet imperij iacturam ciuilibus bellis leuiorē duceret. Statim itaque furia illa imperium inuadit. Ac primùm quidem vulpinam pellem induens, (nondùm enim leoninæ apud ipsum locus erat) orthodoxam fidem, vt si quis alius, se colere simulabat, impietatis fœtum, quem pectore gerebat, occultans. Cùm autem ad decimum iam imperij annum peruenisset, nec iam eam diutiùs animo premere ac continere posset, sceleratum fœtum edidit: accitaque & coacta senatorum classe, absurdum illud & impium euomuit, Imaginum picturas formam quandam idolorum retinere inquiens, neque ijs cultum adhibendum esse, ne alioqui Dei loco imprudentes idola veneremur. Protinùs igitur ingens tumultus à plebe excitatus est, ac mœstitiæ nubes orthodoxorum Ecclesiam obtegebat. Quod vt versipellis ille sensit, statim Gygis annulum vertens, vt obscurum esset quod agebat, laborabat, non videlicet leonis libertatem imitans, sed chamæleontis potiùs in modum formas immutans. Non, inquit, huc spectat mea sententia, vt eæ protsùs deleantur: sed hoc aio, sublimiore loco collocandas eas esse, nè ore quisquam eas contingat, atq; ità quodammodò rebus honore dignis contumeliam inferat. Quorsùm hoc tandèm, & quid moliens? Nimirùm vt eas longè à nobis collocando, ac procùl ab oculis nostris remouendo (nè eas facilè aut cernere, aut contingere queamus) paulatìm, vt sæpè nobis in his quos amamus vsu venit, in obliuionem incidamus, easque charas habere dediscamus, atque ità sensìm & citra tumultum hoc à nobis obtineatur, vt eas nec adoremus, nec honore afficiamus. De hac impietate, quæ & multum abstrusæ, & multum itèm apertæ absurditatis habebat, cùm certior factus fuisset Germanus, vir libera atque intrepida pietate præditus, per quendam ex præcipuis Ecclesiæ ministris hæc ei mandat: Haudquaquàm oportebat, Imperator, te, qui tum vitam, tum imperium à Deo accepisses, aduersùs conditorem tuum insolenter extolli, atque, vt vulgò dicitur, non mouenda mouere, Patrumque terminos, quos illi antiquitùs posuerunt, transferre studere. Etenim humana forma à Deo Verbo ex sancta & pura Virgine suscepta, cùm omnis dæmonum cultus extinctus est, tum omnis idolorum adoratio abscessit. At verò theandricæ similitudinis imago Christi adoranda nobis & colenda perspicuè tradita est, itemque illius, quæ cum modo omni sermone præstantiori pepertit, & sanctorum, quorum vita ipsi grata atque accepta fuit. Ex quo enim ille in forma nostra ad nos accessit (adhinc autem septingenti triginta sex anni iam fluxerunt) Patres intereà ac Doctores, quorum summa virtus fuit, venerandarum imaginum cultum nobis perspicuè tradiderunt. Nè longè abeam, post Christi in cælum ascensionem, mulier illa, quæ sanguinis profluuio laborabat, ab eo sanitati restituta, ipsius imaginem, velut acceptum beneficium referens, exsculpsit. Ac prius etiam ab ipsomet Christo, ipsissima Patris imagine, diuino linteo facies ipsius impressa est, ac toparchæ Abagaro, id postulanti, Edessam missa. Demùm ab Euangelista Luca picta est. Quin ab Hierosolymis quoquè Virginis Dei genitricis imago missa est. Ob eamque causam diuina ac sacrosancta Concilia varijs temporibus, ac locis coacta, non vt eæ calcarentur, sed vt adorarentur, edixerunt. Velim itaque hoc scias, Imperator, quòd si iniquum hoc dogma confirmare atque constabilire in animum induxeris, me primùm nullo modo assentientem habiturus es, sed promptum ac paratum, qui pro Christi imagine animam meam profundam, pro qua ille, vt collapsam atque prostratam imaginem meam instauraret, cruorem suum effudit. Perspicuum est enim ignominiam eam & contumeliam, quæ Christi imagini infertur, ad exemplar ipsum redundare. Quocircà nobis faciendum est, vt gratorum seruorum officio fungentes, pro Domini honore periculum adeamus.

Hanc liberam orationem arrogans illa anima ne extremis quidem, vt ità dicam, auribus attrectare sustinens, milites gladijs accinctos mittit, qui sanctum virum contumeliosè habitum, ac plagis malè mulctatum, throno exturbarent. Ipse itaque statìm ad monasticum & quietum vitæ genus se contulit. At contrà Ecclesiam inuasit ille verè persecutor & contumeliosus, eamque miserum in modum peruastans, ac magno mœrore implens, non modò ob egregij Pastoris ereptionem,

Leonis Isauri tyrānis.

Theodosius imperio cedit, id Leoni relinquens.

Leonis versutia.

Admonitio Germani Episcopi ad Imperatorē Leonem.

Picturum imaginum antiquitas.

Cap 4. Germanus sua Episcopali sede exturbatur.

nem, ſed etiam ob eius, quem in ipſius locum ſubrogauit, immanitatem. Confe-
ſtim enim ſceleſtum Patriarcham ſceleſtus, hoc eſt eiuſdem, vt dici ſolet, figlinæ
hominem ſufficit, nimirùm læuum Anaſtaſium, qui in omnibus rebus ipſi aſſen-
tiens, ac turpiſſimum obſequium perſoluens, atque omnia ea, quæ ab ipſo gere-
bantur, ſeruilem in modum laudans, huic quoquè pernicioſo dogmati patro-
Leo Iſauricus bellum indicit imaginibus. num ſe adiungebat. Ac primùm (ó ingentem, Chriſte, patientiam tuam!) ad-
uersùs tuam imaginem audaciſſima illa anima graſſatur, eamque, quæ ſupra
portam fixa erat, ac vulgò ærea dicebatur, theandricam tuam formam deijci at-
que obliterari iubet. Cùm autem ad hoc facinus perpetrandum miſſus ſatelles
impoſita iam ſcala conſcenderet, diuino zelo incenſæ mulieres, præclariſſimum-
que ac generoſiſſimum virtutis ſpecimen edentes, arreptam manibus ſcalam in
terram deijciunt, vnaque cum, qui hoc facinus aggrediebatur, præcipitem agunt:
qui ſtatim hanc præſtiti ad hoc miniſterij mercedem tulit, vt vita orbaretur. San-
ctæ autem illæ mulieres ob Chriſtum, cuius zelo flagrabant, opportunè abiecto
atque contempto pudore, curſu effuſo in Eccleſiam feruntur, atque impium Pa-
Matth. 24. triarcham, qui tum illic erat, illam, inquam, vt Chriſti verbis vtar, deſolationis
abominationem, in loco ſancto ſtantem, lapidibus inceſſunt, mercenarium non
Paſtorem, lupum nòn Paſtorem, Eccleſiaſticarum deniquè ſanctionum ac do-
gmatum proditorem appellantes. Ille autem pudore ſimul ac metu correptus,
Sanctæ mulieres aliquot, pro iudriæ zelo gladio necantur. confeſtim ad Imperatorem confugit, eique quod factum fuerat, narrat, atque ad
mulierum cædem eum extimulat. Huiuſmodi enim boni illius, ac pacifici Paſto-
ris ſtudium erat, tanquàm videlicet per ea, quæ agebat, docere cupientis, malum
pro bono rependendum eſſe. Mox igitur gladio necantur, ac pro pietatis præ-
mio mortem ferunt.

Cap. 5. Ac tum videre erat multos eorum, qui orthodoxam fidem artè complecte-
bantur, patrium ſolum tanquàm inimicum & hoſtile fugientes, atque ad ſolitu-
dines & deſerta perſugij cauſa ſe conferentes, tutiuſque cenſentes cum feris ha-
bitare, quàm cum vitis huiuſmodi verſari. Cum quibus tametſi admirabilis quo-
què Stephani parentes patriam relinquere conſtituiſſent, tamen hoc eorum cu-
piditatem morabatur, quòd Stephani ætatem expectarent, vt pollicitationem
eam, quam de eo fecerant, minimè fallerent, ſed eam ad finem perducerent. Cùm
autem id ſecum vnà perpendiſſent, haudquaquàm vtile eſſe eum in Byzantinis
Auxentianus mós monaſticæ vitæ gymnaſiú. monaſterijs detondere, ad Auxentij montem ſe conferunt. Situs eſt porrò hic
mons è regione Byzantij, circa Bithyniæ prouinciam: vicinosque omnes montes
altitudine longè ſuperat: nomenque ab eo Patre traxit, qui primus in eo domici-
lium ſibi fixit. Hic autem locus ad vitæ tranquillitatem non parum ijs adiumenti
affert, qui eius cupiditate tenentur: vt qui ab omni turba ac tumultu immunis ſit.
Eſt enim in ipſius faſtigio antrum quoddam, in quo Patres, ſede per ſucceſſionem
ſibi conſtituta, tandèm hinc in paradiſum migrârunt. Siquidem poſt diuini illius
Auxentij è vita diſceſſum, Sergius ipſius diſcipulus, tum vitæ generi, tum antro ſuc-
ceſſit. Hunc ſecutus eſt vir admiranda virtute ornatus Bendianus. Demùm ſan-
ctus Gregorius. Ac deniquè ille Stephani anteceſſor, ac ſingulari mentis perſpica-
Parentes S. Stephani rogant eum donari veſte monaſtica. cia præditus Iohannes. Ad quem cùm beati huiuſce viri parentes filium, quem ex
promiſſione acceperant, duxiſſent, precibus ab eo contendebant, vt ipſum exci-
peret, ac monaſtica veſte donaret. Quem vt ſenex intuitus eſt, ac perſpicaciſſimis
animæ oculis diuinā animæ ipſius pulchritudinem cognouit, morumque in tam
tenera ætate grauitatem atque conſtantiam animaduertit, promptè eum ſuſcepit,
leniterque ac placidè ad ipſius parentes, Verè, inquit, Dei ſpiritus in hoc puero re-
quieſcit. Quocircà cùm nocturnæ Dei laudes de more peractæ eſſent, accitum pu-
erum pro foribus antri ſiſtit, ac plurimis verbis eum erudit, atque ad ſpiritales pa-
læſtras acuit, monetque nè parentum amorē pluris quàm Deum faciat. Hic enim,
Querendã parentum ſtultitia. inquit, & finxit, & ſeruauit: illi autem perſæpè quos adamârunt, perdiderunt, atque
in pœnam coniecerunt. Hæc cùm ille, aliaque huic ſcopo conſentanea monuiſ-
ſet, ac tãquàm in optimam terram ſemina ieciſſet, eum tondet, ac monaſtica veſte
induit, decimum ſextum iam vitæ annum agentem.

Cap. 6. Monachus factus vtſe geſſerit S. Stephanus. Protinùs igitur Stephanus ad monaſtica certamina ſeſe accingens, nullum con-
tinentiæ genus prætermiſit. Nam & ieiunio ac vigilijs corporis impetus coerce-
bat, & omnes voluptatum illecebras ſuperabat, & iracundiam imperio tenebat.
Ab in-

Ab iniuriarum autem acceptarum recordatione vſqueadeò abhorrebat, vt non
modò eum, à quo moleſtia affectus eſſet, nō vlciſceretur, ſed etiam beneficijs con-
trà afficeret. Tanta rurſus obedientiæ laude præſtabat, atque ad obſequendum
adeò promptus erat, vt ob exuberantem obedientiæ atque humilitatis magnitu-
dinem ijs potiſſimùm rebus delectaretur, quæ cum labore & moleſtia coniunctæ
eſſent. Cui rei, vt alia multa omittam, iſtud teſtimonio fuerit. Nam cùm longo
ab ipſis, ac difficili interuallo, aqua ea, qua vtebantur, diſſita eſſet, (erat enim in ad-
mirandi viri Auxentij cœmeterio, quod quidem ille adhuc ſuperſtes extruxerat,
atque in ſanctarum mulierum monaſterium conſecrârat, ac Trychinariam, vel ob
itineris aſperitatem ac difficultatem, vel etiam ob veſtium ipſarum rigiditatem
appellârat) cùm, inquam, longo interuallo aqua diſſita eſſet, Stephanus eam quo-
tidiè ad antrum tam æſtate, quàm hyeme deferebat. Cumque non modò aquam, Veſtigijs ſui
ſed & alia omnia, quæ neceſſaria erant, illinc transferret, nunquàm tamen aut deſi- magiſtri ſē-
dia languere, aut querulum vllum verbum emittere, aut conſuetam regulam ne- per inhæret,
gligere viſus eſt, ſed ſemper eodem, quo magiſter, greſſu incedere, atque ipſius ve- eius ſancti-
ſtigijs hærere. Qui quidem ob eximium ſuum erga Deum amorem, omnibusque tatē ſequēs.
numeris perfectam & abſolutam virtutem frequentes gratias diuinitùs conſecu-
tus eſt, & quidem eiuſmodi, vt etiam brutis animantibus imperaret, eisq́; tanquàm
miniſtris vteretur. Canis enim ipſi de more in monte aſſidebat. Qui quidem, ſi
quandò Stephanum abeſſe contigiſſet, (vt ſi fortè quidam è vicinis monachis ad
ſanctum virum ventitâſſent: ſiquidem quamplurima tum erant in illis montibus
monaſteria, quæ tyrannus, partim quia immodico venationis ſtudio tenebatur,
partim quia monachorum veſtem, vt quæ duræ aſperęque vitæ monimentum ac
ſymbolum eſſet, ac voluptuarios & delicijs deditos homines moleſtia enecare
poſſet, infensè oderat, prorsùs de medio ſuſtulit) canem illum de nomine voca-
bat, atque in charta quadam, ea quæ neceſſe erant, conſcribens, eamque canis col-
lo appendens, ità demùm eum ad monaſteriū deſcendere iubebat, ac literis illis ad
præfectam perlatis quàm ocyſſimè reuerti. Ille autem, non ſecùs atque animal Bruta ani-
quoddam rationis particeps, ſtatim imperata faciebat, ac ſumma celeritate ad mātia obe-
monaſterium pergens, pręfectęque cellæ adſtans, aduentum ſuum latratu ſignifi- diunt eius
cabat. Ac tum ij, qui in illo domicilio conſuetum ipſius miniſterium agnoſcebāt, Abbati, Io-
ad eum properabant, ac perlecta charta, quæ ea poſtulabant, exequebantur. Atque hanni ſcili-
ità iuſſis perfunctus canis ad dominum rursùs ſe referebat. cet.

Contigit autem aliquandò, vt Stephanus ex aliquo miniſterio reuerſus diui- Cap. 7.
num illum Iohannem poſito ad ſpeluncæ feneſtram capite acerbiſſimè flentem
offenderet. Cùm autem ipſe defixa humì fronte ab eo nequaquàm, vt ſolebat,
benediceretur, perdiù ad hunc modum humi proſtratus, ſecum ipſe reputabat,
quorsùm tandèm hæc patris lamentatio ſpectaret. At perſpicaciſſimus ille vir
cum animo ſuo verſans, ac deindè ſe erigens, Tua cauſa, inquit, chariſſime fili, tua, Iconocla-
inquam, cauſa in hoc luctu fui. Planè enim hoc noui, fore, vt hic locus tua tempe- ſtarum fu-
ſtate incrementum capiat: ac rursùs ab impijs Imaginum hoſtibus euertatur. Ad rorem Io-
quæ cùm Stephanus admodùm dolenter imo corde ingemuiſſet, Quid autem, in- hannes Ab-
quir, honorande Pater, an illud quoquè fore proſpexiſti, vt vnà ipſe peream, atque bas præui-
à peruerſa doctrina vincar? Tunc ille, Bona verba fili, inquit: nunquàm hoc acci- det.
dat. Cæterùm, vt Apoſtoli verbis vtar, vide quemadmodùm cautè ambules. Scri- Ephes. 5.
ptum eſt enim, eos demùm ſalutem eſſe conſecuturos, qui ad finem vſque perſeue- Matth. 24.
rauerint. Hæc & alia monendi cauſa locutus, ea quæ ipſi in poſterum euentura
erant, apertiſſimè prædixit.

Igitur eo tempore, cùm ſacerrimus Stephanus patrem ſuum carnalem ad Do- Cap. 8.
minum proficiſci reſciuiſſet, ſpiritualis huiuſce patris hortatu Byzantium petit, ac
iuſtis ipſi perſolutis, diuenditisque omnibus ipſius facultatibus, ac matre atque
vna ſorore aſſumptis) altera enim iam antè in Byzantino quodam cœnobio mo-
naſticæ vitæ cauſa comam abiecerat) ad montem redit. Cumque ipſius opera illæ
à diuino ſene benedictionem accepiſſent, ad mulierum monaſterium ductas eas
detondet, ac Dei cultui conſecrat: matriſque carnalis atq; itèm ſororis pater ſpi-
ritualis efficitur. Etenim hoc demùm verè amoris ac conſanguinitatis argumen- In quo ve-
tum eſt, iiſdem rebus gaudere, atq; idem vitę genus complecti. Nam alioqui maio- rus amor ſi-
re ex parte homines ſanguinem ementiri, ac generis propinquitatem adulterare tus ſit.

compertum habeo. Posteà autem reuersus, in pristino vitæ instituto perstabat. Nō multum temporis intercessit, cùm diuinus Iohannes suam ad Deum profectionem imminere sentiens, multis magnum Stephanum præceptis instruxit, atque extremùm osculatus, debito iustis somno conquieuit, spiritumque suum immortalibus manibus commendauit. Statìm itaque præstantissimus Stephanus, Patris morte per tesseram significata, monachorum greges, tanquàm ceruos ad fontes conuocauit: qui cùm beati Iohannis corpus conspectum religiosè ac reuerenter exosculati essent, orbitatemque suam deplorâssent, in reliquiarum loculo ipsum condiderunt.

Iohannis Abbatis obitus.

Cap. 9.

Iosue 1.
4. Reg. 2.

At enimuerò nec imperfectus eorum, qui congruentem diuinæ legi vitam ducunt, nec successorum expers est numerus. Nam & vita functo Mose locum ipsius expleuit Iosue: ac rursùs recepto in altum Elia successor Elisæus, atque tum ipsius melotæ, tum duplicis gratiæ hæres designatus est. Ad eundemque modum beato hoc Iohanne ad Deum profecto, statìm & speluncæ, & gratiæ, non duplicis solùm, sed multò etiam amplioris, hæres spiritualis ipsius filius Stephanus extitit. Ergò angustissimam illam speluncam ingreditur, annos natus aliquantò plusquàm triginta. Atque apiculæ more in antrum seipsum includens, dulce virtutis mel conficiebat: sic nimirùm se comparans, vt & laboribus se exerceret, ac per actionum sedulitatem fauos certo ordine, ac congruenti mensura componeret, & ijs, à quibus adibatur, illuminationem simul ac dulcedinem impertiret. Atque actuosas quidem ipse quoquè, Apostoli ritu, manus habebat, conficiendorum scilicet retium, vt ille, artem colens. Atque insupèr egregiè scribendi peritiam consecutus, describendis libris operā impendebat: vt qui non modò nemini oneri esse vellet, sed etiam habere cuperet, vndè egenti subsidium afferre posset. Ac spiritùs fructus cernere erat in ipsius animo, tanquàm in fœcunda terra, florentes, hoc est charitatem, gaudium, pacem, mansuetudinem, longanimitatem, benignitatem: quos quidem fructus plerisq; eorū, qui ad eum ventitabant, optimè impertiebat. Permulti quippè ipsius virtutes imitari cupientes, contubernium cum eo habere, ac sub eo præceptore viam in cælū ferentem tenere voluērunt. Quibus primùm quidem repugnabat, eosque contubernales habere renuebat, vt qui & molestiam ipsi facessere, & ipsius animum distrahere possent. Tandèm tamen eos admittebat: vt qui foràs eum, qui ad se veniret, eijciendum nō esse, à Christo didicisset. Primùm igitur Marinum, probum virum, ac suauissimis moribus præditum suscepit, deindè Iohannē & Christophorum, posteà Zachariam, pium hominem, diuinumque vitæ genus ad summum vsque gradum consectantem, tum itèm improbum illud par Sergium & Stephanum, (de quibus inferiùs verba faciemus) ac sex insupèr alios, quorum nomina in eorum, qui in Christo viuunt, libro perscripta continentur.

Stephanus Iohanni Abbati successit.

Act. 18.
More Apostoli manuali vacat operæ.
Gal. 5.

Iohan. 6.
Multi eius sanctitate celebres discipuli.

Cap. 10.

Ad hunc itaque modum asperrimus ille mons vrbis cuiusdam instàr extructus est, ac præclari cuiusdam cœnobij locum tenebat: necessarijs nimirùm omnibus rebus Dei prouidentia ipsis, quantum sat erat, subministratis. Quinetiam diuinitùs afflati Patris cognomento, tanquàm opibus quibusdam, ornabatur: vt qui ad hunc etiam vsque diem Auxentij mons nuncupetur. Quem quidem Deo inuisus tyrannus, sancti viri odio percitus, solo æquauit, atque Auxentianum collem potiùs nuncupari voluit. Quandiù igitur in eo Stephanus præceptoris munere fungebatur, ex hoc antro, tanquàm ex sacrosancto quodam adyto, prospiciens, huic sancto discipulorum choro ea præcepta ac documenta dabat, quibus animus ad virtutem eruditur. At cùm discipulorum numerus cresceret, atque ad viginti vsque progressus fuisset, ipse maioribus dignum se censens (illecebrosa enim res virtus est, suique studiosis maioris incrementi cupiditatem semper inijcit, non secus atquè auaris pecunia) atque etiam alioqui tranquillam & ab omnibus negocijs feriatam vitam vnicè amans, ac deniquè asperiori vitæ generi corpus addicere constituens, prædictum illum Marinum eorū antistitem ac moderatorem creat: ipse autem peragrato prorsùs montis cacumine, cellulam spelunca illa longè minorem extruit, latitudinis non plus quàm sesquicubitum habentem, longitudinis autem cubitos duos. Ad orientalem autem partem conchæ formam effingit, ea altitudine, vt curuato corpore vix inibi stare posset: reliquam autem partem tecti expertem relinquit.

Illecebrosa res est virt⁹.

Marinum suis discipulis præficit, vt liberiùs Deo vacet.

Cap. 11.

Iam autem duos & quadraginta annos natus, vna ex sacratissimis noctibus, cùm

Marinum

Marinum clàm vocâsset, eique, quid in animo haberet, aperuisset, (needùm enim cuiquam exploratum erat, cur locum illum extruxisset) vnà cum eo profectus, in parua illa & sepulcri similitudinem referente domuncula seipsum includit. Sic igitur, cùm monachi omnes matutinis precibus perfuncti, ad speluncæ vestibulū venissent, flexisque capitibus paternam sibi benedictionem, vt mos ferebat, sibi donari postulâssent, nec vox Patris vsquàm exaudiretur, in magna animi perturbatione versari cœperunt. In speluncam itaque, videndi illius desiderio, insiliunt. Quem vt minimè repererunt, luctibus & querelis sese affligebant. Ac posteà, alij alio dispersi, gemitibus & lachrymis Pastorem vestigabant. Quorum cursitationem ac fletum diuinus ille vir sentiens, leni & amica voce agnos vocauit. Illi itaque ad eum currentes, atque illud angustia permolestum domicilium conspicientes, Ecquid hoc est (calentes lachrymas ex oculis emittentes dicebant) ecquid inquam, hoc est, Pater? Cur tantis vitæ asperitatibus teipsum addicis, præmaturam nobis velut orbitatem moliens? Tum ille, Quî randèm aliter facerem, inquit, ô filij, cùm arcta, vt Scriptura docet, atque angusta sit via, quæ in cælum ducit? Quod vt illi audierunt, nil aliud adiecerunt. hoc tantùm ab eo petierunt, vt cellæ suæ tectum adderet, ac non ità sub dio vitam traduceret. Qui rursùs, cùm tecti cuiuslibet loco sibi cælum sufficere respondisset, ad hunc modum perstabat, contrarias inter se aëris mutationes ferens. Nam & per æstatem solis ardore flagrabat, & per hyemem frigore rigebat. Adhæc etiam vna melota, eaque parua ac vili, tegebatur, ac stoream solam ad breuem somnum adhibebat. Quinetiam, tanquàm huiusmodi ærumna non satis plena ac perfecta esset, ferro quoque totum corpus cingebat.

Preces matutinæ à veteribus persolutæ.

Quàm sit arcta via regni cælestis, verbo & operibus docet.

Asperitas vitæ eius.

Quoniam igitur fieri non poterat, vt (quod vehementer expetebat) tanta ipsius virtus in obscuro delitesceret (quînam enim istud, cùm ne vnguenti quidem odorem occultare facile sit?) multi ad eum sese conferebant, atque, priùs etiam quàm vllum verbum emitteret, ex solo ipsius adspectu non paruam vtilitatem percipiebant. Quo in numero mulier quædam illustris & honesta, marito haud ità pridem orbata, festinanter sanctum virum adijt: cumque se viduam ac liberorum expertem, proindeque solam esse ipsi narrâsset, nihil aliud sibi superesse dicebat, quàm vt monastica veste, cuius se incredibili quodam desiderio teneri asserebat, indueretur. Ille autem eam longa oratione instructam, ac salutiferis præceptis sedulò eruditam dimisit, his verbis ad extremum vtens, Vide cum quo pacisceris: ac si qua te animæ cura tenet, id quod promisisti, mox præsta: nè te cunctantem ac morasnectentem mors inuadat. Igitur pia illa mulier ad matrem rediens, ac Patris sermones in intimis cordis penetralibus abditos tenens, facultates omnes suas auro commutat, eoque magna ex parte pauperibus erogato, confestim parētes, propinquos, vicinos, amicos relinquens, ad diuinum Stephanum se confert, non paruam auri illius portionem secū gestans. At ille asperiori orationis genere ad eam vtens, Cùm tu, inquit, ex Saluatore ipso audieris, eum discipulū ipsius esse minimè posse, qui non bonis omnibus suis renunciauerit, quonam modo, contēpto ac pro nihilo habito hoc præcepto, partem aliquam mundi retines? Hæc vt mulier audijt, ipsius perspicaciā ad stuporē vsque admirans, Non me, inquit, honorande Pater, auara, spiritualis potiùs, nisi me animus fallit, cupiditas impulit, vt auri aliquid mihi reliqui facerem: quòd videlicet id per tuas sanctas manus erogari, maiorem q; mihi tua opera vtilitatē comparari cuperem. Tum ille: Alienorum delictorum scintillas manibus meis extinguere nullo modo sustineo. Vereor enim nè qua earum furtim succendatur, maximumque in animo meo incendium excitet. Id enim nonnullis, dum non satis animum attendunt, vsu venire compertum habeo. Illud autem omninò pespicuum est, quod qui seminat, idem suis quoquè manibus metet. Hæc locutus, eam quidē rursùs ad matrem redire haudquaquàm vtile esse iudicauit: cæterùm, vt vicinis locis vnà cum pio Marino peragratis, ipsamet suis manibus pecuniam illam distribueret, imperauit. Quo munere cùm perfuncta fuisset, tum denique monastica eam veste induit, atq; ad mulierum monasterium transmittit, antistitæque etiam atque etiam mandat, vt summam ipsius curam gerat, manumque ei ad virtutis studium amplexandum porrigat, seduloque opituletur. Atque hæc quidem ità se habuerunt.

Cap. 12.

Multi melioris instituti proposito ad eum cōfluunt.

In salutis negocio abijcenda est omnis mora.

Luc. 14.

Matronæ cuidā imperat vt omni facultate pauperibus distributa, sequatur nudū nuda Christum.

Cùm autem ille zizaniorum sator Christi Ecclesiam semper quidē oppugnari, nunquàm tamē subigi & expugnari, sed externos hostes nullo negocio frāgere ac profli-

Cap. 13.

Intestina bella Ecclesiæ magis nocina quàm externa.

profligare cerneret, intestinum ipsi bellum excitare instituit. Ac primùm, vt iam dictum est, ferinum illum hominem, Leonis nomen ferentem, qui a Syris genus ducebat, ac præstigijs quibusdam (vt quidem homines opinabantur) multa prodigiosè perpetrabat, atque eiusmodi erat, vt simplicioribus hominibus imposturam facere posset, aduersùs eam immisit. Qui aduersùs sanctas Imagines rabido & beluino animo sæuiens, Christi ouile maximis detrimentis afficiebat. Postquàm verò à præclaro illo Ecclesiæ Pastore Germano reprehensus ac depulsus est, simulque & hanc vitam & sempiternam amisit, immanis illius beluæ immanior catulus)

Cōstātinus Copronymus magis quàm Leo pater eius in sacras sæuit imagines.

Constantinum Copronymum dico, illum inquam, vt quispiam dixerit Achab ex Achas, vel potiùs Herodem ex Archelao, illud libidinis omnis mancipium) perindè videlicet atquè in id omni animi contentione incumberet, vt paterna facinora parua & leuia, ac velut quædam duntaxàt magnorum improbitatis ipsius fructuum semina fuisse ostenderet, Ecclesiam populatur, deijcit, euertit, omnes Christi & Sanctorum imagines delet, ac flammis tradit. Deindè à pietatis amatoribus eximijsque monastici ordinis viris reprehensus atque conuictus, implacabile aduersùs eos bellum excitat, præclarum illū habitum * tenebrarum indumentum vocans, (cùm ipse dæmonibus proculdubiò tenebrosiorem animam haberet) atque * Immemorandos eos appellans, cùm ipse nec diuina vlla, nec humana memoria dignus esset: ac præterà idololatras, ob venerandarum Imaginum adorationem omnes nuncupans, cùm ipse aurum potiùs quàm Christum adoraret, atque auaritiæ & impietati peræquè studeret. Igitur stolidam omnem illam sapientiæque expertem multitudinem, quæ ipsius imperio subiecta erat, in concionem aduocat, ac veneranda Crucis ligna vnà cum diuinis Dominici corporis & sanguinis mysterijs, atque ab omni labe puris Euangelijs (in quibus Dei filius Christiani

σκοτίας ἐνδυμα.

ἀμνημονεύτους.

Ecce impiū impij Copronymi iuramentum.

nè iurent, prorsùs interdicit) palàm proponit: atque ità per ea vniuersos iureiurando adstringit, nunquàm se diuinas Imagines adoraturos, quin eas potiùs idola vocaturos (cùm ipse potiùs impietatis idolum verè esset) ac ne communionem quidem à monacho accepturos, nec salutantibus quicquam humanitatis vicissim exhibituros, verùm si quisquam eorum monachum aliquem vspiàm obuium habuisset, * Tenebricosum eum & Immemorandum, & idolorum cultorem appellaturos, ac demùm (ô horrendum furorem! ô ingentem tuam, Christe, patientiam ac lenitatem!) lapidibus ipsum petituros. Quinetiam sacri ordinis quendam nactus, cui nomen cum ipso idem, & eadem fidei sententia erat, (iam enim vt anima, ità corpore quoquè Anastasius interierat) ei, proh scelestum facinus, Ecclesiæ curam administrationemque committit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non deniquè canonico suffragio atque decreto, sed tyrannica potiùs potestate, antistitem ipsum instituens. Etenim, non secùs ac si in scena apertè luderent, ac non seriò agerent, ambo in pulpitum ascenderunt: ac deindè Imperator manibus impuris diploidem sacram nefario homini profanè imponit, dignum

σκοτίνδυλον hoc est tenebrosè vestitum.

Nefari' Copronymus Episcopum sibi similem tyrānica potestate creat.

Episcopatu eum esse clamans, qui graui potius ignominia & vituperatione dignus erat. O importunam & absurdam audaciam! O execrandum facinus! Qui ense accinctus erat, antistitē sacrum creabat: qui bellis ac cædibus per omne vitæ tempus operam dederat, initiatoris sacri munere fungebatur: qui cum tribus mulieribus flagitiosissimè sese cōtaminârat, sceleratos pontifices instituebat (id quod ne apud Gentilium quidem sacerdotes vnquàm perpetratum fuisse repertū est) ità vt illud Scripturæ sacræ hîc locum haberet, Qualis populus, talis sacerdos.

Esa. 24.

Cap. 14.

Cùm itaque ad hunc modū obscœnum istud par coijsset, atque Artagas, vt vulgò dici consueuit, Numenio sese adiunxisset, literæ ad omnes vrbes ac prouincias commeabant, quibus Episcopi ad imperialem vrbem confestim accersebantur. Id autem eò fiebat, vt Concilium aduersùs venerandas Imagines cogeretur. Cernere igitur erat audacissima illa facinora, atque impietatem omnem excedentia, quæ sine vllo metu perpetrabantur. Nam & sacrosancta vasa ob venerandarum Imaginum picturas pedibus obterebantur, & templorum decor ac pulchritudo, quam sacrarum Imaginum picturæ pariebant, partim abradebatur, partim etiam calce illinebatur. Etenim vbi Christi aut matris illius, aut Sanctorum imago erat, vel in ignem conijciebatur, vel in puluerem redigebatur, vel etiam albario opere incrustabatur. At vbi arborum, aut auium, aut bestiarum effigies, aut etiam circus ac venationes pictæ erant, his minutùm parcebatur, ac summa cura prospiciebatur.

Ecce nostro rum Caluinistarū præcursores Iconomachos.

Quo-

Quocircà Ecclesia tota eo ornatu, quem ipsi sacræ Imagines afferebant, spoliabatur ac tanquàm sponsa coniuge orbata, mœsta & squalida atque incompta cernebatur. Quis autem illius temporis calamitatem satis dignè deplorare queat? Quæ lingua ea, quæ perpetrata sunt vlla oratione complecti possit? Quæ auris placidè ac sedatè huiusmodi narrationem excipiet? Tempestiuum scilicet tunc erat Prophetæ verba cum lachrymis vsurpare, Perijt sanctus à terra, & qui rectè agat, inter homines non est. In securi etenim & ascia Ecclesiæ Christi portas perfregerunt, atque igni sanctuarium ipsius incenderunt. Quænam enim alia mystico sensu porta hic esse queat, quàm diuinarum Imaginum pictura? Nam ea menti aditum ad exemplar aperit, ac per ea, quæ in sensum cadunt, ad ea quæ intellectu percipiuntur, introducit. Nam alioqui materiam non adoramus, quemadmodùm impijs facere videmur: sed spiritualem adorationem ad eam rem, quæ figura exprimitur, per picturam referimus. Siquidem Imaginis honor, vt cum Basilio magno loquar, ad exemplar ascendit. Atque hac ratione Crucem, ex quacunque tandem materia constructa sit, adorare ità didicimus, vt non ipsi materiæ, sed ei affixo cultum tribuamus. Huius porrò venerandæ Crucis imago est omnis ad exemplaris formam depicta materia. Neque enim illud duntaxàt lignum, cui Christus affixus est, adorare didicimus, verùm alia quoquè omnia, quæ ad Crucis formam expressa sunt. Quamobrèm aut diuini ligni formæ cultus negetur: aut etiam Christi & Sanctorum imaginibus honor habeatur. Atque hæc à me velut per digressionem dicta sint, vt istos ab orthodoxa doctrina procùl aberrare demonstrem. Nunc eò, vndè huc deflexit, oratio reuertatur.

Mich. 7. Psal. 73. Imaginum vtilitas. Libro de Spiritu sancto cap. 18. Christi & Sanctorum imaginibus honor exhibendus.

Ad hunc igitur modum Ecclesia laborante, ac malè affecta, piorum multitudo in summa consilij inopia & mœrore versabatur: ac potissimùm sacrum monachorum agmen, vtpotè quod orthodoxam fidem arctiùs amplecteretur. Itaque, tanquàm ex compacto, tum Byzantio, tum reliquis Europæ vrbibus ac Bithynia excedentes, ad Auxentianum montem se contulerunt: ac beatum Stephanum adeuntes, ab eo petebant, vt ducem se illis præberet, eosque consilio iuuaret. Loquere, inquiebant, ó Pater, si quis in te consolationis sermo est: mentesque ingenti mœstitia oppressas cohortare. Titubantem animum fulci: nè humano metu labefactatus, de ipso salutis capite pericliretur, ac pietatem prodat. Ille autem eos lubenti animo suscipiens, atque charitati consentaneam hilaritatem præ se ferês, Nihil, inquit, ó Patres, nihil inquam, mentem pietatem seriò colere cupientem viribus antecellit. Itaq; futurum confido, vt per Christi gratiam vestra quoquè sententia, pietatis fundamento nixa & stabilita, immobilis perstet, nec hostium impetu frangatur. Ob eamque causam vos potiùs oro atq; obsecro, vt me consilio vestro iuuetis, animumque meum dolentem recreetis. Nam ipse quoquè, vt cernitis, grauissimo mœrore vrgeor. Defecerunt oculi mei, vt cum Scriptura loquar, propter contritionem filiæ generis mei. Video enim incontaminatam Christi sponsam ab horrendo ac belli cupido dæmone, qui tantum ei bellum excitauit, acerbè & crudeliter oppugnari. Quemadmodùm enim primùm aduersùs primæ imaginem furore percitus, versutè hominem adduxit, vt mandatum violaret, & effectoris similitudinem amitteret: sic nunc aduersùs Christi & Sanctorum imaginem, non iam subdolè ac per cuniculos, sed aperto marte grassatus, huiusmodi caliginem ac tempestatem nobis offudit. Ac nunc, tanquàm in nocturno prælio, membra inter se confligantur, aliaque aduersùs alia stant: mutuoque (ó grauem calamitatem!) nosipsos impetimus, atque in obscuro sauciamus. Interim percussus ille sedet, ingentem ex miserijs nostris risum excitans, vt qui nos Gentilium simul ac Iudæorum spectaculum effecerit, subsannationem & derisum his, qui in circuitu nostro sunt. Ac nunc filij Sion, nos inquam, preciosi, & auro æquiparandi, reputati sumus in vasa testacea, figlinaque opera contrita. Siquidem, vt diuini Prophetæ verbis vtar, caligine obtexit Dominus in ira sua filiam Sion, proiecit è cælo in terram decus Israël: nec recordatus est scabelli pedum suorum in die iræ. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo te filia Sion? Procùl enim à me recessit, qui consolabatur me. Ac proindè clamabo ad eum solum, qui percutit & sanat: vociferabor ad eum, qui solus clemens & humanus est: ac sublata voce dicam, Miserere nostri Domine, miserere nostri, quoniam repleti sumus despectione. Transfer opprobrium à nobis, & da contemptionem

Cap. 15. Multi fideles ad sanctum Dei Stephanum confluunt vt ab eo consolentur. Nihil homine verè pio fortius. Hier. 8. Ecclesia Christi sponsa acerbè à dæmone oppugnatur. Psal. 43. Thren. 2. Hier. 9. Deut. 32. Psal. 122.

prionem superbis, qui aduersùs Ecclesiam tuam, sanctasq; Imagines tuas insolenter sese extulerunt, idola eas appellantes, nosque, qui eas adoramus, idolorum cultores. At tu renoua nos vt diluculum matutinum. Amplificetur recta & vera fides tua. (Psal. 79.) Ecce enim gemitus cordis nostri multiplicati sunt, & oculi nostri defecerunt: quoniam destruxisti maceriam hæreditatis tuæ: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam. Exterminauit nos aper de sylua: & singularis ferus nos depastus est, ille, inquam, crudelissimi Leonis crudelior catulus. Conuertere, Domine, & visita vineam tuam: & perfice eam, quam plantauit dextera tua. At enimuerò in lachrymas & fletus ob incumbentem & pastoribus & ouibus impietatis caliginem, prolapsus, meijpsius oblitus sum, ac lamentationem vltra modum produxi. Sic enim mihi persuadeo, Deum probra Ecclesiæ suæ illata minimè neglecturum, sed retributionem superbis propediem redditurum, atque Ecclesiam suam lætitiæ stola conuestiturum, ac pristinam ipsi elegantiam impositurum.

(Post lamentationem, prædicit Stephanus, Ecclesiæ ornatum restituendum.)

(Cap. 16.) His atque alijs huiusmodi sermonibus ad monachorum, qui & ipsi lachrymis madebant, cateruam vsus Stephanus, hæc verba insupèr adiecit. Ad has tres partes, quæ nefariæ hæresis labem minimè contraxerunt, vt fugiatis censeo. Neque enim alius locus est, qui quidem sub draconis huius imperio ac potestate sit, qui ab eius veneno purus mãserit, quàm ea quæ ad accliue Ponti Euxini sunt, hoc est Zicchiæ, & Chersonis, & Bosphori, & Nicopsis, & Gotthiæ, atque ea itèm quæ ad Parthenium mare se porrigunt: quin & quod in antiquioris Romæ decliui est, ac Nicopolitana & Neapolitana Metropolis, quæque ad Romanum vsque flumen protenduntur: sed & Lyciæ prouinciæ climata, hoc est ex Silçi sicu, ac deniquè Cypria insula, quæque è regione ipsius sunt vsque ad Tyrum & Ioppem. Hæ, inquam, partes ab execrando hoc dogmate puræ perstiterunt. Antistites autem ipsi, hoc est Romæ & Antiochæ, ac Hierosolymorum & Alexandriæ, non modò dogma istud ac dogmatis authorem grauissimo odio prosequuntur: sed etiam pec inuectiuas epistolas de ipso triumphârunt, apostatam eum ac Dei hostem vocantes, vtpotè aduersùs Christi imaginem malè ac pestiferè concitatum. Consimili quoquè modo ille lepida lingua præditus ac pius presbyter Iohannes, quem ille petulantiae maledica lingua tyrannus, atque eruditione quidem angusta, cæterùm ad vituperandum copiosâ & peracuta, Mansur appellabat, in multis epistolis eum acerrimè perstrinxit, nouum Mahomethum eum appellans, Christique hostem ac sanctorum inimicum, atque Episcopos qui eadem sentiebant, ἐπισκότους potiùs, hoc est tenebriones ac ventris mancipia nuncupans, vt qui ventris causa nihil non sibi dicendum ac faciendum censerent. Atque, vt breui complectar, omnes eos, qui væsanę ipsius sententiæ subscribebant, tanquàm Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana, (Psal. 82.) ac velut synagogam Abiron, execrandos Deoque inuisos reputabat.

(Quatuor præcipui patriarchæ Iconomachorum sectam condemnant.) (Item Iohannes Damascenus.)

(Cap. 17.) Hæc verba vt pius ille cœtus audijt, piumque virum velut extremùm allocutus atque complexus est, ad ea loca, quæ cuique commodiora visa sunt, sese contulerunt: in hoc quoquè videlicet Christo obtemperantes: quippè qui eos, qui persecutionem patiuntur, ex vna vrbe in aliam profugere iubeat. Quandoquidem minimè conuenit, vt ipsi nosmet vltrò in pericula conijciamus: quemadmodum contrà, repræhensione non caremus, si in periculis constituti, animum despondeamus. Spectabatur itaque Byzantium velut in expugnatione quadam captiuitate oppressum, monasticoque habitu priuatum, ac tanquàm in squalorem redactũ: sublato nimirùm atro colore, qui priùs ad vrbis ornatum albo admixtus erat. Etenim alius ad Euxinum pontum nauigabat, alius ad Parthenium pelagus omni festinatione contẽdebat, alius Cyprum petebat, alius ad antiquiorem Romam properabat. Ac sic variè quisque, à suis monasterijs auulsi, hospites & aduenæ in diuersis locis degebant. At verò ille non minùs à mente quàm à piis dogmatibus auersus tyrannus, grauiter adhuc aduersùs venerandas Imagines spirans, ac velut suæ in huiusmodi rebus amentiæ colophonem imponere gestiens, insigne illud, quod Blachernis est, Deiparæ templum, eximia quadam ac penè incomparabili pulchritudine præditum, & lapillis aureis in vtroque pariete arte summa coornatum, abrasit & immutauit, deletis videlicet omnibus Imaginum formis. Etenim eximio ac pereruditio artificio carnalis Christi natiuitas, & diuina ipsius miracula, & venerandorum mysteriorum traditio, ac deniquè per ipsius Crucem in inferorum descensus, & resurrectio, picta illic erant. Quibus omnibus horrendum in modum

(Matth. 10. Nemo debet vltro se in periculo conijcere.)

(Impius Copronymus templū Dei genitricis imaginibus denudat.)

modum abrasis atque deletis, ille perditionis filius arborum species, atque omnis generis auium formas eorum loco sculpendas curauit. Ac tum sanè quispiam non incommodè illud Dauidis dixisset, Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina seruorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorū bestijs terræ, hoc est venerandas ac sacras martyrum reliquias: quas partim igni, partim mari, partim deniquè (ô facinus orbi vniuerso damnū ferens!) præcipitijs tradiderunt. Psal.78. Itém Sanctorum reliquijs.

In hoc igitur prorsùs venerando templo consceleratus tyrannns, vnà cum impio ac sacrilego illo gregis mercenario, ac non minùs execrādis episcopis, qui cum ipso erant, insidens, improbum confessum cogens (ecquis enim Concilium hoc appellârit?) statuas (ô rem grauem!) & idola sacras Imagines vocat. Ac deindè illi iniquitatem suam iniquitate, ac malum, vt dici solet, malo cumulantes, orthodoxum illum Germanum anathemati per summum furorem subijciunt, ea scilicet facientes, quæ ipsi pati merebantur, idolorum enm ac lignorum cultorem appellantes, cùm ipsi verè dæmonum cultores & amici essent. Quonam pacto, Christe, lenitatem illam tuam, quæ nullis verbis explicari potest, non admirer? Quonam pacto benignitatis tuæ, quæ vim sermonis omnem superat, abyssum exponere queam? Adhæc porrò audacissimæ illæ linguæ eò proruperunt, vt ingens quoquè istud & improbum eloqui non dubitârint, nimirùm illam ipsam Dei genitricem virginem inutilem quandam post mortem, ac commodi omnis expertem rem esse, nec cuiquam omninò adiumenro ac præsidio esse posse. Ac deniquè, quod postremum illorum & grauissimum malum est, scelerati certè ac vineæ Christi exitiosi sacerdotes (de quibus Propheta prędixit, Egressa est iniquitas à sacerdotibus Babylonis: ac rursùs, Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcauerunt partem meam) hi, inqnam, inter sanctum & prophanum minimè distinguentes, posteaquàm è pestilenti illo confessu exurrexerunt, populum eum, qui post eos à recta doctrina aberrârat, manus in altum tollere iubentes, lætum strepitum excitârunt, atque horrendum illud atque omnem furorem excedens protulerunt, Hodiè salus mundo: quandoquidem opera tua, ô Imperator, idolis liberati sumus. O prophanas linguas, quæ nefariam illam vocem emiserunt! Quibus illud Dauidis planè quadraret, Iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit in terra. Existimârunt enim robustæ improbitatis ac nobilis impietatis homines se nihil magni ac præclari facturos, si ea loquerentur, quæ aures ferre possent, audaciæque suæ modum aliquem constituerent, ac non omnium, tam qui vnquàm fuerunt, quàm qui vnquàm erunt, maximè impios sese præberent. Cap.18. Germanus orthodoxus Antistes ab Iconomachis anathemate fertur. Dan.13. Hier.12. Horrenda Iconomachorū vox. Psal.72.

Hæc cùm ità & dicta & perpetrata essent, ac propemodùm & os omne impium istud dogma professum fuisset, & manus omnis professionem scripto cōfirmâsset, Imperator huiusce Stephani virtutem audiens, secumque istud perpendens, quòd si hunc quoquè retibus suis includeret, fauoremque ipsius ac præsidium sibi adiungeret, execrando suo dogmati magnum ob ingenrem virtutis illius claritatem atque splendorem robur conciliaret, Callistum quendam, patricij ordinis, summa secum familiaritate deuinctum, atque & suam hæresim apprimè callentem, & eximia dicendi facultate præditum, ad se accersit, eumque ad sanctum virum legat, his verbis vtens: Ad Auxentianum montem contende, ac Stephano, qui illic delitescit, atque ex Immemorandorum classe ac numero est, persuáde, vt Concilij decretis assentiatur, & subscribat. Sicque eum alloquere: Pij ac rectissimè de religione sentientes Imperatores, Constantinus & Leo, beneuolentia erga te, quia virtute ac vitæ sanctitate delectaris, impulsi, te orthodoxi Concilij decreto nunc edito ac promulgato subscribere iubent. Tu verò & caricas ipsi & palmas feres, amygdala itèm, aliaque nonnulla, quibus vir colendæ pietatis studio deuotus ali consueuit. Nôrat enim & ipse, quanta esset illius continentia, penè vt etiam de hoc virtutis genere cum spiritibus à materia remotis cōtenderet. Callistus itaque quàm celerrimè poterat, ad montem profectus, sancto viro Imperatoris mandata exponit, eaque omnia, quæ illiciendi atque inflectendi vim habebant, in medium profert, ipsumque ad subscribendum pertrahere conatnr. Verùm pietatis corona erat Stephanus, zeloque ac virtute Protomartyre hand inferior. Tanquàm enim Cap.19. Nititur impius tyrānus S. Stephanū in suā sententiam attrahere. Nullis illecebris flecti potest S. Stephanus.

nnnn

Psal. 15. enim, qui Dominum à dextris suis esse semper prouideret, ac propterea nullo hæresis impetu concuteretur, ad perniciosum illum nuncium his verbis vsus est: At ego nec huic decreto ac falsi huius Concilij vaniloquio subscribam, nec illud vnquàm comprobabo, nec amarum dulce, ac tenebras lucem dicam: nè Prophetæ

Esa. 5. maledictionem in caput meum pertraham. Sacrarum autem Imaginum causa

Ardens in eo martyrij desiderium. promptum mihi ac procliue est mortem oppetere, Imperatoris minas, qui has delere ausus est, nihil moranti. Hæc vbi dixit, cauam manum statim ostendens, Etiamsi mihi, inquit, tantulum duntaxàt sanguinis esset, id tamen pro Christi imagine profundere minimè dubitarem. Quos verò ab eo ad me cibos attulisti, referas

Psal. 15. Psal. 140. sanè licet: quoniam, vt cum diuina Scriptura loquar, bonorū eius non egeo. Oleo peccatoris non impinguetur caput meum: nec hæreticorum cibis guttur meum deliniatur.

Cap. 20. Hac oratione audita Callistus maximo pudore suffusus reuertitur, atque Imperatorem adiens, omnia ei narrat. Ille autem iræ ac furoris nube obducitur, ac statim sicariòs vnà cum Callisto mittit, eisque imperat, vt sanctum virum à cella sua abstrahant, ac protinùs ad inferius monasterium deductum, illic cum summa cura ac vigilantia inclusum teneant, quoàd arbitratu suo de eo constituerit. Sic igitur dicto citiùs id quod imperatum fuerat exequi contendentes, ad speluncam veniunt, ac sanguinario animo insiliūt, ostioque statim calcibus effracto pium virum per vim foràs trahunt. Ac cernere erat rem proborū oculis admiratione dignam

Admiranda S. Stephani austeritas. ac memorandam. Etenim ex ingenti quadam continentia, & domicilij humilitate atque angustia, tibiæ ipsius ità femoribus adhæserant, vt nec vllo modo stare, nec moueri posset. Quod cùm amentes homines perspexissent, summa admiratione perfusi sunt, atque ex sæuitia & feritate animos ad commiserationem inflexerunt. Ac duo quidam ex ipsis (sunt enim etiam inter malos ac flagitiosos homines semimali quidam, atque eiusmodi, vt eorum improbitati remedium afferri possit) concepta ex tanta sancti viri ærumna commiseratione, consertis manibus

Ducitur vir sanctus cum suis monachis captiu° ad Auxentij cœmeteriu. acceptum eum sufferebant. Mox autem ad Patris Auxentij cœmeterium venientes, eum vnà cum monachis illis, qui cum eo versabantur, incluserunt,: atque ipsi pro foribus excubabant, imperium aliquod ac nuncium à tyranno expectantes. At enimuerò generosus ille atque eximia virtute præditus Stephanus, tot molestijs affectus, ac facinorosi cuiuspiam hominis ritu in custodiam coniectus, animo non concidit: verùm vnà cum socijs suis alta & modulata voce psallebat, Impol-

*deest, Iesu seu Christe. lutam imaginem tuam, ô bone *, adoramus. Ac deinde aliud quiddam huiusmodi ab ipsis psallebatur: In cogitationum mearum latrones incidi, ab ijsque mihi misero mens abrepta est. At ij, quibus custodia commissa fuerat, pro foribus stantes, atque id quod ab eis canebatur audientes, ac velut excantari sese propter illos existimantes, capita mouebant, seque miseros ducebant, quòd à monachis, qui nihil sceleris admisissent, atque iniquè inclusi tenerentur, optimo iure latro-

Cellę suę ob exortū bellum, restituitur. nes appellarentur. Cùm autem sex iam dies fluxissent, in quibus pius ille vir nihil omninò cibi gustârat, septimo die affuit quidam à tyranno missus, qui sanctum virum ob id quod recèns acciderat (nunciatum enim fuerat bellum à Scythis inferri) cellæ suæ restituit.

Cap. 21. Cæterùm ille κάλιστος potiùs, hoc est pessimus, quàm Callistus, cùm vnū ex sancti

Sergi° apostata & proditor. viri discipulis, nomine Sergium, de quo iam nos verba facturos esse promisimus, remotis arbitris accersiuisset, ac versutis quibusdam sermonibus & pecunijs eum corrupisset, misero illi persuadet, vt non ludam solum proditionis reum agi sinat, sed ipse quoquè rursùm patris ac præceptoris suj proditorem se præbeat. Confestim igitur in ipsius perniciem meditari non desijt, atque omnem artem adhibere, quò magnum illum virum cassibus suis implicitum teneret. Vt autem frustrà se laborare, ac nihil efficere perspexit, (Cur enim sacram illam animam, atque ab omni

Psal. 17. repræhensionis nota immunem aggrediebatur?) statim à sancto ouili digreditur, velut nimirùm filius improbus atque alienus, à semita recta claudicans: atque ad

Idem Aulicalamus socius eius. eum, qui legendis Nicomediensis orę vectigalibus præerat, Aulicalamū nomine, accedit, eumque socium & adiutorem in his, quæ aduersùs sanctum virum struebantur, adhibet. Ambo igitur, in capitis sui perniciem inito consensu, libellum

Calumniæ aduersùs S. Stephanum structæ. in eum calumnijs refertū peruersissimo animo conscribunt. In quo primùm illud inserunt, eum Imperatoris, tanquàm hæretici, memoriam execrari, ac diris deuouere,

uere, cumque Syrum ac Vitelium appellare, atque aduersùs ipsius maiestatem technas moliri, aliaque permulta, quæ ob prolixitatem, & inutilem loquacitatem, intempestiuum ac superuacaneum est commemorare.

Cap. 12.

Item aduersùs Annam sanctimonialem.

Postremò autem de proba illa ac præclara Anna, quam ipse mundum fuga relinquentem in monacharum numerum atque ordinem adscripserat, hoc ponunt, quòd mulierem quandam nobili loco natam, fraude circunuentam monasticis institutis initiâsset, atque in inferiori monasterio teneret, cum eaq; noctù ad ipsum ascendente consuetudinem haberet. Adhæc ipsius ancillam pecunia corrumpũt, eique tum libertatem, tum aulici cuiusdam connubium pollicentes, hoc persuadent, vt aduersùs eam simul ac sanctum virum consentanea ijs diceret, quæ illi in illo calumnijs pleno libello contexuerant. Hoc cùm scripsissent, per militem quendam ad Imperatorem, qui tum in Scytharum locis morabatur, libellum mittunt. Ille igitur lucri cuiusdam instâr eum accipiens, ac leonem iam in vinculis habens, ad Anthetum, qui vicariam ipsi in vrbis gubernatione operam nauabat, epistolam quamprimùm scribit, hoc exemplo. Ad monasterium illud, quod ad Auxentiani montis radices situm est, summa celeritate proficiscere. In eo enim quædam immemorandorum scorta sub pietatis prætextu degunt. Quorum tu vnum, cui nomen Anna est, assumptũ, per publicos equos quàm celerrimè ad nos mitte. Ille igitur scelerati Regis sceleratior præfectus, simulatquè literas accepit, militũ agmine cinctus, ad monasterium proficiscitur, ac sacras illas mulieres tertiæ horæ laudes Deo canentes offendit. Confestìm itaque milites, quibus ipse septus erat, gladios stringunt, ac Christi sponsas circundant. Ità diuina laudatione incondito clamore compressa, Christi famulæ, quà fugerent non habentes, partìm intra sacri altaris cancellos sese protinùs abdebant, partìm venerandum diuinæ mensæ peplum subibant, partìm ad montem excurrere tentabant, sed ab ineuitabilibus illis prædonibus retinebantur. Quorum impetum domûs illius pręfecta minimè ignorans, (etenim in sua cella quiescebat) mulier ætate quidem prouecta, cæterùm in perferendis laboribus vegeta, intrepido animo ad eos egreditur: atque, Quid ista perpetratis, inquit, cùm Christiani sitis? Quid in mulieres diuino cultui consecratas, quæ nemini vnquàm iniuriam vllam inferre in animo habuerunt, impetum fecistis? Hi autem venerãdæ illius anûs libertatem summoperè admirantes, atque eam antistitam esse intelligentes, insolenti illo impetu suo statìm in diuersum mutato, non sine quodam pudore ac reuerentia leniter ad eam his verbis vtuntur: Annam Stephani amasiam nobis dede. Hoc enim Imperatoris edictum poscit. Ipsa autem eam protinùs, ac quandam alteram cum ea, nomine Theophanam, accersens, Abite, inquit, ad Imperatorem: ac prudenter ipsi respondete. Cæterùm, quoàd eius fieri poterit, prouidendum vobis est, nè per fraudem aliquam in prædam incidatis.

Imperatoris literæ ad Antherum vicarium.

Diuinã mẽsam, altare dominicum appellat.

Anna sanctimonialis, captiua ad Imperatorẽ ducitur.

Cap. 13.

Postquàm igitur abductæ sunt, atque ille eas adesse comperit, disiungi ab inuicèm iubet: ac deindè accitam Annam ad hunc modum affatur. Mihi quidem nullo omninò modo dubium est, quin ea omnia vera sint, quæ de te ad me perlata sunt. Cæterùm eò te acciri volui, vt tu quoquè liberè ac submota omni dissimulatione cuncta detegas, nimirùm quonam pacto præstigiator ille ac sceleratus huc te adduxerit, vt & bonorum tuorum possessionem relinqueres, & paternam nobilitatem pro nihilo duceres, ac deniquè hanc tenebrarum vestem indueres. Perspicuum videlicet est, quemadmodum etiam à quibusdam intellexi, id illum tibi idcircò suasisse, vt te tanquàm scorto abuteretur. Verùm quid tandem in eo pulchritudinis perspexisti, vt tu in eam fraudem incideres? At casta illa mulier turpibus his verbis auditis, Absit, inquit, Imperator, vt hac de causa paternas opes abiecerim, atque ornatum omnem exuerim, vt animam meam huiusmodi libidinibus in seruitutem addicerem. Verùm qui hæc de me detulerunt, vt cum Dauide loquar, acuerunt linguam suam sicut serpentis: venenum aspidum sub labijs eorum. En igitur corpus meum tibi proponitur. Ferro, igni, verberibus excrucietur: nihil aliud, quandiù mihi spiritus ac vita suppetet, ex Anna audies, quàm quod verum est. Sanctum ac iustum virum hunc esse, animæque meæ salutem attulisse perspectum habeo. Obriguit ad hæc tyrannus, horæque parte haud exigua vocis vsu caruit: summumque lææ manûs digitum, vt illi in more erat, præmordens, ac dextram manum in orbem torquens, hanc quidem

Perpulchrũ Annæ ad Imperatorẽ responsum.

Psal. 139.

ſedulò cuſtodiri iubet: ipſius autem comitem, inuitam licèt ac repugnantem, domum reuerti. Quò etiam vt redijt, antiſtitæ ſuæ ac magno Stephano cuncta exponit.

Cap.24. At verò Imperator non multò pòſt, confecto ex animi ſententia bello, Conſtantinopolim redit. Ac parum admodùm, aut nihil omninò, de publicarum rerum adminiſtratione laborans, hoc vnum ſeriò agit, ac negocijs omnibus anteponit, nempe vt Stephanum retibus ſuis implicitum teneat. Annam itaque, de qua verba fecimus, in Phialæ carcere includi iubet, (eſt autem ille mirè caliginoſus, atque inferno propemodùm haud abſimilis) ac deindè per cubicularium quendam hæc ei ſignificat: Parce tibiipſi mulier, animumq́; indue honeſtè viuere, atque abiecto hoc tenebrarum indumento cum Imperatrice vitam degere. Cæterùm craſtino die, cùm interrogaberis, fac coram omnibus vera dicas. Præſtò enim eſt ancilla tua, quæ, etiamsi ea quæ perpetrata ſunt inficiari volueris, te cōuincet. Ego autem veritatis patronus ac propugnator, mēbratim ac fruſtatim carnes tuas lacerabo, faciamque vt intelligas, quantùm Imperator, qui te hæc monet, valeat, quantùm rursùs immemorandorum antiſtes Stephanus. Sin autē hoc tibi perſuaderi ſinas, vt nomen eius apertè deferas, ipſiusque voluptates ac libidines palàm prodas, maximos à nobis honores ac munera conſequeris. Hæc vt pia Anna audiuit, nihil aliud quàm meras nugas hęc omnia eſſe ducens, breue reſponſum dedit, hoc vnum inquiens, Dei voluntas fiat. At Imperator, cùm ingentem hominum cœtum ante palatij carcerem poſtridiè manè collegiſſet, vt qui ſe ipſi quod volebat perſuaſurum eſſe confideret, nudam eam in omnium conſpectu ſiſti iubet, virgarumque faſce in ipſius oculis & adſpectu poſito, Hęc, inquit, non ad ſpectaculum duntaxat, incutiendumque tibi errorem adhibui: ſed & tergum tuum & ventrem iis c[illegible] dam, niſi execrandos Stephani concubitus hodiernò die in apertum proferas. Ad quæ cùm caſta illa mulier, animique magnitudine præſtans, ad Chriſti exemplum obticuiſſet, Tyrannus oculos in eam iracundè conijciens, ac meretricem eam, quæ pudicitiæ amore tenebatur, ſceleſto ore appellans, flagris eam crudeliter affici iubet.

Anna teterrimo carcere includitur.

Virgis acerrimè cæditur.

Cùm itaque ipſa à quatuor valentiſſimis hominibus diſtenta fuiſſet, ac perdiù & tergo & ventre tunderetur, nihil aliud ex ipſa audiri poterat, quàm hoc ſolùm, Non noui hominem, quemadmodùm ipſe ais, non noui: Domine miſerere. At verò verſipellis illa ancilla, atque animo etiam adhuc magìs ſeruili ac ſceleſto, Imperatoris iuſſu in ipſius conſpectu ſtans, manus aduersùs eam protendebat, ac ne conſpuere quidem ipſam verebatur. Cumque nonnulli ipſius calamitate ſeſe commoueri fingerent, atque in aurem inſuſurrantes, ipſam admonerent, vt ea, quæ Imperatoris voluntati conſentanea eſſent, diceret, atque ad hunc modum cruciatibus eximeretur, ipſa in priſtina animi fortitudine ac tolerantia perſtans, à vero minimè deſciſcebat. Vt autem eam verberum multitudine confectam, ac penè ſpiritum exhalantem tyrannus vidit, ſubſellio exurgens, celeri curſu in palatium ſe abdidit, eam in vno quodam vrbis monaſterio includi iubens, & quidem ità, vt omni corporis cura deſtitueretur. Ipſe autem varios ac multiplices inſidiarum modos animo verſare non deſinebat, quò ſanctum virum morte afficeret.

Verſipellis eius ancila in eam conſpuit.

Cap.26. Quocircà poſtridiè, cùm Georgium quendam cognomento Synclerum, nitidum ac vigentem iuuenem, ipſique chariſſimum, acciuiſſet, priuatìm eum ità alloquitur: Quantam, ô Georgi, tui erga me amoris vim eſſe ais? Infinitam, inquit, ille, Imperator, nec in menſuram vllam cadentem. Tum Imperator: Audesne igitur pro hac tua erga me beneuolentia mortem oppetere? Et quidem libenter, inquit ille, ac ſumma cum animi voluptate iſtud fecerim. Hìc Imperator lętiſſimo animo ipſum oſculatus, En, inquit, nouum quoquè Iſaac. Ac deindè, Nec vt mea cauſa mortem ſubeas, Georgi, nec vt membrum aliquod tibi adimi ſinas, nec deniquè vt quicquam aliud eiuſmodi ſuſtineas, nunc iubeo: verùm hoc vnum, vt ad Auxentianum montem properè te conferas, cumque omni memoria indigno Stephano agas, eique perſuadeas, vt tibi monaſticum habitum imponat, ac te in ſuorum album adſcribat. Quod cùm contigerit, ſtatim ad nos quàm celerrime poteris, redeas. Ille autem hunc ſermonem prompto ac lubenti animo excipiens, atque ad hanc fraudem obeundam ab eo (vt erat in huiuſmodi rebus ingenioſiſſimus) plurimis verbis inſtructus & eruditus, confeſtim ad montem aſcendit, ac ſub nemo-

Eccè quid doli moliatur latro ille Copronymus, vt ſanctum virum morte afficiat.

nemoroso quodam ac virgultis pleno loco delitescens, media nocte, dæmonibus non absimilis, egreditur, atque ad monasteriũ accedens, voces ad misericordiam ciendam comparatas emittebat: Miseremini mei, inquiens, miseremini Christiani omnes qui hic habitatis: nec me à ferisabripi, aut in præcipitiũ vel voraginem ruere finite. Oberraui enim in via, nec quid faciam habeo. Hæc & alia quædam cùm simulatissimo animo quereretur, Stephanus, vir humanus, & ad misericordiam propensus, exaudiens, Marinum monachum accersit (rei enim commentitiæ simplex illa ac fuci & malitiæ expers anima fidem adhibebat) atque, Abi properè, inquit, ac fugentem istum, quicunque tandem ille sit, huc admitte, nè pereat. Ille igitur confestim admissus, ad ipsius genua se abijcit, atque, ó Deus bone, quanta cum simulationis larua impurus ille & execrandus vsitatum illud, Benedic Pater summè venerande, pronunciauit! Posteaquàm autem sanctus vir ipsi benè precatus est, ipsumque exurgere iussit, tum ab indumentis, tum à facie ac genis prorsùs abrasis eum agnouit. Siquidem eraso mento erat. Nam id omnibus tyrannus edixerat, in hoc nimirùm Deo aduersam legem sanciens, ad Mosem videlicet dicenti, Loquere ad populum, ac prohibe nè barbam in rotundum radat, aut eam implexam gerat. Etenim vt in alijs omnibus rebus, sic in hac quoque ipsi aduersari contendebat. Atque omnibus tam iuuenibus quàm senibus barbam ad cutim vsque radere præceperat: vt qui eos, tanquàm falaces equos, ad benè semper curandam cutim, atque ad lasciuiæ studium extimularet. Cùm igitur hinc eum ex Imperatoris classe esse coniecisset, percunctabatur ex eo, vndenam esset, & quò pergeret. Ille autem (ac vide quæso hominis malitiam) quin ex aulicorum numero esset, minimè inficias ibat: cæterùm, inquit, dum flagitiosissimi Imperatoris sententiam, & ego & socij mei sequimur, penè in Iudaismum præcipites abrepti sumus, atque in ingens animæ periculũ iam incidimus. Ego verò quo in malo versarer, tandem aliquandò persentiscens, ad tuæ sanctitatis pedes, vt vides, properanter veni, vt angelicum hunc habitum, cuius desiderio teneor, à te obtineam. Quocircà nè me quæso abijcias, honorande Pater, nec, tametsi indignum, à præclara hac spelunca remoueas. Tum ille nomini suo respondens Stephanus, Nequeo, inquit, fili, huiusmodi rem aggredi: nè quid mihi periculi à tyranno creetur. Ille autem statim figmentum suum ac simulationem adaugens, atque id omni studio contendens, vt fabulam eam, quam agebat, quoàd eius fieri posset, ab omni suspicione vindicaret, ac prætereà quò sanctum virum ad id quod expetebat alliceret, Rationem, inquit, Deo pro anima mea reddes, nisi me hodierno die sine vlla cunctatione detonsum in monachorum ordinem adscribas. Nihil enim mihi alioqui superest, quàm vt statim ad prioris vitæ institutum reuertar. At venerandus ille vir hoc sermone cõmotus (Nôrat enim omnia pro nihilo ducere, cùm de animæ salute agi existimaret) Etiamsi periculum in hac re situm est, inquit, tamen quia te sincero animi affectu accessisse dixisti, non committam, vt contra Dominicum præceptum te foràs eijciam. Cæterùm attento animo sis oportet, pectusque tuum aduersùs omnem ærumnam præmunias. Sic enim suos Dominus explorare solet. Hoc sermone habito, mundanam vestem ipsi detrahit, atque obedientiæ vestimento eum induit. Atque ità impostor ille ad tertium vsque diem perstitit, non tam decipiens, quàm ipsemet à dæmone, qui eum ad huiusmodi facinus abripuerat deceptus.

Ecce columbinam Stephani innocentiam, & misericordẽ animum.

Constantinus aulicos omnes imberbes esse voluit.

Leuit. 19.

Georgi⁹ aulicus dolosè habitũ monasticum à viro Dei expostulat.

Iohan. 6.

In sui perditionem impostor ille à Stephano recipitur.

Cap. 26.

Nec verò subdolum tyrannum hoc fugit: verùm interim dum hæc peragebantur, ingentem hominum multitudinem in theatro colligens, ac gradus eos, in quibus purpuratorum corona stare consueuerat, inscendens, mœroreque profligati ac perditi hominis laruam induens, Nulla mihi vitæ reliqua pars est, inquit, præ veteratoria Deo inuisi Immemorandorum horum agminis nequitia. Cùm autem populus ad istud exclamâsset, Quonam modo hæc, cùm huiusce habitûs ne vestigium quidem vllum in tua vrbe supersit? ille editiore voce, Insidias eorum, inquit, nullo pacto ferre queo. Omnes enim meos subdolo animo circunuentos ad se pertraxerunt, atque adamatis suis tenebris mancipârunt. Nunc autem, tanquàm ne nunc quidem ijs quæ perpetrârunt contenti, grauiora prioribus adiecerunt, ac Georgium eum, quem, vt scitis, amore complectebar, à latere meo abreptum auulsumque, monachum (ô terra, & Sol!) effecerunt. Hæc me intolerando quodam mœrore excruciant. Cæterùm cura nostra in Dominum

Cõstantini iniquissima dissimulatio.

conijcienda est, nobisque ad eum preces adhibendæ: atque ille breui, quod expetimus, in apertum proferet. Ad hunc modum præstigiator ille ac vanus, quod

Cōstantio' coptonym' vatis famā affectat.

pro eo atque imperârat, ac veteratorio animo molitus fuerat, iam iamque euenturum erat, antè prædicit, vt vatis famam consequeretur, qui densissimis tenebris ac scelere plenus erat. Cùm autem ij qui aderant, quique nihil ad veritatem, sed ad gratiam omnia sua tum facta tum dicta referebant, tritum illud ac peruulgarum dixissent, Cor regis in manu Dei est, &, Orante te, Deus omninò exaudiet: concionem soluerunt.

Prou 21.

Cap.27.

Porrò admirandus Stephanus execrandum illum, ac mali malum discipulum, post tertium diem accersit, plurimisque præceptis instructum detondet, ac monastico habitu adornat, atque, vt Solomonis verbis vtar, inaurem auream nari porcinæ imponit. Ille autem nihil diuina illa præcepta moratus (qui enim, cùm in maleuolam animam sapientia intrare profectò nequeat?) montem, tanquàm ignauus quispiam ac fugax miles, relinquens, ad aulam abijt. Imperator verò lubenter eum excipit, ac læto animo amplectitur, non ob sanctum habitum, vt oportebat, sed ob id potiùs, quòd eum abiecisset, hincque ipse iusti viri de medio tollendi ansam nactus esset. Confestim igitur omnibus cuiusuis ætatis hominibus ad publicum theatrum sub matutinum tempus ipsius iussu coactis, stans ille eodem quo priùs loco, alta quadam voce, ac mira lætitia perfuso animo, Vicit, inquit, fortuna mea: precesque meas Dominus exaudiuit. Papæ, cuius hominis? Immò verò earum potiùs princeps tenebrarum auditor extitit. Cùm autem multitudo pro suo more ipsi applausisset, atque ista ad gratiam & obsequium comparata rursùs dixisset, Quandò autem, ô here, te Dominus non exaudiuit? ipse hoc sermone delectatus, ac iucundè arridens, Reuelauit, inquit, mihi Deus quem quærebam: quem si vultis, hodierno die vobis commonstrabo. Ac simul spectandum eum produxit. Promiscua itaque illa multitudo, simulatquè ipsum conspexit, quò tempori magìs adhuc obsequeretur, Hunc, inquit, malè de te meritum, malum ac nefas est intueri. Obtruncetur ergò quamprimùm execrandus iste, obtruncetur. Quæ cùm dicerent, id quidem dicebant, quod illum pati oportebat: cæterùm ab Imperatoris mente ac sententia prorsùs aberrabant. Quocircà statim, tyranno ità iubente, sacram ipsi epomidem detrahunt, eamque ad populum vnà cum cuculio (nam ità appellari consueuit) abijciunt: quæ extemplò ab impuris illis ac sceleratis conculcata sunt. Vt autem Cruciferum quoque anaiabum, hoc est redimiculum, vt etiam ipsum deijcerent, nefario illi demere cœperunt, manibus acceptum illum Imperator vndiquè contorquebat, quidnam istud esset, sciscitans. Tum Senator quidam, vt nomine, ità etiam re Dracontius, Proijciatur, inquit, Imperator, hic quoquè Satanici laquei funis, dignus ipse proculdubiò eiusmodi laqueo. Quod etiam cùm ilicò factum fuisset, is quoquè à plebe protritus cernebatur. Et quidem res præclaræ indigno homini rectè detrahebantur: at non itèm rectè à scelesta ac sacrilega multitudine per contumeliam obterebantur. Pòst autem, quatuor homines prono corpore arreptis prophani illius vestibus, tanquàm pelle aliqua ipsum statim exuunt, atque eius loco militarem vestem ipsi imponunt, caputque ipsius galea cingunt. Cumque eum priùs inspectante turba vndis eluissent (ad expiandam scilicet spurcitiem eam, quam ex sacro illo habitu contraxerat) ac Iudaicum in modum (quid enim aliud dicam?) ipsi quoquè res diuinas & sacras ludibrio habuissenr (ô quonam pacto hæc vel aures duntaxàt ferent!) tum deniquè suismet manibus Imperator ense ipsius humeris appenso, eum Hippocomi dignitate ornat. Atque hanc Georgius abnegati magistrl mercedem tulit, quemadmodùm Iudas pro negato Christo triginta talenta.

Prou.11.

Sap.1.

Redit antedictum monachi simulacrū ad Imperatorem

Pseudomonachus ille populo conspiciendus exhibetur.

Ecclesiastica indumēta indignissimé proteruntur.

Imperator scelestū illū Hippocomi dignitate ornat.

Matth 26.

Cap.28.

Confestim itaque multitudo impetu facto sancti viri discipulos disturbat, ac monasterium vnà cum templo igni absumit, sanctumque virum illum latronum instar è spelunca abreptum ad Chalcedonis nauale abducit. Quænam autem lingua calamitates eas, quas in tam longo itinere perferendas habuit, oratione complecti queat? Alij enim eum magno impetu trahebant: alij fustibus à tergo feriebant: alij in vallem eum deuoluebant: alij tibias ipsius calcibus laniabant. Erant etiam qui in venerandam ipsius faciem spuerent. Erant itèm qui teneriores virgas

S. Stephan' inhomanissimé ab impijs tractatur.

virgas amputantes, sacrum ipsius caput verberarent: quò nimirùm hac ratione plausum ac risum & voluptatem impuris hominibus excitarent. Alij deniquè petulantiori animo præditi, cæsis palmarum ramis ante ipsum incedebant, cachinnantes, & illudentes, ac sexcenta in eum dicteria iacientes. Quidnam porrò hæc ab impio Iudæorum furore distabant? Vt autem nullo in eum contumeliarum genere prætermisso ad litus peruenerunt, tum demùm lembo impositum ad Philipici monasterium (id autem Chrysopoli haud longè à Byzantio situm est) forrem virum abducunt. Vbi etiam illum custodientes, de ipsius statu Imperatorem certiorem faciunt. Quem, vbi atrocem illam huiusce viri raptationem & contumelias, incensumque monasterium audijsset, lætitiam indè concepisse aiunt, atque edictum statim promulgâsse, quo capitalem pœnam in eum sanciebat, qui ad Auxentiannm collem vel solùm appropinquare ausus fuisset. Posteà autem, cùm hæresiarchas illos, qui eandem cum eo doctrinam tuebantur, acciuisset (erant autem illi Theodosius Ephesi Episcopus, Constantinus Nicomediæ, Nacolius Nacoliæ, Sisinnius itèm ac Basilius, quorum alter Pastillæ, alter Tricacabi cognomentum habebat, ac prætereà Callistus, de quo antè verba fecimus, & Comboconon, qui in scribarum numero tum erat, ac deniquè Masaras, qui eadem cum Saracenis de religione sentiebat) ad Patriarcham, quicum non modò nomen idem, sed etiam eosdem mores, ac doctrinam eandem habebat, eos mittit. Hac autem de causa id faciebat, vt vnà cum ipsis ad Philippici monasterium nauigaret, atque cum diuinitùs inspirato Stephano disputationem iniret. At ille, quæ Stephani, tum doctrina, tum sanctitas esset, minimè ignorans, quodque præ eo ne propè quidem, vt dici solet, iacularetur, disputationem recusauit, eam potiùs ipsis, si possent, permittens. Inter Constantinum enim, inquiebat, & Stephanum, quod ad dicendi vim attinet, plurimùm interest. Siquidem mihi sermo duntaxàr præstò est: illi autem vnà cum sermone diuini quoquè spiritùs potentia. Cæterùm etiam atque etiam attendendum est. Quid enim ampliùs vos ab eo audituri estis?

Iohan 12.

Gaudet impius Imperator cùm malefecerit, & exultat in rebus pessimis.

Hæresiarchę iconomachi.

Patriarcha Iconomachorum disputationē cum S. Stephano detrectat.

Cap. 29.

Illi verò assumpto falsi illius concilij decreto, hoc est ficulneo, vt vulgò dicitur, auxilio, ad prædictum monasterium veniunt: atque in balnei gradibus manentes, sanctum virum accersunt, suæ nempe dignitati potiùs conuenire censentes, vt ille ad se accederet, quàm vt ipsi ad eum sese conferrent. Quoniam autem, tum ob eas, quas superiùs diximus causas, tum etiam quia ferreis catenis adstrictus erat, pedibus suis ingredi non poterat, duobus viris innixus ad eos proficiscitur. Primus itaque Theodosius Ephesinus Episcopus ad hunc modum eum alloquitur: Quonam tandèm modo, ô homo Dei, animum induxisti nos omnes in hæreticorum numero reponere? teque supra Imperatores, supra Patriarchas, supra Episcopos ac cæteros Christianos, sapere iudicâsti? An nos omnes id molimur, vt nostrarum ipsimet animarum iacturam faciamus? At iustus vir leni ac placida voce, Aduerte, inquit, quid de Elia Propheta Scriptura prodiderit, nimirùm quemadmodùm ad Achas dixerit, Non conturbo, inquit, sed tu & domus patris tui. Neque enim ego nunc sum qui conturbo: verùm ij, qui contempta veterum Patrum traditione nouum quoddam dogma in Ecclesiam inuexerunt. Nam si quicquid antiquitate præstat, veneratione dignum est, vt quidam vir sapiens dixit, recentia vtriquè hæc atque adscititia vehementer absurda atque imbecilla sunt, vt quæ perspicuè adulterini Ecclesiæ Catholicæ fœtus sint. Ac proindè non intempestiuè propheticum illud mihi dicere in mentem venit, Reges terræ & principes vnà cum mercenarijs pastoribus, ac gregis proditoribus, conuenerunt in vnum, atque aduersùs Christi administrationem inania meditati sunt. Hæc cùm ad hunc modum Stephanus protulisset, Constantinus Nicomediensis Episcopus, vt erat truculentia & impudentia singulari, statim è subsellio suo exilijt, atque nil à calcitronibus asinis diuersum faciens, aduersùs sanctum virum impetum fecit, eique humi sedenti calces in faciem incussit. Ac prætereà vnus ex sæuis satellitibus imum ipsius ventrem calcibus impetens, resupinum in terram prostrauit. Ac deindè continenter ipsius pectus pede feriebat. At diuinus Stephanus, Dominico præcepto obtemperans, seipsum ei ad libidinem feriendum prompto animo præbebat. Hæc porrò Callisto Senatori minimè æqua atque honesta visa sunt.

Theodosij Episcopi Ephesini ad Stephanum oratio.

3. Reg. 18.

Basil. Hom. 1. de Ieiun.

Psal. 2.

Impudens facinus Nicomediēsis Episcopi.

Patientia S. Stephani.

Ob eamque causam, cùm prophano illi Constantino silentium indixisset, ad Stephanum his verbis vsus est: Duabus tibi propositis conditionibus, nempe vt vel pateas, ac concilij libello subscribas, vel mortem subeas, vt qui Patrum ac diuinitùs eruditorum Imperatorum legem repudies atque proscribas, vtram è duabus mâlis confestim elige. Rursùs ergò ille diuinitùs afflatus Stephanus, Attento ad verba mea animo esto, inquit, domine Patrici. En enim cum magno Paulo ipse quoquè clamo, Mihi viuere Christus est, ac pro veneranda ipsius imagine mori, lucrum. Quocircà & semèl iam dixi, & rursùs dicam, Si hemina mihi sanguinis est, ea quoquè pro Christo fundatur. Cæterùm facite, vt mihi concilij vestri decretum recitetur, quò intelligam, quibus tandèm rationibus adducti, diruendas ac delendas diuinas Imagines censuistis.

Philip 1.

Eligit Sanctus Dei pociùs mori q̃ iniquæ sententiæ subscribere.

Cap. 30.

Protinùs igitur Constantinus Nacoliæ Episcopus libellum illum recitandum suscepit. Cùm autem initio sic legisset, Decreta sancti & œcumenici septimi concilij, sanctus vir silentio manu significato, O singulare mendacium, inquit. Infirmo etenim ac caduco fundamento caducum quoquè profectò & imbecillum ædificium imposuistis. Quonam enim modo sanctum existimari queat, quod sancta prophanare minimè dubitauit? Quid enim? An non sancta à vobis protrita sunt? An non, cùm in concilio vestro sederetis, libellus vobis à pijs quibusdam viris oblatus est, qui Episcopum quendam eo nomine deferret, quòd lancem sanctam, in qua Christi, ac Dei genitricis Imagines sculptæ erant, contriuisset? Vos autem contritionis illius crimen Imaginibus adscribentes, ipsum quidem omni crimine soluistis, pios autem viros ab Ecclesiæ cœtu proscripsistis, idolorum vindices eos appellantes. Quo quid audacius flagitiosiusque fingi possit? An non etiam sacram supellectilem sanctis Imaginibus exornatam concerpsistis? An non adiectiuum hunc, Sanctus, ab omnibus iustis, ab omnibus Apostolis, à Prophetis, à Martyribus, pijsque viris abiecistis? Sancitum enim à vobis est, ô generosi viri, vt cùm quispiam ad horum aliquem abiret, ex eoque quæreretur quò iret, responderet, Ad Apostolos, ad quadraginta Martyres: si vndè veniret, itidèm responderet, Ex templo martyris Theodori, ex templo martyris Georgij. An non hæc vestræ doctrinæ sunt? Quonam ergò pacto, qui sancta proscripsistis, sanctum concilium coëgistis? O singularem absurditatem! Iam quî œcumenicum istud concilium vocari queat, quod nec Romanus Antistes, citra cuius authoritatem nullo modo fieri potest, vt res Ecclesiasticæ ad normam dirigantur, gratum habuit, nec Alexandrinus comprobauit, nec Antiochenus, nec deniquè Hierosolymitanus? Vbinam eorum libelli sunt? aut quinam per diuersa loca missi sunt, quibus falsum vestrum concilium confirmaretur, vt hac ratione œcumenicum censeri possit? Tum autem quonam modo septimum dicatur, quod sex priora concilia minimè sequitur? Quicquid enim septimum est, sextum & quintum, eaque quæ antecedunt, sequatur necesse est, vt septimum esse queat. Cùm igitur vos sex conciliorum sanctiones abrogaueritis, quid est quamobrèm concilium vestrum septimum appelletis? Ad quæ cùm Tricacabus dixisset, Et quodnam tandèm è sex illis concilijs decretum à nobis abrogatum est? Quid? inquit vir sanctus, an non sex omnia concilia in sacrosanctis templis coacta sunt, primum nimitùm in Niceæ metropoli, atque amplissimo vrbis illius templo: secundum, apud Constantinopolim in sanctæ Pacis templo: tertium in pulcherrimo illo Theologi templo, quod in Ephesina metropoli situm est: quartum in sanctissima metropolitanæ nostræ Chalcedonis æde: quintum autem ac sextum Constantinopoli rursùm, alterum nempe in augustissimo Sophiæ templo, alterum autem in palatij æde, quam Oatum vulgò appellant? Quid igitur? an non in omnibus hisce templis Imagines pictæ erant? Quodnam autem ex prædictis Concilijs, quemadmodùm vestrum, deijciendas eas ac delendas esse censuit? Responde ad hoc Episcope. Cùm autem ipse rem ità se habere dixisset, sublatis in cælum oculis ac manibus, grauique gemitu imo pectore emisso, vir sanctus alta voce exclamauit: Si quis Dominum Iesum Christum in imagine, quantùm ad humanitatem attinet, circunscriptum, non adorat, anathema sit, cum ijsque partem habeat, qui dixerunt, Tolle, tolle, crucifige eum. At illi ob præclaram hanc ipsius in dicendo fiduciam stupore

Nō patitur vir Dei iniquorum cōuenticulum sanctū conciliū vocari.

Iconomachi pios viros in Christo defūctos sanctos dici nolunt.

Eccè authoritatem Romani Pontificis.

Itèm aliorū etiam Patriarcharum.

Concilia in sanctis templis celebrāda sunt.

παῤῥησία Stephani.

Iohan. 19.

pore defixi, cum beata illa lingua adhuc loqui, ac veritatis hostes fortiter insectari pararet, firmissima verborum tela, tanquàm sagittas in manu potentis, illi metuentes, statim eum quidem in custodiam conijci præcipiunt, ipsi autem obtectis præ pudore vultibus ad aulam abiêrunt.

Psal 126.

Percunctante igitur Imperatore quidnam ipsi perfecissent, atque Episcopis cladem suam occultare conantibus, Victi sumus, ait Callistus, ô Imperator, victi sumus. Magnus in doctrina vir ille est, magnus in disputando. Incomparabilis ipsius virtus est: animus intrepidus. Non modò minis superior est: sed ipsam quoquè mortem contemnit. Imperator autem ob hæc ira percitus, Stephanum ad Hellesponti partes, hoc est ad Proconnesum exilij causa mittit. Vbi ille septem & decem integros dies in illius loci monasterio ità consumpsit, vt nihil prorsus cibi attingeret: tametsi alioquì Imperator plurima ad eum alimenta mitteret. Nam ea ille rursùs remittebat, nullum prorsùs ex ijs degustans. Per hos autem dies grauissimo morbo correptus huiusce monasterij præfectus, quantùm quidem ad medicos attinebat, vitæ spem omnem abiecerat. Mittit itaque ad sanctum virum, eumque, vt ad se veniat, rogat: Quò, inquit, alter alteri extremam salutem dicamus. Incertum est enim, an nona horâ apud viuos adhuc futurus sim. Quod vt ille audijt, statim ad eum accessit. Ac deindè, cùm manu collum eius tenuisset, labia quidem ipse precationis causa mouebat, febris autem, quæ morbum pepererat, à corpore profugiebat. Quid posteà? Poculum suum vino mero impletum ei bibendum porrigit. Quod cùm exhausisset, statim plurimus sudor ex ipso manauit, ac dicto citiùs sanitati restitutus est. Cùm igitur ei non tam extremum, quàm iucundum osculum præbuisset, illinc excedens, profectionem suam, vt cum Propheta loquar, in mari statuit, atque in eam nauem, quæ parata erat, ascendens, exulatum profectus est. Cumque desertissima quæque insulæ loca peragrâsset, in speluncam admiratione dignam incidit (Cissudam eam incolæ nuncupabant) in qua Christi auiæ Annæ templum erat. Hac re igitur oblectatus, atque huiusmodi locum non sine numine diuino sese inuenisse ratus, domicilium in eo sibi constituit, herbarum, quæ illic enascebantur, radices luculentæ cuiusdam & opiparæ mensæ instàr habens.

Cap. 31.

Mittitur exilij causa ad Hellesponti partes.

Morti proximũ pristinæ sanitati restituit S. Stephanus.

Templum sanctæ Annæ.

At verò omnes ipsius discipuli ab Auxentiano monte depulsi, tanquàm oues vndiquè oberrabant, pastorem suum quærentes. Tandèm autem eum, cum in Proconnesum venissent, inuenerunt, duobus duntaxàt exceptis, qui à præclarissimo illo ouili, vt à diuino duodenario Iudas, vel potiùs vt à Paulo Demas & Hermogenes, sese auulserant, ac pro monastico habitu mundanum induerant, nimirùm Sergio, de quo antè verba fecimus, (qui etiam inuectiuum atque execrandum aduersùs sanctum virum volumen condidit) ac ter misero Stephano, qui cùm Presbyter, ac supradicti Callisti minister primùm extitisset, ac deindè à sancto viro in monachorum album adscriptus fuisset, atque in montis monasterio sacerdotis munus obijsset, posteà tamen & monasticum habitum, & Deum eiurauit, atque ab ipsomet tyranno mundana veste indutus (quem prius vitam abijcere oportebat) nefariam illam vocem emisit, (ô scelerata labia! ô impuram & fœtidam linguam!) Hodierno die, Here, à Satanicis faucibus opera tua ereptus, ac tenebroso amictu exutus, splendidum pallium indui. Cuius execrando sermone tyrannus summoperè delectatus, Sophiani palatij ministrum eum constituit. Quò etiam crebrò commeans, gaudij parrem, eum qui multis luctibus dignus erat, appellabat. His itaque solis ab ouili sacrosancto auulsis, cæteri omnes ad Proconnesum, vt à me dictum est, appulsi, monasterium construxerunt. Quin à philosophica ista vitæ degendæ ratione ne diu quidem Stephani mater abfuit: verùm vnà cum sorore insulam illam adiens, contubernium ipsius amplexa est. Illic itaque diuinus Stephanus extructa columna, ac supra eam angustissima quadam ædicula, in ea sese conclusit, annos iam nouem & quadraginta natus. Perindè autem àc si magnos Deo consecratæ vitæ labores tum primùm inijsset, ità seipsum asperrimis quibusque certaminibus dedebat: non secùs videlicet àc si certamen ipse secum instituisset, atque id contenderet, vt vnà cum ætate labores quoquè nouis incrementis cumularet. Quam etiam ob causam diuina quoquè miraculorum gratia ipsi insedit, atque admirabilium operum admirabilis effector extitit. Cæcus etenim quidam, iuxta illum à natiuitate

Cap. 32.

Mar. 14.

2. Tim 4.

Nefaria apostatæ vox

Mater S. Stephani cũ sorore monasticũ institutum amplectitur.

ciuitate

tiuitate cæcum, ad eum adiens, supplicesque easdem voces vnà cum pari fide mittens, lucem, quam nemo non expetit, obnixè sibi dari rogabat. Ipse autem, vt qui modestè atque humiliter de se sentiret, primùm detrectabat. Cùm verò ille supplex instaret, Si fidem (ad eum inquit) in Deum habes, si imaginis ipsius cultor es, lucem, ac rerum ab eo admirabili modo conditarum pulchritudinem intuere. Vix hæc dixerat, cùm ille apertis oculis, ac perpurgata ea, quæ ipsis offusa erat, cæcitate, lætus ac lucem cernens ambulabat, testisque omni exceptione maior miraculi à Stephano editi. Atque hoc primum & maximum in ea insula beati viri miraculum extitit.

Cæcum à natiuitate illuminat.

Cap. 33. Alterum autem, atque eo posterius (quanquàm haud scio an potentia inferius censeri debeat) huiusmodi fuit. Fœminæ cuidam haud obscuro loco natæ, quæ Cyzici degebat, filius erat nouennis, à malo spiritu diuexatus. Quo secum assumpto mater in insulam profecta est. Vt autem ipse admirandi viri cubiculum vel solùm perspexit, tumultuari & æstuare, ac nunc sublimis in altum ferri, nunc rursùs in terram allidi cœpit, inconditas quasdam voces ad sanctum virum emittens, dæmone nimirùm, dum mouebatur, ipsum mouente, vimque ei, dum vim ipsemet pateretur, afferente. At mater, cuius viscera, non minùs quàm illius, distorquebantur, (quid enim aliud, cùm mater esset?) tum lachrymas internæ flammæ indices profundebat, tum voces, quibus misericordiam moueret, emittebat: Misereat te meî, inquiens, misereat te eius, quæ longè grauiori mœroris dæmone conflictatur. Vnigenitus enim mihi hic est, atque hoc vno spes omnis mea nitebatur. Hunc senectutis bacillum mihi fore sperabam, hunc generis suscitabulum, hunc vitæ solatium. At nunc, quo statu est, satiùs mihi fuerit eum extinctum quàm viuum intueri: quandoquidem ipsius vita morte grauiùs animam meam perturbat. Ac me rursùs orbitatis aculei discruciant, maternisque visceribus exuror, atque in summa animi perturbatione versor. In te verò calamitatis huiusce meæ depulsio sita est. Tibi præsentem tempestatem precibus comprimere atque sedare procliue est. Duas animas miserare: duobus vno eodemque tempore periclitantibus facilem & exorabilem te præbe. Hæc cùm amaro ac gemente animo protulisset, ad sancti viri matrem (nam tum illic aderat) accedit, atque eius genua complectitur, Mater, inquiens, tu quoquè extitisti: partûs dolores subijsti: lacte filium aluisti. Nôsti quinam naturæ sint stimuli: nôsti quantus liberorum amor in matrum pectoribus insitus sit. Te quæso vnigeniti mei misereat, te, inquam, miserear, ô verè egregiæ sobolis parens, ac felix mulier. Hunc miserum puerum in pœnam meam excruciatum commiserare. Huius igitur luctibus commotus Stephanus, vni discipulorum imperat, vt Crucis signum vniuerso pueri corpori adhibeat. Ipse autem intra se collectus, atque animæ oculum attollens, eum, qui celerrimè salutem afferre poterat, inuocabat. Atque ipse quidem lachrymis perfusus precabatur: ille autem humì magno cum impetu deiectus, amissa voce iacebat. Ipse surgere eum, atque ad se venire iubebat: ille iussis obsequebatur. Demùm eum, adorata Christi imagine, matri suæ sanum atque incolumem tradit. Atque ità cernere erat illud Dauidis impletum, Matrem nimirùm super filio lætantem. Ac quidem huiusmodi fuit istud facinus, tamque admirandum. Aliud autem, quod neutri è duobus vi ac facultate cedit, narraturus accedo.

Mater filiû a malo dæmone obsessum offert sancto Dei viro curandum.

Signo Crucis & oratione curat dæmoniacum.

Psal. 112.

Cap. 34. Mulier quædam Heraclea, quæ Thraciæ vrbs est, oriunda, septem iam annos sanguineo fluxu (quemadmodùm hæmorrhoissa illa, in qua sananda Christus quondàm miraculum edidit) contabescens, ad eximium hunc medicum se contulit, morbum suum ostendens, morbi diuturnitatem indicans, calamitatem suam lachrymis exponens, medicinam deniquè flagitans. Cuius miseria commotus vir ad miserationem propensissimus, eam in sanitatem asseruit: & quidem ità, vt ad eius curationem nil præter preces adhiberet, atque in ea tres tantùm dies insumeret. Nec verò morbo duntaxàt laborantibus, aut arreptitijs medicinam gratuitam afferebat: sed nauigantibus etiam, ac cum asperrimis ventis confligentibus promptè succurrebat. Perspicuum autem istud est ex plurimis viris, qui iam ipsius beneficio salutem consecuti sunt. Nam cùm ventorum impetu mare grauiter exasperabatur, ac fluctus vehementer intumescentes

Matth. 9. Luc. 8.

Mulierem sanat à fluxu sanguinis.

ſcentes cernebat, ſtatim diſcipulos ad orationem vocabat, ac propheticum illud vnà cum illis pſallebat, Nè in fluminibus iraſcaris, Domine, nè in fluminibus ſit furor tuus, vel in mari indignatio tua. Orabat igitur, ac ſtatim velut incantatione quadam maris ſeritas in tranquillitatem vertebatur, atque illi, qui è periculo erepti fuerant, accedentes, atque, vt fieri ſolet, ſuæ ſalutis modum exponentes, partim ſe cum flagrante periculo ſecum vnà nauigantem, ac nauem ſubleuantem, partim clauum tenentem ac nauem quàm tutiſſimè dirigentem vidiſſe dicebant.

Habac. 3.

Oratione marinos fluctus ſedat, & periclitantes liberat.

Ad hunc itaque modum diuino viro in ea inſula collucente, ſecundo exilij ſui anno egregia ipſius mater, & quam à filio quiſpiam, quemadmodùm & ab ea filium, certiſſimo indicio agnoſcere potuiſſet, filium ſimul ac mundum relinquens, ad communem Patrem conceſſit, his antè ad filiam ſuam verbis vſa: Non eſt quod plores: nam tu quoquè mecum profectura es. Nec verò plures quàm ſeptem dies interceſſerant, cùm Theodota quoquè (nam hoc filiæ nomen erat) relicto mundo ad matrem ſuam, quemadmodùm ipſa prædixerat, abſceſſit. Eodem autem tempore miles quidam, nomine Stephanus, genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia ſui parte contabuerat, totuſque præ morbo humi vergebat, cùm magna illa miracula, quæ à magno hoc viro deſignabantur, intellexiſſet, ad eum perrexit, atque ad eius pedes accidens, ea poſtulare cœpit, quæ & ipſe accipere ſummoperè optabat, & ille facilè præbere poterat. At ille, qui fide erga Dominum ac beneuolentia præditus erat, miraculum ad ipſum transferre: cumque ei, qui ægrotabat, vt & ipſius & matris imaginem adoraret, imperâſſet, atque ille id faceret, ſanum eum prorsùs ac valentem reddidit. Vt igitur ad commilitones ſuos ſe recepit, quærebatur ex eo, quanam ratione conualuiſſet. Ille autem eam minimè reticebat: verùm, Monachus quidam, dicebat, Stephanus nomine, qui apud Proconneſum in anguſtiſſima quadam ædicula degit, duas me Imagines adorare iuſſit, vnam quæ Chriſti, alterā quæ Deiparæ dicebatur: ac protinùs conualui, corpuſque omninò erexi. At impij illi & conſcelerati, manus non ſine magno terrore complaudentes, Væ tibi, inquiunt, qui in idololatriam proruiſti. Confeſtim itaque eum apud ſummum Thraciæ præfectum deferunt: qui cùm de eo quæſtionem habuiſſet, nulla interpoſita mora eum ad Imperatorem miſit. Is verò cùm accuratiùs eum examinâſſet, an recuperatæ valetudinis modum intellexiſſet, pro ea qua laborabat ſtoliditate, non intellexit: verùm, quod ipſi ſummo ſtudio erat, percontabatur eum, qui morbo liberatus fuerat, an in ſimulacrorum cultu perſtaret. Qui cùm & ingenti pœnitudine ſe affici, atque huiuſmodi ſimulacra execrari dixiſſet, tyrannus, vt ei impietatis mercedem referret, centurionem eum creauit. Cæterùm vindex Dei iuſtitia è veſtigio ingratum illum perſecuta eſt. Nam cùm ſtatim ab aula reuerteretur, atque equum conſcendere pararet, ille ſubitò ſaltitans in terram ipſum proſtrauit, atque contriuit, nec calcibus in eum inſilire deſtitit, quoàd ille ingratam animam euomuiſſet.

Cap. 35.

Mater S. Stephani è vita migrat cum filia.

Ad Chriſti & matris eius imaginem debilis quidam curatur.

Militis ſanitas & perfidia.

Is miserè perit.

Tyrannus igitur, tanquàm hinc arrepta auſa, ſanctum virum quamprimùm è Proconneſo ad ſe adduci iubet, illud addens, quòd ne exilio quidem mulctatus, ſibi temperâſſet, quin plebem idolis cultum adhibere doceret. Cùm ergò illinc adductus eſſet, vt in Phialæ perquàm obſcuro ergaſtulo tum vinctis ferro manibus, tum pedibus ad lignum arctiſſimè adſtrictis, includeretur, edixit. Interiectis autem quibuſdam diebus, ad Heliacum, qui Pharus dicitur, duobus tantùm primarij ordinis viris comitatus, ſanctum virum præſtò eſſe iubet. Cùm autem ad eum adductus fuiſſet, à pio quodam viro numum petijt, eumque cucullæ ſuæ furtim impoſuit. Tyrannus itaque, vt eum vidit, exclamare cœpit, O vim mihi illatam, ô calamitatem, ô arrogantiam! Videte à quonam imperium meum contumelia afficiatur, à quonam ludibrio habeatur! Cùm autem vir ſanctus nihil omninò reſpondiſſet, verùm humi defixus hæreret, tyrannus eum iracundè proſpiciens, ignemque, vt dici ſolet, ſpirans, atque vt ipſi in more poſitum erat, manum in orbem torquens, alteque exclamans, Non mihi reſpondes, inquit, ſceleſtum caput? At ille, Si me ità leuiter condemnare in animo habes, Imperator, ſupplicio quàm celerrimè affice. Sin autem huc me idcircò adeſſe iuſſiſti, vt me interrogares, ac viciſsim audires, iracundiam lenitate tempera, atque æquo animo & interroga, & audi. Tum Imperator:

Cap. 36.

S. Stephanus ab exilio ad tribunal Imperatoris reducitur.

Præſcius futurorum numum exigit vir Dei.

Disputatio Constantini Copronymi cum sancto Stephano. perator: Dic age, quibusnam paternis decretis minimè paruimus, vt apud te in hęreticorum numero censeamur? Quoniam, inquit ille, venerandarum Imaginum picturam, multis antè temporibus à diuinis Patribus traditam, sceleratè ab Ecclesijs eiecistis. Tyrannus autem, Nè has, inquit, Imaginum picturas dicas (neque enim sunt) sed planè idolorum picturas. Quidnam porrò idolis cum sanctis commune est? Hîc verò sanctus ille vir, Non, inquit, cùm Imagines adoramus, materię cultum ac venerationem tribuimus: verùm Imaginis honor ad exemplar transit, quemadmodùm à Basilio dictum est. Quid? inquit tyrannus, æquúmne est ea, quæ à Patribus antè prædicata sunt, quęque & multa & perobscura sunt, ac neque mente compræhendi, neque verbis vllis explicari possunt, per colores in sensum cadentes exprimere, atque in materia adorare, cùm eorum essentia nemini, nisi quantùm ad infinitatem, vt Gregorij verbo vtar, attinet, explorata sit? Minimè verò, ait vir sanctus. Ecquis enim mortalium, qui quidem mentis compos sit, diuinitatis naturam, quæ & materia caret, & omnem mentis captum fugit, coloribus è materia conflatis pingi posse dixerit? Cuius enim forma ne mente quidem deliniari potest, quonam tandem modo ipsa coloribus exprimi queat? At nos, cùm Christũ in imagine pingimus, diuinitatis naturam haudquaquàm pingimus: verùm theandricam eam formam, quæ in nostra specie apparuit, quamque Apostolicæ manus contrectârunt, quemadmodùm alicubi ait Theologus, Quod vidimus, & manus nostræ contrectauerunt. Quòd si mihi dictum illud Mosis in medium protuleris, Non facies tibi similitudinem vllius rei, tam ex his quæ in cælo, quàm ex his quæ in terra sunt, hunc ipsum Mosem tibi ostendo duorum Cherubim effigiem auro efficientem. Quibus de rebus ad hunc quoquè modũ diuinus Apostolus disserit, Et Cherubim obumbrantia Propitiatorium. Quin ipsum quoquè Propitiatorium, & Tabernaculum testimonij, & Sancta sanctorum, an non cælestium figuram exprimebant? quemadmodùm idem Apostolus rursùs ait, Vmbræ cælestium deseruimus. Quid igitur sceleris admittimus, cùm Christi formam humanitùs adspectam in imagine pingimus & adoramus? Quid autem? An cùm Crucem etiam, ex quacunque tandèm materia confecta sit, adoramus, rei conditæ cultum adhibere videmur, adorationem materiæ tribuentes? Sed & pepla sancta, & sacrosancta vasa à nobis adorata nullam nobis repræhensionis notam inurunt. Siquidem ea per Christi inuocationẽ in sancta mutari persuasum habemus. Quid? An tu quoquè corporis & sanguinis Christi antitypa ab Ecclesia proscribes, vt quæ imaginem ac veram illorum figuram teneant? quæ & adoramus, & osculamur, & eorum perceptione sanctitatẽ cõsequimur. Vos igitur inter sanctum ac prophanũ minimè distinguentes, Christi imaginem, non secùs atque Apollinis statuam, Deiparæque itèm non secùs àc Dianæ, idolum appellare minimè horruistis. Quin ipsam quoquè pedibus protriuistis & exsufflastis. Ad hæc Imperator, O cæca mente prædite, inquit, ac supra omnes Immemorandos obliuione digne, his Imaginibus proculcatis Christúmne proculcauimus? Tum verò ille, verè in diuinis rebus solers Stephanus, in morem eorum, qui bellica laude præstant, aduersarium suomet telo ferire, ac per ea ipsa quæ dixerat, profligare cupiens, manum in cucullam immittens, atque indè numnm, in quo impius ille sculptus erat, extrahens, eumque quemadmodùm Christus olim Cæsaris numũ Iudæis ostendens, Cuiúsnam, inquit, est hæc imago & superscriptio? Eo autem mirante, ac respondente, Cuius tãdem alius, quàm Imperatorum? Quid, inquit vir diuinus, si quispiam eum contumeliosè in tertam proiectũ pedibus terat, pœnásne aliquas luet? Quídni autem, dixerunt ij, qui adstabant, cùm Imperatoriam effigiem proculcet? Ad hæc vir sanctus, grauem quendam ex imo pectore gemitum emittens, ac magno cum animi dolore exclamans, O immanem, inquit, cæcitatem! Si pro mortalis Imperatoris forma & effigie grauissimas pœnas irrogandas esse dixistis, quas tandem pœnas eum subiturum esse putatis, qui Filij Dei ac matris ipsius effigiem conculcârit, igníque tradere minimè dubitârit?

1. Iohan. 1. — Exod. 20. — Exod. 25. — Heb. 9. — Hebr. 8. — De veritate corporis & sanguinis Christi in sacra Eucharistia legito lib. 4 Damascen. de Orthod. fid. cap. 14. — Iconomachorum impietas. — Matth. 22. — Egregiè cõuincit Imperatorem vir sanctus per similitudinem.

Cap 17. Vix hæc dixerat, cùm subitò numum eum pedibus protriuit. Cùm autem ij, qui adstabant, ferarum ritu accurrissent, vt sanctum virum præcipitem in mare deijecerent, (audax enim & præceps est assentatio, ac dum obsequijs aliquẽ nimiùm demereri studet, mediocritatis omnis fines excedit) Imperator lenitatem simulans, quò iracundiæ haudquaquàm obnoxius esse videretur, qui eam ingentem atque arcanam in animo insidentem habebat, in præsens quidem eos prohibet, atque ab huiusmodi

Reducitur vir sanctus vinctis post tergum manibus in publicum carcerem.

iusmodi conatu abducit: cæterùm sanctum virum collo alligari, ac manibus à tergo vinciri iussum, ad publicum prętorij carcerem amandar: vt videlicet ob protritam Imperatoris effigiē pœnas à lege constitutas lueret. Hæc nimirùm lenis ille ac facilis, cunctosque iniuriarum obliuione superans. Nam qui Christi Imaginē proculcauerant, atque in ignem coniecerant, hi suæ imaginis vindices sedebant, atque vltricem huiusce facinoris legem proferebant. Ecquis autem eorum amentiam satis rideat, immò potiùs eorum væcordiam ac cæcitatem satis deplorare queat? At spiritu diuino maiorem in modum afflatus Stephanus, simulatque vel ipsum carceris limen attigit, pectore incalescens, atque ab eo, quo præditus erat, perspicaci spiritu concitatus, dierum suorū metam in lingua sua locutus est, his verbis vtens: Hæc est præsentis vitæ meæ requies. Hîc enim saltem vsque ad extremum spiritum mihi habitare necesse est: quoniam pro imaginis Christi honore hanc sedem elegi. In interiori autē carcere conclusus, eximiæ virtutis monachos trecentos quadraginta duos ex varijs locis collectos, atque eodē carcere condemnatos, inuenit, qui partim nares, partim aures exectas habebant, partim euulsos oculos, partim amputatas manus, ob id videlicet, quòd pro venerandarum Imaginum pictura & erectione lucubrationes edidissent. Ac quidem alij plagarum notas adhuc circunferebant: alij præclaras genas pice illitas atque ambustas habebant: alij caput ad risum ac ludibriū abrasum. Quorum varios istos ac multiplices cruciatus diuinus Stephanus cernens, patientiæ nomine beatos eos prædicabat: ac contrà lachrymis dignū sese iudicabat, vt qui in earundem plagarū partem cum illis minimè venisset, nec pro Christi imagine membrorum exectionem ipse quoquè pertulisset. At diuini illi Patres, vt primùm sanctū virum conspexerunt, ad eum tanquàm ad magistrum & præceptorem accesserunt, vt ab eo salutis præceptis erudirentur.

Psal. 38.

342 monachi ob Imaginum defensionem varijs pœnis affecti, carceri mancipantur.

Cap. 38.

Prætnrij carcer fit monasterium.

Itaque ex Prętorio monasteriū factum est: quippè cùm illic omnis monasticæ vitæ forma ac regula ad vnguem obseruaretur. Ij autem, quibus carceris custodia mandata erat, quique sancti viri famam iampridèm audierant, tum demùm animi quoquè ipsius statum, ab ea tranquillitate, quę in ipsius moribus elucebat, quantùm fieri poterat, coniectantes, ad eum tanquàm ad Dei Angelū animos conuertebant, eique summam reuerentiam, ac venerationem tribuebant: adeò vt quidam etiam eorum remotis arbitris eadem ad vxorem suam diceret, quæ olìm Manue ille, Morte moriemur, mulier, præ tyranni huius furore. Virum enim, perindè àc Deum, hodierna die vidi, hunc, inquam, in vincula coniectū monachum, quem Auxentianum vocant. Sapiens autem illa mulier non frigidè ac negligenter ad hæc verba affecta, verùm per concinnam atque prudentem ad virum interrogationem vitæ sancti Patris rationem omnem perscrutata, clàm in carcerem ingressa est, arreptisque venerandis ipsius pedibus, ab eo, vt pro se precaretur, ipsaque vicissim ei, quæ opùs essent, subministraret, postulabat. At diuinitùs inspiratus Stephanus preces quidem ei annuit & concessit: cæterùm adduci non poterat, vt quicquam ab ea acciperet. Instabat tamen rursùs illa, dicens, Quidnam est, quamobrèm tu exiguam fidei erga te meæ promptitudinem tam obstinatè reijcis? Quanquàm enim ipsa id non mereor: at tuam tamen moderationem ac benignitatē ad indignos quoquè indulgenter sese demittere compertū habeo. Quemadmodùmenim Sarepthana illa quondàm Eliæ farinam, & Sunamitis Elisæo cubiculum hospitij causa pręebat, ac beata illa vidua duos in summa sua penuria obolos erogabat, ac deniquè Samaritana illa ex fonte haustam aquam Deo porrigebat: ad eundem etiam ipsa modū cùm pari fide aliquid in te beneficij conferre studeam, nè quæso desiderio meo excidam. Ille verò rursùm id constanter recusabat, non quidem ob natnræ contumaciam, aut ipsius indignitatem id officij à se repudiari dicens (Ego enim, inquiebat, memet indignum, atque omnium mortalium postremum duco:) sed quia ab eo prohiberetur, qui cum hæreticis quicquam commune habere vetuerat. Neque enim meminisse se cum Imaginum hostibus vllum vnquàm commercium habuisse, aut aliquid omninò ab eorum manibus accepisse. Hæc vt illa audijt, humi sese prouoluens, quid non dicebat, quid non faciebat, vt ostenderet quàm ab hæreticorum societate atque commercio semper abhorruisset? Absit hoc à me, inquiebat, venerande Pater, vt Christi, aut matris ipsius, aut vllius Sancti imaginem contempserim. Scio enim me à Patre nostro Germano didicisse, quas pœnas daturi sint, qui cò audaciæ proruperint. Cæterùm fac quæso, vt nec vir meus, nec custo-

Iudic. 13.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Mar. 12.

Iohan. 4.

Nihil commercij cum hæreticis habēdum.

Mira cuiusdam matronæ erga virum Dei humanitas & clementia.

dum quiſquam reſciſcat, quod pietati tuæ indicare cupio: atque ego reipſa dubitationem omnẽ tibi eximam. Hæc locuta, ſtatim domum cucurrit, atque aperta arca tres arcanas Imagines eduxit, vnam Dei genitricis, filium ſeculis omnibus antiquiorem complectentis, duas alias Petri & Pauli Apoſtolorũ. Quas vt ipſo inſpectante religioſè adorauit, ipſi poſteà porrexit, Accipe iſta, inquiens: atque hinc tibi meî, hoc eſt mulieris peccatricis, memoria reſricetur. Ad hunc modum pijs ipſius moribus comprobatis petitioni cedit: ac deinceps Sabbato ac Dominico die ad eum ipſa panis vncias ſex, aquæ non plus tribus poculis afferebat. Tantulum enim ſingulis hebdomadis ipſi cibi ac potûs fuit totos vndecim menſes, quos in Prætorio tranſegit.

Cap. 39.

Quadam autem die vnà cùm cæteris captiuis ſedente viro diuino, de ſupplicijs illis, quæ iuſtis viris ab iniquis iniquiſſimi Imperatoris præfectis varijs locis illata fuerant, ſermo ortus eſt. Siquidẽ in medium progreſſus Antonius quidam è Creta oriũdus, vir fortis, & qui fortibus certaminibus egregiè defunctus fuerat, Quonam modo, inquit, pręclara monachi Pauli certamina vobis ob oculos proponere queam? aut quonam pacto ea ſine lachrymis cõmemorem? Princeps quidam Cypri præfectus erat, nomine Theophanes, cognomento Lardotyrus. Hic cùm ſanctum virum, vt in eum inquireret, accepiſſet, ad Heracliti prætorium eum duxit. Propoſita autem erat humì Chriſti in cruce protenſi imago, vnaque itèm cruciatûs inſtrumentum, quod catapultam vocant. Aitque ad eum Pręfectus, Sceleſta, inquam, illa lingua, atque iniquitatem in excelſum loquens: Vnum è duobus tibi Paule proponitur: nimirùm vt aut calcata imagine vitam obtineas, aut vt hoc tormenti genere diſcrucieris. Hoc autem dicens, puerorum laruis leonem perterrefacere velle videbatur. Statim enim generoſus ille vir magna voce exclamans, Abſit à me, inquit, Domine Ieſu Chriſte, vnigenite fili Dei, vt theandricam hanc imaginem pedibus teram. Atque hæc locutus, ſtatim humi ſe curuans, oſculum ei fixit, reipſa planum faciens, quàm nihil iudicis minas moraretur. Ille itaque confeſtim iracundia totus æſtuans, nudari ſanctum virum, atque in catapulta extendi iubet: vbi cùm tortores duabus tabulis ipſum firmiſſimè compreſſiſſent, ac ferreis pectinibus totum ipſius corpus exaraſſent, prono capite ſuſpenderunt. Ac deindè non exiguo igne infra eum accenſo, ità demùm holocauſtum Deo gratum ipſum effecerunt.

S. Pauli noui martyrium, & aliorum, virorũ varij cruciatus referũtur.

Pſal. 72.

Prouerbiũ.

Inauditum tormentum.

Cap. 40.

Hæc eo cõmemorante, Patribusque lachrymis madentibus, Theoſterictus quidam, hoc nomen meritò conſecutus, vir ſenex ac ſacerdotij dignitate ornatus, qui ex pio illo monaſterio erat, quod Pelecetà nuncupatur, atque & naſum abſciſſum, & genas feruenti pice ac bitumine illitas, miſerumque in modum ambuſtas habebat, (hos enim cruciatus pietatis cauſa pertulerat) prodiens ipſe quoquè in medium, ſuperioribus ſermonibus hæc adiecit: Impoſſibile eſt, impoſſibile inquã, eſt, vt vel hic ipſe antiſtes noſter ſiccis oculis iſta commemoret. Quanam enim oratione quiſpiam illius, qui tum Aſiam cum imperio obtinebat, furorem complecti poſſit? cui Lachanodracon quidem cognomentum erat, verùm ipſius fel atque iracundia draconis quoquè virus amaritudine ſuperabat. Ad quem beatus Stephanus, Narra, quæſo, Pater, nihil omittens eorum, quæ tum contigerunt, verùm omnia oratione proſequens. Etenim per huiuſmodi exempla, tum animi promptitudine, tum robore impleti, ad eundem zelum præparamur: ſiquidem voluntas Dei hoc tulerit, vt pro diuina ipſius imagine nos quoquè certamen ſubeamus. Tum igitur Theoſterictus inchoatum ſermonem ad hunc modum proſequitur. Cùm incruentum ſacrificium in monaſterio noſtro celebraretur, (erat autẽ veſpera ſanctæ ac magnæ quintæ feriæ, in qua Chriſtus Iudæis tradendus erat) hic draconis nomen habens, tyranni iuſſu cum magna militum manu in monaſterium impetum facit. Ac myſticum quidem ſacrum euertit, myſticis videlicet hymnis prorinùs ſilentio compreſſis: lectiſſimos autem monachos duodequadraginta vinculis ferreis adſtrinxit. Reliquos verò partim verberibus crudelem in modũ lacerauit, partìm eorum barbam pice illitam exuſſit, naribus priùs amputatis. Quorum numerum ipſe quoquè augeo, quemadmodùm faciei meæ notæ certiſſimè teſtantur. Quibus impius ille nondùm èxpletus, vniuerſum monaſterium poſteà inflammauit, ipſas quoquè eccleſias vnà cum reliquis ædificijs concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta Patres ad extremos Epheſi fines relegauit: vbi cùm eos

Theoſterictus ob imaginũ defenſionẽ, multa eſt paſſus.

Incruentũ ſacrificium Miſſa dicitur.

38. monachi pro imaginum defenſione necãtur.

eos in veteris balnei fornice conclusisset, ac deinde aditum obstruxisset, ad hunc modum eos è vita migrare coëgit.

Cùm vsqueadeò tristes tragœdiæ narrarentur, atque omnes in gemitus & lachrymas prorumperent, togatus à Patribus Stephanus, vt ad mitigandum eorum mœrorem orationem aliquam haberet, intimo corde ingemiscens, Gratias, inquit, Deo agere par est, Fratres ac Patres, gratias, inquam, ei agere de omnibus rebus, quæ præter voluntatem accidunt. Etenim gratiarum actio cum patientia coniuncta coronas nobis nectere consueuit. Quocircà etiamsi igne, aut gladio, aut maris profundo, aut præcipitio, aut alio quodam mortis genere nos mulctent, qui impietatis scelere sese deuinxerunt, prompto atque alacri animo cuncta perferamus. Habemus enim velut exemplar quoddam, in quod intueamur, claros illos Patres, qui ante nos extiterunt, ac per martyrium Deo vitam consecrârunt, nimirùm sanctum illum Petrum Blachernis in vincula coniectum, qui cùm spectante Imperatore pro Christi imagine neruis atrocissimè concideretur, nullum ignaui ac timidi animi specimen in eo cruciatu edidit, verùm acerbioribus eum verborum plagis lacerauit, Iulianum alterum & apostatam appellans. Atque ità in his tormentis, gratias Deo agens, animam exhalauit. Habemus itèm Iohannem Monagriæ Præfectum, quem tyrannus, cùm eum nullo omninò terrore afficere potuisset, neque adducere, vt Christi matrisque ipsius imaginem pedibus proteretet, sacco inclusit, grauique ipsi saxo appenso in profundum mare deiecit. Sed quis tandem est, qui ea omnia facinora enumerando recensere possit, quæ per omnes tyranni prouincias Prætores, qui eum crudelitate superabant, aduersùs sanctos viros designârunt? Immò verò quis est, qui sanctorum aduersùs eos contentionem, atque ad extremum vsque spiritum patientiam vllo sermone referre queat? Quorum si nos exemplum sequamur, beati profectò erimus, vt qui exiguis laboribus amplissimas opes nobisipsis aggeramus. Neque enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Hæc & alia his plura, ad excitandos & acuendos eorum animos, qui vnà cum eo vincti tenebantur, accommodata, cùm dixisset, orationi suæ finem imposuit.

Cap. 41.

Oratio S. Stephani ad suos cõmiliones martyres.

Petrus quidã propter imaginum cultum occiditur.

Itèm Iohãnes Monagriæ præfectus.

Rom. 8.

Non multi dies intercesserant, cùm ipse suam à terra ad Deum migrationem animæ oculo prospiciens, quadragesimo ante mortem suam die præclaram illam mulierem, illam inquam hospitalitatis laude florentem, ac nouam Isdandulam, atque eorum, qui in vinculis erant, ministram accersit, ad eamque his verbis vtitur: Tuæ erga me hospitalitatis fructum velim tibi cum fœnore Christus rependat. Bellè enim mihi, atque vt ipsi gratum est, ministrâsti, ac me recreâsti. Deincèps autem ad quadraginta vsque dies prorsùs meum ipse versari, ac memet excutere cupio. Peto igitur abs te, vt panem cum & aquam, quæ ad me afferre consueueras, per hos dies nè afferas. Vt autem eo nomine mœrentem eam vidit, atque huiusce rei causam scire cupientem, Noui, inquit, mihi vitæ finem imminere. Ac propterea monasticæ exercitationis rigorem etiam atque etiam intendere gestio. Cessit his auditis hospitalis illa, ac præstanti fide mulier. Per omnes itaque noctes & dies non desinebat vir sanctus Patres eos, quos carceris socios habebat, monere, docere, salutaribus præceptis erudire, atque id efficere, vt toto penè nocturno tempore in canendis Dei laudibus versarentur: adeò vt ciues etiam nonnulli, qui sanctioris vitæ studium colebant, vilibus pannis obuoluti clàm ad eum ingrederentur, atque ipsius benedictione atque doctrina, non sine magna animi voluptate fruerentur. In his igitur muneribus cùm quadraginta illi dies absumerentur, ac iam octauus & tricesimus inchoaret, hospitalem illam mulierem rursùm accersitam audientibus Patribus ità alloquitur: Deus qui se pijs omnibus laborum fructus centuplicatò redditurum promisit, benigno oculo te ex alto sancto suo adspiciat, ac pro tuo in me officio longè copiosiorem tibi mercedem referat. Ipsius enim verè discipula extitisti, qui dixit, Quicquid fecistis vni ex minimis his meis, mihi fecistis: &, Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet: &, Qui potum dat calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam. En itaque tuæ erga me voluntatis merces explera est, quam tu eiusmodi à Deo habitura es, vt ea tibi nunquàm eripi possit. Ac posteà sacris Imaginibus ostensis, Accipe, inquit, præclarum hoc tuum depositum, quod quidem tibi & in præsenti hac vita aduersùs omne malum præsidij loco sit, & in futura tuæ erga

Cap. 42.

Prædicit tẽpus mortis suæ vir sanctus.

Matth. 19.

Matth. 25.

Sacræ Imagines aduersùs omne malum præsidij loco sunt.

 Deum

Deum beneuolentiæ, atque orthodoxæ fidei pignus. Hæc vbi dixit, altè rursùs ex imo pectore ingemiſcens, apertè hoc extulit: Craſtina luce ex hac vita migrans, ad alium mundum atque Imperatorem proficiſcar. Ipſa igitur, cùm amarum quendam & acerbum gemitum edidiſſet, extremamque ei ſalutem dixiſſet, receptasque eas, quas vt ēdas dederat, Imagines linteo quodam obuoluiſſet, domum poſteà ſe recepit. At diuinitùs afflatus Stephanus, conuocatis rursùm Patribus, eos in diuinis laudibus concinendis pernoctare iubebat.

Cap. 43. Brumalia feſta.

Porrò autem ille Deo prorsùs inuiſus tyrannus, præter alia, quæ Deo odio atque execrationi erant, facinora, ne Brumaliorum quidem cæremoniam contemnebat, verùm eam quoquè ſplendidè ac luculenter celebrabat, vt qui Brumum quendam ac Bacchum in his Gentilium ritu colere in animum induxiſſet, eosque vt frugum ac vini curam gerentes, atque ad maturitatem ea perducentes, ſummis honoribus afficeret. Parabat itaque tertiæ quoquè vxoris ſuæ Eudociæ Brumalium poſtridiè iuxta quinti elementi circunductionem celebrare. Progreſſus autem, atque ad ſcholarum porticus ſedens, vnà cum ſymmiſtis ſuis Satanicas quaſdam cum organis ac citharis cantiones, aduenienti feſto congruentes, addiſcebat. Hîc igitur ab impijs quibuſdam viris ad eum delatum eſt, Stephanum ex Prætorio monaſterium effeciſſe, cumque totas noctes illic in cantillandis Pſalmis traducere: ac prætereà complures ciues illuc proficiſcentes, idolorum cultum ab eo edoceri.

Códemnatur ſanctus Stephanus capitali ſupplicio.

Hæc ille vt audijt, grauiore ira inflammatus, ſtatim militi cuidam, qui in Proximi ordine adſcriptus erat, hoc imperat, vt ſanctum virum è carcere eductum extra vrbem obtruncet, illic nempe vbi priùs eximiæ martyris Mauræ templum ſitum erat: pòſt autem locus ille carnificina factus eſt, templo ſcilicet illo à tyranno funditùs euerſo, & ſolo adæquato, ac Maura nuncupato. Quo etiam in loco fœdera cum dæmonibus occultè ſanciebat: tametsì non ad extremum vſque ſcelus hoc ipſius obſcurum fuerit. Prodidit enim id, quod clàm ab eo perpetrabatur, Suphlamij filius, ipſis ſacrificij loco dono datus: de quo nunc conſultò ſermonem ſilentio comprimemus.

Cap. 44. Crudele Copronymi edictũ.

Cùm igitur ſanctum virum morti addixiſſet, confeſtìm edictum huiuſmodi per totam vrbem promulgauit: Quiſquis amicum, aut affinem, aut omninò genere coniunctum habere, eumque occultare, aut etiam pullam veſtem ferre deprahenſus fuerit, hic poſt varia tormentorum genera exilio mulctabitur. Cernere igitur erat vrbem grauiſſima calamitate laborantem. Neque enim inimici duntaxàt inimicos apud Imperatorem facillimè accuſabant, ſed etiam amici amicos, & fratres fratres, & ſerui dominos: atque, vt breui complectar, in grauiore luctu ac planctu tota vrbs verſabatur, quàm cùm Iulianus & Valens imperij Romani clauum tenerent. At verò carnifex ille, qui miſſus fuerat, ſancto viro à Prætorio aſſumpto, colloque ipſius ac manibus ligno alligatis, ad cædem properabat. Eo autem die tyrannus è Palatio progreſſus In Milij porticu ſtabat: vbi priùs ſex illa œcumenica Concilia depicta erant, pòſt autem crudelis Imperatoris iuſſu inducto albario opere deleta fuerant, atque eorum loco circus ille, quem amabat, ac plurimi faciebat, atque auriga is, quem in delicijs habebat, atque Vraniacum, hoc eſt cæleſtem, cùm ne terra quidem dignus eſſet, appellârat, picti cernebantur. In hoc igitur loco cùm ſuperbè ſtaret, omnesque eum fauſtis ominibus proſequerentur, Nulla mihi, inquit, requies eſt: ità Immemorandi iſti exitium vitæ meæ afferunt. Hîc verò quidam ipſius factionis: Et vbinàm tandèm vllus eorum delituit, aut veſtigium vllum ipſorum in hac vrbe tua, aut in vlla alia ciuitate vel regione occultatum eſt, cùm omnes funditùs deleti ſint? En enim imperij quoquè tui hoſtem, hoc eſt Auxentianum Stephanum, abduci hodiè vidi, vt, quas meritus eſt, pœnas ſubeat. Tum Imperator: Et quid iucundius Stephano accidere queat, quàm vt gladio vitam finiat? Verùm huius deſiderij minimè compos futurus eſt. Multò enim grauiore mortis genere mulctabitur. Nunc quippè Imperatrix non mediocriter aduersùm nos ſtomachabitur, ſi feſtum ipſius diem in cæde conficiamus. Quocircà nouus hic Herodes, atque vxoris mancipium, reduci quamprimùm eum in Prætorium iubet. Quod cùm contigiſſet, rursùs cum ijs Patribus, qui in vinculis erant, Dauidicos Pſalmos canebat, Qui habitat in adiutorio altiſſimi, & quæ deincèps ſequuntur.

Impius tyrannus depictiones Conciliorũ eradicari iubet.

Reuocatur S. Stephanus à loco ſupplicij ad prætorium grauiori pœna afficiendus.

Pſal. 90.

Cap. 45.

Tyrannus autem cùm veſperam totam in tibiarum & citharatum cantu transegiſſet,

egisset, postridiè instructa splendidissima cœna, cum ijs, qui suæ factionis erant, epulabatur. Cumque duos quosdam Fratres, tum dignitate claros, tum corporis simul atque animi pulchritudine florentes (quos posteà inuidiæ œstro percitus interfecit) seorsùm acciuisset, Ite ad Prætorium, inquit, ac meo nomine ad Auxentianum Stephanum hæc dicite. Vides quanta tuî cura afficiar, vt qui tibi ex ipsis mortis faucibus erepto vitam concesserim. Quocircà tandèm aliquandò animum inflectens, voluntati meæ obsequere. Non quidem me fugit, quin homo contumax & durus, ad contumelias potiùs nobis inferendas proruptururus sit. Vos verò, si sermonum illecebris ipsius animum inflectere potueritis, rem gratam mihi feceritis, ac ministerium istud vestrum comprobabo. Sin istud ei persuaderi nequeat, tandiù eum à vobis & à fronte & à tergo verberari volo, quoàd miserè animam efflauerit. Igitur præclari illi duo fratres, postquàm ad Prętorium venerunt, furiosam quidem illam tyranni sententiam sancto viro exponunt, verùm nullo eum malo prorsùs affecerunt: quin potiùs, vbi eum sermonibus ad cohortandum accommodatis confirmâssent, ab eoque benedictionem accepissent, ad reditum se accinxerunt. Quæ autem ad Imperatorem dixerunt, huiusmodi fuêre: Imperator, miserum illum in pristina sententia perstantem, tuumque imperium infaustis ominibus prosequentem offendimus. Ac proindè tot plagis eum proscidimus, vt penè spiritûs omnis expers iaceat, nec certum sit, an crastino die inter viuos futurus sit. Qua quidem ex re cùm mirificam lætitiam ferinus ille concepisset, atque ingentem risum effudisset, luxui, quo nihil ipsi charius erat, operam dare posteà pergebat, vt qui ventris, & eorum quæ ventre inferiora sunt, seruus esset.

Duo pręclari fratres à tyrāno missi ad flagellādum iam-ctū Stephanum, ei pepercerunt.

Impius semper gaudet cùm malè fecerit.

At verò diuinissimus Stephanus sub auroram ad se coacto monachorum agmine, postremum hunc ad eos sermonem habuit. Valete Patres ac Fratres, valete: atque in orthodoxa fide constantissimè perseuerate: ac pro mea tenuitate preces quæso fundite. En enim iam iamque adest mortis meæ tempus, ac pro foribus iam corona est. Quamobrèm vereor nè caliginosa dæmonum multitudo propter ignorantiarum mearum multitudinem mihi impedimento sit. Ob quæ cùm omnes amnis cuiusdam in modum lachrymas profunderent, tolli sibi sacram epomidem, ac deindè analabum cum loro iussit. Cùm autem cucullam quoquè abijcere pararet, nè id faceret, Patres prohibebant, negantes conuenire vt fine precioso hoc indumenti genere dierum suorum finem videret. Ad quos diuinitùs afflatus ille vir, Athletam, inquit, nudum luctari decet. Ac prætereà ne æquum quidem est preciosam hanc rem à furente populo contumelia affici, ac prophanis pedibus proculcari. Hæc cùm locutus esset, omnes ei morem gesserunt. Itaque cucullam quoquè exuit: ac cum pelliceo duntaxàt pallio vnà cum monachis sedebat, de his rebus, quæ ad salutem pertinebant, sermonem ad eos habens. Verumenimuerò fieri omninò non poterat, vt quæ in carcere acta fuerant, & quo pacto duo illi pij fratres admodùm benignè atque indulgenter cum diuino Stephano egissent, tyrannus ignoraret. Quarè cùm de his omnibus à dæmone aliquo, vt vero consentaneum est, certior factus fuisset, hora diei secunda è somno experrectus, leoninum quiddam rugiens, atque ad aulæ vestibulum festinanter proficiscens, O vim mihi illatam, exclamauit! O insignem meî contemptum! Nemo est qui mihi opituletur: nemo qui subsidium ferat. Quid mihi cum Tenebricosis, & Immemorandis istis? Sic enim ipsi vsitatum ac familiare erat monachos appellare. Cùm autem ij, qui voluptatibus ac delicijs dediti erant, vltrò ad intemperantem illam mensam currerent, perturbatissimo animo ipsis occurrens, magno cum clamore quærebat, Quò pergitis, & quem quæritis? His autem respondentibus, Ad te benignum nostrum dominum imus: tum ille altiore voce, Non sum, inquit, dominus vester, non sum Imperator. Alius dominus vester est, alius Imperator: ad cuius pedes vosipsos prouoluitis, contactisque ipsius vestigijs ab eo vota precesque supplices petitis. Nemo iu me obsequiosus est, vt illo de medio sublato animum meum reficiat ac recreet. His verò animi anxietate laborantibus, ac quisnam ille esset sciscitantibus, quisque ille quem ipsi ei anteferrent, aut quemnam alium Imperatorem agnoscerent: tum ipse contrà, Stephanus Auxentianus est, inquit.

Cap. 46.

Præclarum Stephani dictum.

Fideles monachi ab Imperatore Tenebrosi & Immemorādi vocātur.

Nondùm integrum nomen in eorum aures influxerat, cùm subitò impetus qui- Cap. 47.

dam, & clamor promiscuus, & vox quædam incondita personabat: omnibus, vt erant, ad Prætorium currentibus. Mox truculentorum leonum instàr in carcerem insilientes, Date nobis (custodibus inquiunt) Auxentianum Stephanum. At ille constanti atque intrepido animo, velut in hoc ipsum paratus, ad eos decoro gestu ac vultu ab omni perturbatione libero egreditur, & quemadmodùm olim Christus Iudæis, ipsius cædem anhelantibus, Ego sum quem quæritis, inquit. Illi autem illicò eum arripiunt, atque in terram allidunt, ferreisque vinculis, quibus ipsius pedes adstringebantur, ab eo extractis, ad publicam viam raptim eum educunt, calcibus in eum insilientes, saxis impetentes, fustibus ferientes, nullum denique supplicij contumeliæque genus omittentes. Cùm autem per primam Prætorij portam non iam duceretur, quàm raptaretur, ac iam in templi Theodori martyris vestibulo esset, manibus humi fixis, ac sublato aliquantùm capite vltimum adorationis munus martyri persoluebat. Etenim ne in tanta quidem calamitate pietatis amorem ex animo suo eiecerat. Quem ex sanguinarijs hominibus quidam, Philommatius nomine, conspicatus, præcipiti quodam furore percitus, Vidésne, exclamauit, Immemorandus iste tanquàm martyr mori cupit. Atque hoc sermone habito ad siphones, qui illic erant, quique ob ea incendia, quæ interdùm oboriuntur, adhiberi solent, excurrit, auulsumque ab ijs haud paruum lignum trahit, ac sanctum virum, quàm vehementissimè potest, in cerebri membrana ferit, sicque protinùs interemptum, martyrem quidem illum profectò, seipsum autem, quod omnium grauissimum scelus est, martyris carnificem reddit. Ac vide quæso vim illam Dei vltricem. Non enim, quemadmodùm plerunquè solet, moram vllam interposuit, sed celeri pede processit. Etenim, simulatque ferijt, ipse quoquè in terram, diabolica plaga percussus, ruit, dentibus horrendum in modum stridens, atque ore spumam emittens. Atque ità graue illud flagellum permansit, ad extremum vsque spiritum miserum illum comprimens, atque castigans.

S. Stephanus more Christi, suis occisoribus sese offert. Iohan 18

Calcibus impiorum subijcitur: saxis ac fustibus feritur.

Occiditur.

Diuina vltio in percussorem eius.

Cap. 48. Ac ne sic quidem tamen furibundum illud vulgus animorum impetum remisit: verùm per publicam viam adhuc eum raptabat. Et quidnam tandèm ex sacrosanctis illis Stephani membris coronæ expers relictum est? Nam & manus ac pedes ad saxa offendentes conterebantur, & digiti vnà cum vnguibus auellebantur, atque in terram spargebantur, & venter disrumpebatur, atque intestina omnia profluebant. Siquidem è scelestis illis hominibus vnus grauissimum lapidem vtraque manu acceptum in ipsius ventrem iniecit: vndè confestim abdita omnis viscerum compages aquæ ritu in terram effusa est. Nam & mortuo Stephano per summum furorem insultabant, nec contumelijs in eum debacchari cessabant, circundantes eum tanquàm canes multi, atque omni modo raptantes ac discerpentes, saxisque per totam viam incessentes, non viri duntaxàt, sed etiam mulieres. Quin ne puerilem quidem ætatem sanguinarij huius impetûs expertem reliquerunt. Nam ipsi quoquè literario ludo relicto (sic enim Imperator iusserat) lapides manibus gestabant, ijsque Stephanum insectabantur. Ac quisquis in eum, dum raptaretur, incidens, lapidem non iecisset, pœnas luebat, atque Imperatoris hostis censebatur. Quinetiam cùm ad bouis locum, martyrem raptantes peruenissent, caupo quidam pisces coquens, vt eum raptari vidit, vitæ vsura adhuc eum frui arbitratus, assumpto flagrante titione in caluaria ipsum ferit, ac repentè perfracto occipitio cerebrum effluere cœpit. Theodotus autem quidam vir pius, à tergo sequens, illudque è capite fluere videns, simulato lapsu sustulit, ac linteo furtim impositum in sinu abscondit. Atque ità deindè ad spectaculum rursùs properabat, nimirùm cernere cupiens, quonam tandèm sedato furore reliquias martyris proijcerent. At verò sanguinaria illa turba sanctum virum raptans, cùm ad Monocionis monasterium accessisset, in animo habebat beati viri sororem (illa enim diuinum vitæ genus colebat) per vim eijcere, eoque ipsam adigere, vt fraternum corpus tot certaminibus defunctum saxis peteret. Verùm illa hoc prænoscens, atque in obscurum quoddam sepulcrum sese abdens, huiusmodi facinus effugit. Illi igitur spe hac sua deiecti, rursùs martyris cadauer trahentes, in Ethnicorum reorum foueam proijciunt (vbi priùs quidem diui Pelagij martyris templum erat, verùm posteà vetustate labefactatum impius Imperator euerterat, atque in sepulcra redegerat, ac Pelagij sepulcretum nuncupârat)

Impij extincti eius cadauer multis contumelijs afficiunt. Psal. 21.

Cerebrum capitis eius effusum, à pio Theodoro colligitur.

Corpus eius in foueam Ethnicorum reorum iniicitur.

parat) adeò vt tunc quoque locum illud haberet, Cum iniquis vir iustus deputatus est. Postmodùm læti redeuntes, qui latronum sæuitiam crudelitatis suæ immanitate superauerant, lætum tyrannum adeunt, velut dæmonis cuiusdam intemperijs diuexati, qui scelaratissimè in ipso pugnauerant. Quos quidem lubenti animo susceptos ad mensam suam eduliorum copia onustam adhibuit. Cumque illi ærumnosissimam martyris mortem referrent, audiens ille magnoperè ridebat ac lætitia diffundebatur, hominis, nè quid amplius dicam, cruciatus & calamitates in voluptatis materiam trahens. Atque hæc quidem ad hunc modum se habuerunt.

Esa. 53. Luc. 22.

Copronymi impietas quanta.

Martyrio porrò perfunctus est ille egregius sanè luctator Stephanus tertio & quinquagesimo ætatis suæ anno, Nouembris mensis octauo & vicesimo die. Cæterùm ne ea quidem miracula silentio præterire conuenit, quæ ab ipso (illius videlicet beneficio, qui dixit, Ego glorificantes me glorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles) etiam post mortem patrata sunt. Eo enim ipso die, quo sanctum virum, vt Scripturæ verbis vtar, aggressi viri sanguinum, tanquàm arietem insignem de medio sustulerunt, cùm tranquillum cælum esset, ac radijs solaribus collucerct, hora tertia ad orientalem aulæ partem ignea nubes in montis vertice (vbi vir egregius monasticæ vitæ certamina exantlabat) repentè coorta, ac deinde ad summas vrbis partes excurrens, vniuersum aërem horrenda caligine infecit & obscurauit: atque, vt cum Propheta loquar, cernere erat diem ac non diem, & tenebras ac non noctem. Cumque vnà cum ea vehemens turbo excitatus esset, ingens vis grandinis, magnitudinisque haud facilè credendæ, cecidit, idque circa palatium duntaxàt: hincque multi in discrimen vitæ venerunt. Hæc scilicet sanctorum Deus prodigiosè patrare nouit, dum impios reipsa coarguit: eos autem, qui ipsius metu præditi sunt, gloria afficit.

Cap. 49.

1 Reg. 2

Obscuratū est cælum tempore mortis S. Stephani.

Miraculum

Porrò autem pius ille Theodotus, qui confractam capitis sancti viri partem sustulerat, cùm ad beati Dij monasterium profectus esset, eiusque antistitem remotis arbitris conuenisset, ei quæcunque insignis athleta Stephanus eo die pertulisset, exposuit. Ille autem acerbè ingemiscens, ad quoddam protomartyris Stephani oratorium, quod ad dextram templi monasterij partem erat, eum ducit: atque vrnam quandam educens, in ea diuinas illas reliquias collocat, præsente puero quodam monasterij, ac quæ fiebant inspectante. Ambo autem adorationis munere perfuncti, tanquàm thesaurum quendam ingentis precij, intra altare occultant. Interiecto verò aliquo tempore accusatur apud Imperatorem Theodorus. Nam ne eum quidem à tentatione liberum atque immunem liuor reliquit: verùm, vt Imaginum adorator, exilio mulctatur, atque in Siculam Insulam vnà cum vxore ac liberis ablegatur. Quem, cùm diuturno tempore exilij causa illic commoratus fuisset, in patriam rursus reduxit iustus iudex Deus. Reductionis autem modus huiusmodi fuit. Etenim adolescens ille, de quo proximè verba fecimus, ad maturam ætatem prouectus, cum antistite agebat, vt diaconus crearetur. Quod cùm ab eo impetrare non posset, (vt qui & iuuenilem ipsius ætatem perspiceret, & vitæ socordiam exploratam haberet) se grauissimo cum malo affecturum comminatus est. Itaque vrnam illam occultè surripit, atque ad Imperatorem currit, eique rem totam exponit. Antistes enim meus, inquit, vnà cum Theodoro, qui in Siciliam exilij causa missus est, damnatorum, quos tu vt nocentes & facinorosos morte afficis, ossa colit atque adorat: te autem tyrannum ac nouum apostatam appellat. His auditis Imperator ira inflammatur, atque antistitem quidem illum correptum, ac vinculis firmissimè adstrictum in carcere custodiri iubet: Theodorum autem è Sicilia reductum dignas huiusmodi facinore pœnas subire: puerum deniquè ad vtrunque conuincendum asseruari. Reducitur itaque à Sicilia Theodorus. Statimque & eum & antistitem in medium producit Imperator: atque in faciem ipsis puerum sistit, vt quod factum fuerat, indicaret. Cùm autem illi nihil se huius rei scire assererent, vrnā afferre iubetur adolescens. Atque (ô ingens miraculum!) euanescit illa, nec huc vsque reperiri potest. Itaque vacuis manibus reuertitur: Imperator pudore suffunditur, atque id quod contigerat, premere atque occultare conatur, nè illustriorem etiam, quàm antè, sancti viri gloriam reddat. Neque enim ipsum fugiebat, quin diuinum Stephanum omnes penè sanctum confiterentur. Iuuenem autem illum, vt calumniatorem, multis verberibus lace-

Cap. 50.

Diuinæ eius reliquiæ in vrnā quandam reconduntur.

Pius Theodorus exilio mulctatur.

Detestabile cuiusdā inuidiosi facinus.

Stupendum miraculum.

2.Pet.2. ratum exilio mandat. Sic nimirùm Deus iustos è tentationibus eripere, impios autem eorum loco tradere nouit.

Cap.51. Quin ne versuta quidem illa ancilla, quæ & sanctum virum, & heram suam accusauerat, iustum Dei iudicium effugit. Nam cùm trans turbam ad Aulicalamum peruenisset, seque fabulam detecturam esse confirmaret, & quonam modo, vt sancto viro calumniam strueret, subornata fuisset, nisi ipse quod promiserat expleret, id ille metuens, cuidam eorum, qui legendis Bithyniæ tributis præerant, eam in matrimonium collocat. Prægnans autem facta, gemellos filios in lucem edit. Cæterùm sub mediam noctem repentè conturbati infantes illi, arreptis maternis mamillis, horrendumq́ue in modum exesis, eam protinùs necant, atque vnà cum ea viperini illi fœtus extinguuntur. Tales pœnas sycophanrę pependerunt: talem ea mercedem tulit, quæ sanctum virum falsi criminis reum egerat. Hæ sunt clarissimi Stephani monasticæ palæstræ, hæc athletica certamina: quibus, cùm non modò aduersùs carnem & sanguinem, sed etiam aduersùs principatus & potestates dimicâsset, amplissimum præmium reportauit, nimirùm vt ipsi Trinitari laurearus adstet adhuc monasticis sudoribus & athletico cruore gestatus: cui vtinàm nos quoquè ipsius precibus atque intercessione adstemus, per Christi gratiam ac misericordiam, quem decet omnis gloria, vnà cum principij experte Patre, & viuifico Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Diuinitùs punitur ancilla quę dominam suā & S.Stephanum falsò accusauerat. Ephes.6.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO I. DE SANCTO ANDREA *Apostolo.*

Nouēbr.30. HODIE, fratres charissimi, beati Andreæ nobis festiuitas votiua resplenduit, qui inter ipsam glacialis brumæ caliginem, iucundam nostris mentibus induxit lætitiæ serenitatem: & dum aëris inclementia extrinsecùs obrigescit, tanti præliatoris audita victoria, pia corda ad procinctum spiritalis certaminis incitat, & insignes bellatorum Christi animos igne diuini amoris inflammat. Inter cuncta sanè martyrij genera illnd nobilius, illud non immeritò iudicatur esse præcipuum, quod in ipso Redemptore nostro, capite videlicet martyrum, cognoscitur dedicatum. Vndè cùm diuina dispensatio Petrum & Andream consummari per crucis supplicium voluit, inter cæteros Apostolos (licèt omnes vnius potestatis & dignitatis sint) quodammodò egregios atque conspicuos fecit. Crux enim, quæ Regem præmisit ad sceptrum, eadem vtrunque militem consequenter euexit ad præmium. O beata germanitas, quam sicut mundo vna consanguinitas edidit, sic eadem triumphalis mors victores ad astra transmisit: & quos in hac vita vnius generis protulit natura consortes, in illam beatitudinem sempiternam crux parturiuit æquales. Eiusdem nobilitatis in terra, eiusdem prosapiæ celsitudinem sortiuntur in cælo. Qui enim hîc sunt filij Iohannis, illic sunt filij crucis. Istique sunt filij Chore, qui in quorundam psalmorum titulis prænotantur. Crux enim, quæ eos morientes huic vitę subtraxit, cælesti Hierusalem renascentes cum triumphali gloria nouos ciues inuexit. Et Andreas quidem in Apostolici senatûs catalogo secundus ponitur, qui tamen in agnitionem Domini, iuxta Euangelicam fidem, primus inuenitur. Dicit enim Iohannes

Nobilissimū martyrij genus, crux.

Apostoli omnes vni' potestatis, sed non officij siue ordinis. nam Petr' omnium pastor, cui dictū est Pasce oues meas.

Iohan.1. Euangelista: Quia cùm staret Iohannes, & ex discipulis eius duo, respiciens Iesum ambulantem, dixit: Eccè Agnus Dei. Et audientes eum duo discipuli loquentem, secuti sunt Iesum. Et paulò pòst: Erat autem, inquit, Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eum. Deindè sequitur: Inuénit hic fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuénimus Messiam, quod est interpreratum Christus: & adduxit eum ad Iesum.

S. Andreas prim' Christū prędicat Eccè Andreas inter ipsa noui tyrocinij sui rudiméta fructificat, & veritatis prædicator efficitur, cuius adhuc vix erat auditor. Nouus discipulus factus, nō est propria salute contentus, condiscipulos quærit, ad lucrandos alios fraternus se amor exten-

extendit. Thesaurum reperit, gaudet alijs prodere, furtum deputat illum sine consortibus possidere. Fausta denique & præclara futuræ indolis signa nouus tyro prætendit, & in ipso nouitiæ conuersionis exordio mox quod didicerat docuit, quod acceperat, fideliter erogauit. Magnum nuncium, noua & admiranda relatio, illum promittere visibiliter ostendendum, quem tot Prophetarum oracula prænunciauerant affuturum. Magni certè mysterij baiulus Andreas extitit fratri, qui nimirùm eum se reperisse testatus est, quem ab origine mundi omnes sancti magno desiderio præstolati sunt, & tamen videre non potuerunt. Non hoc præstitum est Patriarchæ Iacob, qui dicebat: Salutare tuum expectabo, Domine. Non Abrahæ, cui diuina spõsio facta est, quòd in semine suo hereditaret omnes gentes. O quanti hoc precij æstimâsset insignis ille Propheta Esaias, si ei ad hoc spectaculum adspirare licuisset, nimirùm cùm tanti desiderij amore succensus flagitaret Mediatoris aduentum, & tanquàm morosę dilationis impatiens, æstuãs proclamaret: Vtinàm disrumperes cælos, & descenderes. A facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, atque arderent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis. Quàm terribilis ac vehemens tuba, vox hæc in Petri corde personuit, & tanquàm repentinum fulmen inopinatò coruscans attonitum fecit. Inuénimus, inquit, Messiam, qui dicitur Christus. Gen. 49. Gen. 22. Esa. 64.

Ad præliandum planè Rex gloriæ solus aduenerat, & ideò ad procinctum belli paulatim sibi milites acquirebat. Venerat nanque, vt fortem armatum superueniens vinceret, & vniuersa arma, in quibus cõfidebat, auferret. Venerat, vt captiuum hominem, qui sub diabolicæ tyrannidis iugo premebatur, eriperet, & ad ingenuitatis antiquæ titulos reuocaret. Venerat, vt suum Israël de vinculo vetusti Pharaonis absolueret, & in manu forti atque robusta, terræ lacte & melle manãti præuius ductor inferret. Non tamen eligebat in adiutorium sibi triumphalibus titulis claros, non strenuos bellatores, non frementium ascensores equorum, non denique Philosophos & eloquentes, sed retium nectores, ac per exilis nauiculæ remiges, vt victoria soli diuinæ potentiæ, non humanis viribus adscribatur. Christus cur in mundum venerit. Luc 11. Cur simplices piscatores elegerit Apostolos.

Desunt aliqua.

Ecce beati Apostoli Petrus & Andreas, ad vnum Domini iubentis imperium, non dubitauerunt, quæ possidebant, cuncta relinquere, vt terrenis mererentur cælestia permutare. Dimittunt quæ præ oculis sunt, vt inuisibilia bona recipiant. Postponunt habita, vt ad sperata pertingant. Ad regnum per supplicĩu transeunt. Ad æternæ vitæ gaudia per momentaneum crucis patibulum prouehuntur. Nihil sibi in peregrinatione reseruant, vt petuenientes ad patriam omnia simul inueniant. Vndè cum illis per immutationem dexteræ excelsi hoc factum est, vt qui tunc abiecti videbantur, & humiles, nunc animatum iudices, & cælestis sint curiæ senatores. Tunc vilium possessores retium, nunc in regnis cælestibus obtinent gloriæ principatum. Et quos in terra positos ipsa terrenarum rerum copia destituerat, nunc & totius orbis monarchiam tenent, & in illa cælesti Hierusalem iudiciariæ potestatis solijs præsident. Quique extremi penè fuerant hominum, nunc cõciues sunt & participes Angelorum. Boni siquidem magistri & grati remuneratoris adhæsêre vestigijs, qui eis aurum pro cœno, cuncta pro nihilo, pro tenebris lucem, pro somnio reddidit veritatem. Quibus nimirùm & in cælo ipse fit præmium, & in terris quoquè omnium subijcit iura regnorum. Cõpensatio diuina, pro vitæ huius laboribus.

Per hanc ergò viam, fratres mei, qua nos præcessêre, sequamur, si illuc, vbi sunt, pertingere volumus. Post hos itaque recta via gradientes, sic relinquamus Hierico eorum obsidione submersam atque destructam, vt nequaquàm de eius anathemate aliquid vsurpemus. Prohibet nempe Iesus ille Naue, ne de facultatibus Hierico aliquis concupiscat. Vetat & noster Iesus, verus vterque Saluator, vt nemo ea, quæ mundi sunt, diligat: Nolite, inquit, thesaurizare vobis thesauros in terra. & per Apostolũ suum: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mũdo sunt. Non ergò ad exemplum infelicis Achan, de anathemate Hierico aliquid defraudemus, vt videlicet nihil ex dissolutis mũdanę cõuersationis moribus, disciplinis Ecclesiasticis inseramus. Non auferamus palliũ, vt post indumentũ fidei, cultũ conuersationum secularium nullatenùs induamus. Non argenti siclos, vt qui æternum thesaurum in cælo recondimus, nullam temporalem pecuniam per ambitionem in sudario reponamus. Non deniquè regulam auream, vt in Ecclesia Christi non accurata intro- Iosu. 6. Matth 6. 1 Iohan. 2. Iosu. 7.

introducamus hęreticorum dogmata, non trutinata Philosophorum acutè disputantium studia, vel Poëtarum elaborata figmenta. Hæc est enim aurea illa regula, limato videlicet atque polito sermone directa, & velut aureo luculentæ facundię nitore vestita. Hanc autem regulam furati sunt Arrius, Marcion & Apelles, aliæque peruersorum hominum pestes, qui dum Philosophorum sectas in Ecclesiam conati sunt introducere, iram Dei quodammodò super castra Israël visi sunt prouocare. Sed ij obruti sunt cum Achan sub aceruo lapidum, quia oppressi sunt immanissimo pondere peccatorum.

Hæretici omnes regulā aureā Achan Israelitę spiritualiter furantur.

Nos autem, fratres charissimi, quia philosophia nostra Christus est, & hic crucifixus, atque ideò magistros habemus, non oratores, sed piscatores, non versutos & eloquentes, sed mites ac simplices: despiciamus sapientiam, quę cæcat, appetamus stultitiam, quæ discentes illuminat. Quia enim (vt Apostolus ait) non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Teneamus igitur Apostolicam in sua puritate doctrinam, & rectæ fidei adhibeamus operis efficaciam. Enatemus procellosum mundanæ perturbationis fluctum. Includi libeat tantorum retibus piscatorum. Incalescat cor nostrum ad tam promptæ obedientiæ, tam feruentissimæ deuotionis exemplum, & quod doctores nostros nouimus tunc fecisse, ipsi etiam, diuina opitulante clementia, studeamus implere. Ecce beatos fratres, Petrum videlicet & Andream, nunquàm post cõuersionem legimus carnali quadam necessitudine sibimet inuicèm familiariùs adhæsisse, quàm cæteris: non arctiùs inter se mutuo confœderatos affectu, non easdem prouincias prædicationis gratia consortitos: & vt magis stupeas, non molestè tulit Andreas, quòd in fide primus, factus est ordinis dignitate secundus: nec zelo ductus est, quòd Petrus, qui eius ducatu posterior credidit, cuiusq; ad fidem ipse præuius fuit, prioratûs tamē inter omnes Apostolos iura suscepit. Hāc nempe mortificationis regulā oculis nostris supernus Magister apposuit, hanc nobis veræ humilitatis normam, per quam illum recta via sequeremur, exhibuit. In illis nanque primis Discipulis, quos & mundi doctores instituit, omnium virtutū formam signanter expressit, vt vsque ad consummationem seculi vnusquisque fidelium ad eos imitationis oculos dirigat, & per eorum tramitem neutro libèt exorbitaturus incedat, quatenùs tenendo vitales affluentiæ riuos, perueniamus ad fontem, sequendo milites, recto itinere perducamur ad Regem, Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

1.Cor.1.

Ecce hic clarissimè Petri primat' sup omnes.

Apostoli imitandi.

SECVNDVS SERMO DE EODEM APOSTOLO HABETur sexto Tomo post passionem eiusdem Apostoli.

DECEMBER.

VITA BREVIS S. PROCVLI ARCHIEPISCOPI RAVENNATIS, VT HABETVR IN HIERONYMI RVBEI RAVENnatis historiographi libro primo.

1. Decembr.

S. Proculus diuinitùs eligitur episcopus.

CALOCERO Archiepiscopo, qui annum ætatis centesimum superabat viridi senecta, Proculus sextus subrogatur Rauēnatum Archiepiscopus, ab columba præmonstratus, natione Syrus, cuius parētes ex Antiochia, vnà cum D. Apollinare venerant. Qui cùm ad Christi præcepta, vitæ suæ cursum accomodāsset, iusteque cum fide vixisset, optimè de Rauēnati ecclesia meritus, decessit iam ætate Calendis Decembris vitā cum morte commutauit. Sepultus necne apud Aderitum Caloecerumque, an in D. Eleocadij, incertum. Id cõstat, obijsse sub id ferè tempus, quo Iginius, qui Telesphoro in Pontificatu successerat, obtruncatus est.

Feliciter obit.

VITA

VITA SANCTI PETRI COGNOMENTO CHRYSOLOGI, RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, EX *Hieronymi Rubei libro secundo historiarum Rauennatum, collecta*

3 Decembr.

S. Petr. hic, cur Chrysolog. cognominetur.

SVCCESSOR Iohannis Rauennatum Archiepiscopi qui vidit Angelum, numeratur Petrus Rauennas vocatus, cognomento Chrysologus, quòd ea fuerit suauitate sermonis, vt aureum orationis flumen funderet. Blondus hunc patria Rauennatem fuisse scribit, & Fori Cornelij Episcopum, sed fallitur, cùm ex Foro Cornelij, vbi natus erat, in Archiepiscopum Rauennatem fuerit electus. Nam Rauennates, vt moris erat, cùm Archiepiscopum ab eis creatum, Romam ad Xystum tertium Pontificem, qui Celestino successerat, vnà cum Cornelio, Forl Cornelij Episcopo misissent, vt confirmaretur electio, Xysto ferunt per quietem Petrum Apostolum atque Apollinarem se ostendisse, qui medium sibi adolescentem haberent, prædicerentque illum Archiepiscopum Rauennatem vt crearet: ab Rauennatibus electum non confirmaret. Quapropter cùm postridiè Rauennates adessent, primò reijcit quem elegerant: iubet deindè omnes ad se accedere qui illic essent, vt eum Archiepiscopũ faceret, quem Petrus & Apollinaris præmonstrâssent. Sed cùm ex Rauennatibus neminem illius similem fuisset conspicatus, Cornelio Episcopo mandat, vti suos in medium proferat. Eminebat inter cæteros, vitæ innocentia ac doctrina Petrus, Cornelij Diaconus. Hunc cùm illius similẽ cognouisset Xystus quem in somno viderat, Archiepiscopum Rauennatibus præficit. Rauennatibus autem id ægrè ferentibus, rem omnem aperit: vndè maxima reuerentia apud omnes Petro conflata est. Petrus inuitus & non absque ingenti molestia Archiepiscopus factus, Rauennam reuersus, summa gratulatione ab Valentiniano primùm & Galla Placidia, mox ab omnibus Rauennatibus excipitur. Ille ab eis id vnum petere dixit, vt, quandò tantum oneris pro ipsorum salute subire non recusauit, studerent ipsi monitis suis obtemperare: præceptisque diuinis non obsisterent.

Diuinitùs eligitur in Episcopum Rauennatẽ.

Sũmo gaudio à Rauẽnatibus excipitur.

Intereà Galla Placidia D. Iohanni Baptistæ egregiam ædem, iuxta domum suam, extruendã curauit, vniuersæ ædificationis negocio demandato Baduario Patricio Rauennati. In eo templo Barbatianus Deo seruiens, multis prodigijs innotescebat in dies magis ac magis: ex quibus illud maximè cõmendatur, quo Iuliani Rauennatis nobilissimi viri filium, strumis ità laborantem, vt ab omnibus iam esset desperatus, sanauit: cùm factis peractis cubiculum ingressus, mox ex ceta emplastrum, imminutumq; panem cum oleo mixtum, vlceribus imposuisset, signoque Crucis obsignâsset, repẽtè enim diruptis illis vermes egressi sunt, & puer ingenti miraculo in sanitatem restitutus.

Extat de S. Barbatiano sermo beati Petri Damiani quære 3. Decembr. 6 Tomo.

Pari felicitate ac prodigio, Theodoram primariã mulierem, refractario sanguinis fluxu ad desperationem laborantem, sanauit. Cùm enim vir sanctus, deductus ad eam, in qua expressa mortis effigies videbatur, eam intuens dixisset: Christus, qui hoc morbi genere laborantem liberauit mulierem, te sanet: Quamobrèm eius nomine tibi prædico, surge & ambula, Theodora statìm ad sanitatem reducta est, cuius beneficij magnitudine commota, frequens deindè virum sanctum conueniebat, ab eoque de Christi religione docebatur. Verùm Vrsicius Theodoræ maritus, intantùm ob id zelotypiæ cæco furore exarsit, vt quadam die sub auroram in Barbatianum, qui orabat in templo Deum, districto ense impetum fecerit: sed continuò aruit manus, immobilisque permanens, viro sancto orante, Deus illi restituit sanitatem.

Matth. 9. Luc. 8

S. Barbatianus mulierẽ a sanguinis profluuio liberat.

Miraculum

Per idem tempus Petrus Archiepiscopus, ad Ecclesiæ administrationẽ conuersus, Tricollim aggressus est, quod ædificium, ad trium collium simulacrum extructum, sacerdotibus Vrsiani templi, stationem tutam assiduamque præbebat. Id à successoribus admirabili ædificatione absolutum, nunc non extat. Eius vicem reddunt horti, qui circa Vrsianam ædem conspiciuntur. Templum præterea sacrauit, quod diuo Iohanni Baptistæ Baduarius iussu Placidiæ ædificauerat. Cumque Placidia

S Chrysologus Tricollim ædificat

Templũ D. Iohan. Baptistæ consecrat.

Placidia Ariminum se contulisset, incumbens in ædificationem templi D.Stephano, haud procul ab vrbis mœnibus, dedicati, incidissetque Barbatianus in leuem quidem morbum, sed pertinacem qui illi postremus fuit, Petrus certiorem fecit Placidiam, quæ omnibus repentè relictis, Rauennam conuolauit, vbi non multò pòst Barbatianus tranquillè & placidè animam exhalauit. Ab Petro Archiepiscopo ablutus, & aromate conditus, sepultus est monumento iuxta aram maximam diui Iohannis Baptistæ. Temporum successu, cùm eius nomini erectum fuisset templum, haud procul ab D. Zachariæ, illuc cadauer importatum fuit. Cæterùm tandèm corruente templo, ac potiùs ædicula, in Vrsianam ædem est translatum.

S. Barbatianum sepulturæ tradit.

Intereà cùm Eutyches Byzantius Abbas, factiosorum ope, disseminaret falsam doctrinam, asseuerans in Christo diuinam naturam cum humana in idem recidisse, Leoque Pontifex, qui Xysto successerat, tricentorum & sexaginta Episcoporum ad Calcedonem conuocato Concilio, eam pestem restinguendam summa ope niteretur, Petrum Chrysologum iussit ad Concilium aduersùs Eutychen quæ viderentur scribere. Quod & Petrus fecit adeò luculenter, grauiterque & piè, vt ad hanc vsque ætatem eas literas quæ extant, viri omnes docti mirētur, & primo loco habeant.

Concilium Chalcedonense.

Chrysolog° aduersùs Eutychen scribit doctissimè.

Accessit Rauennam hoc tempore, ad Valentinianum, Germanus Altissiodorensis Antistes, eximia vir sanctitate, ab eo, Placidiaq; matre honorificè exceptus, vbi cùm in argēteo vase ad eum misisset aliquandò Placidia lautissimos cibos, quibus cœnaret, itá munus accepit, vt seruis præbuerit cibos: vas autem argenteum voluerit apud se esse, egenis viris distribuendum: Ipse Placidiæ panem ex hordeo in scutella lignea remisit, quod illa viri sancti munus venerabūda acceptum, summa semper apud se veneratione habuit, scutellamque ligneam argento circundedit. Cùm verò semèl ad cœnam Germanum inuitâsset, ille benignè assensus, vectus asello ob id quòd vix pedem mouere posset, confectus inedia & castigatione corporis, contigit vti asellus, qui nihilo, quàm Germanus, firmiori valetudine erat, inter cœnandū moreretur. Quod cùm resciuisset Placidia, iussit generosum equū maximæ mansuetudinis afferri. Sed Germanus, cùm suum se velle asinum diceret, peteretque, vti sibi locus in quo cadauer esset indicaretur, ad illum productus, Surge, inquit, reuertamur ad hospitium: statimque & asellus rediuiuus surrexit, & Germanum reuexit vndè discesserat. Verùm non multò pòst, Germanus multò antè ab se præuisam atque prænunciatam mortem Rauennæ cum vita cōmutauit, septimo postquàm laborare ex febre cœperat die. Eius cadauer à Petro Chrysologo Rauennatum Archiepiscopo itá conditum, vt in Galliam importari, quemadmodùm moriens Germanus petierat, posset: quod & Valentinianus curauit faciendum. Petrus sancti viri cucullam & cilicium sibi habuit, ac nè quid pius hæres ex intestati bonis non possideret, sibi vendicauit.

Istius Germani Episcopi vita habetur 4 tomo, Iulij 31.

Abstinentia eius & corporis mortificatio.

Asellū suum mortuū resuscitat.

S. Chrysologus Germanum Episcopum sepelit.

Aedificationi posteà intētus, in Classe extruxit mirabilis magnitudinis fontem, duplici alto muro extructo. Diuo etiam Andreæ Apostolo, iuxtam Vrsianam ædem, haud procùl ab Posterula, quam Vincilionis appellant, ædificauit egregiū templum, ligneis tamen columnis suffultum: supra valuas, eius imago, emblematico vermiculatoque opere picta conspiciebatur. Cùm verò hoc tempore Rauennates ad deorum commentitiorum simulacrum, quos antiquitas, ante partum Virginis, errore delusa, coluerat, personati Calēdis Ianuarij, tota vrbe, per ludum, discurrere consuêssent, ipse multis concionibus habitis, eam perniciosam consuetudinem tollere conatus est. His absolutis, Chrysologus cùm imminere sibi extremum vitæ diem, diuinitùs intelligeret, decimumque iam annum Rauennati Ecclesiæ præfuisset, contulit se ad Forum Cornelij, vbi diui Cassiani martyris templum ingressus, muneribus tributis, Deum precatus atque ipsum Cassianum martyrem, qui benignè eius animam exciperent: hortatusque Rauennates, qui illum fuerant insecuti, vt in deligendo optimo pastore inuigilarent, nec discederent ab diuinis mandatis, initio Pontificatûs Leonis primi placidè ac tranquillè ex hac vita migrauit tertio Nonas Decembris annum Domini circiter quadragesimum supra quadringentesimum. Sepultus est ibidèm iuxta aram D. Cassiani, vbi & nunc quiescit. Eius tamen brachium auro ac gemmis ornatum, in Vrsiana æde veneramur. Inter alia, quæ reliquit, doctrinæ monumenta, eius ad populum conciones, diuino spiritu & eximia pietate religioneque illustres, ab omnibus bonis & doctis iudican-

S. Andreæ Apostolo templum ædificat, & cultū falsorū deorum tollit.

Feliciter obit.

iudicantur. Communi omnium consensu in Diuos relatus est, eique anniuersarij honores ob id decreti. Sanctorum catalogo asscribitur.

VITA SANCTI ELOQVII ABBATIS LATINIACENSIS, VT VIDETVR, A MONACHO VVALCIODORENSI *conscripta, habetur in peruetusto MS. codice Ecclesiæ Traiectensis.*

REGNANTE Clodoueo Christianissimo Rege, venit beatus Eloquius ad Galliarum litora ex Hyberniæ regione, cum aliquibus venerabilibus viris, videlicet Furseo, Vltano, Foillano, Boëtio, Ettone, & cæteris confratribus. Cumq; plura monasteria, per insulas maris construxissent, & per Britanniam ac Saxoniam transuecti essent, plurimum ibi populum Domino acquisierunt. Tunc quibusdam causis ingruentibus, relictis ibidem monasterijs expulsi à populo & Rege, causa visendi Romam profecti sunt, atque à Clodoueo memorato perhumaniter excepti, in loco qui dicitur Latiniacus monasterium extruxerunt: ibique fratribus ordinatis, S. Furseus cœptum volens prosequi iter, non multò pòst apud villam Peronam defunctus est, beato Eloquio monasterij Latiniacensis & animarum curam relinquens. Post multos verò dies, S. Eloquius sciens discipulorum animos diaboli instinctu contra se excitatos, relictis omnibus, cum paucis fratribus super fluuium Isaram nominatum, in loco qui antiquo vocabulo * Girimacus dicitur, ibidem eremiticam vitam duxit. Vbi & à viris religiosis honorificè susceptus, atque ab Eligio Nouiomi Episcopo, viro venerabili, vndique per suam diœcesim licentiam prædicandi accipiens, multos oratione ægros pristinæ sanitati restituit: ac sanos & incolumes in viam veritatis induxit.

3. Decemb.

Saxonia hæc pars Angliæ est, a Saxonibus olim occupata.

De his omnibus lege vitam S. Fursei, 16. Ianuarij circa finem.

Extat S. Eligij vita 1. Decemb.

Quadam autem die, dum ad eius cellulam quidam æger eleemosynam peteret, vir Domini quod ad manum porrigeret non inuenit: iam enim cætera in vsus pauperum expenderat: tantæque eius inopiæ condolens, in oratione prostratus, profusis lachrymis Domino supplicare cœpit, vt qui cæco nato oculos aperuit, & quatriduanum Lazarum resuscitauit, ipse pristinam ei conferre dignaretur sanitatem. Statimque pro foribus Domino gratias agens profectus est ab infirmitate plenissimè curatus. Cumque fama longè lateque diuulgaretur, quòd vir Domini precibus apud Deum, multis incolumitatem impetraret, cœperunt in grabbatis ægros plurimos offerre, quos ille tangens sancti olei liquore, post susceptam benedictionem sanos dimisit. Viri itaque religiosi circuniacentis loci, magno gaudio replebantur, quòd apud eos talis vir habitandi moram elegerat, atque eius oratorium, ex agris, vineis, & pratis omnes magnificè honorauerunt.

Iohan 9. Iohan. 11.

Ægrũ oratione sanat S. Eloquius.

Ecce vim sacri olei.

Quadam verò die cùm operarios in vineam conduceret, ac operantibus adstaret, venit quidam eiulans & clamans: Heu me miserum, ecce filium meum vnicũ, quem ex sacro sonte aqua baptismatis abluisti, in domo mea semiuiuum reliqui: succurre illi, obsecro, serue Dei, & eum adiuua. Cumq; eum leniter consolaretur, quòd ex hac infirmitate non esset moriturus, ecce mater pueri occurrens, dixit: Noli molestare virum Dei, iam enim filius noster mortuus est. Quod vir Dei audiens, Euangelica verba profudit, dicens: Docuit nos Dominus spe obtinendi orare, dum ait: Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis. Credite igitur, & fundamus ad Deum preces, & recipiet puer sanitatem. Cumque orationi simul incumberent, ecce puer sanus effectus, seu potiùs rediuiuus, venit ad locum, vbi sanctus Dei orabat. Quem cùm viderunt parentes eius, gratias Deo egerunt, qui saluat sperantes in se. Multa quidem & alia sunt, quæ per eum Dominus dignatus est operari, quæ breuitatis ergô missa facimus.

Matth. 18. Mar. 11.

Mortuum resuscitat.

Igitur sanctissimus Dei famulus Eloquius, vitæ cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operum fructu, ad cæli gaudia, tertia die Decembris ascendit. Cuius corpus sepultum fuit à fidelibus in quodam monticulo, iuxta aggerem pu-

Feliciter obit.

blicum super fluuiolum nomine Sommeron. vbi posteà ædificata est ædicula super tumbam eius, propter crebra miracula ibidèm ostensa.

Miracula ad sepulcrum eius.

Tempore Ludouici Imperatoris mulier quædam Richildis nomine, diù cæca, ad ecclesiam eius veniens, statìm ad sepulcrum eius illuminata est. Alia nomine Herlefreda cæca, & totis neruorum compagibus dissoluta, illuc deportata, ipsâ die videns, & sana, est regressa. Alia nomine Germuara, per annum contractam habens manum dexteram, ibidèm est curata. Alia nomine Gertrudis de pago Hasbanico, dextro lumine priuata, ibidèm illuminata fuit.

Translatio eius.

Odo Caroli Simplicis tutor & regni gubernator. Aimoinus lib.5.cap 41. Papirius Massonus lib.2. Annalium in Carolo Simplice.

CVm ergò temporibus Regis Francorum Odonis, plurimæ fierent circunquaquè strages Christianorum ex crudelitate Danorum, ac multa incendia ecclesiarum ac villarum agerentur: sancti Eloquij pariter cremata est ecclesia. Posteà sæpiùs in eo loco à transeuntibus auditæ sunt voces suauiter psallentium, & luminaria ardentia de nocte conspiciebantur. Cùm verò huiusmodi signorum fama circunquaquè percrebuisset, ac maximè quòd sanctus Dei absque ecclesiastico cultu sub dio & in deserto loco solus iaceret: Hardericus venerandus Comes cum Heresinde coniuge sua clarissima, accesserunt ad Rodohardum tunc temporis Laudunensem Episcopum, petentes vt licentiam daret aliorsùm corpus illud sanctum transferre, vbi honorabiliùs possit custodiri. Quo concesso, delatum est sancti viri corpus ad hanc præsentem ecclesiam Vualciodorensem. Vbi cùm intrâsset, multi hac die ex varijs infirmitatibus, antequàm Missarum solennia complerentur, sanati sunt.

Transfertur corpus eius in monasterium Vualciodorense.

Presbyter huius ecclesiæ nomine Dendinus, febricitans, statìm vt huius limen ecclesiæ transiuit, sanatus est. Alius per xvj. annos cæcus, illuminatus est. Paralyticus in porticu huius ecclesiæ solitus eleemosynā petere, sanatus est. Posteà quidam à dæmone grauiter obsessus, vbi ad sepulcrum eius obdormiuisset prostratus, statim surrexit, & sanus in domum propriam est reuersus. Illius itaque translationis ac sepulturæ decus, tertio Nonarum Decembrium celebratur cum honore ad laudem nominis Dei, qui viuit in omnia secula, Amen.

Alia permulta miracula.

MARTYRIVM GLORIOSI MARTYRIS DALMATII EPISCOPI, PER HIERONYMVM VIDAM CREmonensem, *Albæ Episcopum, Heroico carmine conscriptum. Habetur in operibus eius.*

5. Decẽbris.

NEC te nos tacitum, indictúmve relinquere fas est,
Nec sinere ire tuos sine carmine Dalmati honores,
Quos tibi ritè die memores redeunte nouamus.
Huc ades, ô quondàm clarum iubar, addite cælo
Post tantas vitæ ærumnas, post mille labores,
Et quos insigni es perpessus morte dolores
Pro Christi decore, & veræ pietatis amore.
Huc ades, & festas quas læti ereximus aras
Inter & Eridani ripas, & fluminis Ollij,
Dexter adi, populique tua prece vota secunda,
Seu Rhodani te gens halantibus inuocat aris
Accola, quam quondàm in tenebris, & nocte iacentem
Erexti, verumque dedisti cernere lumen,
Omnem luce noua, radijsque recentibus oram
Perfundens, dictisque hominum fera pectora lustrans,
Seu Ligurum extremis tenet inclyta finibus Alba.
Quandoquidem haud procùl indè ferunt te lucis inîsse
Limina, & in Tanari ripa vagîsse sonantis.
Mox charam implêsti meritis ingentibus vrbem
Celsa docens rectas ad sidera tollere menteis:
Nec potiùs te Ticini liquidissimus amnis
Detineat, sedésve iuuet cognominis vrbis,

S. Dalmatius permultas in Italiæ, Germaniæ, & Galliæ finibus conuertit.

Quam

Quam pater imperijs sacris placidissimus olim
Rexisti gentis custos, templique sacerdos.
Illic, credo equidem, fumant maioribus aris
Templa tibi, quæ quondàm atavi eduxêre sub astra
Indigenæ tua mirati immortalia facta.
Illi iure quidem hæc memores, visuque coacti:
Nos verò quos longè alia regione remotos
Vix tantorum operum tenuis famæ attigit aura,
Ad nomen tibi præcipuos largimur honores.
Sponte autem: non dives opum, non æris abundans
Stat pagus, sed enim pietate in teque, fideque
Nulla fasellifero certaverit ora Paderno.
Nulla tuas tendat meliùs gens dicere laudes.
Nam simul àc lætum in cœtum convenimus omnes,
Fœmina, virque choros agimus, tuaque inclyta facta
Aequamus cælo. Respońsant densa salicta
Undiquè, & aërea recivit de turre Cremona
Armipotens, gauderque procùl pietate suorum.
Primus ego ante aras vates, vicique sacerdos
Carmina mille cano, totidem plebs consona reddit.
Primò ipsam ut meritis præsens deuinxeris Albam,
Expuleris que adytis mentitos numina divos
Indigetes, verumque Deum detexeris urbi
Implentem maria, ac terras, cælumque profundum
Concinimus. tum ut tota tuis ultroque citroque
Gallia præbuerit faciles hortatibus aures
Admirata hominem supra te plurima ubiquè
Posse Deo plenum, vanasque reliquerit aras,
Et simulacra, Deûm falsos reddentia vultus,
Sparseris ut veri divinos numinis haustus
Per populos in corda, animosque in nube iacentis
Obscura illustrans monitis crexeris aureis
Ad sanctum iubar, immensique ad luminis ignes,
Omnia per terras quæ latè fama canebat.
Hoc te Ticini gens accola nomine tanto
Præfecit divumque adytis, morumque magistrum
Haud urbi indecorem summo insigniuit honore,
Multa ubi mira olìm superûm regnator ab alto
Te poscente hominum solitas superantia vires
Edidit. obstupuit regio ad miracula rerum.
Tu varijs ope divina de casibus ægros
Mortales nulla eripuisti præditus arte.
Tu vocem surdis, tu lucem lumine cassis
Reddis, & in media positos iam morte, relictosque
Erigis. elatos tu priscæ ad munera vitę
Restituis, animasque in frigida membra reponis,
Tu ductori Italo, cùm te miser imploratum
Finibus æquoreæ venisset ab usque Ravennæ,
Incolumem àc validum prædixti vivere natum,
Quem modò discedens ægrum, mortique propinquæ
Luctantem, & superis propè functum liquerat auris.
Addimus innumeros, quos nocte dieque labores
Pro superûm decore, & vera pietate tulisti:
Quot casus, quot per mortes, per quanta pericla
Iveris, aut diros quotiès evaseris enses.
Ipse aderat pater omnipotens, teque ocyùs usque
Ceu fulvarum avium subvectum insignibus alis
Omnibus eripiens servabat casibus ultrò.

S. Dalmati ecclesiæ Papiensis olim Antistes.

Turris civitatis Cremonię totius Italiæ altissima.

Prædicat Albensibus S. Dalmati fidem Christianam.

Multis claret miraculis.

Ravennatis cuiusdam filium pristinæ sanitati restituit.

Multa pro Christo patitur adversa.

Transit flumen per aërem Dei auxilio, siccis pedibus.

Huius ope instantem fugeres cùm protinùs hostem,
Ticinum, pleno tibi qui se obiecerat alueo,
Tranâsti suspensus, iterque impunè tulisti
Aëra per, fluctusque supra sine ponte, sine vllis
Nauigijs rapidæ correptus turbine nubis
Ocyor aut Euri pennis, aut fulminis igni,
Nec te oculis potuêre sequi trans flumina, donèc
Conspexêre amnis ripa vlteriore canentem
Cælicolûm tanto grates pro munere Regi.
Talia frustrati viderunt multa, nec vnquàm
Gens infesta tuum potuit contingere corpus,
Donèc purpurea emeritum insignire corona
Omnipotens statuit pater, è tenebrisque vocare
Iucundam ad lucem semper florentis Olympi.

Ab infidelibus Papiæ capitur & detrúcatur.

Tum demùm ipsius Ticini in littore captum
Spontè ferunt gladio colla obiecisse secanda,
Et nil murato lætum isse ad funera vultu.
Nec commune tamen fuit, aut sine numine lethum.
Nam caput exectum penitùs ceruice cadendo
Blandum nomen adhuc seruantis euncta sonabat,

Post cædem lógo tépore másit viuus truncus corporis eius, quo signo multi conuertebátur.

Et longo erectus tenuit se tempore truncus,
Viuus adhuc veluti vigor & vis pristina adesset:
Quo monstro attoniti crudeli cæde madentes
Agnouêre Deum, veniamque immanibus ausis
Orantes verum tenebris hausêre fugatis.
Omnia quæ in numerum memores altaria circum
Dicimus, hic nullus, qui non mihi succinat, ordo est,
Nulla tuis quæ non titulis indulgeat ætas.
Nempe tibi primos pueri, mixtæque puellæ
Semper vere legunt flores, & cerea cantu
Dona ferunt, varijsque onerant altaria frugum
Primitijs de more, viri, matresque, suorum

Mos Italicus, in exornandis altaribus, & Sanctorū imaginibus.

Ipsæ etiam tibi dant operum testantia fructum
Munera, bombyceum folles, linique maniplos
Enodis, albumque oculo nigrante fasellum.
Tu populi præsens vota audis ritè vocatus,
Auertisque tuis precibus mala plurima genti,
Concilians nobis auersum crimine nostro
Cælestûm Regem, & quodcunque piacula pubis
Infecêre, tuo tu diluis ipse fauore,
Et tua, qua multùm polles, nos gratia seruat.

Inuocat Sāctū author, pro sua & patriæ salute.

Nunc verò si nostræ vnquàm fuit vlla salutis
Cura tibi, aut nostri si te mouêre labores,
Nunc, ô nunc pater, auxilio, nunc munere nobis,
Est opùs alme tuo, tantis occurre periclis,
Quæ nostris, nisi pulsa vetes, ceruicibus instant.
Inter se Reges aduersi bella lacessunt:
Militis ipsi inopes nos semper prætereuntis
Præda sumus: nostros manus est externa labores.
Adspice nos, & tanta tuis dispendia pelle.
Vitam inopem nostro liceat tolerare labore,
Solarique famem, paruosque educere natos.
Si quid prætereà in nostris fraudisve, dolive est,
Corrige tu, & meliorem animum prece suffice genti.
Nos furto nihil inter nos carpamus auari
Diues quisque suo: pateant noctesque, diesque
Prædia nostra: domus nullo custode relictæ
Nullos nocturno metuant neque tempore fures.

Ipsi

Ipsi iam culmis sint tuti a rentibus agri,
Prataque, siluæque, & pictis vinea racemis.
Surripiant nec iusta auidi plus parte coloni.
Assuescantque satis dominorum inhibere iuuencos,
Sponte sua pactos nec agro subducere sulcos.

De hoc martyre plura habentur, vel certè eadem, in Vita SS. Valentini, Concordij & sociorum, quære 16. Decembris.

SERMO BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO NICOLAO EPISCOPO. HABETVR OCTAuo Tomo *Aloysij Lipomani.*

NICOLAVS iste meus, immò & vester, electus ab vtero, sanctus à puero, iuuenum gloria, reuerentia senum, sacerdotum honor, splendor pontificum, conuentum vestrum sua lætificat festiuitate. Hic est Nicolaus, cuius miracula per totam mundi latitudinē diffunduntur, quem laudat orbis terræ, & qui habitant in eo. Tot enim & tanta miracula cumulātur, vt omnes literatorum argutiæ vix ad scribendum sufficiant, nos ad legendum. Et licèt scholarium numerus in incude Rhetorica, sub Quintiliani vel Ciceronis malleis, tenuissimas orationum laminas extendat, superat tamē gloria Cōfessoris vocem, mentem, linguam, & conscientiam. Crebrescunt enim quotidiè mirabilia, nec requiescit spiritus Dei ad memoriam militis sui sua cōtinuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis inuocatur. Deniq; qui descendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo: ipsi viderunt opera Domini, & Nicolai per Deum miracula in profundo.

6. Decēbris. Festiuitas S. Nicolai Episcopi.

Deus per inuocationē sanctorum miracula facit, siue illi per Deum. Psal. 106.

Nónne post memoriam Virginis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo in cordibus fidelium obuersatur, vt in die tribulationis, Nicolai nomen teneatur in ore, requiescat in corde? Si coruscationes fulgurant, & procellis detonantibus à supernis vindicta procedit, Nicolaus in patronum assumitur, Nicolaus dulciter inclamatur. Si tempestas sæuiens, & crudelitas maris nauigantibus mortem intentant, Nicolaus flebiliter exoratur vt audiat, suppliciter inuocatur vt veniat, vt eruat misericorditer acclamatur. Si pulsamur incommodis, vel offendiculis indolemus, statìm sanctum nomen prosilit in os nostrum, Nicolaus ingeminatur, patrocinium quæritur Nicolai. Nè putetis autem me declamatoriè loqui, vel venustate Rhetorica verborum aggerare splendorem, cùm totus mundus beneficia sentiat Confessoris, nec sit, qui se abscondat ab amore eius. In testimonium sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus, à finibus terræ susceptæ, vt videantur, quæ per eum fiunt mirabilia. Non solùm autem Christianis, sed & paganis in tantam reuerentiā sancti nominis aduolauit authoritas, vt certatim confluant ad laudandum & glorificandum nomen sanctum eius. Præcipuè sacerdotum & clericorum turba tanta deuotione circa cultum eius afficitur, vt in toto terrarum orbe quicunque vndecunquè se contradant ad obsequendum tantæ solennitati. Lætantur pueri, iuuenes gratulantur, ornantur virgines, senes exhilarantur, & omnis ætas personanter alludit. Vnusquisque autem habet materiam gaudiorum, vt laudent pueri puerum ieiunantem, iuuenes iuuenem iuuenes liberantem, virgines virginum infamiam redimentem, senes senis inopiam miserantem. Iuuenes & virgines, senes cum iunioribus laudant nomen domini huius.

Vide quomodò etiā olim ad sanctorum visenda sepulcra peregrinabantur homines.

Psal 148.

Sed nunc post actus eius Græcorum linguis excellentibus insigniter dissamatos, quid audeat sermo pauperculus balbutire? Veruntamen nè videar excusatorias tergiuersationes inducere, recurro ad Euangelicam lectionem, & quod de communi accepi, profero in commune. Ait enim: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, & ait seruis suis: Negociamini, dum venio. Securè negociabor,

Luc. 15 & 19.

Psal. 70.

• bor, præcipiente Domino meo, nec timebo Psalmistã dicentẽ: Quia non cognoui negociationẽ, introibo in potẽtias Domini. Non enim paruũ mihi fiduciæ robur

Cum Domino negociari debemus in hac mortali vita.

præstat, quòd ille summus Imperator factus est negociator meus, & negocium meum sine ocio egit, quandiù fuit in terris, & preciosarum mercium sarcinulas portans ad Patrem, ipsi vultui Dei, & quid emit, & quid redemit, & vndè redemerit, ostendit. Tu ergò, illo negocioso, ociosus esse disponis? illo laborante, quiescere? Ipse venit negociari in regionem longinquam, & tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere, & ingredere regionem dissimilitudinis, videlicet mundum istum, & vide quàm frequentes ibi nundinæ, quantæ germinent & regerminent vanitates: prorsùs dissimilitudinis, quia regionem similitudinis, vbi ad similitudinem Dei facti nos fuimus, amisisse nos constar. Nunquid non magna dissimilitudo, de Paradiso ad infernum, de Angelo ad iumentum, ad diabolum de

In tribus causis natat omnis voluntas.

Deo? Vade ergò per forenses tumultus, & hic decertantes circunspice. Quantùm verò colligo, in tribus causis natat omnis voluntas. Alij diuitijs, alij honoribus, alij gloriæ innituntur.

Curris ad Indiam, Aethiopiam circuis, maria transis, & alium orbem tibi aperis nauigando, vt diuitias congreges. Fugis patriã, ignoras filios, diuelleris ab vxore, & omniũ necessitudinum oblitus, quæris vt acquiras, acquiris vt perdas, perdis vt

Psal 4.

doleas, thesaurizas, & ignoras cui. Filij hominũ, vsquequò graui corde, vt quid di-

Diuites miseri sunt.

ligiris vanitatẽ, & quæritis mendaciũ? Et hoc quidẽ pro diuitijs. Audi & breuiter de honoribus. Ducem te constituerunt, & data est tibi facultas, vt miser sis, & ampliùs non quiescas. Cumulatur materia solicitudinũ, & inter ærumnas eorip sum

Nullus honor sine dolore.

excedentes, necesse est vultum induere gaudiorum. Nunquid in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate esse quis potest? Miseri, iuxta Philosophum, mercedẽ miseriarum amamus, ipsas execramur. Regum nobis animos induimus, & quicquid nobis ex voluntate non respondet, statim euocat iram, nec communis recogitatur humanitas, & tamen est vermis arrodens, qui conscientiam iugiter torqueat, timor potentiæ superioris. Hæc est iustissima lex, vt sic viuas cum inferiori, quemadmodùm superiorem vis viuere tecum. Audi & de gloria. Si quæris gloriam, omnibus inuidiæ semina præbuisti. Inflatus es, & ventilatorio spiritu plenus disrumperis, nec attendis quot te sequantur, sed quot præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendũ linguas acuunt, & argutissimus es, si vel linguã, vel manum inuidorum possis euadere. Eccè vndè gloriosus esse volebas, inglorius esse conuinceris. Nullum enim inexorabiliùs persequitur multitudo, quàm illũ qui sibi multitudinis arrogat principatũ. Iunge his tribus potentiã, & voluptatẽ, quæ & ipsa tenui & perfusorio gaudio rapiuntur, & videbis quia copia pauper est, honor humilis, vilis gratia, potẽtia

1. Cor. 10.

Mundus cũ omnib' põpis suis contemnendus.

debilis, & laboriosa voluptas, vt, iuxta Apostolum, omnẽ intellectũ in Christi obsequium redigamus. Relege maximum illum Latinorum Philosophorum, & in illius verbis meam inuenies esse sententiam. Contemne igitur hæc omnia, quia omnia contemnenda, & de his omnibus fac sarcinam tuam, contẽptum mundi.

Monasteria paradisi terrestres.

Decursa verò hac regione, & quod preciosius est indè sublato, transi ad secundam, quæ est Paradisus claustralis. Verè claustrum est Paradisus. Hic prata virentia scripturarum, prꝫterfluens lachrymarum vndositas, quam de purissimis affectibus amor ille cælestis eiiquat. Hic sunt arbores erectissimæ, chori sanctorum, nullaq; est, quæ nõ multa fructûs gaudeat vberate. Hæc est illa sublimis mensa, in qua Deus est, & cibans & cibus, munerans & munus, offerens & oblatum, conuiua & conuiuium. Hic aggestæ sunt omnipotẽtis diuitiæ, hic refusa est gloria Angelorũ. Putas' ne nullas hic esse nũdinas, & ociari illos, qui habitãt vnius moris in domo? Videas

Monachorum exercitia & forma viuendi.

hunc sacris lectionibus intendentem, illum incumbentem orationibus, hunc pro suis excessibus lachrymantem, illum in Dei laudibus exultantem, hunc vigilantẽ, ieiunantem illum, & officia pietatis sibi adinuicẽm Inuidere. Noctè cõsurgunt ad confitendum Deo: vespere, manè, & meridie narrant & annunciant laudẽ eius: & omnis illorum sedulitas in orbem diuini rotatur obsequij. Curre ergò per omnes, curre per singulos, & de vniuersis & singulis fac sarcinam tuam, formam viuendi.

Relicto ergò mundo, & modo viuendi suscepto, transi ad tertiam, quæ est regio expiationis. In hac regione benignus Pater examinat filios rubiginosos, sicut exa-

Psal 65.

minatur argentũ, ducit per ignẽ & aquã, vt inducat in refrigerium. Trinæ sunt distinctio-

stinctiones locorum, quas pro diuersitate meritorum animæ sortiuntur. Ad cælum nanque statim euolant, qui domicilio corporis vsi sunt, tanquàm carcere, qui defæcatam putamque substantiam vtriusque hominis seruauerunt. Econtrariò qui fecerunt vsque ad mortem, quæ digna sunt morte, locis gehennalibus sine misericordia deputantur. Qui verò neutrum sunt, sed sunt inter vtrunque, qui mortalia quidem commiserunt, sed circa mortem pœnitu erunt pœnitentiam non explentes, indigni vt statim gaudeant, nec digni vt semper ardeant, loca purgatoria sortiuntur, in quibus flagellantur, sed non ad insipientiam sibi, vt extorti transferantur ad Regnum. Pro his, qui in cælo sunt, non orandum, quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his, qui in inferno sunt, suspendendæ sunt preces, quibus clausa est misericordiæ ianua, & totius spes interclusa salutis. Pro illis tantùm vigilandum est in orationibus, subueniendum sacrificio singulari, qui locis purgabilibus emundantur, vt benignus Pater pœnitentiam eorum in satisfactionem, satisfactionem in glorificationem, citò conuertat. Curre iterùm per istos intuitu pietatis, & fac sarcinam tuam, affectum compatiendi. Trinæ sunt distinctiones locorũ, Cæli, Inferni & Purgatorij. Pro detentis in purgatorio orandum & satisfaciendũ.

Quarta regio, est regio gehennalis, regio dura, regio extimescenda, terra afflictionis, terra obliuionis, terra miseriarum, terra tenebrarum, terra turbinis & caliginis, terra maledictionis & mortis, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo ad memoriam regionis istius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur, vermis qui non moritur, frigus horrendum. Ibi fœtor intolerabilis exoritur, percutientes mallei resonant incessanter, obfusæ tenebræ cumulatiùs indensantur. Illic confusio peccatorum, horribilis facies dæmonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus & stridor dentium, planctus & gemitus, & alternantia mala impios sine pietate discerpunt. Nihil sic valet ad extirpandas voluptatum radices, quàm istorum memoria, & recordatio vulnerum Domini mei, qui stetit ante iudicem, qui alapas accepit, qui flagellatus est, conspututs, qui coronatus spinis, qui colaphis cæsus, qui suspensus in ligno, cui pendenti insultatum est, qui mortuus in Cruce, qui lancea percussus, qui sepultus, qui resurrexit, qui ascendit ad cælos, qui fecit nos regnum & sacerdotes Deo & Patri. Curre per has tumultuantes nundinas, vt viuens descendas in infernum, & fac sarcinam tuam, odium peccati. Esa. vlt. Infernalis regio qualis. Math. 13. Luc. 13. Ex inferni memoria nascitur odium peccati.

Quinta regio, est Paradisus supercælestis, regio beata & gloriosa, plena voluptatis & gloriæ, suauitatis & lætitiæ, gratiæ & benignitatis. Ibi requies à labore, iucunditas de nouitate, de æternitate securitas. Ibi est ciuitas Regis magni, cuius plateæ constratæ sunt auro purissimo, quæ fœcundata est in sapphiris, in qua iaspidis propugnacula præuirescunt, & per ordinem lapides insternuntur. Nam lapides preciosi omnes muri eius. Illic omnes viuunt, nullus moritur, omnes exultant in voce exultationis. Intrauerat Dauid in sanctuarium eius, & mente excesserat Deo, nec tamen aliquid aliud potuit absportare, nisi, Quia gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei: & illud, Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te. Nescio quid magnum promittitur, videre Deum, & laudare. Lætatus sum & ego in his, quæ dicta sunt mihi, In domũ Domini ibimus. Iam stamus in atrijs Hierusalem, iam è vestibulo magnæ ciuitatis gaudia somniamus. Curre igitur & per regionem istam, & fac sarcinam tuam, amorem Dei. Cæli regio qualis. Apoc. 21. Psal. 86. & 83. Psal. 121.

Negociamini ergò, donec veniat homo ille nobilis, qui abijt in longinquam regionem accipere sibi regnum, & reuerti. Reuertetur planè, & tunc cum vsuris exiget pecuniam, quam tradidit nobis. Nihil perdit, nihil obliuiscitur, nihil impunitum relinquit. Supplicemus igitur Confessori, vt Redemptori nostro, amico suo pro nobis hodiè supplicare dignetur, qui est Deus benedictus in secula, Amen. Luc. 19.

VITA SANCTÆ ASELLÆ VIRGINIS, PER DIVVM HIERONYMVM AD MARCELLAM SCRIPTA,

habetur Tomo primo Epistolarum eius.

6. Decẽbris.

Lez vita habetur 2. To. 22. Matth.

NEMO reprehendat, quòd in epistolis aliquos aut laudamus, aut carpimus: cùm & in arguẽdis malis, sit correctio cæterorum: & in optimis prædicandis, bonorũ ad virtutem studia concitentur. Nudiustertiùs de beatæ memoriæ Lea aliqua dixeramus. Ilicò pupugit animum, & mihi venit in mentem, non debere nos tacere de virgine, qui de secundo ordine castitatis loquuti sumus. Igitur Asellæ nostræ vita breuiter explicanda est: cui quæso nè hanc epistolam legas: gratuatur quippè laudibus suis: sed ijs potiùs, quæ adolescentulæ sunt, legere dignare: vt ad exemplum eius se instituentes, conuersationem illius, perfectæ vitæ normam arbitrentur.

Asella benedicitur in matris vtero, & decennis Domino cõsecratur. Hier. 1. Luc. 1. Rom. 1.

Prætermitto, quòd in matris vtero benedicitur ei, antequàm nascatur: quòd in phiala nitẽtis vitri, & omni speculo purioris, patri virgo traditur per quietẽ: quòd adhuc infantiæ inuolura pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis cõsecratur. Sit gratiæ omne, quod ante laborẽ fuit: licèt Deus præsciens futurorũ, & Hieremiã sanctificet in vtero, & Iohannẽ in aluo matris faciat exultare, & Paulum ante constitutionẽ mundi separet in euangeliũ filij sui. Ad ea venio, quę post duodecimũ annum sudore proprio elegit, arripuit, tenuit, cœpit, impleuit. Vnius cellulæ clausa angustijs, latitudine paradisi fruebatur. Idẽ terræ solũ, & orationis locus extitit & quietis. Ieiuniũ pro ludo habuit, inediam pro refectione. Et cùm eam non vescẽdi desideriũ, sed humana confectio ad cibum traheret: pane & sale, & aqua frigida concitabat magis esuriem, quàm restinguebat.

Mira abstinentia eius.

Et quia penè oblitus sum, quod in principio debui dicere: Cùm primùm hoc propositum arripuit, aurum colli sui, quod qidem murenulam vulgus vocat, quod scilicet metallo in virgulas lentescente, quadam ordinis flexuosi catena contexitur, absque parentibus vendidit, & tunicam fusciorem, quam à matre impetrare non poterat, induta, pio negociationis auspicio, se repentè Domino consecrauit: vt intelligeret vniuersa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ iam seculum damnâsset in vestibus. Sed, vt dicere cœperamus, ità se semper moderatè habuit, & intra cubiculi sui secreta custodiuit, vt nunquàm pedem proferret in publicum, nunquàm viri nôsset alloquium: &, quod magis sit admirandum, sororem virginem amaret potiùs quàm videret. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet. Sponsò aut orans loquebatur, aut psallens. Ad martyrum limina penè inuisa properabat. Et cùm gauderet proposito suo, in eo vehementiùs exultabat, quòd se nullus cognosceret. Cumque per omnem annum iugi ieiunio pasceretur, biduò triduoque sic permanens, tum verò in Quadragesima nauigij sui vela tendebat, omnes penè hebdomadas vultu lætante coniungens. &, quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante possibile est, ità ad quinquagenariam peruenit ætatem, vt nõ doleret stomachum, non viscerum cruciaretur iniuria, non sicca humus iacentia membra confringeret, non sacco asperata cutis, fœtorem aliquem situmque contraheret: sed sana corpore, anima sanior, solitudinem putaret esse delicias, & in vrbe turbida inueniret eremum monachorum. Et hæc quidem tu meliùs nôsti, à qua pauca didicimus, & cuius oculis duritiés de genubus camelorum in illo sancto corpusculo prę orandi frequentia obcalluisse perspecta est. Nos, quod scire possumus, explicamus. Nihil illius seueritate iucundius, nihil iucunditate seuerius, nihil suauitate tristius, nihil tristitia suauius. Ità pallor in facie est, vt, cùm continentiam indicet, non redolcat ostentationem. Sermo silens, & silentium loquens. Nec citus, nec tardus incessus: idem semper habitus. Neglecta munditiés, & inculta veste, cultus ipse, sine cultu. Sola vitæ suæ æqualitate promeruit, vt in vrbe pompæ, lasciuiæ, deliciarum, in qua humilem esse miseria est, & boni eam prædicent, & mali detrahere non audeant: viduæ eam imitentur, & virgines: maritatæ colant, noxiæ timeant, suspiciant sacerdotes.

Voluntaria paupertas.

Solitudo & silentium.

2. Thess. 3.

Solitudinẽ delicias reputat.

Eius genua in camelorũ duritiẽ obcalluerunt.

Vestitus eius.

DE

DE S. MARTINO ABBATE SANTONICORVM, EX D. GREGORII ARCHIEPISCOpi *Turonensis De gloria Confessorum capitulo 57.*

7. Decẽbris

MARTINVS Santonicæ vrbis Abbas, Martini, vt ferunt, nostri discipulus, apud vicum vrbis ipsius in monasterio, quod ipse post magistri dogmata ædificauit, in pace quiescit. Ad cuius tumulum quædam è pagensibus manus contractas deferens, retulit sanas. Alius qui exustis febre neruis, poplitibusque intortis gressu caruerat, vt ad sepulcrum sanctum prostratus est, nouum robur sumẽs, ariditate sublata, incolumis relatus est, multos ipsi deincèps seruiens annos. Huius sepulcrum Palladius Episcopus cùm non valuisset cum multis, opitulante adiutorio confessoris, cum quinque Abbatibus mouit, composuitque quomodò voluit.

S. Martinus monasteriũ extruit.

Multa ad sepulcrũ eius miracula.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM ALEXANDRINORVM SVB DECIO IMPERATORE PASsorum, *Macaris scilicet, Epimachi, Alexandri, Ammonarij virginis, & sodalium eius: Herouis, Isidori, & Dioscori, ac sociorum eorum, vt habetur apud S. Dionysium Alexandrinum, Ecclesiasticæ historiæ Eusebij Cæsarensis libro sexto cap. 34. Iohanne Christophorsono intreprete.*

8. Decẽbris.

SANCTVS Dionysius Alexandrinus Antistes, ad Fabium Episcopum scribens certamina & dimicationes eorum qui sub Decij imperio martyrium pertulerunt, cæteris martyribus præmissis, isto modo persequitur: Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar (& ob vitam beatam, quam diuinæ gratiæ subsidio degisset, verè Macar, id est, beatus fuit) cùm ad fidei negationem, iudice cum ad eam rem magnoperè cohortante, adduci non posset, viuus crematus est.

S. Macarius viuus crematur.

12 Decẽbris

Epimachus etiam & Alexander, nõ longo pòst tempore quàm vincti tenebantur, post horum martyrium multos dolores perpessi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremum ardentissimis flãmis circuniectis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo, quæ, cùm iudex diù illam admodùm torsisset, vtpotè constanter asserentem se nihil eorum aliquandò dicturam, quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè perstaret, ad supplicium abducitur. Mercuria, secunda erat, anus inprimìs veneranda. Tertia, Dionysia: quæ quanquàm erat multorum liberorũ parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit. Quarta, Ammonarium altera: quæ tres, cùm præses vereretur nè incassum tormenta illis infligeret, & quodammodò euinceretur à mulieribus, nullum cruciamentorum genus ampliùs subire cogebantur: sed statìm capite obtruncato, mortem oppetunt. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquàm in prima dimicationis acie locata, satis tormentorum exceperat.

Itém Epimachus & Alexander.

Sancta Ammonarium cum tribus sodalibus decollatur.

14. Decẽbris

Heron preterea, Ater, & Isidorus, Aegyptij: & Dioscorus vnà cum illis, adolescẽs quindecim annos natus, iudici traduntur. Et primum iudex adolescentẽ, tanquàm facilem ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tũ velut remissum & flexibilem ad fidem negandã, tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasione quicquam commotus est, neque iudicis omninò cessit sententiæ. Cæ-

Dioscori adolesc. ẽtis constantia.

teros

teros acerbissimè crudelissimeque verberibus dilacerat: quos cùm tormenta magno & fidenti animo, pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cùm propter singularem animi magnitudinem, quam palàm ostenderat, tum propter prudentissima responsa, quę ad singula rogata dederat, iudex magnoperè admiratus, dimisit: affirmans, se propter ætatem certos dies illi velle concedere, quibus resipiscendi haberet facultatem. Iam ergò Dioscorus summa pietate eximius, nobiscū est, expectans cùm certamen prolixius, grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

Herô, Ater, & Isidorus igne côcremantur.

19. Decêbris

Porrò Nemesis quidam, & ille etiam Aegyptius, falsò in erimê vocabatur, quòd cum latronibus societatem coiuisset: sed istam calumniæ notam ab eo alienissimam quidem, cùm coram centurione diluisset, iterùm per iudicem fuit delatus, quòd Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præses, beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quàm latrones ipsos, affligens, exemplo Christi inter latrones interiectum (vndè non parum honoris adeptus est) feruido ignis exurit incendio.

S. Nemesis exêplo Christi inter latrones igne exuritur.

20. Decêbr.

Quædam porrò militum turma derepentè accedit: nimirùm Ammon, Zeno, Ptolomæus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cùm igitur quidam, quòd Christianus esset, in quæstione versaretur, & iam ad fidei negationem propenderet: isti assistentes, præ rei indignitate dentibus frendere, vultum mutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere cœperunt. In quos cùm omnium ora essent conuersa, priusquàm vlli alij in eos inicecerunt manus, illi ipsi ad subsellia accurrere, se Christianos profiteri: sic, vt cùm præfectus, & assessores qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta quæ pòst essent perpessuri, toleranter sufferenda maximè confirmarentur: tum denique Iudices, qui essent contra eos sententiam pronunciaturi, maximo metu exhorrescerent: isti verò è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos gloriosos triumphos agente. Alij prætereà complures in vrbibus & pagis, à gentibus distracti erant, & quasi membratìm discerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo.

SS. Ammonis, Zenonis, & sociorum gloriosum martyrium.

22. Decêbris

Ischyrion cuiusdam magistratûs negocia, mercede conductus, procurat. is qui cum conduxerat, iubet idolis sacrificare: quem, cùm mandato minimè obsequeretur, cœpit conuicijs lacerare: ac cùm constanter fidei adhæresceret, grauibus affecit contumelijs. atque vbi vidit eum pacatè & tranquillè omnia sufferentem, arrepto fuste præacuto, intestina ac viscera illius transfodit, crudeliterq; interemit.

S. Ischyrion præacuta fude per viscera transfoditur.

Quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi, errantesque, fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximiæ victoriæ quanquàm testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat: tamen vnum aliquod facinus proferam, quo res istæ sint exploratiùs cognitæ, perspectæque.

Multi martyres diuersis supplicijs interimuntur.

Chæremon Episcopus ciuitatis quæ Nilus dicitur, cùm iam planè grandis esset, & ætate propè exacta, vnà cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, neque pòst reuersus est, neq; vsquàm eos quispiam videre potuit. Et licèt fratres iam aliquotiès cum eum vxore quærerent, tamen neque ipsos, neque corpora eorum vspiàm reperire potuerunt. Permulti certè in eo Arabico monte erant, à barbaris Sarracenis facti captiui: quorum alij ægrè quidem, & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant: alij hactenùs nullo modo. Atq; ista, mî frater, non frustrà equidem dicendo persecutus sum: sed vt cognoscas quantæ & quàm acerbæ calamitates apud nos obtigerint: quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt & dicere possunt.

Chæremonis Episcopi cum vxore fuga.

VITA

VITA BREVIS SANCTI CYPRIANI PETROCORICI ABBATIS, PER S. GREGORIVM *Archiepiscopum Turonensem conscripta, De gloria Confessorum capitulo centesimo.*

CYPRIANVS Abbas Petrocorici oppidi, magnificæ sanctitatis vir fuit, per quem Deus multa miracula in hoc mũdo operari dignatus est. Nam manus debiles frequenter reintegrauit, paralyticis gressum, cæcis restituit visum, tresque leprosos inunctos oleo pristinæ reddidit sanitati. Sed & nunc crebrò super infirmos sanitates ostendit, si fideliter eius tumulum expetant, aut illum exorent.

9. Decẽbris. Deus. S. Cypriani meritis multa operatur miracula.

VITA S. LEOCADIÆ VIRGINIS, VT HABETVR IN LVCII MARINEI SICVLI, REGII HIstoriographi, *historiarum Hispaniæ libro quinto.*

LEOCADIA virgo celeberrima Toleti orta fuisse perhibetur, quæ propter sanctissimos eius mores & Christi cultum, cui feruentissimè seruiebat, à Daciano Hispaniæ præfecto tanquàm Christiana capitur, & apud vrbem Toletanam carceri mancipatur. Vbi cùm grauissimos beatæ Eulaliæ, & reliquorum martyrum cruciatus audisset, positis in oratione genibus, quinto Idus Decembris impollutum Deo reddidit Spiritum. Sunt qui dicunt Leocadiam crudelissimis Daciani satellitibus, ab altis Toletanæ vrbis mœnibus fuisse præcipitatam, vsque ad locum vbi nunc eius ecclesia colitur extra vrbem. De cuius vita & morte plures etiam scripserunt.

9. Decẽbris. S. Leocadiæ patria. Carceri mãcipatur. Eius obitus.

VITA SANCTI IVDOCI FILII REGIS BRITONVM ET CONFESSORIS, PER FLORENTIVM *Abbatem conscripta. nos eam in capita margini adiecta distinximus. Habetur in MS. codice Guilhelmitarum Brugensium.*

PROLOGVS.

VNIVERSIS sacrosanctæ matris Ecclesiæ fidelibus, & præcipuè confratribus gloriosi confessoris Iudoci, per Francorum & Teutonicorum regna constitutis, Florentius diuina miseratione Abbas indignus, torusque conuentus beati Iudoci de supræmare, salutem mentis & corporis. Frequenti ac deuota nonnullorum de vobis postulatione deuicti, & non minùs charitatis mutuæ dilectione vobis deuincti: deuotioni vestræ compendiosè scribere dignum duximus, cuius nationis, cuius conuersationis, quantique meriti fuerit apud Deum dum adhuc esset in terris, inclytus ille ac gloriosus confessor Domini Iudocus, qui sibi seruientibus, & vobis ipsum annuatim requirentibus non desistit quotidiè patrocinari: cum Christo regnans in cælis, & meritò in cælesti regno præ cæteris obtinet principatum, qui pro Christo, patris sui regnum in terris, & terrenum contempsit dominatum.

VITA.

VITA.

13 Decemb. Cap. 1. S. Iudoci parentes & patria.

IPSE nanque eximius Christi confessor Iudocus, de illustri procedens genealogia Riouali, qui principabatur in transmarina siue maiori Britannia, quæ modò dicitur Anglia, & postmodùm in copiosa nauium multitudine ac manu valida exteriorem sibi subiecit Britanniam: Filius fuit Rethaëli Regis Britonum, habuitque fratrem maiorē natu beatum Rodichaëlum, qui regnauit post patrem ipsorum Rethaëlum. Isti duo fratres, immò duæ gemmæ cælestes, Rodichaëlus videlicet & Iudocus, contemporanei fuerunt Dagoberti Regis Francorum: cum quo post graues adinuicèm inimicitias, pacificatus est in palatio * Dippiaco amicus Dei Rex Britonum Rodichaëlus, magnisque honoratus muneribus ab ipso Rege Dagoberto. Rogatus tamen à Dagoberto Francorum Rege, vt pranderet cum eo, voluntati eius & voto non acquieuit regio: sed eligens mensam Dadonis, qui & Audoenus, postmodùm Rothomagensis Episcopi, eius dignatus est interesse conuiuio: mâlens inter diuersa fercula sacris eruditionibus ipsius (qui vir erat sanctissimus) informari, quàm ex superfluis exeniorum diuersitatibus in mensa regia fastidium sibi generari.

*for. * Clipiaco*

Iudicaëlem vocat Papirius Massonus lib. 1. Annaliū, in Dagoberto.

Istius Audoeni vita habetur 24. Augusti.

Cap. 2.

Regressus consequenter vir Dei Rodichaëlus Rex in Britanniam, & regnum relinquere præmeditatus & patriam, ac vitam ducere monasticam, fratrem suum iuniorem se, beatum scilicet Iudocum, conueniri fecit, de suscipienda regni gubernatione, vt in suo permanere posset proposito, & monachorum fratrum cohabitatione. Frater autem eius beatus Iudocus non minùs eo feruens in diuina dilectione, inducijs deliberandi per octo dies à Rege fratre suo vix impetratis: die noctuque anxia cogitare cœpit intentione, quomodò relinquere posset, immò effugere, & regnum & patriam, ac fratris sui, qui regnabat, declinare maleuolentiam. Ipso igitur in monasterio * Lammailmon (in quo literas didicerat) moram faciente, & orationi frequentiùs hac de causa incumbente, contigit per illud monasterium vndecim peregrinos præterire, prætendentes quòd Romam vellent proficisci: Hos itaque insecutus secretò & eis associatus venit Parisius: verùm vtrùm cum ijs vlteriùs progrederetur in dubio positus, consilium tandèm à spiritu sancto, qui gressus eius dirigebat, in omnibus vtile cōsequutus, ab itinere, tantum frequentato à populis, & à strata declinauit publica, dimissisque sibi à Deo transmissis itineris comitibus, ad Pontini festinauit confinia, quæ antiquis plena nemoribus, deserta erant & inuia, & ab hominum cohabitatione remota, bestijs solummodò, feris, & auibus habitabilia.

Spernit terrenum regnum S. Iudocus.

Latet in cōfinibus Pontinij regionis Franciæ.

Cap. 3.

Delectatus igitur locorum vasta solitudine, super fluuium * Alteiam disposuit habere habitationem. Sed à Duce Haymone obuiàm ei facto, forsitan ad hoc à Deo misso, retardatus est ab hoc proposito per spatium septem annorum: infra quos, & literas magis addidicit, & sacros ordines suscepit. Qui tandèm sacerdos effectus, filium iam dicti Ducis, qui eum in maxima habebat veneratione, de sacro suscepit fonte, quem vocauit Vrsinum. Elapso autem septennio, iuxta desideriū iampridèm conceptum, ad vitam transiens solitariam, mansit in loco qui dicitur Brahic, fluminis riuulis vndiquè circundato: ædificatis ibidèm ecclesia & domuncula. Præter plurima quæ per ipsum & propter ipsum Dominus fecit mirabilia, veniebant volucres, & pisces diuersi generis ad sacram eius manum, palpabiles, & receptis ab eo alimentis recedebant quasi domestici & intelligibiles.

Initiatur sacerdotio.

Extruit ecclesiam & cellam monasticam.

Cap. 4.

Quadam autem die, cùm ad victum quotidianum non haberet, nisi panem modicum pro se & discipulo suo Vulmato: & Dominus in specie pauperis adueniret, eleemosynam petens, vir Domini Iudocus panem diuidi iussit in quadrantes, & petenti de quadrantibus vnum erogari. Iam vir egressus erat, & ecce reuertitur Dominus in forma egeni deficientis inedia, & de secundo panis quadrante satisfactum est eius petitioni. Nec mora, regressus tertiò, quasi esuriens ac deficiens fame, donatus est tertia panis parte. Consequenter visus est aduenire Dominus in altera inopis effigie, rogaturus eleemosynam sicut iam tertiò fecerat antè, nec erat vndè

Ecce quanta fuerit misericordiæ erga pauperes iste sanctus.

vndè reficeretur, nisi de residuo panis quadrante, cum quoquè vir Domini Iudocus pauperi erogari iussit. Cui ait Vuulmarus: Nihil nobis vis reseruare pater? Volo, inquit vir sanctus, totum tribui esurienti, quia potens est Dominus etiam hodiè nostræ prouidere necessitati. Vix recesserat Dominus, & interim dum consolaretur verus Dei amicus discipulum, de panis erogatione commotum: eccè per fenestram visæ sunt & inuentæ in alueo fluminis quatuor nauiculę victualibus onustæ, de quibus quis eas adduxerit, vel quò iam victualibus exoneratas reuexerit, nescitur vsque in hodiernum diem.

Diuinitùs illi trāsmittuntur victualia.

Hæc & alia quæ erga beatum Iudocum Dominus quotidiè monstrare dignatus est ibidèm miracula, totam longè lateque cōmouerunt patriam, ad visitationem eius & impetranda ipsius apud Deum suffragia. Quod cùm diutiùs sustinere non posset, iam octo annis ibidèm elapsis, ad vlterius Domino duce processit desertū, vt populi nimiam declinaret frequentiam, construens oratorium in honorem beati Martini, in loco qui dicitur Rimacus super fluuium: vbi plurimas ab hoste antiquo, qui felicibus eius actibus inuidebat, passus est insidias per quatuordecim annos quibus ibidèm commoratus est. Eo in loco, aquilam cum gallo auolantem in sublime, post iniuriam sibi illatam de gallinis vndecim tot vicibus sigillatim deprædatis, per signum Crucis prostrauit ad pedes suos, gallum autē suum sanum recepit.

Cap. 5.

Aliud extruit templum in honorē S. Martini Episcopi.

Eccè virtutem signi S. Crucis.

Non longo tempore interlapso, diabolus terribilem mutatus in colubrum, grauiter sanctum Dei momordit in pede: qua læsione accepta, per sanctum edoctus spiritum vt aliò transmigraret, comitāte se Duce Haymone, vastam circuibat eremum, vt inueniret in ea habitationis locum. In quærēdo autem eo idem Dux post venandi exercitium, quo immanissimum ceperat aprum, graui torquebatur sitis molestia, ac præ sitis lassitudine obdormiuit. Electus interim Domini Iudocus orationi incubuit, surgensque, baculo quo innitebatur terræ infixo, sicut alter Moses, aquam produxit & fontem largiùs effluentem, quo exhilarati Dux & eius familia, suæ sitis extinxerunt ardorem: & transeuntibus perindè vsque in hodiernum diem aquam administrat indeficientem.

Cap. 6.

Oratione fontē oriri facit in loco arido.

Progressus indè versùs mare, in vallicula vmbrosa riuulū offendit paruum, quo delectatus, Hic est, inquit, cathedra, hæc requies mea in seculum seculi. Haymone itaque Duce ad propria reuerso, vir Dei duo ibi lignea manibus proprijs cōstruxit oratoria, vnum S. Petro Apostolorum principi, aliud sancto Paulo gentium doctori. Deindè profectus est Romam ex mandato D. Martini sedis Apostolicę Pontificis summi, qui longo tempore concupierat conspicere faciē eius, ac sanctissimo ipsius frui colloquio: à quo & receptus est cum honore debito ac multo dignationis obsequio. Verùm ibidèm edoctus est à spiritu sancto, quem in omnibus magistrum habebat & custodem, vt ad eremum suam reuerteretur, quam in terris sibi elegerat habitationem, indè in breui exiturus à corpore, & transmigraturus ad Angelorum collegium, ac perpetua diuinæ maiestatis fruiturus contemplatione. Post sacra igitur & multa de æternitate colloquia, inter ipsum & Pontificē habita, cum preciosissimis Sanctorum reliquijs à domino Apostolico sibi collatis reuersus est, cum totius patriæ gaudio, ad Pontini confinia. Cui in monte habitationi suæ proximo (vbi modò requiescit sanctū corpus eius) obuia facta est puella quædam, parentum obsequio adducta, non tantùm à natiuitate cæca, sed prorsùs oculorum orbibus carens: Hîc vbi vir sanctus manus de more abluisset, illa vt fuerat visione nocturna præmonita, ex eadem aqua, quæ viri sacras manus attigerat, faciem & concaua oculorum loca lauit: quæ statim receptis luminibus, maximam vniuersis, qui aderant, cum admiratione lætitiam, & gratiarum actionis materiam subministrauit.

Cap. 7.

Iam tertiò locum mutat, & duo construit oratoria.

It Romam.

Reuertitur in eremum suam.

Cæca, eius meritis illuminatur.

Duce itaque Haymone præsente cum innumera cleri plebisque caterua in occursum eius congregata, sanctissimas reliquias quas attulerat, cum ea qua decuit deuotione, vir sanctus reuerenter deposuit in noua beati Martini ecclesia, quam præfatus Dux lapidum ornatu iam restaurârat: ipse verò Domini sacerdos præparauit se ad diuina celebranda mysteria, stolam ac casulam candidam indutus. Qui cùm adstaret sacro altari, tertio Idus Iulij, ac diuina cum summa veneratione tractaret sacramenta, manus Domini visibiliter apparuit inter sacrosancta Missarum solennia, suumque sacerdotē consignauit & confirmauit benedictione perpetua,

Cap. 8.

Eccè quanti fecerint sanctorum reliquias patres nostri.

cum subsequente promissione ac voce mirabili cælitùs emissa: Quia contempsisti diuitias, & paterni regni pro me refutâsti culmina, ac elegisti pauper esse, & latere abiectus in terra ista deserta & inuia, magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum: præparaui tibi coronam inter Angelorum agmina, eroque loci huius, in quo resolueris, defensor & iugis custos: vniuersiq; populi locum hunc cum pia deuotione, & pura cordis intentione visitaturi in tui memoriam, diuina non defraudabuntur gratia in terris, & postmodùm ad gaudia peruenient sempiterna in cælis.

Psal.83. Merces renunciantiū diuitiis & honoribus huius seculi quanta sit.

Cap.9. Subsequente verò tempore preciosa Christi margarita Iudocus, in carne præter carnem viuens, Angelus esse videbatur non homo: qui tandèm cupiens dissolui & esse cum Christo, Idibus Decembris obdormiuit in Domino, Angelorū obsequijs & Christo duce (cuius præsentiam indicabant intolerabilis claritas splendoris, & incomparabilis dulcedo diuini odoris) deductus in cęlos. Cuius corpus, quia virgo fuerat, ac immunis à carnalis commixtionis contagio, ità saluum ac integrum permansit in tumulo, ad sexaginta ferè annos, acsi spiritus vitæ foret in eo. Nam à custodibus corporis sui, vngues manuū ipsius ac pedum, & capilli capitis barbæque, quasi viueret excrescentes, præcidebantur & radebantur omni sabbato, quousquè successor Ducis Haymonis, Doctricus nomine, minùs reuerēter ac præsumptuosè (immemor illius scripturæ, Non tentabis Dominum) sacrarium violenter irrupit cum satellitibus suis, ac intrauit locum vbi repositum erat corpus sanctissimi confessoris Iudoci. Qui viso miraculo statim cæcitate percussus, in amentiam incidit, ac miserabiliter exclamās, Hâ sancte Iudoce, surdus permansit ac mutus quoadusquè diem clausit extremum: temeritatisque suę in præsenti seculo excepit pœnam, nè à Domino, bìs qui non punit in idipsum, hac de causa damnaretur in futuro.

Felix obitus eius.

Eius corpus manet incorruptum 60 annis post mortē.

Deut 6. Matth.4. Vltio diuina in præsumptuosū Ducem.

Cap 10. Hæc de libro vitæ ac gestorum beati Iudoci breuiter excerpsimus, vt vobis, qui eius estis peregrini & confratres, [illegible]que sub patrocinio degentes, aliquo modo satisfaceremus. Prolixitatem verò miraculorum, quæ per ipsius merita Dominus operari dignatus est, penitùs pertransire dignum duximus, quia in enumerandis omnibus, nec memoria nec sermo vires suppeditant. Hæc quoquè quæ nostris vidimus temporibus missa facientes, pauca in medium proferemus: vtpotè de pluribus quos Dominus resuscitare voluit à morte ad vitam, partim suspendio, partim aqua suffocatis, aut quouis alio mortis genere: quorum vnus Iohannes nomine, per biduum aliquandò submersus, adhuc penès nos est monachus. Et alius quidam Deodatus nomine, quem multi nostrûm hìc viderunt monachum, cùm adhuc infans iaceret in cunabulis, inaudito vsque ad nostra tempora miraculo est saluatus. Pater huius Deodati, de quo loquimur, pro consuetudine habebat visitare annuatìm beatum Iudocum, ac vota sua cum oblationibus offerre pro se ac sua familia. Contigit autem tempore quodam cum rediisse à sua peregrinatione, & eccè incendium in castro præualuit. Singulis igitur sedulò occupatis in domorum ac facultatum conseruatione, pater suarum quoquè rerum curam gerens, cunas in quibus iacebat infans, reposuit in quodam latere ecclesiæ, ac ipsum relinquens, beati Iudoci commendauit custodiæ. Tandèm igne conflagratis omnibus, & fastigijs ecclesiæ cum lateribus incendio dirutis, atque in carbones resolutis, infantis sui memor beati Iudoci peregrinus & cultor, cōsternatus est mente præ doloris angustia: Sanctumque Dei de morte infantis (quasi cum occiderit) redarguens, filium suum constanter ab eo requirere cœpit: comminans, quòd cum decæterò non vellet visitare, nisi suam ei prolem restitueret. Sed nec ibi defuit diuina misericordia, beato Iudoco in subsidium fideliter inuocato. nam qui tres Hebræos pueros olim conseruauit illæsos in camino ardenti, ipse quoque modernis temporibus & hunc à tanto conseruauit incendio. Inuentus est enim infans incolumis in carbonū congerie, qui manu sua tenella tangendo carbones, videbatur cum ipsis ludere. Exportato autem infante à patre eius extra incendij locum, & à cunabulis leuato, cum omnium circumadstātium admiratione, tam ipsæ cunæ, quàm fasciæ & panni, quibus inuolutus fuerat, dissoluta sunt ac in cineres redacta: vt omnibus innotesceret euidenter, quòd edacitas flammæ, quæ lapidum ac lignorū duritiam valuit dissoluere, tenerum infantem custodiæ beati Iudoci commendatum non potuit lædere.

Biduò submersus reuocatur ad vitam.

Dan 3.

Infans in medio igne conseruatur illæsus.

Cap.11. De cæteris miraculis à Domino per beatum Iudocum operatis, in claudorum, surdorum, mutorum, cæcorum, paralyticorum, & aliorum diuersis infirmitatibus laborantium curatione, non est qui possit finem facere, aut ea numero colligere.

Innumera S. Iudoci miracula.

Vnum

Vnum tamen eſt, quod de ſummę noblilitatis ſuę origine, & de regio faſtigio, etiam poſt mortem ſibi voluit retinere, nè videlicet in eccleſia ipſius, vel vbicunquè fuerit eius ſacrum corpus, aliud ardeat, niſi liquor ceræ. Quod infortunio ſuo experti ſunt quondàm tres monachi, qui hæc probare volentes, in eccleſia, vbi ſacrum corpus eius fuerat delatum, non timuerant lucernas de ſepo deferre: ſed fruſtrà, quia nullo modo potuerunt eas accendere. Contigit verò in ſignum temeritatis ſuæ, duos ipſorum ſubitanea morte præoccupari: tertium autē nomine Petrum, quia à quibuſdam contemporaneis noſtris & viſus & cognitus eſt, oris contractione puniri, qui ità deformis permanſit omnibus diebus vitæ ſuæ, donèc ſpiritum redderet. Vobis itaque ſanctum Iudocum annuatìm deuotè viſitantibus, ac vniuerſis ipſius cultoribus, ſit pax, honor, & lætitia cordis: voſque & veſtra Dei conſeruet gratia, & poſt hanc vitam ſempiterna coronet gloria: quod vobis ſecundùm ſuam promiſſionem præſtare dignetur, qui viuit in ſecula, Amen.

Vltio cæleſtis in temerarios monachos.

MARTYRIVM SS. ARIS, PROMI ET ELIÆ, VT HABETVR OCTAVO LIBRO ECCLES. HISTOriæ *Euſebij Cæſarienſis cap. 20. nouæ verſionis Iohannis Chriſtophorſoni.*

DECIMOQVARTO die menſis Apellæi, proximè inſequentis, hoc eſt, ad decimumnonum Calēdas Ianuarij, quidam pij viri ex Aegypto profecti (in Ciliciam nanque iter ſuſceperant, vt cōfeſſores, qui ibi verſabantur, ſua curatione ſubleuarent Cæſareæ) ab his qui diligenter homines ad portas ciuitatis accedentes perſcrutantur, capti ſunt. Ex quibus alij eandē cum illis quibus erant inſeruituri, ſententiam & condemnationem ſubiêrunt: vt oculi nempe & pedes cruciatu illis labefactarentur. Tres autem illorum Aſcaloni, vbi capti erant, admirabilem fortitudinis vim in fidei ſuæ confeſſione oſtendentes, varijs martyrij generibus defuncti ſunt. Nam vnus illorum in rogum coniectus fuit, cui nomen Ares: reliquis duobus, qui Promus & Elias appellabantur, capita amputara.

14. Decēbr.

Ares, Promus & Elias, pro Chriſto occiduntur.

DE SS. ARSENIO, Iſidoro, Herone, & dioſcoro puero, quære ſuprà 5. Decembris in hiſtoria ſanctorum martyrum Alexandrinorum.

PASSIO SS. MARTYRVM NICHASII EPISCOPI RHEMENSIS, ET EVTROPIAE SORORIS EIVS AC SOciorum, *vt habetur in perantiquo MS. codice, cui ſuffragantur antiquiſſima martyrologia. Habetur quoquè ijſdem ferè verbis in Spec. Vincentij lib. 21. cap. 37.*

TEMPORE quo VVandali multas vrbes ſubuertentes, per diuerſas prouincias, nihil aliud quàm Chriſtianorū ſanguinem ſitire videbantur, clarebant in Gallijs Nichaſius Rhemenſis, & Anianus Aurelianenſis Pontifices, magnis prodigijs & virtutibus inſignes: Qui meritis ſuis ac precibus, hanc iram indignationis Dei diù differre decertârunt, vt populum interìm ad pœnitētiam reuocarent. Aſt illi theſaurizantes ſibi iram, nullatenùs eorū præceptis ſalutaribus obtemperabāt. Intereà VVandali caſtrametantur circa vrbem Rhemorum, & omni regione depopulata, Chriſtianos potiſſimùm, velut deorum ſuorum inimicos, & moribus paganorum contrarios, omninò delere ſatagebant. Vltimo itaque ſubuerſionis die, illis circunquaquè fortiter præliantibus, eius terrore perculſi, ad ſanctum Nichaſium in orationibus proſtratum cucurrerunt, interrogantes quid vtiliùs fieri decerneret, aut ſeruituti gentiū ſe tradere, aut vſque

14. Decēbr.

S. Aniani vitā quære 17. Nouēbr. Tom 6.

VVandali debellant Rhemenſes.

ad mortem pro salute vrbis dimicare. Qui præscius, ex reuelatione diuina vrbem penitùs subuertendam, cum magna constantia respondit: Indignationem hanc iusto Dei iudicio, nostris sceleribus prouocatam non ignoramus. Quapropterad flagella diuina compuncti, non inuiti, aut desperantes, sed patiētes & deuotissimè, cum summa spe salutis nostræ suscipiamus mortis periculum: quatenùs ipsa mors præsens, non suppliciū nobis fiat, sed remedium. Eccè ego quasì pastor pro ouibus mori paratus sum: Proindè instantiùs oremus pro inimicis nostris, salutem illis optantes tanquàm amicis.

S. Nichasius docet de manu Domini suscipienda flagella.

Itèm S. Eutropia populum ad martyrium prouocat.

Sancta quoquè Eutropia germana sua, expansis in cælum manibus, plebem pro viribus ad martyrium prouocabat. Dum ergò furibundus paganorum impetus irrueret, vir sanctus comitante sorore, cum hymnis & canticis spiritualibus, ad ostiū basilicæ sanctæ Dei genitricis Mariæ, quam matrem sedis suæ fundauerat, occurrit. Moxque vt ferratas acies vidit, manu silentium indicens, ait: O nutibus diuinis ministra fortitudo, quarè contra naturam humanæ conditionis, victoriam vestræ dignitatis in rabiem cōuertitis? Nam veri iuris titulus quōdàm nobiliū bellatorum inscriptus erat: Parcere humilibus & debellare superbos. Et eccè plebs Christiana, Deo suo humilis & deuota, vestris in cōspectibus prostrata, remissionem peccatorum vsque ad mortē obediens expectat. Pœnitemini & vos pro sceleribus vestris, Deum verum agnoscentes, nè fortè indignatio eius quæ per vos, filijs fit ad correptionem salutis, vobis sit stipendium tartareæ damnationis. Quòd si oues meas perseuerante impietate quæritis trucidare, me primùm pro ipsis, victimam diuinæ maiestati libate, vt pariter digni beatitudine cælesti mereamur inueniri. His dictis, cùm in oratione prostratus versum hunc decantaret, Adhæsit pauimento anima mea, ilicò gladiatoris ictu sequente, ac capite truncato, verbum sanctitatis ab ore decollati non destitit, sed immortalitatis sententiam quam perijt adimplendo impetrauit dicens: Viuifica me secundùm verbum tuum.

Psal. 118.

S. Nichasius decollatur.

S. Eutropiæ zelus.

S. Eutropiæ & sodalium martyrium.

Sancta verò Eutropia, videns circa se impietatē eorum mitigatam, ob corporis sui pulchritudinem, super interfectorē sacerdotis insiliens: Heu crudelis tyranne, ait, quid fecisti? Magnum Dei virum indignis iugulâsti manibus, & me tibi abutendam reseruas? Diuina te iamiamque damnat sententia. Quem ità ad martyrium suum prouocans, saltu repētino raptis palpebris, non fœminea virtute, sed diuina vltione oculos eius euulsit: maluitque gladios persequentium sustinere, quàm delectationibus paganorum assentiendo, peccare. Ilicò igitur sacro fuso sanguine, palmam martyrij cum germano suo, & cæteris sanctis ibidèm triumphantibus à Domino promeruit.

Vniuersorum autem expleta cæde sanctorum, terror subitaneus omnes persecutores VVandalos inuasit: cùm propter audaciam virginis, & Dei vltionē quam perspiciebant, tum propter acies cælestes, quas contra se dimicare sentiebant, tum etiam propter horribilē sonitum quem in ecclesia audiebant, ità vt relictis spolijs, irreuocabiliter aufugerent. Sicque manente ciuitate solitaria (nam fideles incursiones VVandalorum pertimescentes, ad montium muniriones confugerant) sub custodia tantùm Angelica martyrum ibi corpora seruabantur: ità vt in noctibus à longè cælestia conspicerentur luminaria, & suauissimi soni supernarū v[illegible] à multis audirentur carmina. Vndè ex reuelatione diuina confortari conciues paucissimi qui remanserant, ad vrbem properant, ac cum ieiunijs & orationibus hymnorumque decantationibus sanctorum corpora in locis congruis circa ciuitatem venerabiliter humauerunt: ac decæterò sine timore hostium Domino seruierunt. Corpus verò beatissimi Nichasij atq; sanctę Eutropiæ in cœmeterio sancti Agricolæ solenniter sepelierunt. Quorum omnium sanctorum intercessionibus suffulti optata mereamur pertingere ad gaudia cęlestia, per eum qui sine fine viuit & regnat per infinita seculorum secula, Amen.

Sancti sepulturæ demandātur.

DE S. VALERIANO Episcopo, cuius festum in quintumdecimum diem Decembris incidit, quærat lector in Tomo quinto, 17. Octobris, vbi cum charissimus noster confrater Surius inter martyres Africanos posuit.

DE MAXIMO Confessore, mentio fit in discipulorū eius historijs, Auiti scilicet, ad decimumseptimum diem Iunij, Tom. 3. & Carilephi, Calendis Iulijs, in Tomo 4. vbi per errorem Episcopus nominatur, cùm fuerit tantùm Abbas.

VITA

VITA BREVIS SANCTI VRSICINI RAVENNATVM ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR IN PERdocti viri Hieronymi Rubei, de gestis Rauennatum libro tertio.

14 Decēb. — *S. Vrsicini patria.* — *Eius hortatu D. Apollinari templū extruitur.* — *Obit mortem.* — *Miraculum.*

ECCLESIO successit in Rauennatū Archiepiscopatu Vrsicinus, patria Rauēnas, procero, sed tenui corpore, facie rubra, magnis oculis, summa vir religione atque innocentia. Hic Iulianum Argentarium in ædificationem augustissimi templi D. Vitalis incumbentem hortatur, vt ad vnius patroni ciuitatis templum, alterum adiungeret D. Apollinari, & geminata pietate ambos Rauennatum deos tutelares, honore afficeret. Id cùm Iustiniano Argentarius significâsset, & Cæsar fuisset assensus, ad classem, vbi templum ignobile D. Apollinari exstructum erat, maius ac nobilius templum ædificauit. Quod ad hanc diem extat, ipsam egregij operis admirabilem antiquitatem præ se ferens. Hisdem diebus Bacuda, Iuliani gener, socero opem ferente, in regione Rauennatis vrbis, cui regioni Aphricisco cognomētum est, D. Michaëli Archangelo, templum quod adhuc superest ædificauit. Nec haud ità pòst multò obijt Vrsicinus Archiepiscopus, cùm annos tres Rauēnati ecclesiæ præfuisset. Sepultus iuxta prædecessorem suum Ecclesium, in diuorum Nazatij & Celsi sacello. Eius Imago in testudine spectatur Classensis templi. In cuius templi porticu magnis characteribus hæc scripta erant. Beati Apollinaris sacerdotis basilicam, mandato beatissimi Vrsicini Episcopi, à fundamentis Iulianus Argentarius ædificauit, ornauit, atque dedicauit: consecrātę verò beato Maximiano Episcopo, die Nonarum Maiarum, indictione duodecima. Octiès P.C. Basilij. Ferunt autem, cum D. Vrsicini Rauennatis martyris memoriam, cùm obtruncatus ex humo surrexit, caputque ambabus appræhendit manibus, tribus ex collo ramis palmæ prodeuntibus, renouādam curauisse: quòd eo modo sibi ad sepulcrum martyris, orantique visus ipse fuisset.

MARTYRIVM SS. VALENTINI, CONCORDII, NOVALIS, ET AGRICOLAE, VT HABETVR SEcundo libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.

16. Decēbr. — *Dalmatij vitā quære suprà quinta Decēbris* — *S. Valētinus cū filio, credit in Christum, & baptizatur.* — *Cum socijs præmemoratis occiditur.*

IN ea calamitate, quam Diocletianus Christianis intulit Rauēnæ, Valentinus cum Nouali & Agricola, septimo decimo Calendas Ianuarij, ob Christum acerbissimam necem subiērunt. De Valentino, in vita diui Dalmatij Episcopi & martyris Ticinensis, in hanc sententiam legimus. Ad Dalmatium (cùm is esset in vrbe Alba, patre senatore, & occultè primùm Christianus, mox omnibus statim relictis, palàm Christum Deum prædicare, & miracula edere cœpisset) Valētinus magister militum, cùm ad eius aures fama peruenisset, Rauēna profectus, venit eum rogans, vt filio graui morbo laboranti, ac iam desperato, suppetias ferret. Deum precatus Dalmatius, Valentino renunciat, Concordium filium suum, qui erat Rauennæ, conualuisse: virumq; sanctissimum, itèm Rauennatem, nomine Antonium, eadem die obijsse. Quæ omnia, cùm Valentinus Rauēnam regressus, vera competisset, denuò ad Dalmatium rediens, vnà cum Concordio filio, sacra baptismatis vnda ablutus est. Cœpit ab eo die Valentinus, Rauennæ Christum profiteri, multisque ad veram eius religionem adductis, tandèm pariter cum filio Concordio, & Nouali, Agricolaque socijs, ob Christum (vti memorauimus) necatus est.

VITA BREVIS S. GATIANI PRIMI EPISCOPI TURONENSIS, PER SANCTUM GREGORIUM æquè Episcopum Turonensem conscripta. *Habetur cap.30. decimi libri historiarum Gallicarum.*

18. Decemb. DE Episcopis Turonicis, licèt in superioribus libris quædam scripsisse visus sum, tamen propter ordinationem eorum, & supputationem, quo tempore primùm prædicator ad Turonicam accessit vrbem reciproca repleuit. Primus Gatianus Episcopus anno Imperij Decij primo, à Romanæ Sedis Papa transmissus est: in qua vrbe multitudo paganorum idololatrijs dedita commorabatur: de quibus nonnullos prædicatione sua conuerti fecit ad Dominum. Sed interdùm occulebat se, ob impugnationem potentum, có quòd sæpius eum iniurijs & cótumelijs cùm reperirent, affecissent: ac per crypta & latibula, cum paucis Christianis, vt diximus, per eundem conuersis, mysterium solennitatis diei Dominicæ elanculò celebrabat.

S. Gatianus ad Christum multos paganos conuertit.

Erat autem valdè religiosus, & timens Deum, vt nisi fuisset talis, non vtiquè domos, parentes, & patriam ob Dominici amoris diligétiam reliquisset. In hac vrbe, sub tali conditione, plures, vt ferunt, annos cómoratus, obijt in pace: & sepultus est in ipsius cœmeterio, quod erat Christianorum, & cessauit Episcopatus triginta-septem annis.

Felix obitus eius.

Secundus, anno Imperij Constantis primo, Littorius ordinatur Episcopus. Fuit autem ex ciuibus Turonicis, & his valdè religiosis. Hic ædificauit ecclesiã primam intra vrbem Turonicam, cùm iam multi Christiani essent. Primaq; ab eo ex domo cuiusdam senatoris basilica facta est. Huius tempore, sanctus Martinus in Gallijs prædicare exorsus est. Sedit autem annis triginta tribus & obijt in pace, sepultus que est in suprascripta basilica, quę hodiè quoquè eius nomine vocitatur. Tertius, sanctus Martinus anno nono Valentis, Episcopus fuit. Hic transtulit corpus beati Gatiani: sepeliuitque ipsum iuxta sepulcrum sancti Littorij in illa nominis sui præfata basilica.

S. Littorius ei succedit.

S. Martinus Gatiani ossa sepelit iuxta S. Littorium.

DE S. NEMESIO, cuius festum in 19. diem Decembris incidit: ac de Ammone, Zenone & socijs, in 20. diem, Quære suprà in historia martyrum Alexandrinorum, 8. Decembris.

DE S. MEMMIO CHATALAVENNSI EPISCOPO, PER S. GREGORIUM TURONENSEM IN gloriam Confessorum, capitulo 66.

21. Decẽbr. CHATALAVENSIS verò vrbis proprius extat patronus Memmius antistes, qui cùm adhuc maneret in corpore mortali, mortuum dicitur suscitâsse. Ad cuius nunc sepulcrum sæpiùs confractas miserorum catenas atque compedes vidimus: sed & nos propriè virtutem eius experti sumus. Quodã enim tempore, dum in vrbe illa cómoraremur, puer vnus ex nostris à febre corripitur, fatigatur vomitu, ac cibum potumque simul exhorret: nobis verò magna molestia generatur, quòd huius pueri infirmitas, itineri nostro moras innecteret. Nec mora, basilicam Sancti adeo, sepulcro prosternor, pro puero effusis lachrymis deprecor, vt qui laborantibus vinctis, disruptis compedibus respectu pietatis plerunque consolationem exhibuit, huic febricitanti medelę refrigeria ministraret. Mirũ dictu, in ipsa nocte à Sancti virtute visitatur infirmus, manè facto incolumis surrexit à lectulo.

S. Mẽmius mortuum suscitat.

S. Gregorius Turonẽsis à S. Memmio salutẽ ægro puero obtinet.

DE SCIRIDONE, Chęremone & innumerabilibus socijs, quære suprà 8 Decembris in historia sanctorum martyrum Alexandrinorum, circa finem.

DIVI

DIVI GREGORII NYSSÆ PONTIFICIS IN DIEM NATALEM DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI

oratio, Petro Francisco Zino Veronensi interprete.

25. Decẽbr. Psal. 80.

BVCCINATE, inquit Dauid, in neomenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ. Cælestis autem doctrinæ instituta omnia sunt instàr legis apud eos, qui audiunt. Quamobrèm, quoniam adest insignis dies solennitatis nostræ, nos itèm obseruemus legem, & efficiamur sacræ celebritatis buccinatores. Legalis autem tuba, vt declarat Apostolus, est oratio. Dicit enim, incertum tubæ clangorem esse non oportere, sed sonis distinctum, vt ea, quæ dicuntur, perspicua sint. Edamus igitur & nos, fratres, clarum aliquem sonum, qui non minùs exaudiatur, quàm si ederetur cornea tuba: quandoquidem & lex in vmbræ figuris antè depingens veritatem, in tabernaculorum celebritate tubis vt caneretur, mandauit. Et præsens celebritatis argumentum veri tabernaculi mysterium est. In hac enim humanũ ei tabernaculum figitur, qui propter nos formam hominis induit. In hac tabernacula nostra, quæ morte corruerant, instaurantur ab eo, qui ab initio construxerat ædificium. Nos etiam ea verba psalmi cum vocali Dauide plaudentes dicamus: Benedictus qui venit in nomine Domini. Quomodò autem venit? Non nauigio, aut curru aliquo, sed incorrupta virginitate in vitam humanam traiecit. Hic Deus noster, hic Dominus, & illuxit nobis, vt diem hanc solennem constitueret in condensis vsque ad cornua altaris.

1. Cor. 14. — Num. 10. — Psal. 117.

Nativitatis Domini solennis dies etiam antiquitùs habebatur.

Quòd autem mysterium, fratres, in ijs, quæ dicta sunt, contineatur, neutiquè ignoramus: scimus enim vniuersas res procreatas esse velutì templum quoddam Domini, à quo procreatæ sunt. Verùm quia superinducto peccato obstructa erant ora illorum, qui victi fuerant, & exultationis vox obticuerat, & dies festos celebrantium consensus distractus erat, cùm humana natura cum beatarum mentium natura in celebrando non conueniret, idcircò venerunt Prophetarum & Apostolorum tubæ, quas lex corneas vocat, quia ex vero Vnicorni confectæ sunt. Hæ spiritu sancto inflatæ continuum veritatis sonum protulerunt, vt auribus eorum, qui propter peccatum obsurduerant, patefactis, per frequentiam inferioris tabernaculi cum excellentibus illis mentibus, quæ ad altare superius adstant, concinentem vna solennitas cōcelebraretur. Diuina enim illius altaris cornua sunt eximiæ & præstantes cælestis naturæ virtutes, & principatus, & potestates, & throni, & dominationes, quibus cum per tabernaculi excitationem in celebritate coniungitur humana natura, renouatione corporum condensata. Nam condensari, & ornari, & indui, idem est: vt illi, qui hæc intelligunt, interpretantur.

Spirituales tubæ corneæ quæ sint.

Agitè igitur ad spiritalem choream animos nostros excitemus, nobisque chori ducem, & principem, & coryphæum Dauidem proponamus, & vnà cum illo dulcem illam emittamus vocem: Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea. In hac tenebræ incipiunt minui, & crescente splendore, noctis termini contrahuntur. Neque enim casu, aut sponte sua contingunt hæc, fratres, in hac die solenni, qua humanæ vitæ splendet diuina vita. Sed per ea, quę cernuntur, mentis aciem intendentibus arcanum quoddā ostendit natura, ac tantùm non vocem emittens docet eos, qui audire possunt, quid sibi velit, quòd in aduentu Domini dies augetur, & nox imminuitur. Mihi enim videor eam sic loquentem exaudire: Considera, homo, qui hæc adspicis, ex ijs, quæ vidētur, ea tibi aperiri, quæ recondita sunt. Vides noctem ad summam longitudinem peruenisse, & cùm progredi vlterius nequeat, consistere, ac regredi? Cogita exitiosam peccati noctem, quæ malis omnibus artibus aucta, ad summum malitię cumulum venerat, hodiè recisam esse, ne longiùs serperet, atque illuc deincèps redigi, vt planè deficiat, ac deleatur. Vides vberiores lucis radios, & solem solito sublimiorem? Cogita veræ lucis præsentiam Euangelij radijs totum orbem terrarum illustrare.

Psal. 117. — In decrescentibus noctibus Dominus nascitur.

Itèm in extremis seculi temporibus.

Quòd autem humanæ vitæ non ab initio, sed extremis temporibus Dominus apparuerit, hanc meritò fortassè causam quispiam existimabit, quòd qui malitiam vt tolleret, humanam vitam erat ingressurus, expectauit necessariò vt omne

ab inimico satum, propagatumque peccatum germinaret, ac tum demùm, vt legi-
Luc.3. tur in Euangelio, radici securim admouit. Nam & qui præstant medendi faculta-
te, dum febris adhuc corpus exurit, & ex causis morbum efficientibus paulatim in-
tenditur, obsecundant morbo, quoàd vis ad summum peruenerit, nec cibi subsidi-
um vllum ægrotanti præbent. At vbi malum constiterit, patefacto iam toto mor-
bo, tùnc artem adhibent. Sic animorum ægrotantium medicus expectauit, dum
malitię morbus, quo natura hominum victa laborabat, se totum aperiret, nè latens
aliquid, incuratum remaneret, si curâsset id solum, quod cernebatur. Itaque nec
Noë tempestate, cùm omnis caro in iniquitate corrupta esset, aduentu suo me-
dicinam attulit, quia nondùm Sodomitici sceleris germen pullulauerat. Nec tem-
pore euersionis Sodomorum Dominus aduenit, quoniam in humana natura,
multa adhuc mala latitabant. Vbi enim impius Pharao? Vbi indomita Aegyptio-
rum malitia? Nec tunc igitur tempus fuit, vt huic vitę se Deus commisceret. Opor-
tebat, vt Israëlitarum iniquitas pateficret. Oportebat, vt regnum Assyriorum, & su-
perbia Nabuchodonosor adhuc in vita latitans ostēderetur. Oportebat, vt piorum
cædes, tanquàm scelerata spinosaque planta, ex mala diaboli radice prodiret.
Matth.23. Oportebat, vt Iudæorum Prophetas occidentium, & à Deo missos lapidibus obru-
entium, ac Zacharia tandèm inter templum & altare interfecto, piaculum admit-
tentium rabies detegeretur. Ad sceleratorum geminum numerum adde & in-
Matth.2 fantium ab Herode patratam cædem.

Cùm igitur malitiæ vis se totam effudisset, multisque luxurians modis creuisset
in animis eorum, qui singulis seculis scelere insignes extiterant, tunc Deus, vt ad
Act.17. Athenienses Paulus ait, ignorantiæ tempora despiciens, in diebus vltimis aduenit,
quandò non erat intelligens, nec requirens Deum, quandò cuncti declinauerant,
& facti erant inutiles, quandò conclusa erant omnia sub peccato, quandò iniqui-
tas abundabat, quandò vitiorum tenebræ ad summum vsque terminum venerant.
Tunc apparuit gratia, tunc veræ lucis enituit radius, tunc in tenebris & vmbra
mortis sedentibus ortus est iustitiæ Sol. Tunc humanam carnem indutus multa
serpentis capita pede contriuit, ad terramque allidens conculcauit.

Nè quis autem mala, quæ nunc in vita sunt, respiciens, falsa nos dicere suspice-
tur, quòd in extremis temporibus splenduisse nobis Dominum asseramus. Nam
(obijciat aliquis) qui tempora, quibus malitia tegeretur, expectauit, vt illam au-
ctam cumulatamque radicitùs euelleret sic etiam tollere atque abolere cunctam
debuerat, vt nullæ ipsius in vita reliquiæ remanerent. Nunc autem & homicidia,
& furta, & adulteria, & reliqua omnia flagitia & scelera debacchantur. Is ergò, qui
hæc spectans sic obijcit, insigni, peruulgatoque exemplo quæstionem ipsemet sol-
Egregia cō-paratio ser-pentis cum dracone in-fernali. uat. Quemadmodùm cùm serpentes interficiuntur, non continuò reliquas partes
vnà cum capite mori videmus: sed cùm interierit caput, illæ tamen adhuc vitam
retinent, nec vitali priuantur motu: sic accidit in draconis interitu. Etenim in-
gens cùm esset admodùm fera, quippè quæ singulis hominum ætatibus excreuerat,
qui multiplex eius caput, idest, vim illam malorum inuentricem multa in se capi-
ta continentem sustulit, cæteratum ipsius partium tractus neglexit, vt interfectæ
feræ motum posteris ad exercitationis occasionem relinqueret. Ecquod igitur
collisum & effractum est caput? Illud, quod impio consilio mortem intulerat,
Gen.3. quod morsu mortiferum homini virus iniecerat. Quamobrèm qui mortis euer-
tit imperium, vim, quæ in capite serpentis erat, vt ait Propheta, contriuit. Quod
autem huius feræ in humana vita relictum fuit, quodque, quoàd homines vitio-
rum motionibus permouentur, squama peccati vitam irritat, atque asperam red-
dit, potentia quidem, etsì non penitus actu, iam mortuum est, cùm eius caput con-
tusum, & inutile factum sit. At vbi tempus transierit, & ea, quæ mouentur, consti-
1.Cor.15. terint, aduenetitque vitæ huius absolutio, quam expectamus, tunc & cauda, & ex-
trema pars inimici, mors ipsa nimirùm destruetur, atque ità delebitur omninò
cuncta malitia, cùm omnes in vitam per resurrectionem reuocati, qui iusti erunt,
ad cælestem quietem accedent, qui autem peccatis obnoxij, in gehennæ ignem de-
trudentur.

Sed ad præsens gaudiū reuertamur, quod pastoribus nunciant Angeli, cæli enar-
rant, & Magis prophetiæ spiritus multis varijsq; rationibus prædicat, vt etiam Ma-
Matth.5. gi gratiæ præcones fiant. Nam qui solem suum oriri facit super iustos & iniustos,
quique

quique pluit ſuper malos & bonos, cognationis radium & rorem ſpiritûs alienis
etiam linguis demiſit, vt aduerſariorum teſtimonio magis etiam apud nos veritas
confirmaretur. Audiuiſti ariolum Balaam meliori numine afflatum ſic alienige-
nis prædicentem: Orietur ſtella ex Iacob? Eccè tibi, qui ab eo genus duxerunt, Ma- Num 24.
gi ex prædictione ipſius nouum obſeruant ortum ſtellæ, quæ præter aliarum ſtella-
rum naturam, & motûs & ſtatûs eſt particeps, & ad vtilitatem hac vtitur viciſſitu-
dine. Etenim cùm cæteræ ſtellæ partìm in orbe non errante ſemèl infixæ ſtatum
immobilem ſortitæ ſint, partìm nunquàm ceſſent à motu, hæc & mouetur, dum Matth.2.
Magis ſe ducem præbet, & ſtat, dum illis oſtendit locum.

Audis Eſaiam clamantem: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis? Diſce Eſa.9.
ab eodem Propheta, quomodò natus ſit puer, quomodò datus ſit filius. Num iuxta
naturæ legem? Minimè verò, inquit. Legibus enim naturæ non paret, qui naturæ
Dominus eſt. Quomodò igitur natus eſt puer? Dic. Eccè, inquit, Virgo in vtero Eſa.7.
concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel. Quod ſi interpre- Matth.1.
teris, ſignificat, nobiſcum Deus. O rem admirandam. Virgo mater efficitur, & per-
manet virgo. Cernis nouum naturę ordinem? In alijs mulieribus, quandiù aliqua S. maria poſt
eſt virgo, non eſt mater. Nam poſteaquàm eſt facta mater, virginitatem non ha- partum per-
bet. Hîc autem vtrunque nomen in idem concurrit. Eadem e: im & mater, & vir- manet vir-
go eſt. Nec virginitas partum ademit, nec partus virginitatem ſoluit. Decebat go.
enim, vt qui in vitam humanam introibat, vt homines integros incorruptosque
ſeruaret, ab incorrupta ſibi deſeruiente integritate initium duceret. Nam homi-
num conſuetudo expertem connubij, incorruptam appellat.

Hoc mihi antè magnus ille Moſes per eam lucem, in qua ſibi Deus apparuit, vi-
detur cognouiſſe, qui cùm rubus arderet, nec tamen cōſumeretur: Aſſcendam, in- Exod.3.
quit, & videbo viſionem hanc magnam: non loci motum, vt arbitror, per aſſcen-
ſum declarans, ſed temporis tranſitum. Quod enim tunc per flammam & rubum
ſignificabatur, progrediente tempore, quod intercedebat, perſpicuè in myſterio
Virginis apertum fuit. Quemadmodùm enim illic eſt rubus, & tangit ignem, &
non comburitur, ità hîc eſt Virgo, quæ lucem parit, & non corrumpitur. Quòd au-
tem per rubum Virginis corpus, quod Deū ſuſcepit, intelligatur, nè te ſimilitudi-
nis pudeat. Nam omnis caro propter peccati ſuſceptionem, & ob id ipſum tātùm, Luc.8.
quòd eſt caro, peccatum eſt. Peccatum autem in ſcriptura vocatur ſpina. Hebr.6.

Ac nè à propoſito longiùs euagemur, fortè non erit intempeſtiuum, ſi incor-
ruptæ matris teſtem eum, qui inter templum & altare fuit occiſus, proferamus.
Hic eſt Sacerdos Zacharias, non Sacerdos ſolùm, verumetiam Propheta. Ac pro- Matth.23.
phetiæ quidem poteſtas in Euangelij libro declaratur, cùm viam hominibus mu-
niens diuina gratia, nè Virginis partus incredibilis putaretur, minoribus miraculis
fidelium aſſenſum ſic exercuit, vt fœmina ſterilis, & vir iam ętate confectus filium
ſuſciperent. Hoc mirandi Virginis partûs proœmium fuit. Etenim ſicut Eliſabeth, Luc.1.
quæ ſterilis ad ſenectutem peruenerat, non poteſtate naturæ fit mater, ſed ei diui-
no conſilio filius naſcitur: ſic quod in virgineo partu non credendum videtur, ſi
referatur ad Deum, credibile eſt. Quoniam igitur ex virginitate prouenientem
præcedit nuncius ſterilis, qui ad vocem illius, quæ Dominum vtero gerebat, ante-
quàm in lucem prodiret, in aluo matris exiliuit, ſimul àc natus eſt præcurſor Ver-
bi, prophetico ſpiritu Zachariæ ſilentium ſoluitur. Quæcunque autem diſſeruit
Zacharias Propheta, ad futurum ſpectabant.

Hic igitur diuino numine ad occultorum cognitionem ductus, cùm virgini-
tatis myſterium in partu incorrupto non ignoraret, in ſacro templo Virginem
matrem à loco virginibus per legem aſſignato non ſemouit, Iudæosque docuit,
naturam humanam vnà cum reliquis omnibus rerum omniū effectori & Regi ità
ſubiectam eſſe, vt arbitratu ſuo eam ipſe regeret, non autē ab ea regeretur: itaque
in manu ipſius eſſe, nouam ortûs rationem moliri, quæ matrem eſſe virginem non
impediret: quamobrèm eam ſe à virginum loco non excluſiſſe. Locus autem ille Zacharias,
erat ſpatium quoddam inter templum & altare. Cùm igitur audiuiſſent Iudæi re- pater Iohā-
rum omnium Regem in vitam humanam diuino ordine prodijſſe, metuentes, nè nis Baptiſtę
Regi ſubderentur, ſacerdotem, qui hæc de ipſo partu teſtificabatur, ad ipſum altare inter tem-
ſacrificantem interfecerunt. plum & al-
tare occidi-
tur.

Sed lōgè à propoſito aberrauimus, cùm ad Bethleē, de qua in Euāgelio, oratione
recurrere

recurrere nos oportet. Nam si verè pastores sumus,& proprijs gregibus in vigilamus,ad nos vtriquè spectat Angelorum vox, quæ magnum hoc gaudium nunciat.
Luc.2. Oculos igitur in cælestem exercitum intendamus, tripudium spectemus Angelorum,diuinum ipsorum cantum audiamus. Qui'nam plaudentium sonus? Gloria, clamant,in altissimis Deo. Cur diuino numini, quod in altissimis cernitur, gloriam tribuunt? Quoniam,inquiunt,& in terra pax. Ob hoc spectaculum gaudio perfusi sunt Angeli. In terra pax. Quæ priùs detestabilis erat,quæ spinis ac tribulis plena solitudo,quæ damnatorum exilium,quæ belli regio,hæc pacem suscepit. O rem
Psal.84. admirabilem. Veritas de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit. Talem dedit hominū terra fructum suum. Et hęc fiunt pro bona in hominibus voluntate. Deus humanæ naturæ commiscetur,vt ad sublimitatem diuinam hominem tollat.

His auditis, in Bethleem proficiscamur, nouum spectaculum contemplemur: quomodò partu suo Virgo lętetur,quomodò lactet infantulum. Sed priùs auscultemus,quid de ipsa memoriæ proditum sit. Virginis pater (vt ex historia quadam incerti authoris accepi) fuit insignis quidam ciuis, obseruantia legis & vitæ probitate in primis nobilis, qui sine filijs ad senectutem peruenerat, cùm minùs idoneam ad gignendum vxorem haberet. Habebatur autem matribus ex lege honor quidam,quo carebant fœminæ,quæ liberos nullos susceperant. Quapropter & hęc
1.Reg.1. imitata id,quod de matre Samuelis scriptum est,in sanctum sanctorum ingreditur, & supplex Deum orat,nè se legis benedictione sinat excidere, cùm nihil vnquàm
S. Anna vouet Deo votum, & reddit. admiserit contra legem. Quòd si mater euaserit,se quodcunque pepererit, ei dedicaturam. Quamobrèm cùm voti compos effecta filiam suscepisset, eam vocauit Mariam, vt ipso etiam nomine testaretur acceptum munus à Deo. Illam igitur, cùm iam grandiuscula esset, nec vbere matris ampliùs indigeret, ducens ad templum Deo reddidit,& studiosè promissum exoluit.

Sacerdotes autem,quandiù paruula fuit,ad Samuelis similitudinem in sanctis ædibus educârunt: sed cùm iam adolesceret,consulebant,quid'nam agerent de sacro illo corpore,nè Deum offenderent. Etenim naturæ legi illam subijcere, vt
Instâr est sacrilegij, si virgo Deo dicata, homini iungatur in matrimonio. cuipiam in matrimonio collocata seruiret,absurdissimum videbatur. Inst... enim sacrilegij fuisset,si muneris Deo sacrati dominus homo fieret. Legibus enim erat constitutum,vt maritus dominaretur vxori. Mulierem rursùs inter sacerdotes in templo versari,atque in sanctis ædibus conspici,nec lex, nec grauitas permittebat. Deliberantes igitur in hanc sententiam diuinitùs conuenerunt, vt eam connubij nomine cuipiam desponderent,qui tamen ad custodiam eius duntaxàt esset idoneus. Ad hoc autem munus aptissimus inuentus est Ioseph ex eadem tribu & patria,qua erat Virgo. Sacerdotum ergò consilio Ioseph puellam sponsam accipit. Quæ tamen coniunctio sponsalia non est egressa.

Luc.1. Tunc ad Virginem missus est Gabriel, qui ei diuinæ voluntatis arcanum aperiret. His autem faustissimis verbis vsus est. Aue gratia plena, Dominus tecum. Con-
Gen.3. traria hæc est oratio illis vocibus,quas prima mulier audiuit. Tunc enim illa do-
S. Mariæ annunciatio. loribus propter peccatum damnata est: nunc autem in hac per gaudium dolor expellitur. In illa molestiæ partum præcesserunt: huic partum lætitia prænunciat. Nè timeas,inquit. Quoniam omnibus mulieribus timorem affert partus expectatio,dulcis partùs promissione timor eximitur. In vtero,inquit,concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populū suum à peccatis eorum. Quid autem Maria? Audi pudicam Virginis vocem: Quomodò erit mihi istud,quoniam virum non cognosco? Angelus partum nunciat. at illa virginitati inhæret,& integritatem Angelicæ demonstrationi anteponendam iudicat. Nec Angelo fidem non habet,nec à proposito recedit suo. Interdixi, inquit, mihi
Vides etiā antiquæ legis tempore fuisse in vsu Virginitatem? consuetudinem viri. Quomodò istud erit mihi, quoniam virum non cognosco? Hæc Mariæ vox declarat ea,quæ ex historia incerti authoris cōmemoraui, non esse penitùs absurda. Si enim liberorum causa ducta fuisset à Ioseph, quomodò pariuram Angelo pręnuucianti, se rem nouam, & alienā audire præ se tulisset,cùm ipsa quoq; sese obstrinxisset naturę lege,vt aliquandò mater esset? Verùm quia carnem Deo consecratā,tanquàm sanctū aliquod oblatum munus,oportebat intactā integrāque pręstare,idcircò, Licèt,inquit,Angelus sis, licèt è cælo venias,licèt id, quod ostenditur,naturā superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est. Quomodò sine viro mater ero? Ioseph enim sponsum noui,sed virum non cognosco.

Quid

Quid ad hæc auspex Gabriel? Quem thalamum statuit puro, impollutoque connubio? Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatum vterum illum, qui bonitatis præstantia ad se traxit animi bona. In reliquis enim omnibus vix animus purus Spiritûs sancti præsentiam capit: hîc autem caro fit Spiritûs receptaculum. Sed & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Quid significat arcanus hic sermo? Christus Dei virtus est, & sapientia, vt ait Apostolus. Virtus igitur Altissimi, quæ Christus est, per aduentum Spiritûs sancti formatur in Virgine. Quemadmodùm enim vmbra ad præcedentium corporũ figuram effingitur, sic forma & indicium diuinitatis Dei in virtute ipsius, qui paritur, ostendetur: & imago, & signum, & adumbratio, & splendor exemplaris per admirabilem rerum effectionem demonstrabitur. *S. Mariæ caro S. Spiritûs receptaculum.* *1.Cor.1.* *Christi conceptio.*

Verùm hortatur nos Euangelium, vt in Bethleem oratione reuertamur, & quæ in antro sint mysteria videamus. Quid nam est hoc? Puer pannis inuolutus, & positus in præsepio: & Virgo pòst partum, ac incorrupta mater complectitur filium. Emittamus illam Prophetæ vocem: Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. Num hæc, quæ audiuimus de Christo, fortuna & casu contigerunt, & scripta sunt, an historiæ subest aliqua ratio. Quid sibi vult hæc Domini in antro sedes? hæc in præsepi reclinatio? Cur tempore descriptionis tributorum in vitam ingreditur? An perspicuum est, cum, quemadmodùm à legis execratione nos eripit factus ipse pro nobis execratio, & liuores nostros in se transfert, vt eius liuore nos curemur, sic etiam vectigalem fieri, vt nos à grauissimo vectigali, quod ab homine mors exigit, liberaret? Quòd verò speluncam vides, in qua paritur Dominus, cæcam hominum vitam, & sub terra demersam cogita, in qua nascitur ille, qui in tenebris ambulantibus, & in regione vmbræ mortis sedentibus se ostendit. Pannis autem obuoluitur, & fascijs constringitur, qui peccatorum nostrorum catenas subit & vincula. *Luc.2.* *Psal.47.* *Eius natiuitas.* *Esa.53.*

Præsepe verò, in quo Verbum gignitur, bestiarum est domus, vt cognoscat bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Per bouem intellige illum, qui legis iugo subiectus est: per asinum autem, quod est animal ferendis oneribus natum, eum, qui simulacrorum cultûs onustus est crimine. Cæterùm commune ratione expertium animalium pabulum & vita, fœnum est. Producens, inquit Propheta, fœnum iumentis. Quod autem ratione præditum est animal, vescitur pane. Idcircò in præsepi, quod est animalium ratione vacantium sedes, è cælo delapsus vitæ panis proponitur, vt & quæ à ratione remota sunt animalia, rationis cibo nutriantur, atque ità ratione decorentur. Medium igitur in præsepi se inter bouem & asinum vtriusque Dominus locat, vt medium parietem maceriæ soluens, duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, ab altero graue legis iugum eripiens, alterum simulacrorum cultûs onere liberans. *Esa.1.* *Psal.103.* *Cur in præsepio Dominus sit positus.* *Ephes.2.*

Sed oculos ad mirabilia cælorum spectacula tollamus. Eccè enim non Prophetæ solùm & Angeli gaudium hoc nobis denunciant, verumetiam cæli rebus suis admirandis Euangelij gloriam prædicant. Ex Iudæis, vt ait Apostolus, Propheta Christus ortus est. Sed eius ortu non illuminatur Iudæus. Peregrini, & à testamentorum promissione, benedictioneque patrũ alieni sunt Magi, qui cognitione populum Israëlitam anteuertunt, & cælestem agnoscentes lucem, & in spelunca Regem non ignorantes. Hi munera afferunt, illi insidias struunt. Hi venerantur, illi persequuntur. Hi gaudent inuento, quem exquirebant, illi nunciatũ ipsius ortum reformidant. Videntes enim, inquit, stellam supra locum, vbi erat puer, gauisi sunt gaudio magno valdè. Herodes autem sermonem audiens turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Hi & tanquàm Deo thus offerunt, & auro dignitatem regiam colunt, & prophetica quadam gratia per myrrham mortis dispositionem subsignificant. Illi verò cunctos infantes vnum in locum coactos interneccione tollendos censent. Quod eos mihi non solùm crudelitatis, verumetiam summę dementiæ videtur coarguere. *Hebr.7.* *Tres Magi nec plasto Christo munera offerunt.* *Matth.2.*

Quid enim sibi vult ista puerorum trucidatio? Cur ausi sunt homicidæ sese tanto scelere obstringere? Quoniam nouum quoddam, inquiunt, mirandumque cæli portentum Regis indicium Magis nunciauit. Quid igitur tum? Aut portendenti signo fidem habes vt vero, aut quod rumore iactatur, vanum putas. Si talis est, qui cælos sibi fecerit inseruire, prorsùs est supra manum tuam. Sin autem in potestate tua *Sancti infantes occiduntur.*

tua est, vt ille vel viuat, vel moriatur, cum frustrà pertimescis. Qui enim id agit, vt imperio tuo subditus ipse sit, pro quo molietur insidias? Cur horrendum illud datur mandatum? Cur impia fertur sententia, vt miseri infantes trucidentur? Quid peccârunt? Quid morte, aut supplicio dignũ admiserunt? Crimen vnum duntaxàt habent, quòd nati sunt, & in lucem editi. Et propterea necesse fuit, vt ciuitas carnificibus compleretur? vt cogeretur matrum multitudo, & infantium populus? vt adessent etiã patres? & generis propinquitate coniuncti ad sæuum facinus congregarentur? Quis oratione calamitatem describat? Quis acerbitatem enarrans oculis adspiciendam proponat? mixtam illam lamentationem, luctuosum questum puerorum, matrum, propinquorum, patrum ad minas carnificum miserabiliter exclamantium?

Matrum & propinquorum lamentatio.

Quis dicendo possit exprimere carnificem gladio contra puerum irruentem, & toruo, trucique vultu contuentem, ac verbis crudelibus alloquentem, vna quidem manu corripientem infantulum, altera verò gladium adigentem? Matrem porrò ex altera parte filium ad se trahentem, obijcientemque ceruicem suam acuto gladio, nè miserum filiũ carnificis manu necatum proprijs oculis intueatur? Quis explicet ea, quæ patres agunt, reuocationes, suspiria, postremos filiorum complexus? præsertim cùm idem à multis fiat eodem tempore? Quis variam multiplicemque calamitatem, & conduplicatos puerperarũ dolores partûs exponat? & acerrimas, quas admouebat natura, faces? Quomodò puer infelix & vberi simul inhæreret, & per viscera letalem plagam acciperet? Quomodò misera mater simul infantis ori subderet vbera, & sinu sanguinem eius exciperet? Manûs autẽ impetu sæpenumerò carnifex vno gladij ictu filium & matrem consauciabat, & vnus sanguinis riuus ex matris plaga, & ex mortifero vulnere filij mixtus decurrebat.

Iam verò cùm nefaria Herodis sententia non solùm nupèr geniti necarentur, sed etiam illi, qui alterũ agebant annum, raperẽtur ad mortem, (Scriptum est enim eum iussisse, bimulos & minores interfici) videre erat matres non paucas, quæ eo temporis spatio duos filios enixæ fuerant. Quod'nam igitur rursùm in his spectaculum cernebatur, cùm duo carnifices circa matrẽ vnam essent occupati, vnusque propè currentem filium ad se raperet, alter autem lactentem adhuc infantulum è gremio matris euelleret? Quid tum faciat mater infelix, cùm natura bifariàm in filios diuellatur, & vtroque filio maternis visceribus ex æquo faces admouente nesciat, vtrum ex carnificibus priùs sequatur, cùm vnus ex hac, alter ex illa parte pueros ad cædem trahat? Præcurrat'ne ad nupèr genitum, confusos, indistinctosque gemitus emittentem? At inhibetur ab altero iam loquente, balbutientique lingua matrem inclamante. Quid'nam agat? Quò se vertat? Vtrius voci voce sua respondeat? Vtrius gemitum gemitu excipiat suo? Vtrius defleat necem, cùm vterque naturæ stimulis æquè miseram feriat? Sed amoueamus aures ab hisce questibus, & ad lætiora, dieique festo magis conuenientia cogitationẽ conuertamus, licèt Rachel, vt inquit Propheta, clamans filiorum cædem deploret. In die enim festo, vt ait sapiens Salomon, malorum decet obliuisci.

Matth. 2.

Dies festus Natalis Domini.

Hier. 31.

Quæ autem nobis celebrior dies hac esse potest, in qua malas diaboli tenebras discutiens iustitiæ sol per naturam nostram illucet mundo? in qua qui cecidit, excitatur? qui victus est, in gratiam recipitur? qui eiectus est, reuocatur? qui è vita excidit, ad vitam redit? qui seruitutem seruiuit, regni dignitatem assequitur? qui mortis vinculis constrictus est, ad regionem viuentium reuertitur? Nunc, vt propheta testatur, æreæ mortis portæ confringuntur, ferrea comminuuntur vincula, quibus anteà genus hominũ in mortis custodia conclusum detinebatur. Nunc, vt cecinit Dauid, recluditur porta iustitiæ. Nunc per totum orbem vna voce festum celebrantium clamor exauditur: Per hominem mors, & per hominem salus. Primus in peccatum lapsus est: iacentem secundus suscitauit. A muliere mulier defensa est. Prima peccato aditum patefecit: hæc, vt testamenti pateret aditus, ministra fuit. Illa serpentis consilium est secuta: hæc serpentis interfectorem exhibuit, & lucis authorem in lucem edidit. Illa per lignum induxit peccatum: hæc per lignum gratiam intulit. Lignum autem Crucis intellige, cuius fructus est semper virens, & gustantibus vita fit immortalis. Nullus autem hanc gratiarum actionem Paschatis tantùm mysterio putet conuenire. Sic enim cogitet, Pascha quidem diuinæ dispositionis esse finem, qui tamen finis consequi nequeat, nisi principium antece-

Psal. 106.

Psal. 117.

1. Cor. 15.

Gen. 3.

Luc. 2.

Fructus ligni Crucis, vita est immortalis.

antecedat. Quid igitur antiquius est? Ortus nimirùm morte. Etsi igitur huius bona sunt, pars tamen bonorum ipsius ortus.

Quòd si quis munera, quæ in Euangelijs commemorantur, enumeret, si recenseat miracula curationum, in inopia & fame ciborum copiam, mortuorum è monumentis excitationem, subitam atque improuisam effectionem vini, expulsiones dæmonum, varias affectiones ad valetudinem reuocatas, claudorum saltus, illitos luto cæcorum oculos, diuinam doctrinam, leges latas, arcanam similitudinum significationem, hęc omnia huiusce diei gratia compræhenduntur. Hęc enim bonorum, quæ deincèps consecuta sunt, omnium initium fuit. Quamobrèm exultemus, & lætemur in ea. *Christi natiuitas omnium bonorū initium.*

Negligamus, vt hortatur Propheta, exprobrationem hominum, nec despectione ipsorum sinamus nos vinci, qui diuinæ dispositionis & prouidentiæ rationem irrident, quasi non decuerit Dominum subire corporis naturam, nec in hominum vita nascendo versari. Ignorant enim rei mysterium, quo Dei sapientia nobis salutem afferre constituit. Eramus spontè peccatis nostris venditi, & instàr eorum, qui argento veneunt, vitæ nostræ inimico mancipati. Quid tibi à Domino optandum fuit? Nónne vt eripereris è seruitute? Cur igitur curiosè requiris modum? Cur benemerenti benemerendi rationem præscribis, non secùs, àc si quis benemerito succenseat medico, quòd se non hac, sed illa ratione curauerit? Quòd si diuini consilij rationem curiositate ductus exquiris, hoc tibi satis sit intelligere, non vnum aliquod bonorum, sed quicquid boni cogitatione ac mente concipitur, illud esse diuinum numen, potens, iustum, bonum, sapiens, omnia denique nomina & notiones, quibus natura diuina declaratur. *Esa. 51.*

Considera igitur mihi, num in hoc beneficio, quo nos affecit, cernantur omnia, quæ dicendo percurri, bonitas, sapientia, iustitia, potentia. Vt bonus desertorem amauit. Vt sapiens rationem inuenit, qua seruitute oppressum in libertatem vendicaret. Vt iustus in seruitute continentem, & emptionis iure possidentem non coëgit, sed seipsum pro illo, qui victus erat, tradidit, & tanquàm vas & sponsor debitum ipse persoluit, vt eum, qui obstrictus erat, liberaret. Vt potens non victus est in inferno, nec eius caro vidit corruptionem. Neque enim fieri poterat, vt vitæ authot ac Dominus à corruptione vinceretur. *Caro Christi non vidit corruptionem.*

At turpe, inquies, fuit, eum in vitam humanam ingredi, & carnis molestias experiri. Immò verò hìc apparet muneris amplitudo. Etenim cùm aliter è tantis malis homo liberari non posset, beatitudinis Rex gloriam suam cum vita nostra commutauit. Ac puritas quidem ad nostras sordes sese demisit. Sordes tamen ipsæ puritatem non attigerunt. Lux enim, vt in Euangelio legitur, in tenebris fulsit, tenebræ autem eam non compræhenderunt. Nam tenebræ præsentia splendoris euanescunt. Sol in tenebris non obscuratur. Quod mortale est, absorbetur à vita, quemadmodùm scribit Apostolus: non autem vita à morte consumitur. Quod corruptum fuit, cum incorrupto seruatur: corruptio autem ad incorruptionem non accedit. Idcircò communis rerum omnium procreatarum concentus exurgit Dominum suum vna voce collandantium, sic omni lingua cælestium, terrestrium, atque infernorum exclamante: Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris laudandus in æternum, Amen. *Iohan. 1.* *2. Cor. 5.* *Philip. 2.*

SERMO BEATI PETRI DAMIANI DE S. PROTOMARTYRE STEPHANO, VT *habetur octauo Tomo Aloysij.*

26. Decẽbr. ADHVC filium Virginis habemus in manibus, & obsecutoria delinitione vagientis Dei honoramus infantiam. Ducit nos Virgo ad veneranda cunabula, & specio-
Psal.44. sa præ filiabus hominum, ad speciosum forma præ filijs hominum: benedicta inter mulieres, ad benedictum inter homines nos conducit. Subinmurmurat nobis in aurem (nè fortè domus exasperãs audiat & concitetur) reuelata esse velamina Prophetarum, & completum consilium Dei. Videte miraculum matris Domini, quia creatura creat, & creator creatur. Scintillat sidus, magus adorat, exultat polus, tellus resultat, gloriantur An-
Vides Deũ & hominẽ ex beata virgine nasci? geli, pastores adgaudent, virgo parit, nascitur Deus, & cælorum luminaria clariori lumine lumen exortum in tenebris prosequuntur. In istis bonis versamur. Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis. Scio quia dulce vobis est, In princi-
Psal 126. Iohan.1. pio erat verbum: dulcius, Verbum caro factum: dulcissimum, Verbum in Cruce suspensum. A tanto puerperio quis insanus oculos suos amouere, nedũ auelle-
Cant.6. re præsumat, nisi ipse iubeat qui dicit: Auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt?

Cant.1. Eccè dum osculatur nos osculo oris sui, dum tãtis miraculis & stupidos nos facit
Act.6. & attentos, Stephanus plenus gratia & fortitudine, facit prodigia & signa magna in populo. Nunquid æquum est derelinquere Regem, & ad militem oculos retorquere? Nequaquàm, nisi imperauerit Imperator. Surgit ipse Rex filius Regis, & lapidantium acies interrumpens, triumphatorio certamini non sine dolore cordis assistit. Videt opprimi primum & primicerium purpuratę cohortis, & grandinaria lapidũ densitate, fontes sanguinis de corpore protomartyris ebullire. Videt quia vniuersa debacchatio redundat in ipsum, & ipsi soli improperia exprobrantium cumulantur. Vbi pietas & misericordia tua Domine, si non compateris patienti? Vbi & æquitas, & iustitia, si non iudicas, & vindicas de populo lapidante? Curra-
Psal.18. mus ad spectaculum, ad quod currit, qui exultat vt gigas ad currendam viam, & videamus quibus armis armatus vexillifer martyrum in campũ pugnaturus descendit: & vt diligentiùs elucescat singularis martyrij prima prærogatiua, reuocemus
Act.6.& 7. ad memoriam Apostolicorum actuum descriptionem, in quibus historicis & figuralibus dictis conuersatio & passio belligeri militis continetur.

Stephanus, inquiunt, plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Non paruũ latet hîc mysterium, nec vilipendenda simplicioris scripturę manifesta positio. Ad Virginem quippè loquens Archangelus verba de cęlestibus scrinijs sumpta, nec alterius, nisi ipsius Dei spiritu fabricata, noua salutatione perorat. Nulli dubium, quin omnium verborum excedant altitudinem, vtpotè de melioribus disciplinis sancti Spiritûs euoluta, quorum enunciatione confœderandum erat illud vnicum sacramentum Verbi & hominis, diuinitatis & carnis.
Luc.1. Aue, inquit fortitudo Domini, gratia plena. Quid autem de Stephano? Stephanus
Deipara virgo & Stephanus præ cæteris pleni gratia. plenus gratia & fortitudine. Nonne Lucas eisdem penè literis de vtrisque loquitur? Sed licèt longè excellentior modus in Virgine prędicetur, secundariò tamen laudatur in Martyre. Habet igitur gratiam Stephanus sublimiori genere quàm reliqua martyrum multitudo, plenus gratia, refertus videlicet, & cumulatus, quod rarò in scripturis canonicis subtilis inquisitor inueniet. Iungitur gratiæ fortitudo, quia infuso spiritu libertatis ignitus animus in lucẽ veritatis erumpit, nec pariter vllo pacto rigorẽ iustitię vel submitti aliquando, vel dimitti. Sic loricatus gratia, & hasta fortitudinis sapiẽter infrendens, faciebat prodigia & signa magna in populo. Ille potest signa & prodigia facere, in quo gratia & fortitudo sedẽ fortissimam statuerũt. Sic exit Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores filij Dei
Esa.1. patris: loquitur genti peccatrici in Aegypto, populo graui iniquitate in deserto, semini nequam in terra promissionis, filijs sceleratis in morte Saluatoris. Dura ceruice, inquit, & incircũcisi corde & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis, &c.

Surre-

Surrexerunt autem quidam de synagoga, vtique satanæ, & vndiquè conglobantur, vel ad conuincendum, vel ad occidendum: faciunt parietem vnum, impietatis squama squamæ coniungitur: sibilant sibi serpentes adinuicem, & conueniunt in vnum aduersùs Dominum, & aduersùs seruum eius. Velit nolit, cedit impietas pietati, veritati error, stultitia sapientiæ, Spiritui sancto præsumptio & vanitas spiritûs humani. Et non poterant, inquit, resistere sapientiæ & Spiritui, qui loquebatur. Non dixit, Non volebant, quod rationabilium est & perfectorum: sed, non poterant, vbi menti malæ facultas tollitur, non voluntas mutatur. Redarguebantur, ait, ab eo cum omni fiducia. Fiducialiter agit, nec mutat, nec mutatur mens imperterrita, quæ magis amat iustitiam, quàm vitam, fidem, quàm sanguinem, mortem, quàm iustitiæ taciturnitatem. Concurrentes rapiunt eum, adducunt in concilium, & gaudent eum infra sua retiacula conclusisse. Sed frustrà iacitur rete ante oculos pennatorum. Tunc vox liberior, & illorum cotibus sermo exacuitur veritatis, totumque martyrem rapit sibi Spiritus Dei, & ex eius ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei vna facies scripturarum, & veteris instrumenti dispendia in compendiosam redigit breuitatem. Replicat promissiones & beneficia Dei, murmurationes & maleficia populi, bona præstita, reddita mala, & ad extremum diuini sanguinis exprobrat effusionem: Vocat refractarios Spiritui, dura ceruice, incircuncisos corde & auribus: & sublimi voce homicidas & proditores appellat. Non veretur conuenticula congregata de sanguinibus, & inter manus quærentiū animam eius, deliberatione iustitiæ cacumen veritatis ascendit. Dissecantur cordibus, & strident dentibus in eum, conceipiunt dolorem, & propè est vt pariant iniquitatem. Mirum quia non reuocantur insueti nouitate miraculi, quòd luminosa protomartyris facies non refrenat insanos. Videbant, inquit, faciem eius tanquàm vultum Angeli stantis inter illos. Quid est, Iudæi? Lumine vultûs Dei insignitur gloriosus Leuita, & vibranti splendore Stephanus serenatur, reuerberantur oculi vestri, & tamen inuidiæ magnitudo, visionis maiestatem occludit. Respondeant mihi diuinorum voluminum enolutores, vbi reuoluerint, hominem in terris positum, vultum Angelicū induisse, & cùm in vtrisque legibus vel rarò, vel nunquam inuenerint, adstupeant gloriæ triumphantis.

S. Stephani constantia & immutabilitas.

Prou. 1.

Zelus eius.

Psal. 15.

Inuidia Iudæorū, oculos mentis occlusit.

Sequitur: Cùm autē esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, &c. Mirum dictu, & totius supergressio creaturæ. Intendit in cælum, videt iam non cælum, sed cælos apertos, videt gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Monet me hæc intentio, quæ de cordis puritate refusa, vim facit cælis, & ad ipsius diuinitatis consistorium penetrat & attingit. Cæli aperiuntur, gloria Dei videtur, Iesus conspicitur, stans non solùm à dextris Dei, sed à dextris virtutis. Hanc intentionem fecerat abiectio mundi, contemptus suî, cordis munditia, dilectio Dei, amor proximi, veritatis defensio, desiderium Christi. Retorquenda essent hæc omnia ad communes flosculos moralitatis, nisi esset excellentia martyris commendanda. Felices oculi, subtilis visus, visio gloriosa. Simulque signanter recollige positionem verborum. Plenus est Spiritu, & sic intendit in cælum: quia qui Spiritu diuinitatis afflatur, conculcatis terrestribus, cælestibus inhiat & æternis. Post hæc aperiuntur cæli, nullaque præualet obfirmatio vel clausura, quam non transuolet aut irrumpat mens illa summę menti affectanter inhærens. Aperiuntur ergò cæli, & puto quòd omnes cæli, eorumque apertionem sequitur visio gloriæ Dei, & videtur Dominus Iesus stans à dextris virtutis Dei. Nè Patre minor esse putetur, stat eum stante, cum bellante bellatur, quia lapidatur in lapidato.

Eccè quibus donis fruātur, qui spiritu Dei agūtur.

Cur Dei filius à dextris patris sub stet.

Non mediocris stupor inuoluit me, vtrùm primitiuus flos martyrum corporeis, an incorporeis oculis ista prospexerit. Grande quidem miraculum, si mentali intuitu stellantibus se immersit arcanis, si mundi corde oculi tam solennem inspexerint visionem. Quòd si corporalibus, certum est hunc omne hominum genus disparilitate gloriæ præuolâsse, & pennis fidei & virtutum, incorporea corporeis, & si non compræhendisse, appræhendisse tamen. Nihil audeo temerè diffinire, vel ex abrupto præcipitare sententiam, cùm finitiuam super huiusmodi regulam me non legerim inuenisse. Securiùs tamen sequor Apostolum, immò spiritum Dei in Apostolo, qui cum summa verborum deliberatione magis securæ ambiguitati, quàm periculosæ diffinitioni, ista committit. Siue, inquit, in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit.

2 Cor. 12.

Exclamant statim clamore horribili, continent aures suas, & eas obstruunt veritati. Impetum fecerunt vnanimiter in eum, facti amici in morte illius, & educentes eum extra ciuitatem, lapidabant. Ejicitur martyr extra ciuitatem sanguinum, in qua priùs iustitia habitauerat, nunc autem homicidæ, de qua dicit sanctus: Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Hæc est ciuitas, quam die ac nocte circundat iniquitas, ciuitas castellum despectiuè vocata, quod contra Apostolos & Apostolorum Dominum durissimis infidelitatis vectibus est munitum. Extra portam ciuitatis huius passus est Dominus, extra eam lapidatur seruus, exiens ad eum extra castra, & portans similitudinem improperij eius. Deponuntur vestimenta martyris ad pedes persecutoris, qui ad tactum sacrarum vestium, & orationibus lapidandi fuerat conuertendus. Et lapidabant, inquit, Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Iesu accipe spiritum meum. Currunt illi ad lapides, & ille ad preces: lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus redditur pietatis. Domine Iesu, inquit, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Rogat suscipi spiritum suum, spiritum vtiquè, & spiritum illum, quem signanter quasi quoddam tertium Apostolus in homine præcipit conseruari. Vt integer, inquit, anima, & spiritus, & corpus in diem Domini sine querela seruetur.

Esa.1.
Psal.45.
Matth.21.
Luc.19.
Conuersio S. Pauli orationib⁹ Stephani asseribenda.
1.Thess.5.

O quanta pietas, quantus affectus, & ardentissimæ charitatis integritas. Rectè martyrij florem iste sibi præuendicat, in quo similitudo Domini pendentis in Cruce, mirabilibus formulis est impressa. In ligno enim spinis, clauis, lancea affixus, & crucifixus, dissimulat illum vnicum dolorem, & obliuiscitur mortis victrix, nouum introducturus exemplum, aperit latitudinem charitatis, & apertiori campo terminos traditæ legis amplificat, non iam solùm amicus amicis, sed vel inimicis, amicus pariter inimicis. Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Non potuit esse inefficax oratio morientis, vndè & inimicorum numerositas ad numerum amicorum transiuit. Vide quàm rectò cursu Stephanus, etsi non æquet, quitur tamen Redemptorem. Volat saxorum imber, & fortissimis inuidorum manibus loca vulnerum duplicantur, sed patienter patitur coronatus noster, de corona nominis ad coronam regiminis transferendus. Nescit affectum carnis, & mortis horam ignorat: & vide quid deliberet faciendum. Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine, nè statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt, quid faciunt. Clamat voce magna, quia magna vtiquè charitate: positis genibus, quia vera & humili simplicitate. Pro se orans stat, & erigitur: pro lapidantibus flectit genua. Quis audiuit vnquàm talem, & quis vidit huic similem? Plus dolet persequentium peccata, quàm sua vulnera: illorum iniquitatem, quàm suam mortem. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit in Domino. Felix somnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum satietate, satietas cum securitate, securitas cum æternitate. Obdormiuit, inquit, in Domino, absorptus in claritatis abyssum, & inter Dei sui brachia requiescens. Sedebat à dextris Dei Dominus Iesus, sed primo martyri martyrum capur. Recolitis quid illa Ecclesiæ lingua, Augustinum loquor, de hoc martyre senserit, quem post mortem septem mortuos asserit suscitâsse?

Luc.23.
Charitas proximi in Stephano quanta.
S. Stephan⁹ post mortē septem mortuos resuscitat.

Eiâ vos, qui Leuitico ordine præfulgetis, cantate huic canticum nouum, & tantæ festiuitati festinis vocibus incumbite. Fortasis aderit canentibus, & suggeret de nobis Domino suo, iudici nostro: Nè statuas illis aliquid ad peccatum: qui est Deus benedictus in secula, Amen.

DE huius protomartyris Stephani miraculis multa sunt apud S. Augustinum & Euodium Episcopum, quæ nimis longum esset huc adscribere: Itaque Lectorem ad eos remittimus.

De inuentione verò reliquiarum eius, ac sociorum, scribunt Auitus & Lucianus: quærat Lector Tom.4. die 3. Augusti, fol. 501. &c. nouæ editionis.

SERMO

SERMO EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI PRIMVS DE EXCELLENTIA SANCTI IOHANnis Euangelistæ, vt habetur octauo Tomo Aloysij.

HODIE, dilectissimi, nobis lætitiæ gaudia geminantur, [27. Decẽbr. S. Iohannis Euangelistę solemnitas.] quia recenti adhuc natiuitate Dominica, beati Iohannis occurrit solẽnitas gloriosa. Hodiè discipulus quem diligebat Iesus, dilectoris sui amplexibus stringitur, societate perfruitur, & quod viderat, quod audierat, [1. Iohan. 1.] quod manibus attrectauerat de verbo vitæ, tanto iam liquidiùs, quanto sublimiùs contemplatur. Hodie scilicet illa mirabilis aquila, quam & olim Ezechiel eminere cæteris quatuor animalibus vidit, [Ezech. 1.] & ipse Iohannes sui met (vt ità loquar) propheta factus, volantem in mystica visione conspexit, ad vnicàm Angelorum & [Cur Ioãnes aquilæ volanti sit cõparatus.] hominum escam, pennis librata sublimium meritorum, feliciter euolauit. Licèt enim vbicunquè fuerit corpus, illic necessariò congregentur & aquilæ: iste tamen tanto familiariùs ad vitæ pabulum, corruptionis vinculis iam solutus, accedit, [Luc. 17.] quanto & in carne adhuc positus, in ipsum æterni Solis orbem, hoc est in diuinæ substantiæ claritatem, radios purificatæ mentis infixit.

O quàm miranda super nos cælestis consilij dispensatio. O quàm profunda diuinæ sapientiæ est altitudo. Descendit Deus ad hominem, vt occultam hominibus patefaceret Deitatem. Ad humanæ mortalitatis exire dignatus est publicum, vt nobis æternitatis suæ reuelaret arcanum. Sed si mox vt in Euangelicæ doctrinæ cœpit verba prorumpere, ac nouæ gratiæ mysteria rudibus adhuc imperitorum cordibus aperire, statim diuinitatis suæ panderet sacramentum, cuius, quæso, ferret auditus, cuius vnquàm caperet intellectus? Nam vt de diuinitate nunc taceam, cùm Dominus diceret: Quia nisi manducaueritis carnem filij hominis, & [Iohan. 6.] biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, & qui manducat me, ipse viuet propter me: protinùs aspernati sunt verbum, & exhorruère dicentes: Durus est hic sermo. Quis potest eum audire? Deindè scriptura subiungit: Ex hoc multi discipulorum abiêrunt retrò, & iam cum illo non ambulabant: videlicet non de turba, non quilibet imperiti, sed ipsi etiam discipuli nequiuerunt capere verbum mysterij. Quid ergò isti facerent ante solem, qui cæcati sunt ad lucernam? Quomodò tonitrui sustineant sonitum, qui clangentis tubæ pondus ferre nequeunt, immò qui suppressæ ac temperatæ humanæ vocis exilitate surdescunt?

Proptereà igitur Redemptor noster dilectum sibi speciali prærogatiua discipulum, [Iohãnes organũ diuinorum mysteriorum.] ad declarandam suæ diuinitatis essentiam quoddam quasi organum fecit, atque vt hic suppleret, quod ad tempus ipse Dominus dispensatiuè suppresserat, sibimet vicarium dereliquit, quatenùs explero passionis, ac resurrectionis, ascensionisque mysterio, post tredecim ferè annorum lustra, cùm iam videlicet homines liberiorem ad capessendam veritatem haberent mentis obtutum, hic coessentialis & coæterni Deo Verbi panderet sacramentum, dicens: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. [Iohan. 1.]

Humanæ quippè imbecillitatis ordo poscebat, vt priùs Christi humanitatis primordia, cursum, consummationemque pernosceret, miracula etiam, quæ in hominem gessit, addisceret, sicque paulatim ad compræhendendum diuinitatis occultæ mysterium, suis vegetata prouectibus adspiraret. Quapropter diuini fuit causa consilij, vt cæteri Euangelistæ, qui in describenda Saluatoris humanitate versati sunt, longè præcederent: Iohannes verò, cùm homines tanquàm primò [Iohan. 13.] lactantes firmiora iam in via veritatis vestigia figerent, eos ad conscendendam diuinæ scientiæ gratiam promoueret. [Iohãnes in cœna ex pectore Domini co omnis scientiæ & sapientię summã traxit.] Hanc deniquè supereminentem diuinæ scientiæ celsitudinem tunc diuinitùs illustrata mente concepit, cùm in sacrosanctæ mysticæ cœnæ conuiuio supra pectus recubuit Redemptoris. Et quia in pectore Iesu sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, ex illo cælesti gazophylacio summam traxit, vndè nostræ paupertatis inopiam copiosa liberalitate

ralitate ditauit. Ex illo (inquam) nobis ærario diuitiarum copias attulit, & in communem totius mundi salutem benè prodigus erogauit: immò super fontem perennis vitæ recubuit, vt & ipse tunc semper manantia fluenta diuinæ doctrinæ hauriret,& eadem nobis postmodùm præfixo certi temporis articulo propinaret.

Iohannes magnus paradisi fluuius. Magnus videlicet paradisi fluuius, qui ex principali sui fontis origine profluens, ac vberiori cælestium charismatum inundatione procedens, squalentia deserta humanarum mentium irrigat, & ad proferenda bonorum operum tanquàm nouarum frugum germina, vberrima fertilitate fœcundat. Et non immeritò tam profunda, tam supereminens reuelatio Deitatis virgini debebatur, vt qui carnis sibimet amputauit illecebras, felici commercio, pro carnali dulcedine, cælestium epularum diuitijs frueretur. Ad tantum scilicet gratiæ prouectus est priuilegium, vt omnem transgrediens creaturam, illuc acie mentis attingeret, quò non Propheta, non Patriarcha, non deniquè quisquam ab ipso primordio cognoscatur in carne positus adspirâsse. Nec mirum si Redemptor noster beato Iohanni vicem suam ad declarandum diuinitatis suæ mysterium delegauit, quem ad custodiendam venerabilem matrem suam, perpetuam scilicet Virginem, quasi alterum filium sui loco supposuit: Mulier, inquiens, ecce filius tuus: ad Discipulum autem: Ecce mater tua. Dignum quippè fuerat, vt cui potissimùm commisit cælestia, committeret & terrena.

Iohan.19. Christus venerabilem matrē suam perpetuam virginē, virgini discipulo in Cruce commēdauit.

Et quia mediator Dei & hominum ex duabus naturis, diuina scilicet & humana, consistit, vnus Emmanuel, æquum admodùm visum fuit, vt beatus Iohannes vtriusque naturæ fidelis minister existeret, qui & diuinitatis sacramenta conscriberet, & beatæ genitrici, perpetuæ custodiæ ac sedulitatis suæ ministerium exhiberet. Cuius vtriusque, excellentissimi videlicet sacramenti, quodammodò ministrum se esse testatur, cùm per omnem Euangelici textûs sui seriem, sic styli modum temperat, & quadam vicissitudine mysticæ varietatis alternat, vt modò humana pronunciet, modò diuina: modò quæ humanitatis sunt, historialiter inserat: modò quæ sunt diuinitatis, quadam sublimium ac subtilium verborum maiestate depromat. Tantaque locutionis arte verborum vim temperat, ac libratæ moderationis sobrietate dispensat, vt nec diuinitatis arcana vulgari, nec ea, quæ fidei nostræ necessaria sunt, patiatur abscondi. Proindè cùm historiæ verba contexit, velut per tenuissimas rimas diuinitatis fulgorem ad oculos hominum coruscare permittit: sicque dum tenuissimo lucis æternæ radio oculus mentis nostræ perstringitur, ad indagandum mox illud inaccessibile summæ veritatis lumen perspicaciùs aperitur. Quia verò beatus Iohannes alternato suæ narrationis ordine, modò diuinitatem Christi sublimiter intonat, modò quæ humanitatis sunt, planè quodammodò atque humiliter asseuerat, sicut ipse in Euangelij sui principio cœpit, ità seriatim vsque ad finem, hunc eundem modum per omnem suæ descriptionis articulum tenuit. Nam, sicut nôstis, in capite sui libri deificum illud ac

Iohan.1. singulare ponit exordium: In principio, inquiens, erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce aquila Dei ad cæli verticem sublimiter euolat, sed ad escam carnis necessè est, vt pressis alis aliquandò in imum submissa descendat. Vndè & paulò pòst quid subdat, audite: Et verbum, inquit, caro factum est, & habitauit in nobis.

Hanc itaque diuersitatem humanitatis, atque diuinitatis vnitæ sibimet, atque

Cant.5. inconfusæ, sponsa de sponso dicit in Canticis: Venter, inquit, eius eburneus, distinctus sapphiris. In membris quippè humani corporis vix aliquid ventre fragilius, siue tenerius inuenitur, ideoque per ventrem rectè fragilitas in Christo assumptæ humanitatis accipitur. Ebur autem os est Elephantis, quod videlicet animal fertur esse castissimum, frigidissimæque naturæ. Venter ergò eburneus est sponsi, quia suscepta Redemptoris humanitas, ab omni peccatorum contagio casta prorsùs & inuiolata permansit. Siquidem peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Sapphirus autem lapis est, sereni cæli habens colorem, vndè & in visione Domini dicitur: Erat sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum, cùm serenum est. Per sapphiros ergò opera diuinitatis intelliguntur, quæ in carne Dominus ostendebat. Venter ergò sponsi distinctus erat sapphiris, quia Christi humanitas diuinis virtutibus refulgebat. Nec plenus sapphiris

Christi humanitas ab omni peccatorū contagio aliena. 1.Pet.2. Exod.24.

phiris esse dicitur, sed distinctus, ità videlicet, vt inter sapphiros candor eboris appareret, quia sic Dominus ex parte hominis assumpti operabatur humana, vt aliquandò nihilominùs ex parte deitatis ostenderet & diuina. Nam esurire, sitire, flere, postremò crucifigi, & mori, humanitatis erant opera: miracula verò facere, & non solùm alios, sed etiam semetipsum à mortuis suscitare, euidentissima erant diuinitatis indicia. Hoc itaque modo beatus Iohannes quasi eburneum ventrem sponsi sapphiris distinguit, dum aliquādò diuinitatis alta, aliquandò humanitatis infirma describit.

Theologus Iohannes, Maria verò cur Theotocos nominetur.

Quia igitur hic beatus Iohannes de Deo mirabiliter atque incomparabiliter cęteris mortalibus loquitur, iurè factum est, vt non solùm à Græcis, sed etiam à Latinis vndiquè Theologus appelletur. Theotocos Maria, quia Deū veraciter genuit: Theologus Iohānes, quia Dei Verbum ante secula apud Patrem esse, & Deum esse, non solùm inenarrabiliter vidit, sed & profunda sublimitate descripsit. Vndè non immeritò potest dicere cum Propheta: Eructauit cor meum verbum bonum. Psal 44. Rectè ergò Virgo virgini ad obsequium traditur, & pro Domino seruus vice filij subrogatur: vt virginalis pudicitiæ splendor, ex vtraque persona sibimet inuicèm congruat, & floridus intimi candoris adspectus, quod in vno virere cōsiderat, hoc vernare & in altero deprehendat.

Libet hic, fratres mei, pulchram varietatem diuinæ dispositionis coram charitate vestra perpendere, & egregios duos Redemptoris nostri discipulos, qualiter inter se quadam dignitatis similitudine congruant, comparare, Petrum videlicet, & Iohannem. Commisit nanque Dominus Petro claues Ecclesiæ, voluit & beato Iohanni custodiam Mariæ delegare. Vtraque nimirùm mater, mater Maria, mater Ecclesia. Sed Maria mater Christi, Ecclesia mater populi Christiani. De Maria Christus carnem suscepit, Ecclesiam verò de lateris sui carne produxit. Ex ista prodijt secundùm carnem natus, illam protulit carne iam mortuus. Ex ista voluit nasci, pro illa dignatus est mori. Ex vna semèl natus est in persona sua, ex altera quotidiè nascuntur membra sua. Traxit ex altera quod pro altera moreretur, & quo vtraque cōmuniter saluaretur. Magna igitur & felix mater est beata virgo Maria, ex cuius visceribus caro Christi assumpta est, ex qua rursùs per aquam & sanguinem profluxit Ecclesia. Hoc itaque modo & ex Maria prodijsse videtur Ecclesia. Vtraque tamen casta, vtraque munda, vtraque perpetuæ virginitatis signaculo præmunita.

Matth. 16. Iohan. 19. Ecclesia mater populi Christiani.

Harum itaque duarum matrum, duarum perpetuò virginum, alteram Petro, alteram Iohanni voluit commendare, vt propenso diligenter vtriusque pondere ministerij, excellentium meritorum dignitas in duobus cæli senatoribus videatur æquari. Dicit Dominus Petro: Tibi dabo claues Regni cælorum. Nunquid & beata Maria cælum non fuit, in cuius vtero virginali nouem mensibus tota diuinitatis plenitudo permansit? Ex ipsius quippè castis mundisque visceribus, Dei Verbum, per quod facta sunt omnia, immaculata se carne vestiuit. In angusto scilicet aluo conclusus, totius orbis iura regebat immensus. In breuissimo, inquam, virginalis vteri domicilio constitutus, & cæli gubernabat imperium, & terrenorum omnium non amiserat principatum. Non ergò præsumptiuè cælum dicitur venerabilis virgo Maria? Atque ideò beatum Iohannem Dominus quodammodò cæli clauicularium esse constituit, cùm beatæ genitricis suæ eum decreuit esse custodem?

Matth. 16. S. Maria præsumptiuè cælum dicitur.

Proindè vt beato Petro Iohannes multipliciter comparetur, cùm discipulos suos Redemptor noster inquireret, qua circa se homines opinione ducerentur, illique protinùs respondissent, alij Iohannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, donèc ad Petrum ventū est, nutabat assertio, nec ambiguitatis vinculum soluebatur. At vbi quid habeat discipulorum sensus exigitur, præcedit in veritatis confessionem, qui primus erat in Apostolica dignitate, Petrus videlicet: Tu es, inquiens, Christus filius Dei viui. Inter nutantis adhuc fidei sinuosa volumina, inter procellosas ambiguitatum fluctuantium tempestates, piscator ille veritatis anchoram fixit, & nauiculam fidei in tutissimo trāquilli portùs gremio collocauit.

Matth. 16.

Sed videamus vtrùm Iohannes & huic operi aliquam cum Petro similitudinem habeat. Constantissimæ itaque prædicationis arguitur, sicque à Domitiano tunc

Hæretici Apostolorũ tẽpore qui fuerint.

Cæsare in exilium destinatur. Protinùs hæretici Marcion, Cerinthus, & Ebion, cæterique quamplurimi, quos ipse conuenienter Antichristos appellat, caulas Ecclesiastici gregis irrumpunt, & velut lupi graues super ouilia pastoris adminiculo destituta grassantur, Christum scilicet ante Mariam non fuisse dogmatizantes, & ità simplicem Euangelicę fidei puritatem, perfidiæ suæ squaloribus corrumpentes. Confunditur mundus, turbatur Ecclesia, vacillat fides, & velut inhorrescente tempestate perfidię, plurimi naufragãtur. Quid plura? Tandèm perempto Domitiano, diuina ducę gratia, redijt Iohannes Ephesum, turbatamque gemit Ecclesiam. Sed quicquid inuenit erroris turbine atque tempestate turbatum, solidiùs atque robustiùs ad pristinæ fidei reuocat sacramentum. Nam rogatus (vt ab historiographis traditur) à charitate ferè totiùs vniuersalis Ecclesiæ, in illius tandèm erupit diuinæ inspirationis elogium: In principio, inquiens, erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc itaque signaculo veritatis, & hæreticorum tergiuersarionibus metam fixit, & catholicorum fidem perpetua ex tunc & deinceps certitudine roborauit.

Iohãnes rogatus ab ecclesia suum conscripsit Euangeliũ.

Matth.16.

S. Iohannes per suũ Euãgelium Petra dicitur.

1.Reg.17.

Petrus igitur petra. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petra quoquè factus est & Iohannes, supra cuius fidei fundamentum totius Ecclesiæ structura consurgit, quam videlicet, siue hæreticorum furor impingat, siue tentationum irruat impetus, non euertit. Hæc petra veri Dauid fundam implet, qua Philistæum Goliad signanter in fronte percutiat, vbi videlicet profanus & impius Crucis vexillum non habebat. Hæc siquidem petra omnes Ecclesiasticæ doctrinæ aduersarios destruxit, hæc Iudaicam perfidiam cum omni prorsùs hæreticorum prauitate prostrauit. Nec mirùm si instàr Petri & Iohannes petra dicatur, cùm hæc ad Ezechielem Dominus dicat: Eccè dedi faciẽ tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, & vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam. Planè quod vterque discipulus protulit de sacramento Dominicæ fidei, quanquàm profundissimum sit, atque omninò diuinum, & vtrunque pari modo vires humanæ mentis excedat, nec videatur diuersum in excellẽtiæ diuinitate, quod eodem prolatum est Spiritu dictante: illud tamen beati Iohannis singularitatis locum sibi vendicare conspicitur, quia neque ante illum, neque post illũ hoc idem scripsisse aliquis inuenitur. Nam illam beati Petri Apostoli sententiam & Martham sororẽ Lazari, eisdem ferè verbis legimus protulisse. Cui nimirùm cùm Saluator diceret: Omnis, qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum: atque subiungeret: Credis hoc? ilicò eodẽ Spiritu, quo & Petrus, inspirante respondit: Ego credidi, quia tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti.

Ezech.3.

Iohan.11.

S. Iohannes de diuinitate loquutus profundiùs quàm Petr⁹ aut alij Apostoli.

Quid autem mirum, si Iohannem de diuinitate loquentem, beato Petro præferimus, cùm illud Euangelij sui singulare principium ipsa etiam Dominica verba (si dici liceat) excedere videamus? Nec iniuria sit Redemptori nostro, si dicatur aliquid ipse sublimius depromere per discipulum, quàm per semetipsum, & per illius linguam manifestè proferre, quod per semetipsum liquidò noluit aperire. Nam & hoc beato Iohanni Dominus concessit in verbis, quod & Petro contulit in miraculis, videlicet vt & iste altiora proferret, & ille maioribus virturum prodigijs coruscaret. In Apostolorum enim Actibus inuenimus, quia in plateis eijciebant infirmos, & ponebant in lectulis, & in grabatis, vt veniente Petro, saltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Quod vtiquè Dominum fecisse nusquàm legimus, vt per vmbram videlicet sui corporis, remedium sanitatis alicui attulerit. Sed quod prædixit, exhibuit: quod promisit, impleuit. Nam in eiusdem Iohannis Euangelio dicit: Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora eorum faciet, quia ego ad Patrem vado. Enimuerò ipse operabatur in Petro, ipse loquebatur in Iohanne. Non enim, inquit, vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Meritò nempe beatus Iohãnes & præcedentes omnes, & subsequentes diuinorum scriptores voluminum, gloria singularis eloquij præcedit, quem non luxuria polluit, non libido corrupit, sed virginalis integritas perpetuæ incorruptionis titulo decorauit. Qui nimirùm nuptialis copulę thalamum deserens, omnem illecebræ carnalis ardorem in cælestium deliciarum voluptatem transtulit, arctissimeque se in sui Redemptoris ac dilectoris amore cõiunxit, propter

Act.5.

Iohan.14.

Matth.10.

S. Iohannes virgo perpetuo permansit.

propter quem ſcilicet coniugalis tori fœdera abdicauit.

Vnde diuinitùs illi conceſſum eſt, vt tanta cor eius circa fratres charitatis gratia repleretur, vt ſacroſanctum pectoris eius templum, velut caminus quidam diuini videretur incendij. Quod profectò in quibuſdam ſcripturis eius parenter agnoſcitur, in quibus vtiquè per omnem ferè paginam, quaſi per quaſdam rimas, charitatis vapores effundere, charitatis videtur ardoribus æſtuare. Modò enim patres nominatim ad charitatem prouocat, modò non filios, ſed filiolos, quaſi tenerè diligens, appellat. Modò proprijs ætatum vocabulis infantes, modò iuuenes, modò ſingillatim admonet adoleſcentes. Modò etiam mulieribus epiſtolas deſtinat, eaſque ad cautelam fidei, & ſtudium ſynceræ dilectionis inuitat. Hic itaque inenarrabilis charitatis ardore ſuccenſus, huc illucque ſe vertens, vndiquè circumiens, vbiquè diſcurrens, omnia hominum genera ad ſalutem cõcitat, omnia ætatum incrementa perluſtrat, omnes humanæ conditionis ordines oculo curioſæ ſolicitudinis inueſtigat, & tanquàm arcus vniuerſalis Eccleſiæ factus, totius humani generis ſummam, vlnis paternæ dilectionis amplectitur, atq; ad Redemptoris ſui conſortium trahere, vnumquenque ſingillatìm admonendo, conatur. Amor quippè Domini, quo eum præ cunctis mortalibus dilexit, & ei põdus fraternæ dilectionis exhibuit, vt nimirùm plùs amaret, qui plùs amabatur, & qui primus erat in Redemptoris amore, præcipuus fieret in fraterna charitate.

Chari tas eius in proximũ quanta.

Quidem autem apud Dominum impetrandi locum, præcipuæ familiaritatis Iohannis obtinuerit priuilegium, hinc manifeſtiùs colligere poſſumus, quòd idem beatus Iohãnes Euangeliſta teſtatur, quia in ipſo vitalis cœnæ conuiuio Ieſus conturbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Deinde ſequitur: Adſpiciebant ergò adinuicèm diſcipuli hęſitantes, de quo diceret. Moxque ſubiungit: Erat ergò recumbens vnus ex diſcipulis Ieſu in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus. Innuit ergò huic Simon Petrus, & dicit ei: Quis eſt, de quo dicit? Atque vt hiſtoriæ ſtylo non tenear, Iohanni interroganti Dominus mox reſpondit: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. O admirabilem, ô incomparabilem virum, & omni Chriſtianæ deuotionis præconio præferendum. Eccè verbum profertur in medium, & totus tacet ac ſub ſilentij cenſura reprimitur ſenatus Apoſtolorum. Tanta ſiquidem Magiſtri præſidentis videbatur authoritas, vt ſub diſtricta ſe compeſceret beata diſcipulorum concio diſciplina. Hæſitant, ambigunt, atque inter ſe inuicèm oculorum nutibus quodammodò interrogantes adſpiciunt: veruntamen lingua referre quod geſtiunt, vel Dominum conſulentes inquirere non præſumunt. Tacet Petrus, tacet cæli clauicularius. Tacet deniquè lingua, quæ clauis facta cælorum, cęlum ſimul & terram ligat, & ſoluit. Tacet is, inquam, cui portæ inferi non præualent, qui ligandi animas atque ſoluẽdi obtinet principatum. Silet Andreas, qui ipſi fratri ad fontẽ vitæ præuius fuit. Non loquitur Thomas, qui viam ſe neſcire profeſſus, eundem eſſe viam, veritatem, & vitam, ipſo referente, cognouit. Non præſumit os aperire Philippus, qui dum Patrem ſibi popoſcit oſtẽdi, profunda myſteria indiuiduæ Trinitatis audiuit. Omnes tacent, omnes dubitant, & latenter inquirunt, non quidem prolatione verborum, ſed tantùm nutibus oculorum. Sed cùm res diù ſub hac ambiguitate penderet, nec nodum dubietatis quiſpiam abſolueret, tandèm Iohannis patrocinium quęritur, & ſic ad rei dubiæ notitiam peruenitur. Ille nimirùm, condiſcipulorum perſona in ſe ſuſcepta, conſultor accedit, qui de ampliori familiaritatis atque dilectionis prærogatiua confidit.

Iohan. 13.

Soli Iohãni Iudas proditor indicatur.

Matth 16.

Iohan. 2.

Iohan. 14.

Vndè conſiderandum eſt, fratres mei, quantæ deuotionis inſtantia beati Iohannis ididæ Dei flagitare debemus auxilium, quem ſibimet interuentorem & ipſi Apoſtoli quæſierunt. Quantùm apud iſtum iudicem pro peccatoribus poterit, qui & pro ipſis cæleſtis curiæ ſenatoribus interuenit? Et qui aduocatus factus eſt ſummis, quàm humiliter implorandus eſt à minimis? Hanc nimirùm hominis eminentiam, hanc meritorum ſublimium celſitudinem Angelus ille cognouit, qui ſe ab illo adorari prohibuit. Vide, inquit, nè feceris, conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Refugit obſequium ab illo ſuſcipere, quem nouerat apud communem iudicem locum gratiæ familiariter obtinere. Noluit adoratorem, quem decernebat æqualem. Fratrem recognouit, ſocium iudicauit, ſubiectionis obedientiam non accepit. Quanuis enim in omni-

Vides hic, ſanctos eſſe inuocãdos.

Apoc. 22.

Eccè quanta virginitatis commendatio.

in omnibus ſanctis ſemper ſit Angelicæ mundiriæ contubernalis & cognata virginitas, beatus tamen Iohannes tanto reliquos virgines ſuperat, quanto virginitati beatæ Mariæ per ſedulitatis ac perpetuæ cuſtodiæ meritum appropinquat. A qua ſola videlicet præceditur, quia fœcunditas virginalis, quæ eſt in Maria, nullis eſt omninò meritis comparanda, & non ſolùm quia fœcunda eſt, ſed quia Deifica.

Deum parere: & virginem, ſtupendum planè & admirandum.

Virginem enim parere, nouum ac ſingulare eſt: Deum verò parere, ità nouitatem ſingularitatis exuperat, ità omnia, quæ miranda ſunt, antecedit, atque incomparabiliter ſupereminet, vt nec mente concipi, nec lingua valeat aliquatenùs explicari. Sed ſicut venerandæ matris Domini virginitas, beati Iohannis virginitatem excedit, ſic ipſe pro glorioſo eius contubernio cæteros à mundi primordio virgines antecellit.

Huc accedit, quòd ille recubitus in pectore Saluatoris, ille diuinus ardor, quem ex arcana eius inſpiratione concepit, ità in eius viſceribus omnium libidinum fomenta decoxit, vt corpus eius, tanquàm re vera Spiritûs ſancti templum, à cunctis vernaret æſtuantis luxuriæ ſqualoribus deſæcarum. Nec vllum locum in eo vendicabat flamma libidinis, cuius templum gratia ſancti Spiritûs iugiter obumbrabat. Quocircà dignum fuit, vt beatus Iohannes Apoſtolus Archāgelo Gabrieli ad cuſtodiam matris Domini ſocius haberetur, quatenùs ille cæleſtis olim paranymphus intactam Virginem inuiſibiliter cuſtodiret, & iſte forinſecùs fragilitati fœmineæ, obedientiæ ſuæ miniſterium exhiberet. Et congruum erat, vt quæ talem genuit, qui cæli ſimul & terræ Dominus eſſet, vtriuſque patriæ ciues in ſuo conſortio

Matth 18. 2 Cor 13.

haberet, vt in ore duorum vel trium teſtiū ſtaret omne verbum. Qua proptèr beatus Iohannes quanto familiarior cum matre Verbi verſatur, tanto & ipſi vicinior Verbo inuenitur. Et quoniam non ab alio, ſed ab ipſa Veritate Mariæ dictus eſt

Iohan. 19.

Nota nemi nē eſſe maiorem meritis Iohanne Euāgeliſta.

filius (Mulier enim, inquit, eccè filius tuus: atque idipſum iterando confirmat, ad diſcipulum dicens: Eccè mater tua) nemo iurè videtur maior meritis eo, qui ſpeciali quadam gloria frater eſt Saluatoris.

Huius igitur tam ſublimis, tam pij, tam caſti, tamque præcellentiſſimi Deo dilecti, fratres chariſſimi, laboremus præcepta ſeruare: per huius veſtigia, inquantum poſſumus, duce diuina gratia ſtudeamus incedere. Sed ſi omnes eum Iohanne virginitatem habere iam in carne nō poſſumus, quia poſt naufragium ſecunda teſſat tabula, ſtudeamus florere virtutibus, & ſic virginitatis amiſſæ diſpendium optimò compenſabimus. Non igitur nobis auaritiæ ardor incandeſcat, non iracundiæ nos furor impellat. Non in nobis flāma libidinis æſtuet, nō turpis cogitatio pulchram animæ noſtræ coram Deo ſpeciem fœdet. Non nos terrenæ facultatis abundantia in ſuperbiam erigat, nō tenacitas miſericordiæ viſcera pauperibus claudat. Vigeat in nobis perpetua caſtitas, humilitas, patientia, ſobrietas, iuſtitia cum pietate, ſeueritas cum manſuetudine. Inter hæc, fratres chariſſimi, cæterarumque dona virtu-

Charitas mater virtutum.

1. Iohan 4.

tum, charitas, quæ mater eſt omniū, in ſacrario pectoris noſtri ſemper teneat principatum: quia, ſicut Iohannes dicit, Deus charitas eſt, vt qui per charitatem Dei filius deſcēdit in Virginem, per eam nos exaltet ad paternæ gloriç claritatem, qui viuit & regnat in Trinitate perfecta, vnus & verus Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO SECVNDVS DE EODEM SANCTO *Iohanne Euangeliſta.*

Eccè ſolennem cōuentū ad feſtiuitatem ſancti Iohānis Euangeliſtç

GAudeamus, fratres chariſſimi, copioſum noſtrę fraternitatis adeſſe conuentum, quia dum nos ad hodiernam feſtiuitatem, beati Iohannis gloria prouocat, etiam Spiritus ſanctus, vt tam reuerenter, tam pacificè, tam deuotè conueniatis, indubitanter inſpirat. Dignum quippè eſt, vt qui à Chriſto præ cunctis mortalibus ſpecialiter eſt dilectus, à Chriſti dilectoribus permaximè diligatur, præſertim cùm & ipſe circa nos tantæ charitatis extiterit, vt diuinitus ſibi traditis ſapientiæ & ſcientiæ clauibus, omnes ſacramentorum cæleſtium theſauros expenderet, & æternæ vitæ diuitias, quas ſolus acceperat, nobiſcum participando largiretur, & fideliter erogaret. Quid enim diuinæ ſapiētiæ quæris, quod

apud Iohannem reperire non possis? Quæ enim hæretica prauitas, quæ Arriana perfidia, quæ Iudæorum vesana calumnia, quæ gentilium Philosophorum versutia, quæ denique schismaticorum abominanda scissura, beati Iohannis non est eloquio superata, eiusque doctrinis euidenter attrita? Si quandò enim ab inimicis veritatis objiciuntur nobis volumina quæstionum, ilicò Iohannes accedit in medium, Iohannes occurrit, Iohannes silentium verbosis imponit. Quotiès siquidem de vera humanitate ac diuinitate Christi certamen quæstionis oboritur, quæ videlicet omnibus pacis inimicis communis est materia dimicandi, protinùs ad Iohannis Euangelium curritur, Iohannis in pugna patrocinium quæritur, & sic mox cuncta litigiosi certaminis iurgia conquiescunt. Quid igitur necessarium in doctrinis, quod Iohannis volumina sacrosancta non teneant? Quid in virtutibus, quid in meritis, quo beatissimus incomparabiliter non excellat? Apostolus siquidem in Epistolis, Euangelista in Euangelio, Propheta in Apocalypsi. Propheta, inquam, & non qualiscunque, sed mirabilis, atque ad similitudinem alterius, & plusquàm Propheta. Nam quia Prophetæ officium est, futura prædicere, non etiam præsentia demonstrare, beatus Iohannes Baptista idcircò cæteris Prophetis enituit, quia Dominum digito, quem prophetabat, ostendit. Nunquid & iste Iohannes plusquàm Propheta non est, qui præter consuetudinem omnium Prophetarum, semetipsum præuidit in spiritu, & inter plurima reuelationum cælestium sacramenta, dum aquilæ volantis similitudinem vidit, semetipsum veraciter agnouit? Ezechiel autem eandem aquilam spiritu reuelante conspexit, non quidem volantem, sed cæteris animalibus desupèr eminentem. Cum quo videlicet Propheta beatus Iohannes, considerato vtriusque volumine, in multis non ambigitur concordare. Cum eo nimirùm & librum, qui quasi mel dulcis erat, in ore comedit, & sanctuarij loca describit, atq; in pluribus alijs Propheta cum Apostolo consonanter incedit.

S. Iohannis doctrina, hæretici omnibus silentiū imponit. *S. Iohannes, Apostolus, Euāgelista, & Propheta.* *Iohan 1.* *Ezech. 1.* *Apoc 10.*

O quàm admirabilis est mutatio dexteræ excelsi, ô quam terribilis Dominus in consilijs super filios hominum? Quis enim dignè consideret, de tanta humilitate iste piscator ad quātę celsitudinis culmen meruerit sublimari? Enimuerò qui olim vili nauicula contentus, & retibus, maris profunda simpliciter scrutabatur, nunc illustratæ mentis radio secreta cælestia penetrat, mysteri[illegible] intonat, diuini consilij occulta hominibus reuelat, prophetica depromit oracula, Apostolica tradit hominibus documenta, immò in specula nda summæ diuinitatis essentia præcedit Prophetas, supergreditur Patriarchas, Apostolos superat. Postremò totius humanitatis transcendit Ingenia, & illucusq; mentis aciem tendit, quò vix & Angelica valet attingere creatura. O Dei plene gratia (Pax enim Dei, sicut dicit Apostolus, exuperat omnem sensum) vt illud sponsæ dicere non immeritò videatur: Introduxit me Rex in cellaria sua: exultabimus, & lætabimur in te.

Psal. 76. & 65. *Excellentia eius.* *Philip. 4.* *Cant. 1.*

Pensemus itaque, fratres, quantùm ab eo, qui nunc est, homo iste tunc differebat, quandò matre interueniente rogabat, vt ipsum cum fratre Dominus, alterum à dextris, alterum sedere concederet à sinistris. Nam quantùm ad verba, hoc petere visus est, vt vnum ex eis Dominus cum dextris eligeret, alterū à sinistris cum peccatoribus reprobaret. Sed quia insipienter petijt, repulsam patiens, ilicò cum filijs quod merebatur audiuit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Respondentibus autem, Possumus, statim subiungit: Calicem quidem meum bibetis, sedere aūt ad dexteram & ad sinistram, non est meum dare vobis. Ecce hìc in verbis Dominicis patēter ostenditur, quia & Iohannes martyr fuit, dum constat, quia calicem Domini biberit. Et reuerà martyr fuit, quia multa pro Domino persecutionum supplicia pertulit. Martyr vtiquè fuit, quia Crucem Domini per sui corporis afflictionem, & proximorum errantium compassionem diù viuendo portauit, & quo cæteris Apostolis in carne prolixiùs mansit, eo durioris martyrij tormenta sustinuit. Vndè piè credendum est, quòd inter centum illa quadragintaquatuor millia virginum, qui habent nomen Agni, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis, qui empti sunt de terra, & cantant canticum nouum ante sedem Dei & Agni, hic beatus Iohannes egregius sit & insignis: atque cum his omnibus tanto propinquior Agnum quocunque ierit, sequitur, quanto & eidem Agno dilectior ac familiarior extitit, & insupèr matri eius, quæ Virgo est virginū, perpetua filij sub dilectione permansit. Nam ex vtriusque, matris videlicet, filijque contor-

Matth 20. *S. Iohannes verus martyr fuit.* *Apoc. 14.*

Item virgo. consortio, Iohannis virginitas excellenter enituit, & quousque possunt merita humana prouehi, quasi meta virtutum factus indesinenter excreuit.

Iohan.19. Neque enim illa verba, quæ Saluator noster in Cruce positus protulit: Mulier, inquiens, ecce filius tuus: ad Discipulũ autem, Ecce mater tua: sic simpliciter sunt accipienda, vt humano tantùm videantur more prolata, sed prorsùs efficacia sunt, & diuinis virtutibus fulta, atque ineuitabili veritatis authoritate subnixa. Illud enim, quod in Cruce Patris vnicum pendebat, substantiuum, & consubstantiale Patri, ac sempiternũ est: atque idcircò verba, quæ locutus est, quia spiritus & vita Matth.24. Mar.13. sunt, inaniter transire non potuerunt. Cælum, inquit ipse pius Iesus, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Sicut enim dixit matri: Hic est filius tuus: Matth.26. Luc.22. ità dixit discipulis: Hoc est corpus meum. Et tantus fuit in illis verbis effectus, vt ilicò panis ille, quem dabat, Dominicum fieret corpus. Dixit enim, & omnia facta sunt: mandauit, & creata sunt. Ex quadam itaque similitudine, si dicere audemus, & beatus Iohannes non solùm filij potitus est nomine, sed propter verba illa Dominica, quoddam maius necessitudinis sacramentum apud beatam Virginem meruit obtinere.

Eccè quomodò per verba Dominica ex pane verum Domini corpus effectũ est.

Consideremus itaque, dilectissimi, quantæ gloriæ vir iste credendus est, qui per quoddam adoptionis arcanæ mysterium, & filius Virginis, & frater est Saluatoris. Hinc est, quòd mentem eius omnipotens Deus ad tantum puritatis ac mysticæ reuelationis culmen euexit, vt ei non modò statum præsentis Ecclesiæ ostenderet, sed etiam quid deinceps futurum esset vsque in perpetuum reuelaret. Vndè & illam suam nobilem Apocalypsim scripsit, quæ nimirùm tantis creditur redundare mysterijs, vt tot videatur habere sacramẽta, quot verba: immò in verbis singulis multiplices latent intellectus. Quæ profectò cùm septem Asiæ ecclesijs mittitur, omni vniuersali Ecclesiæ, quæ sub septiformi Spiritûs sancti magisterio regitur, destinatur. Vndè consequens est, vt omnes Ecclesiæ per orbem terrarum circunfusæ non dubitent beatum Iohannem communem se habere doctorem. Quibus videlicet Apoc.1. tanquàm egregius quidam regalis imperij nuncius, à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus viuorum & mortuorum, & princeps Regum terræ, cælitùs destinatus, gratiam simul & pacem ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, attulit, ac multa insuper cæteri cælestis mysteria patefecit.

Vides Apocalypsim beati Iohãnis Apostoli ab illo esse cõscriptam.

Eius migrationis inaudita nouitas. Iam verò illa beatæ migrationis eius nouitas mirabilis quem non moueat? Quis felicissimæ consummationis gloriam non obstupescat? Quia enim mirabiliter vixit, mirabiliter obijt: & quia non communem cum hominibus vitam duxit, non communi hominum morte transiuit. Nam vt historiæ continent, quadratam in ecclesia foueam fieri iussit, moxque in eam descendens, extensis manibus, post prolixa fusæ orationis verba migrauit. Mox autem tanta super eum lux cælitùs est immissa, vt nullus eam ferret adspectus. Postmodùm verò inuenta est fouea nihil aliud in se continens, nisi manna, quod videlicet, sicut dicitur, vsque hodiè scaturire non desinit. Sic nimirùm, sic, sic dilectum authori vitæ Discipulum transire de seculo dignum fuit, vt tam fieret à dolore mortis extraneus, quàm à corruptione carnis fuerat alienus. In sepultura in Crucis modum iacere voluit, quia Crucem in suo corpore piè viuendo semper portauit: & sicut Petrus magistrum secutus est à persecutoribus crucifixus, ità quodammodò & Iohannes in Ecclesiastica pace sepultus.

Iohan.21. Sed Dominus inter eos fortè diuersitatem docuit, cùm Petro dixit: Sic eum volo manere, donèc veniam. Quid ad te? Tu me sequere. Qui enim Petrum voluit secum in crucis patibulo triumphare, ipse decreuit Iohannem in Ecclesiastica pace quiescere: quatenùs & ille subeundi martyrij præberet exemplum, & iste erecta supra fundamentum fidei Ecclesiæ fabrica, quietus migraret ad cælum. Ille securis martyribus fuit cõstantiæ forma, iste nouiter in fide plantatis extitit morum atque virtutum spiritualium disciplina. Sic eum volo manere, donèc veniam. Veniam, inquit, vt eum vinculo carnis absoluam. Veniam, vt eum ad gloriæ meæ consortium transferam. Veniam, vt laboribus eius dignæ remunerationis præmium reddam. Ad huius denique promissionis effectum clarum dedit indicium, cùm in eius obitu radiantem fecit enitescere lucem, per quam liquidò patuit, ipsum videlicet aduenisse lucis authorem. Affuit itaque Dominus promissionis suæ non immemor, qui & animam eius in illa supernæ Hierusalem quiete suscipe-

Habes hic sancti Iohãnis animam

ret, &

ret,& facratiſſimum corpus in ea,quæ ipſe nouit, ſecreta transferret. Nam de beato Enoch legitur,quia ambulauerit cum Deo,& non inueniebatur,quia tranſtulit illum Deus. receptū fuiſſe in cælo. Gen.5.

Iam verò illud quis dignè miretur,quòd in ſepulcro eius manna reperitur, & in terræ ſpecu panis cæli non ſemel, ſed quotidiè naſcitur? De manna quippè, ſaluo altiori myſterio, ſcriptum eſt: Panem de cælo dediſti eis, Domine, habentē omne delectamentum. Veniant igitur omnes nationes gentium, & obſtupeſcant miraculum omnibus inauditum. Veniant,inquam,& admirantes adſpiciant, quia in ſepulcro, quod proculdubiò domus eſt vermium, panis oritur Angelorum,adeò vt cùm Propheta in magni muneris admiratione pronunciet, quòd Iſraëlitico populo manna Deus conceſſit in cibum, dicens: Panem cæli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo: quod illis tunc mittebatur è cælo, nunc ſcaturire conſpiciatur è ſepulcro. Si enim magnum miraculum manna non eſſet, nequaquàm Moyſi Dominus ſeruari per ſecula illud præcepiſſet. Imple, inquit, Gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retrò generationes, vt nouerint panem, quo aluī eos in ſolitudine,quandò eduxi eos de terra Aegypti. Ecce quid meretur pudicitia virginalis. Ecce quātæ magnitudinis eſt integritas inuiolatæ carnis. Videte, fratres mei, conſiderate, perpendite, quid deliciarum incorruptio carnis habet in cælo, ſi cibum cæli germinat in ſepulcro? Quantis illic honoribus ſublimatur beata virginitas, vbi nimirùm ſola eſt gloria,ſi & in loco fœtoris atque putredinis tam mirabiliter eſt glorioſa. Sap.16. Manna ſcaturire è ſepulcro eius conſpicitur. Pſal.77. Exod.16. Vide quàm hic fiat virginitatis cōmendatio.

Vndè & ſi non audeamus pleniter diffinire, pium tamen eſt arbitrari,vt ſicut de beata Dei genitrice creditur, ità etiam beatus Iohannes iam reſurrexiſſe probabiliter aſſeratur,quatenùs ſicut in virginea fuerunt integritate participes, ità nihilominùs in anticipata reſurrectione meritò videantur æquales,nec ſit in reſurrectione diuerſitas,quibus tanta fuerat vnanimitas conuerſationis in vita. Si enim beatiſſimi virgines iſti,videlicet Iohannes& Maria, nullatenùs ſurrexiſſent, cur in eorum tumulis ſepulta cadauera non iacerent,cùm ſcilicet beatorum Petri & Pauli, cæterorumque Apoſtolorum ac martyrum corpora ſuis quæque noſcantur mauſoleis tumulata? Nam quòd verè beatus Iohannes obierit,ac proculdubiò mortis iura perſolucrit, nullo modo meliùs,quàm per eius verba valet probari. Cùm enim exiſſet ſermo inter fratres, quòd diſcipulus ille nō moritur, cur ipſe vera dicentibus obuiâſſet,dicens: Et non dixit Ieſus,non moritur? Fruſtrà nimirùm hîc moram texere, ac verba multiplicare videretur, ſi dum illi vera dicerent, vt non moreretur, iſte protinùs obſtitiſſet dicens: Non dixit Ieſus,non moritur: ac per hoc veritati quodammodò contradiceret, ſi vera referētibus contrairet. Sed dum ſe non moriturum, Saluatorem dixiſſe negauit, moriturum ſe indubitanter aſſeruit. Porrò autem quòd in ſepulcro ſanctum corpus eius vlteriùs non apparuit, diuinæ ſine dubio virtutis operatio fuit. Scriptum eſt in Deuteronomio: Mortuus eſt Moyſes famulus Domini in terra Moab, iubente Domino,& ſepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo ſepulcrum eius vſque in præſentem diem. Renouatum eſt itaque illud de corpore Moyſi nunc etiam in Iohanne miraculum. Et qui legiſlatorem tunc dignatus eſt, nullis ſcientibus, ſepelire,ipſe etiam corpus Euangeliſtæ ſui ſecreto quodam myſterio voluit ſepulturæ ſubducere. Vterque ſcilicet lux mundi, vterque cæleſtium mandatorum baiulus, vterque diuini conſilij reuelator. Nec immeritò in dignitate ſuis delata cadaueribus congruunt,qui & in ſublimibus vitæ ſuæ meritis, licèt diuerſis tēporibus, concorditer claruerunt. De reſurrectione eius, authoris opinio. Iohan.21. Deut.34. Moyſi & Iohannis corpora Domi-nus abſcondit.

Verùm ſi res diligenti conſideratione perpenditur (cum beati Moyſi pace loquar) Iohannes potior inuenitur. Ille ſiquidem miniſter extitit legis, hic prædicator eſt gratiæ. Ille præcepta tradidit,quibus peccata punirentur: iſte pœnitentiæ baptiſmum contulit,quo omnia crimina delerentur. Ille annunciator eſt vmbræ, hic miniſter eſt veritatis. Ille dixit Domino: Si inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam,vt ſciam te: ſed protinùs audiuit: Non poteris videre faciem meam,non enim videbit me homo,& viuet: iſte verò Deum incarnatum, non ſolùm vidit,& audiuit, ſed etiam manibus contrectauit, ſicut ipſe teſtatur, dicens: Quod fuit ab initio,quod vidimus,quod audiuimus, quod oculis noſtris perſpeximus,& manus noſtræ tractauerunt de Verbo vitæ, & vidimus,& teſtamur, & annun- Exod.33. 1.Iohan.1.

annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Et nõ solùm Deum hominem factum oculis carnalibus vidit, sed & ipsum Verbum, quod erat apud Patrem, per quod facta sunt omnia, illustrata diuinitùs mẽte conspexit. Atque vt adhuc comparatio producatur, Moyses tabernaculo præerat, quod nubes operiebat, ità vt aliquãdò nec ipse Moyses posset intrare, sicut in Exodo legitur: Quia operuit nubes tabernaculũ testimonij, & gloria Domini impleuit illud, nec poterat ingredi Moyses tectum fœderis, nube operiente omnia: Iohannes verò melioris tabernaculi custos factus, beatæ Mariæ minister extitit, quam non videlicet corporeæ huius aëris nubes obtexit, sed Spiritus sanctus inuisibiliter obumbrauit. Et gloria Domini, hoc est filius Dei, qui hoc tabernaculum, non mox discessurus, sed veram carnem suscepturus impleuit, non mansit sub aëris caligine, sed potiùs in Solis lumine, sicut per Prophetam dicitur: In sole posuit tabernaculum suum. Per illum manna datum est tunc Israëlitico populo: ecce quanto gloriosius habet iste manna in sepulcro. Et quid plura? Ille faciem suam obnubit, nè videatur à populo: iste etiam diuinitatis reuelat essentiam, vt Deus ab hominibus agnoscatur. Atque vt idem repetam, ille splendorem sui vultûs obtexit, nè ab illa plebe conspiceretur: iste Dei Verbum, quod est imago Patris, splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, perspicuè reuelauit, vt à nobis agnosceretur. Postremò Dei filium, quem iste præ manibus habuit, cum quo diutissimè conuersatus est, à quo vnicè atque specialiter dilectus est, ille quidem obnixè ac desiderabiliter petijt, dicens: Obsecro, Domine, mitte quem missurus es: sed impetrare nõ valuit. Veruntamen dum magnis, summisque apud Deum meritis ambo claruissent, vno vterque spiritu plenus fuit, vno vterque desiderio concorditer æstuabat. Nec nos alterum alteri præferre præsumimus, si diuersitatem pro suî cuiusque dignitate pensamus. Duorum quippe viatorum viuacitate parium, qui orto sole gradiuntur, clariùs quælibet opposita conspicit, quàm is, qui antelucanus exurgit. Et ditior est, qui autumnalem fructuum maturitatem carpit eo, qui vernæ propaginis arbusta plantauit. Conuenienter igitur factum est, vt sicut Moysi, ità & Iohannis glebam omnipotens Deus absconderet, & in duobus mirabilibus viris vnum miraculum exhiberet.

Iohan. 1. — *Exod. 40.* — *Egregia Iohannis cum Moyse cõparatio.* — *Psal. 18.* — *Exod. 34.* — *Iohan. 1.* — *Exod. 4.*

Et notandum, quàm affectuosè, quàm piè, quàm paternè, quàm amabilimè, Saluator, Sic, inquit, eum volo manere, donèc veniam. Veniam, inquit, non mittam. Non mittam videlicet aliquam supernam virtutem, non Angelicam potestatem, quæ huius ministerij mihi fungatur officio, quæ obedientiæ huius exequatur effectum. Ipse per memetipsum veniam, ipse egredientem eius animam in gloriã meę claritate suscipiam, quam & in carne manentẽ diuinitùs illustrabam. Quantæ igitur reuerentiæ habendus est hominibus beatus iste Iohannes, quem ipse author vitæ honorauit in carne viuentem, honorauit & de seculo recedẽtem? Nimis enim honorati sunt amici tui Deus. Honorauit siquidem eum in vita, dum de sacrosancto pectore suo sibi reclinatorium fecit. Honorauit rursùs in morte, cùm ad suscipiendam felicem meritis animã dignatus est aduenire. Nec mirum si diuersis eum honoribus cumulauit, quem & in consortium sibimet adoptiuæ fraternitatis adsciuit.

Dominus Iesus obitui S. Iohannis interfuit. — *Psal. 138.* — *Nota felicẽ meritis animam.*

Dictus est etiam frater Domini beatus Iacobus: sed ille frater ex natura, iste frater ex gratia: ille ex cognatione, iste ex præcipua dilectione: ille per lineã maternæ cõsanguinitatis, iste per vinculum paternæ charitatis. Si quis, inquit, diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et quid ampliùs dicam? Frater Domini fuit ille carnalis, iste spiritualis. Sed quantùm cognatio spiritualis carnalem necessitudinem probatur excedere, in ipsius Domini verbis possumus luce clariùs intueri. Ait enim: Spiritus est, qui viuificat, nam caro non prodest quicquam. Iacobum itaque, vt frater esset Domini, natura carnalis instituit: Iohannes autem tanto nobiliùs frater est, quanto & ipsius naturæ Dominus eum in affinitatem sibi spiritualis adoptionis assumpsit. Quanquàm & ipse Iacobus idcircò beatus sit, quia eiusdem spiritualis affinitatis cum Domino participium tenet. Alioqnin nisi Domino per spiritum iungeretur, per illud terrenæ vinculum consanguinitatis à Domino nullatenùs saluaretur. Quod tanto excellentiùs Iohannes, quanto & ante Crucem constitutus audiuit: Ecce mater tua. Meritò ergò quò eum cæteris plùs dilexit, subli-

Iohan. 14. — *Iacob⁹ frater Domini secundùm carnem, Iohãnes verò secundùm spiritum.* — *Iohan. 6.* — *Iohan. 19.*

ſublimiùs cum cæteris honorauit. Et nos, fratres, pro modulo noſtro dignis cum ſtudeamus efferre præconijs, dignis veneremur ſemper obſequijs.

Notandum tamen, quia nunquàm tam dignè, tam reuerenter beatos Apoſtolos colimus, quàm cùm Apoſtolica præcepta ſeruamus, cùm eos in via Dei præcedentes ſemper attendimus, cùm eorum veſtigia ſequimur, cùm eorum anguſtam & arctam ſemitam ſine offenſione tenemus. Enimuerò in baptiſmo Apoſtolorum ducatum ſecuti ſumus, quia per eoſdem fidem ſanctæ Trinitatis inter ipſa regenerationis rudimenta didicimus. Sub cuius videlicet figuræ myſterio, ſacerdotes Iſraëliticæ plebis olìm tranſeundo Iordanem præcedebant, & populus ſequebatur. Sed non ſufficere illis viſum eſt, ſi ſacerdotum tantummodò veſtigia in tranſitu ſequerentur, niſi & duodecim lapides de Iordanis alueo tollerēt, atque in Galgalis pro teſtimonio ponerent. Elige, inquit Dominus ad Ioſue, duodecim viros, ſingulos per ſingulas tribus, & præcipe eis, vt tollant de medio aluei Iordanis, vbi fixerunt ſacerdotes pedes, duodecim lapides duriſſimos, quos ponetis in loco caſtrorum, vbi fixeritis tentoria hac nocte. Vt autem non omnia, licèt plena myſterijs, verba diſcutiam, quid per hoc factum nobis innuitur, niſi vt poſtquàm myſtici Iordanis fluenta tranſimus, poſtquàm de lauacri ſalutaris fonte conſurgimus, duriſſimos duodecim lapides, id eſt firmiſſima Apoſtolorum exempla ad imitationem nobis proponere ſtudeamus? Lapides quippè vbi ſacerdotes pedes fixerant, in loco caſtrorum ponimus, ſi in procinctu ſpiritualis nequitiæ poſiti, Apoſtolorū veſtigia conſtanter & firmiter teneamus. Nam iuxta Salomonis ſententiam, qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis. Nimirùm qui in moribus ſuis præcipites ac fluidi ſunt, more aquæ præcipites ad ima defluunt. Qui verò conſtantes ac firmi, in arcem quotidiè virtutis exereſcunt. Quod nimirùm & illud eiuſdem hiſtoriæ ſignificare perpenditur, nam tranſeūte eodem populo, aquæ ſuperiores inſtàr montis intumeſcunt, inferiores verò in mare mortuum delabuntur: quia profectò ex eis, qui baptizantur, alij in accepta cæleſtis gratiæ dulcedine perſeuerant, alij in peccatorum amaritudinem defluere, reprobè viuendo, nō ceſſant, & velut in maris mortui ſalſuginem corruunt, dum ſapiendo terrena, per prauæ vitæ decliuia ad mortem tendunt.

Ecce quomodò cum recta fide oportet nos etiam vitæ ſanctitatem & innocentiā habere. — *Ioſu. 4.* — *SS. Apoſtolorū doctrina 12. lapidibus comparatur.* — *Prou. 18.* — *Ioſu. 3.*

Nos autem non ſic, dilectiſſimi, non ſic, ſed ad veram ſapientiam tendentes, ità per Dei miſericordiam in virtutum ſtudeamus alta proficere, vt in vitiorum pudeat voraginem declinare. Sic perſeueremus ſemper ad ſuperna properare, quò rendimus, vt diuini amoris dulcedinem in noſtris iugiter mentibus conſeruemus. Illius itaque ſapientiæ laboremus participes fieri, qua beatus Iohannes per amplioris gratiæ cumulum meruit incomparabiliter illuſtrari. Cuius nimirùm ſplendore concepto, cælum velut aquila penetrat, ità vt creata cuncta tranſgrediens, ad ipſum rerum omnium verticem, mentis contemplatione pertingat. Nóſtis fratres mei, quia in mundi naſcentis origine, tertio die germinauerit terra, quarto cæli facta ſunt luminaria, quinto volatilia ſunt creata. Quatè autem in creandis rebus hic ordo decucurrit, niſi vt nos inſtrueremur, quia priùs neceſſè eſt, vt mens noſtra virentium virtutum opera germinet, quatenùs ſic mereatur cæleſtis gratiam luminis, ac poſtremò euolare valeat ad contemplandam ſpeciem veritatis? Germinemus itaque, fratres, vt illuminemur, quatenùs illuminati, virtutum pennis ad cæleſtia ſubleuemur. Non nos mundi huius dulcedo falſa demulceat, non carnalis illecebræ voluptas luxurioſa reſoluat. Nuſquàm certè præceptum in veteris teſtamēti cæremonijs inuenitur, vt mel ſacrificijs miſceatur. Per quod intelligitur, quia his, qui Deo vitæ ſuæ ſacrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult ineſſe dulcedinem, nihil in eis viuere, quod ad carnalem pertineat voluptatem. Oleum autem frequenter immittitur, vt omnis noſtræ operationis oblatio hilariter offeratur. Hilarem enim datorem diligit Deus. In omnibus etiam ſal iubetur admiſceri, vt omne boni operis ſacrificium, rationis, diſcretionis, ac cæleſtis ſapientiæ ſale ſit conditum.

Exhortatio authoris ad vitam ſpiritualem amplectēdam. — *Gen. 1.* — *Cur in ſacrificijs veteris teſtamenti oleū & ſal, nūquàm verò mel ſit oblatum.*

Hoc autem diuinæ ſapientiæ ſale ità omnis beati Iohannis doctrina videtur reſperſa, vt meritò dicatur os Dei, lingua Spiritùs ſancti, cedrus paradiſi, lux Eccleſiæ, decus orbis, præco cæli, lumen mundi, ſidus hominum, ſpecimen Angelorum, lapis viuus, ſpeculum lucis, logotheta diuinitatis, forma fidei, columna cæli, architectus veri tabernaculi, quod fixit Deus, & non homo. Nam & Cherubin iurè perhibetur,

S. Iohannis præconia.

Iohan 13. hibetur, qui scientiæ plenitudinē ex ipso Redemptoris pectore percepisse cognoscitur. Veruntamen cum nos quantumlibèt efferre cōtendamus, celsitudinis eius merita non æquamus: quia qui diuinæ laudis præconia meruit, ad eius dignè laudanda merita humanæ linguæ fragilitas non assurgit. Ipse quippè eius laus est, qui illi & olim precium, & nunc factus est præmium. Per huius ergò vestigia, dilectissimi, ad Redemptorem nostrum pleno cordis amore tendamus, huius doctrinam velut coruscam in tenebris lampadem nostris semper gressibus præferamus. Pudeat iam terrenis incumbere, qui per spei desiderium ad cælestem cœpimus gloriam festinare. Qui ad cælestium nuptiarum desiderium properat, terrenæ voluptatis cœno volutari erubescat. Qui titulis Angelicæ dignitatis emicat, locum in exilio non requirat. Incassum porrò terrena lucra congerimus, qui diuitias immortales in regni cælestis palatio possidemus. Quem ergò pondus terrenæ corruptionis aggrauat, rerum extrinsecùs affluentium copia non extollat. Qui ad hoc constitutus est, vt totis viribus iugiter cum aduersario dimicet, torporis hunc & negligentiæ dissolutio non eneruet. Sic, sic per diuinæ pietatis auxilium, & florētes virtutibus, & vitijs repudium dantes, si hîc eum sequimur, qui nobis iter Crucis ostendit, illuc perueniemus ad eum, qui calcato mortis imperio, cælum cum triumphali gloria penetrauit, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Huius Apostoli vita necessariò imitanda.

EIVSDEM HYMNVS DE IPSO SANCTO IOHANNE EVANGELISTA *ad Vesperas.*

S.Iohannes virgo.

Virginis virgo venerande custos,
Magnus æterni logotheta Verbi,
Dele seruorum facinus tuorum,
Sancte Iohannes.
Tu patrem carnis subitò relinquis,
Sicque cælestem sequeris Parentem.
Piscibus spretis, hominum iuberis
Claudere turbam.

Itèm fluui paradisi, & iubar cæli.

Fonte prorumpens fluuius perenni
Curris, arentis satiator orbis.
Hausit ex pleno modò quod propinat
Pectore pectus.
Tu decus mundi, iubar atque cæli,
Impetra nostris veniam ruinis.
Da sacramentum penetrare summum
Quod docuisti.

Hæresum interēptor.

Patris arcanum speculando Verbum,
Tollis errorem fidei per orbem.
Nos ad æternam speciem fruendam,
Dux bone transfer.
Laus honor Patri, parilique proli,
Vna maiestas, eadem potestas:
Cum quibus sanctus simul implet omnem
Spiritus orbem.
Amen.

SERMO

SERMO D. CÆCILII CYPRIANI CARTHAGINENSIS EPISCOPI, DE STELLA, MAGIS, AC *Innocentum morte. Habetur 3. Tomo operum eius, nunc recèns opera D. Iacobi Pamelij recognitorum.*

ARGVMENTVM.

Primùm latißimè prosequitur solennitatis Epiphaniæ historiam & mysteria, dein Innocentium pro Christo martyrium, atque adeò & baptismum sanguinis celebrat: hinc eorum beatitudinem cumulatam comprobans, quòd protomartyres primum in ordine sanctorum locum habeant, & secretorum conscij diuinorum propinquitate familiarißima, clementiam Dei pro nostris exorent laboribus, & nonnullis veniam obtineant immeritis.

NATO in Bethleem Saluatore, audita est in Ephrata eius 28. Decēbr.
in terris præsentia, & vsque ad syluas, camposque genti-
um nouæ huius natiuitatis est fama porrecta: in Iudæa à Stellæ quæ apparuit,
pastoribus & Angelis primò sunt hæc gaudia celebrata, gētibus natiuitatem
nec multò pòst Arabum fines huius rei notitia penetra- Christi indicauit.
uit, & incolis Sabba præclari stella luminis cæleste nu-
men nouis splendoribus indicauit. Erant in illis regio-
nibus viri syderum inspectionibus assueti, qui arte ma-
thematica vim discursumque nouerāt planetarum: qui
ex elementorum natura rationem temporum metien-
tes, astrorum ministeria certis experimentis proprijs di-
dicerant effectibus assignata. Hi ex vaticinijs Balaam olìm audierant stellam oriri Num. 23. & 24.
in Iacob, & hominem in Israel, cuius fortitudo quasi rhinocerotis, ad quem in tri-
eribus de Italia venirent, qui superarent Assyrios, & vastarent Hebræos, quo rem-
porum nec in Iacob idolum, nec in Israel simulacrum esset. Diù homines illi huius
prophetiæ prouentum expectauerant, & vbi venit plenitudo temporis, orto re-
pentè nouo sidere, ad antiqua recurrēres volumina, tam testimonio muniti quàm
signo, dromadis inuecti in Iudæam stella duce perueniunt. Nec potuêre Palæstinę Matth. 2.
incolas latere tanti nominis personæ: sed vbi auditum est quòd stellam indicem
nati in Bethleem paruuli sequerentur, Herodi noui Regis inquisitio nunciatur.
Euocatis itaque Magis, rei huius ordinem cum omni diligentia sciscitatur. Audit
natum in Bethleem esse paruulum, quem profitentes Regem & Deum qui de Sab-
ba venerant, adorare & venerari festinant: intimatum est ei quod ab antiquis
temporibus Moabites propheta, licèt gentilis, prædixerat: & contulit cum literis
gentium, sanctorum vaticinia prophetarum, quorum scripta per omne sabba- Act. 13.
tum legebantur: de quibus nulla in populo Iudæorum ambiguitas erat quin
rata essent, quæ illi vel asseruissent præterita, vel prædixissent futura: à fortitudine Frustrà timet Herodes natum
eius qui quasi vnicornis obuios penetraret, in cuius obsequium vltrices de
Italia trieres in Iudææ terminos aduentarent, & vsque ad finem mundi dilata- Regē Christum, qui nō
rent imperium, anxius expauit & timuit. Conturbabat quoquè aliud quod in Mi- venerat tollere regnum
chæa scriptum est testimonium: Quoniam de Bethleem quæ est Effrata, egredere- terrestre.
tur paruulus, qui dominator esset in Israel, cuius egressus esset ab initio à diebus Mich 5.
æternitatis. Cùmque ea quæ domestici codices continebant, cum his quæ ab alieni- Herodis callida simulatio.
genis dicebantur intelligeret conuenire: diuinis tentans reluctari consilijs, simu-
lat perfidus religionis assensum, promittens Magis sese ad adorandum paruulum
cum omni deuotione ilicò affuturum, cùm per reuertentes certitudinem de pue-
ro accepisset. Turbatur cum Rege maligno Hierosolyma, non lætatur: expauescit
& tabescit & negare erubescit quod scriptura testatur. Nec minùs horrendum scri- Mich. 5.
barum sacrilegium quàm Herodis impietas: quia proprio Iudæi abutentes priui- Scribarum horrendum sacrilegium
legio, cùm visitationi diuinæ inuenirentur ingrati, causam sibi cum Herode fecêre
communem: cùm hinc & indè impietas & infidelitas aduersùs Dominū & Chri- Psal. 2.
stum eius fremerent, & pariter in eius odio consentirent. Eccè alienigenæ à flumi-
nibus Aethiopiæ ad paruulum Christum supplices veniunt, & filij dispersorū dese-
runt munera, accedunt qui longè erant, & qui propè recedunt: in loco humili &
supellectile vili Rex regum & Dominus dominantium inuenitur, cognoscitur, &
ab alijs adoratur. Quia verò neminem in conspectu Dei apparére vacuùm antiqua Exod. 23.

lex edocet: præuaricatoribus legis abeuntibus vacuis, primitiæ gentiū sacramentalia munera proferunt de thesauris, & Domino aurū & odoramenta præsentant, profitentes ex ratione munerum de eo quem adorabant quid crederent, quid sentirent. In auro Regem, in thure sacerdotem, in myrrha incorruptibilem, quanuis passibilem profitentur. Oblatio ista incarnati Verbi & exponit mysteria, & breui subtilique indicio vtriusque naturæ humanæ diuinæque exprimit vnitatem, quod & proprium est vnicuique, singulatim distinguens. Nam Deo patri cuius regnum & imperium suis mundum replet splendoribus, in odorem suauitatis summus sacerdos & pontifex Christus se obtulit: cuius caro passionis cremata carbonibus, incensionis suæ fragrantiam transmisit ad cælos, & vsque hodiè odor ille suauissimus in terrestri cælestique Ecclesia indeficiens perseuerat. Quòd autem passibilitas quam obediens Deo voluntariè suscepit, in corruptione firmata sit: virtus myrrhæ obuians corruptelæ suo probat effectu, & visibilium ratione munerum immortalitatis solidæ constat euidens argumentum.

Munere, qd de Christo sentirent, Magi profitentur.

Nota.

Adorato Domino Magi hilares alio tramite in suam patriam reuertuntur: quia necesse est vt qui credunt ad iustitiam, ore etiam confessi sunt ad salutem, deindè vias eligant arctiores, & se districtioribus mandatis obligent: quoniam per vias latas, descensusque præcipites itur ad inferos, per arctas verò & difficiles reditur ad superos. Propter verba labiorum Dei religiosus quisque vias duras ingreditur, & iugulator voluptatum stantem ex diuerso hostem securus aggreditur. Arcta via est castitas, trames strictus humilitas: ieiunio affligi, & carnem in seruitutem redigere, scopulosæ sunt semitæ, sed ad patriam superiorem non nisi per meatus difficiles armati milites reuertūtur. Non est tutus ad Herodem regressus: nec expedit cum his qui oderunt Deum fœdera iungere: nec de religione cum malignantibus inire consilia, quorum familiaritas infantiam Christi studiosè persequitur: & antequàm formetur Christus in nobis, in ipso piæ conuersationis initio, vt extinguatur spiritus, & suffocetur vita iustitiæ, penitùs elaborat.

Rom. 10. Matth. 5. Psal. 16. Religiosus quisque debet cū Magis p arctā viam incedere, nec ad Herodē mū danum reuerti.

Delusum se Herodes conqueritur, cùm Magos alias comperit diuertisse: quia molestissimum est principi tenebrarum cùm excogitatis laqueis tentatos quoslibet nouerit euasisse: & acriori inflammatus rabie, in neces innocētium debacchatur. Sic sanctorum persecutionibus tyrannus crudelis illuditur, qui dum putat perdere quos occidit, melioris vitæ statum eis procurat: & quod ille in perditionem molitur, hi vtuntur pro beneficio, quibus lucra vitæ perpetuæ per hæc momentanea damna celeri compendio acquiruntur. Ecce paruuli isti, quos hostis naturæ, pietatis inimicus, bestialis sæuitiæ, inauditæ crudelitatis monstrum Herodes occidit, subitò fiunt martyres, & dum vice Christi, & pro Christo auulsi à matrum vberibus detruncantur, testimonium quod necdùm poterant sermone, perhibent passione: & sufficit causa testimonio, licet nondùm eloquio distinguatur. Ilicò spiritus infantilis vasculi receptaculum deserens, iam non tenelli corporis ætatisque nouitiæ tempore tenetur: sed ab illis infantilibus coagulis anima expedita, adepta rationis & intellectûs plenitudinem in occursum Christi festinat: à quo militiæ suæ quærens stipendium, ad lucis & pacis æternæ præmittitur gaudia: & Epiphaniæ solennia in cælestibus celebrat, nec in stellæ alicuius lumine, sed in ipsa claritate diuinæ præsentiæ gloriatur. Acta est natiuitatis solennitas sursùm iubilantibus Angelis, deorsùm ex ore infantium & lactentium laus est perfecta, resonantibus vsque ad cælos victoriæ tubis: & versus est paruulorum vagitus in gaudium, & luctus in iubilum, sequente non stellam, sed Agnum exercitu innocentium, & baiulante gloriosissimi triumphi solenne vexillum. Nec potuit mundus inficere nupèr agonem ingressum infantilem exercitum: & pedes qui nondùm lutum calcauerant, vrgens citatusque transitus non est passus vllis sordibus inquinari: sed in ipso vitæ initio tota illa innocua phalanx, sine vllo integritatis detrimento, ad solidioris vitæ translata est gloriam. Et quæ expectari poterat annorum elapsu rationis discretio, repentè nullis iam ætate illa temporibus subiecta, omnis consummationis reperit finem, & casuum accidentium mutabilitates euasit. Euigilauerunt sensus quos sopor infantiæ opprimebat: displosisque palpebris intuiti lucem, in momento assecuti sunt, quæ pacificis & mundo corde debetur, beatitudinem: & ascendentes per omnium virtutum gradus sine doctrinæ humanæ exercitio cumulatam inuenêre mensuram: ità vt in ordine

Sæuit in infantium neces Herodes sicarius.

Infantes nō sermone sed passiōe Christum pfessi sunt.

Apoc. 14.

Matth. 5.

ordinẽ sanctorum protomartyres primum habeant locum,& secretorum conscij diuinorum,propinquitate familiarissima clementiam Dei pro nostris exorent laboribus,quos vsque hodiè funestus Herodes persequitur,quorũ sanguine & morte diabolus delectatut.Hi itaque à cunabulis in cælum translati facti sunt superni Capitolij senatores & iudices,nonnullis veniam obtinentes immeritis: assistuntque miserationibus & vltionibus diuinis, sed sæpiùs Agni,quem quocunquè ierit prosequuntur,mansuetudine,quàm ira vel furore vtuntur.Hi nupèr cruore lacteo loti, primitias baptismi martyrio consecrârunt,tradentes posteris formam, vbì necessitatis articulus excluserit moram, non minùs ad lauacrum animæ sanguinem efficacem, quàm sanctificatas verbis solennibus aquas,maximè cùm nec sanguis hoc elemento careat,sed aquarum motu pet totum corporis alueum fluat. Spiritus verò sanctus & aquis & sanguini superfertut,qui subiectos sibi fouet & abluit: quo baptizante idem occisio quod mersio operatur,qua extinctam peccati vitam virtutemque emortuam vtriusque rei continet sacramentum.Ipse enim est qui vel hoc, vel alio modo, quicunque est ille modus,baptizat,& ad idem refertur quod pura fide agitur per Christum Dominum nostrum.

[Margin: Sãcti innocẽtes in ordine sanctorum,protomartyrom habẽt locũ. — Apoc 14. — Sãcti 1000. centes primitię baptismo sanguinis baptizatorum martyrum. — Eo habes hic cõsecrationẽ aquæ baptismi. Gen.1. — Baptismus sancti spiritûs.]

VITA SANCTORVM EVTHYCHII ET FLORENTII, SERVORVM DEI, PER DIVVM GREGOrium Papam scripta, tertio libro Dialogorum eiusdem, cap. 15.

[Margin: 28. Decẽbr.]

NON hoc sileam qnod ex regione Tusciæ venerabilis viri Sanctuli presbyteri narratione cognoui, de cuius verbis ipse nõ dubitas Petre, quia eius vitam fidemque minimè ignoras. Eodem quoquè tempore in Nursinæ partibus prouinciæ duo viri in vita atque habitu sanctę conuersationis habitabant: quorum vnus Euthychius, alter verò Florentius dicebatur. Sed idem Euthychius in spiritali zelo,atque in feruore vittutis se exercuerat: multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius verò simplicitati atque orationi deditam ducebat vitam. Non lõgè autem erat monasterium, quod rectoris sui morte erat destitutum:ex quo sibi monachi eundem Euthychiũ pręesse voluerunt.Qui eorũ precibus acquiescẽs,multis annis monasterium rexit,discipulorumq; animas in studio sanctæ cõuersationis exercuit. Ac nè oratoriũ in quo priùs habitauerat,solũ remanere potuisset,illic venerabilẽ virum Florentiũ reliquit.In quo dum solus habitaret,die quadã sese in orationem dedit, atq; ab omnipotenti Domino petijt, vt ei illic ad habitandũ aliquod solatium donare dignaretur. Qui mox vt impleuit otationem,oratorium egressus,ante fores vrsum reperit stantem.Qui dum ad terram caput deprimeret,nihilque feritatis in suis moribus demonstraret,apertè dabat intelligi,quòd ad viri Dei obsequium venisset.quod vir Domini quoquè protinùs agnouit. Et quia in eadem cella quatuor vel quinque pecudes remanserant, quibus omninò deerat qui pasceret & custodiret,eidem vrso præcepit,dicens: Vade,atque oues has ad pastum eijce,ad horam verò sextam reuertere.Cœpit itaq; hoc indesinẽter agere.Iniungebatur vrso cura pastoris,& quas manducare consueuerat,pascebat oues bestia ieiuna.Cùm vir Domini ieiunare volebat ad nonam, præcipiebat vrso eadem hora cum ouibus reuerti:cùm vero noluisset,ad sextam.In omnibus itaque mandatis viri Dei obtemperabat vrsus,vt neq; ad sextã iussus redire, veniret ad nonam, neq; ad nonam iussus redire,veniret ad sextam.Cumq; diù hoc ageretur,cœpit in loco eodem tantæ virtutis fama longè lateq; crebrescere. Sed quia antiquus hostis vndè bonos cernit enitescere ad gloriam,indè peruersos per inuidiam rapit ad pœnam: quatuor viri ex discipulis venerabilis Euthychij vehementer inuidentes quòd eorum magister signa non faceret,& is qui solus ab eo relictus fuerat,tanto hoc miraculo clarus appareret, eundem vrsum insidiantes occiderunt. Cumque hora qua iussus fuerat

[Margin: S. Euthychius multis monachis præficitur. — S. Florẽtius eius oratoriũ inhabitat. — Vrsus pastor ouium efficitur. — Vrsus ab inuidis occatur.]

non tediret, vir Dei Florentius suspectus est redditus, & vsque ad horam vesperam expectans, affligi cœpit quòd is quem ex simplicitate multa fratrem vocare consueuerat, vrsus minimè reuerteretur. Die verò altera perrexit ad agrū, vrsum pariter ouesque quæsiturus, quem occisum reperit. Sed solicitè inquirens, citiùs à quibus fuerat occisus, inuenit. Tunc sese in lamentum dedit, fratrum malitiam magis quàm vrsi mortem deplorans. Quem venerandus vir Euthychius ad se deductum consolari studuit, sed idem vir Domini coram eo doloris magni stimulis accēsus, imprecatus est, dicens: Spero in omnipotenti Deo, quia in hac vita ante oculos omnium ex sua malitia vindictam recipiant, qui nihil se lædentem vrsum meum occiderunt. Cuius vocem protinùs vltio diuina secuta est. Nam quatuor monachi qui eundem vrsum occiderant, statim elephantino morbo percussi sunt, vt membris putrescentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius vehementer expauit, seque ità fratribus maledixisse pertimuit. Omni enim vitæ suæ tempore flebat, quia exauditus fuerat, se crudelem, se in eorum morte clamauit homicidam. Quod idcircò omnipotentem Dominum fecisse credimus: nè vir miræ simplicitatis quantolibet dolore commotus, intorquere vltrà præsumeret iaculum maledictionis.

Diuinitùs elephantico morbo percutiuntur occisores.

Petrus. Nunquidnam valdè graue esse credimus, si fortasse cuilibet exagitātè iracundia maledicamus?

Gregorius. De hoc peccato cur me percunctaris an graue sit, cùm Paulus dicat: Neque maledici regnum Dei possidebūt? Pensa itaque quàm grauis culpa est, quæ separat à regno cælestis vitæ.

1.Cor.6.

Petrus. Quid si homo non fortasse ex malitia, sed ex linguæ incuria maledictionis verbum iaculatur in proximum?

Gregorius. Si apud districtum iudicē Petre ociosus sermo repræhenditur, quanto magis & noxius? Pensa ergò quantùm sit damnabilis qui à malitia non vacat, si & ille sermo pœnalis est, qui à bonitate vtilitatis vacat?

Matth.12.

Petrus. Assentio.

Gregorius. Idem vir Dei egit aliud, quod silere non debeo. Cùm enim magna eius opinio longè lateque crebresceret, quidam diaconus longè positus ad eum pergere studuit, vt eius se orationibus commendaret. Qui ad eius cellulam veniens, omnem locum per circuitum inuenit innumeris serpentibus plenum. Cumque vehementer expauesceret, clamauit dicens: Serue Dei ora. Erat autem tunc mira serenitas. Egressus verò Florentius, ad cælum oculos & palmas tetendit, vt illam pestem sicut sciret Dominus auferret. Ad cuius vocem subitò cælum intonuit, atque idem tonitru omnes illos qui eundem locum occupauerant, serpentes interemit. Quos cùm vir Dei Florentius interemptos adspiceret, dixit: Ecce illos occidisti Domine, quis eos hinc leuabit? Moxque ad eius vocem tantæ aues venerunt, quanti serpentes occisi fuerant: quæ absportantes singulos, & longiùs proijcientes, locum habitationis illius mundum à serpentibus omnimodò reddiderunt.

S. Florētius oratione serpentes occidit, & eos per aues exportari curat.

Petrus. Quid virtutis, quid fuisse meriti dicimus, quòd eius ori tantùm factus est Deus proximus?

Gregorius. Apud omnipotentis Dei singularem munditiam atque eius simplicem naturam multùm Petre humani cordis munditia atque simplicitas valet. Hoc ipsum nanque quòd eius famuli à terrenis actionibus segregati, ociosa loqui nesciunt, & mentem per verba spargere atque inquinare deuitant, authoris sui præ cæteris exauditionem impetrant. Cui in quantùm est possibile, ipsa puritate ac simplicitate cogitationis quasi ex quadam iam similitudine concordant. Nos autem turbis popularibus admixti, dum frequenter ociosa, nonnunquàm verò etiā (quod est grauius) noxia loquimur, os nostrum omnipotenti Deo tanto longinquum fit, quanto huic mundo proximum. Multùm quippè deorsùm ducimur, dum locutione continua secularibus admiscemur. Quod benè Esaias postquàm Regem Dominum exercituum vidit, in semetipso repræhendit, & pœnituit, dicens: Væ mihi, quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum. Qui cur polluta labia haberet, ostendit, cùm subiunxit: In medio populi polluta labia habentis ego habito. Pollutionem nanque labiorum habere se doluit: sed vndè hanc contraxerit indicauit, cùm in medio populi polluta labia habentis se habitare perhibuit. Valdè enim diffi-

Deus ori eorum proximus, qui ociosa verba deuitant.

Esa.6.

Ibidem.

difficile est, vt lingua secularium mentem non inquinet quam tangit: quia dum plerunquè eis ad quędam loquenda condescendimus, paulisper assueti, hanc ipsam locutionem quæ nobis indigna est, etiam delectabiliter tenemus, vt ex ea iam tedire non libeat, ad quam velut ex condescensione deducti venimus inuiti. Sicque fit vt ab ociosis ad noxia, à leuioribus ad grauiora verba veniamus: & os nostrum ab omnipotenti Domino tanto iam minùs exauditur in prece, quãto ampliùs inquinatur stulta locutione: quia sicut scriptum est: Qui auertit aurem suam nè audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Quid ergò mirum, si postulantes tardè à Domino audimur, qui præcipientem Dominum aut tardè, aut nullo modo audimus? Et quid mirum, si Florentius in prece sua citiùs est auditus, qui in pręceptis suis Dominum citiùs audiuit?

Secularium colloquia deuitanda.

Prou. 28.

Petrus. Nihil est quod responderi valeat apertæ rationi.

Gregorius. Euthychius verò qui prædicti Florentij in via Domini socius fuerat, magis post mortem claruit in virtute signorum. Nam cùm multa ciues vrbis illius de eo soleant narrare miracula, illud tamen est præcipuum, quod vsque ad hæc Longobardorum tempora omnipotens Deus per vestimentum illius assiduè dignabatur operari. Nam quotiès pluuia deerat, & æstu nimio terram longa siccitas exurebat, collecti in vnum ciues vrbis illius, eius tunicam leuare, atque in conspectu Domini cum precibus offerre consueuerant. Cum qua dum per agros pergerent exorantes, repentè pluuia tribuebatur, quæ plenè terram satiare potuisset. Ex qua re patuit, eius anima quid virtutis intùs, quid meriti haberet: cuius foris ostensa vestis iram conditoris auerteret.

Euthychius post mortẽ clarus virtute signorum.

Euthychij tunica elata aut pluuiam aut solẽ adducebat.

DE SANCTO SABINO INSIGNE MIRACVLVM, VT HABETVR IN PAVLI DIACONI, DE GEstis Longobardorum libro quarto, cap. quinto.

SEQVENTI anno quàm Theodebertus Francorum Rex, cum Clothario patruele suo bellum gerens, eius exercitum vehementer afflixit: Ariulphus Dux, qui Faroaldo apud Spoletum successerat, moritur. Hic Ariulphus cùm bellum contra Romanos in Camerino gessisset, victoriamq́; patrâsset, requirere à suis hominibus cœpit, quisnam vir ille fuisset, quem in prælio quod gesserat, tam strenuè pugnantem vidisset. Cui cùm sui respondissent, se illic nullum fortiùs bellantem, quàm Ducem ipsum vidisse, ille ait: Certè multò per omnia me meliorem ibi alium vidi: qui quotiès me aduersæ partis aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumque Dux ipse propè Spoletum, vbi basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus quiescit, aduenisset, interrogauit cuius illa tam ampla domus esset. Responsumque est ei à viris fidelibus, Sabinum ibi martyrem quiescere: quem Christiani quotièsin bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum proptereà in suum auxilium vocarent. Ariulphus verò cùm adhuc esset gentilis, ità respondit: Et potest fieri vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Qui cùm hoc dixisset, equo dęsiliens, eandem basilicam conspecturus intrauit. Tunc alijs orantibus, ipse picturas eiusdem basilicæ mirari cœpit. Qui cùm figuram beati martyris Sabini depictam conspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omninò eum virum qui se in bello protexerat, formam, habitumque habuisse. Tunc intellectum est, beatum martyrem Sabinum eidem in prælio adiutorium contulisse.

Decẽbr. 30.

Hæc contigerunt tempore 3. Gregorij Papæ.

S. Sabinus Ariulpho Duci præliãti opem fert.

S. Sabinus Christianis in bello pręsidium.

VITA SANCTI BARBATIANI PRESBYTERI ET CONFESSORIS, VT HABETVR LIBRO SECVNdo *historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri doctissimi.*

31 Decẽbr.

Valentinianus a Theodosio Augustus Romæ appellatur.

VALENTINIANVS eodem quo in Italiam venerat anno, à Theodosio Romam vocatus, illuc se cum Galla Placidia matre contulit: vbi, vt Theodosius optauerat, Augustus appellatur. Cùm verò religione essent incensi, non defuerunt Placidia & Valentinianus, cui ab matre, Placidi prænomen adscripserant, quin inter tot secundæ fortunæ felices euentus, summaque de Imperio negocia, loca sancta Romæ, hominesque sanctitate ac innocentia vitæ insignes, inuiserent. Enitebant eo tempore duo sacerdotes Antiocheni Romæ, Timotheus & Barbatianus. Ad hos cùm adijssent, solus Barbatianus viuere inuentus in cœmeterio Calisti. Ibi cùm Placidiæ puella acerbissimo oculorum dolore laboraret, vir sanctus dominæ precibus commotus, vbì Deum precatus est, ventrale quod habebat in aquam mersum puellæ tradidit, iubetque oculos vt extergat, quo facto morbo soluta est.

S. Barbatiani patria.

Puellam ab oculorũ dolore liberat

Nec multò pòst Calogenes Græcus adolescens Valentiniani seruus cùm scalas descenderet, decidit: ossibusque confractis & pede comminuto, cùm patùm abesset à morte, ad virum Dei importatus, ab eoque signo Crucis obsignatus statìm conualuit.

Signo crucis morti proximum curat.

Isidorus etiam cùm ex pulmonis vlcere ad extremum laboraret, adductus ad S. Barbatianum, vir sanctus cùm Deo antè preces, vt consueuerat, fudisset, porrexit nonnihil citri, quod sibi fortè ad manus fuit: cuius esu æger morbo liberatur.

Aliũ ægrum sanat.

His plurimisque prætereà prodigijs clarus, Rauennam ab Galla Placidia non multò pòst deducitur Barbatianus: quò se Valentinianus cum matre recepit. Intereà Galla Placidia Rauennæ iam diuo Iohanni Euangelistæ templum extruxerat iuxta Aureliani pomarium, quo loco palus aderat, ad portam, quæ Artemeduli vocabatur, missis qui vndiquè lapides elegantes secarent, & aptas columnas fabricarent, pauimento, tessellato opere elaborato: in parietibus verò, naufragij votique historia simili opere picta: Ad orientem erexit testudinem, duabus maximis innixam columnis, quas bracteato argento incrustauit. Videbatur autem in maiestate Deus, libellum Iohanni Euangelistæ porrigens, cui erat subscriptum: Sanctus Iohannes Euangelista. Hinc atque indè mare vitreum, in quo duæ naues turbulenta tempestate & ventorum impetu agitatæ: In altera diuus Iohãnes Placidiæ opem ferens aderat, septemque candelabra, & nonnulla prætereà ex ijs quæ in Apocalypsi describuntur mysteria. Nonnullæ prætereà columnæ, ipsaque maxima ara, tota argenteis laminis exornata: Accedebant ad hæc, valuulæ etiã quædam circa eam aram ex argento, immixtis gemmis: in quarum limine scripta hæc legebantur: Sancte Iohannes arca Christi, accepta tibi sit oratio serui tui. Super aram testudo ex præstanti marmore, quatuor ex argento columnis suffulta, pendentibus vtrinq; aureis argenteisque * vasibus, ex ipso verò cacumine, Crux eminebat inter poma & lilia. Prætermittenda argentea columba non est, quæ volitare inter vasa illa videbatur.

Rauennã à Placidia adducitur.

Apoc. 1. &c.

* for. vasis

Id vnum autem tanto operi, ac Augustæ religioni deesse putabatur, quòd nihil haberet reliquiarum D. Iohannis, quibus ara dicari more maiorum posset. Hęc res mirificè Augustæ animum angebat, & ob id sacra inedia, summis precibus ac vigilijs suppliciter petere, vtì, si quid inter homines ipsius esset, suo templo daret dedicando. Barbatianum intereà cõsulit, petitq; quid agendum putet. Ipse vt erat summa in Deum fide, non ignorans quantùm fidei, quæ eius est munus, tribuere Deus solitus sit, consulit in ædificato ab se templo vt vigilet, Deumque ac Apostolũ de re illa obnixè roget. futurum enim vt tantam animi pietatem Deus nè parui faciat: seq; Barbatianus in hac re Augustæ comitẽ pollicetur. Quod cùm ipsa fecisset, tertia nocte, cùm ambos leuis somnus haberet, postquàm preces Deo fuderant, vidit

Eccè primęuæ Ecclesiæ morẽ in cõsecrãdis tẽplis & aris.

dit Barbatianus,cùm nec penitùs dormiret,nec integrè vigilaret, veneranda canicie virum, pótificijs vestibus candidissimis indutum ac mitratum, deambulantẽ & thure templum suffientem: cuius facies diuino splendore fulgens,cęlestem lucem inferebat. Tanto prodigio cõmotus vir sanctus, seipsum excutiens,ac plenè vigilans, vix sibijpsi in eo assentiebatur,quod apertè videbat: quapropter tacitis vestigijs,se ad Augustam conferens festinanter,somno excitatam,de omni re commonefacit, ipsumque Antistitem per templum deambulanrem commonstrans: En, inquit, hic ille est, cui templum dicâsti. Placidia religionis feruore incensa, se ad Euangelistam,qui iam ad aram maximam peruenerat,celeriter accurrens,recipit, ad pedesque eius prouoluitur.Tum ille ex oculis elabens,sandalium dextri pedis in Augustæ manibus reliquit. Ipsa voti compos, summa gestiens lætitia, cùm Dei benignitatem voce & lachrymis prædicaret,rem omnem,vbi illuxit, Placido Valentiniano filio,omnibusque Rauennatibus ordine exponit. Indè dedicario summa pompa celebrata est, tertio die antequàm mensis Februarius elaberetur: cuius memoria ad hæc vsque tempora,dies ille solennis,anniuersaria vicissitudine celebratur.

S. Barbatianus videt D. Iohannem suũ templũ consecrantem.

Vtinàm hoc exemplum, sanctarum reliquiarũ, & Ecclesiæ cæremoniarum detrectatores adnotarent.

Nec multò pòst, Barbatiani rogatu, Placidia D. Iohanni Baptistæ egregiã ædem, iuxta domum suam,extruendam curauit: vniuersæ ædificationis negocio demandato Baduario Patricio Rauennati. In eo templo Barbatianus Deo seruiens,multis prodigijs innotescebat in dies magis ac magis: ex quibus illud maximè cõmendatur,quo Iuliani Rauennatis nobilissimi viri filium,strumis ità laborantem,vt ab omnibus esset iam desperatus, sanauit: cùm sacris peractis,cubiculum ingressus, mox ex cera emplastrum, imminurumque panem cum oleo mixtum, vlceribus imposuisset,signoq; Crucis obsignâsset. Repentè enim disruptis illis,vermes egressi sunt,& puer ingenti miraculo in sanitatem restitutus.

Placidia S. Barbatiani hortatu, Baptistæ Domini ecclesiam cóstruit.

Barbatiãus emplastro ægrum curat,quó suã sanctitatem celet.

Pari felicitate ac prodigio Theodoram primariam mulierem, refractario sanguinis fluxu ad desperationem laborantem, sanauit: cùm enim vir sanctus deductus ad eam,in qua expressa mortis effigies videbatur, eam intuens dixisset: Christus qui hoc morbi genere laborantem liberauit mulierem,te sanet: quamobrèm eius nomine tibi prædico,surge & ambula: Theodora ad sanitatem statim reducta est. Cuius beneficij magnitudine commota, frequens deindè virum sanctum conueniebat,ab eoque de Christi religione docebatur. Verùm Vrsicius Theodorę maritus intantùm ob id zelotypiæ cæco furore exarsit,vt quadam die sub auroram in Barbatianum, qui orabat in templo Deum, districto ense impetum fecerit: sed continuò aruit manus,immobilisque permanens,viro sancto orante, Deus illi restituit sanitatem.

Matth 9.

Item Theodoram à fluxu sanguinis.

Diuinitùs castigatur zelotypus.

Per idem tempus,Petrus Chrysologus Rauennæ Archiepiscopus,ad ecclesię administrationem conuersus, Tricollim aggressus est,quod ædificium ad trium collium simulacrum extructum, sacerdotibus Vrsiani templi stationem tutam assiduamque præbebat. Id à successoribus admirabili ædificatione absolutum, nunc non extat. Eius vicem reddunt horti, qui circa Vrsianam ædem conspiciuntur. Templum prætereà sacrauit, quod D. Iohanni Baptistæ Baduarius, iussu Placidiæ, ædificauerat. Cumque Placidia Ariminum se contulisset,incumbens in ædificationem templi D. Srephano,haud procùl ab vrbis mœnibus,dicati,incidissetque Barbatianus in leuem quidem morbum,sed pertinacem,qui illi postremus fuit,Petrus certiorem fecit Placidiam,quæ omnibus repentè relictis,Rauennam conuolauit: vbi non mulrò pòst Barbatianus tranquillè & placidè animam exhalauit. Ab Petro Archiepiscopo ablutus,& aromate conditus,sepultus est in monumento iuxta aram maximam D. Iohannis Baptistæ. Temporum successu cùm eius nomini erectum fuisset templum, haud procùl ab diui Zachariæ ecclesia, illuc cadauer importatum fuit. Cæterùm tandèm corruente templo,ac potiùs ædicula,in Vrsianam ædem est translatum.

Sanctus Barbatiãus obdormit in Domino.

Translatio corporis ei°.

BEATI

BEATI PETRI DAMIANI SERMO PRIMUS IN DEDICATIONE ECCLESIAE, VT HABETVR VIII. TOMO ALOYSII.

Cant. 4.

S. Mater Ecclesia Christi sponsa.

POST Crucem, post Virginem, post Angelos, quid est maius in terris, quid in cælis sublimius? Illa vtiquè, quã acceptauit Altissimus, quæ vulnerauit cor sponsi sui, cui sponsus idem in Canticis dicit: Vulnerâsti cor meum, soror mea sponsa, in vno crine colli tui, & in vno oculorum tuorum. Quàm speciosa sponsa ista, quæ in vno capillulo, & ocelluli scintillatione vulnerat cælorum Regem, Angelorũm Dominum, Filium Dei Patris. De illa nobis est sermo, licèt nõ sit sermo in lingua nostra. Hæc est illa, quæ posita est in superbiam seculorum, cuius gloria à mari vsque ad mare, cui Reges & Principes famulantur, quam circumuolat cælestium legionum multitudo, in qua fons sapientiæ repositus est, hortus conclusus, fons signatus: hortus vbi clara rosaria pulchriori colore refulgurant, & felices virgæ florum & fructuum gloria cumulantur: hortus, quem ventorum non tangit alternitas, vbi mollioris auræ gratia frequenter adspirat, & vernans amœnitas allicit intuentes: conclusus, non murali machina, nec cæmentatorum lapidum glutinosa tenacitate, sed Angelica statione vallatus: fons, de quo fontes Israël deriuantur, qui irrigat vniuersam superficiem terræ, & inebrians, & emundans: signatus, sigillo vtiquè totius Trinitatis, quod ille malignans effractarius non dico confringere, sed nec contingere audeat. In hac mortua germina regerminant, & aridiora ligna facilè resylnescunt. In hac contegitur multiplex varietas sacramentorum, & congeritur antiquitas misericordiarum Domini Dei nostri. Et vt breuiter intelligentiolæ nostræ propalemus indaginem, duodecim sacramenta sunt in Ecclesia, quæ vnius fidei pietas contegit: circa quorum instantiam reflectitur Christianæ religionis authoritas.

Gen. 2.

12. sunt Sacramenta largè vocẽ sacramenti accipiendo: aliás tãtùm sunt 7. vt habetur in Cõcilio Florẽtino & Tridentino.

Primum est Baptismatis sacramentum. Hoc preciosius est cunctis opibus, & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. Quis enim cogitatione cordis, vel volubilitate sermonis impleat, quanta sint in aquarum substantia sacramenta completa? Antequàm mundus parturiretur, & ex informi materia multiformium specierum diuersitas exiliret, Spiritus Dei in aurigæ modum ferebatur super aquas, & elementum hoc figurali præmulcebat obsequio. Cælum ipsum ex aquis compactum Hebræorum tradit authoritas: & per aquas vniuersalis illa purgatio celebratur. Patriarchæ ad aquas fiunt vxorij: & per aquas terribile Iudæorum murmur extinguitur. Omnis illa series veteris instrumenti diligentiùs introspecta, maiorem sacramentorum altitudinem in aquarum materia consignauit. Saluator, ipse legem sequens, itinerarij sui principium aquis indixit, cùm in flumine sublimis illa potestas ab illo magno homine voluit baptizari. Primum miraculum ex aquis fecit, Samaritanæ iuxta puteum aquarum fontem aquæ salientis in vitam æternam repromittit. Deniquè qui ab aquis cœperat, finiuit in aquis: vulnerato enim latere Crucifixi, manauit aqua, quæ terrarum orbem purgatorio lauamine candidauit. Ad extremum inclusiua sententia chorum Apostolicum imbuens: Euntes, inquit, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nónne igitur liquidò colligis, quia legis vtriusque sublimitas vim rerum sacramentalium in huius elementi liquore refudit? Non te moueat paucitas exemplorum, cùm plurima præ manibus haberentur, nisi prolixitatem euitásset oratio.

Gen. 1. — Baptismus. — Matth. 3. — Iohã. 2. & 4. — Iohan. 19. — Mar. vlt.

Confirmatio.

Episcopus confirmationis minister.

Secundum est sacramentum Confirmationis. In baptismate Spiritus datur ad veniam, hîc ad pugnam: ibi mundamur ab iniquitatibus, hîc virtutibus præmunimur. Nónne in superliminari fronte domûs nostræ terrestris consecrata manus sacri chrismatis imprimit vnctionem? Nec quilibet tanti mysterij legitur executor, sed solus Episcopus, super cuius caput fusum est vnctionis oleum, & cuius ditioni sacerdotalis subditur multitudo. Baptismi gratiam omni homini, vel omni sexui tradidit authoritas antiquorum: confirmationis autem insigne, sola pontificalis

lis persona suæ vendicat dignitati. Indè est quòd decretales paginæ,& sanctorum patrum instituta decernunt,non esse differendam post baptismum sacramenti huius virtutem, nè nos inermes inueniat fraudulentus ille contortor, à quo nemo vnquàm nocendi inducias extorsit. Delibuti igitur vtriusque roris vnguento, illo sanati,confortati isto,securiùs descendamus ad singulare certamen. Nec nos deterreant arma Goliæ, vel magnitudo moueat staturalis, quia nobiscum est magnus Dominus Deus noster,& magna virtus eius, appræhendens arma & scutum,vt exurgat in adiutorium nobis.

Tertium est Vnctio infirmorum: Infirmantibus nobis,& vsque ad mortem mortali peccatorum febre languentibus,Spiritus pietatis assistit,& recordatus est quoniam puluis sumus. Ait enim diuus Iacobus: Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ,& orent super eum,vngentes eum oleo in nomine Domini. Et oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis est, dimittentur ei. Solennis vnctio, liquor excellens,quo sanitas redditur,peccatum dimittitur,immittitur timor Domini. Vides'ne qualiter sacerdotalis manus infirmantis corpus alleuiet, & illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget vnctione? Vndè & sancti patres hanc vnctionem sacramentum esse sanxerunt.

Extrema vnctio. *Iacob.5.* *Fructus sanctæ vnctionis.*

Quartum est Consecratio Pontificis. Hæc quantò sublimior,tantò dignior approbatur. Cùm enim canonicis sanctionibus eligitur persona,quæ tantæ dignitatis debeat subire fastigium,clarior Pontifex cum cæteris Pontificibus euocatur. Præparatur Ecclesia patrem suscepture de filio. Vngitur illius caput oleo lætitiæ præ consortibus suis,in illius figuram,qui thalamo virginali,spirituali balsamo profusiùs irroratus,oleum benedictionis super filios hominum distillauit. Liniuntur & manus, vt quicquid benedixerint benedicatur, & acceptum sit diuinæ maiestatis adspectui. Ponitur & Euangelica pagina super caput ipsius recumbentis,vt & verba vitæ suam sentiat excedere rationem, & oculi eius deficiant in eloquium Domini. Imponitur cidaris capiti consecrato,& aurea lamina frontis gloria præsignitur,in qua contexitur nomen diuinitatis. Traditur annulus secretorum in manu eius, vt dicat cum Propheta: In corde meo abscondi eloquia tua, vt nō peccem tibi. Calceantur & pedes in præparatione Euangelij pacis, vt sit de quibus dicitur: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem. Accipit & baculum pastoralem, vt ex ipsa virgæ qualitate signetur, qualiter mansuetos colligat, corripiat inquietos. Sic sic solenni vestimentorum glorificatione præfulgidus,& ad altare Dei familiariùs intrans & exiens, iram Iudicis in misericordiam Patris felici commutatione deuoluit. Hic habet gladium spiritûs,quod est verbum Dei. Hic potest tradere satanæ in interitum carnis.

Ordinis sacramétum. *Mos consecrandi Episcopos.* *Psal.118.* *Ephes.6.* *Esa.52.*

Quintum est Inunctio Regis. Sublimis ista delibutio, quia sublimem efficit potestatem. Cùm enim tantæ nobilitatis sanguis, vel genere, vel electione consecratur in Regem, religio cum nobilitate totius regni viribus conuocatur. Adstat hinc Primatum, Metropolitanorum, & Episcoporum gloriosa societas, illinc Ducum, Comitum, Castellanorum non spernenda nobilitas. Procedit medius homo super homines regnaturus, constipatus agmine personali. Ducitur deniquè ad aram excelsi principis, principium regni sortiturus ab illo, per quem Reges regnant. Priùs autem quàm imperatorijs cultibus vestiatur, requiritur super eo cleri voluntas, & populi, & manu propria iurat libertatem Ecclesiarum. Exrunc exuitur vestimentis suis, & oleo sanctificationis adspergitur, vt typico rore perfusus, cælestis vnguenti plenitudine glorietur. Indultur deniquè purpura, quod est regiæ maiestatis insigne, gestans regni sceptrum in manibus ad regendnm populum sanctum Dei. Ponitur & corona aurea super caput eius expressa signo sanctitatis, gloria honoris, & ope fortitudinis. Præfertur & gladius in oculis eius, vt cognoscat, quia vindex est iræ Dei, in hoc ipsum constitutus. Tantis igitur ac talibus mysterijs initiatus, reportatur ad palatium, à die illa, & deinceps timendus, pariter & amandus. Felix autem, si gladium regni cum gladio iungat sacerdotij, vt & gladius Sacerdotis mitiget gladium Regis, & gladius Regis gladium acuat Sacerdotis. Isti sunt duo gladij, de quibus in Domini passione legitur: Eccè gladij duo hic: & respondetur à Domino, Sufficit. tunc enim regnum prouehitur, sacerdotium dilatatur, honoratur vtrunque, cùm Domino prætaxata felici confoederatione iunguntur.

Eccè quomodò etiā Reges olim, vt nunc sic inungebantur. *Mos creādi & inungendi Reges.* *Eccli.45.* *Gladij regni & sacerdotij, p gladios Euangelicos pręfigurati.*

Mos & ritus consecrandi ecclesias.

Sextum est sacramentum Dedicationis ecclesiæ. Dici vix potest, quanta sit in hoc loco sacramentorum varietas, & institutionum alternatio. Primùm enim ecclesia intùs & deforis dealbatur, cruces duodecim in interiori circuitu ecclesiæ imprimuntur, cerei totidem accenduntur, emundatur ecclesia, Pontifex ecclesiam exteriùs circuit cum aqua benedicta, & in superliminari portæ tertiò virga pastorali percutiens dicit: Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ: illis deintùs respondentibus: Quis est iste Rex gloriæ? Tunc benedicit aquam sale, cinere, vino, hyssopoque conspersam: alphabetum ex transuerso quadrangula ratione conscribit: altare septiès ex eadem aqua respergit: cruces chrismate, altare verò mixtura chrismatis oleique perungit: ad quatuor altaris cornua incensum incendit: altare tersum nouis velaminibus operit: aliaque multa, quæ sermonis breuitas non permittit inserere. Post hæc omni vestimentorum gloria cumulatus ingreditur ad altare, sacrificium singulare celebraturus, & sic sanctificationi finem impositurus. Quis huius abyssi caliginem sermonis claritate possit illuminare? Attigissemus tamē quantulumcunque, nisi nostris temporibus quidā, qui Carnotensi præsedit Ecclesiæ, viuacissimo mentis igne lucidiùs omnia declarâsset. Ad illum igitur plenissimum fontem sitiētem mittimus, vbi plenissimam hauriat veritatem. Notandum tamen, quia precedentia sacramenta sine visibili vnctione non fiunt, cùm subsequentia nihil huiusmodi meritò continere legantur.

Psal. 23.

Puto illum fuisse Fulbertū Episcopum.

Poenitentia est Ecclesiæ sacramentū cuius vna pars, sacerdotalis cōfessio.

Septimum est sacramentum Confessionis. Confessionis bonum quantum, vel quale sit, non est nostræ tenuitatis laudibus efferendum, cùm præclara patrum ingenia multis eam insignierint documentis. Hæc est via communis ad Deum, fons tam iustis, quàm peccatoribus patens, qui criminum abundantiam abundantiori liquore detergit. Primam reddit innocentiæ stolam, & fugitiuum filium in paternos reducit amplexus. Ex hoc fonte felices Apostoli lachrymæ profluxerunt: in hoc peccatricis foeminæ dæmonia sunt submersa: per hunc adulter & homicida Dauid Spiritu principali legitur confirmatus: in hoc felix ille volutatus est latro, qui breui ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio in paradisum translatus est. Consummatus in breui, expleuit tempora multa. In hac virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretione priuati, vel assentatione seducti, aut nesciunt quid iniungant, vel si sciunt, priuatam gratiam præferunt veritati. Verùm non suscepimus hìc aperire quid sentiamus ex ea, sed sermoni proprio proprietatem illius reseruamus. Hoc tamen lectori tædiosum non sit intelligere, quia confitens pastori suo, puritatem cordis, veritatem oris, macerationem carnis debeat exhibere. Ille verò, cui confitetur, poenitentiam dignam, orationem continuam, taciturnitatem perpetuam confitenti suo curet administrare.

Luc. 7.
2. Reg 12.
Luc. 23.

Legant hæc inertes nostri Canonici, qui nihil aliud q̄ cutem curant.

Octauum est Canonicorum. Isti sunt in Ecclesiæ solio sublimati, qui in Episcopali sede veste candida refulgentes, innocentiam cordium colore vestium repromittunt. Ij de communi, & in commune viuentes, vel viuere debentes, perpetua, si peccauerint, sunt poenitentia castigandi: habitus enim eorum non poenitentiæ, sed innocentiæ esse monstratur. Videant ipsi amici Sponsi, quid respondeant ante faciem Sponsi, qui iudicat orbem terræ in æquitate, cùm de sponsa cœperit exigere rationem. Nolumus, inquàm, super illos, sed hoc solum caueant, ne de patrimonio Crucifixi lautioribus epulis infundantur, vel vestimentis ornentur nitidioribus, nè audiant à Propheta: Non compatiebantur super contritione Ioseph.

Vide hic monachorum studiū compendio recitatum.

Nonum est Monachorum. Hi sunt, qui à forensium causarum tumultibus elongati, ludificatorias incantationes dæmonū patienter eludunt. In scripturis assidui, in obediētia præcipui, feruidi charitate, beatæ vrbis gaudia è vestibulo contēplantur. Circunspiciant tamen semetipsos, nè in amplioris coronæ, vel laxioris calceamenti vilitate confidant, cùm homo videat in facie, Deus autem in corde.

Itèm Eremitarum.

Decimum est Eremitarum, qui per cauernas montium, & vallium concaua latitantes, Angelicis sociati spiritibus, in diuitias gloriæ contēplatiuis oculis rapiuntur, & in carne carnis obliti, naturam suam indefessa meditatione fatigant.

Itèm Sāctimonialium.

Vndecimum est Sanctimonialium. Istæ sexum & seculum ausu validiore vincentes, spectabilem victoriam ab hostis antiqui feritate reportant. Gloriosa res, vbi tenera membra longiori martyrio confringuntur, & illius eneruant fortitudinem, qui similitudinem Altissimi concupiuit. Ad huius spectaculum pugnæ cito con-

conuertitur ille misericors intuitus, & tali potissimùm victoria delectatur.

Duodecimum est Nuptiarum sacramentum. Hoc magnnm est, ait Apostolus: & Matrimõij
Dominus in Euangelio: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhę- sacramentũ
rebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Quid enim magis vnum, quàm illi, qui- Ephes.5. Marc.10.
bus est vna vna caro, vna mensa, vnus torus, hæreditas vna? Honorabile coniugi- Heb.13.
um (dicit vas electionis) torus immaculatus. Hoc destruuntur incestuosa coniu-
gia, & legitimorum hæredum digna progenies propagatur. Hæc sunt duodecim sa-
cramenta, quæ (nisi fallor) illæ duodecim cruces significant, quas in circuitu eccle-
siæ videmus impressas. Sed iam dimittendus est stylus, quia & ingenij paupertas, &
infirmitas carnis, quæ solito duriùs inundauit, vetant me aliquid longius scriprita-
re. Si conualere potuero, exequar quod cœpi, ad honorem illius, qui est benedictus
in secula, Amen.

EIUSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO SECUNDUS IN EADEM ECCLESIAE DEDICAtione. *Habetur eodem octauo Tomo Aloysij.*

IMmola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Tria Psal.49.
sunt principalia, & perfecta sacrificia, quæ reddere tenemur Do- Sacrificia
mino. Sacrificium piæ contritionis, sacrificium iustæ operario- 3. quibus obligantur
nis, sacrificium laudis, vel iubilationis. Horum duo in præsenti Domino.
sunt necessaria, tertium hîc inchoat, & in futuro consummabi-
tur. De primo dicitur: Sacrificium Deo spititus contribulatus. Psal.50.
De secundo: Sacrificate sacrificium iustitiæ: & alibì: Tunc acce- Psal.4.
prabis sacrificium iustitiæ. De tertio: Beatus populus, qui scit iubilationem: itèm, Psal.88.
Sacrificium laudis honorificabit me. Primum sacrificium placat Deum, secundum Psal.49.
delectat, tertium honorat.

Non curat Deus de his sactificijs, nisì medullata sint, & saginata. Vndè ait Psal-
mographus: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. In lege omnis adeps Psal.62.
offerri iubetur, & holocaustum pingue laudatur. Caro enim macra, & sine pin-
guedine, neque quandò assatur reddit odorem, neque quandò comeditur præstat
saporem. Hæc autem pinguedo non corporis, sed spiritûs, non carnis, sed mentis
intelligi debet. Pinguedo animæ, virtutes sunt. Hæ suauiter redolent, hæ in Dei sa-
crificio Domino placent, & sine his nullum sacrificium est acceptabile. Hoc adipe
pingues erant illi, de quibus dicitur: Manducauerunt, & adorauerunt omnes pin- Psal.21.
gues terræ: itemque tres pueri in Daniele: Sicut in holocausto arietum, & tauro- Dan.3.
rum, & sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum. Vt ergò
placeant hæc sacrificia nostra Deo, pinguia sint, & medullata.

Sacrificium piæ contritionis exigit butyrum humilitatis, quæ in tribus consistit, Primum sacrificium.
scilicet vt consideret homo, quàm imperfectum sit quod habet, & hoc respectu su-
periorum: vndè illud: Vt sciam, quid desit mihi. Deindè vt consideret, quia nil Psal.38.
habet ptoprium: vndè Apostolus: Quid habes, quod non accepisti? Consideret 1.Cor.4.
etiam, quòd nil habet in hac vita, quod perdere non possit, iuxta illud: Memento Apoc.2.
vndè excideris, & prima opeta fac. Sacrificium iustæ operationis, exigit oleum
discretionis, Sacrificium laudis requirit balsamum deuotionis. Habent autem Duo reliqua.
hæc sacrificia opposita sibi vitia, quasì ex latere venientia. Sacrificio contriti-
onis opponitur absynthium indignationis: sacrificio iustæ operationis, acetum
confusionis: sacrificio laudis, venenum adulationis, siue detractionis. Offeramus
igitur, dilectissimi, Domino piam contritionem in amaritudine interiori, &
pœnitentia exteriori, vt sobriè, iustè, ac piè viuamus in hoc seculo: sobriè Tit.2.
nobis, iustè proximo, piè Deo: sobriè in duobus, in cauenda voluptate, & curis
huius vitæ: iustè in duobus, vt nemini noceamus, & cunctis prodesse studeamus,
iuxta illud: Declina à malo, & fac bonum: piè in duobus, vt scilicet in præsenti vi- Psal.36.
uat iustus ex fide, & in futuro æternam expectet beatitudinem. Vndè Apostolus:
Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cùm autem venerit quod perfe- 1.Cor.13.
ctum est, euacuabitur quod ex parte est. Offeramus dignam laudem in confessione
oris, & deuotione cordis. Pia quippè cordis contritio nascitur ex recordatione
peccatotum, & timore futuri iudicij: iusta operatio, ex amore virtutis, & fiducia

laus & iubilatio, ex affectu charitatis, & recordatione beneficiorum Dei.

Tres peccati recordationes. Sunt autem tres recordationes peccati, prima afficiens & delectans, quæ mala est: secunda exasperans & pungitans, quę vtilis est: tertia gloriosa, quę perfectorum est. Afficiens est, qua afficitur homo recogitans ad ollas carnium Aegyptiorum, quàm deliciosè & suauiter vixerit, & quàm arduum sit iter, quod aggressurus est. (Exod.16.) Recogitatio pungitans est, quandò reminiscitur, quàm sordidè & flagitiosè vixerit, non vt ad priora redeat, sed vt dignè defleat, & coram se castatuat: vndè Dauid: Peccatum meum coram me est semper. (Psal.50.) Tertia recordatio, quæ dicitur gloriosa, est, quandò homo remeditans quis fuerit, & qua gratia de lacu miseriæ, & de luto fæcis liberatus sit, gratias agit dicens: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: (Psal.113) & cum Israëlitis de Aegyptia seruitute liberatus, gratulabundè decantat dicens: Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est, equum & ascensorem deiecit in mare: (Exod.15.) & cum Zacharia: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. (Luc.1.) Hæc sunt, quæ Deo offerre debemus.

Vota facta Deo reddenda. Tenemur etiam ei reddere quæ fecimus vota, iuxta Prophetæ admonitionem: Vouete, & reddite Domino Deo vestro. (Psal.75.) Qui non reddit quod vouet, quasi Deum prouocat, & irridet. Reddendum est votum integrum & perfectum, quia aliter non satisfaceret Deo, qui votum nostrum, tanquàm proprium exigit debitum. Vndè & in lege dicitur, quòd bouem, & ouem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre possumus. (Leuit.22.) Votum autem ex his solui non potest, quibus aliquid perfectionis deest. Recogitet igitur vnusquisque nostrûm quid Domino vouerit, & satagat illud reddere. Abrenũciauimus seculo, monachi nomen suscepimus & habitum.

Tria vota monastica. Vouimus Domino continentiam, obedientiam, humilitatem, patientiam, secularium morum mutationem.

Prædicta tria vouerunt specialiter sancti, & reddiderunt. Audite quid dixerit, & quid fecerit Apostolus. Non sum, inquit, dignus vocari Apostolus, quia persecurus sum Ecclesiam Dei. (1.Cor.15.) Eccè pia contritio de recordatione peccati. Itèm, Bonum, inquit, certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. (2.Tim.4.) Eccè iusta operatio de fiducia spei. Itèm, Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. (2.Cor.1.) Eccè laus de beneficijs Dei. Vouit Dauid, & reddidit. Vota, inquit, mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius. (Psal.115.) Vouit vouit Iacob, & reddidit. Si fuerit, inquit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prosperè domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, & lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei, cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. (Gen.28.) Iephte Galaadites votum vouit, & reddidit. Domine, inquit, si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus egressus fuerit de foribus domûs meæ, mihique occurrerit reuertenti cum pace à filijs Ammon, eum in holocaustum offeram Domino. (Iudic.11.) Transiuitque Iephte ad filios Ammon, vt pugnaret contra eos, quos tradidit Dominus in manu eius. Reuertenti autem in Masspha domum suam, occurrit vnigenita filia sua cum tympanis & choris: non enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me, filia mi, decepisti me, & ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero. Et fecit de ea, sicut vouerat. Ipsum vnigenitum Dei Filium iurâsse Patri, ac vouisse scimus, attestante Psalmista, qui ait: Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob: (Psal.131.) scilicet vt sacramentum religionis in passione suæ carnis pro salute generis humani expleret. Faciamus & nos similiter, & vota, quæ vouimus, integrè persoluamus. Quod ipse præstare dignetur,

Si vnigenitus Dei Filius votũ fecit, & reddidit, quarè etiã nos quę vouimus, non integrè psoluemus?

qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum,

Amen.

EIVSDEM

EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO TERTIVS IN EADEM ECCLESIAE *Dedicatione.*

FEcit Deus duo magna luminaria, luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti. Non omnia, fratres charissimi, quæ sunt in cithara, sonant, sed omnia iuuant. Sic non omnia, quæ sunt in diuina scriptura, spiritualem intelligentiam generant, sed omnia iuuant. Vndè si in aliquo legis capitulo fas est, sensum spiritûs aliqua rimula intueri, non in inquisitione dormitare debemus, sed thesaurum iacentem in litera vigore alacris ingenij perscrutati. Quod satis egregiè vir sapiens adumbrauit, cùm dixit: Nè dormias in sinu mulieris. Mulier nempe sacri eloquij literam exprimit, ex qua fidelis expositor fructum gignit. Quæ litera, cùm ei catholicæ rationis diligentia adhibetur, virilis intellectûs robori maritatur. Cùm verò eam seductæ mentis ingenium deprauat, quasi castitatem fœminæ adulterino coitu violat. Rectè ergò dicitur, Nè dormias in sinu mulieris: ac si apertè diceretur, Nè in secreto literæ sensu torpeas, sed latentem animæ profectum pudica excute vigilantia.

Marginalia: Gen. 1. — Non omnia scripturæ loca spiritualem habet intelligentiam. — Eccli. 9.

Fecit, inquit, Deus duo magna luminaria. Verum quidem est, quòd Deus in mundi creatione cælum clarum Solis & Lunæ distinxit ornatu, vt alterum diei, alterum noctis vicissitudinem gubernaret. Porrò si interiùs perscrutemur, inueniemus nobis allegoriæ respondere secretum. Ecclesia enim, mundi figuram gerit, quia sicut mundus ex quatuor elementis subsistit, ità Ecclesia ex quaternaria doctrina Euangelij coalescit. Habet autem Ecclesia suum diem, habet & noctem suam: habet & Solem in die, habet & Lunam in nocte. Dies Ecclesiæ, est tempus pacis: nox Ecclesiæ, est tempestas persecutionis. Sol verò in Ecclesiæ die, est sapientia: Luna autem in Ecclesiæ nocte, est patientia. His luminibus Deus Ecclesiam suam pinxit, quatenùs & in pace non sit improuida, & in bello non inueniatur mollis & fracta. Per sapientiam Ecclesia se protegit in pace à dæmonibus, per patientiam se tuetur in bello à persecutoribus. Non claudicat Ecclesia, non est inermis, argumenta diuina sapienter eludit, tormenta hominum sustinet patienter. Recta prorsùs comparatio est Solis ad sapientiam, Lunæ ad patientiam: quia sicut Sol Lunæ, ità sapientia præpollet patientiæ. Sapientia itaque Sol, quia illuminat: patientia Luna, quia confortat. His geminis brachijs Ecclesia pugnat, altero prosternens dæmones, altero vincens homines. Fecit itaque Deus hæc duo magna luminaria, quibus ornatur Ecclesia, quibus quasi duobus oculis munitur Christi columba.

Marginalia: Gen. 1. — S. Mater Ecclesia mundi figuram gerit.

Dissolutis nebulis allegoriæ, hunc etiam riuulum scripturæ ad irrigandos mores nostros possumus trahere. Nam sicut Deus in hoc mundo duo magna luminaria fecit, intra etiam in homine duo magna luminaria ordinauit. Nè tibi videatur durum quod dicimus: homo enim alter est mundus. Vndè ipsa Græca lingua vocatur μικροκόσμον, id est minor mundus, quia ad similitudinem maioris mundi est factus. Nam sicut Deus maiori mundo præsidet, ità quòd vbique est totus: sic anima corpori dominatur, ità quòd vbiquè tota est in corpore. Homo itaque habet diem, habet & noctem: habet Solem in die, habet Lunam in nocte. Dies hominis, est vita iustitiæ: nox hominis, est vita nequitiæ. Sol autem in vita iustitiæ, est charitas, quæ præest vitæ iustitiæ: Luna verò in vita peccatoris, est pœnitentia. O quàm clarus Sol est charitas, cuius quindecim radios enumerat filius Solis Paulus Apostolus in Epistola ad Corinthios, vbi ait: Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, &c. O quàm clarum pœnitentiæ iubar, quod noctem peccati remouet, quod conscientiæ nubilum tergit.

Marginalia: Homo alter est mundus. — 1. Cor. 13. Charitatis radij quindecim.

Lunæ huius, scilicet pœnitentiæ, quatuor sunt radij, cognitio peccati, dolor pro peccatis, confessio peccati, fructus eleemosynæ. Priùs oportet cognoscere peccatum, sed non sufficit: oportet dolere pro peccato: addenda est etiam confessio, quia frustrà dolet, qui non confitetur: his verò adiungendus est fructus eleemosynæ, qui est precium peccati. Vndè Propheta de impio dicit: Non credat frustrà errore

Marginalia: Pœnitentiæ radij quatuor. — Iob 15.

rore deceptus, quòd aliquo precio redimendus sit. Precium certè peccati est eleemosyna. Sed qui semper eleemosynam erogat, & semper peccat, frustrà credit, quòd eleemosyna ei proficiat. Interpretandum est igitur eleemosynæ vocabulum. El, Hebraicè, Deus: Moys, Aegyptiaca lingua dicitur aqua, indè eleemosyna, id est aqua Dei. E contrario videre possumus, quòd peccatum est ignis diaboli. Igitur contra ignem diaboli opponatur aqua Dei. Perpende, Christiane, dignitatem tuam, & redemptionem culpæ tuæ. Noli beluina mente contemnere. Deus eleemosynam fecit tibi, corpus proprium morti tradendo: tu eleemosynam fac illi, buccellam panis porrigendo pauperi. Esto priùs in te misericors, deindè in proximum clementiæ riuum effunde, vt sic pariter cum proximo ad fontem misericordiæ valeas peruenire, Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Eleemosynę interpretatio.

TRACTATVS EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI DE QVIBVSDAM MIRACVLIS.

DOMINO DESIDERIO VENERANDÆ RELIGIONIS ABBATI PETRVS DAMIANI MONACHVS DEVOTISSIMI FAMVLATVS OBSEQVIVM.

CVM in meo pectore tuæ charitatis ardor inextinguibiliter ferueat, meque circa tuî memoriam tepescere non permittat, mihi nuper aliquid in memoriam venit quod me mittendæ tibi legationis admonuit. Nam dum in tuî contemplatione sedulus habitarem, & Angelico fratrum, sanctoque conuentui, sic in cordis obtutibus, velut corporaliter interessem, inter alia multa, repentè tuarum recordatus sum literarum, quas tu quidem sub interrogatione misisti, sed his ego Synodali præpeditus instantia adhuc non respondi. Et hæc in illis (si reminisci valeo) continebantur epistolis: Quia zelotypa quædam mulier habens virum ex adulterij fraude suspectum, qualiter eum sibi vendicare posset proprio toro contentum, à vicina petijt muliere consilium. Quæ nimirùm peruersa, & vltricibus flammis euidenter obnoxia, hoc eam sacrilegium venenata serpentis antiqui suadela perdocuit, vt corpus Dominicum quasi communicatura perciperet, quod cautè reseruans, viro suo postmodùm non sine quibusdam maleficijs propinaret. Quod videlicet à sacerdote perceptum, & vsque dum occasio præberetur, palliolo reseruatum, non sine magno dedit stupore miraculum. Hæc enim particula Dominici corporis, inuenta est vsque ad medietatem in carnem esse conuersam: altera verò medietas, panis speciem non mutauit.

Quæstio B. Petro Damiani proposita.

Ecce in hostia cōsecrata veracissimū corpus Christi latitans, manifesto se prodit miraculo cōtra impios.

Itaque (si ritè reminiscor) hoc proposuisti. Deindè quid portenderet inquisisti. Super qua quæstione, quia non necesse est diutiùs immorari, breui compendio quid mihi videatur expediam. Idcircò Deus omnipotens sacrosanctum illud mysterium in carnis speciem vertit, vt perfidiam reprobæ mulieris argueret, dum visibilem Dominici corporis ostenderet veritatem, quatenùs quæ putum panem (vt videbatur antè) credebat, veræ carnis speciem cerneret, sicque sacrilegam cœpti sceleris audaciam suo ipsa iudicio condemnaret. Quòd autem medietas sic remansit, ad euidentioris indicij testimonium proficit, vt dum in vna, eademque substantia hinc panis, illinc carnis adesse consideras speciem, in vtroque veræ carnis, veri que panis indifferenter intelligas veritatem, quia & ipse est panis, qui de cælo descendit, & ipsa nihilominùs caro, quæ de virginalis vteri materia prodijt.

Egregia quęstionis solutio.

Iohan. 6.

Nam & vester ille finitimus piæ recordationis Amalphytanus Episcopus (nomen

men nescio) Stephano Romano Pontifici, me præsente, sub iureiurando testatus est, quia cùm aliquandò ad mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super sacramento Dominici corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confractione salutaris hostiæ, rubra prorsùs, ac perfecta caro inter eius manus apparuit, ità vt etiam digitos illius cruentaret, sicque sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret. Vbi notandum, quàm sit immane periculum, indignis manibus attrectare tam terribile Sacramentum. Sed quid de sacramentis ipsis eloquimur, cùm etiam super eos aliquandò, qui eorum vasis offendunt, terribiles fieri sententias videamus?

Eccè aliud veracis præsentiæ Domini in Sacramento euidens argumentum.

Arnaldum certè Aretinæ sedis Episcopum tu quoquè familiariter agnouisti. De hoc mihi Martinus Eremita, magnæ scilicet opinionis vir, ac celebris famæ narrauit: Quia ex quodam sui iuris monasterio calicem aureum abstulit, & quibusdam imminentibus necessarijs, alienauit, cui nimirùm calici nobilis ac deuota mulier, quæ eum sanctis obtulerat, anathematis titulum, nè ab aliquo tolleretur, prouidè fecit insculpi. Intereà cuidam fratri sopore depresso videre contigit quendam lacum nimij caloris ardore feruentem, & piceos, sulfureosque fœtores non sine tetri fumi voluminibus exhalantem. Circa quem lacum teterrimi quidam velut Aethiopes, nigris similiter equis, sed excelsis, instàt tutrium, insidebant. Intùs autem innumerabilia crudelium tortorum monstra, damnatorum verò videbantur horribilia ac diuersa supplicia. Inter quos subitò contigit vt etiam Arnaldum videret Episcopum, quem videlicet in illis prænimietate caloris exundantibus aquis ceruicetenùs immersum, terribiles duo Aethiopes constringebant, quorum alter sartaginem ferream, alter calicem aureum in manibus habere videbatur: sed iste cum sartagine calicem replebat aqua, & ille labijs Episcopi protinùs eundem calicem apponebat. Sic itaque nunquàm cessabant, & ille poculum labijs hiantis immergere, & iste coactus indesinenter haurire. Quid multis immoror? Hanc visionem audiuit Episcopus, vt monasterio restituat calicem, ab amicis omninò suggeritur. Ille sub fortassis ambiguo reddere pollicetur. Sed dum res incrastinando differtur, immò dum circa salutem suam ille non vigilat, cælestis super eum sententia non dormitat. Nam & beatus Petrus de his, qui fictis verbis in auaritia negociantur, ait: Quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat. Quadam itaque die, tertia propinquante iam hora, in castelli, vbi erat, crepidinem, sellam præcepit afferri, vt surgentis calorem Solis exciperet, ac matutini frigoris reliquias propulsaret. Cumque residenti domestici eius serui atque contubernales assisterent, & ille securus, hilaris ac iucundus, faceta cum eis & vrbana verba misceret, subitò repentinus dolor in eius verticem, tanquàm gladius, irruit, eumque, Morior, exclamare coëgit. Mox baiulantibus necessarijs defertur ad lectulum, mysterium sacrosanctæ communionis accepit, ac spiritum protinùs exhalauit.

Terribile exemplum Arnaldi episcopi, calicē Dominicū alienātis, & ab ecclesia subtrahētis.

2. Petr. 2.

Timeat ergò quisquis vel Ecclesiastici mysterij vtensilia distrahit, vel tremendi anathematis elogium paruipendit, nè dum quasi securus ambulat, latentis eum iudicij laqueus compræhendat. Heu miserabilis valdè, & infelix humana conditio. Certè præfatus Episcopus, licèt in hunc negligentiæ torporem obrepserit, aliâs tamen acutus erat, ingeniosus, & cautus, tantæque facundiæ, vt dum expeditissimè in verbis decurreret, circuncisus labijs dici non immeritò potuisset. Sed cùm Apostolus dicat: Prudentia carnis mors est, prudentia Spiritùs vita, & pax: quid prodest, si quispiam seculi huius prudentia calleat, si ingenij viuacis obtutibus abdita compræhendat, si versuta calliditate, tanquàm Proteus, in varia se formarum monstra conuertat?

Romani Pōtificis anathema iustè timendum.

Rom. 8.

Intereà sub huius occasione sermonis, illud in memoriam redit, quod olìm Tedaldus Episcopus prædecessor istius, in festiuitate beati Donati constitutus in pulpito, sermoni, quo concionabatur, adiecit. In Longobardiæ, inquit, finibus vndè originem duco, vir erat versipellis ingenij, & acutissimæ subtilitatis, duplex animo, sermone lepidus, concinnandis fabricandisque commentis edoctus, in reperiendis ac variandis consilijs vehementer astutus. Nunquàm erigebat brachia contra torrentem, sed ex quocunque latere mundani turbinis eum aura proflaret, ille protinùs aptum calliditatis atque versutiæ pallium opponebat. Accidit autem,

Aliud terribile exemplum.

Sedechiam Regem Iuda, quia per reprobos actus Dei mandatum contempsit. Vltus est etiam Ananiam Prophetam non quia malum fecit, sed quia mendaciũ protulit. Cui Hieremias: Non, inquit, misit te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce emittam te à facie terræ, hoc anno morieris. 2.Par.36. Hier.28.

Nouis quoquè temporibus accidit, vt in Burgundiæ regno quidam clericus esset, superbus nimis, ac tumidus, & non modò carnali vitæ seculariter deditus, sed & contra suum ordinem terribiliter bellicosus. Hic itaq; cùm Ecclesiam beati Mauritij multis inclytam prædijs, suis ditionibus vsurparet, potens autem quidam è diuersò sui iuris esse, non sine magna liuoris atque certaminis animositate contenderet, tandem belli dies vtroq; paciscente statuitur, & à multis hinc indè frementium armatorum agminibus conuenitur. Potens autem ille, quem diximus, nuncium ad hostilia castra direxit, qui & apparatum belli solerti speculatione perpenderet, ac sibi celeriter nunciaret. Fortè tunc clericus Missam cum his, qui dimicaturi erant, suis fautoribus audiebat. Cumque ad Euangelium veniretur, in fine lectum est: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Ilicò clericus in hanc sacrilegam vocem proteruus erupit: Hæc, inquiens, sententia vera non est. nam si ego me meis aduersarijs humiliter inclinâssem, hodiè tot possessionum atque clientium copias non haberem. Reuersus autem nuncius domino suo fideliter retulit non modò quod in bellici procinctûs apparatu conspexit, sed hoc etiam, quod ex ore clerici tumidè loquentis audiuit. Tunc ille plaudẽs in Domino lætus efficitur, atque ad spem proculdubiò obtinendæ victoriæ milites cohortatur. Cõglobatis itaque diuersorum cuneis armatorum, ex vtraque parte pugna committitur, vires viribus opponuntur, depressa telorum sylua deponitur, & humanis inflicta corporibus arma grassantur. Habebat autẽ clericus equam, quam videlicet præliaturus ascẽderat, tantæ velocitatis ac roboris, vt nullus sibi videretur equus aut mulus ad dimicandum posse præferri. Casu, immò Deo disponente, contigerat, quòd præcedenti nocte iumentum illud stabulo solutum abscesserat, acruumque salis inueniens, ex eo plurimum comederat. Clericus itaque dum in acie constitutus, super aquæ riuulum deueniret, ibique cominùs aduersantium armis arma conferret, iumentum vt erat assumpti salis copia sitibundum, frenum de manu rectoris violẽter extorsit, suisque totum viribus vendicauit, ac statim caput in aquam ad bibendũ inhianter immersit. Ille verò, dum ea manu, qua scutum tenebat, cum iumento confligit, hostilibus iaculis faciem coactus exponit: & ecce repentè gladius os eius fulminis more transfixit, talique vir reprobus vitam suam fine conclusit. Aliud exemplum de superbo clerico. Luc.14. Pœna superbi clerici.

O quàm congruè in illa pertulit corporis parte vindictã, qua nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam. Nam cùm Propheta de talibus dicat: Filij hominum, dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus: qui linguam suam & dẽtes aduersùs Deum gladij more vibrauit, dignè per eadem membra materialis gladij pœnas exoluit. Isti planè cõtigit, quod Dominus in Euangelio dicit: Quia super decem & octo homines turris Siloë cecidit, & occidit eos. Quem verò mysticè turris illa significat, nisi illum, cui Psalmista decantat: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici? Huic enim expositioni ipsum quoquè Siloë nomen adgaudet. Siloë siquidẽ interpretatur Missus. Haud dubium, quin sit ille, qui dicit: Qui me misit, mecũ est. Et ibi cæcus à natiuitate lumen accepit ab eo, qui ait: Ego sum lux mundi. De casu istius turris alibi sub figura dicitur lapidis: Omnis, qui ceciderit super illum, confringetur: supra quem verò ceciderit, conteret eum. Super hanc turrim, siue lapidem, cadit homo, atque confringitur, cùm per fragilitatem aliquam peccat: sed eius super se ruina cõteritur, cùm superbè blasphemat. Turris ergò Siloë super hũc clericum cecidit, & sicut blasphemando meruerat, omninò contriuit. Psal.56. Psal.60. Nominis Siloë interpretatio. Iohan.8. & 9. Matth.21.

Et quid mirum, si grauia nos peccata tormentis addicant, cùm subtile Dei iudicium impunita etiam minima non relinquat? Immò quid nouum, si reprobę locutionis sacrilegium damnat, cùm ipsa quoque laudis suæ præconia, nisi dignè sint deprompta, contemnat? Adraldi nempe prudentis & religiosi viri, qui Bremetensi præminet monasterio, didici relatione quod scribo, quod etiam inditum literis esse dicebat. Clericus, inquit, Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & Deus nullũ peccatũ impunitum relinquit.

eccè

ecce beatus Seuerinus eiusdē Ecclesiæ nuper Episcopus equi eius habenas apprehendit, eumque retinens sistit. Cumque ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret: Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus Episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbuit, vt vndiquè carnes eius resolutæ diffluerent, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus, Cùm nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilēs hęc vorago constringit, tantoque (proh dolor) incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit vltione plectendum, præter hoc tantùm, quia dum in aula regia constitutus imperialibus me consilijs vehemēter implicui, canonicæ synaxis officia per distincta horarum spatia non persolui. Manè quippè simul omnia coaceruās, tota die negocijs ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris huius sero supplicium. Tu verò omnipotentis Dei clementiam humiliter implora, vt manum tuam in salutis pristinæ restituat statum. Quod cùm factum fuisset: Vade, inquit, fili, obsecra fratres nostros Ecclesiæ clericos, & alios spirituales viros, vt pro me preces fundant, indigentibus subsidia conferant, sacrificiorū votis insistant. His enim peractis, ego mox de vinculo pœnæ huius indubitanter expediar, & expectantibus me beatorum ciuium choris lætus adiungar.

Si Episcop' ille ob horarum lectionem insol.tā, purgatorij pœnas pertulerit: ergo cōstat esse purgatorium.

Quod certè magnam nobis debet inferre formidinem, quia cùm sanctū virum vni culpæ dūtaxàt obnoxium, tam intolerabilis Purgatorij pœna cōstrinxerit (væ, væ) quæ mihi, meisq; similibus est inferenda sententia, quos tot reatuum prolixitas grauat? Distinguenda sunt ergò per momenta temporum Ecclesiasticæ institutionis officia, & sub magna diuini timoris ac reuerentiæ dicenda sunt disciplina, nè dum psallimus, fructū spiritûs cum carnis desidia misceamus. Quid enim prodest, hostiam Deo laudis offerre, & per torporē negligentiæ fœdis eam cogitationibus inquinare? Hanc porrò boni maliq; mixturam locus ille significat Euāgelicus, vbi dicitur: Quia docente Domino, aderant quidam ipso in tempore nūciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. Nam quia Pilatus Os malleatoris interpretatur, quid per hunc, nisi diabolum debemus intelligere, qui paratus est semper homines offensionum ictibus verberare? Vndè & virgam super humeros hominum tenere dicitur per Prophetam. Virgam, inquit, humeri eius superâsti, sicut in die Madian. Quid verò sanguis, nisi peccata? Quid sacrificia, nisi rectas, & acceptabiles Deo significant actiones? Pilatus ergò Galilæorum sanguinē cum sacrificijs miscuit, quia malignus spiritus vel orationes nostras prauis cogitationibus polluit, vel opera bona peccati cuiuslibet attaminatione corrumpit, vt sanguis sacrificiū polluat, dum reatus offensio oblatam Deo recti operis victimam fœdat. Vndè scriptum est: Quia cùm Abraham Deo sacrificiū de pecoribus ac volucribus deuotus offerret, descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham. Quid enim exprimunt volucres, nisi reprobos spiritus per aëra volitantes. Volucres ergò à sacrificio nostro repellimus, cùm operū nostrorum victimas à malignis spiritibus, eas fœdare tentantibus, prouidè custodimus.

Instituta ecclesiastica ad vnguem seruanda sunt.

Luc. 13.

Esa. 9.

Gen. 15.

Idem sanè, quem prædiximus, Adraldus, dum in Burgundiæ regno mihi conuiator incederet, In hoc, inquit, loco, per quem nūc transitum habemus, aliquid contigit, quod si dicimus, non videtur otiosum. Frater quidam nostri cœnobij (haud dubium quin Cluniacensis) piæ mentis, & rectæ conuersationis vir, hinc aliquandò trāsibat, & ecce crinitus quidam, quasi ex Hierosolymitana peregrinatione veniens, palmam ferebat in manu. Cumque peregrinus, & monachus inuicèm obuij sese altrinsecùs pertransissent, ait ille, Completoriū in lecto, nec salus est, nec profectus. Quod frater audiens admiratus expauit, ac repentè post terga respiciēs, eum videre non potuit. Mox enim vt verbum protulit, omninò disparuit. Ille verò ad conscientiam mox reuersus, inuenit quia pridiano vespere lassus de via redierat, & fessa in lectulū membra proijciens iacendo canonicas horas compleuerat. Vtrùm ille Angelus fuerit, an reuerà (sicut videbatur) homo, Dei ducimus relinquendum esse iudicio.

Horæ canonicę nō sunt in lecto legendæ.

In hac etiam eremo fontis Auellani, vbi nunc habito, Prior quidam fuerat, nomine Iohannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper

& gra-

& gracilis. Hac itaq; sui corporis imbecillitate confisus, sæpè iacens in lecto Completorium decurrebat. Accidit autem, vt dæmoniacus quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, & obscœnos actus impudens propalaret. Cumque præfatus Iohannes dæmonem exire præciperet, & quibusdam exorcismi quæstionibus flagellaret, Tu'ne, ait, ille es, qui sub cotto quotidiè Completorium in susurras? & modò me quasi sanctus eijcere, & iuris mei vasculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mēdacij recognouit authorem.

Si dæmones lacessunt d. uini neglectū officij, quid, obsecro, Angeli facient?

Alter etiam eremita, qui vocabatur Iohannes de Anso, cùm ei, vt egrederetur, vehementer insisteret, ac diuini nominis adiurium crebriùs intentaret: Nunquid oblitus es, ait, hac tibi nocte quid fecerim? Nam (si non excidit) certus es, quia dum ego me in apri syluestris effigiem verti, tu me quasi venator insectabaris. Sed qui videbar aper, subitò speciem venustæ mulieris assumpsi, atque in osculum tuum ruens, vt semen effunderes, cum gloria triumphaui. Cùm itaque reprobus spiritus de fratre delinquente per soporis energiam se glorietur habuisse triumphū, quanto putamus eum gaudere tripudio super his, qui labuntur in adulterium, vel incestum? Vndè sæpè Deus omnipotens terribile exhibet etiam in hac vita iudicium, nec tamen miseri homines desinunt iterare plectendum.

Nam Robertus Gallorum Rex, auus istius Philippi, qui in paterni iuris sceptra successit, propinquam sibi copulauit vxorē, ex qua suscepit filium, anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam virum & vxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicauêre sententia. Cuius sacerdotalis edicti tantus omnem vndiquè populum terror inuasit, vt ab eius vniuersi societate recederent, nec præter duos sibi seruulos ad necessarij victûs obsequium remanerent, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo, abominabilia iudicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustijs, ad sanum consilium rediens, diuortit incestum, initque legale conubinum.

Non sunt consanguineæ ducendæ vxores.

Quàm sit Pontificiū anathema formidandum.

Sed & Otho Rex Teutonicorum, qui postmodùm Imperator creatus est Romanorum, Adalahidem Italię Reginam, quę sibi commater extiterat, suscepit in coniugem. Quem filius eius Almificus, qui Maguntinæ præsidebat pastor Ecclesiæ, cœpit constanter arguere, & scelestum, luridumque coniugium publicè cōdemnare. Pater autem vehementer iratus, eum comprehendi præcepit, & carcerali mox custodiæ mancipauit, quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed à correctione linguam terroris vinculum non ligauit. Cùm verò pater eum, quadragesimali decurrente ieiunio, de custodia decreuisset educere, antequàm psalteriū expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusauit exire. Veruntamen cùm exiuit, zelo sacerdotalis accensus authoritatis, non quieuit, sed mox in patrem iaculum publicæ excommunicationis intorsit. O verè dignum regio genere sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigiū, non paternū recognouit affectum, sed dum paternam, ac regiam authoritatem in solo Deo constituit, hūc hominē eius legibus resistentem à se prorsùs extraneum deputauit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me aduersùm te insolenter agere, te verò præiudicium sustinere: scito prænoscens quia die sancto Pentecostes vterq; simul adstabimus ante Deum, ibiq; vētilabitur inter nos librata iustitiæ lance litigium. Ibi luce clariùs apparebit, quis nostrûm æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumq; est, ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solennitatis die, vt dum præfatus Augustus imperialibus infulis redimitus, multorumq; Pontificum choris, siue procerum vallatus agminibus, Missarū solennijs interesset, repētino super eum veniēte iudicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino iam quieuerat. Sic se qui de incesto coniugio contempsit inter homines iudicari, ad tribunal ęterni Iudicis coactus est pertrahi: & qui subiectū sibi dedignatus est audire Pontificē, terribilem super se nō potuit euadere Maiestatem.

Nō sunt cōmatres ducendæ vxores.

Parentes lēgib' Dei resistentes extranei reputandi sunt.

Othonis Regis lamētabilis interitus.

Hæc ego (venerabilis Pater) & alia quamplurima, non sine magnæ formidinis angore conscribo, nè videlicet vel relatores mei meræ veritatis semitam non tenuerint, vel ipse quoquè relationū in quolibet immemor obliuione deliquerim. Veruntamen teste conscientia, non hęc mentiendi voto, sed ædificationis affectu, prout meliùs possum narrata recolere, satago schedulis adnotare. Si qd mihi tamē in his obliuionis obrepsit, immò quicqd humanæ conditionis infirmitate deliqui,

antequàm

antequàm nexibus huius carnis absoluar, diuina mihi pietas ruis orationibus in memoriam reuocet,ac dignè lugete permittat,nè viuenti mihi pœnitendum quid manere possit occultum,quod morientis sit oculis ingerendum.

Hugo Abbas Cluniacensis.

Hugo deniquè Cluniacensis Abbas cùm ad suum me monasterium perduxisset, frater quidam senex in infirmorum domo, ingrauescente totius corporis tumore languebat. Hic porrò, cùm Abbatis comperijsset adesse præsentiam, lætus effectus diuinam cœpit implorare clementiam. Domine, inquit, quem nullum latet occultum, quæso, si quid reatûs in me est, quod non sim hucusque confessus, tu mihi misericorditer in memoriam reuoca, quatenùs Abbati meo, dum præsens est, purè confitear, atque ab eo, qui ius hoc in me præ cæteris habet, iudicatus absoluar. Hoc dicto, huiusmodi vox auribus eius insonuit: Certè est, certè est aliquid in te, quod confessus adhuc non es. Cumque ille vocem solam audiret, sed à quo procederet non videret, orando subiunxit: Exprime, Domine, manifestè quid hoc sit, vt confessus corrigam quod erraui. Porrò vox eadem, peccatum quoddam (sicut quærebat) signanter expressit, quod ille à se commissum ilicò recognouit, & Abbati festinanter accito facta confessione, purgauit, paucisque pòst diebus in sancta pace defunctus est.

Aduertant hęc Confessionis contemptores.

Non talem sortitus est finem clericus ille, de quo mihi idem Hugo Cluniacensis monasterij Rector fida relatione narrauit. Religiosus, inquit, quidam Episcopus in expeditione positus, cùm venisset ad ripam cuiusdam fluminis, substitit, ibique lassus recreare spiritum cœpit. Cumque illic tranquillè quiesceret, audiuit vocem de fluminis alueo prodeuntem, & hæc verba clariùs exprimentem: Hora venit, homo non venit. His auditis, Episcopus solicitus redditur, & recogitans hoc sine mysterio esse non posse, aduentum rei solerti custodia præstolatur. Sed dum attentus explorator expectat, dumque hæc & illa recogitat, ecce quidam clericus agillimè properabat, equumque calcaribus atterens, amnem transire quantocyus festinabat. Admonuit autem suos Episcopus, vt obuios se venienti festinanter obijcerent, eumque à sui cursûs impetu retinerent. Cumque ille perniciter properans, flumen aggrederetur præcipitanter inuadere, ac sine mora transire, illique contrà violenter obsisterent, & gradum figere compulissent, ait: Quiescite, quæso, dimitte me, recedite, quia iussio Regis vrget. Non est res, quę differri possit in posterum. Mysterium Regis instat, ineuitabilis necessitas imperat. Quid plura? Sanctus Episcopus eum violentissimè retentum, superueniente nocte secum habere coëgit hospitium. Sed ô misera hominis ac lugenda conditio, quæ faciliùs valet sibi consciscere mala cùm desunt, quàm vitare cùm imminent. Episcopo scilicet cum suis graui sopore depresso, ille vas aquæ in hospitio reperit, in quod caput immergens, suus ipse tortor effectus, se feraliter enecauit. Sed sicut iste, licèt occulto, districto tamen Dei iudicio, carnis interitum pertulit, ità per eius piam clementiam mortem animæ, simul & corporis alter euasit. Nam quod nunc dicturus sum, & ex relatione iam dicti Cluniacensis Abbatis, & ex ore illius, cui res ipsa contigerat, frequentiùs audiui. Adolescens quidam erat in finibus Aquitaniæ, qui cum coæuis suis iuuenculis de animarum suarum cœpit salute tractare. Deliberatione præmissa, tandèm statuunt ac vnanimi inuicèm confœderatione proponunt, & mundani cultûs pompas abijcere, & ad monasticæ côuersationis ordinem commigrare. Sed dum res adhuc suspensa differtur, dum rerum ordo multiplici varietate concutitur, ipse quoq; tener adolescentis animus fixus in suo proposito non tenetur. Quid multa? Mutata penitùs mente, desponsauit vxorem. Cumque per processum temporis mens eius & memoriam sancti propositi paulatim de se prorsùs eraderet, & sub prætextu coniugij, ad explendam carnalis illecebræ voluptatem impatientiùs ebulliret, diuina super eum vigilante clementia, subitò languore percussus est, ac paulò pòst ad extrema peruenit.

Terribile exemplum cuiusdã hominis desperati ac interficientis seipsum.

Verè cuius Deus vult miseretur, & quē vult indurat.

Necessarijs igitur ac propinquis de iam quasi defuncti disputantibus sepultura, dum in medio positus videretur cadauer exanime, vixque tenuis quidam motus in eius pectore palpitaret: ecce duo teterrimi, ac trucis vultûs Aethiopes eum (vt sibi videbatur) tanquàm leones rugientes inuadunt, rapaci ferocitate corripiunt, de corpore violenter euellunt, mox pedes eius & brachia duris alligant nexibus, sicque velut hœdum in phalangam pendulum alter post alterum baiulare cœperunt. Quos autem dolores & torsiones ipse pertulerit, quot & qualia viderit, vel audierit,

Votifragus infirmitate corripitur, vt resipiscat.

audierit, per quamplurima eum loca vectauerint, perlógum est non tantùm stylo digerere, sed simplicibus quoquè verbis ex ore per ordinem referentis audire. Hoc tantùm hîc inferre sufficiat, quia dum per obscuræ caliginis eum loca portarent, eccè beatus Petrus Apostolus splēdidus & coruscans occurrit, eumque de portantium humeris raptum, nexibus, quibus angebatur, absoluit. Illi mox, relicta præda, stridentes dentibus, & eiulantes abscedunt, factumq; sibi præiudicium flebiles conqueruntur. Beatus autem Apostolus adolescenrem ad Cluniaci monasterium secum duxit, eique forinsecùs posito sese, donèc reuerteretur, expectare præcepit. Ego, inquit, meum monasterium ingrediens visito, ac per circuitum cuncta perlustrans, quid agatur attendo, deindè ad te, consideratis omnibus, redeo. Sed mox vt iste relictus est solus, eccè crudeliores & acriores iidem reuertuntur Aethiopes, & non iam per manns & pedes, sed per genitalia ipsa corripiunt, eumque sic non sine grauissimo illius dolore suspendunt. Nam velut si rostro passer accipitris, vel aquilinis vnguibus columba rapiatur implumis, sic à reprobis illis spiritibus miser iste corripitur, trahitur, libratus per verenda suspenditur, & quasi recuperata præda, quæ fuerat perdita, longiùs asportatur: cùm eccè beatus Petrus radianti nimis ac terribili splēdore conspicuus, se tanquàm fulmen iniecit, rapinam suam quasi per impetum violenti spiritûs appræhendit, & clauibus, quas manu gestabat, raptores nequissimos acerrimè verberauit. Mox illum ad domum propriā vsque perduxit, reddensque spiritum corpori, vtranque saluti substantiam reformauit. Nam ille protinùs conualescens, domui suæ sine cunctatione disposuit, atq; ad Cluniacense monasterium properans, sanctæ conuersationis habitum feruida satis deuotione suscepit. Sic itaque diuinæ militiæ transfuga, dum paterni verberis disciplina cælitùs eruditur, de manu cruenti prædonis eripitur, & ouis oberrans ad proprij pastoris mapalia reuocatur. Sed iam se reprimens calamus cohibeat stylum, ne regulam breuitatis excedat epistolare compendium.

S. Petrus Apostol' ei apparet, & à dæmonibus eum liberat.

Rediuiuus votum persoluit.

Scribite, si placet, distichon istud in refectorio sub pedibus Apostolorum.

Ignit Apostolicum linguarnm flamma senatum,
Germinat & varias quasì vox fœcunda loquelas.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS BERGOMENSIS SYNCERO LECTORI.

NE mireris, optime lector, si ego, cuius propositum est, in hisce Tomis vitas Sanctorum in lucem edere, in fine huius Octaui tractatum hunc beati Petri Damiani de seculi contemptu ad monachos præcipuè spectātem posui. Cùm enim in eo ipso codice, vndè ex præcedētibus sermonibus nonnullos excepimus, illum inuenerimus, visum est incongruum, ea, quę tam prudenter illic coniuncta fuerant, hîc ineptè admodùm atque indignè separare velle. Prætereà cùm in eo nonnulla, eademque præclara virtutum Iacob, Dauid, Elisęi, atque aliorum patrum antiquorum exempla proponantur, licèt alicuius illorum vita integrè nō describatur, quia tamen hîc, quæ veri monachi debeat esse vita, perfectè ostenditur, idcircò nos monachalem statum maxima vtilitate, quæ ex hac ipsa lectione hauriri potest, defraudate noluimus. Ipsum igitur libenter legas, & si quidem monastica professione censeris, quæ in ipso admonentur tractatu, plenè omnia implere satagito. Si verò non es monachus, ab hac tamē lectione minimè desistas, multa nanque inuenies, quæ tuæ laudabiliter ac secundùm Deum instituendæ vitæ maximè conducibilia videbuntur. Vale, meque omnipotenti Domino tuis precibus assiduè commenda.

PETRI DAMIANI HVMILIS MONACHI APOLOGETICVM DE CONTEMPTV SECVLI.

CAP. I.

Sit hic pius tractatus, tanq̃ ſpeculum quoddã hęreticis, in quo planè perſpiciant errorẽ ſuũ.

DE contemptu ſeculi huius, fratres chariſſimi, Albiſo videlicet venerabilis eremita, & Petre de mundi rhetore iam Chriſti philoſophe, ſæpè (vt nôſtis) familiari quodam ſtudio diſputare ſoliti, tum de noſtra ipſorum imperfectione doluimus, tum etiam de nonnullis huius ſacræ militiæ fratribus per abrupta vagantibus cõqueſti ſumus. Ad tantam quippè fæcem quotidiè ſemetipſo deterior mundus iſte deuoluitur, vt non ſolùm cuiuſlibet ſiue ſecularis, ſiue Eccleſiaſticæ conditionis ordo à ſtatu ſuo collapſus iaceat, ſed etiã ipſa monaſtica diſciplina ſolotenùs (vt ità dixerim) reclinata, ab aſſuera illa celſitudinis ſuæ perfectione langueſcat. Perijt pudor, honeſtas euanuit, religio cecidit, & velut facto agmine omniũ ſanctarum virtutum turba procùl abſceſſit.
Philip. 2. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, & contempto cæleſti deſiderio, terram inſatiabiliter concupiſcunt. Et quia ſub ipſo mundi fine poſt ipſum inhiare non deſinunt, quaſi poſt alta pelagi in litus euecti, terram remigio inaniter pulſant, dum adhuc peruicaces nauigare feſtinant. Et cùm laborandi finis proculdubiò quies ſit, quibus vltrò quieſcendi locus offertur, ſuperuacuo laboris ſtudio pœnaliter fatigantur.

De monachis, qui ad ea, quæ reliquerant, reuertuntur. CAP. II.

SEd eſto vt filij huius ſeculi in fluctiuaga ſecularium procellarum inundatione verſentur, & nunc ſemina, quibus propenſiùs oblectantur, adſpergant, vt
1. Cor. 5. non quas voluerint poſtmodùm fruges metãt. Quid enìm mihi, iuxta Apoſtolum, de his, qui in mundo ſunt, iudicare? Nos autem, qui mundi abrenunciatores dicimur, qui terreni fluctûs naufragium euaſiſſe gloriamur, cur ad illud denuò, velut quodam vortice violenter abſorbente, relabimur? Cur ad ea, quæ pro diuino amore contempſimus, retrogradis nitentes greſſibus, malè æſtuanti deſiderio recalemus? Cur nõ veremur illud inhoneſtæ ambitionis importunitate repetere, quod neq; terrena iura, neq; diuinæ legis authoritas vetuerat poſſidere? Porrò nos fecimus, vt à nobis iuſtè poſſeſſa, noſtra non fierent, & quæ noſtri iuris erant, in aliorum dominium tranſlata prodirent. Quod ergò cõſilium fuit, in tam periculoſum noſmetipſos certamen adducere, vt contra omnium humanarum, diuinarumq́ue legum decreta, quarum videlicet pace fruebamur, nunc neceſsè ſit dimicare? Nos ſiquidem minimè laceſſiti vltronea temeritate bellum mouimus, & nunc contra ſacræ ſcripturæ ſententias confligere non timemus.

Quòd minùs peccauerunt Ananias & Saphira, quàm monachi, qui pecunias habent. CAP. III.

Act. 5. QVis, rogo, Ananiam & Saphiram rebus proprijs abrenunciare coëgit?
Si Ananias & Saphira propter ꝓprietatẽ fuerint occiſi, quid fiet de ꝓprietarijs monachis?
Sed quia vterque pro ſuſtẽtanda quaſì longa vita retinuit aliquid, repentinæ mortis ſententiam non euaſit. Et quia nequaquàm iuxta abrenunciatorum regulam contenti ſunt viuere, iuxta præuaricatorum animaduerſionem coacti ſunt immaturo exitu infeliciter expirare. Et quidem illi, vtpotè rudes, & ad fidem denuò venientes, necdùm fortaſsè ad plenum Euangelica præcepta didicerant, necdùm ſacri nouæ doctrinæ codices ad publicum in commune proceſſerant: attamen qui in ipſo fidei tyrocinio quodãmodò ſimpliciter peccauerunt, diſtricto quidem, ſed pio iudicio, ſola (vt credimus) ſunt corporis morte mulctati. Nos aũt, qui cuncta ſacri eloquij volumina nouimus, qui innumerabiliũ ſanctorũ patrum vitas, atque pręcepta poſt illud aureũ Apoſtolorum ſeculum exiſtentiũ, præ oculis aſſidua diſcuſſione verſamus, ante tribunal Chriſti quid excuſationis

tionis obtendere, quod tergiuersationis argumentum poterimus inuenire? Ecce longè nobilioris quæstûs obtentu, quæstus & lucra terrena non modò reliquimus, sed & perpetuã eorum abrenunciationẽ non homini, sed Deo potiùs professi sumus. Si ergò adhuc marsupio nostro nummus includitur, si ad interni spectatoris iniuriam quantumlibet pecuniæ reseruatur, quid illi in reddẽda ratione dicemus? qua nos defensionis arte purgabimus? Huc accedit, quòd illi vacillante adhuc fide in nulla videbantur Ecclesiastica posse sustentatione confidere, nimirùm dum in ipso Christianæ religionis exordio ipsæ quoquè Ecclesiæ necdùm fuerant per materiale ædificium fabricatæ. Nos autem, qui vbiquè terrarum tam largissima Ecclesiarum patrimonia cernimus, vt quotidiè, dum mundus imminuta possessione contrahitur, Ecclesia copiosissimè dilatetur, si tanquàm defuturis alimẽtis lucrum carnale reponimus, dum nobis in posterum prouidendo ditescimus, thesauro fidei nos vacuos esse monstramus. De quo Apostolus: Habemus, inquit, thesaurum istum in vasis fictilibus. Et dum cautionem, quam cum Christo pepigimus, frangimus, violatæ fidei potiùs tormenta metuere, quàm præmia possumus de nostra conuersione sperare. In conuentione etenim pacti, quod inter duos fit, sponsionis vox ex vtraque parte procedit, vt nimirùm vterlibet, qui condicta seruauerit, modum deliberati fructûs accipiat: econtrà qui transgressus fuerit, iacturam violatæ sponsionis incurrat. In pactione autem illa, qua cum Deo conuenimus, vox nostra hæc proculdubiò fuit quia Christum sequentes, mundum, & quæ sunt mundi, abrenunciare promisimus. Diuina autem vox consequenter ad istam respondit: Amen dico vobis, quia vos, qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et hoc quidem, si propositæ sponsionis iura seruamus. Alioquin si post terga respicimus, terribile mox oraculum diuinæ comminationis audimus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est Regno Dei. Ecce audiuimus, quia perfectis renunciatoribus non qualiacunque munera, sed sedes promittuntur, super quibus videlicet sedebunt iudices facti, qui de suis olìm rimuerant excessibus iudicari. Nimirùm decebat, vt hæc dexteræ excelsi immutatio fieret, quatenus qui amore perfectionis pro Christo effecti sunt pauperes, iam cum Christo diuites facti, communiter sedeant cælestis curiæ senatores, sicut scriptum est: Nobilis in portis vir eius, cùm sederit cum senatoribus terræ.

2 Cor. 4. — Matth. 19. — Luc. 9. — Prou. vlt.

Quòd monachus nequeat Christum simul & pecunias possidere. CAP. IIII.

QVi verò ad ea, quæ reliquit, terrena quælibet cõgerendo reuertitur, sicut alienus est à seculo, quo se decreuit exuere, ità etiam regno Dei aptus vltrà non est, quod indubitanter acceptum noluit possidere. Fatuus nimirùm viator, necesse reuerti potest, vndè irreuocabiliter prodijt, & quò ire disposuerat, non peruenit. Enimuerò cùm mundo renunciauimus, proprietatem nostram cælum esse constituimus, & nos illius proprietas consequenter effecti sumus, vt & ille esset portio nostra, & nos peculiariter hæreditas sua. Dicimus enim: Portio mea, Domine: & ille nobis: Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Israël. Nam de hæreditate terræ scriptum est: Hæreditas, ad quam in principio festinatur, in nouissimis benedictione carebit. Si ergò portio mea Ipse omnipotens Deus esse dignatur, quod, rogo, diuitiarum genus quispiam valebit acquirere, quod super hunc singularem thesaurũ meritò debeat cumulare? Thesaurus nanque ille huiusmodi est, vt si solus sit, omnes in illo diuitiæ valeant veraciter possideri. In pectore nanque Iesu omnes thesauri sapiẽtiæ & scientiẽ absconditi sunt. Si verò alias, atque peregrinas diuitias super hunc is, qui potitur, constipare voluerit, ilicò vilis atque ignobilis copiæ dedignatur omninò consortium: & indigni contubernalis impatiens, dum retineri putatur, amittitur, atque hoc modo ex frustrati auolat manibus possessoris. Nemo enim potest Deo seruire, & mammonæ.

Monachus à terrenis facultatibus abstinere debet tanquam proprijs. — Psal. 118. — Esa. 19. — Prou. 20. — Coloss. 2. — Matth. 6.

Quapropter, ó monache, vis in tuo loculo recondere Christum? Excute priùs nummum: neque enim in vno receptaculo congruè sociantur. Nam si vtrunque simul incluseris, alterum sine altero vacuus possessor inuenies. Quantò quippe in egenis mundi lucris copiosior fueris, tantò à veris diuitijs ærumnosiùs inanescis. Nummus ergò si est, in aliena protinùs iura cõcedat, vt vacuam tui pectoris arcam

Deus in suo humano habitaculo cō fortes non admittit. Christus inueniat. Magnus nempe hospes in diuersorij tui quærit angusta descendere, atque idcircò solus vult & sine consortibus habitare. Quem enim cæli terræque non valet vastitas capere, quo pacto in exiguo tui domatis angulo niteris illi peregrinos ad cohabitandum socios adhibere? Cedat, cedat terrena pecunia, vbi
2.Cor.6. cælestis thesaurus admittitur. Quæ enim societas luci ad tenebras? Quæ conuentio Dei ad mammonam iniquitatis? Abijciatur ergò pecunia ærugini, tineæque, & furtis obnoxia. Vacet exedra cordis, quæ cælesti mercimonio possit impleri. Noli-
Matth.6. te, inquit, thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur.

Quod melius est, habita retinere, quàm abiecta repetere. CAP. V.

Periculosior nanque est animæ pecunia, cùm acquiritur, quàm cùm vltrò suppeditans possidetur. In ista siquidem terreno more est iusta possessio, in illa verò feralis sæpè regnat ambitio. Salubrius ergò fuerat, habita quieto animo possidere, quàm abiecta non sine quadam rancoris anxietate re-
Militia christiana, nudos facultatib^9 expetit bellatores. quirere. Pudeat ergò te, ó miles Christi, peritura in hoc sæculo facultate ditescere, nè in futuro cogaris nudus & inops perpetuò mendicare. In talis quippè militiæ arma iurâsti, quæ nudos & agiles expetit bellatores, onustos aurem, atque in Deo segnes, à castrorum excubijs donatiui arcet immunes. Abiurat illa militia sarcinis prægrauatum, & ante tempus meritò subrogat expeditum. Non licet illic marsupia pendere nummorum, vbi thecę tantummodò vibrantiū cernuntur armorum. In bellicosa scilicet acie, inerti pecuniæ non tutò seruitur, vbi constipatis cuneis assidua dimicatione confligitur. Non ille solidorum summam securus enumerat, qui circunfusa hostium multitudine telorum missilia indesinenter expectat. Sæpè nanque in talibus dum talentum metalli cuiuslibet trutinatur, improuisa veniens occulti hostis sagitta, stomacho librantis infigitur: sicque fit, vt qui solus sibimet sine rei familiaris adminiculo minimè videbatur posse sufficere, iam se & sua repentino casu lugeat irrecuperabiliter amisisse: & qui pauper cum Christo in libertate dedignatus est viuere, diues absque illo, sed seruus pecuniæ, compellitur da-
Luc.16. mnabiliter interire. Audi quid diuitibus vox diuina promittat: Væ vobis, diuites,
Iac.5. quia recepistis consolationem vestram. Præterea & hoc, quod Iacobus dicit: Væ vobis, diuites. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum, & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras, sicut ignis.

Quòd auarus, nummicola veriùs, quàm Christicola nuncupetur. CAP. VI.

Audisti, obsecro, nummicola & monache, quid tibi æstus auaritiæ pariat? Audisti ad quem finem pecunia congesta perducat? Iustum quippè est, vt cuius nunc mens amore carnis ardet in cōcupiscentia, illius postmodùm
Nummicolarum in inferno pœna & ipsa caro comburatur in pœna. Nunc fornax mentis Inuisibili concupiscentiæ ardore succenditur, dignum est, vt tunc quoquè caro materialis incendij flamma inextinguibiliter depascatur. Audi adhuc, nummicola. Quòd autem te nummicolam appello, à qualitate tui operis vocabulum traho, non contumeliæ in te nomen vsurpo. Nummos enim colis, qui pecuniam diligis. Et cùm Dominus
Psal 45. per Prophetam dicat: Vacate, & videte, quoniam ego sum Dominus: vacationis quidem cultum, quem Deo debueras, nummis exhibes, circa quorum custodiam
Matth.6. vacas. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Quocircà sicut qui Christum colit, iure Christicola dicitur: ità & qui nummis per custodiam seruit, non immeritò nummicola perhibetur. Sed adhuc fortassè proprium cordis sequi arbitrium iudicor, si etymologiam nominis huius sacræ scripturæ testimonijs non affirmo.
Matth.6. Ipsa nempe Veritas dicit: Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Ac si apertè dicat: Nemo potest Deum simul & pecunias colere. Quod Apostolus manifestiùs
Ephes.5. declarat, cùm ait: Hoc autem scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in
Omnis auarus dæmoniorum est cultor. regno Christi, & Dei. Tot ergò criminibus simpliciter enumeratis, dum solam auaritiam idolorum asserit seruitutem, luce clariùs docet, auarum non Dei, sed nummorum, ac per hoc dæmoniorū esse cultorem. Sed dum in exponendo nummicolæ nomen diutiùs immoror, ab effundenda ipsa nummorum congerie manum disputationis, immò dissipationis auerto. Facta igitur tibi de proprio nomine

satis-

satisfactione, nummicola, iam quod dicturus eram, vigilanter ausculta. Audi ergò quid de te, tuisque similibus Veritas dicat. Difficilè, inquit, qui diuitias habent, intrabunt in regnum cælorum. Et hæc quidem sententia de ijs, qui diuitias iuxta morem seculi possident. Cæterùm hi, qui, reiectis omnibus, denuò ad vomitum sunt relapsi, nisi resipiscant, regnum cælorum nulla vel cum difficultate possunt fiducia promereri.

Matth. 19.

Quòd etiam parua pecunia animam monachi immaniter lædat. CAP. VII.

Sed ex isto nummicolarum numero cerebrosus quisquam fortaßè non deerit, qui mihi ad ista respondeat: Diuitiarũ me cur mordaciter impetis, quem perexigua summa contentum vix paucos habere obolos cernis? Cumque hoc propriæ fragilitati consentio, releuandæ tantũmodò futuræ necessitati prospicio, non affluere diuitijs quæro. Teste siquidẽ totius fraternitatis meæ conuentu, à filo subtegminis vsq; ad corrigiam caligæ de monasterij mei facultatibus non accipio. Et si proprijs me quibuscunque reculis prorsùs euacuo, qualiter viuo? Eccè proprietarius noster, siue meliùs, vt antè, nummicola, paupertatis patrocinio vtitur, vt ipse diues irrepræhensibiliter viuat: & vide quibus argumentorum fucis mortale vitium palliat, vt quodammodò sepulcrum fœdis cadaueribus plenum superductæ calcis albore candescat. Agè frater, si ex monasterialibus impensis commodum tibi sperare licuisset, nunquid non vestes, quas mox vt præberentur indueres, non autem pecuniæ lucra darentur, quæ loculis famulatura seruares? Cur non eodem compendio vteris in ijs etiam, quæ ab extraneis conferuntur? Videlicet vt percepto quolibet munere, mox necessaria redimantur, & virus apud te pecuniæ non moretur? Hoc enim modo & indigentiæ tuæ velox consolatio prouenit, & lepra pecuniæ fœdis te maculis non adspergit. Cur autem tibi de exiguitate pecuniæ tanquàm securus applaudis, qui tibi ità siclum, sicut & ipsum assem prohibitum esse non ambigis? Cui verò tota rei cuiuslibet vniuersitas intercluditur, excusationis aufugium de minutijs non lucratur. Qui totum cessit, pars illi proculdubiò non remansit, præsertìm cùm hæc sit mentis humanæ natura, vt ità occupetur circa minima, si sit indigens, sicut erga multa, si diues. Siue enim sumptuosa diuitiarum inundatione circunfluas, siue tenuissima te rei familiaris angustia premat, sententia illa mutari non potest: Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Crœsus & Amyclas diuersi quidem possessores, sed non diuersas circa hæc, quibus fruuntur, exhibent voluntates. Licèt enim ille aureos metiatur, iste milium numeret, discreta quidem facultatum quantitate cæduntur, sed non in dissimili circa illa, quæ cuique viritìm suppetunt, amore tenentur. Porrò si exiguus mus, vel quodcunque reptanrium in quamlibet capacissimã tunnam casu decidat, nunquid non protinùs cum securibus hinc indè cõcurritur, totum quicquid illud erat effunditur, cunctisque screantibus, vomitum minante stomacho, nauseatur? Si tenuissima veneni stilla pando olerisaheno diffunditur, nónne totum, esculentius licèt, edulium prorsùs abominabile iudicatur? Si ergò perexigua mala largissima sæpiùs bona corrumpunt, quo pacto te de lenocinante cõscientia iactas, quia minimum sit, quod contra professionis tuæ propositum priuata proprietate possideas? Nam (iuxta Apostolum) modicum fermẽtum totam massam corrumpit. Et alibì: Qui modica spernit, paulatim decidit. Neque enim primi parentes nostri ex illo prohibito pomo frequentibus sunt conuiuijs crapulati, cuius vna tantùm leguntur infausta perceptione corrupti. Sed non idcircò momẽtaneæ vltionis plexi sunt pœna, quia diutiùs non perstitère transgressores in culpa.

Pecuniæ ab extraneis collatę, non debẽt à monachis conseruari.

Matth. 6.

Egregia cõparatione docet perexiguas pecunias animam monachi lædere.

1. Cor. 5.

Eccli. 19.

Gen 3.

Qualiter ad veras posßit monachus diuitias peruenire. CAP. VIII.

Si ergò, frater, quisquis es, sumptus te delectat acquirere, vndè futuræ possis occurrere paupertati, veras prouidus diuitias appete, veræ etiam paupertatis inopiam pertimesce. Illius nanque paupertatis intuitu, facilimè paupertas ista contemnitur. Illarum comparatione diuitiarum omnis terrenæ substantiæ copia, tanquàm litorea alga, despicitur, quæ pedibus conculcatur. Igitur si verè contendis inopiam tædiosissimæ illius paupertatis euadere, stude in agro cordis tui optimarum frugum sationes insulcare. Teste enim Apostolo: Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Illud summum & vnicum

Priuati regno calorũ est summa paupertas.

Gal. 6.

Iohan.12 cum granum in noualibus tuę mentis occulta, quod videlicet cadens in terra mortuum fuit, & multum attulit fructum. Hoc tibi thesaurus, hoc tibi sit omnigenarum vbertas frugum. In illo acquirendi finem constitue, in illo omnem vtriusque
Rom.10. vitæ fiduciam pone. Dominus enim omnium est, & diues in omnes, qui inuocant illum.

Enimuerò si granum illud competenti cura seruare studueris, videbis apothecas interiores cellarij tui, auri & argenti, omniumque diuitiarum talentis affluere.
Paupertatis Euangelicæ fructus & bona. Videbis & horrea tua nouo prouentu segetũ incomparabiliter redundare. Illum ergò thesaurum curiosa solicitudine iugiter excole: circa illum nocturnas, diurnasque excubias vigili sedulitate depende. In illo enim vno omniũ diues eris, nec eorum, quæ tibi fuerint necessaria, copia poteris indigere. In illo quippè possidebis aurum diuinæ sapientiæ, argentum ædificatricis eloquẽtiæ. In illo diuersa pallia decoræ & honestæ conuersationis, bis tinctum videlicet coccum geminæ charitatis, colobium nitidæ castitatis, In illo byssum patientiæ, flammeum birotinum diuini feruoris, purpuram regiæ dignitatis. Quia enim muriceo sanguine tingitur, vt in purpureum colorem lana vertatur, quisquis solio recti examinis ità præsidet, vt omnes suæ carnis illecebras, vitiorumque barbariem violẽto imperio mundificare festinet, hic Rex non immeritò dicitur, & spiritualis purpuræ decore vestitur. In illo diupisticum virentis semper spei, nimirùm vocatus in hæreditatem incon-
1.Pet.1. taminatam, immarcescibilem, cõseruatam in cælis. In illo habebis annulum fidei, armillas perfecti in actiua vita operis, dextralia etiam speculatiuæ contemplatio-
Cant.2. nis. Læua enim eius sub capite tuo, & dextera illius amplexabitur te. Et quid tibi plura pollicear, quandoquidem in illo omnium virtutum gemmis, cunctorum perfrueris charismatum margaritis? Nec tibi deerunt omnium mũdorum scilicet, & immundorum animalium greges, quæ sub virga tuæ transeant disciplinæ. Immunda siquidem vitiorum armenta sub tuæ ditionis imperio domabũtur, munda verò interioris tui hominis ventrem suauissimæ refectionis dapibus saginabunt. Ouini velleris turma delicatiùs accurata, dulcis innocentiæ præbebunt tuis ferculis alimenta. Domesticæ altilium carnes non cessabunt in te diuini amoris augere pinguedinem. Vniuersa genera volucrum supra mentis tuæ mensam sumptuosiùs instruent spiritale conuiuium. At verò taurina ceruix superbiæ suppositum tuæ ditionis emugiet iugum. Equinæ luxuriæ effrenata libertas sub te chamati oris mandet insatiabiliter ferrum. Omnes beluæ vitiorũ, vniuersa portenta reptilium, tremefacta pauebunt tuæ dominationis imperium. Et hæc quidem omnia in hac vita in tuum cedent vltrò peculium, si preciosum illum, ac singularem, quem prædiximus, cautè studueris custodire thesaurum. Cæterùm in illa veræ beatitudinis vita, quanta tibi, & quàm potiora dabuntur, non est (fateor) nostrarum virium disputare, non est nostræ facultatis euoluere. Hoc tantùm ad compendiosum inexplicabilis negocij exitum referre sufficiat, quia hoc accepturi sunt, qui mundum
1.Cor.2. perfectè reliquerunt, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit Deus diligentibus se.

Iesus Christus thesaurus noster. Hunc ergò thesaurum, Christum videlicet Deum, & Dominum nostrum, qui nobis factus est Redemptor, & precium, ipse promissor, & præmium, qui & vita est hominum, & perennitas Angelorum, hunc, inquam, in exedra tui pectoris diligẽti cura recondé. In illum omnem cuiuscunque necessitatis solicitudinem proijce. In ipso per assiduæ orationis colloquium delectare. In ipso te iugibus sanctarum cogitationum epulis refice. Ipse tibi sit cibus, ipse nihilominùs indumentum. Si contigerit autem, vt etiam cuiuspiam commodi exterioris indigeas, nihil hæsites, ni-
Matth.6. hil de eius fida promissione diffidas, qua pollicetur dicens: Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Qui enim sitientibus Israëliticæ plebis
Exod 17.16 agminibus ex illo aridæ metallo rupis vberes aquarum riuos iussit effluere, qui esurientibus cæleste manna per annosa temporum potuit spatia ministrare, qui innumeram ortygometrarum multitudinem præcepit in murmurantium castra descendere, vni homuncioni suis iugiter obsequijs insistenti non poterit necessaria prouidere? Et qui per quadraginta circiter annorum curricula, infinitæ illius turbæ vestimenta seruauit illæsa, difficile sibi est, attritis veteribus, nouas tibi exuuias reparare? Nos certè minimæ fidei, compellimus Christum esse tenacem. Nempe pusillanimorum diffidentia facit pauperem Christum. At plena fides diuitem

uitem illum, & largum in exhibendis muneribus experitur. Satage tantùm in his te exercere quæ iussit, & nulla prorsùs ex his maneat dubietas quæ promisit. Sit securus exactor, vbi ad reddendum promptus est debitor. Sine causa diffiditur, vbi ille promissor est, qui nunquàm mentitur. Securus creditor graditur, cùm simplex veritas promissione tenetur. Hæc autem de proprietatem habentibus monachis breui perstringere compendio voluimus: nunc autem ad eos, qui equinis vectationibus assiduè delectantur, disputationis articulum transferamus.

De monachis assiduè discurrentibus. CAP. IX.

NEc reor de vestra excidere potuisse memoria, fratres charissimi, quàm sæpenumerò de hac quoque monachorum pernicie concordi inter nos familiaritate doluimus, & inquietis fratribus, ac vagationis vitio pereuntibus, fraternæ charitatis affectu compassi sumus. Sunt tamen nõnulli, quibus dum seculi militiam baiularẽt, pertæsum erat sub humanæ seruitutis iugo huc illucq; discurrere, adeò vt deliberarẽt ad monasteriale ocium libertatis & quietis amore transire: nunc autẽ tanto sunt pestiferæ inquietudinis ardore succensi, vt si quãdò non præbetur occasio dictans longiùs progredi, tenebroso carceralis custodiæ videantur horrore concludi. Quod proculdubiò fieri antiqui hostis non ignoratur astutia. Quos enim adhuc sessor nequissimus equitat, ideircò importunis vagandi calcaribus vrget, vt & ipsi ad seculi vanitatem redeuntes pereant, & alios ab arripiendo tramite veræ salutis auertãt. Sunt enim quamplures in seculari habitu constituti, qui nisi ad hũc monasticæ institutionis portũ, Christo duce, confugiant, aliter se in illis procellosis mũdani pelagi fluctibus saluari posse omninò diffidant. Quàm sit in monacho periculosa inquietudo & instabilitas.

Quid laici de monachis secularibus dicant. CAP. X.

SED cùm contemplantur eos, qui nuper quæ mundi sunt, cum magno feruore contempserant, nunc ad secularium negociorum turbinem inhiantiùs redigi, & in eiusdem, quam euaserant, cœnosa volutabri fæce versari, stupor mirantibus oritur, suspirium ab imis visceribus trahitur, & in eorum mentibus desperatio generatur. In semetipsum nanque vnusquisque huiusmodi querelam deponit, dicens: Væ, væ, vbi ego propriæ salutis spem posui? Cur cum capitis mei periculo ad ordinem illum transire decreui? Paulominùs breui puncto corpus simul & animam perdidi. Penè me in ignem apertis oculis propria voluntate conieci. Quis enim illo feruentior aliquandò monasterium petijt? Quis (vt videbatur) animosiori constantia ad Christi militiam properauit? Nunc autem omnium quæ promisit oblitus, in terrenis se negocijs iugiter versat, seculum tractat, seculum spirat, & quem mihi mortificationis habitus dissimilem reddit, mecum mundo non dissimiliter viuit. Planè (vt perspicuum est) mutare corpus exteriorem speciem potuit, sed mens in eo quo fuerat statu malè fixa permansit. Quid mihi conuersionis eius incentores accusare? In rebus siquidem bellicis solummodò commilitonem perdidi, sed in reliquis terrenis actibus socium non amisi. Mecum certè forenses lites agitat, mecum in tribunalibus iudicum perorare non cessat, mecum importunus atria principum penetrat, mecum simul eorum auribus consilia terrenæ profunditatis instillat. Sed qua temeritate socium nuncupare præsumo, quem iam non consuetudinaliter socium, sed in cunctis, tanquàm pedissequa, vix præambulum sequor? Sanè tantam à populo gloriam de sua conuersione lucratur, vt superuenienti omnes assurgant, quicquid attulerit velut propheticæ oraculum credant, & deuotionis illi obsequium reuerenter exhibeant. Sic videlicet, quantùm ad carnem, nequaquàm infructuosa illius creditur fuisse conuersio, quia qui secularem vestem non cum mente deposuit, secularem pompam callidus permutator pleniùs acquisiuit. Monachorum peruagatio in seculo, pereũdi occasionem multis administrat.

Has itaque, atq; huiusmodi murmurationes dum detractores effundunt, quantis sit occasio pereũdi in seculo peruagatio monachorũ, quis enumerare sufficiat? Faciliùs enim in seculari habitu etiã perire deliberant, quàm perditorũ exempla sequendo, vtrunq; simul (vt aiunt) seculũ perdere. Et reuerà non est mirandum, si videntibus hoc scandalum nascitur, quod & Deo, & sacræ authoritati probatur esse contrarium. Ait enim Apostolus: Nemo militãs Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Et ipse Dominus admonet discipulos suos, dicens: Cauete, nè grauẽtur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius seculi. 2. Tim. 2. Luc. 21.

Quòd discursio monachi & virtutes expellat, & vitiorum multitudinem introducat. CAP. XI.

EX hac nãque venenata radice tot vitiorum propagines oriuntur, vt in quocunque vigere cognoscitur, omni monasticæ perfectionis fructu velut arbor arida denudetur. Et quemadmodum grossi ficulneæ ventis expositi stare nequeunt, sic in illo diuersis mundi tentationibus hinc indè perflantibus, bonorum operum fructus permanere non possunt. Hoc nanque vitium tantę violentiæ est, vt postquàm sibi in pectore monachi semèl imperium vendicauerit, mox ex maxima parte, si virtutum chorus abscedat, nonnulla vitiorum portenta velut ergastulum proprij iuris irrumpant. Nam vt pauca referantur è multis, monachus in itinere positus tenere ieiunium nequit, quia hospitalis ei humanitas non permittit. Non sapienter psallit, quia obambulantis comitatûs eum loquacitas impedit. Nocturnis non insistit excubijs, quia secretum deest singularitatis. Flectendis genibus non insudat, quia sanctæ deuotionis studio labor interiùs non concordat. Nequaquàm silentij censura constringitur, quia frequenter emergentibus causis, inuitus etiam per multiloquia diffrenatur. Quid dicam, quia lectioni, vel orationi minimè vacat, quem extra semetipsum egredi, & terrena quæque tractare imminens potiùs necessitas dictat? Charitas in eo minuitur, quia mens, quæ tot actionum secularium ventos recipit, ab amoris interni feruore tepescit. Suum quoquè castitas mentis dispẽdium patitur, quia nonnunquàm mens concupiscentiæ telo configitur per carnis speciem, quam exteriùs contemplatur. Robur etiam patientiæ frangitur, quia quodlibet inceptanti dum sæpè contra votum repentini casus emergẽtes obuiant, qui suum accelerabat explicare negocium, non æquanimiter portat, & talia tunc per impatientiam verba profundit, quæ cùm ad ocium reuertitur, vltricibus lachrymis grauiter punit. Sobrietatis regula non seruatur, quia dum lautioribus cibis conuiuij apparatus instruitur, dum hospitalitatis officij sedulitas exhibetur, quia inhumanum putat inuitantium precibus non condescendere, delectat etiam, ventri sub charitatis specie molliter indulgere. In quo nimirùm articulo in mente serui Dei sæpè dubietas oritur, nè videlicet vndè sobrietati consulitur, indè quoquè hypocrisi (quod abominabile est vitium) seruiatur. Itaque apud quosdam sobrietatis modus omninò contemnitur, vt hypocrisis quoquè nota procùl abesse videatur. Sed hoc modo in eo quòd discretio agi creditur, discretio non tenetur. Ille enim scit rectè discernere, qui virtutem nouit à vitio separare. Qui autem cum zizanijs simul etiã triticum eradicat, hic proculdubiò vim discretionis ignorat. Quisquis ergò solo supernæ remunerationis intuitu, sobrietatis limitem non excedit, & hypocrisim sub humilitatis suæ pedibus calcat, & custodire sobrietatis præmium incunctanter expectat.

viatoris monachi mala & incómoda.

Hypocrisis abominabile vitium.

Vt autem adhuc quoquè de monacho discurrente dicamus, lachrymarum compunctionem, quibus peccata defleat, non habet: quia mens arida, quæ per æstum terrenæ conuersationis incedit, dum perfundi rore sancti Spiritûs non meretur, arescit, & terrenarum cogitationum cœno plena, quia aquam capitis interiùs gratia largiente non concipit, nullas extra se lachrymas fundit. Aliquandò fortasse circumfusis auditoribus prædicat, sed repentè vana gloria surripit, & quasi ex insidijs prodiens eum, qui alijs medebatur, occidit. Si autem hoc præcauens sub silentij se censura constringit, nihil eorum posse perficere, quorum causa venerat, erubescit. Si morosæ grauitatis, vt dignum est, speciem seruat, valdè pertimescit, nè & hîc hypocrisis notam simulator incurrat. Si autem à suæ mortificationis rigore quantumlibèt se in leuitatem resoluit, hic etiam multò minùs securus est, nè videlicet suo exemplo alios destruat. Si quandò inter dissidentes sequestræ pacis vult reformare concordiam, si districtè veritatem exequitur, reconciliarionis inter eos vnitas non conflatur. Quòd si vti mendacijs acquiescit, peccati laqueos non euadit. Cùm vult peccantes arguere, culpam non minimam deputat, tot proximorum suorum aduersùm se odia concitare. Videre autem, & conticescere, quid aliud arbitratur, nisi prauè agentibus consentire? Et hæc quidem de illis, qui quantolibet calent superni caloris igniculo. Cæterùm frigidi quique, qui spretis diuinæ militiæ castris, ad mundanæ vertiginis molam sinistro postliminio reuoluuntur, quanta iudicabiliter agant, quàm inconsideratè viuant, referant qui volunt. Nobis consultiùs videtur, eos pia compassione deflere, quàm execrandæ

Apostatarũ gesta deflẽda potiùs sunt, quàm cõscribẽda.

crandæ conuersationis gesta conscribere, nè quibus solas compatiendi lachrymas debemus impendere, hos videamur censorijs literis obtrectare.

*Quæ mala infelix anima monachi patiatur, cùm ad * inferiora reuertitur.* CAP. XII. * for. interiora

HOC autem absolutè dicimus, quòd tantis insidiarum tendiculis hoc tempore mundus iste densatus est, vt quisquis huius sacri ordinis desiderat innocenter viuere, ab illius processu cautissimè se expediat abstinere: cuius videlicet iter si sæpè terit, procuratos insidiatum laqueos non euadit, & tanquàm arbor munientis se corticis defensione nudata, nec virtutis fructus afferre, nec vitiorum quasi teredonum scaturientium cariem poterit euitare. Cùm verò ad propriæ habitationis claustra reuertitur, cominùs illum quasi quædam conglobata turba omnium, quæ viderat, & audierat, comitatur, vt tumultuantium negociorum strepitum, quem illic tolerabat in corpore, multò ingruentiùs, multoque importuniùs hic patiatur in mente. Præcipuè si orationi vacare enixiùs cœperit, eccè phantasmata cogitationum, eccè imagines, quas viderat, rerum, ità vt in quolibet angulo constitutus, videatur sibi ludis theatralibus interesse, vel inter agitantes forense litigium residere. Et quidem homo renititur, & quasi conuolantes muscas abigere à suæ mentis ore conatur. At illæ mox vt abscedunt, protinùs redeunt, ilicò vt repelluntur, assistunt, vt quasi fugitiuum suum persequentes capere, & propriæ seruitutis moliantur in exercitia reuocare. Tunc infelix anima discit, quanti sibi constiterit, quòd se per latitudinem seculi inaniter relaxauit. Tabescit enim sicca, obscura, lapidea: in modum nanque lapidis obdurata, nec in lachrymarum fluenta prorumpere, nec lumen potest tenebris vndiquè circunfusa videre. Psalmorum quidem mysterijs intendere nititur, sed tanquàm lippientibus oculis intolerabili lumine reuerberatur. Anhelat virtute qua potest, ad summa contendere, sed quodam suo pondere prægrauata, in imis cogitur humiliata iacere. Cui propheticum illud non inconuenienter aptatur: In tenebris collocauit me Threa.3. quasi mortuos sempiternos: circumædificauit aduersùm me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum: sed & cùm clamauero, & rogauero, excludet orationem meam. Mœret, anxiatur, anhelat, & quia nec ipsam hanc eius miseriam sibi flere permittitur, acriori doloris amaritudine repleta turbatur. Saltim hanc ploratûs vocem cum Propheta daretur effundere, qua dicitur: Idcircò ego plorans, & Thren.1. oculus meus deducens aquam, quia longè factus est à me consolator, conuertens animam meam. Sed infelix illa anima, cùm & se flebilem videat, & tamen flere non possit, quàm procùl sit à salute, quasi in quendam locum deuoluta miseriæ, longiùs conspicit. Nimirùm cùm flere via tantummodò sit, vt peccator valeat ad indulgentiam peruenire, ergò cùm illa reatum suum plangere nequeat, videtur sibi, quòd necdùm etiam in viam pedem posuerit, qua pertingere ad indulgentiam possit. Huic simile est, quod ex imperfectorum persona per Prophetam dicitur: Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Qui enim Psal.118. legem Dei, quę proculdubiò iustificatio eius est, omni tempore nōdùm desiderat, sed iam desiderare concupiscit, iam quidem vtcunquè eminùs suspicit, sed nequaquàm perfectionis alta conscendit.

Fit ergò menti miseræ tam tenebrosa confusio, vt quocunquè se verterit, se versam in seculo videat, cùm seculum fine se esse indubitanter agnoscat. Cùm illo itaque est, quod cum ipsa non est, quia scilicet mundum, quem corporali digressione deseruit, secum per phantasticas imaginationes in mēte depingit. Enimuerò ista in humana mente calamitas, & peccatum est, & peccati pœna. Iustum quippè est, vt Quod quisque volens admisit, inuitus patiatur. quod quisq; volens admisit, patiatur inuitus. Nimirùm vt qui noluit se intra secretum sui ordinis cohibere, cùm poterat, nequaquàm seculo carere possit etiam cùm relinquit. Mens itaque humana tantæ egestatis atque penuriç necessitate constricta, dolet, gemit, atq; ab imis visceribus suspiriū trahit, quia videlicet recessus sui munditiam vagitatis vitio perdidit, & se rursùs in volutabro seculi velut sus lutulenta peruoluit. Tunc se leuitatis atque inconstantiæ mordaciter arguit, se vagam at- 2 Pet.2. que fallacem vehementer accusat: & Dei iudicium rectum esse, & æquitatis iura tenere veraciter probat, dicens cum Propheta: Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum. Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini.

Thren.3. mini. Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solus, & tacebit, quia leuauit se super se. Quæ enim, si secreta diligeret, super semetipsam gauderet euecta, mœret nunc, quia ad publicum exiens, se sub se videt iacere prostratam.

Quòd is, qui forás egreditur, cum excommunicatis communicare cogatur.
CAP. XIII.

EST etiam aliud, quod, etsi cætera impedimenta deessent, solum sufficere poterat, vt monachos à mundi vagatione compesceret. Quis enim hoc tempore quorumlibet secularium possit inuenire conuentum, vbi non sit huiusmodi, qui pro sui reatûs piaculo excommunicationis debeat subire iudicium? Iamdudùm enim omnia vitia per mundum vigent, atque eò se diffusiùs quotidiè propulsando dilatant, quò viciniùs mundi terminus appropinquat. Quapropter impossibile est monacho, qui ad publicum egreditur, vt non siue cum excommunicatis, siue cum excommunicandis (quod penè tantundem est) communicare cogatur. Cum homicidis enim, cum periuris, cum incestuosis, cum incensoribus ædium, cum adulteris loquitur, quibus, etiam si aduersùs exhorreat, plerunquè tamen osculo iungitur, simul etiam communi ferculo, prout necessitas imminet, conuiuatur: cùm è cōtrario Apostolus clamet: Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut immundus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere. Et certè formidolosum est, nimisque contrarium cum his, qui à Deo diuisi sunt, habere consortium, præsertim monachis, qui Deo ità sunt peculiari quadam, atque (vt ita dicam) domestica familiaritate coniuncti, vt abiurato seculo, solis sint diuinis obsequijs irreuocabiliter deputati. Sicut enim ab ipso reproborum capite, ità quoquè à membris illius, nisi causa conuersionis exegerit, studendū est declinare. Vna siquidem hic abominationis repulsa debetur, quibus illic vnus ignis, attestante veritate paratur, dum ad sinistram positis dicitur: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Quos ergò ad aliam cernimus patriam tendere, non debemus eis in via noxiæ societatis glutino fœderari, nè quos inordinatus amor associat, simul etiam pœna extremæ vltionis inuoluat.

In fine mūdi, vitia sese diffusiùs dilatabunt.

1. Cor. 5.

Matth. 25.

Quòd sicut ab excommunicatis, ità etiam ab excommunicandis oporteat declinare. CAP. XIIII.

Malorū societas & bonos lædat.

ENimuerò vt enucleatiùs pateat, quantùm bonos malorum societas lædat, hac possumus perspicua ratione colligere, quia videlicet eorum alij sunt sacerdotali sententia nuper excommunicati, alij tantummodò sanctorū patrum iudicio communione priuandi. Sed de his, qui nuper excommunicati sunt, nulli dubium, quin omnis, qui eorū participio vtitur, similem damnationis sententiam sortiatur. De his autem, qui pro cōmissis criminibus canonica quidem sunt authoritate damnandi, necdùm tamen viuis sacerdotū vocibus ab Ecclesiastica videtur vnitate præcisi, à nonnullis ambigitur, vtrùm eorū tantò societas admirtatur. Sed si rem pensiori subtilitate perpendimus, nullā penè inter eos esse distantiam inuenimus. Siue enim à modernis, siue ab antiquis patribus quis iure damnetur, idem est, nec temporū diuersitas soluit, quem eadem perpetrati piaculi causa constringit: & ætatū varietas iudiciali calculo non præiudicat, vbi vna limatæ æquitatis regula sententiā dictat. Sed quod approbare volumus, meliùs ostendemus, si ipsa excōmunicantium patrum, & antiquorum scilicet, & nouorum verba ponamus. Sacri siquidē Canones dicunt: Qui hoc, vel id fecerit, excōmunicetur. Moderni quoq; Pontifices in iaculanda excōmunicationis sententia, eadē ferè verba depromunt, dicētes: Ille, qui hæc fecerit, excōmunicetur. Quorum igitur sunt eadem verba, eadē nihilominùs est intelligēda sentētia, & cùm præsentiū sanctorū Pontificum omne iudiciū ab antiquorum pattū diffinitionibus pendeat, nullū isti damnare præsumunt, nisi quos iam ab illis damnatos esse nouerint. Non ergò quemlibet isti nouiter damnant, sed iam prolatam maiorū sententiam sequēdo confirmant.

Nulla inter excōmunicatos, & excommunicandos distantia.

Concludendum est igitur, quia sicut ab his cauendum est, quos moderna synodorum Concilia ab Ecclesiastica societate repellunt, ità & ab illis nihilominùs declinandum, quos antiqui patres eliminandos esse decernunt. Hæc itaque causa non minima est, quæ monachum à seculi discursionibus retrahat, & in sui recessûs angulo stabilem reddat, quia valdè miserum est, à proprijs quidem excessibus

Miserū est alieni rea-

bus reprimi, sed alieni reatûs maculis inquinari: cum alijs non delinquere, & alieni delicti supplicia sustinere. Malorum autem cùm incautè amicitijs iungimur, culpis ligamur. Vndè Iosaphat cùm tot de antea͏̄cta vita præconijs attollitur, de Achab regis amicitijs penè periturus increpatur. Cui à Domino per Prophetam dicitur: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia iungeris, & ideircò iram Domini merebaris: sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos de terra Iuda. Ab illo enim, qui summè rectus est, eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitijs vita nostra concordat. Quem enim vox illa Apostolica non terreat, quæ nobis contestans, & à prauorum contubernio reuocans clamat? Denuncio, inquit, vobis in nomine Domini Iesu, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam tradidimus vobis. Si ergò ab his omnibus nosmetipsos debemus cautè subtrahere, quos non secundùm traditionem Apostolicam cernimus ambulare, quanti in illo seculari supersunt ordine, cum quibus absque periculo valeamus contubernium familiaritatis habere? Porrò autem qui Apostolica traditione contempta, aliam doctrinam siue dogmatizando, siue viuendo superinducere nititur, orthodoxi & religiosi viri perfrui consortio non meretur, Apostolo quoquè Iohanne attestante, qui ait: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere cum in domo, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, cômunicat operibus eius malignis. Quibus nimirùm Apostolicę veritatis instructi sententijs, euidentissimè comprobamus, quia qui cum sceleratis hominibus carnaliter amicitias iungunt, alieni reatus participes fiunt, & cum illis simul extremæ vltionis coguntur subire iudicium, cum quibus tamen in hac vita simul non admisêre peccatum.

rûs maculis inquinari, & supplicia sustinere. — *2. Par. 19.* — *2. Thes. 3.* — *2. Iohan. 1.*

De monachis, qui preciosis vestibus delectantur. CAP. XV.

HOC etiam vitium, quod videlicet iam persecuti sumus, discurrentem monachum familiariter obsidet, quia profectò nunquàm sic ad purum valeat à se lepram vitiosæ procacitatis excutere, quin sibi necessarium videatur, quantumlibèt apud se illam occasione itineris retinere. Hinc etiam preciosarum amor vestium nascitur, nè videlicet in publicum prodiens, despicabilis esse videatur. Veruntamen dum exterioris indumenti phalera quæritur, cuncta interioris hominis compositio dissipatur. Hæc autem insania falsa, nescio quo pacto ità peruersæ mentis oculos cæcat, vt nec quæ apud homines honestas sit videat, nec vndè apud Deum quis clarus videri possit attendat. Et reuerà insania est, & falsa est. Insanum quippè est, occulti arbitri iudicium superbiendo contemnere, & humani fauoris auram molliori veste captare. Falsum verò est, quia vndè oculos superni spectatoris offendit, indè etiam nihilominùs apud humanæ existimationis iudicium cadit: & ex qua re hominibus videri clarior appetit, ex ea se quodammodò dentibus publicæ obtrectationis exponit: cumque nitor indumenti ad intuendum se oculos prouocat, linguas etiam ad carpendum hunc, qui induitur, derogationum spiculis armat. Quis enim monachum mollibus indutum videat, & non protinùs illum diuino vacuum spiritu, terrenis potiùs, quàm cælestibus inhiare decernat? Quæ enim sit mens ex veste colligitur, & iuxta exteriorem cultum quæ sit interioris species iudicatur. Quod nimirùm cum Euangelica authoritate concordat, cùm dicatur: A fructibus eorum cognoscetis eos: quanquàm isti non veniant ad nos in vestimentis ouium, quandoquidem vestimentum ouium vestis est humilitatis, & innocentiæ, non arrogantiæ, vel rapinæ. Illa autem vestis rapinæ esse non immeritò nuncupatur, quæ duarum, vel etiam trium vestium summa coemitur. Rapinæ nanque scelus admittit, qui vanæ gloriæ deditus, in sui corporis indumentum solus insumit, vndè & fratrem suum secum contegere communiter potuit. Rapinam proculdubiò perpetrat, qui vani honoris ardore succensus, duarum impensas vestium in vna prodigit, & proximum suum, quem sicut semetipsum amare debuerat, in sua nuditate relinquit.

Preciosis vestibus, insania falsa est. — *Matth. 7.* — *Item vera rapina.*

Sed hoc distat inter istos encæniatos videlicet monachos, & illos hypocritas, quos Euangelium notat, quia illi (teste Veritate) veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces: isti autem intùs vento vanæ gloriæ crepantibus ilibus intumescunt, foris autem in veste rapinæ (sicut probatum est) ac per hoc in veste luporum arrogantium incedunt. Itaque cùm Dominus de Iohanne dicat Iudæis: Quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Eccè qui mollibus

Matth. 7. — *Matth. 11.*

mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt: profectò monachus, qui nitorem preciosæ vestis affectat, non superni Regis, sed mundi huius militiam baiulat: & licèt videatur specietenùs Deo suæ quasi obedientiæ munus offerre, apertè tamen conuincitur, humanum captando fauorem, vanæ gloriæ veraciter deseruire. Porrò autem si sub obtentu obedientiæ licet mollibus indui, cui potuit hæc remissio liberiori dispensatione concedi, quàm beato Iohanni, qui præcipuæ obsequelę donatus officio, venerat corda patrum in filios noua prædicatione conuertere, & perfectam plebem Christo Domino præparare? Nunquid & ipse Dominus prouidere sibi calceamenta non potuit, cùm gentilis perfidia sola inter se vestimenta diuiserit? Nam si ei minimè calceamenta defuissent, de illis etiam sacræ historiæ series non tacuisset.

Luc. 1.

Quòd sicut preciosa vestis ad iram, ità humilis Deum ad indulgentiam prouocat. CAP. XVI.

Ion. 3. 4. Reg. 19.

REx Niniue purpura indutus propriæ ciuitatis excidium meruit, coopertus sacco, diuini furoris motum contriti cordis humilitate placauit. Ezechias quoque cultu regio decoratus, terribiles regis Assyriorum minas tremefactus audiuit, sed mox vt ipse cilicio tegitur, ciliciosque contectos ad Prophetam mittere nuncios non erubuit, propinquæ diuinæ victoriæ, & optatæ prosperitatis oraculum reportârunt. Quæ nimirùm promissio (scriptura teste) celerem peruenit ad exitum. Nam ecce Angelus Domini centum octogintaquinque millia Assyriorum vna nocte percussit, deindè ipsum Sennacherib regem vterque filius parricidali quidem, sed digno gladio trucidauit. Vides igitur, apud Dominum quantùm vestis fluxa distet ab aspera? Perpendis, quia quem iratum experiri delicata meruerat, vilis & abiecta vestis Iudicem placat? & quem plectibilem illa reddiderat, venia dignum ista commendat? Cuius autem momenti apud Deum vestium sit ornatus, egregius ille Prophetarum Esaias euidenter ostendit, qui nimirùm ad diuinæ iussionis imperium vestimenta deposuit, & per trium annorum spatium nudus & discalceatus incessit. Erubescat igitur humana superbia, confundatur mens misera vanæ gloriæ peste correpta, dum ille videlicet organum Dei, templum Spiritûs sancti, diuinæ iustitiæ propalator, non dubitauit publicè nudus incedere. Et infelix homo, qui ne vllum quidem meruit Dominicæ familiaritatis indicium, superstitiosum lacinosis vestibus affectat ornatum: & dum malè coloratę vestis fucos induitur, lubricus adspici, à semetipso sperni, speculatoris oculos non veretur auerti. Ità sanè dum indumentum illud sub diuina æstimatione despicitur, is etiam, qui induitur, consequenter abominabilis iudicatur. Sed esto videlicet vt Esaias nudus incesserit, nunquid tunc cùm vestitus ire consueuerat, indui mollioribus indulgebat? Interrogemus ergò ipsam propheticæ narrationis historiam, & audiamus quid sibi vox diuina præcipiat. Locutus est, inquit, Dominus in manu Esaiæ filij Amos, dicens: Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis. Qui enim non aliud quoddam vestimenti genus, sed saccum de lumbis auferre præcipitur, profectò quanti sibi vestium litura constiterit, liquidò declaratur. O quanta tunc erant Regum, & Principum terræ triclinia deaurata? Quot pictis circunfusa tholis purpurata cubilia? Quanta prædiuitum ornamenta gemmis micantibus insignita? Quot laquearia cedrinis ac cypressinis instructa sigillis? Et tamen omnibus spretis, despicabiliterque contemptis, hunc saccina deformitate contectum dignatus est omnipotens Deus templum sibi rationale construere, & per eum, quasi per organum, secreti sui mysteria mortalibus reuelare. Discat ergò, discat enexniatus monachus, quàm malè negocietur, quia vndè clarus apparere humanis oculis appetit, hinc proculdubiò in superni Iudicis æstimatione sordescit: vnde impensiùs ab hominibus honoratur, indè magis à Deo despicitur: cumque in admirationem sui intuentium oculos prouocat, ab obtutibus se diuinæ gratiæ contenebratus occultat.

Ibidém.

Lege vitam eius 6 Iulij præsenti tomo.

Esa. 20.

De his, qui vilitate vestium vulgarem mercantur applausum. CAP. XVII.

SEd quoniam loquendi de vanitate vestium se occasio præbuit, sicut de his, qui mollibus delectantur pauca perstrinximus, ità etiam de his, qui eodem quidem laborant morbo, sed diuersa feruntur insania, breuiter differamus. Sunt nanque nonnulli, qui vilium deformitate vestium fauorabilem vulgi mercantur

mercantur applausum, & haciucundiùs delectatione pascuntur, si dum pro accuratæ deformitatis industria videntur abiecti, per efferentium populorum ora volitent gloriosi. Gaudent de se inquirentium discussiones fieri: gaudent se, velut mirandum aliquid, digito demonstrari: qui nimirùm de sua deformitate compositi, de obscuritate conspicui, de humilitate videri machinantur excelsi. Versuta siquidem diabolicæ calliditatis astutia ad hoc deprimuntur, vt sublimes appareant, ad hoc deturpantur, vt in oculis intuentium spectabiles enitescant. Porrò autem istis cum superioribus diuersa quidem summa est, quam expendunt, sed vnæ sunt merces, quas concorditer emunt. Vana gloria nempe, quasi quædam negociandi materia in medio posita est, ad quam videlicet diuersi mercatores accedunt. Alij vilia indumenta tanquàm precium de marsupio proferunt, alij redhibere preciosa contendunt. Sed dum quique pro suis partibus satagunt, qui viles vestes afferunt, reliquis emptoribus continuò præferuntur. Qui enim delicatis vestibus vtitur (sicut superiùs dictum est) sæpè vndè captare auram fauoris existimat, indè latiùs obtrectatorum morsibus patet. Qui verò vilis indumenti extremitate contentus est (de monachis loquor) cuiuscunque intentionis studio, scilicet siue prauè, siue rectè id faciat, sanctitatis illum opinio contuentibus plerunquè commendat, & quò in exteriori habitu deformior quisque conspicitur, eò maiori sæpè dignus reuerentia iudicatur.

Hypocritæ vilioribus vestib⁹ vtũtur, vt ab hominibus sancti reputentur.

De vera humilitate Dauid. CAP. XVIII.

VEruntamen quisquis ille est, qui de proprij habitûs vilitate supernæ retributionis præmium sperat, necesse est vt omnem laudis humanæ fauorem sub pedibus suæ mentis, velut cœnosum lutum calcare non desinat: qualemque se spectantium obtutibus præbet, talem se intra conscientiæ suæ secreta dijudicet. Vndè Dauid, cùm eum Michol filia Saul obiurgaret dicens: Quàm gloriosus fuit hodiè Rex Israël discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris: vt ostenderet, quia eadem humilitas vigebat in mente, quam prætendebat in corpore, non iratus efferbuit, non elationis verba respondit, sed humiliter dixit: Viuit Dominus, quia ludam, & vilior fiam plusquàm factus sum, & ero humilis in oculis meis. In quibus verbis veræ humilitatis forma proponitur, dum non minùs interior, quàm exterior humilitas demonstratur. Nonnulli enim quò se deformiùs in exteriori compositione deijciunt, eò de se intrinsecùs maiora decernunt. Qui profectò aliud optant se in superficie videri, aliud latenter intelligi, & vndè se humiliter in publico deprimunt, indè in occulto elatiùs intumescunt. Dauid autem, vt extrinsecùs se humilem præbeat, dicit: Ludam, & vilior fiam plusquàm factus sum. Vt verò humilitatem mentis ostendat, adiungit: Et ero humilis in oculis meis. Ac si patenter dicat: Et exteriùs humiliabor, vt alijs exemplum salutis exhibear, & intùs humilis ero, vt in eiusdem salutiferæ humilitatis radice & ipse persistam. Qui ergò ità simpliciter graditur, vt qualem se in deformatione sui habitûs præbet, talem se in opinione videntium esse desideret, hic profectò Christi imperium veraciter portat, & crucem post eum mundo mortuus baiulat, tantoque in diuinis obtutibus clarior redditur, quantò apud humanos oculos despicabilior iudicatur: & fructuoso commercio is, quem vestis exterior fœdat, gratia interiore coruscat.

2 Reg. 6. 1. Paral. 15.

Quæ vera humilitas & quæ ficta.

Ibidem.

Quòd mollia indumenta minùs perfecti fastidiant, perfectiores aliquandò indifferenter admittant. CAP. XIX.

NOnnulli etiam sunt, qui rectæ intentionis studio, vilibus indumentis diutiùs assueti, si contingat aliquandò, vt quantumlibèt potiotibus contegantur, liberæ humilitatis supercilio dedignante fastidiunt: & sicut alij fœdis, ità isti preciosis indui vestibus erubescunt: delicatos sanè habitus renuunt, despicabilium asperitate fruuntur: Fiunt illis omnia corporis ornamenta dedecori, deformitas honestati. Horum quidem Hester speciem tenuerat, cùm dicebat: Tu scis, Domine, necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei. Hi quidem sancti desiderij ardore feruescunt, adhuc tamen

Hester 14. Humilitas Hester.

aduersùs passionum suarum tentamenta confligunt. Alij autem ad tantæ mortificationis celsitudinem peruenerunt, quòd iam ad vtrunque velut insensibiles facti, sicut vilibus indui consuetudinaliter expetunt, ità etiam vbi res exigit, preciosaque, vel nitida nullatenùs perhorrescunt, vtraque scilicet vno contemplantes adspectu, quos nimirùm mollia nò resoluunt, & aspera non affligunt. Istorum verò forma Iudith fuerat, quæ videlicet cilicijs catenùs vsa, cùm necessitas petijt, diuersis se ad corporis venustatem infulis adornauit, sacra testante scriptura, quæ ait: Abstulit à se Iudith cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis suæ, & lauit corpus suum & vnxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsit etiam dextrariola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se. Cum his igitur ornamentis sancta fœmina & veræ circa se humilitatis custodiam tenuit, & eum, quo locupletata fuerat, Spiritum non amisit.

Itèm Iudith.
Iudith 10.

Vagatio multis fuit occasio pereundi. CAP. XX.

SEd dum ego monachum preciosis indutum exuere gestio, vagantem, quem arripueram, de manu propriæ disputationis amitto, & iam procùl elongantem vix adspicio, dum solas mihi in manibus vestes remansisse perpendo. Abiectis itaque vestibus, ipsum perniciter insequamur, & comprehendentes (si fieri possit) sistere laboremus. Norit ergò monachus vitio vagationis addictus, quia nisi à sæculo pedem retrahat, & ad seruiendum Deo in loco remotionis se perseueranter accingat, nec perfectionis culmen attingere, nec ordinis sui poterit munia custodire. Dina quippè Iacob filia, quandiù se intra tabernacula paterna cohibuit, illibatæ virginitatis iura seruauit: postquàm verò ad videndas mulieres regionis illius egressa, publicum petijt, hostem protinùs virginitatis pertulit, & alienæ libidini turpiter prostituta seruiuit. Vxor Leuitæ de latere montis Ephraim, donèc in penetralibus posita curis se domesticis occupauit, coniugalis thalami pudicitiam custodiuit: ducta autem relictæ cognationis affectu, patriam, parentesque reuisit: dehinc rediens, multis corruptoribus furiosæ libidinis præda succubuit: & dum in carne periclitantis pudicitiæ naufragium pertulit, ignominioso vexata ludibrio etiam spiritum exhalauit. Thamar soror Absalon, dum in fraternis laribus simpliciter habitat, intemeratæ virginitatis genium seruat: cùm verò Ammon filio Dauid fraternæ dependit visitationis officium, præreptæ virginitatis plorat incurrisse dispendium: & tandèm experta quòd tutiùs esset manere, quàm progredi, (licet serò) secretum ocium noxiæ prætulit vagitati.

Casus Dinę vt omnibus monachis sit exemplo.
Gen. 34.
Iudic. 19.
2. Reg. 13.

Et tu igitur si vis animam tuam in suæ virginitatis integritate persistere, si abominandum ducis fœdis & violentis corruptoribus subiacere, secretum appete, recessum singularitatis inquire, aures & oculos à negociorum secularium vanitate firmiter obstrue, carnalium hominum colloquia destructioni magis, quàm ædificationi profutura contemne. Nam iuxta Salomonem, qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Intra conscientiæ ergò tuæ te cubiculum collige. Cunctis domûs tuæ foribus, cunctis videlicet sensibus, censoriæ disciplinæ repagula, nè quis ingrediatur, appone. Fons enim, qui vndequaquè, nè effundatur, occluditur, vndis ad alta profluentibus eleuatur. Econtrà, qui per plures riuos hinc indè deducitur, mox vt super eum æstus feruentior incubuerit, exsiccatur. Deniquè si deambulanti Dauid in solario domûs regiæ, clausæ fores obsisterent, in lauantis se Bersabeæ concupiscentiam nullatenùs exarsisset. Sed quia oculum sub custodia disciplinæ non tenuit, ipse quoquè post eum in immane hiantis ruinæ barathrum totus in præceps ruit. Lubricatis enim gressibus, totius sui corporis expertus est lapsum, dum solius frenum relaxauit obtutûs. Cui videlicet illud Hieremiæ aptissimè congruit: Deprædatus est, inquit, oculus meus animam meam. Si ergò tam sublimis cæli columna propter solam oculorum vagationem grauissimè corruit, quid de nobis infirmis, & paruulis sentiendum, qui per sæculum discurrentes nos extra nosmetipsos prorsùs educimus? & visum, atque auditum, omnesque sensus nostros hauriendis mundi vanitatibus occupamus?

Eccli. 13.
2. Reg. 11.
Thren. 3.

Quòd

Quòd Esau vagatio deiecit, Iacob stabilitas exaltauit.
CAP. XXI.

QVæ autem distantia sit inter monachos, qui secreti remotionem diligunt, & eos, qui se per exteriora diffundunt, in duobus Isaac filijs luce clariùs edocemur. Scriptum nanque est: Quia factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola, Iacob autem simplex habitabat in tabernaculis. Gen. 25. Sed iste prudenter simplex fratris primogenita, & benedictionem patris, prouectùs sui cautus executor accepit: ille fatuitate gnarus, quia in gladio viueret, & fratri suo velut domino seruiturus esset, audiuit. Attamen iste, nisi in tabernaculis resedisset, proculdubiò primitiuæ benedictionis immunis existeret: ille nisi peruagus se in exteriora proijceret, primatûs sui priuilegio non careret. Iste domesticæ quietis ocium tenuit, & diuina largiente gratia, in aliena iura subsiluit: ille venandi labore confectus & hoc, quod sibi iure competebat, amisit. Vt autem supersedeant scutum excusationis opponere, qui seculum perlustrando iactant se obedientiæ legibus deseruire, non ignorent, quia & Esau venatum prodiens, paternis iussionibus paruit, & tamen nec patri cibos Gen. 27. offerre, nec optatæ benedictionis meruit primitias obtinere. Quisquis enim Nota. rem, quæ ad virium pertinet, consuetudine ductus, propriæ voluntatis instinctu libenter exequitur, peccat etiam si alienis imperijs specietenùs obtemperare videatur. Nam cùm dicitur, quia Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur, constat nimirùm, quòd Esau, vt patri cibos studio venationis acquireret, non magìs paternæ iussioni per obedientiam paruit, quàm inditæ consuetudini quodammodò tributa persoluit. Qui ergò discurrēdo per seculum propriæ libidini satisfacit, & tamen obedire se maiorum iussionibus asserit, nouerit, Dominum non tam coloratis verbositatibus credere, quàm de occultis hominum iuxta conscientiam iudicare. Vagatio, multis monachis ruinæ extitit.

Notandum autem, quòd nonnulli, quandiù in ipsa vagatione sunt positi, non grauiter corruunt, reuertentes autem quasi quodam negociorum secularium temeto ebrij, in immane præcipitium deuoluuntur. Actionum quippè secularium fumo suffusi oculos redeunt, atque idcircò proprijs liminibus redditi, vbi pedem operis ponere debeant, non attendunt. Quod profectò idem Esau patenter insinuat, qui cùm de agro rediens se conquereritur lassum, damnosum valdè pepigit cum fratre commercium: dumque in se immoderatam famis rabiem sæuire Gen. 25. persensit, magnum primogenitorum decus vili paruæ lenticulæ coctione detraxit. Sic nimirùm, sic quasi exterioribus deditus, semetipsum deseruit, & sua postmodùm corpore, non corde in interiora reuocatus amisit. Contingit etiam vagationis vitio laborantibus, vt pulueratis interioribus oculis, sicut non præcauēt, nè in teatûs foueam corruant, ità etiam postmodùm quò ceciderint non aduertant: ità quòd dum admissa quæque considerare subtiliter negligunt, quicquid illud est quod deliquerant, confuso mentis examine paruipendunt, culicem profectò non liquantes, camelum tamen glutientes. Cuius quoquè cæcitatis Esau non immunis extitisse cognoscitur, sicut sacta historia testante perhibetur. Vbi postquàm dicitur: Quia iurauit Esau, & vendidit primogenita: deindè subnectitur: Et Ibidem. sic accepto pane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abijt, paruipendens quòd primogenita vendidisset.

In duobus his fratribus patet, quid inter vagos monachos, & stabiles differat. CAP. XXII.

IN his igitur duobus fratribus manifestè deprehenditur, quanta inter residentes, & vagabundos monachos haberi distantia sentiatur. Ille enim nisi se instabilem, & suî prodigum per exteriora diffunderet, nequaquàm benedictionis paternæ mysterium vnà cum primogenitis amisisset: iste nisi Gen. 27. intra domestici se latis septa comprimeret, infra præscriptum subsecutionis suæ limitem iunior humiliter desedisset. Ille gnarus, & solers à suæ prærogatiuæ iure dilabitur: iste quietus, & simplex, subactis fratribus, singulati priuilegio principatur. Alter saltus & lustra peragrando defessus à primatûs sui dignitate deijcitur, alter in conclaui amœno stuens ocio, ad capessendam super po-

 pulos,

pulos, tribusque monarchiam diuinitùs sublimatur. Desinat ergò monachus, quisquis est, cum Esau ex remotionis suæ claustris frequenter erumpere: desinat cum eo sub obedientiæ specie causis se secularibus implicare, nè quandoq; se cum ipso lugeat benedictionis extorrem, quem noxiæ vagationis sortitur authorem. Cum Iacob igitur se domesticum præbeat, cum Iacob in tabernaculis simpliciter viuat, quatenùs Deum, qui verè Pater est electorum, boni operis vesci dapibus cupientem, nō syluestrium ferarum, sed domestici gregis apparatione reficiat, quandò non de externæ sanctitatis superficie, sed suaue sibi de conscientiæ suæ virtutibus edulium parat. Neque enim Deus hostiarum pelles in sacrificio sibi mandat offerri, sed interiora potiùs viscerum cum ipsis quoquè medullis præcipit exhiberi. Vndè & in ostendendo ipso sacrificiorum ritu Moyses præcipit, dicens: Subtracta pelle, hostiæ artus in frusta concidant. Cui mandato etiam mysticus intellectus inesse deprehenditur, si subtiliùs indagetur. Pellem nanque hostiæ subtrahimus, cùm à mentis nostræ oculis superficiem virtutis amouemus. Cuius artus in frusta concidimus, cùm distinguentes, subtiliter eius intima, membratimque cogitamus, vt quæ foris syncera videntur & solida, intùs non habeantur latebrosæ vanitatis vitio cauernosa. Dauid autem pro magno munere medullata se Deo sacrificia oblaturum esse pollicetur, dicens: Holocausta medullata offeram tibi cū incenso arietum. Quisquis autem se per negociorum secularium exercitia delectabiliter fundit, holocausti sui medullas cum visceribus subtrahit, & solam victimæ pellem, quæ offerri prohibetur, Deo adolere contendit. Qui verò suaue Deo sacrificium offerre desiderat, recessus petat, interiora sectetur, animam suam integram, illibatamque in propria virginitate custodiat, nec discurrendo per lupanaria seculi, immundis corruptionibus, prostibuli more, substernat. Vt ergò interni sponsi conspectui placeat, non oculos suos stibio cum Iezabele depingat, id est, non se fucis pompæ secularis obducat, sed cum Iudith myrro optimo sua membra perungat, omnes videlicet mentis suæ sensus immortalis vnguine castitatis obliniat, nè in mortem per incontinentiam corruens in fœtore luxuriæ computrescat.

Cur Deus non pellem, sed interiora sibi viscera iusserit offerri. *Leuit. 1.* *Psal. 65.* *4 Reg. 9.* *Iudith 10.*

In conclaui igitur sanctæ Ecclesiæ anima se pudica concludat, sique in æterni Regis thalamo iugiter requiescat. Non carnalium propinquorum, non complicium quorumlibet requirat affectus, sed solius veri sponsi delectetur amplexibus. Neque enim sine causa scriptum est: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, quoniam concupiuit Rex speciem tuam. In huius igitur sponsi cubiculo anima sancta ab omni secularis strepitûs turbine secura dormiat: super hoc suæ virginitatis authore casti amoris facibus inardescat, cātans nimirùm, & dicens: Introduxit me Rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur in te. Et iterum: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Si verò cuiuslibet occasionis articulus acciderit, vt egrediendi necessitas imminere videatur, non mox ad vagandum se leuiter protuat, non colloquio consanguinitatis agglutineat, non ad seculi vanitatē fixus mundo animus concalescat, sed morosè & grauiter intra se deliberet, dicens: Expoliaui me tunica mea, quomodò induar illam? Laui pedes meos, quomodò inquinabo illos?

Psal. 44. *Cant. 1.* *Cant. 5.*

Quòd diuina dispositio sicut bonis spirituale ocium tribuit, sic & prauos diffundi in exteriora permittit.
CAP. XXIII.

SI igitur singularis ille Sponsus hoc desiderium animæ sanctæ inesse perspexerit, quia proculdubiò Princeps est pacis, liberam sibi spiritualis ocij requiem tribuit, & omnes emergentium causarum fluctus placida circa illam tranquillitate componit. Hinc est enim, quòd in Canticis canticorum dicit: Adiuro vos, filiæ Hierusalem, nè suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donèc ipsa velit. Quòcontra menti reprobæ, negocijsque secularibus inhianti, sub Babylonis specie per Prophetam dicitur: Descende, sede in puluere, virgo filia Babylonis, sede in terra: non est solium filiæ Chaldæorum. Hoc enim loco humana mens, virgo, non incorrupta (vt arbitror) dicitur, sed infœcunda. Et quia Babylon confusio interpretatur, rectè infœcunda mens Babylonis

Christ. Princeps pacis. *Cant. 2.* *Esa. 47.*

bylonis filia vocatur, quæ in eo quòd nequaquàm bona opera germinat, dum nullo ordine rectæ vitæ componitur, quasi confusione matre generatur. Sin autem, virgo, non infœcunda dicitur, sed incorrupta, postquàm statum salutis perdidit, ad confusionis suæ cumulum appellatur quod fuit. Cui aptè per increpationem dicitur diuina voce: Descende. In alto quippè humanus animus stat, quandò supernis retributionibus inhiat. Sed ab hoc statim descendit, cùm turpiter victus, sese defluentibus mundi desiderijs subijcit. Cui benè mox additur: Sede in puluere. Descendens enim in puluere residet, quia cælestia deserens, terrenis cogitationibus adspersus in infimis vilescit. Vbi adhuc ingeminando subiungitur: Sede in terra. Ac si apertè exprobrans, dicat: Quia cælesti conuersatione noluisti te regere, sub temetipso prostratus in terrenis actibus humiliare. Vndè & necessariò protinùs additur: Non est solium filiæ Chaldæorum. Chaldæi nanque feroces interpretantur. Valdè enim feroces sunt, qui voluntates proprias sequentes, nec suis imperare motibus sciunt. Ferocia sunt terrena desideria, quæ non solùm contra præcepta Conditoris, sed sæpè etiam contra percussionum verbera, duram atque insensibilem mentem reddunt. Sed filia ferocium solium non habet, quia mens, quæ ad amorem mundi ex prauis desiderijs nascitur, atque eisdem desiderijs obduratur, in eo quòd se terrenis concupiscentijs subijcit, sedem iudicij amittit, nullique apud se solio præsidet, quia examine discretionis caret. Quasi à iudicij sui sessione repellitur, quia per exterioris desiderij concupiscentiam vagatur. Liquet enim, quòd mens, quæ intùs consilij sedem perdiderit, foràs se per desideria innumerabiliter spargit. Et quia agere intellecta dissimular, cæcatur etiam, vt nesciat quid agat, & sæpè iusto Dei iudicio in sua voluntate relinquitur, & sub ea, quæ anxiè appetit, laboriosa mundi ministeria relaxatur. Vndè & aptè illic subditur: Quia vltrà non vocaberis mollis, & tenera: tolle molam, & mole farinam. Constat nimirùm, quòd teneræ suæ filiæ parentes parcunt, nec duris, atque seruilibus hanc operibus affligunt. Omnipotens ergò Deus quasi teneram filiam vocat, quandò dilectam vniuscuiusque animam à laboriosis huius mundi serultijs reuocat, nè dum exterioribus actibus afficitur, ab internis desiderijs induretur. Sed Chaldæorum filia mollis & tenera non vocatur, quia mens prauis desiderijs dedita, in eo, quem anxiè appetit, huius sæculi labore relinquitur, vt foris mundo velut ancilla seruiat, quæ intùs Deum vt filia nequaquàm amat. Vndè & molam tollere, ac farinam molere iubetur. Mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæque autem mundi huius actio mola est, quæ dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit: atque ex se quasi farinam proijcit, quia seducto cordi semper immundissimas cogitationes gignit. Nonnunquàm verò qui quietus alicuius esse merit credebatur, positus in qualibet actione denudatur. Vndè illic protinùs subinfertur: Denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura, transi flumina. In administratione quippè operis turpitudo denudatur, dum vilis mens, abiectaque in actionis ostenratione cognoscitur, quæ quieta priùs magna putabatur. Humerum mens discooperit, quandò opus suum quod ignorabatur, ostendit. Crura reuelat, quia quibus desideriorũ passionibus lucris mundi inhiet, manifestat. Flumina etiam transit, quia actiones huius seculi, quæ quotidiè ad terminum defluunt, indesinenter appetit: dumque alia relinquit, alia sequitur, quasi semper de flumine ad flumen tendit.

Deus reprobam animã secularibus implicari actibus permittit, electam verò à laboribus conseruat liberam.

Cor mundi actionescõparentur molæ.

Hæc autem diximus, vt vbi mens à solio sanctæ intentionis excussa, & vagationis vitio dedita, iaceat, monstraremus, quia si ad ea, quæ superna sunt, inhiare cessauerit, sub semetipsam etiam indesinenter ruit. In alto autem figitur, si amorem temporalium deserens, ad spem incommutabilis æternitatis ligatur. Nec nos his verbis illud adstruimus, vt monachus peruicaci proposito in sua iugiter remotione permaneat, nec aliquandò progredi, vbi violenta poposcerit necessitas, acquiescat: sed hoc poriùs suademus, quatenùs id tantò parciùs, tantoque rariùs agat, quantò scit, quia vagando per seculum, nec spiritualiter viuere, nec ad perfectionis culmen valeat, etiam si diligenter inuigilet, peruenire.

De eremitis, qui in vagatione sunt positi. CAP. XXIIII.

Sed inter omnia hominum à suo proposito deuiantium genera, illud non mediocriter displicet, quòd etiam in ipsis sanctissimis eremitis quidam videntur admixti, quos idem pestiferæ vagationis morbus exagitat, & (si dicere liceat) quasi vertunnus, quoddam scilicet dæmoniorum genus, vexat. Vertunni siquidem apud antiquos dicebantur dæmones, quorum instinctu homines in vertigine positi reddebantur instabiles. Quibus nimirùm illi non immeritò videntur obnoxij, qui solo quadragesimali tempore in cellulis commorantes, toto penè anni circulo huc illucq; discurrunt, & sic vitam suam inaniter spatiando consumunt. Qui nimirùm dum modò summotenùs remotiora sectantes, modò in publicum crebriùs prodeuntes, in vtranque vitam se, contemplatiuam scilicet & actiuam, gloriantur extendere, in neutra plenum salutis fructum probantur afferre: cumque sibi applaudant cum Iacob duarum coniugum speciali quadam copula fœderari, deprehenditur illis propriæ opinionis sententia in contrarium verti, quibus nimirùm contra consuetudinem & Rachel lippa, & Lia redditur infœcunda, altera siquidem hebetatione visûs obtunditur, altera sterilitatis animaduersione feritur: quia videlicet huiusmodi homines & per publicum discurrentes, vtpotè sinistræ opinioni apud populum habiti, nequaquàm possunt spirituales Deo filios gignere, & velut ebrij de seculo redeuntes, intima nequeunt penetrare. Quisquis enim desiderat ad illud inaccessibile lumen acie mentis attingere, necessarium sibi est interiores oculos per diuturna vagationis spatia ab omni mundanæ actionis labe purgare, nè dum ad summa speculanda oculos eleuat, terrenæ conuersationis puluis obsistat, & magis tenebras, quas reliquerat, videat, quàm lumen, ad quod nititur, apprehendat.

Vertunni dæmones qui dicantur.

Vagi & instabiles monachi, non valent spirituales Deo filios gignere.

Quòd cellam consuetudo dulcem, vagatio reddat horribilem.

CAP. XXV.

Hvc accedit, quòd ijs, qui vitam suam sub hac inconstantia mutationis alternant, eò fit vita remota austerior, quò insolita vagandi consuetudine ab ea retrahuntur: ità vt eremitica districtio grauissimæ difficultati, cella ipsa illis fit horrori. Consuetudo enim facit delectabilem, vagatio videri facit horribilem. Vagantibus cellula carcer est, permanentibus suaue cubiculum. Silentium perseuerantem monachum vigilem reddit, extrinsecùs venientem sopor deprimit. Assuetum ieiunijs corpus sobrietas roborat, affluentium epularum fluxus eneruat. Vigilia moderata aciem humanæ mentis exacuit, geminatio repetiti soporis obtundit. Confabulatio crebra in mente monachi esuriem parit, secreta remotio animam in assuetæ continentiæ rigore custodit. Secularium negociorum relatio animam passionibus desiderij facit obnoxiam, laeri eloquij assidua meditatio mundo reddit extinctam. Paupertas monachi securitas est mentis, securitas mater est paupertatis. Econtrà rerum abundantia aculeos parit solicitudinis, solicitudo radix est anxietatis. Pedes illoti, manus neglectæ, inculta cęsaries, quasi quædam anchora est monachi in cella iugiter permanendi. E diuersò accurata delicati corporis compositio, fomes est & occasio in publicum prodeundi.

Quæ bonū monachum faciunt, & econtrà quę malum.

Quisquis ergò vult, vt sibi eremitica vita dulcescat, profectò necesse est, vt in ea constanti animo iugiter perseuerare contendat: nec alternet vicibus, si suaue iugum Domini vult portare quietus. Vita nanque eremitica continuata quidem, est refrigerium, intermissa quoddam videtur esse tormentum. Remotione quoquè continua illuminatur anima, vitia deteguntur, & quicquid hominem de semetipso latuerat, aperitur. Cùm aqua de viuario, remotis quæ opponebantur, egeritur, pisces in siccum remanentes humanum patiuntur adspectum. Et à nobis cùm terrenæ actionis fluctus elabitur, quicquid in profundo procellarum emergentium subnatare consueuerat, denudatur. Venator quoquè, oppilatis anfractibus, depressis circunsepit saltuum lustra fruticibus, vnumque pro multis aditum feris fugacibus extare relinquit, atque illic se vibrata stringendo venabula in insidijs ponit: sicque compendium sibi laboriosæ vexationis attribuit, dum pernicia ferarum vestigia, quæ persequi per infinita nequiuerat, in egressionis solo vestibulo negocioso ocio quietus expectat. Et nos cùm vitijs ad prauì operis libertatem

tatem redire nitentibus, terrenæ actionis meatus occludimus, quasi vno in loco illis insidias ponimus, quia cum solis cogitationibus iugiter dimicamus. Sicque vitiorum nostrorum bestialis feritas facilè capitur, dum solum cogitationis humanæ peruium singulariter custoditur. Auceps etiam cunctos vndiquè gurgites ramalium densitatibus operit, atque ad vnum hauriendæ dulcis aquæ locum confluere volucres præscripta necessitate compellit: dumq; solus ille ad bibendum locus exponitur, circumposita muscipularum argumenta felicis aucupij prouentione ditantur. Vt ergò diuersis animi passionibus facilè possimus laqueos captionis inijcere, obtrusis negociorum seculariũ riuulis, aduersùs solos cogitationum impetus studeamus viriliter decertare, vt dũ vitia nostra ab actione deterrita, solis cogitationũ fluctuationibus aduolant, facilè in sanctæ prudentiæ laqueos cadant. *Solitarij aduersus cogitationes tantùm habent dimicare.*

Quòd sæpè monachus falsa carnalium promissione decipitur.
CAP. XXVI.

Notandum autem, quia sæpè seruus Dei per huiusmodi membra decipitur, dum ad dirimendas diffidentium lites, vel ad aliqua peragenda Ecclesiasticis scilicet vsibus profutura, importunùs inuitatur. Imminens nanque periculum, multorumque commune discrimen, nisi progrediatur, exaggerant. Quòd si accesserit, cuncta ad suæ voluntatis arbitrium, atque ad felices exitus prouentura, multipliciter asseuerant. Antiquus enim hostis videns militem Christi in procinctu sancti certaminis positum non aliter posse à sui propositi feruore tepescere, machinatur vbertioris cuiusdam fructùs superficie fallaciter adumbrare, vt dum lucrum maius attenditur, bonum, quod in præsenti est, ad tempus quasi dispensatione postponatur. Sed qui mendacis mundi consuetudinem frequenter expertus est, prudenter nouit vana suggerentium commenta respuere, & se ab infructuosi laboris exercitio custodire. Apud quosdam nanque absentis monachi authoritas grauis est: si autem præsens affuerit, nullius iudicatur esse momenti. Sæpè enim cuiuspiam venerabilis viri literis reuerentiæ honor impenditur, qui personæ, si adsit, indeuotiùs exhibetur. Apud seculares nempe religiosus quisque veluti pictura est. Pictura nanque si procul assistat, inhianter, & cum auiditate prospicitur: si iuxtà sit, contemptibilis iudicatur. Et spiritualis quisque carnalibus absens quidem timori, præsens autem videtur esse despectui. Quod & Apostolus sibimet contigisse testatur, cùm ait: Epistolæ graues sunt, & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis. Quos enim epistolarum fortitudine, & grauitate terruerat, his corporali præsentia despicabilis apparebat. Quid autem mirum, si iustis quibuslibet viris ista contingant, cùm & de ipso electorum capite, Redemptore videlicet nostro, non dissimile quid Euangelica series afferat? Herodes, inquit, viso Iesu, gauisus est valdè. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audiret multa de illo. Sed videamus hoc tam magnum, tam diuturnum desiderium, quod in absentem Dominum falsitas Herodiana tenuerat, in quem tandèm exitum, oblata videndi facultate, concluserit. Quod nimirùm declaratur, cùm paulò inferiùs subditur: Spreuit autem eum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutũ veste alba, & remisit ad Pilatum. Eccè quem vulpisilla malitiosa desiderauerat, spreuit: quem videre cupiebat, illusit: & quia Vitam non pio viuendi amore quæsiuit, mittens eum ad Pilatum, in impietatis suæ morte remansit.

Quibus tentationũ fallacijs, Christi militem diabolus prosternere conetur.

2 Cor. 10.

Luc. 23.

Ibidem.

Vt monachus se à mundi implicatione custodiat. CAP. XXVII.

Quisquis ergò in procinctu cælestis militię positus ad supernæ patrię municipium properat, studeat malè blandientis mundi promissa respuere, abhorreat se sub qualibet specie actionum secularium laqueis irretire. Habet deputatum sibi propriæ seruitutis officium. Sufficere sibi credat, si indictæ sibi obedientiæ præscriptum munus possit implere. Illud ad memoriam reuocet, quod scriptum est: Caue nè in multis sint actus tui. Secularibus relinquatur, secularia iura componere. Satis sit seruis Dei perituro huic mundo se mortuos exhibere. Sicut enim absurdum est, bonis mala præferre, ità etiam fatuum, optimum bono inferius iudicare. Maria, quia optimam partem elegit, sufficere sibi credidit, nec se ad bona Matthæ, frequens videlicet ministerium, reclinauit. Moyses quia ab humana conuersatione remotus, bis quadragenario die- *Eccli. 11.* *Luc. 10.*

Exod.24.& 34. rum numero ieiunauit, bis etiam legem Domini digito scriptam suscipere meruit:
Exod 32. Aaron autem, qui ad custodiam populi derelictus est, cognoscitur idola fabricatus. Sic nimirùm, sic plerunq; contingit, vt qui propria non contentus, alienæ progreditur saluti consulere, sui potiùs cogatur periculum sustinere: cumque alij, velut inter procellosa naufragia palpitanti, manum porrigit, ipsum quoque præcipitem vorax fluctus inuoluit. Tutius ergo est sub huius vitæ nocturna caligine, nos in litore positos naufragantibus lumen ingerere, quàm ad eos compassionis gratia cum propriæ vitæ periculo pronatare: quatenùs ipsi per nos dato recti cursûs indicio, sinum tuti portûs attingant, non autem nos ad eos transfretantes vorago spumosi maris absorbeat. In vertice montis Raphidim Moyses orabat, & Dux belli Iosue, Israël in conualle pugnabat. Sed si Moyses in adiutorium populi sui ad campestria descêdisset, Amalech proculdubiò Israelitarum cædentium terga perculeret. Si ille manus ad corripienda arma deponeret, facta suorum strage, facilem victoriam aduersarijs triumphantibus præbuisset. Quod nimirùm patenter agnoscitur, si ipsa sacræ historiæ series subtiliter attendatur, vbi dicitur: Quia cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululùm demisisset, superabat Amalech. Orantis ergò manus, manus præliantium roborabat: & quia istæ imbelles ad cælum patebant, idcircò illæ dimicantes victoriã, cæsis hostibus, obtinebant. Illarum quidem fuerit pugna, sed istarum non ambigitur fuisse victoria: quia vt illis daretur vincere, istæ meruerunt diuinitùs impetrare. At contrà, Balaam filius Beor, qui ad prælium cum Madianitis egreditur, cum his, quos iuuare decreuerat, gladio trucidatur. Et iure, qui proprio non est contentus officio, discrimini redditur obnoxius alieno. Infelix meruit inter bellantium cuneos hostilibus gladijs confossus occumbere, qui in pace positus per prophetiæ oraculum potuisset ipsius belli exitum nunciare.

Exod.17. Quéadmodùm Moysi oratio Israëlitis victoriam, ità solitariorum merita, peccatoribus impetrant veniam.

Num 31.

De libertate, & discretione Elisei. CAP. XXVIII.

4. Reg.3. Nequaquàm sic Eliseus, qui nimirùm Ioram Regem Israël aduersùs Moab properantem, non ad bella secutus est, sed tantùm sufficere credidit, quòd ei successum belli ad futuram, concisis hostibus, prædixit victoriam. Sed cur dicimus, quòd nequaquàm ad bellum regia castra secutus
4 Reg.5. sit, cùm & Naaman de remotis Syriæ finibus veniente, & ostio domûs suæ cum equis & curribus humiliter assistente, non limen egredi dignum duxit, non ianuam vt ingrederetur aperuit, sed per nuncium potiùs quæ essent facienda mandauit? Et certè Naaman isti multiplex mundanarum suppetebat copia dotum, pro
Ibidem. quibus honorandus esse videretur. Sicut enim sacra testatur historia, princeps erat militiæ, vir quoquè magnus apud dominum suum, & honoratus. Per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ. Erat insupèr, sicut scriptum est, vir fortis, & diues. In ipsa enim expeditione positus, substantiæ facultate non erat omninò vacuus. Tulerat enim secum (sicut legitur) decem talenta argenti, & sex mille aureos, decem nihilominùs mutatoria vestimentorum: quæ etsi cuiusmodi essent, Scriptura non dicat, grauibus tamen auri argentique connumerata ponderibus preciosa fuisse quis ambigat? Quot verò sunt hodiè, qui monasticæ institutionis professione censentur, quibus si tam potens, tamq; famosus vir pro foribus dignaretur assistere, mox etiam festinãtes reuerenter occurrerent, vt ingrederetur humiliter obsecrarent, & non tã quę vtiliter implerentur, quàm quę libenter audirentur, assen-
S. Elisei prophetæ Euangelica paupertas. tationis verba proferrent? Qui etiam, si tantoperè rogarentur, nequaquàm suscipere oblata renuerent, præsertìm si aliquantulùm numerosior alendorum fratrum sibi conuentus adesset. Eliseus autem Spiritûs sancti discipulus, spe diues, thesauro fidei locuples, licèt centum Prophetarum filios sub disciplinæ suæ magisterio sustentaret, pecuniam spreuit, munera repulit, & impensę gratiæ vicem recipere laudabiliter recusauit: nè videlicet quod gratis acceperat, ad dantis iniuriã vendere videretur. Venienti autem Naaman nequaquàm superbè, sed prudenter non assurrexit, nè videlicet alienigenæ, & de terrena adhuc gloria præsumenti reuerentiam exhiberet, nimirùm iam tunc Apostolicæ dignitatis imaginem præferens, quam Paulus postmodùm expressam repræsentat dicens: Quandiù sum
Rom.11. Apostolus Gentium, ministerium meum honorificabo. Nunquid enim minister humilitatis existimandus est, Naaman superbè fixisse pro foribus, qui de monte Carmeli, in quo manebat, à fœmina se passus est pertrahi, & Sunamitem illam non

solùm

solùm comitatus, verùm insuper est secutus? Nam cùm illa diceret: Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te: mox sequitur Scriptura dicens: Surrexit, & secutus est eam. Nunquid etiam copiosa munera tumidi fastûs supercilio respuit, qui à viro quodam de Balsalisa venienti viles hordeaceos panes charitatiuè suscipere non despexit? 4.Reg 4.

Sed hîc dum Prophetæ obstaculum, ne tumidæ elationis arguatur, apponimus, in nosmetipsos exactoriæ quæstionis aditum aperimus. Potest enim aduersùs hæc, quæ proponimus, quæstio hujusmodi fieri: Si tantus Propheta, & panes de manibus offerentis accepit, & exire de eremo fœminea supplicatione consensit, qua ratione monachus vel seculum frequentare non audeat, vel suscipere munera difficiliùs acquiescat? Ad quod nos sub compendio respondentes, nequaquàm quid accipiendi licentiam monacho prorsùs abscidimus, sed quò id temperatiùs, & cum discretione fiat, cùm fraterna deuotio postulat, suademus, nimirùm vt necessaria quæque, sicut Propheta panes, quibus indigebat, accipiat, & quæ superflua iudicauerit, sicut ille pecuniam, non admittat. Quòd autem Elisæus ad resuscitandum Sunamitis filium de montana remotione descendit, huius temporis monachis potiùs est venerationi habendum, quàm imitandum. Liceat sanè monacho ad seculum ex voluntate recurrere, quotiès mortuum hominem ad vitam potuerit suscitare. Illud autem propheticum iter omninò cognoscitur & virtute plenum per resurrectionis humanæ miraculum, & typicum per significationis internæ mysterium. *Sanctorum gesta veneranda ac admiranda potiùs quàm imitanda sæpiùs sunt.*

Quid autem significet, non ociosum creditur, si breuiter apponatur. Sunamitis nempe filium puer ab Elisæo missus cum baculo nō resuscitauit: per semetipsum verò Elisæus veniens, atque ad eius membra se colligens, huc illucq; deambulans, & in ore mortui septiès adspirans, ipsum ad rediuiuam vocem protinùs per mysterium passionis animauit. Author siquidem humani generis Deus quasi mortuū puerum doluit, cùm extinctos nos iniquitatis aculeo miseratus adspexit. Et quia per Moysem terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Per legem quippe Deus virgam tenuerat, cùm dicebat: Si quis hæc, vel illa fecerit, morte moriatur. A peccati ergò morte lex nos suscitare non valuit: sed ad statum vitæ Deùs, adspirata mansuetudinis gratia, clementer erexit. Nam puer cum baculo mortuum suscitare non valuit, quia Paulo attestante, nihil ad perfectum adduxit lex. Ipse autem per semetipsum veniens, & super cadauer se humiliter sternens, ad exæquanda sibi mortui membra se collegit, quia cùm in forma Dei esset, non rapinā arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucq; deambulat, quia & Iudæam iuxta se, & longè positas gentes vocat. Super mortuum septiès adspirat, quia ad perceptionē diuini muneris gratia septiformis Spiritûs in peccati morte iacentes inflammat. Moxque viuens erigitur, quia is, quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redit. *Spiritualis expositio huius resuscitationis pueri.* *Exod. 20.* *Exod. 21.* *Hebr. 7.* *Phil. 2.* *4.Reg 4.*

Quis ergò Propheticum discursum iure audeat in exemplum trahere, cuius nimirùm constat quia nec virtutem, nec mysterium possit æquare? Excubet igitur assiduè bellator Christi in procinctu cælestis militiæ lorica munitus fidei: pro castris sui Imperatoris ad dimicandum paratus semper assistat, nè fortassis extra castra vagantem reperiens eum gladius hostilis absumat. Donèc Abner commillitonum castris interfuit, aduersariorum cuneis terribilis extitit: postquàm verò arma deposuit, rudioris adhuc militis gladio, cæsi nuper Asaël pœnas exoluit. Vriæ quoquè si propriæ domûs hospitium placuisset, sententiam proculdubiò regiæ indignationis ac fraudis euaderet. Sed quia extrinsecùs in alienis, quàm in proprio dormire cubiculo maluit, authores suæ mortis literas ad castrorum vrbem obsidentium principem reportauit. *2.Reg 2.* *2.Reg. 11.*

Quòd hoc tempore prædicatio non, sicut olìm, sit admodum fructuosa.

CAP. XXIX.

EQuidem fuit olìm tempus, quo bona annunciantibus mundus egebat: sed elapsa sunt, ac euoluta tempora, quibus religiosus quisque possit secularibus fructuosè consulere, & in mente carnalium spiritualia non inutiliter seminare. Nunc infelices quique verba vitæ fabulas deputant, & salutaribus monitis licèt aures adhibeant, ea tamen seruare declinant. Porrò si fidei ocu-

dei oculos ad tranſacta reducimus, velut fructuoſos ramos in ſterilia degeneràſſe vitulamina, præteritum in hoc præſens ſeculum inuenimus. Quis enim non miretur, quòd Niniue ſpatioſa nimìs, & incomparabilis ciuitas, ad vocem vnius hominis tam facilè à ſua prauitate conuertitur, & innumerabilis populus, non ſolùm cum paruulis & mulieribus, ſed etiam cum iumentis ad pœnitentiam reuocatur? Quis hoc tempore, non dicam infirmæ ætati, vel ſexui, ſed ipſis etiam viris præſumat ieiunia triduana præſcribere, vt nec aquam bibere, nec quicquam omninò cibi liceat deguſtare? Eccè apud Gentiles bruta etiam pecora ad Prophetæ vocem triduanos cibos leuant: & ipſi homines ſub Euangelica diſciplina, vltra diem ieiunare contemnunt. Illi ad pœnitentiam, vno prædicante, vnanimiter confluunt: iſti prædicatorum turbas indeſinenter audiunt, & obedire nullatenùs acquieſcunt.

Ionæ 3.

Eccè quomodo verbi Dei prædicatio apud Chriſtianos valuerit.

1 Eſd. 10.

Quis etiam non obſtupeſcat, quòd omnes viri Iuda, & Beniamin, quicunq; vxores alienigenas duxerant, ad prædicationem Eſdræ ſacerdotis non ſolùm illicita connubia diſſoluerunt, ſed & omnem ſobolē, quæ ex eis genita fuerat, abiecerunt? Quis neſciat, quantus virorum amor circa vxores proprias vigeat, quanta circa filios pietas paternum pectus adſtringat? Quis ignoret, ad diſſoluendum duplex huius neceſſitudinis vinculum, quo mœrore, qua amaritudine ſe potuerunt viſcera humana concutere? Quo vehementiſſimi doloris incēdio paternus affectus, coniugalis animus compulſus eſt æſtuare? Habentes tamen veram circa Deum pietatem, ad nihilum redegerunt falſæ pietatis imaginem: atque vt eſſent in ſpiritu veraciter pij, facti ſunt contra carnem & ſanguinem laudabiliter rigidi. Armauerūt ſe contra iura naturæ, vt naturarum Authori fideliter militarent. Obliti ſunt erga filios quòd fuerant genitores, vt veri Patris ipſi adſcriberentur hæredes: atque vt ſupernæ pacis ſibi fœdera reſarcirent, coniugalis tori copulam reſciderunt. Neſciunt ſeruare matrimonijs fidem, vbi fides melior ad proprium recaleſcit Authorē.

Quàm viriliter olim Iſraëlitæ cōtra carnē & ſanguinē dimicauerint.

Deut. 33.

Quibus vtiq; conuenienter aptatur quod per Moyſem dicitur: Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ, Neſcio vos, & fratribus ſuis, Ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos, ij cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt.

Quis, rogo, nunc poſſit inceſtuoſa coniugia quantumuìs inſtantiſſima prædicatione reſcindere? Quis valeat, non dicam populum, ſed vel vnum hominem ad illiciti matrimonij repudium prouocare? Clamant ſacri canones, humanæ in tantum ſcelus iudicant leges, obſiſtunt prædicatores Eccleſiæ: & cuncta hæc perditis hominibus velut aniles nęniæ riſum potiùs mouent, quàm ad corrigenda ſcelera compungant. Eccè inſupèr hoc anno (ſicut nôſtis) per Romanæ ſedis Antiſtitem bis congregatum eſt ſynodale Concilium, vbi denuò omnes inceſtuoſi iuxta canonum decreta, Eccleſiaſtica ſunt communione priuati. Sed quis ex tot millibus hominum ſaltim vnum vidit ab infauſti fœderis abominatione diuulſum? Immò nè profundiori iuſtè calamitatis abſorberetur hiatu, quis eorum poſt hæc, Eccleſię limen terere deſtitit? Aut quis inſupèr iſta conſiderans, ab eorum ſe familiaritate remouit? In omnes itaque letalis lepræ contagium ſerpit, quia nimirùm omnes eorum complices Apoſtolicæ excommunicationis nexus adſtringit. Enimuerò quiſquis coniugalis proſapiæ titulis inſignitur, quiſquis malè blādientis formę ſuaui venuſtate mulcetur, præſertìm ſi largioris ſubſtantiæ dotibus affluit, vel ſubcreſcentis ſobolis indoles ſpem ſibi futuræ poſteritatis infundit, conſultiùs iudicat, à Deo manifeſtè recedere, quàm adeò lucroſi matrimonij glutinum diſgregare. Si verò his contraria euenerint, atque luxuriæ calamitatis incommoditate percellatur, ipſe vir falſæ conſanguinitatis lineam texit, & inaudita proauorum nomina per multa argumenta confingit, atque ſenes quoſdam in huius allegationis teſtimonium aduocat, quos tamen per vitæ terminum ſublatos è medio non ignorat. Ipſe itaque ſibimet accuſator, & reus crimen impingit, ſcelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoſo naufragio enatare poſſit, inquirit.

Cum excōmunicatis nulla eſt habenda conuerſatio & familiaritas.

Quàm ſit periculoſum monacho ſanctum deſerere ociū.

Eat ergò nunc monachus, ſalutiferum vitæ ſuę ocium deſerat, vitamq; ſuam ſub ſpecie lucrandi animas, inania ſectando, conſumat. Quis enim ſimoniacus noſtræ commonitionis inſtinctu ſua ſe aliquandò ſponte depoſuit? Quis alieni iuris violēter inuaſor, paterno ſolo depulſos in patrimonia ſublata reſtituit? Quis in campo bellicoſis armatorum cuneis conſtipatus, ſi ex æquo congredi potuit, obſtaculo ſequeſtræ pacis ad propria, niſi fuſo ſanguine, repedauit? Quis exactor egeno

debitori

debitori præfixum chirographo fœnus indulſit? Quis debitor creditoris hæredibus bonæ fidei iura ſeruauit? Omnia in orbe confuſa, cuncta pietatis ac fidei decreta conuulſa. A iudicibus iuſtitia venditur. A legiſperitis veritas tenebroſo cauillatoriæ argumentationis colore fuſcatur. Venales ſunt ſiquidem leges, & pecunia iuſtificat delinquentes. Aurum nunc ipſis ſenatoribus præſidens in tribunalibus iudicat,& velut Imperator quidam pragmaticæ ſanctionis edicta promulgat. Sicut enim Rex in ſecretalibus adytis de regni ſtatu, de rerum ſumma deliberat, quodammodò ſic aurum & latet in occulto, & ſententias depromit in publico. In ſudario anguſto concluditur,& deciſis negocijs calculos iudiciales apponit. Plerunquè enim quos cauſa condemnat, mendax pecunia præmio dignos procaciter aſſeuerat. Econtrà quos conſcientia teſtatur innoxios, ſtatuit inopia coram iudicibus reos. Nummus nempe momenta legibus tribuit,atque ad ſuum intellectum obſcuras ſententias falſus interpretator inflectit. Nummus cor iudicum circa diuites oleo impietatis emollit, erga pauperes verò ad exercendum vigorem rigidæ animaduerſionis impellit. Nunc igitur auaritia malorum omnium radix, vberiùs pullulat, & tanquam viroſæ propaginis ramos per totum orbem feralium vitiorum portenta dilatat. Auaritia omnium malorum radix.

Quòd nunc omnium vitiorum monſtra feraliùs vigeant.

CAP. XXX.

HAEc nimirùm tempora Apoſtolico denunciantur oraculo, dum Timotheo futura prædicit. In nouiſſimis,inquit, diebus erunt tempora periculoſa,& erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus inobdientes, ingrati, ſcelesti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magìs quàm Dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Atque his præmiſſis, ilicò ſubiungit: Et hos deuita. Nunquid ad mundi huius terminum Timotheus peruenturus erat, cui cùm prauitates hominũ in nouiſſimis diebus futuras Apoſtolus enumeraret, protinùs vt euitaret adiecit? An potiùs in vnius perſona diſcipuli, illis mandatum hoc communiter indicit, quos ad hoc deputatos officium iuxta finem ſeculi fore præuidit? Igitur dum non dicit, His prædica, his verba vitæ denuncia, ſed, Hos deuita, profectò modernæ temeritatis inſolentiam arguit, atq; ab infructuoſa tumidos quoſque prædicatione compeſcit. Quid ad hæc nos monachi dicimus, qui menſuræ noſtræ metas excedimus, atque ius nobis alieni muneris vſurpatione vendicamus? Si Paulus diſcipulum in hoc ipſo ſpecialiter conſtitutum ab incorrigibilium prædicatione prohibuit, qua nos audaciæ nota corripimur, qui nequaquàm nobis delegato prædicationis officio importunè noſmetipſos ingerimus, & noſtra ſalute poſtpoſita, alienis quaſi profectibus inaniter inſudamus? 2.Tim.3. Quibus ſancta prædicatio ſubtrahenda.

Cedat ergò, cedat ſterilis cura negocij. Superfluum iudicetur infructuoſo indulgere labori. In ſemetipſa mens totis collecta viribus redeat: aduerſùs inſatigabiles aduerſarios peruigil ſe ad certamen accingat. Charitatis quidem viſceribus erga nos intrinſecùs affluat: ad exteriora verò ſe cauſa alienæ ſalutis extendere ſuperuacuum ducat. Ad ſe venientibus monita ſalutis impendat: nullius hortatu leuiter propriæ quietis lucra poſtponat. Imperialis edicti pagina veredario diſcurrente deſertur, bullatæ nobis apochæ ab authore ſedis Apoſtolicæ dirigun-tur: ſynodus congregatur, religioſis viris Concilij ſumma committitur. Solotenùs ilicò ſe monachus flectat, honorem ſacris literis reuerenter exhibeat: huius tamen expeditionis munus à ſe alienum irretractabiliter ducat, reputans intra ſe: Quid mihi cum Regibus terræ? Quid mihi cum ſynodali conuentu? Sufficiat mihi peccatis meis flendis inſiſtere: ſatìs mihi ſit me huic mundo mortuum exhibere. Nolite, quæſo, monachi, nolite ſub Eccleſiaſticæ compaſſionis ſpecie Regum aulas irrumpere: nolite aures Principum, velut ſalutaria ſuggerendo, faſtidioſa importunitate pulſare. Credite experto, credite in huius gratiæ ſtudijs non leuiter ſatigato. Imperatoriæ nanque maieſtati ſæpè quæ ſuggerenda videbantur expreſſimus. A ſummis Pontificibus inuitati ſynodalibus Concilijs interfuimus. Sed qui hoc tempore iſta proſequitur, tanquàm ſi ſemina crederet arenoſis litoribus videatur. Non debet monachus ſe Regum negocijs ingerere.

Quòd in Synodo monachus ad Episcoporum inuidiam liberè loqui non audeat. CAP. XXXI.

SAepè nanque in Concilijs synodalibus positi, quosdam clàm sibi feraliter conscios præsidere in numero Sacerdotum vidimus, non modò de suis securos, sed vltrò etiam ad aliorum crimina defendenda impudenter accinctos: qui nimirùm (vt ferebatur) & cum Simone priùs emerant, & cum Giezi postmodùm charismatum dona vendiderant. Quorum tanta vis erat ad excusandas excusationes in peccatis, vt inter cætera mala etiam Simoniacæ hæreseos non modò defensores, sed viderentur potiùs assertores. Quis ad istorum inuidiam monachus mutire præsumeret? Quis ad arguenda crimina, vel iustitiam declarandam, vendicare sibi ius libertatis auderet? Ilicò sæuirent, ilicò in nos duræ sugillationis arma corriperent, & præmisso iurgio silentium imperarent, inter se scilicet hoc modo iudices conquerentes: Ad Concilium hoc iudicantes conuenimus: sed (ô noua præsumptio) mortuorum sententijs subiacemus, & Episcoporum sunt iudices facti, qui legaliter sub eorum fuerant legibus constituti. Quibus aliquandò respondetur: Venerabiles patres, & domini, sicut vobis specialiter prærogatum est iudicare, ità etiam minoribus Ecclesiæ membris competit quod sentiunt in commune conferre, nec vlla canonum authoritas prohibet, iuniores quæ Ecclesiæ ducunt profutura depromere, dum tamen ventilata negocia pontificalis iudicij debeat clausula terminare. Si quandò ergò hoc, aut aliquid huiusmodi cũ humilitate suggeritur, nequaquàm patienter admittitur: sed quicquid à nobis in synodo dictum est, totum ad inuidiam nostram superbo vocabulo iudicium nuncupatur.

Act. 8. *4. Reg 5.* *Melius ergò est vt monachus in sua cella maneat, quàm Synodi negocijs se interponat.*

Hæc breuiter idcircò perstrinxerim, vt in me quilibet inexpertus discat, sibimet etiam à talibus declinare, quantùm expediat. In vno siquidem præuadante colligitur, vtrùm à subsequenti exercitu ignotæ aquæ tutò fides habeatur. Protinùs se ab impetu proprij cursûs institores venalium reprimunt, cùm vel vnum ex suis redire à nundinis vacuum, non distractis mercibus, cernunt. Quem ruralibus curis intentum frequenter seges negata delusit, quamplures à sterilis arui cultura compescuit. Cùm scrutator fluctuum labore frustratus, vacua lassus lina reportat, facilè iam nudatos à perlustrandis inopis aquæ finibus reuocat. Sic nimirùm me, non mihi soli, sed & cunctis fratribus meis, talia tentâsse sufficiat, vt dum vnius labor inutilis fuisse perpenditur, non vni, sed multis à superuacui laboris impendio cautela præbeatur.

Quòd monachus se à mundo cohibeat, & Dei iudicium suis semper oculis anteponat. CAP. XXXII.

QVisquis ergò monachus perfectionis culmen festinat attingere, intra remotionis suæ se claustra cohibeat, spirituale ocium diligat, discurrere verò per seculum, velut mersare se in lacũ sanguinis, perhorrescat. Tot enim criminum magìs ac magìs in dies mundus contaminatione polluitur, vt quælibet sancta mens sola eius consideratione fœdetur. Erdum veteribus noua semper augentur, quid aliud, quàm Antichristi via proculdubiò sternitur, vt iam vltra finem seculi in mundum veniens sine offendiculo liber ingrediatur? Et cùm illius via nil aliud prorsùs, quàm nostra sint absque dubio scandala, eadem causa debet vestigia nostra compescere, quæ illi spondet liberis posse gressibus aduentare.

Via Antichristi nostra scãdala.

Deprimatur ergò quilibet frater nunc in angusto suæ remotionis ergastulo, vt infinitæ magnitudinis domus sibi paretur in cælo. Baruch ait: O Israël, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: magnus, & nõ habet consummationem, excelsus, & immensus. Nunc se vinculo diuini timoris obstringat, vt postmodùm ius veræ libertatis obtineat. Requiescens in Christo reputet nil sibi commune esse cum mundo, vt quod Iohannes Apostolus iubet, non solùm corde, sed & corpore ipso conseruet. Nolite, inquit, diligere mundum, nec ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Clarescat seruus Christi, nulla mundum affectione cordis diligere: atque ad hoc probandum, corporalibus etiam hunc fastidiat gressibus frequentare. Ipsa porrò corporalis abstinentia piæ mentis odium comprobet, vt quò quisque à noxia mundi notitia magìs

Baruch 3. *1. Iohan 2.*

magis alienatur, eò arctiori Deo familiaritate iungatur. Nunc flebilis & mœrens defixos in tetra oculos teneat, quos ad eum videndum, qui venturus est in nubibus cæli cum potestate magna & maiestate, tunc lætus attollat, sicut scriptum est: Respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. O quàm ad pronunciandum breuissima verba, quàm ad pertractandum medullitùs infinita sententia, videlicet cùm reprobi eiulantes tremefactis visceribus dicēt: O montes, cadite super nos, & colles, operite nos à facie sedentis in throno: cùm deniquè sol obscurabitur, luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, tunc nimirùm cùm videbit eum omnis populus, & qui eum pupugerūt, & plangent se super se omnes tribus terræ. Luc. 21. Luc. 23. Matth. 24.

Quæ autem mens humana concipere, quę lingua valeat explicare, quantum erit tunc electorum gaudium, quàm inenarrabilis lætitia beatorum, cùm, periclitante mundo, ipsi de cætero subiacere periculis desinunt, & venienti immortali Sponso accensis lampadibus tripudiantes occurrunt? cùm membra mundi ad perferenda tartareę combustionis supplicia corruunt, ipsi ad percipienda inaccessibilis glorię præmia felices assurgunt? cùm illorum vitam mors immortalis intercipit, istorum mortalitatem virtute resurrectionis absorptam incorruptio gloriosa consumit? Hoc cunctis seculis admirandum singulare spectaculum incessanter sibi mens sancta proponat. Hanc tremendam venturæ discussionis imaginem assidua præ oculis meditatione depingat. Iam se vir electus ad tribunal raptum Iudicis deputet, iam se in examine positum ad reddendam rationem diuinis quæstionibus perurgeri formidabiliter penset. Mundo se extraneum reddat, vt Deo propensioris gratiæ largitate familiaris adhæreat. Hoc itàque modo mortuus viuat, à terrenis se vexationibus subtrahat, ac velut in sepulcro iam positus, in solo Creatoris sui desiderio suauiter requiescat, sicque in Deo vita sit eius abscondita, quatenùs apparente Christo, & ipse eum eo appatere mereatur in gloria, Amen. Membrorū huius mūdi supplicia, & præmia electorum. Coloss.

Hic scriptor alloquitur venerabiles monachos Petrum, & Albisonem.

CAP. XXXIII.

NVnc, fratres charissimi, alter scilicet forma cœnobitarum, alter imitandum eremiticæ conuersationis exemplum, ad vos styli huius articulum reuoco, vt quibus primordium incipientis intenditur, in eis etiam consequentet peracti opusculi clausula terminetur. Videtis igitur, quàm celeriter breuis hæc vita pertranseat. Videtis, quia mūdus hic vicinum suī terminum indicijs iam euidentioribus clamat. Tellus enim genitalibus effœta humoribus, quodammodò inuita aratrum tolerat, dum ferre fructus suis cultoribus negat. Et velut anilis aluus, dum sanguis in corpore, vulua marcescente, frigescit, etiā ſi procreandi studium non defuerit, ad gignendam tamen sobolem non assurgit. Aqua etiam nihilominùs sterilitatem patitur, vt iam piscator retibus impendium deneget, dum inopis capturæ quæstus diris per elementum liquidum laboribus non respondet. Nec te, aër olim fœcunde, prætercam, qui dum diuersis tendicularum argumentis in volucrum captione nō prouenis, nimirùm aucupes casso labore frustratos ad exercitiū rurale remittis: & quos dudùm ad sublimia captandis tuis muneribus faciebas intentos, iam vt meminerint, cui sustentandæ vitæ adminiculum acceptū referre debeant, alumnæ terræ reddis obnoxios. Quique tunc largus quælibet grossiora edulia tuis iubebas delicijs cedere, iam nunc ad te manum retrahēs, vilia facis olu scula, velut accuratas epulas, mensas diuitum infercire. Egregiū argumentum à simili.

Mundus itaque (vt prædictum est) quasi longo lassatus iam senio per cuncta sua membra probabiliter indicat, quia cursûs sui terminus diutiùs non elongat. Huc accedit, quòd homines nunc in iuuentute senescunt, & iuuenili adhuc decore vernante, intempestiuis canis verticem spargunt. Nimirùm quos propria dictat ætas, immaturæ venustatis adhuc flore virescere, senex mundus quodam violentæ authoritatis imperio secum præcipit decrepitos apparere. Quo fit, vt sicut cauernosæ arboris poma, mox vt producta fuerint, ante maturitatem corruant, ità nimirùm homines acerbo (vt ità dixerim) exitu, priusquàm ad ætatis plenitudinem veniant, moriantur. Cur homines citiùs solitò nunc moriantur.

Cùm itaque mundus præcipitem iamiam protinùs præ oculis imminentem sui cursûs minetur occasum, homines etiam quotidiè immaturo præuenti rapiantur

interitu, quid testat, nisi vt hoc breui puncto, quo viuimus, lapsura quæque, velut iam lapsa, despicere, & ad ea, quæ permanent, feruidæ mentis studeamus desiderio festinare? Ecce non leuia currentibus præmia proponuntur, & itineris nostri stadium quotidiè breuiatur. Nulla ergò vitæ præsentis offendicula nostri cursus iter impediant, nullas nobis moras carnalis illecebræ torpor innectat. Quisque iam ad promissa munera perspicaces fidei oculos dirigat, & à brutis ignauiæ vinculis obuiantia quæque terrenæ prauitatis obstacula robustæ spei penna transcendat. Ecce enim qui de longinquo vocauerat, manum iam appropinquantibus porrigit, & quasi teneros filios vacillantibus nutantes poplitibus firmat, blandeque ac leniter in gremium suæ charitatis inuitat.

Heb. 4. Adeamus ergò cum fiducia thronum gloriæ, arripiamus tantæ insignia pietatis: & quod temeritatis fuerat quærere non promissum, pudoris sit nolle suscipere vel oblatum. Dedignemur iam cœnosi huius mundi lutum sæpiùs corporaliter terere, cuius amorem (Deo inspirante) didicimus libero mentis pede calcare. Ab eo itaque, quem non diligit animus, ipse etiam corporeus reprimatur incessus. Indignum censeamus visitationis nostræ frequentia, qui de nostra gliscit triumphare ruina. Inimicitias mentis ipsa quoquè testetur absentia corporalis: nec crebrò nostros mereatur ille discursus, quorum fœdare consueuit obutus: solusque in insidiarum suarum foueis incidat, qui nostris assiduè gressibus deceptionum laqueos parat. Sic sic frustratas fraudum suarum excubias lugeat, dum nobis in pace quiescentibus, nocturnæ nostræ profectionis aditum callidus insidiator explorat.

Vt monachus debeat mundo valedicere, & sacræ lectioni vacare. Sufficiat autem nostræ discursioni diuini campus eloquij. Per hunc campum iugiter gradiamur, in eo delectabiliter spatiemur. Licet illic liberis gressibus per parilem sacrarum historiarū planitiem currere. Possumus etiam per mysticæ intelligentiæ profunditatem quodammodò præruptorum illic montium celsitudinem repere. Illic perfruemur fidelium amicorum dulci colloquio, illic diuersi apparatus, epularumque cælestium iugi conuiuio. His dapibus inhians fidelis anima, assiduæ lectionis alimento vegetata, robur accipiat, & purissimæ orationis adipe saginata pinguescat. Relinquatur fames seculi fastidientibus conuiuium mundi. Nos autem illas didicimus epulas, quæ & famelicis satietatem assolent cum iucunditate tribuere, & tamen satiatis nesciunt fastidium generare: quæ nimirùm epulæ & mentis nostræ stomachum suauiter replent, & tamen cloacarum secessibus nihil debent. Nihil enim de se ptorsùs egestioni relinquunt, sed ad præbendas vires per omnium se venatum poros, cunctorumque viscerum penitùs interna diffundunt.

His itaque cælestibus mensæ dapibus mens intenta inexplebiliter vacet: his oculus soletter inuigilet, lingua articulatis styli verba percurrat, cor quæ leguntur intelligat, & mysterij latentis arcana reuoluat. Hoc pabulum sacra animalia per assiduæ retractationis studium iugiter ruminent, illud nimirùm à ventre scientiæ ad memoriæ guttur sæpiùs iterata meditatione reducendo. Has, inquam, dapes mens ieiuna semper esuriat: ab his verò nunquàm satiata recedat, sed quò magis expletur, eò rursùs ad earum appetitum auidiùs accedatur: sicque omnes sensus nostros circa istas vitales epulas occupemus, vt cunctis causarum secularium negocijs insensibiles facti, verè mortui mundo, soli viuamus Deo: quatenùs ipse author, & instructor felicissimi huius ferculi, illis suis conuiuis nos dignetur adscribere, qui ex

Luc. 22. ore Veritatis merentur audire: Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, Regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in Regno meo.

1. Iohan 4. Omnipotens Deus, qui charitas est, fratres charissimi, sancto cordi vestro clementer inspiret, vt pro me peccatore dignemini semper orare. Sit nomen Domini benedictum in secula, Amen.

MAR.

MARTYROLOGIUM ADONIS SIVE UDONIS ARCHIEPISCOPI TREVIRENSIS.

FRATER IACOBUS MOSANDER PIO LECTORI SALUTEM.

*MARTYROLOGIUM hoc ex quatuor peruetustis MS. codicibus sibi mutuò correspondentibus manu propria exarauimus. Verùm quartus à monacho ordinis S. Benedicti conscriptus, aliquot Sanctorum nomina continebat, quæ in cæteris tribus non habebantur: de quibus cùm dubitaremus an essent Adonis, vel potiùs per dictum monachum eius Martyrologio adiecta: doctorum virorum vsus consilio, eosdem Sanctos signo stellæ, sic *, prænotauimus ad euitãdum omnem errorem & scrupulum.*

Porrò Adonem hunc, quem Platina in vita Gregorij Pontificis eius nominis septimi Odonem, Nauclerus Othonem, Carolus Sigonius Vdonem vocat: Hic, inquiens, in Concilio Laterano, in causa Henrici & Rodolphi legatus à latere, cum Bernardo Diacono, & Bernardo Abbate Massitrensi, datus est, vt pacem inter Henricum & Rodolphum Imperatores conciliaret. Hic vir (vt infrà ait Aloysius) sanctissimus pariterque doctissimus fuit, qui tempore Gregorij septimi floruit: cuius idcircò (vt reor) nec Sigebertus De viris illustribus, nec Trittemius in Catalogo, meminerũt, quòd eius MS. Martyrologium solùm apud nos, & in paucis admodùm alijs monasterijs semper latuerit, nec ad eorum manus deuenerit. Insupèr quàm fuerit rarum, subsequentes Lipomani protestantur literæ, vbi ait, se omne aurum in comparatione illius nihil ducere. Quidquid porrò à dicto Aloysio in editione huius Martyrologij omissum ac suppressum est, id nos in lucem hic emisimus. Vale.

Idem refert Nauclerus & Aloysius ex Platina.

ALOYSIUS EPISCOPUS VERONENSIS PIO LECTORI.

CUM adhuc iuuenis essem, eamque ipsam ætatem in inclyta mea ciuitate Venetiarum agerem, audiui quendam celeberrimum virum & magni in Ecclesia Dei nominis referentem, Bononiæ vidisse se Martyrologium quoddam valdè celebre, atque completum, in quo multæ Sanctorum vitæ diebus singulis occurrentes, ad integrum essent descriptæ, ex quibus legenti & multiplex rerum cognitio, & ardens sanctos ipsos imitandi desiderium proueniret. Sed locum non recordabatur, in quo librum huiusmodi vidisset. Posteà cùm mihi gesta sanctorum (sic volente Deo) compilandi in mentem venisset, recentiores patres qui in hoc opere desudauerunt perlegere volui, quos ferè omnes in hanc sententiam concurrentes animaduerti, vt plurima ex Adonis Martyrologio desumpta in suas lucubrationes transcriberent, quod & ingenuè (vt Christiana pietas requirit) profitebantur, in calce historiarum hæc aut similia verba ponentes: Hæc Ado in suo Martyrologio. Euolui autem ego bibliothecas omnes quotquot celebres sunt, si quo modo hunc Adonis librum inuenire possem, nec tamen vspiàm illum reperi. Quarè affligebar nimis, & mecũ ipse dolebam quòd celebratissimus liber ab omnibus in mediũ adduceretur, à nemine tamen conspiceretur. Iamque habendi libri animum abieceram, & illum vltrà non requirebam, credens à Deo fieri, vt ad manus meas peruenire non posset. Cùm verò anno superiori peregrinationibus & laboribus meis, optimi Dei, & post eum summi domini mei Iulij tertij Romani Põtificis gratia finem imposuissem, datumque esset vt ad sponsam meam Veronensem Ecclesiam liberè reuerti possem, con-

tinuò ad me visendum affuerunt duo amici mei viri celeberrimi & doctißimi, ambo ciues Bononienses, ambo florentes ætatibus, ambo in Artibus (vt aiunt) magistri, & in nobili illo Gymnasio publicè magna cum laude profitentes; Iohannes Antonius Locatellus, & Scipio è Fabiorum familia. Hi cùm studium meum in perquirendis sanctorum vitis didicissent, multaque hac de re inuicèm fuissemus loquuti, tum mihi Scipio, Episcope, inquit, cùm primùm nos domum contulerimus, librum tibi missurus sum quem domi habeo inter meos reconditum, multas sanctorum vitas continentem, qui tibi credo non displicebit. Addebatque, nè inquiras modò nomen libri (illud enim ipsum statim ego perquirebam) quoniam impræsentiarùm non recolo, non enim hoc scriptionis genus meæ est professionis. Abijt ille, paucisque diebus elapsis ad me librũ misit, manu scriptum, non typis excusum: quem cùm aperio, & titulum prælego, (Ad illum enim ego protinus accurri) Adonis Martyrologium esse depræhendo. Quanta tunc exultauerim lætitia, Deus scit, omne aurum nihil duxi in comparatione illius. Statimque recordatus sum amplißimi illius patris, qui aliâs mihi de Martyrologio Bononiæ viso narrauerat, hocque illud ipsum esse certò credidi, ac ingentes Deo nostro & filio eius Domino Iesu Christo gratias egi, necnon amico fideli qui tanto me munere decorauerant.

*Liber autem ipse in sanctorum vitis describendis hoc ordine procedit, per singulos menses & dies sanctos habet positos, quorum omnium vitæ referuntur, aliæ quidem breuius & concisius, aliæ verò profusiùs: sed quæ breuiores describuntur, pleræque sunt quæ vulgò in D. Hieronymi * Martyrologio habentur. In edendo ergò volumine nos hunc modum tenuimus, vt quæ à Diuo Hieronymo sunt positæ, omninò prætereantur, cùm in promptu sint omnibus, nisi eis additum aliquid reperiatur. Quæ autem ab illo non sunt positæ, hîc omnes sint insertæ.*

* Aut Vsuardi & aliorũ.

Quædã per eum fuerũt omissæ, vt Agnetis virginis & aliæ.

Accipe igitur benignè lector Martyrologium Adonis viri sanctißimi pariterque doctißimi Treuerensis Archipræsulis, qui iam annos paulo plus vel minus quingentos, à tempore Gregorij septimi florere cœpit, & ob vitæ sanctitatem tantæ extitit authoritatis, vt ab eodem Pontifice ad componendas res inter Henricum & Rodulphum qui de Romano Imperio contendebant, vnà cum duobus collegis de latere sedis Apostolicæ Legatus destinatus fuerit: gratiasque & tu mecum age Domino, qui cùm non ampliùs perquireretur Ado (nè tãtum lumen in tenebris lateret) reperiri eum ad p.orum consolationem, & Ecclesiæ suæ ædificationem voluit. Vale, & ora pro me, vt vnum Deum mẽte adorem, corde colam, & synceris actibus venerer.

PROLOGVS DOMINI ADONIS ARCHIEPISCOPI TREVIRENSIS IN SVVM MARTYROLOGIVM.

ADO PECCATOR LECTORI SALVTEM.

NE putes in hoc opere in vacuum me laborâsse, & rem non necessariam executum fuisse, breuiter tibi causam facti aperiam. Primum fuit imperium ac iussio sanctorum virorum, vt supplerentur dies, qui absq; nominibus martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore domini Bedæ accreuerat) tantùm notati erant. Deindè collecti vndecunquè passionum codices, animũ intantùm suscitauerunt, vt non solùm prætermissas dierum festiuitates, verùm & aliorum qui per totum annum ibi * notatim positi erãt, latiùs & paulò apertiùs describerẽ, infirmioribus fratribus, & minus legere valentibus seruiens, vt ad laudem omnipotentis Dei in memorijs martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in paruo codicillo, quod multo labore alij per plures codices exquirunt. Huic operi, vt dies martyrum verissimè notarentur, qui confusi in Calendarijs satis inueniri solent, adiuuit venerabile & perantiquũ Martyrologium, ab vrbe Roma Aquileiam cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directũ, & mihi postmodùm à quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum. Quod ego diligenti cura transcriptum, positus apud Rauennam, in capite huius operis ponendum putaui. Passiones autem sanctorum paulò longiùs, maximè circa finem, Martyrologio huic insertas non mireris, cùm tibi ratio superiùs reddita, cur factum sit, sufficerit. Ora tantùm impensissimè obsecro, vt meritis illorum consocier, quorum triumphos, etsì minùs quàm debui, excolere optaui. Salutatus in Christo vale.

* al. nominatim

Hic immediatè sequebatur idem Martyrologium à Pontifice Romano profectum, cuius superiùs mentio fit: sed quia id breuißimè tantùmcommemorat nomina Sanctorum, quæ in cæteris Martyrologijs exprimuntur, ideò superfluum iudicauimus id adiungere huic Tomo nostro.

QVO

QVO GENERE VEL CVLTV SANCTI MARTYRES VEnerandi sunt, ex libro xx. sancti Augustini contra Faustum Manichæum cap.21. Habetur 6. Tomo operum eius.

POpulus Christianus memorias martyrum religiosa solẽnitate cõcelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorũ consocietur, atq; orationibus adiuuetur: itàtamen vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum sacrificemus, quanuis in * memorias martyrum constituamus altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorũ corporum assistens altari, aliquandò dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane: sed quod offertur, offertur Deo q martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit: vt ex ipsorum locorum admonitione maior affectus exurgat, ad acuẽdam charitatem, & in illos quos imitari * possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergò martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Euãgelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tantò deuotiùs, quantò securiùs post certamina superata: quantò etiam fidentiore laude prædicamus, iam in vita feliciore victores, quàm in ista adhuc vsq; pugnantes. At verò illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici nõ potest; cùm sit quædam propriè Diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colẽdum docemus, nisi vnum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij, vndè idololatria dicitur eorũ, qui hoc etiam idolis exhibent: nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo; & quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanã doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt condemnetur, siue vt caueatur. Ipsi enim sancti, vel homines, vel Angeli, exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi nôrũt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cùm commoti miraculis, quæ per eos facta sunt, Lycaonij eis tanquàm dijs immolare voluerunt: conscissis enim vestimentis suis, confitentes & persuadentes se deos non esse, ista sibi fieri vetuerũt. Apparuit & in Angelis, sicut in Apocalypsi legimus, Angelũ se adorari prohibentem, ac dicentẽ adoratori suo: Vide nè feceris, conseruus enim tuus sum, & fratrũ tuorum, Deum adora. Ista sibi planè superbi spiritus exigunt, diabolus & angeli eius, sicut per omnia templa & sacra gentilium. Quorum similitudo in quibusdã etiam superbis hominibus expressa est: sicut de Babyloniæ quibusdam Regibus memoriæ cõmendatum tenemus. Vndè sanctus Daniel accusatores ac persecutores pertulit, quòd Regis edicto proposito, vt nihil à quoquã Deo peteretur, nisi à Rege solo, Deum suum, hoc est, vnum & verum Deum adorare deprecarique deprẽhẽsus est. Qui autem se in memorijs martyrum inebriant, quomodò à nobis approbari possunt, cùm eos, etiam si in domibus suis id faciant, sana doctrina condemnet? Sed aliud est quod docemus, aliud quod sustinemus: aliud quod præcipere iubemur, aliud quod emendare præcipimur, & donèc emendemus, tolerare compellimur. Alia est disciplina Christianorum, alia luxuria vinolentorum, vel error infirmorum. Veruntamen & in hoc ipso distant plurimùm culpæ vinolẽtorum & sacrilegorum. Longè quippè minoris peccati est, ebrium redire à martyribus, quàm vel ieiunum sacrificare martyribus. Sacrificare martyribus dixi, non dixi sacrificare Deo in memorijs martyrum: quod frequentissimè facimus, illo duntaxàt ritu, quo sibi sacrificari noui Testamenti manifestatione præcepit: quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & vni Deo debetur. Proindè verum sacrificium, quod vni vero debetur Deo, quo eius altare solus Christus impleuit, in victimis pecorũ imitata dæmonia sibi arrogantèr exposcunt. Vndè dicit Apostolus: Quæ immolant gentes, dæmonijs immolant & non Deo. Non quod offerebatur culpans, sed quia illis offerebatur. Hebræi autem in victimis pecorum quas offerebant Deo multis & varijs modis, sicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Christus obtulit. Vndè iam Christiani, peracti sacrificij eiusdẽ, memoriam celebrant, sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi. Huius sacrificij caro & sanguis ante aduentum Christi per victimas similitudinum promittebatur, in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur.

[Margin notes: * al. memorijs; * poscimus; Sancti quomodò coli debeant.; Act. 14.; Apoc. 19. & 22.; Dan. 6. 19.; 1. Cor. 10.; Victimę pecorum veteris testamẽti figura fuit Christi in Cruce.]

HYMNVS SANCTI AMBROSII EPISCOPI, IN LAVDEM *sanctorum martyrum, qui immediatè in MS. nostro Adone hic sequebatur.*

Aeterna Christi munera,
Et martyrum victorias,
Laudes ferentes debitas,
Lætis canamus mentibus:
Ecclesiarum principes,
Belli triumphalis duces,
Cælestis aulæ milites,
Et vera mundi lumina.
Terrore victo seculi,
Pœnisque spretis corporis,
Mortis sacræ compendio
Vitam beatam possident.
Traduntur igni martyres
Et bestiarum dentibus:
Armata sæuit vngulis
Tortoris insani manus
Nudata pendent viscera,
Sanguis sacratus funditur:
Sed permanent immobiles
Vitæ perennis gratia.
Deuota sanctorum fides,
Inuicta spes credentium,
Perfecta Christi charitas,
Mundi triumphat principem.
In his paterna gloria,
In his voluntas Spiritûs,
Exultat in his filius,
Cælum repletur gaudio.
Te nunc redemptor quæsumus,
Vt martyrum consortio
Iungas precantes seruulos
In sempiterna secula. Amen.

LIBELLVS DE FESTIVITATIBVS SANCTORVM APOSTOLORVM ET RELIQVORVM, QVI DISCIPVLI, AVT VIcini, *successoresq́ ipsorum Apostolorum fuerunt.*

MENSIS IANVARIVS HABET DIES XXXI. LVNAM VERO TRICESIMAM.

CALENDIS IANVARII.

Die I. OCTAVAE Domini. Romæ, natalis sancti Almachij martyris, qui iubente Alippio Vrbis præfecto, cùm diceret, Hodiè octauæ Dominici diei sunt, cessare à superstitionibus, idolorumque sacrificijs pollutis, à gladiatoribus hac de causa occisus est.

S. Almachius occiditur

Itèm Romæ, natale sanctæ Martinæ virginis & martyris, quæ cùm esset sublimis genere, & patre consule nata, diues nimìs rerum, quas misericorditer indigentibus erogabat, tenta ab Alexādro Imperatore, iussa est sacrificare Apollini. Sed mox vt orationem fudit beata virgo, terræmotus factus est magnus, vt ciuitas concuteretur. Ac sic pars templi Apollinis destructa est, simulacrumquè comminutum, & multitudo magna cum sacerdotibus fani oppressa. Iratus valdè Alexander Imperator, iussit alapis faciem eius cædi, & vncinis faciem eius dirumpi. Illi autē carnifices qui ad cædendum eam deputati fuerant, deficientes clamare cœperunt, Videre se quatuor viros splendidos, qui eam confortarent, sibique potiùs pœnam inferrent. Indè testarum fragmentis cæsa, cùm inuictissima durâsset, illi quibus hoc impium officium delegatū fuerat, tandèm pietate diuina circundati lumin[e] (erant enim octo) crudele ilicò ministerium execrantes, crediderūt, ac Dominum verum Christum Iesum confessi sunt. In eos autem accensus valdè Imperator, suspendi illos fecit, & carnes eorum spathis lacerari. Deindè capitibus amputatis seculi huius viam finiêre, xvij. die mensis Nouembris. Sicque felicia regna martyres Christi facti petierunt. Iterùm sancta Martina pœnis afficitur. Nam expoliata vestibus, [c]æsa est toto corpore, ac deindè in quatuor palis extensa, à duobus Cēturionibus fustibus cæsa. Cumq; in confessione perseueraret, mutati sunt qui per vices eam, cæderent, septē Centuriones. Sed & illic sibi supplicia illata forti animo risit. Indè recepta in carcere. Posteà verò adipibus & pinguedine perūcta, ad Imperatorē iterùm

De Martina Surius.

8. martyres occiduntur.

adduct

adducta,& iubẽte eo in fanũ deorũ intromissa. Sed mox oratione facta ab illa, ignis de cælo cecidit, & idolum in fauillã redegit, sacerdotes templi exussit, & multitudinem populi occidit. Tunc perculsus timore Imperator, tradidit eã cuidã Iustino præfecto, vt impelleret eam ad sacrificandũ. Qui mox extendi eam iussit in conto, & spathis membra eius incidi, & circa mamillas vngulis attrectari, vsq; dum cxviij. incisiones ab vncinis fierent. Sed cùm adhuc ille videret non expirâsse, deposita de cõto recipitur in carcerem. Quæ & itèm in Amphitheatrũ à Iustino præfecto præsentata Imperatori, feris est iniecta. Tunc leo immanissimus de cauea laxatus, rugiendo vsque ad pedes sanctæ martyris cucurrit, vbi statim ferocitatem deposuit, eamque nullo pacto attigit. Sed cùm reduceretur in caueam, Eumenium Imperatoris cognatum interfecit. Et iterùm recepta est, iubente Imperatore, in carcerem. Exindè post duos dies cùm iret ad sacrificandum Imperator, ei est exhibita martyr, quæ cùm fixa in Domino maneret, suspensa, iterùm vngulis rasa fuit, rasique eius capilli, quòd magicam artem in illis consistere putabant: sed videntes eam insuperabilem, in templo Dianæ tribus diebus & tribus noctibus eam includunt. Cumque precibus suis Deus in puluerem redegisset simulacrum, educta de fano, ad vltimum gladio ferienda ab Imperatore destinatur. Huiusmodi fine martyr venerabilis cæli regnum meruit.

S. Martina destruit idolum.

Gladio percutitur.

Eodem die apud Spoletum ciuitatem Tusciæ, natale sancti Concordij martyris tẽporibus Antonini Imperatoris. Hic ortus est Romę, cuius pater Gordianus dicebatur, sanctissima conuersatione presbyter, de titulo pastoris, ordinatus Subdiaconus à sancto Pio vrbis Romæ Episcopo. Qui nihil aliud cũ patre suo, nisi ieiunijs & orationibus die noctuq; vacabat, eleemosynis pauperũ seruiens. Factũ est autem, vt cum consilio patris sui apud beatum Eutychen, qui tunc morabatur in prædiolo suo, via Salaria iuxta ciuitatem habitaret. Audiens famam eorum Torquatus Comes Tusciæ qui versabatur in ciuitate Spoleto, mittens accersiuit sanctũ Concordium, & dixit ei: Quo nomine vocaris? Respondit sanctus Concordius: Christianus sum. Dicit ei Comes: De nomine requiro, non de Christo tuo. Sanctus Concordius respondit: Christianus sum, & Christum confiteor. Cumque impelleretur ad sacrificandum, & ille in fide Christi fortiter duraret, iussus est fustibus cædi. Sequenti nocte venit ad eum beatus Eutyches cum Antimo Episcopo, & rogauerunt Comitem, vt aliquot diebus cum eis permitteretur morari. Erat namque Antimus Episcopus amicus Comitis, quique beatum virum Concordium fecerat illis diebus presbyterum. Peractis aliquot diebus, reuocatus est beatus Concordius, & venit ad Comitem. Cui & dixit Comes: Quid tractâsti circa salutem tuam? Sanctus vir respondit: Salus mea Christus est, cui quotidiè sacrifico sacrificium laudis. Iratus Comes, iussit eum suspendi in eculeo. Cruciatus diù, reuocatur arctatus ferro in carcerem, vbi meruit consolationem Angelicam. Post tres noctes missi sunt ad eum, qui aut sacrificantem laxarent, aut nolentem punirẽt. Venientes autem missi, dixerunt ei: Aut sacrifica Ioui, aut capitalem sententiam accipies. Ferebant autem statunculam Iouis. Beatus Concordius dixit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe. Et expuit in faciem Iouis. Tunc vnus de satellitibus euaginato gladio amputauit caput eius, atque ità in confessione Domini emisit spiritum. Venientes autem clerici cum religiosis viris, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud non longe à Spoleto, in loco vbi aquæ multæ emanant.

Itèm de Concordio Surius.

Fustibus cæditur.

Consolatur Angelicus.

Capite cæditur.

Itèm Romæ via Appia, coronæ militum triginta, has sub Diocletiano pro confessione veræ fidei percipere meruerunt.

Apud Africam, natalis sancti Fulgentij, Ecclesiæ Ruspensis Episcopi & confessoris. Qui tempore VVandalicæ persecutionis, ob catholicã fidẽ & eximiam doctrinam, ab Arrianis multa perpessus, & diù apud Sardiniã exilio relegatus, tandèm ad Ecclesiam suã redire permissus, & vita & verbo clarus, sancto fine quieuit, annũ sui Episcopatûs agens vigesimumquintum, vitæ autem totius sexagesimumquintum.

De S. Fulgentio Surius Tomo 1.

Apud Alexandriam, sanctæ Euphrosynæ virginis, quæ orationibus patris sui Paphnutij de sterili matre progenita, in puerili ætate cõstituta, clàm se tonderi fecit, & monasticam vitã expetijt, Smaragdi sibi nomen imponens. Pòst etiam in reclusione viginti & octo annis in omni sanctitate perdurans, tacta ægrotationis incommodo, & mortem sibi adesse cognoscens, manifestauit se religioso & lachrymis multotiès quærenti eam patri.

De Euphrosyna Surius Tomo 1.

*al. Iurensiū. De eo Surius Tomo 2. In territorio Lugdunensi monasterio *Virēsium, sancti Eugendi Abbatis, cuius vita virtutibus & miraculis plena refulsit.

*Eodem die sanctissimi Paragodæ septimi Viennensis Episcopi.

IIII. NONAS IANVARII.

Die 2. De Machario Surius Tomo 1. BEati Macharij Abbatis. Et in Ponto ciuitate Thomis, trium fratrum, Argæi, Narcissi, & Marcellini pueri, qui sub Licinio inter tyrones compræhensus, cùm nollet militare, cæsus ad mortem, & diù in carcere maceratus, atque in mari mersus, martyrium consummauit. Corpus eius ad litus delatum, & à religiosis viris depositum, magnis coruscat virtutibus.

*Itèm S. Isidori Episcopi & martyris.

III. NONAS IANVARII.

Die 3. * al. Anteri. Pontificale cap. 20. ROmæ, natalis sancti * Anteros Papæ & martyris. Qui vicesimus post beatum Petrū cùm duodecim annis, mense vno, diebus duodecim rexisset Ecclesiam, passus est sub Maximino: & in cœmeterio Calixti sepultus via Appia. Hic gesta martyrum à notarijs diligenter exquisiuit, & in ecclesia recondidit.

Surius & Turonensis de Genofeua. Apud Parisium, sanctæ Genofeuæ virginis, quæ à beato Germano Antisiodorensi Episcopo Christo dicata, admirandis virtutibus & miraculis latè claruit, & vsque ad lxxx. annos in Christi seruitute consenuit.

Ado Viennensis anno 241. Eodem die sancti Florentij Viennensis Episcopi & martyris, octaui eiusdem vrbis. Itèm Octauæ sancti Iohannis Euangelistæ.

PRIDIE NONAS IANVARII.

Die 4. NAtalis sancti Titi Apostolorum discipuli, qui ordinatus ab Apostolo Paulo Cretēsium Episcopus, cuiq; etiam Epistolā omni Ecclesiæ Dei celeberrimam idem Apostolus misit. Post prædicationis officium fidelissimè cōnsummatum, beatum finem adeptus, sepultus est in ecclesia vbi à beato Apostolo fuerat dignus minister constitutus.

Felix S. Titi exitus.

Apud Africam, natalis sanctorum Aquilini, Gemini, Eugenij, Martiani, Quinti, Theodoti, Tryphonis, præclarissimorum martyrum, quorum gesta habentur.

Eodem die apud vrbem Romam sanctorum martyrum Prisci presbyteri, & Priscilliani clerici, atque Benedictæ religiosissimæ fœminæ, sub tempore Iuliani impijssimi Augusti, qui gladio martyrium compleuerunt.

S. Dafrosa capite cæditur. Itèm apud vrbem Romam beatæ Dafrosæ vxoris Fabiani martyris, quæ post damnationem beati viri sui primùm relegata exilio, deindè ab impio Iuliano capite iussa est puniri. Itèm Octauæ Innocentium.

NONIS IANVARII.

Die 5. Pontificale cap. 9. ROmæ, natalis sancti Telesphori, qui septimus post Petrum Apostolum Pontifex ordinatus, sedit annos vndecim, menses tres, dies xxj. Hic cōstituit, vt sex hebdomadibus ante Pascha ieiunium celebraretur, & Natali Domini Iesu Christi nocte Missæ celebrarentur, & hymnus Angelicus, id est Gloria in excelsis Deo, hora sacrificij Missæ diceretur, illustreque martyrium duxit.

Itèm apud Antiochiā, depositio sancti Simeonis monachi, admirādę virtutis viri, qui decimotertio ætatis anno huic seculo abrenuncians, monasterij claustra expetijt, vbi mira abstinētia vix septimo die cibū sibi indulgens, Psalteriū inter quatuor menses didicit. Deindè nimia domādi corporis intentione fune palmiceo renes sibi constringens, duriter laniatus est. Indè in quodam puteo se recludens, & ex eo à fratribus violenter ad monasteriū reductus, clàm fugiens, eremū petijt. Vbi multo cōmoratus tēpore, in columna editiori sanctitate feruens, se reclusit. Vbi nō modò nulli extraneæ mulieri, sed nec propriæ matri se videre permisit. Et vsq; hodiè basilicā columnæ illius fœminarū nulla ingreditur. Nam quædā mulier veste induta virili ingredi voluit, & mox vt limen attigit, retrorsùm mortua cecidit.

Vide Suriū Tom. 1. de S. Simeone.

VIII. IDVS IANVARII.

Die 6. S. Macræ martyrium. EPiphania Domini. Eodem die passio sanctæ Macræ virginis, quam cùm Rictiouarus præses torqueri & in ignem præcipitari iussisset, illæsa permansit. Deindè mamillis abscisis, squaloreque carceris afflicta, super testas acutissimas & prunas voluta, orans migrauit ad Dominum.

VII. IDVS IANVARII.

Die 7. RElatio pueri Iesu ex Aegypto.

Itē natalis sancti Luciani Antiochenę ecclesię presbyteri & martyris, viri doctis-

doctissimi atque eloquentissimi, qui passus est Nicomediæ ob confessionē Christi sub persecutione Maximini: Sepultusq; Helenopoli Bythiniæ, quam vrbem (cùm priùs Deprana vocaretur) in honorē eiusdem gloriosi martyris, Constantinus Imperator instaurans, ex nomine matris suæ Helenopolim nuncupauit. Passio S. Luciani presbyteri est To. mo 1. Surij.

Itèm apud Antiochiam, beati Cleri Diaconi, qui ob confessionē Christi septiès tortus, & in carcere diù maceratus, ad vltimū decollatus martyriū consummauit.

VI. IDVS IANVARII.

APud Neapolim Cāpaniæ, sancti Seuerini cōfessoris, fratris beatissimi Victorini clarissimi viri in miraculis. Qui & ipse fratris imitator, post multarum virtutum perpetrationem, sanctitate plenus quieuit. Sepultus in loco, vbi primùm abstinentissimus, quàm ad Episcopatum vocaretur, conuersatus fuerat. Die 8. Vide plura Nonis Septembris de Seuerino.

Beluacijs, sanctorum Luciani & Messiani, &c.

V. IDVS IANVARII.

IN Mauritania Cæsariensi, natalis sanctæ Martianæ virginis & martyris.

Eodem die apud Antiochiam, natale sancti Iuliani martyris & Basilissæ coniugis suæ. Hi itaque sanctissimo voto coniuges, aliquot annos pariter vixerunt, carnem suam Christo virginem seruantes, torque monasteria de rebus suis, quia erant parentibus genere clarissimi, instituerunt, vt ad decem millia monachorum pater beatus Iulianus fieret, Basilissa verò multarū mater virginū. Quarū multitudinem cùm iam victricem præmisisset ad Dominū, ipsa cōuersatione vitæ, & doctrinæ studijs probatissima, inter verba orationis dulcissimis suspirijs plena, reddēs Dominō spiritū, Angelorū consortio in cælo iūcta est. Iulianus verò postmodùm à Martiano præside requiritur, quo tēpore rabies crudelitatis ad persequendū sanctos Dei sub Diocletiano & Maximiano exarserat, ad quē multitudo sacerdotū & Ecclesiæ Christi ministrorū confugerat propter immanitatē persecutionis. Comprehensus itaq; cū hac ingēti multitudine ipse præsidis audientiæ reseruatus, cæteri serui Dei iussu crudelis Iudicis ingenti accēso igne, eisq; apposito, in quo consistebant loco cōsumpti sunt. Vbi ad commendandā mortē sanctorū hora tertia, sexta, nona psallentiū chori ferūtur audiri. Sed & vespertinos, & matutinos hymnos Deo cecinēre. Beatus verò Iulianus primùm auditus, rigidissimis fustibus cæsus est. Cumque cæderetur, vnus ministrorum præsidi necessarius oculum amisit. Quem beato Iuliano orante ilicò recepit in Christum credens. Vndè statìm ab insano iudice decollatur. Indè beatus Iulianus ductus ad fanum dæmonum est, vbi simulacra crystallina & electrina, atque ex diuersi generis metallis ad quinquaginta ità comminuta, in puluerem redacta sunt, vt quod fuerint, omninò non appareret. Deindè sanctus martyr vinculis ferreis arctatus, per ciuitatem sub voce præconis circunducitur. Cumque peruenisset ad locum, vbi filius præsidis in scholis erudiebatur, puer idem Celsus nomine, vidit multitudinem albatorum circa sanctum martyrem, & coronam preciosissimis lapidibus renitentem super caput eius. Quæ visa cùm suis condiscipulis narraret, subitò diuinitùs inspiratus proiecit volumina magistrorum, & vestimenta, quibus erat indutus, & celeri cursu peruenit ad pedes vincti martyris. Ad quod factum stupens tota penè ciuitas accurrit: ac cum reliquis præses & mater pueri eiulantes adueniunt. Sed cùm puerum à societate beata separare non possent, cum beato Iuliano in imo carceris ipse mancipatur. Vbi diuino lumine consolati, & odore mirifico ità sunt respersi, vt & milites, qui eos custodia seruabāt, circiter viginti, commoti, & stupore perculsi, Christo Domino crederent. Ad hos itaque visitandos in carcerem fratres septem vnà cum Antonino presbytero venerunt: officioq; sancti Antonini presbyteri, tam puer, quàm viginti milites baptizati sunt. Quod audiens præses, septem fratres dira custodia diù maceratos, in vltimo tradi igni præcepit, viginti porrò milites gladio trucidari. Sicque martyrium victores consummauerūt. Sanctum verò Iulianum atque Celsum puerum, sanctumque Antoninum presbyterum sibi præsentatos, necnon & Anastasium, quem beatus Iulianus à morte suscitatū participem gratiæ Christi fecerat, in cuppas picæ & adipe feruentes iniecit, sub quibus lignorum & sarmentorū copiam aggregari iussit. Sed beati nihil læsi sub igne, in confessione persistunt. Ducti ergò iterùm sunt in custodiā. Cum puero autem mater ipsius Martionilla, vt eum mutare posset, volens inclusa est. Sed dum cupit filium prædam fieri diabolo, ipsa prædata Christo, eiusque ancilla fidelis facta, baptismi gratiam recepit. Quo audito,

Die 9. De Iuliano & Basilissa Surius To. 1.

Multi martyres igne cremantur.

Conuersio Celsi filij præsidis.

Martyrium 7. fratrū & 20. militum.

Martionilla, præfecti vxor, baptizatur.

dito, ipsius coniunx piam Christi famulam in imo carceris trusam martyribus sociauit. Quos iterùm suis conspectibus præsentari fecit,& ad fanum dæmonum, sacerdotibus fani intrò expectantibus,vt sacrificarent misit.Sed mox sanctis orantibus templum solo deiectum, sacerdotumque ad mille, & paganorum multitudo occisa est.Sed iterùm ab irato impio præside sancti retrudūtur.Qui diuina consolatione nocte sunt mirabiliter confortati. Sequenti verò luce producti sunt de custodia: oleoque infuso lignis, manus & pedes eorum ligantur, ignisque ità supponitur.Sed cùm inuicti perdurarent,Iuliano & Celso cutem capitis auferri iubet,

SS martyres occiduntur. Antonino & Anastasio lumina effodi,Martionillæ eculeum parari. Hæc cùm illi fortissimè peruicissent, fetis intromissis in Amphitheatrum ad deuorandum obiecti sunt.Sed feræ pedes sanctorum lingebant.Cumque omnia peruicissent, militibus eos ferire iussit. Atque tali certamine palmam adepti,regna mansura perceperunt.

IIII. IDVS IANVARII.

Die 10. Surius ex Hieronymo. Apud Thebaidem, natalis sancti Pauli primi Eremitæ,qui à sextodecimo ętatis suæ anno,vsque ad cētesimum & quartumdecimum solus in eremo permansit. Cuius animam inter Apostolorum & Prophetarum choros ad cælum ferri ab Angelis,sanctus Antonius vidit.

Apud Cyprum,beati Nicanoris Diaconi,gratia fidei & virtute admirandi,apud

Act.6. Cyprum gloriosissimè coronati,ibique venerabiliter sepulti. Qui etiam fuit vnus de septem primis Diaconibus.

* Itèm Inuentio sancti martyris Hermetis.

III. IDVS IANVARII.

Die 11. Apud Alexādriam, natalis sanctorum Confessorum Petri,Seueri,Leucij,quorum gesta habentur.

De Iginio Pontifice. Itèm S.Iginij Papæ,qui sedit Romæ annos quatuor.Hic constituit Clerum,& distribuit gradus.Sepultus in Vaticano 3.Idus Ianuarij.

In Africa, natalis sancti Saluij.In huius natali sanctus Augustinus verbum fecit ad populum Carthagini.

PRIDIE IDVS IANVARII.

Die 12. Apud Achaiam, natalis sancti Satyri martyris ciuis Arabiæ,qui transiens ante quoddam idolum, cùm exsufflāsset in illud, signans sibi frontem,statim corruit: ob quam causam decollatus est.

De Arcadio Surius Tō. 1. Eodem die natalis S. Archadij martyris,genere & miraculis clari.

IDIBVS IANVARII.

Die 13. Octaua Epiphaniæ. Romæ via Lauicana, coronæ militum quadraginta,sub Gallieno Imperatore.

De Hilario Surius Tō. 1. Pictauis, S. Hilarij Episcopi & confessoris, qui ob catholicam fidem quadriennio apud Phrygiam relegatus, inter alias virtutes fertur quòd mortuum suscitauerit.

Apud Viennam,S.Veri Episcopi,qui præfedit Ecclesiæ post sanctum Euantium.

* Remis depositio sancti Remigij Episcopi.

* Treueris S.Agritij Episcopi & confessoris.

XIX. CALENDAS FEBRVARII.

Die 14. Apud Nolam Campaniæ, natale beati Felicis presbyteri. Hic à Maximiano Nolanę vrbis Episcopo presbyterij honore præditus est. Cùm antem Imperator decreta Christianorum insequi præcepisset,Maximianus Pontifex iam senio prægrauatus, putans se non posse ferre supplicia,syluarum saltus adijt. Quos dum

De eo vide Surium Tomo 1. turbidus de persecutione pererrāsset,affectus fame, gelu attritus, solo corruit semiuiuus. At beatus Felix presbyter captus, & vinculis adstrictus, cùm ante præsidem Dracum adductus fuisset, multaque ante ipsum de portentis deorum,quòd nihil essent, disputāsset, cumque præfectus impelleret, vt immolaret, respondit: Inimici estis deorum vestrorum. Ad quæcunque enim me deorū vestrorum templa duxeritis,hoc eis eueniet,quod euenit illis,ad quæ meum fratrem Felicem vos duxisse pœnituit. Sed si vultis probare virtutem Domini mei Iesu Christi, me ad Capitolium ire iubete, vt ipsum Iouem principem dæmoniorum vestrorum ruere faciam. Mox impius Iudex compressis auribus suis,iussit eum fustibus cædi. Deindè beatus confessor carceri includitur. In quo non mediocribus vinculis adstrictus,

ctus, cochleis ac testulis superpositis extenditur. Et ecce nocte media Angelus Domini, confractis catenis, scissaque trabe, qua pedes eius inclusi tenebantur, ait illi: Surge & egredere, ac require sacerdotem tuum, inuentumque reduc ad vrbem, & absconde, ne inedia ac fame depereat. Cumque beatus Felix egressus Episcopum suum requireret, inuenit illum solo prostratum, clausis oculis, strictisque dentibus vix spirantem. Et cùm anxiè requireret, quid alimenti defecto seni porrigeret, eccè subitò de sentibus vuam pendere miratur: de qua albis granis in os confessoris Christi expressis, paululùm senior refocillatus surrexit. Quem humeris impositum Felix ad ciuitatem detulit, & sub tugurio cuiusdam viduæ commendatum, alimentis pauit. Deindè captus, & in exilium deportatus est beatus martyr, in monte vocato Tyrccio, vbi lapides excidebantur, vt ipse cum damnatis pari modo lapidum cæsor esset. Vbi Probi cuiusdam Tribuni filiam à dæmonio liberauit, vxoremque eius ab hydropismorbo curauit, ipsumque Probum cum vxore & filia, & pluribus alijs in Christo baptizauit. Pòst deindè cùm regressus esset, crescente persecutione, iterùm mittitur persecutor ex numero apparitorum, qui beatum Felicem teneret. Quem cùm sollicitè requireret, & eundem Felicem interrogaret, si nósset, vbi Felix presbyter lateret: Hac, inquit, Felix parte abijt. Persecutore discedente, Felix latebram petijt. Sed nec mora persecutor ipse subsequitur. At martyr inter parietes dirutos occulebatur, vbi in ipso primo domùs introitu aranearum telæ dependentes, intùs neminem tunc intrâsse, fidem facerent. Qua visione delusus inimicus abscessit. Sic martyr ad alium locum demigrans, à muliere quadam per tres menses pastus est: cuius tamen faciem, dum eiusdem latibulis celaretur, nullo modo vidit. Postmodùm verò apud Nolam pontificem dæmoniorum ad Christum conuertens, templum Apollinis priùs dæmone, qui responsa dabat, expulso, diuina virtute deiecit. Virtutibus itaque adeò illustris, cùm vellet vniuersus populus Nolanus vt leuaretur Episcopus, non consensit, sed alterum in sede Pontificali deligens, ipse post duodecim annos, quos apud Nolam, cessante persecutione, fecerat, Dominica die mysterijs confectis, data pace omnibus, se in pauimentum oraturus proiecit: moxque beati viri anima de carnis ergastulo egressa, post grauia tormẽta, quæ patienter tulerat pro Christo, felicia regna, ipse verè Felix conscẽdit. Sepultusque est iuxta vrbem in loco qui dicitur Pincis, vbi claris semper fulget virtutibus, ab Helpidio venerabili, & sancto presbytero. Hic etiam beatissimus martyr & confessor hæreticis inuictissimè restitit.

Diuè crucia-tur S. Felix. *Multa signa facit.* *Respuit Episcopatum.* *Felix in Pincis cur vocetur.*

Apud Viennam S. Caldeoldi Episcopi.

XVIII. CALENDAS FEBRVARII.

ABacuc & Micheæ prophetarum, quorum corpora sub Arcadio Imperatore diuina reuelatione reperta sunt. *Die 15.*

Itèm beati Macharij abbatis, discipuli beati Antonij, vita & miraculis celeberrimi.

Itèm beati Isidori, sanctitate vitæ, fide, ac miraculis præclari.

Apud Bituricas ciuitatem, Translatio Sulpitij Episcopi & confessoris, qui à pueritia sacris literis eruditus, & sanctæ conuersationis luce conspicuus, etiam laicus virtutibus claruit. Pòst etiam coma deposita, monachorum pater extitit: atque indè ad Episcopalem prouectus cathedram, vita clarus, miraculis gloriosus quieuit. *S. Sulpitius vita & signis clarus.*

* Itèm Mauri Abbatis, discipuli beati Benedicti.

XVII. CALENDAS FEBRVARII.

ROmæ via Salaria in cœmeterio Priscillæ, natalis S. Marcelli Papæ, qui iubente Maximino Imperatore, primò fustibus cæsus, & à facie eius quem corripiebat expulsus est. Deindè audiens quòd domum S. Lucinæ, quam ipse proscriptione damnauerat, eò quòd de facultatibus suis Christianis donauerit: ecclesiam faceret, & in ea Missas celebraret, in media ciuitate iussit in eadem ecclesia * plancas sterni ad animalia cantabilli publici: & eiusdem stabuli Episcopum ad seruitium animalium deputauit cum custodia publica. Vbi etiam post multos annos seruiendo, indutus amictu cilicino, defunctus est: & conditus aromatibus à Iohanne presbytero, ac à beata Lucina, sepultus in cœmeterio Priscillæ. Hic fecit cœmeteria via Salaria, & vigintiquinque titulos

Die 16. *De Marcello Surius Tõ. 1.* ** paleas* *Obitus eius.*

titulos in vrbe Roma constituit, propter baptismum & pœnitentiam multorum, qui conuertebantur ex paganis, & propter sepulturas martyrum.

Apud Arelatem S. Honorati Episcopi, cuius vita doctrina ac miraculis illustris refulsit.

XVI. CALENDAS FEBRVARII.

Die 17. De Antonio Surius Tō. 1. IN Aegypto apud Thebaidem, beati Antonij monachi, qui sine vlla scientia literarum, Scripturas diuinas, & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse prædicatur. Multorum monachorum pater, vita & miraculis præclarissimus vixit. Cuius corpus sub Iustiniano Imperatore diuina reuelatione repertum, Alexandriam delatum est, & in ecclesia beati Iohannis Baptistæ humatum.

Alij legunt Speosippi, Cleosippi & Meleosippi. vide de his Surium. Apud Linguonas, natale sanctorũ geminorum Speusippi, Eleusippi, & Meleusippi. Qui cùm essent vigintiquinque annorum, cum auia sua Leonilla, & Ionilla, & Neone martyrio coronati sunt, tempore Aureliani Imperatoris. Gemini quidem in vna arbore suspensi, ligatis manibus sursùm, & pedibus deorsùm: ità extenti, vt penè putarentur in ipsa membrorum compage separari: qui inter orationum verba simul migrârunt ad Dominum. Ionilla hoc videns, confessa est se etiam esse Christianam. Quæ pòst compræhensa à turbis, multisque afflicta supplicijs, cùm Christum negare noluisset, cum Leonilla est simul gladio perempta. Neon exceptor gestorum, & ipse Christi nomen confessus, martyrio coronatus est. SS. martyres occiduntur. Docuit autem & baptizauit geminos hos Benignus presbyter, quem misit ab Oriente beatus Polycarpus Iohannis Apostoli auditor in Galliam, cum Antiocho compresbytero, & Tyrso Diacono. Sepulti sunt autem ijdem gemini in secundo miliario ab vrbe Linguonum. Turbon autem, scribens victorias confitentium Dominum, non post multum temporis martyrium perpessus est.

De Sulpitio Surius Tō. 1. Bituricas ciuitate, Sulpitij Episcopi.

XV. CALENDAS FEBRVARII.

Die 18. CAthedra sancti Petri Apostoli, quam primùm sedit Romæ.

Eodem die, natalis S. Priscæ virginis & martyris. Et in Ponto, natalis sanctorum martyrum Mosæi & Ammonij: qui cùm essent milites, primò ad metalla deputati, nouissimè igni traditi sunt. Et passio sanctorum martyrum Tyrsi, Leucei & Galerici.

XIIII. CALENDAS FEBRVARII.

Die 19. HIerosolymis, Marthæ & Mariæ sororum Lazari.

De Germanico lege in Hist. Eccle. lib. 4. cap. 14 In Smyrna, natalis S. Germanici martyris, qui cùm primæuæ ætatis venustate floreret, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, spontè præparatam sibi bestiam, damnatus à Iudice, prouocauit: cuius dentibus comminutus, vero pani, id est, Domino Iesu Christo, pro ipso moriens, meruit incorporari.

De Pontiāo Surius ex MS. Apud Spoletum, natale sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini Imperatoris, sub iudice Fabiano. Ante quem adductus, & interrogatus, quo nomine vocaretur, respondit: A parentibus nomen mihi impositum est Pontianus, maius aũt nomen, Christianus. Tunc responso finito, iratus Fabianus, expoliari eum, & virgis cædi iussit, donèc videretur sanguis ipsius in terrā fluere. Iterùm iussit super carbones nudis pedibus ambulare. Cui beatus Pontianus: Ego in nomine Domini mei Iesu Christi ambulo super carbones ardentes: tu si potes mitte in nomine Iouis manum in aquam calidam. Iratus Fabianus iussit eculeum parari, & vncinos ferreos fieri, & ibi eum suspendi. Sed deficientibus ministris impij, truditur martyr Dei in ima carceris, vbi à religiosis viris confortatur ad agonem martyrij. Educitur iterùm ad certamen circunspectante populo in amphitheatro, & dimittuntur ei duo leones. Qui mansueti facti, beatum Pontianum minimè tetigerunt. Quod videntes populi exclamauerunt, Verè magnus est Deus Christianorum: ità vt seditio fieret. Iterùm beatus martyr retruditur in carcerem per duodecim dies, vt fame deficeret, vbi ab Angelo cōfortatus, & cælesti cibo pastus est. Post duodecim verò dies putantes eum defecisse, ministri venerunt, vt corpus eius tollerent, & inuenerunt eum psallentem, & laudes Deo dicentem. Eductus iterùm de carcere est, & Post varia tormēta ple extensus super lectum ferreum, iubente impio Iudice, ac plumbo feruefacto dorsum illius perfusum. Sed cùm martyr talia paruipendens inuictus maneret, confusus

sus Fabianus dictauit sententiam, vt capite minueretur. Sicque à spiculatore percussus quieuit in pace. Consummauit autem martyrium suum xviiij. Calend. Februarij. Et sublatum corpus eius à Christianis sepultum est xv. Calendas. Celebris verò dies ipsius agitur xiiij. Calendas Februarij, quandò iterùm sacrum corpus eius mutatum est. Obitur capite S. Pontianus.

XIII. CALENDAS FEBRVARII.

ROmæ, Fabiani Episcopi, qui cùm quatuordecim annos, menses vndecim, ac duodecim dies Ecclesiæ præesset, passus est martyrium tempore Decij, & in cœmeterio Calixti sepultus. Hic regiones diuisit Diaconibus, & fecit septem Subdiaconos, qui septem notarijs imminerent, vt gesta martyrum in integro colligerent. Huius tempore superuenit Nonatus ex Africa, & separauit Nouatianum de Ecclesia, postquàm Moyses confessor in carcere defunctus est: qui fuit ibi menses vndecim. Die 20. De Fabiano Pontificale c.21.

Itèm Romæ, natale sancti Sebastiani martyris, qui intantùm charus erat illis temporibus Diocletiano & Maximiano, vt principatum ei primæ cohortis traderent. Quem Diocletianus vbi Christianum cognouit, nec à fide posse reuocari, iussit ligari in medio campo, quasi signum ad sagittam, & sagittari à militibus. Qui cùm sagittis plenus staret, quasi heritius, putantes eum mortuum, abierunt. Nocte autem veniens quædam mulier nomine Hirene tollere corpus, inuenit eum viuentem, & adduxit in domum suam, & curam eius egit. Qui vbi conualuit, multos in fide confortauit. Nec mora ipsis Imperatoribus apparens, hos prout digni erant corripuit. Tunc iussit eum Diocletianus in hippodromum palatij duci, & fustigari donèc deficeret, quem mortuum in maximam cloacam miserunt. Sed ille apparuit in somnis sanctæ matronæ Lucinæ, dicens: Iuxta Circum inuenies corpus meum, pendens in vnco: hoc sordes non tetigerunt: Dum leuaueris, perducad Catacumbas, & sepelies me in crypta iuxta vestigia Apostolorum. Quæ, ipsa nocte cum seruis veniens, totum ità compleuit. De S. Sebastiano Surius Tom. 1. Fustibus cæsus moritur.

Eodem die Romæ, natalis sanctorum martyrum * Maurij & Marthæ, cum filijs suis, Audifax & Abacuc nobilium de Persida, qui ad orationem venerant Romam tempore Claudij principis: è quibus post toleratos fustes, eculeum, ignes, vngues, mannum præcisionem, Martha in Nympha necata, cæteri decollati, & cætera corpora eorum sunt omnia incensa & dissipata. * Marij Debis in vita S. Valentini 1. Tomo Surij.

XII. CALENDAS FEBRVARII.

ROmæ, natalis sanctæ Agnetis virginis & martyris, quæ tertiodecimo ætatis suæ anno in vrbe Roma passa est. Hæc dum à scholis reuertitur, à Præfecti filio amatur. Cuius parentes dum requisisset, cœpit offerre plurima, & plura promittere. Deniquè detulerat secum preciosissima ornamenta, quæ à beata Agnete, veluti quædam stercora, sunt recusata: vndè factum est, vt iuuenis maiori perurgeretur stimulo, & putans eam meliora velle accipere ornamenta, omnem lapidem preciosum secum defert & gloriam: & per seipsum, & per notos ac affines, cœpit aures appellare virginis. Diuitias, domos, possessiones, familias, atque omnes mundi diuitias repromisit, si consensum suum eius coniunctioni non negaret. Sed cùm beatissimam virginem inclinare nullis donis aut promissionibus posset, insanus iuuenis amore capitur cæco, & inter angustias animi & corporis, anhelo cruciabatur spiritu. Inter hæc lecto prosternitur, & per alta suspiria amor à medicis apetitur. Fiunt nota patri, quæ fuerant inuenta à medicis, & eadem paterna voce quæ fuerant iam dicta à filio, ad petitionem virginis reuoluuntur. Abnegat Agnes beatissima, & se nullo pacto asserit prioris sponsi fidem violare. Tunc præfectus cœpit vehementer inquirere, quis esset de cuius se Agnes potestate iactaret. Extitit quidam qui diceret hanc Christianam esse ab infantia, & magicis artibus ità occupatam, vt dicat Christum sponsum suum. Audiens hæc præfectus Symphronius, lætus efficitur, & missa apparitione, cum ingenti strepitu, suis eam tribunalibus præcepit assisti. Quam cùm nec blandimentis, nec terroribus posset ab statu sui propositi mouere, iussit eam nudari, & nudam ad lupanar duci, sub voce præconia dicentis: Agnem sacrilegam virginem, dijs blasphemiam inferentem, scortum lupanatibus traditam. Statim autem vt spoliata est, Die 21. Surius Tō. 1. decē. S. Agnes desponsatur Christo filio Dei.

crine resoluto, tantam densitatem capillis eius gratia diuina concessit, vt meliùs eorum fimbrijs videretur quàm vestibus tecta. Ingressa autem turpitudinis locum, Angelum illic Domini præparatum ità inuenit, vt circundaret eam immenso lumine. Cumque se in oratione, Domino substrauisset, apparuit ante oculos eius stola candidissima, & appræhendens eam induit se: Erat autem ad mensuram corpusculi eius, indumentum nimio candore conspicuum. Intereà præfecti filius venit ad locum, credens se ludibrium exercere, & audacter ingressus, vidit tantum lumen circa eam: sed quia non dedit honorem Deo, cecidit in faciem suam, & præfocatus à diabolo expirauit. Hunc tamen virgo post paululùm orando resuscitauit. Qui egressus foràs, cœpit clamare: Vnus Deus in cælo & in terra, & in mari, qui est Deus Christianorum. nam omnia templa vana sunt: dij qui coluntur vani sunt, & penitùs nec sibi possunt aliquid, nec alijs præstare. Præfectus autem videns tanta mirabilia, obstupuit: sed veritus proscriptionem, si contra pontifices templorum ageret, qui seditionem populorum concitauerant, & Agnem contra sententias suas defensaret, Vicarium ad seditionem populi iudicem dereliquit. Ipse autem tristis abscessit, quòd eam post filij sui resurrectionem liberare non potuit.

Angelū habet custodē corporis sui

Ab igne nō læditur.

Vicarius verò Aspasius nomine, iussit in conspectu omnium ignem copiosum incendi, & in medio eam praecepit flammarum iactari. Quod dum fuisset impletum, statìm in duas partes diuisæ flammæ, hinc atque illinc seditiosum populum exurebant. Beata autem Agnes, expandens manus suas ad Dominum in medio ignis, orationem fudit. Completa oratione, ità ignis omnis extinctus est, vt nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aspasius seditionem populi, qui hoc non virtutibus diuinis, sed maleficijs deputabat, minimè ferens: in guttur eius gladium mergi præcepit. Atque hoc exitu sanguinis sui rubore perfusam, Christus sibi sponsam & martyrem consecrauit. Parentes verò eius cum gaudio abstulerunt corpus eius, & posuerunt illud in prædio suo non longè ab Vrbe, via Numentana, vndecimo Calendas Februarij, vbi basilicam post aliquot annos, petente Constantia filia, Constantinus Augustus construxit. Fuerat enim obsessa à vulneribus, eadem Regina & virgo, & ad sepulcrum Agnetis sanata, ibique mausoleum sibi ipsa constituit. Passa est autem beata Agnes, sub præfecto vrbis Symphronio, Vicario eiusdem vrbis Aspasio.

Gladio iugulatur.

Act. 28. De eo Euseb. li. 3. cap.

Itèm apud Athenas, natalis S. Publij, Athenarum Episcopi, qui princeps Insulæ Mileti vel Militenæ, cùm nauigantem beatum Apostolum Paulum Romam sub custodia detentum, per triduum hospitio exceptum humanè tractâsset, vt beatus Lucas refert, patrem ipsius Publij contigit febribus & dysenteria iacere. Ad quem cùm intrâsset beatus Apostolus, & imposuisset illi manus, ac orâsset, sanauit eum. Quem Publium adhærentem sibi, beatus Apostolus posteà ordinatum Episcopum, ad prædicandum direxit. Qui postmodùm Atheniensium ecclesiam nobiliter rexit, & præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens, ob Christi fidem martyrio gloriosè coronatur. Nam primus Dionysius, indè Publius iste, Athenis præfuit.

De his vide Prudentiū, & Surium Tomo 1.

In Hispanijs ciuitate Tarracona, natalis sanctorum martyrum Fructuosi Episcopi, Augurij & Eulogij Diaconorum, qui tempore Galieni, sub Aemiliano præside, primò in carcerem trusi, deindè flammis iniecti, exustis vinculis, manibus in modum Crucis expansis, orantes vt vrerentur, obtinuerunt. Et mox vnus è fratribus, & filia Præsidis quæ adstabat, viderunt animas sanctorum, cælum conscendere coronatas.

De patroclo Surius To. 1.

Trecas, passio sancti Patrocli martyris.

XI. CALENDAS FEBRVARII.

Die 22. De eo Surius.

IN Hispanijs, natale sancti Vincentij Leuitæ & martyris. Qui cum sancto Valerio Episcopo suo à Cæsaraugusta ciuitate Valentiam vsque grauibus nexus catenis, iubente Daciano, perductus est. Ibique fame & squalore carceris diù maceratus tormentis eculei, & vngularum horrenda laceratione vexatus, à grabato etiam ferreo diutissimè vstulatus, aruinæ guttis, & crepitanti sale respersus est. Post hoc in teterrimo carcere missus est, diuaricatisque in neruo cruribus, super acutissima testarum fragmenta proiectus est. Vbi nocte lux ingens apparuit, & virtute Dei solutus martyr, inter Angelos, à quibus visitari meruit, hymnum canebat, ità vt ipse custos carceris crederet Christo. Manè autem facto cum iussisset eum Dacianus

anus in lecto mollissimo reclinari, vt aliquantulùm recreatus acriùs denuò torqueretur, infatigabilem spiritum Christo reddidit. Tunc Dacianus corpus eius in campum proijci, & feris atque auibus iussit exponi. Sed mox coruus diuinitùs ad custodiam eius datus, non solùm alias aues arcebat, sed mox & immanem lupum à sancto corpore repulit. Quod cùm Daciano nunciatum esset, iussit eum insutum culeo, in profundum maris cum grauissimo saxi pondere immergi. Sed priùs virtute Dei super vndas innatans ad litus delatus, & arenis conditus est, quàm remiges portum tangere potuissent. Indè autem cùm se sanctus martyr cuidam fideli anul reuelâsset, cessante persecutionis rabie, à Christianis reuerenter sublatus, & in ecclesia conditus est. Feliciter obiit S. Vincentius.

Ad aquas Saluias, natale sancti Anastasij martyris, & monachi de Perside. Qui post plurima tormenta carceris, verberum & vinculorum, quæ in Cæsarea Palestinæ perpessus fuerat, à Persis postremò in Perside multa pœna affectus, atque ad vltimum decollatus est à Rege eorum Chosroe cum alijs lxx. Reliquiæ corporis eius primò Hierosolymis ad monasterium suum, deindè Romam delatæ, venerantur in monasterio ad aquas Saluias. Martyrium S. Anastasij cum socijs.

Ipso die in Gallijs ciuitate Ebreduno, sanctorum martyrum Vincentij, Orontij, & Victoris.

* Itèm natalis sancti Pauli, quem beatus Apostolus ordinatum, vrbi Narbonæ Episcopum misit. Quem tradunt ipsum eundem esse, Sergium Paulum proconsulem, virum prudentem, à quo tempore, Pauli sortitus est nomen, quandò eum fide Apostolus subegerat Christi: Qui cùm ab eodem ad Hispanias prædicandi gratia mitteretur, apud præfatam vrbem Narbonam relictus, & prædicationis non segniter impleto ministerio, clarus miraculis, coronatus sepelitur. Hunc alij habent pridie Idus Decembris.

X. CALENDAS FEBRVARII.

Philippis, beati Parmenę qui fuit vnus de septem primis Diaconibus: hic traditus gratiæ Dei à fratribus, iniunctum officium prædicationis, plena fide consummauit, atque martyrij gloriam adeptus, Philippis quieuit. Die 23. Act. 6.

Romæ, natalis S. Emerentianæ, virginis Christi & martyris, quæ erat collactanea sanctæ Agnetis: & dum oraret ad sepulcrum eius, ac simul orantes à gentium læsione defenderet, lapidata est ab eis. De ea Ambros. in pass. Agnetis.

In Mauritania, ciuitate Neocæsarea, natalis sancti Seueriani & Aquilæ vxoris eius, ignibus combustorum.

* Et alio loco, passio sanctorum Eugenij, Macarij, & Peruluij.

IX. CALENDAS FEBRVARII.

Natalis sancti Timothei, discipuli beati Pauli Apostoli, qui apud Ephesum à beato Apostolo Episcopus ordinatus, post multos pro Christo agones, dormiuit. Cuius corpus cum reliquijs beati Andreæ, & Lucæ, vigesimo Constantij anno, Constantinopolim translatum est. Die 24. De Timotheo Surius Tomo 1.

Apud Antiochiam, S. Babylę Episcopi & martyris, qui persecutione Decij, postea quàm frequenter passionibus suis & cruciatibus glorificauerat Deum, gloriosæ vitæ finem sortitus est in vinculis. De quo in decimo Ecclesiasticæ historiæ libro, grande narratur miraculum. Nam cùm Iulianus Imperator, ad idolorum cultum conuersus, quodam tempore, Daphnis in suburbio Antiochiæ, iuxta fontē Castalium litaret Apollini, & nulla ex his, quæ quærebat, responsa susciperet, causasq; silentij percontaretur à sacerdotibus, responderunt, Babylæ martyris sepulcrū propè assistere, & ideò responsa non reddi. Tunc ille venire Galilæos (hoc enim nomine nostros appellare solitus erat) & auferre martyris sepulcrum iubet. Mox igitur Christiani conuenientes, magna exultatione succincti, sustulerunt arcam martyris, psallentes in auribus prophani principis, per sex millia passuum summis vocibus & cum exultatione dicentes: Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis. Psal. 96.

Itèm in Neocęsarea ciuitate, natalis sanctorum martyrum Mardonii, Musonij, Eugenij, & Metelli, qui omnes igni traditi sunt, & reliquiæ eorum in Axum fluuium dispersæ.

VIII. CALENDAS FEBRVARII.

Conuersio sancti Pauli. Eodem die, natalis sancti Ananiæ apud Damascum, qui beatum Paulum baptizauit. Die 25. Act. 9. 22.

Apud Gabalensem ciuitatem, sancti Seueriani Episcopi, mirandæ sanctitatis & doctrinę viri.

De Prœiecto Surius To. 1. Itèm natalis sancti Præiecti Auernensis Episcopi & martyris.

VII. CALENDAS FEBRVARII.

Die 26. Vide Suriū Tomo 1. de Polycarpo. Apud Smyrnam, natalis S. Polycarpi Episcopi, qui beati Iohannis Apostoli discipulus, & ab eo Smyrnę Episcopus ordinatus, totius Asię princeps fuit. Postea verò regnāte Marco Antonino, & Lucio Aurelio Cōmodo, quarta post Neronem persecutione, Smyrnæ sedēte Proconsule, & vniuerso populo in se acclamationibus excitato, primùm cōpellentibus & deprecantibus eū suis, ad vicinum locum semèl & iterùm succedit. Deindè cōpręhensus ab inquisitoribus, apponi eis mensam iubet, atq; eis epulas largiùs ministrari. Horæ vnius spatio ab eis orationis gratia impetrato: instāte hora progreditur. Cumq; interrogaretur à proconsule, si ipse esset Polycarpus: se esse cōfitetur. Ergò, inquit, habeto ætatis tuæ reuerentiam, & parcens vltimæ senectuti tuæ, iura fortunā Cæsaris, gerens de prioribus pœnitudinem, & cōclama, tolle sacrilegos. Tūc Polycarpus, toruo vultu ad populum qui in stadio residebat, adspiciēs, eleuata ad cælum dextera, cum gemitu proclamauit & dixit: Tolle sacrilegos. Sed insistente proconsule, & dicēte, Iura fortunā Cęsaris, & dic in Christum conuicia, & ego dimitto te. Polycarpus ad hæc dixit: Octoginta & sex annis seruio ei, & nihil me lęsit vnquàm, quomodò possum blasphemare Regem meum, qui salutem mihi dedit? Cumq; rursùs vehementiùs vrgeretur, vt fortunam Cæsaris iuraret, ait: Si hanc iactantiam quæritis, vt ego fortunam Cæsaris iurem, & quis sim ignorare te simulas, cum omni libertate audi à me, quia Christianus sum. Palàm se confitetur Christianū. Replebatur igitur confidentia simul & lætitia, ità vt alacritatem vultûs eius, responsionumque constantiam, proconsul maximo stupore miraretur. Misso igitur curione ad populum, iubet voce magna protestari, Polycarpum tertiò confessum, Christianum se esse. Quo audito, vniuersa multitudo, tam gentilium quàm Iudæorū Smyrnensis ciuitatis, cum ingenti furore acclamabat: Hic est torius Asiæ doctor, & pater Christianorum: nostrorum autem subuersor deorum. Ipse est qui multos docet nè immolent, néve adorent deos. Omnesque pariter conclamabāt, vt Polycarpus viuus arderet. Oportebat enim visionem eius, quam de ardente ceruicali vidit, impleri. Viso eius. Viderat siquidem in visione, quòd ceruical capitis sui flammis esset consumptum. Quæ cùm dicto citiùs gererentur, ipsis populis ligna, vel de balneis, vel de publicis quibusque locis, & sarmenta congregantibus, præcipuè Iudæis ardentiùs ad hæc ex more feruentibus, cum omni velocitate extructus est rogus. Tunc depositis senior indumentis, ac zona resoluta, calceamenta quoquè de pedibus tentabat educere, quæ nūquàm nisi à religiosis quibusque, fide & deuotione ipsis sibi mutuò præueniētibus, resolui cōsueuerant. Ità nanq; in omni reliqua vita sua venerabiliter etiā ab omnibus colebatur. Vt ergò expedita sunt quæ ad ignem pertinebant: cùm eum vellent rogo impositum, etiam clauis stipiti affigere, ait: Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis ferre supplicium, dabit vt & sine clauorum affixione, flammas immobiliter perferam. Tunc illi omissis clauis, solis vsi sunt vinculis: quibus post tergum manibus reuinctis, velut electus aries, & ex magno grege assumptus, acceptabile holocaustum omnipotenti oblatus est Deo. Orationemque vt compleuit, subijciunt ignem homines ignis æterni. Cumque flamma ingens reluxisset, viderūt miracula omnes, quibus ea Deus videre concessit. Flamma etenim in modum cameræ, curuata specie, quasi velum nauis vento sinuatum, supra corpus martyris stetit. Quod corpus in medio positum non erat vt caro ardens, sed tanquàm si autum aut argentum in fornace candesceret. Ab igne nō læditur. Tunc prætereà odorem naribus circunstantes hauserunt, tanquàm thuris incensi, vel preciosissimi fragrantis vnguenti. Ad vltimum vidētes scelerum ministri, corpus igni non posse consumi, iusserunt propiùs accedere confectores, & corpus, cui ignis cesserat, mucrone transfodere. Mucrone confoditur. Quo facto, tam largus profusus est sanguis, vt restinguerет rogum. Populus aūt cum miraculi stupore discessit. Sed æmulus totius boni satisagere cœpit, vt reliquias eius nemo ad sepulturam concederet: Iudæis in hoc maximè instantibus. Vbi autem vidit centurio obstinatā Iudæorum cōtentionem, positum in medio ipsum corpus exussit: & ità postmodùm ambusta ossa, preciosissimis gemmis cariora, & omni auro probabiliora per ignem facta, à fratribus colliguntur, ac sicut conueniebat, ex more conduntur. Quo in loco præstante Domino, lo-

no, solennes aguntur celebresq; conuentus. Cum eo etiam alij duodecim ex Philadelphia venientes, apud præfatam vrbem martyrio consummati sunt. Tunc etiã Germanicus, athleta Christi insignis, glorioso martyrij agone translatus est. Nam cùm à Iudice damnatus fuisset ad bestias, vltrò sibi præparatam bestiam prouocauit: despiciens videlicet temporalem mortem, & coronam vitæ æternæ veloci fine adipisci desiderans. Scripsit idem beatus Polycarpus ad Philippenses valdè vtilem Epistolam, quæ vsque hodiè in Asiæ conuentu legitur. Extat Epistola eius ad Philippenses.

Eodem die, sanctorum martyrum Theogenis cum alijs triginta sex. qui contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt.

Itèm apud Bituricas ciuitatem, beati Sulpitij Episcopi & confessoris, cuius & vita & mors preciosa, gloriosis miraculis commendatur.

VI. CALENDAS FEBRVARII.

Natalis sancti Iohannis Episcopi Constantinopolitani, qui Chrysostomus appellatur. Die 27. De eo Chrysostomo Surius To. 1.

Itèm beati Marij Abbatis monasterij * Badonensis: cuius vitam plenam virtutibus, vir illustris ac Patritius Dinamius scribit. * Bobacẽsis

Et apud Bethleem Iudæ, dormitio S. Paulæ, matris Eustochij virginis Christi. Itẽ de Paula. Quæ cùm esset ex nobilissimo senatorum genere, abrenuncians sæculo, & opibus suis in pauperes erogatis, Christi consecuta est paupertatem, & apud præfatum oppidulum Dominica natiuitate gloriosum, monasterij virginalis extitit mater. Huius vitam virtutibus admirandam sanctus Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. Ad Eustochium Epistola 27.

V. CALENDAS FEBRVARII.

Natalis sanctæ Agnetis secundò. Et in ciuitate Apollonia, Leucij, Tyrsi, & Calenici martyrum. Qui tempore Decij Imperatoris, sub præsidibus Brictio, Syluano, & Bando, diuersis tormentorum generibus excruciati, primus & vltimus abscisione capitis, medius cælesti voce euocatus, spiritum reddentes, martyrium consummauerunt in Græcia. Die 28. De his 14. Decembris Tom. 6. Surij

Eodem die apud Alexandriam, beati Cyrilli Episcopi, qui catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator.

Itèm in monasterio Reomensi, depositio sancti Iohannis presbyteri viri Dei.

IIII. CALENDAS FEBRVARII.

Romæ, natalis Papiæ & Mauri militum, tempore Diocletiani. Qui videntes constantiam Saturnini & Sisinnij martyrum, conuersi sunt ad fidem, statimque iussum est à Laodicio præfecto vrbis, vt eorum ora quibus Christum confitebantur, lapidibus contunderentur, & retruderentur in carcerem, vbi baptizati erant à beato Marcello Papa. Quos post duodecim dies eductos, iussit sterni in terram, & fustibus cædi: dein leuatos de terra plumbatis percuti donèc expirarent. Quorum corpora colligens noctu Iohannes presbyter, sepeliuit via Numentana ad nymphas beati Petri, vbi ipse baptizabat. Scriptum est in gestis beati Marcelli Papæ. Die 29. De his 16. Ianuarij Tõ. 1. Surij.

Eodem die Treuiris, depositio beati Valerij Episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. De Valerio Sur. 1.

III. CALENDAS FEBRVARII.

Apud Antiochiam, passio sancti Hippolyti martyris, qui Nouati schismate aliquantulùm deceptus, operante gratia Christi correctus, ad charitatem Ecclesiæ redijt, pro qua, & in qua, illustre martyrium posteà consummauit. Die 30.

Hierosolymis, beatissimi Matthiæ Episcopi, de quo mira & plena fide gesta narrantur: qui multa pro Christo perpessus, vltimò in pace vitam finiuit. Hic octauus post Iacobum rexit Ecclesiam. De Matthia Euseb. lib. 4. cap. 5.

Itèm beati Alexandri. Hic Deciana persecutione, pro confessione fidei, iudicijs sistitur, & vinculis carceris traditur. Quique cùm longæuæ ætatis veneranda canicie præfulgeret, postquàm frequenter passionibus suis & cruciatibus glorificauerat Dominum, de vinculis ad tribunalia, & à tribunalibus reuocaretur ad vincula, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta, bono fine quieuit.

Itèm natalis sanctæ Aldegundæ virginis.

PRIDIE CALENDAS FEBRVARII.

Apud Alexandriam, natalis sancti Methrani martyris, quem pagani corre- Die 31.

ptum, iubent impia verba proferre: quod ille recusante, omne corpus eius fustibus colliserunt, vultumq; & oculos acutis calamis terebrantes, extra vrbem cum cruciatibus expulerunt, ibique, qui in eo supererat, spiritum, lapidibus eiecerunt.
Itèm sanctorum Saturnini, Tyrsi, & Victoris.

S Vigilij vitam huic adiecimos Tomo.

Eodem die apud Tridentinam vrbem, beati Vigilij Episcopi & martyris.

MENSIS FEBRVARII HABET DIES XXVIII. IN BISEXTILI VERO XXIX. LVNAM VIGESIMAM NONAM.

CALENDIS FEBRVARII.

Die 1. De eo vide Suriũ Tõ. 1.

ROMAE, natale sancti Ignatij Episcopi & martyris, qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit Ecclesiam. Qui persecutione Traiani damnatus ad bestias, Romam vinctus mittitur. Vbi præsente Traiano, & circunsedente Senatu, pilis plumbeis scapulæ eius primùm contusæ, deindè vngulis latera eius dilaniata, & lapidibus asperis confricata. Qui post expansas manus eius & igni repletas, post papyro oleo infuso & incenso latera eius adusta, post carbones pauimento adspersos, vbi sanctæ plantæ illius steterunt, post lectum flammantem, post dorsum eius vngulis discissum & dilaceratum, post aceto & sale plagas eius perfusas, post vinculis ferreis beata membra illius adstricta, & pedes eius in imo carceris, ligno conclusos, vbi tribus diebus ac noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, permansit: Sedente Traiano pro tribunali in amphitheatro, concurrente omni turba Romanorum, ligatus duobus obijcitur leonibus. Cùm iam vir perfectus bestias rugientes audiret, ardore patiendi ait: Viri Romani, qui hoc certamen spectatis, non sine causa laboraui, nec propter prauitatem hæc patior, sed propter pietatem: frumentum Christi sum: dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar. Hæc illo dicente, accurrerunt leones, & ex vtraque parte super eum incidentes, præfocauerunt eum tantummodò, & non tetigerunt carnes eius, vt reliquiæ tuitio essent Romanorum, & magnæ vrbis, in qua Petrus crucifixus est, & Paulus decollatus, ac Onesimus lapidatus. Passus est vndecimo Traiani anno, consulatu Attici & Marcelli, Calendis Februarij. Reliquiæ eius à fratribus, qui eum vsque ad martyrium deduxerunt, Antiochiam relatæ, iacent extra portam Daphniticam, in cœmeterio ecclesiæ: ad sextumdecimum Calendarum Ianuarij illuc delatæ.

Obijcitur leonibus S. Ignatius.

Itèm de Pionio vide Surium.

Apud Smyrnam, natalis sancti Pionij martyris, qui persecutione Antonini Veri, post insuperabilem responsionum constantiam, & squalorem carceris, vbi multos fratrum ad martyrij tolerantiam suis exhortationibus roborauit, ad vltimum cruciatibus multis vexatus, clauis confixus, & ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo finem vitæ sortitus est. Passi sunt cum eo & alij quindecim.
Eodem die Ephræm, Edessenæ Ecclesiæ Diaconi.

De Ephrem & Brigida Surius.

Itèm apud Scotiam sanctæ Brigidæ virginis, cuius vita miraculis claruit. Quæ cùm lignum altaris in testimonium virginitatis suæ tetigisset, viride factum est.
Eodem die, sancti Pauli Episcopi ciuitatis Trecassinæ, cuius & vita virtutibus claruit, & mors preciosa miraculis commendatur.

IIII. NONAS FEBRVARII.

Die 2. *al. Hypapantu. Act. 10. De Centorione Suri* ex Metaphr. 13. Sepe. Tõ 5. De eo quære 16. Ianuarij Tomo 1. in vita S. Marcelli.

HYpante Domini. Apud Cæsaream, beatissimi Cornelij centurionis, quem beatus Petrus baptizauit: Quique apud præfatam vrbem, Episcopatùs honore sublimatus, quieuit.
Aurelianis, depositio sancti Flosculi Episcopi, & sanctæ Sicharíæ virginis, Deo sacratæ ibidem.
Romæ, sancti Amproniani martyris natale. Qui sub persecutione Maximiani Imperatoris cùm præsentiâsset adspectibus Laodicij præfecti beatum Sisinniũ Diaconum eductum de carcere, (Erat enim Commentariensis) & subitò factam lucem de cælo vidisset, vocemq; pariter hausisset, tremefactus cecidit ad pedes Sisinnij, dicens: Adiuro te per Christum, quem confiteris, nè tardes me baptizare, faciasque me

me pertingere tecum ad coronam: Quem beatus Sisinnius baptizatum ad consignandum sacro Chrismate Marcello Papæ obtulit. Quo Præses comperto, iussit eum capitalem subire sententiam. Perductus itaque via Salaria, miliario secundo, capite truncatus, martyr victorque decessit.

III. NONAS FEBRVARII.

IN Aphrica beati Celerini diaconi & cõfessoris. Et sanctorum martyrum Celerinæ auiæ eius, & Laurentini, & Ignatij. Quorum prior patruus, sequens auunculus ipsius fuit. De quorum omnium gloriosis laudibus extat beati Cypriani Epistola, quæ de his inter cætera ità loquitur. Auia, inquit, eius Celerina martyrio coronata est. Itèm patruus eius & auunculus Laurentinus & Ignatius, in castris & ipsi quondàm secularibus militantes: sed veri & spirituales Dei milites, dum diabolũ Christi cõfessione prosternũt, palmas Domini & coronas illustri passiõe meruerunt. Sacrificia pro eis semper (vt meministis) offerimus, quotiès martyrũ passiones & dies anniuersaria celebratione cõmemoramus. Nõ inuenio quē beatiorē magis dicam. Vtrum'ne illos de posteritate tam clara, an hũc de origine gloriosa. Die 3. Epist. 4. lib 4 & lib. 2. epistol. 5.

In Sebasten ciuitate, passio sancti Blasij Episcopi. Qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolao, post diutinam cæsionem, post carcerem, atque indè suspensionem in ligno, vbi pectinibus ferreis carnes eius disruptæ sunt, post iterùm teterrimum carcerem, post demersionem laci, vndè superuadens saluus exiuit, iubente iniquissimo iudice, capite ad extremum cum duobus pueris truncatur, felicia Regna cum ipsis ingressus. Ipso autem adhuc agonizante, septem mulieres beatissimæ, quæ guttas sanguinis eius præterfluentes de beatissimis plagis corporis ipsius colligebant, depræhensæ quòd essent Christianæ, post caminum ignis vbi plumbo superinfusæ sunt, post pectines ferreos, quibus carnes earum diruptæ, post æreas tunicas & candentes, nouissimè sententia data, percussæ gladio, datoque precio sanguinis, vitam mercantur æternam. Surius ex Metaph. de eo. Septē mulieres capite cæduntur.

* Hamburgi, S. Anscarij Episcopi & confessoris, Hamburgensis primi Episcopi, & Bremensis Archiepiscopi.

* Viennæ, S. Euentij Episcopi & confessoris.

PRIDIE NONAS FEBRVARII.

IN ciuitate Aegypti, quæ appellatur Thamnis, passio beati Philææ, eiusdem vrbis Episcopi, & Philoromi tribuni militum Romanorum: cum quibus etiam innumera fidelium multitudo ex eadem vrbe, pastoris sui vestigia sequens, persequutione Diocletiani, martyrio coronata est. Sedente nanque pro tribunalibus sæuissimo præside, offeruntur innumeri fidelium populi. Quos ille singulos per ordinem confessos se Christianos, capite plecti iubet. Cumque certatim se & spontè confessione præmissa, gladio subijcerent, ille inhumanus & crudelis, nec multitudinis contemplatione, nec virtutis eorũ magnanimitate permotus, nihilominùs omnes cædi capite iubet. Verùm hi constanter & fortiter cum lætitia & exultatione mortem præsentem velut æternæ vitæ principia rapiebant. Deniquècùm priores quinque iugularentur, reliqui non desidiæ, aut torpori animos indulgebant, sed psallentes & hymnos Deo decantantes, locum quisque sui martyrij expectabat, vt hæc agentes, etiam extremos spiritus in Dei laudibus exhalarent. O verè mirabilis & omni veneratione dignus grex ille beatorum, turma virorum fortium, corona splendoris gloriæ Christi. Hanc sanè coronam, preciosior lapis, & gemma nobilior adornabat, hanc turmam præibat doctor illustrior, hunc gregem pastor nobilior decorabat: Philæas huic nomen est, qui erat Episcopus vrbis ipsius. Hic nobilitatem primi generis, secundùm animi virtutem de cælestibus trahebat: de terrenis verò, quantùm ad seculum pertinet, primis in Romana Republica honoribus functus. Eruditione quoque liberalium literarum; & omnibus quæ ad animi virtutem pertinent exercitijs, apprimè eruditus. Hic cùm plurimos propinquos & consanguineos nobiles viros in eadem vrbe haberet, frequenter ad præsidem ducebatur: eiusque monitis acquiescere, tot & tantis propinquis exorantibus, respectum habere vxoris, & contemplationem suadebatur habere liberorum: neque in cœpta præsumptione persistere. Ast ille velut si saxum immobile vnda allideretur, garrientium dicta respuere, animos ad cælum tendere, Deum in oculis habere, parentes & propinquos sanctos martyres & Apostolos dicere. Aderat tunc quidam vir agens Die 4. Eccle. hist. lib 8. ca 10. Innumeri martyres cõfessione præmissa capite plectuntur. S. Philææ genus & patria. Constantia eius.

turmam militum Romanorum, Philoromus nomine, qui cùm videret Philæam circundatum lachrymis propinquorum, & præsidis calliditate fatigari, nec tamen flecti aut infringi vllatenùs posse, exclamat: Quid inaniter & superfluè constantiam viri tentatis? Quid eum qui fidem Deo seruat, infidelem vultis efficere? Quid eum cogitis negare Deum, vt hominibus acquiescat? Non videtis, quòd aures eius vestra verba non audiunt, quòd oculi eius vestras lachrymas non vident? Quomodò potest terrenis lachrymis flecti, cuius oculi cælestem gloriam contuentur? Post hæc dicta, cunctorum ira in Philoromum versa, vnam eandemque sententiam, eum cum Philæa subire poscunt. Quibus libenter annuens iudex, vtrunque plecti capite iubet. Passi sunt hij beati martyres sub persecutione Diocletiana.

Philoromus cum Philæa capite cæditur.

NONIS FEBRVARII.

Die 5. De ea fusiùs metaph. to. 1, Surij.

IN Sicilia ciuitate Catanensi, natale sanctæ Agathæ virginis & martyris, sub Quintiano proconsule, Imperatore Decio. Qui consularis vir Quintianus, cupiens multifaria intentione ad eam pertingere, quòd esset nobilissimis orta natalibus, fecit eam arctari, & cuidam matronæ tradi, nomine Aphrodisiæ, quæ habebat nouem filias turpissimas, vt mutaret animum eius. Quæ videns mentem eius immobilem, post triginta dies abijt ad Quintianum, & dixit ei: Faciliùs possunt saxa molliri, & ferrum in plumbi mollitiem verti, quàm ab intentione Christiana, mens istius puellæ reuocetur. Iussit igitur eam Quintianus ad secretarium suum adduci, & sedens pro tribunali, beatissimam Agatham interrogat: Cuius conditionis es? Respondit: Non solùm ingenua, sed ex spectabili genere, vt omnis parentela mea testatur. Cui dixit Quintianus: Si ingenua probaris & nobilis, cur moribus seruilem personam te habere ostendis? Cui beata Agatha: Quia, inquit, ancilla Christi sum, ideò me seruilem habere ostendo personam. Cumque in confessione Christi, fortissimè quæ fidei sunt prosequeretur, iussit eam Quintianus alapis cædi: deindè constantiùs Christum prædicantem, iussit ad carcerem trahi. Agatha autem lætissimè & glorianter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas inuitata, ità gaudens agonem suum Deo precibus commendabat. Sequenti die iterùm adspectibus iudicis præsentatur. Quam iussit in eculeo ingenti suspendi, & torqueri. Tunc post talia Agatha iudici respondit: Sicut qui videt quem diù desiderabat, aut sicut qui inuenit thesauros multos, ità & ego delector in his pœnis corporalibus posita. Non enim potest triticum in horreo reponi, nisi theca eius fortiter fuerit conculcata, & redacta in paleas: ità anima mea non potest in paradisum Dei intrare cum palma martyrij, nisi diligenter perfeceris corpus meum à carnificibus attrectari. Iussa est deindè beata Agatha in mamilla torqueri, quam diù tortam fecit impius iudex abscindi. Recipitur beata virgo iterùm in carcerem, vbi neque panis, neque aqua ministraretur ei. Et eccè circa noctem mediam venit quidam senex, qui se medicum esse commemorabat, ferens diuersa medicamenta, quem antecedebat puer luminis portior. Qui inter alia virgini dixit: Consideraui, inquit, & vidi, quia potest salutem tua mamillia suscipere. Cumque illa verbis senis non præberet assensum, putans quòd carnalem vellet ei adhibere medicinam, dixissetque seni inter alia, Habeo Saluatorem Dominum Iesum Christum, qui verbo curat omnia, & sermone solo restaurat vniuersa: subridens senior, Et me, inquit, ipse misit ad te. Nam & ego Apostolus eius sum, & in nomine eius scias te esse saluandam. Et sic ab oculis eius sublatus est. Post quatuor dies iterùm reducta ad Quintianum est. Qui testas acutas & carbones iussit spargi, & illam nudo corpore supra eos volutari. Et eccè subitò totus ille locus cõmotus est, & pars parietis cecidit, & oppressit duos, Consiliarium iudicis, & amicum eius. Quintianus igitur fugiens, quia ex vno latere terræmotum, & ex altero latere seditionem populi formidabat, iterùm iussit eam in carcerem recipi. Quæ ingressa expandit manus suas ad Deum, & dixit: Domine qui me creâsti, & custodisti ab infantia mea, & fecisti me in iuuentute viriliter agere, qui tulisti à me amorem seculi, qui corpus meum à pollutione separâsti, qui me fecisti vincere tormenta carnificis, ferrum, ignem, & vincula, qui mihi inter tormenta virtutem patientiæ contulisti: te deprecor vt accipias spiritum meum modò, quia tempus est vt me iubeas istud seculum derelinquere, & ad tuam misericordiam peruenire. Hæc dicens, beatum cælo misit spiritum. Cuius sacrum corpus auferentes populi Christiani, posuerunt

Constans animus ei⁹.

Delectatur pœnis corporalibus.

curatur mamilla et ab Apostolo.

Multis tormentis affecta, emittit spiritum.

runt conditum aromatibus in sepulcro nouo. Cùm autem collocaretur, venit quidam iuuenis sericis vestibus indutus, quem sequebantur ampliùs quàm centum pueri albati, & pulchri: & introiuit ad locum vbi condebatur corpus sanctæ virginis, & posuit tabulam breuem marmoream, vbi scriptum est, Mentem sanctam, spontaneam, honorem Deo & patriæ liberationem. Et tandiù ibi stetit isdem iuuenis, donèc sepulcrum cum diligentia clauderetur. Et abscedens non est vlteriùs visus in tota prouincia Siculorum. Vndè non dubitandum quin Angelus Dei fuerit. Quintianus post hæc iter arripuit, vt facultates beatæ Agathæ inuestigaret, & vt teneret omnes de parentela eius: sed Dei iudicio, in medio flumine interijt. Epitaphiū eius Angelicum. Quintiani interitus.

Viennæ, beati Auiti Episcopi & confessoris, cuius fide & industria, atque admirabili doctrina, tempore Gundobaldi Regis, ab infestatione Arianæ hæreseos Galliæ defensæ sunt.

VIII. IDVS FEBRVARII.

Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctæ Dorotheæ virginis, quæ sub Apritio, prouinciæ ipsius præside, primùm eculei extensione vexata, dein palmis diutissimè cæsa, ad vltimum capitali sententia punita est. Cumque egrediens de prætorio duceretur ad mortem, Theophilus quidam scholasticus, ait ad eam: Eià tu sponsa Christi, mitte mihi mala de paradiso sponsi tui. Quæ statim promisit se esse missuram. Vbi ergò ventum est ad locum in quo iugulanda erat, paulisper oratione facta, protulit orarium suum, & vocato ad se quodam puerulo annorum sex, misit Theophilo dicens: Dic ei, Dorothea ancilla Dei mittit tibi mala de paradiso sponsi sui Christi. Accipiens ille, & gratias agens quòd petitionem eius implesset, cœpit sibi faciem tegere, miraque repentè suauitate perfusus est, ità, vt tota mente mutatus, cum grandi exultatione & clara voce sæpiùs replicaret, Benedictum nomen Domini mei Iesu Christi. Ob quam cōfessionem mox & ipse tentus, ac suspensus in eculeo, tanta crudelitate tortus est, vt omnes circunstantes horrescerent. Nouissimè cæso capite martyrium consummauit. Die 6. De ea vide Suriū To. 1. Conuersio Theophili. Is capite cæditur.

Eodem die, natalis S. Antholiani martyris, qui apud vrbem Auernam martyrio coronatus est.

* Itèm eodem die, Vedasti & Amandi Episcoporum & confessorum. Surius de his Tom. 1.

VII. IDVS FEBRVARII.

In Britannijs ciuitate Augusta, natalis sancti Augult Episcopi & martyris. Die 7.

Itèm S. Moysetis venerabilis Episcopi, qui primò quidem in eremo vitam solitariam ducens, meritis ac virtutibus & signis, quæ faciebat per illum Deus, magnificè innotuerat. Qui postmodùm petente Mauuia Saracenorum Regina, Episcopus gentis illius factus, fidei catholicæ custodiuit intemerata consortia, & gentem cui datus fuerat Episcopus, ex grandi parte ad fidem Christi conuertit. Sicque in pace, perfectus in virtutibus, quieuit. Sozom. lib. 8. cap. 38. eccle. hist. de Moysete.

VI. IDVS FEBRVARII.

Apud Armeniam minorem, natalis sanctorum Dionysij, Aemiliani, & Sebastiani. Die 8.

Eodem die, apud Alexandriam, natalis sanctæ Cointhæ martyris. Hanc pagani correptam ad idola perducentes, adorare cogebant. Quæ cùm illa execrans recusaret, vincula pedibus eius innectentes, & per plateas totius ciuitatis eam trahentes, horrendo supplicio discerpserunt. De Cointha Dionysius Alex. Eccl. hist lib. 6. cap. 34.

Itèm depositio sanctæ Helenæ Reginæ.

V. IDVS FEBRVARII.

Alexandriæ, sanctæ Apolloniæ virginis, cui persecutores, omnes primùm dentes excusserunt. Deindè cùm minarentur, constructo ac succenso rogo, eam se viuam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululùm, quid ageret, intra semetipsam deliberans, repentè se de manibus impiorum proripuit, & in ignem quem minabantur, spontè prosiliuit. Die 9. De S. Apol. Surius To. 1.

IIII. IDVS FEBRVARII.

Romæ, natalis sanctorum martyrum Zotici, Irenæi, Hyacinthi & Amantij. Die 10.

* Itèm Scholasticæ virginis, sororis sancti Benedicti Abbatis, qui vidit animam eius in columbæ specie cælum penetrare. Vide de ea in vita S. Benedicti 21. Martij.

Eodem die in Oriente, sanctæ Sotheris virginis, quæ grauiter & diutissimè alapis

alapis cæsa, cùm cætera quoque pœnarum genera viciſſet, gladio martyrium conſummauit.

Itèm Romæ via Lauicana decem militum.

III. IDVS FEBRVARII.

Die 11. *al. Simplidij *al. Euphraſiæ *Priſtiniano

Apud Viennam, ſancti * Simplidis Epiſcopi & confeſſoris.

Itèm apud Alexādriam, depoſitio ſanctæ * Euphroſynę virginis, quę in monaſterio, mįta virtute abſtinentiæ & miraculis claruit.

* Apud Lugdunum, natalis S. Deſiderij Epiſcopi & martyris. Hic beatus vir paſſus eſt quidem in * Priſciniaco villa, territorio Lugdunenſi, decimo Calendas Iunij. Tranſlatus eſt autē Viennam Epiſcopatûs ſui ciuitatem, tertio Idus Februarij.

PRIDIE IDVS FEBRVARII.

Die 12. Hæc Eulalia alia eſt ab ea quæ colitur in Decembri.

IN Hiſpanijs, ciuitate Barcinona, natalis S. Eulaliæ virginis & martyris, quæ paſſa eſt tempore Diocletiani Imperatoris, ſub præfecto Hiſpaniarū Daciano, quandò ſub eodem, apud Barcinonam ſanctum Cucuphatum, & apud Gerundam ſanctum Felicem, glorioſas conſtat martyrij accepiſſe coronas. Scriptum eſt in paſſione S. Leochadiæ.

In Aphrica, paſſio ſancti Damiani militis. Et eodem die Alexandriæ, Modeſti & Ammonij infantum.

IDIBVS FEBRVARII.

Die 13. De Gregor. II. Pontif. Tom. 3. Conciliorum.

NAtalis Gregorij Papæ II. qui rexit Eccleſiam annos xvj. Leonis & Conſtantini temporibus. Hic vir caſtus, in diuinis ſcripturis eruditus: Hic in Germania per Bonifacium Epiſcopum, verbum ſalutis prædicauit. Hic quadrageſimali tempore, vt feria quinta ieiunium, & Miſſarum celebritas fieret, quod anteà non agebatur, inſtituit.

Act. 11. 21. Propheria S. Agabi.

Apud Antiochiam, natalis S. Agabi prophetæ, de quo beatus Lucas in Apoſtolicis actibus ità dicit: Conuerſantibus nobis Antiochiæ, ſurgens vnus ex Prophetis, nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum, famem magnam futuram in vniuerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio. Et iterùm: Cùm beatus Paulus Hieroſolymam Pentecoſten facturus pergeret, iamque Cæſaream veniſſet: Cùm moraremur (inquit Lucas) Cæſar[illegible] per dies aliquot, ſuperuenit quidam vir à Iudęa propheta, nomine Agabus. Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli, & alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiritûs ſanctus. Virum cuius eſt zona hæc, ſic alligabunt in Hieruſalem Iudæi, & tradent in manus gentium.

De Polieucto Surius 9 Ianuarij Tom. 1.

Itèm in Melitena ciuitate Armeniæ, natalis ſancti Polyeucti martyris, qui Latinè interpretatur multum orans.

XVI. CALENDAS MARTII.

Die 14. De Valētino Surius Tom. 1.

ROmæ, natalis ſancti Valentini preſbyteri, qui poſt multa ſanitatum & doctrinæ inſignia, fuſtibus cæſus, & ſic decollatus eſt, ſub Claudio Cæſare.

Eodem die, natalis ſancti Valentini Interamnenſis Epiſcopi, qui tentus à paganis, ac virgis cæſus, & poſt diutinam cædem, cuſtodiæ mancipatus, cùm ſuperari non poſſet, mediæ noctis ſilentio eiectus de carcere, decollatus eſt iuſſu furioſi Placidi, vrbis præfecti. Tunc Proculus, Ephibus, & Apollonius diſcipuli eius, transferentes corpus eius ad ſuam eccleſiam Interamnæ ciuitatis, noctu ſepelierunt. Vbi cùm quotidianis vigilijs incubarent, tenti à gentilibus cuſtodiæ ſunt traditi, conſulare Leontio: quos ille iuſſit noctis medio, ſuis tribunalibus præſentari. Et cùm à fide reuocari nec blandimentis, nec minis poſſent, iuſſit capite cædi. Qui non longè ſunt à corpore S. Valentini ſepulti.

Decollatur cum tribus diſcipulis.

Itèm apud Alexandriam, natalis ſanctorum martyrum Baſſi, Antonij, Protolici, qui in mare merſi ſunt.

Itèm Cyrionis preſbyteri, Moyſeos, Baſſiani, & Agathonis exorciſtæ, qui omnes Igne combuſti ſunt. Itèm Dionyſij & Hammonij, decollatorum.

Eodem die Romæ, ſanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ, & Zenonis.

XV. CALENDAS MARTII.

Die 15. De Cratone vide geſta Valentini Interā. To. 1. Surij.

ROmæ, Sancti Cratonis martyris, qui cùm haberet filium Cherimonem nomine, ſcholaſticum, qui inciderat in ægritudinem grauiſſimam, eumque beato Valentino Epiſcopo Interamnenſi ad ſanandum obtuliſſet ſub tali conditione, vt ſi puer ſanaretur, ipſe cum omni domo ſua fieret Chriſtianus: ſanato puero, quod promiſerat impleuit, atque cum vxore & vniuerſa domo baptizatus, non

multis

multis pòst diebus, martyrio est consummatus.

In Gallijs, ciuitate Vasionensi, depositio sancti Quinidij Episcopi, cuius mortem in conspectu Domini preciosam miracula crebra testantur.

Itèm beati Seueri presbyteri & confessoris, cuius meminit in Dialogo beatus Gregorius. Libro 1. cap. vlt.

Brixiæ, natale sanctorum martyrum Faustini & Iouittæ. Qui nobili progenie in ciuitate Brixiana sunt orti. Nam parentes eorum in prædicta ciuitate caput Senatùs fuerunt. Iubente Adriano Imperatore, à quodam Italico comite Rhætiarum in iam dicta vrbe compræhensi, & in carcerem sunt retrusi. Posteà verò Adriano iubente, post multa & diuersa tormenta, traditi sunt ad dilacerandum immanissimis feris, id est leonibus, leopardis, vrsis, atque superbissimis tauris. Sed ipsæ feræ, Domino mitigante, velut agni in mansuetudinem sanctis Dei côuersæ sunt, ità vt ipsorum pedibus prostratæ, eorum vestigia lingerent, inimicos autem Dei vnà cum ipso Italico, facto impetu interficerent. Nouissimè autem in eculeo alligati, & in igne missi, positi sunt super ollam æneam, in qua hinc indè plumbum liquebatur. Sed ipse ignis nihil sanctos Dei nocuit, inimicos verò illorum, quotquot attingere potuit, vnà cum Pompeio fratre Adriani exussit. Quo viso sanctus Calocerus, qui tunc curam Palatij habebat, credidit cum officio suo ad duodecim millia hominum. Vndè iratus Adrianus ipsis omnibus, excepto Calocero, capita amputari iussit. Deindè admonentibus sanctis Angelis, beatus Apollonius Brixiensis ecclesię Episcopus sanctum Faustinum consecrauit presbyterum, & beatum Iouittam diaconem ordinauit. Post hoc autem iubente Adriano, beatus Faustinus & Iouitta vnà cum sancto Calocero, vincti ferro Mediolanum ducti sunt. In qua ciuitate Adrianus plumbum feruescens & liquescens per fistulas in ora ipsorum trium mitti præcepit. Sed nihil sanctos Dei nocuit. Insuper & oculos beatorum Faustini & Iouittæ iussit auferri. Sed altera die eis oculos Dominus restituere dignatus est. Deindè traditi sunt ipsi tres sæuissimis bestijs, id est tygribus, vrsis, atque superbissimis tauris, sed ipsæ feræ sicut priores, Domino operante, sanctis Dei in mansuetudinem côuersæ sunt, ex paganis autem maximam multitudinem interfecerunt. Post hæc & alia tormenta, iussit Adrianus cuidam Saptitio primicerio scholæ candidatorum, vt beatum Calocerum in Ambinganum ciuitatem duceret, & ibi eum puniret, si non præceptis eius obtemperaret. Nam ibi amputatione capitis post multa tormenta martyr Christi effectus, multo tempore quieuit. Quanuis posteà Angilbertus Archiepiscopus Mediolanensis eum indè transtulerit, & in suæ Dioecesis monasterio, quod vocatur Clauate, summa cum diligentia & honore collocare curauerit. Ipse verò beatus Calocerus cùm in custodiam Ambinganum iret, deuenit in ciuitatem Astensem, & ibi inuenit illustrem virum ipsius ciuitatis, nomine Secundum. Et cùm eidem Secundo Christum prædicaret, & multa de beato Faustino & Iouitta diceret, qualiter Mediolani pro Christi nomine plurima passi in vinculis detinerentur, credidit ipse, & summa cum festinatione venit Mediolanum, & à sanctis Faustino & Iouitta baptizatus in ciuitatem suam reuersus est, & ibi amputato capite, à prædicto Sapritio, Christi martyr effectus est. Post hoc sancti martyres Faustinus & Iouitta, vincti sub custodia cuiusdam Antiochi præsidis, Romam ducti sunt, & ibi diuersis poenis afflicti, multos ad fidem conuerterunt, plurima per eos Domino faciente miracula. Ibi etiam inuenerunt sanctum Euaristum vrbis Romæ Episcopum, inter sepulcra martyrum latitantem, quem rogauerunt, vt faceret beatum Calimerum, qui per eorum prædicationem, inter plurimos Romanos credidit, in Mediolanensi ciuitate Episcopum. Quo facto, iterùm sub custodia Aureliani comitis ducti sunt Neapolim, & ibi multa ac varia tormenta perpessi, plurimis miraculorum ostensis, Domino iuuante, multos ad fidem conuerterunt. Posteà verò manibus pedibusque ligatis, in mare demersi, & ab Angelis Dei liberati, & ad litus deducti sunt. Nouissimè autem iussu Adriani Imperatoris, Brixiam reducti sunt: & ibi à præfato Aureliano, post multa iterùm tormenta, amputatis capitibus, Christi martyres effecti sunt.

De his fusiùs Surius Tomo 1.

12 millia hominum capite plectuntur.

S. Calocer. decollatur.

Itè sanctus Secundus.

Nouissimè SS. Faustin. & Iouitta.

XIIII. CALENDAS MARTII.

Romæ, natale S. Onesimi, de quo beatus Apostolus Philemoni familiares literas mittit. Obsecro (inquiens) te de meo filio, quem genui in vinculis Onesimo,

Die 16. De eo Surius ex Metaphra. To. 1.

mo, qui tibi aliquandò inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis, quem remisi. Tu autem illum vt viscera mea suscipe. Quem beatus idem Apostolus Episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum ciuitatem reliquit: cui Episcopus post beatum Timotheum & ipse resedit. De quo & beatus Ignatius, Ephesijs scribens Epistolam, ità dicit: Quoniam ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini, in Onesimo dilecto præceptore nostro, vestro autem Episcopo, obsecro eum secundùm Christum Iesum diligere vos, & vos omnes in concordia eius in ipso esse. Benedictus enim Deus qui vobis talibus talem Episcopũ donauit habere in Christo. Hic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus, sepultus est Christi martyr primùm ibi, deindè ad loca, vbi fuerat ordinatus Episcopus, corpus eius delatum est.

Lapidatur pro fide Christi, S. Onesimus.

Et in Cumis, natale sanctæ Iulianæ virginis, quæ tempore Maximiani Imperatoris, primò à suo patre Aphticano cæsa, & grauiter cruciata, deindè & à præfecto *Eolasio, quem sponsum habuerat, nuda virgis cæsa, & à capillis suspensa, & plumbo soluto, à capite perfusa, ac rursùm in carcerem recepta, vbi palàm cum diabolo conflixit: & rursùs euocata, rotatum tormenta, flammas ignium, ollam feruẽtem superauit, ac decollatione capitis martyrium consummauit. Quæ passa est quidem in Nicomedia, sed post paucũ tempus Deo disponente, in Campaniam translata.

De ea Tomo 1. Surij ex Metaph. * Eleusio

Eodem die apud Aegyptum, Iuliani, cum alijs, numero quinque millibus.

XIII. CALENDAS MARTII.

Die 17. IN Perside, ciuitate Babylonia, natalis beati Polychronij, Babyloniç, & Ethesifontis Episcopi, qui præsente Decio persecutore, os lapidibus cæsus, manibus extensis, oculos ad cælum eleuans, emisit spiritum. Scriptum est in passione sancti Laurentij.

In initio scilicet eũ gestis Abdon. Tom. 4.

XII. CALENDAS MARTII.

Die 18. HIerosolymis, beati Simeonis Episcopi & martyris, qui traditur propinquus Saluatoris secundùm carnem fuisse: constat tamen quia Cleophas, cuius filius iste fuit, frater erat Ioseph.

Greg. Turo. lib. 1. histor.

Eodem die, sanctorum martyrum Claudij & vxoris eius Præpedignæ, ac filiorum Alexandri & Cutiæ, & fratris Claudij beati Maximi: qui cùm essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabinio presbytero, baptizati sunt à beato Caio Pontifice Romano, & postmodùm tenti sunt iubẽte Diocletiano, à iudice impio Iulio. Et Claudius quidem, cum vxore sua & filijs, deportatus est in exilium: Deindè incendio concremati, odoriferum sacrificium martyrij Deo reddiderunt, ac sic postmodùm apud Hostiam in mare iactati sunt, quorũ reliquias perquisitas, iuxta ciuitatem sepelierunt.

De his in gestis Susannæ Tom. 4.

XI. CALENDAS MARTII.

Die 19. ROmæ sancti Gabinij presbyteri, patris beatissimæ Susannæ: qui à Diocletiano diù in custodia vinculis afflictus, preciosa morte cæli gaudia comparauit. Itèm sancti Theodori martyris, fratris S. Georgij.

De Gabino similiter in vita Susannæ 11. Augusti.

X. CALENDAS MARTII.

Deut. 20. APud Tyrum, quæ est vrbs maxima Phœnicis, beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit: quos, iubente Diocletiano, Veturius magister militiæ diuersis tormentorum generibus, sibi inuicèm succedentibus, occidit. Primò flagris per omne corpus martyres Dei dilaniabantur, post hæc tradebantur ad bestias: adhibebantur leones, vrsi, pardi, atq; omne feratum genus. Apri quoquè, sed & tauri, quibus ferro & igni feritas addebatur. Statuuntur deniquè Dei cultores, nudatis membris, in medio arenæ loco, & bestiæ intra caueas incitatæ, sæuiores que in semetipsis effectæ, protuunt è claustris, replent subitò stadium, circundant ecclesiam martyrum in medio sitam: Circumeunt sæpiùs, & oblustrant, ac diuinç virtutis adesse eis custodiam sentientes, procùl ab eorum corporibus abscedunt. Sed ilico furor qui reprimebatur in belluis, transit in homines: Gladijs ergò peragunt quod bestijs nequiuerunt, & vt in omnibus ostenderent se belluis esse nequiores, prohibebant etiam cadauera mandari terræ, sed iubebant fluctibus dari. Horum gloriosissimam multitudinem, cæliq́ue exercitum, ducebãt & incitabant ad victoriam, beatissimi Episcopi Tyrannio & Syluanus, qui paruo tempore interposito, bestiarum morsibus martyrium compleuerunt: & * Polenus atque Linus Episcopi, qui igne cum plurimis clericis consumpti sunt. Zenobius quoquè,

Euseb. lib. 8. cap. 7. & 25. de ipsis.

Gladijs occiduntur.

* al. Peleus atq; Nilus.

què, venerabilis presbyter capite cæsus.

Itèm in Alemania, beati Galli Abbatis, miræ sanctitatis viri, discipuli sancti Columbani Abbatis. De Gall. Sur. 16. Octobris.

IX. CALENDAS MARTII.

APud Siciliam, sanctorum martyrum septuaginta nouem, qui sub Diocletiano, per diuersa tormenta, confessionis suæ coronam, à Christo sibi paratam percipere meruerunt. Die 21.

VIII. CALENDAS MARTII.

APud Anthiochiam, Cathedra sancti Petri.

Eodem die apud Alexandriam, S. Abilij Episcopi, qui post beatum Marcum secundus Episcopus, tredecim annos sacerdotium ministrauit. Die 22.

Apud Hierapolim, sancti Papiæ Episcopi, auditoris Iohannis Apostoli. De his omnibus in eccle. historia.

Irèm beati Aristionis, qui fuit vnus de septuaginta duobus Christi discipulis.

Viennæ, sancti Paschasij confessoris atq; pontificis, admirandæ sanctitatis viri.

VII. CALENDAS MARTII.

APud Syrmium, beati *Syreni monachi, qui cùm tempore Maximiani Imperatoris, vnius ex domesticis eius vxorem, hora incongrua in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acriùs increpando repulisset: iubente Maximiano tentus, & Christianum se esse confessus, capite cæsus est. Die 23. *al. Synerii

Itèm aliorum sexaginta duorum, qui ibidèm passi sunt.

Ipso die, sancti Polycarpi presbyteri & confessoris, qui cum beato Sebastiano plurimos ad fidem Christi conuertit, atque ad martyrij gloriam exhortando perduxit. Scribitur fusè in gestis S. Sebastiani Tom. 1.

VI. CALENDAS MARTII.

NAtalis sancti Mathiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini à beatis Apostolis sorte electus, atque in locum Iudæ proditoris subrogatus, apud Iudæam Euangelium Christi prædicauit. Die 24. Act. 1.

Apud Hierosolymam, Inuentio capitis præcursoris Domini, tempore Martiani Principis, quādò Idem præcursor duobus monachis, vbi idem caput eius celatum iaceret, reuelauit. Constat autem quia imminente festiuitate paschali fuerit, sicut in Euangelio apparet, decollatus: Et anno post hunc sequente cùm denuò tempus paschale redijsset, mysterium Dominicæ passionis esse completum. Et propterea quod in libro sacramentorum natale eius iiij. Calend. Septembris notatum est, & in martyrologio, quod Eusebij & Hieronymi vocabulis insignitum est, legitur iiij. Calend. Septembris in Edissa ciuitate, Phœnice prouincia natale sancti Iohannis Baptistæ die quo decollatus est, non specialiter ipsum diem decollationis eius, sed diem potiùs, quo caput eius in eadem Edissa ciuitate repertum, atque in ecclesia est conditum, designatur. Siquidem duo monachi orientales venerāt adorare Hierosolymis, & loca sancta videre. Quibus per reuelationem assistens idem præcursor Domini præcepit, vt ad Herodis quondàm Regis habitaculum accedentes, caput suum ibi requirerent, & inuentum digno honore reconderent. Quod ab eis inuentum, & assumptum, sed non multò pòst culpa incuriæ perditum, perlatum est Edissam ab illis, & in quodam specu, & in vrna sub terra non pauco tempore ignobiliter reconditum, donèc denuò sese suumque caput ostendit Marcello cuidam religioso presbytero & monacho, dum in eodē specu habitaret. Ex quo tempore cœpit in eadem ciuitate beati Præcursoris decollatio ipso die, quo caput eius inuentum siue eleuatum est, celebrari. De his etiam habes fusius 4. Calendas Septembris Tom. 4.

Itèm apud Cæsaream Cappadociæ, natalis beati Sergij martyris, cuius gesta præclarissima habentur.

V. CALENDAS MARTII.

APud Aegyptum, natale sanctorum Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioscori, Serapionis, & Papiæ, sub Numeriano Imperatore, agente Sabino duce. Quorum primus in pilam ex robore cauam, & vndiquè circunforatam missus, ac per singula foramina diutissimè transpunctus est. Cumque nimius sanguis efflueret, eductus è pila capite cæsus est. Secundus manibus ac pedibus amputatis, in eandem pilam missus, prioris tormenta sustinuit, & nouissimè gladio cæsus est. Tertius cùm vltrò in pilam fuisset ingressus, indignatus iudex iussit eum indè produci, & super craticulam prunis substratam aliquantispèr assari & Die 25. Hi sancti varijs poenis interimuntur.

inuerti. Cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus, spiritum reddidit. Reliquorum quatuor, Claudianus & Dioscorus flammis incensi, Serapion & Papias gladio consumati sunt.

IIII. CALENDAS MARTII.

Die 26. De Nestore fusiùs Surius Tom. 1. IN ciuitate Pergen Pamphyliæ, natale beati Nestoris Episcopi. Qui persecutione Decij cùm die noctuque orationi insisteret, postulans vt grex Christi custodiretur, compræhensus à quodam Irenargo, qui erat princeps curiæ ciuitatis, velut aries sine macula oblatus est præsidi Polioni. Et cùm nomen Christi mira libertate & alacritate confiteretur, deos autem gentium dæmonia pessima esse memoraret, & iussus ab eodem præside suspendi in eculeo, & crudelissimè torqueri, lætus psallebat dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Præses verò stupens super tanta tolerantia, & volens eum blandis verbis à fide reuocare, dixit ei: Vis esse nobiscum, aut cum Christo tuo? Cui sanctus Nestor cum magno gaudio respondit, dicens: Cum Christo meo & eram, & sum, & ero. Tunc indignatus præses dedit aduersùs eum sententiam, vt qui Iesum Crucifixum sub Pontio Pilato fateretur, tanquàm deuotus Deo suo, illius subiret sententiam, & ligno crucifixus resolueretur à vita. Ille gratias agens Deo, cùm iam affixus esset patibulo, docebat assistentem populum Christianum, vt persisteret in fide & charitate Christi, & libentissimè compaterentur, vt & simul glorificarentur. Post hæc petens omnem adstantem turbam fidelium, vt genua flectentes orarent cum ipso: cùm complesset orationem, & dixissent omnes, Amen, reddidit spiritum. Consummauit autem martyrium quinta sabbati, hora tertia.

Psal. 33.

S. Nestor more Christi crucifigitur.

De eodē lib. Eccle. hist. 10 cap. 1. & Rufinus lib 1 cap. 1. Eodem die, beati Alexandri, Alexandrinæ ciuitatis Episcopi, gloriosi senis, qui post beatum Petrum, Arium presbyterum suum, hæretica impietate deprauatum, & diuina veritate conuictum, de Ecclesia eiecit: & posteà, inter trecentos decem & octo patres, eundem in Niceno concilio damnauit.

III. CALENDAS MARTII.

Die 27. De eo Greg. in initio Moraliū. APud Hispaniam, ciuitate Hispali, sancti Leandri Episcopi & confessoris, ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit, cuius prædicatione & industria, tota Gothorum gens per Recharedum Regem ab Ariana impietate conuersa est. Quinetiam fratrem eius Erminigildum Regem, viuente adhuc patre hæretico, ab eadem Ariana hæresi ad Catholicam fidem correxit: atque vsque ad gloriosam martyrij passionem suis exhortationibus perduxit.

De eo Dionys. Alexād. apud Euseb lib. 6. cap. 34 Itèm eodem die in Alexandria, natalis sancti Iuliani martyris, qui cùm irà podagra constrictus esset, vt neque incedere, neque stare posset, cum his qui eum in sellula portabant, iudici offertur: quorum vnus quidem statim negauit, alter nomine Eunus, cum Iuliano sene in Domini confessione perdurat. Quique iubentur camelis impositi, per totam circunduci vrbem, & flagris, hinc inde inspectante populo, laniari, vsquequò finem ipsis verberibus sortirentur.

Itèm apud Lugdunum, sancti Baldomeri viri Dei, cuius sepulcrum crebris miraculis illustratur.

PRIDIE CALENDAS MARTII.

Die 28. *Virentibus De eo Suri' Tom. 1. IN territorio Lugdunensi locis * virentibus, beati Romani Abbatis, qui primus illic vitam eremiticam duxit, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum posteà pater extitit monachorum. Venerabile corpus eius situm est in finibus Vesuntionum.

MAR-

MARTIVS HABET DIES XXXI.
LVNAM TRICESIMAM.

CALENDIS MARTII.

ROMAE, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta, Die 1.
temporibus Claudii, qui via Salaria arenam fodientes, De his fusiùs in vita S.
damnati sunt pro Christi nomine, quos iussit Claudius Valentini
vt in figlina foris muros portæ Salariæ mitterentur, & eo presbyteri,
loco inclusi, in ciuitatis amphitheatro militum sagittis Tom. 1. 14.
interficerentur. Februarij.

* Eodem die Suuitberti Episcopi & confessoris. De Suuitb. Surius Tom.

VI. NONAS MARTII.

ROmę, Simplicij Papę, qui sedit annis quindecim. Hic Die 2.
Acacium Constantinopolitanum Episcopum, &
Petrū Alexandrinū Episcopum Eutychianos damnauit.
Itèm Romæ via Latina, sanctorum martyrum Iouini & Basilei, qui passi sunt sub
Gallieno & Valeriano Imperatoribus.

Eodem die, martyrum plurimorum, sub Alexādro Imperatore passorum, quos
diù cruciatos, impius Alexander capitali sententia in extremo damnauit.

V. NONAS MARTII.

NAtalis sanctorum martyrum Hemiterij & Chelidonij, qui primùm apud Die 3.
Legionensem Galæciæ ciuitatem milites, exurgente persecutionis procella, De his Surius ex Pru-
pro confessione nominis Christi plurimis afflicti tormentis, Calagurrim vsq; per- dentio.
ducti, atque ibi martyrio coronati sunt. Cumque capitali lictores inciderent, mira-
culum populis magnum apparuit. Nam vnius annulus, orarium que alterius nube
susceptum, & in cælos euectum est. Viderunt hæc omnes qui aderant, & vsquequò
acies oculorum intendere potuit, fulgorem auri, candorem que lintei, attonito se-
quebantur intuitu. Scribit autem hæc Aurelius Clemens in libro Coronatorum.

Apud Cæsaream Palæstinæ, sanctorum martyrum, Marini militis, & Asterij se- De his Surius
natoris, sub persecutione Valeriani: quorum prior, cùm accusatus fuisset à commi- ex Eusebio, Eccl. hist. li.
litonibus, quòd Christianus esset, & interrogatus à Iudice, Christianum se esse cla- 7. cap 14.
rissima voce testaretur, tres illi horæ ad deliberādum indultæ sunt. Cumque à tri-
bunalibus fuisset egressus, à beato Theotecno, eiusdem vrbis Episcopo, plurimùm
in fide confortatus, repetens continuò tribunal Iudicis, cōfidentissimè respondit:
Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Ilicò martyrij coronam, capitis abs- Act. 5.
cisione suscepit. Cumque præfatus Asterius capite truncatum martyris corpus
subiectis humeris & substrata veste qua induebatur exciperet, honorē quem mar-
tyri detulit, continuò ipse martyr accepit. Scriptum est in historia Ecclesiastica li-
bro septimo.

IIII. NONAS MARTII.

NAtalis sancti Lucij Papæ & martyris, qui persecutione Valeriani & Gallieni, Die 4.
ob fidem Christi exilio relegatus, & postmodùm diuino nutu ad Ecclesiam Pontificale
suam redire permissus, martyrium capitis obtruncatione compleuit. Positus via cap. 23.
Appia ad sanctum Sixtum. Hic præcepit, vt duo presbyteri & tres diaconi in omni
loco Episcopum nō desererent, propter testimonium ecclesiasticum. Sedit autem
in Episcopatu annos tres, menses tres, atque dies tres.

Itèm Romæ via Appia, sanctorum martyrum nongentorum, qui positi sunt in
cœmeterio ad sanctam Cæciliam.

Eodem die sancti Caij, Palatini, in mare mersi.

III. NONAS MARTII.

APud Antiochiam, passio sancti Phocæ martyris, qui post multas, quas pro no- Die 5.
mine redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpēte trium- Surius ex Tu-
phauerit, hodiè quoque populis declaratur. Denique si in quempiam in his locis ron. de eo, Tom. 2.
coluber morsum stringēs, venena diffuderit, extemplò qui percussus est, vt ianuam Iste Phocas
basilicæ martyris eredens attigerit, euacuata virtute veneni, saluatur. alius est ab

Itèm ipso die, sancti Eusebij Palatini, & aliorum nouem martyrum. eo, cuius mentio fit 22. Septēb.

PRIDIE NONAS MARTII.

NIcomediæ, natalis sanctorum Victoris & Victorini, qui per triennium cum Die 6.

 Claudi-

Claudiano,& Baſſa vxore eius,tormentis afflicti & retruſi in carcerem,ibidem vitę ſuæ curſum impleuerunt.

NONIS MARTII.

Die 7. De his Poſſidius in Indiculo.

IN Mauritania ciuitate Thuburbitanorũ, natale ſanctarũ Perpetuæ & Felicitatis martyrum,& cum eis Reuocati,Saturnini,& Secundoli,quorũ vltimus in carcere quieuit. Reliqui omnes ad beſtias traditi, ſub Seuero principe, die natalis eius. Quiq; dum adhuc ſeruarētur in carcere, & Felicitas parturiret, omniũ ſanctorum precibus impetratũ eſt, vt octauo menſe pareret. Iam verò Perpetuę inter alia conceſſum eſt, vt eius mens quoquo modo auerteretur à corpore, in quo vaccę impetũ pertulit, ità vt adhuc futurum expectaret, quod in ſe iam geſtum eſſe neſciret.

VIII. IDVS MARTII.

Die 8. Hieron. de viris illuſt. cap. 78.

APud Carthaginem, ſancti Pontij, diaconi beati Cypriani Epiſcopi, qui vſq; ad diem paſſionis eius cũ ipſo exiliũ ſuſtinēs, egregiũ volumen vitæ & paſſionis reliquit, atq; Dominũ in paſſionibus ſuis ſemper glorificās, coronā vitę promeruit.

VII. IDVS MARTII.

Die 9. Hier. de viris illuſtrib. cap. 138. & 116.

APud Nyſſenam ciuitatem, S. Gregorij Epiſcopi, fratris beati Baſilij Cęſareēſis, viri doctiſſimi & eloquentiſſimi.

Apud Barcinonam, S. Paciani Epiſcopi, tam vita quàm ſermone clari, qui optima ſenectute mortuus eſt Theodoſij principis tempore.

VI. IDVS MARTII.

Die 10. Euſeb. lib. 5. cap 15. Ruffinus 16.

NAtalis ſanctorum martyrum, Alexādri & Caij de Eumenia, qui apud Apamiam, perſecutione Antonini Veri, martyrio coronati ſunt, vt ſcribit Apollinaris Hierapolitanus Epiſcopus, in libro aduersùm Cataphrygas.

In Perſide, natalis ſanctorum martyrum numero quadragintaduorum.

V. IDVS MARTII.

Die 11. De his Sarius ex Baſilio & Metaph. 9 Martij, Tomo 2.

APud Sebaſten Armeniæ minoris, natalis quadraginta militũ, tempore Licinij Regis, ſub præſide Agricolao. Qui poſt vincula & carceres creberrimos, poſt cæſas lapidibus facies, miſſi ſunt in ſtagnum, vbi gelu cōſtricta corpora eorũ nocte dirumpebantur. Vnus autem de numero quadraginta, effectus puſillanimis, refugit ad balneum: & mox vt attigit calorē, ſtatim reſolutus reddidit ſpiritũ. Quod videntes cæteri, in laudes omnipotentis Dei, ſancti Spiritûs gratia confortati, eruperunt. Et circa horam tertiam noctis reſplenduit velut ſol lumen feruens, & glacies diſſoluta eſt. Porrò qui eos cuſtodiebant ſomno grauabātur, clauicularius tantùm ſolus vigilabat. Qui audiens eos orantes, videnſq; tantam lucem, atq; glaciem diſſolutā, reſpiciens vnde eorũ lux ipſa veniret, vidit ſuper ſanctos coronas deſcendentes numero trigintanouem. Cœpitq; cogitare ſecum, dicēs: Quadraginta ſunt, vnius corona vbi eſt? Expergefaciens itaq; reliquos cuſtodes, proiecit veſtimenta ſua in facies eorum, & exiliuit in ſtagnum, clamans & dicēs: Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum. Manè autem facto, impiiſſimi tyranni ſatellites inuenerunt clauicularium ipſum connumeratum martyribus, vndè vnus ceciderat. Cumq; verè fidelem eum repeririſſent, eoſdemq; omnes traxiſſent ad litus, baculis crura eorũ confregerunt, atq; ità crurifragio martyriũ conſummauerunt. Nomina verò horum martyrum hæc ſunt: Domitianus, Eunoicus, Siſinnius, Eraclius, Alexander, Iohannes, Claudius, Athanaſius, Valēs, Helianus, Meliton, Heditius, Achatius, Vibianus, Helius, Theudolus, Cyrillus, Flauius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priſcus, Eutichius, Smaragdus, Philoctimon, Aetius, Micallius, Liſimachus, Donnus, Theophilus, Euthicius, Xantius, Aggius, Leontius, Yſitius, Caius, Gorgonius, Candidus. Quorum vnus Meliton nomine cùm eſſet omnium ætate minor, & cruribus fractis adhuc ſuperuiueret, timens beatiſſima mater, quæ martyribus adſtabat, nè in cruciatibus deficeret, virili animo hortabatur eum, dicens: Fili, modicum ſuſtine, ecce Chriſtus ad ianuam ſtans adiuuat te. Cumque ſanctorum corpora bi roris ſuperpoſita ferrent ad incendendum miniſtri diaboli, videns pia mater ſolum filium relictum, quem miniſtri ad hoc reliquerant, quia ſperabant eius animum poſſe culturis dæmonum inclinari, ſi viueret, tollens cum ſuper humeros ſuos virili greſſu ſequebatur vehicula. Cumque ferretur puer, inter amplexus maternos animam cælo reddidit. Perueniensque mulier ad locum, vbi ſanctorum corpora cremabātur, iecit ſuper oſſa martyrũ, vt morte etiā & ſepultura martyribus ſociaretur. Combuſta ſunt igitur corpora eorũ, & in fluuiũ proiecta. Sed

S. Martyres crurifragio occumbũt.

diuina

diuina dispensatione reliquiæ eorũ integræ sunt repertæ, & honore digno cõditæ.

Diuino nutu sanctorũ reliquiæ reperiuntur.

IIII. IDUS MARTII.

ROmæ, depositio sancti Gregorij Papæ, qui nobili genere liberalibus artibus eruditus est. Deindè defunctis parentibus sex in Sicilia monasteria construens, septimum intra Vrbis muros constituit. In quo ipse post secularem habitum multis fratribus aggregatis, sub Abbatis imperio strenuè militauit, & suæ nobilitatis lineam moribus extulit, probis actibus decorauit. Nam qui antè sericis vestibus ac gemmis micantibus per vrbem solebat procedere trabeatus, post vili contectus tegmine, ministrabat pauper ipse pauperibus. Quibus monasterijs tantum de redditibus prædiorum delegauit, quantum posset commorantibus ad quotidianum victum sufficere, reliqua verò vendidit, ac pauperibus erogauit. Deindè coactus & multùm renitens, factus vrbis Romæ summus Pontifex, Anglorum gentem ad fidem conuertit, directis videlicet sui monasterij mõnachis, Mellito, Augustino, atque Iohanne, & cum eis alijs plurimis fratribus. Rexit autem gloriosissimè Romanam Ecclesiam annis tredecim, mensibus sex, & diebus decem. Augmentauit etiam in precatione Canonis: Diesque nostros in tua pace dispone &c.

Die 12. *De eo v de Suriũ To. 2.* *Conuertit Anglos.*

Itèm Romæ, Innocentij Papæ, qui rexit Ecclesiam annis quindecim, mensibus duobus, diebus verò 21. Hic constitutum fecit de ecclesia: & Pelagium atque Cælestium hæreticos damnauit, & constituit vt qui natus fuisset de Christiana, per baptismum renasceretur, quod Pelagius damnabat.

De eo Pontificale cap. 42.

Apud Nicomediam, beati Petri martyris, qui vnus fuit ex Dorothei & Gorgonij martyrũ sodalibus, qui in cubiculo Regis erant. Hic iubente Diocletiano, eo quòd de immensis martyris sancti Nomæ supplicijs liberiùs causaretur, in medium educitur, atque immolare compellitur. Abnuens, imperatur appendi, & flagris toto corpore laniari: videlicet vt doloris necessitate faceret, quod præcipiebatur inuito. At ille cùm maneret immobilis, visceribus iam pelle nudatis, iubetur aceto & sale perfundi. Cumque etiam id tormenti genus constanter ac fortiter tolerâsset, craticula prunis superstrata poni iubetur in medio, ibique quod reliquum fuerat in verberibus absumpti corporis superponi: & non ad subitum, sed sensìm paulatimque succendi: quò scilicet pœna protelaretur in longum. Cumq; ministri scelerum, hinc modò corpus, modò indè versantes, per membra singula pœnas inciperent, & supplicia renouarent, sperantes ab eo elicere se posse consensum: ille firmus in fide, & quasi in spe consumptis iam & igne resolutis carnibus suis, vltimũ spiritum in fide lætus exhalat. Tali Petrus (hoc enim & nomen eius) martyrio decoratus, verè Petri extitit & fidei hæres & nominis.

De eo Surius ex lib. 8. Ec. hist. cap. 6. *S. Petrus post multa supplicia, feliciter obit.*

Itèm Nicomediæ, natalis sanctorum Egdunij presbyteri, & aliorum septem, qui diebus singulis suffocati sunt, vt cæteris metus incuteretur.

Eodem die, passio sancti Mamiliani martyris.

* In Aphrica, Iohannis & aliorum quadraginta quatuor.

* Romæ, depositio SS. Innocentij & Rasi Episcoporum.

III. IDUS MARTII.

APud Nicomediam, natalis sanctorum Macedonij presbyteri, & Patriciæ vxoris eius, & filiæ Modestæ.

Die 13.

Nicea ciuitate, sanctorum martyrum Theusetæ & Horris filij eius, Theodoræ, Nymphodoræ, Marci, Arabiæ, qui omnes igni traditi sunt.

PRIDIE IDUS MARTII.

ROmæ, passio sanctorum martyrum quadraginta & septem, qui baptizati sunt à beato Petro Apostolo, cùm teneretur idem Apostolus in custodia Mamertini, cum coapostolo suo Paulo, vbi nouem menses detenti sunt. Qui omnes sub deuotissima fidei confessione, Neroniano gladio consumpti sunt.

Die 14. *De his fusiùs in passione Processi, 2. Iulij.*

Eodẽdie, Zachariæ Pontificis, qui Romæ sedit annos decem. Hic in patriarchio B. Georgij martyris caput reperit in capsa reconditũ, in qua epitaphium pariter inuenit, hoc ipsum Græcis literis exaratum. Sepultus est in ecclesia S. Petri Apostoli.

Pontif. ca. 93 Tom 3. Cõciliorum.

IDIBUS MARTII.

APud Thessalonicam ciuitatem, natalis sanctæ Matronæ, quæ cùm esset Plantillæ cuiusdam viduæ ancilla, & occultè Christum colens, quotidiè furtiuis orationibus ecclesiam frequẽtaret, deprǣhensa à domina sua, & in scamno extensa & ligata, & penè vsque ad mortem flagellata, atq; ità vincta in scamno, obsigna-

Die 15.

tis diligentissimè ianuis, per noctem relicta, ibi die altero diuinitùs soluta, ac cum ingentiori gratia orans, inuenta est. Rursumque neruis crudis in eodem scamno constricta, & loris quousquè obmutesceret cæsa est, ibique per triduum obsignaris ianuis relicta. Facta autem die tertia, iterùm soluta diuinitùs, & orans inuenta est.

S. Matrona interficitur. Tunc robustis fustibus vsque ad mortem cæsa, in confessione Christi incorruptum spiritum reddidit.

XVII. CALENDAS APRILIS.

Die 16. De eo ingestis Marcelli Papæ 16. Ianuarij, Tom. 1.

Romæ, natale sancti Cyriaci Diaconi, qui post lōgam carceris maceratione, quam sub Maximino pertulit, cum Sisinnio condiacono suo, & Smaragdo & Largo, post multa facta miracula, in quibus filiam Diocletiani Artemiam, ipsius rogatu à dæmonio liberauit ac baptizauit. Filiam quoquè Saporis Regis Persarum Iobiam, missus illò pro hoc à Diocletiano, æquè liberauit à dæmonio, ac baptizauit cum ipso Rege, & alijs quadringentis triginta. Rediens Romam post mortem Diocletiani, tentus est inter alios Christianos à filio eius Maximino, & in custodiam missus, eo quòd sororem suam Christianam fecisset. Deindè præcepit, vt die processionis suæ nudus, catenisque obligatus, ante rhedam eius traheretur. Et post hoc, eductus de carcere, cum socijs Largo, Smaragdo & Crescētiano, per Carpasium vicarium, pice reliquātā caput eius perfusum est. Et rursùm post dies quatuor, eductus denuò de carcere, in catasta distensus, ac tractus, neruis & fustibus cęsus, post dies aliquot iubente Maximino capite truncatus est, cum Largo & Smaragdo, & alijs viginti. Scriptum est in gestis Marcelli Papæ. Porrò ipso tempore Maximinus interfecit sororem suam Artemiam.

S. Cyriacus cum socijs capite plectitur.

Itèm apud Viennam, sancti Isicij Episcopi.

Surius de eo Tom. 2. 16. Martij. ✳ Eodem die, sancti Heriberti Coloniensis Archiepiscopi, vita & miraculis gloriosi, in monasterio Tuiciensi quiescentis.

XVI. CALENDAS APRILIS.

Die 17. Beda To. 3. IN Scotia, natale sancti Patricij Episcopi & confessoris, qui primus ibidèm Christum euangelizauit.

Surius de Gertrude Tom. 2. Eodem die, natalis sanctæ Gertrudis virginis.

XV. CALENDAS APRLIS.

Die 18. Surius de eo Tom. 2.

NAtalis sancti Alexandri Episcopi, qui de Cappadocia ciuitate sua veniens, cùm desiderio sanctorum locorum Hierosolymam pergeret, & Narcissus Episcopus eiusdem vrbis iam senex regeret ecclesiam: & ipsi Narcisso, & multis Clericis eius reuelatum est, altera die manè intrare Episcopum, qui adiutor sacerdotalis cathedræ esse deberet. Itaque re ità completa, vt prędicta fuerat, cunctis in Palæstina in vnum congregatis, adnitente vel maximè Narcisso, Hierosolymitanæ ecclesiæ cum eo gubernaculum suscepit. Quiq; persequutione Decij, cùm iam longæuæ ætatis veneranda canicie præfulgeret, ductus Cæsaream, & clausus carcere, ob confessionem Christi martyrio coronatus est.

XIIII. CALENDAS APRILIS.

Die 19. APud Penatensem vrbem, natale beati Iohannis magnæ sanctitatis viri, qui de Syria oriundus peruenit ad Italiam. Cumque quæreret locum habitationis suæ, orationem fudit ad Dominum: Tedeprecor Domine, qui lumen es verum, si prosperum facis iter meum, hoc mihi signum fiat, Vbicunquè ambulauero, si Psalterium meum dedero, & eadem die mihi redditū fuerit, ibi sit permansionis meæ locus. Factum est. Recepit cum hospitio matrona quædam, cui vir Dei Psalterium suum dedit, requisiuit, eique moxà muliere redditur. Hoc itaque signo vt stationem suam ibi vir Dei faceret confirmatur, ac indè nō longè plus minùsve quàm duarum sagittarū progressus, habuit Angelum Dei obuium, qui ei dixit: Serue Dei, hic tibi locus permansionis à Domino parabitur. Erat autem hyems, & sedebat vir Dei sub arbore. Venatores verò cùm per locum transitū facerent, viderūt eum sedentem, atq; arborē illam iuxta illum folijs vestitam. Requirētes autē virū quis esset, ob Domini seruitium se de vltramarinis partibus, locisve venisse, morariq; hic velle respōdit. Nunciantibus igitur illis, famaq; vitam beati viri longiùs spargente, tanta frequentia populi Dei vndequaq; illuc aduenit, vt monasterio facto congregatio magna seruorum Dei simul habitantium ibi fieret. Cui pręfuir multis clarus virtutibus beatus Iohannes xliiij. annos, & requiescēs in pace, depositus est xiiii. Cal. Aprilis in loco vbi præstantur beneficia Dei vsque in hodiernum diem.

Arbor media hyeme frondescit.

S. Iohannis Abbatis felix exitus.

Eodem

Eodem die apud Surentum, sanctorum Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci, cum alijs nouem.

* Itèm eodem die S. Ioseph nutritoris Domini. De Ioseph vide Suriū.

XIIII. CALENDAS APRILIS.

IN Britannijs, sancti Cuthberti, qui ex anachorita, Ecclesiæ Lindisfarnensis Antistes, totam ab infantia vsque ad senium vitam, miraculorum signis inclytam duxit. Cuius dum vndecim annis maneret corpus humatum, incorruptum posthæc, quasi eadem hora defunctum, simul cum veste qua tegebatur inuentum est. Scripsit venerabilis Beda presbyter in libello de vita ipsius. Die 20. Habetur to mo 2. Surij nostri.

* Itèm natalis S. Archippi commilitonis beati Pauli Apostoli.

XII. CALENDAS APRILIS.

APud Cassinum castrum, natale sancti Benedicti Abbatis, cuius vitam miraculis gloriosam, in Dialogorum libris beatus Papa scribit Gregorius. Die 21. Lib 2. Dial. Vide Suriū.

Eodem die beati Serapionis anachoritæ.

Et in territorio Lugdunensi, sancti Lupicini Abbatis, cuius vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit. Corpus eius in finibus Vesuntionum, apud Laeionense monasterium celebratur.

XI. CALENDAS APRILIS.

IN Gallijs ciuitate Narbona, natale S. Pauli Episcopi & confessoris, discipuli Apostolorum: de quo pleniùs suprà vndecimo Calendas Februarij scripsimus. Die 22.

* Itèm sanctarum virginum Herlindæ & Relindæ sororum.

X. CALENDAS APRILIS.

IN Aphrica, sanctorum martyrum Victoriani, Frumentij, & alterius Frumentij, & duorum germanorum, qui omnes persecutione VVandalica, sub Hunerico Rege Arianorum, apud Aphricam pro constantia catholicæ confessionis immanissimis supplicijs excruciati, egregiè coronati sunt. Die 23. De ijs Victor Aphricanus lib 3.

* In Antiochia, S. Theodori presbyteri & martyris.

IX. CALENDAS APRILIS.

ROmæ, natale sancti Pigmenij presbyteri. Hic Iulianum apostatam & impium à puero nutriuit, & literis etiam sacris erudiuit. Sed factus Imperator culturam pietatis postquàm reliquit, audito quòd corpora sanctorum martyrum, qui ab eo necabantur, idem Pigmenius sepeliret, mandauit ei, Perge quò volueris: Hic enim non mercabitur vita tua, quam tamen seruitijs tuis reddo, non tibi. Tunc sanctus Pigmenius perrexit ad Persidem, vbi demoratus aliquantispèr factus est cæcus. Indè monetur in somnis à Domino, vt reuerteretur Romam. Cumque post quatuor menses reuersus, cliuum sacræ viæ cum vno puero stipem petendo conscenderet, factum est vt offenderet Iulianum Imperatorem in rheda aurea sedentem. Qui eminùs conspiciens Pigmenium, vocari eum præcepit, dixitque ei: Gloria dijs deabusque meis, quia te video. Cui vir Dei Pigmenius ilicò respondit: Gloria Domino meo Iesu Christo Nazareno Crucifixo, quia te non video. Ad hanc vocem iratus Iulianus, iussit eum per pontem in Tyberim præcipitari. Cuius corpus inuentum & collectum, sepultum est in cœmeterio Pontiani, non longè à sanctis Abdon & Sennes. Die 24. S Pigmenius sit cæcus. Præcipitatur in Tyberim.

VIII. CALENDAS APRILIS.

HIerosolymæ, Dominus noster Iesus Christus crucifixus est. Et in eadem ciuitate, passio sancti Iacobi Apostoli, sicut in Actibus Apostolorum scribitur. Die 25. Aug. li. 4 de Trinit. c. 5. Act 12.

Eodem die, immolatio Isaac: & transitus filiorum Israel per mare rubrum: Et victoria Michaëlis Archangeli contra draconem.

Apud ciuitatem Galilææ Nazareth, Annunciatio Dominica. Et in Nicomedia, natalis S. Dulæ, ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est.

Romę, sancti Cirini, qui interfectus à Claudio, & in Tyberim iactus, in insula Lycaonia inuentus, & in cœmeterio Pontiani conditus est. Scriptum in passione sancti Valentini presbyteri. Vide suprà 14 Februarij Tō. 1. Surij.

Et apud Sirmium, natale S. Irenæi Episcopi, qui tempore Maximiani Imperatoris, sub præside Probo, primò tormentis acerrimis vexatus, deindè diebus plurimis in carcere cruciatus, nouissimè abscisso capite consummatus est.

VII. CALENDAS APRILIS.

Die 26. Vide Tõ.1. Surij 20 Ianuarij in geſtis S. Sebaſtiani.

ROmæ via Lauicana in cœmeterio eiuſdem, natalis ſancti Caſtuli, qui cùm eſſet zetarius palatij, & hoſpes ſanctorum, vt in geſtis beati Sebaſtiani legitur, à perſecutoribus arctatus, & tertiò appenſus, tertioque auditus, in confeſſione Domini perſeuerans, miſſus eſt in foueam, & demiſſa eſt ſuper eum maſſa arenaria, atque ità cum palma martyrij migrauit ad Chriſtum.

Eodem die apud Pentapolim Libyę, Theodori Epiſcopi, Irenęi Diaconi, Serapionis & Ammonij Lectorũ. Et apud Sirmium, natale ſancti Montani presbyteri, qui cum Maxima vxore ſua tentus, & in fluuium præcipitatus eſt: corpora eorum nono ab vrbe lapide inuenta & ſepulta ſunt.

De Lutgero Surius Tõ.2.

* Eodem die, depoſitio ſancti Lutgeri Epiſcopi.

VI. CALENDAS APRILIS.

Die 27.

APud Aegyptum, beati Iohannis Eremitæ, admirandæ ſanctitatis viri, qui etiam prophetico ſpiritu plenus, Theodoſio Imperatori Chriſtianiſſimo victorias de tyrannis prædixit. Itèm Hieroſolymæ Reſurrectio Domini.

V. CALENDAS APRILIS.

Die 28.

APud Cæſaream Palęſtinæ, ſanctorum martyrum Priſci, Malchi, & Alexandri: qui perſecutione Valeriani, cùm ſuburbanum agellum ſupradictæ vrbis habitarent, atque in ea cæleſtis martyrij proponerentur coronæ: diuino fidei calore ſuccenſi, vltrò iudicem adeuntes, cur tantùm in ſanguinem piorum deſæuiret, oblurgant. Quos ille continuò, pro Chriſti nomine, beſtijs tradidit deuorandos.

Surius de Guntrãmo Rege.

Et apud vrbem Cabilonenſium, depoſitio Guntrammi Regis Francorum, viri religioſi, qui irà ſe ſpiritualibus actionibus mancipauit, vt relictis ſeculi pompis, theſauros ſuos eccleſijs & pauperibus erogaret.

Itèm Sixti Papæ, qui Romæ ſedit annos octo. Hic criminatorem ſuum, Baſſum nomine, nutu diuino mortuum, manibus ſuis cum linteaminibus & aromatibus tractans, ſepeliuit apud beatum Petrum.

IIII. CALENDAS APRILIS.

Die 29. De eo Surius ex Bedæ Tomo 3.

DEpoſitio Abbatis Euſtaſij diſcipuli ſancti Columbani, qui pater fermè ſexcentorum extitit monachorum: & vitæ ſanctitate conſpicuus, etiam miraculis claruit.

De his Victore [illegible] Vide Suriũ.

Eodem die apud Aphricam, ſanctorum confeſſorum Armogaſtis, Archinimi, & Satyri: qui apud Africam tempore VVandalicæ perſecutionis, ſub Genſerico Rege Ariano, cùm eſſent lucidiſſima membra Eccleſiæ Chriſti, & prauitatẽ Arianorum libertate catholica frequenter arguerent, pro cõfeſſione veritatis, multa & grauia perpeſſi ſupplicia atq; opprobria, curſum glorioſi certaminis impleuerunt.

III. CALENDAS APRILIS

Die 30. De Quirino vide in geſtis Alexandri Papæ, 3 Maij Tomo 3. Surij.

ROmæ, natale ſancti Quirini Tribuni & martyris, ſub Traiano Imperatore, qui cùm ex præcepto eius beatum Alexandrum Papam, & Hermen præfectum in vincula conieciſſet, haberetque filiam, cuius collum ſtruma circundederat, auditis exhortationibus beati Hermæ de fide Chriſti, & viſis ſignis, quæ Deus in martyribus ſuis Alexandro & Herme operabatur, ipſam eandem filiam ſuam obtulit ad ſanandum. Cui dixit beatus Alexander: Tolle boiam de collo meo, & impone ei. Quod cùm obedienter pater eius exequeretur, diuino nutu ſubitò ſanata eſt. Vocabatur autem ipſa Balbina. Atque ità pater eius Quirinus, & ipſa, cum vniuerſis qui in cuſtodia tenebantur, omnique domo ſua, baptizatus eſt. Quod vt nunciauit Commentarienſis Aureliano Iudici, iratus iuſſit adduci Quirinum ad ſe, & dixit ei: Ego te quaſi filium dilexi, tu autem irriſiſti me, deceptus ab Alexandro? Dixit ei Quirinus: Ego Chriſtianus ſum factus, vis occidere, vis fuſtigare, vis incendere, aliud non ero. Nam omnes qui erant in carcere, feci fieri Chriſtianos, & dimiſi eos, ſed noluerunt vſquàm ire. Iratus Aurelianus, fecit ei linguam abſcindi, deindè in eculeo ſuſpendi. Qui dum Aureliani non cederet iniurijs, iuſſit ei manus & pedes abſcindi, & ſic eum decollari, & canibus proijci: Sed Chriſtiani corpus eius raptum, in via Appia ſepelierunt, in cœmeterio Prętextati.

S. Quirinus decollatur.

* Aurelia ciuitate, ſancti Paſtoris Epiſcopi depoſitio.

PRIDIE CALENDAS MAII.

Die 31.

ROmæ, natale ſanctæ Balbinæ filiæ Quirini martyris. Qui beatus martyr tollens

tollens boiam de collo Alexandri Papæ secundùm iussionem eius cùm pergeret, vt collo filiæ suæ strumam habentis imponeret, ecce subitò puer cum facula apparuit: quem constat Angelum Dei fuisse, & venit ad puellam, dicens: Salua esto, & in virginitate tua permane, & ego te faciam videre sponsum tuum, qui pro amore tuo sanguinem suum fudit. Perueniens igitur pater vt perficeret, quod de boia ei iussum fuerat, videt subitò filiam suam sanam, quæ postmodùm à sancto Alexandro baptizata est, & instructa in virginitate, plena operibus bonis permansit. Cui sæpè osculanti boiam ipsam beati Alexandri dixit sanctus Alexander: Desine hanc boiam osculari, sed potiùs require domini mei Petri vincula, & ea osculare. Tunc dedit operam, & summo studio post desiderium magnum peruenit ad illa, tradiditque sanctæ Theodoræ religiosissimæ fœminæ, sorori sancti Hermetis præfecti & martyris. Ipsa verò virgo Balbina post deuictum seculi huius cursum, sepelitur iuxta patrem suum martyrem Quirinum, via Appia in cœmeterio Prætextati.

Angelus hortatur Balbinam vt maneat virgo.

Obit' eius.

MENSIS APRILIS HABET DIES XXX.
LVNAM VERO VIGESIMAMNONAM.

CALENDIS APRILIS.

ROMAE, beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi martyris Hermetis, quam beatus Alexander Papa & martyr instruxit, baptizauit, atque in fide Christi docuit: Quæ sub Aureliano Imperatore martyrizata est. Sepulta iuxta fratrem suum martyrem, via Salaria non longè ab vrbe Roma.

Die 1. De ea, gesta Alexandri Papę 3 Maij.

Eòdem die sancti Venantij Episcopi & martyris. Et in pago * VVinnoensi, sancti Vualerici confessoris, cuius sepulcrum crebris miraculis illustratur.

Suri' de Vualerico cófessore.

IIII. NONAS APRILIS.

NAtalis sancti Nicetij, Lugdunensis Episcopi, cuius & vita miraculis claruit, & preciosa mors nihilominùs miraculis commendatur.

Die 2.

Et apud Cæsaream Cappadociæ, passio sanctæ Theodosiæ virginis: quæ tempore Diocletiani, cùm esset annorum octodecim, vltrò se sanctis confessoribus in custodia socians, tenta ab Vrbano præfecto, & in eculeo cruciata: deindè ferro onusta, & in carcerem trusa: ibi virtute Dei, omnia vincula eius disrupta sunt. Post hæc saxo alligata, in mare mersa est: sed mox litoribus incolumis reddita. Bestijs in amphitheatro proiecta, & ab his intacta, martyrium capitis abscisione compleuit.

De Theodo. Euseb. lib. 8. cap. 17.

III. NONAS APRILIS.

THessalonicæ, natalis sanctarum virginum Agapis & Chioniæ, sub Diocletiano, quę primò in carcere macceratę, pòst in ignem missę sunt, sed intactæ à flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas reddiderunt.

Die 3. De his apud Suriú Aprilis 1.

Apud Scythiam, ciuitate Tomis, natalis sanctorum Euagrij & Benigni.

Apud Tauromenium Siciliæ, sancti Pancratij.

PRIDIE NONAS APRILIS.

MEdiolani, depositio beati Ambrosij Episcopi & confessoris, cuius studio, inter cætera doctrinæ & miraculorum insignia, tempore Arianæ perfidiæ, tota Italia ad catholicam fidem conuersa est.

Die 4. De Ambrosio Surius Tó. 2.

NONIS APRILIS.

THessalonicæ, natalis sanctæ Irenis virginis, quæ post tolerantiam carceris, sagitta percussa est à Sisinnio comite: sub quo & sorores eius simul Agapes & Chionia martyrizatæ sunt.

Die 5. Surius de ea Aprilis 1.

Itèm apud Aegyptum, natalis sanctorum, * Martiani, Nicanoris, & Apollonij.

*al. martiáe

Apud Cæsaream * Lyciæ, natalis sancti Amphiani.

De Amphiano Surius 2. Aprilis.

VIII. IDVS APRILIS.

Die 6. De Sixto hoc Pontificale cap. 8. Romæ, S. Sixti Papę & martyris, qui rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, diem vnum. Passus est autem temporibus Adriani Imperatoris. Hic constituit, vt sacra mysteria non tractarentur nisi à ministris sacris: Et quicunque Episcopus euocatus fuisset ad sedem Apostolicam, rediens ad parochiam suam, non reciperetur, nisi salutationis literas, hoc est, formatas à sede Apostolica, plebi detulisset. Constituit quoquè, vt intra actionem Missarum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, ter decantaretur.

VII. IDVS APRILIS.

Die 7. De eo Eusebius Eccles. hist. c. 8. 10. & 12. Egesippi viri sanctissimi, qui vicinus Apostolorum temporum, omnes à passione Domini, vsque ad suam ætatem, ecclesiasticorum actuum texens historias, multaque ad vtilitatem legentium pertinentia, hinc indè congregans, quinque libros composuit, sermone simplici, vt quorum vitam sectabatur, dicendi quoquè exprimeret characterem. Asserit se venisse sub Aniceto Romam, qui decimus post Petrum Episcopus fuit, & perseuerâsse vsque ad Eleutherium eiusdem vrbis Episcopum, qui Aniceti quondàm diaconus fuerat. Isdem quoquè Egesippus in libris suis refert de conuersatione sua, quam habuit à gentili philosophia. Nam & ego ipse, inquit, sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos, & videns eos impauidos ad suscipiendam mortem, atque omne supplicium tolerandum considerabam quòd impossibile esset, in malitia eos, & in libidine conuersari.

Alij Cœlestinũ habent 8. Idus April. de quo in Pontif. c. 45. Itèm Cœlestini Papæ, qui rexit Ecclesiam annos octo. Hic constituit vt psalmi Dauidici centum & quinquaginta antè sacrificium antiphonatim canerentur: Nam anteà tantùm Epistola & sanctum Euangelium recitabantur.

VI. IDVS APRILIS.

Die 8. Tvronis, sancti Perpetui Episcopi admirandæ sanctitatis viri: cuius opera, templum super veneranda ossa beati Martini Episcopi, perfectum est, cuiusque sacrum corpus, de loco vbi primùm tumulatum fuerat, ad locum vbi nunc condignè veneratur, translatum & reconditum est.

V. IDVS APRILIS.

Die 9. Apud Sirmium, natalis septem virginum, quæ in vnum meruerunt coronari quinto Idus Aprilis.

De Maria Aegyptiaca Surius to. 2. ✱ Itèm quinque virginum, quarum nomina Deus scit. Et Mariæ Aegyptiacæ.

Apud Antiochiã, sancti Prochori Diaconi, præclarissimi fide & miraculis viri, apud Antiochiam martyrio consummati, ibique sepulti, qui vnus fuit de septem

Act. 6. primis, vt in Actis Apostolorum scribitur.

IIII. IDVS APRILIS.

Die 10. Vt habetur in gestis Alexandri, 3. Maij. Ezechielis Prophetæ. Et Romæ, beatorum martyrum plurimorũ, quos beatus Alexander Papa & martyr baptizauit cùm teneretur in carcere: & ipsi relegati pariter eum illo. Hos omnes Aurelianus Imperator, naui vetustæ impositos, in altum mare deduci, & illic ligatis ad colla lapidibus, mergi in profundum maris fecit quarto Idus Aprilis.

✱ Itèm in Antiochia, sancti Theodori presbyteri.

III. IDVS APRILIS.

Die 11. Apud Cretam, vrbe Cortyna, beati Philippi Episcopi, qui vita & doctrina claruit, temporibus Antonini Veri, & Lucij Aurelij Commodi Imperatorum.

De Leone Pontificale cap. 47. ✱ Eodem die Romæ beati Leonis Papæ.

PRIDIE IDVS APRILIS.

Die 12. De Iulio I. Pontificale cap. 36. Romę via Aurelia milliario tertio, in cœmeterio Calepodij, natale sancti Iulij, Papæ & confessoris, qui sub Constãtino Ariano filio Constantini decem mensibus tribulationes & exilia perpessus: post eius mortem, cum magna gloria ad suam sedem reuersus est. Hic constituit, vt nullus clericus causam quamlibet in publico ageret nisi in ecclesia: & notitia fidei per notarios colligeretur: & siue cautiones, vel instrumenta, aut donationes, aut commutationes, aut traditiones, aut testamenta, aut allegationes, vel manumissiones à clericis in ecclesia celebrarentur.

IDIBVS APRILIS

Apud Pergamum Asiæ vrbem, natalis sanctorum Carpi Episcopi & Papyrij Diaconi, & Agathonicæ optimæ fœminæ, aliarumque multarum quæ probatis confessionibus martyrio coronatæ sunt: cum quibus & vir mirabilis Iustinus philosophus, qui habitu quoque philosophorum incedens, pro religione Christi plurimùm laborauit, intantùm vt Antonino Pio & filijs eius, & Senatui, librum contra gentes scriptum daret, ignominiamque Crucis non erubesceret. Cumque iam secundum librum successoribus præfati Imperatoris, id est, Antonino Vero, & Aurelio Commodo, pro religionis nostræ defensione porrexisset, remuneratione linguæ fidelis, martyrij munus accepit. Die 13. De Carpo Euseb. Eccles. hist. lib. 4. cap. 14. De Iustino, ibidem cap. 8. & 11.

Apud Hispaniam, natalis sancti Hermingildi, quem pater eius Leouigildus Arianus, Gothorum Rex, ob fidei catholicę confessionem, inexpugnabilem videns, in carcerem & vincula conieci: vbi nocte sancta Dominicæ resurrectionis, iussu perfidi patris, securi percussus in capite, regnum cæleste pro terreno, Rex & martyr intrauit. Scribit beatus Gregorius. Greg. 3. Dialogorũ cap. 31. est apud Surium.

* Itèm S. Euphemiæ virginis & martyris.

XVIII. CALENDAS MAII.

Romæ via Appia in cœmeterio Prætextati, natalis sanctorum martyrum Tiburtij, Valeriani, & Maximi, sub Almachio præfecto: quorum primi fustibus cæsi, & gladio sunt percussi, vltimus tandiù plumbatis verberatus, donèc spiritum redderet. Die 14. De his in gestis Cæciliæ 22. Nouẽbr. Tomo 6.

Interamnis, sancti Proculi martyris. Itèm sanctæ Domnæ virginis, cum socijs virginibus coronatæ.

Apud Alexandriam, sancti Frontonis Abbatis, cuius vita extitit sanctitate & miraculis gloriosa.

XVII. CALENDAS MAII.

In ciuitate Corduba, natalis sanctorum Olympiadis & Maximi nobilium, qui iubente Decio fustibus cæsi, & deindè plumbatis, ad vltimum capita eorum securibus tunsa, donèc emitterent spiritum. Die 15. Quære de his in vita S. Laurentij 10. Augusti.

Itèm in Hispanijs, ciuitate Cæsaraugusta, natalis sanctorum octodecim martyrum, Optati, Luperci, Successi, Martialis, Vrbani, Iulij, Quintiliani, Publij, Frontonis, Felicis, Cęciliani, Euoti, Primitiui, Apodemi, & reliquorũ quatuor, qui omnes Saturnini vocati referuntur.

Apud Italiam, natale sanctorum martyrum Maronis, Eutychetis, & Victorini: qui cum beata Flauia Domitilla apud insulam Pontiam longum ducentes exilium, eamque in Christi confessione, pio fouentes solatio, inuidia atque insectatione Aureliani sponsi, & persecutoris eius, quem illa ob Christum contempserat, postmodùm à principe Nerua eidem Aureliano in seruitutem traditi sunt. Quos ille primùm quasi seruos per sua prædia singulos diuisit, iussitque eos terram fodere per totum diem, ad vesperum verò cantabrum manducare. Deindè cùm plurimos ad fidem Christi conuerterent, & populum credentium ampliarent, repletus ira à diabolo, misit qui vario genere pœnarũ interficerent eos. Nam Euthycem in media via tandiù cædi iussit, donèc spiritum exhalaret. Cuius corpus rapuit populus Christianorum. Victorinum verò apud eum locum qui Cotilias appellatur, vbi putentes aquæ emanant & sulphureæ, capite deorsùm per horas tres suspensum teneri iussit. Quod cùm per triduum pro nomine Christi passus fuisset, migrauit ad Dominum. Cumque vna die iussu Aureliani corpus eius inhumatum iacuisset, venerunt Amiternenses populi Christiani, & rapientes in suum territorium transtulerunt. Maronem autem, misso amico suo nomine Turgio, iussit idem Aurelianus duci, & saxo ingenti opprimi. Sed protegente Domino, in nullo eum lædere potuerunt. Quem Consularis accepto ab Aureliano præcepto interfecit, corpusque eius Christianus populus rapuit, & condigno honore sepeliuit. De his in vita Nerei & Achillei 12. Maij, Tomo 3. Surij. Sancti martyres diuersis pœnis interimuntur.

XVI. CALENDAS MAII.

Apud Corinthum, Calisti & Carisij cum alijs septem, omnium in mare mersorum. Die 16.

* In Mauritania, natalis Basillæ. Itèm sancti Aniceti Papæ, qui sedit in Episcopatu annos vndecim, & temporibus Seueri & Marci martyrio coronatur, sepultus in cœmeterio Calixti. Hic constituit, vt clerus comam non nutriret, secun- De eo Pontificale cap. 1.

dùm

1. Cor. 12. dùm Apostoli præceptum.

* Eodem die, dedicatio oratorij S. Gangulphi martyris.

XV. CALENDAS MAII.

Die 17. Lib. 2. Epistola 6. Itẽm Luciani Epist. 22.

APud Africam, natale sancti Mappaliei, qui cum alijs pluribus martyrio coronatus est. Scribit beatus Cyprianus in epistola ad martyres de illo hoc modo. Vox plena spiritu sancto de martyris ore prorupit, cùm Mappalicus beatissimus inter cruciatus suos proconsuli diceret: Videbis cras agonem. Et quod ille cum virtutis ac fidei testimonio dixit, Dominus impleuit. Agon cælestis exhibitus, & Dei seruus in agonis promissi certamine coronatus est. Et post pauca: Hunc igitur agonem per prophetas antè prædictum, per Dominum commissum, per Apostolos gestum, Mappalicus suo, & collegarum suorum nomine, proconsuli repromisit, nec fefellit in promisso suo vox fidelis. Pugnam quam spopondit exhibuit, & palmam quam meruit accepit. Istum nunc beatissimum martyrem, & alios participes eiusdem congressionis, & comites in fide stabiles, in dolore patientes, in quæstione victores, vt cæteri quoquè sectemini, & opto pariter & exhortor: vt quos vinculum confessionis, & hospitium carceris simul iunxit, iungat etiam consummatio virtutis, & corona cælestis.

Apud Antiochiam, natalis sanctorum Petri Diaconi & Hermogenis.

Apud Viennam, sancti Pantagati Episcopi.

XIIII. CALENDAS MAII.

Die 18. * al. Messanã * al. Euãthię De his Surius Tomo 2. ex Metaph.

APud* Messanam Apuliæ ciuitatem, natalis sanctorum martyrum Eleutherij Episcopi, & * Anthiæ matris eius: qui beatus Episcopus cùm esset & sanctimonia vitæ, & miraculorum virtute illustris, sub Adriano principe, in confessione Christi, lectum ferreum ignitum, craticulam, & sartaginem oleo, pice, ac relina feruentem, superans, leonibus quoquè proiectus, sed ab his illæsus, nouissimè, vnà cum matre, gladio iugulatur.

Eusεb. Eccl. hist. li. 5. cap. 20. & 21 Rufi. Est apud Surium. De eo Suri*.

Itẽm eodem die Romæ, sancti Apollonij senatoris, qui sub Commodo principe, à seruo proditus, quòd Christianus esset, imperatus, vt rationem fidei suæ redderet, insigne volumen composuit, quod in senatu legit. Et nihilominùs sententia Senatùs, pro Christo capite truncatus est: veteri apud eos obtinente lege, absque negatione non dimitti Christianos, qui semèl ad eorum iudicium pertracti essent.

In Laubaco monasterio, transitus sancti Vrsmari Episcopi & confessoris.

XIII. CALENDAS MAII.

Die 19.

IN Armenia, ciuitate Militana, natalis sanctorum Hermogenis, Caij, Expediti, Aristonici, Rufi, Galatæ, vna die coronatorum.

In Hispania ciuitate Caucoliberi, natalis sancti Vincentij martyris.

Act. 6. Apud Corinthum, sancti Timonis diaconi, apud Berœam qui primò doctor resedit. Deindè verbum Domini disseminans, venit Corinthum, ibique à zelantibus Iudæis, & nomen Christi persequentibus, Græcis traditus, vt ferũt, primò flam-

S. Timõ crematur. mis iniectus, sed nihil læsus: deindè cruci affixus martyrium suum impleuit. Sepulrus apud Corinthum gloriosè. Hic fuit vnus ex septem primis, vt habetur Actorum 6.

* Eodem die, depositio S. Baldrici Episcopi.

XII. CALENDAS MAII.

Die 20. Pontificale cap. 15.

ROmæ, sancti Victoris Episcopi, qui tertiusdecimus post beatum Petrum, rexit Ecclesiam annis decem, & sub Seuero principe, martyrio coronatur. Hic constituit, vt sanctum Pascha die Dominico celebraretur, & à quintadecima luna primi mensis vsque ad vigesimam primam obseruaretur: & constituit, vt necessitate faciente, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus, sub Christiana confessione, quicunque hominum ex gentibus venientes baptizarentur.

De his in gestis Nerei & Achillei 12. Maij, Tom. 3. Surij.

Itẽm Romæ, sanctorum martyrum Sulpitij & Seruiliani, qui prædicatione & miraculis beatæ Flauiæ Domitillæ ad fidem Christi conuersi sunt. Hæc etiam sponsas eorum Theodoram & Euphrosynam ad spem vitæ æternæ, & perseuerantiam sanctæ virginitatis lucrata est. Sancti verò Sulpirius & Seruilianus persecutione Traiani, cùm nollent idolis immolare, à præfecto vrbis Aniano capite cæsi sunt. Quorum corpora Christiani rapientes, posuerunt in prædio eorum via Latina miliario secundo.

Eodem die in Gallijs, ciuitate Ebredunensi, sancti Marcellini eiusdem vrbis Episcopi

ſcopi & confeſſoris : qui diuino iuſſu,cum ſuis ſocijs Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum, verbo & ſignis admirandis, qnibus vſque hodiè refulget, ad fidem Chriſti conuertit : ità vt Baptiſterium,quod ipſe apud præfatam vrbem condidit, in ſacroſanctis Paſchalis feſti vigilijs,diuina virtute, ſingulis annis aquis ſubitis inundetur, & per ſeptem eiuſdem ſolennitatis dies,gratia exuberante permaneat. Venerabiles ſocij eius apud Dinienſium vrbem conditi,glorioſis nihilominùs miraculis commendantur.

De his Greg. Turonen. in Glo. confeſſ. cap. 69.

Miraculum.

XI. CALENDAS MAII.

ROmę,ſancti Sotheris Papę,qui ſedit in Epiſcopatu annos nouem,ſepultusque eſt in cœmeterio Caliſti. Hic conſtituit, vt nulla monacha pallam ſacratam contingeret in eccleſia,neque incenſum poneret.

Die 22.

De Sothere Pontificale cap. 13.

Apud Perſidem,natalis ſancti Simeonis Epiſcopi Seleuciæ & Theſipontis,regalium ciuitatum : qui perſecutione Saporis Regis Perſarum,iubente eodem tyranno compræhenſus,ferroq́; onuſtus, cùm iniquis tribunalibus exhibitus,de Domino Ieſu Chriſto voce libera ac conſtantiſſimè teſtaretur : primùm carcerali ergaſtulo,cum alijs centum,è quibus alij Epiſcopi,alij erant preſbyteri,alij diuerſorum ordinum clerici,longo tempore maceratus eſt.Nouiſſimè cùm in Chriſti teſtimonio immobilis perſiſteret,iuſſus eſt cum omnibus pariter decollari : ità vt cùm cæteri iugularentur, adſtaret : & ipſe vltimus,trucidaretur. Cumque omnes ſub eius adſpectu cæderentur, & ille ſingulos paternis exhortarionibus alacriter confortaret : extremo lictoris ictu & ipſe occumbens, palmam martyrij adeptus eſt. Erat autem ſexta feria ſeptimanæ maioris, in qua ante reſurrectionis feſtiuitatem annua Chriſti paſſionis memoria celebratur. Paſſi ſunt cum eo etiam Vſtazadis eunuchus nutritius Regis,& Abdella,atque Ananias,venerabiles ſenes : & Puſitius præpoſitus artificum regalium, eò quòd videns præfatum ſenem Ananiam ſub ictu gladij trementem, exclamauerit confidenter,dicens : Paululùm ô ſenex claude oculos & ſecurus eſto,mox Chriſti videbis adſpectum. Filia quoquè eiuſdem Puſitij virgo ſacra ſimul perempta eſt.

De Simeóe Surius tó. 2. ex Sozomeno.

S. Puſitij fortitudo & cóſtantia.

Apud Alexandriam,natalis ſanctorum Fortunati,Aratoris preſbyteri,Felicis, Siluij,Vitalis,qui in carcere quieuerunt.

* Romæ, in cœmeterio via Appia, ſanctorum Valeriani, Maximi & Tiburtij.

* In Campania,natalis ſancti Amphelici.

X. CALENDAS MAII.

IN Africa,ciuitate Hieropoli, natalis S.Philippi Apoſtoli.

Romæ via Appia, In cœmeterio Caliſti,ſancti Caij Papæ,qui cùm Eccleſiam vndecim annos, menſes quatuor,dies duodecim rexiſſet,martyrio coronatus eſt ſub Diocletiano principe. Frater nanque eius beatus Sabinus preſbyter,in multis clariſſimus paſſionibus, iam finierat triumphum victoriæ ſuæ, ſub eodem impio principe, vndecimo Calendas Martias. Hic Caius conſtituit,vt per omnes gradus primùm aſſcenderet,ſi quis Epiſcopus fieri mereretur : vt eſſet Oſtiarius,Lector, Exorciſta, Acolythus, Subdiaconus,Diaconus, Preſbyter.

Die 22.

De Caio gesta Sebaſtiani & Suſannæ Augu. 11.

Eodem die Romæ, S.Agapeti Pontificis, qui ſedit menſes vndecim. Hic ingreſſus Conſtātinopolim, ad Iuſtinianum Imperatorem,Anthimium Epiſcopum Conſtantinopolitanum,qui duas in Chriſto naturas negabat, depoſuit, & in eius loco Menam catholicum conſecrauit.

De Agapeto Pontificale cap. 59.

Apud Perſidem,ſanctorum martyrum plurimorum,qui iubente Sapore Perſarum Rege,annuo die, quo paſſionis Dominicæ memoria celebratur, per totam Perſidis regionem tenti, ac pro Chriſti nomine iugulati ſunt. In quo fidei certamine paſſus eſt Meliſius Epiſcopus, ſanctitate & miraculorum gloria inſignis: Acepſimas Epiſcopus cum preſbytero ſuo Iacobo : & Mareas & Bicor ſimiliter Epiſcopi, cum clericis ferè ducentis, & quinquaginta : monachis etiam cum ſacratis virginibus plurimis: inter quas & Simeonis Epiſcopi ſororem nomine Iarbuam cum pediſſequa ſua,ſtipitibus alligantes,ſerraque ſindentes crudeliſſimè necauerunt.

De his Surius ex Metaphraſte.

Eodem die in Corduba ciuitate, natalis ſanctorum Parmenij, Helimenæ, & Chryſoteli preſbyterorum, & Lucæ, & Mutij diaconorum de Babylonia. Quorum primus præciſa etiam lingua loquebatur. Omnes primò in eculeo ſuſpenſi,

& nexibus attractati sunt: dein laminis ardentibus circa latera appositis, vstulati & vnguibus lacerati, ad vltimum gladio trucidati sunt, præsente persecutore Decio. Scriptum in passione S. Laurentij. Et in Lugduno Galliæ, natalis sancti Epipodij martyris, qui persecutione Antonini Veri, post gloriosas quadragintaocto martyrum agones, qui in eadem vrbe passi sunt, cum Alexandro charissimo collega tentus, ipso interim in carcerem truso, primò os diris pugnorum ictibus cæsus, deindè eculei extensione vexatus, postremò martyrium capitis abscisione compleuit.

Quære 10. Augusti in initio, Tō 4. Suri' de Epipod. ex Metaphraste.

Viennæ, sancti Iuliani Episcopi & confessoris.

IX. CALENDAS MAII.

Die 23. Dist. 15. cap. Sācta Rom. Ecclesia. De Georgio, Felice & sociis Surius Tomo 2.

IN Perside, ciuitate Diospoli, passio sancti Georgij martyris, cuius gesta passionis etsì inter apocryphas connumerentur scripturas, tamen illustrissimum martyrium eius inter coronas martyrum, Ecclesia Dei venerabiliter honorat.

In Gallijs ciuitate Valentia, natalis sanctorum Felicis presbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum, qui à beato [Mar]co Lugdunensi Episcopo & martyre ad prędicandum verbum Dei missi, cùm [m]aximam partem supradictæ vrbis ad fidem Christi conuertissent, à Duce Cornelio in carcerem trusi: dein durissima neruorum flagellatione diutissimè verberati: pòst etiam vinctis à tergo manibus, cruribusque confractis, circa rotarum vertiginem adstricti, fumi quoquè amaritudine supposita, die ac nocte continuata, eculei suspensi extensione, ad extremum gladio consummati sunt.

De wulfrāno in Surio Martij 20. De Adelberto April 23.

In Fontenella monasterio, sancti VVulfranni Episcopi, prę̈clari in miraculis viri.

* Eodem die passio sancti Adelberti Episcopi.

* Itèm eodem die, sanctæ Pusinnæ virginis.

VIII. CALENDAS MAII.

Die 24. Surius de eo Tom. 2.

LVgduno Galliæ, natalis sancti Alexandri, qui tertio post passionem Epipodij die productus è carcere, primò ità laniatus est crudelitate verberantium, vt crate soluta costarum, patefactis visceribus, secreta animæ panderentur. Dein crucis affixus patibulo, beatum spiritum exanimatus emisit. Passi sunt cum eo & alij, numero triginta quatuor. Sepulti ambo ex vtroque altaris latere, in crypta, quæ in colle superposito ciuitati, pulchro & antiquo opere extructa est.

Beda lib. 2. hist. Anglorum.

Eodem die, depositio Melliti Episcopi in Britannia, qui tertius post Augustinum Episcopum, Dorouernensem Ecclesiam suscepit, quam rexit annos quinque: Sepultus in monasterio, in ecclesia beati Petri, octauo Calendas Maij.

Dan 3.

In Babylonia ciuitate magna, Sidrach, Misach & Abdenago: qui & mutato nomine Ananias, Azarias, & Misahel dicebantur, de camino ignis ardente sunt liberati.

VII. CALENDAS MAII.

Die 25. S. Marci vita est apud Suriū Tō 2. ex Metaph.

ALexandriæ, natale sancti Marci Euangelistæ. Hic discipulus & interpres Apostoli Petri, rogatus Romæ à fratribus scripsit Euangelium. Quod quanto tardiùs cæteris inchoauit, tanto in longiora scribendo tempora porrexit. Ab initio nanque Euangelicæ prædicationis, quæ per Iohannem facta fuit cœpit, & ad illud vsque tempus narrando peruenit, quo Apostoli idem Euangelij verbum totum prædicando disseminauêre per orbem. Quod cùm Petrus audijsset, probauit, & ecclesijs legendum sua authoritate edidit. Quo assumpto idem Marcus perrexit Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ecclesiam tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sequutores Christi ad exemplum sui cogeret. Meminit huius Marci & Petrus in prima Epistola, sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans. Salutat, inquit, vos quæ est in Babylone collecta ecclesia, & Marcus filius meus. Qui constitutis, & confirmatis ecclesijs per Lybiam, Marmaricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriam, locaque quæ Bucolicæ dicebantur, vicina Alexandriæ, circa mare Aegyptium, plena ferocium barbarorum, atque Aegyptum vniuersam, ad vltimum tentus est à paganis, qui remanserunt Alexandriæ. Qui videntes eum die sancto Paschæ Missam facientem, miserunt funem in collo eius, & trahebant eum ad loca Bucolicæ, quæ erant iuxta mare sub rupibus, vbi erat ecclesia constructa. Et defluebant carnes eius in terram, ac saxa inficiebantur sanguine. Vespere autem facto, miserunt eum in carcerem, vbi

Eius Euangeliū Petri authoritate approbatū.

1. Pet. 5.

vbi circa mediam noctem, primò Angelica visitatione confortatus est, deindè ipso Domino sibi apparente, ad cælestia regna vocatus est. At manè dum traheretur ad loca Bucolicæ, gratias agens, & dicens, Domine, in manus tuas commendo spiritum meum, defunctus est, & à viris religiosis sepultus in loco lapidis excisi cum gloria. Ordinauerat autem pro se episcopum Alexandriæ Amanum. Mortuus est autem octauo Neronis anno. Alijs quoquè ecclesijs longè lateque Episcopos, Presbyteros, & Diaconos dederat. *Psal. 30.* *S. Marcus hunc suffecatus moritur.*

Eodem die Romæ, Litania maior, ad sanctum Petrum.

Apud Viennam, sancti Clarentij Episcopi & confessoris.

VI. CALENDAS MAII.

Romæ, natalis sancti Cleti Papæ, qui secundus post beatum Petrum, cùm rexisset Ecclesiam annis duodecim, persecutione Domitiani, martyrio coronatus est. *Die 26. De eo Pontificale ca. 3.*

Itèm Romæ, S. Marcellini Papæ, qui cùm Ecclesiam nouem annis & mensibus quatuor rexisset, temporibus Diocletiani & Maximiani, ad sacrificandum ductus, sacrificauit idolis, deindè pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano, pro confessione veræ fidei, cũ Claudio, Cytino & Antonino, capite truncatus est. Et post dies triginta sex sepultus via Salaria, in cubiculo, à Marcello presbytero, & à diaconibus, cum hymnis. Quo tempore fuit magna persecutio, ità vt intra vnum mensem septendecim millia martyrio coronarentur. *De Marcellino Pontificale cap 30.*

* Itèm Romæ, sancti Vindemialis Episcopi & confessoris.

V. CALENDAS MAII.

Romæ, S. Anastasij Papæ, qui sedit annos tres, dies decem. Hic constituit, vt quotiescunquè sancta Euangelia recitarentur, sacerdotes non sedeant, sed curuosè stent: constituitque transmarinum hominem in Clerum non recipi, nisi quinque Episcoporum designaretur chirographis. *Die 27. Pontificale cap. 46.*

Apud Nicomediam, natalis sancti Anthimi Episcopi & martyris, in memorijs piorum fulgentis in regno Christi. Hic persecutione Diocletiani, ob confessionem Christi, martyrij gloriam capitis obtruncatione suscepit. Quem tanquàm bonum pastorem, viam martyrij præeuntem, vniuersa penè gregis sui multitudo secuta est: Quorum alios præfatus tyrannus, apud candem ciuitatem tunc temporis residens, gladio obtruncari, alios ignibus conflagrari, alios nauiculis impositos, pelago immergi fecit. Ipsis fidelium turbis tanto per Dei gratiam fidei igne inflammatis, vt nec interrogari se paterentur, sed vltrò in flammas irruerent, vel cædentibus gladijs ceruices obicerent. Scriptum est in Ecclesiastica historia libro octauo. *De anthimo lib. 8. Eccles. historiæ, c. 6 & Surius ex Metaphraste Tomo 2.*

IIII. CALENDAS MAII.

Apud Rauennam, natale sancti Vitalis martyris, patris sanctorum Geruasij & Prothasij. Qui militans cum Paulino iudice, Rauennam ingressus est. Et cùm videret in conspectu iudicis sui Christianum nomine Vrsicinum, arte medicum, natione Ligurem, post nimia tormenta capitalem accepisse sententiam, & cùm iam venisset ad Palmam, & expauisset, exclamauit: Noli, noli, Vrsicine medice, qui alios curare consuêsti, teipsum æternæ mortis iaculo vulnerare: Et qui per passiones nimias venisti ad palmam, coronam vis perdere à Domino præparatam? Vtque martyrium cosummauit idem Vrsicinus, statim beatus Vitalis corpus eius rapiens intra Rauennatium vrbem sepeliuit, ad iudicem vltrà venire contemnens. Tentus itaque à Paulino Consulati ob id maximè, quia præfatum Vrsicinum in passionis agone positum suis exhortationibus roborâsset, post eculei tormenta, iussus est perduci ad Palmam. Locus autem, vbi decollabantur Christiani, hoc habebat vocabulum, eo quòd arbores palmæ illic essent. Et facta fouea quousque inueniretur aqua, ibi supinus depositus, & terra ac lapidibus oppressus est. Coniunx quoquè eius Valeria, cùm reuerteretur ad vrbem Mediolanensium, Syluano sacrificantes incurrit: Cumque eam deponentes de sagmario hortarentur de Idolothytis manducare, nec sibi omninò licitum testaretur, quia esset Christiana, nimia cæde mactata est, vt vix semineccem sui homines eam ad Mediolanensem vrbem perducerent. Quæ infra biduum migrauit ad Dominum. *Die 28. Vide Suriũ de eo Tom. 2. & 3. 19. Iunij.* *Viuus in terra sepultus opprimitur Vitalis.*

Alexandriæ, natale sanctæ Theodoræ virginis. Quæ sacrificare contemnens, in lupanar tradita, mito Dei fauore erepta est. Adstante quippè iam ad ostium cel- *Surius habet de Theodora ex Ambr.*

[lib. 2. de Virginibus.] lulæ multitudine iuuenum impudicorum, repentè quidam ex fratribus Didymus nomine, plenus fide, diuinitùs inſpiratus, ſumpto militari habitu, primus lupanar irrupit, & ſanctæ virgini cur veniſſet exponens, illi militares imponit exuuias, ipſe virginali veſte induitur. Sic virgo egreſſa, & à nullo agnita, ad ciuitatem fugiens euaſit. Didymus præſidi exhibitus, & omne factum conſtanter exponens, Chriſtianum ſe eſſe confeſſus, abſciſo capite igni traditus eſt. Beata quoquè virgo, quæ pro tuenda virginitate ex lupanari fugerat, amore coronæ continuò ad ſtadium regreſſa, ſimul cum Didymo percuſſa, & ſimul eſt coronata.

Eodem die Aphrodiſij, Carilippi, Agapeti, & Euſebij martyrum.

Itèm in Pannonia, ſancti Pollionis martyris.

III. CALENDAS MAII.

[Die 29. Epheſ. 6. 2. Tim. 4.] Apud Paphum, Tychici Apoſtolorum diſcipuli.

In Numidia apud Citthenſem Coloniam, natalis ſanctorum martyrum Agapij & Secundini Epiſcoporum: qui perſecutione Valeriani, poſt lõgnm exilium apud præfatam vrbem, in qua tunc maximè gentilium rabies cæco furore & officijs militaribus ad tentandam iuſtorum fidem inhiabat, ex illuſtri ſacerdotio effecti ſunt martyres glorioſi. Paſſi ſunt in eorum collegio, Aemilianus miles, Tertulla & Antonia ſacræ virgines, & quædam mulier cum ſuis geminis. [De his in geſtis in SS. Mariani & Iacobi 30. Apr.]

PRIDIE CALENDAS MAII.

[Die 30. De his 2. tomo nouę editionis pagina 1062.] Natalis ſanctorum martyrum Mariani & Iacobi, quorum prior Lector, poſterior Diaconus erat. Et cùm iampridèm infeſtationes Decianæ perſecutionis in confeſſione Chriſti euiciſſet Marianus, itetùm cum chariſſimo collega tentus eſt apud Cirthenſem Coloniam. Vbi poſt dira & exquiſita ſupplicia (ità vt Marianus per ſummos apices pollicum ſuſpenſus, & graui pondere pedibus innexus, crudeliſſimè torqueretur) diù in carcere macerati ſunt. Sed diuinis reuelationibus mirabiliter confortati: deindè Lambeſitanam vrbem directi ad præſidem, ibi rursùm longo tempore carcerali ergaſtulo mancipati ſunt: ſed iterùm diuinis reuelationibus alleuati, nouiſſimè cum multis alijs gladio conſummati ſunt.

[Hui' meminit Gregor. Turonen. de glor. mart. cap 56.] Eodem die apud Santonas, natalis ſancti Eutropij martyris, qui à beato Clemente Epiſcopo directus in Gallias: ab eodem etiam Pontificalis ordinis gratia conſecratus, impleto huius officij ordine, peracta in incredulis prædicatione, inſurgentibus paganis, quos author inuidiæ credere non permiſit) illiſo capite victor occubuit. Deniquè poſt multa annorum ſpatia, cùm Palladius eiuſdem vrbis Epiſcopus, & cum eo alij viri Dei, corpus eius, debiti honoris gratia, in baſilicam nouam transferrent, reſerato ſarcophago, contemplati ſunt cicatricem capitis, qua in parte defixum fuerat ſecũris acumen. Cumq́ue ſequenti nocte ſtrauiſſent ſacerdotes membra quieti, apparuit eis per viſum, dicens: Cicatricem quam contemplati eſtis in capite, ſcitote me per eam martyrium conſummâſſe.

[De Maximo Surius vltima Aprilis, Tomo 2.] Apud Aſiam, paſſio ſancti Maximi martyris, cuius geſta habentur.

* Romæ, ſancti Quirini tribuni & martyris, de quo ſuprà tertio Calendas Aprilis.

* Itèm Sophiæ virginis.

MENSIS

MENSIS MAIVS HABET DIES XXXI. LVNAM VERO TRIGESIMAM.

CALENDIS MAII.

HIEREMIAE Prophetæ. Et natalis Apostolorum Philippi & Iacobi. Ex quibus Philippus cùm penè Scythiam ad fidẽ Christi conuertisset, Diaconibus, Presbyteris & Episcopis ibi constitutis, reuersus est ad Asiam. Vbi continuę prædicationi per aliquot annos insistẽs, multitudinem populorum, Christo laboribus pijs semper inseruiens, lucratus est. Qui quę apud Hierapolim Asiæ ciuitatem dormiuit cum patribus suis, beato fine sepultus. Iacobus verò, qui & frater Domini legitur cognomento Iustus, post passionem Domini statìm ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus ordinatus est. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquàm attonsus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo, huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non vtebatur, sed lineis, solusque ingrediebatur templum, & fixis genibus pro populo deprecabatur, intantùm, vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Hic itaque cùm publicè in concilio compelleretur à Iudæis, vt Christum Dei filium negaret, & ille voce maxima protestaretur ad populum, dicens: Quid me interrogatis de filio hominis? Ecce ipse sedet à dextris virtutis, & venturus est cum nubibus cæli: præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus, adhuc semianimis tollens ad cælum manus diceret: Domine ignosce eis, quid enim faciunt, nesciunt, fullonis fuste in cerebro percussus occubuit. Hic est de quo & Apostolus Paulus scribit ad Galatas: Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Id Apostolorum super hoc crebriùs acta testantur. Euangelium quoquè quod appellatur secundùm Hebræos, & à B. Hieronymo in Græcum sermonem Latinumq; translatum est, post resurrectionem Saluatoris, de eo refert: Dominus autem cùm dedisset syndonem seruo sacerdotis, venit ad Iacobum Iustum, & apparuit ei. Iurauerat autem Iacobus se non comesturum panem ab illa hora qua biberat calicem Domini, donèc videret eum resurgentem à dormientibus. Rursusque post paululum: Afferte, ait Dominus, mensam & panem. Statimque additur: Tulit panem, & benedixit, & fregit, & dedit Iacobo Iusto, dixitque ei: Frater mi comede panem tuum, quia surrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annis Hierosolymæ rexit Ecclesiam, id est vsq; ad septimum Neronis annum, & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat sepultus est. Quidam in monte Oliueti eum conditum putãt, sed falsa eorum opinio est. Scripsit autem vnam tantùm Epistolam, quę de septem canonicis est.

Die 1.

De his Surius ex Metaphraste.

Fullonis fuste occiditur Iacobus Apostolus.

Gal. 1.

Epistola S. Iacobi, vna de septẽ canonicis est.

In Gallijs territorio Viuariensi, in loco qui vocatus est antiquitùs Gentibus, sancti Andeoli Subdiaconi, quem misit ab Oriente S. Polycarpus cum B. Benigno & Andochio presbyteris, & Tyrso diacono ad prædicandum verbum Dei in Galliam. Cuius prędicatione Cęsar Seuerus comperta, spinosis fustibus crudelissimè flagellatum in carcerem trudi præcepit: & alia die productum cùm videret superari non posse, iussit ad similitudinem gladij, de ligno durissimo ensem fieri, & in crucis modum caput eius scindi. Quod cùm factum fuisset, eliso in terram cerebro gloriosa morte translatus est.

Itèm ciuitate Sedunensi, loco Agauno, passio Sigismundi Regis filij Gundebaldi, Regis Burgundionum. Qui cùm se cerneret non posse Francis resistere, solus fugiens, coma deposita, habitum religionis suscepit, & ieiunijs, vigilijs, die noctèque vacans ac orationibus, captus à Francis est, cum vxore ac filijs, in puteumq; demersus occubuit. Pòst verò Abbati cuidã reuelatus, & ab eo reuerenter sepultus, etiam miraculis claruit.

De eo Surius 3 Tomo nouæ editiõis.

* Antisiodoro ciuitate, depositio sancti Amatoris Episcopi.

* Tolosæ, natalis sancti Orientij Episcopi. Itèm depositio S. Iustini Begorra ciuitate.

Ibidem Surius de Walburga.

* Eodem die sanctæ VValburgæ virginis.

VI. NONAS MAII.

Die 2.

De eo vide Surium.

NAtalis sancti Patris nostri Athanasij Alexandrinæ vrbis Episcopi & confessoris. Qui multa Arianorum perpessus insidijs, quadragesimo & sexto anno sacerdotij sui, post multos agones, multasq; patientiæ coronas quieuit in pace. Hic vir sagacis ingenij, & ecclesiasticis negocijs apprimè vigilans fuit. Huius origo & à pucro institutio, tali modo narratur. Tempore quo apud Alexandriam Petri martyris diem Alexander Episcopus agebat, cùm post expleta solennia conuenturos ad cõuiuium suum clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminùs puerorum super ora maris ludum, imitantium (vt fieri solet) Episcopum, atque ea quę in ecclesijs geri mos est. Sed cùm intentus diutinò pueros inspectaret, videt ab his geri quædam etiam secretiora & mystica. Perturbatus, ilicò vocari ad se clericos iubet, atq; eis, quid eminùs ipse videret, ostẽdit. Tum abire eos, & cõpręhẽsos ad se adducere omnes pueros imperat. Cumque adessẽt, quis is ludus, & quid egissent, vel quo modo, percõtatur. Illi (vt talis habet ætas) pauidi, negare primò. Dein rem gestam per ordinẽ pandunt, & baptizatos à se quosdã cathecumenos cõfitentur, per Athanasium, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidve respondcrint, simul & ab eo qui interrogauerat: vbi videt, secundùm religionis nostræ ritum cuncta constare, collocutus cum concilio clericorum, statuisse traditur illis, quibus integris interrogationibus & responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere, sed adimpleri ea quę à sacerdotibus mos est. Athanasium verò atque eos quibus ludus iste vel presbyteris visus fuerat vel ministris, conuocatis parentibus, sub Dei obtestatione tradit Ecclesiæ nutriendos. Paruo autem exacto tempore, cùm à notario integrè, & à Grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus, continuò tanquàm fidele Domini cõmendatum, à parentibus restituitur sacerdoti, ac veluti Samuel quidã in templo Domini nutritur, & ab eo pergente ad patres in senectute bona, ephot sacerdotale dirigitur. Huius tanti in Ecclesia pro fidei integritate agones fuerunt, vt etiam de hoc videatur dictum esse illud quod scriptum est: Ego enim ostendam ei, quantum pro nomine meo eum pati oporteat. In huius etenim persecutiones vniuersus cõiurauit orbis, & commoti sunt principes terræ: gentes, regna, exercitus, coiérunt aduersùs eum. Multasque Arianorũ perpessus insidias, toto orbe profugus agitur: nullus tutus ad latendum supererat locus. Tribuni, præpositi, comites, exercitus quoq; ad inuestigandũ eum mouetur: Edictis Imperialibus præmia delatoribus proponuntur, si quis viuũ maximè, sin minùs, certè caput Athanasij detulisset. Ità totis regni viribus frustrà aduersùs eum (cui Deus aderat) certabatur. Intereà sex cõtinuis annis ità latuisse fertur in lacu cisternæ non habentis aquam, vt solem nunquàm viderit. Sed cùm iam sibi nullum locum tutum videret, (proditus siquidem fuerat per ancillam, quæ sola conscia erat dominorum officijs, qui ei latebras præbuerant) ad Constantẽ Galliarum principem fugit, à quo satis honorificè religiosèque susceptus est. Quique causa eius, quam fama compererat, diligentiùs cognita, scribit ad fratrem, pro certo comperisse, quòd sacerdos Dei summi Athanasius iniustè fugatus, exilia pateretur. Reuersus itaque ad Constantium cum literis, ad Ecclesiam suam permittitur ire. Et rursùs post mortem illius fugatus, vsque ad Iouiniani Imperium latuit: à quo honorificè & officiosissimis literis requisitus, ecclesiarum disponendarum, iam statuius in sede sua, accepit potestatem. Moritur Valentiniani & Valentis Imperatorum tempore.

Baptizati secundùm Ecclesię formam non debent rebaptizari.

1. Reg. 1.

Act. 9.

S Athanasius pro defensione fidei, multa ab hæreticis patitur.

Obit⁹ eius.

Eodem die, natalis SS. Saturnini & Neapolis, qui in carcere requieuerunt.

V. NONAS MAII.

Die 3.

De inuentione S. Crucis vide Surium Tõ 3.

HIerosolymis, inuentio sanctæ Crucis ab Helena Regina, sub Cõstantino Principe, cuius & ipsa extitit mater. Inuentionis autẽ pretiosi ligni historia cognitu digna ità se habet. Adrianus, qui vndecimus Cęsar & Imperator Romę erat, existimans se fidẽ Christianã loci iniuria peremptur ũ, in loco passionis simulacrũ Iouis cõsecrauit. Et Bethleẽ Adonidis fano profanata est, vt quasi radix & fundamentum Ecclesiæ tolleretur, si in his locis idola colerctur, in quibus Christus natus est vt pateretur: passus est, vt resurgeret: surrexit, vt regnaret: iudex vel Rex iudicaret. In Bethleem quoq; vbi agnouerat bos possessorẽ suũ, & asinus præsepe Domini sui, ibi Principes hominum inficiati saluatorem Domini, infanies hominum amores,

Esa. 1.

mor-

mortesque coluerunt. Prodita nouo sydere Regis æterni vbi cunabula supplices cum suis opibus adorauerant Chaldæi, ibi barbaras libidines sacrauerũt Romani. Vbi natum saluatorem cum exercitu Angelorum concinente, cælesti gaudio salutauerant illustrata nocte pastores, ibi Veneris amasium mixtæ semiuiris planxere meretrices. *Ezech. 8.* Prô dolor, quæ pietas hominum hãc impietatem compensare poterit, vbi sacra nati saluatoris infantia vagierat, illic Veneris lamẽta fingentium lasciuis luctibus, infamis ritus vlulabat: & vbi virgo pepererat, adulteri colebãtur. Mansit hoc seculi prioris nefas in tempora Constantini, qui Princeps vt esset Principibus Christianis, non magis sua quàm matris Helenæ fide meruit. Quæ diuino, vt exitus docuit, inspirata consilio, rogat filium vt sibi facultatem daret, cũcta loca illa Dominicis impressa vestigijs & diuinorum erga nos operum signata monimẽtis purgare: destructis tẽplis & idolis ab omni profanæ impietatis contagio, religioni suæ reddere, vt Ecclesia tandèm in terra originis suæ celebraretur. Itaque promptò filij Imperatoris assensu, mater Augusta patefactis ad opera sancta thesauris, toto abusa fisco est, quantoque sumptu atq; cultu Regina poterat, & religio suadebat, ædificatis basilicis, contexit omnia & excoluit loca in quibus salutaria nobis mysteria pietatis suę, incarnationis & passionis, & resurrectionis, atq; ascensionis sacramentis Dominus redemptor impleuerat. *S. Helena Constantini mater basilicas multas ædificat.* Mirũ verò inter hæc, quòd in basilica ascensionis, locus ille tantùm de quo in nube susceptus ascendit, captiuam in sua carne ducens captiuitatem nostram, ità sacratus diuinis vestigijs dicitur, vt nũquàm tegi marmore potuerit, aut pauimentum receperit: semper excussis solo respuẽte, quę manus adornãdi studio tentauit apponere. *Ephes. 4.* Itaque in toto basilicæ spatio solum in sui cęspitis specie virens permanet, & impressam diuinorũ pedum venerationem, calcati Deo pulueris perspicua simul & attigua venerantibus, arena conseruat, vt verè dici possit, Adorauimus vbi steterunt pedes eius. *Miraculum* Regina illa venerabilis vt venit Hierosolymam, diligenter & piè locis illic, & circà omnibus, diuinorum curiosa insignium, & oculis haurire gestiens fidem quam pijs auribus literisque perceperat, Crucem Domini studiosissimè inquirere adorsa est. *Psal. 131.* Sed quæ via vel ratio inueniendi subesset, cùm index idoneus nemo inueniri posset, vbi memoriã & curam religiosæ conscientiæ vel obseruantiæ, & antiquitas æuí, & superstitionis impiæ diuturnitas aboleuisset. Verùm ipso omnium & terris & animis opertorum conscio & teste Domino, fidelis mulier sanctum Spiritum per affectum pium meruit. *Ecce sanctę mulieris studiũ in quærenda Cruce Dominica.* Quo adspirante, cùm rem ab humana conscientia diuinitùs remotam frustrà diligens requisisset, de loco tantũ passionis certior fieri studuit. Itaq; non solùm de Christianis doctrina & sanctitate plenos viros, sed & de Iudæis peritissimos & propriæ (qua miseri gloriantur) impietatis indices exquisiuit, & accitos in Hierosolymam congregauit. Tum omnium vna de loco testificatione confirmata est. Iussit ilicò, vrgente sine dubio conceptæ reuelationis instinctu, in ipsum locum operam fossionis accingi, parataque mox ciuium pariter & militari manu, breui laborem istius molitionis hausit, & cõtra spem omnium, sed secundùm ipsius tantùm Reginæ fidem, alta egestione reseratis terrę finibus, abditę Crucis arcana patuerunt. Sed cùm tres pariter cruces, vt quondàm fixæ Domino & latronibus steterant, repertæ fuissent, gratulatio repertarum, cœpit anxia dubitatione confundi. *S. Crucis inuentio.* Iusto piorum metu, nè forsitan aut pro Cruce Domini patibulum latronis eligerent, aut salutare lignum pro stipite latronis abijciendo violarent. Aderat quidem & titulus ille qui Græcis & Latinis atq; Hebraicis literis à Pilato fuerat conscriptus, sed nec ipsẽ satis euidẽter Dominici prodebat signa patibuli. *Idem titulus trib. linguis à Pilato cõscripti.* Respexit pias fideliter æstuantium curas Dominus, & ipsi potissimùm quæ tam pię solicitudinis princeps erat, huius cõsilij lumen infudit, vt aliquem recens mortuum inquiri & inferri iuberet. Macharius per idem tempus Ecclesiæ illius Episcopus præsens erat. Nec mora, verbum factum, cadauer illatum est: Deponitur iacẽti vna de crucibus, admouetur & altera, sed eorum ligna mors spreuit. Postremò Dominicam Crucem prodit resurrectio, & ad salutaris ligni tactũ, morte profuga, funus excussum, & corpus erectum est. Tremefactisq; vinẽtibus, stetit mortuus, & funebribus vt Lazarus quondàm vinculis expeditus, ilicò inter spectatores suos rediuiuus incessit. *Ad tactum Dominicæ Crucis, resurgit mortuus.* Ergò Crux Domini tot coopertа æratibus, & Iudæis à tempore passionis abscondita, neque gentibus, in ædificatione fani, terram sine dubio ad ipsam fabricã egerentibus, reuelata: nõnne diuina manu latuit, vt nunc inueniretur, cùm religiosè quęreretur? Ità vt Crucem *Iohan. 11.*

Christi decuit, experimento resurrectionis inuenta & probata Crux Christi est, dignoq; mox ambitu consecratur, condita in passionis loco basilica, quæ auratis corruscat laquearibus, & aureis diues altaribus, arcano repositam secrario Crucis partem seruat, quam thecis argenteis incomparabilis fide Regina cōditam dereliquit ibi. Nanq; partem ipsius ligni salutatis detulit filio, quā Episcopus vrbis eius quotannis cū PaschaDomini agitur, adorandā populo, princeps ipse venerantiū ꝓmit. Neq; præter hanc diem qua Crucis ipsius mysteriū celebratur, ipsa (quæ sacramentorum causa est) quasi quoddam sacræ solennitatis insigne profertur, quod solùm Episcopi beneficio obtineri ferunt. Quæ quidē Crux, in materia insensata vim viuā tenens ità ex illo tempore innumeris penè quotidiè hominū votis lignum suum cōmodat, vt detrimentum non sentiat, & quasi intacta permaneat. Nisi interdùm religiosissimi postulent, qui hactantùm causa illò peregrinari aduenerint, vt sibi eius reuelatio, quasi in pretiū longinquę peregrinationis deferatur, quotidiè diuidua sumentibus, & semper tota venerantibus. Sed istam imputtibilem virtutem & indetribilem soliditatē, de illius profectò carnis sanguine bibit, quę passa mortem, nō vidit corruptionem. Clauos quoq; quibus corpus Dominicum fuerat affixum, eadē venerabilis Regina portauit ad filium. Ex quibus ille frenos composuit, quibus vteretur ad bellum, & ex alijs galeam, nihilominùs belli vsibus aptam.

Crux Domini in mille diuisa partes, detrimētum nō sentit.

Clauorum Domini inuentio.

De S. Alexādro & socijs Surius To. 3.

Eodē die Romę via Numentana, miliario septimo, S. Alexādri Papæ, cū Euentio & Theodolo Presbyteris sub Traiano Principe, Iudice Aureliano. Qui Romanæ Ecclesiæ Episcopatū quintus post Petrum, tenuit annos decē, menses duos, dies decem, & sanctitate incōparabilis, fide clarissimus, maximā partem senatorum vrbis conuertit ad Dominū. Hic constituit aquam adspersionis cum sale benedici in habitaculis hominū, & passionē Domini miscuit in prædicatione sacerdotū, quandò Missæ celebrantur. Qui postmodùm iubente Traiano Principe, ab Aureliano comite vtriusq; militiæ, carceri mancipatus, post stupenda & diuina miracula, vbi per puerū, qui facnlam ferebat ardētem, è carcere noctu tno silentio per fenestram eductus, ad domū Quirini Tribuni, vbi B. Hermes pręfectus sub custodia tenebatur, perducitur, & postquā sanata est filia ipsius Quirini, Balbina nomine, & ipse Quirinus conuersus baptismi gratiā desiderauit, postq; liberationem & baptizationem eorum, quos vinculis arctatos in carcere Quirinus ipse tenuerat, inter quos duos quoq; sanctissimos presbyteros constrinxerat, Euentiū & Theodolū, qui de Oriente venerant: post ista omnia, & si qua sunt alia venerabiliter ab eo gesta, Aureliano comiti, Principe adhuc Traiano (siquidē Adrianus nondùm imperabat) exhibitus est simul cum ipsis beatis duobus presbyteris. Primoq; in eculeū leuatus, & tortus vngulis, atq; lampadibus attractus grauissimè fuit. Cumq; nullas daret voces, dixit ei Aurelianus: Quarè taces? Sanctus Alexander respondit: Quia tempore orationis Christianus homo cum Deo loquitur. Deposito autē Alexandro, iussit impius Iudex applicari Euentium, & Theodolū, & interrogauit beatū Alexādrum: Qui sunt isti? Beatus Alexander dixit: Ambo viri sancti, ambo presbyteri. Tunc cōuersus ad beatum Euentium Iudex, interrogauit eum: Quandò factus es Christianus? Cui beatus Euentius: Ante annos lxx. & annorum viginti presbyter ordinatus fui, & nunc ago lxxx. & vnum annum ætatis, quem in carcere & vinculis compleui. Et postquàm interrogauit etiam Theodolū, & in confessione manētem inuenit, iussit furnum incendi fortiter, & beatum Alexandrum atque Euentium ligatos in medium præcipitari. Cum eis & beatus Theodolus spontè in flammas prosiliuit, decantans cum ipsis, & pariter gratias agens: Igne me examinā sti, & non est inuenta in me iniquitas. Quod cùm nunciatum impio Aureliano esset, fecit Alexandrum punctis creberrimis per tota pungi membra, donèc deficeret. Huiusmodi fine vir sanctus martyrium suum compleuit. Sancti autem duo presbyteri gladio consummati sunt. Quorum corpora Seuera fœmina religiosa collegit, & beatum Alexādrum atque Euētium in vno sepulcro, sanctum verò Theodolum separatim in alio posuit via Numentana, in prædio suo, v. Nonas Maij.

Nota aquæ lustralis vium.

S. Alexāder cum socijs grauissimè torquetur.

Psal. 16.

S. Alexāder cum socijs occiditur.

De Iuuenal. Surius Tomo 3. nouæ edit.

Ipso die, natalis S. Iuuenalis Episcopi & confessoris.

IIII. NONAS MAII.

Die 4. De Siluano vide Suriū.

IN Palęstina ciuitate Gaza, natalis S. Siluani eiusdem vrbis Episcopi. Qui persecutione Diocletiani cum plurimis Clericorum suorum martyrio coronatus est. Itèm in metallo Fanensi, sanctorum martyrum xl. qui simul capite cæsi sunt.

* Eodem

* Eodem die, memoria beatissimi Iusti, Viennensis Episcopi.

Nicomediæ, natalis S. * Antoniæ, quæ nimiùm torta & varijs afflicta cruciatibus, ab vno brachio tribus diebus suspensa, & in carcerem biennio detrusa, à Priscilliano præside ad vltimum flammis exusta est. * Antoniæ

Eodem die, in Norico Ripensi loco Lauriaco, natalis S. Floriani, qui Præsidis iussu ligato ad collum saxo, in flumen Anisi præcipitatus est, & mox omnibus, qui circunstabant videntibus, oculi præcipitatoris eius crepuerunt. De Floriano Surius Tom. 3.

Ipso die B. Quiriaci Episcopi & martyris gloriosi, sub Iuliano Imperatore.

III. NONAS MAII.

Apud Alexandriam, S. Euthymij Diaconi in carcere quiescentis. Die 5.

Thessalonicæ, natalis sanctorum Hyrenei & Peregrini & Hyrenes ignibus combustorum.

In Gallijs ciuitate Arelatensi, S. Hilarij Episcopi, magni, docti, & præclarissimi viri. Qui paupertatis amator & erga inopum prouisionem non solùm mentis pietate, sed & corporis sui labore sollicitus erat. Nam pro reficiendis pauperibus, etiam rusticationem contra vires suas, homo genere clarus, & longè aliter educatus, exercuit, sed nec in spiritalibus neglexit. Nam & in docendo gratiam habuit, & absq; personarum acceptione omnibus castigationem ingessit. Inter sua verò opera ingenio immortali, ad multorũ vtilitatem, necessario opere, vitam S. Honorati decessoris sui composuit. Moritur Valentiniano & Martiano Imperatoribus. De Hilario, Gennadius de viris illustribus cap 69.

Itèm Viennæ, B. Niceτij Episcopi, venerabilis sanctitatis viri. De eo Ado Viennensis anno 379.

Antisiodoro, passio S. Iouiniani Lectoris & martyris.

PRIDIE NONAS MAII.

Natalis S. Iohannis Apostoli ante portam Latinam Romæ: qui ab Ephœso iussu Domitiani fratris Titi, secunda persecutione quam ipse post Neronem exercuit, ad vrbẽ Romam perductus, præsente senatu ante portam Latinã in feruentis olei dolio missus est. Agẽte hoc impio Principe, qui Christianorũ infestissimus persecutor erat. Sed B. Apostolus tam liber à pœna indè exijt, quàm à corruptionibus carnis fuerat immunis. Tunc in Patmum insulam relegatur exilio, vbi Apocalypsim vidit. Ad commendandam ergò ipsius dignam memoriam, & pro fide Apostolicam constantiam, Christiani ecclesiam, venerationem eius gestantem, in supradicto loco ante portam Latinam præclaro & miro opere construxerunt. Die 6. De eo, Hieron. lib. 3. cõtra Iouinianum.

Eodem die, B. Euodij, Antiochiæ Episcopi, qui primus ab Apostolis ibi est Episcopus ordinatus. De quo B. Ignatius ad Antiochenam Ecclesiam: Petri & Pauli facti estis discipuli, nolite perdere depositum quod vobis cõmendauerũt. Mementote beatissimi Euodij patris vestri, qui primus vobis ab Apostolis Antistes ordinatus est. Non confundamus patrem, sed efficiamur certi filij, & non adulterini. Hic martyr apud vrbem cui præfuit sepultus est. Epist. 9. ad Antiochenses.

Itèm B. Lucij Cyrenẽsis, qui apud Cyrenen primus Episcopus à sanctis Apostolis institutus est, quem In actibus Apostolorum S. Lucas commemorat. Act. 19.

* In Galatiæ ciuitate, natalis B. Geronti confessoris.

NONIS MAII.

Natalis S. Iuuenalis martyris. Et beatissimæ atq; illustrissimæ Dei famulæ Flauiæ Domitillæ. Quæ cùm esset Clemẽtis cõsulis ex sorore neptis, & à S. Clemente sacro velamine ad integritatis perseuerantiã consecrata, persecutione Domitiani, anno principatûs eius quintodecimo, ob testimónium quod Christo perhibebat, cum alijs plurimis in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit. Nouissimè cùm ab Aureliano spõso suo, quem pro Christo contempserat, & cuius accusatione exilio fuerat relegata, trãslata esset ad Terracinam vrbẽ Campaniæ, & doctrina ac miraculis primò Euphrosynã & Theodorã conlactaneas & cõuirginales suas, deindè etiã alios ad fidẽ Christi conuertisset: inter quę magnalia, etiã prædictus Aurelianus infestissimus persecutor eius, diuina virtute extinctus est: à Luxurio fratre eius incẽso cubiculo, in quo simul prǽfatis cum virginalibus suis clausa morabatur, cursum gloriosi martyrij sui consummauit sub persecutione Traiani. Altera nanque die veniens sanctus Diaconus nomine Cæsarius inuenit corpora sanctarum virginum illæsa. In facies enim suas prostratæ orantes Dominum recesserant. Quarum corpora idem sanctus Diaconus in sarcophago nouo simul condiens, in profundo terræ infodiens sepeliuit. Die 7. Gregor. homelia 37. De eis in gestis Nerei 12 Maij Tom. 3.

Itèm

Is fuit Beoc dictus 11. de quo Pontific. * Itē Benedicti Pontificis, q sedit Romę mēses decē, Imperāte Cōstantino. Hic ab ineūte ætate in Ecclesia militauit, paupertatis semp amator, sepultus apud B. Petrū.

Eodem die apud Nicomediam, passio sanctorum martyrum Flauij, Augusti, & Augustini fratrum.

VIII. IDVS MAII.

Die 8. De S. Michaële fusiùs infrà, 3. Cal. Octob. IN monte Gargano, inuentio S. Michaëlis Archangeli, quandò illa sagitta velut flamine retorta, eum à quo iactata est mox reuersa percussit: & dictum est ad Episcopum: Ego sum Michaël Archangelus, qui in conspectu Dei semper assisto.

De Victore fusiùs Surius Tom. 3. Mediolani, S. Victoris martyris. Qui natione Maurus & à primęua ætate Christianus, cùm esset in castris imperialibus, miles etiam canitie decoratus, compellente Maximiano vt sacrificaret idolis, in confessione Domini fortissimè perseuerans, primò grauiter fustibus cæsus, sed Deo protegente doloris expers. Deindè liquenti plūbo perfusus, sed nihil penitùs læsus. Nouissimè gloriosi martyrij cursum capitis abscisione compleuit. Erat autē eius sanctorum martyrum Naboris & Felicis, qui in Africa decollati, simul cum Ianuario & Marino Mediolanum translati sunt.

VII. IDVS MAII.

Die 9. IN Perside, sanctorum martyrum trecentorum, decem.

Rom. 16. Itèm natalis S. Hermetis, cuius Apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit, dicens: Salutate Flegōtiam & Hermem, Patrobā, Hermā, & qui cum eis sunt fratres. Hunc asserunt authorē libri qui appellatur Pastor, & apud quasdam Ecclesias Græciæ etiam publicè legitur. Reuerà vtilis liber, multique de eo scriptorum veterum vsurpaûêre testimonia, sed apud Latinos penè ignotus est. Qui dignè Deo semetipsum sacrificans, acceptabilisq; Deo hostia factus, virtutibus clarissimè fundatus, cæli regna petiuit. Sepultus apud vrbem Romanā. Titulus nomine ipsius iuxta baptisterium quod extructum est c. facultatibus S. Praxedis, & à B. Pio Apostolorū discipulo, operante studio consecratum, venerabiliter ei statutus est.

De Gregorio Nazianzeno vide Suriū To. 3. Eodem die apud Nazāzi oppidum, B. Gregorij Episcopi, qui Theologus dicitur, nobilis, Athenis eruditus, collega B. Basilij Cæsareæ Cappadociæ posteà Episcopi. Quique cùm se totum Dei seruitio mancipâsset, tantū de collegæ amore præsumpsit, vt sedentem Basilium de Doctoris cathedra deponeret, ac secum ad monasterium manu iniecta perduceret, ibique per annos xiij. omnium Græcorum secularium libris remotis, solis diuinæ scripturæ voluminibus operā dabant. Igitur apud Nazanzo oppidum in loco patris Episcopus subrogatus, hæreticorum turbinem fideliter tulit. Reddita verò pace, Constantinopolim ad Ecclesiam docendam venire exoratus, non abnuit. Vbi breui tempore intantùm ad emendandum populum

Multos ab hæresi ad fidem veram reuocat S. Gregorius. vetustis hæreticorum infectum venenis, profecit, vt tunc primùm Christiani sibi fieri viderentur, & nouellam lucem veritatis adspicere. Sed vbi gloriam subsecuta inuidia est, obniti quidā & proscriptionibus minùs sanis vti cœpēre, vt ipso ad propria remeāte, alius ordinaretur Episcopus. Quod ille susurrari tantùm & sub dente sentiēs ruminari, ipse profert, quia dicere ei nullus audebat. Absit, inquit, vt meî causa, aliqua simultas in Dei Sacerdotibus oriatur. Si propter me est ista tempestas, tollite & mittite me in mare, & desinet à vobis quassatio. Tum regressus, in Ecclesia sua quod superfuit vitæ tempus exegit. Et quoniam fessâ iam ætate & corpore inualidus erat, successorem sibi ipse delegit, quo Ecclesiam gubernante, debilitatis & senectutis ocio frueretur.

Cōstantinopoli, natalis S. Timothęi, quādò ab Epheso eius sacra ossa delata sunt.

VI. IDVS MAII.

Die 10. De his vide Suriū To. 3. IOb Prophetæ.

Romæ via Latina in cœmeterio eiusdem, natalis sanctorum Gordiani & Epimachi. Quos Iulianus Imperator Apostata, inter multos Christianos, publicis custodijs mancipauit. B. verò Ianuarium senem Presbyterum compræhēsum, cuidam Vicario Gordiano ad audiendum tradidit. Qui B. Ianuarium patiēter audiens, spiritu Dei illuminatus credere cœpit. Quem protinùs B. Presbyter, cum vxore Marina nomine, & familia, promiscui sexûs numero liij. & eo amplius, baptizauit. Quod factum audiens Iulianus, plėnus ira, damnauit inscriptionibus sanctum Presbyterum Ianuarium. Sanctum verò Gordianum similiter damnatum, in custodia publica posuit, atque cuidam Clementiano, quem Vicarium eius loco dederat, tradidit. Vxorem portò eius ad aquas Saluias manere præcepit in seruitio rusticorum.

rum. Clementianus autem pro tribunali residens, B.Gordianum vinctum catenis sibi præsentari fecit. Ille in confessione Christi fixus, diù plumbatis cæditur, in vltimo, capite truncatur. Cuius corpus iussit iniquus iudex ante templum Apollinis in tellude iactari, vt à canibus roderetur. Quod nocturno tempore Christiani rapientes, miliario plus minus vno ab vrbe Roma posuerũt in crypta, vbi iam pridem corpus beati martyris Epimachi sepultum fuerat. Hic Epimachus apud Alexandriam cum collega suo Alexandro, multò tempore in vinculis & in cruciatibus carceris tortus, cùm in frequentibus & diuersis supplicijs confectus perdurâsset in fide, ignibus postremùm consumitur, deindè reliquiæ ipsius Romam translatæ.

S. Gordian⁹ capite truncatur.

SS. Epimachus & Alexāder ignibus consumuntur.

Itèm Romæ, natalis S. Calepodij senis Presbyteri, sub Alexandro Imperatore. Quj enm fecit occidi à Laodicio, & corpus trahi per ciuitatem, atque in Tyberim iactari, die Calendarum Maij. Quod inuentum piscatores leuauerunt, & narrauerunt hoc Calixto Episcopo. Acceptum itaque condiuit illud aromatibus, & linteaminibus, & sepeliuit in cœmeterio eius, miliario ab Vrbe tertio, in crypta, vj. Idus Maij. Tunc decollatus est ab Alexandro Palmatius consul cum vxore, & filijs, & alijs promiscui sexûs de domo sua. xlij. Cũ quibus & Simplicius senator cum vxore & filijs suis, & familia sua, ferè promiscui sexûs, lxviij. & Felix similiter cum vxore sua Blanda, qui per doctrinam Calixti Papæ, & Calepodij presbyteri, nuper fuerant baptizati. Hic enim Palmatius consul Alexandro Imperatori adeò charus erat, quòd acceperat ab eo potestatem, vt Christianos cogeret sacrificare. Erat autem multitudo Christianorum collecta in quodam loco trans Tyberim, inter quos beatus Calixtus Episcopus Vrbis cum clero suo, & senex presbyter beatus Calepodius, ad quos tenendum Palmatius consul milites direxit. Qui ingressi vbi erat sanctorum multitudo, subitò cæci facti sunt. Palmatius hoc videns, timore perterritus, nunciauit Alexandro, atque milites in conspectu eius exhibuit. Tunc cœpit Alexander clamare, O ciues optimi, videtis artem magicam? Respondit Palmatius: Si per magicam istud factum est, vbi sunt virtutes deorum nostrorum? Iubeat itaque pietas vestra offerri & immolari dijs, nè pereat Respublica per eorum incantationes. Statuitur itaque dies, & præconis voce iubentur omnes immolare Mercurio, qui in vrbe Roma erant. Factum est autem, dum funderetur sanguis porcinus, & vitulinus, & sacerdotes virginesque baccharentur per templum dæmonis, vna ex illis Iuliana nomine, spiritu arrepta cœpit clamare: Deus Calixti ipse viuus & verus, ipse indignatus est pro pollutionibus Reipublicæ vestræ, & conteret Regem mortalem vestrum, quia non adoratis veritatem. Audiens hoc Palmatius, cucurrit ad beatum Calixtum trans Tyberim, vbi erat multitudo Christianorum, & cecidit ad pedes eius. Cognoui, inquit, Dominum Christum Deum esse verum, quem dęmones confessi sunt hodiè. Per ipsum te coniuro, vt liberes me à cultura dæmonum, & baptizes me sicut prædicas. Quem beatus Calixtus, indicto ieiunio, catechizauit, & allata aqua baptizauit. Qui baptizatus cœpit clamare: Verè vidi Dominum Iesum Christum, lumen verum, qui me illuminauit. Baptizata autem est & omnis domus eius. Ab eadem die omnem facultatem suam cœpit pauperibus Christianis erogare, vbicunque inuenirentur, ministrans eis victum & tegumentum. Post dies triginta requiritur ab Alexandro. Nunciatum enim est ei quòd Christianus esset. Tentus igitur à quodam Tribuno Torquato, missus est per triduum in custodia Mamertini, & vinctus præsentatur Alexandro. Quem videns Alexander iussit solui, cui & dixit: Sic amens es Palmati, vt deseras deos, & quæras hominem mortuum? Inter alia respondit Palmatius: Feci quasi infelix, modò autem cognoui quod verum est. Tunc Alexāder tradidit eum cuidam senatori Simplicio, vt reuocaret eum ad culturam deorum mollibus verbis. Sed Palmatius ieiunijs, orationibus & vigilijs studens, non cessabat lachrymis Deum Patrem omnipotentem & Dominum Iesum Christum filium eius deprecari. Veniens autē ad eum quidam Felix nomine, rogabat eum pro vxore sua, quæ à quatuor annis iacebat eliuica. Beatus Palmatius præsente vxore Simplicij & omni familia, cecidit in terrā, & cum lachrymis orare cœpit: Domine Deus qui illuminâsti seruum tuum & donâsti mihi lumen æternum Dominum Iesum Christum, salua ancillam tuam Blandam, & alleua eam de lecto doloris, vt cognoscant omnes quia tu es Creator omnium rerum. Quæ ilicò sana surrexit. Quod videntes Simplicius & Felix, & reliqui qui in domo Simplicij erant, cœpe-

Palmatius cum domo sua capite cæditur.

Alexander virtutem diuinam arti magicæ adscribit.

S.Palmatij conuersio.

Virtutum eius exercitia.

Sanat clinicā ab infirmitate.

runt

runt vrgere B. Palmatium vt baptizarentur. Qui mittens vocauit sanctū Calistum, & baptizati sunt omnes in nomine Domini Iesu Christi.

Itèm Romæ via Latina ad centum aulas, natalis sanctorum Quarti & Quinti, & aliorum multorum.

V. IDVS MAII.

Die 11. De Anth. & Mamerto vide Surium To. 3.

ROmæ via Salaria miliario xxij. natalis S. Anthimi presbyteri & martyris. Viennæ, depositio beati Mamerti Episcopi, qui ob imminentem cladem, solennes ante Ascensionem Domini litanias instituit.

IIII. IDVS MAII.

Die 12. De his martyribus Surius Tom. 3.

ROmæ, in cœmeterio Prætextati, natalis sanctorum martyrum Nerei & Achillei fratrum, qui fuerūt eunuchi B. Flauiæ Domitillæ, quique cum ea apud Insulam Pontiam longum pro Christo duxerunt exilium. Postmodùm verò ab Aureliano sponso Domitillæ (quem ipsa ob amorem Christi spreuerat) primò verberibus grauissimis attriti, deindè Mominio Ruso consulari sunt traditi, à quo cùm eculeo & flammis compellerentur ad immolādum, & dicerent se à B. Petro Apostolo baptizatos nulla ratione posse idolis immolare, capite cæsi sunt. Quorū corpora rapuit Auspicius discipulus eorum nutritor sanctæ virginis Domitil[illegible], quę etiam nauiculæ imposita, adduxit, & in prædio Domitillæ in crypta arenaria sepeliuit, via Ardeatina à muro vrbis miliario secundo.

De Pancratio Surius Tom 3.

Itèm via Aurelia miliario secundo, natalis S. Pancratij martyris, qui cùm esset annorum xiiij. sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione compleuit. Cuius reuerendum corpus Octauilla illustris fœmina occultè noctu sublatum, aromatibus conditum sepeliuit.

De Dionysio in gestis eiusdē Pancratij Tō. 3

Eodem die, B. Dionysij patrui eiusdem B. Pancratij, cuius studio idem Pancratius & baptizatus & in timore Domini consortatus ad martyrium animatus est. Ipse cum præmijs cælestibus, charus & dignus Deo, in pace diem vitæ huius clausit. Sed & tunc temporis passa est virgo sacratissima Sotheris, nomine & genere nobilis, sub Diocletiano Augusto.

De Epiphanio Surius To. 3.

Eodem die apud Cyprum, sancti Patris nostri Epiphanij Salaminæ Episcopi.

III. IDVS MAII.

Die 13.

NAtalis S. Mariæ ad martyres. Foca Imperatore, beatus Bonifacius Papa in veteri fano quod Pantheon vocabatur, ablatis idolatrię sordibus, Ecclesiam beatæ semper virginis Mariæ & omnium martyrum dedicauit. Cuius dedicationis sacratissima dies agitur Romæ iij. Idus Maij.

De Seruatio Surius To. 3.

Ipso die, S. Seruatij Tungrensis Ecclesiæ Episcopi. Qui tempore quo Hunni Germaniam vastabant, nè ciuitatis atque Ecclesiæ suæ videret excidium, Domini reuelatione commonitus, transijt ad vicum Traiectensium. Ibique defunctus atque in medio publici aggeris est sepultus. Ob cuius meritū hominibus demonstrandum,

Miraculum.

cùm tempore hyemis omnia in circuitu nix repleret, nunquàm sepulcrum eius operuit, donèc industria ciuium, basilica super ipsum ædificata est.

PRIDIE IDVS MAII.

Die 14. De Pacho. Surius To. 3.

SAncti patris nostri Pachomij, qui cùm esset sactis Apostolicæ gratiæ insignis, fundatorque Aegypti cœnobiorum, scripsit Monachorū regulas, quas Angelo dictante didicerat, simul & de tempore paschali.

Ipso die in Syria, natalis Victoris & Coronæ sub Antonino Imperatore, Duce Alexandriæ Sebastiano. Erat autem Victor miles à Cilicia, cui Sebastianus in confessione fidei confringi digitos, & euelli iussit à cute, deindè illum in caminum ignis mitti, vbi triduò permanens, nō est læsus. Deindè venenum bibere inssus non est mortuus, sed veneficum potiùs ad fidem conuertit. Posteà iussum est, neruos

S. victor grauissimis tormentis afficitur. Vide Suriū To. 3.

corporis eius tolli. Deindè oleum bulliens mitti in pudendis eius. Post hoc iussit lampades ardentes suspenso ad latera applicari. Post hæc acetum & calcem simul misceri, & dari ei in ore. Deindè oculos erui. Deindè triduò iussit capite suspendi, & dum adhuc spiraret, iussit eum excoriari. Tunc Corona cùm esset vxor cuiusdam militis, cœpit beatificare sanctum Victorem pro gloria martyrij. Et dum hoc faceret, vidit duas coronas de cælo lapsas, vnam Victori, & alterā sibi missam. Cumque & hoc cunctis audientibus protestaretur, tenta est à duce, iussumque est duas

S. Corona in duas par-

arbores palmas curuari ad inuicèm, & canabinis funibus ligari Coronam, in vtrisque manibus & pedibus, & sic arbores dimitti. Quod dum fieret, diuisa est Corona

in duas

in duas partes,& sic æternæ vitæ coronam accepit.Erat autem xvj. annorum. Tunc quoque Victor decollatus,& ipse victoriæ perennis triumphum meruit. *[ter secatur, & Victor decollatur.]*

* Mediolani, Victoris, Camoris, Felicis, Rustici, & sanctorum cccc. iiij. martyrum,qui cum S.Cirico passi sunt.

IDIBVS MAII.

[Die 15. De his vbertimè in Annalibus Hispaniæ, nuper editis.]

APud Hispanias, natale sanctorum confessorum Torquati, Thesiphontis, Secundi,Indalecij,Cæcilij,Esitij,Eufrasij. Qui Romæ à sanctis Apostolis Episcopi ordinati,& ad prædicandum verbum Dei ad Hispanos tunc adhuc gentili errore implicatos,directi sunt. Cumque ad ciuitatem Accitanam venissent, & propter laborem itineris modicùm quiescentes, causa victûs emendi discipulos in vrbem misissent,mox paganorū multitudo, qui tunc fortè dijs suis festa celebrabant, eos vsque ad fluuium persecuta est, in quo pons miræ magnitudinis & firmitatis extructus,transeuntibus sanctis,Dei nutu,cum omni sequētium multitudine funditùs corruit. Ad quod miraculum cæteri territi, & cuiusdam magnæ senatricis Lupanariæ (quæ diuinitùs inspirata, eos benignè suscipiens credidit) exemplum sequuti, relictis idolis, Christo Domino crediderunt. Post hoc diuersis vrbibus euangelizantes,& innumeras multitudines Christi fidei subiugantes, Torquatus Acci,Thesiphon Vergij,Secundus Abuli,Indalecius Vrci, Cæcilius Heliberri, Esitius Carcesæ, Eusrasius Heliturgi quieuerunt. Extat vsque hodiè illustre miraculum ad commendationem pretiosæ mortis eorum. Nam eadem solennitate apud præfatam Accitanam vrbem,ad sepulcrum sancti Torquati arbor oliuæ diuinitùs florens,maturis fructibus onustatur.

Apud insulam Chium,natalis S.Isidori martyris. In cuius basilica extat puteus, in quo & fertur iniectus. De cuius aqua energumeni, febricitantesque, vel reliqui infirmi sæpiùs potati saluantur. *[Greg. Turō. de gloria martyrum cap 102.]*

Apud Lampascum, passio sanctorum Petri & Andreæ, Pauli & Dionysiæ.

XVII. CALENDAS IVNII.

[Die 16.]

APud Isauriam, natalis sanctorum Aquilini & Victoriani, quorum gesta habentur.

Apud Antisiodorum, passio sancti Peregrini, Episcopi primi ciuitatis ipsius.

Et in pago Foroiuliensi,vico qui vocatur Calidianus, sanctæ Maximæ virginis, quæ multis clara virtutibus,in pace quieuit.

* Trecassino,depositio Fidoli * presbyteri,& confratris Brendani Abbatis. *[*al Episcopi.]*

XVI. CALENDAS IVNII.

[Die 17. De Torpete habetur secunda parte aureæ legēdæ.]

IN Tuscia,natale sancti Torpetis martyris sub Nerone principe. Hic magnus in officio Cæsaris Neronis fuit, & à beato Antonino baptizatus, & in fide Christi eruditus est. Hūc Nero cùm cognouisset esse Christianum, tradidit cuidam propinquo suo Satellico,vt impelleret eum sacrificare. Sed cùm spiritu Dei confortatus,& in fide fundatus,vir beatus immobilis permaneret, fecit eum Satellicus alapis cædi,& ligatum ad columnam tandiù verberibus affici, quousque sanguis guttatìm de corpore ipsius deflueret. Sed subitò dum martyr cæderetur, columna cadens oppressit iudicem,& quinquaginta cum eo viros. Indè tentus à ministris, positus est in rota. Posteà feris obijcitur à filio Satellici, nomine Syluio, sed minimè ab his est læsus. Cuius constantiā & virtutem quidam consiliarius Neronis Euellius nomine inspiciens,Christo credidit. Ac post paululum baptizatus,decollatus est in vrbe Roma v.Calendas Maij, martyrijque honore coronatus. Sed & beatus Torpes,iubente Syluio foràs ciuitatem Pisanam ductus,decollatione martyrium suum compleuit iij.Calēdas Maij. Huius corpus ministri sceleris impositum penè fractæ & cariosæ naui, simul cum cane & gallo proiecerunt in decursum fluminis. Apparens autem Angelus Domini cuidam venerabili fœminæ, cuius nomen Celerina,monuit,vt perquireret martyris corpus,& sepeliret.Quod illa celeriùs complens, inuentum cum omni reuerentia sepeliuit, & de facultatibus suis, cessante persecutione, ecclesiam miro opere supra construxit. Agitur festiuitas martyris & conuentus ciuium xvj.Calendas Iunij. *[S. Euellius cū Torpete decollatur.]*

XV. CALENDAS IVNII.

[Die 18. S.Dioscor' laminis ignitis adustus]

APud Aegyptum,natalis sancti Dioscori Lectoris: In quem præses multa & varia tormenta exercuit, ità vt vngues eius effoderet,& lampadibus eius latera inflammaret: sed cælestis luminis fulgore territi ceciderunt ministri. Nouissimè

laminis ardentibus adustus, martyrium consummauit.

XIIII. CALENDAS IVNII.

Die 19. Romæ, natalis sanctæ Potentianæ virginis, quæ illustrissimi generis, Pudentis discipuli sancti Pauli Apostoli filia fuit. Cuius mater Sabinella, soror verò Praxedis, quas pijssimus pater earum Pudens in omni religione Christi erudiuit, virginesque Christo reliquit. Quæ post obitũ sancti patris in omni exercitatione pietatis ità exercuerunt, vt nocte dieque incessanter hymnis & orationibus cum familia sua Domino inseruirent, beatissimo Pio vrbis Episcopo cum eis in laudibus Dei participante. Remunerationem igitur pro pijssimis laboribus suis percepturæ, quæ per gratiam Christi fructuosè consummauerant, post innumeros agones, post multorum martyrum venerabiliter exhibitas sepulturas, post omnes facultates suas in visceribus pauperum inclusas, Christoque fideliter commendatas, tandem de terris ad Christum migrauerunt. Potentiana venerabilis quartodecimo Calendas Iunij, posita in cœmeterio Priscillæ via Salaria: Praxedis verò virgo æquè sanctissima, duodecimo Calendas Augusti, & ipsa cum sorore iuxta patrem sanctum Pudentem posita.

SS. Potentianæ & Praxedis exercitia.

Felix earum obitus.

Eodem ipso die, beatissimi Pudentis patris suprà nominatarum virginum, qui ab Apostolis, Christo in baptismo vestitus, innocentem tunicam vsq; ad coronam vitæ immaculatè custodiuit & seruauit.

Itèm Romæ, natalis sanctorum Calocerij & Partemij eunuchorum vxoris Decij Imperatoris: quorum cùm esset vnus præpositus cubiculi, alter primicerius, nolentes sacrificare idolis, à Decio occisi sunt. Corpora eorum iuxta viam Appiam posita quartodecimo Calendas Iunij.

XIII. CALENDAS IVNII.

Die 20. Romæ via Salaria, natalis sanctæ Basillæ virginis & martyris Christi. Quæ cùm esset ex genere regio, & haberet sponsum illustrissimũ nomine Pompeium, per beatam Eugeniam & sanctos Dei viros Protam & Hyacinthum cõuersa ad fidem, accusata est à præfato sponso suo quòd esset Christiana. Decreuit continuò Gallienus Augustus, qui tunc Christi persequebatur Ecclesiam, vt aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conuenta de hoc, respondit, se Regem regum sponsum habere, qui est Christus filius Dei. Et cùm hoc dixisset, gladio transuerberata est.

De Basilla habetur in gestis S. Eugeniæ 25. Decembris.

Eodem die in Gallijs ciuitate Nemauso, natalis Bandelij martyris: Qui à paganis, deorum suorũ sacrificia celebrantibus, compræhensus, cùm sacrificare nollet, & in fide Christi immobilis inter verbera & tormenta persisteret, martyrij palmam preciosa morte percepit.

Turonen. de glor. martyrum cap. 78

* Itèm passio sanctæ Saturninæ virginis.

XII. CALENDAS IVNII.

Die 21. In Mauritania Cæsariensi, natalis sanctorum Timothei, * Pollij & Eutychij diaconorum: Qui apud præfatam regionem verbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt.

* al. Polei, Polyti, Hippolyti.

* Antisiodori, depositio beati Valis presbyteri & cõfessoris, & Valẽtis martyris.

Itèm apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorũ Polyeucti, Victorij, Donati.

XI. CALENDAS IVNII.

Die 22. Natale sanctæ Iuliæ, quæ, cùm Carthago ciuitas capta esset, ducta est captiua, & sortita in seruitutem deuenit cuiusdam Euchij ciuis Syriæ Palæstinæ. Cui diligenter seruiens, explero eius seruitio, acceptaque requie, aut orationi, aut lectioni insistebat, nam & corpus suum ieiunijs affligebat. Vndè dominus eius quamuis paganus, valdè eam admirans, sæpiùs admonebat, nè taliter se affligeret. Sed illa nec blandimentis, nec etiam monitionibus ab hoc quod inchoauerat, recedebat, excepto die Dominicæ Resurrectionis. Deindè contigit vt dominus ipsius vnà cum ipsa veniret in Corsicam, & ibi sacrificantibus alijs, cœpit & ipse dijs immolare. Sed beata Iulia videns errorem illorum, condolebat. Audiens quidam princeps Felix saxo nomine, quòd illa nollet sacrificare, quæsiuit eam à domino suo, vt receptis in illius vice quatuor ancillis, sibi ea daretur. Cui ille pro magno eius seruitio noluit eam tribuere. Tunc præfatus Felix callidè fecit domino suo conuiuium, quatenus ipso ex nimia potatione soporato, & ignorante, de naui ipsius eam tolleret. Quod & factum est. Nam ipso inscio, ducta est beata Iulia ante Felicem

S. Iulia corpus suum ieiunijs affligit.

licem. Cumque blandimentis Felix ei non potuisset suadere, vt sacrificaret, præcepit eam alapis cædi, deindè crinibus torqueri, atque flagellari, ad extremum etiam crucifigi, & sic in ipso patibulo vltimum efflauit spiritum. De cuius ore sanctissimo columba exiuit, & cęlum petiuit. Tunc per Angelos, diuina dispensante gratia, nunciatum est hoc quibusdam monachis in insula Margarita, quæ nūc vulgò Gorgona dicitur, consistentibus. Illi hoc audito, ascensis nauibus, summa cum festinatione venerunt in Corsicam, & inuenerunt sicut sibi ab Angelis fuerat reuelatum. Dein summa cum reuerentia deponentes corpus eius de cruce, iuuante Domino, celeriter ad sua reuersi sunt. Et ibi, videlicet in ipsa Margarita insula condientes corpus eius cum aromatibus, posuerunt in monumento cum gaudio. Posteà autem de ipsa insula Anza Regina vxor Desiderij Regis Longobardorum, præcepit corpus eius afferri, & in monasterio, quod ad honorem ipsius construxit, Brixię mirificentissimè collocauit.

Multis affecta supplicijs, tandem crucifigitur

Transfertur Brixiam.

Eodem die in Africa, SS. Casti & Aemilij, qui per ignem passionis martyrium consummauerunt. Scribit Cyprianus in libro de lapsis. Sermone 5.

* Romæ, natalis sanctorum Faustini & Timothei, & aliorum.

* Antisiodori, depositio & translatio sanctæ Helenæ virginis.

* In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Polioςti.

X. CALENDAS IVNII.

Apud Lingones, passio sancti Desiderij Episcopi, qui cùm plebem suam ab exercitu VVandalorum vastari cerneret, ad Regem eorū, pro ea supplicaturus exiuit, à quo statim iugulari iussus, pro ouibus sibi creditis ceruicem libenter tetendit, & percussus gladio, migrauit ad Christum. Percussor verò eius mox amentia correptus interijt. Sepultus est ibidèm beatus martyr, in basilica iuxta vrbis muros: quod fidelium populus à Christo ei commissus, præcipuo ipsius amore, & pia deuotione ad tutelam ciuium fieri procurauit. Passi sunt autem cum eo plures alij de numero gregis sui, & apud eandem vrbem conditi.

Die 23.

Veri pastoris officium, pro ouibus animā ponere.

Apud Viēnam, natalis sancti Desiderij Episcopi, qui passus est in territorio Lugdunensi, in villa Prisciniaco, super fluuium Calarona, cuius vita plena miraculis refulsit: qui in Viennensi ecclesia sepultus honoratur.

Ado Viennensis in Chron. anno 582.

IX. CALENDAS IVNII.

Natalis sancti Manahen, Herodis tetrarchæ collactanei, doctoris & prophetæ sub gratia noui testamenti, apud Antiochiam in Christo quiescentis.

Die 24. De eo Act. 13

Itèm beatissimæ Iohannæ vxoris Chusæ procuratoris Herodis, quam commemorant Euangelistæ. Itèm in portu Romano, natalis sancti Vincentij martyris.

Luc. 8. & 24.

In Gallijs ciuitate Nannetis, natalis SS. martyrum Donatiani & Rogatiani fratrum. In Histria, natalis sanctorum * Zoelli, Seruilij, Syluani & Dioclis.

Turon. cap. 50. & Surius Tom. 3.

* al. Zoili

VIII. CALENDAS IVNII.

Romæ via Numentana, in cœmeterio Prætextati, natalis sancti Vrbani Episcopi & martyris. Cuius doctrina, sub persequutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt. Hic sedit in Episcopatu annos quatuor, menses decem, dies * decem.

Die 25. De eo in gestis S. Cæciliæ Tom. 6. Surij.

Itèm Romæ, Eleutherij Papæ, qui sedit annos quindecim. Hic accepit epistolas à Lucio Britannico Rege, vt per eius mādatum Christianus fieret. Sepultus est iuxta corpus beati Petri Apostoli.

Pontificale cap. 41.

Mediolani, S. Dionysij Episcopi & confessoris. Qui ab Imperatore Constantio Ariano apud Cappadociam pro fide catholica damnatus exilio, ibidèm requieuit. Reliquias corporis eius, per sanctum Basilium præfatæ vrbis Episcopum receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit.

Amb. Epist. 82. ad Vercell.

Eodem die apud Mysiam, ciuitate Dorostoro, natalis sanctorum martyrum Pasicratis, Valentionis, & aliorum duorum coronatorum.

VII. CALENDAS IVNII.

Apud Athenas, natalis sancti Quadrati, Apostolorum discipuli, qui in locum beati Publij Athenarum Episcopi substituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregat. Cumque Adrianus Athenis exisset hyeme, inuisens Eleusinam, & omnibus penè Græciæ sacris initiatus, dedisset occasionem his qui Christianos oderant, absque præcepto Imperatoris vexare credentes: porrexit ei libellum pro nostra religione compositum, valdè vtilem, plenumque rati-

Die 26.

Hier. de viris illust. cap. 19.

rationis & fidei, Apostolica doctrina dignum: in quo & antiquitatem suæ ætatis ostendens, ait, plurimos à se visos, qui sub Domino varijs in Iudæa oppressi calamitatibus sanati fuerant, & qui à mortuis resurrexerant. Quia vnà cũ filiabus Philippi, & in prophetica gratia celeberrimus fuit.

Act. 21.

Itèm eodem die, natalis S. Quadrati martyris, in cuius solennitate S. Augustini sermones habiti inueniuntur.

Vnius meminit possidius.

Romæ, beatorum martyrum Symmetrij presbyteri, & aliorũ viginti duorum, quos Antoninus Imperator gladio pro Christo puniri fecit. Quorum corpora nocte beata Praxedis collegit, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ, sub die septimo Calen. Iunij. Itèm Tuderti Tusciæ, natalis SS. Felicissimi, Heraclij, Paulini.

In territorio Antisiodorensi, passio sancti Prisci martyris cum ingenti multitudine.

De S. Augu. Surius To. 3.

In Britannijs, S. Augustini Episcopi & confessoris. Qui missus à beato Papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicauit, atque illic virtutibus & miraculis gloriosus quieuit.

* Itèm natalis venerabilis Bedæ presbyteri & confessoris, ac Doctoris celeberrimi.

VI. CALENDAS IVNII.

Die 27.

Apud Mesiam ciuitate Dorostorensi, natale sancti Iulij, qui tempore persecutionis cùm esset veteranus & emeritæ militiæ, comprehensus ab officialibus, & Maximo præsidi oblatus, nolens sacrificare idolis, & nomen Domini Iesu Christi constantissimè confessus, capitali sententia punitus est. Cumque duceretur ad locum cædis implendæ, Esitius quidam miles, cùm & ipse ob fidem Christi comprehensus detineretur, rogabat eum dicens: Memor esto meî. nam & ego subsequor te. Plurimùm etiam saluta Passicratem & Valentionem famulos Dei, qui nos iam per bonam confessionem præcesserunt ad Dominum. Iulius verò osculatus Esitium dixit: Frater, festina venire, mandata enim tua iam audierunt quos salutâsti. Sic accepto orario, ligans sibi oculos, martyrij palmam, gladio cadente, percepit.

S. Iulius capite cædutur.

Itèm S. Esitius.

In Gallijs ciuitate Arausica, S. Eutropij Episcopi, cuius vitam illustrem virtutibus ac miraculis, Verus Episcopus luculento sermone describit.

V. CALENDAS IVNII.

Die 28.

Natalis sancti Iohannis Papæ, quem (quia orthodoxus erat, & à Iustino Imperatore orthodoxo Cõstantinopolim veniens gloriosè susceptus fuerat) Theodoricus Rex Arianus reuertentem, Rauennæ in custodia tentum, ad mortem vsque, cum alijs æquè catholicis viris, perduxit. Huius meminit S. Gregorius in libro Dialogorum. Cuius corpus translatum de Rauenna, sepultum est in basilica S. Petri Apostoli quinto Calendarum Ianuarij, Olybrio consule.

Lib. 4. ca. 30 Pontif. c. 55.

Eodem die apud Parisios, natalis sancti Germani Episcopi & confessoris.

De Germano Surius Tom. 3.

Itèm apud Sardiniam, sanctorum Aemilij, Felicis, Priami & Luciani.

* Romæ via Numentana, miliario quartodecimo, natalis sanctorum Ephycati, Eustasij, Victuriæ, Castulæ.

IIII. CALENDAS IVNII.

Die 29.

Romæ, via Aurelia, sancti Restituti: via Tyburtina, septem germanorum.

* In Africa, natalis sanctorum Primi, Acydiæ, Passiomoni, & aliorum 154.

Treuiris, beati Maximini Episcopi: à quo Athanasius persecutionem Constantij fugiens honorificè susceptus est.

Vita Maximini habetur 3. Tomo Surij, sed videtur apocrypha.

Itèm passio sancti Cononis martyris & filij eius sub Aurelio Imperatore, in Iconio, ciuitate prouinciæ Isauriæ, Iudice Domitiano. Hic cùm esset fide præclarus, exhibitus Iudici cum filio suo annorum duodecim, Spiritum sanctum in se habitare veraci confessione manifestauerunt. Primùm itaque ignito ferro superpositi: Deindè craticulam prunis suppositis & oleo superinfuso constanter superauerunt. Indè frixoriam: indè suspẽsi, & valido igne sub eis adhibito, malleo ad extremum ligneo manus eorum contritæ, in laudem omnipotentis Dei spiritum emiserunt.

Eodem die, natalis sanctorum Sisinnij, Martyrij, atque Alexandri, qui in Ananniæ partibus, persequentibus gentilibus viris, martyrij coronam adepti sunt. Hos Vigilius Tridentinæ vrbis Episcopus & martyr ad regionem vicinam (cui vocabulum Anaunia) ad prædicandum misit. Ex quibus vnus Sisinnius senex venerabilis, genere Græcus, ex prouincia Cappadociæ fuit. Igitur dum per aliquot tempus verbum

De his Surius Tom. 3.

bum Dei prædicarent, turba gentilium indignè ferens, aduersùs sanctos Dei pugnatura consurgit. Contigit autem, vt secundùm gentilem consuetudinem, per quinquennium, ob culturam ruris sui, diabolica pompa femina sua circumirent, luctuosis ornatibus coronati, Saturno victimas immolaturi. Tunc & ipsi apprehensi à multitudine gentilium, immolare iubentur. Quibus reluctantibus, tanta cæde sunt mactati, vt vix extremum spiritum traherent. Interim vna nocte dilata, mox peruenitur ad coronam martyrij. Nam sanctus Sisinnius tuba ærea percussus in capite, atque securibus confossus, iuxta ipsius ecclesiæ limina decubuerat. Sanctus verò Martyrius comprehensus stetit immobilis, & agens gratias Deo, vulneratus capite securibus, atque sudibus trãsforatus, ducebatur ad idolum: in quo itinere reddidit spiritum. Multitudo autem gentilium tunc apprehendentes sanctorum corpora, & in collo S. Sisinnij tintinnabulum suspendentes, insultabãt dicentes: Modò te vindicet Christus. Igitur inter corpora sancti Sisinnij & Martyrij viuus Alexander trahendus apponitur, vt per iter asperum membratim corpora disiungerentur. Vbi ergò peruenerunt ad aram Saturni, ignem copiosum factum, sanctorum corporibus immiserunt. Sanctum autem Alexandrum flagellantes, interrogabant, si vellet euadere flammas, vt sacrificaret Saturno. Sed ille contemnens impias voces, gloriosæ passionis excepit palmam. Hæc cùm sexta feria acta fuissent quandò Saluator fuerat crucifixus, vmbra quædam nigra proxima terræ, mox totam texit regionem, fulminibus creberrimis discurrentibus, vt & ipsi impij confiterẽtur terrore perculsi, hoc sanctorum causa fieri. Quorum etiam reliquias cùm postmodùm Mediolanenses summa deuotione susciperẽt, quidam cæcus ex litore Dalmarino adueniens, tacto loculo lumen recepit, vt sanctus Paulinus scribit in vita S. Ambrosij.

SS. Sisinni & Martyrius à paganis interimuntur.

S Alexãder ignibus inijcitur.

III. CALENDAS IVNII.

ROmæ via Aurelia in cœmeterio, natalis sancti Felicis Papæ. Qui cùm annis quinque rexisset Ecclesiam, sub Claudio principe, martyrio coronatus est. Hic constituit supra memorias martyrum Missas celebrari.

Die 30. De Felice I. Pontificale cap. 27.

Turribus Sardiniæ, natalis sanctorum martyrum Gabinij & Crispoli.

* In Antiochia, sanctorum Syci & Palatini.

* Itèm in Nicomedia, natalis multorum sanctorum.

PRIDIE CALENDAS IVNII.

ROmæ, sanctæ Petronellæ virginis. Hæc fuit filia beatissimi Petri Apostoli, quę post multa miracula sanitatum, cùm eam Flaccus Comes suo vellet coniugio sociare, tridui inducias postulans, & cum sancta virgine Felicula collactanea sua continuis ieiunijs atque orationibus vacans, tertiò celebraris Dominicæ oblationis mysterijs, mox vt Christi sacramentum accepit, reclinans se in lectulo, emisit spiritum.

Die 31. De Petronella habetur 31. Maij, in gestis Nerei.

Eodem die apud Aquileiam, natalis sanctorum martyrum Cantij, Cantiani, & Cantianillæ fratrum.

De his Surius Tom 3.

Turribus Sardiniæ, natalis sancti Crescentiani martyris.

IVNIVS HABET DIES XXX.

LVNAM VICESIMAM NONAM.

CALENDIS IVNII.

DEDICATIO sancti Nicomedis martyris & presbyteri apud vrbem Romam, cuius martyrium celebratur xvij. Calen. Octob.

Die 1.

Apud Cæsaream Palæstinæ, natalis sancti Pamphili presbyteri, viri admirandæ fidei & sanctitatis, qui sub persecutione Maximini, martyrio coronatus est. Huius vitam Eusebius Cæsareensis Episcopus * tribus libris comprehendit. Sed & beatus Hieronymus scribit, quædam volumina manu eius exarata se reperisse. Quæ tanto, inquit, amplector & seruo gaudio, vt Crœ-

* Hi libri non extant

De viris illust. cap. 85.

si opes habere me credam. Si enim lætitiæ est, vnam epistolam habere martyris, quantò magis tot millia versuum, quæ mihi videtur sui sanguinis signâsse vestigijs?

De Capras. To. 3. Surij secūdę editionis. Ipso die, sancti Caprasij Abbatis monasterij Lirinensis. Apud Viennam, sancti Claudij xj. Episcopi.

IIII. NONAS IVNII.

Die 2. ROmæ, Marcellini Presbyteri & Petri Exorcistæ, sub Diocleriano, Iudice Sereno. Factum est dum teneretur beatus Petrus in obscurissimo carcere vinculis ferreis adstrictus, vt custos carceris nomine Artemius haberet filiam dæmoniacam, quam vnicè diligebat. Cui vir Dei Petrus dixit: Audi consilium meum Artemi, & crede vnigenitum filium Dei viui Dominum nostrum Iesum Christum, qui est liberator omnium in se credentium. Si credideris, saluabitur filia tua. Cui Artemius: Miror imprudentiam consilij tui. Te Deus tuus liberare non potest, cùm illi credas, & quotidiè pro eius nomine plagas & vincula perferas, quomodò poterit filiam meam liberare si ei credidero? Si me vis credere Deo tuo, ecce ego duplicabo super te catenas, & claustra omnia carceris muniam: te autem ipsum in ipsa ima solum includam. Si de his omnibus liberauerit te Deus tuus, credam ei. Cui beatus Petrus assensum dedit, promittens ad domum illius se venturum, hoc inquam faciam non ad libitum tentationis tuæ, sed ad declarationem diuinitatis Domini mei Iesu Christi. Agitans caput Artemius, Iste, inquit, homo nimijs passionibus fatigatus aliena loquitur. & hæc dicens abscessit. Narrauitque gesta & dicta vxori suæ Candidæ. Et ecce subitò noctis initio, adest homo Dei Petrus, Artemio & Candidæ, indutus vestibus candidis, tenens in manu sua triumphum Crucis. In cuius vestigia corruentes illi, clamabant: Verè vnus Deus est, & verus Dominus noster Iesus Christus. Statimque filia eorum nomine & corpore virgo, à spiritu immundo vexata curata est. Et cùm hoc fieret, omnes qui in domo Artemij erant crediderunt. Conueniteque multitudo vicinorum amplius quàm trecentorum, mulierum verò abundantior numerus, clamantium: Præter Christum non est alius Deus. Cumque omnes cuperent fieri Christiani, adduxit vir Dei Petrus Marcellinum Presbyterum, qui omnes vnanimiter baptizauit. Sed Artemius omnes qui in vinculis erant absoluit, qui & omnes baptismi gratiam perceperunt. Audiens hoc iudex Serenus, iussit Marcellinum Presbyterum & Petrum Exorcistam præsentiæ suæ exhiberi. Et auditum beatum Marcellinum iussit pugnis cædi in ambabus arterijs. At vbi defecerunt cædentes, ab eo Petro separato, iussit vt nudus super vitri fragmenta sterneretur in custodia, & victus ei & lumen negaretur. Petrus conuersus ad Serenum, dixit: Cùm sis nomine Serenus, rotum te nubilum & tenebrosum factis ostendis. Tunc & ipsum Serenus iussit vinculis recipi, & pedes in cippo arctissimo constringi. Factum est dum separati essent, apparuit Angelus Domini Marcellino presbytero oranti nudo, & induit eum vestimentis suis, & adduxit eum vbi beatus Petrus erat in cippo & ferro. Sed & ipsum soluit, & ambos perduxit ad domum vbi nupèr baptizati orabant. Non post multum verò, cùm beatus Artemius cum vxore & filia sententiam capitalem suscepissent, comprehensi & illi ab his qui sanctos Dei martyres punituri erant, alligari sanctis manibus retrò ad arborem, vsque dum nunciaretur iudici Sereno de eis. Ille iussit eos duci in syluam nigram, quæ hodiè in honore sanctorum sylua candida appellatur, & in eadem ambos pariter decollari. Cumque ventum fuisset in media sylua, ipsi sibi manibus suis mundauerunt locum à spinis, vbi orantes simul, & dantes sibi pacis osculum, genu posito decollati sunt. Et qui eos decollauit, vidit animas eorum splendidè ornatas ab Angelis ferri ad cælos. Et pœnitentiam agens, sub Iulio Papa baptizatus est in senectute sua, nomine Dorotheus. Quorum corpora, reuelantibus se beatis martyribus, tulerunt postmodùm Lucilla & Firmina Christianissimæ fœminæ, & iuxta sanctum Tyburtium in inferiori parte cryptæ sepelierunt quinto Calen. Septemb.

Ipso die Lugduni, sanctæ Blandinæ cum xlviij. martyribus, temporibus Marci Aurelij Veri, & Antonini atque Lucij filiorum eius, quandò per multas Romani orbis prouincias, & acclamatione & seditione vulgi, persecutiones aduersùs Christia-

[Margin notes: De his martyribus Surius Tom. 3. — Ecce signū Crucis murū inexpugnabilem. — S. Artemius cum magna multitudine baptizatur. — S. Artemius cum vxore & filia capite damnatur. — SS. Marcell. & Petr. gladio cæduntur. — De his martyribus Surius Tomo 3.]

stianos durissimę concitatæ sunt, ità vt millia multa martyrum per loca singula fierent. Quo tempore apud Lugdunum & Viennam vrbes Galliæ, erga Dei seruos supra omne narrationis genus, suppliciorum & cruciatuum modus exhibitus est. Ità vt primò domorum illis prohiberetur habitatio, tum deindè vsus balnearum: pòst etiam processus ad publicum: ad vltimum, nè omninò in quolibet loco domi forisque publico priuatoque viderentur. Deniquè quodam adstante Tribuno & primoribus ciuitatis pro solis acclamationibus populi correpti & in carcerem trusi sunt Christiani, vsque ad præsentiam Præsidis: Cuiúque aduenienti offeruntur. In quos ille tanta crudelitate vsus est, vt sæuitiæ eius species singulas nemo possit exponere. * Vectius igitur Epagatus, vnus è fratribus, zelo diuino & feruore spiritûs plenus, cùm crudelia seruis Dei supplicia videret inferri, & contra ius fasque tot pœnas humanis visceribus excogitari, indignitatem rei vltrà non ferens, poposcit se audiri. Erat enim inter suos nobilissimus & eruditissimus. Verùm cùm defensionem eius non reciperet obstinatio iudicis, inquirit tantùm ab eo si & ipse Christianus esset. Vtque Christianum se esse clarissima & libera voce testatus est: Tanquàm aduocatus, inquit, Christianorum, & ipse vinctorum numero societur. Ille verò habens in se aduocatum pro nobis Iesum, hoc nomine meruit honorari: sancti presbyteri Zachariæ (qui erga sanctos plenitudinem charitatis ostenderat) secutus exemplum. Qui & ipse dum fratribus adest, & defensionem libertatis, quæ in nostra religione consistit, exequitur, Dominicum sequutus exemplum, animam suam pro ouibus suis posuit & pro amicis. Verùm beatus * Fotinus Lugdunensium Episcopus, cùm nonagenario maior esset ætate & corpore, vtpotè illius æui inualidus, cætera iam penè mortuus, solo martyrij amore viuebat, ducitur ad tribunalia, immò potiùs defertur, senio & languore resolutus. Impiæ plebis vndiquè clamor attollitur, hunc ipsum esse insonant Christum. Tum verò à Præside interrogatur, quisnam esset Christianorum Deus. Respondit: Si dignus fueris, scies. Hinc verò cunctos velut rabies immensi cuiusdam furoris inuasit, ità vt qui propè adstabant, pugnis, alij calcibus subigerent senem. Illi verò qui longiùs erant, quicquid furentibus teli venisset in manibus, eminùs iaciebant. In hoc etenim vindicandos deos suos esse credebant. Quem cùm semineceṁ proiecissent in carcerem, incontaminatum paulò pòst reddidit spiritum. Diaconus quoquè Sanctus nomine, etiam ipse supra quàm dici potest, & supra quàm humanam fas est ferre naturam, acriùs insistentibus ministris dæmonum, noua genera pœnarum pertulit. At ille vir Deo plenùs intantùm crudelitates eorum risit, & ferinam in quæstione sæuitiam, vt nunquàm vel quis esset genere, vndè domo, vel patria, vel nomen saltem suum vellet eis fateri. Sed de his singulis interrogatus, nihil aliud in omnibus tormentis, nisi Christianum se esse, respondit. Hoc mihi nomen, hoc genus & patria est. Aliud, inquit, omninò nihil sum quàm Christianus. Ad vltimum candentes laminas æris & ferri erga inguinis loca & delicatiora quæque membrorum instauratis ignibus adhibent. Ex quo carnes quidem eius adustæ igne, defluebant. Ipse verò perinanebat immobilis, inconcussus, intrepidus: omnibus membris martyr erat, & toto corpore vnum vulnus horrebat. Perit in eo formæ humanæ agnitio, & non solùm quis esset, sed & quid esset, tormentorum crudelitas, nè agnosci posset, abstulerat. Christus tamen in eo solus per martyrij gloriam recognoscebatur. Sed artifices scelerum nequaquàm martyris erubuêre virtutem. Post paucos etenim dies tormenta rursùs inferunt, & denuò iam membra putrefacta vexari incipiunt. Verùm (quod vix credi potest) restitutum est in primam speciem corpus per secunda tormenta, ità vt iterata supplicia non ei iam pœnam contulerint, sed medelam. Atthalus quoq; Pergamenus ciuis, populi vocibus postulatur. Erat enim valdè nobilis, & quod cunctis nobilius est, vir optimæ conscientiæ, & in fide Christi per exercitia semper martyr. Cumque circumactus fuisset in amphitheatro, titulo se præcedente in quo scriptum erat, Atthalus Christianus: fremere in eum vulgi infanientis furor vehementiùs cœpit. Sed cùm præsidi indicatum fuisset, esse eum Romanæ ciuitatis virum, iubet eum cum cæteris in carcerem recipi. Simul & ad Cæsarem refert, eiusque sententiam quid de eo iuberet expectat. Ex vtraque autem Ecclesia, Lugdunensi scilicet & Viennensi, omnes qui studiosi & magni videbantur,

Christiani dire affliguntur.

*al. Vetius

Vetius Epagatus Christianorum aduocatus.

1. Iohan 3.

*al. Pothin

S. Photinus ad tribunal ducitur.

Multis affectus pœnis, sanctum in carcere efflat animã.

Beatus Sanctus diaconus laminis ignitis aduritur.

Diuinitùs corpus eius curatur.

S. Atthali genus & patria

Is carceri mancipatur cum multis alijs.

& quorum labore & industria regebantur Ecclesiæ, vniuersi pariter tenebantur. Talibus deniquè diabolus machinis oppugnare parabat famulos Dei, quò scilicet afflictione carceris, & pœnali squalore consumpti, ac septimo (vt dicunt) puncto in neruo pedes contrà quàm credi fas est distenti, in intimo tenebrarum loco, per omnia pœnarum genera, quæ furentium sæuitia excogitare poterat, deperirent. Quamplurimi ergò hoc genere in ergastulis consumuntur, Domino suscipiente eorum huiuscemodi exitum. Alcibiades quidam erat in numero eorum, qui pro Christo vincti tenebantur. Hic vitam satìs arduam & austeram gerebat, nihil cibi volens accipere, sed tantùm sale & pane cum aqua vtebatur. Cumque hunc vitæ rigorem vellet etiam in carcere positus obtinere, Atthalo (post primam confessionem suam, quam in amphitheatro confessus est) reuelatur, quia non rectè faceret Alcibiades, creaturis Dei ipsum non vti, & alijs formam scandali derelinquere. Quibus cognitis Alcibiades cœpit omnia cum gratiarum actione percipere. Igitur cùm à Cæsare rescriptum fuisset, vt persistentes quidem punirentur, negantes autem dimitterentur: die quodam celeberrimo tribunal ascendens, præsentari sibi iudex Christianos, & introduci ad suppliciorum pompam præbendam cunctis qui aderant, iubet. Rursùm itaque cruces, rursùm pœnæ, rursùm tormenta reparantur. Producebantur autem beatissimi martyres de supplicijs læti, & diuinum nescio quid in ipsis vultibus præferentes, vincula sua sicut monilia preciosa ducebant. Per squalorem carceris, Christi bonus odor effecti, ità vt viderentur sibi non in ergastulo sed in myrothecio conclusi. Ingensque ab omnibus gloria Christo conferebatur, pro his qui antè negauerant, & dimitti neque negantes poterant. Siquidem decem fermè numero fuerant, qui lapsu suo luctum illis & ingentem tristitiam reliquerant: nunc verò (cùm negantibus venia non præstaretur) in confessione persisterent, & de perditionis grege reuocati in numero martyrum iungerentur. Decernit ergò iudex, vt si qui fortè ciues Romani reperirentur, capite plecterentur: cæteri verò bestijs traderentur. Igitur cùm erga supradictos quæstio haberetur, Alexander quidam genere Phryx, medicus disciplina, vir religiosus & prudens, & vitæ ac morum probitate cunctis charus acceptusque, amore Dei concitatus, cùm assisteret tribunali, nutibus hortabatur ad confessionem in quos quæstio agitabatur, ità vt omnibus qui adstabant palàm fieret quid animo gereret. Cumque id populi notauissent, indignantes clamauerunt aduersùs Alexandrum. Qui iussu a Preside in medium statui, & quis esset interrogatus, Christianum se esse libera professione testatur. Quem continuò præparandum bestijs condemnauit, & postera die simul cum Atthalo producitur. Quem contra præceptum Cæsaris, gratificari populis volens, etiam ipsum tradi bestijs iussit. Sed cùm ferarum nulla, sanctorum corpora contigisset, omnibus eos verberum cæterarumque pœnarum supplicijs cruciari iubet, beato Alexandro in omnibus quæ perpessus est pœnis, ne vnum quidem penitùs proferente sermonem. Atthalus verò cùm prunis subteriectis in sella ferrea torqueretur, cumque odor adustæ carnis ad nares & ora inspectantis populi perferretur, voce magna clamat ad plebem: Eccè hoc est homines comedere, quod vos facitis? Nos enim neque comedimus homines, neque aliud quid mali agimus. Siquidem serui corum compræhensi cùm tormenta pertimescerent, dæmonis instinctu, hoc ipsum aduersùs dominos commentati sunt. Et cùm interrogaretur quod nomen haberet Deus, respondit: Qui plures sunt, nominibus discernuntur. Qui vnus est, non indiget nomine. His igitur optimis & fidelissimis ducibus vsus, omnis reliquus sanctorum chorus, prompti & alacres, animas suas pro fidei libertate ponebant. Inter hos Blandina fœmina beatissima (per quam Christus ostendit, quia ea quæ apud homines despecta sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria apud Dominum ducuntur) gloriosissimè coronatur. Cui à prima luce ad vesperam tormenta semper innouantes, ad vltimum victos se tortores confitentur. Quæ & secundo die pulsata crucibus, non superatur. Tertio quoquè die religata ad stipitem, atque in crucis modum distenta, bestijs pabulum præparatur. Quam cùm nulla ex bestijs auderet attingere, rursùm reuocatur ad carcerem. Quarto etiam, verberibus acta, craticulis exusta, & multa alia perpessa, ad vltimum gladio iugulatur.

Tunc

Marginal notes: S. Alcibiadis in cibo & potu abstinentia. — Imbecillium aliquot post lapsum resurrectio. — S. Alexander Phryx, ad bestias condemnatur, cũ sancto Atthalo. Grauiter cruciantur. — S. Blandina post varios cruciat' gladio cæditur.

Tunc & Ponticus puer annorum quindecim, per omnia tormentorum genera cum ipsa circumactus, eius cohortatione roboratus, ante illam martyrium consummauit. Verùm Maturus, & Sanctus, & Atthalus, multis millibus gentium diuersarum ad spectaculum congregatis, statuuntur in medio arenæ. Et rursùm Maturus neophytus quidem, sed in fide & patientia robustissimus, cum Sancto diacono, quasi nihil priùs passi fuissent, ad omnia tormentorum genera renouantur. Certantibus omninò aduersarijs, quatenùs eorum patientiam frangerent, & ab ipso (vt ità dicam) vertice coronas eorum diriperent. Sed illis eò magis animos roborabat spes vicinæ iam gloriæ, quam sibi iamiamq; manu contingere, & contrectare dextris videbantur. Cumq; & suppliciorū genera, & spectaculorū pene iam tempus esset absumptum, nec moueri vllatenùs à sententia potuissent: cùm etiam sellæ ferreæ superpositi, consumptam verberibus carnem ignis subtèr ministratus exureret, ad vltimum infatigabiles martyrum spiritus, ferro cæsis ceruicibus effugârunt. Igitur inaudito sæuitiæ genere, eorum qui necabantur in carcere, corpora canibus iubebantur exponi. Adhibita simul custodia die noctuque, nè quis collectas reliquias humanitatis intuitu traderet sepulturæ. Sed & si quid fortè vel bestijs vel igni reliquum ex corporibus martyrum fuerat, ipsaque cum truncis suis capita punitorum, insepulta per custodiam militum seruabantur. Neque verò muneribus suadere custodes, neque precibus, aut vllo alio genere copia erat: ita attentè & solicitè curabant, nè daretur extremis ossibus sepultura. Hæc scripta, in historia Ecclesiastica libro quinto. Nomina verò quadraginta octo martyrum hæc sunt: Photinus Episcopus, Zacharias presbyter, Epagatus, Macharius, Alcibiades, Siluius, Primus, Vlpius, Vitalis, Cominus, October, Philominus, Geminus, Iulianus, Albinus, Grata, Rogata, Aemilia, Potamia, Pompeia, Rodona, Biblis, Quartia, Materna, Helpes, quæ & Amnes. Hi sunt autem qui bestijs traditi sunt: Sanctus, Maturus, Atthalus, Alexander, Pontius, Blandina. Hi verò qui in carcere spiritum reddiderunt: Aristæus, Cornelius, Zosimus, Titus, Iulius, Zoticus, Apollonius, Geminianus, Iulia, Ausonia, Aemilia, Iamnica, Pompeia, Domna, Iusta, Trophima, Antonia. Hi omnes famuli Christi, sub præfatis Imperatoribus pariter coronati sunt. Reliquiæ eorum à persecutoribus incensæ, & in Rhodanum fluuium dispersæ. Sed cùm Christiani maximum mœrorem haberent, quasi deperdissent sacræ reliquias, nocte apparuerunt sancti viris fidelibus, in eo loco quo igni traditi sunt, stantes integri & illæsi. Et conuersi ad viros, dixerunt eis: Reliquiæ nostræ ab hoc colligantur loco, quia nullus perijt à nobis. Sed ex hoc translati sumus ad requiem, quam nobis promisit Rex cælorum Christus, pro cuius nomine passi sumus. Hæc renunciantes viri illo, gratias egerunt Deo, & confortati sunt in fide: colligentesque sacros cineres, condigno honore sub sancto altari condiderunt. Vbi semper, virtutibus manifestis, se cum Deo habitare declarant. Harum festiuitatem ciues Lugdunensis vrbis, omnibus vndequaquè lætanter accurrentibus, per descensum fluminis, cum hymnis & canticis gratulationis concelebrantes, Missarumque solennia in Apostolorum ecclesia (vbi sancti cineres eorum conditi seruantur) festiuè Domino reddentes, ex antiquorum traditione, ipsam diem miraculorum appellant. Locus in quo passi sunt, Athanaco vocatur: ideoque dicuntur martyres Athanacenses.

S. Pontici pueri martyrium.

Gladio cæduntur cæteri sancti.

In initio libri.

Sanctorum martyrum nomina.

Sanctorum cinerum collectorum inuentio.

III. NONAS IVNII.

Apud Aretium, ciuitatem Tusciæ, natalis sanctorum martyrum Pergentini & Laurentini fratrum, qui persecutione Decij, sub Iudice Tiratio, cùm essent pueri, post dura supplicia tolerata, & magna miracula ostensa, gladio cæsi sunt, & apud eandem vrbem conditi.

Die 3. De his Surius Tomo 3.

In Campania, natale beati Erasmi Episcopi & martyris sub Diocletiano & Maximiano. Qui iussu impij Diocletiani Imperatoris primò plumbatis crudeliter cæsus, deindè fustibus diutissimè maceratus, pòst resina, sulfure, plumbo, pice, cera, oleoque solutis perfusus, ingenti miraculo illæsus apparuit. Quod cùm multi viderent, fidem Christi, reiectis idolis susceperunt. Indè immenso pondere ferri constrictus, in carcere reclusus est sub dira custodia. De qua Angelica visitatione soluitur, atque eripitur. Verùm postmodùm clarissima miraculorum ipsius gesta fama vulgante, tentus est ab altero Imperatore Maximiano, à quo diuersis supplicijs tortus fuit intantùm, vt tunica ærea ignea vestiretur. Iterumque in olla, quæ plum-

S. Erasmus varijs tormentis affectus non læditur.

bo, pice, cera, resina, & oleo feruefacta erat, missus, virtute Domini omnia superans illæsus exindè progreditur. Sicque tandem ad confirmandum cæteros à Domino seruatus, Campaniam munitus Angelico solatio peruenit. Vbi cùm plurimos siue in fide roborâsset, siue ad fidem Christi conuertisset, vocante Domino, martyrio clarus sancto fine quieuit.

Felix obitus eius.

PRIDIE. NONAS IVNII.

Die 4. De Quirino Episcopo Sur. Tõ. 3.

Apud Illyricum ciuitate Scíscia, natalis sancti Quirini Episcopi. Qui persecutione Maximini pro fide Christi, ligato ad manum molari saxo (vt Prudentius scribit) in flumen præcipitatus est. Et cum circunstantibus diu collocutus, nè eius terrerentur exemplo: vix precibus vt mergeretur obtinuit. Huius reliquiæ translatæ sunt Romam, & positæ in Catacumbas.

NONIS IVNII.

Die 5.

Apud Aegyptum, natalis sanctorum martyrum Martiani, Nicandri & Apollonij, quorum gesta habentur.

Huius Bonifacij vita habetur Tomo 3. Surij.

Item eodem die sancti Bonifacij, qui de Britannijs veniens, & fidem Christi gentibus euangelizans, cùm maximam multitudinem in Frisia Christianæ religioni sublugâsset, nouissimè à paganis, qui superuenerant, gladio peremptus, martyrium consummauit cum Eobano & Adelhario coepiscopis, & alijs seruis Dei.

* Romæ, miliario tertio, sanctarum Feliculæ, Felicitatis & aliorum.

De hoc Bonifac. Surius ex Metaphra. To 3.

Itē natale sancti Bonifacij martyris sub Diocletiano & Maximiano apud Tharsum ciuitatem passi, sed Romæ in via, quæ Latina nuncupatur, sepulti. Qui cùm esset procurator rerum cuiusdam nobilis matronæ nomine Aglahes, & cum ea in stupro misceretur, tandem vtrique dinino nutu compuncti, consilium habuerunt, vt ad requirendum corpora martyrum Bonifacius mitteretur, si quo modo seruientes atque obsequentes eis, per eorum orationes saluari mererentur. Perueniens igitur post dies aliquot Tharsum ciuitatem, dicit ad eos, qui cum eo erant, Bonifacius: Requirite nobis hospitium, ego autem ibo videre eos, quos valdè desidero, martyres certantes. Festinans itaque ad locum, videt beatissimos, alium suspensum per pedes, igne subtùs posito, alium in quatuor lignis extensum, & diutissimè afflictum, alium vngulis exaratum, alium manibus abscisum, alium stipitem in collo habentem infixum, & à terra eleuatum: & sic per diuersa supplicia, martyria ab impio carnifice disposita. Cùm eminùs feruens amore Christi & ipse respiceret, Magnum Deum sanctorum martyrum clamare cœpit. Et accurrens consedit pedibus eorum, deosculans vincula, & dicens: Certate martyres Christi, calcate diabolum, modicum perseuerate. Paruus quidem labor, sed multa requies, & ineffabilis postmodùm satietas. Adspiciens autem Simplicius Iudex, iussit eum applicari ad tribunal, cui & dixit: Quis es tu? Sanctus Bonifacius dixit: Christianus sum, & Bonifacius vocor. Tunc iratus Iudex, iussit eum suspendi, & tandiu corpus eius vngulis radi, donèc ossa eius apparerent. Deindè calamos acutos sub vnguibus manuum eius affigi. Cumque sanctus Dei martyr in cælum adspiciens alacriter dolores toleraret, videns impius iudex, iussit aperiri os eius, & plumbum bulliens effundi. Sanctus autem martyr dicebat: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe fili Dei. Deindè Iudex iussit afferri ollam, & eam pice impleri, atque sanctum martyrem verso capite in bullientem picem mitti. Sed cùm nihil læsus esset, iussit impius iudex, vt gladio caput eius absciderетur. Quo facto, terræmotus magnus factus est, ità vt multi infideles virtutem Christi in martyre cernentes crederent. Conserui verò martyris Bonifacij circuibant vbiquè requirentes eum, & non inuenientes, adinuicem dicebant: Ille modò in adulterio, aut in taberna positus epulatur. Cùm ergò inter se colloquerentur, contigit, vt obularet eis vnus de Commentariensibus, quem interrogauerunt: Vidisti aliquem virum peregrinum Romanum? Ille ait eis: Hesterno die vir peregrinus abscisus est capite in stadio. Et iterùm interrogant: Qualis erat adspectus eius? At ille dixit: Vir quadratus & crassus, robusto capillo, coccinea Armelasia indutus. Et dicit eis: Ille quem quæritis, apud nos hesterno die martyrio est finitus. Aiunt illi: Homo, quem nos quærimus, adulter est, & ebriosus. Dicit eis ille: Venite videre eum. Cumq; ostendisset eis corpus, & pretiosum caput eius, dixerunt ei: Iste est quem quærimus, petimus vt des nobis eum. Qui respondit: Ego

S. Bonifacius sistitur ante tribunal Simplicij.

Post varia tormenta capite ceditur.

gratis

gratis corpus eius date vobis non possum. Illi autem dantes ei solidos quingentos, acceperunt corpus sancti martyris, & vngentes aromatibus, inuoluentesque linteaminibus pretiosis, posuerunt illud in Basterna, & sic reuertebantur gaudentes, & glorificantes Deum. Angelus autem Domini apparens dominæ quondam ipsius, rem factam beati martyris indicauit. Quæ confestim cum omni veneratione obuiauit sancto corpori, & ædificans ei domum dignam, reposuit illud in ea ab vrbe Roma stadijs quinque. Passus est autem sanctus martyr Bonifacius xiiij. die mensis Maij apud Tharsum metropolim Ciliciæ, & sepultus est Romæ Nonis Iunij. Beata verò Aglahes abrenunciauit mundo, & pompis eius, distribuens vniuersa quæ possidebat egenis, ac monasterijs, relaxans vniuersam familiam suam à iugo seruitutis, & tantam gratiam à Domino promeruit, vt in eius nomine virtutum signis claresceret. Superuixit autem in habitu sanctimoniali annos xiij. & sepulta est apud præfatum martyrem, operibus pijs consummata. S. Aglahes monasticã sectatur vitam.

VIII. IDVS IVNII.

CAesareæ, natale sancti Philippi, qui fuit vnus ex Diaconibus septem, qui cum beato Stephano statim post passionem Christi ab Apostolis sunt ordinati. De quo beatus Lucas in Actibus Apostolorum refert, quòd signa & prodigia faciendo, prædicatione sua Samarias ad fidem Christi conuertit, & Candacis Reginæ Aethiopum studiosum in scripturis Eunuchum, in fonte, qui est in vico Bethsoro, in tribu Iuda, euntibus ab Elia ad Ebron in vicesimo lapide, baptizauit. Qui postcà apud Cæsaream quieuit. Iuxta quem tres virgines filiæ ipsius prophetissæ tumulatæ iacent. Nam quarta filia illius plena spiritu sancto, in Ephеso occubuit. Quidam tamen putant apud Hierapolim eas tumulatas, vbi Apostolus Philippus vnus de duodecim quiescit. Cuius fuisse filiæ ab aliquibus scriptoribus putatæ sunt. Die 6. Act. 8 & 21. Et Euseb. li. 3 cap. 1. & 3. cap. 25.

Eodem die apud Tharsum Ciliciæ, martyrum viginti, sub Iudice Simplicio, temporibus Diocletiani & Maximiani Imperatorum, qui per diuersa supplicia glorificauerunt Dominum in corporibus suis. De his An[illegible] lib. 22. dec[illegible] uic. Dei c[illegible]

Eodem die Romæ, natale sancti Artemij cum vxore sua Candida & filia Paulina. Hic Artemius cùm esset custos carceris, & clausum teneret beatum Petrum exorcistam in custodia, essetque illi filia vnica dæmonio vexata, beati Petri precibus mox vt sanata est, Christo cum vxore pariter & eadem filia credens, à beato Marcellino presbytero baptizatus est, omnisque domus eius & multi alij, ità vt absque mulieribus, virorum fieret trecentorum numerus. Hoc Iudex Serenus audiens factum, Artemium, Candidam, & filiam ipsorum Paulinam sibi præsentatos, immenso pondere ruderum iussit obrui. Sicque sancti Dei perducti ad passionis locum, beatus quidem Artemius gladio percussus, sancta verò Candida atque Paulina per limina cryptæ præcipitatæ, lapidibus sunt obrutæ. De his in [illegible] ibus SS. Marcel. & Petri.

VII. IDVS IVNII.

COnstantinopoli, natalis sancti Pauli, eiusdem ciuitatis Episcopi, qui tempore Arianæ perfidiæ, à Constantio Imperatore, apud ciuitatem quandam Cappadociæ Cucusam nomine, ob catholicam fidem pulsus exilio, Arianorum insidijs crudeliter strangulatus, ad cœlestia regna migrauit. Die 7. Surius ex Metaphr. Tõ 3.

In Cæsarea Cappadociæ, natalis S. Luciani martyris.

VI. IDVS IVNII.

IN Gallijs Suessionis ciuitate, natalis sancti Medardi Episcopi & confessoris. Die 8. De his Surius Tõ. 3. & 4.

Andegauis, sancti Lucini Episcopi & confessoris.

Itèm eodem die sancti Carilefi confessoris.

V. IDVS IVNII.

ROmæ in monte Cælio, natale sanctorum Primi & Feliciani sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus. Qui gloriosissimi martyres in Domino semper viuentes, à pontificibus templorum apud Imperatores, quòd Christiani essent, accusati sunt, & inquisiti. Erant enim ciues Romani, adductique sunt in conspectu Imperatorum, & iusserunt eos ferro vinctos in carcerem recludi, vbi affuit eis Angelus Domini, qui eos consolaretur. Post aliquot verò dies iusserunt eos Imperatores suis adspectibus præsentari, & iusserunt militibus, vt ducerent eos ad fanum Herculis, & si sacrificare nollent, fortiter eos pœnis affligerent. Verùm Die 9. Surius Tõ. 3. 9 Iunij.

cùm

Sancti vitgis fortiter vapulant. cùm nulla possent eos ratione mouere, sed pro Christi nomine optarent magis mori, extenderunt eos milites, & virgis fortiter mactauerunt. Et cùm renunciassent Imperatoribus milites quæ gesta sunt, Irati valdè iusserunt eos tradi Promoto præsidi ciuitatis Numentanæ, vt diuersis pœnis eos interficeret. Et accipientes eos milites, duxerunt in viam, quæ dicitur Numentana, miliario xiij. ferro vinctos, & miserunt eos in carcerem iuxta forum ciuitatis, vbi iterùm Angelica visitatione releuantur. Post multum verò temporis iussit sibi Promotus præses in foro ciuitatis tribunal præparari. Et cùm intromissi fuissent Primus & Felicianus, & iubente præside fuissent post responsionem abinuicem separati, primò beatum Felicianum iussit præses cum plumbatis cædi, dicens ei: Vt quid non deponis istam insaniam pectoris tui, vt eligas dies bonos & iocundos, & non diuersis tormentis corpus tuum maceretur? Beatus Felicianus dixit: Octoginta annos vitæ habeo, suntque anni triginta, ex quo agnoui veritatem Dei, & nihil de blandimentis huius mundi cogitans, elegi seruire creatori meo æterno omnipotenti Deo. Tunc Præses iussit eum ligari ad stipitem, & aculeos in manibus eius ac pedibus figi, & diù torqueri. Omnia tormenta Dei virtute superant. Et per tres dies neque panis neque aqua, neque vllum genus cibi ei ministratum est. Cumque per triduum continuò maneret in Dei laudibus, iussit eum præses flagellis cædi, & de stipite sic deponi, & in custodia recludi, ac postmodùm applicari sibi sanctum Primum. Quem validissimis fustibus cæsum, dein eculeo leuatũ, lampadibus circa latera vri iussit: & deposito de eculeo, præcepit liquari plumbum super beatum martyrem extensum, & bulliens in ore eius fundi. Tuncque fecit præsentem esse beatum Felicianum. Sed cùm inuictissimi persisterent sancti martyres, angustiatus præses iussit eos ad Amphitheatrum duci, & duos leones eis dimitti. Quibus ad pedes sanctorum ruentibus, laxati sunt & vrsi ferocissimi: sed & ipsi martyrum virtute sæuitiam perdiderunt. 1500 viri vi. sa miraculis credunt. Quod videntes hi qui ad spectaculum venerant, penè mille quingenti viri miraculis perculsi, crediderunt in Domino Iesu Christo. Gladio cæduntur. Verùm præses cùm insuperabiles eos cerneret, gladio animaduerti præcepit. Quorum corpora noctu à Christianis fidelibus rapta, sepulta sunt ad Arcus Numentanos, intra arenarium, quinto Idus Iunij, ab vrbe Roma miliario quartodecimo.

In Gallijs ciuitate Agenno, passio sancti Vincenti Leuitæ & martyris.

IIII. IDVS IVNII.

Die 10. ROmæ via Aurelia miliario 13 natalis sanctorum Basilidis, Tripodis, & Mandalis, sub Aureliano Imperatore, præside Platone, & aliorum viginti martyrum.

De Getulio & socijs, Surius fusius Tomo 3. Eodem die, natale beati Getulij martyris, tempore Adriani Imperatoris, sub Iudice Licinio. Hic in omni lege diuina erat doctissimus, & per eius doctrinã multi in fide Christi erudiebantur. Cuius famam Adrianus Imperator audiens, direxit Cerealem vicarium ad tenendum eum. Qui veniens, sanctum Getulium sedentem, & docentem multos reperit. Fuerat autem idem Cerealis in conspectu Adriani cum fratre beati Getulij Amantio acceptus. Amantius verò Tribunus, ob metum Adriani absconsus latebat: quem Cereali beatus Getulius declarauit. Ille eo viso, gauisus est valdè, & instructus diligenter de Domino Iesu ab eis, cùm S. Cerealis baptizatur. iam fideliter crederet, venerunt ad vrbem Romam, & accersito beato Sixto Episcopo, assignauerunt ei locum vbi baptizaretur. Quem beatus Sixtus verè Christianam fidem amantem baptizauit. Eodem tempore quidam Vincentius nomine, nummorum arcarius, comperiens vicarium Cerealem Christianum, iratus valdè nunciauit hoc Adriano. Qui mox Licinium Consularem direxit, vt teneret Cerealem: qui, si immolare nollet, incendio cremaretur. Cum quo beatus Getulius, & Amantius, & Primitiuus tenti sunt. Licinius Consularis Cereali vicario dixit: Sic desperâsti de vita tua, vt præcepta principum, qui dominantur in vniuerso mundo, contemnere videaris? Cui beatus Cerealis: Et thesauros publicos declinatione perfecta tradidi in publicum, & Domino Iesu Christo seruire promitto, & vita æterna me frui credo. Licinius dixit: Si desideras viuere, an mori, dicito. Cui beatus Cerealis: Ego si non desiderarem viuere, Christum non confiterer. Tunc conuersus ad sanctum Getulium Licinius dixit: Sacrifica deo Ioui & Marti. Cuius verba risit beatus martyr. Licinius verò accensus ira, iussit eos expoliari & cædi, deindè in carcerem diebus xxvij. recludi. Et veniens Romam, Adriano iterùm eos innotuit.

tuit. Qui iussit eos incendio tradi. Sanctus verò Getulius cùm in igne superuiueret, fustibus illiso capite martyrium compleuit. Consummati sunt beati martyres in fundo Capreolis, via Salaria, ab vrbe Roma plus minus miliario xiij. supra fluuium Tyberim, in parte Sabinensium. Quorum corpora collegit beata Simphorosa vxor beati Getulij martyris. Quæ non longè post eundem ipsum martyrem cum vij. suis filijs fuit martyrio consecta, videlicet xxvij. die mensis Iunij. Et sepulta est in prædio suo, loco & oppido suprà nominato.

SS. Getulius & Cerealis igne cremātur.

III. IDVS IVNII.

NAtalis sancti Barnabæ Apostoli, qui cùm esset Cyprius, cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Hic posteà propter Iohannem discipulum, qui & Marcus vocabatur, separatus à Paulo, nihilominùs Euāgelicæ prędicationis iniunctum sibi opus exercuit. Cuius corpus tempore Zenonis Imperatoris ipso reuelante repertum est. Hic vnam ad ædificationem Ecclesiæ pertinentem epistolam composuit, quæ tamen inter apocryphas legitur.

Die 11. De Barnaba Surius to. 3. & Act. 11. &c.

Eodem die apud Corinthum, sancti Sosthenes discipuli S. Pauli Apostoli.

Apud Aquileiam, natale sanctorum martyrum Felicis & Fortunati, sub persecutione Diocletiani & Maximiani Imperatorum, præside Euphemio. Qui cùm essent germani fratres fide Christi feruentes, deferente Apamio, qui erat vnus ex officio præsidis, vincti ferro, Aquileiam iudici Euphemio perducuntur. Vbi cùm Christum constantissimè faterentur, ab irato iudice primùm in eculeo sunt suspensi, ardentibus lampadibus circa latera appositis, sed mox psallentibus martyribus extinctis, indè per ventrem feruenti oleo superfusi, ad vltimum, cùm in confessione Christi durarent, foràs ciuitatem ducti, ad fluuium qui ciuitati adiacet, capite truncantur. Indè nocte à religiosis viris eiusdem Aquileiæ sublati, cum aromatibus inuoluti linteaminibus, occultè sepulti sunt. At ciues Vincentiæ superuenientes, eorum corpora perducere ad suam ciuitatem Vincentiam meditabantur. Non permittentibus autem Aquileiensibus, & multùm renitentibus, tandèm pia contentio ità finita est nutu diuino, vt Felicem Vincentini, Fortunatum haberent Aquileienses: ità tamen, vt caput beati Felicis Aquileia, caput verò Fortunati Vincentia sortiretur. Quod factum in laudem Domini nostri Iesu Christi vsque hodiè permanet.

Felix & Fortunat⁹ post multa tormenta, decollantur.

* Romæ, natalis SS. Basillæ & Basilissæ, & SS. Crispoli & Restituti.

PRIDIE IDVS IVNII.

MEdiolani, natale sanctorum martyrum Nazarij, & Celsi pueri. Beati Nazarij pater Aphricanus, mater verò Perpetua, à beato Petro Apostolo baptizata. Ipse verò sanctus Nazarius à sancto Lino instructus & baptizatus est. Quem Anolinus sub rabie persecutionis, quæ per Neronem excitata est, diù maceratum & afflictum in carcere, & cum eo beatissimum Celsum puerum, quem idem ipse nutrierat, gladio feriri iussit. Quorum corpora Christiani furati, quinto Calendas Augusti sepelierunt foràs portam, quæ dicitur Romana, in proprijs hortis. Reuelabant autem se beatissimi martyres cuidam Cerearo nomine, cui vxor Fortunata, & per visum monuerant se occultari propter rabiem persecutionis, quam Nero impius excitauerat. Latuerunt verò vsque ad tempora Honorij & Arcadij Imperatorum. Quos beatus Ambrosius Domino reuelante reperit. Patefacto autem sepulcro, in quo iacebat corpus sancti Nazarij, (qui quandò passus fuerit, vt scribit sanctus Paulinus, vsque tunc temporis ignorabatur) viderunt sanguinem martyris ità recentem, qui præsentes erant, quasi eodem die fuisset effusus. Caput etiam ipsius, quod ab impijs fuerat abscisum, ità integrum atque incorruptum, cum capillis capitis & barba, vt videretur eo tempore, quo leuabatur, lotum, atque in sepulcro compositum. Etiam odore tanto repleti sunt, vt omnium aromatum vinceret suauitatem. Quo leuato, & in lectica composito, statim ad sanctum Celsum martyrem, qui in eodem horto positus erat, ad orationem sanctus Episcopus perrexit, & transtulit ad basilicam Apostolorum quæ est in Romana. Inuenti autem sunt pridiè Idus Iunij: festiuitas verò agitur, de martyrio, quinto Calendas Augusti. Commemoratio tamen eorum publica & celebris in die sanctorum Geruasij & Protasij à fidelibus populis frequentatur, & venerabiliter excolitur.

Die 12. De his Surius Tomo 3. ex Ambrosio.

Vt habetur tom. 2. in vita S. Ambr.

SS. Nazarij & Celsi inuentio.

Itèm beati Basilidis, Cyrini, Naboris: sed & Nazarij & Celsi, quos duos passos fuisse

De his Beda

fuisse apud Ebredunensem vrbem antiquitas memoranda celebrat.

IDIBVS IVNII.

Die 13. De Felicula in gestis Nerei & Achil. 12. Maij.

ROmæ, natalis sanctæ Feliculæ virginis & martyris. Quam cum Flaccus Comes post excessum Petronillæ vellet ducere vxorem, atque ad terrendum proposuisset ei dicens, Vnum tibi è duobus elige, aut esto vxor mea, aut dijs sacrifica. Responsum ab ea accepit: Nec vxor tua ero, quia Christo sacrata sum: nec dijs tuis sacrificabo, quia dæmonia sunt. Tunc Flaccus tradidit eam Vicario, qui fecit eam in tenebroso claudi cubiculo sine cibo per septem dies. Vndè perseuerantem in confessione Christi cùm eiecissent, duxerunt eam ad virgines Vestæ, ibique per alteros septem dies sine cibo permansit, eo quòd nulla ratione de eorum manu cibum pateretur accipere. Post hoc leuata in eculeum clamabat dicens: Modò cœpi videre amatorem meum, in quo amor meus fixus est. Cumque ei tortores dicerent, Nega te Christianam, & dimitteris. Illa clamabat, Ego non negabo amatorem meum, qui propter me felle cibatus, & aceto potatus, spinis coronatus, & crucifixus est. Post hæc deposita est, & præcipitata in cloacam. Sanctus autem Nicomedes presbyter in speluncis positus occultè leuauit eam, & per noctem in biroto perduxit ad casellam suam vij. ab vrbe miliario, via Ardeatina, ibique eam sepeliuit.

XVIII. CALENDAS IVLII.

Die 14. De Heliseo & Sunamitide Surius tõ. 3 ex Metaph.

HElisei Prophetæ, qui apud Samariam Palęstinæ, quæ posteà Sebastea, id est Augusta in honorem Augusti ab Herode vocari cœpit, situs est. Vbi & Abdias propheta requiescit, & quo maior inter natos mulierum non fuit Iohannes Baptista. Vbi ad sepulcra sanctorum ram tremenda fiunt miracula, vt varijs illic dæmones rugiant cruciatibus, & homines ab eis obsessi audiantur vlulare luporum vocibus, latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentium, mugire taurorum. Cernuntur alij rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pedibus eminùs, vestes non defluere in faciem. Vbi etiam in monte vicino duæ visuntur speluncæ, in quibus persecutionis & famis tempore Abdias centum prophetas aluit pane & aqua. Scribit beatus Hieronymus in libro de vita sanctæ Paulæ.

3. Reg. 18. In epitaphio S. Paulæ.

Suessionis ciuitate, passio sanctorum martyrum Valerij & Rufini.

S. Basilij vita habetur 1. Ianuarij apud Suriũ.

Apud Cæsaream Cappadociæ, sancti Basilij Episcopi fratris Gregorij & Petri. Qui cùm esset omnibus virtutibus fundatus, & quodam tempore à Valente Imperatore in exilium pro fide cogeretur: exhibitus ad tribunal præfecti, terroribusque (vt illi moris est potestati) & minis maximis agi cœpit: & nisi æternis præceptis principis obediret, interitum sibi iamiamq; speraret impendere. Tunc ille intrepidus & absque vlla animi perturbatione hæc sibi minitanti præfecto respondisse fertur: Atque vtinàm aliquid mihi esset digni muneris quod offerrem huic, qui maturiùs Basilium de nodo follis huius absolueret. Cumque daretur ei nox, quæ erat media, ad spatium deliberandi: respondisse denuò perhibetur: Ego crastinò ipse ero, qui modò. Tu te vtinàm non mutares. Et illa quidem nocte vxor Imperatoris velut tortoribus tradita, cruciatur. Filius verò qui ei serat vnicus extinctus, paternæ impietatis soluit supplicia. Ità ante lucem missi qui rogarent Basilium, vt precibus suis intercederet pro eis, nè etiam ipsi & quidem multò iustiùs interirent. Sic accidit, vt cùm omnes Catholicos expulerit Valens, Basilius vsque ad vitæ exitum intemerato communionis sacramento in Ecclesia perdurârit.

Valẽtis Imperatoris filius iusto Dei iudicio moritur.

Viennæ, sancti Etherij Episcopi.

XIII. CALENDAS IVLII.

Die 15. De his habetur Tomo 3 Surij.

APud Siciliam, natale sanctorum martyrum Viti, Modesti, & Crescentiæ. Qui beatus Vitus in puerili ætate virtutibus maturus, primùm à patre suo sacrilego Hila, vt à cultura Dei recederet, tentatus est, deindè à Valeriano Iudice carhomis cæsus in confessione permansit. Indè redditus patri. At cùm pœnis affligere illum pater meditaretur, monitu Angeli nauem conscendens, comitantibus se Modesto & Crescentia nutritoribus, ad Tanagritanum territorium deuenit. Indè propter filiam Diocletiani Imperatoris à dæmonio vexatam quæsitus, & adductus ad Diocletianum, ipsam eius filiam oratione curauit. Sed cùm multis donis pro-

promissis ei impius Imperator suadere vellet, vt cultum dijs impediret, eiusque animum de bono proposito mutare non posset, arctissimis vinculis ferreis adstrictum, in carcerem teterrimum induci iussit, cum quo pariter Modestum atque Crescentiam. Deinde circunstante populo in Amphitheatro sistuntur. Quos Diocletianus in ollam resina & pice succensam, & plumbo soluto feruefactam iactari præcepit. Vbi sancti martyres psallentes in modum trium puerorum, hymnum Deo dicebant. Et egressis illæso vultu de olla, dimissus est eis leo ferocissimus. Qui mox ad pedes eorum cecidit, & lingua sua pedes martyrum lingere cœpit. Ad vltimum victus per omnia sacrilegus Imperator, simul & videns multitudinem populi miraculo perculsam, ad Christum verum Deum conuersam, catastam parari iussit, & seruos Dei superextendi. Cumque cæderentur martyres Dei, ossibusq; discindentur, tonitruum magnum factum est, coruscationes, atque tam magnus terræmotus, vt templa deorum corruerent, & multos opprimerent. Florentia verò fœmina illustrissima, corpora sanctorum collegit, & in loco qui dicitur Marianus condita aromatibus sepeliuit. *Dan. 3.* *Sancti martyres discissis ossib^9 enecantur.*

Eodem die apud Mesiam ciuitate Dorostoro, sancti Esichij militaris, qui cum beato Iulio compræhensus, sub præside Maximiano, posteà martyrio coronatus est.

XVI. CALENDAS IVLII.

Apud Antiochiam, natalis sanctorum martyrum Cyrici, & Iulittæ matris eius: quorum prior post dira verbera etiam calcem cum aceto & sinapi in os accepit. Deinde pariter clauis confixi, euulsis oculis in carcerem trusi sunt. Posthæc decaluati & excoriati super carbones in lecto æreo assati sunt. Ad vltimum ferris attriti, amputatis linguis martyrij sui cursum obtruncatione capitis impleuerunt. Passi sunt cum eis & alij cccc.iiij. *Die 16. De his Surius Tomo 3. ex Metaphr.*

Apud vrbem Vesontionensem, sanctorum martyrum Ferteoli presbyteri, & Ferrutionis Diaconi, qui à beato Irenæo Lugdunensi Episcopo & martyre ad prædicandum verbum Dei missi: sub Claudio Iudice ad trochleas extensi & flagellari, deinde in carcerem reclusi: & manè amputatis linguis prædicabant verbum Dei. Posthæc subulæ xxx. vtrisque infixæ in manibus & pedibus, & pectore, ad vltimum gladio feriuntur. *Sanctus Ferreolus & socius præcisis linguis loquuntur. Decollātur.*

Ciuitate Namnetis, sancti Similiani Episcopi & confessoris. Lugduni depositio sancti Aureliani Episcopi Arelatensis. Apud Viennam sancti Domnoli Episcopi.

* In Moguntia, sanctorum Aurei & Iustinæ.

XV. CALENDAS IVLII.

Romæ sanctorum martyrum, ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri, & cliuum cucumeris. *Die 17. De his Tomo 4. & 1.*

Eodem die sancti VVulmari confessoris, admirandæ sanctitatis viri.

* Aurelianis, sancti Auiti presbyteri & confessoris.

XIIII. CALENDAS IVLII.

Romæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani, præclarissimi generis, Tranquillini & Martiæ filiorum. Qui primò carcerem pro fide passi, postmodùm à Fabiano Duce tenti, ad stipitem ligati, in pedibus clauos acutos acceperunt. Quibus cùm diceret insanus Iudex, Infelices ac miseri deponite amentiam, & liberate vosmetipsos à cruciatibus imminentibus: responderunt, Nunquàm tam benè epulati sumus. Modò cœpimus esse fixi in amore Christi. Vtinàm nos sic esse sicut sumus, tamdiu permittas, quamdiù huius tegimur corporis indumento. Cumque transisset vna dies & vna nox, & illi in psalmis & hymnis laudantes Christum perseuerarent, lanceis per latera transfixi, cum gloria martyrij ad cælestia regna migrauerunt. *Die 18. De his vide gesta S. Sebastiāi To. 1.*

* In Alexandria sanctæ Marinæ virginis & martyris, & Balbinæ.

XIII. CALENDAS IVLII.

Mediolani, natalis sanctorum Geruasij & Protasij martyrum. Qui beatissimi cùm per decem annos in vno cœnaculo conclusi, lectionibus & orationibus atque ieiunijs vacâssent, vndecimo ad palmam martyrij peruenerunt. Tenti ab Astasio comite. Qui primum tamdiù iussit plumbatis contundi, quamdiù exhala- *Die 19. De his & eorum inuentione Surius Tomo 3.*

ret ſpiritum. Sequentem verò, id eſt Protaſium, fuſtibus cæſum capite truncari. Quorum corpora Philippus vir religioſus vnà cum filio ſuo furtim abſtulit, & in domo ſua in arca marmorea ſepeliuit. Quorum ſepulcra multo pòſt tempore Theodoſio imperante, Domino reuelante, beatus Ambroſius reperit. Et ità incorrupta eorum corpora, àc ſi eodem die martyres fuiſſent interempti.

Cæcus videt Quæ cùm in vrbem introducerentur, quidam diù cæcus feretri tactu lumen recepit.

S.Vrſicini vitam huic adieci Tomo. Apud Rauennam, ſancti Vrſicini martyris, qui ſub iudice Paulino poſt nimia tormenta in confeſſione Domini immobilis permanens, capitis abſciſione martyrium conſummauit. Sepultusq́; eſt in eadem vrbe à beato Vitale patre ſanctorum Geruaſij ac Protaſij.

XII. CALENDAS IVLII.

Die 20. De Siluerio Pontificale cap. 6. ROmæ, S. Siluerij Papæ, qui ſedit anno vno. Qui conſentiente Iuſtiniano Imperatore à Belliſario patritio depoſitus, & monachus factus, in exilio confeſſor moritur.

Romæ, natale ſancti Nouati fratris Timothei presbyteri, qui à beatis Apoſtolis eruditi ſunt. De quo Nouato ſcribit Paſtor in geſtis Potentianæ & Praxedis virginum, ad prædictum Timotheum germanum eius. Venerabilis, inquit, virgo Praxedis poſt tranſitum germanæ ſuæ Potentianæ, valdè afflicta erat. Ad quam conſolandam veniebant multi nobiles Chriſtiani, ſimul cum ſancto Pio Epiſcopo, inter quos germanus veſter Nouatus, & qui eſt frater noſter in Domino, quique multos Chriſtianos pauperes donis ſuis reficiebat, & nos frequenter cum beatiſſimo Pio Epiſcopo ad altare Domini communicabat. Poſt annum verò & dies viginti octo, ægritudine detentus eſt idem Nouatus, & abſens erat à conſpectu virginis Praxedis. Pio autem Epiſcopo cogitante de omnibus Chriſtianis vnà cum virgine, requiritur Nouatus vir Dei. Et dum auditum fuiſſet, quia ægritudine detinebatur, contriſtati ſumus omnes. Beata Praxedis dixit ad patrem ſanctum Pium: Iubeat ſanctitas veſtra, vt eamus ad eum, & viſitatione noſtra vnà cum orationibus veſtris ſaluabitur. Et facta conſtitutione, nocte vnà cum Pio Epiſcopo & virgine Domini perreximus ad virum Dei Nouatum. Cumque audiſſet vir Dei Nouatus, omnes congregatos ad ſe veniſſe, gratias cœpit agere Deo, quia meruit à ſancto Pio Epiſcopo & virgine Domini, vnà cum noſtra deuotione viſitari. Et fuimus in domo eius diebus ac noctibus octo. Factumque eſt vt tertiodecimo die ipſe Nouatus vir Dei tranſiret ad Dominum, regni cæleſtis gloriam percepturus.

Multos alit Chriſtianos pauperes S. Nouatus.

Felix obitus eius.

XI. CALENDAS IVLII.

Die 21. APud Siciliam, ciuitate Syracuſis, natalis ſanctorum martyrum Rufini & Martiæ.

S.Demetriæ parentes. Romæ, ſanctæ Demetriæ virginis, quæ fuit beati Fauſti filia. Hæc cùm ante impium Iulianum pro fide Chriſti introduceretur, in confeſſione ſpiritum emiſit. Sepulta à beato Iohanne presbytero iuxta matrem ſuam ſanctam Daphroſam, & ſororem Viuianam, iuxta palatium Lucianum.

* In Cæſarea, depoſitio ſancti Euſebij Epiſcopi.

X. CALENDAS IVLII.

Die 22. De Albano Surius tô. 3. IN Britannia, natale ſancti Albani martyris, qui tempore Diocletiani in Verolamio ciuitate, poſt verbera & tormenta acerba, capite plexus eſt: ſed illo in terram cadente, oculi eius, qui eum percuſſit, pariter ceciderunt. Paſſus eſt cum eo, etiam vnus de militibus, eò quòd eum ferire, iuſſus, noluerit: Diuino vtique perterritus miraculo, quia viderat beatum martyrem ſibi, dum ad coronam martyrij properaret, alueum amnis interpoſiti orando tranſmeabilem reddidiſſe. Quo in tempore, perſecutio crudelis, Oceani litus tranſgreſſa, etiam Aaron, & Iulium Britanniæ, cum alijs pluribus viris ac fœminis, felici cruore damnauit.

De Paulino Surius tô. 3. Itèm in ciuitate Nola Campaniæ, natalis ſancti Paulini Epiſcopi & confeſſoris, qui ſe temporibus VVandalorum pro filio cuiuſdam viduę in ſeruitutem tradens, & terribili viſione Regi eorum quis eſſet, agnitus, reddita ſibi omni captiuitate ciuitatis ſuæ, & oneratis frumento nauibus, cum ingenti gloria ex Africa ad propriam

am ſedem reuerſus eſt. Claruit autem non ſolùm eruditione,& copioſa vitæ ſanctitate,ſed etiam potentia aduersùs dæmones.

Ipſo die,depoſitio beati Niceæ Romatianæ ciuitatis Epiſcopi. Gennad. de viris illuſtr. cap.22.

IX. CALENDAS IVLII.

Vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ. Die 23.

Eodem die ſancti Iohannis preſbyteri,quem impius Iulianus inauditum, via Salaria vetere, ante ſimulacrum Solis decollari præcepit. Cuius corpus à beato Concordio preſbytero collectum, & ſepultum eſt iuxta concilia martyrum.

Apud Britanniam,ſanctæ Edeltrudis virginis & Reginæ,cuius corpus cùm annis vndecim eſſet ſepultum,incorruptum inuentum eſt. De ea Surius Tomo 3.

VIII. CALENDAS IVLII.

Natiuitas beati Iohannis Baptiſtæ, præcurſoris Domini, Zachariæ & Eliſabeth filij. Qui ſpiritu ſancto repletus,adhuc in vtero matris ſuæ,& antequàm exiret indè,ſanctificatus, vſque ad diem oſtenſionis ſuæ in Iſrael,confortatus ſpiritu agebatur in deſertis: veſtitus pilis camelorum, habens zonam pelliceam circa lumbos ſuos. Eſca autem eius erat locuſta & mel ſylueſtre. Triceſimo ætatis anno, quintodecimoanno imperij Tyberij Cæſaris, cùm procurator eſſet in Iudæa Pilatus, iamque regnum Iudæorum in quatuor principatus eſſet diuiſum, venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum. Die 24. De eo Sur. Mar.1. Luc.1.& 3.

* Romæ,S.Fauſti,cum alijs viginti tribus.

VII. CALENDAS IVLII.

Apud Byrrhœam,ſancti Soſipatris,diſcipuli ſancti Pauli Apoſtoli. Die 25.

Itèm apud Alexandriam,natale ſancti Gallicani martyris.Qui cùm triumphalibus inſulis ſublimatus,acceptus eſſet Auguſto Conſtantino & chariſſimus,filiam eius ſacratiſſimam virginem Conſtantiam ſibi poſcebat vxorem. Conſtantinus verò Auguſtus contriſtari cœpit, ſciens filiam ſuam poſitam in ſancto propoſito faciliùs occidi poſſe,quàm vinci. Quæ cùm patris ſolicitudinem ſtudio ſanctiratis conaretur excludere, certa de Deo,dixit patri: Depone omnem ſolicitudinem tuam,& te daturum illi coniugem repromitte,vt ſi Scytharum ſuperaucrit gentem,victoriam ſimul & coniugem me accipiat. Facta ſunt omnia ſicut virgo diſpoſuit, & velut ſubarrationis loco, dantur duo fratres Eunuchi Iohannes & Paulus ex latere Auguſtæ Gallicano, & duæ ſorores, Gallicani filiæ, Attica & Artemia ipſi Auguſtæ traduntur. Quas virgo ad Dominum conuertit. Igitur Gallicanus à Scythica gente in Thraciarum Philippoli vrbe concluſus,metuens confligere cum eis, quòd exigua illi eſſet militum manus, hoſtium verò eſſet innumerabilis multitudo, inſiſtebat ſacrificijs, & Marti victimas offerebat. Quid multa? Ad vltimum creuit obſidio, & vniuerſi tribuni eius ac milites ſe hoſtibus tradiderunt. Cumque cuperet fugiendi aditum reperire, Paulus & Iohannes, ex quibus præpoſitus vnus, alter primicerius erat Conſtantiæ Auguſtæ, dixerunt ei: Fac votum Deo cæli, quòd ſi te liberauerit, Chriſtianus fias, & eris victor meliùs quàm fuiſti. Mox vt votum ore prolatum eſt, apparuit illi iuuenis ſtatura excelſus, ferens in humeris Crucem, dicens: Sume gladium tuum, & ſequere me. Quem dum ſequeretur, apparuerunt ei hinc & indè milites armati, confirmantes eum, & dicentes: Nos tibi præbemus officium: tu ingredere hoſtium caſtra, & dextra læuaque gladium tenens euaginatum, reſpice, quouſque peruenias ad Regem ipſorum. Quò cùm perueniſſet cum eis, proſtratus Rex pedibus ipſius poſtulauit, nullum penitùs ex ſuis occidi gladio. Quod Gallicanus nec fecit,nec iuſſit. Ità vniuerſæ Thraciæ liberatæ, & gens Scytharum tributaria facta eſt. Ipſe verò ità Deo ſe deuouit,vt etiam coniugio ſe promiſerit abſtinere. Reuertens itaque Gallicanus,non priùs ingreſſus eſt Romam, quàm ad ſacra beati Petri Apoſtoli limina perrexiſſet. Conſtantinus verò Imperator miſit ſe in amplexus eius, poſtquàm cognouit omnia quæ Chriſti pietate circa illum perfecta ſunt,referens ei vniuerſa quæ geſta ſunt circa filias eius,quomodò ſunt virgines Chriſto vtiliter conſecratæ. Tunc cum Auguſto intrante palatium Gallicano, occurrit Helena cum filia Conſtantia, & filiabus ipſius Gallicani. Fundeban- De eo act. 20 Rom.16. De Gallicano Tomo 3. Surij in geſtis Iohã. & Pauli. Vincit Scythas. Vouet caſtitatem.

ddddd 3

bantur lachrymæ gaudijs plenæ. Qui cùm vellet priuatus abscedere, rogatus ab Augusto Consul processit: & in fascibus positus, quinque milia seruorum liberos, ciuesque Romanos fecit. Quibus prædia, domosque donauit: cunctasque facultates suas, excepto iure filiarum, distrahi ac donari pauperibus iussit. Et se in Hostiensi vrbe manenti cuidam sancto viro, Hilario nomine, sociauit. Cuius habitaculum ampliari fecit, ad peregrinorum susceptionem, quam ipse plurimis impendebat. Huic adhæserunt multi ex seruis suis, quos liberos fecit. Et diuulgata est fama eius per totum orbem, ità vt ab Oriente & Occidente venientes, viderent virum ex patritio, & Consule, qui erat amicissimus Augustorum, lauantem pedes, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus solicitè ministrantem, & exhibentem sanctæ seruitutis officia. Hic primus in Hostiensi vrbe extruxit ecclesiam, & ditauit officia clericorum. Huic se sanctus Leuita Laurentius reuelauit, adhortans eum, vt in eius nomine ecclesiam fabricaret in porta, quæ nunc vsque Laurentia nuncupatur. Rogatus autem vt ibi leuaretur Episcopus, non consensit, sed ex sua voluntate ipse qui ordinaretur, elegit. Tantam namque ei gratiam contulit Deus, vt dæmonibus pleni, mox vt visi fuissent ab oculis eius, protinùs mūdarentur: multaque in eo erant sanctitatis insignia. Sed cùm à Constantio Iulianus Cæsar factus esset, dedit legem, vt Christiani nihil in hoc seculo possiderent. Tunc Gallicanus habens in Hostiensi pago quatuor casas, quarum pensiones his operibus impendebat, quæ prædiximus, ità habere Deum meruit defensorem, vt quicunque ingrediebatur in eas malitiosè, aut ponere titulos fisci, aut exigere pensiones, statìm à diabolo replebantur. Et quicunque actorum eius esset exactor, leprosus fiebat. Tunc interrogata dæmonia dederunt responsum, quòd, nisi sacrificare coactus fuisset Gallicanus, exactores redituum eius ista pericula non vitarent. Et quoniam nullus audebat conuenire Gallicanum de hoc scelere, mandauit ei Iulianus Cæsar, dicens: Aut sacrifica dijs, aut discede à finibus Italiæ. Qui statìm relictis omnibus Alexandriam petijt, & ibi iunctus est confessoribus Christi per continuum annum. Pòst etiam secessit in eremum, ibique à Rauciano comite templorum, cùm cogeretur sacrificare, & contemneret, percussus gladio in capite, Christi martyr effectus est, atque ità perrexit ad Dominum gaudens cum triumpho. Cui statìm basilicam construxerunt sui nominis, in qua exuberant beneficia martyris ex eo, & nunc, & vsque in secula.

Manumittit 5000. seruorum.

Extruit ecclesias.

Capite cæditur.

Itèm Romæ, S. Luciæ virginis, cum xxij.

VI. CALENDAS IVLII.

Die 26. De his Surius Tomo vt sup. 4.

Romæ, sanctorum Iohannis & Pauli fratrum natale. Quorum primus præpositus, secundus fuit primicerius Constantiæ virginis, filiæ Constantini. Qui cùm omni die turmas Christianorum recrearent ex his opibus, quas sanctissima virgo Constantia reliquerat, peruenit hoc ad Iulianum. Et misit qui eos couenirent, dicens: Debere sibi eos adhærere. Illi verò responderunt inter alia: Pro iniquitate tua destitimus à tua salutatione, & à societate Imperij tui nosmetipsos omninò subtraximus. Sumus enim nos non falsi, sed veri Christiani. Quibus Iulianus mandauit: Considerare debetis, quia vos regia aula nutriti, non debetis deesse à latere meo, vt habeam vos primos in palatio meo. Quòd si contemptus à vobis fuero, necesse mihi erit agere, vt contemni non possim. Paulus & Iohannes dixerunt: Non tibi facimus hanc iniuriam, vt præponamus tibi qualemcunque personam, Deum tibi præponimus, qui fecit cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Et scire te volumus, quia nunquàm ad salutationem tuam, nunquàm ad culturam tuam, nunquàm ad palatium tuum veniemus. Quibus Iulianus ait: Decem diebus vobis à me dantur induciæ, vt decima transacta die spontè ad me venientes, amicos vos habeam, non venientes verò tanquàm hostes publicos puniam. Tunc sancti viri Iohannes & Paulus Christianos ad se inuitantes, ordinauerunt de omnibus quæ relinquere poterant, per totos decem dies incessanter die noctuque eleemosynis insistentes. Die verò vndecima sunt constricti intra suam domum. Missus namque est Terentianus campiductor ad eos cum militibus hora cœnandi. Qui ingressus, inuenit eos orantes, & dixit eis: Dominus noster Iulianus statunculam auream Iouis ad vos misit, vt adoreris illam, & thura incendatis. Quod si non feceritis, ambo meo gladio feriamini. Non enim

Psal. 145.

Iohannis & Pauli constantia.

Omnia sua dant pauperibus.

enim decet vos intra aulam nutritos, vt publicè occidamini. Iohannes & Paulus dixerunt: Iulianus si tuus est dominus, habeto pacem cum eo: nobis autem Dominus alius non est, nisi vnus Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, quem ille negare non timuit. Et quia semel à facie Dei proiectus est, vult & alios secum in interitum deuenire. Tunc Terentianus tertia hora noctis transacta, fecit fieri foueam intra domum eorum, vt sine strepitu famæ punirentur. Et sic decollari, statimque inuolui & reponi iussit, diuulgans, quòd iussu Cæsaris missi fuissent in exilium. Statim autem vt Iulianus in bello Persarum interfectus est, Iouiniano facto Christianissimo Imperatore, apertæ sunt ecclesiæ, & cœpit religio Christiana gaudere. Dæmones autem ex obsessis corporibus intra domum Iohannis & Pauli eijciebantur, confitentes sanctam passionem eorum: ità vt vnicus filius Terentiani, qui eos decollauerat, veniret intra domum sanctorum, & clamaret per os eius dæmon, quòd Paulus & Iohannes incenderent eum. Tunc Terentianus veniens, prostrauit se in faciem clamans, quòd nesciens quid faceret homo paganissimus, iussionem Cæsaris adimplesset. Vndè factum est, vt dato nomine, proximo die Paschæ perciperet gratiam Christi, assiduè orans & flens ad locum illum, in quo sanctorum corpora requiescunt, donèc à sanctis Dei filius eius mundaretur. Et ab ipso Terentiano descripta est passio horum martyrum. Passi sunt autem sexto Calendas Iulij.

[Gladio cæduntur.] [Terentiani filius à dæmonio liberatur.]

V. CALENDAS IVLII.

Apud Galatiam, beati Crescentis, discipuli sancti Pauli Apostoli. Qui & in Gallias transitum faciens, verbo prædicationis multos ad fidem Christi conuertit. Viennæ ciuitate Galliarum per aliquot annos sedit, ibique Zachariam discipulum, pro se Episcopum ordinauit. Rediens verò ad gentem, cui specialiter fuerat Episcopus datus, Galatas, vsq; ad beatum finem vitæ suæ in opere Domini confortauit.

[Die 27. D. Crescente, 2. Tim 4. & Ado V. enn. anno 59. & 101.]

Apud Tyburtinam Italiæ ciuitatem, natale sanctæ Symphorosæ, beati Getulij martyris vxoris, cum septem filijs, Crescente, Iuliano, Nemesio, Primitiuo, Iustino, Stacteo, Eugenio, cum quibus simul passa est sub Adriano Principe, qui ipsam Symphorosam iussit palmis cædi, deindè suspēdi crinibus. Sed cùm superari nullatenùs posset, iussit eam alligato saxo in fluuium præcipitari. Cuius frater Eugenius curiæ principalis Tyburtinæ, colligens corpus eius sepeliuit. Manè autem facto, Imperator iussit septem figi stipites, ibiq; filios eius ad trochleas extendi, & Crescentem in gutture transfigi, Lucianum in pectore, Nemesium in corde, Primitiuum in vmbilico, Iustinum per membra distentum scindi per singulos corporis nodos atque iuncturas, Stacteum lanceis innumerabilibus, donèc moreretur, in terra confligi, Eugenium scindi à pectore vsque ad inferiores partes. Altera autem die Adrianus præcepit corpora eorum simul auferri, & proijci in foueam altam. Et posuerunt pontifices sacrorum nomen loci illius, Ad septem Biothanatos. Natale verò sanctorum martyrum xv. Calendas Augusti celebratur. Quorum corpora requiescunt via Tyburtina, miliario nono.

[S. Symphorosa cum septem filijs interimitur.] [Beda & Vsuar. & Ado MS habens V. Calend. Iulij.]

Eodem die Cordubæ in Hispanijs, natalis sanctorum Zoili & aliorum decem & nouem.

* Eodem die septem dormientium.

IIII. CALENDAS IVLII.

Vigilia Apostolorum Petri & Pauli.

Ipso die, natalis sancti Leonis Papæ, qui sedit mēses decem Romæ. Hic eloquentissimus, & diuinis scripturis sufficienter instructus, Græca Latinaque lingua eruditus. Hic sanctam sextam Synodū, quæ in regia vrbe celebrata est, (vbi damnati sunt Syrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Macarius, Stephanus & Polychronius, nouus Simon, qui vnam volūtatem & operationem in Domino Iesu Christo prædicabant) de Græco in Latinum transtulit. Hic constituit, vt qui Archiepiscopus ordinatus fuerit, nulla cōsuetudine pro vsu pallij aliorumve officiorum, quicquam persoluere debeat. * Hic cum multis Episcopis fidem Catholicam exponens, Eutychianam & Nestorianam hæresim damnauit: & sanctissimum Concilium Chalcedonense sua industria congregari fecit. Hic constituit intra actionem dicere, Sanctum sacrificium. Et monacham non accipere velamen capitis benedictum ab Epi-

[Die 28. De Leone hoc 2. Pontificale c. 82.] [* videtur Authog hic lapsus memoria, quia hæc collectora de Leone 1. scribuntur.]

ab Episcopo, nisi priùs probata illius virginitas fuerit.

De eo Hier. de viris illust. cap 45. & Euse. lib 5. cap. 4. 7. & 8.

Apud Lugdunum Galliæ, natale sancti Irenæi Episcopi. Qui, beato Fotino propè nonagenario ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius successit. Quem etiam constat beatissimi Polycarpi sacerdotis & martyris fuisse discipulum, & Apostolicis temporibus vicinum. Posteà verò persecutione Seueri cum omni ferè ciuitatis suæ populo gloriosè coronatur martyrio. Sepultus est à Zacharia presbytero in crypta basilicæ beati Iohannis Baptistæ sub altari. Cui ab vno latere Epipodius, ab altero Alexander martyr est tumulatus. Huius cryptæ tam reuerenda est claritas, vt meritum martyrum signare credatur.

De his Euse lib 6. cap. 4 Eccl hist. apud Surium.

Eodem die apud Alexandriam, sanctorum martyrum Plutarchi, Sereni, Eraclidis, Herois, itèm Sereni, Potamiœnæ, Marcellæ, Cathecuminæ, & Herenominæ, baptismum martyrij consecutæ. Inter quos præcipuè emicuit Potamiœna virgo: quæ primò immensos & innumeros agones pro virginitate desudans, deindè etiam pro martyrio exquisita & inaudita tormenta perpessa, ad vltimum cum venerabili matre Marcella ignis supplicijs consumpta, è terris migrauit ad cælum.

III. CALENDAS IVLIAS.

Die 29.

De Apost. Petro & Paulo vide To. 3 Surij

Romæ, natalis beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qui passi sunt sub Nerone, Basso & Tusco consulibus. Petrus secundo Claudij anno post Episcopatum Antiochenæ ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, ad expugnandum Simonem magum Romam missus est: ibique viginti quinque annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis, à quo affixus Cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis: asserens se indignum qui crucifigeretur vt Dominus suus. Sepultus in eadem vrbe in Vaticano, iuxta viam triumphalem. Totius orbis venerationis celebratur. Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisque eius negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum (qui auditor & interpres eius fuit) huius dicitur. Libri autem eius, è quibus vnus Actorum eius scribitur, alius Euangelij, tertius Prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus Iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Paulus quoquè post passionem Domini vigesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, postquàm ab Hierusalem vsque Illyricū repleuit Euangelium Christi, Romam vinctus missus est, & sicut ipse in secunda epistola ad Timotheum scribit, liberatus de ore leonis, videlicet ferocissimi persecutoris Neronis, Euangelium Christi in Occidentis quoquè partibus prædicauit. Et hic ergò quartodecimo Neronis anno (eodem die quo Petrus) Romæ pro Christo capite truncatur. Sepultusque est in via Ostiensi anno post passionem Domini tricesimo septimo. Scribit autem nouem ad septem ecclesias epistolas. Ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Colossenses vnam, ad Thessalonicenses duas. Prætereà ad discipulos suos: ad Timotheum duas, ad Titum vnam, ad Philemonem vnam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter styli sermonisque dissonantiam, sed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucæ Euangelistæ iuxta quosdam, vel Clementis Romanæ pòst Ecclesiæ Episcopi, quem dicunt sententias Pauli proprio ordinâsse & ornâsse sermone: vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat. Scripserat autem vt Hebræus Hebraicè, id est suo eloquio disertissimè, vt ea quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum. Et hanc esse causam, quòd à cæteris Pauli epistolis discrepare videatur. Eius itaque esse non alterius, tota Ecclesia iam firmissimè tenet. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur. Hic de tribu Beniamin & oppido Iudææ * Gigascalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob studium legis missus Hierosolymam, à Gamaliele viro doctissimo eruditus est. Cùm autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis epistolis à pontifice templi ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret: reuelatione compulsus, in vas electionis de persecutore transf-

Epistolæ S Petri duæ. — 2. Tim. 4. — S. Paulus capite truncatur. — S. Mater Ecclesia credit & confitetur Epistolā ad Hebræos, esse Pauli Apostoli. — * Gischalis — Act. 7 & 9 S Pauli conuersio.

re translatus est. Cumque primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo quòd eum Christi fide subegerat, sortitus est nomen.

* Romæ, natalis sancti Nouatiani, cum alijs 977.

PRIDIE CALENDAS IVLII.

CElebratio iterùm sancti Pauli Apostoli.

Itèm natalis beatissimæ Lucinæ, quę ab Apostolis baptizata est & instructa, quæque facultatibus suis necessitatibus sanctorum communicatis, vincula & carceres eorum semper subleuare studiuit, atque eorum sepulturæ venerabiliter inseruire. Quorum meritis & ipsa sociata, preciosissimam mortem confessione Christi adepta, atria Hierusalem intrare, vota sua Domino persoluendo, meruit Ac Romæ in crypta laudabili, quam ipsa ad condendum martyrum corpora construxerat, honorabiliter sepulta est.

Die 30. De Lucina v de gesta SS. Processi & Martiniani 2. Iulij. To 4 Surij.

Itèm Lemouicas ciuitate, sancti Martialis Episcopi & confessoris.

MENSIS IVLIVS HABET DIES XXX. LVNAM VERO TRIGESIMAM.

CALENDIS IVLII.

IN monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. *Die 1.*

Eodem die, sanctæ Monegundis virginis. Et in territorio Lugdunensi, loco qui vallis Vebronna nuncupatur, depositio viri Dei, beati Domitiani Abbatis, qui primus illic eremiticam vitam exercuit, & plurimos in Dei seruitio aggregans, monasterium instituit, magnisque virtutibus & gloriosis miraculis valdè clarus, collectus est ad patres in senectute bona.

De Monegunde Surius 2. Iulij.

Viennæ, beati Martini, tertij eiusdem vrbis Episcopi, ab Apostolis ad præfatam vrbem missi.

De eo Ado Viennen. in Chron. ætate 6.

* Itèm Octauæ sancti Iohannis Baptistæ. * Romæ Caij Papæ & aliorum. * Augustoduni, depositio Leontij Episcopi. * In Mesopotamia, Zeli cum alijs sex. * Orion cum alijs octo.

VI. NONAS IVLII.

NAtalis sanctorum Processi & Martiniani, qui cùm essent magistri Animelli principis, & viderent mirabilia quæ faciebat per beatos Apostolos suos Petrum & Paulum Dominus Iesus Christus, mirari cœperunt. Erant tunc temporis beatissimi Apostoli traditi Paulino viro clarissimo, sub custodia Mamertini, in monte Tarpeio, vbi de monte suis orationibus aquam manare fecerunt. Tunc sunt baptizati Processus & Martinianus à beato Petro Apostolo, & alij promiscui sexùs, numero quadraginta septem. Quod cùm nunciatum esset Paulino, quòd Processus & Martinianus magistri Animelli Christiani effecti essent, misit milites, & tenuit eos, iussitque in custodia retrudi. Sequenti die educti, cùm constantissimè Christum faterentur, iussit Paulinus, vt lapide os eorum contunderetur: sed illi gloriam in excelsis Deo dicebant. Allata est & tripoda, supra quam Iouis aureus. Illi cùm viderent, risum facientes, expuerunt in Iouem, & in tripodam. Iussi sunt ergò in eculeo suspendi, & attrahi neruis, & fustibus cædi. Exindè iussum est vt flammæ ponerentur circa latera eorum. Erat autem ibi matrona nobilissima, nomine Lucina, quæ confortabat eos, dicens: Milites Christi constantes estote, & nolite metuere pœnas quæ ad tempus sunt. Iterùm appensi in eculeo, à militibus cæsi sunt scorpionibus. Deindè retrusi sunt in custodia, vbi venerabilis fœmina Lucina ministrabat eis. Post triduum verò Paulinus arreptus à dæmonio expirauit. Cæsarius autem præfectus hoc Neroni intimauit. Cui Nero præcepit, dicens: Non tardetur, sed celeriùs extinguantur. Tunc educti foràs muros vrbis Romæ, in via quæ Aurelia nuncupatur, gladio sunt cæsi. Corpora eorum beatissima Lucina collegit, & cum aromatibus preciosis sepeliuit in prædio suo in Arenario, iuxta locum vbi decollati sunt, sub sexto die Nonarum Iulij.

Die 2. De his Surius To 4. ex MS & hom. S. Gregor.

Lapidibus sanctorum ora tunduntur & fustibus cæduntur.

Cæduntur scorpionibus.

Gladio cæduntur.

Eodem die, sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo Apostolo passi sunt.

De his habetur in gestis S. Sebastiani 1. To. Surij.

Itèm ipso die sanctorum martyrum Aristonis, Crescentiani, Eutychiani, Vrbani, Vitalis, Iusti, Felicissimi, Felicis, Martiæ & Symphorosę: qui omnes apud Campaniam glorioso martyrio coronati sunt.

V. NONAS IVLII.

Die 3.

Apud Edessam Mesopotamiæ, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli. Itèm ipso die apud Constantinopolim natalis S. Eulogij.

De Anatho. Sntius.

Apud Laodiciam Syriæ, beati Anatholij Episcopi & confessoris.

De Gregorio Surius in suis Tom. 4

Itèm apud Neocæsaream Ponti, natalis S. Gregorij Episcopi & martyris, beati Anthenodori Episcopi fratris. Qui Gregorius Episcopus, doctrina & miraculis clarissimus fuit. Deniquè quoddam stagnum erat in Ponti regionibus situm, piscibus copiosum, ex quorum captura prædiuites redditus dominis præstabantur. Ista possessio duobus fratribus sorte hæreditatis obuenerat, sed pecuniæ cupiditas, quæ penè omnium corda mortalium superat, etiam fraternam necessitudinem violauit. Cædes ac bella mouebantur, humanus sanguis pro piscibus fundebatur. Sed Dei prouidentia aliquandò affuit Gregorius: videt prælia & mortes virorum, furentesque germanos. Cumque honore aduentûs sui vtræque partes paululùm siluissent, Nolite, inquit, ô filioli rationabiles animas pro muris animantibus violare: fraternam pacem quæstûs cupiditate dissoluere: Dei leges & naturæ pariter iura temerare. Et vnà mecum ad oram stagni exitialis accedite, & ego iam vos per virtutem Domini ab omni certamine cruentæ contentionis absoluam. Et cùm hæc dixisset, in conspectu omnium virgam quam tenebat in manu ad primas litoris vndas defigit, & ipse positis genibus palmas tetendit ad cælum, atque Dominum supplicat. Simul vt orandi finem fecit, statim se vnda subducēs, & cursu velociore refugiens, à conspectu superno iussa discedere, abyssis suis redditur, & arentem campum germanis iam cōcordibus derelinquit. Sed & in hodiernum frugum ferax esse dicitur. Iterùm in quodam loco ruris angusti, cùm res posceret ecclesiam construi, rupis quædam vicini montis ex parte Orientis obiecta, ex alia verò preterluens fluuius, spatium quantum ecclesiæ sufficeret, denegabat. Et cùm alius omninò non esset locus ad construendam ecclesiam, ille fide plenus pernoctâsse in oratione dicitur. Cumque plena fide ac deuotione Dominum deposceret, ad lucem coeuntibus populis, inuenta est rupes importuna secessisse tantum, quantum spatij ad condendam quærebatur ecclesiam. Traduntur & huius beati viri & alia quamplurima, quæ fidem & sanctitatem ipsius plurimùm commendant. Sed & inter alia quæ luculentissimè scripsit, etiā catholicæ fidei expositionem breuiter editam dereliquit. Vnus Deus pater verbi viuentis, sapientiæ subsistentis, & virtutis suæ & figuræ, perfectus perfecti genitor, pater filij vnigeniti. Vnus Dominus solus ex solo Deo, figura & imago deitatis, verbum penetrans, sapientia compræhendens omnia, & virtus qua tota creatura fieri potuit. Filius verus veri, & inuisibilis ex inuisibili, incorruptibilis ex incorruptibili, immortalis ex immortali, sempiternus ex sempiterno. Vnus Spiritus sanctus ex Deo substantiam habens. Et qui per filium apparuit, imago filij perfecti perfecta, viuentium causa, sanctitas, sanctificationis præstatrix, per quem Deus solus super omnia & in omnibus cognoscitur, & filius per omnes. Trinitas perfecta, maiestate, & sempiternitate, & regno minimè diuiditur neque abalienatur. Igitur neque factum quid, aut seruiens in Trinitate, neque superinductum tanquàm ante hoc quidem non subsistens, & quasi posteà superingressum. Neque itaque defuit vnquàm filius patri, neque filio spiritus sanctus, sed inconuertibilis & immutabilis eadē Trinitas semper manet.

S. Gregorius discordes fratres placat.

Oratione, stagnum in terram mutat.

Fluuium secedere facit loco, pro extruenda ecclesia.

Spirit' sanct' perfecta filij Dei imago.

IIII. NONAS IVLII.

Die 4. De Transla. S. Martini, Turonen. cap. 14. lib. 2.

Oseæ & Aggæi Prophetarum. Turonis translatio sancti Martini Episcopi & confessoris, & ordinatio Episcopatûs eius, & dedicatio Basilicæ ipsius.

Eodem die in Africa, natalis sancti Iucundiani martyris in mare mersi. Et in territorio Bituricę ciuitatis, natalis sancti Lauriani martyris: cuius caput Hispalim ad Hispanias deportatum est.

Apud

Apud Sirmium, sanctorũ martyrũ Innocentij, & * Sebastiæ, cum alijs triginta. *Sanbatię
* Eodem die Augustæ, S. Vdalrici Episcopi & confessoris. De Vdalrico Surius Tom 4. Die 5.

III. NONAS IVLII.

Apud Syriam, natalis S. Domitij martyris, qui virtutibus suis multa incolis beneficia præstat.

Itèm Romæ, natalis S. Zoæ vxoris beati Nicostrati martyris, quæ dum ad confessionem beati Petri Apostoli oraret, à paganis arctata, ducta est ad patronũ regionis Naumachiæ: à quo primùm in custodiam obscurissimam trusa, & per dies sex omni solatio lucis & victûs fraudata, septimo demùm die à collo & à capillis in arbore suspensa, adhibito subtèr horribili fumo, in confessione Domini emisit spiritum. De Zoë vide gesta S. Sebastiani To. 1. Surij.

PRIDIE NONAS IVLII.

Natalis Esaiæ & Iohel prophetarum: & Octauæ Apostolorum. Die 6.

Et primus beati Apostoli Pauli ingressus in vrbem Romam, anno secundo Neronis Imperij, cùm iam hæc loca & has prouincias prædicando perlustrâsset. De Esaia habetur per eũ To. 6. Iulij.
Ab Antiochia ipse cum Barnaba præmissus à spiritu sancto postquàm iam in Arabia & Cilicia verbum Dei, alijsque prouincijs annunciauerat, peruenit Seleuciam, Cyprum, Salaminam, Paphos, Pergen Pamphyliæ, Antiochiam quæ est Pisidiæ; Iconium. Indè ad ciuitates Lycaonię Lystram, Derben, & vniuersam in circuitu regionem. Indè reuertentes Antiochiam Pisidiæ, deuenerunt Pamphyliam, Pergen: Hinc Antiochiam vndè missi fuerant, reuertuntur. Indè propter quæstionem Circuncisionis in gentibus, Hierosolymam proficiscuntur. Deindè rursùs Antiochiam redeunt. Vndè cùm inter eos dissensio propter Iohannem, qui Marcus cognominatus est, accidisset: solus Paulus assumpto Silea, à fratribus gratiæ Dei traditus, has regiones & insulas peragrauit. Prædicans Syriam, Ciliciam, Derben, Lystram, Phrygiam, & Galatiam regionem, Misiam, Troadã, Macedoniam, Samothraciam, Neapolim, Philippis, Amphipolim, Apolloniam, Thessalonicen, Beroen, Athenas, Corinthum. Et indè nauigauit in Syriam, & venit Ephesum, & indè Cæsareã & Antiochiam, & Galatiæ regionem, & Phrygiam. Hinc cùm vellet ire Hierosolymam dixit ei spiritus sanctus, vt reuerteretur in Asiam. Et cùm peragrâsset superiores partes, Ephesum venit. Hinc profectus est in Macedoniam: & accessit Philippis, Troadam, Masson, Mitilenem & contra Chium, Samon, Trogilion, Miletum, Choum, Rhodum, Patara. Et indè visa Cypro, & relicta ea ad sinistram, transfretauit in Syriam. Et indè venit Tyrum, Ptolomaidem, Cæsaream, Hierusalem. Ibi ligatur à Iudæis, & traditur gentibus. Et indè destinatur ad Felicẽ præsidem Cæsaream. Hinc cùm appellâsset Cæsarem, Romam ad eundem Cæsarem, quem appellauit, mittitur: & enauigauit Sidonem, Cyprum, cui iuxtà erat ciuitas Thalassa in insula Militene, Syracusas, Regium, Puteolis, Romam, & biennio in libera manens custodia: post hæc ad prædicandum dimittitur. Quo tempore, credibile est eum ad Hispanias pertexisse, necdùm Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ. Act. 21.

Romæ, natalis sancti Tranquillini, patris martyrum Marci & Marcelliani, qui ad prædicationem beati Sebastiani credens in Dominũ Iesum Christum, die Octauarum Apostolorum, dum ad beati Pauli confessionem oraret, tentus à paganis ac lapidatus, martyrium consummauit. De eo in gestis S. Sebastiani To. 1. Surij.

Eodem die depositio beatissimi Goaris confessoris. De Goare To. 4. Surij.

NONIS IVLII.

Apud Alexandriam, natalis sancti Pantæni, viri Apostolici, & omni sapientia adornati, cuius tantum studij & amoris erga verbum Dei fuit, vt etiam ad prędicandum Christi Euangelium, omnibus gentibus quæ in Orientis vltimis secessibus reconduntur, fidei & deuotionis calore profectus sit, & vsque ad Indiam citeriorem prædicando peruenerit. Vbi reperit Bartholomæum, de duodecim Apostolis, aduentum Domini Iesu iuxta Matthæi Euangeliũ prædicâsse. Quod Hebraicis literis scriptum, reuertens Alexandriam secum detulit: vbi præclaram & nobilem vitam beato fine conclusit. Die 7. De eo Eusebius lib. 5. cap 10.

Romæ, natalis beatorum martyrum, Nicostrati Primiscrinij, Claudij Commentariensis, Castorij, Victorini, Simphroniani, quos beatus Sebastianus credere Christum docuit, & sanctus Polycarpus presbyter baptizauit. Qui cùm corpora sanctorum De his vide gesta S. Sebastiani To. 1. Surij.

rum per ora Tyberina requirunt, tenti sunt, & ad vrbis præfectum perducti. Erat iudex Fabianus qui eos hortabatur ad sacrificãdum, per decem dies minis & blanditijs cum eis agens, & nullum penitùs potuit commouere. Tunc fecit de eis suggestionem Imperatoribus, quique iusserunt eos tertiò torqueri. Cumque nulla ratione compulsi cederent, iusserunt eos in mare præcipites dari. Immensis itaque arctati ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, vt in loco mundo inter aquas coronam martyrij celebrarent.

Sancti in mare præcipitantur.

* Eodem die Vuilibaldi Episcopi & confessoris, & Materniani confessoris.

Apud Viennam Eooldi Episcopi, cuius industria delatæ sunt reliquiæ sanctorum martyrum Thebæorum ad vrbem Viennam.

VIII. IDVS IVLII.

Die 8. Rom. 16. 1. Cor. 16. Act. 18.

APud Asiam minorem, sancti Aquilæ, & Priscillę vxoris eius, de quibus in Actibus Apostolorum scribitur: apud quos beatus Paulus Apostolus, propter artificium (erant enim eiusdem artis, id est scenofactoriæ, cuius & Apostolus) morabatur & operabatur, postquàm ipsi in Achaiam ab vrbe Roma venerunt.

De Procopio Sur.° ex Metaph. Tom. 4.

In Palæstina, natalis sancti Procopij martyris, qui ab Nicopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum eius confidentiam, à Iudice Fabiano capite cæsus est.

* Apud Herbipolim, natalis sanctorum martyrum Kiliani & sociorum eius.

De his Surius.

VII. IDVS IVLII.

Die 9.

ROmæ, ad Guttam ingiter manantem, sancti Zenonis & aliorũ decem millium duceentorum trium.

*al. Tyro

In ciuitate * Tyriæ, natalis sanctorum Anatholiæ & Audacis, sub Decio Imperatore. Quorum Anatholia cùm multos in Piceno infirmos, lunaticos, ac dæmoniacos curâsset, ducta est iubẽte Faustiniano ad ciuitatem Tyriæ, & diuersis plagarum generibus vexata. Deindè cum serpente tota nocte inclusa, nihil læsa est. Quin & ipsum Marsum qui serpentem dimiserat nomine Audacem, manè à suo serpente deuorandum eripuit, & ad Christi martyrium conuertit. Nam ipse posthæc ob confessionem veritatis in custodiam datus est. Ipsa quoquè virgo Christi gladio transuerberata, cùm staret extensis manibus in oratione, ità vt per dexterum latus gladius missus per sinistrum exiret. Quæ passa est septimo Iduum Iuliarum. Sepulta autem manè à ciuibus Tyriensibus. Audax verò, quia de Oriente erat, ab vxore sua & filijs illuc translatus est.

De his fusi ùs scribit Surius Tom. 4 ex MS.

Itèm de Cyrillo, Tomo & die eodẽ.

Eodem die, natalis sancti Cyrilli Episcopi, qui flammis iniectus, illæsus euasit, ac stupore tanti miraculi à Iudice dimissus. Cùm rursùs verbum Dei alacriter prædicaret, ac plures efficaciùs ad fidem Christi conuerteret, Iudex pœnitentia ductus, capite plecti eum iussit, atque optato martyrij fine consummauit.

In ciuitate Martulana, sancti Brictij Episcopi & confessoris, qui sub Iudice Martiano, postquàm os eius lapide cõtusum est, & in eculeo crudelissimè excruciatus, in Domini confessione perdurans, in carcerem trusus est. Nocte autem terræmotu graui ciuitas concussa, inter alios plures, etiam Martianum occidit: Et Christi confessor ab Angelo sancto, & à beato Petro Apostolo visitatus, atq; ad prædicandum Euangelium confortatus, magnas populorum credentium multitudines omnipotenti Deo lucrifaciens, quieuit in pace. Cuius animam viderunt adstantes in specie columbæ niueæ cælo recipi.

Itèm apud Aegyptum, S. Serapionis Episcopi & confessoris.

* Eodem die natalis S. Agilolphi Archiepiscopi Coloniensis & martyris

VI. IDVS IVLII.

Die 10. De his Surius Tom. 4.

ROmæ, septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est: Ianuarij, Felicis, Philippi, Syluani, Alexandri, Vitalis & Martialis, sub præfecto vrbis Publio, tempore Antonini principis. Primùm auditi, deindè per varios iudices, vt varijs supplicijs laniarẽtur, missi. E quibus Ianuarius post verbera virgarum & carcerem ad plumbatas occisus est. Felix & Philippus fustibus mactati. Syluanus præcipitio interemptus est. Alexander, Vitalis, & Martialis capitali sententia puniti.

Eodem die in Africa, natalis sanctorum Ianuarij, Marini, Naboris, & Felicis, decollatorum, quorum corpora Mediolanum translata sunt.

De Rufina & Secunda Surius To. 4

Romæ miliario decimo, natale sanctarum Rufinæ & Secundæ sororum, patre clarissimo genitarum Asterio, matre clarissima Aurelia, sub persecutione Valeriani &

ani & Gallieni,iudicibus,Iunio Donato præfecto,& Archesilao comite. Harum virginum sponsi Armentarius & Verinus à fide Christianitatis recesserũt. Pro qua re volentes beatæ virgines declinare eorum persuasiones insanas, ad prædiolum suum,quod in Tusciæ partibus habebant,Basternæ pergebant vehiculo. Quod audientes Armentarius & Verinus,comiti Archesilao suggesserunt, qua de causa vrbem fugerẽt. Tunc sceleratissimus Archesilaus cum militibus suis equestribus iter agentibus,sanctas Dei virgines in via Flaminia miliario xiiij. compræhendens, atque reuocans ad vrbem Romam, Iunio Donato præfecto obtulit. Qui iussit eas in custodias redigi à se inuicèm separatas, & in die tertia in secretarium duci. In quo Rufinam ingredi iubens,dixit ad eam: Cùm si nobilis nata, quid est quod ad ignobilitatem deuoluta es? Et cupis esse captiua in vinculis, magis quàm libera cũ marito gaudere? Rufina respondit: Captiuitas ista temporalis æternam captiuitatem excludit,& vincula tempotalia perpetua vinculorum ligamenia dissoluunt. Præfectus dixit: Istas vanas fabulas & aniles abijce,& sacrifica dijs immortalibus,vt possis tuo sponso cum gaudio perfrui,& vsque ad senectutem cum gaudio deliciarum attingere. Rufina respondit: Duo sunt inutilia, quæ persuades, & vnum dubium, quod promittis. Nam dicis me debere idolis sacrificare, vt in perpetuum peream, & post hoc maritum accipere, vt gloriam virginitatis amittam. Post ista duo tam contraria promittis,quòd vsque ad senectutem cum gaudio deliciarum attingam, cùm de te ipso incertus sis, an ad diem crastinum attingas. Præses addnei iussit Secundam,vt Rufina soror eius in conspectu ipsius flagellis cæderetur. Quæ cùm vidisset sororem suam flagellis cædi, clamare cœpit ad Iudicem: Quid est quod agis sceleratissime,& Regni cęlorum inuisor? Quid est quod sororem meam glorificas, & me exhonoras? Dicit ei Præfectus: Vt video,insanior sorore tua es. Secunda respondit: Nec soror mea insana est,nec ego insanio, sed ambæ Christianæ sumus, & iustum est vt simul cædamur, quia simul Christum Dominũ confitemur. Et cùm liberè fidem veritatis faterentur,tunc iussit eas Præfectus in tenebroso loco includi,& fumum stercorum fieri. Cùm hoc fuisset factum, fumus ille quasi thymiama exhalabat, & obscuritas illa quasi die medio vincebatur. Iterùm iussæ sunt indè tolli,& in suis balneis includi,atque in solio ardente & non temperato iactari. Vbi cùm fuissent post duas horas ingressi qui earum corpora tollerent, inueniunt intùs solium frigidum. Quod audiens præfectus obstupuit,& iussit eas duci,& in medio Tyberis mitti,& vno saxo ligato in collo ambarum,præcipitari. Cum quo per dimidiam ferè horam merserunt: & quę nudæ missæ fuerant,in superiore parte fluminis siccis vestibus apparuerunt,Christi gloriam decantantes. Quod cùm fuisset Iudici nunciatum,dixit Præfectus Archesilao comiti: Istæ quas mihi tradidisti,aut magica arte nos superant,aut verè in eis sanctitas regnat. Vndè sicut eas mihi tradidisti, ità eas ego tibi reddo, vt tuo arbitrio vel sententiam accipiant, vel euadant. Tũc Archesilaus iussit eas duci in syluam in via Cornelia, ab vrbe Roma miliario decimo, in fundo, qui vocatur Buxo, & illic eas capite percuti, & sic earum inhumata corpora derelinqui. Sed Domini gratia non defuit in Christo credentibus vel defunctis. Nam Plautilla matrona,in cuius prædio hoc factum est, vidit eas in visu sedentes gemmatas in thalamo, & dicentes sibi: Plautilla desine à flagitijs idolorum,& ab incredulitate impia cessa, & credens in Christum, veni in rem tuam,& corpora nostra inueniens,ibi sepeli. Exurgens autem Plautilla,peruenit ad locum,& inueniens sanctarum virginum corpora,adorauit, & credidit,& fabricauit sepulcrum virginum ad laudem Domini Iesu Christi.

S. Rufina prudentissimè respondet iudici.

Cæditur flagellis.

S. Secundæ patiẽdi pro Christo desiderium.

Cæduntur capite.

V. IDVS IVLII.

TRanslatio sancti Benedicti Abbatis. Postq̃ enim (sicut ipse viuens prædixerat) monasterium eius à gentibus est vastatum, Domino reuelante, repertum est corpus eius,& in Gallias translatum,atque in territorio Aurelianensi monasterio quod vocatur Floriacum,condignè sepultũ. Translatum est pariter etiam corpus beatæ Scholasticæ virginis sororis eius, atque in partibus Cenomanensium, religiosorum deuotione conditum. Cuius animam idem vir Dei è corpore egressam,vidit in columbæ specie cæli secreta penetrare: corpusque eius secum in vno iussit poni sepulcro,vt quorum mens vna semper in Deo fuerat, eorum quoquè corpora nec sepultura separaret.

Die 11. Huius trãslationis fit mentio in vita sancti Aigulphi. 3. Septembris To. 5. cap. 3.

Eodem die in Armenia minore, ciuitate Nicopoli, natalis sanctorum marty-

rum Ianuarij & Pelagiæ. qui eculeo, vngulis, & testarum fragmentis diebus quatuor cruciati, martyrium impleuerunt.

De Pio, Pôtificale c.11.

Romæ in Vaticano, sancti Pij Papæ, qui sedit in Episcopatu annos octodecim. Sub huius tempore Hermes librum scripsit, qui appellatur Pastor, quia in habitu pastoris ei Angelus apparuit.

Hildulphi vitam adieci Tomo 4.

* Itèm Romæ, natalis sanctorum Stephani, Leontij & aliorum.

* Treuiris, sancti Hildulphi eiusdem vrbis Episcopi & confessoris.

IIII. IDVS IVLII.

Die 12.

Apud Aquileiam, natalis sancti Hermagoræ primi eiusdem ciuitatis Episcopi, discipuli beati Marci Euangelistæ.

Mediolani, translatio sanctorum martyrum Naboris & Felicis.

* al. Iasonis Act.21.

Apud Cyprum, natalis beati * Nasonis, antiqui Christi discipuli.

Apud Cæsaream sancti Dij.

De Cleto Pontificale cap.3.

Itèm eodem die, sancti Cleti Papæ, qui Romæ sedit annos duodecim. Hic ex præcepto beati Petri Apostoli vigintiquinque presbyteros in vrbe Roma ordinauit: sepultusque est iuxta corpus beati Petri.

III. IDVS IVLII.

Die 13. * al. Silæ. Act.15.16.17.18.

Esdræ & Iohel Prophetarum.

Itèm natalis sancti * Sileæ Apostoli. Qui cùm esset vnus de primis fratribus, & ab Apostolis ad ecclesias gentium destinatus, prædicationis officium, gratia Domini plenus, instanter consummauit: atque apud Macedoniam in passionibus suis Christum clarificans, postmodùm requieuit.

De Eugen. Surius To.4. ex Victore.

Apud Africam, natalis sanctorum confessorum Eugenij Carthaginensis Episcopi, fide & virtutibus ac miraculis gloriosi, & vniuersi Cleri eiusdem. Qui cæde inediaque macerati, ferè quingenti, vel eo amplius (inter quos quamplurimi erant lectores infantuli) gaudentes in Domino, procul exilio crudeli extrusi sunt. In quibus erant nobilissimi, Archidiaconus nomine Salutaris, & Mirata secūdus in officio ministrorum. Qui plurima pro confessione catholica perpessi supplicia, & tertiò confessores effecti, gloriosæ in Christo perseuerantiæ titulo illustrati sunt.

De Margar. Surius 20. Iulij.

* Eodem die sanctæ Margaretæ virginis & martyris.

PRIDIE IDVS IVLII.

Die 14. Iste Phocas alius fuit ab eo, cuius sit mentio 22. Septemb.

Apud Pontum, natalis sancti Phocæ Episcopi ciuitatis Sinopis & martyris Qui sub Traiano Imperatore, præfecto Africano, carcerem, vincula, ferrū, ignem etiam pro Christo superauit. Cuius reliquiæ in basilica Apostolorum in Gallia ciuitate Vienna habentur.

IDIBVS IVLII.

Die 15. De eo 4. To. Surij.

Nisibi, natalis sancti Iacobi, magnæ virtutis viri, ità vt ad eius preces sæpè vrbs discrimine liberata sit. Hic vnus fuit ex numero confessorum sub persecutione Maximiani, & eorum qui in Nicena synodo peruersitatē Arij homousij oppositione damnauerunt: atque intra muros vrbis suæ ex præcepto Imperatoris Constantini ad tutelam & munimentum sepultus, postcà zelo Iuliani Imperatoris apostatæ extra vrbem elatus & conditus. Sed mox eadem ciuitas, tanti patroni orbata reliquijs, Persarum ditioni succubuit.

Romæ in portu, Eutropij, Sozimæ & Bonosæ sororum.

Apud Alexandriam, natalis sanctorum Philippi, Zenonis, Narsei, & decem infanrum.

De Apostolorū diuisione vide Tomo 4 Surij 30. Iulij.

* Eodem die Diuisio Apostolorum.

Apud Carthaginem, natalis sanctorum Philippi, Catulini diaconi, Ianuarij, Florentij, Iuliæ & Iustæ, qui sunt positi in basilica Fausti.

* Itèm eodem die S. Reginsuindæ virginis.

XVII. CALENDAS AVGVSTI.

Die 16. De Hilarino fit mētio in gestis Iohānis & Pauli To.3. Surij.

In Ostia, passio sancti Hilarini, qui sub persecutione Iuliani, cùm nollet sacrificare, fustibus cæsus, martyrium sumpsit.

Apud Antiochiam Syriæ, natalis sancti Eustachij Episcopi & confessoris. Qui sub Constantio principe ob catholicam fidem in Traianopolim ciuitatem Thraciæ pulsus exilio, ibidèm requieuit.

Tungrensiū scilicet.

* Itèm SS. Monulphi & Gondulphi Episcoporum & confessorum.

* Itèm alibi sancti Mammæ.

XVI. CA.

XVI. CALENDAS AVGVSTI.

IN Carthagine, natalis sanctorum martyrum Scillitanorum, id est Sperati, Nar- Die 17.
thali, Cythini, Bethurij, Felicis, Aquilini, Lethatij, Ianuariæ, Generosæ, Bessiæ, Do- De his extat Sermo Au-
natæ & Secundæ, sub Saturnino præfecto. Qui post primam Christi confessionem gust. teste
in carcerem missi, & in ligno confixi, manè gladio decollati sunt. Horum reliquiæ Possidio.
cum ossibus beati Cypriani, & capite sancti Pantaleonis martyris, ex Aphrica in
Gallias translatæ, venerantur Lugduni in basilica beati Iohannis Baptistæ.

*Itèm Antisiodoro, S. Theodosij Episcopi & confessoris.

XV. CALENDAS AVGVSTI.

APud Carthaginem, natalis sanctæ Guddenes virginis: quæ Plutiano & Zeta Die 18.
cõsulibus, iussu Rufini proconsulis, quater diuersis temporibus eculei exten-
sione vexata, & vngularum horrenda laceratione cruciata, carceris etiam squalo-
re diutissimè afflicta, nouissimè gladio cæsa est.

Apud ciuitatem Metensium, sancti Arnulphi Episcopi, qui sanctitate & miracu- De Arnul-
lorum gratia illustris, eremiticam vitam diligens, beato fine quieuit. pho Surius 16. Augusti Tom. 4.

Brixiæ, depositio sancti Philastrij, ipsius ciuitatis Episcopi. Qui cùm fuisset presby-
ter ordinatus, ductus amore Dei, relictis omnibus, vniuersum penè ambitum cir-
cuiuit orbis, quatenùs sequutus vestigia Pauli Apostoli, per singula loca animas De Phila-
fraude diaboli deceptas, de sempiterno suis prędicationibus liberaret interitu. Vn- strio vide
dè non solùm contra gentiles, atque Iudæos, verùm etiam contra omnes penè hæ- Suriũ To-
reses, & maximè contra Arianam perfidiam, quæ tunc nimiùm præualebat, fidei vi- mo 4.
gore pugnauit: & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Iesu Chri-
sti suo portabat in corpore. Nam & in Mediolanensi vrbe idoneus custos Domi-
nici gregis fuit, & Auxentio Arianæ perfidiæ Episcopo, priusquàm beatus Ambro-
sius eligeretur, diuina gratia fultus nimiùm repugnauit. Romæ etiam non exiguo S. Philastri⁹
tempore demoratus, multos & publica & priuata disputatione est in fide lucratus. multos suã prædicatio-
Et quia valdè hæreticos impugnabat, voluit de eorum singulis sectis atque doctri- ne cõuertit.
nis nefandissimis librum componere: quatenùs singularum hæresum errore pate-
facto, nullus ab eis saltem simplex in Ecclesia constitutus comprehendi possit. De
quo beatus Augustinus ità dixit: Philaster Brixiensis Episcopus in prolixissimo li-
bro, quem de hæresibus condidit, centum viginti hæreses arbitratus est compu-
tandas.

XIIII. CALENDAS AVGVSTI.

NAtalis beati Epaphræ, qui à beato Paulo Colossis ordinatus Episcopus, clarus Die 19.
virtutibus, martyrij palmam pro ouibus sibi commendatis virili agone per- Ad Col. 1. 4. & ad Philo-
cepit: sepultus apud eandem vrbem. monem.

Itèm eodem die, sancti Patris nostri Arsenij, de quo in verbis seniorũ refertur, De Arsenio
quia propter redundationem lachrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vide Suriũ
vel in manu habuerit. ex Metaph.

Eodem die Hispali apud Hispaniam, natalis sanctarum Iustæ & Rufinæ. Quæ à Idèm de Iu-
Diogeniano præside comprehensæ, eculei extensione & vngularum laniatione sta & Rufi.
vexatæ sunt, dein trusæ sunt in carcerem, inedia & doloribus afflictæ. Post hæc ius- Tom. 4.
sit Præses, vt quocunque iret, ipsę nudis pedibus sequerentur. Tandèm Iusta in car-
cere spiritum exhalauit. Corpus eius in puteum proiectum, & à Gabino Episcopo
leuatũ, in Hispalensi cœmeterio conditum est. Rufinę ceruix confracta, & corpus S. Rufinæ
eius igni traditum. Cuius reliquiæ à fidelibus curatæ sunt. ceruix cõfringitur.

*Lugduni, sancti Rustici presbyteri & confessoris.

*Itèm Treuiris, S. Martini Episcopi & martyris.

XIII. CALENDAS AVGVSTI.

NAtalis beati Ioseph, qui cognominatus est Iustus. Hic prædicationis & sancti- Die 20.
tatis officijs seruiens, cum beato Mathia, vt numerum duodenum impleret, De Ioseph
ab Apostolis statuitur. Sed Mathia locum Iudæ proditoris implente, beatus Io- Act. 1.
seph nihilominùs prædicationi inseruiens, multamque prò Christi fide persecuti-
onem à Iudæis sustinẽs, victoriosissimo fine in Iudęa quieuit. De quo refertur quòd
venenum biberit, & nihil ex hoc triste pertulerit, propter Domini fidem.

Apud Damascum, natalis sanctorum Sabini, Maximini, Iuliani, Macrobij, Cassi, Vulmari vi-
Paulæ, cum alijs decem. tã integrã

*Itèm eodem die, Vulmari & Philiberti Abbatum. adieci To-

 mo 4.

XII. CALENDAS AVGVSTI.

Die 21. De Daniele & trib. pueris, Surius Tomo 4.

DAnielis Prophetæ. Romæ, natale sanctæ Praxedis virginis. Hęc cum sorore sua Potentiana à sanctissimo patre Pudente, qui fuit edoctus in fide ab Apostolo Paulo, in omni castitate & lege diuina erudita, post transitum parentis, vigilijs & orationibus atque ieiunijs assiduè vacans, omne patrimonium suum simul cum prædicta beata sorore in sustentatione pauperum & Christi sanctorum erogauit. In titulo verò quem pater earum Pudens, nomine beati Pastoris dedicauit, vnà cum consilio beati Pij sedis Apostolicæ Episcopi, fontem baptismi construere soror & ipsa student, vt familia earum die sancto Paschæ baptizaretur. Quos ad nonagintasex numero manumissos, beatus Pius aquis salutaribus abluit. Indè post innumera pietatis opera, post multorum martyrũ sepulturas, (inter quos beatum Symmetriũ presbyterum cum alijs viginti duobus apud titulum supradictũ manibus suis sepeliuit) qui per martyrij palmam ad regna cælorum transierant: eadem beatissima virgo migrauit ad Dominum, coronam iustitiæ receptura, duodecimo Calendas Augusti. Sepulta in cœmeterio Priscillæ via Salaria, iuxta sororem suam atque sanctum patrem Pudentem posita.

Sacros fontes in ecclesia erigere, Apostolici instituti est.

De eo fusius Antoninus.

Eodem die in Gallijs, ciuitate Massilia, natalis sancti Victoris. Qui persecutione Diocletiani & Maximiani, cùm esset miles, & nec militare, nec idolis sacrificare vellet, primùm à tribuno suo Asterio in carcerem trusus, sed omni nocte ad consolandos & visitandos infirmos ab Angelo eductus est. Deindè iussu Eutychij præfecti, retortis brachijs, loris subtilibus ligatus, & pedibus fune constrictus, per mediam tractus est ciuitatem. Post hæc fustibus crudelissimè cæsus, ac suspensus & taureis cruciatus, cùm exhibuissent aram in qua sacrificaret, & eam nec respicere sustinens, de manu sacerdotis calce excussisset, pedem ei præses iussit incidi. Ad vltimum in cõfessione persistens, missus est in molam pistoriam, in qua sparsum granum vertigine animalis macerari solet, atque ità contritus, martyrium cõsummauit. Passi sunt cum eo tres milites, Alexander, Felicianus, & Longinus. Qui dum cum nocturno silentio in carcere custodirent, visitantibus illum Angelis sanctis, tanto claritatis fulgore obstupefacti, atque ad eius genua prouoluti, credentes in Christum, nocte eadem in mari baptizati sunt, & sequenti die, ante consummationem beati martyris, gladio iugulati. Puer quoquè Eleutherius, qui dum ad sepulcrum eius oraret, emisit & spiritum.

S. Victor in mola pistoria conteritur.

Socij eius gladio iugulantur.

* Eodem die, sancti Arbogasti Episcopi & confessoris.

XI. CALENDAS AVGVSTI.

Die 22. De ea Surius Tom. 4.

NAtalis sanctæ Mariæ Magdalenæ, de qua, vt Euangelium refert, septem dæmonia eiecit Dominus. Quæ etiam, inter alia dona insignia, Christum à mortuis resurgentem prima videre meruit.

Philip. 4.

Et beatæ Syntyches, quæ Philippis dormit sepulta: de qua beatus Apostolus Paulus scribit Philippensibus: Euchodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipsum saper[e] in Domino.

De Platone Surius ex Metaph. Tom. 4.

Ancyra Galatiæ, natalis sancti Platonis martyris: cuius gesta habentur.

X. CALENDAS AVGVSTI.

Die 23. De Apoll. Surius.

APud Rauennam, natale sancti Apollinaris Episcopi. Hic Romæ ordinatus à beato Petro Apostolo, Rauennam directus est. Vbi cùm peruenisset, nõ longè ab vrbe Rauenna mansit apud quendam militem Hirenæum nomine, cuius filius erat cæcus. Quem ad se perductum, facto signo Crucis, illuminauit, ac sic parentes illius postmodùm baptizauit. Matronam verò cuiusdam tribuni militũ, nomine Theclam, quæ plurimis annis grauissima tenebatur infirmitate, cùm in nomine Domini nostri Iesu Christi, manum appræhẽdens eius, de lecto sanatam erexisset, tribunum cum vxore eadem, & filios, ac familiam ipsorum in Christum credentes baptizauit. In cuius domo postmodùm intra vrbem Rauennam Missas & baptismata agebat cum discipulis suis per xij. annos. Ordinauit autem duos presbyteros, Aderetum, & Caloecrum: Martianum verò nobilissimũ virũ, & Leucadium philosophum, diaconos, & sex clericos statuit, cum quibus die noctuque psalmos canebat. Nunciatumque est duci Saturnino. Qui producẽs eum, statuit ante pontifices Capitolij Rauennatis. A quibus nimia cæde mactatus, eiectusque ad mare, semiuiuus relinquitur. Quem discipuli eius colligẽtes, adhibuerunt ei curam. Post menses sex Bonifacium nobilissimũ virum, qui obmutuerat, sanaturus ad domum eius

Eccè Missarum, baptismatis, & ordinũ ecclesiasticorum vsum antiquissimum.

eius veniẽs,puellam immundum ſpiritum habentem, deindè Bonifacium, ſoluto vinculo linguæ eius, ſanauit. Vbi quingenti homines Chriſto crediderunt. Non poſt multos dies à paganis tentus, & diutiſſimè fuſtibus cæſus eſt, ac nudis pedibus ſuper prunas impoſitus, & indè ab vrbe pulſus. Sed non longè à muro habebant Chriſtiani tugurium, vbi Miſſas faciebat, in mari verò baptizabat. Ibique timentes Deum de facultatibus ſuis miniſtrabant ei. Poſt plurimos annos etiam ad Aemiliam pertexit, verbum Domini prædicare, faciens multas virtutes in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Tempore quo reuerſus eſt, Rufi patricij filiam à mortecorporis ſuſcitauit, quam Chriſto virginem firmauit, matre cum familia promiſcui ſexûs trecentis quatuor baptizatis. Peruentum eſt autẽ ad Cæſarem de beato viro, & quòd domus Rufi Patricij obediret Chriſto. Et mittens Rufo ſucceſſorem, ſcripſit Vicario Præfecto prætorij Meſſalino, vt aut dijs inclinaret Apollinarẽ, aut longè in exilium traderetur. Quem accerſitum Vicarius, poſt interrogationẽ exutum veſte virgis cædi fecit, & aqua bulliente plagas eius infundi, & eculeo ſuſpenſum torqueri, ac ſaxo os eius contundi, & cum grauiſſimo ferri pondere oneratum includi in carcere horrifico, atq; in ligno extendi, vbi ab hominibus quidem negligitur, ſed ab Angelo publicè paſcitur. Quarto die iudex de carcere productum, catenatum, in naui poſitum in exilium direxit. Tres autẽ viri eum de clero ſecuti ſunt, qui & miniſtrabant ei. Mortuis verò omnibus tempeſtate maris & naufragio, ipſe cum clericis & duobus militibus euaſit, quos Chriſto ilicò conſecrauit lotos aqua ſalutari. Et tranſitũ faciẽs poſt Corinthum per Myſiam, leproſum cute mundatum in Chriſto lauit. Deindè ad ripam Danubij perueniens, multos fide ſibi ſociauit. Et quęrentibus eum incredulis occidere, in partes Thracię deſcendit. Et cùm ibi dies aliquot feciſſet, & in templo Serapis præſentia ipſius obticuiſſet dęmon, tandem rogatus ſpiritus reſponſum dedit: Quia diſcipulus Petri Apoſtoli Ieſu Chriſti huc venit, & ligauit me. Hic niſi fuerit ab his locis expulſus, vobis dare reſponſa nõ poſſum. Inquiſitus inuentus eſt B. Apollinaris, & diſcuſſus, diutiſſimè fuſtibus cæditur, & vſq; ad mare perductus à Rectore prouinciæ, naui currenti ad Italiam cum ſuis hominibus ſuperimponitur. Itaq; poſt tertium annum Rauennã ingreditur, deindè poſt dies aliquot ſubita ſeditione orta in ciuitate irruentibus paganis, ligatus ad forum perducitur. Ibi cæſus, ac vulneratus eſt. Exindè pontifices Capitolij egerũt, vt ad templũ Apollinis duceretur. Quò cùm perueniſſet, facta oratione, ſimulacrum ſolutum, & templum deſtructum eſt. Pagani hoc videntes, clamabant: Senex impius interficiatur. Et tradiderunt eum iudici, cui nomen erat Taurus, qui habebat filium naturalem cæcum natum, quem in nomine Chriſti ſanctus Apollinaris illuminauit, multis ſtupefactis, & conuerſis ad Dominum. Manſit autem in prędio Tauri præſidis annis quatuor. Erat enim ab vrbe miliario ſexto, vbi concurrebant Chriſtiani, & docebantur ab eo. Et quacunq; infirmitate quis detinebatur, ad eum perductus ſanabatur. Igitur inuidioſa relatio pontificum Capitolij cucurrit ad Cęſarẽ aduerſùs beatum Apollinarem. Qui mox edixit, Vt ſi dijs quis temerario ore iniuriã inferret, aut ſatisfaciat, aut vrbe priuetur. Quæ iuſſio mox percurrit ad Demoſthenẽ Patriciũ. Qui exquiſitione miſſa, ſanctũ Apollinarẽ ſibi exhiberi iubet: quẽ auditũ tradidit in cuſtodia cuidã Centurioni occultè Chriſtiano, cogitans quibus cruciatibus eum perderet. Qui media nocte laxauit eum, vt fugeret. Cumq; fuiſſet paganis cognitũ, ſequentes eum, non longè à porta appræhenderunt, & tam diũ cæſus eſt, quouſq; æſtimaretur mortuus. Exindè collectus eſt à diſcipulis, & perductus eſt in vicum, vbi leproſi morabantur. Et ſeptem dies ſuperuixit, admonens ſemper Eccleſiam, nè à fide Chriſti diſcederet. Ità martyr gloriosiſſimus Apollinaris in laude Chriſti defunctus, ſepultus eſt foris murũ, & clauſum in arca ſaxea ſub terra corpus eius miſſum eſt. Hic ab Antiochia ſequutus Apoſtolum Petrum, & ab vrbe Roma ab eodem Apoſtolo miſſus Rauẽnam, rexit Eccleſiam annis xxviij. menſe vno, diebus quatuor. Paſſus vltimum martyrium ſub Veſpaſiano Cæſare, & Demoſthene, Patricio, x. Calendas Auguſti.

Cæditur à paganis. *Suſcitat mortuam.* *Ab Angelo viſitatur.* *Leproſum in vtroque homine curat.* *Fuſtibus cæditur.* *Cæcum illuminat.* *Cæditur à paganis vſque ad mortem.*

* Eodem die, S. Liborij Epiſcopi ciuitatis Cenomãnenſis & confeſſoris.' *De Liborio Surius To. 4*

IX. CALENDAS AVGVSTI.

Apud Italiam in Tyro, quæ eſt circa lacum Vulſinum, natale ſanctæ Chriſtianæ virginis. Quæ in Chriſtũ credens, deos aureos Vrbani patris ſui præfecti contriuit, & pauperibus diſtribuit. Ob hoc iubẽte patre, alapis afflicta, verberibus dilaniata, *Die 24.*

S. Christina torretur ignibus.

niata,ferro onusta,in carcerem coniecta est. Post hoc cùm diutissimè & crudelissimè dilaniaretur,de carnibus suis patri in faciem proiecit.Cumq; alligata rotę,igni supposito,& fuso desupèr oleo torreretur,erumpens flamma mille gentiliũ interfecit.Iterùm carceri tradita,Angelo visitãte,sanata est,& refecta. Deindè cum magno saxi pondere in lacum Vulsinum iactata,Angelico presidio liberata est.Quam successor patris eius Dion,multis iterũ supplicijs afflixit. Sed orante illa,simulacrũ Apollinis, quod adorare iubebatur,in fauillã subitò redactnm est. Quo miraculo tria milia hominum ad fidem Christi conuersa sunt. Nouissimè successor prædicti Iulianus, post fornacem candentẽ, vbi quinq; diebus illæsa permãsit, post serpẽtes à venefico immissos,sed Christi fide superatos,post abscissionẽ linguæ,sagittis eam configi præcepit. Sicque martyrij cursum cõsummauit,anno ętatis suę vndecimo.

Sagittis cõfecta obit.

Itèm Romæ via Tyburtina,miliario nono,natalis S.Vincentij martyris. Apud Emeritam Hispanię ciuitatẽ,natalis sancti Victoris,qui cum duobus fratribus Stercatio & Antinogeno diuersis examinatus supplicijs,martyrium consummauit.

Harũ passio habetur in vita S.Christoferi.

Eodem die,natalis sanctarum Niceæ & Aquilinæ.Quæ ad prædicationẽ S.Christoferi martyris,ad Christũ conuersæ,martyrij palmã capitis abscisione sumpserũt.

Et apud Amiterninam ciuitatem,militum octoginta trium.

VIII. CALENDAS AVGVSTI.

Die 25. Act.12.

NAtalis beati Iacobi Apostoli, fratris Iohannis Euangelistæ,qui decollatus est ab Herode Rege Hierosolymis,vt liber Actuum Apostolorum docet. Huius beatissimi Apostoli sacra ossa ad Hispanias translata,& in vltimis earum finibus,videlicet contra mare Britannicũ condita,celeberrima illarum gentium veneratione excoluntnr.

De eo vide Suriũ To.4.

Eodem die in Lycia ciuitate Samo, sancti Christophori, qui virgis ferreis attritus,& à flammis æstuantis incendij Christi virtute saluatus,ad vltimum sagittarum ictibus confossus,martyrium capitis obtruncatione compleuit.

De Cucuphate Surius Tomo 4.

In Hispanijs ciuitate Barcinona, S. Cucufatis martyris, qui ex ciuitate Scillitana oriundus fuit,& Barcinonæ sub Galerio proconsule,& Maximiano,& Rufino passus. Primò grauissimè tortus & cæsus,deindè catenis adstrictus in craticula superextensus,aceto & sinapi perfusus,assari iussus est. Cùm verò ab igne & flammarum globis illęsus apparuisset,ex præcepto impij iudicis extra ciuitatẽ ductus, in ignem copiosum iterùm proiectus est.Quo diuino nutu extincto,iterùm ferro vinctus in custodia retrusus est.Vbi diuino splendore cõsolatur.Iterùm cardis ferreis,& taureis crudelissimè cæsus,in vltimo, dictã sentẽtia, Cucufatẽ rebellẽ principum,& dijs sacrificare nolentem, gladio feriri iubemus, viij. miliario à Barcinona perductus,ferroq; animaduersus,martyriũ cõsummauit. Cuius corpus à Christianis cum reuerentia sepelitur. Vndè postmodùm translatũ non longè à Parisiorum ciuitate in ecclesia beatorum martyrum Dionysij & Eleutherij,cum honore tumulatũ est.

Capite cæditur.

Trãslatio S. Germani 4. Tomo adieci.

Eodem die Parisius, depositio sancti Germani Episcopi.

Metis, natalis sanctæ Glodesindis virginis.

VII. CALENDAS AVGVSTI.

Die 26. De Hyacintho Surius Tom.4 ex MS.codice.

ROmę in portu,natale sancti Hyacinthi sub consulari Leontio,Luxurio primo ciuitatis Terracinæ tradente.Qui missus in ignẽ nullo modo lædi potuit.Indè pręcipitatus in validissimũ torrentem,incolumis eiectus est ad litus. Nũciatur hoc cõsulari Leontio,& misit spiculatorẽ cum militibus,vt eũ cõpręhensum gladio ferirent. Tunc quędam matrona religiosa, nomine Iulia, veniens nocte cum seruis suis,collegit corpus eius,& cum honore sepeliuit in prædio suo iuxta vrbẽ Romã.

De eo Act. 19 Rom.16. 2.Tim.4.

Eodem die,natalis beati Herasti, qui Philippis à beato Paulo Apostolo Episcopus relictus,ibi martyrio coronatus quieuit. * Treueris,sancti Beati confessoris.

VI. CALENDAS AVGVSTI.

Die 27. De eo in vita S. Pantaleonis ca. 3. & cæteris

APud Nicomediã,natalis S. Hermolai presbyteri, cuius doctrina B. Pantaleon ad fidẽ cõuersus est. Qui tentus à Maximiano, capitali sententia ob confessionem Christi punitus est. Eodem die in Sicilia, S. Simeonis monachi.

V. CALENDAS AVGVSTI.

Die 28. Surius de eo,Tom.4. ex Metaph.

NIcomediæ, passio sancti Pantaleonis. Qui cùm iubente Maximiano artem disceret Medicinę,à presbytero Hermolao ad fidẽ Christi cõuersus,multa miracula fecit,patremq; suũ senatorẽ Eustorgiũ Christi fidei subiugauit.Ob quã causam tentus ab eodẽ Maximiano,eculei pœna & lampadarũ exustione cruciatus (sed inter hæc Domino sibi apparẽte refrigeratus) tãdẽ ictu gladij martyriũ cõsummauit.

Eodem

Eodem die Lugduni, sancti Peregrini presbyteri, cuius beatitudinem miraculorum gloria testatur.

IIII. CALENDAS AVGVSTI.

Romæ via Aurelia, beati Felicis Pontificis, sub Constantio filio Constantini. Idem Constantius Augustus, concilium hæreticorum, ac Valentis & Vrsacij Arianorum approbans, quia & ipse Arianus erat, ab Eusebio Nicomediensi rebaptizatus, eiecit sanctum Felicem Vrbis Episcopum de sede Episcopatûs sui. Et facta est persecutio magna in clero, ità vt presbyteri & clerici plures necarentur & martyrio coronarentur. Depositus sanctus ac beatissimus Papa Felix, habitauit in prædiolo suo, quod est via Portuensi. Et agentibus postmodùm hæreticis, exindè leuatus, ductus est ad ciuitatem, & capite truncato, martyrio coronatur quarto Idus Nouembris. Exindè raptum corpus eius à presbyteris & clericis, & sepultum in basilica quam ipse construxit via Aurelia, quintodecimo Calendas Octobris, in miliario secundo. Cuius natalis celebratur quarto Calendas Augusti. Sedit autem in Episcopatu anno vno, mensibus tribus, diebus duobus.

[Margin: Die 29. Iste Felix fuit eius nominis II. de quo in Pontificali Damasi cap. 37. — Capite truncatur.]

Eodem die, depositio sancti Lupi Episcopi de Trecas. Qui cum Germano venit in Britanniam, & quinquagintaduobus annis sacerdotio functus est. Qui tempore Regis Attilę, qui Galliam vastabat, (sicut in eius hymno canitur, Dum bella, cuncta perderent) orando Trecas muniuit.

[Margin: De S. Lupo Surius Tomo 4. ex MS. codice.]

Itèm eodem die, natale sanctorum martyrum Simplicij, Faustini & Beatricis, tēporibus Diocletiani & Maximiani. Qui post multa ac diuersa supplicia iussi sunt capitalem subire sententiam. Et ligato saxo in collo eorum, iactari per pontem, qui vocatur lapideus in Tyberinis reumatibus. Quorum corpora Dei nutu inuenta sunt à beata sorore eorum Beatrice, & à beatis presbyteris Crispo & Iohanne, & sepulta sunt in loco, qui appellatur Sextum Philippi, via Portuensi, quarto Calendas Augusti. Beatrix autem soror martyrum cùm oraret apud venerabilem Lucinam, factum est, vt quidam vicinus possessor ambiret possessiunculā eius. Pro hoc itaque fecit teneri sanctam Beatricem, & duci ad sacrificandum. Tunc beata Beatrix exclamauit: Christiana sum, non sacrifico dæmonijs. Ducta est itaque, & carcerali custodiæ mancipata. Cumque in Dei nomine liberè ageret, fecit eam ambitiosus Lucretius præfocari noctu. Quam venerabilis Lucina iuxta sanctos martyres germanos eius sepeliuit, quarto Calendas Augusti. Post hoc ingressus prædium sanctorum Lucretius dum ibi epularetur, quædam mulier infantulum lactabat. Qui infantulus coram omnibus in conuiuio vocem emisit: Audi Lucreti, Occidisti, & inuasisti, eccè datus es in possessionem inimici. Ad hanc vocem inuasus est à maligno spiritu ibi in conuiuio, & per tres horas vexatus emisit spiritum.

[Margin: De his in gestis Antonini & Sisinnij Tomo 3. Surij. — Ambitione Lucretij S. Beatrix præfocatur. — Lucretij interitus.]

Itèm Aurelianis ciuitate, depositio sancti Prosperi Episcopi.

III. CALENDAS AVGVSTI.

Romæ, natale Abdon & Sennes subregulorum, sub Decio Imperatore. Quos Decius in Corduba ciuitate Persarum sibi præsentari iussit. Quibus & dixit: Sic stulti facti estis, vt non recordemini, quia non colentes deos tradiri estis in manus Romanorum, & nostras? Cui beatus Abdon: Magìs nos victores facti sumus, Deo fauente, & Domino Iesu Christo, qui regnat in æternum. Iubente igitur Decio, vincti catenis reclusi sunt in arcta custodia. Tunc dixit Abdon ad Sennen: Eccè gloria quam semper sperauimus. Post menses quatuor veniens Decius Romam, & adducens secum beatos Abdon & Sēnen catenis vinctos, iussit omnem senatum conuocari, & fecit conuentum in Tellude cum Valeriano præfecto v. Calendas Augusti, & iussit sibi præsentari Abdon & Sēnen maceratos diuersis pœnis. Et dixit ad Senatum: Dij deæque tradiderunt hostes ferocissimos in manus nostras. Eccè inimici Reipublicæ & Romani Imperij. Et introducti sunt ornati auro, & lapide precioso, vincti catenis. Omnisque Senatus mirari cœpit in adspectibus eorum. Et cùm constanter Christum in conspectu eorum faterentur, Decius iratus iussit Valeriano præfecto, vt si non adorarent deum Solem, ferarum morsibus interirent. Qui denudauit eos, & duxit ante simulacrum Solis iuxta amphitheatrum, vt sacrificarent. Verùm illi contemnentes expuerunt in simulacrum Solis. Tunc Valerianus iussit, vt cum plumbatis cæderentur. Deindè introducti in amphitheatrum, & dimissi sunt eis leones duo, & vrsi quatuor, qui rugientes venerunt ad pedes sanctorum, & nullatenùs recedentes custodiebant eos. Valerianus verò plenus fu-

[Margin: Die 30. De his habetur in passione sancti Laurentij. — A feris non læduntur sancti Dei.]

rore, iussit gladiarores introire, & beatos subregulos interficere, & ligare pedes eorum, & ante simulacrum Solis iactare. Vbi iacuerunt corpora sanctorum tribus diebus. Post triduum venit quidam Quirinus Christianus subdiaconus, qui manebat iuxta amphitheatrum, & collegit noctu corpora, & recondidit in area plumbea in domo sua iij. Calendas Augusti, vbi latuerũt vsque ad tempora Constantini. Tunc se referantes beati martyres, leuati sunt, & translati in cœmeterio Pontiani.

* Eodem die ciuitate Antisiodoro, sancti Vrsi Episcopi & confessoris.

Eodem die apud Aphricam in ciuitate Tuburba lucernariæ, natale sanctarum virginum Maximæ, Donatillæ & Secundæ. Quæ persecutione Gallieni sub Anolino Iudice passæ sunt. Qui interrogatione facta distulit audientiam, & beatas virgines & sorores, Maximam & Donatillam, ad ciuitatem Tuburbitanam perduci iussit: quibus nec panem nec aquam subministrari præcepit, sed aceto & felle potari. Videns autem beatissimarũ fiduciam, exarsit in iram, & iussit vt vrgerentur ambulare. Erat quædam puella in superioribus domûs suæ constituta, annorum duodecim, nomine Secunda. Cui dum multæ nuptiarum conditiones offeruntur, omnes contempsit, & vnum Deum dilexit. Hæc accensa spiritu Dei, cùm videret commartyres suas Maximam & Donatillam transeuntes, (fuit enim in superioribus domûs eius mœnianum vbi stabat) & sanctarum virginum pulchritudinem fidei oculis consideraret, cognouit & decreuit ad similem gratiam peruenire. Et nè aliquis prohiberet honestè descendere, vt impedimenta vitaret, nec opes, nec nationem suam contemplata est, nec patrem carnalem curauit, sed relictis omnibus vnum auctorem castitatis Deum quæsiuit, quem in æternum possedit, & tenuit. Cùm ergò egrederentur beatæ martyres & procederent, Secunda festina clamabat post eas: Nolite me dimittere, veniam vobiscum. Et simul cum illis ciuitatem Turburbitanam ingressa est. Alia die hora tertia Anolinus proconsul pro tribunali cõsedit, & Maximam & Donatillam sibi præsentari præcepit, & ad tormenta elidi. Et cùm cæderentur, iussit calcem super plagas earum spargi, & fricari. Deindè in eculeo extendi & torqueri, & statuam ad libandum offerri, deindè in crat icula ad carbones igneos sterni, & prunas ardentes super capita earum adijci, postmodùm in theatro ad delubrum deponi, & ab omnibus conculcari. Tunc ex officio dictum est, esse cum eis puellam aliam, nomine Secundam: quam suo iudicio Anolinus proconsul applicari iussit. Cumque adesset, ait: Christiana es, an pagana? Secunda dixit: Christiana sum. Statìm Anolinus ipsam cum Maxima & Donatilla ad bestias damnauit, & eas ferro vinctas ad spectaculum populi adduci præcepit. Quæ cùm inducerentur, in media arena osculatæ sunt se inuicèm vt martyrium pace complerent. Vrsus autem ferocissimus ac sæuissimus ilicò eis laxatus, in mansuetudinem versus, earum vestigia linxit potiùs quàm momordit. Iratus Anolinus, quia se furente bestias mites vidit, loquutus cum concilio, sententiam ex tabella recitauit: Maximam, Donatillam, & Secundam, in superstitione sua perdurantes, quæ diuersas pœnas pertulerunt, & bestijs obiectæ sunt, & dijs nostris sacrificare noluerunt, gladio animaduerti iussi. Maxima, Donatilla, & Secunda dixerunt: Deo gratias. Et consummatæ sunt tertio Calendas Augusti.

Sanctæ virgines felle potantur. *Sanctæ dirè cruciantur.* *Damnãtur ad bestias.* *Cæduntur gladio.*

PRIDIE CALENDAS AVGVSTI.

Die 31. CAEsareæ, passio sancti Fabij martyris. Qui cùm ferre vexilla præsidialia recusaret, primùm diebus aliquot in carcerẽ trusus est. Deindè productus sistitur ante tribunal. Interrogatus semèl & iterùm, in Christi confessione perdurat. Et mox à furibundo iudice capitali sententia condemnatur. Post hæc inhumatum corpus custodiri iubetur: Quod post triduum reticulo insutum, in maris profunda, seorsùm caput, seorsùm cadauer immergitur. Sed Domini virtute rescisso reticulo, membra capiti reuocantur, & scapulis ceruix cum indicijs passionis adiungitur. Atque ità suæ integritati redditum corpus, vnda blandiore ad Caternitanum litus euectum, condigno cultu à fidelibus tumulatum est.

S. Fabius capite plectitur.

* Antisiodori, natalis sancti Germani, eiusdem vrbis Episcopi & confessoris, apud Rauennam defuncti.

De Germano fusissimè Surius Tomo 4.

AVGV-

AVGVSTVS HABET DIES XXXI.
LVNAM VERO VIGESIMAMNONAM.

CALENDIS AVGVSTI.

Die 1. De vinculis Petri, Item de Machabæis, Surius Tomo 4 secundæ edit.

ROMAE, sancti Petri ad vincula.

Antiochiæ, natalis sanctorum Machabæorum.

Apud Italiam, ciuitate Vercellis, beati Eusebij Episcopi & * confessoris, qui ob confessionem fidei à Constantio principe Scythopolim, & indè Cappadociam relegatus, sub Iuliano Imperatore ad Ecclesiam suam reuersus est. Nouissimè persequentibus Arianis martyriũ passus.

Apud Arabiam, ciuitate Philadelphia, sanctorum martyrum Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri, vna die coronatorum.

In Hispanijs, ciuitate Gerunda, natalis sancti Felicis martyris, qui de Scillitana ciuitate oriundus, cùm persecutiones in Hispanijs aduersùs Christianos agi cœpissent, ascensa mercatorum naui, amore martyrij ocyùs accurrit. Et cùm aliquandiù apud Barchinonam, Emputias, & Gerundam, verbum Dei prædicans plurimos in fide confortâsset, & fama eius longè latéque crebresceret, iubente Datiano, repentè à Rufino officiali tentus est. Cumque nomen Christi confidentissimè fateretur, primò fustibus cæsus, & in ima carceris trusus, deindè manibus pedibusque ligatis, negato cibo & potu, in loco squalido proiectus, post hoc etiam catenis grauioribus vinctus, per totas plateas ab indomitis mulis tractus, & penè in frusta discerptus est. Deindè missus in carcerem, noctéque ab Angelo visitatus, facto die ad certamina reuocatus est. Tunc vngulis excoriatus, capite inuerso ab hora tertia vsque ad vesperam suspensus, nullum penitùs sensit dolorem. Deindè in carcerem Rufinus eum trudi præcepit, vbi per totam noctem splendor copiosus effulsit. Sed & voces Angelorum psallentium auditæ sunt. Quod cùm nunciatum fuisset Rufino à custodibus, iussit eum manibus post tergum ligatis in maris profundum mergi. Ibi continuò vincula eius dirupta sunt, & Angelis sibi manum tenentibus, super vndas deambulans ad litus peruenit. Tunc Rufinus iussit iterùm carnem eius vngulis detrahi, ac deindè vsque ad ossa laniari, & tam diù vulnera vulneribus instaurari, vsque dum inuictum Christo spiritum reddidit. Corpus eius Gerundæ in monumento, quod ipse sibi præparauerat, conditum est, Nonis Augusti.

Amor martyrij in sancto Felice.

Ab Angelo cõfortatur.

Laniatus vsque ad ossa, reddit spiritum.

IIII. NONAS AVGVSTI.

Die 2. De eo Surius Tomo 4.

ROmæ, in cœmeterio Calixti, natale sancti Stephani Papæ & martyris, sub Valeriano & Gallieno Imperatoribus. Qui cùm persecutio sæua grassaretur, beatus Stephanus congregato vniuerso clero suo, hortabatur eos vt pro Christo coronam martyrij alacriter susciperent. Ordinauerat autem tres presbyteros, & vij. diaconos, & clericos xvj. cum quibus de regno Dei assiduè docebat. Diuina autem gratia procurante, occurrebant multi ex gentilibus, & honesti viri, vt baptizarentur ab eo. Inter quos Nemesius Tribunus cum omni domo sua, filiaque ipsius nomine Lucilla, quæ cæca per beatum Stephanum illuminata fuerat, & Olympius alter Tribunus cum vxore sua Exuperia, & filio Theodolo, & quotquot crediderant in domo Olympij, qui posteà gloriosa confessione martyrium meruerunt. Celebrabat autem Missas atque concilia per cryptas martyrum. Factum est autem vt Valerianus & Gallienus persequutores nominis Christi, summo requirerent studio beatum Stephanum, vt eum, & clericos eius diuersis afficerẽt pœnis. Miserunt itaque multitudinem militum, & tenuerunt eum cum multitudine clericorum, presbyterorum, & diaconorum. Qui veniens ad tribunal Valeriani, solus introiuit. Cui Valerianus: Tu es Stephanus, qui Rempublicam conaris euertere, & persuasionibus atque hortationibus malis populum à deorum recedere suades cultura? Beatus Stephanus dixit: Ego quidem non euerto Rempublicam, sed hortor, vt derelictis dæmonijs, quæ adorantur in idolis, ad Deum viuum & verum redeant, creatorem cęli & terrę, & cognoscant Christum Iesum filium Dei esse, qui cum patre & spiritu sancto solus est sempiternus, vt non pereant cum diabolo in interitum

Ecce Missarum celebratioñe in Ecclesia antiquissimam.

teritum sempiternum. Tunc Valerianus iussit eum duci ad templum Martis, & ibidèm dictata sententia, capite truncari, si non acquiesceret adorare nefandi Martis simulacrum. Perductus beatus Stephanus à militibus foràs muros Appię portæ ad templum, leuatis oculis ad cælum, dixit: Domine Deus pater Domini mei Iesu Christi, qui turrim confusionis Babylonię destruxisti, destrue nunc & hunc locum, vbi diabolica superstitione per idolorum culturam animæ pereunt populorum. Et statim facto fragore tonitrui cum terroribus coruscationum, corruit maxima pars templi, & milites pauefacti fugerunt. Beatus verò Stephanus perrexit cum omnibus Christianis ad cœmeterium sanctæ Lucinæ, & multis eos consolatus sermonibus, obtulit pro eis sacrificium Deo omnipotenti. Quæ gesta audiens Valerianus, misit plurimos militum, qui beatum Stephanum punirent. Qui venientes inuenerunt sacrificium Deo offerentem, intrepidumque & constantem ante altare solennia incœpta perficientem. Et in eodem loco eum in sua decollauerunt sede iiij. Nonas Augusti. Cuius corpus Christiani populi sepelierunt in eadem crypta cum ipsa sede, vbi adstans sanguis eius effusus est in loco, qui appellatur hodiè cœmeterium Calixti. Sedit autem in Episcopatu annos vij. menses v. dies duos. Hic constituit, vt sacerdotes & Leuitæ vestes sacras in quotidiano vsu non haberent, nisi tantùm in ecclesia.

S. Stephan. Papa oratione templū Martis euertit. — *Capite cæditur.*

Eodem die, natale sanctæ Theodotæ cum tribus filijs suis in prouincia Bithyniæ vrbe Nicea, tempore Diocletiani, sub consulari Nicetio & comite Leocadio. Qui hanc per multos dies blandimentis & terroribus cogere voluit, vt eius coniugio necteretur. Sed cùm sancta fœmina nullo modo consentiret, ferro vinctam cum filijs consulari Bithyniæ Nicetio destinauit. At ille filium eius primogenitum Euodium, Christum fiducialiter confitentem, in conspectu matris fecit fustibus cædi. Cui mater pia clamabat: Noli fili timere ista verbera, per ipsa enim ad ęterna Christi gaudia pertinges. Tunc consularis Nicetius iussit cuidam Hirtaco, vt apprahendens beatam Theodoten, priùs illi illuderet, & postmodùm inter publicas meretrices constitueret. Quam ille volens tenere, de naribus eius cœpit sanguis vehementer effluere. Qui clamans dixit Nicetio: Stat circa eam iuuenis pulcher, auratis vestibus indutus, ex cuius manu pugnum accepi in naribus. Consularis ergò Nicetius iussit ignem copiosum accendi, & beatam Theodoten cum tribus filijs suis immitti. Quæ gratias referens Deo dicebat: Benedictum nomen pietatis tuæ Domine, qui me nec in isto seculo à filijs meis separâsti, nec in tui nominis confessione disiungi passus es, nec in martyrio diuidi permisisti. Consummata est igitur cum tribus filijs suis sancta Theodota quarto Nonas Augusti.

Huius martyrium fusiùs habetur 25. Decemb. in passione S. Anastasiæ. — *S. Theodota cum tribus filijs igne cōcrematur.*

III. NONAS AVGVSTI.

Die 3. Act. 5. & 22. Ioh 3 & 19. Vide Suriū Tomo 4.

Hierosolymis, inuentio corporis beatissimi Stephani protomartyris, & sanctorum Gamalielis, Nicodemi, & Abibon, sicut reuelatum est à Domino beato presbytero Luciano, septimo Honorij principis anno. Nam dum quiesceret in basilica baptisterij in stratu suo, die sexta feria illucescente, circa horā tertiam noctis, dum adhuc penè vigilaret, tanquàm in excessu mentis effectus, vidit virum senem, statura procerum, vultu decorum, prolixa barba, in vestitu candido, amictum pallio, in cuius summitatibus erant tanquàm aureæ cruces contextæ. Calciatum caligis, in superficie deauratis, & manu tenebat virgam auream, de qua tangens eum, dixit se esse Gamalielem, qui nutriuit Apostolum Paulųm, & inter alia dixit ei: Summa cum diligentia nostros patefacito tumulos, quia indecenter despecto loco reconditi sumus. Et cùm interrogâsset, qui essent cum eo: Vnus est, inquit, dominus Stephanns, à Iudæis pro fide Christi Hierosolymis lapidibus oppressus torrentis: iussuque sacerdotum relictus extra portam, via quæ mittit Cedar, bestijs ac anibus deuorandns. Sed hoc omninò prohibuit ille, cui illæsam idem martyr fidem seruauit. Quo facto rarescente Iudæorum perfidia, conuocans accersiui mihi religiosorum virorum turbam, conuentumque fidelium: ac blandiens, suadensque, affatus sum ità: Obsecro vos fratres charissimi, vt neminem reuereamini, colligentes sanctum pignus beati Stephani, deferre villulæ nostræ, quam nomine suo nominauerat Caphargamela, quæ vigesimosecundo lapide ab vrbe Hierosolyma distat: & more sollto, solenni cum funere sepelire. Ille verò qui huic locello iacet contiguus, ipse est Nicodemus nepos meus, qui vt renasceretur ex aqua & Spiritu sancto, à Saluatore audiuit:

Act 7. — *Iohan. 3.*

diuit; qui mox Petri & Iohannis ministerio est baptizatus. Qua de causa postmodùm indignati principes sacerdotum, subtractojei principatûs honore, conabantur eum tradere morti. Sed nostri gratia, nostræque propinquitatis iure repressi, non fecerunt. Veruntamen expulsum extra vrbem, diripuerunt omnem supellectilem eius, multisque afficienres plagis, semiuiuum reliquerunt. Ego nimirùm & hunc collegi, & curam ei adhiberi præcepi. Qui paululùm fuit instanti superstes vita, ad optaram & ipse quietem migrauit: quem, exhibitis funeris exequijs, ad protomartyris pedes iussi sepeliri. Ille autem tertius qui mecum quiescendi possidet locum, ipse est Abibas filius meus, qui mecum Christo Iesu, vigesimum agens annum ætatis suæ; vnà credidit, & à præfatis Apostolis æterni fontis vnda perfusus. Is dum esset legis doctrina plenè eruditus, templo Dei cum Paulo sedulò vacans, diuina meditando præcepta, ab illo vitio, cui se genus maximè subdere solet humanum, protectioe tuente superua, extitit liber, & in hoc castitatis proposito quieuit in pace: cum quibus & ego iaceo. Coniuux quoquè mea Ethnna, & Selemias primogenitus noster, nolenres eredere Christo, sed religionis vnitati & fidei derogantes, in possessione Capharselemia sunr tumulati. Veruntamen quò nos repositi sumus, cùm fodere cœperis, inanes eorum reperies tumulos, quia nobiscum non fuerunt digni tumulari. Cumque venerabilis presbyter prædictum virum sciscitaretur: Vbi vos, inquiens, inueniemus domine? ait ille: In agello nostro qui Syriacè Delamgabrica, necnon Debathalia vocatur, id est virorum Dei seu beatorum possessio. Quæ visio consimilis ei, iterùm iterumque apparuit. Surgens autem venerabilis presbyter, perrexit in ciuitatem ad Antistitem Iohannem, de quo per visionem monitus fuerat. Cumque illi, cleroque eius particulam visionis per seriem retulisset, Ille lachrymis præ gaudio fusis, benedixit Dominum, Reque veraciter vt erat per omnia comperta, beatus Episcopus sub omni celeritate ad fratres & coëpiscopos vicinarum vrbium misit. Qui cùm occurrissent, & locum præsignatum fodere cœpissent, terræmotu statìm facto, immensi odoris suauitas tanta exindè respersa est, quanta nullorum ætas hominum tunc temporis meminerat se sensisse: ità vt putarent se præsentes in amœnitate paradisi sitos. Et in ipsa hora de suauitatis odore lxxiij. animæ sunt curatæ à diuersis infirmitatibus. Aderant tunc temporis testes miraculorum cum beato Iohanne, Eustominus Sebastenus, & Eleutherius Hiericontinus pontifices, cum clericorum sanctissimo comitatu. Qui osculantes beati Stephani pignus; locumque claudentes, cum gaudio ad propria sunt reuersi. Post paucos autem dies corpus protomartyris Stephani in Sion ad sanctam ecclesiam, vbi archidiaconus fuerat ordinarus, vij. Calendas Ianuarij cum psalmis & hymnis detulerunt. Tunc temporis cùm prolixæ siccitatis esset immensitas, sufficiens supernæ pietatis pluuia descendit, quæ sitientem largiùs terram madefaciens irrigauit. Quod meritis beati martyris Stephani nullus ambigit periclitanri populo concessum fuisse. Hanc reuelationem Lucianus presbyter Græco sermone ad omnium Ecclesiarum personam descripsit, quam Auitus presbyter homo Hispanus in Latinum vertit, & per Orosium presbyterum Occidentalibus dedit: Qui etiam simul reliquias beati Stephani primus Occidenti dedit, vbi ad memorias sancti martyris innumera miracula facta sunt. De quibus plurima beatus Augustinus in libris de ciuitate Dei commemorat.

S. Gamaliel cur... non sepulturæ habuit SS. Stephani & Nicodemi.

Itèm Abibas filij sui.

Ex tumulo sanctorum mira suauitas odor emanat.

Translatio S. Stephani & sociorum eius.

Lib. 22. ca. 8.

Constantinopoli, natalis sancti Hermelli martyris.

PRIDIE NONAS AVGVSTI.

NAtalis beati Aristarchi, discipuli sancti Pauli Apostoli.

Itèm Romæ in crypta Arenaria, natale Tertulini martyris, quem beatus Pontifex Stephanus baptizatum in albis presbyterum consecrauit: cui inter cæteta monita, hoc præcipuè commendauit. Frater, inquit, cura sit tibi diuersorum requirere sanctorum corpora martyrum. Qui post biduum ordinationis suæ tentus à Marco præfecto, eductus est ad Valerianum Imperatorem. Quem ille extensum mactari fustibus iussit. Cumque impiè cæderetur, clamabat: Gratias ago tibi Domine Iesu Christe, qui me non separâsti à domino meo Olympio seruo tuo, qui me præcessit martyrio consummato. Cumque inter cædes hoc diceret, iussit Valerianus lateribus eius ignem supponi. Cumque lætus & constans perseueraret, diceretque, Fac miser quod facis celeriùs, vt me de hoc incendio, licèt peccatorem,

Die 4.

De Aristarcho, ad Col. 4. Act. 19. 20. 27.

De Tertullino in vita Stephani, 2. Augusti.

totem,tamen pro eius nomine, Christo offeras sacrificium: iussit Valerianus eleuari eum,& tradi præfecto Sapritio. Qui primò iussit os eius lapidibus conquassari, deindè extendi eum in eculeo,& neruis diutiùs torqueri, deindè ignibus concremari. Cumque perseueranter Spirituſſancti gratia roboratus, Christum Dominum fateretur, mandauit hoc factum Valeriano tyranno. Cui Valerianus remandauit,vt data sententia eius caput abscideretur. Tunc Sapritius depositum de eculeo,iussit duci via Latina, in secundo miliario,& ibidèm decollari. Cuius corpus sanctus Stephanus colligens cum clericis,& hymnis redditis Deo, sepeliuit in eodem loco,in crypta Arenaria,secundo Calendas Augusti. Vbi concursus solennis fit,secundo Nonas Augusti.

S. Tertulin' post multos cruciatus & ignes decollatur.

Apud Lugdunum, aduentus corporis sancti Iusti Episcopi,de eremo. Qui cùm aliquot annis in eremo Angelis proximam egisset vitam, & dignus adesset finis tantis laboribus, regnum scandens cælorum,beato lucro promeruit. Cuius sanctum corpusculum,venerabilium ciuium Lugduni vrbis cura requisitum,à remotis terræ partibus cum alacritate & religione reportauit, atque in vrbe sacerdotij sui sepeliuit.

* Eodem die, S.Iustini presbyteri. de quo ad decimumquintum Calendas Octobris.

NONIS AVGVSTI.

Die 5.

APud prouinciam Rhætiæ, ciuitate Augustana, natalis sanctæ Afræ martyris. Quæ cùm esset pagana & meretrix, per doctrinam sancti Narcissi Episcopi ad fidem conuersa, & cum omni domo sua baptizata,pro confessione Domini igni tradita est.

Augustoduni,natalis sancti Cassiani Episcopi & confessoris.

Catalaunis,sancti Memmij Episcopi & confessoris.

De Cassiano Greg. Turon. de confess. cap 79.

VIII. IDVS AVGVSTI.

Die 6. De Sixto hoc & socijs ei', quære in vita S Laurentij apud Surium Tō.4.

ROmæ via Appia in cœmeterio Calixti,natale sancti Sixti Papæ & martyris. Et in cœmeterio Prætextati,sanctorum Felicissimi & Agapiti, diaconorum eiusdem,sub Decio Imperatore,Valeriano præfecto. Qui tenuit beatissimum senem Sixtum Episcopum Romanum cum omni clero suo,& reclusit eos in custodia publica,& fuerunt ibi clausi multis diebus. Factum est autem, vt Decius Cæsar & Valerianus præfectus iuberent sibi beatum Sixtum Episcopum cum clero suo præsentari noctu intra ciuitatem in tellude. Cui Decius Cæsar dixit: Seis curtentus,& conuentione publica nobis præsentatus es? Respondit Sixtus: Scio,& benè scio. Decius dixit: Ergò si scis,fac vt vniuersi sciant,& tu viuas,& clerus tuus augeatur. Beatus Sixtus respondit: Verè feci & facio,vt clerus meus augeatur. Cui Decius: Ergò sacrifica dijs immortalibus, & esto princeps sacerdotum. Ad hoc sanctus Episcopus: Ego semper sacrificaui, & sacrificabo Deo Patri omnipotenti, & Domino Iesu Christo filio eius,& Spirituisancto, hostiam puram, & immaculatam. Tunc ex præcepto Decij duxerunt eum milites ad templum Martis,vt sacrificijs coinquinaretur. Sed contemnentem sacrificare recluserunt eum in custodia priuata cum duobus diaconibus Felicissimo & Agapito. Cumque duceretur, his verbis beatus eum Laurentius Archidiaconus cœpit compellare: Quò progrederis sine filio pater? Quò sacerdos sancte sine diacono properas? Tu nunquàm sine ministro sacrificium offerre consueueras. Quid in me ergò displicuit tibi pater? Num degenerem probâsti? Experire certè vtrum idoneum ministrum elegeris. Cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem, cui consummandorum consortium sacramentorum credidisti, huic sanguinis tui consortium negas? Vide nè periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abiectio discipuli, detrimentum magistri est. Quid quòd illustriùs præstantes viri discipulorum certaminibus,quàm suis vincunt? Deniquè Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmisit. Et tu pater ostende in filio virtutem tuam,offer quem erudisti, vt securus iudicij tui comitatu nobili peruenias ad coronam. Tunc beatus Sixtus ait: Non ego te derelinquo fili,nec desero, sed maiora tibi debentur certamina. Nos quasi senes leuioris pugnæ cursum recipimus, te quasi iuuenem gloriosior de tyranno triumphus expectat. Mox venies, flere desiste, post triduum me sequeris. Inter sacerdotem & Leuitam hic medius numerus decet. Non erat tuum sub magistro

Non vult sacrificare martyr Sixt' Episcopus.

Gen. 22.

giſtro vincere,qnaſi adiutorem quæreres.Quid cōſortium paſſionis meæ expetis? Totam tibi hæreditatem dimitto.Quid præſentiam meam requiris? Helias Heliſeum reliquit, & virtutem non abſtulit. Et dixit beatus Sixtus ad beatum Laurentium: Accipe facultates Eccleſiæ vel theſauros, & diuide pauperibus quibus tibi videbitur. Accepta poteſtate, beatus Laurentius cœpit per regiones curioſè quęrere, vbicunquè ſancti clerici vel pauperes eſſent abſconſi, & portans theſauros, prout cuique opùs erat, miniſtrabat. Igitur poſt hoc beatus Sixtus reducitur in telludem,vt audiretur, & cum eo diaconi Feliciſſimus & Agapitus. Et ſedente Decio ac Valeriano,præſentatus eſt beatus Sixtus.Ad quem Decius iracundia plenus, Nos,inquit,conſulimus ſenectuti tuæ,audi præcepta noſtra,& ſacrifica.Reſpondit beatus Sixtus: Miſer tu tibi conſule, & noli blaſphemare,ſed age pœnitentiam de ſanguine ſanctorum, quem effudiſti. Tunc monente Valeriano, iuſſit Decius, vt ducerentur ad templum Martis, & ſi nollent ſacrificare, in eodem loco capite truncarentur. Educti ergò foràs murum portæ Appiæ,dixit beatus Sixtus ad templum Martis, Deſtruat te Chriſtus filius Dei viui. Cumque reſpondiſſent omnes Chriſtiani, Amen: ſubitò cecidit aliqua pars templi,& comminuta eſt. Tunc beatus Laurentius cœpit clamare: Non me derelinquas pater ſancte,quia theſauros tuos iam expendi, quos tradidiſti mihi. Milites autem audientes de theſauris,tenuerunt beatum Laurentium Archidiaconum. Sanctos verò Sixtum, Feliciſſimum, & Agapitum duxerunt in cliuum Martis ante templum, & ibi decollati ſunt viij.Idus Auguſti.Noctu autē venerūt clerici,& maxima pars Chriſtianorum, & collegerunt corpora ſanctorum,& ſepelierunt beatum Sixtum in crypta in cœmeterio Calixti in eadem via. Sanctos verò Feliciſſimum & Agapitum martyres ſepelierunt in cœmeterio Prætextati. Decollati autem ſunt cum eis & alij quatuor,vt in geſtis Pontificalibus legitur, Ianuarius,Magnus,Vincentius,& Stephanus ſubdiaconi.Paſſus eſt & cum eis beatus Quartus,vt ſcribit beatus Cyprianus. Hic beatus Sixtus apud Athenas natus, & doctus, priùs quidem philoſophus, poſteà Chriſti diſcipulus fuit.Sedit in Epiſcopatu anno vno, menſibus decem, diebus vigintitribus.

4 Reg.2.

S.Laurentius theſauros Eccleſię pauperibus erogat.

S Sixtus cū ſocijs iubetur decollari.

Cum ſocijs ſepelitur.

Itèm Romæ, ſancti Hormiſdæ Papę, qui ſedit annos ſeptemdecim. Hic compoſuit Clerum,& pſalmis erudiuit. Sub huius tempore Anaſtaſius Imperator hæreticus,percuſſus fulmine interijt. Sepultus eſt Idem Pontifex in eccleſia beati Petri, vij.Idus Auguſti.

De eo Reg. tificale c.54.

Eodem die in Hiſpanijs ciuitate Compluto,ſanctorum Iuſti & Paſtoris fratrum. Qui cùm adhuc pueri literis imbuerentur, proiectis in ſchola tabulis, ſponrè ad martyrium cucurrerunt. Et mox à Daciano teneri iuſſi, cùm ſe mutuis exhortationibus conſtantiſſimè roborarent, extra ciuitatem producti, & in campo laudabili, à carnificibus iugulati ſunt. Vbi etiam in baſilica ſui nominis quieſcunt.

De [illegible] [illegible] Tomo [illegible]

VII. IDVS AVGVSTI.

APud Tuſciam ciuitate Aretio,natalis ſancti Donati Epiſcopi & martyris.Qui nutritus à ſancto Pigmenio preſbytero, in titulo beati Paſtoris eruditus eſt, non ſolùm in diuinis,verùm & in humanis literis ſufficientiſſimè.Cū quo & Iulianus creuit,& ſubdiaconus ordinatus,reiecto poſtmodùm gradu,inutilis factus,ad Imperium adſpitauit. Quo tempore beatum Pigmenium Romæ in cuſtodia mancipauit,& ſanctos patrem & matrem Donati gladio occidit.Donatus verò Lector fuga petijt ciuitatem Aretium, & habitauit cum Hilatino glotioſiſſimo monacho,ſeruiens Deo continuis orationibus & ieiunijs. Factum eſt vt mulier nomine Syrana, gentilis & pagana,capta oculis,& corde verè cæca, cum vnico filio ſuo Herculeo nomine,cellā beati Hilarini,cum quo beatus vir habitabat, requireret: quam fide Chriſti inſtructā, ad beatū Satyrum Epiſcopum Hilarinus & Donatus perduxerunt.Qui fidem ipſius vt accepit,gratias Deo agens,indixit ei ieiunium,vt humiliaretur in cilicio & cinere. Et ſic deindè catechizauit eam,& baptizauit tam ipſam quàm filium eius. Et mox aperti ſunt oculi Syranæ, cœpitque clamare: Verè Deus Chriſtus eſt,qui illuminauit oculos meos. Quod factum audiens Apronianus, non multò pòſt attulit filium ſuum dæmoniacum ad beatum Donatum. Quo orante ſimul cum Satyro Epiſcopo & Hilatino, expulſus dæmon, puerum ſanum reliquit. Sed & non longo tempore pòſt, vir quidam Euſtaſius, rector Tuſciæ,

De Donato Grego. di. L. lib. 2 cap.7.

Syrana in baptiſmo recipit amiſſum lumen.

ſciæ,& exactor fiſci, dum occupatus alicubi teneretur,ſuperuenientibus hoſtibus, vxor ipſius Euphroſyna pecuniam fiſci abſcondit, & paucis diebus ſuccedenribus, abſente adhuc viro,defungitur. Rediens autem poſtmodùm vir eius,inuenit vxorem ſuam mortuam,& pecuniam fiſci ſibi celari. Qua de re non parùm triſtis, ſimul pro requiſita pecunia, cùm etiam à principibus curiæ ſupplicia ipſi meditarentur,fugiens idem Euſtaſius,venit ad beatum Satyrum & Donatum,& indicauit eis anxietatem animi ſui. Srans Itaque Donatus ſuper ſepulcrum vxoris ipſius,voce magna clamauit: Euphroſyna per Chriſtum crucifixum te coniuro,vt dicas nobis quid factũ ſit de pecunia fiſci, quia vir tuus pro ea ab exactoribus valdè affligitur. Quæ mox de ſepulcro reſpondit: In ingreſſu domûs ſuffoſſa latet pecunia, quam quæritis. Recepta igitur eſt pecunia, liberato Euſtaſio ab impoſitione calumniæ. Verùm recepto beato Satyro cum patribus ſuis, eius loco ſacerdotium beatus Donatus ſuſcepit. Cumque die quadam Miſſas celebrâſſet populo, & de corpore Chriſti ac ſanguine ipſius populus venerabiliter recrearetur: diaconus quidam nomine Antimus tradebat ſacrum ſanguinem Chriſti, & ſubito paganorum impulſu cecidit, & ſanctum calicem comminuit. Vndè valdè triſtis tam ipſe quàm populus Chriſti efficitur. Cuius triſtitiam Dominus per beatum ilicò Donatum releuauit.Nam collecta ſunt fragmenta Dominici calicis,& beato viro allata. Quæ flens ille ſuſcipiens, oratione facta,vas in priſtinam formam reſtaurauit. Quo ſigno perculſi pagani, ſimul cum Chriſtianis deitatem Chriſti confeſſi ſunt: ac circiter ſeptuaginta nouem animæ in Chriſtum credentes per baptiſmum ſaluatæ ſunt. Multis ergò ſignis Domlnus glorificans ſanctum ſuum, ad coronam martyrij prouexit. Deniquè tentus tempore Iuliani Imperatoris à Quadartiano Auguſtali, ſimul & cum eo Hilarinus vir Dei, iubetur idolis ſacrificare. Cui fidelirer reluctanti, iuſſit Quadratianus, os lapidibus contundi: Hilarinum verò monachum in conſpectu eius tam diu fuſtibus cædi, donèc ſpiritum emitteret. Deindè beatum Donatum in cuſtodia recludi. Vbi cùm innumera miracula Dominus per ſeruum ſuum operaretur,miſit Quadrarianus, qui gladio eum percuteret, ſeptimo Idus Auguſti. Cuius corpus Chriſtiani iuxta ciuitatem cum veneratione ſepelierunt. Martyris verò Hilarini oſſa in Hoſtia ciuitate tumulata ſeruantur.

Mortua ad imperium S. Dooati loquitur.

S. Donatus oratione reſtaurat confractum Dominici ſanguinis calicem.

Hilarinus fuſtibus, Donatus verò gladio cæſus moritur.

Romæ, ſanctorum martyrum Petri, Iuliani, cum alijs decem & octo.

Apud Mediolanum, ſancti * Fauſtini, tempore Aurelij Commodi martyrizati.

*al. Fauſti

VI. IDVS AVGVSTI.

Die 8.

Romæ via Oſtienſi, miliario ſeptimo, * natale ſancti Cyriaci martyris. Poſtquàm Maximinus Auguſtus iuſſit, vt omnes qui erant in cuſtodia, vnà cum Cyriaco diacono capite truncarentur, promiſcui ſexûs numero viginti & vnus decollati ſunt via Salaria, intra thermas Saluſtij forâs muros. Sanctorum autem corpora collegit noctu Iohannes preſbyter,& ſepeliuit in eadem via octauo decimo Calendas Aprilis. Poſt dies verò ſeptem, veniens beatus Marcellus Epiſcopus cum Lucina matrona Chriſtianiſſima, corpora ſanctorum condiuit cum aromatibus & linteaminibus, deindè ſuſtulit ea, & tranſtulit in prædium ſuum via Oſtienſi, miliario ab vrbe Roma ſeptimo : & manu ſua recondidit in ſarcophagis lapideis, cum quibus & beatum Cyriacum, octauo die Menſis Auguſti. Carpaſius verò vicarius petijt domum beati Cyriaci, quam donauerat ei Diocletianus Auguſtus. Et ingreſſus in eam, inuenit locum vbi ſanctus Cyriacus fontem ædificauerat, quem conſecrauerat ſanctus Marcellus Epiſcopus, vbi venientes ad fidem baptizabat ſanctus Cyriacus. In quo loco Carpaſius balneum ſibi ſtatuit. Et dum lauiſſent & epulas exhibuiſſent, Carpaſius & octodecim pariter cum ipſo, ac deriderent fidem Chriſtianam, ſubitò ceciderunt, & mortui ſunt. Beatorum autem martyrum paſſiones, id eſt Cyriaci, Largi, & Smaragdi, ſuis locis in præſenti Calendario notatæ ſunt, ſub Maximino Auguſto & Carpaſio vicario.

*Tranſlatio De Cyriaco & ſocijs eius, habetur in geſtis Marcelli Papæ.

16. Martij ſcilicet.

Apud Viennam, Galliæ vrbem, natalis ſancti Seueri preſbyteri & confeſſoris. Qui, vt eius geſta teſtantur, natione Indus, fide Chriſti feruens, cauſa Euãgelij prædicandi, laborioſiſſima peregrinatione ſuſcepta, etiam ad præfatam vrbem deueniens, ingentem paganorum multitudinem verbo & miraculis ad fidem Chriſti con-

S. Seuerus multos conuertit.

conuertit. Cumque in pace quieuisset, conditus in basilica sancti Stephani, signis præclarus, mira fidelium veneratione colitur.

V. IDVS AVGVSTI.

Vigilia sancti Laurentij. Eodem die Romæ, sancti Romani militis, qui confessione sancti Laurentij compunctus, petijt ab eo baptizari: & mox iubente Decio, cum fustibus exhibitus ac decollatus est.

Die 9. De Romão milite habes in vita S. Laurentij apud Suriū.

IIII. IDVS AVGVSTI.

Die 10. De Laurētio vide Surium Tomo 4.

Romæ, natale sancti Laurentij Archidiaconi & martyris sub Decio. Cui beatus Sixtus omnes facultates Ecclesiæ & thesauros, pergens ad coronam martyrij, tradidit. Hic veniens in Cælium montem, vbi erat quædam vidua, in viduitate triginta duos annos habens, in cuius domo multi Christiani, & presbyteri, & clerici absconsi manebant, tulit vestes & thesauros Ecclesiæ, & cœpit erogare, & pedes omnium Christianorum lauare. Ad cuius pedes Cyriaca vidua cadens, Per Christum, inquit, te coniuro, vt manus tuas ponas super caput meum, quia multas infirmitates capitis patior. Beatus Laurentius facto signo Crucis, posuit manus super caput viduæ, & linteum, de quo extergebat pedes sanctorum. Transiens autem in vicum, qui dicitur Canarius, inuenit multos Christianos in domo Narcissi Christiani congregatos, & lauit pedes omnium, & dedit eis de thesauro. Erat in eadem domo homo cæcus nomine Crescentio, qui cœpit rogare beatum diaconem, vt poneret manum suam super oculos eius. Tunc beatus Laurentius lachrymans dixit: Dominus noster Iesus Christus, qui aperuit oculos cæci nati, ipse te illuminet. Et facto signo Crucis, aperti sunt oculi eius. Cùm iam ergò ducerctur beatus Sixtus cum duobus diaconibus, vt martyrium suum consummaret, & beatus Laurentius clamaret adueniens, Non me derelinquas Pater sancte, quia thesauros tuos iam expendi, quos tradidisti: mihi tentus est à militibus, & traditus Parthemio tribuno. Qui nunciauit Decio, quòd Laurentius, qui haberet thesauros reconditos, Archidiaconus Sixti in custodia teneretur. Qui gauisus, fecit eum sibi præsentari, ~~& auditum~~ tradidit Valeriano præfecto. Qui & ipse dedit eum in custodiam cuidam Hippolyto. Et Hippolytus ~~reclusit eum~~ cum multis. Erat autem ibi homo Lucillus nomine cæcus, ad quem sanctus Laurentius: Crede, inquit, in filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, & baptizare, & illuminabit te. Respondit Lucillus: Ego semper desideraui baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc beatus Laurentius catechizauit eū, & accepta aqua baptizauit, & illuminati sunt oculi eius. Hoc factum audiētes multi cæci, veniebant ad beatum Laurentium, & ponebat manum suam super oculos eorum, & illuminabantur. Videns hoc Hippolytus, credidit, & catechizatus atque baptizatus est. Itaque ex mandato adductus est beatus Laurentius ante conspectum Valeriani. Qui dixit beato Laurentio: Iam depone pertinaciam, & da thesauros, quos apud te cognouimus esse reconditos. Cui sanctus Laurentius: Da mihi inducias biduò aut triduò, & proferam tibi thesauros. Ab eadem die cœpit colligere cæcos, & claudos, debiles, & pauperes, & abscondit eos in domo Hippolyti. Valerianus autem nunciauerat Decio, quia promisisset, datis sibi inducijs Laurentius thesauros. Completis igitur tribus diebus, præsentauit se in palatio Salustiano. Et dixit ei Decius: Vbi sunt thesauri, quos pollicitus es præsentare? Beatus Laurentius collectam multitudinem pauperum introduxit in palatium, & voce magna dixit: Ecce isti sunt thesauri æterni, qui nunquàm diminuuntur, nec decrescunt, qui in singulis disperguntur, & in omnibus inueniuntur. Valerianus præfectus dixit: Quid variaris per multa? Sacrifica dijs, & obliuiscere artes magicas, in quibus cōfidis. Cui cùm dixisset beatus Laurentius, Quarè vos coarctat diabolus, vt Christianis dicatis, Sacrificate dæmonijs? Decius iratus iussit eum expoliari, & cædi cum scorpionibus. Qui cùm cæderetur dicebat: Ego quidem gratias ago Deo meo, qui me dignatus est coniungere seruis suis: Tu miser torqueris insania tua, & furore tuo. Tunc Decius, Leuate (inquit) eum, & date ante conspectum eius omne genus tormentorum. Et allatæ sunt laminæ ferreæ, & lecti, & plumbatæ, & cardi. Pòst vinctus catenis ductus est beatus Laurentius in palatium Tyberij, vt ibi audiretur de gestis. Et sedit Decius pro tribunali in basilica Iouis. Et præsentato Laurentio cùm dixisset, Sacrifica dijs, & noli confidere in thesauris, quos habes absconditos:

Sāctus Laurētius signo Crucis sanat ægram.

Iohan 9.

Aperit oculos cęci.

Qui verè thesauri cælestes sint.

fffff 2 bea-

beatus Laurentius liberè respondit: Verè & confido, & securus sum de thesauris meis. Vndè iracundia plenus Decius, iussit eum nudum fustibus cædi. Qui cùm cæderetur, clamabat ad Cæsarem: Ecce miser vel modò cognosce, quia triumpho de thesauris Christi, & non sentio tormenta tua. Adhuc Decius fustes augere, & dare ad latera eius laminas ferreas ardentes iubet. Beatus verò Laurentius dixit: Domine Iesu Christe Deus de Deo, miserere mihi seruo tuo: quia accusatus non negaui, interrogatus te Dominum Iesum Christum confessus sum. Et cùm diutissimè cum plumbatis cæderetur, dixit: Domine Iesu Christe, qui pro nostra salute dignatus es formam serui accipere, vt nos à seruitio dæmonum liberares, accipe spiritum meum. Et audita est vox: Adhuc multa certamina tibi debentur. Porrò extensus in catasta, & scorpionibus grauissimè cæsus est. Qui subridens, & gratias agens, dicebat: Benedictus es Domine Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui nobis donâsti misericordiam, quam meriti non sumus. Sed tu Domine propter tuam pietatem da nobis gratiam, vt cognoscant omnes circunstantes, quia tu consolaris seruos tuos. Tunc vnus ex militibus nomine Romanus credidit Domino Iesu Christo, & dixit beato Laurentio: Video ante te hominem pulcherrimum stantem cum linteo, & extergentem membra tua. Adiuro te per Christum qui tibi misit Angelum suum, nè me derelinquas. Leuatus igitur beatus martyr de catasta & solutus, redditus est Hippolyto in palatio. Veniens autem Romanus afferens aquam, misit se ad pedes beati Laurentij vt baptizaretur. Qui benedicta aqua, baptizauit eum. Quod factum audiens Decius, iussit eum sibi exhiberi cum fustibus. Non interrogatus cœpit clamare, Christianus sum. Et iubente Decio eductus foràs muros portæ Salariæ, decollatus est v. Idus Augusti. Cuius corpus noctu collegit Iustinus presbyter, & sepeliuit in crypta in agro Verano. Decius autem Cæsar pergit noctu ad thermas iuxta palatium Salustij: & exhibitus est ei iterùm sanctus Laurentius, & allata sunt omnia genera tormentorum: plumbatę, fustes, laminę, vngues, lecti, batuli. Et dixit beato martyri: Iam depone perfidiam artis magicæ, & dic nobis generositatem tuam. Cui beatus Laurentius: Quantùm ad genus, Hispanus sum, eruditus ac nutritus Romæ, & à cunabulis Christianus, eruditus omnem legem sanctam & diuinam. Et Decius: Sacrifica dijs. Nam nox ista expendetur in te cum supplicijs. Mea, inquit Laurentius, nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt. Et cùm cæderetur lapidibus os eius, ridebat, & confortabatur, ac dicebat: Gratias tibi ago Christe, quia tu es Deus omnium rerum. Allatus est autem lectus cum tribus costis. Et expoliatus beatus Laurentius vestimentis suis, extentus est in cratem ferream: & allati sunt batuli cum prunis, & miserunt sub cratem ferream. Qui cùm furcis ferreis coarctaretur desupèr, dixit Decio: Ego me obtuli sacrificium Deo in odorem suauitatis: quia sacrificium Deo est spiritus contribulatus. Carnifices tamen vrgentes ministrabant carbones, mittentes sub cratem, & desupèr comprimentes eum furcis ferreis. Sanctus Laurentius dixit: Disce miser, quanta est virtus Dei mei. Nam carbones tui mihi refrigerium præstant, tibi æternum supplicium: quia ipse Dominus nouit, quòd accusatus non negaui, interrogatus Christum confessus sum, assatus gratias ago. Et vultu pulcherrimo dicebat: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, qui me confortare dignatus es. Et eleuans oculos suos in Decium, dixit: Ecce miser assâsti vnam partem, regyra aliam & manduca. Gratias igitur agens, & glorificans Deum, dixit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, quia ianuas tuas ingredi merui. & emisit spiritum. Manè autem primo adhuc crepusculo, tapuit corpus eius Hippolytus, & condiuit linteis & aromatibus: & hoc factum mandauit Iustino presbytero. Tunc beatus Iustinus & Hippolytus plorantes & multùm tristes, tulerunt corpus beati martyris, & venerunt in via Tyburtina, in prædium matronæ viduæ Cyriacæ in agro Verano, ad quam ipse martyr fuerat noctu, cui & linteum dedit, vndè pedes sanctorum exterserat, & illud ibi iam hora vespertina sepelierunt, quarto Idus Augusti. Et ieiunauerunt agentes vigilias noctis triduò, cum multitudine Christianorum. Beatus autem Iustinus presbyter obtulit sacrificium laudis, & participati sunt omnes.

Eodem die Romæ, militum centum sexaginta quinque. Tunc passi sunt Claudius, Seuerus, Crescentio, & Romanus, Ipso die quo beatus Laurentius, post tertium diem passionis sancti Sixti.

[Margin notes: S. Laurentius fustibus cæditur. — Cælitùs ad maiora perferenda animatur. — S. Romanus decollatur. — S. Laurētius viuus in crate ferrea assatur. — Psal. 50. — Offerens suas carnes pe cio manducādas emittit spiritum. — Corpus eius sepelitur.]

[Handwritten margin: B. Laurentius Hispanus.]

III. IDVS AVGVSTI.

Die 11.

ROmæ inter duas lauros, natalis ſancti Tiburtij martyris, filij Chromatij vrbis præfecti, quem erudierunt in fide B. Sebaſtianus & S. Tranquillinus ac glorioſus presbyter Polycarpus, qui ipſum ſacro fonte baptiſmatis innouauit, & familiam eius promiſcui ſexûs mille quadringentos cum eo pariter baptizauit. Huius etenim filius Tiburtius, cùm propter immanitatem perſecutionis iſdem pater eius & ingens multitudo Chriſtianorum cum illo Campaniam ex conſilio Pontificis Caij perrexiſſet, amore martyrij flagrans reſedit in vrbe Roma. Et cùm ieiunijs & orationibus ibi cum beato Caio Papa occuparetur, quadam die tranſiens occurrit homini qui de alto lapſus fuerat, & ità caput & omnia mẽbra quaſſauerat, vt de ſola ſepultura eius ageretur. Iuxta quem ipſe acceſſit, & cœpit dicere ſuper vulnera eius lentè orationem Dominicam & Symbolum: & ità factus eſt homo ſolidatis membris incolumis, quaſi nihil mali contigiſſet ei. Tunc appræhendens parentes eius, ſegregauit eos à turbis, & indicauit eis virtutem nominis Chriſti. Et videns animum eorum fixum fortiter in timore Domini, perduxit eos ad Caium Papam. Qui iuuenem ſanatum Deo gratias referentem, & parentes eius pariter baptizauit. Intereà dum procella perſecutionis grauiter inundaret, iunxit ſe quidam ſimulata fide beato Caio. Porrò hic apoſtata extiterat, & erat fraudulentus in omni ſermone, & callidus in omni commiſſo. Qui dum à beato Tiburtio viro ſcholaſticiſſimo, & nobili & ſancto, frequenter argueretur, quòd capillos ſuper apicem frontis tonſoris arte componeret, & quòd aſſiduè potaret, & ludendo pranderet, quòd libentiùs fœminarum ſe adſpectibus daret, quòd à ieiunijs & orationibus ſe tolleret, quòd ſomno deditus non intereſſet peruigil in hymnis Dei: dum, inquam, pro his à beato Tiburtio acriùs argueretur, ſimulabat ſe æquanimiter monitionem accipere, & egit arte quatenùs orantem ſanctum Tiburtium pagani compræhenderent, in qua compræhenſione ſeipſum fecit teneri, & ſimul duci ad ſecretarium iudicis. At vbì introducti ſunt, Fabianus dixit ad eum, qui ſe arte tradiderat: Quis diceris? Ille reſpondit: Torquatus. Quid profiteris? Chriſtianus ſum, inquit. Fabianus dixit: Ignoras quòd iuſſerunt inuictiſſimi Principes, vt qui ſacrificare dijs noluerint, diuerſis ſupplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magiſter meus eſt, & ipſe me ſemper docuit: quod hunc videro facere, neceſſe eſt vt hoc faciam. Fabianus conuerſus ad Tiburtium ait: Audiſti quid Torquatus aſſerit? Sanctus Tiburtius reſpõdit: Torquatus diù eſt quòd ſe Chriſtianum eſſe mentitur, virtus enim ipſa nominis ſancti, grauiter fert & moleſtè, ſuum nomen à non ſuis moribus vſurpari. Reuerà enim, vir illuſtriſſime, hoc Chriſtianum vocabulum diuinæ virtutis eſt, ſectatorum ſcilicet Chriſti, qui verè philoſophi facti ſunt, qui verè Chriſtiani dicti ſunt, qui ad obterendas libidines fortiter militârunt. Nè credas vir illuſtriſſime hunc eſſe Chriſtianum, qui in lenocinio ſui moliendo capitis fimbrias admittit, qui tonſorem diligit, qui in ſcapulis molliter geſtit, qui fluxum greſſum improbo niſu diſtendit, qui viros negligenter agit, fœminas diligentiùs intuetur. Nunquàm tales peſtes Chriſtus dignatus eſt habere ſeruos. Verùm hic quoniam me ſe imitaturum aſſerit, hîc in tuo conſpectu probabis eum mentitum. Hic enim qualis ſemper fuerit, nunc euidenter oſtendet. Fabianus dixit: Conſultiùs facies, ſi ſaluti tuæ conſulens, principum decreta non contemnas. Tiburtius reſpondit: Ego ſaluti meæ meliùs non conſulo, quàm vt dæmones contemnens, vnum Deum Ieſum Chriſtum confitear. Torquatus adiecit: Non ſolùm ipſe Chriſtianus crudelis eſt, verùm etiam multis perſuadet, & decipit, ac cum ſuis ſocijs, cum quibus magicas artes exercet, die noctuque incantationibus occupatur. Sanctus Tiburtius dixit: Falſus teſtis non erit impunitus. Iſte quem vides, vir illuſtriſſime, malitiæ ſuæ curis æſtuans, ad nihil aliud Chriſtianis eſt iunctus, niſi vt cogitaret, quomodò ſe nobis quaſi Chriſtianum oſtenderet, & quomodò alijs ſe fideliſſimum mentiretur. Repræhẽdebam tamen in eo Cyclopæam edacitatem, emerſum vino putorem, & ſepultam diuini nominis ſanctitatem. Ebrius patiebatur ſitim, & eſuriem vomens, nec vt Chriſtianus, ſed vt Antonianus quondàm ille conuiua, manducabat, bibebat, vomebat: & nunc Chriſtianos arguit, Chriſtianos accuſat, in nos mitem iudicem incitat, gladium nolenti iudici porrigit, & vt dæmonijs ceruices noſtras inclinemus, hortatur. Videmus votum tuum, videmus cruenta conſilia, & ſcelerata arte verborum venena tui pectoris intuemur. Accingere nunc ô ſcele-

De his habetur in gestis S. Sebastiani, 20. Ianuarij.

Curatus æger cũ vtroque parente baptizatur.

Ecce opera hypocritarũ & hæreticorum.

Qui falsi & qui veri Christiani sint.

Falsus testis non manet impunitus. Prou. 19.

sceleratissime, vtere carnificis officio, vendica tibi & ipsius iudicis vocem, applica eculeos, appende Christianos, damna, percute, incēde, benè nos accipis. Si exilium minaris, hoc philosophantibus totus est mundus. Si supplicium, euadimus mundi carcerem. Si ignes, maiora his incendia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet. Omnis nobis vilis est pœna, vbi pura comes est conscientia. Post hæc Fabianus, cùm verissimè iuuenis sanctissimus Christum cōfiteretur, iussit ante pedes eius carbones ardentes effundi, dicens ad eum: Elige tibi vnum de duobus, aut thura in istis carbonibus adijce, aut pedibus super eos nudis incede. Ille autem faciens signū Crucis, constanter super eos nuda ingressus est planta, & cœpit dicere: Depone infidelitatē, & disce quia hic solus est Deus, quē confitemur, & creaturis omnibus dominatur: nam mihi in nomine Domini mei Iesu Christi videtur, quòd super roseos flores ingrediar, quia creatura ipsa creatoris famulatur imperio. Cui Fabianus: Quis ignorat artē magicam vos docuisse Christū vestrum? Obmutesce infelix, exclamat Tiburtius, & noli auribus meis hanc iniuriā facere, vt audiam te rabido ore latrantē mellifluum nomen & sanctū nominare. Iratus Fabianus dictauit sententiam, vt gladio animaduerteretur. Ductus autem in via Lauicana tertio miliario ab vrbe, vno ictu gladij percussus abscessit. In eodē autem loco à quodam apparente Christiano sepultus est tertio Idus Augusti.

Eccè quomodò signo Crucis magna pericula euitātur.

Gladio percutitur S. Tiburtius.

De Susanna Suri⁹ Tō.4.

Eodem die Romæ, natale sanctæ Susannæ virginis & martyris, sub Diocletiano & Maximiano Augustis, iudice Macedonio. Fuit autem filia gloriosi presbyteri & martyris Gabinij, fratris Gaij Episcopi & martyris, nobili satis orta progenie, quā pater nutriuerat, & diuinis literis imbuerat. Audiens itaque Diocletianus de puella, quòd pulchritudine & sapientia præcelleret, misit ad Gabinium, quendam qui erat ex genere eius consobrinum suum, nomine Claudium, & petiuit eam Augustus Maximino filio suo in coniugē. Veniens deniq; Gabinius ad filiā suam Susannam, rogauit interesse Gaium Episcopum vrbis, auunculū eius, & narrauit eis quomodò Diocletianus Augustus direxisset Claudium cōsobrinum eorum, vt Susannam suo filio Maximino in coniugē peteret. Quæ spiritu sancto corroborata, coniugium huiusmodi respuit. Et respondens patri & auunculo, dixit: Pater scio quia de ore tuo sum erudita, vt castitatem studeam seruare, & pudicitiam Domino Iesu Christo exhibere: in eius ergò timore iam constituta, nunquàm coinquinabor virili commixtione, sed cui me semèl tradidisti, ipsi seruio, & in ipso confido. Ipse enim nouit conscientiam meam. Proindè Claudius ipse respondens ei, & aperiens votum Diocletiani, cùm nullo modo eius animū potuisset inclinare, vt coniungeretur Maximino filio eius, sed insupèr eruditus & instructus in via Dei à beatis Gaio & Gabinio, pœnitentiàm de sanguine sanctorum, quem effuderat, poposcisset, baptizatus est vnà cum vxore sua nomine Præpedigna, & filijs Alexandro & Curia, & intàtùm in fide conualuit, vt omnes facultates suas vēderet, & pauperibus Christianis erogaret: & quoscunq; adire poterat, qui in custodia tenebātur, victu & vestimētis releuabat, mittens se ad pedes singulorū, atq; orationis gratiā ab eis tantùm exoptās. Intereà dum mense vno & diebus sexdecim requireretur à Diocletiano, respōsum est ei quòd ęgritudine teneretur, misitq; fratrē eius ad eum nomine Maximū, comitē rei priuatæ, vt visitaret eū, & ageret eū illo de puella Susanna. Veniēs igitur Maximus inuenit Claudiū in cilicio orantē, & obstupuit: cumque rem, pro qua venerat, per ordinē enarrâsset, perduxit eū Claudius ad domum beati Gabinij, & diligenter ei beatus Gabinius & sanctus Gaius viam Domini exposuerunt. Vndè compunctus credidit Maximus, & baptizatus est. Ab eadē verò die cœpit facultatem suam vendere per quendam amicū suum nomine Trasonē Christianissimum togatum, qui occultus Christianus erat, quem ante multos annos beatus Gaius baptizauerat. Qui circumiens nocturnis horis vicos & carceres, pauperibus Christianis necessaria ministrabat, & gesta eorum colligebat, memoriasque exornabat. Post dies quindecim nota facta sunt omnia Diocletiano, & misit Iulium, qui Claudium, & Maximum, Præpedignam, & Alexandrum atque Curiam puniret, Gabinium verò & Susannam vinculis constringeret. Et post dies quinquagintaquinque iussit Diocletianus vt beata Susanna adduceretur ad Serenam vxorem suam, quæ occultè Christiana erat. Cùm itaque hymnis & orationibus cum ea vacaret, & die noctuque in laude Dei psalmos recineret, nunciatum est hoc Diocletiano. Tunc idem dixit Maximino filio suo, vt reuocaretur Susan-

Eccè quomodò patres nostri filias erudiebant ad seruandam pudicitiam.

Orabat in cilicio, quia pœnitentiā agebat.

Christianorum exercitia qualia sint.

Susanna ad patris sui Gabinij domum,& ibi abureretur ea, vt ipsi liberet. Ipsa verò nocte postquàm reuocata est,ingressus Maximinus in domū, vbi orabat Susanna,vidit nimiam claritatem super ipsam,& extimuit,& cursim rediit ad palatium. Diocletianus verò hoc arti magicæ deputans,misit Macedoniū, qui eam constringeret infra domum eius,vt sacrificaret. Qui dum vellet eam flectere, vt dijs immolaret,expolians eam cœpit fustibus cædere.Beata verò Susanna dicebat:Gloria tibi Domine.Sicque beata virgo permanens in cōfessione Domini,gladio percussa est intra domum suam,& spiritum incontaminatum Deo reddidit. Eius corpus collegit Serena Augusta noctu,& manibus suis cum linteaminibus & aromatibus ornauit,& posuit iuxta corpora sanctorum in cœmeterio Alexandri in arenario, in crypta, iuxta sanctum Alexādrum,tertio Idus Augusti. Sanguinem verò martyris, qui effusus fuerat in loco domûs suæ,velamine detersit, & posuit in capsa argentea in palatio suo, vbi die noctuque furtiuis orationibus semetipsam Domino effundebat. Passa est autem tertio Idus Augusti.

S. Susanna fustibus cæsa & gladio, spiritu Deo reddit.

Eodem die in Cameraca ciuitate, natalis S. Gaugerici Episcopi & confessoris.

Deco Surii Tomo 4.

PRIDIE IDVS AVGVSTI.

IN Sicilia ciuitate Cathanensi,natale sancti Eupli diaconi, Diocletiano & Maximiano Augustis. Cùm enim esset extra velum secretarij beatus Euplus, Christianum se confessus, intromissus est, iubente Caluisiano consulari,in auditorium. Et cùm ibi fidē suam profiteretur,Caluisianus dixit:Torqueatur Euplus,quousq; confiteatur deos veros omnipotētes,Martē, Apollinē,& Aesculapium. Beatus Euplus respondit: Benè dixisti Caluisiane, vt adorarem Trinitatem inseparabilem vnum Deum. Audiēns Caluisianus, putauit eum de dijs suis dixisse, & gaudio repletus, ait: Ergò sacrifica. Cui beatus martyr:Ego sacrifico & immolo meipsum Patri & Filio & Spiritui sancto. Audiēs hoc impius Iudex,commotus ira,iussit eum ampliùs torqueri. Et vltimò dedit sententiam,dicēs: Iubemus Euplum iusto iudicio nostro gladio interfici. Beatus verò Euplus gratias egit Domino nostro Iesu Christo. Et cùm duceretur,repletus Spiritu sancto canebat: Magna est gloria tua Domine in seruis tuis,quos ad te vocare dignatus es. Flectens itaque genua sua,finita oratione parauit ceruicem,& decollatus est tertio Idus Augusti. Sepultum est corpus eius conditum aromatibus,in loco venerabili Cathanensis ciuitatis, secundo Idus Augusti.

Die 12. De Euplo vide Surium Tom. 4. ex Metaph.

S. Euplus signatur gladio fæsus.

Eodem die,sanctæ Hilariæ,matris sanctæ Afræ martyris, quæ cùm ad sepulcrum illius excubaret,ibidèm pro fide Christi à persecutoribus igni tradita est cū Digna & Eumenia & Euprepia, quæ fuerant puellæ sanctæ Afræ.

Harū martyriū habetur in vita S. Afræ.

In Syria,natalis sanctorum Macharij & Iuliani.

IDIBVS AVGVSTI.

ROmæ,sancti Hippolyti martyris, sub Decio Imperatore, Valeriano præfecto. Hunc beatum Hippolytum vicarium sanctus Laurentius,cùm apud eum esset in custodia,baptizauit. Qui peractis sanctis exequijs martyris,post tertium diem ad domum suam rediens,dedit pacem omnibus seruis suis & ancillis,& communicauit de sacrificio altaris beati Laurentij martyris. Et posita mensa, priusquàm cibum sumeret, venerunt milites & tenuerunt,& perduxerunt ad Decium. Quem vt vidit,subridens dixit ei : Nunquid & tu magus effectus es, quia corpus Laurētij abstulisse diceris? Sanctus Hippolytus respondit: Hoc feci non quasi magus,sed quasi Christianus. Decius furore repletus, iussit,vt cum lapidibus os eius cōtunderetur. Et expoliauit eum veste qua induebatur habitu Christiano, & dixit ei : Sacrifica, & viues: sin aliter,peries per tormenta sicut Laurentius. Sanctus Hippolytus dixit: Exemplum merear beati Laurentij martyris fieri, quem tu miser ausus fuisti ore polluto nominare. Extensus igitur, fustibus & cardis diù cæsus est,donèc cędentes deficerent. Indè leuatus est à terra, & iussit eum Decius vestiri militari veste, qua gentilis vtebatur,& dixit ei: Recole militiam,& esto noster amicus, & in conspectu nostro vtere militia pristina quam semper habuisti. Cumque beatus martyr dixisset, Militia mea hæc est, Christo Domino firmissimè militare, vndè cupio ad celerem palmam cum fructu venire : iracundia plenus Decius, dixit Valeriano: Accipe omnes facultates eius, & interfice cum crudeli examinatione. Valerianus itaque exquisita omni facultate eius, inuenit in domo Hippolyti omnem familiam Christianam, quam conspectui suo præsentari fecit. Et iussit beatum Hippolytum

Die 13. De Hippolyto in gestis S. Laurentij.

S. Hippolytus fustibus & cardis cęditur.

polytum foràs muros portæ Tyburtinæ cum familia sua duci. Beatus verò Hippolytus consortabat omnes dicens: Fratres nolite metuere, quia ego & vos vnum Deum habemus. Et decollati sunt promiscui sexûs numero xix. Beatus verò Hippolytus ligatus pedes ad colla indomitorum equorum, super cardetum & tribulos tractus, emisit spiritum. Nocte venit beatus Iustinus presbyter, & collegit corpora, & sepeliuit in loco eodem iuxta Nymphas, ad latus agri Verani, Idibus Augusti.

Hippolytus grauiori tormento occiditur.

Eodem die, natale sanctæ Concordiæ nutricis eiusdem beati Hippolyti. Cùm Valerianus ad familiam beati Hippolyti sibi præsentatam dixisset, Considerate ætates vestras, nè simul pereatis cum Hippolyto domino vestro: respondit beata Concordia: Nos desideramus potiùs cum domino nostro pudicè mori, quàm impudicè viuere. Ad hoc Valerianus, Genus, inquit, seruorũ nisi cum supplicijs non emendatur. Et iussit, vt beata Concordia cum plumbatis cæderetur. Et cùm cæderetur, emisit spiritum, corpusque eius est in cloacam proiectum. Cumque diù quæreret illud sanctus Iustinus, & non inueniret, ità tristis redditur, vt non cessarent flere oculi eius. Tertiodecimo verò die post passionem sancti Hippolyti, venit quidam miles Porphyrius nomine, ad Hirenæum Cloacariũ, qui occultè Christianus erat, & dicit ei: Si secretum possis custodire, diuulgabo arti tuę multũ quęstum: Ante hos dies iussit Valerianus Præfectus in conspectu suo quandam hæreditariam Hippolyti plumbatis deficere, & corpus eius in cloacam iactari. Hæc in vestibus suis spero quòd margaritas habet absconsas, vel aurum. Audiens hæc Hirenæus, intimauit secretò beato Iustino presbytero. Qui flectẽs genua gratias egit Deo. Porphyrius autem noctu veniens cum Hirenæo, Inuenit corpus sanctum. Sed in vestimentis eius nihil inuenerunt. Beatus autem Hirenæus vocauit ad se quendam Christianum Abundium nomine, & tulerunt corpus eius, & perduxerunt ad beatum Iustinum. Qui gratias agens Deo, illud suscepit, & iuxta corpora martyrum Hippolyti & aliorum sepeliuit, octauo Calendas Septembris.

S Cõcordia plumbatis cæsa moritur.

Eodem die in Foro Syllæ, natale sancti Cassiani, qui cùm adorare idola noluisset, Interrogatus à persecutore, quid artis haberet, respondit, quia pueros notas doceret. Et mox spoliatus vestibus, ac manibus post terga reuinctis, statuitur in medio. Vocatisque pueris, quibus docendo exosus fuerat factus, data est facultas cum perimendi. At illi quantùm doluerant discentes, tantùm se vlcisci gaudentes, alij cum tabulis ac buxis feriebant, alij stylis vulnerabant. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto grauiorem martyrij pœnam dilata morte faciebat. Scribit hoc Prudentius Poëta.

De Cassiano Prudentius & Surius Tom. 4.

Pictauis, sanctæ Radegundæ virginis & Reginæ.

De Radegunde Surius.

XIX. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 14.

VIgilia Assumptionis beatę Mariæ genitricis Dei.

Eodem die Romæ, natale sancti Eusebij presbyteri & confessoris. Qui præsente Constantio cùm fidẽ catholicam cõstantissimè defenderet, & Liberium Papam doleret Arianę perfidiæ consensisse, ab irato Constantio Imperatore Ariano, includitur in quodam cubiculo domûs suæ, habente in latitudine pedes quatuor. Vbi multis diebus in oratione constanter perseuerauit. Et nonodecimo Calendas Septembris, post menses septem, adhuc tamen inclusus, dormitionem accepit. Cuius corpus collegerunt Gregorius & Orosius presbyteri, & sepelierunt in crypta, iuxta corpus beati Sixti martyris & Episcopi, via Appia in cœmeterio Calixti. Vbi & titulum ipsius scribentes, posuerunt ità, Eusebio homini Dei. Audiens autem Constantius, quòd Gregorius & Orosius sepelissent corpus beati Eusebij, in eadem crypta vbi illum condiderant, præcepit viuum includi Gregorium. Hunc semiuiuum noctu Orosius presbyter excepit indè. Et post paululùm defunctum, iuxta corpus sancti Eusebij presbyteri sepeliuit. Factaque est grauissima persecutio in catholica Ecclesia ab Arianis, sedem Apostolicam tunc tenente Liberio.

De lapsu Liberij, Hieronymus de viris illustribus.

Sæuiunt in Ecclesiam Ariani tempore Liberij Papæ.

XVIII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 15.

DOrmitio sanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ. Cuius sacratissimum corpus etsi non inuenitur super terram, tamen pia mater Ecclesia venerabilem eius memoriam sic festam agit, vt pro conditione carnis eam migrâsse non dubitet. Quo autẽ illud venerabile spiritussancti templum iudicio & consilio diuino occultatũ sit, plùs elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quàm aliquid friuolum & apocryphum indè tenendo docere.

Ecclesia Assumptionẽ Mariæ celebrem agit.

Eodem

Eodem die, ſancti Tharſitij acolyrhi & martyris. Quem pagani cùm inueniſſent Chriſti corporis ſacramenta portantem, cœperunt diſcutere quid gereret. At ille indignum iudicans porcis prodere margaritas, tam diù fuſtibus ac lapidibus mactatus eſt, quouſque exhalaret ſpiritum. Et reuoluto eius corpore, ſacrilegi diſcuſſores nihil potuerunt in eius manibus veſtimentiſque inuenire ſacramentorum Chriſti. Chriſtiani autem collegerunt corpus martyris, & ſepeliêrunt in cœmeterio Calixti via Appia.

De Tharſitio geſta Stephani Papæ.

Miraculum

XVII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

IN Nicea Bithyniæ, natalis ſancti Vrſatij confeſſoris ſub Licinio perſecutore. Qui derelicta militia, ſolitariam vitam in quadam turre præfatæ vrbis egit: tantiſque virtutibus claruit, vt & dæmones expuliſſe, & ingentem draconem orando interemiſſe legatur. Scriptum in libro quinto hiſtoriæ Eccleſiaſticæ tripartitæ.

Die 16.

Cap.33 & Sozom.lib. 4.cap.15 eſt apud Surium.

Romæ, ſanctæ Serenæ vxoris quondàm Diocletiani Auguſti.

Metis, ſancti Arnulphi Epiſcopi & confeſſoris.

De Arnulp. Surius.

XVI. CALENDAS SEPTEMBRIS.

APud Aphricam, natale ſanctorum martyrum, Liberati abbatis, Bonifacij diaconi, Seruij & Ruſtici ſubdiaconorum, Rogati & Septimij monachorum, & Maximi pueri. Qui perſecutione VVandalica iuſſu crudeliſſimi atque impijſſimi Regis Hunerici, de territorio Capſenſis ciuitatis, ex habitaculo monaſterij abſtracti, atque ad vrbem Carthaginenſem perducti ſunt. Vbi pro confeſſione catholicę fidei, & vnici baptiſmatis defenſione, primò carcerali cuſtodiæ mancipati, & crudelibus ferri ponderibus arctati, tenebroſis deputati ſunt locis. Vbi cùm die ac nocte Chriſtianum populum in fidei conſtantia roboràſſent, iuſſit Tyrannus furore ſuccenſus, nauem lignorum manipulis adimpleri, atque omnes pariter alligatos, in pelago, igne ſuppoſito, accremari. Cùm autem pro voluntate infandi Regis, vel crudelium miniſtrorum, extenſis eorum manibus & pedibus eleuatis, lignis ignis fuiſſet iniectus, ſtatim imperio diuino videntibus cunctis extinctus eſt. Et dum ſæpiùs renouaretur, iterùm atque iterùm extinguebantur globi flammarum. Vndè magìs Tyrannus furore ſimul & pudore repletus, iuſſit eos remorum ictibus enecari, & ità ſingulos in modum canum, cerebris comminutis, perimi. Sicque ſpecioſum curſum certaminis ſui, corônante Domino, perfecerunt. Corpora eorum in mare iactata, ſub eadem hora illæſa litoribus reddita, à Chriſtiano populo reuerenter ſublata, præeunte clero, cum hymnis ſolennibus condita ſunt in monaſterio contiguo baſilicæ, quę dicitur Celerinę. Scribit beatus Victor Africanus Epiſcopus in hiſtoria eiuſdem VVandalicæ perſecutionis, quam & ipſe cum cæteris ſuſtinuit, & fideli atque illuſtri ſtylo digeſſit.

Die 17.

Surius To.4 ex Victore Vucenſi.

Sancti martyres iubentur igne cremari.

Remorum ictibus interimuntur.

libro tertio.

Apud Cæſaream Cappadociæ, natalis ſancti Mammetis martyris, qui paſſus eſt Imperante Aureliano, ſub Alexandro præſide.

Itèm Octauæ ſancti Laurentij martyris.

De Mãmete Surius ex Metaph. Tom.4.

XV. CALENDAS SEPTEMBRIS.

APud Præneſtinam ciuitatem miliario ab vrbe trigeſimotertio, natalis ſancti Agapiti martyris, ſub Aureliano Imperatore, Præſide Antiocho. Cùm eſſet annorum quindecim, & amore Chriſti, martyrio ferueret, iuſſu Imperatoris tentus, & primò neruis crudis diù cæſus eſt, deindè Præſidi vt impelleretur ſacrificare traditus. Qui in duriſſimo atq; obſcuriſſimo carcere eum recluſit, & per quatuor dies cibum omnem negauit. Indè de carcere exhibitus eſt præſidi: qui prunas ardentes ſuper caput eius iuſſit imponi. Et cùm gratias Deo martyr ageret, flagellis eſt cæſus, & nudus ſuſpenſus, capite deorsùm verſo, acri ſubtèr fumo facto. Et cùm diceret Præſidi, Sapientia tua & vanitas tua in fumo laborat: iterùm flagellis cæditur à quatuor ſibi inuicèm ſuccedentibus. Deindè bullientem aquam ſuper vẽtrem eius miniſtri diaboli effuderunt, & maxillas eius confregerunt. Intereà Iudex de tribunali ſuo cadens, collectus à miniſtris in lecto reclinatur, & ſentiens Dei virtutem in martyre, poſt modicum triſtẽ animam emiſit. De beato verò Agapito renunciatum eſt Imperatori: qui beatum virum iuſſit leonibus ſubijci. Sed manſuetæ factæ feræ, pedibus martyris ad lambendum ſe inclinauerunt. Hoc videntes ſceleris miniſtri, tulerunt de medio ſanctum martyrem, & venerunt contra ciuitatem Præneſtinam, vbi ſunt duæ columnę, & ibi eum gladio percuſſerunt, quintodecimo Calen. Septemb. Corpus eius noctu ſublatũ eſt à Chriſtianis, & poſitũ miliario

Die 18.

S. Agapitus diuerſis cruciatib⁹ tormentatur.

Gladio cæditur.

rio primo à ciuitate in agro, in ſarcophago nouo, nutu diuino ibi inuento.

Eodem die Romæ, in ſexto Philippi, natalis beatorum preſbyterorum Iohannis & Criſpi, qui perſecutione Diocletiani & Maximiani multa ſanctorum corpora officioſiſſimè ſepeliêrunt. Quorum meritis & ipſi poſtmodùm ſociati, gaudia vitæ meruerunt.

Surius de Helena. * Eodem die, ſanctæ Helenæ Reginæ.

XIIII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 19. De his Surius ex Metaph. Tom. 4. NAtalis ſancti Magni, ſeu ſancti Andreæ martyris, cum ſocijs ſuis duobus millibus, quingentis nonaginta ſeptem.

In Gallijs pago Sigiſterico, in monte, qui dicitur Tura, natale ſancti Donati preſbyteri. Qui ab ipſis infantiæ rudimentis mira Dei gratia præditus, ex vrbe Aurelianenſi ad præfatum locum, vt ſoli Chriſto vacaret, adueniens, anachoreticam illic vitam multis annis exegit, tanta miraculorum gloria clarus, vt inter cætera geſta magnifica etiam draconem immanem atque terribilem ſuis exindè orationibus effugatum extingueret. Cumque dies vocationis eius inſtaret, adueniente ſancto Abbate Mario, cui ità fuerat reuelatū, inter verba orationis migrauit ad Chriſtum. Sepultusque eſt ab eodem patre in loco ſuo.

Romæ, natale beati Iulij Senatoris & martyris, ſub Commodo Imperatore, Iudice Vitellio. Hunc docuerunt beati martyres Euſebius, Vincentius, Peregrinus, & Pontianus. Per quorum manus etiam facultates ſuas pauperibus diſtribuens, à beato Rufino preſbytero baptiſmi gratiam percepit. Quod audiens Commodus, iratus iuſſit eum teneri, & cuidam Vitellio magiſtro peditum tradi, vt omnes facultates eius requireret, & ad ſacrificandum impelleret. Qui coniecit eum in carcerem, & poſt triduum catenis vinctum fecit ſibi præſentari. Et auditum iuſſit tam diù fuſtibus cædi, donèc emitteret ſpiritum. Cuius corpus collegerūt noctu beatus Euſebius, Pontianus, Peregrinus atque Innocentius, & ſepeliêrunt in cœmeterio Calepodij xiiij. Calendas Septembris. (De Iulio & ſocijs eius lege vitam S. Euſebij 25. Auguſti.)

XIII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 20. NAtale Samuelis prophetæ. Cuius ſacra oſſa Imperator Archadius de Iudæa tranſtulit Thraciam, portantibus Epiſcopis, & omnium Eccleſiarum populis tanta lætitia occurrentibus, quaſi præſentem, viuentemque cernerent, atque ſuſciperent: vt de Palæſtina vſque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudes vna voce reſonarent. Scribit ſanctus Hieronymus in libro contra Vigilantium. (Pauló poſt principiū.)

Eodem die, beati Porphyrij hominis Dei, qui ſanctum martyrem Agapitū erudiuit in fide & doctrina Chriſti.

XII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 21. De Priuato Gregor. Turonen. & Surius Tom. 4. ex MS. IN territorio ciuitatis Gaualitanæ vico Minatenſi, natalis ſancti Priuati Epiſcopi & martyris, qui paſſus eſt ſub perſecutione Valeriani & Gallieni.

Eodem die, natalis ſanctorum martyrum Bonoſi & Maximiani, quorum geſta habentur.

Et in ciuitate Salona, natalis Anaſtaſij martyris. Qui cùm videret S. Agapitū inter tormenta fortiùs Chriſtum confitentem, exclamauit: Magnus eſt Deus, & non eſt alius præter eum. Erat autem Cornicularius miles. Ad quem Præſes, Sicut video, inquit, ſeductus es. De quo Præſes Imperatori Aureliano renunciauit. Qui mox perire illum iubet. Et ità martyr factus, migrauit ad Dominum.

XI. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 22. Martyriū S. Timothei, habetur in vita S. Syluestri vlt. Decemb. ROmæ via Oſtienſi in cœmeterio eiuſdem, natalis ſancti Timothei. Qui Antiochia veniens Romam, ſub Melchiade Papa, ſuſceptus eſt. Quique cùm annum totum & aliquot menſes ibi prædicans, multos ad fidem Chriſti conuertiſſet, tentus à Tarquinio vrbis præfecto, & longa carceris cuſtodia maceratus, cùm ſacrificare idolis noluiſſet, tertiò cęſus, & grauiſſimis ſupplicijs attrectatus, ad vltimum decollatus, & iuxta beatum Paulum Apoſtolum ſepultus eſt. Scriptum inuenitur in hiſtoria ſancti Syluestri.

Eodem die Auguſtuduni, natalis ſancti Symphoriani. Qui tempore Aureliani Imperatoris, ſub Heraclio conſulari, cùm idolis ſacrificare nollet, primò verberibus affectus, dein carceri mancipatus, ad vltimum cæſo capite martyrium conſummauit. (De Symph. vide Suriū.)

In

In porru Romano,natalis ſanctorum peregrinorum martyrum, Martialis, Epi-ćteti,Satutnini,* Aprilis,& Felicis cum ſociјs eorum. *al. Maprilis

Itèm Romæ, natale beati Antonini martyris,qui cùm eſſet carnifex, vidit ſtantem iuuenem cum ſpongia, & dergenrem vulnera ſanctorum martyrum Euſebij,Pontiani,Peregrini,atque Vincentij,cùm ſuſpenſi in eculeo cæderētur: & mox clamare cœpit, Verè Deus Chriſtus,quem hi prædicant. fugiens occultè,à Rufino preſbytero baptizatus eſt. Et reuerſus ad Vitellium,cùm ſe Chriſtianum liberè fateretur,capitis ſententia damnatus via Aurelia, iuxta formam Traianam, vndecimo Calendas Septembris ſepultus eſt. De his in vita S.Euſebij 25.Auguſti.

Itèm Octauæ aſſumptionis Mariæ Virginis.

X. CALENDAS SEPTEMBRIS.

NAtalis ſanctorum martyrum Donati, Reſtituti, Valeriani, Fructuoſæ, cum aliјs duodecim, qui præclariſſimo confeſſionis honore apud Antiochiam coronati ſunt. Die 23.

Eodem die,beati Theonæ apud Alexandriam,venerabilis & verè Deo digni,qui beatum Petrum Epiſcopum, pòſt & martyrem nutriuit. Hic in omni puritate, & animi virtutibus Epiſcopus claruit. De Theona Euſeb.lib 7. Eccl. hiſt. cap. vlt.

Eodem die beati Zachæi Epiſcopi,qui quartus à Iacobo Hieroſolymorū eccleſiam clariſſimè rexit.

Lugduno Galliæ, natalis ſanctorum martyrum Mineruì & Eleazari cum filiјs octo,quorum corpora in crypta, quæ vrbi ab Occidente imminet,condita habentur.

In portu vrbis Romæ,natalis ſancti Hippolyti,Quiriaci,& Achillei.

Eodem die,natalis ſanctorum Timothei & Apollinaris,qui apud Rhemenſium vrbem conſummato martyrio cæleſtia regna meruerunt. Turonen. de glo.martyrù cap 55.

IX. CALENDAS SEPTEMBRIS.

IN India,natalis beati Bartholomæi Apoſtoli,qui apud Indiam Chriſti Euangelium prædicans,decollatione martyrium compleuit. Huius Apoſtoli ſacratiſſimum corpus,primùm ad inſulam Liparis, deindè Beneuentum tranſlatum, pla fidelium veneratione celebratur. Die 24. Vide Suriū Tom.4. de Bartholo.

Eodem die apud Carthaginem, ſanctorum martyrum Maſſæ candidæ, qui paſſi ſunt tempore Valeriani & Gallieni. Ferunt enim inter alia ſupplicia tunc à præſide clibanum calcis accenſum,& in ore illius prunas cum thure exhibitas,& Præſidem dixiſſe Chriſtianis: Eligite è duobus vnum, aut thura ſuper his carbonibus offerte Ioui,aut in calcem demergimini. Tunc trecenti viri fide armati,ſe ictu rapidiſſimo Chriſtum Dei filium, Deum fatentes, iecerunt in ignem, & inter vapores calcis in puluerē ſunt conuerſi. Ex quo etiam candidatus ille exercitus beatorum, Maſſa candida meruit nuncupari.

Eodem die,natalis ſancti Audoëni Epiſcopi & confeſſoris. De Audoëno Surius Tom.4.

VIII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

ROmæ,natale ſancti Geneſij martyris.Qui priùs in arte mimorū,qui ſtantes cantabant ſuper pulpitum,quod Themele vocabatur,& rerum humanarū erant imitatores,Themelæ artis gnarus fuit. Et quadam die cùm vellet Diocletiano Imperatori,cui Chriſtiani vtpotè ſæuiſſimo,exoſi erāt,de myſterijs Chriſtianæ obſeruantiæ ludum exhibere, & huius rei gratia ſpectante Imperatore, & omni populo in medio theatri, quaſi ægrotus decumbens ſe poſceret baptizati, mimum in hæc verba propoſuit: Eià noſtri,grauem me ſentio,leuem me fieri volo. Illi reſponderūt: Quomodò te leuem facimus,ſi grauis es? Nunquid nos fabri ſumus, & ad runcinam te miſſuri ſumus? Hæc verba exhibuerunt populo riſum. Geneſius iterùm: Veſani,Chriſtianus deſidero mori. Quarè? inquiūt. Quibus Geneſius: Vt in illa die velutì fugitiuus in Deo inueniar. Euocato autē preſbytero, & exorciſta, repentè à Deo inſpiratus credidit. Nam illi iuxta lectum ipſius quaſi ægrotantis cùm reſediſſent, dicunt ei: Quid ad nos miſiſti filiole? Geneſius autem non ſimulatè & fictè, ſed ex puro corde reſpondit: Quia accipere cupio gratiam Chriſti, per quam renatus liberer à ruina iniquitatum mearum. Cumque ſacramentorum myſteria compleſſent,& indutus eſſet veſtibus albis, veluti per ludum à militibus raptus, & ad ſimilitudinem ſanctorum martyrum de Chriſti diſcutiendus nomine Imperatori fuiſſet exhibitus, ſtans in editiori loco ità concionatus eſt. Audi Imperator, & omnis Die 25. De eo Sur. Tom.4. Conuerſio S.Geneſij.

Apud Victimilium castrum Italiæ,natalis beati Secundi martyris,viri spectabilis,& Ducis ex legione sanctorum Thebæorum,qui ante beatum Mauritium & cæteros,post vincula & carceres,martyrium capitis abscisione compleuit.

Apud vrbem Italiæ,quæ Pergamis dicitur,natalis sancti Alexandri martyris,sub Maximiano Cæsare: qui cùm esset miles vnus ex legione Thebæorum,Christianus factus est. Audiens hoc Maximianus post dies quindecim, mittens accersiuit eum, dicens ei: Pro nulla re alia euocaui te, nisi vt sacrifices. Comperi enim, te derelinquentem deos nostros, Christianum esse factum. Et hoc dicens, petijt sibi mensam. Eaque apposita, & linteamine cooperta, cœpit agere cum beato Alexandro, vt sacrificaret. Sanctus Alexander in cælum adspiciens, dixit: Atque vtinàm tantam mihi Deus gratiam daret, qui cuncta per Iesum Christũ postulantibus præstat, vt possem & tuam voluntatem ad Dei agnitionem conuertere, & vanissimã istam incredulitatem à te auertere. Sed tu quidem insanabile habes malum, & vetustate huic vanitati adhærens, credere non vis. Me autem vocauit ille, qui ex gentibus ad suam gratiam olim vocare promisit. Parce consilijs tuis diabolicis, plange & cognosce actus tuos malos,& crede in Deum viuum, qui fecit omnia. Tunc Maximianus, ad tantam eius fiduciam commorus, iussit adstantibus, vt de apposito sacrificio inuito ei offerrent, applicitis armatis econtrà. At ille beatissimus, confundens regiam iniquitatem,& eius præcepta fide armatus contemnens, calce mensam percussit, euertens eam cum omnibus suprapositis. Iracundia repletus Maximianus, iussit tradi vni ex ministris. Qui euaginato gladio, stetit stupidus, ferire nõ valens. Cui Maximianus: Adhuc stas male miles? At ille respõdit: Caput eius sicut mons est ante me, vndè totus contremisco. Tunc Maximianus tradidit eum alijs, vt occideretur. Gaudio itaque repletus martyr, aquam petijt, & manus suas lauit: flectensque genua, & ceruicem in terra humilians, oratione fusa ad Dominum, animaduersus est. Post aliquot dies quædam matrona castissima, nomine Grata, collegit corpus eius, & posuit illud in prædiolo suo, non longè à muro ciuitatis Pergamensis. Cuius passio completa est septimo Calendas Septembris.

Oratio S. Alexandri ad Imperatorem.

Stupendum miraculum.

Sanctus gladio animaduertitur.

VI. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Apud Capuam, natalis sancti Rufi martyris, quem docuit & baptizauit beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus, cùm esset idem Rufus patriciæ dignitatis.

Die 27. De Rufo vita Apollinaris 23. Iulij.

Tomis, natalis sanctorum martyrum, Marcellini tribuni & vxoris eius Mameæ, & filij ipsius Iohannis,& Serapionis clerici,& Petri militis.

In Gallijs ciuitate Arelatensi, sancti Cæsarij Episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & pietatis,& studij viri.

Gennadius, Catalogi cap. 86. & Surius To. 4

Apud Augustodunum, sancti Syagrij Episcopi & confessoris.

Nola ciuitate, natalis sancti Felicis Episcopi.

V. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Romæ, natale beatissimi Hermetis martyris. Hunc illustrissimum virũ B. Alexander Pontifex & martyr, cùm esset præfectus vrbis Romæ, baptizauit cum vxore, & filijs, ac sorore Theodora, cumque eo pariter mille ducentos quinquaginta seruos eius, vxores quoque & filios eorum, priùs ingenuitate illis concessa. Et non multò pòst ab Aureliano Imperatore trusus in carcerem, beato etiam Alexandro in custodia posito, Tribuno Quirino commendatur. Qui dixit ad beatum Hermem: Quæ ratio est vir illustris, vt vice sacra iudicans, non solùm ad istam iniuriam te redigi velis, verùm etiam præfecturæ honore expoliatum, in vinculis te tanquàm priuatum trudi æquanimiter feras? Sanctus Hermes ait: Ego Præfecturam non perdidi, sed mutaui. Nam dignitas terrena à terris tollitur, ac mutatur, dignitas verò cælestis æterna sublimitate subsistit. Dicit ei Quirinus: Miror te prudentem virum ad tantam stultitiam deuenisse, vt credas extra istam vitam te aliquid habiturum, postquàm cineres humani corporis ità ad nihilum redigantur, vt nec ossa ipsa subsistanr. Cui beatus Hermes: Et ego ante hos annos illam deridebam, & istam carnalem vitam vtilem esse dicebam. Et Quirinus: Fac & me probare, vt si ità est, sicut tu credidisti, & ego credam. Beatus Hermes dixit: Sanctus Alexander, qui habetur in vinculis, hæc me docuit. Audiens hæc Quirinus, cœpit maledicere Alexandro, & dixit ad Hermem: Ego te rogaui dicens, Fac me probare iustè te credidisse, & tu mihi nominâsti hominem magum, quem in

Die 28. De Hermete & socijs eius, quære in vita S. Alexandri 3. Maij To 3. Surij.

clesia prædicauit. Membris omnibus sui corporis incolumis, integro adspectu, atque auditu, & adstantibus, & videntibus, & orantibus fratribus, obdormiuit cum patribus suis, enutritus in senectute bona. Testamentum nullum fecit, quia vndè faceret pauper Dei non habebat. Tertio obsidionis mense (Nam ciuitas eius quatuordecim conclusa & obsessa est à Vuandalis mensibus, Alanis, alijsque commixtis gentibus) decubuit febribus, & illa vltima exercitatur ægritudine. Hic beatus Episcopus spiritu diuino tactus, in sancta Ecclesia catholica ad instructionem animarum fecit libros, tractatus, epistolas, numero mille triginta, exceptis qui numerari non possunt, quia nec numerum designauit eorum. Huius corpus venerabile, primò de sua ciuitate propter barbaros Sardiniam translatum, nupèr à Leoprando Rege Longobardorum, dato magno precio, Ticinis relatum, & honorificè conditum est.

Iam senex obdormit in Domino.

Requiescit Papiæ.

Briuatæ, natale sancti Iuliani martyris. Qui tempore persecutionis hortatu beati Ferreoli, cuius in militia comes erat, ex Viennensi vrbe clandestino discessu ad præfatum Aruernæ vrbis territorium commigrauit. Vbi ab insequentibus persecutoribus tentus, defecto gutture, morte horribili necatus est.

Surius de Iuliano ex Greg. Turonens.

Constantinopoli, sancti Alexandri Episcopi & confessoris, gloriosi senis, cuius virtute orationis Arius diuino iudicio cōdemnatus, crepuit medius, & effusa sunt viscera eius. Dormiuit verò idem beatus pōtifex, vitæ suæ anno nonagesimo octauo, Episcopatûs trigesimo tertio.

Eodem die apud Santonas, sancti Bibiani Episcopi & confessoris.

De Bibiano seu Viuiano Gregor. Turonens. de glor. Confess. cap. 58.

IIII. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 29.

Romæ in Auentino, in oppido Vindinensi ad arcum Faustini, natale beatissimæ & illustrissimæ Sabinæ martyris, quæ fuit vxor præclarissimi quondàm Valentini, & filia Herodis Metallarij, quæ passa est Adriano imperante, sub præfecto Helpidio. Hanc beata virgo Seraphia, cùm in domo eius conuersaretur, persuasit in fide Domini nostri Iesu Christi. Quæ postmodùm eandem virginem vsque ad locum passionis secuta est. Et cùm ei præses Berillus diceret, Quid tibi ipsa derogas, aut quarè temetipsam vilem reddis, aut quarè non consideras, quæ es, aut cuius filia es? Coniunxisti enim te Christianis, & oblita es natales tuos, & memoriam tanti viri cuius fuisti, & deorum, quorum iram vereor nè incurras. Reuertere magis ad domum tuam, & dimitte hanc nefandam, quæ maleficijs te & plures demutauit à deorum cultura. Beata Sabina respondit: Illius sanctæ puellæ, de qua dicis, maleficijs vtinàm & tu suadereris, sicuti & ego suasa sum, vt ab immundis recederes idolis, & verum & certissimum agnosceres Deum, qui bonos ad æternam vocat vitam, & malos in pœnam relinquit perpetuam. Quod Præses audiens, recuritus illam dimisit. Vt verò beata Seraphia gloriosissimo martyrio coronata est, illustrissima Sabina colligēs reliquias eius, celebratis venerabilibus exequijs, vt thesaurum sempiternum, vel preciosam margaritam reposuit in monumento suo, quod ipsa sibi cum summo studio & ornatu fecerat. Deindè interpositis aliquot diebus, compræhensa iudici Helpidio præsentatur. Quam ille videns, Tu es, inquit, Sabina vxor quondàm Valentini illustrissimæ memoriæ, & filia Herodis? Cui sancta matrona respondit: Ego sum, & gratias ago Domino meo Iesu Christo, qui me peccatricem per sanctam famulam suam Seraphiam de multis sordibus & potestate dæmonum liberare dignatus est. Commotus postmodùm Præfectus, cùm videret in confessione Christi constantiam eius, dictauit sententiam, dicens: Sabinam dijs inobedientem, dominos quoquè & Augustos nostros blasphemantem, gladio percuti decreuimus, atque omnes facultates eius publicis titulis designari. Passa est autem beata famula Christi Sabina quarto Calendas Septembris. Et à Christianis sublatum corpus eius, sepultum est in monumento, vbi ipsa venerabiliter reposuerat magistram fidei suæ virginem Seraphiam, ad arcum Fausti, iuxta aream Vindiciani, in oppido Vindinensi.

S. Sabina à beata Seraphia instituitur.

Vide hic venerabilium exequiarū celebrationem.

S. Sabina gladio cæditur.

Eodem die, passio & decollatio, vel potiùs inuentio capitis beatissimi Iohannis Baptistæ, quem Herodes Tetrarcha (vt Euangelistæ referunt) tenens, ligauit in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Iohannes: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Hac de causa insidiabatur ei Herodias, & quærebat occidere eum, & non poterat. Herodes enim metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum & sanctum esse. Sed cùm Hero-

Mar. 6. Luc. 3. Matth. 14.

des ipse diem natalis sui ageret, filia Herodiadis saltante in medio, sæuiente matre, inter delicias & conuiuia lasciuientium, temerè ab Herode iuratur, & impiè quod iuratur, in nece prophetæ impletur. Non enim poterat veritas æquo animo tolerari, quam homo Dei monebat, quia vicerat Regem libido. Vinctus autem erat sanctus Iohannes Baptista in Arabia, castello Macherunta. Misso itaque spiculatore, decollatur in carcere, & allatum est caput eius in disco, puellæque datur. Quod audientes discipuli eius, venerunt & tulerunt corpus, eius, & posuerunt illud in monumento, apud Sebasten Palæstinæ, quæ quondàm Samaria dicta est. Vbi per aliquot annos iacuit, vsque ad tempora Iuliani impijssimi Cæsaris. Qui cùm esset Christianis infestissimus, pagani apud Sebasten Palæstinæ sepulcrum eiusdem Iohannis Baptistæ inuadunt, & ossa dispergunt. Eadem rursùs collecta, & cremata latiùs dispergunt: sed Dei prouidentia affuêre quidam ex Hierosolymis monachi, qui mixti colligentibus, quæcunque ipsi potuerunt, ablata ad Patrem suum Philippum pertulêre. Ille confestim hæc (supra se enim ducebat, tantum thesaurum proprijs seruare vigilijs) ad Pontificem maximum, tunc Athanasium, per Iulianum diaconem suum mittit. Quæ ille susceptа, paucis arbitris, sub cauato sacrarij pariete inclusa, prophetico spiritu profutura generationi posteræ conseruauit. Cuius præsaginm sub Theodosio principe, per Theophilum eiusdem vrbis Episcopum completur. Qui destructo Serapis sepulcro, sancti Iohannis ibidem consecrauit ecclesiam. Porrò caput suum duobus monachis Orientalibus, qui causa orationis venerant Hierosolymam, idem beatus Iohannes iuxta Herodis quondàm Regis habitaculum reuelauit, quod deincèps Emesam Phœniciæ vrbem perlatum, & digno honore cultum est.

S. Iohannes Baptista decollatur.

De his omnibus fusiùs apud Suriū 4. Tomo, 29. Augusti.

III. CALENDAS SEPTEMBRIS.

Die 30. passionē Felicis & Adaucti adieci Tomo 4.

Romæ via Ostiensi miliario secundo ab vrbe, natale beatissimorum martyrum Felicis & Adaucti, sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, Præfecto & Iudice Draco. Fuêre autem duo fratres nomine & opere Felices, ambo presbyteri. Horum senior Felix ex iussione Imperatorum cùm ad secretarium Iudicis esset perductus iuxta templum Serapis, dum cogeretur ad sacrificandum, exsufflauit in faciem statuæ æreæ, & statim cecidit. Itèm ductus ad Mercurij statuam in aliam ædiculam, simili modo in illam exsufflauit, & mox cecidit. Itèm ad simulacrum Dianæ, quod pari modo deiecit. Reductus ad Præfectum, imponitur eculeo, & inquisitus quibus hæc maleficijs fecisset, beatus Felix respondit: Non maleficijs diaboli, sed beneficijs omnipotentis Dei hoc egi. Furore itaque accensus Præfectus, iussit eum duci extra vrbem via Ostiensi, quia illic arbor excelsissima stabat dæmonibus consecrata, iuxta quam erat templum, vt ibi ad sacrificandum impelleretur. Quò perductus, oratione facta, dixit ad arborem: Præcipio tibi in nomine Domini mei Iesu Christi, vt radicitùs corruas, & templum, ac simulacrum, vel aram eius funditùs comminuas, vt ampliùs cultu tuo animæ non decipiantur. Quæ statim ad verba ipsius ità euersa est, vt & templum ac simulacrum comminueret, & quod fuerat, non appareret. Quod cùm nunciatum fuisset Præfecto, statim iussit eum decollari, & corpus eius inhumatum canibus & lupis derelinqui. Data sententia, obuius fuit ei quidam vir Christianus, hominibus quidem absconsus, Deo verò manifestus. Hic cùm didicisset, quòd beatus Felix duci fuisset iussus, cœpit clamare, & dicere: Et ego ex eadem lege sum, & ipsum, quem hic sanctus presbyter confitetur, Dominum Iesum Christum colo. Mox & ipse ab officio Præfecti compræhensus, pariter dato sibi osculo, cum beato Felice decollatus est. Huius nomen quia non inuenerunt Christiani, postmodùm Adauctum eum appellauerunt, quòd sancto martyri Felici auctus sit ad coronam, ipsique pro fidei confessione corona martyrij aucta. Christiani itaque noctù venientes, in eodem loco, vbi arbor steterat, quæ cadens nimiam terræ altitudinem aperuerat, eos sepeliêrunt. Quorum corpora volentes pagani exindè effodere, cùm manus apposuerunt, à diabolo correpti sunt. Vbi posteà pacis tempore basilica fabricata est, & martyrum memoria dignè exculta. Compleuerunt autem martyrium suum tertio Calendas Septembris.

Templū & aras præcepto euertit S. Felix.

Decollatur vnà cū Adaucto.

PRIDIE CALENDAS SEPTEMBRIS.

Treuitis, natalis sancti Paulini Episcopi & * confessoris. Qui tempore Arianæ infestationis, à Constantio Imperatore, ob catholicam fidem exilio relegatus,& vsque ad mortem, etiam extra Christianum nomen, mutando exilia fatigatus,ad vltimum apud Phrygiam defunctus,beatæ passionis coronam percepit à Domino.
Die 31. * martyris. Quære eius martyrium To. 6. in vita S Maximi Episcopi Mog. c. 15.

Eodem die apud Athenas, beati Aristidis, fide, sapientiaq; clarissimi. Qui Adriano Principi de religione Christiana libros obtulit, & quòd Christus Iesus, solus esset Deus, præsente ipso Imperatore, luculentissimè perorauit.
Hier. de vir. illust. c. 30.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.
LVNAM VERO TRIGESIMAM.

CALENDIS SEPTEMBRIS.

IESV Naue & Gedeon prophetarum. Die 1.

Apud Capuam, via Aquaria, natalis sancti Prisci martyris, qui vnus fuit de illis antiquis Christi discipulis.

Eodem die, natalis beatissimæ Annæ prophetissæ, filiæ Phanuel, de tribu Aser, cuius sanctitatem Euangelicus sermo prodit. Hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua, & hæc vidua vsq; ad annos octoginta quatuor, quę non discesserat de templo, ieiunijs & orationibus seruiens nocte ac die. Luc. 2.

Itèm eodem die apud Senonas, beati Lupi Episcopi, sanctitate & signis miraculorum illustrissimi. De Lupo Episcopo Suri* To. 5.*

Itèm apud Cæsaream Cappadociæ, beati Longini militis & martyris, quem tradunt illum esse, qui lancea latus Domini Iesu Christi pendentis in Cruce aperuit. Hic postmodùm baptizatus ab Apostolis, cùm apud Cappadociam sanctitate præcipuus degeret: tandèm ab Octauio Præside comprehensus, post confessionem fidei, lingua abscisa, & dentibus excussis, capite truncatus est. Simul cum eo coronatus est Aphrodisius commentariensis, cui & Præses linguam abscidi iussserat: quique post abscisionem expeditè Christum clara voce loquebatur. Iohan. 19. S. Longinus capite truncatur.

* Itèm sanctorum confessorum Sixti & * Sisinnij. * Sinicij

IIII. NONAS SEPTEMBRIS.

Natale sancti Iusti Lugdunensis Episcopi, miræ sanctitatis & prophetici spiritûs viri. Hic etiàm Episcopatum suum relinquens, ascensa naue, comitante se vno tantùm puero, qui officio Lector in ecclesia erat, nomine Viatore, peruenit ad Aegyptum. Vbi per aliquot annos, sanctis monachis cælum tantùm spectantibus consociatus, humilitate ac sanctitate vitæ incomparabilis vixit. Cursu itaque temporis consummato, ipse quoquè virtutibus consummatus, repositam sibi coronam iustitiæ percepturus migrauit ad Dominum pridiè Idus Octobris. Corpus eius à religiosis ciuibus Lugdunum cum ossibus beati Viatoris ministri eius relatum, & condigno cultu in basilica beatorum septem fratrum Machabæorum & martyrum gloriosissimorum, conditum est quatto Nonas Septembris. Die 2. Suri* de eodem To. 5. Translatio eius.

Eodem die, beati Helpidij Episcopi apud præfatam vrbem venerabilis depositio. Cuius sacrum corpus honorificè sepultum, in ipsa eademque ecclesia, vbi sancti confessoris Iusti tumulata sunt sacratissima membra, quiescit.

Apud Apamiam, beati Antonini martyris.

III. NONAS SEPTEMBRIS.

Natalis sanctæ Phœbes, de qua beatus Apostolus Romanis scribit: Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quę est in ministerio Cenchris, vt eam suscipiatis in Domino dignè sanctis, & assistatis ei in quibuscunque desiderauerit. Etenim ipsa quoquè adstitit multis & mihi ipsi. Die 3. Rom. 16.

Romæ, passio beatæ Seraphiæ virginis, sub Adriano Imperatore, Iudice Berillo.

S. Seraphiæ vita habetur ſ. Tomo Surij ex MS. lo. Hæc Antiochena genere, cùm in domo Sabinæ præclariſſimæ fœminæ apud Vrbem commaneret, rapta ab officio Præſidis, exhibita eſt in conſpectu ipſius. Cui Præſes dixit: Sacrifica dijs immortalibus, quibus ſacrificant domini Imperatores. Beata Seraphia reſpondit: Timeo & colo omnipotentem Deum, qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt. Nam dij quos iubes adorare, non ſunt dij, ſed ſunt dæmonia, & ideò non licet mihi adorare eos, quia Chriſtiana ſum. Cumque perſeuerantiſſimè fidem veritatis proſequeretur, iuſſit eā Præſes duobus iuuenibus laſciuis tradi, vt ei nocturno furto inſultarent. A quibus perducta in cubiculum obſcuriſſimum, cùm vellent eam tangere, ſubitò terræmotus factus eſt magnus, ceciderunt q; exanimes in terrā, membris omnibus reſoluti. Diuinitùs caſtigantur iuuenes impudici. Diluculo autem cùm veniſſent à Præſide miſſi, qui requirerent, ſeu de iuuenibus, ſeu de virgine, ingreſſi inuenerunt ſanctam Dei orantē, iuuenes verò impudicos velut mortuos terræ proſtratos. Itaque ad rei factum cùm plurimi concurrerent, iterùm Præſes iuſſit pro tribunali eam ſibi adduci. Et imperante Præſide deportati ſunt idem iuuenes, & poſiti ante conſpectum ipſius. Ad quos beata virgo, facta oratione, accedens, tetigit illos, dicens: In nomine Domini mei Ieſu Chriſti erigite vos in ſtatu veſtro. Ad cuius vocem mox illi ſteterunt ſuper pedes ſuos. Quos Eos integritati reſtituit S. Seraphia. Præſes interrogauit: Quid faciendo hæc mulier dementes vos fecit, & reſolutos? Ingreſſus eſt, inquiunt, quidam iuuenis decorus, miræque magnitudinis, qui totus ſplendebat ſicut ſol, ſtansque inter nos & puellam hanc, tremore & defectione claritate ſua concuſſit. Præſes ad beatam Seraphiam conuerſus, Sacrifica dijs, inquit, nè morte plectaris. Cui virgo: Nôn facio voluntatem patris tui Satanæ, quia Chriſtiana ſum. Tunc Præſes iuſſit lampades ardentes lateribus eius apponi. Sed ſtatim qui eas tenebant, ceciderunt retrorsùm. Præſes verò iterùm beatæ virgini dixit: Biothanata & malefica, audi imperiale præceptum, & ſacrifica dijs immortalibus, & libera te de cruciatibus & morte. Beata Seraphia hoc illi reddidit: Biothanati & malefici vos eſtis, qui negatis Deum viuum & verum, & dæmonia adorando, cum ipſis pariter eſtis morituri. Deo autem immortali ego memetipſam offero ſacrificium, ſi me dignatur ſuſcipere, licèt peccatricem, tamen Chriſtianam. Tunc fuſtibus cæditur: & ecce ſubitò terræmotus factus eſt magnus. Fuſtibus cæditur. Et excuſſa de fuſte, quo cædebatur virgo Dei, haſtella, exiliuit in oculum Præſidis, quem poſt dolorem luſcum fecit. Et iratus dictauit ſententiam: Seraphiam imperialis præcepti contemptricem, & in tantis maleficijs deprehenſam, gladio percuti iubemus. Gladio percutitur. Paſſa eſt autem quarto Calendas Auguſti, & ſepulta iuxta aream Vindiciani in monumento illuſtris martyris Sabinæ, ſecundo Calendas Auguſti. Compoſitum verò & ornatū eſt venerabile ſarcophagum ambarum, & locus orationis cōdignè dedicatus tertio Nonas Septembris, quandò & memoria paſſionis eius celebrior agitur.

Apud Capuam, natalis ſanctorum martyrum, Antonini pueri annorum viginti, & Ariſtei Epiſcopi, quorum geſta habentur.

Remacli vita eſt ſ. Tomo Surij. Eodem die, depoſitio ſancti Remacli Epiſcopi & cōfeſſoris, Et beatiſſimi Manſueti confeſſoris atque pontificis Tullenſis.

PRIDIE NONAS SEPTEMBRIS.

Die 4. De Moyſe Surius To. 5 MOyſi prophetæ. Et apud Ancyram Galatiæ, natalis ſanctorum martyrum, trium puerorum, Rufini, Siluani & Vitalici.

Cabillone, natale ſancti Marcelli, qui temporibus Antonini Veri, ex numero quinquaginta martyrum, qui Lugduni in ergaſtulum truſi fuerāt cum Valeriano, patefactis cuſtodiæ, cui mancipati erant, diuinitùs clauſtris, aufugit. Et cùm Latinū quendam à quo hoſpitio ſuſceptus fuerat, cum omni domo ſua ad fidem Chriſti conuertiſſet, Cabillonenſium expetens ciuitatem, Priſcum quendam præſidem dijs ſuis immolantem incurrit. De Marcello Greg. Turonenſ. de glo. martyrum cap. 53. Cumque ab eo ad prophanum conuiuium fuiſſet inuitatus, & ipſe huiuſmodi execrans epulas, omnes qui aderant, cur idolis deſeruirent, libera increpatione corriperet: inaudito crudelitatis genere, defodere eum cingulo tenus Præſes iuſſit. Sicque ſanctus Dei martyr tertio die in Dei amore & laudibus perſeuerans, in ſecundo ab oppido Cabillonenſi miliario, incontaminatum reddidit ſpiritum.

NONIS

NONIS SEPTEMBRIS

IN suburbano Romæ, natale beati Victorini martyris. Fuerunt autem duo fratres, Victorinus & Senerinus. Hi post vtriusque parentis obitum se inuicem pædagogantes, pari custodia se mutuis obsequijs æmulantes, germanitatis vinculo probabiles, Deo seipsos hostiam viuam obtulerunt. Cumque in tantùm excreuissent, vt sua omnia perfectionis intuitu relinquerent, & vendentes res suas, censum earum pauperibus erogâssent, Deo expeditiùs seruituri, nudi facultatibus omnibus remanserunt. Alter itaque seruiens alteri, mutua vice & æmula charitate seruiebat. Imperium, libertas. Nihil deerat illis, cùm nihil haberent. Igitur Victorinus spirans altiùs, & idipsumq; uòd sibi parebant, imperfectum computans, nec satis sibi factum, si alteri liceret in altero, aut alter alteri seruitium exhiberet: eremum ingreditur, seditque in specu excelsæ rupis, quam subterfluentis aquæ geminum sinuârat abruptum, vni tantùm hospitium viro, vt sedens somnum caperet: vel si reciperet alterum, stans oraret. Texerat ostiolum vimine, assiduus in lectione & oratione manebat. Cernit interìm inuidus omnis boni profectum viri, & ferre non valens, simulat se puellam, & ante fores viri gementia verba ingeminat: Heu, inquit, me miseram, syluis, errore, & tenebris vagam. Locus non agnoscitur, iter quæritur. Quisquis es loci huius incola, cælum vndiquè & syluæ famam virtutum tuarum opusque ferent: eripe me à frendentibus apris, eripe à sæuientibus lupis, & à rictibus vrsorum. Quod victura sum, tuum erit: si moriar, tuum. Satis superque sufficiat operiri limine tuo. Non longum quæro habitaculum: vnius tantùm noctis hospes ero. Reserat Victorinus cellam, & hostem, dum miseretur, secum includit. Vix horæ spatium intercesserat, dum inter molimina & assiduum corporis motum protenso pede tetigit hominem Dei, & velut compungens vulnere, noxio calore succendit. Addit igniculum dulcedo sermonis, vrget facinus solitudo. Quid moror? Facit ea sum columna arboris, alta radice quæ diù fundata steterat. Furtiuus amor scelus perficit. Exclamat iam victor Victorini diabolus: Quid agis, inquit, vir perfectissime, en etiam frater grauis fuit? Iam iungeris alteri, qui recessisti à tuo? Quid agis, qui nouum dogma in syluis constituens, suadebas scopulis castitatem? Hæc iactans, ex oculis decepti velut fumus euanuit. At is qui ceciderat, velut exanguis iacuit. In se autem aliquandò reuersus, syluas deseruit, ad fratrem Seuerinum repedauit: pudore diù vocem supprimens, tandem causam facti exposuit, ipse pœnam sibi statuens. Findens nanque arborem, manusque per fissuram inserens, præduratam cuneis & pessulo cicatricem arboris claudit. Sed mox Seuerinus factum pœnamque fratris Episcopo suo nunciat. Ille veniens, primùm eum soluere tentat: sed vt repugnantem vidit, orat, benedicit, consolatur, discedit. Vir autem Domini, qui se grauissima pœnitentia damnauerat, Dominica tantùm die modicum panis & aquæ coactus à fratre percipiebat, qui etiam se similicibo & ieiunio macerabat. Igitur in huiusmodi constrictione triennium voluitur. Cumque iam omnes penè mouisset eius in Christo imitanda humilitas, Episcopus ciuitatis rediens, vix agere potuit, vt sese à pœna, qua ille memor tremendi iudicij se damnauerat, absumptis penè carnibus, permitteret resolui. Quantæ autem sanctitatis posteà fuerit, quamque potens in miraculis, non facilè lingua alicuius explicabit. Electus deindè ab vniuerso populo, Amiterninæ vrbis sacerdotium adipiscitur. Indè postmodùm sub Imperatore Nerua, cum alijs Dei seruis, Euthyce & Marone, ab Aureliano iudice primò relegatus in sexagesimo miliario ab Vrbe via Salaria. Deindè apud eum locum, qui Cotilias appellatur, vbi putentes aquæ manant & sulphureæ, in ipsis capite deorsùm per horas tres suspensum teneri, ab impio iudice iussum est. Quod cùm per triduum pro Christi nomine passus fuisset, gloriosè coronatus migrauit ad Dominum. Cumque vna die iussu Aureliani corpus eius inhumatum iacuisset, venerunt Amiternenses populi Christiani, & rapientes in suum territorium transtulerunt, & honorifica sepultura condiderunt Nonis Septembris.

Dies 5. Ss. Victorinus & Seuerinus germani fratres, omnia sua pauperibus distribuunt.

S. Victorinus in eremo sanctissime viuit.

Deceptus à diabolo cadit.

Ecce qualē sibi indixerit pœnitentiam.

Fit Amiterninæ vrbis Episcopus.

Suspēsus, capite deorsū verso, migrat ad Dominum.

Itèm Romæ in portu, natalis sancti Herculani.

Capuæ, natalis sanctorum martyrum Quinti, Arcontij, & Donati.

VIII. IDVS SEPTEMBRIS.

ZAchariæ prophetæ. Itèm natalis sancti Onesiphori, de quo ad Timotheum scribit Apostolus: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia

Die 6. 2. Tim. 1.

quia sæpè me refrigerauit,& catenam meam non erubuit, sed cùm Romam venisset, solicitè me quæsiuit,& inuenit. Det illi Dominus inuenire misericordiã à Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministrauit, meliùs tu nôsti.

De his Victor lib. 2. Et apud Africam, beatissimorum confessorum & Episcoporum, Donatiani, Præsidij,Mansueti,Germani,Fuscoli,qui persecutione VVandalica apud Africam iussu Hunerici Regis Ariani, pro assertione Catholicæ veritatis, durissimè fustibus cæsi,& exilio damnati sunt. Inter quos etiam Episcopum nomine Lærum, strenuum ac doctissimum virum, post diuturnos carceris squalores, incendio concremauit. Tunc etiam decreto publico per diuersas prouincias executores dirigens,Episcopis quasi ad Concilium Carthagine cõgregatis,vna die vniuersas ecclesias Africæ clausit, vniuersamq; substantiam Episcoporum & ecclesiarum, suis Episcopis condonauit.

Surius Tõ. 5. ex Gregorio Papa. Romæ,natale S. Eleutherij.

Die 7.

VII. IDVS SEPTEMBRIS.

De eo Euseb. lib. 8. Eccles. hist. cap 5. Natalis beati Iohannis apud Nicomediam,sub Diocletiano Imperatore. Qui de nobilibus, honore & dignitate illustris,vt vidit aduersùs cultores Dei in foro crudelia edicta pendere, calore nimio fidei ignitus, publicè populo inspectante iniecta manu, librũ iniquę legis detraxit, ac minutatim discerpsit, Augusto Diocletiano in eadem vrbe simul cum Maximiano constituto. Ad quos cùm relatum esset religiosi & illustris viri factum,continuò omni in eum crudelitatis genere desæuientes, ne hoc quidem solùm efficere quiuerunt, vt eum mœstum aliquis videret in pœnis: sed læto atque hilari vultu,cùm iam viscera in supplicijs defecissent,spiritus tamen lætabatur in vultu. Ex quo tortores sui grauiùs cruciabantur,quòd omnia suppliciorum genera consumebant in eum,quem ne tristem quidem ex his reddere poterant.

De Euort. Surius Tõ. 5. Aurelianis, natalis sancti Euortij Episcopi & confessoris.

De Clodoal. Turon lib 3. historiarum cap. 18. Vico Nouegento,natalis sancti Clodoaldi confessoris.

Eodem die,sanctæ Reginæ virginis.

Die 8.

VI. IDVS SEPTEMBRIS.

De Natiuitate B. Mariæ vide Surium Tõ. 5. Luc. 1. Natiuitas sanctæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ virginis,quam Spiritus sanctus custodiuit, & electam sanctificauit, vt ex vtero illius nasceretur homo Deus altissimus. Ad quam missus est Angelus Gabriel à Domino in ciuitatem Galilææ,cui nomen Nazareth, cùm esset desponsata viro Ioseph de domo Dauid. Et ingressus Angelus, euangelizauit & dixit ei: Aue gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu inter mulieres. Ipsa autem vt vidit eum,mota est in introitu eius, & erat cogitans vt quid sic benedixisset eam. Et ait ei Angelus Domini: Nè timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Dominum. Et eccè concipies in vtero,& paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Quæ tanto nunciò clarificata, Spiritu sancto fœcundata,ab illo, qui de ipsa carnem sumere dignatus est,præ hominibus sublimata, in æternum venerabitur benedicta. Cuius dormitionem decimooctauo Calendarum Septembrium, omnis concelebrat Ecclesia. Cuius etsi sacrum corpus non inuenitur super terram, sicut nec beati Moysi sepulcrum, quem sancta scriptura dicit à Domino sepultum: tamen pia mater Ecclesia, quæ suis obseruationibus integerrima fide fundata consistit, eius venerabilem memoriam sic festiuam agit, vt pro conditione carnis eam migrâsse non dubitet. Quò autẽ venerabile Spiritûs sancti tẽplum illud,id est caro ipsius beatissimæ Virginis Mariæ, nutu diuino & consilio occultatum sit, plùs eligit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire,quàm aliquid friuolum & apocryphum indè tenendo docere. Sufficiunt enim ei ad sanctitatem & vitam Virginis & matris Domini commendandam, Euangelistarum testimonia, nec de ea quærere vltrà necessarium putat.

S. Maria in æternũ venerabitur benedicta. — Deut. 34.

Huius martyrium habetur 5. Tomo Surij. Eodem die apud Nicomediam, natale sancti Adriani martyris cũ alijs xxiij. Maximianus cùm grauissimè persequeretur Christianos, apud Antiochiã oblati sunt ei quidã Christiani,fide ac religione insignissimi. Quos ille post veritatis confessionem extensos lignis & neruis crudis cędi iussit, ac deindè lapidibus ora ipsorũ contundi,& linguas eorum præcidi. Hæc omnia cernẽs Adrianus,qui erat prior officij, dixit ad eos: Adiuro vos per Deum vestrum,pro quo hæc patimini, dicite mihi in veritate,quæ est remuneratio vestra,quam expectatis pro his tormentis? Videtur enim mihi magna & mirifica esse. Cui xxiij. martyres dixerunt: Expectamus quod

nec

nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, inenarrabile bonũ, quod pręparauit Deus his qui diligunt eum. Audiẽs hæc Adrianus, statim exiliens stetit in medio eorum, & dixit his qui gerebãt exceptoris officium: Annotate confessionem meam cum his sanctis, & athletis Dei, quia & ego Christianus sum. Post non multum spatium cùm audisset Maximianus nomen eius recitari inter nomina sanctorum martyrum, euocato ad se dixit ei: Insanis Adriane? Nunquid & tu vis tam malè perire? Adrianus respondit: Non insanio, sed de multa insania ad sanam mentẽ reuertor. Cumq́; perseueranter quę sunt fidei & veritatis prosequeretur, furore repletus Maximianus, iussit eum ferro vinctũ cum reliquis sanctis martyribus ad carcerẽ pertrahi. Erat autẽ iuuenis annorum vigintiocto. Et fama celeriter currente, didicit vxor illius Natalia cuncta, quæ circa Adrianum maritum prouenerant. Et gaudio plena, quia erat mulier Christianissima, cucurrit ad carcerem, procidensq́; ad pedes viri sui, osculabatur vincula eius, dicẽs illi: Beatus es domine mi Adriane, quia inuenisti diuitias, quas tibi non dimiserunt parẽtes tui. Verè iam securus pergis ad Christum, benè recondẽs in ipso diuitias, quas inuenies in tempore necessitatis, vbi de pœnis damnatorum neminẽ quisquam liberabit. Non pater filium, non mater filiã, non diuitię trãseuntes, non illos seruorum ambitio, & patrimonij amplitudo, ad extremũ nec amicus amicum. Omnes enim tũc propria sarcina comitabitur. Tu domine mi tecum habẽs Christum, in quo omnia tua reposuisti, perge fiducialiter, perge, nè timeas, vt percipias promissa ipsius. Non reuocet te vllus intuitus rerum velut vmbra transeuntium, non affines, non parentum gemitus, non pulchritudo ipsa corporis tui, execratio seductorum, adulationes amicorum: non te terreant species tormentorum. Horum qui tecum sunt, martyrum constantiam & patientiam adspice, his solis intende. Hæc postquàm gloriosissima fœmina prosecuta est, singulorum martyrum vincula deosculans, Rogo vos, inquit, serui Christi, confortate hunc Adrianum beatissimis monitis, & lucrificate animam eius in Christo. Vos sitis ei patres, per vos nascatur æternæ vitæ. Ad quam beatus Adrianus dixit: Perge nunc soror mea in domum tuã, & cùm agnouero fieri interrogationem nostram, accersam te, vt videas finem rei. Post aliquot dies cùm quæstio immineret, beatus Adrianus dato precio custodibus, & datis fideiussoribus, perrexit ad domum suam vocare beatam Nataliam. Cumq́; pergeret, vidit eum, qui benè illum nouerat, & pręcurrens domum, nunciauit eum venire. Quod vxor audiẽs, primò nõ credidit. Quis, inquit, potuit eũ absoluere de vinculis illis? Nõ mihi cõtingat vt absoluatur, nequãdò separetur à sanctis illis. Et cùm puer domesticus superueniens affirmaret eum dimissum, suspicata illa, quòd martyrium refugisset, cõtristata flebat amarissimè. Et cùm iam videre Adrianum inciperet, proiecit quæ erant in manibus, & accurrẽs clausit ostium domûs, clamans & dicens: Longè efficiatur à me hic qui corruit, & mentitus est Domino Deo suo. Non loquatur mihi, nec audiam linguam, quæ dolosè egit in cõspectu factoris sui. Et conuersa dicit in eum: O sine Deo præ omnibus hominibus, quis te coëgit appræhendere opus, quod non potuisti perficere? Quis te separauit à sanctis, aut quis te seduxit, vt recederes à conuentu pacis vel repausationis? Dic mihi, quarè in fugam conuersus es, antequàm fieret pugna? Quarè proiecisti arma, antequàm videres hostem tibi repugnantem? Quomodò vulneratus es, needùm emissa sagitta? Quid faciam infelicissima, quæ coniuncta sum impio? Non est mihi concessum, vt vocarer vxor martyris, sed vt dicerer coniunx transgressoris. Ad horam fuit exultatio mea, & eccè per secula erit opprobriũ meum. Cui beatus Adrianus pro foribus stans dicebat: Aperi mihi soror mea Natalia, quia non sicut tu æstimas effugi martyrium. Veni autem propterea, quia instat tempus quæstionis nostræ, vt sicut promisi præsens fias. At illa non credens, Vide, inquit, quomodò me seducit transgressor? Eccè quomodò mentitur alter Iudas? Recede à me homo, nam antè meipsam interficiam, quàm tibi socier. Cumque beatissimus martyr de zelotypia coniugis lætus, sermonibus suis ei satisfaceret, & nisi citiùs aperiret, moras se facere non posse assereret, tandem ei illa aperiens, prouoluitur pedibus eius. Indè verò citiùs exeuntes, properabant ad confessionem, vt in numero coronatorum Adrianus inueniretur. Cumque adhuc essent in via, dixit beatus Adrianus: Soror mea dic, quomodò ordinâsti substantiam tuam? Cui illa, Noli, inquit, domine mi, noli memorare quæ sunt mundi huius, nè attrahant animum tuum: auferantur

Marginalia: Esa 64. 1. Cor. 2. — S. Adriani conuersio. — Vide fœminæ virilem animum, in consolando maritũ suũ. — Adit Nataliam vxorẽ suam S. Adrianus. — Sanctissimæ admonitiones Nataliç.

exemplum secuta multiplex plebis portio, cum eis confessa pariter est & coronata. Extat epistola beati Cypriani ad ipsos, & de ipsis scripta.

Epist. 25. li. 3.

Romæ, depositio S. Hilarij Papæ.

Eodem die in Chalcedonia, natalis sanctorum Sosthenis & Victoris, qui, cùm beata Euphemia sub Prisco consule pro Christi nomine decertaret, apertis sibi diuinitùs oculis, viderunt circa illam Angelorum præsidia, sanctarumq; virginum chorum. Atq; hoc viso ad Christum conuersi, ob insuperabilē fidei confessionem trusi in carcerem, & indè producti ad stipites religati sunt: quibus primùm vrsi, ac deindè ferocissimus leo, dimissi, cùm in nullo eos læderēt, misit proconsul ad deferendam cupam, in qua eos pariter cōcremaret. Illi verò intereà incumbentes orationi, vocati de cælo, datoque sibi mutuo pacis osculo, spiritum emiserunt.

De eo Pontificale c. 48. De his martyribus habetur in vita S. Euphemię 16. Septebr.

III. IDVS SEPTEMBRIS.

ROmæ via Salaria vetere, in cœmeterio Basillę, natale sanctorum Prothi & Hyacinthi, qui erant eunuchi beatæ Eugeniæ virginis, cum qua ab Heleno Episcopo baptizati, aliquanto tēpore diuinis solùm eruditionibus vacantes, in sancto proposito perstiterunt: atque in seruorum Dei monasterio mira humilitate conuersati sunt. Et hoc apud Aegyptum. Indè cum beatissima virgine Romam reuersi, sub Gallieno Imperatore, quòd essent Christiani, compræhensi, coguntur sacrificare. Sed non consentientes dirissimè verberantur. Cumque Deo fidem seruantes gauderent, pariter decollantur tertio Idus Septembris. Post hæc tenetur sancta Eugenia, & iubetur à præfecto vrbis Nicetio, Dianæ sacrificia exhibere. Quæ stans ante templum extensis manibus, fudit orationem. Qua orante, ità simulacrum Dianæ comminutum est, vt sola pulueris eius indicia remanerent. Sed magicis artibus hoc reputantes, ingenti saxo circa scapulas eius constricto, Tyberi eam præcipitem dederunt. Quomodò autem agonem passionis suæ compleuerit, breuiter notatum est viij. Calendas Ianuarij.

Die 11. De his in gestis S. Eugeniæ 25. Decembris.

* In Apulia, SS. Felicis & Donati.

Lugduno Galliæ, depositio S. Patientis Episcopi: & alibi sanctorum Felicis & Regulæ.

De Patiente Surius Tomo 5. 11. Septembris.

PRIDIE IDVS SEPTEMBRIS.

APud Ticinum vrbem, quæ & Papia dicitur, natale sanctorum Syri & Euentij. Qui à beato Hermagora Aquileiensi pontifice, discipulo sancti Marci Euangelistæ, ad præfatam vrbem directi, primi illic Christi Euangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas vrbes, Veronensem scilicet, Brixiam, & Laudensem diuinis operibus illustrârunt. Sicque in Pontificali honore, fundata & confirmata fide credentium populorum, glorioso fine quieuerunt.

Die 12. Horum historiā adiecimus 5 Tomo Surij.

* Itèm in Asia, SS. Diophili, Matronæ, & Teclæ virginis.

* Lugduni, depositio sancti Sacerdotis, Episcopi & confessoris.

* Nicomediæ, S. Ammonę. In Sicilia ciuitate Cathanas, SS. Eupli & Serapionis.

IDIBVS SEPTEMBRIS.

APud Aegyptum ciuitate Alexandria, natale beati Philippi Episcopi & martyris. Qui Præfectus primùm fuit, deindè baptismi gratia sanctificatus, Episcopi dignitatem, suffragium ferentibus Christianis populis, assequitur. Et sub Volusiano & Gallieno Imperatoribus, dirigitur Perennius Præfectus Alexandriam. Cui imperatum est, vt Philippum occideret. Sed cùm hoc implere non posset, quia omnis populus ciuitatis Philippo, velutì quibusdam vinculis amoris videbatur adstrictus, immisit quosdam in Ecclesiam, qui se fingerent Christianos. Quique ingredientes, percusserunt eum in oratione constitutum. Sepultus modò est in Nitria basilica condigna martyri, suprà corpus eius fabricata. Sedit autem in Episcopatu anno vno, mensibus tribus. Passus est Idibus Septembris.

Die 13. De eo in passione S. Eugeniæ 25. Decembris.

Itèm sancti Amati presbyteri, Abbatis monasterij S. Romerici. Qui miræ abstinentiæ, & anachoreticæ vitæ sectator, virtutum & miraculorum gratia illustrem conuersationem duxit. Itèm Andegauis, depositio sancti Maurilionis Episcopi & confessoris. Turonis, sancti Littorij Episcopi & confessoris.

De Amato & Maurilione Surius.

XVIII. CALENDAS OCTOBRIS.

ROmæ via Appia in cœmeterio Calixti, natale sancti Cornelij Papæ. Qui sub persecutione Deeij eum presbyteris & diaconibus Centumcellis exilio deputatur.

Die 14.

epist. in editione Pamelij 34. & Sumus Tomo 5.

tatur. Ad quem confortandum multi Christianorum veniebant. Quo tempore beatus Cyprianus scripsit ei de Celerino lectore, quanta pro fide & confessione Christi sustinuerit. Decius Cæsar audito, quòd multi ei scriberent, & de beato Cypriano, iussit eum sibi exhiberi. Exhibitus Decio interroganti, cur à Cypriano contra Rempublicam literas accepisset, respondit: Ego de corona Domini literas accepi, non contra Rempublicam. Iratus Decius, iussit vt os eius cum plumbatis cæderetur, deindè ad templum Martis, vt sacrificaret, duceretur. Quod si contempsisset, illic capite puniretur. Cumq; duceretur, vnus ex militibus nomine Cerealis, rogare cœpit beatum Papam, vt visitaret vxorem eius, quæ annis quinque paralytica iacebat. Ingressus autē domum eius, tenuit manum Salustiæ, & erexit eam, dicens: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & sta super pedes tuos. Quæ protinùs erexit se clamans, & dicens: Verè Christus est Dei filius. Et dixit beato Cornelio: Baptiza me, per Christum te coniuro. Et currens impleuit vas aqua, & attulit ei. Tunc miserunt se omnes milites ad pedes eius, orantes se baptizari. Quos vt baptizauit, obtulit pro eis sacrificium laudis: & participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi. Audiens hæc Decius, mittens tenuit omnes eos, & iussit vt cum beato Cornelio ducerentur ad sacrificandum, & si nollent parére, capite plecterentur. Ducti autem forás muros portæ Appiæ, expuentes in templum, decollati sunt vnà cum beatissimo Papa numero vigintiunus. Sed & Cerealis cum vxore sua Salustia xviij. Calendas Octobris. Eadem verò nocte venit beata Lucina cum clericis & familia sua, & rapuit martyrum corpora, & sepeliuit ea in agro suo in crypta, in cœmeterio Calixti. Huius beatæ Lucinæ rogatu idem beatus Cornelius corpora Apostolorum de Catacumba leuauit noctu, & posuit, Pauli quidem via Hostiensi, vbi decollatus est, Petri autem iuxta locum vbi crucifixus est, inter corpora sanctorum Episcoporum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatij Neroniani, iij. Calendas Iulias.

S. Cornelius paralyticā sanat.

Decollatur cum socijs.

Translatio corporum Petri & Pauli.

Itèm apud Aphricam, natale beati Cypriani Episcopi, Valeriano & Gallieno Imperatoribus, Galerio Maximo Proconsule. Quibus agentibus & elaborantibus, compræhensus est ex præcepto Aspasij Paterni Consulis, & in exilium in ciuitate Cordubitana missus est. Habitauitq; ibi suspensa ad cælum mente, tantum ad calcandas passiones huius temporis amore Christi animatus. Quò conueniebant ad eum plures egregij clarissimi ordinis & sanguinis, sed & seculari nobilitate gloriosi: qui propter amicitiam eius antiquam, secessum subindè suaderent, & nè parum esset nuda suadela, etiam loca in quæ secederet, ei offerebant. Post dies autem multos regressus de exilio habitabat in hortis suis. Et cùm illic moraretur, venerunt ad eum principes duo ex officio Proconsulis Galerij Maximi, qui Aspasio Paterno successerat, & leuantes eum in curriculo, duxerunt ad Proconsulem in locum, vbi pro reparanda sanitate degebat, collectusque ab adstitore officij, secessit in hospitium eius in vicum Saturni. Conuenit autem ad eum omnis populus fratrum. Quod cùm comperisset beatissimus martyr, præcepit custodiri puellas, quæ aduenerant audire verbum Dei, quoniam ante ostium manebant Principis ob amorem martyris gloriosi. Altera die xviij. Calendas Octobris manè Galerius Maximus sanctum Cyprianum Episcopum offerri sibi præcepit, in atrio secutiolo. Cui inter alia cùm dixisset Proconsul, Iusserunt te sacratissimi principes cæremoniari. Sanctus Cyprianus dixit: Non faciam. Maximus Proconsul dixit: Consule tibi. Sanctus Cyprianus dixit: Fac quod tibi præceptum est. nam in re tam iusta nulla est consultatio. Maximus Proconsul dixit: Diù sacrilega mente vixisti, & nefarios tuæ conspirationis homines aggregâsti, & inimicum te dijs Romanis & sacris religionibus constituisti, nec te pij Imperatores ad sectam cæremoniarum suarum euocare potuerunt: cùm sis nequissimi criminis author & signifer depræhensus, eris ipse documento his, quos scelere tuo tecum aggregâsti, vt sanguinis tui satientur disciplina. Et his dictis, decretum ex tabella recitauit: Thascium Cyprianum gladio animaduerti placet. Sanctus Cyprianus hoc audiens dixit: Deo gratias ago. Et cùm duceretur, populus fratrum plangens dicebat: Et nos cum eo decollemur. Et ità perductus gloriosus martyr post prætorium in agrum Sexti, exuit se lacerna & birro, & complicans posuit ad genua sua, dehinc dalmaticam tulit, & diaconibus tradidit, & stans in linea, sustinebat spiculatorem, cui & xxv. aureos dari præcepit. Fratres verò flentes, linteamina & oraria ante eum ponebāt, nè sanctus

S. Cypriãus in exilium mittitur. de eo vide Surium.

Damnatur capitali supplicio.

ctus cruor defluēs abforberetur à terra. Qul cùm lacinias manuales sibi ligare non potuisset, Iulianus presbyter & Iulianus subdiaconus ipsi ligauerunt. Ipse autem sibi manu propria oculos texit, & genua in terra posuit, orationemque ad Dominum fudit, & sic gladio percussus migrauit. Corpus eius propter gentilium curiositatem in proximo collocatum est. Sed nè à gentilibus tolleretur, nocte adueniente ex eodem loco, vbi positum fuerat, sublatum est. Et indè cum cereis & scholaribus, in area cuiusdā Candidi procuratoris, in via Mappaliēsi iuxta piscinas, cum magno triumpho sepnltrum est. Post multa verò curricula annorum, gloriosissimo Carolo Francis imperante, contigit, legationem Francorum ferentes illustres ac sapientia circunspectos legatos transitum per Aphricam fecisse. Hi cùm Carthaginem dirutam, & loca venerabilia sanctorum martyrum repertenres à Rege Persarum Aaron, qul excepta India totum penè tenebat Orientem, vidissent, facilè sibi conciliato Principe, ac fauorem in re tali præstante, pro magno munere roganerunt, vt ossa beati Cypriani eis ferenda permitteret. Quod ille non magni ducens, postulata concessit, vtque pio Imperatori, cuius gratiam omnium, qui in toto terrarum orbe erant, Regum amicitiæ præponeret, ipsi ea ferrent, libenter assensit. Cumque venerabiles legati ingentia dona, martyrum scilicet reliquias ferentes, (nam & beati Sperati martyris membra, qui vnus fuit ex illis duodecim præclarissimis martyribus Scillitanis, caput etiam martyris gloriosi Pātaleonis secum cum beatis ossibus Cypriani habebant) reuerterentur, prosperis vsi velis, tandèm peruenerunt Arelaten. Vbi sacra martyrum membra signata interìm relinquentes, legationem suam Imperatori renunciare festinârunr: & inter alia de sanctorum reliquijs ab Aphrica deportatis eius animum attollunt. Vndè ille plurimùm lætus, eas tam diù apud Arelaten digna veneratione seruare iussit, donèc ipse magno aliqno opere in regno suo templum conderet, vbi tam preciosum pignus ingenti cultu & ornatu reponeret. Sed emergētibus causis dum opus tardiùs construitur, occasionem nactns Leidradus venerabilis Lngdunensis Episcopus, Imperatorem roganit, ad ciuitatem suam deferre beata ossa martyrum ei licere. Annuit Imperator. Et is dum ocyùs votum suum pius perficit, cum honore infra ciuitatem Lugduni deportata sunt. Ibique in maiori ecclesia beati Iohannis Baptistæ ac sancti martyris Stephani, ad defensionem ciuium, Deo id misericorditer operante, sanctus Episcopus reliqnias gloriosorum martyrum in prædicta ecclesia post venerabile altare decentissima sepultura recōdidit, ac posteris ciuibus suis profuturas honorabiliter commendauit. Sed pòst, interposito tempore, regnante glorioso Rege Carolo Ludouici Imperatoris filio, iterùm reliquiæ beati Cypriani ad monasterium nouum, quod Idem Rex augusto opere construxit, in Compendio palatio suo, eo lubente translatę sunt. Referuntur autem cum beato Cypriano passi, Crescentianus, Victor, Rosula, & Generalis.

Corpus eius cum magno triumpho sepelitur.

Primò Arelaten, dein Lngdunum transfertur.

Tertiò in Compendium Regis.

Eodem die, Exaltatio sanctæ Crucis, quæ ab Helena Constantini matre inuenta, Ità per medium est secta, vt & Crnx Constantinopolim sit portata, & Crux Hierosolymis thecis argenteis sit reseruata. Multorum itaqne annorum labente curriculo, Foca Romanis imperanre, Persæ aduersùs Rempublicam, Cosdroë Rege, grauissima bella gerentes, multas Romanorum proulncias, & ipsam Hierosolymam inuadunt. Et destruentes ecclesias, sancta quoquè loca profanantes, inter ornamenra sacra, quæ abstulerunt, etiam vexillum Dominicæ Crucis abducunt. Fecerat nanque Cosdroë Rex eorum turrlm argenteam, in qua interlucentibus gemmls thronum extruxerar aureum, ibique solis quadrigam, & lunæ, vel stellarum imaginem collocauerat, atque per occultas fistulas aquæ meatus adduxerat, vt quasì Deus plnuiam desupèr videretur infundere. Erdnm subterraneo specu equis in circuiru trahentibus currum, circumacta turris fabrica moueri videbatur, quasì quosdam rugirus tonitrui, iuxta possibilitatem artificis mentiebatur. In hoc itaque loco sedem sibi parauerat, atque iuxta se quasì collegam sibi Crucem Dominicam posuerat, filioque suo Regno tradito, Ipse in fano huiuscemodi residebat. Mortuo verò Foca, Heraclius Imperator creatur, vir strenuus, & armis exercitatus. Qul aduersùs Persas bellum aggressus, occiso Cosdroë, quem in turre Iamdicta sedentem inuenit, Persas In deditionem recepit: lignnmque gloriosissimæ Crucis exindè rediens secum tullt, & Hierosolymam, vndè sublatum fuerat, cum magna veneratione restituit. Et renouante Deo antiqua miracula, inter alia mira, quæ tunc cælitùs

De S. Cruce Suri⁹ Tō. 5.

Ecce Regis gentilis Luciferanam superbiam.

Miracula in S. Crucis reductione.

litùs ostensa fuerunt, die eodem mortuus vnus recepit vitam, paralytici quatuor sanati sunt, leprosi decem mundati, quindecim cæci illuminati, plurimi quoque à dæmonio, multique à varijs infirmitatibus liberati. Offerens igitur Imperator Ecclesijs Dei multa donaria, ex Regijs sumptibus eas reparari fecit. Simul & decreto statuit, omnibus Episcopis id assentientibus, vt dies relationis & exaltationis sanctæ ac venerabilis Dominicæ Crucis, in omni Imperio suo ab omnibus fidelibus populis per singulos annos solenniter ageretur. Sed & procurrentibus annis, Leone Romanis imperante, apud vrbem Romam Papa Sergius in sacrario beati Petri Apostoli capsam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diutissimè iacuerat, & in ea Crucem diuersis ac preciosis lapidibus adornatam, Domino reuelante reperit. De qua tractis quatuor petalis, quibus gemmæ inclusæ erant, miræ magnitudinis portionem ligni salutiferi Dominicæ Crucis interiùs repositam inspexit. Quæ ex tempore illo omnibus annis in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, die exaltationis eius, ab omni osculatur & adoratur populo.

Festum Exaltationis S. Crucis instituitur.

XVII. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 15. De Nicomede habetur 12. Maij in vita Nerei & Achillei, cap. 9. & 10.

ROmæ, natale sancti Nicomedis martyris. Quem Flaccus Comes, cùm ad eum perlatum fuisset, quòd corpus sanctæ virginis Feliculæ, quam ipse pro Christo punierat, sepelisset, fecit teneri, & duci ad sacrificãdum. Qui cùm diceret, Ego non sacrifico, nisi Deo omnipotenti, qui regnat in cælis, non his exectis lapidibus qui in templis quasi in carceribus clausi custodiuntur: plumbatis diutissimè cæsus, migrauit ad Dominum. Corpus eius in Tyberim præcipitatum est. Quod à clerico ipsius nomine & opere Iusto collectum, perductumque ad hortiecllum suum, sepultum est iuxta muros via Numentana.

Deeo in vita S. Marcelli 4. Septẽb.

Eodem die, in territorio Cabillonensium castro Tenertio, natale sancti Valeriani martyris, qui vnus fuit ex numero sanctorum quinquaginta, qui temporibus Antonini Veri Lugduni in carcerẽ trusi fuerant, quique cum beato Marcello, patefactis custodiæ, qua detinebantur, diuinitùs claustris, aufugit. Cumque ad præfatum castrum peruenisset, & Domini Iesu Christi nomen prædicans, plurimos ipso inspirante, ad eius fidem conuertisset, reuertenti ab vrbe Cabillonensium, vbi Priscus beatum Marcellum martyrem necauerat pro Christo, eidem Præsidi Prisco delatus est. Quem ille suis faciens conspectibus præsentari, primùm minis & terroribus frangere conatus est: deinde suspensum, & graui vngularum laceratione cruciatum, cùm in Christi confessione videret immobilem, ac læto animo in eius laudibus permanentem, protinùs in eo loco, vbi nunc sacrum ipsius corpus debita veneratione excolitur, gladio animaduerti fecit.

Eodem die, depositio beatissimi Apri Tullensis Episcopi & confessoris.

XVI. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 16. Huius vita integra habetur 5. Tomo Surij.

APud ciuitatẽ Chalcedoniam, natale sanctæ Euphemiæ virginis. Quæ martyrizata est sub Diocletiano Imperatore, Proconsule autem Prisco, in eadem ciuitate. Quæ deferente iniquissimo Apelliano, cum alijs quadraginta nouem, tradita est Proconsuli Prisco. Cui Priscus dixit: Honora teipsam, & generis tui dignitatem nè amittas, & immola deo Marti. Beata Euphemia eius iniquam suasionem contemnens, pectus suum signaculo Crucis muniens, imperterrita stetit. Priscus iratus vt eam superare posset, post tormẽta & carceres, etiam verbera & argumenta rotarum, ignes, & pondera lapidum angularium, bestias, & plagas virgarum, secures & sartagines igneas ei adhibuit: ad vltimum in theatrum duci, & leones ac bestias ei laxari iussit. Tunc beata virgo fund[illegible]s orationem ad Dominum, dixit: Tu Domine notus omnibus, qui te inuocant fide pura & integra, suscipe animam ancillæ tuæ. Et sicut suscepisti sacrificium patris nostri Abrahæ, ità suscipere digneris sacrificium humilitatis meæ, quod tibi ob confessionem laudis tuæ immolatur. Tunc vna solummodò de bestijs accurrens, morsum sancto corpori eius infixit: & ità immaculatum spiritum virgo Domino reddidit. Veniens autem mater eius Theodora, & Philophron pater eius, curatum corpus ipsius sepelierunt, quasi mille passus à ciuitate Chalcedonia. Completum est autem martyrium eius, decimosexto Calendas Octobris.

Gen. 22.

Morsu leonis suffocatur.

Eodem die, Romæ, natalis sanctorum Luciæ & Geminiani, Imperatore Diocletiano, Iudicibus Abosrasio & Megalio. Manserat autem beata Lucia in viduitate annos

annos trigintasex. Totius autem vitæ eius fuerũt anni septuaginta quinque. Quæ accusata à filio suo Euprepio, quòd Christiana esset, iussit eã Diocletianus Imperator sibi adduci, & dixit ei: Audio quia reum illum Crucifixum cõfiteris, & deos nostros derides. Nunc ergò si parata es viuere, parati sunt dij omnipotentes, vt eis offeras thura, vt possint tibi esse propitij, & viuas. Sancta Lucia respõdit: Nec sibi sunt propitij, nec cultoribus suis. nam mihi propitiabitur Dominus meus Iesus Christus, pro cuius amore parata sum ignem, vincula, & quas volueris pœnas sufferre. Audiens Diocletianus cõstãtiam fidei eius, iussit eam trahi ad carcerem, vbi consolationem diuinam promeruit. Reducta autem iterùm ante Diocletianum sedentem pro tribunali, extensa est gloriosa fœmina, & fustibus diutissimè verberata. Et ecce terræmotus subitò factus est, & templum Iouis ità subrutum, vt nec lapis super lapidem ædificij remanserit. Diocletianus autem ollam æream adduci fecit, eamq; pice & plumbo iussit impleri, & in circuitu ligna aggregari, & succendi, sanctamque Luciam infra ollam demergi: vbi sancta Dei psallens, triduo vixit. Mittens verò Diocletianus, qui renunciaret ei si tota iam in cineres esset resoluta, is qui missus fuerat, intimauit rediens Imperatori, quòd absque vlla læsione sana viueret. Tunc impius tanto miraculo nullo modo ad credendum Christo incitatus, iussit vt onerata ferro & plumbo, per ciuitatis plateas duceretur. Peruenit autem ante domum hominis præpotentis, nomine Geminiani, in cuius domo dæmonum innumera simulacra erant. Dumque sancta Lucia domum ipsam pertransisset, subitò columba alba velut nix descendit de cęlo, & super caput Geminiani, tertiò figurans Crucem, resedit. Geminianus respiciens, vidit sibi patere cęlum, & statim arripiens cursum, peruenit ad locum, vbi iam sancta Dei torquebatur. Et prosternens se pedibus eius, cœpit narrare quod viderat, & baptismi lauacrum expetere. Reducta est igitur beata Lucia in carcerem. Erat verò quidam sacerdos, Protasius nomine, cui nocte apparens Angelus Domini, monuit vt iret ad carcerem, & Geminianum, qui fontem salutis requirebat, baptizaret. Qui cùm euigilãsset, festinus abijt, & beatum virum aqua salutari lauit. Post diem tertium exhibita est sancta Lucia Diocletiano, & cum ipsa Geminianus, de quo iam Imperator audierat. Quos ille pœnis grauissimè afflictos, diuque tortos, tradidit cuidam peruersissimo iudici, vt quod deerat pœnarum, ipse suppleret. Qui primò iussit ceruices eorum fustibus conrundi, & mox terræmotu facto, camera domûs iudiciariæ cecidit, & iudicem impium oppressit. Deindè sancti martyres exhibiti sunt Abosrasio, sub quo & septuaginta quinque martyrium impleuêre, qui visis miraculis, quæ circa sanctos suos Dominus operabatur, crediderant. Hic iudex impijssimus, post sanctorum horum martyrum necem, ob equum eius à diabolo incitatum, de lapideo ponte præcipitatus in flumen est. Corpus eius posteà nullo loco repertum. Deindè beata Lucia & sanctus Geminianus, à Megalio viro consulari arctati, post laudabilem victoriam martyrij, gladio animaduersi sunt sextodecimo Calendas Octobris. Quorum corpora rapuit quædam mulier Christiana, nomine Maximia, & vt decuit, martyres sepeliuit.

S. Lucia à filio suo accusatur. — *Fustibus cęditur.* — *Illæsa manet in ferro & plumbo.* — *Geminian' conuertitur* — *Baptizatur.* — *75 martyres occiduntur.* — *Decollantur SS. Geminianus & Lucia.*

XV. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 17.

IN Britannijs, sanctorum Socratis & Stephani.

Niueduno, natalis sanctorum martyrum Valeriani, Macrini, & Gordiani. Romæ, in crypta arenaria, sanctorum martyrum Narcisci & Crescentionis.

De his trib' martyribus, vide gesta S. Laurentij 10. Augusti.

Itèm Romæ via Tyburtina, ad sanctum Laurentium, natale beati Iustini presbyteri, quem beatus Sixtus ordinauit. Ad quem beatus Laurentius in vico Patricij in crypta Nepotiana nocte venit, vt thesauros sibi à sancto Sixto commendatos pauperibus erogaret. Cui & dixit: Comple votum meum, vt lauentur pedes sanctorum & vestri per manus meas. Beatus Iustinus respondit: Hoc Dominicum præceptum est: Fiat voluntas Domini nostri Iesu Christi. Et posita pelue misit aquam, & lauit omniũ virorum pedes. Veniens aũt ad beatum Iustinum, cœpit primò osculari pedes eius & lauare. Et vbi lauit omnium pedes, commendauit se beato Iustino. Hic eiusdem martyris corpus honorificè sepeliuit in prædio Cyriacæ viduæ. Quam idem martyr facto signo Crucis, & posito super caput eius linteo, de quo extерserat sanctorum pedes, ab infirmitatibus capitis sanauit. Hic sanctum Hippoly-

polytum & Concordiam, Hireneum, Abundium, Cyrillam filiam Decij Cæsaris, martyres & alios plurimos sepulturis condidit. Et persecutione Decij, Gallieni, & Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit.

De Liberto vide Suriũ 17. Septẽbr. Tungrensi diœcesi, in Leodio villa publica, natalis sancti Lamberti Episcopi. Qui dum regiam domum zelo religionis accensus increpâsset, cùm rediens orationi incumberet, ab iniquissimis viris de palatio regio missis, improuisè conclusus intra domum ecclesiæ, occiditur. Cuius sepulcrum creberrimis miraculis illustratur, ac mors eius nihilominùs preciosa in conspectu Domini commendatur.

XIIII. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 18. Hieron. de viris illust. cap. 93. Natalis sancti Methodij, Olympi Lyciæ, & posteà Tyri Episcopi, qui sub Diocletiano in Chalcide Græciæ martyrio coronatus est.

Sidonius Apoll. de eo li. 7. cap. 1. & Surius Tô. 5 Viennæ, natale sancti Ferreoli. Qui persecutionis tempore, cùm esset Tribunitiæ potestatis, iussu impijssimi præsidis tentus, primò crudelissimè verberatus, dein graui catenatum onustus pondere, in teterrimum carcerem trusus est. Vndè solutis Dei nutu vinculis, & ianuis patefactis carceris, aggerem publicum ingressus, vsque ad latem fluuium peruenit. Vbi denuò tentus, vinctis post tergum manibus ad territorium vsque Briuatense perductus est, atque ibi martyrij palmam capitis obtruncatione percepit. Corpus eius cum capite beati Iuliani ad vrbem Viennensium relatum est, & condigno cultu in basilica conditum, quam Castulus, vir præcipui nominis de primoribus vrbis Viennensis, adhuc catechumenus, in honore eiusdem martyris condiderat, tanto opere, quanta & fide, in ripam vlteriorem Rhodani.

XIII. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 19. De Ianuario habetur in passione Sosij 23 Septembris. In Neapoli Campaniæ, natale sanctorum Ianuarij, Beneuentanæ ciuitatis Episcopi, cũ Sosio diacono Mesanatæ ciuitatis, & diacono suo Festo, & lectore suo Desiderio. Qui post vincula & carceres capite cæsi sunt in ciuitate Puteolana, sub Diocletiano principe, iudice Dracontio. Qui cùm ducerentur ad mortẽ, viderunt inter alios Proculum, Puteolanæ ciuitatis diaconum, & duos laicos Eutychen & Acutũ, & interrogauerunt quarè iusti iuberentur occidi. Quos iudex vt vidit Christianos, iussit decollati cum illis. Sic omnes septẽ pariter sunt decollati cum illis. Tulerunt autem corpora Christiani. Neapolitani Ianuarium posuerunt iuxta ciuitatẽ in basilica: Mesenates, Sosium ęquè in basilica: Puteolani, Proculum, Eutychẽ, & Acutum, iuxta basilicam sancti Stephani: Festum verò & Desiderium Beneuentani collegerunt.

Euseb. lib. 8. Eccles. hist. c. 22. & 25. Eodem die in Palæstina, natalis sanctorum martyrũ Pelei & Nili Episcoporum, qui persecutione Diocletiani cũ plurimis clericis pro Christo igni cõsumpti sunt.

Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis & Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt.

*al. Sequani • In territorio Lingonicæ ciuitatis, sancti * Sigonis presbyteri.

* Treuiris, depositio Meletij Episcopi.

XII. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 20. De Faust. & Euil. 6. Februarij, To. mo 1. Surij. In Cyzico, natale sanctorum Faustæ virginis & Euilasij, sub Maximiano Imperatore. Quam idem Euilasius, cùm esset primus Palatij, iussit decaluari & radi ad turpitudinem, dein suspẽdi ac torqueri. Quo tempore coruscatio de cælis multos ministrorum percussit. Dein iussit loculos afferri, & eam immissam ac fixam quasi lignum secari mediam. Sed non eam carnifices ferris suis lædere valebant. Inter quæ stupens Euilasius, Christo credere cœpit. Et hoc vbi Imperatori nunciatũ est, misit præfectum, qui eum suspensum fortiter torqueret. Qui etiam iussit Faustã nudã, & sine Mauorte educi de carcere, & ei caput terebrari, ac clauis infigi. Cui postmodùm non solùm caput & facies, sed pectus ac totum corpus, vsque ad tibias clauis impletum est. Post hoc, sartaginem iussit igniri, sed hæc, illa psallente, refriguit. Inter hæc veniens vox de cælo, vocauit eos, & sic tradiderũt spiritum. Erat autem Fausta annorum tredecim, Euilasius octoginta.

* Romæ, natalis sanctorũ martyrum, Eustachij, Agapiti, Theopisti atq; Philistæ.

XI. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 21. Euang Matthæi Hebraicè scriptũ. De eo vide Surium. In Aethiopia, natale beati Matthæi Apostoli & Euangelistæ, qui primùm in Iudæa Euangelium Christi Hebræo sermone conscripsit. Pòst verò apud Aethiopiam prædicans martyrium passus est. Euangelium Hebręo stylo scriptũ, ipso reuelante,

lante, tempore Zenonis Imperatoris inuentum est. Idem autem Matthæus in Euangelio Leui appellatur. Mar. 2. Luc. 5.

Eodem die, passio sancti Alexandri Episcopi, sub Antonino Imperatore.

X. CALENDAS OCTOBRIS.

IN Gallijs ciuitate Seduno, loco Agauno, natale sanctorum martyrum Thebæorum Mauritij, Exuperij, Candidi, Victoris, Innocentij, Vitalis cum socijs suis, qui sub Maximiano passi pro Christo gloriosissimè coronati sunt. Die 22. De his habetur Tomo 5. Surij, 22. Septemb. Vt igitur beatissimæ passionis eorũ causam breuiter loquamur, sub Maximiano, qui Romanę Reipublicæ cum Diocletiano collega imperium tenuit, per diuersas ferè prouincias laniati sunt atq; interfecti martyrum populi. Idem nanque Maximianus erga Dominum cæli profanus, impietatem suam ad extinguendum Christianitatis nomen armauerat. Si qui tunc veri Dei cultum profiteri audebant, sparsis vsquequaquè militum turbis, vel ad supplicia, vel ad necem rapiebantur. Erat eodem tempore in exercitu Legio militum, qui Thebæi appellabantur. Legio autem vocabatur tunc, quæ sex millia, ac sexcentos sexagintasex viros in armis habebat. Legio quid sit. Hi in auxilium Maximiano ab orientalibus partibus accersiti venerant. Viri in rebus bellicis strenui, virtute nobiles, sed fide nobiliores: erga Imperatorem fortitudine, erga Christũ deuotione certabant. Itaque cùm hi sicut & cæteri milites, ad dilaniandam Christianorum multitudinẽ destinarentur, soli crudelitatis ministeriũ detrectare ausi sunt: atq; huiusmodi præceptis se obtemperaturos negant. Maximianus non longè aberat: nam se circa Octodorum itinere fessus tenebat. Igitur cognito Thebæorum responso, præcipiti ira feruidus, ob neglecta imperia decimum quenque ex eadẽ Legione gladio feriri iubet, quo faciliùs cæteri rebus certis territi, metu cederẽt. Decimus quisque ex Thebæis trucidatur. Redintegratisq; mãdatis edicit, vt reliqui in persecutionẽ Christianorũ cogãtur. Vbi verò ad Thebæos denunciatio iterata peruenit, cognitumq; ab eis est, iniungi sibi rursùs executiones profanas, vociferatio passim ac tumultus in castris exoritur affirmãtium, nunquã se vllius in hæc tam sacrilega ministeria cessuros. His deindè cõpertis Maximianus, omni bellua cruentior, rursùs ad ingenij sęuitiam redit, atq; imperat, vt iterùm decimus eorum neci detur: cæteri nihilominùs ad hæc quæ spernerẽt compellerentur. Iterùm decimus quisque cæditur. Quibus iussis denuò in castris perlatis, segregatus est atq; percussus, qui decimus sorte obuenerat. Reliqua verò se militum multitudo mutuo sermone instigabat, vt in tam præclaro ordine persisteret. Incitamẽtum tamen maximum fidei penès sanctum Mauritium fuit primicerium Legionis eius, qui cum Exuperio (vt exercitus appellãt) campiductore, & Candido senatore militum, accedebat exhortando singulos & monendo, fidelium cõmilitonum etiam martyrum exempla ingerens. His itaq; primorum suorum authoritatibus animati beatissimi viri, Maximiano adhuc insania æstuanti mãdata mittunt, sicut pia, ità & fortia: Milites, inquiunt, sumus Imperator tui: sed tamẽ serui, quod liberè cõfitemur, Dei. SS. Thebæorum ad Imperatorem responsum. Tibi militiã debemus, illi innocentiam. A te stipendium laboris accipimus, ab illo vitæ exordiũ sumpsimus. Sequi Imperatorẽ in hoc nequaquàm possumus, vt authorẽ negemus Deum: vtiquè authorẽ nostrum, Dominum, ac authorem, velis nolis, tuũ. Si non ad tam funesta cõpellimur, vt hunc offendamus, tibi, vt fecimus hactenùs, adhuc parebimus. Sin aliter, ipsi parebimus potiùs, quàm tibi. Offerimus nostras in quẽlibet hostem manus, quas sanguine innocentium cruentare nefas ducimus. Dexteræ ipsæ pugnare aduersùs impios & inimicos sciunt, laniare pios & ciues nesciunt. Meminimus nos pro ciuibus potiùs, quàm aduersùs ciues arma sumpsisse. Pugnauimus semper pro iustitia, pro pietate, pro innocẽtium salute. Hæc fuerunt hactenùs precia periculorum. Pugnauimus pro fide, quã quoquo pacto conseruemus tibi, si hanc Deo nostro nõ exhibemus. Iurauimus primùm in sacramẽta diuina, iurauimus indè in sacramẽta regia. Nihil nobis de secundis credas necesse est, si prima perrumpimus. Christianos ad pœnã per nos requiri iubes, iã tibi ex hoc alij requirẽdi non sunt. Habes nos hîc cõfitentes Deum Patrem authorem omnium, & filium eius Iesum Christum Dominum credimus. Gloriosa martyrum constantia. Vidimus laborum periculorumq; nostrorum socios, nobis quoq; eorum sanguine adspersis, trucidari ferro, & sanctissimorum cõmilitonum mortes, & fratrum funera non fleuimus, nõ doluimus, sed potiùs laudauimus, & gaudio prosecuti sumus, quia digni habiti essent pati pro Domino Deo eorum. Non nos vel hæc vltimæ vitæ necessitas in rebellionẽ cogit. Non nos aduersùm te, Imperator, armauit ipsa salte͂, quæ fortissima

est in periculis,desperatio. Tenemus eccè arma,& non resistimus: quia mori quàm occidere satis malumus, & innocẽtes interire quàm noxij viuere præoptamus. Si quid in nos vltrà statueris,si quid adhuc iusseris,si quid admoueris,ignem,tormenta,ferrum,subire parati sumus. Christianos nos fatemur: persequi Christianos nos non possumus. Cùm hæc talia Maximianus audisset,obstinatosq; in fide Christi cerneret animos virorũ,desperans gloriosam eorũ constantiã posse reuocare,vna sententia interfici omnes decreuit, & rem confici circunfusis militum agminibus iubet. Qui eùm missi ad beatissimã legionẽ venissent,stringunt in sanctos impium ferrum,mori non recusantes vitæ amore. Cædebantur itaq; passim gladijs,non reclamantes saltem, aut repugnantes,sed & depositis armis ceruices persecutoribus præbentes,& iugulum vel intectum corpus offerentes. Victor autem martyr nec Legionis eiusdem fuit,nec miles,sed emeritæ iam militiæ veteranus. Hic cùm iter agens subitò incidisset in hos,qui passim epulabantur læti martyrum spolijs,atque ab his ad conuescendum inuitatus,prolatam ab exultantibus per ordinem causam cognouisset, detestatus conuiuas & conuiuium,refugiebat. Requirentibusque nè & ipse forsitan Christianus esset,Christianum se,& semper futurum esse respondit. Ac statim ab irruentibus interfectus, cæteris martyribus sicut morte, etiam honore coniunctus est. Quid deindè circa Maximianum Tyrannum sit consecutum, breui colligere placuit. Cùm dispositis insidijs genero suo Cõstantino mortẽ moliretur,depræhenso dolo,apud Massiliam captus est. Nec multò pòst strangulatus, teterrimoque supplicio affectus,impiam vitam digna morte finiuit. At verò beatissimorũ martyrum corpora post multos passionis annos sancto Theodoro Episcopo reuelantur,& in eorum honorem basilica honestè componitur. Sed & post longùm temporis tractum beati Innocentij martyris membra Rhodanus reuelauit. Quæ non ideò à sinu tetræ protulit, vt in gurgitis sui procellam demergeret, sed vt cæteris martyribus sepultura venerabiliter sociaretur.

Cęduntur ad vnũ omnes reliqui martyres.

Capite S. Victor miles truncatur.

Maximiani interitus.

IX. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 23. De Sosio suprà memini mus 19. Septemb.

Apud Puteolos, natale sancti Sosij diaconi Mesanatæ ciuitatis in Campania. Qui cùm esset annorum triginta, martyrium cum beato Ianuario Beneuenti Episcopo,capitis decollatione suscepit,tempore Diocletiani Imperatoris. Is cùm tempore quodam Euangelium legeret in ecclesia Mesanatæ ciuitatis, præsente Episcopo Ianuario,(frequenter enim eum pro sanctitate & prudentia eius visitare consueuerat) vidit subitò idem Episcopus de capite eius flammam exurgere,quam nemo alius vidit: & pronunciauit eum martyrem futurum. Et post non multos dies idem diaconus tentus,& in carcerem missus est. Ad quem visitandum cùm venisset Episcopus cum diacono Festo, & Lectore suo Desiderio, & ipse eum eis simul tentus,ac pariter omnes cum alijs tribus occisi sunt

De Thecla, Ambrosius de Virginibus,libro 2 Vide Suriũ.

Eodem die in Iconio, natale sanctæ Theclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis: quæ de eadem ciuitate Iconio à beato Paulo Apostolo instructa est. Quam mater eius cernens Christianam,& nuptum repudiare, malentem Christo sponso adhærere, quàm corruptioni carnis subiacere: pergẽs ad iudicem,accusauit virginem, filiam suã esse Christianam dicens,viuã eam, vt cæterę mulieres terrerentur, debere ardere. Quã sibi cùm iussisset Iudex adduci,& propositũ castitatis eius didicisset,rogum fecit parari,vt illam incenderet. Rapta igitur ab apparitoribus,vt in rogum iactaretur,sponte pyram ascendit,& signo Crucis facto,virili animo inter medias flammas stetit. Subitoque facta inũdatione pluuiarum, ignis extinctus est, & beata virgo illæsa virtute superna erigitur. Iterùm cùm ieiunijs,vigilijs & orationibus vacaret,à quodam viro potente compræhensa,perducta est ad Præsidem, quòd se Christianam diceret. Quam isdem Proconsul interrogans, si verè esset quod accusabatur: respondit,omninò Christianam se esse. Quam continuò Pręses ad bestias damnauit. Interim tamen quò subrigeretur, commendatur cuidam nobili fœminæ,quæ propinqua Cæsaris erat,nomine Triphena. Sequenti die productę sunt bestię de caueis: sistitur beata Thecla in arenis medijs,stupente populo, quòd eam bestiæ minimè tangerent. Reducitur beata Thecla ad domum Triphenæ,vt in crastinum iterùm feris obijceretur. Quam ministri cùm de domo reperirent, Triphena doloris plena sequitur eam vsque ad spectaculum,vbi clamor vulgi & tumultus erat immensus,beatam Theclam spectantium. Nudata verò beata virgine, dimittuntur ei leones pariter & vrsi. Sed nulla ferarum eam

Nihil læditur ab igne.

Nec à bestijs & serpentibus.

lædere

lædere præsumpsit. Deindè in fossam aquam plena, vbi serpentes adunati & collecti fuerant, à furentibus populis cùm vrgeretur, signo Crucis munita insiliuit: sed nec ab eis vllo pacto læsa. Iterùm atrociores bestiæ parantur: sed vllo modo tangere eam non sunt permissæ. Verùm nec adhuc sibi crudelitas modum ponit. Alligatur duobus tauris ferocissimis, ferro candente stimulatis, vt eam discerperent. Qui funibus diruptis, vagabundi huc illucque discurrunt, ac martyrem nullum malum passam relinquunt. Accersitam denique Proconsul eam requirit, quæ aut vndè esset, quia nulla bestiarũ eam lædere potuisset. Beata Thecla respondit: Dei viui tantùm sum ancilla. Territus autem Proconsul, quòd tantæ virtutis esset, induta ea vestibus, edixit sententiam: Theclã, inquit, pietatis ac Dei cultricem relaxo. Dimissa verò, reuersa est in domũ Triphenæ, vbi requieuit paucis diebus, docẽs Triphenam & domum eius in fide Domini nostri Iesu Christi. Indè egressa, venit Seleuciam, ibiqnè exemplo & conuersatione vitę, atque etiam doctrina plurimos erudiens, post multa certamina duplicis coronæ, virginitatis & martyrij, requieuit In pace. *Nec à tauris.* *Obdormit in Domino.*

* Itèm passio sanctarum virginum Dignæ & Emeritæ. *De his consule Pontificale.*
* Romæ, depositio S. Liberij Papæ.
* Itèm passio Lini, eiusdem vrbis Episcopi.

VIII. CALENDAS OCTOBRIS.

CONceptio sancti Iohãnis, Baptistę Domini. Et in Augustoduno, natalis sancti Andochij presbyteri, Thyrsi diaconi, & Felicis. Qui à sancto Polycarpo Episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano principe sunt gloriosissimè coronati. Siquidem flagellis cęsi, in vltimo, tota die inuersis manibus suspensi, & in ignem missi, sed nõ combusti. Tandèm vectibus colla feriuntur, atq; ità martyrium suum gloriosissimè compleuerunt octauo Calendas Octobris. *Die 24.* *S. Andochi cum socijs varijs pœnis interimitur.*

VII. CALENDAS OCTOBRIS.

NAtalis beati Cleophæ, qui vnus fuit de septuaginta duobus Christi discipulis. Cui post resurrectionem Dominus eunti cum alio cõdiscipulo in castellum nomine Emaus, quod Nicopolis nunc dicitur, apparuit. Quem tradunt in eadem vrbe, in eademque domo, in qua mensam quasi peregrino, Domino prępárauerat, pro confessione illius quem ibi ipse cognouerat, à Iudæis occisum, & gloriosa memoria etiam sepultum. *Die 25.* *Luc. 24.*

Lugduni, sancti Lupi Episcopi ex anachorita.

Ambianis, sancti Firmini Episcopi & martyris.

* Itèm natalis sancti Quadrati, Apostolorum discipuli, qui in locum beati Publij Athenarum Episcopi substituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregabat. Qui vnà cum filiabus Philippi in prophetiæ gratia celeberrimus fuit. *De Quadrato Hier. de viris illust. cap. 19.*

VI. CALENDAS OCTOBRIS.

ROmæ via Appia in cœmeterio Calixti, depositio sancti Eusebij Episcopi & cõfessoris. *Die 26. Pontif. c. 32.*

* Et in Albano, natale sancti Senatoris.
* In Sardina, natalis sancti Luxurij.
* Auernis, depositio sancti Apollinarij Episcopi.

Itèm natale sanctorum martyrum Cypriani Episcopi, & Iustinæ. Qui passi sunt sub Diocletiano Imperatore, Iudice Eutolmio. Iustinæ pater erat Dusius apud ciuitatem Antiochiam. Qui viam religionis à diacono nomine Proelio audientes, baptizati sunt à sancto Episcopo Optato. Virgo autem Iustina Domino seruiens, frequentabat ecclesiam. Hanc Agladius scholasticus videns, exarsit ob amorem eius. Et cùm nullo modo posset pertingere ad illam, rogauit Cyprianum magum, pretium pollicens, vt arte sua dæmones inuocaret, quo eam in amorem eius excitare posset. Cyprianus autem magus vocatis dæmonibus, cœpit agere vt virginem Christi ei adducerent. Qui semèl, bis & tertiò veniẽntes ad beatam Iustinam, nihil apud illam suis deceptionibus valuerunt: sed signo Crucis repulsi, victi recesserunt. Cyprianus verò cùm illorum virtutem aduersùs virginem haudquaquàm valuisse videret, dicit ad diabolum: Dic mihi, Quemadmodùm victi estis à virgine Iustina? Cui diabolus: Dicere tibi non possumus, nisi priùs iures mihi. Cumque Cyprianus illi iurâsset, ait diabolus: Vidi *De hoc Cypriano Antiocheno Surius Tom. 5. ex Metaph.*

signum Crucifixi,& extimui. Cyprianus dixit: Ergò crucifixus maior te est? Dicit ei diabolus: Etiam. maior enim est omnibus. Quod audiens Cyprianus, contemnens virtutem diaboli, & currens venit ad Episcopum Antimum, cecidítque ad pedes eius, rogans vt doceret eum, & baptismo Christi consignaret. Beatus autem Episcopus gratias agens Deo, catechizauit eum. Et reuertẽs Cyprianus in domum suam, omnia idola confregit. Tunc rediens ad ecclesiam, diligenter salutis verbum auscultare cœpit. Hora deindè residens, qua catechumeni forás mittebantur, in ecclesia monitus est à diacono, vt cum reliquis catechumenis egrederetur. Conuersus verò ad diaconum, dicit ei: Seruus factus sum Christi, & forás me mittis? Dicit ei diaconus: Factus es perfectus seruus Dei? Cyprianus dixit: Viuit mihi Christus, qui dæmones confudit, & mihi misertus est, quia non exeo hinc, nisi perfectus fuero seruus Christi. Diaconus verò Antimo Episcopo hæc renũciauit: qui secundùm ordinem instructum baptizauit eum, & non multò pòst etiam diaconum ordinauit. Qui doctrina & moribus plus quàm dici possit excrescens, miraculorũ gratia præclarissimè floruit. Verùm non multo interiecto tẽpore, factus est Episcopus, sanctámque Iustinam matrem virginum constituit. Quorum virtutem non ferens diabolus, per satellites suos apud Eutolmium comitem Orientis egit, vt compræhenderetur Cyprianus Episcopus, & virgo Christi Iustina. Cuius ante conspectum vinculis ligati, cùm fuissent adducti, comes dixit ad beatum Cyprianum: Tu es Cyprianus doctor Christianorum, qui per maleficia multos errare fecisti? Beatus Cyprianus dixit: Aliquandò in perditione dæmonum positus, multos luxuriosos feci: sed saluauit me Deus per virginem Iustinã, dum eam per dæmonia tentare vellem, quæ illa fide Christi armata per omnia contempsit. Comes iniquus iussit sanctum Episcopum post hæc suspendi, & exungulari: beatam verò Iustinam post alapas, crudis neruis immaniter cædi. deindè sanctum Episcopum in carcere recludi, & sanctam virginem in domo cuiusdam matronæ custodiri. Qui post aliquot dies in sui præsentiam reductos, in sartagine ferrea iussit torreri, picem, adipem, & ceram desupèr ministris infundentibus. Et cùm ibi laudem omnipotenti Deo dicerent, Athanasius sacerdos idolorum postulauit comitem, dicens: Iubeat claritas tua, & in nomine deorum vincam virtutem Christianorum. Et cùm appropinquâsset ad sartaginem, erupit flamma, & consumpsit illum. Comes acceptis tot miraculis, quæ Christus in seruis suis operabatur, scripsit Imperatori, quid super eis iuberet. Qui rescripsit, vt dirigerentur Nicomediam, & ibi gladio ferirentur. Perducti igitur ad locum sunt decollationis, & vidit eos quidam Christianus Theognitus, & accurrens osculatus est Cyprianum. Quod cernens Seruius cognatus Regis, iratus egit, vt cũm sanctis Cypriano & Iustina Theognitus decollaretur. Et iacuerunt corpora sanctorum proiecta feris sex diebus insepulta. Quidam autem nautæ Christiani nocte rapuerunt ea, & nauigantes deportauerunt ad vrbem Romam. Et matrona venerabilis Rufina reuerenter excipiens illa, sepeliuit in prædio suo. Passi sunt autem sexto Calendas Octobris.

Conuersio Cypriani magi. — *Cyprianus baptizatur, & fit diaconus.* — *Fit Episcopus.* — *SS. Cyprianus & Iustina grauiter torquentur.* — *Sancti gladio cæduntur.*

V. CALENDIS OCTOBRIS.

Die 27.

IN Cæsarea Cappadociæ, sancti Eleutherij.

* In Tharso Ciliciæ, sanctorum Tharachij presbyteri & Andronici.

Apud Aegeam ciuitatem, natale sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani, persecutione Diocletiani, sub Præside Lysia. Hi venerabili matre Theodora geniti, sacris literis eruditi, professione Christiani, arte medici, virtutibus erant clarissimi. Horum religionem audiens præses Lysias, misit apparitores, qui eos adducerent. Quos adspiciens interrogauit, ex qua prouincia, aut quæ essent eorum nomina. Beatus Cosmas & Damianus responderunt ei: Ex Arabia sumus. Nomina nostra Cosmas & Damianus, Christiani sumus, sunt nobis & alij fratres Antimus, Leontius, Euprepius. Quos misso officio iussit sibi Præses ilicò præsentari, & cœpit agere, vt sacrificarent. Et cùm nulla ratione fundatos animos eorum supra petrã Christũ mouere posset, manibus & pedibus vinctos, iussit eos fortiter torqueri, deindè sicut erant concatenati, in mare mergi. Quibus statim Angelus Domini affuit, & diruptis vinculis, è pelago liberauit. Hoc vidẽtes milites renunciauerũt Præsidi. Ille mox eis ad se reductis: Docete, ingt, me maleficia vestra, & ego sequor vos, cõmunicans operibus vestris. Sancti verò respõderunt: Christiani sumus, maleficia

De his apud Suriũ To. 5. — *In mare proiecti, ab Angelo liberantur Cosmas & Damian.*

leficia nescimus, & in Christi nomine maleficiornm virtutem contemnimus. Recepti sunt, iubente Præside, in carcerem. Et seqnenti die Proconsul sedens pro tribunali, fecit copiosum ignem parari, & beatos martyres de carcere productos in medio iactari. Sed oranribus sanctis, ignis virtutem suam amisit. Stupefactus Præses, & quæ circa martyres Dei prouenerant, magicis artibus designans, suspendi ac torqueri eos iterùm iubet. Sed cùm grato & hilari vultu superiores tormentis persisterent, paratis crucibus impius Proconsul gloriosos martyres suspendi, atq; extendi, ac lapidibus in cruce leuatos persequi iubet. Sed cùm ictus lapidum in iacientes retorquerentur, Præses furore succensus, sagittis eos aggredi iussit, vt saltem leuiori volatu ferrum eis infigeretur. Verùm cùm nec in aliquo sanctos læsissent, plurimi mittentium ac circunstantium vulneribus earum defecerunt. Cernens itaque Præses malitiam suam virtute diuina superari, gladio animaduerti illos iubet. Martyrizati autem sunt beati Cosmas & Damianus, Antimus, Leontius, & Euprepius xxvij. die mensis Septembris. Quorum corpora religiosi viri sepeliêrunt in loco venerabili, non longè à ciuitate Aegæa. Duorum autem fratrum Cosmæ & Damiani memoriam Roma etiam, templo præclaro operc nomini eorum ædificato, solenniter agit.

Nihil vrun-tur ab igne.

Cæduntur gladio.

* Eodem die, S. Florentini martyris.

IIII. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 28.

IN Hispanijs ciuitate Corduba, natale sanctorum Fausti, Ianuarij, & Martialis. Qui primò eculei pœna cruciati, deindè rasis superciliis, & auribus ac naribus præcisis, dentibus quoquè superioribus euulsis deturpati, ad vltimum ignis passione martyrium consummauerunt.

De his S. Eulogius presbyter.

* Romæ, natalis sancti Stactæi.

* Genua ciuitate, depositio Salonij Episcopi. In monasterio Fuldensi, sanctæ Liobæ virginis.

De Lioba & wenceslao Sur. To. 5.

* Itèm sancti VVenceslai martyris & Ducis.

III. CALENDAS OCTOBRIS.

Die 29.

IN monte Gargano, venerabilis memoria beati Archangeli Michaelis, vbi ipsius consecrata nomini habetur ecclesia, vili facta schemate, sed cælesti prædita virtute. Vertice siquidem montis excelsi posita, de corpore eiusdem saxi, speluncæ instàr, præcauata ostenditur. Est autem locus in Campaniæ finibus, vbi inter sinum Adriaticum & montem Garganum ciuitas Sipontus posita est, qui à mœnibus eiusdem duodecim milibus porrectus, in cacumine suo supremo hanc toto orbe venerandam gestat ecclesiam. Quæ hoc modo mortalibus cognita est. Quidam vir prædiues nomine Garganus, qui ex euentu suo monti vocabulum indidit, infinita pecorum multitudine pollebat. Contigit autem taurum armenti gregis consortia spernentem, singulariter incedere solitum, & ad extremum redeunte pecore domum non reuerti. Quem dominus per deuia quæque requirens, inuenit tàdem in vertice montis foribus cuiusdam assistere speluncæ: quem cùm sagitta appetisset, illa velut flamine venti retorta, eum à quo iactata est, mox reuersa percussit. Turbati ciues & stupefacti, qualiter res fuerit effecta (non enim accedere propiùs audebant) consulunt Episcopum, quid facto opùs sit. Qui indicto ieiunio triduano, à Deo monuit esse quærendum. Quo peracto, sanctus Michael Angelus apparuit Episcopo per visionem, dicens: Ego sum Michael Archangelus, qui in conspectu Dei semper assisto: ipsius loci esse me custodem, atque omnium quæ ibi geruntur inspectorem, hoc volui indicio probare. His reuelatione compertis, consuetudinem fecerunt ciues, hîc Deum precibus, sanctumque intercessorem poscere Michaelem. Duas quidem ianuas ibi cernentes, quarum Australis, quæ & maior erat, aliquot gradibus in occasum vergentibus adiri poterat. Sed nec vltra cryptam intrare ausi, præ foribus quotidiè orationi vacabant. Intereà Neapolitæ Beneuentanos bello lacessere tentant. Qui Antistitis sui monitis edocti, triduanum ieiunium agunt: Et eccè nocte ipsa, quæ belli præcedebat diem, idem in visione sanctus Michael apparens Antistiti, preces dixit eorum exauditas, spopondit victoriam, seque eis affuturum. Quod mox veritas facti demõstrauit. Domumque victores reuersi, vota Domino gratiarum ad templum festinãt referre, videntque manè iuxta ianuam septentrionalem, instàr posterulæ pusillæ, quasi hominis vestigia marmori arctiùs impressa, agnoscuntq; beatum Michaelem præsentiæ suæ

Vide Suriũ de Michaele Tomo 5.

Miraculum

S Michaelis suffragijs Beneuentani ab hostibus liberantur.

signum

signum voluisse monstrare: Vbi posteà culmine apposito, & altari imposito, ipsa ecclesia ob signa vestigiorum Apodanla est vocata. Et postmodùm collatione facta Sipontinl, ad Otientem loci illius, beati Petri Apostolorum Principis nomine condunt ecclesiam. Iterùm Romano Pontifice & Sipontino Episcopo de consecratione loci lpsius quærentibus, ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus suis celebrātibus, nocte ieiunij suprema sanctus Michael Episcopo Sipontino per visionem apparens, monuit vt intrarent ecclesiam, quam ipse dicauit, & Missas iuxta morem ibi agerent. Meum, inquit, erit ostendere, quomodò per memetipsum locum consecrauerim. Adueniunt manè cum oblationibus, & magna lnstantia precum intrāt Regiam Australem. Et ecce longa porticus in Aquilonem potrecta, atque illam attingens posterulam, extra quam vestigia marmori diximus impressa. Sed priusquàm huc venirent, apparet ad Orientem basilica pergrandis, qua per gradus ascenditur. Hæc cum ipsa porticu sua quingentos ferè homines capere videbatur, altare venerandum, rubroqne coopertum palliolo, prope medium parietis meridiani ostendens. Erat autem ipsa domus angulosa, nō in morem operis humani parietibus erectis, sed instàr speluncæ præruptis, & sæpiùs eminentibus asperata scopulis: Culmine quoq; petroso diuersæ altitudinis, quod hic vertice tangi, alibi manu vix possit attingi: Credo, docente Archangelo, Dominum non ornatum lapidum, sed cordis quærere & diligere puritatem. Nullus antem huc nocturno est tempore ausus ingredi: sed aurora transacta, matutinos ibidèm cantant hymnos. Ex ipso autem saxo, quo saeta contegitur ædes, ad Aquilonem altaris, dulcis & nimiùm lucida guttatìm aqua dilabitur, quam lncolæ stillam vocāt. Ob hoc & vitreum vas eiusdem receptui præparatum. Deniquè nonnulli post longas febrium flammas, hac hausta stilla, celeri confestim refrigerio potiuntur salutis. Innumeris quoquè & alijs modis ibi & crebrò sanantur ægroti, & multa, Angelica tantùm illic potestate, geri miracula comprobantur. Sed non multò pòst Romæ venerabilis etiam Bonifacius Pontifex ecclesiam sancti Michaelis nomine constructam dedicauit, in summitate Circi cryptatim miro opere altissimè porrectam. Vndè & idem locus in summitate sua continens ecclesiam, Inter nubes situs vocatur.

Iussu Angelico Missæ celebrãtur.

Deus nō ornatum lapidū, sed cordis quærit puritatem.

Ecclesia sancta Michaëli Romæ extruitur.

Eodem die Antisiodoro, sancti Fraterni Episcopi.

PRIDIE CALENDAS OCTOBRIS.

Die 30. IN Gallijs castro Solodoro, quod est super Arulam, passio sanctorum martyrum Victoris & Vrsi, ex gloriosa legione Thebæorum. Qui cùm illuc furorem Maximiani Tyrãni declinantes secessissent, ipsius iussu tenri, ab Hyrtaco executore primò ditis supplicijs excruciati, sed cęlesti super eos lumine coruscante, ruentibus in terram ministris, erepti, deindè in ignem missi sunt. Veniente autem mox pluuia vehemēti, extincta pyra in nullo penitùs læsi, nouissimè gladio consummati sunt. E quibus sanctus Victor ad vrbem Ianuensium translatus, miraculorum gloria & veneratione fidelium celebratur.

Horū martyriū s. Tomo adieci mus.

⁎ In Placentina ciuitate, sancti Antonini confessoris.

⁎ In Mediolano, translatio sancti Victoris martyris.

Itèm apud Bethleem ludæ, depositio sancti Hieronymi presbyteri. Hic natus in oppido Stridonis, quod Dalmatiæ quondàm Pannoniæque confinium fuit, patre Eusebio, vestem Christi puer Romæ suscepit, ibique literis Græcis ac Latinis apprimè eruditus est. Postquàm autem omne mundanarum studium literarum adeptus est, probatissimorum quoquè monachorum habitum factumque imitatus est, Romanæ Ecclesiæ presbyter postmodùm ordinatus. Dumq; per triennium continuum charus acceptusque populis veneraretur, omniumque iudicio dignus esse summo sacerdotio decerneretur, quidam ex clericorum monachorumque ordinibus, pro petulantia, proque ingluuie discursantes, ad effugandum vrbe Hieronymum, qui vtrorunque eorum scribens vitium deprehenderat, insidias parauerunt. Verùm ipse propter cælorum regna, domum, parentes, sorores, cognatos, Romam egressus, dereliquit, & Hierosolymam mllitaturus Deo pergens, primò ad Gregorium Nazanzenum, tunc Constantinopolitanæ vrbis Episcopum, supplex docilisque discipulus accessit, vt sanctarum scripturarum studijs erudiretur. Indè in Syriam perrexit, in possessione Euagrij presbyteri aliquantulùm commoratus. Ad deserta deindè loca ità lætus accinctusque accessit,

De eo vide Suriū To. 5.

Relinquit omnia sua ppter Christum S. Hieronymus.

cessit, vt volâsse cum magìs quàm meâsse crederes. Quadriennium itaque in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, exegit: Indeque ad Bethleem oppidum remeauit, vbi prudens animal ad præsepe Domini se obtulit permansurum. Bibliothecam sanè suam, quam sibi summo studio ipse condiderat, omniumque librorum orationes, quas penè memoriter retinebat, iterùm relegens, diem ieiunijs ducebat ad vesperam. Plures ad cum religiosorum, quibus vita eius fama comperta est, protinùs confluxerunt, bonumque doctorem, paruo adhuc sub tugurio, boni obseruauêre discipuli. Nec multò pòst cellulas ibi ob discipulorum suorum copiam, & propter frequentiam aduenantium, ad Bethleemiticam portam, quæ ad Occidentem conspicit, & egredientibus ad Septentrionem videtur, paruulum habitationis locellum cõstruxit. Quibus verò nisibus, quantisve laboribus Hebraicam linguam, atq; Chaldaicam, literasque Hebræas didicerit, verbis eius edicam. Dum essem, inquit, iuuenis, & solitudinis me deserta vallarent, incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non poteram. Quam cùm crebris ieiunijs frangerem, mens tamen cogitationibus æstuabat. Ad quas edomandas cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi: vt post Quintiliani acumina, & Ciceronis fluuium, grauitatemq; Frontonis, & lenitatem Plinij, alphabetum discerem, ac stridentia, anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris sumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quotiès desperauerim, quotiès cessauerim, & contentione discendi rursùs inceperim, testis est conscientia mea.

Vide sancti patris longa ieiunia.

Epist. 110.

Epist. 4. ad Ruffinum.

Armatus itaque fide, gratiamq; Christi adeptus, Hebræorum volumina, quæ in Canone cõtinentur, de Hebræo in Latinam linguam vertit, eaque penè omnia commentatus est. Vt ergò opera eius valdè vtiliter confecta breuiter commemoremus, scripsit vitam Pauli Monachi. Epistolarum ad diuersos librum vnum. Ad Heliodorum exhortatoriam. Altercationem Luciferiani & Orthodoxi. Chronicon omnimodæ historiæ. In Hieremiam & Ezechiel Homilias xxviij, quas de Græco in Latinum vertit. De Seraphin, de Osanna, de frugi & luxurioso filio, de tribus quæstionibus legis veteris. Homilias in Cantica Canticorum duas. Aduersùs Heluidium de Mariæ virginitate perpetua. Ad Eustochium de Virginitate seruanda. Ad Marcellam Epistolarum librum vnum. Consolatoriam de morte filiæ ad Paulam. In Epistolam Pauli ad Galatas commentariorum libros tres: Ad Ephesios libros tres: In Epistolam ad Titum librum vnum: In epistolam ad Philemonem librum vnum. In Ecclesiasten commentarios quæstionum Hebraicarum. In Genesin librum vnum. De locis librum vnum. Hebraicorum nominum librum vnum. De Spiritu sancto Dydimi, quem in Latinum transtulit, librum vnum. In Lucam Homilias xxxviij. In Psalmos à decimo vsque ad sextumdecimum tractatus septem. Captiuum monachum. Vitam beati Hylarionis. Nouum testamentum Græcæ fidei reddidit. Epistolarum autem ad Paulam & Eustochium incertus est numerus. Sexdecim Prophetarũ volumina, quatuor & septuaginta libris editis, commentatus est.

Libros Canonis, ... Hebræa in Latinum sermonẽ transfert.

Catalogus librorum eius.

Inter has itaque numerosas operis sui paginas, centum & trigintaquinque virorum illustrium Ecclesiasticorum scriptorum nomina, à passione Christi vsque ad quartumdecimum Theodosij Imperatoris annum ordine digessit. Itèm cõtra Iouinianum libros duos. Apologeticum ad Pammachium. In Matthæum commentariorum libros quatuor. Enchiridion in Psalterium. Aduersùs Vigilantium, contraque Pelagium luculentissima volumina edidit. De mansionibus quoquè filiorum Israel, & alia quamplurima ad ædificationem Ecclesiæ catholica pietate composuit. Tanta deniquè lassitudine fatigatus est, vt etiam in stratu suo iacens, funiculo trabe suspenso supinus appræhenso, erigeretur, vt scilicet officium monasterij prout poterat, exhiberet. Tandèm post perfectam placitamque Deo conuersationem, nonagesimonono ætatis anno, apud Bethleem oppidum in pace quieuit, pridiè Calendas Octobris, duodecimo Honorij Imperatoris anno. Libros suos per quinquaginta & sex annos confecit.

Feliciter obit.

OCTO-

OCTOBER HABET DIES XXXI. LVNAM VERO TRIGESIMAM.

CALENDIS OCTOBRIS.

Dies 1. De eo Surius Tom. 5.

TREVIRIS, sancti Nicetij Episcopi & confessoris.

In ciuitate Tomis, natalis sanctorum Prisci, Crescentij & Euagrij.

Apud Antisiodorum, natalis sancti Germani Episcopi, qui multis virtutibus, doctrina & continentia clarus extitit. Qui ad confirmandam fidem gratiæ cælestis, Britannias venire, iudicio omnium Gallicanorum Antistitum compulsus est, adiuncto sibi beato Lupo Trecasenç ciuitatis Episcopo. Siquidem hæresis Pelagiana fidem Britannorum fœda peste commaculauerat. Dum per medium sinum, quod à Gallico Britannias vsque tenditur, secundis flatibus ferretur, subitò inimica vis ventorum concitauit procellas, cælum diemque nox nubium subduxit, & casu ipse pontifex fractus corpore, lassitudine ac sopore resolutus, naue iacebat. Tum beatus Lupus omnesque turbati, excitant seniorem. Qui confestim Christum inuocat, & in nomine sanctæ Trinitatis leuis aquæ adspergine fluctus sæuientes oppressit, ac tranquillam serenitatem reddit. Decursis verò spatijs pelagi, optati litoris sacerdotes Dei quiete potiuntur, ac mox Britannorum insulam, opinione, prædicatione, virtutibusque impleuerunt, ità vt passim & fideles catholici firmarentur, & deprauati viam correctionis agnoscerent. Intereà quidam tribunitiç potestatis filiam decem annorum cæcam sacerdotibus curandam offert. Nec mora, beatus Germanus inuocato Domino, adhærentem lateri suo capsulam cum sanctorum reliquijs collo auulsam manibus comprehendit, eamque in conspectu omnium puellæ oculis applicuit, quę statim lumen recepit. Beatus prætereà vir dum aliquandiù vno loco infirmitatis necessitate teneretur, in vicina qua manebat casula exarsit incendium: sed hospitium sancti viri expauescens flamma, haudquaquàm ausa tangere trãsiliuit, & inter globos flammantis incendij incolume tabernaculum, quod habitator inclusus seruabat, emicuit. Et cùm idem ipse nihil remedij debilitati suæ pateretur adhiberi, quadam nocte candentem niueis vestibus vidit sibi adesse personam: Quæ, manu extensa, iacentem videbatur attollere, eumque consistere firmis vestigijs imperabat. Post horam ità fugatis doloribus recepit pristinam sanitatem, vt die reddito, itineris laborem subiret intrepidus. Sed & bellum Saxonum, Pictorumque aduersùs Britones eo tempore iunctis viribus susceptum, diuina virtute retunditur, cùm Germanus ipse Dux belli factus, non tubæ clangore, sed clamore Alleluia, totiùs exercitùs voce ad sydera leuata, hostem immanem in fugam conuertit. Composita verò insula, reditum moliuntur pontifices, fitque vt tranquilla nauigatione suorum desiderijs felix carina eos restitueret. nec multo interposito tempore, nunciatur ex eadem insula, Pelagianam peruersitatem iteratò paucis authoribus dilatari. Rursusque ad beatissimum virum preces sacerdotum omnium deferuntur, vt causam Dei, quod priùs obtinuerat tutaretur. Quorum petitioni festinus obtemperat. Nanque adiuncto sibi Seuero, totius sanctitatis viro, (qui erat discipulus beatissimi patris Lupi Trecasenorum Episcopi, & tunc Treuiris ordinatus Episcopus, gentibus primæ Germaniæ verbum prædicabat) mare conscendit, & consentientibus elementis, tranquillo nauigio Britannias petit. Expulsisque prauitatis authoribus, compositisq; omnibus, beati sacerdotes ea qua venerant prosperitate redierunt. Porrò Germanus posthęc ad Rauennam pro pace Armoricanæ gentis supplicaturus aduenit: ibique à Valentiniano & Placidia matre ipsius summa reuerentia susceptus, post aliquot dies migrauit ad Christum. Cuius corpus honorifico agmine, comitantibus virtutum operibus, suam defertur ad vrbem.

Marginalia: Huius vitã integrã habet Surius 31. Iulij, Tomo 4. — Prædicat Britãnis verã & orthodoxã fidem S. German'. — Cæcã illuminat. — Ignis non vrit hospitium eius. — Diuinitùs curatur ab infirmitate. — Virtus vocis Alleluia. — Iterùm Britannias petit, ad extirpandam Pelagianam sectam. — Obit Rauennæ.

De S. Remigio 13. Ianu. & 1. Octob.

Rhemis ciuitate, sancti Remigij Episcopi & confessoris, viri pręclarissimæ virtutis & sanctitatis. Hic gentem Francorum, idolorum culturis deditam, conuertit ad Christum, Rege ipsorum sacro fonte baptismatis & sacramentis fidei priùs initiato. Septuaginta & eo amplius in Episcopatu annos expleuit. Hic inter cætera facta, puellam à morte corporis suscitauit.

* Eodem die, sanctorum Vedasti Episcopi, & Bauonis confessoris. De Vedasto To. 1. 6 Feb. Bauone To.

VI. NONAS OCTOBRIS.

Apud Nicomediam, natalis sancti Eleutherij martyris, sub Diocletiano. Cuius 5 Surij.
tempore contigit aliquam partem palatij incendio conflagrari: Hoc Impe- Die 2.
ratorà Christianis factum, falsa suspicione præsumpsit. Ex quo inæstimabili furore
succensus, iubet omnes Christianos aceruatim collectos, alios quidem gladio ob-
truncari, alios ignibus conflagrari. Horum primus & qui omnes hortaretur pro
Christo fortiter animas ponere, erat Eleutherius. Deniquè cùm assistẽtes ministri
rogarent singulos, si fortè sacrificaturi vellent dimitti, tam viri quàm mulieres, ne
interrogari se quidem patiebantur, sed vltrò vel flammis irruere, vel cædentibus
gladijs certatim obiectare ceruices. Cumque iam illis ipsis spectatoribus nimietas De his omni-
crudelitatis horresceret, ministri scelerum partem populi nauiculis iniectam, in bus Euseb.
medium pelagus abducunt, ibique in sententia fidei persistentes, præcipitant in lib. 8. Eccle.
profundum. Intantùm verò rabies crudelitatis apud eos exarsit, vt regios pueros histo. cap. 5.
martyres effectos, cùm secundùm humanitatis ordinem fuissent sepulturæ man- & 6.
dari, effoderent denuò, & corpora eorum proijcerent in mare, dicentes: Nè fortè
efficiantur dij Christianorum. Verùm beatus Eleutherius, immanissimis tormen-
tis diù excruciatus, cùm ipse per singula tormenta validior redderetur, martyri-
um victoriæ suæ, ignibus velut aurum examinatus, compleuit. Cuius reliquias
furtìm Christiani auferentes, Nicomediæ sepultura venerabili reposuerunt.

Eodem die sancti Eusebij Papæ, qui sedit in Episcopatu annos septem, sepultus De Eusebio
via Appia, in cœmeterio Calixti. Sub huius tempore inuenta est Crux Domini no- Papa suprà
stri Iesu Christi quinto Nonas Maij. Hic hæreticos inuentos in Vrbe manûs impo- meminimus 26. Septem.
sitione reconciliauit.

In Gallijs villa Siricinio Atrebatensis territorij, passio sancti Leodegarij Augu- De Leodeg.
stodunensis Episcopi, quem varijs iniurijs & diuersis supplicijs pro veritate affli- To. 5. Surij
ctum, Ebroinus maior domûs regiæ interfecit. Cuius sacrum corpus in diœcesi 2. Octob.
Pictauorum translatum, in monasterio beati Maxentij honorificè est humatum.

V. NONAS OCTOBRIS.

Natalis sancti Dionysij Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credi- Die 3.
dit Christo: & primus apud Athenas ab eodem Apostolo Episcopus est or- * for. Traiano
dinatus. Et sub * Adriano principe, post clarissimam confessionem fidei, post gra-
uissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatur, vt Aristides Atheni- Act. 17.
ensis, vir fide sapientiaque mirabilis, testis est in eo opere quod de Christiana reli- De Dionysio, infrà 7.
gione composuit. Hoc opus apud Athenienses summo genere colitur, & inter an- Idus Octo.
tiquorum monumenta clarissimum tenetur, vt peritiores Græcorum affirmant.

Apud antiquos Saxones, natalis sanctorum Evvaldorum, duorum presbytero- De his vide
rum, qui cum sancto VVillibrordo Episcopo venientes in Germaniam, transiẽ- Suriū To. 5.
runt ad Saxones, & cùm prædicarent ibi Christum, compræhensi à paganis ocelsi
sunt. Ad quorum corpora noctu multa diù lux apparens, vbi essent, & cuius essent
meriti, declarauit.

In Antiochia, S. Theugenij. In Africa, Victoris, Vrbani, Sapargi, Et alibì, Felicis,
Auponi & Casti.

IIII. NONAS OCTOBRIS.

Apud Corinthum, natalis sanctorum Crispi & Caij, quorum meminit Aposto- Die 4.
lus, dicens se apud Corinthios eos baptizâsse. Cuius Caij meminit idem Apo- Act. 18. 1. Cor. 1.
stolus ad Romanos, Salutat vos, inquiens, Caius hospes meus. Cui etiam beatus Io- Rom. 16.
hannes Apostolus scribit epistolam: Senior Caio charissimo, quem ego diligo in
veritate.

Apud Aegyptum, natalis sanctorum martyrum, Marci & Marciani fratrum, & De his histo
cum eis innumerabilium aliorum, nõ inferioris gloriæ, tam virorum quàm fœmi- ria Ecclesi.
narum. Sed & pueri & senes, pro fide Domini nostri Iesu Christi, præsentem vitam cap. 8. & 9. lib. 8. Euseb.
paruipendentes, futuræ gloriæ beatitudinem quæsiêre. Quidam ex ipsis post verbe-
ra, post vngulas, post flagella, aliosq; diuersi generis cruciatus, flammis traditi sunt,
alij in mare præcipitati: Nonnulli inedia consumpti: nonnulli etiam capite cæsi,
ità vt spontè ceruices suas securibus darent: Alij patibulis affixi, ex quibus nonnul-
li capite deorsùm verso, ac pedibus in sublime sublatis, passionis beatissimam co-
ronam promeruerunt.

* Antisiodori, Marsi presbyteri & confessoris. * Item Aureæ virginis.

III. NONAS OCTOBRIS

Die 5. Placidi passio habetur Tomo 5.

Apud Siciliam, natalis sanctorum Placidi, Eutychij, & aliorum triginta.

In Gallijs ciuitate Valentia, sancti Apollinaris Episcopi, cuius & vita virtutibus insignis fuit, & mors nihilominùs signis ac prodigijs decoratur.

Euseb. Eccl. hist. lib. 5. cap. 23.

Apud Eumeniam, beati Thraseæ Episcopi, apud Smyrnam martyrio consummati, qui vnus ex antiquis, quasi ex traditione priorum se accepisse asseruit, Saluatorem præcepisse Apostolis suis, vt ante duodecimum annum ab Hierosolymis nè discederent.

Antisiodoro, depositio sancti Firmati diaconi, & Flauianæ virginis.

PRIDIE NONAS OCTOBRIS.

Die 6.

Apud Capuam, natalis sanctorum Marcelli, Casti, Aemilij, & Saturnini.

De Fide, 20. Octob. To. 5

In Gallijs ciuitate Agenno, natalis sanctæ Fidis virginis & martyris, cuius exemplo beatus Caprasius ad agonem martyrij animatus est.

Eodem die, beati Sagaris martyris, & Episcopi Laodicensis, qui vnus fuit de antiquis S. Pauli Apostoli discipulis.

Antisiodoro, depositio sancti Romani, eiusdem ciuitatis Episcopi & martyris.

NONIS OCTOBRIS.

Die 7. Pontif. c. 35.

Romæ via Appia, natalis sancti Marci Papæ & confessoris, qui sedit in Episcopatu annos duos, menses octo, dies viginti. Sepultus in cœmeterio Balbinæ, via Ardeatina, vbi viuens ecclesiam extruxit. Hic constituit vt Episcopus Ostiæ, qui consecrat Episcopos Vrbis, pallio vteretur.

De Lino 23. Septēbris.

Eodem die, Lini Papæ & martyris.

* In Capua Campaniæ, Quarti & Marcellini.

* Bituricas ciuitate, sancti Augusti presbyteri & confessoris.

Horū martyrium To. 5 Surij hac eadem die.

Item natale sanctorum martyrum Sergij & Bacchi, sub Maximiano Imperatore. Cuius honoribus sublimati, in palatio eius clari habebantur. Nam Sergius [illegible]at Primicerius, Bacchus verò Secundicerius scholæ gentilium. A quibusdam ergò apud Imperatorem accusati, quòd essent Christiani, vocati sunt ab Imperatore, vt sacrificantes Ioui, de sacrificijs oblatis cum eo degustarent. Ingressus Imperat[illegible] templum, gustauit de sacrificijs, & circunspiciens non vidit Sergium & Bacchum. neque enim ingressi fuerant templum. Mittens igitur milites de ad[illegible]antib[illegible]s sibi Imperator, iussit eos introduci. Quibus & dixit: Vt video, facti estis deorum inimici. Accedite ad aram Iouis magni, & sacrificate, ac de sacrificijs eius sic[illegible]t & cæteri manducate. Responderunt beati Sergius & Bacchus: Habemus Regem verū æternum in cęlis, Iesum Christū filium Dei. Huic per singulos dies offerimus sanctum viuumque sacrificium, atque rationabilem cultu tam. Lapides autem & [illegible]igna non adoramus. Imperator tunc indignatus, iussit exutos chlamyde indui eos muliebri colobio, & per mediam ciuitatem ad palatium pertrahi, catenis in ceruicibus positis. Et cùm peruenissent ad palatium, dixit eis Imperator: Sceler[illegible], sci[illegible]is quia quem colitis Christum, fabri filius fuit, & antequàm nuptiæ legitimæ [illegible]erent, de adulterio facto mater eum procreauit? Cui milites Christi responderun[illegible]. Erras Imperator. nam quem colimus, Deus verus est, & vita æterna, qui fecit cęlu[illegible]ram & quæ in eis sunt. Amplius igitur veris prosecutionibus eorum iratus Maximianus, iussit eos Antiocho duci tradi, vt constringeret eos in cippo. E[illegible] facto manè sedit in pretorio. Et adducti sunt ante illū Sergius & Bacchus. Et cù[illegible] an[illegible]ditijs, nec minis eos à proposito incuruare posset, beatum quidem Sergium iterùm iussit in custodia recipi: Bacchum verò extensum, neruis crudis ta[illegible] d[illegible]u cæd[illegible], quousque cædentes lassi deficerent. Et vicissim succedentibus sibi cæ[illegible]b[illegible]s, martyr gloriosus in confessione Christi totus corpore discissus emisit spiritum, & relicto corpore auibus & feris, abijt Antiochus. At Christiani furtìm venien[illegible]s t[illegible]l[illegible]runt corpus martyris, & in spelunca quadam sepeliērunt. Sequen[illegible]i verò di[illegible]tus Sergius eductus de custodia, præsentatur Antiocho, qui cùm verbis eum fle[illegible]ere non posset, primò cothurnos confixos clauis vestiri eum fecit, & nouem [illegible]is ante se currere. Postmodùm in sententia fixum manere videns, deco[illegible]ari [illegible]it, quem tunc Christiani in eodem loco sepeliērunt. Paruo autem tempore [illegible]erposito, beatum quoque Bacchum à loco quo tumulatus fuerat eleuante[illegible], [illegible] martyribus loco, iuxta sanctum Sergium composuerunt. Vbi & virgo Iulia, quæ sub

S. Bacchus diù cæsus emittit spiritum.

Sergius plectitur capite.

sub Martiano Præside martyrium consummauit, sociata martyribus sepulta quiescit.

Eodem die, sanctorum martyrum Marcelli & Apulęi, qui quidem primò adhæserunt Simoni mago: sed videntes mirabilia quæ Dominus operabatur per Apostolum suum Petrum, relicto Simone, doctrinæ Apostolicæ se tradiderunt. Et post martyrium Apostolorum confessione Christi & ipsi decorati, Aurelio consulari viro sententiam ferente, martyrij coronam compleuerunt. Sepulti non longè ab vrbe Roma.

SS. Marcelli & Apulęi conuersio.

VIII. IDVS OCTOBRIS.

Apud Cretā, vrbe Gortynæ, beati Philippi Episcopi, magnis virtutibus & optimis studijs præditi viri.

Die 8. De S. Philippo dictum est 11. April.

Thessalonicæ, sancti Demetrij martyris.

* Itèm Reparatæ & Goclæ virginum.

Eodem die natalis sancti Simeonis, de quo beatus Lucas Euangelista refert: Et eccè homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, & Spiritus sanctus erat in eo. Responsum autem accepit à Spiritu sancto, se non visurum mortem, nisi priùs videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundùm consuetudinem legis pro eo, & ipse accepit eum in manibus, ac benedixit Dominum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace.

Luc. 2.

VII. IDVS OCTOBRIS.

Abrahæ Patriarchæ. Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionysij Episcopi, Rustici presbyteri, & Eleutherij diaconi. qui beatus Episcopus à Pōtifice Romano ad Gallias directus, vt prædicationis operam populis à fide Christi alienis exhiberet, tandèm Parisiorum ciuitatem deuenit, & per aliquot annos sanctum opus fideliter & ardenter executus, à præfecto Fescennino, vnà cum prædictis socijs compræhensus, ac gladio animaduersus, martyrium compleuit.

Die 9. S. Dionysij vita habetur 5. Tom. Surij.

* In ciuitate Laodicia Phrygiæ, sancti Diodori.

* In prouincia Rhetia, ciuitate Augusta, sanctæ Afræ martyris.

* In ciuitate Vienna, multorum martyrum.

* Romæ, Marcellini & Genuini. & inter duas lauros sanctæ Priminæ.

VI. IDVS OCTOBRIS.

Loth Prophetæ. Et apud Coloniam Agrippinam, natale sanctorum martyrum Gereonis, & aliorum trecentorum octodecim, quos ferunt Thebæos fuisse, & cum legione illa beati Mauritij, indè iussu Maximiani Imperatoris in Gallias transitum fecisse, atque circa Rheni litora consedisse, & funestum tyranni imperium respuendo, pro vera pietate colla patienter gladijs subdidisse.

Die 10. S. Gereonis vita & sociorū est apud Suriū 5. To.

Apud Cretam, beati Pyniti, inter Episcopos nobilissimi, qui in scriptis suis velut in quodam speculo viuentem sui reliquit imaginem.

Hier. de viris ill. cap 38

Itèm apud Agrippinensem vrbem, natalis sanctorum martyrum Mallosi & Victoris: quorum prior cùm longo tempore, vbinam sepultus fuerit, latuisset, sancto Episcopo eiusdem loci ex diuina reuelatione manifestatus est. Cumque corpus eius ex loco abdito leuaretur, tanta odoris suauitas emanauit, vt adstantes fideles, velut immensi aromatis flagrantia replerentur. Et aliorum trecentorum triginta, quorum corpora in palustria proiecerunt loca.

Eodem die Veronæ, sanctorum martyrum Cassij, Florentij, & aliorū septem.

Verona hęc alio nomine Bonna dicitur.

In Britannia, sancti Paulini Episcopi Eboraci, qui ordinatus Episcopus à beato Iusto, qui à sancto Augustino, quem beatus Gregorius ad prædicandum Anglorum genti direxerat, consecratus Episcopus fuerat, gentem Nordanhymbrorum, hoc est eam nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Vmbri fluminis habitabat, cum Rege suo Eduino, verbum fidei prædicando conuertit. Et clarus vita, doctrina, & miraculis, vj. Idus Octobris in pace quieuit.

De Paulino Suri' To. 5.

V. IDVS OCTOBRIS.

Apud Tharsum metropolim Ciliciæ, natale beatissimorum martyrum Tarachi, Probi, & Andronici. Qui persecutione Diocletiani sub Maximiano Pręside, longo tempore carcerali squalore afflicti, & tertiò diuersis tormentis & supplicijs examinati, in confessione fidei triumphum gloriæ adepti sunt. Nam neruis cru-

Die 11. De his Suri' ex Metaph.

uis crudis grauiter cæsi, & testis aspertimis defricati, etiam papyro ardenti circa ventrem & latera adusti, post maxillarum cõfractionem, post tormenta tibiarum, post aceti & sinapis in naribus insusionem, post obeliscos ignitos, post confixionem digitorum clauis acutissimis, post oculorum transpunctionem, ac linguæ abscissionem, nouissimè in amphitheatro vrsis & leonibus proiecti sunt. Sed cùm nulla ex bestijs sanctorum corpora auderet attingere, Maximianus ira accensus, iussit eos gladio iugulari, & corpora eorum inter corpora gladiatorum proijci. Noctu autem venientes fideles, & deprecantes Dominum, vt eis ostenderet sanctorum reliquias, viderunt subitò velut stellam splendidam de cælo missam super singula sanctorum corpora residentem. Sicq; cum ingenti gaudio rapientes ea præcedente se eiusdem stellæ splendore, gloriosos Christi athletas loco aptissimo condiderunt.

Sanctorum corpora diuinitus reuelantur.

Eodem die, natale sanctorum martyrum, Nichasij Episcopi, Quirini presbyteri, Scubiculi diaconi.

Turonens. de glo. confes. cap. 25.

Turonis, S. Venantij Abbatis.

IIII. IDVS OCTOBRIS.

Die 12.

APud Rauennam via Laurentina, natalis sancti Edistij martyris.

De his Vict. lib. 2. de persecut. wandalica.

Apud Africam, sanctorum confessorum & martyrum, quatuor millium nongentorum, septuaginta sex, qui persecutione VVandalica, apud Africam, cùm essent Ecclesiarum Dei Episcopi, presbyteri, & diacones, associatis sibi turbis fidelium populorũ, iussu Hunerici Regis Ariani, pro defensione catholicæ veritatis, in horribilis eremi exilium trusi, & inter Mauros ferocissimos deputati sunt: inter quos erãt Cyprianus & Felix præcipui Domini sacerdotes. E quibus plurimi cùm crudeliter minarentur, & hastilium cuspidibus ad currendum ac lapidibus tunderentur, siue ligatis pedibus, velut cadauera, per dura & aspera loca traherẽtur, tam diro supplicio per singula membra discerpti, dum per gladios acutos per [illegible] huic caput conterebatur, alij latera findebantur, inter manus trahentium [illegible] m exhalabant. Extant per totum aggerem publicum, tumulis loquentibus, vilia sepulcra sanctorum.

Sãcti varijs tormentis enecantur.

* Bituricas, sancti Opionis presbyteri.

* In prouincia Syriæ, Euagrij & Prosyriæ. Itèm Eustachij presbyteri.

* In Campania, sanctorum Euchatisti, Fortunati, & Prisciani.

III. IDVS OCTOBRIS.

Die 13.

Hier. de viris illust. cap. 35.

APud Troadem, natalis beati Carpi, discipuli Apostoli Pauli.

Antiochiæ, beati Theophili, qui sextus ab Apostolis, ecclesiç pontificatum tenuit. Hic vir fuit eruditissimus.

In Hispania Corduba ciuitate, SS. Fausti, Martialis & Ianuarij martyrum.

PRIDIE IDVS OCTOBRIS.

Die 14.

Eius vitam ex MS. codice 5. adieci Tomo.

ROmæ, natalis sancti Calixti Papæ, qui sedit in Episcopatu annos septem, menses duos, dies decem, & sub persecutione Alexãdri Imperatoris martyrij gloriam adeptus est. Postquàm enim Palmachium Proconsulem cum omni domo sua baptizauit, & senatorem Simplicium ac domum eius, & Felicem cum [illegible] e Blanda, quam à paralysi curauit, & ijdem ipsi ab Alexandro & diutissimè cruciati atque occisi, vniuersi gloriam martyrij cõsecuti sunt. Sed & postquàm Calepodius presbyter eius gladio martyrium sumpsit, tentus est ab Alexandro, & diutissimè fame cruciatus, & quotidiè fustibus cæsus, atque prohibitum fuit, nè quis ad eum veniret. Si verò aliquis venire noctu auderet, compræhensus occideretur. Qui cùm multis diebus esset in custodia, venit ad eum beatus Calepodius per visum, & consolabatur eum, dicens: Firmus esto pater, quia corona tua iam perfecta est. Erat ibi miles quidam nomine Priuatus, vlceribus plenus, qui doloribus continuis cruciabatur. Hic misit se ad pedes sancti Calixti, rogans vt sanaret eum ab vlceribus, & doloribus suis: quem mox sanctus Pontifex ab vlcerum dolore ac fœditate, simul & ab infidelitate in nomine sanctissimæ Trinitatis baptizatum curauit. Quod audiens Alexander, ipsum quidem militem fecit plumbatis deficere: beatum vero Calixtum per fenestram domus præcipitari, & ligato ad collum eius saxo in puteum demergi, & in eum per rudera cumulari. Post dies vero decem & septem presbyter eius Asterius cum clericis noctu veniens, leuauit corpus eius & sepeliuit in cœmeterio Calepodij via Aurelia, pridiè Idus Octobris.

Curat ęgrũ.

Præcipitat° per fenestrã moritur.

Eodem

Eodem die, transitus sancti Iusti in eremo: qui cùm aliquot annis in eremo Angelicam egisset vitam, & dignus adesset finis, tantis laboribus regnum spondens cęlorum, atque illis iam extremis Viator adstaret, sanctæ cõmigranti animæ, flens & consternatus mente, dicens: Cui me domine derelinquis? respondisse dicitur nè conturbaretur quasi destitutus solatio, quia breui se illò quoquè ipse sequeretur. Quam vtiquè prophetiam ac reuelationem cito transitu sanctissimi iuuenis ministri eius, qui solus ardore fidei eum Episcopatum fugientem & latere cupientem, secutus fuerat, constat fuisse completam. *S. Iusti prophetia.*

Apud Viennam, sancti Agrati Episcopi & confessoris, & sancti Casturi, eiusdem vrbis Episcopi.

* Cordubæ, sanctorum Lupi & Aureliæ.
* Lugduni in Gallijs, translatio sancti Iusti Episcopi & confessoris.
* Herbipoli, depositio sancti Burchardi Episcopi, successoris sancti Kyliani. *De Burchar. Surius To. 5.*

IDIBVS OCTOBRIS.

IN Gallijs apud Coloniam Agrippinam, sanctorum Maurorum de militibus sancti Gereonis. Qui ex legione sacra Thebæorum, cùm essent numero * quinquaginta, apud eandem vrbem martyrium cõsummantes, conditi sunt in basilica, quæ admirabili opere ex musiuo quodammodò deaurata resplendet: vndè & incolæ Sanctos aureos eos vocitare consueuerunt. *Die 15.* *alij 360. habent, alij 318 alij 350. De his Turonē. de glo. martyr. cap. 26.*

Eodem die apud Lugdunum, natale beati Antiochi Episcopi, qui cùm adhuc presbyter Lugdunensis esset, pio incitatus officio, vsq; ad visendum Episcopum suum, qui in eremo iam morabatur, nomine & opere Iustus, pergere intendit. Vir districtione præcipuus, & qui non immeritò, tempore interiecto, ad eiusdem pontificij culmen assumptus est. Quo strenuè administrato, regnum cæleste adeptus est. Sepultus in ecclesia martyrum Machabæorum, in qua & sanctus Iustus tumulatus quiescit.

Apud Viennam, sancti Deodati Episcopi.

Romæ via Aurelia, sancti Fortunati martyris.

* Itèm Lubuli, Modesti & Fortunatæ.

XVII. CALENDAS NOVEMBRIS.

IN Aphrica, natale sanctorum martyrum cclxx. pariter coronatorum, & sanctorum martyrum Martiani, & Satyriani, cum duobus fratribus eorum, & egregiæ Christi ancillæ Maximæ virginis. Qui tempore VVandalicæ persecutionis, sub Genserico Rege Ariano, pro constantia fidei catholicæ, primùm nodosis fustibus cæsi, & vsq; ad ossa laniati, cùm multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur. Pòst etiam dura carceris custodia damnati, cùm fuissent arctati in neruum, mira Dei virtute ingentiū lignorum putrescens soluta est fortitudo. Ad quod miraculum Maxima Christi famula suæ libertati dimissa, mater postmodùm multarū virginū Dei effecta, in veritatis cõfessione gloriosa consenuit. Reliqui inter ferocissimos Mauros exilio relegati, cum prædicatione sua multitudinem barbarorū Christo Domino lucrati fuissent, iussu impij Genserici, ligatis pedibus post terga currentiū quadrigarum, inter spinosa loca syluarū pariter iussi sunt interire. Cumq; ducta atq; reducta dumosis lignorū aculeis innocentium corpora carperētur, vicino currētibus indomitis equis, Vale sibi inuicèm his verbis dicebant: Frater ora pro me. Impleuit Deus desideriū nostrum. Taliter peruenitur ad Regnum cælorum. Sicq; orando & psallendo, gaudentibus Angelis, pias animas emisêre. Vbi vsque in hodiernum diem non desinit ingentia mirabilia Iesus Christus Dominus operari. *Die 16.* *De his Victor Afric. lib. 1 de persec. wandalica.* *Miraculum* *Inauditum supplicij genus.*

* Apud Agrippinam Coloniam, sancti Eliphij martyris.
* Itèm depositio sancti Galli Abbatis, multis miraculis clari.
* Eodem die, sancti Lulli Episcopi & confessoris. *Surius To. 5. de trib. his sanctis.*

XVI. CALENDAS NOVEMBRIS.

MArthæ sororis Lazari. Itèm beati Aristionis, qui fuit vnus de septuagintaduobus Christi discipulis. *Die 17.*

Itèm in Antiochia, natalis sancti Heronis, de quo beatissimo Ignatio pergenti ad passionem reuelatum est, quòd Antiochenā post eum recturus esset Ecclesiam. Erat enim hic beati martyris Ignatij tunc diaconus: Episcopus factus, viam magistri pius imitator sequitur, & pro commendato grege amator Christi occubuit. *Euseb. lib. 3. cap. 30. Eccl. hist. & Ignatij epist. 10.*

In Gallijs ciuitate Arausica, sancti Florentini Episcopi, qui multis clarus virtutibus in pace quieuit.

XV. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 18. De Luca Surius Tom. 5. ex Metaph. * Alij 81.

Natalis sancti Lucæ Euãgelistæ, qui fuit natione Syrus, Antiochensis, arte medicus, discipulus Apostolorũ, Paulum sequutus vsq; ad confessionẽ eius, seruiens Domino sincerissimè, neq; vxorem habens, neq; filios. * Septuagintatriũ annorũ obijt in Bithynia, plenus spiritu sancto. Sepultus autem nunc Cõstantinopoli: ad quam vrbẽ vigesimo Constantij anno ossa eius cum reliquijs S. Andreæ Apostoli translata sunt. Scripsit Euangelium, quod non solùm ab Apostolo Paulo didicit, qui cum Domino in carne non fuerat, sed & à cæteris Apostolis. Quod & ipse quoquè in principio voluminis sui declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis. Aliud quoq; edidit volumen egregiũ, quod titulo Apostolicorum actuum prænotatur. Cuius historia vsque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id est, vsque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem vrbe librum esse compositum.

Euangeliũ S. Lucæ.

Euseb. lib. 6. cap. 9. Eodem die, sancti Asclepiadis Antiocheni Episcopi, qui vnus fuit ex præclaro confessorum numero, qui sub Decio gloriosè passi sunt.

Quære ibidem de ea 10. Augusti, To. 4. Surij. Itèm Romæ, sanctæ Triphoniæ vxoris Decij Cæsaris. Quæ viro suo post interfectionem beatorũ Sixti & Laurentij diuinitùs punito, petijt baptizari, cum filia Decij Cyrilla, à Iustino presbytero: & alia die defuncta est, ac iuxta sanctum Hippolytum in Crypta sepulta, quintodecimo Calendas Nouembris.

* Cyttiçis * In Campania ciuitate Puteolis, Ianuarij & * Eutychis.

XIIII. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 19. Apud Antiochiam Syriæ, natalis sanctorum Beronici, Pelagiæ, & aliorum quadraginta nouem.

De Ptolom. Suri* To. 5. Itèm ipsa die, beati Ptolomæi, sed & beati Lucij martyrũ. Qui beatus Ptolomæus, compræhensus à quodam cẽturione, interrogatur si Christianus esset. Hoc Ptolomæus tanquàm amator veritatis, nequaquàm gloriã suæ professionis occultans, percontanti Christianum se esse confessus est. Hunc continuò centurio in vincula coniecit, & multo tempore squalore carceris maceratũ, ad vltimum Vrbitio iudici obtulit. A quo simili modo interrogatus est si esset Christianus, qui rursùm tanti boni sibi conscius, diuinam religionem præ se tulit, & de Christi magisterio ac totius boni institutionibus publica cõfessione testatus est. Qui enim negat quod est, sine dubio culpabile iudicat esse quod negat. Continuò ergò post cõfessionem ab Vrbitio duci iubetur. Lucius autem quidam Christianus vir, videns tam impiam in eum delatam sententiam, ait ad Vrbitium: Quid quæso causæ est, quòd neq; adulterum, neq; corruptorẽ, aut homicidam, vel latronem, raptorémve, aut alterius cuiuslibet facinoris reum, sed tantũ pro nomine Christiano, quòd hoc se vocabulo confessus est nuncupari, ad mortẽ hominem duci præcepisti? Non sunt hæc digna pio Imperatore, nec sapientissimo puero filio eius, neq; sacro senatui, quæ agis Vrbiti. At ille nihil aliud inquirens, ait ad Luciũ: Videris mihi & tu Christianus esse. Cumq; Lucius respondisset, Hoc planè sum: etiam ipsum duci iussit ad mortẽ. Ille, Gratias, inquit, ago, quòd me nequissimis dominis absolutũ, ad bonũ & optimũ patrem, & Regem omniũ Dominũ remittis. Sed & tertius quidã, pari modo libertate vsus, pari quoq; sentẽtia punitus est. Passi sunt autẽ sub Antonino, cognomẽto Pio, & filio eius hi beati martyres, & sepulti apud Alexandriã metropolim Aegypti.

Ptolomæus condemnatur capite.

Arguit Imperatorẽ S. Lucius.

SS. martyres capite cæduntur.

* In Histria, natalis sanctorum Austeri, Neapoli, Sussij, Ianuarij, Festi & Desiderij.

XIII. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 20. Eius martyrium adiecimus Tomo 5. Surij. IN Gallijs ciuitate Agenno, sancti Caprasij martyris. Qui cùm rabiem persecutionis declinans lateret in spelunca, audiens beatam Fidem virginem, pro Christo fortiter agonizare, animatus ad tolerantiam passionum, orauit ad Dominum, vt si pro certo eum dignum glotia martyrij iudicaret, ex lapide speluncæ illius aqua limpidissima emanaret. Quod cùm Dominus continuò præstitisset, ille securus ad aream certaminis properauit, & palmam martyrij fortiter dimicando promeruit.

Miraculum

XII. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 21. Apud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Dasij, Zotici, Caij cum duodecim militibus.

In

In Gallijs apud Coloniam Agrippinam, sanctarũ virginum vndecim millium. Vna dicitur Vrsula, Sentia, Gregoria, Pinnosa, Mardia, Saula, Brictula, Saturnina, Saturnia, Rabatia, Palladia, Clementia, Grata, & aliarum nomina scripta sunt in libro vitæ.

De his vide Sursum Tomo 5.

* In Nicea Bithyniæ, Afrigis, Macharij, Dicei, Proculi, Neapoli, Modesti, & aliorum numero septuagintaduorum.

Eodem die, natalis sancti Asterij presbyteri sancti Calixti, qui cùm corpus eius leuatum de puteo sepeliisset, post dies sex audiens hoc Imperator Alexander, præcepit eum per pontem præcipitari. Cuius corpus inuentum est, & à quibusdam Christianis in eadem ciuitate sepultum. Scriptum in passione sancti Calixti Papæ.

De eo in vita S. Calixti Tomo 5.

Itèm transitus sancti Viatoris Lectoris, in eremo comitis sancti Iusti Episcopi.

De Viatore 2. Septẽb. in vita S Iusti.

Eodem die, sancti patris nostri Hilarionis, cuius vitam Hieronymus virtutibus plenam scribit. Hic ortus vico Thabata, quæ circiter quinque millia à Gaza vrbe Palæstinæ ad Austrum situs est, cùm parentes haberet idolis deditos, rosa, vt dicitur, de spinis floruit. A quibus missus Alexandriam, Grammatico traditus est, ibique quantùm illa patiebatur ætas, magna ingenij & morum documenta præbuit. Breui, charus omnibus, & loquendi arte gnarus. Quodque his maius est omnibus, credens in Domino Iesu, tota illi voluntas in Ecclesiæ congregationibus erat. Audiens autem celebre nomen Antonij, quod per omnes Aegypti populos ferebatur, incensus visendi cum studio, perrexit ad eremum, & statim vt eum vidit, mutato pristino habitu, duobus mensibus iuxta eum mansit, contemplans ordinem vitæ eius, morumque grauitatem: quàm creber in oratione, quàm humilis in suscipiendis fratribus, seuerus in corripiendis, alacer in exhortandis esset, & vt continentiam cibique eius asperitatem nulla vnquàm infirmitas frangeret. Reuersus autem cum quibusdam monachis ad patriam, parentibus iam defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omninò seruans. Erat autem tunc annorum xv. Sic nudus & armatus in Christo, solitudinem ingressus est, sacco tantùm coopertus, & pelliceum habens ependyten, quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, sagumque rusticum: quindecim tantùm carycas post solis occasum comedens. Igitur à sextodecimo vsque ad vigesimum ætatis suæ annum, æstus & pluuias, breui tuguriunculo declinauit, quod iunco & carice texerat. Structa deinceps breui cellula, quæ vsque hodiè permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est, statura sua humiliore: porrò longitudine paulò ampliore quàm eius corpusculum patiebatur, vt sepulcrum potiùs quàm domum crederes. Capillos semèl in anno Paschæ die totondit. Super nudam humum in stratu iunceo vsque ad mortem cubauit. Saccum quem semèl fuerat indutus nunquàm lauans: nec mutauit alteram tunicam, nisi cùm prior penitùs scissa esset. Scripturam quoquè sanctam memoriter tenens, post orationes & psalmos quasi Deo præsente recitabat. A vigesimo primo anno vsq; ad vigesimum sextũ, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit: Alijs tribus, panem aridum cum sale & aqua. Porrò à vigesimoseptimo vsque ad tricesimum, herbis agrestibus & virgultorum quorundam radicibus crudis sustentatus est. A tricesimo autem primo vsque ad tricesimumquintum, sex vncias hordeacei panis, & coctum modicum olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos, & totum corpus impetigine & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum, & vsque ad sexagesimumtertium vitæ suæ annum, hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinsecùs aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustans. Hinc cùm se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à sexagesimoquarto anno vsque ad octogesimum pane abstinuit, incredibili mentis feruore, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo solent cæteri remissiùs viuere. Fiebat autem ei de farina & comminuto olere sorbitiuncula, cibo & potu vix quinque vncias appendentibus. Sicque complens ordinem vitæ, nunquàm ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in grauissima valetudine soluit ieiunium. Igitur potentissimus in miraculis, & sanctitate incomparabilis, octogesimo ætatis suæ anno, (cùm absens esset Hesychius, qui

De Hilar. To. 5 Surij.

S. Hilarion inuisit sanctum Antonium Abbatem.

Substantiã suam pauperibus distribuit.

Degit in solitudine.

Tuguriolũ eius.

Cubile.

Epitome vitæ.

Sobrietas eius.

Nunquàm soluit ieiunium.

cum semper familiarissimè colebat) quasi in testamenti vicem, breuem manu propria scripsit epistolam, omnes diuitias suas ei derelinquens: Euangelium scilicet & tunicam sacceam, cucullum & palliolum. Itaque modicus calor tepebat in pectore, nec præter sensum quicquam viui hominis supererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times? Egredere anima, quid dubitas? Septuaginta propè annis seruîsti Christo, & mortem times? Inter hæc verba exhalauit spiritum: statimque humo obrutus, quia ipse sic omnes, qui ad ægrotantem venerant, adiurauit, nè puncto quidem horæ post mortem reseruaretur. Quod postquàm Palæstinæ sanctus vir Hesychius audiuit, perrexit Cyprum, & cum ingenti vitæ suæ periculo, post decem fermè menses, corpus eius furatus est. Quod Maiumam in Palæstina deferens, totis monachorum & oppidorum turbis prosequentibus, in antiquo monasterio condidit: illæsa tunica, cucula & pallio, & toto corpore quasi adhuc viuente integro, tantisque fragrante odoribus, vt delibutum vnguentis putares.

Felicissimè expirat animam.

XI. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 22. Euseb. lib. 4. cap. 7.

Hierosolymis, natalis beati Marci, (qui primus Hierosolymis ex gentibus, post Episcopos ex circuncisione, sacerdotium ciuitatis illius accepit) clarissimi & doctissimi viri, ac non multò pôst martyrio consummati.

Mar. 15. 16.

Itèm beatæ Salomæ, quæ in Euangelio legitur cum reliquis sanctis fœminis circa Domini sepulturam solicita.

Apud Adrianopolim Thraciæ, natalis sanctorum Philippi Episcopi, Eusebij, & Hermetis.

Seueri histo ria est 1. To mo Surij, 1. Februarij.

* Eodem die, sancti Seueri Episcopi Rauennæ.

X. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 23. De Seuerino Surij Tô. 5.

Coloniæ, depositio sancti Seuerini Episcopi & confessoris.

In Hispanijs, natalis sanctorũ Seruandi & Germani. Qui post verbera, squalorem carceris, & sitis ac famis iniuriam, & lõgissimi itineris laborẽ, quem iubente Viatore Præside, ferro onusti pertulerũt, nouissimè martyrij sui cursum ferro cęsis ceruicibus impleuerũt. Ex quibus Germanus iuxta beatã Eulaliã sepultus, Seruandus verò Hispalim translatus, circa sanctas Iustam & Ruffinam conditus est.

De eo Sozô. lib. 5. cap. 7.

Apud Antiochiam Syrię, natale sancti Theodoriti presbyteri. Qui persecutione Iuliani impij, sub Præfecto & auunculo eius Iuliano, cùm ab eo Antiochenorum ecclesia spoliata, & religiosi quique fuissent eius terrore dispersi, in ecclesia spoliata mansit intrepidus: Atq; ab eo teneri iussus, post eculei pœnam, & multos ac durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflãmatus est. Sed his diuina virtute restinctis, cùm milites, qui eas tenebant, Angelorum adspectu territi ruissent in faciem, & credentes Christo, impium ministerium recusarent, iussit eos Iulianus pelago immergi. Quibus beatus Theodoritus ait: Præcedite fratres, ego vos superans inimicum sequar ad Dominum. Sicque in confessione persistens, & prophetico spiritu repletus, Iuliano apostatæ, quem apud Persidem diuina vltione incurrit, prædicens interitum, gladio martyrium consummauit.

IX. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 24.

IN Venusia, ciuitate Apuliæ, natalis sanctorũ Felicis, Episcopi ciuitatis Tibiurensis, & Audactis & Ianuarij presbyterorum, & Fortunati & Septimij lectorũ. Qui temporibus Diocletiani in sua ciuitate tenti, à Magnelliano procuratore, indè multis diù vinculis & carceribus macerati, in Africa, & in Sicilia tandèm in occisione gladij consummati sunt. Sunt autem honorificè sepulti inter Carthaginem & Vticam. Felix quinquaginta sex annorum obijt virgo.

Alij Bonif. habent die sequente, de eo Pontifi calecap. 44.

Itèm Bonifacij Papæ, qui sedit Romæ annos tres. Hic sepultus est via Salaria, iuxta corpus sanctæ Felicitatis. Hic constituit, seruum clericum non fieri, nec obnoxium curiæ, vel cuiuslibet rei.

* Coloniæ, S. Euergisli Episcopi & martyris.

VIII. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 25. De his Tom. 5. Surij.

IN Gallijs, ciuitate Suessionensi, natalis sanctorum Crispini & Crispiniani, qui persecutione Diocletiani & Maximiani, ad trochleas extẽti, & fustibus cæsi, postquàm digiti eorum subulis transfixi sunt, & de dorso eorum lora præcisa, ad vltimum gladio trucidati, coronam martyrij consecuti sunt.

Eodem die Petragoricas ciuitate, natalis sancti Frontonis Episcopi, qui Romæ à beato

à beato Petro ordinatus, cum Georgio presbytero ad prædicandum Euangelium missus est. Cumque tertio die itineris idem Georgius esset mortuus, mœrens Fronto rediens est ad Apostolum, acceptoque eius baculo, & super corpus defuncti posito, socium de morte recepit. Sicque ad prædictam ciuitatem veniés, magnam gentis illius multitudinem ad Christum conuertit, & multis miraculis clarus, in pace quieuit. De Frontone Volaterranus lib. 3. & lib còm.

Ipso die Romæ via Salaria, natalis quadraginta sex militum, qui simul baptizati à beato Dionysio Papa: & mox iubente Claudio Imperatore decollati sunt. Quorum corpora noctu collegerunt beatus Iustinus presbyter & Iohannes, & sepelierunt in crypta cum multitudine Christianorum, in via Salaria in cliuum cucumeris, octauo Calendas Nouembris, vbi positi sunt & alij martyres, centum viginti & vnus. Inter quos fuerunt quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius, Marcus, & Petrus. Hi videntes ad se venire armatos, rogabant vt primi decollarentur. Scriptum in passione sanctorum martyrum Sixti, Laurentij & Hippolyti. De his in vita S. Laurétij 10 Augusti, sub finé.

VII. CALENDAS NOVEMBRIS.

Apud Africam, natalis sanctorum martyrum, Rogariani presbyteri, & Felicissimi, qui persecutione Decij & Valeriani, illustri sunt martyrio coronati. De quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad confessores, his verbis: Vt sequamini, inquit, in omnibus Rogatianum presbyterum gloriosum senem, viam nobis ad gloriam temporis vostri religiosa virtute & diuina dignatione facientem, qui cum Felicissimo fratre nostro quieto semper & sobrio excipiens ferocientis populi impetum, primum vobis hospitium in carcere præparauit, & metator quodammodò vester nunc quoquè vos antecedit. Die 26. Epist. 81. lib. 4 epist. 1.

Itèm commemoratio sanctorum Episcoporum Vedasti & Amandi, quorum vita & mors plurimis extitit miraculis gloriosa. De his 6. Febr Tom. 1. Surij.

VI. CALENDAS NOVEMBRIS.

IN Hispanijs Abula ciuitate, natalis sanctorum Vincentij, Sabini & Cristetes, qui primò adeò in eculeo sunt extenti, vt omnes compages membrorum eorum laxarentur. Deindè capita eorum lapidibus superposita, vsque ad excussionem cerebri validis vectibus sunt contusa: atque ità martyrium compleuerunt, agente præside Daciano. Die 27.

Eodem die apud Tile castrum, natale sancti Florentij martyris.

Romæ, Euaristi Papæ, qui sedit ibi annos nouem, & sub Traiano martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Hic titulos in vrbe diuisit presbyteris: & septem diaconos ordinauit, qui custodirent Episcopum prædicantem. De Euaristo Papa, Eusè. lib. 3. cap 34 & Pôtifica. le cap. 6.

Eodem die, Vigilia Apostolorum Simonis & Iudæ.

Antissiodoro, depositio sancti Desiderij Episcopi & confessoris.

* Itèm sancti Florentij presbyteri & confessoris.

V. CALENDAS NOVEMBRIS.

NAtalis beatorum Apostolorum, Simonis Chananæi, qui & Zelotes scribitur, & Thadæi, qui etiam Iudas Iacobi legitur, & alibi appellatur Lebæus, quod interpretatur corculus, id est cordis cultor. E quibus Thadæus apud Mesopotamiam, Simòn verò apud Aegyptum traditur prædicâsse. Indè simul Persidem ingressi, cùm fidei Christi innumeram gentis ipsius multitudinem subdidissent, & Ecclesiam Domini latè iam fundatam viderent, martyrium ibi, cursum temporis explentes, beato certamine consummauerunt, honorificè sepulti à populis Christianis, quos Domino ipsi genuerant. Quòd quidam putant Simonem Apostolū vnum de duodecim ipsum esse, qui sub Traiano crucē passus sit, omninò falsum est. Nam & Beda sanctus presbyter, qui hoc super Acta Apostolorum sentit, Isidorum sequutus, in libro retractationum se hoc non benè sensisse reprahendit. Sed & historia Ecclesiastica non de Apostolo, sed de alio Simone esse narrat. Die 28. Luc. 6. Act. 1. vet. testam. De Patrib. cap. 79. Euseb. lib. 3. cap. 16.

Romæ, sanctæ Cyrillæ, filiæ Decij Cæsaris, quæ sub Claudio principe iugulata, & necata est gladio, ac sepulta à Iustino presbytero cùm matre sua, iuxta sanctum Hippolytum. De ea in pass. S. Laurentij Tom. 5. Surij.

Eodem die, sancti Ferrutij martyris.

IIII. CALENDAS NOVEMBRIS.

NAtalis beati Narcissi Hierosolymorum Episcopi, viri sanctitate & patientia, ac fide laudabilis. Accidit aliquandò in die solenni Vigiliarum Paschæ, ole- Die 29. De eo Surius To.

um

mo 5. ex Euseb. libro 6. histo. cap. 8. & 9. um deesse luminaribus. Cumque per ministros innotuisset, mœror populi maximus fuit: sed Narcissus in fide confidens, ministris imperat haurire aquam, sibique deferre. Cumque tulissent, orauit, & benedixit aquam, & infundi luminaribus præcepit. Tunc repentè miro & seculis inaudito genere virtutis, natura aquæ in pinguedinem olei versa, splendorem luminum etiam solitò reddidit clariorem. Ad fidem autem rei, à plurimis religiosorum fratrum ex eodem oleo, quod versum de aqua fuerat, reseruatum est. Is nanque cùm inter cætera virtutum suarum bona esset valdè constantis animi, & iusti rectique indeclinabiliter tenax, quidam homunculi nequam malè sibi conscij, metuentes, nè criminum suorum si arguerentur non possent effugere vindictam, præueniunt factionibus, & circunuenire parant eum, cuius iudicium verebantur. Concinnant igitur aduersùs eum infame satis & noxium crimen. Conueniunt auditores, testes ex semetipsis producunt, qui sub sacramenti iuramento, quæ obijciebantur, confirmarent. Quorum vnus testis ità, nè igni consumeretur, vera se dicere testabatur. Alius ità, nè regio morbo corrumperetur. Tertius ità, nè luminibus orbaretur. Et quamuis nec iuramentis quidem istis quisquam fidelium & Dominum timentium crederet, eò quòd vita Narcissi, & institutio, ac pudicitia, ab omnibus nosceretur: ipse tamen eorum quæ mota sunt indignitatem ac molestiam non ferens, simul & secretam ac philosophicam vitam semper habere desiderans, subterfugit Ecclesiæ multitudinem, & in desertis locis atque agellis secretioribus delitescit annis quamplurimis. At non ille magnus diuinæ prouidentiæ oculus quiescit in longum, sed in impios vltionem per ea ipsa quæ sibi in periurijs statuerant maledicta molitur. Primus nanque ille testis, parua ignis scintilla noctis tempore domo sua succensa, cum omni genere, & omni familia flammis vltricibus conflagratur. Alius repentè ab imis pedibus vsque ad summum capitis verticem, morbo regio quo fuerat imprecatus repletur, atque consumitur. Tertius autem priorum exitium videns, & oculum diuinum non latuisse perspiciens, prorupit in medium, & audientibus cunctis, sera pœnitentia, vniuersum concinnati sceleris ordinem pandit. Tantis autem lachrymis immanis commissi facinus defflet, & intantùm die noctuque perdurat in fletibus, vsquequò luminibus orbaretur. Hi igitur figmenti sui huiuscemodi pœnas dederunt. Narcissus verò cùm ità desertum petijsset, ac locis secretioribus se abdidisset, vt vbi iam degeret nullus agnosceret: necessarium visum est Episcopis, vt alium pro ipso ordinarent, cuius nomen erat Dius. Cuique (cùm paruo tempore præfuisset Ecclesiæ) succedit Germanion, & Germanioni Cordius. Cùm ecce subitò velut redíuiuus cæloque redditus, ex improuiso apparuit Narcissus. Et rursùs à fratribus ad præsidendum rogatur Ecclesiæ. Verùm cùm ipse iam senio fessus, pontificatûs ministerio sufficere non posset, Alexandrum, qui iam Episcopus esset alterius loci, diuina dispensatio in adiutorium senis euidentissimis reuelationibus vocauit. Expletis aût centû & sedecim annis, relicta sede ipsi Alexandro, fructû laborû suorum à Domino recepit.

(Margin: S. Narcissus falso criminis accusatur. — Degit in solitudine multis annis sanctissimè. — Diuinitùs puniuntur criminatores impij. — Obit feliciter.)

DeZenobio Euseb. lib. 8. cap. 25. Ipso die, apud Sidonem vrbem, natalis sancti Zenobij presbyteri, qui persecutione Diocletiani martyrio coronatur.

In Gallia, Vienna ciuitate, depositio sancti ac beatissimi Theodarij Abbatis & confessoris. Et translatio ipsius in loco vallis Rupianæ.

III. CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 30. De Marcel. Suri^9 To. 5. Ciuitate Tingitana, passio sancti Marcelli centurionis, qui capitis abscisione martyrium consummauit, sub Agricolano, agente vices præfectorum prætorio.

Apud Africam, natalis martyrum numero ducentorum viginti.

Euseb. lib. 5. cap. 18. & 22. Apud Antiochiam, beati Serapionis Episcopi, eruditi viri, & fide clarissimi.

* Itèm passio sancti Feliciani cum socijs suis.

* Ciuitate Capua, depositio sancti Germani Episcopi & confessoris, cuius animam in sphæra ignea beatus Benedictus Abbas vidit ab Angelis in cælum deferri.

PRIDIE CALENDAS NOVEMBRIS.

Die 31. De his in vita S. Stephani Papæ, Augusti ante medium. Romæ, natale beati Nemesij diaconi, & Lucillæ filiæ eius, quos sanctus Pontifex Stephanus baptizauit: Quique ipsum Nemesium diaconum constituit, temporibus Valeriani & Gallieni. Qui decreuerunt vt vbicunquè inuentus fuisset Nemesius, sine audientia puniretur. Nemesius autem Christi gratia roboratus, cir-

circuibat cryptas, & concilia martyrum, vt vbicunquè reperisset Christianum aliquem egentem, prout poterat, de facultatibus suis ministraret. Veniens verò in via Appia noctis silentio iuxta templum Martis, comperit Valerianum & Maximum in templo Martis sacrificare. Flexis itaque genibus orauit Dominum, dicens: Domine Deus creator cæli & terræ, dissipa consilia artis diabolicæ in nomine Domini nostri Iesu Christi filij tui, quem misisti in hunc mundum, vt resipiscant hi infelices à laqueis diaboli. Statim igitur Maximus Consul à diabolo arripitur, & magna voce clamare cœpit: Nemesius Christianus me incendit, eius oratio me affligit. Egressi verò quidam de templo, tenuerunt Nemesium, & dum contumelijs eum afficerent, subitò Maximus expirauit. At illi tenentes Nemesium, duxerunt ad Valerianum. Dicitque ei Valerianus: Nemesi vbi est prudentia tua, quam semper cognouimus, & in consilio, & in actibus? Nos te hortamur, cogita veritatem, non deseras deos, quos semper ab ipsis cunabulis coluisti. Nemesius diaconus plenus lachrymis respondit: Ego quidem infelix atque peccator semper deserui veritatem, & effudi sanguinem innocentem, & iam nimis oneratus atque cumulatus peccatis, licèt sera pœnitudine cognouerim creatorem meum, misericordiam Christi filij Dei adeptus: Hunc timeo, ipsum adoro, ipsi cultum meæ seruitutis offero. nam omnia idola lapidea manufacta abijcio. Iratus Valerianus, iussit eum in priuata custodia mancipari: & post tertium diem exhibetur Valeriano & Gallieno, & filia eius Lucilla. Quã ante patris interrogationem fecerunt puniri, credentes, quòd sic potuissent animum beati Nemesij emollire. Sed ipse, cuius interiora possidebat spiritus sanctus, lætior de martyrio filiæ factus, in confessione Christi ardentior efficitur. Er cùm nullo modo à fide Christi flecti eum posse viderent, iusserunt eum duci ad supplicium. Decollatus verò est via Appia ante templum Martis, viij. Calendas Septembris. Eiusque corpus à beato quidem Stephano Papa in eodem loco sepultum, sed à beato Sixto Pontifice posteà leuatum, pridiè Calendas Nouembris iuxta eandem viam Appiam in crypta venerabiliùs curatum.

S Nemesij filia in conspectu eius cruciatur.

Nemesius capite cæditur.

In Gallijs oppido Viromandensi, natalis sancti Quintini martyris. Qui sub Maximiano Imperatore martyrum passus est, & post annos quinquaginta quinque, inuentum est reuelante Angelo corpus eius, & sepultum octauo Calendas Iulias.

De Quintino Surius Tomo 5.

* Eodem die, sancti VVolfgangi Episcopi & confessoris.
* Itèm Vigilia omnium Sanctorum.

MENSIS NOVEMBRIS HABET DIES XXX. LVNAM VERO TRICESIMAM.

CALENDIS NOVEMBRIS.

FESTIVITAS Sanctorum omnium. Petente nanque Papa Bonifacio, iussit Phocas Imperator, in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, & à Domitiano priùs factum erat, ablatis idololatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semperque Virginis Mariæ, & omnium martyrum fieri: vt vbi quondam omnium, non deorum, sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omnium fieret memoria Sanctorũ: quę ab illo tempore Calendis Nouembris in vrbe Roma celebris & generalis agitur. Sed & in Gallijs, monente sanctę recordationis Gregorio Põtifice Maximo, pijssimus Ludouicus Imperator, omnibus regni & imperij sui Episcopis consentientibus, statuit, vt solennitas festiuitatis omnium Sanctorum in prædicta die annuatim perpetuò ageretur. Quam sanctam constitutionem reuerenti amore suscepit omnis Ecclesia.

Die 1. De omnibus Sanctis vide Surium Tomo 6.

Festũ omnium Sanctorum, quãdo & à quibus institutum.

Et in castro Diuione, natale sancti Benigni presbyteri & martyris. Qui cum Andochio compresbytero, & Tyrso diacono, missus est in Galliam ab Oriente, à sancto Episcopo Polycarpo. Cuius prædicatione comes Terentius comperta, vinctum eum & cæsum ad se adduci præcepit. Et rursùm audita sermonum eius constantia,

De Benigno Sur. & Gregor. Turon. de glo. martyrũ cap. 51.

ſtantia, neruis duriſſimis cædi fecit. Poſt hæc ad trochleas extenſus & cæſus, ac rurſum carceri mancipatus, manè idola orando deſtruxit: & reductus eſt in carcerem. Cui ſubulas decem calentes in manibus infixerunt, & cum plumbo remiſſo pedes in lapide perforato fixerunt, & canes duodecim feroces cum eo incluſerunt per ſex dies. Et attulit ei Angelus panem cæleſtem, ſubulas abſtulit, & eum de plumbo ac ferro eripuit. Ad vltimum collum eius vecte ferreo tundi, & corpus lancea forari iubetur. Quo facto, columba niuea de carcere, Chriſtianis adſpicientibus, aſſcendit, & odor ſuauiſſimus quaſi paradiſi ſecutus eſt. Venit autem beata Leonilla, & conditum aromaribus corpus non longè ab ipſo carcere ſepeliuit.

De Cæſario Tō. 6. Surij. Eodem die, natale ſancti Cæſarij diaconi, & Iuliani preſbyteri. Qui videlicet Cæſarius tempore Claudij veniens ex Africa ad Terracinam Campaniæ ciuitatem, dum contra idolatras proclamaret in publico, tentus eſt à Firmino pontifice, & in cuſtodiam reclufus. Vbi diebus multis maceratus, deindè traditus eſt Leontio conſulari Campaniæ. Quem ille cùm verbis ſuperare nequiret, iuſſit ante carpentum ſuum duci ligatis manibus vinctum, & nudum vſque ad templum Apollinis. Quò cùm perueniſſet, ad orationem eius corruit templum, & occidit pontificem Firminum. Poſt hoc recluſus in carcere à Luxurio primo ciuitatis, fuit ibi anno vno, & menſe vno. Deindè eductus in forum ab eo, dum oraret, cæleſti eſt luce circundatus, ità vt ipſe Leontius crederet, & Cæſarium qui erat nudus, ſua chlamyde indueret, & ab eo baptizaretur, & corpus & ſanguinem Domini acciperet de manu Iuliani preſbyteri. Nec mora, dicta ſuper eum oratione, tradidit ſpiritum iij. Calendas Nouembris. Tunc Luxurius iuſſit Iulianum & Cæſarium mitti in ſaccum, & præcipitari in mare. Qui eo die reiecti ſunt ad litus, & ſepulti ab Euſebio ſeruo Dei iuxta vrbem Terracinam. Et idem Euſebius poſteà martyrium paſſus eſt cum Felice preſbytero.

(Orationis victure fanū Apollinis corruit.)

Itèm eodem die, depoſitio S. Seuerini monachi, de Tyburtina ciuitate.

De Maria Suri⁹ ex Vincentio, Tomo 6. Itèm natale ſanctæ Mariæ virginis: quæ cùm eſſet ancilla, & diem natalis Domini ſui ieiunaret, nec vllo modo flecti potuiſſet vt manducaret de idolothytis: primò duris verberibus afflicta, dein longa carceris cuſtodia, eculei extenſione, & vngularum laniarione vexata, martyrium conſummauit.

De Vigore Suri⁹ Tō. 6. * In Cæſarea Cappadociæ, ſancti Macedonij. * In Sithiu monaſterio, depoſitio S. Audomari Epiſcopi. * Auguſtoduni, S. Primi Epiſcopi. * Baiocas ciuitate, ſancti Vigoris Epiſcopi.

IIII. NONAS NOVEMBRIS.

Die 2. NAtalis ſancti Victorini Pictauionenſis Epiſcopi, qui perſecutione Diocletiani martyrio coronatus eſt.

De Theod. Euſeb lib. 7. hiſt. Eccleſ. cap. vit. Apud Laodiciam, natale beati Theodoti Epiſcopi, viri non ſolùm verbis, ſed etiam rebus & virtutibus ornati. Hic arte medicus fuit quidem, ſed ad animarū à Domino tranſlatus eſt medicinam. Qui fide, miſericordia, ſtudio, vigilantia, atque omnibus optimis inſtitutionibus claruit. In ſcripturis quoquè diuinis laborem quamplurimum geſſit. Quieuit autem in ſenectute bona.

Eodem die, natale ſancti Ambroſij Abbatis monaſterij Agaunenſis, qui primus apud Lugdunum monaſterij Inſulæ barbaræ pater, & magnis virtutibus clarus, cùm illuc ob religionis egregiæ normam tranſlatus fuiſſet, beato fine in Domino requieuit.

Apud Viennam, ſancti Georgij eiuſdem vrbis Epiſcopi.

De Euſtach. & ſocijs Surius Tom. 6. * Itèm paſſio S. Euſtachij, vxoris, ac filiorum eius.

III. NONAS NOVEMBRIS.

Die 3. NAtalis ſancti Quarti, diſcipuli Apoſtolorum.

Apud Cæſareā Cappadociæ, natalis ſanctorū martyrum Germani, Theophili, Cæſarij & Vitalis. Qui optimè duxerūt martyriū, ſub Deciana perſecutione.

Apud Viennam, ſancti Domnini confeſſoris & Epiſcopi glorioſi.

De Huberto vide Suriū. Eodem die, depoſitio ſancti Huberti Epiſcopi & confeſſoris.

PRIDIE NONAS NOVEMBRIS.

Die 4. *al. Pierij Hier. de vir. illuſt. c. 86. APud Alexandriam, beati * Hierij preſbyteri, viri acris ingenij, in diuinis ſcripturis nobiliter eruditi, vita puriſſimi, atque ad Chriſtianam philoſophiam nudi penitùs & expediti, doctoris Eccleſiæ incomparabilis, priuatim & publicè mirabi-

mirabiliter disputantis. Hic quieuit tempore Philippi Imperatoris.

In Gallijs ciuitate Rotenis, natalis sancti Amantij Episcopi, cuius vita sanctitate & miraculis extitit gloriosa.

* Augustoduni, sancti Proculi * Episcopi. *for. martyris.

* Itèm sanctarum virginum Modestæ & Perpetuæ.

NONIS NOVEMBRIS.

ZAchariæ Prophetæ, patris Iohannis Baptistæ.

In Tarracina ciuitate Campaniæ, natalis sanctorum Felicis presbyteri, & Eusebij monachi, temporibus Claudij Imperatoris. Qui videlicet Eusebius, cùm sepelisset sanctos martyres Iulianum & Cæsarium, & ad sepulcra eorum orans & ieiunans multos conuerteret ad fidem, quos Felix presbyter baptizabat, tenti sunt ambo à Leontio fillo Leontij consularis, ob eam maximè causam, quia Cæsarius patrem eius Christianum fecisset. Et ad forum eius ducti, nec superati, indè carcere reclusi, & nocte eadem, cùm sacrificare nollent, decollati sunt, atque in fluuium iactati. Quorum corpora venerunt vsque ad mare, & reiecta sunt ad litus, atque à presbytero quodam de Capua, nomine Quarto, inuenta. Qui ea mox imposita vehiculo, duxit in casam suam, & curiosè quęrens etiam capita inuenit: adiunctaque corporibus, sepeliuit iuxta sanctum Cęsarium.

Die 5. De his in vita S Cæsarij 1. Nouēbris.

Felix & Eusebius decollantur

* Capua ciuitate, sanctorum Euras, & Quarti, & Pardi martyrum.

VIII. IDVS NOVEMBRIS.

TOniza Africæ, natalis sancti Felicis. In huius solennitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum, vbi inter cætera, de eius passione loquitur, dicens: Felix martyr, verè felix & nomine & corona, cuius hodiè dies est. Noueritis autem fratres, non eum passum mortem, quam alij martyres passi sunt. Confessus enim, dilatus est ad tormenta: alio die inuentum est corpus exanime. Clauserant enim illi carcerem corpori, non spiritui. Quem illic parabant torquere carnifices, absentem inuenerunt. Perdiderunt sæuitiam suam: iacebat exanimis, sine sensu illis nè torqueretur: cum sensu apud Dominum, vt coronaretur.

Die 6. Psal. 127.

In Oriente, ciuitate Theopoli, sanctorum decem martyrum, qui sub Saracenis passi leguntur in gestis sanctorum quadraginta.

* In ciuitate Regidonas, depositio sancti Melanij Episcopi & confessoris.

* Itèm eodem die sanctorum Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigij Episcopi: & * VVinnoci Abbatis.

De SS. Leonardo & Winnoco Surius Tō. 6.

VII. IDVS NOVEMBRIS.

APud Alexandriam, beati Achillæ Episcopi, eruditione, fide, conuersatione, & moribus insignis.

Die 7. Euseb. lib. 7. cap. vlt.

Eodem die, natalis sancti Amaranti martyris, qui apud Albigensem vrbem, exacto agonis fidelis cursu, sepultus viuit in gloria. Cuius sacrum sepulcrum, virtute Christi, miraculis frequentibus illustratur.

Apud Perusinam Italiæ vrbem, natalis S. Herculani Episcopi & martyris.

Greg. 3. dial. cap. 13.

Itèm Epternaco monasterio, natalis sancti VVillebrordi Episcopi & confessoris.

De willebr. Surius.

* Itèm sanctorum Rufi Episcopi, & Herculani presbyteri & martyris.

VI. IDVS NOVEMBRIS.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij, & Simplicij, imperantibus Diocletiano & Maximiano. Hi cùm essent artifices insignissimi, & marmorum cæsores probatissimi, Imperatori Diocletiano valdè facti sunt accepti. Cùm itaque tempore quodam essent quadraturis marmorum intenti, & artem suam signo Crucis munirent, & ad voluntatem ipsorum artificium fieret, horum vnus Simplicius, qui adhuc pagano errore tenebatur, dixit ad quatuor reliquos: Adiuro vos per deum Solem, vt quis iste Deus sit, dicatis mihi, in cuius nomine vos tam benè operamini. Cui Symphorianus: Si potes credere, dicemus tibi, & mox artem consequeris, sed & vitam æternam habebis. Quem cùm in fide sociatum beato Cyrillo Episcopo consignâssent, iisdem Episcopus baptizauit eum, & Christo Domino credere informauit. Non multò pòst accusati à Philosophis, quòd Christiani essent, & quòd deum Aesculapiũ fingere, sicut præceperat Imperator, ex marmore Porphyretico & * Proconisso noluissent, Diocletianus

Die 8.

Sancti artē suam Cruce muniunt.

*for. Proconnesio

iussit cuidam tribuno nomine Lampadio, sub moderatione verborum eos audiri. Quibus isdem Lampadius dixit: Adorate deum Solem, vt destruaris consilium Philosophorum. Qui respondentes dixerunt: Nos nunquàm adoramus facturam manuum nostrarum, sed adoramus Deum cæli & terræ, qui imperat in æternum, Iesum Christum filium Dei. Reclusi sunt igitur in custodia publica. Indè cùm mutari à fide Christi non possent, iubente Lampadio expoliätur, & scorpionibus grauissimè cæduntur. Mox Lampadius à dæmonio correptus expirauit. Hoc factum cùm audisset Diocletianus, nimio furore plenus, iussit cuidam Nicerlo togato, vt in loculis plumbeis viui includerentur, ac sic in fluuium præcipitarentur. Post dies autem quadraginta duos venit quidam Nicodemus Christianus, & leuauit cum ipsis loculis corpora martyrum, & in domo sua honorificè posuit. Passi verò sunt sexto Idus Nouembris.

Scorpionib⁹ cæsi in flumen demerguntur.

Eodem die Romæ, natale sanctorum quatuor Coronatorum, id est, Seueri, Seueriani, Carpophori, & Victorini. Hi cùm impellerentur ad sacrificandum, reluctantes, nec consensum impijs præbentes, perstiterunt in fide. Nunciatum est autem Diocletiano Imperatori: qui ilicò iussit, vt ante simulacrū Aesculapij ictibus plumbatarum cæsi deficerent. Quorum corpora iussit in platea canibus iactari, & iacuerunt ibi diebus quinque. Tunc pij Christiani venerunt, & collecta corpora sepelierunt in via Lauicana, miliario ab Vrbe tertio, in arenario, iuxta corpora sanctorum martyrum Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij & Simplicij. Passi sunt autem sexto Idus Nouembris, post duos tamen annos passionis horum quinque martyrum. Cùm autem nomina eorum minimè reperirentur, statuit beatus Melchiades Episcopus, vt anniuersaria quatuor Coronatorū dies, sub nominibus sanctorum quinque martyrum recolerentur. Intercurrentibus tamen annis, cuidam sancto viro etiam nomina eorum reuelata sunt. Festiuitas verò vt fuerat statuta, celebris in aliorum martyrum festiuitate permansit, ac locus quatuor Coronatorum nomine insignis.

4 Martyres occiduntur.

Quatuor coronantur, & à quo primùm vocitati.

* Itèm ipso die sancti VVillehadi Episcopi & confessoris.

V. IDUS NOVEMBRIS.

Die 9.
De Theod. Suri⁹ tomo 6 ex Grego. Nysseno, & Metaphra.

NAtale sancti Theodori martyris, temporibus Maximiani & Maximini Imperatorū. Qui cùm esset miles, & verè Christianus, adductus est ad Brincam præpositum legionis, à quo dilatione accepta, vt sententiam fidei mutaret, cùm in sententia irreuocabiliter permaneret, iudici ac populo sistitur. Qui iussit eum mitti in carcerem, & signari ostium carceris: vbi diuina consolatur visitatione. Post aliquot dies iterùm adductus ante Præsidem, suspensus est in ligno, & vngulis ferreis latera eius rasa, quousque costæ ipsius nudarentur. Et cùm nec sic posset à fide diuelli, Præses dedit sententiā, dicens: Theodorum non obtemperantem præceptis inuictissimorum Imperatorum, potentiæque deorū, credentem verò Iesum Christum crucifixum, iubeo ignibus tradi. Igitur beatus martyr signaculo Crucis munitus, manibus post tergū ligatis, in focos propellitur. Et prospiciens, vidit in turba lachrymantem Cleonicum, qui cum eo tyro adductus fuerat. Et exclamans dixit: Cleonice, expecto te. Festina, & sequere me. Et cùm iam flammarum globis vndiquè vallaretur beatus martyr, orationem fudit, laudans & glorificans patrem, & filium, & spiritum sanctum. Sicque sanctam animam Christo reddidit v. Idus Nouembris. Quædam autem mulier Eusebia nomine collegit corpus eius, & sindone munda inuoluens transtulit in possessionē suam, in locū, qui appellatur Enchaitā.

Igne crematur S. Theodorus.

Itèm eodem die apud Bituricas, sancti Vrsicini, qui Romæ ordinatus à successoribus Apostolorum, primus eidem vrbi destinatur Episcopus.

De Vrsicino Turonen de glo. confess. ca. 80. apud Surium.

* Romæ, sanctorum Clementis, & Symphoriani.

* In Hispania, sanctorum Fausti, Ianuarij, & Martialis martyrum.

* In Beryto ciuitate, crucifixio imaginis Domini nostri Iesu Christi.

De passione imaginis vide Surium.

IIII. IDUS NOVEMBRIS.

Die 10.

IN territorio Agathensi, in Cessarione, natalis sanctorum martyrum Tiberij, Modesti, & Florentiæ. Qui tempore Diocletiani varijs tormentis cruciari, martyrium compleuerunt.

Itèm eodem die, sancti Martini Papæ. Qui ob fidem catholicam, ab Imperatore Constantio hæretico, per Theodorum Exarchum de ecclesia raptus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Chersonam Lyciæ prouinciæ, ibidem vitam fini-

Huius historiam adiecimus Tomo 6. Surij.

finiuit, multis in eodem loco virtutum signis vsque hodiè refulgens.
* In Antiochia, sanctorum Demetrij Episcopi, Aniani diaconi, Eustosij, & sociorum eorundem.
* In ciuitate Aurelianensi, depositio sancti Monitoris Episcopi & confessoris.

III. IDUS NOVEMBRIS.

IN Gallijs Turonis ciuitate, natalis sancti Martini Episcopi & confessoris. Die 11.
Eodem die in Scythia, metropoli Phrygię Salutariæ, passio sancti Mennę martyris. Qui persecutione Diocletiani & Maximiani, cùm esset miles nobili genęte, ex Aegyptiorum prouincia ortus, abrenuncians terrenæ militiæ, primùm cælesti Regi secreta conuersatione in eremo militauit. Deindè natalitijs præfatorum Imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera coram ipsis voce declarans, traditus est Pyrrho duci torquendus. Qui iussit eum in carcerem includi, quamdiù Imperatorum natalitia celebrarentur. Peracta igitur festiuitate, ac sedente eo pro tribunali, iussit eum suis adspectibus præsentari, cui & dixit: Hesterna die infaustè & temerariè ausus es theatrum introire, & vanissimis, nescio quibus, eloquijs prophanare, maximè cùm de te asseratur, nostræ fuisse militiæ. Sacrifica dijs, vt omnia tibi, quæ per ignorantiam gessisti, ignoscantur, & ad honorem pristinum reformeris. Ad hæc beatus Mennas eùm respondisset, Ego hoc seculi honore non delector, sed Christi Domini discipulus effici cupio: iubente duce extensus, & neruis bubulis manibus ligatus, tandiù à militibus virgis cæsus est, donèc sanguine ipsius plateæ locus repleretur. Deindè in eculeo exunguiatus, & lampadibus circum latera exustus, ciliciòque plagis confricatis, per tribulos quoquè & sudes ferreas ligatis manibus ac pedibus tractus, plumbatis etiam collo & maxillis granaiter contusus, in laude & confessione omnipotentis Dei immobilis permansit. Nouissimè Pyrrhus ex tabella recitari præcepit: Mennatem ex milite omniū Christianorum authorem, nolentem acquiescere præceptis Imperatorum, neq; volentem sacrificare dijs, gladio animaduerti placet, & corpus eius igni comburi. Furtìm itaque à Christianis corpus eius è medio ignis ereptum est, & mundis linteaminibus aromatibusque conditum, debita veneratione in cœmeterio iij. Idus Nouembris repositum est. Cuius deindè sacrum corpus Constantinopolim translatum, ciuitate Regia digno honore veneratur.

De Martino Episco. & Mena, vide Surium Tomo 6.

S. Mennas durissimè cruciatur, & cæditur.

Corpus ei' è medio ignis eripitur, & honorificè sepelitur.

Itèm Lugduni, sancti Verani Episcopi, cuius vita fidei & virtutum meritis, illustris fuit.
* Rauennæ, SS. Feliciani & Victorini martyrum.

PRIDIE IDUS NOVEMBRIS.

NAtalis Bonifacij Papæ, qui Romę sedit mēses octo, dies xxij. Hic obtinuit apud Phocam principem, vt sedes Apostolica beati Petri Apostoli, caput esset omnium ecclesiarum Romana, quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat. Die 12.

Is est Bonif. eius nominis III.

Apud Aphricam, commemoratio sanctorum Archadij, Probi, Paschasij, & Eutichiani. Qui ex Hispania oriundi, cùm apud Gensericum Vuandalorum Regem merito sapientiæ & fidelis obsequij chari clariq; haberentur, nec in Arianam perfidiam, cui ipse deditus erat, vllatenùs declinari paterētur, excitato in rabidissimam iram barbaro, primùm proscripti, deindè in exilium acti, tum atrocissimis supplicijs excruciati, postmodùm diuersis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Puer autem Paulillus nomine, frater Eutichiani & Paschasij, cùm à professione atque amore catholicæ fidei nullis minis deturbari posset, fustibus diù cæsus, & ad infimam seruitutem damnatus est, ideò vt appareat non occisus, vt de superata sæuitia impij, etiam illa ætas gloriaretur.

Sācti diuersis mortibus interimuntur.

Eodem die sancti Melanij Rodonicæ ciuitatis Episcopi. Qui post innumerabilium signa virtutum, iugiter intentus cælo, emigrauit à seculo.
Apud Viennā, sancti Isicij Episcopi, qui post beatū Pantagatū præsedit Ecclesiæ.
* Itèm sanctorum, Liuini martyris, & Cuniberti confessoris, Episcoporum.
* In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Germani, Theophili Cæsarij & Eusebij.
* Dauentriæ, S. Lebuini presbyteri & confessoris.

De Liuino & Cuniberto vide Surium Tō. 6.

IDIBUS NOVEMBRIS.

RAuennæ, natalis sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, & Victoris. Die 13.

 Turo-

De Brict. & Mitrio Surius.

Turonis, sancti Brictij Episcopi & confessoris.

In Prouincia, apud ciuitatem Aquis, beati Mitrij clarissimi martyris.

* Apud Viennam, sancti Leonici, eiusdem Ecclesiæ miraculis clari.

* Rotenis ciuitate, sancti Amantij Episcopi & confessoris.

XVIII. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 14.

APud Thraciam ciuitate Heraclea, natalis sanctorum martyrum Clementini, Theodoti, & Philomini.

De Serap. Dionys. Alexād. apud Euseb. lib. 6 cap. 34. Ruf. 31.

Apud Alexandriā, beati Serapionis, quem persecutores sub Decio, in domo sua repertū, crudelissimis affecerunt supplicijs, ita vt omnes ei iuncturas membrorum priùs soluentes, de superioribus eum præcipitarēt, ac sic Christi martyr efficeretur.

* Itèm sancti Eraclij Episcopi & confessoris.

XVII. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 15.

NAtalis sancti Felicis Episcopi, qui à quintodecimo ætatis suæ anno miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano præside, cum alijs triginta, martyrium compleuit. Corpus eius Elpidius presbyter, in Nolensi ecclesia sepeliuit.

Itèm sancti Eugenij Archiepiscopi & martyris.

XVI. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 16. De Eucher. Petrus Galesinius in præfatione operum eius.

NAtalis sancti Eucherij Lugdunensis Episcopi, admirandæ fidei, vitæ & doctrinæ viri. Qui ex nobilissimo senatorū ordine ad religiosam vitā habitūq; conuersus, diù in agro suo super fluuiū Durentiā intra septa speluncæ spontè cōclusus Christo seruiuit, ieiunijs & orationibus vacans. Defuncto aūt pontifice Lugdunensi, cùm vniuersa Ecclesia iuxta morē à se antiquitùs obseruatū, triduanis ieiunijs & obsecrationibus, qui gubernationē eiusdem Ecclesiæ suscipere deberet, sibi posceret à Domino reuelari: cuidā puero apparens in visu Angelus Domini, Est, inquit, senator quidā Eucherius nomine, super fluuiū Durentiā retrusus in specu, qui relictis omnibus quæ possidebat sequutus est Dominū. Ad hunc deducendū pergite, & vobis pastorē illū constituite, quoniā à Deo electus est. Quod cùm puer senioribus diluculò retulisset, omnipotēti Deo, cunctis fratribus cōuocatis, gratias egerunt: missoque cum clericis ad præfatum locum Archidiacono, qui tunc Ecclesiæ curam gerebat, inuenerunt eū, sicut eis Dominus reuelauerat. Cumq; illi Archidiaconus rem, propter quam venerat, retulisset: cœpit cum iuramento dicere, se voluntariè de specu non egressurum, nec cum eo, nisi ligatus duceretur, iturum. Cumque diù talia repeteret, Archidiaconus effracto muro speluncæ eduxit eum, & iuxta quod ipse iurauerat, vinctū perduxit Lugdunū. Quē pari animo, vnoq; cōsensu Clerus & populus sibi eligēs sacerdotē, in pontificali cathedra solenniter collocauit. Huius vxor Galla, in sancto habitu Deo seruiēs, speluncā eius ingressa, omne illic vitæ suæ tempus in studio religionis exegit. Duæ ipsorum filiæ, quarum vna Consortia, altera Tullia vocabatur, virginitatis gratia & signorum gloria claruerunt.

Diuinitùs eligitur Episcopus.

De Othmaro Surius Tomo 6.

* Eodem die in Sueuia monasterio sancti Galli, natalis beati Othmari, eiusdem monasterij post obitum sancti Galli, primi Abbatis.

XV. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 17. De Aniano Suri⁹ Tō. 6. & Turonen. ibidēm.

CIuitate Corduba in Hispanijs, passio sanctorum martyrū Aciscli, & Victoriæ, vbi ob commendationem preciosæ mortis eorum, eodem die rosæ ortæ diuinitùs colliguntur. Aurelianis, sancti Aniani Episcopi.

Viennæ, sancti Manati Episcopi & confessoris.

De Dionys. Euseb. lib. 6. cap. 33. & deincēps.

Eodem die apud Alexandriā, beati Dionysij Episcopi, in multis sæpè confessionibus satìs clari, & pro passionum tormentorumq; diuersitate magnifici, temporibus Imperatorū Valeriani & Gallieni. Deniq; refertur, insectantibus se persecutoribus cùm ipse adstaret iudici, respondisse: Quid insectādo laboratis? Caput meum pro quo magnoperè fatigamini, auulsum ceruicibus sumite, & donū magnum ad Tyrannum & Imperatorem vestrum ferte. Præses autem Aemilianus erat. Ante quem cùm Dionysius vnum solum Deum prosequeretur, qui cælum fecisset & terram, huncque diceret adorandum, cæteros autem neque esse deos, neque adorari debere: in castrum quoddam, quod Cefro appellatur, in exilium truditur, ob hoc præcipuè electum, quòd loci incolæ gentiles erant, & idolorum superstitionibus satìs dediti. Qui exulem Dionysiū primò hostili animo & satìs aduersa mente suscipiunt: pòst verò eum paulatim per Domini gratiam verbum Dei his seminare cœpisset, pars maxima trucis & barbari populi, relictis idolis, cōuersa est ad Dominum

Multos cōuertit in exilio S. Dionysius.

minum verum, Christoq; subiecta. Quo cōpertò, rursùs eum ad alium locum, vicinum quidem Alexādriæ, sed incolis desertum, ac penè habitatoribus vacuū transtulerunt. Sed & ibi cùm pro vrbis vicinitate numerosus populus eum frequentaret, & tanquàm pastore recepto grex lætior & cōstantior agonibus redderetur, rursùm missis eum Centurione militaribus viris, ipsum Dionysium, & cum eo Gaium & Petrū catenis constrictos, & diuersis cruciatibus afflictos, in deserto quodā Lybię pertraxerunt, ibique eos in loco squalidissimo, & omni vsu humanitatis carente, à Paretonio trium dierum itinere in desertum protento, nexos vinculis reliquerunt. Tunc temporis etiam Maximus presbyter, & Dioscorus, Demetrius quoquè & Lucius, necnon Faustinus atque Aquila, satis clari & insignes titulo confessionis effecti sunt. Intereà beatus Dionysius regressus Alexandriam, senio grauatus quieuit in pace, decem & septem annis functus sacerdotio. Obit in pace.

* Itèm natalis sancti Gregorij Episcopi & martyris apud Pontum. De Gregor. 4 To. Surij. 3. Iulij.

* Itèm sancti Iohannis monachi.

XIIII. CALENDAS DECEMBRIS.

ANtiochiæ, natale sancti Romani, qui tēporibus Diocletiani, cùm Asclepiades Præfectus Ecclesiā irrūpere, eamq; funditùs conaretur euertere, cæteros Christianos hortatus est, vt ei contradicerēt. Vndè eū protinùs vinctū sibi exhiberi iussit, & Christum cōnstantissimè confitentē, primùm extendi eculeo, deindè plùbatis grauiter & fustibus cædi, post hæc etiam nouacula acutissima maxillas ei radi fecit. Tunc ad petitionem eius puerum paruulū induci præcepit. Quē Romanus Christi nomen inuocans, vtrùm vnum, an plures deos melius esset colere, interrogauit, vt ex eius confessione Pręfectus confunderetur. Cumque puer vnum Deum solum credendum esse dixisset, indignatus Asclepiades, eatomo suspendi eum, ac verberari, & postremò etiam decollari iussit. Erat aūt nomē puero Baralas. Romanus verò rursùs eculeo suspensus, vngulisq; exaratus, ad rogum ardentē, in quem præcipitaretur, perductus est. Sed orante eo, venit repentè imber inundans, & extinxit ignem. Post hoc iussit ei linguam abscindi. Quo factò, cùm Christum voce clarissima collaudaret, reclusus in carcerem, ad extremū laqueo strangulatus est. Die 18. De Romani. Euseb lib. 8. cap. 12. & Surius Tom. 6. ex Chrysost. Romanus laqueo strāgulatur.

Eodem die in eadē vrbe, natalis sancti Esichij, qui sub præfato Imperatore cùm esset miles, & præceptum audisset, vt quisquis non sacrificaret idolis, cingulum militiæ deponeret, repentè cingulum soluit. Ob hanc causam Imperator colobio indutum, primò in gynęcium eum dedit: deindè ligato in dextera eius saxo ingenti, in fluuium præcipitari iussit. De Esichio Euseb. vt supra libro 8. cap. 11.

* In Hispanijs ciuitate Corduba, S. Acisoleni.

* Itèm Eraclea, S. Cortheri, & aliorum quadraginta.

XIII. CALENDAS DECEMBRIS.

ROmæ, S. Gelasij Papæ, qui sedit in Episcopatu annos quatuor. Hic Messenum Episcopum, quem Felix antecessor ipsius damnauerat, reuocauit, & cōmunioni Ecclesiæ restituit. Hic libros aduersùs Eutychen & Nestorium composuit. Die 19. De eo Pontificale c. 41.

Itèm Romæ via Appia, natalis sancti Maximi presbyteri & martyris, qui persecutione Maximini passus, positus est ad sanctum Sixtum.

Apud Viennam, sanctorum martyrum Seuerini, Exuperij & Feliciani. Quorum corporā post multa annorum curricula ipsis reuelantibus inuenta, & à Pontifice vrbis, Clero & populo honorificè sublata, in basilica sancti Romani, quę iam dictę ciuitatis parte orientali sita est, condigno honore condita sunt.

Die eodem, natale sancti Fausti martyris. Huic tantum fiduciæ & magnanimitatis per Dei gratiam datum est, vt cùm ad eos qui in carcere tenebantur fratres, nemo prorsùs humanitatis & ministerij causa permitteretur accedere, iste vnà cum collega suo Eusebio indesinenter necessaria ministraret. Et cùm per dies singulos Præsidis furor cresceret, iugulando alios, alios supplicijs & diuersis cruciatuum generibus affligendo, squalore carceris & catenarum ponderibus enecando, & super omnia præcipiendo, nè quis ad eos prorsùs accederet, vt & inedia quasi aliud tormenti genus adhiberetur: concessit tamen Deus huic diacono, & collegæ eius gratiam, vt inuitis omnibus eis ad confessores Christi non negaretur accessus. Grandæuus igitur & plenus dierum confessor perdurans, perfecto martyrio beatus Faustus obtruncatione capitis consummatus est. De Fausto Dionys. Alexand 7. lib. Euseb. c. 10.

* In Eraclea, sanctæ mulieres cum viduis quadraginta.

* Augustoduni, sancti Simplicij Episcopi & confessoris.

XII. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 20. *Philippo De eo Pontificale c. 19. Romæ, natalis sancti Pontiani Papæ. Qui, Maximino aduersùs Ecclesiarum sacerdotes persecutionem commouente, cum * Hippolyto presbytero Sardiniam deportatus, ibique fustibus mactatus, martyrium consummauit. Corpus eius à beato Fabiano Papa relatum, atq; in cœmeterio Calixti sepultum est. Sedit autem in Episcopatu annos nouem, menses quinque, dies duos.

Apud Siciliam ciuitate Messana, sanctorum Ampelij & Caij.

De Syluest. Turonē. de glor. confess. cap. 85. Apud Cabilonem, beatissimi Syluestri Episcopi & cōfessoris, qui quadragesimo secundo anno sacerdotij sui, plenus dierum atq; virtutum, migrauit ad Dominum.

* Item Regensledis virginis.

XI. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 21. Rom. 16. Natalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos scribit: Salutate Rufum electum meum, & matrem eius & meam.

De eo Surius Tomo 6. In Italia monasterio Bobio, depositio sancti Columbani Abbatis, qui multorum cœnobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quieuit in senectute bona.

X. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 22. Surius de ea Tomo 6. ex Metaphr. Romæ, natalis sanctæ Cæciliæ virginis, quæ sponsum suum Valerianum & fratrem eius Tiburtium ad credendum Christo perdocuit, ac deinde ad martyrium incitauit. Hāc Almachius post martyriū eorum teneri fecit, & vt thura dæmonibus poneret impelli. Apparitores verò attēdentes nimium decorē & prudentiam eius, rogabant eam, nè tale decus amitteret, & tantā pulchritudinē in mortē daret. At illa consiliū pietatis eis sufficiēter insinuās, & de gratia omnipotētis Dei eos informās, cùm ad credendū Christo permotos cerneret, dicit eis: Ite, dicite infelici Almachio, quòd ego inducias petā: vt hic intra domū meam faciam venire qui vos omnes faciat vitæ æternæ participes. Veniēs igitur Papa sanctus Vrbanus, baptizauit plus minus quàm quadringētos promiscui sexûs homines: Inter quos vnus clarissimus vir erat nomine Gordianus. Iterùm Almachius beatā Cæciliam sibi præsentari iussit. Et cùm insuperabilem eam in confessione fidei permanere videret, iubet vt ad domum suam duceretur, & ibi flāmis balnearibus concremaretur. Vbi inclusa die integro & nocte, quasi in loco frigido integra perstitit sanitate, cùm semper incendia lignis congestis miuistrarentur. Quod audiens Almachius, misit qui eam decollaret. Quā spiculator tertio ictu percussit, sed caput eius amputare non potuit. Superuixit autem triduo. Tunc sanctus Vrbanus corpus eius auferens nocte, sepeliuit inter collegas suos Episcopos. Passa est autem beata virgo Marci Aurelij & * Commodi Imperatorum temporibus.

[Margin: S. Cæcilia multos cōuertit. — Ab igne nō læditur. — Exitus eius. — * for. Alexandri]

IX. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 23. De Clemēte Surius ex Metaphr. Romæ, natalis sancti Clemētis, qui sub persecutione Traiani, martyrio coronatur. De quo Apostolus Paulus ait: Cū Clemēte & cæteris cooperatoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Hic septē regiones diuisit notarijs fidelibus Ecclesiæ, qui gesta martyrum solicitè & curiosè perquirerēt. Hic ex præcepto beati Petri suscepit Ecclesiæ Pontificatū. Linus & Cletus ideò ante eum scribuntur, quia ab ipso principe Apostolorū ad ministerium sacerdotale Episcopi sunt ordinati. Hic quartus post Petrū Romæ Episcopus, (siquidem secundus Linus, tertius Cletus prænominati) sub persecutione Traiani, trās Ponticū mare in eremo, quod adiacet ciuitati Cersonæ, relegatur exilio. Vbi cùm per doctrinā eius plures cōuerterētur ad Dominum, paganis insistētibus, inuidiosa relatio cucurrit ad Imperatorē Traianum, quæ diceret ibi per Clementem Christianum populum accreuisse. Qui misit Ducem Aufidianum, qui multos Christianos occidens, cùm videret fixum in omnibus beatum Clementem, & penitùs mutari non posse, iussit præcipitari cum in medio mari, ligata ad collum eius anchora. Talique martyrio discipulus Petri coronatur: & nominis eius memoriam vsque hodiè Romæ extructa Ecclesia custodit. Tunc etiam illustrissima & beatissima Dei famula Flauia Domitilla, quæ fuit Flauij Clementis consulis ex sorore neptis, & à sancto Clemente sacro velamine ad integritatis perseuerantiam tradita consecrata, ob testimonium quod Christo perhibebat, cum alijs plurimis in insulam Pontianam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit.

[Margin: S. Clemens relegatur in exilium. — Præcipitatur in mare]

Eodem

Eodem die, natale sanctæ Felicitatis, matris septem filiorum martyrum, quæ iubente Antonino decollata est pro Christo. Idem enim Imperator iniunxerat Præfecto Vrbis Publio, vt eam compelleret cum filijs suis deorum sacrificijs inclinari. Qui blando alloquio ad sacrificium eam prouocans, minatur pœnarũ interitum. Cui beata Felicitas: Nec blandimentis tuis resolui potero, nec terroribus frangi. habeo enim spiritum sanctum, qui me non permittet vinci à diabolo, & ideò secura sum quia viua te superabo, & si interfecta fuero, meliùs te vincam occisa. Deindè alia die sedit Præfectus in foro Martis, iussitque eam adduci cum filijs suis, cui & dixit: Miserere filijs tuis iuuenibus bonis, & flore primæ iuuentutis florentibus. Beata Felicitas respondit: Misericordia tua impietas est, & exhortatio tua crudelitas est. Et conuersa ad filios suos dixit: Videte filij cælum, & adspicite vbi vos expectat Christus cum sanctis suis. Pugnate pro animabus vestris, & fideles vos in amore Christi exhibete. Audiens hoc Publius, iussit eam alapis cædi. Tunc conuocans filios eius, cœpit cum eis agere vt sacrificarent. Ianuarius respõdit: Stulta suades. nam sapientia Domini me confortat, & faciet me omnia tormenta superare. Statim iudex iussit eum virgis cædi, & in carcerem recipi. Felix dixit: Vnus est Deus, quem colimus, cui sacrificium piæ deuotionis offerimus. Vndè tu nè credas, aut me, aut aliquem fratrum meorum à Domini Iesu Christi amore recedere: & si immineant verbera, fides nostra nec vinci potest, nec mutari. Philippus dixit: Isti de quibus dicis, nec dij sunt, nec Omnipotentes, sed sunt simulacra vana & misera, & insensibilia, & qui eis sacrificare voluerit, in æternum peribit. Syluanus dixit: Nos si transitorium timuerimus interitum, æternum incurremus supplicium: & quoniam verè nouimus quæ præmia sunt parata iustis, & quæ pœna sit constituta peccatoribus, idcircò Romanas leges cõtemnimus, vt iussa diuina seruemus. Alexander dixit: Ego seruus Christi sum, ore confiteor illum, corde teneo, incessanter adoro. Infirma ætas quam vides, canam habet prudentiam. Vitalis dixit: Meliùs viuit, qui verum Deum colit, quàm qui dæmonia optat habere propitia. Martialis dixit: Omnes qui non confitentur verum Deum esse, in æternum incẽdium erunt. Iudex gesta omnia scriptis Antonino innotuit. Quos ille iussit diuersis supplicijs interire, matre nouissimè consummata.

Margin: Dec a To. 4. Surij, 10. Iulij. — S. Felicitatis virilis animus. — Cũ filijs interimitur.

Vico Sarchinio, depositio sancti Trudonis presbyteri & confessoris. *De Trudone Sur. To. 6*

VIII. CALENDAS DECEMBRIS.

Romæ, natale sancti Chrysogoni martyris. Qui per biennium iussu Diocletiani coniectus est in vincula, vbi multa perpessus, sanctæ Anastasiæ alimonijs fouebatur. Cùm igitur beatã Anastasiam zelans vir eius Publius custodibus adhibitis ità clausisset, vt nec per cuiuscunque fenestræ aditũ adspectaret, ad hunc confessorem Christi Chrysogonum, qui eam in Christo erudierat, talia scripta dirigit: Sãcto cõfessori Christi Chrysogono, Anastasia. Licèt pater meus cultor fuerit idolorum, mater tamen Fausta Christianissima semper vixisse probatur & casta. Hæc me inter ipsa cunabula fecit fieri Christianam. Post cuius excessum sacrilegi iugum mariti suscepi. Cuius, Deo miserante, torum, mentita infirmitate, declinans, die noctuque Domini nostri Iesu Christi amplector vestigia. Cùm iste patrimonium meum, ex quo illustratur, cum indignis & turpibus idolatris exhauriat, me quoquè velut magam atque sacrilegam custodiæ tam grauissimæ mancipauit, vt vitam me corporalem amittere suspicer. Nihil enim superest, nisi vt emisso spiritu, morti succumbam: in qua morte licèt glorier de confessione Domini nostri Iesu Christi, tamen in eo mens mea valdè conteritur, quòd opes meæ, quas ego exasse Deo voueram, alienis à Deo, & turpibus inseruiunt. Et idcircò deprecor te homo Dei, vt instanter Dominum deprecceris, vt aut ad fidem suam venturum si præuidet Publium, sinat viuere: aut si præuidet eum in hac incredulitatis peruersitate mansurum, iubeat eum dare locum suis cultoribus. Melius est enim ei exhalare spiritum, quàm Dei filium denegare, & eum confitentes impedire. Etenim Omnipotens testis est Christus, quoniam si liberata fuero, sanctorum vestigijs adhærebo, & curas omnium solicitè exercebo, vt cœperam. Vale vir Dei, & memento meî. Cùm hanc Epistolam legisset Chrysogonus, oratione facta cum multis confessoribus, ità rescripsit. Fluctuanti tibi inter procellas & turbines mundi, citò super vndas deambulans Christus adueniet, & diaboli aduersùm te flantẽ spiritum vno iussionis suæ sermone compescet. Patiẽter, & quasi in medio mari posita, cre-

Margin: Die 24. De Chrysogono 'ege gesta Anastasię ma 25. decemb. — Anastasiæ Epistola. — Vides vota etiam antiquis partibus fuisse in vsu. — S. Chrysogoni responsum.

sita, crede ad te Christum esse venturum, & ad temetipsam conuersa, exclama cum
Psal. 41. propheta, dicens: Quarè tristis es anima mea, & quarè conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultûs mei, & Deus meus. Geminum diuini muneris probatur indicium, cùm tibi & terrena reddentur, & donabuntur cęlestia. Deus enim beneficium suum ad hoc extremitatibus protrahit, vt non sit nobis vile quod pręstat. Vide nè turberis in hoc, quòd piè viuenti tibi inferantur aduersa. Non enim deciperis, sed probaris. Non est tuta defensio, quam per hominem putas
Hier. 17. posse constare. Audi scripturam dicẽtem, Maledictus homo, qui spem suam ponit in homine: & benedictus homo, qui spem suam ponit in Deo. Caue fortiter, vigilanter, strenuè vniuersa peccata, & à Deo solo quære solatiũ, cuius iussa conseruas. Citò enim ad te placidum tempus conuertetur, & quasi post noctis tenebras floridum diei lumen adspicies: atque post glaciale frigus hyemis transeuntis, aurea tibi tempora & serena succedẽt, vt omnibus, qui pro Christi amore affligũtur, prębeas temporalem lætitiam, per quam sine dubio consequeris æternam. Vale in Domino, & ora pro me. Hanc Epistolam legens Anastasia, fortiores fidei vires accepit, tantùm de virtute patientiæ glotiari incipiens, quantùm priùs de oppressione infidelissimi viri se causabatur affligi. Igitur beata Anastasia cùm ità in custodia stringeretur, vt vix ei panis quadra daretur, æstimās se in ipsa tribulatione deficere, scri-
Altera S. Anastasiæ ad Chrysog. epistola. psit Epistolam. Beato martyri & cõfessori Christi Chrysogono Anastasia. Finis venit corporis, memento meî, vt egredientem animam meam ipse suscipiat, pro cuius amore ista sustineo, quæ ex ore huius vetulæ recognoueris. Ad hæc sanctus
Chrysogoni rescriptum. Chrysogonus talia remisit scripta. Chrysogonus Anastasiæ. Semper est vt lumen tenebræ antecedant. Sic etiam post infirmitatem salus reuertitur, & vita post mortem promittitur. Vno fine concluduntur & aduersa huius mundi, & prospera: nè vel tristibus desperatio, vel lætis elatio dominetur. Vnum mare est, in quo nauiculæ corporis nostri velificant, & sub vno corporis gubernatore animæ nostræ nautico funguntur officio. Quorũdam igitur naues fortissimis carinarum nexibus solidatæ, tenebrosi æquoris concitatos fluctus illęsæ prætereunt. Quorũdam verò fragilis iunctura lignorum etiam in tranquillo vicinũ morti conficiunt cursum. Propè est enim vt pereant, qui nõ cogitant qualiter ad salutis portũ pertingant. Tu autem ô Christi irrepræhensibilis famula, Crucis Christi trophæum tota mente constringe, & teipsam ad opus Dei præpara. In quo eius desiderijs dum patuẽris, cum
S. Chrysogonus adducitur ad Diocletianum. martyrij palma ad Christum pertinges. Igitur Diocletianus Aquileiæ partibus positus, interficiens Christianos, iussit sibi adduci Chrysogonum. Cui cùm diceret, Accipe Præfecturæ dignitatẽ, sume etiã consulatũ generis tui, tantùm vt adores deos: Beatus Chrysogonus respondit: Vnum Deũ mente adoro, corde colo, sinceris actibus veneror: istorũ autem deorũ vestrorũ simulacra, quia omniuò dęmonum thecas noui esse, execror, atq; abijcio. Tũc iussu Diocletiani ductus est ad aquas gra-
Gladio cæditur. datas, & ibidẽ decollatus. Corpus eius in mare proiectũ, post modicũ in possessione, quę dicitur ad saltus, inuentum est. Quod sanctus Zoilus senex presbyter collegit, & in locello subterraneo in cubiculo suo posuit. Cui etiam caput eius reuelarum est, ità recens, quasi eadem die fuisset abscissum, quod corpori eius compaginauit. Passus est autem beatus Chrysogonus viij. Calendas Decembris, v. Calendas eiusdem mensis conditus. Sanctus verò Zoilus tricesimo die passionis eius, apparente sibi sancto Chrysogono, perrexit ad Dominum.

VII. CALENDAS DECEMBRIS.

Die 25. ALexandriæ, natale sancti Petri Alexandrini Episcopi. Hic duodecim annos in Episcopatu illius vrbis exegit. Quorum tres ante persecutionem, reliquos
De eo Suri⁹ Tomo 6. verò nouem sub diuersis tentationũ generibus duxit. Cumque se semper in omni agone persecutionum positus, arctioribus vinculis continentiæ distringeret, & ad vtilitatem atque instructionem Ecclesiæ in verbo Dei nobiliter insisteret, satisque vigilanter erga omnem sacerdotij curam diebus sudaret ac noctibus, nono persecutionis anno, Episcopatûs verò sui duodecimo, martyrij coronam capitis obtruncatione promeruit. Ad hunc nanque comprehendũ Maximinus Tyrannus Tribunum populi quendam direxit. Qui ingressus Alexandriam, reperit eum cum
S. Petrus Episcopus cõpræhẽditur. multitudine populi, sanctorum Apostolorum commemorationem celebrãtem. Quem comprehensum, & vinculis alligatũ, posuit in custodia carceris. Et post dies aliquot Maximinus Tyrãnus literis admonuit Tribunũ, vt q̃ celeriùs eũ puniret.

Intereà

Intereà dum in carcere seruaretur, & vniuersus populus vrbis Alexandriæ, fores carceris obseruaret amore pastoris sui, Arius infelix, qui à beato Petro excommunicatus & degradatus propter dogma erroris habebatur, cognita sententia Maximini aduersùs beatum Petrum, festinè peruenit ad Ecclesiam, obsecrans vt pro eo clerus & populus apud Episcopum intercederet, putans quòd post discessum eius ipse eleuaretur Episcopus. Venientes igitur qui rogati fuerant, cœperunt pro Ario, beato Episcopo supplicare. Quibus sanctus Episcopus magno suspirio respondit, quòd iam Arrius Deo mortuus, à facie Dei proiectus esset, quia grauiter in essentiam deitatis blasphemâsset, dogmatizans Patrem & Filium & Spiritum sanctum non esse vnius essentiæ, & naturæ. Et apprehendens duos presbyteros Achillam & Alexandrum de turba seorsùm, ait illis secretè: Ego quidem etsi peccator sum, tamen scio me vocatione cælesti ad hunc agonem martyrij esse vocatum. Vobis igitur pium est confiteri mysterium Dei, quod mihi reuelatum est, quia vos post martyrium meum, sedem & episcoparum meum consecuturi estis. Et tu quidem primus Achilla: post te verò Alexander. In hac hora deniquè noctis, vt vobis totum de Ario aperiam, cùm solenni consuetudine Deo sacrificium orationum consummâssem: eccè subitò apparuit mihi in habitu pueri Christus Dominus meus, ad cuius præsentiam splendore nimio illustratus, vultum maiestatis eius non valebam adspicere. Erat autem indutus collobium lineum candidum nimis, conscissum à summo vsque deorsùm: & ambabus manibus coniungebat eum circa pectus suum, quodammodò cooperiens nuditatem suam. Quem vt vidi, timore nimio correptus, tandèm confortatus, aio ad eum: Quid est Domine, quòd video tunicam tuam scissam à summo vsque deorsùm? Qui respondens, dixit mihi: Quotidiè me tractas, & nescis quomodò scissa est? Arius nanque hoc fecit, qui separauit à me populum hæreditatis meæ, comparatum sanguine meo. Præcipio nunc & moneo, nè recipias eum in communionem, nec rogantibus his qui venturi sunt ad te, quos ille direxit, veniam ei præstes. Hæc quæ tibi manifestaui, duobus presbyteris nota facias, vt ipsi post te, eum anathematizando abijciant, nè illius errore populi decipiantur. Exhortationis igitur sermonem eis faciens, & vt in catholicæ fidei vnitate manerent, commendans eos Domino in quem crediderant, dimisit in pace. Nimio verò amore illius cùm populi circa carcerem detinerentur, & apertè de carcere educi beatus Petrus non posset: noctis medio Tribunus vnà cum militibus, rupto pariete carceris, per modicum foramen ad locum vbi decollandus erat, eum perduci fecit. Sanctus itaque Petrus oratione facta ad sepulcrum beati Marci Euangelistæ, & sanctorum successorum eius Aniani, Demetrij, Eraclij & Theonæ, inclinans genua sua, & gratias agens Deo, qui eum martyribus suis sociâsset, extendit ceruicem suam gladiatori, atque ità percussus, martyrij palmam adeptus occubuit. Et reuerenter indè à Christianis sublatus, in locum qui dicitur Leocados, in cœmeterio quod ipse ædificauerat, ad Orientem ciuitatis Alexandriæ, sepultus est. Hic quotiescunquè ingrediebatur in Thysiasterium, & ascendebat ad superioris pulpiti locum, oratione facta, & pace data populo, videbat ignis splendorem quasi egredientem de sede. Ad cuius fulgorem, eius mens in nimium amorem contemplationis Dei rapiebatur, tantaque (virtutem antecessorum suorum considerans) humilitate tunc se deponebat, vt nunquàm in throno eminentiori, vbi ipsi resederant, sed in scabello pedum illorum sederet. Passus est autem hic beatissimus Episcopus tempore Maximini Imperatoris, qui decimam persecutionem à Diocletiano & Maximiano cœptam in Orientis partibus exercuit. Cum quo simul & alij plures ex Aegypto Episcopi trucidantur cum clericis & laicis ferè sexcentis sexaginta.

Arrij ambitio & dolus.

Eius error.

S. Petrus futura dicit.

Tunica Domini ab hæreticis vt scindatur.

Gladio cæditur.

Humilitas eius.

* Eodem die, sanctæ Catherinæ virginis & martyris.

* Item, sancti Mercurij martyris, qui passus est sub Decio Imperatore.

De Catheri. & Mercur. Surius ex Metaphra.

VI. CALENDAS DECEMBRIS.

Natalis sancti Lini Papæ, qui post Apostolum Petrum, primus Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, mensibus tribus, ac duodecim diebus: & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Huius Lini Paulus ad Timotheum meminit. Hic ex præcepto beati Petri constituit, vt mulier in ecclesia velato capite introiret.

Die 26. De eo Pontifica. cap. 2. 2. Tim. 4.

Apud

De his Euse. lib.8.cap.25.

Apud Alexādriam, sanctorum martyrum Fausti presbyteri, & Dij, & Ammonij: qui cum beato Petro eiusdem vrbis Episcopo, iubente Maximino, trucidati sunt.

S. Alexāder Episcopus suscitat mortuum.

Eodem die, beati Alexādri Episcopi & martyris, sub Antonino Imperatore. Cui beato Episcopo, cùm esset famosissimus in miraculis, quodam tempore delatus est quidam mortuus. Cuius parentes cùm hortaretur sanctus vir vt crederent in Christum, spoponderunt se facturos, si isdē mortuus suscitaretur. Tunc sanctus vir oratione facta, conuersus ad corpus, dixit: In nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti, surge. Qui statim surgens, clamare cœpit: Audite parentes, & populus vniuersus: Ductus à duobus Aegyptijs vultu teterrimis, iraque plenis, positus sum in obscurissimo loco, vbi erat puteus: subitoque veniente quodam iuuene, nimio splendore corusco, totus ille locus contremuit, & exclamauit iuuenis ille splendidissimus: Remittite puerum, quia vocatur à famulo Dei Alexandro. Et eccè reductus sum in corpore. Nunc domine Alexander baptiza me in nomine Dei tui, nè vltrà videam, quod hodiè vidi. Vocabatur is Lucius: cùm quo baptizati sunt alij centum vigintiquinque. Cumq; rumor B. Alexandrū vbiq; spargeret, Antoninus direxit Cornelium præsidem, vt Alexandrum Episcopum ei exhiberet. Qui inuenit eum die Dominica in ecclesia docentem, & Missas agentem: & sicut Imperator iusserat, appræhensum perduxit Romam. Sequuti sunt autem eum Crescentianus presbyter, Bonifacius, & Vitalius. Præses verò ligatis manibus eius retrò, obtulit eum Antonino: à quo interrogatus, cùm de Christo constantissimè perorarer, fustibus iussus est mactari, & grauissimè cædi, deindè in custodiam claudi. Quò cùm à militibus duceretur, Antoninus post illum clamauit: Quatuor dierum à me tibi dantur induciæ, vt deposito cultu vaniatis tuæ, vltroneus aduenias. Cui sanctus martyr respondit: Quatuor dies iam æstima præterisse, quod desideras hodiè comple. Misso igitur illo in custodiam, beatus Crescentianus sedens sub arbore, cœpit plorare, & præ tristitia soporatus dormire. Cui visus est Angelus Domini, & dixit ei: Iam fui ad Alexandrum, & solui vincula eius, & confortaui eum: & nunc nè sedeatis sub hac arbore, nè fortè tyranno nunciemini. Eductus igitur de custodia beatus Alexander, iterùm sistitur Antonino, & suspenso in eculeo, iubente impio, lampades ardentes circa latera eius appositæ sunt, & vngulis eius corpus abrasum. Deindè ex eculeo depositus, ductus est ad templum Apollinis. In quod ingressus, statìm vt orauit, pars aliqua templi, & simulacrum Apollinis cecidit. Antoninus verò hoc factum magicis artibus deputans, sedens pro tribunali, sanctum Episcopum ad bestias damnauit. Et cùm nulla eum tetigisset, fornacem igneam parari iussit, & beatum virum in eam iactari. Vt autem sanctus martyr expansis manibus in medio fornacis orauit ad Dominum, totus ignis ita extinctus est, vt nec vestigium caloris remaneret. Tunc Antoninus de fornace sanctum virum eductum decollari præcepit. Cumque iam duceretur à militibus, quidam iuuenis ex officio Antonini, Herculanus nomine, exclamauit dicens: Antonine insensate Tyranne, cur cæcus & surdus perduras? Eccè famulus Dei post virgas, post eculeos tuos, & lampades, atq; vngularum attactus, post templi & idoli tui ruinam, post leonum & vrsorum rabiem deuictam, post fornacis ignem extinctum, nunc ad decollandum gaudio repletus vadit. Quis dubitet verum Deum esse, qui ità suos confortat? Antoninus hæc audiens: Infelix, inquit, iuuenis, quid tibi factum est, vt tales sermones loquaris? Et iratus, iussit iuuenem teneri, quem cùm diuersis cruciatibus afflixisset, gladio consummauit. Beatus verò Alexander cùm duceretur, obuiauit ei quædam vidua, quam beatus martyr rogauit, dicens: Commoda mihi orarium. At illa præstitit ei. Officiales autem dixerunt mulieri: Perdidisti orarium tuum. Facto itaque signo Crucis, expoliauit se beatus martyr tunica, & in linea stans, texit sibi de orario oculos, dein positis genibus suscepit gladium via Claudia, xx. miliario ab vrbe. Et factus est terræmotus, & vicus & thermæ ceciderunt. Sanctus autem Crescentianus, & hi qui cum illo erant, reuelante martyre, tulerunt sanctas reliquias eius, & sepelièrunt in loco vbi orans fornacis ignem extinxerat. Et posuit supra scriptum marmor continens: Hìc requiescit sanctus & venerabilis martyr Alexander Episcopus. Cuius depositio celebratur vndecimo Calendas Octobris. Cui Papa Damasus postmodùm Cryptam condignam faciens, illic eum sexto Calendas Decembris transposuit, quandò & festiuitatem ei dicauit. Orarium porrò illud sibi præstitum, vndè

Vides Missam nō esse nouitiū inuentum, vt nugantur aliqui?

S. Alexāder dirè torquetur.

Ab igne nō læditur.

S. Herculanus decollatur.

Itèm sanct° Alexander.

Epitaphiū eius.

vnde sibi martyr oculos texerat, mox vt decollatus est, mulieri quidam puerulus detulit, quem Angelum fuisse non est dubium. Quod illa non sine grandi stupore recepit, & verè martyrem confessa Alexandrum, Christo credidit.

* Itèm Augustoduni, depositio sancti Amatoris Episcopi.

V. CALENDAS DECEMBRIS.

Natalis sanctorum martyrum Vitalis & Agricolæ, qui apud Bononiam Italiæ vrbem, post alia tormenta, vltimò crucifixi martyrium compleuerunt. Quorum corpora postmodùm, cùm essent posita inter sepulcra Iudæorum, & populo Christiano prorsùs incognita, beatus Ambrosius (ipsis sanctis martyribus reuelantibus) apud Bononiensem ciuitatem reperit: quæque extructa ecclesia, cum magna fidelium lætitia & dæmonum pœnis confitentium merita martyrum, sub altari deposuit.

Die 27. De his Surius 4. Nouemb.

In Gallijs ciuitate Regensi, natalis sancti Maximi Episcopi, qui à primæua ætate virtutum omnium gratia præditus, primùm Lirinensis cœnobij pater: deindè Regensis ecclesiæ Episcopus, signis & prodigijs inclytus extitit. Deniquè inter alia gesta magnifica, tres mortuos viuens: vnum tactu (quod ad sepulcrum vehebatur) loculi, mortuus suscitauit.

Maximi vitam habet Surius To. 6

IIII. CALENDAS DECEMBRIS.

Romæ S. Gregorij † Papæ, qui rexit Ecclesiam annos decem. Hic constituit in canone à sacerdote dicendum: Quorum solennitas hodiè in conspectu gloriæ tuæ celebratur, Domine Deus noster, toto orbe terrarum: intra quorum nos consortium &c. Sepultus est in ecclesia sancti Petri.

Die 28. † tert[illegible] delicet: [illegible] quo Pōt[illegible] cale cap 98.

Ipso die, natalis sancti Sosthenes discipuli sancti Pauli, cuius meminit idē Apostolus in prima epistola ad Corinthios: & sancti Trophimi, de quo scribit Apostolus ad Timotheum: Trophimum reliqui infirmum * Melite. Hic ab Apostolis Romæ ordinatus est Episcopus, & ad Arelatem vrbem Galliæ, ob Christi Euangelium prædicandum directus. Ex cuius fonte (vt beatus Papa Zozimus scribit) tota Gallia fidei riuos accepit. Qui apud eandem vrbem in pace quieuit.

1. Cor. 1. 2. Tim. 4. * Mileti

Eodem die sancti Rufi martyris, quē Dominus noster Iesus Christus, cum omni domo sua, per Chrysogonum martyrem lucratus est: quemq; cum prænominata familia sua Diocletianus punitum, Christi martyrem fecit.

Eodem die apud Aphricam, natalis sanctorum martyrum Papinij & Mansueti Episcoporum. Qui tempore VVandalicæ persecutionis sub Genserico Rege Ariano, pro fidei catholicæ defensione, candētibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummauerunt. Quo tempore etiam alij sancti Episcopi, videlicet Quoduultdeus Carthaginensis, Valerianus, Vrbanus, Crescens, & qui vocabatur Haberdeum, & Eustachius, Cresconius, & Crescentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, propter eandem prędicationis veritatē, grauissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitæ suæ consummauerunt.

De his Victor Afric. lib 2 & 3.

Apud Viennam, sancti Philippi eiusdem vrbis Episcopi.

III. CALENDAS DECEMBRIS.

Vigilia sancti Andreæ Apostoli. Et Romæ, natalis sancti Saturnini martyris: Sennis & Sisinnij diaconorum, sub Maximiano: à quo primò inter alios seruos Dei damnati sunt ad fodiendam arenam, ad faciendas thermas Diocletianas. Quorum vnum Sisinnium præsentatum sibi, cùm interrogāsset idem Maximianus quis vocaretur, respondit: Ego peccator Sisinnius, seruus seruorum Domini Iesu Christi. Cui cùm post alia diceret Maximianus, Aut sacrifica deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo: respondit, Et ego quidem semper hoc optaui (veruntamen si meritus fuero) vt desideratam coronam accipiam. Traditus igitur Laodicio præfecto, missus est in custodiam decem & septem diebus. Indè exhibitus est ab Aproniano commentariensi adspectibus Laodicij. Et subitò lux de cælo facta est, & vox de luce audita est: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est à constitutione mundi. Tunc Apronianus tremefactus cecidit ad pedes Sisinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Christum, quem confiteris, nè tardes me baptizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Qui baptizatus, statim obtruncatione capitis coronam martyrij inuenit. Retruditur iterùm in custodiam Sisinnius, & senex Saturninus cum illo, vbi multos gentiles venientes ad se

Die 29. De his in gestis Marcelli Papæ 16. Ianuarij, To. 1. Surij. Matth. 25. Aproniani conuersio & eius martyrium.

ad se docebant, & baptizabant. Post quadraginta duos dies vincti catenis, ac nudis pedibus educti denuò ante Præfectum, delata est tripoda vt sacrificarent. Tunc beatus Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentium. Et continuò soluta est tripoda ærea velut lutum. Quod videntes duo milites, Papias & Maurus, crediderūt Christo. Et comprehensi à Laodicio, non multò pòst martyrio coronati sunt. Deindè Laodicius beatum senem Saturninum & Sisinnium in eculeo iussit leuari, & attrahi neruis, ac fustibus & scorpionibus cædi. Quibus etiam postmodùm flammas ad latera iussit apponi, & depositos eculeo, ductosque miliario secundo via Numentana, capite truncari. Quorum corpora cum Iohanne presbytero colligens Thrason vir Christianissimus, qui de facultatibus suis martyribus multa ministrauerat, sepeliuit in prædiolo suo, via Salaria, tertio Calendas Decembris.

Cæteri oēs martyrio coronātur.

Eodē die apud Tholosam, natalis sancti Saturnini Episcopi. Qui tēporibus Decij, in Capitolio eiusdem vrbis à paganis tētus, eò quòd ad eius præsentiam omnes ipsorum dij obmutescafti, nullum sacrificantibus ex more possent dare responsum: tauro ad victimam præparato funibus religatus est. Quo vehementiùs stimulato, à summa Capitolij arce per omnes gradus præcipitatus, capite colliso, excussoque cerebro, & vniuerso corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalauit. Cuius nunc sacrum corpus in ecclesia condigno honore veneratur.

De Saturnino Tholo. Sur. Tom. 6.

* Itèm Romæ, Atasonis, Saturnini, Crysanthi, Mauri, & Dariæ, & aliorū septuaginta duorum.

PRIDIE CALENDAS DECEMBRIS.

Die 30. Eius vita habetur Tomo 6. Surij.

IN ciuitate Patras prouinciæ Achaiæ, natale beati Andreæ Apostoli, qui etiam apud Scythiam prædicauit. Hic beatissimus Apostolus ab Aegea Proconsule Achaiæ comprehensus, cùm persequutanter in fide Christi & Euangelij ministerio duraret, insuperabilisque maneret, carcere primùm clausus, indè coram Proconsule grauissimè cæsus, ad vltimum cruce ligatis manibus & pedibus, funibusque toto corpore tensus, vt longiùs cruciaretur, biduò ibi superuixit, nō cessans ea quæ Christi sunt, populum docere. Cumque ij, qui per eum Christo Domino crediderant, satis agerent vt deponeretur, Aegeamque vt hoc perficeret, nolentem impellerent: Apostolus Domini circunstante populo, & Proconsule vt solueretur agente, post verba orationis, fulgore cælesti ferè vna desupèr circunfulsus hora, cum ipso lumine abscedente emittens spiritum, perrexit ad Dominum. Cuius sanctissimum corpus Maximilla sanctissima ac potentissima matrona reuerenter depositum sepeliuit. Sedecim etgentibus annis, sacratissima eius ossa vicesimo Constantij Imperatoris anno ab Achaia Constantinopolim translata sunt.

S. Andreas crucifigitur

Ipso die, natalis sancti Troiani Episcopi, apud Santonas magnæ virtutis viri, qui sepultus terris, cælo se vincere, multis virtutibus manifestat.

Greg Turo. de glor. cōfessorū c. 59.

Eodem die, * festiuitas sancti Ambrosij Mediolanensis Episcopi.

** al. Baptismus*

MENSIS DECEMBER HABET DIES XXXI.
LVNAM VERO VICESIMAMNONAM.

CALENDIS DECEMBRIS.

Die 1. De Chrysan & Daria, Surij 25. Octo.

NATALE sanctorum martyrum Chrysanthi & Dariæ. Qui tempore Numeriani sub iudice Celerino Romæ passi sunt. Chrysanthi pater Polemius, vir illustris fuit, Alexandrinus genere. Hic filium suū virgini elegantis pulchritudinis coniunxit, quā ex nobilissimis Romanis fuisse constat. Hanc Chrysanthus à beato Carpophoro Episcopo in diuinis litteris satis fideliter eruditus, ad fidem Christi conuertens, & prædicatione sua, vt virginitatē suam Deo seruaret instituens, & vt pariter nomen coniugij habentes castè viuerent, efficiens: baptizari fecit. Factumque est vt per Chrysanthum multitudo virorum, & per Dariā (sic enim vocabatur) innumerabiles fœminæ ad Christi gratiam confluerent. Igitur post aliquod tempus, delatum est aduersùs eos quòd essent Christiani, Celerino tunc Præfecto vrbis. Qui vtrosque comprehensos, tradidit tribuno Claudio, vt diuersis pœnis eos interficeret. Claudius verò tribunus septuaginta

ginta militibus ad torquẽdum Chryſanthum dedit. Qui neruis crudis eum adſtringunt, ſed mox ligamẽta omnia reſoluta ſunt. Deindè in cippo nodoſiſſimo, ità vt in tertio puncto eius tibiam coarctarent, eum mittunt: moxq́ue totum lignũ cippi in puluerem reſoluitur. Deindè perfundunt eum lotio humano putentiſſimo, Vt maleficia, inquiũt, tua amittas: ſed fœtor in ſuauem odorem mutatus eſt. Deindè in corio recenti vitulino conſtringunt nudum, & ad ſolem feruentem componunt, ſed virtute diuina corium vt erat molle permanſit. Deindè collum, manus, ac pedes catenis cõſtringentes ferreis, claudunt eum in obſcuriſſimo loco: ſed ſtatìm catenæ reſolutæ ſunt, & tanta lux infulſit, vt putarentur illic innumeræ lampades fulgere. Milites ergò renunciauerunt hæc omnia tribuno, qui iuſſit eum ſibi exhibitum fuſtibus cædi. Sed allatæ virgæ rigidiſſimæ, ilicò cœperunt in manibus cædentium molleſcere. Quod videns Claudius, iubet eum erigi, & veſtimentis indui: & genibus eius prouolutus, cum vniuerſis militibus orabat ſe fieri Chriſtianum. Quid mora? catechizatus baptiſmi gratiã percepit. Cum illo & Hilaria vxor, duo filij eius Iaſon & Maurus, amici & familiares eius, ſeptuaginta milites cũ vniuerſis ſuis. Quod factum Imperator audiens, Chryſanthum & Dariam iuſſit in carcere Tulliano recludi, vndè putor horribilis aſſcendebat, quia domorum & ciuitatis ſtercora per cloacarum cuniculos iugiter illuc decurrebant. Exindè Daria in publico meretricum lupanari ponitur. Sed Chryſantho lux diuina, & odoramenta ſuauia præſtantur: Dariæ verò leo de cauea fugiens, Domini virtute ad tutelam donatur. Qui ingreſſus cellulam, in qua ſancta Dei in oratione proſtrata iacebat, iuxta eam proſternitur, vt venientes & ingredi volentes, vi ſua repelleret. Cumq́ue plures miraculo perculſi, Chriſti potẽtiam venerarẽtur, Celerinus Præfectus iuſſit ignem copioſum in ingreſſu cellæ, vbi beata Daria cum leone erat, accendi. Tunc cùm iam leo paueret, ac rugitum daret, ait beata Daria: Egredere ſecurus, & vale, quia quem in me honorâſti, ipſe te liberat. Exhibitis iterùm iubente Imperatore Chryſantho & Daria Celerino Præfecto, Chryſanthus eculeo ingẽti ſuſpenditur, ſed ſtatìm omnia ligna eculei comminuta, ac vincula dirupta ſunt, lampades quoq́uè applicatæ lateribus eius extinctæ. Hoc Celerinus Præfectus vehementer expaueſcens, nunciauit Imperatori. Ille hoc maleficijs deputans, iuſſit eos duci via Salaria in arenario, & viuos deponi, ac terra & lapidibus obrui. Paſſi ſunt autem die Calendarum Decembrium. Ad quorum venerandam memoriam cùm multa beneficia Deus præſtaret, contigit vt ad diem natalis eorum infinita populi multitudo cõcurreret. Hoc nunciatur Imperatori: qui iuſſit vt in introitu cryptæ paries leuaretur. Ac ſic factũ eſt, vt omnes pariter dum ſacramenta Chriſti perciperent, martyrij gloria celebres fierent. Inter quos erat Diodorus presbyter, & diaconus Marinianus, & plurimi clericorum.

S. Chryſanthus grauiter torquetur, nec læditur.

Leo ad conſeruandam Dariam diuinitus mittitur.

Sancti terra & lapidibus obruuntur.

Ipſo die, beati Eligij Epiſcopi Nouiomenſis, glorioſi in miraculis.

Itèm ipſo die Virdunenſi ciuitate, tranſitus beatiſſimi Agerici Epiſcopi.

De SS. Eligio & Agerico, Surius Tomo 6.

IIII. NONAS DECEMBRIS

NAtale ſanctæ * Viuianæ martyris, beatorũ martyrum Fauſti & Dafroſæ filiæ. Quæ iubente Imperatore ſacrilego, tam diù plumbatis cæſa eſt, donèc ſpiritum redderet. Cuius corpus biduò, iuſſu Imperatoris in foro iacuit. Tandèm raptum à Iohanne presbytero, ſepultum eſt in domo, vbi mater & ſoror eius Demetria iam ſepultæ erant, iuxta palatium Licinianum Romæ, quarto Nonas Decembris.

Die 2.
* al. Bibianę

III. NONAS DECEMBRIS.

IN metropoli Mauritaniæ Tingitanæ, natalis ſancti Caſſiani martyris glorioſi.

Die 3.

Itèm Romæ, natale ſanctorum martyrum Claudij tribuni, & vxoris eius Hilariæ, ac filiorum Iaſonis & Mauri, & ſeptuaginta militum. Qui omnes ad prædicationem beati Chryſanthi crediderũt in Chriſto. Quod vt nunciatum eſt Numeriano Imperatori, iuſſit Claudium tribunum ingenti ſaxo alligatum præcipitari in medio mari. Milites verò ſeptuaginta, ac Iaſonem & Maurum filios Claudij, capitali ſententia puniri. Erat autem in loco vbi decollati ſunt, cuniculus antiquus. Hunc emundantes noctu Chriſtiani, ſimul in vnum omnia corpora ſepeliẽrunt, non longè ab vrbe Roma via Salaria. Corpora autem filiorum ſuorum Iaſonis & Mauri collegit ſancta Hilaria, relicta martyris Claudij. Quæ dum aſſiduis obſequijs ad ſanctorum confeſſionem oraret, à paganis tenta eſt. Quam dum trahe-

De his in geſtis Chryſanthi & Dariæ, 25. Octob.

Felix Hilariæ exitus.

rent, rogauit eos dicens: Obsecro vos, permittite me priùs orationē meam complere. Et dum fixisset gradum, accepit sacramentum Domini, & expandens manus suas, proiecit se in orationem, & dum oraret, emisit spiritum. Qui tenuerant eam, dolentes super repentinum obitum eius, reliquerunt duas ancillas eius quæ cum ea erant. Quæ sepeliêrunt eam diligentissimè in hortis suis, & super eam breuissimam ecclesiam fabricauerunt.

PRIDIE NONAS DECEMBRIS.

Die 4. De his in actis S. Stephani Papę 2. Augusti.

ROmæ natale sanctorum martyrum Simphronij & Olympij, temporibus Valeriani & Gallieni Imperatorum. Horum vnum Simphronium, ereditarium beati Nemesij, sibi præsentatum Valerianus iussit tradi Olympio Tribuno, vt ab eo facultates Nemesij requireret, sub pœnarum examinatione. Præsentatus ergò Olympio, & ab eo interrogatus, respondit: Si facultates quæris Nemesij domini mei, iam eas Christo tradidi, quoniam ipsius fuerant, & erunt. Si autem sacrificium offerre me compellis, sacrifico, sed Christo Iesu Domino meo sacrificium laudis & confessionis, cui se obtulit & dominus meus Nemesius. Tunc ira repletus Olympius, fecit eum extendi in catasta, atque fustibus mactari, deindè simulacrum Martis aureum vnà cum tripoda deferri. Quod statim ad verba Simphronij resolutum est. Videns autem Olympius, cœpit admirari, & veniens ad vxorem suam Exuperiam, indicauit ei quomodò in nomine Dei sui Simphronius simulacrum Martis liquefecisset. Eadem verò nocte venientes cum filio vnico, nomine Theodolo, prostrauerunt se ad pedes Simphronij, agentes pœnitentiam, & baptismum salutis exposcentes. Euocatus itaque beatus Stephanus Pontifex, venit noctù ad domum Olympij, & catechizatum baptizauit: vxoremque eius Exuperiam ac filium Theodolum, & quotquot crediderunt in domo Olympij. Quod vt audiêrunt Valerianus & Gallienus, nimio furore accensi, iusserūt Simphronium sibi præsentari, missisque militibus, adduxerūt eum vinculis ferreis oneratum, nudumque ac capistratum, simul & Olympium cum vxore sua, & filio Theodolo. Gallienus itaque dixit Olympio: Adhuc quidem differo pœnarū tibi inferre supplicia, quia de tua conscientia dubius sum, quòd nequaquàm deseras deos, quos semper adorâsti, & alios compellebas adorare. Nam & tormentis multis persequebaris vsque ad effusionem sanguinis, qui non præberent consensum sacrificare dijs nostris. Olympius respondit: Ego quidē feci non quasi Olympius, sed quasi impius & crudelis. Pro quibus commissis pœniteo, & effundo lachrymas amaritudinis in conspectu eius, cui credo, Deo viuo & vero, Patri, & Filio, & Spiritui sancto, vt dignetur mihi remittere iniquitatem, quam exercui in sanguine sanctorum eius, quem feci effundi. Tunc data est sententia, vt igne consumerentur. Ducti sunt itaque ante statuam Solis iuxta Amphitheatrum, fixisq; stipitibus, & ligatis manibus deuincti sunt, & in sarmentorum spinarumque congerie ignis suppositus. Statimque in ipso ignis initio, gratias Christo Domino decantantes, emiserunt spiritum. Relictis autem corporibus, eorum milites abiêrunt. Adueniens autem sanctus Stephanus Episcopus cum clericis ac religiosis, & hymnis ex more redditis, abstulerunt corpora martyrū Simphronij, Olympij, Exuperiæ ac Theodoli, & sepeliêrunt iuxta viam Latinam miliario primo, vij. Calendas Augusti. Translata verò à beato Sixto Pontifice, celebrem diem fecerunt secundo Nonas Decembris.

Conuersio Olympij & vxoris eius, ac totius familiæ.

Ignis supplicio cū Simphronio cōsummātur.

De Barb infrà ad 17. Calendas Ian.

* In Tuscia, sanctæ Barbaræ virginis & martyris.

NONIS DECEMBRIS.

Die 5.

IN Africa apud Coloniam Thebestinam, natalis sanctæ Crispinæ. Quæ temporibus Diocletiani & Maximiani, cùm sacrificare noluisset, iussu Anulini proconsulis decollata est.

De Dalma. 6. Tomo. Nicetio verò 5. To. Surij habetur.

Eodem die, natale sancti Dalmatij martyris.

Itèm ipsa die Treuiris, sancti Nicetij Episcopi, totius sanctitatis viri, qui in basilica beati Maximini Episcopi sepultus est.

VIII. IDVS NOVEMBRIS.

Die 6. De eo Surⁱ Tomo 6. * Leontis * Victoris De his Victor lib. 3.

NAtale sancti Nicolai Myreorum Lyciæ Episcopi & confessoris.

Apud Africam, sanctorum Dionysiæ, Datiuæ, * Leontiæ, & Aemiliani medici, & religiosissimi viri nomine Tertij, & Bonifacij, & Seruilij, & * Victricis, & Maiorici adolescentis, qui omnes in persecutione VVandalica, sub Hunerico Rege Ariano, pro confessione fidei catholicæ, apud Africā, & nè ab Arianis rebaptizarentur,

rentur, grauiſſimis & innumeris ſupplicijs excruciati, confeſſorum Chriſti numero ſociari meruerunt. E quibus prædictus venerabilis adoleſcens Maioricus Dionyſiæ matris exhortationibus roboratus, in certamine confeſſionis ſpiritum reddens, curſum palmiferum conſummauit.

VII. IDVS DECEMBRIS.

Apud Alexandriam, natalis beati Agathonis martyris, ſub Decio Imperatore. Qui cùm eſſet militaris, & aſſiſteret vbi beatiſſimi martyres cruciabantur, (inter quos Iulianus & Eunus, in Domini Ieſu Chriſti confeſſione perdurantes, admiranda ſpectacula martyrij ſui Angelis & hominibus præbuerunt) & quoſdam volentes etiam mortuis illudere cadaueribus martyrum, prohiberet, clamor repentè totius vulgi aduersùs eum extollitur. Offertur Iudici fortiſſimus miles iam Domini, & nuſquàm ſe inferior factus, in confeſſione perſiſtens, capite pro pietate damnatur. paſſus ſeptimo Idus Decembris.

Die 7. Dionyſ. Alexan. lib. 6. hiſtor. Eccl. cap. 34.

Apud Santonas, beati Martini Abbatis, diſcipuli ſancti Martini Turonicæ vrbis Epiſcopi. Qui in monaſterio quod ipſe ædificauit, in pace quieſcit. Ad cuius tumulum creberrima diuinitùs fiunt miracula.

Greg Turonenſ. de cõfeſ. cap. 57.

Itèm Octauæ ſancti Andreæ Apoſtoli.

VI. IDVS DECEMBRIS.

Romæ, natalis ſancti Eutychiani Papæ, qui rexit Eccleſiam anno vno, & ſub Aureliano Imperatore martyrio coronatus, ſepultus eſt in cœmeterio Calixti. qui & ipſe per diuerſa loca trecentos & quadraginta duos martyres manu ſua ſepeliuit. Hic conſtituit, vt fruges ſuper altare, tantùm fabæ & vuæ benedicerentur: & conſtituit, vt qui martyrem ſepeliret, ſine dalmatica aut colobio purpureo nulla ratione ſepeliret.

Die 8. De Eutych. Pontificale cap. 28.

Ipſo die apud Alexandriam, ſancti Macarij martyris. Qui ſub Decio, cùm eſſet gente Lybicus, & multis verbis à iudice ad negãdum ſuaderetur, & cõ maiore conſtantia fidem ſuam profiteretur: viuus ad vltimum iubetur exuri.

De eo Dionyſ. Alex. li. 6. Eccl. hiſt. cap. 34.

* Itèm Zenonis Epiſcopi apud Veronam.

Ipſo die Treuiris, ſancti Eucharij Epiſcopi & confeſſoris.

V. IDVS DECEMBRIS.

Natalis ſanctæ Leochadiæ virginis. Quæ tempore Diocletiani & Maximiani à præfecto Hiſpaniarum Datiano, apud Toletum dira carceris cuſtodia macerata eſt. Vbi cùm grauiſſimos beatæ Eulaliæ, & reliquorum martyrum, qui à Datiano interficiebantur, audiſſet cruciatus: genibus in oratione põſitis, impollutũ ſpiritum Chriſto reddidit.

Die 9.

Itèm eodem die, beati Cypriani Abbatis Petragorici, magnificę ſanctitatis, & clariſſimi in miraculis viri.

Greg. Turon. de glo. confeſ. cap. 1.

IIII. IDVS DECEMBRIS.

Romæ, ſancti Melchiadis Papę, qui ſedit in Epiſcopatu annos quatuor, ſepultus eſt in cœmeterio Calixti. Hic cõſtituit, vt die Dominica, aut quintà feria, nullus fidelis ieiunaret: quia ipſos dies pagani. quaſi ſacro ieiunio celebrant. Et hic conſtituit, vt ex cõſecratu Epiſcopi oblationes propter hæreticos per eccleſias dirigerentur.

Die 10. De eo Pontiſ. cap. 33.

Apud Emeritam Hiſpaniæ ciuitatem, natale ſanctæ Eulaliæ virginis. Quæ cùm eſſet annorum xiij. iuſſu Datiani Præſidis plurima tormenta perpeſſa, nouiſſimè in eculeo ſuſpenſa, & exungulata, facibus ardentibus ex vtroque latere appoſitis, hauſto igne ſpiritum reddidit, & cernentibus Chriſtianis in ſpecie columbæ niueę cælum petijt. Cuius beatum corpus per triduum iuſſu Præſidis pependit in ligno. Sed cui humana fuerãt obſequia denegata, cæleſtia fuerunt * munia conceſſa. Nam nix deſupèr corpus puellæ adſperſit, vt quod ab vtraque parte appoſitus ignis ardoris ſui incendio conflagrauerat, niuali candore coopertum diuina gratia dealbaret. Sicqueà Chriſtianis reuerenter ablata, & deuotione debita ſub ſacro altari depoſita, miraculorum gloria illuſtratur.

De Eulal. Surius ex Prudẽtio To. 6.

** al. munera*

Eodem die apud præfatam vrbem, paſſio ſanctæ Iuliæ, quæ fuit conuirginalis ſanctæ Eulaliæ, illique ad paſſionem properanti indiuidua comes & ſodalis adhæſit.

Itèm apud * Hiſpolitanam ciuitatem, ſanctorum martyrum Carpophori preſbyteri, & Habundij diaconi, qui perſecutione Diocletiani, ſub Iudice Martiano, in con-

** al. Spoletanam*

in confessione Christi, primò fustibus crudelissimè cæsi, deindè in carcerem, negato cibo & potu, retrusi: Vndè per Angelum educti, & verbum Dei prædicantes, iterùm tenti, & ora ipsorum lapidibus cōtusa sunt. Rursumque eculeo torti, & posthæc carcere diù macerati, nouissimè gladio percussi sunt.

Viennæ, sancti Sindulphi Episcopi & confessoris.

III. IDVS DECEMBRIS.

Die 11. *for. Stylitę. De Damaso, Ambrof epistto 30. & Pont. ca. 39

DAnielis * prophetæ. Romæ, sancti Damasi papæ, qui rexit Ecclesiam annos octodecim, menses tres, dies vndecim. Hic cōstituit, vt psalmi die noctuque canerentur per omnes ecclesias: & in fine, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto. Hic multa corpora sanctorum requisiuit & inuenit, quorū memoriam etiam versibus declarauit. Qui sepultus est via Ardeatina in basilica sua, iuxta matrem & germanam suam.

De his in gestis Marcelli Papæ, 16. Ianuarij.

Et, natalis sanctorum Pontiani, Prætextati, atque Thrasonis martyrum. Qui Thraso cùm esset potens & locuples, ac Christianissimus, de facultatibus suis sanctis martyribus in carceribus & metallis damnatis, victum ministrabat per beatum Sisinnium & Cyriacum, quos beatus Marcellus ad hoc opus diacones consecrârat. Non multò pòst, & ipse tentus à Maximino, martyribusque sociatus, palmam martyrij cum duobus alijs prænominatis percipere meruit.

In Gallijs ciuitate Ambianis, natalis sanctorum martyrum Victorici, & Fusciani, qui gloriosissimam fidei suæ confessionem sanguine passionis decorauerunt.

In Hispanijs, sancti Eutychij, cuius gesta habentur.

PRIDIE IDVS DECEMBRIS.

Die 12.

NAtale sanctorum martyrum Hermogenis, Donati, & aliorum viginti duorum.

De his Dionys. Alexan. lib. 6. Eccle. hist. cap. 34.

Apud Alexandriam, beatorum martyrum Epimachi & Alexandri. Qui multo tempore, cùm in vinculis & cruciatibus carceris torti, etiam frequenter & diuersis supplicijs confecti perdurâssent in fide: ignibus postremò consumi iubentur.

Eodem die Alexandriæ, natale sanctarum quatuor mulierū Ammonariæ, Mercuriæ, Dionysiæ, itèm Ammonariæ. Aduersùs primam virginem Ammonariam iudex summa contentione vtebatur, & immensis eam atque exquisitis cruciaribus affligebat, & maximè quòd eius sententiam vincere cupiebat, quia laudabili voce decreuerat, nihil se prorsùs eorum, quæ sibi contra fas imperabantur, acturam. Quæ statuti sui tenax ad vltimū capite punitur. Secūda verò, Mercuria. Anus venerabilis, & fœcundissima in filijs, sed quos non prætulit Christo, tertia Dionysia: & alia Ammonaria, quarta. dum nimia vtuntur constantia apud iudicem, & ille vinci erubescitâ fœminis, inauditis tormentorum generibus toleratis, finem

Ecclesi. scili. cet hist. lib. 6. cap 34.

omnium ferro cædente suscipiunt, gloriosè & venerabiliter apud Alexandriam sepultæ. Scribit beatus Dionysius in libro de martyribus.

IDIBVS DECEMBRIS.

Die 13. Hui⁹ passio habetur Tomo 6. Surij.

APud Syracusam, Siciliæ ciuitatem, natale sanctæ Luciæ virginis & martyris, quæ passa est persecutione Diocletiani & Maximiani, sub Paschasio consulari. Hæc nobilissima Syracusanorum, postquàm omnia sua (quæ de parentibus ei remanserant) pauperibus, viduis, orphanis, peregrinis, & Deo seruientibus distraxit: à sponso suo, quòd esset Christiana, Paschasio iudici delata, & cōtra leges Augustorum viuere, impellebatur ad sacrificandum dæmonibus. Tunc beata Lucia Paschasio respondit: Sacrificium verum & immaculatum apud Deum & Patrem

Iaco. 1.

hoc est, Visitare viduas & orphanos in tribulatione eorum. Ego per istos tres annos nihil aliud egi, nisi sacrificaui Deo viuo, & nunc quia aliud nihil superest, meipsam offero in sacrificium Deo. Cui Paschasius post talia dixit: Cessabunt verba, cùm fuerit peruentum ad verbera. Lucia respondit: Dei verba cessare non po-

Matth. 10. Mar. 13.

terunt. Ipse enim dixit: Cùm steteritis ante Reges & Præsides, nolite cogitare quomodò aut quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus sanctus qui loquitur in vobis. Paschasius iterùm dixit: In te ergo est Spiritus sanctus? Ad hæc Lucia respondit: Quòd castè & piè viuentes templum Dei sunt,

1. Cor 3.

& Spiritus sanctus habitat in eis, testatur Apostolus. Et cùm Paschasius iterùm dixisset, Ego faciam te ad lupanar duci, vt dum fueris scortata, fugiat à te Spiritus

tus sanctus: Beata virgo respondit, Nunquàm coinquinatur corpus, nisi de con- Non perit
sensu mentis. Nam etsi in manu mea thura ponas, & per manum meam facias sa- nisi col ...
crificium, Deus hæc attendit, & ridet. De sensibus enim & voluntatibus iudicat. virginitas.
Sic patitur violatorem * castitatis, sicut latronem, sicut barbarum, sicut serpen- * castitas
tem. nam si me inuitam violari feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam.
Post hæc Paschasius tradidit eam lenonibus dicēs: Inuitate ad castitatem eius po-
pulos, & facite eam tam diù illudi, donèc mortua nuncietur. Quam lenones nul-
latenùs mouere potuerunt, cùm simul ex officio impellentes accessissent, nec fu-
nibus additis, aut boum paribus plurimis. Tunc præcepit Paschasius ministris, vt
ignem copiosum circa eam accenderent, picem verò & resinam, & feruens oleum Nihil læditur martyr
super eam iactarent. Sed illa in nomine Domini Iesu Christi immobilis stetit, di- ab igne.
cens: Ego rogaui Dominum meum Iesum Christum, vt ignis iste non dominetur
mihi, quatenùs tibi insultem plaudens in Domino, & impetraui ab eo inducias
martyrij mei, vt credentibus timorem tolleret passionis, & non credentibus vo-
cem insultationis auferret. Tandèm gladio in gutture merso percussa, quamdiù
voluit, orauit, quamdiù voluit, turbam circunstantem allocuta est. Nec omninò
mortua est, donèc venientibus sacerdotibus, communionem Dominici corporis Reddit spi-
& sanguinis acciperet. Passa est autem Idibus Decembris, & in loco vbi percussa ritum.
est, sepulta, basilica super corpus eius postmodùm fabricata. Paschasius verò Ro-
mam perductus, eo quòd à Siculis fuisset accusatus, quòd deprędâsset prouinciam i
ab omni Senatu auditus, accepit capitalem sententiam.

* Ipso die, sancti Auberti Episcopi & confessoris.

* Itèm sanctæ Othiliæ virginis.

XIX. CALENDAS IANVARII.

Apud Antiochiam, natalis sanctorum martyrum, Drusi, Sozimi & Theo- Die 14.
dori.

Eodem die, beati Lupicini Viennensis Ecclesiæ octaui Episcopi.

Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Heronis, Arsenij, & Isidori, De his Dio-
atque Dioscori. Hi postquàm iudici oblati sunt, Iudex primò omnium puerulum nys. Alexan.
Dioscorum, tanquàm pro ætate facilem flecti (erat enim xv. annorum) antè ver- Euseb. lib. 6.
bis, pòst etiam verberibus agit. Quem cùm in nullo sibi cedere videret, ferociùs cap. 34.
eum cruciare contendit. Tum deindè cæteros varijs tormentis dilanians, eùm pa-
ri modo constantia fidei videret armatos, tradi ignibus iubet. Dioscorum verò pu-
erum, quòd sibi constanter & sapienter in omnibus respondisset, admiratus Iudex,
differri præcepit, sperans eum pro ætate pœnitudinem acturum. Sed ille confessi-
onis gloria illustratus, diuino nutu ad consolationem fidelium dimissus est. Acta
hæc sub Deciana persecutione.

Apud Cyprum, natalis sancti Spiridionis Episcopi, admirandę sanctitatis viri, qui De eo Euse.
vnus fuit ex illis confessoribus, quos Maximianus dextris oculis effossis, & sinistro lib. 8. cap. 17.
poplite succiso, per metalla damnauerat. Quique cùm propheticam vitam duce- 18. & 19.
ret, etiam signorum gloria inclytus fuit.

* Lugduni, sancti Victoris Episcopi.

* Remis, sancti Nicasij eiusdem vrbis Episcopi & martyris.

XVIII. CALENDAS IANVARII.

Apud Aphricam, sancti Valeriani Episcopi & confessoris natale. Qui tempore Die 15.
VVandalicæ persecutionis (cùm ex præcepto Genserici Regis Ariani, ad tra De eo Vi-
dendum ministeria diuina & libros arctarentur cuncti Domini sacerdotes, ità vt ij- ctor Aphr.
dem impij Ariani etiam de ipsis pallis altaris sibi camisias & femoralia facerent) lib. 1.
viriliter, nè sacramenta diuina traderet, dimicans, extra ciuitatem singularis expel-
li iussus est: & ità præceptum, vt nullus eum neque in domo, neq; in agro permit-
teret habitare. Cumque esset plus annorum octoginta, in strata publica multo
tempore iacuit nudus sub aëre. Sicque in confessione catholicæ veritatis, & defen-
sione sanctimonij cursum beatæ vitæ impleuit.

Aurelianis, beati Maximini presbyteri, venerabilis sanctitatis viri.

XVII. CALENDAS IANVARII. Die 16.

Martyrum trium * virorum sanctorum, Ananiæ, Azariæ, & Misaëlis. * puerorum Dan. 3.
In Tuscia, natale sanctæ Barbaræ virginis & martyris, sub Maximiano Im- De ea Sur.
peraro- 4. Decēbris.

peratore. Hæc primùm à patre suo Dioscoto diù afflicta sub dita custodia, dein tradita prȩsidi Martiano, expoliata, neruis & taureis valdè cæsa, discerpta est, & cilicio plagæ eius defricatæ. Indè reclusa in carcere, vbi luce diuina consolata est, mox circa latera eius lampades ardentes applicatæ, & caput eius malleis cæsum, & mamillæ eius præcisæ. Deindè nuda per plateas ducta, & flagellis diutissimè afflicta est. Ad extremum gladio data martyrium consummauit decimoseptimo Calendas Ianuarij.

XVI. CALENDAS IANVARII.

Die 17. De eo 1. Februarij fusius. Iohan. 11.

Translatio sancti Ignatij Episcopi & martyris: qui tertius post beatum Petrum Apostolum, Antiochenam rexit ecclesiam.

Itèm eodem die, beati Lazari, quem Dominus Iesus in Euangelio legitur resuscitâsse à mortuis: Itèm beatæ Marthæ sororis eius. quorum venerabilem memoriam extructa ecclesia, nō longè à Bethania, (vbi è vicino domus eorum fuit) conseruat.

In Oriente, apud Eleutheropolim ciuitatem, sanctorum martyrum quinquaginta, qui sub Saracenis passi sunt.

XV. CALENDIS IANVARII.

Die 18. Epist. vnica.

Natalis beatorum martyrum Rufi & Zozimi, de quorum agone felici sanctus Polycarpus epistola ad Philippenses scribit, dicens: Deprecor autem omnes vos, obedientiæ operam dare, ac meditari parientiam, quam vidistis in Ignatio, Ruso & Zozimo beatis viris. Scientes, quòd hi non in vacuum, sed per fidem & iustitiam cucurrerunt, donèc venirent ad locum sibi à Domino præparatum. Quoniam quidem passionum eius participes extiterunt, nec dilexerūt præsens seculum: qui pro ipsis & pro omnibus mortuus est & resurrexit. Hi requiescunt apud ciuitatem Macedonum Philippis.

Apud Africam, natalis sancti Moysetis martyris.

Turonis, sancti Gatiani Episcopi, qui ad ipsam vrbem primus ab vrbe Roma Episcopus transmissus, multis clarus miraculis, ibi quiescit in pace.

XIIII. CALENDAS IANVARII.

Die 19. De eo Dionys. hist. Eccles. Euseb. lib. 6 cap. 14. Esa. 53. Iohan. 19.

Apud Aegyptum, natale beati martyris Nemesij. Qui primò per calumniam quasi latro iudici delatus est Aemiliano. Quo crimine absolutus, post hoc Christianus esse defertur. In hoc verò nulla à iudice moderatio reseruatur: sed geminaris supplicijs excruciatum, cum latronibus iussit incendi, ignorans quòd crudelitate sua optimo martyri Saluatoris similitudinem detulit. Qui pro salute humani generis vnà cum latronibus pertulit Crucem.

Aurelianis, sancti Auiti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris, in eadem vrbe tumulatus est.

XIII. CALENDAS IANVARII.

Die 20. Dionysius vt sup. c. 34.

Natalis beatissimorum martyrum Ammonis, Zenonis, Ptolomȩi, Ingenui, & Theophili. Qui tribunalibus adstantes, cùm quidam Christianus à iudice torqueretur, & iam penè ad negandum declinaret, dirumpebantur intra semetipsos, & vultu, oculis acnutibus, velut erigere conabantur illum, qui in supplicijs positus trepidabat. Interdùm etiam manus protendere, ac totius reliqui corporis motibus, & habitu diuersè inclinati, tanquàm subleuare lapsantis animum gestiebant. Conuersi verò ad eos omnes, & quid de semetipsis profiterentur, ex eorum motibus agnoscentes, priusquàm in eos vulgus clamoribus insiliret, ipsi in mediū prorumpunt, ac sese Christianos esse testantur. Pro quorum victoria, gloriosissimè Christus de antiquo generis humani inimico triumphauit, & versa vice, ex eorum confidentia, persecutoribus terrorem, suis constantiam animi dedit.

* Antisiodori, beati Gregorij Episcopi & confessoris.

XII. CALENDAS IANVARII.

Die 21. De Thoma Surius ex Metaph.

Apud Edissam Mesopotamiæ ciuitatē, natalis sancti Thomæ Apostoli, qui Parthis & Medis Euangeliū prædicans, passus est in India. Corpus eius in ciuitatē (quam Syri Edissen vocant) translatum, ibique condigno honore conditum est.

Greg Turo. de glo. confes. cap. 66.

Catalaunis, sancti Memmij, Episcopi primi illi ciuitati ab vrbe Roma directi, qui inter alia miracula mortuum suscitauit. cuius nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur.

Itèm in Tuscia, natalis sanctorum Iohannis & Festi.

XI. CA-

XI. CALENDAS IANVARII.

Romæ, via Lauicana inter duas lauros, natalis triginta martyrum, qui omnes vno die persecutione Diocletiani coronati sunt. Die 22.

Apud Alexandriam, natale beati Schirionis martyris. Is namque cùm rem cuiusdam potentis sub mercede curaret, iubetur ab eo idolis immolare. Recusans cogebatur iniurijs: Persistens rursùm blanditijs mulcebatur. Cùm verò vtrunque contemneret, præacuta sude validissimè transuerberatus per media viscera neci traditur. Dionys. Eccles. hist. ca. 34. lib. 6.

Ipso die, aliorum quamplurimorũ martyrum, qui in desertis & montibus apud Aegyptum oberrantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestijsque consumpti sunt. qui omnes imitati electos Dei prophetas, gloria martyrij coronati sunt. Inter quos & venerandus senex Chæremon (Episcopus hic erat vrbis Aegypti, quæ dicitur Nilopolis) cùm ad Arabicum montem vnà cum grandæua coniuge discessisset, nulli vltrà apparuit.

* In Antiochia, sancti Basilei Episcopi.
* Ciuitate Ostia, sanctorum Demetrij, Honorati, & Flori martyrum.
* Romæ via Portuense, depositio sancti Felicis Episcopi.
* Itèm passio sanctæ Theodosiæ virginis, & Dydimi monachi.

X. CALENDAS IANVARII.

Apud Nicomediam, sanctorum martyrũ viginti, quos Diocletiana persecutio grauissimis cruciatos tormentis, martyres Christo fecit, & beatos sanctorum numero in cælis coniunxit. Die 23. De his Euseb. lib. 8. c. 5.

Itèm Romæ, sanctæ Victoriæ virginis & martyris, persecutione Decij Cæsaris. Hęc desponsata Eugenio viro pagano, rogante Tito Aurelio, qui sponsam Anatholiam virginem habebat, ad suadendam eam, vt ei nuberet, perrexit. Cui & dixit: Audi me, domina soror Anatholia, & ego Christiana sum, & noui quia Deus nuptias non condemnat. Prophetæ & Patriarchæ coniuges habuerunt, & posteritas eorum à Deo benedicta est. Nunc ergò audi me, & accipe virum, qui te non prodat, quòd sis Christiana: sed per maritalem copulam fiat, vt ipse Christianis consentiat. Hæc dicenti Victoriæ virgo Anatholia respondit: O Victoria vince diabolum, & esto vera victoria. Tunc quandò tota terra vacua erat, dixit Deus hominibus: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Nunc plena terræ, postquàm filius Dei de cælo descendit, quotidiè clamat: Crescite in fide, multiplicamini in charitate, & replete cęlos: quia appropinquauit regnũ cęlorũ. Iterũ inter alia & post alia, sancta Anatholia intulit: Ego die, qua explicui preciũ ornamentorũ meorũ in pauperes Christi, vidi per visum iuuenẽ aureo diademate splẽdidum, in vestibus purpureis atq; gemmatis, qui grata facie & læto vultu me inspiciens, ait: O virginitas, quę non in operibus tenebrarum, sed semper in lumine versaris. Hæc ego audiens, euigilaui, & cœpi flere: & proijciens me in pauimento, rogaui Dominum, vt is, qui mihi loquebatur, dulcissimos sermones iterùm proferre dignaretur. Sic mihi oranti & prostratæ, idem qui antè loquebatur, talia mihi subsequitur: Virginitas purpura regalis est, quam qui induit, reliquis fit eminentior. Virginitas gemma est preciosa. Virginitas thesaurus est Regis immẽsus. Huic fures insidias tendunt. Hanc tu euigilans solicitè custodi, quantumque te plus habere cognoscis, instãtiùs custodi, nè perdas. His & similibus verbis & factis incitata Victoria, omne precium ornamentorum suorum & ipsa distraxit pauperibus. Sicque factum est, vt agentibus sponsis earum Aurelio & Eugenio, quia nubere illis virgines Christi noluerunt, à Decio Imperatore vrbe Roma pulsæ, ad prędia sponsorum ducerentur. Vbi fame & inedia ità afflictæ sunt, vt vix ad vesperum modicus panis cibarius eis daretur, nulloque pacto efficere sponsi potuerunt, vt vel ad nubendum, vel sacrificandum animi illarum inclinarentur. Beata igitur Victoria in virginitatis proposito inuincibiliter persistens, post multa facta miracula, inter quæ plurimas virgines Domino aggregauerat, percussa est gladio in corde à carnifice Taliarcho, quem rogatu Eugenij sponsi sui Iulianus pontifex Capitolij & comes templorum, ad hoc opus direxerat. Passa est autem decimo Calendas Ianuarij. Corpus eius cum omni reuerentia curatum. Taliarchus verò percussor eius, leprosus factus, intra sex dies consumptus à vermibus, expirauit.

[Margin notes: De ea carmen Aldhelmi Episcopi To. 6. Surij. — Gen. 1. — Visio singularis Anatholiæ. — S. Victoria dat sua bona pauperibus. — Gladio in corde perfoditur.]

4 Dial. c. 14. & Hom. 15. in Euangelia apud Surium. Itèm Romæ, beati Seruuli, de quo beatus Gregorius ſcribit. Qui rebus pauper, meritis diues, quem longa ægritudo diſſoluerat. Nam à primæua ætate vſque ad finem vitæ, paralyticus iacebat, nullo modo ſtare, aut in lecto ſurgere vel ad ſedendum valebat. Nunquàm manum ſuam ad os ducere, nec ſe potuit in latus aliud declinare. Quicquid ex eleemoſyna potuiſſet accipere, hoc pauperibus erogabat. Literas non nouerat, ſed ſcripturæ ſacræ ſibimet codices emerat: & religioſos quoſque in hoſpitalitate ſuſcipiens, hos coram ſe legere ſine intermiſſione faciebat. Sicque factum eſt, vt quantùm ad menſuram propriam attinet, plenè ſacram ſcripturam diſceret. Studebat in dolore ſemper gratias agere, S. Seruuli felix exitus. hymnis Deo & laudibus, diebus ac noctibus vacare. Hic beatiſſimo fine glorificatus, ſepultus eſt in eccleſia ſancti Clementis Epiſcopi & martyris. Vbi ad commendandam eius ſanctitatem, ad eius tumbam miracula creberrimè fiunt.

* Itèm Romæ, natalis ſanctorum Eugenij, Eleutherij, Vrbani, Cornelij, Traiani, Victoris, Caſtulæ: Eutychiani ac ſociorum eius, & aliorum octingentorum trigintaduorum.

IX. CALENDAS IANVARII.

Die 24. Vigilia natiuitatis Domini.

In Antiochia Syriæ, natalis ſanctarum virginum quadraginta, quæ perſecutione Deciana per diuerſa tormenta martyrium conſummauerunt.

De eo Surius Tomo 6. Eodem die, apud Spoletum ciuitatem Tuſciæ, natale ſancti Gregorij martyris & presbyteri, temporibus Diocletiani & Maximiani Imperatorum, ſub iudice Flacco. Quem ad ſe adductum ità Flaccus aggreditur: Tu rebellis es deorum, & principum contemptor? Cui beatus Gregorius reſpondit: Si verè vis ſcire, ab infantia S. Gregorius fuſtibus mactatur, & in craticula aſſatur. mea nunquàm à Deo meo receſſi, qui me ex limo terræ formauit. Cumque perſeuerantiſſimus in fide confeſſionis maneret, fuſtibus nodoſis dorſum eius verberatum rumpitur: regyratus, venter eius diſſipatur. Indè ligatus manus & pedes, in craticula ſuperponitur, lignis ſuppoſitis. Et continuò terræmotu cecidit vna regio in ciuitate Spoletana, & oppreſſit pluſquàm trecētos homines idolis ſeruientes. Pòſt ferro conſtrictus, ſub cuſtodia militum in carcere retruditur, vbi Angelica viſitatione conſolatur. Eductus è carcere, cardis ferreis in genibus percutitur. Sed & ardentibus lampadibus latera eius ſunt incenſa, dicente beato martyre impio iudici: Si totum corpus meum perdas, præſtò eſt mihi medicus Dominus Ieſus Chriſtus, qui me ſanat & corroborat. Gladio cæditur. Tunc Flaccus iuſſit Tyrcano cuidam, vt beatum Gregorium tractum in amphitheatro decollaret. Quo facto, iuſſit Tyrcanus feras terribiles dimitti, vt corpus ſancti martyris abſorberent: ſed nulla earum corpus ſanctum attigit. Quædam autem mulier Abundantia nomine, petiuit corpus martyris: ſed quia non potuit obtinere aliter, datis triginta quinque aureis Tyrcano, corpus recepit, & vt decuit martyrem, ſepeliuit iuxta pontem lapideum, & riuum qui Sanguinarius appellatur, ad muros ciuitatis, nono Calendas Ianuarias.

VIII. CALENDAS IANVARII.

Die 25. De Natiuitate Domini, vide Surium. IESVS CHRISTVS filius Dei in Bethleem Iudæ naſcitur, anno Cæſaris Augusti quadrageſimoſecundo, Olympiadis centeſimænonageſimætertiæ, ab Vrbe condita anno ſeptingenteſimo quinquageſimoſecundo: compreſſis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, & firmiſſima, veriſſimaque pace, ordinatione Dei à Cæſare Auguſto compoſita: Quandò Quirinus ex conſilio Senatûs Iudæam miſſus, cenſus hominum poſſeſſionumque deſcribebat: ſextamque mundi ætatem ſuo pijſſimo conſecrauit aduentu idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

De Anaſta. Tō. 6. Surij. Eodem die, natalis ſanctæ Anaſtaſiæ. Quæ tempore Diocletian, primò diram & immitem cuſtodiam à viro ſuo Publio perpeſſa eſt: in qua tamen à Chryſogono confeſſore Chriſti multùm conſolata & confortata eſt. Deindè à Præfecto Illyrici in grauiſſima æquè atque diutina cuſtodia maceratа eſt: In qua duobus menſibus reſecta eſt cæleſtibus eſcis, per ſanctam Theodoten, quæ martyrium priùs paſſa eſt. Deindè naui impoſita cum ducentis viris, & ſeptingentis fœminis, vt demergeretur in mare, perlata eſt ad inſulas Palmarias, vbi per manus & pedes extenſa, & liga-

& ligata ad palos fixos, circa media eius ignis accensus est, in quo martyrium consummauit. Et omnes qui cum illa venerant, varijs interfectionibus martyrium celebrārunt. Inter quos omnes, vnus erat Eutychianus nomine, innocentissimæ naturæ. Qui sublatis sibi (cùm diues esset) omnibus facultatibus, tacuit: nihil cogitans, nihilque metuens, nisi hoc, nè diuitias fidei perderet. Quotiescunquè denique fuisset auditus, quotiescunquè interrogatus, nihil aliud dicebat: Christum mihi non tollet, etiam qui caput abstulerit. Tunc Apollonia Christiana matrona, tollens corpus beatæ Anastasiæ, exosculabatur, & aromatibus condiens, dignisque linteaminibus obuoluens, intra viridarium domùs suæ fabricata basilica, vt decuit martyrem sepeliuit.

S. Anastasia igne crematur.

Eutychianus cum socijs interficitur.

Ipso die Romæ in cœmeterio Aproniani, passio sanctæ Eugeniæ virginis. Quę tempore Gallieni Imperatoris, post multa virtutum insignia, & sacros virginum choros, quas Christo Domino aggregauerat, sub Nicetio vrbis præfecto alligata saxo, & præcipitata in Tyberim, mergi non potuit. Indè thermis ignitis inclusa, illæsa reperta est. Nouissimè in custodia gladio iugulatur: & sublatum est corpus ab affinibus eius Christianis, & positum nō longè ab Vrbe, via Latina in prędio eius proprio, vbi multorum ipsa sepelierat membra.

De Eugenia Sur. Tō. 6.

S. Eugenia gladio cæditur.

VII. CALENDAS IANVARII.

Natale sancti Stephani protomartyris, non longè post ascensionem Domini passi, eodē scilicet anno passionis Christi. Hic ab Apostolis, cùm esset plenus fide & spiritu sancto, Diaconus ordinatur. Qui faciens signa & prodigia magna in populo, plenus gratia & virtute, In nomine Domini Iesu Christi, à quibusdam qui erant de synagoga quæ dicitur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexādrinorum, & qui à Cilicia & Asia, cum eo disputantibus & conquirentibus, atque altercantibus, nec resistere valentibus sapientiæ & Spiritui sancto qui loquebatur: concitato populo, ac senioribus, scribisque aduersùm eum commotis, raptus & adductus in concilium est. Cumque insimularetur, aduersùs locum sanctum & legem docuisse: plenus Spiritu sancto ostendit, quomodò Iesus Christus ex lege monstraretur & prophetis. At illi stridentes dentibus in eum, & frementes in cordibus suis, atque aures suas comprimentes, impetu facto eiecerunt eum extra ciuitatem: & lapidatus martyr obdormiuit. Cuius beatissimum corpus viri timorati comportauerunt, & fecerunt planctum magnum super eum. Scribit beatus Lucas Euangelista beatissimam eius passionem in Actibus Apostolorum.

Die 26.

Act. 6. 7. & 8.

S. Stephanus lapidatur.

Eodem die Zozimi Papæ, qui sedit Romæ anno vno. Hic constituit, vt Diaconi læua tegerentur pallis: & præcepit vt nullus clericus poculum in publico propinaret, nisi tantùm in cellis fidelium & clericorum.

Pontificale cap. 43.

VI. CALENDAS IANVARII.

Natalis sancti Iohannis Apostoli & Euangelistæ, quem Iesus amauit plurimùm, qui (secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano) posteà quàm in oleo ignito demersus, nihil passus est, in Pathmum insulam relegatus, vidit Apocalypsin. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à senatu rescissis, sub Pertinace redijt Ephesum. Et quia concussam se absente per hæreticos vidit Ecclesiæ fidem, confestim hanc descriptam in Euangelio suo, Verbi Dei æternitate stabiliuit. Rogatus siquidem ab Asiæ Episcopis, aduersùs Cerinthum aliosque hæreticos, & maximè contra Ebionitarum dogma tunc consurgens (qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse) compulsus est scribendi Euangelij sanctum opus suscipere. Ferunt & aliam causam huius scripturæ: Quòd cùm legisset Matthæi, Marci, & Lucæ volumina, probauerit quidem textum historiæ, & vera eos dixisse firmauerit: sed vnius tantùm anni, in quo passus est Christus, & post carcerem Iohannis historiam texuisse. Prætermisso itaque anno, cuius acta à tribus exposita fuerant, superioris temporis, antequàm Iohannes clauderetur in carcere, gesta narrauit: Sicut manifestum esse poterit his, qui diligenter quatuor Euangeliorum volumina legerunt. Quæ res & διαφωνίαν, id est, dissonantiam, quæ videbatur Iohannis esse cum cæteris, tollit. Ipse autem vsque ad Traiani principis tempora perseuerans, totas Asiæ fundauit rexitque Ecclesias. Et confectus senio, sexagesimooctauo post Passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem sepultus est. Scripsit autem & vnam Epistolam, cuius exordium est: Quod fuit ab initio &c. quæ ab vniuersis

Die 27.

De Iohāne, Sur. Tō. 6. ex Metaph.

S. Iohannes aduersùs hæreticos suū conscribit Euangeliū.

Obitus eius

sis ecclesiasticis & eruditis viris probatur. Reliquę autem duæ, Iohannis presbyteri esse ab aliquibus putantur: sed iam generalis Ecclesiæ consensus habet, quòd has quoque epistolas Iohannes Apostolus scripserit.

Pontificale cap. 26. Romæ, sancti Dionysij Papæ, qui sedit in Episcopatu annos sex, sepultus via Appia in cœmeterio Calixti. Hic ecclesias presbyteris dedit, & parochias atque dioeceses constituit.

* Item ipso die, Ordinatio sancti Iacobi fratris Domini, qui ab Apostolis primus ex Iudæis Hierosolymis est ordinatus Episcopus, & in medio Pascha martyrio coronatus.

V. CALENDAS IANVARII.

Die 28. Matth. 2. Euseb. lib. 1. Ecclesiast. hist. cap. 8. Bethleem Iudæ, natale sanctorum Innocentum, quos Herodes trigesimoquinto anno regni sui interfici iussit: qui anno 36 morbo intercutis aquæ, & scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter & dignè moritur.

IIII. CALENDAS IANVARII.

Die 29. 2. Tim. 4. Dauid Regis. Item apud Arelatem, natalis sancti Trophimi, de quo scribit Apostolus ad Timotheum: Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Hic ab Apostolis Romæ ordinatus Episcopus, primus Arelatem (quæ vrbs Galliæ est) ob Christi Euangelium prædicandum directus est, ex cuius fonte (vt beatus Papa Sozimus scribit) totæ Galliæ fidei riuos acceperunt: qui apud eandem vrbem in pace quieuit.

De Crescēt. Ado Vien. in Chronic. ætate 6. Eodem die, sancti Crescentis, Apostoli Pauli discipuli, Viennensis Ecclesiæ primi Doctoris.

III. CALENDAS IANVARII.

Die 30. Apud Spoletum, passio sancti Sabini Episcopi, Exuperantij & Marcelli diaconorum, & Venustiani cum vxore & filijs, sub Maximiano Augusto. Qui beatus Sabinus cùm esset clarus in omnibus diuinis instructionibus, & sermone eloquentissimus, tentus est à Præside Tusciæ Venustiano, cum duobus diaconibus Exuperantio & Marcello, & multis clericis. Cui Venustianus deum suum Iouem, quem habebat in cubiculo, ex lapide Coralite mirè formatum in vestimentis aureis, ad adorandum obtulit. Quem beatus Sabinus in manibus acceptum, facta oratione continuò illisit in pauimentum, & confregit. (S. Sabinus idolum. consracto confregit.) Quod factum videns Venustianus, cum furore iussit, vt præciderentur ei manus, & in conspectu eius Marcellum & Exuperantium eculeo suspendi, ac fustibus macerari, vnguibusque radi latera eorum, & ignem supponi. Hoc facto, in confessione Domini spiritum emiserunt. Quorum corpora præcepit iactari in fluuium, Sabinum verò Episcopum in carcerem retrudi. Audiens hoc quidam piscator presbyter, collegit corpora sanctorum, & sepeliuit iuxta viam iij. Calendas Ianuarij. Serena verò Christianissima vidua curam habens sancti Sabini Episcopi, adduxit ad eum in carcerem nepotem suum Priscianum, qui erat cæcus. Tunc sanctus Sabinus truncos suos super oculos ipsius posuit, & in fide Christi oratione facta, eum illuminauit. (Cæcum illuminat.) Videntes autem illi, qui in custodia erant, miserunt se ad pedes eius, & baptizati sunt eo die numero decem. Quod cùm nunciatum esset Venustiano Præsidi, (indoluerant enim ei oculi, & præ dolore neque cibum, neque somnum capere poterat) misit vxorem suam, & duos filios suos, vt adducerent beatum Sabinum ad domum eius de carcere. Adducto itaque, prostrauit se ad pedes eius Venustianus cum fletu, vxorque eius & filij, agentes pœnitentiam, & rogantes se baptizari. Mox baptizatus vt de peluè leuatus est, nullum dolorem oculorum sensit. Hoc nunciatum est Maximiano, qui iratus præcepit Sabinum damnari, & ipsum Venustianum capite truncari. Veniens autem Lucius Tribunus, sine auditione beatum Venustianum cum vxore & filijs necauit in ciuitate Assisinate. Sanctum verò Sabinum adduxit in ciuitatem Spoletum, & tamdiù præcepit cædi, quousque deficeret. (Cum socijs à Venustiano occiditur.) Cuius corpus collegit venerabilis Serena, quæ iam manus eius in dolio vitreo cum aromatibus condiderat, & infra domum suam posuerat, & sepeliuit cum à ciuitate Spoletana miliario plus minus vno, septimo Idus Decembris. Festiuitas tamen eius & supranominatorum martyrum tertio Calendas Ianuarij agitur.

* Item in insula Oya, sanctorum Florentij, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani & Cleti.

Greg Turō. lib. 2. histor. Franc. ca. 14. * Turonis ciuitate, sancti Perpetui Episcopi & confessoris.

PRI-

PRIDIE CALENDAS IANVARII.

ROmæ, natale ſancti Siluestri Epiſcopi & confeſſoris, qui post beatum Petrum triceſimusquartus, ſedit annos vigintitres, menſes decem, dies vndecim. Cuius induſtria Synodus præclariſſima toto orbe terrarum, trecentorum, decem & octo patrum, apud Nicęam vrbem Bithynię celebratur, ſub conſulatu Conſtantini Augusti & Licinij, 13. Calendas Iulij: attamen Iulij Papæ tempore conſummatur. Fecit autem ordinationes ſex menſe Decembrio, Preſbyteros quadragintaduos, Diaconos vigintiquinque, Epiſcopos per diuerſa loca ſexagintaquinque. Sedit autem ex die Calendarum Februariarū, vſque in diem Calendarum Ianuariarum. Sepultus eſt in cœmeterio Priſcillæ via Salaria, miliario tertio ab vrbe Roma, pridiè Calendas Ianuarij. & ceſſauit Epiſcopatus eius dies quindecim. Hic conſtituit, Chriſma ab Epiſcopo confici, & vt baptizatum eo liniat preſbyter leuatum de aqua. Et conſtituit, vt nullus laicus crimen audeat clerico inferre: & vt diaconi dalmaticis in eccleſijs vterentur, & palla linoſtima læua eorum tegeretur.

Die 31. De Siluestro Pontificale cap. 34. & Surius To. 6.

Ecce Chriſmatis vſum in primæua Eccleſia.

Apud Senones, ſanctæ Columbæ virginis, quæ ſuperato igni, gladio cæſa eſt.

Item Senonas, natale beatorum Sabiniani & Potentiani, qui à beatis Apostolis ad prædicandum directi, præfatam vrbem martyrij ſui confeſſione illuſtrem fecerunt.

De Colūba S. Eulog. in memoriali ſanctorum.

* Retiariæ, beati Hermetis Exorciſtæ.

* Romæ, Donati, Pauli, Rogatæ, Dominandæ & Hilarinæ.

* In prouincia Sicilia, ciuitate Catana, ſanctorum Stephani, Potiani, Attali.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.